IACOBUS BRUCKERUS

Acad. Scient. Berolin. Bonon. Roborat. aliarumque Sodalis.

I. F. Bause sculps. Lips. 17[illegible]

IACOBI BRVCKERI

REG. ACAD. SCIENT. BEROLIN.
ALIARVMQVE SOC.

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

A MVNDI INCVNABVLIS AD NOSTRAM VSQVE AETATEM DEDVCTA.

Geyser sculps.

EDITIO SECVNDA

VOLVMINE VI. ACCESSIONVM ET SVPPLEMENTORVM AVCTIOR.

TOMVS PRIMVS.

LIPSIAE,

IMPENSIS HAERED. WEIDEMANNI ET REICHII.

MDCCLXVII.

PRAEFATIO PRIMAE EDITIONIS.

Non detinebimus TE diu, LECTOR BENEVOLE, in limine operis ſatis prolixi de ejus rationibus paucis edocendum. Decennium excurrit ex quo hiſtoriæ philoſophicæ inſtitutiones vernaculo ſermone ſcribere exorſi, gnaviter inſtitutum urſimus, tandemque favente Numinis gratia ſeptem voluminibus ad noſtram usque ætatem deduximus. Ex illo tempore multorum virorum, magnæ in republica literaria auctoritatis * & haud vulgaris in hoc argumenti genere judicii voluntas atque vota, quæ fere legis inſtar nobis eſſe ſolent, fuere, ut Latino idiomate iteratoque labore opus ederetur, cum ut exterorum quoque, qui Germanicam plerumque linguam ignorant, ſtudiis ejusmodi labore, qui hactenus inter eruditos deſideratus fuit, conſuleretur, tum ut mutato ejus habitu, qui in juvenum ſtudiis deditorum gratiam pluſcula habet, viris eruditis ſatis jam nota, multa omiſit, quæ iſti ætati nimis prolixa & difficiliora captui videbantur, accurato juſtæ ſcientiæ ordine modoque elaborati operis ſpeciem formamque acciperet. Etſi vero iteratum faſtidium tanti tamque difficilis laboris, tempore tantum multo longoque perficiendi merito perhorreſcebamus, dedimus tamen id frequentibus virorum doctorum etiam exterorum, qui hunc laborem exoptabant, inſtigationibus, ut ad eum nos accingeremus. Quem dum moliebamur, non tam Latinam operis Germanici verſionem, quam novum prorſus opus exhibendum eſſe, pulchre pervidebamus, in quo ſupplenda plurima, & ſyſtematum imprimis veterum philoſophorum nexus & ratio accurate exponenda, abjectaque, quam juventutis cauſa elegeramus, erotematica methodo, cuncta una hiſtoriæ ſerie eſſent enarranda & naturali atque ſyſtematico ordine objici-

* Ita etiam Viri eruditiſſimi, qui Acta eruditorum Lipſiæ colligunt Act. nov. et Suppl. Sect. 9. T. II. p. 429.

enda lectoris oculis. Aggreſſi itaque hoc, quicquid eſt, laboris, novam hiſtoriam philoſophiæ criticam ab ipſis naſcentis mundi initiis ad noſtra usque tempora condere cœpimus, nihil eorum prætermittentes ſine examine, quod ad noſcendas veterum imprimis & recentiorum quoque philoſophorum decreta, opiniones & fata pertinere videbatur. Etſi enim multa ſunt, quæ in univerſalis hujusmodi hiſtoriæ libro prolixe ſatis & ex inſtituto enarrari nequeunt, quod ingentis molis opus peperiſſet; potiora tamen, quantum judicabamus, omnia ita tetigimus, ut integram philoſophiæ omnis ætatis & locorum faciem nos depinxiſſe ſperare poſſimus; reliquorum fontes ubique indicavimus, ut, qui plura noſſe cupit, lector, ipſe haurire queat. Unde etiam veras hiſtoriæ cujuscunque ſectæ ſcaturigines initio cujusvis capitis expoſuimus, ut ſimul conſtaret, quibus potiſſimum teſtibus utendum atque ſtandum ſit. Quibus deinde & ipſorum philoſophorum vitas, tempora, circumſtantias atque fata, præcipue ea, quæ in ipſorum ſyſtemata influxum habent, critico examini ſubjecta, adjecimus, & imprimis de decretis ipſorum cum generalem tractationem inſtituimus, & quid ad ea conſtituenda & in peculiare doctrinæ ædificium compingenda influxum quaſi præbuerit, accurate expoſuimus, tum ipſa ſyſtemata vel ex propriis philoſophorum libris, qui ſuperſunt, vel ex monumentis, quæ haberi poſſunt, ætate fideque proximis delineavimus, controverſias recentiorum circa ea excuſſimus, teſtes paginæ ubique ſubjecimus, & omiſſo, earum quas in Germanico opere methodus poſcebat, prolixarum annotationum ſyrmate, brevibus notis, quæ in textu enarrari non poterant, adjecimus, niſi ubi prolixiora paulo rei poſtulabat neceſſitas, ubi uberiores annotationes §phi fini addidimus, quæ tamen numero oppido paucæ ſunt. Et verba quidem teſtium ubique adducere ipſa inſtituti prohibebat prolixitas. Factum tamen id eſt, quoties ſingulare illa teſtimonia momentum

habere

habere videbantur, ubi Græca etiam haud raro adjecimus, verſionibus vero uſi ſumus inter eruditos receptis, & quantumpote emendatis. Immo pleraque veterum placita non tam noſtris, quam ſcriptorum vetuſtiſſimorum verbis enarravimus, ubi tamen haud raro interpretationes vulgares reliquimus, ea adoptata, quam deſideratiſſimum & in his literis vere regnans olim Lipſiæ lumen, B. GOTTFRIDVS OLEARIVS in Latina THOMAE STANLEII verſione dedit, quam inſtituta cum Græcis comparatione haud raro & elegantiorem & meliorem invenimus atque fideliorem. Ex hoc vero propoſito ipſa veterum retinendi, ubicunque licebat, verba, quod maxime fidem noſtram probaturum ſperamus, non potuit non accidere, ut ipſa dictio & ſcriptionis ratio ſibi fieret diſſimilis, licet omnem in eo induſtriam poneremus, ut caſte emendateque, ſine fuco tamen, ut in hoc argumenti genere decet, ſcriberemus. Quam ſtili aliqualem inæqualitatem ut materiae potius, & ſcopo tractationis, quam noſtræ negligentiæ imputet benevolus lector, vehementer oramus. Ceterum in laudandis veterum auctorum locis ſatis copioſi fuimus, ut fidei gradus inde eluceant, parciores in adducendis recentiorum ſcriptis. In quibus tamen laudandis ſi, quæ nonnullorum opinio erit, nimii videbimur, cogitandum, nos non tantum ita latius de rebus ſtrictim tantum, & ὡς ἐν παρόδῳ tactis, perveſtigandi occaſionem exhibere, ſed & noſtris hominibus, ſuo modo velificare voluiſſe; quæ ſi quis aſpernabitur, tuto iis in notis prætermiſſis textu una ſerie decurrente erit contentus. Qui vero copiam literarii adparatus majorem deſiderabunt, eos Germanicum opus adire oportet, ubi eum large cumulavimus, juventuti potiſſimum ita inſerviendi ſtudio detenti. Quos vero fontes conſuluerimus, quæ a veteribus & recentioribus auxilia acceperimus, quas nobis regulas criticas ſequendas præſcripſerimus, ſine partium ſtudio, ſummoque candore, quem ubique adhibuimus,

mus, obſervatas, prolixe hic enarrandum non eſt, cum copioſa id diſſertatione in prolegomenis præſtiterimus. Id unum monere e re noſtra eſſe putamus; plerumque nos in limine cuiusvis tractationis inſuperabiles difficultates, obſcuritatem & incertitudinem occurrentem diligenter demonſtraviſſe, quod non eo fecimus fine, ut Pyrrhoniſmum introduceremus, ſed ut conſtaret, quousque notitia noſtra progredi queat, quove fidei hiſtoricæ nitatur gradu. Ut enim in geographia etiam terrarum incognitarum datur delineatio, oſtenduntque terræ noſtræ enarratores, quæ regiones ignotæ lateant, ut vel queant detegi, vel ab inutili eas quærendi labore nautæ deterreantur; ita in artium quoque hiſtoria, ea quæ vel ſciri nequeunt, vel adhuc obſcura & incerta latent, indicentur, neceſſarium eſt. Hac itaque ratione ſiſtimus B. Lectori primam hiſtoriæ criticæ philoſophiæ partem, omnia philoſophiæ fata a mundi incunabulis ad Romanorum uſque imperium ſenſim emergens complexam; ſequentur hanc, ſi Deus vitam viresque conceſſerit, reliquæ tres, quarum ordinem in prolegomenis expoſuimus. In quibus ſi quid recte præſtitum, & ſemita, hactenus non ſatis calcata, aperta, prolixior & planior, ut divinæ illud omne gratiæ adſcribat Lector humaniſſimus, errores lapſusque humanæ imbecillitati in tam difficili & copioſo argumento ignoſcat: æquo etiam ferat animo, ſi, nobis longa intercapedine ab impreſſionis loco remotis, aliena fides & diligentia in emendandis operarum erroribus hallucinata interdum fuerit: Voluntatem vero, eam eruditionis partem, quæ ſatis juſta nondum integraque tractatione illuſtrata eſt, in plena luce collocandi æqui bonique conſulat, noſtrisque porro Muſis faveat, enixe rogamus. Scrib. Kaufbyræ Id. Sept. A. R. S.

cIↄ Iↄ CCXL I.

PRAEF. SEC.

PRAEFATIO
SECVNDAE EDITIONIS.

Quod sub initiis praesentis operis historiae criticae philosophiae, quod ab anno CIƆIƆCCXLII. in orbe literario comparuit, non expectaueramus, vt, cum spissum atque voluminosum, quod ratio et scopus poscebat, esset, editionis secundae necessitatem exigeret, id nouis nunc laboribus suscipere nos coëgere non amicorum tantum, et inter hos magnae auctoritatis et iudicii recti virorum doctissimorum consilia, sed et publica orbis eruditi desideria, toties ad nos delata, quin et bibliopolarum primi ordinis flagitatio. Nempe cum annorum XXV. spatio, ex quo prima editio prodiit, liber hic non auide tantum in patria nostra, Germania, legeretur, sed etiam ab exteris, maxime in Italia, frequentius a viris

doctis et bibliopolis expeteretur, factum, vt iam ante decennium apud editorem bibliopolam, de ciuitate literata merentissimum exemplaria frustra desiderarentur: cumque fata patriae nostrae bellorum calamitatibus misere quassatae repetendae editionis consilium non admitterent, bibliopolae exteri, apud Venetos et Geneuenses nos humanissime, eius suis sumtibus suscipiendae licentiam poscerent, et subinde sollicitarent. Quibus desideriis honestis facile quidem annuissemus, nisi eius, qui primam editionem magnis sumtibus eleganter atque nitide curauit, bibliopolae, quo meliorem vix aetas nostra habet, rationes intercessissent, et voluntas restitisset, qua restituta per Dei gratiam patriae nostrae tranquillitate paceque publica, iure suo vsus ipse opus istud auctum atque emendatum recudere constituit. Cuius deinde curam atque sumtus in se recipere cum celeberrimum bibliopoleum Weidmannianum obtulisset, remotis ita impedimentis, in eadem, quae primam editionem feliciter vulgauit, officina Breitkopfiana noua editio a nobis reuisa et emendata absoluta est. Et hoc quidem pacto supra omnem spem nostram euenit, vt ad auctorem operis recurrerent editores noui, et renouatam editionis curam, intercedente Breitkopfio, flagitarent. Quam licet ingrauescens senectus annorumque canities nobis difficilem redderet, manum tamen retrahere noluimus, cum in quadraginta annorum spatio,

tio, quo hoc hiſtoriae philoſophicae ſaxum voluimus, continua lectione et vſu nobis obſeruationes multae enatae eſſent, quibus hiſtoriam hanc philoſophiae criticam perfici augerique poſſe, et in nonnullis emendari, fueramus perſuaſiſſimi. Itaque fauente Numine eius auxilio freti, quod hactenus conatibus noſtris adfuit, nouo labori nos accinximus. Id quod hac quidem ratione factum eſt, vt ſecundae huius editionis habitum non, quod prius cogitabamus, mutaremus, ſed priſtina et integra facie recuſum daremus, eorum intereſſe rati, qui primam editionem poſſident, ne noua auctaque et mutata editione eius quoque redimendae neceſſitas imponeretur, ſi et paginarum ordo et ſeries, ad quam multoties lector in ſcriptis virorum doctorum ablegatus eſt, mutaretur, et ſupplementa noua vbique inſererentur, quae neceſſitatem iniungerent nouam quoque editionem conſulendi. Separauimus ergo, quae annotationibus atque ſupplementis velut acceſſiones operis deſtinauimus, ab ipſo opere, quod ſua integritate priſtina exhibemus, et in nouum volumen omnia illa collegimus, quibus augeri et perfici poſſe iudicauimus. Quae facile deinde cum textu noſtro et nullo fere labore omnia poſſunt comparari, cum diligenter paginarum loca allegauerimus, ad quae referenda ſunt. Quae autem iſtarum acceſſionum, emendationum, illuſtrationum atque ſupplementorum ratio ſit, quidque ab ea colle-

ctione expectandum, illud in praefatione noui voluminis expositum lector reperiet, quo volumine operis sexto nec illi facile carebunt, qui primam editionem habent, cum haud raro noua lumina afferat. Gratias autem infinitas numini agimus, cuius beneficio nobis in senectute, humanorum annorum LXX. numerum supergredi et ingenii viribus valere licuit, quodque in senili et tenerioris habitus corpusculo vires nobis tum ad sacros munerum, tum ad literarios labores perficiendos clementissime conseruauit. Nostrum autem bene de H. P. merendi studium, quod per totam fere vitam diligentiam nostram exercuit, beneuolentiae ciuitatis eruditae, qua frui hactenus ex voto licuit, iterum commendamus. Scrib. Augustae Vindel. id. Mai. A. S. R. CIϽ IϽCCLXVII.

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE.

TOMVS I.

DISSERTATIO PRAELIMINARIS
DE
NATVRA, CONSTITVTIONE, VSV MEDIISQVE HISTORIAE PHILOSOPHICAE.

§. I.

Amplissimum historiae philosophicae campum per omnem intellectus humani aetatem se diffundentem emensuro ante omnia de limitibus eius dispiciendum est, ne in aliena excurrens, et in vniuersalis eruditionis regiones dilapsus, vbi pedem figat, non habeat. Scilicet non eruditionis, et quas illa comprehendit omnium artium et disciplinarum historiam exponere animus est, sed philosophiae; vnde quid philosophiae nomine intelligatur, probe ante omnia tenendum est, ne, dum eius historiam pandere satagimus, in alienam messem falcem immittamus, et sine meta incerti discurramus atque vagabundi; quae incuria non vnum historiae philosophicae scriptorem in deuia deduxit. Philosophiam vero, quam nominamus, dicta olim est σοφία, id est, sapientia; quosque philosophos salutamus, sapientes salutatos esse, constat, nomine postea quidem mutato, sed retenta pristina significatione. Et ipsum tamen sapientiae nomen apud veteres ambiguum est, quae vocis ambiguitas effecit, vt multi in historia philosophica sapientes effingerentur, qui accurata vocis significatione nomine hoc indigni sunt. Scilicet prima illa humani ingenii aetate, qua eius quasi infantia absoluitur, sapientiae nomen omnibus artibus tributum est, quae vllo modo ingenio excolebantur, et ad humani generis vtilitatem aliquo modo faciebant, vnde ARISTOTELI [a] sapientia, *artium virtus* siue *perfectio*, et PLATONI [b] *quaeuis artis experientia* dicta est. Quia vero eruditio quam maxime ingenium humanum excolit, et bonarum disciplinarum studio atque praxi so-

Philosophia quid sit?

Sapientes qui veteribus vocati?

a) Ethic. ad Nicom. L. VI. c. 7. T. II. p. 58. ed. Casaub.

b) v. Theaetetus et Theages et ex his LAERT. L. III. s. 63, vbi consulendus est IS. CASAVB. ad h. l.

ſocietatis humanae commoda promouentur, ſapientiae nomen iure ſuo ad eruditos tranſiit, omnemque ſui temporis encyclopaediam deſignauit, quo ſenſu Moſen, virum diuinum in omni ſapientia Aegyptiorum eruditum fuiſſe, S. LVCAS[c] innuit. Et quoniam inter diſciplinas omnes diuinior ſcientia, quae cultum Dei dirigit, de Numine praecipit, animumque ad illud ſancte ſuſpiciendum format, ob obiecti ſui praeſtantiam tantum eminet, quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi, inde ſapientiae nomen ad theologos et ſacerdotes eminentiori quodam ſenſu delatum eſt, idque imprimis apud barbaras gentes factum, apud quas ſapientum nomine ſacerdotes diuini cultus interpretes celebrari[d], barbaricae philoſophiae nobis probabit hiſtoria, ipſaeque ſacrae paginae teſtes ſunt, ſacerdotes Chaldaeorum ſapientum titulo afficientes[e]. Erant tamen inter hos homines multi ſapientum nomine indigni, quia veritatem diuiniorem non ex ſolidis principiis petebant, ſed vel ex corruptiſſimae traditionis laticibus hauriebant, vel ad fallendam plebem toti compoſiti ſapientiae loco, ingenii ſui ſomnia, honorem ipſis auctoritatem atque opes conciliatura, propinabant, vnde ſacerdotum turba mature viris grauibus, quique naſum habebant, ſuſpecta fuit et odio digna. Et hinc animi ingeniis ſublimibus additi ſunt, vt profundiori meditatione in veritatem inquirerent, et deſertis impuris traditionis patriae lacunis, rationis fontes conſulerent, omnia ad certa ſcientiae principia reuocantes, et ita ſapientiae ſyſtema condentes ſuis fundamentis ſuperſtructum. Quae veritatem omnem, eam praecipue, quae ad Deum hominesque refertur, excolendi ratio cum nobiliſſima ſit, ſapientiae nomen in propria tandem ſibi ſignificatione vindicauit, et cultores ſuos ſapientum nomine decorauit. Quod vt vetuſtiſſimis temporibus ita factum eſt, vt qui veritatem hanc accurata meditatione didiciſſet, eam ad emendandos hominum mores et formandum animum applicaret; ita ſapientiae nomen practicam tandem ſcientiam veritatis tum diuinae tum humanae ſignificauit[f], et ad eam relatum eſt, quicquid vel Deum et quae diuina ſunt intellectui humano cognoſcenda ſiſtit, vel ad humanae mentis felicitatem comparandam et augendam aliquid conferre aptum eſt[g]. Hanc vero ſapientiam, vt ſcopo ſuo potiatur, alios quoque doceri e re humani generis erat, ad quod docendi munus dum ſe applicabant ſapientes, nomen hoc ad ſcientiarum doctores translatum eſt[h]. Inde vero noua iterum vocis ſignificatio: quan-

c) Actor. VII. 21. conf. SVIDAS T. II. v. ἰδιώτης p. 97. vbi ἰδιώτης et φιλόσοφος ſibi opponuntur, ita etiam apud ISOCRATEM in Panegyr. p. 115. ed. H. Wolf

d) Conf. STRABO L. XV. p. 501. CVRTIVS L. V. c. 1. v. 22. et qui de ſapientibus inter barbaros luculenter differit DIOG. LAERT. L. I ſ. 1. 2.

e) DANIEL. II. 2. conf. STANLEIVS Hiſt. Phil. P. XIV. c. 7. 10. p. 1119. 1121.

f) Eleganter de hac re diſſerit PLATO in Theaeteto, p. m. 1·1 ſeq. add. EPICTETVS, diſſ. L. II. c. 14. p. m. 194. ed. H. Wolf. L. III. c. 26. SENECA ep. 20. 108. ANTONIN. L. X. §. 16. et GATAKER ad h. l.

g) Sapientia eſt, vt a veteribus philoſophis definitum eſt, rerum diuinarum et humanarum cauſarumque, quibus haec continentur, ſcientia. CICERO de offic. L. II. c. 2.

h) Vid. ISOCRATES de permut. p. 818. qui

quandoquidem enim qui ſapientiae praecepta tradebant, diſerto et luculento diſſerendi genere vti ſatagebant, ſapientis atque ſapientiae nomen eloquentiae quoque ſtudio datum eſt, et tantopere haec ſignificatio graecis, quibus eloquentiae ſtudium, magna, quae inde in rempublicam redundabant, emolumenta commendabant, placuit, vt ſophiſtarum, id eſt, ſapientum nomine vſu quaſi proprio eloquentiae magiſtri dicerentur [i]. Etſi et poëtis quoque hic honor habitus eſt, vt ſapientes dicerentur, quoniam antiquiſſimi ſapientes, et imprimis, qui diuina docebant, ligata oratione vtebantur, et ars ipſa fingendi ad tradenda peculiari eloquentiae genere ſapientiae praecepta adhibebatur [k]. Cum vero dignitatem et auctoritatem ſapientia cultoribus atque doctoribus ſuis conciliaret maximam, iique multis honorum titulis et reuerentia commendarentur, qui ſapientum nomen adepti eſſent [l], coepit optimum inſtitutum degenerare in faſtum, et efferre ſe magis, quam patiebatur ſapientiae nomen, qui eam prae reliquis excoluiſſe videri cupiebant [m]. Vnde ſapientis nomen ad Deum ſolum, inexhauſtum omnis ſapientiae mare reſtringens PYTHAGORAS, primus hanc appellationem arrogantiorem ſibi viſam, quam quae deceret veritatis et ſapientiae ſtudioſum, refugit, et philoſophi nomen inuenit. *Is cum Phliuntem veniſſet, et cum Phliaſiorum principe Leonte docte et copioſe diſſeruiſſet quaedam, ita eius ingenium atque eloquentiam admiratus eſt Leon, vt quaereret ex eo, qua maxime arte confideret; at ille artem ſe ſcire nullam, ſed eſſe philoſophum reſpondit*, referente, et nominis originem eleganter exponente CICERONE. Etſi vero et modeſtiae cauſa, ſapientis nomen in ſtudioſum ſapientiae mutauit Pythagoras, et ſyſtematis ſui fine commotus ſapientiam tum demum adipiſcendam eſſe ſtatuit, quando quis philoſophiae fine potitus fuerit [n], mox tamen totum illud diſcrimen prudenter poſitum euanuit, et philoſophiae nomen idem dixit, quod ſapientiae [o], philoſophi appellatio non minus ambitioſa facta eſt, quam ſapientis, adeo, vt non deeſſent, qui *intolerabilem philoſophorum ambitionem eſſe dicerent, ſibi ſolis ſapientiae ſtudium vindicantium, et reliquarum diſciplinarum cultoribus tacito quaſi argumento denegantium* [p]. Neque tamen id diu valuit,

Philoſophiae nomen inuentum.

 luit,

qui Solonem primum nomen ſophiſtae accepiſſe refert. Imprimis vero PHILOSTRATVS praef. ad vitas ſophiſtarum Opp. p. 479. ed. Olear.

i) Ita tamen, vt antiqui ſophiſtae argumenta tractarent philoſophica, recentiores in ſolo dicendi artificio ſe exercerent, monente PHILOSTRATO l. c. p. 481. vnde mature inuiſi facti ſunt, conf. CLERICVS Art. Crit. P. II. Sect. I. c. 17. p. 337 ſeqq.

k) ANACREON od. in Roſam. PINDARVS Iſthmior. od. 5. conf. MENAGIVS ad LAERT. L. I. ſ. 12.

l) Prolixe id demonſtratum eſt, in meletem. de honoribus ſapientiae auctoribus et doctoribus apud Barbaros et Graecos exhibitis, in Otio Vindelico p. 203 ſeqq. extante.

m) Vid. ARISTOPHANES in nubibus. ARISTOT de Sophiſt. L. I. c. 2. de qua re infra in Socrate.

n) Vid. IOANN. SCHEFFERVS de natura et conſt. Philoſ. Ital. c. VII. p. 43 ſqq.

o) DIOG. LAERTIVS L. I. ſ. 12.

p) Inde quidam contemto bene dicendi labore, ad formandos animos, ſtatuendasque vitae leges regreſſi, partem quidem potiorem (philoſophiae) ſi diuidi poſſet, retinuerunt, nomen

Philosophiae significatio varia.

luit, sed philosophiae perinde ac sophiae nomen latius sumtum, non disciplinas tantum eas, quae diuinarum humanarumque rerum scientiam exhibent, comprehendit, sed et ad legum humanarum peritiam [q], ad artem salutarem [r] aliasque eruditionis partes extensum est, ita vt grammatica, rhetorica, et critica ars, quin immo historia et poësis non excluderetur [s], quae significatio latissimo suo ambitu imprimis obtinuit, postquam totus eruditionis humanae campus in quatuor facultates diuisus est. Immo nec a sanctioribus disciplinis remotum, et philosophiae atque philosophi nomen in ecclesiam traductum est, in qua christiana religio sanctioris philosophiae nomen tulit, doctores ecclesiastici, et ascetae quoque philosophorum nomine insigniti sunt [t]. Ex quibus variis acceptionibus vocis, philosophia et philosophus, quibus aliae quoque, si opus esset, addi possent [u], facile conuincimur, quam necessarium sit, propriam philosophiae significationem definire, ne aliena tractationi in se prolixae, prolixioraque et ad rem nihil facientia misceamus, et confusis inter se disciplinarum limitibus, sine certa meta oberremus.

Saepius hac in re a philosophicae historiae scriptoribus peccatum est, qui ambiguo sapientiae nomine decepti ad philosophiam vel eruditionis vniuersalis historiam, vel religionis acta et fata inter gentes retulerunt, et innumerum philosophorum agmen effinxerunt. Inter hos OTTO imprimis HEVRNIVS et GEORGIVS HORNIVS manifeste limites philosophicae historiae migrauerunt, quorum ille omnem gentilium sacerdotum stultitiam ad sapientiam siue philosophiam barbarorum retulit; hic iuuenili praecipitantia lapsus in caelo et inferno, in paradiso, et vbi non? philosophos inuenit. Recentissima vero aetate ANONYMVS auctor, qui *philosophicam historiam* gallico sermone condidit, data opera sibi a definiendis philosophiae limitibus et determinando genuino sensu abstinendum ratus est, immo eum laborem impossibilem esse statuit, quod ad vniuersalem eruditionis notionem cuncta reducenda sint, et sub ea veterum theologia, iurisprudentia, omniumque scientiarum fontes, immo ipsae gentium origines comprehendantur. Qua in re eum vehementer falli ex dictis manifestum est, cum singulae eruditionis partes propriis et domesticis finibus definitae, inter se differant, adeoque et philosophia a reliquis eruditionis humanae disciplinis distinguenda sit. Quae res miro consilio neglecta auctori suo maximae fraudi fuit. Definitione enim philosophiae insuper habita, non veros tantum

tum

nomen tamen sibi insolentissimum arrogauerunt, vt soli sapientiae studiosi vocarentur, quod neque summi imperatores, neque in consiliis rerum maximarum ac totius administratione reipublicae praeclarissime versati, sibi vnquam vindicare sunt ausi. Ita QVINTILIANVS prooem. Inst. Or. p. 4. ed. Obr.

q) CICERO in Laelio et quos laudat PHIL. CAROLI in animadu. criticis in Gellium. L. IV. c. 1. p. 243.

r) Hinc nomen lapidis philosophorum. conf. Obs. Hal. T. VI. art. 22. §. 2. Et DIOCLI Medicina φιλοσοφία ἡ περὶ τῶν ὑγιεινῶν.

s) APHTHONIVS p. 25. ISOCRATES passim, vid. p. 234. 248.

t) De quo, suo loco dicetur prolixius. vid. IONS. de Scr. H. P. L. III. c. 4. p. 226 sq.

u) Consulendus omnino celeb. HEVMANNVS Act. Philos. Vol. I. p. 65 seqq. de homonymia vocum σοφία et σοφός.

tum et proprie dictos philosophos ab improprie, immo haud raro falso dictis non separat, sed et per omnem eruditionis a philosophia longe diuersae ambitum late et sine ordine vagatur, et quadrata miscet rotundis, allatis vero, quae huc non pertinebant, maxime necessaria, quaeque omne velut punctum in philosophiae historia faciunt, omittit, etsi mira verborum pompa accuratissimam in fronte tractationem promittit, coruos ita, quod aiunt, deludens hiantes.

Sapientiae et philosophiae definitio.

§. II. Est vero philosophia amor siue studium potius sapientiae: sapientia vero est solida cognitio veritatis, circa eas res siue diuinae sint, siue humanae, quae ad veram hominis felicitatem faciunt, et ad vsum et praxin applicari suo modo possunt, quae applicatio si recte instituatur, et ita felicitas hominis vera promoueatur, tum demum sapientiam genuina significatione sumtam exhibet, et hoc ipso sapientiam a philosophia distinguit, quae veritatis diuinae et humanae principia et regulas exponit, et qua ratione felicitas humani generis inde vel acquiri vel conseruari et augeri queat, tradit, adeoque suis fundamentis nixa scientiam gignit, nisi tamen in vsum conuertatur, sapientiae nomine indigna est. Nam

Qui ipse sibi sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit,

recte monuit ENNIVS [v]. Nec aliud dicunt variae veterum definitiones philosophiae [w], imprimis ex schola Pythagorae et Platonis, nisi quod peculiarem finem exprimant, quo veram felicitatem assequi homini liceat, qui nisi omni studio intendatur, omnis scientia vana esse recte concluditur. Vnde non immerito Socratem ab Apolline omnium sapientissimum dictum esse Varro apud CICERONEM [x] monuit, *quod haec vna esset omnis sapientia, non arbitrari sese scire, quod nesciat, et inde omnis eius oratio tum in virtute laudanda et in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumeretur* [y].

Fontes sapientiae.

Duplex vero veritatis ad veri boni possessionem, et exoriundam inde felicitatem ducentis cognitionis fons est, vnus congenitae lucis siue rationis humanae regulae, alter diuina reuelatio. Cum enim adeo angustis limitibus humanus intellectus circumscriptus sit, vt patentissimos veritatis vniuersae campos emetiri, immo nec ea omnia cognoscere valeat, quae tamen felicitatis humanae ratio cognosci et sciri postulat, necesse erat, vt diuina reuelatio suppetias homini ferret, et de iis eum instrueret, quae felicitatem eius summo loco ponere apta sunt. Quod vt theologiam potissimum occupat, cuius munus est, hominem de iis instruere, quae per reuelationem Deus ei patefecit, ita a philosophia quoque separandum est, nec confundendae inter se scientiae cognoscendi, quod aiunt, principio

v) Apud CICERON. Epist. Famil. L. VII. ep. 6.

w) Eas suo loco notabimus. Interea consulendus est G. I. VOSSIVS de Philosophia c. II. §. 5. p. 4 seqq. SENECA ep. 89.

x) Academ. Quaest. L. I. T. IV. Opp. ed. D. Godofr. p. 7.

y) Paria passim apud veteres, videnda apud ANTONIVM et STOBAEVM in florileg. Serm. CXX. CXXI. CXXII. p. 702 seqq. edit. Wechel. Alia dabit GATAKERVS ad Antonin. L. X. §. 16. p. m. 365.

cipio inter se diuersissimae. Est itaque philosophia scientia veri atque boni, siue, vt veterum dicta exprimamus, diuinarum humanarumque rerum ad possessionem veri boni et exsurgentis inde felicitatis comparata, quatenus ex rationis humanae principiis cognosci atque demonstrari potest. Historiam itaque philosophicam consulturis, ad reuelationis arua accedendum non est, nec miscenda inter se, theologia cum philosophia, nisi quatenus illa huius pars est, et ex rationis principiis de Deo et rebus diuinis praecipit, quam philosophiae partem theologiam naturalem dicere solenne est.

Est tamen, vbi interdum oculus intendendus est in historia philosophica ad reuelationem. Ex primis enim reuelationis doctrinis et initiis patefactae hominibus veritatis diuinae variae particulae per traditionem ad gentes dilapsae sunt, quae ex rationis lumine cognitis doctrinis permistae sunt, et nisi accurate inuestigentur, ad certas doctrinarum origines nos peruenire non sinunt. Exemplo sit doctrina de immortalitate animae, eiusque post mortem *vita apud dominos valde bonos*, quae Socratis vox fuit: eam enim non argumentationibus tantum probabilibus se admittere, sed longa quoque traditione credere fatetur Graecorum philosophorum maximus: vnde ad exquirendas nobilissimi dogmatis origines, etsi ex historia philosophica petendas etiam ad reuelationem et traditionem respicitur rectissime, eleganter hanc viam ingrediente Ven. IOACHIMO OPORINO in erudita historia *doctrinae de immortalitate animae*. Sed in his et similibus illustrari tantum ex reuelatae doctrinae historia, philosophicam historiam, quilibet videt.

Partes philosophiae.

§. III. Quae vero philosophiae partes sint, quarum historia discenda est, ex fine atque obiecto philosophiae facile discitur. Si enim in eo felicitas humana, per philosophiam acquirenda consistit, vt homo verum bonum possideat, eoque perpetua possessione fruatur, necessario tum de natura boni, in quo consistat, et in quibus rebus quaerendum sit, intellectus humanus instruendus, et totus homo ita formandus et emendandus est, vt ad eius possessionem peruenire queat. Et hinc latissimus ille philosophicarum disciplinarum campus se aperit, quarum aliae intellectum humanum formant, viamque parant, qua et ipse ratiocinando felicitatem indagare, et aliis eam monstrare valeat; aliae voluntatem humanam, propriam felicitatis sedem, emendant et erudiunt, et quid verum graduque optimum bonum sit, docent, qua ratione ad illud perueniatur instruunt, quibus mediis felicitas inde deriuetur, ostendunt, et quibus vitae morumque rationibus et officiis conseruetur exponunt: aliae summum bonum, quod in solo Deo residere ipsa ratio dictitat, ita describunt, vt diuinam essentiam et attributa, quaeque alia ex Deo in humanam felicitatem influxum habent, considerent: aliae ad corporis humani conseruationem respiciunt, et in hunc finem vniuersae naturae quoque considerationem exhibent, vt discat homo, qua ratione ex sapientissimi conditoris voluntate et dispositione ea ad felicitatem suam adhibenda et in vsus conuertenda sit suos: aliae socie-

tatem

tatem humanam dirigunt, et quae legis neceſſitas, quae ſocietatis vtilitas, quae viuendi prudentia poſtulent, exponunt. Quibus omnibus accurate cognoſcendis genuina omnis ſcientiae principia, quibus, tanquam fundamentis, totum philoſophiae aedificium ſuperſtruendum eſt, praemittenda eſſe, facile ex ipſo ratiocinandi de felicitate hominis fine colligitur. Quae philoſophiae partium diſtributio, vt rem mediocri attentione conſideranti euidens admodum eſt atque luculenta, finemque philoſophiae, immo ſapientiae, ad verum vſum et felicitatem omnia referentis recte exprimit; ita ex ea, quae veteres varie de philoſophiae partibus dixerunt, diiudicari poſſunt, quae et ipſa non negligenda ſunt, ne in ipſo hiſtoriae philoſophicae limine offendamus. Illi enim antiquiſſimis temporibus et in ipſa philoſophiae pueritia eam tum ad Deum, tum ad hominem referebant, et in duplici hoc obiecto conſiderando ſapientiae munus ponebant. Vnde HOMERVS, a quo omnem ſapientiam dimanaſſe ad poſteros magna veterum caterua ſibi perſuaſit [z]:

Philoſophiae diuiſio apud veteres.

> Ἀχλὴν δ' αὖτοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον, ἣ πρὶν ἐπῆεν
> Ὄφρ' εὖ γινώσκοις ἠμὲν Θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
>
> *Caliginem vero tibi ab oculis abſtuli, quae prius inerat,*
> *Vt bene dignoſcas tum Deum tum etiam hominem.*

Et huc tota quoque Pythagoreorum et Platonis ſchola collineauit, quae omnem philoſophiam in conſiderationem diuinorum, id eſt ἀληθῶς ὄντων quae ſcientiam certam gignunt, et humanorum, quae ad vitam hominis pertinent, et ſenſibus ſubiacent, quatenus ſcilicet referuntur, et praeparant ad diuina, diuidunt [a]. Paulo tamen aliter ARISTOTELES, qui dum a tota antiquitate abit, et in contemplatione atque intellectus perfectione ſummum bonum collocat, ita theoreticarum diſciplinarum potiſſimam rationem habet, vt tria theoreticarum diſciplinarum genera conſtituat, phyſicam, mathematicam et theologiam [b], et his demum actiuam et effectiuam ſubiungat [c]; quarum illa ethicam, politicam et oeconomicam, haec medicinam, poëticam, grammaticam, ſtatuariam, pictoriam comprehendit, quatenus ſcilicet rationes cauſasque ſuae conſtitutionis, naturae et operationum exponere et ratiocinando demonſtrare poſſunt [d]: Vnde et dialectica, tanquam philoſophiae inſtrumentum, a philoſopho non omiſſa eſt. Stoici vero [e], *philoſophiae tres partes eſſe dixerunt, moralem, naturalem et rationalem; prima componit animum, ſecunda rerum naturam ſcrutatur, tertia proprietates verborum exigit, et ſtructuram, et argumentationes ne pro*

z) Iliad. ε. v. 127. 128.

a) PSELLVS Comm. ad quinque voces conf. Io. SCHEFFER de nat. et conſtit. philoſophiae Italicae c. VIII. p. 65. 66. ex veteribus SENECA ep. 89.

b) L. VI. Metaphyſ. c. 1. L. II. c. 7.

c) de anima L. I. c. 3.

d) conf. IONSIVS de ſcript. hiſt. philoſ. L. I. c. 1. §. 3. p. 4. 5.

e) Ita SENECA, ep. 89. qui de definitione et diuiſione philoſophiae omnino legendus eſt.

pro vero falsa surrepant. Epicurei vero [f] *duas partes philosophiae constituerunt, naturalem atque moralem, rationalem remouerunt: deinde cum ipsis rebus cogerentur ambigua secernere, falsa sub specie veri latentia coarguere, ipsi quoque locum, quem de iudicio ac regula appellant* (canonicam) *alio nomine rationalem induxerunt, sed eam accessionem esse naturalis partis existimant* [g]. *Cyrenaici* [h] *naturalia cum rationalibus sustulerunt, et contenti fuerunt moralibus, ita tamen vt his illa reuera inseruiant.* Sed de his suis locis accuratius dispiciendum erit; nobis haec summatim ostendisse sufficiat, vt pateat, quicquid sani in partitione philosophiae apud veteres fuit, id ad eam, quam supra dedimus philosophiae definitionem, partiumque eius distributionem collineare. Inde vero, quid in historia philosophiae quaerendum sit, per se patet.

Historia philosophica quid sit?

§. IV. Quid philosophiae, cuius historiam perlustrare animus est, voce intelligendum sit, definiuimus, historiam, qualem iam intelligamus, exponendum est. Scilicet vel doctrinarum ea est, vel personarum [i]. Doctrinarum historia scientiarum fata exhibet, et intellectus humani quasi historiam ita pandit, vt in doctrinarum origines, variasque sententias et mutationes atque opinionum diuortia inquirat, et quae de humanis diuinisque rebus dogmata philosophis placuerint, in quibus conspirauerint, vel in diuersa abierint, exponat: idque duplici modo fieri potest. Nam vel doctrinae alicuius historia per omnem aetatem et nationem panditur, et qua ratione per diuersas sententiarum semitas ad nos peruenerit, ostenditur: vel omnium gentium, et sectarum systemata ita oculis subiiciuntur, vt et adhibita fundamento principia, et conclusiones inde formatae, totumque systema pateat. Illam *historiam doctrinarum philosophicarum*, hanc *historiam philosophiae* distinctionis gratia non inepte vocaueris, quae vel per totum philosophiae ambitum, vel per singulas disciplinarum philosophicarum e. g. logices, physices, ethices etc. partes deduci potest. Personarum, id est, hominum philosophantium historia ad primaria quidem philosophicae historiae capita necessario vinculo non pertinet, omitti tamen ab eo nequit, qui philosophiae historiam intime pernoscere cupit. Vt enim taceamus, plurima ad formandum et emendandum animum ex historia vitae et actionum a philosophis susceptarum desumi posse, et egregie disci, quibus mediis ad sapientiam peruenerint, quae impedimenta superauerint, quibus aduersariis restiterint, vbi pro Iunone nebulam amplexi fuerint, qui sapientiae possessionem honores, quae emolumenta, quae animi felicitas secuta sint, et quae alia huiusmodi sunt, quae recte considerata ad vitandos erroris labyrinthos, et sequendas veritatis semitas, ad excitandam et fouendam virtutem, et deprimenda vitia plurimum conferunt: eo potissimum nomine historia philosophorum, praesertim eorum, qui systemata condiderunt, negligenda non est, quoniam circumstantiae philosophorum in constitutionem et naturam

f) Ibid. Laert. L. X. s. 30.
g) Ibid.
h) Seneca l. c.
i) Conf. Ionsius de script. histor. philos. c. I. §. 1. 2. p. 2. 3. 4.

turam fyftematum, quae formarunt, valde influunt, et ex iis ratio defumi debet; quae fi incautius negligitur, mirum non eft, in interpretatione fyftematum interdum hallucinari viros doctiffimos, ceteraque perfpicaciffimos. Poteramus haec longo exemplorum fyrmate confirmare, nifi animus effet, plerorumque fyftematum a philofophis conditorum explicationi praemittere confiderationes aliquas generales, vbi talia quam maxime in cenfum venient. Qui vero interim exempla cupiet, is vel ad Platonis philofophiam refpiciat, cuius doctrinas faepe male cohaerentes, certe ex diuerfiffimis fententiis conflatas et inter fe coaptatas nemo recte intelliget, nifi didicerit, Platonem non a Socrate modo, fed et a Pythagora, a Cratylo Heracliteo, a Parmenide, ab Euclide Megarenfi philofophiam didiciffe, et eorum placita fuis horreis intuliffe: vel Ariftotelis philofophiam expendat, eam non intellecturus, nifi prius edoctus, quibus potiffimum ex veteribus philofophis fuam philofophandi rationem vir acutiffimus opponere voluerit: vel oculum diuerti patiatur ad Zenonis, Stoicorum parentis porticum et Epicuri hortum; vtriusque enim placita, animaduertet, ex vatiniano potiffimum, quo vtraque fecta alteram perfequebatur, odio non raro profecta effe, et mutuis diffidiis fibimet inuicem oppofita, quae lucem non capient, nifi expofito dogmate fax praeferatur. Plura addere, fuperuacaneum eft, nam dicta rem fatis loquuntur, et confirmabit eam fatis fyftematum philofophicorum, quam dabimus, hiftoria. Nobis itaque quibus hiftoriam philofophicam vniuerfo fuo complexu confiderare conftitutum eft, ita ad eam attendere animus eft, vt et vitas philofophorum, eorumque res geftas, et fata, tum difcipulos et aduerfarios, et quae alia de iis notatu digna annales referunt, expendamus, et in fectarum origines, fucceffiones et decrementa inquiramus, tum vero accurato potiffimum oculo ad fyftemata philofophorum attendamus, et confultis fontibus fide dignis et, quantum licet, puriffimis, principia, quibus reliqua nituntur, excutiamus, et his demum conclufiones fuperftruamus, adhibitis, vbi licet, ipfis philofophorum verbis. Qua ratione ab ipfis nafcentis mundi initiis ad haec noftra tempora, quibus philofophia per Dei beneficium ad fumma culmina furrexit, hiftoriam quandam philofophiae condere licebit.

Requifita et fubfidia ad H. P.

§. V. Requirit vero hiftoria philofophica hominem iis ingenii viribus, iisque literis inftructum, fine quibus tantum iter nemo feliciter emetiri poterit. Quisquis enim inoffenfo pede in hac femita progredi optat, et intellectu rite difpofito et voluntate recte affecta gaudeat, neceffe eft. Et quod intellectum quidem concernit, non naturalis tantum tam iudicii, quam ingenii vis requiritur, fine qua nihil in omni literarum ftudio valemus; fed intellectus potiffimum ita excultus poftulatur, vt accurate ratiocinari, veterum fententias proprio lumine illuftrare et interpretari, et claras pro argumenti conditione de materiis tractandis ideas fibi acquirere queat. Et cum in hiftoria ad fidem veterum relationibus dandam plera-

quoad intellectum,

 que

que redeant, id imprimis difcendum prius eft ei, qui ad hiftoriam philofophicam excolendam fe accingit, qua ratione et menfura fides hiftorica ponderanda fit, quibus verifimilitudinis gradibus narrata veterum nitantur, quae a vero aliena, quae propinqua, quaeue medio ita loco pofita fint, vt in vtramque partem de iis difputari queat. Nifi enim hoc logices filum quis arripuerit, nunquam ex hoc labyrintho fe expediet. Iungenda cum arte rationali, ars critica, vt iudicium fieri queat, de genuinis et fuppofititiis philofophorum fcriptis, de fontibus vnde interpretatio hauriri debet, deque cauffis omnibus in fyftemata veterum philofophorum influentibus. Nec linguae negligendae funt, fed legendi philofophorum, qui extant, libri in eo fermonis genere, quo exarati funt, attendendum praeterea ad temporum rationes, quibus fingula contigerunt, fine qua chronologiae face nunquam hiftoriae philofophicae tenebrae difpellentur. Excutiendae funt veterum ritus, mores et confuetudines, quibus fe et dogmata fua philofophi haud raro attemperarunt; immo ex omni antiquae et nouae eruditionis penu aduocanda ea et in promtu habenda funt, quae hiftoriae philofophorum omnis aetatis et gentis lucem aliquam foenerari poffunt. Imprimis vero purgatum a praeiudiciis, veritatem iugulantibus, intellectum habere oportet eum, qui feliciter in hiftoria philofophica verfari cupit. Abiicienda nimia antiquitatis veneratio, omnia maiori extollens gradu, quae antiquitatis fitu obducta fqualent; extirpandum praeiudicium auctoritatis, certis viris magnis veritatem ob folam nominis famam vel dignitatem adfcribens. Abiicienda omnis praecipitantia, vel nouitatis quoque fine ratione amor; et non fubterfugiendus improbus et iteratus labor, toties philofophorum dogmata expendendi, quoties deficiens nobis eorum lux poftulat. Imprimis vero hypothefeos, quod vocant praeiudicium exuendum eft, ne philofophos ea dixiffe putemus, quae cum noftro fyftemate et hypothefi conueniunt: quae philofophos peruerfa interpretandi ratio, quantopere hiftoriae philofophicae nocuerit, dici vix poteft. Vnde patet voluntatem quoque eius, qui in hiftoria philofophica excutienda recte verfari vult, bene affectum effe debere. Eiicienda fcilicet et odium et fauor, omneque partis ftudium, nudoque et nullo affectu impedito oculo omnia philofophorum, fiue laudem hactenus meruerint, fiue culpam, luftranda funt. Hinc finceritatem animi et magnum hoc ftudium candorem poftulat, ne fraudibus eorum, quorum intereft, omnia vetera et noua mifcere hiftoria philofophica pateat. Quae mentis integritas vix defiderabitur, vbi illa fincera cupiditate flagrat veritatem inquirendi, eamque a falfo fegregandi, vnde magnus ad reiiciendas fabulas, etiam publico affenfu conferuatas, non oriri non poteft animus. Addimus non fine cauffa modeftiam animi, quae fuae fupellectilis gnara, et prolixiffimi laboris in hiftoria philofophica exantlandi confcia, non omnia fe fcire, mentisque acie attingere poffe, nouit, immo multa effe philofophorum fatetur, quae ita fe habent, vt adhibita omni induftria clare diftincteque

quoad voluntatem,

que

que certoque ſcientiae gradu cognoſci nequeant [k]. Vnde et in aſſenſu prudenter cohibendo, et agnoſcenda quoque ignorantia, prudentem et modeſtum hiſtoriae philoſophicae cultorem aſſiduum eſſe, quilibet intelligit. Non vero cautum tantum doctumque hiſtoricum deſiderat hiſtoria philoſophica, ſed et philoſophiae myſteriis innutritum; quisquis enim in ipſa philoſophia hoſpes eſt, nunquam vel veteres intelliget, vel recentiores mente aſſequetur, vel iudicium quoque ſuum interponet feliciter. Quae omnia ſicut recte ad hiſtoriae philoſophicae ſtudium rite excolendum requiri, ipſa res clamitat, ita quam difficilis is labor ſit, quamque arduum ad aliquam in ea perfectionem adſpirare, nemo non intelligit. Quod tamen deterrere debet neminem, in hoc vtiliſſimo eruditionis genere profectum quaerentem: nam et multa diligentia, attentione, et adhibitis mediis dictis difficultates feliciſſime ſuperari poſſunt, et in magnis voluiſſe, modeſto animo ſatis eſt. Qua de re eleganter PLINIVS [l], cum difficilem philoſophicae hiſtoriae partem, quae naturam rerum enarrat, explicare conſtituiſſet: *Magna pars ſtudiorum amoenitates quaerimus, quae vero ab aliis tractata dicuntur immenſae ſubtilitatis, obſcuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda, quae Graeci τὰς ἐγκυκλοπαιδείας vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta: alia vero ita multis prodita, vt in faſtidium ſint adducta. Res ardua, vetuſtis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae ſuae omnia. Itaque etiam non aſſecutis voluiſſe abunde pulchrum atque magnificum eſt.*

quoad ipſam philoſophiam.

§. VI. Hae vero difficultates vt facilius ſuperari, et quae ad hiſtoriam philoſophicam felici effectu excolendam neceſſaria eſſe demonſtrauimus, eo certius acquiri queant, dabimus monita quaedam et cautelas, ad quas praecipue attendendum eſſe hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo, ſi et ſcyllam et charybdin euitare cupiat, longa experientia viros doctiſſimos et in his literis ſummos edocuit [m]. Scilicet:

Cautelae obſeruandae:

I. *Quaerendi ſunt fontes, vbi haberi poſſunt, proximi, et examinandi ad fontes riuuli.* Fontes vero innuimus, ipſa philoſophorum ſcripta, quae hodie ſuperſunt. Etſi enim magnam ſcriptorum philoſophorum praecipue veterum (nam recentiorum alia conditio eſt) partem temporis iniuria nobis eripuit, et imprimis fatalis ignis plurimam ſcriptorum philoſophicorum partem perdidit, conſeruata tamen ſcripta Pythagoreorum quorundam, tum Platonis, Ariſtotelis, Theophraſti, Epicuri, et poſt Chriſtum natum

Fontes quaerendi.

k) Eleganter ORIGENES contra Celſum L. I. p. 11. Nemo noſtrum dicet, noui Epicuri omnia; nec audebit profiteri, ſe noſſe Platonis omnia, cum tantopere inter ſe diſcrepent etiam ſcriptorum eius interpretes. Quis enim eſt tam audax, vt dicat, ſe noſſe Stoicorum omnia vel Peripateticorum. Niſi forte hoc verbum, noui tum omnia, ab idiotis aliquibus imperitiam ſuam non agnoſcentibus audiit.

l) In praefat. Hiſtoriae naturalis.

m) Dicta hac de re nonnulla in diſſ. de comparatione philoſophiae gentilis, cum Scr. S. et religionis chriſtianae dogmatibus caute inſtituenda, quae prima eſt in Otio vindelico.

tum principum sectae eclecticae, Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Hieroclis, Procli, et similium; Stoicorum quoque post reparatam salutem principum, Senecae, Epicteti, Antonini, etc. Quae vt totius systematis sui rationem plerumque exponunt, ita in normam eligenda sunt, ad quam reliqua, quae ab aliis de horum philosophorum doctrina referuntur, exigi debent. Ex ipsis enim philosophorum, praecipue sectarum conditorum, verbis certissima de mente dogmatum ab iis admissorum indicia desumi posse, quilibet per se intelligit, et res ipsa loquitur, experientia tamen in his literis exercitatum magis confirmat. Saepissime enim deprehendimus, eos, qui philosophis, praecipue veteribus posteriores eorum dogmata retulerunt, vel inscitia, vel detrahendi et odium conflandi studio sinistre ea exposuisse. Qua in culpa praecipue versatur Aristoteles, qui magno studio coëmtis et expilatis veterum libris, ita haud raro eorum mentem expressit, vt nocentior quidem et a vero alienior videretur, longe tamen a vera eorum sententia recederet; qua in re Speusippum, Aristoxenum et Xenocratem comites habuisse olim iam conquestus est PORPHYRIVS [n], ipse saepe non melior. Idem et epicureae philosophiae historia comprobat, quae si ex aduersariorum, praecipue Stoicorum, immo et Ciceronis atque Plutarchi relatione iudicanda est, absurditate vix ab alia vincitur, ex ipsis vero Epicuri epistolis, quas nobis conseruauit LAERTIVS [o] desumta meliori habitu conspiciendam se praebet. Semper enim, vt in omni sententiarum diuortio, ita praecipue in philosophorum sententiis aduersarii partes argumento ab inuidia et odio ducto pressas esse, fidem nobis, quae sequetur faciet historia philosophica, tum veterum, tum nostrorum temporum.

Dispiciendum, de sua an de aliorum sententia loquantur philosophi.

II. *Attendendum vero in ipsis, quae supersunt scriptis philosophorum, an de suis hypothesibus agant, suamque mentem expromant, an aliorum sententias referant.* Multum incertitudinis et erroris neglecta haec cautio in historiam philosophicam intulit. Solent enim haud raro veteres imprimis philosophiae doctores aliorum philosophorum sententias referre, idque haud raro ita, vt summa attentione opus sit, si recte assequi quis cupiat, de cuius doctrina vel opinione sermo sit [p]. Id in Platonis potissimum et Aristotelis scriptis vsu venit; ille enim mox Parmenidem, mox Cratylum, mox Socratem, mox Timaeum, loquentes inducit, horumque philosophorum sententias suis dialogis ita miscet, vt magna difficultas et obscuritas in exquirenda vera Platonis mente inde oriatur [q]. Hic vero, dum, iudice GASSENDO, compilatorem alienorum operum maximum se praestat, simili cum praeceptore labore aliena suis sine euidenti saepe indicio miscet. Et his similia in reliquis quoque occurrunt.

Sectae expendendae.

III. *In consulendis porro veterum philosophorum scriptis et hauriendis inde eorum sententiis ad sectae, cui vel addicti fuerunt, vel quam ipsi exci-*

n) In vita Pythagorae p. 36. ed. Rom. conf. FR. PATRICIVS discuss. Peripat. T. II. L. I.
o) L. X. de vit. philos.
p) Conf. Otium vindel. mel. I. p. 157.
q) Vid. Historia philos. doctrinae de ideis §. 8. p. 13. vbi prolixius hoc ipsum probauimus.

excitauerunt, linguam loquendique modum, quam maxime attendendum eſt. Dum enim philoſophi vocibus vtuntur pluribus ſectis communibus, propriam tamen ſuoque ſyſtemati accommodatam verbis ſignificationem ab aliis ſectis longe abeuntem ſubiiciunt; quam qui non probe notat, et eadem dicere philoſophos putat, vbi iisdem verbis et loquendi modo vtuntur, miſere fallitur. Exemplis huius rei hiſtoria philoſophica ſcatet, et vel vna fati vox ſatis comprobat, quae longe aliud apud Pythagoram et Platonem, aliud apud Stoicos, aliud apud Epicurum ſignificat, ſenſu non tantum diuerſiſſimo, verum etiam ſaepiſſime contradicente [r].

Totum ſyſtema philoſophi eruendum.

IV. *Vt* itaque *de ſententia philoſophorum ſanum rectumque iudicium ferri queat, totum ex eorum ſcriptis ſyſtema* ita *eruendum eſt*, vt ante omnia principia generalia, quae fundamenti loco toti doctrinarum aedificio ſubiiciuntur, eruantur, et his demum illae ſuperſtruantur concluſiones, quae ex iſtis fontibus ſponte ſua fluunt. Quemadmodum enim hoc praecipue philoſophi officium eſt, vt ex poſitis quibusdam principiis generalibus, ſpecialia dogmata iuſto nexu deriuet, ita eam interpretationem merito alteri praetuleris, quae cum toto ſyſtematis habitu et connexione conuenit apteque inter ſe cohaeret, etſi prima facie aliud dicere videatur. Quod vbi neglexeris, mira ſententiarum confuſione deceptus, nunquam ad veram philoſophorum mentem rite cognoſcendam peruenies. Id quod plurimis viris doctis in Stoicorum praecipue ſyſtemate explicando accidit. Cum enim Stoici poſt natum Chriſtum, chriſtianae potiſſimum doctrinae laude illecti, verbis et externa ſpecie philoſophiam ſuam, imprimis moralem ſpecioſius ornarent [s], factum inde eſt, vt viri multi magna eruditionis laude florentes, ſed incautius ad ſyſtematis ſtoici nexum habitumque non attendentes, plurima ſana et egregia ſomniarent, quae propius et ex intima principiorum ſtoicorum connexione conſiderata, non vnum errorum cumulum exhibent.

Ad circumſtantias philoſophorum attendendum.

V. Non vero ad ſyſtemata tantum ipſa, in ſcriptis philoſophorum obuia, ſed *ad circumſtantias quoque auctorum,* temperamenti et educationis rationem, praeceptores, quos ex parte imitati ſunt, aduerſarios, quibus ſua dogmata oppoſuerunt, fautores, vitae genus, quod ſectati ſunt, gentem vnde vel oriundi, vel apud quam vixerunt, et quae alia his ſimilia *attendendum eſt.* Supra enim iam monuimus, eiusmodi circumſtantias plurimum habere in ipſa ſyſtemata philoſophorum influxum, quae vbi negliguntur, ineluctabilem obſcuritatem pariunt. Id quod in plerisque tum veterum, tum recentiorum philoſophematis recte obſeruatum magnam lucem hiſtoriae philoſophicae accendit: vti praeter ea quae iam diximus, ex iis, quae de philoſophia pythagorica in veteris, et de theoſophico-paracelſica in recentioris philoſophiae hiſtoria dicentur, ſuo loco erit manifeſtiſſimum.

VI. *Quod*

r) Conf. PLVTARCH. de placit. philoſ. L. I. c. 25 ſeqq. Otium vind. vol. I. §. 7. p. 85. vbi plura hanc in rem dicta ſunt.

s) Prolixius id oſtendimus in diſſ. de ſubdola Chriſtianorum imitatione a Stoicis poſt C. N. ſuſcepta, quae inſerta eſt Tempe heluet. T. III. ſect. 2. art. 4.

Testimonia fide digna quaerenda,

VI. *Quod si ipsa philosophorum scripta nobis non suppetunt*, vel quae pro talibus venditantur, examen criticum non sustinent, *ad eorum quam maxime testimonia confugiendum est*, *qui philosophis aetate fuere proximi*, et vel eos ipsos docentes audiuerunt, vel eorum genuina scripta legerunt, et dogmata philosophorum intelligere potuerunt; praeiudiciis vero non occoecati impedimenta non habuerunt, in cognoscenda sententia veterum. Quorum ita examen instituendum est, vt quo maior testium nubes se nobis offerat, qui et veritatem dicere potuerunt, et causam, cur eam vitiarent, non habuerunt, eo maiorem quoque fidem mereantur. Et haec communis admodum, vt omnis historiae, ita maxime philosophicae regula est; ex qua sua sponte fluit, in testimoniis adducendis quo maior est testium auctoritas, et fides, eo maiorem habere ea quoque verisimilitudinem. Id quod imprimis apud eos obseruandum est, qui certae cuidam sectae addicti, historiam philosophicam vel totam, vel ex parte aggrediuntur. Illis enim ad sectae suae emolumenta plurimum attentis non facile habenda fides, nisi aliorum quoque testimoniorum auctoritate suffulti veri magnam prae se ferant speciem. Nam plerumque eiusmodi homines philosophorum vitam, fata et dogmata ita referunt, vt ad sua potissimum placita commodum atque commendatio redundet. Quae cautela imprimis apud Eclecticos, siue Alexandrinos philosophos, qui Platonicorum quoque recentiorum nomine inclaruerunt, tenenda est; hi enim vaferrimi homines, ad incrustandum nouum philosophiae suae satis miserae genus, veterum imprimis Pythagorae vitam, fata et philosophiam ita depinxerunt, vt ingenii sui somnia a magnis istis viris profecta viderentur; quae tamen accuratiori examine excussa, non suspecta tantum videntur, sed et falsa et frustra afferta [t].

praesertim in philosophis post C. N.

VII. *Necessariam hanc cautionem* esse, quilibet videt, qui artem criticam vel a limine salutauit: maiorem tamen eius necessitatem *deprehendimus in diiudicandis relationibus et fide philosophorum post Christum natum florentibus*, praesertim iis, qui Potamone primum, mox Ammonio Sacca auctore pessimum institutum excoluerunt, plures sectas inter se conciliandi, immo ipsa quoque sanctissimae religionis nostrae decreta cum suis systematibus coniungendi, iisque veterum philosophorum nomine et auctoritate praefixa dignitatem nomenque acquirendi. Nihil enim his philosophis solennius, quam vt ex abundantissimo historiae philosophicae gremio, cui se profunde satis insinuant, depromant infinitam sententiarum mirabilium materiem, quam mira audacia inter se coaptantes, deforme philosophiae aedificium extruunt, et dum veterum nomina crepant, incauto lectori ea pro genuinis veterum doctrinis dogmata propinant, quae a vero eorum sensu maxime abeunt. Vnde omnes omnino Syncretistae, id est, variarum sententiarum et diuersarum sectarum inter se conciliatores caute audiendi et multo cautius admittendi sunt, quippe qui mentem philoso-

t) Vid. cel. MOSHEMII differt. de corrupta per recentiores Platonicos ecclesia, volum. diss. ad H. E. pertin. p. 85 seqq.

losophorum plerumque adulterant, cuius testes fere infinitos historia philosophica, tum veteris, tum mediae, tum recentioris aetatis nobis exhibebit.

VIII. Quia vero magna semper fingendi et supponendi fuit licentia, imprimis ex quo in Aegypto atque Asia minore certum hominum genus extitit, quod singulari philosophiae genere superbiens, licitum sibi putauit pia fraude, et libris veteribus sapientiae doctoribus magnisque viris suppositis, sua dogmata propagare; quam pestem in sua arua quoque deriuare recentiores Platonici, immo nec Christiani omnes ab ea abstinuere, vt de haereticis, magnis huius fraudis artificibus, nihil iam dicamus[u]: hinc *summe cautum oportet esse prouidum historiae philosophicae cultorem, ne facile in eiusmodi retia incidat, fidemque libris habeat magnam antiquitatis speciem mentientibus, sed fraudis atque imposturae vestigia attento facile prodentibus.* Euoluant, qui huius rei exempla cupiunt, qui sub Zoroastris, Sibyllarum, Mercurii Trismegisti, Orphei, aliorumque priscae philosophiae antistitum nomine libri venduntur, magnamque ibi fingendi et supponendi licentiam deprehendent. Et horum similibus historia philosophica scatet, quae qua ratione vitanda et detegenda sint, criticae artis magistri[x] docere solent.

Supposititia scripta fugienda.

IX. Quod si scripta, ex quibus testimonia de factis, dictis, fatis et dogmatibus philosophorum, quorum ingenii foetus aetatem non tulerunt, haurienda sunt, genuina suisque auctoribus digna deprehendimus, *collatis* tamen *testimoniorum narationibus ad fidei historicae gradus oculus intendendus est*, nec examinandum tantum, an scriptor, qui testis est, veritatem dicere potuerit et voluerit, sed et quae testimonia fidei gradu et auctoritate reliquis praeferri mereantur. Etsi enim ad verisimilitudinis lancem in historia omni, praecipue vero in philosophica, pleraque ponderanda sunt; potest tamen interdum probabilitatis ratio eo vsque vrgeri, reique veritas ita poni in aprico, vt parum a demonstratione absit, certe ab insigni errore tuti esse queamus. Cuius regulam concinne exhibuit celebris artis rationalis doctor[z], ita praecipiendo: *Res gestae, de quibus sensus facile possunt iudicare* (eadem intellectus eiusque ratiociniorum conditio est) *si confirmentur testimoniis multorum hominum diuersarum aetatum, diuersarum nationum, diuersa consilia sequentium, si de illis loquantur tanquam de se visis, neque suspicio sit eos conspirauisse ad mendacium stabiliendum, non minus constanter credi debent, quam si visae fuissent a nobis propriis oculis.* Quo magis itaque ad hunc apicem in expendenda philo-

Examinandi gradus fidei historicae.

u) conf. IDEM diss. de caussis suppositorum librorum inter Christianos s. I. et II. vol. cit. p. 217 seqq.

x) Enumerat eos B. FABRICIVS bibl. graec. vol. XIV. p. 131. et causas simul suppositionum in compendio vna cum criteriis affert.

z) Auctor artis cogitandi P. IV. c. 7. p. m. 491. conf. quae erudite et copiose de fide historiae philosophicae differit cel. C. A. HEVMANNVS act. phil. vol. I. p. 381 seqq.

philoſophiae hiſtoria pertingere nobis licet, eo certiorem illa nobis cognitionem impertietur. Quod ſi, vt plerumque fieri ſolet, ad tantum probabilitatis gradum peruenire nobis non licet, opera tamen danda eſt, vt, quantum licet, veriſimilitudinis gradus augeantur; vbi imprimis cauendum eſt, ne ſolo teſtium numero, praeſertim eorum, qui nimis remoti ab iis temporibus fuerunt, de quorum factis et dictis teſtimonium perhibent, moueamur, ad dandam illis fidem, cum haud raro ſine examine ſequiorum temporum ſcriptores prioris aetatis commentaria exſcribant, nouorum ideo teſtium in numero non habendi. Verum de his prolixius conſulendi ſunt, qui de ratiocinandi arte praecipiunt [a].

Nihil aliter affirmandum, quam fides hiſtorica patitur.

X. Caute in hiſtoria philoſophica incedendum eſſe, ex dictis ſponte ſua ſequitur: inde vero fluit, *nihil affirmandum vel negandum in ea eſſe, aliter, quam fidei hiſtoricae leges patiuntur.* Vnde quae ſola poſſibilitate ſpeciem ementiuntur, qui infimus fidei hiſtoricae gradus eſt, cautiſſime conſideranda et admittenda ſunt, et vbi licet probabilitatis ratio atque cauſſa, quousque fidem narratio mereatur, adiicienda eſt, vt ſcilicet veritatis indagator vno intuitu videat, quid ſtatuendum, admittendumue, quidque reiiciendum ſit.

In dubiis ſuſpendendus aſſenſus.

XI. Hac via ſollicite incedenti accidet ſaepius, vt adductis et ponderatis rationibus et teſtimoniis incertus ſit, quid ſequi debeat, quid admittere tanquam verum, quid tanquam falſum repudiare. Et hic omnino *ſuſpendendus intellectus aſſenſus eſt, et fatenda candide incertitudo.* Qui pyrrhoniſmus hiſtoricus vti maxime ſobrium in hiſtoria medicamen eſt, ita quoque in philoſophica hiſtoria non tantum adhibendus eſt, vbi certum probabilitatis gradum attingere non licet, dubiusque intellectus haeret: ſed muniendus eo etiam eſt animus, vt nihil, praecipue primas veriſimilitudinis rationes non prae ſe ferens, temere pro vero admittatur, ſed eo vsque ſuſpendatur intellectus iudicium, donec adhibitis ratiocinandi regulis et accurato examine fundamenta fidei hiſtoricae rei debitae pateſcant [b].

Res ipſae conſiderandae.

XII. *Neque res ipſae*, quae in hiſtoria philoſophica occurrunt, ſiue facta ſint, ſiue doctrinae, *negligendae, ſed ita expendendae ſunt, vt locum ibi, vbi de iis ſermo ſit, inuenire queant.* Vbi tamen et ſcylla et charybdis vitanda, mediaque via incedendum eſt, ne in extrema currendo, a veritatis tramite aberretur. Scilicet vbi philoſophis talia vel dogmata, vel facta tribuuntur, quae communes rationis ſenſusque regulas laedunt, et ab homine ſobrio atque vel mediocriter docto expectari vix poſſunt, non temere ea admittenda, ſed accuratiſſimo omnia examine excutienda ſunt; qua cautione adhibita multa fabularum plauſtra ex hiſtoria philoſophica eiici poſſunt, quas mendax potiſſimum Graecia [c] excogitauit, et imprimis ſophiſtarum

a) Eleganter multa hac de re praecipit celeb. CROVSAZIVS Logic. P. III. c. 4. p. m. 1186. qui legendus eſt.

b) Vid. BIERLINGII Commentatio de pyrrhoniſmo hiſtorico.

c) Teſtimoniorum religionem et fidem nunquam

rum nugacia et ad fingendum et mentiendum parata ingenia pepererunt, ab omni veritatis non ſpecie tantum, ſed et ſenſu aliena, qualia v. g. in Cynicorum hiſtoria deprehendere licet. Non tamen eo vsque id extendendum eſt, vt pro falſo et effiсto habeamus, quicquid a ratione alienum philoſophis tribuetur. Vti enim non omnes philoſophi fuere, qui pallium et baculum geſtarunt, barbamque nutriuerunt; ita ad inſana multa, et imprimis ad abſurdiſſima ſententiarum monſtra multos fuiſſe delapſos, ex certiſſimis hiſtoriae monumentis conſtat, nihilque tam abſurdum eſt, quod non dictum ſit ab aliquo philoſophorum.

Suae opiniones philoſophis non ſupponendae.

XIII. Hactenus intellectum ab iis impedimentis praemuniuimus, quae in decurrendo hiſtoriae philoſophicae campo ex re tractanda enata haud parum obſunt. Iam et ipſe hiſtoriae philoſophicae ſtudioſus muniendus eſt, ne ſibi ipſe officiat. *Caueat* itaque, *ne ſuas opiniones, ideas, ſententiam, philoſophis ſupponat, et ea ſe apud illos videre putet, quae vel ipſe ſentit, vel. vt ſentiant philoſophi, in votis habet.* Id quod ex eo tempore, quo literarum reformatio fauſtis auibus obtigit, ſaepiſſime accidit. Certis enim opinionibus innutriti vel occupati viri docti, vt ſuae hypotheſi, quam ſemel deamauerunt, auctoritatem concilient, philoſophorum veterum ſententias ad ſua dogmata ita applicant, vt cum iis conſpirare videantur. Cuius nobile exemplum hiſtoria philoſophiae Sinenſium ſuppeditat, quam viri docti, qui ex ſocietate Ieſu ad hanc gentem miſſi ſunt, ita nobis exhibent, vt praeiudicio non occaecati facile odorentur, ad philoſophiae ſcholaſticae, ab his viris Sinarum regno illatae, ideam gentis longe alia ſibi perſuadentis cogitata fuiſſe efformata [d], quae res quantas noſtra aetate lites et diſſidia pepererit, inter omnes conſtat.

Maior lux non inferenda, quam in ſe hiſtoria habet.

XIV. Non vero tantum a ſuae ſententiae et hypotheſeos veterum dogmatibus inferendae ſtudio abſtinendum eſt, ſed *nec maior lux inferenda iis, quam penes auctores ſuos habuerunt.* Quisquis enim cauta ſobriaque ratione philoſophicam hiſtoriam expendet, deprehendet, ſaepiſſime philoſophos non claras ſatis et diſtinctas doctrinarum ſuarum habuiſſe ideas, ſed vocibus vagis et indeterminatis vſos incertum lectorem dimiſiſſe, quod imprimis in Ariſtotele recentiores reprehenderunt philoſophi [e]. His qui certiora ſubſtituit, et clariore luce donat, non tam veterum philoſophorum mentem pandit, quam ſua cogitata iis affingit, quemadmodum ab iis factum eſt, qui Ariſtotelis philoſophiam recentiori reconciliabilem aſſeruerunt [f].

Veteris philoſophiae idea ad noſtram non exigenda.

XV. Tandem *nec ad noſtrorum temporum habitum et ſapientiae inter nos cultae ideam philoſophia vetus exigenda eſt.* Aliam enim aetatem alia philoſophandi ratio ſemper decuit. Cuius regulae neglectae incuria nobis

quam iſta natio Graecorum coluit. CICERO Orat. pro L. Flacco.

d) Ita Laurentium Magaloti et Carolum Dati, doctiſſimos Florentiae viros iudicaſſe, poſtquam cum Ieſuitis Grubero et Oruillio ex Sina reducibus de Sinarum philoſophia collocuti fuiſſent, refert cel. RENAVDOTIVS in diſſ. de eruditione Sinenſium.

e) Ars cogitandi, Mallebranche, aliique.

f) Vid. illuſtr. LEIBNIZIVS pec. diſſ. T. II. epiſt. Leibniz. p. 121 ſeqq.

nobis tot monſtra philoſophorum, praecipue in hiſtoria philoſophiae barbaricae progenuit, et prophetas Hebraeorum vetuſtiſſimorum immo reges Orientis mutauit in profeſſores philoſophiae, encyclopaediae hodiernae ſtudio innutritos. Quod puerile praeiudicium mature in hiſtoria philoſophica abiiciendum eſt.

His cautelis ſi longinquum iter muniatur, et philoſophicae hiſtoriae ſtudium caute ſobrieque ſuſcipiatur, facile difficultates ſuperari poſſunt, quae in ampliſſimo hoc campo exſurgunt, innumerae, facileque ex hoc labyrintho euadimus ſalui atque incolumes. *Non negligenda* tamen et *reliqua eruditionis praeſidia, et* imprimis *temporum rationes probe conſiderandae ſunt*, quae accurate adhibitae fabulas produnt, a pauciſſimis ſaepe animaduerſas. Exemplum eſto Iſidorus, celebris eclecticae ſcholae philoſophus, quem Hypatiae doctiſſimae foeminae maritum faciunt, et abſtinentiam cum ea ſeruauiſſe aſſerunt recentiores, poſt Suidam, viri doctiſſimi tantum non omnes; manifeſtum tamen errorem prodente temporum ſerie, Hypatia violenta nece ſeculi poſt C. N. quinti anno decimo quinto extincta, Iſidoro ſeculi ſexti anno trigeſimo tertio cum aliis philoſophis ad Perſarum regem tranſeunte. Et talia quidem innumera in hiſtoria philoſophiae occurrunt. Sed et totius eruditionis hiſtoria in ſubſidium vocanda eſt, ſine qua philoſophorum acta ſaepiſſime intelligi nequeunt; quod et de ſacra eccleſiae hiſtoria tenendum, eo potiſſimum tempore, quo apud homines eccleſiaſticos philoſophia, vel, ſi mauis, philoſophiae vmbra ſedem fixit. Vnde et in ſequenti tractatione vbique lux ex ſacra et literaria hiſtoria philoſophicae lucranda erit.

Temporum rationes conſiderandae.

Ignem ſupra num. I. innuimus praecipuam cauſam eſſe, cur tot veterum, praeſertim philoſophorum libris careamus, id quod nemo negauerit, qui librorum veterum fata cognouit. Vt enim ſilentio praetereamus eos philoſophorum libros, quos ipſi Vulcani flammis deleuerunt, magna incendia, quae celeberrimas bibliothecas deuorauerunt, in cauſſa fuerunt, vt tot libri veterum philoſophorum nobis eriperentur. Celeberrimam enim Ptolomaeorum bibliothecam incuria militum Caeſaris flammis abſumtam nemo ignorat. Illi vero praeſtantiſſimos omnis generis, praecipue vero philoſophorum libros illatos eſſe, conſtat. Idem fatum Romae poſtea bibliothecam in Palatio Caeſareo ad templum Apollinis a Caeſaribus extructam deleuit, igne coelitus delapſo conſumtam: quam cum cura Imperatorum ex cineribus excitaret, nouo conſilio et inconſulto feruore pontifex romanus Gregorius magnus, omnes gentilium libros Romae ſuperſtites igne extirpauit, vid. SARISBERIENSIS *Policrat. L. II. p. m. 123.* Cum vero poſt primam bibliothecae Alexandrinae conflagrationem inſignis librorum optimorum praeſertim ad philoſophiam in hac vrbe praeter alias excultam pertinentium, theſaurus collectus iterum eſſet, effecit Saracenorum principis Omari rabies, et inſanus legis ſuae amor, vt occupata Alexandria omnes veteres libri igne

multos

multos menſes durante delerentur, fruſtra precibus intercedente Ioanne Philopono, vid. ABVLPHARAIVS *Hiſt. Dynaſt. p. 114.* Immo, quod mireris, ipſe Almamon Saracenorum principum longe doctiſſimus et eruditionis maximus promotor ad commendandas, quas fieri curauit translationes veterum ſcriptorum, praecipue philoſophicorum eo artificio vſus eſt, vt archetypa graeca igne deſtrui iuberet, referente LEONE AFRICANO *de viris illuſtribus Arab. c. I.* apud FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 260.* Quare mirum non eſt, tot veterum philoſophorum libros hodie deſiderari. Alia dabit cel SCHELHORNIVS *Amoenit. T. VII. p. 75 ſqq.*

Vtilitas hiſtoriae philoſophicae.

§. VII. Prouide dictum in modum cauteque ſuſceptum ſtudium in origines, incrementa et fata philoſophiae inquirendi vtilitate gaudere maxima, et per omnem diſciplinarum optimarum circulum haud contemnendis ſe emolumentis, quae praeſtat, commendare, adeoque improbo labore et pertinaci, quam poſtulat patientia, dignum eſſe, perſpiciet haud difficulter, quisquis tum ad dogmatum, tum ad hominum hiſtoriam in philoſophia paulo plenius attenderit. Nulla enim fere diſciplina eſt, quae ex hiſtoria philoſophica recte exculta incrementa capere nequeat. Eſt enim haec factorum ſapientiae humanae enarratio reuera hiſtoria intellectus humani [g], quae, quid ille valeat, qua ratione tenebris ereptus, et veritatis luce colluſtratus per varios caſus, per tot diſcrimina rerum ad cognoſcendam veritatem et felicitatem peruenerit, per quos anfractus aberrauerit, qua ratione reuocatus in regiam viam ad metam contenderit, quibusque mediis ita felicitati animi miniſtrauerit, luculenter ediſſerit, et ita expoſitis ingenii humani fatis, quae via ſuperſit, quae ſyrtes vitandae, quis portus anhelandus, verbo, quid ab intellectu humano adhuc expectandum ſit, exponit: quod cum ad reliquas quoque ſcientias pertineat, eximius hiſtoriae philoſophicae vſus inde patet. Sed non veritatis tantum origines et incrementa aperit hiſtoria philoſophica, ſed erroris quoque fontes indicat, et qua ratione ſententiae non falſae tantum, et erroneae, ſed pernicioſae quoque et corrumpendis animis aptae ortae, quibus mediis propagatae ſint, quae damna tam rei publicae literariae, quam chriſtianae attulerint, viuis depingit coloribus. Cuius rei plurima emolumenta ſunt. Quod ſi enim diſcimus, magna ingenia et ad diuinitatem relata in errorum abſurdiſſimorum pariter atque nocentiſſimorum deuia delapſos a veritatis tramite longe receſſiſſe, cadet peſtilentiſſimum auctoritatis praeiudicium, et ſana atque ad philoſophandum maxime proficua alitur erga quoscunque, etiam magni nominis, homines diffidentia, vt propter nominis celebritatem opinionibus eorum non adſtipulemur, nihilque ex iis pro vero admittamus, niſi accurato prius examine probatum, et verum deprehenſum fuerit. Quae prudentia ſi ex hiſtoriae philoſophicae cultu mature adhibita fuiſſet, citius a iugo Ariſtotelico, quod intolerabili ſeruitute per tot ſecula orbem philoſophicum preſſit, humani

Eſt hiſtoria intellectus humani.

Errorum index.

 gene-

g) Laërtii hiſtoriam ideo ingenii humani hiſtoriam appellat MENAGIVS in Comm. ad Laërt. proleg. p. 2. conf. DESLANDES Hiſtoire critique de la philoſophie T. I. pref.

generis ingenia liberaſſet, quinimmo omni ſectae ſtudio, philoſophandi libertati ſanaeque veritatem inquirendi methodo tam aduerſo, et veritati per omnem aetatem inimico obicem validiſſime poſuiſſet. Nec id tamen, quod quis obiiciat, ad deprimendos alios, magnosque viros contemnendos, ſeque ambitioſius efferendum, viam ſternit; diſcunt enim exemplis virorum ſummorum, in veritate inquirenda turpiter ſaepe lapſorum philoſophantium ingenia, quam ſobrie et modeſte agendum ſit in hoc negotio, et quam caute incedendum, ne, quod maximis ingeniis accidit, nobis, qui ad tantam mentis aciem non aſſurgimus, eo magis eueniat; immo his exemplis de ſe modeſte ſtatuere, et a ſe errare non alienum eſſe, prudens diſcit, quae infirmitatis ſuae agnitio et ad tolerandos amice diſſentientes, et ad ferendam aequo animo contradictionem aliorum, et ad libere ac ſine partis vllius ſtudio et reſpectu venandam veritatem calcar addit ſtrenue. Aperiunt vero detecti errores, eorumque fontes etiam liberum vel ideo cogitandi campum, quia luculentis exemplis oſtendunt, opiniones a plerisque interdum pro veris admiſſas, leuiſſimis praeiudiciis, et caeco auctoritatis, antiquitatis vel commodi quoque ſtudio niti, veritates vero, a plerisque reiectas, et pro paradoxis, erroneis et pernicioſis habitas, poſt multorum ſeculorum, quibus depreſſae iacuerunt, iniuriam tandem caput extuliſſe, et de errore triumphaſſe. Quae hactenus dicta vt exemplis declaremus, magnus ſemper error inualuit in ſuperſtitioſo ſpirituum corpore humano non veſtitorum cultu et inuocatione, cuius deteſtabiles fontes nobis aperit philoſophia platonica, quae ex pythagorica et orientis quoque traditione, cum de mediatore inter Deum et homines ſubobſcure quaedam percepiſſet, per quem reconciliandum ſit Numen cum hominibus, offerendae preces, commendanda ſacrificia, reuelanda vero hominibus voluntas diuina, et impertienda beneficia diuinae beneuolentiae; neſcio quem daemonem magnum, amoris nomine inſignitum, per quem iſta fierent, excogitauit [h], et de daemonum ex hac re exſurgenti officio multa obſcuriſſime, vt in eiusmodi argumenti genere fieri ſolet, diſputauit. Cum vero peſtilentiſſimus error accederet, emanaſſe ex Deo omnia entia intellectualia, per diuerſos ordines peculiarem exiſtentiam nacta, excogitauere ſequentia tempora in ſcholis Platonicorum illa ex Orientis et Aegypti diſciplina in ſua arua deriuantium, certum quoddam daemonum genus, quod mediam inter Deum et hominem naturam teneat, quique daemones catenam vnam ab hominibus ad Deum pertingentem conficiant, quae vniuerſum repleat. Hos mediatores inter Deum et homines conſtituebant, per hos preces hominum ad Deum perferri, ſacrificia referri, Deique voluntatem patefieri, beneficia exhiberi ſomniabant, hos itaque religioſo cultu inuocandos, hos, poſito licet inter Deum atque genios coeleſtes diſcrimine, colendos contendebant [i].

Qui

h) Memorabilis hoc de argumento locus extat apud PLATONEM T. III. Opp. p. 201. ed. Serr. qui apud ipſum philoſophum legi meretur.

i) Conſulendus luculentus locus IAMBLICHI de myſt. Aegyptior. L. I. ſect. 5. p. 8. ed. Gal.

Qui putidus error, cum ad Chriſtianos philoſophiae platonicae nimis deditos perueniſſet, ſinceram de cultu ſoli Deo debito doctrinam corrupit, et erroneam de cultu angelorum bonorum doctrinam in eccleſiam introduxit; in qua non haeretici tantum neſcio quas Aeonas diuinitatis quadam ratione participes inde exſculpſerunt, ſed et doctores alii, illique cetera doctrina ſani, ad varia, quae angelis exhibebantur, cultus religioſi genera dilapſi ſunt, cautius in ea re verſaturi, ſi erroris fontes et propagationem inſpexiſſent. Quemadmodum vero ita errores receptos publice et inter ſummas veritates relatos eſſe hiſtoria philoſophica docet, ita reiectas tanquam abſurdos errores veritates eximias, tandem noſtris temporibus triumphantes et veritatibus philoſophicis reſtitutas memorabili exemplo ex ſchola Pythagorae petito confirmat. Placuit enim huic philoſopho, et qui ex ſectatoribus doctrinam hanc maxime ornauit Philolao, conſiſtere in centro ſuo ſolem, terram circum eum in orbem moueri; quod dogma ita paradoxum viſum eſt plerisque philoſophis [k], vt praeter Nicetam Syracuſium [l], et Platonem, qui tamen in ſenectute demum calculum ei adiecit [m], et alios Pythagorae diſcipulos, imprimis Ariſtarchum Samium [n], pauci reperiantur, qui illud inter ſua dogmata retulerint: immo ſacris oraculis contrarium eſſe, et fulmine ideo dignum, recentioribus adhuc temporibus viſum eſt, donec praeſtantiſſimorum aſtronomorum, quibus Nicolaus Copernicus viam muniuit, induſtria, et imprimis Galilaei, Kepleri, Roberualii, Gaſſendi, Bullialdi [o] demonſtrationibus effectum, vt pauci hodie ſint, qui ſyſtematis orbis noſtri accurate cognoſcendi ſtudio dediti elegantiſſimum et ad explicanda orbis noſtri phaenomena aptiſſimum dogma, nec ſacris paginis, ſi recte conſiderentur, aduerſum, non recipiant, illudque habeant pro ſententia magna probabilitatis ſpecie ſe commendante.

Inuentorum et inuenientorum ſyllabus.

§. VIII. Non vero hoc tantum nomine vniuerſam eruditionem iuuat hiſtoria philoſophica, ſed et fidiſſimus index eſt, quae veritates inuentae ſint, quae regiones, in orbe ſcientiarum detectae, quae adhuc incognitae, et in quibus detegendis induſtria philoſophorum verſari debeat. Nam et in hac re omnis eruditionis plurimum intereſt, ne ſcilicet tempus ad excolendas ſcientias in ſe nimis breue, teratur inutiliter, et ea potiſſimum inueſtigentur, ad quae hactenus pertingere non potuit intellectus humanus, ſine qua induſtria parum promouebuntur humanae cognitionis limites. Verum non exponit tantum hiſtoria philoſophica, quae inuenta nondum ſint, ſed quae male quoque tractata, quae minus accurate expoſita, quae ex parte tantum detecta: quo indicio non parum philoſophantium adiuuatur induſtria, qui diſcunt inde, quid reſtet, quae viae a veritatis detectione ſeducentes

k) Plvt. de Placit. philoſ. L. III. c. 13. et in Numa T. II. Opp. p. m 120. Laert. L. VIII. f. 85.

l) Laert. l. c. Cicero Tuſc. Qq. L. IV.

m) Plvt. l. c. et in Qq. Platonicis.

n) Sext. Empiricvs L. X. adu. Math. f. 174. p. 663. ed. Fabric.

o) Qui libro, de motu terrae, Philolai nomen ideo praefixit.

tes vitandae, quid inuentis addendum, vt tandem ad perfectionem ſuam aſſurgat cognitio. Quod hiſtoriae philoſophicae miniſterium noſtro potiſſimum tempore a magnis philoſophiae reformatoribus vtiliſſime adhibitum eſt, vt diſcerent, quid reſtituendum, quid emendandum, quid addendum, et nouo conamine detegendum ſit. Quorum vnus et alter hoc philoſophicae hiſtoriae vſu adhibito, ſi modeſte quae aliis debeat indicauiſſet, nec omnia ſuo ſe proprio marte inueniſſe, et primum detexiſſe iactantius aſſeruiſſet, plagii amare ab aduerſariis obiecti turpem notam feliciter euitauiſſet. Id quod vel vnum Carteſii exemplum luculenter probat [p].

Adminiculum omnium ſcientiarum.

§. IX. Tandem et vniuerſam eruditionem philoſophica hiſtoria ita quoque iuuat, vt ſcientiarum fontes indicet, vnde hauriri queant, vt optimos auctores enumeret, ex quorum ſcriptis veritas addiſci queat, vt librorum optimorum argumenta exhibeat, et quid in iis ad eruendam et confirmandam veritatem, et ad refutandos errores aptum contineatur, edoceat. Hoc enim nomine magna et pretioſiſſima pars hiſtoriae literariae, id eſt, eruditionis vniuerſae, eſt hiſtoria philoſophica, quae hermathenes inſtar eſt, ad quaerendos et eligendos praeceptores mutos, ex quorum doctrina intellectus diuitiae augeri plurimum poſſint. Vnde ignorantia lapſusque graues in philoſophica hiſtoria non iniuria apud eos, qui inter doctorum numerum referri cupiunt, dedecori ſunt. Qui tamen in tam ampliſſimo campo, quem haec eruditionis pars aperit, difficulter euitari poſſunt, niſi diligentem quis in ea excolenda operam nauauerit. Alias riſum non minus excitabit, quam haereticae ille prauitatis inquiſitor, qui eo tempore, quo eruditorum ſui temporis phoenix Ioannes Picus, et Germaniae literatae reformator Ioannes Reuchlinus, philoſophiam cabbaliſticam reſuſcitabant, inſano contra eam zelo accenſus, et de periculo, quod iactabat interrogatus, ridicule reſpondit: ſurrexiſſe impium hominem, Cabbalam vocatum, qui multa contra chriſtianam religionem moliendo aſſeclas multos nactus ſit [q]. Dum vero, viri in literaria hiſtoria ſummi interdum vehementer lapſi ſint, quanta inde hiſtoriae philoſophicae accurato ſtudio excolendae neceſſitas ſit illi, qui ad tantam lectionis copiam et cognitionem nondum peruenit, facile euincitur.

Magnam copiam exemplorum hic congerere liceret, qua ratione viri, qui πολυϊςορίας laude florent, in hiſtoria philoſophica lapſi ſint, niſi veniam potius eorum de literis merita et obliuionem, quam opprobrium poſtularent, et humanum omnino, immo nulli fere, quantumuis in hiſtoria literaria ad miraculum exercitato, non facile euenturum id eſſet. Vt vero calcar habeant, qui has literas excolendas aggrediuntur, vt a magnis viris

p) Vid. HVETIVS Cenſ. philoſ. Carteſ. c. VIII. p. 115. et qui ſine partium ſtudia in ea re verſatus eſt illuſtris LEIBNIZIVS apud THOMAS. Hiſt. ſap. et ſtult. T. II. p. 117. BAYLE Dict. T. I. p. 681. nec excuſant eum ſatis, quae affert BAILLETVS vie de De Cartes L. VIII. c. 10.

q) IO. PICVS MIRANDVLANVS Opp. p. 175. ed. Baſ. IOAN. REVCHLIN. de arte Cabbal. p. 7.

ris ad ſuam imbecillitatem argumentati, omnique induſtria a lapſibus ſibi cauendi adhibita, ſedulo literariam quoque hiſtoriae philoſophicae partem perſequantur, duo tantum exempla quae ob oculos ſcribenti verſantur exponemus. Ex his vnum eſt magni viri, GERARDI IOANNIS VOSSII, cuius eruditioni et ampliſſimae hiſtoriae, etiam literariae, praeſertim antiquioris cognitioni quis non meritas laudis ſuſpendit tabulas? Is *de Philoſophia* * ſermone de Proclo, celeberrimo Platonico, facto, inter alia ita: *Traiani temporibus claruiſſe ait Eraſmus Oſwaldus Schreckenfuchſius, in vita Procli, proque eo eſt, quod Suidas dicat, fuiſſe diſcipulum Plutarchi Chaeronenſis, qui Traiani fuit praeceptor. Sed quomodo is meminerit, Porphyrii immo Iamblichi qui temporibus claruit Iuliani imperatoris, annis poſt Traianum multo amplius ducentis? Iam ipſe fatetur Suidas, primum fuiſſe, qui poſt Porphyrium calamum amaroris plenum ſtrinxerit aduerſus Chriſtianos? Ac Porphyrius claruit annis poſt Traianum centum quadraginta ac deinceps.* Mirum hic videri queat eruditiſſimum virum ſoloeciſmum literarium a Schreckenfuchſio admiſſum non aduertiſſe, cum tamen ipſe dubia omni exceptione maiora contra eius aſſertionem necteret, nec ingentem eius lectionem ſuffeciſſe, vt ſe eidem errori eriperet, Plutarchum eum, quem Marinus Procli praeceptorem facit, et quem Schreckenfuchſius ſine dubio ignorauit, eſſe Chaeronenſem, ita, vt potius nodum quendam gordium hic necteret, quem non ſoluit, ſoluere tamen, et errorem ex homonymia ortum euitare facile potuiſſet, ſi ex eclecticae ſcholae hiſtoria, vel eodem, quem ſe ſequi profitetur SVIDA in *Plutarcho Neſtorii*** meminiſſet, fuiſſe hunc Plutarchum, (de quo ſuo tempore et loco plura dabimus,) Neſtorii filium, et athenienſem, cuius opera alexandrinae philoſophiae ſchola Athenis ſeculo IV. erecta eſt, et quem audiuit Proclus, inter vltimos huius ſcholae doctores numerandus. Alterum exemplum hallucinationis in eiusdem ſcholae eclecticae hiſtoria exhibet eloquentiſſimus nuperus *hiſtoriae philoſophicae criticae* auctor Gallus, qui *** vbi potiſſimam hiſtoriae philoſophicae ſec. IV. V. et VI. hiſtoriam, quam eclectica ſchola abſoluit, quaſi tranſeundo attingit, plura affert oppido falſa et erronea. Nam neque Syrianus athenienſem ſcholam erexit, ſed Plutarchus athenienſis; neque vnquam edita ſunt Procli opera Hamburgi 1700. ſed vita tantum Procli a Marino ſcripta, ad quam tamen prouocat; neque Marinus Iudaeus vnquam fuit, ſed Samaritanus, Flauia Neapoli oriundus, et ad gentiliſmum digreſſus: neque eo tempore quo Simplicius in Ariſtotelem commentatus eſt, Ariſtotelis philoſophia vix nota fuit in oriente, ſed ipſorum potius Eclecticorum ſtudio maxime commendata, et inter Chriſtianos etiam admiſſa, quod vel ex vno Ioannis Philoponi exemplo, quem tamen cum Simplicio congreſſum diſputatione ipſe monet, diſcere potuiſſet. Falſum denique Eclecticos vltimos Iſidorum, Damaſcium, Priſcianum, Eulamium, Simpliciumque

*) c. 17. §. 6. p. 143. **) T. III. p. 133. ***) T. III. c. 39. §. 3.

que sola videndi regis Chosroës cupiditate inductos ad Persas commigrauisse. Fecisse enim id, quod in sua religione sub imperatore christiano sibi satis tuti non viderentur, vel ex SVIDA v. πρεσβὺς notum est. Sed eiusmodi supinam incuriam in hac critica philosophiae historia rerum peritus saepe animaduertet.

§. X. Vti vero vniuersae eruditioni vtilissimam operam praestat historia philosophica; ita ad speciales disciplinas respicientibus non minorem vtilitatem conferre palam sit. Ponimus vero non inepte in fronte insignem vsum, quem in afferenda et vindicanda religionis christianae veritate praestat. Multiplici enim in ea re historia philosophica labore defungitur. Ostendit enim religionis naturalis origines, et dispersam puriorem veritatem inter tot gentilium placitorum errores, et historiae sacrae fidem testimoniis exoticis egregie confirmat; aperit quoque, qua ratione veritatem in iniustitia detinuerint stulti, et quantis absurdissimorum commentorum monstris impietas se prodiderit: atheismi historiam explicat, et quam turpis ille et a ratione omni per omnem hominum aetatem deprehensus sit, luculenter demonstrat. Et hac ratione impiorum obiectionibus refutandis arma egregia subministrat, veritatisque successionem inter Hebraeos conseruatam et ad Christianos transmissam elegantissime et fortissime roborat. Quem in modum ad confirmandam veritatem religionis christianae et primi sanctioris disciplinae doctores in apologiis suis historia philosophica vsi sunt, et recentioribus temporibus certatim in id contenderunt viri doctissimi [r] impari quidem successu: inter quos tamen, etiam quae ad hanc rem pertinent, magno GROTIO pauci praeferendi sunt [s].

Vsus in V. R. C. probanda.

§. XI. Non vero solus hic vsus est, quem ex philosophica historia disciplinae sanctiores referunt, sed et alios praestat, istis, quos diximus non minores. Nam et limites reuelationis et rationis accurate ponere docet, quaeque vtrique humanae cognitionis fonti debeantur, longa instituta doctrinarum inductione, manifestat; et quas partes in cognoscendo salutis mysterio ratio, quas traditio, quas reuelatio habuerit, egregie exponit, vt ita diuinis literis honos suus maneat illibatus. Quin nec sacrae paginae nullam ex historia philosophica lucem capiunt, sed hinc inde plurimum luminis foenerantur. Cum enim scriptores sacri vtriusque foederis ad consuetas sui temporis opiniones Iudaeorum et gentilium respexerint, non possunt ista loca, vbi obscurius talia tanguntur, intelligi, nisi ex philosophiae veteris historia illae, ad quas alludunt, opiniones detegantur. Cuius specimina plura in sacris oraculis occurrunt [t], ipse vero contextus sacer quasi ad hos fontes prouocat, quando D. Paulus et cum Stoicis atque Epicureis congressus de resurrectione differit [u], et vitandam sui temporis philoso-

Limites reuelationis et rationis detecti.

Sacris literis lux illata.

r) Vid. cel. FABRICIVS Syll. Script. de V. R. C. et quae in diss. de comparatione philosophiae gentilis cum Scr. S. quae in Otio vindelico primo loco apparet, hac de re dicta sunt.

s) in opusculo nunquam satis laudando de V.R.C.

t) Vid quae prolixius dicta sunt in Otio vindelico p. 16 seqq.

u) Act. XVII. 18 seqq. vid. ib. p. 33 seqq.

losophiam monet [x], vel alibi quoque in depingenda gentilium miseria ad eas phrases et sententias respicit, quae in scholis philosophorum gentilium receptae et inter illos homines, ad quos scribebat, in vsu fuerunt [y], quae vero prolixius explicata alibi quaerenda sunt.

Eccl. historia illustrata,

§. XII. In nulla alia vero sanctiorum disciplinarum parte maiori euidentia hunc vsum probat historia philosophica, quam in ecclesiastica historia. Etsi enim supremus sapientiae magister, quique ex eius schola prodierunt, diuinae veritatis praecones, ab omni humana eruditione, quam sanctissima, quam profitebantur, doctrina refugiebat, sponte abstinuerunt, et in stulta Euangelii professione, qualis philosophis tum temporis huius seculi prudentia superbientibus videbatur, summam reuelatae sapientiae perfectionem posuerunt: mature tamen factum est, vt percutientibus oculos diuinae veritatis sua maiestate et diuina origine coruscantis radiis viri in philosophorum scholis enutriti et educati manus Euangelio darent, quin et publicis scriptis illud contra latratus gentilis impietatis defenderent: vbi sacris quidem se literis quam maxime communiebant, haud raro tamen acquisitam in scholis philosophorum eruditionem ad hunc ipsum finem adhibebant, et cum sanctiori disciplina coniungebant; recte saepe et laudabiliter, interdum tamen cum veritatis coelestis dispendio. Id quod parcius quidem primis nascentis ecclesiae temporibus factum est, frequentius vero et maiori cum veritatis christianae damno, ex quo magnus philosophiae aegyptiacae, quae platonicam mira aliarum sententiarum confusione reformauerat, amor ecclesiae doctores incessit. Ex eo enim tempore doctrinarum coelestium puritas et integritas non vna ratione vehementer corrumpi coepit. Quod vt ignotum illis esse, vel negari nequit, qui ecclesiae historiam sine sectae praeiudicio excusserunt [z], et suo loco a nobis prolixe quoque et ex instituto probabitur, ita prona consequentia inde fluit, sine philosophiae cognitione ad quam viri magni se subinde composuerunt, non scripta tantum eorum, praesertim illa, quibus superstitionem gentilium iugularunt, non posse intelligi, sed nec doctrinarum rationem recte expendi, quaeque in ecclesiam sensim irrepsere dogmata sequiora satis deprehendi et originem eorum detegi, cuius tamen rei multum in historia sacra interest. Eadem vero et de haereticorum veterum placitis rite cognoscendis tenenda sunt. Illorum enim insania cum ex illa potissimum philosophia, quae inter Asiae incolas aliosque orientis populos vigebat, et splendidis antiquissimorum philosophorum nominibus falsa iactantia superbiebat, repullulauerit, postquam illa cum corrupta aegyptia philosophia, pythagorico platonicam philosophandi rationem imitante, coniuncta fuit, et ad Iudaeos quoque pedetentim transiit, vt doctissimis viris, qui accuratius ad horum hominum placita eorumque origines attenderunt, obserua-

et historia haeresium.

x) ad Coloss. II, 18. cui loco lux ex H. P. allata est l. c. p. 41 seqq.

y) Vid. dissert. ad Eph. II, 1. 2. Tempe Heluet. T. II. S. I. p. 58 seqq.

z) Vid. doctissimi HVETII Origeniana.

ſeruatum eſt [a]: facile hinc intelligitur, ex philoſophiae hiſtoria obſcuriſſimorum dogmatum, et ſomniorum maleſani ingenii peſſime ſaepe cohaerentium explicationem potiſſimum hauriendam eſſe, quod quia a multis neglectum eſt, mirandum minime eſt, in explicandis haereticorum placitis viros ſaepe magnos fuiſſe lapſos.

Vſus in Iurisprudentia.

§. XIII. Poterant haec explicari prolixius, et oſtendi qua ratione lux illa, quam eccleſiaſticae hiſtoriae philoſophicorum fatorum enarratio infert, in refellendis quoque dogmatibus erroneis, et oſtendendis impuris, vnde illa hauſta ſunt, lacunis vſum non contemnendum praeſtet; ſed quia breuitati litandum eſt, et haec quilibet facile capit, qui prudenti meditatione de ea re cogitare poteſt, ſicco illa pede praeteribimus. Non vero ſanctioribus tantum diſciplinis inſignem vſum exhibet, ſed et iuris tum vniuerſalis ſiue naturalis, tum romani ſtudioſis vtiliſſimam ſe praeſtat hiſtoria philoſophica. Quemadmodum enim iuris naturalis leges ab ipſa philoſophia erui debent, et per omnes eius periodos veſtigia illa humanis mentibus cum ratione impreſſa, et per varias gentes propagata deprehendi poſſunt, ita magnum ea res iuris naturalis ſtudio augmentum commodat, id quod recte intellexit parens iuris naturalis ſuae puritati et nitori reſtituti HVGO GROTIVS, qui in immortali *de iure belli et pacis* opere feliciſſime magna, quam poſſidebat, hiſtoriae philoſophicae cognitione ad illuſtranda iuris naturalis cum principia tum praecepta vſus eſt, gnauiter veſtigia anteceſſoris premente in *iure naturae et gentium* SAMVELE PVFENDORFIO. Iuris vero romani culturam hiſtoria philoſophica carere non poſſe, is non negabit, qui ex romani iuris hiſtoria tenuit, placuiſſe romani iuris conditoribus graecam philoſophiam, maxime vero ſtoicam, quae cum πολιτικώτερος Romanis, qui ad reipublicae gubernacula ſedebant, principibus viris videretur, et negotiorum appetentes ſibi deditos faciebat, et in docendi tradendique methodo, et in ipſis adhibendis doctrinis aliis palmam praeripiebat. Vnde multa in iure eſſe tum dicendi genera, tum regulas atque principia iuris e Stoicorum ducta principiis, recte diſertiſſimus iureconſultus IANVS VINCENTIVS GRAVINA monuit, aliis non diſſentientibus, ſed multis ea exemplis probantibus [c]. Quod ſi vero ad ſanam interpretationem recte requiritur, vt ad ſententias illas attendatur, quibus auctor deditus fuit, et ad quas reſpexiſſe in ſcripto legeue apparet, neminem patet, hac philoſophiae romanis iuris antiſtitibus acceptae cognitione carere poſſe, qui feliciter in interpretando genuino iuris romani ſenſu verſari cupit. Sed de his etiam ſuo loco dicetur amplius. Tandem et ars

Vſus in Medicina.

a) Conſulendus, qui inter omnes plurimam huic rei lucem affudit cel. MOSHEMIVS Initit. Hiſt. Chriſt. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 4 ſeqq. p. 71 ſeqq.

b) De ortu et progreſſu Iuris ciuilis L. I. §. 44. p. m. 97 ſeq. ed. Neap. qui rem luculentis exemplis confecit.

c) Conferendi praeter alios magni nominis ICti Io. SCHILTERVS in Manuduct. philoſ. mor. ad Iurisprud. c. I. §. 5 ſqq. p. 6 ſqq. et illuſtris EVER. OTTO in orat. de ſtoica veterum Iurisconſultorum philoſophia.

ars ſalutaris hac eruditionis parte quam maxime opus habet, illa enim in applicandis dextre remediis verſata, ars quidem non inepte veteribus dicitur [d], quando vero et naturam rerum, et humani potiſſimum corporis fabricam conſiderat, elegantiſſima et vtiliſſima philoſophiae pars eſt, vixque felix erit medicus, qui non prudens fuerit philoſophus. Vnde medicinam ab antiquiſſimis et celeberrimis philoſophis cultam ſatis conſtat, et exemplis Melampodis, Thaletis, Pherecydis, Epimenidis, Toxaris, Zamolxis, Pythagorae, Empedoclis, Alcmaeonis, Epicharmi, Timaei, Heracliti, Democriti et ipſius medicorum parentis Hippocratis poſſet confirmari, niſi in ipſa hiſtoria quam ſuſcipimus philoſophica, ea ſedulo ſuis locis obſeruare animus eſſet. Immo inuentores, qui celebrantur artis ſalutaris philoſophos fuiſſe, neminem fugit niſi hiſtoriae medicae imperitum. Ad Zoroaſtrum enim, Thot ſiue Hermem Horum, et inter Sinenſes ad Choamti origines artis medendi referri videas [e]. Illi vero non corporibus tantum curandis, ſed et ferocibus animis per praecepta philoſophiae religionis atque legum domandis, operam nauarunt feliciſſimam, vnde quam arcte philoſophiae et medicinae hiſtoria cohaereat, ſatis coniici poteſt.

Vſus hiſtoriae philoſophorum.

§. XIV. Attulimus hactenus illa commoda, quae ex ea hiſtoriae philoſophicae parte, quae intellectus humani hiſtoriam pandit, et doctrinarum omnis temporis atque gentis nobis ſeriem enumerat, atque praeſtantior nobiliorque merito cenſetur eſſe, fluunt, quaeque inde ſperanda ſit vtilitas, expoſuimus. Non otioſa tamen et altera pars eſt, quae in enarrandis philoſophorum atque ſectarum ab iis conditarum fatis occupatur, ex qua ſcilicet varia quoque vtilitas oritur. Vt enim taceamus, quod ſupra iam pauliſper tetigimus, magnum haec influxum habere in ſyſtemata philoſophorum, quae inde plurimum illuſtrantur: illud ex deſcriptis accurate magnorum virorum vitis factiſque circa philoſophiam potiſſimum in vſum noſtrum transferre poſſumus, vt qua via ad eruditionem, praecipue philoſophicam viri immortalem nominis gloriam nacti graſſati fuerint, quae impedimenta ſe eis obiecerint, quibus mediis ea ſuperauerint, in quas errorum ſyrtes incautius inciderint, vel periculis anteceſſorum cautiores facti eas vitauerint, inde diſcamus. Ita enim ſapientiſſima nobis in omnis eruditionis, praecipue vero in philoſophiae ſtudio ſuggeruntur conſilia ad ſequenda ea quae tantis viris videmus fuiſſe proficua, et ad illa vitanda, quibus in veritate inquirenda detrimentum paſſi ſunt. Cuius vt et hic exemplum adiungamus, docet nos veterum philoſophorum hiſtoria, non domi otioſa ſediſſe, quae ad philoſophiae culmen adſpirabant ingenia, ſed itinera ſuſcepiſſe ad gentes ſapientiae laude inclytas Pythagoram, Democritum, Thaletem, Platonem [f] pluresque alios, ita tamen vt ſuperſtitione quin et impoſtura ſacerdotum, qui apud barbaras gentes cuſtodes erant ſapientiae, decepti

d) Vid. Ions. de Scr. H. P. L. I. c. 1. p. 5.

e) Conf. Dan. Le Clerc Hiſtoire de Medicine L. I. ch. 5. 6. 7. p. 8 ſeqq.

f) Vid. Diog. Laertius in vitis horum philoſophorum.

pti carbones interdum pro theſauris reportarent, quod de Pythagora et Platone verum eſſe hiſtoria horum philoſophorum teſtatur. Inde vero prudentiſſimum philoſophiae ſtudioſis conſilium exſurgit, non tantum domi quaerendos ſapientiae doctores, ſed et itinerum prudenter ſuſceptorum fructum eſſe incrementa ſapientiae, cauendum vero ſibi eſſe ab auctoritatis praeiudicio, et vbique rationem adiungendam eſſe comitem, ad cuius trutinam tradita a viris doctis exigi queant. Nec prudentiam tantum in ſectanda eruditionis philoſophicae ſemita ita diſcimus, ſed virtutis quoque et vitiorum theatrum nobis haec philoſophorum hiſtoria pandit, in quo virtutis praemia, vitiorumque tragici ſaepe exitus viuidis coloribus exprimuntur, habentque, qui ad veram, quam ſapientia promittit, felicitatem adſpirant, quid ſectentur, quidue fugiant. Quid enim ad formandum virtutis habitum exempla valeant, et experientia docet, et ipſa philoſophorum hiſtoria. Eleganter SENECA[g]: *Longum iter eſt per praecepta, breue et efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expreſſiſſet, ſi eum tantummodo audiſſet, vitae eius interfuit, ſecreta perſpexit, obſeruauit illum, an ex formula ſua viueret. Plato et Ariſtoteles et omnis in diuerſum itura ſapientium turba, plus ex moribus, quam ex verbis Socratis traxit. Metrodorum et Hermachum et Polyaenum magnos viros non ſchola Epicuri, ſed contubernium fecit.* Scilicet vbi exempla monitis ſaluberrimis, quae nobis hiſtoria philoſophorum ex ore eorum exhibet, iunguntur, laeta virtutis ſeges facile effloreſcit. Non vero voluntatem ſolam perficiunt haec virtutum atque vitiorum, quae in philoſophis deprehenduntur, exempla, ſed et intellectum. Obſeruata enim humanae conditionis fragilitate, et in quot viri cetera magni errores ſaepe delapſi ſint, probe edoctis nobis iugulantur noxia auctoritatis praeiudicia, et ad audendum aliquid in calcanda ſapientiae ſemita animus excitatur, et per ſe contendenti calcar additur, ad adhibenda propria lumina: id quod de aliis quoque praeiudiciis hunc in modum extirpandis intelligendum eſt.

Characteres verae et falſae philoſophiae definiti.

§. XV. Sed vt omnem tandem quam de vtilitate hiſtoriae philoſophicae inſtituimus, cauſam peroremus, adiiciendum hoc etiam dictis eſt, ſobria cautaque hiſtoriae philoſophicae tractatione characteres veram philoſophiam a falſa diſcernentes feliciter poſſe diſci. Cum enim veritas vna ſit, error vero multiplex, in tot ſectas diſciſſa philoſophia et tot enatis inter philoſophos ſententiarum diuortiis infinita falſae philoſophiae exempla extare neceſſe eſt. Etſi vero de characteribus falſae philoſophiae dicendi locus hic non eſt[h]; patebit tamen ſine praeiudiciis acta philoſophorum et veterum et recentiorum legenti, ſectae ſtudium, et quod ſecum trahit auctoritatis praeiudicium, ſuperſtitionem religioni naturali et reuelatae aduerſum,

g) Epiſt. 6.

h) Legi vero omnino merentur, quae vir πολυμαθέστατος C. A. HEVMANNVS de criteriis falſae philoſophiae doctiſſime et eleganter diſputat act. philoſ. Vol. I. p. 181 ſeqq. Ea enim in H. P. ſtudio multam lucem commodabunt.

fum, occultandi veritatem ftudium, amorem fpeculationum inutilium, nihilque ad felicitatem hominis facientium, fuperbiam et contemtum aliorum, ex ipfis philofophorum principiis fluentem, erepta libere cogitandi et fubtracta media, quaeque his fimilia funt, philofophiam plerumque prodere falfam, et in eodem fyftemate, cui hi characteres applicari poffunt, magnos et perniciofos errores deprehendi. Quod vel vnius ftoicae philofophiae exemplo, fi prolixis nobis effe liceret, luculenter poffet oftendi, in qua caeca conditoris veneratio, turpi auctoritatis magiftri praeiudicio nixa, fuperftitio eo vsque pertingens, vt omnia in Deum mutet, et omni gentilium theologorum infaniae philofophicos colores inducat; impietas veram de Deo fententiam eiusque fanum cultum iugulans, cauillationes verborum philofophis indignae et bonis omnibus inuifae, fuperbia intolerabilis omnibus fe praeferens, hominemque non deorum tantum confortio, fed ipfae diuinae effentiae iungens, et hypocrifis inde toties Stoicis obiecta vbique regnant: quae tamen fuo loco notare accuratius e re noftra erit. Tot atque tantis itaque emolumentis cum auctum illum dimittat philofophiae hiftoria, qui ad eam rite tractandam cauteque pernofcendam animum adplicat, induftriamque ponit fuam, neminem fore confidimus, qui eius ftudium accuratius, quam plerumque fieri folet, fufcipiendum improbauerit, vel inter fcientias inutiles illud reiecerit. Vnde excitandi funt difcentium et philofophari cum ratione cupientium animi, vt hanc non vtiliffimam tantum, fed et neceffariam eruditionis partem gnauiter excolant, magnorumque virorum exemplis, qui non fine fumma laude in eam incubuerunt, et vtiliffimam erudito orbi praeftiterunt operam excitati, huic eruditionis generi, a plerisque fatis hactenus neglecto, operam commodent fuam, certi praeter dulcem animi iucunditatem ad maiores fcientias progrefsuris vtilitates exorfuras inde effe plurimas, modo laboris improbi, quem poftulat moleftia patienti verique cupido animo feratur, fuperetuque.

Subfidia potiora auctoresque de historia philofophica.

§. XVI. Ita vero praeparato animo quando ad hanc eruditionis partem acceditur, non deerunt fubfidia, laboris difficultatem leuatura. Etfi enim ipfi vbique fontes, qui haberi poffunt libandi funt, et per omnis generis atque temporis fcriptores difcurrendum, vt, quae afferta confirment, et in mediam lucem collocent, congerantur in vnum; vtiliter tamen hiftoriae philofophicae ftudiofus eorum doctorum virorum labores confulet, qui hiftoriam philofophicam fcribere aggreffi funt. Et funt quidem pauciores, qui vniuerfae philofophiae fata ab originibus eius ad noftra tempora defcribere conati funt, quam pro rei dignitate et praeftantia par erat: non tamen neglecta prorfus iacuit pars hiftoriae eruditionis humanae nobiliffima, fed praeter innumeros fcriptores, qui fingularia argumenta in philofophiae hiftoria occurrentia excufferunt, et quos fuis vbique locis adducere, et ita bibliothecam quandam fcriptorum hiftoriae philofophicae condere in fequentibus animus eft, vniuerfam quoque philofophiae hiftoriam, vel magnam faltem partem eius enarrauerunt varii viri docti. Qua in re con-

fuli

Ionſius

ſuli velimus doctiſſimi IOANNIS IONSII diligentiam, qui in erudito *de ſcriptoribus hiſtoriae philoſophicae* opere [i], a cl. IO. CHRISTOPHORO DORNIO ad praeſentem vſque aetatem perducto [k] omnis generis et aetatis ſcriptores, qui aliqua ratione hiſtoriam philoſophicam illuſtrarunt, adduxit. Vbi tamen merito deſideres non habitam tantum veterum ſcriptorum, qui deperditi ſunt, maiorem fere, quam qui ſuperſunt, rationem; ſed et ſignificationem vocis, philoſophia, ad omnes ita artes a diligentiſſimo auctore extenſam fuiſſe, vt hiſtoriae magis literariae veteris, quam philoſophicae ſcriptorum index videri queat. Multa quoque poſt Ionſii aetatem detecta accuratius, producta, quae antea ignorabantur, etiam in hoc argumento, plurima: vnde diligens hiſtoriae literariae, philoſophicae inſeruiturae, cultor omnino conſulet, quae in immortalibus *Bibliothecae graecae, latinae, et Latinitatis mediae* operibus infinito harum literarum emolumento copioſe

Fabricius

attulit, nunquam ſine laude nominandus IOANNES ALBERTVS FABRICIVS, quibus ſcriptis nemo carere poterit, qui in perſcrutandis monumentis veteris hiſtoriae ingeniorum humanorum feliciter verſari cupit. Nos hos duumuiros hic non exſcribemus, cum vtriusque ſcripta in omnium manibus verſentur; iuuentutis tamen gratia quae ad vtiliſſimum eruditionis genus animum adplicare vult, (nam haec viris doctis ſatis eſſe nota agnoſcimus) potiores ſcriptores, qui in hoc ſtadio cucurrerunt, enumerabimus. Et ex veteribus quidem pauci nobis reſtant, qui magnum in hoc laboris genere vſum praeſtare queant, qui tamen ſuperſunt, eo diligentius audiendi ſunt, quo facilior illis occaſio fuit conſulendi fontes hiſtoriae nobis hodie

Diogenes Laërtius

ereptos. Inter quos DIOGENI LAERTIO, palmam deberi, nemo facile negabit, qui elegantiſſimos *de vitis, dogmatibus et apophthegmatibus clarorum philoſophorum* libros ſemel inſpexit. Licet enim ſupinam in eo negligentiam et aliquam quoque in attendendo ad mentem veterum philoſophorum incuriam, iudicii item in tanto argumento proditam paupertatem, nimiamque credulitatem culpauerint, viri docti; conſeruauit tamen nobis tot monumenta veterum philoſophorum, et fatorum eorum memoriam, quae alias intercidiſſet, vt merito ad hunc librum, verum non ſine adhibita artis criticae opera, aduolent, quicunque veterum philoſophorum res et dogmata cognoſcere cupiunt. Sed de ipſo auctore eiusque conatibus alibi prolixius dicendi locus erit [l]. Poſt Diogenem Laërtium libellus breuis, ſed multa eruditione veteris philoſophiae refertus *de placitis philoſophorum*

Plutarchus

adeundus eſt, quem PLVTARCHO non ſine ratione adſcribi, et eundem, quoad ſummam rerum, eſſe cum *philoſophica hiſtoria*, quae GALENO tribuitur, ſuo quoque loco monebimus. Scripſit quoque paulo ſerius SEX-

Sextus Empiricus

TVS EMPIRICVS, philoſophus ſcepticus libros decem erudititiſſimos *contra*

i) Editum id Francofurti 1659. 4. qua editione, quia vbique fere adducitur, commodo lectoris inſeruituri, vtemur, quoties ad eam prouocandum eſt.

k) Ienae 1716. Conf. Act. phil. Vol. II, p. 320.

l) Conferendus interea, qui prolixe de hoc libro egit S. Reu. HEVMANNVS Actor. philoſ. Vol. III. p. 1302. et MENAGIVS in proleg. ad Comm. in hunc librum.

tra mathematicos, dogmaticosque philosophos; qui etsi eo potissimum respexit, vt omnem dogmaticam philosophiam oppugnando, et scientiarum incertitudinem demonstrando, necessitatem dubitandi et suspendendi iudicium, scepticaeque philosophiae pretium euinceret, tot tamen modis omnem dogmaticorum philosophiam exposuit, tot nobis de veterum dogmatibus relationes conseruauit, vt recte adhibentibus et sobrie legentibus plurima inde in historia omni philosophica lux oriatur. Inter ecclesiae doctores veteres, quorum scripta pleraque veteri philosophiae cognoscendae inseruiunt, de hoc eruditionis genere meruit S. EPIPHANIVS, qui in *epitome operis aduersus haereses*, breuiter quidem sed succincte de sectis philosophorum disseruit [m]. Plura tamen nobis conseruauit auctor qui sub ORIGENIS nomine *philosophumena veterum* nobis exhibuit; in eleganti enim hoc veteris philosophicae historiae compendio multa deprehenduntur, quae alibi frustra quaeras, vnde meritae debentur gratiae viris celeberrimis IACOBO GRONOVIO et IOANNI CHRISTOPHORO WOLFIO, qui libellum e tenebris erutum ediderunt, et doctissimis annotationibus illustrarunt [n]. Nemo vero plura nobis post Plutarchum et Diogenem Laërtium veterum philosophorum monumenta ex graecis scriptoribus conseruauit, meliusque ita de philosophica historia meruit, IOANNE STOBAEO, qui vtilissimum nobis *florilegium* ex omnis generis scriptoribus veteribus concinnauit, et in quatuor libros distribuit, quorum primus physicas potissimum veterum doctrinas, posteriores, morales referunt. Qui etsi manci atque mutili, praesertim quod ad priores duos libros attinet, ad nos peruenerunt [o]; dici tamen non potest, quot nobis veteris philosophiae reliquias viri huius diligentia conseruauerit [p]; vnde bonis auibus factum est, vt doctissimorum virorum et in arte critica exercitatorum opera tandem ederentur, GVILIELMO CANTERO euulgante: *Eclogarum* IO. STOBAEI *libros duos*, quorum prior *physicas*, posterior *ethicas* complectitur [q] et CONRADO GESNERO post TRINCAVELLVM edente *locos communes Stobaei* [r], qui libros duos posteriores, magis integros exhibent, et carcere detento GROTIO tempus vtiliter fallendi, et loca

Epiphanius

Pseudo Origenes

Stobaeus

m) T. II. Opp. p. 125. ed. Petau. Conf. FABRICIVS Bibl. graec. Vol. VII. p. 423.

n) T. X. Antiqq. graec. et separatim Hamb. 1706. cum annot. WOLFII. Plura de eo dicentur suo loco.

o) Vnde merito nouam eamque ad msc. codices passim in bibliothecis latentes emendatam editionem diu exoptant viri docti. Certe ex codice msc. quem seruat bibliotheca publica augustana, admodum edita, praesertim librum secundum, cuius pars magna in editis desideratur, posse emendari et suppleri collatio nos docuit.

p) Vnde passim a viris eruditis fragmenta veterum philosophorum ex hoc florilegio collecta et excerpta sunt, conf. FABRIC. Bibl. graec. Vol. VIII. p. 690.

q) Antwerp. 1575. fol. apud C. Plantinum, qua editione vtimur, recusa Geneu. 1609. fol.

r) Tig. 1548. et quae emendatior est editio 1550 1559. quam Andr. Wechelius ita 1581. f. expressit, vt Antonii et Maximi sententiae iungerentur. Haec a nobis editio consulitur.

loca poetarum emendandi et eleganti metro exprimendi, occasionem praebuerunt [s] etc. Nec negligendum quoque SVIDAE *lexicon*, imprimis laudabili IOANNIS KVSTERI cura expolitum, nam et in illo multa veteris historiae philosophorum studiosus deprehendet sua curiositate digna, verum magna attentione et iudicio opus est, ne decipiatur, cum non iniquas tantum et corruptrices manus passus sit, sed et ipse nullo iudicio adhibito multa inter se miscuerit, homonymos scriptores confuderit, male cohaerentia retulerit, sicque multis erroribus in historia philosophica portam aperuerit, quos haud vno loco in sequenti tractatione notabimus. Seculo post C.N. decimo quarto fere medio, inter tenebras et barbariem, quae bonas literas tantum non penitus oppresserunt, GVALTERVS BVRLAEVS [t] *vitas philosophorum* collegit, sub incunabula artis typographicae typis expressas, in quibus voluntatem quidem laudes, magnam vero in historia philosophica ignorantiam mirari satis non poteris, insigni argumento, quanto squalore depressae tum temporis iacuerint elegantiores literae [u]. Postquam vero noua eruditioni atque scientiis lux affulsit, manum quoque etsi parcius, quam res merebatur, et necessitas quoque postulabat, admouerunt historiae philosophicae diligentius excolendae viri docti. Inter quos omnium calculo LVDOVICO VIVI primas merito deferimus; certe is inter primos fuit, qui abstersurus horrendum, quo disciplinae hactenus pressae fuerant, squalorem philosophica historia ad restituendum scientiis nitorem in doctissimis *de corruptis artibus et tradendis disciplinis* libris egregie vsus est, libellumque scripsit *de initiis, sectis et laudibus philosophorum* [w], vtilem etsi pro temporum illorum ratione mancum adhuc et imperfectum et iusto breuiorem. Id quod etiam de GVILIELMI MORELLII Tiliani *tabula compendiosa de origine, successione, aetate et doctrina veterum philosophorum*, cui DAVIDIS CHYTRAEI *series philosophorum et sectae eorum praecipuae a Thalete vsque ad Ciceronem* insertae et HIERONYMI WOLFII *notae* adiectae sunt, dicendum, in gratiam scilicet discentium leui opera confecta [x]. Nec IO. IAC. FRISII *bibliotheca philosophorum classicorum chronologica* [y] meliori loco ponenda est, qui philosophos cum eruditis omnis generis non tantum miscuit, sed et parcissime nec diligenter in ea re versatus est [z]. In Italia ALOYSIVS PISAVRVS, patricius venetus circa ea tempora in publico patauinae academiae conflictu *theoremata varia ac sententias de priscorum sapientum placitis ac optimo philosophandi genere* proposuit, in quibus de priscorum philosophorum apud Graecos opinionibus et doctrina sen-

Suidas

Burlaeus

Viues

Morellius

Frisius

Pisaurus

s) Quae separatim edidit Paris. 1623. 4.

t) Et de hoc viro inter scholasticos DD. non ignobili suo loco disserendum est.

u) Descripsit libri circumstantias celeb HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 182. conf. de rarissimo libro cl. AVG. BAYERI memoriae libror. rar. p. 68.

w) T. II. Opp. p. 5. conf. IONSIVS L. III. c. XXII. §. 6.

x) Edita Basileae 1580. 8. vid. Act. philos. Vol. III. p. 439

y) Tigur. 1592. 4.

z) STRVVIVS Intr. in not. rei lit. c. VII. §. 36. Act. phil. Vol. I. p. 721.

ſententiam ſuam breuiter, non tamen ineleganter, propoſuit [a]. Felicius tamen in excolenda hiſtoria philoſophica verſatum eſt ſeculum XVII. in quo variis ſcriptis diligentia eruditorum in explanandis factis dictisque philoſophorum veterum enituit. Eo enim medio GEORGIVS HORNIVS, historiae philoſophicae libros ſeptem cum adhuc in rudimentis verſaretur a viginti annorum iuuene conſcriptos edidit [b]: in quibus lectionem pro ſcriptoris aetate multam, et conatum in via non ſatis trita cum laude verſandi nemo vituperabit, deſiderant vero iuſti rei cenſores iudicium et diligentiam. Nam ſatis praecipitanter eum in difficili argumento verſatum eſſe, tot lapſus vbiuis obuii, tot omiſſa vel perperam poſita ſatis produnt, et admixta tot numero aliena, inſulſarumque etymologiarum ſtudium, quod omnibus fere paginis ſectatur, non paratum ſatis eum a maturis intellectus viribus ad ſcribendum hoc opus acceſſiſſe docent: etſi laudandus vel propterea ſit, quod primus fere auſus ſit nobiliſſimam hiſtoriae partem concinno exhibere compendio. Eodem fere tempore magni viri GERARDI IOANNIS VOSSII libri duo de philoſophia et philoſophorum ſectis a filio ISAACO VOSSIO editi ſunt [c], in quibus non philoſophiae tantum notiones, quales apud veteres deprehenduntur, deſcripſit, parteſque atque diſciplinas ex mente eorum expoſuit, et medicorum imprimis aliquam hiſtoriam condidit; ſed et philoſophiae barbaricae pariter atque graecae ad ſectam potamonicam ſiue eclecticam vsque hiſtoriam methodo ipſi peculiari adſperſis vbique obſeruationibus ex multa eius lectione in ſcriptis veterum petitis delineauit. Quod ſi fata ſuperſtiti permiſiſſent, argumentum hoc eatenus perpolire, vt opus non fuiſſet, ex aliena culpa exemplum petere, dubium non eſt, quin prout magna eruditione in literis erat verſatus, perfectum quid nobis reliquiſſet: iam cum, fatente filio, liber hic non ita ſit elaboratus, atque illa ſcripta, quorum ipſe praefuit editioni, facile iudicari poteſt, multa in eo occurrere, quae limam deſiderant, multa deficere, in multis virum magnum eſſe lapſum. Quibus medendis *ſupplementa* quidem *et continuationem* nouae editioni addidit IOANNES IACOBVS A RYSSEL [d], ita tamen, vt et illa nouis ſupplementis et emendationibus opus habeant [e], quae forte non deſideraremus, ſi voluiſſet IACOBVS THOMASIVS, qui parem ſuo tempore in philoſophica hiſtoria vix habuit, et ex cuius ſchedis illa ſupplementa et continuationes depromtae dicuntur [f], ipſe manum admouere operi et filum Voſſianum ſequendo ita veteris philoſophiae hiſtoriam exponere, quemadmodum ſtoicis

Hornius

Voſſius

 placi-

a) Patau. 1665. 4. vid. Act. phil. Vol. II. p. 635 ſeq.

b) Lugd. Bat. 1655. 4. vid. Act. phil. Vol. I. p. 1039. MOLLER ad MORHOFIVM T. II. p. 4. LAVNOIVS de fort. Ariſt. p. n. 339 343. 345.

c) Hagae Comit. 1658. 4.

d) Lipſ. 1705. 4.

e) Conf. BVDDEVS Iſagog. in hiſt. lit. theol. L. II. c. 4. p. 219.

f) Illuſtr. I. P. DE LVDEWIG. diſſ. de prima academia §. 4.

placitis lucem intulit[g]. Hornium vt iuuenili impetu, ſic pari infelicitate, coecus ſcilicet coecum, ſecutus eſt LEONARDVS COZZANDVS Brixianus, in libris ſex *de magiſterio antiquorum philoſophorum* [h], ita tamen, vt nec eam, quam Hornius, lectionis copiam et varietatem afferret[i], et eum alios exſcribentem, ipſe quoque deſcriberet[k] eiusque vitulo araret, et parum afferret, quod ad maiorem argumento, quod tractat, lucem parandam aptum eſſet. Nec tacendus hic eſt ABRAHAMVS GRAVIVS, qui *hiſtoriam philoſophicam, continentem veterum philoſophorum, qui quidem praecipui fuerunt, ſtudia et dogmata, modernorum quaeſtionibus imprimis agitata* edidit: nam et ille multa affert hiſtoriam philoſophicam veterum admodum illuſtrantia: quia tamen ſcopus eius magis eſt apologiam veterum, contra recentiorum, praecipue Carteſianorum inſultus, ſcribere, et, quae eius verba ſunt, *antiquorum philoſophiam a modernis ſciolis laceratam reſtituere*, quam ſine partis ſtudio eorum placita expendere, quid de eo ſibi promittendum ſit, iudicari facile poteſt. Eundem fere ſcopum inter Britannos ſibi propoſuit THEOPHILVS GALE in *philoſophia generali*, in qua ſcilicet tum de ortu et progreſſu philoſophiae eiusque traductione e ſacris fontibus, deque philoſophia platonica; tum de minorum gentium philoſophis agitur[l]. Etſi enim auctor in veterum ſcriptis verſatiſſimus[m] magnam lectionis copiam et eruditionem attulit, auctoritatis praeiudicio tamen, quod tum temporis angli theologi de philoſophia platonica fouebant[n], impeditus, hanc omnibus praefert, omnemque ſapientiam Graecorum ab Hebraeorum patriarchis ſatis infeliciter deriuat, Moſenque in Platone nimis oculatus inuenit. Aliam, eamque ſine dubio meliorem et tutiorem viam in hac gente ingreſſus eſt THOMAS STANLEIVS, qui Marshami avunculi conſilio *hiſtoriam philoſophiae orientalis et graecae* ſcribere aggreſſus, Diogenem Laërtium ita ſibi ducem elegit, vt quae apud alios auctores ſparſa inueniret, in hoc volumine digereret. Vnde et cum Laërtio in Epicuro deſiit. Et laudanda omnino eſt eius diligentia, quam latina celeberrimi quondam GODOFRIDI OLEARII verſio ornatiorem et emendatiorem nobis effecit[o], qua quicquid apud veteres de philoſophis graecis inueſtigare potuit, lectori examinandum propinauit: vnde poſt Laërtium, eruditiſſimo MENAGII commentario (quem veteris hiſtoriae philoſophicae pandectas non inepte dixeris) illuſtratum vix habebunt horum ſacrorum cultores, qui maiorem illis vſum praeſtiterit. Sed ὕλην potius

Cozzandus

Grauius

Galeus pater

Stanleius

g) In doctiſſimis diſſertationibus de exuſtione mundi ſtoica.

h) Geneu. 1684. 12. rarius libellus occurrit.

i) Conf Act phil. Vol. II. p. 319.

k) ELSWICH. in not. ad LAVNOIVM de fort. Ariſt. p. 539

l) Vid. Act. philoſ. Vol. III. p. 793 ſqq.

m) Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs T. III. ch. 17. §. 4. p. 421. ed. vlt.

n) Conf. BVRNERT. Hiſt. ſui temp. ad a. 1661. T. I. p. 210 ſq. verſ. germ.

o) Hoc titulo: Hiſtoria philoſophiae, vitas, opiniones, resque geſtas et dicta philoſophorum ſectae cuiusuis complexa, auctore Thoma Stanleio ex anglico ſermone in latinum translata, emendata, variisque diſſertationibus atque obſeruationibus paſſim aucta. Lipſ. 1711. 4.

tius materiarum hiſtoricarum exhibet, quam hiſtoriam, nec iudicium recte adhibet vel hiſtoricum vel philoſophicum, ſed nuda veterum verba ad veritatis lapidem lydium non examinata ſiſtit: quare multo iudicio et diligenti accuratoque examine opus eſt, ſi ad ſolidam hiſtoriae philoſophicae cognitionem ſibi acquirendam hoc libro vtendum ſit [p]. Inter Gallos praeter MENAGIVM, de Diogene Laërtio et hiſtoria philoſophica immortaliter meritum, erant quidem circa haec tempora, qui, ſi voluiſſent, magnum huic eruditionis parti praeſtare operam potuiſſent, inter quos eminet illuſtris Abrincenſium epiſcopus PETRVS DANIEL HVETIVS, cuius et *Demonſtratio euangelica*, et *Quaeſtiones alnetanae*, et tractatio *de imbecillitate intellectus humani*, magnam veteris hiſtoriae philoſophicae, vt erat πολυμαθέστατος, cognitionem, multis tamen ſectae et hypotheſeos praeiudiciis deprauatam produnt [q], nemo tamen fuit, qui hiſtoriae philoſophicae filum ab origine mundi ad nos deduceret. Vnus PETRVS SILVANVS REGIS in Carteſianorum ſchola vir non incelebris [r] in diſcurſu philoſophico, ſyſtemati philoſophiae ſuo praefixo [s], in quo hiſtoriam philoſophiae antiquae et recentioris ſtrictim, ſed eleganter magnoque iudicio recenſet, quique latina veſte donatus ſeparatim prodiit [t], ſpecimen magis hiſtoriae philoſophicae accuratioris condendae, quam hiſtoriam exhibuit, dignus qui legatur. Et noſtra quidem aetate ex Gallis duo viri, muneribus inter ſuos clari, nouam hiſtoriae philoſophicae facem praeferre conati ſunt; nempe H. GAVTIER qui *Bibliothecam philoſophorum* edidit [u], et Anonymus, quem DESLANDES, aliis ſcriptis notum [x], eſſe accepimus [y], qui nuper *hiſtoriam criticam philoſophiae* tribus tomis nobis exhibuit. Verum ille non conſultis fontibus ſua tantum, literarum ordine in eorum gratiam congeſſit, qui ſolidam ſcientiarum notitiam ſubterfugientes, ſuperficiaria tantum eruditione ſuperbire cupiunt [z]: hic autem ſi iis praeſidiis, quae ad tantum opus perficiendum requiruntur, fuiſſet inſtructus, ſi ab alienis, quae numero apud eum illa ſuperant quae hiſtoriae philoſophicae propria ſunt et domeſtica, abſtinuiſſet, ſi eruditionem in genere cum philoſophia non confudiſſet, iudiciumque adhibuiſſet in detegenda veterum philoſophorum mente cum eloquentiae veneribus, quibus liber ſe commendat, certans, promiſſis feciſſe ſatis et expleuiſſe expectationem merito crederetur. Inter Germaniae tandem eruditos cum ſeculi huius initio non philoſophiae

Menagius

Huetius

Regis

Gautier

Deslandes

 tan-

p) Acta phil. l. c. BVDDEVS Iſag. in hiſt. lit. theol. L. II. c. 4. p. 219. priori loco, quid praeſtiterit B. Olearius, exponitur, cuius magnas in hac quoque eruditionis parte ingenii diuitias inſertae diſſertationes loquuntur.

q) Dicetur de illuſtri hoc ſcriptore ſuo loco, vbi de ſcepticis recentioribus agetur, ex inſtituto.

r) Et hunc virum in hiſt. phil. carteſianae propius conſiderabimus.

s) Lugd. 1691. Amſtel. 1692.

t) 1705 12. ſine mentione loci.

u) Bibliotheque des Philoſophes et des Savans, Paris 1723. 8.

x) Eſt enim auctor libelli ſatis noti: Reflexions ſur les grands hommes, qui ſont morts en plaiſantant. Hag. C. 1714. 12 vid. Hiſt. de Mr. Bayle par Mr DE LA MONNOYE.

y) Biblioth. Francoiſe. T. XXV.

z) Act. philoſ. Vol. III. p. 450.

tantum facies reformata et emendata eſt, ſed et hiſtoria philoſophica, quae apud pleroſque hactenus neglectior iacuit, vehementer commendata, magno viro et de pellenda barbarie philoſophica immortaliter merito

Thomaſius filius

CHRISTIANO THOMASIO, ex penu parentis his diuitiis affatim inſtructo viam monſtrante, quippe qui non inelegans hiſtoriae philoſophicae compendium, etſi ſuis naeuis non carens [a], introductioni in philoſophiam aulicam inſeruit. Hunc certatim ſecuti ſunt viri eruditi et communi ſenſum guſtumque eruditionis emendandi ſtudio inter ſe iuncti, NICOLAVS

alii,

HIERONYMVS GVNDLINGIVS [b], IOACHIMVS LANGIVS [c], IO. GVILIELMVS ZIEROLDVS [d], et qui imprimis de hoc quoque literarum genere praeclare meruit magnus olim Ienenſis academiae theologus, IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [e], quibus BARTHOLDVM FEIND [f], et clariſſimum FRIDERICVM GENTZKENIVM [g] merito adiicimus, vt alios viros doctos variis ſcriptionibus hac noſtra aetate de hiſtoria philoſophica, etſi ex inſtituto non tractanda, plurimum meritos [h] taceamus. Quia vero horum diligentia, etſi ad leges artis criticae et hiſtoriae exacta, et cum iudicio philoſophico ſuſcepta intra anguſtos compendiorum cancellos ſubſtitit, rem altius aggredi, et accuratam hiſtoriam philoſophicam condere ſuſcepit vir celeberrimi nominis magnaeque eru-

Heumannus

ditionis CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS. Cuius initia in *actis philoſophorum* lingua patria exaratis [i] ita fecit, vt facile ſperari poſſet et lectionis copia, et iudicii dexteritate, et acuto artis criticae ſenſu, et magno ad eiicienda praeiudicia animo palmam illum omnibus ſurrepturum. Verum et haec inuiderunt orbi erudito fata, quoniam maioribus occupatus vir eruditiſſimus, cum tertio volumine totum laborem curamque abiecit.

Ordo et diuiſio H. P.

§. XVII. Et hos quidem comites iis commendamus, qui ſpatioſas philoſophicae hiſtoriae regiones curioſo perluſtrare oculo cupiunt: quae cum numero plurimae ſint, et ampliſſime diffundantur, ordo quaerendus eſt, ſecundum quem per omnis temporis atque gentis hiſtoriam peragrare, et

a) Oſtendetur id ſuo loco.

b) In eleganti magnoque iudicii acumine conſcripta Hiſtoria philoſophiae moralis.

c) P. I. Medicinae mentis.

d) In introductione ad hiſtoriam eccleſiaſticam cum hiſtoria philoſophica coniunctam.

e) Qui Elementis philoſophiae rationalis ſaepius impreſſis compendium elegans hiſtoriae philoſophicae praemiſit, illudque circa extremos vitae annos obſeruationibus eruditiſſimis, illuſtrauit, quas publicatas debemus curae generi S. Reu. Io. GEORGII WALCHII Hal. Sax. 1731. 8.

f) Complexus is eſt carmine germanico hiſtoriae philoſophicae ſumma capita, quae poſtea diſcurſu ſoluto explicuit; qui vero magnam partem ex Voſſio deſumtus eſt. Hamb. 1702. 8.

g) Cuius hiſtoria philoſophiae in vſum lectionum academicarum auctior prodiit Hamburg. 1724. 8.

h) Inter hos ſummo iure referimus magnum theologum ac polyhiſtorem S. Reu. Io. LAVRENTIVM MOSHEMIVM qui in praeſtantiſſimis ad CVDWORTHI Syſtema intellectuale annotationibus de philoſophia veterum in luce collocanda, vt de omni eruditione, immortaliter meritus eſt.

i) Hal. Sax. 1715 --- 1723. 8.

et quae ad hanc rem faciunt, perquirere liceat. Ita enim et confusioni medebimur, et memoriam egregie iuuabimus, et cuiusque philosophiae generis indolem propius et ex vero perspiciemus. Non vero melior ordo est, quam qui notionibus, quibus intellectus noster assuefactus est, et quae omnia suo loco et tempori assignant, nititur. Quas communi temporis et locorum distributione ita partiemur, vt ad tres omnino temporis circuitus omnem referamus philosophiae historiam. Prima itaque periodus et origines historiae philosophicae, et nascentis atque adolescentis fata, et virilem quasi aetatem complectetur, omnemque tum gentium barbararum tum Graeciae philosophiam vsque ad nascentis sensim romanae monarchiae initia exhibebit. Altera gentilis philosophiae sub imperatoribus florentis, quae ad seculum vsque VI. excurrit, Iudaicae, Saracenicae et Christianae a nascentis ecclesiae initiis vsque ad felicia restauratarum scientiarum tempora faciem exhibebit. Tertia vero et reformantium deformatam philosophiae faciem, conamina, et nouum restituti decoris vultum et varia philosophantium genera sectasque nostrorum seculorum enumerabit et sobrie tandem philosophandi, inque veritatem libere ac sine sectae seruitio inquirendi studium et progressus quos per id fecit philosophia exoptatissimos, enarrabit. Ita enim omnem philosophiae historiam in veterem, mediam et nouam commode dispescere, et cuilibet temporis gentiumque atque locorum momento magno memoriae auxilio, quae propria cuilibet sunt, tribuere licebit. Prima porro periodus aptissime in philosophiae barbaricae et graecae partes duas diuiditur; per barbaras enim gentes graeco more omnes illae intelligendae sunt, quae graeca lingua non vsae lingua asperiore, quam ferre poterant aures Graecorum delicatulae, moribusque a graecanicis valde abhorrentibus contemtum sibi apud hanc nationem pepererunt: etsi sub graecae philosophiae ad Romanos transeuntis tempora et paulo ante ad has barbaras quoque gentes, praecipue in Aegypto ea transiit, et peculiari quoque de diuinis philosophandi generi, quod illo tempore in oriente inualescebat, mixta nouam philosophandi viam exorsa est. Quod si propius ad barbaricam philosophiam respicimus, vt sunt nascentia pleraque, quae in primis tantum rudimentis versari solent, philosophia simplex admodum, et ad primas tantum sapientiae regulas adstricta, et sine artificio ad posteritatem traditione magis, quam demonstratione propagata fuit. Vnde mire decipiuntur, qui primos homines magnos philosophos et philosophiae doctores somniant. Incrementa vero vbi semel coepit, et parumper adoluit, virilior magis, et scientiae habitu conformior facta est, donec tandem ad Graecos peruenit, qui liberiori viuendi modo, et a regiminis monarchici seruitute remoti viuentes philosophiam hactenus inter mysteria numeratam peruulgarunt, et propriis ingenii viribus vsi, philosophiae propria condiderunt systemata. Ex quo demum tempore maturam virilemque aetatem iustumque habitum philosophia nacta est. Barbararum vero gentium consideratio eo vsque extendenda est, vt quae ante diluuium, quod vniuersale terrarum orbi accidisse

Prima periodus

diſſe nemo rerum intelligens temere negabit, philoſophandi fuerit ratio, vel vt accuratius loquamur, quae ſapientiae antediluuianae conditio fuerit, expendatur. Poſt diluuium cum mature gentium omnium in omnes terrarum partes diſtributio, vel diſperſio potius facta ſit, ad terrarum plagas et regionum ſitus ordinem hiſtoriae noſtrae non incommode alligabimus, et inter orientis, meriddei, occidentis atque ſeptentrionis populos quaeremus, quae ad noſtram rem pertinere videbuntur. Nec id ſine calculo veterum, qui *omne hoc*, *quicquid eſt*, *cui mundi coelique nomen indidimus*, *in has quatuor partes diuiſerunt* [k], et harum mundi partium incolas communi nomine inſigniuerunt, orientis Indorum, meridiei Aethiopum, occidentis Celtarum, ſeptentrionis Scytharum nomine appellatis [l]: quos ſequendo notiora nobis Aſiae, Africae atque Europae nomina, ſubſtituere licebit. Quia vero et hae habitabilis mundi partes, (de America enim parentum memoria demum detecta, melius in totius tractationis peroratione quaedam adiici poterunt) ampliores ſunt, quam vt ſimul perluſtrari poſſint, de ſingulis harum mundi partium nationibus ita dicendum erit, vt de Hebraeorum, Chaldaeorum, Perſarum, Arabum ſiue Sabaeorum, Phoenicum, Indorum philoſophia circa orientem, de Aegypti atque Libyae populorum philoſophia circa meridiem, de Celtarum, ſiue, Gallorum, Germanorum, Britannorum et Romanorum veterum philoſophia circa occidentem, de Scytharum, Thracum reliquarumque gentium philoſophia circa ſeptentrionem habitantium tractatio inſtituatur. Philoſophiae graecae facies duplex eſt. In ipſa enim eius infantia et adoleſcentia, barbaricae valde ſimilis empirica magis fuit et ſimplex, quam artificialis; et continebatur vel ſub fabulis, vel in politicis prudentiae regulis, vnde illam mythologicam, vel poëticam quoque, hanc politicam [m] et hiſtoricam dicere licebit. Ex quo vero virilem quaſi togam induit, et magnorum virorum ingenio ad iuſtum ſcientiae habitum emerſit, mature in partes et ſectas itum eſt, quod ſectarum ſtudium ita apud Graecos inualuit, vt non ſolum magna ingenia, multa philoſophandi libertate in condendis ſyſtematibus ſuis vſa ſectatores potius opinionum et dogmatum, quam libertatis et electionis philoſophicae inuenirent; ſed et illi, qui multos in dogmaticorum philoſophematis errores notabant, dubitationem potius et incertitudinem, quam ſobriam philoſophandi rationem ſequerentur, atque ipſi ſectam conderent, a fine modoque philoſophandi ſcepticam denominatam. Erit itaque haec primae hiſtoriae philoſophicae periodi in tractatione noſtra ſeries, vt conſideretur:

HISTO-

k) Pomponius Mela de ſitu orbis L. I. c. 1. p. 2. ed. Gronou.

l) Strabo L. I. Geographiae.

m) Scribebant tamen et hi ſapientes ſua iſtis temporibus plerumque ligato orationis genere, cuius exemplum habemus in hiſtoria ſeptem ſapientum Graeciae.

HISTORIA PHILOSOPHIAE

ANTEDILVVIANAE

POSTDILVVIANAE, et quidem

BARBARICAE, inter gentes

Orientis, Hebraeorum
Chaldaeorum
Perſarum
Indorum
Arabum
Phoenicum.

Meridiei, Aegyptiorum
Aethiopum.

Occidentis, Celtarum ſ. Gallorum
Britannorum
Germanorum et Septentrionalium verſus occidentem habitantium
Romanorum veterum.

Septentrionis, ſiue Hyperboreorum
Scytharum
Thracum, Getarum, etc.

GRAECAE, quae fuit vel

Mythologica
Politica
Artificialis; quae per duos quaſi ramos propagata, eſt ſectarum ortarum vel

a Thalete, Ionicorum
Socraticorum genuinorum
Cyrenaicorum
Eliacorum
Megaricorum, ſ. Eriſticorum
Academicorum, et quidem
Academiae primae
mediae
nouae ſ.
quartae
quintae
Ariſtotelicorum
Cynicorum
Stoicorum,

a Pythagora, Pythagoricorum, ſ. Italicorum
Eleaticorum
Heracliteorum
Epicureorum
Pyrrhoniorum, ſ. Scepticorum.

Vt vero integra ſimul totius huius periodi facies philoſophica appareat, appendicis loco, de philoſophiae graecae fatis in Aegypto ſub Graecorum imperio et coloniis, et in Aſia ſiue orientis regionibus magis ad occidentem vergentibus dicendum quoque eſt.

Altera periodus. §. XVIII. Alteram periodum a naſcentis ſenſimque emergentis monarchiae romanae primordiis, ad feliciſſimam ſcientiarum omnium et philoſophiae quoque reſtitutionem et reuocationem ex ſqualore barbariei conſtituimus. Is non minus prolixiſſimum nobis materiarum campum aperit. Conſideranda vero, hic philoſophia, apud Romanos, Aſiaticos ſiue Orientales Iudaeos, Saracenos et Chriſtianos. Quod vero ad Romanos attinet, philoſophia apud eos ex Graecia non ſine contradictione caput tandem efferens, non prius veſtigia certa poſuit, quam libertas eſſet ſub iugum miſſa: tum enim inualeſcente potentiorum tyrannide philoſophari coeperunt Romanorum ingenia. Caeſaribus vero tandem terrarum orbi dominantibus, relictis Athenis ſub Romanorum imperium ceſſit philoſophia, et per omnes fere Graecorum ſectas floruit, vna tandem eaque fere noua, quae Eclecticam ſe dici gauiſa eſt, ſenſim reliquas ſupprimente. Inter Aſiae vero incolas nouum illud philoſophiae genus, quod ex Zoroaſtrianis et Graecis mythologiis nouam de diuinis doctrinam introducere ſategit, paſſim, maxime tamen inter haereticos caput efferre ſub initia monarchiae romanae coepit. Iudaeorum natio, etſi poſt babylonicae captiuitatis finem et reditum in patriam propriam eruditionis faciem et legis potius patriae. quam philoſophiae alienigenae ſapientiam excoluit, tandem tamen manus quoque ei dedit, in Aegypto vero apertius in gentilis philoſophiae caſtra tranſiit, donec, caput tandem extollente philoſophia ariſtotelica, iudaica quoque natio peripateticam philoſophiam excoleret. Arabum vero, qui ſub Saracenorum nomine ſeculo poſt C. N. VII. orientis imperium laceſſiuerunt, ingenia etſi initio vehementer a philoſophiae ſtudiis abhorrebant, Muhamede ipſo lege cauente, ne ingenia ſeruituti deſtinata excolerent, tandem ita tamen haec ſacra adamauerunt, vt ab ingruente barbarie philoſophia, licet illa tantum eſſet ſectaria, nempe Ariſtotelis, ad hanc vnam gentem confugiſſe videretur. Inter Chriſtianos a ſanctis quidem viris, qui poſt ſanctiſſimum ſeruatorem Iesvm Christvm, ſacram doctrinam diſſeminabant, nihil, quod humanam ſapientiam ſapiebat, admiſſum, et cum eſſet philoſophia illo tempore ſectaria, multisque errorum tenebris obſepta, reiectum omne illud ſpurium philoſophandi genus eſt; mature tamen per adductos viros eruditos, et in gentilium philoſophia inſtitutos ad gremium eccleſiae, ea quoque in illam irrepſit, et, quicquid etiam contra gentilium impietatem totamque philoſophandi rationem declamabatur, tandem eius amor, praecipue, quae platonica philoſophumena ſequebatur, ſe animis inſinuauit. Vbi vero eclecticum philoſophandi genus inualuit, patentes magis illi apertae portae, magnusque honor et pretium ſtatutum eſt. Tandem infelix illa nox ingruit, in qua omnes literae, tantum non extinctae ſunt, et quicquid

genui-

genuinam eruditionem ſapiebat, horrendis ignorantiae et barbariei tenebris ſepultum eſt; inter Graecos paucis ariſtotelicae philoſophiae cultoribus ſuperſtitibus, et in monaſteriis conſeruato Platonicorum recentiorum philoſophandi genere. Etſi enim nec iſtis temporibus, quae a ſec. VII. crepuſculum ſatis ſentiebant, ingenia magna deerant, ita tamen temporum infelicitate et paupertate premebantur, vt ad priſtinum philoſophiae nitorem exſurgere nequiuerint. Tandem circa ſec. XI nouum philoſophorum genus ortum eſt, quod ſcholaſticum appellari ſolet, quod in Ariſtotelis quidem verba iurauit, omnem tamen ſanam et philoſophiae et theologiae rationem corrupit, et ab omni ingeniorum cultu vacua, inſano philoſophandi modo animos detinuit. Donec tandem meliores ſenſim reuocarentur literae, et per diſperſos ex capta Conſtantinopoli Graecos ſemina eruditionis, et philoſophiae quoque in occidentem perferrentur, quae tandem ad reſtituendum philoſophiae honorem cultumque ſuum felicem occaſionem exhibuerunt. Haec itaque ſecundae periodi hiſtoriae philoſophicae facies eſt, qua exhibetur

HISTORIA PHILOSOPHIAE A NASCENTE MONARCHIA ROMANA AD LITERARVM IN OCCIDENTE RESTAVRATIONEM,

et quidem:

APVD ROMANOS,

ante conſtitutam monarchiam, vbi
difficulter initio graeca philoſophia admittebatur,
admiſſa tandem et exculta alumnos habuit
Pythagoricos
Academicos veteres
medios
Stoicos
Peripateticos
Epicureos
Pyrrhonicos

ſub inualeſcente monarchia, vbi praeter viros doctos multos philoſophi floruerunt
Pythagorici
Platonici
Eclectici ſiue Platonici recentiores
Peripatetici
Cynici
Stoici
Epicurei
Sceptici.

APVD ORIENTALES, ſiue Aſiaticos.

APVD IVDAEOS post reditum ex captiuitate, vbi peculiaris philosophiae ratio excutienda apud
Iudaeos reduces
Samaritanos
Iudaeos Aegypti incolas
Palaestinam incolentes, et in varias sectas Pharisaeorum, Sadducaeorum, Karaitarum, Essenorum, diuisos.
Iudaeos post destructa Hierosolyma dispersos deditosque studio tum Talmudico, tum Cabbalistico, ad sec. X.
a sec. X. ad nostra tempora.
APVD SARACENOS, de quorum studio philosophico inquirendum
ante legem Islamiticam latam
sub Muhamedis auspiciis
sub familia Abbasidum.
APVD CHRISTIANOS, et quidem
a nato Seruatore ad sec. VII.
ante erectam ab Ammonio Sacca scholam eclecticam,
florente secta Eclectica.
a seculo VII. ad restaurationem literarum, vbi sec. XI. exorti sunt Scholastici, in tres aetates diuisi.

Tertia periodus.

§. XIX. Tandem post graues tenebras, quibus omnis eruditio et philosophia sepulta iacuit noua lux exorta, et scientiis nitor suus restitutus est. Et hic tertia eaque vltima philosophicae historiae periodus exoritur. Quae et debilia prima conamina, et restitutam cum religionis puritate philosophiam veterem per varias sectas iterum excultam, et noua philosophandi genera exhibet, tandemque meliorem et ad veritatem eruendam aptiorem philosophandi modum, qui in nullius magistri verba iurando ex omnibus eligit, quae se maxime probant, veritatemque ex ipsa rei natura ratione duce per accuratam meditationem eruit, cultum exponit, qui a magnis viris adhibitus post Baconis Verulamii conatus tanta philosophiae incrementa peperit vno seculo, quanta per tot annorum millia non habuit. Nam et Indorum philosophia aliquatenus emendata est, et meliori culta habitu: vnde et appendicis loco de exotica philosophia, praesertim Sinensium, quae tantum ab aliquo tempore strepitum excitauit, quaedam haec nostra tractatio referet. Ita vero se sistit tertia haec periodus, qua depingitur

HISTORIA PHILOSOPHIAE A RESTAVRATIONE LITERARVM AD NOSTRA TEMPORA,

et quidem

Primi conatus restituendae philosophiae
Virorum de externo philosophiae habitu restituendo, sollicitorum,
Platonicam philosophiam reuocantium
Peripateticam sectam ornantium.

Noui

Noui labores veterem philoſophiam reuocantium,

Peripateticam, tum

Scholaſtico, tum

domeſtico et genuino habitu productam

Pythagorico-Platonico-Cabbaliſticam

Parmenideam

Ionicam

Stoicam

Democritico-Epicuream.

Nouam philoſophandi viam tentantium,

Scepticorum recentiorum

Moſaicorum et Chriſtianorum

Theoſophicorum

Syncretiſtarum.

Omnem tandem philoſophiam reiicientium.

Reſtauratio philoſophiae eclecticae, quae

et magnos viros de ea immortaliter meritos exponit

et per omnes philoſophiae diſciplinas philoſophorum labores enarrat,

Appendix vero *philoſophiam exoticam*,

Aſiae et Americae incolarum recitat [n].

Et hac quidem via incedentes, quicquid ad philoſophiae origines, incrementa et mutationes pertinet diligenter exquiſitum pro virium modulo referemus, vbique tamen ad cautiones ſupra poſitas attenti: adducturi etiam ex reliquarum ſcientiarum hiſtoria, quicquid lucem tractationi foenerabitur, vnde obſeruationes paſſim adiicientur.

n) Tabulas hiſtoriam philoſophicam deumbrantes paſſim videas, et conſulendae praecipue quam cel. I. IAC. SYRBIVS philoſophiae primae praefixit, ven. C. A. HEVMANNVS Act. phil. Vol. I. p. 262. inſeruit, et clar. I. I. FEVRLINVS in tabulis philoſophicis Tab. I. II. III. IV. delineauit. His ante ſeſquiſeculum exemplum praeiuit GVILIELMVS CANTERVS, qui eiusmodi ſciagraphiam Philoſophorum STOBAEI Eclogis a ſe editis praefixit.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODVS PRIMA
A mundi naſcentis origine ad initia monarchiae Romanae.

PARS PRIMA
DE PHILOSOPHIA BARBARICA.
LIBER PRIMVS
DE PHILOSOPHIA ANTEDILVVIANA.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA BARBARICA IN GENERE.

§. I.

Vocis, barbarus, origo,

Philoſophiam barbaricam enarraturi, ne in voce incerti haereamus, quid per barbaros intelligendum ſit, prius exponendum eſt. Vocem vero ipſam ex aliena lingua Graecis receptam eſſe, inter eruditos facile conuenit, etſi difficile, dicere, vnde originem habeat. Certe ſi viris magnis, quique linguarum exoticarum notitia inclaruerunt, ſtandum eſt, illa ab Arabibus deſumta eſt, apud quos bar, deſertum notat, vnde Bar Broie, vel Bnai-baro filium deſerti indicare, hocque nomen, voci, barbarus, occaſionem dediſſe, ABRAHAM ECHELLENSIS notauit [a], et iam antea magnus SCALIGER monuit [b], qui tamen et hoc addit, ſolos Numidas legitima voce Arabica El barbar, quod apud eos murmur ſignificat, nominari, quippe hoc eis obiectum eſſe ab Arabibus propterea quod inculto vtantur ſono. Nec procul ab hac ſententia eſt DRVSIVS, qui obſeruat [c], בַּר Chaldaeis eſſe locum incultum et ſylueſtrem, adeoque inconditum et agreſte dicendi genus innuere. Alii cum Scaligero ab Arabica radice ברבר, quae murmur ſignificat, inconditam orationem hominis peregrini, qui e iudicio aurium noſtrarum murmurat potius,

a) Apud cel. ISAAC. DE BEAVSOBRE Hiſt. du Manicheiſme P. II. L. I. ch. 2. p. 19. qui et ipſe in hanc ſententiam concedit.

b) Exercit. LI. contra Cardan. p. m. 185.

c) L. II. q. 17. apud PFEIFFERVM Quinq. Exot. N. T. p. 943. Dubior. vexat.

potius, quam loquitur, deriuatam cupiunt [d]: nec alii in excogitanda vocis huius origine ingeniosi, vt solet in etymologicis fieri, esse desinunt [e]. Nos, cum incerta haec omnia sint, frustra et otiose quoque ingenia istis torqueri putamus, adeoque eis non immoramur, illud notasse contenti, ad asperitatem soni et horridam quandam oris elocutionem vocem ab Aegyptiis, teste HERODOTO [f], acceptam, Graecos retulisse, et dedecoris quasi causa barbaros appellauisse, qui difficulter, aspere, et duriter loquerentur [g], cum Graecis ore rotundo musa loqui dederit. Quae tamen vocis significatio tandem omnes illos denotauit, qui ignotam auribusque insuetam linguam loquebantur: sic vt barbarus esset, quisquis Graeca lingua non vteretur [h].

A lingua ad mores traducta significatio.

§. II. Nomen itaque vitii haec vox, barbarus, fuit, a lingua tamen ad mores tandem traducta fuit, barbarusque dictus est, qui ab eruditionis cultu alienus erat: vnde docte obseruatum est viris eruditis, barbaras gentes opponi doctis, barbarumque cum imperito idem dicere. Hoc sensu TACITVS Britannos veteres, monumentis gentis suae historicis destitutos, barbaros vocat [i]: et CICERO [k] gentes doctas a barbaris distinguit. VELLEIVS vero studiis rudem et sermone barbarum coniungit [l], quo sensu humanitatis studiis opponitur, quibus humani ingenii decor excolitur. Vnde facile coniicere licet, dum omnes gentes, qui Graeci non essent, barbaras illi dicerent, hoc ad literarum potissimum studia, quae ab his gentibus modulo Graeco non exculta erant, relatum esse. Id quod vel ex istis apologiis patet, quas primi ecclesiae christianae doctores, fastui philosophorum Graecorum opponebant. Cum enim hi domestica sua philosophia maxime turgerent, et christianam disciplinam tanquam barbaram contemnerent, in philosophiae barbaricae defensionem ita descenderunt viri optimi, vt inter barbaras gentes initia et origines disciplinarum a Graecis cultarum deprehendi ostenderent, adeoque frustra illis ingenii barbariem et incultum bonis literis animum obiici demonstrarent. Hoc vel vna TATIANI oratio contra Graecos euincit, quae vel sola inscriptione indice, eo tendit, *ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπιτηδευμάτων, οἷς Ἕλληνες καλλωπίζονται, Ἑλληνικὸν, ἀλλὰ ἐκ βαρβάρων τὴν εὕρησιν ἐσχηκός, quod nihil eorum, quibus Graeci glorientur, apud ipsos natum, sed omnia a barbaris inuenta sint:* et in ipso limine odium Graecorum erga barbaras gentes testatur, verborum siue sermonis elegan-

d) PFEIFFER. l. c. p. 944.

e) Confer. BECMANNI Orig. L. L. p. 287. et lexicorum etymologicorum conditores, VOSSIVM, MARTINIVM aliosque, etiam FABRVM et CELLARIVM ad eum.

f) L. II. p. 67. Barbaros vocant Aegyptii omnes, qui non ipsorum lingua vtuntur.

g) Ita STRABO L. XIV.

h) Vid. OVIDIVS Trist. L. V. el. 10. v. 37. et luculentus locus 1 Cor. XIV, 11.

i) In vita Agricolae c. IX.

k) pro Milone c. 11.

l) L. VII. c. 73. plura dabit cl. LAM. BOS in animaduers. ad scriptores quosdam latinos, c. II. p. 12. et qui per omnes vocis huius significationes eleganter et copiose digreditur cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. II. p. 204 sqq.

elegantiam contra eas ſuperbe iactantium, nihil tamen praeclari, quo barbaros ſuperauerint, praeſtantium [m].

Eruditionis elegantia barbaris denegata,

§. III. Non denegabant quidem Graeci omnem eruditionis ſpeciem barbaris, ſed graecanicorum ſtudiorum elegantia capti, a ſimplici et ab omni artis cultu remota eruditionem excolendi ratione, quae ingeniis Graecis in libera republica viuentibus inuiſa fuit, longius recedentes elegantiam Graecae eruditionis barbaris opponebant. Vnde CLEMENS ALEXANDRINVS omnem eruditionem in barbaram atque Graecam diuidit, et ex his vnam eligendam eſſe monet [n]. Et hoc ad ipſam quoque philoſophiam, quae animum ab ignorantia et barbarie maxime liberat, traductum eſt; Graeci enim artificioſa philoſophandi methodo vſi, cum apud barbaras gentes ſimplici traditione ſapientiae praecepta propagari cernerent, hanc philoſophiam non eſſe rati, immo modum quoque proponendi, ipſumque barbararum gentium ſermonem ad philoſophandum ineptum eſſe, ſibi iactantius perſuadentes [o], qui eloquenter de rerum natura et moribus hominum differebant, cum contemtu de barbarica philoſophia locuti ſunt, et ipſam quoque philoſophiam ipſis denegarunt. Id quod praeter alios fecere Epicurei, ipſo magiſtro contendente, ſolos Graecos poſſe philoſophari [p]: quod quidem magnopere non miramur. Epicuro enim ad libertatem philoſophicam reſpicienti et ſuperſtitioni populari ſuam philoſophiam opponenti, qua et Deum et prouidentiam ex ſuo ſyſtemate eiiciebat, philoſophia barbarica, a ſacerdotibus tantum exculta, et ad diuinitatis cultum potiſſimum relata placere non potuit. Aliter tamen Plato, qui cum apud Aegyptios arcanam diſciplinam didiciſſet, et inter Italicos quoque philoſophiae ſcientiis eſſet excultus, non ſemel ad barbaricam philoſophiam non modo prouocauit, ſed quoque monente CLEMENTE ALEXANDRINO [q], non negat, ea, quae ſunt praeſtantiſſima, ſe mutuum accepiſſe et mercatum quaſi a barbaris, ideoque in Aegyptum veniſſe: putatque etiam inter barbaros eſſe philoſophos, et *in conuiuio* laudat barbaros, vt qui philoſophiam inſigniter exercuerint. Cuius teſtimonia plura attente dialogos Platonis legenti occurrent [r]. Nec ipſi barbari huic Graecorum ſuperbiae cedebant, ſed quod in omnia alia iret, Graecae philoſophiae ratio, quam barbarica, pueros eos in philoſophia putabant. Vnde Plato in Timaeo ſapientiſſimum Solonem introducit diſcentem a barbaro, cuius nota vox: *Ἕλληνες ὑμῆς ἀεί παιδές ἐςε· γέρων δε Ἕλλην ἐδεὶς, ὀ γὰρ ἔχετε μάθημα χρόνῳ πολίον. Vos Graeci ſemper eſtis pueri, ſenex autem nullus eſt Graecus, diſciplinam enim nullam habetis canam* [s]. Qua in perſuaſione maxime

et philoſophia

idem tamen facientibus barbaris erga Graecos.

m) Paria apud ATHENAGORAM, THEOPHILVM, CLEMENTEM ALEXANDRINVM paſſim occurrunt.

n) Stromat. L. I. p. m. 299.

o) Hanc ſuperbiam Graecorum mox in limine caſtigat Tatianus.

p) CLEM. ALEXANDRINVS Strom. L. I. p. 302.

q) l. c. p. 303.

r) Vid. in Phaedone.

s) Repetit haec CLEMENS ALEX. l. c. erat tamen reuera tunc philoſophia inter Graecos in incunabulis.

xime confirmabantur, cum viderent, Graecorum doctiſſimos, et philoſophorum antiquiſſimos vel genere barbaros, vel a barbaris eruditos. Quod vt probet CLEMENS [t], Tuſcum fuiſſe Pythagoram, Phrygem Antiſthenem, Orpheum Thraca, Homerum Aegyptium, Thaletem Phoenicem, et hunc atque Pythagoram, Platonem item atque Democritum cum Chaldaeorum, Magorum et Aegyptiorum ſacerdotum praeſtantiſſimis conuerſatos et ab iis eruditos fuiſſe, aſſerit. Et hinc illa vetus contentio: an philoſophiae origines a barbaris gentibus deriuandae ſint? id quod plerique veterum eccleſiae doctorum magno feruore aſſeruerunt. Cum enim ad priſcam Hebraeorum gentem oculum intenderent, et ex eius et aliorum Orientis populorum traditione Chriſtianam religionem egregie vindicari poſſe crederent, quin et Platonicae theologiae exiſtimatione abrepti, hanc ex barbarica philoſophia ea hauſiſſe ſibi perſuaderent, quae proxime ad Chriſtianam fidem accedunt; multa animi contentione et adhibita, quam afferre modo poterant, eruditione barbaricam philoſophiam fontem eſſe omnis ſapientiae apud Graecos cultae aſſerebant. Qua in quaeſtione, vt plerumque fieri ſolet, ambigua a certis et definitis diſtincta non ſunt, multaque dicta, quae ſcopum non feriunt. Quod ſi enim philoſophiae propria ſignificatio pro norma fuiſſet adhibita, ſi diſtinctum fuiſſet, inter eruditionem et cognitionem rerum a vulgo diuerſam, et inter philoſophiam, ſi philoſophandi initia ab incrementis et formali habitu fuiſſent ſeparata, ſi modus tradendi ſapientiam per auctoritatem parentis et magiſtri a philoſophandi methodo accurata et meditatione cuncta per cauſas et principia ſua inquirente fuiſſet ſegregatus, facile tota controuerſia in λογομαχίαν abitura euanuiſſet. Gentes enim barbaras de nulla ſapientiae cognitione fuiſſe ſollicitas, et de nulla vel diuina vel humana re cogitauiſſe, quis aſſerere audeat? Quisquis vero barbaricae philoſophiae indolem perdidicit, fatebitur, eos ſimplici potius cognitione, quam ſcientifica, quod aiunt, meditatione veritatem indagaſſe, et traditione potius, quam demonſtratione ad poſteros propagauiſſe, Graecis, vbi a ruditate morum primum emerſerunt, in id contendentibus, vt veri atque boni principia inueſtigarent, in eius cauſas inquirerent, et ex fontibus deductas veritates certa et ratiocinandi legibus adſtricta methodo aliis proponerent. Quod vt demum verum philoſophiae nomen meretur, ita, quousque Graecis illud ante omnes gentes alias debeatur, facile intelligere ſinit, et quid barbaris gentibus adſcribendum ſit, vbi philoſophiae origines quaerendae, in apricum profert. Nec, niſi nos omnia fallunt, prudentiorum inter Graecos alia mens fuit: id quod egregie colligi poſſe credimus ex inſigni ORIGENIS loco [u], qui *contra Celſum* Epicureum diſputans, et barbaricam Chriſtianis originem obiici praeter rem contendens, ait: *Merito non vituperat originem barbaricam, quandoquidem in ipſo ſermonis initio laudat barbaros*

hinc quaeſtio: an philoſophia a barbaris?

t) l. c. p. 302. conf. TATIANVS l. c.

u) L. I. p. m. 5. edit. Hoeſchel.

baros, vt inuentores dogmatum. Addit, his iudicandis confirmandisque ac ad virtutem exercendis barbarorum inuentis Graecos praecellere. Hoc igitur in defensionem Christianismi ex ipsius aduersarii scriptis rapimus, quando verum est, hominem exercitatum disciplinis Graecanicis, si ad eum accedat, non solum approbare veritatem, sed ad meditationem applicare animum, et si quid deesse videatur, suppleturum Graecanicis ratiocinationibus, ad astruendam Christianae religionis veritatem. Ex quo loco manifestum est, disciplinarum fere omnium et philosophiae quoque origines inter barbaras gentes non immerito quaeri, rectam tamen philosophandi rationem meditatione et ratiocinatione constantem ante Graecos vix inter gentes quaerendam esse. Quae vt ab Origene philosophiae historiam probe intelligente conceduntur, ita veritatem nobis exhibere non nisi pertinaciter negandam, sequens philosophiae barbaricae loquetur historia.

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA ANTEDILVVIANA.

§. I.

Philosophiae origines

Philosophiae origines scrutaturis, non homo tantum a sapientissimo creatore ad imaginem suam conditus sed et spiritus coelestes, quos angelos, id est, legatos Dei sacrae paginae nominant, occurrunt, qui vt intellectu admodum illustri praediti sunt, ex voluntate rerum conditoris, ita inter philosophos primum locum apud eos occupant, qui ne in hac historiae parte vllum iter intentatum relinquant, ad astra surgunt, sedesque coelestium spirituum sollicitant, philosophiam aliquam extramundanam nobis commendantes. Etsi enim de angelorum natura, conditione et sapientia pauca immo fere nihil ratio nobis dictitat, sed vetustissima tantum traditione et leui quadam coniectura nititur, quicquid sine reuelatione de angelis dici potest: nihilominus, cum cogitationibus suis nec modum nec limites eruditi ponerent, supposita magna angelorum ex scriptura S. sapientia, nescio quam inde philosophiam angelorum exsculpserunt. Accessit vero opinioni extra oleas per se iam vaganti error scholae Pythagorico-Platonicae, adhibitos in condenda rerum natura angelos ad formandas creaturas, vnde ad peritiam physicam concluditur. Qui homines, si attendissent, totam daemonologiam alienae cognitionis esse, nec habere philosophiam quae de iis dicat; si recte expendissent, per philosophiam non creaturae diuinioris perfectionem naturalem, sed acquisitum per rationis rectum vsum sapientiae habitum intelligi, eiusmodi nugis in ipso historiae philosophicae atrio curiosos non fuissent remorati. Eadem vero non tantum ratio est, illorum, qui malos daemonas inter sapientiae humanae conditores referunt, sed et absurditate istam vincit. Hos si homines audias, δαίμων, quasi δαήμων a rerum scien-

quaesitae apud angelos,

et daemonas malos

ſcientia dictus eſt, cuius ſpecimen iam inter veteres eccleſiae doctores LACTANTIVS [x] attulit, cui aſtrologia et aruſpicina et auguratio inuentum daemonum ſunt [y]: immo non tantum huic malo ſpirituum, e coeleſti, quae horum hominum phraſis eſt [z], academia eiectorum generi magnam naturae ſcientiam vindicant, errore populari late peruagante; ſed et callidiſſimum veteratorem totum humanum genus aggredi audentem et ex priſtina ſapientiae poſſeſſione deiicientem, in neſcio quem philoſophum dialecticum mutant, artificioſa differendi calliditate protoplaſtos miſere decipientem [a]. Quae omnia vt vel primo intuitu tanquam calx ſine arena mire concidunt, ſi, quid philoſophia ſit, cogitetur, quae a naturalibus ratiociniis multum differt; ita quam abſurde iſta afferantur, vel per tranſennam rem intuenti produnt. Nec maioris ponderis ſunt, quae PP. quidam [b], Platonicas de daemonum natura nugas edocti, ſomniarunt, angelos damnatos *ad filias hominum de coelo ruentes eas materias quasdam bene occultas*, *et artes plerasque non bene reuelatas prodidiſſe*, *et metallorum operta nudauiſſe*, *et ingenia herbarum traduxiſſe*, *et incantationum vires promulgauiſſe*, *et omnem curioſitatem vsque ad ſtellarum interpretationem deſignauiſſe.* Ea enim omnia ſi ſimpliciter negantur, per ſe corruunt. Nam ſupponunt, non probant, eam philoſophiae naturalis peritiam in daemonibus, de qua tamen quaeritur. Nec dubium eſt, omnes has nugas deſumtas ex ſcholis haereticorum orientis, quos in pſeudo-philoſophia ſua mira de geniorum artibus et ſcientiis ſomniatos eſſe, ipſorum ſyſtemata facile euincunt, ſuoque tempore apertius probabitur. Illi enim vt deliramentis ſuis auctoritatem adderent, vaticinium Enocho ab antiquitate tributum affinxerunt, vnde omnia illa ſomnia prorepſerunt, indigna, quae multis refutentur [c]. Inde vero quid de philoſophia beatorum ſentiendum ſit, liquet; eam enim hoc potiſſimum fundamento exſtruxerunt aliqui, quia in cognitione philoſophica, praeſertim vniuerſae naturae ἰσαγγελίαν beatis a Seruatore promiſſam quaerunt [d]: nam eodem fundamento ſtantque caduntque, et praeter rationis et reuelationis indicia affirmantur: quae beatitatem in intuitione Dei ponentia, aliam longe beatis occupationem aſſignant. Et haec certe non ex iſtis limpidis fontibus, ſed ex turbidis Stoicorum gentilium, immo haereticorum quoque, lacunis hauſta ſunt. Illi enim [e] beatorum in eo potiſſimum ſortem felicem praedicabant, quod *noua luce gau-*

item apud beatos.

 den-

x) Praeiuit PLATO in Cratylo, ſecutus eſt more ſuo LACTANTIVS L. III. c. 15. Inſt. diu.

y) Ib. L. II. c. 17. conſentiente CLEM. ALEXANDR. in eclog. p. 808.

z) Ita HORNIVS Hiſt. phil. L. I. c. 2. p. 11.

a) In hoc argumento miro ſibi placet, et inanes more ſuo argutias nectit HORNIVS l. c.

b) TERTVLLIANVS de cultu foemin. L. I. c. 2. conf. FABRICIVS Codic. Pſeudepigraph. V. T. T. I. p. 168 ſq. vbi aliorum PP. verba afferuntur.

c) Conf. GROTIVS ad Ep. Iud. v. 14. quique mentionem fecere libri Enochi laudati FABRICIO l. c. p. 199 ſeqq.

d) Vid. laudati Act. philoſ. Vol. I. p. 758 ſqq.

e) Vid. SENECA in conſolationibus paſſim, praeſertim ad Marciam c. 23. quod et Platonicis aſſignat HORNIVS l. c. p 23. 24. cuius tamen adducta loca id non euincunt.

dentes, vicinorum [illegible]rum meatus doceantur, nec ex coniecturis, sed ab omnium ex vero peritis in arcana naturae libenter ducantur, et sciscitantes coelestium causas a domestico interprete erudiantur: Horum vero multi ad Demiurgi, id est rerum naturalium conditoris daemonis locum animas elatum iri [f], vel sidera contemplanda inhabitaturas somniabant [g]. Nobis, vt has nugas reiiciamus, sufficit, obiectum philosophiae esse felicitatem acquirendam, quam et boni spiritus, et beatae animae iam possident, qua vero mali spiritus penitus excluduntur: vnde apud eos philosophia locum habere nequit.

Rudimenta prima philosophiae.

§. II. Inter homines itaque relictis coelestibus et inferis sedibus philosophiae origines quaerendae sunt. Quae, si prima nascentis foetus stamina et formam aliquam rudissimam consideres, cum intellectu humano eiusque vsu nata esse censeri suo modo potest, ne tamen philosophiam talem, qualem hodierna nobis ingenii cultura exhibet cogitemus, sed philosophiae prima rudimenta, et aliqualem rerum diuinarum et humanarum ex rationis meditatione et experientia cognitionem, quam philosophiam empiricam vir quidam doctus [h] non inepte dixit, intelligamus.

Adamus an perfectus philosophus?

Hic iterum in omnia alia abeunt, qui primum humani generis parentem, Adamum non tantum in integritatis statu perfectissima philosophiae cognitione imbutum fuisse, sed et post miserandum lapsum relictos pristinae sapientiae igniculos meditatione ac longa experientia ad magnam philosophiae cognitionem excitauisse contendunt. Quorum vt longum agmen est, quod apud alios [i] nominatum consulere potest, cui ad haec otium est, ita plerique iisdem argumentis vtuntur, quae iam inter veteres SVIDAS [k] exposuit. Nos vnius verba afferimus, quia breuiora sunt, et rem luculenter exprimunt, et libellus rarus est, indeque auctor inter ceteros plerisque non nominatus: OTTO scilicet HEVRNIVS [l], qui hac de re ita: *Adamum non ante lapsum tantum arbitramur sapientem, prudentem, omnisque doctrinae genere ornatissimum fuisse; verum etiam a lapsu rudem, adumbratam, inuolutamque eorum cognitionem retinuisse; quam postea exili hoc diuinitatis lumine, quod restibile sibi relictum erat, euoluere conatus est: omnesque eius posteri nixi sunt, et nitentur, donec coelum fatalem motuum numerum euoluerit. Etenim peccato in tenebricosum obliuionis ergastulum coniectus, inscitiaeque densa caligine obsessus, in summa versabatur rerum ignorantia. Veruntamen retinens semina quaedam suae diuinitatis, rerumque maximarum dulci recordatione, quasi igniculis accensus perpetuo intelligendi sciendique desiderio flagrabat. Atque hinc maximo cum labore et studio multa per-*

f) Ita Valentiniani, de quibus suo loco.

g) Vid. IAC. THOMASIVS de Manetis dogmate, de loco animarum post mortem Tom. I. hist. sap. et stult. a filio editae c. V. p. 56 seqq.

h) Act. philos. Vol. I. p. 760.

i) GVNDLING. hist. philos. mor. c. VII. §. 1. p. 591 seqq. et imprimis FABRICIVM in Cod. Pseudep. V. T. Vol. I. p. 8 seqq.

k) Voce Adam T. I.

l) In antiquitatibus philosophiae barbaricae, libello Lugd. Bat. 1600. 12. edito L. I. p. 7.

perſcrutatus eſt, recuperauitque ſenſuum ope, in ea primum incumbens, quae ſenſibus erant obuia, deinde occultiora ſola mente cognoſcibilia, ratione colligens. Nec in dubium cadit, quin filios ſuos plurima a ſe inuenta docuerit, longa namque cum illis vixit ſocietate. Hactenus Hornius, cui magiſtros in ſententia hac praeeuntes, Iudaeorum doctores adiungere poſſemus, niſi illi indigni eſſent, quorum fabulae audiantur. Nos vel vnico argumento vſi, totam diſputationem facile conficere poſſemus, omnium ſcilicet artium et diſciplinarum ſyſtemata, multis ſeculis Adamo poſteriora eſſe, et cum naſcentis originis rudem prae ſe faciem ferant, impoſſibile eſſe, vt ex relictis in anima Adami amiſſae ſapientiae igniculis, vſu et meditatione excultis tanta ſcientiarum lux, quantum iſti volunt, exorta ſit. Fruſtra enim per omnem philoſophiam barbaricam, philoſophiam ſcientifica ratione excultam deprehendemus, quam tamen didiciſſe, ſuosque docuiſſe Adamum, iſti viri docti clamitant. Sed vt omnia lectoris examini pateant, afferamus, quae pro philoſophia Adami, immo, ſi hos audis, πανσοφία plerumque afferuntur argumenta, et quid roboris illis inſit, ſine antiquitatis praeiudicio expendemus.

Argumenta pro philoſophia Adami,

§. III. Duplici ſcilicet nomine magnus, immo ſi dicendum, quod res eſt, maximus mortalium omnium, philoſophus Adamus ex horum ſententia dicendus eſt, tum ſupernaturali ſapientiae lumine, quo ex diuina imagine ornatus erat, colluſtratus, tum poſt lapſum, reſiduis amiſſae lucis igniculis longo vſu et meditatione ad inſignem cognitionis philoſophicae perfectionem perductis expolitus. Et in ſtatu quidem perfectionis paradiſiaco fulgentiſſimo ſapientiae et ſanctitatis ornatu radiaſſe, ipſis ſacris oraculis praeeuntibus, negare poteſt nemo. Sapientiam vero hanc eo nomine indignam putant, niſi ille, qui Deo ſimilis erat, omnium rerum naturam atque receſſus perſpexerit: nec habuiſſe locum errorem, ignorantiam, inadaequatas ideas, quaeque aliae cognitionem noſtram ſufflaminant difficultates, et intellectus morbi; non imperauiſſe intellectui ſeducendo peſſima praeiudicia, quae ex ſancta voluntate oriri non potuerint. Poſt lapſum amiſiſſe quidem lucem ſapientiae congenitam, remanſiſſe tamen priſtinorum bonorum recordationem, et exortum ex ſenſu amiſſae felicitatis, vehemens deſiderium priſtinam ſapientiam recuperandi. Quare adhibita meditatione, et contemplatione per tot annorum decurſum, accedente experientia nouam lucem et eruditionis in genere, et philoſophiae in ſpecie Adamo fuiſſe enatam. His pro vniuerſa Adami philoſophia adductis adduntur alia, quibus ſingularum diſciplinarum philoſophicarum notitia non caruiſſe euinci debet. Phyſicam enim eius eruditionem inde probari aiunt, quod adductis ex voluntate creatoris ad Adamum omnibus animalibus, nomen cuilibet impoſuerit, quod naturam eius accuratiſſime exprimeret, et in eorum naturam ita inſpexerit, vt ſociam ſibi inter ea conuenientem reperiri negaret [w]. Et huius ὀνοματοθεσίας veſtigia, naturam animantium exprimentis

w) Ita iam Evsebivs Praepar. Eu. L. XI. c. 6. et Svidas l. c.

tis hodienum deprehendi magni in veteribus linguis viri contendunt [n]. Eandem vero nomina imponendi notitiam magnam logicae peritiam inferre, ex veteribus iam asseruit EVSEBIVS [o]. Addunt, quibus ista placent [p], imaginem Dei cum perfecta cognitione habentem, artem quoque ratiocinandi habuisse; literas ipsumque sermonem humanum inuenisse, docuisse suos quaedam, methodique non fuisse ignarum; immo cum Eua et serpente dialectice satis disseruisse. Matheseos peritiam in Adamo probare vestes pellesque ferinas mechanices specimen, casam tentoriumque extructum architecturae opus, obseruatos siderum motus et diuisa tempora astronomiam, et quae his sunt similia [q]. Philosophiam moralem exercitia pietatis institutumque in familia diuinum cultum demonstrare, de officiis hominum apud suos prudenter pieque disseruisse. Gubernauisse porro familiam prudenter, et ad promouenda vitae commoda prudentiam oeconomicam, sine qua misere vixisset, adhibuisse. Tandem his omnibus adiiciunt, libros eum sine dubio scripsisse, quibus tanto labore diuturnoque vsu partam sapientiam, ne obliuioni traderetur, posteris reliquerit. Etsi enim aperte falsi et suppositi sint, qui protoplastae affinguntur libri, eiusque nomine circumferuntur, esse tamen hos subreptitios foetus luculentum testimonium, extitisse suo tempore veros libros, quorum titulis traditionis fide receptis, et temporis iniuria deperditis falsi isti et commentitii potuerint surrogari.

Refutantur. §. IV. Speciem aliquam haec prima fronte prae se ferunt, accuratius examen non sustinent. Quae enim de sapientia Adami ante lapsum concreata dicuntur, recte quidem se habent, ad exsculpendam vero philosophiam nihil valent. Consistebat enim sapientia protoplastorum in cognitione Dei et sui ipsius et in efficaci atque practica notitia earum rerum, quae ad suam felicitatem in concreata iustitia sitam necessaria habebant: quae hominem quidem sapientem, et ad consequendum verae felicitatis finem aptis mediis intellectus et voluntatis instructum, non vero philosophum, eo sensu, quo in historia philosophica sumitur efficiunt: vt nihil dicamus, non definitum esse, an hanc lucem Adamus ex naturali scientia an ex diuina reuelatione habuerit? quod posterius familiare, quod cum Deo in integritatis statu primi homines habuere, commercium satis innuit. Praecipue vero expendi sedulo cupimus, artes et scientias, etiam in philosophia comprehensas, ignorantiam hominum, indeque ortam admirationem, causam praecipuam philosophiae supponere, alias vero necessitatibus humani generis, quales mathematicae sunt, inseruire, omnes ad tollendam intellectus humani ignorantiam comparatas esse, et multorum annorum experientiam atque meditationem, immo si rem recte ponderemus,

n) Ita magnus BOCHARTVS Hierozoici L. I. c. 9. qui plurima congessit hebraea animalium nomina vt probaret, quod certa ratione nitantur ex natura rei petita.

o) l. c.

p) CORN. DIET. KOCH. in Polyhist. Log. c. 6.

q) Conf. Obs. Hal. T. I. obs. 19.

remus, etiam opinionum diuerſitatem ſupponere. Quae omnia, vti ipſam artium et ſcientiarum hiſtoriam teſtem habent omni exceptione maiorem, ita aſſertam Adami in ſtatu paradiſiaco panſophiam funditus euertunt. Dimetienda itaque Adami ſapientia eſt ex fine, et talis ſtatuenda eſt, qualem diuina beneuolentia et ſapientiſſimum conſilium in condendo ad felicitatem homine poſtulat, qualemque reſtaurari reſtituta per gratiam diuina imagine, reuelatio docet: ad quam philoſophiae cognitionem requiri, nemo temere affirmauerit. Concidente vero philoſophia Adami ante lapſum, concidit quoque ea, quae poſt lapſum ei tribuitur, quamque in memoria priſtinae ſapientiae, vel reſuſcitata recordatione fundari ſupra audiuimus. Quod ſi protoplaſtum accurata meditatione et longaeuitatis beneficio philoſophicas veritates inueniſſe, poſterosque docuiſſe aſſerere quis velit, illum prius probare oportet, Adamum poſt lapſum magna rerum omnium ignorantia obrutum, multisque neceſſitatum et aerumnarum depellendarum curis preſſum, amariſſimoque poenitendi et ad Deum redeundi exercitio quotidie occupatum, aptum fuiſſe ad inueniendas omnis generis ſcientias, praeſertim philoſophicas et animum etiam eo applicuiſſe, atque ab aliis occupationibus, quibus recens, qua obruebatur humanum genus, maledictio mitigari debebat, adeo fuiſſe vacuum, vt philoſophiae ſpeculationibus indulgere poſſet [r]. Quod ſi vero generalis philoſophiae cognitio Adamo neganda eſt, quid de ſpecialibus diſciplinis ei tribui ſolitis dicendum ſit, facile exiſtimari poteſt. Quae enim pro phyſica eius ſcientia affertur ὀνοματοθεσία, nondum rem conficit, cum non tantum ex quorundam nominum ſignificatione, ſaepe contorta longiusque in gratiam ὑποθέσεως quaeſita, quae cum natura beſtiarum conuenire dicitur, phyſica cognitio non queat inferri, ſed et omnis illa, de primaeua lingua diſputatio incertiſſima ſit, fruſtraque hodie inde argumentum ſumatur: et praeterea nomina ex aſſe naturis animantium reſpondiſſe, aſſumatur potius in textum, quam ex eo eruatur; in quo diuinus hiſtoricus nihil aliud narrat, quam adducta eſſe hoc fine ad Adamum animalia, vt intellecta eorum conditione nomine ſuo inſignita repudiaret, in conſortium vitae non recipienda. Alias textus difficultates, alibi expendendas tacemus. Porro a naturali diſſerendi facultate verumque a falſo diſcernendi aptitudine, ad artificialem logicam, ab extruendi caſulam miſeram peritia, ad architecturam, a neceſſitate familiam regendi ad oeconomiam et politicam philoſophicam concludere, idem eſt, ac quadrata miſcere rotundis, et ſic rudem plebeculam et ruſticam quoque gentem intrudere philoſophantium choris. Virtutis vero praecepta et ſapientia nec Adamo, nec patriarcharum cuidam deneganda ſunt, caue vero artificialem intelligas, vel etiam naturalem. Prophetam enim Adamum fuiſſe, et habuiſſe cum Deo conuerſationem, qua diuina voluntas ad reſtituen-

r) Conf. ven. I. Fr. Reimmanni Hiſt. liter. antidiluu. p. 53. Cl. Mich. Lilienthal. Obſeru. ſel. IX. p. 258. cui. Feuerlinus l. citando.

restituendam felicitatem, lapsu eius amissam, ei manifestabatur, et peculiari reuelatione tradebatur, aperta sacrarum literarum vestigia produnt, et recte viris doctissimis [s] obseruatum est. Vnde in tradendis pietatis praeceptis, et paraenetica excitandae et commendandae virtutis methodo Adamum sedulum fuisse, omnino verisimillimum est. Quae tamen omnia ad istam Adami philosophiam nihil faciunt. Miramur vero merito, viros graues et non obesae naris ad libros Adami potuisse prouocare, non ignaros, scribendi artificium primaeuis humani generis originibus longe esse recentius atque posterius, nec indiguisse eo aetatem hominum primam, annorumque longaeuitatem ad conseruandam veritatum, inutilibus speculationibus nondum in infinitum numerum auctarum, sed ad solam tuendam aeternam et temporalem felicitatem prouide restrictarum traditionem oralem abunde suffecisse. Nec aliunde tota illa librorum adamiticorum caterua orta est, quam ex ingeniis Iudaeorum, ad nugas has ineptam suae genti gloriam conciliaturas procliuium [t]. Quae quo loco philosophia Adami habenda sit, luculenter docent. Plura cupienti alii viri docti [u], qui id prolixius confecerunt, adeundi sunt.

Diiudicanda ex dictis sunt, quae auctor *Historiae criticae philosophiae*, de origine eius *T. I. L. I. c. 1. p. 2.* dixit, illam cum ipsis mundi natalibus ortum suum accepisse, et virilem eius virtutem inter ipsa adolescentis pueritiae vestigia apparere. His splendida verborum pompa prolatis haec potissimum ratio additur, homines omni tempore cogitauisse, meditatosque fuisse; magnificum orbis nostratis aedificium ita perstrinxisse oculos, vt elegantia et ordine rerum naturalium excitati, Dei conditoris magnificentiam et diuinitatis vestigia vbique deprehenderent. Ita vtilitate et iucunditate operum naturae infinitorum illectos, admiratione matre, in causas inquisiuisse eorum, quae cum delectatione viderant: et hinc ortam esse philosophiam. Eleganter haec et speciose dicuntur, misere tamen cohaerent. Quod si enim admiratione matre philosophia genita est, hominibus in causas rerum, quas admirabantur, inquirentibus, non cum ipso ortu humani generis philosophia efflorescere potuit. Requirebat enim temporis sat amplum spatium, vt meditatione et experientia magistris tandem ad aliquam cognitionem peruenirent. Nec ea primorum seculorum conditio fuit, quae nostratium, vbi philosophi, otiosis et curiosis plerumque naturae speculationibus intenti, hunc omnis vitae suae scopum habent, vt excogitatis ingenii lusibus et effictis hypothesibus rationem eorum redderent, quae ignorasse videri nolunt: vnde et ad solam philosophiam naturalem auctor satis inaccurate philosophiae origines restringit. Sed ea primorum homi-

s) DAVID KNIBBE Hist. prophet. L. II. c. 1 seqq. Acta philos. Vol. I. p. 772 seqq.

t) Consulantur doctissimorum virorum I. A. FABRICII Codex Pseudepigraphus V. T. T. I. p. 2 seqq. et T. II. p. 1 sqq. IO. CHR. WOLFII Bibl. hebraea T. I. p. 110. T. III. p. 69. T. IV. p. 771.

u) Cel. FEVRLINVS duabus diss. de philosophia Adami. Acta phil. l. c.

hominum actio fuit, vt praesentis vitae miseriam leuarent, aeternae reparandae viam ingrederentur: quae occupatio parum temporis ad philosophandum reliquit. Confundit itaque auctor temporum nostrorum rationem cum vetustissima humani generis conditione, et aliqualem atque empiricam operum naturae cognitionem, cum scientia philosophica: id quod vix in viro demonstrationum physicarum perito ferri posset, satis docto, quam immensus plurimorum annorum labor sit, primis hominibus circa alia omnia occupatis, sine vlla probabilitate tribuendus, multorum hominum experientiam congerere, vt inde aliqualis operum naturae et causarum eius notitia emergat; nisi ipse auctor neglecta definitione philosophiae seductus, ipse sibi haec retia tetendisset, in quae in ipso historiae suae philosophicae vestibulo incautus cadit. Verum hoc viro docto, dum eloquentiae laudem auidius sectatur, in hoc opere saepius accidit.

Philosophia Cainis et Abelis.

§. V. Euicta, Adamum non fuisse philosophum, omnemque de protoplastae philosophia cogitationem imaginariam tantum esse, sententia; iisdem prorsus argumentis idem de Adami filiis Caino atque Abele dici et euinci potest. Et hunc quidem, moribus placidum et ad meditationes aptiorem, inter philosophos referri vix videas, insanum tamen nugis ingenii veteratorii auctoritatem conciliandi studium librum nomini eius supposuit [x]. Illum vero non philosophum tantum, sed et omnis philosophiae sectariae conditorem facit GEORGIVS HORNIVS [y]. Ait enim: philosophiam in duas sectas scissam filiorum Dei et hominum, siue Sethi et Caini, infensissimo propagatam fuisse in alterutram animo. Hanc Cainiticam sectam rationem corruptam principii loco habuisse, cum qua quod minus consentire videbatur, audacissime exploserit. Caetera φυσικῶς cognoscentes, ad curam et voluptatem, velut bruta ventri obedientia retulisse, vt plane Epicuri philosophia iam tum in animis hominum radices egerit: inde gigantum, siue, atheorum et Epicureorum sectam ortam esse, corruptricem philosophiae sobriae, praesertim, quae in vita ciuili consistit. Quam parum vero haec, praeter nihil recte sonantia verba, dicant, quilibet intelligit, qui diuini historici narrationem considerat attente, quippe qui de Caino non alia refert, quam animi malitia Deo displicuisse, odiique in fratrem concepti fructum fuisse fratricidium. Quae si philosophum faciunt, si in Epicuri hortos relegandus est, quisquis cupiditatum habenis laxatis Dei timorem cultumque negligit, et in atheismo practico securitatis et impietatis

x) De virtutibus planetarum et omnibus rerum mundanarum virtutibus. Conf. THOM. BANGII Coelum Orient. Exerc. II. Qq. 5. p. 123. FABRICIVS Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 112. I. CHR. WOLF. Bibl. hebr. T. I. p. 346.

y) Hist. philos. L. I. c. 9. p. 50.

tatis ſolatia quaerit; non ſufficiet hortus Epicuri, ſed aperiendae ſunt ad recipiendam omnium gentium et aetatis ſceleratorum copiam portae mundi. Ita enim quo quis eſt ſceleratior, eo erit philoſophiae impiae aptior: qui ratiocinandi modus iuuenili quidem Hornii ingenio condonandus, reiiciendus vero eſt, tanquam puerilis et ne vllam quidem veriſimilitudinem generans. Nec felicius a condita a Caino vrbe, et inuentis ad colendam terram inſtrumentis ad Caini architecturae et mechanices cognitionem concluditur: nam quae neceſſitate et experientia magiſtra inueniuntur, artis praecepta et philoſophiam non poſtulant, et incertum eſt, an non DEVS ipſe qui ad colendum agrum hominem ex paradiſo eiecit, inſtrumenta ad hunc laborem neceſſaria ei reuelauerit? Verum in eiusmodi abſurdas ſententias neceſſario incidunt, qui neglecta accurata philoſophiae definitione ſine hoc duce in ampliſſimis philoſophicae hiſtoriae campis oberrant.

Philoſophia Sethi.

§. VI. Poſt Abelem Caini perfidia trucidatum vera DEI cognitio cultusque a fratricida neglectus per Sethum in familia Adami propagatus eſt. Hunc inter philoſophos non ſolum referunt philoſophiae antediluuianae patroni, ſed et tanquam aethereum ſolem exortum vna cum patre opera ſapientiam excoluiſſe contendunt, maxime vero illam partem, quae relictis terris, ipſa ſidera, eorumque πάθη καὶ συμπτώματα ſcrutatur, in qua ſapientia plane inſignem et admirandum doctorem euaſiſſe volunt [z]. Quae ſententia non nudius tertius enata eſt, ſed a Iudaeorum ſuperbia et haereticorum impoſtura originem cepit, et Graeculorum mendaciis aucta et propagata eſt. Natiuitatem enim debet IOSEPHO, qui de filiis Sethi, parentis doctrinae innutritis refert [a]: *diſciplinam rerum coeleſtium, et ornatum earum primitus illos inueniſſe. Et ne dilaberentur ab hominibus, quae ab eis inuenta videbantur, aut, antequam venirent ad cognitionem, deperirent, cum praedixiſſet Adam exterminationem rerum omnium, vnam ignis virtute, alteram vero aquarum vi ac multitudine venturam: duas facientes columnas aliam quidem ex lateribus, aliam vero ex lapidibus, ambabus, quae inuenerant, inſcripſiſſe, vt etſi constructa lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens praeberet hominibus conſcripta cognoſcere, ſimul et quia lateralem aliam poſuiſſent; quae tamen lapidea permanet hactenus in terra Siriada.* Hanc narratiunculam Iudaeorum in antiquitatibus gentis ſuae ornandis mire ſtrenuorum, non pro vera tantum et fide digna receperunt Graeci, Euſtathius, Malala, Glycas, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, Nicetas, et Graeculorum mendacium fere quilibet, ſed et fabulis auxerunt, Sethumque literarum et ſcripturae inuentorem, nominum aſtris impoſitorum, menſiumque et hebdomadum annique partium obſer-

z) Ita HORNIVS l. c. L. I. c. 11. p. 58. viam illi praceunte OT. HEVRNIO antiq. barbar. L. I. p. 8. 9.
a) Lib. I. Antiq. Iudaic. c. 2.

obſeruatarum, auctorem fecerunt, et aſtronomiam omnemque ſcientiam ab angelo in coelis raptum edoctum fuiſſe, poſt infauſtum Manichaeorum doctorem Fauſtum [b] ſomniauerunt [c]. Qui ſi ſuae fidei relinquerentur, prudenter factum eſſet, Graeca enim fide illa et narrantur et creduntur; viros vero doctos manus eiusmodi fabulis dediſſe, ferri vix poteſt. Non enim res ipſa in contrarium tantum clamat, cum obſeruationes aſtronomicae in illo temporis, quo Sethiani filii et nepotes vixerunt, ſpatio et ruditate non potuerint eo perduci, vt doctrinae rationem obtinerent: ſed et ſequentium temporum obſeruationes coeleſtes ſua ruditate infantiam multo iuniorem produnt. Nec obſtat Ioſephi fides, qui vt, Iudaeorum more, omnia rapit, quae gentis ſuae antiquitati inſeruire poſſe putat, ita vel incerto nugantium rumore deceptus, vel errore inductus eſt, vt Aegyptias ſtelas, quibus antiquiſſimi Aegyptii ſuae gentis origines et opiniones hieroglyphica ſcriptione incidebant, cum hoc Sethiano monumento, Sethumque patriarcham cum Setho rege vel Soth ſiue Typhone confunderet [d]. Ad lapidem Sethia enim Esaiae reſpexiſſe vix probabile eſt. Quicquid vero illud eſt, quo Ioſephus in errorem inductus eſt, cadit omnis narratio vel hoc argumento, quod nullum ex antiquitate argumentum ad eam vel leuiter corroborandam adduci queat. Nec in ſacris gentis Hebraeae originibus quas diuinus ſcriptor Moſes pandit, vel leuiſſimum eius occurrit veſtigium: quo duce, diſcimus, reuelatione ductore a parentibus edoctos verum Dei cultum et cognitionem propagauiſſe Sethianos poſteros.

Scholae Cainitarum et Sethianorum.

§. VII. Et hinc coniectura quoque vero non abſimilis fieri poteſt, de ſtudiis inter vtramque familiam, Sethi et Caini eorumque poſteros florentibus. Hos enim Cainiticas vias impigre prementes in laxandis cupiditatum frenis, et abutendo ad malas artes ingenio fuiſſe ſtrenuos, primi mundi hiſtoria apud hiſtoricum ſacrum teſtatur. Qua ratione vero ingenium ad inſeruiendum voluptati, et crudelitati adhibuerint, dici haud facile poteſt. Narrant quidem ſacrae paginae, Iubalem patrem fuiſſe omnium con-

Iubal et Thubalcain.

b) S. Avgvstinvs L. IX. contra Fauſt. c. 3.

c) Loca veterum excitauit diligentiſſimus Fabricivs Tom. I. Cod. pſeudepigr. V. T. p. 148.

d) Veroſimilis coniectura eſt Scaligeri et Dodwelli, reſpexiſſe Ioſephum locum Manethonis apud Syncellvm p. 40. vbi teſtatur, ſe profeciſſe ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων δηλῶν ἱερᾷ διαλέκτῳ καὶ ἱερογραφικοῖς γράμμασιν κεχαρακτηρισμένων ὑπὸ Θὼθ τοῦ πρώτου Ἑρμοῦ. Ex columnis in Seriadica terra ſitis ſacraque lingua et hieroglyphicis literis inſcriptis a Thot primo Mercurio. Seriadicam itaque terram in Aegypto quaerendam, et hinc Ioſepho labendi occaſionem enatam, quod librum Σώθεως ibi memoratum et ex his ſtelis excerptum a Manethone, pro Sethiano foetu habuerit. Conf. Obſ. Hal. T. I. obſ. 19. p. 294. Fabricivs l. c. p. 150. et quos laudat. Vnde mirandum Korth°ltvm in tr. de orig. et progreſſu phil. barb. § 5. p. 9. dubium haeſiſſe, an haec fabula reiicienda ſit.

contrectantium citharam et organum, Thubalcainum vero Lamechi ex Zilla filium malleatorem fuiſſe et fabrum in cuncta opera aeris et ferri: vnde illum Muſices, hunc armorum et inſtrumentorum ad gloriam bellicam acquirendam pertinentium inuentorem fuiſſe non alienum prorſus a veritate videtur. Non tamen inde inferre licet, philoſophicae cognitionis et meditationis beneficio ad eiusmodi inuentiones fuiſſe delapſos; ſed vel caſu vel experientia ducente, vt in omni artium origine factum eſt, ad eiusmodi inuentiones vel producendas vel expoliendas perueniſſe iudicandum eſt; vnde etiam ruditas in vtroque inuentionis genere colligi, et quam longe a philoſophica inuentione remota ſit, exiſtimari poteſt. Inuentorem tamen artis chemicae hic nobis exſculpſit eruditiſſimus BORRICHIVS [e], qui vt arti a ſe commendandae et contra aduerſarii inſultus vindicandae auctoritatem adderet, ad Thubalcainum initia hiſtoriae artis huius refert, eo argumento inductus, quod ferri aeriſque metalla, illa Thubalcaini magiſteria inueniri, fingi, formarique nequeant, ni ratio prius cognoſcatur, minerarum naturas inueſtigandi, coquendi, purgandi, ſegregandi; quae vniuerſa reperire, non niſi diuini ingenii eſt, reperta autem proſequi fabri cuiusuis proletarii: quanquam igitur hodie metallurgi etiam in chemicis parum exerciti metalla ex mineris permiſtis facile excoquant magiſtro viam praeeunte, neceſſe tamen, primum inuentorem magiſtrumque chemicum fuiſſe: Et id ipſum Vulcani fabulam velle, quem omnis in auro et argento et aere operationis, et quaecunque ignis actionem recipiunt auctorem veteres dixere, teſte DIODORO SICVLO [f]. Sumit vero ſibi vir doctiſſimus, quod probandum prius erat, illam quidem, quam Thubalcainus inuenit, ferrum tractandi et aera poliendi artem talem fuiſſe, quae multorum experimentorum repetitione ſine meditatione philoſophica inueſtigari nequiuerit, cuius rei contrarium multa, quae hodie inter artifices quotidie fere occurrunt, exempla probant, eos caſu ſaepe ad inuentionem quandam ſine prolixa ingenii in eam prius ſollicite exque principiis phyſicis inquirentis meditatione delabi. Etſi omnia illa, quae textus ſacer de hac re ſcribit, ita in ſe comparata ſunt, vt de aliqua inuentione philoſophica vix aliquis cogitauerit, niſi praeiudicio antiquitatis occaecatus artium origines inueſtigari non poſſe ſibi perſuadeat, ſi ad magnum quendam canae vetuſtatis heroëm non referantur. Imo, cum לטש, qua voce ſcriptor ſacer vtitur, polire et ornare indicet, non male nonnulli colligunt, Thubalcainum non tam artes fabriles inueniſſe, quam polituram et elegantiam rebus fabrilibus addidiſſe. Vſque ad hunc Lamechi filium enim omnibus inſtrumentis fabrilibus caruiſſe Adamum et filios in condendis

e) In docto dialogo de origine et progreſſu artis chemicae, quo CONRINGIVM in libro de hermetica veterum Aegyptiorum medicina ſibi refutandum ſumſit.

f) Lib. V. Biblioth. conf. Io. HENR. HEIDEGGERVS in Hiſt. Patriarch. P. I. exerc. VI. §. 10 ſeqq. p. 213 ſeqq.

dis vicis, aedificiisque et colendo agro ſedulos vix credi poteſt. Vt taceamus, quod ſupra iam meminimus, dubium eſſe, annon rerum ad vitae humanae vſum et commoda ipſis iam protoplaſtis ex deliciarum horto expulſis abſolute neceſſariarum inuentionem, alias non niſi longo temporis tractu, vſu et tentaminibus deprehendendam, Deus ipſe reuelauerit? Verum de eo viderint alii, qui in humanarum artium origines inquirunt.

Sethi poſteri.

§. VIII. Sethi vero poſteros[g], qui parentem habuere diuina reuelatione gaudentem, propheticam magis quam philoſophicam ſcholam habuiſſe, inque ea, quae de vero Dei cultu et ſperanda amiſſae felicitatis per ſemen mulieris reſtitutione pia parentum traditione et diuina reuelatione acceperant, docuiſſe, ex ſacris literis conſtat[h]. Ad hoc vnum neceſſarium omnia retuliſſe, huic fundamento pietatis praecepta inaedificaſſe, Noachi, ex hac ſchola diſcipuli exemplo conſtat. Habuiſſe quoque inter ſe prophetas, peculiari cum Deo conſuetudine et reuelatione gaudentes, Enochi exemplum probat, quem ex iſta reuelationis luce fuiſſe vaticinatum D. IVDAS[i] aſſerit. Qui itaque et hunc diuinum virum ſanctiſſima quidem vita, non vero ſpeculationibus philoſophicis immortalitatem conſecutum inter philoſophos antediluuianos referunt, non alio fundamento nituntur, quam apocrypho illo Henochi fragmento, quod ab otioſo Iudaeorum ingenio excogitatum et ab haereticis auctum et in rem ſuam traductum eſt, in quibus nugis recenſendis patientia lectoris non abutemur[k]. Non denegamus quidem ſanctiſſimis viris praeter reuelationis lumina, naturalis quoque cognitionis lucem, ſed reſtringenda ea eſt ad vitae rationes et circumſtantias, in quibus verſabantur. Agriculturae enim et rei paſtoritiae deditos fuiſſe, Noachi, Abrahami, Iſaaci et Iacobi exempla produnt, in quo vitae genere experientia et vſu ea didicerunt, quae ad emolliendam vitae miſeriam, et parandas commoditates requirebantur: qua praxi rerum naturalium multiplicem experientiam habuiſſe recte concluditur, philoſophiam vero ita naturalem excoluiſſe male inde infertur. Nec ratiocinandi artem aliam habebant, quam quae lux rationis congenita tradebat, vnde et de Logica quadam patriarcharum artificiali fruſtra cogitatur[l]. Multos tamen paralogiſmos euitabant, animo a praeiudiciorum inſania per diuiniorem ſapientiam praemunito, et luce maiori per reuelationem colluſtrato. Quae

Enoch.

 vt

g) Non tamen omnes Sethianos ſapientes et pios, Caini poſteros omnes ſtultos et impios fuiſſe recte monet Cl. HEVMANNVS act. Phil. Vol. I. p. 784. ſed hic a potiori denominationem accipimus.

h) Gen. IV. 26. et Comment. ad h. l. HEIDEGGER l. c.

i) v. 14.

k) Collegit pleraque de hoc Henochiano fragmento B. FABRICIVS Cod. Pſeudepigraph. V. T. T. I. p. 160 ſeqq.

l) Adeoque et libri et bibliothecae eorum reiiciendae, quas exſtruxiſſe ſibi viſus eſt IOACHIMVS IVSTVS MADERVS in diſſ. de ſcriptis et bibliothecis antediluuianis.

vt veritates magis ad aeternam felicitatem quam ad humanam facientes exponit, ita in quo ſapientiſſimorum virorum ſtudium ſapientiae verſatum ſit, docet [m]. Nec obiici poteſt, veriſimile non eſſe, viros prudentes, graues, longaque multorum annorum experientia tum rerum naturalium vſu gaudentes, tum ciuilem ſocietatem excolentes, de cauſis naturalibus nihil diſſeruiſſe vel de principiis iuſti et honeſti nullam ideam habuiſſe, nec de iis ad ſuos fuiſſe locutos: haec enim nemo, facile aſſeruerit. Verum cadunt ea quoque in hominem, qui philoſophiae limina nunquam ſalutauit, nec ideo mox philoſophi exſculpendi ſunt, quia aliquas veritates philoſophicas ſimplici cognitione aſſecuti ſunt. Placent verba QVINTILIANI [n]: *Haec quae velut propria philoſophiae aſſerunt, paſſim tractamus omnes. Quis enim non de iuſto, aequo ac bono, modo non vir peſſimus, loquetur? Quis non etiam ruſticorum aliqua de cauſis naturalibus quaerit? Nam verborum proprietas et differentia, omnibus, qui ſermonem curae habent, debet eſſe communis.* Plura de patribus antediluuianis nec ipſae ſacrae origines narrant, vnde et quo minus plura addamus, (verba ſunt HORNII [o] ſolito prudentioris) *facit ipſius hiſtoriae obſcuritas, quae tam longe ab omnium hiſtoricorum aeuo remota fuit, vt vel nihil, vel falſa vel incerta prodiderint.*

m) Conf. Acta philoſ. Vol. I. pag. 771 ſeqq.

n) in prooem. Inſtit. Orat.

o) l. c. c. XI. p. 59. De Henocho tamen aſtronomiae auctore infra c. VII. dicetur, vbi de Atlante.

LIBER

LIBER SECVNDVS
DE PHILOSOPHIA BARBARICA POST DILVVIVM.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA VETERVM HEBRAEORVM.

§. I.

Philoſophia Hebraeorum quomodo ſpectanda.

Inquiſiuimus praecedente libro in origines philoſophiae, eamque tenuibus admodum principiis exortam et in rudi atque empirica veritatum ad humani generis felicitatem pertinentium cognitione conſtitiſſe deprehendimus. Vnde et philoſophos noſtro dicendi modo, et accurata ſignificatione nominis antediluuianos non reperiri euictum eſt. Iam luſtranda ſunt tempora poſt diluuium, et per omnes barbaras nationes ſcrutandum, qua ratione de philoſophia meruerint, quibus ſententiis innutriti fuerint, quamque apud eos ſyſtematum dogmaticorum rationem deprehendere liceat. Inter barbaras vero gentes Hebraeis antiquitate nullam eſſe priorem origines eorum in ſacris pandectis conſeruatae produnt. Hebraeorum vero nationem vſque ad tempora Babylonicae captiuitatis iam conſideramus, vbi eorum inter barbaras gentes mentio facienda eſt: nam quae in hoc populo philoſophia poſt captiuitatem Babylonicam fata habuerit, ſuo ea loco narranda ſunt, quando de Iudaeorum philoſophia dicendum erit. Vnam enim Iudae tribum ex captiuitate reducem, reliquos, qui ex gente Hebraea remigrauerunt, iunctos ſibi habuiſſe, et vno Iudaeorum nomine complexam eſſe, ſatis notum exiſtimamus. Antequam vero de magnorum in Hebraea gente virorum philoſophia, quae iis plerumque tribui ſolet, diſſerimus, pauca quaedam praemonenda ſunt, ne incauti offendamus atque in errores labamur. Scilicet cauendum maxime eſt a falſo, quem plurimi viri docti, de patriarcharum inter Hebraeos philoſophia loquentes, ſibi formarunt philoſophiae conceptu. Legentes enim in ſacra gentis huius hiſtoria, emicuiſſe inter eam viros ſapientiſſimos, multaque prudentiae et cognitionis laude inclytos, noſtri temporis eruditionem et philoſophiam ſibi concipiunt, hancque ideam veterum Hebraeorum ſapientibus affingunt, et Graeciae, immo, noſtri aeui, philoſophiam ad canam iſtam antiquitatem referunt. Quod quam abſurdum ſit, quilibet videt, qui ſeculorum vetuſtiſſimorum longe aliam, quam recentiorum, rationem fuiſſe, cogitat, et haec ad iſta referri non poſſe, palpat, hiſto-

hiſtoria id per omnes gentium antiquiſſimarum circumſtantias, teſtante. Porro et hoc accurate tenendum eſt, non certius meliusque iudicium de priſcorum Hebraeorum ſapientia fieri poſſe, quam ex monumentis illis, quae vel ipſi vel ipſorum poſteri reliquerunt, quaeque diuinae reuelationis theſaurorum cuſtodes nobis conſeruauit diuina prouidentia. Domeſticis enim teſtibus fides multo magis danda eſt, quam alienigenis. Illi enim et gentis ſuae fata atque conditionem ex monumentis magna cura a maioribus conſeruatis ſcire potuerunt, hi et iſtis ſubſidiis deſtituti rumores incertos plerumque ſecuti ſunt, et de gentis ſemper ſibi ſoli relictae parumque cum aliis gentibus conuerſantis circumſtantiis ideas ſibi ſaepiſſime falſas et erroneas effinxerunt. His praemiſſis et oraculis ſacris, vti decet, ducibus adhibitis, de Hebraeorum ſapientia iudicium fieri poteſt, ſatis certum. Nouimus enim teſtibus ſacris paginis, magna inter Hebraeos veteres ingenia extitiſſe, ſummosque inclaruiſſe viros, qui inſolita cognitionis veri atque boni luce non tantum gauiſi ſunt, ſed et practicam eius rationem ita tenuerunt, vt efficaci modo cuncta ad ſuam ſuorumque felicitatem referrent. Sapientes itaque inter Hebraeos priſcos fuiſſe, immo ceterarum gentium magnis viris ſapientiores, omnino affirmamus, nec diffitebitur, qui conditionem ſapientiae illam, quae in ſacris literis patriarchis et doctoribus Hebraeorum tribuitur, cum aliorum gentium barbararum ſapientia ſine perſonae reſpectu et praeiudicio contenderit: vel cum Graecanica quoque magnorum virorum philoſophia comparauerit. Quae etſi vera ſunt atque certiſſima, non confundenda tamen eſt Hebraeorum ſapientia cum philoſophia proprii nominis et ſignificationis. Quod vt planum fiat, probe obſeruandum eſt, duplici lumine ſapientiam Hebraeorum veterum fuiſſe gauiſam, reuelationis et rationis: Vtriusque conditio recte expendenda eſt. Reuelationem diuinam in hac gente fuiſſe, et peculiari cum Deo conuerſatione atque lucis extraordinariae communicatione ſapientes gauiſos eſſe, ſacra oracula manifeſtant, et de Noacho [a], Abrahamo [b], Iſaaco [c], Iacobo [d], Ioſepho [e], Iobo [f] aliisque ad Moſen vsque, Hebraeorum ſapientium principem teſtantur. Vnde et prophetarum nomen ab ipſo diuinitus inſpirato vate illis tribuitur, et recte tributum eſſe inde euincitur, quia peculiari cum Deo conſuetudine gauiſi, lumen reuelationis extraordinarium acceperunt, quo futurorum fatorum nubes ita diſpellebantur, vt ea coram viderent et praenuntiarent, quae oculis humanis atra nocte occultabantur. Inde vero magna potiſſimum illa ſapientia ortum ſuum habuit, quae illuſtriori origine coruſcans, radios ſuos ad poſteritatem transmiſit, aeternum-

a) Geneſ. VI, 12 ſeqq.
b) Gen. XII. ad XXII. conf. Witsivs oeconom. foed. L. IV. c. 3. §. 2 ſeqq. p. 588 ſeqq. certe ab ipſo numine propheta dicitur Gen. XX, 7.
c) Gen. XXVI, 2 ſeqq. Ebr. XI, 20.
d) Gen. XXVIII, 12 ſeqq. XLIX, 2 ſeqq.
e) Gen. XXXVII, 1 ſeqq. L, 23. Ebr. XI, 22. quod Ivstinvs quoque agnoſcit L. XXXVI. c. 2.
f) Originem enim ab Hebraeis accepiſſe, tota hiſtoriae eius ratio ſuadet. conf. Spanhemii Hiſtoria Iobi. Reuelationem eius diuinam diſce ex cap. XXXVIII --- XL.

numque nomen fecit Hebraeorum ſapientibus. Reuelatio vero et prophetia quia fontes primarii Hebraeae ſapientiae fuerunt, eos alium in locum, quam inter philoſophos reponendos eſſe, neceſſario conſequitur. Multum tamen diuina haec lux, ad purganda, illuſtranda et euehenda rationis lumina, quibus, vt et reliqui homines, colluſtrabantur, contulit. Pietatis enim, atque timoris Dei pleni a magna praeiudiciorum caterua immunes manebant, nec ad tot errores viam inueniebant, quam poſteriorum temporum malitia, obſtinatio, fallaciae atque fraudes, et immenſa ſciendi ea, quae ſciri et cognoſci vel plane non vel difficulter poſſunt, cupido aperuerunt. Accedebat multorum annorum, quibus viuebant, experientia, optima rerum magiſtra, qua temporis et conditionis ſuae beneficio intellectum eorum, etiam, quod ad rationis lucem attinet, valde fuiſſe purgatum et emendatum, omnino concedendum eſt. Hoc itaque nomine inter prudentiſſimos antiquitatis homines referendi ſunt. Qualis vero iſta prudentia fuerit, et ad quem praecipue finem et obiectum iſtam rationis perfectionem adhibuerint viri magni ex vitae genere, quo vtebantur, non vero ex noſtris coniecturis definiendum eſt. Erant vero patriarchae veteres ad Ioſephum vsque paſtores, qui oeconomica viuendi ratione magnam inter populos, inter quos viuebant, auctoritatem acquiſiuerant: ad hunc itaque ſcopum prudentiam ſuam adhibuerunt, et de otioſis ſpeculationibus minime ſolliciti agreſte vitae genus prudentia ſua excoluerunt, et emendauerunt, familiamque ſuam prouida ratione augere et felicitatem eius tueri ſategerunt. Cuius poſtea egregium in Iacobo patriarcha exemplum deprehendimus, qui paſtorali prudentia ad augendum gregis numerum feliciſſime vſus eſt. Iacobi filius Ioſephus[g], et poſt eum Moſes, Dauid, Salomo, Daniel reipublicae moderandae, et vel legibus inſtruendae, vel ſapienter ordinandae, vel feliciter gubernandae adhibiti ſunt. Id quod magna illos prudentia effeciſſe, magnorumque inter imperantes, legislatores et conſiliarios regios nomen adeptos eſſe, ſacra refert hiſtoria. Quae tamen extraordinario imprimis et reuelato lumine eos in gerendis arduis rebus fuiſſe adiutos, narrat, vnde magna illa facinora, quae immortale eis in adminiſtranda republica nomen pepererunt, non omnia et ſola prudentiae naturali et experientiae adſcribenda ſunt. Reliqui, qui proprio magis nomine vates dicuntur, in erudiendo populo, in tradenda diuina voluntate, in ordinando cultu diuino, in inſtituendis ad hunc ipſum ſcopum diſcipulis, ſedulos fuiſſe, ſapientiamque ſuam ad hunc finem adhibuiſſe, tota ſcholarum propheticarum apud Hebraeos hiſtoria teſtatur. In his itaque ſtudiis excultis ſapientia quoque naturalis horum hominum quaerenda eſt. Ita vero patres familias quidem prudentiſſimos et experientiſſimos, legislatores, imperantes, et conſiliarios prudentiſſimos, eccleſiae doctores eruditiſſimos inter Hebraeos inuenimus, non vero philoſophos, niſi hanc vocem ad omnem omnino erudi-

g) Pſalm. CV, 17.

eruditionem, notitiam et experientiam extendere, et inter philoſophos referre velimus omnes, quotquot ad vitae, quod excolunt genus prudenter accedunt, et ingenium ſine arte excolunt: quem vocis philoſophiae abuſum, omnia miſcentem et turbantem ex hiſtoria philoſophica ſupra iam reiiciendum eſſe monuimus. Et haec accurate prius tenenda ſunt, quam ad ipſam patriarcharum inter Hebraeos philoſophiam contemplandam acceſſerimus. Quae ſi probe ponderantur et pro norma in iudicando de illa adhibentur, euitabimus facile errores, in quos plerique, minus accurato ſapientiae Hebraeae conceptu decepti, inciderunt, et de praeſtantiſſimorum et illuſtrium in hac gente virorum philoſophia recte iudicabimus. Inter eos vero cum ſapientia et prudentia eminuerint vel inter philoſophos certis ex cauſis relati ſint Noachus, Chamus, Abrahamus, Iſaacus, Iacobus, Ioſephus, Moſes, Salomo, Daniel et Iobus, de his omnibus ſingulatim dicemus, ita tamen, vt ſcopi noſtri memores, ea tantum attingantur, quae ad philoſophiam eorum diiudicandam pertinent. Reliqua enim hiſtoricis familiarum ſacrarum enarranda relinquimus.

Philoſophia Noachi affirmata,

§. II. Emergente ex deluuii fluctibus humano genere, primus vitae humanae in priſtinum ordinem redigendae auctor fuit Noachus, gentilium quoque fabulis, ſi coniecturis credendum in tanta rerum canitie incertiſſimis, commendatus [h]. Ille itaque inter philoſophos Hebraeos apud eos chorum ducit, qui ſapientiam veterem noſtro modulo metiuntur. Cuius aſſerti rationem ſi cupis, eos ad varia ſapientiae Noachiticae capita prouocare audies. Vitae enim morumque innocentiam in ea primum obtinuiſſe locum, fata filiorum praedixiſſe, ſimulque illuſtrem ſapientiae partem de regni diuini oeconomia prodidiſſe monent. Contendunt porro, demonſtrauiſſe, naturae receſſus ſibi patere, pura animalia ab impuris ſeparando, pabulumque, quo ſingula animantium genera in arca aleret, ſeligendo et conuectando. Ex ipſa vero arcae ſtructura intelligi, mathematicarum rerum artisque architectonicae eum non fuiſſe rudem. Ita B. Io. Franc. Bvddevs [i], et Hebraeae philoſophiae patroni alii [k]. Addunt [l], quibus iſta placent, Noachum cum cerneret, tot animalia per ſemeſtre ſpatium in arca nutriri conſueto pabulo, tot modis inter ſe differente non poſſe, nec locum ad illud recondendum haberet, liquore artis chemicae beneficio parato, et ad vitam viresque omnium animalium efficaciſſime conſeruandas apto potiſſimum vſum eſſe. Quod vero Noachum inter primos philoſophos numerare hos viros doctos iubet, compendium illud eſt iuris naturae, quod

h) Hevrnivs antiq. phil. barb. L. I. p. 11 ſeqq. Hvetivs Demonſtr. Eu. Pr. IV. c. 10. §. 6. p. m. 154 ſeqq.

i) In Hiſtoria philoſophiae Hebraeorum c. I. §. 6. quibus cum quaedam oppoſuiſſet cel. Hevmannvs Act. philoſ. vol. II. p. 7 ſeqq. mentem declarauit, ita vt propius ſaniori ſententiae accederet in annotationibus ſecundae editioni adiectis.

k) Hevrnivs antiq. phil. barb. l. c. Hornivs Hiſt. philoſ. L. II. c. 1. p. 60 ſeqq.

l) Edm. Dickinson. Phyſ. vet. et ver. c. XX. §. 7 ſeqq.

quod septem praeceptorum Noachiticorum titulo dudum inter Iudaeos peruulgatum est [m], et recentiori quoque aetate a doctissimo SELDENO erudito commentario illustratum [n]. Sunt autem praecepta illa septem, sequentia 1. עבודה זרה, de cultu extraneo, siue alio, praeter vnum verum Deum non colendo. 2. על ברכת השם de benedictione nominis, siue, extollendo et praedicando nomine diuino. 3. על שפיכות דמים de effusione sanguinis, siue humano sanguine non effundendo, et occidendo homine. 4. על גילוי עריות de reuelatione turpitudinum, siue euitanda omnis generis impuritate et scortatione. 5. על גזל de furto. 6. על הדינים de iudiciis, siue regimine forensi ac obedientia ciuili. 7. על אבר מן החי de membro animalis viuentis non comedendo. Ex his praeceptis sex priora Adamo a Deo fuisse lata et reuelata, septimum Noacho diuina reuelatione expositum, hisque alia postea per patriarchas accessisse, donec tandem in perfectam decalogi formam coaluerint. Quam Iudaeorum traditionem non omni destitui fundamento viri docti contendunt atque defendunt [o].

negata.

§. III. Nihil tamen in his omnibus est, quod nos Noachum philosophorum choris intrudere cogit. Et recte quidem morum innocentia et practica sapientiae ratio in viro maximo asseritur, eam vero non ex philosophiae praeceptis sed ex diuina virtute reuelationis ope habebat et demonstrabat. Sentiuntque id ipsi viri docti, qui vaticinia Noachi adstruunt, et de regno Messiae vaticinatum esse concedunt. Illa enim prophetam fuisse Noachum omnino euincunt, quem egisse et sacrae literae testantur, et ipsi Iudaeorum magistri asserunt [p]. Ex reuelationis itaque lumine sapientiam suam Noachus hausit, et diuina collustratus luce ea effecit, ad quae peculiari diuino mandato destinabatur [q]. Inde vero ratio constat, quo modo impura animalia ab impuris separare potuerit. Qui enim futurum diluuium, qui conseruandas animalium species, qui modum euadendi vniuersalem cataclysmum Noachum edocuit, qui introducendorum certo numero et genere animalium purorum aeque ac impurorum illi auctor fuit, cur non et idem Noachum quae pura sint ex istis animalium generibus, quae impura docuerit? Non vrgebimus in praesentia, quae post Io. SPENCERVM [r],

I 2 IOAN-

m) Vid. Gemar. Babylon. tract. Sanhedrin, c. VII. §. 5. f. 56. quam secuti sunt magistrorum Iudaicorum alii, conf. quos laudat FABRICIVS Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 268 seqq.

n) De I. N. et G. iuxta disciplinam Ebraeorum, vid. L. I. c. 10.

o) Egit id B. BVDDEVS, contra peculiarem ipsi hac de re oppositam dissertationem, in Hist. Eccles. V. T. T. I. pag. 194 seqq.

p) Seder Olam Rabba c. XXII. pag. 58. ed. Io. Mayeri, qui locus manifestum facit, antiquissimos Iudaeorum istam iam veritatem perspexisse, esse primos homines inter prophetas referendos.

q) Id ex Gen. VI, 13. patet. Vnde ad Iudaeorum nugas non descendendum est, qui eum ex Adami et Enochi libris profecisse contendunt. vid. CAPPELLVS Opp. posthum. p. 369.

r) De legibus Hebraeorum ritualibus L. I. c. VII. s. I. p. 119. ed. Cantabrig.

IOANNES CLERICVS [s] contendit, Mosen per περίληψιν huius discriminis, post octingentos fere annos in lege Iudaeorum introducti facere mentionem; sed id vnum monemus, nondum definitum esse, an natura animalium, vel voluntate sapientissimi legislatoris illud discrimen nitatur [t]. Quicquid autem horum est, certum est, quod CHRYSOSTOMVS [u] iam prudenter monuit: *Deum, quae praeceperat, eundem et scire manifeste fecisse.* Architecturae primum atque egregium specimen arcam a Noacho extructam fuisse viris doctis in eius delineatione ingeniosis non negabimus [x], etsi artem seculi nostri iusto plus ingenio in istis excogitandis et delineandis indulgere facile quis sibi persuaserit: sed inuentio et delineatio arcae ipsum Deum auctorem habet, adeoque ad ipsum Noachum suomet ipso ingenio talia effingentem referri nequit: qui etsi ideam a Deo depictam recte efformauit, ideo tamen non magis philosophus euadet, quam fabrorum lignariorum quilibet, qui magistri ideam sistere ipso opere nouit. Quae vero pro chemicae artis peritia afferuntur, coniecturae, somnia sunt atque nugae, ad quas dilabi eo minus necesse est, quo magis aliae rationes suppetunt, quae manifeste nos docent, abunde fuisse omni animantium generi in arca satis ad hoc ampla pabuli copiam [z]. Nec firmiora sunt, quae pro iuris naturalis conditore Noacho afferuntur. Nam et Iudaeorum recens nimis testimonium, in antiquitatibus traditionum suarum miris mendaciis incrustandis et ornandis ingeniosorum nihil apud prouidos rei iudices probat, et si admittamus, reuelationi diuinae, non principiis rationis excultis adscribit, nihilque ad effingendam Noachi philosophiam moralem adfert. Nec magnopere contendemus illa Noacho nota non fuisse; nam prima humanae conscientiae principia sunt, et natura nota, et ipsis protoplastis a Deo reuelata; nihil tamen hoc in praesenti quaestione probat, quae non de naturali principiorum iuris naturae notitia, per primam animi culturam facile haurienda, multo minus de parentum ex diuina reuelatione discentium traditione, et peculiari quodam (quale septimum praeceptum est,) instituto, sed de cognitione philosophica, ex principiis rationis veritates iusta consequentia deducente, instituitur: quam Noacho circumstantiae omnes denegant. Relinquendus itaque inter sapientissimorum vatum choros, et eximendus est ex philosophorum caterua Noachus. Infirmiori multo stant talo reliqua, quae de Noachi eruditione putidorum mendaciorum architecti Arabes narrant, quibus vel recitandis tempore et otio abuteremur: legant illa et rideant, qui cupiunt apud cel. FABRICIVM.

s) Comm. ad Gen. VII, 2.

t) Vid. quae obiicit SPENCERVS, loc. cit. pag. 116 seq. MARSHAM Can. Chron. Sec. IX. pag. 213. et regerit ad Clerici obiectiones cel. SCHEVCHZERVS in splendidissimo Physicae S. opere, T. II. p. 276 seqq. ed. lat. qui tamen nec ipse negat non omnium animalium esu interdictorum rationes dari posse.

u) Homil. XXIV. in Genes.

x) Vid. SCHEVCHZERVS l. c. T. I. p. 37 seqq.

z) Conf. IDEM l. c. cl. ANDR. OTT. GOELICKE Hist. med. vniu. Per. I. §. 14. p. 46 seqq.

CIVM [a]. Vnum addimus, impudentem impoſtorem ANNIVM [b], Pſeudo-Beroſo ſuo tribuiſſe mentionem magnae ſapientiae philoſophicae Noachi, quam et libris complexus ſit, et alios docuerit. Nam poſt egreſſum ex arca ſuos iam antea edoctos theologiam et ſacros ritus coepiſſe erudire humanam ſapientiam. Et quidem multa naturalium rerum ſecreta mandauiſſe literis: docuiſſe item aſtrorum curſus, et diſtinxiſſe annum ad curſum ſolis, et duodecim menſes ad curſum lunae, qua ſcientia praedixerit illis ab initio, quid in anno et cardinibus eius futurum contingeret: ob quae illum exiſtimauerint diuinae naturae eſſe participem. Quae vtrum fabuloſius ſint excogitata, an impudentius aſſerta, haud facile quis dixerit: certe nugatoris ingenio, ad ſuae aetatis ideam antiquiſſima tempora inſolenti audacia effingentis talia relinquenda ſunt. Quam enim is fidem mereatur, nemini ignotum eſt, in orbe literato vel primas notitias haurienti [c], vnde iis refutandis, non immoramur.

§. IV. Parente Noacho inter philoſophos relato, filios in eius ſchola edoctos ad eandem dignitatem euehi mirum non eſt. Semo enim artem temporum rationes ediſſerendi tribuunt, et arcanum intercalationis inueniſſe aſſerunt Iudaei [d]. Immo ſi Graecos audis, omnem et coeleſtem et terreſtrem philoſophiam homines docuit. Ingreſſum enim orientis transmarinam regionem, illic habitauiſſe, et accepiſſe a Deo gratiam ſapientiae, et inueniſſe artem aſtronomiae METHODIVS narrat, additque, politicis non minus ſcientiis excelluiſſe: primum enim optimam reipublicae formam inueniſſe, et Nimrodum ex diſciplina Semi regnare didiciſſe [e]: immo a Semo, quem cum Melchiſedeco eundem faciunt [f], leges datas humano generi. Quin immo medicus quoque Semus fuiſſe librumque obſeruationibus medicis plenum reliquiſſe, ſi hos homines audis [g], cenſendus eſt. Verum haec prolatis auctorum ſuorum teſtimoniis mox corruunt, et mendacem Iudaeorum atque Graeculorum nationem arguunt: qui ad ſui temporis ideas vetuſtiſſimorum hominum rationes ridicule compoſuerunt, et in excogitandis libris ſuppoſititiis ad conciliandam genti ſuae, apud imperitos auctoritatem ad inſaniam vsque fuere diligentiſſimi. Nihil enim horum, quod vel vmbram habeat leuiſſimam, in ſacris gentis Hebraeae originibus deprehenditur. Non minorem fabularum cateruam de Chamo deprehendimus, variis ſcientiis philoſophicis, ſi ſuperis placet, exornato. Ex huius prophetia profeciſſe atque didiciſſe immortalitatem animarum Pherecydem, olim iam Iſidorus haereticus iactauit [h]. Hunc notitiam rerum phyſica-

Philoſophia Semi.

Chami.

a) Codic. pſeudepigraph. V. T. T. I. p. 241 ſeqq.

b) L. III. p. m. 24.

c) Conf. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. XIV. p. 211 ſeqq.

d) R. ELIEZER in capitulis c. 8.

e) Vid. SCIPIO SGAMBATVS archiuor. V. T. T. I. p. 165.

f) Vid. BOCHARTVS Geogr. S. P. II. L. II. c. 1. FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. p. 284.

g) SGAMBATVS l. c. WOLFIVS Bibl. Hebr. T. I. p. 1084.

h) Apud CLEM. ALEXANDR. L. VI. Strom. p. 642. de re ipſa dicetur ſuo loco.

ſicarum, et naturae vniuerſae ab Adamo ad Noachum traditione perlatam ad res profanas et noxias inſtinctu daemonum deriuauiſſe, curioſasque ex ea maleficiorum artes atque praeſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituiſſe, docuiſſeque poſteros ſuos, vt ſacra illa cultura diuini nominis derelicta vel elementa haec, vel ignem, vel aëreos daemones venerarentur et colerent, fuſe tradit IOANNES CASSIANVS[i]. Vnde et magiae auctorem fuiſſe, et ab angelis malis hanc artem edoctum, veteribus quibusdam creditum eſt: aliis hanc ſcientiam ad ſurreptum patri librum de magia naturali referentibus[k]. Quae quoque cauſſa eſt, cur Chami academiam, malis artibus eſſloreſcentem, in Perſide, Chaldaea, Aegypto, et Graecia quoque diſciplinam eius extendiſſe, et inter plures Zoroaſtres primum et praecipuum fuiſſe doctis quoque viris placuit[l]. Praecipuo vero nomine Chamum inter philoſophos referendum eſſe contendunt, qui recentibus antiquitatis nomen et auctoritatem conciliare cupiunt, quod artis chemicae potiſſima cultura, immo, ſi illos audis, nomen quoque ab illo deriuandum ſit[m]. Nihil tamen in his omnibus inuenimus, quod non ſomnia otiantium ſine veritatis ſpecie ingeniorum prae ſe ferat. Vt enim omnes iſti libri vetuſtiſſimis viris magnis tributi ſuppoſitionem manifeſte ſapiunt, et Iudaeorum atque haereticorum ingeniis debentur; ita et Chami libros magicos et philoſophicos nemo, vel leui veritatis ſpecie commendare ſeſe, deprehendet: vnde illa omnia ſimpliciter negando refutari poſſunt, cum ne leui quidem argumento queant probari. Artis vero chemicae origines ad Chamum referre, argumento a nomine ducto et leue nimis eſt, et linguae quoque Arabicae, vnde nomen hauſtum eſt, aduerſum[n]: totaque aſſertio nititur praeiudicio antiquitatis nimis abſurdo, tam nobilem artem primis rerum inuentoribus neceſſario notam fuiſſe. Multo vero abſurdius ad Alchemiae arcana illa omnia referuntur, Chamoque myſteria hactenus humanis ingeniis imperuia mutandorum metallorum adſcribuntur. Dudum enim viris doctis obſeruatum eſt, ante Iulium Firmicum[o], vel Aeneam Gazaeum[p] quorum ille Conſtantini M. temporibus vixit, hic ſec. V. inclaruit, nullam apud auctores veteres alchemiae extare notitiam, fierique mentionem[q]. Reliqua enim omnia, quae pro eius antiquitate afferuntur, fictitiis

i) L. VIII. Collat. c. 21. Sereni Abb. vnde ea repetiit FABRICIVS l. c. p. 294.

k) Ibid. conf. BVDDEVS Hiſtor. eccl. V. T. T. I. p. 208. BAYLE Dict. T. I. art. Cham. p. 131.

l) SGAMBATVS l. c. p. 156.

m) Conf. BORRICHIVS de orig. art. chemicae p. 16 ſeqq. et ante eum HORNIVS Hiſt. Phil. L. III. c. 5. p. 150.

n) Arabes enim, vnde nomen ad nos tranſiit, vocem non per ח, ſed per כ ſcribunt אל כמיה, deriuatam a כמי occultare, vnde ars occulta dicitur, obſeruante magno BOCHARTO Geogr. S. P. I. L. IV. c. 1. p. 234. qui de hoc argumento eleganter et docte commentatur.

o) Ita SCALIGER, BOCHARTVS loc. cit. HERM. CONRINGIVS de Hermet. Aegypt. veter. medicina c. III. p. m. 20.

p) FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VI. p. 808.

q) Refert quidem SVIDAS, Tom. III. art. χημεία Diocletianum libros a veteribus de auri ac argenti chemia conquiſitos cremauiſſe,

tiis nituntur libris, quibus ſpeciem et colorem fruſtra inducunt, qui contendunt, deperditos veros libros horum fingendorum occaſionem dediſſe. Nam ita petunt id, de quo quaeritur, et ſupponunt veram librorum eiusmodi exiſtentiam, quam in dubium vocare tot rationes, et vniuerſae eruditionis vetuſtiſſimae conditio iubet. Relinquendus itaque Chamus artis huius amatoribus, qui vt fumos venantur, ita et in quaerendis theſauris, et expiſcandis magnis artis ſuae inuentoribus carbones inueniunt.

Philoſophia Abrahami.

§. V. Ex Noachi per Semum poſteris magnus ille Hebraeae gentis heros Abrahamus ortus eſt, quem inter viros ſanctiſſimos peculiari amicitiae et conſuetudinis genere Deo iunctos nemo non numerat, qui ſacrae hiſtoriae non prorſus imperitus eſt. Quo maior vero viri maximi tum viui fuit inter gentes, quibuſcum viuebat, dignitas et auctoritas, tum mortalitati erepti fama et exiſtimatio, eo maiori veri ſpecie eum inter vetuſti orbis philoſophos referri debere contenderunt viri doctiſſimi [r]. Qui vt opinioni ſuae ſpeciem concilient, ad teſtimonia potiſſimum veterum prouocant, Abrahamo in Chaldaeorum diſciplina erudito, magnam ſideralis ſcientiae et oneirocriticae [s] cognitionem tribuentium. Nam quod literas ſacras inueniſſe dicitur, id ad noſtrum inſtitutum non pertinet [t]. Teſtes vero ſcientiae philoſophicae ab Abrahamo excultae producuntur imprimis IOSEPHVS atque PHILO inter Iudaeos doctiſſimi. Horum ille ad BEROSVM prouocat [u], Abrahami ſuppreſſo nomine mentionem facientis, his verbis: *Circa decimam poſt diluuium aetatem virum quendam apud Chaldaeos vixiſſe, ſumma cum integritate morum et dignitate, rerum quoque coeleſtium cognitione praeditum. In Aegyptum poſtea deſcendentem cum Aegyptiis diſputauiſſe, et quicquid de rebus ac placitis ſuis diſputarent, id omne reſpuiſſe, ac ab omni veritate alienum demonſtraſſe; Quo factum, vt in quotidianis congreſſibus tanquam ſapientiſſimum nec ſingulari tantum intelligendi vi praeditum, ſed etiam ad perſuadendum aliis, quicquid probandum ſuſcepiſſet, potentiſſimum admirarentur.* Ita arithmeticam eos atque aſtrologiam prolixe ac liberaliter docuiſſe, quibus in artibus ante ipſius aduentum, Aegyptii hoſpites omnino

uiſſe, ne Aegyptii ex tali arte amplius opes ſibi compararent, neue pecuniarum copia freti Romanis in poſterum reſiſterent. conf. LECLERC Hiſt. med. p. 768. Sed quam exiguum iudicium et fides Suidae ſit, ſatis notum eſt.

r) Hi multi ſunt, inter quos videndi ISAAC PEYRERIVS Syſtem. Praeadam. L. III. c. VIII. p. 161. LVDOV. CRESOLLIVS in Myſtagogo L. I. c. 14. p. 281. VOSSIVS de ſectis c. I. §. 7. et filius, de LXX. Interpret. p. 365. THEOPH. GALE Philoſ. vniuerſ. L. I, p. 22. et court of the gentiles T. I. cuius ſummam exhibet BASNAGE Hiſt. des Iuifs T. III. ch. 17. p. 421 ſeqq. ed. recentiſſ. alios nominat B. BVDDEVS Hiſt. Eccl. V. T. T. I. p. 401 ſeqq.

s) SVIDAS in Ἀβραάμ.

t) Conf. FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. p. 341. et quos laudat.

u) Antiqq. Iudaic. L. I. c. 8. 9. eadem fere repetit EVSEBIVS praep. Euang. L. IX. c. 16. conf. MAIMONIDES de idololatr. c. 1. §. 5. et PETRVS LAMBECIVS in prodromo hiſtor. literar. p. 48.

no ac peregrini fuerint. Alter vero PHILO[x] speciali magis ratione philosophiam Abrahami enarraturus, refert: *Innutritum Abrahamum delirio Chaldaeorum, qui siderali scientia exercitati omnia tribuentes stellarum potestatibus et motibus, a quibus credebant dispensari mundi potentias, quae constant ex numeris eorumque proportionibus, venerati fuerint res visibiles, non percipientes inuisibilia et intelligibilia, scrutantes illarum tantum ordinem: atque ita e solis, lunae, stellarum erraticarum fixarumque circuitu consensuque rerum coelestium atque terrestrium mundum ipsum existimauerint Deum: tandem vero post altum somnum aperto mentis oculo animaduertisse quod prius non viderat, praeesse mundo gubernatorem etc. Proinde vale dicto Chaldaeis migrauisse e magna mundi ciuitate in minorem aliam, vt facilius videret mundi praesidem. - Postquam itaque solum vertit, extra mundum et sensibilem essentiam aliam naturam intelligibilem percipientem, eum vix potuisse in serenitate pura cernere, qui prius latuerat: Deum itaque suam naturam ei ostendisse: sicque pro astrologico et meteorologico Chaldaeorum placitis innutrito, quod sonat Abram, factum esse sapientem.* Hos secuti sunt alii, inter quos ALEXANDER POLYHISTOR[y] astrologiam et Chaldaicam disciplinam non tenuisse tantum sed et inuenisse et Phoenices prius docuisse tradidit; vt aliorum prolixas hac de re disputationes taceamus. His recentiores Iudaei alia adiiciunt, et cabbalisticae doctrinae parentem atque doctorem Abrahamum constituunt: vt alias nugas his deteriores et magis insipidas taceamus[z]. Etsi vero magna animi fiducia haec a viris doctis afferuntur, ita tamen comparata sunt, vt aegre sibi fidem apud eos concilient, qui plus requirunt, quam testimonia aliquot veterum scriptorum, nec satis rem inspicere valentium, nec volentium. Cuncta enim ad Iosephi et Philonis auctoritatem tandem redire, nemo non videt. Quae enim ex Beroso affert Iosephus, nec genuina esse satis certum est, nec de Abrahamo loqui, demonstrari potest: et quae Alexander ex Eupolemo narrat, cum deperdita sint, et fragmenta tantum male cohaerentia et seruata ab Eusebio exhibeant, qui ad fidem rebus sacris ex profanis conciliandam non semper iudicii satis et diligentiae attulit, veritatis cupido non faciunt satis. Iosephi vero atque Philonis auctoritas in hac re exigui est ponderis. Vterque enim Iudaeus cum esset, et notissimo gentis suae praeiudicio caecutiret, omnemque Graecorum sapientiam ab Hebraeis ad gentes dimanasse, erroneo eruditionis, qualem apud Graecos suo tempore suspiciebant, conceptu deceptus crederet, sapientiam vero maximo viro singularem in sacris literis tribui cerneret, ad id delapsus est, vt ab eo Chaldaeae scientiae placita ad Aegyptios translata esse somniaret, tacentibus sacris pagi-

x) Libr. de Abrahamo Opp. p. 360. edit. Paris. et Francof.

y) In libro de Iudaeis apud EVSEBIVM Praep. Eu. L. IX. c. 17. qui ad Eupolemum prouocat.

z) Collegit eas diligentissimus FABRICIVS Cod. pseudepigr. V. T. T. I. p. 341 seqq.

paginis, ex quibus mandatum Dei[a] de numerandis ſtellis coeli ridicule ad probandam Abrahami ſcientiam ſideralem adducitur[b]. Imprimis vero eis, qui naſum habent, fictitios hos philoſophiae Abrahami natales Philo prodit, quando eam ad Pythagoricas ideas tam aperte effingit, et a ſenſibilibus ad intellectualia ita transfert, acſi in Pythagorae ſchola fuiſſet educatus vir ſummus, ab iſtis ingenii otioſi nugis merita remouendus. Quod quidem Philoni ſolenne eſt, cuncta gentis ſuae ad eiusmodi explicationes obtorto collo trahere, et condonandum etiam, methodo gentis, inter quam viuebat, id probante; non debebat vero viros cautos atque doctos eo mouere, vt temere fidem Iudaeo nugatori adiicerent. Cadente vero Ioſephi et Philonis fide, qui in affingenda vetuſtis Hebraeorum ſapientibus, Graecanica philoſophia ſtultam gentis ſuae ſuperbiam produnt, ad doctores eccleſiae, incautius in haec retia incidentes, et ea ſine examine critico admittentes, quae barbaricam philoſophiam ſuper Graecam euehunt, dignitati ſcilicet Chriſtianae religionis obſtetricatura, fruſtra prouocatur. Nec tamen alia pro Abrahami philoſophia afferuntur, cui ea quam maxime contradicunt, quae de Aegyptiorum philoſophia ſuo loco obſeruabimus, quae ad alios longe auctores refertur. Quod ſi puriſſimos ſacrae hiſtoriae fontes conſulimus, longe alia erat patris fidelium ſapientia, quam philoſophica et aſtronomica. Ille enim diuini foederis notitia donatus, inque explicandis in familia ſua eius beneficiis diligens, de ſpargenda promiſſi ſeminis cognitione maxime occupabatur[c]. Nec Aegyptii cum alienigena, a moribus ſuis abhorrente, tantopere coaluiſſe vllo modo videntur, vt is profeſſorem aſtronomiae, a primis regni initiis excoli coeptae apud illos ageret[d]. Id quod[e] quidem doctiſſime probat celeberrimus IOANNES LAMIVS in eruditiſſimo *de recta Chriſtianorum, in eo quod myſterium diuinae Trinitatis attinet, ſententia*, opere[f], mirum vero videri queat, viro iudicii et eruditionis copia florenti ea non ſuffeciſſe, quae viri doctiſſimi contra fidem auctorum pro philoſophia Abrahami adductorum pridem monuerunt. Quam cautum enim oporteat eſſe illum, qui libris veterum hodie non extantibus apud alios Iudaeos praecipue adductis decipi non vult, et quam incerta omnis ea fides ſit, de qua iudicare ſecundum regulas artis criticae non licet, virum doctiſſimum non latet. Nec probabiliter admodum a genere et patria Abrahami, in qua ſideralis ſcientia docta fuit, ad philoſophiam Abrahami con-

a) Gen. XV, 5.

b) AVG. PFEIFFER. Panſoph. Moſaic. c. X. §. 11. p. 368. Rectius cel. SCHEVCHZERVS Phyſ. S. T. I. p. 68. penetraſſe hic illuminatis a Deo oculis Abrahamum, quo naturalis oculus, tum paucas adhuc coeli ſtellas noſcens penetrare non potuit.

c) Conf. HERM. WITSIVS Oeconom. foeder. L. IV. c. III. p. 588 ſeqq.

d) Conſulendus omnino cel. BASNAGE qui Hiſt. Iud. L. III. c. 19. §. 11. p. 489. multa ſobrie et egregie hac de re monet.

e) Male tamen inde abſurdum Praeadamitarum ſyſtema incruſtat Is. PEYRERIVS Syſt. theol. L. III. c. 8. p. 161. quem vide et ride.

f) Florentiae 1733. 4. edito L. I. c. II. p. 2 ſeq.

concluditur. Nam ſupponitur falſo, communem fere omnibus, qui honeſte educarentur, aſtrorum ſcientiam in iſta regione fuiſſe: Suo enim loco probabitur, certo hominum generi iſtam ſcientiam potiſſimum curae cordique fuiſſe, et certos ad illam excolendam viros reges aluiſſe, id quod ipſe vir eruditiſſimus ex H. DODWELLO[ff] recte obſeruat. Ex horum vero hominum claſſe fuiſſe Tarachum, Nahorem vel Abrahamum, demonſtrari nequit, immo ſine vlla probabilitatis ſpecie affertur[g]. Quod vero pro cabbaliſtica Abrahami eruditione Iudaei garriunt, libro Iezirah ei tributo, neminem mouebit, niſi qui recutitorum more omnem veri ſpeciem ſidemque eiurauerit. Eos enim ad veritatis fundamenta atque hiſtoricae fidei gradus in mendaciis impudenter effingendis minime reſpicere, ſuo loco probabitur.

Philoſophia Iſaaci.

§. VI. Ex ſchola Abrahami philoſophica Iſaacus prodiiſſe creditur paternae eruditionis haeres atque ſucceſſor. Non enim dubium eſſe concludunt, philoſophiae inter patriarchas Hebraeos architecti[h], quin Abrahamus, quas artes peregrinis tradebat, earum filium ſuum ignarum eſſe noluerit. Cuius, vt praeter ſolam coniecturam ratio quoque aliqualis afferatur, prouocant ad ſacrum hiſtoricum, qui narrati[i], egreſſum eum in agrum circa veſperam לשוח, quae vox cum tacita mentis oratione, et murmure quodam aliquid meditari ſignificet, colligunt inde, per ſpatioſi campi vireta et fruticeta ambulauiſſe, vt initio meditationis ab oratione facto (nam orare, vox frequenter ſignificat) meditaretur in philoſophia, ſiue ex operum naturae contemplatione ſapientiam ſibi acquireret. Adduntur alia, futilia reuera vixque referri digna: quae pro cabbaliſtico Iſaaci ſtudio harum rerum patroni afferunt[k]. Quae omnia tamen miſera ſunt, et ad ornandam tantum hypotheſin efficta. Cum enim Abrahami philoſophia incertiſſimo, immo nullo fundamento nitatur, fruſtra ab ea ad ſapientiam Iſaaci philoſophicam concluditur. Cuius magnum et ad ſapientiam compoſitum animum diuinae prophetiae luce colluſtratum fuiſſe, et religionis patriarchalis praeceptis imbutum ſacrae literae teſtantur, de eiusmodi eruditione vero tacent. Hinc colligi poteſt, qualis illa meditatio fuerit, quam rure inſtituit Iſaacus: ſcilicet, vt ex textus circumſtantiis recte infertur, de inſtanti matrimonio ſollicitus, rogauit numen, vt ita eueniret, quemadmodum data poſteris Abrahami promiſſio de benedicto ſemine ex illis oriundo poſtula-

ff) Append. ad diſſert. Cyprian. §. 24.

g) Prouocat quidem vir eruditiſſimus ad PHILONEM de nobilitate, ſed quo loco eius teſtimonium habendum ſit, ſupra iam dictum eſt. Certe ſi Eupolemo et Alexandro Polyhiſtori non credendum, quod ipſe concedit, cur Philo maiorem fidem mereatur, adulteratae hiſtoriae Hebraeae toties reus, non apparet.

h) HORNIVS Hiſtor. philoſ. L. II. c. 10. p. 114. BVDDEVS Hiſtor. phil. Ebraeor. §. XI. DICKINSON. Phyſ. vet. et vera c. 19. §. 5. p. 412.

i) Gen. XXIV, 63.

k) REVCHLINVS de arte cabbaliſtica L. I. conf. SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 197 ſeqq. eel. WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 622.

ſtulabat. Plura qui addunt, ſui ingenii cogitationes textui ſacro intrudunt.

Philoſophia Iacobi.

§. VII. Quod vero philoſophiae Hebraeorum patrocinium in Iſaaco non inuenitur, in Iacobo certiſſime inueniri ſibi perſuadent viri doctiſſimi; non ad friuolas MENOCHII ratiunculas a cute molli ingenium docile et philoſophiae aptum argutantis [l], ſed ad artificium potius paſtorale, quo virgis variegatis conceptiones ouium variegatarum adiuuit prouocant [m], inque eo neſcio quam profundam phyſicorum arcanorum cognitionem inueniſſe ſibi videntur. Nobis vero etiam haec fruſtra pro phyſica Iacobi eruditione afferri non immerito videntur. Etſi enim non negamus, magnam imaginationis vim circa foetus eſſe, experientia multis exemplis eam comprobante, naturaque ipſa tot naeuis, monſtriſque productis confirmante: qua tamen ratione illa naturae miracula producantur, et efficiantur, multa quidem hactenus diſputata ſunt inter philoſophos acutiſſimos, parum tamen inde promota eſt cognitio phyſica: quae non Ariſtotelicorum tantum argutiunculis, nihil, quod aliquid recti nos doceat, dicentibus [n] non iuuatur, ſed nec magnorum noſtrae aetatis virorum coniecturis ita aucta eſt, vt ſolide declaratum ſit, qui brutorum phantaſia, parens tam mirabilium effectuum, ſit, quomodo idea rei conceptae ex cerebro ad vterum et hinc ad foetum tranſire queat per neruos, qui meri ſunt fibrarum cerebri medulloſi faſciculi? qua ratione artificioque illi colores et figurae efformentur? qua ratione deformetur corpus in ipſo oculo dudum immo forte in prima creatione formatum? et quae aliae difficultates in arduo argumento occurrunt. Quae cum magnos viros et in naturae arcanis detegendis ſumma perſpicacia praeditos cogantur fateri [o]: *Se haec cum ignorantiſſimis neſcire; eſſeque hic incultum agrum, terram incognitam, ad quam quidem penetrarunt obſeruationes, ſed nulla pene ratiocinia ſolida, naufragium paſſis in ipſo portu facultatibus formatricibus, archeis, viribus plaſticis, quae mera ſunt vocabula, praetereaque nihil:* quis quaeſo vel per ſomnium cogitabit, ea in ipſa ſcientiarum phyſicarum infantia perſpecta atque nota fuiſſe Iacobo paſtoritiam vitam excolenti? cum in tanta naturalis ſcientiae luce vnam hic experientiam allegare liceat. Quod ſi itaque naturae opus fuit, experientia aliquid horum addiſcere debuiſſe Iacobum, merito ſtatuendum eſt. Neque tamen ad naturae opus et mirabilem ſaepe efficaciam tota res reſtringi poteſt, alias a quouis paſtore quoque effici

l) De republ. Hebraeor. L. VII. c. 1. q. 2. quae pro adſtruenda Iacobi artium liberalium ſcientia repetit LAMBECIVS Prodr. hiſtor. lit. L. I. p. 53. exploſa merito ſunt B. BVDDEO l. c. §. 9.

m) SGAMBATVS l. c. p. 199. FR. VALLESIVS d. phil. S. c. II. p. m. 138 ſeqq. HORNIVS l. c. p. 114. et alii multi, videndi apud HEIDEGGERVM Hiſt. patriarch. P. II. ex. XV. §. 19. p. 434 ſeqq. FABRICIVM Cod. Pſeudep. T. I. p. 436. Acta Phil. Vol. II. p. 19.

n) Expendantur ea, quae doctiſſimus VALLESIVS l. c. attulit plena vocibus nihili, et principiorum incertiſſimorum.

o) Conf. cel. SCHEVCHZERI Phyſ. S. T. I. p. 87. cont. HVARTI ſcrutin. anim. c. XXII. p. 698. Act. philoſ. Vol. II. p. 20.

effici poſſet, quod tamen experientiam refragantem habet, tentaminibus ſaepe fruſtrantibus. Vnde nec ad experientiam ſolam, quae tamen ipſa quoque Iacobum non mutaret in philoſophum phyſicum, ſed ad ſingularem potius diuinam voluntatem et benedictionem totum miraculum referendum eſt. Pie itaque non minus, quam docte vir quidam celeberrimus, et in his literis ſummus [p]: *Digitus hic Dei eſt, in natura per vias nobis incognitas operantis, πολυδαίδαλος ars.* Acceſſiſſe ſane hic imprimis benedictionem diuinam patet ex adlocutione angeli Iacobo benedicentis [q], et confeſſione ipſius Iacobi [r], qui non ſibi, induſtriae ſuae, et artificio adhibito, ſed Deo adſcribit felicem euentum. Cetera, quae de ſtudio Iacobi cabbaliſtico a Iudaeis eorumque ſequacibus afferri ſolent [s], non moramur: quo enim loco habenda ſint, ex iis, quae de aliis huius commatis ſupra diximus ſatis liquet.

Philoſophia Ioſephi.

§. VIII. Inter Iacobi filios ſapientiae laude maxime emicuit Ioſephus, prorex Aegypti: cui variis argumentis philoſophiae tum theoreticae tum practicae cognitio aſſeritur. In quo praeeuntem ſibi habuerunt viri docti IVSTINVM [t], qui ſcribit: *Ioſephi excellens ingenium veritos fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendidiſſe: ab iis deportatum in Aegyptum, cum magicas ibi artes ſolerti ingenio percepiſſet: breui ipſi regi percharum fuiſſe; nam et prodigiorum ſagaciſſimum fuiſſe, et ſomniorum primum intelligentiam condidiſſe, nihilque diuini iuris humanique ei incognitum viſum fuiſſe.* Nec argumentis quoque deſtituuntur, qui prudentiſſimo principi philoſophiae cognitionem vindicant. Prouocant enim ad ipſius diuini vatis teſtimonium [u], aſſerentis: *mandatum Ioſepho a Pharaone, vt doceret principes eius pro beneplacito et ſenes eius in ſapientia inſtitueret.* Addunt non improbabile videri, hanc ob cauſſam iuſſu Pharaonis in matrimonium duxiſſe ſacerdotis Heliopolitani filiam, vt arctior inter Ioſephum ac ſacerdotes, qui erant philoſophi Aegyptiorum, intercederet amicitia [w]. Inde factum eſſe, vt Mercurii nomine Ioſephus omnis eruditionis et philoſophiae auctor apud Aegyptios celebraretur [x], doctrinamque eius in ſcholis atque academiis traditam verae philoſophiae placita ad poſteros propagauiſſe [y]. Inde habuiſſe Aegyptios: mundum habere principium, animamque eſſe immortalem; inde factum, vt medicae artis peritus parentis demortui corpus medicis condendum tradiderit: magnam vero prudentiam practicam in adminiſtrato feliciſſime tanto regno, inque remediis contra famem internecinam allatis enituiſſe: ſicque inter ciuilis et

p) Doctiſſimus SCHEVCHZERVS l. c. qui omnino conſulendus eſt.

q) Gen. XXXI, 12. 13.

r) Ib. v. 7. 8. 9.

s) Vid. REVCHLINVS de arte cabb. L. I. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I, p. 436.

t) Lib. XXXVI. c. 2.

u) Pſalm. CV, 21. 22. vid. HORNIVS l. c. c. X. p. 116.

w) BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. c. I. §. 9.

x) HORNIVS l. c.

y) Conf. FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. pag. 760. qui Lambecium, Galeum, Sgambatum huius ſententiae patronos nominat.

et domesticae philosophiae doctores summo loco esse reponendum. Nihil tamen cuncta haec ad rem faciunt frustraque, si rem recte aestimemus, afferuntur. Iustino enim, vel Pompeio Trogo potius, vnde sua excerpsit, in historia Iudaeorum mire nuganti fidem nullam esse, et incerta traditione deceptum omnia miscuisse, vel primo intuitu patet: nec maior eius auctoritas in hac re, quam Rabbinorum, qui proregem Aegypti in professorem philosophiae mutare non erubescunt [z]. Sancti vero vatis testimonium contra ipsam rei naturam et argumentum affertur. Nam negari quidem nequit, Iosephum, diuina reuelatione artem interpretandorum somniorum edoctum, quae ad philosophiam inepte traducitur, cum futuram immanem famem praedixisset, a Pharaone praefectum fuisse, totius regni administratorem, omnibus, qui terris regiis praeerant, eosque ab ipsius nutibus et imperio pependisse. Verum id ad praesens, quod vrgebat Iosephus, institutum, fami leuandae potissimum oppositum referendum est, quod praefectos regios edocere, et qua ratione prudenter instituenda sit annonae cura et administratio, illis tradere Iosephum omnino oportebat. Inde vero nulla consequentiarum arte euinci potest, artium et scientiarum etiam philosophicarum praecepta, quae in parentis domo, vitae pastorali dedita non didicit, nec seruitio in Aegyptio pressus discere ibi potuit, eum regios praefectos principesque regni docuisse. Intelligi vero et adumbrari per Mercurium Trismegistum Iosephum, facilius afferitur, quam probatur, et falso nititur praeiudicio, omnes canae vetustatis magnos viros, ad sacram historiam et nationis Hebraeae heroës referendos esse, quod eruditionem virorum illustrium cetera magnam mire contaminauit. Initia enim et origines historiae Aegyptiae intuenti manifestum erit, longe ante tempora Iosephi Mercurium, si quis vnquam fuit, reponendum esse, immo incertissima esse omnia, quae de illo traduntur. Nec certiora sunt, quae ab vxore Iosephi, sacerdotum principis filia, argumenta petuntur. Nondum enim definitum est, fuisse Potipharem sacerdotum principem, cum vox ab historico sacro adhibita magis gubernatorem aliquem vel ex praefectis regiis vnum indicet. Quod si etiam concedamus, Potipharem fuisse sacerdotem, non melius tamen inde concluditur philosophia Iosephi, quam ex connubio mercatoris cum filia medici, notitia eius artis salutaris. Quas vero academias instituisse Iosephus et philosophiam a se traditam doceri in illis iussisse dicitur, nullibi existunt, nisi in ingeniis otiosis, quae non vident, doctrinas istas, quas audacter Iosepho adscribunt, diu iam ante Iosephum per Aegyptum increbuisse. Id quod etiam de medicae artis peritia iudicandum esse, vel ipse locus textus sacri prodit, qui medicos huius artis peritos tum extitisse memorat. Magnam vero in administrando regno prudentiam habitauisse in animo Iosephi, negari non debet, et in conseruanda regni annona eius egregium specimen dedisse, omnino concedendum est. Inde vero

 po iti-

z) KIMCHI Comm. ad Psalm. CV, 22. qui consedisse illos circum eum discipulorum instar nugatur.

politicum theoreticum non felicius exſculpere licet, quam ex magnis regnorum adminiſtratoribus ſumma prudentiae laude conſpicuis profeſſorem politices. Nec ad hanc prudentiam humana inſtitutione, ſed peculiari lumine diuino peruenit, quo nomine ex ſapientium humanorum numero merito excluditur. Eſto itaque, Ioſephum virum fuiſſe ſapientiſſimum, et prudentiae ciuilis egregium ſpecimen [a], eſto, eximendum eum numero et conditioni fratrum, vitam agreſtem ſine magna animi per eruditionem humanam cultura colentium [b]: inde tamen Ioſephus nunquam in philoſophum mutabitur [c].

Philoſophia Moſis aſſerta.

§. IX. Nemo tamen inter veteres Hebraeos maiori ſcriptorum veterum atque recentiorum conſenſu inter philoſophos relatus eſt, quam magnus populi Iſraëlitici dux atque legislator Moſes. Qui cum magnis animi dotibus eniteret, maximaque inter ſuos auctoritate polleret, inter diuina ingenia, quae ad immortalem gloriam philoſophia quoque euexit, numeratus eſt. Nulla enim philoſophiae pars atque ſcientia eſt, quam non Moſi tribui, et in qua non primas partes ei deferri videas. Nec noſtrae tantum aetatis viris doctis multaeque eruditionis laude inclytis haec opinio placuit [d], ſed inter veteres etiam eccleſiae doctores vnanimis fere fuit haec ſententia, in Moſe reſediſſe omnis philoſophiae ſupremum et perfectiſſimum apicem. Inter quos CLEMENS ALEXANDRINVS ſine haeſitantia narrat [e]: *Cum eſſet aetate grandior arithmeticam et geometriam, rhythmicam et harmonicam, et praeterea medicinam ſimul et muſicam doctum eſſe ab iis, qui erant inſignes inter Aegyptios, et praeterea eam, quae traditur per ſymbola philoſophiam, quam in literis oſtendunt hieroglyphicis. Aliam autem encyclopaediam docuiſſe, tanquam puerum regium Graecos in Aegypto: didiciſſe autem literas Aegyptiorum, et rerum ſcientiam coeleſtium a Chaldaeis et ab Aegyptiis. Eupolemum autem in libro de Iudaeae regibus dicere, Moſen primum fuiſſe ſapientem, et grammaticam primum tradidiſſe Iudaeis.* Eandem cantilenam canunt IVSTINVS MARTYR [f], ORIGENES [g] aliique. Qui, vt fieri ſaepius ſolitum, PHILONEM Iudaeum habuere ducem. Is enim cum philoſophiae in Aegypto excultae origines inter gentem ſuam quaereret, ait [h]: *Confeſtim acceſſiſſe aliunde praeceptores, quosdam vltro venientes a praefecturis Aegypti proximis, alios magnis praemiis inuitatos ex Graecia: absque eis numeros,*

a) Huc ea referenda, quae PHILO de eo habet in βίῳ πολιτικῷ. Sitarchum et aedilem Aegypti ideo quis recte vocauerit.

b) SPENCER. de LL. Ebr. ritual. L. I. c. 6. p. 61.

c) Inde diiudicanda EVBONIS HOPPE diſſ. de Philoſophia Ioſephi Helmſt. 1706.

d) Magnum eorum agmen eſt, quorum multos excitauit B. FABRICIVS Cod c. pſeudepigr. V. T. T. I. pag. 826. quibus addendi D. G. MOLLERI diſſ. de Moſe philoſopho. MAII diſſ. de philoſophia Moſis Sel. Exerc. T. I. n. 10. et quos alios nominant Acta philoſ. Vol. I p. 24 ſeqq.

e) Stromat. L. I. p. 343.

f) Q. 25 ad orthodoxos.

g) Aduerſ Celſ. L. I. p. m 14 ſeq.

h) De vita Moſis p. m. 604. conf. CORN. ADAMI in Exerc. exegetic. Gron. 1712. 4. Ex. II. p. 95.

ros, et geometriam, vniuerſamque muſicam, rhythmicam, harmonicam, ſiue contemplatiuam, ſiue per inſtrumenta vocesque promentem ſe variis modis accepiſſe ab Aegyptiis doctoribus: et inſuper occultam philoſophiam deſcriptam literis hieroglyphicis: reliquas liberales artes Graecos docuiſſe, ex propinquis autem regionibus euocatos Aſſyrios ſuas literas, Chaldaeos ſideralem ſcientiam. Vnde et alibi [i]: Μωσῆι φιλοσοφίας ἐπ' αὐτὴν φθάσας ἀκρότητα, καὶ χρησμοῖς τὰ πολλὰ καὶ συνεκτικότατα τῶν τῆς φύσεως ἀναδιδαχθεὶς, ἔγνω δὴ, ὅτι ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἐν τοῖς οὖσιν, τὸ μὲν εἶναι δραστήριον αἴτιον, τὸ δὲ παθητόν. *Moſes ſummum philoſophiae faſtigium aſſecutus et oraculo de praecipuis naturae arcanis edoctus, animaduertit duo eſſe in rebus neceſſaria, alteram cauſam agentem alteram patientem.* Et ex horum ſchola poſtea magna illa philoſophiae Moſis exiſtimatio ad ſequentia tempora incautius fidem adhibentia dimanauit. Non eſt animus ea omnia proferre, quae pro hac ſententia incruſtanda afferuntur; leuiora pleraque ſunt, quam vt prolixum examen mereantur: dabimus tamen argumentorum ſummam, vt qui caute in hoc cognoſcendo argumento incedere cupiunt, rationes ipſi ſubducere, propriisque videre oculis queant. Ita vero rationes exponunt, qui Moſen ſibi faciunt philoſophorum maximum, vt 1. ad diſertum ſacrarum paginarum teſtimonium prouocent, quo Moſen edoctum eſſe in omni ſapientia Aegyptiorum ait Stephanus protomartyr [k]. 2. Ad diſciplinas ſpeciales philoſophiae deſcendentes, Logicae artis peritiam eo nomine extollunt [l], quod non tantum EVSEBIO [m] dicatur σοφὸς νομοθέτης καὶ διαλεκτικός, ſed etiam a vetuſtiſſima Hebraeorum traditione tredecim regulae hermeneuticae Moſi tanquam auctori adſcribantur; quae ab auctore magnum inter eos nomen adepti ſint. Quas regulas, ne lectori ſapientiam hanc Moſaicam inuidere voluiſſe videamur, hic apponemus [n]. Sunt vero:

I. *Leue et graue,* (a minori ad maius)

II. *Comma aequale.*

III. *Conſtitutio principii ex vnico ſcripturae loco, et ex duobus ſcripturae locis.*

IV. *Generale et ſpeciale.*

V. *Speciale et generale et*

VI. *Generale et ſpeciale, iterumque generale.*

VII. *Generale egens ſpeciali, et ſpeciale egens generali.*

VIII.

i) De mundi opificio p. m. 2.

k) Auctor. VII, 22. conf. WITSIVS Miſcell. S. T. I. L. I. c. 7. §. 13 ſeqq. p. 47. et quos laudat ven. WOLFIVS in Curis philolog. ad h. l. T. I. p. 1109 ſeq.

l) MOLLER. l. c. §. 9. p. 21.

m) Praepar. Euang. L. XI. c. 6.

n) Ex orali traditione primus conſignauiſſe viſus eſt Iudaeis R. Iſchmaël, de quibus videndus ven. WOLFIVS Bibl. Hebr. T. II. p. 849. T. III. p. 624. add. LEIDEKKER de Rep Hebraeor. L. XI. c. 1. IO. IVLII STRVVII rudimenta Logicae Ebraeor. Ien. 1697. 4.

VIII. *Cum aliquid ſub generali contentum excipitur a generali ad docendum aliquod ſingulare de iſto generali.*

IX. *Cum aliquid ſub generali contentum excipitur ad imponendum aliud onus, quod conuenit cum ipſius ratione.*

X. *Quando aliquid ſub generali contentum excipitur ad imponendum aliud onus, quod cum ipſius ratione non conuenit.*

XI. *Quando aliquid ſub generali contentum excipitur ad arguendum de re plane noua.*

XII. *Res quae diſcitur ex ſua ipſius ſignificatione, et res quae diſcitur ex fine ſuo.*

XIII. *Duo loca ſcripturae ſibi inuicem repugnantia.*

Has regulas Moſen a Deo accepiſſe contendunt Iudaeorum magiſtri, ne quilibet legem pro ingenii ſui lubitu explicaret, hancque interpretandae legis rationem didiciſſe in monte Sinai. 3. Mathematicarum diſciplinarum ſcientiam in Moſe reſediſſe ſummam, ex conditione philoſophiae Aegyptiae, a patriarchis ſcientiis mathematicis auctae colligi poſſe, cum geometriae, arithmeticae, aſtronomiae laude Aegyptia natio maxime inclaruerit, nec vna harum diſciplinarum ſine altera eſſe queat [o]. Inde vero 4. concludunt, Moſen propter arctiſſimam mathematicae et metaphyſicae ſcientiae connexionem, huius quoque abſtractionibus mentem habuiſſe refertiſſimam; Deum enim ex natura cognouiſſe et triplici cognitionis via eius exiſtentiam fuiſſe aſſecutum: immo ipſum Deum ad maiorem metaphyſicae perceptionem fores ei quaſi aperuiſſe, quando ſe אהיה vocauit Ex. III, 14 [p]. 5. Nullum vero maius praeſidium philoſophiae Moſaicae ab his viris doctis petitur, quam quod a peritia eius chemica deriuari ſolet. Hic enim non e triuio eruditi, ſed magni viri, et artis medicae atque chemicae longe peritiſſimi [q] non ſine pertinacia contendunt, Moſen artis huius arcanis in Aegypto innutritum magnum eius ſpecimen in vitulo aureo cremato per ignem et potabili facto edidiſſe. Ipſe enim Moſes narrat, ſe ſuſtuliſſe vitulum aureum, quem Iſraëlitae, curante Aarone fecerunt, et combuſſiſſe igne, et comminuiſſe eum in puluerem, et ſparſum in aquam potum dediſſe filiis Iſraël, quae in legis repetitione eodem fere modo exponit. Hic, contendunt non ſuffeciſſe vituli fuſionem, ſiue auri transfuſionem ex quadrupedis forma. Scopum enim Moſis fuiſſe totalem deſtructionem idoli, ne ex reſidua maſſa nouum idolum fingendi cupido eos inuaderet. Neque ſuffeciſſe

o) Addunt tabernaculi a Moſe erecti ſtructuram, ſpecimen architecturae Moſaicae.

p) Ita MOLLERVS l. c. §. 11. p. 27.

q) Praeter Theologos DICKINSONVM in Phyſ. vet. et vera c. XX. 4. PFEIFFER. Dub. vex. Cent. II. L. 2. p. 248. Medicos nominamus inclyti nominis OLAVM BORRICHIVM de orig. et progr. artis Chem. p. 47 ſq. D. SENNERTVM de Chymicorum cum Ariſtotelicis conſenſu p. 46. WOLF. WEDELIVM Exerc. Medico-philolog. Dec. IX. exc. I. ERN. STAHLIVM exper. p. 606. I. IAC. SCHEVCHZERVM Phyſ. S. T. I. p. 248. vt Commentatores ad h. l. plerosque taceamus.

ciffe limaturam auri, qua in ſubtiliſſimos puluiſculos vertitur, facile in vnam maſſam refundendos: hos enim puluiſculos, vtut ſubtiliſſimos, protinus cadere ad aquae fundum propter ſpecificam ſuam grauitatem, qua ſe habet vt 19 ad 1. Nec ſcopum tangere diductionem in laminas et laeuigationem, proceſſum operoſum nimis et longum pro integro vitulo grandioris molis. Reſtare itaque reſolutionem chemicam et quidem per viam ſiccam, id eſt per ignem, et non per viam humidam, id eſt, per menſtrua corroſiua ſalina, quae inſtar veneni inteſtina corrodentis fuiſſent. 6. Vniuerſae vero phyſicae ſcientiae fontes apud Moſen hodienum quaerendos eſſe, omnes illi clamant, qui coſmogoniae Moſaicae hiſtoriam pro claue vniuerſae naturalis ſcientiae habent[r]. 7. Philoſophiam moralem in Moſe locum habuiſſe ſummum, vt euincatur, prouocant ad inſignes virtutes in ſanctiſſimo viro conſpicuas, ad leges reipublicae et eccleſiae Iſraëliticae prudentiſſime conſtitutas, ad regiminis rationem per quadraginta annos magno populi emolumento feliciſſime obſeruatam, quam fontem omnis profanae prudentiae fuiſſe, indeque Moſen omnium magnorum inter gentiles hominum nominibus celebrari contendunt[s]. Adiiciunt Iudaei et qui horum ſacris enutriti in eiusmodi nugis iucunditatem quaerunt, Moſen intra quadraginta dies, quo tempore in monte reſidens cum Deo conuerſatus eſt, praeter legem ſcriptam, oralem quoque, ſiue traditionem, quae Cabbala illis dicitur, accepiſſe, hancque philoſophiam arcanam ſelectos ex omni Iſraële viros docuiſſe, et ita myſteria haec ad poſteros propagauiſſe: quo de figmento ſuo loco amplior dicendi occaſio enaſcetur[t]. Quin nec hic nugarum ſatis eſt, ſed prouocant etiam panſophiae Moſaicae aſſertores ad libros a Moſe praeter eos, qui ſacris pandectis inſerti leguntur, conſcriptos, et iniuria temporis deperditos, ex quibus Plato et Pythagoras ſua hauſerunt. Cuius teſtem laudant EVSEBIVM[u] mentionem facientem variorum Moſis theologicorum et philoſophicorum dogmatum, et inter alia de immortalitate animae, quae Iudaeis tradiderit[x]. Libros vero ſuppoſititios Moſis nomen prae ſe ferentes non moramur.

§. X. Demonſtratam ita eſſe non Moſis tantum, ſed omnium Hebraeorum philoſophiam facile his ſibi perſuadent, qui rationes omnes non accurate expendunt: nos et hic caute incedendum eſſe, rati, ad examen vocabimus rationes allatas. Vbi ante omnia probe obſeruandum eſſe monemus, Philonem, quem omnium teſtium de philoſophia Moſaica vidimus antiquiſſimum, et Philonis ſimiles Iudaeos totius fabulae architectos fuiſſe. Prodit

Moſis philoſophia negata.

r) Amos Comenius, Bayerus aliique ſuis infra locis recenſendi.

s) Inter hos eminere illuſtrem r. D. HVETIVM in eruditiſſimo Demonſtrationis euangelicae opere notius eſt, quam vt multis exponatur.

t) Vbi hiſtoria Cabbalae explicanda eiusque origines indicandae.

u) Demonſtr. Eu. L. III. c. 2.

x) Ita nugatur SANDIVS Nucl. hiſtor. eccleſ. L. I. p. 131. vt fidem ſomniis ſuis concilier.

Prodit vero Philo incogitantiam ſuam, quando non ſolum ad ideam philoſophiae Pythagorico-Platonicae Moſen effingit, et encyclopaediae ſuo tempore florentis curſum viro diuino affingit, ſed et ex Graecia aduocatos eſſe viros doctos, in Graecanicis artibus excellentes nugatur eo tempore, quo maxima ruditas Graeciam oppreſſit, Orpheum enim, etſi tempora eius incertiſſima ſunt, ad Moſis aetatem non attingere certum eſt: ab eo vero Graecarum ſcientiarum incunabula vetuſtiſſima deriuari, ſuo loco dicetur. Philonem vero dum more ſuo exſcribit Clemens Alexandrinus, quo loco horum teſtium fides habenda ſit, liquet. Illum enim cum doctoribus eccleſiae reliquis, qui tanto conatu pro Moſis philoſophia ad guſtum et ideam Graeciae efficta pugnarunt, ſapientiae conceptu falſo ſeductum praeiudicioque inepto Iudaeorum ſuae genti omnis ſapientiae profanae origines vindicantium faſcinatum ea ſine examine critico pro cauſſa ſua, quam tuebatur, arripuiſſe, quae poſſeſſionem ſapientiae Iudaeis et Chriſtianis vindicarent, luculentum hoc ſpecimen eſt [y]: vnde merito omne hoc argumenti genus, quod a PP. teſtimonio pro philoſophia Moſaica afferri magno apparatu ſolet, reiiciendum omnino eſt. Nec ſuſtinent cauſſam, quae pro ſapientiae cultu Moſis apud Aegyptios ab eruditis afferuntur [z]. Supra enim obſeruatum eſt, vocem ſapientiae latiſſimae ſignificationis apud veteres eſſe, et non tantum philoſophiae ſtudium, ſed omnes omnino artes et ſcientias deſignaſſe, quae apud veteres floruerunt. Et hoc quoque ſenſu a protomartyre vox vſurpatur: illas enim artes atque ſcientias Moſes in Aegypto edoctus eſt, non quas Graecia poſt multa demum ſecula excoluit, quod his hominibus videtur, ſed quas tum temporis Aegyptii excolebant. Conſtabat vero ſcientiarum Aegyptiacarum circulus exiguis tum limitibus, vt ſuo demonſtrabitur loco: et praeter ſacrum ſermonem et literas, quae parum ſapientiae inuolucris ſuis tegebant, aſtronomiae primam tantum notitiam, arithmeticam et geometriam continebat, teſtante DIODORO SICVLO, qui notanter addit: *Muſicam eos in totum reſpuiſſe vt noxiam, et quae homines effeminaret.* Quod ſi admittimus, Philo merito mendacii arguendus eſt, qui in muſices cognitione Moſen excelluiſſe putauit, quoniam ea in ſcholis Pythagoricis, quas Philo ſequebatur, eximium locum occupabat. Nec eſt in tota eruditionis Moſaicae, qualem ſe illa exhibet in libris a diuino viro conſcriptis, facie aliquid quod Aegyptiam originem referat. Quae itaque illa ſapientia fuerit, in qua in ſpem regni educatus fuit Moſes, ex circumſtantiis educationis eius, iudicandum eſt; ſcilicet vt ſtrenuus ingenio et corpore, prudentia et fortitudine excelleret, vnde recte Ezechielus poëta tragicus eum loquentem ita inducit [a]:

Τϱο-

y) Philonis teſtimonii fidem iam eleuauit B. BVDDEVS Hiſt. Phil. Hebraeor. l. c.

z) Legendus eſt, qui multa egregia monet I. HENR. VRSINVS de Zoroaſtre, Mercurio et Sanchun. L. II. Sect. 9. p. 193.

a) Apud CLEMENT. ALEX. Stromat. L. 3. p. m. 345. conf. VRSINVS loc. cit. qui plura vrget, falſam hanc ſapientiae ideam iugulantia.

Τροφαῖσι βασιλικαῖσι καὶ παιδεύμασιν
Ἅπανθ' ὑπισχνεῖθ', ὡς ἀποσπλάγχνων ἐῶν'
Victum regium et disciplinam scientiarum
Accepi non aliter, quam si natus forem.

Regia enim illa disciplina ad hunc scopum collineauit vt scientiis encyclicis innutritum ingenium adolesceret, et in spem regni excoleretur. Vnde non quidem ingenii acies, et aptitudo ad magnas res ei cum IOANNE CLERICO [b] deneganda, non tamen vltra temporis sui modulum eruditio eius extollenda est. Logicam peritiam nec apta legum dispositio, quam laudat Eusebius, probat, reuelata enim est ab ipso Deo tota legis ratio Mosi in monte Sinai, quae ad eius ingenium propterea referri nequit: nec regulae illae hermeneuticae demonstrant, quae Mosis aetatem atque nomen frustra prae se ferunt, cum multo recentiores sint, a Iudaeorum magistris eo potissimum tempore exsculptae, quo infinitae inter eos de sensu atque interpretatione legis dissensiones exoriebantur, quas haud obscure respiciunt, et ita originem suam produnt: nec aliud quoque, quatenus sanae sunt, comprehendunt, quam quod quemlibet leuiter ad textum aliquem attendentem oculum ferit: vnde ipsi Iudaei: *ab illis tredecim modis non dari vllum hominem, qui dissentiat, esseque promtos et expeditos in ore omnium.* Artis itaque opus non esse, sed naturalem intellectus lucem comprehendere, recte concluditur. Mathematicarum disciplinarum principia, qualia illa apud Aegyptios docebantur, Mosi quidem deneganda non sunt, cauendum tamen, ne nostri seculi mathematicum intelligamus. In ipsa enim infantia illas disciplinas tum fuisse versatas, suo loco demonstrabitur, et ruditas atque paupertas obseruationum mathematicarum, etiam sequiorum temporum probat. Vnde non plus sciuisse Aegyptios, nec plus docuisse discipulos, et inter eos Mosen, quam quae ad vitae necessitates atque commoditates requiruntur, recte infertur. Ea vero nec mathematicum nec philosophum constituunt. Tabernaculi vero ideam cum a Deo acceperit, sine ratione inde pro eius architectonica cognitione argumentum ducitur. Ridiculum vero est, quod pro metaphysica eius scientia affertur. Vti enim Mosen Deum tum ex rationis, tum ex reuelationis lumine cognouisse nemo negat, ita omnis ea cognitio metaphysicum non facit, sed communis est omnibus vtrumque lumen recte adhibentibus: vnde etiam Moses Dei vnitatem, quam tantopere genti suae inculcauit, non argumentis metaphysicis, sed demonstratione virtutis diuinae in populo Israëlitico mirifice se manifestantis comprobauit. Quae porro pro chemica eius peritia afferuntur, talia sunt, vt, si quoque viris doctis concederemus, intellexisse Mosen arcanam methodum auri potabilis, nondum tamen inde colligi posset peritia philosophica. Experientia enim totum proces-

b) In Iudicio quorundam theologorum Batauorum super Hist. crit. R. Simonii, quem hoc nomine refutauit WITSIVS Miscellan. S. T. I. L. I. c. 7. p. 44 seqq.

ſum diſcere potuit, quae philoſophiae titulum nondum meretur. Neque tamen eam prae ſe fert certitudinem illa demonſtratio, quam medici iſti celeberrimi de chemico Moſis artificio exhibuiſſe videri volunt. Plus enim in textu vident, pluſque ex eo eruunt, quam in eo praeiudicio antiquitatis chemicae non faſcinati oculi videre poſſunt. Priori enim Exodi loco non aliud ipſe Moſes refert, niſi: *ſumſiſſe vitulum, igneque combuſtum comminuiſſe in puluerem, et ſparſiſſe in aquam, potumque dediſſe filiis Iſraël.* Altero vero Deuteronomii ait: *Peccatum veſtrum, nempe vitulum, tuli, et igne illum combuſſi, et contudi eum molendo, idque bene, donec puluis fieret tenuis, abiecique puluerem eius in torrentem, qui e monte defluit.* Plana hic et ſimplicia omnia, ſi verba Moſis ſine commentario inſpiciamus; ſumſiſſe idolum, Moſen, liquefactumque inque maſſam vnam coalitum contundendo redegiſſe in ſubtiliſſimum puluerem, eumque abieciſſe in riuum illum, ex quo bibebant Iſraëlitae. Nulla hic calcinatione philoſophica opus erat ad redigendum in puluerem aureum idolum, ſed naturali modo cuncta ſine artificio peragi poterant. Nec euincunt quicquam, quae viri doctiſſimi pro incruſtanda ſententia ſua afferunt. Vrgent ſcopum Moſis fuiſſe, totalem deſtructionem idoli; verum ea, redacto in puluerem facillime diſpergendum vitulo, effici facillime potuit. Imprimis rem eo confici putant, quod aurum in ſubtiliſſimas particulas limatura reſolutum, mox fundum petat, et ita potandum Iſraëlitis, a Moſe exhiberi nequiuerit; verum hoc πρῶτον ψεῦδος eſt, quod totam chemiae Moſaicae fabulam nobis conſtruxit: potu ſimul hauſtum eſſe ab Iſraëlitis aurum illud, quod tamen gratis ſupponitur. Nihil enim in textu dicit Moſes amplius, quam in eam aquam, quam potus cauſſa ex torrente hauſerunt Iſraëlitae ſe abieciſſe, vt ſcilicet, quoties haurirent, peccati memoria per puluerem in fundo reſidentem excitata poenitentiae neceſſitatem inculcaret. Nec magno adeo tempore opus erat; quo argumento tamen diductionem in laminas et laeuigationem, qua facillime in puluerem fundum non petentem potuiſſet comminui, improbabilem reddere contendunt viri celeberrimi: non cogitantes, proceſſum ſuum philoſophicum longius adhuc tempus requirere, quam mora Iſraëlitarum patiebatur. Nec combuſtio quoque vrgeri nimis poteſt, cum vox שרף, qua Moſes vtitur, non tantum redactionem in cineres, ſed colliquefactionem pro ratione ſubiecti, cui additur, indicet [c]. Eximendus itaque ex chemicorum quoque albo Moſes, ſuaeque genti in omnem aliam diſciplinam a maximo viro formandae et huius artis ignarae reſtituendus eſt [d]. Tandem legis quoque Moſaicae perfectionem non negamus, ciuitatis formam atque regiminis ab eo introduci praeſtantiam vltro fate-

c) Vnde de coctione metallorum adhiberi iam monuit AVENARIVS h. v. exprimitur ea voce etiam calcis adultio, aquae quoque calidae, vid. Lexicograph. paſſim.

d) Ita etiam CONRING. ad Hermet. medicin. L. I. c. 3. BAYLE Dict. T. I. art. Aaron. not. B. GVNDLING. Hiſt. phil. mor. c. VII. p. 63. Acta philoſ. Vol. II. p. 29. Abſurdiora ſunt, quae pro chemica Moſis peritia ab vnguento ſacro argumentatur DICKINSONVS Phyſ. Vet. l. c. §. 4. p. 475 ſeqq.

fatemur, verum Mosi eam vati diuinitus edocto, omnemque legem et constitutionem a summo legislatore accipienti adscribimus, qui nec dux proprie populi, nec legislator proprie dictus dici potest, sed minister potius Dei summi regis, qui peculiari regiminis forma, theocratiam recte appellant viri docti, populum diuinum rexit, et salutaribus legibus a Deo ipsi reuelatis instruxit. Haec decebant vatem, qui typus esse debebat maximi prophetae; haec conueniebant magnificis, quas Deus gentem Israëlis ducebat, viis, haec maximum virum Mosen faciunt [e], non vero inter philosophos ei locum assignant. Quae denique pro adstruenda cabbalae auctoritate a Mose repetenda nugatores recutiti garriunt, vno argumento retunduntur, recentiorem multis seculis esse cabbalam Mose. Id quod suo loco cum accurate nobis probandum sit, hic prolixe exponere opus non est: nec multum quoque iuuat philosophiae Mosaicae assertores, cum ipsi Iudaei tradant, immediata Dei reuelatione illum cuncta ista accepisse. Ficulneum vero est, quod Sandius vrget, ex deperditis scriptis Mosis ad gentes delatas esse doctrinas quasdam: multa enim falsa supponuntur, et sine idoneo argumento asseritur, istas doctrinas naturali rationis luce non innotuisse gentilibus, nec extare in scriptis Mosis hodie extantibus, et peruenisse amissa ista scripta ad Pythagorae Platonisque notitiam. Sed his somniis refutandis prolixus labor impendi non debet, sua enim mole corruunt.

Scholae prophetarum non philosophicae.

§. XI. Post Mosis tempora magnos nobis viros, iudices et prophetas Israëlis memorant sacri commentarii; nec tamen aliud de iis narrant, nisi prudentiam regnandi, artesque quibus populum durae ceruicis refrenauerunt. Vatum vero diuina luce collustratorum ratio qualis fuerit, ex ipsis sacris literis discendum quoque est, quas qui sequitur, philosophos exsculpere non potest. Instituerunt quidem scholas, et congregatis ibi discipulis praesederunt, caue tamen philosophorum collegia somnies, et ad nostri temporis ideam antiquissimam Hebraicarum scholarum faciem effingas, quod post delirantes Iudaeos facit ALTINGIVS [f], Prnphetae enim erant viri diuinarum rerum ex Dei reuelatione periti, et de iis ad populum verba facientes, haud raro tamen de futuris quoque vaticinantes: adhibitis vero hymnis et musica rerum diuinarum notitiam, sanctosque pectoris motus augebant et excitabant [g]: et ad haec dona in scholis prophetarum discipuli pie praeparabantur. Haec in sacris oraculis edocemur, quae collegia philosophica nobis non delineant. Falluntur itaque, qui Iosuam artis bellicae praecepta didicisse, coniiciunt [h]; scholasque prophetarum in vrbibus Kiriath-Iearim et Ramata in Gilead [i] in collegia academica et scholas philoso-

e) Conferendus SAM. PVFENDORFIVS de habitu religionis Christianae ad vitam ciuilem § 12. pag. 34 seqq. Quae vero in hanc rem SPENCERVS L. I. de legibus Hebraeorum ritualibus affert, examinanda sunt.

f) In histor. academ. Ebraear. quae in heptade orat. academicarum primo loco extat. p. 281.

g) WITSIVS de prophetis et prophetia L. I. c. I. Miscellan. SS. T. I. p. 2 seqq.

h) BRAVNIVS Selectis S. L. V. ex. I. p. 7.

i) 1 Sam. X, 5. XIX, 18. 2 Reg. II, 3. 5.

losophicas conuertunt, et quae alia sunt Iudaeorum deliria, quibus sibi imponi passi sunt viri docti, quibus nihil in antiquis magnificum est, nisi ad seculorum nostrorum ideam effictum. Non denegamus quidem Israëlitarum genti eruditionem, cuius laude florentes viros inter eos vixisse Ethanis, Hemanis, Dardae atque Chalcolis exemplis constat [k]: sed eruditionis eam conditionem tum fuisse, semper recordandum est, quae a posteriorum seculorum, Graeciaeque genio, qui nobis quoque ideam philosophiae formauit, multum distaret [l]. Versabatur scilicet eruditio Hebraeae gentis tum in reuelationis diuinae explicatione, tum in doctrinae moralis cultu, quae ex liquidis diuinorum oraculorum fontibus hausta, dicendi genere magnifico, sublimi, emblematico, sententiisque atque παροιμίοις pleno proponebatur: suisque legibus astricta, certum poëseos genus a nostro longe diuersum produxit. Ex horum eruditorum numero Dauid fuit, cuius odas sacras recte intuiturus egregium eruditionis Israëliticae specimen inueniet, frustra tamen quaeret philosophum. Recte accuratus harum rerum iudex THOMAS BVRNETIVS [m]: *Notum est in disciplinis mathematicis aut philosophicis nunquam praecelluisse hanc gentem, neque in caeterarum artium studiis, aut id genus vllo humani ingenii eximio foetu. Vnde illud acerbe dictum ab Apollonio, Iudaeos ἀφυεστάτους εἶναι τῶν βαρβάρων· καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν εἰς τὸν βίον εὕρημα συμβεβλῆσθαι μόνους. Barbarorum esse ineptissimos, ideoque solos illos nullum inuentum vitae vtile peperisse. Quae autem apud ipsos erant scholae atque academiae pristinae, non tam ad encyclopaediae studia, vt solent hodie, formatae et compositae erant, quam ad religionis instituta et dona prophetica imbibenda. Nulla enim gens per terrarum orbem, nullus populus tantum abundabat prophetis ac viris coelesti spiritu tactis, quantum Iudaei: vt ipsi solo et climati vis aliqua diuina inhaerere videretur.*

Philosophia Salomonis.

§. XII. Praemittenda haec fuerunt atque praemonenda, vt de Salomonis regis sapientia tantopere in sacra historia depraedicata, et totius orientis sapientiae praelata rectius iudicium fieri, queat. Hunc enim inter sapientissimos orientis homines primum locum obtinuisse, sacer nobis narrat historicus his verbis [n]: *Concessit Deus Salomoni sapientiam, et prudentiam amplam et capacissimum animum, perinde ac arenam, quae est in litore maris. Ita vt excelleret sapientia Salomonis omnium qui eum antecesserant, sapientiam, simulque omnem sapientiam Aegypti: quin cunctis hominibus sapientior fuit, etiam ipso Ethan Esraita, et ipso Heman, et Challol, atque Darda filiis Mahol: fuitque nomen eius in omnibus gentibus circumquaque celebratum. Loquutus etiam est ter mille parabolas, et carminum eius fuerunt quinque supra mille. Disseruit etiam sapien-*

k) 1 Reg. IV, 31.

l) Conf. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 276 seqq. GVNDLINGIVS Histor. philos. mor. c. VII. p. 78 seq.

m) Archaeolog. philos. L. I. c. 7. p. 362.

n) 1 Reg. IV, 29 seqq.

pienter de lignis, a cedro, quae eſt in Libano, vsque ad hyſſopum, quae progerminat ex pariete; ſimulque diſſeruit de animantibus, de volucribus, de reptilibus atque piſcibus. Ita vt venirent, ex cunctis populis auditum ſapientiam Salomonis, ex omnibus etiam regibus orbis, ad quos fama ſapientiae eius peruenerat. Hactenus ſcriptor ſacer, qui ſapientiae orientalis magnitudine omnes ſui temporis ſapientes Salomonem ſuperaſſe tradit. Quae ſufficiunt ad tuendam populi diuini gloriam. Ea vero non contenti Iudaeorum magiſtri adeo de Salomonis ſapientia ineptiunt, vt Ariſtotelem ſua ex ſcriniis Salomonis expilaſſe, affirmare non erubuerint[o]. Et ferri potuiſſet hoc in populo, apud quem ſuperbia cum ignorantia certat; viros vero doctos recentiorum temporum pari modo in deuia defeciſſe, et ſi verum fateri velimus, inſaniuiſſe, ferri vix poteſt. Inter Britannos enim, THEOPHILVS GALEVS[p], vir doctiſſimus, et antiquae eruditionis notitia ſingulari inſtructus ſed inſano antiquitatis praeiudicio praepeditus ex Salomonis ſchola putat accepiſſe Pythagoram et Platonem philoſophiam ſymbolicam, Stoicos Ethicam, Hippocratem medicinam, Ariſtotelem hiſtoriam animalium, Theophraſtum plantarum. Omnes vero abſurditate vincit, ex Ieſuitarum ſodalitio IOANNES PINEDA[q], qui vt in deſcribenda polyhiſtoria Salomonis eſt diſertiſſimus, ita Salomonem facit *eloquentia admirabilem, in poëſi atque muſica clariſſimum, dialecticum ſubtiliſſimum, obſcuriſſimorum aenigmatum propoſitorem et expoſitorem acutiſſimum, pulcherrimarum parabolarum compoſitorem ſapientiſſimum, hiſtoriae peritiſſimum, Aſtronomum ſummum, coſmographum, geographum, hydrographum et architectum abſolutiſſimum, phyſiologum profundiſſimum, naturae ſcriptorem et ſcrutatorem diligentiſſimum, medicinae principem, magiae naturalis ſcientiſſimum, ciuilis doctrinae conſultiſſimum, oeconomiae atque ethicae praeceptorem dexterrimum, theologum naturalem et ſupernaturalem optimum maximum, profeſſorem ſapientiae publicum.* Quae et alia de academiis et ſcholis Salomonis philoſophicis, quae auctor affert, ita comparata ſunt, vt merito patientia et miſericordia lectoris exoranda ſit. Qui tamen ſodalem inuenit, qui veſtigia eius ſtrenue calcaret[r]. Quorum inſaniam etſi euitarunt, qui haec ad tuſſim et grauedinem mouendam quam ad aſſenſum impetrandum aptiora iudicarunt, ipſi tamen ex adducto ſcripturae loco magnam naturalis ſcientiae cognitionem, et abſolutam orientalis eruditionis ideam ſibi in Salomone effinxerunt[s]: et aſtronomiae, magiae naturalis, et philoſophiae practicae ſummam cognitionem ei tribuerunt: ducem nacti inter veteres Euſebium[t].

Facile

o) Dicetur de eo ſuo loco. Conferatur interim FABRICII Codex pſeudepigr. V. T. T. I. p. 1019 ſeqq.

p) Phil. gener. §. 8. p. 23. conf. Acta phil. Vol. II. p. 33.

q) De rebus Salomonis libris VIII. Mogunt. 1613. f.

r) CAR. DE GROBENDONCQ. de ortu et progreſſu ſpiritus politici vid. Act. philoſ. Vol. II. p. 36.

s) BVDDEVS Hiſt. phil. Hebr. §. 14. HORNIVS Hiſt. phil. L. II. c. 13. p. 132.

t) apud ANASTASIVM Quaeſt. XXXIX. in ſcriptur.

Facile tamen ex iis, quae in antecedentibus de Hebraeorum ſapientia et eruditione diximus, de his omnibus iudicium fieri poteſt. Seducti ſcilicet boni viri idea noſtri temporis, qua ad vniuerſalem eruditionis circulum omnium iſtarum diſciplinarum notitia requiritur, cum legerent, ſapientia Salomonem alios omnes ſuae aetatis reges ſuperauiſſe, ad id delapſi ſunt, vt crederent, polyhiſtoris conſummatiſſimi perſonam exhibuiſſe Salomonem, inque omnibus iſtis diſciplinis humana ſorte maiorem eruditionem poſſediſſe, quae ad encyclopaediam hodie requiruntur. Quod quam abſurdum ſit, et ſubuertendae omni cognitioni veteris hiſtoriae aptum, in limine iam indicauimus, et a turpi hoc praeiudicio lectorem praemuniuimus. Vt itaque rectius de Salomonis ſapientia tantis encomiis celebrata iudicium fieri queat, recte et attente ad verba ſcriptoris ſacri reſpiciendum eſt, ne aliena a mente eius concipientes nobis ipſis fraudi ſimus. Scilicet ſapientia Salomonis comparatur, cum ſapientia ſui temporis, iſque virorum inter principes orientis celeberrimorum anteſignanus fuiſſe, eosque multis paraſangis ſuperaſſe recte aſſeritur. Quod ſi hoc ad eruditionis orientalis faciem, qualis ea inter viros principes exculta fuit, referendum eſt, ſponte ſua ſequitur, decipi magnopere, qui noſtrae aetatis ſcientias orientis populis ignotas Salomoni affingunt, vel encyclopaediam Graecam in Salomonea ſapientia inuenire ſibi videntur. Non itaque metaphyſicus, phyſicus, geographus et quid non? Salomo cenſendus eſt, nec inuentio earum rerum illi tribuenda, quae poſteriorum temporum felicitati reſeruatae longe alios natales acceperunt: quales ſunt pyxis nautica[u] et circulatio ſanguinis[x], reliqua etiam inuenta anatomica *. Quibus Salomoni tribuendis non ſufficit, quadam ſimilitudine verborum noſtrorum temporum inuentiones in vetuſtiſſimo rege adumbratas videre, ſed ſine hypotheſeos ſtudio et praeuentione oportet rem ipſam cernere, quod admodum verendum, vt fieri cum probabilitate queat. Longe alia quoque fuit ſapientiae conditio, quam a numine exorauit ſibi Salomo, quaque coeleſti munere beatus inter omnes aetatis ſuae reges magnosque heroas excelluit, ſi ipſa ſacra oracula conſulamus. Illis enim ſi habenda eſt, quae ipſis debetur, fides, ſapientia Salomonis in prudentia regnandi, et intellectu diuinis radiis colluſtrato ad iuſtitiam adminiſtrandam, populumque ita regendum, vt animo et facultatibus felix floreat et incrementa capiat, conſtitit, bonique a malo diſcrimina maximum regem edocuit. Hanc ſapientiam a Deo ita exorauit, vt dari ſibi peteret[y] *cor docile, vt populum iudicare poſſit et diſcernere inter bonum et malum.* Haec ſapientiae ratio vti maxime practica fuit, et ſplendidiſſimo hoc

u) Nic. Fvllervs Miſcell. S. L. IV. c. 19. p. m. 605. qui tamen non aliam rationem affert, quam Salomonem omnia naturae miracula, adeoque et vim et vſum magnetis tenuiſſe, et cum Tyriis communicaſſe. conf. Witsivs Miſc. S. T. II. ex. XIII. §. 24. ex. XIV. §. 42.

x) Corn. Bontekoe de vita hum. P. II. §. 10. conf. Paschivs de inuentis nou-antiquis c. VI. §. 3. p. 311.

y) 1 Reg. III, 9. 10. 11.

hoc nomine digna, ita quam maxime tantum regem decuit, qui, vt honos conſtaret populo Deo dilectiſſimo, ſapientia reliquos reges debebat antecellere. Non itaque ſapientia Salomonis omnibus omnino orientis ſapientibus praeferenda eſt, ſed regio axiomate effulgentibus, vitae ſcilicet, non ſcholae natis: id quod diſerte ſacrae paginae teſtantur [z], afferentes, Salomonem ſapientia inter reges parem non habuiſſe. Nec obſtat, Salomonem a ſcriptore ſacro diſerte dici ſapientia ſuperiorem fuiſſe, omnibus Aegyptiis et Orientis populis. Supra enim iam obſeruatum eſt, eruditionem Aegyptiorum longe alia facie enituiſſe, quam eam, quae a Graecis exculta eſt et ad Romanos et ab his ad nos tranſiit, quamque viri docti inconſiderate Salomoni adſcribunt. Illorum enim temporum, in rudimentis ſcientiarum et artium, quas hodie excolimus, verſantium eruditione et a parente non indocto innutritum et diuino habitu ad inſignem ἀκμὴν perductum fuiſſe Salomonem, recte ex his verbis colligitur, male vero infertur, excoluiſſe noſtras literas, et philoſophiam tenuiſſe. Quod ſi eruditionis Salomoneae conditionem propius inſpicere libet, adeundi ſunt libri ipſius hodienum ſuperſtites, in quibus et cogitationum ad mores animumque hominis vera ſapientia emendandos facientium vberrima ſeges, et dicendi atque more orientalium figurata oratione fingendi egregium artificium, et eloquentiae ſuis legibus adſtrictae exempla pulcherrima deprehenduntur. Adiicimus his ductu ſacri codicis [a] felicitatem in ſtruendis et ſoluendis aenigmatibus [b], quae ſapientiae ſpecies cum apud veteris orientis principes magno encomio praedicaretur, et non ſine ingenii quoque vanitate excoleretur, Salomoni quoque, qui profunditatem et linguae ſuae, et animi humani diuina luce edoctus erat, data fuit, et in illa ita excelluit, vt aemulationem vicinarum gentium atque regum excitaret. Dabimus itaque, mores hominum egregie depinxiſſe, deque vanitate pariter atque felicitate hominum ſapienter diſſeruiſſe; non negabimus, regias diſciplinas ad miraculum edoctum omnes ſuae aetatis reges antecelluiſſe: nihil tamen hoc omne ad ſeculorum poſteriorum ideam eruditionis Salomoni affingendam facit, nec mutabitur Salomo in philoſophum: praecipue cum non ſola rationis luce, ſed praecipue extraordinario diuino lumine colluſtratus ad hoc ſapientiae culmen euaſerit. Et tenendum id quoque de ſcientiis mathematicis, quae Salomoni non alia ratione adſcribi poſſunt, quam illorum temporum conditio permittit, quibus in infantia adhuc eas fuiſſe, ſcientiarum mathematicarum hiſtoriam non ignorantibus

z) 2 Paralip. I, 11. 12. conf. GLASSIVS Philol. S. p. 1226. edit. recent.

a) 2 Paralip. IX, 1. mira hic narrant Iudaei, vid. LIGHTFOOT. Opp. T. II. p. 527. et quae refert GLYCAS Annal. p. 183. apud FABRICIVM Cod. Pſeudep. T. II. p. 1031.

b) Hiramum Tyri regem ita quoque a Salomone tentatum aenigmatibus et mulctatum pecunia, cum ſoluere non poſſet, narrat IOSEPHVS Antiq. Iud. L. VIII c. 2. p. 267. contra Appion. L. I. p. 1042. conf. HIERONYMVS ad Magnum oratorem.

rantibus conſtat. Vnde fruſtra eſſe lateremque lauare merito iudicandi ſunt, qui a templo Salomoneo omnis architecturae ciuilis perfectionem et elegantiam fluxiſſe ſibi perſuadent[c]. Qui dum ineuitabiles nodos in explicandis ſacri textus delineationibus obuios ſecant magis, quam ſoluunt, quam feliciter Auguſti aeui ars architectonica ad Salomonis ſeculum referatur, ſatis produnt. Maxime tamen ad ornandam de Salomone fabulam facere viris doctis, qui haec tuentur, videntur, diſſertationes Salomoni de omnibus rebus naturalibus adſcriptae. Nam ea, quae ſcriptor ſacer refert, diſſeruiſſe eum de omnibus arboribus, plantis herbisque, Iudaei Salomonis aeuo recentiores, et Graecorum philoſophandi methodo innutriti[d], de diſſertationibus phyſicis intellexerunt, vnde non IOSEPHVS[e] tantum Salomonem de natura rerum omnium philoſophatum fuiſſe ſcriptum reliquit, ſed et auctor libri ſapientiae[f], Graecae quae apud Aegyptios florebat, philoſophiae alumnus; multis verborum phaleris in hunc ſenſum depinxit: *Etenim veram τῶν ὄντων ſcientiam ipſe mihi dedit, qua mundi conſtitutionem et vim elementorum, initium finem et medium temporum, ſolſtitiorumque viciſſitudines, tum permutationes tempeſtatum, atque annorum circulos et ſtellarum diſpoſitiones, ac naturas animalium, beſtiarum affectus, ventorum impetus, ratiocinationes hominum, plantarum differentias, radicum virtutes intelligerem.* Quibus verbis vt philoſophiae Graecae Alexandriae excultae gnarus facile perſpiciet, Hebraeum regem ad Graecanicae philoſophiae effigiem adumbrari[g], ita, quo potiſſimum ex fonte illa perſuaſio de Salomonis ſapientia Graecae philoſophiae adeo conformi orta ſit, luculenter docet. Male tamen haec omnia ad eiusmodi diſſertationes phyſicas referri, eruditionis Salomoneae ratio facile euincit. Quae cum figurato et emblematico dicendi genere quam maxime Orientis more enituerit, quid aliud de ea ſcriptor ſacer dicere intendit, quam ab omni plantarum genere ſimilitudinem duxiſſe, et metaphoris elegantiſſimis omnem rerum naturalium pulchritudinem argumentis moralibus applicantibus diſſeruiſſe? Cuius vt nobile exemplum eſt Canticum canticorum, inſigni ſpecimine eruditionem Salomoneam adumbrans, ita recte intellexit SIRACIDES, qui eleganter et appoſite de Salomone[h]: *Quam ſapiens in*

c) VILLALPANDVS L. II. Iſagog. in Ezech. c. 13. LEONH. CHR. STVRMIVS Sciagraphia templi Hieroſolym. Lipſ. 1694. 4. cel. I. IAC. SCHEVCHZERVS Phyſic. S. T. II. p. 50 ſeqq.

d) Notabilem locum R. SCHEMTOBH BEN IOSEPH affert IO. BVXTORFIVS ad librum Coſri P. I. p. 32. qui legendus eſt. Patet enim inde faſtus Iudaicus, qui fabulae de philoſophia Hebraeorum parens fuit. Putat inſulſus Iudaeus Apella, auditores Salomonis eius diſſertationes et libros in ſuas linguas conuertiſſe, indeque omnem ſapientiam ad gentes dimanauiſſe. Scripſiſſe vero libros phyſicos iniuria temporum deperditos: conf. cel. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 1050. Et ex confictis his libris phyſicis ſuppoſititii illi foetus orti ſunt, qui magiae ſecreta Salomoni tribuunt; de quibus praeter WOLFIVM et SGAMBATVM videndus FABRICIVS Cod. pſeudepigr. V. T. p. 1050 ſeqq.

e) Antiquit. Iudaic. L. VIII. c. 2.

f) c. VII, 17 ſeqq.

g) Demonſtrauimus id in diſſ. de veſtigiis philoſophiae Alexandrinae in libro ſapientiae, quae inſerta eſt Miſcell. Berolin. T. VI.

h) Cap. XLVII, 16. 17. 18. Recte et hoc obſeruatum AVCTORI Hiſt. crit. philoſophiae T. I. c. V. §. 6. p. 191 ſeq.

in iuuentute tua factus es, qui fluminis instar repletus fuisti intelligentia. Animus tuus terram omnem operuit, et allegoriis aenigmaticis impleuit. Nomen tuum procul permanauit in insulas, paceque tua fuisti gratiosus. Te miratae sunt regiones propter carmina et prouerbia simul et allegorias et interpretationes. Quae descriptio omnino eruditionem Salomoneam exhaurit, philosophiae vero Salomoneae architectis aperte contradicit: nec dogmaticum fuisse philosophum maximum regem patitur. Alia vero via eaque prorsus contraria Salomonem non inter philosophos quidem dogmaticos, scepticos tamen retulit doctissimus IACOBVS FRIDERICVS REIMMANNVS [i], aliis indignantibus [k], et nescio quam labem sapientissimo regi aspergi querentibus, quae tamen a se amoliri conatus est vir clarissimus [l]. Putat scilicet, Salomonem in depingenda grauissimo sermonis genere vanitate id potissimum voluisse, vt nihil in rebus humanis certum stabileque, et scientiae verae generandae indeque solidae felicitati parandae inueniri aptum demonstraret, vt ita mens ad vnam veram solidamque, quae in Deo residet, felicitatem euehatur. Quae ratiocinandi ratio in se quidem diuersissima est a scepticismo Graeciae, nec adeo impia, qualem viri docti extimuerunt, vehementer tamen veremur, vt menti Salomonis scopoque dissertationis ex asse respondeat. Si enim tota Ecclesiastis connexio et συνάφεια consideretur, patebit non de incertitudine cognitionis intellectus humani, sed de vanitate voluntatis humanae sermonem sapientissimo regi esse, idque demonstrare, omnia, quae in mundo sunt, etsi magnifica et decipiendis humanis desideriis apta, vana esse et inania, et ita cito peritura, vt infinitum voluntatis humanae desiderium aeterno bono sine fine fruendi explere, et animum tranquillum reddere nequeant. Semper enim tales adiici circumstantias quae mentem excruciant. Inde ad summum bonum potiundum et diligendum adiiciendum animum, et ita huius vitae rebus fruendum, ne tranquillitas animi turbetur. Quae vt totum libri Ecclesiastis argumentum exhauriunt, ita qua ratione scepticismi nomen proprie mereantur, non liquet, in verbo tamen pugnam esse facile largimur [m].

* Vix elegantius exemplum allegoricae methodi, qua per totum fere orientem eruditi vsi sunt, quaque Salomonem excelluisse demonstrauimus, occurrit, quam quod pulcherrimam senectutis descriptionem Eccles. XII, 2. exhibet, et illustre specimen est sapientiae Salomoneae qua omnes sui temporis sapientes superauit. Ait enim: *Memento creatoris tui, in diebus*

iuuen-

i) Obs. Halens. Tom. VIII. obs. 13. §. 7. p. 339.

k) I. C. BOECKMANN. duabus dissert. Wit. 1710. R. H. ROLLIVS diss. Salomo non Scepticus. FABRICIVS Cod. pseudepigr. V. T. T. II. pag. 1059. et Syll. Scr. de V. R. C. c. XXXIII. p. 483. ARN. WESENFELD T. I. Ex. subsecis. T. I. sect. 1. 2. T. II. sect. 2. I. FR. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 5. p. 12.

l) In Historia atheismi c. II. p. 33. et in Catalogo critico Bibl. Reimmann. p. 620.

m) Vid. FABRICIVS l. c. Acta philos. Vol. II. p. 50.

iuuentutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis tuae, et appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. Antequam tenebrescant sol et lumen, et luna et stellae, et reuertantur nubes post pluuiam. Commouebuntur custodes domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosae erunt molentes in minuto numero et tenebrescent videntes per foramina. Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris et obsurdescent omnes filiae carminis: Excelsa quoque timebunt, et formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum aeternitatis suae, et circuibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funiculus argenteus et recurrat vitta aurea, et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam. Sunt vero in hac elegantissima senectutis humanae pictura multa, quae mediocri attentione facile possunt intelligi, sol et lumen enim rationis lucem internam, lunam et stellas sensus externos, nubes post pluuiam catarrhales affectus subinde apud senes redeuntes, custodes domus artus, brachia et crura, molentes in minuto numero dentes senibus paucissimos, fores in platea clausas oris impotentiam, obsurdescentes filias carminis aures difficiliores, amygdali florem canitiem significare, aperta fere similitudinis ratio comprobat. Sunt vero et alia in hac pictura, quae interpretum, praecipue eorum, qui ex arte anatomica lucem conciliare conantes, medicam physicamque peritiam attulerunt ingenia exercent, cum dubii haereant, quam ratione hoc aenigma feliciter soluant. In quo negotium sibi facessiuerunt praeter interpretes ad h. l. peculiaribus dissertationibus ex theologis eruditissimus WITSIVS * et SAL. HOTTINGERVS**, ex medicis vero celeberrimus WEDELIVS †, et doctissimus vir, OTTO PHILIPPVS PRAVNIVS, Poliater olim Campidonensis, ex cuius dissertatione eleganti msc. qua *physico-anatomica analysis cap. XII. Ecclesiastis sistitur, viuaque senii mortisque imago delineatur, et inuentis nouis anatomicis illustratur*, potiora excerpsit et suis additis exposuit celeberrimus I. IAC. SCHEVCHZERVS ††. Quorum cogitata et diuersas vias, quas ad accendendam obscuro aenigmati lucem, iniuerunt referre, a scopo nostro nimis alienum est. Illud vero omnino monendum e re nostra est, viros doctissimos, qui non exiguam ingenii et eruditionis praestantiam in hoc argumento demonstrant, recentiora inuenta anatomica, quae canae antiquitati ignota, nostris demum temporibus detecta esse, non negant, Salomoni solo allegoriae beneficio fretos tribuere, et ad nostrae ita aetatis ideam vetustissima illa tempora exigere, vnico hoc praeiudicio ductos: nota fuisse Salomoni omnia naturae arcana, et inuenta etiam recentiora, etsi difficultates ipsi sentiant saepe insuperabiles. Inde per vittam auream, siue aureum liquorem, mox cere-

*) Misc. SS. T. II. ex. 6. p. 164 seqq.

**) In Biographia physico-sacra Tig. 1706.

†) Diss. medico-philos. dec. 3. ex. 3.

††) In Phys. S. T. II. p. 1046.

cerebrum, mox veſiculam biliariam, in ictero colore aureo per totum corpus bilem diffundentem; mox vitalem liquorem ſanguineam maſſam, vinculis ſuis a corpore ſe ſenſim ſoluentem: per hydriam ad fontem fractam mox hepatem, mox atrophiam ex lymphae defectu oriundam, mox ventriculum ſuo tono deſtitutum, mox cor ex ciſterna chyli ſanguinem hauriens; per rotam puteo impoſitam circulationem ſanguinis, vel renes quoque, ductus vrinarios et veſicam; per funiculum argenteum, ductum thoracicum chyliferum ab inuentore Pecquetianum dictum, intelligunt. Erudite quidem et ſpecioſe, ſed vt verum dicamus, ſine ratione admodum probabili. Vnde enim euincemus, Salomoni regi iſta anatomica inuenta ita fuiſſe nota, vt tam appoſite ad recentiſſimarum obſeruationum mentem alluderet? Senſit hanc difficultatem experientiſſimus PRAVNIVS, eamque tollere hunc in modum conatus eſt: Regem ſapientiſſimum coelitus omnem rerum naturam edoctum potuiſſe per ſacrificia quotidie de magno numero mactari ſolita ſibi comparare oeconomiae animalis notitiam, et Leuitas ipſos, dum celeri manu operationes ſuas, alter pontifici ſanguinem altari aſpergendum afferendo, alter exercitata manu abdomen ſecando abſoluebant, dictarum partium vſum et ſtructuram detegere, certe deglubendo toties ab inteſtinis et reticulo adipem, motum illorum periſtalticum cordis, immo et curſum chyli ad receptaculum, et per ductum ipſum thoracicum obſeruare. Quae adducta ratio, an nodum ſoluat, expendant, qui cogitare non recuſant: phyſicam Salomonis cognitionem coelitus natam, ex male intellecto loco chronici ſacri ortam, nullum habere fundamentum; ad ſacrificia a ſacerdotibus et Leuitis peragenda regem non admiſſum, tamque operoſam et feſtinam in tot pecudibus mactandis, loco incommodo et alieno, ſacerdotum manum fuiſſe, vt de curioſa partium internarum ſtructura detegenda, quae tot virorum oculatiſſimorum iterata tentamina toties fruſtrata eſt, donec eam ſucceſſiua diligentia et patientia detegerent, curioſi eſſe nequiuerint: Nec probabile eſſe, eiusmodi inuenta tot ſeculorum vſu a ſacerdotibus corroborata ita potuiſſe excidere hominum memoriae, vt nullum eorum veſtigium hodie ſuperſit. Senſit difficultates has acutiſſimus SCHEVCHZERVS, iisque victus prudentiſſime pronuntiauit: Nolle ſe contentionis ſerram reciprocare cum illis, qui praetendunt, Salomonem non adeo peritum fuiſſe anatomicum, cui cognitae fuerint partes maxime reconditae ſeculo elapſo in lucem protractae: comparaſſe in genere corpus hominis viuens et agonizans cum puteo, qui tamdiu ſit vſui, quamdiu rota integra eſt et mobilis, hydria non rimoſa, funes fortes, machinae omnes ad hanc ſtructuram pertinentes partes bene coordinatae, ſuis functionibus peragendis aptae, ſed inutilis rota confracta, cado hiulco, fune diſrupto. Quae egregie et ex vero dicta eſſe, inde confirmamur, quia in allegoriis explicandis omnes circumſtantiae nimis premendae non ſunt, ſed ad ſcopum tantum metaphorae reſpiciendum eſt: qui cum eſſet Salomoni, ſenii incommoda et morbos deſcribere, ſufficiebat ſapientiſſimo regi partium viſibi-

 lium,

lium, ſaltem notiſſimarum machinae humanae defectus allegorico ſermonis genere denotare, reſpectu non habito ad internam et reconditam illam humani corporis diſpoſitionem, quae nudius tertius demum cultri anatomici beneficio detecta eſt. Id quod ſine anatomicorum myſteriorum cognitione fieri potuit. Quae vt prolixius explicare nobile exemplum philoſophiae Salomoni fruſtra aſſertae afferendum poſtulauit; ita quam cautos nos eſſe oporteat, ne noſtri temporis eruditionem vetuſtiſſimo aeuo tribuamus, luculenter docent.

Philoſophia Danielis.

§. XIII. Poſt Salomonem inter ſapientes Iſraëlis, qui philoſophis accenſeri ſolent, numeratur Daniel, quem liber eius nomine inſignitus refert [n], inter eos fuiſſe, quos rex Babylonis iuſſit magiſtrum palatii ex ſanguine regio ortos ſibi eligere pueros omni vitio carentes, et formoſos, et intelligentes in omni ſapientia, et peritos ſcientiarum et tenentes artium principia, quique facultatem haberent in palatio regio miniſtrandi, docti linguam Chaldaeorum. Cum enim quatuor electi eſſent, inter quos Daniel principatum duxit, contulit eis Deus facultatem cognoſcendi, et intelligentiam in omni literatura, et ſapientiam: Danieli praeterea vim exponendi viſum et ſomnia: ſic vt non inuenirentur inter omnes eis pares, et reperiret eos rex decuplo excellentiores omnibus magis et ſophis, qui fuerunt in toto eius regno. Ex hoc ſacrae hiſtoriae teſtimonio, magnam quatuor viris iſtis et imprimis Danieli fuiſſe eruditionem, et inſtitutos non tantum fuiſſe, ſed et profeciſſe egregie in omni diſciplinarum Chaldaicarum ſtudio recte conficitur. Quoniam vero Chaldaeorum eruditionem, ad noſtrorum temporum modulum exigunt, profeſſorem philoſophiae, omnibus naturae artisque myſteriis ad miraculum excultum ex Daniele exſculpunt viri docti [o] et vetus illud de ſapientia Hebraeorum praeiudicium etiam in magni huius viri hiſtoriam intrudunt. Vt vero et in huius ſapientis hiſtoria inoffenſo pede incedamus, ea, quae nobis ſacer codex de eo narrat, probe tenenda, et ad eius temporis rationes exigenda ſunt. Hoc vero certiſſimo duce facem praeferente, certum eſt, Danielem inter illos ſanctos viros fuiſſe, qui peculiari immediatae reuelationis beneficio magnum ſapientiae coeleſtis habitum et futurorum quoque cognitionem acceperunt: quo nomine inter prophetas omnino referendus eſt, etſi liber eius, hiſtoriae magis quam vaticinii formam referens inter hagiographa a veteribus Iudaeis relatus ſit; qui dum ideo Danielem ex numero ſacrorum vatum excludunt, more ſuo pueriliter nugantur [p]. Porro, prudentia politica

n) C. I, 4. 17. 18. 19.

o) HORNIVS Hiſt. phil. L. V. c. 20. q. 264 ſeq. qui ſcholas ab eo inſtitutas philoſophiae docendae cauſſa aſſerit.

p) Vid. WITSIVS de prophetis L. I. c. 19. §. 18 ſeq. T. I. Miſc. SS. p. 248. HVETIVS Demonſtr. Eu. Prop. IV. p. m. 278 ſeqq. H. PRIDEAVX Hiſt. V. T. et Iud. T. I. L. III. p. 164. et quos nominat GEIERVS proleg. ad Com. in Daniel. Ipſe vero Saluator prophetam nominat Matth. XXIV, 15. et IOSEPHVS Antiqu. Iud. L. X. c. 12. vnde patet, eo tempore de hac re non eſſe dubitatum.

litica in magno Babylonii regis regno non habuiffe parem, et ob hanc cauffam regio confilio praefectum fuiffe, quod ita confiliis inftruxit, et per longum temporis fpatium rexit, vt maxima inde nominis eius inter Chaldaeos atque Medos effet exiftimatio, magnaque ille apud reges Darium atque Cyrum gratia efflorefceret. Addendum et hoc, Danielem prudentia et intelligentia inanes Chaldaeorum magorum et arufpicum artes fuperaffe: Cum enim diuina virtute interpretandi fomnia et reuelandi futura polleret, quam nugatores Chaldaei et aftrologi affectabant quidem et iactabant, neque tamen poffidebant, mirum non eft, reges ipfos de infinitis parafangis fuperante doctrinam Chaldaeorum eruditione Danielis fuiffe conuictos. Nec dubium eft, cum ad difciplinam regni attemperaretur ingenium eius a magiftro palatii, legiffe et intellexiffe libros Chaldaeorum et magorum, omnemque eruditionis Chaldaicae literaturam tenuiffe. Nihil enim horum eft, quod non facris paginis et circumftantiis Danielis ex affe conueniat [q]. Nec magnopere repugnabimus, architectonices peritum fuiffe Danielem, eo fcilicet gradu, quo tum temporis effloruit; neque enim hoc ab eius charactere et officio quod geffit, magnopere abhorret, etfi IOSEPHO [r], in his, quae gentis fuae gloriam augent, nimis fufpecto, non facile fides adhibenda, qui narrat, egregium atque nobile palatium Danielem in arce Sufan (vel quod editi codices referunt, Ecbatanae Medorum,) extruiffe. Referendus itaque Daniel inter diuinos vates, inter confiliarios prudentia ad miraculum inftructos, inter eruditos orientis principes: nihil hoc omne ad philofophiam viri maximi exfculpendam facit, quae ex his omnibus non poteft probari, nifi fruftra fupponas, eruditionem illius temporis noftro aeuo fuiffe fimilem. Longe aliam enim fapientiae Chaldaicae tum fuiffe faciem, fuo loco videbimus. Nec fi eam quoque vere philofophicam fupponeremus, tribui ea poffet Danieli, quoniam ad regias difciplinas, minifterio regis inferuituras manifefte eius inftitutio reftringitur; et ob eam cauffam rex ipfe Danielem et focios examinauiffe traditur [s]: cetera vero refpiciunt ad fupernaturalem vaticinandi et fomniorum interpretandorum fcientiam, qua longiffime hariolos et aftrologos Daniel fuperauit. Quae fi probe teneamus, facile iudicabimus, quam incerto fundamento et inani nitantur, qui ita de Danielis eruditione differunt, vt noftri aeui encyclopaediam ei tribuant: id quod LIRANVS fecit, qui fapientiam c. I. v. 4. memoratam refert ad philofophiam naturalem, fcientiam ad philofophiam rationalem, grammaticam, rhetoricam, logicam; difciplinam ad philofophiam moralem; quem HECTOR PINTVS et CORNELIVS A LAPIDE [t] fecuti funt, Ariftotelicum difciplinarum philofophicarum circulum Danieli tribuentes. Prouide magis ac probabiliter magnus GROTIVS [u], cui fapientia eft lex Mofis, fcientia monita de moribus re familiari

q) Conf. BVDDEVS Hift. phil. Ebr. §. 15. H. E. V. T. T. II. Per. II. fect. 5. p. 825 feqq.

r) l. c. PRIDEAVX l. c.

s) C. I, 17.

t) ad h. l. conf. GEIER, Comm. ad h. l.

u) ad h. l.

miliari et ciuili, disciplina artes metiendi, numerandi et historiae cognitio. Hae enim vti regiae disciplinae sunt, quae ad magnum in ciuili prudentia virum requiruntur, ita inter Chaldaeos tum temporis effloruerunt; etsi hoc quoque ex istis verbis probari nequeat, quae, recte monentibus interpretibus [w], nil nisi eruditionis omnimodam copiam indicant.

Philosophia Hebraeorum exspirans.

§. XIV. Ita Hebraeae gentis sapientes ab ipsis eius originibus ad illud vsque tempus considerauimus, quo nomen cum captiuitate Babylonica extinctum est. Duro enim seruitutis iugo pressa Hebraea natio, cum a regibus Assyriae per colonias varie dispergeretur, nunquam in pristinam formam coaluit. Vna enim Iudae tribus, cum parte Ephraimitarum ex septuaginta annorum exilio redux, reliquos, qui Israëlitico sanguine creti ex terris peregrinis ad auitas sedes redierunt, ita iunctos sibi habuit, vt vno Iudaeorum nomine tota postea natio, cuius pars olim hoc tantum nomine insignis erat, comprehenderetur. Et mutata quoque cum reditu populi ingenii morumque atque literarum facies: etsi enim non deerant viri sancti diuinoque lumine collustrati, qui diuiniores literas, genti huic concreditas propagarent, mature tamen prophetiae lumen desiit, studiumque patriae legis corruptum, et alia prorsus facies auitae sapientiae plane dissimilis introducta est. Quae vt ab antiquissimis temporibus, quibus philosophia barbarica comprehendi solet, remotiora sunt, ita melius suo loco, vbi de philosophia Iudaeorum ex instituto agetur, dicentur. Est tamen vir sapiens, ad barbaros omnino referendus, qui cum plerorumque opinione sanguini Hebraeo ortum debuerit, inter Hebraeos philosophos plerumque referri solet.

Philosophia Iobi asserta.

§. XV. Est is Iobus, cuius historia peculiari scripto consignata et in diuinis pandectis nobis conseruata est. Quemadmodum vero incertissimae sunt viri sancti origines, et subobscura tota eius historia [x], ita et libri eius natales certiori historiae luce non collustrantur. Alii enim [y] Hebraeae gentis propaginem, et ex primis Abrahami nepotibus fuisse contendunt, alii inter Arabes locum ei faciunt; aliis ante diluuii aetatem vixisse placet, alii ad Babylonicae captiuitatis tempora reiiciunt: fuerunt etiam, qui Iobum vnquam extitisse negarent [z], totumque libellum parabolam esse, ad exponenda patientiae inter aduersitates exercendae, et tentationum superandarum praecepta sapienter a quodam reuelatione diuina gaudente viro pio conscriptam assererent. Quae vt definire et lites has componere nostrum non est, ita hoc vnum certum de Iobo existimamus, incerta et obscu-

w) MALDONATVS, SANCTIVS GEIERVS ad Dan. I, 4. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 866.

x) Fatente ipso cel. FR. SPANHEMIO in idea H. E. V. T. p. 41. quo tamen nemo diligentior fuit et felicior in accendenda Iobi historiae luce, edita historia Iobi elegantissima Lugd. Bat. 1672.

y) Vid. quae affert SPANHEMIVS Hist. Iobi c. V seqq.

z) MANTVANVS de patientia L. II. c. 14. p. m. 74. Opp. ed. Antw. cel. H. VON DER HARD pec. programmate hanc opinionem asseruit.

obſcura eſſe omnia. Et haec quoque praecipue cauſa eſt, quae cautos libri ſapientiſſimi lectores inducere debuiſſet, vt, ignari rerum Iobi, in exponendis iis a coniecturis abſtinerent, et ea tantum traderent, quae literis conſignata tempus nobis non inuidit. In alia vero omnia abeunt viri docti, et praecipue Iobum inter philoſophos barbaros primi nominis reponunt. Varias vero huius aſſerti rationes afferri videas. Qui enim generali ratione virum ſanctum philoſophorum choris immiſcent, hoc potiſſimum argumento vtuntur, quod is inter Arabes principem locum fuerit tuitus, magnumque nomen adeptus ſit[a]. Supponunt enim viri docti, qui ea aſſerunt, inter vetuſtiſſimos Arabas viguiſſe eximiam philoſophiae culturam. Alii ad hiſtoriam de eo conſcriptam prouocant, in qua ſpecimina non tantum philoſophiae deprehendunt plurima, ſed et teſtimonia haud vulgaria: putant enim, ei non tantum ſapientiam philoſophicam tribui, ſed ſcholas quoque philoſophicas, quas primus aperuerit[b]. Inde encomia ei tributa, inſignis philoſophiae doctoris, cui neque antiquior, neque doctior, neque ſublimior ex tota antiquitate opponi poteſt[c]: philoſophi profundi ac acuti, et quae aliae laudes ſunt, quibus mactatus fuit. Inde dictum ſcriptumque de philoſophia Iobi; inde commentariis eius lux accenſa philoſophica[d]. Aequum itaque eſt, vt rationes quoque audiamus, quibus Iobum inter philoſophos referendum eſſe ſtatuunt viri eruditi. Hic vero dialectica primas tenet. Eius enim ita peritum Iobum fuiſſe contendunt, vt non tantum artificiali diſputandi methodo cognatos erudiuerit; ſed cum his poſtea quoque in arenam deſcendentibus feliciſſimis et doctiſſimis congreſſibus conflixerit; cumque perpetuis paralogiſmis luſerint, eos egregie conuicerit. Amicos fuiſſe opponentes, ipſum autem reſpondentem. Quod diſputandi genus Iobum reperiſſe, Ambrosio[e] iam placuit, immo, Hieronymo[f] iudice, omnes leges dialecticae Iobus propoſitione, aſſumtione, concluſione determinat, quin et rationem ſoluendi vitioſa argumenta oſtendit. Quae opinio tanta eſt, tamque certa apud Cassiodorvm, vt hanc potiſſimum dialecticae artis originem magna fiducia profanis contemtoribus opponat. Ait enim[g]: *Vbi ſunt, qui dicunt artem dialecticam a ſcripturis ſanctiſſimis initium non cepiſſe? ſingula in Iobo plena ſunt aenigmatibus, propoſitionibus, et quaeſtionibus ſacris.* Hos ex recentioribus plurimi ſecuti ſunt, inter quos Raph. Volaterranvs[h] quatuor diſputandi genera in Iobi libro detexiſſe ſibi viſus

a) Spanhemivs l. c. c. IV. §. 16. p. 124. Illuſtris Lvdewigivs diſſ. de phil. rat. inter Arabes et Turcas §. V. p. 14.

b) Hornivs Hiſt. philoſ. L. V. c. 9. p. 284 ſeq.

c) Ibid. Th. Galevs Phil. gen. L. 1. c. I. §. 9. p. 23.

d) B. Maivs diſſ. de philoſ. Iobi diſp. Sel. T. I. n. 9. conf. Serpilii perſonalia Iobi P. VII. Perſ. Scr. biblic. p. 381 ſeqq.

e) de officiis L. I. c. 12.

f) ad Paulin.

g) Diuin. Lect. c. VI. p. m. 452.

h) Anthropolog. L. X. p. 370.

viſus eſt dialecticum, quod ex probabilibus procedit, ſophiſticum ex apparentibus; tentatiuum, multis quaeſtionibus et interrogationibus conſtans, et demonſtratiuum, quod veritatem, quaeſtionem definiendo, demonſtrat. Alios[i], ne nimii ſimus, tacemus. Nec dialecticum ſolum, verum etiam phyſicum conſummatum fuiſſe, libri Iobi, ſi veros eruditiſſimos audis, teſtatur argumentum. Quod magni VERVLAMII verbis[k] potiſſimum enarrare placet, quia is non tantum omnia concinne breuiterque complexus eſt, ſed et magna merito viri de philoſophia naturali immortaliter meriti eſt auctoritas. Ita vero: *Si quis eximium illum Iobi librum diligenter euoluerit, plenum eum et tanquam grauidum naturalis philoſophiae myſteriis deprehendet. Exempli gratia, circa coſmographiam et rotunditatem terrae, illo loco: qui extendit aquilonem ſuperuacuum, et appendit terram ſuper nihilum. Vbi penſilis terra, polus arcticus, et coeli conuexitas in extimis, haud obſcure inſinuantur. Rurſus circa aſtronomiam et aſteriſmos, illis verbis: Spiritus eius ornauit coelos, et obſtetricante manu eius eductus eſt coluber tortuoſus. Et alio loco: nunquid coniungere valebis micantes ſtellas pleiadas, aut gyrum arcturi poteris diſſipare? vbi immota configuratio ſtellarum fixarum paribus interuallis ſemper inter ſe diſtantium, elegantiſſime deſcribitur. Idem alio loco, qui facit arcturum, et oriona, et hyadas, et interiora auſtri. Vbi iterum innuit depreſſionem antarctici poli, eamque deſignat nomine interiorum auſtri, quia auſtrales ſtellae noſtro hemiſphaerio non cernuntur. Circa generationem animalium: Annon ſicut lac mulſiſti me, et ſicut caſeum coagulaſti me. Circa rem metallicam, habet argentum venarum ſuarum principia, et auro locus eſt, in quo conflatur: ferrum de terra tollitur, et lapis ſolutus calore in aes vertitur.* Hactenus Verulamius. Poteramus haec inſigniter augere, et loca plurima libri Iobiani indicare, in quibus luculenta phyſicarum rerum cognitionis veſtigia ſibi deprehendiſſe videntur naturae ſcrutatores diligentes: ſed inſtituti ratio obſtat; dabit tamen qui haec accuratius noſſe, et elegantiſſima rerum naturalium eruditione illuſtrata legere cupit, diligentiſſimus naturae interpres IO. IACOBVS SCHEVCHZERVS multa egregia. Ille enim peculiari libro vernacula edito, *Iobi phyſicam ſacram*[l] ita enarrauit, et quae ad hanc philoſophiae partem in iſto libro reſpicere ſibi videbantur, adductis recentiſſimis εὑρήμασιν copioſe atque docte expoſuit, vt probaret Iobi librum recte nuncupari ſcholam phyſicam, immo theologiae naturalis compendium. Quae poſtea omnia fere ſplendidiſſimo *phyſicae ſacrae* operi[m] inſeruit, et elegantiſſimis ſchematibus aeri inciſis illuſtrauit. Phyſicae ſcientiae quoque aliqui chiromantiam adiiciunt, eiusque patronum Iobum fuiſſe contendunt[n]. Tandem ſcepticae phi-

i) Vid. HORNIVS l. c. p. 284. STANLEIVS Hiſt. phil. orient. L. III. c. 2. p. 1171. ed. Olearii.

k) de Augm. ſcient. L. I. p. m. 59. T. I. opp.

l) Hiobs Natur-Lehre Tigur. 1721.

m) T. II. p. 656 ſeqq.

n) Vid. HORNIVS l. c. p. 285.

philoſophandi rationis quoque Iobum eſſe aſſeclam omnium antiquiſſimum nonnullis viſum eſt [o], quippe qui vexatiſſimum problema: an et quare Deus viris bonis aliquid mali euenire patiatur, diſputatione publica diſcuſſerit: nec poſſe dici aliquid magis ſcepticum, quam cum ait [p]: *Sapientiam et ſcientiam non reperiri in terra viuentium, eamque occultam eſſe ab oculis viuentium etc.*

§. XVI. Etſi vero omnia haec ſatis ſpecioſe dicuntur, et ornantur quoque haud proletaria eruditionis ſpecie, aſſenſum quoque ſcriptorum nobiliſſimorum nacta ſunt: attamen, ſi ad regulas illas criticas, quibus prouidum cautumque hiſtoriae philoſophicae cultorem ſupra muniuimus, attendatur, comparata ſunt, vt aſſenſum iis dare, Iobumque philoſophorum vetuſtiſſimorum numero addere, immo principem facere, a nobis impetrare non queamus. Quae vt veritatis hiſtoricae ſtudioſo, et antiquitatis praeiudicium eiuranti probemus, praemonendum eſt: incertum eſſe, an Iobus ipſe hunc librum conſcripſerit, nec ne? nolumus quidem hic referre argumenta, quibus viri acuti [q] demonſtrare ſatagunt, ſerius multo, quam ipſe Iobus vixit, librum hunc exaratum eſſe, et conſcriptum ab aliquo, qui commentarios aliquos a Iobi amicis editos ad manus habuit: quem tamen virum θεόπνευστον fuiſſe nemo dubitat, qui ſacrum canonem admittit; ſiue is Moſes, ſiue Salomo ſiue alius fuit, quorum prius HVETIVS [r], poſterius HARDVINVS [s] defendit, incertum et improbabile vtrumque eſt: illud tamen notari et expendi meretur, eſſe locutiones aliquas et circumſtantias quoque, quae recentius tempus ſapiunt, quam quod viri docti Iobo conſtituunt: inter quas nomina quoque iſta, quae ſtellarum configurationibus imponuntur, non inepte retuleris. Haec ſi iungantur incertitudini et obſcuritati, quae in tota hiſtoria Iobi explicanda ſe exhibet, mirandum eſt, viros nec obeſae naris, nec antiquiſſimorum temporum ignaros tam confidenter potuiſſe de philoſophia Iobi definire, et recentiorum temporum inuenta, viro diuino ſine haeſitantia adſcribere, leuiſſimis quibusdam probabilitatis veſtigiis ductos, et illis locis perſuaſos, in quibus libri ſcriptor, veteri hiſtoria, quam quidem negari non poſſe putamus, ad conſignandum diuino ductu librum optimum, vſus, ſe ad temporis ſui eruditionem attemperauit. Et hinc potiſſimam rationem deſumendam eſſe cenſemus, cur ad aſtronomica quaedam atque phyſica auctor digitum intendat, quae iſta aetate, qua Iobus vixiſſe his viris doctis, ex quorum ὑποθέσει iam diſputamus, videtur, iſta quidem ratione modoque incognita fuere [t]. Deinde quam obſcurus difficilisque liber ſit, quasque tenebras Arabicae linguae veſtigia, et dictio poëtica in hoc libro paſſim obuia interpretibus obiiciant, ſacrarum

Iobi philoſophia negata.

N 2 lin-

o) Ven. I. FR. REIMMANNVS Obſ. Hal. Lat. T. VIII. obſ. XIII. §. 3. p. 332.
p) C. XXVIII, 12. 13.
q) WITSIVS Miſcell. S. L. I. c. 16. §. 28. pag. 176. SPANHEMIVS l. c. c. 16. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. §. 10.
r) Demonſtr. Euang. Prop. IV. p. m. 226.
s) In Chronolog. V. T. p. 533. conf. SERPILIVS l. c. c. 1. et c. 7.
t) Conf. Acta philoſ. Vol. II. p. 54.

linguarum peritis abunde notum eſt; vnde, quando viri docti recentioris philoſophiae placita in eo inuenire contendunt, prius attendendum illis eſt, ea, quae ibi ſe videre credunt, reuera ita indicata eſſe, vt dubium nullum ſit, non aliud intendiſſe et ſignificauiſſe ſcriptorem ſacrum *. Immo et hoc praemonendum, ſcopum viri θεοπνεύστου, quisquis etiam librum conſcripſit, minime fuiſſe, vt philoſophiae vel rationalis vel naturalis myſteria panderet, ſed vt nobiliſſimo argumento, difficillimum problema, cur et quomodo bonis viris mala accidant, illuſtraret, et vias diuinae ſapientiae in tentandis, purgandis et erigendis piorum animis exponeret x. Cui fini conſequendo cum argumenta a natura petita adhibenda eſſent, quid quaeſo opus erat ſcriptori ſacro ad arcana iſta naturae obſcuriſſima reſpicere, vel philoſophiae quoque rationalis ſpecimina dialogiſtica metho lo tradere? His praemiſſis ad ea quae pro philoſophia Iobi aſſerenda viri eruditi afferunt, facile reſponderi poteſt. Quod enim a loco, vbi habitauit Iobus, deſumitur argumentum, ficulneum prorſus eſt. Nam non incertiſſimum tantum eſt, an Vz illa, qua habitauit Iobus, Arabiae regio ſit? ſed et ipſorum Arabum teſtimonio y conſtat, gentem hanc ante Islamiſmum, Muhamedisque tempora ſeuerioribus diſciplinis caruiſſe, vt ſuo loco ex inſtituto demonſtrabitur: committuntque circulum qui Arabicae philoſophiae antiquitatem Iobi exemplo incruſtant, et ex illa tamen Iobi philoſophiam probant. Quando vero Eliphaſi Themanitae ad Iobum allocutio: erudiuiſti multos z, ita explicatur, vt philoſophicas ſcholas Iobus habuiſſe dicatur, meram id ſapit ἀθλείαν τῆς ὑποθέσεως; fruſtra enim id, de quo quaeritur, ſupponitur, edoctum fuiſſe philoſophiam Iobum, immo ipſo textu refragante, qui longe aliam erudiendi methodum fuiſſe ſanctiſſimo viro aſſerit; additur enim: *confirmaſti manus remiſſas*, *labentem erexerunt tui ſermones*, *et genua procumbentia roborauiſti:* quibus verbis ſollicita viri diuini diligentia in conſolandis erigendisque tentatis et afflictis exponitur. Nec certiora ſunt aut firmiora, quae pro dialectica Iobi afferuntur; quae enim, quaeſo conſequentiae vis et demonſtratio: dialogi afferuntur in libro Iobi, argumentantur collocutores, obiiciunt, reſpondent, refutant, demonſtrant, ergo artis dialecticae non tantum regulas didicerunt, ſed eius antiquiſſimi quoque doctores fuerunt. Quae concludendi ratio ſi admittenda eſt, omnes omnino ſcriptores inter philoſophos rationales numerandi ſunt, qui vnquam de rebus quas tractandas ſuſceperunt, in ſcriptis ſuis ratiocinati ſunt: immo eo vsque augendus logicorum philoſophorum numerus, vt quicunque rationis naturalibus principiis et ingenii ἐφυΐας ſubſidiis

*) Haec laudatiſſimi SCHEVCHZERI phyſicam ſacram percurrenti multis exemplis plana fient, ille enim varias nominum interpretationes afferre non neglexit.

x) Vnde et generale contra philoſophiam Iobi argumentum necti poteſt, habuiſſe Iobum quae ſciuit ex diuina reuelatione, et ita numero philoſophorum eſſe eximendum.

y) ABVLPHARAIVS Hiſtor. Dyn. IX. p. 161.

z) Cap. IV, 3.

ſidiis inſtructus bene et conſequenti modo ratiocinari poteſt, dialecticus dicendus ſit, etſi regulas logicas nunquam didicerit. Scilicet confundunt viri docti rationis vſum et exercitium naturale cum artificiali philoſophiae rationalis cultura, et ab iſta ad hanc perperam concludunt. Id quod veteribus eccleſiae doctoribus facile condonari poteſt, quos inadaequatos immo falſos de philoſophia conceptus habuiſſe, et propter cauſſam ſuam, quam tuebantur, omnes philoſophiae origines ad viros ſanctos eccleſiae patriarchalis rapuiſſe, ſuo loco demonſtrabitur: in recentioribus vero, ab hoc praeiudicio liberis ferri vix poteſt. Et eadem quoque de naturali ſcientia Iobi dici poſſunt. Non negamus vulgarem aliquam aſtronomiae, immo etiam rerum naturae cognitionem, in iſto libro deprehendi: verum plus vident viri doctiſſimi, quam alii iſto praeiudicio, eſſe librum Iobi perfectiſſimam phyſicam ſacram, non occupati videre poſſunt. Nam quae ipſis auctoris verbis indicantur, ita comparata ſunt, vt ab iis, qui leuiter ad res coeli et terrae attendunt, ſine ſpeculatione phyſica vel aſtronomica, facile cognoſci queant; qualia illa eſſe, quae Verulamius affert, nemo non videt. Nec melius huius rei atque apertius ſignum, quam diſſenſus interpretum in explicandis iis locis, quibus recentiſſima phyſices inuenta comprehendi ſomniant. Id quod ipſe doctiſſimus SCHEVCHZERVS candide fatetur [a]; *non eſſe mirum, hic vt alibi diſſentire in interpretanda phyſica Iobi ſacra commentatores, eſſe enim ſtilum pientiſſimi viri laconicum ſimul et meteoricum*: cuius ipſe hoc loco luculentum exemplum exhibet. Vnde miramur, virum acutum eo tamen prolapſum, vt quaecunque recentiorum placita verbis Iobi accommodari quocunque modo poſſe cerneret [b], ibi magnum philoſophum inueniret: Quam incertam interpretandi rationem haud ſemel ipſe prodidit, quando ſuam interpretationem ita orditur: *intelligi per hoc poteſt; videtur Iobus oſtenſurus; haec ex communi interpretatione ſignificant*, et quae his ſunt ſimilia; et tamen in egregio hoc phyſicae Iobi ſacrae commentario ita Iobum differentem de natura introduci videas, ac ſi in Galilaei, Carteſii, Newtoni, et maximorum aliorum noſtrae aetatis naturae interpretum ſcholis edoctus fuiſſet. Quae interpretandi ratio, etſi ad meditandam DEI magnificentiam illuſtratis naturae operibus ex detectis eius recentiſſima aetate myſteriis, plurimum valet, ad mentem tamen ſcriptoris aſſequendam parum efficit, et manifeſto laborat vitio illatae textui ſacro lucis, et adſcriptae ſententiae, quam interpres habuit. Cuius qui luculentum exemplum cupit, et quam incerta ſit ratio, noſtrae aetatis lumina textui Iobiano inferendi, legat modo, lector praeiudicio non praepeditus, quae pro generationis humanae modo *c. X. 8-12.* deſcripto exponendo ex recentiſſimorum anatomicorum obſeruationibus, doctiſſime quidem et eleganter, ſed, ſi quid iudicamus, praeter rem afferuntur [c]. Quae vero de chiromantia Iobi cognita

a) Phyſicae S. T. II. p. 673.

b) Fatetur ipſe l. c. p. 811. ſubſiſtendum eſſe vel in traditionibus vel eruditis eruditorum interpretum coniecturis.

c) SCHEVCHZERVS Phyſicae S. Tom. II. p. 680 ſeq.

gnita dicuntur, vti male intellectis verbis facri fcriptoris nituntur, ita leuiffima funt, et leuiffimae artis, philofophiae nomine indignae amatoribus relinquenda. Nec quae pro fcepticifmo Iobi afferuntur, valida funt, immo ex ipfa forte clariffimi auctoris mente, non de tali fcepticifmo, qui in philofophia confiderari folet, intelligenda. Loquitur enim fcriptor θεόπνευστος de fapientiae origine a folo Deo oriunda et in folo Deo habitante, adeoque de fcientia diuina, quam Iobus demonftrat in terris non poffe detegi fatis atque peruestigari: Vnde capitis vigefimi octaui initio, fapientiae humanae in detegendis terrenis induftriam exponit, ei vero verficulo duodecimo arcanam Dei in regenda et conferuanda ecclefia fua et probanda ea fub afflictione fapientiam ad retundendam oblocutionem amicorum fuorum opponit [d]. Quae omnia ad fcepticifmum Iobi demonftrandum nihil faciunt. His prolixius immorari neceffe fuit, quoniam non fpeciofum magis argumentum habent philofophiae patriarchalis architecti, quam quod a Iobi philofophia defumunt, quam vero fundamento deftitutam effe fatis luculenter, nifi fallimur, demonftratum eft.

d) Conf. I. G. PASCH de variis modis trad. moralia p. 704.
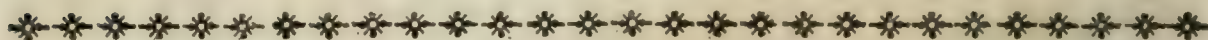
CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA CHALDAEORVM.

§. I.

Philofophia Chaldaeorum antiquiffima.

Poft Hebraeos, quorum philofophiam, fiue fapientiam potius, attento hactenus perluftrauimus oculo, inter orientis nationes, Chaldaeorum gens omnium occurrit antiquiffima, apud quam eruditionis illud genus floruit, quod philofophiae nomen, fi fignificatio nimis non premitur, fibi arrogauit. Etfi enim Aegyptii cum Chaldaeis de antiquitate certabant [a], et Chaldaeam coloniam effe Aegyptiacam contendebant, hincque fe parentes quoque et magiftros effe omnis eruditionis, cuius fama Chaldaei emicabant, iactabant, veterum tamen teftimoniis [b] et originibus, quoque antiquiffimarum gentium confentientibus, regnum Babylonicum, cuius pars Chaldaea fuit, ante Aegypti monarchiam effloruit, et eruditionis aliquid a Chaldaeis ad Aegyptios tranfiit, certe vtraque gens in ea excolenda, propriis magi-

a) Stolida Aegyptiorum commenta et contentiones recitat POMPONIVS MELA de fitu orbis L. I. c. 9. p. m. 21. ed. Gronou. PLINIVS Hift. nat. L. V. c. 9. Ex recentioribus HEVRNIVS de philof. barb. L. II. c. 13. p. 196. VRSINVS de Zoroaftre, Mercurio, et Sanchuniatone Ex. II. fect. 2. p. 80 feqq.

b) Contrarium euincere conatus eft cel. CAMP. VITRINGA ad Ief. XLVII, 12. T. II. p. 623. fed rationes meram ὑπόθεσιν fapiunt, Babylonios fuiffe coloniam Aegyptiorum, certe Cufchitas fiue Arabas Aegypto vicinos, vnde fua hauferint. conf. PERIZON. orig. Bab. c. V. p. 5. 6.

magiſtris vſa eſt, vt ita Chaldaei Aegyptiis nihil debeant[c]. Antiquisſimam itaque ſapientiae culturam apud Chaldaeos fuiſſe, non eſt, quod dubitemus. Fabuloſa quidem ſunt, et non admittenda quae Chaldaicae ſapientiae doctores de antiquitate ſua iactarunt. Cum enim Alexander M. victo Dario, Babylone eſſet potitus, rogauit Ariſtoteles[d], expeditione Aſiatica ad promouenda philoſophiae ſtudia vſurus, Calliſthenem, qui Alexandrum ſequebatur, vt de antiquitate Chaldaicae ſapientiae certiora ipſum edoceret. Tum vero Chaldaei contendebant, ab initiis obſeruatorum ſiderum ad captam Babylona fluxiſſe annos 470000[e]. Calliſthenes vero Alexandri fauore vſus, ad Ariſtotelem obſeruationes miſit Babylone repertas, per nongentorum atque trium annorum ſupra mille decurſum factas. Quae ſi ab anno Iulianae periodi 4383. quo capta ab Alexandro vrbs Babylon eſt, retrogrediendo numerantur, in annum incidunt periodi Iulianae 2480. Neque tamen huic tempori, quod ad diluuii fere aetatem aſſurgit[f], fides ſua conſtat. Obſeruatum enim viris doctis eſt[ff], nihil eſſe in Chaldaica aſtronomia antiquius aera Nabuchodonoſoris, quae incipit demum anno 3967. periodi Iulianae, et ab hac aera Chaldaeos ſuas obſeruationes computauiſſe, qua ſi antiquiores vllas habuiſſent, vix fieri potuiſſe, vt earum non meminiſſet Ptolomaeus[g], a quo prima memorata obſeruatio incidit in annum primum Merdochai Babyloniae regis, qui eſt aerae Nabonaſſareae vigeſimus ſeptimus. Quam inuictam difficultatem non tollunt, quae ex Sothica periodo forte a Chaldaeis adhibita afferuntur: nam nec ita tempus coincidit[h]. Vnde vel obſeruationum antiquitatem a Chaldaeis praetenſam falſam vel Porphyrii, illa referentis fidem ſubleſtam eſſe oportet[i]. Nec tacendum, Epigenem[k] apud Babylonios annorum tantum 720. obſeruationes ſiderum coctilibus laterculis fuiſſe inſcriptas, docuiſſe, qui minimum vero, Beroſum et Critodemum, 480. annorum. Quare merito Chaldaei ridendi ſunt, qui tot annorum myriadas obſeruationibus ſuis tribuunt. Recteque iam olim LACTANTIVS dixit[l], *eos, aſſerentes quadraginta ſeptu-*

c) Id quod Aegyptiorum et Chaldaeorum hiſtoriam percurrenti luculenter patebit: conferendus vero DIODORVS SICVLVS L. II.

d) Refert haec PORPHYRIVS apud SIMPLICIVM Comm. in L. II. Ariſt. de coelo p. 123. ed. Par. 1544.

e) CICERO de diuinatione L. I. LACTANTIVS Inſt. diu. L. VII. c. 14.

f) Diluuio in annum P. I. 2365 poſito.

ff) MERSENNO Qq. in Gen. V, 1. p. 444. MARSHAM. Canon. chron. L. IV. ſec. XVII. p. 504. Addatur praeter chronologos STANLEIVS Hiſt. phil. or. P. I. c. I. p. 1111. Hiſt. phil.

g) L. IV. c. 6. 7.

h) Conf. CLERICVS Indic. philolog. in Hiſt. phil. orient. Stanleii voce Sothicus.

i) Poſterius placet DODWELLO Append. ad Cyprian. diſſert. §. 23. et VITRINGAE ad Ieſaiae XLVII, 12. T. II. p. 624.

k) Apud. PLINIVM L. VII. c. 56. conf. cel. LAMIVS de SS. Trinit. L. I. c. 2. p. 5. Etſi vero magnopere contendere nolimus locum PLINII eſſe corruptum in numeris, quod aſſerit cl. IAC. PERIZONIVS Orig. Babylon. c. I. p. 9. cum et DIODORVS maiorem numerum indicet; patet tamen, male cohaerere Chaldaeorum traditiones de antiquitate ſua, et quod ipſe iam vidit Diodorus, minime eſſe credibiles conf. IO. FRID. SCHROEERI Imper. Babylon. et Nini Sect. I. §. 3. p. 16 ſeqq.

l) Inſt. diu. L. VII. c. 13.

ſeptuaginta millia annorum monimentis comprehenſa ſe habere, delirare; et quia in eo ſe non poſſe argui putauerint, liberum ſibi credidiſſe, mentiri. His itaque nugis etſi fidem dare non licet[m], antiquitas tamen eruditionis Chaldaicae negari nequit. Danielis enim tempore adulta iam aetate fuiſſe, ex hiſtoria viri in Chaldaica eruditione optime inſtituti diſcitur: et ARISTOTELE antiquorum monumentorum fide edocto teſte[n], Aegyptiis antiquiores ſunt magi. Illi vero cum Moſis tempore admodum eruditionem ſuam excoluerint, Chaldaeorum eruditio ſupra Moſis aetatem euehenda eſt. Et certiora etiam de antiquitate philoſophiae Chaldaicae, qua voce vniuerſa gentis eruditio comprehendenda eſt, niſi omnem de eorum philoſophia tractationem ex hiſtoria philoſophica eiicere volumus, ſtatui forte poſſent, ſi, quae de Belo, et Zoroaſtre traduntur, dubiis non eſſent ſubiecta plurimis, vt poſt haec videbimus: vnde ſufficit obſeruaſſe, non eſſe gentem in hac noſtra hiſtoria Chaldaeis antiquiorem, etſi certas ei origines aſſignare nequeamus. Chaldaicae vero philoſophiae hiſtoriam dum pandimus, ſpecialiori ſignificatione vocem, Chaldaea, ſumimus, qua regio eſt Babylonici regni. Referente enim STRABONE[o], *ſeparatim attributa eſt in Babylonia habitatio philoſophis indigenis, qui Chaldaei vocantur: Eſt autem et quaedam tribus Chaldaeorum, et regio Babyloniae, ab illis culta vicina et Arabibus et mari, quod Perſicum appellatur.* Et haec ratio eſt, cur philoſophia Chaldaica a Perſica et Arabica diſtinguenda ſit.

Difficultates in hiſtoria phil. Chaldaicae.

§. II. Quemadmodum vero, quo antiquior eſt hiſtoria, eo obſcurior atque incertior eſſe ſolet; ita etiam cum hiſtoria philoſophiae Chaldaeorum comparatum eſt. Gens enim antiquiſſima adeo remota eſt a temporibus iſtis, quibus res humani generis in acta relata ſunt, vt vel ſola vetuſtas, monumentis, vnde hauriri debet notitia de philoſophia Chaldaeorum, longae maior, cauſam incertitudinis excitare queat apud prouidum et cum cautione in ea re verſantem animum. Nec quae porro nobis ſuperſunt monumenta, ex ipſius gentis actis hauſta ſunt, vel ab ipſis Chaldaeis profecta, ſed alienis nationibus maxime Graecis, debentur, quorum ingenium ad orientalem iſtam eruditionem non ſatis aptum fuit, et animus peſſima conſuetudine exterorum placita cum ſuis comparandi praeoccupatus, et fides in referendis exterorum rebus ſaepiſſime vacillans. Etſi enim iſta natio a Beroſo res Chaldaicas edocta dicitur, quod in ſequentibus monebitur, nec eius tamen ſcripta ſuperſunt, nec fragmenta talia, vt ex iis veritati pro-

m) Ridendus itaque ISAACVS PEYRERIVS, qui in Syſtem. Praeadamitico inſulſo hoc commento, ad incruſtandam Praeadamitarum fabulam vſus eſt, L. III. c. X. p. 173. inſulſior in eo, quod Abrahamum perfectum aſtrologum fuiſſe putat. Nec audiendus HEVRNIVS, qui Orig. phil. barb. L. I. p. 22. putat, annos lunares intelligendos, qui retrograda computatione numerati in ipſum initii mundi punctiſtitium incident.

n) apud LAERT. L. I. ſ. 8.

o) Lib. XV. p. 508. conf. CLERICVS l. c. v. Chaldaea.

propiora de disciplina Chaldaica disci queant. Accedit arcana docendi ratio, qua vsi eruditi Chaldaeorum, intra familias suas placitorum suorum mysteria seruabant, nec ad populum aliter, nisi symbolica methodo vsi, ex more totius fere orientis loquebantur. Vnde quae ad nos dimanarunt, non tam certa docentium fide et traditione, quam meris iisque saepe leuissimis multisque praeiudiciis fultis coniecturis nituntur. Inde tot contradictiones, tamque incerta de rebus et doctrina Chaldaeorum traditio, tanta obscuritas, vt in his tenebris palpandum magis, quam recte incedendum sit. Accessit vero alia eaque perniciosior pestis. Efflorescente enim circa tempora nati Saluatoris certo quodam philosophorum orientalium genere, mira ingenii prurientis et lasciuientis, vt sunt Asiae incolae, somnia protrudente, accidit, vt leuissimi simul atque audacissimi homines, quo auctoritatem sibi suisque placitis circa res diuinas maxime versantibus, conciliarent, ea pro vetustissimae sapientiae reliquiis venderent, et Chaldaeorum atque Persarum philosophiam esse magna fiducia mentirentur. Cui rei a Zoroastris, quem auctorem orientalis philosophiae apud Chaldaeos et Persas excultae, vel, si mauis, theologiae ferri in sequentibus audiemus, fama auctoritatem conciliaturi, libros excogitabant, sub huius aliorumque etiam philosophorum Chaldaicorum nomine in vulgus sparsos, et pro genuinis foetibus extrusos, quibus nugas suas incautis propinabant pro Zoroastris, Chaldaicis, Persicis antiquissimis doctrinis [p]. Id e re sua esse ratum aliud philosophorum genus, quod Aegyptum patriam habuit, et Pythagorae atque Platonis placita stultissimo consilio cum omnis generis dogmatibus conciliare studuit, dum antiquitatis canitiem, venerationem suis philosophumenis conciliaturam sectatur, istos quidem philosophos orientales spurios oppugnauit et reiecit [q], illis tamen non melius suam philosophiam Chaldaeis atque Persis supposuit; paremque in fingendo et supponendo audaciam exercuit [r]. Inde factum est, vt, cum illorum deliria, qui philosophiam orientalem iactabant, inter placita haereticorum caput efferrent; horumque nugæ qui syncretisticam istam philosophiam excolebant, successione doctrinali in cathedris Alexandrinorum et Atheniensium propagarentur, maloque euentu etiam in ecclesiam introducerentur, plena vbique Chaldaicorum et orientalium placitorum essent omnia, licet paucissima genuina fuerint, et ab ipsis antiquorum Chaldaeorum doctoribus profecta. Id quod mire turbat historiam philosophiae Chaldaicae, et, si fatendum, quod res est, eam ad liquidam certamque notitiam perducere non permittit. Nec recentiorum quoque diligentia plus lucis huic historiae philosophicae parti illatum est. Vel enim ad difficultates non attendunt, et veteribus sine examine critico fidem adhibent, vel suppositis libris et testimoniis

p) Id suo loco prolixius probabitur, conferatur interim PORPHYR. in vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabricii.

q) Vid. PLOTINVS contra Gnosticos.

r) Et hoc quoque latissime probabitur, vbi horum hominum historiam, quae maximam partem historiae philosophiae gentilis sub Monarchia Romana occupat, explicabimus.

moniis eorum, qui ex haereticis, patribus et eclecticis philoſophis Chaldaica et Zoroaſtrea crepuerunt, decepti nugas recentiores pro vetuſtiſſimis doctrinis recipiunt: vel Arabum tandem recentiorum fide vſi, qui domeſticos theſauros ex cana antiquitate ſibi ſuperſtites eſſe gloriati ſunt, ea proferunt [s], quae fallaciſſimae et nugaciſſimae nationis imposturam perſpicienti fidem extorquere nequeunt. Facile itaque, quid de OTTONE HEVRNIO [t], CHRISTIANO KORTHOLTO [u] aliisque viris doctis, qui in hoc ſtadio cucurrerunt, expectandum ſit, iudicari ex dictis poteſt. Nos itaque certam prouidamque hiſtoriam rationis philoſophandi ſecuturi, certiora non promittemus, nec admittemus quoque, quam quae teſtium fides permittit: nec coniecturas pro demonſtrationibus, qui malus quorundam mos eſt, venditabimus.

Chaldaeorum philoſophia quae fuerit?

§. III. Fidem vero ſacrorum oraculorum, quae de Chaldaeorum rebus nobis certiſſima narrant, tum veterum quoque ſcriptorum ſecuti, de Chaldaeis ſequentia diſcimus:

Religio vel potius ſuperſtitio.

I. Philoſophos Chaldaeos fuiſſe gentis quoque Babyloniae ſacerdotes, qui populum de rebus diuinis docebant, legesque ceremoniarum, fas ſacrorum, ius religionum interpretabantur [w], idemque fere praeſtabant, quod Magi apud Perſas, vnde Chaldaei et Magi plerumque coniunguntur [x], et a multis quoque confunduntur. In quo imprimis peccarunt Graeci hiſtorici, qui ad antiquiſſimorum Babyloniorum tempora non ſatis attendentes, ſtatum theologiae et philoſophiae gentis huius ſecundum ea potiſſimum tempora nobis enarrarunt, quibus ſub Perſarum imperium natio conceſſit [y]. Tum enim Chaldaeis Magi additi, vtrique tamen hominum generi ſua peculiaria munera credita ſunt. Sed de Magis ſuo loco dicendum eſt: nos hic Chaldaeos ſectantes in variis potiſſimum cultus diuini religionibus, voluntateque Deorum explicanda, eos ſedulos fuiſſe colligimus, adeoque non tam ad philoſophorum choros, quam ſacerdotum cateruam referendos eſſe iudicamus. Inde magna eorum fama atque exiſtimatio, adeo vt ſapien-

s) Hanc potiſſimum viam ingrediendam ſibi rati ſunt, viri celeberrimi et in Arabum ſcriptis verſatiſſimi, EDVARDVS POCOCKIVS et THOMAS HYDE, quos alii ex noſtratibus ſecuti ſunt.

t) Cuius libellus rarus titulo: Antiquitatum philoſophiae barbaricae prodiit Lugd. Bat. 1600. 12. multaque erudite cumulat, ſed ſine iudicio, ſine ordine, ſine perſpicuitate.

u) Cuius tr. de origine, progreſſu et antiquitate philoſophiae barbaricae lucem vidit Ienae 1660. 4. Heurnianis lucubrationibus non melior. conf. GVNDLING Hiſt. phil. mor. c. I. §. 8. p. 15. Act. phil. Vol. II. p. 175.

w) Diſerte hoc teſtatur DIODORVS SICVLVS L. II. p. 81. ἱερέας Βαβυλώνιοι καλοῦσι Χαλδαίους. additque, eum locum in Republica ſua obtinuiſſe, quem in Aegypto ſacerdotes.

x) SOTION apud LAERT. L. V. ſ. 6. APVLEIVS in Apolog. p. m. 204. ed. Scriuer. PLATO in Alcibiad. I.

y) Eleganter hoc obſeruauerunt, eruditiſſimi viri ADAM TRIBBECHOVIVS de philoſoph. morali inter barbaros c. IV. p. 33. et ISAAC DE BEAVSOBRE Hiſt. de manicheiſme L. I. ch. 4. T. I. p. 317. Chaldaei enim imagines diuinas colebant, Magi nullas habebant. Conſtituta tamen ſub Perſarum imperio Monarchia, iuncti Chaldaei magis, vnde veteres Chaldaei a iunioribus diſtinguendi ſunt.

pientiſſimi circa religionem cultumque Deorum inter omnes gentes haberentur. Id quod probat oraculum vetus a IVSTINO [z] et EVSEBIO [a] relatum, his verbis:

> *Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι*
> *Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.*
> *Soli Chaldaei ſapientiam ſortiti ſunt, et Hebraei,*
> *Pure colentes Deum regem per ſe genitum.*

Quod ſi vero ipſa Chaldaeorum religio conſideretur, vaniſſimis ſuperſtitionibus corrupta, et abominanda idololatria plena apparebit. Id nos ſacrae literae docent [b], quae Abrahamum ideo ex Chaldaea euocatum referunt, quem ante hanc vocationem ſuperſtitionibus patriis corruptum, et diuina demum vocatione his ſordibus ereptum nonnulli [c] contendunt. Illud certum eſt, Chaldaeorum religionem, Arabum ſuperſtitionibus maxime affinem fuiſſe [d] ſiue Arabum colonia fuerint, quod quibusdam placet [e], ſiue inde ſua petierunt, hosque opinionum de rebus diuinis auctores habuerint: Arabum vero vetuſtiſſimorum, de diuinis ſententias ſuperſtitione et idololatria omnes fere nationes ſuperaſſe, ſuo loco probabitur. Ex his vero facile colligi poteſt, quae eruditionis, vel ſi mauis, ſapientiae ratio apud hos homines fuerit. Antiquiſſima enim gentium vetuſtiſſimarum hiſtoria edocemur, ſacerdotes, pontifices, cultusque diuini miniſtros, apud Aſſyrios, Perſas, Aegyptios, Arabes, Aethiopas, immo apud Gallos quoque, Britannos, Germanos atque Scythas, nec non apud Hetruſcos fuiſſe homines callidiſſimos, qui religione ad nutum imperantis vtebantur, ad ducendam plebem, quo ille vellet; eos itaque publicae deceptionis et impoſturarum ſacrarum auctores merito nominaueris [f]. Nec putamus haec adeo ignorata eſſe lectori, vt operoſe ex omnium gentium hiſtoria res notiſſima probari opus habeat. Nos inſtituti memores de Chaldaeis haec recte dici, inde probamus, quod DIODORO SICVLO referente [g], diuinatione futura praedicere, ac auguriis ſacris, et incantationibus mala auertere ab hominibus et bona afferre, auguria inſuper ſomniaque et prodigia interpretari conſueuerint. Cuius exempla paſſim in hiſtoria ſacra et profana occurrunt. Refert enim hiſtoria DANIELIS [h],

O 2 rege

z) In Par. ad gent. p. m. 12. ed. Pariſ.

a) Demonſtr. Euang. L. III.

b) Ioſ. XXIV, 2.

c) Ex veteribus PHILO et MAIMONIDES, ex recentioribus multi. vid. CHEMNIT. Exam. Conc. Trid. P. I. pag. 134. aliter tamen IOSEPHVS antiq. L. I. c. 7. et Iudaeorum plerique quorum, vt et Graecorum hac de re fabulas collegit FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 336 ſeqq. et quos nominat.

d) Conferendus SPENCERVS de LL. Hebr. ritual. L. II. c. I. p. 280 ſeqq. OWENVS Theologum. L. III. c. 4. §. 8. p. 184. DE BEAVSOBRE l. c.

e) Conf. PERIZONIVS in Orig. Babyl. c. IV. VITRINGA ad Ieſ. XIII. XXIII. IO. FR. SCHROEER. in Imperio Babylonis et Nili. §. 13 ſeqq. p. 44 ſeqq.

f) Conf. cl. WACHTERVS Elucidar. Cabbaliſt. p. 6.

g) loc. cit.

h) c. II, 1 ſeqq. conferendus locus IES. XLIV, 36. et quae doctiſſimus VITRINGA ad h. l. erudite monuit.

rege somnio diuinitus immisso turbatum conuocauisse hariolos, et astrologos, et praestigiatores, et Chaldaeos, ad interpretandam somnii significationem; nihil tamen eos potuisse. Eos vero incantamentis non sidera tantum, sed et ipsos Deos in obsequium trahere posse, sibi et aliis persuasisse, memorabili exemplo Marci Antonini, in angustias cum exercitu redacti, et siti fere enecati, miraculoso vero imbre liberati probatur, quam liberationem gentiles carminibus Chaldaeorum adscripsere. Inde CLAVDIANVS [i]

Chaldaea mago seu carmina ritu
Armauere Deos: seu, quod reor, omne tonantis
Obsequium Marci mores potuere mereri.

Et hinc, referente LAMPRIDIO [k], *cum Marcomanis bellum inferre vellet, quos Antoninus pulcherrime profligauerat, dictum est a quibusdam per Chaldaeos ac Magos Antoninum Marcum id egisse, vt Marcomani populo Romano semper essent deuoti atque amici, idque factum carminibus et consecratione* [l]. Plura in re satis nota non cumulamus, sufficiunt enim haec, vt discamus, magnos impostores fuisse Chaldaeorum sapientes, suamque eos ad hunc vnum scopum eruditionem traduxisse, vt populo imponerent, et religionis freno compescerent. Non mirandum itaque Chaldaeos fauore regum suorum vsos fuisse nomenque sortitos esse celeberrimum [m], quanta enim in existimatione sacerdotes et religionis antistites apud omnes gentes semper fuerint, historia vetus innumeris testatur exemplis.

Diuinatio ex sideribus.

§. IV. II. Nihil vero in hac arte Chaldaeorum, (sapientiae nomen enim non meretur) antiquum magis atque prius, quam futura praedicere, et fatorum nexum curioso hominum explicare animo [n]. Ita enim cum humano animo comparatum est, vt in futurorum fatorum seriem inspicere, et quae sibi euentura optat, praescire gaudeat: imprimis vero orientis populos hac curiositate in furias saepe dolis sacerdotum atque vatum actos constat. Vt vero imposturae inde nectendae frenisque in seruitium principis pro populo struendis auctoritas fidesque accederet, et reuerentia quoque tribueretur, animusque superstitione in obsequium regis mitesceret, siderum obseruationes, et astrologia ab initio regni Assyrii exculta, in subsidium vocata sunt. Etsi enim exigua eorum

i) In VI. Consul. Honor.

k) In Heliogabalo c. 9.

l) Etsi vero hanc superstitionem a se alienam esse ipse Marcus in libris de se ipso L. I. ,§. 6. asserit; certum tamen est, Arnuphim magum in exercitu imperatoris fuisse, vnde facile colligi potest, ad militum animos capiendos illum inter exercitum seruatum fuisse. Certe quas illi homines artes iactauerint, inde discere licet.

m) Existimationem Chaldaeorum et sapientiae famam praecipue propter ceremoniarum et diuini cultus scientiam percrebuisse obseruauit iam RHODIGINVS Antiq. Lect. L. XVI. c. 4. p. 590.

n) DIODORVS l. c.

eorum notitia in rebus coeleſtibus et ſidereis ſine dubio fuit, fidem ea de re facientibus obſeruationibus ſequentium temporum, quae aſtronomiae ſcientiam tum demum rudimentis ſuis eripuerunt: certum tamen eſt, et vnanimi veterum teſtimonio conſtat, Chaldaeos non proprio tantum Marte in ſiderum curſus inquiſiuiſſe [o], et inter gentes omnes, ſi non primos, certe inter primos fuiſſe, qui ad motus curſusque aſtrorum attenderunt [p]; ſed et regio ſtipendio enutritos omnibusque muneribus ſolutos [q], aſtrorum contemplationibus in patentiſſimis Babyloniae campis vacauiſſe [r]. Inde factum vt, quod primo nationis inter Aſſyrios peculiaris moxque ſectae nomen erat [s], tandem artis fieret vocabulum, et Chaldaeus, idem diceret, quod Aſtrologus [t]. Nec dubium quidem eſt, varias de ſiderum curſu, et configurationibus obſeruationes collegiſſe, quas laterculis inſcriptas Calliſthenem Babylone inueniſſe et ad Ariſtotelem miſiſſe ſupra memorauimus: adhibita tamen omnis illa ſideralis eruditio ad aſtrologiae apoteleſmaticae et iudiciariae auctoritatem ſtabiliendam. Quod qua ratione ab his hominibus factum ſit, quasque rationes inierint, vt in erigendis thematibus genethliacis, praedicendis tempeſtatibus, referandisque futurorum nexibus, fidem inuenirent, luculenter ediſſerit SEXTVS EMPIRICVS [u], et poſtea quoque dicetur. Hanc artem, is ait, *σεμνοτέροις κοσμοῦντες ὀνόμασιν οἱ Χαλδαῖοι, Μαθηματικοὺς καὶ Ἀστρολόγους σφᾶς αὐτοὺς ἀναγορεύουσιν· ποικίλως μὲν ἐπηρεάζοντες τῷ βίῳ, μεγάλην δὲ ἡμῖν ἐπιτειχίζοντες δεισιδαιμονίαν, μηδὲν δὲ ἐπιτρέποντες κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργεῖν*, *magnificis ornantes elogiis et nominibus, ſeipſos Mathematicos appellant atque Aſtrologos, vitae humanae multis modis non paruam afferentes iniuriam et in nobis magnam ſtruentes ſuperſtitionem, neque quicquam permittentes agere ex recta ratione.* Eadem Fauorinus apud GELLIVM [x] et STRABO quoque teſtantur. Et hinc factum eſt, vt arti leuiſſimae et vaniſſimae nomen a primis eius cultoribus

o) PHILO de ſomn. Opp. p. 573. CICERO de diu. L. I. STRABO L. XV.

p) Vetus inde controuerſia, an aſtrologiam Aſſyrii et Chaldaei ab Aegyptiis didicerint vel Aegyptii ab his, edocti forte ab Abrahamo. Argumenta quae pro Aegyptiis faciunt in compendio enarrauit MATTH. RADERVS et IO. FREINSHEMIVS ad CVRTIVM IV. 10. 4. quae Aſſyriis inuentionis gloriam vindicant. G. I. VOSSIVS de ſcientiis mathemat. c. XXX. §. 5. p. 129 ſeq. quos vide.

q) ARRIAN. Exped. Alex. VII. 16.

r) Principio Aſſyrii, vt ab vltimis auctoribus repetam, propter planitiem magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum coelum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, traiectiones motusque ſtellarum obſeruauerunt. CICERO de diuinat. L. I. conf. STRABO L. VI.

s) Contradixiſſe enim ex Babyloniis alios vaniſſimae Chaldaeorum ſectae et STRABO l. c. auctor eſt, et LVCRETIVS L. V. canens. Vt Babylonica Chaldaeam doctrina refutans aſtrologorum artem contra conuincere tendit. conf. VOSSIVS de theol. gent. L. II. c. 47. p. m. 563.

t) Conf. NIC. FVLLERVS Miſc. SS. L. I. c. 16. p. m. 110 ſeqq. edit. Londin.

u) Lib. V. ſ. 2. p. 338. ed. Fabric.

x) Lib. XIV. c. 1. qui de origine huius philoſophiae Chaldaicae eleganter: id praeſtigiarum atque offuciarum genus commentos eſſe homines aeruſcatores, et cibum quaeſtumque ex mendaciis captantes, atque eos, quoniam viderent, terrena quaedam inter homines ſita, coeleſtium rerum ſenſu atque ductu moueri, inde crediſſe, omnia rerum humanarum et parua et maxima, tanquam ſtellis atque ſideribus euincta duci et regi.

bus haereret, et Chaldaei dicerentur aſtrologi, qui huic genti originem minime debebant, ſed in Chaldaica tantum praedicendi ex aſtris ſcientia periti videri volebant [y]. Quorum tamen impoſtura et deceptrices artes ita publicis ſpeciminibus confuſae et in pudorem datae euiluerunt, vt M. Popillio Laenate et Cneio Calpurnio Coſſ. C. Cornelius Hiſpallus praetor edicto *Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuberet, leuibus atque ineptis ingeniis, fallaci ſiderum interpretatione, quaeſtuoſam, mendaciis ſuis caliginem iniicientes* [z]. Nec id apud Romanos [a] tantum factum, apud quos Pomponio et Rufo Coſſ. SC. Mathematicis, Chaldaeis et ariolis aqua et igni interdictum eſt [b]; ſed ipſe Alexander M. referente DIODORO [c], primum quidem aliqua reuerentia erga Chaldaeos ductus poſtquam Anaxarchum philoſophum audiuiſſet, ſic fuit immutatus animo, ὥςε καταφρονῆσαι μὲν πάσης μαντικῆς, μάλιςα δὲ τῆς παρὰ Χαλδαίοις προτιμωμένης, *vt omne diuinationis genus, maxime vero illud, quod apud Chaldaeos in pretio eſt, contemſerit.* Et ex his dictis iudicium fieri poteſt, num Chaldaei nomen ſapientis vel philoſophi meruerint, nec ne? Sane ſi cum veritatis ad felicitatem conſequendam comparatae ſtudio impoſtura confundenda non eſt, Chaldaei quoque ex philoſophorum veri nominis numero eiiciendi ſunt, vel primis tantum philoſophiam deguſtaſſe labris cenſendi [d].

Traditio parentum ad filios.

§. V. Poſſunt haec ſufficere, ad demonſtrandam veteris philoſophiae Chaldaicae indolem iis, quibus animus antiquitatis praeiudicio faſcinatus non eſt: vt tamen accuratius eius maleſanam conditionem inſpiciamus, obſeruandum eſt III. conſtitiſſe philoſophiam Chaldaeorum non in libero et cauto rerum diuinarum et humanarum examine ad principia rationis adhibito, ſed in nuda traditionum a parentibus acceptarum propagatione ad poſteritatem, quae maiorum placita ſumma cum reuerentia accipiebat. Non hic argumenta aſſertorum allata, non rationes expenſae, non dubia allata, non difficultates ſublatae ſunt, et ita per trutinata et ponderata rerum momenta ad veritatis cognitionem itum eſt; ſed alia prorſus via electa, et admiſſum ſine examine pro vero, quicquid praecepti inſtar iniungebat maiorum reuerentia. Quod quidem ita aſſerit DIODORVS SICVLVS [e], vt Chaldaeos laudandos exiſtimet, *qui quoniam parentibus vtuntur magiſtris, plenius omnia diſcant et iis, quae docentur, maiorem fidem habeant*: quibus poſtponit Graecos, *qui non parentum doctrinam imitantur, ſed ipſi ſua ſponte in diſciplinarum ſtudia pro libitu incumbunt, et de maximis ſcientiis inter ſe altercantes, dum nouis ſemper opinionibus ſtudent, incertos diſcipulos reddunt, animumque eorum*

per

y) Vid. VOSSIVS de ſcient. math. pag. 129. FVLLER. l. c. STANLEIVS Hiſtor. philoſ. P. XIII. ſ. I. c. 7. p. 1119.

z) VALER. MAXIMVS L. I. c. 3.

a) Vid. DIO in hiſt. Aug. SVETON. in Tib. et Vitellio. LIPSIVS Excurſ. ad Tacit. Anal. II. 32. p. 785.

b) Vid. PITHOEI Collatio legum Moſaic. et Rom. tit. 15.

c) Lib. XVII. p. 622.

d) RHODIGIN. l. c.

e) l. c.

per omnem vitam dubium, nulla certa ſententia, errare compellunt: nihil tamen horum prudenti rerumque intelligenti lectori perſuadebit, quippe quae ita ſe habent, vt omnem prorſus ſanae philoſophiae rationem corrumpant. Non enim ad verum philoſophum illud tantum requiritur, vt veritatis a ſe inuentae et detectae ſummam exponat, ſed oportet quoque rationes addere, quibus aſſertorum certitudo conſtet, ſine quibus philoſophi nomine nemo dignus eſt. Et quot, quaeſo, per hanc traditionis viam, reiecto examine, irrepent, errores? quanta ſubnaſcentur ſupponendarum falſarum opinionum pericula? quam caecus efformandus eſt animus? quantumque augendae et ad perfectiorem cognitionem perducendae veritati ponitur impedimentum? Vnde vel hoc ſolo nomine philoſophia Chaldaea, et omnis fere barbarica, quod traditiua fuit, nomen atque dignitatem verae philoſophiae tueri nequit. Neque tamen id mirandum eſt. Cum enim ad decipiendum ducendumque ex lubitu populum tota Chaldaeorum ſapientia, tantis encomiis celebrata collinearet, non potuit aliud eius fundamentum exponi, darique ratio alia, praeter emolumentum et voluntatem eorum, quorum intererat, ita vel aliter ſtatui, vel in patriis erroribus et praeiudiciis detineri. Verum haec myſteria erant, paucis propalanda et non initiatis ſedulo abſcondenda, quod aliter fieri non potuit, niſi, vt pulſa omni examinandi licentia illud ſacroſanctum reciperetur, et ad poſteros propagaretur, quicquid ad rerum ſacrarum et publicarum gubernacula ſedentibus ſtatuere populoque perſuadere e re ſua videbatur. Quod vt omni philoſophiae barbaricae commune eſt, ita hic ſemel indicari neceſſe fuit, vt de eius conditione accuratum iudicium fieri, et falſae ſapientiae larua detrahi poſſit.

Studium celandi dogmata, et diſciplinae arcanae.

§. VI. Accedit IV. magnum, quod a Chaldaeis adhibitum fuit, ſtudium, dogmata ſua celandi, et non niſi initiatis, vel qui ex ſua familia et domeſtici erant, reuelandi, quod tantopere verae philoſophiae contrarium eſt, et cum ſerio veritatem non tantum cognoſcendi, verum etiam propagandi ſtudio conſiſtere nequit. Refert enim DIODORVS [f], non omnes promiſcue docuiſſe, more Graecorum, ſed intra certas familias ſe continuiſſe, quae id nominis peculiari iure obtinebant, ita vt filius eam a patre ſcientiam acciperet, ſicque arcana ratione placita Chaldaica propagarentur. Acceſſit praeter illa methodus proponendi ſymbolica et aenigmatica, quae placita gentis miris inuolucris tegebat, et arcanum ita tradendi modum reddebat difficillimum: id quod Chaldaei quidem cum omnibus vetuſtiſſimis populis commune habuerunt, quibus nihil ſolennius fuit, quam ſacra dogmata impenetrabili allegoriarum et ſymbolorum velo obducere: parum tamen inde commendantur, cum ſupra euictum ſit, iſtam rationem philoſophandi veritati vehementer eſſe inimicam. Nemo tamen hoc mirabitur, qui cogitauerit, quod ſupra monuimus, ad arcana imperii eiusmodi philoſophantium genera pertinuiſſe, et religionis cuſtodes fuiſſe, quam

f) loc. cit.

quam ita effingerent, vt ratio ſtatus imperantis requirebat. Nam ad hunc ſcopum obtinendum omnia obſcuranda tantisque nebulis obducenda erant, vt pro lubitu, et prout gentis, imperantis, vel etiam ſacerdotum commoda efflagitarent, allegoriae beneficio poſſent mutari, neque tamen ſubodorari fraudem populus ad obſequium prorſus coecum aſſuefactus, qui ſimplici impoſtorum aſſerto, tanquam diuinis eloquiis fidem habebat. Quod eleganter perſtrinxit IVVENALIS his verbis [g].

Chaldaeis ſed maior erit fiducia: quicquid
Dixerit aſtrologus, credent a fonte relatum
Ammonis, quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.

Chaldaeorum eruditio philoſophiae nomine indigna.

§. VII. Patet ex his, quae larga manu attulimus, tales fuiſſe Chaldaeorum ſapientes, quos ex philoſophorum numero merito eiiciet, quisquis philoſophiae pretium ſtatuere nouit. Quicquid enim eruditionis, quam more temporis ſui atque gentis ipſis non denegamus, apud eos floruit, ſuperſtitionem religione peſſime abuſam, vanamque et ad impoſturam adhibitam artem ſapit. Obiicient quidem, qui antiquiſſimorum temporum veneratione ducuntur nimia, laudes atque famam, quam Chaldaei per omnes fere terras obtinuere, ita vt Chaldaeis omnis eruditionis genus paſſim tribuatur, et HESYCHIO, interprete [h], Chaldaei ſint γένος Μάγων πάντα γινωσκόντων, genus Magorum omnium diſciplinarum peritorum: Obiicient PHILONEM [i] aſſerentem, *mentem Chaldaica diſciplina inſtructam differentem in mundo de rebus naturalibus, et iis, quae in ſublimi fiunt, efficaces obequitare potentias, tanquam cauſas; et ſimul atque Chaldaico inſtituto, quaſi transfuga migrauit agnoſcere ſe euehi et gubernari a vectore cuius viſionem percepit.* Nihil tamen omne illud ad ſtabiliendam Chaldaeorum philoſophiam facit. Non negari quidem poteſt, inter orientis populos magnam fuiſſe eruditionis Chaldaicae laudem, verum illa ex eo potiſſimum fonte profluxit, quod viderent homines a veritatis propriis meditationibus inquirendae labore alieniores, et ad admiranda πατροπαράδοτα a pueritia aſſuefacti, reges atque principes, quorum in hoc hominum genere conſeruando magnum verſabatur commodum, illos magni facere, publicorumque onerum et vectigalium immunitatem, victum praeterea et honorem concedere: obſcuro itaque allegoriae velo eorum dogmata audientes non tamen intelligentes, in coelum euehebant, quae aſſequi non poterant, magnamque dictis obſcuriſſimis ſapientiam adſcribebant:

Omnia enim ſtolidi magis admirantur amantque
Inuerſis quae ſub verbis latitantia cernunt [k].

Philo

g) Satyr. VI. v. 552 ſeqq.
h) V. Χαλδαῖος, LAERT. in prooem.
i) De nominum. mutatione p. 1046.
k) LVCRETIVS L. I. conf. cel. WERENFELSIVS de Logomach. erudit. c. VI. Opp. p. 520. 595. Recte et ex vero TACITVS

Philo vero, ineptiarum Pythagorico-Platonicarum egregius magifter, fuae fectae praeiudicio, Chaldaica Zoroaftrea, Hermetica, Orphica effe, quaecunque fomniabat, manifefte fuas nugas Chaldaeis fine calculo adfcripfit non magis audiendus, quam cum Abrahamum eiusdem Chaldaicae, fiue Pythagoricae potius infaniae doctorem putat, vel Mofen Platonica loquentem et praecipientem inducit. Abiiciendum itaque hoc praeiudicium eft, nec magnifice de hominibus fentiendum, qui praeter antiquitatis nomen nihil habuere admiratione dignum, et in propaganda falfa religione et iuuandis imperantium artibus omnes fere conatus et labores fuos pofuerunt. Quod cum viderit doctus hiftoriae philofophicae criticae auctor[l], miretur aliquis, vifos ipfi effe hos homines ingenii excelfi animique minime mercenarii, eruditionis diuinae, natos inter media eruditionis lumina, qui a curis huius vitae vacui, omnem fapientiae curam impenderunt. Qua ratione enim, veritatis ftudium fecundum voluntatem imperantium, non fecundum rei circumftantias inftitutum, philofophiae nomen merebitur? qua ratione magnorum ingeniorum famam et celebritatem tuebuntur, apud quos poft Deum memoria res erat omnium fanctiffima, et maxime venerabilis, qua fine examine a parentibus tradita et admiffa conferuabantur? Tales enim hos philofophos fuiffe, vir doctus concedit. Adeo multum differt, egregiis verborum lenociniis facta veterum ftudiorum defcriptio, a critica eruditionis antiquae hiftoria, quae non referre tantum obiter, fed expendere quoque debet, quae a veteribus et qua ratione dicantur.

Nobis non licet effe tam difertis
Qui Mufas colimus feueriores.

Verum haec obiter monuiffe fufficiat, ne auctoritas elegantis libelli apud imperitos dictis obftet.

§. VIII. Quemadmodum vero inter Babylonios eruditi, fiue σοφοὶ, a populo diftincti erant, Chaldaeorumque nomine peculiari e regione petito infigniebantur, voce πολυσήμῳ cum aliis, quas habet, fignificationibus non confundenda: ita inter fe fectis quoque et opinionibus differebant. Opponit quidem et praefert Graecis Chaldaeos ideo DIODORVS[m], *quod barbari iisdem femper inhaerentes, quae a parentibus acceperunt, firmiter fingula percipiant, et miffa nouandi cupiditate in iisdem perfeuerent doctrinis; Graeci vero ex arte lucrum captantes nouas condant fectas, et de maximis theorematibus difceptantes, faciant, vt difcipuli dubitent, animique eorum per totam vitam fluctuent, nec vlli rei affentiri queant.* Non tamen id eo rapiendum eft, quafi nullas habuerint inter fe

Sectae Chaldaeorum.

CITVS in Agricola c. XXX. Omne ignotum pro magnifico eft. conf. Otium Vindel. Mel. I. p. 102 feq.

l) Hiftoire critique de la philofophie T. I. L. I. ch. 1. §. 2. p. 14. qui etiam, dum §. 4. p. 16. horum hominum methodum allegoricam laudat, manifefte prodit, fe ad verae philofophiae characteres non attendiffe.

m) l. c.

ſe ſectas Chaldaei, opinionibus et dogmatibus differentes, ſed de modo docendi propagandique doctrinas ſuas intelligendum eſt, qui ita inſtituebatur, vt quod cuiuslibet ſectae conditori placuiſſet, a ſectatoribus conſtanter teneretur, filiique traditionibus patrum firmiter adhaererent, nec ad alia ſectae alterius placita deficerent [n]. Sectas enim inter Chaldaeos fuiſſe STRABO diſerte teſtatur [o], *complures*, ſcribens, *eorum iisdem de rebus, vt in ſectarum fieri ſolet diuerſitate aliter atque aliter ſtatuiſſe:* item, *fuiſſe inter eos, qui e natalibus hominum euentura iis vaticinari ſe profiterentur, a ceteris non probatos.* Ex quibus verbis colligere licet, genethliacorum peculiarem fuiſſe ſectam hosque non probauiſſe, qui alia via vaticinandi artem ſuſcipiendam eſſe ſtatuerent. Narrant porro PLINIVS [p] et STRABO [q] in diuerſis Aſſyrii regni regionibus et praecipuis vrbibus peculiares fuiſſe ſcholas, Hippareni, vrbe Meſopotamiae, vnde Hipparenorum ſecta; Babylone, vnde Babylonii; Orchoës Chaldaeorum oppido, vnde Orcheni; Borſippes, alia Babyloniae vrbe Apollini et Dianae, quod ferunt ſacra, vnde Borſippeni dicti ſunt. Neque has loco tantum et collegiis, in his vrbibus a regibus erectis, diſtinctas ſectas fuiſſe probabile eſt, PLINIVS enim diſerte Orchenos *tertiam Chaldaeorum doctrinam* vocat, innuens dogmatibus fuiſſe diuerſos: an vero duae ſectae Orchenorum et Borſippenorum in erroris luto de principiis *ἀντιπάλοις* bono et malo haeſerint, inque hoc orientis dogmate a ſe diſſenſerint, quod vir quidam doctiſſimus [r] coniicit, non facile equidem quis dixerit. Falli enim SALMASIVM [s], qui Orchenos dictos putat, quaſi אור כהניא ſacerdotes lucis ſiue ignis, quod cultu diuino, more Perſico, ignem proſequerentur, inde conſtat, quod ex adductis veterum locis luculenter patet, ab vrbibus, vbi ſedem fixerant, has ſcholas Chaldaeorum philoſophorum nomen accepiſſe, Orchenosque dictos ab Orcha ſiue Orchoë. Fabulae enim Iudaeorum et Muhamedanorum de Abrahamo in Vr (quam cum Orchoë eandem faciunt viri quidam docti [t]) in ignem ob denegatum igni cultum coniecto et ſeruato merito exploduntur [u]; et euincendum prius eſt, in regno Babylonico ante Perſarum imperium ignis cultum viguiſſe. Aliam vero eruditorum Chaldaeorum diſtinctionem exhibet vaticiniorum DANIELIS liber [w], vbi variae nobis ſectae narrantur, חרטמים, אשפים, מכשפים et כשדים, inter quos vltimi Chaldaei ſunt, quo nomine, quid ſignificetur ſupra iam expoſitum eſt. Quid vero per tria priora genera intelligatur, interpretibus non aeque conſtat.

n) Conf. STANLEIVS Hiſt. philoſ. P. XV. p. 1120.

o) L. XVI. p. 509.

p) Hiſt. nat. L. VI. c. 26.

q) Lib. XVI. p. 509.

r) S. Reu. Io. CHRIST. WOLFIVS in Manichaeiſmo ante Manichaeos §. VII. p. 47.

s) In praef. libri de annis climactericis.

t) HYDE de relig. vet. Perſ. c. II. p. 75. praeeunte VOSSIO de idololatria L. II. c. 64. p. m. 648.

u) HYDE l. c. p. 44. 71. VOSSIVS l. c. HEIDEGGER. Hiſt. patr. P. II. ex. I. p. 25. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 344.

w) I, 20. II, 2 27. IV, 4.

ſtat. Si enim Iudaeos conſulimus, Hhartumim ſunt magi rerum naturalium periti, vel qui theoreticam ſcientiam colebant; Aſchaphim, qui ſcientiam actiuam colebant, vel etiam ſapientes ac pii; qui allegorico dicendi genere myſticam ſapientiam docebant; licet et alii medicos hic vel aſtrologos intelligant; Mechaſchephim, reuelatores vel praeſtigiatores, qui artibus illicitis futura praedicebant. Rationes huius explicationis non addimus; leue enim eorum pondus eſt, a ſolis ſcilicet etymologiis deſumtum: legi vero poſſunt, apud STANLEIVM [x], GEIERVM [y], BVDDEVM [z] aliosque. Nos ponderatis omnibus circumſtantiis nihil hac de re certi dici poſſe putamus; et haec pleraque praeiudiciis interpretum niti exiſtimamus; qui, prout Chaldaicam ſapientiam animo conceperunt, ita voces ignotas in ſuas partes rapuerunt. Hoc ex ſupra dictis manifeſtum eſt, et ex ipſo quoque ſacro textu patet, fuiſſe omnes has ſectas circa vanas et malas artes atque praeſtigias occupatas, et aperte falſum praeiudicium prodere, qui philoſophiam theoreticam, practicam et myſticam ab iis cultam contendunt: etſi praefracte negare nolimus, eos ſcientiae ſpeciem conciliata nugis ſuis auctoritate prae ſe tuliſſe, et eruditorum principes fuiſſe habitos. Nec multum certiora ſunt, quae ex alio Scripturae S. loco apud IESAIAM vatem [a] de excidio regni Babylonici vaticinantem de his Babyloniorum ſectis dicuntur. Ait vir ſanctus, DEI nomine: *Ego is ſum, qui irrita facit ſigna vatum, et diuinos inſanos reddit, qui ſapientes retrorſum agit, et ſcientiam eorum infatuat.* Putat enim erudiſſimus CAMPEGIVS VITRINGA [b], בדים ſignificari homines vitam agentes ſolitariam, ſeque commercio publico ſubducentes, et vacantes contemplationi rerum diuinarum: eosdemque eſſe, qui recentiore vſu vocis Chaldaei dicuntur, quod nomen cum olim eſſet gentis, et hoc ſolo ſenſu occurrat apud ſcriptores ſacros, qui ante exilium Babylonicum vixerunt, poſt modum vſurpari coepit, de ſophis illius gentis, qui rerum diuinarum et ſcientiae futurorum ſtudium profitebantur, et publicis muneribus ſoluti huic ſoli contemplationi, praecipue vero aſtrologiae iudiciariae vacabant, et ex ea fata gentium et hominum definiebant. קוסמים Diuinos, ſiue diuinatores ſpeciem feciſſe ſectae, quae ex commercio cum daemone aut ſpiritibus defunctorum eandem futurorum praenotionem iactabat, et DIODORO teſte, expiationibus, ſacrificiis, et aliis quibusdam incantamentis futura praenoſcebat, et mala auerruncabat. חכמים Sapientes eſſe vates politicos, homines in ſchola mundi dextre verſatos, ingenii ϛοχαϛικȣ acumine praeditos, longo rerum vſu et experientia exercitatos, conſiliarios regis, qui absque ſubſidio τῆς μαντικῆς de futurorum euentibus ex his ipſis principiis ſolebant praeſumere. Quae ſapientum Chaldaicorum explicatio ingenioſa quidem eſt, textuique ſatis apte reſpondet, vnde tamen probetur, praeter generalem eruditionis Chaldaicae notitiam, quae tamen apud Dio-

 dorum

x) Hiſt. phil. P. XIII. c. 10. p. 1120.
y) Com. ad l. c. Danielis p. 102 ſeqq.
z) Hiſtor. Eccl. V. T. T. II. Per. II. Sect. V. §. 13. p. 867.
a) Cap. XLIV, 26.
b) Ad h. l. T. II. p. m. 573 ſeq.

dorum in ſectas non diuiditur, non habet: in eo tamen melior eſt, interpretamentis Iudaicis, quod omnem Chaldaeorum ſapientiam in religionis cultu, aſtrologia et diuinatione conſtitiſſe, et ex his vaniſſimis artibus omnem eruditionem gentis conflatam fuiſſe recte ſtatuit. Nec certiora nos dare audemus, coniecturasque noſtras de his ſectis orbi erudito obtrudere, quae eadem facilitate negantur et deſtruuntur, qua affirmantur, et exſtruuntur. Illud vnum probabile iudicamus, ea, quae de phyſica Chaldaeorum ſcientia traduntur, non ad rerum naturalium cognitionem, ſed ad magicam herbarum et lapidum notitiam referenda eſſe. Tales enim libri phyſici, Zoroaſtri apud Chaldaeos tribuebantur, quos ſaepius citat PLINIVS [c]: et hanc naturalis ſcientiae partem, quae magiae inſeruit, a Chaldaeis Democritum edoctum eſſe illis placuit, qui tales libros philoſopho in ſanis naturae contemplationibus verſatiſſimo ſupponere auſi ſunt [d]. Etſi enim hi libri ſuppoſiti ſunt atque ficti, patet tamen inde, recteque infertur, apud Chaldaeos Perſasque eiusmodi praepoſterum naturae ſtudium artibus malis inſeruiens viguiſſe: id quod tota eruditionis Chaldaicae facies confirmat. Noſter hic eſt cl. CLERICVS [e].

Conditor philoſophiae Chaldaicae Zoroaſter,

§. IX. Chaldaicae philoſophiae auctor atque conditor Zoroaſter magno veterum conſenſu dicitur. Quo maior vero eius fama, eo incertior et inſuperabilibus difficultatibus ſubiecta hiſtoria: de quo, recte monente cel. FABRICIO [f], *tam multa et pugnantia inter ſe traduntur, vt illa diiudicare* (addimus, vel enarrare ſolum) *atque reuocare ad examen, res maioris ſit operae, quam pretii.* Etſi vero multam viri docti, qui recentiori aetate in res Zoroaſtris inquiſiuerunt, et in his imprimis, qui

cuius hiſtoria incertiſſima et obſcuriſſima.

peculiari tractatione hoc egerunt, FRANCISCVS PATRICIVS [g], IOANNES IESSENIVS [h], HENRICVS VRSINVS [i] et qui reliquos eruditione, et copia vicit, THOMAS HYDE [k], lucem afferre obſcuriſſimae Zoroaſtris hiſtoriae conati ſunt [l], fatebitur tamen, quisquis tempus in hoc argumento enodando conſumere non ſubterfugiet, poſt difficillimum omnium circumſtantiarum examen, nihil afferri poſſe, quod veritatis cupidum ſatiare, et aliqua certitudinis, vel ſaltem probabilitatis ſpecie hiſtoriam Zoroaſtris explicare queat: id quod ingenue faſſi ſunt viri docti [m]; et quidem recte. Nam et hoc momentum in hiſtoria philoſophica

ca

c) PLINIVS L. XXXVII. c. 10.

d) Videndus prae ceteris PLINIVS Hiſtor. nat L. XXX. c. 1. vbi magiae hiſtoriam pandit. Plura de his Democrito ſuppoſitis libris ſuo loco afferentur.

e) Indic. in H. Phil. Or. STANLEII v. Phyſicus. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 246. 247.

f) l. c. p. 243.

g) Qui peculiarem diſſertationem de Zoroaſtre praemiſit oraculis eius a ſe editis.

h) In Zoroaſtre, vid. Act. Erud. Lat. Suppl. T. II. p. 469. Act. Phil. Vol. II. p. 183.

i) Qui doctum ſed hodie rarius obuium librum de Zoroaſtre, Hermete Triſmegiſto et Sanchuniatone edidit Norimb. 1661. 8.

k) In Hiſtoria religionis veterum Perſarum Oxon. 1700. 4.

l) Alios de Zoroaſtre ſcriptores laudant Acta Philoſ. Vol. II. p. 183.

m) BAYLE Dict. Tom. IV. tit. Zoroaſtre p. 555.

ca habet, noſſe, quae ſciri nequeant, et quae incerta ſint atque dubia, a certis diſtinguere. Vnde exorandus nobis lector eſt, vt patienter ferat, ſi non niſi coniecturas et opiniones eruditorum afferimus in medium, et ipſe incertus a nobis dimittitur: melius enim eſſe putamus, incertitudinis rationes exponere, quam leues coniecturas pro veritatibus certis obtrudere. Nec mirandae quoque hae tenebrae, tanta enim canitie grauis eſt Zoroaſtris hiſtoria, quam a primis humani generis generationibus poſt diluuium multi repetunt, tantusque monumentorum, vnde hauriri notitia de Zoroaſtre debet, defectus et penuria, vt non poſſint non omnia, quae de celeberrimo hoc philoſophiae orientalis conditore dicuntur, eſſe incertiſſima. Accedit, pleraque, quae nobis narrantur, vel a Graecis profecta eſſe, qui inſulſo praeiudicio, orientalem eruditionem ſuae fuiſſe ſimilem religionemque illorum populorum cum ſua poſſe comparari, occupati, in referendis orientalium gentium rebus, quae ad religionem et eruditionem ſpectant, miſere coecutiuerunt: vel deberi Perſarum quidem, ſiue Arabum potius teſtimoniis, qui domeſtica eaque antiquiſſima monumenta iactantius crepantes, mira de Zoroaſtre, fiducia huic populo ſolenni, referunt; longiſſime tamen ab antiquiſſimis iſtis temporibus non remoti tantum ſunt, ſed et illis placitis et religione diſſimiles, et in effingendis vetuſtiſſimis monumentis fabuliſque ad conciliandam ſuae genti auctoritatem, foecundiſſimi; vixeruntque eo tempore, quo quidlibet audendi, fingendi nugandique libera et aequa poteſtas fuit: vnde quam fidem mereantur, facile rationes iniri poſſunt. Nec aliud porro de Zoroaſtre euenit, quam quod de omnibus artium et ſcientiarum inuentoribus eueniſſe indubitata veterum monumenta teſtantur. Scilicet fabulis pleraque inuoluta ſunt, et ita obſcurata, vt verae circumſtantiae cognoſci et ad liquidum deduci non queant. Cuius rei multiplex ratio atque cauſſa eſt. Viuebant magni illi viri illis temporibus, quibus magna ignorantia premebantur gentium pleraeque: has ex ruditate eripere, et ad vſum rationis moresque humanos traducere ſatagebant, in hoc operam ponebant ſuam, vt introducta religione, et artibus atque ſcientiis ingenia ad humanitatem aſſuefacta miteſcerent, ſocietates felicius coirent, imperia obſequio firmarentur, gentium incrementa laetius exſurgerent. Ita vero magnis beneficiis populos ſibi deuinciebant, qui, vt erant ſuperſtitione correpti, viros hos, diuinas ad faciendam ſibi fidem et auctoritatem conciliandam prae ſe ferentes origines, ad aſtra extulerunt, resque eorum ita poſteritati tradiderunt, vt maiora humanis ingeniis feciſſe, altiorique origine fuiſſe viderentur, hincque tota eorum hiſtoria fabulis incredibilibus conſpurcata eſt. Nec deerant homines aſtuti, qui commodis, quae ex hac populorum manſuefactione in rem publicam, et in ſua emolumenta redundabant, permoti paria audebant, et vt nomen ſibi atque fidem conciliarent, vetuſtiſſimorum heroum nomina ſibi arrogabant, ſcriptis ſuis eorum nomina praefigebant, ſicque canis temporibus recentiorum temporum foetus callidiſſimo conſilio ſupponebant,

Cauſſae incertae hiſtoriae conditorum et inuentorum artium et ſcientiarum.

nebant, id quod innumeros poſtea errores, et incertitudines in horum virorum hiſtoria peperit. Nec parum ad has tenebras augendas contulit populorum orientalium de magnis iſtis viris contentio, quorum quilibet ſibi illos vindicans, quicquid ad cauſſam ſuam tuendam et ornandam aptum viſum fuit, tanquam ex tripode dictum tradidit, et ad poſteros tranſmiſit. Tandem et ſacerdotum veterum populorum aſtutia incertitudines has ad ſummum apicem perduxit. Populi enim veneratione, qua erga viros ſibi cariſſimos et vtiliſſimos maioribus ſuis ducebatur, abuſi, nugas ſuas et ingenii vaferrimi commenta omnia ad iſtos heroas referebant, ſicque iis, quae vel ſtulta curioſitas excogitauit vel ſuperſtitio commendauit, vel commodi ratio ſuaſit, ſub tantorum hominum celebritate maximam auctoritatem conciliauere, ita vero effecerunt, vt quid genuinum ſit, quid ſuppoſititium et fictum, dignoſci nequeat, cum per horum impoſtorum manus ad nos, tanquam per canalem, veterum hiſtoria peruenerit. Ea his difficultatibus preſſa cum ad recentiorum virorum doctorum manus perueniſſet, illi medicinam afferre rati, ingenii potius coniecturas, quam regulas ſanae ratiocinationis ſecuti ſunt, et hypotheſibus ſine fundamento, vel leui tantum ſpecie excogitatis eas ſuperſtruentes, omnibusque eruditionis et ingenii viribus ornantes tantopere incautos a regia via ſeduxerunt, vt rectam ſemitam difficulter repeterent. Inde in tot varias et pugnantes inter ſe, de primis artium et ſcientiarum inuentoribus et doctoribus ſententias diſceſſum eſt, inde tot abſurdae opiniones enatae, quas viris doctis placere potuiſſe miraretur quis, niſi experientia doceret, nihil tam abſurdum eſſe, quod non veriſimilitudinis ſpecie ſe illis commendet, quorum hypotheſibus inſeruire aptum eſt. Quae omnia non Zoroaſtris modo, ſed et aliorum magnorum nominum in vltima antiquitate celebratiſſimorum, Mercurii imprimis illuſtrare poſſemus, niſi ſuo loco exempla afferenda eſſent, vnde hanc facem vel ideo hiſtoriae philoſophiae barbaricae praeferre neceſſarium viſum fuit, vt, qua via incedendum ſit, cauto lectori pateat. Sed ad Zoroaſtrem reuertimur, placita eruditorum veterum pariter atque recentiorum de eo breuiter enarraturi.

Zoroaſtris nomen vnde?

§. X. Zoroaſtris nomen, quod a Graecis ita expreſſum eſt, qui tamen ante Pythagoram illud ignorauerunt [n], quid ſignificet inter eruditos non conuenit; etymologiae enim plerumque incertae ſunt, praeſertim ex linguis alienis deducendae, quaeque ad primam aetatem exſurgunt. Ex veteribus Dinoni et Hermodoro apud LAERTIVM ἀστροθύτην [o], aſtrorum ſacerdotem, magno BOCHARTO ἀστροθεάτην [p], ſiderum contemplatorem;

n) CLEMENS ALEXANDR. Strom. L. I. p. 304. male itaque VRSINVS l. c. p. 12. Platoni primam inter Graecos Zoroaſtris mentionem adſcribit. Poſt Platonem vero multi, Antiſthenes apud SVIDAM Ariſtoteles, Hermippus, Hermodorus et Eydoxus, quorum teſtimonia ſeruauere PLINIVS L. XXX. c. 1. et LAERT. L. I. ſ. 2.

o) Lib. I. ſ. 8. conf. MENAGIVS ad h. l.

p) Geogr. S. P. I. L. IV. c. 1. p. m. 233.

rem; aliis[q] amicum ignis, fictorem occulti ignis, HYDEO[r] obryzum vel prauum aurum significat: nobis optimum videtur fateri ignorantiam in nomine nimis vetusto. Nec certiora sunt, quae inter eruditos disputari solent vnus Zoroaster fuerit, an plures? Quae quaestio non heri demum enata est, sed PLINII tempore iam eruditos detinuit, qui non negat[s], *non constare, vnus Zoroastres fuerit, an postea et alius.* Nec concordant inter se de numero eorum, qui hoc nomen sortiti sunt. Patet enim ex loco quodam ARNOBII[t], etsi varie ab interpretibus accepto[u], illo iam tempore plures numeratos fuisse Zoroastres; ita enim: *Age nunc veniat qui super igneam Zonam, magus interiore ab orbe Zoroastres, Hermippo vt adsentiamur auctori. Bactrianus et ille conueniat, cuius Ctesias res gestas historiarum exponit in primo; Armenius Hosthanis nepos, et familiaris Pamphylus Cyri.* Ex his enim verbis, quatuor Zoroastres exsculpit NAVDAEVS[x], tres SALMASIVS[y], duos VRSINVS[z], sine causa forte dissentientes, cum plures Zoroastres veteres omnino enumerent. Nam narratur illis 1. Chaldaeus siue Assyrius, qui fulmine percussus periit[a]; 2. Bactrianus, quem Bactrianae regem Nino aequalem, ab eoque victum et interfectum IVSTINVS[b] memorat; 3. Persa[c], Clementi Alexandrino Medus, Magorum et Chaldaicae disciplinae inter Persas auctor. 4. Pamphylius, vulgo dictus Er, siue Erus Armenius, cuius meminit PLATO[d] et quem dictum quoque fuisse Zoroastrem contendit CLEMENS[e], quique reuixisse dicitur VALERIO MAXIMO[f] et MACROBIO[ff]. 5. Proconnesius PLINIO memoratus, qui, *ante Hosthanem paulo diligentiores ponere Zoroastrem alium Proconnesium*, monet[g]. Huius animam ex corpore, quoties vellet, discessisse, atque rediisse, SVIDAS memorat[h]. Adiiciunt his, sextum, qui Pythagoram Babylone Zoroastrem praeceptorem habuisse asserunt[i]. Quemadmodum vero in hoc Zoroastrum numero sine dubio nimia fuit antiquitas, dum alii viri magia celebres hoc magi omnium antiquissimi nomine insigniti sunt, id quod vel de Bactriano, qui alibi[k] Oxyartes fuisse

Zoroaster vnus an plures?

q) HOTTINGER. Hist. orient. p. 365. KIRKCHER. Obel. Pamph. L. I. c. 2. §. 1.
r) l. c. p. 310.
s) l. c.
t) Adu. gentes L. I. n. 36. p. m. 36. ed. Guil. Canteri.
u) Variae huius loci interpunctiones varium quoque sensum viris doctis praebuere, quorum coniecturas lege apud STANLEIVM Hist. phil. P. XIII. Sect. I. c. 2. p. 1112.
x) Apologie pour les grands hommes accuser de Magie c. VIII. p. m. 91.
y) Exercit. Plinian. p. 855.
z) l. c.
a) SVIDAS in Zoroastres T. II. p. 15.
b) L. I. Hist. c. 1. 9.
c) LAERT. l. c.
d) de republica L. X.
e) Strom. L. V. p. 598.
f) L. I. c. 8.
ff) In Somn. Scipion.
g) Lib. XXX. c. 1.
h) In Aristeas T. I. p. 323.
i) APVLEIVS in floridis. De ipsa fabula hac dicetur in Pythagorae historia: conf. BAYLE l. c.
k) Apud DIODORVM Sic. L. II. p. 66. conf. BOCHART. Phaleg. L. IV. c. 1 p. 232. et quae ad negandum Zoroastrem Bactrianum affert STANLEIVS l. c. p. 1112.

fuiſſe dicitur, de Pamphylio, quem Erum fuiſſe indicauimus; et de Proconneſio, quem Ariſteam fuiſſe conſtat[l], recte dicitur; ita facile credi poteſt, gentes has Aſiaticas, de patria celebratiſſimi inter orientales viri inter ſe aemulas, ſibi Zoroaſtrem vindicaſſe, ſicque plures ex vno fuiſſe enatos; nec a veritatis ſpecie abludit abuſos Zoroaſtris nomine alios, in his artibus valentes, vt ſibi nomen atque famam conciliarent[m]. Vnde de reducendo hoc Zoroaſtrum numero ſolliciti fuere viri docti; inter quos multi quatuor, alii duos, poſt GOROPIVM BECANVM vero THOMAS HYDE[n] vnum tantum Zoroaſtrem, Perſa-Medum fuiſſe ſtatuunt, quem ſecuti ſunt noſtra aetate viri celeberrimi IO. FRANC. BVDDEVS[o] ISAACVS DE BEAVSOBRE[p] et HVMFR. PRIDEAVX[q]. Quemadmodum vero de numero diſſentiunt eruditi ita incerti quoque feruntur, quis ſub Zoroaſtris nomine lateat? Inuenti enim ſunt multi inter Chriſtianos, qui Chamum, Noachi filium ſub Zoroaſtris larua tegi putarent[r], qui hoc potiſſimum argumento ducuntur, quod Chamus magiae princeps et inuentor veteribus habitus ſit, et peſſimam artem ad gentes poſt diſperſionem propagaſſe dicatur. Quae fabula etſi celeberrimis viris placuit[s], recte tamen reiicitur, cum non tantum totum de magia Chami commentum nugis Iudaeorum et haereticorum originem debeat, ſine teſte, ſine calculo prolatis; ſed circumſtantiae quoque, quas de Zoroaſtre Graeci et Arabes narrant, nec tempori nec perſonae Chami conueniant, ſic, vt recitaſſe abſurdam ſententiam, ſit refutaſſe. Et eodem argumento, doctorum eccleſiae veterum opinio cadit, qui vel Nimrodum, vel Miſraimum, vel Aſſurem, vel Abrahamum ex Zoroaſtre exſculpunt[t]: nihil enim habent, quo ſententiam vel leui colore inducant, praeter temporis antiquitatem et nominis celebritatem, ex qua miſere ad eandem ſubiecti vnius perſonam concluditur. Nec audiendus eſt HORNIVS[u], cui Zoroaſter Bileam, Moſi memoratus, eſſe videtur; nam et haec opinio nullam veri ſpeciem habet, praeter magiae profeſſionem, quae vtrique adſcribitur, quae fecit, vt plures celebres magi cum Zoroaſtre confunderentur. Immo nec illuſtris HVETII ſententia[w] adiiciendum calculum meretur; qui non leui eruditionis ſpecie contendit, ſuppoſititiam eſſe Zoroaſtris perſonam, cui etſi vera ſubſit Moſis perſona, falſam tamen ipſam eſſe, et tot figmentis conſutam,

Zoroaſter quis fuerit?

l) SVIDAS l. c. vixit temporibus Croeſi et Cyri.

m) VRSINVS l. c. p. 33.

n) De rel. vet. Perſ. c. XXIV. p. 308.

o) Hiſt. Eccl. V. T. T. I. p. 438.

p) Hiſt. du Manicheiſme T. I. p. 318.

q) Hiſt. S. et prof. connexae T. I. p. 212. verſ. Germ.

r) PSEVDO-CLEMENS recognit. L. IV. c. 25. conf. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 299 in not.

s) ATH. KIRCHERO in arca Noë, SCIPIONI SGAMBATO, in archiu. V. T. CLERICO Hiſt. de la Medecine p. 9.

t) Vid. quos nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 243. conf. HVETIVS Dem. Euang. Prop. IV. c. 5. p. m. 90.

u) Hiſt. philoſ. L. II. c. 6. p. 80. cuius rationes friuolae ſunt.

w) Demonſtrat. Euang. l. c.

tam, de qua nihil certi cognitum aut literis proditum. Quam ſententiam inde ornat, quod diſcrepantes de Zoroaſtre ſententiae conciliari non queant, niſi iſta hypotheſi, famam de Moſe genuiſſe apud orientales Zoroaſtrem, quem Sinam, Perſam, Medum iactauerint; ex ignorantia geographiae, patriam Moſis, quam Aethiopiam putauerint, ſuo loco non reperientes. Nomen et fabulam de Zoroaſtre ex igne prodeunte genuiſſe hiſtoriam Moſis cum Deo ex rubo ardente colloquente conuerſati: magiae inuentionem adſcriptam Zoroaſtri, quod Moſes prodigiis ſuis totum Aegyptum implens et conturbans ſummus et omnium celeberrimus magus haberetur. Immo ipſam magiam non γοητικὴν, ſed cultus diuini ſcientiam a veteribus habitam, Moſen veras origines naturae, et rationes cultus diuini docentem prodere: Sicque et in ceteris, quae de Zoroaſtre referuntur, a Graecis et Arabibus fabulis ad Moſis hiſtoriam applicandis verſatur auctor ingenioſiſſimus, cuius eruditionem et fingendi ad ornandam hypotheſin artem atque ingenium laudes, iudicium deſideres. Quod ſi enim hac ratione, ex leui longiusque quaeſita circumſtantiarum conciliatione inferre liceat, easdem fuiſſe perſonas, quibus eadem conuenire videntur, eadem probabilitate largiendum eſt Arabibus Zoroaſtrem fuiſſe Eliam, vel alium virum celebrem, immo per omnem hiſtoriam pro lubitu mutabuntur ita res vetuſtae, vt quo quis eſt ingenio faecundior, eo incertiorem reddat hiſtoriam. Id quod de Arabibus[x] quoque notandum, qui vel Eliae ſeruum, vel Ieremiae diſcipulum, vel Eſrae miniſtrum effingunt. Vt taceamus eos, qui eundem cum Mithra, Oſiride, aliisque gentium numinibus ſine ratione faciunt[y]. Tandem ne quid fabuloſae incertitudinis deſit, de tempore quoque quo Zoroaſter vixiſſe fertur, in diuerſiſſimas ſententias apud veteres et recentiores itum eſt. PLINIO enim referente[z] Eudoxus, qui magiam inter ſapientiae ſectas clariſſimam vtiliſſimamque intelligi voluit, Zoroaſtrem ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit. Sic et Ariſtoteles. Hermippus, qui de tota ea arte diligentiſſime ſcripſit, tradidit, ipſum quinque millibus annorum ante Troianum bellum fuiſſe. Quae mentiendi et fingendi impudentia ipſi Plinio ſuſpecta fuit, miranti, duraſſe memoriam artemque tam longo aeuo commentariis non intercidentibus, praeterea nec claris nec continuis ſucceſſionibus cuſtoditam; inque bello Troiano tantum de ea arte ſilentium fuiſſe, primumque commentatum de ea arte Oſthanem. Sed et reliqua legenda ſunt, quibus ſuperſedere potuiſſet, ſi veras temporum rationes ſciuiſſet, ad hanc annorum vetuſtatem mundi initiis non ſurgentibus. Sed videntur, qui talia nobis obtruſere, decepti fuiſſe com-

Quando vixerit?

x) HERBELOT. Biblioth. Orient. voc. Zoroaſtre. FABRICIVS l. c. qui tamen cum HVETIO l. c. perperam dicit, POCOCKIVM ad Abulpharaium p. 147. Zoroaſtrem eundem facere cum Hyſtaſpe. Non enim Zoroaſtrem, ſed Guſtaſphum Hyſtaſpem a Cyro tertium eſſe putat.

y) KIRCHER. Aedip. Aegypt. p. 216. nugarum eiusmodi egregius architectus.

z) L. XXX. c. 1.

commentitiis Chaldaeorum obſeruationibus ſideralibus, quibus tantam aetatem adſcripſiſſe Chaldaeos ſupra obſeruatum eſt. Nam non magiae tantum ſed et aſtrologiae inuentorem Zoroaſtrem fuiſſe vnanimi ore conſenſerunt. Parcius tamen et moderatius ex veteribus alii. Xanthus enim Lydius apud LAERTIVM[a] a Zoroaſtre vsque ad Xerxis tranſitum ſexcentos annos enumerat, niſi hic in numero erratum ſit a librariis[b]; certe apud SVIDAM[c] annis tantum quingentis bello Troiano prior fuiſſe dicitur. Aliorum, qui vel Chamum, vel Nimrodum, vel Aſſurem fuiſſe contenderunt, opiniones praeterimus, colligi enim poſſunt, ex aetate illa, qua magni illi homines vixerunt. In tam vario itaque et immani de Zoroaſtre diſſenſu difficile eſt ſolida ſectanti, aliquid certi ſtatuere, contentosque nos eſſe oportet, ſi aliquali coniecturarum probabilitate in tam cimmeriis tenebris palpare nobis liceat. Et Zoroaſtrem quidem aliquem fuiſſe, cum Chamo, aliisque priſcae vetuſtatis heroibus non confundendum, qui obſeruandorum rituum, cultusque deorum atque ſpirituum arcani, quem magiam veteres dixere, auctor fuerit, vix ambigendum videtur, niſi toti veterum ſcriptorum choro, et vniuerſali eorum conſenſui contradicendum eſt: in eo enim vnanimi ore Graeci pariter atque Arabes concordant. Vtrum vero plures Zoroaſtres fuerint, an vnus, in tanta vetuſtiſſimorum monumentorum confuſione et contradictione difficulter coniecturis determinari poteſt. Quod ſi tamen in re adeo incerta aliquid dicendum eſt, hoc probabile nec reiiciendum temere, putamus, exſtitiſſe Zoroaſtrem Perſo-Medum, Darii Hyſtaſpis temporibus inclareſcentem, cui magiae apud Perſas introductio, Magorumque religionis reformatio, ſcripta quoque, quae ſub Zoroaſtris nomine ambulant, tribui ſolent. In hoc enim Graecorum pariter atque Arabum teſtimonia facile conciliari poſſe, capite ſequente, vbi de hoc Perſarum Zoroaſtre dicendum erit, de Perſis philoſophis acturis, demonſtrabimus. Praeter hunc vero Zoroaſtrem, alium fuiſſe huius nominis Perſa vetuſtiorem, et apud Babylonios introductae vel ſaltem auctae ſcientiae ſideralis et magicae auctorem, euincere nobis videntur, tot veterum teſtimonia, quae propter aliquas Arabum aſſertiones, reiicere omnesque falſi arguere temerarium eſt, adque euertendam omnem veteris hiſtoriae veriſimilitudinem aptiſſimum. Neque enim ſcriptores Arabes, etſi patria monumenta crepant, vnice audiendi ſunt, qui, iudice, literarum harum peritiſſimo POCOCKIO[d] de Zoroaſtre, ſiue Zaraduſtho *fabulas prolixas, inanes et quae recenſeantur, indignas*, enumerant. Immo ex ipſis Arabibus haec confirmari poſſunt. ELMACINVS enim[e], non inſtitutam a Zoro-

a) Lib. I. ſ. 2.

b) Id quod contendit MENAGIVS ad h. l. pro ξανύσια auctoritate duorum MSS. ponens ἑξακισχίλια. Paria habet PLVTARCHVS de Iſide et Oſiride.

c) In Zoroaſter. conf. BOCHARTVS l. c.

d) Specim. Hiſtor. Arab. p. 147. de qua re dicetur quoque poſtea.

e) Apud STANLEIVM l. c. P. XIII. p. 1113. P. XIV. p. 1160. idem monente POCOCKIO in ſpecimine Hiſt. Arab. p. 147.

Zoroaſtre Perſa, ſed reſtitutam Perſarum ac Magorum religionem aſſerit, in varias antea ſectas diuiſam, EVTYCHIVS vero Alexandrinus in annalibus [f] Arabicis diſerte duos Zoroaſtres nominat, vnum Nachori tempore, regnante rege Tachmurt, florentem, auctorem religionis Sabaeorum, alterum Samardii Magi regno viuentem, qui magorum religionem condidit, aedibus igni dicatis, qui idem eſt cum illo Zoroaſtre, quem Darii temporibus floruiſſe Arabes volunt. Quae Arabum teſtimonia etſi parum auctoritatis nobis habere videntur, habebunt tamen pondus apud eos, qui huius gentis fide vnum nobis Zoroaſtrem effingunt. Nec a veri ſpecie alienum, virum quendam magni ingenii apud veteres Babylonios rituum diuinorum et ſideralis ſcientiae initia poſuiſſe, et ita conſtituiſſe, vt ſuperſtitio inter Chuſitarum progeniem late effloreſcens arcana myſteriorum maiora humanis viribus et peculiare cum diis commercium mentientium notitia fulciretur: huius vero nomine vſum philoſophum Perſo-Medum ad reformandam patriam ſuperſtitionem animum applicuiſſe. Certe obſeruationes Chaldaeorum ſiderales huius aetatem longe ſuperant, quorum ſi primus auctor vnanimi veterum conſenſu Zoroaſter, fuerit, is a Perſarum philoſopho neceſſario diſtinguendus eſt. Reliquos vero Zoroaſtres non moramur, quos vel inſtituti ſimilitudine, vel arcanae doctrinae ratione, vel comparatione cum celebratiſſimo antiquitatis viro ad augendam nationis, vnde oriundi erant, gloriam, vel obſcuriſſimae hiſtoriae confuſione enatos eſſe, profundius rem expendenti erit probabiliſſimum. Aetatem vero atque tempora vetuſtiſſimi illius Zoroaſtris certa figere, immo vel probabili ſaltem coniectura deſignare, impoſſibile putamus, adeo vbique monumenta fide digna vel deficiunt vel ſibi contradicunt. Illud vnum certum eſt, ſi aſtrologiae inter Chaldaeos cultae Zoroaſter auctor eſt, valde antiquum eum eſſe, et ad adoleſcentiam imperii Babylonici referri debere, in qua ſidera iam obſeruata fuiſſe veteres produnt.

Vita Zoroaſtris incerta.

§. XI. Non minori difficultate laborant, quae de Zoroaſtre referuntur vitae circumſtantiae. Cum enim perſonae inter ſe, quod vidimus, confunderentur, et antiquitatis res fabulis in maiorem ſpeciem augerentur, ad incredibilem adeoque humana conditione maiorem rationem exaltatae, fieri non potuit, vt non incertiſſima euaderet tota Zoroaſtreae vitae hiſtoria. Nec alia via hic tutius incedi poteſt, quam vt ea, quae ad Perſam referri debent, vel ſaltem probabilius poſſunt, a reliquis ſecernantur; verum in hoc non exiguus et tantum non fruſtraneus labor eſt. Dabimus tamen eorum, quae de Medo-Perſa a Graecis et Arabibus referuntur, poſtea hiſtoriam, vbi de eo ſermonem inſtituemus. An ad hunc vel ad Chaldaeum referendum ſit, quod PLATO ait [g], fuiſſe Oromazis filium, incertum eſt; hoc vero certum, ſi Zoroaſter hac appellatione mactatus fuit, non parentem eius hoc nomine fuiſſe indicatum, ſed virum innuere, quem humanis maio-

f) T. I. p. 63. 263. conſentit ABVLPHARAIVS apud HERBELOTVM Bibl. Orient. p. 931.
g) In Alcibiade primo.

maiora praeſtitiſſe credebant, ad diuinitatem relatum, Deique ita filium vocatum eſſe. Videbimus enim in ſequentibus, Oromaſden boni Dei, ſiue principii boni apud Perſas nomen eſſe. Ita enim genios, ſiue deorum filios magnos viros putabant veteres, id quod de Hermete, Pythagora, aliisque docet hiſtoria philoſophica. Refert etiam PLINIVS [h], riſiſſe Zoroaſtrem eodem die, quo genitus eſſet, atque eidem cerebrum palpitaſſe, vt impoſitam repelleret manum, futurae praeſagio ſcientiae. Hanc hauſiſſe a praeceptore Azonace [i], meditatumque totis viginti annis in altiſſimis montibus caſeo ſolo victitaſſe [k], tandemque euaſiſſe aſtrologiae atque magiae primum in hac gente auctorem [l]. Precatum quoque, vt igne coeleſti conſumtus obiret, et monuiſſe Aſſyrios, ſuum cinerem conſeruarent, ſic enim regnum illis perpetuum manſurum [m]. Addunt his, qui Zoroaſtrem Bactrianum cum Aſſyrio eundem faciunt, Zoroaſtrem Magiae praeſidio fultum, praeſidium ſibi regnumque Bactrianum faſcinatis barbarorum animis comparauiſſe, diuque tenuiſſe inconcuſſum. Denique cum Nino Nimrodi filio viribus imparem, artibus et inferorum ſubſidio ſuperiorem congreſſum ſuccubuiſſe; creditum quoque in pugna cecidiſſe, viuum tamen mox apparuiſſe, captumque atque ad triumphum referuatum coeleſti igni conflagrauiſſe. Hactenus Zoroaſtreae hiſtoriae conditores [n], de quibus ex vero atque accurate diuus CHRYSOSTOMVS [o]; *Figmenta ſunt, quae de Zoroaſtre atque Zamolxe circumferuntur, omnia. Qui hiſtoriam de rebus eorum ſcripſerunt, magni fuerunt artifices qua mendaciorum, qua elegantiae orationis.* Ex diſputatis enim hactenus ſatis, quam incerta haec omnia immo ἀσύςατα et inter ſe pugnantia ſint, conſtat. Nam quae de naſcentis Zoroaſtris prodigiis referuntur, riſum certe puerorum excitant, quaſi, ſi verum eſſet, id diuinitatis ſignum eſſet, nec naturali vi factum. Quae vero de Bactriano regno occupato narrantur, DIODORI SICVLI bellum Nini Bactrianum cum cura exſequentis [p] auctoritate refutantur, qui Oxyartis meminit, non Zoroaſtris, cui melior fides habenda, quam Trogo, vel Theoni Sophiſtae, qui etiam eius meminit [q]. Certe ex putidis lacunis ex quibus Eudoxus et Hermippus millia illa ſex annorum, quibus antiquitatem Zoroaſtris exſtruxerunt, ſua hauſerunt, deſumta ſunt. Nec mortis genus, niſi coniectura nos fallit, aliunde excogitatum eſt, quam quod veteres gentiles fulmine tactos deos euadere crederent [r]. Quod ſatis prodit auctor *Recognitionum Cle-*

h) Lib. VII. c. 16.
i) Lib. XXX. c. 1.
k) Lib. XI. c. 42.
l) IVSTINVS L. I. c. 2.
m) SVIDAS l. c. id de Perſa CEDRENVS prodidit, notante STANLEIO loc. cit. p. 1115.
n) Fuſe et eleganti ſermone Zoroaſtream hiſtoriam enarrat IOANNES BISSELIVS illuſtrium ruinarum Dec. I.
o) De S. Babyla Martyre.
p) Lib. II. c. 6.
q) In Progymnaſm. de compar. apud VRSINVM l. c. pag. 18. adde ARNOBIVM Lib. I. p. 6.
r) Vid. VRSINVS Analect. S. Vol. I. L. II. c. 28.

Clementis [s] quando narrat, *Misraimum a gentibus Zoroastrem nominatum, a parente Chamo magicae artis disciplinam edoctum, volentem Deum haberi, scintillas quasdam ex stellis produxisse, et hominibus ostentare coepisse, quo rudes et ignari in stuporem miraculi traherentur: cupientemque augere de se huiusmodi opinionem, saepius ista molitum fuisse, vsque quo ab ipso daemone, quem importunius frequentabat, igni succensus concremaretur. Homines vero exstructo sepulchro ad honorem eius tanquam amicum Dei ac fulminis ad coelum vehiculo eleuatum adorare ausos esse, et quasi viuens astrum colere. Hinc enim et nomen eius Zoroaster, hoc est, viuum sidus, appellatum esse, ab his qui post vnam generationem Graecae linguae loquela fuerant repleti. Hoc denique exemplo, etiam nunc multos eos, qui fulmine obierint sepulchris honoratos, tanquam amicos Dei colere.* Qui locus etsi somnia Iudaei Alexandrini, philosophiae, quae Aegyptum sec. II. et III. detinuit, placitis innutriti [t], et Christianis sacris accedentis nobis exhibeat, opinionem tamen gentilium, praesertim orientalium, in quarum eruditione non leuiter versatum fuisse recognitionum et Clementinorum opus satis produnt, eleganter enarrat, ex qua id non sine probabilitate conficitur, vel extinctum igni coelesti Zoroastrem ad diuinitates relatum fuisse, vel saltem id finxisse Assyrios Persasque, apud quos ignis cultus summus fuit. Et ex hoc figmento explicanda sunt obscura Arnobii verba supra allata, cui, super igneam zonam venire, interiore ab orbe Zoroaster, dicitur.

§. XII. Magiae praecipuum auctorem atque praeceptorem Chaldaeis Persisque fuisse Zoroastrem, ex dictis constat, satisque luculenter PLINIVS veterum testimoniis nixus, asserit [u]. Cum vero duplex veteribus magia sit, alia θεεργικὴ alia γοητικὴ, vt prolixius docebimus, vbi Alexandrinae philosophiae placita exponemus, etiam hic in diuersas sententias itum est. Alii enim, et inter hos imprimis Iudaeorum magistri, qui vel Chamum vel Misraiimum Zoroastrem esse putant, malorum daemonum artes et commercium intelligi, et eorum ope mirabilia patrasse Zoroastrem statuunt, quibus recentiori aetate nonnulli accesserunt [x]. Alii vero ab hac infamia Zoroastrem liberant [y], et cum PLATONE [z], eius magiam nihil aliud fuisse nisi θεῶν θεραπείαν, peculiarem Deos colendi modum, contendunt. Nec tamen adeo a se dissentiunt, vt non possint aliquo modo conciliari. Etsi enim illud certum est, magiam, quam Zoroaster inuenisse atque excoluisse dicitur, diuini cultus speciem singularem exhibuisse, vnde etiam Persarum reges inter reliquas regiae disciplinae partes hanc Zoroastream magiam edocti sunt, constitit tamen illa magia in inuocatione

Magia Zoroastris.

s) Lib. IV. c. 27.

t) Conf S. Reu. MOSHEMIVS Syntagm. dissert. ad H. E. pertinentium p. 174.

u) Loco saepius citato.

x) VRSINVS l. c. et quos laudat.

y) BAYLE l. c. not. D. prolixissime vero NAVDAEVS Apologia magiae accusatorum c. 8. p. m. 91 seqq.

z) In Alcibiade I. p. m. 25.

catione daemonum bonorum, et prouocatione operationis eorum, per peculiaria incantamenta, cultumque ſingularem, quibus rebus naturalibus ſupernaturalem vim addi daemonumque bonorum potentias illis alligari credebant ſtatuebantque, non inepte docente FICINO [a], *ſtatuis, lapidibus, herbis, certo ordine compoſitis daemonas quodammodo includi, verbis autem ad coeleſtem quandam ſimilitudinem temperatis diuinas quasdam dotes diſtribui, et id quidem prouidente Deo, vt quoties res ipſa poſtulat, rite poſſemus diuinum auxilium inuocare.* Vnde et magia pharmaceutica ad hanc ipſam θεραπείαν relata fuit. Cultus itaque diuinus, quem inſtituiſſe Zoroaſter dicitur, nihil aliud fuit, quam rituum illorum diuinorum et arcanorum, ad efficienda mirabilia, et euocanda deorum auxilia, adhibitorum myſterium. Certe magiae ope exercituum vires frangi, copias hoſtium deleri, et panicum iis terrorem immitti poſſe, veteres crediderunt, vt vel ex iis patet, quae de Bactriano Zoroaſtre contra Ninum viribus magicis dimicante ſupra obſeruauimus; et qualem magiae effectum imbrem illum miraculoſum fuiſſe, qui Antonini exercitum internecioni eripuit, Romani a Chriſtianis ſacris alieni tradiderunt. Neque hic ſacerdotium, quo fungebantur magi apud Perſas, cum magia quae peculiaris cultus diuini eaque arcanior pars fuit, confundendum eſt [b], cum inter ſe varie differant. Etſi vero bonis daemonibus has artes adſcribebant orientales populi, facile tamen, quos genios inuocauerint, et prouocauerint, inde liquet: quae cauſſa fuit, cur potiſſimum ſancti eccleſiae veteris doctores hanc theurgiam goëtiae non haberent meliorem. Nec mirum, regem Perſarum haec inſtituta Zoroaſtrea edoctum fuiſſe, cum enim pleraque, ſi non omnia, ad impoſturam populo faciendam collinearent, regia imprimis hac diſciplina, quo titulo eam mactat PLATO [c], opus erat, regem inſtrui, vt inde ei arcana dominationis paterent. Eſt enim *ad ſuperſtitionem natura proniſſima barbarorum natio*, recte iudicante PLVTARCHO [d], *qua nihil melius multitudinem regit, quae alioquin impotens, ſaeua, mutabilis, vbi vana religione capta eſt, melius iam vatibus, quam ducibus ſuis paret* [e]. Quod vt omnibus fere temporibus eueniſſe, et apud plerasque gentes veteres vſu veniſſe, facile probari poſſet [f] ſi id ageremus; ita magicam diſciplinam apud Babylonios, quique hoc imperium poſtea occupauerunt, Perſas inſtrumentum dominationis arcanae fuiſſe regique potiſſimum inſeruiuiſſe, vel ex ſacrae ſcripturae locis ſupra adductis patet, et poſtea quoque monebitur, vbi de Perſarum magis diſſerendi locus erit. Certe varias et illicitas artes hanc diſciplinam Zoroaſtream continuiſſe, licet bonis daemonibus, ſiue, quod idem eſt, diis euocatis eas adſcripſerint, ex dictis liquet. Etſi vero Zoroaſter et aſtrologiae et

a) In argumento Cratyli p. m. 209.

b) Recte hoc notatum cl. CLERICO Indic. Philolog. ad Hiſt. philoſ. orient. Stanleji, voce Magus.

c) l. c.

d) In Sertorio.

e) CVRTIVS L. IV. c. 10.

f) Conf. VRSINVS l. c. Sect. VII. p. 56.

et magiae ſtudium ſuis commendauit et inſtituit, et vtrumque ita ſororio vinculo iunctum fuit, vt communem vaticinandi, et mirabilia vel praedicendi vel patrandi ſcopum habuerint, diſtincti tamen poſtea aſtrologi a magis, vt ſupra obſeruatum eſt, vnde ἐπαγγελίας διαφέρους οὔσας vocat ORIGENES[g]. Errant itaque[h], qui ex magia Zoroaſtrea nobis cognitionem elementorum rerumque naturalium exſculpunt, et neſcio quam phyſices cognitionem vetuſtiſſimis magis tribuunt. Ceterum cum magiae peculiaris genus fuerit pyromantia, et huic operam poſuiſſe Zoroaſtrem vir quidam doctus[i] coniicit, ſolitum ignes coeleſtes elicere, et afflatu tandem eorum interiiſſe, quod et Tullo Hoſtilio accidit: potuiſſe enim hoc cacodaemonis opera, vel diuino permiſſu fieri, vel certe fingi, vt Moſi, vt Eliae, prophetarum principibus quoquo modo faceret parem Zoroaſtrem, aut etiam ſuperiorem. Quae tamen, cum ſolam illam traditionem, Zoroaſtrem ignes coelitus euocantem fulmine periiſſe fundamentum agnoſcant, quam a teſtibus fide parum dignis profectam eſſe, euicimus, fruſtra dicuntur, nec cacodaemonis operationes temere aduocandae, cum ſola praeſtigiatorum aſtutia artesque ſufficiant, vt, qualis Zoroaſtris diſciplina in hac re fuerit, explicari queat. Plura in tantis tenebris nonniſi extrema audacia coniicere licet.

§. XIII. Solent ad Zoroaſtrem ſcripta quoque quaedam veluti auctorem referri, quae antiquiſſimis temporibus iam tributa ei eſſe, PLINIVS[k] prodit, qui refert, *Hermippum Smyrnaeum*, qui ſub Ptolomaeis claruit[l], *libro περὶ μάγων de tota arte magica diligentiſſime ſcripſiſſe, et vicies centum millia verſuum a Zoroaſtre condita, indicibus quoque voluminum eius poſitis explanauiſſe.* Intercidit vero iſtud Hermippi opus. Superſunt tamen tituli, vnde patet, aſtrologica, phyſica, magica, chemica atque politica ſiue theologica ei tribui. Verum non tantum ſuppoſitionis omnia illa ſcripta ſuſpecta ſunt, ſed ſi quid eorum vel aliquid eis ſimile vnquam extitit, ad Perſarum Zoroaſtrem antiquiſſimis Chaldaeorum temporibus multo iuniorem, eiusque aſſeclas referendum eſt. Quare de iis agere hic quidem ſuperſedemus, amplius de iis tractaturi, vbi Perſarum ſapientia enarranda eſt. Interim conſulendi ſunt LAMBECIVS[m] et FABRICIVS[n].

Scripta Zoroaſtri tributa.

§. XIV. Praeter Zoroaſtrem apud Aſſyrios Belus imprimis praedicatur inuentor cultorque ſideralis ſcientiae. De eo vero non minus obſcuriſſima fabularumque plena ſunt omnia, quae referuntur. DIODORVM[o] ſi ſequimur, Belus quidam Neptuni Libyaeque filius coloniam ex Aegypto Babylonem deduxit, poſitaque apud Euphratem ſede, ſacerdotes pro more Aegy-

Belus.

g) Aduerſus CELSVM L. I. p. 25.
h) ARNOLDVS in ſpicilegio ad Vrſinum p. 45. et quos fuſe laudat p. 50.
i) VRSINVS l. c. p. 35.
k) l. c.
l) Vid. IONSIVS de ſcript. hiſt. philoſ. L. II. c. 9. p. 161.
m) In prodromo hiſtoriae liter. p. 79.
n) Bibl. Graec. Vol. I, p. 245.
o) Lib. I. p. 24.

Aegyptiorum inſtituit, impenſis ac oneribus publicis ſolutos, quos Babylonii Chaldaeos nominant; hi aſtra obſeruauerunt, imitati ſacerdotes Aegyptios, qui phyſici ſunt atque aſtrologi. Huic [p] Belo, addit, filiam Semiramim templum media Babylone exſtruxiſſe, quod ſummae erat altitudinis, in quo Chaldaei ſiderum contemplationi vacauerint, ortusque et occaſus accurate notauerint: quod templum adhuc durare Belumque fuiſſe inuentorem ſideralis ſcientiae PLINIVS [q] ſcripſit. Quae quidem, viro cuidam docto [r] ſi in ſe ſpectentur, atque praeſtruatur, Neptunum eſſe Chus Nimrodi patrem, Aegyptumque olim latius patuiſſe, atque vltra Rhinocoluram porrectam, quandam Arabiae partem, in qua iuxta Homerum Nyſa Bacchi patria, comprehendiſſe, veritati conſtare videntur: aperte tamen veterem Aegyptiorum iactantiam ſe ſolos omnibus terrarum orbis regionibus colonias dediſſe ſapiunt [s], quam ſupra veritati non affinem eſſe iam monuimus; multaque praeſtruunt, nondum euicta, immo aperte confuſas Graecorum mythologias cum barbararum gentium originibus produnt. Accedit admodum incertam redditam eſſe hiſtoriam Beli, eo, quod diuinis honoribus mactatus eſt, vnde cum Baalis cultus apud Orientales fuerit communiſſimus. Vocabulum hoc appellatiuum eſſe, perinde vt Iouis, vt Deum denominaret, ſiue ſolem, ſiue aliud numen, multis viris eruditis placuit [t]. Iouis enim nomen Beli apud Graecos et Latinos plerumque addi conſtat, et Sanchuniathon auctor eſt [u], Saturno tres in Peraea liberos natos Saturnum patri cognominem, Iouem Belum, et Apollinem [w]. Quibus et hoc addendum, plures Belos veteribus commemorari, Aſſyrium, Babylonium, Aegyptium Tyrium, ita vt incertum ſit, quid de Belo ſideralis doctrinae auctore ſtatuendum ſit. Quodſi coniecturis tamen locus dandus eſt, non dubitandum putamus, fuiſſe aliquem inter Aſſyrios celeberrimum virum, qui attendendi ad ſiderum curſus primam occaſionem exhibuerit, vel hoc ſtudium inter hos populos ad certam diſciplinae rationem promouerit, quoniam eam firmando imperio, et flectendis populorum orientalium ad cultum aſtrorum, et enatam ex eo ſuperſtitionem procliuium animis vtiliſſimam videret; hunc ſcientia et auctoritate grauem poſt mortem inter numina relatum, diuinoque cultu honoratum, vel tum demum Beli nomen, ſoli vel aliis diis tribui ſolitum, accepiſſe, vel Beli nomen antea iam datum inter diuinos numinum titulos retuliſſe: alias tamen gentes vel aemulatione ductas ſibi hunc Deum vindicaſſe, vel alios viros bene meritos eodem nomine, in oriente ſatis frequenti donaſſe. Etſi vero haec pro coniecturis tantum venditamus, ſua tamen iis conſtat veriſimilitudo. Nam ita facile

p) IDEM L. II. p. 69.

q) Lib. VI. c. 26. conf. SOLIN. in Polyhiſt. c. vlt.

r) IO. FRID. SCHROEERO in imperio Babylonis et Nini Sect. I. §. 23. p. 69.

s) Vnde et pro Aegyptiis haec a Diodoro referuntur.

t) Vid. quos laudat SCHROEER. l. c. p. 70. not. a.

u) Vide quae diximus in Otio Vindelico Mel. III. p. 226 ſeq.

w) Apud EVSEB. de praepar. Eu. L. I. c. 10

cile conciliantur diuerſiſſimae veterum narrationes, et quae Graeci de ortu Beli ex mythologiis ſuis nugantur, lucem capiunt, ex relata ad Belum diuinitate. Nec obiici poteſt, quod eruditiſſimo VITRINGAE, Belum Babyloniorum Deum, ad Belum Nini patrem, monarchiae Babylonicae primum conditorem referri non poſſe aſſerenti, placuit [x], idololatriam orientalium longe diuerſam fuiſſe a Graecanica, quae illuſtres fato functos religioſe venerandos propoſuit. Scilicet orientalem idololatriam verſatam eſſe circa naturas coeleſtes aut infernas ſiue ſubterraneas. Nam vt negari quidem non poteſt, naturas diuinas, quas in elementis reſidere putarunt orientales, ab iis cultas eſſe, ſicque aëra, ſolemque veneratos eos eſſe [y] fruſtra tamen negatur, viros ſummos immortaliter de republica meritos ad aſtra non euectos et ad diuinitatem relatos eſſe [z]; cuius contrariam ſententiam per omnem fere veteris orientalis theologiae ambitum cernere licet, et de Perſarum quoque diis poſtea obſeruabimus. Nec locum habere poteſt illa diſtinctio inter idololatriam orientalem atque Graecanicam, cum Graeci hunc bene meritos diuino cultu venerandi viros morem a barbaris acceperint, vt vetuſtiſſimorum Graecorum hiſtoria manifeſtum facit, et ex theogoniis Graecorum rei periti facile diſcent: vnde et theogonia Beli apud Sanchuniatonem hanc ſententiam magis confirmat quam deſtruit. Significationes enim deorum et circumſtantiae hiſtoricae ſerius in phyſicas et philoſophicas rationes mutatae ſunt, vbi philoſophi popularem religionem emendarunt. Quis vero iſte Belus fuerit, an Chamus, quod nonnemo contendit, an Ninus Nimrodi pater, an alius, id incertum eſſe, nec probabili ratione definiri poſſe putamus, adeoque incertiſſimas coniecturas aliis relinquimus.

§. XV. Recentior eſt, certiori vero notitia nobis notus Beroſus, *Beroſus.* ſiue, vt Graecis dicitur Beroſſus [a]. De cuius aetate diſſentiunt quidem viri eruditi, quorum aliqui loco quodam TATIANI [b] adducti, Ptolomaei Philadelphi temporibus eum vixiſſe autumant [c]. Qui tamen ſi attendiſſent, ipſum Tatianum diſerte dicere, eum *κατ' Ἀλέξανδρον γεγονότα*, *Alexandri aetate fuiſſe* [d], et meminiſſent, Beroſum, apud SYNCELLVM, ipſum referre,

x) Ad Ieſaiam XLVI, 1. T. II. p. 601. ſeq.

y) Videndus MAIMONIDES de idololatria. VOSSIVS in theol. gentili. CHERBVRIVS de religione gentilium, alii. Vnde recte monet HVETIVS, vni eidemque fabulari Deorum perſonae diuerſas adiunctas fuiſſe ſignificationes, vnam phyſicam alteram hiſtoricam. Dem. Eu. P. IV. c. X. §. 5. p. 153.

z) Conf. SPENCER. de LL. Hebr. rit. L. I. c. 3. p. 237. et quos laudat.

a) Idem hoc ſonare ad בר הרשע contendit IOS. SCALIGER Obſ. ad Euſeb. p. 248.

b) Adu. Graecos c. 58. p. m. 171. ed. Pariſ. et apud EVSEB. Praep. Eu. c. XI. p. 493.

c) VOSSIVS de Hiſt. Graecis L. I. c. 13. p. 85 ſeqq. quem exſcribit STANLEIVS Hiſt. phil. P. XIII. Sect. I. c. 6. p. 1117.

d) Quod tamen ita interpretantur, extremis Alexandri temporibus natum fuiſſe, et ad Antiochi Θεοῦ tempora vitam produxiſſe.

re, circa Alexandri Macedonis tempora se floruisse [e] Manethone, qui sub Ptolomaeo Philadelpho vixit priorem [f], dubio et vix sano Tatiani loco, qui sibi ipsi contradicit, excogitatis sine fundamento conciliationibus medelam frustra afferre [g] non tentassent [h]: nec creditum fuisset beato IVSTINO MARTYRI [i] Sibyllam Cumanam huius Berosi fuisse filiam, in qua nominum et traditionis vetustae confusione deceptum fuisse virum sanctum, quilibet videt [k]: Erat vero Berosus hic Babylonius, Beli sacerdos, qui progressus in Asiam tandem in insula et ciuitate Coo consedit, ibique, teste VITRVVIO [*], disciplinam aperuit, Chaldaeorumque genethlialogiam atque astrologiam tanto applausu docuit, vt ob diuinas praedictiones Athenienses ei publice in Gymnasio statuam inaurata lingua posuerint. Non tantum vero disciplinas Chaldaicas Graecos primus docuit, sed et historiam Chaldaeorum edidit, et multas veteris aeui notitias conseruauit, editis *Chaldaicis* siue *Babylonicis*. Quae cum temporis iniuria deperdita essent, praeter fragmenta aliqua, quae apud veteres scriptores passim inueniuntur [l], repertus est audax impostor Monachus ANNIVS Viterbiensis, qui efficta veterum et inter hos Berosi quoque monumenta pro genuinis orbi obtruderet, fraudem tamen ita manifeste prodens [m], vt mirandum sit, fuisse viros eruditos, et in arte critica exercitatos [n], qui impostoris mendaciis decipi se passi sunt.

Chaldaei philosophi alii.

§. XVI. Praeter celeberrimos hos Chaldaeorum sapientes alii quoque passim narrantur, magis tamen magia, quam astrologia celebres. Meminit enim PLINIVS [o] praeter Azonacem, Zoroastris praeceptorem, Marmaridium Babylonium, et Zarmocenidam Assyrium, qui tamen soli nominantur, et quorum nulla exstant monumenta. SVIDAS porro Zoromasdren nominat, qui mathematica et physica scripserit, et Teucrum Babylonium, qui de Decanis egerat: cuius hodie, sub Zeuchi nomine quaedam astrologica inter mssc. feruntur [p], quique in libris suis, multa admiranda congessisse PSELLO dicitur [q] sunt quoque apud STRABONEM [r] Cido-

e) In Chron. p. 14. 28.

f) Idem l. c. p. 40.

g) Ita VOSSIVS l. c. satis operose, sed ingeniose magis quam verisimiliter.

h) Recte hoc notatum I. PERIZONIO in Orig. Babylon. c. I. p. 14 seq. et in add. p. 333 seqq. et SCHROEERO l. c. §. 10. p. 39.

i) Cohortatione ad Graecos p. m. 39. ed. Paris.

k) Ex PAVSANIA enim in Phocicis c. 12. p. 828. discimus, Sabbam, Sibyllam Babyloniam, vel Chaldaeam, Berosi et Erymanthes filiam habitam fuisse. Idem refert SVIDAS in Sibylla. Forte de alio Beroso hoc traditum est Syris et Chaldaeis, quod de nostro intellexit Iustinus.

*) L. IX. cap. IV. vbi eius hypotheses astronomicas exponit.

l) Collegit ea SCALIGER ad calcem libri de emendatione temporum, plenius tamen FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XIV. p. 175 seqq.

m) Consulendi quos nominat FABRICIVS l. c. p. 217.

n) Quos IDEM l. c. nominat, quibus adiiciendus DIONYSIVS GOTHOFREDVS praef. in antiquae hist. auctores, quem hoc nomine castigat VOSSIVS de hist. Graec. L. I. c. 13. p. 87 seq.

o) Lib. XXX. c. 1.

p) LABBEVS Bibl. nou. msc. p. 278.

q) Vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 517.

r) Lib. XVI. p. 509.

Cidonas, Naburianus, Sudinus, Seleucus Seleucienses, de quibus tamen, cum ignota et incerta nomina sint, nihil dici potest. Adderemus Zabratum, a quo Pythagoram purgatum fuisse omnibus vitae pristinae sordibus, et edoctum, quarum rerum probos expertes esse oporteret, vti et physicam quidam referunt; quem Zaratum alii, Nazaratam Assyrium quidam nominant; nisi suo loco ostendendum esset, fabulam esse totam illam Pythagorae apud Babylonios institutionem. Eiusmodi enim nugarum vetus historia tota plena est.

Chaldaica philosophia incerta.

§. XVII. Horum virorum iisque similium studio effectum est, vt non exigua commendatione Chaldaeorum philosophia efferretur, quae non tantum ab Orientalibus et Graecis [s], verum etiam a Iudaeis [t] et Christianis [u] maximopere commendata fuit. Ordo itaque et instituti ratio postulat, vt de Chaldaica philosophia pluribus agamus. Quemadmodum vero Chaldaicorum philosophorum historiam deprehendimus incertissimam, multisque tenebris obseptam, ita Chaldaicae philosophiae quoque historia non minus impedita est, caremusque iis monumentis, vnde discere liceret, quae Chaldaeis philosophis placita arriserint. Scripsit quidem Berosus teste IOSEPHO [x] *de astronomia et de philosophumenis Chaldaeorum*, qualia etiam Democrito [y] atque Iuliano [z] tribuuntur: verum ea iniuria temporis deperdita sunt, et pauca nobis Graecorum diligentia seruauit. Non exigua quidem apud Arabes passim inueniuntur; ex quibus sua decerpserunt, POCOCKIVS, HOTTINGERVS, HYDEVS, TRIBBECHOVIVS, BEAVSOBRIVS alii; verum quam exigua ipsis fides habenda sit, vel ex aetate, qua vixerunt, ab antiquissimis istis temporibus longissime remota, et supposititiis, ad quos prouocant, veterum ingenii foetibus, facile iudicari potest. Extant quidem *Oracula* Zoroastri tribui solita, ex quibus aliquod philosophiae Chaldaicae compendium nobis exstruxerunt HEVRNIVS, PATRICIVS, STANLEIVS. Verum ea, si genuina essent, ad Zoroastrem iuniorem siue Perso-Medam rectius referri, et quicquid de iis traditur, νοθείας maxime suspectum esse, et aperta fraudis ex scholis Alexandrinae philosophiae profectae vestigia prae se ferre [a], capite sequenti, vbi commode de iis magis dicendi locus erit, demonstrabimus. Contentos itaque oportet nos esse si a recentioribus commentis decipi nolimus, iis, quae veteres aetate propiores, et fide posterioribus superiores de Chaldaeorum placitis nobis reliquerunt, etsi illa satis quidem sint pauca atque tenuia. Commode vero, pauca illa, quae veteres de Chaldaicis placitis nobis tradiderunt, in tres clas-

s) DIODORVS L. II. p. 69.

t) PHILONIS et IOSEPHI loca supra laudauimus.

u) Praesertim a CLEM. ALEXANDRINO, TATIANO aliisque.

x) Contra Appion. L. I. c. 13.

y) Cuius λόγον Χαλδαϊκὸν memorat LAERTIVS.

z) SVIDAS v. Iulianus.

a) Idem de PSELLI Chaldaicorum dogmatum expositione, vt opus suum de daemonibus vocat, aliisque Platonicorum libris de doctrinis Chaldaicis tenendum.

classes dispescemus, quarum prima Chaldaeorum doctrinam de Deo, et cultu eius arcano siue magia; secunda, doctrinam de mundi generatione rebusque naturalibus; tertia doctrinam de astrologia et euentibus siderum exhibebit.

Chaldaeorum doctrina I. de Deo.

§. XIIX. De Deo eiusque cultu ita Chaldaeos tradidisse referunt: I. *Esse Deum omnium regem, parentemque, cuius prouidentia vniuersorum ordo atque ornatus factus est.* Hanc doctrinam recte Chaldaeis adscribi disertum non tantum DIODORI SICVLI testimonium [b] probat, sed et vetustis monumentis edoctus tradidit EVSEBIVS [c]: et a veteri oraculo supra §. III. laudato iis tribuitur. Nec ratio dari potest, quomodo arcanus deorum cultus, qualis apud Chaldaeos viguit, immo publica quoque deos colendi ratio sine hac doctrina consistere potuerit. Etsi enim ad spiritus coelestes vtrumque cultus genus referendum est, necessario tamen supponendus est, fons omnium spirituum, Deus supremus, cuius essentiam per vniuersum mundum tanquam animam diffusam esse sicque omnes mundi partes spiritus continere magnos, et quo nobiliores illae partes sunt, spiritus quoque habere praesides nobiliores et maiores, ex ista anima mundi diuina decerptos, non Chaldaea tantum, et Aegyptus, sed vniuersus fere gentilismus vetustissimus credidit. Et hic genuinus omnis idololatriae fons est, postquam prima eius rudimenta, quae plebeia fuere, et a cultu diuino virorum de republica maxime meritorum ortum traxerunt, rationibus philosophicis a sapientibus orientalibus emendata sunt. Quem si clauem theologiae Chaldaicae adhibemus, facile nobis, quae de diuino cultu iis spiritibus tribuuntur, intelligere licet. Male itaque hanc Chaldaeorum doctrinam vel intellexit PHILO [d], vel a LIPSIO [e] et BVDDEO [f] impietatis notam ex eius testimonio Chaldaeis inurentibus intellectus est, quando inter alia: *Chaldaei prae ceteris nationibus elaborasse videntur artem astronomicam et genethliacam, telerena sublimibus, et coelestia coaptando terrestribus, tanquam ratione musica ostendentes rerum concentum pulcherrimum, per istos vniuersi partium affectus mutuos, disiunctarum quidem locis, sed cognatione non item. Hi suspicati sunt mundum, quem videmus, aut ipsum esse Deum solum, aut eam, quae insit, vniuersalem animam,* ἐν αὐτῷ θεὸν περιέχοντα τὴν τῶν ὅλων ψυχήν, *quam vbi sub nomine fati et necessitatis consecrarunt, summa impietate repleuerunt vitam humanam, persuasam, quod praeter haec, quae videntur, nulla sit rerum caussa alia, sed solis, lunae, stellarumque cursus tam bona quam mala dispensent singulis.* In quibus verbis Philo vidit quidem aliquid, quod recte Chaldaeis tribuitur, habitum Deum pro vniuersi anima, per omnes mundi partes se diffundente, male tamen id ad ipsas mundi partes retulit, mun-

b) Loco saepius citato.
c) Praep. Eu. L. IV. c. 5.
d) De migratione Abrahami p. m. 415 seqq.
e) Physiol. Stoic. L. II. diss. 10. p. m. 182. qui tamen Stoico sensu minus recte haec Chaldaeis tribuit.
f) De Spinocismo ante Spinozam §. 20. conf. tamen thes. de Atheismo. c. I. §. 8. p. 16.

mundum et aſtra imprimis Deum habita fuiſſe putat, cum potius ſpiritus illi coeleſtes, quos his mundi partibus praeſidere putabant, et ex quorum prouidentia et influxu ſidera regi, et mirabilem illum ſuperiorum et inferiorum concentum, neceſſitatemque fatalem oriri credebant, a Deo ſummo emanatione quadam vel, ſi mauis, modificatione animae mundanae (quo ſenſu enim acceperint, incertum,) deriuandi ſint, eumque ſupponant. Vnde ab atheiſmi labe Chaldaeos liberare nulli dubitamus, licet argumentum illud, quod pro eorum cauſſa defendenda ex oraculis Chaldaicis, deſumunt viri eruditi [g], leue admodum ſit, quoniam genuina ea non eſſe in confeſſo eſt. Non negamus tamen impietatem hanc doctrinam non vltimam tegere, et veritatem vnius Dei in iniuſtitia detentam ab iis eſſe, quod D. Paulus queritur. Non tamen inde mox Spinoziſmus exſculpi poteſt, cum erroneus hic de Deo conceptus idololatriam magis, quam atheiſmum genuerit. Ceterum ad hunc ſummum Deum Baalis cultum eos retuliſſe, nec alium intelligi poſſe per Iouem Belum a Chaldaeis cultum, ex ſupra dictis conſtat. Etſi enim Belum regem prima Chaldaeorum ſuperſtitio diuino honore coluit, factum tamen eſt poſtea, vt ſapientum emendatione, quae de Belo rege tradebantur, ad Deum ſummum ab illis referrentur; qua ratione ea, quae de Baale Deo in ſacris literis referuntur, cum veterum traditionibus facile conciliari poſſunt [h] et ratio reddi, cur Deus nomen Baalis, quod ſua ſignificatione dominum notat, abhorruerit.

II. De daemonibus.

II. Poſt Deum, eſſe ſtatuebant Chaldaei, ſecundum genus deorum, ſequens daemonum, quartum heroum. Haec Chaldaeis veterum monumentis vſus tribuit EVSEBIVS [i]. Quod ſi oracula genuina eſſent, luculentius hos deos daemonas et heroas deſcribere poſſemus: diſtribuunt enim illa ſpiritus, in intelligibiles, intellectuales fontes, principia, deos certae zonae, alios nulli aſtrictos, angelos et daemonas. Verum ipſa haec diſtributio *νοθείας* ſuſpecta facit oracula. Nomina enim, immo res ipſa, qua nomina nituntur, ex Platonicorum recentiorum, ſiue Alexandrinorum ſchola deſumta ſunt, apud quos, iam ante C. N. in Aegypto haec de ſpiritibus doctrina inualuit teſte libro Sapientiae, vt alibi demonſtrauimus [k]. Nec ita ideis abſtractis aſſuefacta fuit orientalis philoſophia, ſed notionibus potiſſimum corporeis alligata, quae indoles eius hanc diſtributionem plane reſpuit. Non improbabile tamen, in varias claſſes eos Chaldaeos diſtribuiſſe, id quod ratio theurgiae quoque poſtulat. Summum enim vniuerſi regem in luce inacceſſibili habitare, nec adiri poſſe niſi mediantibus ſpiritibus mediatoribus vniuerſi fere orientis dogma fuit, non in Aegypto modo, vt

g) Ven. IO. CHR. WOLFIVS de atheiſmi falſo ſuſpectis S. II. §. 5. pag. 23. conf. I. F. REIMMANNVS Hiſtor. Atheiſmi c. VI. p. 71 ſeqq. qui recte teſtimonium ex oraculis petitum reiicit.

h) Conf. doctiſſimus SELDENVS de Diis Syris Synt. II. c. 1. p. m. 194. VITRINGA ad Eſ. XLVI, 1. et alii multi.

i) Praep. euang. L. IV. c. 5.

k) In diſſ. de veſtigiis philoſophiae Alexandrinae in libro Sapientiae, Miſcell. Berolin. T. V.

IAMBLICHVS [l] expoſuit, ſed et apud Chaldaeos, Perſas, Indosque occurrens, vt ex iis patebit, quae de harum gentium theologia in ſequentibus dicentur. Difficile tamen definire, quas claſſes conſtituerint: quas licet nominent PORPHYRIVS, IAMBLICHVS, PSELLVS, quique ex hoc hominum genere alii pneumatologiam Chaldaicam ſe tenere iactauerunt: aeque ſuſpecti tamen ſunt fraudis et impoſturae, ac haeretici Chaldaica myſteria crepantes, et neſcio quas aeonas, ſiue ſpiritus ex ineffabili et inacceſſibili profunditatis diuino abyſſo emanantes, iactabundi proferentes: vtrique enim antiquiſſimis Chaldaeis theologiam ſuam ſuppoſuiſſe, ſuo loco luculenter demonſtrabitur. Cauendum itaque, ne recentiora placita vetuſtiſſimis temporibus ſupponamus, et incertae coniecturae ſuſpectaeque traditiones ſuo loco relinquendae ſunt.

III. De Daemonibus malis.

III. Praeter hos deos veros, qui bona vera conferunt, dari, aſſeruerunt Chaldaei, genus quoddam daemonum natura deceptorium, multiforme, quodque ſpecies deorum et geniorum ac animarum mentitur, quique vere ſunt ἀντίθεοι. Hanc doctrinam Chaldaicam eſſe non tantum IAMBLICHVS [m] contendit, ſed et PORPHYRIVS [n] et PROCLVS paſſim [o], et ex noſtris ARNOBIVS [p], qui iubet: *Chaldaeos cum barbaris reliquis interrogare, qui in interioribus viderunt, et cognouerunt haec artibus, vt diſcant gentes, quisnam ſit vnus Deus, vel ſub eo, qui plurimi qui deos ſe fingant, et humani generis imprudentiam ludant. Hos eſſe antitheos, qui ſaepius obrepant pro accitis, eſſe autem hos quosdam ex materiis craſſioribus ſpiritus, qui deos ſe fingant, neſciosque mendaciis et ſimulationibus ludant.* In hoc vero dogmate varia iterum in theologiam gentilem irrepſiſſe, ex quo miraculorum Chriſti, et diſcipulorum malos daemonas cateruatim eiicientium fama per vniuerſum terrarum orbem percrebuit, vel inde colligi poteſt, quod totam ſuam theurgiam miraculoſae huic diuini Seruatoris potentiae, ad ſiſtenda reipublicae Chriſtianae incrementa, et fulciendam, quae ruinam minitabatur, religionem gentilem, hi homines oppoſuerint. Nec multum huic ſententiae repugnat, Chaldaica haec eſſe, et Chaldaeis accepta ab his hominibus referri: eos enim fraudem nullam in eiusmodi argumento pertimuiſſe, ſuo loco manifeſtis exemplis probabitur. Neque tamen temere negandum eſt, praeter ſpiritus bonos, vetuſtiſſimas gentes, et in his quoque Chaldaeos, Perſas, Aegyptiosque malos ſpiritus materiae craſſioris vehiculo malos factos admiſiſſe, et in iis depellendis theurgiae quoque rituumque diuinorum efficaciam poſuiſſe. Cuius exemplum nobis conſeruauit PLVTARCHVS [q] qui refert: *Pythiadi vſu veniſſe, vt deſcenderet in opertum oraculi, velut inuita, vt aiunt, et animo minime alacri. Statim autem in primis reſponſionibus apparuiſſe ex aſperitate vocis*

l) De myſteriis Aegyptiorum Sect. VIII.
m) De myſter. Sect. III. c. 31. p. 102. et GALE ad h. l.
n) Vid. de abſtin. ſ. 45. 46.
o) In Alcibiade: addi poteſt PSELLVS de operatione Daemonum.
p) Adu. gentes L. IV. p. m. 133.
q) De defectu oraculorum.

vocis eam, inſtar nauis vento impulſae, non ſuſtinere vim ſpiritus, et repletam fuiſſe alio et malo ſpiritu. Eiusmodi quoque malos ſpiritus dari, vel ex traditione lapſi humani generis, per malum genium ſeducti cognoſci potuit, vel ex ipſo illo ſyſtemate quod in his terris regnabat, lucem et tenebras ſibi opponi atque inuicem pugnare, ad poſteriorem enim cum materialia relata ſint, neceſſario inde fluebat, ſpiritus materia craſſiori indutos malos eſſe bonisque aduerſantes. Et haec quoque in Chaldaea viguiſſe, ea quae ſacrae literae paſſim de vitandis veneficis referunt, praeſertim in hiſtoria Bileami, ſatis produnt. Qualia vero Chaldaeorum de his malis daemonibus et antitheis ſententia fuerit, deficientibus monumentis fide dignis nos quidem ignoramus.

IV. Doctrina publica de diuinis.

IV. Haec ad interiorem ſine dubio diſciplinam apud Chaldaeos pertinebant, quos myſteria ſua non niſi initiatis propalaſſe, arcani diſciplina per omnem orientem culta probat. Quod publicam de diuinis doctrinam attinet, ſolem, lunamque et aſtra reliqua Deos venerabantur, et imprimis erratica ſidera colebant Chaldaei. Id res veteres et imprimis cultum ſolis apud gentes has et vicinas inſpicienti erit certiſſimum, et vel ex ſolo IOBI[r], Chaldaeae, vt videtur, valde vicini loco luculenter colligi poteſt, et hos potiſſimum Chaldaeorum deos eſſe DIODORVS[s] et HERODOTVS[t] referunt. Nec magnopere refragabimur viro docto[u], qui per Belum apud IESAIAM, ſolem, per Nebo, lunam, Deos Chaldaeorum celeberrimos intelligit, modo id recte explicetur. Lunam enim alio quoque nomine Nergal dictam a Babyloniis ac Meſopotamenis, et ab Aſſyriis ſub Veneris coeleſtis nomine cultam eſſe admodum probabile eſt[x]: nec alia eſt regina Beeltis, de qua cum Belo Babyloniae gentis auctore loquentem inducit Nebucadnezarem fragmentum Abydeni apud EVSEBIVM[y]. Verum hanc quidem diuinitatis rationem ſideribus his coeleſtibus datam eſſe apud plebem, dubium nullum eſt; aliter tamen ſapientes, qui maximam DEI emanationis partem, ſiue animae mundanae nobiliſſimum primumque ſpiritum hiſce ſideribus praeſidere et in iis habitare ſtatuebant, vt ex iis, quae ſupra iam monuimus conſtat. Nec aliter in his Aſſyrii reliquique harum regionum populi[z], quam aliae orientis gentes, apud quas vsque ad extremos orientis ipſiusque Americae terminos[a] hic cultus ſolis et lunae, ab antiquisſimis primisque nationibus forte traductus penetrauit. Et huc quoque referenda ſunt, quae de tribus idolis apud Aſſyrios tradit MACROBIVS,

r) Cap. XXXI, 27. ad quem locum conſulendi interpretes et IO. OWENVS theologum L. III. c. 4. p. m. 182 ſeqq.

s) l. c.

t) Lib I. c. 181.

u) VITRINGAE T. II. Comm. p. m. 601. ſeqq.

x) Vid. IDEM ad c. X, 10. p. 271.

y) de praep. Eu. L. IX. p. 456. conf. TH. HYDE de rel. vet. Perſ. c. 2. p. 67.

z) Conferre iuuabit, quae hac de re eruditiſſime differit IO. SELDENVS de Diis Syris Proleg. c. 3. p. 25 ſqq. qui etiam p. 35. formulam iuramenti Aſſyri. per ſidera affert.

a) Conf. KIRCHER. Oedip. Aegypt. P. I, p. 406. 421.

BIVS[b], soli dicatis, Adadi, Adonidis et Iouis Heliopolitae. Caute tamen in numinibus orientalium referendis audiendi sunt Graeci: Illi enim praepostero, peregrina numina cum suis comparandi studio seducti, veras rationes istorum numinum misere conturbauerunt, magnasque nobis excitauerunt tenebras. Vnde etiam de reliquis diis, quae apud AMOSVM[c] et LVCAM[d] occurrunt, Moloch, Chiun et Remphan, quibus sidera apud has nationes culta esse, eruditi statuunt[e], nihil afferimus, cum pleraque ex hac ipsa confusione facta sint incertissima; nosque non historiam religionis Chaldaicae, sed philosophiae scribamus. Hoc certum est, reliquas quoque stellas, imprimis Zodiaci a Chaldaeis cultas esse, cuius ratio philosophica ex semel posito principio desumi potest. Aërem tamen et terram vtrum Deos coluerint, incertum dubiumque admodum, etiamsi id afferant IVLIVS FIRMICVS[f] et MACROBIVS[g]. Vterque enim similitudine et comparatione cum diis Graecorum deceptus est[h].

V. Magia.

§. XIX. Ex hac theologiae Chaldaicae conditione atque constitutione duplex illa disciplina exorta est, qua Chaldaei per vniuersum fere orbem habitatum celebres fuere magia atque astrologia; de vtraque itaque quaedam dicenda sunt. Et quod ad magiam quidem attinet, eam cum goëtia atque commercio immundorum spirituum non confundendam esse, atque in cultu arcano Deorum, siue spirituum bonorum, post summum Deum positorum, constitisse, supra iam adductis veterum testimoniis monuimus. Semper vero magia ista in arcanis habita est, donec tandem mutato omni cultus huius ratione ad alios Asiae populos, et post Christum natum ad sacerdotes pariter atque philosophos per Asiam et Aegyptum dispersos transiret, apud quos magiae disciplina famosissima fuit. Inde vero ratio patet, cur pauca de magiae natura atque constitutione dici queant, quae probabili fide possint ad Chaldaeos referri. Quicquid enim nouimus, vel Platonicorum vel Alexandrinorum potius philosophorum, vel Christianorum in eorum scholis educatorum, vel Iudaeorum quoque, et inter hos MOSIS MAIMONIDIS[i] imprimis relationibus debentur, qui cum immenso temporis spatio ab hoc Chaldaeorum aeuo distent, et praeiudicio fascinati fuerint, sui temporis magiam esse eandem cum magia vetustissimorum Chaldaeorum, facile inde perspici potest, quam incerta sint, quae de ea traduntur omnia. Vnde pauca tantum delibabimus. Et initio quidem atque

I.) Monemus, Magiae vocem, Persiae quidem proprie deberi, etsi a Medis ea ad Persas translata doctissimo CLERICO videatur, qui etiam putat, Medorum linguam Chaldaicae affinem fuisse, dictumque Magum,

ὑπὸ

b) Saturnal. I. c. 21. 23.
c) Cap. V, 26.
d) Cap. VII, 43.
e) Videndi quos laudat cel. WOLFIVS Cur. exeg. et phil. in N. T. T. I. p. 1113 seqq.
f) De errore profan. relig. p. 8.
g) l. c. c. 28.
h) Conf. CLERIC. Ind. philol. in STANLEII Hist. philos. orient. voce, aër, et terra.
i) Moreh Nebhochim L. III. c. 37.

ὑπὸ τοῦ מוג, vnde מג diſſoluens, vires frangens, quod magiae ope vires exercituum frangi poſſe crederentur[k]: quae cum incertiſſimis coniecturis nitantur, noſtra non facimus, ſed ſuo loco relinquimus: res tamen ſiue ſcientia magica ante deuolutum ad Perſas Babyloniorum imperium certe effloruit, niſi omnia veterum teſtimonia, a PLINIO[l] praeſertim excitata, et ſupra quoque adducta ſimul reiicere velimus. Immo mature et ante conditam Perſarum monarchiam ad alios quoque populos magica ars transmigrauit[m]. Magia vero quod ſupra iam tetigimus, in cultu diuino ita conſtitit, vt et deorum arcanus cultus, et commercium cum diis, et modus eos placandi ſimul comprehenſus fuerit, vnde HESYCHIO auctore Μάγον τὸν ἀπατεῶντα, φαρμακευτὴν, τὸν θεοσεβῆ, καὶ θεόλογον, καὶ ἱερέα οἱ Πέρσαι οὕτως λέγουσι, quod ne ad ſolos Perſas referamus, idem HESYCHIVS auctor eſt, qui Χαλδαίους, interpretatur γένος μάγων πάντα γινωσκόντων, *genus magorum omnium diſciplinarum peritum.*

II.) Magia vero, ſi citatos auctores ſequimur, duplex eſt, alia naturalis, alia theurgica. Naturalem magiam eam volunt, quae contemplatur virtutes omnium rerum coeleſtium et ſublunarium, ſcrutaturque earum ſympathias, et mutua earum applicatione inuſitatos effectus edit. Quod qua ratione perficiatur, fide doctiſſimi Iudaei, MOSIS MAIMONIDIS[n] qui haec ex Chaldaicis libris ſe hauſiſſe profitetur, referemus. Tria ſecundum eum, magiae genera ſunt, quorum primum verſatur circa plantas, animalia et metalla, alterum in deſignatione temporis, quo illa peragenda ſunt, tertium in geſtibus et actionibus humanis ad hunc finem ſuſcipiendis. Vbi tamen quaedam genera interdum coniunguntur, interdum ſolitarie fieri poſſunt, pleraque autem coniunguntur.

III.) Quia vero apud Chaldaeos magiae ſtudium cum aſtrologia arctiſſime connectebatur, inde nullum opus magicum ſine ſiderum operatione perfici poſſe auctumabant: indeque volunt Taliſmanes, ſiue imagines illas magicas et arcanas inuentas eſſe, ſub certis conſtellationibus in varios vſus ſiue auerruncandi ſiue praedicendi cauſa conflatas[o], quae tamen an tantam aetatem, ac vult GAFFARELLVS, qui ad Chaldaeos refert, ferant, alibi diſpiciendum eſt, et inquirendum, an Theraphim eiusmodi imagines fuerint, quod a noſtro inſtituto alienum praetermittimus. Theurgicae magiae officium, ſi IAMBLICHO[p] credimus, in auerruncandis malis ſpiritibus, et

k) l. c. voce Magus, vbi tamen aliam quoque etymologiam vocis huius affert.

l) Lib. XXX. c. 1.

m) Legendus luculentus locus LVCIANI in Macrobiis T. II. p. m. 818. qui magos vocat γένος μαντικὸν. καὶ Θεοῖς ἀνακείμενον, ridendi potius, quam laudandi cauſſa, more ſuo.

n) l. c.

o) Legendi quos nominat V. C. PETRVS FRID. ARPE de Taliſmanibus p. 8 ſeqq. et FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. XII. p. 433 ſeqq. Taliſmanes auerruncandis malis, Theraphim vaticiniis adhibita ſunt.

p) l. c. quocum PORPHYRIVS περὶ ἀποχῆς, PSELLVS etiam de daemonibus conferendi.

et commercio cum bonis eorumque prouocatione conſtitit. Vbi tamen non negamus, talia proferre Iamblichum, quae, dubia ſunt, an ad tam canam vetuſtatem referri queant? multaque recentiora ingenia ſapere, quae in oraculis eorumque interpretibus ea de re dicuntur. Verum has nugas ignorari, parum philoſophiae intereſt. Nobis ſufficit inde didiciſſe, fruſtra eſſe, qui ſub hac Chaldaeorum magia philoſophiae naturalis myſteria latitare ſibi perſuadent.

VI. Aſtrologia.

§. XX. Altera, in qua Chaldaeorum eruditio inclaruit, ſcientia eſt aſtrologia, in qua ſiderum motus, ortus atque occaſus obſeruando, primos excelluiſſe, ſupra idoneis teſtibus probauimus. Quemadmodum vero duplex ſiderum obſeruandorum ratio eſt, vna, quae motus, legesque ſiderum, quaſi notat, iuſtamque *τῶν μετεώρων* notitiam exhibet, inde Aſtronomia dicta; altera, quae *ἀποτελέσματα* ſiue effectus ſiderum, eorumque cauſas in res inferiores influentes enarrat, aſtrologia apoteleſmatica dicta; ita Chaldaei non tam primum, quam ſecundum genus excoluerunt, niſi quatenus aſtrologia aſtronomiae ſcientiam, calculos et obſeruationes ſupponit, quas ſedulo conquiſiuiſſe ſupra indicauimus, et ad Ariſtotelem a Calliſthene miſſas monuimus [q]. Enumeranda itaque et haec doctrina paucis eſt, vt pateat, quibus fundamentis ea ſcientia, quae tantum nomen Chaldaeis peperit, nitatur. Quodſi ea ſummatim comprehendamus, quae magnum olim inter mathematicos nomen PTOLOMAEVS [r] prolixe, SEXTVS EMPIRICVS [s] autem breuius, ſed, vt ſolet, neruoſe explicat, ad haec potiſſimum capita tota Chaldaeorum aſtrologia reduci poteſt:

I. Terrena conſenſionem habent cum coeleſtibus, et ex eorum influxibus ea ſemper innouantur.

II. Septem ſtellae, quas alii planetas, ipſi interpretes nominant, tenent rationem cauſarum agentium in vnumquodque eorum, quae in vita accidunt, adiuuant autem partes zodiaci.

III. Zodiaci circulus diuiditur in duodecim animalia, vnumquodque autem animal in triginta partes, pars in ſexaginta minuta [t].

IV. Animalium zodiaci alia ſunt maſculina, alia foeminina [u], et alia qui-

q) Hoc magno SCALIGERO iam notatum praef. in Manilium.

r) Vid. VOSSIVS de ſcient. math. c. XXXVII. §. 9. 10. p. 205.

s) Adu. Math. L. V. p. 339 ſeqq. edit. Fabricii.

t) Paria habet DIODORVS L. II. p. 83. CENSORINVS c. 8. et alii. Hinc dictae hae ſtellae מזרות IOB. XXXVIII, 32. quae vox 2 Reg. XXIII, 5. occurrit מזלות, id eſt ſtellae praecipuae, quare eos DIODORVS vocat *Κυρίους τῶν Θεῶν*. conf. CLERICVS l. c. v. Mazzaloth.

u) Vult quidem SEXTVS, haec a Chaldaeis deſumſiſſe Pythagoreos, quibus vnitas maſculini dualitas foeminini generis et ſic porro dicitur. vid. ARISTOT. Metaph. L. I. c. 5. MEVRSIVS de Denario Pythagorico c. 3. verum cum haec Chaldaeorum ſimpliciori ſtudio contraria videantur, Sextusque recentiores tantum Chaldaeos ſiue aſtrologos conſuluerit, rectius haec a Pythagoreis ad aſtrologos tranſiiſſe dicuntur. conf. FABRICIVS ad h. l. not. Q.

quidem bicorporea, alia vero non: alia tropica, alia fixa: habentque adiuuantem naturam ad generandos mafculos et foemellas.

V. Signa, quae in vnaquaque genitura ad productionem apotelefmatum dominatum obtinent, funt numero quatuor, et vocantur cardines *).

VI. Sunt vero cardines, horofcopus, medium coelum (μεσουράνημα) occidens, (δύσις) fubterraneum (ὑπογαῖον) medio coelo oppofitum.

VII. Horofcopus eft fignum, quod contingit oriri eo tempore, quo perfecta eft natiuitas; medium coeli quartum ab eo fignum; fubterraneum, quod medio coelo eft ex diametro oppofitum; occidens, fignum, quod orienti oppofitum.

VIII. Vniuscuiusque horum cardinum fignum praecedens vocatur declinatio, quod autem fequitur, fucceffio.

IX. Quod antecedit fignum, quod eft in horofcopo confpicuum exiftens, eft mali daemonis; quod eft autem poftea, fequens id, quod eft in medio coelo, boni daemonis: quod autem praecedit id quod eft in medio coelo, inferiorem partem, vocatur vnica fors et Deus. Quod antecedit occafum, eft otiofum fignum et principium mortis; quod autem eft poft occafum nec eft confpicuum, poenam et malam fortunam: quod quidem e diametro oppofitum eft malo daemoni. Quod antecedit fignum fubterraneum, bonam fortunam, quae ex diametro fita eft ex aduerfo boni daemonis. Quod fuccedit figno, quod eft ex aduerfo medii coeli verfus orientem, vocatur Dea, ex diametro Deo aduerfum. Quod horofcopum fequitur, dicitur otiofum. Quod vt clarius intelligatur fequenti fchematifmo exponemus:
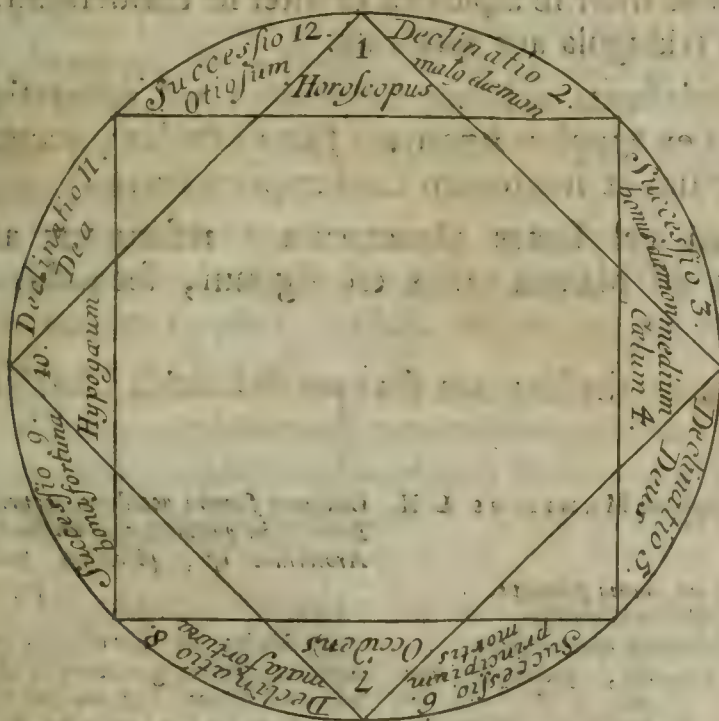
 X. Stel-

*) Conf. SCALIGER ad Manilium p. 298. FABRICIVS l. c. not. Y.

X. Stellae non eandem vim habent, ad male vel ſecus faciendum, ſi conſiderentur in cardinibus, et in ſucceſſionibus et in declinationibus, ſed alicubi efficaciorem, alicubi vero minus efficacem.

XI. Vnicuique parti humani corporis attributum aliquod ſignum eſt, quocum habet conſenſum et afficitur [y].

XII. Stellarum aliae ſunt beneficae, aliae maleficae, aliae denique communes: Beneficae ♃ et ♀, maleficae ♂ et ♄, communis ☿ quae cum beneficis benefica cum maleficis malefica.

XIII. Aliae ſtellae beneficae vel maleficae ſunt, prout eſt alia atque alia habitudo aut aſpectus.

XIV. Stellarum praecipuae ſunt ſol et luna; minorem autem vim habent ad euenturos effectus quinque reliquae.

XV. Eaedem ſtellae maiorem vim habent, aut quod ſint in propriis domibus, aut in altum elationibus, aut terminis, aut quod aliquae ab aliquibus ſtipentur ſatellitibus; aut quod inter ſe aſpiciant, et inter ſe certas ſuſcipiant figuras, aut quod ſint in cardinibus.

XVI. Solis domus eſt leo, Lunae cancer, Saturni capricornus et aquarius, Iouis ſagittarius et piſces, Martis aries et ſcorpius, Veneris taurus et libra, Mercurii gemini et virgo.

XVII. Stellae delectantur in altum elationibus, exiguam autem vim habent in abiectionibus ſeu depreſſionibus.

XVIII. Stellae inter ſe aſpiciunt et inter ſe conueniunt, vt quae apparent in figura triangula aut quadrata.

XIX. Apoteleſmata vel ſunt ſimpliciora vel accuratiora. Simpliciora, quae fiunt ex ſimplici ſigno vel ſola vi ſtellae; accuratiora, quae fiunt per concurſum et multorum contemperationem.

XX. Decani vel facies planetarum [z] referuntur ad zodiacum, primus decanus eſt planeta cuius eſt ſignum, ſecundus alter planeta et ſic porro.

His potiſſimum theſibus ars illa apoteleſmatica Chaldaeorum, quam Teu-

y) Eleganter haec explicat MANILIVS L. II. v. 456. his verſibus:

- - Aries caput eſt ante omnia princeps,
Sortitus cenſusque ſui pulc errima colla
Taurus, e in geminis aequalia brachia ſorte
Scribuntur connexa humeris, pectusque locatum
Sub cancro eſt, laterum regnum ſcapulaeque leonis
Virginis in propriam deſcendunt ilia ſortem,
Libra regit clunes, et ſcorpius inguine gaudet,
Centauro femora accedunt, capricornus vtrisque
Imperat in genibus, crurum fundentis aquarI
Arbitrium eſt, piſcesque pedum ſibi iura repoſcunt.

z) Multa de horoſcopis et decanis Platonici recentiores garrierunt, ſine dubio veteribus, vti ſolent, ingenii ſui *ἑυρήματα* adiicientes. Vid. IAMBLICHVS de myſt. Sect. VIII. c. 4. p. 160. et quos GALEVS ad h. l. nominat. Ex recentioribus conferendus SALMASIVS de anno Climacterico, et poſt eum alii.

Teucer Babylonius ſcriptis tradidit [a], pluresque expoſuerunt [b], comprehenſa eſt. Ex his ſequitur, quod poſtea SEXTVS vehementer impugnat, omnia fato fieri, quod fatum ab hac ipſa Chaldaeorum doctrina Chaldaicum et ſidereum vocari ſolet, itemque aſtrologicum, et cum Platonis, Stoicorum aliorumque ſententia de fato non confundi debet. Vnde et HORATIO dictum Babylonii numeri. Nihil enim fieri in terrenis per ſe, ſed omnia ab aſtris regi placebat; quae opinio a Chaldaeis ad alias quoque gentes digreſſa eſt, qua de re, ne nimii ſimus, conſulendus eſt VOSSIVS [c].

§. XXI. Praeter hanc, per aſtrologiam vaticinandi rationem, alias quoque diuinandi artes Chaldaeis tribuit DIODORVS SICVLVS [d], nempe per aues, ſomniorum prodigiorumque interpretationes, et quae pertinent ad haruſpicinam. Vnde facile credi poteſt MOSI MAIMONIDI [e] ea hariolorum genera, quae Deuteron. XVIII, 10. 11. memorantur, inter Chaldaeos quoque fuiſſe reperta. Somniorum quoque interpretandorum ſcientiam antiquiſſimam fuiſſe, ex ſacris literis conſtat, etſi ridendus ſit PHILO [f], qui Abrahamo inuentionem tribuit; et inter Babylonios fuiſſe, qui ei peculiarem operam ponerent, ex Danielis hiſtoria liquet: immo extiſpicia quoque apud Chaldaeos celebrata eſſe, ex EZECHIELIS loco [g] conſtat. Multum tamen obſcurarunt Graeci notitiam horum vaticinandi generum, dum ſuis vocabulis a vaticiniorum Graecorum modis deſumtis orientales vaticinandi conſuetudines deſcripſerunt. Eas vero tenebras diſpellere, nec loci et inſtituti, nec otii noſtri eſt.

VII. Diuinationes aliae.

§. XXII. Ceterum, licet in ſiderum rationibus obſeruandis multum temporis et induſtriae Chaldaei poſuerint, pauciſſima tamen conſtant, fereque nihil de obſeruationibus eorum, vel etiam de opinionibus aſtronomicis ſupereſt. Ex Beroſo nobis conſeruauerunt PLVTARCHVS [h] et VITRVVIVS [i], lunae defectum accidere, obuerſa nobis parte ignis experte, id quod hic latius explicat. Tradidit quoque Beroſus, referente SENECA [k], igni deletum iri terrena, quando omnia ſidera in cancrum conuenerint, inundationem vero paſſura, ſi ſub capricorno id fiat. Tandem terram ſcaphae ſimilem eſſe et concauam dixiſſe Chaldaeos, DIODORVS auctor eſt [l].

VIII. Opiniones aſtronomicae.

§. XXIII. Tandem et de mundi generatione et ortu Chaldaei audiendi ſunt, cum archaeologiae philoſophicae, et hiſtoria coſmogoniae nobilem hiſtoriae philoſophicae partem abſoluant. Et hic quidem DAMASCIVM

IX. Coſmogonia.

 non

a) Vid. IDEM ad Solin. pag. 491. et praef. libri cit.

b) Aſtrologos veteres editos, ineditos, deperditos recenſet FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 494 ſeqq.

c) De theologia gentili L. II. c. 47. p. m. 563 ſeqq.

d) loc. cit.

e) Lib. III. Moreh nebhochim c. 29.

f) Apud SVIDAM v. Abraham.

g) Cap. XXI, 12.

h) De placit. philoſ. L. II. c. 29. et EVSEBIVS praep. L. XV. c. 51.

i) Lib. IX. c. 4.

k) Quaeſt. natur. L. III. c. 29.

l) loc. cit.

non audiendum esse [m], mundi generationem ex mente Chaldaeorum negantem, vel ex vno DIODORO disci potest, licet facile credendum sit, quod addit, mundi naturam eos facere aeternam, nec initium generationis nec finem habere; nam haec aliter placere non poterant genti reuelatione destitutae: mundi tamen formam, ordinem et ornatum a diuina prouidentia constitutam esse non negabant. Quod qua ratione factum sit, ex BEROSI Babylonicis nobis conseruauit SYNCELLVS [n], vbi cosmogoniam Chaldaeorum more vetustissimo ἀλληγορικῶς φυσιολογεισθέντα ita exponit: Tempus fuisse, quo cuncta tenebrae et aqua erant: et in illis animantia portentosa, et sub variis naturae speciebus et formis visu mirandis vitam ac lucem accepisse, quorum imagines in Beli templo appensae sint: Istis omnibus mulierem, cui nomen, Omoroca, praesidere; his constitutis Belum redeuntem mediam diuisisse mulierem, et ex eius quidem parte terram ex alia coelum composuisse, ac inde necem animalibus illatam. Haec allegorice de natura mundi dicta esse addit: vniuersa quippe mundi mole ex humida materia compacta, et animantibus ex ea formatis, Deum istum caput suum abstulisse, tum corpus in terram delapsum alios deos terrae commiscuisse, ac inde formatos homines, ea de caussa intellectu et diuina mente praeditos; Belum insuper, quem Iouem interpretantur, mediis tenebris dissectis terram et coelum ab inuicem diuisisse, et mundum ordine composuisse, animantibus lucis vim non ferentibus extinctis. Belum vero desertam quidem regionem at feracem conspicatum, deorum cuipiam proprium sibi caput amputare praecepisse, et stillanti ex se sanguini terram admiscere ac homines et animantia, quae aërem sustinerent efformare. Ipsum tandem astra, solem, lunam, et alios quinque planetas perfecisse. Quae cosmogonia propter allegoriam, vt sunt omnes veterum de ortu mundi doctrinae obscurissimae et densissimo allegoriae velo obductae, subobscura est, satis tamen vestigia primaeuae traditionis de ortu mundi, ex chao a Deo producti, et semina rerum continentis prodit, et aperte animum humanum ex Deo emanasse innuit, et alium deum ad formandum mundum adhibitum docet; quae opinio, vsum summum Deum in condendo mundo alio Deo, creationis auctore siue Demiurgo per omnes fere gentes, orientales etiam Indos percrebuit. Et haec quidem de philosophia Chaldaeorum.

m) In fragm. msc. περὶ ἀρχῶν apud CVMBERLAND de Cosmog. Sanchuniath. p. 280.
n) In Chronico p. 28.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE PHILOSOPHIA PERSARVM.

§. I.

Obſcuritas et incertitudo H. P. Perſarum.

Poſt Chaldaeos apud Perſas philoſophiae hiſtoria perquirenda eſt, ad quos cum imperio diſciplina quoque Chaldaica tranſiit. De qua tamen ita dicere, vt veritatis cupido ſatis fiat animo, admodum difficile eſt. Quae enim de Perſarum philoſophis, religione et philoſophia ſcimus, vel Graecis debemus, vel Arabibus: a neutris talis narratio expectanda, quae non multa obſcuritate et incertitudine laboret. Et Graeci quidem Perſarum imperio ſubinde preſſi multam habuere occaſionem res, religionem et placita huius gentis cognoſcendi; ſaepius enim cum eruditis huius nationis conuerſati, aulaeque regis praeſentes coram in ea inquirere potuerunt, quae a curioſo rerum peregrinarum perquiri ſolent. Verum inueterato erga Perſas odio ducti ſinceritatem ſubinde in relationibus ſuis de rebus Perſicis deſiderari paſſi ſunt: et ſtolido ſua tantum et patria inſtituta adamandi ſtudio seducti, leuius et ſiniſtrius, quam par eſt, de barbarae gentis inſtitutis locuti ſunt. Quibus cum accederet inconſultus mos peregrinas res, mores, ſacra atque diſciplinam cum ſuis comparandi, et conciliandi, domeſticisque vocibus exprimendi, facile ex his colligitur, quantis difficultatibus obnoxium ſit, ex Graecorum relationibus de rebus Perſarum iudicare. Cuius exempla cum poſtea de doctrinis Perſarum acturis occurrant, ea iam afferre, remque peritis veterum actorum ſatis notam fuſius illuſtrare ſuperſedemus. Quod ad Arabas attinet, multam quidem iis fidem tribuunt viri in his literis magnae eruditionis Pocockivs, Prideavx, Beavsobre et qui omnium diligentiſſime in religionem veterum Perſarum inquiſiuit Thomas Hyde, eo quod hi non tantum ſectas Perſarum, quorum regiones incolebant, inter ſe habuerint, ſed et libros Perſarum ſacros atque claſſicos, quales ſunt, liber Sad-der, Zendaueſta, et his ſimiles, inſpexerint, et ita ex domeſticis fontibus narrationes ſuas hauſerint. Verum tempus, mores, conſuetudinem et praeiudicia Arabum, ad quos laudati viri prouocant, ſollicite expendenti non minores difficultates occurrunt, nec leuior contra fidem eorum hiſtoricam ſuſpicio oritur. Vt enim taceamus, homines ex nationis genio leues et ſuperficiaria eruditione gaudentes, adeoque ad tam arduum rerum obſcuriſſimarum, et temporum canitie atque ſqualore fere extinctarum examen non ſatis aptos, tanto temporis interuallo a temporibus, quibus Perſarum religio, doctrina et imperium inualuit, fuiſſe remotos, vt ad conſtituendum idoneum rerum harum teſtimonium vel hoc vno argumento videantur inepti: peſſima illa, quae poſt Muhammedis tempora ad Arabas quoque tranſiit conſuetudo, res

ſuas

ſuas magnifice augendi, et fraudibus atque mendaciis, librisque ad antiquitatis ſpeciem et auctoritatem effictis et ſuppoſitis commendandi, ſicque Iudaeorum pariter atque Chriſtianorum fauorem certe apud illos auctoritatem placitis ſuis conciliandi mire omnia conturbauit, et veritatis ſtudioſo ſuſpecta reddidit. Id quod nemo negauerit, qui Arabum, ſiue Saracenorum hiſtoriam et libros ſine praeiudicio perlegit, et inſulſas fabulas canae vetuſtatis ſitu obductas ſibi pro antiquiſſimis hiſtoricis veritatibus propinari animaduertit. De qua re cum ſuo loco adhuc dicendi occaſio ſe offerat, hic prolixiores non ſumus. Ferendum itaque aegre non eſt, ſi tantis viris ſola Arabum fide nobis de antiquiſſimis Perſarum rebus luculentas hiſtorias narrantibus fides aegre detur, illique ad naturam gradusque fidei hiſtoricae non ſatis attendiſſe credantur. Id enim a doctiſſimo HYDEO potiſſimum factum eſſe, illumque lectionis exoticae amore occupatum apud Arabas certiſſimas veritates vidiſſe, quae aliis coniecturae leuiſſimae, et traditiones ſuſpectae videntur, indigeſtam quoque admirandae lectionis molem accurato iudicio non digeſſiſſe, et ipſa libri eruditiſſimi inſpectio docet, et magnis viris, rem ſine praeiudicio et admiratione eruditionis inſolitae et peregrinae aeſtimantibus recte iudicatum eſt [a]. Nobis itaque, qui cauti incedimus, hancque nobis legem tulimus, vt, qua ratione, qua fide, quo probabilitatis gradu aliquid dicatur narreturue, accurate prius expendamus, antequam ei calculum adiicimus, ignoſcendum eſt, ſi magnis viris manus non damus, niſi ea, quae Arabum fide proferunt, ſolidioribus quoque teſtimoniis probent, et vel Graecorum conſenſu, vel rei veriſimilitudine aliunde petita roborent. Certe prouidus lector in cohibendo atque ſuſpendendo aſſenſu etiam in hac hiſtoriae philoſophicae parte circa Arabas, exemplo virorum [b], quibus magna iudicii vis fuit, verſabitur, nec latius fidem extendet, quam teſtium conditio patitur. Ita enim demum critica philoſophiae hiſtoria obtinebitur.

Conditor philoſophiae Perſicae Zardusht.

§. II. Introductae, vel reſtauratae potius et emendatae inter Perſas philoſophiae pariter atque theologiae auctor communi veterum conſenſu Zerdusht ſiue Zardusht [c], quem et alii Arabes Zaraduſſt nominant [d], dicitur, vnde Graecorum Zoroaſter plerisque effictus videtur. Cuius nominis ſignificatio, non negantibus viris in veteri Perſarum lingua exercitatiſſimis, incerta quidem eſt, nec ipſi HYDEO in Perſica lingua inuenta [e], probabile tamen putant, et ex reliquarum linguarum Orientalium conſenſu coniiciunt, amicum ignis hoc nomine indicari: certe recentiori aetate Indorum

Eius nomen.

a) Magnifice paſſim hunc librum laudari videas. Vid. act. erud. 1701. p. 405. Nouv. de la rep. des lettres 1701. art. 3. Fevr. Mars. Bibl. Thomaſ. P. III. p. 211 ſeq. Neque tamen ſine cenſura dimittitur, vid. BAYLE Dict. T. IV. art. Zoroaſtre not. F. p. 558. LEIDEKKER de vario reip. Hebr. ſtatu L. V. c. I. Accurate vero de eo iudicat cel. MOSHEMIVS Hiſt. Chriſt. antiq. Sec. I. P. II. c. I. §. 2. p. 70.

b) BAYLE l. c. MOSHEIM ad CVDWORTH. p. 248. n. 58. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1052.

c) HYDE de relig. vet. Perſ. p. 340.

d) POCOCK. Specim. Hiſtor. Arab. p. 148.

e) l. c. c. XXIV. p. 310. conf. HERBELOT. Bibl. Or. p. 16.

dorum quidam Zoroaſtreis placitis adhaerentes ita vocem interpretati ſunt[f]. Quae ſignificatio virum quendam doctiſſimum permouit[g], vt crederet, non perſonae proprie, ſed religionis nomen fuiſſe, quod ſcilicet iis datum ſit, qui peculiari ratione ignis cultum inſtituerint atque celebrauerint, ſicque cauſam putat patere, cur tot Zoroaſtres veteribus memorentur, immo ipſe Abrahamus patriarcha Zoroaſter Arabibus dicatur[h], quod ignis cultor peculiaris ipſis viſus ſit. Quam coniecturam ſuo loco relinquimus, quia praeter ſolam eamque incertiſſimam ſignificationem nominis, nulla re confirmatur, et nos ſupra alias easque magis probabiles rationes vidimus, cur plures Zoroaſtres fuiſſe, veteribus creditum ſit. Nec minori ſententiarum varietate de aetate Zoroaſtris Perſarum philoſophi certatur. Etſi enim ſatis certum atque euidens eſt, falli eos, qui ad prima Aſſyriae monarchiae tempora eum referunt, ſiue quod plane efficta ſint, quae de antiquo illo Zoroaſtre referuntur, quod viris eruditis placuit, qui vnum tantum Zoroaſtrem fuiſſe contendunt[i], ſiue quod alium longe virum vetuſtiſſimae diſciplinae orientalis auctorem tangant, ab hoc Zardushto aetate, patria, doctrina, longe diuerſum, qua ratione Graecorum narrationes omnium facillime cum Arabum, Perſarum et Indorum relationibus conciliari poſſunt: de hoc tamen Perſarum doctore et religionis potius quam philoſophiae reformatore, eiusque aetate eorum teſtimonia differunt: Auctor enim eſt AGATHIAS[k], Perſas ſui temporis eum aequalem feciſſe Hyſtaſpis. Sub Guſtasfo floruiſſe ISMAEL ABVLFEDA aſſerit[l], hunc Guſtasfum vero Cyri auum fuiſſe, Cyrum autem eſſe Hebraeis, qui Perſis Azdshir Bahan dicitur, id quod POCOCKIO non placet[m], qui Hyſtaſpen potius a Cyro tertium, et per Adzshir Ahasuerum pium denotari putat. Cambyſis atque Samardii ſiue Smerdis magi aequalem facit EVTYCHIVS[n], quocum conſentit G. ABVLPHARAIVS[o], vt aliorum ſententias taceamus. Etſi vero haec ad liquidum deduci non poſſe putamus, recte tamen inde infertur, vltra Darii Hyſtaſpidis tempora non aſſurgere eius aetatem[p], etſi in tanto ſcriptorum diſſenſu non ita demonſtrari queat, vt ſcrupulus nullus ſuperſit. Nec minori diſſenſu de patria Zardushti ſcriptores loquuntur. Sinam enim recentiores Perſae apud Indos degentes faciunt; Franco vero patre natum id eſt, homine ad occaſum genito, Caramaniae incolae[q], id quod de Perſidis regione ad occaſum ſita intelligi poteſt. Ex Graecis CLEMENS ALEXAN-

Aetas.

Patria.

f) Referente HENRICO LORDIO mercatorum Britannorum eccleſiaſte in India, hiſt. de la religion de Beniens. conf. BEAVSOBRE Hiſt. Manich. T. I. p. 163. not. 4.

g) IDEM l. c.

h) Conf. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 349 ſeqq.

i) HYDE l. c. c. 24. PRIDEAVX Hiſt. Iud. V. T. T. I. L. IV. p. 212. DE BEAVSOBRE Hiſt. de Manicheiſme T. I. L. II. c. 1. p. 162.

k) Lib. II. conf. HVETIVS demonſtr. Euang. Prop. IV. c. 5. p. m. 90. ed. rec. BAYLE l. c.

l) In Hiſt. c. de Perſ. apud POCOCK. ſpecim. hiſt. Arab. p. 146. 147.

m) l. c. p. 147.

n) In Annal. Alexandrin. T. I. p. 263.

o) Dynaſt. V.

p) HYDE l. c. p. 293.

q) HVETIVS l. c.

XANDRINVS [r] Medo-Persam facit, quem sequitur SVIDAS [s]. Quod si Arabum Persarum monumenta sequentium auctoritate standum est, tempore Cyri in prouincia Aderbiian quae Media est, natus est, et si celebri Persarum libro Sad-der, credendum, gente Persa fuit; in hoc enim libro maiores eius nominibus Persicis memorantur, pater vero Purshasp, mater, ex vrbe Rey, Doghdu dicitur [t]. His parentibus ignobilibus, si Arabum fidem et narrationes sequimur, ortus miraculosam natiuitatem et infantiam habuit, quae tamen, cum nugacissima Orientalium ingenia manifeste prodant, et plerumque de impostoribus nouam religionis faciem introducentibus ad conciliandam auctoritatem atque fidem soleant praedicari, hic non referemus [u]. In iuuentute porro, non tantum orientalium doctrina eruditum, sed et inter Israelitas a propheta quodam ministerio adhibitum, sicque et veri Dei notitia imbutum fuisse Arabes magno consensu tradunt [x]. Quis tamen ille propheta fuerit, inter ipsos non conuenit. ABVLPHARAIO [y] enim Elias, BVNDARI discipulus Ieremiae [z], ABV MVHAMED MVSTAPHAE Ozeir id est Esdras fuisse dicitur: quorum vltimum suo calculo adprobat HYDEVS [a], medium tanquam rationibus chronologicis magis aptum HVMPHR. PRIDEAVX eligit [b], qui Danielem intelligi posse putat, etsi haec sententia satis longum vitae Danielis spatium requirat. Apud hunc prophetam didicisse, porro tradunt, praecepta purioris religionis, scelesto tamen aliquo facinore maledictionem meritum, lepram poenam accepisse. Quae tamen omnia non incertissima tantum esse, ex auctorum suorum atque testium conditione satis patet, sed et in cauto rei examine se non satis probare nobis videntur. Eo enim tempore, quo Arabes hi scriptores commentarios suos exarauerunt, in id maxime connisi sunt non tantum legis Islamiticae assertores, sed et veteris religionis, quam a Zoroastre institutam crepabant, quaeque magianismo absoluebatur, cultores, vt apud Iudaeos et Christianos suis placitis, religioni, traditioni fidem facerent et auctoritatem quouis modo conciliarent. Quem in finem, non excogitati tantum et suppositi libri vetustissimis religionis suae antistitibus, quod supra iam monuimus [c], sed ex Iudaeorum quoque historia multa in arua sua ab iis deriuata sunt. Id quod imprimis in Zoroastris historia factum esse, non obscuris vestigiis deprehendere est, produntque male cohaerentem fidem ipsi harum historiarum architecti, sic vt mirum videri queat, viros acutos fidem sine examine eiusmodi narratiunculis dare potuisse, nisi praeiudicium venerationis exoticae eruditionis, multo sudore acquisitae iudicium

Vita.

r) Stromat. L. I. p. 304. 334.
s) Lex. T. II. art. Zoroaster p. 15.
t) HYDE l. c.
u) Quibus volupe est, tempus atque otium his nugis perdere, apud HYDEVM l. c. affatim reperient harum quisquiliarum.
x) Ibid. c. 24. p. 213.
y) l. c. p. 54.
z) HYDE l. c.
a) p. 314.
b) l. c. p. 213.
c) Haec per totum orientem, imo inter Christianos quoque vsitata fuisse, multis in historia philosophica et Christiana exemplis constat, saepiusque a nobis suis locis notabitur. Conferendus interim acutissimus MOSHEMIVS de caussis suppositorum libror. Vol. diss. H. E. p. 217 seqq.

dictum occoecauisset. Supra enim iam indicatum est, in libro Persarum sacro, eoque si vera nobis tradunt Arabes, publico et vetustissimo Sad-der, omnes Zardushti maiores ad atauum vsque Espintamanum recenseri Persici nominis et originis, sic vt recte inde concluserit doctissimus, et, dum haec scribimus, orbi literato nostraeque amicitiae acerbo fato ereptus BEAVSOBRIVS[d], falli eos, qui Iudaeum fuisse Zerdushtum crediderint. Et tamen omnes fere, qui ex Arabibus de eius origine et natiuitate scribunt, in eo consentiunt, ex Palaestina fuisse ortum[e]; vnde necessario sequitur, natione et religione, antequam ad sectam magorum deficeret, Iudaeum fuisse. Nec, nisi haec statuamus, ratio dari potest, vnde tantam, quantam Arabes iactant, veteris testamenti, et imprimis psalmorum Dauidis cognitionem hauserit? satis enim notum est, et ex ipsa lege Israëlitarum constat, et vetitum fuisse huic genti commercium cum aliis nationibus, et suo quoque ingenio vehementer ab eo abhorruisse, sic vt nullam veri habeat similitudinem, Zardushtum prophetae alicuius Israëlitici fuisse seruum et simul discipulum, nisi eiusdem originis et religionis fuerit. Quae omnia cum luculenter euincant, male cohaerere omnia, quae ex Persarum libris Arabes referunt, et contradictione euidente inter se committi, ita suspicionem suppositionis iustam quam maxime confirmant; certe, istis Arabum relationibus veritatis cupido animo fieri minime satis, euincunt. Neque tamen negamus fieri potuisse, vt impostor quaedam ab Israëlitis dura circa ea tempora inter Babylonios captiuitate pressis et ex ea superstitibus didicerit, vel aliquam doctrinas Magorum emendandi occasionem nactus fuerit, licet, quid potissimum expiscatus sit, dici non possit. Ex dictis vero porro diiudicandum est, quod adiicitur[f], *a talis prophetae miraculis stimulatum fuisse, ad similia patrandum, et proinde multis astutiis studuisse promto ingenio, et forti imaginatione, et naturali audacia, et confidentia adiutum, nam si non fuisset audax et intrepidus, totius nationis religionem suo modo reformare non tentaturum fuisse.* Non recordantur enim viri docti, qui ita rationes instituunt, se eius seruitium et discipulatum ad Danielem vel Esram retulisse, quorum neuter miraculis inclaruit. Interim nec ingenium versipelle dolisque aptum, nec praestigias a vaferrimo homine religionis mutationem et celebrem sectam meditante editas negamus, licet pro certo affirmare non audeamus, quod ex BVNDARI refert HYDEVS[g], in arte praestigiatoria versatum, res quasdam miras populo ostendisse, quas miracula sua vocauerit: ex his fuisse quod supinus iacuerit, dum bipondium aeris liquefacti super sinum eius fusum fuerit, aes vero super sinum eius granatim concretum nullum ei damnum intulerit; item aliud, quod ignem manu tenuerit, et manus eius non fuerit combusta, et in cuiuscunque manum dederit, non fuerit combusta. Immo multa si non pleraque mera commenta atque mendacia esse, quae de stupendis eius

 mira-

d) loc. cit.
e) HYDE l. c. PRIDEAVX l. c.
f) HYDE l. c. p. 312. PRIDEAVX l. c. p. 314.
g) Ib. p. 311.

miraculis ex libro: *Schâhnâma-nesr* IDEM [h] recitat, facile, qui nasum habet, subodorfaciet. Vt vero auctoritatem sibi conciliaret, primum in desertis atque montanis secessum quaesiuisse, vnde inexpectatus prodiret, et se quasi diuinitus missum Persis ostenderet, porro referunt, additque ABV MVHAMED MVSTAPHA [i], librum composuisse in duodecim tomos diuisum, scriptos in coriis taurinis, quales singulos totidem vituli portare possent, scriptumque hunc librum literis aureis fuisse, regi Gustasto offerendum. Ita praeparatus, vt astute rem suam ageret, non tam nouae religionis auctor, quam veteris Magorum restaurator atque reformator videri voluit. Ea enim ante haec tempora apud Medos atque Persas inualuerat, sed cum internecione magorum, qui post Cambysis mortem imperium sibi vindicauerant, valde turbata et tandem non penitus deleta erat, astrorum cultu totam Persidem occupante, regeque Dario ei addicto. Vt itaque nationi ad auita placita pronae se attemperaret, eorumque sibi animos conciliaret, ita magorum systema incrustauit, vt sibi proprium esset, et peculiari ratione id effingeret; nouus ita reformator religionis futurus. De qua magorum sententiae mutatione et Zoroastreo systemate postea quidem prolixius dicemus, hic tamen ordinis gratia summatim tantum notamus, duobus capitibus, si relationibus Arabum, praecipue ABVLFEDAE et SHAHRISTANII [k] standum est, eius systema constitisse vno, quod duobus principiis bono et malo sibi inuicem oppositis tertium idque superius praefixerit, a quo duo illa producta et creata fuerint, lux quidem effectus summi creatoris, et tenebrae, necessaria sequela lucis, quae ex eius priuatione ortae sint: altero, quod destructa idololatria, cultuque astrorum abolito, igni sacro, hactenus in collibus passim culto, templa erigi iusserit; quem in finem coelesti doctrina erudiendum in coelum raptum se impudenter mentitus esse dicitur, et cum Deo ex flamma colloquente sermones miscentem reuelationes accepisse. Ita enim ignis cultui apud Persas dudum introducto se quam maxime attemperabat. Sic scena instructa, in Media, quae nunc Aderbiian dicitur, in vrbe Xiz, vel, quod alii volunt, Ecbatanae primum prodiit [l], in qua Smerdis magi patria magianismi asseclae plures adhuc fuisse videntur, ibique coelestes reuelationes nouamque auitae religionis faciem prodidit. Ibi vero rebus suis compositis in Bactriam commigrauit, Persidis prouinciam ad orientem maxime sitam, ibique in vrbe Balch quae est ad littora Oxi fluminis in finibus Persidis consedit. Ibi vero Hystaspes, Darii pater, rebus praeerat, qui, etsi Darius filius extinctis magis ad astrorum cultum defecerat, pristinam tamen magorum religionem retinuerat: et apud eundem ita praestigiis suis aditum sibi parauit, vt noua eius doctrina atque instituta publice reciperentur [m]. Addunt his, qui magna de hoc

h) Ib. p. 319.
i) Apud EVNDEM l. c.
k) Vid. POCOCK. specim. histor. Arab. p. 147. HYDE l. c. c. 22. p. 294 seqq.
l) Bundari, Abu Iaafar Tabarita apud HYDE l. c. c. 24. p. 313 seqq. GOLIVS not. ad Alfragan. p. 107. 227 PRIDEAVX l. c. p. 214.
m) IDEM apud HYDE l. c. p. 316.

hoc impoſtore ſomniant, in confinibus Indiae verſatum ad Brachmanas excurriſſe, et ab eis mathematicas, aſtronomicas atque phyſicas doctrinas accepiſſe, ſicque arcana diſciplina innutritum, eas ſcientias ad magos reducem non ſine ſtupore et admiratione omnium docuiſſe, ſicque maximum mathematicum atque philoſophum ſui temporis euaſiſſe, immo factum inde eſſe, quod magi ab eo eruditi arcana naturae inſpexerint, vt ſupernaturali lumine vique aliqua diuina et arcaniori multa patrare poſſe crederentur, et ii qui malis artibus mira ſe effecturos promitterent, magorum nomen vſurparent, cui poſtea infamis ſignificatio inde adhaeſit [n]. Verum et haec non ſatis firmo ſtare talo vel inde coniici poteſt, quod tota illa de Brachmanum eruditione mathematica atque phyſica traditio a Graecis ex ſuae eruditionis facie aliarum gentium doctrinam inepte metientibus excogitata videatur, vt in ſequentibus latius exponetur; vbi de philoſophia Indorum differemus, eamque longe aliam fuiſſe, audiemus, quam quae ſpeculationibus intellectus abſoluitur. Nec, cuius fide iſta narrantur, AMMIANVS MARCELLINVS [o], haec ad Zoroaſtrem, quem ex Chaldaeorum, non Indorum, arcanis ſcientiae magorum multa addidiſſe, aſſerit, refert, ſed ad Hyſtaſpem prudentiſſimum Darii patrem; qui *quum ſuperioris Indiae ſecreta fidentius penetraret, ad nemoroſam quandam venerat ſolitudinem, cuius tranquillis ſilentiis praecelſa Brachmanorum ingenia potiuntur: eorumque monitu rationes mundani motus et ſiderum, puroſque ſacrorum ritus, quantum colligere potuit, eruditus, ex his quae didicit, aliqua ſenſibus magorum infudit.* Sed vt ad Zardushtum reuertamur, is in Bactria nouo religionis ſyſtemate formato et confirmato, tandem ad regiam aulam Suſam, contendit, ibique tanta aſtutia nouam theologiam regi Dario commendauit, vt is in partes eius ſecederet, regemque miniſtri maximam partem ſequerentur, id quod trigeſimo Darii anno accidiſſe referunt [p]. Etſi vero pertinaciſſimos aduerſarios Sabaeos id eſt aſtrorum cultores experiebatur, ita tamen nouum ſyſtema impoſtoris inualuit, vt publice reciperetur, et religionem Perſarum publicam abſolueret. Vnde *magicam religionem apud Perſas et Parthos et Bactros, et Choraſmios et Sacas et Medos aliasque multas gentes barbaras vigere*, ſuo quoque tempore LVCIANVS [q] notauit: et exorto quoque Muhamede ea adhuc ſuperfuit, cuius noua religio etſi hanc pepulit, hodienum tamen inter Perſas et Indos Zoroaſtreae diſciplinae atque religionis aſſeclae, teſtibus viris doctis, qui has regiones perluſtrarunt, inueniuntur. * Poſtquam ita nouis acceſſionibus in ipſa regia inſtitutum ſuum Zarduſthus auxit, rediit in vrbem Balch, vbi ſe in Pyreo ſiue templo igni ſacro dicato archimagum conſtituit, et regia potentia in rebus ad nouam religionem et magorum ordinem pertinentibus regnauit, immo et finitimos reges in partes ſuas pertrahere anniſus

 ſus

n) PRIDEAVX l. c. p. 221.
o) Lib. XXIII. c. 8.
p) HYDE l. c. c. 24.
q) In Longaeuis T. II. p. m. 818.

ſus eſt, verum magno ſuo malo. Cum enim Argaſpem, regem Scytharum orientalium aſtrorum cultui vehementer addictum in partes ſuas pertracturus regia Darii auctoritate et potentia vteretur, violentiam perhorreſcens Scytha exercitu Bactriam inuaſit, Darii exercitum fruſtra ſe ei opponentem fudit, et Zardushtum cum omnibus ſacerdotibus templi patriarchalis interfecit, reliquis quoque templis huius inſtituti deletis [r]. Quem tamen Darius nouo collecto exercitu repreſſit, acieque fregit, templa diruta reſuſcitauit, et palmarium templum igni dicatum magnifice ex cineribus iterum exſtruxit, quod inde Azur Guſtaſp, ignis templum Darii Hyſtaſpidis vocatum eſt. Immo archimagi munus ipſum poſtea geſſiſſe, ex eo colligi poteſt, quod referente PORPHYRIO [s], in ſepulchri titulo magorum magiſtrum ſe vocari iuſſit. Et haec quidem potiora ſunt, quae de Perſarum Zoroaſtre, Arabum potiſſimum fide, nouimus; quae enim Graeci de eo narrant, ita inter ſe pugnant, et cum aliis viris antiquis celeberrimis confuſa male cohaerent, vt nihil inde colligi queat, quod vel exigua veri ſpecie ſe commendet [t]. Quo loco vero Arabum teſtimonia habenda ſint, ſupra iam oſtendimus. Nec leuem facit ſuſpicionem Graecorum de his Zoroaſtris Perſae inſtitutis, fortunaque ſub Dario Hyſtaſpe ſilentium, cum tamen non eo tantum tempore Perſarum res Graecis notiſſimae fuerint, ſed et poſtea Alexandro M. Perſidem occupante monumenta Perſarum in manus Graecorum peruenerint. Difficile itaque eſt, ex hiſtoria hac Zoroaſtrea ea eligere, quae vero videntur proxima, cum multa, ad faciendam magianiſmo fidem et auctoritatem contra Islamiſmum et Chriſtianiſmum valde circa ſcriptorum horum tempora inualeſcentem, ſine dubio efficta ſint. Nobis ſi in his tenebris coniecturis locus eſt atque lux aliqua, dubium quidem non videtur, in Perſide impoſtorem quendam fuiſſe, qui adhibito Zoroaſtreo nomine, vel in Perſia iam vſitato, vel ab alio antiquiſſimo inter Babylonios philoſopho ementito, nouam religionis per aſtrolatriam mire tum mutatae faciem introduxit, ignisque cultum Perſis admodum ſacrum noua ratione inſtruxit, praeſtigiisque ad ſtuporem et admirationem populi excitandam vſus magnam ſibi in hac gente auctoritatem conciliauit, magorumque ſectam et ſyſtema validiſſime euexit: nihil enim in his eſt, quod non probabilitate ſua ſe commendet: nec magnopere refragabimur eis, qui artis medicae [u], cultusque deorum arcani, aliarumque partium eruditionis orientalis gnariſſimum fuiſſe perhibent, modo ea non ad normam encyclopaediae Graecae; ſed ad modum doctrinae orientalis exigantur: nam his potiſſimum artibus et temporis ac patriae ſuae eruditione ſe eos plerumque commendaſſe, qui nouas ſectas et religiones condiderunt, hiſtoriae veteris et recentioris monumenta loquuntur.

Reli-

r) HYDE l. c.

s) De abſtinent. L. IV. p. 156.

t) Conf. omnino BAYLE Dict. T. IV. art. Zoroaſtre p. 555 ſeqq.

u) HYDE l. c. p. 300. hinc ſuppleri et emendari poteſt. DAN. LE CLERC. Hiſt. de la Medecine L. I. ch. 5. p. 9.

Reliqua vero quae tanta fiducia Arabes memorant, cur inter fabulas numeranda esse existimemus, rationes adductae satis produnt. Et inde etiam iudicium fieri potest, quid de magnificis elogiis sentiendum sit, quae eius eruditioni, praesertim in philosophia tribuuntur. Vti enim nomen Hakim, id est, sapientis per totum orientem, tam inter Muhamedanos, quam Sabios[x], recte ei tribui potest, qui in orientis eruditione magnum nomen adeptus est; ita nugantur, qui cum Graecis[y] omnem sui seculi et nationis eruditionem ei tribuunt, quam ei non conuenire, illa quae de magorum institutis postea dicentur, satis euincunt. Rectius APVLEIVS[z] *antistitem omnis diuini arcani* nominauit. Facile tamen concedi potest, Zoroastrem hunc Persam astronomiae gnarum fuisse, quo nomine eum magnopere laudat aliisque praefert doctissimus Tartarorum princeps VLVGH BEIGH[a]. Hanc enim philosophiae partem in hac gente viguisse supra vidimus; vnde patet, necessarium non fuisse Zardushto, ad Brachmanas digredi, sideralis scientiae discendae causa, cum domi habuerit, vnde ea disceret, quae instituto suo conuenire iudicabat. Multo minus ii audiendi sunt, qui reuelationes diuinas habuisse, et de Messia vaticinatum fuisse, nugiuendulis Arabibus fidem habentes, contendunt[b].

* Si recentioribus itinerariorum scriptoribus TEVENOTO, SANSONIO, TAVERNIERIO, LORDIO credendum, illi, qui hodie inter Persas antiquae magorum religioni adhaerent, Gauri vel Gafri, id est, infideles nominantur, et in suburbio Aspahami, ab ipsis Gaurabad dicti, degunt, et vilissimis seruitiis destinantur. Plerique tamen in Carmaniae prouincia habitant, omnium Persidis prouinciarum pessima, vnde hunc tantum eis locum concessit Muhammedanorum zelus et inuidia, vbi religionis suae cultum exercent. Eorum enim placitis vehementer inuisi sunt, vnde multa miserae genti perferenda. Quae iniuria quosdam permouit, vt in Indiam confugerent, vbi Suratae, Bombaiaeque refugii locum inuenere. Referuntque qui haec nobis tradunt, et in his OVINGTONVS apud H. PRIDEAVX l. c. pag. 231. integris eos moribus viuere, Deum solum adorare, ad solem vero orare, ignemque colere, detestari idololatriam, statuere resurrectionem et iudicium extremum: Zoroastrem vero prophetam Mose non minorem habere et colere, per quem Deus ipsis legem atque voluntatem suam patefecerit. Aliter tamen, qui prius in eadem opinione fuit, cel. MOSHEMIVS, qui in humanissimis ad nos literis ita: *Scio nunc, certisque Orientalium testimoniis docere possum, inter ignicolas seu Guebros et veros Zoroastris discipulos multum interesse. Discipuli germani Zoroastris Iazidiani appellantur, a voce Iazed Persica, quae Deum significat. Habitant illi, qui summo Muhammedanis odio sunt,*

x) HYDE l. c. c. 24. p. 312.
y) SOLIN. in Polyhist. c. 1. SVIDAS in Magi, Astronomia, Zoroaster. conf. auct. recogn. L. IV, c. 27.
z) Florid. L. II.
a) Apud HYDE l. c.
b) IDEM in praef. conf. PRIDEAVX l. c. p. 230.

ſunt, in remotiſſimis rupibus et montibus et duo illa numina Zoroaſtris adhuc colunt: verum principium bonum non quod veteres ſolebant, Oromasden hodie vocant, ſed Iezdan i. e. abſolute Deum, malum vero Ahrimen in hunc vsque diem nominant. Nihil horum inter Guebres reperitur, qui a Muhammedanis tolerantur. Lucem mihi praetulit hiſtoria Tamerlanis inſenſiſſimi tam ignicolarum, quam Zoroaſtrianorum hoſtis.

Libri Zardushto tributi

§. III. Tribuuntur huic Zardushto varii libri, quos partim in ſolitudine verſatus compoſuiſſe, et quod ſupra diximus, coriis taurinis inſcripſiſſe dicitur, partim archimagus conſcripſiſſe fertur. Inter illos non celebrior aut auctoritate praeſtantior eſt libro, ab impoſtore in ſolitudine compoſito, quo religionem nouam expoſuiſſe, eumque ita regi obtuliſſe ab orientalibus narratur. Hunc *Zendaueſta*, et breuius *Zend* nominant, hacque voce, quam ab ipſo Zardushto deriuant, ignitabulum alias indicant, quem titulum ideo feciſſe fertur, quod excitando amoris diuini igni lectio et meditatio huius libri deſtinaretur. Hunc in duas partes diuiſit, quarum prior liturgiam et ſacrorum publicam formulam in templis igni dicatis hodienum ſolennem comprehendit, altera praecepta religionis continet, vitaeque atque officiorum rationem ita praeſcribit, vt ad hanc, tanquam diuinam normam omnis actio componi, et iuxta eam diiudicari debeat [c]. Hunc librum, apud eos, qui inſtituta Zoroaſtris hodienum ſequuntur, ſacrum, et diuinum, tantaeque auctoritatis, quantae apud Chriſtianos ſacra oracula, vel apud Muhammedanos Alcoranus ſunt, e coelo ſe accepiſſe Zardushtus contendiſſe fertur, et reuelationes diuinas in eo maxime iactaſſe. Eius exemplum Perſica lingua atque literis conſcriptum hodienum in templis omnibus huic ſectae addictorum cuſtodiri fides itinerariorum refert, quae addunt, ſacerdotes ex eo particulam diebus feſtis populo praelegere [d]. Eius exemplus nactus vir in his literis apprime verſatus THOMAS HYDEVS, editionem promiſit, modo eſſet, qui ſumtus faceret; ſed mortalitatis exuuias depoſuit, deſiderio et conſilio editionis fruſtratus. Id quod magnopere dolendum eſt, ex eo enim non tantum praeſentem horum hominum ſtatum et religionem diſcendi copia enata fuiſſet, ſed facilius quoque de integritate libri iudicium potuiſſet fieri. Eius quidem compendium aliquod liber itidem ſacer, Perſis *Sad-der* dictus, exhibet, cuius ſummam exponit HYDEVS [e], in quo auctor ita in prooemio hunc Zardushti librum commendat:

Zerâtusht attulit religionem rectam
Nemo debet in hac religione eſſe remiſſus,
Quia Deus ei dedit Veſta-va-Zend,
Vnde religio eius in mundo celſa euaſit.

Verum

c) HYDE l. c. c. 25. 26. p. 331 ſeqq. HENR. LORD. l. c.

d) IDEM l. c. c. I. p. 25.

e) Is ante ducentos annos a Perſa quodam veteris linguae rituumque peritiſſimo ex ſcriptis Zoroaſtris collectus et carmine expreſſus, ab HYDEO latina proſa Hiſtoriae religionis veterum Perſarum adiectus eſt. Eum ſuppoſitionis reum agit EVSEBIVS RENAVDOTIVS apud BEAVSOBRIVM l. c. p. 162. not. 3.

Verum cum aeque incerta ſit libri huius auctoritas [f], ex eo parum ponderis pro adſtruenda huius libri ſinceritate et antiquitate accedit. Nec inde recte colligit HYDEVS [g] libri antiquitatem, quod apud EVSEBIVM [h] liber titulo: τῆς ἱερᾶς συναγωγῆς τῶν Περσικῶν memoretur; ex libro *Sadder* enim eiusque prooemio patet, in hoc libro non tam dogmata diuina, de Deo rebusque ad eum pertinentibus, quam leges et praecepta contineri. Ait enim:

Omnis rei faciendae et quoque non faciendae
Explicatio eſt in hoc centi portali, o chariſſime.

Recte itaque diuerſam fuiſſe eam collectionem, quam Euſebius citat, inde colligit eruditiſſimus FABRICIVS [i]. Difficulter itaque de huius libri auctoritate definiri poteſt, quem viri eruditiſſimi pro genuino Zardushti foetu habent [k], aliis diſſentientibus [l], vel iudicium cohibentibus [m]. Nec nos certiora dare audemus, non tamen moroſe refragabimur illuſtri HVETIO [n], qui, etſi ex falſariorum incudibus profectum eſſe, ſtatuat, vetuſtiſſimum tamen eſſe putat. Neque tamen ſupra Euſebii aetatem referendum putamus, ſed circa ea tempora, quibus Iudaei et Chriſtiani inter Perſas habitauerunt, illorumque libri ſacri his lecti ſunt, a ſacrorum Zoroaſtreorum antiſtitibus ita caute et non ſine ingenti aſtutia effictum, vt et lingua incognita veteri, et charactere quoque ignoto, quem Zundicum vocant [o], exararetur, et non temere cuiquam ex vulgo proderetur, pleriſque compendio libri Sadder contentis; vt ita libro auctoritas accederet, et impoſtura atque ſuppoſitio detegi non poſſet. Quae quidem pro coniecturis tantum vendimus, ſed talibus, quae ratione non deſtituuntur. Narrant enim non Arabes tantum [p], ſed et, qui librum ipſum viderunt [q], deprehendi in eo multos pſalmos Dauidis regis, narrari hiſtoriam conditi mundi eodem modo, quemadmodum apud Moſen, et paria cum hiſtorico ſacro referri de diluuio, Abrahamo, Ioſepho, Salomone, vocarique nouam religionem, religionem Abrahami, eo quod priſtinam puritatem religionis, quae Abrahami tempore floruerit, reformatione ſua reſtituerit [r]. Et haec quidem Iudaicam originem impoſtoris probare contendit cum Hydeo HVMPHR. PRIDEAVX [s], nobis autem librum ſuppoſititium prodere videntur. Supra enim euicimus ex ipſo libro Sadder, fruſtra eſſe, qui Iudaeum fuiſſe atque ſeruitio prophetae occaſionem nactum libros ſacros expilandi contendunt: quod ſi itaque

f) Supponit enim genuinam originem Zoroaſtrei libri, auctorque nimis a temporibus noſtris remotus eſt.
g) Non diſſentiente HVETIO l. c. p. m. 90.
h) Praep. euang. L. I. p. 42. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 65.
i) Ibid. p. 252.
k) HYDEVS, PRIDEAVX, DE BEAVSOBRE ll. cc.
l) HVETIVS l. c.
m) FABRICIVS l. c. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1057.
n) Ibid.
o) Conf. ATH. KIRCHERVS Oedip. Aegypt. T. II. P. II. p. 539.
p) Apud POCOCK. ſpecim. hiſt. Arab. p. 148.
q) HYDEVS l. c.
r) IDEM p. 338.
s) l. c. p. 255. vbi obiter notamus confundi Brahma, Deum Indorum, cum Abrahamo. Illum enim conditorem mundi denotare ſuo loco demonſtrabitur.

que hoc inter figmenta referendum eſt, ratio dari non poteſt, vnde tot furta in libros ſacros a Zardushto commiſſa ſint, cum ſatis conſtet, quanta cura ſeruauerit, et ab oculis gentilium remotum cuſtodiuerit codicem ſacrum Hebraea natio. Nec oſtendi atque probari poteſt, Darii Hyſtaſpidis tempore Perſas religionem ſuam ad Abrahamum retuliſſe, ſed id ſequioribus et recentioribus demum temporibus factum eſt, ex quo Iudaei per totum Orientem vsque ad Indos et Sinas diſperſi ſunt, et Muhamediſmus per omnes orientis populos diſſeminatus fuit, quae vtraque religio Abrahamo gloriata eſt. Nihil itaque a vero admodum abſimile ſtatuit, qui contendit, ad fraudem Iudaeis et Chriſtianis, (forte etiam Muhammedanis) faciendam a ſacerdotibus magianiſmi valide eius collabeſcentis ruinis ſe opponentibus, librum, adſcito antiquitatis fuco et externo charactere oppoſitum eſſe. Certe Zoroaſtri ipſi adſcribere, audax nimis eſt, longeque incertiſſimum, nec ex eo fide dignum teſtimonium, cum dubiae auctoritatis ſit, deſumi poteſt. Diſtinctus vero liber eſt in duodecim tomos, librosque viginti et vnum, et in portas ſiue capita ſectionesue centum.

Scripta Zoroaſtris alia.

§. IV. Praeter hunc librum, magnam ſcriptorum copiam Zoroaſtri Graeci tribuunt, ſiue quod collectionis a Zardushto in ſolitudine factae libri tituli que multi fuerint, ſiue quod celebri nomini multa fuerint ſuppoſita. Praecedenti enim capite iam ex Plinio narrauimus HERMIPPVM SMYRNAEVM de tota arte magica diligentiſſime ſcripſiſſe, et vicies centum millia verſuum a Zoroaſtre condita indicibus quoque voluminibus eius poſitis explanauiſſe, idque magis ad Zoroaſtrem Perſam, quam Chaldaeum pertinere monuimus. Etſi vero facile HYDEO[t] credamus, Zoroaſtrem nihil carmine ſcripſiſſe, ſed proſa mera, patet tamen inde, vetuſtiſſimis temporibus varia ſcripta Zoroaſtreo nomini fuiſſe ſuppoſita. Certe aſtrologica, phyſica, magicaque atque chemica, politica et theologica ſcripta ei tribui, collectis veterum narrationibus prolixe exponunt literatiſſimi viri PETRVS LAMBECIVS[u] et IOANNES ALBERTVS FABRICIVS[x], quorum vterque cum accurate de ſcriptis Zoroaſtreis egerit, lectorem merito ad hos fontes remittimus, ne iuſto fiamus prolixiores[y]. Quemadmodum vero amiſſa ſunt ea omnia, ita dubium non eſt, quin tam celebri nomini pleraque ſint ſuppoſita. Ita enim non Zoroaſtri tantum, ſed et Hermeti, Orpheo aliisque magnis viris canae antiquitatis accidit, vt libris ad eorum mentem et doctrinam a ſectarum ſuarum alumnis compoſitis ipſorum nomina praefigerentur: idque etiam cum Zoroaſtre in magorum ſecta eueniſſe nulli dubitamus. Cum enim ex hac ſecta ſacerdotes fuerint, qui et diuinum cultum tum publicum tum arcanum conſeruabant, et natura maiora efficere ſe poſſe, iactabant, et aſtrologia apoteleſmatica ſibi nomen, famam, opes et auctoritatem conciliabant, facile inde rationes ſubduci poſſunt, vnde libri illi aſtrologici, phyſici,

t) l. c. p. 340.
u) Prodr. hiſt. liter. p. 79 ſq.
x) Bibl. Graec. Vol. I. p. 246.
y) Conferendus SVIDAS voce Zoroaſtres T. II. p. 9.

fici, theologici ortum ſuum habuerint. Neque tamen omnes ad hos au-ctores referendi ſunt, ſed abuſi quoque varii impoſtores Zoroaſtreo nomine ad conciliandam nugis ſuis auctoritatem. Inter hos Gnoſtici ſunt, qui apocalypſes Zoroaſtris ſe habere gloriati ſunt, in quibus maxime Adelphius et Aquilinus talia iactarunt. Hos enim fraudis et ſuppoſitionis tota Platonicorum ſchola, et imprimis Plotinus [z], Amelius, et prae ceteris PORPHYRIVS conuicerunt, qui ipſe refert [a], euiciſſe ſe, quod confictae illae eſſent atque ſpuriae. Vnde miramur, eruditiſſimum BEAVSOBRIVM [b] hanc ſententiam admiſiſſe, euidens eſſe, quod iſtae reuelationes librum Zend, textum ſcilicet ſacrum placitorum Zoroaſtreorum continuerint. Si enim genuinum foetum Zoroaſtris Gnoſtici habuiſſent [c], alia longe ratione Platonici, qui Zoroaſtrea maximi faciebant, eos refutaſſent, et ſibi potius ſuaeque ſcholae illa vindicaſſent, quemadmodum in aſſerendis λογίοις ſiue oraculis Zoroaſtris fecerunt.

Oracula Zoroaſtris.

§. V. Haec λόγια ſiue oracula, quae cum reuelationibus iſtis quidam perperam confundunt [d], magnum olim hodieque nomen conſecuta ſunt, cum fragmenta ex iis quaedam ad nos peruenerint, lecta olim et eximie laudata a Platonicis recentioribus ſiue Alexandrinis philoſophis, Zoroaſtrem tamen nominetenus non laudantibus. Ea enim tanquam pretioſiſſimum vetuſtiſſimae ſapientiae theſaurum et diuinas voces receperunt, ſuisque commendauerunt, commentariis quoque illuſtrauerunt, id quod de Porphyrio, Iamblicho, Proclo conſtat, vt alios taceamus [e]. Neque tamen integra, qualia Platonici legerunt, ad nos peruenerunt, ſed ſexaginta tantum verſus, neque illi integri cum ſcholiis GEMISTI PLETHONIS primum editi [f], et a IACOBO MARTHANO latino ſermone expreſſi ſunt, quos noua verſione et notis ſuis pariter atque MICHAELIS PSELLI auctos repetita editione ornauit IO. OPSOPOEVS [g]. Longe tamen pleniorem collectionem inſtituit FRANCISCVS PATRICIVS, qui verſus trecentos viginti tres oraculorum ex Platonicorum commentariis, Procli ſcilicet, Hermiae Olympiodori, Syneſii, Simplicii Damaſcii et Nicephori collegit, verſus dimidios vel ſingulos apud hos auctores repertos pro argumenti affinitate coniunxit, latine vertit, et in vndecim ſectiones diuiſos praefixa de Zoroaſtre diſſertatione graece et latine in *noua de vniuerſis philoſophia* edidit [h], repetitos poſtea ab HENRICO RANZOVIO [i], PETRO LAMBECIO [k] atque THOMA STANLEIO [l] cui eruditas notas et vtiliſſimum *indicem philologicum* adiecit IOANNES CLERI-

V 2 CVS.

z) Enn. II. L. 9. vbi prolixe contra Gnoſticos diſputat.

a) In vita Plotini c. 16.

b) Hiſt. Manich. T. I. L. I. c. 6. p. 314.

c) Libros Zoroaſtris apocryphos ſe habere iactabant quoque Prodici Gnoſtici diſcipuli apud CLEM. ALEXANDR. Str. L. I. p. 304.

d) Conf. FABRICIVS l. c. p. 247. not. BEAVSOBRE l. c. p. 314 ſeq.

e) Conf. FABRICIVS l. c.

f) A LODOICO TOLETANO Pariſ. 1538. 4.

g) Ad calcem Sibyllinorum Paris. 1589. et cura SERVATII GALLAEI Amſtelod. 1689. 4.

h) Ferrar. 1591. fol. Ven. 1593.

i) Hamburg. 1593. 8.

k) In prodromo hiſt. liter. p. 97 ſeqq.

l) Hiſt. philoſ. fine p. 1176 ſeqq.

cvs. Etſi vero egregie de philoſophica hiſtoria, vt multis aliis nominibus, ita hac quoque collectione Patricius meruit, dolendum tamen, quod ſcriptores, vnde iſtos verſus depromſit, raro et negligenter citauerit, vnaque ſerie deſcripſerit, quae diuerſis in locis ſcriptisque ab eo obſeruata diuellenda erant, nec iungi debebant, vt taceamus verſus non ſatis emendatos, mutilosue, vel auctorum quoque verbis interpolatos; vnde lector acutus facile iudicabit, ſenſum ex argumenti indole in ſe ſubobſcurum, haud raro non recte fluere, aquamque inde lectoribus ſaepe haerere [m]. Magna vero de auctoritate horum oraculorum Zoroaſtreorum ſiue Chaldaicorum controuerſia inter eruditos multusque diſſenſus eſt. Quidam enim Platonicorum iactantia inducti ea non tantum pro Chaldaicae ſapientiae reliquiis, verum etiam pro Zoroaſtreae philoſophiae theſauris receperunt, iisque ingens pretium ſtatuerunt, inter quos imprimis Franciscvs Picvs fuit, qui ſe integra atque Chaldaica habuiſſe gloriatus eſt [n], nimia credulitate fraudeque vendentis ſine dubio deceptus. Eadem fere tuetur Otto Hevrnivs [o], qui meliori ea ſtilo expolire, et puriore latinitate induere connifus, ſenſum perperam intellectum ſaepe corrupit et inquinauit, et quae inter ſe non cohaerent, vna ſermonis ſerie ex fragmentis hinc inde collectis miſere et abſurde interdum enarrauit [p]. Aliter prudentiores atque cautiores et in his viri celeberrimi Thomas Stanleivs [q], Io. Clericvs [r], Io. Albertvs Fabricivs [s], aliique, qui non negant quidem ex Chaldaicis vel Perſicis de verbo ad verbum deſcripta et translata non eſſe, multa enim aperte ſtilum Graecum redolent, verbaque adhibentur philoſophiae Graecae praecipue Pythagorico-Platonicae propria: putant tamen Chaldaicam vel Zoroaſtream doctrinam in iis hinc inde latere, ac veſtigia in iis deprehendi priſcae philoſophiae orientalis, licet ab aliquo Graecanicae philoſophiae gnaro libere translata ſint graece, indeque multa Graecae philoſophiae vocabula irrepſiſſe. In id ſtudium enim philoſophos quosdam orientalis philoſophiae peritiſſimos incubuiſſe, vt orientalia monumenta Graeca redderent, vt de Beroſo accepimus [t], eum ſcripta Chaldaeorum philoſophica in Graeciam intuliſſe, et Iulianum, Chaldaeum philoſophum theurgica oracula aliaque eiusdem ſcientiae arcana Graecis verſibus edidiſſe [u]. Tandem et tertia criticorum ſententia acceſſit, qui haec oracula non tantum Zoroaſtri ſuppoſita, ſed a Graecanicae quoque philoſophiae cultore poſt C. N. efficta orbique philoſophico obtruſa contendunt, argumentum ſententiae ſuae ex ſtilo Graeco in Platonicorum recentiorum ſcholis nato et adulto, rebusque in iis contentis manifeſte tempora iuniora proden-

m) Conf. Stanleivs l. c. p. 1177. Clericvs praef. not. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. I. p. 249.

n) In epiſtola ad Ficinum ſcripta, quae extat inter opera Ioannis Pici p. 249.

o) Antiq. barbar. philoſ. L. II. p. 124. inſcripſit ea: Zoroaſtri Bactrianorum regis ac principis Magorum oracula magica ſincera.

p) Conf. Stanleivs l. c.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) loc. cit.

t) Diximus hac de re capite praecedente.

u) Svidas, in Iulianus T. II. p. 123.

dentibus, et in philoſophia orientali ignotis accerſentes. Quae ſententia magnos viros eosque κριτικωτάτους auctores atque aſſeclas habet, ex quibus praecipue PETRVM LAMBECIVM [x], THEOPH. SPIZELIVM [y], IO. HENR. VRSINVM [z], THOMAM HYDEVM [a], THOMAM BVRNETIVM [b], et noſtrae aetatis viros celeberrimi nominis, IO. FR. BVDDEVM [c], ISAACVM BEAVSOBRIVM [d], IO. LAVRENTIVM MOSHEMIVM [e] nominamus. Etſi vero foetum ſuppoſititium eſſe omnes agnoſcant, auctorem tamen detegere nequeunt, niſi quod LAMBECIVS [f] putet, Iulianum theurgum, de quo modo diximus, et cuius θεουργικὰ τελεστικὰ λόγια δι' ἐπῶν SVIDAS [g] memorat, totam fabulam inſtituiſſe, ipſumque oracula haec primum confinxiſſe: floruit vero ſub M. Antonino [h]. Nos omnino fatemur, ancipitem eſſe, et obſcuram totam, quae de his oraculis inſtituitur, diſceptationem, cum nec ii quidem fontes nobis ſatis noti ſint, vnde ea hauſit Patricius, vt iis conſultis rectum de ſingulis verſibus eorumque ſenſu et auctoritate iudicium inſtitui queat, ſic vt fere impoſſibile ſit, ſenſum eorum, ſine accommodatione allegorica, planum atque non impeditum eruere. Omnia itaque ad coniecturas redeunt, quae, ſi noſtra quoque de his oraculis opinio explicanda eſt, eo tendunt, vt 1. certum putemus, fuiſſe ſeculo poſt C. N. primo vel ſecundo iam eiusmodi oracula inter homines, quae Zoroaſtri tribuebantur, ſiue eum auctorem referre credita fuerint, ſiue ad eius diſciplinam ab orientalibus compoſita. In excerptis enim ex NICOLAI DAMASCENI vita λόγια Ζωροάστρου bis citantur [i] quo loco coniectura Lambecii ſatis refellitur. Nec 2. ad Gnoſticos, poſt Adriani imperatoris tempora Zoroaſtrea dogmata et oracula iactantes, ea referri poſſe exiſtimamus, quod VRSINO viſum fuit [k], ſupra enim iam ex Porphyrio audiuimus, Platonicos Gnoſticorum foetus ſuppoſititios fortiter repreſſiſſe, qui tamen haec oracula maximi fecerunt. 3. Obſeruandum et hoc eſt, a Platonicis non Zoroaſtris oracula dici, ſed vel λόγια ἱερὰ vel Χαλδαϊκὰ, immo nec PLETHONEM collectorem primum dixiſſe Zoroaſtris oracula, ſed Zoroaſtrea tantum [l], id eſt doctrinam ad mentem Zoroaſtris comprehendentia, vnde et Zoroaſtreorum et Platonicorum dogmatum compendium conſcripſit [m]: valdeque

 nobis

x) In prodrom. hiſtor. liter. p. 94.
y) De re literaria Sinenſ. Sect. VI. p. 86.
z) De Zoroaſtre, Hermete et Sanchun. ex. I. ſect. 8. p. 56 ſeqq.
a) De relig. vet. perſ. c. XXXII. p. 386. qui haec quoque oracula ſe editurum promiſit.
b) Archaeol. philoſ. c. IV. p. 349.
c) Hiſt. Eccleſ. V. T. Per. I. ſect. 3. §. 22. p. 442.
d) Hiſt. de Manich. T. I. L. I. c. 6. p. 315.
e) In notis ad CVDWORTHI Syſtema intellectuale p. 340. n. 54.
f) loc. cit.
g) loc. cit.
h) Confer. quae de eo habet FABRICIVS l. c. p. 251.

i) In excerptis Peireſcianis a VALESIO editis p. 460. vbi hiſtoria Croeſi a Cyro roge deſtinati et miraculo liberati narratur, et adiicitur, Perſas λόγια Ζωροάστρου in mentem reuocaſſe, et exinde ſanxiſſe iuxta oracula Zoroaſtris, ne cadauera cremare, neue ignem contaminare liceret. Quae cum fabulam prodant, incertum iam tum rumorem de oraculis Zoroaſtris circumlatum fuiſſe docent.
k) loc. cit.
l) In prima enim editione praefixus titulus: Μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ τοῦ Ζωροάστρου Μάγων. vid. FABR. l. c. p. 248.
m) Exhibet id FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. XIV. p. 137. hoc titulo.

nobis videtur probabile, Picum primum fuiſſe, qui vendentis impoſtoris fraude deceptus Zoroaſtri ipſi tribuerit. Imprimis vero 4. notandum eſt, non vocabula tantum in his oraculis apparere, ſed res quoque in orientalium ſcholis ignotas, et inter Graecorum praecipue Pythagoreo-Platonicorum ſubſellia enatas, qualia ſunt principia illa diuina, ſeriesque et ordines ſubſtantiarum ſpiritualium, intelligibilia, intellectualia, ideae, et quae his ſunt ſimilia: immo talia in his oraculis dogmata reperiri, quae ante C. N. in Academia vel plane non vel alio modo audiebantur atque tradebantur [n]. In his maxime notabile dogma eſt de trinitate in diuinis, quod hoc, quo in oraculis apparet, modo ornatum Platonica Alexandrinorum philoſophorum ſchola eo tempore ita comſit, effinxitque, quo omnium religionum ſyncretiſmum meditabatur, et imprimis Chriſtianorum ſacris ſe, quantum pote, accommodabat, vt ruenti gentiliſmo ſuppetias ferret. Facileque eſſet, ſi id ageremus, plerorumque dogmatum in his oraculis contentorum parallelismum in ſyſtemate philoſophiae Alexandrinae oſtendere. Quibus omnibus ſi 5. iungimus effrenem impudentiam horum hominum, ſuppoſititiis foetibus, piaque, quam putabant, fraude rebus ſuis ſubueniendi, et inſano ſyncretiſmo ſuo auctoritatem adſcitis vetuſtiſſimorum philoſophorum nominibus conciliandi, non parum ponderis habere nobis videtur ea ſententia, quae philoſophorum Alexandrinorum alicui, ante conditam Plotini ſcholam viuenti, ſuppoſititium foetum adſcribit, et oracula haec circa ea tempora enata eſſe coniicit, quibus Hermetica, Sibyllina et huius furfuris alia mendaciorum pater ad ſiſtendam religionis Chriſtianae fortunam et incrementa orbi obtruſit. Neque tamen improbabile videtur, circumlatas eſſe in oriente ſacras quasdam ſententias Zoroaſtri tributas et ſub eius nomine venditas, quae occaſionem forte tum Gnoſticis, tum Platonicis obtulere, eiusmodi ſcripta, et λόγια, Zoroaſtream doctrinam et myſteria prae ſe ferentia excogitandi et incautis obtrudendi, ſuasque nugas quas Chriſtianae potiſſimum religioni opponebant, ita commendandi. Totum enim theurgiae myſterium, quod Chriſtianorum miraculis hi homines opponebant, natiuo Platonicorum colore in his oraculis adumbratum eſt. Quae omnia iure tandem euincunt, Zoroaſtri Perſae ea abiudicanda eſſe.

Hyſtaſpes. §. VI. Praeter Zardushtum philoſophiae inter magos maxime cultae auctorem et promotorem conſtituit AMMIANVS MARCELLINVS [o] Hyſtaſpen; quem ſupra iam memorantem audiuimus, cum ſuperioris Indiae ſecreta penetraret, ad Brachmanum ſolitudines perueniſſe, et ab iis aſtronomiam et arcanum Deorum cultum edoctum, ſcientiam hanc magos iterum docuiſſe. Variant vero veterum de Hyſtaſpe narrationes. LACTANTIVS [p] enim Medorum regem et vatem antiquiſſimum facit, et praefatum, ait, ſublatum iri ex orbe nomen imperiumque Romanum, multo ante, quam illa Troiana gens conderetur. Quem tamen, vt haud raro ſolet,

n) Conf. omnino cel. MOSHEMIVS l. c.

o) Lib. XXIII. c. 6.

p) Lib. VII. c. 15.

ſolet, vel nominum confuſione vel falſa traditione deceptum eſſe, dubium non eſt. Rectius et Arabes, qui nobis Zoroaſtris hiſtoriam deſcripſerunt[q], et ex Graecis AGATHIAS[r], Zoroaſtris aequalem faciunt, Perſarum teſtimonio vſi, qui eum Darii patrem tradunt. Nec diſſentit HERODOTVS[s], qui refert, eum ex Achaemenia Perſidis regione oriundum, filiumque Arſacis fuiſſe, ſomniumque de Dario primogenito ſuo, quo ei regnum portendebatur, ſermonesque de ea re Cyri et Hyſtaſpis narrat. Is itaque Cyri tempore vixit, et iunctis cum Aduſio copiis, totam eam Phrygiae partem, quae Euxino ponto adiacet, ſubegit, regemque eius captiuum ad Cyrum adduxit[t]. Nec caret veriſimilitudine, Hyſtaſpem, etſi ducem, Magis tamen praefuiſſe, ſupra enim ex PORPHYRIO notauimus, Hyſtaſpis filium Darium ſepulchro inſcribi iuſſiſſe, ὅτι μαγικῶν γένοιτο διδάσκαλος, id quod non tam magorum praeceptorem, quam archimagum, ſiue ſacrum pontificem notare, ſupra quoque monuimus. Ita enim rationes horum temporum exigebant, et multa veteris hiſtoriae exempla probant, ſummae rerum praefectos, religionis quoque cuſtodiam et ſacrorum munerum praefecturam ſibi ſeruauiſſe, vt religionis capiſtro populum eo felicius refrenarent. Ceterum magi huius vaticinia, vel incertam potius de iis traditionem apud primitiuae eccleſiae doctores magnae auctoritatis fuiſſe, ex iis, quae viri docti a FABRICIO citati, de illis diſputauerunt, notum eſt. Verum ea alterius loci ſunt, vbi latius demonſtrandum eſt, inter apocrypha incautis patribus ſaepe praeter rem deamata, iſta vaticinia referenda eſſe.

§. VII. Nemo tamen inter magos poſt Zoroaſtrem nomen atque famam magis extulit, quam Hoſtanes, ſiue Oſtanes, quem et quidam Otanem dicunt. Hunc Zoroaſtris praeceptorem a nonnullis exiſtimatum fuiſſe, capite praecedente monuimus, quam recte diſpiciant alii[u]. Certe Oſtanas vel plures fuiſſe, vel nomen celeberrimi magi toti ſectae ceſſiſſe, vt Oſtanae dicerentur, quod SVIDAE[x] placuit, vel ex vno DIOGENE LAERTIO patet[y], qui *poſt Zoroaſtrem certa ſucceſſione magos fuiſſe Oſtanas et Aſtrampſychos, et Gobryas ac Pazatas, donec ab Alexandro euerſum eſt Perſarum regnum* refert. Duos enim Oſtanas PLINIVS[z] quoque memorat, quorum vnus Xerxis tempore floruit, alter Alexandri M. aetate non leuem auctoritatem addidit magicae profeſſioni. Antiquior tamen ille maximam in magica diſciplina celebritatem conſecutus eſt. Refert enim PLINIVS: *Primum, (vt equidem inueniatur) de magia commentatum Oſthanam, Xerxem regem Perſarum bello, quod is Graeciae intulit, comitatum ac velut ſemina artis portentoſae ſparſiſſe obiter infe-*

Hoſtanes.

q) Apud HYDEVM et POCOCKIVM ll. ſupra citatis: Illius c. 23. de Hyſtaſpe agit.
r) Lib. II. p. 58.
s) Lib. I. c. 209.
t) XENOPH. Inſt. Cyr. L. VII.
u) Paulo enim ante Zoroaſtrem poni refert PLINIVS L. XXX. c. 1.
x) Voce Oſtanae, T. II. p. 723. niſi Suidas Laërtium, quem excerpit, male intellexit, et ex duobus Oſtanis ſectae nomen fecit, quod ingenioſe coniicit KVSTERVS ad h. l.
y) Lib. I. ſ. 2.
z) l. c.

infecto quacunque commeauerat; mundo. Hunc maxime ad rabiem, non auiditatem modo scientiae eius Graecorum populos egisse. Inde etiam multa viri huius fama magnumque nomen apud veteres, TATIANVM[a] TERTVLLIANVM[b], ARNOBIVM[c], MINVCIVM FELICEM[d], AVGVSTINVM[e] aliosque. Et si vera refert SVIDAS[f], post Zoroastrem ab hoc Ostane inter Persas Astronomia primum exculta est. Immo librum quoque chemicum ei tribui HYDEVS testatur, quem tamen inter suppositios foetus referendum esse, ea, quae de aetate artis chemicae capite primo obiter monuimus, satis docent. Nec melioris commatis sunt, quae in EVSEBII Chronico Graeco[g] referuntur. Democritum Abderitam physicum philosophum in Aegypto initiatum ab Ostane Medo, eo misso, vt Aegypti sacris praesideret in templo Memphitico cum aliis sacerdotibus et philosophis. In his etiam fuisse Mariam quandam Hebraeam sapientem, et Pammenem, qui per ambages scripsit de auro et argento et lapidibus et purpura, quomodo etiam Maria: eosque proinde ab Ostane laudatos esse, quod per multa eaque docta aenigmata artem celassent. Vt enim taceamus, nullibi legi Ostanem in Aegyptum migrauisse, et sacerdotibus Aegyptiis praefuisse, sola Democriti aetas, Ostane multum inferior fabulam detegit. Iure itaque suspecta haec sunt SCALIGERO[h], eius calculos probante doctissimo BOCHARTO[i], tanquam a Panodoro Monacho in Eusebii textum intrusa: et, quod facile inde coniici potest, ad conciliandam arti alchemisticae auctoritatem et antiquitatem excogitata. Alia scripta Ostani supposita nominat FABRICIVS[k]. Ceterum et Astrampsycho inter magos nomen fuisse, ex adducto Laërtii loco constat[l], eique librum veterinarium de curatione asinorum tribuit SVIDAS[m] et librum de interpretatione somniorum, quem hodienum inter scriptores oneirocriticos legimus[n].

Magi.

§. VIII. Vt vero philosophorum et philosophiae apud Persas faciem plenius noscamus, totus Magorum ordo considerandus est, ex quo sapientes siue eruditos Persarum, quos philosophos barbaros nominare solent, ortos fuisse vniuersae antiquitatis consensu constat. De quorum nomine et origine, vt plerumque in rebus vetustissimis et peregrinis solet fieri, incertae quoque et dissonae inter se sunt eruditorum coniecturae. Nec enim, quid vox ista antiqua Persarum lingua significet, definiri satis potest; alii enim ex Arabibus apud HERBELOTVM[o] et POCOCKIVM[p] ex voce

Eius nominis significatio.

Mikghoush

a) Adu. Graec. p. m. 155. ed. Paris.
b) De anima c. 57.
c) Adu. gentes L. I.
d) In Octauio.
e) Contra Donatist. L. VI. c. 44.
f) Voce Astronomia T. I. p. 360. vbi ait, eum cum Zoroastre ex genitura et motu coeli fata hominum nascentium obseruare coepisse et ab his didicisse Graecos et Aegyptios.
g) Lib. I. p. 43.
h) Ad h. l.
i) Geograph. S. P. I. L. IV. c. I. p. 235.
k) Bibl. Graec. Vol. I. p. 92 seqq.
l) Conf. SVIDAS v. Magi T. II.
m) Voce Astrampsychus T. I. p. 360.
n) Vid. KVSTER. ad l. c. Suidae. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. III. p. 409. Vol. X. p. 491. RIGALTIVS ad Astrampsychum Artemidoro subiectum.
o) Bibl. Orient. p. 932.
p) Specim. hist. Arab. p. 146.

Mikghoush vel Miiegoush, quod hominem breuibus auribus denotat, appellationem desumtam, sicque magorum nomen a facie conditoris sectae βραχυώτου deriuatum esse contendunt, quod ita accipit HVMPHR. PRIDEAVX[q], vt credat, ex eo demum tempore, quo Smerdis Magus a Cyro auribus truncatus regno occupato extinctus et Magorum secta tantum non penitus eradicata est, infamiae causa sectae Magorum nomen haesisse. Quae tamen coniectura non ex eo tantum refellitur, quod testantibus Graecis atque orientalibus, Magorum nomen et institutum multo antiquius fuit Cyri et Darii Hystaspis temporibus, et sub Assyrio imperio iam effloruit, vt capite praecedente ostendimus: sed et monente doctissimo et veteris Persarum linguae callentissimo HYDEO[r] haec vox Mikgoush hominem grandibus potius, quam breuibus auribus indicat. Vnde aliis a murmure potius circa sacrificia adhibito Magos dictos esse supra docuimus. Quae tamen omnia merae coniecturae sunt, leuibus etymologiis nixae, idque vnum veritati consentaneum, Magum siue MOG esse vetustum nomen vel ex Media vel ex Perside oriundum, incertae originis, quo ignis cultor et sacerdos innuitur, quam sententiam recte tenuerunt orientalium linguarum peritissimi viri ED. POCOCKIVS[s] et THOMAS HYDE[t]. Etsi vero vox apud Medos atque Persas domestica fuit, Magianismi tamen institutum et arcana cultus diuini ratio, quae eum potissimum absoluebat, inter Babylonios et Assyrios aliosque orientis populos ante Persarum imperium effloruit, nisi omnia veterum testimonia insano ausu reiicere, eorumque vniuersalem fidem frangere velimus. Qua de re cum praecedenti capite actum sit, dicta otiose non repetemus. Nos autem hic de Persarum tantum Magis solliciti, dum in eorum origines inquirimus, id ex iis, quae de historia Zoroastris Persae dicta sunt, notandum existimamus, impostorem hunc Magorum sectam non condidisse, sed eam diu iam conditam, et inter publicas Persidis religiones receptam iam viguisse, astrolatria Magianismum postea obscurante. Idque etiam Graecorum, praeter Arabes, testimonia euincunt, qui Magos apud hanc gentem antiquissimis temporibus effloruisse testantur[u]: etsi non audiendi sunt IBN PATRICK siue EVTYCHIVS ALEXANDRINVS[x], et GEORGIVS EBNOL AMDI[y], qui ab ipso Nimrodo Magorum institutum deriuant. Alii Persarum et Arabum origines Magorum instituti ad quendam Keïomarathum referunt[z], neque tamen dicere possunt, quis ille fuerit, cum alii ipsum Adamum intelligant, alii Noachum, HERBELOTVS[a] vero fundatorem Persicae, vel Assyriae potius monarchiae; aeque incerta omnes fide et traditione. Id quod etiam de magno

Origo Magorum.

q) Hist. Iud. T. I. p. 128.
r) Hist. rel. vet. Persar. p. 272.
s) l. c. p. 146. qui hanc significationem ex Nomenclatore Arabico-Persico probat.
t) l. c. p. 273.
u) Apud PLINIVM L. XXX. c. I. et LAERTIVM L. I. §. 2.
x) Annal. Alex. T. I. p. 64. qui tamen sibi ipsi contradicit, vt saepius solet, quando p. 263. ait, Zoradashtum Samardii temporibus magorum religionem condidisse.
y) Apud POCOCK. l. c. p. 148.
z) HYDE l. c. p. 161.
a) Bibl. Orient. v. Caiumarath p. 243.

gno Zeruan altero Magorum principe ſtatuendum[b], ſub cuius nomine aliqui Noachum, alii Abrahamum latere putant. Si enim ea, quae ex THEODORI MOPSVESTENI libris de Perſarum magia nobis ſeruauit PHOTIVS[c], genuinam Perſarum ſententiam referunt, Zaruam ſiue Zeruam non magis hominem indicat, quam Oromaſdes vel Arimanius, ſed principium aliquod diuinum. Verum haec ingeniis orientalium nugatoriis fidemque ex ementita antiquitate quaerentibus relinquenda ſunt, quae talibus otioſam arrogantiam paſcere ſolent, quale etiam illud eſt, quod P. BAYLE, refert[d], Perſarum ſophorum quosdam ad Eliam origines ſuas referre, quod, niſi Muhammedana fabula eſt, ad magicam religionem profitentes non trahenda, intelligi debet de Elia propheta, apud quem Zardushtum ſeruiuiſſe narrant[e].

Quod eorum munus?

Illud vnum recte ex his omnibus confici poteſt, antiquiſſimam fuiſſe religionem et ſectam Magorum, quae et ſacerdotium tenuit, et eruditionis inter ſuos cuſtos fuit, vnde ratio patet, cur Graeci atque Latini[f] per Magum mox ſacerdotem, mox philoſophum intelligant, quoniam apud Magos et ſacrorum ritus et arcana de diis eorumque cultu doctrina, et reliquarum quoque ſcientiarum cultura fuit[g]. Interdum tamen a Chaldaeis, qui ſiderum eorumque vaticiniorum ſcientiam excolebant, diſtinguuntur, et illi potiſſimum intelliguntur, qui θεραπεία τῶν Θεῶν, ſacro deorum cultui et theurgiae, in qua magiam potiſſimum conſtitiſſe ſuperiori capite oſtenſum eſt, vacabant, et ſomnia quoque interpretabantur[h]. Quanquam non omnes Magi, (tales enim omnes ii vocabantur, qui Magorum ſanguine creti erant, diſciplina parentis traditione ad filios transmiſſa) ſed ii tantum qui ex Magorum familia et gente ſacerdotiis adhibiti erant, in hoc eruditorum Perſarum ſiue philoſophorum numero cenſendi ſunt[i].

Societas.

De his porro narrant[k]: auctos paulatim in amplitudinem gentis ſolidae conceſſiſſe et nomen, villasque inhabitantes nulla murorum firmitudine communitas, et legibus ſuis vti permiſſos religionis reſpectu eſſe honoratos. Quo cum conſentit CLEMENS ALEXANDRINVS[l], qui Magorum regionis, locis eminentioribus tribusque montibus in longiſſimo campo ordine ſitis ſeptae meminit. Immo vrbem Paſſagarda ad eos pertinuiſſe, SOLINVS[m] auctor eſt. Id quod tamen non de omnibus intelligi poteſt, cum per totam Perſidem ad fungendum ſacerdotio vacandumque ignis cultui diſperſi fuerint. Etſi vero non cultui tantum diuino ſed et ſapientiae conſeruandae et in populo propagandae deſtinabantur[n], peculiari tamen inſtituto ab omni naturali honeſtate abhorrente eam originem agnoſcebant, vt ex inceſto matris

b) HYDE l. c. p. 34.
c) Codic. LXXXI. p. 115. ed. Hoeſch.
d) Nouvel. de la republ. des lettres 1684. Mars p. 71. conf. FABRICIVS Codic. Pſeudepigr. V. T. T. II. p. 1077.
e) ABVLPHAR. apud POCOCK. l. c. p. 147.
f) LAERT. l. c. CICERO de diu. L. I. APVLEIVS Apolog. p. m. 204. Orium Vindel. p. 235.
g) Luculenter HESYCHIVS: Μάγον τὸν θεοσεβῆ καὶ θεόλογον καὶ ἱερέα οἱ Πέρσαι λέγουσι.
h) HERODOTVS L. I. c. 107. conf. BECMANN. Or. L. Lat. p. 650.
i) Conf. PRIDEAVX Hiſt. Iud. T. I. p. 222.
k) AMMIANVS MARCELLINVS L. XXIII. c. 6.
l) Stromat. L. VIII. p. 632.
m) Polyhiſt. c. 55.
n) LAERT. L. I, ſ. 6.

matris cum filio connubio generarentur. Quod etſi ipſa natura abhorrere videtur, et hinc non nemini [o] dubium et incertum viſum fuit, attamen non Graecorum tantum Xanthis Lydii apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [p], SEXTI EMPIRICI [q], DIOGENIS LAERTII [r] aliorumque a MENAGIO [s] adductorum teſtimoniis, ſed et Arabum fide [t] conſtat, qui in ſacris Zardushti libris permitti matrem, ſororem, filiam, in vxorem ſumere referunt. Quas inceſtas nuptias non apud Perſas, ſed et alios orientis populos licitas fuiſſe, dudum viris doctis obſeruatum eſt [u].

Natiuitas ex inceſtu.

§. IX. Erat vero potiſſimum Magorum munus ſacris praeeſſe, ſacrumque ignis cultum, quem religio magica quam maxime commendabat, precesque et ſacrificia peragere. Cum enim duo rerum omnium principia ſtatuerent, bonum lucis, et malum tenebrarum, de quo magicae religionis articulo fundamentali poſtea latius diſſeremus, vbi de theologia Perſarum dicendum erit, proſcripto idolorum cultu, quem aſtrolatrias aſſeclae vehementer vrgebant, ſacrum potiſſimum ignem, ſymbolum fontis omnium bonorum, lucis aeternae et primigeniae colebant. Quam θεραπείαν ita Zardushtus emendauit, vt ſacrum ignem a Magis in omnibus pyreis, ſiue ignis ſacrariis ſeruari atque ſtudioſe cuſtodiri iuberet, et hac ipſa ex cauſſa Keblam [x] orientem conſtitueret. Nam coluerant prius quidem Perſae ignem, ſed in collibus aris ſub dio excitatis; ne itaque ignis ſacer tempeſtatis iniuria extingueretur, ſuper aras has templa ſiue pyrea excitari iuſſit, iisque Magos praefecit [y]. Hincque in tres claſſes Magi diuiſi ſunt [z] quarum prima inferiores ſacerdotes cultus diuini primam et infimam curam gerentes continebat, altera hos regebat, eisque ephororum inſtar praeerat, tertia archimagum conſtituebat, qui toti Magorum familiae atque ordini, tanquam ſummus pontifex, vel rex ſacrorum praeſidebat. Inde et tria templorum genera nobis enarrantur apud Perſas obuia: erant enim vbiuis locorum excitata oratoria, vbi liturgicae preces populo praelegebantur, feſtisque diebus ex libris ſacris particulae quaedam exponebantur. In his ignis ſacer non in ara, ſed in lampade conſeruabatur. Praeter ea pyrea erant, ſiue templa publica, in quibus ſacer ignis in aris ſtudioſe conſeruabatur, et a ſacerdotibus minoris ordinis, ne extingueretur, cuſtodia per vices redeunte obſeruabatur: Magis maioris ordinis ad has aras preces et ſacrificia peragentibus [a]. Et in his templis haud raro congregabantur, vt de vaticiniis [b], ſomniorumque interpretationibus, quibus credulo populo im-

Cultus ignis Magis commendatus.

Claſſes Magorum.

X 2 pone-

o) Vid. Bibl. Germanique T. XXIV. p. 57. dubius quoque haeret BEAVSOBRIVS l. c. p. 320.
p) Strom. L. I. p. 3.
q) Pyrrhon. hypotyp. L. I. ſ. 152. L. III. ſ. 205. ad quae loca videndus FABRICIVS.
r) l. c. vel Clitarchi potius.
s) Ad l. c. LAERTII.
t) Apud POCOCK. l. c. p. 147.
u) Vid. FREINSHEM. ad CVRT. VIII. 2. TIRAQVEL. leg. connub. L. VII. c. 30. ALEXANDER AB ALEX. gen. dier. L. I. c. 24. imo iam EVRIPIDES Androm. v. 173.
x) POCOCK. l. c. Kebla vero eſt facies coeli ad quam orantes ſe vertunt.
y) HYDE l. c. c. 8. 29.
z) Ib. c. 28. 30.
a) Componit haec cum templis noſtris cathedralibus et metropolitanis PRIDEAVX l. c. p. 22).
b) CICERO de diu. L. I. c. 41 conf. AELIANVS L. II. c. 17. VALER. MAX L. I. c. 6. STRABO L. XVI. PLINIVS L. XXIV. c. 6. COEL. RHODIGIN. antiq. lect. L. XIII. c. 39. p. m. 513.

ponebant, inter se colloquerentur, et de artificio hoc inter se conuenirent. Tandem et summum pyreum templumque fuit, sedes archimagi, quod haec natio ad haec nostra tempora semper sacro-sanctum habuit, et itinere sacro inuisere, haud aliter vt Muhammedani templum prophetae sui Meccae, semel minimum in vita, inter necessaria officia retulit. Quod sanctum templum, vti supra diximus, Zardushtus in vrbe Balch excitauit, et Darius ab Argaspe igne deletum resuscitauit, donec sec. VII. Muhammedismo in Perside inualescente archimagus in prouinciam Carmaniam secedere cogeretur, vbi eiusmodi pyreum omnibus suae sectae sacrosanctum habendum exstruxit, quodque summa quoque hodienum religione inuisi a magianismi asseclis, recentiora itineraria testantur. Vt vero decenter pieque hoc sacerdotium Magi subirent, seueris legibus conditor vel reformator sectae, si fides est recentioribus eorum relationibus [c], qui cum his hominibus congressi sunt, eos in officio continuit. Postulauit enim a sacerdotibus, vt cultum precesque a se publica liturgia institutas mutare non audeant, in nullius bona et facultates inuolent, mendacia euitent, cogitationes impuras ab animo arceant, a pollutionibus se praemuniant, iniurias obliuiscantur, populum preces cultumque diuinum et rationes sacrificiorum doceant, matrimonia dirigant iisque praesint, templa frequenter inuisant, librum sacrum Zendauesta memoria teneant, nec aliam pro lege diuina, quam hanc suam habeant, nec eum corrumpere audeant, sub poena aeternae poenae. Archimagis vero summisque sacrorum pontificibus praescripsit, vt puri semper incedant, et polluti aliqua re se lauent; vt manuum suarum labore viuant; decimas tamen mercedem muneris a laicis accipiant; vt vanam gloriam et ambitionem fugiant, et facultates suas ad exercenda misericordiae opera adhibeant; vt prope templa habitent, ingressuri ne videantur; vt frequenter se lauent, mensae munditiem ament, et sacra facturi a coniuge abstineant; vt alios in cognitione astrologiae rerumque naturalium superent; vt neminem timeant, praeter Deum; vt forti et imperterrito animo peccatores reprehendant cuiuscunque sint muneris atque dignitatis; vt accurate falsas reuelationes a veris distinguere norint; vt semper admirentur misericordiam diuinam, et se manifestationi gloriae diuinae parent; vt ignem coelestem sollicite custodiant, donec terra igni erit consumta. Hae regulae sunt, quas Magorum ordini Zoroaster praescripsisse dicitur; quae etsi non omnes queant videri genuinae, suppositione in his gentibus praecipue circa sacra frequentissime adhibita; nihil tamen habent, quod non indoli philosophiae moralis orientalium satis respondeat, et, si summam rei spectes, cum iis consentiat, quae de Magis ex veterum relationibus tradit LAERTIVS [d]. Is enim ex Clitarcho et Sotione refert: *Chaldaeos circa astronomiae rationes praedictionesque occupari: Magos deorum vacare cultui, sacrificiisque ac precibus, quasi soli ab iis exaudian-*

Officia Magorum.

c) Videantur, quos laudat AD. TRIBBECHOVIVS de philosoph. mor. apud barb. c. 20. et ex eo BEAVSOBRIVS l. c. p. 317.
d) Lib. I. s. 6.

diantur; praeterea de deorum ſubſtantia et ortu ſententias proferre, quos et ignem terramque et aquam eſſe arbitrentur. Signa ſtatuasque repudiare, et eorum imprimis, qui mares eſſe deos et foeminas dicunt, opinionem improbare. De iuſtitia verba facere, impiumque arbitrare igni ſepelire, fas putare matri ac filiae miſceri; diuinationem praeterea praedictionemque exercere, ſibi Deos adparere adſerentes; eosdem facierum ornamentis aurique vſu in veſtitu interdicere. His veſtem candidam, lectum humum, eſcam olus, caſeum, panemque cibarium eſſe, arundine pro baculo uti [e]. Et ſic quidem vno conditoris vel reformatoris potius inſtituto inuicem iuncti ſunt; narrant tamen orientales ſcriptores, in ſectas diuiſos fuiſſe, quarum cum omnes in aſtruenda althanawiah conuenerint, ſcilicet duo eſſe rerum principia lucem et tenebras, in partes abiiſſe videntur, quod alii principia iſta coaeua, alii alterum altero poſterius ſtatuerint [f]. Qua ratione tamen plures ſectas emerſiſſe HYDEVS docet [g], qui ſeptuaginta numerat. Forte id ad ceremonias magis et praedictionum atque incantamentorum modum [h], quibus vacabant, quam ad ipſa ſententiarum diuortia trahendum, vel de temporibus Zardushto ſuperioribus intelligendum eſt. Ab eo enim callidiſſimo conſilio Magorum ordo atque ſecta ita conſtituta eſt, vt ſententiarum vnitate reuerentiam atque auctoritatem, quam vaferrimus impoſtor eis efficaciter reparauit, tuerentur. Ea quoque ita gauiſi ſunt, vt ipſi Perſarum reges inſtitutis Magorum ſe inſtrui iuberent, nec ad regium diadema acceſſus daretur, niſi arcana magicae diſciplinae prius edocto [i]. Vnde et ſemper Magorum prudentiſſimi in aula regia ſeruati, et conſiliis arcanioribus adhibiti ſunt [k], cuius cauſſam praecedente capite expoſuimus. Certe nec Darium puduit, archimagi titulo ſuperbire, nec regium omnem ſanguinem, Magorum ordini ac ſanguini adſcribi, ratos, ita regiae dignitati ex ſuperſtitione populi maiorem auctoritatem acceſſuram. Durauit quoque per omnia ea tempora horum hominum auctoritas, quibus Perſarum imperium floruit. Eo vero per Alexandrum M. extincto multum eorum potentiae deceſſit, non tamen extinctus ipſe ordo eſt, quem nec Heraclius [l], valde ei infeſtus, ita extirpare potuit, vt non ad Muhammedis tempora ſupereſſent, a cuius tandem aſſeclis ad maris Indici ora et extremos Perſidis fines eiectos eſſe ſupra monuimus.

Sectae Magorum.

Auctoritas.

§. X.

e) Addendum et hoc, inſectis, praecipue muribus infeſtos fuiſſe, eaque interfeciſſe PLVT. de ira T. V. p. m. 532. qui et inter Arabas et Aethiopas idem obſeruari tradit, noſtris quoque moribus non abhorrentibus. Forte mures in tenebris degentes ob internecinum in tenebras odium auerſati ſunt: licet ſola quoque impuritas murium naturalis ſufficiat.

f) POCOCK. l. c.

g) l. c. p. 126.

h) Conf. BEAVSOBRE l. c. p. 321. qui inter ſacras Magorum ceremonias baptiſmum ignis refert, de quo quaedam memorat BENIAM. TVDELENS. Itiner. p. 108. Recte vero vir doctiſſimus dubitat, an de Perſis et non magis de Indorum quadam natione intelligendum ſit? nam refert mortuos in ignem proiicere, immo magnates interdum viuos ſe igni comburendos deuouere. Hoc vero a moribus Perſarum vehementer abhorret, apud quos lege vetitum igni ſepeliri, apud NIC. DAMASCEN. in Excerpt. Peireſ. p. 460. moribus vero Indorum receptum eſt. In eandem claſſem quis retulerit, quod CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 45. refert, neminem ex ſuis ſepeliuiſſe, niſi abiectum prius et a feris laceratum.

i) Dictum hac de re cap. praec. CIC. de diu. L. I. c. 41.

k) Vid. quos laudat STANLEIVS Hiſt. phil. p. 1162.

l) AGATHIAS L. II. conf. quos laudat SELDENVS de Diis Syr. Synt. II. c. 8. p. m. 321.

Philosophia Persarum obscurissima.

§. X. Ex dictis constare, arbitramur, sapientiam, qualem in barbarica philosophia perquirimus, apud Persas inter sacerdotes siue Magos, quaerendam esse; qui cum religionis custodes fuerint, sacrasque doctrinas seruauerint, ipsa Persarum religio atque theologia consideranda est, quidque de Deo, de origine, naturaque mundi praesentis, eiusque fine dixerint expendendum, annexis iis, quibus mores hominum dirigebant. In his enim omnem eorum sapientiam constitisse, ex iis quae de magis attulimus, et veterum testimoniis roborauimus, manifestum est. Ita vero difficilis obscurissima, et innumeris aenigmatibus impedita est omnis de sacra Persarum veterum doctrina atque placitis tractatio, id quod plerumque in rebus vetustissimis, iisque maxime, quae ad religionem antiquissimorum populorum pertinent, euenire solet, vt facilius sit hunc labyrinthum ingredi, quam iustum consequi exitum. Cuius rationes, quae ex testium potissimum conditione et defectu oriuntur, quia initio capitis huius attulimus, prouidum lectorem, ad ea, quae ibi dicta sunt, caute attendere iubemus. Tentabimus tamen, quantum in densis his tenebris palpari potest, ea exquirere, quae veteres de Persarum circa Deum resque sacras placitis nobis referunt, neque solis Graecis mire sententias confundentibus fidem habebimus, neque solos orientales scriptores sublectae fidei, fraudisque saepius suspectos audiemus, sed vtrumque testium genus, quantum licet, comparabimus inter se, et ipsam probabilitatis rationem ita consulemus, vt aliqua saltem verisimilitudo inde enascatur. Sacram vero Persarum philosophiam expendentibus tempora ante Zoroastrem sollicite distinguenda sunt ab iis, quae hunc impostorem religionis reformatorem nacta sunt. Ab eo enim nouam Persarum religioni indutam fuisse faciem, ita vt Persicae philosophiae, vel religionis et theologiae potius auctor haberetur, vnanimi Graecorum pariter atque orientalium scriptorum consensu confirmatur. Quae neglecta distinctio potissima caussa fuit, cur tantus de Persarum dogmatibus dissensus inter veteres et recentiores scriptores offendatur: prima multis tempora eorumque doctrinam cum Zoroastreis confundentibus. Adeo vero remota sunt vetustissima illa tempora a nostris, tantumque vbique monumenta deficiunt, vt impossibile sit, vetustissimorum Persarum sententias sacras recte enarrare: omnia enim, quae passim traduntur incertissima sunt, solisque coniecturis nituntur. Quia tamen certiora non habemus, his contentos nos esse oportet. Et hoc quidem non leuibus tantum coniecturis, sed vniuersali fere veterum testimonio confici potest, Persas solem, coelestemque illum ignem Deum veneratos fuisse, quo omnia animantur. Id quod omni quidem nisu a Persis amoliri satagit, qui in theologia eorum sanius exponenda omnem industriam adhibuit, THOMAS HYDEVS [m], infeliciter tamen, si quid iudicamus, et contra omnis antiquitatis fidem, quae in testimonium contra eum produci potest. Quod cum erudite confecerit vir doctissimus PHILIPPVS A TVRRE [n], qui

Dii Persarum.

m) De relig. vet. Persar. c. 4. p. 117 seq.

n) In monum. veteris Antii p. 194.

qui argumenta quoque Hydei examinauit iisque satisfecit, lectorem breuitatis caussa eo remittimus. Nec haec ab vniuersali orientis consuetudine recedunt: in quo solem potissimum inter diuinitates relatum esse magni viri GER. IOH. VOSSIVS[o], IOH. SELDEVS[p] et EDVARD. HERBERTVS DE CHERBVRY[q] euidentibus rationibus et testimoniis demonstrauerunt. Immo inter Chaldaeos et Assyrios ignis huius coelestis, hincque omnis ignis cultum diuinum fuisse, superiori capite luculentis, nisi nos omnia fallunt, testimoniis confecimus. A quibus cum non imperium modo sed et religio atque instituta ad Persas transierint, facile inde coniici potest, cur Persis vetustissimis solis, et qui eum repraesentare credebatur, ignis cultus recte tribuatur. Hunc vero Deum Mithrae potissimum nomine insigniebant, eique Deos duos Hormasden, quem Graeci Oromasden vocant, et Arhimanium adiungunt[r], de quibus paulo post plenius dicemus, hic loci notasse contenti, hunc Mithram primum, vt recte HESYCHIVS[s], apud Persas Deum esse, conditorem atque parentem omnium rerum, quo nomine eum mactat apud PORPHYRIVM[t] Eubulus. Hinc in inscriptionibus passim: DEO SOLI INVICTO MITHRAE, et, OMNIPOTENTI DEO MITHRAE[u]. Esse vero hunc Mithram Persis solem, inde recte conficitur, quod teste HERODOTO[x] et STRABONE[y], solum e Diis solem Persae colant, atque equos sacrificent. Ad quod alludit OVIDIVS[z].

Solis cultus.

Mithras.

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Plura, vbi alia nobis agenda sunt, non cumulamus, sed rei noscendae cupidum ad eos scriptores remittimus, qui arcana Mithrae sacra apud Persas solenni religione culti nobis enarrarunt[a]. Quae cum ita sint, dubitandum vix est, antiquissimos Persas solem pro Deo coluisse: huncque Mithrae nomine indigitasse, cuius caussas facile deprehendent, qui in origines idololatriae veteris curiosius inquirent. Cum enim Deus pro mundi anima ab omni fere antiquitate, quae ob traditionis primorum hominum propinquitatem Dei notitia carere non potuit, haberetur, solis vero, principis sideris splendor, forma, calor, effectus admirationem merito excitarent, facile in has cogitationes dilapsi sunt homines, vt putarent, magnam, eamque primam, omniumque praestantissimam animae mundanae, id est, Dei ipsius partem in sole residere. Quod quidem a plebis rudioris indole remotum aliquantum est, quae sidera omnia, praecipue vero solem ipsum

o) De theol. gentili L. II. c. 2. p. 309.

p) De Diis Syris, passim, vid. p. 25. 36. 325.

q) De religione gentilium c. 4. p. 26 seqq.

r) PLVTARCH. de Isid. et Osirid.

s) Voce Mithra.

t) De antro nymphar. p. 118. ed. Rom.

u) Vid. EZ. SPANHEMIVS ad Iul. Caes. p. 144. ANT. VAN DALE diss. IX. ad antiqua marmora p. 16 seqq.

x) Lib. I. c. 131.

y) Lib. XV.

z) Fastor. L. I. v. 383. Plura testimonia, Mithram solem Persis esse congessit TH. GATAKER in adu. miscell. c. 21.

a) Eos nominat FABRICIVS Bibliogr. antiq. c. VIII. §. 12. p. 250. c. X. §. 10. p. 322.

ipſum inter Deos ſimplici cultu retulit, prudentiorum tamen mentem vbiuis populorum fuiſſe, facile, ſi id ageremus, probari poſſet. Et ita apud Perſas eueniſſe omnino veriſimile eſt, quorum illi, qui rudiori ingenio vltra viſibiles creaturas animum non extollebant, ſolem ipſum Deum credebant et venerabantur, quam vulgi religionem fuiſſe, tot veterum teſtimoniis euincitur; prudentiores tamen ſolem viſibilem imaginem, immo thronum potius atque ſedem potiſſimae partis diuinitatis, ſiue ipſius Dei ſtatuebant. Et ſic conciliari poſſe putamus diſſenſum virorum eruditiſſimorum, ambigua acie, et adductis vtrinque veterum locis pugnantium, vtrum per ſolem ſupremus Deus apud Perſas intelligatur, an ei ſuperior ſit? Cuius prioris ſententiae teſtimonia ſupra audiuimus; poſterioris locum luculentum XENOPHONTIS[b] attulit vir ſummus IOH. LAVRENTIVS MOSHEMIVS[c]. Illa enim de vulgi ſententia, haec de prudentiorum placitis loquuntur, qui non ſolum diuinitatem in ſole, ſed in toto quoque mundo eiusque partibus habitantem, Iouem ſummum, Deumque maximum habuere. Et hinc quoque ratio dari poteſt, cur in laudato Xenophontis loco fulgura σημεῖα τοῦ μεγίστου Θεοῦ *maximi Dei ſigna* vocentur: eo ſcilicet, quia teſte HERODOTO[d], quo cum STRABO[e] conſentit, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. *Omnem ambitum coeli Iouem nominant;* nempe quia per totum hunc circulum Deus, ignis ille diuinus[f], ſiue anima mundana, diffuſus eſt, participantibus ex eo omnibus ſideribus, nullo tamen magis, quam ſole. Et eadem quoque ratio valet, cur apud vetuſtiſſimos Perſas ignis cultus tam ſacer fuerit atque tantis ceremoniis, ne pollueretur, cuſtoditus. Refert enim, quod ſupra iam obiter tetigimus, STRABO[g], qui in his regionibus ipſe verſatus erat, *in Cappadocia eſſe magnam Magorum multitudinem, qui Pyrethi, i. e. ignis cultores dicantur: multa item Perſicorum Deorum*[h] *fana; haut cultro ſed ſtipite quodam mactare, velut piſtillo verberantes. Eſſe etiam Pyratheia quaedam memoratu digna. Horum in medio aram eſſe, in quo cinis eſt multus: ignem autem inextinguibilem ſeruare Magos, cotidie ingreſſos, per horae ferme ſpatium accinere, faſciculum virgarum ante ignem tenentes tiaris laneis velari etc*[i]. Quae etſi videntur ad Zoroaſtrea inſtituta, de quibus ſupra diximus, pertinere, certum tamen eſt ex adductis, ſacrum ignis cultum ante Zoroaſtrem inter Perſas viguiſſe, illumque adaptato religioni patriae ſyſtemate, quod inuenerat, philoſophico, ſolenniorem tantum, excitatis Πυραθείοις templisque et inſtitutis nouis ceremoniis, quas hic Strabo explicat, ignis cultum fuiſſe. Certe ignem

b) Lib. I. p. 65. 66.

c) Annot. ad CVDWORTHI ſyſtema intellectuale p. 328.

d) Lib. I. c. 131.

e) Lib. XVI.

f) Poteſt his ratio quoque addi alia. Nempe Perſae veteres nulla templa habebant, quod parietibus Deos includi nefas habebant, teſte CICERONE de legibus L. II. c. 10. hinc ſub patente coelo orabant ad Deos vbique praeſentes.

g) Lib. XV.

h) Hoc ex more Graecorum dictum eſt, Perſae enim Pyrea, non vera Deorum delubra habebant.

i) Erudite has ceremonias illuſtrat IO. SELDENVS de Diis Syris, Synt. II. c. 8. p. 317 ſeqq.

ignem vbique etiam in quotidiano vſu, ne pollerent, Perſae cauebant, indeque Euphrates Perſa, apud DIOSCORIDEM[k] corpus ſuum cremari vetat, ne ignem inquinaret:

- - Πῦρ δὲ μιῆναι,
Ἡμῖν τοῦ χαλεποῦ πικρότερον θανάτου.
- - *Ignem polluere*
Nobis ipſa graui morte amarius.

Vnde vero vel ſoli vel diuinitati ſummae, cuius ſedes atque imago ſol ſit, Mithrae nomen datum fuerit, difficulter definiri poteſt. Quae enim vocis huius origines a viris doctis SCALIGERO[l], HYDEO[m], RELANDO[n] aliisque[o] afferuntur, incertae omnes ſunt. Quod ſi primae vero popularis ſuperſtitionis et idololatriae origines attenduntur, coniectura vero admodum ſimilis fieri poteſt, vnde Mithras inter Perſarum deos nomen extulerit. Vetuſtiſſima enim monumenta ſcrutantibus ſatis notum eſſe exiſtimamus, populorum antiquiſſimorum deos non alios fuiſſe, quam magnos viros, principesque, conditores et auctores eorum, qui incultam et inhabitabilem terram colendi rationem oſtenderunt, a feris et latronibus quoque eam liberarunt, ad manſuetos et humanos mores homines deduxerunt, legibusque ac religione eos inſtruxerunt, ſicque tantis beneficiis ſuos auxerunt, vt eorum memoria ducti eis locum inter deos aſſignarent. Nec ignotum quoque iis eſt, qui antiqua placita excuſſerunt, magnis animis in ſole tanquam feliciſſimo loco Deoque proximo poſt mortem ſedem eſſe datam. Cum itaque Mithras nomen viri ſit, quo Perſae ſaepius homines denotant, ſua probabilitate conſtat, Mithram primorum in hac gente hominum virum quendam fuiſſe, vt robuſtiſſimum, ita magna inter eos auctoritate, forte regia, valentem, qui purgatam a feris et latronibus regionem habitabilem fecit, legibus et inſtitutis egregiis ſuos adiuuit, tantisque gentem beneficiis ſibi obſtrinxit, vt poſt mortem ei diuinos honores deferrent, animamque in ſolem tanquam coeleſtem paradiſum translatam collocarent. Quae ſimpliciſſima idololatriae ratio, qualem etiam in Belo rege ſupra vidimus, cum diſpliceret prudentioribus, qui philoſophari inceperunt, occaſio inde enata eſt, inſtitutum Mithrae cultum ad res naturales adplicandi, et principium ſummum Mithrae nomine inſigniendo, vel ſolem quoque inſtar Dei cultum hoc nomine indicando, manifeſtam ſuperſtitionis rationem emendandi. Quae ſententia in ſe quidem multa veriſimilitudine ſe commendat, maxime tamen iis argumentis roboratur, quae pro ea ornanda inſigni eruditione adiutus attulit vir in veterum arcanis perſpiciendis longe acutiſſimus, celeberrimus I. L. MOSHEMIVS[p], cuius rationes ſummatim

Mithrae nomen cur ſoli datum, vel ſummo potius Deo?

k) Anthol. III. c. 4. Hinc quoque ratio deriuanda, cur Perſae, cadauera non combuſſerint.

l) De emendat. temp. L. VI. p. 583. VOSSIVS l. c. p. 133. SELDENVS l. c. p. 179.

m) De rel. vet. Perſ. c. 4. p. 67.

n) Diſſ. miſcell. P. II. p. 198.

o) Conf. quos laudat S. Reu. MOSHEMIVS ad CVDWORTHI Syſt. int. p. 326. not. 21.

p) l. c. p. 327 ſeqq. not. 23.

tim tantum exhibebimus, vt lectori profundius rem meditandi inde occasio enascatur. Prouocatis ante omnia ad imaginem Mithrae [q], qualis apud Persas pingebatur, et in antiquis marmoribus occurrit, quae nobis hominem validum, venatoremque exhibent. Pingebant enim Mithram, vt robustum virum, gladio cinctum, et tiara Persica tectum, qui tergo tauri insidet, feramque bestiam hanc comprimit, coërcet, ense conficit, additis canibus, qui taurum aggrediuntur: quae omnia etsi ad rationes physicas veteres et recentiores referant, recte tamen eiusmodi explicationes tanquam serius excogitatae, et simplicitati primae rudissimi hominum generis non conuenientes reiiciuntur. Deinde ad victimas vir sagacissimus prouocat, Mithrae oblatas; equi enim deo huic sacrati erant, vt vel ex vno OVIDII loco, supra adducto, constat, nosque alia veterum testimonia ibidem adduximus. Cum itaque vetustissimi homines crederent, earundem rerum delectatione heroas inter sidera relatos duci, quibus delectati sunt in terris, equi Mithrae in venationibus dilecti etiam post fata dicati sunt; cum alias ratio dari nequeat, cur soli equos Persae sacrificent? Tandem et ad mysteria Mithrae prouocat, cum mysteriorum omnium institutio, si, non ex quaesitis sacerdotum interpretamentis, vel philosophorum accommodationibus, sed ex ipsis circumstantiis, modoque aestimentur, typica repraesentatio inuentorum, fatorum, factorumque primorum regnorum conditorum sit, ideo introducta, vt beneficiorum memoria cultusque ideo his viris concessus diuinus sacra reuerentia conseruaretur. Qualia etiam Mithrae instituta sunt, eaque octoginta poenarum et suppliciorum generibus quasi praemunita [r], quae sufferre oportebat eum, qui sacra haec intueri cupiebat, eo fine, ne sacra haec profundius inspecta, si inter homines quosuis innotescerent, euilescerent, nec ad arcana dominatus possent adhiberi amplius, sed ii tantum admitterentur, qui per tot molestias et vexationes tandem ad ἐποπτίαν admissi fidem et prudentiam antistitibus probauissent. In his vero mysteriis pugnae, certaminis et venationis genus quoddam, exhibitum est, et belli imago, strictis ensibus repraesentata, clypeo enim, lorica, gladio et hasta armati consecrati sunt, qui supplicia pertulerunt [s]; figurae quoque ferarum antris illis, in quibus sacra Mithriaca peragebantur, adpictae [t], immo initiati quoque ferarum nomine insigniti, et eorum pellibus ac figura induti, quos ficta pugna, quam in veram mutauit Commodus [u], venabulis ensibusque alii aggrediebantur. Quae omnia ita vir doctissimus ornat et probat, vt omnino probabilissimum videatur, nihil aliud repraesentatum fuisse nisi Mithrae beneficia, eiusmodi bellis et venationibus populo Persarum praestita. Ceterum Mithram τριπλάσιον triplicem nominatum fuisse, ex veterum relatione constat [x]. Quae denominatio miras inter eruditos coniecturas

Mithras τριπλάσιος dictus.

q) Vid. VAN DALE in antiq. marm. diss. I. p. 18.
r) MONTFAVCON. Diar. Ital. c. 14. p. 201. SELDENVS l. c. c. 6. p. 170.
s) IVLIVS FIRMICVS de err. profan. relig. p. 414.
t) PORPHYRIVS ex Eubulo l. c. et de abstinent. L. IV. c. 16. p. 165.
u) LAMPRIDIVS in Commodo c. 9.
x) Loca veterum adduxit CVDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 16. p. 333.

iecturas protulit, videndas apud VOSSIVM [y], SELDENVM [z], CVDWORTHVM [a], cui cum HVETIO [b] nescio quae trinitatis vestigia in ea latere videntur. Etsi vero haec ad triplicem solis faciem, qualem nobis, aeque vt lunae, depingunt veteres, referri possunt [c], ex dictis tamen vero non absimile videtur, triplex, quod genti suae conditor exhibuit, beneficium, triplicemque, qua se conspiciendum Mithras dedit formam, initio indicasse, nempe liberatae a feris regionis, conditarum legum, introductae religionis. Sed hae coniecturae sunt, maiora enim et certiora in tam cana vetustate expectari immo ne postulari quidem possunt.

Oromazdes et Arimanius.

§. XI. Praeter Mithram Oromazdes et Arimanius summa numina celebrantur apud Persas, sibi inuicem contraria, quorum illud omnis felicitatis bonorumque auctor, hoc malorum atque infelicitatis fons et origo dictum est. Et quod ad Oromasden attinet, quem Persae Hormizdas nominant, nomen illud diuinitati tributum (nam interdum quoque Iouem planetam indicat,) addito epitheto plerumque apud Persas exprimitur; vt eius character quasi exprimatur, e.g. Hormizda Choda, Deus supremus [d]. Quam vero vox originem habeat, inutiliter disceptari putamus; videnda autem varia vocis etyma apud ven. IO. CHR. WOLFIVM [e], IS. BEAVSOBRIVM [f], THOM. HYDEVM [g]; nos vnum adiicimus, omnium probabilissimam videri eam deriuationem, quam in his literis summus vir MATVEIS LA CROZE [h] protulit, qui luculenter demonstrauit, ἀγαθὸν δαίμονα, vi vocum Persicarum indicari, quae significatio cum re ipsa egregie conuenit, bonum enim Deum ista voce indicasse et Graeci et Orientales vnanimi ore fatentur: Arhimanius vero HYDEO [i] vel impurum, vel seductorem significat, talem enim sub hac voce Persae daemonem sibi finxere, qui omnis mali et impuritatis auctor fuerit; vtrumque, qua ratione philosophi siue theologi potius huius gentis intellexerint, postea videbimus, et hic modo, vbi de auita Persarum religione loquimur, notamus, cum vero videatur simillimum, Mithram fuisse virum de gente meritissimum inter deos relatum; idem quoque de Oromasde et Arimanio coniiciendum esse, quorum ille princeps bonus, et insigniter de prima Persarum gente et aetate meritus, alter tyrannus bello, ac innumeris aliis malis homines vexans, perpetuisque cum bono principe pugnis et dissidiis implicitus fuerit. Qua de re iuuat viri maximi GODOFREDI GVILIELMI LEIBNIZII [k] coniecturam audire, quae, vt est ab ingenio maximo, et profundissime penetrante profecta, ita mire rem hanc illustrat. Ait vero: *Consideranti ma-*

Oromazdes quid significet?

Arhimanius quis sit?

y) De orig. idol. L. II. c. 9. p. 131.
z) l. c. proleg. p. 31.
a) l. c. p. 333.
b) Qq. Alnet. L. II. c. 3.
c) MOSHEM. ad l. c. Cudworth.
d) HYDE l. c. p. 161.
e) De Manichaeismo ante Manichaeos p. 59.
f) l. c. p. 169.
g) l. c. alia vide apud WINDETVM de vita funct. statu p. 36. CLERICVM ad STANLEIVM Ind. philol. voce Oromazdes.
h) Cuius annotationem hac de re inseruit l. c. BEAVSOBRIVS.
i) loc. cit.
k) Theodicée P. II. §. 138. p. m. 184 seq. in cuius sententiam concessit quoque ven. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM p. 328. et CASP. ABELIVS in antiqq. Teut. c. I. §. 6. p. 22.

gnos Asiae principes nomen Hormisdae gessisse, Irmin vero siue Hermin fuisse nomen Dei vel herois Celto-Scytharum, id est Germanorum, visum fuit probabile, hunc Arimanium fuisse magnum aliquem conquaestorem ab occidente Persidem inuadentem, qualis sequioribus temporibus Chingis-Chan et Tamerlanes ab occidente venerunt: Sic vt Arimanius ab occidente boreali, id est ex Germania atque Sarmatia per Alanos et Massagethas in regiones Hormisdae cuiusdam, magnae Asiae regis irruerit, quemadmodum teste Herodoto Scythae fecerunt, tempore Cyaxaris regis Medorum. Hic itaque rex, qui populos suos ad mores mites traductos clementer rexit, et contra inuasiones latronis fortiter tuitus est, potuit apud eos pro bono Deo haberi, quemadmodum latro symbolum mali principii euasit. Certe haec probabilissima sunt, patetque ex hac ipsa mythologia, duos hos principes diu inter se bella gessisse, ita tamen vt neuter vinceret, sed vterque partes suas tueretur, quemadmodum duo principia, inter se diuisum habent imperium mundi, ex hypothesi Zoroastri tributa. Quae coniectura, si cum iis, quae supra de Mithra diximus, coniungatur, lucem vetustissimae Persarum religioni accendit: qui Hormisdam siue Oromasden inter Deos quidem retulerunt, eumque caussam fontemque felicitatis constituerunt, ad Arimanium vero omnis generis malum retulerunt, vnde et hic a Persis nunquam Deus, sed malus potius daemon vocatus est [l], tantoque habitus odio, vt nomen Ahriman nunquam erecto situ, sed semper inuersis literis scribant [m], id quod, quam vehementer is Persarum res afflixerit, luculenter prodit: et hinc fons omnis mali habitus, et ad eum origo mali ab illis relata est, qui rudem et plebeiam superstitionem rationibus philosophicis emendarunt et exornarunt.

Emendatio philosophica religionis popularis apud Persas.

§. XII. Haec, quae hactenus de antiquissimorum Persarum religione disputauimus, ad nostrum quidem institutum proprie non pertinent, qui non historiam religionum popularium, sed philosophiae scribimus, praemittenda tamen fuerunt, quoniam ad hanc popularem religionem ii attenderunt, de quorum placitis in praesentia solliciti sumus, quique ineptam idololatriam rationibus philosophicis emendare sunt aggressi. Illi enim cum viderent, diuinitatis axiomata hominibus tributa sensim euilescere, hominibus semper acutius videntibus, cumque nihil, quod altius rem rimanti faciat satis, in istis deprehenderent, ad dandam religioni faciem magis rationalem et philosophicam se accinxerunt. Id quod tamen ita faciendum erat, ne populus patriae religioni superstitiose addictus offenderetur. Hinc seruata antiqua nomina, seruatus antiquus numinum colendorum mos atque ritus, seruata quoad speciem externam antiqua religio; mutatus vero sensus et significatio, et quae ab hominibus bene meritis orta erant numina in rationes physicas et metaphysicas mutata sunt. Id quod non inter Persas modo factum esse, sed inter omnes fere populos, in quibus philosophica ingenia enituerunt, rebusque sacris admota sunt, euenisse, multis

l) Conf. BEAVSOBRE l. c. p. 169. *m*) HYDE l. c.

multis per hiftoriam philofophicam exemplis in pofterum conftabit. Certe id a Magorum fecta factum effe, religionis placita apud Perfas ante Zoroaftrem fcrutantibus apud veteres fcriptores, planum fiet. Etfi enim, aftrorum et idolorum cultus, de quo fuo loco ex inftituto dicetur, paulo ante Zoroaftris tempora inualuiffe dicitur, fuperfuere tamen non tantum antiqui ignis cultores, id eft, magicae religionis affeclae, fed is quoque ignis cultus ante Magorum in imperio fraudes vbique inualuerat. De Magorum itaque fyftemate hic agendum eft, quale id ante Zoroaftrem effloruiffe dicitur. Quorum mentem ita Graeci Ariftoteles, Hermippus, Eudoxus, Theopompus apud LAERTIVM [n] explicant: *duo effe fecundum eos principia bonum daemonem, et malum daemonem: alterum ex his Iouem et Oromafden, alterum Plutonem et Arimanium dici.* Quae cum luculentius exponat PLVTARCHVS [o], eum audiendum quoque effe putamus, qui ita: *Non vnicam effe rationem, quae contineat vniuerfum et dirigat, tanquam clauum aut fraena moderans: fed cum permulta e bonis iuxta malisque fint confufa, immo nihil hic natura fincerum proferat, non effe vnum aliquem promum, qui e duobus doliis res nobis veluti aliquem liquorem cauponis in morem diftribuat atque mifceat; ergo a duobus principiis contrariis aduerfisque duabus facultatibus, quarum altera ad dexteram et recta ducat, altera retrorfum auertatur atque reflectat, cum vitam effe mixtam, tum ipfum mundum fi non vniuerfum, faltem eum, qui ad terram eft, et lunae fubiacet, inaequaliter ferri, variisque et omnis generis motibus agitari.* Et mox: *Exiftimant alii duos effe Deos, quafi contrariis deditos artibus, vt bona alter, mala alter opera conficiat, alii, eum, qui eft melior Deum, qui deterior daemonem dicunt.* Addit etiam, *Zoroaftrem melioris nomen Oromazam, peioris Areimanium perhibuiffe; illumque enunciauiffe maxime fimilem effe luci, hunc tenebris et ignorationi, medium horum effe Mithram, quae cauffa fit quod Mithram Perfae mediatorem feu intermedium nuncupent.* In quibus verbis Plutarchus, vt folent Graeci et Romani in rebus peregrinis faepius, Zoroaftreum fyftema, cum doctrina Magorum antiquorum confudit. Et ita quidem Graeci et in his quoque AGATHIAS [p]; qui cum Zoroaftrea cum antiquioribus mifceant, certos nos hac de re non faciunt. Audiendi itaque Arabes, qui paffim quoque de ea re fcripferunt. Inter eos ABVLFEDA refert [q]: *Perfarum Magorum antiquiores Ciumerthios dictos, religionem fuperftruxiffe fundamento, venerationis lucis et fugae tenebrarum: lucem Deum primum kadiman, antiquum feu aeternum rerum omnium principium ftatuiffe, ac Yazdan vocaffe, tenebras autem Deum creatum, tenebris ortum, Ahraman: ita duos effe illis rerum autores, Deum fcilicet et diabolum, hanc eorum doctri-*

Magorum fyftema.

n) Lib. I. f. 8.

o) De Ifid. et Ofir. T. II. p. m. 155. damus vero verfionem Xylandri.

p) Apud MENAGIVM ad l. c. Laërt.

q) Apud POCOCK. fpecim. hiftor. Arab. p. 146.

doctrinam fuisse vsque ad Zardushti tempora. Similia habet alius Arabum scriptor IBN SAHNA [r], qui et ipse statuit, *Persis vetustissimis duo principia placuisse, Deum aeternum, quem vocauerint Yezdan, et alium, quem vocauerint Ahreman, et vtrumque principium fuisse actiuum, et formatiuum sui.* Alia Arabum loca praecipue Abulfedae praeterimus. Horum effata si cum Graecis coniungimus, in hoc potissimum eorum systema constitisse viris doctis [s] visum est: Duo esse rerum omnium principia, lucem boni, tenebras mali fontem, vtrumque effectum suum in mundo sublunari producere, indeque in eo esse mixta bona malis. Bonum enim principium cum formare vellet mundum, necessario tenebras, quae et ipsae essentia actiua et reali gaudebant, eum ingressas esse, ita vt bonum principium caussa malorum sit. Ita tenebras in mundi conditi opere sequelam quasi lucis fuisse, quemadmodum corporis vmbra lucem sequitur. Inter haec duo principia perpetua bella esse, donec mundus destruatur, vbi victo malo daemone bonus Deus mundum perfectissimum cum bonis omnibus in eo sibi habiturus sit, malo daemone mundum malum cum malo sibi seruante. Et ita quidem Arabes, qui tamen non negant, circa caussam mixtionis lucis et tenebrarum et liberationem lucis a tenebris, seu quod vocant, initii et reditus, in partes vetustissimos Magos secessisse, quia alii malum principium aeternum, alii creatum putauerint: id quod tamen ita intelligendum esse monent, vt non tenebrae, quae aeternae fuerunt, siue materia, quae semper extiterit, sed malus daemon, quem cum diabolo Christianorum Abulfeda minus accurate comparat, ex tenebris siue materia conditus dicatur. Ad hanc doctrinae rationem adiecisse postea Zoroastrem tertium principium, duobus istis superius. Et haec quidem Arabes, quique ex recentioribus Arabes sequuntur. Qui tamen cum multa ex ingenio suppleant [t], quemadmodum Arabes ex Muhammedismo veteribus Magis quaedam manifeste affricant, dubios nos de vera Magorum sententia ante Zoroastrem sinunt. Nam in hoc systemate, in quod vulgares patriae deos, Oromasden et Arimanium receperunt, Mithrae, (quem tamen apud vetustissimos Persas cultum et pro summo Deo habitum esse, supra euicimus) nulla datur ratio vel explicatio, nec tamen vllo modo videtur probabile, Magos vetustissimos princeps summumque patriae numen neglexisse. Quam difficultatem non tollunt ea, quae CVDWORTHO [u] placuerunt, et prima fronte eam tollere videntur: Oromasden veteribus Magis fuisse summum Deum, sub binis hisce nominibus Mithrae et Oromasdis latentem. Nam haec assumit vir doctus, non probat, nec locus ille, quem ex PORPHYRIO affert; Deum ex sententia Magorum, ἐοικέ-

r) Apud HYDE p. 163.

s) HYDE vbi supra p. 295. POCOCK. l. c. pag. 146 seq. PRIDEAVX Histor. Iud. T. I. pag. 185. BEAVSOBRE Hist. Manich. T. I. p 170 seq.

t) Quo imprimis ea pertinent, quae de materiae natura actiua et formatrice coniicit doctissimus BEAVSOBRIVS l. c. eam quidem sententiam Platoni adscripsit PLVTARCHVS de Cosmogon. ex mente Timaei, sed Magorum eam mentem fuisse prius probandum erat.

u) System. intell. c. IV. §. 16. p. 332.

ἐοικέναι τὸ μὲν σῶμα φωτὶ τὴν δὲ ψυχὴν τῇ ἀληθείᾳ[x] *similem esse quoad corpus luci, quoad animam vero veritati*, eum quicquam iuuat. Nam nisi prorsus sensu vacuam hanc Porphyrii orationem esse velimus[z], anima et corpus non ad Deum, sed ad hominem veritatis philosophicae studiosum referenda sunt, adeoque lux non corporea et veritas spiritualis DEI essentia intelligenda est: vt taceamus inde necessario, si verba ita interpretamur, sequi, Deum Oromasden componi anima atque corpore, quod tamen ipse Cudworthus reiicit, et doctissimo quidem commentatori recte inde fluere videtur, nobis vero prius probandum aliunde esse censetur, Magis istam opinionem arrisisse. Nisi itaque futilia et incertissima plane sunt omnia, quae de primorum Magorum sententia Arabes referunt, vt sunt leues et in fingendo audaces; non aliter nobis haec difficultas tolli posse videtur, quam vt statuamus, Magos de summo Deo, more gentium barbararum non disseruisse, et, cum Oromasden eius emanationem putauerint, ea ad Oromasden retulisse, quae patria religio Mithrae adscribebat; Zoroastrem vero hanc confusionem sustulisse, aperteque, qua ratione tum bonus, tum malus daemon, ortus sit, ex summo omnium rerum parente, seu, quod refert LAERTIVS[a], *quomodo Dii hi geniti fuerint*, explicuisse, sicque philosophicum principiorum diuinorum systema condidisse. Subductis itaque omnibus rationibus, nobis tutissimum videtur, de veterum Magorum, Zoroastre vetustiorum, systemate modestam fateri ignorantiam.

Theologiae Persicae systema Zoroastreum.

§. XIII. Ad Zoroastris itaque theologiam propius respiciendum atque accurate disquirendum est, quas rationes ille ad explicandam rerum physicarum atque diuinarum naturam attulerit. Verum et hic Ariadneo iterum filo opus est, vt saluum ex hoc labyrintho pedem efferre queamus, adeo inter se Graecorum atque Arabum narrationes dissident, virisque doctis ansam praebent in contrarias de systemate Zoroastreo sententias discedendi. Multi enim statuunt, Zoroastrem duo summa omnium rerum principia posuisse, Oromasden lucis, Arimanium tenebrarum auctorem atque principem, quorum vterque per se et ab aeterno extiterit, nec initium vnquam habuerit: alii ab vno supremo Deo rerum omnium parente ortum suum trahere, et bonum illud et malum principium, deos siue potius daemones duos; quod ita alii referunt, vt putent, Persas vnum tantum numen veneratos fuisse, cui tamen aduersarius, eundem in modum, quemadmodum satanas in scriptura S. describitur, obluctetur. Tertiam hanc sententiam potissimum exornandam sibi sumsit THOMAS HYDE-

x) In vita Pythag.

z) Id quod contendit celeberrimus MOSHEMIVS ad h. l. Nobis verba Porphyrii rectum sensum fundere videntur, modo ad scopum philosophi attendatur. Statuebat: ex mente Pythagorae veritati studendum esse homini philosopho, hanc ex sectae suae principiis in notionibus simplicissimis et purissimis quaerebat. Inde monet, cum Deo similis euasurus sit philosophiae studiosus, quoad corporea lucem, tanquam omnium rerum purissimam, quoad intellectualia, veritatem, siue *τὰ ὄντως ὄντα* sectandam, sicque finem philosophiae, similitudinem DEI, quem lucem Magi dixerint, consequi posse. Haec nisi fallimur, et menti Porphyrii et systemati sectae conformia sunt.

a) l. c. f. 8.

HYDEVS[b], omni nisu satagens, vt, quantum possit, orthodoxis doctrinis hanc Persarum religionem propinquam esse doceret, quem HVMPHR. PRIDEAVX[c] secutus est, et suo modo quoque BEAVSOBRIVS[d]. Quia vero haec Zoroastrei systematis explicatio auctores alios non habet, quam Arabes Muhammedanos, qui ex suo ingenio res antiquissimas diiudicarunt, et cacodaemonem Iudaeis atque Christianis ereptum quasi et ab eis emendicatum Zoroastreo systemati intruserunt, merito haec sententia ab aliis exploditur[e]. Cum reliquis enim veterum testimoniis conciliari non potest, et quae pro ea affert HVMPH. PRIDEAVX, ex lucis priuatione satanam ortum esse, scholam recentiorem sapiunt, a vetustissimarum atque barbararum nationum genio atque indole plane diuersam. Primam vero sententiam quae plerisque viris doctis placuit, imprimis exornandam et contra Hydeum defendendam sibi sumsit acutissimus vir PETRVS BAYLE[f]. Cuius rationes vel ea propter audiendas esse putamus, quoniam iis expensis, quae sententia eligenda sit, facilius iudicari potest. Putat vero vir profundae eruditionis et insoliti acuminis, male ex sententia Arabum independentium duorum principiorum systema a Zoroastre remoueri 1) quia in eo conueniant Graeci auctores, oppositum Graecis philosophis, Aristotelicis imprimis et Stoicis systema Zoroastri placuisse; hos vero bonorum malorumque fontem ab vno Deo deduxisse[g], adeoque ad duo necessaria principia deriuandam esse Zoroastris sententiam, quemadmodum eam PLVTARCHVS[h], supra quoque nobis adductus explicuit. 2) Patere hoc quoque ex ratione inuenti systematis quod vocari ita solet, dualistici, quae ea sola fuerit, vt ratio dari queat, quomodo malum exortum sit, quod a causa bona ortum esse sine maxima laborantis iudicii difficultate dici nequeat. Hanc vero rationem euanescere, prioremque difficultatem redire, si diis duobus bono et malo aliud principium praeponatur, ex quo illa duo orta sint; quod semper ita primum illud principium fons mali statuatur. 3) Nec obiici satis posse, Graecos Persarum non magis, quam aliorum barbarorum populorum doctrinas sinistre cepisse; Arabes enim adhuc leuioris conditionis esse, qui tanto temporis interuallo a Zoroastris aetate remoti sint. 4) Et iustam quoque esse suspicionem, sectatores Zoroastris sub Muhammedanorum dominationis iugo gementes et ab iis absurditatis obiectione pressos ita systematis horrorem emolliuisse, et cum principium mali salua religione sua reiicere non possent, ad id delapsos esse, vt vtrumque principium ab vno summo Deo ortum statuerent: hinc nec ipsum Hydeum negare, dari inter Persas et Indos Dualistas, qui diaboli coaeternitatem statuant, eumque a se ipso processisse credant. Haec magna confidentia BAYLIVS quem sequitur, licet rationes eius non omnes probet, eruditissimus

b) c. XX. p. 161.
c) l. c. p. 215.
d) l. c. p. 173 seqq.
e) Cel. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 249. not. 38.
f) Dict. crit. T. IV. art. Zoroastre not. F.
g) Hoc vero falsum esse, harum sectarum historia suo loco docebit.
h) De Iside et Osiride.

ſimus Io. Christoph. Wolfivs[i]. Neque tamen hae rationes, ſi recte expendantur, tales nobis videntur, vt in aſſenſum rapere attentum ſatis queant. Quod enim ad Graecos attinet, nec ipſe Baelius negat, in referendis barbararum gentium religionibus miſere hallucinatos fuiſſe, vnde, quid potiſſimum eorum ſolorum teſtimonio effici queat, ignoramus. Neque tamen ita obſtare ſecundae ſyſtematis Zoroaſtrei explicationi Graecorum teſtimonia putamus, vt hunc in modum nodus, qui ſolui nequit, ſecandus ſit. Vti enim Graeci apud Laertivm[k] et Plvtarchvm[l] recte aſſerunt, in Zoroaſtrea religione duo principia poni, vnum Oromaſden, lucis atque boni auctorem, alterum Arihmanium, tenebrarum atque mali fontem, ita ſatis produnt, non coaeterna et a nullo alio principio dependentia eſſe, ſed, eſſe a ſummo Deo Mithra genita. Luculenter Plvtarchvs: *Is Zoroaſtres melioris nomen Oromazam, peioris Arimanium perhibuit, addiditque hoc enunciatum, de rebus ſub ſenſum cadentibus, illum maxime ſimilem eſſe luci, hunc tenebris et ignorationi. Medium horum eſſe Mithram, quae cauſa eſt, quod Mithram Perſae meſiten, id eſt mediatorem, ſeu intermedium nuncupant.* Addit porro: *Enim vero illi quoque multa de diis fabuloſa narrant, cuius generis eſt, quod referam: Oromazem natum eſſe aiunt e luce puriſſima, Arimanium e caligine, eos bellum inter ſe gerere: ſex deos feciſſe Oromazen, primum beneuolentiae, ſecundum veritatis, tertium aequitatis, reliquos ſapientiae, diuitiarum, et voluptatis quae honeſta conſequitur, opificem. Arimanium totidem numero his aduerſa efficientes. Deinde Oromazen ſe triplicaſſe, et a ſole tanto ſe interuallo remouiſſe, quanto a terra ſol abeſt: ac coelum ſtellis decoraſſe, vnamque ante alias tanquam cuſtodem et ſpeculatorem conſtituiſſe Sirium: alios porro viginti quatuor deos condidiſſe et in ouo poſuiſſe; at totidem numero factos ab Arimanio ouum perforaſſe, hincque mala bonis eſſe permixta. Appetere porro fatale tempus, quo neceſſe ſit, peſte et fame ab his adducta Arimanium omnino perdi atque aboleri, terraque aequabili et plana facta, vnam vitam vnamque ciuitatem beatorum hominum vniuerſorum, vnaque lingua vtentium fore.* Eadem poſtea ex Theopompo probat. Ex quo loco manifeſtum eſſe putamus, et omnino notandum eſſe iubemus: Natos eſſe Oromazden et Arimanium, mediante Mithra, illum ex luce, hunc e caligine, lucem, vt vmbra corpus, ſequente foreque tempus, vbi lux tenebras vicerit, cunctaque ad beatam lucis ciuitatem reditura ſint. Haec quomodo ſyſtemati dualiſtico, quod duo independentia, coaeterna et coaequalia principia ponit, conuenire queant, nos quidem peruidere non poſſumus, cum tota illa coſmogonias Perſicae ratio emanationem potius lucis et tenebrarum ex vno principio ad condendum mundum ſupponat. Quod et Hecataeus apud Laertivm[m] con

i) De manichaeiſmo ante Manichaeos §. 10. p. 51.
k) Lib. I. ſ. 8.
l) l. c.
m) l. c.

confirmat, ſtatuere Magos, Deos eſſe genitos. Quod tantum abeſt, vt Arabibus ſcriptoribus contradicat, vt potius exacte ſatis, quoad ſumma referat ea, quae illi tradunt. Cuius vt fidem faciamus, afferamus bona lectoris venia verba SHARISTANII apud HYDEVM[n], vt cum PLVTARCHO queant comparari: *Zerdusht affirmauit lucem et tenebras eſſe duo principia ſibi inuicem contraria, et ſic eſſe Yezdan et Ahreman, qui fuerunt initium eorum, quae inueniuntur in mundo: ex eorum miſtione extitiſſe compoſitiones; et ex variis compoſitionibus productas fuiſſe formas. Et quod Deus, qui creauit lucem et tenebras, vtriusque auctor vnicus ſit, ſine ſocio, ſine pari aut ſimili: nec ad eum referenda ſit exiſtentia tenebrarum, ſicut dicunt Zeruanitae, ſed bonum et malum, integritas ac corruptio, puritas ac ſpurcities exiuerunt ex miſtione lucis et tenebrarum, et niſi haec duo commiſta fuiſſent, non extitiſſet mundus. Et haec duo contra ſe inuicem inſurgebant, et de victoria contendebant, donec lux vinceret tenebras et bonum malum: tum poſtea ſaluum euaſit bonum ad mundum ſuum, et diuertebat malum ad mundum ſuum, et ſic fuit cauſa liberationis: Cumque Deus excelſus haec duo temperauerat et miſcuerat ex ſuo arbitrio, eaque in ſua compoſitione viderat, tum inſtituit lucem vt originale quiddam, et indixit exiſtentiam eius vt exiſteret, ſed tenebrae ſecutae ſunt, ſicut vmbra perſonam. Nam cum videret eas quodammodo exiſtere, ſed non realiter exiſtere, tum plane produxit lucem, et acquiſitae ſunt tenebrae per conſequentiam: nam ex neceſſitate extitit contrarium, quippe cuius exiſtentia fuit neceſſaria, ſcilicet vt contingens in creatione, non autem ex prima intentione, ſecundum exemplum quod adduximus de perſona et vmbra.* Eadem fere alios Arabes, imprimis ABVLFEDAM tradere, confirmat POCOCKIVS[o]. Quae nobis ſatis quoad rem ipſam cum Plutarchi narratione conuenire videntur, etſi facile largiri quis queat Baelio, confuſe et obſcure ſua hic narrare Shareſtanium, vt plerumque Arabes ſolent. Erunt tamen omnia haec nec adeo obſcura nec adeo confuſa et paradoxa, ſi ea ſyſtematis Zoroaſtrei explicatio admittatur, quam in ſequentibus dabimus. Hactenus ea nobis ſufficiunt, vt oſtendamus, Graecos cum Arabibus in ſummo rei capite conſentire. Addimus his magni ponderis teſtimonium THEODORI MOPSVESTENI, qui in libro *de Perſarum Magia* [p] teſtatur, *Zaruam ſiue principem omnium Deum, Hormiſdam et Satanam genuiſſe.* Theodorum autem res Perſarum ſcire accurate potuiſſe illis notum eſt, qui Neſtoriani epiſcopi vitam norunt. Cadente itaque palmario argumento acutiſſimi Baelii, reliqua ſimul concidunt: quicquid enim erit de fide Graecorum et Arabum, quicquid hi in gratiam partis emolliuiſſe credantur, quae omnia minime negamus, ſufficit tamen ad ſtabiliendam fidem vtrorumque, conſentire illos in eo, quod Oromaſdes et Arimanius a primo ſummoque Deo geniti fuerint. Nec rationes metaphyſicae, quas vrget vir doctiſſimus, rem multum roborant. Vt enim taceamus, barbaras gentes earumque

n) l. c. p. 299. o) l. c. p. 147. p) Apud PHOTIVM Cod. 81.

que philosophos abstractionibus et praecisionibus mentalibus tanta subtilitate non fuisse vsos, ac scholasticos, et recentiores philosophos; illud dubium a Baelio motum satis tollit, quod tenebrae adeoque malum, quatenus tenebrae sunt, necessaria tantum sequela ortae sint, etsi materia tenebrarum ex Deo genita sit. Id quod absurdum quidem primo intuitu videri queat, quomodo tamen Persae intellexerint, postea luculenter patebit. Ceterum nec Hydeus, nec Pocockius, nec alius qui Persarum in ea re caussam agit, negat, inter eos philosophorum sectas fuisse, qui duplex illud principium varie explicuerint, immo fuisse, qui Dualistae fuerint, HYDEVS ipse fatetur [q]; forte et alii, Muhammedanorum et Christianorum opinionibus propius accedentes, Arimanium in cacodaemonem mutauerunt; sed de his nobis sermo non est, sed de sententia Zoroastrea, quam huc potissimum tendere ex dictis liquet: Esse summum Deum, infinite bonum, qui ex se Oromasden pariter atque Arimanium condiderit, et illi quidem lucem eum ex se genito dedisse, huic vero necessaria sequela tenebras accidisse, et hac ratione in condendo mundo sublunari tenebras ita mistas esse luci, vt necessario bona et mala inter se iuncta sint; redituram tamen ad fontem suum lucem, tenebris tandem consumtis, sicque purum tandem mundum restitutum iri. Haec qua ratione intellexisse Zardushtus videatur, mox prolixius exponemus, id vnum prius monentes, ita instituisse callidissimum hominem rationes suas, vt summum patriae Deum Mithram, et Deos Oromasden et Arimanium in suum systema transferret, rationibus philosophicis ornaret, et ad ignem diuino cultu honoratum potissimum respiceret. Haec enim ex iis, quae supra dicta sunt, satis manifesta sunt, et quae de spelunca Mithrea a Zoroastre instituta Eubulus apud PORPHYRIVM [r] narrauit luculenter probant.

Zoroastrei systematis accuratior explicatio.

§. XIII. Sed, vt propius et plenius, quid de systemate Zoroastreo nobis videatur, exponamus, praemittenda quaedam sunt, quibus nostra potissimum explicatio nititur, quaeque haud inuite nobis concessum iri, speramus. Scilicet monemus: 1. Mithram, siue Deum summum, a Zoroastre praepositum fuisse Oromazdi et Arimanio, et vtriusque factum esse parentem, ex quo geniti sint, adeoque audiendos non esse, qui eum dualistici systematis conditorem faciunt: haec enim ex disputatis hactenus clara esse putamus. 2. Oromasden pariter atque Arimanium genitum a Deo summo, mundi potissimum condendi caussa, id enim et Plutarchus et Sharestanius supra testati sunt. 3. Oromasden esse fontem spiritualium, Arimanium materialium substantiarum, illum lucis hunc tenebrarum symbolis adumbratum. Hanc enim nominibus hisce significationem Persas ante Zoroastrem ita dedisse, vt spiritum et materiam istis duobus numinibus adumbrarent, ex adductis quoque testimoniis conficitur. 4. Lucem vero siue ignem potius vt a Persis in genere, sic a Zoroastre quoque ita pro diuino fuisse habitum, vt ad diuinam naturam accedere, solque imprimis eam

q) p. 164. r) De antro nymphar.

eam proxime referre crederetur. Hoc enim euincit cultus Mithriacus, et pyrea, de quibus omnibus supra dictum est. 5. Zoroastrem itaque se dominanti religioni accommodauisse proscripta astrolatria et idolorum cultu, et ita quidem rationes prouide iniisse, vt nec dualisticum systema prorsus repudiaret, quod et Magis hactenus placuisse videtur, nec tamen immani absurditate duo principia independentia et coaeua admitteret, quibus saluis placita veterum Persarum de mundi mutatione futura, et abolitione mali consistere non posse, satis manifeste perspiciebat. 6. Zoroastrem principii per omnes fere gentes vniuersalis: ex nihilo nihil fit asseclam fuisse. Etsi enim Hydeus et qui cum eo faciunt [s], saniora eum ab Israëlita vate edoctum, creationem et lucis et tenebrarum ex Esaiae [t] vaticiniis didicisse credant, supra tamen, nisi fallimur, ex ipso libro *Sadder* euidenter demonstratum est, frustra haec a recentioribus Arabibus, quorum fidem illi sequuntur, iactari. Cum vero ex nihilo nihil nullo modo nullaue ratione fieri posse crederet, et absurdum systema duorum independentium principiorum suo modo euitare vellet, ad systema emanatiuum necessario delabi debuit, et statuere, et lucem siue, quae lucis spiritualis natura constant, spiritualia, et tenebras siue materiam tenebricosam impenetrabilem, passiuam ex Deo emanasse. 7. Vt vero et materiam ex substantia luce plena per emanationem deriuare posset, et mali quoque originem, hactenus in Arimanio, id est, materia, quaesitam a Deo remoueret, ita rationes instituere debuisse, vt illud quod materiae qualitates luci bonoque aduersas constituit, quodque tenebras proprie nominauit non Dei culpa exsisteret, sed suaemet naturae consequentia ex luce, tanquam vmbra ex corpore ortum videretur: id quod et Plutarchi locus suadet, et luculentum Sharistanii testimonium euincit. Tandem et 8. ita ad materiam respexisse, vt illa, quoniam ex infinito lucis siue Dei oceano orta est, absorptis quae eam sepiebant, et penetrabant, tenebris, siue victo Arimanio, in pristinum fontem reduceretur. Illud enim et Graeci et Arabes testantur, Oromasden tandem victurum Arimanium, cunctaque tunc lucis et felicitatis in terra plena fore. Nihil in his omnibus est, quod non vel euidentibus testimoniis probetur, vel necessariis consequentiis ex admissis a Zoroastre principiis fluat, et eandem doctrinam, quae vt omni fere antiquitati, ita imprimis orientalem philosophiam sectantibus, (quales Cabbalistae, Gnostici aliique huius furfuris homines fuerunt) placuit, supponat, Deum esse ignem longe purissimum intellectualem, cuius potissimum symbolum et imago ignis solis sit, hanc infinitam lucem, cum mundum condere vellet, ex se cuncta emanationis lege et ordine genuisse, sicque tanquam vniuersalem mundi animam cuncta regere et animare. Haec si admittamus, vti admittenda esse omnia, quae hactenus allata sunt, suadent, Zoroastris systema figuratae siue allegoricae, quam sequebantur orientales, dictio-

s) Prideaux l. c. p. 215. t) Es. XLV, 5. 6. 7.

dictionis velo remoto et philoſophico loquendi modo expreſſum his potiſſimum theſibus conſtat:

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Ergo principium aliquod infinitum ab omni aeternitate fuit, ex cuius ſinu omnia, quae fuerunt vel ſunt, emanarunt atque genita ſunt.

III. Emanatio haec et puriſſima eſſe debet, et ex perfectiſſimo et puriſſimo fonte orta, et actiua maxime, omnisque motus, vitae, caloriſque cauſſa efficiens.

IV. Ergo principium illud, ex quo omnia emanarunt, eſt ignis perfectiſſimus, intellectualis, puriſſimus, cuius imago atque ſymbolum eſt ſolis ignis.

V. Ex hoc igne naturae abſoluto et infinito, ſeque ipſum et omnia ſecum mouente et animante, omnia entia neceſſario emanauerunt, tum immaterialia, tum materialia.

VI. Quoniam vero materia immaterialis et ſpiritualis entis naturae e diametro contraria eſt, ſequitur inde, rerum ex igne illo primaeuo et diuino ortarum duo eſſe principia ſubordinata, ſibi inuicem natura aduerſa, ſpiritum et materiam, Oromazden et Arimanium.

VII. Spiritus, quo propior eſt fonti ſuo, quoque minus longe a ſinu parentis effluxit, eo purior ignis eſt, ſicque lux lucem, ſpiritus ſpiritum emanando gignit, et ita recte aſſeritur, Deos eſſe genitos. Hicque theogoniarum priſcus ſenſus eſt.

VIII. Cum itaque ſpiritus ex infinito lucis intellectualis oceano emanauerint, merito lucidae igneaeue naturae cenſentur.

IX. Quia vero lucidam igneamue naturam ſortiti ſunt, vim habent, mouendi, fouendi, perficiendi, adeoque et boni ſunt, et Oromaſdes ſiue principium et fons illorum, cauſſa omnis boni et perfectionis eſt.

X. Quia ſol huius principii lucidi proprietates quam maxime refert, ideo ſedes et thronus primarius lucis illius diuinae merito habendus eſt.

XI. Quo magis emanatiua iſta principia a primo puriſſimo igne diſtant, eo magis ſua puritate, luce, mouendi virtute et calore priuantur.

XII. Cum vero in materia et lux, et mouendi facultas, et calor deſiderentur, ſequitur inde, eam eſſe vltimum emanatiuum ex Deo, quod tanto interuallo a primo lucis fonte diſtat, vt tenebricoſum, iners, ſolidum et ſine motu ſit.

XIII. His qualitatibus non ex principii emanantis ſed ex emanationis natura oriundis debetur origo mali.

XIV. Inde conſtat, etſi Arimanius ſiue materia ex Deo genita ſit, cur tamen nec malum, ab ea oriundum, nec tenebrae in ea exiſtentes ex Deo emanaſſe dici queant.

XV. Quoniam vero aeternus et perfectiſſimus motus eſt in igne illo diuino et intellectuali, neceſſario omnia, quae ex illo igne fluxerunt, tan-

 dem

dem vi motus periodici ad hunc igneum fontem et oceanum redire, et in eum, quaſi abſorpta, reduci debent.

XVI. Non poteſt tamen materia, quatenus tenebricoſa, frigida, et ſine motu eſt, in hunc lucis puriſſimum fontem redire; neceſſe itaque eſt, vt in perpetuo motu et agitatione paſſiua, quae a bono et lucido atque actiuo principio oritur et inſtituitur, tenebrae maluinque ipſum perpetuo oppugnentur, minuantur, ſicque materia ſpirituali naturae reddatur propior.

XVII. Poſt longiſſimum certamen tandem eueniet, vt ſublatis ex materia tenebris, victisque iſtis qualitatibus malis, materia tandem lucida et principio ſuo ſimilis reddita ad primum fontem redeat, et ea ab infinito lucis oceano abſorpta lux tandem omnia repleat, et infinitam felicitatem vndique ſpargat.

Haec potiora ſunt, quae ſyſtema Zoroaſtris obſcuriſſimum illuſtrare, et praeſuppoſitis illis, quae adduximus, ſatis facere poſſe, ſumus certiſſimi. Nec obiiciet quis voces nos adhibuiſſe ex Graecorum Pythagoreorum, Stoicorum et Platonicorum ſcholis hauſtas. Id enim ea tantum fini fecimus, vt notioribus vocibus luculentius et apertius ſenſum ſyſtematis in ſe obſcuri exponeremus. Res vero ipſa non in Pythagorae tantum, Platonicorumque recentiorum et Stoicorum ſcholis, ſed apud Aegyptios et imprimis apud Cabbaliſtas longe celeberrima et κύριον δόγμα eſt. Vnde noua ratio pro ea deſumi poteſt. Pythagoram enim ex Aegypto, Aegyptios ab Orientalibus, Cabbaliſtas ab vtrisque ſua accepiſſe, ſuis locis demonſtrabitur. Videbitur quoque ipſa haec ſyſtematis Zoroaſtrei delineatio illis longe veriſimilior, qui Plutarchi locum cum ea comparantes, et generationem Deorum ibi enarratam cum placitis veterum haereticorum, praecipue Gnoſticorum conferentes, quae ex hoc ſyſtemate lucem capiunt, non ſine delectatione videbunt, qua ratione aeones illorum hominum, demiurgus, et materiae malique origo ex hoc ſyſtemate, quod Zoroaſtreum eſſe iactabant, orta et cum placitis Chriſtianis miſta fuerint. Immo ratio quoque patebit, cur Platonici recentiores qui ſyſtema emanatiuum tantopere deperierunt, Zoroaſtream ſapientiam, dimiſſo Platonis dualiſtico ſyſtemate, crepuerint, eamque in ſyncretiſticum ſuum ſyſtema receperint. Qui cum philoſophice magis hanc doctrinam exornaſſent, et cum aliis quas paſſim collegerunt, et ſuffurati ſunt, doctrinis conciliaſſent, illa potiſſimum doctrinae ratio tandem enata eſt, quae in Oraculis, ab his hominibus profectis exponitur, in quibus ſemina Zoroaſtrei ſyſtematis inueniri et veſtigia ſe manifeſtare non negamus, licet tantopere inuentis ſyncretiſticis obſcurata, vt primam originem aegre referant. Et cum haec quoque philoſophia non tantum poſt ſec. III. inter Chriſtianos, Aegypti et Aſiae minoris incolas quam maxime inualeſceret, ſed et fuga Platonicorum ſec. VI. ad Choſroëm Perſarum regem Perſidi inferretur [u], factum inde eſſe

[u]) Dicendum hac de re ſuo loco. Videndus interim SVIDAS T. III. voce Πρεσβὺς pag. 171. AGATHIAS L. II. p. 65.

esse recte coniicitur, vt Zoroastrea doctrina Platonicis placitis accommodata corrumperetur, etsi antea sub Artaxare in concilio Magorum, imprimis consiliis et reuelationibus Erdauiraphi Magi, sanctitatis laude celebris, esset restituta [w], et in aula Saporis miraculis quoque confirmata crederetur [x]. Muhammedani enim et Christiani, illos homines fanaticos, qui Platonicorum somnia sequebantur, in istis regionibus fouerunt; et hinc causa deriuanda est, cur in recentioribus Persarum et orientalium de systemate Zoroastreo relationibus, tot Platonismi recentioris vestigia inueniantur, qualia quoque in ipso libro *Sadder* reperimus. Qui tamen ita Zoroastream doctrinam profert et enarrat, vt in rei summa eam explicationem, quam dedimus, haud leuiter roboret. Eo enim potiora redeunt: 1. Esse Deum dominum vnicum, sanctissimumque, cui nullus par sit, dominus potentiae et gloriae. 2. Hunc Deum mundum spirituum purorum et felicium prius condidisse: 3. post tria annorum millia Deum suam voluntatem misisse, sub specie lucis radiantis et fulgentis, quae humana in forma apparuerit: Illam comitatam angelis septuaginta primi ordinis et lucis condidisse solem, lunam, stellas humanosque animos. Tum post alia tria annorum millia Deum infra lunae orbitam condidisse inferiorem mundum, materia plenum, eique imperium in eo assignasse. Hactenus liber *Sadder*, qui recentiora quidem quaedam manifesta sapit, vestigia tamen vetustae traditionis quoque exhibet. Ceterum ex dictis hactenus conciliari quoque illi inter se possunt, qui disputant, an materia, siue tenebrae potius, siue Arimanius, per priuationem lucis ortae sint nec ne? quorum prius PRIDEAVX [y], posterius BEAVSOBRIVS [z] tutius est. Nam si illa admittamus, materia quidem, siue subiectum, vt scholasticorum more loquamur, non nuda priuatio est, sed ex sinu summae et infinitae lucis emanauit; quia vero tanto interuallo a lucis fonte distat, et lucis proprietates amisit, tenebrae necessario ex lucis priuatione secutae sunt: Sicque materia corporis, tenebrae vmbrae naturam sequuntur, quo simili Sharistanium vtentem supra audiuimus: hinc enim colligitur recte, mali naturam non in sola priuatione consistere, sed positiuum quid esse, etsi ex priuatione lucis originem traxerit.

Deorum imagines et templa reiecta.

§. XIV. Iam ad reliqua Persarum theologiae capita enarranda inoffenso magis pede progredi licet, quae paucis explicabimus. Statuebant I. omnes imagines earumque cultum, statuas et sacella Deorum reiicienda esse [a], inde Xerxes, Magis Persarum auctoribus templa Graeciae inflammasse, referente CICERONE, dicitur, *quod parietibus excluderent Deos, quibus omnia deberent esse patentia ac libera* [b]. Id quod astrolatra-

w) HYDE de relig. veter. Persar. c. XXI.

x) Conf. DE BEAVSOBRE Hist. de manichéens T. I. p. 166.

y) l. c. p. 216.

z) l. c. p. 174.

a) LAERTIVS L. I. s. 9. conferenda hic omnino sunt, quae docte monet CLERICVS Ind. Philol. ad STANLEIVM v. Statua.

b) Nititur hoc dogma alio, quod Magis apud LAERTIVM L. I. s. 7. tribuitur, Deos apparere, et plenum esse aërem simulacrorum (εἰδώλων) quae cum e corporibus effluant, cum vaporum eleuatione oculis acute cernentium inferantur, quam sententiam

trarum idololatriae potiſſimum oppoſitum eſt, quorum inſania poſt Magorum ſuppreſſionem ſub Smerdi Mago, quam maxime inualuiſſe orientalibus quoque ſcriptoribus traditur. Et hanc quoque mentem hodienum ſeruant Magorum religionis apud Indos affeclae, vt idola vehementer abhorreant. II. Neque tamen intermiſſus fuit Perſis cultus non ſolis tantum, ſed et lunae atque aliorum ſiderum: Refert porro HERODOTVS[c]: *Vraniae quoque ſacrificare, ſic nimirum ab Aſſyriis Arabibusque edoctos. Vocare autem Aſſyrios Venerem Mylittam, Arabes Alittam, Perſas Mithran.* In quibus verbis Herodoti Mithran cum Mithra, maris cum feminae appellationem confundere eruditi, cum Dea Mithra a Deo Mithra diſtinguenda ſit; quorum numinum hoc quidem ad ſolem illud ad lunam referendum eſſe, tanquam vxorem ſolis nuper poſt IACOBVM MARTINIVM[d] monuit celeberrimus MOSHEMIVS[e]. Vnde patet Mithran Perſarum cum Venere Graecorum male confundi. Ratio quoque cultorum ſiderum facile perſpici poteſt, ſi expendamus, diuinum illum ignem per totum coelum diffuſum, ſiue, Iouem, vt eſt apud HERODOTVM[f], totum coelorum circulum occupantem in his ſideribus a ſe animatis, quaſi reſidere, vnde non tam ſideribus, quam coeleſti potius atque diuino igni in iis habitanti cultum exhibuerunt[ff]. III. Animarum quoque immortalitas, et reditus ad vitam, Perſis, teſte Theopompo apud DIOGENEM LAERTIVM[g] placuit. Ea enim ex ſyſtemate Zoroaſtreo neceſſario ſequitur, cum diuinae lucis particula anima ſit, ſuo tempore et certa rerum periodo in Deum reditura, materia quoque, ex qua corpus componitur, a tenebris, morbis et aliis infirmitatis generibus liberata tandem et ad hunc fontem reducta. Vnde etiam, quae de Paradiſo allegorice differunt, lucem capiunt. Ceterum an Magi migrationem aliquam animarum a corpore ſeparatarum ex vno planetarum ad alterum per ſeptem portas ſtatuerint, quod non nemo afferit[h], quia ſine auctore dicitur, incertum putamus, licet nec a principiis Perſarum nec ab aliarum orientalium gentium doctrinis magnopere abhorreat.

Summa oraculorum Zoroaſtris.

§. XV. Hae Perſarum doctrinae ſunt, quibus religio et theologia eorum potiſſimum abſoluitur. Poteramus nunc tractationi huic finem imponere, cum quae de Perſis hic inde afferantur, incerta atque dubia ſi non plane fictitia et ſuppoſita ſint. Ne tamen curioſo lectori occaſionem praecidamus, de corruptelis Zoroaſtreae doctrinae altius meditandi, breuem hic ſiſtemus

tiam infra apud Thaletem et Democritum deprehendemus, quorum vterque apud orientales eam didicit. Fluit quoque prona conſequentia ex illo dogmate, Iouem toto coeli circulo comprehendi. Effluuia tamen materiae, quae iſta ſimulacra conſtituunt, cum Diis, qui iſtis veſtiuntur, vt apparere hominibus queant, non confundenda ſunt. Et hinc ratio petenda eſt, cur Magi angelos tanquam mediatores inuocauerint. vid. HYDE l. c. p. 346. BEAVSOBRE l. c. p. 61.

c) Lib. I. c. 131. p. 55. Huc pertinet quod THEODORETVS Hiſt. Eccl. L. V. c. 39. refert, Magos a Perſis vocari τοὺς τὰ ςοιχεῖα θεοποιοῦντας: illa elementa enim ſidera eſſe, recte obſeruauit ad h. l. VALESIVS.

d) Religion. des Gaulois L. II. p. 421.

e) Ad CVDWORTHVM p. 327.

f) l. c.

ff) Conf. BEAVSOBRE l. c. p. 165.

g) Lib. I. ſ. 9.

h) Hiſt. critique de la philoſ. T. I. p. 106.

ſiſtemus conſpectum doctrinarum Zoroaſtrearum, quales a Platonicis finguntur, et tum a PLETHONE luculenter enarratae ſunt[i], tum in oraculis obſcure et confuſe, ob cauſſas ſupra adductas adumbrantur. Plethonem vero facem obſcuris praeferentem primum audiemus, qui haec nobis Zoroaſtrea dogmata commendat.

I. Sunt Dii, et vnus quidem eorum rex Iupiter, optimus, qui vniuerſis hiſce praeeſt, et diuinitate praeſtat, ipſe ingenitus, et exiſtens ſemper, aliorum autem pater et opifex veterrimus.

II. Huius filius antiquiſſimus ſine matre, Deus alter Neptunus, cui ſecundae partes in gubernatione vniuerſi commiſſae ſunt a patre, coeli etiam huius generatio et creatio.

III. Hic diis ceteris vt ſubpraefectis vtitur, fratribus ſupracoeleſtibus, genitis ſine matre omnibus, olympiisque et tartareis quos ex Iunone Dea eductos e materia progenerauit. Tum intra coelos aſtrorum coeleſtium genus, et naturae noſtrae vicinos terreſtres daemones. Idem ſoli, filio ſeniori, praefecturam coeli huius et mortalium ſub eo generationem commiſit, et hanc quidem vna cum Saturno, praeſide Tartareorum Titanumque.

IV. Rerum noſtrarum curam gerunt Dii, vel ipſimet per ſe manus admouentes, vel per inferiorum miniſterium vniuerſe autem ſecundum Iouis legem omnia dirigentes.

V. Hinc nullius mali neque nobis neque alii cuiquam, bonorum autem ſoli ii cauſa ſunt vnica.

VI. Praeterea fato ineuitabili et indeclinabili dependente a Ioue, ſecundum id, quod fieri poteſt optimum, omnia faciunt euenire.

VII. Vniuerſum aeternum eſt, cum ſecundis et tertiis diis ex Ioue prognatis, nec initium habuit vnquam, nec habebit finem, et ex multis omnibus in vnum quoddam coaptatum eſt.

VIII. Opifex, quae potuere fieri optima, vtpote optimus fecit, nullamque omnino intermiſit praeſtantiam addere.

IX. Praeterea immotum et eadem forma conſtans ſemper illud conſeruabitur.

X. Animus noſter cognatus diis tempus omne in coelo immortalis et aeternus manet.

XI. A Diis vero in corpus hoc mortale vario tempore demittitur, vt cum illo communicet, ad harmoniam tuendam vniuerſi, et mortalia cum diuinis communicantia in nobis et in ſpecie noſtra vniuerſum atque ita ipſum ſibimet connectant.

XII. Congruenter noſtrae cum Diis cognationi debitus vitae noſtrae ſcopus ac finis eſt, honeſtum, ſiue virtus. Ante omnia autem felicitas noſtra in immortali parte hominis ponenda, quam etiam naturae humanae nobiliſſimam Dii auctores noſtri eſſe iuſſerunt. Hacte-

i) Eius Epitomen dogmatum Zoroaſtris et Platonis edidit optimus FABRICIVS, Bibl. Graec. Vol. XIV. p. 137 ſeq.

Hactenus Pletho; qui manifeſte ſcholae ſuae placita Zoroaſtri ſupponit; quaedam tamen tangit Zoroaſtreo ſyſtemati non prorſus diſſona, quale eſt, deorum generatio, mundi creatio, origo boni, animae humanae ortus. Et ita quoque in oraculis occurrit, in quibus has potiſſimum doctrinas notandas et expendendas eſſe putamus.

I. Vnitas, dualitatem genuit, dyas enim apud eam ſedet et intellectuali luce fulgurat. Inde trinitas, et haec trinitas in toto mundo lucet, et gubernat omnia[k]. Manifeſte in hac theſi Zoroaſtrea de tribus principiis doctrina, Mithra, Oromazde et Arimanio ad trinitatem Alexandrinae ſcholae, Chriſtianorum cauſſa effictam detorquetur; id quod agnouit quidem doctiſſimus Cvdworthvs[l], qui haec erudite confirmat, male tamen hanc Platonicorum recentiorum triadem cum Perſarum trinitate eandem putat. Rectius acutiſſimus et in detegendis philoſophorum ſententiis feliciſſimus Iacobvs Thomasivs[m], Zeruam, ſiue Mithram eſſe materiam primam, (melius dicimus ad euitandos conceptus Ariſtotelicos, ignem diuinum, ex quo omnia emanarunt) eam vtroque Deo bono et malo, Oromazde et Arimanio grauidam, a ſe ipſa videlicet, non Oromaſden ſolum, ſed et Deum malignum viſceribus effudiſſe, adeoque ſuperiorem vtroque Deo Mithram. Vnde et rectiſſime eorum ſententiam reiicit, qui trinitatem Perſarum cum trinitate Chriſtiana miſere confundunt[n].

II. Deus fons fontium omnium matrix continens omnia, vnde generatio varie ſe manifeſtantis materiae, vnde tractus preſter inſiliens cauitatibus mundorum, incipit deorſum tendere radios admirandos[o]. Et haec quoque Platonicis vocibus exprimuntur, non tamen male Zoroaſtrea referunt, quae Deum fontem omnium, etiam materiae, conſtituere, et emanatione lucis demiſſae in inferiora radios ſpargi ſtatuere ſupra dictum eſt. Phraſin vero oraculorum ſuam quoque fecere Cabbaliſtae, qui talia primogenito ſuo, Adamkadmon, tribuunt: Vtrique ex vno fonte.

III. Deus intellectualem in ſe ignem proprium comprehendens, cuncta perfecit et menti tradidit ſecundae. Sic omnia ſunt ab vno igne progenita, patre genita lux[p]. Zoroaſtream ſententiam eſſe ſupra vidimus, quam vero Platonici mente ſeu hypoſtaſi ſecunda intruſa iterum in ſuas partes detraxerunt et corruperunt. Et huc omnia pertinent, quae de mente intelligibilia et intellectualia vertigine impigra fontium et principiorum motorum producente dicuntur[q]. Auctor enim, quisquis ille fuit, totus ideis Platonicis captus Zoroaſtrea principia lucis per ſuos vortices motae ad intelligibilia, νοητὰ καὶ νοερὰ applicat, ſiue potius detorquet.

IV. Mens patris ſtriduit, intelligens indefeſſo conſilio, omniformes ideas,

k) V. I ſeqq. Stanlei. p. 178.

l) Syſtem. intellect. L. I. c. 4. p. 134.

m) De Perſarum et Platonicorum trinitate Hiſt. Sap. et Stultit. T. III. p. 68 ſeqq.

n) Mornaevs de V. R. C. c. 6. Rhodigin. Lect. L. VII. c. 14. p. 346.

o) V. 20 ſeq.

p) V. 25 ſeq.

q) V. 50 ſeqq.

ideas [r], (Iynges vocat, quae quid ſint alibi docuimus [s]) *fonte vero ab vno euolantes exſilierunt, et diuiſae intellectualem ignem ſunt nactae.* Tota quoque theſis Platonica, ſed orientali dicendi genere allegorico valde obſcurata. Nec Zoroaſter aliquid de ideis, quae nimis artificioſum pro barbarorum genio ſyſtema ſapiunt, aliamque originem agnoſcunt [t]. Patet vero ex hac oraculorum ſectione, recentioribus Platonicis ideas fuiſſe emanationes ignis intellectualis peculiari hypoſtaſi donatas, nam intellectae a patre intelligere et ipſae dicuntur. Verum haec alieni loci ſunt. Hecaten vero, Synochen et Teletarchas, ſectione quinta deſcriptos tales ſpiritus igneos intelligi formatrices rerum ſenſibilium, adeoque iyngum ſiue idearum ſpecies eſſe, per quas res ſenſibiles ſiue materia in formam componitur, patet ex v. 142. vbi dicitur

> Οἱ δὲ τὰ ἄτομα καὶ αἰσθητὰ δημιουργοῦσι
> Καὶ σωματοειδῆ καὶ κατατεταγμένα εἰς ὕλην.
>
> *Hi vero indiuidua et ſenſibilia efficiunt,*
> *Et forma corporea veſtita, et ordinata ad materiam.*

Forte haec ſpiritus illos formatores rerum ſenſibilium, qui cum voluntate Dei ex mente Perſarum, ad producendum mundum ſenſibilem, deſcenderunt, referunt, iunctis ideis Platonicis.

V. Anima exſiſtens ignis ſplendens vi patris immortalis manet et vitae domina eſt, et tenet mundi multas plenitudines ſinuum. Mentem enim (νοῦς) *imitatur, ſed habet congenitum quid corporis* [u]. Vehiculum ſiue ὄχημα animae Platonicum oraculum luculenter prodit, quod an vnquam Zoroaſtri placuerit, incertum? Statuebant tamen tale quid orientales philoſophi ſeculi I. et II. vt videre eſt, ex ſyſtematibus Gnoſticorum, et Cabbaliſtarum, immo Manetis quoque: vnde coniici poteſt, tale quid orientalibus quoque Zoroaſtris aſſeclis, ſi non ipſi Zoroaſtri, placuiſſe.

VI. Opifex qui fabricatus eſt mundum, erat ignis moles, qui totum mundum ex igne, et aqua, et terra et aëre omnia alente compoſuit [w]. Non haec quidem a Zoroaſtreis plane diſſona, manifeſte vero quae ſequuntur de canalibus materialibus per quos ignis diſtributus eſt, Alexandrinae ſcholae ſomnia produnt. Eadem de formatione coeli et ſiderum, qualem oracula exponunt, iudicanda ſunt.

VII. Oportet te feſtinare ad lucem et patris radios,
Vnde miſſa eſt tibi anima multam induta lucem.
Mentem enim in anima repoſuit et in corpore depoſuit [x].

Accommodauit ſe oraculorum auctor Zoroaſtreo ſyſtemati, ita tamen, vt Plato-

r) V. 100 ſeq.
s) In Amoenit. litter. T. VIII.
t) Vid. diſſ. noſtra de numeris Pythagorae, Amoen. lit. T. VII. p. 181 ſeqq.
u) V. 145 ſeqq.
w) V. 164 ſeqq.
x) V. 215 ſeqq.

Platonicam partium hominis diſtributionem non obliuiſceretur, quae in ſchola Magorum incognita fuiſſe videtur.

VIII. Non deorſum pronus ſis in nigricantem mundum,
Cui profunditas ſemper infidae ſubſtrata eſt et hades,
Circumquaque nubilis ſqualidus, idolis gaudens, amens,
Praeceps, tortuoſus, coecum, profundum ſemper conuoluens,
Semper tegens obſcurum corpus iners, et ſpiritu carens,
Et oſor lucis mundus et tortuoſa fluenta.
Sub quae multi trahuntur [y].

Deſcribit his auctor Arimanium, ſiue materiam, ita tamen, vt dictionem et artem Graecae ſcholae redoleat.

IX. Quaere animi canalem vnde aut quo ordine
Seruus factus corporis, in ordinem a quo effluxiſti
Iterum reſurgas [z].

Haec adeo luculenter Platonicam de deſcenſu animarum in corporis ergaſtulum hypotheſin produnt, vt ex qua ſchola oracula prodierint, vel ex hoc vno loco iudicari queat.

X. Cogitatio igne fota primum habet ordinem,
Mortalis enim ignis proximus factus a Deo lumen habebit [a].

Vt Zoroaſtreum videatur oraculum, ad cultum ignis Perſis ſolitum manifeſte alludit.

XI. Lunae curſum et aſtrorum progreſſum ac ſtrepitum dimitte, ſemper currit opere neceſſitatis, aſtrorum progreſſus tui gratia non eſt editus [b]. Sequitur in his oraculum recentiores Platonicos, aſtrologiam reiicientes, quam tamen Zoroaſter et Magi tanti feciſſe dicuntur.

XII. Natura ſuadet eſſe daemonas puros,
Et malae materiae gemina vtilia et bona, etc. [c]

Tota haec de daemonibus tractatio, vnde ſomnia de apparitionibus daemonum originem habent, ſcholae Alexandrinae propria eſt, multumque a Magorum et Zoroaſtris placitis diſtat. Qualia et ſunt, nomina in ſacris vim arcanam habere, apparere ignem ſaltantem, vel daemonem quoque terreſtrem. Talia quidem Proclo, Pſelloque viſa fuerunt Chaldaica, ſed ementita ab his hominibus, vt ſacris ſuis, concidentibus et exſpirantibus auctoritatem conciliarent.

y) V. 240 ſeqq.
z) V. 248 ſeqq.
a) V. 263.
b) V. 283 ſeq.
c) V. 295 ſeq.

Haec ſpecimina oraculorum Zoroaſtream philoſophiam promittentium ſatis docent, auctorem, quisquis fuerit, doctrinas quasdam inter orientales ſeruatas ſuae ſcholae placitis ita applicuiſſe, vt Platonicorum ſcholam, prae orientali haereticorum caterua, Zoroaſtris auctoritate gloriari poſſe, Platonemque cum eo conuenire euincatur. Et hunc ſcopum horum oraculorum fuiſſe nulli dubitamus, indeque coniicimus, circa ea tempora congeſta fuiſſe, quibus philoſophia illa orientalis in Aſia et Aegypto caput extulit, et ex parte quidem a Platonicis reiecta, ex parte vero, more eorum ſyncretiſtico, intra ſuos limites recepta fuit, quod circa naſcentis ſaluatoris tempora ſenſim factum eſſe probabile eſt.

Philoſophia moralis Perſarum.

§. XVI. Philoſophiae moralis apud Perſas magianiſmi hodierni affeclas capita haec nobis narrantur [d]: colendam caſtitatem, honeſtatem, aequitatem, fugiendas voluptates, faſtum, vindictae cupiditatem, et latrocinia. Amandum timorem, conſulendam in omnibus actionibus prudentiam, vt mala euitentur, bona eligantur. Diem cogitatione de Deo auſpicandam, amoremque eius perpetuo fouendum. Orandum ad Deum vultu ad ſolem interdiu, ad lunam noctu conuerſo. Lucem enim eorum planetarum eſſe ſignum et teſtem lucis diuinae, malis daemonibus tenebras depereuntibus. Nihil in his eſt, quod non vel naturalibus principiis rationis nitatur, vel inſtitutum Zoroaſtris ſupponat, adeoque et antiquis placere potuit.

d) TRIBBECHOV. de philoſ. mor. apud barbaros. l. c.
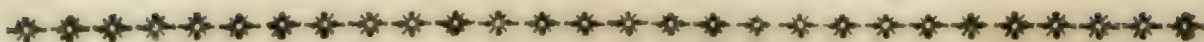
CAPVT QVARTVM.

DE PHILOSOPHIA INDORVM.

§. I.

Fontes historiae philosophiae Indorum.

A Perſis ad Indos philoſophiae barbaricae hiſtoriam perluſtraturi pedem promouemus, gentem vicinam, et ad quam ex Chaldaea atque Perſide philoſophia ſi quosdam audimus [a], penetrauit, quam tamen alii, vti aliarum gentium, ita imprimis Perſarum, magiſtram fuiſſe volunt. De cuius philoſophis magna apud veteres fama atque exiſtimatio fuit, adeo, vt, qui ſapientiae, virtutis cultura ad iuſtam indolem perductae, praecepta inter Graecos diſcendi cupidi erant, neceſſarium ſibi ducerent, ad Indos excurrere, et ſapientiam gentis tanto ſtudio excultam atque cuſtoditam diſcere, id quod magnos inter Graecos philoſophos, Pythagoram [b], Democritum [c], Anaxarchum [d], Pyrrhonem [e], Apollonium [f] feciſſe, et ipſum Alexandrum M. India occupata non neglexiſſe, relationes variae feruntur. Quo magis vero tota India et innumeri, qui in ea habitant, populi ab occidentis noſtri regionibus diſſita eſt, eo rariora quoque monumenta ſunt, ex quibus de harum gentium philoſophia hiſtoria certa hauriri poteſt. Acceſſerunt quidem Europaei ab aliquot ſeculis ad hos populos, et imprimis maritimorum populorum religionem atque placita ſatis curioſe excuſſerunt: parum tamen inde in hiſtoria philoſophiae barbaricae iuuamur, tum quod regiones interioris Indiae peregrinatoribus et miſſionariis, qui omnium maxime ad placita harum gentium attenderunt, non tam facilem acceſſum praebuerint, tum quod populi Indiae magnam partem a placitis maiorum deſciuerint, et imprimis, quod vir quidam doctus eleganter monet [g], ab eo tempore, quo Mogores rerum domini apud eos facti ſunt, alii plane facti fuerint, atque fuerunt alias. Nam nec ſatis antiquum illud ſermonis genus intelligunt, quo libri ipſorum ſacri exarati ſunt, nec dogmata antiqua ſatis aſſequuntur. In diuerſiſſimas quoque ſententias ſacerdotes eorum de diuinis diſtracti, magnam ſentiendi et ſtatuendi licentiam ſequuntur, id quod eo magis impune ab illis ſit, quo magis apud eos arbitrium ſacrorum omne atque de religione decernendi auctoritas eſt. Id quod maxima facilitate fieri poteſt, quia pleraque eorum, quae antiquas traditiones, hiſtorias atque dogmata comprehendunt, poëtarum allegoriis, ex more orientis, audaciſſimis, et vere inſanis depinguntur, quae cum varios ſenſus admittant, homines inuita plerumque Minerua nati ſacriſque et religioni ex ſanguinis potius

a) POSTELLVS ad librum Iezirah. OT. HEVRNIVS antiq. phil. barb. L. II. c. 2. p. 140 ſeqq.
b) APVLEIVS florid. L. II.
c) LAERT. L. IX. ſ. 3. et quos laudat MENAG.
d) LAERT. L. IX. ſ. 61. e) Ibid.
f) PHILOSTRATVS de vit. Apoll. L. II. c. 41.
g) Cel. MOSHEMIVS diſſ. de creatione ex nihilo, quae eſt in CVDWORTHI Syſtem. intellectuali §. 25. p. 990. praeeunte THOM. BVRNETIO Archaeolog. philoſ. c. III. p. 347.

potius iure, quam ingenii delectu praeeſſe iuſſi ad ſuos, ſenſus pro lubitu detorquent, et ea ſaepius de maiorum placitis garriunt, quae ipſi non intelligunt: immo a ſupponendi libros ſacros et vetuſtos fraude immunes non ſunt. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, ad recentiorum fidem et teſtimonia de philoſophia Indorum acturos prouocare non poſſe. Et haec quoque ratio eſt, cur de Indorum recentiorum placitis in fine potius totius tractationis, vbi de hiſtoria philoſophiae exoticae agendum eſt, plura dicere conſtituimus, quam hic recentiora veteribus ſine ordine, et cum magna confuſione miſcere. Veteres itaque, qui Indiam adeundi occaſionem habuerunt, indeque relationes aliquas reliquerunt, audiendi ſunt: id quod ab eo potiſſimum tempore factum eſt, ex quo Alexander M. euerſo Perſarum imperio arma victricia Indiae intulit, ſuosque, qui exercitum ſequebantur, de moribus et religione atque placitis Indorum curioſius ſollicitos eſſe iuſſit. Ex eo enim tempore varia inter Graecos potiſſimum de Indorum moribus et placitis ſcriptis conſignata ſunt, inter quae praecipue eminent ea, quae diligentiſſimus STRABO[h], PLVTARCHVS[i] atque ARRIANVS[k] nobis ſcripta reliquere, quos ſecuti ſunt PHILOSTRATVS[l], APVLEIVS[m], PORPHYRIVS[n] et his ſimiles. Neque tamen eorum teſtimoniis ita ſtandum eſſe putamus, vt nulla dubitandi cauſſa relinquatur. Non enim ipſi has gentes adierunt, ſed relationem eorum, qui apud Indos fuerunt, ſequuntur; quorum auctoritas cum ignota nobis ſit, facile quousque nobis fide laudatorum virorum eos ſequentium, ſtare liceat, perſpicitur. Patet enim ex relationibus hiſce, hos homines ad interiora gentis adyta non admiſſos eſſe, vnde etiam in externis magis recenſendis, quam enarrandis internis, et exponendis horum hominum ſcitis occupati ſunt, mireque omnia inſulſo Graeco more, orientalia cum ſuis comparandi ſuisque ex inſtitutis metiendi, corruperunt. Extant quidem inter veteres ſcriptores aliqui, qui ex inſtituto de Indiae gentibus et philoſophis, Brachmanibus ſcripſerunt. In his potiſſimum eſt libellus *de gentibus Indiae et Brachmanibus*, qui *hiſtoriae Lauſiacae* ſcriptori PALLADIO tribui ſolet[o], cui tamen, rationibus temporum adiutus hunc libellum contra CAVEI ſententiam abiudicat CASIMIRVS OVDINVS[p]. Eadem fere refert libellus facundiſſimo Mediolanenſium epiſcopo S. AMBROSIO tributus *de moribus Brachmanorum*, qui vero cum eloquentiſſimi viri genium, linguam, iudiciumque minime referat, inter libros ſuppoſititios recte relatus eſt a doctiſſimis familiae Benedictinae ſodalibus, qui egregiam operum ſancti doctoris editionem nobis dederunt, IACOBO DV FRICHE et NICOLAO NOVRY. Addendus his eſt tertius anonymus, *de Brachmanibus*, quem cum Palladio et Ambroſio tributis ſcriptis ſuperiori ſeculo edidit EDOARDVS BISSAEVS[q] Eques auratus,

h) Lib. XV. i) De vit. Alexandri.
k) De expedit. Alex. L. VII. et in Indicis.
l) In vita Apolionii. m) Florid. L. II.
n) De abſtinent. L. IV.
o) Vid. CAVE Hiſt. litt. ſcr. Eccl. p. 241. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 10.
p) De Script. Eccl. T. I. p. 911.
q) Londin. 1665. 4. Addi his poteſt, qui de Indis quoque quaedam refert PSEVDO-ORIGENES philoſophum. c. XXIV. p. 156 ſeq. SVIDAS vero in Brachmanes Palladium deſcripſit.

ratus, et titulo Clarencii Rex armorum. Neque tamen multum horum ſcriptorum, quicunque illi fuerint, fidei tribuendum eſt. Conſcripti enim a Chriſtianis libri, tam aperte ad commendandam Chriſtianae religionis praeſtantiam, ſapientiam Brachmanum, eam imprimis, quae de moribus agit, accommodarunt, vt caecum eſſe oporteat, qui piam fraudem, iſtis ſeculis, quo illa conſcripta ſunt, frequentem et in laude poſitam non viderit. Cum Alexandro M. quoque (cuius colloquium cum Brachmanibus potiſſimum referunt) Indiae ſapientes ita ſermones feciſſe, nugantur, vt et Graeciae mores, et ſectae quoque Graecorum illis notae fuiſſe dicantur, totaque diſceptatio tantum a ſimplici et natiua orientalium methodo abeat, quantum ſophiſtarum Graecorum concertationibus et diſſertationibus eſt ſimillima. Iudicium itaque et hic adhibendum eſt, et ita fides temperanda, vt teſtium conditionem, nunquam obliuiſcamur. Recentiores enim, qui Indorum philoſophiam nobis deſcripſerunt[r], cum veteres ſecuti ſint, hic non moramur, optamus vero, vt, quae nobis recentiſſime ſpes facta eſt[s], Indorum liber ſacer isque antiquiſſimus, *Vedam* dictus, qui legis diuinae inſtar ab Indorum ſacerdotibus ſeruatur, et quam maxime occultatur, tandem publice edatur, vt meliori fide de Indorum religione atque placitis inde hiſtoria confici queat.

Philoſophi Indorum, Brachmanes.

§. II. Eſt vero Indorum quidem gens natura rudis, et non adeo magna ingenii felicitate praedita, aluit tamen a vetuſtiſſimis temporibus viros ſapientes, quos Graeci ad ſuos mores et inſtituta componentes, philoſophos dixere. Eorum nomen Brachmanes eſt, et a habitu quoque corporis Graecis interdum Gymnoſophiſtae dicuntur. Etſi enim nomen hoc non de omnibus ſemper Indiae ſapientibus veteres adhibent, ſed de iis tantum, qui maximam corporis partem nudi inceſſerunt, inualuit tamen olim iam mos, vt omnes promiſcue Indiae ſapientes Gymnoſophiſtae dicerentur[t].

Nomen Brachmanum vnde?

Brachmanum vero nomen vnde ortum traxerit, vt in externis plerumque accidit, incertum eſt, neque definiri poteſt. Et ii quidem audiendi non ſunt, qui cum nugatore GVIL. POSTELLO[u] ab Abrahamo dictos eſſe, eiusque filios ex Ketura fuiſſe, in orientem dimiſſos ſomniant, indeque nomen et originem Brachmanum deriuant. Nititur enim haec opinio inſulſo, quod ſupra iam iugulauimus praeiudicio, Abrahamum omnis eruditionis, et philoſophiae quoque apud Orientales fontem fuiſſe, quod cum lepide probare contendat HEVRNIVS[x] ad cognoſcendam argumenti, quod affert, leuitatem et ridenda inania ſomnia ipſe legendus eſt. Nec meliora ſunt, quae pro etymo vocis indagando attulit GEORGIVS

r) Inter eos videndi prae reliquis THOM. BVRNETIVS Archaeol. philoſ. c. III. p. 344 ſeqq. P. BAYLE Dict. T. I. art. Brachmanes et Gymnoſophiſtae, et qui omnium diligentiſſime de hac re egit B. FABRICIVS in diſſ. de Brachmanibus, quae inſerta eſt Syllog. Opuſcul. p. 333 ſeqq.

s) Vid. Lettres curieuſes et edifiantes Rec. XXI. p. 455 ſeqq.

t) PORPHYR. de abſtin. L. IV. §. 17. p. 167. LAERT. L. I. ſ. 1. PLINIVS L. VII. c. 2.

u) Ad librum Iezirah. conf. ARNOLD. ad ROGER. p. 2.

x) Antiquit. phil. barbar. L. II. c. 2. p. 140. cuius ſomnia legiſſe vel recitaſſe, eſt refutaſſe.

GIVS HORNIVS[y], abſurdum enim eſt, vocis Indicae ex aliis linguis conſtituere originem. Nomen vero cum varie efferatur, nam et Brachmae, hodie vero Bahramae et Braminae dicuntur, vix ſpes eſt detegendi veram originem. Quodſi verum eſſet, quod SVIDAS[z] aſſerit, Brachmanum regem fuiſſe, qui ei regioni nomen dederit, et leges Brachmanum ſcripſerit, et de eiusdem gentis republica, lingua vernacula meruerit; facile coniectura fieri poſſet, ab eiusmodi ſectae conditore Brachmanas nomen accepiſſe, id quod etiam eruditiſſimo FABRICIO[a] placuit, fuiſſe Brachmanum vel Brahmum philoſophum Indicae gentis, ſectae conditorem. Verum cum alii veterum ſileant, et Suidas, quo auctore id didicerit, non addat, vehementer veremur, ne antiquam Indorum doctrinam, vel Suidas, vel quemcunque is ſecutus eſt, corruperit et male intellexerit. Suo enim loco docebimus, Indos hodiernos primam DEI infiniti emanationem, rerum omnium conditorem vocare Biruma, vnde, docentibus meritiſſimis euangelii praeconibus[b] apud Malabares, Braminae nomen ſe accepiſſe iactant, ex cuius familia ſe eſſe ortos gloriantur. Cum itaque nomen, munusque a Brachmanibus veteribus acceperint Brahminae recentiores, facile inde colligi poteſt, quae potiſſimum nomini origo adſcribenda ſit. Etſi enim quidam hunc Birumam rerum conditorem mundique opificem inter homines numerauerint[c], mythologico tamen dicendi genere, quod cum reliquis orientis incolis Indi quoque adamant, decepti hominem ex prima Dei emanatione, numineque, a Deo ſummo ſecundo, effinxerunt. Vnde recte coniecit doctiſſimus ARNOLDVS[d], hunc Demiurgum intelligendum eſſe, Dei filium, qualem Cabbaliſtae, Platonici aliique philoſophi ſtatuerunt, et emanationis ſyſtema, quod Deum animam mundi facit, requirit. Quemadmodum vero Gymnoſophiſtae communi Graecorum loquendi modo omnes Indiae ſapientes denotant, ita, accurate ſi loquendum eſt, Brachmanes certum tantum genus philoſophorum Indorum ſunt. Varias enim claſſes, vel ſi mauis, ſectas philoſophorum Indorum nobis veteres recitant, Megaſthenes enim apud STRABONEM[e] duo eorum genera facit, quorum vnum Brachmanes, alterum Germanes dicatur. PORPHYRIVS[f] autem Gymnoſophiſtarum duas factiones facit, alteram Brachmanorum, alteram Samanaeorum. Quod ſi CLEMENS ALEXANDRINVS[g] audiendus eſt, peculiaris et a Gymnoſophiſtis diſtincta ſecta eſt, Semnorum, id eſt venerandorum: quia vero nomen Graecum eſt, deceptus fuiſſe videtur, nomenque aliquod venerationis vel ſanctitatis cauſa (vt et hodie apud Indos accidit) datum, in proprium nomen conuertiſſe.

Sectae philoſophorum Indorum.

y) Hiſt. philoſ. L. II. c. 9. p. 105.
z) Voc. Brachmanes T. I. p. 454.
a) l. c.
b) Relationes Miſſionis Danicae ad Malabaras P. I. p. 353.
c) ABR. ROGER Ianua gentiliſmi aperta P. II. c. 1. p. 226.
d) Ad h. l. p. 223.
e) Lib. XV. p. 822. conf. IO. SCHMIDII diſſ. de Gymnoſophiſtis, KORTHOLT. de philoſ. barb. §. 27 ſeqq. p. 40. BAYLE l. c.
f) l. c.
g) L. I. Strom. p. 305. conf. POTTER. ad h. l. SPENCER. ad Orig. contra Celſ. p. 19. 20.

tiſſe. Sunt etiam qui Calanos nominant[h], a Calano Gymnoſophiſta, de quo poſtea dicendum erit.

Brachmanes qui fuerint?

§. III. Brachmanes vero, ſi hos porro audimus, quorum fide haec conſtare ſupra diximus[i], per generis ſucceſſionem, non ſecus ac ſacerdotium, huiuscemodi ſapientiam admittunt, id quod hodie quoque apud Brahminos inter Indos obſeruari conſtat[k]. Sunt itaque Brachmanes omnes vnius generis ex vnius patris vniusque matris origine omnes deducti, vti Bardeſanis Babylonii fide, qui cum Indis conuerſatus eſt, et cuius tractatum *de philoſophis Indiae* deperditum eſſe dolemus[l], refert PORPHYRIVS. Hi, quod porro narrat Megaſthenes, *quam primum concepti fuerunt, viros doctos curatores habuerunt, qui et matri et concepto accedentes, in ſpeciem quidem incantando proli ac matri felicitatem conciliauerunt, ſed reuera quaedam continentiae praecepta dederunt, matres exiſtimantes, quae libenter eos audiant, eo feliciores proles futuras.* Refert porro: *vbi nati fuerint, alios atque alios curatores ſortitos eſſe, et quo magis aetas adoleuerit, tanto elegantiores magiſtros ſucceſſiſſe philoſophos iſtos ante vrbem in luce degere, inter mediocrem ambitum, quo cingantur, auditori autem non licere nec loqui, nec ſcreare, aut exſpuere, alioquin diem illam coetu excludi, vt incontinentem; et cum triginta ſex annos ſic vixerint in ſua ſecedere, et laxius licentiusque viuere, ſindonem induere, aurum in manibus et auribus moderate geſtare, et carnibus veſci animalium, quae hominum opera non adiuuant, ab acribus et condimentis abſtinere, quam plurimas ducere vxores multiplicandae prolis gratia.* Haec Megaſthenes, qui tamen de certo tantum Brachmanum genere intelligendus eſſe videtur: Referunt enim alii[m]: *Brachmanes ſub regno non degere, neque cum aliis munus vllum obire, ſed ex ipſis eos, qui philoſophi ſunt, alios in monte, alios apud fluuium Gangem habitare: ac montanos quidem pomis et lacte bubulo, herbis coagulato veſci, fluuiales ex pomis victum comparare, quae multa apud fluuium naſcuntur, pomis deficientibus oryza cibo vti, aliud vero quidpiam deguſtare aut alimentum ex animatis vel omnino tangere, immunditiei extremae atque impietati non diſſimile apud ipſos haberi.* Alii alia addunt, et diuerſum vitae genus apud eos cultum nobis referunt: quorum narrationes vti vno faſce comprehendimus, ita nobis Brachmanes ſiſtuntur, vt duriſſimo vitae genere vſi, exercitia philoſophica duriſſima ſubiiſſe, frugalitati et pietati ſtuduiſſe, Deum hymnis celebrauiſſe, contemtumque rerum fluxarum, voluptatum, aliarumque vitae commoditatum exercuiſſe nobis depraedicentur[n]. Quod ad alteram philoſophorum

h) HORNIVS L. II. c. 9. p. 107. ex Clearcho apud EVSEBIVM praep. L. IX. c. 3. qui tamen ipſe fluctuat.

i) Megaſthenes apud STRABONEM l. c.

k) ROGERIVS l. c. c. I.

l) Vid. IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 10. §. 5. conf. FRID. STRVNZIVS in Hiſtor. Bardeſanis §. 3.

m) PORPHYR. l. c. Hodienum vero inter Brahminas ſectas eſſe, inter quas vetuſtarum harum veſtigia deprehendantur, ex illis diſci poteſt, quae fuſe affert ROGERIVS l. c. c. II.

n) Haec fuſe PALLADIVS et AMBROSIVS ſuppo

rum Indorum classem attinet, quam SAMANAEOS dici supra ex PORPHYRIO notauimus: et quam cum Germanibus apud STRABONEM, qui et Sarmanes quibusdam dicuntur, eandem philosophorum speciem referre cum viris doctis [o] putamus, illi ex omni Indorum genere collecti fuerunt, et ex quibusuis, qui diuinae sapientiae se tradere voluerunt, constitere. In quorum collegium cum quispiam erat adsciscendus, ad principes ciuitatis aut vici, cuiuscunque fuerit, accessit, atque ibi bonis suis et facultatibus omnibus repudiatis atque superuacua omni corporis parte detonsa stolam accepit: atque ita nulla neque vxoris neque liberorum, si forte adessent, ratione habita, quasi ad se nihil amplius pertineant, ad Samanaeos recessit: Regi liberorum educandorum, cognatis vxoris cura relicta. Refert porro, qui haec narrat, Bardesanes: eos extra vrbem commoratos, totum diem in diuinis colloquiis traduxisse, vbi domos et fana a rege extructa habuerint, in quibus oeconomi constituti sint, qui certam quandam mercedem ad conuenientium alimentum a rege acceperint [p]: victum eorum ex oryza et pane et pomis et oleribus apparatum esse; cum ingressi in domum fuerint, ad tintinnabuli signum preces effundere; quod vbi fecerint, signo iterum dato ministros, singulis lance oblata, (duos enim ex eodem vase non comedere,) oryza ipsos pascere, si quis varietatem aliquam requirat, olus aut pomorum quippiam apponi; quibus pastos celeriter ad eadem loca reuerti. Tanta autem et ipsos et Brachmanas in veneratione apud alios esse, vt rex quoque interdum ad eos accedat, rogetque vt pro statu regionis Deum precentur, aut, quid agendum sit, consulant. Mira quoque de horum philosophorum morte refert: Saepe, vbi bene se habere conspexerint, nullo malo vrgente e vita decedere, re tamen aliis praenuntiata, nemineque prohibente; sed mandata a suis accipientes corpus in ignem comburendum conilcere, aequiori animo a suis desideratos. STRABO vero de Germanibus addit: eos honoratissimos esse, qui Hylobii [q] appellantur, ex eo, quod in syluis degunt, e frondibus et siluestribus fructibus viuentes, vestem ex arborum corticibus habentes, vini et veneris expertes. Hos cum regibus de caussis rerum interrogantibus per nuncios colloqui [r], et per illos a regibus coli et placari. Meminit etiam Pramnarum, qui Brachmanibus oppositi, disputando et altercando emineant, Brachmanum studium naturae atque siderum ridentes. Hos vel montanos, vel gymnetas, vel ciuiles fuisse [s]; modo in his omnibus vnius sectae homines diuersas vitae consuetudines locaque sectantes inter se nôn confusi fuerint. Vnde, quicquid de his Indorum philosophorum sectis hactenus adduximus, caute accipiendum

Samanaei.

Pramnae.

 esse

suppositititii, qui tamen sophistico colore haec omnia pingunt, fucumque inducunt simplicitati Indorum veterum aduersum.

o) RHODIGIN. lect. antiq. L. XIII. c. 25. p. 712. VOSSIVS de Hist. Graec. L. IV. c. 17. p. 483. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. c. 10. p. 265.

p) Haec hedienum apud Brahminas obtinere testis est ROGERIVS l. c. c. VI. p. 63 seq. de veteribus videndus DIOD. SICVLVS L. II.

q) Tales in India vltra Gangem multi inueniuntur, qui Tallopoin dicuntur, id est monachi syluestres.

r) Huius exemplum est Dandamis, de quo postea.

s) Conf. IO. SCHMID. diss. de Gymnosophistis §. 8.

esse putamus. Quam facile enim peregrinae disciplinae inter se confundantur, et a diuersis diuerso intelligantur modo, hodierni temporis in his rebus veteribus multo accuratioris exemplis constat, et vel vna Sinensium historia locuples testis est.

Vitae et philosophandi ratio apud Indos.

§. IV. Potest ex adductis hactenus facies horum philosophorum facile cognosci, indeque iudicari, ad vitam austeram et ad supplantandas prauas animi cupiditates et corporeos affectus supprimendos, ducendamque vitam innocentem eos magis respexisse, quam ad Graecanicarum artium et scientiarum subtilitates [t]. Quod si enim ea, quae laudati supra auctores de iis referunt, summatim comprehendamus, haec de iis potissimum iactata sunt:

I. Eos ad sectandum virtutis exercitium et fugiendas voluptates societatem et consuetudinem hominum vitauisse, et vel in lucis, vel in campis, vel in speluncis habitauisse, Samanaeis certo fano addictis, quorum hoc PORPHYRIVS illud STRABO testatur, PALLADIVS vero addit [u], *Brachmanum genus non propria voluntate societati ciuili renuntiare, monachorum more, sed hanc desuper sortem diuinitus accepisse. Flumina propter* φυσικῶς ἐν γύμνοτητι *natura nudos vitam agere, nec apud eos quadrupes vllum, neque rustici operis instrumentum, ferrumue aut aedificium esse, non ignem, panem aut vinum, neque quidquam ad opus necessarium, aut ad voluptatem conducens.* Eadem refert PSEVDO-AMBROSIVS [x], et APVLEIVS quoque [z], qui *eos* ait, *nec propagandae vitis, nec inoculandae arboris, nec proscindendi soli peritos esse, non nosse aruum colere, vel aurum colare, vel equum domare, vel taurum subigere, vel ouem capramue tondere vel pascere.* Non omnes tamen ita solitudinem sectatos fuisse, inde patet, quod consiliis regum adhibiti eos interdum secuti sint [a]. Vnde hoc, quod supra diximus, confirmatur, varia horum hominum instituta fuisse, variosque mores, quemadmodum in hac gente hodienum fit.

II. Nec tamen soli hominum societati et conuersationi se subtraxisse dicuntur, sed et voluptatibus bellum indixisse, vixisse victu tenui et valde parabili, agresti et syluestri, abstinuisse a vino, et ab omnibus animalibus. Ita enim naturae satisfieri putabant; lectum quoque non alium nisi humum pellesue admittebant [b]. Quae tolerantia vti maximum honorem eis, teste, qui ad eos ab Alexandro M. missus erat, Onesicrito apud STRABONEM [c] conciliauit, ita superbia animum eorum ita corrupit, vt ad magnum regem vocati ire recusarent, sed iuberent *vt ad se veniret, si quid assequi vellet, quod ab eis ageretur et diceretur* [d]. Quae animi elatio satis prodit arrogantiam et ambitionem, magnam continentiae laudem studiose sectantem,

seque

t) Omnium itaque optime cum Cynicis comparantur.

u) p. 8.

x) p. 62.

z) Florid. c. 6. p. m. 348.

a) Nearchus apud STRAB. l. c.

b) STRABO l. c.

c) Ibid.

d) Haec fuse et more Sophistarum persequitur Palladius.

ſeque ita ſuper alios, immo ſuper ipſos reges efferentem ad hanc Gymnoſophiſtarum vitam multum contuliſſe. Qua in re Cynicis ſimiles ſunt.

III. Ad hanc ipſam vero animi continentiam referendum eſt, quod habitum depoſuerint, et nudi inceſſerint; vnde toti philoſophorum Indorum genti Gymnoſophiſtarum nomen haeſit. Vbi tamen ſolent diſceptare eruditi, vtrum nudi toto corpore inceſſerint, an leui tantum amictu tecti, vel etiam ſolis genitalibus velatis [e]. Oneſicritus enim refert [f], qui eos conuenit, ſe inueniſſe quindecim homines viginti ſtadiis ab vrbe, alium in alio geſtu, vel ſtantem, vel iacentem, vel ſedentem nudum et vsque ad veſperam immotum, poſtea in vrbem diſcedentem. Paria a Palladio et Ambroſio memorari ſupra diximus. Megaſthenes [g] vero veſtem ex arborum corticibus habere, PHILOSTRATVS [h] lineam togam indutos eſſe teſtantur, et diuus AVGVSTINVS genitalia velaſſe aſſerit. In hoc ergo veterum diſſenſu vix ſententiarum concordia ſponderi poteſt. Quod ſi tamen dicendum, quod probabilitate ſua ſe maxime commendat, ſtatuendum omnino eſt, quosdam inter hos philoſophos, qui ad maiorem tolerantiae et patientiae philoſophicae gradum ſe perueniſſe putabant, nudo corpore aëris iniurias toleraſſe: etſi fieri potuerit, vt verenda occultarint. Talem enim nuditatem et inſtituti ratio poſtulabat, et regio calida permittebat, et ſemota ab arbitris in lucis et ſpeluncis commoratio admittebat; nec obiici poteſt, honeſtatis eos meliorem rationem habuiſſe. Vti enim vita horum hominum auſtera magnam illis venerationem et auctoritatem conciliauit, ita contemtui vel decoris laeſioni locum non permiſit. Id quod ſaepius ita euenit, hiſtoria Cynicorum Graecorum teſtante. Veri ſimillimum tamen videtur, pleroſque philoſophorum Indorum leui et parabili amicta veſtitos fuiſſe, et imprimis toga pura et candida ſe ornaſſe, vel etiam pedibus tantum nudos inceſſiſſe [i]. Forte et ſectae in hac nuditate ſeruanda inter ſe diuerſae fuerunt. Certe ab iſto tempore philoſophos nudos hodienum inter Indos inueniri, recentiores, qui iſtas regiones inuiſerunt, referunt [k].

IV. Maxime tamen, duriſſimam, quam agebant vitam, probant *ἀσκήσεις* philoſophicae a Gymnoſophiſtis ſuſceptae, quas plerique de iis ſcriptores teſtantur. Referunt enim, quosdam nudos per totum diem ad aeſtum ſolis tantum, vt nemo alius nudis pedibus in meridie terram calcare ſuſtineret, perdurare; et CICERO: *nudos aetatem agere et Caucaſi niues hyemalemque vim perferre ſine dolore*, quod tamen in his calidis regionibus non tam facile credendum, quam toleratus ſolis aeſtus. Addit idem, *cum ad flammam ſe applicauerint, ſine gemitu aduri*. Id quod ſine calculo et fide dici facile quis crederet, niſi paria et vel grauiora adhuc hodie quoque Indorum Braminas ſuſcipere teſtis nos oculatus do-

 cuiſſet

e) Rationes ex vtraque parte congeſſit BAYLE Dict. T. II. art. Gymnoſophiſte not. G. p. m. 653.

f) Apud STRABONEM l. c.

g) Ibid.

h) In vit. Apollonii. L. III. c. 15. p. 106.

i) Ita Brachmanas deſcribit PHILOSTRATVS l. c. qui tamen leuis teſtis eſt, vt ſuo loco docebimus.

k) MAFFEIVS de rebus Indic. L. I. pag. 24. PET. DE LA VALLE Itiner. P. III. p. 218.

cuiſſet ROGERIVS [l]. Et ad has aſceſes duriſſimas illud quoque referendum eſt, quod PLINIVS [m] refert, *eos ab exortu ſolis ad occaſum perſtare contuentes ſolem immobilibus oculis; feruentibus arenis toto die alternis pedibus inſiſtere.* Miratur hic inſaniam horum hominum et ſtultam opinionem Deo placendi auctor doctiſſimus *hiſtoriae criticae philoſophicae* [n]; nec negamus, incredibile et impoſſibile, certe ab omni ratione alienum videri, intentis oculis ſolem per totum diem intueri; neque tamen ea praeter rem atque veritatem dici putamus, cum conſtet, hodienum inter Siamenſes, Sinenſes, aliosque Indiae populos, eos, qui ad ſapientiae gradum ſublimiorem adſpirant hoc exercitio, vnum locum, praecipue in aëre intuendi ſe cruciare, teſtibus viris eruditiſſimis BERNIERIO [o] et KAEMPFERO [p]. Nec id adeo excors atque inſanum ex horum hominum ſcopo videri debet. Hi enim philoſophaſtri in ſenſuum ecſtaſi, et annihilatione, et qui inde ſequitur, animae enthuſiaſmo ſummam ſapientiam quaerunt. Ea vero per eiusmodi contuitionem vnius loci punctiue, praeſertim ſplendentis quam maxime promoueri, experientia teſtatur, et Heſychiaſtarum quoque exemplo conſtat [q]. Nec dubitamus, Gymnoſophiſtarum quosdam inſano ambitionis oeſtro percitos, vt non ſolum tolerantia inſuperabiles, ſed animi quoque dotibus diuini viderentur, eiusmodi exercitia inſtituiſſe. Immo nec improbabile eſt, ita ſe ad diuinationes praeparaſſe, quibus vacaſſe ARRIANVS [r] tradit.

V. Singulare quoque eſt, quod de matrimonio Gymnoſophiſtarum laudati auctores referunt: Scilicet, *cum mulieribus eos non philoſophari, ne ſi improbae ſint, aliquid quod efferri nefas ſit, in profanos efferant; ſi probae viros relinquant. Nam qui voluptatem ac dolorem, vitam ac mortem aeque contemnat, ſubditum eſſe alteri nolle: huiusmodi autem eſſe probum et probam.* Ex quo STRABONIS [s] loco ſimul patet, mulieres quoque, niſi prohibitae fuerint, interdum ſimili inſtituto accedendi cupiditate flagraſſe. Refert ſane CLEMENS ALEXANDRINVS [t], *neque Gymnoſophiſtas, nec qui dicantur Semni mulieribus vti, hoc enim praeter naturam et iniquum eſſe exiſtimare, eaque de cauſſa ſe ipſos caſtos conſeruare: Virgines autem etiam eſſe mulieres, quae Semnae dicantur:* ſed eum inſtituti ſimilitudine vel deceptum, vel mores quorundam Chriſtianorum iam tum inualeſcentes confundentem audiendum non eſſe, ſupra iam monuimus. Vero magis accedit, etſi non extra omnem dubitationem poſitum, quod PALLADIVS [u] narrat: *Vxores eſſe ex altera parte Gangis verſus Indiam; ad vxores maritos Iulio et Auguſto menſe tranſire: illis enim hos menſes frigidiores, ſole verſus partes boreales elato*

l) l. c. P. II. c. 17. p. 408 ſeqq.

m) Hiſt. nat. L. VII. c. 2.

n) T. I. p. 98. qui tamen inter ſuos habet, quos miretur ſimilis inſtituti corpus cruciantis patronos. conf. BAYLE l. c. not. A.

o) Voyages T. II. p. 127.

p) Hiſt. Iapan. T. I. p. 30.

q) Conf. MOSHEIM. Hiſt. Chriſt. p. 801 ſeq.

r) In Indicis.

s) l. c.

t) l. c.

u) l. c. p. 9. Eadem refert PSEVDO-AMBROSIVS p. 62.

elato eſſe, qui et ſalubriores habeantur, magis extimulantes. Cum vxoribus quadraginta dies commoratos reuerti: Poſtquam duos ex vxore vir genuerit, conſortio eius non amplius vti, ſed aequalem ſemet ipſis numerum ſubſtituentes, in poſterum abſtinere. Si vero contigerit mulierem ex iſtis aliquam, ſterilem euadere, ad ipſam quinque continuos annos virum tranſire, cum ea rem habentem: ſi vero non pepererit, ad eam commeare deſinere: Idcirco nec numeroſam eorum gentem eſſe, propter durum loci viuendi morem inſitamque continentiam.

VI. Tandem ad maſculam illam philoſophandi rationem referri quoque poteſt contemtus mortis. Cum enim et vitam et mortem indifferenter habendam pronuntiarent, in id eniſos fuiſſe, aiunt, vt et ipſam mortem, et mortis genus contemnerent. Qua de re Megaſthenes dicto loco [y]: *nullum decretum philoſophis iſtis eſſe, de morte ſibi conſciſcenda, ſed temerarios haberi, qui hoc in ſe admittant; ac natura quidem duros in vulnus vel praecipitium ferri, doloris impatientes, in profundum maris, doloris patientiſſimos ſtrangulari, igneos in ignem detrudi.* Qui liberi ex corpore exitus ideo ab iis quaeſiti ſunt, quod ſtabilem ac veram animabus inter ſe poſt obitum vitam eſſe crediderunt. Vnde et teſtante Bardeſane apud PORPHYRIVM [z], amici quoque ac propinqui aequiori animo illos ad mortem dimiſerunt, quam alii homines ſuos quisque ciues in admodum longinquas peregrinationes: ac ſeipſos qui in vita ſuperſtites remanſerint deplorarunt, illos beatos praedicarunt, quippe qui immortalem ſortem iam receperint. Quae incredibilia quidem videri queant, humanae vanitatis et ambitionis vires non ſatis expendenti: exemplis tamen, inter quae Calanus eſt, probantibus negari debent eo minus, quo magis conſtat, hodieque inter has gentes mulieres, marito orbatos ſpontaneo incendio obire, vnde talem inſaniam inter Indos non eſſe infrequentem patet.

VII. Tantam cum animi fortitudinem virtutisque robur Indorum philoſophi prae ſe tulerint, mirum non eſt, magna eos floruiſſe auctoritate non apud plebem tantum, ſed et apud ipſos imperantes, a quibus in conſilium admiſſos, de regionis regnique felicitate ex vaticinandi arte conſultos, et, vt precibus pro ſalute patriae apud Deos intercedant, rogatos eſſe, ſupra docuimus. Hanc auctoritatem vt tueri poſſent, duplex illis praeter affectatam continentiam duramque vitae patientiam praeſidium fuit. Vaticinandi enim facultas iis ſolis conceſſa fuit, refertque ARRIANVS [a], *eos ſolos eſſe inter Indos diuinandi peritos, neque cuiquam diuinationem permitti, niſi ſapienti viro. Vaticinari autem de temporibus anni, aut ſi qua publica calamitas immineat; de rebus priuatis vero non vaticinari: ſiue quod diuinationem ad res minores pertinere non putent, ſiue quod indignum credant circa minutiora haec laborare.* Nobis veriſimile videtur, hoc ideo factum eſſe, vt eo maiori auctoritate imperantium conſiliis ita adeſſe, ſuisque vaticiniis ſuperſtitionem populorum ad nutus imperantium

y) l. c. STRABONIS. z) l. c. a) l. c.

tium regere possent, quae sine dubio ratio fuit, cur regibus tam chari fuerint, tantisque sumtibus nutriti. Alterum, quod auctoritatem illis conciliauit, fuit, quod cultus diuinus omnis iis relictus erat: quem religiose, ac pie exhibuisse, maioremque diei ac noctis partem hymnis ac precibus Diis dicasse PORPHYRIVS narrat. Quem cultum soli potissimum oblatum esse PHILOSTRATVS[b], ait, *quem interdiu precentur, vt anni tempestates, quas circumuolutione sua metitur, opportunas et propitias Indorum terrae mittat, vesperi autem radium orare, ne noctem moleste ferat, eodem vero modo maneat, quo deductus est:* Id quod tamen non ad solem sed ad numen in eo habitans pertinuisse, ratio theologiae Gymnosophistarum in sequentibus explicanda suadet. Et huc etiam sacrificia, quorum cura ipsis relicta erat, tendebant. His vero praesidiis et imperantibus charos se fecerunt, et populo venerabiles, adeo, vt quicquid ex rebus venalibus vellent, id gratis auferre liceret, et ad quoscunque accesserint, sesamino oleo eos perfuderint, gratisque enutriuerint; omnisque domus diuitum iis patuerit, vsque in mulierum conclauia, ingressi autem in coenae et sermonum communicationem adhibiti fuerint[c]. Forte et hoc auctoritatem auxit, quod vitae continentia, laborisque patientia, coeli quoque, sub quo versabantur, clementia, ad aetatem multorum annorum peruenerint, nisi spontanea morte morbum praeuerterint. Magna enim canitiei semper veneratio adfuit.

VIII. Non tacendum quoque est, quod APVLEIVS[d] de his Indorum philosophis memorat: *sapientiam percolere tam magistros senes, quam discipulos minores: torporem quoque animi et otium odisse: igitur vbi mensa posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescentes ex diuersis locis et officiis ad dapem conuenire: magistros perrogare, quod factum a lucis ortu ad illud diei bonum fecerint. Hic alium se, commemorare inter duos arbitrum delectum, sanata simultate, reconciliata gratia, purgata suspicione amicos ex infensis reddidisse; inde alium, aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse; denique caeteros commemorare: qui nihil habet adferre, cur prandeat, impransum ad opus foras extrudi.* Hanc consuetudinem cum et Pythagorei tenuerint, caussam sibi in ea inuenisse visus est G. HORNIVS[e], vt ab his ad Indos delatam esse crederet. Nobis vero id vel eo nomine falsum esse videtur, quoniam horum philosophorum instituta, si relationes veterum sequimur, Pythagoreorum aetatem superent. Maiori verisimilitudine diceretur, Pythagoram ab Indis didicisse, modo verum esset, quod biographiae Pythagoreae architecti iactant, iter Pythagorae ad Brachmanas. Illud vero inter figmenta Platonicorum recentiorum referendum esse, suo loco

b) l. c.
c) STRABO l. c. non negamus tamen, suspicionem hic enasci, ne quid morum Cynicorum e Graecia in hanc historiam irrepserit.

d) l. c. Conf. ALEX. AB ALEXANDRO gen. dier. L. V. c. 21. p. m. 297.
e) Hist. philos. L. VII. c. 12. p. 375.

loco demonſtrabimus: nec negamus, ex eadem cauſa nobis totum hoc examen actionum iuuentutis, Indis a Platonicis, in quorum caſtris Apuleius militabat, ſuppoſitum videri, vt auctoritate et fama Gymnoſophiſtarum, quae inter Graecos maxima fuit, ſuis inſtitutis nomen et venerationem conciliarent: quem in finem PHILOSTRATVS[f] magnas fabulas de Indorum philoſophis contexuit.

IX. Et has quidem Philoſtrateas fabulas, quibus hiſtoriam philoſophiae Indorum mira fingendi et mentiendi audacia contaminauit, tuto praeterire nobis liceret, niſi ridendus nugator lectori, integram Gymnoſophiſtarum hiſtoriam cupienti, exponendus eſſet. Refert enim: *perueniſſe Apollonium ſuum ad Caſtellum ſapientium, ampliſſimis ſaxis communitum, in eo in nube eos habitauiſſe, viſibiles ſimul et inuiſibiles prout voluerint, hancque nubem pro porta eſſe. Vidiſſe ſe ibi puteum, ex quo vapor coeruleus ad os putei fuerit ſublatus, ſole vero meridiano imminente, vaporem illum a radiis ſolaribus ſurſum attolli, iridis ſpeciem praebentem: puteum vero hunc ſacrum eſſe, iuxta hunc puteum craterem igneum eſſe, eſſeque hunc puteum atque craterem Indis ad luſtranda peccata ab inuitis commiſſa; hincque ſapientes puteum indicii, craterem veniae vocare. Vidiſſe ſe quoque gemina dolia ex lapide nigro, quae ſint imbrium atque ventorum. Atque id quidem, quod eſſe imbrium dicitur, vbi nimia ſiccitate India preſſa fuerit, apertum nubem emittere, atque terram vniuerſam humectare; ſin pluuiae fuerint nimiae, occluſum cohibere easdem. Incidiſſe ibi in Graecorum numina, quibus Indi ſacrificant, ignemque ibi ſacris proſequi ritibus. Humi hos ſapientes dormire, herbis tamen humum ſternere, eos item in aëre ſublimes, duobus e terra ſublatos cubitis ambulare: ignem porro, quem a ſolis radiis petant, quanquam corporeus ſit, nec in ara tamen accenſum eos habere, nec focis aſſeruare, ſed perinde ac radios qui a ſole et aqua refranguntur, ſublimem conſpici et in aethere fluctuantem. Vmbram quoque ſub dio viuentes ſibi obducere, ne pluuia madeſcant. Comas nutrire, mitra alba caput redimitos, et nudos incedere: veſtibusque ornari, exomidum formam habentibus[g]. Linea vero veſte ad ſacra vti, quod linum ita terra ferat, vt ſi quis alius euellat, terra linum iſtud non dimittat. Poſtea lauatos et unctos, vt ſudore perfluerent ad templum acceſſiſſe coronatos, et in hymnos totos intentos; chori autem figura vndiquaque conſiſtentes, et coryphaeum Iarcham habentes, erectis baculis terram percuſſiſſe: illamque non alio modo quam maris fluctus ſeſe attollentem, duos ferme paſſus in aërem extuliſſe, ipſos interim cantilenam ceciniſſe: iuuenemque aduocatum qui Apollonii comites curaret, citius quam volucres celerrimae, profectum reuerſumque fuiſſe. Sciuiſſe hos ſapientes omnia, cenſuiſſe*

f) In vita Apollonii L. III. c. 13. p. 104 ſeqq.

g) Inde patet, vel non totum corpus veſte texiſſe, vel interdum tantum, praecipue in ſacris obeundis. γυμνὸν βάδισμα enim, non nudis pedibus tantum, ſed corpore nudum incedere ſignificat, probante doctiſſimo OLEARIO ad h. l. conf. WOLF. ad Orig. philoſ. p. 158.

fuisse se Deos. Plura huius generis affert, apud ipsum nugatorem legenda. Haec vero curatius examinare et stupendae audaciae mendacia ostendere, esset lectoris iudicio non satis confidere: tam strenue enim mentitur, fingit, refingit, mutat quadrata rotundis impostor, vt nec puerorum et anuum fidem mereatur, adeo omnia puerilibus ineptiis plena sunt, quibus vel insanus et ineptus Damis, vel, quod nobis videtur, exiguo iudicio instructus Philostratus caussam herois sui, in cuius honorem fabulam totam instruxit, et Platonicorum quoque rem tueri, labantemque superstitionem, contra Christianorum miracula confirmare, stultissimo ausu connisus est. Qua de re tamen, cum suo loco ex instituto dicendum sit, nihil amplius addimus. Nam ineptam mentiendi licentiam quaesito colore et excusatione lenire, frustraneum et inuita Minerua factum putamus [h].

Buddas.

§. V. Inter hos vero Indorum philosophos viri quidem magnae famae et existimationis enituerunt. Ex quibus BVDDAS est, quem apud Indiae Gymnosophistas dogmatis eorum principem tradi, et iactari, e latere suo virginem genuisse, testatur HIERONYMVS [i]. Hunc cum Budda, Manetis praeceptore, cui Graecum nomen, Terebinthus, fuit, multi confuderunt, inter quos est TOLLIVS [k] notatus ideo doctissimo BEAVSOBRIO [l], qui de huius Terebinthi actis accurate agit, et fabulas ex personarum confusione ortas detegit. Eandem confusionem admisit IACOBVS THOMASIVS [m]. Sunt vero de hoc antiquissimo Indorum philosopho incerta omnia eaque longe paucissima, nec, quis fuerit, satis constat. Extitisse tamen aliquem inter Indos philosophum, maximae auctoritatis, qui peculiari religione populos instituerit, et ad faciendam sibi fidem et auctoritatem conciliandam diuinam originem et miraculosam natiuitatem iactauerit, probabile nobis facit coniectura viri summi et in detegendis antiquitatis mysteriis felicissimi MATVRINI VEISS. LA CROZE. Is obseruat [n], celebratissimum apud Siamenses idolum Sommonacodom, vocari etiam, Poutisat, id est dominum Pouti: Pouti vero nomen cum Buddae conuenire, et apud Indos fere omnes diem indicare Mercurii, eum enim vocant Budda-varam, diem Buddae, lingua Braminis sacra. Cum vero iste Sommonacodom cum celeberrimo Indiae totius impostore Xaca idem sit, probabile admodum esse, Buddam non alium esse, quam Sommonacodomum vel Xacam, quorum ille inter Siamenses, hic apud Sinas et Iaponenses diuino cultu

h) Miramur itaque merito, eruditissimum PHILOSTRATORVM editorem, cuius doctrina et iudicium post praematura eius funera orbi erudito laudantur, eo se adduci passum esse, vt auctoris sui fidem saluam praestiturus, insanis mendaciis colorem quaereret. E. g dolia illa duo, manifesto furto ex HOMERI Il. ω. vel quae in Odyss. habet de Aeoli ἀσκῷ transsumta, qualia etiam de Lapponibus relata sunt, fuisse vasa, quae temporum et tempestatum vices ostenderent, qualia thermometra et barometra sunt. Quasi vel ea tum nota fuissent, et id diceret textus Philostrati. Ignem ex solis radiis etiam noctu in aëra suspensum (quo vix crassius mendacium est sibi ipsi contradicens) fuisse phosphori genus, globo vitreo in aëre suspenso asseruati. Quis enim talia cognouisse Brachmanas somniauerit?

i) Contra Iouinian. f. 22. b.

k) Insign. itin. Ital. p. 137.

l) Hist. de Manichéens T. I. p. 57. not. 4.

m) De Maneris dogmate, Hist. Sap. et Stult. T. I. art. I. c. 5. p. 57 seqq. vbi confusa quaedam de Budda congeries inu nitur.

n) Hist, Christianismi Indor. p. 645 seqq.

tu honoratur: Quoniam vero ad recentiorem philosophiam Indorum et Sinarum delapsis, de celeberrimo hoc inter eos impostore, cuius dogmata hodienum in his gentibus maxime celebrantur et fouentur, sermo erit instituendus, interim nobis lectoris patientia exoranda est, qui interea desiderium apud laudatissimum virum explebit felicissime: id vnum notamus, a CLEMENTE ALEXANDRINO [o] hunc Buddam peculiaris sectae inter Indos conditorem fieri, diuinis honoribus affectum, id quod egregie cum ea sententia conspirat, quae eum cum Sommonacodomo et Xaca eundem esse putat. Sommonacodomi nomen enim monachum syluestrem notare, Codom cognominatum, quales Hylobii Gymnosophistae fuerunt, viris doctis harum regionum traditiones perquirentibus obseruatum est. Vnde hunc Buddam sectae inter Hylobios celeberrimae conditorem fuisse recte coniicitur. Post hunc illi potissimum Gymnosophistae Graecorum laudibus celebrati sunt, qui Alexandro M. ad Indos penetranti innotuerunt. Inter hos princeps fuisse dicitur DANDAMIS, quem Mandanin STRABO [p] nominat, quemque Gymnosophistarum fortissimum et moderatissimum fuisse, magno animo et validissima eloquentia Alexandrum, cupiditatibus frena laxantem, corripuisse referunt PALLADIVS, AMBROSIVS et Anonymus *de Brachmanibus* scriptores. Etsi vero rerum gnaris euidentissimum esse putamus, totam illam Dandamidis dissertationem cum Onesicrito et reliquis regis legatis ipsoque rege confictam esse, et ad leges eloquentiae sophisticae compositam, id quod quaesitus in descriptionibus color, membrorum orationis sibi oppositorum artificium, rationes philosophicae ex media Stoa et Cynosarge desumtae, immo ex Christianorum quoque doctrina mutuum acceptae, sectae Graecorum, et imprimis Epicurea refutatae [q], aliaque ab Indorum circumstantiis mire abhorrentia probant; fides tamen Onesicrito, a rege ad hos sapientes Indiae misso, temere deneganda non est, scribenti [r], *Mandanim sibi ad eum vocato dixisse: summopere se Alexandrum laudare, quod in tanta administrandi imperii mole sapientiam expetat, quem solum in armis philosophantem viderit: sibi veniam deberi, si per tres interpretes colloquens sapientiae suae vim demonstrare nequeat. Omnia itaque eius dicta eo pertinuisse; eam esse optimam doctrinam, quae voluptatem molestiamque animo eximeret; molestiam a labore differre, quod illa ei esset inimica, alter vero amicissimus. Ipsos corpora ad laborem exercere, vt mentes confirmentur, quibus motus sedentur, et bona omnibus consulendi publice priuatimque facultas adesset; quomodo etiam nunc Alexandrum instituturi essent, vt et meliori recte obtemperare, et deteriorem reddere meliorem possit. Post haec interrogasse, num talia etiam apud Graecos dicerentur? cumque respondisset ipse* (Onesicritus) *eadem Pythagoram docere ac iubere ab animalibus abstinere, tum Socratem et Diogenem,*

Dandamis.

o) Stromat. L. I. p. 305.

p) loc. cit.

q) Eadem iam obseruauit CASAVBONVS vid. Casauboniana p. 13.

r) l. c. STRABONIS.

genem, quem ipse audiſſet: intuliſſe Mandanim: exiſtimare ſe, prudenter eos de caeteris rebus ſentire, in vno autem errare, quod legem anteponant naturae; alias non puduiſſe, ſuo more nudos degere, et tenui victu eſſe contentos; cum ea optima domus quae minimo apparatu indigeat. Et haec quidem anſam dediſſe diſſertationibus a Palladio vel quisquis illam fabulam incruſtauit, Dandami affictis, ipſum argumentum ſatis prodit, ex quo tamen diſcere licet, animi continentiam et fortitudinem hunc philoſophum quam maxime ſectatum fuiſſe. Eodem in grege fuit CALANVS, ex eadem gente philoſophus, vero nomine Sphines vocatus, ſed quod ſermone Indico Cale, pro, ſalue, ſalutans obuios compellaret, Calanus a Graecis dictus. Is cum Alexander M. ad Indos penetraſſet, et ad Gymnoſophiſtas legatum miſiſſet, quod chlamydem et cauſiam et crepidas indutum conſpexiſſet, riſu ſublato contumelioſe obiurgatum iuſſiſſe, ſi quid vellet audire, vt eo habitu depoſito, ſuper iisdem lapidibus nudus iaceret, STRABONI dicitur, qui addit, *Mandanim Calanum obiurgaſſe, qui contumeliam culpans ipſe contumelioſe ageret.* Hunc Graeci vehementer laudarunt, PHILO enim *omnium eius ſeculi patientiſſimum* nominat [s], et eruditionem ei tribuit: quam quidem ei negat CICERO [t], eo tamen ſenſu, quo Graecorum ſapientiam eloquentia ornatam notat, quae homini barbaro defuit. Ex quo loco recte conficitur, barbarorum horum ſapientiam Graecanicae fuiſſe valde diſſimilem. Indis vero inuiſus factus eſt, et vehementer ab eis vituperatus, quod ab Alexandro per Taxilum ſibi perſuaderi paſſus ſit, vt Alexandrum ſequeretur [u]. Hunc enim incontinentem et patriae diſciplinae deſertorem, menſae Alexandri mancipium factum eſſe conquerebantur, et dolebant, quod relicta felicitate, quam ſe conſecutos eſſe cenſebant, alium dominum, quam Deum coleret. Viuicomburio tamen, cum morbum ex more ſectae ferre turpe putaret, ſe ipſum extinxit, et cum in rogum ardentem aſcenderet, *o praeclarum, inquit* [x], *diſceſſum e vita, cum, vt Herculi contigit, mortali corpore cremato, in lucem animus exceſſerit.* In cuius honorem Alexander M. poſtea certamina equeſtria, muſica et pugilatus inſtituit [z]. Tandem et IARCHAM Gymnoſophiſtarum principem nobis narrat Damis apud PHILOSTRATVM [a], quem in aereo throno, aureis ſimulachris ornato vidit et cum eo collocutus eſt Apollonius. Quem in fabulator depingit, vt alter Pythagoras fuiſſe videatur. Vnde quo loco habenda ſit eius narratio, iis, qui naſum habent, facile liquet, nec lectorem nugis moramur, migrationem animae Gangis in Iarcham, quam crepat PHILOSTRATVS, indicaturi: adeo inſulſe hypotheſi inſeruit, Pythagorica inſtituta commendaturus [b].

Calanus. *Iarcha.*

§. VI.

s) Quod omnis probus liber Opp. p. 879. vbi tamen epiſtolam Calani ad Alexandrum fictam eſſe, Graeca eruditio, qua deſtituebatur Calanus, prodit.
t) Tuſc. Qq. L. II. c. 22.
u) STRABO et ARRIANVS ll. cc.
x) CICERO de diuin. c. 23.
z) AELIANVS Var. Hiſt. L. II. c. 41.
a) l. c.
b) Nec ad excuſandas nugas Philoſtrati valet, quod B. OLEARIVS ad h. l. affert, ſymbolicam, vt ipſe Iarchas ait, ſtatuiſſe transmigrationem

§. VI. Sed ad ipſa quoque Indorum dogmata tranſeundum eſt, quae potiſſimum ſententiis de diuinis, naturalibus et moralibus rebus abſoluuntur. Et quod ad ſacra quidem dogmata, ac de Deo diuinisque doctrinam attinet, ſi ea conſulimus, quae nobis veteres de Indorum philoſophia et theologia tradiderunt, haec potiſſimum ſtatuerunt:

Doctrina philoſophorum Indorum.

De Deo.

I. *Deum eſſe lumen, non quale quis aſpicit, aut qualis ſol vel ignis, ſed eſſe Deum λόγον, non articulatum ſermonem, ſed illum cognitionis, cuius ope occulta notitiae myſteria cernantur a ſapientibus. Hoc lumen ſolos videre Brachmanas, quippe qui ſoli opinionum vanitatem, quae eſt tunica poſtrema animae, abiecerint.* Haec PSEVDO-ORIGENES [c], quo et ea collineant, quae Dandamis apud PALLADIVM [d] habet, *Deum nunquam iniuriam genuiſſe, ſed lucem, pacem, vitam, aquam, corpus humanum et animas, hunc dominum eſſe, et Deum ſolum.* Ex quibus locis apparet, Deum lucem intellectualem ſapientibus his viſum eſſe, adeoque ad ea prope accedunt, quae Zoroaſtream ſententiam exprimere capite antecedente diximus. Id quod mire eam coniecturam confirmat, tranſiiſſe doctrinam Zoroaſtream ad Indos, et apud eos quoque, ſi non totam, certe ex parte radices egiſſe. Hanc vero ſententiam non leuiter roborat, quod porro de Indorum theologia refertur, ſtatuiſſe:

II. *Deum conditorem, et adminiſtratorem vniuerſi, illud peruadere* [e]*: eſſe λόγον* [f] *Deum corporeum et veſtitum extrinſecus corpore ſuo eodem modo, quo quis geſtat indumentum ex pellibus ouinis, ſed exuto, quo indutus eſt corpore, oculis fieri corporeum* [g]. Licet enim haec a quibusdam ita accipiantur, vt putent, Indis videri Deum habere duplex corpus alterum, quod ad eſſentiam eius pertineret, alterum quod extrinſecus ab eo aſſumeretur [h]; nihil tamen horum dicit PSEVDO-ORIGENES, ſed id tantum vult, Deum illos cenſere corporeum, corpore externo amictum. Id quod principium ſupra poſitum ita explicat, vt abſurditas doctrinae, quae ſe prima fronte offert, euaneſcat. Deum enim λόγον, id eſt ignem rationalem et intellectualem eſſe, cum dicerent, eumque per totum mundum tanquam animam permeare, et animare omnia ſtatuerent, neceſſario, Deum extra mundi ſphaeram non eſſe, mundumque eius corpus, non quoad eſſentiam, ſed quoad externum ambitum et veſtitum eſſe, inde ſequitur. Vnde ab illa quidem abſurditate abſoluendi ſunt Indi, Deum eſſen-

nem, ſymbola haec enim non ad figuratam orationem, ſed ad formam humanam variam, quam migrantes animae induunt, quamque ſe exploraſſe ſaepius Iarchas iactat, pertinere, ex verbis PHILOSTRATI eorumque ſerie manifeſte cognoſcitur.

c) Philoſophum. c. XXIV. p. 164.

d) l. c. p. 22.

e) STRABO l. c.

f) Hunc λόγον cum Platonico λόγῳ, vel ſubſtantiali verbo Chriſtianorum non confundendum eſſe, vel inde patet, quod eum a Deo Indi non diſtinxerint, ſed Deum eſſe λόγον dixerint, vt et a corporeis conceptibus eum ſepararent, et rationem darent, quo modo ab anima mundi rationali cuncta generentur et adminiſtrentur. Vnde errauit ANONYMVS de Brachmanibus, qui p. 94. ita: Verbum Deus eſt, hoc mundum creauit, hoc regit et alit omnia, hoc nos veneramur, hoc diligimus. Nam ita peculiarem ὑπόστασιν ſtatuit, a qua ſententia Indi procul ſunt. Hincque diiudicanda quae erudite ad l. c. affert eruditiſſimus WOLFIVS.

g) ORIGENES l. c.

h) WOLFIVS ad h. l.

essentia esse corporeum; recte tamen iis tribuitur: Deum esse animam mundi, id est, lucem intellectualem et rationalem, cuius agitatione, dispensatione motuque omnis lux, bonumque atque pax in mundo producantur. Quam sententiam iis quoque tribuit AVCTOR *recognitionum Clementis* [i], quaeque, si cum Zoroastrea comparatur, valde illis affinis est. Sequitur inde,

De creatione et prouidentia.

III. *Deum, qui omnia creauit, et immortalem et munificum esse, qui omnibus de victu prospicit, illum cernere omnia, nec latere eum quicquam.* Nam et haec Dandamis Alexandro respondisse dicitur PALLADIO [k]. Vbi quidem non negamus, accommodauisse sententias Christianas auctorem Indis, vt ex ipsis phrasibus adhibitis satis patet [l]: nihil tamen, quoad rem ipsam, dicitur, quod non ex principio: lucem intellectualem et rationalem mundi animam esse, eum totum peruadentem, sequatur. Nam et ita omnis mundi ambitus, ab ista anima viuificatur, vt victum producat, et quia rationalis est, omnibus prospicit, et quia in omnibus eius partibus praesens est, nihil eam latere potest. Id quod ipse PALLADIVS prodit [m], Dandamin ita loquentem exhibens: *Ille Deus caussam meam nouit, et illum nihil latet; nam oculi ipsius sunt omnes stellae et sol et luna;* vbi manifeste sedes diuinitatis in his praecipue mundi partibus, quae sidera dicuntur, indicatur atque ponitur.

IV. Recte quoque inde infertur, *Deum hunc mundum creatum conseruare, regere, et alere omnia* [n]. Nam haec quoque ex anima mundi necessario consequuntur. Vbi tamen libera prouidentia a necessaria agitatione, viuificatione et commotione mundi, quae ab anima mundi, secundum λόγον, id est, rationes sibi insitas et seminales producitur, probe distinguenda est: quam quia non intellexere scriptores laudati, misere cum prouidentia Christianorum confuderunt.

De anima.

V. Porro et hoc ex admisso semel animae mundanae principio fluit, quod Brachmanes statuisse dicuntur: *Originem humanae mentis esse coelestem, magnamque cum Deo habere cognationem; eam Deo esse genitam, ad eum, e corpore discedentem, iterum abire, tanquam ad Deum et creatorem suum, qui expectet animos, quos in mundum miserit* [o]. Anima enim cum rationalis Indis visa fuerit, non potuit non esse particula ignis illius rationalis, siue animae mundanae, quae omnes mundi partes animat. Quae sententia ita non inter Graecos tantum, sed per vniuersum fere orientem inualuit, vt mirum non sit, ad Indos penetrasse.

De iudicio post mortem.

VI. Addunt vero auctores laudati [p], Indis porro placuisse: *Expectare redeuntes animas Deum, vt, quae vitam pie instituerunt, honoret vt Deus, illas vero, quae non obediuerunt, eius legibus condemnet: omne enim iustum iudicium apud eum esse, et vitam aeternam apud eum paratam esse, bonitate enim aeterna omnium misereri.* Quae aperte Christianorum scholam redo-

i) Conf. Hist. critique de la philosophie. T. I. p. 100. k) p. 31.
l) Vid. imprimis p. 39. m) p. 31.
n) Citati; qui ea saepius repetunt. STRABO l. c.
o) PALLADIVS l. c. p. 31 seqq.
p) ll. cc.

redolent, et ab iis transſumta ſunt. Quoniam tamen non recentiorum tantum Indorum haec opinio eſt, ſed et Zoroaſtreae doctrinae ſectatoribus apud Indos placuiſſe dicitur, non omnem hanc theſin Indis affictam credimus, admittit enim eam quoque ſyſtema emanatiuum, ab his theologis receptum. Cum enim redeuntes ad animarum oceanum, mundanam animam, animae a corpore ſolutae impiae ſcelerumque ſordibus grauatae, qualitatem amiſerint ignis puriſſimi, non ita arcte cum illa coniungi eas poſſe ſequitur, vt non in tenebris miſeriam tamdiu patiantur, donec multis periodis exagitatae et purgatae ad canalem, ex quo deſcenderunt, redierint. In quo iterum Zoroaſtrea placita ſatis exprimuntur. Forte et antiquiſſima de iudicio diuino vniuerſali traditio cum hominum primorum in omnes terras diſperſione, doctrinam rationis iudicio in ſe ſatis probabilem gentibus his commendauit, et conſcientia facinorum conſeruauit. Et ex hac ipſa quoque ratione animarum tranſitum in alia corpora Indis placuiſſe, facile credi poteſt, etſi ea, quae VOSSIVS[q] affert, recentiores tantum tangat Indos.

De corpore.

VII. Patet hinc, cur *animam corpori ſuperſtitem*, *corpusque animae indumentum* ſtatuerint, ſicque nuditatem excuſauerint, quod iis tribuit PSEVDO-ORIGENES[r]. Nam vt mundus Deo corpus et veſtimentum eſt[s] ita animae corpus, ſententia apud multos inter Graecos quoque peruulgata. Vnde qua ratione exuenda ſit mortalitas, vt Dii homines fiant, quod de Dandamide dixere, facile intelligi poteſt.

De reditu ad vitam.

VIII. Addendum et hoc eſt, quod CLEMENS ALEXANDRINVS tradit[t]: *contemnere eos mortem*, *et ſperare* παλιγγενεσίαν. Quibus verbis vitae reſtitutionem promitti, quilibet videt; num reſurrectionem[u], valde haeremus, quam temporibus recentioribus demum poſt latiſſime propagatam Chriſtianam fidem inter hos populos percrebuiſſe putamus. Regeneratio vero illa nihil aliud eſſe videtur, quam periodica reſtitutio omnium rerum; quae in ſyſtemate emanatiuo, vltima rerum et prima ſimul facies eſt, et ex eo neceſſaria conſequentia fluit. Quamque Indos olim credidiſſe vel inde probabile fit, quod eiusmodi periodica reſtitutio omnium rerum hodiernis quoque Indis placet, antiquiſſimo dogmate, quod per omnem fere orientem inualuit, ad haec tempora conſeruato. Qua de re dicemus ſuo loco.

De Diis inferioribus.

IX. *Praeter Deum hunc ſummum inferiora quoque Numina coluiſſe*, veteres teſtantur[x]. Et honore quidem diuino Buddam cultum fuiſſe, ſupra notauimus. Inter reliquos vero Indiae Deos a Graecis Bacchum potiſſimum Indiae numen habitum fuiſſe conſtat[y], quem a Nyſa Indiae vrbe, Nyſium

q) De Philoſ. Sectis, L. I. c. 1. §. 6. p. 8.

r) l. c. p. 158.

s) Videnda quae eleganter et erudite diſſerit venerabilis WOLFIVS ad h. l.

t) Strom. L. III. p. 451.

u) Ita quidem Dandamis apud PALLADIVM l. c. p. 31.

x) PHILOSTRATVS vid. Apoll. L. III. c. 35. p. 127.

y) CVRTIVS L. VIII. c. 10. ARRIANVS L. V. p. 314. alii, citati FREINSHEMIO ad l. c. Curtii.

Nyſium vocatum Graeci tradunt[z], et neſcio quas expeditiones eius in Indiam commemorant. Quae tamen leui omnia fundamento nituntur[a], cum Graecis ſolenne fuerit, ſua numina cum peregrinis, malo conſilio, peiori euentu, confundere. Quod ſi emanatiui ſyſtematis rationes perpendimus, facile admitti poteſt, Indis ſubalternantia quaſi numina culta eſſe; quae emanationes ex Deo habitae fuerint. Certe hodie apud Indos πολυϑεότητα non alio fundamento niti, ſuo loco probabitur. His numinibus *non pecudes innocuas mactatas, nec delubra metallis argenteis incruſtata fundata, nec altaria auro et gemmis ſplendentia dedicata* ANONYMVS[b], qui de Brachmanibus ſcripſit, retulit: tota enim diuini cultus ratio ad animum traducta eſt, cum nemini ad Deum acceſſum concedi ſtatuerint, niſi illis ſolis, qui cupiditatum vinculis ſoluti fuerint[c]. Hinc commendata imitatio et amor Dei ſibi cognati[d]; hinc iniuncta cura animae, et corporis debellatio[e]: hinc celebratio Dei hymnis et cantilenis praeſcripta, quaeque alia ſunt in Dandamidis colloquio occurrentia: modo ea non ex Chriſtianorum ſcholis transſumta mutuo, Indis philoſophis ſuppoſita ſint. Quibus tamen paria, cum hodie quoque inter ſapientes Indiae praecipi teſtes fide digni referant[f], veriſimilitudine non prorſus caret, vetuſtioribus quoque temporibus ea Indis ſapientioribus placuiſſe. Nihil enim horum eſt, quod non ex admiſſo emanationis ſyſtemate ſequitur, et ex hoc ipſo fonte plurimis nationibus ſacroſanctum viſum fuit. Ceterum precantes lumina verſus coelum loco orientis conuertiſſe PALLADIVS[g] teſtatur. Sedem enim ignis intellectualis coelum eſſe, ſiue, Iouem totum coeli ambitum occupare, totius Indiae orientalis doctrina fuit.

De cultu Dei.

Naturalis philoſophia Indorum.

§. VII. Naturalis philoſophiae cognitio apud Indos exigua fuit, nec negat Megaſthenes, quaedam ex iis quae de natura diſſerunt, ſtultitiam eorum arguere, potentiores enim eſſe operibus, quam ſermone, fabulis pleraque confirmantes[h]. Ex quibus verbis ſuſpicio naſcitur, Graecos, qui Indos acceſſerunt, cum mythologicam mundi originem apud Indos narrari audiuiſſent, ſenſum arcanum non eſſe aſſecutos. Hodienum quoque tota coſmogonia, more quidem barbaris receptiſſimo, et ad Graecos ipſos delato, apud Indos eſt allegorica. Cum itaque ſenſum fabularum ſacrarum non aſſequerentur, Graecanicas hypotheſes ad earum interpretationem adhibentes Graeca dogmata phyſica ſibi in iis inueniſſe viſi ſunt. Inde non mirandum, quod addit Megaſthenes: *de multis in naturalibus cum Graecis ſentire, vt, quod mundus ſit ortus et interiturus, et ſphaericus; quod vniuerſarum rerum primordia diuerſa ſint, mundi autem aqua; et praeter quatuor elementa quinta quaedam natura ſit, ex qua coelum atque aſtra conſtent: terram in medio ſitam vniuerſi; de ſemine, de anima aliis-*

z) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. II. c. 8. p. 51. c. 7. 9. et OLEARIVS h. l.
a) Vnde contraria tuetur STRABO L. XV. p. 687.
b) ANONYMVS p. 94. PALLADIVS p. 45.
c) ORIGENES l. c. p. 161.
d) ANONYMVS l. c.
e) PALLADIVS l. c. p. 17. ORIG. p. 165. f.
f) Vid Prouerbia et ſententiae BARTHROVHERRI apud ROGERIVM l. c. p. 458 ſeq.
g) l. c. p. 8.
h) STRABO l. c.

aliisque compluribus similia eos dicere, texere etiam fabulas quasdam, quemadmodum Plato, de immortalitate animae, et de iudiciis, quae apud inferos fiunt, et alia huiusmodi non pauca. Prodit enim ipse Megasthenes, Graecis haec arridere, quos huius interpretationis fabularum Indicarum auctores esse, adhibitae doctrinae, Graecum ingenium prodentes, qualis imprimis illa de quinto elemento est, satis loquuntur[i]. Non maioris itaque momenti habenda sunt, quae de placitis Indorum sapientum naturalibus Damis apud PHILOSTRATVM refert, quae aperte Graecam philosophiam redolent, et ad faciendam ei auctoritatem excogitata sunt. Narrat enim[k] ad interrogationes Apollonii Iarcham respondisse: *mundum compositum ex elementis quinque: aëre, terra, aqua, igne et aethere, ex quo Deos gigni fas sit: quae enim aërem trahunt mortalia esse omnia, quae vero aetherem, immortalia atque diuina. Omnia elementa simul extitisse; animal mundum esse, quod omnia animantia progignat; esse masculae simul et femineae naturae, ipsum enim sibi mistum patris matrisque vicem in producendis animantibus supplere, amoreque ferri sui ipsius ardentiore, quam quo diuersa se mutuo complectuntur: mundi partes mentis, qua reguntur, ope, sese ipsa accommodare rebus gignendis et nascituris omnibus; ipsaque etiam mala, quae ex nimiis solis sunt ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Gubernari vero mundi partes a Diis, qui in elementis sint.* Quae omnia aliquam quidem doctrinae Indicae speciem habent, cum animam mundi fundamentum ponant, ad Pythagorea tamen placita tam euidenter composita et efformata sunt, vt, quid sibi ista dissertatione Iarchae physica voluerit Philostratus, fabulae huius architectus, manibus palpari queat, scilicet, Pythagorea dogmata esse antiquissima, et a sapientissimis Indorum recepta, Apollonium perfectissimum philosophum. Ceterum Pythagoreum systema Indico quoad principia non admodum dissimile esse, facile nobis persuaderi patimur, tota tamen artificialis eius ratio et conclusionum consecutio scholam Graecam sapit, et ab indole philosophiae barbaricae est alienissima. Id quod etiam de dialectica peritia, quam Philostratus Indis tribuit, tenendum, adeo vbique ineptit. Siderum quoque obseruatorum studium Indis philosophis tribuit SOLINVS[l], et *sanctiori inter eos sectae*, CLEMENS ALEXANDRINVS[m]. Vnde et Damis iactat, *arcana studia*[n], *quibus astrologicis rebus et diuinandi peritiae animum adiecerint, et rerum inuestigationem fuerint moliti.* Simile itaque cum Chaldaeis atque Persis institutum, siderum ortus et constellationes ad diuinandi artem et praedicendi futura scientiam adhibere, quae nugae semper in oriente magni factae

i) Illustrabunt haec quae erudite attulit doctissimus PHILOSTRATI Commentator G. OLEARIVS ad vit. Apollon. L. III. c. 34. p. 124 seqq.

k) l. c. L. III. c. 34. p. 124 seqq.

l) c. 60.

m) Stromat. L. III. p. 451.

n) l. c. c. XLI. p. 120. Patet hinc, methodum arcanam his quoque philosophis tribui, modo id non finxerit Philostratus, vt Indi euaderent Pythagorei. Suadet tamen hoc mythologica theologia.

factae sunt, vt et hodie in diebus ex siderum indiciis deligendis Indi sunt superstitiosissimi.

Moralis philosophia Indorum.

§. VIII. In nulla tamen philosophiae parte, si iis credendum est, quorum fide et narrationibus hactenus de philosophia Indorum disseruimus, Indorum philosophia magis eminuit, quam in ea, quae de moribus hominum praecipit. Ibi enim fortia, magna et sublimia omnia; solam sapientiam bonum esse; virtutem faciendam sine lege; cupiditates frenandas, et austeris exercitiis subiugandas; continentiam alendam, et quae his similia sunt, de quibus amplae illae dissertationes magnificis verbis agunt, quas cum Graecis Gymnosophistas habuisse, PALLADIO, AMBROSIOque supposita scripta referunt. Sed in iis multum ex Graecorum scholis, praesertim ex Cynosarge et Stoa mutuum sumtum, multum ex Christianis praeceptis illatum esse, supra monuimus, et res ipsa loquitur. Et hodie quidem liber Indicus manibus omnium teritur[o], in quo de moribus hominum, sumta ab animalibus allegoria, per modum apologi, multa eleganter traduntur. Eius *Kalila ve Damnah*[p], titulus est, tantaque in oriente eius existimatio, vt ferant, Nuschiruanum Persarum regem, quem occidentales Chosroëm nominant, medicum suum ad Indos ablegasse, vt pretiosissimum librum, magna cura in bibliothecis regum Indorum custoditum recuperaret; quem tandem acceptum in linguam Persicam veterem transferri curauerit, vnde cura eruditissimi Saracenorum principis Almansoris in linguam Arabicam, et iussu Nasser ben Achmed in Persicam recentiorem, etiam ligato orationis genere versa sit: noua quoque postea Arabica versione confecta[q], ex qua in Graecam quoque linguam transiit, et ex ea in Latinam[r], immo Europae quoque linguis Hispanica, Gallica, Italica, Germanica expressus est[s]. Cuius auctor Indorum quidam philosophus PILPAY, vel quod periti malunt, BIDPAI[t], conscripto in gratiam regis alicuius Indorum, nomine Dapschelin libro, ante duo amplius annorum millia sapientiam Indorum commendasse dicitur. Fabulis enim lepidis et ingeniosis malitia fraudesque hominum in vita communi et in aulis exercitae eleganter depinguntur. Difficile vero est, de libri antiquitate et auctoritate statuere, et iudicare, num ille ad delineandam Indorum veterum philosophiam moralem adhiberi queat. Quod si enim clariss. ADAMVM EBERTI audimus, qui hunc librum multo ampliorem, quam ex Graecis habemus, ex Hispanico Latinum promisit, falluntur[u], qui hunc librum duo plus quam mille

o) Historiam literariam celebratissimi libelli lege apud FABRICIVM Biblioth. Graec. Vol. VI. p. 460 seq. conf. HVETIVS de fab. Romanens. origine p. 21 seq. Ven. WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 931 seq.

p) Vocatur etiam Humaiun nameh, id est, liber regius siue augustus.

q) Prolixius haec edisserit HERBELOTVS Bibl. Orient. p. 118. 206. 456.

r) Ex Codice Holsteniano titulo: Specimen sapientiae Indorum veterum, graece et latine edidit SEB. GODOFR. STARCKIVS Berolin. 1697. 8. vid. Act. erud. 1697. p. 379 seqq.

s) Vid. FABRICIVS l. c. p. 463.

t) HERBELOT. l. c.

u) Cuius de editione multum auctiore epistola extat in Nouis literariis Lipsiae vernacula editis 1725. p. 365 seq. vbi etiam argumentum libri breuiter narratur.

mille annis ante Chriſtum natum ſcriptum eſſe aſſerunt, cum mentio in eo fiat S. Georgii, Simonis Magi, Turcarumque et Deruiſiorum, Galeni Socratisque, immo Noachi, Salomonis et Pharaonis, quae manifeſta ſuppoſitionis, et quidem non adeo vetuſtae indicia ſint. Sed his obſtat, Choſrois ſec. VI. viuentis tempore iam Perſice lectum, cura vero Almanſoris poſtea Arabica veſte indutum apparuiſſe [w], vnde recte concluditur, veſtigia illa recentiorum temporum, et forte etiam Chriſtianorum, ex manibus interpolatoris prodiiſſe, quas non ſemel librum paſſum eſſe, differentes admodum verſiones Arabicae, Graecae, et Europaeis linguis factae ſuadent. Nec abhorret a moribus Orientalium, apologis et hiſtoriolis atque fabellis ſtilo admodum ſublimi et allegorico morum praecepta tradendi, iſta ſcriptio. Quoniam tamen affectatam ingenii ſublimitatem manifeſte prae ſe fert, quae a vetuſtiſſimorum temporum ſimplicitate quam maxime differt, et Perſarum potius de moribus diſſerendi methodum, qualis poſt C. N. inter eos floruit, refert, quam Indorum priſcam ſapientiam, ſuſpicio inde nobis et coniectura fundamento ſuo non deſtituta enaſcitur, ingenii Perſici foetum eſſe, cui ad auctoritatem conciliandam Indica origo adſcripta ſit; eumque, vt fuere Arabes atque Perſae huius generis ſcriptorum amantiſſimi, exemplo praeſtante Roſario Perſico, magnam in hac gente auctoritatem atque famam nactum, a diuerſis vero manibus interpolationem paſſum eſſe et augmentum accepiſſe: vnde ab eo tanquam dubiae fidei monumento abſtinemus, in delineanda Indorum morum doctrina: et Graecos ſolos audiendos eſſe putamus. Apud quos haec potiſſimum morum praecepta Indis tribuuntur:

I. Vitam ac mortem aeque contemnendam, hincque ſapientem nemini ſubditum eſſe velle [x].

II. Hanc vitam habendam eſſe quaſi recens conceptorum hominum ſtatum, mortem vero partum in veram illam et felicem vitam, iis, qui recte philoſophati ſunt, et propterea multa exercitatione ad mortem ſe praeparare ſapientem debere.

III. Nihil eorum, quae hominibus accidere dicuntur, bonum vel malum eſſe, neque enim futurum, vt iiſdem e rebus alii moleſtiam alii gaudium caperent, ſomni ſimiles opiniones concipientes, vtque iidem ex iiſdem interdum angerentur, interdum immutati gauderent.

IV. Eam eſſe optimam doctrinam, quae voluptatem moleſtiamque animo eximat, moleſtiam a labore differre, quod illa ei eſſet inimica, alter vero amiciſſimus.

V. Corpora ad laborem eſſe exercenda, vt mentes confirmentur, quibus motus ſedentur, vt bona conſulendi publice priuatimque facultas adſit.

 VI. Eam

w) Simeon Sethi praef. apud STARCK. l. c. TENZEL. Colloq. menſtr. 1695. p. 710. 1697. p. 572. FABRICIVS l. c.

x) Hae et ſequentes theſes Indis a Megaſthene apud STRABONEM l. c. tribuuntur, et in Palladii et Ambroſii ſcriptis floſculis eloquentiae ſophiſticae ornantur. Ex his Indorum philoſophiam moralem quoque delineauit eruditiſſimus STOLLIVS Hiſt. philoſ. mor. apud gentiles §. XVI ſeq. p. 15 ſeqq.

VI. Eam optimam vitam eſſe, quae minimo apparatu egeat.

VII. Turpem eſſe corporis morbum et voluntaria fortique morte declinandum.

VIII. Contentum ſuis nulla re egere.

IX. Nullum diem dimittendum, niſi aliquod bonum facinus editum fuerit [y].

X. Vanitatem, gloriaeque vanam cupiditatem, tunicam eſſe animae poſtremam, quae abiicienda Deum viſuro ſapienti.

XI. Corpori ineſſe bellum, eoque plenum eſſe, idque ideo oppugnandum non aliter quam inſtructa in hoſtes acie.

XII. Omnes mortales a propriis conſanguineis hoſtibus, ventre, pudendis, gula, ira, laetitia, dolore, cupiditate ſimilibusque captiuos detineri.

XIII. Soli autem patere ad Deum acceſſum, qui de his tropaeum erexit [z].

Ex quo praeceptorum moralium ſpecimine patet, homines hos ad domandos affectus, imitandum DEVM, exercendam patientiam et contemnendam mortem ſuam philoſophiam reduxiſſe. Quae tamen cum emanationis indeque oriundi enthuſiaſmi fundamentum ſupponat, externe magis nitet, quam ſanis nititur principiis.

Serum Philoſophia.

§. IX. Ad Indos SERES quoque, quos Sinas vel Sinenſes hodie dicimus, pertinent, quos ab antiquiſſimo tempore philoſophatos fuiſſe, relationes de ampliſſimo orientis imperio nos edocent. Quorum praecipuus philoſophus Confucius tantam noſtris temporibus celebritatem nactus eſt, quantam vix Graecorum philoſophorum aliquis conſecutus eſt. Nihil tamen hic de iis afferemus, ſed omnia eo ſeruabimus, vbi de philoſophia Sinenſium ex inſtituto dicendum erit. Omnia enim, quae de huius gentis philoſophia nobis conſtant, recentiſſimis temporibus per eos, qui religionis Chriſtianae inter illam gentem plantandae cauſſa eo miſſi ſunt, peruenere ad nos, et ex domeſticis Sinenſium monumentis deſumta ſunt, et arcte cum recentiori hiſtoria cohaerent, vt difficile diuelli illaeſo ordine queant. Nihil enim, quod ad eruditionem et philoſophiam pertinet, antiqui ſcriptores de iſta gente referunt, ſed longaeuitatem tantum et artificium conficiendi ſerici laudant. Immo *ἀθέες Σῆρες* iungit Scythis, Afrisque Numidis aliisque gentibus tam religione carentibus, quam legibus CELSVS apud ORIGENEM [a]. Et DIONYSIVS [b] *Ἔθνεα βάρβαρα Σήρων* barbaram Serum gentem nominat. Quod etſi comparatis tantum Graecorum inſtitutis dici facile largimur BVRNETIO [c]: incognitam tamen vt literaturam omnem, ita etiam philoſophiam Sinarum veteribus fuiſſe, probat: quare et nos, quia veterum iam relationes ſequimur, hic de ea nihil dicimus, ſuo loco tractanda ſeruantes.

y) APVLEIVS l. c.

z) Quatuor haec poſtrema praecepta Indis tribuit PSEVDO - ORIGENES philoſophum. c. XXIV. p. 166.

a) Lib. VII. p. m. 384.

b) *Περιηγ.* v. 752.

c) Archaeol. philoſ. c. 3. p. 344.

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

DE PHILOSOPHIA VETERVM ARABVM.

§. I.

Arabum philosophia asserta.

Post Chaldaeos, Persas atque Indos Arabum natio a veteris historiae scriptoribus maxime laudatur, et ingenii elegantia commendatur. Quae ratio ita apud quosdam valuit, vt magnam fuisse philosophiae in hac gente cognitionem statuerent. Ita tamen comparata sunt omnia, vt incertissima inde reddatur omnis narratio. Et Arabibus quidem post Islamismum enatum eruditionem et philosophiae cultum placuisse, adeo non negamus, vt de Arabum istorum philosophia iustam potius tractationem instituere in animo habeamus. Verum ea ad historiam philosophiae medii aeui pertinet, vbi ex instituto satisque prolixe de ea agemus. In praesentia autem de vetustissimorum Arabum, in Arabia felici et deserta (nam petreae ratio vix habenda [a]) philosophia agendum est, quam viri docti duplici potissimum argumento euincere conati sunt. Nam de Arabum philosophia varia specimina exhibent, et imprimis Zabiorum religionem philosophicis rationibus innixam in subsidium vocant. Vnde de vtroque momento aliquid dicendum ostendendumque est, nihil in se habere veritatis vel verisimilitudinis, quicquid ad incrustandam philosophiam veterum Arabum viri docti erudite quidem, sed sine accurato examine collegerunt.

Rationes eius asserti.

§. II. Quod itaque ad philosophiam Arabum vetustissimorum affirmandam affertur, non testimoniis, vti par erat, sed rationibus potissimum et coniecturis constat. Fatentur enim, qui in hac potissimum sententia sunt, Graecos nihil de philosophia Arabum habere; sed hos illis barbaros et indoctos esse, indeque inter populos eruditione non tinctos referri [b]: ipsos quoque Arabes scriptores [c] statum ante Islamismum vocare statum ignorantiae; quod etsi non literis, sed religioni oppositum videatur, adscribere tamen ABVLFARAIVM Arabibus ingenia bonis artibus minus apta, a Deo ad studia philosophica non creata idonea [d]. Etsi vero haec ita afferunt viri doctissimi, vt putent haec non obstare assertioni eruditionis et philosophiae inter veteres Arabes, eo quod Graeci eos stuporis et ignorantiae insimulent, quorum mores ipsi incogniti sunt; locorum vero atque climatis conditio talis in Arabia sit, vt ingenia Musis amica

 ca

a) Habitatores enim Arabiae petreae opponuntur veris Arabibus, v. d. STANLEIVS Histor. phil. P. XV. pag. 1168. conf. tamen quae ex Pocockio monet CLERICVS ad h. l. voce Arabia.

b) VRSINVS de Zoroastre Sect. VI. p. 137. HORNIVS Hist. phil. L. V. c. 9. p. 284.

c) ABVLFARAIVS Dynast. IX. p. 101. ad quem locum videndus POCOCKIVS.

d) Ib. p. 102.

ca protuliſſe merito credantur: fatentur tamen cum ABVLFARAIO [e] nos certis huius gentis memoriis deſtitui, et carere nos ſcriptoribus Arabum, qui de vetuſtiſſimae gentis eruditione et philoſophia nos edoceant. Vnde ad rationes et coniecturas confugiunt, quas cum nemo elegantius ornauerit, et maiori eruditione incruſtauerit, quam illuſtris fama et meritis Io. PETRVS DE LVDEWIG [f], aequum eſt, vt eum potiſſimum audiamus. Prouocat is potiſſimum ad Pythagoram, quem in itinere literario philoſophiae cauſſa in orientem ſuſcepto ad Arabes quoque diuertiſſe dicit PORPHYRIVS [ff] quique diuinationes ex volatu et garritu volucrum, in quibus excelluerint Arabes, didiciſſe, quibusdam creditur [g]. Adducit porro Moſen, qui fugiens ex Aegypto in Arabia maluerit, quam alibi commorari. Qui vir diuinus cum eruditus fuerit in omni ſapientia, non probabile eſſe, coniicit, eum inter barbaros et bardos, ſi omnes Arabiae incolae ſtupidi fuiſſent, otio langueſcere voluiſſe. Neque de literis Arabum dubitare nos ſinere gentis originem. Eos enim magno conſenſu ſe Abrahami poſteros eſſe dicere [h], quod ſi itaque de philoſophia Abrahami clari teſtes ſint, quem, poſſe dici, lumen philoſophiae ſemel accenſum apud poſteros extinxiſſe? tum maxime, vbi literas Abrahami ſibi ex eadem cauſſa Arabes hodienum tribuere fide SHARISTANII [i] ſciamus, et ipſius Abrahami ſcripta in Arabia ſupereſſe dicantur [k]. Immo dicere auctorem libri Regum, ſapientiam Salomonis maiorem fuiſſe, omnium orientalium ſapientia, filios vero hos orientis non alios niſi Arabes fuiſſe, indubitato iterum Arabicae doctrinae argumento. Porro ex eadem Arabia reginam Sabaeam veniſſe, regem ſapientiſſimum audituram, conſtantem neque rationibus deſtitutam doctorum [l] eſſe opinionem: ſicque et Magos ab oriente venientes Arabes fuiſſe, argumentis non leuibus a viris doctis euinci [m]. Tandem et fateri imprimis atque referre ABVLFARAIVM [n]; eruditionem Arabum ante Islamiſmum, cuius gloriae potiſſimum ſtudioſi fuerint, hanc fuiſſe: *linguae ſuae peritiam, ſermonis proprietatem, carminum texturam, orationum compoſitionem, ſtellarum notitiam.* Inde enim Arabicae philoſophiae ſyſtema quinque tum diſciplinis abſolutum fuiſſe, euidens eſſe, Grammatica, Dialectica, Poeſi, Rhetorica, Aſtronomia. Hactenus vir illuſtris, qui haec omnia eleganti eruditione ornat.

Refutantur. §. III. Etſi vero haec ſpecioſo orationis habitu ſe egregie commendant, et non ſine magna veriſimilitudine dici videntur, propius tamen conſiderata, et ad lapidem Lydium critices artis atque hiſtoriae veteris examinata, fundamento deſtituuntur. Quod vt luculenter doceamus, praemonendum eſt, non ſtupidi ingenii et ad omnem literarum elegantiam inepti Arabes vete-

e) loc. cit. conf. POCOCK. ſpecim. hiſt. Arab. pag. 2.

f) In diſſ. quae hiſtoriam philoſophiae rationalis apud Turcas exhibet, Hal. 1691.

ff) In vita Pythagorae ſ. II. p. 14. ed. Kuſteri.

g) SCHEFFER. de philoſ. Ital. c. V. p. 30. conf. PHILOSTRATVS in vita Apoll. L. I. c. 14.

h) HOTTINGER. Hiſt. Orient. L. I. c. 3. p. 57.

i) POCOCKIVS l. c. p. 54.

k) Vid. STANLEIVS Hiſtor. phil. P. XV. L. III. c. 2. p. 1170.

l) BOCHARTVS Geogr. S. L. II. c. 26. p. 151.

m) GROTIVS ad Matth. II, 1.

n) loc. cit.

veteres habendos esse, quos in linguae suae cultu, in diuinandi et somnia interpretandi praetensa peritia, in sideribus obseruandis, et imprimis in aenigmatibus artificiose struendis et soluendis nomen habuisse, negari nequit [o]. Verum haec omnia ad philosophiam inter Arabes probandam plane nihil efficiunt; omnes enim illas artes, si modo nomen mereantur, ad nugas potius, superstitionis caussa excogitatas, et ad ostentandum ingenium, quam ad veritatem excolendam et emendandum animum facere, rerum peritus et partis studio non impeditus iudex facile pronunciabit. Quae vero alia illis adscribuntur, frustra finguntur. Nam quod ad Pythagoram attinet, eius iter in orientem quam maxime dubium esse, suo loco euidenter probabitur, nec, si illud admitteremus, alia didicisset Pythagoras, quam quae inter Arabes tunc florebant, superstitionis et nugarum, scientias, quas impostor, perquirebat [p]. Mosis vero sapientiam frustra huc aduocari, ex illis patet, quae capite primo de eius conditione diximus: nec Mosis, viri sancti apud Iethram occupatio ea fuit, vt philosophiae mysteriis innutriret Arabes, sed vt soceri familiam DEI veri cognitione et cultu instrueret, oues pasceret, gregemque nutriret, sicque bonum patrem familias, et prophetam, siue doctorem sacrum se praestaret: id quod ipse in commentariis innuit, de lectionibus philosophicis ne per somnium quidem cogitat. Eadem ratio est illorum, quae ab Abrahami philosophia petuntur, argumentorum, cum supra ostensum sit, philosophiam Abrahami inane Iudaici fastus et arrogantiae commentum esse, quod nulla probabilitate se commendat. Nec sequitur, si quoque philosophiam Abrahami concederemus, Arabes ab ea non defecisse, vel extinctum eius lumen fuisse, cum verae religionis notitia, quam tamen vbiuis locorum, vbi versatus est sanctissimus vir, disseminauit, apud Arabes prorsus extincta et in detestabilem idololatriam mutata sit. Vt taceamus omnem, quam Arabes recentiores iactant, originem ab Abrahamo incertissimam esse, et ab his hominibus circa tempora nascentis et adolescentis Muhammedismi excogitatam, vt more Muhammedanorum, Iudaeorum et Christianorum, Abrahamum fidei suae parentem iactantium, non minori antiquitate suas nugas et errores esse homines crederent. Et sic quoque responderi potest ad ea, quae de regina Arabiae, et de Magis orientis natum Christum adorantibus afferuntur [q].

Regina austri.

§. IV. Scilicet REGINAM AVSTRI, ad magnum Israëlitarum regem Salomonem venientem, vt sapientiam eius audiret, non ex Meroë, quod ex Iosepho contendit GROTIVS [r], sed ex Sabaea regione Arabiae fuisse

o) Arabes excogitasse aruspicinam refert THEODORETVS serm. I. et somnia interpretatos et ex thure vaticinatos fuisse PORPHYRIVS l. c.

p) Id nec ipse Porphyrius negat, ad quem KVSTERVS videndus. Add. SCHEFFER. de philos. Ital. c. V. p. 30.

q) Addi his posset argumentum, quod pro antiquitate philosophiae Arabicae ex Iobo desumitur. Etsi enim tanquam probabilitate non carens concedi potest, Iobum fuisse ex Arabiae regionibus, supra tamen c. I. ostensum est, nihil ex eius historia pro philosophia Arabica concludi posse, nec eius consanguineos Zabios fuisse. Vnde diiudicanda, quae GVNDLINGIVS Hist. phil. mor. c. IV. p. 26. post LVDEWIGIVM habet.

r) Ad Matth. II, 1.

fuiſſe, facile ſummo viro SAMVELI BOCHARTO aſſentimur [s], recteque ei calculum alios viros doctiſſimos adiecisse concedimus. An vero filia regis Hodhai fuerit, ex gente Homeritarum, ſectaeque Zabiorum addicta, quod nobis Arabes narrant, incertum eſſe, nec facile admittendum ex teſtium conditione perſpicitur. Nec negari poteſt, inter eruditas, orientis feminas referendam eſſe; ita enim a ſacro hiſtorico nobis illa depingitur, vt in arte ſtruendorum aenigmatum, qua ſe tum temporis magnis impenſis in concertationes eiusmodi factis exercuiſſe reges et principes orientis veteres teſtantur, excelluiſſe appareat [t]. Nihil tamen horum aliquid valet ad philoſophiam Arabum demonſtrandam. Nec certiora ſunt, quae DE MAGIS EX ORIENTE HIEROSOLYMAM ET BETHLEHEMVM venientibus pro ornanda philoſophia Arabum afferuntur, in quibus compilandis nec lectoris nec noſtro otio abutendum eſſe putamus. Concedi enim facile poteſt, quod viri docti contendunt, licet de eo dubiis adhuc argumentis diſceptetur, eos ex Arabia veniſſe, Sabataea thura cum auro et myrrha, Arabiae fructus afferentes. Neque enim eos philoſophos fuiſſe inde probari poteſt, cum ex ſacri hiſtorici narratione nihil aliud queat colligi, niſi eos ſidera obſeruauiſſe, et eorum notitia non prorſus caruiſſe: id quod Arabibus nos denegari poſſe ſupra conceſſimus, parum tamen ad eorum philoſophiam affert. Quam nec illa eruditionis Arabicae imago, quam ABVLFARAIVS affert, probat, cum manifeſtum ſit, et a POCOCKIO [u] aptiſſimo harum literarum iudice, euidenter demonſtratum, omnem hanc eruditionem ad linguae ſuae culturam et eloquentiam pertinere; immo nec de vetuſtiſſimis Arabibus hiſtoricus Arabs loquitur, ſed de iis, qui aliquot ſeculis Islamiſmum anteceſſerunt: illorum enim memoriam plane intercidiſſe, ſupra fatentem audiuimus.

Magi ex oriente.

Zabiorum philoſophia.

§. V. Alterum, quod ad incruſtandam Arabum vetuſtiſſimorum philoſophiam affertur argumentum, ex Sabianiſmi ſiue ZABIORVM hiſtoria petitur. Haec enim ſecta ſub adoleſcentis Muhammediſmi tempora caput extollens, omnemque idololatriae ſpeciem exhibere viſa cum principiis quibusdam philoſophicis niti videretur, argumentum inde petitum eſt, Arabibus vetuſtiſſimis philoſophiam quandam tribuendam. Quod tamen, etiamſi omnia, quae de ſecta hac traduntur, veritati eſſent conſentanea, hiulcum prorſus eſt, et ἀνακόλουθον, quoniam non philoſophiam, ſed turpiſſimam omnique rationis principio contrariam idololatriam et ſuperſtitionem illa produnt. Sed nec ipſa ſectae aetas, nec teſtes, qui de ea afferuntur et, quorum fide potiſſimum ſtandum eſt, examen criticum ſuſtinent. Concedunt enim viri doctiſſimi, qui in huius ſectae hiſtoria illuſtranda, quam maxime operam ſuam poſuerunt, et quos reliqui fere omnes exſcripſerunt HOT-

s) Geograph. S. P. I. L. II. c. 27. p. 152. vbi argumentis multis et magna eruditione id euincit, veriſimilitudinem certe ex ſua parte eſſe demonſtrat.

t) Exempla eiusmodi aenigmatum a regina auſtri Salomoni propoſitorum affert GLYCAS Annal. p. 183. quae repetiit FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. p. 1031. ſed ea ingenium fidemque Graeculi ſapiunt.

u) Hiſt. Arab. p. 150.

HOTTINGERVS[x], POCOCKIVS[y], HYDEVS[z], et qui imprimis ad ornandam de ſcopo atque inſtituto legum Moſaicarum hypotheſin hiſtoriam Zabianiſmi adhibuit eruditiſſimus IOANNES SPENCERVS[a], neque a Graecis, neque a Latinis huius ſectae mentionem fieri, Sabii enim in veteris eccleſiae orientalis hiſtoria commemorati, qui Semi-Iudaei et Semi-Chriſtiani dicuntur fuiſſe, et Ioannis Baptiſtae diſcipulos ſe iactarunt, frequentesque hodienum eſſe dicuntur in vrbe Baſſora ad Tigris ripam iuxta viciniam maris Perſici[b], non confundendi ſunt cum hac ſecta Zabiorum[c] ſed id omne, quod de Zabiorum religione narratur, deberi Arabibus, ex quibus ſua hauſit celebris Iudaeorum doctor R. MOSES MAIMONIDES[d], qui vt omnes ſcripſerunt poſt Muhammedem, qui in lege ſua omnium primus Zabiorum meminit[e]; ita nec fide nec tempore, quo vixerunt, ad tam amplam, quantam quidem fingunt, ſectae antiquitatem euincendam ſufficiunt. Referemus tamen ea, quae laudati viri de ſectae hiſtoria et doctrina ex ſcriptoribus narrant, et noſtram modeſte adiiciemus ἐπίκρισιν, ea tamen, quae de legibus Iſraëlitarum Zabianiſmo oppoſitis, inter viros doctiſſimos diſputata ſunt, non allaturi, cum inſtitutum noſtrum non tangant, et facile ex his, quae de ſectae antiquitate diſputaturi ſumus, de iſta hypotheſi iudicium fieri queat. Et quod ad nomen quidem Zabiorum attinet, varias eius ſignificationes nobis viri docti enarrant, variamque originem ſtatuunt[f]. Sunt tamen duae ſententiae, quae reliquas probabilitate antecedunt, et indicari merentur. Vna eſt praeſtantiſſimi, et in notitia rerum Arabicarum verſatiſſimi POCOCKII[g], qui Zabios a צבא, quod exercitum coeleſtem, ſiue ſidera notat, dictos putat, eo quod Zabiorum religio potiſſimum in colendis coeli ſideribus verſata ſit. Alteram poſt magnum SCALIGERVM[h] multi viri docti, et in his SPENCERVS[i] quoque amplexi ſunt, qui putant, eſſe nomen Chaldaeorum, ab Arabico צבין, ſiue vento Apeliote, ſic dictorum, quaſi orientales dicas[k]. Quae ſignificatio eo potiſſimum argumento nititur, quod Zabii ad Chaldaeos origines ſuas referant, immo Sabium Sethi filium, Adami nepotem ſectae ſuae parentem faciant, ſcriptoresque Arabes nomen iis et originem Chaldaicam frequenter tribuant. Nobis vtrumque incertum videtur, et meris coniecturis innixum. Quod ſi enim per Zabios omnes illi intelligendi ſunt, qui inter vetuſtiſſimas orientales gentes ſidera coeleſtia cultu diuino proſecuti ſunt, id quod nonnullis ex Arabibus pla-

Zabiorum nomen.

x) Hiſt. Orient. L. I. c. 8. p. 170.
y) l. c. p. 138.
z) Hiſt. relig. vet. Perſar. c. 3. p. 57.
a) De LL. Hebraeor. ritualibus L. II. c. 1. p. 178. ed. rec.
b) LE MOYNE varia ſacra p. 685. HVETIVS Demonſtr. Eu. Pr. IV. c. 4. p. m. 74. ed. rec.
c) RICH. SIMON. Bibl. crit. T. I. c. 12. p. 171. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 28. I. C. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 113. not. K.
d) Moreh Nebhochim. P. III. c. 29.
e) Sur. II.
f) POCOCKIVS, HOTTINGERVS, SPENCERVS ll. cc.
g) l. c. p. 139.
h) Ep. ad CASAVBONVM p. 482.
i) l. c. p. 278.
k) GOLIVS not. in Alfergan. p. 251. ABVLFARAIVS Hiſt. Dynaſt. IX. p. 194. et quos laudat POCOCKIVS l. c.

placet, et ex Christianis quoque aliqui viri docti[l] admiserunt, non tam peculiaris sectae dicendum esset, quam potius vniuersae idololatriae nomen; verum huic obstat, Zabiorum nomen, tanquam proprium sectae nomen adhiberi, et tum Muhammedismo, tum Iudaismo et Christianismo, immo Magianismo quoque, siue ignis cultui, de quo capite tertio diximus, opponi. Quod si in his tenebris, quibus tota Zabiorum historia premitur[m], aliquid lucis coniecturis assequendum est, illud nobis non omni probabilitate carere videtur, Zabiorum sectam, medio, quod audiemus, aeuo ex colluuie Gentilismi et Iudaismi conflatam, cum peculiare religionis inter Arabes genus constitueret[n], vt et ipsa inter reliquas sectas, nomine suo celebres, nomen et auctoritatem conciliaret, non tantum vetustissimam originem splendidissime mentitam sibi arrogasse, sed conditorem quoque sectae Sabium, Sethi filium effinxisse[o], vt ita nomine ab eo deriuato reliquas sectas et ipsam quoque Iudaeorum antiquitate vincere videretur[p]. Orientales enim vocatos esse vix persuaderi potest, cum Magianismi sectatores, Zabiis potissimum oppositi, tumque temporis inter Muhammedanos florentes non minus orientales fuerint, et in prouinciis Asiae ad orientem sitis vixerint, qui tamen nunquam Zabii dicti sunt. Quicquid vero originis Zabiorum nomen habet, quod cum Sabaeorum nomine, (quo certam Arabum nationem indigitari vel ex illo VIRGILII[q] versu notum est:

Omnis Arabs, omnes tergum vertere Sabaei.)

non confundendum esse, viris doctis facile largimur, origo certe eam antiquitatem non habet, quam vel Arabes, ab ipsis sectae huius hominibus edocti, referunt, vel qui Arabibus fidem habent, credunt. Diximus enim Zabios ipsos ad Sethum eiusque filium originem suam referre, quam alii inter eos Noacho tribuunt, et Abrahamum in hac haeresi fuisse pertinaciter contendunt[r]. Aliter EVTYCHIVS Arabs[s], gentis suae traditionibus vsus, ad Zorodashtum Persam, vel Chaldaeum potius, Persa longe antiquiorem, religionis Zabiorum originem retulit, regnante in Persia rege Tachmurt, quem Tachurith nominat ELMACINVS[t]. Addit tamen Eutychius, autumare nonnullos, primum religionis Zabiorum auctorem fuisse Graecum quendam nomine Iunan (Iauanum sine dubio intelligit) Iearakliusi filium, cuius sedes fuit Alyas, at iuxta alios Alzaithuna, quae condita est in Athenarum regione. Graecos autem primos hanc sententiam amplexos esse, deque astrorum scientia ac orbium coelestium motu libros multos conscri-

Origo Zabiorum.

l) POCOCK. l. c. LE MOYNE Var. Sacr. p. 685.

m) Candide hoc fatetur SPENCERVS l. c. Sect. II. p. 279.

n) Recte hoc SPENCERVS notat, non nationis sed religionis et sectae nomen fuisse. p. 278.

o) Arabum testimonia produxit POCOCKIVS l. c. p. 138.

p) Obiicit contra Hottingerum SPENCERVS l. c. et ante eum CASAVBONVS ep. 247. scribi non per ס sed per צ. Sed hoc leue est, literae enim vnius origani facile inter se permutantur. Nec confundendus est Saba, Chusi filius, Chami nepos, cum Sabio illo fictitio Sethi filio, quem suae sectae auctorem faciunt. POCOCK. l. c. p. 138.

q) Aeneid. L. VIII. v. 706.

r) POCOCK. l. c. et quae de Abrahamo c. I. attulimus.

s) Annal. Alex. T. I. p. 63.

t) apud STANLEIVM l. c.

ſcripſiſſe. Famam quoque eſſe, illum, qui primus Sabiorum religionem inſtituit, ex eorum numero fuiſſe, qui turri Babelis extruendae adfuerunt. Fruſtra tamen haec omnia dicuntur, et ad faciendam tantum ſectae ex mendaci originis traditione auctoritatem excogitata ſunt. Si enim ſecta Zabiorum tanta canitie gauiſa fuiſſet, ſcriptoribus veteribus, Graecis potiſſimum non manſiſſet indicta, immo in ſacris literis digitus ad eam intenderetur: Nec iuuat multum, quod SPENCERVS [u] ad expediendum ex hoc errorum labyrintho lectorem ſufficere putat, filum, Zabiorum religionem ſimpliciter et quaſi materialiter ſpectatam, a Chaldaeis et Babyloniis antiquis originem duxiſſe, et multis annis Abrahami aetatem anteuertiſſe: id quod vir doctus tum ex teſtimoniis Arabum, Zabiorum religionem antiquiſſimam eſſe teſtantium, tum ex concordantibus Chaldaeorum et Zabiorum doctrinis probat. Quemadmodum enim Arabum teſtimonia parum in hoc argumento valere ſupra oſtendimus, ita nec conuenientia Chaldaicorum dogmatum cum Zabianis multum euincit. Non negamus, id quod ſupra nos pluribus adſtruxiſſe meminimus, Chaldaeos ſidera coluiſſe, illisque numina quaedam, tanquam partes animae mundanae praefeciſſe, nec ignoramus, late ſe hanc ſuperſtitionem per omnem terram diffudiſſe. Verum, ſi quaeſtio accurate formatur, non de eo diſceptatur, an cultus ſiderum ſpiritu aliquo praeſide animatorum ſit antiquiſſimus, ſed num eum Zabii ita a Chaldaeis et Babyloniis acceperint, vt hi ſectae Zabiorum parentes atque auctores dici queant? Quod nemo affirmauerit, qui cogitat, Zabiorum ſectam non in hoc vno conſtitiſſe, vt ſidera coeleſtia coleret, ſed peculiare ſyſtema cultus huius ſibi effinxiſſe, in ſequentibus delineandum, quo a reliquis ſectis diſtingueretur. Hoc vero, probandum eſt, Chaldaeis atque Babyloniis placuiſſe, ſi concedendum eſt, materialiter Zabios eſſe antiquiſſimos, id eſt, ſyſtema Zabianum inter iſtas gentes antiquiſſimas reperiri. Hoc vero probari non poſſe, ipſe, quo fuit acumine, SPENCERVS ſatis intellexit, faſſus, Zabiorum nationem et religionem formaliter ſpectatam vel quatenus a ſectis aliis, doctrinis et ritibus quibusdam ſibi peculiaribus diſtincta ſit, recentiorem multo eſſe. Hoc enim ſi eſt, et non niſi doctrinas quasdam vniuerſales erroresque late ſe diffundentes cum Chaldaeis et Babyloniis vetuſtiſſimis communes habet, qua ratione Zabianiſmum canis iſtis temporibus materialiter extitiſſe dici poteſt? Nam ſi conſenſus quarundam communium doctrinarum ſufficit ad probandam antiquitatem alicuius non ſyſtematis ſolum, ſed et ſectae, recentiſſimas ſectas vetuſtiſſimis ſeculis adſcribere erit facillimum. Hiſce vero demonſtratis, omnia concidunt, quae pro incruſtanda Zabianiſmi antiqui fabula, et quae illa nititur, legum Moſaicarum oppoſita ratione dicuntur: licet negari nequeat, ſiderum cultum ſyſtematis emanatiui fundamento nixum magnam religionis gentilis, (qui cum Helleniſmo [x], Patribus quibusdam memorato, non eſt confunden-

 dus,

u) l. c. Sect. II. p. 279.

x) Debetur haec diſtinctio EPIPHANIO, qui adu. haer. L. I. c. 4. p. 5. Pauli verbis vſus, prima mundi tempora in barbariſmum ab Adamo

dus [y], cum vterque peculiarem idololatriae ſpeciem exhibeat) partem fuiſſe, et reſpexiſſe quoque ſanctiſſimum Numen in condendis legibus Iſraëliticae theocratiae, praeter alia et maiora ad gratiae foedus eiusque oeconomiam pertinentia, ad vitandas idololatriae Iſraëlitis notae viſaeque occaſiones. Verum haec alibi ex inſtituto excutienda ſunt, excuſſaque a viris [z] doctiſſimis, quorum ſcrinia non expilamus.

Zabiorum aetas.

§. VI. Quae cum ita ſint, certiora ſequentibus nihil aliud probant, quam recentiorem eſſe Zabiorum ſectam, cum aſtrolatris veterum non confundendam, eiusque origines vltra naſcentis Muhammedaniſmi tempora non multum eſſe extollendas. Vidit hoc elegantiſſimae doctrinae vir IOH. SPENCERVS [a] faſſus: veriſimile eſſe, gentem et religionem hanc nominaliter ſpectatam, h. e. quatenus Zabiorum nomine notam: recentem eſſe admodum, nec Muhammedis tempora ſuperare. Addit rationes, quae omnino rem conficiunt: Nullam huiuſce gentis in Graeco vel Romano aliquo auctore paulo antiquiori inueniri mentionem; nec facile in libro aliquo ante ſeculum Alcorani ſcripto gentiles aliquos eo nomine notatos inueniri: ABV IOSEPH ASCHAEVM vocare [b] Charanaeos, noſtro tempore Zabios dictos; Recitare MVHAMMED BEN ISAAC peculiari *de Zabiorum ritibus* libro apud HOTTINGERVM [c] hiſtoriam, ex qua tempus cognoſci queat, quo Zabii dicti ſunt, cum antea populus hoc nomine notus in Harran et circumiacentibus locis repertus non fuerit. Putatque vir acutus, Alcoranum [d] primam nominis occaſionem dediſſe, hanc appellationem ſectae vel ex orientis, quem incolebant, regione, vel ex ſiderum cultu orientalibus frequenti et vſitato imponentem. Quae etſi coniecturae ſunt, vt nec ipſam illam hiſtoriolam pro vera venditare audet, patet tamen ex adductis his ratiociniis atque argumentis, Zabios qua tales, recentiorem fuiſſe ſectam: cuius tamen aetatem paulo altius extollendam eſſe vel inde colligitur, quoniam tanquam hoc nomine iam notorum Alcoranus meminit. Quod ſi itaque rationes omnes ſubducimus, quae de origine et aetate Zabiorum iniri poſſunt, nobis quidem veriſimile videtur, antiquiſſimam colendorum ſiderum conſuetudinem, quae iuxta ignis cultum ſiue Magianiſmum, in Perſiae Indiaeque regionibus, ab antiquiſſimo tem-

mo ad Noachum, ſcythiſmum, a Noacho ad Serugum, helleniſmum et iudaiſmum ab Abrahamo ortum diuidit; et in barbariſmo morum feritatem, in ſcythiſmo cultum mundi partium, in helleniſmo imaginum cultum obtinuiſſe putat. Quae diſtinctio tamen meras argutias redolet, recteque PETAVIO ad h. l. diſplicuit. Inde tamen, qui hiſtoriam idololatriae ſcripſerunt, anſam acceperunt diſtinguendi inter ſabaiſmum, ſiue ſiderum cultum et helleniſmum, ſiue heroum demortuorum cultum, vid. OWENVS theologum. L. III. c. 4. p. 181. quae tamen diſtinctio quoque accurata non eſt: cum et Orientales magnos viros inter Deos retuliſſe exemplo Beli conſtet.

y) Id quod accidit SPENCERO l. c. p. 280.

z) Scriptores qui hac in arena deſudarunt, nominant venerandi viri IO. CHR. WOLFIVS in Manichaeiſmo ante Manichaeos, et M. CHR. PFAFFIVS in diſſ. praelim. ad Spenceri librum de LL. Hebraeorum ritualibus, vbi tamen ſcriptores, qui de Sabiis Semi-Chriſtianis agunt, non confundendi ſunt.

a) l. c. p. 280.

b) HOTTINGER Hiſt. Orient. p. 165.

c) Ib. p. 168.

d) Sur. II. Qui crediderint, et qui iudaizant et Chriſtiani et Zabii, quisquis crediderit in Deum, et diem extremum, et fecerit bonum, illis merces eorum apud Dominum eorum, neque erit timor.

tempore viguit, ex eo tempore variis ſuperſtitionibus et doctrinarum abortibus auctam fuiſſe, ex quo non Iudaei tantum in orientalibus Aſiae regionibus toties diſperſi inter gentiles habitauerunt, ſed et Chriſtianorum caſtra in tot ſententiarum diuortia ſciſſa ſunt, tot haereticorum gregibus ab iis ſecedentibus mirumque religionum chaos protrudentibus. Quae hominum genera cum orientalis philoſophiae ſyſtemati emanatiuo, dualiſtico tamen modificato certo modo aptato adhaererent, et in varias ipſi ſectas diſcederent, tota Aſia per abortus humani ingenii in Chriſtianae, Iudaicae Magianae et gentilis religionis ſectis ſe prodentes, in religiones plurimas abiit: vnde et ſiderum cultores ad conciliandum ſectae ſuae nomen et auctoritatem, nouum ex his omnibus religionis genus conflarunt, adſcitaque de rebus Iudaeorum et Chriſtianorum hiſtoria ſacra, nouum ſyſtema veteribus ignotum condiderunt, et ex variis lacunis hauſtum abſurdiſſimis doctrinis repleruntQua ratione ſemel inita cum quodlibet ingenii ſomnium, etſi inſanum et abſurdum, ſalua ſecta admitti poſſet, et quicquid ad enthuſiaſmum et fanaticiſmum, temperamento Aſiaticarum gentium accommodatum facere poterat, locum haberet, mirum non eſt, ſectam hanc per totum orientem ſuos aſſeclas habuiſſe. Et inde rationem petendam eſſe iudicamus, cur, quod recte obſeruat Spencerus, doctrinae Zabiorum inter ſe non cohaereant, vixque vllam cognationem habeant. Non enim ita vni conditoris ſyſtemati, vt aliae ſectae, adhaerebant, ſed quicquid a reliquis ſectis ſiderum cultu et peculiaris religionis ſpecie ſe ſeparauerat, hac ſecta comprehenſum fuit. Non mirandum itaque eſt, inueniſſe viros doctos [e] in Zabianiſmo veſtigia Chaldaiſmi, id eſt, cultus ſiderum, Iudaiſmi, Cabbaliſmi, Gnoſticiſmi et Platoniſmi: nam et placita Chaldaica ſemper in oriente obtinuerunt, et Iudaeorum natio poſt diſperſionem veterem et recentiorem in his regionibus habitauit; Cabbaliſtae vero, Gnoſtici et Platonici, cum haud pauca ex orientalis philoſophiae lacunis hauſerint, quae in his regionibus tum temporis viguit, facile erat, vt ex impuris his fontibus deteſtabilis Zabianiſmi ſentina conflueret. Cum vero hae ſectae omnes in oriente ante Muhammedis tempora viguerint, et adoleuerint, coniici inde poteſt, maturius quoque et aliquo tempore ante Islamiſmum originem Zabiorum eſſe quaerendam: in ea enim tempora quadrat, quod egregie et appoſite ad rem monet Spencervs: *gentes tum prope omnes, antiquos religionum limites dimouendi et ſacra omnia miſcendi pruritu et libidine aeſtuaſſe*: Id quod Iudaeorum et Manetis exemplis probat et totius Aſiae hiſtoria ſacra ac profana loquitur. Et ſic ratio dari poteſt omnium, quae de Zabianiſmo diſceptantur, eaque conciliari, quae a viris doctis ſibimet oppoſita ſunt. Chaldaeorum enim ſententias atque doctrinas in Zabianiſmo inueniri, mirum non eſt, cum ea dogmata oriens ſemper retinuerit; et Zabianiſmum Magianiſmo oppoſitum fuiſſe credibile eſt, cum vterque poſt C. N. in oriente caput altiſſime extulerit: Hiſtoria-

 rum

e) Spencer l. c. reliquique fere omnes, qui de Zabiis diſputarunt.

rum vero veteris teſtamenti a Zabiis allegatarum nominumque ſanctiſſimorum patriarcharum ſibi vindicatorum expilata Iudaeorum caſtra, et veteres traditiones in oriente tum vbiuis inualeſcentes, quae ad ſanctos hos viros non Zabianiſmi, ſed et Magianiſmi et aliarum religionum origines referebant, in cauſſa erant. Sicque in hanc ſectam quicquid religionum erat colluuiei, ſimul confluxit, mire ad hoc attemperatis Arabum ingeniis, leuibus et ex populis atque nationibus diuerſis confluentibus, vnde et nomen Arabibus adhaeſit [f], conſtantibus. Fruſtra itaque pro ſectae antiquitate ex laciniis veterum religionum ſurreptis huicque centoni aſſutis dimicatur, eaque a viris cautis recte reiicitur [g].

Zabiorum libri.

§. VII. Egregie vero haec de Zabiis ſententia confirmatur ex libris περιέργοις, qui olim Zabiorum doctrinam referentes in hac gente circumferebantur, quique non Hermeti tantum et Ariſtoteli, ſed ipſi quoque Setho, atque Abrahamo tribuebantur [h]. De his libris MAIMONIDES oculatus teſtis refert [i], hiſtorias nugaces et Alcorani fabulis ſimiles de patribus antiquis Adamo, Setho, Noacho, Abrahamo continuiſſe, dogmata de daemonibus, idolis et ſtellis, ceremonias in vineis et agris obſeruandas, cultus inſuper actus, idololatris illis orientis eorumque vicinis in vſu ſolenni poſitos. Non abutemur vel lectoris vel noſtro quoque otio in recenſendis nugatoriis ſcriptis, conſulant, qui haec noſſe cupiunt, vel MAIMONIDEM, vel ex noſtris HOTTINGERVM [k] atque STANLEIVM [l], qui plura dabunt. Id vnum notamus, inter hos libros duos iactatos fuiſſe, reliquis praeſtantiores, vnum *de cultu Nabathaeorum*, ſiue is religionis cultum, ſiue terrae colendae rationem ſuperſtitioſam denotet, de quo diſceptant viri docti [m]: quemque tempore Thomae Aquinatis ex antiqua verſione Latina legit occidens titulo: *de Agricultura Aegyptiorum:* alter Iſaaci Zabii *de Zabiorum gente et moribus.* Omnes vero iſtos libros aperta ſuppoſitionis veſtigia prae ſe ferre, ex iis, quae de eorum argumento abſurdo et ſuperſtitionibus Zabiorum pleno Maimonides refert, palpari poteſt. Nec de auctoribus diu anxie quaerendum [n], num Iudaei fuerint, gentiliſmo, vel Chaldaei Graeci vel Arabes Iudaiſmo leuiter tincti? ex ſectae enim conſtitutione patet, homines ei addictos ex gentiliſmi ſiue Chaldaiſmi et Iudaiſmi, opinionibus peculiarem ſectam conflaſſe, ſic vt neceſſe non ſit, praeter Zabios ipſos, alios excogitare harum nugarum architectos. Tempus quoque horum librorum ad origines et adoleſcentiam ſectae recte referri, ex hiſtoria eius apparet. Eo enim animo effictos fuiſſe, vt ſectae naſcenti et caput extollere cupienti fidem et auctoritatem conciliarent, res ipſa loquitur: id quod

f) POCOCK. l. c. p. 33.

g) Paucis multa dixit CLERICVS Ind. philol. ad STANLEII Hiſt. phil. or. v. Sabaei.

h) POCOCKIVS, SPENCERVS, STANLEIVS ll. cc.

i) Moreh nebhoch. P. III. c. 29.

k) Hiſt. Orient. p. 176.

l) l. c. p. 1171.

m) Prius Spencero, poſterius Clerico placet, forte vtrumque recte: nam de cultu Deorum etiam per Theraphim in colendis agris, plantandis vineis etc. praecepiſſe librum, ex Maimonide patet.

n) Quod facit SPENCERVS l. c. ſect. III. p. 282.

quod potiſſimum ſub incunabula ſectae fieri debuit. Eo vero tempore mos in oriente fuit receptiſſimus, vt vetuſtiſſimis viris ſapientibus libri ad faciendam opinionibus fidem ſupponerentur. Cuius teſtes habemus tot libros apocryphos viris ſanctis ab haereticis affictos [o], tot libros ſpurios antiquiſſimis philoſophis Zoroaſtri, Hermeti, Orpheo, hisque ſimilibus ſuppoſitos, in quibus mira audacia protrudendis adeo ſedula fuit tota Aſia, vt vix ſectam inuenias, quae non pia hac fraude vſa eiusmodi dolis res ſuas augere atque commendare ſtuduerit. Inde enim tot ſuppoſititii libri inter Chriſtianos, Iudaeos, Perſas, Magianiſmi aſſeclas et ſectas atque haereticos tantum non omnes, quos paſſim enarrari videas [p]. Et id ipſum artificium a Zabiis quoque adhibitum eſſe, eo minus eſt dubitandum, quo magis totum eorum argumentum ad adſcribenda patriarchis deliramenta ſua, et hinc commendandas ingenii nugas reſpexit. Qua tamen lingua primo conſcripti ſint, in tantis rei tenebris dici nequit: certe in Arabica lingua primum non conſcriptos, ſed poſtea tantum in eam translatos fuiſſe, MAIMONIDES teſtatur: notum autem gentem Arabum ante Muhammedem literarum ſtudia non excoluiſſe, ipſumque pſeudo-prophetam, quique eum ſecuti ſunt, duces ex Ommiadarum familia omnibus literis internecinum bellum indixiſſe, donec Abbaſidarum familia bonis literis honorem et cultum redderet. Et his demum temporibus arcanos illos libros Zabiorum, ſiue Perſarum, ſiue illi Coptarum, ſiue Syrorum aliarumue gentium lingua ſcripti fuerint, in Arabicum ſermonem translatos fuiſſe, credibile eſt.

§. VIII. Sed, vt, quae dicenda ſunt, abſoluamus, doctrina quoque Zabiorum enarranda, et imprimis ſyſtema eorum philoſophicum, vel quaſi tale, conſiderandum, quo tanquam fundamento reliqua omnia nituntur. Dogmata vero, quae Zabiis tribuuntur, aliter nobis enarrari non poſſunt, niſi qualia nobis Arabes et Iudaei, qui inter Arabes vixerunt, depingunt. Eos vero ſuſpectos teſtes eſſe ſupra obſeruauimus, fide Muhammedanorum et Iudaeorum valde vacillante, cum, quod non nemo [q] recte obſeruat, diſputationis aeſtu abrepti aliquantum ſupra veritatem narrationes ſuas auxerint; vix enim credibile eſt, ſectam inter Iudaeos, Chriſtianos, Muhammedanos, Magianos viuentem, eorumque perpetuis inſultibus expoſitam, adeo inepta, turpiaque deliramenta, qualia imprimis MAIMONIDES [r] iis tribuit, in publico diuino cultu admiſiſſe. Nec inſtituti quoque noſtri eſt, prolixam delirantis ſuperſtitionis apud Zabios obſeruatae faciem depingere: haurient ea, quibus volupe eſt, gentium ritus et ceremonias ſacras noſſe, vel ex Maimonide, vel ex iis, qui ex recentioribus eius fidem ſecuti ſunt. Paucis ea memoramus, quae ſyſtemati Zabiano tanquam fundamento innituntur. Placuiſſe ſcilicet dicitur Zabiis: Stellas eſſe Deos, ſed

Syſtema Zabiorum.

o) Vid. cel. MOSHEM. de cauſis librorum ſuppoſitorum in Vol. diſſ. H. E. illuſtr. p. 221 ſeq.

p) Vid. FABRICIVS Cod. Pſeudepigr. V. et N. T. et Bibl. Graec. paſſim.

q) STANLEIVS l. c. P. III. c. 4. p. 1172.

r) l. c. L. III. c. 8.

ſed ſolem Deorum ſummum, quippe qui inferiorem et ſuperiorem orbem regat. Colendos eſſe Deos, imprimis planetas, duplici cultu quotidiano et menſtruo. Qui tamen cultus ita a Rabbino deſcribitur, vt nihil in eo inueniatur, quod vel modicam rationem ſapiat, plura ſint, quae attentis ſuppoſitionis ſuſpecta videri poſſunt[s]. Addunt, nonnullos eorum malos daemonas ſub hircorum forma coluiſſe, comediſſe ſanguinem, quem tamen abominabantur, tanquam cibum daemonum, quibus arctius ita coniungerentur et cum iis conuerſarentur: coluiſſe ſolem orientem, et quae alia ſunt, quibus leges leuiticas Deum oppoſuiſſe tot viris doctis viſum eſt. Quae tamen omnia incerta eſſe, nec ipſe Maimonides negat, nec a prudenti rerum cenſore negabitur, certe vera mixta falſis aperte videntur. Verum haec parum momenti in hiſtoria philoſophica habent; altius vero expendenda ſunt, quae de ipſo ſyſtemate eorum, cui tota ſectae religio tanquam fundamento ſuperſtructa fuit, Arabes ſcriptores et ex his recentiores, Angli imprimis POCOCKIVS, HYDEVS, PRIDEAVX referunt. Cuncta vero ex relatione SHARESTANII, haud ignobilis inter Arabes ſcriptoris, eo redeunt[t]:

I. Duas eſſe Zabiorum ſectas, cultores ſacellorum et cultores ſimulacrorum.

II. Commune vtrique ſectae fundamentum eſſe, opus habere homines mediatoribus, qui inter ipſos et Deum medii intercedant.

III. Hoc fungi officio ſubſtantias ſpirituales puras, quae oculis ſubiectae non ſunt.

IV. Quoniam vero iſti ſpiritus mediatores cerni haud queant, eſſe deinde opus aliis inter eos et ſubſtantias iſtas inuiſibiles mediatoribus viſu perceptibilibus.

V. Tales mediatores viſibiles eſſe ex mente illius ſectae ſacella, et ex huius, ſimulacra.

VI. Sacella eſſe eorum cultoribus ſeptem planetarum corpora, haecque eſſe ſubſtantiarum ſpiritualium ſeu intelligentiarum habitacula, quae eodem illis loco ſint, quo animabus noſtris corpora.

VII. Eſſe itaque corpora aſtrorum viuentia, rationalia ab intelligentiis animata.

VIII. Haec ſidera Dominos et Deos eſſe, Deum autem ſupremum Dominum Dominorum.

IX. Planetarum igitur domos et manſiones, ortus, occaſus, coniunctiones, iuxta figuras conuenientes et diſcrepantes, ſecundum naturas eorum diſpoſitas obſeruandas eſſe.

X. His planetis dies, noctes, horas diuidendas, formas, perſonas, et regiones aſſignandas eſſe.

XI. Re-

s) Hoc ex Arabibus iam oſtendit POCOCKIVS l. c. p. 147.

t) Apud eundem l. c. p. 139. quocum conferendus R. IOSEPH ALBO fundam. fidei L. III. c. 8. MAIMON. l. c. c. 29.

XI. Recte his obſeruatis ſigilla ſiue Talismanes[*], incantamenta et orationes confici poſſe illis conuenientes.

XII. His mediis ab iis accipi poſſe, quae ab eorum effectu et influxu pendeant, recteque ita et formulis debitis orantes voti damnatum iri, miraque ita teleſmatum et incantationum ope perfici poſſe.

XIII. Secundum ſimulacrorum cultores vero, ſimulacra ideo neceſſaria eſſe, quod illa ſaepius ab oculis continua ortus ac occaſus viciſſitudine ſubducta lateant, cum mediatore ſemper viſibili ſibi opus ſit.

XIV. Simulacra itaque ſubſtituenda, quibus mediantibus ad ſacella accedant, vt ſacellorum ope ad intelligentias, intelligentiarum ad Deum ſupremum.

XV. Simulacra itaque iuxta figuram vnicuique e ſeptem illis ſacellis propriam conflanda eſſe, e metallo cuiuis planetae peculiari, obſeruatis inſuper dierum, horarum, graduum, minutorum, aliarumque ad influxus benignos eliciendos neceſſariarum circumſtantiarum momentis, adhibitis ſigillis, indumentis, ſuffitibus, orationibus, incantamentis cuiuis ſideri gratis.

XVI. Simulacra haec eſſe vicarios reſpectu Deorum iſtorum coeleſtium, inter quos et homines mediatorum officio funguntur.

Praeter hanc doctrinae rationem tribuitur quoque illis ab ABVLFEDA[x]: faciem inter orandum polum arcticum verſus obuertere ſolitos; ter quotidie orare, ante ortum ſolis, iuxta meridiem, ad veſperam; ieiunium illis eſſe triginta dierum, aliud nouem, aliud ſeptem; aſſerere ipſos: ſceleratorum animas poſt nouies mille ſeculorum cruciatum in gratiam cum Deo redire; abſtinere a fabis allioque; victimas totas igni comburere, nihil earum comedere. Narrat quoque SHARESTANIVS[y], ſectam eſſe apud ipſos HARBANISTARVM, qui Deum et vnum et plures ſtatuant, vnum ſcilicet eſſentia, plures, quatenus ſe pluribus indiuiduis viſu perceptibilibus, velut planetis, immo hominibus quoque terreſtribus indat, in quibus ſe manifeſtet, ac perſonam induat, citra tamen vnitatis eſſentiae ſuae corruptionem, eum corporibus coeleſtibus a ſe creatis mundum inferiorem tradidiſſe regendum, eſſe corpora ea patres, elementa matres, compoſita natos. Poſt periodum 36425. annorum abſolutam omnes animantium ſpecies interituras, ac deinde renouatum iri, natura vniuerſi, in ſingulis terrae climatibus bina vniuscuiusque ſpeciei paria de nouo producente, atque ita ſeculum ſeculo continuo ſuccedere, nec aliam dari reſurrectionem. Et haec quidem de Zabiorum ſyſtemate Arabes, ex quibus valde corroborantur ea, quae de Zabianiſmi origine et conſtitutione ſupra diximus. Sunt enim in his multa apertiſſima aſtrologiae Chaldaicae, qualem ſupra delineauimus veſtigia, quae cum a SEXTO EMPIRICO[z] nobis ex eodem fundamento atque

Harbaniſtae, Zabiorum ſecta.

*) Conf. cl. PETR. FRID. ARPE de Taliſman. et amuletis p. 15.

x) Apud POCOCK. l. c. p. 144.

y) Ibid.

z) Lib. V. adu. math. p. 337 ſeqq.

atque ſyſtemate deſcribantur, dubium non eſt, Chaldaiſmum, eo tempore, quo ſcripſit Sextus, quodque ab huius ſectae initiis non adeo diſſitum eſſe probabile eſt, receptum primam toti Zabiorum ſyſtemati materiam ſuppeditaſſe. Nititur enim vtrumque emanatione animae mundanae, vel diſtributione potius partium eius per corpora coeleſtia, maxime planetas, earumque influxu in res inferiores. Acceſſit vero doctrina de mediatore vel Iudaeis vel Chriſtianis ſurrepta; et doctrina de angelis mediatoribus, quae in philoſophia orientali magnam auctoritatem habuit, indeque ad Cabbaliſtas et Alexandrinos philoſophos, itemque ad haereticos, aeonas inde effingentes, tranſiit. Ratio itaque aperta patet, vnde Zabianum ſyſtema conflatum ſit, et manifeſtum, non ſufficere quasdam priſcae idololatriae et ſuperſtitionis reliquias in eo reſtantes, vt ipſum ad vetuſtiſſima tempora referatur. Accurate itaque non verſantur, qui omnem veteris aeui idololatriam atque ſuperſtitionem, cui ſanctiſſimas leges ſuas Deum oppoſuiſſe contendunt, Zabianiſmi nomine inſigniunt, cum aliquam tantum eius partem, temporum malitia ad haec media ſecula conſeruatam exhibuerit. Qua in re cum Spencerus maxime peccauerit, quid in erudita eius tractatione deſiderandum ſit, vel mediocriter attento eſt in propatulo. Ceterum ex huius quoque ſyſtematis ſumma patet, cur Zabii aſtrologiae ſideralique ſcientiae ſe dederint: cum enim ſumma totius religionis in cultu ſiderum verſaretur, par erat, vt ad ea attenderent, ortus occaſusque notarent, et conſtellationum momenta ad influxum ſiderum conſequendum neceſſaria obſeruarent. Vnde ex Zabiorum ſecta Thebet Ebn Korra, Albategnius, aliique in ſiderali ſcientia magnum nomen conſecuti ſunt.

Magi Arabiae.

§. IX. Etſi vero ignorantiae et inſcitiae Arabes ante tempora legis Islamiticae accuſent Muhammedani, iisque philoſophiam denegaſſe Deum ABVLPHARAIVS [a] dixerit, non id tamen ita intelligendum eſt, quaſi viros eruditos inter ſe non habuerint. Fuiſſe enim etiam vetuſtioribus temporibus Arabiae ſuos ſapientes, eruditionis orientalis cognitione praeſtantes, vel inde colligi poteſt, quod PLINIVS [b] in Arabia Magos memoret, atque Hippocum Arabem Magum nomine appellet. Nec dubitandum, Arabes, linguae ſuae culturae deditiſſimos, et in prouerbiis, adagiis atque παρꝍιμίοις verſatiſſimos hanc linguae ſuae elegantiam, proprietatem et vbertatem, poëſeos quoque, quam excolebant, dulcedinem ad emendandos mores adhibuiſſe, ſicque in morali philoſophia, modo tamen orientali et exoterico, non fuiſſe plane rudes. Hoc licet deficientibus vetuſtiſſimorum Arabum ſcriptis demonſtrari nequeat, eſt tamen, quod non leuiter hanc ſententiam roborat, fabulae ſcilicet Arabicae, quae LOKMANNO ſiue Lukmanno tribuuntur [c], quas cum interpretatione Latina et notis edidit de literatura Arabica meritiſſimus THOMAS ERPENIVS [d]. Magnae tamen hiſtoriam

Lokmanni.

Lok-

a) Dynaſt. IX. p. 101. et apud POCOCK. ſpec. hiſt. Arab. p. 2.
b) Lib. XXX. c. 1.
c) Titulo Al-Amthal.
d) Lugd. Bat. 1615. 1636. 1656. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 400.

Lokmanni huius tenebrae sepiunt. Quod si enim Arabes scriptores consulas, magna huius Lokmanni celebritas est, laudaturque Lukmannus in Corano [e], cui sapientia a Deo data, et de quo mira fabulantur Arabum poëtae [f]: Huncque Hiobi sororem auiam habuisse iactat BEIDAVIVS [g]. Verum alii iique accuratiores inter Arabes, hunc Lokmannum Alcorano memoratum a Lukmanno mythologo distinguunt [h], eumque multis seculis antiquiorem faciunt, Dauidis vel Iosiae quoque regis aequalem, quorum vestigia premit HERBELOTVS [i]. Alias Arabum traditiones breuitatis caussa praeterimus, legendas apud HOTTINGERVM [k]. Non tamen inter omnes de fide Arabum in hac relatione constat, vnde in diuersa sententiarum diuortia de Lokmanno itum est. Quidam enim nominum similitudine inducti vel poëtam veterem Alcmannum [l], vel Assaphum quoque prophetam sub hoc nomine latere coniiciunt, cum Arabes Persam quidem, sed Iudaeum religione fuisse tradant, quos tamen ficulneo niti argumento demonstrauit IO. IACOBVS SCHVDTIVS [m]. Alii virum doctum et sapientem fuisse inter Arabes vetustissimos concedunt, ita tamen, vt ex eius potius sermonibus ista fabularum collectio facta, quam ab ipso auctore conscripta sit [n]. Tandem nec defuerunt, qui Lukmannum cum Aesopo eundem esse putarent, et crederent, eum hoc nomine in Arabica fabellarum quarundam versione fuisse insignitum. Quam sententiam post IAC. GOLIVM [o], STEPHANVM CLERICVM [p] et HVETIVM [q], SCHVDTIVS quoque et AVG. PFEIFFERVS [r] adoptarunt, improbante quidem celeberrimo FABRICIO [s]. Quam tamen acutissimus et de philosophiae historia meritissimus Goettingensium doctor CHRIST. AVG. HEVMANNVS [t] post Hottingerum ita ornauit, vt B. BVDDEI [u] aliorumque assensum meruerit. Obseruant enim viri docti Aesopi apud Graecos et Lokmanni apud Arabes eandem dari descriptionem; vtrumque fuisse seruum, ventre grandi, ore voraci, ingenio elegantissimo: nec nomen Lokmanni a voracitate desumtum, aliam originem habere, Aesopo κατ' ἀντονομασίαν hoc nomine insignito. Floruisse vtrumque circa medium seculum quartum millenarii post conditum mundum quarti. Nec aliud pati fabularum Aesopicarum et Lokmanniarum in quibusdam concordiam; inter triginta et septem enim Arabicas fabulas, quae Lokmanno tribuuntur, esse aliquas, quae non idem tantum argumentum, sed et eadem verba cum Aesopicis prae se ferant, quas ex Aesopicis desumtas et easdem esse necesse sit, cum Aesopicae fabulae diu ante Lokmannianas innotuerint; haeque versionem illarum Arabicam exhibeant, quales inualescente inter Ara-

e) Sur. XXXI.
f) Vid. POCOCK. l. c. p. 36.
g) Apud HOTTINGERVM Hist. Orient. L. I. c. 3. p. 68 seq. vbi prolixe de Lokmanno agitur.
h) Vid. POCOCK. l. c.
i) Bibl. Orient. v. Lokmann.
k) loc. cit.
l) RAVIVS apud HOTTINGER. l. c. IOB. LVDOLFVS ad Hist. Aethiop. p. 53.
m) Comp. Histor. Iud. p. 88.
n) Vid. HERBELOT. l. c.
o) Ad Grammat. Erpenii p. 189.
p) Qq. S. p. 325.
q) De fabulis Romanens. p. 11.
r) Crit. S. c. XVI. p. 415.
s) Bibl. Graec. l. c.
t) Act. Philos. Vol. II. p. 278 seqq.
u) Obseru. ad Hist. phil. c. III. §. 18. p. 59.

bes eruditione confectas eſſe ex hiſtoria Saracenica conſtat. Nos in tanto ſententiarum diuortio certum quid promittere non audemus, non negamus tamen, hanc ſententiam magna ſe probabilitate commendare: viderique Lokmanni nomen, Muhammedo commendatum ideo praefixum, vt fabulis fama et exiſtimatio accreſceret, quod apud Arabes fuit maxime ſolenne. Non tamen inficiandum eſt, omni exceptione non carere argumentum, quod ex conuenientia fabularum Aeſopicarum et Lokmannianarum deſumitur: quia facile euenire potuit, vt ex Aeſopicis paucae quaedam a collectore Lokmannianarum fabularum ob argumenti ſimilitudinem interſererentur, cuiusmodi interpolationes inter Arabes non inſolitas fuiſſe conſtat [w]. Nec omni probabilitate deſtitutus erit, qui aſſeruerit, nullum vnquam Lokmannum extitiſſe, ſed cum Lokmanni nomen inter Muhammedanos eruditione et ſapientia celebraretur, auctorem anonymum, fabularum diuerſarum ex orientis et occidentis mythologis collectorem nomen tantum ornandi tituli cauſſa praefixiſſe, qualia exempla hiſtoria literaria complura nobis ſeruat [x]. Feruntur quidem ſapientiſſimi quidam morum canones, quos moribundus Lokmannus filiis ſuis tradidiſſe dicitur [y]. I. Non vltra rebus mundanis adhaerendum eſſe, quam vitae breuitas patitur. II. Seruiendum eſſe Deo ea contentione, quae felicitas propria requirit. III. Laborandum eſſe propter vitam futuram, eiusque durationem conſiderandam. IV. Vitandum eſſe ignem, ex quo, vbi ſemel quis inciderit, non patet reditus. V. Peccare audenti expendendum eſſe, an vires ſufficiant, ad ignem infernalem et iram Dei ferendam. VI. Peccaturo quaerendum eſſe locum, vbi a Deo non videatur. Verum ea vel Muhammedanum vel plane Chriſtianum ingenium ſapiunt, nec vllo modo probari poteſt, inter Perſas Arabesue vetuſtiſſimos tantam morum doctrinae ἀκρίβειαν viguiſſe. Quod ſi cum Arabibus [z] quis contenderit, religione Iudaeum fuiſſe, et ex oraculis ſacris vel Iudaeorum conuerſatione habuiſſe, ei recte opponitur, quod ſupra in pari caſu de Zoroaſtre obſeruauimus, adeo et legis iuſſu et morum diſcrepantia abhorruiſſe Iudaeos ab aliis nationibus, vt neminem ad ſua ſacra et religionis notitiam admitterent, qui proſelytus factus non eſſet; qualem cum Lokmannum fuiſſe probari nequeat, merito eiusmodi praecepta ſuſpectae aetatis et fidei ſunt. Quicquid vero de Lokmanno eſt, ſunt tamen fabulae hae ſpecimen non inelegans, morum doctrinam inter Arabes non penitus iacuiſſe neglectam, etſi illa magis ad popularem docendi rationem, quam ad philoſophicam referenda ſit, quam non prius quam ſub Abbaſidarum imperio Arabum natio excoluit.

w) Exempla ſuppoſitionum huiusmodi in antecedentibus adduximus.

x) Exemplum dabit ſapientia Salomonis, regi ſapientiſſimo ficto libro tributa.

y) Ex GALLANDII collectione adducit eos cel. STOLLIVS Hiſt. phil. moralis inter gentes §. 9. p. 7.

z) GOLIVS praef. edit. Erpenii.
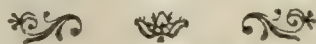
CAPVT

CAPVT SEXTVM.
DE PHILOSOPHIA PHOENICVM.

§. I.

Phoenices philoſophiae promicondi crediti.

Reſtant inter Aſiae gentes, quae in barbararum numero ponuntur, Phoenices, de quorum philoſophia adhuc agendum eſt, et, quid de natura rerum ſtatuerint, diſpiciendum. Nominis enim celebritate per totum fere orbem noti, etiam hanc famam tulerunt, vt antiquam ſapientiam recondidiſſe, et ex hac natione prodiiſſe crederentur, qui ſaniora de rebus naturalibus principia introducerent [a]. Ad oras enim maris mediterranei ſiti, cum Chanaan ab Iſraëlitis occuparetur, tantae multitudini locum non inuenientes magnam partem e terra ſua mari exules ſe commiſerunt, quaeſituri ſedes alio ſub ſole calentes: quod eo facilius fuit exequi animoſae et induſtriae genti, quo magis et mare apertum, et nauigationis peritia, et portus ſecuri, et alia, quae terra ad hanc rem commodabat, hoc conſilium iuuabant [b]. Inde vero factum, vt non tantum per innumeras colonias diſperſi, patriam eruditionem per maritima nobiliſſimarum mundi partium ora ſpargerent, ſed et diuini mercatores, quo nomine eos appellat LVCIANVS [c], crederentur, quibus cum multa negotia cum omnibus fere mundi partibus intercederent, occaſio iis enata fuit, non merces tantum manuum, ſed et ingenii cum aliis commutandi. Imprimis vero in magna gloria literarum inuentionis et ſiderum, naualiumque ac bellicarum artium apud veteres fuiſſe, teſtis eſt PLINIVS [d], qualia ſcilicet ſtudia et coloniae toties deducendae, et commercium per omnem terrarum orbem nauigationis beneficio inſtituendum requirebant. Et hinc quoque factum eſt, vt teſte PORPHYRIO [e] numerorum et proportionum, ſiue, rationum Arithmeticarum ſtudioſiſſimi dicerentur. Inde vero liquet, hanc aſtronomiae atque arithmeticae diſciplinae gloriam non aliter intelligendam eſſe, quam prout inſtitutum atque ſcopus Phoenicum patitur: qui cum ad ſidera propter nauigationem, ad numerorum rationes vero propter mercaturam, attenderent, id non alia ratione fecerunt, quam nautae atque mercatores hodienum facere ſolent: quos vt nemo inter philoſophos numerat, cui ſanum ſynciput eſt; ita nec propter haec Phoenices ſtudia inter philoſophos referendi ſunt: nuganturque, qui numeros philoſophicos, inuentum Italicum, Pythagoram apud Phoenices didiciſſe contendunt, quam fabulam alibi iam iugulatam [f], ſuo loco proſcribemus. Caute itaque de eruditio-

 ne

a) Scriptores de philoſophia Phoenicum nominat cel. HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. II. p. 188 ſeq.

b) Diligenter et magna cum eruditionis laude in hoc argumento verſatus eſt, vir in his literis ſummus SAM. BOCHARTVS Geogr. S.. P. II. L. I. c. 2. p. 367 ſeqq.

c) In Toxari T. I. p. m. 594.

d) Lib. V. c. 12.

e) De vita Pythag. ſ. 6. p. 9. ed. Kuſteri. STRABO L. XVI. p. 718.

f) Amoenit. liter. T. VII. p. 158 ſeqq.

ne et philoſophia, omnibusque ſtudiis Phoenicum [g] ſtatuendum eſt, ſemperque cogitandum, fuiſſe eos θαστέρες ἐμπόρες *celebriores magnosque mercatores, qui non in Pontum, neque ad Moeotidem vsque aut Boſporum tantum nauigarunt, verum quaquauerſum Graecum ac barbarum mare emenſi ſunt, omnemque oram et omne littus, perſcrutati in annos ſingulos extremo demum autumno in ſuam patriam reuerſi ſunt; compluresque eorum caupones atque ſalſamentarios fuiſſe.* Nam ex luculento hoc LVCIANI [h] teſtimonio patet, omne eos tempus mercaturae atque nauigationi impendiſſe, domi reliquo tempore artibus ſellulariis et illiterato viuendi genere contrito, nec vitae inſtitutum permiſiſſe, vt multam philoſophiae ſpeculationibus impenderent operam. Quanquam viros excitatioris ingenii inter illos fuiſſe negari nequit, quibus cum celebratiſſima ἑυρήματα tribui soleant, de iis iam accuratius diſpiciendum eſt.

Moſchus Phoenicum philoſophus.

§. II. Inter illos vero Phoenices, qui philoſophando aeternum nomen meruiſſe dicuntur, MOCHVS vel MOSCHVS primus eſt, tum antiquitate, tum inuentionis celebritate. Ille enim Sidone oriundus, phyſiologus fuiſſe, et nobiliſſimum ſyſtema atomiſticum inueniſſe Poſidonio dicitur, a quo STRABO [i], SEXTVS EMPIRICVS [k] et IAMBLICHVS [l] acceperunt, qui addit, cum diſcipulis eius, prophetis Phoenicum, aliisque iſtius gentis hierophantis conuerſatum fuiſſe et ſacris ab iis myſteriis initiatum Pythagoram. Quoniam vero Phoenicius quidam ſcriptor, Mochus de rebus Phoenicum ſcripſiſſe veteribus [m] traditur, eum viri docti coniecerunt, cum Moſcho, naturae interprete, eundem eſſe. Et hinc diſceptatio, num Moſchus vel Mochus verum eius nomen fuerit? vel quod eodem recidit, num Moſchus et Mochus eundem virum innuant? Cuius diſceptationis cauſſa in varia lectione locorum eorum veterum, quae de eo loquuntur, quaerenda eſt. Mochum enim Moſcho praeferunt tanquam rectius pronuntiatum nomen BOCHARTVS [n], VOSSIVS [o], et poſt hos alii [p], variam eius originem afferentes; cum e contrario Moſchum rectius dici SELDENVS [q], CASAVBONVS [r] aliique tueantur. Et hunc Moſchum laudati viri cum Mocho hiſtorico eundem eſſe nulli dubitant. Alii vero, et inter veteres quidem THEODORETVS, inter recentiores EDMVNDVS DICKINSONVS [s] SELDENVS et HVETIVS [t] ſub Moſchi perſona Moſen latere in Phoenicia nomen adeptum, et coſmologiae rationes explicantem, ſibi perſuadent, quibus tamen alii non aſſentiuntur [u]; adeo

g) De Phoenicibus eorumque ſtudiis et inuentis diſſ. dedit ven. DAVID. BAIERVS Ien. 1709.

h) l. c. conferendus STRABO l. c.

i) loc. cit.

k) Adu. Phyſ. L. I. p. 621. ed. Fabr.

l) Vit. Pyth. c. 3. ſ. 14. p. 10. ed. Kuſt.

m) ATHENAEVS L. III. c. 36. p. 126. IOSEPHVS Antiq. Iud. L. I. c. 14. TATIANVS p. 128. conf. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. III. p. 390.

n) Geogr. S. P. II. L. 2. c. 17.

o) loc. cit.

p) REINESIVS app. ad librum de lingua Punica p. 72. app. diſſ. var. GRAEVII. MENAG. ad Laërt. L. I. ſ. 4. p. 4. FABRICIVS l. c.

q) De I. N. et G. ſecundum diſcipl. Ebr. L. I, c. 2.

r) Ad l. c. ATHENAEI.

s) Phyſic. vet. et ver. c. 2. p. 11.

t) Demonſtr. Euang. Pr. IV. §. 8. p. 53.

u) SCHEFFER. de Philoſ. Ital. c. V. pag. 20. KVSTERVS l. c. MOSHEM. ad CVDWORTH. c. I. §. 10. p. 14.

adeo incerta et obscura sunt, quae de Phoenicio hoc philosopho disputantur, omnia, nec facile certa sententia dirimenda. Quod si tamen coniecturis locus est, facile crediderimus, Mochi Moschique nomen idem prorsus esse, et diuersam tantum Phoenicii Graecique oris pronuntiationem diuersam quoque lectionem nomenque effecisse. Ita enim a Graecis saepius factum esse, vt orientalia nomina sua lingua corrupte pronuntiarent, plurima exempla probant, et supra quoque in Zardustho Persa exemplum vidimus. Vtrum vero historicus et philosophus eadem persona fuerint, nobis quidem non liquet. Id vnum coniecturam fouet, differre homines, quod physiologo tempus tribuatur ante Troianum bellum, quo cano tempore res Phoenicum commentariis descriptas esse, credibile non est. Nec impossibile duos vnius nationis et nominis viros fuisse, quorum vnus philosophiam, alter historiam patriae coluerit. Mosen vero qui ex Moscho faciunt, nominis tantum similitudine nixi, sine dubio decipiuntur; nec Moses atomisticae philosophiae conditor dici potest, qui cosmogoniam longe aliter narrat[x] nec opus physicum multis libris constans, quod Phoenicio Moscho siue Mocho physiologi nomen peperit, conscripsit[y]: vnde haec opinio, quam falsus sine dubio conceptus de philosophia Hebraeorum Graecae simili peperit, quamque Huetius ideo ornauit, vt hypothesi seruiret, recte a viris doctis reiecta est.

An inuentor systematis atomistici fuerit?

§. III. Nihil tamen in historia philosophiae Phoeniciae memorabile magis, quam quod Mochus siue Moschus iste inuentor fuisse dicatur systematis atomistici, quod ἀπὸ Μώχου τινὸς ἀνδρὸς Φοίνικος καταγομένον dixit Posidonius in physico opere[z], quem laudant STRABO et SEXTVS EMPIRICVS[a]. Inde enim argumentum pro hoc systemate ab antiquitate capiunt viri docti, putantque, ab hoc Phoenicio ad plerosque philosophos Graecos systema atomisticum, quale postea Leucippus et Democritus absoluerunt, dimanasse. Hoc vt euincat, non sine multis cognitionis historiae philosophicae veteris praesidiis, omnem lapidem mouit doctissimus Anglus RADVLPHVS CVDWORTHVS[b]. Quae res cum in historia philosophica momentum trahat, expendi meretur: nisi enim antiquam esse doctrinam probetur, facile Posidonii testimonium, tot seculis a Mochi temporibus distantis reiici potest, cum ignoretur, vnde hanc traditionem Posidonius hauserit: et plerique veterum a Leucippo et Democrito atomos inter principia systematis physici primo recepta esse tradant[c]. Hoc itaque telum vt retundat Cudworthus, 1. prouocat ad allatum Strabonis et Sexti locum, Mocho siue Moscho Sidonio inuentionem atomorum tribuentem. 2. Pythagoram per monadas, putat, intellexisse atomos illos, quos in itinere et mora apud Phoenicios a discipulis Mochi didicit; quoniam Ecphantus

x) Conferendus CLERICVS Bibl. Choisie T. I. p. 75 seq.

y) Conf. cel. MOSHEMIVS l. c.

z) Vid. LAERT. L. VIII. f. 140.

a) ll. cc.

b) Syst. intell. c. I. §. 9. p. 14 seqq.

c) Testimonia veterum ipse recitat CVDWORTHVS l. c. §. 6. p. 9 seqq.

tus declarauerit[d], monadas Pythagorae eſſe corporeas, et ARISTOTELES dixerit, Pythagoreis monadas ſuas habere magnitudines. 3. A Pythagora a Phoenicibus edocto ad Empedoclem ſyſtema hoc atomiſticum tranſiiſſe, contendit, apud quem natura nihil aliud ſit, praeterquam compoſitio et ſecretio rerum mixtarum, id eſt, coagmentatio et diſcretio particularum: eundem vero ex minoribus corpuſculis elementa compoſuiſſe, et ea minima poſuiſſe. 4. Nec Anaxagorae homoeomerias aliud eſſe, niſi atomorum doctrinam, ſed a mente conditoris ſyſtematis atomiſtici diuerſam et corruptam. 5. Eandem ex hac doctrinae atomiſticae ſucceſſione ſententiam fouiſſe Ecphantum, Xenocratem, Heraclitum, Diodorum, Metrodorum: ex quibus prolixe et adductis veterum teſtimoniis illuſtratis tandem infert, eos, qui ad Democritum vel Leucippum etiam ſyſtematis atomiſtici inuentionem referunt, ita intelligendos eſſe, fuiſſe hos primos, qui proſcripta mente diuina, ex ſolis atomis mundi generationem atque naturam rerum deduxerint. Etſi vero haec non ſine inſigni eruditionis apparatu dicta ſunt, valde tamen verendum, vt attento ad rem ipſam lectori fidem faciant. 1. Supponit enim Cudworthus, quod initio probandum erat, Poſidonii teſtimonium fide dignum eſſe, Moſchumque atomorum doctrinam introduxiſſe: ad quod aſſerendum antiquiori et fide digniori teſtimonio opus eſt, quam Poſidonii Stoici, cuius fidem ipſe Strabo atque Empiricus in dubium vocant, nec CICERO ei multum tribuit[f], qui de hoc praeceptore, quaedam eum comminiſci, confidenter pronuntiat. Quod vero imprimis probe ponderandum putamus, et Poſidonii fidem ſuſpectam facit, illud eſt, quod modus philoſophandi per hypotheſes et principiorum ſyſtemata, quem ab introductis atomis philoſophi ſecuti ſunt, indoli philoſophiae barbaricae, quae tota traditiua ſimplex nudiſque aſſertis conſtans fuit, aduerſa ſit, et aperte ingenium Graecanicum ſapiat. Adiicit his acutiſſimus harum rerum iudex THOMAS BVRNETIVS[ff], in Phoenicia Sanchuniathonis philoſophia nullam occurrere mentionem aut memoriam dogmatis atomiſtici, licet de rerum ortu et mundi primordiis diſerte agatur, vbi maxime de huiusmodi principiis tractandi locus eſſet: vnde coniicit hoc dictum fuiſſe a Poſidonio aut negligenter, aut per inuidiam, vt inuenti laudem ab auctore recente in antiquiorem reiiceret. 2. Nec multum valet, quod porro fundamenti loco ponitur, Pythagoram a Moſchi diſcipulis ſyſtema atomiſticum didiciſſe. Suo enim loco probabimus, Platonicorum recentiorum, quorum fidei et narrationi talia debemus, ſcopum in condenda hiſtoria Pythagorae non alium fuiſſe, quam vt magiſtrum omnes philoſophos celebritate et fama ſuper ceteros elatos praeceptores habuiſſe, ſicque omnium praeſtantiſſimum philoſophum euaſiſſe, orbi perſuaderent, quem in finem non dubitarunt, falſa, incerta, atque dubia

d) Apud STOBAEVM Eclog. phyſ. L. I. c. 13. p. 27.
e) Metaphyſ. L. XIII. c. 6. conf. GASSENDVS ad L. X. Laërt. T. V. Opp. p. 70[illegible]

f) Lib. I. de fato: Quaedam etiam Poſidonius, pace magiſtri dixerim, comminiſci videtur.
ff) Archaeol. philoſ. c. VI. p. 360.

dubia pro certis admittere, et quae ſcopo inſeruiebant, fingere. Vnde quo loco Iamblichi narratio habenda ſit, liquet, quam et ſuſpectam eſſe, nec probare id, quod intendit Cudworthus, ſuo loco, vbi de itineribus Pythagorae ex inſtituto agemus, patebit. Nos hic ad retundendam Cudworthi aciem hoc vnum addimus: non dicere Iamblichum, quod Pythagoras atomiſticum ſyſtema a Mochi diſcipulis didicerit, ſed quod cunctis initiis Phoenicum ſacrorumque ceremoniis a prophetis et hierophantis Phoeniciae illius ſucceſſoribus initiatus ſit. Vnde manifeſtum eſt, orientalem magis ſuperſtitionem, etſi id neget Iamblichus, quam philoſophiam naturalem didiciſſe, ſi quoque concedamus, inter Phoenices eruditionis cauſſa verſatum Pythagoram. Concidunt itaque potiora fundamenta, quae pro atomiſtico ſyſtemate a Mocho Phoenicio repetendo a Cudwortho afferuntur; nec 3. multum habet praeſidii, quod a ſcholae Pythagoreae doctrina de monadibus ſumitur argumentum. Exponetur enim alio loco luculentius, ſcholam Italicam, quique ex ea orti ſunt, ſtatuiſſe: materiam diuiduam ſemper eſſe in fluxu, ſemperque modificari, et ex mixtione materiae oriri varias generationes; quod cum a ſyſtemate atomiſtico mixtionem particularum indiuiduarum atque minimarum, qualitatibus deſtitutarum ſupponente differat, in excolenda doctrina atomiſtica eos non verſatos fuiſſe euincit. Oſtendeturque ſuo loco prolixius: Monadas Pythagorae non fuiſſe corporeas, quam ſententiam Ecphanto, tanquam inuentori, tribuit STOBAEVS, et quae Ariſtoteles aliique de veteribus dixere, per conſequentiam potius imputata fuiſſe, quam ab iis admiſſa: quamquam et magnitudo alio ſenſu ab Ariſtotele monadibus Phythagorae tribuitur. Id quod etiam de Empedocle valet, cuius minima cum Anaxagorae particulis ſimilaribus facilius, quam cum atomis Democriti componuntur. Sicque de reliquis quoque philoſophis oſtendi poſſet, eos admittendo particulas quasdam inter principia naturalia a ſyſtemate atomyſtico longe abiiſſe, niſi id a noſtro ſcopo longius abiret, nosque, vbi ſeries tractationis ad philoſophiam Italicam pertinget, accuratius de his diſputandi occaſionem nacturi eſſemus. Interim conſulendus eruditiſſimus Cudworthi interpres, qui haec multa doctrinae elegantia et iudicio cuncta illuſtrauit. Ex dictis itaque omnibus has rationes ſubducimus, ſuſpectum eſſe et incertiſſimum, quicquid de ſyſtemate atomiſtico a Mocho Phoenicio inuento traditur. Nec quae ad rationes has, quas poſt Burnetium ſuas quoque fecit PETRVS BAYLE[g], ab eruditiſſimo GOTTFRIDO OLEARIO[h] regeruntur, tanti ponderis nobis eſſe videntur, vt ab hac ſententia, quam hactenus defendimus diſcedamus. Nam quod regerit, Poſidonium virum grauem et integerrimorum morum fuiſſe, nihil ad rem facit, cum eo potiſſimum nomine eius teſtimonium reiiciatur, quod tanto a Moſchi tempore interuallo diſtet, vt ad teſtimonium fide dignum

g) Dict. T. III. art. Leucippe, not. A.

h) Diſſ. II. de principiis et philoſ. Heracliti §. II. quae eſt in Hiſt. philoſ. STANLEII P. IX. c. VI. S. I. p. 856.

dignum solus ineptus sit. Nec qui atomistici systematis inuentionem Leucippo et Democrito tribuunt, de nomine atomus tantum, quod vir doctissimus putat, loquuntur, quod Phoenices alia lingua vsi adhibere non potuerunt: sed de ipsa hypothesi rerum ortum ex particulis minimis indiuiduis, qualitate omni spoliatis et inani, mundi systema condente. Miramur vero improbare acutissimum virum Burnetii argumentum ab indole philosophiae barbaricae petitum, quae systematis per principia et conclusiones formati typum respuit. Non enim illo argumento eripitur veteribus rationis vsus, sed negatur modus ratiocinandi et philosophandi systematicus, quem in traditiua philosophia non obtinuisse, ipse agnouisset, qua fuit in veteri historia philosophica eruditione vir beatus, nisi contrariam sententiam sibi defendendam proposuisset: certe Burnetii argumentum quilibet admittet, qui barbaricam philosophiam intus et in cute cognouit. Nec negauit Burnetius ante Leucippum et Democritum per modum systematis philosophatos fuisse Pythagoram, Thaletem, Anaxagoram, sed Graecanicis ingeniis eam philosophandi rationem expressis verbis adscribit, barbaris vero denegat: quos philosophiam excoluisse, adeoque sine principiis inter se connexis non ratiocinatos fuisse, et traditionis auctores deductis ex principiis conclusionibus dogmata inuenisse quando obiicitur, luditur voce philosophia; eam enim pro simplici rerum naturalium cognitione sumtam barbaris adeo non denegat Burnetius, vt potius deamatae hypotheseos praesidium apud eos quaerat; sed dum quaestio est de hypothesi quadam speciosis excogitata ratiociniis, quae ad explicanda naturae phaenomena adhibetur, scopum adducta non feriunt, et probandum prius est, talem fuisse philosophiam barbaricam. Tandem Sanchuniathonis cosmogoniam systemati corpusculari fauere magis, quam aduersari, tuetur vir doctissimus, ita tamen, vt lucem potius ex Graecanicis ei inferat, quam ex ea eruat. Cuncta enim eo redeunt: omnia apprime in atomos conspirare. Quod vbi etiam concederemus, nihil aliud inde sequeretur, quam Phoeniciam cosmogoniam ex atomistico systemate posse explicari, non vero, illud in Sanchuniathonis verbis contineri: quisquis enim illa leget, (oculis vero lectoris ea hoc capite subiiciemus) et hypotheseos praeiudicio occupatus non erit, facile videbit, principia Sanchuniathonis ab atomisticis longe differre, et multo magis veterem, quam ex traditione suo modo seruabat, cosmogoniae habitum tueri. Quaecunque itaque corpuscularis philosophiae dignitas sit, frustra ei auctoritatem a Phoenicum philosophia conciliari, luce meridiana clarius patet.

Cadmus. §. IV. Praeter Moschum siue Mochum CADMVS praecipue inter Phoenices propter eruditionem celebratur, Agenoris regis, si Graecis credimus, filius; si Phoenices audimus, regiae culinae praefectus, vel quod vult BOCHARTVS [i] magister satellitum, qui cum Harmonia tibicine aufugiens, mira fata habuit, et delatus in Graeciam coloniam condidit. Mira sunt, et obscurissima, quae de eo tradunt mythologi, nec nobis enarranda, sed quaerenda

i) Geogr. S. P. II. L. I. c. 20. p. 488 seqq.

renda apud alios, qui Graecorum fabulas explicuerunt[k]. Nec quoque anxie inquirendum nobis eſt, Aegyptius, quod vult MARSHAMVS[l], an Sidonius fuerit? quod cum plerisque tuetur BOCHARTVS[m]; et recte quoque, ſi veteres audiendi ſunt; vel quid veritatis hiſtoricae in fabulis his lateat? Legant, qui haec a noſtro inſtituto aliena noſſe cupiunt, quae ex melioris notae ſcriptoribus diligenter de Cadmea hiſtoria collegit vir celeberrimus, IO. FR. BVDDEVS[n], et quae acute, vt ſolet, coniecturis aſſecutus eſt magnus BOCHARTVS. Illud vnum notandum nobis eſt, haberi Cadmum auctorem literarum Graecarum, quas in Moeotiam delatus Thebis conditis ex Phoeniciis literis effinxit, quod a magnis viris ita demonſtratum eſt[o], vt non audiendus ſit IOSEPHVS[p], contendens, literas Graecas Cadmo eſſe multo recentiores, nec Steſichoro danda fides, ad Palamedem Graecarum literarum inuentionem referenti, quem quatuor tantum adieciſſe alii teſtantur. Licet vero hoc certum eſſe videatur, inter philoſophos tamen Cadmus numerandus non eſt, qui non philoſophica ſpeculatione vel hieroglyphica arte literas inuenit, ſed delatas ab Aſſyriis ad Phoenices, Graeciae intulit, orique Pelasgorum accommodauit. Vnde mire fallitur FRANCISCVS IVNIVS[q], et qui eum ſequitur GEORGIVS HORNIVS[r], contendentes: *Thebis extructis arcem Cadmeam erexiſſe, et ſcholas inſtituiſſe, quas de ſuo nomine Cadmeas nominauerit. Earum poſtea tantam exiſtimationem fuiſſe, vt omnes ſcholae eo nomine inſignitae ſuccedentibus temporibus academiae dicerentur.* Supponuntur enim haec fruſtra atque nituntur precaria hypotheſi: literarum introductum vſum ſcholas philoſophicas requiſiuiſſe; quas a viro militari, praedonum vel ſi mauis exulum manu alienas terras poſt longos errores et varia bella, quae fabulae de dentibus ſerpentis ſeminatis, indicant, quaerente et occupante inſtitutas fuiſſe, omni prorſus veriſimilitudine et veterum quoque teſtimonio deſtituitur. Nec academiae nomen a Cadmo, ſed Hecademo originem duxiſſe, ad hiſtoriam philoſophiae academicae, Platonisque delati demonſtrabimus. Viderint etiam viri docti, qui plerasque fabulas Graecorum pari modo a Phoenicibus per hunc forte canalem, ad Graecos perueniſſe contendunt, et ex Phoeniciae linguae ſignificatione argumentum petunt, quo fundamento id faciant[s]. Nobis haec ingenium quidem ſapere, non vero veriſimilitudinem gignere videntur, quae ſolis verborum nominumque explicationibus abſque hiſtoriae praeſidio dicuntur. Vnde ab incertis coniecturis in hiſtoria Phoenicia abſtinemus.

k) Videndus in compendio NATAL. COMES Mytholog. L. VIII. c. 23. p. 98 ſeq. Lib. IX. c. 14. p. 1007 ſeqq.

l) In can. chron. ſect. IX. p. 122.

m) l. c. c. 19. p. 486.

n) Hiſt. eccleſ. V. T. T. I. Per. II. ſ. II. §. 18. p. 989 ſeqq.

o) Laudat eos FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 147. add. MONTFAVCON. Palaeograph. Graec. L. I. c. 23. p. 147.

p) Contra Apion. L. I. p. 1034.

q) De academia.

r) Hiſt. philoſ. L. III. c. 4. p. 149.

s) Fecerunt id S. BOCHARTVS in Geographia S. EDM. DICKINSON. in Delphis Phoeniciſſantibus, recuſis T. I. Opp. ad hiſt. et phil. ſpect. TH. CRENII, et IO. CLERICVS in notis ad Heſiodum.

Reliqui scriptores Phoenices desiderati.

§. V. Sed nec reliqua, vnde philosophiae Phoeniciae doctrinae hauriri possent, certiora sunt, deficientibus nobis monumentis, quae res Phoenicum nobis enarrauerunt. Scripserunt quidem historiam Phoeniciae praeter Sanchuniathonem Theodotus, Hypsicrates, et Mochus, quorum libros Chaetus vel Laetus potius, Graece transtulit [t]; meminit etiam Hieronymi Aegyptii, Phoenicis historici TERTVLLIANVS [u], et Hestiaeus quoque laudatur, sed dolendum, iniuria temporum hos commentarios nobis ereptos esse; cum enim gentis huius origines tradiderint, credibile est, eos, more veterum de cosmogonia traditiones tetigisse: idque suadet IOSEPHVS, qui cum de diluuio et ante diluuianorum longaeuitate sermonem instituisset [x], addit: Μῶχός τε καὶ Ἑστιαῖος,, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος οἱ τὰ Φοινίκικα συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. *Mochum atque Hestiaeum et Hieronymum Aegyptium, cum dictis a se conspirare; dicitque Hieronymum scripsisse* ἀρχαιολογίαν *Phoenicum.* Verum, licet res forte naturales ortumque saltem earum tetigerint, nihil inde lucis nobis ex deperditis promittendum est. Vnus Sanchuniathon non tam nobis relictus est, quam exigua quaedam fragmenta ab EVSEBIO atque THEODORETO seruata, quae, si modo genuina sunt, Phoenicum de rerum ortu et generatione sententiam enarrant. Quod argumentum cum in philosophia barbarica non exigui momenti sit, prolixius de eo disserendum, et quid rei sit, quamque fidem mereatur expendendum est.

Sanchuniathon.

§. VI. Quis vero SANCHVNIATHON fuerit, quaeque nobis documenta reliquerit priscae de cosmogonia traditionis apud Phoenicios, docet nos EVSEBIVS [y], qui ipse audiendus est: *Res autem Phoenicias*, inquit, *Sanchuniatho quidam memoriae prodidit, vir antiquissimus, quemque ante Troiana tempora floruisse, summaque cum diligentiae tum veritatis laude Phoenicum historiam scripsisse testantur. Huius opera omnia Philo, non Hebraeus ille, sed Byblius, ex Phoenicum idiomate Graecam in linguam conuersa vulgauit. Eiusdem quoque meminit is, qui nostra memoria opus illud aduersum nos mendaciis fraudibusque textum consarcinauit, dum libro quarto ipsum huius testimonii sui praedicatione commendat. Rerum, inquit is, ad Iudaeos pertinentium historiam Sanchuniatho Berytius summa fide conscripsit, quippe quae cum eorum locis atque nominibus apprime consentiat, cum praecipua rerum illarum capita ab Hierombalo quodam Ieui Dei sacerdote accepisset. Hoc illius opus Abibalo regi Berytiorum dedicatum non modo rex, sed etiam ii, quorum apud ipsum erat, de scriptorum veritate cognoscere, omnes comprobarunt. Atque istorum quidem aetas Troianis temporibus antiquior proxime ad Mosen ipsum accedit, vt ex Phoeniciae regum serie quiuis*

cogno-

t) Vid. SCALIGER ad fragmenta Berosi Abydeni in calce op. de Emendatione temporum, BOCHARTVS Geogr. S. P. II. L. II. c. 17. p. 861. VOSSIVS de Histor. Graec. Lib. III. pag. 379. IONSIVS de Script. histor. Philos. L. III. p. 336.

u) In apologet. c. 19.

x) Antiq. Iud. L. I. c. 4.

y) De praep. Euang. L. I. c. 9.

cognoscere potest. Hic igitur Sanchuniatho, qui Phoenicia lingua veterem historiam, partim ex singularum vrbium actis, partim ex templorum monumentis coagmentatam singulari veritatis studio perscripsit, Semiramide, quam Iliacis temporibus vel antiquiorem vel aequalem fuisse memorant, apud Assyrios regnante vixit. Idem Porphyrii testimonium affert THEODORETVS [z] Eusebius vero Philonis quoque Byblii testimoniis in sequentibus vtitur, quibus ait: *Sanchuniathonem virum imprimis eruditum cum operam in rerum plurimarum studia posuisset, cumque gentium omnium historiam iam vsque a prima vniuersi molitione nosse vehementer optaret, praecipuam quandam in peruestigandis Taauti rebus diligentiam adhibuisse, quod satis intelligeret, omnium, qui lucem hanc adspexerant, eum literas principem inuenisse, ac commentariorum scribendorum auctorem fuisse. Ab illo autem auspicatum esse, quem ab Aegyptiis Thoyth, ab Alexandrinis Thoth nominatum Graeci Hermetem, id est, Mercurium appellauerunt.* Addit quoque in sequentibus, eum in arcana quaedam Ammonaeorum volumina incidisse, quae ex interioribus templorum penetralibus protracta, perscrutatus sit, indeque ea hauserit, quae in commentariis suis retulit. Ex hac Porphyrii relatione magnum veteris historiae et cosmogonias praesidium sibi inuenisse visi sunt viri eruditissimi, et inter hos, qui mixima eruditione Sanchuniathonis res illustrarunt SAMVEL BOCHARTVS [a] et PETRVS DANIEL HVETIVS [b]. Supponunt vero laudatissimi viri, Porphyrii relationem esse veram, Philonemque illum Byblium libros Sanchuniathonis genuinos ex Phoenicia lingua in Graecam transtulisse; putantque Sanchuniathonem ab Hebraeis, et sacris quidem Mosis commentariis accepisse, quae in historiam suam retulit. Hunc enim Thooti siue Hermetis larua tegi sibi aliisque multo labore persuadere conatur Huetius. Praesidium sententiae quaerunt, quod Sanchuniathon a Ierumbalo sacerdote Dei Iao commentaria acceperit. Cum enim Iao Deus Graecis Iudaeorum numen indicet [c], quod ex Iehoua expressum coniicitur, concludunt inde, Ierumbalum ex Israëlitarum natione fuisse, et esse Ierumbalum eumdem cum Gideone, quem Ierubbaal cognominatum Iudicum historia testatur [d]. Qua in opinione veteres quosdam antecessores habuere [e]: nec obiici posse putant, Gideonen, non fuisse sacerdotem, cum gentilis homo eum habuerit pro sacerdote, qui ex hostium spoliis constituit Ephod in vrbe sua. De tempore quoque non dubitant, Troiano excidio fuisse priorem, cum indubitatis annalium Phoeniciorum et seriei regum Phoeniciae testimoniis nitatur; concedunt tamen, Porphyrium ἀνισορησίας vitio Semiramidis tempora cum his confudisse. Hactenus viri docti, qui Porphyrianae vel Philonianae quoque relationi fidem habendam esse putant. Non defuerunt autem alii, qui suspectam

 vtrius-

z) De curand. Graecor. affection. serm. II. p. m. 493.
a) Geogr. S. P. II. L. II c. 17. p. 855 seqq.
b) Demonstr. Eu. Pr. IV. p. 50 seq. 70 seq.
c) DIODOR. SIC. L. I. p. 59. MACROBIVS Saturnal. L. I.
d) Cap. VII, 1. VIII, 35.
e) SVIDAS v. ἱεροβάαλ T. II. p. 99.

vtriusque fidem esse argumentis non contemnendis ostendisse sibi visi sunt. Illustris enim SCALIGER iam monuit, non potuisse ad antiqua ista tempora referri Sanchuniathonem, qui Tyri conditi tanquam rei iam antiquae meminit, ad quae tamen BOCHARTVS [f] respondit: Tyri nomen commune fuisse multis vrbibus in Phoenice, fierique Palaetyri mentionem in commentariis IOSVAE [g], annis fere ducentis antequam in vicina insula conderetur famosa illa Tyrus. Quae tamen non satisfecere omnibus, praesertim EDVARDO STILLINGFLETO [h], qui non negat quidem in libris Iosuae innui Tyrum, sed illam non nisi vt altum praecipitemque tum temporis scopulum sine incolis et hominibus esse considerandam, ex qua Oscus originem trahere non potuerit, qui ausu ingenti maris fluctibus, referente Sanchuniathone, se credidit: vnde infert doctissimus praesul, non aliam intelligi posse Tyrum, quam quae paulo ante excidium Iliacum exstructa sit, sicque tempora Sanchuniathonis non conspirare. Addunt his alia non minus grauia, qui in expendenda Sanchuniathonis historia et fide peculiarem operam posuerunt HENRICVS VRSINVS [i], ANTONIVS VAN DALEN [k], et HENRICVS DODWELLVS [l], qui alios quoque adstipulantes habuerunt [m]. Cum enim celeberrimorum horum virorum industria in eo versaretur, vt suppositіtia esse illa Sanchuniathonis commentaria demonstrarent, prouocarunt potissimum ad silentium auctorum omnium, qui ante hunc Philonem Byblium, qui Adriani aeuo vixisse dicitur, scripserunt, et ne γρῦ quidem de Sanchuniathone meminere. Accedunt ἀσύςατα plurima, et temporum rationibus non conuenientia: Abibalum fuisse Hierami regis patrem, monent, qui Saulis atque Dauidis temporibus vixit, adeoque Ierumbaalem cum Gideone non eundem posse dici. Vixisse secundum Porphyrium, Sanchuniathonem ante tempora Troiana, regnante inter Assyrios Semiramide: Troiam vero captam A. M. 2767. Semiramim vixisse A. M. 1996 [n]. Esse alia quoque in excerptis ex Sanchuniathone, quae extra controuersiam sint recentiora, quibus tamen enarrandis, ne iusto prolixiores simus, supersedemus. In tanto sententiarum inter viros eruditione et iudicio accurato summos dissensu difficile putamus, certi quid statuere, nec extra controuersiam poni posse Sanchuniathonis historiam, praesertim, cum ἀσύςατα illa chronologica, ad obiectiones Dalenianas et Dodwellianas responsuri reiiciant in interpretem Philonem vel etiam in excerpentem haec commentaria Porphyrium. Non negamus tamen, non ita solida nobis videri, quae pro Sanchuniathone afferuntur: cum silentium tot scriptorum, qui tam nobilis et antiqui scriptoris mentionem facere poterant et

debe-

f) loco supra citato.

g) Cap. XIX, 29.

h) Orig. SS. L. I. c. 2.

i) De Zoroastre, Trismegisto et Sanchuniathone Ex. III.

k) Pec. diss. quae adiecta est diss. super Aristea.

l) Duabus epistolis lingua Anglicana editis, quarum compendium exhibent Acta erudit. T. II. Suppl. p. 512.

m) Conf. VOSSIVS de Hist. Graec. L. I. c. I. CONRING. de Medic. Hermet. c. I. p. 5. RICHARD. SIMON Bibl. crit. T. I. c. 9. cui respondit Diarium Triuoltinum, Ian. 1714. p. 68.

n) Conf. WITSIVS Aegyptiac. L. III. c. I. §. 15. p. 200.

debebant, omnino ſcrupulum moueat atque ſuſpicionem excitet, fraudem in tota illa re ſubrepſiſſe: licet praeſtare nolimus, quod Dodwellus coniicit, Philonem illum Byblium neminem eſſe alium, quam Philonem Herennium, eumque haec Sanchuniathonis commentaria finxiſſe ad refutandos Ioſephi contra Apionem libros, nomenque confinxiſſe et detorſiſſe e Sonchide, Saite, ſacerdote Aegyptio PLVTARCHO[o] memorato. Nec multum probat nominis Ierumbaal cum Gideone conuenientia, quaeque alia de libris ſacris a Sanchuniathone inſpectis afferuntur; illam enim vel potuiſſe effingi, vt fides commento accederet; vel talem non eſſe, qualem laudati viri in hariolando iuſto oculatiores videre ſibi perſuadent, recte monetur. Quod ſi etiam ἀσύςατα in toto illo fragmento reperiri conceditur, et Philoni interpolationis fraus adſcribitur[p], corruit tota eius fides: quis enim praeſtabit, non confinxiſſe totum, qui interpolare auſus eſt? Et, ſi verum fatendum, totam Sanchuniathonis hiſtoriam commendauit atque credibilem fecit falſa perſuaſio, ſacram coſmogoniae hiſtoriam a Moſe traditam iſto Sanchuniathonis fragmento confirmari. Quae non tantum Euſebio et Theodoreto, vt fuere patres eccleſiae veteris in eiusmodi re nimis creduli, ſed et recentioribus et imprimis magno GROTIO[q] et HVETIO imposuit. Qui ſi ad ea attendiſſent, quae in deducenda naſcentis orbis hiſtoria poſt enarrata mundi geniti principia Sanchuniathon ille attulit, facile ingentem diſſenſum obſeruauiſſent, et palpauiſſent, quo callido conſilio iuratus Chriſtianorum et ſcripturae S. hoſtis Porphyrius Sanchuniathonis coſmogonia ad euertendam oraculorum ſacrorum fidem et roborandam ſuperſtitionem vſus fuerit. Nec nos multum mouent, quae obiicit ὁ πάνυ GVNDLINGIVS[r]: non probabile eſſe, Patres ſcriptum, quod totum fictum eſſet, paſſos eſſe ſibi obtrudi a Porphyrio inimico Chriſtianaeque religionis deriſore. Nam haec ad eam tantum opinionem refutandam valent, quam Vrſinus fouit, et Sanchuniathonem et Philonem in fraudulento Porphyrii ingenio enatum eſſe; non vero ad eam, quae Philoni ſuppoſitionem tribuit. Quam parum quoque iudicii et artis criticae patres attulerint in dignoſcendis ſcriptis ὑποβολιμαίοις, praeſertim vbi adſtruendae veritati religionis Chriſtianae inſeruire poſſe putabant, in eorum ſcriptis verſatum latere nequit. Quibus omnibus vna ratiocinii lance comprehenſis et ad fidei hiſtoricae trutinam examinatis non negamus, valde ſuſpectam nobis videri Philonis Byblii, quisquis ille fuerit, fidem; nec carere veriſimilitudine eam ſententiam, quae ſtatuit, effinxiſſe illum totum illud opus, vt haberent gentiles, quae ex domeſticis quaſi teſtibus Moſi opponerent, et ad roborandam ἀθεότητα adhiberent. Id quod ipſe ſuboluit EVSEBIVS[s], qui fatetur: Τοιαύτη μὲν αὐτῶν κοσμογονία, ἀντικρὺς ἀθεότητα εἰσάγουσα. Huiusmodi a Phoenicibus mundi ortus ponitur, qui omnem plane diuinitatem exterminat: Quod ve-

re

o) De Iſid. et Oſiride.

p) IVRIEV Hiſt. crit. des dogmes P. III. c. 5. p. 432.

q) De V. R. C. L. I. §. 16. p. m. 38. ed. Elzeuir.

r) Hiſt. phil. mor. c. VIII. §. 2. p. 108.

s) l. c.

re dictum eſſe in ſequentibus demonſtrabimus. Coniicimus tamen auctorem coſmogoniae Sanchuniathonis non totam effinxiſſe, ſed materiam accepiſſe ab antiquis coſmogoniis Graecorum, quae paria paſſim tradunt, indeque ſuppoſita origine Phoenicia, totam fabulam incruſtaſſe. Verum haec non niſi pro coniecturis venditamus, ſacra enim haec non aliter conſtant: momentum tamen non leue habere quilibet paulo prudentior vltro largietur. Quod ſi vero concedendum ſit, eſſe omnia iſta a Sanchuniathone, eſſe verſa a Philone, multa tamen omnia difficultate et incertitudine laborant. Eleganter doctiſſimus WITSIVS[t]: *Sed vndecunque ſua habuerit Sanchuniathon, quis Sanchuniathonem habet? quicquid ille ſua, i. e. Phoenicia lingua ſcripſit, illud omne pridem periit. In Graecum quidem ſermonem Philo, non Iudaeus ille Alexandrinus, ſed gentilis aliquis Byblius Adriano σύγχρονος transtulit. At, quis dicet, qua fide? qua peritia? Sed neque Philonis illius quicquam ſupereſt, niſi ἀποσπασμάτια apud Euſebium et ſi quem forte alium, vbi inter multas fabulas vera aliqua quaſi per nebulam deprehendas.* Addi his poſſet, excerpta deberi Porphyrio, iurato rerum Chriſtianarum hoſti, cuius fides ſuſpecta non eſſe non poteſt.

Syſtema coſmogoniae Phoeniciae.

§. VII. Suppoſita vero Sanchuniathonis aeque ac Philonis Byblii fide et integritate, ita coſmogoniam Phoenicum, quamuis eam ex commentariis Thooti ſiue Hermetis deſumtam eſſe nobis Philo perſuadere cupiat, exponit fragmentum illud nobis ſeruatum, vt has potiſſimum poſitiones exhibeat:

I. Principium huius vniuerſi fuit aër tenebricoſus, et ſpiritalis ſiue ſpiritus aëris tenebroſi, et chaos turbidum atque caligine inuolutum.

II. Haec infinita fuere, multoque tempore ignara termini.

III. Vbi vero ſpiritus propriorum principiorum amore exarſit, factaque eſt inde commixtio, huic nexui nomen factum, deſiderii ſiue cupidinis: hocque principium creationis omnium rerum fuit.

IV. Spiritus hic non cognouit ſuam generationem.

V. Ex connexione autem eius ſpiritus, prodiit Mot.

VI. Mot autem limum nonnulli, alii aquoſae mixtionis putredinem eſſe volunt.

VII. Hinc factum eſt ſeminium omnis creaturae, et omnium rerum creatio.

VIII. Inde orta certa animalia ſenſu carentia, ex quibus facta ſunt animalia intelligentia praedita, quae vocata ſunt Zophaſemin, id eſt, coeli contemplatores, in figuram oui conformata.

IX. Poſt Mot autem ſol, luna, ſtellae et reliqua ſidera illuxere.

X. Aëre vehementer illuminato per igneum et vehementiſſimum calorem terrae mariſque, enati ſunt venti et nubes, vnde magnae effuſae pluuiae.

t) Aegyptiac. L. III. c. I. p. 201.

XI. Aquae hae ſegregatae et calore ſolis ſuo loco depulſae, in aëre denuo concurrentes ſuo conflictu tonitrua et fulgura effecerunt.

XII. Hoc ſonitu animantia excitata et territa ex limo, quaſi ex ſomno, proſilierunt, et eruperunt tam ex terra, quam ex mari, mas et foemina.

Hactenus generalia coſmogoniae principia, quibus poſtea additur, quomodo ex vento, Colpia nominato, et muliere Baau, id eſt, nocte, primogeniti homines nati ſint, ex quorum generatione Phoenices tandem deſcenderint. Mirum vero, quam diuerſas interpretationes hoc ortus mundi ſyſtema paſſum ſit. Veteres enim, quos diximus, et cum his recentiores nonnulli, inter quos GROTIVM[a] merito nominamus, magnam cum ſyſtemate Moſaico conuenientiam ſe inueniſſe rati, non dubitarunt, Sanchuniathonem, non ex Aegyptiis, ſed Hebraeis potius annalibus ea ſurripuiſſe, et ita Moſaicam geniti mundi hiſtoriam fabulis Phoenicum, more gentis, intertextam, exhibuiſſe. Aſſerere enim in hoc ſyſtemate Sanchuniathonem, aeque ac Moſen, tenebras atque ſpiritum, duo primaeua rerum condendarum principia: amoris ſignificationem apud Moſen eſſe in מרחפת, vi ſcilicet a Deo materiae indita, μώτ vero ימוט, vnde Graecum μόθος, eſſe תהום abyſſum iam commotam: et quia vox מרחפת proprie incubitum columbae ſuper ouum ſignificet, ideo in iſto limo animantia, id eſt, ſidera, vt in ouo fuiſſe: hinc oui mundani traditio, et ouorum progenies Dii Syri, id eſt aſtra. Sanchuniathonis vero noctem Βάαυ, eſſe eandem cum Moſis בהו, ventum autem, qui ibi dicitur κολπία, eſſe קל־פי־יה, vox oris Domini, ſiue DEI. Ingenioſam atque eruditam eſſe hanc ſyſtematis Phoenicii explicationem magno viro, a quo profecta eſt, facile largimur, inuita tamen veritate factam eſſe, et ideo tantum excogitatam, vt Moſes et Sanchuniathon in concordiam redigerentur, ex ipſa principiorum ſerie facile pateſcet. Includit Phoenicius, ſi illius eſt, philoſophus, ſpiritum materiae, facitque eum tenebricoſum, eique infinito infinitum et ſine termino chaos adiungit: Spiritus hic nec ſui nec alterius rei generationiſue conſcius eſt, partemque ſui cum animalibus intelligentibus, id eſt, ſideribus, vel, quae ſtellis praeſident, intelligentiis communicauit: Cupido, ſiue generationis principium actiuum alterum, non extra in materiam inductum vel inpreſſum, ſed interna natura in materia eſt comprehenſum. Verbo et ſpiritus ille et chaos in vno ouo comprehenſi exhibentur, quod totum ſiue vniuerſum repraeſentabat. Quis hic praeiudicio non occupatus Moſen cum Sanchuniathone conſpirare aſſerat, et non multo magis ingens intercedere diſcrimen, quod poſtea notabimus, animaduertat? Cautius itaque alii, qui ſatis perſpexerunt, Moſaica hic fruſtra in ſubſidium vocari, atomiſticum ſyſtema aduocant, idque ſatis luculenter a Sanchuniathone exprimi iudicant[x]. Poni ob oculos materiam confuſe disiectam, quae tenebroſa

[a]) l. c. quem ſequitur CVDWORTHVS Syſtem. intellect. c. I. §. 22. p. 27. recte improbante venerabili interprete.

[x]) B. G. OLEARIVS diſſ. II. de philoſ. Heracliti §. 2. in Hiſt. phil. STANLEII P. IX. c. XV. p. 658 ſeq.

tenebrosa propterea vocetur. Eandem ob subtilitatem et mobilitatem aërem spirabilem, flatum, spiritum, et vno verbo, potiora eius attributa complexo chaos turbidum et caliginosum vocari. Chaos vero et atomos idem nonnullis esse. Reliqua omnia, quae enarrantur, apprime in atomos seu minima corpuscula, competere. Nullis terminis cohibitos et vagabundos longissimo tempore circumuolitasse, amore vero postremum, hoc est motu, quo se inuicem nitebantur, coaluisse. Materiam vero, (quae spiritus proprie dictus esse nequeat, cum συμπλοκή, mistio ei tribui non queat,) ita coalescentem Mot produxisse, hoc est massam illam, omnium rerum semina complexam, ex qua illa suo ordine postmodum educta fuerunt, quam limum et aquosae mixtionis corruptionem Philo interpretatur, quod mixturae terraqueae ea simillima videretur, sicut et Moses eandem ob causam modo terram, modo aquam, molem istam appellasse videtur. Ab ingenio hæc quoque se commendant, cum Phoeniciis vero non conspirant, nec probabilia sunt, adeo contortam ad hypothesin interpretationem sapiunt. Distinguuntur a Sanchuniathone materia hoc chaos eiusque spiritus tenebrosus, non vero sunt eadem, vel spiritus affectio chaos. Multum quoque ex mente veterum inter chaos et atomos interest, nec dari potest ex concursu atomorum ratio ortorum siderum intelligentia praeditorum, nisi spiritus a chao siue materia distinguatur, quod in systemate atomistico fieri nequit. Vt taceamus, simplicitati veterum cosmogoniarum, ex quibus haec desumta est, siue vera sit, siue suppostitia et ad modum earum excogitata, hanc explicationem repugnare. His itaque reiectis, superest tertia de hoc systemate opinio, quam multa eruditione exornauit RICHARDVS CVMBERLANDVS[y], suamque fecere, celeberrimus MOSHEMIVS[z], et viri doctissimi, qui ex Anglis historiam vniuersalem condiderunt[a]. Obseruant, viri magno iudicio praediti, recte iudicasse EVSEBIVM, Phoenices soli, lunae ac stellis diuinitatem attribuisse, iisque solis rerum omnium ortus interitusque caussam assignasse: ponique ab iis huiusmodi mundi ortum, qui omnem plane diuinitatem exterminet: totumque systema eo tendere, vt Aegyptiorum et Phoenicum idololatria commendetur: cum Zophasemin illi, nihil aliud sint nisi planetae stellaeque fixae, animabus praesidentibus praeditae, quibus cultum diuinum exhibuerunt. Spiritum illum caliginosum non posse esse Deum, cum hic spiritus nihil aliud dicat, nisi foecundum aërem turbido rudi et indigesto chao inclusum; haec bina principia omni initio et fine carere: hunc spiritum materiae inhabitantem et inclusum illis Deum esse; ex cuius copulatione siue desiderio iungendi se cum materia omnis creationis initium ductum sit. Postquam spiritus ille in materiam aeternam sese insinuauit, et eam peruasit, extitisse in ea coecum quendam impetum, ad ea ex sese parienda, quae creata iam existunt. Nec spiritum illum ratione et consilio egisse, ignorasse enim, quae fierent, nec cognouisse τὴν αὐτοῦ κτίσιν, ea, quae genuit, vel copulatione sua cum ma-

y) In libello Anglico: Reuiew of the Cosmogonia of Sanchuniathon.

z) Diss. de creat. ex nihilo §. 26. p. 992. syst. int. Cudwi.

a) Introduct. a l'hist. vniuerselle p. 49 seqq.

materia effecit, cuncta vt ita coeco fato facta sint. Ex coniugio spiritus et chaus natum Mot, limum quendam, hunc solem, lunam, stellas procreauisse; sidera postea calore et virtute sua homines generauisse, et animalia. Rectissime haec dicta esse, fatebitur, quisquis mediocri attentione hoc systema considerauerit: quod totum eo tendit, vt ex vno vniuerso et principio aliquo actiuo, etsi bruto, et nihil intelligente, et passiuo siue chao aquoso et limoso omnia constitisse, et aeternis fati legibus atque motu producta tandem in ordine mundi visibilia apparuisse exponat. Vnde sequitur, Deum non alium esse, quam animam mundanam, chaos informantem, et tandem motu suo necessario, fatali et interno formam hanc producentem. Quae opinio a Stoicis philosophico ornata habitu in Graecia postmodum caput erexit, in antiquis tamen cosmogoniis hinc inde reperitur, et apud Aegyptios quoque inualuit. Vnde coniectura firmatur, callidum Sanchuniathonianae fabulae architectum, mutuo accepto ex veteribus cosmogoniis Stoico systemate, seque illi cum temperamento iungentem atque accommodantem illud nominibus quibusdam Phoeniciis pinxisse, et suppositam antiquissimo viro in originibus sacris detestabilem impietatem affricuisse, domestica quasi Iudaicis oppositurus. Quod omnino Porphyrio, tantopere haec commendanti placere debuit.

Phoenices ad philosophiam non inepti.

§. VIII. Etsi vero Sanchuniathonianam hanc cosmogoniam vetustissimorum Phoeniciorum non esse, credibile est, facile tamen concedimus, hunc in modum per cosmogonias fabulis inuolutas Phoenices de origine mundi fuisse philosophatos, sed more barbaro: quas an ab Aegyptiis acceperint, incertum esse, frustraque disputari deficientibus monumentis putamus: nam quae SVIDAS [b] de Sanchuniathone habet, scripsisse eum *de Hermetis physiologia* et *Aegyptiacam theologiam*, nihil aliud esse videntur, quam quae ex Sanchuniathone nobis excerpta dedit Eusebius; ea enim a Thoote vel Thoauto Aegyptiorum theologo accepisse traditur: quae nullo loco habenda esse demonstrauimus [c]. Nec *mystici et reconditi libri* supersunt, quos apud Phoenicios inspexisse indeque physiologiam didicisse Pherecydem Syrum tradit itidem SVIDAS, suspectus negligensque in eiusmodi rebus testis. Ceterum Phoenicibus ingenium non defuisse viri magni, quos haec terra aluit, quique in philosophia celebre nomen sibi pepererunt, probant, quorum aliquos nominat STRABO [d], dubiumque non est, inter tot homines, qui mercatoriae peritiae laude excellebant, fuisse, qui ad philosophiam se componerent. Verum hoc posterioribus demum temporibus factum est, vbi Graeci philosophari, id est systemata condere coeperunt, quae tempora cum antiquissimis quae in historia philosophiae barbaricae considerantur confundi non debent, et longe alia se demonstrabant indole atque gustu.

b) In Sanchuniathon. T. III. p. 274. quod affirmat etiam CVDWORTHVS l. c. p. 375. praeter rem ideo a cel. notatore reprehensus.

c) In Pherecydes T. III. p. 592.

d) Lib. XVI. conf. BVRNETIVS l. c.

✻

CAPVT SEPTIMVM.

DE PHILOSOPHIA AEGYPTIORVM.

§. I.

Aegyptii antiquissima natio, sapientiae laude inclyta.

Ex oriente ad meridiem in perlustranda barbararum gentium philosophia progressis, primi se Aegyptii oculis offerunt, vetustissima natio, quaeque primam originis inter omnes gentes gloriam ambitiose affectauit, et a se tanquam a fonte omnem sapientiam dimanasse iactauit, vnde gentium philosophantium primi habiti quibusdam [a] sunt, a quibus ad Chaldaeos, reliquosque Asiae incolas sapientiam et eruditionem diffusam vsque in extremam Indiam penetrasse contendunt. Quod quidem praeiudicium supra iugulauimus, falsumque esse demonstrauimus, Chaldaeos atque Persas sua ab Aegyptiis accepisse, de Indis vero suo modo, si non de antiquissimis temporibus intelligatur, recte asseritur, eos Aegyptiorum fluenta in sua arua deriuauisse, coloniis veterum Aegyptiorum per orientem dispersis [b]. Vnde recte obseruatum est viris eruditissimis originis Aegyptiacae in doctrinis atque ceremoniis Indorum hodienum multa reperiri vestigia: id quod ad hos homines tractationis ordine delato pluribus probare non obliuiscemur: Ceterum longe antiquissimam gentis non durationem modo sed et eruditionem fuisse inter omnes constat, et ex iis patescet, quae de eruditionis atque sapientiae Aegyptiacae conditore Thooto in sequentibus dicemus. Multumque facit ad commendandam gentis vetustissimae sapientiam, quod non tantum magni philosophi, qui inter Graecos celeberrimum nomen consecuti sunt, quales fuere, Orpheus, Pythagoras, Thales, Democritus, Plato, aliique Aegyptios disciplinae caussa adierunt, et a prophetis siue sacerdotibus Aegyptiorum sapientiam et philosophiae mysteria accepisse plerisque creduntur: sed et ipse Hebraeorum dux et doctor, vir maximus Moses in omni Aegyptiorum sapientia eruditus fuisse [c], haecque sapientia Salomonis regis tempore iam celebratissima fuisse, in Scriptura S. [d] dicitur. Mirum itaque non est, tum inter veteres ecclesiae doctores [e], philosophiae

a) MACROBIVS Somn. Scip. L. I. c. 19. Saturnal. L. I. c. 14. et imprimis Apollinis oraculum apud EVSEBIVM praep. Euang. L IX. c.10. his verbis:

Αἰπεινὴ γὰρ ὁδὸς μακάρων, τρηχεῖάτε πολλὸν,
Χαλκοδέτοις τὰ πρῶτα διοιγομένη πυλεῶσιν
Ἀτράπτοι δὲ ἔασσιν ἀθέσφατοι ἐγγεγαυῖαι.
Ἃς πρῶτοι μερόπων ἐπ' ἀπείρονα, πρῆξιν ἔφηναν
Οἱ τὸ καλὸν πίνοντες ὕδωρ Νειλώτιδος αἴης.

Ardua et innumeris diuum est via consita saxis,
Ac primum e valuis rigido stridentibus aere
Panditur; hinc coeci ambiguo discrimine calles,
Quos fructu immenso primi docuere nepotes
Niliaco vndantes potant qui gurgite lymphas.

Plures laudat ven. WOLF. ad ORIGEN. philosoph. p. 46.

b) Cel. M. V. LA CROZE in luculenta Christianismi Indorum historia passim: cui add. ven. MOSHEM. ad Cudworth. syst. int. c. IV. §. 18. p. 377.

c) Act. VII, 22.

d) 1 Reg. IV, 30. de vtroque loco supra c. I. dictum est.

e) IVSTINVS Qq. et resp. 25. p. 405. CLEMENS ALEXANDRINVS Strom. L. I. p. 302. PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. II. p. 46. aliique.

phiae barbaricae immenſum pretium ſtatuentes Aegyptiacam ſapientiam extolli; tum inter recentiores fere pleroſque magna de ea ſentire atque dicere, ſic vt ignoremus, an ante HERMANNVM CONRINGIVM [f] quis auſus fuerit, exiſtimationi philoſophiae Aegyptiacae ex inſtituto et peculiari tractatione detrahere, cui cum tam vehementer contradictum fuerit [g], teſtimonium id eſt, philoſophiae Aegyptiacae famam atque celebritatem altiſſimas in mentibus eruditorum radices egiſſe.

Difficultates in hiſt. philoſophiae Aegyptiacae.

§. II. Fecit haec ſapientiae, vel, ſi mauis, eruditionis Aegyptiacae, et praeſertim religionis, vel theologiae, fama, vt certatim quidem viri graues atque eruditi inter veteres et recentiores in ea illuſtranda operam atque diligentiam ponerent; caue tamen ita in apricum productam Aegypti literatae hiſtoriam putes, vt non denſiſſima incertitudinis et contradictionis nocte prematur apud eos, qui lucem his tenebris accendere conati ſunt. Quae res difficillimam et fere inſuperabilem facit hiſtoriae philoſophicae apud Aegyptios inueſtigationem, cauſſasque atque fontes habet facilius detegendos quam ſobria cautaque ratione vitandos. Quos enarrare noſtra eo magis intereſt, quo magis multum refert in hiſtoria philoſophica, ſcire vnde incertitudo oriatur, quibus prematur difficultatibus, quo vsque ea ſuperari queat, quidue incertum relinquendum et vbi aſſenſus ſit ſuſpendendus? Cauſſae vero incertiſſimae hiſtoriae non tantum philoſophiae, ſed et theologiae et religionis, (quae in barbaricae philoſophiae hiſtoria ob rationes ſupra laudatas quam maxime conſideranda eſt,) hae imprimis notandae ſunt. I. Et primam quidem tantarum tenebrarum in hiſtoria philoſophiae et theologiae Aegyptiacae deprehendi ſolitarum cauſſam ab ipſius antiquitate repetendam exiſtimamus. Non enim iis demum ſeculis enata eſt, quibus homines res geſtas atque memorabiles in literas retulerunt, et quibus illi vixerunt, qui teſtes adhibendi ſunt, noſque de rebus Aegyptiorum ſacris et profanis docuerunt: ſed ad canae vetuſtatis aeuum origines ſuas refert, quibus Thoot, vel Hermes hanc ſapientiam primus inueniſſe, ſuoque aeuo tradidiſſe dicitur. Tum vero non artes tantum atque ſcientiae verſabantur in incunabulis et ſola traditione propagabantur, nec literis quicquam mandabatur: ſed vetuſtas quoque omnia fabulis repleuit, incertiſſimas traditiones effecit, monumenta illa, quae Thootus ſtatuiſſe, ſuamque eruditionem poſteris tradidiſſe dicitur, euerſa, ſicque de antiquiſſimis illis temporibus nihil nobis relictum eſt, praeter incertiſſimas coniecturas. II. Eadem vero temporum iniuria innumeris terras genteſque Aegypti mutationibus ſubiecit, inundationibus diſſipauit, vetereſque migrare colonos coëgit; bellis peregrinarum gentium iugo et cum eo moribus quoque, ritibus, conſuetudinibus et placitis ſubiecit; ad mutatam toties rationem ſtatus publici regni, potiſſimas doctrinas toties immutauit, colonias peregrinas, earumque traditiones inter inquilinos plantauit

 atque

f) In libro de Hermetica Aegyptiorum veterum et Paraceiſica recentiorum medicina.

g) Ab OLAO BORRICHIO, cuius hac de re ſcripta infra nominabimus.

atque miſcuit, et quae aliae fuere, vti omnium regnorum, ita imprimis Aegypti, teſtante hiſtoria, viciſſitudines; quae non potuere non et religionem et placita atque doctrinas gentis Aegyptiae quam maxime adulterare; qui viciſſitudinum politicarum effectus cum plerisque, qui hiſtoriam Aegypti nobis reliquerunt, intacti manſerint, mirum non eſt, et ipſas doctrinas, non aduertentibus auctoribus, inter ſe variis temporibus diſſenſiſſe, et ſcriptores variorum ſeculorum res enarrantes diuerſa et diſſonantia tradere, vix vnquam concilianda. III. Accedit modus proponendi arcana dogmata hieroglyphicus, reconditisque imaginibus conſtans. Qui cum obſcuriſſimis aenigmatibus cuncta reconderet, nec quae requirebatur, clauem aliis, niſi qui initiati erant, traderet, ea tandem amiſſa penitus, et temporis iniuria deperdita occaſionem exhibuit ita vetuſtiſſimorum Aegyptiorum placita explicandi, prout cuilibet commodum eque re ſua erat. Ita ſcilicet, quot capita, quot collegia, quot ſectae erant, tot ſenſus obſcuriſſimarum et non intelligibilium imaginum, tot explicationes auctoribus hieroglyphicarum notarum ignotae excogitabantur. IV. Saepiſſime vero id accidiſſe, concedet vltro, qui cogitauerit, non vnam vnius populi totiusque terrae Aegyptiacae religionem, ſententiam atque doctrinam fuiſſe, ſed inuicem multum diſſonaſſe. Eleganter et admodum luculenter id notauit doctiſſimus MOSHEMIVS, cuius verba, cum rem mirifice illuſtrent; pace viri celeberrimi, noſtra facimus [h]: „Inter nos, ait, qui certis vtimur „doctrinae formulis, quibus omnes alligantur ſacrorum miniſtri, ex vnius „vrbis religione plerumque de totius prouinciae ſacris iudicium ferri poteſt. At eiusmodi ſymbolis et formulis nullus erat inter antiquos Deo„rum cultores locus, nec omnes ſacerdotes iisdem adſtricti erant de re„bus diuinis (etiam naturalibus) ſententiis. Quocirca fieri non poterat, „quin in vno populo multae eſſent de re ſacra opiniones, aliterque Theba„ni, Saitanique ſacerdotes, aliter Memphitani docerent.“ Haec acutiſſimus vir, dignus, qui et in ſequentibus, quibus multam lucem dictis accendit, legatur. Nam cuilibet ad res Aegyptiorum attendenti, diuerſiſſimasque et inter ſe diſſonas relationes atque explicationes, quas Herodotus, Diodorus Siculus, Plutarchus aliique de doctrinis Aegyptiis afferunt, expendenti, luculento teſtimonio patebit, innumeras fuiſſe ſententias a ſe inuicem abeuntes, nec caruiſſe Aegyptum minus, quam alias regiones, ſectis multum inter ſe diſſidentibus, cum alias tot diuerſiſſimarum ſibique ſaepe contradicentium ſententiarum et opinionum ratio dari nequeat. V. Multum vero mutationis paſſa eſt ſapientia ſiue eruditio Aegyptiaca, ex quo peregrini reges magnis exercitibus Aegyptum inuaſerunt, vrbes diripuerunt, colonias deduxerunt, et pleraque immutarunt, tranſeuntibus ſenſim in mores victorum victis. Imprimis vero magnam mutationem philo-

h) In annot. ad CVDWORTHI ſyſt. intellect. c. IV. §. 19. p. 415 ſeqq. vbi magno iudicio paucis paginis plura et ſolidiora de religione et theologia Aegyptiorum afferuntur, quam in magnis voluminibus, quae nobis obtrufit ATH. KIRCHERI audacia.

philofophiae atque theologiae Aegyptus fenfit, poftquam Alexander M. rerum in Aegypto potitus eft, et coloniam, excitata Alexandria vrbe, Graecam deduxit, eamque gentibus peregrinis et ἀλλοτρίοις locupletauit. Ex eo enim tempore in populo ex Afiaticis, Graecisque coloniis cum Aegyptiis mixto, cum literarum fedes Alexandriae conftitueretur, longe alia, quam antea fuit, theologiae et philofophiae facies enituit. Cum enim plerique patriae fuae decreta et opiniones fequerentur, factum eft, vt orientalis philofophiae, paucis ante C. N. feculis late per Afiae prouincias vagantis fomnia etiam in Aegyptum irreperent: immo Iudaeorum quoque, famam atque nomen Alexandriae fub Ptolomaeorum imperio fibi acquirentium dogmata ipfis regibus, et eruditionis principibus viris innotefcerent: praecipue vero Graecanicae fectae, et inter eas praecipue Pythagorae atque Platonis fcholae caput erigerent. Has tamen omnes fententiarum et fectarum cohortes religioni et placitis regni accommodare neceffe erat, nifi facerdotum collegia et genus irritabile vatum tanquam crabrones in fe incitare vellent philofophiae atque theologiae in Aegypto noui conditores et interpretes. Inde vero mira diuerfitas, et longe alia religionis atque doctrinae in Aegypto facies, quam antea fuit, qualem tandem, quae fumma rerum philofophicarum potita eft, Alexandrina Platonicorum fchola, poftea exhibuit, et IAMBLICHVS potiffimum in notiffimo, de myfteriis Aegyptiorum libro expofuit. Qua de re cum fuo loco ex inftituto dicendum fit, plura, vbi alia agenda funt, non cumulamus. V. Auxit vero mirum in modum hanc fententiarum atque doctrinarum diuerfitatem, conditio facerdotum, de quibus poftea fermonem inftituemus, quae talis fuit, vt imperio, et rationibus imperantium fefe accommodaret. Hinc vt requirebat regis atque imperii ratio et vtilitas, doctrina inftituta et ad populum fuperftitiofum, et nullo examine traditiones facerdotum expendere aufum, auctoritatique verfipellium impoftorum collum fubdere affuefactum delata eft. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis non tantum a facris libris adytisque arcebantur non initiati, fed et hieroglyphica docendi ratio quaelibet mediocri ingenio praedito exfculpendi occafionem fubminiftrabat. Quod fi quis celfiori fpiritu vfus, et facra ipfa intus infpiciendi cupidus, huic confilio animum applicabat, et facerdotibus fe adiungebat, tot ille vexationibus, fuppliciis, aliisque exercitationibus triftiffimis, moleftiaque laboris tanta obruebatur, vt non nifi exercitatiffimus, cuiusque fidei et dexteritati tuto res concredi poffet initiaretur. Ita vero in arcanis myfteriis latebant omnia, quique femel admiffus erat ἐπόπτης, ita religione impediebatur, vt nihil de arcanis iftis effutire auderet. Quae fi recte cogitamus, et arcanam hanc Aegypti difciplinam attente expendimus, ancipites nos fere faciunt, an vnquam efotericae arcanaeque Aegyptiorum doctrinae innotuerint? certe inde concludendum, non nifi incertiffimis coniecturis conftare omnia, quae de doctrinis Aegyptiacis ad nos peruenerunt. VI. Multum vero auxerunt has difficultates Graeci fcriptores, quorum relationibus tamen pleraque debemus, quae nobis de Aegyptiorum opinionibus, atque

dogma-

dogmatibus innotuerunt. Illi enim inſano, quod ſupra iam atro carbone notauimus, conſilio, res Aegyptiorum ſacras atque dogmata cum domeſticis ſuis comparantes, inepte, deos Aegyptiorum et theogoniam eorum cum ſuis numinibus atque fabulis permiſcuerunt, leuique animaduerſa ſimilitudine v. g. Oſirin cum Ioue, Typhonem cum Plutone, Amenthen cum Hade idem eſſe putarunt, ſicque ima ſummis quadrata miſcuerunt rotundis, vt attentus cautusque rerum Aegyptiacarum ſcrutator in labyrintho hoc filum, quod educat, non inueniat. VII. Attulerunt quoque multum ad hanc confuſionem augendam Graeci philoſophi, qui in Aegypto fuere, ibique arcanam philoſophiam didiciſſe gloriati ſunt[i]. Illi enim cum peculiaria ſyſtemata conderent, ſectarum, quas moliebantur, capita euaſuri, doctrinis ſuis ex Aegyptiaco nomine auctoritatem atque fidem conciliarunt: licet et exigua didicerint in Aegypto, et proprii ingenii cogitata potius Aegyptiacis commixta, auditoribus et ſectatoribus propinauerint. Hoſpitem eſſe oportet in philoſophia Pythagorae et ſcriptis Platonis, qui id ignoret: quam male vero id factum ſit, tum cognoſcimus, quando Orphei, Pythagorae, Thaletis, Platonis aliorumque doctrinas tot capitibus inter ſe diſſidentes comparamus, qui tamen omnes in Aegypto ſua hauſiſſe gloriati ſunt. VIII. Nec multum promittendum ſibi eſt a recentioribus Aegyptiacae doctrinae interpretibus. Cum enim obſcuriſſimas veterum traditiones et praecipue ſymbolica illa et mythologica monumenta, quae naufragium euaſerunt, et ad nos peruenerunt, ſequerentur, et ad momenta hactenus explicita non, prout debebant, attenderent, miras nobis exſculpſerunt Aegyptiacorum myſteriorum explicationes, ita inter ſe diſſentientes, vt quantum a veritate abſint, ſi alia non eſſent, vel ex his ſolis circumſtantiis et quaeſitis recentioribus εὑρήμασι praeſidiis conſtet. Quae enim non inuentio recentior tributa eſt Aegyptiis, quae in aſtronomia, chemia, reque medica ſingularia illis non tributa ſunt, et de his in mira ſententiarum diuortia diſceſſum eſt? Cuius vt exemplum luculentum afferamus, ea potiſſimum lectori in mentem reuocamus, quae intra ſeculi vnius ſpatium de menſa Iſiaca ſcripta atque diſputata ſunt*. Tandem IX. has difficultates in cognoſcendis veteris Aegypti doctrinis atque placitis auget mira ſcriptorum de illis inopia, et imprimis deſiderati teſtes domeſtici. Et Sanchuniathonem quidem phyſiologiam Hermeticam et Aegyptiacam theologiam ſcripſiſſe ſupra[k] ex SVIDA obſeruauimus, quam parum vero auctoritatis ei tribui queat, ſupra quoque vidimus. Chaeremon quoque, ſacerdos Aegyptius, *Hieroglyphica*[l] et *res Aegyptiacas* literis commiſit; Manetho ** vero Aegyptius res ſacras pariter atque profanas gentis ſuae diuerſis libris expoſuit. Aſclepiaden porro in ſacris Aegyptiorum exercitatiſſimum ſcripſiſſe *hymnos in Deos Aegyptiorum et de omnium religionum conſenſu* aliaque huc pertinentia, refert

Scriptores de philoſophia Aegyptiorum.

i) Vid. IAMBLICHVS initio operis de Miſteriis Aegyptiorum.
k) Cap. VI. §. 8.
l) Vid. ERASMVS Adag. feſtina lente p. m. 351. laudat hunc Chaeremonem PORPHYRIVS περὶ ἀποχῆς L. IV. contemnit STRABO L. XVII. qui ignarum et oſtentatorem eum vocat. Videndus de eo VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. I. p. 164 ſeq.

fert SVIDAS[ll]. Laudantur insuper veteribus Hecataeus *de Aegyptiorum philosophia*[m], et Palaephatus de eodem argumento[n], vt Horum Apollinem taceamus infra nominandum[o]. Verum hi omnes temporis iniuria, et forte fatali bibliothecae Alexandrinae, in qua Aegyptiacae sapientiae thesauri sine dubio reconditi fuere, incendio perierunt, adeoque paucae reliquiae inter Graecos, qui hos libros adhuc viderunt, vel fragmenta habuerunt, quaerendae sunt. Recentiores etsi multi sunt, qui rebus Aegypti lucem affundere, et imprimis dogmata Aegyptiaca illustrare aggressi sunt[p], parum tamen a plerisque praesidii ex supra dictis rationibus sperandum est, quoniam varia praeiudicia ad hoc opus attulerunt: id quod imprimis de ATHANASIO KIRCHERO viri docti obseruarunt[q]: multum tamen lucis attulit IOANNES MARSHAMVS[r], cuius tamen lapsus correxit H. WITSIVS[s]. Alios de re literaria Aegyptiaca bene meritos[t] suo loco nominabimus.

* Pertinet haec mensa Isiaca inter reliquias veteris Aegypti hieroglyphicas, quas tempus miro fato nobis conseruauit. Inciderat enim in manus fabri alicuius, e quibus confringendam et conflandam eripuit Petrus Bembus, qui ab eo pretiosum Aegyptiacae sapientiae monumentum aere redemit. Ab eo Dux Mantuae Vincentius accepit, inter cuius suppellectilem, vrbe Mantua a Caesareis occupata, 1630. anno cum reliqua praeda direpta ita euanuit, vt nemini de ea aliquid amplius innotesceret. Tandem ab Archiatro Ducis Sabaudiae detecta, thesauris heri antiquis illata est. Ea vero elegantissimis figuris aeri insculptis auroque distinctis superbiens luculentum exemplum exhibet sapientiae Aegyptiacae nullis eruditorum laboribus ita explicandum, vt non foecundis ingeniis materia abunde supersit, longe alia inde exsculpendi. Kircherus enim, aenigmatum hieroglyphicorum interpretationes ad res sacras et religionis referens, nescio quae mysteria sibi detexisse visus est, religioni Christianae proficua. LAVRENTIVS vero PIGNORIVS, qui eruditum commentarium de ea scripsit, quem ANDREAS FRISIVS auctiorem edidit *Amstelod. 1669.* philosophiae moralis atque politicae praecepta in ea detexisse sibi visus est. Immo, quod mireris, OLAVS RVDBECKIVS* Calendarium Runicum exsculpsit, et Io. FRID. HERWARTVS**, magnetis pyxidisque nauticae naturam et admirandos

ll) T. II. voc. Heraiscus p. 67. de hoc Asclepiade, qui ex secta philosophorum Alexandrinorum fuit, dicetur suo loco. Ex secta de eius scopo iudicandum. conf. PHOTIVS Cod. CCXLII.

m) Vid. VOSSIVS l. c. L. IV. c. 3. p. 438 seqq.

n) SVIDAS v. Palaephatus T. II. p. 8. VOSSIVS l. c. L. III. p. 395.

o) IAMBLICHVS de mysteriis Aegyptiorum occurret suo loco, liber vero ARISTOTELI tributus de mystica Aegyptiorum philosophia, qui editioni Casaub. in fine ex versione IAC. CARPENTARII adiectus est, suppositititius est. Conf. FABRIC. Vol. II. p. 162 seq.

p) Potiores enarrat cel. C. A. HEVMANNVS Act. philos. T. II. p. 190.

q) Vid. iudicia eruditorum ab HEVMANNO l. c. allata.

r) In Canone Chronico.

s) In Aegyptiacis.

t) In his est ven. REIMMANNVS in antiquitatibus literariis Aegyptiacis, conf. Acta phil. T. II. p. 684. ACOLVTHI vero laborem praeuertit mors, vid. HEVMANN. Poecil. T. II. L. 4. p. 546. et SICHARDI quoque. vid. Memoires de missions de la C. de I. dans le Leuant. T. V. p. 204.

*) In Atlantide P. 2. c. 11.

**) In admirandis ethnicae theologiae mysteriis, Monach. 1626. 4.

dos effectus vſumque in re nautica in illa menſa adumbrari, orbi literato perſuadere voluit. Erudite et conquiſitis ſpecioſis argumentis et Pignorium etRudbeckium viros doctiſſimos, et Kirchero eruditione atque iudicio longe ſuperiores, argumentum excuſſiſſe non negamus, ex diuerſiſſimis tamen de ſignificatione hieroglyphicarum harum imaginum opinionibus ſole meridiano clarius eſt, fruſtraneum eſſe laborem, qui in interpretandis ſoluendisque his aenigmatibus conſumitur; cum prout quis magis eſt ingenio foecundus, et a cognitione veterum rerum non imparatus, eo facilius ſibi ſtruit explicationem non incommodam, ſed ſui potius ingenii luſibus, quam veritate nixam. Quae cum ita ſe antiquiſſimis temporibus habuerint, qui potuit fieri aliter, quam vt ſacerdotes Aegyptiaci, callidiſſimi homines, naſcentis Aegypti monumenta hieroglyphica a nemine intellecta, ita interpretarentur, vt quicquid vellent, et rationibus ſuis principiisue conſonum eſſet, ex iis exſculperent, ſicque doctrina Aegyptiorum, quae in his imagunculis ſeruari credebatur, mire variaret. Cum enim in Aegyptiaco monumento Lapponum characteres, et vltimi Septentrionis monumenta in Memphiticis non ſine eruditione et quadam ſpecie inuenerit Rudbeckius, quae quaeſo monſtra opinionum non potuere in iis detegere homines vaferrimi, qui ad perſuadendas plebi ſuas nugas non eruditione, ſed auctoritate et charactere ſuo tantummodo opus habebant. Conf. quae prudenter monet MORHOFIVS*. Ceterum ſi aſſenſum merentur, quae B. FABRICIVS ** non ſine veri ſpecie coniicit, imagines has hieroglyphicas referre duodecim ſigna Zodiaci, menſesque Aegyptiorum, res leuis et exigui argumenti occultatas mira myſteria promittere, ſed coruos deludere hiantes, prodit.

** Cum Manetho vnus fuerit ex Aegyptiis ſacerdotibus, quibus eruditio gentis commiſſa fuit, indictus plane in hiſtoria philoſophica dimitti nequit, praecipue cum non ſemel apud veteres ſcriptores eius fiat mentio. Virum vero huius nominis ſapientia ſumma praeditum apud Aegyptios floruiſſe teſtis eſt AELIANVS *** patria an Dioſpoli vel Sebennytide oriundus fuerit, ſuo iam tempore dubitauit SVIDAS in *Manethon.* ****, quamquam in prooemio operis ſui apud SYNCELLVM† ſe vocat, ſacerdotem et notarium ſacrorum penetralium per Aegyptum, genere Sebennitam, Heliopolitanum, conf. MARSHAM. †† vnde audiendus non eſt MENAGIVS †††, qui duos inde viros exſculpit. Vixit ſub Ptolomaeo Philadelpho Aegypti rege, et Graecanicam eruditionem doctus fuiſſe dicitur IOSEPHO*. Cum vero et in Aegyptiaca eruditione fuerit verſatiſſimus, et ex hierogrammateων numero, quibus ad ſacros et arcanos libros gentis aditus patuit, facile inde colligi poteſt, Manethonem non vltimum eruditorum ſidus fuiſſe, et potuiſſe de Aegyptiorum rebus multa egregia docere. Optandum itaque eſſet, vt ſupereſſent libri, quos Graeca lingua *de rebus et religione Aegyptiorum* conſcripſit,

*) Polyhiſt. lit. T. I. L. 1. c. 13. §. 5. add. WAGENSEIL. Comm. de rep. Norimberg. p. 85.
**) Menolog. p. 24.
***) De animal. L. X. c. 16.
****) T. II. p. 490.
†) p. 40.
††) Προκαταρ. Can. chr. p. 2.
†††) Ad Laert. L. I. ſ. 10.
*) L. I. contra Apion. p. 1039.

ſcripſit, inter quos, praeter *tres libros Aegyptiacorum*, quos ex ſacris Hermetis columnis confecit, et de quibus VOSSIVS* et MARSHAMVS ** videndi, fuere quoque *Liber ſacer*, in quo de Theologia Aegyptiorum egerat, et *de antiquitate et pietate*, ſiue *de priſcis et religioſis Aegyptiorum ritibus* commentarius, *epitome* quoque *phyſica* et alia, veteribus *** memorata, vnde cuncta digeſſit et more ſuo diligentiſſime enarrauit praeſtantiſſimus FABRICIVS †. Hi enim libri ſi extarent, non tantum de hiſtoria Aegypti, ſed etiam de Diis eorum, a quibus fabuloſam gentis originem deducit, de ritibus, placitisque theologicis, melius conſtaret. Non diffitendum tamen, ita cum circumſtantiis huius viri eſſe comparatum, vt difficili cautoque hiſtoriae veteris ſcrutatori non parum ſuſpectus videatur. Dicitur enim EVSEBIO hiſtoriam ſuam atque theologiam eruiſſe *ex columnis in Seriadica terra poſitis, quibus ſacra dialecto ſacrae erant notae inſculptae a Thoot, primo Mercurio, poſt diluuium vero ex ſacra lingua in Graecam notis ibidem ſacris verſae fuerunt, interque libros in adyta Aegyptia relatae ab Agatho daemone, altero Mercurio patre Tat, vnde ipſe ait libros ſcriptos ab auo Mercurii Triſmegiſti.* Videbimus vero in ſequentibus, non intellecta a quoquam ſacra illa ſigna, a primo eruditionis Aegyptiacae auctore columnis inſculpta, et illa quoque in ſacris adytis repoſita fuiſſe commentaria, quibus illuſtrata a ſequentium temporum theologis ferebantur. Erant itaque omnia illa monumenta in poteſtate ſacerdotum, vaferrimi, quod probatum dabimus, hominum generis, et ad decipiendam plebem nati factique, qui de ſacris his et venerandis monumentis ea recitabant, quae ſectae ſuae placebant. Duplex itaque merito contra Manethonis fidem ſtruitur argumentum. Nam incertum eſt, an vetuſtiſſimos illos libros et hieroglyphica ſigna ex mente conditorum intellexerit, quod in tanta eorum vetuſtate credi vix poteſt; et ſi potuit verum ſcire, dubium admodum eſt, an dicere vel ſcribere verum voluerit, fraudibus hierophantarum Aegyptiorum malaque fide diu iam notis. Multum vero auget hanc ſuſpicionem, quod fragmenta, quae ex opere eius hiſtorico apud IOSEPHVM, EVSEBIVM, AFRICANVM, SYNCELLVM obuia cum temporum et hiſtoriarum rationibus atque dynaſtiis Aegyptiorum, quales reliqui hiſtorici enarrant, non conueniant, id quod praeſtantiſſimi viri SCALIGER, PETAVIVS, MARSHAMVS, VSSERIVS, qui in temporum rationibus enodandis verſati ſunt, obſeruarunt. Accedit, ipſum Manethonem faſſum eſſe, ſe *ἐκ τῶν ἀδεσπότων μυθολογȣμένων* quaedam addidiſſe ††. Fidem itaque Manethonis dum eleuant viri iudicio praediti, nominati FABRICIO *l. c. p. 496.* quibus addendus VRSINVS *de Zoroaſtre ex. II. ſ. 4. pag. 99.* praeter rem ideo notatus OLAO BORRICHIO *de ortu* et *progreſſu Chemiae pag. 65 ſeq.* etſi hoc ad hiſtoriam potiſſimum pertineat, quis quaeſo apud eum in incertioribus, qualia ſunt

 placita

*) De hiſtor. Graec. L. I. c. 14. p. 89.
**) loc. cit.
***) LAERTIO L. I, ſ. 10. SVIDAE loc. cit. EVSEBIO de praep. L. II. c. 1.
†) Bibl. Graec. Vol. II. p. 494.
††) Vid. IOSEPH. l. c. p. 1052.

placita primorum Aegyptiorum de religione, magnam fidem requirat? Quod si ei fidendum haud facile est, qui inter ipsos gentis sapientes magnam celebritatem consecutus est, et ad monumenta arcana aditum habuit, quid quaeso fidei illis tribuendum, qui remotiores occasione, tempore, natione a rebus Aegyptiis de alienis narrationes contexuerunt? Vnde incertitudo historiae philosophiae Aegyptiae mire illustratur et confirmatur. Verum si quae speranda esset ex Manethonis scriptis notitia rerum et doctrinarum philosophicarum, omnia illa tamen nobis temporum iniuria eripuit, nec nobis relicta alia praeter eius *apotelesmatica*, siue *de viribus et effectis astrorum libri sex, editi* a IACOBO GRONOVIO *.

Auctor sapientiae Aegyptiacae Theut, Hermes, siue Mercurius.

§. III. Auctor sapientiae Aegyptiorum magno veterum consensu THEVT, vel THOYT, quem Alexandrini Thoot, Phoenices Taaut nominauerunt, varia oris in vno nomine pronuntiatione. Eum Graeci vnanimi fere consensu HERMETEM, Latini dixerunt MERCVRIVM. Obscurissima vero celebratissimi huius viri magnisque difficultatibus impedita est historia. Nam et ipsa antiquissima, quo vixisse dicitur tempora situ et squalore obducta omnem nobis, quae certa est, eripuerunt notitiam, et quae ab iis ad posteritatem demanarunt traditiones adeo inter se variant, tamque lubrico innituntur fundamento, vt, quo quis tuto consistat, non inueniat. Multum vero impeditiorem fecit Theuti siue Thooti historiam Graecorum ineptus mos, mythologiam suam cum peregrinarum gentium fabulis conciliandi. Cum enim ab Aegyptiis audirent, Thoytem omnis eruditionis, scripturae, artiumque reliquarum omnium inuentorem atque auctorem fuisse; eaque de Mercurio siue Hermete apud ipsos dicerentur, vnum eundemque esse virum magnum rati, totam fabularum de Mercurio congeriem ad Thoytum Aegyptiorum retulerunt. Cumque Graeci summa rerum per Alexandrum M. potirentur, et Aegyptii ad eruditionem Graecanicam se componerent, ipsum hoc praeiudicium ad Aegyptios quoque sacerdotes transiit, qui, non parum inuenisse, quod religionem suam iuuaret, si Graecorum Hermetem suae religionis et sapientiae conditori applicarent, et cum eo componerent, sibi visi, nugas Graecas suis inuentis auctas et commixtas ita amplexi sunt, vt eas totas intra sacram mythologiam receperint. Horum vero hominum, qualis Manetho fuit τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκὸς παιδείας, vt vocatur IOSEPHO *u*, traditionibus pleraque debent scriptores, qui de Hermete nobis construxerunt narrationes, quae, quam fidem mereantur, ex dictis abunde liquet. Difficile itaque, immo, si dicendum, quod res est, impossibile est, Hermetis Aegyptii veram historiam ex fabulis eruere, et significationem narrationum mythologicarum certam explicare: quod qui spondent, tanto promissores hiatu nihil dignum praestant. Non detinebimus itaque lectorem fabularum de Mercurio Graecarum atque Latinarum recitatione, quas qui legere vult, apud LILIVM GYRALDVM *x* vel NATALEM

*) Lugd. Bat. 1698. 4.

u) Contra Apion. L. I. p. 1059.

x) Hist. Deor. L. IX.

LEM COMITEM [y] aliosque mythologiae veteris interpretes abunde inueniet, vnde sitim extinguat: sed ea potissimum eligemus, quae propius ad Aegyptiacae sapientiae historiam pertinent, et quadam probabilitate ad eam referuntur. Et initio quidem omnino notandum est, CICERONEM [z] quinque Mercurios enumerare, quorum tres Graeci sunt, *quartus*, inquit, *Nilo patre natus*, *quem Aegypti nefas habent nominare: quintus quem colunt Pheneatae*, *qui Argum dicitur interemisse, ob eamque caussam Aegypto praefuisse*, *atque Aegyptiis leges et literas tradidisse. Hunc Aegyptii Thoyth appellant*, *eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur.* Quibus verbis antiquissimum Aegyptiorum Mercurium intelligi, a Cicerone vero cum Mercurio Arcade confundi recte notauit IOANNES MARSHAMVS [a], notabili exemplo, qua ratione Graeci et Latini peregrinas historias cum suis male comparauerint. Hunc vero Mercurium fuisse ex Deorum Cabirorum numero, Iouis filiorum, qui in oriente Cabiri dicti sunt, siue id potentes siue socios denotet, et quibus templum Memphi vetustissimum fuisse HERODOTVS [b] tradit, veteres referunt. Adeo vero incerta et inter se dissonantia sunt omnia, quae viri docti de his Diis Cabiris disputant [c], vt inde lux historiae Mercurii accendi non queat. Diis tamen magnis minister tantum Mercurius fuisse dicitur, et Sanchuniathoni [d], si genuina sunt, quae ei tribuuntur, scriba Saturni, vel, quod refert DIODORVS [e], Osiridis, filii Saturni. Vnde coniicere est, Thoythum apud primum aliquem Aegypti regem ministerio functum, a consiliis fuisse, addit enim DIODORVS: *Osirim cum Mercurio omnia communicasse*, *eiusque consilio maxime vsum fuisse*, *illumque in honore ante omnes habuisse*, *cum esset perspicacis ingenii in excogitandis humanae vitae commodis.* Addit porro: *Eum primum communem loquelam articulatim distinxisse*, *et rebus multis nomine destitutis nomen indidisse; literas inuenisse; Deorum cultus et sacrificia ordinauisse; primum astrorum ordinem vocumque harmonias et naturas obseruauisse; palaestrae inuentorem fuisse*, *lyrae et oleae.* Quibus verbis Diodorus quidem Graecum Mercurium cum Aegyptio in quibusdam miscet: satis tamen innuit, quod ipsi Aegyptii constanti traditione asserunt, omnia inuenta esse a Mercurio: leges imprimis adiicit CICERO et AELIANVS [f]. Imprimis vero literarum inuentionem ei tribuunt PLATO [ff] et Sanchuniathon quoque, quod etsi dubitanter asserit PLINIVS [g] facile tamen credi potest, si de hieroglyphicis notis, ex quibus postea literae efformatae sunt, intelligas, istis enim Mercurii primi temporibus:

y) Mythol. L. V. c. 5. p. m. 439.
z) De nat. Deor. L. III.
a) Canon. Chronic. Sec. I. p. 35.
b) Lib. III. c. 37.
c) Videndi VOSSIVS de idololatr. L. II. c. 57. p. 228. TOBIAS GVTHBERLETHVS de myst. Deorum Cabirorum. RELANDVS diss. de Diis Cabiris T. I. diss. select. T. I. p. 94. quosque alios laudat FABRICIVS Bibliogr. antiquar. p. 240.
d) Apud EVSEB. praep. L. I. c. 9. e) Lib. I.
f) Hist. an. L. XIV. c. 34.
ff) In Phaedro et Philebo qui tamen de literis intelligit, conf. MARSHAM. l. c. p. 37.
g) Lib. VII. c. 56.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat, et saxis tantum volucresque feraeque
Sculptaque seruabant magicas animalia linguas [h].

Sicque componi atque conciliari inter se possunt, qui Assyriis literarum inuentionem tribuunt, et qui Aegyptiorum Hermetem eius auctorem faciunt. Praeter haec multa alia de eo referunt scriptores, hic vbi certa vel verisimilia saltem sectamur, non afferenda, cum inanes certe obscurissimas et non intelligibiles Graecorum fabulas exhibeant. Haec vero incertitudo, varietas et obscuritas narrationum de Thoytho siue Hermete Aegyptiorum occasionem obtulit viris non obesae naris, omnem prorsus eis fidem detrahendi dubitandique an vnquam Mercurius Aegyptiorum extiterit? Id quod nonnullis accidit, sibi persuadentibus, Mercurium hunc non fuisse humani sanguinis, sed vel daemonem aliquem, vel occultam quandam naturae vim isto nomine denotatam [i]. Imprimis erudite et diligenter in hoc argumento versatus est IOH. HENRICVS VRSINVS [k], qui adhibita omni industria euincere conatus est, meras fabulas redolere, quicquid vt de antiquis Aegyptiorum Diis et semideis regibusque, ita de vtroque Mercurio narratur. Expunctis enim ex albo non regum tantum, sed rerum ipsarum Diis atque semideis primorum Aegyptiaci regni temporum actum esse putat de vtroque Mercurio. Quapropter illud demonstrandum sibi sumsit: non abnuendum quidem esse, reges aliquos gentesque ante diluuium eam possedisse terram, quae multis post seculis Aegyptus appellata fuerit: quinam vero illi in Aegypto aut alibi gentium reges, quoue nomine fuerint? hoc aeterna nocte absconditum latere, nec aliam nobis superesse notitiam, quam quae in sacris commentariis traditur, Caini progeniem tyrannidem exercuisse, missisque longe lateque coloniis, vrbibusque conditis orbem occupasse. Tot ergo Deos tot semideos gentium reges ab obitu consecratos fuisse, esseque abortus humani ingenii, conceptos e semine primigeniae veritatis, scilicet ex historia primorum hominum in sacris pandectis memoratorum: nec aliunde, quam ex hoc fonte Aegyptiorum reges Deos et semideos ortos esse, et primum Pana fuisse mundi spiritum omnem vniuersi molem agitantem, cum hoc coniunctos septem planetarum praesides, hisque successisse duodecim reges, propter beneficia et artes inuentas, virtutesque Deorum choris insertos; qui non alii sint, nisi duodecim Cainiticae stirpis rami, Mosi memorati. Hanc vero idololatriam mature et ex Patrum testimonio Seruchi tempore exortam, et ad Chaldaeos atque ab his ad Aegyptios per colonias disseminatam, astrolatriam fundamentum habuisse, animabus regum optime meritorum inter sidera sede posita. Post exitum vero Israelitarum ex Aegypto in condendis fabulis certauisse Aegyptios cum Assyriis et Phoenicibus et a Psammeticho

h) LVCAN. L. III. v. 222 seqq.

i) Conf. CONRINGIVS de Hermetica Medicina c. VII. qui tamen concedit, in vtramque partem de hac re disputari posse.

k) De Zoroastre, Mercurio et Sanchuniath. Exerc. II. Sect. 2. p. 80 seqq.

metticho natas vel renatas fabulas, regnantibus postea Ptolomaeis, vt deformes pupas fingi, pingi et poliri coepisse, hincque nouas quotidie et sibi inuicem contrarias explicationes genitas fuisse. Initium igitur harum fabularum ponendum esse in tempora regis Menis, cui primus Aegypti legislator Mneuis videatur suppar; qui Menes rudes et brutos Aegyptios ad humanam cultus victusque rationem traduxisse legitur: medium collocandum esse, in tempora Psammetichi, quibus sacerdotes in poliendo fabularum opere curam posuerunt, ex occasione suscepti cum aliis gentibus, Graecis praecipue, de antiquitate certaminis; finem fuisse sub Ptolomaeo Philadelpho et successoribus, quo tempore studium fabulas has pigmentis ornandi maxime feruebat: hasque fabulas iusto irae diuinae et excoecationis iudicio fidem, ab aliis gentibus risu exagitatam, apud Aegyptios inuenisse. Hactenus vir eleganter doctus, cuius rationes, ex libro rarius obuio ideo adducendae erant, quod non leue eruditis viris pondus habere visae sunt. Nec negari potest, non docte tantum, sed et probabiliter disputari haec omnia; nec magnopere vrgebimus, paulisper sibi acutissimum virum contradicere, quod virtutis et meritorum caussa inter Deos relatos primos Aegypti reges statuit, quos ex pessima Caini progenie tyrannidem propagante deriuauit. Sed concedemus vtraque, quod aiunt manu, Deos istos et semideos genuisse superstitionem, nec alios fuisse, nisi primos reges principesque de populo bruto et rudi bene meritos. Nec ea quoque praefracte inficiabimur, quae de ornatis a sacerdotibus his fabulis earumque aetate dicuntur, etsi fundamentum praeter coniecturas aliquas non habeant: Consequitur tamen inde, historiam fabulosam Aegypti, veram historiam supponere, nec esse istos Deos et semideos mera ingenii ineptientis, quod tamen vir clarissimus contendit, somnia, sed reges et principes, ex more seculi diuinitate donatos, licet incertum prorsus sit, an duodecim Caini posteros indicent, quippe qui non in solum Aegyptum, quod hic frustra supponitur, sed in omnem fere terram habitabilem discesserunt. Quod si vero homines magni et potentes fuerunt, quae ratio eos forte inter Deos Cabiros retulit, cur non paria dici queant de Mercurio? et cur non statuere nobis liceat: fuisse Mercurium, siue Thoythum magni ingenii hominem, celsissimo cuidam et antiquissimo terrarum Aegypti regi ad consilia adhibitum, qui et artes atque inuenta ad regnum colendum, terras emendandas, societatemque tuendam excogitauit, vitamque vtilem et commodam docuit; et primas quoque ingenii notas, insculptis more vetustissimo imaginibus in saxa et columnas inuenit? Eumque ob maxima in eam gentem merita inter semideos relatum, accedente sacerdotum ingenio ad Graecam eruditionem (vt in Manethone obseruauimus) se accommodante mythologica veste, vt ita loquamur, amictum, tandem confusis Graecorum et Aegyptiorum traditionibus hanc, quam habemus, de Mercurio traditionem peperisse? Nihil enim in hac opinione est, quod non ipso Vrsini fundamento nitatur, et rationem rerum antiquissimarum non inter Aegyptios tantum, sed et omnes

veteres

veteres gentes obseruatam supponat adeoque fidem mereatur[l]. Et ita necesse non est, negare, quod vnquam talis apud Aegyptios vir fuerit, quod contra totius Aegypti atque Graeciae et Latii fidem pertinacius contendere, omnem veterum rerum fidem euertere, et vniuersalem historiae pyrrhonismum inducere est. Ex his vero altera, quae de Mercurio inter eruditos viget, opinio diiudicari potest, quae alium longe hominem quam Aegyptium sub isto nomine latere putat, et vel ad Adamum, vel, quod KIRCHERO placuit[m] ad Henochum, vel ad Iosephum Aegypti proregem[n], vel ad Canaanum quoque quod IO. CHR. KRIGSMANNVS[o] et magnus BOCHARTVS[p] iudicarunt, Mercurium refert; qui cum praeter leues quasdam coniecturas nihil quod opinionem magnopere iuuet, adducant, quaedam vero sint, quae si hos homines putes fuisse Mercurium, cum traditione veterum de Mercurio componi nequeant, audiendi non sunt. Maiori vero verisimilitudine Mercurium in Mosis historia quaesiuerunt viri docti, et inter hos, qui hypothesi suae ita quam maxime inseruiuit, illustris PETRVS DANIEL HVETIVS[q], cuius rationes ita ornauit celeberrimus C. AVG. HEVMANNVS[r], vt summa probabilitate hanc sententiam se commendare, non dubitet, licet largiatur, Huetii deductionem solidam non esse. Supponit vero vir eruditissimus tanquam indubitatum: miracula a Mose Israëlitas ex Aegypto educente patrata, magnam ei famam conciliasse; ipsique opinionem apud Aegyptios comparauisse viri diuini. Hincque infert: si Moses et Mercurius omnium celeberrimi in Aegypto viri fuerint, et de hoc narrata illi ita conueniant, vt non alteri conuenire queant; ea vero quae Mercurio tribuuntur, de Mose Aegyptiis necessario innotuerint, nec latere potuerint, magno inde verisimilitudinis gradu concludi posse, sub Hermetis larua magnum prophetam Mosen latere. Narrari vero de Mercurio: literas inuenisse, Nilum habuisse parentem, gessisse virgam, praestigiatoremque fuisse. Mosen vero esse inuentorem literarum, artisque scriptoriae, nec esse librum antiquiorem Pentateucho Mosis; Mosen porro ex Nilo extractum a regis filia educatum, virga magna miracula patrauisse. Haec cum Aegyptiis nota fuerint, dubitari non posse, quod et Artapanus apud EVSEBIVM[s] asseruit, Mercurium quoque non alium esse nisi Mosen. Erudite prorsus, nec sine ingenio haec dici, non negamus, nondum tamen, quantum nos quidem iudicamus, ad eam sententiam suo verisimilitudinis gradu ponendam sufficiunt. Concedi enim potest, miracula Mosis famam apud Aegyptios meruisse, nec negari debet, praestigiatorem forte eum habitum,

l) Putabant scilicet, bonos daemonas in magnis viris habitare, hincque eos post fata Deos fieri credebant. Id quod de Osiride et Iside PLVTARCHVS diserte tradit. Ait enim: *ὁ μὲν γὰρ Ὄσιρις καὶ ἡ Ἶσις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν εἰς Θεοὺς μετήλλαξαν.* Isis et Osiris ex bonis geniis in Deos transiuerunt. Hanc enim opinionem vniuersus fere mundus vetus tenuit.

m) Oedip. Aegyptiaco p. 67. 79. 114.

n) TH. GALE in philos. gen. p. 15 seq. SCIP. SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 205.

o) Coniectan. de Germanicae gentis origine ac conditore Hermete Trismegisto.

p) Georg. S. P. I. L. I. c. 2.

q) Demonstrat. euang. Pr. IV. c. 4. p. 73 seq.

r) Acta philosoph. T. II. p. 687 seqq.

s) De praep. euang. L. IX. c. 27.

tum, non videmus tamen, cur non ea quoque, quae pro conuenientia Mosis cum Hermete adducuntur, in alio quoque viro, apud Aegyptios celebri, euenire potuerint. Nam cur non ad Nili oras alius genitus fuerit? cur non virgam gesserit alter? cur non praestigiatorem egerit, quorum terram Aegypti plenam fuisse ex ipsa Mosis historia colligitur? Sed nec in iis, quae in applicatione argumenti afferuntur, certiora deprehendimus. Non disputabimus iam, quam verum sit: artem scribendi ante Mosis tempora non excogitatam fuisse, illumque primum omnium characteres literarum inuenisse, primumque librum scripsisse: haec enim in historia literaria excuti debent, et hic aliena sunt, et nisi fallimur, vel sola Sinensium historia teste refutantur, quae vt supra Mosis aetatem assurgit, ita characteres Fohianos multo antiquiores esse memorat. Illud vnum in praesentia monemus, frustra haec a viro longe doctissimo afferri, cum non de inuentione literarum artisque scribendi, sed de hieroglyphicarum imaginum sermo sit: hanc vero sacram pingendi rationem, quam Thoytho Aegyptii tribuunt, a Mose inuentam et introductam fuisse, qua, quaeso, verisimilitudine probabitur? Nihil huius rei in scriptis viri diuini, nihil in Aegyptiorum commentariis, qui istius scribendi modi aetatem inundationes Aegypti antecessisse, adeoque Mosaicis temporibus longe superiorem et vetustiorem fuisse tradunt. Nilo vero patre natum Mercurium pro Mose habere non licet. CICERO enim [t] hunc diserte distinguit a Thoyto, de quo sermo est, aitque Aegyptios nefas habere eum nominare; vnde ineffabile hoc nomen nesciri fatetur MARSHAMVS [u], nisi sit Siphoas, quem alterum Mercurium dici postea monebimus. Ille vero non filius Nili fuisse, sed Nilus rex Thebanorum ei successisse traditur: vnde frustra quoque inde argumentum petitur. Nec multum nos morari debet vel caduceus Mercurii, vel aliae fabulae de Mercurio circumstantiae, quas cum Mosaicis conuenire putat Huetius. Supra enim vidimus, frustra eas et inepte ex mythologia Graeca desumtas et Aegyptiis semideis applicatas fuisse, ex quo literaturae Graecae studiosi facti Aegyptii regibus ex Graecia oriundis moribus atque placitis se accommodauerunt. Tandem praestigiae siue artes magicae, quae Hermeti tribuuntur, nonnisi velo mythologico nobis obductae narrantur, quo remoto cum longe alia lateant, non tam leges naturae, quam captum vulgi superantia, male ea cum miraculis diuinis per Mosen perpetratis comparantur. Verum omne huius opinionis fundamentum euertit Stephanus protomartyr, qui diserte Mosen in omni sapientia Aegyptiorum eruditum fuisse tradit [x]. Cum itaque sapientia Aegyptiaca Mercurium vtrumque, vnum inuentorem, alterum restauratorem, habuerit, in ea vero Moses eruditus praeceptores nactus sit, necessario ea cum inuentore et restauratore suo longe antiquior Mose reputanda est. Quare nulli dubitamus, opinioni

t) Loco supra laudato.
u) Canon. chron. p. 37.
x) Recte hoc iam monuit TH. BVRNETIVS Archaeol. philosoph. L. I. c. 8. p. 382.

ni huic, quae olim nobis quoque placuit[y], paulo plenius examinatis rei circumſtantiis nuntium mittere.

Mercurius alter.

§. IV. Praeter hunc Hermetem ſiue Mercurium, quem primum nominant, ALTER quoque non minoribus beneficiis Aegyptum ſibi deuinciens celebratur. Hunc enim Manetho[z] diſerte diſtinguit a primo, ſcribens ad Ptolomaeum Philadelphum *περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν ὑπὸ τοῦ δευτέρου Ἑρμοῦ βιβλίων. de interpretatione librorum Mercurii ſecundi;* eumque facit filium Agathodaemonis; in laterculo tamen regum Aegypti[a] vocatur trigeſimus quintus rex Siphoas, qui et Mercurius dictus eſt, filius Vulcani: quod forte vtrumque vel adulationem, vel mutandi in Deos bene meritos homines ſtudium, cauſſam habet. Non minori vero gradu de bonis literis, artibusque omnibus meruiſſe, quam primum Mercurium, Manetho porro tradit. *Ex ſtelis* inquit, *in terra Seriadica poſitis* (Syringas ſubterraneas AMMIANO MARCELLINO[b] memoratas intellexiſſe Manethonem VALESIVS[c] et MARSHAMVS[d] non inepte putant) *ſacra dialecto et hierographicis literis a Thoth Mercurio primo exaratis ſecundus Mercurius Agathodaemonis filius, Tati pater, ex ſacra illa lingua tranſtulit literis hieroglyphicis in libros, quos in adytis templorum Aegyptiorum repoſuit.* Et ad hunc potiſſimum Mercurium artes, geometria, arithmetica, theologia, et quicquid ingenium apud Aegyptios ornauit, relata ſunt: qui cum ita priſtinam eruditionem reſtituerit, vel emendauerit potius atque adauxerit, TRISMEGISTVS[e] vocatus eſt. Hunc Mercurium Moſe paulo iuniorem EVSEBIVS[f] conſtituit, quod tamen cum iis, quae in actis apoſtolorum de ſapientia Aegyptiorum Moſis tempore adulta iam et inter regias diſciplinas relata dicuntur, conciliari non poteſt, et omnino vetuſtior fuiſſe ſtatuendus eſt, ſi vera ſunt, quae de reſtitutis literis et eruditione a Mercurio hoc ſecundo reuocata et ex antiquis monumentis eruta Aegyptii referunt. Neque enim ſecundum hunc Hermetem cum primo inter fabulas cum VRSINO[g] referendum putamus, modo tempora resque recte concilientur, facile et non ſine veriſimilitudine inter ſe cohaerentes. Vero ſcilicet ſimillimum eſt, in primis illis et antiquiſſimis temporibus hominem fuiſſe magni ingenii, qui prima artium ad vitae neceſſitatem et commoditatem neceſſariarum rudimenta excogitauit, et imprimis cogitationes imaginibus et ſymbolis, (quae vetuſtiſſima ſcribendi et ſenſa animi prodendi ratio hodienum apud Sinas a primis illis ſeculis

y) In Hiſt. philoſ. Germ. opere T. I. p. 167.

z) Apud SYNCELL. p. 40.

a) Ib. p. 124. conf. MARSHAM. Can. chron. p. 240.

b) Lib. XXII. c. vlt. Sunt Syringes ſubterranei quidam et fluxuoſi receſſus, quos, vt fertur, periti rituum vetuſtorum, aduentare diluuium praeſcii, metuentesque ne ceremoniarum obliteraretur memoria, penitus operoſis digeſtos fodinis per loca diuerſa ſtruxerunt, et excisis parietibus volucrum ferarumque multa genera ſculpſerunt, et animalium ſpecies innumeras, quas hieroglyphicas literas appellarunt. Studio vero iſtos receſſus effoſſos eſſe figmentum eſt ſacerdotum, ad faciendam fidem rebus ſuis, et probabile, terrae motibus atque cataclyſmis iſta monumenta deſidiſſe.

c) Ad h. l. p. 23?.

d) Can. chron. p. 39. conf WITSIVS Aegyptiac. L. II. c. 5. §. 4. p. 92.

e) SYNCELLVS l. c.

f) Apud MARSHAM l. c. p. 241. Ita etiam AVGVSTINVS de Ciu. Dei L. XVII. c. 37.

g) Loco ſupra laudato.

culis viget) in parietibus, columnis ſaxisque, cum Aegyptus papyri ſiue bibli adhibendi rationem nondum teneret, deſcripſit, cuius rationes ſatis probabiles in antecedentibus attulimus. Cum vero inundationes atque eluuiones aquarum, quas accidiſſe Manetho refert, terrae motus, bella item et irruptiones vicinorum vetuſtiſſimos Aegyptios in diſſitas terras, ipſamque, vti videtur, Indiam diſſiparent, et monumenta iſta, ſignis ſymbolisque legum, morum artiumque praeceptorum ſuperbientia euerterent, ruinisque cumularent, tota priſca Aegyptiorum ſapientia fere obliuione ſepulta fuit. Eiusmodi enim calamitates veteri Aegypto obtigiſſe, Manetho atque HERODOTVS [h] teſtes ſunt, et imprimis notandum, quod prior refert, ſub Bocho rege hiatum ad Bubaſtin contigiſſe, indeque multos periiſſe: rupto quoque Nili aggere pleraque diluuio obruta fuiſſe; inde enim, qua ratione veteres illae ſtelae et lapidea monumenta terra ſubruta et recondita ſint, intelligere eſt. Succeſſit poſtea Aegypto alius populus aliique coloni, qui cum peregrinis moribus etiam peregrina placita atque religionem Aegypto intulerunt. Inter hos cum ingenio et calliditate emineret vir quidam genere et dignitate atque auctoritate conſpicuus, qui deſertas ſcientias non ſine detrimento reipublicae manere poſſe intelligebat, is animum applicuit ad introducendas inter nouos colonos artes et ſcientias, quas vel ipſe inuenerat, vel aliunde didicerat. Cum vero Aegyptiorum priſcam eruditionem Thoytho ſiue Mercurio adſcribi fama eſſet, vt auctoritatem rebus a ſe inuentis et introducendis adderet, eas ad illum retulit: et cum ex ruderibus protraherentur et e terra paſſim effoderentur monumenta ignotis tum characteribus et imaginibus neſcio quam ſapientiam promittentia, qualia Thoythum erexiſſe ab antiquiſſimo tempore fama fuerat; in rem ſuam ea ita conuertit nouus Aegyptiacae eruditionis reſtaurator, ſeque inuenta, praecepta, leges, et quaeque alia tradebat apud populum ex columnis his Mercurialibus deſumſiſſe, iactabat, ſicque veterem eruditionem ſe reſtituiſſe gloriabatur; id quod eo facilius fieri potuit, quo magis nemo erat, qui ignotas imagines intelligebat, quoque maior primi Mercurii fama apud omnes increbuerat. Et ex his columnis placitorum ſuorum ſummam hauſtam eſſe, ita populo perſuaſit, vt monumentorum iſtorum reliquias ſacroſanctas habendas in templis reponeret, et libros conficeret, ex iſtis, prout iactabat, Hermeticis ſtelis compoſitos, quos ideo Hermeticos appellatos eſſe conſtat, in quibus ea tradidit, quae ſcopo eius, rebusque, quibus iſto conſilio inſeruiebat, conueniebant, et rationibus regni expediebant. Quae cum ita inſtituiſſet, mirum non eſt, populum et antiquitatis admiratione captum et nouo beneficio delinitum atque deuinctum, hunc alterum Hermetem vocauiſſe, Triſmegiſti nomine appellauiſſe, et de reſtituta veteri Aegyptiaca eruditione ſibi gratulatum eſſe. Neque in hoc vno callidiſſimi viri conſilium atque prudentia enituiſſe putanda ſunt, ſed inſtituit quoque, ad vin-

h) Lib. II. c. 87. conf. quae congeſſit MARSHAM. l. c. p. 45.

ciendos religione, quae plus apud populos valet, quam vis et imperium, animos, et formanda eorum ingenia, vt ita imperio se subderent et seruituti assuescerent, prout e re imperii et imperantis futurum esset, sacerdotum collegia, quibus sacra illa monumenta commendauit, librosque in templorum adytis conseruatos et repositos interpretandos commisit, qui vt ingenio et arte atque calliditate pollebant, ita instituto hoc summis reipublicae viris ipsique regi inseruire poterant. Nihil in hac tota Hermeticorum institutorum explicatione, quam calculo suo probat, et eleganter exponit celeberrimus MOSHEMIVS [i], est, quod non partim historiae fide et veterum traditione, partim coniecturis non friuolis, sed rerum apertissimis circumstantiis munitis nitatur, adeoque magnam secum habeat verisimilitudinem. Nec dubitabunt quicquam, qui historiam religionum artiumque inuentarum, magnorumque virorum, qui earum primi auctores fuerunt, norunt; nam deprehenduntur similia non in Aegypto tantum, sed et in toto Oriente, atque Occidente; vbi eadem fabula mutatis ex re circumstantiis saepissime acta est. Et his melius est acquiescere, quam fabularum ad augendam speciem et famam atque auctoritatem excogitatarum rationes frigidas et non cohaerentes operose et sine veri specie corradere.

Libri Hermetici.

§. V. Haec de Hermete vtroque, altero Aegyptiacae sapientiae atque eruditionis conditore, altero restauratore historia, multos libros peperit, et apud veteres et apud recentiores magnam celebritatem et auctoritatem consecutos. Diximus enim in antecedentibus, columnas Hermeticas e terra in Aegypto passim erutas in sacrariis templorum consilio Hermetis secundi repositas fuisse, tanquam ἀρχέτυπα sapientiae Hermeticae. Vnde constat, hanc scribendi rationem et animi cogitata atque sapientiae praecepta tradendi morem esse antiquissimum [k], et inter Aegyptios, immo alias quoque nationes, vti Sinensium exemplo liquet, longe vetustiorem modo scribendi per literas, quas figuras illas arcanas peperisse verisimile est. Eruta vero haec monumenta et a sacerdotibus Aegyptiis tanquam oracula custodita, et pro fontibus omnis sapientiae habita fuisse [l], inde patet, quia Graeci philosophi, qui ad Aegyptios sapientiae discendae caussa profecti sunt, profecisse ex iis dicuntur, id quod de Pythagora et Platone affirmat IAMBLICHVS [m], et de Democrito, furti ideo aeque ac Plato, accusato CLEMENS ALEXANDRINVS [n]. In quo ambitionem fastumque sacerdotum Aegyptiorum, veteribus saepius notatum iure animaduertas, qui etsi satis norant, nec se istas imagines intelligere, et precariis tantummodo interpretationibus venditare, nec alienigenas ad earum intelligentiam acquirendam adspirare posse, cum tamen Graeciae philosophos mag[na] a sapientiae fama inclarescere viderent, de furtis ex stelis Hermeticis impudenter conquesti sunt. Ex his porro stelis Mercurius secundus magnum librorum numerum conscripsisse dicitur.

i) Ad CVDWORTHI syst. int. c. IV. §. 18. p. 377 seqq.

k) Conf HVETIVS l. c. HOLSTEN. ad vitam Pythag. p. 67. quosque nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 73.

l) Consulendi ex veteribus, quos laudat TH. GALE ad IAMBLICHVM de myster. Aegypt. p. 185.

m) Conf VRSINVS l. c. p. 80 seq.

n) Stromat. L. I. p. 303.

dicitur. Refert enim IAMBLICHVS: *Principia vniuersalia Mercurium tradidisse duobus voluminum siue librorum myriadibus*, vel vt Manetho, *librorum sex chiliadibus quingentis et viginti quinque supra tres myriadas.* Iamblichi incredibilem hunc numerum librorum trabale mendacium esse, VRSINVS [o] contendit, sed immerito, nam Seleucum et Manethonem auctores allegat, et alii quoque scriptores succinunt. Ita enim IVLIVS FIRMICVS [p]: *Mercurius Aegyptius conscripserat viginti millia voluminum de variis substantiis et principiis et potestatum ordinibus coelestium, quae aliae atque aliae traditae fuerant, in quibus astrologia et theologia Aegyptiorum explicabantur, quas artes docuerat Aesculapium et Anubium.* Quicquid tamen statuendum est de auctore tanti numeri librorum, incredibilem esse quilibet videt. Vnde medicinam testimonio veterum quaesiuerunt multi, quos laudant diligentissimi viri THOMAS GALE [q] et IO. ALB. FABRICIVS [r]: quorum vterque mauult caussam reiicere in numerorum figuram, errore corruptam, quam cum Genebrardo atque HORNIO [s] intelligere papyri folia, vel cum BOCHARTO [t] στίχους siue versus. Nec putet quis, quod Galeo placuit, breuiores tantum λόγους fuisse, quales sunt, qui hodienum de Hermete circumferuntur, eumque imitantur: cum libri illi integras tractationes de rebus philosophicis comprehendisse dicantur, quae nec στίχοις nec λόγοις comprehendi solent. Sed ex ipsa relatione Iamblichi atque Firmici petenda est ratio. Nam περὶ ὅλων, quod affirmat Iamblichus, id est de vniuersalibus principiis, quae prima caussa sit, vtrum intellectus, an aliquid supra, an cum alio vel aliis, vtrum corporea ac incorporea sit, etc. de variis substantiis, vt ait Firmicus, et principiis potestatum ordinibus coelestium non isto prisco tempore in Aegypto disputatum est, sed recentiori aeuo, postquam sub Graecorum imperio Graecanica, imprimis Pythagorae et Platonis philosophia, curiose de his disserens inualuit. Vnde ex ipso argumento horum librorum manifestum est, non potuisse intelligi libros ab ipso Mercurio conscriptos, sed illi, vt nomen et auctoritatem consequerentur, suppositos, praefixo Hermetis nomine, vt Christi quoque et Apostolorum nomen libris apocryphis praefixere haeretici. Quod qua ratione euenerit, ipse IAMBLICHVS narrat: Ita enim librum de mysteriis Aegyptiorum auspicatur: *Deus eloquentiae praeses Mercurius olim recte existimatus est sacerdotibus omnibus esse communis, quique ad veram de diis scientiam praeit, vnus idemque est in vniuersis. Quare et nostri maiores suae sapientiae inuenta illi dedicabant, omnia propria commentaria Mercurii nomine inscribentes.* Prodit hic imposturam Iamblichus, qui non negat, ambitionem fraudemque sacerdotum Hermeti libros suos adscripsisse: vnde, ex qua officina *libri mille de Diis coelestibus, centum de Diis empyriis, totidemque de Diis aethe-*

 riis,

o) l. c. p. 119.

p) Lib. II. Mathes. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 76.

q) Ad IAMBLICH. de myst. Aegypt. Sect. VIII. c. 1. p. 293.

r) l. c.

s) Hist. phil. L. I. c. 6.

t) Geogr. S. P. II. L. I. c. 15. apud FABRIC. l. c.

riis, quorum alibi meminit [u], prodierint, facile coniici poteſt. Nec credibile, ante iactatam Hermeticam philoſophiam a Platonicis in Aegypto et Aſia verſantibus, tantum Hermeticorum librorum numerum proditum fuiſſe; pleroſque enim libros, quos laudant ſub Mercurii nomine veteres, vel qui hodie quoque ſuperſunt, aperte iſtam ſcholam ſapere, Alexandrinae Platonicorum ſectae vel mediocriter gnarus ſentiet. Nec magnopere iuuat, quod, obiectionem praeuidens reſpondet IAMBLICHVS [x], *ſcripta, quae ſub Mercurii nomine circumferuntur, continere quidem Mercurii opiniones, licet lingua ſaepe vtantur Graecorum philoſophorum, a viris enim philoſophiae peritis translata eſſe ex lingua Aegyptiaca;* nam de ſolis vocibus atque phraſibus ſermo non eſt, ſed de doctrinis in ſcholis Graecorum philoſophorum et quidem ſerius, enatis, quales ſunt, quas Iamblichus in hac ſectione prolixe refert, quae adeo a genio et indole philoſophiae barbaricae differunt, vt non niſi credulis imponere queant. Nam ſi vera ſunt, quae veteres et ipſe Manetho de libris vetuſtiſſimis Mercurii tradunt, fuerunt illi γενικοὶ, qua voce eos hic appellat [y], quemadmodum ſtelas primi Mercurii Deorum ſtemmata continuiſſe auctor eſt MARTIANVS CAPELLA [z]. Vtrumque forte, ſi coniecturas ſequi licet, recte; nam vetuſtiſſimam barbarorum theologiam in generationibus Deorum ſiue θεογονίαις mythologicis quam maxime occupatam fuiſſe, ex omnium fere populorum priſcorum religionis hiſtoria manifeſtum eſt. Hanc theologiam ſymbolis ἀῤῥήτοις καὶ ἀδήλοις adumbratam cum ſacerdotes non intelligerent, quilibet iis, prout ſymbola et imagines iſtae facillime patiebantur, talem ſignificationem ſubiiciebat, qualis illi placuit; hincque tot libri Hermetici, tot explicationes diuerſae, tot φιλοσοφέμενα ab indole priſci aeui admodum abhorrentia, praecipue ex eo tempore, quo Graeci in Aegypto philoſophati ſunt, et Aegyptii ſe ad ingenium Graecorum ab elegantia diſciplinarum commendatum compoſuerunt, quod a Pſammetichi temporibus demum accidiſſe Herodotus teſtatur. Vidit hoc EVSEBIVS, qui notabili ſententia monet [a]: ſacerdotes, qui inſecuti ſunt, τοὺς περὶ Θεῶν μύθους ἐπ' ἀλληγορίας καὶ φυσικὰς διηγήσεις τε καὶ θεωρίας ἀνάγεσθαι, *ea quae de Diis ficta ſunt, ad allegorias et explicationes atque ſpeculationes naturales traduxiſſe.* Facile itaque, quid de his libris Hermeticis, quos vel veteres memorant, vel recentiores ei tribuunt, hodieque ex impoſtorum officina circumferuntur, ſtatuendum ſit, iudicare licet, quos prolixius recenſere eo facilius ſuperſedere poſſumus, quo magis enituit in iis copioſe et accurate enarrandis πολυμαθεστάτου FABRICII diligentia [b], ad quem merito lectorem remittimus. Ibi enim *de Poemandro*, ſiue *ſermone de natura rerum et creatione mundi*, quem a Poemandro edoctum ſe Hermes refert; *de Aſclepio*, et *Iatromathematicis*, quaeque alia hodie Hermetis nomen prae ſe ferunt, et edita ſunt [c], multa doctiſſime cumulantur.

u) Sect. VIII. c. 2.
x) l. c. c. 4. p. 160.
y) Apud SYNCELLVM l. c. p. 40.
z) Lib. II. conf. MARSHAM. l. c. p. 243.
a) De praepar. L. I. c. 9.
b) Bibl. Graec. L. I. c. 7. 8. 9. Vol. I. p. 46 ſeqq.
c) Editionem poſt alios debemus FRANC. PATRICIO in noua de vniuerſis philoſophia Ferr. et Ven. 1591. fol. Lond. 1628.

tur. His omnibus aperta ſuppoſitionis fraudisque a Platonicis et pſeudo-chriſtianis admiſſae veſtigia ineſſe, iam obſeruauit ISAACVS CASAVBONVS [d], quem ideo temeritatis accuſat RAD. CVDWORTHVS [e], qui putat, non idem de Aſclepio iudicium fieri poſſe, quam de Poemandro; certiſſimeque immixta eſſe his libris quaedam, veterem Aegyptiorum ſententiam referentia, quosdam ex iis veram Aegyptiorum doctrinam referre: cum alioquin omnes ſtatim ſpreti et abiecti fuiſſent, nec vllam fidem auctoritatemque nacti eſſent, niſi Hermetica ſacerdotibus Aegyptiorum ſatis cognita continuiſſent. Qua in opinione Cudworthi illud quidem admitti facile poteſt, veteratorem, qui hos libros conſarcinauit, et Hermeti ſuppoſuit, aliqua immiſcuiſſe, quae ab Aegyptiis Hermeti tribui ſolebant, vt ita famam nugis ſuis fidemque conciliaret [f]: hoc vero probandum prius eſt, antequam pro his libris inde argumentum nectitur, Aegyptios his libris aliquid fidei detuliſſe, eosque pro Hermeticis recepiſſe. Recte enim notauit MOSHEMIVS [g] vir ſummus, hoc quidem a Platonicis et haereticis, non parum praeſidii rebus ſuis in eiusmodi libris quaerentibus, factum eſſe, ab Aegyptiis vero illis tantum auctoritatis tributum eſſe, id Cudwortho et ſequacibus eſſe probandum. Addimus nos his: fieri potuiſſe, vt hi libri, vel qui huius commatis olim fuerunt obtruſi, in Aegypto eo tempore, quo Iamblichus ſcribebat, aliquam habuerint fidem: verum eo tempore Aegyptiaca philoſophia tota a priſtino habitu et conſtitutione ſua defecit, et a philoſophis, orientalia, Aegyptiaca et Platonica dogmata foedo ſyncretiſmo more ſuo miſcentibus vehementer fuit corrupta [h]. Ex quorum hominum in ſupponendis magnis aeui priſci viris libris ſtudioſiſſimorum et ingenioſiſſimorum officinis eiusmodi foetus adulterinos prodiiſſe, longe eſt veriſimillimum: praecipue vbi Chriſtiani incautius in haec retia incidentes ab iis decipi ſe paſſi ſunt.

§. VI. Continuiſſe haec Hermetica ſcripta ea inuenta, quibus humanum genus, et praecipue gentem Aegyptiacam locupletauit Hermes Triſmegiſtus, patroni eorum gloriantur. Quos ſi audimus, alter hic Mercurius omnes vere artes partim reparauit, partim inuenit. Tribuitur enim ei inuentio literarum, non hieroglyphicarum, quod inepte ei tribuit KIRCHERVS [i], primum Mercurium cum ſecundo confundens, ſed grammaticarum, vnde et grammaticae quoque originem ei tribuit PLATO [k]. His addunt, pleraque inuenta mathematica, arithmeticam et numeros, geometriam, pondera et menſuras, horarum et menſium et zodiaci diſtributionem, reliquamque aſtronomiam et aſtrologiam, muſicamque et medicinam: vt lyram, talos, palaeſtram taceamus, quae ad noſtram tractationem non referuntur [l]. Pleraque haec tradit PLATO ita ſine dubio in Aegypto eruditus, vbi cuncta

Inuenta Hermetis.

d) Exerc. Anti-Baron. Ex.I. diatr.X. p. m. 51 ſqq.

e) Syſt. intell. c. IV. §. 18. p. 375.

f) Concedunt hoc dicti viri CONRINGIVS de Hermet. Med. c. IV. MOSHEMIVS ad l. c. Cudworth. FABRICIVS l. c p. 38.

g) l. c.

h) Conferendus omnino CONRINGIVS l. c. qui hactenus dicta mire illuſtrat, quemque fruſtra in hac cauſſa BORRICHIVS oppugnauit.

i) Oedip. Aegypt. T. III. p. 47.

k) In Philebo.

l) Loca veterum laudauit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 80 ſeqq.

cta artis initia ad Hermetem relata fuiſſe, ſupra vidimus. Nihil tamen in hac quoque re certi ſtatui poteſt, cum omnia meras coniecturas redoleant: quae ſi audiendae ſunt, non aliter characterum literarum auctor Mercurius fuiſſe videtur, niſi quatenus eorum vſum inter Aegyptios hactenus ignoratum introduxit[m]; vnde tamen male ad grammaticam artem concluditur. Geometriam vero non Mercurium ſecundum, ſed eius anteceſſorem, Moerim, inueniſſe, effoſſi ſtagni et pyramidum altiſſimarum excitatarum gloria celebrem, teſtis eſt DIOGENES LAERTIVS[n], vt taceamus PLATONEM[o] aſſerere, Aegyptios non literarum tantum inuentionem, ſed et numerorum, et numeri computationum, et geometriae et aſtronomiae inuentionem, talorumque et alearum ludos tribuere priſco cuidam Deo, ſiue daemoni, id eſt, more loquendi Aegyptiaco, magno viro a daemone afflato vel inhabitato, cui nomen fuit Theut; hunc Aegypti regem Thamum, qui Thebis Aegyptiacis habitabat, acceſſiſſe, et inuentiones aperuiſſe. Theut vero cum primo Mercurio conuenire, non cum ſecundo, ſupra obſeruatum eſt. Qui cum hieroglyphicas figuras, non grammaticas literas inueniſſe dicatur, patet inde, quam diſſona et contradicens ſibi Aegyptiorum de inuentione artium traditio ſit. Medicinam quidem ab Hermete inuentam, et diſcipulo Aeſculapio traditam fuiſſe, Aegyptii iactauerunt[p], illud vero ad Mercurium primum retulerunt, cuius tamen inuenta periiſſe non negant. Qui vero pro hoc aſſerto, praeter exempla etiam libri afferuntur, Hermetem auctorem prae ſe ferentes, Galeni iam aetate ſuſpecti fuere, et merito a CONRINGIO[q] et DANIELE CLERICO[r] reiecti, qui merentur, contra ſtrepitus Borrichianos audiri. Illud ſane certum eſt, valde traditiones de inuentione medicinae apud Aegyptios diſſidere: Alii[s] enim non Hermeti, ſed Api Aegyptio indigenae, priusquam veniret Io in Aegyptum, inuentionem tribuunt, et Iſidem quoque apud DIODORVM[t] medicamentorum multorum inuentricem praedicant, qui honor et Horo contigit[u]. Et illud quidem facile largiri poſſumus, eas artes a primo Mercurio inuentas, a ſecundo reſtitutas eſſe, quas neceſſitas dictauit, regionis ſitus promouit, vtilitas commendauit, quales fuiſſe geometriam, architecturam vulgarem, numerosque, poſtea dicemus; ſed vt gloriam a Graecis ſuae genti vindicatam, ſibi iactantius aſſeruerunt Aegyptii, hominum vaniſſima natio; ita tum has literas Mercurio ſuo tribuerunt, prorſus eos ineptiiſſe, nec audiendos eſſe, ex dictis ſatis conſtat, et in ſequentibus prolixius demonſtrabitur.

Doctores eruditionis et ſapientiae in Aegypto.

§. VII. Ab his auctoribus atque conditoribus ſapientiae Aegyptiacae, omnis eruditio ad poſteros propaganda tradita eſt hominibus, qui ſacerdotes atque prophetae vocati ſunt, interdum etiam hierophantae. Quorum inſti-

m) Eo enim tendit narratio PLATONIS in Phaedro p. m. 515.

n) Lib. VIII. ſ. 11. conf. MENAGIVS ad Laertium Lib. I. ſ. 10.

o) l. c.

p) PLINIVS L. VII. c. 56.

q) l. c. c. IV ſeq. p. 31 ſeqq.

r) Hiſtoire des la Medecine P. I. L. I. ch. 5. p. 9 ſeq.

s) Apud CLEMENT. ALEXANDRIN Strom. L. I. p. 307.

t) Lib. I.

u) Videnda quae de Iſide, Horo, Aeſculapio affert CLERICVS l. c. ch. 6. 7. 8.

institutio sine dubio ad ipsum Hermetem referenda est, cum ad populos iis, quibus instituebat, praesidiis regendos omnino necessarii fuerint. Hos *Θεοσεβέες περισσῶς ἐόντες μάλιςα πάντων ἀνθρώπων omnium mortalium longe, religiosissimos habitos* testatur HERODOTVS[x], vnde in summa apud Aegyptios existimatione fuerunt. Cuius rei caussam non ineleganter detexit CLEMENS ALEXANDRINVS[y], qui ait, *barbaros eximie semper honorasse suos legislatores et praeceptores, Deos ipsos appellantes. Bonas enim animas supercoelesti loco relicto sustinuisse venire in hunc tartarum, et corpore suscepto malorum omnium, quae et generatione contrahuntur, fuisse participes affirmant, humani generis curam gerentes, quae et leges tulerunt, et philosophiam praedicarunt, qua maius bonum ad hominum genus nunquam venit vel veniet, quin etiam*, addit, *genus Aegyptium diligentissime illos inter Deos retulit.* Haec de primis artium inuentoribus intelligenda quidem sunt, et ea confirmant, quae supra retulimus: simul tamen docent, credidisse Aegyptios, in antistitibus suis quique religionem (nam haec illa philosophia) docuerunt, residere bonos daemonas: id quod ipsi sacerdotes populo persuaserunt, gloriati, *vnum eundemque Deum sapientiae praesidem esse omnibus communem, et τὸν αὐτὸν ἐν ὅλοις, in vnoquoque eundem esse*[z]. Quae res effecit, vt non tantum sacerdotes hominibus aliis maiores et diuiniores crederentur, sed et alii, interiori admissione ab illis honorati, diuinitate participes facti crederentur. Id quod de Dario Persarum rege, Xerxis patre, testatur DIODORVS[a]: *eum cum sacerdotibus Aegypti familiaritatem iniisse, et theologiae ipsorum, rerumque in sacris voluminibus annotatarum participem factum, vitae eorum se attemperauisse: propterea eum tantum honoris consecutum esse, vt superstes adhuc diui appellationem promeruerit.* Hinc apud reges magna auctoritate valuerunt, immo ad thronum adspirandi occasio illis enata, et sacerdotium cum imperio interdum coniunctum fuit, vt eo melius religio dominationi inseruiret. Diuisi vero in varios ordines fuere, quos postea nominabimus, et referente Chaeremone[b] *vnicuique symbolum fuit insigne eius ordinis, quem in sacris sortitus erat. Officium vero a regibus iniunctum*[c] *Deorum cultus et sapientiae studium.* Addit Chaeremon[d] *renunciantes omni occupationi et negotiationibus humanis per totam vitam contemplationi rerum diuinarum se tradidisse: Inter simulacra Deorum semper versatos fuisse; ex habitu grauitatem, incessum aequabilem, aspectum stabilem, risum rarum, manum semper intra vestem. Multum illis sermonem de retinendis moribus patriis. Noctem destinasse ad coelestium obseruationem, aliquando ad purificationem, diem ad Deorum cultum, quotidie ter quaterue illos hymnis*

x) Lib. II. c. 37. y) Stromat. L. III. p. 303.
z) Apud IAMBLICHVM initio libri citati.
a) l. c. p. 83.
b) Apud PORPHYR. L. IV. de abstin. §. 6.
c) IOSEPH. contra Apion. L. I. p. 1069.
d) l. c. §. 7. 8.

mnis celebrantes, mane et vesperi, ipso meridie et post meridiem. Reliquum tempus in speculationibus arithmeticis geometricisque occupatos fuisse, semper aliquid elaborantes atque inuenientes, περὶ την ἐμπειρίαν, in experimentis versatos. Ad grauitatem hanc atque auctoritatem conferuandam, maxime adhibuerunt munditiem. Eam enim circumcisionis ab Aegyptiis praecipue sacerdotibus adhibitae caussam fuisse, testis est HERODOTVS[e]: qua ex caussa etiam raserunt totum corpus[f] ne quid sordis haereret. Vnde et qui intimiorem admissionem quaerebant, circumcidi se patiebantur, id quod Pythagorae in Aegypto accidit[g]. Eundem in finem, teste Chaeremone, lauabant se fragida ter vnoquoque die, a lecto, ante prandium, et vbi dormitum ibant. Immo adeo in munditie scrupulosi erant, vt pocula ahenea, ex quibus bibebant, singulis diebus studiose extergerent[h]. Vestis gestata linea, et calcei byblini[i], aliam enim vestem vel calceos induere, nefas. Vinum alii omnino non biberunt, alii parcissime degustarunt; pane neutiquam vsi purificandi temporibus, aliis cum hyssopo concisum comederunt: oleo multum abstinuerunt, vel pauxillum tantum cum oleribus adhibuerunt[k]. Immo pisces quoque illis gustare illicitum HERODOTVS[l] tradit, qui addit, *Aegyptios fabam in terra sua nec omnino serere, nec sponte prouenientem comedere, aut coctam in escam distribuere: quin immo sacerdotes eam ne aspicere quidem sustinere, arbitrantes haud mundum esse legumen.* Quam victus rationem Pythagoram in scholam traduxisse suo loco demonstrabitur. Tandem sacerdoti Aegyptio vna tantum vxor licita, cum alii, quot voluerint, nupserint, teste DIODORO[m]. His, quos verbis veterum descripsimus sacerdotibus sacrae philosophiae, id est, theologiae et religionis a Mercurio institutae cura demandata fuit: refertque Chaeremon apud PORPHYRIVM[n]: *vere philosophari prophetas, et hierostolistas, et hierogrammateos, et horologos: turbam autem reliquorum sacerdotum pastophororum, neocororum, et Diis subministrantium, purificari quidem similiter, sed non tam accurate, nec cum tanta continentia.* Nemo tamen accuratius et prolixius Aegyptiorum sacerdotum munera et officiorum genera modumque omnem, quo Hermetica disciplina apud eos obseruabatur, tradidit, quam CLEMENS ALEXANDRINVS, cuius locum, etsi prolixiorem ideo ipsis celeberrimi inque antiquitatis historia versatissimi doctoris, totum damus, vt tractatio nostra plena sit atque certa. Ita vero ille[o]: *Aegyptii peculiarem quandam philosophiam exercent; illam maxime ostendit sacra eorum processio. Primum enim procedit cantor, ex musi-*

cae

e) Lib. II. c. 37.

f) Chaeremon l. c. §. 7. hinc MARTIALI L. XII. ep. 29. vocantur:
- - - Linigeri calui, sistrataque turba.

g) CLEMENS ALEXANDRIN. L. I. Strom. p. 302.

h) HERODOTVS l. c.

i) Ibid.

k) Chaeremon l. c. paria a Therapeuticis obseruata esse suo loco monebimus.

l) Lib. II. c. 37.

m) Lib. I. p. 51.

n) l. c. §. 8.

o) Stromat. L. VI. p. 633. vnde hunc locum adduxit etiam LAMBECIVS Prodr. hist. lit. p. 135. MARSHAM l. c. p. 231. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 18. p. 379. CONRING. de Hermetica Medicina c. VI. p. 55.

cae symbolis vnum aliquod gestans. Dicunt illum ex libris Mercurii duos sumere debere, quorum vnus hymnos, alter regiae vitae rationes continet. Post cantorem procedit horoscopus, in manu habens horologium et palmam, astrologiae symbola. Hunc oportet semper in ore habere astrologicos Mercurii libros, qui sunt quatuor, quorum vnus est de ordine inerrantium stellarum, quae apparent, alius de coitu et illuminatione solis et lunae, reliqui de illarum ortu. Deinde procedit scriba sacrorum, pennam habens in capite et in manibus librum ac regulam, in qua est et atramentum ad scribendum, et iuncus, quo scribunt. Illum oportet scire ea, quae hieroglyphica vocantur, cosmographiam, et geographiam, et ordinem solis et lunae, et quinque planetarum et chorographiam Aegypti, et descriptionem Nili, et descriptionem apparatus sacrorum, locorumque eis consecratorum, et mensuras, et quaecunque in sacris sunt necessaria. Postea sequitur stolistes, cubitum iustitiae tenens, et calicem ad libandum. Hic omnia noscit, quae ad disciplinam pertinent, et victimarum sigillationem, sunt autem decem libri, qui ad Deorum suorum honorem pertinent, et religionem Aegyptiacam continent: nempe de sacrificiis, de primitiis, de hymnis, de precibus, de pompis, de diebus festis, et huiusmodi aliis. Post omnes procedit propheta, hydriam aperte gerens in sinu, quem sequuntur, qui panes emissarios portant. Hic vt praefectus sacrorum libros decem edifcit, qui sacerdotales vocantur, nempe de legibus, de Diis, de vniuersa sacerdotum disciplina. Propheta etiam apud Aegyptios vectigalium distributioni praeest. Sunt ergo XLII. libri Mercurii admodum necessarii, qui continent omnem Aegyptiorum philosophiam, et discuntur ab iis quos diximus. Sex reliquos ediscunt pastophori, pertinentes ad medicinam, nempe de anatomia, de morbis, de instrumentis, de medicamentis, de oculis, et postremo de mulieribus. Qui locus, quales sacerdotes Aegypti fuerint, quae muneris ratio, quae pompa et apparatus, luculenter designat. Non videntur tamen haec omnia vel ipsum Hermetis institutum vel prisca eius tempora exhibere, sed iuniora esse, et succedentibus temporibus variis Prophetarum, qui religionis praesides fuerunt, curis et inuentionibus locupletata tandem in hunc, quem describit Clemens, apparatum coaluisse. Nam et veterum religio simplicior fuit, neque tanta pompa constans, et libri hi Mercuriales in quibusdam manifeste Graecanicam sapientiam sapiunt, quae post Alexandrum M. demum in Aegypto inualuit. Ex quo tempore Aegyptiacam philosophiam et theologiam huiusmodi habitum acquisiuisse, omnino verisimile est. Certe nisi loca et tempora historiae Aegyptiacae distinguamus, mira in tota philosophia Aegyptiorum nos turbabit confusio. Ceterum in variis Aegypti vrbibus eiusmodi sacerdotes fuerunt, refertque PORPHYRIVS [p], Pythagoram sacerdotes quaerentem, ab Heliopolitis, in quos primum inciderat, Memphin, tanquam ad seniores fuisse ablegatum,

p) De vita Pythag. f. 8. p. 12. ed. Kusteri.

Memphi eodem praetextu dimiſſum ad Dioſpolitas acceſſiſſe. Narrat tamen STRABO [q], qui haec loca ipſe inuiſit, *ſe, cum in Aegypto eſſet, Heliopoli magnas quidem conſpexiſſe domos, quas olim inhabitarunt ſacerdotes, qui et philoſophi et aſtronomi fuerint: ſed tunc temporis illum ordinem ac id ſtudii genus defeciſſe, adeoque ne vnum quidem monſtrari ſibi potuiſſe priſcorum illorum ſtudiorum et exercitiorum antiſtitem. Tantum ſacrificulos quosdam ibi fuiſſe, qui peregrinis ſacrorum ſuorum ritus exponerent.* Qui Strabonis locus non leuem nobis mouet ſuſpicionem, iactantius iſta, quae ex horum hominum ineptorum narratiunculis hauſit Clemens, ſacrificulos tradidiſſe, vt Graecis non tantum pares ſed ſuperiores quoque Aegyptios eſſe demonſtrarent. Nam quae ambitio et enata inde contentio Aegyptios vexauerit, ſupra iam indicauimus, multisque exemplis conſtat, totam vero iſtam narrationem propter hunc ſolum finem allatam eſſe, vt euinceretur, barbaris Graecos ſuam eruditionem debere, ipſa ſermonis apud Clementem feries demonſtrat. Hoc ſane certum eſt, atque ex hoc Strabonis loco liquido conſtat, eos, qui de hac ſacerdotum Aegyptiacorum eruditione et philoſophia nobis teſtimonia retulerunt, non fuiſſe teſtes αὐτόπτας, ſed habuiſſe ex traditione leuiſſimi hominum generis, ſacrificulorum, ſolis inaniſſimis ritibus Aegyptiacam diſciplinam ſibi vindicantium. Inter hos, de quibus hactenus diximus, ſacerdotes archiprophetam Sonchidem, Pythagorae praeceptorem laudat CLEMENS ALEXANDRINVS [r], et Sechnuphidem Heliopolitam Platonis, et Conuphidem Eudoxi magiſtrum.

Methodus docendi arcana apud Aegyptios.

§. VIII. Talis conditionis atque generis cum ſacerdotum Aegyptiorum ordo fuerit, facile inde colligitur, methodum quoque, qua ſapientiam a ſe cuſtoditam cum aliis communicabant, non fuiſſe vulgarem et omnium cognitioni promiſcue patentem, ſed arcanam et reconditam. Ita enim ſollicite ſua myſteria occultabant, vt nemo ea propius inſpicere valeret, niſi qui poſt ſatis longam explorationem, an ſcopo ſuo conuenienter acturus eſſet, ab ipſis admittebatur. Quod qua ratione ab iis factum ſit, iam enarrandum eſt. Fundamentum vero omnis methodi atque diſciplinae arcanae, quae in Aegypto viguit, poſuere ſtelae Aegyptiacae. Primum enim conditorem eruditionis Aegyptiacae inuenta ſua, leges, atque praecepta columnis incidiſſe, et figuris atque emblematibus ab animalibus aliisque naturae rebus deſumtis adumbraſſe, ſupra iam obſeruatum eſt. Multum in hoc inſtituto valuiſſe rationem veritatum ſublimium ad conſeruandam earum auctoritatem atque prudenter et caſte ſeruandam traditionem, ſymbolis tanquam velo obductarum, plerique viri docti ſibi perſuadent [s]. Quibus praeiuerunt Platonici Alexandrini, qui eandem cauſſam adhibitae diſciplinae methodique arcanae afferunt. Ita enim IAMBLICHVS [t]: *Aegyptii ipſam vniuerſi naturam Deorumque operationem imitantes, myſti-*

q) Lib. XVII. r) Strom. L. I. p. 131. ſeqq. et IAC. BASNAGE Hiſt. de Juifs T. III. ch. 18. §. 21. p. 464 ſeqq.
s) Ex plurimis videndi eruditiſſimi viri RAD. CVDWORTHVS Syſtem. intell. c. IV. §. 18. p. 368 t) De myſter. Aegyptior. Sect. VII. c. I. p. 150.

myſticarum quoque et latentium abſconditarum notionum imagines quasdam in ſymbolis conficiendis oſtendunt; quemadmodum et ipſa natura rationes occultas in formis apparentibus, quaſi ſymbolis exprimit, et ipſa Deorum operatio idearum veritatem delineat in imaginibus conſpicuis. Cum igitur intelligant ſuperiora omnia delectari inferiorum conformitate, et per imitationem, quam poſſunt, maximam capientes iſta replere bonis; merito ipſi quoque religionis ſymbolicas rationem, Diis congruam adinuenerunt. Frigide vero haec dici et praeter omnem veriſimilitudinem excogitatis argutiis nihil, quod rei eſt, dicentibus, quis non videt? et longe aliam cauſſam canae antiquitati conuenientiorem ſubeſſe, quis non palpat? Vt igitur veritati propiora ſectemur, obſeruandum, quod ſupra iam tetigimus, primam vetuſtiſſimorum temporum conſuetudinem per plures gentes fuiſſe, ea quae duratura in aeuum, et memoriae dicanda erant aeternae, ſaxis, lapidibus, columnis incidere; ne temporis iniuria perderentur, et memoriae exciderent. Talia vero cum eſſent, quae Mercurius primus inuenerat, certe cum talia eſſe, ſibi perſuaderet, ſiue religionem, ſiue mores, ſiue ſtatum politicum formauerint, (de eo enim nihil conſtat) ſtelis atque lapidibus ea inſcribebat. Et cum rudem atque brutum, quod ſupra quoque monuimus, populum ad humanitatis ſenſum cultumque ſacrum pariter atque politicum traducere vellet, elegit docendi genus facile, et rudiſſimis ingeniis adaptatum, per imagines atque ſymbola praecepta ſacra atque politica populo explicandi. Nam hanc quidem methodum ſymbolicam, modo recte inſtituatur, apprime ad tarda et rudia ingenia docenda adhiberi poſſe, et ratio atque experientia dictitant, et magnorum virorum, immo maximi doctoris IESV exemplo conſtat. Vnde recte, ex noſtra quidem ſententia, negauit, acutiſſimus CVDWORTHI interpres*) ſymbola Aegyptiorum hunc in finem, vt doctrinae obſcurarentur, inuenta fuiſſe. Praeter hunc vero docendi per ſtelas morem alia ratione religionis potiſſimum in Aegypto conditores in docendis ſacris verſati ſunt. Cum enim hoc potiſſimum principio in ſacris conſtituendis vterentur, quod poſtea illuſtrabimus, vniuerſalem mundi ſpiritum non modo in maximis et ſplendidiſſimis mundi partibus, praecipue in ſideribus habitare, ſed et magnos viros, ſummis beneficiis homines ſibi deuincientes, maximeque meritos ab eiusmodi diuina particula, ſiue genio bono inhabitari; non paſſi modo ſunt, vt illi viri magni inter Deos numerarentur, et diuino cultu honorarentur, ſed vt arcana quoque haec religionis ratio maneret, nec vileſceret, ſi populus homines olim mortales coli animaduerteret, multis fabulis et praecipue theogoniis eorum hiſtoriam occultauerunt. Cuius rei teſtem ipſam antiquiſſimam Aegypti hiſtoriam aduocamus, quae tota Deorum et ſemideorum fabulas nobis narrat, primosque Aegypti reges mythologico habitu ornatos et inter Deos relatos nobis exhibet. Qua de re cum ſupra iam verba fecerimus, prolixius dicere opus non eſt. Et ita quidem ante Aegypti vetuſtiſſimae euerſionem,

 cata-

*) l. c. p. 370. not. 38.

cataclyſmos, aliasque calamitates eueniſſe omnino probabile eſt. Poſt iſtas vero, quas Aegyptus paſſa fuit mutationes, cum ſtelae defoſſae eruerentur, monumenta reſidua ſitu ſqualentia tanquam ſacrae reliquiae conſeruarentur, et Mercurius ſecundus nouam religionis reſtitutae et renouatae faciem introduceret, iſtae imagines eo potiſſimum fine adhibitae ſunt, vt illis noua religio et eruditio adumbrari crederetur. Hinc tanquam ſacra monumenta ſtudioſe conſeruata, et in templorum ſacrariis repoſita fuiſſe, ſupra probauimus. Haec deinde cum ſacris fabulis coniuncta nouum religionis introductae populo commendandae praeſidium exhibuerunt. Cum enim Aegyptiaca religio in eo potiſſimum verſaretur, vt ex ſupra iam detecto principio reges atque ſummi imperantes, diuinitatis participes crederentur, et poſt mortem Dii haberentur, omnino cura agenda erat, vt ab inſpectione arcana huius principii vulgus arceretur, ne omnis religio euileſceret, ſi pateret, eam ad homines mortales reuera referri. Quapropter antiquae fabulae de Diis auctae et ſtudioſe cuſtoditae, et ſacerdotum potiſſimum ordini explicatio earum vt et ſacrarum imaginum credita eſt, qui vt ab arbitrio imperantis pependit, ita dum vita lauta commodaque ex dominantis religionis conſeruatione fruebatur, in id omnes neruos intendit, vt ſacra haec omnibus, quibus licebat, mediis, conſeruarentur, et venerationi populi commendarentur. Quem in finem inſtitutae tot ceremoniae, tamque ſplendidus cultus publicus introductus eſt, animis vulgi iis, quae oculos feriunt, capi plerumque ſolitis. Vt vero ipſi quoque ſacerdotum ordini neceſſaria ad hunc ſcopum accederet auctoritas, literarum ſtudia ab iis exculta ſunt: id quod duplici ratione conſilia iſta adiuuit. Nam et ita prudentiores et ſapientiores ſacerdotes a populo habiti ſunt, talesque, quibus ſapientiam poſſidentibus potiſſimum habenda fides; et medium ita inuentum eſt, profundius inter populum meditantes, et de rationibus his ſollicitos ab arcanis his, quorum regi et ſtatui publico tantum intererat, caute auocandi. Calidiſſimi enim homines, vt ingenia altiora diuerterent, ſacrorum horum atque myſteriorum explicationes philoſophicas excogitabant, et ad cauſſas rerum phyſicas referebant, quicquid in ſacris fabulis et imaginibus occultatum ferebatur. Quod cum variis modis ſacerdotes inſtituerent, praecipue ex quo a Graecis per ſyſtemata de rebus naturalibus diſſerere didicerunt, mirum non eſt, diuerſiſſimas ſacrarum illarum figurarum explicationes apud PLVTARCHVM aliosque inueniri. Quae tamen eo magis occultabantur, ne cum religione ſacerdotium quoque, quod tantis vitae commoditatibus inſeruiebat, euileſceret. Et ex his iam ampliſſimus campus patet, in quo Aegyptiorum ſacerdotum gens fraudes et impoſturas ſuas exercuit, et ratio excultae diſciplinae arcanae veriſimilis poteſt depromi. Ex quibus omnibus iam ſua ſponte fluit, fruſtra eſſe, qui vetuſtiſſimarum imaginum hieroglyphicarum, et fabularum ſacrarum ſenſus exponere geſtiunt. Quemadmodum enim priſca ſignificatio praeter tenues quasdam coniecturas periit, ita ſacrificuli Aegyptiaci ſui ingenii

genii

genii ſomnia, vel ea, quae ſtatus atque imperii arcana poſtulabat ratio, imprudenti populo obtruſerunt, et ſelectis tantum ingeniis, multisque vexationum et moleſtiarum exercitiis probatis, ea prodiderunt, quibus tutae et exploratae fidei homines in ſuam regnique fraudem non abuſuros eſſe, certo nouerant. Qui vero fontes diſciplinae arcanae non ad ſolos Aegyptios referendi ſunt, ſed et ad reliquos orientis populos mutatis circumſtantiis pertinent[x].

Probatur veterum teſtimoniis.

§. IX. Verum ne ſolis coniecturis ducti haec dixiſſe videamur, ipſa arcana methodus atque diſciplina Aegyptiorum ex veterum teſtimoniis adumbranda eſt. Eam vero apud hanc gentem viguiſſe, adeo tralatitium eſt, et in vulgus notum, vt prolixe probare opus non ſit. Vno ORIGENIS[y] rerum Aegypti maximopere gnari, teſtimonio conficiemus. Ita vero is aduerſus Celſum: *Hic mihi Celſus aeque videtur ſapienter agere, ac ſi aliquis in Aegyptum profectus, in qua terra viri ſapientes ex inſtitutis et praeſcriptis patriis multum ſuper rebus illis philoſophantur, quae pro diuinis inter eos habentur, quum rudes interea et illiterati fabulas tantum nonnullas accipiant, quibus, tametſi ſenſum earum haud aſſequantur, vehementer capiuntur et delectantur; Celſus inquam haud ſecus mihi videtur inſtituere, ac ſi homo eiusmodi, qui Aegyptios quidem adiit, at cum nullis verſatus eſt, niſi rudibus et indoctis hominibus, a ſacerdotibus vero de arcanis et reconditis myſteriis ſuis haud eruditus eſt, gloriaretur tamen et praedicaret, imbibiſſe ſe omnia, quae ad Aegyptiorum theologiam et religionem pertinent.* Sed et reliqua legenda ſunt, quae ſequuntur, remque mire illuſtrant. Alia veterum loca et teſtimonia qui cupit, inueniet ea apud CVDWORTHVM[z] aliosque, qui de arcana hac Aegyptiorum methodo tradiderunt. Qua ratione vero fabularum et mythologiae ſacrae curam habuerint, nemo luculentius docebit, quam PLVTARCHVS, qui in tractatu *de Iſide et Oſiride* multa Aegyptiacae theologiae et eruditionis placita cumulauit, ex qua ſola tractatione iis, quae modo diximus, lux clariſſima affundi poteſt. Acceſſere vero hieroglyphicarum imaginum picturae, quas ad imitationem veterum ſtelarum efficiebant, quarum reliquias menſa Iſiaca, Harpocratis imago et quae alia eiusmodi ſunt, nobis exhibent. Harum imaginum explicationem HORVS APOLLO[a] dediſſe dicitur, certe hoc titulo libellus hodienum exſtat, qui morales potiſſi-

Horus Apollo Hieroglyphicorum ſcriptor.

x) Conf. quae egregie monet cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM p. 369.

y) Lib. I. p. 11.

z) l. c. p. 368.

a) Hori nomen apud Aegyptios celebre cognomen fuit Apollinis, vnde pro ſole ponitur: de quo Aegyptiorum Deo videndus PLVTARCHVS de Iſid. et Oſir. Varia vero ei ſcripta tribuuntur, et inter ea potiſſimum libellus de hieroglyphicis Aegyptiorum, cuius elegantem editionem nobis dedit DAVID HOESCHELIVS, de qua diximus in diſſ. de meritis viri celeberrimi in Graecas literas. Hunc ex Aegyptiaco in Graecum tranſtulit Philippus quidam, non valde antiquus, vt ex vocibus Graeco-barbaris colligere eſt, quas interdum adhibet. Quis vero ille Horus Apollo fuerit, quem libellus auctorem refert, incertum. Hoeſchelii coniecturam reiicit, qui diligenter de Horapolline commentatur, FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 88. coniicientis eſſe Horapollinem Grammaticum Phenebytidem, cuius meminit SVIDAS. Probabile vero eſt, libellum ex recentiorum Aegyptiorum libris excerptum ad priſcum illum Horapollinem relatum eſſe, vt a magno et diuino viro, more Aegyptio, auctoritas accederet. Vnde quam parum fidei mereatur patet.

tiſſimum ſignificationes harum ſacrarum imaginum recludit: easque noſtra aetate viri ingenioſi augere, et arcanos magis ſenſus eruere conati ſunt[b], irrito, niſi fallimur, et fruſtraneo labore, cum nec ipſi ſemper ſacerdotes Aegyptii eos deprehenderint, et pro cuiusuis ingenio quodlibet ex iſtis imaginibus exſculpatur. Nec hoc ſolum abſcondendi ſtudium abſoluebat, ſed ſacri quoque libri in templorum adytis ſeruabantur, praefixo, vti ſupra ex Iamblicho notauimus, Hermetis nomine. Hos nemo inſpiciebat, niſi ſacerdos, immo, nec omnibus promiſcue ſacerdotibus acceſſum ad haec ſacra patuiſſe, ſed maioris tantum ordinis, ex Chaeremone ſupra adduximus. Hac potiſſimum arte facillimum erat, quaecunque vates et ſacerdotes volebant, et ipſorum emolumentum vel regni quoque et imperantis vtilitas poſcebat, populo tanquam ex libris ſacris et diuinis deſumta, perſuadendi. Neque enim peregrinorum quisquam ad haec ſacra admittebatur, et ſi regis commendatione id fieri neceſſe erat, multis iisque moleſtiſſimis ἀπκ.σεσιν ita fagitabatur, vt facile a propoſito deſiſteret. Imprimis vero in hoc caſu circumciſionem exigebant, vt Pythagorae exemplo probatum dedimus: quae cum a reliquis populis valde eſſet contemta et deſpectui habita, ita peregrinos arcuit, vt vnum tantum exemplum Pythagorae nouerimus, qui hanc diſciplinam peregrinus ſubire, quam arceri, maluit. Nec ita ſatis, ex callidiſſimorum hominum ingenio, obſepta et recondita Aegyptiorum myſteria fuere, ſed adhibitus quoque arcanus ſacerque ſcribendi modus. Refert enim CLEMENS ALEXANDRINVS[c]: *eos qui docentur ab Aegyptiis, doceri primum Aegyptiarum literarum viam ac rationem, quae vocatur epiſtolographa, id eſt, epiſtolis ſcribendis apta; ſecundo ſacerdotalem, qua vtuntur ſcribae ſacri, ideo* ἱερογραμματεῖς *dicti; vltimam autem hieroglyphicam, id eſt ſacram, quae inſculpitur, ſcripturam: cuius vna quidem eſt per prima elementa* κυριολογικὴ, *id eſt, proprie loquens, altera vero ſymbolica, id eſt, per ſigna ſignificans. Symbolicae autem vna quidem proprie loquitur per imitationem, alia vero ſcribitur, quaſi tropice; alia vero ſumitur allegorice, per quaedam aenigmata.* Quae poſtea Clemens exemplis illuſtrat. Quis quaeſo per denſiſſimum hoc velum Aegyptiaca placita perſpecturum ſe ſperet? et quis non fraudes et impoſturam ſacerdotum latere credat? quis non ſacrum philoſophiae nomen indigne his hominibus tribui, nec veros ſenſus Aegyptiacae ſapientiae, niſi ſtultitia et impietas potius dici mereatur, certe deprehendi poſſe ſtatuat? et quis non inde magnifice de Aegyptiorum philoſophia ſentire deſinat?

Obſeruationes generales de philoſophia Aegyptiaca.

§. X. Plenius id pateſcit, vbi propius ad conſiderationem philoſophiae et theologiae Aegyptiorum accedentes, eius partes atque diſciplinas tum generali examine expendimus, tum ſpeciales doctrinas excutimus. Veterum enim narrationes ſecuti obſeruamus:

I. Totam

b) De Io. PIERII VALERIANI, KIRCHERI, PIGNORII, MACARII, CHIFLETII, MASENII ſcriptis hanc in rem vid. FABRIC. loc. cit. pag. 90. 91.

c) Strom. L. V. p. 555. PORPHYR. de vita Pythag. n. 12. p. 15. ed. Kuſt.

Relata tota philoſophia ad imperii et ſacerdotii commoda.

I. Totam philoſophiam et theologiam praecipue ad ſacerdotum commoda et auctoritatem conſeruandam et augendam, et ad rationes imperii politici tuendas quam maxime collineaſſe, hinc potiorem et arcanam eius partem fraudis et impoſturae eſſe ſuſpectam. Aut enim toti in eo, quod hactenus prolixe diſputauimus, et teſtimoniis veterum roborauimus, fallimur, aut in aperto eſt, fraudulenter egiſſe ſacerdotes Aegyptios. Si enim veram ſapientiam docere fuiſſent conati, eam tot latebris non abſcondiſſent, cum omnium interſit de diuinis et humanis rebus recte erudiri[d]. Alia tamen omnia iudicanda de Aegyptiis, qui multa quidem cum oſtentatione philoſophiam et religionem mentiti ſunt, intra velum tamen impietatem fraudesque habuere reconditas. Nec quis hic obiiciat, quod Platonici, eiusdem furfuris homines, pro diſciplina arcana defendenda afferre ſolent, vulgi ingeniis veritates philoſophicas et imprimis metaphyſicas, captum eius ſuperantes non eſſe propalandas, ne abutantur: de Deo enim et religione recte erudiri omnium intereſt. Nec recondiderunt tantum myſteria ſua plebi, ſed omnibus, qui ſacerdotes non erant, et imprimis peregrinis, qui ſapientiae tantopere celebratae diſcendae cupidi ea noſſe deſiderabant. Vnde longe alias latuiſſe cauſſas, quam quas prae ſe ferebant, facili coniectura colligitur. Vidit id *auctor quaeſtionum et reſponſionum ad orthodoxos*, quae inter S. IVSTINI opera edi ſolent[e], qui luculenter: τῶν Αἰγυπτίων τότε ἡ σοφία τὰ τῆς πλάνης ὑπῆρχε διδάσκουσα διδάγματα. *Aegyptiorum eo tempore* (quo Moſes vixit) *ſapientia impoſturae tradit diſciplinas.* Quod vt contra obiectionem: aſtronomiam, aſtrologiam et geometriam tamen diuinum vatem in Aegypto didiciſſe, tueatur, addit in reſponſione: *Aſtronomiam et aſtrologiam et geometriam apud Aegyptios habitas fuiſſe diſciplinas vulgares et humiles, in honore autem et pretio fuiſſe, quae vocantur literae hieroglyphicae, atque in adytis atque abditis locis non cuiuis ex vulgo, ſed eximiis tantum et delectis traditae ſint.* Vbi eleganter impoſtura arcanis diſciplinis, quas a vulgaribus recte diſtinguit, tribuitur, hieroglyphicis non ex mente veterum, quam forte recentiores ignorabant, ſed ex ingenii fraudisque commentis explicitis. Hinc non dubitauit EVSEBIVS[f] has explicationes vocare *recentiorum ſophiſmata,* de quibus ne per ſomnium quidem veteres cogitarint.

Scientiae in Aegypto excultae. Geometria.

II. Patet inde, quid de philoſophia Aegyptiorum, quatenus mathematicas diſciplinas complectitur, ſtatuendum ſit? Geometriam enim apud eos viguiſſe, contra veterum teſtimonia negari non poſſe, concedimus: an inuenerint, quod multi contendunt, noſtrum non eſt diſpicere, et hactenus concedi quoque poteſt[g]. Verum multum illi decipiuntur, qui geometriam ſublimiorem inter Aegyptios floruiſſe ſibi perſuadent, nam hi non modo lucu-

d) Recte itaque arcanam methodum inter characteres falſae philoſophiae retulit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. I. p. 222 ſeq.

e) p. 406.

f) De praeparat. L. III. c. 7. p. 98. 99.

g) Videnda, quae collegit VOSSIVS de ſcientiis mathem. c. XIII. p. 48 ſeq. et BVRNETIVS archaeolog. philoſ. c. VIII. p. 378. conf. LAERT. L. I. ſ. 11. et MENAG. ad h. l.

luculento *auctoris Q q. et respons. ad orthodoxos* testimonio refelluntur, quod geometriam intra disciplinarum vulgarium limites cogit, et ita satis prodit, magis occupatam fuisse in dimetiendis et definiendis agris, quorum terminos auctus Nilus quotannis confundebat[h], quam in theorematibus definiendis et soluendis: sed et, frustra esse, conuincuntur, eo quod philosophi Graeci, qui in Aegyptum philosophiae discendae caussa profecti sunt, leuia geometriae inuenta ibi non didicerunt, sed proprio Marte et ingenio domi excogitauerunt. Pythagoras enim ex Aegypto redux, virtutem lateris oblongi in triangulo rectangulo ad caetera comparati, tandem meditatione assecutus, inuentionem hecatombe dignam putauit. Thales quoque, qui geometriam in Aegypto didicit, inuenta circuli et trianguli descriptione, gaudio emotus bouem immolasse dicitur[i]. Recte inde infert vir quidam acutissimus[k]: Cum haec simpliciora pulchra licet et perutilia in geometria barbarica non repererint, frustra quis in ea quaesiuisset theoremata magis operosa, methodosque analyticas, quae posteris innotuere: et quas Graecorum ingeniis, in hac materia praeclaris, potissimum debemus. Idem de astronomia Aegyptiorum iudicium esto: cuius etiam inuentionem plerique veterum Aegyptiis tribuunt[l], et ab iis ad Babylonios traductam tradit DIODORVS[m], cum alii a Babyloniis ad Aegyptios peruenisse, hosque ab Abrahamo edoctos esse, contendant[n]: perperam forte vtrumque, cum verisimillimum sit, studii per se, exposito astrorum splendore, vetustissimis gentibus commendabilis prima elementa quamlibet per se inuenisse, qua ratione recte vsus CICERO[o], vtrumque populum iungit: *Aegyptii et Babylonii,* inquit, *in patentium camporum aequoribus habitantes, cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi coeli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt.* Concedamus vero tantisper hanc gloriam Aegyptiis; quae inde concludetur philosophica inquisitio? Obseruarunt stellarum ortus et occasus, zodiaci partes et planetarum aspectus; non negamus; verum id in vsus genethliacos, et ad rationes astrologicas. Attenderunt ad aequinoctia et solstitia; verum ad anni rationes definiendas. Temporum conditiones ex sideribus diiudicarunt; verum vt agriculturae inseruirent. Quis in his omnibus philosophiam quaerat? quam ad mathematicas scientias primi ex Pythagorea schola adplicuere, in qua Eudoxus hypotheses motuum coelestium primus excogitauit. Vtemur eodem argumento, quod de geometria vsi sumus: Thales, qui in Aegypto fuit, primus celebratur, qui eclipsin solis futuram praedixit[p]. Haec si in Aegypto non didicit, sed proprio marte inuenit, quam misera Aegyptiorum astrono-

Astronomia.

h) HERODOTVS L. II. SERVIVS ad Eclog. III. Virg. ad not. h. TATIAN. orat. ad Graecos p. 141. CLEM. ALEX. strom. L. I. p. 306. PORPHYR. vit. Pythag. n. 8. p. 8. IAMBLICH. vit. Pyth. c. 29. p. 134.

i) Vtrumque probabitur suo loco.

k) BVRNETIVS l. c.

l) PLATO in Epinomide. ARIST. metaph. L. I. LAERT. l. c. MANILIVS astron. L. I. et SCALIGER. ad h. l.

m) l. c.

n) IOSEPH. L. I. c. 9. quem refutat et multa huc affert rem illustrantia cl. IO. LAMIVS de S. Trinit. L. I. c. 3. p. 8 seq. ALEX. POLYH. ap. EVSEB praep. L. IX. c. 17.

o) De diuinat. L. I.

p) PLIN. L. II. c. 13. CICERO l. c. aliique suo loco nominandi.

astronomia fuerit, liquet. Neque obiiciat quis, DIODORVM passim obseruationes Aegyptiorum circa res coelestes tanquam accuratas laudare: hoc enim comparate ad alias gentes intelligendum esse, recte monuit BVRNETIVS[q], qui non sine probabilitate tamen addit, quaedam eos de systemate mundi, per traditiones magis, quam rationes philosophicas, cognouisse, v. g. cum lunam appellarunt αἰθερίαν γῆν, et τοὺς ἀστέρας πῦρ εἶναι, modo id, quod teste tantum PROCLO[r] scimus, non falso Aegyptiis tribuatur. Post Astronomiam musicam inuenisse Hermetem DIODORVS tradit, vti supra indicauimus; hincque tonos is in acutum, medium grauemque diuidendi, lyramque trichordem inueniendi occasionem habuisse dicitur. Quod si modo verum est, (nam gentes plerasque, imprimis Aegyptios suis heroibus omnium artium et scientiarum inuentionem ex ambitione et gloriae affectatione tribuisse, notum est) de initiis tantum primisque fundamentis musicae artis intelligendum esse, ipsa traditio innuit. Inuenit enim, (quod suo loco testimoniis probabimus) Pythagoras rationes harmoniae ex malleorum ictibus in officina ferraria. Has ergo in longa per orientem peregrinatione, vel, si eam tanquam incertam non admittimus, in mora tamen in Aegypto, etsi intimiorem admissionem nactus, non didicit, vnde popularem tantum fuisse patet. Quae quoque ratio est, cur apud DIODORVM[s] Aegyptii dicantur viros ab exercenda musica arcuisse, quod animos emolliret.

Musica.

III. Magnum praeterea nomen Aegyptii, si multos audis, consecuti sunt in arte medica: cuius inuentio ad magnos Aegypti viros referri solet. Etsi enim, inuitis Aegyptiis, Graecis et Latinis artis salutaris inuentionem tribui Hermeti, quod multis[t] placuit, non contemnendis argumentis euicit CONRINGIVS[u], ad quem non respexisse DANIELEM CLERICVM[w] merito miramur, et a suppostitiis recentioris aetatis libris frustra argumentum sumi putamus; certum tamen est, Aegyptios ad semideos suos, artis salutaris initia retulisse. Imprimis vero ob hanc rem celebratissimum Isidis nomen apud Aegyptios fuit, a qua filium Horum siue Apollinem medicinam didicisse, remediisque suis immortaliter de hominibus meritum fuisse tradit DIODORVS[x]. Vnde et de Apolline OVIDIVS[y]

Medicina.

Inuentum Medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, et herbarum subiecta potentia nobis.

Imprimis vero Aesculapium nomen apud Aegyptios propter merita in rem medicam, celeberrimum consecutum fuisse, notius est, quam vt multis probari opus sit. Quicquid vero de his Aegyptiacae medicinae inuentoribus per fabulas, vt sunt origines rerum apud veteres semper hoc velo obductae, dicitur, ita comparatum est, vt plane nihil, quod veri sitientibus faciat sa-

q) l. c. p. 380.
r) In Tim. Platon. L. I. p. 45.
s) l. c. p. 73.
t) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 82.
u) De Medicina Hermetica c. II. p. 2 seqq.
w) Histoire Medicin. L. I. ch. 5. p. 11 seqq. vbi criticum traditionis recentioris examen merito desideres.
x) Conf. IDEM l. c. ch. 6. p. 15 seqq.
y) Metamorph. L. I.

tis, exhibeat, nec dici queat, quis arti ſalutari inter veteres Aegyptios manum primus admouerit? Veriſimile tamen videtur, magnos Aegypti viros, qui formandis et curandis rudium Aegyptiorum animis et corporibus curam ſuam addixerunt, non imparatos etiam ab omni artis ſalutaris notitia et experientia fuiſſe. Celeberrimos enim priſci orbis viros hac quoque ratione ſuorum ſibi animos deuinxiſſe, et aeternum nomen meruiſſe, ex inductione exemplorum, facile probatum dare poſſemus, ſi id ageremus. Haec vero licet concedamus, parum tamen praeſidii ſunt illis, qui neſcio quos magnos medicos ex Aegyptiis nobis exſculpunt. Vti enim prima artis rudimenta, quae non tam theoria et ſyſtemate aliquo, quam experimentis conſtant, illis innotuiſſe, ex ipſa rerum ſerie et inuentionis a primis elementis incipientis conditione colligitur; ita magis προφυλακτικὴ quam θεωρειθικὴ fuit: et quidem adiuta quam maxime incantationibus remediisque magicis, vt inter omnes fere gentes veteres vſu venit [z]. Interim non negamus, ab antiquiſſimis temporibus apud Aegyptios medicinam in vſu fuiſſe, appellata ideo regione ipſa Aegypti pharmacorum ferace; apud HOMERVM [a]:

- - Τῇ πλεῖϛα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα - - -

Cuius rei veritatem adſtruit ipſum ſacrorum voluminum teſtimonium, medicorum mentionem faciens, qui in Aegypto Iacobi patriarchae corpus, iuſſu proregis Ioſephi aromatibus condiuerunt; vt taceamus, quae poſteriorum ſunt temporum, Chryſippum Cnidium, Pythagoram, Democritum, Eudoxum, et imprimis Orpheum atque Onomacritum medicinae notitiam in Aegypto hauſiſſe [b]. Narratque HERODOTVS [c] ſua aetate medicinam apud Aegyptios ita fuiſſe diſtributam, vt ſingulorum morborum medici fuerint, non plurium, itaque omnia fuiſſe medicis referta; alios enim ocularios, iuuandis oculis conſtitutos, alios capiti, alios dentibus, alios alui partibus, alios morbis occultis. Perſuadet etiam locus CLEMENTIS ALEXANDRINI de ſacerdotibus Aegyptiacis, ſupra adductus, ex ſacerdotum gregibus quibusdam curam medicinae commendatam fuiſſe, refertque LAERTIVS [d] Platonem in Aegypto aegrotantem a ſacerdotibus curatum fuiſſe: eratque hoc paſtophororum munus; licet etiam ſcribae ſacri videantur medicam artem exercuiſſe. Nihil tamen haec omnia ad commendandam philoſophiam Aegyptiorum faciunt; nam legimus quidem corporibus ſecandis operam Aegyptios impendiſſe, ſed id non ad cognoſcendam humani corporis fabricam, quod tamen fundamentum eſſe debet artis ſalutaris rationali modo excolendae, ſed ad condendi cadauera curam referendum eſt. Quod quam parum apte cognitionem medicam atque phyſicam

z) Conferendus H. CONRINGIVS l. c. c. VIII. p. 72 ſeqq.

a) Odyſſ. L. IV.

b) Videndi de his hiſtoriae Medicinae ſcriptores CLERICVS, GOELICKIVS, SCHVLZEVS, et quae infra ſuis locis afferentur.

c) Lib. II.

d) Lib. III. ſ. 6. vbi tamen modus, quomodo curatione marina ſanitati reſtitutus fuerit, notandus eſt.

ſicam Aegyptiorum iuuerit, ex iis videre eſt, quae habet PLINIVS [e], cauſſasque cur tam parum profecerint, eleganter exponit CONRINGIVS [f], dignus, qui hac de re legatur. Nihil vero magis ineptam et a philoſophia alienam medendi Aegyptiis adhibitam rationem prodit, quam magicae incantationes, herbaeque ſacrae, luſtrationes et quae alia ſunt, remediis naturalibus iuncta. Non licebat enim in Aegypto medicis ex artis et rationis regulis medicamenta praeſcribere; ſed, teſte DIODORO [g] *medicinam ex lege ſcripta faciebant, et per multos ab antiquo medicos illuſtres concinnatam applicabant. Si leges, quas ſacri codicis lectio tradebat, ſecuti aegroto ſanitatem reddere nequibant, culpa vacabant, et impunes abibant; ſin contra praeſcriptum egiſſent, capitis iudicium ſubibant. Nam medendi rationem longo temporis vſu obſeruatam, et ab optimis artificibus ordinatam paucos ingenio et ſolertia ſuperaturos legislator cenſuit.* Ita Diodorus: ex cuius verbis patet, non licuiſſe medicis, rationem et experientiam in medendo duces ſequi, ſed ad eam potiſſimum medendi formam et praeſcriptum fuiſſe obligatos, quod ſub Hermetis nomine ſacerdotes commendabant. Illi vero non naturalem tantum vim, ſed et ſupernaturalem magicamque efficaciam aduocabant, et imprimis herbis tales effectus adſcribebant; quos qui cognoſcere cupit, eum, ne nimii ſimus, ad PLINIVM [h] ablegamus, miraturum, quam egregie Aegyptii in his rebus ineptiuerint. Non fallemur itaque, ſi a medicina Aegypti empirica philoſophiam probari non poſſe iudicamus. Nec meliora ſunt, quae pro artis chemicae apud Aegyptios cultura patroni eius afferunt. Vt enim, quae inter doctiſſimos viros HERMANNVM CONRINGIVM et OLAVM BORRICHIVM diſputata ſunt, mittamus [i], cum inſtitutum noſtrum excedant, hoc vnum omnem aſſerti huius vim deſtruit, indubitatam certamque artis mutandi metalla, mentionem ante Conſtantini M. aetatem non reperiri [k]. Nam quae contra monet Borrichius, in incendio Alexandrino veterum hac de re libros periiſſe, frigida ſunt, et principium petunt. Moſis vero vituli idololatrici combuſtionem hanc ſententiam nihil iuuare, ſupra capite primo

e) Lib. XI. c. 13.

f) l. c. c. X. p. 89 ſeqq.

g) Lib. I. c. 28. h) Lib. XXX. c. 2.

i) Ediderat HERM. CONRINGIVS aeternum Germaniae decus, de Hermetica Aegyptiorum vetere, et Paracelſicorum noua medicina, librum vnum, Helmſt. 1648. 4. ad quem iuſſu Friderici III. Danorum regis reſpondebat vir doctiſſimus, OLAVS BORRICHIVS Medicus Regius in diſſ. de ortu et progreſſu Chemiae Hafniae 1668. 4. cui cum reſponderet CONRINGIVS in apologetico breui, iteratae libri ſui in duas partes diuiſi editioni adiuncto, 1669. 4. repoſuit multa BORRICHIVS in prolixiore opere: Hermetis Aegyptiorum et Chemicorum ſapientiam ab H. Conringii animaduerſionibus vindicatam, exhibente Hafn. 1674. 4. De qua lite horum duumuirorum, quos pauci intra Germaniam eruditione et lectione veterum ſuperauerunt, varia eruditorum fuere iudicia. Et iſto quidem tempore cauſſa Borrichii plerisque eruditorum potior Conringiana viſa fuit, vid. MORHOF. Polyhiſt. lit. T. II. L. II. P. I. c. 4. p. 167. nondum enim pati poterat orbis, antiquitatis praeiudicium ſectaeque ſtudium abiici. Vbi vero ſerenior lux hominum mentibus affulſit, et praeiudiciorum cateruae eiici coeperunt, potiores merito CONRINGIO partes delatae ſunt, vid. MOLLER. homonymoſcop. P. II. c. 2. §. 16. p. 257. BVRNETIVS archaeolog. philoſ. c. VIII. p. 381. N. H. GVNDLINGIVS Hiſt. philoſ. mor. c. I. §. 2. p. 8. Acta philoſoph. Vol. II. p. 683 ſeqq. Ceterum monemus lectorem, nos primam Conringii editionem adhibuiſſe, quae ad manus erat.

k) Ante Zoſimum enim Panopolitam, Syneſium, Olympiodorum, Aeneam Gazaeum indubitatos ſcriptores alios, qui huius artis meminerunt, non inuenias. Conf. BVDDEVS diſſ. an Alchemiſtae in republica ſint tolerandi? §. 11. p. 517 ſeq.

iam demonſtrauimus. Fruſtra itaque haec ars ad Hermetem refertur, et neſcio quae philoſophia inde exſculpitur. Claudamus hanc de Medicina Aegyptiaca et naturali quoque philoſophia tractationem verbis MORHOFII [l], qui tamen in caſtris Borrichii contra Conringium militare, quam propriam rationem audire maluit, ita ſcribentis: *De his omnibus nullum formari ſolidum iudicium poteſt, quandoquidem certis principiis illa comprehendi non poſſunt, cum omnia fabularum tenebris ſint inuoluta, et imagines illae* (vnde notitia phyſica Aegyptiorum colligitur [ll],) *nullam nobis lucem per ſe affundant. Ideoque potius ad ſuperſtitiones philoſophicas referam, quam ad veram rerum naturalium ſcientiam, quae e certis principiis deducenda eſt, non fabulis aut imaginum coloribus delineanda.*

Aſtrologia apoteleſmatica. IV. Praeter has ſcientias maxime dediti fuere Aegyptii aſtrologiae iudiciariae. Supra enim iam CLEMENTEM ALEXANDRINVM narrantem percepimus, inter quadraginta duos libros ſacros, Mercurio adſcriptos, quatuor fuiſſe, qui Aſtrologiam complexi ſint, et in quibus illi ex ſacerdotum ordine ſtudium operamque ſuam poſuerint, qui horoſcopi vocati ſunt. Hos ad genituras attendiſſe; et ex ſiderum poſitione et aſpectibus iudicaſſe, ex hoc loco palam eſt. Quam aſtrologiam Chaldaeos, primos colonos Aegyptiorum, in terras alienas tranſtuliſſe, et ab Aegyptiis ſacerdotibus edoctos ad aſtrologiae famam perueniſſe tradit DIODORVS [m], quam tamen opinionem capite ſecundo huius libri tanquam vero minus ſimilem reiecimus, pronumque eſt, credere, gentem ſuapte natura ſuperſtitioni quam maxime deditam, in hoc ſtudium incubuiſſe. Videtur tamen aſtrologia apud Aegyptios a Graecis, qui ſub Alexandro M. eam a Babyloniis didicerunt, et in Aegyptum cum eo deſcenderant, ad eum habitum compoſita fuiſſe, prout inter Graecos poſtmodum viguit: quod in aliis quoque diſciplinis accidiſſe ſupra probauimus.

Magia. V. Cum aſtrologia magia apud veteres coniuncta fuit, ex qua ſcientia cum *ſumma literarum claritas et gloria antiquitus et pene ſemper petita fuerit*, obſeruante PLINIO [n], mirum non eſt, Aegyptios ad artes vanas et religionis ſpeciem obtinentes natura pronos quam maxime ei inuigilaſſe. Vetuſtiſſimam tamen Magorum ſectam apud Aegyptios fuiſſe, ipſa ſacra Moſis refert hiſtoria [o], quae, quales impoſtores hi homines fuerint, nobis luculenter deſcribit. Inter hos vero magiae ſectatores Iannen et Iambren fuiſſe, celeberrimos Aegypti praeſtigiatores, ex veteri Iudaeorum traditione ſcribit diuus PAVLVS [p]: quos ſe Moſi obieciſſe, et arti per Moſen ſuperatae ſuppetias ferre voluiſſe, veteres miris circumſtantiis referunt: quorum de his Aegypti Magis narratiunculas, vt et Iudaeorum

rum

l) l. c. p. 169.

ll) Haec ipſe MORHOFIVS, alia in diſſ. de metallorum mutatione ſect. X. p. 279. ſecutus, ſibi dicta habeat, et IAC. TOLLIO, MICH. MAIERO aliisque qui in hieroglyphicis Aegyptiorum figuris arcana chemica ſcrutati ſunt.

m) Lib. I. p. 51.

n) Lib. XXX. c. 1.

o) Exod. IV ſeqq. Qui per Chamum filiumque Mizraimum magiam in Aegyptum perueniſſe credunt, nituntur fabulis Rabbinorum, videndis apud FABRICIVM Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 297 ſeqq.

p) 2 Tim. III, 8.

rum traditiones enumerant viri docti paſſim [q], et imprimis, qui potiora collegit B. FABRICIVS [r], quos adeat, qui haec curioſius rimari cupit. Nos hoc vnum addimus: Numenio philoſopho Pythagoreo apud EVSEBIVM [s] eſſe Iannen et Iambren Aegyptios ἱερογραμματεῖς, electos, vt Moſi reſiſterent, ac grauiſſimas calamitates ab illo in Aegyptum aduectas coram omnibus depellerent: et Artapanum apud EVNDEM [t] vocare ἱερεῖς ὑπὲρ Μέμφιν ſacerdotes ſupra Memphin. Quod, qua traditione acceperint, dici quidem non poteſt, probabile tamen admodum eſt. Nam ad eiusmodi arcanas diſciplinas ſacerdotum genus neminem admiſiſſe, qui ex ſuo ordine non eſſet, ſupra oſtendimus; et praeſtigiarum plenum fuiſſe et ad decipiendum natum factumque docuimus. Facitque Numenii traditio, fuiſſe eos ſacros ſcribas, ſuſpicionem, eos magicam iſtam impoſturam mediantibus characteribus et imaginibus hieroglyphicis exercuiſſe. Hoc enim horum hominum officium fuiſſe, vt ſacras literas excolerent, atque arcanas imagines adhiberent, ſupra notauimus. Videantque, qui in vaniſſimae artis et nugiuendulae impoſturae origines et hiſtoriam inquirunt, an non ab his hominibus imaginum, et characterum a Magis adhiberi ſolitarum apparatus ex hoc fonte profluxerit? Certe apud eos eiusmodi imagines magicae magno in honore habitae ſunt, admiſſo ſemel principio hoc: partium animae mundanae ſiue daemonum plena eſſe omnia. Hinc influxus eorum in iſtas imagunculas artibus magicis prouocatus eſt, quam hieroglyphicis myſteriis comprehendebant,

Sculptaque ſeruabant magicas animalia linguas.

Talem imagunculam fuiſſe Harpocratis ſtatuam exiguam, quam erudito commentario illuſtrauit illuſtris GISBERTVS CVPERVS [u], facile credi poteſt: publice enim cultam fuiſſe, vix ob exiguitatem credi poteſt, videturque ab aliquo amuleti inſtar geſtata fuiſſe, qualem morem a ſe obſeruatum et *Mercuriolum inter libellos conditum ſeruatum* refert APVLEIVS [x], et inter Aegyptios obtinuiſſe pluribus docet cl. PETR. FRID. ARPE [y]. Et huc pertinent, quae curioſus harum rerum apud veteres indagator GILBERTVS GAVLMINVS [z], de hieroglyphica hac Aegyptiorum magia affert, habuiſſe in adytis doctrinae ſuae Magos Aegyptiacos cuique animali ἰδιόμορφον numen conceſſum, cuius ope in hoc animalis genus nihil non potuerint: inde magiam murum, ſerpentum, leonum in Babylonicis IAMBLICHI memorari, quae per haec ſimilis formae ςοιχειώματα exercebantur. Et hinc rationem deſumendam putat, cur Iannes et Iambres, ceterique Aegypti praeſtigiatores ſerpentes quidem, ranasque Moſis

q) Pleroſque nominauit ven. WOLFIVS Cur. exeg. et philol. in N. T. ad h. l. T. III. p. 521.

r) l. c. p. 813 ſeqq.

s) De praep. L. VIII. c. 8.

t) l. c. L. IX. c. 27.

u) Multa in hac diſſertatione afferuntur rem Aegyptiorum literariam et theologicam illuſtrantia. Primam Harpocratis ſignificationem hominem indicare, primis regibus Aegypti ſanguine iunctum, ſiue plane filium, quod PLVTARCHVS ait, ratio Aegyptiacae religionis dubitare non patitur.

x) In Apologia.

y) De Taliſmanibus et amuletis p. 7.

z) Ad vitam Moſis L. I. c. 11. p. m. 262.

ſis imitari ſimilesque producere potuerint, pediculum vero non item: quia haec magia in perfecta animantia tantum aliquid valuerit, cum eiusmodi inſectorum nullum ἰδιόμορφον numen illis fuerit. Nos haec ſuo quidem loco relinquimus, et quaedam recentioribus vel Iudaeorum, quos libenter ſequitur Gaulminus, vel Platonicorum quoque in eiusmodi artibus magnam famam quaerentium traditionibus magis, quam Aegyptiorum placitis deberi, ſuſpiciamur: adducenda tamen haec fuerunt, vt conſtaret, coniecturam illam, hieroglyphicas imagines ad magiam auerruncandosque malos daemones adhibitam eſſe, non eſſe hodie natam, ſed olim iam eruditis placuiſſe. Illud certum magiam et aſtrologiam Aegyptios iunxiſſe; recte enim obſeruat PLINIVS[a]: *Magiae et medicinae natae additas eſſe e religione vires et artes mathematicas.* Quando vero in Aegypto inualuerit incertum; Moſis certe tempora ſuperat; vnde de reſtitutis in Aegypto artibus magicis intelligenda, ſi vera ſunt, quae canit AVSONIVS[b]: quod Petoſiris:

Atque Magos docuit myſteria vana Nechepſos[c].

De theologia Aegyptiorum.

§. XI. Sed vt propius ad cognoſcendas Aegypti doctrinas, quatenus per velum ab inuidis ſacerdotibus obductum licet, accedamus, theologia imprimis Aegyptiorum, et placita circa religionem, quae potiſſimam philoſophiae, ſiue eruditionis potius Aegyptiacae partem abſoluunt, conſideranda ſunt. Priusquam vero hoc fiat, praemonenda quaedam ſunt, ſine quibus feliciter in difficili hoc itinere progredi nobis non licebit. Scilicet

Monita generalia.

I. Fuiſſe duplicem theologiam.

I. ex iis, quae in ſuperioribus diſſeruimus, repetendum probeque notandum eſt, duplicem theologiam apud Aegyptios fuiſſe, vnam vulgarem, alteram arcanam et reconditam, cuius myſteria ad vulgus emanare non patiebantur, ſed ſacerdotibus ſolis, neque his omnibus, ſed CLEMENTE ALEXANDRINO teſte[d], iis tantum τοῖς κριθεῖσιν εἶναι δοκιμωτάτους ἀπό τε τῆς τροφῆς, καὶ τῆς παιδείας καὶ τοῦ γένους, *qui iudicati fuerant probatiſſimi, et educatione, et doctrina, et genere.* Praeterea notandum eſt, quod ſupra quoque ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, isque ipſe eccleſiae doctor addit, illis, qui ad regnum peruenturi erant, haec myſteria patuiſſe, refertque PLVTARCHVS[e], *eum, qui e bellicoſis rex creatus eſſet, ſtatim ſe ſacerdotibus dediſſe, ac philoſophiae participem factum fuiſſe, pleraque fabulis occultantis ac ſermonibus, obſcura veritatis indicia et argumenta habentibus*: id quod per ſphingas ante templum collocatas innui putat, quas doctrinam, quae de Deo eſt, aenigmaticam, et obſcuram eſſe, ſignificaſſe, alio loco CLEMENS[f] tradit. Ex his vero ſequitur, ad rationes theologiae Aegyptiacae reconditas et arcanas potiſſimum attendendum eſſe, easque, quantum coniecturis et collatis veterum teſtimoniis licet, ita ex-

a) Lib. XXX. c. 1.

b) Epiſt. XIX.

c) Fuiſſe hunc regem ex ſacerdotum genere veriſimiliter iudicat, multaque de eius ſcientia magica et aſtrologica affert MARSHAM Can. chron. p. 477 ſeqq.

d) Strom. L. V. p. 566.

e) De Iſid. et Oſirid.

f) l. c. p. 561.

expendendas, vt tum regi atque imperio, tum facerdotum ordini, rationibus quoque philofophicis vulgarem religionem ornanti attemperabatur.

II. Non putandum eft, totius Aegypti vnam eandemque fuiffe theologiam; fed diffenfiffe, fi non in primis facrarum doctrinarum fundamentis, in iis tamen, quae inde confequuntur, quaeque ad conftituendam religionem pertinent, facerdotum collegia per vniuerfam Aegyptum difperfa. Quod luculenter illuftrat magnus CONRINGIVS[g] ex facinore Tentyritarum in Ombios, quorum his adorare crocodilum, illis interficere mos fuit, de quo IVVENALIS[h]:

II. Variam fuiffe Aegypti theologiam.

> *Summus vtrinque*
> *Inde furor vulgo quod numina vicinorum.*
> *Odit vterque locus, quem folus credat habendos*
> *Effe Deos, quos ipfe colit.*

Hanc vero diffenfionem non ad vulgi tantum religionem pertinere, publicumque Aegyptiorum cultum tangere, quos non fimiliter Deos eosdem colere praeter Ifin et Ofirin iam monuit HERODOTVS[i], fed et valere de placitis facerdotum vel vna PLVTARCHI *de Ifide et Ofiride* tractatio nos conuincit, in qua, quot veterum fcriptorum Aegyptiacorum de his aliisque Aegyptiorum numinibus explicationes diuerfae afferuntur, tot teftimonia funt, quam male inter fe ad eandem fententiam doctrinae Aegyptiorum facrae queant componi, quamque diuerfa placuerint diuerfis[k].

III. Tempora theologiae Aegyptiacae effe diftinguenda.

III. Tempora quoque theologiae Aegyptiacae probe diftinguenda funt. Prima enim regni fecula alios fine dubio videre Deos, alia coluere numina, quam fequentia, fi adfenfum fabulis datum et explicationes earum refpicias. Prima enim tempora in colendis magnis viris occupata, vbi ferius acceffe- runt ingenia philofophica, emendata funt, et rationes excogitatae a ftupenda idololatriae infania religionem magis purgantes. Imprimis vero per incurfiones et irruptiones gentium peregrinarum multum theologia Aegyptiaca mutata eft. Factum id imprimis, vbi Cambyfes ex Perfide in Aegyptum magno cum exercitu profectus iugum populo impofuit, ex eo tempore enim Perfarum de diuinis principia apud multos inualuiffe, ex iis, quae de Ofiride et Typhone et eorum arcana explicatione poftea referemus, recte colligitur. Poft Perfas Graecorum fub Alexandro et fuccefforibus imperium inualuit, et Graeca quoque eruditio ad Aegyptios perlata et philofophia introducta eft. Dici non poteft, quantum haec regiminis mutatio ad mutandam quoque Aegypti religionem et doctrinas facras attulerit. Non enim victi tantum in mores et fenfus victoris fenfim traducebantur, fed Graeci quoque numina Aegyptiaca fuis cum Diis comparantes, illisque Graecorum Deorum nomina imponentes occafionem dedere, vtramque religionem mifere confundendi. Quod

g) De Hermet. Medic. c. XII. p. m. 123. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 366.
h) Satyr. XV.
i) Lib. II. c. 42. conf. MARSHAM. Can. chron. Sec. IV. p. 62.
k) Conf. PIGNORIVS in menf. Ifiac. p. 2.

Quod vbi vidit ſacerdotum genus, homines verſipelles, et de rerum ſuarum antiquitate mente occupati, confirmauerunt Graecos in iſta opinione, vt ita et victorum religio ab ipſis deſcendiſſe videretur, et ad aucupandam imperantium gratiam religionem in eius vſus verterent. Et quoniam Graecis iſto tempore philoſophia ſumma ſapientia habita eſt, ideo ſacerdotes, qui ſapientiae antiſtites videri volebant, Graecanicam philoſophiam edocti more Graecorum philoſophari inſtituerunt. Hinc noua religionis facies, ad principia phyſica et metaphyſica applicata, quae cum antiquis doctrinis ad ſaluandam religionem regni publicam miro ſyncretiſmo compoſita, nouam doctrinis Aegyptiorum ſacris intulerunt confuſionem. Nec hoc ſolum fuit, ſed et inualeſcentis ſcholae Pythagorico-Platonicae ſtudium omnia vniuerſi orbis religionum ſyſtemata ope allegoricae methodi conciliandi et confundendi, ita theologiam Aegyptiam a prima facie deformauit, vt cauto et attento lectori perſuaderi non queat, eam eſſe theologiam Aegyptiorum veterum, quam hi homines v. g. IAMBLICHVS in notiſſimo de ea libro, proferunt, atque explicant. Tantis itaque atque tot diſſidiis cum theologia Aegyptiorum vallata ſit, quis quaeſo certi quid a viris doctis, qui tantopere de ea diſputarunt, expectet? et quis miretur, in tam diuerſas pleroſque ſibique oppoſitas ſententias diſcedere, vt vel ex iis videre eſt, quae eleganter hac de re diſſerit IACOBVS BASNAGIVS [l], quaeque MARSHAMO et SPENCERO oppoſuit WITSIVS [m]. Nobis itaque ſola coniiciendi poteſtas relicta eſt.

Theologia Aegyptiorum exoterica.

§. XII. His ſuppoſitis et praemiſſis, ſi I. de theologia exoterica, qualis in religione Aegypti publica viguit, iudicandum eſt, foediſſimam in ea ſuperſtitionem ab omni ratione alienam regnaſſe, nemo in veterum libris adeo hoſpes eſt, vt ignoret. Et laudatur quidem Aegyptiorum in colenda atque tuenda religione ardor, quo omnes fere populos ſuperauerunt; vnde Aegyptios HERODOTVS [n] vocat θεοσεβέας περισσῶς μάλιστα πάντων ἀνθρώπων *religioſiſſimos omnium hominum.* Aliter tamen ſacrae literae [o], vbi myſtica ſcortatio, qua foediſſima idololatria et ſuperſtitio innui ſolet, Aegypto tribuitur, haecque ad abominabilem eius faciem deſignandam Sodomae iungitur. Nam non omnis tantum generis numina apud gentes barbaras recepta, immo a Graecis quoque adorata cum Diis Aegyptiorum conciliata et culta, ſed et praeter Deos, heroas, magnos viros, et his ſimiles, omnis generis beſtiae, et alia quoque creaturarum genera conſecrata ſunt. Quod adeo in vulgus notum eſt, vt otio lectoris vel noſtro abutendum non ſit, ad latius hoc probandum, et ſufficit vna IVVENALIS ſatyra [p] mordaciſſima:

Quis neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat

Pars

l) Hiſt. des Juifs T. III. c. 17. et 18. vbi oppoſita ſyſtemata de Aegyptiorum theologia enumerat.
m) In Aegyptiacis, luculento libro.
n) Hiſt. L. II. c. 37.
o) Apoc. XI, 8.
p) Sat. XV.

Pars haec; illa pauet saturam serpentibus Ibin.
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
Dimidio magicae resonant vbi Memnone chordae,
Atque vetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic coeruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam:
Porrum et cepe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis,
Numina.

Paria passim occurrunt, vnde portenta Magorum cum Aegyptiorum in eodem genere dementia iunxit CICERO [q]. Quae superstitio in contemtum omnem Aegyptiorum religionem adduxit, et aliquando Romae adeo inuisa fuit, vt *Serapidem, Isidem et Harpocratem cum suo Cynocephalo, Capitolio prohibitos, id est, curia Deorum pulsos, Piso et Gabinius Coss. non vtique Christiani, euersis etiam aris eorum, abdicauerint, turpium et otiosarum superstitionum vitia cohibentes* [r]; Tiberius autem, referente SVETONIO [s], *externas caeremonias ritusque Aegyptios compesceret, coactis qui superstitione ea tenebantur, religiosas vestes cum instrumento omni comburere.* Vidit hanc pestem, qui tamen ad arcanos Aegyptiorum sensus, et reconditam disciplinam respiciens, nihil a ratione alienum, aut fabulosum, aut a superstitione profectum inter Aegyptiaca scita deprehendit, PLVTARCHVS [t], monens, *Aegyptiorum plerosque colentes ipsa animalia, et tractantes tanquam Deos, non sannis modo et irrisioni totam pene sacrorum obiecisse rationem, sed et vehementem animis ingenerasse opinionem, quae infirmis atque simplicibus meram inducit superstitionem, vehementiores autem atque audaciores ad negandum Deos belluinasque cogitationes propellit.* Plura non cumulamus, hauriet, qui plura sitit affatim apud HERMANNVM WITSIVM [u] et RADVLPHVM CVDWORTHVM [x]: nec enim haec a quopiam negata sunt, qui ad res Aegyptiorum sine praeiudicio attendit. De caussis vero cultarum inter numina Aegyptiaca bestiarum tantopere viri docti inter se dissentiunt, vt facilius sit, tot inter se discordes sententias enarrare et refellere, quam veram eligere. Neque instituti nostri ratio patitur, vt in hoc argumento prolixe versemur. Legant, qui haec nosse capiunt, quae elegantissimus BANIERIVS [y] et vir summus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [z] doctissime de hac re commentati sunt; quorum hic probabiles satis rationes adducit, et a primorum religionis Aegyptiacae inuentorum consilio, bestias humano generi, colendaeque regioni necessarias vtilesque commendandi, numina illa bestiarum imaginibus per vniuersam Aegyptum culta inuenta; noxia vero animalia ex Typhonis cultu Persicis doctrinis de principio mali immutato, religiose coli, ne noceant,

q) De Officiis L. I.
r) TERTVLLIANVS apolog. c. 6.
s) c. 36. t) De Isid. et Osiride.
u) Aegyptiac. L. II. c. 4. p. 83 seqq.
x) System. intell. c. IV. §. 18. p. 361.
y) Pecul. tract. Hist. de l'Academie des inscriptions T. VI. p. 116 seqq.
z) Ad CVDWORTHVM l. 4. §. 19. p. 418 seqq.

ceant, introducta, et a fequioris aetatis hominibus multa ex confufione et fyncretifmo religionum addita effe, verifimiliter coniicit. In eo tamen confideratius attendentes facile confpiraturos effe, credimus, non vnam tantum, fed plures cauffas introducti beftiarum cultus apud Aegyptios fuiffe, easque non folum a coniecturis noftrorum temporum, verum etiam ab explicationibus facrificulorum, abfurditatem philofophicis rationibus emollientium, diftinguendas effe. Imprimis ad prifca tempora attendendum eft, quibus cum magni viri ad colendam terram, firmandumque imperium et mitiores mores rudiffimos homines religione affuefacerent, et quafi adigerent, beftiarum quoque cultus iisdem rationibus ftatus feruire iuffus eft [a]; qui, cum poftea in fententiarum diuortia difcederet Aegyptus, varius quoque et inter fe diffidens factus eft, adeo vt, quod vno loco interficiebatur animal, altero coleretur, vnde non femel atrocia inter Aegyptios bella exorta funt. Quae cum rifum atque fannas exterorum excitarent, illae poftea rationes philofophicae excogitatae funt, quas veteres paffim pro explicanda abfurdiffima fuperftitione afferunt.

Theologia Aegyptiorum arcana.

§. XIII. Verum haec in vulgus tradebantur, et ad externam religionem pertinent: quibus in arcana difciplina aliud fignificatum fuiffe, dubitari nequit. Hinc II. de theologia Aegyptiorum arcana difpiciendum eft, et inquirendum attentius, quid de rebus diuinis docuerint. Verum hic quoque non exigua fcriptorum eft difcordia, quorum aliqui nefandae aftrolatriae reos faciunt, omnemque Dei veri notitiam iis negant [b], alii vero de fummo numine caftius tradidiffe contendunt. Inter illos principem locum ducit EVSEBIVS [c], qui Chaeremonis teftimonio ad probandam fententiam vtitur: Aegyptios non alios Deos agnofcere, praeter hunc mundum afpectabilem, eiusque partes atque fidera. Locus extat in epiftola PORPHYRII ad Anebonem prophetam Aegyptium, quam IAMBLICHI libro *de myfteriis Aegyptiorum* praemifit THEOPHILVS GALEVS, vbi ita philofophus: *Chaeremon certe atque alii multi nihil quicquam agnofcunt, ante mundum hunc afpectabilem, nec alios Aegyptiorum in ipfis fuorum fcriptorum exordiis ponunt Deos, praeter vulgo dictas planetas, et zodiaci figna, et ftellas, fimul cum his in confpectum venientes, et fectiones Decanorum et horofcopos. Quique fortes ac duces nuncupantur, quorum nomina et procurationes ortusque fimul et occafus futurorumque fignificationes in Almenichiacis continentur. Quippe videbat enim, qui folem vniuerfi architectum effe dicerent, ab illis non ea tantum, quae ad Ofiridem Ifidemque pertinent, fed etiam quicquid facrarum fabularum erat, partim in ftellas et earum confpectus, occultationes occurfusque deuolui, partim in lunae modo crefcentis modo fenefcentis*

a) Confer quae eleganter de hac re commentatur PLVT. de Ifid. T. II. p. m. 170.
b) Vid. quos nominat ven. REIMMANNVS Hift. Atheifmi Sect. II. c. I. p. 51 feqq. ad. BAYLE Reponfe au queftions d'un prouincial T. II. c. 107. p. 415. Contin. des penfées fur les cometes T. I. p. 116 feq. T. II p. 495.
c) De praepar. L. III. c. 4.

tis varietatem, partim in solis cursum, vel in nocturnum diurnumque hemisphaerium, vel in ipsum Nilum fluuium; cuncta denique in res naturales, nihil in corporea mole carentes viuentesque naturas ipsorum interpretationes conferri. Atque Aegyptiorum plerique id, quod in nostra voluntate est et potestate positum, ex siderum motu suspensum esse voluerunt; cuncta necessitatis, quod fatum appellant, sic tanquam inexplicabilibus quibusdam vinculis nescio quo pacto constringentes. Sed et ipsis quoque Diis fatum annectunt, quos interim vti fati solos vindices in templis, in statuis aliisque eiusmodi venerantur. Haec Porphyrius, de quibus ita Eusebius: *haec manifeste declarare, ne arcanam quidem ipsam Aegyptiorum theologiam praeter coeli stellas tum quae constantes et fixae, tum quae errantes vulgo nominantur, alios vllos Deorum collocasse, immo nec corporis expertem aliquem huius vniuersi architectum statuisse, nec rationi effectrici, sed vni tantum aspectabili soli eius molitionem attribuisse.* His addit alio loco [d], vbi Phoeniciam Sanchuniathonis cosmogoniam ex Aegypto haustam explicat, *Aegyptios in maximorum Deorum loco eos omnes habuisse, qui res ad vitam agendam necessarias inuenissent, quique beneficium aliquod in genus humanum contulissent: eos nimirum, quos sibi plurimorum auctores bonorum esse persuaderent, diuinis affecisse honoribus.* Quia vero satis norat, Aegyptios hos Deos ad caussas naturales referre, addit: *vt profecto his omnibus argumentis, egregiam istam mirabilemque physiologiam, nihil vsquam vel leuiter attigisse veritatis, nihil quod diuinitatem sapiat inuexisse, sed coactitiam et ementitam potius sibi honestioris explicationis speciem aliunde mendicatam obtendisse, manifesto teneamus.* Alio loco [e] ad Philonem Byblium prouocat, qui postquam dixisset, Aegyptios regum suorum nomina vniuersi huius elementis, ac quibusdam eorum, quibus diuinitatem ipsi tribuebant, imposuisse, addit: *naturales porro Deos solem, lunam, reliquasque stellas inerrantes, cum elementis ac ceteris cum iisdem affinitate iunctis solos ex omnibus agnouisse, vt mortales quidem alios, alios autem immortales haberent.* Parum ab his abeunt, quae ex Manethone et Hecataeo, de philosophia Aegyptiorum refert DIOGENES LAERTIVS [f], *Materiam principium fuisse rerum: solem ac lunam Deos esse alterumque Osirim alteram Isim appellatos.* His testimoniis vsi viri graues, inter gentes atheas Aegyptios referre non dubitant, statuuntque non alios Deos admisisse, praeter sidera, hominesque inter Deos relatos. His tamen alii, et inter hos, qui maxime non sine magna eruditione Aegyptiorum caussam egit, eruditissimus CVDWORTHVS [g] se opponunt, contendentes, Eusebium seduci se a zelo suo passum fuisse, vt ab Aegyptiis admissum negaret, quod alio loco iis tribuebat, summum numen. Monetque vir ille celeberrimus IAMBLICHVM [h] dudum ad istas obiectiones Chaeremonis respondisse, innuentem, *eum, et quotquot alii tangunt caussas rerum mundanarum primas,*

 princi-

d) Lib. I. c. 9.
e) lib. III. c. 4.
f) Lib. I. f. 10.
g) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 371 seqq.
h) De myster. Aegypt. sect. VIII. c. 4. p. 160.

principatus tantum infimos deſcribere, et quiſde planetis tractant, particulares tantum diuiſiones oſtendiſſe. Nec Aegyptios dicere, omnia naturalia eſſe, nam vitam animalem atque intellectualem a naturali diſcernere, non ſolum in mundo, ſed etiam in nobis, et credere, mentem ac rationem per ſe exiſtere. Haec poſtea prolixe probat, et tum ex libris quos Hermeticam diſciplinam atque doctrinam comprehendere putat, tum aliis quoque teſtimoniis munit. Inter ea quam maxime conſiderandus eſt PLVTARCHVS, qui in libello ſaepius nobis laudato, *de Iſide et Oſiride*, hoc fundamentum ſtruit: Aegyptios ſupplicaſſe Numini ſummo τῷ πρώτῳ Θεῷ, rituumque Iſiacorum hunc fuiſſe ſcopum ait; *primi rerum domini, ac ſola mente percipiendi cognitionem Dei;* hunc principem Deorum Aegyptiis numen obſcurum et occultum vocari. Poſt haec ad HORI APOLLINIS [i] teſtimonium prouocat, IAMBLICHVMque iungit, et imprimis vrget, etiam in populari religione tot minoribus Diis vnum ſummum fuiſſe praefectum, Hammona, quem Graeci cum Ioue comparauerunt: et indicatum in inſcriptione illa, qua templum Saide Aegypti oppido condecoratum fuit, *Ego ſum omne, quod exiſtit, eſt, et erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Quae inſcriptio vti materiae ex partibus congeſtae conuenire nequeat, ita non nimis a Moſaica remota cl. viro videtur, id quod etiam B. OLEARIO [k] placuit. Nam contendit, et Platonicis quoque effatis cumulatis probat, Deum τὸ πᾶν dici. Multam in his omnibus eruditionem profudit magis, quam adhibuit, vir πολυμαθέστατος, veremur tamen, vt in his omnibus neruum, quem requirit eius demonſtratio, lector cautus rerumque gnarus inueniat. Quocunque enim loco fides Euſebii habenda eſt, quae tanquam teſtis non ſufficientis conſiderari non debet, illud certum eſt, totam viri laudatiſſimi reſponſionem niti explicationibus Platonicorum recentiorum, qui philoſophumena ſua ſerius in Aegyptum transtulerunt, et ad antiqua theologumena Aegyptiaca adplicuerunt [l]. Haec principia recentiora eſſe ſuo loco ex inſtituto probabitur; hic vel id obſeruauiſſe ſatis eſt, eiusmodi ſubordinationes, quales Aegyptiis adſcribit IAMBLICHVS, ignoratas fuiſſe Aegyptiis priſcis, et ab his hominibus ex orientis doctrina, quae circa ſaluatorem natum viguit, receptas ſyſtemati ſuo ſyncretiſtico, quod Aegypto obtrudebant, et pro Aegyptiaco haberi cupiebant, illatas eſſe. Id quod luculenter demonſtrari poteſt, ex iis, quae DIODORVS de theologia Aegyptiorum veterum habet, quae cum his Platonicorum explicationibus non cohaerent. Idem de Plutarcho iudicium eſto; qui vidit quidem aliquid, vel legendo quoque aſſecutus eſt principiorum Aegyptiacorum; ſed dum arcanos ſenſus non ex illorum opinione ſed ex Graeciae placitis Platonisque, quem in theologumenis adamabat, mente ſectabatur, et inter diuerſiſſimas explicationes dubius haerebat, falſus eſt et alios fefellit, dum Aegyptios

i) Lib. I. c. 61. male tamen locum hunc Cudworthum intellexiſſe demonſtrat ven. MOSHEMIVS p. 390. not. 92.

k) Diſſ. de rebus geſtis Pauli in vrbe Athen. §. XVII. p. 20 ſeq.

l) Monet etiam hoc MOSHEM. l. c. p. 392. not. 101.

ptios perſonatos et Graecanica eruditione atque induſtria exornatos exhibuit, id quod recte in eo notauit VOSSIVS[m] et poſt eum WITSIVS[n]. Nec Saithana inſcriptio Deae Neith id, quod vult CVDWORTHIVS, probat, cum et Dea ſit, adeoque ſummum primumque numen denotare nequeat, et peculiaris prouinciae Dea fuerit, quae ad ſummum et vniuerſale numen adplicari nequit: vt alias rationes, quae hoc teſtimonium euertunt, taceamus, quas eleganter atque doctiſſime, more ſuo, enarrauit celeberrimus MOSHEMIVS[o]. Etſi vero his Cudworthi argumentis pondus ineſſe illud, quod prae ſe ferunt, non putemus, in priorem tamen ſententiam nude acceptam non deſcendendum, ſed ex vtraque aliquid tenendum, et ad tempora diuerſa theologiae Aegyptiacae attendendum eſſe exiſtimamus, vt, quae veriſimiliter Aegyptiis ſententia tribuenda ſit, perſpicere queamus. Vt vero rationes pateant, diſtincte, quae veteres fide digni referunt, explicanda, et tum demum allegoricae Aegyptiorum doctrinae applicanda ſunt.

Vetuſtiſſima Aegyptiorum doctrina de Diis.

§. XIV. III. Vetuſtiſſima itaque Aegypti tempora reſpicientes, Deos offendimus ex hominum genere natos atque mortales, qui cum magnis beneficiis, maximo ingenio excogitatis, inuentisque vtiliſſimis, Aegypti vetuſtiſſimae incolas affeciſſent, Dii habiti ſunt. Haec ex iis, quae ex Euſebio retulimus, clara ſunt, et ſupra iam probata. Recte itaque infertur: Oſiridem fuiſſe talem magnum regem, Iſin eius vxorem, Horum filium, Typhonem fratrem, ſicque et circa alia quoque numina Aegyptiaca eſſe ſtatuendum de ratione diuinitatis illis attributae[p]. Non tamen adeo rudes et ab omni ſenſu alieni putandi ſunt priſci illi homines, vt Deos ſibi fingerent tales, qui nil niſi mortalitatem prae ſe ferrent. Sed latebat in hac deificatione, alia opinio: maximos hos viros diuinae naturae fuiſſe participes. Cum enim homines rudes et ſimplices viderent, ingenia eorum ſua immenſe ſuperare, mirarenturque, vitae moleſtias vtiliſſimis inuentis et inſtitutis eſſe leuatas, diuinum in iis genium, vel potius partem diuinitatis, quae omnibus rebus ineſt, reſidere, adeoque eos, depoſitis mortalitatis exuuiis, ad priſtinas ſedes ipſumque Deum rediiſſe, et coeleſtibus choris inſertos credebant. Id quod ſupra iam Plutarchi teſtimonio probatum dedimus, monentis, Oſirin et Iſin ex bonis daemonibus in Deos commutatos eſſe; his enim verbis clare innuitur, hos homines, bono genio inhabitante et e corpore diſcedente Duce, ad Deos tranſiiſſe. Nec ratio dari poteſt fabuloſae hiſtoriae Aegyptiorum, eorumque primorum regum ex Deorum et ſemideorum numero, niſi haec explicatio admittatur: quae tanto magis veritati ſimilis eſt, quo magis non inter Aegyptios ſolum, ſed inter omnes quoque gentes idololatras ea deprehenditur. His, prout debent, admiſſis, ſequitur prona conſequentia, admiſiſſe vetuſtiſſimos Aegyptios diuinum quid, ſiue numen aliquod per vniuerſum mundum diffuſum, cuius partes ſiue effluuia (nam qua ratione id intellexerint in tanta antiquitate rei et monumentorum

m) De idololatr. gent. L. I. c. 5.
n) In Aegyptiacis L. II. c. 1. §. 22. p. 89.
o) l. c. p. 398 ſeqq. not. 123.
p) Conf. CLERIC. Bibl. vniu. T. III. p. 13.

rum defectu, definiri non poteſt,) in magnis his viris reſederlnt, et ad quam vel in quam depoſita mortalitate magnae animae redierint. Ex his vero patet, priſcos Aegyptios non ab omni numinis ſenſu fuiſſe remotos, ſed potius numen per vniuerſum diffuſum admiſiſſe. Magna tamen probabilitate creditur, eos hoc numen non recte cognouiſſe, incertumque eſt, an vim hanc diuinam peculiari exiſtentia gaudere crediderint, nec ne? Vnde porro concluditur

IV. De mundi partibus, quas diuina vi regi et animari videbant, idem, quod de magnis viris crediderunt, ſtatuiſſe, ineſſe in iis maximam numinis partem. Qua in opinione eo magis confirmabantur, quod viderent, a ſideribus, et praecipue ſole atque luna et planetis maximam ad terrae foecunditatem, quae in Aegypto magna ſemper fuit, redundare vtilitatem, magnaque ea ſapientia regi, pulcherrimoque ordine ferri. Inde non quidem ſolem, lunam ſtellasque ipſas vel reliquas etiam mundi partes Deos eſſe putabant, ſed diuina tamen virtute animatas, vel, vt clarius rem eloquamur, magnos genios, daemonaſue qui diuinae eſſentiae potiores partes eſſent, in illis habitare, eas animare, et eſſentialem iis effectum largiri [q]. Legat DIODORVM de veterum Aegyptiorum religione diſſerentem, qui haec probabilitate non deſtitui, negat, et videbit, non ſolum ſolem, lunam, et ſtellas, Deos eſſe habitos, ſed creditas quoque naturas hominibus praeſtantiores et nobiliores, ſeu daemonas; hos daemonas humanis corporibus concluſos inter homines ſaepe numero commorari, his vero relictis ad ſidera et aſtra proficiſci. Cum enim ſtatuerint ſpiritus vel naturas nobiliores ad aſtra redeuntes, ſedemque diuinitatis repetentes, neceſſario inde ſequitur, in iſtis magnis mundi partibus eos Deos habitantes credidiſſe. Cumque Oſirin, Iſinque reliquosque regionis ſuae magnos homines, magnos daemonas fuiſſe crediderint, qui ad ſidera redeuntes numini iterum iuncti fuerunt, hinc ratio quoque patet, cur Oſirin ſolem, Iſin lunam et ſic porro, eſſe putauerint, quia in magnis et ſplendentibus his ſideribus numinis per vniuerſum diffuſi potiorem partem, qua et reges ſuos participes factos credebant, commorari, vel eſſentiali forte vinculo iunctam eſſe ſtatuerunt. Et hinc cultus ille ſiderum pariter atque daemonum ortus eſt, quem apud veteres Aegyptios viguiſſe DIODORVS teſtis eſt. Hacque explicatione ſuppoſita, ratio dari poteſt, cur non alios, praeter ſidera mundique partes, hominibus quoque non exceptis, Deos agnoſcerent, quod ex Chaeremone annotauit Euſebius. Nam cum Deus per vniuerſum mundum diffuſus, his potiſſimum ſideribus ineſſe crederetur, nec ab illis ſeparata natura, diſtingueretur, plebs ſine dubio ſidera iſta, diuina natura animata Deos eſſe credidit. Ex quibus omnibus, non ſine veriſimilitudine, niſi fallimur, diſputatis, patet, errare eos non minus, qui omne prorſus numen vetuſtiſſimis Aegyptiis ignoratum eſſe contendunt, quam qui orthodoxam de Deo ſenten-

ten-

q) Paria veteres Sinas ſtatuiſſe ſuo loco dicetur. Cum vero a veteribus Aegyptiis coloniae in Indiam migraſſe veriſimile ſit, confirmatur inde non parum coniectura de veteris Aegypti theologia.

tentiam eis tribuunt, vel numen ſuper omnia in profundo et impenetrabili lucis ſuae abyſſo habitans, iis agnitum cum Iamblicho aliisque Platonicis et Cudwortho contendunt. Nam numen illis non aliud fuit, quam ſpiritus ille per omnes vniuerſi partes diffuſus, cuius diuinitas in coeli aſtris quam maxime cernitur, quemque in illis habitare, vt animam in corpore, eaque diuinis operationibus capaces efficere, crediderunt. Vnde neceſſario ſequitur, hoc numen extra vniuerſum non eſſe quaerendum, nec ab eo ſeparandum; quae ſententia etſi non facit Aegyptios atheos, ab impietate tamen proxime abeſt. Et ſic quidem vetuſtiorum temporum theologiam docuiſſe nobis veriſimile eſt.

Emendata rationibus philoſophicis theologia Aegypti.

§. XV. V. Propagatam hanc de diuinis traditionem ad poſteros in Aegypto eſſe, non eſt, quod dubitemus; quo magis enim rationis vſus cultus eſt, eo magis diuina virtus et prouidentia, quae in adminiſtratione huius vniuerſi, manifeſtis indiciis deprehenditur; ab attentis, ad hanc rem animis agnoſci debuit. Qui cum ſuperſtitionem priorum temporum abſurdam et iniuriam in Deum cernerent, quem tamen ſupponi animaduertebant, ad rationes philoſophicas, delapſi ſunt, et accuratius diuinitatis principiorumque rerum omnium ſyſtema condiderunt. Et huc ea referenda putamus, quae ex Plutarcho aliisque huius generis ſcriptoribus Cudworthus aliique viri docti referunt. Hi enim, cum negari non poſſe viderent, eſſe numen aliquod, cuius infinita potentia in toto vniuerſo eluceret, et tamen a parentibus et maioribus traditione accepiſſent, per vniuerſum numen hoc diffundi, hanc elegerunt ſententiam: eſſe hoc numen principium aliquod infinite potens, quod tanquam ſpiritus vel anima per omnes vniuerſitatis partes commearet, eas penetraret, iisque adeſſet, atque ſecundum naturam ſuam, neceſſariis legibus regeret. Ex quo ſequebatur, cuncta, quae vitam ſpiritumque trahunt, actiuaque aliqua vi gaudent, ex eo oriri, et in id reditura eſſe, id eſt, particulam illam diuini ſpiritus, qui illis ineſt, ex hac mundi anima decerptam in eam redire. Hanc opinionem vt Aegyptiis philoſophantibus fuiſſe probemus, non prouocabimus ad dialogum Aſclepianum, Iamblichum, Proclumque, qui Aegyptiacas doctrinas ſyſtemate ſuo emanatiuo corruperunt, ſed ad ipſum PLVTARCHVM, qui Aegyptiorum libros conſuluit. Is non tantum Deum ſiue ſummum numen, Oſiridis ſymbolo indicatum apud Deam, quam naturam vniuerſi paſſiuam, eſſe, poſtea demonſtrabimus, degere et verſari ait, ſed et totam de Oſiride et Iſide fabulam ita phyſicae explicationi applicat, vt primam, principem et praeſtantiſſimam naturam in materia habitare eique formas imprimere contendat. Ad eundem ſcopum tendit HORVS APOLLO[r], qui per anguem integrum depingi monet non regem tantum παντοκράτορα, quem monarcham vocamus, ſed et τοῦ παντὸς κόσμου τὸ διηκὸν πνεῦμα, *ſpiritum*

r) In Hieroglyphicis L.I.c.64. p.69.ed.Hoeſchel. Cudworth. p. 390. Qui tamen, ſi ita, prout fecimus, explicitur, tenebras non habet. Loci obſcuritatem notauit cl. MOSHEMIVS ad

tum, qui per vniuerſum orbem permeat. Quibus verbis Aegyptiorum philoſophumena ſatis apte exprimuntur. Requirebatur vero ad ſyſtema hoc efformandum, principium quoque paſſiuum, in quo habitaret ſpiritus ille, quod formaret, id eſt, formas rerum imprimeret, quod moueret, quodque naturali ſua diſpoſitione recipiendis quidem et generandis rebus aptum eſſet, non tamen ipſum eas efficeret, deſiderio tamen principii actiui teneretur, et ſic arctiſſimo et connubiali quaſi et inſolubili vinculo ei iungeretur. Et hoc quidem principium in materia, quam naturam vniuerſi paſſiuam eſſe putabant, quaeſiuerunt: quae materia cum in ſe mali ſiue imperfectionis ſemina habeat, enata inde Aegyptiis occaſio de origine mali ex materia diſputandi, ex quo Perſarum hac de re Theologumena in Aegypto nota eſſe coeperunt. Adiectum tum his duobus principiis, tertium, malum, vtrique infenſum, ſeque iis opponens, eorum opera dilanians, malique omnis cauſſa. Hoc ſyſtema philoſophicum, a ſubtilioribus ingeniis conditum, non tamen a ſolis Graecis[s], cum longe antiquius ſit, accommodandum erat religioni κρατούσῃ, patriisque traditionibus. Quae vt obſcurae et in omnes partes verti aptae erant, ita egregiam occaſionem praebuere prudentioribus haec pro Aegyptiacis venditandi. Oſiridis enim regis ſymbolo principium illud actiuum, diuina in mundo anima delineabatur, Iſidis vero ea naturae pars, quae formas recipit ſiue materia; malum contra perfectionem principii formantis obluctans Typhonis imagine expreſſum; formarum impreſſionem et productionem Orus filius indicauit. Ita vero hiſtoria antiqua commode interpretamentis philoſophantium reſpondebat. Cum enim absque dubio Oſiris rex maximus Aegypti fuerit, qui cum vxore Iſide regnauit, a fratre vero Typhone trucis et rebellis ingenii viro perpetuis bellis impetitus fuit[t]; Oro filio ei repugnante, regiamque familiam et thronum defendente et propagante; facile in his inueniebant, quae ſyſtemati ſuo applicarent. Coniecturam haec non meram ſapere, ſed veterum interpretationibus niti, PLVTARCHVM conſulenti patebit. Is enim diſerte: *Eſt ergo Iſis naturae ea pars, quae quaſi foeminea omnes in ſe recipit ortus, tanquam nutrix quaedam et omnium commune receptaculum. Huic Iſidi a natura inſitus eſt amor primae omniumque principis, et praeſtantiſſimae naturae, quae eſt bonum. Hoc ea deſiderat atque perſequitur, et portionem a malo ſibi obtingentem fugit atque repellit. Cum enim ſit receptaculum et ſubiectum vtriusque, ſua tamen ſponte ſemper vergit ad melius.* Haec in ſequentibus latius diducit, et quid Typhon, quid Oſiris, quid Iſis, quid Horus in hac explicatione phyſica ſignificent, perſequitur. Multa huc ex Platonis ſchola traduxiſſe Plutarchum non negamus, fallique etiam, ex iis, quae diximus, concludimus, quando Platonicos de ente ſummo, idea et materia conceptus Aegyptiis affingit, quales ſerius longe et caput demum extollente Platoni-

ca

s) Quod contendit WITSIVS l. c. p. 89. Sed ſyſtema de duobus principiis antiquius eſt.

t) Conf. Abbas BANIER diſſ. ſur le Typhon. T. VI. Hiſt. de l'Academie des inſcriptions p. 162 ſeq. MOSHEM. l. c. p. 247. et ipſe PLVTARCHVS l. c.

ca philosophia Aegyptus tenuit. Attamen hoc inde recte confirmatur, Osirim animam mundi siue Deum per totum mundum diffusum, Isin naturam receptricem formarum, Typhonem malum quod inesse materiae credidere orientales, tum significasse, cum theologia Aegyptiorum philosophicis rationibus ornaretur. Caue tamen haec Platonico sensu intelligas, sed ex Osiride et Iside, id est vtroque principio actiuo et passiuo vna rerum vniuersitas siue natura animata composita, ex Aegyptiorum horum sententia, censenda est. Et hinc ratio patet, cur apud ATHENAGORAM [u] Isis dicatur, *ex qua sint omnia, et per quam sint omnia*, et cur MACROBIVS dixerit [x]: *Isin vel terram esse, vel naturam rerum subiacentem soli.* Nec aliud vult inscriptio in templo vrbis Saidis reperta: *Ego sum omne, quod existit, est et erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit* [y]; nam quae hic Deae Neith adscribuntur, in aliis Aegypti terris Isidi attribuuntur, hinc celebris illa inscriptio Capuana [z]

TE TIBI
VNA QVAE
ES OMNIA
DEA ISIS
AERRIVS BALBINVS V. C.

Non nescimus aliter visum fuisse multis viris doctis de Iside statuere, et per eam vel summum rerum omnium parentem, vel vniuersum hoc animatum intelligere, nec morose refragabimur contendenti, diuersas fabulae de Osiride et Iside in Aegypto fuisse explicationes philosophicas; et testimonia adduci posse, aliter rem explicantia. Verum vt hi omnes Platonici sunt, adeoque suo systemati conuenienter incertam et obscuram fabulam explicuerunt; ita vehementer veremur, vt qui per Isin vniuersum, vel totam naturam animatam intelligendam esse contendunt, rationem cohaerentem de Iside et Osiride dare queant. Interim praeter coniecturas hic non aliud maius quaerendum esse, quilibet videt, vnde facile patimur, vt in obscurissimae rei explicatione quilibet sensu suo abundet. Patet vero ex dictis haec valde accedere si non plane Spinozistico systemati, Stoico tamen non multum melioris notae. Qui enim animam mundi Platonico sensu intelligunt, illi valde falluntur, et posteriora Aegypti tempora, vbi ista explicatio ex Platonis schola hausta Alexandriae viguit, cum mediis temporibus confundunt, id quod in lectione Cudworthi more suo Platonicos sequentis probe notandum est. De Platonicorum vero Aegyptiorum opinionibus de Deo dicendum est suo loco. Plura in re obscura addere, et incertissimas coniecturas, nullo nisi ingenii fertilioris lusibus, fundamento nixas sequi superuacaneum est. Hoc vnum addimus, dum Typhonem mali in materia versantis imaginem Aegyptii fecerunt, eundemque ideo sacrificiis et victimis placarunt, colligendum inde esse, eos, qui has rationes philoso-

u) Legat. pro Christianis c. 19. p. 86.
x) Saturnal. L. I. c. 17. p. 272.
y) Conf. CVDWORTH. l. c. pag. 398. et MOSHEM. ad h. l.
z) Vid. MARQ. GVDIVS ad PHAEDRVM L. III. fab. 19.

losophicas excogitarunt, non tam materiae impotentiam, inertiam et alias proprietates, in quas Platonici caussam mali in materia reiecerunt, intellexisse, quam principum aliquod malum quod materia abutitur, siue illud sit anima quaedam bruta mali caussa, qua ratione Platonem quoque explicat PLVTARCHVS [a] siue spiritus quidam malus, quod forte a Persis, post eorum irruptiones in Aegyptum acceperunt; quorum prius Plutarchus sectatur [b], qui ex eo, quod Typhonis potentiam tandem conterendam statuant Aegyptii, concludit: mixtam esse huius mundi originem atque compagem ex contrariis facultatibus, sed quarum non sint aequales vires, meliore praeualente et deteriorem, non tamen funditus, abolituro: nobis posterius ex Persarum disciplina transsumtum probabilius videtur; ita tamen vt cum diabolo Scr. S. non confundatur [c]. Certiora in tantis tenebris, vbi palpare, videre est, ab aliis expectamus. Noster est celeberrimus MOSHEMIVS [d].

Trinitas Aegyptiorum.

§. XVI. VI. Restat, vt de trinitate, quam in diuinis ab Aegyptiis cognitam, quidam statuunt, paucis dicamus. Hanc sententiam exornandam sumsere FRANCISCVS FLVSSVS CANDALLA [e], HANNIBAL ROSSELVS [f], et qui omnem fere Aegyptiorum superstitionem ad mysteria Christianorum inepto et audaci consilio transtulit ATHANASIVS KIRCHERVS [g]. Adeo vero infirma et ficulnea sunt Kircheri argumenta, vt ea recitasse, sit refutasse. Prouocat is partim ad hieroglyphica, in quibus globus alatus serpente foetus trinitatis signum esse illi videtur, partim ad Hermetica fragmenta, in quibus non Dei tantum patris, sed et mentis, immo consubstantialis verbi mentionem fieri asserit; haecque Hermetem tum ex traditione maiorum, Cananaea stirpe oriundorum, habuisse, tum ab Abrahamo συγχρόνῳ didicisse contendit. Quae quam misera sint, quis non videt? omnia enim illa scripta Hermetis, ad quae prouocat, conficta et supposititia esse, supra demonstrauimus, et adeo in vulgus notum est, vt nemini his nostris temporibus, quibus accuratius de libris νοθείας suspectis disquiri solet, fucum facere queant, nisi Kircheriano ingenio similis fuerit [h]. Clariora tamen se inuenisse visus est CVDWORTHVS [i], in IAMBLICHO [k], quem Mercurio suo adscribere putat tres personas in Deo, siue tria rerum omnium principia, potestate atque gradu inter se diuersa, primo vnum simplicissimum numen, a quo omnis alienissima esset distinctio, cui nomen dedit, Eicton: tum perfectissimam mentem, quae, omnem, qua pollet, cogitandi vim in semet ipsam conuerteret; vocabulum eius Emeph, denique illam, quae omnia, nulla caussa alia interueniente, finxit naturam, cuius varia pro diuersis eius facultatibus nomina Phtha, Ammon,

a) De psychogonia ex mente Timaei.
b) De Isid. et Osir. T. II. p. m. 157.
c) Ita BASNAGE Hist. des Juifs T. III. ch. 19. p. 485. qui putat ex traditione de seducto a diabolo humano genere fabulam de Typhone enatam esse.
d) l. c. p. 246. not. 34.
e) Edidit is Mercurii Poemandrum 1575. Gr. et Lat.
f) In Comm. in Poemandrum. Crac. 1585. Col. 1630.
g) In Sphinge Mystag. P. II. c. 3. Obelisco Pamphilio P. III. p. 400. et Gymn. hieroglyph.
h) Explosit Kircheri somnia WITSIVS Aegyptiac. L. II. c. 5. p. 91.
i) System. intellect. c. IV. §. 18. p. 412. 413.
k) De mysteriis Sect. VIII. c. 3. p. 158 seq.

mon, Ofiris, fint [l]. Addit vir doctus, fecundam illam perfonam, quae hunc orbem fabricata eft, Aegyptios Cneph quoque vocaffe, et autumaffe, ex hoc numine Phtha effe procreatum. Vidit vero ipfe Cudworthus, haec cum fcholae Pythagorico-Platonicae placitis conuenire, quoniam vero eos pro aptis de religione Aegyptiorum iudicibus habuit, neceffario ab illis feductus et lapfus eft. Nam hos homines infano confilio religiones totius mundi in vnum fyftema conflandi, et noxio fyncretifmo omnia mifcendi, omnium gentium praecipue orientalium et Aegypti doctrinas vehementer adulteraffe, iisque fua placita fuppofuiffe, quis eft, qui ignoret? Illi vero cum Chriftianis affines videri voluerint, trinitatem quoque aliquam affectarunt, eamque excogitatis principiis quibusdam metaphyficis exornarunt, et veteribus fuppofuerunt. Vnde quam inepti in hoc argumento teftes fint, facile quilibet intelligit. Vidit praeterea in Iamblicho Cudworthus, quod alius non viderit, nec vnquam Iamblicho in mentem venit. Is enim non de fummis diuinitatis principiis, fed de Diis aethereis, empyreis et coeleftibus, quos alterum ordinem, poft Deum fummum noëtarcham vocat, et fi recte numeres, non tres fed quinque Deos memorat, qui rerum apparentium opificio duces praefint, quosque minores alii fequantur. Ex quibus a cel. MOSHEMIO [m] luculenter demonftratis videre eft, hypothefios feruitio deceptum virum doctum, non attentis fatis ad Iamblichi verba refpexiffe oculis, trinitatemque vidiffe, quam nemo Aegyptiorum vnquam fomniauit. Propiora et ad trinitatem aliquam referri apta habet PLVTARCHVS [n] qui ita Aegyptiorum mentem explicat: *Praeftantior atque diuinior natura e tribus conftat, eo, quod mente cernimus, et materia, et quod ex his compofitum mundus dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar patremque nominat: materiam matris, nutricis, fedis, et regionis ortuum capacis vocabulo notat; quod ex vtroque conftat, prolem ortumque nominare folet. Aegyptios autem probabile eft, triangulorum pulcherrimo in primis comparaffe vniuerfi naturam; qua comparatione etiam Plato videtur vfus. - - - Conftat id triangulum tribus lateribus - - intelligendum autem eft, linea ad rectum angulum alteri infiftente, marem, bafi feminam, fubtendente prolem vtriusque repraefentari, et Ofirin effe principium, Ifin receptaculum, Orum effectum.* Non prorfus inepte [o] etfi Platonicis rationibus, tum temporis Aegyptiis ignotis nimis atque temere attemperatum. Sed quam longo haec interuallo a Chriftianorum trinitate diftant? Succurrit tamen aliud quoque, quod ad fanctiffimum myfterium propius accedere videtur, Hermeticae doctrinae placitum, quod nobis CYRILLVS ALEXANDRINVS [p] feruauit. Is ita: *Ait etiam Hermes fermone tertio ad Afclepium; fieri non poteft,*

 vt

l) Videndi de his Aegyptiorum Deorum nominibus quos fufe laudat cel. WOLFIVS de manichaeifmo ante manichaeos cap. 15. pag. 74. 75.

m) Ad l. c. Cudworthi.

n) De Ifid. et Ofir. T. II. p. m. 161. conf. WITSIVS Aegypt. L. II. c. 5. p. 95. PETAVIVS dogm. theol. T. II. L. II. c. 2.

o) Forte ex facerdotibus Aegyptiorum quidam ita inftituerunt, poftquam Graecorum philofophiam didicerunt.

p) Lib. I. adu. Iulian. p. 35.

vt in rudes et non initiatos haec myſteria efferantur, ſed mente audite: Vna erat tantum lux intellectualis ante lucem intellectualem, et eſt ſemper mens mentis clara et illuſtrans, nec aliud quicquam erat, quam huius vnitas ſemper in ſe ipſa exiſtens, ſemper ſua ipſius mente, et luce et ſpiritu omnia complectitur. Videtur enim his verbis in vna luce diuina et intellectuali tria principia, mentem, lucem, et ſpiritum ſtatuere. Recte tamen vbi haec verba intuemur, patebit, tria haec principia tanquam emanationes internas diuinae et ineffabilis lucis delineari, et ita ſummo numini, tria ſubordinari principia emanatiua. Quae ſententia, Deum aliis praefigens, omnino non Platonica tantum eſt, id quod docte probauit MOSHEMIVS [q], ſed et, quod idem vir celeberrimus monet, Iamblichi, qui paria fere Aegyptiis tribuit, aetate ſuperior. Etſi enim Hermeticam doctrinam, vel quod idem eſt, Aegyptiorum genuinam theologiam haec non referre, ex iis, quae ſupra de principiis diuinis ex mente Aegyptiorum diſputauimus, abunde patet; ſapit tamen illam Aegyptiacam doctrinam, quae Platonicis in Aegypto caput extollentibus, tandem inualuit, et quae libros illos Hermeticos, patribus paſſim laudatos peperit. Cuius cum genuina propago fuerit doctrina Iudaeorum Cabbaliſtica, vt ſuo loco euidentibus argumentis demonſtrabimus; lux inde affulget obſcurioribus Pſeudo-Hermetis verbis. Cabbaliſtae enim in arbore Sephirothica, quae genealogiam emanationum diuinarum exhibet, non praeponunt tantum omnibus ſephiris, id eſt luminibus intellectualibus Orhaënſoph, lucem intellectualem infinitam, vnam, in ſe ipſa exiſtentem, ſed etiam triada ſuperiorum ſephirarum, antequam luminibus inferioribus fulguraret, ſub ea conſtituunt, coronam, ſapientiam, prudentiam, quae, vt emanarunt ex infinito lucis diuinae oceano, ita certo modo eas lux infinita ſub ſe et in ſe comprehendit. Quae vt dictis a Pſeudo-Hermete aptiſſime congruunt, ita ſatis produnt, eadem ex ſchola cum Hermetica illa, tum Cabbaliſtica prodiiſſe, nec haec genuinam Aegyptiorum mentem referre, niſi prout ſub Graecorum ſenſim imperio ad Orientalia et Platonica φιλοσοφέμενα tandem reformata fuit. Haec tamen licet ita ſe habeant, certo tamen ſenſu πολυθεότης cum principio, Deum eſſe omnia, eſſeque animam mundi informantem, ſtare poteſt, nec negamus, Aegyptios veteres non plures Deos ſiue potius daemonas magnos ſtatuiſſe. Verum illi non emanationes ſed partes omnia conſtituentis Dei ſunt, ſicque Deus ille, ſiue mens vniuerſum permeans, in omnibus materiae partibus eſſentialiter et formaliter, non emanatiue tantum eſt, id eſt, vt Graeco more loquamur, ſenſu Stoico non Platonico, quem perperam ſequitur Cudworthus. Hincque tota illa Deorum Aegyptiacorum ſeries et fabularum congeries, ex admiſſo ſemel hoc principio, facile explicanda. Ita vero non tres tantum, ſed innumeri Dii inter Aegyptios, forte hac de re inter ſe diſſidentes quaerendi ſunt.

§. XVII.

q) Ad CVDWORTH. c. IV. §. 35. p. 734. c.

§. XVII. VII. Reliqua, quae de Aegyptiorum theologia extant, ex dictis facili labore possunt intelligi. Daemonas enim statuisse, supra indicatum est, qui quoque locum habere possunt, vbi anima mundana admittitur, cuius partes sunt. Hos genios siue Deos hominibus apparere, aeternosque esse docebant[r]: ita enim ortus ex anima mundi diuina postulabat. Immo et apparere interdum hominibus credebant, quod sacerdotum inuentum fuisse videtur, vt eo magis somniis suis fidem apud plebem credulam inuenirent. Et hinc varia quoque instituta sacrificia, et expiandi Deos rationes atque modi excogitati, de quibus, cum ad nostrum institutum, quod in doctrinas philosophicas Aegyptiorum inquirit, non pertineant, dicere prolixius supersedemus. Addendum et hoc, quod DIOGENES LAERTIVS veteres de theologia Aegyptiorum scriptores secutus refert[s]: Statuas et fana fabricanda esse, quod ignorent effigiem Dei; id quod ad imagines animalium ab Aegyptiis cultas referendum est. Illis enim Deos praesentes esse, animasque beatas et diuinas in eas statuas migrasse, credebant. Quod occasionem praebuit vitae Apollonii architecto[t] narrandi, Apollonium leonem mitem iussisse in templo Leontopolitano collocandum, quod rex Amasis in illa bellua vagaretur; indeque congregatos sacerdotes Amasidi sacra fecisse, belluamque torque et vittis redimitam in interiorem Aegyptum misisse: Quae enim doctissima annotatori monenda visa sunt, Apollonium φιλανθρωπίας tantum symbolum Aegyptiorum oculis obiicere voluisse, quibus in more positum fuerit, Deorum et heroum naturam, indolem, virtutes sacris huiusmodi symbolis repraesentare imitandaque proponere, adeo contorta sunt, et ab euidenti verborum Philostrati significatione aliena, vt ad excusandam tantum Apollonii vel Philostrati insaniam excogitata esse, quilibet videat, vnde ea non moramur.

Daemonoologia Aegyptiorum.

§. XVIII. Post Deum resque diuinas de anima quoque notandae sunt Aegyptiorum doctrinae, de quibus non minus, quam de illis, viri docti vehementer diffident. Et I. immortalitatem quidem animarum Aegyptios credidisse certum est, nec negatur ab vllo, adeo, vt teste HERODOTO[u], primi fuisse dicantur, qui dicerent, animam esse immortalem. Quod tamen, inuita veritate, dici vel sola nos Hebraeae gentis, in qua ista veritas semper viguit, historia docet, et ex vniuersali fere consensu veteris orbis demonstrari potest[x]. Nec aliter patitur principium semel admissum materiam, siue naturam spiritu diuino per omnia diffuso animari: inde enim sequitur, animam quoque ex aeterno hoc spiritu animaue ortam aeternam et immortalem esse. Quoniam vero quae immortalia sunt, aeternum durant, inde animam quoque nunquam interituram, sed aeternum victuram autumabant. Hinc refert DIODORVS[y]: Aegyptios bonorum virorum obitum lachrymis

Doctrina Aegyptiorum de anima.

r) DIODOR. L. I. c. 12. conf. MARSHAM. Can. chron. Sec. IV. p. 52.

s) Lib. I. f. 10.

t) PHILOSTRATVS in vita Apollonii L. V. c. 42. p. 225. Addendus DIODORVS qui L. I. refert, placuisse Aegyptiis, Deos apparere hominibus in sacrorum animalium formis.

u) Lib. II. c. 123.

x) Conf. cel. IOACH. OPORINI eruditus liber de immortalitate mortalium.

y) l. c.

mis non fuiſſe proſecutos contra felicitati eorum applauſiſſe, *ὡς τὸν αἰῶνα διατρίβειν μέλλοντες καθ᾽ ᾅδου μετὰ τῶν εὐσεβῶν, eo quod in altera vita cum piis aeternum victuri eſſent;* dignaque ſunt, quae de more ſepeliendi apud Aegyptios idem DIODORVS refert, quae eo tendunt, vt probata defuncti vitae innocentia in publico iudicio, Dii rogentur, vt in piorum contubernium recipiatur. Et haec quidem Aegyptiis placuiſſe, ſatis certum eſt.

II. Magna vero controuerſia agitatur, vnde ex mente Aegyptiorum animae immortales in corpus deſcendant, quemue in locum demigrent corpore ſolutae? Adeo enim hic diſcrepant veteres atque recentiores, vt difficile ſit, veram ex his Aegyptiorum ſententiam eruere. In locum eas deferri, quem Amenthes Aegyptii dicunt, Graeci ᾅδην, PLVTARCHVS[z] teſtis eſt, qui monet: *locum ſubterraneum, in quem putant animas ferri poſt mortem, vocari Amenthen, quod nomen ſignificet, accipientem et dantem.* Qua explicatione Graecorum fere opinionibus de ſtatu animae poſt mortem Aegyptias aſſimilat. Quae cum vel campos elyſios et felicitatis ſedes, vel infernales poenas mortuorum animis aſſignauerint, ſequitur inde, ſi Aegyptiorum Amenthes idem eſt, in vita altera apud dominos meliores, quae Socratis vox fuit, illis animabus locum eos aſſignauiſſe; et huc ea quoque tendunt, quae de more ſepeliendi Aegyptiorum ex Diodoro retulimus. His addi poteſt PORPHYRII[a] teſtimonium, qui ex Euphanto refert: *Aegyptios exanime cadauer efferentes, ita mortui hominis verbis Deos eſſe deprecatos: Sol omnibus imperans, vosque Dii vniuerſi, qui vitam hominibus largimini, me accipite, et Diis aeternis contubernalem futurum tradite.* His enim verbis clare innuitur, animas ad ſolem purgandas, indeque ad Deos aeternos et immortalitatis ſedem deferri. Aliter tamen de Aegyptiorum in hac re ſententia HERODOTVS[b], qui narrat, docuiſſe illos: *exoleſcente corpore animam ſubinde in aliud animal, quod naſcitur, immigrare, atque vbi per omnia ſe circumtuliſſet, terreſtria, marina, volucria, rurſus in hominis corpus, quod gigneretur, introire, atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia.* His conſentit teſtimonium, Hecataei apud LAERTIVM[c] *τὴν ψυχὴν καὶ ἐπιδιαμένειν καὶ μετεμβαίνειν, animam et perdurare, et tranſire in alia corpora.* Paria habet AENEAS GAZAEVS, cuius verba in *Theophraſto*[d] eius ipſa conſulenda ſunt. Et huc facit etiam cultus animalium, qui hanc metempſychoſin animarum ſupponit, vt ex iis videre eſt, quae §. praecedente ex Philoſtrato retulimus. Haec adeo pugnare inter ſe videntur viris doctis, vt de conciliatione deſperent, merenturque imprimis expendi ea, quae acutiſſimus MOSHEMIVS dignus in hoc argumento iudex, prudenter monet: Neutram ſententiam tanquam ab Aegyptiis non admiſſam reiiciendam eſſe, diſſenſiſſe inter ſe Aegypti ſacerdotes, variasque tenuiſſe

z) De Iſide et Oſiride T. II. p. m. 145.
a) De abſtinentia L. IV. § 10. p. 157.
b) l. c. c. 123.
c) Lib. I. ſ. 10.
d) ſiue dialogo de reſurrect. mortuorum p. 14.

nuisse sententias, et ita frustraneo labore defungi, qui omnes, quae Aegyptiis adscribuntur doctrinas inter se conciliare contendunt. Esse itaque verisimile in doctrina de statu animarum post mortem sacerdotes Aegyptiorum in varias opiniones discessisse; et alios quidem migrationes et circuitus animarum per varia corpora statuisse; alios bonorum virorum animas a longis his erroribus liberasse, et in Deorum statim consessus deduxisse. Alios rursus, ascendere ad stellas vagas defunctorum mentes, in iisque purgari, vt dignae fiant Deorum consuetudine, decreuisse. Alios, locum quendam subterraneum decedentes excipere animos, praecepisse. Nihil in his omnibus est, quod non suo modo admitti queat, et indubitatum esse, ex supra disputatis puteat, non vnam doctrinae regulam, eandemque opinionem per omnia sacerdotum collegia in Aegypto obtinuisse. Vnum tamen, quod obiici potest, non celamus: patere ex solenni sepeliendi ritu, quem supra adduximus, non priuatas eas opiniones fuisse, sed publicas. Nos, si coniecturis (ad eas enim omnia redire, modeste fatemur) locus est, conciliandi diuersas veterum de Aegyptiacis de statu locoque animarum post mortem doctrinis narrationes rationem aliquam superesse non diffitemur, modo ad ipsa principia Aegyptiaca attendatur, nec rationibus Platonicis, quae maximopere cognitionem veteris philosophiae Aegyptiacae impediunt, tenebrae inducantur. Animas nempe Aegyptiis ex vniuersi anima decerptas adeoque immortales visas esse, supra monuimus. Euincit hanc Aegyptiisque vindicat sententiam doctrina de Deo, anima mundi, ex qua omnia, in qua omnia sunt, in quam omnia reditura sunt. Inde necesse est animas tandem ad Deos redire. Quoniam vero anima corpori alligata variis modis inquinatur, diuersam in Deum redeundi rationem esse, necesse est, ita vt, qui bene vixerint citius, qui male, serius ad fontem vnde decerptae sunt, redeant. Omnibus tamen purgatione opus est, quam ista metempsychosi absolui, omnes fere eius doctrinae patroni crediderunt. Bonorum itaque animae faciliori circuitu a leuioribus sordibus liberatae, ad aethereas sedes, ipsaque astra, solem imprimis, sedem primariam Deitatis eleuatae, in Deum redeunt, et nobiliores atque feliciores habitationes cum Diis inter sidera sortiuntur. Malorum longissimis periodis excruciatae et in deteriora corpora detrusae, longas ita malitiae atque scelerum poenas trahunt, donec a sordibus liberatae principio suo, Deo iungantur. Haec primo illi principio: Deum fontem esse omnium rerum, ad quem reditura sunt omnia, conformia esse, quilibet videt. Atque eadem quoque effatis atque narrationibus veterum consonant. Nam viros bonos virtutisque alumnos in Deorum consortium recipiendos esse, ex hac hypothesi sequitur, et quidem breuiori *μετεμψυχώσεως* periodo, et feliciori conditione: malos vero ad longas periodos et cruciatus damnari. Vtraque et bona et mala anima migrat, sed diuerso loco, modo, tempore et fato. *Τόπος ὑποχθόνιος* vero, quem Amenthen vocari Plutarchus tradit, idem est, qui Graecis *ᾅδης* dicitur, ille ipse in aethere locus, vbi animae sortis nouae le-

ges ex vita prius acta expectant, et ex fati decreto nouas viciſſitudines ſubeunt. Et ita quidem non cohaerere tantum de Aegyptiorum placitis narrationes veterum putamus, ſed conſentanea ea quoque ſunt illis, quae Aegyptiis doctrina proxime accedunt, Pythagorae et Stoicorum placitis. Quorum ille metempſychoſin in Aegypto didicit, et illi quoque viros bonos et ſapientes ſubiecit, quos tamen non diis tantum iungi, ſed Deos fieri et in Deum reduci ſtatuebat, eodem, quo Aegyptii more et ſenſu: hi vero, poſt mortem animas ex diuina mundi anima decerptas inter ſidera, vel in aethere quoque collocabant, donec purgatae redirent, in vniuerſalem animam, indeque nouis corporibus infererentur. Id quod quidem ab Aegyptiorum mente aliquantum longius, quam Pythagorae ſententia, abit, et *μετενσωμάτωσις* magis quam *μετεμψύχωσις* eſt, illuſtrat tamen opinionem Aegyptiacam, dum oſtendit, qua ratione animae ex eſſentia diuina decerptae, poſt funera in loco aliquo commorari, et iterum in corpora venire queant. Ceterum Herodoti narrationem ex vulgi potius traditione quam ſacerdotum doctrina ſumtam non accuratam eſſe, adeoque non nimis premendam, ex collatis reliquis teſtimoniis fit veriſimile, certe ad impiorum magis fata, quam piorum pertinet. Cum enim teſte DIODORO [e] Aegyptii poenas et praemia vitiorum et virtutum admiſerint, in animarum quoque reuolutione neceſſario diuerſitatem fatorum admittere debuerunt. Quae cum omnibus fere, qui metempſychoſin ſtatuerunt, placuerit, et animarum migratio cum purgationibus animae praemiisque atque poenis poſt mortem coniuncta fuerit, recte inde concluditur, inter Aegyptios eaſdem doctrinas ſine contradictionis ſpecie iungi potuiſſe.

Doctrina Aegyptiorum de mundo. Materia aeterna.

§. XIX. Poſt Deum et diuina, animamque, quae ex Deo eſſe credita fuit, de mundo eiusque ortu quoque diſſeruere Aegyptii, quorum phyſiologia et coſmogonia iam explicanda eſt. Et I. quidem materiam eos aeternam cenſuiſſe, nec vnquam factam aut creatam, dubio apud eos carebit, qui ea, quae ſupra de Iſide diſputauimus, recte expenderit. Siue enim per Iſidem vniuerſum hoc, quod videmus, totumque complexum tum materiae, tum ſpiritus eam animantis, adeoque vniuerſam naturam rerum animatam intelligamus, ſiue materiam tantum recipientem ſemina principii actiui, Oſiridis, ſpiritus mundi per eam diffuſi, et in ea formam rerum eſſentialiter producentis, quae Plutarchi et quos ſequitur explicatio eſt, Iſin, aeternam, id eſt materiam nunquam conditam, ſed ab aeterno in coniugio Oſiridis, id eſt principii actiui connubio neceſſario et eſſentiali fuiſſe agnoſcendum eſt. Ita enim omnia, quae Aegyptii *φιλοσοφȣ̃ντες* de Iſide tradunt, poſtulant. Nec dubium in antiquiſſima Aegyptiorum religione idem obtinuiſſe, vbi creationis materiae ne veſtigium quidem apparet. Poſtquam vero Aegyptii philoſophari inceperunt, hanc materiam omnino ſuppoſuerunt, et pro primo rerum principio admiſerunt, id quod diſerte teſtantur, Manetho, et Hecataeus apud LAERTIVM [f]: *Φάσκειν τȣ̃ς Αἰγυπτίȣς, ἀρχὴν μὲν εἶναι*

τὴν

e) Lib. I. p. 61. f) Lib. I. ſ. 10.

τὴν ὕλην εἶτα τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ αὐτῆς διακριθῆναι. Principium rerum fuisse materiam, et ex ea deinceps quatuor elementa discreta fuisse. Nec aliud postulat tota cosmogonia, qualis ea a Diodoro describitur, et mox adducetur. Falluntur itaque, qui Aegyptios creationem mundi ex nihilo statuisse sibi persuadent, minus recte intellecto IAMBLICHI [g] loco decepti. Quaesiuerat scilicet PORPHYRIVS ex Anebone: num Aegyptii materiam agnoscant, nec ne? an corpora prima qualitatibus praedita? tum genitamne ponant materiam, an ingenitam? Et tum ea Chaeremonis verba addit, quae supra adduximus, quaeque Aegyptiis mundi generationem ex materia sine interuentu mentis alicuius tribuunt. Ad hanc quaestionem IAMBLICHVS respondet: *Materiam quod attinet, Deus eam produxit, diuidendo materialitatem ab essentialitate, hancque materiam accepisse opificem Deum vitalem, ex ea simplices sphaeras fabricauisse, ipsius vero quod erat extremum, (siue residuum) ad corpora generabilia facienda transtulisse.* Vrget haec CVDWORTHVS [h], Platonicos, vt semper solet, secutus. Prouocat insuper, qui in eadem sententia est LIVIVS GALANTES [i], ad Hermetis libros; EDMVNDVS DICKINSONVS [k] vero, ad ipsam physiologiae Aegyptiacae conditionem, quae vniuersae materiae principium attribuit. Nihil enim in his omnibus est, quod accuratius examen sustineat. Et Iamblichi quidem locus adeo distat a creatione ex nihilo, vt satis pateat, viros doctos, qui eum pro hac doctrina allegant, verborum obscuritate seductos, ad systema Platonicorum Alexandrinorum non attendisse. Non enim quaestio erat Porphyrio: materia creata sit nec ne? sed an genita sit? quae quaestio illud, ex quo genita est, supponit. Ad eam vero ita Iamblichus suae sectae principiis innixus respondet: Deum materiam ex sua essentia produxisse, siue genuisse, et ita per emanationem a sua essentialitate separauisse. Quam doctrinam huius scholae asseclis placuisse, eosque statuisse, materiam ab aeterno ex Deo emanauisse, suo loco demonstrabimus [l]. Adeo vero hoc abhorret a creatione ex nihilo, vt pestilentiorem potius errorem foueat, quam is est, qui materiam Deo mundi architecto, adiungit. Addendum vero et hoc est, genuinam hanc opinionem Aegyptiorum veterum non esse, sed mutatam esse hanc physiologiam a Platonicis in Aegypto caput extollentibus, vt ita systemati emanatiuo, quod in orientali philosophia tum temporis florebat, se accommodarent, vnde frustra ex horum hominum suis nugis vetera decreta accommodantium testimoniis de hac re iudicatur. Hermetis vero librorum cur nullum pondus in hac re sit, ex supra dictis constat. Nec quae vult Dickinsonus, ex illo sequitur, quod materia ἀρχὴ dicatur; nam quae a Diodoro dicuntur, fuisse τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὅλων σύστασιν, *mundum quidem initium habuisse,* dicunt, *non* vero *materiam,* apud Laërtium autem ἀρχὴ non pro initio, sed pro principio ex quo

 sunt

g) De myster. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
h) Syst. intell. c. IV. §. 18. p. 392.
i) Comparat. Theol. Plat. p. 237 seq.
k) Physic. vet. et verae c. XII. p. 198.
l) Legendus, qui de his eleganter commentatur ven. MOSHEMIVS in diss. de creatione ex nihilo, inserta CVDWORTHI system. intellect. p. 282 seq.

sunt omnia, sumitur, qua ratione omnis neruus argumenti a Dickinsono adhibiti laxatur. II. Materiae tamen spiritum aeternum per omnes materiae partes essentialiter diffusum adiunxisse, ex iis repetendum est, quae supra [m] de theologia Aegyptiorum diximus. Etsi enim negari nequit, et Chaeremonem et Diodorum Siculum in exponenda Aegyptiorum theologia, non meminisse mentis alicuius, cuius ope et fabricatione mundus productus sit; notum tamen est iis, qui veterum cosmogonias curioso et attento oculo perlustrarunt, vetustissimos theologos in condendis ortus rerum systematibus caussam efficientem, praesupposuisse, et ad materiae tantum formationem attendisse. Idque apud Aegyptios quoque factum esse, vel ex solo indissolubili Osiridis et Isidis vinculo et matrimonio constat, quo et materia et spiritus simul coniunguntur. Quod si ea certa essent, quae ex PORPHYRIO adducit EVSEBIVS [n] ipsa hieroglyphica Aegyptiorum theologia hoc confirmaret. Refert enim: τὸν δημιουργὸν *siue effectricem rationem ab Aegyptiis Cneph appellari, et configurari humana specie, colore coeruleo, eoque nigricante, cingulum ac sceptrum manu tenentem. Huic in capite regium ex penna galericulum esse, quod eiusmodi ratio abdita fere obscuraque lateat, summoque labore inueniri vix possit, eademque vitae fons ac regina cum sit, tum vero intelligente quodam ac spirituali motu creetur, quem maxime penna illa in capite sita referat.* Hunc Deum porro ouum ex ore effudisse narrant, ouum vero illud mundum interpretantur. Quod oui symbolum mundum repraesentare, ex veterum cosmogoniis constat. Negare tamen nequimus, suspectam esse Porphyrii fidem, qui Aegyptiorum veterem doctrinam rationibus Platonicis adaptauit [o]. Loquitur enim de Demiurgo, quem summo numine inferiorem ponit theologia Platonica, ignorat Aegyptiaca vetus. Accedit, quod PLVTARCHVS [p] refert solos ex populis Aegypti Thebanos Deos nullos mortales colere, verum Deum illum Cneph, quem venerarentur, et ortus et interitus expertem ducere. Ex hoc enim Plutarchi testimonio constat, hunc Deum tantum ad Thebanos pertinere, nec ex eo posse concludi ad religionem totius Aegypti, quam in fingendis Diis insaniuisse ex hoc loco pulchre demonstratur. Hinc viris doctis qui inter Britannos *historiam vniuersalem* condere coeperunt [q], occasio enata fuit distinguendi inter religionem superioris et inferioris Aegypti, quarum regionum haec idololatria mersa fuerit, illa Thebanorum ex praeceptis sobrie magis statuerit. Quod quidem ineptum non est, cum plus semel ostenderimus, variasse admodum in diuersis locis religionem Aegyptiorum, ad explicandum tamen cosmogoniae negotium nihil affert, quia non quaestio est, quis Aegypti populus abiecto πολυθεότητος praeiudicio melius de Deo senserit, sed quid religio theologorum siue philosophantium de ortu rerum statuerit, a quo argumen-

Materiae inditus spiritus aeternus.

m) §. 14. 15.
n) De praepar. eu. L. III. c. 11.
o) Conf. IDEM L. I. c. 10. et quae de hoc Deo habet THOMAS GALEVS ad IAMBLICHVM de myster. Aegypt. pag. 301.
p) loc. cit.
q) p. 61. Praeiuit CVMBERLAND. in Cosmogon. Sanchuniath. p. 12 seq.

gumento Cneph ille tutiſſime reiicitur, quia, pulchre monente MOSHEMIO [r], incertum eſt, num ſummum per illum numen Thebani intellexerint, cum plures aeternos Deos ſtatuere potuerint.

§. XX. III. Ex connubio vero Iſidis et Oſiridis mundum genitum eſſe et productum, Aegyptiorum theologis placuit. Num is Orus filius ſit [s], nec ne? in incerta et obſcura re non diſputabimus. Mundum certe Dei filium eſſe antiquiſſima omnium fere gentium traditio fuit [t]. Nec deſunt veterum teſtimonia, ex quibus id probatur, inter quae, ne nimii ſimus, vel vnum SIMPLICII [u] locum notari velimus, in quo philoſophus pro aeternitate mundi contra Ioannem Philoponum diſputans, Moſaicam de natura rerum a Deo producta hiſtoriam fabuloſam traditionem ex Aegyptiorum commentis natam vocat. Obſeruatque CVDWORTHVS [w] eadem ex cauſſa illum, qui Ptolomaeum ſcholiis illuſtrauit, ideo Aegyptios perſtrinxiſſe, quod ſoleant perpetuo de mundi generatione et ortu verba facere. Quare etiam thema aſtrologicum natalis mundi ex opinione Aegyptiorum expoſuit IVLIVS FIRMICVS [x]. Non diſſimulabimus tamen, quod ex DIODORO [y] obiici poteſt, eum diis coeleſtibus, ſoli, lunae, ſtellis ἀΐδιον γένεσιν aeternam generationem tribuere: Quod tamen relatiue tantum, ad Deos illos mortales, de quibus poſtea differit, intelligendum eſt, quibus ea numina opponit, quae cum ipſo mundo ſunt orta et genita: quibus generationem tamen ad indicandum eorum ortum adſcribit. IV. Qua ratione vero mundum genitum crediderint, omnium optime ex DIODORO [z] diſcere eſt, qui ab Aegyptiis id accepit. Etſi enim expreſſis verbis hanc coſmogoniam Aegyptiis non tribuit, et EVSEBIVS quoque, vbi eam ex Diodoro repetit, Graecis eam afferit, apparet tamen ex ſerie hiſtoriae Diodori, illum hanc coſmogoniam tanquam ab Aegyptiis ad reliquas gentes et Graecos quoque translatam conſideraſſe; vnde eum recte audiendum putamus. Ita vero ille: *Cum primum res vniuerſae exiſtere coepere, vnius vultus fuiſſe coelum ac terram, permixta eorum natura. Poſteaquam diſceſſiſſent a ſe iſta corpora, mundo contigiſſe eum, quem nunc videmus, ordinem, aërem autem perpetui motus factum compotem. Huius quod maxime erat igneum ad ſublimia loca euectum, quippe cum ſurſum tendat ob leuitatem talis natura: eademque de cauſſa ſolem et caeteram ſiderum multitudinem manſiſſe in perenni vertigine: quod vero coenoſum et turbidum, cum humida concretione vno ſubſidiſſe in loco vi grauitatis. Sed hoc quoque cum volutaretur in ſe verſareturque continuo, ex humidis mare, ex ſolidioribus edidiſſe terram, ſed lutoſam mollemque valde. Hanc vero, vt primum, qui ſoli adeſt, ignis collucere coe-*

Mundi productio.

Modus generationis rerum.

Pp 3 perit,

r) Ad CVDWORTH. p. 567. n. 8. 9.
s) KIRCHER. Oedip. Aegypt. et alii conf. CVDWORTH. p. 364.
t) IDEM paſſim, vid. p. 627.
u) In Ariſtot. Phyſic. L. I. f. 268.
w) Syſt. intell. c. IV. §. 18. p. 411.
x) Praef. L. III. Aſtronomic. Diuini illi viri atque omni admiratione digni Petoſiris Necepſoque, quorum prudentia ad ipſa ſecreta diuinitatis acceſſit, etiam mundi genituram diuino nobis ſcientiae magiſterio tradiderunt conf. ib. c. I.
y) Lib. I. c. 13.
z) Ibid.

perit, coaluisse, tum vero cum fermentaretur summa facies, intumuisse pluribus in locis humentia, inque iis putredines extitisse, tenuibus pelliculis circumdatas. Cumque ad eum modum ex calore foeta impleta essent, quae madebant, iis foetibus aduenisse alimentum noctibus ex circumfusa nebula, diebus vero eos ab aestu consolidatos. Postremo cum ad sui plenitudinem venissent ii foetus perustaque atque rupta ita essent membranarum inuolucra, enatas apparuisse omnimodas animantium formas. Horum alia plurimum sortita caloris ad loca supera abiisse, facta volucria. At quae de humente natura traherent plurimum, ea quoque ad locum perlata cognatum sibi dicique natantia. At tellurem, cum et ab aestu solis et a ventis magis magisque induruisset, ad postremum non suffecisse gignendis maioribus animantium, sed ea ex mutuo coitu coepisse gigni. Haec Diodorus, cui succinit MACROBIVS [a]. V. Non vero mundum tantum genitum affirmabant Aegyptii, sed et corruptioni obnoxium esse, testibus Hecataeo et Aristagora apud LAERTIVM [b]. Quod qua ratione futurum sit, sacerdos Aegyptius apud PLATONEM [c] exponit, exitum rerum duplicem statuens, per aquam et ignem, ex veteri, vti videtur traditione, quae per multas gentes cataclysmos et incendia praedicens peruagata est [d]. Periodica tamen ea rerum omnium destructio Aegyptiis visa est, ita *vt post certas temporum vices conflagratio huius vniuersi fiat, eamque mox consequatur instauratio omnia restituens discreta similitudine nihil a prioribus differentia*, quam Stoicorum sententiam, Aegyptiorum quoque doctrinam fuisse ORIGENES [e] inter Aegyptios studiis innutritus asserit. Qui rerum omnium exitus, Stoicis placitis conformis mire confirmat ideam theologiae Aegyptiacae, qualem exhibuimus, cum ex ista Dei et materiae vnione, qua vniuersum siue rerum naturam constituunt, isti cataclysmi, incendia et restaurationes mundi periodicae consequantur.

Mundi figura et partes.

§. XXI. Reliqua iam Aegyptiorum de natura huius vniuersi placita enarraturi VI. obseruamus, statuisse eos: Mundum ad sphaerae similitudinem esse rotundum, stellas ignem esse, quarum temperata commistione cuncta in terris nascantur. Lunam deficere, cum in terrae incidit vmbram; Esse eam aetheream terram. Priora veteres secutus Aegyptiis LAERTIVS [f], posterius PROCLVS [g] tribuit: nec probabilitate ea carent, eaedem enim doctrinae ad eos transierunt, qui apud Aegyptios philosophiam didicerunt, praecipue ad Pythagoram, quos tamen proprio marte atque suomet ingenio has veritates postea excoluisse, et ita rudimenta disciplinae Aegyptiacae perfecisse, dubium non est. In inuestigatione enim caussarum rerum naturalium Aegyptios adeo felices, vt Graecos, non fuisse, vel hoc argumento constat, quod sacerdotes Aegypti tempore Hero-

a) Saturn. L. VII. c. 16. conf. GROTIVS de Ver. R. C. L. I. §. 16. p. m. 43 seq.
b) Lib. I. f. 10.
c) In Timaeo.
d) Vid. BVRNET. theor. tellur. L. III. p. 175 sqq.
e) HVETIVS Qq. Alnet. L. II. c. 21. p. m. 228 seqq.
e) Contra Celsum L. V. p. m. 252.
f) loc. cit.
g) In Timaeum Plat. L. I. p. 45.

Herodoti, quo tamen eruditio Aegyptiaca valde adoleuit, de caufis incrementi Nili nihil refciuerint, id quod etiam STRABO[h] refert, id non fine ratione miratus, cum facerdotes curiofius referrent in facros libros et confirmarent, quae fubtilioris aliquid haberent cognitionis. Alia ineptientis phyficae cognitionis apud Aegyptios fpecimina praeterimus notata CONRINGIO[i]. Cauffam vero exiguorum in fcientia naturali profectuum, praeter difciplinam illam arcanam, quae quam maxime ftudiis naturalibus obeft, merito retuleris in fuperftitionem, quae Aegyptum tenuit, quaeque opinionibus magicis et aftrologicis impedimento fuit, quo minus cauffae naturales verae detegerentur. Magicas enim et aftrologicas vires fupernaturales rebus naturalibus Aegyptios adfcripfiffe, fupra iam demonftrauimus et indubitatis exemplis euicit CONRINGIVS[k]. Haec cum facerdotum emolumentis quam maxime poffent accommodari, fanctiffime feruata funt, et retentus a cauffarum naturalium infpectione populus, vt eo fortius atque efficacius fuperftitionis freno regeretur.

§. XXII. Ex terra ad coelum eiusque fidera tranfeuntes, doctiora et *Aftronomia.* φιλοσοφικώτερα apud Aegyptios non inuenimus. Aftronomiam excoluiffe, fupra conceffimus, rudimentis tamen initiatos tantum fuiffe, probauimus. Demonftrant id placita aftronomica et aftrologica Aegyptiorum, hodie apud veteres paffim obuia. In his eft: feptem ftellarum praecipuas effe folem atque lunam; minorem autem his vim habere ad euenturos effectus quinque reliquas. Quam ob cauffam Aegyptii regi quidem et dextro oculo folem affimilant, reginae autem atque finiftro oculo lunam: lictoribus ac fatellitibus quinque ftellas, reliquo autem populo alias inerrantes[l]. Quae quam mifera fint, et plebis ingeniis aptiora quam philofophorum,

Et pueris notum et qui nondum aere lauantur.

Maxime vero verfabatur aftronomia Aegyptiorum in diftributione ftellarum inerrantium et praecipue zodiaci. Quam cum enarrauerit IVLIVS FIRMICVS[m] lectorem has nugas fciendi cupidum ad eum ablegamus. Singulis fcilicet zodiaci fignis tres decanos praefecerunt; Sunt autem decani magni numinis et poteftatis, per ipfosque profpera omnia ac infortunia decernuntur. Addit idem: *Necepfo Aegypti potentiffimus imperator, optimus quoque aftronomus per ipfos decanos omnia vitia valetudinesque collegit, oftendens, quam valetudinem quis decanus efficeret, quia vna natura ab alia vincitur, vnusque Deus ab altero. Ex contrariis itaque naturis contrariisque poteftatibus, omnium aegritudinum medelas, diuinae rationis magifteriis adinuenit. XXXVI. itaque decani omnem zodiaci circulum poffident, ac per XII. fignorum numerum Deorum feu decanorum haec multitudo diuiditur.* Sed et reliqua apud eum legenda funt,

h) Lib. XVII.
i) De Hermet. Medicina c. XII. p. 132.
k) Ibid. c. XI. p. 104 feqq.
l) SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. V. f. 31. p. 343.
m) Vid. praef. libri IV. vbi fe omnia Aegyptiorum myfteria perquifiuiffe gloriatur.

ſunt, ex quibus manifeſtum eſt, hypotheſin, ſidera a Diis numineque peculiari habitari regique, fundamentum fuiſſe totius aſtrologiae apoteleſmaticae; illam vero niti principio de anima mundi per vniuerſas eius partes diffuſo et permeante. Hincque ratio petenda eſt, cur aſtrologiae iudiciariae pretium tantum ſtatuerint Aegyptii, cuius ſummam cum ſupra de Chaldaeis verba facientes retulerimus, hic vbi eadem vere dicenda ſunt, actum non agimus, ſed lectorem ad MANETHONIS apoteleſmatica remittimus. Eadem quoque ratio fuit iatromathematicorum, vt ex iis videre eſt, quae Hermetis nomine ſub hoc titulo ſuppoſita ſunt, hodieque extant. Ex quibus conficitur nullas obſeruationes aſtronomicas, nullos calculos, nullas hypotheſes ingenioſe excogitatas apud Aegyptios quaerendas eſſe [n]. Qua de re ſupra quantum ſatis eſt diximus. An vero genethliacam, et apoteleſmaticam artem Chaldaei ab Aegyptiis acceperint, ex iis, quae in genere de hac quaeſtione diximus, diiudicandum eſt: Hoc vero notandum, Chaldaeorum rationes, PTOLOMAEO περὶ τῶν ὁρίων differenti, id eſt, de finibus planetarum ad vtriusque gentis diſciplinam terminatis, ſimpliciores eſſe et magis perſuaſibiles [o].

Philoſophia moralis Aegyptiorum.

§. XXIII. Tandem ad moralem quoque Aegyptiorum philoſophiam accedendum eſt, et diſpiciendum, quid de ea docuerint? Illam duplicem fuiſſe, vnam vulgarem, alteram myſticam et arcanam, ex ſupra dictis conſtat. Cum enim inter libros Mercurio tributos, quos ſacros cuſtodiebat ſacerdotum turba, fuerint, qui de legibus, de Deorum cultu, et de vniuerſa ſacerdotum diſciplina egere, dubium non eſt, quod de moribus et diſciplina ſacerdotum ea continuerint, quae ad eorum θεοτέβειαν, quam iis tribuit Herodotus requirebantur. Verum ea nobis inuidit myſteria ſua occultans ſacerdotum ſuperbia. Idem iudicium eſto, de ἐκλογισμῷ βασιλικȣ̃ βίȣ, qui liber in ſacra proceſſione ſolebat praeferri, et qua ratione Moſen regias diſciplinas edoctum fuiſſe, capite primo notauimus. Nam et hunc nobis inuidia huius gentis librum eiusque notitiam eripuit, vt non habeamus, quae de arcana morum doctrina dicenda ſint. Quod ad vulgarem doctrinam de moribus attinet, ea apud Aegyptios ieiuna quoque fuit, et generalibus tantum notitiis, omnibus fere populis communibus conſtans. Eos enim, vt ex oratione defuncti ad Deos PORPHYRIVS [p] notat, diuino atque coeleſti conſortio dignos iudicarunt, qui Deos eos, quos ſibi parentes commonſtrarunt, pie coluerunt, quam diu in hoc ſeculo vixerunt; et illos, qui corpus eorum genuerunt, ſemper honorauerunt; aliorum hominum occiderunt neminem; neque eos depoſito defraudarunt, nec aliud quippiam inexpiabile malum admiſerunt. Addit: quae edendo vel bibendo vel alio modo ventre peccauit, in ventrem culpam coniectam, eumque corpore exemtum in fluuium ideo proiectum eſſe. His adiici poſſunt alia: exponere infantes, habitum nefas [q], mulierem violare liberam grauiter puni-

n) Conf. BVRNET. Archaeol. c. VIII. p. 330.

o) Conf. MARSHAM. Canon. chron. p. 480.

p) De abſtinent. L. VI. 6. 10.

q) PHILO de legibus ſpecial. p. 794.

punitum, vt et adulterium [r]; lege cautum, vtramque manum praecidi illis, qui monetam adulterarent, aut noua pondera ſubſtituerent, aut ſigilla ſimularent, etiam ſcribis, qui falſas tabulas exararent, aut ementitas ſyngraphas obtruderent. Vt ſcilicet quisque ea corporis parte lueret, qua in legem peccaſſet, et damno irreparabili commonefactos alios ab eiusmodi facinore deterreret [s]. Quae omnia, ſi quoque ita obſeruata ſunt, ac relatum de Aegyptiis eſt Graecis ſcriptoribus [t], communia tantum naturalis iuris officia exhibent. Nec pauca ſunt, quae maculam Aegyptiorum doctrinae morali contrahunt: permiſſa licentia ducendi ſorores, ſiue per alterutrum parentem, ſiue per vtrumque cognatas, maiores pariter et minores aequalesue; ne gemellis quidem exceptis [u]. Furta ſi non permiſſa [x], certe leui poena punita; quarta parte furi relicta ex furto [z], et quae his ſunt ſimilia. Ex quibus omnibus de tota Aegyptiorum ſapientia tantopere omni tempore iactata diſputatis, quam exigua ea fuerit, veroque philoſophiae nomine indigna, antiquitatis praeiudicio non impeditus facillime iudicio colliget.

CAPVT OCTAVVM.

DE PHILOSOPHIA AETHIOPVM.

§. I.

Hiſtoria philoſophiae Aethiopicae obſcura et incerta.

Poſt Aegyptios circa meridiem contemplandi nobis occurrunt Aethiopes, vicini Aegypto, et ſi veteres quosdam audimus, ſapientiae quoque ſtudio inclyti. Exigua tamen vt in genere regionum illarum, quae Aethiopiae atque Libyae nomine comprehenduntur, hiſtoria eſt, deficientibus monumentis hiſtoricis fide dignis [a]; ita etiam de philoſophia Aethiopum pauca conſtant, eaque omnia ita comparata ſunt, vt non leuem dubitationis cauſſam excitent, an non omnia ea, quae de Aethiopum philoſophis narrantur, conficta ſint, et in ingenio eorum, qui Apollonii Tyanenſis vitam conſarcinauerunt, nata? cuius ſuſpicionis cauſſas ſatis graues poſtea enarrabimus. Accedit, paucas iſtas narrationes, a Graecis, quibus eas debemus, more ſuo vehementer confundi et miſceri cum Aegyptiacis, tum propter vicinitatem, tum propter inſtitutorum ſimilitudinem, tum propter vſum nominis. Notum enim eſt iis, qui veterum monumenta excuſſerunt, Aegyptum nominatum eſſe, quicquid terrarum, a Nili fontibus ad oſtia eius iacet [b], qua ratione et Aethiopes hoc nomine compre-

r) DIODORVS L. I.

s) Ibid.

t) Conf. omnino WITSIVS Aegyptiac. L. II. c. 6. p. 37 ſeqq.

u) PHILO l. c.

x) GELLIVS L. XI. c. 18.

z) DIODOR. L. I. p. 50.

a) Deficiunt ex DIODORI SICVLI hiſtoria illi libri, quibus res Aethiopum tetigit.

b) Vid. PHILOSTRATVS vit. Apollon L. III. c. 20. p. 110. et quae ad hunc locum notauit, doctiſſimus OLEARIVS.

prehensi sunt. Etsi enim vtrique populo, more veterum, magna fuit de antiquitate controuersia, cum Aegyptii se primos mortalium assererent, e contrario Aethiopes contenderent, eos, qui sub meridie habitant, primos a terra fuisse editos, quia ibi calor solis intensior efficacius operatur ad naturalium generationem, si rationes tamen et auctoritatem veterum consulas, Aegyptiorum coloniae in Aethiopiam egressae sunt. Id quod magnus BOCHARTVS[c] ex ipsius MOSIS[d] testimonio probat, referentis, Misraim, Aegypti conditorem genuisse Ludim, Aethiopas, additque: multa vtrique genti fuisse communia, circumcisionem[e], studium circa sepulchra plurimum, habitumque et ceremonias,[f] colorem natiuum et crispos capillos[g], et similia. Nec aliter veteres, qui non raro Aegyptum vocantes Aethiopiam intellexerunt vnde Aethiopes, quoque *Aegyptini* vocantur apud FESTVM, id est, Aegyptiacae originis. Certe Aethiopas qui ex Aegypto aduenere *Automolas* vocari, testis est POMPONIVS MELA[h]. Et haec ratio est, cur sapientes Aethiopum Aegyptiorum γυμνοὶ vocentur, EVSEBIO[i] et PHILOSTRATO[k] quod male notat eruditissimus SCHEFFERVS[l], non Gymnosophistas, sed philosophos alios Aegyptiorum intelligi contendens, cum de nudis Aethiopum philosophis laudatis auctoribus omnino sermo sit. Sunt tamen, quod hic non ἀτόπως obseruamus, qui Aethiopas Indorum coloniam putant, inter quos ex veteribus sunt EVSEBIVS[m] et PHILOSTRATVS[n]. Inter fabulas vero eam traditionem recte reponit vir magnus, et de rerum Aethiopicarum historia meritissimus IOBVS LVDOLFVS[o] quam inde enatam putat, quod ab Arabibus audiuissent Graeci, Aethiopas a mari Indiae, hoc est, rubri maris partibus Aethiopiae proximis in sedes istas venisse, quod verum sit, de Abyssinis. Nempe mare Indiae cum fluuio Indo, ob magnitudinem, mare vocato, confudisse. Quae obseruatio inde confirmatur, quod Indiae populi longe verisimilius credantur fuisse coloniae Aegyptiorum quam quod ex India in meridiem populi descenderint, id quod supra iam obseruauimus. Quod ideo notandum est, vt de origine philosophiae Aethiopum accuratum iudicium fieri queat.

Origines Aethiopicae eruditionis et philosophiae.

§. II. Indis enim non coloniam tantum Aethiopum, sed et sapientiam originem debere, Iarchas Gymnosophistarum apud Indos antistes Apollonio diserte tradidit[p] narrauitque, Aethiopas Gangi regi obnoxios fuisse, postea vero, quam regem istum interfecerint, nec ceteris Indis puros fuisse habitos, neque terram istis, vt subsisterent concessisse, inde coloniam exiisse. Fabulam vero esse, quam vel ipse Apollonius incrustauit, vt somniorum suorum et iactantiae patrocinium inueniret, quod AENEAS GAZAE-

c) Geogr. S. P. I. L. IV. c. 26. p. 307.
d) Genes. X, 13.
e) HERODOTVS L. II. c. 104.
f) DIODORVS L. III.
g) STRABO L. XVII.
h) De situ orbis L. III. c. 10.
i) Adu. Hieroclem. c. 31. p. 453. ed. Olear.
k) L. VI. c. 5 seqq.
l) De philos. Ital. c. IV. p. 17.
m) In Chronico n. CCCCII.
n) Vit. Apoll. L. IV. c. 11. p. 246. c. 16. p. 254
o) Comment. ad histor. Aethiop. p. 63.
p) PHILOSTRATVS L. III. c. 20.

GAZAEVS [q] ei obiecit, vel PHILOSTRATVS, quique ei auctores fuere, vitae Apollonii consarcinandae inuenerunt, male cohaerens, dignisque testimoniis destituta satis prodit narratio. Rectius illi, qui Aegyptios coloniarum in Aethiopia parentes faciunt, et cum illis Aegyptiaca quoque instituta atque eruditionem ad Aethiopas transiisse tradunt. Narrat enim DIODORVS [r], *plurima vtrique genti fuisse communia: reges pro Diis habere, statuarum formas et literarum characteres, coetum sacerdotum simillimum habere ordinem apud vtramque gentem. Pure se gerere omnes, qui ad Deorum cultum accedunt, et pariter tonderi, et similes ferre tunicas, eiusdemque figurae sceptrum in aratri formam, quo etiam vtuntur reges: et pileos oblongos etc.* Addi possent communes Dii Iupiter Hammon, Hercules, Pan, Isis, Meroë referente PLINIO [s] et STRABONE [t], nisi constaret, admodum confuse et sine accuratione versatos fuisse Graecos et Romanos in describendis numinibus peregrinis, nominibus Deorum suorum. Hoc certum est, pleraque tum religionis tum eruditionis capita Aethiopas cum Aegyptiis habuisse communia, et sapientiae antistites, aeque vt in Aegypto sacerdotes fuisse eandemque docendi methodum hieroglyphicam tenuisse. Vnde sequitur, vel Aegyptios ab Aethiopibus eruditionis semina accepisse, id quod contendit LVCIANVS [u], qui magnam huic genti sapientiam tribuit, vel Aegyptiis illos sapientiam debere, quod verisimilitudini propius est, cum eruditionem Aegyptiorum antiquissimam et domesticam fuisse, praecedenti capite demonstratum sit. Quisquis igitur sapientiae Aethiopicae historiam nosse cupit, ad Aegyptiacam attendat necesse est, in quibus magnam deprehendet conuenientiam, quam ipse Apollonius, vel potius vitae et fabulae eius architecti, sui immemores ipsi alicubi prodiderunt [x].

Facies philosophiae Aethiopicae, et quidem ratione philosophorum.

§. III. Audiendi tamen hi homines sunt, et cognoscendum, quid de Aethiopum sapientibus nobis narrent. Hos enim, etsi sapientia superentur ab Indis, superare tamen eruditione Aegyptios contendunt. De his vero ita [y]: *habitare Gymnosophistas, modicum aliquem collem, non longe a Nili ripis. Vestitu vero eodem fere vti, quo apricantes Athenienses. Arbores in illa praefectura perpaucas esse, lucumque non adeo magnum, in quo de rebus communibus acturi conueniant. Sacella vero non vnum illis, vt Indis, sed aliud in alia collis parte, atque ea omnino cura adornata, qua apud Aegyptios esse feruntur. Colere autem maxime Nilum, quem fluuium terram simul et aquam esse arbitrentur. Et tugurio quidem aut domo nihil indigere sub dio degentes. Tantae auctoritatis fuisse, vt homicidae non nisi ab iis expiato in patriam reuerti licuerit* [z], *aduersus quos homines satis duri fuerint. Habuisse eos praefectum principemue,* natu

q) In Theophrasto p. 23.
r) l. c.
s) Lib. VI. c. 29.
t) Lib. XVII.
u) De Astrolog. T. III. p. m. 254 seq.
x) Lib. VI. c. 19. vbi Apollonius Gymnosophistas Aethiopum reprehendit, quod Deorum simulacra ridicula et absurda faciant. Id vero non Indicum sed Aegyptiacum est.
y) l. c. c. 6. 7. p. 235.
z) Ibid. c. 5. p. 234.

natu inter eos maximum [a]*: egisse arbitros, inter viros prudentes* [b]*; sacris tempus meridianum impendisse* [c]. Haec PHILOSTRATVS, qui adeo contemtim de iis loquitur, vt satis appareat, qua fini totam istam dissertationem instituerit, scilicet, vt heroi suo, cuius gratia fabulam instituit, auctoritatem conciliaret. Ita vero imprudens sophistarum more, in omni illa oratione et descriptione veterum apud Aethiopas sapientum versatur, vt si non omnia ex nugaci ingenio fluxisse censenda sint, certe pleraque ad inanem eloquentiam scholae magis quam historiae et veritati adaptatam ostentandam, et ad incrustandam iactantiam Platonicorum ex Apollonio heroëm sibi fingentium, qui Iesu Nazareno Christianorum Deo possit opponi, scripta et conficta esse appareat; adeo nihil in tota orationis serie cohaeret, et ita verisimilitudinis leges in fingendo violatae sunt, vt fraus quoque palpetur manibus, et merito rideatur [d]. Fatemur itaque, parum nos omnibus istis relationibus tribuere, nec inde aliud posse colligi, nisi sapientes Aethiopiae, nudo fere corpore ob intensissimum caloris aestum vixisse, sacerdotio more Aegyptiorum fuisse functos, peculiaria collegia aluisse; habuisse discipulos; magnaque auctoritate inter suos valuisse. Haec enim ceteris quae ab aliis auctoribus narrantur, consona sunt. Astrologiae quoque operam posuisse inque eo studio excelluisse LVCIANVS [e] auctor est. Refert etiam LAERTIVS [f]: *Gymnosophistas ac Druidas obscure ac per sententias philosophatos esse; illos mortis quoque esse contemtores.* Quod, etsi non additum sit, an de Indorum vel Aethiopum Gymnosophistis intelligendum sit, videtur tamen aenigmatica atque hieroglyphica docendi methodus, quae a Laërtio tangitur, prodere, de Gymnosophistis meridiei, id est, Aegypti siue potius Aethiopiae, esse intelligendum. Refert enim de Aethiopibus SEXTVS EMPIRICVS [ff]. Ichthyophagos inter eos defunctos in paludes abiicere, piscibus escam futuros.

Ratione doctrinae.

§. IV. Pluscula, quam haec sunt, de Aethiopum quoque philosophia haud extant, eaque, nisi fallimur, incerta et obscura omnia, cuius caussa partim in docendi ratione hieroglyphica ab Aegyptiis transsumta, partim in regionis situ paucissimis accessae quaerenda est. Et I. de Diis rebusque diuinis ita statuisse dicuntur, vt quidam, qui ad zonam torridam habitant, nonnullis existimentur athei. Ita scilicet STRABO [g]. Non tamen haec ita intelligenda sunt, quasi nullius numinis sensu tacti fuerint: sed opponitur id moribus ceterorum Aethiopum, quos Deorum numina Aegyptiaco more sub variis imaginibus coluisse, supra monuimus [h]. Et magis haec nobis arridet coniectura, quae G. I. VOSSIO [i] placuit, quam ea, quam suam fecit IO. ALB. FABRICIVS [k], ideo atheos vocatos, quod *solem fuerint execrati, et dum oritur et dum occidit, vt ipsis agrisque pestiferum,* refe-

De Diis.

a) Ibid. c. 10. p. 238.
b) Ibid. c. 13. p. 251.
c) Ibid. c. 14. p. 252.
d) Tale illud est: arborem voce virginea iussu Thespesionis Gymnosophistae Apollonium salutasse. c. 10. p. 239.
e) l. c.
f) L. I, f. 6.
ff) Pyrrh. Hypotyp. L. III. c. 24. f. 227. p. 184.
g) L. XVIII. p. 779.
h) Idem de Thebanis Aegyptiorum supra obseruauimus.
i) De idololatria gent. L. I. c. 1. p. 6.
k) Bibliograph. antiqu, c. 8. §. 3. p. 229.

referente STRABONE. Videturque notitia de iis adeo manca et imperfecta fuisse, vt proprie, quid de Deo senserint, peregrini cognoscere non potuerint. Alios, refert idem STRABO [l], *putare Deum esse vnum immortalem, alterum mortalem, immortalem quidem eum, qui rerum omnium caussa sit, mortalem vero apud eos incertum esse, et nomine carere, sed frequentius eos, a quibus beneficium acceperunt, et reges pro Diis habere.* Quo sensu vero haec dicta voluerint, in tanta rei obscuritate, dici quidem non potest, videtur tamen haec theologia ab Aegyptiis accepta esse, qui et immortalem et mortales Deos coluerunt. Et fortasse Deus ille mortalis ille ipse est, quem sub Typhonis nomine Aegyptii reformidauerunt, principium mali, quod cum tandem a bono et immortali principio vincendum sit, mortale omnino dici potuit. Quicquid vero illud est, hoc dubitari nequit, Aethiopas in colendis Diis fuisse religiosissimos, adeoque ab atheismo remotiores: vnde HOMERO [m] Iupiter cum vniuersis Diis eorum conuiuiis interfuisse dictus est:

> Ζεῦς γὰρ ἐπ' Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
> Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.

Quod si Iudaeis fides danda, magna Aethiopibus se exhibuit occasio de Deo rebusque diuinis magis sobrie philosophandi: Refert enim Artapanus apud EVSEBIVM [n]: Palmenothen Aegypti regem male erga Iudaeos affectum, filiam suam superioris Aegypti regi despondisse, eam sterilem, Mosem Iudaeum adoptasse, hunc optimis institutis virili in aetate imperium fundasse; vnde ei Aegyptii sub Mercurii nomine diuinos honores designauerint: Regem vero, Chenephrem virtuti Mosis inuidentem bellatum misisse aduersus Aethiopes, tanquam in certissimum interitum; verum rem aliter cecidisse, gloriamque ex illo bello retulisse; terrae cultum per boues Nacheroti ostendisse, immissoque sicario interemto ad Arabiae toparcham aufugisse. Similia habet IOSEPHVS, ex quibus GEORGIVS HORNIVS coniicit: eos a Mose sanioris sapientiae aliquid hausisse. Verum haec aperte Iudaeorum somnia redolent, silentio ab ipso viro sancto in historia sua praetermissa, adeoque etiam a nobis silentio praetereunda.

§. VII. Post Deum de anima quoque philosophatos esse PHILOSTRATVS [o] narrat, quod immortalis sit: qua in re, si vera sunt, quae ille tradit, ab Aegyptiorum doctrina non discesserunt. Vnde etiam transmigratio animarum eis placuisse dicitur PHILOSTRATO [p]. Qui quidem, vt hypothesi inseruiat. Indum philosophum afferentem inducit, dogma hoc accepisse Aegyptios, vel Aethiopas ab Indis. Frustra tamen et contra veteris historiae fidem, quae Aegyptios aetate Indis praeponit: nisi velis haec intelligere de temporibus illis, quibus Aethiopes Asiatici in Aegyptum irruerunt, et Sabacon Aethiops reges Aegypti pepulit [q]. Quo tamen

De anima.

l) l. c. p. 822. conf. STOBAEVS Serm. 42.
m) Ἰλιάδ. ά.
n) Praep. Eu. L. IX. c. 18. 23. 27.
o) loc. cit.
p) Lib. III. c. 19. p. 109.
q) EVSEB. in Chron. n. CCCCII.

tamen tempore demum dogma iſtud in Aegypto inualuiſſe, nunquam probabitur. Vnde miramur acutiſſimum MARSHAMVM [r] nugaci et fabuloſo Philoſtrati teſtimonio vſum eſſe pro adſtruenda Aethiopum ex India origine. *De natura.* III. De natura quoque idem PHILOSTRATVS [s] refert, Gymnoſophiſtas Aethiopum philoſophatos eſſe, non multum a Platonicis in Timaeo ſententiis diuerſa. Verum et ea fides Philoſtrati incerta facit, licet veriſimile ſit, in delineanda rerum generatione eos veſtigia Aegyptiorum preſſiſſe. *De ſideribus.* IV. Praecipue vero ob aſtrologiae atque aſtronomiae ſtudium inuentum laudantur. Refert enim LVCIANVS [t]. *Primum Aethiopes huius artis rationem mortalibus tradidiſſe: in cauſſa vero fuiſſe partim gentis eius ſapientiam, nam ceteris quoque in rebus Aethiopes reliquos homines ſapientia antecellere, partim regionis quam incolunt, opportunitatem; propterea quod apud eos perpetua ſit coeli ſerenitas, tranquillitasque; neque patiantur anni mutationes, ſed eadem temperie viuant. Itaque cum primum vidiſſent lunam non ſemper eodem vultu apparentem, ſed varia ſubinde ſpecie et in aliam atque aliam verti formam, viſam eſſe illis eam rem admiratione atque diſquiſitione dignam. Deinde cum inquiſiſſent, reperiſſe hanc eſſe earum rerum cauſſam, quod lunae non eſſet lumen proprium, ſed a ſole mutuatum. Inueniſſe autem et reliquarum ſtellarum motus, harum, quas nos errones appellamus, naturamque earum ac poteſtatem, et effectus quos vnaquaeque praeſtet, nominibus quoque inditis, non illis vtcunque viſum eſſet, confictis, ſed qua notae rerum eſſent. Haec in coelo perſpexiſſe Aethiopes; mox Aegyptiis finitimis artem imperfectam tradidiſſe. Aegyptios vero diuinandi rationem, quam ab illis dimidiatam acceperant, in maius prouexiſſe. Ac non multo poſt Libyos quoque hanc artem eſſe aggreſſos.* Parum tamen iſtis tribuit G. I. VOSSIVS [u], quia tot ante Lucianum ſeculis aliter traditum fuit. Nobis fruſtra haec diſputari videntur; cum probabile ſit, gentem non vnam, ſed plures inter veteres obſeruatorum ſuomet ingenio et induſtria ſiderum gloriam ſibi vindicare poſſe: adeoque neque Babylonios, neque Aegyptios, neque Aethiopes laude ſua eſſe priuandos. Nam quod Voſſius regerit, non omni ex parte recte ſe habet. Veteres enim ante Lucianum Africae incolis aſtronomiae inuentionem tribuiſſe, ea quae de Atlante rege fabulae narrant, luculenter euincunt [x]. *De moribus.* V. Tandem et moralem philoſophiam ſapientes Aethiopum excoluiſſe dicuntur. Refert enim LAERTIVS [y] *eos per aenigmata atque ſymbola docuiſſe: colendos Deos nihil mali faciendum et exercendam fortitudinem; mortem quoque contemnendam eſſe.* Verum haec ἐξωτερικῶς ab iis dicta ſunt, et ad populum: quae inter ſe de rebus moralibus diſſeruerint, ignota ſunt. Habet quidem PHILOSTRATVS [z] non inelegantem Theſpeſionis Gymnoſophiſtarum prin-

r) Canon. chron. Sec. XIII. p. 335.
s) Lib. VI. c 22. p. 264.
t) l. c.
u) De Scientiis mathem. c. XXX. §. 15. p. 134.
x) Ideo Aethiopibus Lucianum inuentionem aſtronomiae tribuiſſe iam notauit FABER. in Lexic. v. Atlas.
y) Lib. I. ſ. 6.
z) Lib. VI. c. 10. p. 239 ſeq.

principis orationem, in qua de philosophia morum aliqua multa, eaque egregia occurrunt: Miraculorum aut artium magicarum ostentatione nihil opus esse ad veritatem; frugalitatem esse magistram sapientiae et veritatis, philosophiam inculcare, quod squalidum humi iacere oporteat, nudumque; id quod ex labore non veniat, neque carum neque iucundum putandum esse, iactantiae fastuique non indulgendum, a somniorum visionibus abstinendum, quae e terra sublatos extollunt etc. Verum si fatendum, quod res est, omnis ea oratio in schola Sophistae efficta, calamistratam et affectatam Graecorum rhetorum artem adeo redolet, vt in testimonium adduci non mereatur.

§. VI. Ceterum Atlantem Libyae populos ob inuentionem culturamue scientiae, quae circa sidera contemplanda versatur, maxime celebres fecisse, iam innuimus; qui cum coelestem hanc philosophiam maxima industria excoluisse dicatur, inter Africae primarios et celeberrimos philosophos numeratus est [a]. Tanta vero Atlantis antiquitas est, vt, quando vixerit, incertissimi haereant, qui Graecae mythologiae reconditos explorare sensus satagunt. Notat enim EVSEBIVS *in Chronicis*, Atlantem Promethei fratrem Astrologum, ob eruditionem disciplinae coelum sustinere dictum circa annum CCCLXXIX Abrahae, secundum alios circa annum CCCCXXX. floruisse, quo pacto Iosepho posteriorem et Mosis temporibus supparem fuisse consequitur. Addit tamen; alios dicere, fuisse aetate Cecropis, nonnullos ante Cecropem annis LX vel XC. quae nec ipsa satis constant, cum Atlas Antaei pater fuisse dicatur, qui Herculi aequalis fuit, is vero multo posterior Cecrope. Longe antiquiorem faciunt qui Atlantem cum Enocho eundem putant, eundemque parentem et inuentorem sideralis scientiae faciunt. Id quod iam e veteribus factum est, EVSEBIVS [b] enim ex EVPOLEMONE *de Iudaeis* refert: *Abrahamum, cum astronomiam et alias scientias doceret Heliopoli, affirmasse, Babylonios eorum inuentionem Ericho tribuisse, et illum Astrologiae primum inuentorem fuisse; Graecos Atlanti tribuere inuentionem astrologiae; eundem autem esse Atlantem cum Enocho.* Putatque eruditissimus BOCHARTVS [c]; factum forte inde esse, vt a Poenis Atlas dictus sit Duris vel Dyris, ab Arabibus Enoch Idris, cognata voce. Concesserunt in hanc sententiam recentiores alii, et inter hos DRVSIVS [d]. Quod quidem propter rationes chronologicas reiicit VOSSIVS [e], et LAMBECIVS [f], non tamen ita rem ipsam refellentes, cum mythologiarum apud Graecos scriptores tempora maxime confuderint, varias personas miscuerint, sicque insolubiles in explicandis fabulis nodos nexuerint, quod cum in Atlantis quoque fabula factum sit, mirum non est, chronologiam huius viri diffidere. Neque tamen Atlantem Henochum fuisse inde concludi potest. Quaecunque enim de Henocho mathematicarum disciplinarum, imprimis vero astro-

Atlas.

a) AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 9.
b) Lib. IX. Praep. euang. c. 4.
c) Geograph. S. P. I. L. II. c. 13. p. 101.
d) Diss. de Enocho §. XVII.
e) De scient. mathemat. c. 31. §. 19. p. 135 seq.
f) Prodrom. hist. literar. p. 133.

astrologiae, inuentore dicuntur, et recentioribus occasionem dedere, eum cum Mercurio quoque vel Osiride, comparandi[g], Arabum potissimum fabulis debentur, quae parum fidei merentur. Et si exploratum esset, Enochum primum astrorum contemplationem homines docuisse, quod tamen praeiudicium de patriarcharum eruditione profana et Graecis simili, quod supra iugulauimus, supponit; non tamen hoc, recte iudicante B. FABRICIO[h], impedit, quod minus apud Phryges postea Cannacus et apud Mauritanos Atlas idem facere, atque hic exinde merere potuerit, vt coelum humeris ferre diceretur. Non errabimus itaque, si Atlantem ab aliis in siderali scientia celebribus viris distinguimus. Fabulam vero de Atlante Promethei fratre ac filio Iapeti, qui vxorem Pleionem Oceani filiam habuit, septemque ex ea filias suscepit, a Ioue, vt contra insidias Orionis tutae essent, inter sidera receptas, Pleiades hodie quoque cognominatas, quique ob denegatum hospitium obuerso Medusae capite in montem huius nominis mutatus obriguit, prolixe hic enarrare, instituti nostri non est, consulendique mythologiae Graecae scriptores, et in his, qui diligenter res Atlantis collegit NATALIS COMES[i]. Illud modo de hac fabula monemus, videri omnino verisimile, fuisse inter Libycos populos, rudes alios et adeo feros[k], vt nulla arte mitescere potuerint, regem Atlantem ad confinia maris litora late regnantem, qui in excelsis Mauritaniae montibus, qui hodienum Atlantis nomen gerunt, et adeo excelsi sunt, vt de iis cecinerit VIRGILIVS[l]:

Oceani finem iuxta, solemque cadentem
Vltimus Aethiopum locus est, vbi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum:

sideribus obseruandis vacauerit, filiasque forte habuerit, eidem studio innutritas. Atlanti enim astrorum scientiam inuentam et excultam Graeci et Latini constanter tribuunt, vt videre est ex Phrygum theologia apud EVSEBIVM[m] et VIRGILIVM[n], qui eleganter:

- - *Cithara crinitus Iopas*
Personat aurata, docuit, quae maximus Atlas,
Hic canit errantem lunam, solisque labores,
Vnde hominum genus et pecudes vnde imber et ignes.

Et probabile quoque est, ob insignem, prout in tam rudi populo et nascentis artis rudimentis facile esse licuit, peritiam, dictum fuisse baiulum coeli, quod coelum quasi fulcro sustineat, vnde et in architectonica arte telamonum nomen ortum obiicit VOSSIVS[o]: etsi haec omnia a monte Atlante potuerint deriuari. Nec adeo improbabile, Atlantem, Pleiadibus in nauigationibus maxime attendi solitis a se primum obseruatis filiarum nomen indidisse, quas postea Graeci amplius sapere volentes, in rationes astronomicas mutauerunt. Sed in re incerta coniecturarum satis est.

g) KIRCHER. Oedip. T. I. p. 67.
h) Cod. Pseudepigr. V. T. T. I. p. 217 seqq.
i) Mytholog. L. IV. c. 7. p. 329 seqq.
k) STRABO L. XVII.
l) Aeneid. L. IV.
m) De praepar. L. III. c. 2.
n) Aeneid. L. I.
o) l. c. §. 18. p. 135.

CAPVT NONVM.

DE PHILOSOPHIA CELTARVM, SIVE GALLORVM, BRITANNORVM, GERMANORVM ET SEPTENTRIONALIVM GENTIVM.

§. I.

Ordo tractationis.

Perlustratis Asiae atque Africae regionibus atque populis, et explorato eo philosophiae genere, quod iis tribui plerumque solet, in Europam tandem pedem promouemus, exploraturi, quae antiquissimis, qui Europam inhabitauerunt, populis placuerit, sapientia, quae eruditionis rerumque ad Deum, naturam rerum, atque homines pertinentium, notitiae facies, qui sapientiae antistites fuerint. In hac vero nobilissima mundi parte praeter Romanos alienigenas, Graecosque, de quibus postea dicendum, Celtarum gens plerasque terras occupauit, et ab extremis septentrionis angulis ad occidentem versus colonias emisit, iisdem fere vitae institutis, et religionis quoque haud dispari facie notabiles. Vnde Celtarum nomine non Scythiae tantum populi, quidam, quique ad Danubium et in Pannonia habitauerunt, sed Germani quoque, Galli, Britannique, immo et Hispaniae populi comprehendi solent [a]. Qui tamen, postquam in peculiares nationes regionibus occupatis distincti fuerunt, institutis quoque magis facti sunt dissimilis [b]. Vt igitur ordini consulamus, hoc quidem capite Britannorum, Gallorum atque Germanorum, iisque ad septentrionem vicinas nationes, similitudine eruditionis inter se magis iunctas contemplabimur, in sequentibus de populis magis sub septentrione sitis acturi.

Incertitudo historiae philos. Celtarum.

§. II. Tantis vero difficultatibus et insuperabili fere obscuritate et incertitudine laborat Celtarum historia, vt, quid inde certi et supra exiguum verisimilitudinis gradum ex nostra tractatione promittere queamus, non habeamus: quae malumus modeste fateri, quam incertas more solenni coniecturas pro certis veritatibus lectori obtrudere. Nec miranda quoque est haec obscuritas atque incertitudo, rebus vetustissimorum horum populorum adeo a nostris et Romanorum quoque temporibus remotis, vt non leuis inde difficultas exoriatur, vel a nostris moribus vel a Romanorum testimoniis notitiam certam hauriendi. Non consuli possunt, quod tamen ad certam rerum Celticarum notitiam et pernoscendam gentis historiam sacram et literariam quam maxime requiritur, monumenta gentis amplissima

a) Vid. RVDBECK. atlant. p. 62. Bibl. Germanique T. XXVII. p. 34. et quae docte ibi hac de re monentur. Graeci tamen Celtarum nomine Gallos tantum Germanos et Britannos intelligunt.

b) Celtas Germanos quoque atque Britannos veteribus Graecis significasse MENAGIVS ad LAERT. L. I. f. 3. ex veteribus recte notauit. Conf. DIO CASSIVS L. XXXIX. quique de Celtarum philosophia egerunt.

ma domeſtica, quae non tam temporis iniuria, vt apud alias gentes factum, nobis eripuit, quam populorum horum ſtudium ſua celandi inuidit. Non inuentus enim inter Gallorum Germanorumque eruditos, qui gentis ſuae hiſtoriam, inſtituta et opiniones ſcripto conſignaret, cum omnia ita celauerint, vt ſcribendi res ſuas conſilium omni, qua poterant, arte ſupprimerent. Refertque, qui Gallorum eruditos ipſe vidit IVLIVS CAESAR [c], *apud eos non fas eſſe, res et doctrinas ſuas literis mandare, cum in reliquis fere rebus publicis priuatisque rationibus Graecis literis vtantur:* id quod de temporibus ſuis Caeſar intellexit, cum in antiquioribus nullum artis ſcribendi vſum habuerint. Additque, *id ſibi duabus de cauſis inſtituiſſe videri; quod neque in vulgus diſciplinam efferre velint, neque eos, qui diſcunt, literis confiſos minus memoriae ſtudere.* Forte id omne ad gentium harum indolem referendum eſt, quae cum armis tantum ſtuderent, ſcribendi artem parum ad vitae ſuae inſtituta facientem neglexerunt. Galli enim literas pingendique artem teſte STRABONE [d] circa annum demum ab V. C. 165. a colonia Graecorum Maſſilienſi didicerunt. Multo vero ſerius hanc artem acceperunt Germani, qui TACITI [e] tempore *literarum ſecreta viri pariter atque foeminae ignorarunt;* quod licet de literis amatoriis forte intelligendum viris doctis largiamur, ignotum tamen ſimul literarum in ſcribendo vſum inuoluit. Nec enim literis atque annalibus rerum a maioribus geſtarum memoriam conſeruauerunt, ſed Bardorum carminibus, quibus geſta maiorum fortia celebrarunt [f]. Cum itaque non hiſtoriam tantum gentis, ſed et doctrinam ſapientum memoria tantum tenuerint, facile, quam parum ad exterorum aures peruenerit, inde colligi poteſt. Nec veriſimile, illos, qui memoriae mandarunt doctrinas a ſapientibus acceptas, Latinis Graecisque eas narrauiſſe, cum ſacrum ſilentium omnibus iniunxerint, maledictionibus ſine dubio et malis ominibus ſuperſtitioni, vt ſileret, imperantes. Ex his iam iudicandum eſt, quid de iſtis monumentis Graecorum et Latinorum tenendum atque iudicandum ſit, quorum teſtimoniis in deſcribendis Celtarum rebus atque philoſophia ſtandum eſt. Illi enim, qui nobis res eorum, praecipue quae religionem et eruditionem concernebant, narrarunt, incertis tantum rumoribus vſi, militum, qui cum iis bella geſſerunt, vel ad fines cum illis conuerſati ſunt, vagis traditionibus narrationes ſuas plerasque ſuperſtruxerunt, nec niſi vulgaria et communia cognouerunt. Ipſe Iulius Caeſar, etſi Gallorum victor, et curioſus rerum inter populos victos explorator, de dogmatibus Gallorum pauca et praeter exoterica quaedam, fere nihil comperit, et quod in commentaria ſua referat, habuit. Mirandum itaque non eſt, eos, qui ex Graecis et Latinis de rebus, dogmatibus, moribusque Gallorum Germanorumque ſcripſerunt, aniles fabulas et nugaciſſima commenta pro veritatibus exploratis venditaſſe. Cuius rei fidem facient, quae SOLINVS [g], PLI-

c) De bello Gallico L. VI. c. 13.
d) Lib IV. p. 181.
e) De Morib. Germ. c. 19. p. 154.
f) STRABO l. c. p. 190. ATHENAEVS L. VI.
g) Cap. XXV.

Plinivs [h], Pomponivs Mela [i], Gellivs [k] ex Latinis, Herodotvs [l], atque Strabo [m] ex Graecis de Celtis fabulas retulerunt, quas concinne et luculenter comprehendit vir doctiſſimus, qui *de Celtis* eruditam epiſtolam Ephimeridibus *Bibliothecam Germanicam* exhibentibus inſeruit [n], dignus, qui legatur. Immo ipſi Caeſari id eueniſſe, vt vagis et incredibilibus rumoribus deceptus fabulas commentariis ſuis interſereret [o], merito mirandum. Accedit his omnibus, populos Celtarum, qui praeter Gallos, Germanos atque Britannos, Thraces quoque Baſtarnas, Getas, Dacos, Illyrios, Ligures, aliasque Scythiae nationes comprehenderunt, et initio vnam linguam, eosdem mores, vnam religionem habuerunt, poſtea, inuicem diſſenſiſſe, et in varios mores atque opiniones abiiſſe, ex quo cum vicinis gentibus vel bellis vel negotiis mixti, earum conſuetudinibus ac opinionibus ex parte ſe attemperauerunt. Id quod vel vno Gallorum atque Germanorum exemplo probari poteſt, qui Caeſaris Tacitique temporibus valde inter ſe differebant, Gallis a Graecis cultiorem vitae morumque habitum accipientibus. *A Graecis enim Maſſilienſibus Gallos et vſum vitae cultioris, depoſita et manſuefacta barbarie, et agrorum cultus, et vrbes moenibus cingere didiciſſe: tunc et legibus, non armis viuere, tunc et vitem putare, tunc oliuam ſerere conſueuiſſe, adeoque magnum et hominibus et rebus impoſitum fuiſſe nitorem, vt non Graecia in Galliam emigraſſe, ſed Gallia in Graeciam translata videretur*, Ivstinvs [p] ex Trogo refert. Ita vero non parum res, doctrinae, opiniones Celtarum mutatae ſunt, et recentiora illa tantum Graecis et Latinis innotuerunt, vnde non poteſt non maxima vetuſtiorem Celtarum hiſtoriam caligo premere. In qua ſi incedere non licet, palpandum nobis eſt, et cum cura examinandi teſtes, nec aliter illis danda fides, quam prout criticae hiſtoricae fidei regulae patiuntur. Quod ſi feciſſent, qui de rebus Celtarum, Gallorum Germanorumque atque Scytharum ſcripſerunt, vel qui eruditam quoque Celtarum hiſtoriam enarrauerunt [q], tot fabulis, totque incertis narrationibus de maioribus noſtris non premeretur hiſtoria gentium harum. Verum neglecto critico examine, veritas quoque neglecta eſt ſaepiuſcule, nec ii quoque, qui antiquitates veteres, Latinas, Hetruſcas, Gallicasque ad illuſtrandam Gallorum veterum religionem attulere, inoffenſo pede et ſine lapſu inceſſerunt [r]. Optandum itaque eſt, vt, qui cautam et ad artis criticae regulas exactam Celtarum hiſtoriam nobis promiſit [s], eruditiſſimus, Pellovtierivs, quem honoris et amicitiae cauſa nominamus, nobis tandem, quae diu doctiſſime collegit et digeſſit, liberaliter exhibeat.

 §. III.

h) Lib. VI. c. 17. L. VII. c. 2. L. IV. c. 12.
i) Lib. II. c. 1. 2. L. III. c. 3. k) Lib. IX. c. 4.
l) Lib. I. c. 216. L. IV. c. 26.
m) Lib. IV. p. 198. 200. L. VII. p. 298. L. XI. p. 513.
n) Tom. XXVII. p. 38 ſeqq.
o) Vid. L. VI. c. 26 ſeqq.
p) Lib. XLIII. c. 4.
q) Enarrantur in Collectaneis criticis hiſtoriae Germanicae linguae inſeruientibus Vol. I. p. 323 ſeqq. adiici vero poſſunt, quos laudauimus in ſupplementis ad hiſt. phil. Germanico idiomate editam p. 95.
r) Iudicium hoc valet de erudito Martinii opere de la religion des Gaulois.
s) Vid. Bibliotheque Germanique T. XXIX. pag. 236.

Celtae eruditos habuere.

§. III. Tentabimus tamen, an vadum inuenire queamus, quo consistere, et aliquid, quod veritatis studioso aliquo modo faciat satis, detegere nobis liceat. Nam barbararum quidem gentium instituta et doctrinam quaerimus, quae scientiis et artibus neglectis, in bellandi et venandi exercitio maximam partem consenuerunt: iudicio tamen sensuque, praesertim circa res morales, vsi sunt egregio, praeferendi in multis nugantibus Graecis et Latinis. Nec adeo ab eruditione imparati fuere, vt non sui generis et modi sapientes aluerint, scholas instituerint, atque eruditionem Celticam propagauerint, licet alia ea facie enituerit, quam Graeca atque Romana. Sapientium enim virorum, qui religioni, moribusque populi praefuerunt, et eruditionis inter has gentes cultae promicondi fuerunt collegia inter Gallos, Britannos et Germanos fuisse, Graeci et Romani, qui eos viderunt, rerumque harum gentium curiosi circumstantias eorum explorauerunt, testantur [u]. Qui licet diuersam a Graecis et Romanis sapientiam excoluerint, digni tamen sunt, qui amplius considerentur, et quae ratio eruditionis, morum, atque doctrinae horum hominum fuerit, exploretur. Modo nos hic philosophiam proprie dictam non venari, accurate teneatur.

Druidae Celtarum philosophi, vel potius, eruditi.

§. IV. Vocantur vero, Gallorum, Britannorum atque Germanorum eruditi Druidae, nomine quidem famoso, sed incertae dubiaeque originis. Alii enim a quercu, Graecis δρῦς nominata, deducunt [x], incommoda et improbabili etymologiae ratione, ex aliena lingua deriuatae; alii a Saxonico Dry, vel Germanico substantiuo Druhtin [y], quod Dominum notat, sic vt virum diuini cultus supremique Domini studiosum indicet, deductum nomen cupiunt.

Nomen vnde?

Quae omnia sunt incertissima, illa tamen prae reliquis se commendat opinio, quae Druidarum nomen ab antiquissimo apud Celtas et Britannos vocabulo, Deru, quod quercum denotat, deriuatum contendit [z]. Ad querceta enim Gallorum atque Germanorum Druidas conuentus sacros habuisse, roboraque tanquam sacra et diuina coluisse, veteres vno ore testantur.

Antiquitas.

Vetustissimum vero inter Celtas omnes Druidarum institutum ordinemque fuisse, veterum testimoniis, qui eorum, tanquam rei vetustissimae meminerunt, euincitur: inter quae maxime notabile est Aristotelis et Sotionis apud DIOGENEM LAERTIVM [a], quod Celtarum atque Galatarum Druidas Persarum Magis, Babyloniorum Chaldaeis, Indorumque Gymnosophistis iungit. Cum enim Celtarum gens antiquissima fuerit, dubium non est, quin semper sacerdotes atque eruditos inter se habuerint: Ex quo vero Celtarum populo originem duxerint, difficile dictu putamus, cum monumenta nobis horum populorum desint. Quod si tamen coniecturis

t) Conf. CHR. CELLARIVS diss. de initiis cultioris Germaniae §. XVIII seqq. p. 14 seqq. et quae erudite dixit ven. PELLOVTIERIVS Lettre II. sur les Celtes Bibl. Germ. T. XXIX. art. 13. p. 206 sqq.

u) IVLIVS CAESAR, TACITVS, STRABO, alii.

x) PLINIVS L. XVI. c. 44. conf. quos laudat ven. WOLF. ad PSEVDO - ORIGENES philosophum. p. 169.

y) Vid. PALTENIVS in SCHILTERI Glossario Teut. p. 212.

z) DICKINSON. Delph. phoeniciss. p. 188. MARTIN. l. c. T I. p. 176. quanquam, si audiendus est cl. KEYSLERVS Antiq. sel. Sept. et Celt. p. 37. Hiberni dicant Draoithe, magum, incantatorem; vnde vocem formatam esse V. C. contendit.

a) Lib. I. s. 2. conf. ORIGEN. adu. Celsum. L. I. p. 14.

ςturis locus eſt, Germanos a Gallis Britannisque diſtinguendos putamus. Ex ſeptentrione enim cum verſus occidentem Celtarum nationes colonias dimiſerint, Germani ante Gallos obtinuiſſe merito creduntur. Qui cum ſemper ſacerdotes ſuos eruditosque habuerint, illi cum Gallorum atque Britannorum eruditis non confundendi ſunt. Verum de his poſtea agendum erit. De Gallorum vero atque Britannorum Druidis, qui priores fuerint, et alterius gentis eruditis originem praeſtiterint, quaeſtionem a viris doctis diuerſis ſententiis agitatam dirimere non audemus. Pro Britannis enim diſertum ſtat teſtimonium CAESARIS [b] aſſerentis: *Diſciplinam in Britannia repertam atque inde in Galliam translatam eſſe exiſtimari, et nunc, qui diligentius eam rem cognoſcere velint, plerumque illo, diſcendi cauſa proficiſci.* Huic teſtimonio ſuffultae variae narratiunculae de fundatore et ſucceſſione Druidum apud Britannos, quas cum inſtitutum noſtrum excedant, recenſere ſuperſedemus [c]. Et hoc potiſſimum fundamento nixi viri doctiſſimi inter Anglos multa de Britannorum Druidibus, in inſula Mona ſedem primariam habentibus diſſeruerunt [d], quae curatius excutere huius loci non eſt. Pro Gallis vero TACITVS [e], Britannos ex Galliis deriuans et PLINIVS [f] faciunt. Quam vtramque ſententiam ita conciliare conatur IACOBVS MARTINVS [ff], vt ſtatuat, Druidarum inſtitutum cum Gallorum colonia in Britanniam quidem transmigrauiſſe, obſoletum tamen multis mutationibus inter Gallos, ex Britannorum, vbi purum ſeruatum erat, moribus inter eos fuiſſe reparatum. Quae omnia meras coniecturas, exigua probabilitate nixas ſapiunt, nec certiora quoque expectanda, immo ne poſtulanda quidem ſunt, cum Britannorum origines incompertas eſſe, candide iam faſſus ſit TACITVS [g]. Ante Caeſarem enim nihil de Britannorum rebus innotuit, nouusque is orbis quaſi viſus eſt [h]. Vidit tamen coniectura aliquid TACITVS, qui Germanicam originem ex corporis habitu concludit; nam a ſeptentrione progreſſos eſſe omnes illas gentes iis notum eſt, qui gentium origines ſcrutati ſunt. Vnde, ſi quid in re obſcuriſſima et incertiſſima coniiciendum eſt, veriſimile videtur, ex vna potiſſimum origine et Germanorum et Britannorum et Gallorum Druidas fluxiſſe, et vnamquamque harum gentium peculiares ſuos eruditos ſacerdotesque habuiſſe, inſtituto eorum a maioribus, quibus originem debebant, accepto. Certe qui Caeſaris teſtimonio militant, non expendunt, vagum rumorem incertamque famam atque traditionem apud ipſum imperatorem diſerte innui, qui diſciplinam ait Druidarum in Britannia repertam exiſtimari. Facile tamen largimur, Britannos hac in re nihil a Gallis accepiſſe, cum ad Iulii Caeſaris tempora ſibi ſolis vixe-

 rint.

b) Lib. VI. c. 14.

c) Conſulendus, qui erudite de Druidis diſſeruit cl. Io. GEORGIVS FRICKIVS pec. diſſert. Vlmae 1731. 4. edita: qui copioſe ſcriptores enumerat.

d) Io. SELDENVS in Analectis Anglo-Britann. Opp. Vol. II. T. II. p. 861 ſeqq. Io. TOLANDVS Spec. crit. de religione atque eruditione Celtarum; HENR. ROWLANDS de antiquit. nat. et hiſt. inſulae Angleſegae ſ. Monae priſcae ſedis Druidarum vid. A. E. T. IX. ſuppl. p. 412 ſeqq.

e) In Agricola c. XI.

f) Lib. XXX. c. 1.

ff) l. c. T. I. p. 12.

g) l. c.

h) FLORVS L. III. c. 10.

An ex Pythagorae disciplina.

rint. Quicquid vero illud eſt, quod de origine Druidarum ancipiti alea diſceptatur, illi certe turpiter falluntur, qui a Pythagora Druidarum inſtitutum deriuant. Quod e veteribus DIODORO SICVLO [i], AMMIANO MARCELLINO [k], VALERIO MAXIMO [l], PSEVDO-ORIGENI [m] placuit, quos magnus recentiorum numerus ſecutus eſt [n], qui ſi aetatem Pythagorae expendiſſent, et cogitauiſſent, non ſufficere leuem aliquam huius vel illius doctrinae concordiam et ſimilitudinem ad probandam vnius ab altera originem, antiquiſſimum Druidum inſtitutum non ad multum recentiora Pythagorae tempora retuliſſent: vt taceamus, dogma illud de animarum migratione, et arcanam diſciplinam, quorum vtrumque apud Druidas viguit, et aliis quoque gentibus in vſu fuiſſe, et longe abeſſe a placitis Pythagoreis. Forte addent alii, probabilius videri, quod ex Alexandro Polyhiſtore CLEMENS ALEXANDRINVS [o] refert: Pythagoram Gallos potius audiuiſſe, et Druidarum diſcipulum fuiſſe, quod et BVRNETIO [p], placuit. Nobis id probabile non eſt, cum ex Caeſare diſcamus, Druidas exteros in diſciplinam non admiſiſſe, ſed arcanam ſuis ſeruauiſſe; et ipſa opinio ex falſo intellecta Druidarum hypotheſi tantum orta ſit. Sed de hac re ſuo loco dicetur ex inſtituto.

Druidum munus et auctoritas.

§. V. Quale vero munus, quae auctoritas, quae docendi ratio et quae his ſunt ſimilia, apud Druidas viguerint, nemo luculentius explicuit, maioremque etiam ob enatam res has cognoſcendi occaſionem, ſpectatamque veritatem et dexteritatem, fidem meruit, quam IVLIVS CAESAR [q], quem ipſum loquentem lectori exhibere, quam noſtris verbis eius narrationem referre, malumus. Ita vero diſertiſſimus imperator: *Druidae rebus diuinis interſunt, ſacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur: ad hos magnus adoleſcentium numerus diſciplinae cauſa concurrit: magnoque ii ſunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controuerſiis publicis priuatisque conſtituunt, et ſi quod eſt admiſſum facinus, ſi caedes facta, ſi de hereditate, de finibus controuerſia eſt, iidem decernunt, praemia poenasque conſtituunt* [r]*; ſi quis aut priuatus aut publicus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Haec poena apud eos eſt grauiſſima; quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum atque ſceleratorum habentur; iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque iis petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. His autem omnibus Druidibus praeeſt vnus, qui ſummam inter eos habet auctoritatem. Hoc mortuo, ſi quis ex reliquis excellit dignitate, ſuccedit; at, ſi ſunt plures partes, ſuffragio Druidum adlegitur: nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quae regio totius*

i) Lib. V. k) Lib. XV. c. 9.
l) Lib. II. c. 6.
m) Philoſophum c. XXV. p. 170.
n) Nominatos lege apud WOLFIVM ad l. c. Orig. et imprimis apud doctiſſimum FRICKIVM l. c. §. 15. p. 18.
o) Stromat. L. I. p. 304.
p) Archaeol. philoſ. p. 341. MARTINVS ita quoque l. c. p. 184. et FRICKIVS l. c.
q) De B. G. L. VI. c. 13. 14.
r) Paria fere habet STRABO L. IV. p. 302. qui cum Caeſare conferendus.

tius Galliae media habetur, confidunt, in loco confecrato. Huc omnes vndique, qui controuerfias habent, conueniunt, eorumque iudiciis decretisque parent. Druides a bello abeffe confueuerunt, neque tributa vna cum reliquis pendunt, militiae vacationem, omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis et fua fponte multi in difciplinam conueniunt, et a propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum verfuum edifcere dicuntur: itaque nonnulli annos vicenos in difciplina permanent; neque fas effe exiftimant, ea literis mandare, quum in reliquis fere rebus publicis priuatisque rationibus (Graecis) literis vtantur. Haec de Gallorum Druidibus Caefar, fide omnino dignus, qui hos homines ipfe vidit et conuenit, fubacta victoriis Gallia. Non addimus, quae de Germanorum Druidibus alii fcriptores referunt, quoniam diftinguendos eos fuo modo putamus, de iis poftea dicturi. Id potius lectori expendendum commendamus, eadem fere, quae apud barbaras hactenus gentes de facerdotibus eorum arcanisque huius hominum generis obferuauimus, apud Druidas quoque reperiri. Auctoritas maxima, atque tanta, vt de eo quod ius atque fas fit, foli iudicare potuerint; controuerfiis arbitri adhibiti, decreta et iudicia tanquam diuina habita, praemia poenaeque ex eorum arbitrio conftitutae, adeoque totius reipublicae forma, fi bellum excipis, ab iis gubernata. Ad haec facrificia ab illis peracta, et publica et priuata, difcipulorum animi difciplina arcana innutriti, eruditio omnis iis folis feruata: fas iusque interpretandi religiones penes eos folos. Quis non hic facerdotum artificia ad imperii arcana attemperata et artificiofe adhibita, manibus palpet? Finge ducem gentis vel imperatorem, ad horum hominum nutum confilia fua non formantem; an non is et facrificiis interdictis, et religionum fuperftitiofa malisque ominibus mentem plebis excitante interpretatione, et irarum Deorum comminatione, et difcipulorum quorum animis imperabant, rebellione ab his hominibus fuperabitur? Vnde non inuiti in hanc defcendimus fententiam, Druides magnos potius fuiffe impoftores, quam philofophos, qui dum omnem reliquam gentis fuae turbam fub ignorantiae iugo artibus fuis continuerunt, fuo honori, exiftimationi, commodoque vnice litauerunt [s]. Torquibus enim auratis veftitos fuiffe, magnaque fuperbia animum corpusque extuliffe veteres [t] referunt, teftanturque, hac via ad fummam inter Gallos dignitatem et exiftimationem perueniffe. Quae vt verae philofophiae characteribus e diametro funt contraria, ita, quid de eorum philofophia in genere iudicandum fit, produnt. Verum de eo poftea vberius, vbi de methodo, dogmatibus et philofophia Druidum dicendum erit. Ceterum hoc addendum quoque eft, non viros tantum, fed et feminas habuiffe,

Pfeudo-philofophi.

s) In alia omnia abit MARTINVS l. c. T. I. p. 182. et cl. FRICKIVS l. c. p. 29. Miramur tamen viros doctos magnifice de philofophia Druidum fentire potuiffe, quae tamen, qualis fuerit ignoratur.

t) STRABO L. IV. p. 302. imagines Druidum ex operibus anaglyphis ex agris erutis depingit MARTINVS l. c. T. I. p. 212. 217. et ex eo cl. FRICKIVS l. c. p. 25.

buiſſe, diſciplinae ſuae ſocias, quae vaticinandi potiſſimum et diris deuouendi [u] arte inclaruerunt.

Druidum claſſes.

§. VI. Non vnius tamen generis Druides fuere, ſi Graecos porro et Latinos audimus, ſed in tres claſſes inter ſe diuiſi ſunt, quos ita deſcribit AMMIANVS MARCELLINVS [w]: *Studia laudabilium doctrinarum inchoata per Bardos et Eubages, et Druidas. Et Bardi quidem fortia virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus cum dulcibus lyrae modulis cantitarunt: Eubages vero ſcrutantes ſumma et ſublimia naturae pandere conabantur. Inter hos Druidae ingeniis celſiores, vt auctoritas Pythagorae decreuit, ſodalitiis adſtricti conſortiis, quaeſtionibus occultarum rerum altarumque erecti ſunt, et deſpectantes humana pronuntiarunt animos immortales.* Eadem fere habet STRABO [x], qui trium quoque harum claſſium meminit, quos vero Ammianus Eubages vocat, Vates nominat, ſacrificiorumque et cultus diuini curam iis commiſſam fuiſſe, et cauſas naturales curae habuiſſe narrat. Vnum enim nomen eſſe, quod Romanorum forte pronunciatione corruptum fuit, recte coniicit CLVVERIVS [y] Druidae vero vniuerſae eruditionis Celticae promicondi habiti ſunt. Videnturque hae Gallorum eruditorum claſſes, quadam ſubordinatione ſibi inuicem ſucceſſiſſe, vt Bardi infimo eruditionis generi dediti, Vates ſacrificiis et diuinationibus ex rebus naturalibus [z] (quod DIODORVS [a] aſſerit, et verba Ammiani volunt) praefecti, Druidae vero gubernandis totius gentis conciliis, adminiſtrandae iuſtitiae, erudiendae iuuentuti, arcaniſque imperii moderandis deſtinati fuiſſe videantur. Ex quibus patet, Druidum nomen mox generale fuiſſe, omnemque eruditorum inter Gallos atque ceteros Celtas ordinem fuiſſe complexum, mox vero ſpeciali ſignificatione peculiarem claſſem indicauiſſe. Praeter hos Semnotheorum meminit DIOGENES LAERTIVS [b], quod nomen tamen apud alios ſcriptores non inuenitur, niſi quod Indorum Brachmanes, vti ſupra innuimus, Semni quoque CLEMENTI ALEXANDRINO dicti ſint. Vnde coniecerunt viri docti, et in his IO. GALESIVS in erudita obſeruatione ad Laërtii locum [c], vocem corruptam eſſe a librariis, textum Laërtii non intelligentibus, poſitumque Semnotheorum nomen loco Samnitarum. Memorari enim apud STRABONEM [d] mulieres Samnitas, ſapientiae nomine celebres, et Baccho ſacras, quae in inſula Galliae vicina apud Deum ſacrificiis aliiſque cultus diuini ceremoniis expient homines. Audacior tamen haec videtur obſeruatio, quamuis eruditione et ingenio non deſtituta; tum quod mulieres ſacrificia curantes Druidum choris immiſcet,

u) Legenda, quae de inſula Mona a Romanis oppugnata et Druidarum diris defenſa habet TACITVS Annal. L. XIV. c. 30. qui recte fanaticum agmen vocat. conf. LAMPRIDIVS in Alexandro p. m. 324.

w) Lib. XV. c. 9.

x) loc. cit.

y) German. antiq. p. 163.

z) Morum cenſores fuiſſe notat MARTIN. l. c. p. 173 ſeq.

a) Lib. V. Sunt vates magnae apud eos exiſtimationis; hi ab auſpiciis et victimarum extis de futuris praedicunt, omnemque plebem dicto audientem habent.

b) Lib. I. ſ. 2.

c) Eam MENAGIVS ſuo comm. inſeruit.

d) loc. cit.

miscet, vbi de viris philosophis Laërtio sermo est, tum quod duram admodum emendationem textus supponit. Vnde facilius in eam descendimus sententiam, Laërtium Eubagum, siue potius Vatum nomen, quod diuini cultus ministros indicauit, significatione Graeca et communiori exprimere voluisse [e]. Illud certe a probabilitate abhorret, nomen Graecum vetustissimo Gallorum instituto datum esse. Cum Druidae inter eos viguerint, antequam Graeca lingua per Massilienses inter eos nota facta est. Quae hic habet MARTINVS [f], ex dictis lucem capiunt. Refert quoque DIODORVS [g], Saronidas theologos et philosophos Gallorum vocari. Non tamen hoc peculiaris classis nomen esse videtur, sed idem dicere, quod Druides, quos a quercubus nominatos supra monuimus. Σαρωνὶς enim, interprete HESYCHIO quercum notat, cuius cortex hians et conuolutus est. Drysidarum vero nomen apud AMMIANVM cum Druidum voce coincidit.

Methodus Druidum duplex.

§. VII. Qua docendi methodo vsi sint Druides, ex Caesaris narratione supra iam ex parte audiuimus. Ita scilicet docendi modum instituerunt, vt arcanis, quas sibi et imperantibus fouebant, rationibus attemperaretur. Duplex scilicet ille fuit, publicus vulgarisque, atque arcanus. In publica quidem docendi via populum duxerunt, sacrificiorum rationes explicuerunt, religiones, cultusque diuini modum interpretati sunt, diuinationes ediderunt, et imprimis in conciliis populi publicis ius disceptantibus reddiderunt. Ex doctrinis suis eas tantum propalantes, quae ad virtutem excitandam, metumque mortis superandum facere credebant. Aliter tamen in arcana methodo, qua iuuentus et ipsa concurrens, ac in disciplinam conueniens, et a propinquis parentibusque missa erudiebatur. Ibi nefas, aliquid ex disciplina in vulgus efferre, vel literis mandare; et iuuentus sacro silentio per multos annos in disciplina arcana detenta, ne mysteria propalarentur [h]. Attemperatae quoque arcanae disciplinae reliquae circumstantiae. Proposita doctrina in versibus, quos iuuentus magno numero ediscere tenebatur [i]. Nihil hic apertis verbis, sed allegoriarum velo obducto expositum, vnde Δρυΐδας αἰνιγματωδῶς ἀποφθεγγομένους φιλοσοφῆσαι, scripsit LAERTIVS [k], innuens, tantis allegoriarum inuolucris et sententiarum obscurissima breuitate doctrinam propositam esse, vt vix solui aenigmata haec nisi ab initiatis possent. Et vt sacer quoque doctrinae horror accederet, non in triuiis scholae habitae, non in campis et comitiis philosophati, sed, quod refert POMPONIVS MELA [l], *clam et diu vicenis annis in specu aut in abditis saltibus.* Hinc ignota aliis, qui non ad interiora admittebantur, Druidum dogmata, qua de re eleganter poëta [m]:

> *Solis nosse deos, et coeli numina vobis*
> *Aut solis nescire datum; nemora alta remotis*
> *Incolitis lucis.*

Mirum

e) Conf. KVHNIVS ad l. c. Laert.
f) L. c. T. I. p. 177.
g) L. V. p. 308.
h) L. VI. c. 14.
i) Ibid.
k) L. I. f. 6.
l) L. III. c. 2.
m) LVCANVS L. I. Pharsalic. v. 427 seqq.

Mirum itaque non eſt, Romanos atque Graecos candide fateri, ſibi ignorari, quae eorum doctrinae ſint. Faſſus id eſt MELA, clam nobiliſſimos gentis ab iis doceri multa in ſpecubus et abditis ſaltibus: vnum ex iis quae praecipiunt, in vulgus effluxiſſe. Idem LVCANVS loco adducto, nec CAESAR, qui propius homines cognouit, aliud, praeter immortalitatis dogma, de illis retulit, etſi fateatur, quod et reliqui referunt [n], *multa de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium vi ac poteſtate diſputare et iuuentuti transdare.* Quae omnia probe ponderari, et cum iis, quae de aliarum gentium barbararum ſapientibus et ſacerdotibus, et arcanis doctrinae eorum rationibus in antecedentibus diximus, accurate comparari cupimus; ita enim ſine praeiudicio attendentibus manifeſtum erit, ad fraudes et impoſturam totam horum philoſophorum, (ſi hoc nomine appellandi, qui ἀφιλοσόφως docuerunt) diſciplinam comparatam fuiſſe, et ſapere ideo antiquitatis praeiudicium laudes, quae his hominibus tribui plerumque ſolent. Viderunt hoc Romani, qui imprimis ſacrificiis [o].

> - *quibus immitis placatur ſanguine diro*
> *Teutates, horrensque feris altaribus Heſus,*
> *Et Taranis Scythiae non mitior ara Dianae*

quae apud Druidas vigebant, offendebantur. Teutati enim, quem ſuum Mercurium eſſe dixere Romani, Heſo, quem cum Marte comparant, et Tarani, quem Iouem, quaſi tonantem, eſſe volebant, humanis hoſtiis litatum eſſe apud Gallos, veteres teſtantur [p]. SVETONIO [q] enim teſte, Auguſtus *religionem apud Gallos immanitatis dirae ciuibus interdixit, et Tiberii Caeſaris principatus* [r] *Druidas Gallorum, et hoc genus vatum medicorumque ſuſtulit, et Claudius* [s], *quod reliquum erat, penitus aboleuit.* Quae omnia, quantam ſapientiam apud eos tandem Romani deprehenderint, euincunt.

Druides ſublati.

Reliquorum Celtarum philoſophi.

§. VIII. Celtarum nomine non Gallos tantum, ſed Germanos quoque, aliosque populos ſeptentrionem verſus habitantes comprehenſos fuiſſe, ſupra monuimus, notauimusque, ex his demum regionibus Galatas, Gallosque et Britannos etiam progreſſos fuiſſe, qua de re antiquitatum patriarum ſtudioſi paſſim; et in his imprimis, qui ex ſeptentrione omnis fere terrae habitationem, religionem, imperiumque exiuiſſe multo labore et ingenti volumine contendit OLAVS RVDBECKIVS [t] diſſerunt, nos vero rem notam demonſtrare ſuperſedemus. Pertinet itaque Germanorum reliquarumque per Cimbriam, Daniam, Sueciam, Norwegiam habitantium gentium communi fere, linguae, religionis et traditionis vinculo inter ſe colligatarum hiſtoria quoque ad noſtrum inſtitutum. Eos vero cum Gallis valde

n) STRABO, MELA, AMMIANVS ll. cc.

o) LVCANVS l. c.

p) Dicetur hac de re prolixius infra, vbi de theologia Gallorum ſermo inſtituetur.

q) In Claudio c. 25. SENECA in Apocolocynthoſi. VICTOR in Claudio. CASAVBONVS ad l. c. Suetonii.

r) PLINIVS L. XXX. c. 4.

s) SVETONIVS l. c. Lucius idem, Sec. II. in Anglia tentauit. Manſerunt tamen immanitatis veſtigia ad media ſecula vsque, Vid. cl. FRICKIVS l. c. p. 54 et quos laudat.

t) In ingenti Atlantidis ſiue Mannheim opere, p. 60.

de conſpirare, et eiusdem generis philoſophos atque theologos habuiſſe, nemo rerum Celticarum paulo peritus inficiabitur. Nec obſtat CAESAR [u], qui aſſerit: *Germanos multum a conſuetudine Gallorum differre, nam neque Druides habere, qui rebus diuinis praeſint, neque ſacrificiis ſtudere, deorum numero eos ſolos ducere, quos cernunt, et quorum opibus aperte iuuantur, Solem et Vulcanum et Lunam.* Quo Caeſaris teſtimonio inductus SAM. SCHVRZFLEISCHIVS [x], Druides Germanis et vicinis Germaniae populis fuiſſe negauit. Nam Caeſarem deceptum fuiſſe, relatione eorum, quorum fide iſta in commentarios ſuos referebat, dubium non eſt, cum reliqui ſcriptores, qui de rebus Germanorum retulerunt, eos paris generis, poteſtatis et dignitatis ſacerdotes habuiſſe, vnanimi fere ore teſtentur, vnusque TACITVS [y] atque STRABO ex Latinis et Graecis ad refutandam falſam opinionem ſufficiant. Nec ita defendi poteſt Caeſar [z] quod nomen Druidum Germani quidem non habuerint, rem tamen ipſam, ſacerdotes ſcilicet pari auctoritate, munere atque officiis functos inter ſe fouerint, quia non tantum Druides, ſed omne ſacerdotium Germanis denegauit. Vnde recte Caeſari hac in re fidem derogari, inſtituta inter Gallorum et Germanorum comparatione docte demonſtrarunt cl. HECHTIVS [a], et CHRIST. AVGVSTVS FABRETTVS [b]. Quorum argumenta, ne nimii ſimus, non repetimus, hoc vero adiicimus, inter has gentes Celticas, praeſertim eas, quae verſus ſeptentrionem habitauerunt, tres claſſes eruditorum fuiſſe, quemadmodum apud Gallos: Quarum prima continuit eos, qui Diar, Drottar, vel Drotnar, etiam Trulindur vocabantur, qui populo ius dicebant, religiones interpretabantur, ſacrificiis praeerant, et ita ſacram atque profanam rem publicam curabant: horum duodecim peculiare collegium conſtituerunt, quod dignitate proximum rege vel duce fuit. Altera claſſis vates comprehendit, Wiſendammen, Spaemann vel Tyrſpakur vocatos, genus hominum fatidicum, inter quos et mulieres receptae ſunt. Hi populum de futuris fatis edocebant, et euentus rerum bonos, vel malos interpretabantur: qui plus valebant apud populum, quam inter proceres, forte ob ancipitem dubiamque artem et fallendi ſtudium. Tertia claſſis comprehendit Scaldos, qui poëtae erant Celtarum, regique in conuiuiis, in militia, in pugna aderant, cantibusque magnorum heroum facinora depraedicabant, quae Carmina poſtmodum memoriae tradebantur, ſicque hiſtoria patria ſine ſcriptis conſeruabatur: vnde etiam admodum gratioſi et in magna auctoritate apud reges fuerunt. Quae omnia, vt ex teſtimoniis domeſticis probauit Vir eruditiſſimus, FABIANVS TOERNERVS [c], eloquentiae publicus apud Vpſalienſes doctor, ita mire confirmant ſenten-

u) L. VI. c. 21.
x) De veterum inſtitutis Druidum Opp. hiſtor. polit. p. 832.
y) De moribus Germanorum, c. 6 ſeqq.
z) Cl. FRICKIVS de Druidibus p. 23.
a) German. ſacr. et liter. p. 38.
b) Disquiſ. an Germani Caeſaris Tacitique temporibus Druides habuerint, Biblioth. Lubec. T. III. p. 24 ſeqq.
c) Diſſ. de Poëſi Skalldorum Septentrionalium Vpſal. 1717. 8. Conf. Critiſche Beytraege zur Hiſtorie der deutſchen Sprache Vol. I. p. 105 ſqq.

tiam, Druidum inſtitutum atque claſſes a Celtis ſeptentrionalibus ad eos, qui verſus occidentem diſceſſerunt, demum tranſiiſſe, et falli Caeſarem, qui Germanis Druidas fuiſſe negat. Nec ignota haec TACITO [d] qui de Germanorum, ipſi ſatis notorum, ſacerdotibus refert: *Neque animaduertere, neque vincire, neque verberare quidem, niſi a ſacerdotibus permiſſum: non quaſi in poenam vel ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante, quem adeſſe bellantibus credunt. Sortes publicas curare ſacerdotem ciuitatis, precatum Deum, coelumque ſuſpicientem; ſic ex equis ſacerdotem cum rege vel principe ciuitatis auſpicium capere; Silentium in conciliis gentis imperari per ſacerdotes, quibus et coërcendi ius ſit.* Haec et alia TACITVS, apud ipſum quaerenda, quae conſona ſunt inſtitutis Druidum apud Gallos. Ex his enim patet, apud Germanos eandem iuris exercendi auctoritatem habuiſſe ſacerdotes, quam Druidae apud Gallos habuerunt. Non vero iuris tantum dicundi populique in religione cultuue deorum erudiendi auctoritatem habuiſſe, ſed et de vaticiniis diſpoſuiſſe, religionesque interpretatos fuiſſe, tot fatidici atque fatidicae inter Germanos et ſeptentrionales populos probant. De quibus cum ſingulari diſſertatione lectu digniſſima multa, et alibi vix obuia collegerit eruditiſſimus et de antiquitatibus patriis meritiſſimus vir IO. GEORGIVS KEYSLERVS [e], merito lectorem in re ad noſtram tractationem proprie non pertinente ad eum ablegamus. Nec de Scaldis [f] atque Bardis, ſiue poëtis gentium Celticarum [g] plura dicere inſtituti ratio patitur, quaerenda apud eos, qui artis poëticae hiſtoriam critice expoſuerunt [h]. Illud vero propius ſcopum noſtrum ferit, ſacerdotes Germanorum atque reliquorum Celtarum religionem quam maxime curaſſe, cultui diuino praefuiſſe, et allegorico dicendi et fingendi genere theogonias Deorum explicuiſſe. Quae vt exacte cum Gallorum Druidibus, eandem officii rationem et methodum arcanam atque allegoricam tenentibus conueniunt, ita hos ab illis aetate et origine maioribus ea accepiſſe perſuadent. Referunt enim, qui de moribus Celtarum egerunt, in lucis ſacra eos feciſſe, ſiluas quaeſiuiſſe [i], et imprimis quercubus praecipuum cultum exhibuiſſe, quod eas praeſentia ſua Deos dignari crederent [k]: vnde ingentia adhuc inter nos robora priſtinae ſuperſtitionis monumenta oſtenduntur. Sed de his curioſius diſquirere alterius loci eſt. Alterum ſacerdotum apud Celtas, ſiue Druidum munus fuiſſe, fabularum diuinarum explicationem, elegantia, quae hodienum ſuperſunt, Eddarum monumenta probant. Eſt enim Edda apud Hyperboreos veteres,

d) C. 5. 6. 7. 10. 11.

e) Edidit elegantiſſimam diſſ. de mulieribus fatidicis veterum Celtarum gentiumque ſeptentrionalium, ſpeciatim de Druidibus foeminis, volis, genis, alrunis etc. inſertam ſelectis antiquitatibus ſeptentrionalibus atque Celticis p. 571 ſeqq.

f) Praeter Toernerum cl. DAV. KOELERVS peculiarem de Scaldis diſſertationem dedit.

g) Bardos paraſitas non fuiſſe, quod vult VALESIVS ad AMMIAN. L. XV. c. 10. recte docet GVNDLINGIVS Hiſt. phil. mor. c. 6. p. 49. quem vide.

h) Conf. MORHOF. Vnterricht von der deutſchen Sprache p. 256 ſeqq. 272.

i) TACITVS de mor. Germ. c. 9. CLAVDIANVS de Stilic. L. I. v. 228. Multa ex veteribus loca huc facientia adducit cl. KEYSLERVS antiq. Celt. p. 60 ſeqq.

k) IDEM l. c. p. 65.

res, mythologia, hoc eſt theologiae vetuſtiſſimae Celticae ſyſtema et complexus, quo illarum gentium de Diis, creatione, ſtatuque hominum poſt mortem opiniones variis fabulis, theogoniis et fictionibus in vſum poëtarum depinguntur *. Cuius poſtea ſpecimina lectori curioſo exhibebimus, vbi de theologia harum gentium dicendum erit. Non itaque, vt ex deductis ſatis luculenter patet, Druidum inſtitutum ad ſolos Gallos vel Britannos reſtringendum eſt, ſed Germanis gentibusque hyperboreis, qui verſus ſeptentrionem, ad Scythiam vsque extendebantur, indeque quibusdam Celto-Scythae dictae ſunt [l], vindicandum, a quibus cum coloniis Celtarum, qui verſus occidentem digreſſi ſunt, ſine dubio ad Galatas et toto diuiſos orbe Britannos dimanauit. Conradum enim Celtem fruſtra eſſe, quando aſſerit [m]: pulſos a Tiberio Druidas in Germaniam conceſſiſſe, atque ſub Carolis, Arnolphis et Ottonibus Chriſtianam religionem interpretantes totam Hercyniam occupaſſe, dicta hactenus manifeſte euincunt.

* Eddae nomen atque titulus cum antiquitatem rei iam innuat, ea vero plerisque ſcriptoribus, Celticarum atque hyperborearum rerum profundiori cognitione deſtitutis indicta et ignorata ſit, pauca de illa eo magis hic adiicienda ſunt, quo magis Eddae iſtae maxime notabile monumentum philoſophiae vel theologiae potius gentium ſeptentrionalium ſunt, vnde veterum populorum in his ſedibus commorantium opiniones et placita cognoſci poſſunt. Eſt vero Edda, definiente Stephano Stephanio * fons et fundamentum fabuloſum, vnde veteres gentis Islandicae Rythmiſtae obſcuras rerum appellationes et copioſos poëticae elegantiae modos exſtruxerunt. Differt vero a Scalda, quae elegantiam conſtructionis poëticae atque rythmum et genera carminum proſequitur, cum e contrario Edda mythologiam ſeptentrionalium populorum, ex qua veteres Rythmiſtae, quorum in gratiam Edda conſcripta fuit, fabulas, inuentiones, verba copiamque dicendi, tanquam ex theſauro Mythologico, vel cornu copiae quodam poëticae hauſerunt. Vnde recte eam cum Natalis Comitis Mythologia comparauit Olavs Wormivs in *Ep. ad* Thomam Bartholinvm **. Poëſis enim horum populorum non minus, quam Aſiaticorum tota allegorica, fabularis, atque figurata eſt. Quod ſatis prodit, recte eos coniicere, qui has gentes ex Aſiae prouinciis ſeptentrionalibus ad has ſedes delatas eſſe, et orientalia Aſiae placita, qualia imprimis inter veteres Perſas, Scythas, Hyperboreosque deprehenduntur, his regionibus intuliſſe ſtatuunt. Id quod egregio Snorronis, de quo dicendum eſt, in *prologo Eddae recentioris* loco, *c. 3.* probauit cl. Arnkiel *** vbi ait: *Odinum, cui tota fere borealis theologia debetur, ex Aſia in terram aquilonis, quae nunc Saxonia appellatur,*

 (Cher-

l) Conf. Rvdbeckivs in Atlantide p. 62 ſeqq.

m) Vid. Io. Rhellicanvs not. in Caeſar. p. 40. Dicitur id ſine teſtibus.

*) In not. ad Sax. p. 17.

**) vid. epp. Medic. Barthol. Cent. I. ep. 90. p. 376.

***) in relig. gentili Cimbrorum c. 2. §. 13.

(Cherfonefum Saxo-Cimbricam, intelligit) *profectum, illic per annos multos vixiffe, deinde in Reidgotolandiam* (Iutiam fiue Daniam) *migraffe, illique filium fuum Skioldum praefeciffe, ac inde tandem in Suithiold*, id eft, Sueciam, *cui rex Gylfus tunc praeerat, progreffum effe.* Quae recte VERELIO, RVDBECKIO aliisque ex Suecorum eruditis opponuntur, qui cum gentibus omnem quoque literaturam ac religionem gentilem, ex Suecia in ceteras regiones dimanaffe operofe contendunt. Sed vt ad Eddam, de qua noftra oratio digreffa eft, redeamus, de eius vocis etymologia, ipfis feptentrionis criticis, MAGNO OLAVO, GVDMVNDO ANDREAE, PAVLO PETROQVE RESENIIS, IOH. MOLLERO, incerta nihil mouemus, hoc vnum adiicientes, vocabulum hoc matricem, atauiam, profapiamue probabiliter fignificare, eo quod vel mater et atauia fit verborum rerumque copia; vel quod auiae et atauiae fabulis eiusmodi folari nepotes foleant. Vnde errarunt, qui Eddam, quae in aliquibus locis nomen mulieris eft, feminae alicuius fcriptis illuftris, chemiaeque peritiffimae, et in philofophantibus numerandae adeptis nomen effe contendunt, quem errorem in Ioh. Lud. Hanemanno notauit IOH. MOLLERVS *. Libri enim mythologici titulus eft, et collectionem fabularum Septentrionis exhibet, paucarum quidem ex ingenti deperditarum numero conferuatarum, quae vero antiquitatis vetuftiffimae veftigia aperte prae fe ferunt. Duplex vero hodie extat inter Danos, Suecosque Edda, vetus et recentior. Illa adeo obfcura et coniecturis diuerfiffimis fubiecta eft, vt recentiores poëtae Islandici eam ipfi non fatis intelligant. Cuius caufam praeter ipfam fabularum antiquitatem, et hiftoriae in iis comprehenfae obfcuritatem, in linguae veteris Runicae ignorantiam et disiecta tempore exorientis Chriftianae religionis monumenta ifta vetera, ex quibus laciniae tantum quaedam fuperfunt, non inepte retuleris, certe Codices inter fe varie differre, et non fatis cohaerere, ex iis, quae edita funt a RESENIO, patet, fi comparentur cum illis, quae ex Codd. Mfc. Sueciae excerpfit et Atlantidi fuae inferuit OLAVVS RVDBECKIVS. Adfcribitur vero Edda ifta vetuftior SAEMVNDO SIGFVSONIO, gente Islando, paftori quondam paroeciae Odde, in parte Islandiae meridionali, qui circa annum 1114. fcripfiffe, et anno 1133. obiiffe quibusdam dicitur. Is ab eruditionis fama, frode, id eft, fapiens, eruditus, polyhiftor dictus eft. In illuftriffimis enim Germaniae et Italiae fcholis et academiis a puero innutritus omnium feculorum monumenta hiftorica, regnorum Daniae, Sueciae, Norwegiae, immo Germaniae quoque atque Angliae excuffit, et inde Eddam fuam congeffit. Qua de re conferri poffunt, vbi occafio fert, quae RESENIVS et GVDMVNDVS ANDREAE locis infra laudandis de hoc viro afferunt. Patet vero ex dictis: odas has in Edda antiquiore comprehenfas non ipfum Saemundum confinxiffe, quod vifum fuit HVETIO ** fed ex monumentis vetuftiffimis collegiffe, adeoque ea theologiam borealium gentium antiquiffimam exhibere: et verifimile eft, Saemundum traditiones

atque

*) In homonym. P. I. c. 1. §. 5. p. 11. **) de fab. Romanenf. p. 98.

atque narrationes πατροπαραδότους ſimul conſuluiſſe, ita enim memoriam veterum odas iſtas nobis apud Celtas conſeruauiſſe ſupra obſeruauimus, et ab ipſo Snorrone, recentioris Eddae auctore notatum eſt. Conſtat vero vetuſtior illa Edda tribus partibus, Voluſpa, quod mulieris fatidicae nomen eſt, et gentium borealium philoſophiam complectitur antiquiſſimam, vt RESENIVS inſcripſit: Hauamaal, id eſt, ethica Odini, et Runa Capitula, ſeu Magia Odini. De quibus tamen, cum prolixioribus nobis eſſe non liceat, conſuli velimus, viros doctiſſimos, qui ex ſeptentrione Eddae huius memoriam conſeruarunt, poſtea laudandos. Altera Edda, recentior, congeſta ex antiquiore a SNORRONE STVRLAESONIO Islandiae Nomophylace, A. C. 1215. ſermone patrio et in duas partes diſtincta eſt, quarum prima fabulas theologiae borealis mythicae ſeptuaginta et octo, altera autem onomaſticon alphabetico poëticum complectitur. Vtraque inter libros manu exaratos cum diu iacuiſſet, PETRVS IOH. RESENIVS I. V. D. Ethices Prof. Publ. Praeſesque vrbis Hafniae regius, tandem nobile antiquitatis borealis monumentum cum orbe erudito communicauit: et tum Eddam antiquam, cum verſione Latina STEPHANI OLAI Parochi in Islandia orientali eiusque ac GVDMVNDI ANDREAE ſcholiis, tum Snorronis recentiorem, cum verſione Danica, et Latina, a MAGNO OLAI confecta, additis variis lectionibus et notis exegeticis, edidit *Hafniae 1665. 4.* vbi etiam, quae hic paucis diximus, prolixius in praefatione expoſuit. Quoniam vero liber inter exteros rariſſimus eſt, conſuli poſſunt, qui in compendio de eo egerunt, Io. MOLLERVS, et MAGNVS BERONIVS *. Ceterum notauit cel. RVDBECKIVS **, Snorronem in compluribus locis verum poëticarum fabularum ſenſum fugiſſe, id quod non miramur quidem, cum in omni fabuloſa theologia veterum id eueniat, vt veros ſenſus interpretes non vbique aſſecuti ſint, valde tamen veremur, vt Rudbeckius hypotheſeos amore corruptus vbique veros ſenſus aſſecutus fuerit; et certe non exiguam fidem Islandici ſcriptores merentur, qui non ſolo ingenio ducti, ſed traditionibus maiorum adiuti, mythologiam Septentrionis explicuerunt. Mancam tamen editionem Reſenianam eſſe, ex Codd. mſc. patet, vnde nouam editionem merito optat cl. KEYSLERVS ***, quem haud ita pridem ſperare nos iuſſerunt annales literarii.

Philoſophia Celtarum.

§. IX. Verum properandum tandem eſt ad ipſam philoſophiam Celtarum, qualis apud Gallos, Germanos atque ſeptentrionales populos viguit, enarrandam. Quae res quam difficilis ſit, ex iis, quae ſupra de monumentorum Celticorum defectu deque doctrinae methodo apud Druidas arcana diximus, abunde colligi poteſt. Nam refert quidem CAESAR n): *Multa*

*) vid. Io. MOLLERVS in Iſagog. ad hiſtor. Cherſoneſi Cimbricae P. II. c. 1. §. 4. p. 5 ſeq. et in Hypomnemat. ad ALB. BARTHOLINI librum de ſcriptis Danorum p. 405 ſeqq. et imprimis cl. MAGNVS BERONIVS Vpſalienſis Profeſſor, in eruditis diſſertationibus, de Eddis Islandicis ſeu veterum Septentrionalium Mythologiis Vpſal. 1735. 4. editis.

**) in Atlantide c. 2. §. 22. p. 540.

***) Antiq. Sept. et Celtic. p. 20.

n) L. VI. c. 14.

Multa de ſideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac poteſtate diſputare, et iuuentuti tradere, nihil tamen harum doctrinarum, quod compererit, refert, cuius cauſam explicat POMPONIVS MELA [o]: *clam eos docere mundi terraeque magnitudinem et formam, motus coeli ac ſiderum, ac quid Dii velint; vnum ex iis, quae praecipiunt in vulgus effluxiſſe, aeternas eſſe animas, vitamque alteram ad manes. Vtrumque dogma ideo tantum vulgauiſſe, vt forent ad bella meliores, et ad virtutem excitarentur metu mortis neglecto.* Explorabimus itaque, quantum licebit, Celtarum myſteria, contenti futuri, ſi quaedam aliqua veriſimilitudine eruere queamus.

Doctrina de Deo.

§. X. De theologia vero Celtarum, et quae iſta nitebatur, religione Gallorum, Germanorum, atque ſeptentrionalium populorum acturis I. vulgi religio ab eruditorum placitis diſtinguenda eſt. Quos, etſi populum in idololatria quam maxime confirmarunt, paulo tamen melius ſapuiſſe, et in arcana doctrina ea tradidiſſe, quae a craſſiſſimis populi erroribus diſſidebant, omnino iudicandum eſt. Quod vero popularem Gallorum religionem attinet, multum eam nobis deformarunt Graeci et Latini, inepto numina peregrina cum domeſticis ſuis Diis comparandi et conciliandi ſtudio, quod veram rationem Gallicorum numinum vehementer corrupit. Quod non ſatis cogitarunt, qui recentiori aetate ex monumentis Romanis inter Gallos inuentis nobis religionem veterum Gallorum deſcribere conati ſunt [p]. Quod ſi tamen Latinos atque Graecos ſcriptores, cum de Gallis nobis alii non ſuppetant, conſulimus, Theutates, Heſus et Taranes ab iis culti ſunt, et humano ſanguine illis litatum eſt. Id quod ſupra LVCANVM referentem audiuimus, et LACTANTIVS [q] quoque confirmat. Theutatem vero Mercurium eſſe, Heſum Martem, Taranim Iouem, Latini nobis perſuadent, quorum loca congeſſit GER. IO. VOSSIVS [r], fruſtraneo tamen conatu, cum cuilibet genti propria numina fuerint. Et perſuaſit quidem ſibi ELIAS SCHEDIVS [s], perſuaſitque etiam CVDWORTHO [t], Theutatem ſummum Celtarum numen fuiſſe, et ſupremum Deum indigitaſſe: nihil tamen affert, quod coniecturam vel mediocriter fulciat, et eadem probabilitate vel maiori etiam Romanorum opinio admitti poſſet, Mercurium ſuum vnanimi fere ore Theutatem eſſe, pronuntiantium, vel MARTINI [u] Plutonem inde exſculpentis: quae omnia incertiſſima eſſe, vel ex eo colligitur, quod propria et domeſtica conditio Deorum Gallorum nobis ignoretur. Idem fere de Heſo ſiue Aeſar Gallorum Deo tenendum eſt, quem laudatum Benedictini inter Gallos ſodalitii membrum ſummum omnium Deum ſignificaſſe [w], contendit. Cuius rationes friuolas et exiles cum merito exploſerit cel. MOSHEMIVS [x], lectorem ad eum dimittimus. Nihil enim eorum, quae affert,

o) L. III. c. 2.
p) IAC. MARTIN. religion de Gaulois. T. I.
q) L. I. c. 21. r) De idololatr. L. I. c. 35. p. 262.
s) De Diis German. Synt. I. c. 12. p. 291.
t) Syſtem. intellect. c. IV. §. 27. p. 545.
u) l. c. L. III. c. 3. p. 15 ſeqq.
w) Ibid. L. II. c. 2 p. 257.
x) Ad CVDWORTHI Syſt. intell. p. 546 ſeq. n. 37.

affert, vel mediocrem verisimilitudinis vmbram habet. Aliter certe CAESAR [y], aliique qui Martem hoc nomine coli putarunt, qui summus DEVS esse nequit. Nec certiora nos dare audemus, candide fassi, frustraneum nobis laborem suscipere eos videri, qui veram Gallorum mentem de Diis detegere se posse iactant. Erat enim teste CAESARE, theologia haec in arcanis, nec ad vulgus efferebatur. Vnde et salse Druidas hoc nomine ridet LVCANVS [z], cuius versiculos hac de re supra adduximus. Quod si tamen coniecturae locus est, videtur opinio de Deo, tanquam anima mundi, per totum mundum omnesque eius partes diffuso, quae totum fere orbem antiquum fascinauit, Gallos quoque occupasse. Magnis enim mundi partibus, tum sideribus, tum lucis, arboribus, saxis numina praeesse cum crediderint Germani, de Gallis facile idem coniiciendum est, apud quos tot statuae, tot arae, tot luci religione verendi colebantur, vt in hac haeresi fuisse, facile persuadeant. Laterem itaque lauant, qui Gallos veteres puriorem de Deo opinionem prius tenuisse, sibi aliisque persuadere satagunt, et tum demum religionem corrupisse volunt, vbi cum aliis gentibus consuetudine vti coeperunt [a]. Nihil enim solidi argumenti a viris doctis affertur, quo sententiam roborent. Quod ad Celtas Germanos attinet, quibus boreales nationes merito iungimus, CAESAR [b] quidem de iis ita: *Germani neque Druides habent, qui rebus diuinis praesint, neque sacrificiis student, Deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt, et quorum opibus aperte iuuantur, solem et Vulcanum et lunam, reliquos ne fama quidem acceperunt.* Verum hoc comparate tantum, et ex parte forte de quibusdam Celtarum Germanorum populis intelligendum esse [c], supra iam monuimus, nisi plane incerta dubiaque relatione deceptus est. Refert enim TACITVS [d]: *Germanos nec cohibere parietibus Deos, neque in vllam humani oris speciem assimilare, ex magnitudine coelestium arbitrari: lucos ac nemora consecrare, deorumque nominibus appellare secretum illud quod sola reuerentia vident.* Et addit quidem: *Deorum maxime Mercurium colere, cui certis diebus, humanis quoque hostiis litare fas habent. Herculem ac Martem concessis animalibus placare, partem Sueuorum et Isidi sacrificare;* monet vero ipse, *peregrina sacra esse, et signa habere, aduectae religionis;* vnde recte concluditur, ad fines tantum Germaniae a vicinis populis quibusdam Germanorum peregrina haec numina adhaesisse. Neque tamen audiendos putamus, qui Celtas in doctrina de Deo adeo purae mentis sensusque fuisse existimant, vt πολυθεότης inter populi tantum errores numeranda sit [e]. Aliud enim magna Deorum caterua apud Germanos et septentrionales populos suadet, cui non plebs tantum, sed imprimis sacer-

y) Lib. VI. c. 17.
z) L. I. v. 406.
a) Vid. cl. FRICKIVS l. c. p. 35 seq.
b) Lib. VI. c. 21.
c) Ita quidem P. HACHENBERGIVS German. med. diss. VIII. p. 178. et cl. GOD. HECHTIVS German. S. P. I. c. 3. 4. p. 3 seq.
d) De mor. German. c. 9.
e) Vid. FRICKIVS l. c. et quos laudat.

facerdotes religionibus feruiuerunt [f]. Non enim folem tantum et lunam, fed Odinum quoque, Thoronem, Tuifconem, Mannum, Fream, Hefones, Deasque Ardoinam, Auentiam, Nehalenniam et magnum praeterea numerum aliorum Deorum topicorum cultum effe inter Germanos et Hyperboreos, ex Eddis, earumque commentariis conftat, et a viris doctis, qui de harum gentium Diis egerunt, prolixe oftenfum eft [g]. Cuius cultus ratio duplex notanda eft. Nam primos gentium harum conditores atque reges in Deorum numerum relatos effe, mythologiae luculenter docent, quod eo facilius fieri potuit, quod magni reges viui adhuc dii haberentur, id eft, vulgaribus hominibus praeftantiores et excelfiores, cuius fpecimina paffim RVDBECKIVS [h] produxit. Altera vero ratio inde deriuanda eft, quod vniuerfum hoc diuino annumine imari, et animae huius diuinae partes fiue daemonia maxima grandibus potiffimum mundi partibus adeffe easque inhabitare crederent. Id quod vel ex folo coeleftium luminum cultu, immo ex reuerentia quoque, quam lucis atque faxis praegrandibus exhibuerunt, concludi poteft. Quod latius demonftrare procliue effet, nifi limites noftrae tractationis migraret. Vno tamen eoque luculento loco rem illuftrare, non abs re erit, adducto a cel. KEYSLERO [i], ex legibus Canuti regis Daniae et Angliae potentiffimi. Ita enim inter alia: *Adorationem barbaram pleniffime vetamus. Barbara eft autem adoratio, fiue quis idola (puta gentium diuos) folem, lunam, ignem, profluentem, fontes, faxa, cuiusque generis arbores lignaque coluerit.* Videmus enim ex his, quae potiffimum Germanis et feptentrionalibus populis numina fuerint, et cur idola fiue imagines non habuerint, quia non in ftatuis, fed in mundi illis partibus diuinitatem habitare putabant. Daemonia enim robora, lucos, faxa inhabitare, ex *mythologia LXX.* SNORRONIS patet. Nec alia ratio eft, cur oracula a faxis edi poffe fomniarent, quam quod diuinitatis aliquam partem iis ineffe crederent [k]. Quae fi, vt magna verifimilitudinis fpecie nituntur, admittantur, facile Caefar atque Tacitus in concordiam redigi poffunt [l], et religio Celtarum feptentrionalium, Germanorum, et Gallorum, quae prifcis temporibus vna fuit, amice inter fe confpirat; quae enim apud Gallos numina, eorumque ftatuae, arae, templaque detecta funt, peregrinis religionibus aduectis debentur. Habebant enim Celtae aras quoque; fed diuerfiffimas ab iis, quae ante idola ftabant, intra muros templorum: fed in lucis apertisque campis erectae faxeis tantum molibus conftabant, quales hodienum in noftra Germania paffim videntur [m]. Verum de his prolixius difpu-

f) Se miniftros Deorum et eorum confcios iactaffe refert TACITVS l. c. c. 10.

g) Scriptores, qui de Diis Celtarum, Germanorum et gentium arctoarum fcripfere, magna copia nominat Io. MOLLERVS in Ifag. in hift. Cherf. Cimbr. P. II. c. 1. §. 4. p. 5 feqq. cl. KEYSLERVS quoque confpectum operis de Diis veterum Celtarum gentiumque feptentrionalium inferuit Antiqu. Celt. p. 297 feqq.

h) In Atlantide.

i) l. c. p. 18.

k) Conf. IDEM l. c. p. 21.

l) Videndus MARTINVS libro citato, qui tamen ad hanc temporum religionis Gallorum diftinctionem non fatis attendit.

m) Vid. KEYSLERVS l. c. p. 44.

disputare, huius loci non est. Ex his iam facili negotio iudicari potest de quaestione: an Celtae veteres atheismi rei sint? id quod ex CICERONIS oratione pro M. Fonteio IVSTINO [n], et PAVSANIAE [o] quoque testimonio adstrui tentatum est. Nam has gentes religionibus potius, quae CAESARIS [p] vox est, siue superstitionibus [q] quam atheismo deditas fuisse, ex adductis liquet, nec citati auctores Gallos, de quibus proprie loquuntur, hostes deorum aliter vocant, quam quod modum Deos in statuis colendi, a quo Celtae abhorrebant, spernerent, et religionem Romanam contemnerent, cui tamen post colonias Graecas inter Gallos habitantes, et victorias Romanas manus quoque dederunt. Absoluenda itaque ab hac macula est gentium antiquissima [r], nec tamen adeo in vindicanda eius religione insaniendum, vt solis, lunae et ignis numine atque cultu trinitatis adorandae vestigia coluisse cum PHILIPPO CLVVERIO [s] nugemur.

§. XI. II. Ad theologiam Celtarum vaticinandi quoque studium referendum est, quod Druidibus curae fuisse, praesertim iis, qui Vates dicti sunt, supra demonstrauimus. Qua in arte imprimis inter Gallos mulieres Samnitas, siue insulae Senae in mari Britannico celebres fuisse, supra quoque, vbi de Semnotheis dictum est, obiter notauimus [t]. Inter Germanos eandem diuinandi artem quam maxime viguisse, locuples testis TACITVS [u] est, referens, auspiciorum et sortium obseruantissimos fuisse Germanos, apud quos ministros Deorum, et voluntatis eorum conscios se ideo sacerdotes iactauerint. Praecipue autem notabile est, sequiorem sexum apud Germanos vaticinandi habitu pollere, creditum fuisse; quem ideo numinis instar venerati sunt. Narrat ipse TACITVS [x]: ex mente Germanorum, *inesse aliquid sanctum et prouidum feminis Druidis, et vidisse se Velledam, diu apud plerosque numinis loco habitam, sed et olim Auriniam et complures alias veneratos esse, non adulatione, nec tanquam facerent Deas.* Magnam vero mulierum fatidicarum apud Germanos copiam et existimationem fuisse, ea probant, quae de Halirunis, (qualem Velledam modo dictam fuisse, quae inter Druidas feminas valde celebrata fuit, maximaque auctoritate inter Germanos floruit, TACITVS alio loco [y] luculenter innuit,) apud veteres occurrunt, quaeque doctissimus KEYSLERVS erudita commentatione illustrauit [z]. Hanc vaticinandi facultatem ex variis rebus, praecipue vero ex sanguine captiuorum interfectorum ex eadem doctrina de Deo, siue numinibus potius per naturam rerum diffusis deriuandam esse, non inepte coniicitur. Ita enim se magno numine ferri Deoque repleri,

Doctrina de diuinatione.

 Deo-

n) Lib. XXIV. c. 6. o) Lib. X. p. 648.
p) Lib. VI. c. 16. conf. MARTIN. l. c. Tom. I. pag. 7 seqq.
q) Conf. v. c. CHR. FRID. AYRMANNI diss. de cultus idololatrici apud veteres Germanos origine et incremento.
r) Conf. ven. REIMMANN. Hist. atheismi c. XLIII p. 304.
s) German. antiq. L. I. c. 29.
t) Conferri de iis merentur, quae disputat KEYSLERVS l. c. p. 450.
u) l. c. c. 10. conf. ORIG. philosoph. c. XXV. p. 170. qui tamen diuinationem Pythagoream ex numeris illis tribuendo fallitur.
x) l. c. c. 8.
y) Lib. IV. c. 61. 64. conf. KEYSLERVS l. c. p. 473 seqq.
z) l. c. p. 456 seqq.

Deorum consilia nouisse, sicque commercium cum Diis siue daemonibus lucos, quercus, saxa inhabitantibus habere iactabant [a]. Et huc omnis magia veterum Celtarum referenda est, et deriuandae inde aniles fabulae, quae de sagis fascinantibus, de conuentu earum in monte Bructerorum, de ephialte et quae alia veterem superstitionem redolent, credulam plebeculam hactenus terruerunt. In quarum origines cum eleganti eruditione inquisiuerit saepius ex merito nobis laudatus KEYSLERVS [b], eius obseruationes eo magis lectori legendas commendamus, quod non exigua inde historiae Druidum, et religioni Celtarum lux affulgeat, quaeque vestigia reliquerit, non sine voluptate cognoscatur. Ceterum ex admissis his diuinationibus sequitur, Celtas credidisse, numina rerum humanarum cura tangi, vel quod magis cum ipsorum doctrina de Deo cohaeret, per numen illud per vniuersum diffusum ita omnia coordinari et disponi, vt eius ratio et leges, quas sequitur, amici illi Deorum, Druides, cognoscere queant. Vnde fatum magis aliquod, quam prouidentiam, eis placuisse, non sine ratione coniicimus. Sicque egregie arma imposturae subministrabat religio, ita enim superstitiosissimae genti, quae sacerdotes et vates numinis instar esse, Deoque repleri, teste TACITO [c] credidit, vaferrimi homines, quicquid volebant, persuadebant facillime [d], inde vero dona et emolumenta maxima reportabant, qua ratione Velledam honoratam fuisse idem historicus notat. Quae coniectura, fatum aliquod necessarium veteribus Celtis placuisse, confirmatur egregie iis, quae rerum antiquarum septentrionalium periti hac de re memorant. Refert enim verba Brynolfi STEPHANIVS [e]: *Fatum vniuersus septentrio et stoicam de necessitate opinionem magno affirmauit consensu; contra quam nec res, nec consilium nec humana virtus vlla quicquam posset. Hinc adeo omnium heroum in extremis vitae periculis vnanimis vox, qua praesentem statum solarentur; nec qui morti destinatus est, fugere, nec non destinatus morti addici potest.* Et hanc cuilibet praescriptam ex consilio Deorum vel naturae potius necessitate sortem legemque cum altera de immortalitate animae et vita reditura felicique apud manes conditione praecipuum contemnendae mortis incitamentum habuisse pulchre demonstrauit BARTHOLINVS [f].

De fato.

De daemonibus.

§. XII. III. Ex hac de Deo doctrina porro colligitur: Celtas daemonas admisisse, eosque spiritualis naturae statuisse, atque praefecisse mundi partibus. Nam et hoc necessario sequitur, vbi Deus pro mundi anima habetur: et supra audiuimus, eos roboribus, saxis, lucis, cauernis et his similibus numina praefecisse. Nec ex alia doctrina tot superstitiones veterum Celtarum, imprimis inter septentrionales populos, deriuandae sunt. Quas cum

a) Ita Voluspae, siue Voluae apud Danos numinum commercia, et futurorum praescientiam iactabant, de quibus consulendus BARTHOLIN. Antiq. Dan. p. 685 seqq. et OL. BERONIVS de Eddis, p. 27 seq.

b) l. c. p. 490 seqq.

c) ll. cc.

d) Conf. CICERO de diuinat. L. I.

e) In notis ad Saxon. L. I. p. 53.

f) De causis contemtae a Danis adhuc gentilibus mortis L. III c. 1. conf. ARNKIEL Cimbrisch. Heidenthum. p. 249.

cum interdixerint veteres ecclesiae Christianae leges apud septentrionales, recte inde infertur, tales de daemonibus opiniones veteribus Celtis insedisse. Ita enim, referente in his rebus eruditissimo KEYSLERO[ff]: *Omni diligentia inquirat rex et episcopus, ne exerceantur errores, et superstitio ethnica, vti sunt incantationes et artes magicae, item si quis per aërem daemoniaco itinere feratur, si in genios locorum credat, quod tumulos aut flumina inhabitent, excubiae nocturnae ad exploranda fata, abiuratio Dei et sanctae ecclesiae, vt in tumulis opes inueniant, aut alio modo ditescant, vel quaesita rescifcant. Item si quis tentet lemures et tumulicolas excitare.* Haec maleficia cum inter Obotomal referantur, id est, crimina capitis supplicio luenda, non immerito credimus, satis profunde in animos veterum horum populorum penetrasse. Pertinet et huc, quod in concilio Rotomagensi[g] interdictum est, cum daemonum turba, in similitudine mulierum transformata certis noctibus equitare super quasdam bestias, et in eorum consortio esse. Quae etsi medio potius aeuo, quam vetustissimis temporibus conuenire, ex testimoniis his queat colligi, recte tamen concilium Anquirense monuit, hanc suorum temporum superstitionem, veterem paganorum errorem esse, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum esse Deum arbitrentur[h]. Nec abludit ab his mythologia borealis, vbi in *Edda antiquiori*[i] Voluspa

Tunc denuo occuparunt Dii omnes tribunalia
Sanctuli deastri, considerantes
Quinam deberet nanos dominus creare
Ex Brimeri sanguine et blauiis cruribus.

Nanos enim hos non homines pusillae staturae, sed certum geniorum genus esse, ex his viri docti colligunt, quod Parcae, Norner dictae, quas numina de vita hominis disponentia esse credidere, partim ex Alforum, qui genii certi generis sunt, partim ex Dwergorum, id est, nanorum stirpe oriundi dicantur[k]. Recenset quoque Voluspa[l], varia geniorum genera:

Noër et Nidi, Nordri et Sudri,
Austre et Vestre, Althiofur Dualin.

Quae classes daemonum etsi subobscurae sint, ad varias tamen praefecturas mundi, quae iis creditae putabantur, referendas esse, recte statuitur[m].

Quicquid humus, pelagus, coelum mirabile gignit,
Id duxere Deos, colles, freta, flumina, flammas.

Noër et Nidi enim a nouilunio et decrescente luna, reliquos a quatuor mundi cardinibus denominatos fuisse STEPHANVS OLAI notauit, quo-

ff) l. c. p. 89.
g) Apud BVRCHARDVM L. I. c. 94. §. 44. conf. IDEM l. c. p. 90.
h) Citat: REGINO c. 364. p. 345.
i) Stroph. IX.
k) Conf. ARNKIEL. Cimbr. Heidenthum c. XVI. §. 2. p. 94. BERONIVS de Eddis §. IX. p. 39.
l) Stroph. XI.
m) PRVDENTIVS adu. Symmach.

quocum GVDMVNDVS ANDREAE ad hunc Eddae locum conferendus eſt. Daemones vero in bonos malosque diſtinxiſſe, ex SNORRONIS *Edda* quoque colligitur, quae bonos genios Luiſalfor, id eſt, candidos, malos Daukalfor nigros vocat. Quae opinio inter Saxones quoque obtinuit, qui ante Caroli M. tempora praeter Finnum et Sibam, bonos genios, alium quoque atrum victimis placauerunt, quem Tybilenum vocatum fuiſſe, GEORGIVS FABRICIVS [n] obſeruat. Slaui quoque malum deum ſua lingua Diabol ſiue Zeerneboch, id eſt, nigrum deum appellant, vt alios Celtarum populos, malum daemonem colentes, ne noceat, praetereamus, indicatos a cel. WOLFIO [o]. Ex his qualis potiſſimum doctrina de ſpiritibus Celtis placuerit, quae fundamenta ſuperſtitionis aegre per Chriſtianam religionem deletae, poſuerint, perſpicitur.

De ortu mundi et hominum.

§. XIII. IV. Theologiae barbaricae nobile prorſus caput eſt coſmogonia, quae plerumque in theogoniam a priſcis theologis mutata eſt. Idem quoque apud Celtas factum, vnde doctrina eorum de ortu mundi non niſi ex mythologia Celtica et ſeptentrionali diſci poteſt. Et Galli quidem Druides quid de mundi origine cenſuerint, incertum eſt. Refert quidem multa PLINIVS [p] de ouorum anguinorum genere, inter Gallos Druidis propter incantamenta celebri, quae non ex cortice tantum aeſtimanda, ſed mundi potius ortum ex ouo in iis quaerendum eſſe, qualem Aegyptios aliosque populos ſignificauiſſe ſupra indicauimus, contendit IACOBVS MARTINVS [q]. Sed in gente tam vetuſta peregrinarum gentium placita fruſtra ad explicationem doctrinae eius domeſticae afferri ipſa nos conuincit ratio: nec haec vllo teſtimonio conſtant, vnde iis non inhaeremus. Accedamus itaque ad mythologias veteres Celtarum et Septentrionalium, quae multa de mundi hominumque origine fabulantur [r]. Vbi tamen non leuis difficultas atque incertitudo inde oritur, quod coſmogonia cum theogonia confundatur, id quod recte obſeruauit OLAVS RVDBECKIVS [s], vel potius, quod coſmogonia per modum theogoniae exprimatur. Verum haec communis omnium theogoniarum proprietas, vel vitium potius eſt, ideo admiſſum, vt origines rerum maiores viderentur. Afferemus tamen ea, quae ad hanc potiſſimum doctrinam pertinentia in *Edda* dicuntur, vt antiquarum inter maiores noſtros doctrinarum facies vel aliquo modo appareat. Supponebant vero Ymerum ante ſecula viuentem, et nihil cum eo praeter ingens ſpatium. Ita enim Voluſpa [t]:

Mane erat ſeculorum, cum Ymerus habitauit,
Erat nec arena, nec mare, nec refrigerantes aurulae
Terra reperta eſt nusquam, nec in alto coelum.
Hiatus ingens erat ſpatii, et gramen nullibi.

Ex

n) Origin. Saxon. L. I. p. 62. conf. HACHENBERG. German. med. diſſ. VIII. conf. quae affert VOSSIVS de idololatr. gent. L. I. c. 35. p. 280 ſeq.

o) De manichaeiſmo ante manichaeos §. XXV. p. 100 ſeqq.

p) Lib. XXIX. c. 3.

q) La religion des Gaulois T. II. p. 107. quem ſequitur ERICKIVS l. c. p. 47 ſeq.

r) Audiuit horum aliquid TACITVS de mor. Germ. c. 2.

s) Atlantid. c. XXII. §. 2. p. 541.

t) Stroph. III.

Ex quibus verbis patet, et Deum ante ſecula condita et mundi originem credidiſſe veteres ſeptentrionales, Deoque adiunxiſſe chaos, quod Ginnunga gap vocant, id eſt profundum [u]. Tum ſolem et lunam et ſtellas conditas, et tum terram atque gramen producta *Edda* canit [x]. Ita tamen, vt in perſonas mundi partes, more theogoniarum conditoribus communi, mutentur. His hominis creatio ſubiungitur, narrando: Cum ad littus oceani ambularent filii Borei, inueniſſe ligna duo, ex quibus creauerunt Mannum; primus ei ſpiritum indidit, alter vitam, tertius auditum et viſum, et vocatus fuit Mannus iſte Aſchus, mulier autem Emla. Inde ſexus maſculinus ortum traxit. Habitatio autem iis tributa fuit ſub terra in eius meditullio. Hi autem in medio terrae Aſgardiam exaedificarunt, eam incoluit Atinus cum ſtirpe ſua, ex qua ſtirpes noſtrae ortum ſuum trahunt. Et refert quidem haec RVDBECKIVS [y] ad tertium mundi ſeculum, quo deleto humano generi ſucceſſere Noachidum filii; primo enim Ymo dormienti, ex *Eddae* fabula, quendam ex eius corpore ſudorem manaſſe, et ſub axilla ſiniſtra marem atque foeminam prodiiſſe; ſeculo ſecundo, in ſanguine occiſi gigantis genus humanum ſubmerſum fuiſſe, excepto Bergelmero, cum vxore in naui periculum euadente. Tertio itaque ſeculo iſtam creationem Manni et Emlae, a tribus Noachi filiis factam, id eſt, electionem regis, per Mannum indicati, vindicandam eſſe. Multum tamen veremur, vt RVDBECKIVS, qui manifeſte τῇ ὑποθέσει δουλεύει, ſenſum fabulae recte interpretatus ſit. Mannum enim apud Germanos primum hominum ſignificaſſe, TACITVS [z] auctor eſt, referens: *Celebrare Germanos carminibus antiquis,* (mythologias has tangit) *Tuiſtonem Deum terra editum, et filium Mannum originem gentis conditoresque.* Et ipſa quoque Voluſpa [a] ex Asko et Emla totum genus humanum deriuat, et qua ratione vitam animamque et rationem acceperint, enarrat:

Donec tres venerunt ex illo agmine
Praepotentes et amabiles Aſae ad domum quendam,
Offenderunt in littore miſeros,
Askum et Emlam omni conatu deſtitutos,
Animam nec poſſidebant, rationem nec habebant,
Nec ſanguinem, nec ſermonem, nec faciem venuſtam,
Animam dedit Odinus, rationem indidit Hoenerus,
Loedur ſanguinem addidit et faciem venuſtam.

De animae immortalitate.

§. XIV. Cognoſcimus ex adductis Celticae theologiae reliquiis, quae gentibus hiſce de mundi et humani quoque generis origine, ſententia animis inſederit. Eodem vero labore ſimul V. opinionem eorum de anima hominis intelligimus, quam ab Odino accepiſſe, rationem vero indidiſſe Hoenerum ex allatis Eddae verbis apparet. Sequitur inde, animam ab iis habitam fuiſſe diuinae originis, rationalem atque immortalem. Et hoc κύριον omnium

u) Conf. BERONIVS l. c. p. 37.
x) Stroph. IV. et V.
y) loc. cit. p. 542.
z) loc. cit.
a) Stroph. XVII. XVIII.

omnium Celtarum, cum Gallorum, tum Germanorum et ſeptentrionalium populorum fuiſſe, et Graeci et Latini et vetera hyperborea monumenta teſtantur. CAESAR enim diſerte [b]: *Hoc imprimis volunt perſuadere: non interire animas.* Eadem de Gallis MELA [c]: *Vnum ex iis quae praecipiunt, in vulgus effluxit, videlicet, vt forent ad bella meliores, aeternas eſſe animas.* Idem etiam VALERIVS MAXIMVS [d] et STRABO [e] aſſerunt. Et id fabulae omnes ſeptentrionales de vita futura, de quibus poſtea dicemus, euincunt. Immo de vita ſenſuque animae, ſupra ingenia barbara philoſophatos interdum eſſe, ex hiſtoria a cl. KEYSLERO adducta [f] colligitur. Et haec quidem dubio carent, nec ambigendum quoque eſt, an aeternum duraturas animas ſtatuerint. Illud enim adducti teſtes omnes vno ore loquuntur, teſtanturque ideo Celtas, Gallos, Germanos, atque ſeptentrionales hanc de immortalitate animae doctrinam in vulgus exire paſſos eſſe, vt ad virtutem metu mortis neglecto incitaret, et forent populi ad bella meliores. Id quod tanto quoque cum fructu factum eſt, vt non aliae gentes inueniantur, qui maiori animo mortem contemſerint, quam Galli, Germani, ceteraeque Celticae originis nationes. Nam non ſolum de Gallis memorat VALERIVS MAXIMVS [g], *pecunias eos mutuas, quae apud inferos redderentur, dare ſolitos, quia perſuaſum habuerint, animas hominum immortales eſſe:* *ſed et alacrem et fortem Cimbrorum et Celtiberorum philoſophiam* laudat, *qui in acie exultarent, tanquam glorioſe et feliciter vita exceſſuri; Thracum item nationem, quae natales hominum flebiliter, exequias cum hilaritate celebrat, eo quod feliciorem ac beatiorem finem vitae reperit.* Id quod de Hiſpanis, qui et ipſi Celtarum colonia fuere, praedicat SILIVS ITALICVS [h]

> *Prodiga gens animae, et properare facillima mortem;*
> *Namque vbi tranſcendit florentes viribus annos*
> *Impatiens aeui ſpernit nouiſſe ſenectam,*
> *Et fati modus in dextra eſt.*

Talem mortis contemtum miranda fortitudine, quae exemplum vix inter alias gentes inuenit, demonſtratum plurimae hiſtoriae veterum Germanorum, Cimbrorum, Danorum, Sueonum, loquuntur, quorum aliquas notatu digniſſimas adduxit cl. KEYSLERVS [i], ſed et plures attulit, cauſasque has, quas adduximus ſcrutatus eſt BARTHOLINVS [k], qui de ea re conſulendus eſt. Eo vero vsque mortis contemtum vrgebant, vt ſoluto in riſum ore, per ſummam doloris diſſimulationem ſpiritum redderent, qualia exempla laudatus KEYSLERVS [l] collegit. Quae vero ratio fuerit, qua de immortalitate animae perſuaſi mortem adeo laeti oppeterent, non eodem modo ſcriptores tradunt. Nam, CAESARE [m] narrante credidere *non*

b) Lib. VI. c. 14.
c) Lib. III. c. 2.
d) Lib. II. c. 6.
e) Lib. IV.
f) Antiq. Sept. et Celtic. p. 129.
g) Lib. II. c. 6. *h*) L. I.
i) Antiq. Celtic. et Septentr. p. 129 ſeqq.
k) De cauſis contemtae apud Danos mortis.
l) l. c. p. 131.
m) Lib. VI. c. 14. ita etiam DIODORVS L. V.

non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios. Quibus verbis aperte Gallis metempsychosis dogma tribuitur. Nec aliter LVCANVS [n], qui eleganter:

An metempsychosin crediderint?

> *Vobis auctoribus vmbrae*
> *Non tacitas Erebi sedes Ditisque profundi*
> *Pallida regna petunt; regit idem spiritus artus*
> *Orbe alio longae, canitis si cognita, vitae*
> *Mors media est. Certe populi quos despicit Arctos,*
> *Felices errore suo, quos ille timorum*
> *Maximus, haud vrget leti metus: inde ruendi*
> *In ferrum mens prona viris, animaeque capaces*
> *Mortis: et ignauum rediturae parcere vitae.*

Alii tamen non in alia corpora migrationem, sed vitam potius post mortem, ad manes, quae POMPONII MELAE [o] ea de re vox est, Celtas statuisse, et inepte eam explicuisse Romanos contendunt, vel deceptos quoque volunt falsa hypothesi, Gallos accepisse metempsychosin per Zamolxin a Pythagora, quem errorem AMMIANVS [p] et *auctor philosophumένων* [q] ORIGENIS errauerunt, in eo vehementer decepti, quod Pythagorae Druidum antiquorum aetatem tribuant, et eandem animarum migrationem iis placuisse afferant, quod tamen falsum esse; ex comparatione vtriusque doctrinae patet [r]. Vt igitur migrationis animarum absurditatem a Celtis remoueant, omnibus viribus agunt, viri doctissimi, PHILIPPVS CLVVERIVS [s] ESAIAS PVFENDORFIVS [t], et ex nostrae aetatis viris eruditis IACOBVS MARTINVS [u] IOH. GEORGIVS FRICKIVS [x], SIMON PELLOVTIERIVS [y]. Argumentorum, quae pro sua sententia afferunt, summa haec est: 1. asserere MELAM, Gallos credidisse vitam ad manes, id est, apud vita functos, non vero meminisse transmigrationis, quam DIODORVS, CAESAR, LVCANVS ex male intellecta et confusa cum Graecorum placitis immortalitate animorum demum effinxerint. 2. Referre, quod et nos supra retulimus, VALERIVM MAXIMVM [z], mutuam dedisse Gallos pecuniam, quae in altera vita redderetur, id quod in migratione animarum locum non habet. Addi 3. his possunt ceremoniae, quae apud Gallos, Germanos et arctoas gentes in sepeliendis cadaueribus obseruabantur. Refert enim de Gallis CAESAR [a]: *omnia quae viuis cordi fuisse arbitrantur in ignem inferre, etiam animalia,* id quod etiam POMPONIVS MELA [b] HERODOTVS [c], TACITVS [d] et VALERIVS MAXIMVS [e] narrant, omnia quae in viuis cara fuere, fuisse

simul

n) Loc. supra cit. v. 457. o) l. c.
p) L. XV. c. 9. q) c. XXV. p. 170.
r) Conf. OBRECHT. de philos. Celt. §. 11. Es. PVFENDORF. de Druid. c. 6.
s) German. antiq. p. 219.
t) l. c. p. 61. 62.
u) La religion des Gaulois T. II. p. 220.
x) De Druidibus §. 21. p. 45.
y) Biblioth. Germanique T. XXIX. p. 221.
z) L. II. c. 6. n. 10. a) L. VI. c. 21.
b) l. c. c) L. IV. c. 93.
d) c. 27. e) l. c.

ſimul vel combuſta vel ſepulta. Id quod inter Danos quoque teſte SAXONE GRAMMATICO [f], et inter Scythas, referente HERODOTO [g] obtinuit. Cuius cauſa alia non fuit, quam quod ad manes, id eſt, inter defunctorum animas et in altera vita vſum iuxta eos illae res praeſtent. Nos in dubia controuerſia, imprimis in tanta veterum Celticarum rerum obſcuritate, arbitri iudicisque quidem partes nobis non ſumimus, dirimi tamen facile litem poſſe putamus, ſi id mente recolamus, quod in ſimili quaeſtione: an Aegyptii transmigrationem ſtatuerint, ſupra expoſuimus. Iisdem enim argumentis quaeſtio oppugnata et negata eſt, iisdem reſponderi poſſe putamus. Notum enim ex vniuerſali metempſychoſeos hiſtoria, eos, qui animarum transmigrationem ſtatuerunt, vitam tamen ad manes ſimul ſtatuiſſe, et in ᾅδῃ animas collocaſſe, vnde in animas deinde redierint, donec per plures migrationis periodos purgati ad Deorum prorſus concilia et beatas ſedes admitterentur. Et eadem ſine dubio multorum Celtarum opinio fuit, qui defunctis et a corpore ſeparatis animabus ſedem quidem atque vitam apud manes aſſignabant, redire vero aliquando in vitam et alia corpora putabant [h]. Id quod ex *Eddae antiquioris* teſtimonio appoſite probat cel. KEYSLERVS [i], vbi Sigrunda Helgonis vxor dolore exſtincta, cum marito iterum nata fuiſſe dicitur. Ad quod argumentum retundendum fruſtra obiicit cl. FRICKIVS [k]. Eddam vtramque friuolis nugis ſcatere. De hoc enim quaeſtio non eſt, nec id quisquam negabit, nugari mythologiam in iſtis Eddis comprehenſam; ſed id tamen, de quo quaeritur, inde euincitur, inter dogmata, quae iſtae fabulae ſupponunt, et quae veteribus placuiſſe inde fluit, etiam iſtam animarum migrationem fuiſſe. Addendum vero et hoc, quod ſupra quoque de Aegyptiis monuimus, veriſimillimum eſſe, non idem omnibus Celtarum populis de ſtatu animarum poſt mortem placuiſſe, ſed alios animarum in alia corpora poſt certa tempora reditum admiſiſſe, alios illis alienas ſedes apud manes aſſignauiſſe: quam ſententiam eruditiſſimo quoque KEYSLERO [l] placuiſſe videmus. Quod ne ſola coniectura ducti aſſeruiſſe videamur, ipſe POMPONIVS MELA [m], quem altera, quae haec negat, pars potiſſimum arbitrum conſtituit, audiendus eſt, qui de Getis quidem ſcribens, ſed ob communes per tractus omnes Hyperboreos doctrinae et habitationis ſucceſſionem de Celtis quoque, Cimbris, Danis, Sueonibus aliisque arctois gentibus intelligendus ſcribit: *Getae ad mortem paratiſſimi: id varia opinio perficit; alii redituras putant animas obeuntium: alii, etſi non redeant, non extingui tamen, ſed ad beatiora tranſire: alii, emori quidem, ſed id melius eſſe quam viuere.* Quam Melae relationem optime in Celtas quadrare, ſicque facile diſſentientes opiniones conciliari poſſe, non immerito putamus, certe iis facili labore

f) L. VIII. g) Ibid. c. 71. i) l. c. p. 117. k) l. c. p. 45.
h) In eandem ſententiam concedit doctiſſimus PELLOVTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 222.
l) l. c. p. 116 ſeqq.
m) L. II. c. 2.

pore persuadebimus, qui Celtarum atque Scytharum res plerumque convenire norunt.

§. XV. Sed vt Celtarum porro theologiam VI. de statu animarum post mortem excutiamus, obseruandum est, geminum fecisse statum defunctorum, flagitiis (inter quae periuria, assassinia et adulteria maxima reputata sunt) deditorum, et fortiter atque cum virtute obeuntium. Illis abitum ad tartara decreuerunt, vbi venenati fluminis Nastrandi fluctibus obruendi et Stygii draconis Nidhuggeri, viperinis morsibus dilaniandi forent. Quae in *Edda antiquiori* [n] miris fictionibus depinguntur, et exornantur, et cruciatus a dracone Nidhoggur, qua voce genium malum, damnatos lacerantem, designasse videntur, perferendi exponuntur. Beatorum sedes duplex illis erat, pie enim, iuste ac temperanter vitam traducentibus, curiam et palatium in Gimle paratum esse, sole clarius, auro tectum, voluptatibus plenum tradebant [o]. Illi vero qui in bello fortiter occubuerunt, locum capere dicebantur in Valhalla, hoc est aula caesorum: ibi ludebant, poculis indulgebant, palaestram exercebant, iisque voluptatibus exsatiabantur, quibus in vita delectati erant [p]: vnde tantus ruendi in mortem furor, tanta genti armis tantum vacanti, ferocia mortisque contemtus. Vt vero religio opinioni accederet, fabulabantur, in Valhalla Odinum bellatorem Deum adesse, et cum eo defunctos in bello viuere. Odini enim Dei summa veneratio apud septentrionales fuit, quem ideo non plane inepte cum Marte comparauerunt, et g nerali quoque nomine Hesum vocauere. Ceterum in hac Valhalla voluntaria morte defunctis locum assignabant, ad euitandam enim turpem captiuitatem, vel senium torpens de scopulo se praecipitasse Hyperboreos, SOLINVS [q], MELA [r] aliique referunt. Et in hac Valhalla variis deliciis defunctos frui nugabantur, non dissimili figmento, quale Muhammedani de paradiso fouent. Quae tamen, cum institutum nostrum non tangant, prolixius exponere non licet, vbertim tamen haurire potest lector ex iis, quae KEYSLERVS [s] de hac re copiose et erudite collegit.

De conditione animarum defunctorum hominum.

§. XVI. VII. Durare vero hanc beatorum vitam statuebant vsque ad Ragnarockur, siue Deorum crepusculum. Illud vero nihil aliud significat, quam exitium deorum et exustionem mundi. De interitu itaque mundi, quid placuerit Celtis iam expendendum est. Vidit vel audiuit potius de eo aliquid STRABO [t], qui refert, Druidas animas interitus expertes statuere, item et mundum, aliquando tamen ignem et aquam superatura: minus recte tamen mentem Celtarum percepisse, vel ex ipsis eius verbis potest colligi, quae incendia et eluuiones absurdo sensu ad mundi interitum simul iungunt. Mirum vero est, ex Graecis et Romanis neminem praeter Strabonem aliquid huius doctrinae retulisse, cum tamen mythologia harum gen-

De mundi interitu.

n) Stroph. XXXVI. XXXVII. conf. BERONIVS l. c. §. 13. p. 44 seqq.
o) Ib. Stroph. LVIII. BERONIVS l. c. p. 46.
p) Edda P. I. Myth. XXXIII. XXXVII.
q) c. 16.
r) L. II. c. 12.
s) l. c. p. 127 seqq. qui etiam prolixe de Odino.
t) Loco supra laudato.

gentium prodat, celebre ipsis hoc dogma fuisse: quod fuse mythologia Eddae persequitur, et in historia theologiae Celticae omnino expendi meretur. Statuebant scilicet, canente Sibylla: solem tunc nigrescere, tellurem in mari submersum iri, disparituras stellas, ignemque in totam orbis machinam desaeuituram. Verba Voluspae [u] ipsa afferemus, vt cum Graecorum placitis et traditionibus queant conferri:

Nigrescit sol,
Immergitur mari tellus,
Disparescunt e coelo
Serenae stellae,
Saeuit ignis
Sub seculi extremitatem,
Lambit ascendens flamma
Ipsum coelum.

Haec non sine ingenti fragore fatiscentis machinae esse euentura, eodem cantu Sibylla monet, additque signa praeitura: Fenrin lupum lunam deuoraturum, conuolutum iri anguem midgardicum, quo circulos coeli intelligunt; auditum iri latratus canis infernalis [x]; Tunc quidem Deos et imprimis Odinum cum his monstris, sed infeliciter pugnaturum [y], ingentem vero malorum pestem, bella, parricidia, incestus, et immanissima flagitia praecessura, aetatemque talem, quam poëta [z] barbaram, enseam, ventosam, ferinam vocat. Nihil vero magis notandum in hac mundi ἐκπυρώσει, quam quod Deos ipsos haec ruina inuoluet. Ita enim Voluspa [a]:

Tum euenit Hlinae
Dolor secundus,
Quando Odinus prodit
Ad dimicandum cum lupo
Occisorque Belae
Candidus cum Surdo;
Tum Triggae
Cadet maritus.

Alia ibi occurrentia tacemus [b]. Haec vero accurate consideranda et cum Stoicis doctrinis comparanda esse, rerum peritus facile intelliget. Non enim ouum ouo similius est. Ita enim SENECA [c] Tragoedus:

Coeli regia concidit,
Certos atque obitus trahet
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua et chaos.

Ex his enim rite expensis manifestum esse putamus, principium illud de Deo per totum mundum diffuso, cuius partes daemones sint, in toto mundo

u) Stroph. LII.
x) Stroph. XXXVIII. XXXIX. XLV.
y) Stroph. XLIX.
z) Stroph. XLIII.
a) Stroph. XLIX.
b) Conf. BERONIVS l. c. p. 49.
c) In Herc. furente.

do habitantes quod supra theologiae Celticae fundamentum esse asseruimus, recte a nobis ad explicandas doctrinas Celtarum sacras esse adhibitum; adeoque eundem in modum, vt de Stoicis, debere intelligi, vt omnia, etiam Dii in Deum redeant. Hinc noua quoque prout et in Stoa, mundi renascentis post incendium facies afferta, agri sua sponte dabunt frumenta, nec satione opus erit, duo homines Leichtrafer et Lif, mas et foemina, e tanta clade reliqui, nouum mundum nouis iterum coloniis ditabunt, Solis filia viam repetet matris, Dii tantis malis superstites, conuenient in Ida-Campo, beati innumeris fruentur gaudiis [d]. Afferuntur etiam de iudicio extremo quaedam [e], sed ea tempore nascentis Christianismi supposita non sine ratione suspicatur cl. KEYSLERVS [f]. Plura de hac septentrionis cosmogonia facile dici possent, sed vela contrahenda sunt, ne nimii simus, dicta enim abunde sufficiunt, vt haec cum Orientalium et Graecorum cosmogoniis comparari queant. Quae omnia dum profundiori meditatione expendimus, atque recordamur, quod supra iam notauimus, Odinum ex Asia in septentrionis partes digressum hanc religionis traditionem attulisse, confirmamur vehementer in ea sententia, totam hanc mythologiam deberi traditionibus orientalibus, quae cum primis gentium versus septentrionem migrationibus, quicquid etiam contendat RVDBECKIVS, in arctoas, et ex his in Germanicas aliasque occidentales terras delatae sunt.

Astronomia Druidum.

§. XVII. Satis diu prolixeque de theologia Celtarum dispicientes nos detinuere fabulae septentrionales; quae de philosophiae Celticae partibus reliquis supersunt, breuiora sunt et paucis absoluentur. Nam *de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, deque rerum natura* Gallorum Druidas philosophatos esse CAESAR [g], refert, quid vero tradiderint, incertum est, atque cum ipsi condiderint, nos latet, et iam PLINII [h] aetate desiderabantur, qui inter Gallos et Hispanos de siderum exortu aliquid tradidissent. Vnum hoc CAESAR [i] notauit, *spatia eos omnis temporis non numeris dierum, sed noctium finire, et dies natales et mensium et annorum initia sic obseruare, vt noctem dies subsequatur.* Id quod etiam in antiquis Germanorum, et Anglorum monumentis passim obseruatur [k]. Referri quoque ad philosophiam Celtarum potest, quod Druidas medicos dixerit PLINIVS [l], qui tamen medicinam magicam magis, quam physicam excoluisse videntur. Certe hoc suadent ea, quae PLINIVS alio loco [m] de visco a Druidis non sine magna superstitione adhibito narrat. Illud enim remedium vniuersale illis fuisse, et ad foecunditatem adhibitum, immo contra venenum quoque datum testatur, et alibi etiam contra comitialem morbum, et vlcera exhibitum esse, ait. Id quod in superstitionem vsque ad recentiora tempora abiisse eleganti episto-

Medicina Druidum.

d) KEYSLERVS l. c. p 121.
e) Vid. BERONIVS l. c. §. XVI. p. 51.
f) Ibid. p. 126.
g) L. VI. c. 14.
h) L. XVIII. c. 25. conf. HOTTOMANNVS ad l. c. Caesaris.
i) L. VI. c. 18.
k) Conf. KEYSLERVS l. c. p. 197.
l) L. XXX. c. 1.
m) L. XVI. c. 44. L. XXIV. c. 4.

la docuit KEYSLERVS [n]. Meminit quoque alius medicaminis a Druidis in vſum vocati PLINIVS [o], cuius nomen, ſelago, quamque herbam ſabinae ſimilem eſſe monet; et ab iis ſuperſtitioſis ceremoniis collectam contra omnem perniciem vſurpatam, ait. Certe ex his, quae arcanam iſtam naturalis ſcientiae Druidum cuſtodiam effugerunt, manifeſte apparet, quam miſera totaque ſuperſtitione et magicis opinionibus corrupta fuerit. Recte itaque cum Melampodis medicina eam comparauit DANIEL CLERICVS [p], et hoc quoque nomine Druides e philoſophorum albo delentur, anicularum et medicaſtrorum choris inſerendi.

Philoſophia moralis Celtarum.

§. XVIII. Tandem et philoſophiam moralem Druidas excoluiſſe STRABO [q] diſerte teſtatur, exotericas tamen atque paraeneticas tantum diſſertationes fuiſſe non eſt, quod dubitemus. Vnde ex vita eorum de morali doctrina iudicandum eſſe exiſtimamus, cuius ſummam hanc tradit LAERTIVS [r]: *Deos eſſe colendos, nihil mali faciendum, fortitudinem exercendam.* Nec fortaſſe plura requiſita ſunt a gentibus, quae totam vitam ſuam in armis conſumſerunt: Vnum notaſſe iuuat, immortalitatis animae dogma totam fere vitae durae, et voluptatibus aduerſae, qua Celtae eminuere, rationem peperiſſe. Hinc enim non fortitudo tantum et contemtus mortis, ſed armorum etiam ſtudium, huic vero inſeruiendo parata reliqua omnia: iuuentutis exercitatio, ſera venus, proſcriptae voluptates, matrimonia caſta, victus agreſtis, veſtitus incomtus, domicilia humilia, venatio in pace [s]. Tantum poteſt ſpes futurae vitae ad roborandos animos et firmanda corpora.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

CAPVT DECIMVM.

DE PHILOSOPHIA ETRVSCORVM ET ROMANORVM VETERVM.

§. I.

Etruſcorum philoſophia.

Poſt Gallos Etruſci et Romani nos inuitant, homines magna nominis celebritate incluti, quos in philoſophorum albo inter gentes barbaras numerari hinc inde videas. Eorum itaque populorum dogmata, quae ad philoſophiam barbaricam referri poſſunt, expendenda ſunt. Etruſcorum vero res, quatenus Romanorum hiſtoriam aetate ſupergrediuntur, incertiſſimae ſunt, parumque quod veri ſitientem ſatiet, deprehenditur. Perluſtrandae tamen exiguae reliquiae ſunt, quae paſſim occurrunt. Et DIODORVS SICVLVS quidem teſtis eſt [a], Tuſcos naturae cognoſcendae diligenter ſtuduiſſe; nihil tamen, quod ſpecimen eius nobis exhibeat, affert, viden-

n) Pec. diſſ. de Viſco Druidum l. c. p. 304.
o) L. XXXIV. c. 11.
p) Hiſt. de la Medecine L. I. ch. 9. p. 29.
q) l. c.
r) L. I. ſ. 10.
s) Prolixe de his TACITVS de mor. German.
a) L. V. φυσιολογίαν ἐξεπόνησαν ἐπὶ πλεῖσον.

lenturque ea, quae de antiqua hac gente apud hiſtoricos ſuperſunt, de ſuperſtitione magis et leuitate, quam rerum naturalium cognitione teſtari. Celebrantur enim Etruſci imprimis propter inuenta auguria, quae ſe ad Romanos tranſmiſiſſe gloriabantur [b]. Cuius diſciplinae Tagen quendam monſtratorem in Etruriae partibus emerſiſſe ſubito viſum e terra, eos fabulari, monuit AMMIANVS MARCELLINVS [c], quod et OVIDIVS [d] tangit his verſibus:

Studium rerum naturalium.

Indigenae dixere Tagen, qui primus Etruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

Qualis vero ars ea fuerit, ex Romanorum auguriis diſci poteſt ab Etruſcis tranſſumtis, ex quibus qui naſo non caret, facile ſubolfaciet, ad impoſturas fraudesque omnem vatum Etruſcorum artem rediiſſe. Id quod ipſis Romanorum legatis, de inuento in Tarpeio colle humano capite Etruriae celeberrimum vatem Olerium Calenum conſulentibus egregie patuiſſe narrat PLINIVS [e]. Ex quibus recte, niſi fallimur, colligitur, notitiam illam naturalium, quae Etruſcis tribuitur, in diuinandi ex rebus naturalibus peritia conſtitiſſe, meramque fuiſſe impoſturam et ſuperſtitionem, vnde iam ARNOBIO [f] *genitrix et mater ſuperſtitionis* Etruria dicta eſt.

§. II. Etſi vero hoc negari non poſſe videtur, ſapuiſſe tamen Tuſcos populos in doctrina de Deo rerum conditore mundique ab eo origine, quibusdam viſum eſt [ff]. Et de Deo quidem ſatis orthodoxe ſtatuiſſe videntur CVDWORTHO [g]. Cuius ſententiae praeſidium potiſſimum ex SENECA [h] arceſſit, qui poſtquam de coloribus fulminum, (in quorum interpretatione Etruſcos excelluiſſe DIODORVS [i] auctor eſt) quaedam dixiſſet, Etruſcos quidem a philoſophis diſtinguit, quos de natura rerum non philoſophare, ſed ſuperſtitiones nectere probe norat, illorum vero ita mentem explicat: *Fulmina, dicunt, a Ioue mitti, et tres illi manubias dant. Prima, vt aiunt, monet et placata eſt, et ipſius conſilio Iouis mittitur. Secundam mittit quidem Iupiter, ſed ex conſilii ſententia. Duodecim enim Deos aduocat. Tertiam manum idem Iupiter mittit, ſed adhibitis in conſilium diis, quos ſuperiores et inuolutos vocant, quae vaſtat et includit* etc. Quae vbi, prima ſpecie erronea videri, monuiſſet, addit: *hoc ſecutos eſſe: ad coërcendos animos imperitorum ſapientiſſimos viros iudicaſſe ineuitabilem metum, vt ſupra nos aliquid timeretur. Vtile fuiſſe in tanta audacia ſcelerum aliquid eſſe, aduerſum quod nemo ſibi ſatis potens videretur. Ad conterrendos itaque eos, quibus innocentia niſi metu non placet, poſuiſſe ſuper caput vindicem, et quidem armatum.* Poſtea et hoc addit: *Ne hoc quidem crediderunt, Iouem, qualem in Capitolio et in caeteris aedibus colimus, mittere manu fulmina, ſed eundem, quem nos, Iouem intelligunt, cuſtodem rectoremque vniuerſi, animum ac ſpiritum, mundani huius operis dominum et artificem.* Non negamus haec

Doctrina de Deo.

b) Conf. THOM DEMPSTERVS ad ROSINI Antiq. Roman. L. III. c. 8 9. 11. p. m. 276.
c) L. XXI.
d) Metamorph. L. XV. v. 558.
e) L. XXVIII. 2.
f) L. II. adu. gentes.
ff) AVTEVRS de l'hiſtoire vniuerſelle p. 139.
g) Syſtem. intellect. c. I. §. 25. p. 538 ſeq.
h) Nat. Quaeſt. L. II. c 41.
i) l. c.

haec pro afferenda recta de Deo opinione apud Etrufcos militare, prima fronte; propius tamen confiderata non multum hanc viri docti fententiam iuuare fatendum eft. Nam vt taceamus, non obfcure prodere Senecam, ad incutiendum malis metum hanc de Iouis confilio immiffis fulminibus doctrinam aftute excogitatam effe, cum naturae neceffitate et legibus non confilio eueniant; Dei ideam is Etrufcis attribuit ftoicam: addit enim: *nomen ei omne conuenire; Fati, prouidentiae, naturae, mundi.* Sic vt Deus hic nihil aliud fit, nifi *totum quod videmus, totum fuis partibus inditum et fe fuftinens vi fua*, vt ipfe fatetur. Idem Etrufcis quoque vifum effe, afferit. Vnde peftilentiffimus error merito Etrufcis transfcribendus eft. Modo SENECA hypothefi fcholae fuae non inferuiuerit, eiusque opiniones veteribus Etrufcis fine fundamento non tribuerit. Quod hodie difcernere impoffibile, poftquam Tagetis, Labeonis Antiftii atque Terquitii libri de difciplina Etrufcorum [k] perierunt, ficque ex ipfis gentis fontibus fapere et iudicare nobis non licet.

Quo fenfu Deum crediderint?

§. III. Quod fi tamen, vt in gentium vetuftiffimarum rebus aliter fieri nequit, coniecturis locus eft, non a vero abhorrere nobis videtur: de Deo ad mentem Stoae Etrufcos fenfiffe, eumque pro anima mundum penetrante, fpirituque, ex quo funt nata omnia, parteque vniuerfi habuiffe; nam hic error omnem fere feptentrionalem et occidentalem terram peruafit. Et perfuadent hoc quoque ea, de generatione ortuque mundi eiusque interitu docuiffe dicuntur. Seruauit enim SVIDAS [l] nobis anonymi Tyrrheni fiue Tufci cofmogoniam, in qua ait: *opificem rerum omnium Deum duodecim annorum millia vniuerfi huius creationi impendiffe, resque omnes in duodecim domos ita dictas diftribuiffe: ac primo millenario feciffe coelum et terram, altero feciffe firmamentum illud, quod appareat, idque coelum vocaffe; tertio mare et aquas omnes, quae funt in terra; quarto luminaria magna folem et lunam, itemque ftellas: quinto omnem animam volucrum, et reptilium et quadrupedum, in aëre, terra, et aqua degentium. Videri itaque primos fex millenarios ante formationem hominis praeteriiffe, et reliquos fex millenarios duraturum effe genus hominum, vt fit vniuerfum confummationis tempus duodecim millium annorum.* Quae fatis quidem cum Mofaica hiftoria creationis, fi temporis durationem demas, congruere videntur [ll], intus tamen confiderata, nihil aliud dicunt, quam quod Stoa praecepit, quae mundum fucceffiuis periodis ortum effe ftatuit. Vnde acute collegit cel. MOSHEMIVS [m] materiam hic, quae Demiurgo formandam fe praeberet, fupponi, ficque creationem ex nihilo, ex hac cofmogonia non poffe exfculpi. Id quod vel ex fupra dictis neceffario confequitur, vbi ex Seneca demonftrauimus, ftoicam de Deo fententiam Etrufcis placuiffe, quae omnino materiam

Origo mundi.

k) Conf. DEMPSTERVS l. c. TH. BVRNETIVS Archaeolog. philof. c. II. p. 342.

l) V. Τυῤῥηνία T. III. p. 519.

ll) Forte tamen inde νοθείας fufpicionem quis foueat.

m) Diff. de creat. ex nihilo §. 28. Syft. int. CVDWORTHI p. 995.

teriam Deo coaeuam supponit. Mirandum itaque non est, easdem mundi conuersiones, in anno magno futuras, a Tuscis tributas esse mundo, quae placuerunt quoque Stoicis. Refert enim PLVTARCHVS [n]: *cum tempore Marii mirabile in coelo prodigium euenisset, nempe claro et sereno coelo vox tubae acutae et lugubris, vt obstupescerent et cohorrescerent eius magnitudine omnes: Etruscos sapientes mutationes in aliam aetatem et genus hominum, mundique mandam conuersionem portendi hoc ostento, praedicauisse. Esse enim iis octo vniuersim genera, vita et moribus inter se diuersa; vnicuique autem praefinitum esse a Deo certum temporum numerum, qui magni anni periodo limitatur.* Quae omnia si inter se debito iungantur nexu, mundi systema Stoico non absimile, etsi barbarum adeoque rationibus philosophicis non politum et exornatum, ad quae gens superstitioni dedita parum attendisse videtur, Etruscis arrisisse, fit verisimillimum. His iam praesuppositis lux aliqua afferri potest controuersiae recentissime inter πολυμαθέστατον LVDOVICVM BOVRGVETVM, Professorem Neocomensem, cuius eruditioni, tot veterum rerum lumina debemus, et elegantissimum ANNIBALEM OLIVIERIVM multa doctrina et humanitate de sensu monumentorum aliquot Etruscorum agitatae. Dederat [o] enim vir in deperditis linguis eruendis felicissimus explicationem duorum monumentorum, pro Etruscis hactenus habitorum, ad illustrissimum SCIPIONEM MAFFEIVM Veronensem, inque ea interpretationem quoque tentauerat figurarum et inscriptionis aenei monumenti, quod SPONIVS [p] et MONTFAVCONIVS [q] iam attulerunt. In eo Osiridem et Isidem, siue solem et lunam, Apollinem et Cybelem foecunditati granorum praesides exprimi ex habitu figurarum, signisque fructuum adiectorum collegerat: et iuxta hanc interpretationem ex lingua non Etrusca, sed Pelasga, inscriptionem explicuerat, quae alia eiusmodi postea secuta sunt [r]. Haec lecta et laudata cl. OLIVIERIVS [s] sibi dubia videri fassus est, non solum ob monumentum aeneum, eo tempore, quo hoc scriptum esse BOVRGETVS contenderat, nondum vsitatum, sed ex ea quoque causa, quod Romuli tempore numina Aegyptiorum Romae nota et culta fuisse, difficulter aegreque probari queat, cum Romani admodum peregrinos Deos abhorruerint, et imprimis Aegyptiaca numina vetuerint. Nos hanc quidem litem, vbi difficilius esse putamus, interpretationem dare, quam oppugnare, nostram non facimus, nec negamus, dubium adhuc nobis videri, num Pelasga siue veteri Latina, an Etrusca sit inscriptio? Quicquid tamen illud est, de quo viris doctissimis et in his literis versatissimis scrupulum non mouebimus, certum tamen putamus esse Isidem et Osiri-

Mundi interitus.

An Etruscis Isis et Osiris noti.

n) In Sylla T. IV. p. m. 126. vbi et reliqua legenda sunt.
o) Bibliotheque Italique T. III. art. 8. p. 174 seqq.
p) Miscell. Er. ant. p. 87.
q) T. I. P. I. p. 105. Tab. LIII.
r) Biblioth. Italique T. XIV. art. 1.
s) Pec. scripto: Spiegazione di alcuni monumenti degli antichi Pelasgi, trasportata dal Francese con alcune osservazioni sovra i medesimi Pisaur. 1735. 4.

Osiridem exhiberi, hoc enim modius et sistrum et flos loti manifeste docent. Vnde coniicimus, paulo serius, et quidem circa ea tempora, quibus Aegyptus Magis peregrinis patuit, vel eius quoque coloniae varie dissipatae sunt, Osiridis et Isidis notitiam atque doctrinam ad gentes Hetruscas et Pelasgas peruenisse. Ea vero cum, vt in antecedentibus probauimus, hypothesin hanc adumbrauerit, esse Deum spiritum mundi, materiamque ab eo penetrari, mirandum non est, huius hypothesis symbola in his terris inuenta esse, cum, quod in praecedentibus vidimus, ea Etruscis placuerit sententia, quam Aegyptii sub Isidis et Osiridis aenigmate fouebant.

Romanorum veterum philosophia.

§. IV. Praeter Etruscos Romani, non solum imperii magnitudine immortalem post reipublicae incrementa feliciter promota famam consecuti sunt, sed in ipsa quoque nascentis imperii origine sapientiae laudem sunt adepti. Ita enim constituta fuit respublica, vt philosophiae ope id factum esse, quidam sibi persuaderent. Cum enim initia tanto imperio darent homines multi quidem, sed viles et generis agrestis, non diffitente Romanae historiae parente LIVIO [t], fundamentum tum in armis et virium robore quaesitum est. Quod cum diu sustineri ita non posset, nisi legibus vinculum accederet, alter post Romulum rex Numa Pompilius creatus est, quem inclyta iustitia religioneque ea tempestate celebrem, et consultissimum virum, vt in illa quisquam aetate esse poterat, omnes diuini atque humani iuris fuisse, historia Romana testatur [u]. Is ex tot hominum ingenio, moribus, religione, cupiditatumque inclinatione diuersissimorum multitudine conflatam temere ciuitatem legibus instruxit, religionem docuit, mores emendauit, sicque animos in vnum vinculum tanta arte sociauit, vt inde dignus habitus fuerit [x], qui inter philosophos numeraretur, et magni philosophi discipulus crederetur, instituta quoque eius atque disciplina philosophica fuisse viderentur. Quae opinio cum momentum aliquod in historia philosophica trahat, expendenda est, et num philosophia fundamenta tanto imperio iecerit expendendum. De philosophiae vero apud Romanos studio, quod post aliquot demum secula radices apud Romanos fixit, suo, vbi debemus, loco, accuratam instituemus tractationem, hic enim origines tantum philosophiae barbaricae, quae Graecae scilicet opponitur, inter gentes Italas quaerimus. Quae enim de Sabinorum, Aboriginum Latinorum philosophia, et translatis a Graecis ad has gentes per Aeneam philosophiae studiis HORNIVS [y] dixit, ea ita comparata sunt, vt ne leuem quidem verisimilitudinem habeant, et refutationem non requirant, adeo philosophiae nomine scriptor minus accuratus abutitur.

§. V.

t) Lib. I. c. 8.

u) LIVIVS L. I. c. 18. PLVTARCHVS in Numa T. IV. Opp. p. m. 111. reliquique historiae Romanae scriptores fere omnes. OVIDIVS de Ponto L. III. eleg. 3.

x) Praeter Romanos veteres, quorum meminit LIVIVS et PLVTARCHVS huic opinioni addictipulati sunt HORNIVS Hist. phil. L. IV. c. 3. p. 232. et IAC. WINDETVS de vita funct. statu sect. V. p. m. 92. etsi ille dubius haereat. CLEMENS quoque ALEXANDRINVS apud EVSEBIVM praep. eu. L. IX c. 3. Pythagoricum fuisse et Mosaica doctrina nixum leges Romanis dedisse asserit.

y) l. c. p. 234 seq.

Numa rex ex Pythagorae discipulus.

§. V. Vt vero inter philosophos numeraretur Numa, praeter disciplinam religionis atque legum, quam apud Romanos introduxit, effecit potissimum similitudo institutorum cum disciplina Pythagorae. Cum enim celeberrimus iste philosophus in inferiori Italiae parte scholam erexisset, ab eo ad Numam tantam disciplinae sapientiam dimanasse ipsis Romanis persuasum fuit, eo quod Numae sapientiam non alio fonte, nisi hoc, ad Sabinos et Latinos peruenire potuisse crederent. Quae tamen opinio non vno nomine ipsis rerum Romanarum scriptoribus absurda recte visa est. Et eleganter quidem LIVIVS [z]: *Auctorem doctrinae eius, quia non extat alius, falso Samium Pythagoram edunt: quem Seruio Tullio regnante Romae, centum amplius post annos,* (et forte post plures, incerta enim Pythagorae aetas est,) [a] *in vltima Italiae ora circa Metapontum Heracleamque et Crotona iuuenum aemulantium studia coetus habuisse constat. Ex quibus locis, etsi eiusdem aetatis fuisset, qua fama in Sabinos aut quo linguae commercio quemquam ad cupiditatem discendi exciuisset? quoue praesidio vnus per tot gentes dissonas sermone moribusque peruenisset?* Quod accuratum Liuii iudicium apud eos tanto maius pondus habet, qui Italiae veteris in tot diuersissimos populos diuisae conditionem norunt. Putat vero PLVTARCHVS, Pythagorae nomen, quod pluribus commune fuisse suo loco probabimus [b], confundendae praeceptoris Numae personae cum Samio philosopho occasionem dedisse, et videri regis institutionem aut barbaro cuidam Pythagorae praestantiori adsignandam, aut non Pythagoram philosophum quinque aetatibus Numa posteriorem, sed Pythagoram Lacedaemonium intelligendum esse, qui in Olympico certamine Olympiade decima sexta, cuius anno tertio Numa rex constitutus fuit, stadium vicerit, et in Italia oberrans atque cum Numa congressus, ei in constituendo regno socius fuerit, cuius Pythagorae doctrina effectum sit, vt Romanorum institutis multa Spartana sint admixta. Non tamen probabilitate multa se haec opinio commendat, cum prius euincendum sit, Pythagoram istum, quem pugilem fuisse veteres tradunt, humani diuinique iuris cuius scientia eminebat Numa, fuisse consultissimum, illumque in Italia oberrasse, et tandem Numae se in regno constituendo socium praebuisse. Quod vt historia tacet, ita quam exigua huius traditionis fides sit, prodit. Multo itaque propius ad veritatem accedit LIVII iudicium, a quo ipse PLVTARCHVS discedere non audet: *Numam suopte ingenio temperatum virtutibus animum habuisse, instructumque non tam peregrinis artibus quam disciplina tetrica et tristi veterum Sabinorum, quo genere nullum quondam incorruptius fuit.* Sed vt ipsam Numae philosophiam pernoscamus, in quo eam sitam fuisse traditio referat, expendendum est, et examinandum, quibus rationibus Numam philosophum fuisse, probare, qui haec contendunt, audeant?

Xx 2 §. VI.

z) loc. cit.

a) Ante XLIII. Olympiad. et post LIV. Olympiad. Pythagoram natum non fuisse suo loco demonstrabitur.

b) Vbi de Pythagorae historia agendum erit.

Numae philosophia asserta.

§. VI. Argumentis vero, ſi Romanos audimus, his potiſſimum vtuntur, vt I. ad religionem a Numa inter Romanos introductam prouocent [c]. Prudentiſſimus enim rex exaſperatum populum ad pacem traducere, negotium non parui laboris eſſe intelligens, a religione auxilium petiit, et ferocem bellique cupidam multitudinem ſacrificiis, pompis et choreis, quae maieſtati delectationem adderent, deliniuit; nonnunquam terrores a Diis oblatos, ſpectraque geniorum prodigioſa renuncians animos ſuperſtitione captos deiecit. Quae res, monente PLVTARCHO cum primis effecit, vt ſapientiam diſciplinamque ſuam Numa Pythagorae conſuetudine paraſſe videretur. Nam et huius philoſophiae magna pars in congreſſu cum Diis et ſtudio religionis conſumebatur. Sed II. artes quoque easdem, ad conciliandam ſibi auctoritatem, adhibuiſſe, quas Pythagoras adhibuit, monent; Vt enim ille femur aureum oſtendit, aliisque portentis vſus dicitur, ita et Numam Deae cuiusdam, ſeu Nymphae, amorem, congreſſusque ſecum occultos, et cum Muſis conſuetudinem praetendiſſe, et pleraque vaticinia Camoenis accepta retuliſſe aiunt. III. Docuiſſe Romanos vnam ſummo cultu venerari Tacitae nomine; vt Pythagoricum ſilentium referret, atque commendaret. IV. Praeterea leges de ſimulachris poſitas germanas eſſe Pythagoreis placitis: Pythagoram enim principium rerum non ſenſile, aut motui obnoxium, ſed inuiſibile, interitus expers, ſoloque intellectu perſpici quod poſſet, eſſe ſtatuiſſe: Numam Romanis vſu effigiei alicuius Diuum, quae hominis aut animalis cuiuscunque formam haberet, interdixiſſe: neque priſcis illis temporibus fuiſſe apud illos vel pictam vllam Dei imaginem vel fictam; ſed primis centum atque ſeptuaginta annis, etſi templa aedificaſſent, atque ſacras aedes exſtruxiſſent, nullum tamen omnino ſimulacrum efformauiſſe; nempe eo, quod et nefas eſſet praeſtantiora deterioribus aſſimilare, neque Deum aliter quam ingenio attingi poſſe cenſerent. V. Sacrificiorum quoque ritus Pythagoricae religioni proxime accedere; facta enim eſſe ſine ſanguine, et plerumque farina, libatione, rebusque viliſſimis conſtitiſſe. Adduntur his alia: VI. Sacerdotii Veſtalium, totiusque de igne perpetuo, quem eae cuſtodiebant, ritus auctorem Numam eſſe, eumque cuſtodiae cauſa perenni igni Veſtae templum circumdediſſe, quod rotundum ab eo inſtructum ſit, non vt terrae, quaſi ea Veſta eſſet, ſed vt vniuerſi figuram exprimeret, in cuius medio ignem collocatum Pythagorei cenſent, eumque Veſtam et vnitatem appellant, terramque neque immobilem neque in medio circumferentiae ſitam autumant, ſed in orbem circum ignem ferri [d]. VII. Adiicitur his, Numam coeleſtia attigiſſe, temporumque rationes emendaſſe, menſesque ad curſum ſolis pariter et lunae correxiſſe. VIII. Philoſophiam quoque moralem Pythagoreorum inſtar ſobriam commen-

c) Adducimus rationes a PLVTARCHO l. c. allatas, vtimur vero verſione XYLANDRI.

d) Refutauit hanc explicationem EZECH. SPANHEMIVS de Veſta et Prytan. Graec. T. V. theſ. Graeu. p. 688. contendens, Veſtam ſignificare terram, in cuius centro ignis contineatur: conf. CHERBVRI de relig. gent. c. X. p. 97 qui ignem omnia viuificantem denotare contendit.

mendaſſe: et quemadmodum Pythagorici noluerint, vt obiter quisquam in tranſitu Diis ſupplicaret: ſed vt domi prius mente ad hoc praeparatus adoratum veniret; ita Numam cenſuiſſe: debere ciues nihil rerum ſacrarum vel videre, vel audire obiter et negleᶜtim: ſed vacantes ab omnibus aliis rebus, cultui Deorum, tanquam maximo negotio animum intendere. Et ne quid philoſophiae Numae deſit, IX. praecepta quoque Numae Pythagoricis multis fuiſſe germana atque ſymbolica affirmantur. Nam vt ille iuſſit ſupra choenicem non ſedere, ignem gladio non prorutare, peregre abeuntes non retroſpicere, Diis ſuperis impari numero ſacrificare, inferis pari; quorum omnium ſenſum clam vulgo habuit: ita et Numae quaedam inſtituta rationem habere arcanam: cuius generis ſint: Diis non libandum ex vite non putata, neque litandum ſine farina, adorantem in orbem ſe circumagere, et ſedere peractis precibus debere. Horum priorum duo enim videri docere, aliquam pietatis partem in moribus cicurandis quaſi, et ad manſuetudinem componendis poſitam eſſe. Conuerſionem autem inter precandum, motum vniuerſi exprimere, vel quod vero propius eſt, quoniam Deum templa ad ſolem orientem ſpectant, eum, qui precatur, inde ſe in orbem conuertere, dum ad Deum redeat, eoque voti ſui perfectionem indicare. Quod autem precibus peractis ſedere iuſſit, augurii vim habere, quia bonorum vota certa ſint ac firma futura, etc. Satis haec poterant videri ad efformandam ideam aliquam philoſophiae Numae; ſed ne quid demonſtrationi deſit, additur his X. quemadmodum Pythagorici nihil ſcriptis mandauerint, ſed ſuam doctrinam memoria et inſtitutione iis, quos dignos iudicarent, absque literarum officio tradiderint: ita et Numam libros ſacrorum, viuum quidem docuiſſe, et eorum intelligentiam ac vſum ſacerdotibus tradidiſſe, ſecum vero ſepeliri iuſſiſſe, exiſtimantem, non recte arcana inanimata literis committi. Et fuiſſe Valerium Antiatem auctorem, duodecim libros de ceremoniis, totidemque alios Graeco ſermone de philoſophia conſcriptos cum Numa terrae mandatos fuiſſe. Qui cum quadringentis abhinc annis elapſis vehementibus imbribus tumulo aperto vi inundationis eiicerentur, librique eiecti a Paetilio praetore legerentur, apparuiſſe, quod fuerint Pythagorici, nefasque putatum, vt ea, quae in libris continerentur, multitudini innoteſcerent, ita factum, vt libri in comitium allati ac combuſti ſint [e]. XI. Tandem vt nihil ad philoſophiam Numae requiri poſſe amplius cenſeatur, ad ingenium quoque atque mores Numae prouocatur; fuiſſe enim cum natura compoſitis ad omnem virtutem moribus, tum vero diſciplina tolerantia, ſtudioque ſapientiae adhuc manſuetiorem redditum, eiectis ex animo non iis modo, quae apud omnes pro vitiis habentur, prauis animi affectionibus, ſed vi etiam et cupiditate, quae apud barbaros laudi dantur: eam fortitudinem veram eſſe iudicantem, qua appetitus ratione coërcentur. Et ne temporis rationes obſtent, XII. contendunt tandem [f] philoſophiae Romanae patroni

Xx 3

e) Livivs L. XL. c. 29. Plinivs L. XIII. c. 13. Lactant. L. I. c. 22. Avgvst. de C. D. L. VIII. c. 5. Plvtarchvs l. c. f) H[illegible] critique de la philoſophie T. III. p. 7.

troni, Numam non modo sed et Pythagoram optimam disciplinam a Sabinis hausisse, indeque etsi dispari tempore vixerint, parem tamen et ex vno fonte haustam disciplinam suis commendauisse.

Negata.

§. VII. Ingenio haec quidem non destitui, veritate tamen, quilibet rem recte ponderans, facile comprehendit. Quemadmodum enim in ostendendis doctrinarum fontibus non ad solam aliquam earum conuenientiam respiciendum est, sed demonstrari debet, qua ratione ortum suum ex aliis dogmatibus habuerint: ita nunquam probari potest, Pythagoram cum Numa ex eodem fonte hausisse, et Sabinae disciplinae alumnum vtrumque fuisse. Et Numam quidem partem eorum, quae de religionibus constituit, a Sabinis, inter quos vixerat, quique hac in re celebres erant, hausisse, eaque optimo ingenio vsum ad rempublicam ordinandam et emendandam feliciter applicuisse, non negabimus: Pythagoram vero ad Sabinos penetrasse, ne illi quidem affirmant, qui tamen nullum fere angulum orbis habitabilis omittunt, quem Pythagoram religionis causa non perreptasse contendunt. Reliqua vero conformitas inter Numae et Pythagorae instituta vel aperte sapit hypothesin, et tanta violentia ad partes ea trahit, vt praeiudicio non impedito se statim prodat: vel communis ea est et cuiuis ratiocinanti facile obuia, nec singulari fonte opus habet. Religione enim populum mansuefacere omnium fere legislatorum ars fuit, quemadmodum et diuina portentis iactata auctoritas non Pythagoram solum, sed plerosque veteris orbis magnos viros, qui imperia et respublicas fundarunt, in partes traxit. De Deo sileri eo magis Numae imperandum erat, quo magis nouae religioni conducebat, in rationes eius politicas non inquirere. Nullis vero simulacris Deum colere, non Pythagorae, sed Persarum quoque institutum fuit, idque paulo altius ratione vtenti per se obuium: quae ratio etiam de sacrificiis valet. Quae vero de Vestae templo deque symbolis Numae afferuntur Pythagoricis similia, apertae nugae sunt, ab iis effictae, qui fabulae veteri fidem conciliare satagebant, eadem enim facilitate, qua afferuntur, negantur quoque. Scripta vero sua abscondere non alia ratio, quam arcana disciplina, imperio quam maxime inseruitura, quae per omnem orbem apud veteres gentes percrebuit, Numam iussit, inque eo non solum Pythagoram, sed plures magnos viros socios habuit. Interim magnum virum, et legislatorem prudentissimum, Numam fuisse [g] adeo non negamus, vt facile in PLVTARCHI sententiam concedamus, praeferendum esse Lycurgo legislatorum fere principi. Verum haec virum quidem prudentem constituunt, qua ex causa quoque CICERO [h] ei sapientiam constituendae patriae, et PLVTARCHVS [i] prudentiam ciuilem recte tribuunt; non vero philosophum faciunt. Nec hic scopus erat Numae, qui magno ingenio, disciplina et miris artibus multitudini apte non cohaerenti vniendae se accommodans,

g) Conf. CICERO de orat. L. III. p. m. 287. qui eum, de Orat. II. Pythagorae recte praefert.

h) loc. cit.

i) loc. cit.

nodans, practica magis disciplina, quam theoreticis meditationibus fundamenta religionis et imperii iaciendo ita reipublicae se attemperauit, vt quod fortuito concursu coaluerat, ratione et arte compositum, et firmis coaptatum vinculis perpetuum duraret. Ex quibus, quid de Romanorum vetustissimorum philosophia censendum sit, colligere quiuis potest. Nec diu quoque Numae disciplina viguit, animis Romanorum ferocibus aptis magis ad arma atque bella, quam ad pacis et religionis artes; sed sub Tullo Hostilio ab optimis institutis recedi coeptum est. Qui Romanorum genius tantas radices egit, vt post aliquot secula cum Graeci philosophi legati Romam venirent, et de philosophia differerent, illi corrumpendis iuuenum animis nati viderentur, matureque domum remitterentur: qua de re historiam philosophiae apud Romanos persequuturi suo loco, quantum par est, fusius dicemus.

CAPVT VNDECIMVM.
DE PHILOSOPHIA SCYTHARVM, THRACVM ET GETARVM.

§. I.

Philosophia Scytharum,

Perlustrauimus hactenus vniuersum pene mundum habitatum, gentesque omnes, quae barbarae Graecis dictae sunt, qualis philosophia, quaeque doctrina de rebus diuinis et humanis apud eos fuerit, exquirentes. Sola nobis restat Scythia, quae olim generali nomine, quicquid terrarum versus septentrionem continebatur designauit; postea vero vbi Celtia a Scythia distincta est, gentes tantum hyperboreas ad extremos Europae angulos sitas, et tum huius tum Asiae partem incolentes indicauit. Cum itaque capite nono, vbi de Celtica philosophia egimus, eos quoque populos considerauerimus, qui terras septentrionales versus occasum Celtiamque vergentes occuparunt [a], atque Celto-Scythae dicti sunt, quod eandem cum Celtis doctrinae originem et traditionem habuerunt; restant nobis Scythae hyperborei, Europae atque Asiae limites occupantes [b], de quorum philosophia dispiciendi necessitatem ordinis ratio nobis imponit.

indole naturae potius quam ingenio et arte conspicua.

§. II. Fuisse vero Scythas, quique generali hoc nomine continentur populos septentrionales ingenio quidem rudes et arte atque disciplinis vere barbaros, vitae tamen innocentia atque moribus integerrimis cum paucis comparandos, omnes vno ore scriptores testantur. Ita enim elegans quidam inter Romanos historicus [c]. *Nullum scelus apud eos furto grauius; quippe sine tecti munimento pecora et armenta habentibus quid saluum*

a) Conf. quae obseruat OL. RVDBECKIVS in Atlantide p. 62. 63. aliisque passim.

b) Conf. STRABO L. VII. POMPONIVS MELA L. II. c. 1.

c) IVSTINVS L. II. c. 2.

ſaluum eſſet, ſi furari liceret? Aurum et argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte et melle veſcuntur; lanae iis vſus ac veſtium ignotus: et quanquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis vtuntur: Haec continentia illis morum quoque iuſtitiam edidit, nihil alienum cupientibus. Paria LVCIANVS [d], CVRTIVS [e], STRABO [f], HERODOTVS [g], ARRIANVS [h], quique alii morum apud Scythas meminerunt, teſtantur. Quod quidem facile concedi poteſt, cum defuerit nationibus his, durum atque pauper vitae genus excolentibus, occaſio vitiorum, quae luxuriam et auaritiam gignere plerumque ſolent. Nihil tamen omne illud ad faciendum Scythis locum in hiſtoria philoſophica affert. Nam non philoſophiae beneficio, ſed naturae quadam bonitate et occaſionis ad ſcelera defectu haec morum apud eos integritas inualuit. Id quod probe notauit IVSTINVS [i] qui ſupra adductis haec addit: *prorſus vt admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Graeci longa ſapientium doctrina praeceptisque philoſophorum conſequi nequeunt; cultosque mores incultae barbariae collatione ſuperari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.* Forte tamen in his teſtimoniis admirationi peregrinarum rerum aliquid datum, et Scytharum virtus nimis laudibus elata eſt. Feritatem enim populorum horum cum bella cruenta ab iis geſta teſtentur, et immanis mos, ſacrificia hoſtiis humanis peragendi prodat; recte inde intelligitur, nondum ibi habitauiſſe virtutem, vbi ignorata illis gentium aliarum ſcelera exulauerunt [k]. Quicquid tamen horum eſt, certe philoſophos ex Scythis exſculpere, idem eſt, ac informe ſaxum mutare in ſtatuam. Audiendus itaque non eſt ALEXANDER AB ALEXANDRO [l], qui apud Scythas Agrippeos, Abios et Caluos philoſophos enumerat, qui ſacri habiti ſint. Nationes enim cum philoſophorum ſectis vel theologorum collegiis confunduntur, Abios enim nomadicum hominum genus inter Scythas eſſe, STRABO [m] et TERTVLLIANVS [n] nos docent. A quibus diuerſi qui a Strabone πολισαὶ καὶ κτίσαι dicti ſunt, quoniam vicatim et oppidatim coeperunt habitare, quos tamen ideo φιλοσοφῦντας dici a SCALIGERO [o], merito mireris. Nihil enim, quod philoſophiam referat, praeter vitae innocentiam, quam STRABO in iis laudat, habuerunt; et a recta vocis ſignificatione recedunt, qui ob hanc morum integritatem magnos ex Scythis philoſophos exſculpunt [p]. Nam et illi Scytharum, qui apud Graecos in magna fuerunt exiſtimatione, id quod Anacharſidi, Abaridi et aliis contigit, non propter philoſophiam atque eruditionem famam atque nomen conſecuti ſunt, ſed ὅτι ἐθνικόντινα χαρακτῆρα, ἐπέφαινον εὐκολίας, καὶ τελεό-

d) In Toxari T. 1. p. m. 590 ſeqq.
e) L. VII. c. 8. f) l. c.
g) L. IV. h) L. IV. i) l. c.
k) Conferenda cum his quae eleganter diſſerit cl. PELLOVTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 224 ſeqq.
l) Genial. dier. L. IV. c. 13. p. m. 214.
m) l. c.
n) De praeſcriptionibus c. 42.
o) In Elencho Trihaereſii c. XX. p. m. 149. 150.
p) Hiſtoire critique de la philoſophie T. I. L. 1. c. 2. §. 2. pag. 38 ſeqq.

λειότητος, καὶ δικαιοσύνης [q], *quod gentilitium quendam characterem facilitatis, perfectionis ac iustitiae prae se ferrent.*

§. III. Etsi vero philosophos ex Scythis effingere non licet, meretur tamen theologia harum gentium attentionem, quae quo magis canam antiquitatem sapit, eo maius quoque momentum trahit. Non enim expertes fuisse notitiae de Deo, deque creatione mundi, inde concludi potest, quod ABARIM *oracula Scythica* et *theogoniam* scripsisse, et ICESIVM *de mysteriis* librum reliquisse veteres memorent [r]. Nihil tamen eorum ad nos peruenit, coniici tamen ex iis, quae capite nono de theogoniis et mythologia septentrionalium populorum versus occidentem diuertentium diximus, potest, similia quoque apud Scythas orientem versus habitantes obtinuisse. Ex Asiatica enim Scythia istos populos occidentem versus exiisse supra probauimus. Mature tamen vitae ratio vaga et incertum viuendi genus haec extinxisse videntur, vnde et tam pauca de harum gentium religione apud scriptores reperiuntur [s]. Illud vero admodum simile, religionem cultumque Dei apud Scythas ab orientalium placitis et dogmatibus valde fuisse diuersum, quem cum tandem relinquerent, et orientalium religioni accederent Scythae, qui in Asiam irruptionem fecere, ἐς τὸ αὐτῶν ἔκλιναν σέβας τὴν πάτριον ἀθεΐαν ἀφέντες, *ad cultum eorum inclinarunt, patrio numinis contemtu relicto*, vt habet NICEPHORVS GREGORAS [t]. Quod non ita intelligendum est, vt nonnulli acceperunt [u], Scythas fuisse atheos, nullumque Deum agnouisse: sed vult id tantum historicus, eos, relicto contemtu religionis, qualis apud orientales vigebat, tandem mutatis moribus Assyriorum numina recepisse. Deos enim admisisse Scythas, graui oratione Anacharsis apud PLVTARCHVM testatus est [x]. Praeter Deum animae quoque immortalitatem credidisse Scythas, inque eo consensisse cum Celtis et reliquis versus septentrionem habitantibus populis, supra iam ex parte dictum est. Spes enim vitae post mortem, et altera vitae sedes bellicosissimas has gentes faciebat. Qua de re ex ore Traiani eleganter IVLIANVS imperator [y]: *Sunt Getae omnium, qui vsquam sunt bellicosissimi, non tantum ob corporis robur, sed propter eam, quam eorum animis defixit opinionem, qui apud ipsos colitur, Zamolxis. Non enim se mori, sed in alias sedes transferri existimantes paratius id faciunt, quam cum iter aut peregrinationem suscipiunt.* Id quod etiam confirmat HERODOTVS [z] referens, sperare moribundos, peruenturos se ad Zamolxin. Ex quibus patet, vitam alteram Scythas post mortem credidisse. An vero animarum migrationem statuerint, ex obscuris

Theologia Scytharum.

q) STRABO l. c.

r) CLEMENS ALEX. adm. ad gent. p. 42. f. an vero, quod hic traditur, Sauromatae Scytharum populus, ensi sacrificauerint? doctissime exponit PELLOVTIERIVS Bibl. Germ. T. XXIX. p. 215.

s) Conf. BVRNET. archaeol. phil. c. II. p. 341.

t) L. II. Hist. Rom. p. m. 18. ed. Wolf.

u) REIMMANN. Histor. Atheismi c. VIII. §. 5. p. 80.

x) In conuiuio T. I. p. m. 286.

y) In Caesaribus.

z) L. IV. p. 280.

ris veterum relationibus ſatis certo definiri nequit. Nobis veriſimillima videtur POMPONII MELAE relatio [a], qui luculenter: *Quidam feri ſunt, et ad mortem paratiſſimi, Getae vtique. Id varia opinio perficit: alii redituras putant animas obeuntium; alii, etſi non redeant, non extingui tamen, ſed ad beatiora tranſire; alii, emori quidem, ſed id melius eſſe quam viuere.* Ex his vero opinionibus contemptus mortis et gaudia ad ſepulchra quae et MELA et VALERIVS MAXIMVS [b] de Thracibus Getisque referunt. Ita enim apud populos bellicoſos doceri intererat.

Abaris Philoſophus.

§. IV. Inter Scythas hyperboreos magnum apud Graecos nomen ſibi peperit ABARIS, inter ſapientes, ſiue philoſophos tanto conſenſu numeratus, vt inter celeberrimos Pythagorae diſcipulos referretur. Quod tamen Pythagoreorum ſtudium in Abarim mire hiſtoriam eius turbauit. Fatetur enim ipſe ex horum hominum numero IAMBLICHVS [c], *quod Pythagorei proni ſint ad fidem adhibendam talibus, qualia de Ariſtaeo Proconneſio et Abaride hyperboreo* μυθολογούμενα, *per fabulas atque commenta referuntur: et quotquot alia ſunt generis eiusdem. Omnibus enim huiusmodi adhibere aſſenſum: multa quoque et ipſos comminiſci, ſaepeque talium, quae fabuloſa videntur, mentionem facere, tanquam nihil non credentes, quod ad Deum refertur.* Ex qua candida confeſſione, quam ſubleſta fides horum hominum ſit, manifeſtum eſt, qui dum fundamentale quaſi dogma a magiſtro conſtitutum receperunt, περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπιστεῖν, μηδὲ περὶ θείων δογμάτων, *nulli diuino vel operi mirando vel dogmati fidem denegandam eſſe* [d]; fraude, fallaciis, et mendaciis philoſophicam hiſtoriam miſere conſpurcarunt. Fuiſſe vero fertur Abaris Scytha hyperboreus, filius Scuthi [e], Apollinis hyperborei ſacerdos, θαυματουργος. Mirabilia enim multa de eo memorantur. Quod ſi enim, ſi Diis placet, fides eſt mythologis, accepit ab Apolline ſagittam [f], mirabilem, in templo Apollinis repoſitam, vt ea ad ſuperandas in longa peregrinatione itineris difficultates vteretur. Vectus itaque ea per inuia quaeque flumina, lacus, paludes, montes, et alia id genus, ac praeterea eadem ſagitta, luſtrationes peregit, peſtemque depulit, atque arcuit ventos ab vrbibus, quae opem eius implorabant, id quod Lacedaemone et Cnoſſi factum eſſe contendunt [g]. Et hac quoque ſagitta, per aëra in Graeciam delatum eſſe mentiuntur [h]. Cum enim, referente HARPOCRATIONE [i], et SVIDA [k] lues vniuerſum popularetur orbem, Apollo conſulentibus oraculum Graecis barbarisque reſpondit, Athenienſes omnium nomine vota facturos. Multis vero gentibus ad eos legatos mittentibus, etiam Abaris hyperboreus legatus

a) L. II. c. 1. b) L. II. c. 6.
c) In vita Pythag. n. 138. p. 116. ſ. edit. Kuſteri.
d) IDEM l. c. n. 148. p. 125. et in Protreptico Symb. IV. e) SVIDAS in Abaris T. I. p. 3 ſeq.
f) Hanc ſagittam, referunt mythologi, Apollinem in hyperboreo monte defodiſſe, cum Cyclopas interfeciſſet, qui fulmen Ioui fecerant, quo Aeſculapius erat interfectus. Sed poſtquam Iupiter ignouiſſet filio, ſagittam ipſam vento ad Apollinem perlatam cum frugibus, quae eo tempore naſcebantur. vid. HYGIN. Poët. Aſtron. VALESIVS ad Harpocrat. p. 83.
g) IAMBLICHVS l. c. n. 91. PORPHYR. vit. Pythag. n. 29. p. 35. ed. Kuſt.
h) SVIDAS l. c.
i) In Abaris, p. 5. k) l. c.

atus veniſſe traditur: Sagitta diuina vero vecto nomen peperit, vt αἰθροβάτης, *aërambulus* vocaretur [l]. Ad Graecos itaque delatus, mirabilibus ſuis, um et ſacrorum eſſet peritiſſimus, et ariolus celebris [m], magnam auri ummam corrogauit, quam Deo Apollini, in hyperboreo templo conſe raret. Tranſeunti autem, narrant, per Italiam, viſum eſſe Pythagoram Deo, cuius erat ſacerdos ſimillimum, et propterea ſagittam Pythagorae eddidiſſe, quam iter ingreſſurus e templo ſumſerat, vt ea ad ſuperandas in am longinqua peregrinatione itineris difficultates vteretur. Pythagoram utem rei inſolentia minime commotum, nec cauſam, cur daretur, percontatum, Abaridi ſeorſim ab arbitris abducto, aureum ſuum femur oſtendiſſe, t ita fidem feciſſe, quod non male feciſſet; hortatumque eſſe, vt illic loci naneret, et emendandis, qui ſe ipſis oblaturi erant, ſociam ſibi praeſtaret operam, aurum vero, quod collegerat, communicaret cum familiaribus. Cum itaque apud ipſum maneret, phyſicam et theologiam in compendium edactas illi tradidiſſe, et loco extiſpicii, quod per ſacrificia fieri ſolet, diinationem per numeros docuiſſe, immo et alia ſtudia Abaridi conuenienia cum illo communicauiſſe. Hactenus IAMBLICHVS [n], qui et alio loco, ui quaſi immemor, tradit [o], Abarim congreſſum cum Pythagora, cum hic Phalaride captiuus detineretur, plures ei quaeſtiones maxime ſacras proofuiſſe, de ſimulacris, de religioſiore Dei cultu, de prouidentia, de reus tum quae coelo continentur, tum quae in terris paſſim verſantur, et imilibus aliis. Phalarim vero in vtrumque ira exardeſcentem acerbe inectum eſſe, Abarim autem Pythagorae gratias egiſſe, et edoctum ab eo, quod a coelo pendeant reganturque omnia, ex iis, quae Daemonum quoundam operatione immittuntur, Phalaridi perſuadere conatum eſſe, dari diuinam prouidentiam, quae omnem hominum expectationem et vim longe ſuperet. Reliqua quae de diſſertationibus Pythagorae philoſophicis coram Phalaride et Abaride narrat, cum prolixiora ſint, apud ipſum IAMBLICHVM legenda ſunt. Quod ſi porro Abarideae fabulae incruſtatoribus fides danda, ad Troianos quoque diſceſſit, et paratum ex oſſibus Pelopis, Palladii ſimulacrum eis vendidit [p]: tandemque ad ſuos rediens, quod SVIDAS [q] habet, ſagitta mirabili ex Graecia in Scythiam reductus eſt, poſtquam candore, ſinceritateque atque bonitate animi Graecos ſibi deuinxiſſet [r]. Et haec quidem nobis tanquam certiſſima hiſtoriae facta narrant, Abaridis fabulae commentatores: adeo ſe tamen turpiter dant, vt mentiendi et fingendi audacia manibus palpari queat. Id quod vel ex ſolis temporum rationibus demonſtrari poteſt, quae adeo male in Abaridis hiſtoria cohaerent, vt vel hoc ſolo argumento tota narratio ſuſpecta fiat. Acccidiſſe enim luem illam, cuius occaſione Abaris in Graeciam miſſus eſt, Olympiade tertia, non ſolum HIPPOSTRATVS apud HARPOCRATIONEM [s] et SVIDAS [ſ] auctores

l) IAMBLICHVS et PORPHYR. ll. cc.
m) EVSEBIVS Chronic. n. MDLXVIII.
n) l. c. n. 92. et PORPHYRIVS quoque l. c.
o) n. 215 ſeq. p. 175 ſeqq.
p) FIRMICVS MATERNVS de errore profanar. relig. SCALIGER. ad EVSEB. chron. n. MCDLIV.
q) l. c.
r) STRABO L. VII.
s) l. c.
ſ) l. 5.

res ſunt, ſed et feſtum Proëroſiarum euincere videtur, quod ante arationem pro vniuerſis Graecis aliisque populis ab Athenienſibus propter auertendam famem et luem fieri ſuetum Olympiade V. obſeruatum iam eſt [t]. Alii tamen ſerius, et Pindarus quidem temporibus Croeſi Lydorum regis [u], alii Olympiade vigeſima tertia vixiſſe Abarim contendunt, alii IAMBLICHI et PORPHYRII narrationibus fidem habentes, qui cum Phalaride congreſſum referunt, in huius tyranni tempora Abarim reponunt [x], vbi tamen, cum Pythagoram quoque conueniſſe in aula Phalaridis narretur, difficilis inde de aetate Phalaridis et Abaridis quaeſtio atque controuerſia inter doctos Britannos enata eſt [y]; quam diſcutere huius quidem loci non eſt, illud tamen inde notandum e re praeſenti eſt, Phalarim tyrannidem non exercuiſſe vltra 28. annos, nec minus annis 16. caedemque eius non priorem fuiſſe Olymp. LVII. 4. quae BENTLEII ſententia eſt, nec poſteriorem Olymp. LXIX. 1. quod DODWELLO placuit. Quamcunque ſententiam eligas, quae potiſſimum Pythagoreorum relationibus nitatur, non conſtabit illa, cum occaſione, quam mittendi Athenas Abarim cauſam Scythis fuiſſe veteres tradunt. Ita vero corruit etiam traditio FIRMICI, qui eum Palladii fabricatorem ponit, et ita temporibus longe vetuſtioribus aſſerit: corruunt etiam temporum notationes apud EVSEBIVM, qui cum Pindaro quidem regni Croeſi initiis adſcribit, mox tamen ad Olympiadem LXXXII. 4. refert. Nec in tanto diſſenſu certi quid definiri poſſe putamus, miramur tamen viros doctiſſimos, qui de Phalaridis et Abaridis temporibus acerbe inter ſe contenderunt, tantum fidei commentis Iamblichi et Porphyrii, et his ſimilium dare potuiſſe, cum non tantum ipſi Platonici fateantur, ſcholam ſuam a commentis in hoc argumenti genere non abhorrere, ſed et manifeſtum ſit, nihil in tota narratione cohaerere, cum ipſe Iamblichus mox [z] Agrigenti, in aula Phalaridis Abarim cum Pythagora congreſſum narret, mox [a] in eo loco, vbi ſcholam inſtituit, ab eo edoctum eſſe tradat. Et cum horum hominum ſtudium, omnes antiquitatis canae viros mirabiles, hariolos, ſacerdotes, magos in diſciplinam Pythagorae trahendi, ſicque herois ſui famam et auctoritatem augendi in vulgus notum ſit, facile omnes, qui rem recte ponderant, exigui et vere nullius momenti eorum fidem eſſe, concedent. Veriſimiliter itaque ad tertiam Olympiadem Abaridis aetas nobis referri videtur, quod ſi admittamus, vera eius hiſtoria a nugis et fabulis, quibus ea referta eſt, facili negotio diſcerni poteſt. Hae enim tam inconditae et inſulſae ſunt, vt nec HERODOTVS [b] eas pro veris nar-

t) Scholiaſt. ARISTOPHAN. in equit. p. 331. SVIDAS in προηροσίαι T. III. p. 183. et in εἰρεσιών. T. II. p. 29.

u) Apud HARPOCRAT. l. c. POTTER archaeol. Graec. p. 389.

x) Conf. BAYLE Dict. v. Abaris not. D. E. T. I. p. 4 ſeq.

y) Inter celeberrimos viros RICHARDVM BENTLEY, CAROLVM BOYLE, HENRICVM DODWELLVM, WOTTONVM aliosque quorum ſcripta enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. L. II. c. 10. Vol. I. p. 405. Eminent inter haec diſſertationes BENTLEII et DODWELLII de Phalaridis epiſtolis. Potiora momenta quoque congeſſit BAYLE l. c. qui quosdam recentiorum errores de aetate Abaridis detegit.

z) n. 216.

a) n. 92. 93.

b) L. IV. c. 36.

ıarrare, nec IAMBLICHVS ſine praefamine licentiae mentiendi orbi obtrulere auſus fuerit. Nec difficile eſt, fontes eiusmodi fabularum detegere, ſi nodo ad ea tempora attendamus, quibus veriſimiliter Abaris vixit. Cum enim iſtis temporibus ſuperſtitio philoſophiae cultu nondum expugnaretur, nuenti ſunt impoſtores plurimi, qui diuina oracula, atque inſpirationem oraetendebant, peculiaria cultus diuini genera inſtituere ſatagebant, et miracula ſe edere poſſe iactantes, regiones atque vrbes a peſte, fame aliisque nalis luſtrationibus et incantationibus liberare promittebant, callidiſſimis oraeterea praeſtigiis ſuperſtitioſae plebi illudentes. Quem in finem per orbem vagabundi oberrabant, homines auro emungebant, et neſcio quam diuiniorem ſapientiam cariſſime vendebant. Teſtes ex multis erunt atque exemplum dabunt, quos Abaridi iungit IAMBLICHVS [c] Empedocles Agrigentinus, Epimenides Cretenſis, et ipſe, qui tantopere extollitur Pythagoras, d quod ad horum virorum hiſtoriam delapſi ex inſtituto probabimus, et vel ſola cognomina probant; Empedocles enim ἀλεξάνεμος, ventorum depulſor, Epimenides Catarthes, ſiue expiator dictus eſt: nec ineleganter obſeruat ARTEMIDORVS [d], ſomnium vaticinandi facultatem obiiciens animo, praedicere vitam vagabundam et itinera, *διὰ τὸ τὰς μάντεις περινοςεῖν*, *eo quod vates vitam errabundam agant.* Talem vero Abarim fuiſſe omnes vitae eius circumſtantiae, quae vlla probabilitate verae videntur, ſuadent. Percurrit enim non Graeciam tantum, ſed Italiam quoque, et vaticinandi facultatem iactauit [e], luſtratisque regionibus et vrbibus oracula praeſcripſit [f], morbis verbis et incantationibus mederi promiſit [g], et miris praeſtigiis artibusque illuſoriis popellum ad corradendum aurum detinuit. Et huc ipſam eius ſagittam referimus, niſi potius omnis illa narratio, quod multi veterum [h] contendunt, inter fabulas referenda ſit. Non enim ſine omni veriſimilitudine credi poteſt, praeſtigiatorem hunc eiusmodi ſagittam populo oſtendiſſe, qua opinione vulgi maiora et mirabilia effecit, ſicque diuina iactauit et impudenter mentitus eſt: qualia ſaepius et apud veteres et noſtris temporibus facta eſſe, multis exemplis probari poſſet [i], et Iacobi Aymari virga diuinatoria egregie illuſtrauit PETRVS BAYLE [k]. Haec cum fabulis poſtea augerentur, tota Abaridis hiſtoria in mythologiam et inanes nugas mutata eſt, adeo vt Heraclides, teſte PLVTARCHO [l] integrum libellum de eiusmodi μυθολογεμένοις Abaridis conſcripſerit. Haec Herodoti iam tempore ad fallendos magis pueros quam delectandos viros narrabantur. Poſtquam vero Platonici recentiores aliique huius furfuris homines inter gentiles philoſophos e re ſua et gentilis ſuperſtitionis eſſe rati ſunt, Pythagoram aliosque veteres huius generis philoſophos, theologos, hariolos, praeſtigiatores diuinis IESV CHRISTI diſcipulis, θαυματέργοις

c) n. 136. PORPHYR. l. c. n. 29.
d) Oneirocrit. L. III. c. 21.
e) CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. I.
f) APOLLON. mirabil. hiſtor. c. 4.
g) PLATO in Charmide.
h) Vid. imprimis HERODOTVS l. c.
i) Conf. BAYLE l. c. not. B.
k) l. c. not. H.
l) nomodo aud. poëtae.

τέργοις opponere, et miracula eorum ad deprimendam gloriam miraculorum Christianorum iactare, vt vel paria et maiora etiam gentiles theologos potuisse edere vulgus crederet, vel Christiana quoque, vt ista gentilium theologorum mendacia et fraudes esse prudentiores putarent, Abarideae quoque fabulae ornatae multumque auctae et ad excitandam imprimis Pythagoreo-Platonicis auctoritatem imprudentissimis mendaciis excultae sunt. Id quod recte Celso obiecit ORIGENES [m] hac de re legendus, qui quam insipide Abaris Iesu nostro opponatur, eleganter ostendit. Ex dictis hactenus colligi quoque potest, qualia scripta fuerint, quae Abaris conscripsisse dicitur; inter quae *oracula, Scythica* inde dicta, nominat SVIDAS, et laudat APOLLONIVS [n], item καθαρμὸς, et *nuptias fluuii Hebri, et Apollinis aduentum ad Hyperboreos*, denique *theogoniam* quoque. Quorum tamen omnium nihil nostram aetatem attigit, et sine iactura omnia desiderantur [o]. Patet enim ex iis, quae de Abaride disseruimus, indignum esse, qui, inter philosophos veri nominis referatur, cum impostor potius dicendus sit. Ex hoc vno vero de pluribus huius generis, qui adhuc in historia philosophica occurrent, iudicium fieri cupimus.

Anacharsis.

§. V. Meliori ingenii animique charactere enituit, Scytharumque gentem sapientiae nomen dedisse euincit ANACHARSIS itidem Scytha, Gnuri [p] filius, Caduitae, quem alii Saulium vocant, Scytharum regis frater, matre Graeca natus, ex illorum Scytharum genere, qui Nomadici ob vitam vagam, et errabundam dicuntur [q]. Is sapientiae studium tyrannidi praeferens, ad Graecos, quod eorum linguam calleret [r], a rege missus Athenas venit Olymp. XLVII. anno primo, et in Toxarim conterraneum incidit, qui eum ad Solonem adduxit, hominem, tunc quidem, Graecorum praesertim Atheniensium sapientissimum, a quo totius Graeciae sapientiam discere posset [s]. Ad cuius aedes cum venisset, teste Hermippo vnum ex familiaribus iussit nuntiare Soloni, Anacharsin adesse prae foribus, vt illius conspectu et hospitio, si fieri posset, frueretur [t]. Puer haec intus Soloni renuncians, hoc responsum retulit: in propriis regionibus atque patria hospites fieri. Anacharsis vero introgressus, dixit: modo se esse in patria, decere itaque eum, hospites facere. Quam mentis sagacitatem et dexteritatem adeo Solon admiratus est, vt non continuo tantum illum admiserit, sed et maximae amicitiae vinculis sibi deuinxerit: sensitque Solon, qui tum legibus ciuitatem moderabatur, nec sapientiae cognitionem, nec virtutis sensum Scythae deesse. Quare optimis eum artibus instituit, nobilissimorum hominum amicitias ei conciliauit, tantamque ei comparauit auctoritatem, vt notante Theoxeno, solus ex barbaris iure ciuitatis ab Athenien-

m) Adu. Cels. L. III. p. m. 131.

n) ll. cc.

o) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 10 seqq.

p) Daucetae, apud LVCIAN. in Scytha T. I. p. m. 347.

q) LAERT. L. I. s. 102. SVIDAS in Anacharsis T. I. p. 186.

r) LAERT. l. c. aliter tamen LVCIANVS l. c. qui, barbarum ob sermonem a nemine intellectum domum remigrare constituisse, narrat.

s) IDEM l. c. p. 350.

t) LAERTIVS l. c. paulo aliter LVCIANVS l. c. qui a Toxari adductum esse refert.

lenſibus donaretur [u]. Anacharſis vero Solonis admiratione et amore aptus, nunquam ab eius latere diſceſſit, et omni ſapientia practica et ciuili, qua pollebat Solon, ab eo imbutus eſt [x]. Quam cum more gentis ſuae irtute conſummata temperantia, iuſtitiaque perfeciſſet [y], mirum non eſt, arbarum hominem Graecis non diſplicuiſſe. Alebat enim et animum ortem, atque virtute ſubactum, et ingenium elegans, quod pulcherrimis pophthegmatibus et praeceptis, quae LAERTIVS [z] recitat, demonſtrauit, ignis quae legantur, cum nobis non liceat eſſe tam prolixis, vt ea expoamus omnia. Vnum attuliſſe ſufficiat atque alterum: Vitem, dixit, vuas res ferre, primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam moeroris. Roatus, quomodo quis abſtemius fieret, ſi turpes, inquit, ebrioſorum mous ſibi ante oculos ponat. Mirari ſe dixit, qui fiat, vt qui mentiri vetant, in auponum tabernis mentiantur etc. Quae cum viri huius ſobrietatem, rudentiam atque ceteras virtutes natiuo colore referant, inter fabulas Graecas merito numerandum eſt, quod Graeci narrant [a] a, Periandro ad onuiuium ſeptem ſapientum inuitatum, corona ex floribus, hedera et lauru cceſſiſſe, et more Scytharum plurimum bibiſſe, praemiumque bibendi ſibi popoſciſſe, quod primus eſſet inebriatus. Tales enim fabellas Graeci, Athenienſes imprimis, ad excuſandam vitae licentiam et voluptates affatim excogitarunt. Athenis vero relictis [b], magnam orbis partem Anacharſis peragrauit, et ſapientiae ſtudio indefeſſo animi auxit diuitias, tandemque in patriam, ſuo tamen malo remeauit. Cum enim Cyzici, Helleſpontum transfretans, feſtum matris Deorum celebrari vidiſſet, eadem ſacrificia, ſi ſaluus domum perueniſſet, ſe in patria inſtituturum, profeſſus eſt. Redux itaque Hylleam ſe ſubduxit, et ſacra haec peregrino habitu atque ceremoniis perfecit [c]. Id quod Scythis, peregrina ſacra et ceremonias abhorrentibus ita diſplicuit, vt a rege Saulio ſagitta confoderetur, quem fratrem fuiſſe, quidam ſuſpicantur [d]. Alii in venatione hanc caedem factam contendunt, quod Graecorum mores, ritus et inſtituta in patria introducere molientem Scythae ferre non potuerint. Qui cum animam efflaret, dixiſſe dicitur: ſeſe ſapientiae et diſciplinae cauſa tutum in Graecia, eius inuidia in patria iam perire [e]. Laudatur vero non tantum ob ingenii elegantiam et virtutem animi, ſed et dicendi genus forte atque maſculum, vnde prouerbio occaſionem dedit: Scythicus ſermo [f]. Nec medicinae cognitione deſtitu-

u) LVCIANVS l. c. p. 354.
x) Conf. PLVTARCH. in Solone. LVCIAN. in Anacharſ. T. I. p. 722 ſeq.
y) STRABO L. VII. p. 301. CLEM. ALEXAN. Strom. L. I. p. 308. qui barbarae philoſophiae ſummam in his eius verbis ponit: mihi indumentum eſt lana, coena autem lac et caſeus.
z) l. c. p. 103. et Commentatores ad h. l.
a) PLVTARCHVS in conuiuio ſept. ſapientum. AELIANVS V. H. L. II. c. 41. ATHENAEVS L. X. p. 437. tota enim fabula de conuiuio iſto a Graecis conficta eſt; ad quod attendendum in Hiſt. crit. philoſ. T. I. p. 341. ne aliena affigantur viro ſapienti.
b) Id poſt Solonis mortem factum eſſe LVCIANVS in Scyth. l. c. coniicit.
c) CLEMENS ALEXANDRINVS admon. ad gent. p. 14.
d) Conf. HERODOT. LAERT. LVCIANVS l. c. STANLEIVS Hiſt. philoſoph. P. I. p. 89.
e) LAERTIVS L. I. ſ. 102.
f) Ita quidem IDEM l. c. ſ. 101. aliam tamen prouerbio ſignificationem vindicant SVIDAS et ATHENAEVS, quorum, cum aliorum explicatione,

ſtitutum fuiſſe, teſtatur, quod de Scytharum diaeta ac medicina multa liberaliter fertur diſſeruiſſe [g]. Ex quibus omnibus recte tandem colligimus, non philoſophum quidem, ſapientem tamen atque eruditum virum Anacharſim fuiſſe, et practicam magis atque ciuilem quam theoreticam ſapientiam, cultumque Deorum, ad feliciter capeſſendas forte imperii, quod ſperabat habenas, a Graecis didiciſſe, et exercuiſſe. Scripſit more ſeculi ſui carmine heroico, *de legibus Scytharum*, item *de victus frugalitate*, et *de re bellica* [h], quae tamen omnia temporis iniuria interciderunt [i]. Dicitur etiam inueniſſe fomites, anchoram item et figuli rotam [k], quod tamen alii rectius negant [l], et fortaſſe ad introductum tantum inter Scythas vſum referendum eſt. Imagines eius paſſim occurrunt [m]. Epiſtolae vero, quae eidem tribuuntur, Sophiſtarum ſcholam redolent [n].

Toxaris.

§. VI. Eodem, quo Anacharſis tempore floruit, vixitque Athenis TOXARIS Scytha, non claris quidem parentibus, vt ille, ortus, ſed tanto tamen ſapientiae diſcendae ſtudio inflammatus, vt deſiderio viſendae Graeciae relictis domi vxore, et filiis infantibus, Athenas conceſſerit. Vbi cum Solonem ſapientiae laude inclutum offenderet, ei adhaeſit, tantoque eius amore captus eſt, vt perpetuo illi ad latus eſſet, omnique diſciplinarum, quales ab Archonte hoc excolebantur, genere erudiretur. Tanta autem virtutis eius, et imprimis candoris atque amicitiae commendatio apud Solonem fuit, vt cariorem haberet neminem: erat enim φιλόκαλος ἀνὴρ, καὶ ἐπιτηδευμάτων φιλομαθὴς τῶν ἀρίστων, quo elogio elegantiſſimarum ſcientiarum atque optimarum artium ſtudium in eo laudat LVCIANVS [o] qui etiam eius in colenda amicitia fidem vehementer extulit [p]. Non tamen cum Anacharſi in Scythiam rediit, ſed Athenis commoratus ibi viuere deſiit, poſtquam experti medici nomen atque famam conſecutus eſſet. Quae tanta inter Athenienſes fuit, vt, referente LVCIANO [q] inter heroas Aeſculapianos poſt mortem referretur; quoniam is feminae cuidam tempore peſtis in ſomnio adſtitiſſe viſus fuit, et conſuluiſſe, vt angiportus vino conſpergerent, a contagio liberandi, et effectus ſomnio quoque reſpondit liberatis a peſtilentia Athenis [r]. In cuius rei memoriam niuei coloris equus ad eius monumentum quotannis immolatus eſt, ferebaturque nonnullos febre labo-

ne, ſententiam refert MENAGIVS ad h. l. ERASMVS Chiliad. III. p. m. 432.

g) PLVT. in conuiu. ſept. Sapientum T. I. p. m. 291. 301. fatemur tamen non exigua ſpecie coniecturam hanc ſe commendare, quae putat, omnes hos ſermones Plutarchum effinxiſſe. Quod etſi concedimus, hoc tamen certum eſt, ad perſonarum characterem attendere debuiſſe, vnde hoc ſaltem ſequitur, Anacharſin medicinae non fuiſſe imperitum. Vnde medicis veteribus a FABRICIO Bibl. Graec. Vol. XIII. enumeratis adiici poteſt.

h) LAERT. L. I. ſ. 101.

i) conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 771.

k) LAERTIVS, SVIDAS ll. cc. STRABO L. VII. p. 303.

l) Rota enim figuli HOMERO iam memoratur, et anchora iam Argonautae vſi ſunt, vid. STRABO l. c. SENECA ep. 90. et quae ex veteribus affert MENAGIVS ad l. c. Laërtii.

m) In LAERTIO Wetſtenii, et in IAC. GRONOVII theſauro Graec. antiq. T. II. tab. XXXV.

n) Edidit EILHARDVS LVBINVS Baſ. 1660. 8. conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 418.

o) In Scytha T. I. p. 343 ſeqq. cui notitiam huius viri debemus.

p) In Toxari T. I. p. 590 ſeqq.

q) l. c. in Scytha.

r) Conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 438. DAN. LE CLERC Hiſt. de la Medecine L. II. c. 4. p. 90.

laborantes ab eo ſubleuatos eſſe. Tantum valuit perſuaſio de medici huius peritia, vt ſuperſtitio poſt mortem illum mederi putaretur. Statua vero et monumento atque coronis ſepulchrum eius honoratum eſt.

Zamolxis. §. VII. Omnes tamen celebritate atque auctoritate apud Scythas vicit ZAMOLXIS, Geta, quem philoſophiae apud Scythas atque Thraces conditorem faciunt [s], et ex huius diſciplina non Druidas tantum [t], ſed et Pythagoram multa hauſiſſe, et imprimis animorum immortalitatem et migrationem didiciſſe quidam contendunt [u]. Aliter tamen Pythagorae aſſeclae, et in his eius vitae conſarcinatores IAMBLICHVS [x] atque PORPHYRIVS [y], quibus adſtipulatur PSEVDO-ORIGENES [z], qui contendunt, Zamolxin fuiſſe Pythagorae ſeruum [a], et cum eo in Aegyptum profectum, poſtquam ſermones Pythagorae percepiſſet, manumiſſum, atque ad Getas reuerſum leges ipſis tuliſſe, et ad fortitudinem ſuos populares fuiſſe hortatum, dum iis animae immortalitatem perſuaſit. Hincque etiam Galatas omnes et Thraces et alios multos barbarorum liberos ſuos ſic inſtituere, vt credant, animam interitus expertem eſſe, mortuisque ſuperſtitem manere; adeoque mortem iis non eſſe pertimeſcendam, ſed firmato animo periculis occurrendum. Cum itaque Getas haec docuiſſet, legesque illis praeſcripſiſſet, maximum Deorum apud eos habitum eſſe. Quae narratio vel hac ſola ex cauſa ſuſpecta eſt, quod doctrina de immortalitate animae, et vita eius poſt obitum apud ſeptentrionales gentes longe vetuſtior ſit temporibus Pythagorae, vt in praecedentibus euicimus, adeoque a Pythagora per Zamolxin ad Getas peruenire non potuerit. Et obſeruauit iam HERODOTVS [b] Zamolxin Pythagora longe antiquiorem videri, id quod etiam ETYMOLOGVS [c] atque SVIDAS [d] ſequuntur; mirandumque Zamolxin tamen HERODOTO Pythagoreum vocari [e]. Nec nos multum hic mouet Graecorum aſſertio, Zamolxin Pythagorae ſeruum faciens: ea enim a Pythagorae admiratoribus orta STRABONEM, LAERTIVM et PSEVDO-ORIGENEM ſecurius fidentes in aſſenſum traxit. *Illos vero Zamolxin vindicare Pythagorae, quid mirum,* recte ait, VOSSIVS [f], *cum id ad Pythagorae laudem pertineat?* Supra enim iam obſeruauimus, hos nugiuendulos omnes magnos antiquorum ſeculorum viros diuinitate donatos Pythagorae vel doctores vel diſcipulos feciſſe, vt heroi ſuo laudem atque gloriam conciliarent. Vnde quoque ſine neceſſitate duos Zamolxas exſculpendos non eſſe putamus, quorum vnus antiquiſſimus Thracum legislator et

s) LAERT. L. I. ſ. 1. VOSSIVS de ſectis philoſ. c. III. §. 1. p. 19.

t) ORIGENIS philoſophum. c. XXV. p. 170.

u) Ita quidem Hermippus apud IOSEPHVM L. 1. contra Apionem, cuius tamen fidem recte ſuſpectam facit IO. SCHEFFERVS de phil. Italica c. IV. p. 15.

x) n. 173. p. 146. y) n. 14. p. 16.

z) l. c. Conſentiunt STRABO L. VII. LAERTIVS Lib. VIII. ſ. 2. SVIDAS in Zamolxis Tom. II. pag. 2.

a) Stigmate notatum ſerui indicia habuiſſe refert PORPHYRIVS l. c.

b) Lib. IV. c. 95.

c) Vid. MENAG ad l. c. Laërt. d) loc cit.

e) Loquitur nempe ex communi traditione, quae etiam ven. WOLFIO ad l. c. Pſeudo-Orig. placuit.

f) loc. cit.

et theologus, alter Pythagorae seruus fuerit [g], quae veterum testimonio destituuntur. HELLANICVS vero in *barbaricis institutis*, tradit [h], fuisse quendam Graecum, qui Getis in Thracia degentibus τὰς τελετὰς, arcanum Deorum cultum ostenderit, dixeritque, neque se moriturum, neque suos asseclas, sed omnia bona habiturum. Cum haec dixisset, domum subterraneam exstruxisse, et ex Thracum oculis se subduxisse, ibique vixisse; a Getis vehementer desideratum. Quarto autem anno subito iterum apparuisse, sicque summam apud Getas fidem inuenisse. In qua narratione falsum omnino est, Zamolxin Graecum fuisse, et teletas ex Graecia ad Thraces pertulisse, nam Zamolxin Getam omnes fere veteres faciunt, et ex Thracia arcanum cultum atque mysteria ad Graecos pertulit Orpheus. Qua ratione vero immortalitati et reuiuiscendi spei fidem fecerit, verisimilitudine non caret, et paria fraudis specimina passim vetus historia nobis enarrat, qualem etiam in Pythagorae historia deprehendemus. Illud dubio caret, doctrinam hanc, animas non interire, sed post vitam apud manes feliciter actam redire in corpora, auctore potissimum Zamolxi inualuisse, quem in ea cum Pythagora ὁμόψηφον laudat IVLIANVS [i]. Et haec forte causa fuit, cur Zamolxin inter summa numina Scythae retulerint. Alii [k] enim, eos Saturnum in Zamolxi coluisse, alii [l] Herculem coniiciunt, eumque per Gebeizin indicatum esse putant [m]. Mortuos vero ad Zamolxin transire Getae credebant, eosque redituros perhibebant, et ideo in funeribus propinquorum conuiuabantur, more per totum fere septentrionem communi [n]. Certis quoque festorum solennitatibus legatos per sortem electos qui ad Zamolxin irent, in aërem proiectos et hastarum cuspidibus exceptos atque ita trucidatos fuisse, HERODOTVS tradit, quod a barbaro Scytharum atque Thracum more sacrificia humana peragendi non abhorret. Ceterum Druidas ex Zamolxidis disciplina prodiisse, quod PSEVDO-ORIGENES affirmat [o], verisimile non est, nisi forte id de sacerdotibus septentrionalium intelligatur. Qualem vero philosophiam tradiderit Zamolxis Getis suis, haud facile dixeris, si negetur, fuisse ex disciplina Pythagorae. Quanquam enim IORNANDES [p] eum mirae eruditionis philosophicae fuisse dicat, et Gothos sapientiores semper extitisse Graecisque pene consimiles asserit, inepte tamen inde concluditur, Thracum et Getarum philosophiam fuisse Graecanicae similem. Ex iis enim quae de Anacharsi atque Toxari diximus, patet, moralem magis partem viuendo quam meditando eos expressisse: reliqua dogmata vero ad vitae institutum, quod arma et vitam duram atque pauperem exhibebat, fuisse attemperata.

Diceneus.

§. VIII. Praeter hos alii quoque apud Scythas celebrantur viri sapientiae et philosophiae laude incluti, inter quos praeter ZERBAM a IORNANDE

g) Ita VOSSIVS l. c.
h) Apud Etymologum et SVIDAM ll. cc.
i) In Caesaribus.
k) HERODOTVS l. c. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.
l) PORPHYR. l. c.
m) Conf. MENAGIVS l. c. Biblioth. Germanique T. XXIX. p. 221.
n) SVIDAS l. c.
o) loc. cit.
p) De rebus Geticis L. II. p. 26. ed. Lindenbrog.

NANDE [q] imprimis commendatur DICENEVS, qui non tantum ingenio philosophico valuit, sed et populares suos philosophiam rationalem, naturalem et moralem docuit, et sideralis quoque atque ciuilis scientiae praecepta eis tradidit. Fuit vero ille coaeuus regi Boerebiftae, qui Syllae atque Iulii Caesaris temporibus vixit: vnde coniici potest, eum Graecam philosophiam sero in his regionibus introduxisse. Licet enim gentibus his rudis plerumque sensus tribuatur, recte tamen monuit CVRTIVS [r]: *quosdam eorum sapientiam cepisse, quantamcunque gens capit semper armata.*

§. IX. Peragrauimus ita totum terrarum orbem, omnesque gentes barbaras, et, quae apud eas philosophia viguerit, quantum in obscuro argumento et monumentorum defectu licuit, dispiciendi studium atque diligentiam adhibuimus. Ex omnibus vero, dictis hactenus, constare putamus, philosophiam barbaricam a Graeca et a vera definitione philosophiae longe abire. Versata est ea enim praecipue in doctrina de Deo et diuinis, de anima humana, de mundi generatione et ortu, de siderum contemplatione, reliqua ad vitam magis, quam meditationem referebantur. Nec philosophandi ratio ea fuit, quae a Graecis adhibita est, et quam adhiberi res postulat, vt deductis ex principiis conclusionibus veritas eruatur, sed traditio omnem paginam absoluit, et quae maioribus, vel magnis in his gentibus viris placuerunt, simplici fide admissa, et a sacerdotibus transmissa ad posteros sunt. Qui cum imposturam, fraudes, artesque alias ad fulciendam suam et imperii auctoritatem adhibuerint; patet ex his omnibus, recte a nobis ea dicta esse, quae initio huius tractationis de philosophia barbarica pronunciauimus.

Epilogus libri.

q) loc. cit. r) Lib. VII. c. 8.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODI PRIMAE,
A mundi nascentis origine ad initia monarchiae Romanae,

PARS SECVNDA,
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM.
LIBER PRIMVS,
DE INFANTIA PHILOSOPHIAE GRAECAE.

CAPVT PRIMVM.
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM FABVLARI.

§. I.

Origines philosophiae Graecae.

Nunc ad Graecos accedendum est, populum sapientiae atque artium studio ab ipsis fere gentis incunabulis inclytum, et apud quem sedem tandem philosophia inuenit exoptatissimam, postquam cognitionis diuinarum et humanarum rerum a barbaris ad eum semina delata essent. Confluebat enim Graecorum natio antiquissimis istis temporibus ex variis coloniis, Aegypti, Phoeniciae, Thraciae, aliarumque gentium, quibus viri prudentes praeerant, qui non solum agrestem hominum vitam politicis institutis emolliebant, sed et religionis ac cultus Deorum vinculo quasi cicurabant, et quae in patria de rebus diuinis et humanis audiuerant, ita nouis populis tradebant, vt sacrarum potissimum doctrinarum freno in ordinem redigerentur. Vnde dispar initio philosophiae Graecorum antiquorum sacrae facies fuit. Cum enim Danaus et Cecrops Aegyptii essent, Cadmus ex Phoenicia coloniam deduceret, Orpheus Thraciam patriam haberet, non aliter euenire potuit, quam vt theologia istarum gentium ad Graecos perferretur; quae cum potiorem et praestantiorem barbaricae omnisque antiquae philosophiae partem constituerit, serius ad rerum humanarum et naturalium contemplationem hominibus delapsis, necessario in diuersas opiniones excreuit. Ad quod in antiquissimae philosophiae Graecae historia quae mythologica fuit, ante omnia attendendum esse censemus, nam inde de sensu fabularum et theogoniarum

varie

varie iudicandum, et ad hoc momentum quam maxime respiciendum esse, quilibet videt, et res ipsa atque Graecorum origines loquuntur. Aegyptium enim hominem, Phoroneum, apud Graecos cultum Deorum instituisse, notant CLEMENS ALEXANDRINVS [a] et ARNOBIVS [b], et religionem ab Aegyptiis ad Graecos translatam fuisse HERODOTVS [c] tradidit: Cecrops quoque Athenarum conditor, homo Aegyptius, teste PAVSANIA [d], et EVSEBIO [e] primus de Ioue summo philosophatus est. Orpheus vero religionem Graecam cultus diuini ceremoniis et praeceptis formauit, vnde eius initia ad eum ab ARISTOPHANE [f] et EVRIPIDE [g] referuntur; qui cum Thrax esset, idcirco religio, referente NONNO [h] θρησκεία nominata est. Cadmus vero Phoeniciis traditionibus vsus, Thebanos iisdem fere sacris innutriuit. Ex quibus iam sequitur, in eruenda philosophiae mythologicae historia ad conditorum patriam quam maxime respiciendum esse, et laterem lauare, qui de vno doctrinarum sacrarum apud Graecos systemate in fabulari philosophia comprehenso cogitant, vel theologiam gentium, vnde istae coloniae deductae sunt, negligunt. Et hanc quoque causam fuisse probabile est, cur viri ingenii altioris et excitatioris, ad capessenda sapientiae praecepta ad barbaros, praecipue ad Aegyptios excurrerint [i], quoniam hos fontes in Graecorum arua deriuatos, et mythologico sensu obscuratos consulendos esse iudicabant: qui tamen, cum leuem inde eruditionem reportassent, suomet ingenio et proprio marte philosophari incipientes tandem ad veras philosophiae rationes peruenerunt: adiuti libertate Graecae nationis et curiositate gentis innata, ipsa regiminis forma istam libertatem, quam apud barbaros seruitus populorum et sacerdotum auctoritas suppresserat, fouente. Et ex his iam de initiis philosophiae apud Graecos iudicandum, et quaestio quoque, supra iam excussa illustranda est, an et quo sensu Graeci barbaris philosophiam debeant? id quod de initiis tantum philosophiae, quae potissimum res diuinas continuit, intelligendum est: vnde theogoniae quoque potiorem fabularis philosophiae partem apud Graecos constituunt. Accessere postea ad animos religione emollitos prudentiae politicae praecepta, magnis viris in id incumbentibus, vt legibus rempublicam ordinarent, et prudentissimis monitis populum simul instituerent. Et sic philosophia politica inter Graecos exorta est, quae cum fabulari infantiam Graecae philosophiae constituit.

Initio Graeca philosophia fabularis fuit.

§. II. Ex his vero, quae de initiis philosophiae Graecae diximus, prima fronte apparet, non nuda facie exposita dogmata populo rudi et ad meditationes atque capiendas doctrinas, praecipue sacras minus apto, sed fabulis

a) Admonit. ad gentes p. m. 28.
b) Lib. VI. adu. gentes p. m. 187. ed. Canteri.
c) Lib. II.
d) In Arcadicis.
e) In Chronico.
f) In ranis.
g) In Rhoeso.
h) In Collect. et exeges. histor. St. I. ad calc. Nazianzeni.
i) Conferendus, qui luculenter per omnes fere artes et disciplinas haec ostendit DIODORVS SICVLVS Hist. L. I. cuius locum exhibet EVSEBIVS Praep. Eu. L. X. p. 480 seqq.

lis obuelata et ita obſcuriſſime propoſita fuiſſe. Cuius conſilii rationes ex circumſtantiis Graecorum, originem capiente tunc populo, deriuandae ſunt. Ex diuerſis enim coloniis Graecos coaluiſſe monuimus: omnes vero illae ex eiusmodi regionibus ortae erant, vbi arcana docendi methodus, imprimis circa ſacras doctrinas obtinuit. In Aegypto enim prae reliquis regionibus hanc conſuetudinem viguiſſe, nec Thraces vel Phoenices ab ea alienos fuiſſe, immo per omnes fere gentes barbaras fuiſſe admiſſam, ex hiſtoria philoſophiae barbaricae fuſe a nobis enarrata palam eſt. Tranſiit itaque ad Graecos eadem tegendi doctrinas ſacras conſuetudo, praecipue cum rationes validiſſimas gentis conditores haberent, arcanam hanc per fabulas docendi methodum conſeruandi, et quae domi ἀλληγορικῶς didicerant, eodem modo tradendi et propagandi. Scilicet res eis erat cum populo rudi, agreſti, fero, rationum philoſophicarum ad mitigandum animum, et emolliendos mores incapaci et impatienti. Vt itaque respublica ſuis vinculis cohaereret, animique miteſcerent; id quod domi maiores feliciter adhibuiſſe nouerant, in conſilium verterunt, et doctrinas ſacras atque religionem fabulis complexi ſunt. Qua de re eleganter STRABO [k]: *fieri non poteſt, vt mulierum et promiſcuae turbae multitudo philoſophica oratione excitetur ducaturque ad religionem, pietatem et fidem: ſed ſuperſtitione ad hoc praeterea opus eſt; quae incuti ſine fabularum portentis nequit. Etenim fulmen, aegis, tridens, faces, angues, haſtaeque Deorum thyrſis praefixae fabulae ſunt atque tota theologia priſca. Haec autem recepta fuerunt a ciuitatum auctoribus, quibus veluti laruis inſipientium animos terrerent.* Id et alio loco, quem breuitatis cauſa non exſcribimus, monet, legislatorum et moderatorum ciuitatum hunc fuiſſe morem vtilitatis cauſa, vt voluptatem fabula excitaret, voluptas diſcendi cupiditatem. Alia tum veterum [l] tum recentiorum [m] imprimis magni VERVLAMII [n] teſtimonia tacemus. Ratio itaque ex his manifeſta eſt, cur in mythologica Graecorum theologia infantiam philoſophiae in hoc populo ponamus. In his enim fabulis ſapientiam a primis fabularum conditoribus, (a quibus inania poëtarum figmenta ſeparanda ſunt) propoſitam fuiſſe dubitabit, qui rem recte expendit, nemo. Quos vero ſenſus et ſignificationes habuerint, id profecto dicere opus arduum et difficile, et in quo exitum non ſperaueris; adeo obſcura ſunt, vt tota mythologia eſt, omnia, nec nos poſt tot virorum doctorum coniecturas hic, vbi alia agimus, non repetendas [o], certiora promittere atque dare audemus. Afferemus tamen coniecturas noſtras, vt altius hac de re cogitandi inde lectori ſubnaſcatur occaſio. Et I. quidem certa

k) Lib. I.

l) PLVTARCHI de audiendis poëtis, ARISTOT. Met. L. I. c. 2.

m) BVRNET. Archaeol. philoſ. c. IX. p. 408. et quos laudant BVDDEVS Anal. philoſ. diſſ. II. p. 46 ſeqq. et CHR. ESCHENBACH. diſſ. Academ. I. §. 3. p. 3 ſeqq.

n) Praef. libri de ſapientia veterum.

o) Conferenda ſunt, quae de fabularum ſenſu diſſerunt B. BVDDEVS l. c. et in praefat. et P. TOVRNEMINE memoires de Trevoux Tom. VI. p. 83 ſeqq.

Obſeruationes generales circa interpretationem fabularis philoſophiae.

certa atque indubitata dare impoſſibile eſt, cum veterum hiſtoriarum, doctrinarum, morum, aliarumque circumſtantiarum, quibus tota Graecorum mythologia nititur, ignorantia nos teneat, ſicque clauis ad reſeranda haec adyta perierit. II. Fabulas Graecas non vnam omnes originem habere, vnamque doctrinam reſpicere, ſed ex variis populis ad Graecos delatas variam quoque e diuerſa origine ſignificationem accepiſſe ex dictis clarum eſt. Campus hic ſe nobis aperiret ampliſſimus, oſtendendi, qua ratione fabularum Graecarum aliae Phoeniciam, aliae Aegyptiacam, aliae orientalem originem referant, ſi id ageremus, et liceret nobis eſſe prolixis: Satiabunt vero deſiderium, qui haec noſſe cupiunt iis, quae viri docti paſſim, et imprimis vir ſummus SAMVEL BOCHARTVS [p] et IOANNES CLERICVS [q] ſpeciminis loco protulerunt. III. Probabile eſt, fabularum Graecarum primam originem et ſignificationes ad gentium vnde Graecae coloniae exortae ſunt, hiſtoriam pertinere, id enim collatio eius cum mythologia Graeca attentum facile poteſt conuincere. IV. Vti vero ab antiquiſſimo tempore mos fuit, recte monente PLINIO [r], *referendi bene monentibus gratiam, vt tales numinibus adſcribamus;* ita dubium quoque non eſt, id quod in barbarica mythologia accidiſſe ſupra ſaepius vidimus, etiam in Graecorum mythologia eueniſſe, vt magni heroës, ſummorum beneficiorum meritis incluti, daemonio peculiari vique numinis obſeſſos ſe eſſe hominum agreſtium atque rudium turbae perſuadentes, inter Deos referrentur, eorumque hiſtoriae fabularum inuolucris tegerentur, auguſtiori habitu ita incruſtatae, vt veneratio populi eo facilius ſequeretur. Quod vt accurate attendenti miram lucem accendit, ita tamen ad natales fabularum reſpiciendum quoque eſt, nec ad vnam hypotheſin, vniusque forte gentis hiſtoriam trahenda ſunt omnia. Qua in re a magnis viris peccatum eſt, qui omnem fabularum ſenſum obtorto plerumque collo ad hiſtoriam ſacram referunt [s], non feliciores RVDBECKIO [t] qui non minore ingenii foecunditate vſus omnem mythologiae Graecae ſignificationem in Sueciae theologia atque hiſtoria inuenit. V. Non diu tamen hanc fabularum inter Graecos ſignificationem durare potuiſſe, populi ingenium curioſum et indagandis arcanis ſignificationibus inhians, perſuadet: cui cum arcana cultus diuini ratio et τελεταὶ ab Orpheo potiſſimum inſtitutae, ac reliqua myſteria introducta, quae diu inter Graecos viguerunt, reſiſtere ſatis non poſſent, vt non ſuperſtitio tandem detegeretur, et euileſceret, ingeniis libere philoſophari incipientibus: aliam rei medelam attulere philoſophi, et ad res naturales fabulas applicuerunt; vnde iam DIONYSIVS HALICARNASSENSIS [u] monuit, Graecorum fabulas quasdam vtiles hominibus eſſe, ὅτι οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῶν φύσεων ἔργα δι' ἀλληγορίας, *quod aliquae opera naturae ſub allegoriis contineant.* Et in eo non tantum Stoicorum induſtria valuit, vt ex eorum ſcri-

p) In immortali Geographiae. S. opere.
q) in notis ad Heſiodum.
r) Lib. II. c. 17.
s) Cuius memorabile exemplum eſt illuſtris HVETIVS in demonſtratione Euangelica.
t) In Atlantide.
u) Lib. I. antiq.

ſcriptis ad nos delatis videre eſt [x], ſed antiquiſſimorum quoque theologorum labor praecipuus fuit, vt mundi ortum atque generationem allegorico ſenſu obuelarent, quae docendi ratio nobis theogonias Graecorum peperit, ab Aegyptiis, Phoenicibus, Thracibus, aliisque orientis quoque populis ad Graecos delatas et imitatione expreſſas [y]. VI. Quoniam vero more omnibus fere antiquis populis communi; doctrinae mythologicae omnisque eruditio carminibus comprehendebatur, et ita poëſis cuſtos erat totius fabularis ſapientiae [z]: accidit inde, vt poëtae audendi fingendique licentia vſi, fabulas pro ingenii foecundioris et ſaepe luxuriantis modulo expolirent, mutarentque, ſicque poſtea non modo fabulae in infinitum augerentur, ſed et antiquae mutatae, tantis atque tot circumſtantiis deformarentur, vt prima veſtigia aegre appareant. Et tunc variae ſignificationes acceſſerunt, et vel morum habita ratio, vel calamitatum ſolatia quaeſita, vel etiam delectationi et ingenio oſtentando multa ſcripta atque ficta ſunt. Id quod vidit, quem ſupra laudauimus DIONYSIVS HALICARNASSEVS, qui de fabulis Graecorum ait, *quasdam humanarum calamitatum habere rationes, alias terrores animarumque perturbationes a nobis depellere, opinionesque parum honeſtas deſtruere; alias alterius cuiuspiam vtilitatis cauſa fuiſſe inſtitutas.* Et has potiores cauſas mythologiae Graecae eſſe, nemo in his rebus verſatus temere negabit. Dedit earum plures eruditiſſimus TOVRNEMINIVS [a], nec reiicimus eas, ad conſtituenda tamen doctrinarum ſyſtemata parum eae faciunt, et ſerius quoque mythologiae veterum acceſſerunt: vnde eas non moramur, ſed lectorem ad elegantiſſimae eruditionis virum dimittimus. Haec enim ſufficiunt, vt demonſtrari queat, obſcuriſſimam eſſe et inſuperabili difficultate laborare philoſophiam Graecorum fabularem. Quare ad certiora et planiora properantibus longa in iis et inutilis mora trahenda non eſt, et ingeniorum felicitati atque imaginationis fertilitati haec aenigmata, quae tot viros doctos noſtra aetate in diuerſiſſimas ire ſententias coëgerunt, relinquenda ſunt.

Prometheus.

§. III. Primus inter Graecos, qui philoſophiam, reliquasque artes et ſcientias tradidiſſe fertur, et in fabulari hiſtoria commendatur PROMETHEVS eſt, Iapeti filius, de cuius rebus magna inter mythologiae Graecae ſcriptores diſſenſio, maior inter viros eruditos de ſenſu fabulae contentio et opinionum diuerſitas eſt. Et fabulam quidem de Prometheo omnem enarrare, noſtri inſtituti non eſt; legi illa poteſt, apud veteres HESIODVM [b], OVIDIVM [c] aliosque, ex quibus pleraque recentiores mythologiae Graecae interpretes collegerunt, et in his quoque illuſtris HVETIVS [d], et ante eum NATALIS COMES [e]. Nos, quae ſcopum noſtrum

x) SALLVSTIVS de Diis, PHVRNVTVS de natura Deorum, in TH. GALEI opuſculis mythologicis, quos ex recentioribus magno ingenio ſecutus eſt BACO DE VERVLAMIO.

y) Legendus hic prae reliquis BVRNETIVS l. c.

z) Hinc poëſis philoſophica, cuius fragmenta collegit HENRICVS STEPHANVS:

a) loc. cit.

b) Op. et Mer. v. 46 ſeqq.

c) Metamorphoſ. L. I.

d) Demonſtr. Eu. Prop. IV. c. 8 §. 7. p. 114 ſeqq.

e) Mytholog. L. IV. c. 6. p. m. 313 ſeqq.

ſtrum propius tangunt, tantum conſideramus, et ea expendenda ſumimus, quibus inter primos ſapientiae conditores Prometheus refertur. Narrat vero fabula, Promethea hominem finxiſſe, et portiones ex elementis ſingulis captas ſuo operi admiſcuiſſe: atque pro ipſorum elementorum temperamentis non ſolum vires ſingulis corporibus addidiſſe, ſed etiam motus animorum et mores. In quo tamen opere effingendo, Iouis, quem ſacrificio decepiſſe dicitur, ira, igne priuatus eſt, quem mortalibus eripuit; Prometheus vero Mineruae auxilio aſcendit in coelum, ibique ferula ad currum ſolis accenſa, ignem in terras reduxit. Quod furtum cum Iupiter punire vellet, Pandoram e luto compoſitam cum vaſculo omnibus malis incluſis graui munus Prometheo miſit, qui cum reiiceret, a Mercurio Iouis iuſſu ad Caucaſum montem adductus, et in ſpelunca vinctus, addita quoque aquila, quae iecur illius aſſidue renaſcens laniaret ac deglutiret: tandem ab Hercule ex vinculis liberatus eſt. Hactenus fabula; in cuius vero ſenſu atque ſignificatione eruenda multum ſe torſerunt interpretes, incerti, quis ille Prometheus fuerit. Quidam [f] enim nullum vnquam huius nominis hominem extitiſſe contendunt, ſed, vi nominis, ingenii humani vim et ſolertiam a Deo hominibus conceſſam ad inueniendas artes et leuandam vitae primorum hominum agreſtis miſerae et inopis moleſtiam intelligi contendunt. Alii certum quidem hominem denotari non negant, ſed quem magnum antiquitatis virum ſignificet, incerti ſunt, Adamum enim, quidam hic deprehendiſſe ſibi viſi ſunt, alii Noachum [g], et Magogum πολυμαθέστατος Bochartvs [h]. Moſis vero hiſtoriam etſi ſatis corruptam, in Promethei fabula latere, more ſuo contendit Hvetivs [i]. Qui tamen omnes non alias rationes afferunt, quam quae pluribus ſcientiarum conditoribus communes ſunt, et tanta arte fabulae circumſtantias trahunt, fingunt, reducuntque ad hypotheſin, vt eodem negotio atque labore Fohium Sinenſium literarum parentem, vel alium magnum antiquitatis virum quam Noachum vel Moſen exſculpas. Nec nos fabulae ſenſum recludere poſſe contendimus, dicemus tamen, quae non ſine veri aliqua ſpecie afferri poſſe nobis videntur. Supponimus nempe ſenſum atque ſignificationem fabularum primum pertinuiſſe ad hiſtoriam, et tum demum a philoſophis ad philoſophica argumenta eas fuiſſe applicatas: idque etiam in Promethei fabula eueniſſe, coniicimus: cuius hiſtoria ad rationes philoſophicas attemperata, multum ita obſcurata fuit. Quidam enim ex veteribus tradunt, Prometheum Deucalionis patrem ex Aegypto fuiſſe oriundum, et Oſiridis regis conſiliarium [k]: eum

f) Ex veteribus Ivlianvs Orat. VI. p. 182. Plotinvs Enn. IV. L. 3. c. 14. p. 383. Nicephorvs ad Syneſ. de inſomniis p. 403. Ex recentioribus Rhodigin. antiq. lect. L. VII. c. 19. p. 253. Avg. Stevchvs Evgvbinvs de perenni phil. L. IX. c. 4. Natalis Comes l. c. p. 321. qui Tzezem laudat.

g) Prius Madero de Biblioth. antediluu. poſterius Erasmo Francisci ad L. V. Carniolae Valvassoris placuit. Conf. Fabricivs Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 8. 261. idem coniecerunt Keckermannvs et Chytraevs.

h) Geograph. S. P. I. L. I. c. 2. p. 13.

i) loc. cit.

k) Conf. Bvddevs H. E. V. T. T. I. p. 476.

eum vero eruditionis, iſtis quidem temporibus rariſſimae, fama celebrem fuiſſe, recte monet CICERO [l], qui ſcribit: *Nec vero Atlas ſuſtinere coelum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ſtellatus Cepheus cum vxore, genere, filio traderetur, niſi diuina cognitio nomen eorum ad errorem ſabulae traduxiſſet.* Mittimus ea, quae de Prometheo Scytharum rege, in vincula coniecto a Scythis, quod Aquilae fluuii inundationibus, quibus populi victus inopia obruebantur, mederi non potuerit, Hercule poſtea detorquente fluuium in mare, et Prometheum liberante, ſcripſit HERODOTVS, id quod alii ad Aegyptum referunt [m]. Non itaque absque veriſimilitudine hinc colligimus, virum quendam mentis excelſae ingeniique ſupra vulgus elati, ex Aegypto, vel quod alii volunt, ex Scythia ad Graecos delapſum, artium et diſciplinarum rudimenta iis tradidiſſe, bellorum vero fato in captiuitatem ductum aegre fuiſſe liberatum, et curis cor exedentibus ereptum. Falluntur enim ſine dubio viri eruditi, qui Prometheum pro inuentore primo omnium ſcientiarum habent, cum id ad Graecos tantum referendum ſit. Ad hos enim ſine dubio pertinent, quae de inuentis Promethei habet elegantiſſimus tragoedus AESCHYLVS [n]:

Commiſtiones pharmacorum protuli,
Omnes quibus leuantur aegritudines,
Modosque multos vaticinandi reperi:
Quae ſint putanda vera dixi ſomnia,
Quae ſint viarum ſigna, quae ſint omina:
Tum diligenter, qui volatus dexteri
Sint, quae ſiniſtrae nominentur alites,
Quis ſingulorum victus et benignitas
Inter ſe, odiumue primus ipſe reperi.
Tum qualia exta ſint, colores qui Deis
Grati magis videntur immortalibus.
Bili decora forma, quae fibriſue ſit.
Oſtendi ego quo ſacra ritu conuenit
Imponere aris, vrere atque victimas
Artemque feci ex his ego mortalibus.
Haec nota feci, quae fuere incognita,
Haec ſic habent: quid proferam quod commoda
Educta per me ſunt humi latentia
Ferrum vel argentum, vel aurum vel quis aes,
Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
Nemo profecto ni velit mentirier.
Vt cuncta dicam, pluribus ne te morer,
Artes repertae quaeque ſunt Promethei.

Et, paulo poſt literarum quoque elementa componere homines docuiſſe domos-

l) Tuſc. Qq. L. V. m) Conf. NAT. COMES l. c. p. 328. n) In Prometheo vincto.

domosque aedificare misellam turbam astrorumque ortus et occasus, et numerum sophismatum tradidisse canit:

> ἐς τε δὴ σφὶν ἀντολὰς ἐγὼ
> Ἄστρων ἔδειξα πὰς τε δυσκρίτους δύσεις.
> Καὶ μὲν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
> Ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τὲ συνθέσεις,
> Μνήμην θ᾽ ἁπάντων μουσομήτορ᾽ ἐργάτιν.

Alias inuentiones, quas porro refert, tacemus. Ex his vero satis patere putamus, Prometheum varias artes ad vitae humanae societatem colendam perquam necessarias Graecis tradidisse, literas a Cadmo inuentas introduxisse, et forte metallorum conflandorum modum ignisque in hunc finem vsum manifestauisse [o]; praeterea vero rationem obseruandorum siderum ad vaticinia inde haurienda edocuisse, et religionem primum ordinasse: et ita animos rudissimorum hominum formauisse, vt alter hominum conditor dici meruerit. Nihil enim horum est, quod non fabulae satis respondeat: Reliquae vero eius circumstantiae, quid significent, difficulter coniecturis exponi potest. Dicemus tamen, quod nobis hac de re in mentem venerit. Supra audiuimus, veterum quosdam referre, Prometheum ex Aegypto in occidentem delatum Osiridis regis consiliarium fuisse. Osiridem vero non modo per Hermetem artes et disciplinas reperisse, sed et ob magna beneficia inter coelites relatum Deum habitum esse, Iouemque saepe veteribus designare, suo quoque loco, vbi de Aegyptiorum philosophia actum est, demonstratum dedimus. Cum itaque fabula dicat, Iouem ob ignis furtum et dolosa munera Mercurium iussisse vinculis ligare Prometheum; coniicimus inde, Prometheum ab Osiride inuentionum, quas mire occultasse supra docuimus, factum participem, cum praeter rationem atque vtilitatem Aegyptiorum regis peregrinum populum nouis artibus et scientiis erudiret, per Mercurium, (quem Osiridis quoque summum consiliarium fuisse supra quoque ostendimus) captum, cum dolosis et contemtis muneribus frustra regem placere tentasset, in carcerem durum coniectum, mirisque aerumnis atque cruciatibus dies noctesque vexatum fuisse, custoditum forte a potenti quodam ministro vel praefecto regis Aegyptii, quo interfecto ab Hercule ex vinculis tandem liberatus est. Nihil horum est, quod non fabulae circumstantiis exacte respondeat [p], et priscorum temporum conditioni congruat: pro coniectura tamen hanc explicationem fabulae Promethei tantum venditamus, et lubenter quemuis suo sensu abundare patimur: id vnum certum existimamus, explicationes philosophicas

 fabulae

o) Ignem primum ex silice prouocandi modum homines Prometheum docuisse, vel ostendisse, qua ratione ex solis radiis accendi queat, vix credibile. Prius enim ante Prometheum in vsu fuisse, necessitas hominum igne non carentium suadet, alterum istis temporibus nondum notum fuisse, credibile est. Vnde probabilior sententia BOCHARTI et HVETII ignis vsum in metallurgia denotari: eum enim in Aegypto notum fuisse constat.

p) Quasdam fabulae circumstantias dissonare, quamcunque de significatione eius opinionem elegeris, eo minus mirandum, quoniam Titanum, Vulcani, Prometheique res inter se confusae et commixtae sunt.

fabulae huius serius fuisse excogitatas, ita enim cum omnibus fere fabulis euenisse, prudentes mythologiae veteris exploratores facile conlicient, cum tanta acumina physica et metaphysica in prisco orbe, in quo hae fabulae primum enatae sunt, quaeri non debeant. Vnde quae Platonici de Promethei atque Epimethei fabulis garriunt, ineptae nugae misere fabulae accommodatae esse recte censentur.

Linus. §. IV. Post Prometheum Theologiae inter Graecos introductae praecipuus auctor celebratur LINVS. Tres vero huius nominis apud veteres celebres sunt, vnus Chalcidensis, Psamates et Mercurii vel Apollinis et Terpsichores siue Vranies et Amphimari filius [q]; alter Ismenii Thebanus, quem philosophum nominat SVIDAS [r], et tertius Linus Narcissus [s]. Primus vero hic considerandus est, qui inuentionibus non tantum musicis, sed et meditationibus philosophicis, si veterum dictis fides est, inclaruit. Is enim primus chordae vsum vice filorum e lino in cithara inuenit, ideoque ab Apolline interemtus ac Thebis sepultus dicitur, vnde threnodia illa, qua mors eius deflebatur, λίνος dicta est, solennis Aegyptiis, Phoenicibus, Cypriis, aliisque [t]. Inter theologos vero Graecos eum referendum esse, non ex eo tantum constat, quod cultum, qui Saturno deferebatur, ex quorundam opinione [u] introduxit, sed potissimum ideo, quia, referente LAERTIO [w], scripsit κοσμογονίαν, ἡλίȣ καὶ σελήνης πορείαν, καὶ ζώων καὶ καρπῶν γενέσεις, *de mundi generatione, solis item et lunae cursibus, animalium quoque et fructuum generationibus,* qui et initium operis Lini affert hoc versu:

Ἦν ποτέ τοι χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπεφύκει,
Tempus erat, quo cuncta simul sunt condita quondam.

Id quod tamen PAVSANIAS [x] negat, qui contendit, neque hunc Linum, neque alterum Ismenii filium aliquid scripsisse, saltem nihil aetatem tulisse: in quo vero alii veterum et in his SEXTVS EMPIRICVS [y] dissentiunt, qui Linum inter eos referunt, qui ante Homerum versibus scripserunt. Laudatur vero hic Linus tum propter inuentos ῥυθμὸς καὶ μέλει [z], tum propter adplicatas literas a Cadmo ex Phoenicia allatas, dialecto et impositis nominibus; tum propter inuentum carmen lyricum [a]. Tanta certe eius in poësi atque cantu peritia enituit, vt plurimos haberet discipulos, et inter eos celeberrimos totius antiquitatis homines Herculem, Thamyrin et Orpheum; quorum Hercules, cum cythara canere disceret, et ingenii tarditate disciplinam non assequeretur, Linum plagis castigantem, cithara magistrum interfecit, referente DIODORO et PAVSA-

q) SVIDAS T. I. v. Linus. p. 449. PAVSANIAS in Boeoticis. conf. MENAG. ad LAERT. L. I. f. 4. NAT. COMES Mytholog. L. IV. c. 10. p. 351.

r) loc. cit. v. Linon.

s) EVSTATHIVS ad Iliad. 6. p. 1223.

t) Conf. quos ex veteribus laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 96. distinguit vero hunc, quem carminis elegiaci auctorem facit, a nostro NAT. COMES l. c.

u) THEOPHILVS ad Autolyc. L. III. p. 397. vbi tamen de eo dubitat ven. WOLFIVS h. l.

w) Lib. I. f. 4.

x) loc. cit. pag. 767.

y) Adu. mathem. L. I. f. 204.

z) DIODORVS SICVLVS L. III. p. 140.

a) SVIDAS loc. cit.

SANIA [b], quod vero, quoniam iis non confentit, quae de Lino ab Apolline interfecto veteres tradunt, alii de Lino Ifmenii intelligunt. Quia vero Linus non carmine tantum more feculi res Deorum fcripfit, fed et cofmogoniam, quae praecipuam philofophiae vel theologiae potius partem tum abfoluebat, tradidit, ideo, tefte LAERTIO [c] inter feptem Graeciae fapientes numeratus eft ab Hippoboto. Quam vero theologiae rationem tenuerit Linus, hodie, deficientibus eius fcriptis definiri nequit, quae enim DAMASCIVS [d] et Platonici forte alii [e] illi tribuerunt, ob hominum audaciam, fua dogmata veteribus fupponendi, fufpecta funt. Ceterum neque VOSSIVM [f] audiendum effe, qui nullum vnquam Linum fuiffe putat, nec CLVVERIVM [ff], qui Adamum, Zoroaftrem et Linum eundem effe coniicit, veterum de Lino confentiens traditio docet.

§. V. Lini difcipulus fuiffe fertur ORPHEVS, fapientum inter Graecos antiquos virorum celeberrimus, et praecipuus eruditionis atque religionis Graecorum auctor. Qui eo magis enarrandus nobis eft, quo magis eundem fere apud Graecos locum obtinet, quem apud Chaldaeos Perfasque Zoroafter, apud Indos Buddas, apud Aegyptios Thootus fiue Hermes obtinuit. Quicquid enim facrae atque profanae eruditionis apud Graecos veteres effloruit, id vel ab Orpheo inuentum, vel ab eo introductum inter Graecos effe, veteres communi voce tradunt. Cum quoque theologiam non ritibus tantum et ceremoniis condidiffe, fed et philofophico fyftemate delineauiffe feratur, omnino tanquam praecipuus mythologicae philofophiae inter Graecos doctor reputandus eft. Etfi vero veteres fatis diligentes fuerunt, in enarrandis Orphei rebus atque dogmatibus, dolendum tamen eft, ea omnia hodie defiderari, nec fupereffe, quae Herodotus, Epigenes, Sando Hellanici filius, Apollonius Aphrodifienfis, Pherecydes Athenienfis, et ex Platonicis recentioribus Serapion Alexandrinus, Syrianus et Proclus in Orphei dogmata commentati funt [g]. Nec quae temporis iniuriae erepta ad nos peruenerunt, talia funt, vt fides fecure iis dari queat. Accidiffe enim Orpheo, quod omnibus fapientiae atque eruditionis gentilis conditoribus accidit, vt multa eius nomini fupponerentur, et doctrinae a variis hominibus ex diuerfis fectis atque opinionibus oriundis excogitatae ad eum auctoritatis et fidei conciliandae gratia referrentur, in fequentibus demonftrabimus. Quam itaque in rebus doctrinisque Zoroaftris, Mercurii et fimilium virorum celebratiffimorum enarrandis adhibuimus prouidentiam atque cautionem, ea nec in excutiendis Orphicis negligenda eft, nifi turpiter falli vel fallere velimus.

Orpheus.

b) ll. cc.
c) L. I. f. 42.
d) DAMASCIVS περὶ ἀρχῶν, cuius excerpta debemus ven. WOLFIO T. III. Anecdot. Graecor. Is vero: ὁ γὰρ ἐστιν ἕν τι, ἀλλὰ πάντα ἕν, ὡς Λῖνος τε ἔλεγε καὶ Πυθαγόρας.
e) Vid. IAMBLICHVS de vit. Pyth. c. 28. n. 139. p. 118.
f) De arte poëtica p. 78.
ff) German. antiq. L. I. c 24. p. 206.
g) Conferendus de his omnibus diligentiffimus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 110 feq.

An Orpheus extiterit?

§. VI. Antequam vero ipsam Orphei historiam atque dogmata exponimus, excutienda quaestio est, an vnquam Orpheus quidam fuerit nec ne? Primus, qui quaestionem negauit, CICERO [h] est, qui tamen Aristotelis auctoritate vtitur: hunc secuti sunt ex recentioribus GERARDVS IOANNES VOSSIVS [i], PETRVS DANIEL HVETIVS [k], et NATALIS ALEXANDER [l], a quibus non multum alienus est Io. CLERICVS [m] et Io. HENR. VRSINVS [n], qui Dauidem regem sub Orpheo latere putat. Quos tamen viros doctos audiendos non esse recte iudicarunt alii [o]: ita enim rationes subductae nobis persuadent, omnino fuisse Orpheum Graecanicae theologiae atque religionis parentem. Et quod quidem Ciceronis testimonium ab Aristotele petitum concernit, id quidem ita viri docti eneruant, vt contendant, Aristotelem non negasse, fuisse Orpheum, sed tantummodo, fuisse poëtam: nobis vero, id inuitis Ciceronis verbis fieri, manifestissimum videtur. Ait enim Romanae eloquentiae parens: *Orpheum poëtam docet Aristoteles nunquam fuisse, et hoc Orphicum carmen Pythagorici ferunt cuiusdam fuisse Cecropis. At Orpheus, id est, imago eius, vt vos vultis saepe in animum meum incurrit.* Quibus verbis Epicureos refutat, facta ab exemplo inductione, qui ab anticipata DEI notione, et imagine menti obuersante, argumentum pro eius existentia accersebant, iisque opponit exemplum Orphei, qui nunquam fuit, et cuius tamen imago in mentem saepe incurrit [p]. Quamuis vero, Aristotelem (in cuius scriptis tamen hodie frustra quaeritur) et Ciceronem in ea fuisse sententia negandum non sit, parum tamen id facit ad destruendum totius pene antiquitatis consensum, quae in eo concordat, fuisse Orpheum Thracem, et vixisse in Graecia. Hoc Graeci et Latini, poëtae, historici, philosophi testantur, PLATO [q], DIODORVS SICVLVS [r], et post hos magna, etiam ex doctoribus Christianis, et ex schola Pythagorae et Platonis caterua. Immo Aegyptii, si DIODORO [s] fides est, in sacris commentariis Orphei nomen retinuerunt, eum ducem constituentes illorum, qui doctrinae addiscendae causa ex Graecia in Aegyptum profecti sunt. Nec ORIGENES [t], cui Celsus Orpheum, tanquam virum sine controuersia sancto afflatum spiritu, obiecit, et Saluatori praetulit, Orpheum extitisse negat, sed criminatur, quod Deos fecerit ἀνθρωποπαθεῖς. Immo ipsa doctrina Orphica, mysteria in Graecia introducta, et ipsi libri Orpheo suppositi locum non habuissent, si nunquam vixisset Orpheus, cui supponi potuissent. Alia in re manifesta non cumulamus: sed id modo monemus, ficulneum esse, quod VOSSIVS addit; nomen Orphei esse ab Arabico Arifa, quod scire notat,

h) De nat. Deor. L. I.
i) De poëtica arte c. 13.
k) Dem. Euang. Prop. IV. c. 7. §. 19. p. 129.
l) H. E. V. T. c. 8. p. 557.
m) Bibl. select. T. XXVII. P. II. art. 4. p. 434.
n) Analect. SS. L. IV. p. 219 seqq.
o) BVRNET Archaeol. philos. L. I. c. 9. p. 414 sqq. CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 341 seqq. et cel MOSHEMIVS ad h. l. BVDDEVS Obs. Hal. T. VI. obs. 29. §. 4. p. 307 seq. OLAVS BORRICHIVS de poëtis diss. I. §. 17. FABRICIVS l. c. alii.
p) IDEM obseruat MOSHEMIVS l. c. n. 7.
q) De Rep. L. X. p. 521.
r) Lib. IV. c. 25. p. 221.
s) Lib. I.
t) Adu. Celsum passim. vid. L. VII. p. m. 370. 378. edit. Hoesch.

tat, vnde Arif, fiue Orpheus, fciens, eruditus. Haec enim concludendi ratio fi valet, omnes celebres antiquitatis viros facile e rerum natura tollere quiuis mediocri ingenio et linguarum peritia praeditus poterit.

Orpheus quis fuerit?

§. VII. Dubio itaque carere exiftimamus, vixiffe Orpheum: quis vero fuerit, quam originem agnouerit, quaeque perpetrauerit, adeo fabulis more veterum inuolutum eft, vt quid certi afferamus, vix habeamus. Recitabimus vero mythologiae narrationem [u], vt, quid veritatis fubfit, coniecturis affequi tentare poffimus, monentes ante omnia, Orpheum hunc Thracem, cum aliis huius nominis non confundendum effe [x]. Ex Thracia oriundum fuiffe, plerique veterum referunt, de parentibus diffentiunt, aliis enim Apollinis et Calliopes filius, plerifque Oeagro patre natus dicitur, et ad tempora ante-Troiana refertur, quae in Iofuae atque Iudicum aetatem incidunt [y]. Is patriis ceremoniis cultui et theologiae innutritus, tradente Diodoro Sicvlo [z] in Aegyptum profectus eft, et multa ibi didicit, ita, vt tum initiationum et theologiae peritia, tum poëmatum et melodiarum artificio praeftantiffimus haberetur. Ita fcientiis et religionis notitia auctus ad Graecos peruenit, rudemque et incompofitam multitudinem triplici artis et ingenii fubfidio in ordinem, et ad rationem redire coëgit. Tanta enim canendi peritia excelluiffe, dicunt, vt fluuii ad eius cantum firmarentur, aues aduolarent, faxa, fyluae et venti aufcultarent, mare fedaretur, omneque rerum anima deftitutarum genus in admirationem et amorem raperetur. Id quod eleganter expreffit Horativs [a]:

Aut in vmbrofis Heliconis oris
Aut fuper Pindo gelidoue in Haemo
Vnde vocalem temere infecutae
Orphea fyluae.
Arte materna rapidos morantem
Fluminum curfus celeresque ventos
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere fyluas.

Et in hunc finem lyram feptem chordarum quoque inuenit et adhibuit. Quae fabulae tegumenta nihil aliud volunt, quam feros et indomitos Graecorum animos ab Orpheo, vt audirent et attenderent, emollitos fuiffe, et in obfequium tractos. Quem in finem fabularum quoque dulcedinem more antiquo adhibuit, ficque mufica harmonia conuocatos et audiendi auidos iucundis narrationibus pauit, vt in admirationem cultumque verfa attentio prudentiffimo viro occafionem dederit, fabularum delinimentis legum atque religionis cultum introducendi. Deos enim tum colere, eorum iram fabulis enarra-

u) Conferendi mythologi paffim, et ex iis Nat. Comes mythol. L. VII. c. 14. p. 764 feqq. pleraque de eo quoque collegit et inftituto fuo aptauit Hvetivs l. c. add. Lambecivs prodr. hift. lit. p. 168 fqq.

x) Fuit alius Crotoniates, vid. Svidas T. II. v. Orpheus Crot. p. 719. qui auctor carminis de argonautis dicitur: vnde Orpheus Argonautis adnumeratur; fed male.

y) Conf. Hvetivs l. c. qui tamen, vt hypothefi inferuiat, mire omnia torquet et confundit.

z) Lib. IV. c. 25.

a) Carmin. L. I. Od. XII.

enarrare, et felicitatem eorum, qui Deorum amicitia fruerentur, depraedicare coepit, ſicque muſica, fabulis et religionis arcano cultu feros homines ratione vti docuit, et ad id quod ius fasque eſt, tenendum atque obſeruandum adegit. Id quod HORATIVS iam vidit, qui de hac theologorum veterum prudentia luculenter [b]:

Syluestres homines sacer interpresque Deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc leuire tigres rapidosque leones.
Dictus et Amphion Thebanae conditor vrbis
Saxa mouere sono testudinis et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit haec sapientia quondam
Publica priuatis secernere, sacra profanis
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis
Oppida moliri, leges incidere ligno.

Praeter hanc animos ſibi conciliandi moresque ita fingendi artem ſcientiae medicae peritia effloruiſſe [c] non ex eo tantum veriſimile eſt, quod plerique magni viri canae vetuſtatis artis ſalutaris beneficio, docente artis medicae hiſtoria, ſibi homines deuinxerint, ſed Orpheus quoque diſciplinas in Aegypto didicerit, vbi iſta ars inter arcanas ſcientias relata fuit, vt ſupra vidimus. Ex hac vero artis medicae peritia omnium optime ea explicanda ſunt, quae de mirabili muſicae Orphicae peritia fabula narrat [d]: eum mortua, quam impenſe deperibat, Eurydice, ad inferos cum cithara deſcendiſſe, et mirificam lamentationem ceciniſſe, ita vt excitaret

Et Diti lacrymas, et morti denique finem [e]

faceret. Plutone enim placato ac Proſerpina, obtinuiſſe, vt Eurydice cum ipſo in lucem rediret, ea tamen lege, ne prius reſpiceret, quam ad ſuperos perueniſſet. Quod cum non obſeruaret, vxorem amiſiſſe. Si quis enim fabulae ſenſus eſt, nimium non torquendus [f], illud innuere videtur, Orpheum tanta medendi peritia inſtructum fuiſſe, vt deploratae ſanitatis homines ipſamque cariſſimam vxorem iam cum morte luctantem reuocaret in vitam. Mortis vero, qua viuis ereptus eſt genus, varie veteres narrant [g]: quidam enim fulmine tactum periiſſe perhibent, quod ideo excogitatum videtur, quia fulmine tacti credebantur diuinitatis participes facti [h]. Alii poſt mortem Eurydices caeterarum mulierum coniugium ſpreuiſſe, narrant, multisque hominibus diſſuaſiſſe mulierum connubium, quod cum aegre illae ferrent, ab illis per ſimulata Liberi patris ſacrificia fuiſſe diſcerptum. PAVSANIAS [i] ob abductos ex Thracia ſecum viros multos indignatas Thracum feminas eum diſcerpſiſſe refert; alii a Baccho, cuius laudes canere neglexe-

b) De arte poët.

c) Pluribus id probat DAN. CLERICVS Hiſt. medic. L. I. c. 10. p. 33 ſeqq. qui tamen non ſatis accurate homines et tempora diſtinguit.

d) Mythologi paſſim. vid. OVIDIVS Metamorph. L. X.

e) MANILIVS Aſtronom. L. V.

f) Quod faciunt, qui per Euridicen iuſtitiam, per inferos placatos, perturbationes animae ſedatas intelligi cum NATALI COMITE l. c. p. 771. contendunt.

g) Collegit ea NAT. COMES l. c.

h) Hac de re ſupra, vbi de Zoroaſtre.

i) in Boeoticis.

neglexerit, furorem immiſſum mulieribus; alii, a Venere amore feminis immiſſo, dum de Orpheo certarent, eum laniatum tradunt; alii vero ex doloris de amiſſa vxore impatientia violentas ſibi intuliſſe manus perhibent. Quae incertae narrationes illud certum habere videntur, Orpheum violenta morte ſublatum fuiſſe; quod ſi coniecturae locus eſt, poſitos effrenae licentiae limites, et imprimis cohibitos vagos concubitus irarum tantarum cauſam fuiſſe, non abſurde colligi poteſt. Poſt mortem caput in fluuium Hebrum deiectum cum lyra in Lesbum delatum eſſe, ibique oracula fudiſſe [k], atque ſtatua et vrna poſita honoratum [l], lyram inter ſidera relatam mythologi narrant, quae id docent, magnam auctoritatem atque famam Orphei tantopere de humano genere meriti, etiam poſt funera extitiſſe. Quae tamen non obſtitit, vt non tantum παιδεραστίας [ll], ſed et magiae, immo atheiſmi accuſaretur: quibus tamen ſceleribus non polluiſſe ſe Orpheum, admodum veriſimile eſt. Nam concubitu vago aliisque feris moribus abrogandis et emendandis eum inuigilaſſe, ſupra iam oſtendimus. Eum vero fuiſſe μαγεῦσαι δεινὸν, quod Aegyptius aliquis apud PAVSANIAM [m] de eo et Amphione praedicat, et de magiae crimine ſiue goëtia intelligendum eſſe recentiores quidam [n] contendunt, vel ad theologiae Orphicae rationem et cultum Deorum arcanum referendum eſt, qui magiae nomine apud veteres, vt ſupra demonſtratum eſt, inſigniebatur: vel ad ſanandi modum iunctis incantamentis, carminibusque pertinet, quem veteres Medici ad augendam admirationem et ſuperſtitionem plebis adhibuere, et Orpheum quoque in vſum vertiſſe, vel ſola fabula de vxore carminibus in vitam reuocata perſuadet: vt alias rationes praetereamus, fuſe a NAVDAEO [o] allatas. Caput enim eius poſt mortem diuinaſſe, inter ſplendida antiquitatis de viris magnis mendacia referendum eſt [p]. Vtrum vero ſpinozifmo vel atheiſmo fauerit Orpheus, poſtea, vbi de theologia Orphei dicemus, commodus magis diſpiciendi locus erit.

Inuenta ab Orpheo.

§. VIII. Non vero ſuo tantum nomine per omnium ora volitauit Orpheus, ſed imprimis propter inſignia in Graecos merita, introductis religione, artibus et diſciplinis, quibus mores feros ad humanitatem reduxit, immortalem famam honoremque conſecutus eſt. Quod ſi enim Graecos audimus, nulla fere ſcientia eſt, quam Graeci Orpheo non debeant, adeo vt γράμματα καὶ σοφίην inuenta ei tribuat epigramma vetus [q]: quod tamen non ita intelligendum eſt, quaſi literarum apud Graecos conditor fuerit;

k) PHILOSTRAT. Heroic. c. V. §. 3. p. 703. et vit. Apollon. L. IV. c. 14.

l) PAVSAN. in Boeot. p. 586 ſq. conf quae diximus in Otio Vindelico Melet. III. p. 241.

ll) OVIDIVS Metamorph. L. X. v. 83.

m) In Eliacis poſter. p. 505.

n) MART. SCHOOCKIVS apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 131.

o) Apologie pour les grands hommes ſupçonner de magie c. IX. p. m. 110 ſeqq.

p) Pertinet hoc ad oraculorum fraudes, quas in hoc oraculo Lesbico adhibitas fuiſſe oſtendit ANT. VAN DALE diſſ. II. de Orac. gent. p. m. 293. ad quae, quod reſpondit BALTVS in hiſtoria de ſilent. Oraculorum paganiſmi P. II. c. 7. p. m. 78 verſ. Lat. leue eſt, et teſtimoniis veterum contrarium. Non enim ſacerdotes oraculi, ſed caput Orphei vaticinatum eſſe PHILOSTRATVS teſtatur.

q) Apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. I. p. 130.

erit; illas enim Graecos Cadmo debere, ſupra oſtendimus; ſed vult poëta, omnis generis eruditionem Orpheum apud Graecos introduxiſſe: licet haec quoque ad ſapientiam carminibus expreſſam extendi queant. Certe poëſeos praeſtantia Orpheum celeberrimum inter Graecos nomen conſecutum eſſe DIODORVS SICVLVS [r] notauit. Muſicae praeſtantia non habuiſſe parem, iam dictum eſt; addendum hoc, lyram ſiue citharam ſeptem chordis inſtruxiſſe, qui enim quatuor chordarum lyram ei tribuunt, veterum teſtimoniis refutantur [s]. Cum muſica carminis pangendi peritiam non poſſedit tantum, ſed et carmen hexametron, teſte ANTIPATRO SIDONIO [t] inuenit, et in epopoeia omnes ante eum, referente PAVSANIA [u] ſuperauit. Sideralem porro artem ad Graecos tranſtulit et doctrinam vetuſtiſſimis veriſimiliter theologis non inauditam ex Aegypto in Graeciam attulit, ſtellas perinde vt noſtram terram inhabitari, de quo dogmate Orphico infra dicemus. Medicinam non tantum exercuiſſe, ſed ita quoque perdidiciſſe, vt deſperatos morbos curaret, in antecedentibus monuimus: his adiiciendum eſt, veriſimillimum eſſe, adiunxiſſe medicinam Orpheum ſacris ceremoniis, et herbis, more Orientalium, vim quandam magicam inſcribendo, et muſicae quoque vim ſalutari arti coniungendo, illud medicinae genus inter Graecos introduxiſſe, quod diu ante ipſum in Oriente viguiſſe ſuperiori libro demonſtrauimus, quodque magicum fuit. Eius nos ſatis conuincit PAVSANIAS [x], qui refert, in ſumma auctoritate Orpheum fuiſſe *οἷον πιστευόμενος εὑρηκέναι ἔργων ἀνοσίων καθαρμοὺς, νόσων τε ἰάματα, καὶ τροπὰς μηνιμάτων θείων, quod crederetur malarum actionum expiationes, morborum curationes, et irae diuinae placationes inueniſſe:* vbi curationes morborum, et *καθαρμοὶ* ideo iunguntur, quod illae ſine his fieri nequibant. Et huc referendum quoque eſt, quod PLINIVS [y] habet, *primum eum de herbis aliquid curioſius prodidiſſe.* Eadem de aſtrologia inter Graecos per Orpheum introducta iudicanda eſſe exiſtimamus. Quemadmodum enim diuinationes ex ſideribus cum theologia et arcanis ritibus atque cultu Deorum coniunxere orientales gentes, et Aegyptii quoque, vt ſupra dictum eſt; ita Orpheus quoque ex Aegyptiorum diſciplina ſacris ſuis arcanis hanc partem addidit, et Graecos aſtrologiam docuit, ſiderum cognitione, quod modo monuimus, inſtructus. Qua de re notabilis apud LVCIANVM [z] locus occurrit, qui ita: *Graeci nec ab Aethiopibus, nec ab Aegyptiis, de aſtrologia quicquam inaudiuerunt, verum illis Orpheus Aeagro Calliopeque prognatus primus iſta monſtrauit: non ille quidem admodum dilucide neque rem clare docuit, ſed εἰς γοητείην καὶ ἱερολογίην* [a], *ad artem goëticam ſiue magicam et ſacros ritus cultumque, qui eius ſcopus erat (διανοίῃ). Nam conſtituta lyra orgia inſtituit, ſacras-*

r) L. IV. c. 25. p. 221.
s) Vid HVMFRED. PRIDEAVX ad Epoch. marmor. p. 198 ſeq.
t) Anthol. L. III. p. 383.
u) l. c. p. 768.
x) l. c.
y) L. XXV. c. 2. conf. DAN. CLERICVS loco ſupra laudato.
z) De Aſtrologia T. III. p. m. 257 ſeq.
a) Graeca ipſa inſpicienda ſunt, incommode enim haec verba tranſtulit ERASMVS.

crasque cantiones decantauit. Sed et reliqua legenda ſunt, etſi ſophiſticam ſcholam argumento colorem quaerentem ſapiant. Nec videmus, quo argumento hoc neget VOSSIVS [b], LAERTII auctoritate motus, qui narrat, pleriſque videri primum Thaletem aſtrologiae vacaſſe, et ſolis defectus conuerſionesque praedixiſſe [c]. Nam quod putat, quia orgia obſcura ſunt, et incertum, qualia fuerint, ideo hoc falſum eſſe, nihil ad rem facit; cum hoc ſufficiat, diuinationes ex aſtris, partem orgiorum ab Orpheo inſtitutorum fuiſſe: Laërtii vero teſtimonium non obſtat, qui de rationibus aſtronomicis et obſeruationibus ſideralibus a Thalete in Graecia introductis, non de diuinatione ex aſtris, qualis in Orphicis ſacris viguit, intelligendus eſt, quam Orpheus ex Oriente vel Aegypto in Graeciam tranſtulit [d]. Omnium tamen maxime celebritatem inter Graecos confecutus eſt Orpheus introductis myſteriis et theologia: quam cum ita ordinaret, vt populo ſuperſtitionis freno ſubacto miranda videretur, et arcanis ceremoniis magna et diuina ſponderet, vehementer Graecos in admirationem rapuit, quae tantopere animos occupauit, vt ſacra illa arcana atque myſteria diu apud Graecos vigerent, magnisque ſolemnitatibus, ſacra Bacchi, Hecates, Eleuſinia, Panathaenea, Theſmophoria eiusque generis alia celebrarentur, de quibus, quia extra oleas vagari non licet, conſulendi ſunt, qui Graecorum ſacrorum hiſtoriam enarrarunt [e]. Quorum tamen non arcanas tantum circumſtantias, ſed et ſignificationes enarrare, opus arduum et difficile eſt, nec ad magnam veriſimilitudinem coniecturae perduci poſſunt, quoniam et initiatos tantum ſacroque ſilentio impeditos ad ἐποπτίαν admiſerunt, et arcana quoque dogmata, non niſi ſacerdotibus patuerunt, qui, vt erant homines aſtutiſſimi, ita ſacris iſtis explicationem tribuerunt, vt ratio circumſtantiarum poſtulabat variam. Vnde laterem lauare nobis videntur, qui Platonicorum recentiorum explicationibus [f] fidem tribuentes, eorum interpretationes pro veris horum ſacrificiorum ſignificationibus nobis obtrudunt. Quam mala enim horum hominum omnia ad ſua dogmata roboranda et ſyncretiſmum ſtabiliendum rapientium fides ſit, nemo eſt, qui ignorat.

Diſciplina arcana Orphei.

§. IX. Vſus vero eſt, vt ex dictis colligere eſt, Orpheus modo docendi arcano, fabulisque et allegoriarum velo obſcurato. Cuius rei ratio ex eius circumſtantiis hactenus enarratis facile peti poteſt. Erat enim ex Thracia oriundus; Hyperboreorum vero ſacra allegoricis traditionibus conſtitiſſe, et arcana methodo fuiſſe propagata, ſuo loco audiuimus [ff]. In

Bbb 2 Aegy-

b) De ſcient. mathem. c. XXXII. §. 8. p. 145.

c) Dicetur hac de re ſuo loco, vbi de Thalete.

d) Chemiae peritiam Orpheo tribuit OL. BORRICHIVS de orig. et progreſſu Chemiae p. 84. qui vero Argonauticam expeditionem eam artem indicare, illique Orpheum interfuiſſe putat, quod vtrumque falſum eſt, meritoque exploditur.

e) Inter eos imprimis conſulendus eſt MEVRSIVS in Graecia feriata et IOH. POTTERVS Archaeolog. Graec. L. II. p. 246 ſeqq. alios nominat IOH. ALB. FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. X. §. 9. p. 320 ſeqq.

f) Inter Pythagorae aſſeclas tales explicationes iam tentauit Arignote, vid. SVIDAS T. I. v. Arignote p. 320. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 509.

ff) Conferendus, qui haec probat CLEMENS ALEXANDRINVS Stromatum L. V. p. 567 ſeq. nec

Aegyptum poſtea delatus τὰ μυθολογούμενα, quod DIODORVS [g] teſtatur, didicit, arcanaeque ſapientiae atque imprimis dogmatum ſacrorum factus particeps, modum occultandi dogmata fabulis, et hieroglyphicis literis, et obſcurando myſteriorum recondito ſenſu populum ab interiori ἐποπτία arcendi affecutus eſt: et diſciplinam ſacerdotum arcanam inſpexit. Hanc vt ad Graecos delatus religionis cultu introducto adhiberet, non vno argumento commotus eſt. Res ei erat cum hominibus feris, religionis morumque ſeueriorum diſciplina nondum ſubactis, cum populo ad eas doctrinarum veritates, quibus imbuere eos cupiebat, capiendas nec diſpoſito ſatis, nec diſciplinae quoque patiente. Eum itaque ad commodandas aures allicere, et fabularum dulcedine illaqueare atque quaſi capere oportuit. Ne vero religio conculcaretur et quod omnibus patuiſſet, euileſceret, arcana ſacra inſtituit, teletasque ſuas commendauit, et ſeuerioris diſciplinae atque praeparationis ſaepe ita muniuit, vt non niſi erectiora et idonea admitterentur ingenia. Et hinc tota diſciplina Orphei arcana deriuanda eſt, quae totius theologiae ſyſtema allegorico habitu more theogoniarum ſcriptoribus communi propoſuit, et ſacra dogmata de Deo et mundi origine hieroglyphico ſermone recondidit. Cuius exempla pluſcula protulit CLEMENS ALEXANDRINVS [h] vt probaret, *ſapienter Orpheum ſymbolicae interpretationis genus inſtituiſſe, vt conferat, ad rectam theologiam, et pietatem, et iudicandam ingenii ſolertiam, et veritatis exercitationem. et ad oſtendendam ſapientiam: docuitque ſacra lingua vocatam fuiſſe aquam bedy, mare zaps, terram chthon, ſolem plectrum, animam omnia continentem ſphinx, morbum cnaxzbi*, et alia, quae ibi affert multa, qualia EPIGENES in *libro de poëſi Orphica*, τὰ ἰδιάζοντα παρ' Ὀρφεῖ, *ea quae propria fuerunt Orpheo*, exponens collegit et expoſuit. Haec vt rite adhiberentur, myſteria inſtituit, initia tradidit, orgia atque τελέτας inter Graecos introduxit, iisque per multos gradus ſapientiae ſacrae candidatum praeparauit, donec perficeretur, ſacro ſilentio vehementer iniuncto. Sacra ſcilicet iſta dicta ſunt myſteria, ſacrorum operatio μύησις, cuius finis, (vnde τελέται dicta ſunt), perductio animae ad inſpectionem primarum veritatum [i]. Horum, ſi Platonicos audimus, quinque gradus erant, quos ita OLYMPIODORVS enumerat: ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡγοῦντο μὲν αἱ πάνδημοι καθάρσεις; εἶτα ἐπὶ ταύταις αἱ ἀποῤῥήτεραι· μετὰ ταύτας, συστάσεις, καὶ ἐπὶ ταύταις μυήσεις· ἐν τέλει δὲ ἐποπτεῖαι. *In ſacris praecedebant publicae purgationes; deinde has excipiebant aliae reconditiones; poſt has aggregationes; tum ſequebantur initiationes; ad extremum inſpectiones.* In quibus gradibus explicandis diligens fuit Plotini ſchola, ita tamen, vt non omnia ad Orphei aetatem referri debere conſtet. Hoc indubium eſt, ad eluendam a peccati ſordibus et purgandam ani-

nec ad Orpheum referri debent myſteria Thracum, quae Zamolxidi deberi ſupra demonſtrauimus. Quem cum pro ſeruo Pythagorae habeat ſine ratione CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 18. p. 341. fruſtra nodos quaerit in ſcirpo.

g) l. c. h) l. c. p. 569 ſeqq.

i) Aliter Platonici, qui τὸ τέλος ſtatuunt, perductionem animae ad illum ſtatum, in quo fuit, antequam corpus ingrederetur. Sed haec ſcholam Alexandrinam ſapiunt, non Orphei adyta.

animam, antequam ad myſteria inſpicienda admitteretur, varias purgationes fuiſſe adhibitas, hinc requiſita prius peccatorum confeſſio, et excluſi profani atque ἀλιτροὶ publica praeconis voce [k]: caſtimonia ad certum tempus indicta, humicubitiones exercitae, abſtinentia a cibo imperata, et alia σκληραγωγίας, atque ſeueriſſimae diſciplinae inſtituta rigidiſſime exacta, et imprimis diligentiſſime caueri ſolitum, ne arcana haec τοῖς ἀμυήτοις ſiue profanis innoteſcerent: vnde, qui hoc ſilentium violaret, vel curioſos in haec ſacra oculos contorqueret, impune non tulit [l]. Per hos vero gradus purgatus et praeparatus ab hierophantis, myſtisque epoptes factus, et interiori doctrina initiatus eſt. Cuius diſciplinae arcanae, quae originem inter Graecos ad Orpheum refert, veſtigia apud veteres ſcriptores plurima occurrunt, et imprimis Platonici recentiores diligenter de ea commentati ſunt, quorum loca, ne prolixe afferamus, otium nobis fecit eruditiſſimus ISAACVS CASAVBONVS [m], qui praeter alios hac de re conſulendus eſt. Nec vna myſteriorum ratio, ſed varia, ſine dubio ab Orpheo et diſcipulis inſtituta eſt, probantibus id tot ſacris arcanis inter Graecos et finitimos populos introductis, inter quae Cereris atque Bacchi ſolennitate reliquis nobiliora fuerunt. Qualia vero illa omnia fuerint, quas ſignificationes et doctrinas obuelauerint, incertiſſimum eſſe putamus. Quae enim ad detegendos Orphicorum ſacrorum ſenſus arcanos erudite et copioſe congeſſit ANDREAS CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [n], omnia fere Platonicis recentioribus accepta debet, qui tamen, cum non tam veteres philoſophos interpretati ſint, quam iis ſua cogitata et philoſophemata ſuppoſuerint, indigni et inepti in hac re arbitri ſunt [o]. Verbo, idem de Orphei arcana doctrina tenendum eſt, quod de Aegyptiorum diſciplina hieroglyphica ſupra monuimus; haec enim illius parens fuit. Vtrum vero arcana haec docendi methodus non per fabulas modo et allegorias rudem plebem ad formandos mores ducens, ſed totius religionis ſummam oculis hominum non initiatorum ſubducens, philoſopho digna ſit, nec ne? prolixius diſputare loci huius non eſt, et ex iis, quae de Orientalium arcana diſciplina ſupra diximus, iudicium hac de quaeſtione ſanum facile fieri poteſt. Et laudant quidem non veteres modo, et inter hos Patres quoque plerique, in hac diſciplina arcana etiam in eccleſia innutriti, praecipue CLEMENS ALEXANDRINVS [p], hanc docendi rationem, ſed et recentiores ideo magnopere Orpheum extollunt, inter quos vehementer eum commendat THOMAS BVRNETIVS [q]. Nos Orpheo prudentiae et eruditionis laudem non denegamus, nec inter feros et inconditi ſenſus homines allegoricam methodum vſu caruiſſe putamus, ſacrorum tamen arcanorum rationes, non

 tam

k) Neronem ideo poſt caedem matris ad ſacra Eleuſinia accedere non auſum refert SVETONIVS in Ner. c. 34.

l) Exemplum habes apud LIVIVM L. XXXI. Ideo etiam noctu peragebantur haec myſteria pleraque.

m) Exercit. Antibaron. XVI. n. 43. p.m. 391 ſeqq.

n) In Epigene de Poëſi Orphica, ſiue in priſcas Orphicorum carminum memorias libro commentario Norimbergae 1702. 4.

o) Conſentit cum his vir ſummus IOH. LAVR. MOSHEMIVS ad CVDWORTHI Syſt. intell. c. IV. §. 17. p. 349. n. 40.

p) l. c.

q) Archaeol. philoſ. c. IX. p. 407 ſeqq.

tam ad excitanda altiora ingenia, quod contendit CICERO, quam ad ducendos populi animos, firmandam ſuperſtitionem, et fouendam impietatem reſpexiſſe, conſideratis omnibus eorum circumſtantiis probabile iudicamus: et multiplices quoque fraudes in iis adhiberi ſolitae ſuſpicari id iubent. Nec nos multum iuuant ea, quae de veritatibus metaphyſicis, theologicis et naturalibus in iis reconditis philoſophi imprimis Platonici afferunt: quo loco enim ea habenda ſint, in ſimili argumento aliquoties iam diximus, et has accommodationes fuiſſe, vt tolerabilior fieret ſuperſtitio, euicimus, ſic vt otioſe ea repetere opus haud ſit. Immo ea talia eſſe, vt magnifice de Orphei religione ſentiri nemo aequus debeat, poſtea, vbi de dogmatibus Orphei agemus, demonſtrabimus.

Scripta Orphei.

§. X. Effecit magna haec, quam conſecutus eſt Orpheus, fama, vt carmina complura Orphicorum nomine ad eum referrentur, eique tanquam auctori tribuerentur: quorum pleraque quidem, praeter exigua fragmenta paſſim apud veteres ſcriptores, qui ea excerpſere, ſuisque ſcriptis inſeruere, occurrentia [r], intercidere [s], quaedam ad nos peruenerunt, inter quae ſunt *Argonautica, carmen epicum, hymni LXXXVI.* et *de lapidibus eorumque virtutibus praecepta*, quae iunctim edidit vir doctiſſimus ANDREAS CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [t]; quorum hiſtoriam cum more ſuo diligenter enarrauerit nunquam ſine acerbo luctu nobis memorandus praeſtantiſſimus FABRICIVS [u], hauriet lector ex libro in hiſtoria philoſophiae literaria maxime neceſſario, quantum ſatis erit. De his omnibus vero magna inter eruditos controuerſia eſt, an ad Orpheum, tanquam auctorem, referri queant? Quidam enim Orpheum plane nihil ſcripſiſſe affirmant, contenduntque, auctoritatis gratia et ad faciendam ſuis ſcriptis fidem Orphicorum nomen praefixiſſe veteres, eodem ſtratagemate vſos, quod in Zoroaſtris et praecipue in Hermetis ſcriptis ſupponendis adhibitum fuiſſe ſupra obſeruauimus. Nec argumentis quoque deſtituuntur, qui ita rationes ſubducunt: prouocant ad HERODOTVM [x], Homerum atque Heſiodum omnium antiquiſſimos poëtas ſtatuentem, et ad ARISTOTELEM [y], Orphica carmina in dubium vocantem: imprimis vero veteres teſtantur, fatentes, Pythagorae eiusque diſcipulis omnia illa carmina deberi, quae ſub Orphei nomine inter veteres celebratiſſima fuerunt. Cecropi enim Pythagoreo homini tributa fuiſſe CICERO [z] auctor eſt, aliique Onomacrito eiusdem familiae philoſopho tribuunt [a], SVIDAS quaedam ad Theognetum, Theſſalum, alia ad Timoclem, Syracuſanum, quae-

r) Multa ex Orphicis occurrunt apud PROCLVM, TZEZEM, aliosque, quorum quaedam collegit HENRICVS STEPHANVS in Poëſi philoſoph. p. 78 ſq. pauciora Orphicorum editioni inſeruit ESCHENBACHIVS.

s) Eorum titulos enarrat FABRICIVS l. c. Vol. I. p. 120. et peculiari ſcripto ESCHENBACHIVS, titulo: Epigenes de poëſi Orphica, de quo ſupra. Qui tamen meras ſaepe coniecturas ſequitur.

t) Traiect. 1689. 12. adiecit editor H. STEPHANI notas et ſuum commentarium.

u) l. c. p. 112 ſeqq.

x) c. LIII. p. 109.

y) De anima.

z) Loco ſupra laudato.

a) Vid. FABRICIVS l. c. p. 129.

quaedam ad Zopyrum Heracleota refert [b]. Alios ex Pythagoreorum schola, in qua Arignote quoque Pythagorica, duoque Orphei iuniores memorantur, Camarinaeus et Crotoniates, enarrat ὁ πάνυ FABRICIVS [c]. Dissentiunt tamen ab his, qui veterum auctoritate, et in his CLEMENTIS ALEXANDRINI, ATHENAGORAE, IVSTINI et doctorum ecclesiae aliorum, item DIODORI SICVLI, ipsiusque CICERONIS, Orpheum quaedam scripsisse contendunt [d], et ad constantem Pythagoreorum traditionem prouocant, quae asserit, Pythagoram ex Orphei libris, libellum celebrem, cui titulus: ἱερὸς λόγος fuit, concinnauisse: certe, si quoque statuatur, Pythagoram nihil scripsisse, referendum esse librum hunc sacrum vel ad Cecropem vel ad Thelaugen Pythagorae filium, antiquissimos homines, qui ex Orphicis sua transsumserint. Perquam vero difficile est, in hac controuersia arbitri partes sumere; et tamen ab ea quaestione et lite rite diremta, totum, quod de Orphei dogmatibus ferendum est, iudicium dependet. Nec hic certitudine infallibili pugnari potest, vt sunt vetustissima omnia, sed ad coniecturas cuncta quidem redeunt, non tamen fallaces et nudas, sed magno verisimilitudinis gradu nixas. Scilicet consideratis non iis tantum, quae integra habemus, sed imprimis reliquiis ac fragmentis illis Orphicis, quae passim apud veteres, tanquam residuae ex naufragio tabulae reperiuntur, non vnius omnia atque eiusdem generis esse, fatebitur, quisquis sobrie atque caute attendit et rem probe ponderat. Quaedam enim, quae pro Orphicis ab antiquis ecclesiae doctoribus adducuntur, ita comparata sunt, vt fraudem atque suppositionem, saltem interpolationem, manifeste prodant, et recte monente CVDWORTHO [e], qui exemplum quoque attulit, hebetis ingenii et obtusi homo vocandus sit, qui ea Orphei esse cogitauerit. Nec improbanda coniectura VV. cll. C. A. ESCHENBACHII [f] et Io. LAVR. MOSHEMII [g], qui a Iudaeo quodam, forte ab ipso Aristobulo quaedam profecta esse coniiciunt. Is enim Iudaeorum, eorum imprimis, qui in Aegypto gentilem philosophiam didicerunt, mos fuit, vt eiusmodi fraude rebus gentis suae apud gentiles auctoritatem conciliarent, et credibile est, Aristobulum, qui huiusmodi oraculum aliquod Orphei in opere ad Ptolomaeum Aegypti regem exarato, affert [h], ita apud regem rebus populi sui consulere voluisse. Nec minus suspecta sunt, quae ex Orphicis referunt Platonici recentiores. Illorum enim institutum, suo loco accurate probandum, fuit, non tantum totius fere terrarum orbis religiones et dogmata corradere, et malesano consilio in vnam religionem confundere, sed et nugis suis, fraude ac suppositione fidem conciliare, et hunc in finem omnes magnos antiquitatis viros suis subselliis vindicare. Quod consilium tot nobis ex hac officina libros spurios peperit, vt non possit non cauto lectori suspectum esse, quicquid veteribus hi homines tribuunt.

Vnde

b) Conf. ib. CVDWORTH. System. intell. c. IV. §. 7. pag. 342.

c) l. c.

d) Loca indicat CVDWORTHVS l. c.

e) l. c. p. 3;8.

f) In Epigene de poësi Orphica p. 148.

g) Ad l. c Cudworthi, n. 37.

h) Apud EVSEBIVM praepar. euang. L. XIII c. 12.

Vnde parum auctoritatis deferendum esse, patet, Orphicis a Platonicis passim iactatis, quibus ea in deliciis fuisse, MARINVS [i] refert. Etsi vero ex Iudaeorum, Platonicorum, Christianorum et haereticorum officinis talia multa prodiisse nemo temere negauerit; inficiandum tamen haud est, Platonis, Diodori aliorumque veterum temporibus lecta esse quaedam, quae iam tum temporis ad Orpheum relata sint, et ex quibus illi sua, quae ex istis referunt, hauserint. An vero ad ipsum Orpheum referri queant, difficulter definiri quidem potest, maiori tamen verisimilitudine negari, quam affirmari posse censemus. Non enim antiquissimis tantum istis temporibus scribendi sapientiae praecepta mos nondum inualuit, sed et, quod probe notandum esse existimamus, methodus ἀπόῤῥητος Orphei obstitit, quo minus scriptis sacra sua traderet [k]. Quantam enim industriam in occultandis sacris dogmatibus posuerit, supra satis luculenter demonstratum est. Probabile tamen est, quaedam, quae pro Orphicis inter veteres venditabantur, Orphica dogmata continuisse, et ab hierophantis atque epoptis, ad quos orali traditione peruenerant, fuisse scriptis consignata, eaque Orphicorum nomine insignita, quod Orphei doctrinam referrent. Haec postea propter doctrinae Orphicae celebritatem, quam inter Graecos consecuta est, variis scriptis ab eius disciplinae hominibus fuisse aucta, non est, quod dubitemus, cum semper magistri praecepta illi iactauerint. Cuius luculentum testimonium est, quod ea dogmata, quae in poësi hac Orphica, etiam, vbi indubitata aetate supra Saluatoris tempora ascendit continentur, adeo inter se discrepant, vt impossibile sit, ea ex vno praecipientis ore calamoue, vel ab vnius systematis asseclis fuisse profecta, et haec dogmatum discordia necessario plures auctores atque conditores Orphicorum fuisse, euincat. Noster hic est acutissimus MOSHEMIVS [l].

Incertitudo doctrinae Orphicae.

§. XI. Colligi ex dictis potest, quam difficile sit, de dogmatibus Orphei, et imprimis de totius doctrinae eius systemate aliquid tradere, quod verum sitienti faciat satis. Cum enim non doctrinam δημώδη, sed ἀπόῤῥητον Orphei cognoscere, tractatio nostra postulet, tam densum illa velum obducta habet, vt non facile quis penetrare queat. Et cum, quod satis diximus, Orphei scriptum genuinum nullum supersit, quaeque feruntur, Orphica ob dictas causas adeo incerta sint, et dubia, vt ad quem potissimum referri debeant, anceps haereat iudicium, sperari quoque et promitti certa non possunt, nec aliud dari, quam quod sub Orphei nomine olim circumferebatur. Vt tamen verisimilitudinem et fidei historicae leges, quantum licet, sectemur, ea potissimum consulemus, quae scriptores veteres Orpheo propiores illi tribuerunt, quemadmodum Thaletis, Anaxagorae, Pythagorae aliorumque virorum in philosophiae theatro maxime conspicuorum dogmata ea esse, probabili ratione nixi credimus, quae a veteribus iis tribuuntur, etsi scripta eorum interciderint, vel plane nihil de suis dogmatibus in literas

ras

i) In vita Procli c. XXVI. p. 61.

k) Eandem caussam fuisse, cur Pythagoras nihil scripserit, suo loco probabimus.

l) l. c. p. 344. not. 20.

ras retulerint. Platonici tamen recentiores, philoſophique illi, qui ex Aegypti ſcholis prodierunt, ſuſpecti quam maxime ſunt, quod vel ſua Orpheo ſuppoſuerint, vel ſaltem ſomniis ſuis Orphica ab antiquis accepta adulterauerint et interpolauerint: vnde non niſi ſobrie atque caute audiendi ſunt. Id quod etiam de cl. ESCHENBACHIO, qui in interpretandis Orphicis hos homines nimia fiducia ſecutus eſt, aliisque huius generis, qui eadem via inceſſerunt, tenendum eſt [m]. Immo, cum probatum dederimus, a variis hominibus Orphica carmina compilata eſſe, ſequitur inde, impoſſibile eſſe, eiusmodi ſyſtema doctrinae Orphicae exhibere, quod vbique cohaereat.

Theologia Orphica.

§. XII. Duo vero primaria doctrinae Orphicae fuiſſe capita, veteres tradunt, quorum vnum theologiam ſiue doctrinam de Deo et diuinis tradidit, alterum phyſiologiam et coſmogoniam exhibuit. Multa vero Orpheum de Diis docuiſſe, tota Graecorum religio, quae ex huius viri fontibus omnis fere dimanauit, teſtatur: quicquid enim fabularum de Diis Graecia mentitur, quicquid rituum ſacrorum et myſteriorum inſtituit, illud omne ad Orpheum olim referebatur. Nec negarunt hoc veteres philoſophi, ſed indignati ſunt potius, doctrinam de Deo fabulis Orphicis corruptam fuiſſe, quam ob rem a Nemeſi diuina punitum, diſcerptum obiiſſe putat ISOCRATES [n]. LAERTIVS [o] vero memorabili ſententia, poſtquam Orpheum Thracem inter philoſophos antiquiſſimos relatum a quibusdam eſſe dixerat, addit: *Equidem is, qui de Diis talia commentus eſt, an philoſophus appellandus ſit, neſcio. Quo enim nomine appellandus is eſt, qui Diis omnem humanam perturbationem et affectus adfricando, non pepercerit; eaque, quae raro a quibusdam hominibus turpiter perpetrantur.* Patres, qui πολυθεότητος auctorem Orpheum faciunt, praeterimus [p], ne iuſto ſimus prolixiores. Negari itaque nequit, in theologia exoterica polytheiſmum Orpheum introduxiſſe, et idololatriae inter Graecos turpiſſimae occaſionem dediſſe. Neque tamen Orpheus tam exiguae doctrinae atque iudicii fuiſſe cenſendus eſt, vt adeo deſipuerit in tradenda doctrina diuiniore; ſed πολυθεότης illa ad fabularem iſtam, qua rudem populum deliniebat, methodum referenda eſt. Cum enim, omnia ex Deo emanaſſe, pro primo rerum ortarum principio adhibuerit, vt in ſequentibus probabimus, et ita rebus omnibus diuinam originem adſcripſerit, mutauit ſpiritus, partesque mundi naturales mythologica methodo vſus, in Deos, eosque colendos populo commendauit, cum ſummum DEVM ab illis attingi poſſe deſperaret. Qua ratione non meruiſſe, vt *diuino afflatus ſpiri-*

an idololatrica?

m) Inter hos etiam CVDWORTHVS l. c. eſt: et hac fere via etiam B. BVDDEVS obſ. de phil. Orphica, Obſ. Hal. Lat. T. VI. Obſ. 29. et ex parte quoque BVRNETIVS l. c. inceſſerunt. Num ad hunc lapidem quoque offenderint EBELINGIVS in Archaeologiis Orphicis et SYMPHORIANVS CAMPEGIVS, in Theologia Orphica, iudicent, qui legerunt.

n) In laudat. Buſirid. p. m. 543. edit. H. Wolfii.

o) Lib. I. ſ. 5. Eandem abſurditatem et impietatem eodem argumento Orpheo obiicit ORIGENES contra Celſ. L. I. p. m. 14.

p) Loca quaedam eorum adduxit CVDWORTHVS l. c. p. 345.

spiritu Celso dicatur, nemo quidem negauerit, an vero excusandus sit, dubius haeret, et in mitiorem partem inclinat BVRNETIVS [q]. Monet is, aliter fieri non potuisse illo, quo vixit aeuo, eoque cum populo: a rudimentis incipiendum fuisse in omni disciplina; a superstitione ad castam religionem progrediendum fuisse. Neque tamen Deorum aras humanis sacrificiis, neque animalium sanguine conspersisse; non finxisse Deos forma humana; referre IVSTINVM [r], poenituisse erroris Orpheum ante vitae finem, omnisque in Deum aut homines contumeliae; mores impuros ei tributos esse, ex opprobriis Christianorum leui fama accepta gentilibus in vituperiis suis obiicientium. Quas tamen rationes leues admodum esse, vel mediocriter ad rem ipsam, de qua quaeritur, attentus, intelligit. Cur non enim castam populo facile sequaci et in admirationem laudemque viri atque obsequium inde praestandum rapto de Deo religionem proposuit? cur diuinitatem in tot partes dispescuit? cur non mente sola, quod simplicissimum et naturae humanae conuenientissimum esse, ipsa ratio dictitat, numen colendum esse docuit, et tot mysteriorum superstitiones tradidit? cur remouit arcana methodo populum a veritate, cuius tamen intererat, rectius doceri? et, si profani essent, philosophicis rationibus, non vero inanibus ceremoniis purgari? Verum non attendit BVRNETIVS, aliam fuisse superstitionis ab Orpheo introductae rationem, quod ita systema emanatiuum ad fingendum Deorum cultum talem sufficere pulchre videbat, qualem quaesita et obtenta auctoritas conditoris, et conseruatio politica sacrorum ab eo institutorum postulabat. Quare e re sanctissimae religionis nostrae esse putamus, vt arcana gentilis religionis, eiusque βδελύγματα recte cognoscantur, quae excusare, tenebras est comparare cum luce. Orpheum erroris poenituisse, fide caret, nec incerta et suspecta Iustini traditio sufficit [s]. Mores tam malos non fuisse, quales ei obiiciuntur, credibile quidem est, nec tamen hoc vituperium Christianis imputandum est, cum paederastiae culpam ipsi, quod supra retulimus, gentiles scriptores ei exprobrent.

Capita potiora theologiae Orphicae.

§. XIII. Propius vero atque intus respicienda est theologia Orphei, vt quid celeberrimo primoque fere inter Graecos theologo placuerit, discamus. Vtemur vero, vbi alia non suppetunt, Orphicis carminibus, quae passim apud veteres supersunt. His, reliquisque veterum testimoniis consultis, is, qui Orphicorum auctor fuisse dicitur, I. Deum summum esse,

De natura Dei.

qui omnium rerum auctor est, omnia in se continet, omnibus prouidet, et quoad naturam vniuerso similis figura est, quam ei mentem de Deo tribuit IAMBLICHVS [t]. Qui cum Pythagorae et sequacium de Deo doctrinam Orphicae simillimam fuisse tradit, totam scholae suae cateruam sibi consentien-

q) l. c. p. 411.

r) De Monarchia Dei p. 103 seq. Vbi tamen suppositionem facile odorari quis potest, pars enim est libri sacri a Pythagoreis suppositi, et quidem a Iudaeo quodam interpolati, quod docte obseruat ESCHENBACHIVS de Poësi Orphica pag. 143 seqq.

s) EVSEBIVS de praep. L. XIII. conf. HVETIVS Demonstr. Eu. Pr. IV. c. 8. §. 19. p. 130. ESCHENBACH l. c.

t) De vita Pythag. c. 28. n. 151. p. 127.

tientem habet. Ita enim SYRIANVS [w], PROCLVS huiusque furfuris alii [x]. Nec negandum, PLATONEM [y] ipſum in ea fuiſſe ſententia, alludere Pythagoreas opiniones ad placita Orphica. Parum tamen, ſi fatendum, quod res eſt, pro Orpheo ita lucrabimur, cum ſcholae Pythagoreae mos ſua veteribus philoſophis ſupponendi, et veneranda antiquorum nomina ſibi praeter rem vindicandi, in vulgus notus ſit. Ad aliud itaque teſtimonium prouocat, qui Orphei cauſam magna induſtria tuetur, doctiſſimus, CVDWORTHVS [z], nempe TIMOTHEI chronographi, qui breuem Orphicae diſciplinae ſummam, in *Coſmopoeia ſua* olim exhibuit, quam CEDRENVS [a] et EVSEBIVS [b] integram, et ex his alii [c], expoſuerunt, in qua apertam DEI conditoris mentionem facit, eiusque nomen, conſilium, lucem, vitae largitorem eſſe, ens eum ſummum inuiſibile eſſe ſtatuit, ex cuius potentia, quam nemo concipere poteſt, omnia incorporea et corporea facta ſint. Addit: Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐν τῇ αὐτῇ, βίβλῳ συνέταξεν, ὅτι, διὰ τῶν αὐτῶν τριῶν ὀνομάτων μιᾶς θεότητος τὰ πάντα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἐϛι τὰ πάντα. *Idem Orpheus in eodem libro ſcripſit, a tribus iſtis nominibus, vna vero natura diuina omnia facta eſſe, Deumque ipſum eſſe omnia.* Bene vero nobiſcum egiſſet Timotheus, ſi totum carmen Orphicum, vel fragmentum ſaltem illud, ad quod prouocat, integrum deſcripſiſſet, vt quis verborum ſenſus ſit, quis auctoris ſcopus, quae verborum integritas, facilius iudicari poſſet. Verum obſeruauit accurate ESCHENBACHIVS, Timotheum ordinem, quem auctor huius theogoniae tenuerat, non fideliter ſeruauiſſe, et non alium in finem haec conſignauiſſe, quam vt perſuaderet lectoribus ſuis, Orpheum iam docuiſſe, trinitatem in vna eſſentia creaſſe omnia, quod CEDRENVS ſub finem indicat; tum etiam, vt oſtenderet, Orpheum, dum mundi creationem doceret, a Moſaicis traditionibus parum, aut nihil diſcrepare; ideoque ea tantum ex Orphica theogonia hic inde decerpſiſſe, quae aliquo modo huic fini ſeruire poterant, ceteris, et rem ipſam concernentibus, neglectis. Parum itaque fidei, immo plane nihil, tribuendum eſt homini veterum dicta ad firmanda ſua detorquenti, qui inter Graecos recentiores, leuiſſimi ingenii homines mos receptus, ſemper tamen hiſtoriae philoſophicae exitialis fuit. Conſulenda itaque ſunt ipſa, quae reſtant, Orphicorum carminum λείψανα, inter quae quod PROCLVS [d] ſeruauit, quia inſigne eſt, et de ortu rerum ex mente Orphei diſſerturis lucem accendet, ex STEVCHI EVGVBINI verſione hic apponemus, Graeca vero apud PROCLVM et ex eo apud recentiores quosdam [e] legenda lectori commendamus. Ita vero:

Fuerunt intra Iouem cum vniuerſo
Aetherea vaſtitas, et coeli praeclara ſublimitas,

 Immen-

w) SVIDAS in Syrianus T. III. p. 410.
x) Affert eorum teſtimonia CVDWORTH. Syſtem. intell. l. c. p. 346.
y) In Cratylo p. 264.
z) loc. cit.
a) In Chronographia p. 46.
b) In Chronicis.
c) ESCHENBACH. l. c. p. 87 ſeqq. CVDWORTHVS l. c. p. 346 ſeq.
d) Comm. in Timaeum p. 95. conf. ESCHENBACH. l. c. p. 71.
e) EVNDEN l. c. CVDWORTH. l. c. p. 348.

Immensique maris et telluris inclytae latitudo
Oceanusque ingens, depressaque tartara terrae,
Fluminaque et pontus sine fine, et cetera cuncta.
Immortales omnes beati diique de aeque,
Quae fuerint exorta, et quae ventura sequuntur,
Haec in ventre Iouis rerum compage manebant.

Aliud non minus memorabile fragmentum nobis seruauit auctor libri *de mundo*, et eius interpres APVLEIVS, dignum, quod hic quoque apponatur:

Primus cunctorum est, et Iupiter vltimus idem.
Iupiter et caput, et medium est, sunt ex Ioue cuncta,
Iupiter est terrae basis et stellantis Olympi.
Iupiter et mas est, estque idem nympha perennis.
Spiritus est cunctis: validusque est Iupiter ignis.
Iupiter est pelagi radix; est lunaque solque.
Cunctorum rex est; princepsque et originis auctor.
Namque sinu occultans, dulces in luminis auras
Cuncta tulit, sacro versans sub pectore curas.

Paria fere leguntur apud EVSEBIVM [f] et CLEMENTEM ALEXANDRINVM [g], ex quibus patet, varie istas reliquias et fragmenta a veteribus congesta fuisse; res tamen omnis eo redit: Continuisse Iouem siue summum Deum in se omnia, omnibus ortum ex se dedisse; et tanquam hermaphroditum omnia ex se genuisse, et ex sua produxisse essentia; Spiritum esse vniuersi, qui omnia regit, viuificat, estque

Vnica vis, daemonque vnus, qui cuncta gubernat.
Omniaque haec vnus regali in corpore claudit.

Ex quibus necessario sequitur omnia in eum reditura. Haec Orphica fragmenta vbique loquuntur, nec aliud voluerunt Orphicorum dogmatum ostentatores, quando magna confidentia Deum τὸ πᾶν [h], vocarunt. Et ex his de theologia Orphica iudicium formandum est. De qua vt mentem quoque nostram modeste exponamus, primo, non negamus, valde nobis haec quoque carmina suspecta esse propter illos, qui eorum fragmenta nobis conseruauerunt. Hos Platonicos recentiores, siue Alexandrinos fuisse, loca eorum adducta testantur. Demonstrabimus autem suo loco luculenter, inter alia, quae veteribus, imprimis Pythagorae et Platoni frustra et inuita Minerua affinxerunt, fuisse quoque dogma, de producta materia ex ipso DEI gremio, quod ideo assumserunt, vt propius ad Christianos accederent, et absurditatem duplicis principii euitarent. Quis itaque nobis testis erit, non ab huius systematis fautoribus pleraque carminum horum fragmen-

f) De praepar. L. III. c. 9.
g) Stromat. L. V.
h) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 355 seqq. cuius vestigia secuti sunt auctores Historiae vniuersalis. p. 73 seqq.

fragmenta fuiſſe conficta et ſuppoſita? quis interpolatoris manus paſſa non eſſe, cum multa in iis tam egregie cum Platonicis ſequioribus conſpirent, nos faciet indubios? Fatemur itaque non inuiti, valde nobis in definienda Orphici de Deo dogmatis ſumma aquam ex hac cauſa haerere. Non tamen, ſecundo, inficiamur, veriſimile non eſſe, omnia iſta carmina plane nihil quod ad Orphica tempora et doctrinam referri queat, continere, ſed omnino probabile eſt, ſi non ipſum Orpheum, certe Orphicam doctrinam eo collineaſſe, vt Deum eſſe omnia, inque eo omnia contineri, exque eius eſſentia omnia orta eſſe, et naturam atque vitam accepiſſe, eius quoque ſpiritu moueri, formari et gubernari omnia traderet. In hoc enim κυρίῳ δόγματι conſpirant omnia, quaecunque de Orpheo apud veteres traduntur. Nec putamus temere hoc quenquam inficiari poſſe, niſi luculentioribus in contrarium argumentis inſtructum, quae forte fruſtra conquiruntur. Nondum tamen ita de mente Orphicorum de Deo ſatis certi ſumus, cum variam celebre iſtud dogma ſignificationem admittat, quae quoque in cauſa fuit, cur Platonicorum ſequiorum in modum illud explicuerit, et ſaniorem ei adſtruere ſenſum magna induſtria laborauerit CVDWORTHVS [i], alii vero, et inter hos IO. FR. BVDDEVS [k] Orpheum inter Spinoziſtas ante Spinozam retulerint, putantes, eum Deum atque mundum confudiſſe, et per Deum non intellexiſſe aliud, niſi mundum hunc totum, Deumque quaſi modificatum; alii tandem, inter quos eminet celeberrimus MOSHEMIVS [l] media via incedentes, a Spinozae quidem impietate Orphicam theologiam liberent, emanatiuum vero fuiſſe, et res omnes ex ſinu DEI ita deduxiſſe, vt eſſentiam, naturam, ortum ex eo acceperint, ſicque membra DEI ſint, contendant. Etſi vero difficile eſt in tam incertis rei monumentis et teſtimoniis certum aliquid ſtatuere, vltimam tamen ſyſtematis Orphici explicationem reliquis praeferendam eſſe, non vna ratione adducti fatemur. Quemadmodum enim ſaniori interpretationi, quam coëgit in ordinem ingenioſiſſimus CVDWORTHVS, repugnant ipſa fragmenta, ſi ſine commentariis Platonicorum, mire ea detorquentium, conſiderentur; ita a Spinozae ſyſtemate mundi origo et productio atque formatio talis, qualis in theogonia Orphica deſcribitur, quaeque cum Spinozae hypotheſi, vnicam tantum eſſe ſubſtantiam, eiusque duas modificationes aeternas, conſiſtere non poteſt, Orphicam theologiam ſatis manifeſte, niſi fallimur, diſtinguit: ſicque ſyſtema emanatiuum remanet, quod eo tutius atque probabilius Orpheo tribui poteſt; quo magis id per omnem fere Orientem veterem peruagatum fuiſſe, ſuperiori libro vidimus [m]. Ex Oriente vero ad ſeptentrionales perueniſſe ſuo quoque loco docuimus. Vnde fons quoque patet, ex quo Orpheus hanc de Deo doctrinam hauſerit? domi enim ſacris iam innutritum fuiſſe, ſupra oſtendimus. Quia vero

i) I. c. p. 353.

k) Hiſt. eccl. V. T. T. I. p. 1077. theſ. de atheiſmo c. I. §. 9. add. LOESCHER praenot. contra atheiſmum §. 5. p. 4.

l) Ad l. c. CVDWORTHI n. 58. p. 357.

m) Conf. ABR. HINCKELMANNVS in detectione fundamenti Boehm. p. 84 ſeqq.

ro in Aegyptum descendit Orpheus, vbi ista doctrina, Deum et chaos in principio vnum fuisse, Deumque ex se mundum produxisse, eumque tanquam animam informare, regere, et viuificare, recepta fuit, (id quod supra quoque demonstrasse meminimus) patet ex eo, qua ratione ad iustam formam habitumque Orpheus theologiam suam isto modo perduxerit. Verisimillimum itaque putamus, tradidisse Orpheum, vel Orphicam theologiam potius, cum ab ipso Orpheo nihil, quod indubitatum sit, nobis restet, de Deo sequentia:

Systema Orphicum de Deo et mundi origine.

I. Deum ante mundum conditum cum chao infinite copulatum fuisse et ita coniunctum, vt omnia continuerit, quaeque fuerunt, sunt, et futura sunt, in eo fuerint recondita, sicque omnes naturas ab aeterno in eo latuisse.

II. Expulisse vero Deum hunc ex sinu suo materiam, resque omnes, certo tempore, et sic Deos Deasque solem, lunam, stellas, omniaque quae sunt, ex eo effluxisse.

III. Participare itaque omnia, per emanationis leges ex Dei essentia, esseque Dei partes et membra, et nihil esse, quod diuinitatis expers sit.

IV. Inesse itaque partibus mundi diuinitatis quoque partem, easque pro Diis merito haberi.

V. Esse Dei essentiam, quae ex eo effluxit, in omnibus rebus praesentem, eamque vim vnicam et praesidem esse mundi, quae omnia gubernat.

VI. Cum itaque omnia non tantum ex Deo sint, sed et in Deo, infinitos dari Deos.

VII. Hos Deos colendos esse, quia ad summum Deum latentem, inuisibilem et cognitu impossibilem humana natura pertingere non potest.

VIII. Non tamen fingendam esse Dei formam aut imaginem, cum per vniuersum diffusus, imaginem eius vniuersum tantum referat.

IX. Quia ex Deo omnia sunt, ideo cuncta, quae ex eo emanauerunt, in eum reditura esse, hancque fore beatitudinis summam, quam post mortem Dei cultores consecuturi sint.

X. Dari vero multas purgationes, lustrationesque, vt purior reddita anima ad fontem suum, vnde emanauit, redire queat. Hisque inseruire mysteria, et Ὀρφεωτελέτας.

Hanc systematis Orphici de Deo rationem si admittimus, fragmenta illa, si Platonicas παρερμηνείας tollimus, mire inter se concordant, et de tota theologia et systemate sacro Orphei verisimilis reddi potest ratio, sicque differentes veterum relationes conciliari. Reliqua, quae dissentiunt, ex iis esse, cogitandum est, quae a diuersi temporis, opinionis et sectae hominibus Orphicis doctrinis assuta fuisse supra monuimus. Sed tempus est, vt reliqua quoque theologiae Orphicae capita excutiamus.

Trinitas Orphica.

§. XIV. II. Non vnum vero tantum numen agnouisse Orpheum, contendunt theologiae Orphicae interpretes, sed et hanc Dei vnitatem non obstitisse, quo minus trinam esse simul iudicaret diuinitatem, tresque in vno

vno numine naturas reuereretur. Id quidem afferunt, et religioni Chriftianae non leue praefidium inueniffe fibi videntur, recentiorum multi [n] et inter hos imprimis ATHANASIVS KIRCHERVS [o] et PETRVS DANIEL HVETIVS [p], quibus haud obfcure pollicem premit CVDWORTHVS [q]. Praeiuiffe his TIMOTHEVM chronographum et CEDRENVM fupra iam diximus. Non aliis tamen argumentis pugnant viri docti, quam quae ex Platonicorum recentiorum fcholis defumta funt. Prouocant ad Amelium, qui tefte PROCLO [r] tres opifices rerum omnium, mentesque in diuinitate per Orphei Phanen, Vranum et Cronum intelligi contendit: et ad DAMASCIVM, qui retulit [s], Orpheum feciffe Deum τρίμορφον, triplicis formae. [t] Id vidiffe putant Timotheum, qui trinitatis myfterium in Orphica theologia deprehendit. Haec vero quam leuia fint, et ab omni verifimilitudine aliena, ignotum ei effe non poteft, qui paulo attentius adducta teftimonia confiderat. Quae ex Platonicorum fchola profecta cum fint, et Platonicam trinitatem poft C. N. demum hunc in modum habitumque, qualis illis placuit, excogitatam, innuant, aperte recentiorum temporum inuenta antiquiffimo Orphei feculo fupponunt: immo potius Orphicis contraria funt, cum iuxta Orphica carmina Deus δημιουργος rerumque conditor a Deo fummo non differat, id quod ipfe agnouit Amelius: in trinitate vero Platonica creatio vniuerfi menti δημιουργω fummo Deo minori tribuatur: ex quo, quam parum Platonica teftimonia et interpretationes hanc opinionem iuuent, manifeftum eft. Patebit vero ex iis, quae de cofmogonia Orphica dicturi fumus, Phanen, Vranum et Cronum ad fummum DEVM referri non poffe. Quae vero nugatur Timotheus, confilium, lucem, vitam, quae Orphica in Deo ponunt, trinitatem perfonarum fiue naturarum diuinarum innuere, ineptienti Graeculo condonanda funt, a viris vero prudentibus et doctis fequenda non item [t].

§. XV. III. Praeter Deum alios quoque fpiritus, daemonas et heroas *De fpiritibus.* Orpheum ftatuiffe, illisque mundum repleuiffe, Platonici afferunt. Inter quos imprimis PROCLVS [u] certos numeros angelorum, heroum et daemonum ftipatores Dei enumerat. Nec fexum in fpiritibus his difplicuiffe Orpheo, ex eo probare fatagunt, quod ἱεροὶ γάμοι non vltimum theologiae Orphicae caput conftituerint. Et defcribenda effet tota horum philofophorum daemonologia, fi ea omnia enarranda effent, quae ab iis Orpheo tribuuntur [w]. Parum vero in his omnibus verifimilitudinis inuenitur. Quam mali enim teftes in tali caufa fint, faepius iam monuimus, nec moneri fatis poteft, adeo fub antiquitatis praetextu incautis imponunt. Et fpiritibus quidem mundum repleuiffe Orpheum, ab eius theologia et admif-

n) Conf. quos laudat NAVDAEVS Apol. pro magiae accufatis c. 9. p. m. 115.
o) Oedip Aegypt. p. 150. 194.
p) Qq. Alnetan. L. II. c. 3.
q) l. c. p. 353.
r) in Tim. p. 95.
s) Vid. WOLF. Anecd. Graec. T. III. p. 252. 253.
t) Conf. MOSHEM. l. c. p. 360. n. 51.
u) Lib. V. in Tim. Plat.
w) Conferri poteft, qui potiora collegit ESCHENBACHIVS l. c. p. 57 feqq. qui tamen incautus ab his hominibus decipitur.

admiſſo ſemel principio: Deum eſſe omnia, et ex Deo omnia, Deum ineſſe omnibus, non abhorret, et ſupra iam obſeruauimus, hanc cauſam πολυθεότητος ab Orpheo introductae fuiſſe. Verum haec vetuſtiſſima doctrina, quae daemonum omnia plena eſſe ſtatuit, quamque inter barbaros didicerunt Graeci Thales, et Democritus; cum Platonicorum doctrina de daemonibus confundenda non eſt, quae tot gradus, miniſteria et ordines otioſo effinxit ingenio, vt haberet, quod Chriſtianis opponeret. Replere vero hos ſpiritus mundum, et adeſſe potioribus mundi partibus tanquam praeſides, vti Hyperboreis, ex quibus oriundus fuit Orpheus, placuit, ita Orpheo quoque non diſplicuiſſe, tota eius theogonia innuit, quae non magis commodam interpretationem admittit, quam ſi naturae partibus ſpiritus praeſides adiunxiſſe ſtatuatur [x]. Quicquid vero illud eſt, quod, deficientibus monumentis et indubitatis teſtimoniis, nudis coniecturis definiri ſatis non poteſt, ſacrae illae nuptiae fruſtra, niſi fallimur, ad Platonicorum ſequiorum placita adplicantur, et per mares intelliguntur ſpiritus ἐνιαίως, per feminas, δευτέρως καὶ ὑφημένως agentes. Hae enim nugae ideo tantum inuentae ſunt, vt popularis religio, quae ſexum in diuinis admittebat, quaeque a prudentioribus, praeſertim poſt exortam Euangelii lucem ridebatur, in tolerabiliorem et magis philoſophicum ſenſum detorqueretur, et ſic abſurdiſſimo dogmati color induceretur philoſophicus: qua in re non Stoici tantum mire arguti fuerunt, ſed inter barbaros iam inuenti ſunt, qui ita religioni populari apud prudentiores ſubuenirent [y]. Quae tamen argutiae Orphico ſyſtemati non conueniunt, in quo nuptiae illae potius ad principia naturalia, eorumque coniunctiones a Deo Demiurgo factas; forte etiam ad emanatarum rerum copulationem et conſpirationem in producendis aliis ex ſe emanatiuis trahenda ſunt. Hanc enim ſexus ſignificationem in ſyſtemate emanatiuo eſſe ea probant, quae ſuo loco de ſyſtemate Cabbaliſtico, quod emanationis doctrinam omnium optime et clariſſime exhibet, dicentur. Et ex his etiam iudicari poteſt, num veriſimile ſit, quod in carminibus quibusdam Orphicis Deo tribuitur, eſſe eum ἀῤῥενοθύλην marem atque feminam. Etſi enim ſyſtemati Orphico conſentaneum eſt, Deum non tantum cauſae efficientis locum atque parentis perſonam in condendo mundo ſuſtinuiſſe, ſed et ex ſe ipſo et ex ſuo quaſi ventre, (quo ſimili carmina vtuntur) res omnes tanquam matrem genuiſſe; ipſa tamen denominatio atque philoſophandi modus tam aperte Alexandrinas cathedras Platonicorum, ſapit, vt veriſimile non ſit, haec ab ipſo Orpheo fuiſſe profecta, ſed Platonica magis eſſe: id quod eleganter quoque confirmat cl. MOSHEMIVS [z].

§. XVI.

x) Hanc philoſophandi rationem pleraſque barbaras theogonias tenere, ex iis, quae de barbarica philoſophia diſſeruimus, manifeſtum eſt.

y) Dictum hac de re ſupra, vbi de Aegyptiorum theologia actum, conf. Amoenit. lit. Tom. VIII. p. 326 ſeqq.

z) l. c. p. 350. n. 43. Ex dictis vero manifeſtum quoque eſt, falli CLEMENTEM ALEXANDRINVM Strom. L. V. p. 724. qui ex hac Dei appellatione concludit, Orpheo placuiſſe creationem ex nihilo.

Theogonia Orphica, rerum ortum tradens.

§. XVI. Alterum, quod philoſophiam Orphicam abſoluit caput, in explicanda origine et natura rerum conditarum, verſatur et phyſiologiam Orphicam continet. Eam Orpheus, vel quisquis auctor fuit philoſophiae Orphicae, allegorico theogoniae velo obduxit, vt impoſſibile ſit, totam allegoriam denudare, et claram doctrinae Orphicae exhibere notitiam. Accedit, quod ſub manibus Platonicorum et Chriſtianorum quoque theogonia Orphica, accommodationes ad doctrinas eorum proprias paſſa, ita adulterata fuerit, vt ſincerum a falſo, genuinum atque natiuum ab adſcititio diſtingui vix queat. Id quod imprimis de illa theogoniae Orphicae interpretatione intelligendum eſt, quam TIMOTHEVS chronographus ex Orpheo dedit, et ſeruauit CEDRENVS [a], quippe quae adeo Moſaicae coſmogoniae accommodata eſt, vt auctoris ſcopum manibus palpes. Conferendus itaque eſt ATHENAGORAS [b], qui non contemnendum nobis fragmentum theogoniae Orphicae reliquit, ex quibus veterum relationibus ita ſe habuiſſe theogonia Orphica videtur:

I. Incomprehenſibilis quidam et ſummus omnium rerum priorque et creator omnium, ipſius etiam aetheris et omnium quae in aethere ſunt, conditor fuit. Haec Timotheus Orphica eſſe, ex illis quae ſuo tempore circumferebantur carminibus collegit: manifeſte tamen Orphicam ſententiam Moſaicae doctrinae ita attemperauit, vt, Deus ante materiam fuiſſe, haecque ab eo ex nihilo producta eſſe, videretur. Id quod Orphicae doctrinae de Deo aduerſum eſſe, ex iis, quae ſupra de theologia Orphica diximus, manifeſtum eſt. Secundum eam enim Deus quidem ab omni aeternitate fuit, verum, vt ita dicamus, materia grauidus, quam in ſe continebat. Ex quo patet, Deum et materiam, iuxta Orpheum ita vnum conſtituiſſe, vt haec in illo tamdiu lateret, donec ex ſinu eius expelleretur: quo poſteriori effluxu a Stoico quidem ſyſtemate Orphicum diſtinguitur, quod emanationem materiae ex eſſentia Dei ſupponit, illo tamen multo non eſt melius, Deumque et materiam certo modo confundit, etſi diſtinguere videatur.

II. In rerum initio primum exhibitus eſt aether, a Deo factus et diſpoſitus (δημιουργηθείς). Huic adiacebat hinc et illinc chaos, et nox dira tenuit omnia, et occultauit, quae ſub aethere erant. Ita SVIDAS [c] prima rerum oriundarum principia ex Orphicis refert, quocum et alii conſentiunt, aethera et chaos, pro principiis ab Orpheo habita fuiſſe. Adiungit tamen, vel praemittit his, ex mente Orphei, tempus SIMPLICIVS [d], poſt quod aethera et ingens chaos productum eſſe aſſerit; quo videtur intelligi, aethera et chaos fuiſſe ſimul: Id quod BVRNETIO quidem non placet, qui ſublunaris tantum mundi fabricam in iſta theogonia referri, et cum rerum vniuer-

a) loco ſupra citato.

b) In legat. pro Chriſtianis p. m. 18. ed. Pariſ.

c) In Orpheus T. II. p. 719. qui ex libro περὶ Θεογνωσίας ſe deſumſiſſe refert. Theogoniam vero intelligendam eſſe ex CEDRENO l. c. et MALALA Hiſt. Chron. p. 88. vbi eadem excerpunt, patet. conf. KVSTER. ad h. l.

d) In L. IV. phyſic. auſcult.

uerſitate confundi putat: nobis tamen aliter videtur, quia mundi huius viſibilis, et imprimis terrae productionem ex aqua vel limo in ſequentibus demum theogonia Orphica refert. Vnde per tempus hoc, ſaluo Orphico ſyſtemate, nihil aliud intelligi poteſt, quam in Deo et aethera et chaos tanquam duo rerum conditarum principia abdita latuiſſe, et ex eo demum producta fuiſſe: qua ratione tempus atque DEVS in rationis tantum ſigno differunt, modo philoſophandi veteribus non ignoto.

III. Ex duplici hoc principio, aethere et chao, eorumque complexu ingens quoddam ouum productum eſt, quod nocti, tertio principio Demiurgus excludendum tradidit. Et in hoc theogoniae Orphicae narratores, etiam Platonici, PROCLVS aliique, conſentiunt [e], nec abludit a vero, Orpheo placuiſſe, ortum omnium rerum eſſe ex ouo. Vetuſtiſſima enim doctrina fuit, mundum ouo aſſimilari, eundemque generationis atque ortus modum eſſe. Qua de opinione imprimis audiendus eſt PLVTARCHVS, qui ait [f], *doctrinam ſacram et Orphicam non tantum ouum gallina facere antiquius, ſed velle etiam, vt omnium rerum ortum et antiquitatem complectatur;* addit quoque paulo infra, *in Orgiis, Bacchicis, ideo conſecratum ouum fuiſſe, ὡς μίμημα τȣ̃ τὰ πάντα γεννῶντος καὶ περιέχοντος ἐν ἑαυτῷ, quod ſymbolum et imitatio eſſet eius, quod omnia genuiſſet, et in ſe contineret* [ff]. Num vero ouum hoc tantum terram noſtram deſignet, cuius teſta coeli a veteribus habiti ſint, quod operoſe contendit, hypotheſi ſuae inſeruiens THOMAS BVRNETIVS [g], diſquirere praeſentis loci non eſt; ſufficit enim nobis, in theogonia Orphica ouum altius relatum fuiſſe, ad ipſa naſcentis mundi vniuerſi initia, niſi concordis antiquitatis teſtimonium leuibus coniecturis detorquere velimus.

IV. Excluſo ouo, cum in duas partes diſcerperetur, leuior atque aetherea pars ſurſum lata eſt, craſſiore ſubſidente; quae cum diuerſae naturae eſſent, Demiurgus vim diuinam addidit vinculumque, quibus iſta iungerentur. Miris haec theſis obſcuritatibus inuoluta eſt, cum quia Orphicae diſciplinae conditor, allegoria ſatis obſcura et abſurda haec prodidit, tum quia Platonici recentiores mundum ſuum intelligibilem et ſenſibilem infarſerunt, et allegoricam Orphei theogoniam ita ſuis philoſophumenis adplicarunt, vt videretur idem dicere voluiſſe, quod ſcholae Alexandrinae inter Platonicos placuit. Scilicet, ex diſrupto ouo ortum fuiſſe animal monſtroſum, Orphica theogonia refert, draconis imaginem referens, quod adnatum ſibi habebat caput alterum leonis, et inter haec duo, medium Dei vultum. Hocque Herculem et Chronum dictum fuiſſe, humanum vero vultum, Phanetem. Mirifice hic tum in ipſa doctrina Orphica referenda, tum in ea explicanda veteres atque recentiores ſe torquent. Proclus enim, reliquique Platonici ex ouo demum prodiiſſe animal hoc monſtroſum, diuina

e) Conf. omnino, quae affert ESCHENBACHIVS l. c. p. 93 ſeqq.

f) Qq. Conuiu. L. II.

ff) conf. MACROBIVS Saturn. L. VII. c. 16. ATHENAGORAS: l. c.

g) Theor. tellur. L. II, c. 10. p. 156.

uina virtute praeditum tradunt, eiusque parentes aethera et chaos agnofcunt. ATHENAGORAS vero aliter refert, ftatuiffe Orpheum: aquam effe principium omnium rerum, ex aqua ortum accepiffe Ilyn, fiue lutum, his parentibus ortum effe animal draconem, cui adnatum erat caput leonis, corpus vero medium continebat faciem Dei, Herculis aut Chroni dicti; ab Hercule natum effe ouum immenfae magnitudinis, quod dum foueretur, vim paffum a genitore fuo ex attritione in duas partes diffiluiffe, et fuperiorem quidem in coeli formam perfectam effe, inferiorem delapfam terram conftituiffe. Hactenus Athenagoras. Quem veterum diffenfum vt tollat cl. ESCHENBACHIVS [h], vtramque relationem admittit, et ita locum habere putat, vt adhibita Platonicorum diftinctione inter mundum intelligibilem et fenfibilem, vtrumque ab Orpheo, ex ouo deductum fuiffe ftatuat. Scilicet γοητὸν κόσμον, qui complexus eft idearum omnium demiurgicarum, a mente illa diuina fumma profectarum Phaneta Orphei effe; hunc vt produceret, ouum finxiffe Orpheum, ex abftractis caufis et principiis ortum et exclufum; aethere, chao et nocte; et ita ortum habuiffe Phaneta, fiue mundum intelligibilem: αἰσθητὸν κόσμον, ad exemplum verae εἰκόνος etiam ex ouo producendum fuiffe, fed alio parente, nempe ipfo Phanete, fiue mundo intelligibili, ideis demiurgicis a fumma mente inftructo; ad id adumbrandum hunc Deum variis animalium capitibus infignitum finxiffe Orpheum, fecundum Athenagoram draconis, leonis et ipfius Dei, fecundum Proclum:

Κριȣ̃ καὶ ταύρȣ ὄφιος χαροπȣ̃τε λέοντος.

Ei duplex nomen dediffe, Herculis et Chroni, vt virtutem viuificam, et principium operans, ex quo omnia, indicaret, ficque mundus fenfibilis intelligibili, duobus quoque principiis ortum fuum debenti, refponderet, et ita patrem atque matrem illa principia in vtroque mundo referrent. Sicque Proclum de νοητῷ, et Athenagoram de αἰσθητῷ κόσμῳ differentes amice inter fe confpirare, et eandem Orphei doctrinam genuinam referre. Adeo vero a cofmogonia veterum haec differt explicatio, adeo contorta et ad Platonicorum recentiorum εὑρήματα inuito Orpheo accommodata eft, vt affenfum plane non mereatur. Quicquid enim tradit, nugas olet fcholae Eclecticae, fupra veterum ingenium fapientis, et eiusmodi mundum intelligibilem, in otiofo cerebro enatum Orpheo fupponentis. Nec confiftere poteft haec explicatio cum doctrinae fyftemate, quod tradunt Orphica carmina, quia illud, Deum non omnibus tantum ex fe ortum dediffe, fed ea quoque vi fua atque diuina virtute continere, ftatuit, et fummo Deo difpofitionem omnium rerum demiurgicam tribuit: vt cuncta ex Ioue et in Ioue fint. Ad quod cum Platonici interuentum alterius ex diuinis principii, κόσμȣ νοητȣ̃, fiue mentis ideis diuinis plenae requirant, ficque a fummo Deo hoc principium quo mundus fenfibilis animatur, remoueant, interpretationem Platonicam Orphica cofmogonia recipere nequit. Abfurdum quoque eft, aethera et chaos ad mundum intelligibilem referre: tantumque abeft,

h) l. c. p. 95 feqq.

eſt, vt ouum ex abſtractis cauſis ortum et excluſum, mira ingenii luxuriantis intemperie ſibi effinxerint, et in metaphyſicis notionibus praeſidium quaeſiuerint veteres, vt potius de mundo illo intelligibili nihil dixiſſe cenſendi ſint. Certe vt theogonias omnes, ita Orphicam quoque ad rerum conditarum ortum pertinere, vniuerſalis earum harmonia ſatis prodit. Mittamus itaque nugas Platonicorum, cum tota theogoniae Orphicae ratio iubeat, illam de ortu rerum, quae ex Deo emanarunt, omnium intelligere. Etſi vero difficile eſt, ex diſſentientibus veterum relationibus certum quid haurire et eruere, aliqua tamen ita comparata ſunt, vt non omnis veriſimilitudo deſit, mentem Orphicorum ita explicari poſſe. Qua de re vt coniecturas quoque noſtras explicemus, 1. praeſupponimus, de rerum vniuerſi origine in hac theogonia ſermonem quidem eſſe, ita tamen, vt ad ortum rerum viſibilium, terraeque, oceani atque coelorum quam maxime reſpiciatur. 2. Monemus theologum hunc non tam de tempore, quam de modo ortus rerum omnium in vniuerſo mundo ſollicitum fuiſſe, vnde non nimis premenda exiſtimamus, quae de animalis τριμόρφου ex ouo, vel oui ex animali origine diuerſo traduntur, cum haec diuerſis auctorum interpretationibus nitantur. 3. Ex allatis certum eſſe putamus, ex mente Orphei duo rerum omnium, in vniuerſitate comprehenſarum ex ſinu Dei prodiiſſe principia, actiuum vnum, alterum paſſiuum, aethera et chaos. Illi lucis, huic tenebrarum naturam tribuiſſe Orphica, ex Timotheo colligi poteſt, qui ex Orphica theogonia refert: terram ſub tenebris inuiſibilem iacuiſſe, lucemque, quae aethera perruperit, illuſtraſſe vniuerſum mundum. Lux itaque illa, qua aether turgebat, principium illud actiuum atque formatiuum fuit, quod Demiurgus ex ſe materiae craſſiori indidit, vt mundus formaretur. 4. Grauidam itaque tanto Dei molimine rerum vniuerſitatem, quam propter generationis modum, et agitationem animae mundanae cum veteribus fere omnibus ouo aſſimilauit, tandem per leges motus agitatam, duplicem vim ſuſtinuiſſe, agitantis diuinae virtutis, quam Herculem nominauit, et temporis, iuxta motus leges materiam formare iuuantis, quod Chronon dixit; ſicque ſeparatas eſſe partes aethereas et leuiores, vnde coeli formarentur, a craſſioribus, ex quibus terra ſubſedit. 5. Materiam vero ex qua ab iſtis principiis cuncta formata fuerint, dictum in modum, fuiſſe aquam, et enatantem ex ea limum. 6. Deum vero his intime praeſentem, quae ex eo effluxerunt, ita continuiſſe vi atque eſſentia ſua, vt inde aſpectabilis mundus eniteret, vnde et Phanes dictus eſt, non quod, quum adhuc nihil eſſet, primum ex infinito apparuerit [i]; ſed quod ita mundum in aſpectum produxerit, et ei formam viſibilem dederit. 7. Eſſe itaque, quia et coeli et terra, et omnes vniuerſi partes ex Deo iſto modo effluxerunt, et partes Dei ſunt, diuinae eſſentiae particulam in illis, adeoque Deos illas eſſe. Nihil in hac coſmogoniae interpretatione eſt, quod non principio, quod Orpheo tribuitur, ex Deo emanaſſe omnia, exacte conueniat, et theo-

i) Ideo Deum Phanes dictum eſſe Lactantius iudicat diu. inſtit. L. I. c. 5.

theogoniam Orphicam exhauriat, eamque in luce clara ponat: vnde illam tamdiu amplectendam esse putamus, quousque certiora nobis ex fontibus non suspectis exhibeant, qui ab his dissentiunt.

V. Vt vero generationem rerum porro explicet theogonia Orphica, addit [k]: Terrae, quae iam Dea prodierit, mistum coelum, et genuisse ex ea foeminas, Clothon, Lachesin, Atropon, mares vero centimanos, Cottum, Gygen, Briareonta, et Cyclopes Brontem, Steropem, Argum, quos etiam vinctos in tartarum praecipitauerit, quum se regno pellendum a filiis intellexisset. Intelligi per hos coeli terraeque liberos partes mundi, elementa, reliquaque, quae hunc mundum constituunt, dubio caret, ordine cosmogoniae ita requirente; vnde audiendi Platonici non sunt, qui nescio quos daemonas ex iis fingunt, ex mundo intelligibili productos; licet verisimile sit, vim illam animamue diuinam, quae partibus mundi ex Orphei sententia inest, quaeque Iupiter ipse est, iunxisse illis theogoniae auctorem, vnde Phanetem atque Herculem ad indicandam lucis, virtutisque diuinae efficaciam et operationem vocauit. Quid vero tota illa Deorum progenies significauerit, admodum difficulter, et non nisi leuibus ex coniecturis dici potest, et a theogoniarum scriptoribus varie intellectum fuisse, ex earum consideratione manifestum est, vnde lectoris potius ingenio eorum interpretationem relinquimus, hoc vnum clauis instar addentes, miscuisse veterum theogoniarum scriptores historias veteres cum confusa admodum, vt res erant ingenii isto tempore in incunabulis quasi versantis, rerum naturalium genitarum notitia, quod nomina ex vetustissimis historiis transsumta luculenter produnt. Id quod ab Orpheo quoque, vel quisquis est, Orphicae theogoniae conditor, factum est; etsi praestare nolimus, quod PAVLVS PEZRONIVS [l] contendit, et ad labefactandam quoque Cudworthi hypothesin admisit eruditissimus BASNAGIVS [m], tres illos Deos Orphei, tres Celtarum siue Gallorum reges fuisse, quorum Vranius a coelestium obseruationum studio ita vocatus sit, qui nupserit sorori Titaeae, quae terram apud Celtas significat; et per Bosphorum in Thraciam delatus, terram istam sibi subiecerit, indeque in Graeciam et insulam Cretam excurrerit, relictoque imperio fratri vsque ad Hispanos et Afros pertigerit, diuino post mortem a Graecis quoque honore mactatus. Saturnum vero filium eius Chronum dictum, primum ex Titanibus regem fuisse, qui vxore Rhea in matrimonium accepta parenti bellum intulerit, imperiumque sublato patre obtinuerit, superato quoque Titane, Vranii filio natu maiore. Credant haec, qui velint, et fidem, quam possunt, adiiciant, vel respuant; nobis perinde est; cum satis sit, annotasse, antiquissimas historias theogoniis, etiam Orphei, immistas insuperabiles obscuritates peperisse.

§. XVII. Reliqua, quae de naturalibus rebus Orpheo tribuuntur dogmata, clariora sunt, et explicatione prolixa non egent. Placuit scilicet,

De fine mundi.

k) ATHENAGORAS l. c.

l) Antiquité de la nation et de la langue des Celtes pag. 50.

m) Hist. des Iuifs T. IV. c. 4. p. 50 seqq.

cet, teſte PLVTARCHO [n], CLEMENTE ALEXANDRINO [o] et PROCLO [p], conflagraturum mundum et nouum ex hoc incendio exorturum. Quod dogma vti toti fere antiquitati praeſertim orientalibus et ſeptentrionalibus populis arriſit, ita ab Orpheo quoque a Thracibus ſuis et Aegyptiis tranſſumtum eſt, et neceſſaria conſequentia ex emanatiuo ſyſtemate fluit, quod per eiusmodi ἐκπύρωσιν materiam ita exurit et purgat, vt redire ad ſuum fontem queat; ex quo poſtea alius iterum mundus oritur. Ita enim carmen Orphicum [q]:

> Πάντα τάδε κρύψας, κᾶθις ἐς πολυγηθὲς
> Μέλλεν ἀπὸ κραδίης, πολυθέσκελα ῥέζων.
> *Quae prius occuluit dulces in luminis oras,*
> *Diuino depromta ſinu ſermone reducet.*

Qui verſus magnam cum Stoico dogmate ſimilitudinem habent, ſiue enim mundum Dei partem cum Stoicis facias, ſiue emanationem ex Deo cum Orphicis, periodica ſemper occurret iſta conflagratio et reſtauratio, reconditis rebus omnibus in ſinum DEI, et noua generatione ex eo iterum expulſis.

De ſideribus. §. XVIII. Aſtronomiae non tantum gnarum fuiſſe Orpheum, ſed tradidiſſe quoque Graecis, ſupra ex LVCIANO notauimus, refertque SVIDAS [r], fuiſſe carmen inter Orphica, quod de aſtronomia cecinerit. Nihil tamen eius ſupereſt. Seruauerunt tamen veteres nobis memoriam duorum dogmatum Orphicorum maxime memorabilium, quae, Orpheum non ex triuio philoſophum fuiſſe, teſtibus recentiorum aſtronomorum, virorum magnorum, obſeruationibus, docent. Narrat ſcilicet PLVTARCHVS [s], ex mente Pythagoreorum *quamlibet ſtellam eſſe mundum, et eſſe hoc inter dogmata Orphica, quae quodlibet ſidus mundum faciunt.* Quod vtrum ad omnes ſtellas ex mente Orphei referendum ſit, an ad ſolas errantes, dubium eſt: et BVRNETIO [t] quidem poſterius placet, nec, ſi quid iudicamus, immerito. Πύρινα τὰ ἄστρα enim cum Pythagorei ſtatuerint, qui doctrinas has aſtronomicas ex Orphicis acceperunt, fieri non potuit, vt totum ex qualibet ſtella fixa mundum facerent, quem ſolis inſtar igneum dixere. Animatas tamen ſtellas omnes eſſe, ex ſyſtemate Orphico neceſſario ſequitur, et commune eo tempore dogma fuit. Placuiſſe vero Orphicae aſtronomiae conditori: iſtum errantium ſtellarum mundum terram in ſe continere, cum aëre in infinito aethere ſuſpenſam, quod Heraclides et Pythagorei alii quoque tenuerunt, tum PLVTARCHVS [u] atque STOBAEVS [x] teſtantur, tum dogma inter Orphica receptum de luna habitabili et inſtructa ſupellectile tam naturali quam artificiali euincit. Ita enim carmen Orphicum, quod nobis ſeruauit PROCLVS [y]:

Μήσατο

n) De defectu Oraculorum.
o) Stromat. L. V. p. 549.
p) In Timaeum L. II. p. 99. q) l. c.
r) l. c. s) De placitis philoſoph. L. II. c. 13.
t) l. c. p. 412.
u) l. c.
x) Eclog. phyſic. L. I. p. 54. ed. Cant.
y) In Tim. L. IV. p. 283.

Μήσατο δ' ἄλλην γαῖαν ἀπείρατον, ἥν τε σελήνην
Ἀθάνατοι κλήζουσιν ἐπιχθόνιοι δέ τε μήνην
Ἥ πόλλ' οὔρε' ἔχει, πόλλ' ἄστεα, πολλὰ μέλαθρα.

Altera terra vaga eſt, quam ſtruxit, quamque Selenem
Dii vocitant, nobis nota eſt ſub nomine lunae;
Haec montes habet, ac vrbes, aedeſque ſuperbas.

Et ex hac Orphei ſchola celeberrima doctrina ad Pythagoreos et Ionicos, Eleaticos, Platonicos aliosque magnos philoſophos dimanauit, donec haereſeos ſtigmate notaretur, quod tamen non obſtitit, quo minus noſtra aetate a magnis in ſcientia ſiderali viris reuocaretur, qua de re dicendum eſt alibi [z].

§. XIX. Quae de anima docuerit philoſophia Orphica, ex dictis colligi poteſt. *De anima.* Animam enim cum Thraces pariter atque Aegyptii immortalem, et poſt mortem corpori ſuperſtitem fecerint, idem Orpheo arriſiſſe, qui ex Thracia et Aegypto philoſophiam ſuam in Graeciam attulit, recte infertur. Probat vero id quoque, quod DIODORVS SICVLVS refert [a], fuiſſe Orpheum primum, qui impiorum in inferno poenas, et piorum in pratis Elyſiis felicitatem introduxerit. Etſi enim haec ad fabulas Graecas de ſtatu animarum poſt mortem ἐν ᾅδῃ reſpiciunt, quas in Graecia Orpheum introduxiſſe Diodorus vult, ſupponunt tamen illae animae immortalitatem. Vnde riſit olim [b] Philippus Orphei ſacerdotem, admodum pauperem, iactantem, beatos fore poſt mortem omnes, qui ipſius ſacris initiati eſſent, obiiciendo: *Cur igitur, fatue non ſtatim moreris? vt paupertatem tuam et miſeriam tandem deſinas plorare?* Nihil tamen noui in eo inuenit Orpheus, ſed quod domi et in Aegypto didicerat, Graecis ita tradidit, vt cum admiſſo ſemel ſyſtemate conſpiraret. Quodſi enim omnia, et animae quoque, ex Deo emanarunt, neceſſario inde ſequitur, eas non interire, donec in Deum fontem ſuum reſorbeantur. Et hanc quoque animae immortalitatem atque beatam poſt mortem conditionem poſuiſſe Orpheum fundamentum philoſophiae moralis, non eſt quod dubitemus. Qualis tamen ea fuerit, *De moribus.* deficientibus philoſophiae Orphicae monumentis non ſuſpectis, explicari non poteſt. Tranſtulerunt quidem plurima ſua ad Orpheum Platonici, quam ſuſpectos vero ſe reddiderint, aliquoties vidimus. Animam corpore tanquam ergaſtulo clauſam eſſe, per mortem demum liberandam, Orphicum dogma eſſe PLATO refert [c], quod ſi admittendum eſt, qua ratione mores formauerit, et a corporis commercio animam abduxerit, ex Platonicis philoſophumenis [d] colligi poteſt. Verum haec quoque coniecturis tantum definiuntur: earum vero de Orphica philoſophia ſatis ſuperque eſt.

§. XX.

z) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 131 ſeqq.
a) L. I. p. 86.
b) In Laconicis apophthegm. T. I. p. m. 394.
c) In Phaedro.
d) Conf. FICINVS in argum. ad L. IX. PLOTINI, ESCHENBACHIVS l. c. p. 185.

Musaeus.

§. XX. Inter discipulos Orphei celebritate nominis alios superauit MVSAEVS Philosophus et ἐποποιὸς Atheniensis, Eumolpi secundi atque Selenes filius [e]. Filius quidem Orphei veteribus quibusdam dicitur [f], verum id de intima admissione discipuli supra modum dilecti intelligendum esse, IVSTINVS MARTYR [g] prodit, qui *scripsisse* ait, *ad filium suum Musaeum, et reliquos genuinos auditores.* Vnde audiendus non est SVIDAS, qui Orpheo antiquiorem fuisse contendit [h]: ad eum enim carmen Orpheum scripsisse veteres tradunt [i]. Disciplinae Orphicae innutritum fuisse, inde constat, quod arcanum deorum cultum ab Orpheo inuentum ad perfectionem, quam postulabant illa mysteria, perduxerit, teletasque ita commendauerit, vt inter Graecos maxime colerentur, vrbesque et regiones totae expiari sic posse crederetur [k]. Certe Eleusinia sacra Cereris eum auctorem agnouisse, veterum traditio fuit [l]. Praeceptoris enim vestigiis insistendo non tantum vaticinatum fuisse, sed et theogoniam scripsisse, χρησμοὶ ei tributi, et theogonia LAERTIO [m] laudata innuunt: quanquam minus accurate ab eo primus dicatur fuisse, qui theogoniam scripserit; nisi hoc de carmine forte intelligas, quo Orphei theogoniam primus complexus est. Astronomiae vero peritum idem facit LAERTIVS, qui eum ποιῆσαι σφαῖραν πρῶτον ait; id quod vel ita intelligi potest, quod primus sphaeram coelestem composuerit, vel quod primus carmine sphaeram exposuerit; quod tamen vtrumque incertum est; Atlantem enim sphaeram primum reperisse tradit DIODORVS SICVLVS [n], alii vero Anaximandro tribuunt [o]. Forte Laërtius carminis titulo deceptus est, quod *de Sphaera* sub Musaei nomine olim circumferebatur, eique suppositum fuit. Idem forte dicendum est, *de praeceptis curandorum morborum,* quae Musaeo adscribuntur, quanquam ARISTOPHANES [p] iam eorum meminerit: illud vero recte inde colligitur, Musaeum more theologorum et philosophorum veterum medicinam quoque exercuisse [q]: quae qualis fuerit, supra, quantum satis, declaratum est [r]. Scripta vero quae Musaeo a veteribus tribuuntur, praeter vnum *hymnum in Cererem* in Lycomidarum gratiam concinnatum spuria esse, et tanto affícta viro, obseruauit PAVSANIAS [s], cuius fraudis Onomacritus reus agitur, quem effingentem oracula Musaei ἐν ἐπαυτοφώρῳ a Laso Hermioneo, primo musices scriptore [t], deprehensum eiecit Athenis Pisistratus. Idem de epico carmine *de amoribus Heri et Leandri* dicendum

e) SVIDAS in Musaeus T. II. p. 578. qui tamen filium Euphemi facit, dissentientibus de parentibus Musaei veteribus, vid. MENAG. ad LAERT. L. I. f. 3.

f) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. pag. 102.

g) Cohort. ad Graecos p. 15. conf. SERVIVS ad L. VI. Aeneid. v. 667.

h) Idem de CLEMENTE ALEXANDRINO iudicandum, qui Orpheum Musaei discipulum fuisse ait. Strom. L. I. p. 332.

i) IVSTINVS l. c. EVSEB. praep. L. XIII. εὐχὴ quoque Orphei πρὸς Μουσαῖον.

k) Vid. Scholiastes ARISTOPHAN. in ran. p. 171.

l) Conf. MEVRSIVS de sacris Eleusin. c. 2.

m) L. I. f. 3.

n) L. III. p. 193. L. IV. p. 283.

o) PLINIVS L. VII. c. 56.

p) l. c. Act. IV. Sc. 2.

q) Alias supponi in fraudem non potuisset.

r) Conf. LE CLERC. Histoire de la Medecine L. I. ch. 10. p. 34.

s) In Atticis, p. 47. et in Messeniacis p. 287.

t) Videndi de eo quos laudat FABRICIVS l. c. p. 102. in nota.

dum eſt, niſi alius Muſaeus, multo recentior auctor ſit [u]. Certe antiqui illius Muſaei non eſſe, nemo criticorum hodie dubitat [x]. Nihil vero magis Muſaeum Orphicae diſciplinae alumnum prodit, quam, quod LAERTIVS de eo refert, docuiſſe: ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα γενέσθαι, καὶ εἰς ταυτὸν ἀναλύεσθαι; *ex vno omnia facta eſſe, et in idem reſolui.* Panditur enim iſto dogmate verum ſyſtematis emanatiui principium, et fundamentum quoque omnium theogoniarum; quod Orpheo placuiſſe in antecedentibus demonſtrauimus, et ex hac diſcipuli eius doctrina recte quoque probatur. Ceterum quatuor ex vno Muſaeos nobis confingit Io. MEVRSIVS [y] ſine neceſſitate, cum omnia, quae de eo traduntur, commode ad vnum queant referri. Muſaeum vero plane non extitiſſe, ſed nomen eſſe mythologicum dum contendit GERARDVS IOANNIS VOSSIVS [z] mera coniectura, vt in Lino et Orpheo, ductus, antiquitatis teſtimonio contradicit; quemadmodum et illuſtris HVETIVS adeo nulla probabilitate ſub Muſaei perſona Moſis hiſtoriam latere contendit [a], vt ſententiam eius recitaſſe, ſit refutaſſe. Facile enim ita tota hiſtoria antiqua peruertetur, miſcebunturque ima ſummis et quadrata rotundis. Obiit Phaleris honoratus ab Athenienſibus inſcripto in tumulo epigrammate, quod refert LAERTIVS. Filium habuiſſe dicitur, EVMOLPVM, quem et iam ante Homerum ἐποποιὸν fuiſſe, et patris veſtigia ſecutum *teletas Cereris et explicationem myſteriorum* ſcripſiſſe SVIDAS teſtatur [b]: quae tamen alii Eumolpo alicui ſeniori adſcribunt [c]: Ea ab *Eumolpicis* Muſaei, ſiue *praeceptis ad Eumolpum tertium filium ſuum*, SVIDAE quoque memoratis diſtinguenda eſſe recte monuit ὁ πάνυ FABRICIVS [d].

Eumolpus.

§. XXI. Poſt triumuiros hos, de quibus hactenus dictum eſt, celebratur quoque inter Graeciae theologos THAMYRIS, Odryſis Thraciae ab Arſia vel Arſinoa, vel potius Agriopa nympha natus, poſtquam ex Philammone grauida, vbi fruſtra eius connubium appetiuiſſet, ex Graecia in Thraciam confugerat [e]. Is vbi adoleuiſſet, non corporis tantum forma praeſtantiſſimus, ſed ingenii quoque dotibus mirum in modum ita exornatus fuit, vt omnium admirationem conſequeretur. Praecipue vero muſices atque carminum peritia ita excelluit, vt eum, licet peregrinum, Scythae regem facerent, ſi modo Cononi apud PHOTIVM [f] haec narranti fides eſt. Ingenii itaque praeſtantia elatus, cum in ludis quoque Pythicis victoriam reportaſſet, auſus eſt ipſas Muſas prouocare in certamen, et conuitiis proſcindere, propoſita conditione, ſi viciſſet, ſe velle cum omnibus congredi, ſin victus fuiſſet, ſe illorum arbitratu poenas ſubiturum [ff]. Congreſſae

Thamyris.

u) Praeter hunc enim Athenienſium vatem, Muſaeum quoque Thebanum, et alium Epheſium memorat SVIDAS l. c. et Grammaticum iuniorem alii.

x) Vid. CASAVB. ad Laërt. l. c. et quos excitat FABRICIVS l. c. p. 105.

y) In Bibl. Attic. et Attic. Lect. L. II. c. 19.

z) De Poët. c. XIII.

a) Dem. Eu. Pr. IV. c. 8. §. 18. p. 128.

b) In Eumolpus T. I. p. 897.

c) Vid. FABRICIVS l. c. p. 38.

d) Ib. p. 103.

e) APOLLODORVS L. I. p. 10. DIODORVS L. III. p. 201. EVSTATHIVS in Homer iliad. β'. Conon apud PHOTIVM Cod. CLXXXVI. p. 221. ed. Hoeſch. NATALIS COMES Mythol. L. VI. c. 14. p. m. 619 ſeqq.

f) l. c. reliqui enim veteres hoc tacent.

ff) PAVSANIAS in Meſſenicis p. 322.

greſſae itaque cum illo Muſae cum facile cantu atque carmine viciſſent, viſum eripuerunt,

Et cantum, citharamque viro rapuere ſuperbo [g].

Addunt alii, eum temeritatis poenas apud inferos dediſſe [h]. Fabulae verum ſenſum hominis in canendi lyra et pangendi carminis peritia alios ſuperantis ſuperbiam et contemtum aliorum male poſtea punitum indicare, facile largimur. An vero cum aliis certauerit, et viſum ideo amiſerit, quod ſuperatus hanc temeritatis poenam ſubierit, merito ambigitur, oculis enim morbi vitio captum fuiſſe veriſimiliter narrat PAVSANIAS [i]. Nec tamen fabulae ſenſum exhaurit, quod TZETZES tradit [k], poëmata eius periiſſe, ideoque a Muſis excoecatum tradi: certauiſſe enim cum Muſis et inferiorem diſceſſiſſe, omnes veteres, quotquot fabulae meminerunt, aſſerunt, notumque eſt apud veteres poëtas et muſicos eiusmodi certamina publica fuiſſe vſitatiſſima [l]; forte, ſi coniiciendum aliquid eſt, Thamyri in eiusmodi certamine victo publico arbitrorum iudicio facultas canendi ſublata, isque obſcurae vitae generi addictus fuit, cum prius in omnium oculis verſaretur. Sunt quoque, qui veneris maſculae impietatem Thamyrin inueniſſe tradunt [ll]. Scripſit vero teſte TZETZA coſmogoniam, quam a theogonia, ſiue theologia, quam SVIDAS [m] narrat, non diuerſam fuiſſe, recte BAYLIVS [n] coniecit, cum mundi generationem ficta Deorum genealogia tradere veteres poëtae ſoliti fuerint. Tradit quoque PLVTARCHVS [o], Thamyrin bellum a Titanibus aduerſus Deos geſtum tanta orationis concinnitate, tantaque modulationis ſuauitate compoſuiſſe, vt nullum poëma videri potuiſſet praeſtantius [p]. Sed et hoc poëma quod a theogonia diuerſum omnes [q] faciunt, ab ea non diſtinguendum eſſe, ipſum argumentum ſuadet. Bellum enim Titanum nobilem partem theogoniarum conſtituiſſe, ex fragmentis illarum paſſim extantibus et ab HENRICO STEPHANO [r] collectis, et ex ipſo quoque HESIODO notum eſt; vnde hoc de bello Titanum carmen pars theogoniae fuiſſe merito creditur. Quod certius et facilius iudicaremus, niſi omnia celeberrimi poëtae et theologi tempus nobis eripuiſſet.

Amphion.

§. XXII. Eundem in cenſum referendus eſſe videtur AMPHION in mythologia [s] Graecorum propter canendi artem celebratiſſimus, Iouis et Antiopes filius, qui ob affinitatem cum Tantalo modulos a Lydio edoctus fuit, primusque tres chordas addidit tetrachordo a ſuperioribus muſicis inuento,

g) HOMERVS l. c. v. 565.
h) PAVSANIAS l. c. p. 362.
i) Lib. IV. p. 363.
k) Chiliad. VII. hiſt. 108. cuius verſus quoque exhibuit FACRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 240. et vehementer reprehendit NATALIS COMES l. c. p. 620.
l) Exemplo eſſe poſſunt certamina Homeri et Heſiodi, Cercopis et Heſiodi, Aeſchyli et Sophoclis.
ll) APOLLODORVS l. c. BAYLE Dict. T. IV. art. Thamyris. not. B. p. 342. Ad Orpheum hanc infamiam quosdam retuliſſe ſupra diximus. Alios; qui auctores nefandi criminis habiti ſunt, nominat SVIDAS in Thamyris, T. II. p. 164.
m) l. c.
n) l. c.
o) De muſica T. II. p. m. 551.
p) Ita NATALIS COMES l. c. quem male Plutarchi teſtimonium adducere, praeter rem reprehendit PETR. BAYLE l. c. modo antecedentia Plutarchi verba expendantur.
q) Vid. FABRICIVS l. c.
r) In Poëſi philoſophica.
s) Vid. NAT. COMES Mythol. L. VIII. c. 15. p. 889 ſeqq.

uento [t]. Vnde lyram a Mercurio accepiſſe ſeptem neruis inſtructam mythologi tradiderunt, alii quoque muſices antiquae inuentorem faciunt, tantaque artis peritia excelluiſſe narrant, vt non tantum homines, ſed et ſaxa ac feras cantu mouerit [u], immo muſices efficacia murum excitauiſſe, quo Thebae munirentur [x]: tandem vero ob contumelias in Deos immiſſa peſte vna cum tota domo extinctum fuiſſe. Cui fabulae vix alius ſenſus ſubeſt, quam Amphionem non canendi tantum arte et muſices praeſtantia, ſed ingenii quoque amoenitate et ſapientia ita excelluiſſe, vt rudes Thebanorum animos, artis ſuauitate et eloquentiae atque prudentiae praeſtantia coëgerit in vnum coire, moenibus vrbem cingere, et in officio perſiſtere. Eadem enim via, qua Orpheus, inter Graecos verſatum in Aegyptum deſcendiſſe, magiamque edoctum ad Graecos rediiſſe narrat PAVSANIAS [y]: vnde in eandem philoſophorum vetuſtiſſimorum claſſem referendus eſt, qui introducta religione, (quae ad magiam referri ſolita fuit vetuſtiſſimis temporibus [z]) et in vſum quoque vocata arte muſica, feroces animos ad ciuiles mores reuocarunt. Id quod pulchre vidit IVLIANVS imperator, qui in epiſtola quadam, cuius partem nobis ſeruauit SVIDAS [a], *tria laudat, quae eum muſicae inuentorem effecerunt: tempus ſiue otium, Dei ſpiritum ſiue diuinas ingenii dotes, et amorem* ὑμνῳδίας, *id eſt*, vt ipſe explicat, *philoſophandi per hymnos.* Addit enim: *Veterum pleroſque haec tria conſequi ſtudentes, nec quicquam aliud requirentes non ſimulate philoſophatos fuiſſe.* Dubium itaque non eſt, Amphionem ſeueritatis antiquae et philoſophiae, quam inter Thebanos cultam veteres [b] extollunt, auctorem fuiſſe. Moſen vero ſub Amphionis fabula latere, mirabili perſpicacitate vidit HVETIVS [c], ſibi in tanta veterum res detorquendi audacia et licentia relinquendus.

§. XXIII. Tandem et MELAMPVS inter veteres Graeciae theologos *Melampus.* et philoſophos nobis enarrandus eſt, non minori inter veteres magnos viros, Troiani belli tempora ſuperantes [d] fama illuſtris [e]. Is Amythaonis et Aglaiae filius Argiuus, tanta ingenii ſolertia et acumine polluit, vt prouerbio locum dederit. Hae animi excellentiſſimi dotes mature a Melampode ſtudio et induſtria auctae ſunt. Cum Phoenicibus enim, qui in Graeciam delati nouas ſedes quaerebant, conuerſatus, theologiam illam

 ſiue

t) ARISTOCLES de muſica L. I. Ita vero in concordiam redigi poſſunt veteres, qui lyram Mercurii quatuor chordas habuiſſe tradunt, cum Amphioni donaretur. Adiecit enim reliquas, et ſeptem chordis cecinit, vid. HORATIVS L. III. Od. 11. conf. cel. GOD. OLEARIVS ad PHILOSTRATI icones L. I. c. XI. p. 779.

u) HORATIVS in arte v. 394. PHILOSTRATVS l. c.

x) Ib. CLEMENS ALEXANDR. Protrept. p. 1.

y) In Eliacis poſterioribus.

z) Inter theologos quoque referendum Amphionem eſſe, praeter mitram, qua ornatum veteres pingebant, vt Orpheum tiara, prodit etiam quod PHILOSTRATVS addit: ᾄδει τὴν γῆν, ὅτι πάντων γενέτειρα καὶ μήτηρ. Hoc vero argumentum erat coſmogoniarum.

a) In Amphion. T. I. p. 153.

b) IVSTINVS L. VII. c. 5. qui ideo Epaminondam ſummum philoſophum vocat.

c) Dem. Eu. Prop. IV. c. 8. §. 21. p. 134.

d) Vid. BAYLE Dict. T. III. art. Melampus p. 367 ſeq. not. H.

e) Melampode et Pollete indiget; de re perceptu difficili, vid. MARINVS vit. Procli c. 10. SVIDAS in Melampus T. II. p. 520. SYNESIVS de inſomniis pag. 154.

ſiue theogoniam didicit, arcanaque dogmata edoctus, et myſteriis tum inſtitui ſolitis initiatus eſt [f], quae poſtea Graecos iterum docuit, quae cauſa eſt, cur myſteria Cereris ad eum auctorem a quibusdam referantur. Alii tamen ab Aegyptiis in Graeciam transtuliſſe ſancita Baccho ſacra, fabuloſas de Saturno et praeliis gigantum narrationes, et vniuerſam fabularem hiſtoriam de amoribus Deorum, tradunt [g], ex quibus manifeſtum fit, Melampodem allegoricum theologiae et coſmogoniae tradendi ritum a barbaris ſiue Phoenicibus, ſiue Aegyptiis, forte ab vtrisque acceptum ad Graecos transtuliſſe, idque praeſtitiſſe, quod in alio Graeciae populo et loco Orpheum feciſſe ſupra tradidimus [h]. Ex iis enim de Melampode quoque iudicium fieri debet. Acceſſit ad hanc theologiam vaticinandi donum, quo ita polluiſſe dicitur, vt auium cantus intelligeret, et inde futura praediceret [i]; augurem enim atque vatem, quae duo iungi olim ſolebant [k], exhibuit, et inter primos veterum relatus eſt, qui vaticinandi facultate excelluerunt [l]. Denique et artis medicae cognitionem mirabilem, more iſtis temporibus ſolenni theologiae et vaticinandi arti iunxit [m], et ex conſuetudine theologorum atque medicorum veterum remediis non tantum naturalibus, ſed et magicis, incantationibus, atque expiationibus ſacris [n], vſus eſt, vt ita ex remediorum naturalium effectibus religioni atque myſteriis introductis auctoritas atque veneratio accederet [o]. Quam medendi artem in curandis Proeti Argiuorum regis filiabus, furore vterino [p] correptis, (quod tamen alii de foeminis Argiuorum narrant) ita feliciter exercuit, vt eis purgatis tum ſacra myſteriorum expiatione tum naturali ellebori vſu, (quod inde melampodium dictum eſt) [q] rationis et ſanitatis atque pudoris quoque et caſtitatis vſum redderet, pactus ideo ſibi et fratri partem regni, quam quoque accepiſſe dicitur. Tanta vero ob hanc eius eruditionem et beneficia, quibus Argiuos ſuos ſibi deuinxit, eius fama fuit, vt poſt mortem templo, ſacrificiis et feſto anniuerſario eius memoria celebraretur [r]. Extat hodie ſcriptum Melampodis de *diuinatione ex palpitationibus membrorum*, ſed id recentioris hominis eſt [s].

Theogoniarum ſcriptores.

§. XXIV. Praeter enumeratos coſmogoniarum ſcriptores, qui figurato dicendi genere rerum ortum et theologiam quoque gentis ſuae enarrarunt,

f) HERODOTVS L. II. c. 49. quem tamen ideo carpit PLVT. de mal. Her. T. III. p. m. 512.

g) DIODOR. SIC. L. I. c. 96. p. 61. CLEMENS ALEXANDRIN. protrept. p. 10.

h) Recte TERTVLLIANVS in Apologetico: Orpheus Pieriae, Muſaeus Athenis, Melampus Argis, Trophonius Boeotiae, initiationibus homines obligauerunt. Ita enim omnia conſtant, quae de myſteriorum auctoribus dicuntur.

i) Qua ratione linctus a ſerpentibus quos viuos ſeruauerat, hanc facultatem acquiſiuerit, narrat APOLLODORVS L. I. p. 47. cuius verba leguntur quoque apud BAYLE l. c. not. E.

k) EVSTATHIVS ad Iliad. α. p. 36.

l) Vid. CICERO de legibus L. II.

m) Conf. LE CLERC. Hiſt. de la medecine P. I. L. I. c. 9. p. 27 ſeq. cl. SCHVLZIVS Hiſtor. medic. Per. I. ſect. I. c. 1. §. 22. p. 88.

n) Sacrificiis, verſuum incantamentis, herbarum magicarum vſu, balneis ſacris et his ſimilibus purgationes iſtae fiebant, conf. CLERIC. et ita quoque Melampodem inſtituiſſe refert PAVSANIAS L. VIII. p. 253.

o) Varie res refertur ab APOLLODORO L. II. p. 85. SERVIO in Eclog. VI. 48. PAVSANIA l. c. aliis.

p) Huic enim morbo narrationes veterum optime conueniunt, vid. VIRGIL. l. c.

q) DIOSCORID. parabil. L. IV. c. 181. CLERIC. l. c.

r) PAVSANIAS L. I. in fine.

s) FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 98. CLERIC. loc. cit.

rarunt, plures inter veteres poëtas fuere, qui in hunc cenſum referendi ſunt. Scripſerunt enim theogonias Pherecydes, et Epimenides, de quibus poſtea dicendum, item Antiphon [t], Dromocrides [u] aliique [x], quorum tamen ſcripta cum interciderint, dici non poteſt, qua ratione ſeriem ortarum rerum, quam iſtis carminibus deſcribebant, ordinauerint. Seruauit tamen nobis ARISTOPHANES [y] eiusmodi coſmogoniae deſcriptionem, quam ab antiquis theologis mutuum accepiſſe dubium non eſt. Eam, quia cum reliquis conferri meretur, lucemque dicendis affert, hic Romano ſermone, breuitatis cauſa, tantum apponemus. Ita vero:

Ariſtophanes.

Chaos erat primum, et nox, Erebusque niger et Tartarus ingens:
Neque terra, neque aër erat, neque coelum, in immenſis ſinubus Erebi
Nox alis nigris primum parit ouum ſubuentaneum;
Ex quo reuoluto aliquo tempore, emerſit gratus amor,
Radians tergo aureis alis, ſimilis aëris turbine.
Hic autem miſtus atro chao, qua erat Tartarus,
Edidit genus noſtrum, et primum adduxit in lucem.
Neque enim Deorum genus ante fuit, quam commiſcuit omnia amor,
Commiſſique vnis aliis prodiit coelum et oceanus
Et terra, omniumque Deorum beatorum genus immortale.

Perplacet haec theogonia THOMAE BVRNETIO [z], quae omnium ei videtur ordinatiſſima et conſummatiſſima; ex chao enim noctem et tartara, ex his coelum et aether, terram Deos hominesque deriuari, quae ſuae de rerum ortu hypotheſi ita applicat, vt haec vetuſtiſſimorum philoſophorum mentem exprimere videatur. Chaos nempe primum diuiſum fuiſſe in duo corpora, aut duos orbes; corpus ſuperius fuiſſe noctem, ſcilicet aërem caliginoſum et turbidum radiis ſolis impenetrabilem; inferius fuiſſe tartarum et abyſſum; noctem grauidam itidem peperiſſe geminos, ex vna parte terram, ex altera coelum ſiue aethera; nempe aërem illum turbidum et caliginoſum; cum actione ſubtilioris alicuius ſpiritus, qui totum permeabat, purgatus fuiſſet, ſedimentum depoſuiſſe infra in ſuperficie tartari, vbi terram conſtituerit; et tenuiores ipſius partes ſurſum enitentes aethera conſtituiſſe, ſiue coelum ſublunare: hoc eſt purioris aëris regionem illam, quam vapores et atmoſphaera terrae non attingunt: et denique in hac terra genus hominumque deumque ethnicorum promicuiſſe. Verum, vt nihil dicamus, de ipſo, quem ſibi vir acutiſſimus finxit, rerum genitarum ordine, et ortu, nec exhaurit ille hanc antiquam coſmogoniam, in qua aui illi, cuius gratia Ariſtophanes ſerium hoc argumentum comoediae immiſcuit, quamque ex ouo excluſam atro chao miſtam omnia formaſſe dicit, potiores coſmogoniae partes adſcribuntur [a]: nec in hac coſmogonia,

 ignis,

t) IRENAEVS L. II. c. 19.
u) FVLGENTIVS Mythol. L. II. c. 17.
x) Conf. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 378.
y) In auibus v. 694 p. m. 584.
z) Theor. tellur. L. II. c. 7. p. 130 ſeq.

a) Ariſtophanem ideo vetuſtiſſimorum atheorum ſyſtema recitaſſe, qui chaos ſine lege et ordine commotum principium rerum fuiſſe ſtatuunt, contendit CVDWORTH. Syſtem. int. c. III. §. 17. p. 117, 118.

ignis, hominum, beſtiarum ortus indicatur, et aues diuinae originis eſſe dicuntur, et ante omnia conditae: quae omnia ſatis produnt, Ariſtophanem[b] veterem coſmogoniam, vndecunque eam acceperit, ſcenae adaptaſſe, et ioci ludique cauſa, vt aues de ortus ſui atque natalium origine iactantes lepide loquentes introduceret, ea confinxiſſe, quae ad coſmogoniam hanc proprie non pertinent, certe mancam atque mutilam eſſe, hanc coſmogoniam, ex aliis theogoniis, quae integrae ad nos peruenerunt, manifeſtum eſt. Inter has nobiliſſima ſine dubio eſt, quam elegantiſſimo Graecorum poëtae Heſiodo debemus, quippe quae integra ad nos delata eſt: quare ei inter veteres theologos et phyſiologos locum denegari non poſſe exiſtimamus.

Heſiodus.

§. XXV. Hesiodi vitam atque fata prolixe deſcribere, inſtituti noſtri non eſt, faciunt id, qui poëtarum veterum hiſtoriam excutiunt, et nobiliſſimi poëtae vitam deſcribunt, quorum narrationes[c] non ineleganter collegit et vitam Heſiodi expoſuit Lilivs Gyraldvs[d], qui videndus. Aetatem eius curioſe excutere huius loci non eſt, aliis eum Homero anteponentibus, aliis ſtatuentibus, Homero fuiſſe ſupparem, annis tamen aliquanto iuniorem. Certe vno tempore floruiſſe, inde euincitur, quod ex vnanimi fere veterum traditione cum Homero de principatu in arte poëtica contendiſſe[e], et obtenta victoria tripodem in monte Helicone poſuiſſe dicitur[f], quanquam certamen illud, quod hodie fertur, totum forte confictum eſſe viris doctis negandum non eſſe putemus[ff]. Inter huius vero poëtae poëmata; quorum nitidam editionem cl. Io. Clerico[g] debemus, celebratiſſimum Θεογονίας carmen eſt, in quo originem Deorum γεννητῶν, ſiue potius partium mundi magnorumque virorum ortus et natales allegorico generationis Deorum habitu exponit, laudatus ideo multis veterum, a quibusdam vero ideo vituperatus. Narrat enim Laertivs[h] finxiſſe Pythagoram: vidiſſe ſe animam Heſiodi apud inferos vinculis adſtrictam columnae aereae, ſtridentemque propter ea, quae de Diis finxerit; itemque[i], Xenophanem Colophonium in elegiis ſuis et Iambis perſtrinxiſſe ea, quae Heſiodus de Diis ſcripſerat: cum e contrario Stoici, et in his principes ſectae Zeno atque Chryſippus hanc theogoniam interpretati fuerint, eamque, vt et Orphei, Muſaei aliorumque fabulas ad rerum naturam, teſte Cicerone[k] accommodauerint. Alios theogoniae interpretes recenſet Fabricivs[l], qui hiſtoriam literariam poëtae celeberrimi diligenter enarrat, qui etiam de aſtrologia, quam Heſiodo quidam veterum tribuunt[m], videndus eſt. Quae vero de medica Heſiodi eruditione apud

b) Conf. cel. Mosheim ad h. l. Cudworthi not. 5.

c) Conf. Svidas in Heſiodus T. II. p. 18. Tan. Faber abregé de la vie de Heſiode.

d) De poëtar. hiſt. dialog. II.

e) Vid. Henric. Dodwellvs de cyclis Graecorum diſſ. III. qui certamen ad Olymp. XXIX. refert.

f) Gellivs L. III. c. 11.

ff) Conf. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. I. p. 371.

g) Amſtelod. 1701. 8.

h) Lib. VIII. ſ. 21.

i) Lib. IX. ſ. 18. Sext. Empiricvs adu. Mathemat. L. I. ſ. 289.

k) De nat. L. I. c. 36. et L. II.

l) l. c. p. 378.

m) Plinivs L. XVIII. c. 25. Scholiaſtes Arati ad. v. 255. Suppoſita eſſe Athenaevs quoque L. XIII. v. 491. monet. Recte veteres ἀςρονομοῦντας καθ' Ἡσίοδον mathematicis opponunt.

apud PLVTARCHVM [n] dicuntur, nihil aliud euincunt, quam Heſiodum ab ea cognitionis phyſicae parte non imparatum fuiſſe, quae victus et diaetae rationes exponit: cuius veſtigia paſſim in eius carminibus deprehenduntur. Qui etiam ex poëmate, quod *opera et dies* inſcribitur, perfectum ethicae atque oeconomicae opus exſculpunt [o], antiquitatis praeiudicio impediti, quid ad philoſophiam moralem et oeconomicam pertineat, non expendiſſe videntur.

§. XXVI. Theogoniae itaque Heſiodeae potiſſimum ratio habenda eiusque argumentum excutiendum eſt. In quo tamen difficillimus labor ponitur. Nam et ipſa genealogiarum iſtarum conditio admodum obſcura eſt atque impedita, et dum ab aliis abit Heſiodus, vix intelligi poteſt, quid iſta Deorum generatione ſibi velit. Deinde recte quoque reprehendit in Heſiodo BVRNETIVS [p], eius theogoniam admodum confuſam eſſe, quoniam bis orditur a chao, proſequiturque rerum familiam ordine poëtico magis, quam philoſophico: nempe recenſet primo res inferiores, chaos, terram, tartara; deinde res ſuperiores chaos, noctem, aethera, et amorem vtrisque communem. Multa quoque fictionis cauſa addidit, ex ſolo poëtae ingenio, res poëtica elegantia exornante profecta, quae ad ipſum theogonias ſyſtema, vel mundi ortum atque hiſtoriam non pertinent; et videtur quoque Heſiodus diuerſos theogoniarum auctores ſecutus talia conflauiſſe in vnum, quae ex mente auctorum ſuorum diuerſa ſunt, nec ſatis inter ſe cohaerent. Deſinemus itaque mirari, ſi in explicanda theogonia Heſiodea aqua nobis haereat, nec talis obſcuro argumento lux queat affundi, quae omnes tenebras diſpellat. Ita vero theogoniam ſuam ordinat Heſiodus, abiectis iis, quae ornatus cauſa adieciſſe recte putatur, et inter figmenta poëtica recenſenda ſunt [q]:

Theogonia Heſiodea.

I. Initio et ante omnia chaos fuit [r].

II. Poſtea tellus extitit, et tartara tenebricoſa in receſſu terrae ſpatioſae.

III. His adfuit amor, pulcherrimus inter immortales Deos.

IV. Ex chao erebus, nigraque nox editae ſunt.

V. Ex nocte porro aether et dies prognati ſunt, quos peperit, vbi concepiſſet, crebro amore mixta.

VI. Tellus primum genuit parem ſibi, coelum ſtelliferum, montes altos, atque pelagus.

VII. Poſtea cum coelo concumbens, peperit oceanum.

VIII.

n) In conuiuio ſeptem ſapientum.

o) HEINSIVS in Introd. in Heſiodi opera et dies, quem ſecutus eſt BORRICHIVS, recte vtrumque notante et ad αὐτοψίαν prouocante celeberrimo STOLLIO Intr. in Hiſt. lit. P. II. c. 5. §. 66. P. III c. 6.

p) Theor. tellur. L. II. c. 7. p. 129. conf Hiſtoire vniuerſelle p. 79. MOSHEIM ad CVDWORTHVM p. 281. n. 57.

q) Haud obſcure prodit id ipſe HESIODVS, v. 26 ſeq. canens:

Ποιμένες ἄγραυλοι, κακ' ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον
Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα
Ἴδμεν δ' εὖτ' ἐθέλωμεν ἀληθέα μυθήσασθαι.

Paſtores in agris pernoctantes, mala probra, ventres ſolum
Scimus mendacia multa dicere veris ſimilia
Scimus etiam, quando voluerimus, vera loqui.

r) v. 115. ſeqq.

VIII. Filios porro et filias; et poſt hos natu minimum Saturnum.

IX. Porro genuit et Cyclopes ſuperbum cor habentes Bronten, Steropen et Argen, fulminum fabricatores.

X. Alii rurſus e tellure et coelo prognati ſunt tres filii magni, Cottus, Briareus, Gygesque.

XI. Filii vero ex tellure et coelo prognati ſuo parenti ab initio infenſi erant, et occultabantur in terrae latebris.

XII. Terra filios contra patrem animans Saturnum ad vlciſcendam parentis contumeliam commouit.

XIII. Saturnus inſidiatus patri falce demeſſuit genitalia, et abiecit pone.

XIV. Guttas cruentas ſuſcepit terra, et circumuolutis annis produxit Errinnyas et gigantes et nymphas.

XV. Ex reliquis proiectis in pontum, ſpuma alba orta in qua puella innutrita, quae in Cypro tandem prodiit, hanc homines Aphroditen, i. e. Venerem nominant.

XVI. Venerem comitatus eſt amor, et Cupido.

XVII. Coelus obiurgans filios Titanas vocauit, et proteruiae vltionem praedixit.

XVIII. Nox peperit fatum, Parcam, et mortem, et ſomnum et agmen ſomniorum, poſtea quoque Momum et aerumnam, Heſperidesque et Parcas tres, et Nemeſin.

XIX. Poſtea fraudem enixa eſt, et amicitiam et inimicitiam, ſenium et contentionem.

XX. Contentio peperit laborem moleſtum, obliuionem, praelia, ſtrages, mendacia, periuria.

XXI. Pontus genuit Nereum veracem et iuſtum, aliosque filios et filias, ex quibus tota tandem Deorum fabularium generatio orta eſt.

XXII. Ter mille vero ſunt Oceani et Tethydos filiae totidemque filii.

XXIII. Thea ſolem magnum, lunam, auroramque peperit.

XXIV. Styx peperit, Oceani filia, Zelum et Nicen, et robur, atque vim, qui ſemper apud Iouem ſedem habent.

XXV. Phoebe ex Coei lecto peperit Latonam, Aſteriamque et haec Hecaten, quam Iupiter Saturnius ſuper omnes honorauit, quae et honores diſtribuit.

XXVI. Rhea compreſſa a Saturno peperit Veſtam, Cererem, et Plutonem, Neptunum et Iouem Deorum patrem atque hominum.

XXVII. Saturnus vero iſtos deglutiebat, quod audierat ſibi fatale eſſe, a filio proprio domari.

XXVIII. Rhea vero Iouem filium natu minimum enixa, ex conſilio parentum terrae coelique eum recondit in Creta inſula, in antro.

His veſtigiis tota Heſiodi incedit theogonia, cui plerasque Mythologiae

Graecae fabulas immiſcuit, totumque Deorum et Dearum atque heroum chorum in theatrum quaſi produxit.

Obſeruationes generales de Theogoniis.

§. XXVII. Secutum fuiſſe in hac theogonia condenda Heſiodum veteres theogoniarum ſcriptores dubium non eſt, et facile ex collatis Phoenicum et Aegyptiorum itemque Orphei, Muſaei aliorumque vetuſtiſſimorum theologorum inter Graecos theogoniis euincitur [s]; Ordinem tamen eum inſtituiſſe, manifeſtum eſt, quem carminis decor requirebat, ſcopusque in eo totam fabularem Deorum hiſtoriam enarrandi patiebatur: quae cauſa ſine dubio eſt, cur admodum confuſa atque obſcura ſit iſta theogonia, et ab aliis diſſentiat, vt peruertiſſe magis veterum de ortu rerum narrationes, quam exornaſſe merito cenſeatur. Itaque ipſi Heſiodeae theogoniae lucem accendere tentaturi, neceſſarium putamus de theogoniarum interpretationibus obſeruationes quasdam generales hic afferre, eaque quae paſſim viri docti, et in his, qui theogoniis intelligendis maximam lucem accenderunt, Viri ſummi THOMAS BVRNETIVS [t] et IOH. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [u] attulerunt ita vocare in ſubſidium, vt nobiliſſima vetuſtiſſimae philoſophiae pars ex tenebris, ſi non omnibus, denſiſſimis tamen, extrahatur, et veterum de rerum ortu philoſophemata clara fiant. Obſeruanda itaque eſſe non praeter rem cenſemus ſequentia:

Obſcurae ſunt.

I. Theogoniarum ſcopus et ratio, quam veteres theogoniarum conditores ſecuti ſunt, ante omnia attendenda eſt. Illi enim cum inter barbaras gentes vetuſtiſſima traditione de rerum generatione atque ortu quaedam inaudiuiſſent, et metaphorico dicendi genere traditiones patrum ſubobſcuras accepiſſent, coſmogoniam mundi clarius, quam acceperant, enarrare non potuerunt, et accedentibus ingenii proprii fictionibus, cum ad commendandas traditiones πατροπαραδότυς plura addidiſſent, rem in ſe obſcuram et ſupra captum ingenii humani in ſcientiarum pueritia verſantis, ita reddiderunt implicitam et difficilem, vt dubium non ſit, theogoniarum ſcriptores ipſos non omnia intellexiſſe, quae de hac re tradiderunt. Hoc qui negat, eum theogoniarum veterum reliquias nunquam inſpexiſſe oportet, adeo enim intricata, confuſa et obſcura ſunt omnia, vt Oedipo opus habeant.

Coſmogoniam deſcribunt.

II. Ex collatis tamen veterum theogoniis illud dubio omni caret, prima earum principia eo tendere, vt rerum naturalium generationem et ortum deſcribant. Habuerunt ſcilicet vetuſtiſſimi philoſophi et theologi mundum hunc pro Deo, eiusque partes inter Deos retulerunt. Quod enim PLATO [x] olim dixit, *ſidera* θεὺς ὁρατὺς καὶ γεννητὺς *Deos natos et*

[s]) Primos quidem Heſiodum et Homerum fuiſſe, qui Graecis theogoniam fecerunt, et Diis cognomina dederunt, affirmat HERODOTVS L. II. c. 53. cui recte Orpheum et Muſaeum opponit EVERARD. FEITHIVS in Antiqq. Homer. L. I, c. 1. p. 3. et CLERICVS ad Heſiod. p. 3. 37 ſeq. non diſſentiente MOSHEMIO ad Cudw. p. 281.

[t]) Theor. tellur. L. II. c. 7.

[u]) l. c. p. 226. 281. 599. et paſſim.

[x]) In Timaeo c. 18.

et aspectabiles esse, terramque, interprete CHALCIDIO [y] *antiquissimam et eximiae dignitatis Deam, ex eorum numero, qui intra mundi ambitum continentur, Deorum;* id inter barbaros quoque obtinuisse supra ostendimus. Ab Aegyptiis vero atque Phoenicibus id ad Graecos delatum, occasionem dedit cosmogoniam in theogoniam mutandi, et initia nascentis mundi, ficta deorum generatione adumbrandi. Id quod recte obseruatum est, viris doctis [z], cosmogoniae historiam inter theogoniarum fabulas quaerentibus; modus tamen hic adhibendus, nec omne illud, quod in theogoniis occurrit, ad hunc vnum scopum rapiendum est. Hoc enim vbi fit, contortis vbique veterum opinionibus et assutis ingenii interpretamentis veram theogoniarum rationem corrumpi necesse est.

Ortum rerum omnium, et huius mundi confundunt.

III. Intelligi hoc melius potest, animusque ea de re certius conuinci, si probe obseruetur, antiquos theogoniarum scriptores, vniuersitatis rerum historiam cum ortu mundi huius haud semel confudisse, et admissis primis rerum omnium principiis, earumque posito ortu ad nascentis terrae et quae adiacent mundi partium historiam digressos fuisse; qua ratione non potuit non hiatus in describenda vniuersitatis origine oriri; vnde sequitur, non omnia nimis premenda, et ad leges mechanismi, quas hodie ad magnam accurationem perduxit naturae interpretum solertia, tanta subtilitate expendenda esse, quanta solent, qui inter veteres ingenii sui inuentis gloriam quaerunt, vel hypothesi semel deamatae et admissae inseruire cupiunt. Qua in re varie a viris doctissimis peccatum est, suas inuentiones vetustissimis philosophis nimis confidenter obtrudentibus, cuius exemplum esse potest, qui tamen magna cum eruditione in hoc argumento versatus est, THOMAS BVRNETIVS.

Religionem vulgi cum placitis philosophicis conciliant.

IV. Magis adhuc attendendum est sedulo, theogoniarum scriptores vetustissima quidem philosophorum placita physica de rerum initiis atque generatione in sua arua deriuauisse, et pro suis adsciuisse, sed religionem quoque vulgi cum hac theologia naturali siue physiologia in vnum quasi corpus redegisse, et ita conciliasse, vt fabulas de antiquis heroibus siue Diis gentium veterum imprimis Graecorum, cum physicis temporum illorum scitis componerent, et ita religionem vulgi, cum religione philosophica in concordiam redigerent. Non attendisse ad ea censendus est, quae supra de antiquissimorum inter Graecos philosophorum et theologorum, Orphei, Musaei, Lini et similium docendi et religionem propagandi ratione diximus, qui haec negat. Ea enim dicta mirifice illustrant et comprobant.

Dissentiunt inter se.

V. Factum vero ex hac ipsa causa est, vt theogoniarum conditores inter se dissentirent. Cum enim de rerum naturalium placitis praesertim ista aetate, vbi philosophia adhuc in cunis quasi vagiebat, variae essent sententiae, et vetustissimae traditiones variis interpretationibus explicarentur, non

y) In Comm. in Timaeum p. 248. Plura huc pertinentia attulit CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 14. p. 263 seqq. et MOSHEMIVS ad h. l. not. 7.

z) BVRNET. l. c. p. 128. CVDWORTH. Systém. intell. c. IV. §. 14. p. 260 seqq. §. 32. p. 599. Hist. vniuerselle p. 75. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

non potuere non, quae illis inaedificabantur theogoniae inter se diuersae esse, et varie rerum ortum referre. Idem de vetustissimis carminibus, quae antiquissimorum heroum res canebant, credendum est; quae varia fuisse, et deorum istorum acta varie retulisse, fragmenta hodie obuia satis docent. Cum itaque et haec cum naturae interpretatione coniungerent theogoniarum auctores, necessario accidit, vt illi inter se varie dissentirent. Qua de re qui conuinci cupit, fragmenta veterum theogoniarum inter se componat, et luculenta obseruationis huius exempla inueniet. Quae cum ita se habeant, palam est, frustra agere, qui theogonias veteres ad vnum tantum systema physiologicum adplicant, et iisdem vbique fundamentis inniti putant, sed excutiendum est prius, quibus dogmatibus physicis illi adhaeserint, vel saltem quae in ea gente physiologia fuerit recepta. Aliter enim doctrinam de natura rerum Persas, aliter Aegyptios, aliter Phoenices, aliter Graecos instituisse, neminem latere potest, qui mediocri attentione ea, quae hucusque discussimus, legerit.

Multa fingunt licentia poëtica.

VI. Nec vero illud quoque sine attentione praetereundum est, scripsisse theogoniarum auctores omnes oratione ligata, et carminibus argumentum nobile exposuisse. Cuius potissima ratio fuit, quod antiquissimi theologi ad commendandam vulgo religionem et sapientiam diuinae poëseos elegantia vterentur, quo scilicet verborum dulcedine, et fabularum iucunditate animi, a tristioribus et seuerioribus sapientiae praeceptis abhorrentes caperentur, et imprimis allegoriarum beneficio, reconditae doctrinae ita propagarentur, vti res illorum temporum atque circumstantiae postulabant. Cuius rei vel vnus Orpheus, et quae de eo dicta sunt, satis nobis testimonio esse potest. Effecit vero hic scribendi modus, vt multa ab auctoribus theogoniarum immiscerentur, quae ad fictionem tantum carminis pertinebant, et magnificum quendam decorem fabulae acquirebant. Quo imprimis referendae sunt prosopopoeiae frequentes in theogoniarum carminibus occurrentes, affectus, qualitates animi et his similia in personas mutata, et actiones inanimatis rebus adscriptae[a]. Quae omnia nisi ab ipso theogoniae vel cosmogoniae potius argumento separentur, miram obscuritatem et confusionem pariunt, nec facile sensus theogoniarum, et nati mundi systema erui potest.

Difficiles et incertae sunt earum interpretationes.

VII. Manifestum ex his omnibus est, certitudinem in explicandis theogoniarum veterum significationibus et quae inde confici solent systematibus promitti non posse, et maiores esse difficultates, quam quae, adhibita licet non mediocri attentione et industria, tolli omnino queant. Id quod probe expendendum est, vt non tantum modestiam adhibeamus, et dissentientium in tam obscuro argumento opiniones et interpretationes, nimis nostris confisi, non contemnamus, sed maiorem quoque verisimilitudinis

 gradum

a) Exemplum exhibent, v. 223 seqq. theogoniae Hesiodeae, vbi nox fraudem, amicitiam senium, litem, laborem, obliuionem etc. peperisse dicitur. Quos animi affectus in nascentis mundi initiis inter personas refert Hesiodus, cum non nisi mali originem inter homines primigenios se efferentis et ex materiae qualitate oriundi indicent. Talia inter Orphica etiam occurrunt.

gradum non quaeramus, quam res ipſa patitur. In qua ad quandam rei notitiam ſuis veriſimilitudinis gradibus nixam vt perueniamus, ea in Graecorum theogoniis probe excutienda eſſe putamus, quae 1. ad vniuerſitatis rerum ortum et prima rerum omnium exordia, 2. ad naſcentis mundi ſiue globi potius terraquei, coelique ortum, 3. ad origines magnorum heroum, inter Deos relatorum, quorum acta theogoniis illata religionem popularem cum placitis philoſophorum conciliandi occaſionem dederunt, referenda ſunt, et quae 4. a poëtis addita ſunt ingenii fabulaeue cauſa. Ex his enim theogonias conſtare, vel vna, quae nobis integra ſupereſt, Heſiodi fabula de Deorum ortu docet. Reſpiciemus itaque ad ſyſtema phyſiologicum inter Graecos veteres receptum, et quae hiſtoria vetus ſuggerit, vocabimus in ſubſidium, tentaturi, an afferre aliquid queamus, quod obſcuriſſimo theogoniarum argumento lucem aliquam foeneretur, ſaltem doctioribus anſam exhibeat, luculentiora et meliora afferendi.

Principia earum generalia. Chaos et nox.

VIII. Faciunt rerum omnium ortum chaos et noctem omnes fere theogoniarum ſcriptores: id quod longa inductione probari poſſet, niſi ex ſupra dictis eſſet euidentiſſimum. Cum enim omnium per vniuerſum orbem philoſophorum ſententia, ex nihilo nihil fieri poſſe ratione ipſa dictante, pro certo ſtatueret, nec principium in ſe luculentum et veriſſimum, recte applicaret, ad materiam ſcilicet rerum magis, quam ad cauſam efficientem reſpiciens, chaos aeternam et materialem quaſi cauſam omnium rerum fecerunt. Chaos vero quid illis ſit, nemo elegantius expreſſit OVIDIO, qui luculenter [b]:

Quid chaos?

Ante mare et terras et quod tegit omnia, coelum,
Vnus erat toto naturae vultus in orbe,
Quem dixere chaos, rudis indigeſtaque moles,
Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtaque eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.

Sunt [c], qui per chaos aquam intellexiſſe, eique rerum omnium ortum adſcripſiſſe theogoniarum ſcriptores contendunt; ſed hoc accurate intelligendum, nec de oceano, ſiue aqua, quam elementum quartum conſtituerunt, accipiendum eſt, ſed de aquoſa et limoſa, ſiue turbida materiae, omnes ſeminales rationes in ſe continentis, congerie, qualem Phoenices deſcripſiſſe ſupra oſtendimus. Ab iis enim Graecos vetuſtiſſimos theogoniam atque coſmogoniam accepiſſe, ſuo loco probauimus. Ex his vero recte infertur, licet rerum omnium ortum theogoniae deſcribant ad vnam omnes, creationem tamen ex nihilo ignorauiſſe, chaosque aeternum ſibi finxiſſe. Id quod negat quidem EDMVNDVS DICKINSONVS [d], qui Heſiodum inter creationis ex nihilo aſſertores numerat, contendens: Ab Aegyptiis eruditum antiquiſſimum illum coſmologum Heſiodum, itidem chaos, quo nomine

An ex nihilo creatum?

b) Metam. L. I. v. 5. conf. GROTIVS l. citando, qui potiores veterum de chao ſententias congeſſit.

c) GROTIVS de verit. relig. Chriſt. L. I. §. 16. CVDWORTH. Syſt. intell. c. I. §. 22. p. 27. quibus praeiuit Zeno, theogoniae Heſiodeae interpres, teſte Scholiaſte APOLLONII Argon. L. IV. v. 676.

d) Phyſic. vet. et ver. c. XII. p. 199.

mine mundi materiam primam nuncupabat, non aeternam, ſed genitam eſſe tradidiſſe his verbis:

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ'
Principio quidem factum eſt chaos.

In conſenſum vocare potuiſſet, omnes theogoniarum conditores, qui idem dicunt. Verum inepte ex his verbis infertur creatio ex nihilo; nam nec dicunt, ex nihilo chaos extitiſſe, nec a cauſa quadam efficiente fuiſſe productum affirmant, ſed id ſolum innuunt, ante mundi ortum fuiſſe chaos, quod contrariam potius opinionem commendat [e]. Noctem vero, quam adiiciunt theogoniarum ſcriptores, materiae primariam qualitatem indicare dubium non eſt, quod lumine omni eam priuatam putarent, et vita quoque atque motu ordinato caruiſſe cenſerent. Tenebras enim luce antiquiores eſſe, non in theogoniis tantum receptiſſimum eſt, ſed Aegyptios quoque tradidiſſe, PLVTARCHVS auctor eſt, referens *murem araneum diuinos reperiſſe honores apud Aegyptios, propter coecitatem, quod tenebras luce antiquiores iis arbitrentur* [f]. Praeter principia haec paſſiua, actiuum quoque, quod chaos mouet, ordinat, diſponit, et quae coniungenda ſunt coordinat, ſeparatis iis, quae non cohaerent, requiri ad formationem rerum omnium, quilibet, qui primas motus leges intelligit, facile comprehendit. Quale an theogoniarum ſcriptores admiſerint, et formandae ex chao ſiue materia prima rerum vniuerſitati principium actiuum infinitum, intelligens, id eſt Deum praefecerint, magna inter viros celeberrimos, noſtrae aetatis, qui opiniones veterum rimati ſunt, et hiſtoriam atheiſmi condiderunt, controuerſia eſt. Quidam enim, venerando dogmati, de exiſtentia DEI fauentes, non fuiſſe, contendunt, inter veteres ante condita rerum phyſicarum inter Graecos ſyſtemata, qui Deum, ſiue mentem ſummam atque infinitam a formatione mundi excluderent, et ſcriptores theogoniarum putant, non tam Deum ſummum negaſſe, quam ſuppoſuiſſe et de eo, tanquam ente ineffabili, ſacrum ſilentium tenuiſſe, tradidiſſe vero, rerum ortum, ſemel a ſummo rerum omnium arbitro commota materia, ſecundum leges motus initium accepiſſe [g]. His quia opponitur [h], Iouem patrem hominumque Deumque ex chao et nocte progenitum, immo totam Deorum generationem ex chao et nocte natam, in theogoniis afferi; regerunt, hoc, non de ſummo Deo, ſed vel de partibus mundi potioribus et elementis in Deos fabula mutatis, vel de Diis factitiis et mortalibus, licet immortales ſenſu certo vocentur, intelligendum eſſe. Alii vero [i] in contra-

Quid nox?

An Deum admittant?

e) Conf. MOSHEMIVS Diſſ. de creatione ex nihilo §. 11. inſerta CVDWORTHI Syſt. int. p. 970.

f) Quaeſt. conuiu. L. IV. q. 5. Non vero haec ſola Aegyptiorum ſententia fuit, ſed vulgaris quoque complurium gentium traditio, noctem fuiſſe die priorem, vid. S. R. WOLFIVS ad Origenis philoſoph. p. 180. GROTIVS de verit. relig. Chriſt. L. I.

g) CVDWORTH. Syſtem. intell. c. IV. §. 14. p. 276 ſeqq. Cel. I. IAC. SYRBIVS diſſ. de origine atheiſmi. Nec alius ſenſus videtur eſſe verborum LACTANTII L. I. c. 5. Heſiodum notantis, quod in explananda rerum generatione non a conditore ſumſerit exordium, et incognitam veritatem horruerit.

h) BAYLE Dict. T. II. art. Iupiter not. G.

i) Conf. quos nominat Ven. REIMMANNVS Hiſtor. atheiſmi. c. XVI. p 115 ſeqq.

trariam ſententiam concedentes, theogoniarum ſcriptores inter atheos et impietatis patronos referunt, nec alia rerum ortarum principia ab iis agnita contendunt, quam materiam, et certam quandam eius vim genitricem, motumque neſcio quem, materiae inſitum, qui homogenea coniunxerit, heterogenea ſeparauerit, ſicque vel fortuito materiae motu, vel neceſſaria agitatione viſibilium rerum ortum effecerit, quem amoris et litis ſiue amicitiae et inimicitiae nomine indigitari contendunt. Admodum vero difficile eſt, in quaeſtione magni momenti arbitri partes ſumere, et de impietate vel vera vel ficta theogoniae ſcriptorum ſententiam dicere, non ſolum propter theogoniarum obſcuritatem, fere inſuperabilem, et diſſentientes earum opiniones, quas vno modulo metiri, vnique pedi adaptare et abſurdum et impoſſibile eſt: ſed et propter verba theogoniarum variam interpretationem admittentia. Sine praeiudicio enim theogoniarum Graecarum, immo barbararum quoque, ſyſtemata euoluentes, primo quidem intuitu videbunt, ſummum rerum omnium creatorem, Deum non exprimi; vtrum vero negetur atque remoueatur, et ex legibus motae materiae cuncta deriuentur? an ſupponatur, et materiae vim addidiſſe credatur, nihil certi ſtatui, et diuerſas interpretationes admitti poſſe. Vnde varios quoque quaeſtionem, de qua diſceptatur, ſenſus admittere poſſe nemo non videt, quos niſi ſedulo et accurate diſtinguamus, palpabimus magis in tenebris, quam lucem ſectabimur. Scilicet de eo accurate diſpiciendum eſt, num 1. vel Deum poſuerint ante chaos, eumque auctorem huius fecerint, vel 2. Deum ſtatuerint ex chao ortum, hocque illo prius et antiquius; vel 3. an Deum et chaos ſimul admittentes duo incruſtauerint principia coaequalia, et independentia, Deum et materiam? 4. vel an Deum fecerint animam materiam et chaos informantem, 5. vel an Deus ex ſe chaos tanquam ex gremio effuderit, et vel ab aeterno vel in tempore chaos ex Deo emanauerit, neceſſario fato vel libero voluntatis actu? 6. Expendendum porro eſt, vtrum formationi mundi ex materia illa prima rudique et indigeſta mole interceſſerit, ex theogoniarum ſententia, mens diuina, an remota ea legibus motus, homogeneorum et heterogeneorum, litique atque amicitiae totum opus adſcripſerint? vel, ſi hoc quoque factum, an Deus ideo ab iis negatus fuerit nec ne? et annon abſtractione ſola, phyſica mundi formatio ſecundum leges motus a conditore materiae ſemel impreſſas iſtis coſmogoniis explicata ſit? Ad haec enim momenta attendendum eo magis eſt, in iudicanda theogoniarum doctrina de Deo, quo magis ex ſingulis diuerſiſſima vnius eiuſdemque theſis ſequuntur dogmata. Vt vero iſtis circumſtantiis prolixe theogonias iam adplicemus, inſtituti noſtri ratio non permittit, ſed ad peculiarem atheiſmi hiſtoriam referendum eſt. Vt tamen paucis, quid nobis videatur veriſimillimum, explicemus, et quid ſequendum putemus, modeſte indicemus, ſequentia non abs re erit annotaſſe. I. Adeo Deum materiae ſiue chao non praetuliſſe, et ante illud poſuiſſe

Explicatio quaeſtionis.

ſuiſſe theogoniarum auctores, vt plane de eo ſileant, et chaos tanquam aeternam rerum omnium materiam conſiderent. Cuius quidem contrariam opinionem tuentur Iudaeus ἑλληνίζων PHILO [k], et qui eandem tibiam inflat, auctor Clementinorum [l], SIMPLICIVS [m] item, et noſtra aetate PETRVS PETITVS [n], atque illuſtris GVNDLINGIVS [o]; contendentes veteres theologos Deum chao praefeciſſe auctorem atque conditorem, nihil tamen horum perſuadebunt cauto lectori, hypotheſin virorum laudatorum intrudi veterum placitis, et contorta ingenii acie accommodari obſeruanti. Quae enim pro ea ſententia afferunt, ſi admitti debent, emanationem magis vel Stoicam informationem mundi ex Deo et in Deo, quam productionem liberam innuunt, id quod de Heſiodo ipſe conceſſit GVNDLINGIVS. II. Neque tamen in contrarium ruendum atque ſtatuendum eſt, veteres Graeciae theologos et phyſiologos Deum ſummum ex ipſo chao deriuaiſſe. Non negamus, Heſiodum alioſque theogoniarum ſcriptores Deos ex chao formauiſſe, eandemque cum hominibus originem iis adſcripſiſſe, nec pollicem premendum putamus CVDWORTHO [p] qui Iouem apud Heſiodum ex horum numero eximendum putat, eo quod omnium rerum et immortalium dominus vocatur; ſatis enim diſerte innuitur, Rheam compreſſam a Saturno, Iouem Deorum patrem hominumque peperiſſe. Verum ad ſummum iſta Deùm referri non debent, nec is Iouis nomine inſignitur, ſed inferiores illi Dii vel partes mundi ſunt diuina anima informatae, et inhabitatae, vel magni viri et heroës quos ἀυτοχθόνας crediderunt, et animam diuinam in iis habitaſſe cenſuerunt veteres Achiui: qualem fuiſſe quoque Iouem illum, quem Heſiodus deſcribit, dubium non eſt, magnum ſcilicet lateque dominantem regem, quod quia eleganter demonſtrauit [q] cel. MOSHEMIVS, ad acutiſſimum hunc virum lectorem breuitatis cauſa ablegamus. Ex quibus iudicandum eſt, quid ſubtiliſſimi iudicii viro PETRO BAYLE [r] reſpondendum ſit, theogoniarum ſcriptores exagitanti, quod Diis ortum ex chao et oceano tribuerint, id quod etiam cl. CLERICVM induxit, vt theogoniarum ſcriptores materialiſtis, ſit venia verbo, accenſeat, non procul diſcedente ven. WOLFIO. A cuius tamen ſententia [s] III. diſcedendum quoque eſſe putamus, coniicientis, latere in theogoniis, maxime Orphei et Heſiodi, veſtigia duplicis principii. Ex chao quidem mali originem, bella, lites, morbos, et his ſimilia deriuare Heſiodum, ex adducto theogoniae eius ſpecimine negari nequit: non tamen inde inferri poteſt, independens et abſolutum principium, Deo contra diſtinctum theogonias ponere, materiam enim ex Deo originem accepiſſe, et tamen malo originem dediſſe philoſophis quibusdam non abſurdum viſum fuit: qua in re exemplo eſſe poſſunt Platonici iuniores, qui non obſtante

k) De mundo incorruptibili p. 941.
l) Homil. VI. § 3 T. I. PP. Apoſt. p. 671.
m) In Phyſic. Ariſt. L. IV.
n) Obſeruat. miſcellan. c. XII. p. 52.
o) Gundlingian. P. XXXII. Obſ. 5. p. 193.
p) ll. cc.
q) Ad CVDWORTHI Syſt. int. c. IV. §. 19. p. 430. n. 19.
r) l. c.
s) De Manichaeiſmo ante Manichaeos §. XXVII. p. 108.

ſtante materiae imperfectione, materialitatem ex DEI gremio deriuauerunt, itemque Cabbaliſtae, quibus mali daemones, ſpiritusque materiales, cortices Dei, ex quo eos effluxiſſe putant, vocantur. IV. Nec eorum quoque ſententiam veriſimilitudinem gignere putamus, qui amorem, quem chaos formaſſe veteres theologi dicunt, Deum ſummum, ſiue mentem diuinam indicare contendunt. Multum ingenii et eruditionis in ornanda hac opinione adhibuit doctiſſimus CVDWORTHVS [t], ita tamen, vt attento lectori eam non facile commendet. Quod ſi enim recordamur, poëtas fuiſſe, qui iſtas theogonias ſcripſerunt, eosque, (quod ſupra iam monuimus) rerum naturalium principia, ex quibus omnia orta ſunt, in Deos transmutaſſe, cadent omnia, quae vir eruditus affert, argumenta, quibus ſapientiam, conſilium, rationem, vim diuinam aliaque diuinitatis attributa amori huic tributa eſſe monens, ex iis euinci poſſe putat, ad mentem diuinam eum eſſe referendum. Accedit, quod vnum ad euertendam hanc opinionem ſufficere putamus, amorem non magis, quam reliqua rerum naturalium principia, Orpheum, vel quisquis eſt theogoniae Orphicae conditor, Heſiodum, Ariſtophanem aliosque theogoniarum auctores, ex chao deriuare, licet generationem horum principiorum alii aliter ordinent. Ex quibus omnibus non inuita veritate neceſſario inferendum eſt, amorem illum inter principia naturalia relatum nihil aliud eſſe, quam motum illum materiae impreſſum, quo partes homogeneae inter ſe iungebantur, expulſis atque ſeparatis iis, quae aliam naturam erant conſecuta, id quod litem quoque atque amicitiam veterum philoſophorum ſignificare, ſuo loco probabimus. Et hunc motum ad generationem rerum ſumme neceſſarium ideo exornabant tantis ſapientiae, conſilii, rationis elogiis, vt cuncta ſua lege atque harmonia in gignendis et formandis rebus conſtitiſſe, indicarent. Pone vero, amorem principium aliquod intelligens ipſis eſſe, et vim iſtam genetricem non ſine ratione fuiſſe, aſſeruiſſe; vnde probabimus, quod per eam vim ſubſtantiam quandam rationalem ſummam et a qua reliqua omnia dependeant, indicauerint? Vnde et hanc opinionem relinquendam eſſe, recte toties nobis laudatus MOSHEMIVS [u] monuit. V. Vbi vero propius de mente theogoniarum circa doctrinam de Deo nobis ſententia noſtra enarranda eſt, id prae reliquis monemus, non eſſe vero multum diſſimile, non omnium eorum, qui theogonias ſcripſerunt, ſententiam fuiſſe eandem, et facile potuiſſe euenire, vt quidam rerum omnium ortum, vi alicui genetrici materiae inhaerenti, et ab ipſa materia eſſentia non diuerſae, ſiue ſpiritui alicui bruto, et chaotico adſcripſerint, nec alium Deum admiſerint. Qualem ſententiam hodienum arridere Iapanenſium philoſophis narrat ENGELBERTVS KAEMPFERVS [x]. Neque tamen ad multos, vel potiorem partem eorum, qui coſmogoniam delinearunt, hoc trahendum exiſtimamus, ſed iuxta monitum ſupra inculcatum phyſiologia gentium, inter quas theogoniae receptae

t) l. c. p. 281 ſeqq

u) l. c. p. 283.

x) Hiſt. Iapan. L. III. c. 1. cuius verba excerpſit MOSHEMIVS l. c. p. 116. n. 3.

ptae fuerunt, in consilium vocanda est, eaque repetenda, quae de Aegyptiorum, Phoenicum et Graecorum quoque systemate physiologico supra copiose disputauimus. Ibi vero, nisi fallimur, luculenter demonstrauimus, systema emanatiuum, quod, ex Deo materiam siue chaos ab aeterno emanasse, certoque tum tempore a vi illa diuina, Ioueque ipso, qui in eo fuit, in mundi ornatum formatum fuisse statuit, his gentibus arrisisse. Cum vero ex Aegypto et Phoenicia theogoniae ad Graecos delatae sint, et Orphica theogonia, eundem habitum prae se ferat, rationem non videmus, cur non reliquis theogoniarum scriptoribus eadem sententia placuerit? Admisso vero hoc principio, totum theogoniarum systema apte cohaeret, et ratio dari potest praecipuorum, quae in illis theogoniis latent, dogmatum, ita vt obscura omnia lucem sortiantur, modo ad eas obseruationes attendamus, quas modo inculcauimus.

Systema physiologicum Theogoniarum.

§. XXVIII. Quod si itaque, eodem fere modo, quo apud Orpheum, veterum theogoniarum mentem explicamus, I. Chaos statuendum est vel ab aeterno cum Deo et in Deo fuisse, vel Deo tanquam pars eius, adiecisse, sicque praeter istud chaos Deo quasi grauidum, fuisse nihil. II. Antequam vis illa diuina, vel Deus potius ipse se expanderet, materiamque ex se emanantem, sibique proximam nouo motu propelleret, cuncta in eo latuisse, aeternamque rerum omnium noctem chaos pressisse. III. Vbi vero noua agitatione chaos a Deo commotum fuit, impressum fuisse amorem, siue motum rerum omnium, et rationum seminalium in chao comprehensarum, quo res homogeneae inter se coniunctionem appeterent dissociarent se, quae hactenus confusae latuerant partes heterogeneae. IV. Hunc motum a Deo materiae ex sinu Dei perpetuo prodeunti impressum ideo necessario rationalem, atque sapientia et consilio fuisse plenum. V. Ita agitatis et commotis infiniti chaos particulis leuiores ascendisse, desedisse in infimum fundum, tartaraque grauiores. VI. Dispulsa ita nocte, quae aeterna caligine chaos presserat, ex partibus leuioribus emicuisse aetherem, lucemque, et VII. ex his demum genitum fuisse coelum: VIII. Ex particulis vero grauioribus mediante motu vique genitrice impressa prodiisse tellurem, quique in terra conspiciuntur montes. IX. Terram vero iunctam coelo, genuisse pelagus, tum exhalationibus sursum elatis et imbribus inde demissis, tum defluente, quae terram tegebat aqua, quae in cauitates et conuallia montium congregata fuit. Quoniam vero X. hae partes mundi ex Deo effluxerunt, ideo in se comprehensam aluerunt vim illam diuinam, quae originis testis esset atque specimen. Hinc XI. enata ex coeli terraeque connubio, et aetheris coelestis cum terra coniunctione animalia rationalia, hominesque. XII. Horum primos atque maximos ex his coeli terraeque filiis magnam insidentis numinis vim possedisse, eiusque diuino instinctu ad magna facinora se accinxisse, beneficiis reliquos homines affecisse plurimis, et specimina diuinae originis edidisse egregia. XIII. Eos itaque non tantum inter suos magnum nomen et auctoritatem adeptos regna

diuersa erexisse, sed tandem quoque depositis mortalitatis exuuiis ad sedes deitatis, vnde effluxerunt, quoad partem illam, quae insedit, diuinam et rationalem, fuisse euectos, et immortalitate donatos. XIV. Hosque esse Deos illos, quos populus reueretur. XV. Inita ita societate et excitatis imperiis, affectuum simul cum hominibus ex terra natis prodeuntium tumultu exortum fuisse malum, bella, lites, contentiones, et quaecunque vetustissima historia nobis enarrat. Nihil, quantum coniectura nobis assequi licet, in hac tota theogoniarum explicatione est, quod non admissis semel principiis, si non satis apte, (id enim a conditorum theogoniarum ingeniis ruditati nondum penitus ereptis postulandum non est,) verisimiliter tamen cohaereat: nisi hoc vnum veteris physiologiae non satis gnaros offendat, Deos ex terra et aqua, coeli vi foecundante fuisse ortos, heroasque ita, vt fungos natos fuisse. Absurditas quidem opinionis negari nequit, ita vero statuisse veteres, etiam Graecos, dubio caret. Non enim DIODORVS SICVLVS modo refert [y], ex mente Graecorum, qui id ab Aegyptiis didicerunt, terram calore solis ita intumuisse, in extremitate, vt foetus conciperet varios, quorum pelliculis disruptis animantia prodiisse: sed et variarum gentium iactantia αὐτοχθόνας se et ex suae terrae gremio prognatos ostentans satis confirmat, credidisse vetustissimas gentes, homines primum ex terra natos fuisse. Vnde et Graecis γηγενὴς ἄνθρωπος, et Latinis terrae filius dictus est, obscuro genere natus, quique originem ad natiuitatem e terra referre debet [z]. Gigantes vero ex terra prognatos fabula satis indicat. Non vero obscuri tantum homines terrae filii dicti sunt, sed magni quoque viri, subito et cum virtute apparentes coeli filii vocati, et e coelo delapsi; eo quod vim diuinam in hos homines ex coelo demissam crederent. Et sic Tagen apud Etruscos auguriorum conditorem ex terra subito prodiisse supra docuimus [a]. Alia in re nota non cumulamus. Patet itaque ex hactenus dictis ratio, quomodo heroum vetustissimorum res inter theogonias receptae fuerint, et qua via principia physica nascentis mundi cum religione populari veteres theologi in concordiam redegerint. Quae cum fictionibus suis ornarent poëtae, et superstitio in Deos verteret, quos theologorum, philosophorum et poëtarum ingenia effinxerant, tota ita theogoniarum scena instructa est, quae nisi toti fallimur, ita, quantum in re obscurissima lucis expectari potest, accipit. Caetera quae Hesiodus aliique poëtae habent, veteres historias sine dubio attingunt, quae alibi enarrantur. Noster hac ex parte est πολυμαθέστατος MOSHEMIVS [b], qui cum ad hunc modum theogoniam Hesiodeam in luce posuerit, adeundus ab iis est, qui magis specialia cupiunt: nobis enim non licet esse tam prolixis.

§. XXIX.

y) Lib. I. c. 10. p. 18.

z) Conf. ERASMVS Adag. chil. VIII. p. m. 288. Prou. terrae filius.

a) Germanos quoque ita Deos suos id est heroas ex terra accersiuisse, supra dictum est.

b) Ad CVDWORTHI Syst. intell. p. 281 seqq. et alibi passim.

Epimenides.

§. XXIX. Nondum abſoluimus poëtas Graecorum omnes, qui inter theologos et philoſophos huius aetatis referri ſolent, ſed dicendum adhuc eſt de EPIMENIDE atque Homero magna nominis fama inter Graecos celebribus. Is Cretenſis fuit genere [c], quamuis promiſſa coma, vultum a patrio more alienum mutaret; patriam alii Cnoſſum [d], STRABO [e] Phaeſtum faciunt. De parente aeque incerta traditio eſt, aliis patrem Phaeſtium, aliis Doſiadem, aliis Ageſarcum, aliis Bolum, matrem vero Blaſtam vel Baltam vocantibus [f]. Mira de eius iuuentute referunt veteres [g]. Ouem rure domum afferre iuſſum, inueſtigando defatigatum ex itinere in ſpeluncam quietis cauſa diuertiſſe, et obrepente graui ſomno, LVII. annos, (alii [h] L. vel XL. [i] ponunt) obdormiuiſſe, quo temporis ſpatio plerique cognatorum morte deceſſerint. Dehinc expergefactum ad quaerendam ouem denuo profectum, cum eam non inueniret, reuerſum eſſe in agrum, et mutatam rerum faciem attonitum mirantem in oppidum domum parentis rediiſſe, ibique vix a fratre natu minore iamque vetulo agnitum fuiſſe atque admiſſum. Neque hoc vnum mirabile de eo narratur, ſed et alia plurima, tanquam de viro Diis proximo et familiari, et ſupra conditionem hominum poſito [k]: nihil plane comediſſe [l], vel, quod alii tradunt, a nymphis cibum accipere ſolitum intra bouis vngulam conditum ſeruauiſſe, paulumque inde ſumſiſſe [m]: exiiſſe animam e corpore quoties vellet, et rediiſſe, ſimulaſſe ideo eum, quaſi ſaepius reuixerit [n]. Imprimis vero vaticiniis, non de praeteritis tantum, ſed et de futuris fuiſſe clariſſimum, veteres narrant, et varia vaticiniorum exempla referunt [o]. Addunt purgaſſe totas regiones et vrbes, expiatis ſceleribus, ſicque Athenienſes eum magno cum honore Creta aduocantes, peſte liberauiſſe [p], qua occaſione aras ignotis Diis poſitas apud Athenienſes originem cepiſſe, tradit LAERTIVS [q]. Inde vero καθαρτὴς id eſt, purgator, dictus eſt [r]. Ideo magni ei honores ab Athenienſibus delati ſunt, variaque dona exhibita, decretum talentum et nauis, qua in patriam reueheretur: ille vero pecuniam non accepit [s], et paulo poſt reditum e viuis exceſſit, vitae annis ad CLVII, vel vt alii CL [t], Cretenſes vero mendaces ſi ſequamur CCXCIX, productis. Corpus eius Lacedaemone ſepultum volunt; Spartanos enim bello contra Cnoſſios viuum Epimenidem cepiſſe, et occidiſſe quoque captum, quod minime laeta

 prae-

c) LAERT. L. I. ſ. 109. et MENAG. ad h. l. quosque laudat, et veteres fere omnes, interque eos D. PAVLVS ad Tit. I, 12.

d) LAERT. l. c. VAL. MAX. L. VIII. c. 13. SVIDAS in Epimenides T. I. p. 821. PLINIVS L. VII. c. 52. PAVSANIAS in Atticis p. 35.

e) Lib. X. p. 479.

f) Vid. LAERT. l. c. STANLEIVS Hiſt. phil. pag. 91. Io. MEVRSIVS in Creta c. IX. p. 236 ſeqq.

g) Citati PLVTARCHVS an ſeni ger. reſp. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

h) VARRO de L. L. L. VI. p. 65. ed. Steph. TERTVLLIANVS de anima c. 44.

i) PAVSANIAS l. c.

k) PLATO de legib. L. II. p. 642. LAERT. l. c. PLVTARCH. in Solone.

l) Ibid.

m) Ibid. PLVT. in Conuiuio ſept. Sap. inde et naturam nihil reddidiſſe LAERTIVS auctor eſt.

n) SVIDAS l. c. idem de Ariſtea Proconneſio narratur.

o) LAERTIVS, PLVTARCHVS ll. cc. APVLEIVS florid. L. I.

p) LAERTIVS l. c. ſ. 110. STRABO L. X. p. 479. PLVTACH. l c.

q) Conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) IAMBLICH. vit. Pythag. n. 136. p. 114. PORPHYR. vit. Pyth. n. 29. p. 35.

s) LAERT. l. c. ſ. 111. PLVT. l. c.

t) Ita varias veterum ſententias de annis Epimenidis recenſet LAERTIVS l. c.

praediceret, refert PAVSANIAS [u], adiiciuntque alii [x], post mortem pellem literatam, compunctamue literis inuentam esse, ideoque sepositam a Lacedaemoniis, vnde prouerbio locus: *Epimenidea pellis* [y]. Multum in hac Epimenidis historia mendacissimis Cretensibus deberi, forte non pauciora astuto et fraudi aptissimo Epimenidis ingenio, et ipsae circumstantiae loquuntur, et ex veteribus viri critico acumine vsi perspexerunt, quemadmodum totam eius historiam incertam esse, ex dissentientibus veterum testimoniis colligitur. Cretenses enim mendaciorum plaustra credulis ingessisse, et portenta finxisse, in vulgus notum est [z], et veteres fere omnes obiiciunt: vnde quid de eorum fabellis censendum sit, facile iudicari potest. Neque tamen Epimenides ab isto populi sui vitio immunis fuisse recte iudicatur, vitae genere, quod sequebatur, istas imposturas postulante. Fuit enim ex illo hominum numero, qui lustrationibus, incantationibus, carminibus sacris, diuinique cultus peculiari instituto famam atque honores sibi quaerebant [a], quod sine istis artibus, quae vulgo commercium et familiaritatem cum Diis illis intercedere, persuadebant, et maiora hominibus reliquis eos posse indicabant, fieri non potuit. Hinc somnus plane insolitus et supra omnem fidem excogitatus, nec a vero abludit, quod quibusdam iam suboluisse narrat LAERTIVS [b], abscondisse se Epimenidem, et in solitudine vixisse, radicibus vitam sustentantem. Eiusmodi enim imposturas non infrequentes fuisse apud veteres, vt inde sibi auctoritatem conciliarent, Zamolxis exemplum supra indicatum probat, et ex iis patet, quae de Pythagora suo loco narrabuntur. Vixisse Epimenidem maxime sobrie, non ab omni verisimilitudinis specie abludit, solebant enim, qui cum Diis familiaritatem iactabant, ieiuniis se ad speciem pietati conciliandam praeparare; fortasse etiam ad ecstases et enthusiasmum promouendum ieiuniis se praeparauit: vix enim aliud, (nisi fabula sit tota relatio) significat, quod tradunt animam ex eius corpore exiisse; idque non obscure PLVTARCHVS [c] prodit, qui de eo: ἐδόκει δέ τις εἶναι θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα, καὶ ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν, *Habebatur vir religiosus, ac rerum diuinarum peritus, item scientia fanatica ac mystica;* nec negat CICERO [d] *vaticinatum eum esse per furorem;* vnde, quale illud ieiunium fuerit, facile coniici potest; et probabile est, ad excitandum furorem diuinum fuisse adhibitum: asphodelo vero et malua edulii genus confecisse, et id ori adhibentem totam diem exegisse, idem PLVTARCHVS [e] tradit,

u) In Corinthiacis.

x) Citati. HESYCHIVS MILESIVS, et SVIDAS in Epimenides l. c.

y) Oraculi enim monitu seposita fuit, vnde Epimenidea pellis, de rebus sepositis et latentibus conf. MEVRSIVS in Creta L. III. c. II. p. 238. ERASMVS Chiliad. IV. Cent. II. p. m. 892.

z) Hinc prouerbium: Cretissa cum Cretensi; vnde PSELLVS de oper. daem. eis τὸ τερατεύεσθαι obiicit. conf. MEVRSIVS l. c. p. 233. notum illud, quod ad Epimenidem quoque refertur: Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται. Tit. I, 12.

a) Conferenda quae supra de Abari diximus, et LAERT. l. c. s. 112.

b) l. c. qui non tot annos, sed tempus aliquod eum abfuisse ait. SVIDAS verba Laërtii peruertit.

c) l. c.

d) De diuinat. L. I. Hinc Curetem nouum vocatum fuisse refert. PLVT. l. c. De Curetibus vero vid. MEVRS. l. c. p. 12. 13.

e) PLVTARCHVS in conuiu. sept. sap. qui monet Solonem obseruasse, didicisse asphodeli et maluae vsum ab HESIODO; vid. Op. v. 40. et PROCLVS ad h. l. apud MEVRS. l. c. p. 238. 239.

dit, quam viuendi rationem in montana ſolitudine degens didiciſſe videtur. Nec vaticinandi rationem magnopere in eo mirandam fuiſſe, ſi a mentis ſagacitate diſcedas, vidit ARISTOTELES, qui *non futura eum, ſed praeterita tantum, quae obſcura eſſent, pateſeciſſe* affirmat [f]. Purgationes vero Epimenidis inter ſuperſtitiones Graeciae, quibus vulgus decipi ſueuit, referendas eſſe, nemo dubitauerit, qui legerit, procurationibus, expiationibus ac ſignis dedicandis vrbes luſtrare conſueuiſſe vel ouibus candidis et nigris loco fortuito cum irent, quo vellent, mactatis peſtem compeſcuiſſe [g]; quamquam alii [h] Cylonio ſcelere, ſublatis facinoris auctoribus, luſtraſſe Athenas referant. Certe cum Solon, vir prudentiſſimus et acerrimi iudicii, etſi cum Epimenide familiaritatem contraxerit, et ab eo legum condendarum rationem edoctus fuiſſe feratur [i], hanc vrbis luſtrationem reprehendiſſe dicatur [k], iuſtam mouet ſuſpicionem, non feciſſe iſta ſuperſtitione viris prudentibus, nec tam facile decipiendis ſatis. Praeſtigiatoribus itaque adſcribendus magis eſſe videtur Epimenides, quam philoſophis, qui non ratiocinationis virtute, ſed fanatica ingenii aſtutia nomen ſibi maximum comparauit, ita, vt a quibusdam inter ſeptem ſapientes Graeciae referretur [l]: vnde inter prophetas magis, quam philoſophos, praeeunte D. PAVLO [m] numerandus eſt [n]. Scripſit tamen Curetum et Corybantum generationem atque theogoniam [o], vnde colligi poteſt, phyſiologiae veteris, in quo argumento theogonias occupatas fuiſſe, ſupra meminimus, non fuiſſe ignarum. Illud ſane fruſtra ad tuendam philoſophiae Epimenideae famam affertur, fuiſſe Pythagorae vel praeceptorem, vel diſcipulum [p]; neutrum enim, praecipue poſterius temporibus quibus vixit atque floruit Epimenides ſatis congruit [q]. Viri tamen docti perſonam ſuſtinuiſſe, et eam quidem, quae tum a theologis maxime excolebatur, eruditionem tenuiſſe ſcripta eius, quae ei apud veteres tribuuntur, teſtimonium perhibent; carmine epico enim ea conſignauit, et *myſteria* atque *luſtrationes* [r] et alia *aenigmatica*,

 et

f) Rhetor. L. III. c.17. Nec, quae afferuntur futurorum vaticinia, praeter aliquam coniiciendi ſagacitatem aliquid peculiare habent, et ingeniis hominum in hiſtoria ſequentium temporum complementum quaerentium debentur.

g) LAERT. l. c.

h) Ib. conf. ALDOBRANDINVS ad h. l. et quos laudat.

i) PLVTARCHVS in Solone.

k) SVIDAS l. c.

l) Citati. Alios ex recentioribus laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 36.

m) Tit. I, 12. conf GROT. ad h. l. et Intrepretes alii, quos fuſe nominat cel. WOLFIVS Cur. exeg. ad h. l. T. III. p. 555.

n) Medicum quidam faciunt, conf. cl. SCHVLZE Hiſt. med. Per. I. ſect. 2. c. 7. §. 17. p. 167. ſed perperam, luſtrationibus enim et incantationibus herbisque ſacris medelam adhibuit, vnde eum ex medicorum albo recte eiicit CLERICVS Hiſt. med. P. I. L. II. c.4. p. 90. hinc ſcilla Epimenidea, qua vſus in luſtrationibus apud THEOPHRASTVM hiſt. plant. L. VII. c. II.

o) LAERT. l. c.

p) Prius placuit APVLEIO florid. L. II. p. 358. alterum IAMBLICHO vit. Pyth. l. c. et PORPHYRIO vit. Pythag. n. 29. p. 35.

q) Aetas Epimenidis ex luſtratis Athenis colligi poteſt, quod eueniſſe Olymp. XLIV. SVIDAS XLV. conf MEVRSIVS in Solone c. 9. EVSEBIVS XLVI. vel XLVII. quidam Laërtii Codices tradunt: Poſtea enim ad ſuos redux non diu ſuperfuit viuus, teſte LAERTIO l. c. ſ. III. Pythagoram vero ante Olymp. XLIII. vel potius XLVIII. natum non fuiſſe, ſuo loco demonſtrabitur; quo vno argumento Platonicorum iactantia, Pythagorae omnes viros celebres vindicantium, confunditur, vnde mirandum cel. FABRICIVM l. c. eis fidem habuiſſe.

r) Eas in pluribus vrbibus adhibuiſſe teſtis eſt PAVSANIAS in Atticis p. 35. conf. Io. LOMEIERVS de luſtrationibus veterum.

et *theogoniam*, *Argus fabricam* et *Iasonis in Colchos expeditionem* [s], quae argumenta ex arcana veterum Graecorum theologorum disciplina ab eo explicata fuisse, omnino verisimile est. Ait etiam LAERTIVS, scripsisse prosa *de sacrificiis*, *de republica Cretensium*, *et Minoë et Rhadamanto*, vnde coniiciendum est, a ciuili atque legislatoria prudentia non fuisse imparatum. Post mortem diuinis honoribus et sacrificiis a Cretensibus cultus est [t], quod in Cretensibus, superstitione alias gentes superantibus [u] mirandum non est.

Homerus.

§. XXX. Tandem et HOMERVS in censum vocandus est, qui licet non inter theologos vel philosophos numerandus sit, sed carmine potius epico immortalem famam acquisiuerit, tanta tamen olim eruditionis gloria enituit, vt omnis sapientiae auctor haberetur, omnesque philosophorum sectae ad eum prouocarent, et in partes eum traherent. Ne itaque tantum, quantum iactabatur olim, sapientiae horreum sicco praeteriisse nos pede insalutatum obiici nobis queat, de philosophia quoque Homeri dispiciendum est. Et vitam quidem poëtae prolixe describere nec instituti nostri est, nec labor adeo facilis. Ipse enim nihil, quod ad se pertineret, carminibus suis intertexuit [v]; nec, quae hodie extant, vitae Homeri descriptiones, quarum vna ad HERODOTVM altera ad PLVTARCHVM, tanquam auctorem, refertur, νοθείας suspicionem effugere potuerunt [w]. Tantum quoque ea, quae de Homero referunt veteres, quaeque post plurimos alios, qui celeberrimi nominis poëtam intactum non praetermiserunt, eleganti doctrina vsi collegere illustris GISBERTVS CVPERVS [x] et diligentissimus LVDOLPHVS KVSTERVS [y], inter se dissentiunt, vt, quid certi de eo statui debeat, vix inueniatur. Temporis enim, quo vixit epocha incerta et vehementer disputata est viris doctis, nec veteres certi quid ea de re afferunt [z]: probabile tamen, annis circiter nongentis ante restitutam per Christum orbis salutem floruisse, certe omnibus, qui hodie extant poëtis antiquiorem esse, in dubium vocari nequit. Eadem incertitudine de patria Homeri inter veteres disputatum est, non enim inter Graecos tantum variae vrbes et regiones Homerum sibi vindicarunt, quas VARRO apud GELLIVM hoc versiculo comprehendit:

Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamin, Ius (*Chius*) *Argus, Athenae.*

inter quas Chius et Smyrna quam maxime de ea re decertarunt, vnde et poëta Melesigenes dictus est: sed et exteri hanc sibi gloriam vindicarunt, nec,

s) Multa de his Epimenidis scriptis egregia attulit FABRICIVS l. c. qui videndus.

t) LAERT. l. c.

u) Vid. MEVRSIVS in Creta L. IV. c. 2. p. 197.

v) Conf. quae notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 253 seqq. qui multa ad historiam Homeri literariam pertinentia affert, et eos quoque nominat, qui celebratissimi poëtae vitam descripserunt.

w) Ibid. DIONYSIO HALICARNASSEO alteram vindicat TH. GALEVS praef. opusc. mythol.

x) In eruditissimo comm. quo consecrationem Homeri lapidi insculptam illustrauit Amst. 1683. 8.

y) In Historia critica Homeri Franc. ad Viadr. 1696. 8.

z) Vid. TATIANVS or. ad Graec. §. 49. CLEM. ALEX. Strom. L. I. §. 327. GELLIVS L. III. c. 11. L. XVII c. 21. SVIDAS voce Homerus T. II. p. 692. aliique laudati KVSTERO et FABRICIO ll. cc. Ex recentioribus prae aliis videndi VOSSIVS de poët. Graec. c. II. p. 8. PETAVIVS Doctr. temp. L. IX. c. 32. MARSHAM. Can. chron. p. 437. DODWELLVS de Cyclis Graec. diss. III.

nec, ſi verum fatendum, certi quid de patria Homeri ſtatui poteſt [a]. Parentes incertos eſſe, vel ipſa poëtae antiquitas, quae ſubobſcuram dubiamque totam eius hiſtoriam reddidit, ſatis innuit [b]: Maeonium ſenem qui vocant, patrem Maeonem fuiſſe contendunt [c]. Homeri vero nomen a coecitate datum fuiſſe, vetus traditio eſt [d], etſi alii aliam nominis originem quaerant, coecitatemque eius negent [e]. Vitam eius vagam et in decantandis inter Graeciae celebritates et conuiuia carminibus occupatam [f], quam tandem apud Ium morbo finiit, enarrare loci et inſtituti noſtri non eſt; ea enim ad poëtarum hiſtoriam pertinet [ff].

Eius gloria et admiratio.

§. XXXI. Effecit vero ingens, quam per omne fere tempus conſecutus eſt, Homerus, admiratio, vt inuidiae temporum carmina eius eriperentur, et ad nos integra transmitterentur, quod paucis ex Homeri aeuo, et ante eum nulli datum fuit. Leguntur enim hodie eius *batrachomyomachia*, ſiue pugna ranarum et murium, licet olim iam de auctore lepidiſſimi carminis dubitatum ſit [g]. *Hymni triginta et duo*, in honorem Deorum, *epigrammata et poëmata varia ſedecim*, quorum tamen vtraque, an genuina ſint, et Homero tribuenda, olim iam in dubium vocatum eſt [h]: *Ilias* etiam ſiue poëma celeberrimum de bello Graecorum ad Troiam et rebus geſtis heroum Graecorum, Hectoris, Aiacis, Achillis aliorumque, denique *Odyſſea*, ſiue poëma de erroribus et peregrinationibus Vlyſſis ex bello Troiano Ithacam repetentis. In his poëmatibus ordinandis, emendandis, diſtinguendis plurima fuit veterum diligentia, qua de re, cum ab argumento noſtro longius abeat, dicere, ſuperuacaneum exiſtimamus, conſulenda vero commendamus, quae plenis cyathis attulerunt CVPERVS [i], KVSTERVS [k], FABRICIVS [l], qui hiſtoriam ſcriptorum Homeri literariam eleganter et diligentiſſime enarrarunt. Vnum notaſſe non abs re erit: fuiſſe inter Graecos, qui veterum poëtarum, praecipue vero Homeri, carmina vel in conuiuiis, vel theatris, cantabant, qui quoniam variis modis carmina Homeri conſarcinarent, rhapſodi atque Homeriſtae dicti ſunt, virgamque lauream manu tenuerunt [ll]. Hi poſtea carminibus

iſtis

a) Integro de patria Homeri libro egit LEO ALLATIVS, patriae ſuae Chio inſulae eum vindicaturus: conf. GELLIVS l. c. SENECA ep. 88. KVSTERVS l. c. p. 2. qua ratione numis in Homeri honorem cuſis ciuitates certarint, exponit CVPERVS l. c. p. 7.

b) Meles fluuius Smyrnam praeterfluens pater eius dictus, quia natalem locum dediſſe putabatur. vid. SVIDAS. l. c. CVPER. l. c. FABRICIVS l. c. p. 258. et quos laudat.

c) SVIDAS l. c.

d) Vid MEVRSIVS ad Heſych. illuſtr. p. 178.

e) Negarunt coecitatem Homeri ex veteribus CICERO Tuſc. Qq. L. V. et ex recentioribus ANDR. WILCKIVS in curatione coeci Homeri, CVPERVS l. c. p. 129.

f) Vid. Vita Homeri HERODOTO tributa c. 9. 12. DIO CHRYSOST. de Ilio non capto p. 143. et ex eo IO. GEORG. PASCHIVS de var. modis tradendi moralia c. II. §. 9. p. 109. et quos laudat cel. STOLLE Hiſt. lit. P. I. c. 5. §. 25.

ff) Conſulendus LIL. GYRALDVS dial. de poëtis, qui vitam Homeri enarrauerunt GVARINVS, POLITIANVS, CAMERARIVS multique alii.

g) FABRICIVS l. c. p. 263 ſeq. et quos laudat.

h) Vita Homeri PLVTARCHO tributa conf. IDEM l. c. p. 265.

i) loc. cit.

k) l. c. P. II. ſect. I. p. 62 ſeqq.

l) loc. cit.

ll) Conf. omnino KVSTERVS l. c. ſect. 4. p. 86 ſeq. a virgis, quas manu tenuerunt ſic vocatos ait SVIDAS in Rhapſodus T. III. p 254. ſed a ῥαψῳδία, et conſutis poëmatiis dictos fuiſſe veteres plerique teſtantur, et ipſa vocis etymologia innuit.

istis cantatis de praemio certarunt[m], sicque Homeri poëmata vsque ad Indos delata sunt, vbi in lingua vernacula cantata esse refert AELIANVS[n]. Non vero delectationis causa et ob animi tantum iucunditatem tantam celebritatem consecuta sunt, sed et ad formandos mores, et discendam sapientiam publice commendata maximam auctoritatem sunt nacta. Celeberrimi enim legislatores Lycurgus et Solon publicam eorum lectionem commendarunt[o], bibliothecis vero publicis et priuatis scripta et imagines Homeri, pretiosissimo saepe habitu illatae[p], gentibus extra Graeciam barbaris illa facta acceptissima[q], regibus et principibus in deliciis habita[r], iuuentuti scholasticae tanquam fons omnis eruditionis tradita[s], ipse vero Homerus statuis, numis, sacrificiis, et diuino quoque cultu honoratus est[ss], omnibus fere in deferendis poëtae honoribus insanientibus; quae dementia nec nostra quidem aetate tota cessauit, quid enim de Homeri super omnes scriptores praestantia inter Gallos acriter nostris temporibus disputatum sit, neminem latet, qui recentiorem callet historiam literariam[t]. Nos de eruditione[u], elegantiaque carminum Homericorum non disputamus, ea enim alieni fori sunt, nec an praeferendus sit omnibus poëtis, disquirimus[x]; sed qua ratione Homerus omnis philosophiae parens dictus sit, expendemus.

Eius philosophia.

§. XXXII. Consentit scilicet totus fere veterum chorus, paucis, qui saniora viderunt, exceptis, Homerum non σοφὸν tantum, sed et ἀρχηγὸν πάσης βαρβάρε σοφίας, *ducem atque principem esse omnis barbarae philosophiae*, fatente, TATIANO[y]; immo omnem, iudice DIONYSIO HALICARNASSENSI[z], eruditionem introductam esse in vitam, καὶ τελευτᾶσαν φιλοσοφίαν, *et perfectissimam philosophiam* exhibitam esse ab Homero. Eodem modo PHILOSTRATO[a] *pater et vox sophistarum*; STRABONI[b] eius ποίησις φιλοσόφημα, *scriptum philosophicum*, audit, et MAXIMVS TYRIVS[c] sine haesitatione affirmat, errare eos, qui aut Homerum aut Hesio-

m) Ibid. p. 93.

n) AELIANVS L. XII. c. 48. DIO CHRYSOST. Orat. LIII. KVSTER. l. c. p. 93. CVPER. l. c. p. 135. 199.

o) KVSTER. l. c. sect. II. §. 1. p. 13 seqq.

p) Ibid. §. 5. p. 21. et ex veteribus PLINIVS L. XXXV. c. 2.

q) Vid. laudatos not. (n) et de Romanis KVSTER. l. c. sect. IV. p. 32.

r) Exemplo est Alexander M. qui scripta Homeri sub puluillo semper reposita habebat, et in pretiosissimo scrinio seruabat, vid. STRABO L. XIII. PLINIVS Hist. nat. L. VII. c. 29. de Ptolomaeo Philopatore vid. AELIAN. L. XIII. c. 22. de Augusto SVETONIVS in Aug. c. 84.

s) ISOCRATES in panegyr. PLVTARCH. in Alcibiad. FABRICIVS l. c. p. 277.

ss) Omnino hic consulenda CVPERI et KVSTERI diligentia, et quae nos diximus in Otio Vindel. Mel. III. §. 6. p. 251. ibique laudati.

t) Videndi quos laudauimus in Otio Vindelico Mel. III. p. 244 seqq. et plerique historiae literariae recentiores enarratores.

u) Insana elogia veterum data Homero collegit Io. DVPORTIVS in app. ad gnomologiam Homeri, quocum KVSTERVS l. c. sect. II. III. IV. CVPERVS l. c. p. 1 seqq. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 673. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 347 seqq. et quos laudant, conferendi.

x) Consulendi RAPINVS Comparaison de Virgile et d'Homere. PERRAVLT parallele des anciens et des modernes T. III. p. 329. LA MOTHE discours sur Homere, praefixo versioni Iliadis aliique, qui in hac controuersia scripsere.

y) Orat. contra Graec. p. m. 166. vbi eum Mosi quoque iungit.

z) Ep. ad Pom.

a) Vit. Soph. L. II. n. 27. §. 6. p. 620. Ita vero Maximus Tyrius quoque, Hermogenes et Eustathius, quorum loca vide apud CRESOLLIVM theatr. Rhetor. L. III. c. 2. Sophistas vero non nudos oratores, sed et philosophos hic intelligi recte monuit CVPERVS l. c. p. 119.

b) Geogr. L. I.

c) Differt. XIX.

Hesiodum minus, quam Aristotelem Stagiritam, vel Cilicem Chrysippum vel Libycum Clitomachum aliosque σοφὸν esse existiment, aut minus in rerum contemplatione excelluisse. Hinc certatim veteres de philosophia Homerica commentati sunt, inter quos Oenomaus Gadarensis, Porphyrius et Phauorinus, Maximus Tyrius, Aristocles Messenius, Cassius Longinus aliique eminuerunt [d]; et ex ea quoque causa THEMISTIO dictus προπάτωρ καὶ ἀρχήγονος τῶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους λόγων, *primus parens auctorque sermonum Platonis et Aristotelis*, et MAXIMO TYRIO [e], Plato dictus *alumnus Musae Homericae*, licet hunc praeceptorem recuset. Eadem ratione *Socrates Homeri discipulus, non Archelai*, dicitur DIONI CHRYSOSTOMO [f], vt alia taceamus. Rem omnem in luce ponit SENECA [g], qui, vt erat acuto ingenio, rem ita eleganter expressit: *Vis scire, quam non ad docendam virtutem confederint? adspice quam dissimilia inter se omnium studia sint; atque similitudo esset idem docentium. Nisi forte tibi Homerum philosophum fuisse persuadent, cum his ipsis, quibus colligunt, negent. Nam modo Stoicum eum faciunt, virtutem solam probantem; modo Epicureum, laudantem statum quietae ciuitatis, et inter conuiuia cantusque vitam exigentis: modo Peripateticum, bonorum tria genera inducentem: modo Academicum, incerta omnia dicentem. Apparet nihil horum esse in illo, quia omnia sunt, ista enim inter se dissident. Demus illis, Homerum philosophum fuisse; nempe sapiens factus est, antequam carmina vlla cognosceret, ergo illa discamus, quae Homerum fecere sapientem.* Quae etsi insanos philosophiae Homericae admiratores potuissent ad maturum aliquod iudicium ducere, tantum tamen abest, vt Platonica Alexandrinorum philosophorum schola philosophiam Homericam reliquerit, vt potius ex eadem disciplina MAXIMVS TYRIVS [h] doluerit, *philosophiam olim mysteriis et occultis sacris, fabulis item, musica et diuinatione traditam, amictu magnifico postea spoliatam, et cuiuis tanquam scortum prostitutam fuisse, et solum nomen relictum; eoque deuentum fuisse, vt Homeri Hesiodique carmina, totaque antiqua illa Musa pro fabulis habeatur, quae admiratione in ea digna, negligantur, et Homerus e philosophorum numero eiiciatur ὁ ἡγεμὼν τῶ γένους, philosophorum princeps.* Adderemus hic multa, quae illustris munere et eruditione CVPERVS pro ornanda Homeri philosophia ex veteribus refert [i], fabularem eruditionem peculiarem philosophiae speciem facientibus, nisi ea, quae hoc capite

d) Videndus de iis Io. IONSIVS de Script. Histor. philosoph. L. III. c. 7. p. 244.

e) Differt. XVI.

f) Orat. LV. conf. CVPERVS l. c. p. 121. qui absurditatem sententiae collectis veterum auctoritatibus emollit, eos, qui aliorum ante se mentem egregie percepissent, discipulos et familiares vocantium.

g) Epist. 88. quas vero doctrinas sectae Graecanicae in Homero quaesiuerint, enumerat CVPERVS l. c. p. 126. quem vide.

h) Prooem. Diss. XVI. Ceterum notabilis hic locus vel ideo est, quoniam maxime ea illustrat et confirmat, quae hoc capite de fabulari Graecorum vetustissimorum theologia et philosophia diximus.

i) l. c. p. 123 seqq. quae cum superioribus a nobis dictis contulisse neminem poenitebit.

capite fuſe hac de re attulimus, ſatis lectorem conuincere apta eſſent, qui tamen doctiſſimam tractationem lecturus, multa egregia, etſi non ſatis ad rem facientia, offendet, vnde ad iucundiſſimum librum merito eum remittimus. Nec hoc ſufficiebat Homericae philoſophiae patronis, in genere tantum ei philoſophiam tribuiſſe; heros quoque in potioribus philoſophiae partibus conſtituendus erat. Itaque naturae interpres feliciſſimus et MACROBII voce [k], *ſolus naturae conſcius* vocatus eſt, licet pulchre viderint, omnia quae de phyſica Homeri eruditione dicuntur, allegoriarum explicationi, ſaepe frigidiſſimae, deberi [l]. Qua arte vſi philoſophi, cum Homerum omnis ſapientiae auctorem atque conditorem fieri cernerent, allegoriae beneficio doctrinarum ſuarum praeſidia in Homero quaeſiuerunt; id quod primum feciſſe Metrodorum Lampſacenum, et *in his, quae ad naturalem philoſophiam pertinent, poëtae ſtudioſum fuiſſe*, tradit LAERTIVS [m]. Afferunt hac de re, vt phyſicae cognitionis ſpecimina edant, varia epitheta, quibus naturam rerum expreſſiſſe ipſis viſus eſt; adeo vero infirma et emendicata ſunt omnia, vt iſtis taedium lectori afferre merito nefas ducamus [n]. Scilicet facile fabularum explicatione quiduis ex quouis exſculpi poteſt, qua in re Eclectica Alexandrinorum philoſophorum ſchola alios anteuertit, et abſurditate vicit, vnde quae pro phyſica et aſtronomica eius eruditione afferuntur, lubentes praeterimus, alibi legenda [o]. Nec virtutis docendae et morum formandorum praeceptorem fuiſſe negant, qui Homerum admirantur [p], ſed praecepta virtutis tanta felicitate inculcaſſe volunt [q], vt *δαίμονιον καὶ θεῖον τῷ ὄντι κήρυκα τῆς ἀρετῆς diuinum et a daemone profectum praeconem virtutis* vocare non erubuerint: vnde et non priuatae tantum ſortis hominibus Homerus magiſter morum commendatus eſt [r], ſed et regibus magiſter datus, vnde PORPHYRIO enata tractatio, *de vtilitate, quam reges ex Homero capere poſſunt* [s]; inde nullum morum praeceptum, quod non omnium ſectarum philoſophi in Homero ſe vidiſſe putauerint [t]. Et vt nihil ad perfectionem philoſophiae Homericae deſideretur, theologia eius vehementer laudata eſt. *Nulla in eius poëmatibus pars*

k) Saturnal. L. I. c. 12.

l) Videndus PLATO de Republ. L. X. quod negare non potuit CVPERVS l. c. p. 87.

m) L. II. ſ. 11. Ridet hanc inſaniam TATIANVS l. c. p. 160. cuius locus dignus eſt, qui hic legatur. Ita vero: Certe Lampſacenus ille Metrodorus in libro de Homero prorſus ſtolide diſſeruit, nihil non ad allegoriam referens. Nam neque Iunonem neque Mineruam, neque Iouem id eſſe fatetur, quod exiſtimant, qui aedes et lucos illis conſtituerunt, ſed res quasdam in natura et elementorum digeſtiones.

n) Vt exempla habeas ſapientiae phyſicae in Homero, ecce: columbas vocat timidas, aquilam acerrimam auium, draconem herbas mortiferas edere, cygnos longo collo ornatos, ceruas imbelles, perdicem velocem, mulos fortibus vngulis praeditos, tauros latae frontis, ſed piget plura adſcribere, adeo puerilia ſunt, et indigna viris doctis. Scilicet ex epithetis aptis, quae Homero non deneganda, phyſicam ſcientiam colligere inſulſum eſt.

o) CVPERVS l. c. p. 90. qui haec magis pro exonerandis eruditionis et lectionis infinitae theſauris, quam adſtruenda rei veritate attuliſſe videtur.

p) Ita iam Anaxagoras apud LAERT. L. II. ſ. 11. conf. MENAG. ad h. l.

q) DIO CHRYSOSTOM. Orat. II. de regn.

r) CVPERVS l. c. p. 94. 99. conf. SVIDAS in Homerus T. II. p. 683. et quae ibi ex DIOSCORIDE de Homericis legibus affert.

s) SVIDAS in Porphyr. T. III. p. 158.

t) Imprimis id fecere Platonici recentiores, MAXIMVS TYRIVS, THEMISTIVS, PORPHYRIVS, MACROBIVS. Rationem eius rei ex conditione philoſophiae eorum ſuo loco explicabimus.

pars absque Diis, sine praefecto, sine imperio, sed omnia diuinis nominibus, omnia diuinis sermonibus, omnia diuinis abundant artibus, si MAXIMO TYRIO [u] fides est: immo talia Deo Ioui tribuisse visum illustri CVPERO [x], quae a Christiano aliena esse nequeunt: esse potentiorem omnibus aliis, distribuere diuitias pro sua voluntate; dare sceptra et iura, impios punire, et ταρταρῶσαι, frustra esse, sine eo, hominum labores; immo, quod visum quoque IVSTINO MARTYRI [y], multa ex Mose in opera sua transtulisse; expressisse creationem ex nihilo, paradisum [z], turrim Babylonicam [a], deturbatum e coelo diabolum [b]; post inspectos in Aegypto libros sacros vnum solum Deum cecinisse, illumque vocare θεὸν αὐτόν. Habitum denique a veteribus Homerum fuisse theologum antiquissimum, nemine contradicente, eo quod mythice de diis disseruerit [c]. Tandem ne quid artium et scientiarum, etiam philosophicarum ei desit, Medicum quoque faciunt, naturamque vulnerum, morborum curationes, herbarumque virtutes intellexisse, eiusque vestigia in carminibus suis reliquisse acriter contendunt [d]. Tantam itaque cum in eo sapientiam et philosophiae scientiam non veteres modo sed et recentiores admirati sint, ignoscendum forte IOSVAE BARNESIO Salomonis sapientiam in Homero deprehendisse sibi viso [e]. Alia exorbitantis in hoc argumento ingenii humani specimina, ne nimii simus, tacemus.

Reprehensio.

§. XXXIII. Quamuis vero maxima fuerit Homeri gloria, tantaque, quantam inter homines pauci sperari queant, inuenti tamen sunt, qui auctoritatis praeiudicio fascinari se non passi, longe aliter de Homero iudicarunt, et eius laudibus valde detraxerunt [f]. Inter hos Zoilus Ephesius [g] primas partes tenet, quem inter Homeromastigas acerrimum fuisse veteres tradunt. Nec hoc rhetores soli fecerunt, sed et philosophi; Xenophanem enim contra Homerum scripsisse narrat LAERTIVS [h], qui et de Heraclito [i] refert, iudicasse dignum, qui ex theatris eiiceretur, et colaphis caederetur. Maxime vero gloriae Homeri obstat, quod PLATO [k] eum cum reliquis poëtis e republica sua eiecerit, fabulasque eorum legi vetuerit. Id quod Platonici sequiores mire, ne Homero noceat, torquent, misere vero et praeter rem; quemadmodum et ea non faciunt satis, quae recentiores in hanc rem frigide afferunt [l]. Respexit enim Plato ad fabulas de Diis, quas tanquam impias reiiciebat, etsi carminis elegantiam et antiquam quoque, ad quam pas-

 sim

u) Diss. XVI. x) l. c. p. 106.
y) In cohort. ad Graecos p. 27.
z) Introductis Alcinoi hortis.
a) Per gigantum pugnam.
b) Per deiectionem noxae vel ἄτης.
c) Pertinent huc, qui orthodoxe de Deo locutum fuisse Platonem censent, de quibus postea.
d) Vid. cel. D. CLERICI Hist. Medic. P. I. L. II. c. 4. p. 88. qui recte dubitat: et quos nominat FABRICIVS l. c. p. 349 350.
e) Vid. CLERIC. Bibl. chois. T. XXII. p. 244.
f) De Homeromastigibus consulendus KVSTERVS l. c. sect. 6. p. 45 sqq. et FABRICIVS l. c. p. 364 sqq.
g) Alii Amphiboliten Macedonium dicunt. Diligenter de hoc Zoilo, more suo disserit FABRIC. l. c.
h) L. II. s. 18. SEXT. EMPIR. adu. Math. L. I. s. 289.
i) L. IX. s. 1. k) De rep. L. II. p. 378.
l) KVSTERVS l. c. conf. ad DION. CHRYSOSTOMI diss. LIII. et MAX. TYRII diss. VIII. CASAVBONVS et HEINSIVS.

ſim reſpexit Homerus theologiam in iſtis fabulis latentem non prorſus reiecerit. Nec hoc ſolius Platonis iudicium fuit, ſed et LONGINVS [m], PHILOSTRATVS [n], et Hieronymus philoſophus apud LAERTIVM [o] aperte indecoram de Diis fictionem, e medio quippe vulgo deſumtam, improbauerunt. De philoſophia vero Homeri recte et acute iudicantem SENECAM [p] ſupra audiuimus, nullam in eo eſſe, vbi omnes ſectae patrocinium partium ſuarum quaerunt. Notumque eſt, non Athenienſes tantum quodam tempore multatum Homerum tanquam inſanientem, quinquaginta drachmis contemſiſſe, referente Heraclide apud LAERTIVM [q], ſed et Adrianum atque Caium Romanorum imperatores contemtim de Homero iudicaſſe et de abolendo eo cogitaſſe [r]. Recentiori vero, et noſtro potiſſimum tempore, quid viri docti C. PERRALTIVS [s] et ante eum IVLIVS CAESAR SCALIGER [t], DAVID et IOANNES CLERICVS [u], CHRISTIANVS THOMASIVS [x] aliique [y] in Homero reprehenderint, hiſtoriae literariae veteris gnaros non latet.

Iudicium de philoſophia ei tributa.

§. XXXIV. In hac veterum et recentiorum diſcordia, vt, quid de eruditione Homeri philoſophica ſtatuendum ſit, quaeque ſententia amplectenda, pateat, ſequentia probe ponderanda et expendenda ſunt, et abiiciendum auctoritatis atque antiquitatis praeiudicium, quod pleroſque, viros eruditos, qui in laudando et inter numina referendo Homero tantopere inſaniuerunt, in tranſuerſum egit.

I. Aetas Homeri probe conſideranda eſt, quae quamuis incerta et dubia ſit, multumque controuerſa inter eruditos, certum tamen eſt, ante Olympiadem vigeſimam tertiam, quo tempore eam ponit cl. DODWELLVS [z], vixiſſe, nec veriſimilitudine ea ſententia deſtituitur, quae Olympia ipſa aetate anteuertiſſe contendit. Eo vero tempore in incunabulis quaſi vagiebant, non eruditio tantum fere omnis, ſed maxime quoque philoſophia artesque mathematicae; quaeque tunc tradebantur, ad coſmogoniam a parentibus et maioribus acceptam, vti hactenus vidimus, et ad theologiam referebantur. Alia itaque et comtior multo philoſophiae facies ſequentibus demum temporibus introducta eſt, artesque et ſcientiae, imprimis philoſophicæ, improbo labore, induſtria, experientia et meditatione plurimorum annorum ad iuuenilem quendam vigorem et maturitatem perductæ ſunt. Quod etſi de diuino Homeri ingenio, quod ei denegandum non eſſe, nec tam contemtim de eo iudicandum, quemadmodum Homeromaſtiges ſolent, exiſtimamus, ſatis teſtatur, qui in rudi illo ſeculo elegantiam ſermonis artisque poëticae, duris licet vitae neceſſitatibus et circumforaneo vitae genere preſſus, in carminibus ſuis luculenter expreſſit; conuincit nos tamen,

m) *περὶ ὕψους* c. 7.
n) In Heroicis c. II. §. 20.
o) L. VIII. ſ. 21. Plura hac de re doctiſſima tractatione collegit b. OLEARIVS in praef. ad PHILOSTRATI Heroica.
p) ep. 88.
q) L. II. ſ. 43.
r) PLVTARCHVS et XIPHILINVS in Hadr. SVETON. in Caio.
s) loco ſupra laudato. t) Poët. L. V. c. 2.
u) Ille Orat. IV. hic Art. Crit. T. I. p. 100.
x) diſſ. de contentione morum cum iure ſcripto §. 15. y) FONTANELLE dial. des morts dial. V.
z) l. c.

men, praepoſtere agere, qui earum ſcientiarum perfectam cognitionem Homero tribuunt, quae tum infantiam vix egreſſae erant, et per multos demum annos excultae inter Graecos poſtea enituerunt.

II. Attendendum porro eſt ad vitae genus, quod Homerus ſectatus eſt. Illud enim vagum fuiſſe, atque poëtam regiones varias obiiſſe, et in conuiuiis regum atque opulentiorum, et ſolennitatibus Graecorum quaeſtus cauſa carmina ſua decantaſſe, veteres non negant, qui eius vitam deſcripſerunt. Quis in hoc vitae genere, et muſae Homericae ſcopo quaerat philoſophum? quis tantum in eo temporis et otii deprehendat, quantum ad eum ſcientiae philoſophicae gradum acquirendum requiritur, quem Maeonium ſenem attigiſſe, Homeri cultores contendunt? Praecipue cum hae ſcientiae, non natiua tantum elegantiſſimi ingenii felicitate enaſcantur, quod arti poëticae accidit, cuius praeſtantiam ingenio temporique hanc artem diligenter iam propter vſum ſacrum excolenti Homerum debuiſſe fatendum eſt; ſed otium ad meditandum et experientiam quoque conſulendam, et multorum annorum ſtudium parentes habeant, quae Homero defuiſſe, ſicque philoſophiae diſcendae occaſione fuiſſe deſtitutum, quilibet, vel Homero ipſo coecior, manibus palpat.

III. Attento quoque oculo ad eos reſpiciendum eſt, qui vniuerſae eruditionis Graecanicae veſtigia in Homero ſe deprehendiſſe luculenta ſibi viſi ſunt. Illi enim ad allegoriam confugientes, omnia inuenerunt in Homericis poëmatibus, quaecunque inuenire cupiebant. Prout enim quis hypotheſi inſtructus et ingenio ornatus fuit, ita Homerica quoque carmina arcanum et allegoricum ſenſum fundere non credidit ſolum, ſed et aliis perſuadere conatus fuit. Cuius Ὁμηρομανείας non luculentius ſpecimen dare poſſumus, quam diuerſiſſimas celeberrimorum Homeri carminum expoſitiones. Si enim FRANCISCVM BLANCHINVM virum eruditiſſimum et ingenioſiſſimum audimus [a], tota Homeri poëſis hiſtoricum ſenſum habet, fictaque fabula, ſub Iouis nomine deſcribit regem Aethiopum vel Arabiae, quae tunc Aethiopia orientalis habebatur, atque Aegypti, ſub nomine Iunonis regnum Syriae, Neptuni Cariae, Apollinis Aſſyriae. Qua ratione quoque GERARDVS CROESIVS [b] in *Homeri poëſi* ſacram oraculorum diuinorum hiſtoriam deprehendiſſe ſibi viſus eſt. Alii vero, praecipue philoſophi veteres, vt in omnium calculo probato poëta ſyſtematum ſuorum patrocinia inuenirent, opiniones ſuas in eo deprehendunt, et omnium ſectarum parens Homerus, ne per ſomnium quidem de iis cogitans factus eſt [c]. Id vero omne non aliis machinis, quam allegoriarum contortis explicationibus factum eſt; cuius, vt exemplum non deſit, ſeruauit nobis tempus HERACLIDIS PONTICI allegorias in Homericas de Deo ſententias [d], quae lu-

a) In hiſtoria vniuerſali ex antiquis monumentis illuſtrata, quam Italico ſermone edidit, c. 30.

b) In Homero, Hebraeo, ſiue hiſtoria Hebraeorum ab Homero, Dordraci 1704. 8.

c) SENECA l. c. et quae ſupra monuimus. conf. FABRICIVS l. c. p. 348.

d) Ita quidem inſcribitur, ſed Heraclidis Pontici Platonici philoſophi non eſſe, et ipſa tractatio a Pla-

luculentum specimen exhibent, qua ratione obtorto collo ad omnia, quaecunque modo placuerunt philosophis, Homerus raptus fuerit. Illius enim scriptoris scopus fuit, ea, quae in Homero de Diis improbe conficta videntur, allegoriae excusatione mitigare. Hoc vt obtineat, v. g. solem facit Apollinem, eiusque sagittas in Graecos emissas pestilentes morbos ex sole et a solis calore ortos putat, et futili dissertatione, vt aestate haec contigisse euincat, omnia corradit, tanta cum violentia, vt ad Ilium non totum decennium desedisse Graecos, contra Homeri narrationem, contendat, et armorum, quem ille tribuit, sonum, coelestem stellarum harmoniam, et harmonicos radiorum solis sonos interpretetur. Et hac via in aliis quoque Homeri locis exponendis incedit, et Platoni Homerum ex ciuitate philosophica vnguentis delibutum dimittenti succensens alia philosophumena in Homero acute videt. Quae an non quadrata misceant rotundis, Homerumque nobis eripiant, dum in philosophum eum conuertunt, prudentis lectoris iudicium esto. Et hac quoque ratione incessisse Metrodorum Lampsacenum supra obseruauimus, notatque EVSTATHIVS [e], fuisse, qui non fabulosa tantum, sed ea quoque, quae omnium confessione historica sunt, in allegorias mutarent, quo modo et Platonici recentiores [f], et Io. BAPT. PERSONA [g] desipuerunt. Certe, si vnquam, in his verum est, quod dici solet, nihil videre, qui nimium videt, vel, quod SENECAM dicentem supra audiuimus: nihil horum esse in illo, quia omnia sunt; ista enim inter se dissident.

IV. His, vt debent praemissis, iudicium de eruditione Homeri, praecipue philosophica, facile fieri potest. Nam quia incertum est, an historiam narrauerit Homerus, vel totam fabulam poëtica licentia excogitauerit, qua de re Hestiaea Alexandrina olim disputauit [h], et qui cetera magnifice de Homero sentit, DIO CHRYSOSTOMVS [i] Ilium captum esse negauit, et idcirco Homerus haud semel mendacii reus actus fuit, quique historiam cecinisse credunt, tempus eius μυθικὸν nominare coguntur, ob fabulas plurimas [k]; sequitur inde, de toto poëmatum Homericorum scopo incertam esse ratiocinationem; et aeque dubium esse, num allegoriae Metrodori, Procli, Diadochi, Numenii, Heracliti et similium mentem Homeri exprimant, quam, an historiae veteris parens sit. Si quoque ipsa totius carminis oeconomia spectetur, videtur Homerus potissimum argumentum aliquod nobile elegisse, in quo virtutem poëticam, ingeniumque demonstraret, sicque sibi victum et applausum conciliaret, non cogitans, vt vel pietatis, vel philosophiae

a Platonica philosophia abludens prodit, et Msc. probant Heraclito alicui tribuentes, vt monuit, qui eruditum libellum Opusc. mytholog. inseruit TH. GALE in praef. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 143. Facit quoque mentionem auctorum multo, quam Heraclides, iuniorum.

e) In prolegom. in Iliada.

f) Conf. HOLSTENIVS in vita Porphyr. p. 44. exemplo sint eius Qq. Homericae, et liber de antro nympharum.

g) In noctibus solitariis, s. de iis, quae scientifice in Odyssea scripta sunt Ven. 1613. 4.

h) STRABO L. XIII.

i) Orat. XI. cui Ilium captum opposuit G. HENR. VRSINVS.

k) Conf. CVPERVS l. c. p. 167. EVSTATHIVS prooem. FABRICIVS l. c. p. 343.

phiae, vel artium praecepta, nisi id ὡς ἐν παρόδῳ fiat, inspergat. Vnde magnopere a scopo eius abludunt, qui poëtam, longe aliam gloriam quaerentem, et de ea laurea cum Hesiodo certantem, philosophorum principibus anteponunt.

V. Sit itaque poëtarum omnium coryphaeus Homerus, quod tamen emunctae naris viri negant [l], excludendus sane est ex philosophorum grege, eorumque albo eximendus. Quicquid enim pro demonstranda eius philosophica eruditione affertur, pondus plane nullum habet, cum allegoriarum machina illatum potius sit carminibus Homeri, quam innatum. Mirum itaque non est, sectas Graecorum sibi e diametro contrarias in iis patrocinium inuenisse, et non minus Epicureos quam Stoicos, dogmaticosque quam scepticos Homerum sibi vindicasse: vbi enim semel eiusmodi interpretandi ratio admittitur, facile quiduis ex quouis exsculpitur, et Homerus non minori verisimilitudine cum BORRICHIO et TOLLIO [m] in chemicum, quam cum Platonicis in metaphysicum, physicum, ethicum et theologum mutatur. Adeo quoque contorta ea sunt, quae pro incrustando hoc argumento afferri solent, vt apud eos, qui insano antiquitatis et auctoritatis praeiudicio occupati non sunt, eiusmodi difficiles, licet eruditas, nugas recitasse, sit refutasse. Quod ne sine teste atque argumento exemploue dictum sit, speciminis loco vnum alterumue philosophiae Homericae exemplum adducemus, quod vetus auctor vitae Homeri [n], qui ad demonstrandam omniuariam Homeri eruditionem omnes neruos ingenii atque eruditionis adhibuit, attulit, eoque rem egregie demonstrauisse sibi visus est [o]. Is vt probet physicam scientiam exacte tenuisse Homerum, contendit: didicisse non Xenophanem tantum Colophonium, sed Thaletem quoque ab Homero: aquam esse rerum omnium principium, quia cecinit:

Oceanus qui cuncta creat, gignitque creata,

addit tamen, terram et aquam principium ponentem Xenophanem magistrum habuisse Homerum dicentem:

Sed vos in terram lymphamque resoluier omnes.

Quasi vtraque opinio eadem sit, et significet, in genitalia elementa vniuersitatis cuncta resolui. Quatuor vulgaria elementa statuisse Homerum, inde demonstrat, quod in multis vniuscuiusque eorum mentionem faciat: Qua serie elementa constituta sint, sciuisse, quia terram in inferiore, aethera in superiore loco atque Olympum supra ponat. Iunonis cum Ioue consuetudinem indicare coniunctionem humidae substantiae siue aëris, cum ignea siue aethere; diuisione regni inter fratres Neptunum, Iouem, Plutum, aquae, ignis, aëris elementa distributa significare. Terram vero ideo relictam, quamuis quarta pars sit, quod trium elementorum essentia assidue

l) Virgilium Homero anteponendum esse demonstrauit instituta comparatione RAPINVS conf. PERRAVLT parall. T. III. p. 329.

m) In fortuitis.

n) In opusc. mythol. GALEI p. 283 seqq.

o) Alia ex aliis philosophis exempla interpretationum physicarum Homero tributarum legi possunt apud CVPERVM de apotheosi Homeri p. 89 seqq.

due moueatur, terra maneat immobilis: Olympi vero lucidiſſimam partem quintam eſſentiam innuere. Empedoclis amicitiam et diſcordiam iam ſtatuiſſe Homerum, canendo de Iunone:

Vado videre feracis latibula terrae
Oceanumque patrem diuorum Thetidaque ipſam,
Magnas inter eos valeam an componere lites.

Sic et Venerem amicitiam, Martem inimicitiam elementorum naturalium docere; Mundum ſtatuiſſe vnum, quia dixit, fines terrae eſſe; Solis naturam intellexiſſe, quia quaerit; *quis norit aurorae ortum domumque, et radii Hyperionis vnde?* Fuiſſe gnarum ſcientiae aſtrorum, inde probat, quia nominat vergilias, ſuculas, nec non magnum Oriona, deſcribit vrſam horizontem non attingentem, Bootem tarde occidentem; neque tamen, fatetur, eius inſtitutum fuiſſe exponere ea, quae ad ſiderum contemplationem pertinent [p]. Neptunum porro terrae motorem dicendo, ſciuiſſe cauſas terrae motuum, quae ex mari deriuandae ſint; Ventorum cauſam intellexiſſe vocantem vim humectantem ſpirantium; ſciuiſſe eorum diſpoſitionem, canendo:

Vna eurusque, notusque ruunt, zephyrusque procellas
Excitat, et boreas fluctus ad ſidera tollit.

Et ſic in ceteris quoque inſtituit, et quaecunque Graecorum ſchola dogmata phyſica inuexit, in Homero deprehendit. Quae phyſicae Homericae demonſtratio, an riſu vel miſericordia digna magis ſit, lectori expendendum relinquimus.

VI. Iudicium ex dictis de philoſophia morali, quae ex Homeri poëmatibus exſculpitur, facile fieri poteſt. Inſeruiſſe paſſim Homerum carminibus ſuis ſententias ad formandos mores ſpectantes [q], virtutumque et vitiorum characteres et exempla non inelegantia expreſſiſſe, negari quidem nequit, verum haec philoſophum non faciunt, et aliis quoque ſcriptoribus atque poëtis communia ſunt, ſenſuque honeſtatis naturali enaſcuntur. Nec adeo ſanam eſſe morum doctrinam, quam ſequitur Homerus [r] ex theologia eius Deorumque deſcriptione, bellis, iurgiis, inuidia, aliisque, quae illis more hominum tribuit vitiis, manifeſtum eſt, vnde eum philoſophos ſeuerius philoſophantes e coetu ſuo eieciſſe, ſupra monuimus. Allegoriae vero machinis et contortis verborum captationibus, Ariſtotelicas et Platonicas, de philoſophia morali doctrinas in Homero videre, quod Platonici ſequiores, et laudatus quoque vitae Homericae auctor faciunt, ad eum lapidem impingit, ad quem toties lapſa ſunt magna ceteroquin veterum et recentiorum ingenia.

VII.

p) Magis adhuc ineptit PORPHYRIVS qui de antro Nympharum apud Homerum, duo oſtia ait eſſe tropicum vtrumque aſcenſui et deſcenſui animarum dicatum. Alia huius furfuris vide apud MACROB. L. II. c. 10. et CVPERVM l. c. p. 91.

q) Collegit eas DVPORTVS in Gnomologia Homerica.

r) Conf. cel. STOLLIVS diſſ. an Homerus fuerit philoſophus moralis?

VII. Homeri theologiam valde in ſuſpicionem adductam fuiſſe, et vapulaſſe acute cernentibus philoſophis, quod impie de Diis locutus ſit, ſupra monuimus. In omnia tamen alia abeunt Homeri admiratores, tum veteres et in his memoratus vitae eius auctor, tum recentiores [s], inter quos eruditione alios facile vincit CVDWORTHVS [t], et in id omnes neruos intendunt, vt probent, recte pieque de Deo ſenſiſſe Homerum. Non adducemus contorta veterum et imbecillia argumenta, fortius inſtat Cudworthus, et non tantum teſtimoniis PLVTARCHI [u] et PROCLI [x] ſed exemplis quoque ex ipſo Homero collectis probare conatur, admiſiſſe eum, omnium gubernatorum principem et patrem Deumque hominumque, omnesque ei tribuere notiones demiurgicas: vnde ſequi putat, omnium omnino rerum primum creatorem fuiſſe. Non negabimus viro docto, multa tribuiſſe Homerum Ioui ſuo, quae potentiam, auctoritatem, ſapientiam indicant, praefeciſſe eum reliquorum Deorum agmini, locutum fuiſſe de eo magnifice; vrſerunt haec veteres quoque, qui pro pietate Homeri cauſſam perorarunt: attendendum vero eſſe monemus, ad totam Iouis fabulam, qualem inducit Homerus. Hanc ſi, prout par eſt, ſequimur, Iupiter patre Saturno ex Oceano genitus eſt, connubioque Iunoni iunctus [y]. Quae ſi ad ea exigantur, quae ſupra de theogoniis vetuſtiſſimorum Graecorum diximus, palam eſt, Homerum ſe religioni populari accommodauiſſe, et cum alia omnia, quam Deorum doctrinam, canere inſtituiſſet, ea ex vulgi religione et poëtarum veterum theogoniis in carmina ſua tranſtuliſſe, quae poëmatis rationem poſtulare credebat. Cum vero magnos viros regesque primos Deos fecerit popularis religio, qualem Iouem quoque in Theſſalia monteque Olympo late regnantem fuiſſe veriſimile eſt, et hiſtoria vetus omnem illam Deorum familiam, quam inducit Homerus, genuerit, id quod ſupra euictum eſt, concidit omnis de theologia Homeri diſputatio, nec religio eius ex poëmate illius poteſt erui, cum ſenſus veros de Deo in eo tradere non inſtituerit, ſed ſe populo, cui canebat, et cuius applauſum gratiamque quaerebat, accommodauerit: et quae natura de Deo animo inſeuit, vel apud veteres quoque theologos Graeciae dicta erant, cum populari religione tam foede commiſcuerit, vt ſyſtema doctrinae de Deo cohaerens erui non queat. Quod qui negat, eum talem de Deo cohaerentem doctrinam ex Homero oſtendere debere, recte poſtulat, idque impoſſibile iudicat cel. MOSHEMIVS [z]. Subductis itaque rationibus, quae allatae ſunt, omnibus, non dubitamus Homerum e philoſophorum numero excludere, non obſtante veterum auctoritate et conſtanti traditione, quae luculentum exemplum exhibet, ad quae ſententiarum et opinionum monſtra ſeducat auctoritatis et antiquitatis praeiudicium.

s) Theologiam Homeri ſingulari quoque libello perſecutus eſt PETR. LESCALOPIERIVS ad calcem Comm. in Cic. de N. D. et b. RECHENBERGIVS pec. diſſ. Lipſ. 1679.

t) Syſtem. intell. c. IV. §. 19. p. 428 ſeqq. add. cl. IOH. LAMIVS de S. Trinit. L. I. c. 14. p. 56.

u) Qq. Platon.

x) L. III. in Timaeum Platonis p. 96.

y) Vid. Iliad. ξ'. v. 243 ſeqq. Mirum vero non recordari Homeri admiratores interpretationum ſuarum per Iouem aetherem explicantium, qua ratione enim, ſaluis his interpretamentis Homerus orthodoxus eſſe queat, non videmus.

z) Ad l. c. CVDWORTHI p. 430.

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA GRAECORVM POLITICA.

§. I.

Philosophia Graecorum politica.

Quem in modum rudem et inconditi ſenſus populum Graecorum optimis inſtitutis, et imprimis religione introducta ad rationis vſum, et humanam ſocietatem traduxerint magni viri, quos theologorum nomine honorauit antiquitas, in praecedenti capite oſtenſum eſt. Non ſufficiebat vero muſices et artis poëticae dulcedine populum allicere, ſicque feros et ad diſciplinam ferendam ineptos animos emollire; nec religionis quoque reconditos ſenſus omnibus patere conſultum videbatur; ſicque non ſatis ſocietati, quam inſtituebant, ciuili proſpectum erat, ſed legibus quoque, et prudenter conſtituta republica ſalus ciuitatis erat promouenda. Huic rei initio ipſi quoque rituum ſacrorum auctores ſe adplicabant, legesque ſimul et morum moderationem curabant, vnde eleganter HORATIVS[a] vtrumque iungit:

Syluestres homines ſacer interpresque Deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus;
Dictus ob haec lenire tigres rabidosque leones;
Dictus et Amphyon Thebanae conditor arcis
Saxa mouere ſono teſtudinis, et prece blanda
Ducere, quo vellet. Fuit haec ſapientia quondam,
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis
Oppida moliri, leges incidere ligno.

Poſtea conſtituta melius ſocietate et ordinata republica, ſacra a profanis, et myſteria recondita a publicis ciuitatis regulis atque legibus ſeparata ſunt, ſicque religionis cuſtodia tradita ſacerdotibus, quique arcanis ritibus praefecti erant epoptis, atque hierophantis, leges vero ordinatae a viris prudentibus, et publicae ſalutis intelligentiſſimis; qui vbi moderandis rerum publicarum gubernaculis manum admouerunt, non ſaluberrimis tantum conſtitutionibus felicitatis publicae viam aperuerunt, ſed et prudentiſſimo moderamine, exemplo recto, vitaeque atque morum innocentia, dictis item factisque prudentiam politicam ſingularem monſtrantibus ſapientiae laudem ante alios commeriti ſunt. Et haec ſapientia Graecorum politica eſt, quam legibus conditis, et politica prudentia exhibuerunt: inter quos cum viri quidam ingenio acutiſſimo et imprimis practico pollentes eſſent, illi ſapien-

a) In arte poët.

pientum Graecorum nomen κατ' ἐξοχὴν consecuti sunt [b]. De philosophia itaque Graecorum politica dissertaturi, nondum ad philosophiam iusto nomine exornatam et insignitam respicere possumus, sed sapientia Graecorum politica et legislatoria expendenda, et de septem sapientibus Graeciae ea dicenda sunt, quae magnos viros e communi sorte hominum eximerunt, et honorificentissimum nomen acquisiuerunt.

Legislatores.

§. II. Inter legislatores Graeciae, (quae etiam propter colonias Graecas ad Italiae inferiorem partem extendi, eoque magna Graecia vocari solet) quorum haud exiguus est numerus [c], sapientia, auctoritate, legumque austera seueritate ante omnes alios eminuerunt ZALEVCVS et CHARONDAS. Zaleucus Locrenses Epizephyrios primus omnium legibus instituit [d], et seuerissima disciplina rempublicam ordinauit, inter vetustissimos Graeciae legislatores atque sapientes numerandus. Is origine obscura natus, et vitam pastoritiam agens seruus quidem fuit, sed ob ingenii acerrimi praestantiam et insignia merita libertatem consecutus [e], Locrensium rempublicam ita legibus ornauit [f], vt licet tristiori et seueriori habitu essent introductae, respublica tamen Locrensium gloriam εὐνομωτάτης adipisceretur [g]. Hanc legislatoriam prudentiam a Pythagora in his terris scholam aperiente didicisse veterum quidam, imprimis Platonici [h] afferunt, sed contra omnem veri speciem, cum non tantum ab aliis aetas Zaleuci supra Pythagoram longius extollatur [i], sed et ante Pythagoram Locrenses legum gloria celebres fuerint [k]. Fecitque sine dubio fabulae auctoritatem, quod moderatores rerumpublicarum in magna Graecia, qui ex disciplina Pythagorae prodierant, legibus ita constitutis ex Pythagorae fama atque celebritate auctoritatem quaererent, et similitudinem institutorum iactarent, qua ratione etiam Numam Romanorum regem inter Pythagorae discipulos foedo ἀναχρονισμῷ numeratum fuisse, supra dictum est. Non itaque disciplinae Pythagoricae, quam aetate, ipso PORPHYRIO [l] prodente, anteuertit, sed proprii ingenii acumini et industriae suae debuit, quas ex consuetudinibus legibusque non scriptis, Cretensium, Atheniensium et Spartanorum, optimas leges praescripsit, et poenas arbitrio iudicum antea permissas, lege definiuit [m]. Adeo vero seuera disciplina fuit Zaleuci, vt non tantum vinum extra medici praescriptum bibere vetaret [n], sed et adulteros oculorum effossione puniendos

Zaleucus.

Iii 2 consti-

b) Repetenda hic sunt, quae in prolegomenis de significatione vocis σοφὸς, apud veteres, diximus.

c) Catalogum praecipuorum legislatorum in scriptis veterum memoratorum exhibet diligentissimus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 528 seqq.

d) CLEM. ALEXANDR. Strom. L. I. p. 309.

e) SVIDAS in Ζάλευκος T. II. p. 1.

f) A Mineruа se per insomnium accepisse more veterum legislatorum iactabat CLEM. ALEXANDRIN. l. c. p. 352. VAL. MAX. L. 2.

g) Vid. laudati FABRICIO l. c. p. 515.

h) DIODOR. L. XII. p. 84. SENECA ep. 90. LAERT. L. VIII. f. 16. PORPHYR. vit. Pythag. n. 21. p. 30. IAMBLICH. vit. Pythag. c. VII. n. 32. pag. 25.

i) DEMOSTHEN. Orat. adu. Timocrat. p. 469. EVSEB. in Chron. qui ad Olymp. XXIX. refert. vid. BENTLEIVS ap. diss. de epist. Phalarid. p. 339 seq.

k) Conf. STRABO L. VI. p. 259.

l) Vid. l. c. n. 56. vbi refert, Locrenses Pythagoram reiecisse, quia nihil haberent in legibus suis quod reprehendi possit. Vnde non demum a Pythagora datas esse constat.

m) STRABO l. c. p. 260.

n) ATHENAEVS L. X. p. 429. AELIANVS L. II. c. 37.

conſtitueret, cui legi cum ipſe filius obnoxius fieret, is ſibi, vt filio aliquo modo ſine legis fraude parceret, oculum vnum, et illi alterum erui paſſus eſſe dicitur [o]. Tanta quoque ſeueritate auctoritatem legibus ſuis conciliauit, vt ſanciret [p], qui de legis alicuius ſententia differere vellent, hoc facerent in conſeſſu mille virorum, laqueis de collo pendentibus, ſicque laqueo gula frangeretur illi, qui male legem explicaſſe iudicaretur. Ipſum ſe ferro interfeciſſe, cum forte belli tempore armatus in concionem prodiiſſet, quod legibus ipſius capitali ſupplicio interdictum erat, narrat EVSTATHIVS [q], alii tamen Charondae, alii Diocli Syracuſanorum legislatori tribuunt, vixque veri ſpeciem tuetur, videnturque eiusmodi fabellae ad conciliandam tantum legibus auctoritatem apud poſteros excogitatae fuiſſe. Leges eius paſſim allegari videas, quas tamen ſuppoſititias eſſe non ſine acumine contendit RICHARDVS BENTLEIVS [r], vir celeberrimus.

Charondas. CHARONDAS Catanaeus [s], etiam Pythagorae diſcipulus fuiſſe, veteribus traditur [t], etſi aetate ſuperiorem facile alia euincant [u]: isque non ſolum Catanenſibus ſuis, ſed et aliis Italiae ciuitatibus per Italiam atque Siciliam leges ſcripſit, tanto cum applauſu, vt numis honoratam fuiſſe eius effigiem contendat RAPHAEL TRICHETVS DV FRESNE [x], qui diligenter de hoc legislatore egit: contrarium tamen ſentiente et aliam numo Catanenſi interpretationem adplicante illuſtri SPANHEMIO [y]. Inter Athenienſes primus legibus ciuitatem inſtituit, poſt leges a Cerere datas vel a conditore

Triptolemus. ad Cererem potius relatas, TRIPTOLEMVS, quarum tres Eleuſine aſſeruatas easque antiquiſſimas refert PORPHYRIVS [z]; parentes honorandos, Deos fructibus colendos, animalia non laedenda eſſe. Eas poſtea ſeu nimia vetuſtate obſoletas, ſeu reipublicae gubernandae moribusque ciuium

Draco. formandis non ſufficientes DRACO inſtaurauit et auxit circa Olymp. XXXIX. ciuitate iam conſtituta [a], quas tanta aſperitate atque ſeueritate tulit, vt Herodicus apud ARISTOTELEM [b] dixerit, leges eſſe non hominis, ſed draconis, itemque Demas apud PLVTARCHVM [c], quod ſanguine, non atramento leges ſcripſerit. Vnde triſtem poſtea diſciplinam magna

Solon. ex parte abrogauit SOLON et mitiores leges poſuit, Epimenidis, quod ſupra vidimus, conſilio vſus, conſultis quoque Aegyptiorum atque Cretenſium legibus [d], vnde tota Athenienſium Themis a viris doctis paſſim illuſtrata [e] originem cepit, quam auxerunt poſtea Cliſthenes, Demetrius Pha-

o) IDEM L. XIII. c. 24. VALER. MAXIMVS L. VI. c. 5.

p) POLYB. in Eclog. L. XII. p. 920. STOBAEVS Serm. XXXIX.

q) Ad Iliad. α. p. 62.

r) l. c. p. 343 ſeq. Eius leges Latino ſermone collegit Io. WILH. ENGELBRECHT. Lipſ. 1699. 4.

s) Vid. laudati FABRICIO l. c. p. 519. not.

t) IAMBLICHVS l. c. SENECA l. c. PORPHYR. l. c.

u) Pertinent huc dicta de Zaleuci aetate.

x) In epiſtola de Charondae effigie in numo Catanenſi expreſſa. Pariſ. 1658. 8. et in T. X. theſ. Gronou. p. 574. cuius compendium dedit V. cl. PETR. ZORNIVS Biblioth. antiquar. exeg. T. I. p. 105.

y) De vſu et praeſtant. numiſmat. T. I. diſſ. VII. p. 401. qui imaginem de Sileno explicat.

z) De abſtinentia L. IV. p. 431.

a) ARISTOT. Politic. L. II. c. 10.

b) Rhetor. L. II. c. 23.

c) In Solone.

d) Olymp. XLVI. AELIAN. L. VIII. c. 10. PLVTARCHVS et LAERTIVS in Solone.

e) MEVRSIVS in Themide Attica, recuſa T. V. The-

Phalereus, Hipparchus, Pericles, Piſiſtratus, Sophocles, Theſeus, aliique. Lacedaemonios vero ſalutaribus legibus inſtruxit LYCVRGVS, nobiliſſimum inter nomothetas nomen, atque antiquum, quod circa initium Olympiadum effloruit [f]. Is Thaletem Cretenſem [g], celebrem theologum poëtam atque legumlatorem audiuit [h], et Aegyptiorum, atque Cretenſium conſtitutiones imitatus nouis legibus Spartanorum ciuitatem muniuit, et vt auctoritatem iis conciliaret, eas ad Apollinem retulit [i], ita tamen vt nihil vlla lege in alios ſanciret, cuius non ipſe primus in ſe documenta daret [k], vnde non tantum Lycurgi nomen in prouerbium abiit pro viro honeſtatis et virtutis tenaciſſimo, ſed et ipſa Spartanorum diſciplina tanquam parens maſculae virtutis commendaretur. Negandum tamen non eſt, varia in Lycurgi legibus reprehendiſſe viros doctos, in quibus plus fortitudinis quam modeſtiae et iuſtitiae tributum fuit [l]. Peculiare eſt, quod veteres notant, leges ſuas ſcripto non edidiſſe, ſed tanquam ῥήτρας Apollinis et ſacra oracula Delphis allata memoriae tradendas regumque ſub cuſtodia ſeruandas conſtituiſſe [m], id quod non ad augendam tantum opinionem de origine diuina et auctoritatem ſtabiliendam, ſed et ad rationem ſtatus reipublicae iuuandam comparatum fuit, vt ita integrum reipublicae moderatoribus eſſet, addere, quaecunque e re publica eſſe, cognouiſſent [n], ſicque notabile hoc exemplum eſt methodi arcanae, etiam circa philoſophiam politicam adhibitae. Solebant autem leges illae decantari, modulos muſicos iis adaptantibus Thalete Cretenſi, Tyrtaeo, Terpandro aliisque [o]. Tandem magna fama celebratae quoque ſunt leges Cretenſium, quas Solonem et Lycurgum conſuluiſſe diximus. Eas a RHADAMANTO acceperunt, qui a Ioue ſe tuliſſe profeſſus eſt [p], moreque vetuſtiſſimorum theologorum deos ita reuerenter haberi, et ſacro ſilentio de iis cogitari iuſſit, vt lege conſtituerit, ne in iureiurando Deos nominare fas eſſet [q]. Hunc inter Cretenſes imitatus eſt MINOS, nomotheta itidem inclytus, qui et ipſe legum ſuarum auctorem Iouem eſſe dixit: et memorabile, quod antrum Idaeum Ioui ſacrum extra vrbem habuit, quod frequentaret; iſtis enim antris peculiaria numina praeeſſe, inque iis Deos peculiari reuelatione voluntatem patefacere multis veterum legislatorum et theologorum iactatum fuit:

Lycurgus.

Rhadamantus.

Minos.

Theſauri Gronouiani, quem tamen fictas Rhetorum leges interdum pro veris accepiſſe obſeruat S. PETITVS Comm. ad leges Atticas. Alios nominat FABRICIVS l. c. p. 527.

f) Conf. IDEM l. c. p. 523. et p. 236 ſeqq.

g) Diſtinguendus hic Thales a Mileſio de quo ſuo loco; videndus de eo FABRICIVS l. c.

h) PLVTARCHVS in Lycurgo. STRABO L. X. p. 480.

i) DIOD. SIC. L. I. p. 48. LIBANIVS T. II. p. 497. quem in finem oraculum Delphicum a Lycurgo corruptum fuiſſe refert POLYAENVS Stratag. L. I. pag. 16. cuius oraculum exhibet THEODORIT. L. X. de cur. Graec. affect. p. 140.

k) IVSTINVS L. III. c. 2.

l) PLATO de legibus L. I. ARISTOT. Polit. L. II. c. 7. PLVTARCH. in Lycurgo, ex recentioribus BAYLE Dict. T. III. art. Lycurgus p. 109 ſeqq. Hinc effrenis iudicanda licentia ALB. comitis PASSERANI, qui Lycurgum cum Ieſu Nazareno comparare non erubuit, quam luculenter detexit, et accurate atque prolixe de Lycurgi legibus diſputauit S. Reu. MOSHEM. Theol. mor. P. II. p. 313 ſeqq.

m) PLVT. l. c. HERODOT. L. VI. c. 57.

n) Conf. ANT. VAN DALE de orig. idololatr. pag. 314.

o) Conf. FABRIC. l. c. p. 524. et quos laudat.

p) STRABO L. X. p. 467.

q) SVIDAS in Λάμπων. T. II.

fuit: quae cauffa quoque fuit, cur Pythagoras in eo Minoëm imitaretur. Qui cum ex hoc profecisse IAMBLICHO [r] dicatur, nouum nobis exemplum est, quam impudenter Platonici hi omnes magnos antiquitatis viros ad heroëm suum rapuerint. Fuisse enim Cretensium leges ante Lycurgum Pythagora longe antiquiorem, modo audiuimus.

Septem sapientes Graeciae.

§. III. Post legislatores Graecorum ciuilis sapientiae et moralis quoque eruditionis laudem SEPTEM VIRI graues et magistratus muneribus inclyti retulerunt, qui solenniori et eminentiori quadam significatione SAPIENTES dicti sunt. Eorum historiam ex veteribus multi tradiderunt, quorum narrationes collegit DIOGENES LAERTIVS [s], et commentatores eius, inter quos est MENAGIVS, cui STANLEIVS [t] suo modo adiiciendus est. PLVTARCHVS quoque conuiuium septem sapientum [u] nobis reliquit, in quo tamen fabulas veteres de septem sapientibus Graeciae nouis, vt placerent auxit: sic vt libellus, longe alio scopo scriptus [x], quam vt historiam enarraret, non nisi cautissime sequendus sit. Hos secuti sunt recentiores scriptores plurimi, de quibus quia non sine eleganti eruditione et iudicio exposuit cel. CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS, qui et ipse ἀκριβῶς καὶ πολυμαθεστάτως de his sapientibus egit [y], lectorem breuitatis cauffa ad eum remittimus, idque tantum obseruamus, accidisse historiae septem sapientum Graeciae, quod plerisque veterum traditionibus accidere videmus, quae initio simplices atque nudae, vbi ad posteros propagantur, nouis semper circumstantiis ornantur, comuntur, emendanturque, sicque per aliquot secula propagatae mutantur, vt primam et natiuam faciem aegre agnoscas. Ita enim veterum narrationibus assuta sunt plurima, vt difficile sit, id, quod verisimillimum est, ex iis omnibus eruere.

Occasio enati tituli.

Occasionem vero enati sapientum Graeciae tituli, quae Damasia Atheniensium archonte Olymp. XLIX. 3. [z] accidisse dicitur, ita veteres, interprete LAERTIO [a] atque VALERIO MAXIMO [b] plerumque referunt. Ionici adolescentes quidam a piscatoribus Milesiis iactum retis emerunt, reti educto, tripus aureus magni pretii extractus est: orta inde contentione, illis piscium se capturam vendidisse affirmantibus, his, fortunam tractus se emisse, dicentibus, controuersia demum propter nouitatem rei et magnitudinem pecuniae ad vniuersum eius ciuitatis populum delata est atque placuit Apollinem Delphicum consuli, cuinam adiudicari deberet. Deus respondit:

De

r) De vit. Pyth. c. V. n. 27. p. 21. conf. MEVRSIVS in Creta L. II. c. 3. p. 21. L. III. c. 8. p. 161 seqq.

s) Integro L. I.

t) Hist. philos. P. I. qui plerosque veterum locos congessit, vt Laërtium, quem potissimum sequitur, illustraret.

u) T. I. Opp. p. m. 284 seqq.

x) Totum enim conuiuium hoc ad inuentiones Rhetorum pertinere, suo loco probabimus, Symposiorum enim forma sermones morales eleganter tradidisse Graecos, PLATO, ARISTOTELES, EPICVRVS, ATHENAEVS exemplo sunt.

y) Act. Phil. Vol. II. p. 494 seqq.

z) Sub eo enim Thaletem hunc titulum accepisse nomenque sortitum refert LAERT. L. I. s. 22. Is vero Damasias alter fuit, qui eo tempore floruit.

a) Lib. I. s. 27.

b) Lib. VIII. c. 1.

De tripode ex Phoebo quaeris Milesia proles;
Huic tripodem addico, cui sit sapientia prima.

Tum Milesii communi consensu Thaleti tripodem dederunt, ille cessit Bianti, Bias Pittaco, is protinus alii, deincepsque per omnem septem sapientum circulum ad vltimum ad Solonem peruenit. Qui et titulum amplissimae sapientiae et praemium ad ipsum Apollinem transtulit. Sapere narrationem hanc fabulam, ideo excogitatam, vt iucunditate circumstantiarum auribus placeret, quilibet haud obesae naris facile subolfacit. Ita enim rebus vetustissimis saepissime accidit, vt mirabilior atque augustior eis facies affingeretur, quo magis veterum ruditas curiosis oculis probaretur. Mirum itaque non est, in referendis historiae circumstantiis vehementer inter se dissentire veteres. Non enim inter eos certa ratione constat, de qua potissimum re disceptatum fuerit? Aureum tripodem fuisse plerique tradunt, VALERIVS MAXIMVS auream mensam vocat, ideo notatus ab OLEARIO et HEVMANNO[d], qui tamen non vulgarem mensam, sed Delphicam, quae tripus dicta fuit, intellexit. Alii apud LAERTIVM[e] φιάλην vocant, et poculum aureum[f]. Conciliari tamen possunt ita, vt dicatur, tripodem fuisse craterem, siue poculum tribus pedibus instructum, crateres enim eiusmodi tripodas in certaminibus Bacchi praemium plerumque fuisse, refert ATHENAEVS[g] et Hesiodum, in certamine cum Homero eiusmodi tripodem ὠτώεντα auribus vel ansis potius cinctum accepisse, historia certaminis eius narrat. Aureus vero vel aereus fuerit, inter dissentientes veteres[h] definiri non potest: certe, si aereus fuit, auratum fuisse, dubium non est, nisi veterum narrationes plerasque reiicere velimus. Occasio porro traditi sapientissimo praemii longe aliter ab aliis, maiorique cum verisimilitudine narratur. Eudoxus enim Cnidius apud LAERTIVM[i] Euandesque Milesius tradunt, Croesi amicum quendam poculum aureum a rege accepisse, vt illud sapientissimo Graecorum daret, eumque obtulisse Thaleti: alii Anacharsin missum vt cui tradendus sit rogaret; alii a rege ad Pittacum missum tradunt. Sunt, qui dicant, a Periandro ad Thrasibulum Milesiorum tyrannum onustam nauim missam fuisse, eaque cum naufragium fecisset inuentum tripodem a piscatoribus. Alii, vt miscendo humana diuinis augustiorem fabulam redderent, a Vulcano fabrefactum ac pro munere Pelopi datum, cum ille vxorem duceret, demum ad Menelaum peruenisse, raptumque cum Helena ab Alexandro in Coum mare fuisse coniectum, sicque a piscatoribus extractum fabulantur. Inter dissentientes has veteres traditiones ea vero accedit proxime, quam Androni debemus, scriptori graui[k], qui librum de tripode scripsit,

c) Ad STANLEIVM p. 6.
d) l. c. p. 508.
e) s. 28.
f) Ib. s. 29.
g) Lib. II. p. 37 seqq. conf. Hist. crit. de la republ. des lettres T. XII. art. 11. p. 273 seqq. HEVMANN. l. c.
h) Conf. MENAGIVS ad Laërt. L. I. s. 82.
i) l. c. s. 28 seq.
k) Videndus de eo IONSIVS de script. hist. philos. L. I. c. 8. p. 40.

ſcripſit[l], in quo refert: Argiuos ἀρετῆς, virtutis praemium tripoda conſtituiſſe ſapientiſſimo Graecorum, eumque Ariſtodemum Spartanum fuiſſe iudicatum, qui eum conceſſerit Chiloni. Haec enim mori Graecorum de eruditione propoſitis praemiis diſceptandi ſunt conſentanea, et ſimplicem rei hiſtoriam, miris poſtea fabulis auctam et adulteratam nobis exponunt. Cui vero praemium tantum deſtinatum fuit? plerique adfirmant quidem, σοφοτάτῳ deberi, obſcurum tamen eſt, quid per ſapientem tum temporis intellexerint, qui praemium certantibus propoſuerunt? Sapientiae enim nomen non philoſophis tantum datum eſſe, ſed et omnem eruditionem indicauiſſe, in prolegomenis pluribus demonſtrauimus; vnde hic per ſapientem intelligi virum ſententiis ad mores pertinentibus et vitae innocentia excellentem contendit AVGVSTINVS[m]. Alii vero et in his Dicaearchus[n], neque ſapientes, neque philoſophos fuiſſe contenderunt, ſed viros συνετοὺς δέ τινας καὶ νομοθετικοὺς, *prudentes atque legislatoria eruditione excellentes.* Anaximenes autem poëtica facultate eximios fuiſſe putauit[o]. Quod veterum ſententiae diuortium ſatis prodit, ambiguam eſſe ſapientiae nominis hac in re ſignificationem. Vt vero certi quid definiamus in re incerta, illud ex Andronis narratione tenendum eſt, ἆθλον ἀρετῆς σοφοτάτῳ deſtinatum fuiſſe. Ἀρετὴν vero Graeci non virtutem tantum moralem dicunt, ſed omnem omnino perfectionem, qua quis excellit[p]. Qualis vero ea virtus fuerit, nemo, niſi fallimur, melius vidit Dicaearcho, qui ad eam eruditionem atque ſapientiam, qualis eo tempore apud Graecos ſumma in laude poſita erat, et in Ariſtocratica reipublicae forma eminebat, retulit, et prudentiam legislatoriam intellexit. Eiusmodi enim viri prudentiſſimi, qui cum laude reipublicae praeerant, omnes, praeter vnum Thaletem philoſophiae laude inclytum, fuerunt, ne Periandro quidem excepto, etſi Graecis monarchicum imperium vehementer abhorrentibus, valde vapulet et peſſime audiat. Qua in re confirmamur PLVTARCHI[q] auctoritate, qui πολιτικὴν ἀρετὴν eis tribuit, quemadmodum et Chilon[r], qui ex numero illorum fuit, hanc viri prudentis et rebus publicis admoti virtutem eſſe dixit, vt ratiocinatione ea praeuideat et comprehendat, quae futura ſunt, quae πρόνοια ſiue prudentia virtutem politicam conſtituit. Neque vero regulae morum excludendae ſunt, in quibus eos Laconica ſapientia excelluiſſe, dicta, quae ipſis tribuuntur, et praecepta morum ſuadent. Quia vero tripodem certaminis praemium propoſitum fuiſſe veteres tradunt, ad certaminum gloriam eo tempore quaeſitam omnino reſpiciendum eſt. Ea vero in poëticae facultatis praeſtantia poſita fuit, id quod

l) Apud LAERTIVM l. c.
m) De Ciu. Dei L. XVIII. c. 25.
n) LAERT. l. c. ſ. 40.
o) Ibid.
p) Exemplum ſignificationis huius vide apud PLVTARCH. de educ. Lib. c. IV. et Lexicographos paſſim.
q) In Solone T. IV. p. m. 147. vbi de iis: Omnino veriſimile eſt, ſolam tunc Thaletis philoſophiam vltra vſum ſe ad contemplandum extuliſſe, reliquos ſapientis nomen a ciuili virtute inueniſſe. conf. CICERO de Orat. L. III. c. 34.
r) LAERT. L. I. ſ. 68.

quod de certamine Homeri et Hesiodi, Menandris et Euripidis aliorumque poëtarum veteribus memorata testantur[s]. Excelluisse vero viros hos sapientes non politica tantum, sed et poëtica eruditione, carmina eorum, siue ᾀδόμενα, decantari solita, quae eis tribuit LAERTIVS[t], luculenter euincunt, vnde inter poëtas Graecos recte illos retulit VOSSIVS[u]. Nec hoc a more rectorum ciuitatum alienum, quos leges suas carminibus scripsisse et decantando proposuisse, praecedente paragrapho Lycurgi exemplo probauimus. Ex dictis iam, quid de septem sapientibus Graeciae statuendum sit, verisimili inductione facile colligi potest. Nempe, fuisse viros celebres, prudentia ciuili et potissimum legislatoria inter suos nomen atque famam ingentem consecutos, qui vt in omni eruditione ad mores ciuium pertinente excelluerunt, ita arte quoque poëtica inclarescentes, de eruditionis gloria dictis atque praeceptis prudentiam moralem atque ciuilem respicientibus proposito tripodis inaurati praemio carminibus decertarunt. Ita enim non temporis tantum illius consuetudo, sed et veterum diuersae narrationes in concordiam facile atque sine violentia redigi possunt. Imprimis vero et hoc ex illius temporis consuetudine repetendum est, morem Graecorum dictis moralibus atque praeceptis ad vitam potissimum ciuilem spectantibus, breui acumine ingenii aciem demonstrandi, non inter Spartanos tantum[w] sed in omni fere Graecia, maximam admirationem meruisse[x]. Qualia cum ea fuerint, quae viris his apud veteres dicta tribuuntur, patet non errasse PLATONEM[y], qui eam ob caussam sapientum nomine illos dignos habitos fuisse tradit, refertque eos interdum conuenisse, et Apollini praecepta sua dedicauisse, quae postea in templo eius Delphis inscripta fuerint. Quod si verum est, facile, nos conuincit, fieri potuisse, vt tantam sapientiae celebritatem consequerentur, licet ex triuio petita haec sapientia oculatioribus videri queat[z]. Concurrebant enim ad hanc famam sapientiae tuendam, ingenii praestantia, politica prudentia, dicta atque praecepta ciuilia, et Laconica eloquentia, atque poëticae facultatis praestantia: quibus partibus, si vnam theologiam excipias, philosophiam, siue eruditionem potius Graecorum politicam tum temporis constitisse, tanquam verisimillimum nulli dubitamus asserere[a]. Mirum itaque non est, cum hoc viderint, recteque obseruauerint veterum quidam[b], deletos ab iis ex Sapientum albo fuisse hos sapientes

s) Plura hac de re memoratu digna congessit diligentissimus IONSIVS de script. Hist. phil. L. I. c. 16. p. 85. alibique adhuc erit dicendi locus. Conf. GELLIVS L. XVII. c. 4. Obs. Hal. T. III. obs. I. §. 15.

t) l. c. s. 35. 61. 89. conf. ATHENAEVS L. XV. p. 678. et CASAVBONVS ad ll. cc. vtriusque scriptoris.

u) De poët. Graec. c. 3.

w) Vid. PLATO de leg. L. I. p. 519. PLVTARCH. in Apophthegm. Lacon. T. I. p. m. 371 seqq. pluresque alii, qui Laconismum sermonis exposuerunt.

x) Conf. NIC. CAVSIN. pal. eloq. Rom. L. II. c. 14. p. 102 seq.

y) In Protagora p. 343. conf. PLVTARCH. in Sol. l. c.

z) Singularibus tamen dissertationibus id quod φιλοσοφικῶς dictum videri potest, explicauit B. BVDDEVS in Sapientia Veterum, s. dictis illustrioribus septem sapientum Graeciae.

a) Aliter visum cel. HEVMANNO l. c. p. 512 seq. cuius rationes cum nostris lector ipse expendat, atque conferat. Cogitanda temporum ruditas, quibus licebat mediocri eruditione excellere.

b) Vid. laudati LAERTIO L. I. s. 40. CICERO de amic. c. 3. PLVTARCH. l. c. et quae supra hac de re dicta sunt.

tes Graeciae, quippe qui philoſophari eo modo non inſtituerunt, quemadmodum Thales inter eos coepit, qui quod practicae ſcientiae ſpeculatiuam iunxiſſet, maximus et celeberrimus inter eos a multis habitus eſt [c]. Septem vero, numero viros hos fuiſſe, conſtantiſſima veterum traditio eſt, varie tamen nomina iſtorum virorum afferuntur. Et plerumque quidem enumerantur, Thales, Solon, Chilon, Pittacus, Bias, Cleobulus, Periander, vltimus vero a multis Graecis monarchico, quod affectabat, imperio inuiſis hoc numero excluditur, eiusque in locum MYSON Chenaeus, vel Anacharſis quoque Scytha inſeritur. De hoc ſupra iam actum, ille vero non ex vrbe, ſed ex vico, eoque obſcuro natus [d], aratro potius curando, quam ſapientiae tradendae intentus, Timonis et Apemanti mores ſolitarios imitatus eſt, et a vanitate Graecorum mentem conſeruauit puram, longe alio ſenſu ſapiens vocandus. Vnde a plerisque, quae ei tribuuntur, dicta Piſiſtrato adſcribuntur, primusque forte PLATO eſt, qui eiecta ex ſeptem ſapientum Graeciae numero Periandro ſubſtituit Myſonem [e]. Ordine itaque hiſtoriam virorum diuerſo animi et eruditionis charactere memorabilium expendemus, Thalete ad conſiderationem ſectae Ionicae, cuius auctor et philoſophiae Graecae quaſi parens fuit, ſeruato.

Nomina ſapientum Graeciae.

Myſon.

§. IV. Primus atque prudentia ciuili clariſſimus poſt Thaletem fuit SOLON [f] Athenienſis, patre Execeſtide natus, homine tenuis quidem fortunae, nec magnae inter ciues auctoritatis, nobiliſſimi tamen generis, quippe qui eius origines a Codro ducebat. Salamine, teſte LAERTIO natus eſt, vbi et ſepeliri voluit, a parentibus tamen et domicilii loco Athenienſis dictus fuit [g]. Patre, quod PLVTARCHVS refert, nimia liberalitate opibus ita exhauſto, vt neceſſariis etiam deſtitueretur, mercaturam Solon ad quaerendas vitae neceſſitates exercuit, ita tamen, vt itineribus negotiorum cauſa ſuſceptis, ad augendas quoque animi diuitias et experientiam firmandam vteretur. Erat enim in eo inſatiabilis diſcendi et ſciendi ardor, ſic vt moribundus quoque amicos colloquentes audire et ſermones eorum morti proximus intelligere deſiderauerit [h]. Neque diuitiarum tanta cura, quam diſcendi, in qua conſeneſcere ſe dixit [i]. Prudentiae vero ciuili artique poëticae animum applicuit, verſibus condendis adeo iucundus, vt magis, quam philoſophum deceat, luxuriatum fuiſſe obiectum ſit [k]; in quo tamen ad vitae inſtitutum, quod Solon ſequebatur, non reſpexerunt, qui Solonem ideo reprehenderunt, qui non ſcholae, ſed vitae philoſophatus eſt, et ad ciuitatis, in qua eminebat, mores, et decori rationem ſe attemperabat, vnde et vitam profuſam et mollem ei obiectam fuiſſe, mirum non eſt, etſi hoc cum

Solon.

fa-

c) Inde prouerbium Thalete ſapientior, vid. PLAVTVS Bacch. I. 2. 13. Capt. II. 2. 24. ARISTOPH. Nub. act. I. ſc. 2. CICERO de leg. L. II. ſeqq. et LAERT. L. I. ſ. 45 ſeqq. quae cum aliis veterum locis contulit STANLEIVS Hiſt. Phil. P. I. p. 28 ſeqq. qui conſulendus eſt.

d) LAERT. L. I. ſ. 106 ſeqq. MAX. TYR. diſſ. XV.

e) In Protagora conf. Excerpt. Peireſc. p. 235.

f) Res Solonis ex veteribus imprimis illuſtrauerunt PLVTARCHVS in Solone T. IV. p. m. 144

g) Conf. IOH. MEVRSIVS in Solone c. 3. p. 7. qui diligenter res archontis huius collegit.

h) VALERIVS MAXIMVS L. VIII. c. 1.

i) PLVTARCH. l. c.

k) Ibid.

facultatibus, quae ei tribuuntur, modicis vix cohaereat [l]. Hac pangendi carminis felicitate viam ſibi ad ſummam, quam inter Athenienſes conſecutus eſt, gloriam muniuit. Cum enim Athenienſes, pro recuperanda, quae ad Megarenſes defecerat, Salamina complurium annorum bellum moleſtiſſimum geſſiſſent, adeo eius poſtremo pertaeſum eſt, vt legem ſcripſerint, capitis poena, ne quis rogationem ferret ad populum de Salamine recuperanda. Haec quia Solon videbat et patriae ignominioſa, et iuuentuti arma mouere cupienti exitioſa, dementiam ſimulauit; cuius fama cum per vrbem emanaſſet, compoſitos a ſe, quos edidicerat, elegos in forum ſe rapiens, pileatus et coronatus in ſuggeſtu praeconis recitauit: tanto cum applauſu, vt, incitante populum Piſiſtrato, vt conſilium eius de renouando bello ſequerentur, lex abrogaretur, bellumque recrudeſceret [m], quod ducibus Piſiſtrato atque Solone non ſine ſtratagemate [n] ita confectum fuit, vt Athenienſes Megarenſes delerent, Salamina recuperarent, iusque eorum a Solone apud reliquas Graeciae ciuitates, praecipue Lacedaemonios euidenter demonſtraretur [o]. Hac via ingentem ſibi gloriam comparauit, quam inſigniter auxit, poſtquam bellum ab Athenienſibus contra Cirrhaeos Delphici templi religionem profanantes arte et marte feliciter confeciſſet [p]. Cyloniumque tumultum extirpatis eius ſceleris miniſtris compoſuiſſet [q]. Cum vero [r] ciues in veterem quoque de republica conſtituenda diſſenſionem relaberentur, quibusdam democratiae fauentibus, aliis paucorum dominatum praeferentibus, quibusdam mixtam reipublicae formam probantibus; et imprimis pauperes a foeneratoribus libertate, facultatibus et liberis quoque exuerentur [s] atque opprimerentur, Solonem rei afflictae medicinam afferre poſſe rati, eum rogauerunt, vt rempublicam capeſſeret, et ciuium controuerſias componeret: qua in re etſi anceps haerebat Solon, patriae tamen neceſſitati ſe non ſubtraxit, creatusque fuit archon Ol. XLVI.3. Hic magno imprimis negotio ſe applicans, non concordiam tantum inter opulentiores et pauperes reſtituit, ſed ciuitatem quoque a vetere diſciplina totam ſolutam, Epimenide, qui tum vrbem ſcelere Cylonio pollutam expiabat [t], inſtigante et conſiliis adiuuante, nouis conſtitutionibus ordinauit, et vbi res tolerabilis erat, nihil mouit, ne reſpublica miſceretur, vireſque amitteret omnes, lege publica contractum aes remiſit, ſicque corpora ſeruientium per inopiam redemit [u], populum in claſſes diui-

 ſit,

l) Vid. STANLEIVS l.c. p. 29. verſus tamen, quos ex PLVTARCHO l. c. adducit, contemtum magis diuitiarum, quam inopiam innuunt.

m) Narrant hiſtoriam DEMOSTHENES de falſa leg. p. 233. PAVSANIAS in Atticis, PLVTARCHVS l. c.

n) Vid. POLYAEN. Stratagem. L. 20. PLVTARCHVS l.c. AELIANVS L. VII. c. 9.

o) LAERTIVS L. I. ſ. 49.

p) Omnibus tamen Graecorum copiis praefectus Cliſthenes, Sicyoniae tyrannus, cui vt conſiliis adeſſet, iunctus eſt Solon. PAVSANIAS in Phocicis c. 37.

q) PLVTARCH. l.c. r) IDEM l.c.

s) Vel ruſticas enim praeſtabant operas, ſextantem fructuum penſitantes, vnde Hectemorii et Thetes appellabantur, vel corporibus oppignoratis duci, vt vellent, a creditoribus poterant.

t) Haec melius cohaerent, quam EVSEBII, qui in Chron. expiationem vrbis Ol. XLVII. 2. et SVIDAE qui XLIV. Ol. accidiſſe, tradit. Factam eſſe Olymp. XLVI. refert. LAERT. l. c. De ipſa expiatione vrbis ſupra in Epimenide dictum.

u) Eius rei memoria peculiari feſto celebrata Athenis, quod Σεισαχθεία, id eſt, oneris excuſſio

ſit, et iudicia inſtituit [x], et optimis legibus rempublicam firmauit, quarum tanta apud ceteros quoque fama percrebuit, vt Romani, teſte LIVIO [z] mitterent Athenas, qui inclytas Solonis leges deſcriberent. Plurima quoque in iis egregia, laudeque digniſſima, etſi ſunt quoque aliqua, quae viris legislatoriae prudentiae peritis diſplicuerunt [a], inter quae immerito refertur [b], quod de Diis nihil ſanxerit, eorum enim cultui a Triptolemo iam proſpectum fuiſſe ſupra vidimus. Acceſſere et alia inſtituta, ad dandum legibus robur introducta [c], quae omnia non vi et tyrannide, ſed rationibus, obteſtationibus, precibus, blanditiisque populo perſuaſit. Tantumque hac ſapientia ciuili nomen et famam conſecutus eſt, vt ab vltima Scythia Anacharſis atque Toxaris, vt ſuo loco dictum eſt, ad eum accederent, amicitiam iungerent, diſciplinam eius diſcerent. Perlatis legibus cum indies adirent, qui de legum ſenſu et vſu moleſte eum percunctarentur, vt carpendi licentiam et ciuium importunitatem euitaret, impetrata venia, vt abeſſe ſibi decennio liceret, conſcenſa naui primum in Aegyptum delapſus eſt, ibique cum Pſenophe Heliopolita, inter ſacerdotes, literatiſſimo iuncta amicitia Aegyptiacam eruditionem didicit [d], cui Aegyptii Graecam magnopere poſtponebant [e]. Inde in Cyprum nauigauit, regi Philocypro conſiliis vtilis indeque honoratus, Thaletem quoque inuiſit, et reliquos quoque ſapientes Delphis et apud Periandrum conueniſſe dicitur, niſi tota illa Sapientum congregatio fabulis adnumerari mereatur: inter quas et colloquium cum Croeſo referendum eſt [f]. Obiit in inſula Cypro anno aetatis octogeſimo, et, vt iuſſerat, in patria Salamine ſepultus, eiusque memoria tum Salamine tum Athenis ſtatua ei poſita honorata eſt [g]. Inter apophthegmata eius ſunt, quae ingenii acumen atque modeſtam philoſophiam omnino ſapiunt; carminibus enim ſententias inſeruiſſe philoſophicas, et intexuiſſe praecepta ciuilis ſapientiae, non vt eam memoriae traderet, ſed vt rationes actionum ita traderet, PLVTARCHVS refert. Inter iſtas enim ſententias eminent: rationem ducem ſequendam, cum malis non congrediendum, praeclara ſtudioſe meditanda, mendacium fugiendum, amicitiam ſeruandam, et quae alia iuris naturalis praecepta ſunt, quae tamen philoſophum proprie dictum non faciunt. Celeberrimum eius dictum eſt: *Reſpice finem.*

§. V.

cuſſio vocata, vid. PLVT. l. c. Reuerendiſſimus POTTERVS arch. Graec. L. II. c. 20. p. 399.

x) Citati. POTTER. L. I. c. 4. p. 11. MEVRSIVS in Sol. c. 13. p. 44. STANLEIVS l. c. p. 36.

z) L. III. c. 31.

a) THOMASIVS de Iurispr. iudic. p. 40 ſeq. conf. Scriptores de legibus Solonis laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. I. p. 544 ſeqq.

b) MAXIMVS TYRIVS diſſ. XXXIX.

c) PLVT. l. c. GELLIVS L. II. c. 12.

d) PLVTARCH. l. c.

e) Notum illud: O Solon Solon, vos Graeci ſemper eſtis pueri, Senex vero Graecorum nullus. l. c. Ibi vero legislatoriam prudentiam ex Moſis lege didiciſſe ſomnium eſt HVETII Dem. Eu. Prop. IV. c. II. §. 6. p. 52 ſeqq. iam enim leges condiderat, cum in Aegyptum proficiſceretur.

f) Nota hiſtoriola, quae Solonem Croeſum diuitiis ſe iactantem felicem reprehendiſſe narrat, monentem: ante mortem neminem beatum dicendum. Quam ſententiam in roge conſtitutum recordatum exclamauiſſe: o Solon Solon, et ita ignem euaſiſſe. HERODOT. L. I. c. 86. NIC. DAMASCENVS in exc. Peireſc. p. 456. et DIODORVS ib. p. 240. Temporis vero rationes non conſpirare iam notauit PLVT. in Solone. nec IVSTINVS illa refert L. I. c. 7. Chronologiae tamen difficultatibus mederi ſtuduit MARSHAMVS Can. Chron. Sec. XVIII. p. 625.

g) LAERT. L. I. ſ. 62 PAVSANIAS in Att. c. 16. AELIAN. L. XIII. c. 16.

Chilon.

§. V. Post Solonem CHILON Lacedaemonius, filius Damageti, famam inter sapientes Graeciae nactus est [h]. Temporis, quo floruit, ratio incerta quidem est; LII. Olymp. enim senem iam fuisse, ait LAERTIVS, ephorumque fuisse Olymp. LV. Pamphila vero apud eundem, circa sextam, ait, ephorum fuisse, primumque instituisse, vt ephori regibus iungerentur, asserit; quae cum duorum seculorum spatium anteuertant, admodum dubiam faciunt Chilonis aetatem. Quam temporum confusionem vt tollant chronologi, subtilem magis quam verisimilem rationem ineunt [i]. Nos cum negari non queat, Olymp. VI. ephoros primum creatos fuisse sub Theopompo et Polydoro regibus, CXXX. post Lycurgum annis, et certum quoque sit, Eythydemo apud Athenienses archonte, qui hunc magistratum Olymp. LVI. gessit, Chilonem apud Lacedaemones ephorum fuisse [k], maiorem numerum in Pamphilae verbis excidisse suspicamur, et sequentia; καὶ πρῶτον ἔφορον γενέσθαι ἐπὶ Εὐθυδήμου non ad ordinem ephoriae trahenda esse putamus, sed ita vertenda: fuisse vero prius ephorum constitutum sub Eythydemo, primum vero instituisse vt regibus ephori iungerentur Lycurgum [l]. Duplici vero nomine sapientiae titulum famamque meruit. In magistratu enim eo adeo in omnibus coluit iustitiam, vt cum iam senex esset, dixerit aliquando [m]: sibi esse haud conscium, quod in tota vita praeter rationem fecerit quicquam; praeter vnum, quo amico, quem iuxta legis rigorem condemnauit, auctor fuit vt a se prouocaret, amicum ita seruaturus. Tolerandis quoque iniuriis animum adplicabat patientissimum; vnde fratri, quod ipse ephorus factus haud esset indignanti, respondit: Ego pati iniurias scio, non tu [n]. Alterum, quod nominis gloriam Chiloni comparauit fuit, quod duae praedictiones ab eo euentum, quem praeuiderat, sortitae fuerint. Quarum vna Hippocrati Pisistrati parenti ob portentum, filium si suscepisset, fatalem fore praedixit: altera insulam Cythera Laconiae Graeciae exitialem fore indicauit [o]. Quae tamen non tam fuisse vaticinia, quam acutissimae mentis insolentem εὐστοχίαν, vel inde patet, quod vtrumque ex circumstantiis tam Hippocratis, quam situs insulae colligere potuit [p]. In eo enim vir prudentissimus summam viri sapientis virtutem ponebat, vt futurorum prouidentiam iustis rationibus colligeret [q]. Lacedaemonius [r] vero cum fuerit, dicta eius acumen breue et Laconicum spirare, mirum non est [s]: inter quae maxime nota illa: De mortuis non nisi bene; Comitem

 aeris

h) LAERT. L. I. f. 68 seqq. STANLEIVS l. c. p. 6?. BVDDEVS de Ethica Chilonis.

i) Vid. SCALIGER ad EVSEB. p. 67. ALDOBRAND. et MENAGIVS ad l. c. Laërt. MEVRSIVS in Laconicis L. II. c. 4. p. 110.

k) Vid. AVCTOR Olympiad. ad Ol. LVI. 1. Marmor Arundellian. MENAG. ad h. l.

l) Ait scilicet Laërtius: fuisse Ephorum Chilonem Olymp. LV. vt recte emendauit IS. CASAVBONVS. Pamphilam vero LVI. nominare. Sosicratem dicere, prius constitutum ephorum, archonte Eythydemo. Primum vero ephoros iunxisse regibus Lycurgum, teste Satyro. Sic omnia plana esse putamus. Cum enim inter sapientes Graeciae Chilo numeratus fuerit, palam est, ad origines ephororum referri non posse. Omnes enim hos sapientes vno tempore vixisse recte monet CICERO de Orat. L. III.

m) LAERT. L. I. f. 71. GELLIVS N. Att. L. I. c. 3.

n) LAERT. l. c.

o) IDEM l. c. HERODOT. L. I. p. 44.

p) Citati.

q) Vid. HERODOT. L. VII. p. 292.

r) LAERT. L. I. f. 68.

s) Ideo vocatus βραχύλογος ib. f. 72. De qua re

aeris alieni miſeriam, itemque, Noſce te ipſum; et: Ne quid nimis [t]. Quod vero Chiloni maximam apud rerum intelligentes laudem tribuit, eximium eſt, quod DIODORVS de eo habet teſtimonium [u]. Ita enim de eo: *Chilo conſentientem cum ſermonibus ſuis vitam agebat, quod raro admodum reperias. Plerosque enim aetatis noſtrae philoſophos videre eſt, pulcherrimis quidem utentes ſententiis, moribus vero turpiſſimis, qui grauitatem ac prudentiam, quam aſpectu verbisque promittunt, factis ſuis refutant. At Chilo praeter conſtantem in omni vita virtutem multa et cogitauit, et dixit praeclare, quae memoria imprimis digna ſunt.* Scripſit et ipſe ᾀδόμενα more illius temporis, cuius praeſtantiſſimum fuiſſe hoc refert LAERTIVS [x]:

Aurum probare Lydius ſolet lapis,
Mentis viciſſim aurum probat praeſtantiam.

Mortuus eſt iuxta Hermippum, Piſae, amplexus filium, qui ludis Olympiacis in caeſtuum certamine vicerat, ſenii imbecillitatem immodica laetitia opprimente [y]. Omnes autem, qui ad iſtam panegyrin confluxerant, viro integerrimo iuſta perſoluerunt. Epiſtolam eius, quam habet LAERTIVS [z] ſuſpectam facit ſophiſtarum Graecorum in iis fingendis induſtria [a], et correpta, quam ſupponit, Periandri tyrannis, quam iniuſte Periandro exprobrari, poſtea demonſtrabimus.

Pittacus.

§. VI. Quartum in Sapientum Graeciae numero laudant veteres PITTACVM Mitylenaeum, in metropoli inſulae Lesbi natum, patre Cyrrhadio Thrace, matre Lesbia [b]. Natus Olymp. XXXII. [c] virili aetate Olymp. XLII. magno animo patriae amore incitatus et a fratribus poëtae Alcaei adiutus, Melanchrum Lesbi et Mitylenes tyrannum interemit; eoque facinore illuſtrior a Mitylenaeis factus imperator, cum claſſe aduerſus Athenienſes miſſus eſt [d]. Variam in hoc bello fortunam expertus, Athenienſium ducem Phrynonem, corporis mole roboreque conſpicuum ad ſingulare certamen prouocauit, eique piſcatoriis armis inſtructus occurrit, rete clypeo tegens, quo Phrynonem nihil tale expectantem inuoluit ac tridente haſtaque peremit, ſicque victoriam reportauit [e]. Ab eo tempore magno in honore fuit Pittacus apud Mitylenaeos, adeo vt tyrannidem ei inter ingentes plauſus et laeta populi ſuffragia deferrent, dona ei offerrent ampliſſima, tantumque adiicerent agri recuperati, quantum vellet [f]; ille vero tantum accepit, quantum haſta eiecta eſſet emenſa, quod Apollini dicatum

re ſupra diximus. Conf. ERASMVS Chil. p. 771. RHODIGIN. antiq. lect. L. X. c. 4.

t) Aureis literis Delphis dedicanda haec dicta Graecos ſanxiſſe refert PLINIVS Hiſtor. nat. L. VII. c. 32.

u) In excerptis Peireſc. p. 235.

x) l. c. ſ. 71. poëticam artem calluiſſe teſtis eſt LAERTIVS l. c. ſ. 68. qui ait: elegiam ſcripſiſſe.

y) IDEM l. c. ſ. 72. PLINIVS l. c.

z) ſ. 74.

a) Id in genere de epiſtolis philoſophorum obſeruandum eſt.

b) LAERT. L. I. ſ. 74. SVIDAS in Pittacus T. III. p. 120.

c) Croeſi Lydiae regis temporibus iungit HERODOTVS L. I. c. 3.

d) STRABO L. XIII. p. 599. HERODOT. L. V. p. 204.

e) FESTVS v. retiarius POLYAEN. Strata-gem. L. 25. qui obſeruant, Romanorum gladiatores, qui retiarii appellabantur, ab hac Pittaci pugna exemplum accepiſſe. conf. LIPSIVS Saturnal. L. II. c. 8.

f) VALER. MAXIMVS L. VI. c. 5. PLVT. amat. LAERT. L. I. ſ. 78.

catum Pittacium poſtea nomen ſeruauit, partem ſibi ſeruauit, dimidium plus toto eſſe dicens[g]. Et meruit ſane honorem atque famam, et ſapientis politici titulum; etſi enim magna tum auctoritate erat inſtructus, ea tamen tanta animi moderatione vſus eſt, vt Alcaeum poëtam[h], ipſi vehementer aduerſantem et proſcindentem, tantummodo, quid in opprimendo poſſet, admoneret. Legibus quoque rempublicam inſtruxit ſaluberrimis, inter quas duplicem potiſſimum poenam ebrio peccanti conſtituit, quod hoc vitio maxime Lesbi incolae laborarent[i], Croeſum quoque ſalutari monito aſtuque ab expeditione nauali contra inſulanos Graecos deterruiſſe dicitur, corpus vero tritico molendo exercuit, vnde poſtea cantilena conficta eſt, ἐπιμύλιον dicta[k]? Decem vero annos principatum tenuit, pace vero parta et republica ordinata reclamantibus ciuibus eum depoſuit, decemque annos priuatam vitam egit. Vixit LXX. amplius annis, Olymp. LII. 3. vita functus[l]. Moderationem animi non in recuſata tantum Croeſi regis pecunia, ſed in ferendis quoque vxoris ſuperbae et imperioſae iniuriis[m] et aeque accepta filii morte caſu interfecti monſtrauit: Vnde facile ei fuit, eleganter de moribus et ciuili virtute diſſerere, quo ſententiae atque apophthegmata referenda ſunt, quae paſſim apud veteres[*] ei tribuuntur, quaeque animum bonum, temperantem, prouidum futuri, proximi amantem, iniurias tolerantem, honeſtatis ſtudioſum, diſciplinae patientem, veritatem, fidem, experientiam, dexteritatem, ſocietatem, diligentiam, oeconomiam, artem, pietatem ſectantem commendant. Scripſit more ſeculi ἀδόμενα et elegiam[o]. Neceſſitati ne Deos quidem reluctari ex recepta ſine dubio tum inter pleraſque gentes de fato ſententia dixit[p]. Symbolum vero ei tribuitur: Noſce tempus opportunum. Fuit vero et alius Pittacus legislator[q].

§. VII. BIANTEM Prienaeum, quod Ioniae oppidum fuit, Teutami filium[r], non inter ſeptem tantum Graeciae ſapientes retulerunt veteres, *Bias.*

g) Deforme nempe iudicans virtutis gloriam magnitudine praedae minuere LAERT. l. c. Heſiodi vero haec ſententia eſt, qui ἔργ. v. 40.

Πλέον ἥμισυ παντὸς.

Varias vero prouerbii huius ſignificationes enucleare huius loci non eſt. Conferendi vero ALDOBRANDIN ad. l. c. Laërt. ERASMVS in Adag. Chil. I. c. 9. Acta Philoſ. Vol. II. p. 535.

h) Vtebatur celebris hic poëta lyricus arte ſua ad excitandos exules contra patriam, v. HERODOT. L. V. STRABO L. XIII. VAL. MAXIM. L. IV. c. 1. De odis eius deperditis earumque fragmentis vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 541 ſeqq.

i) LAERT. L. I. ſ. 76. Vapulat haec lex celeberrimo HEVMANNO Act. Phil. Vol. II. p. 533 ſeqq. cuius rationes excutere, inſtituti noſtri non eſt. Hoc vnum monemus, reſpiciendum eſſe ad circumſtantias Lesbiorum, qui cum vinum generoſiſſimum inſula produceret, ebrietati ſe dedentes malis plurimis rempublicam affecerunt, ebriique diſcordiarum ſparſerunt ſemina. Cuius rei teſtis eſt ipſe Alcaeus poëta rebellium ciuium princeps, ebrietatis vitio famoſus. Quoniam itaque ebrietas reipublicae Lesbiorum exitialis erat, recte feciſſe cenſendus eſt Pittacus, qui graui poena eam, ne noceret, coërcuit.

k) AELIANVS L. VII. c. 4. PLVT. Sympoſ. ſept. Sapient.

l) VAL. MAX. l. c. LAERT. l. c.

m) PLVTARCH. de animi tranq. LAERT. l. c. ſ. 81.

n) LAERTIVM L. I. ſ. 77. PLVTARCHVM in conuiuio VII. Sap. STOBAEVM Serm. III. ed. Grot. XXVIII. p. 86. ed. Wechel. quam in ſeqq. ſequemur. AVSON. Sent. VII. Sap. p. 110.

o) LAERT. L. I. ſ. 78.

p) Occurrit enim eadem ſententia apud EVRIPIDEM in Helena, et PHILEMONEM, immo in theogoniis quoque veterum, et ex earum quoque ſyſtemate, quale ſupra adumbrauimus, neceſſario fluit.

q) LAERT. L. I. ſ. 79. Addi is poteſt legislatoribus veterum a FABRICIO memoratis B. Gr. Vol. I. p. 529.

r) LAERT. L. I. ſ. 82 ſeqq. STANLEIVS p. 69 ſeqq.

res[s], eiusque ſapientiam extollunt, ſed et reliquis ſapientibus omnibus praetulit Satyrus[t]. Ipſe quoque Bias viaticum ab adoleſcentia ad ſenectutem ſapientiam comparandam eſſe ſuaſit, quippe quae ſola ſit certa veraque poſſeſſio. Nomen tamen atque honores ſapientis viri non tam eruditionis elegantia, quam animi generoſitate amoreque ciuium et virtutis praeſtantia ſibi comparauit, ſi vera ſunt, quae veteres, Satyrus, Phanodicus, aliique narrant[u]: Captiuas redemiſſe puellas Meſſenias, ſibique filiarum loco enutritas tandemque dotatas Meſſanam parentibus remiſiſſe. Breui poſt, cum de tradendo ſapientiſſimo inter Graecos viro tripode aureo controuerſia eſſet, vel puellae, quod Satyrus ait, vel, quod alii volunt, illarum pater in concionem venit, et expoſitis quae ſibi feciſſet, Biantem ſapientem nominauit, ſequente concionis conſenſu, quae tripodem ad eum miſit, ipſe Deo Apollini, vel Herculi Thebano, vt alii referunt, tradendum iudicauit. Quae Biantis gloria virtutem moralem et ciuilem eius laudat, ſatisque probat ea, quae de ſignificatione nominis ſapientis his viris tributi ſupra diximus. Fuit vero in Biante non priuata tantum virtus, ſed publica quoque in patriam pietas, quam miro et ingenioſo ſtratagemate ab obſidione liberauiſſe narrat LAERTIVS[x]. Scilicet in id maxime connitebatur vir optimus, vt animi diuitias virtute colligeret, et intemeratas ſeruaret, quae nec Deorum nec mortalium manibus labefactari queunt. Vnde cum patriam Prienen hoſtes inuaſiſſent, omnibus pretioſa, quae habebant, corradentibus, vt aufugerent, ipſe ſolus nihil collegit; et rei inſolentiam mirantibus reliquis, rogatus cauſſam reſpondit: Omnia mea mecum porto[y]. Produnt hanc animi virtutem ſapientiae praecepta ab eo prolata, quae nobis ſeruauere, PLVTARCHVS, LAERTIVS, STOBAEVS, AVSONIVS[z], quae conſcientiae bonitatem, et rectitudinem, animum nihil cupientem; auaritiae fugam, pudicitiam, innocentiam, animique moderationem, etiam in legum obſeruantia proditam commendant. Non vero animi tantum virtute enituit, ſed ingenii quoque praeſtantia, et ciuili, quae apud viros principes et reipublicae gubernaculis admotos, floruit, eruditione; cuius ſpecimen non ſolum feliciter ſolutum regis Amaſis aenigma eſt[a], incertum enim an non totam hiſtoriam iucunditatis cauſſa effingendam ſibi ſtatuerint, qui conuiuium ſeptem ſapientum nobis narrant[b], ſed et illud, quod veteres de eo teſtantur[c], neminem cauſſas melius peroraſſe Biante. Virtute quoque poëtica excelluiſſe ᾀδόμενα teſtantur, quae nobis ſeruauit LAERTIVS[d]. Quam

s) VAL. MAX. L. III. c. 3. CICERO de amic. c. 60. AVGVSTIN. de C. D. L. XVIII. c. 25. GELLIVS N. A. L. V. c. 11.

t) Apud LAERT. l. c.

u) l. c. ſ. 82. Satyri vero, peripatetici philoſophi fidem veteres laudarunt, vid. IONSIVS de S. H. P. L. II. c. 11. p. 169 ſeqq.

x) ſ. 84.

y) VALER. MAXIM. VII. c. 2.

z) Locis praec. §. not. (n.) nominatis.

a) PLVTARCH. l. c. Poſtulauerat ſcilicet rex Aethiopum ab Amaſi, Aegypti rege, vt mare ebibat. Is conſulto de ſenſu aenigmatis Biante, reſponſum tulit: Iubendum Aethiopem fluuios in mare decurrentes detinere, quousque mare ebiberit.

b) Talia enim multa in hoc conuiuio narraſſe PLVTARCHVM quilibet palpat. Non abludit tamen hiſtoriola a more regum veterum, aenigmatibus inter ſe certandi.

c) LAERT. L. I. ſ. 84.

d) ſ. 86. qui et refert, ſcripſiſſe de Ionia ad duo millia verſuum.

Quam eruditionis praestantiam cum iungeret cum sapientia, nunquam ad malam caussam ea abusus est, virtutemque sapientiae comitem adsciscens, sapientis nomine dignum se reddidit. Erat enim in ea sententia, quam auream merito dixeris [e]: Qui sapientiae vacant inani, eos noctuae similes oculis esse. Huius enim oculos nocte quidem valere, sole autem splendente coecutire; sic etiam talium quidem mentem acutissimam esse in vanis contemplandis, ad veri autem luminis obiectum motum caligare. Obiit vir optimus admodum senex, cum bonam caussam perorasset et vicisset, reclinato in gremium nepotis capite animam efflans, et ob insignia in patriam merita magnifice sepultus, et sacello, quod Teutamium appellatum est, honoratus [f]. Symbolum fuisse dicitur: Plurimi mali sunt, vnde ita amare iussit, tanquam osurum [ff].

Cleobulus.

§. VIII. CLEOBVLVS Lindo ortus, quod oppidum est Rhodi, quanquam alii ex Caria fuisse dicunt [g], Euagorae filius et genere, quod ab Hercule duxit, corporis viribus atque forma, immo et robore omnes sui temporis antecelluit. Sapientiae vero discendae auidissimus in Aegyptum profectus est, vt sacerdotum eruditionem [h] et theologiam disceret. Et ex hac quoque Aegyptiorum disciplina arcessendum est, quod non ἄσματα tantum sed et γρίφους, id est aenigmata et obscuras quaestiones scripserit [i], quod eruditionis genus in Aegypto, Aethiopia, Arabia, aliisque orientis regionibus obtinuit. Tanta vero in his griphis struendis facilitate vtebatur, vt ad Aegyptum vsque quaestiones nonnullae ab eo et filia propositae dimanarent. Habebat enim filiam, cui nomen Eumetidis erat, quae vero vulgo de patris nomine Cleobulina vocabatur, quae parentis disciplina enutrita, et carmina feliciter canebat, et aenigmata componebat, ob sapientiae acumen celeberrima [k]. Parentem vero atque filiam non eleganti tantum, sed et ciuili eruditione eminuisse, animumque habuisse ciuili prudentia aeque ac humanitate conspicuum [l]: Cleobulum quoque, qui Lindiorum tyrannus fuit, ciuibus humaniter et populariter imperasse, veteres tradunt. Sententiae eius, quas refert Demetrius Phalereus apud STOBAEVM,

eo

e) Apud Demetrium Phalereum de dictis VII. sapientum, quem seruauit nobis STOBAEVS serm. XXVIII. p. 87.

f) LAERT. L. I. §. 88.

ff) Recte ita sententiam explicari secus, quam ARISTOTELES fecit, Rhetor. L. II. c. 13. ratio addita euincit, vnde patet et CICERONEM de amicitia c. 16. male eam interpretari. conf. Act. philos. Vol. II. p. 530.

g) LAERTIVS L. I. §. 89. STANLEIVS P. I. p. 73.

h) Theologiam potissimum et religionem fuisse supra docuimus: vnde mirum non est, templum Mineruae. a Danao olim fundatum eum restaurauisse.

i) LAERT. l. c. sunt autem griphi quaestiones aenigmaticae, quae in conuiuiis proponuntur. vid. ATHENAEVS Deipnos. L. X. ALDOBRANDINVS ad l. c. Laërt.

k) Plura de ea PLVT. in Conuiu. qui tamen, vbi σοφίην vocat, non ad philosophiam, sed ad eruditionem eius temporis, quae aenigmatibus et poëtica virtute eminebat, respexit, vt sequentia clare docent. Delenda est itaque ex numero mulierum philosophantium, cui eam inseruit MENAGIVS Hist. mul. phil. ad calc. Comm. in Laërt. p. 487. Laudanda vero, quod, etsi magna fama celebraretur, tamen animum non extulerit, cuius specimen est, quod refert CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 523. eam hospitibus patris pedes lauisse. Exemplum griphi ab ea conditi est, de patre duodecim liberorum, nepotum triginta, quod imagine explicat MEIBOMIVS ad LAERT. p. 56. in quo tamen acumen desideratur.

l) PLVT. l. c.

eo tendunt, vt parentum reuerentiam, animae cum corpore ſanitatem, diſcendi induſtriam, linguae moderationem, pietatem et iuſtitiam, amorem etiam erga inimicos, prudentiam in coniugio, moderationem in diuitiis et paupertate commendent, et in malos bonum ciuem ſapientiae praeceptis arment [m]. Symbolum vero ei tribuitur: Modus optimus [n]. Obiit ſenex annorum LXX.

Periander.

§. IX. Tandem et PERIANDER nobis dicendus eſt, cuius hiſtoriam tanto odio fabuliſque ex inuidia conflatis onerarunt Graeci, vt inſaniuiſſe dicendi eſſent, qui monſtrum hominis et foediſſimum tyrannum inter ſapientes Graeciae numerauerunt, ſi iſta vera eſſent [o]. Supra enim obſeruauimus, non artis tantum poëticae praeſtantiam, ſed et ἀρετὴν πολιτικὴν ſapientis titulum viris his conciliaſſe. Quae cauſſa fuit, vt quidam veterum duos Periandros comminiſcerentur, vnum Corinthi tyrannum ſceleribus et tyrannide abominabilem, alterum Ambraciotem, virum bonum et ſapientem, qui inter ſapientes Graeciae numeratus ſit [p]; cui opinioni veterum relationes et innumerae, quae de Periandri conuiuio ſeptem ſapientum narrantur hiſtoriolae contradicunt [q]. Non detinebimus lectorem prolixa narratione, qua ratione Periander Cypſeli filius illuſtri ſtemmate natus ad imperium peruenerit, illudque mille ſaeuitiarum modis exercuerit. Legenda haec ſunt, quia longiora ſunt, vt hic locum capiant, apud HERODOTVM [r] LAERTIVM [s], PLVTARCHVM [t], SVIDAM [u] alioſque his ſimiles, qui veterum fabulas haud raro exiguo iudicio fideque conſarcinauerunt. Sufficit indicaſſe, obiici Periandro [x], introduxiſſe apud Corinthios ſaeuiſſimam tyrannidem, conſilio Thraſybuli Mileti tyranni, optimates e medio ſuſtuliſſe, ſatellitibus ſtipatum inceſſiſſe, vxorem grauidam calce petiiſſe, vt moreretur, et cum ea defuncta concubuiſſe, pellices caedis huius auctores viuicomburio deleuiſſe, et flagitiorum eiusmodi ſexcenta alia exercuiſſe. Admodum vero ſuſpecti Graeci ſunt, qui eiusmodi hiſtorias nobis narrant, tum quod ſatis prodant, cur tanta Periandro conflata ſit inuidia, tum quod non tam malum fuiſſe virum circumſtantiae luculenter loquantur. Lachrymarum vero et indignationis cauſſa non alia fuit, quam quod ſuppreſſa optimatium potentia monarchicum imperium introduxit. Nihil enim Graecis intolerabile magis fuiſſe, quam vnius imperium, tot pro libertate geſta cruenta bella, toties effuſus contra reges finitimos libertatis Graeciae oppreſſores ſanguis, tot ob Piſiſtrati aliorumque, qui cetera clementer imperauerunt, potentiam congeſtae querelae, lachrymaeque oſtenſae, tot diſertiſſimo-

m) Sui ipſius explorationem quotidianam commendauit LAERT. l. c. et MENAG. ad h. l.

n) Male hoc dictum explicat GRACIANVS vid. Act. phil. Vol. II. p. 528.

o) Ita etiam BAYLE Dict. T. III. art. Periandre p. 662. qui tamen criticum acumen, quo pollebat, non ſatis adhibuit.

p) LAERT. L. I. ſ. 98. AELIAN. L. XII. c. 35.

q) Conf. PLATO in Protag. T. I. p. 343. et poſt eum plures, imprimis PLVT. l. c.

r) Lib. I p. 3. L. V. p. 202. Qualis vero Herodoti fides ſit, qui fabularum parens audit, notum eſt.

s) l. c. Et hic quae que bona, mala, omnia corradit.

t) l. c. De eo infra dicendum.

u) In Periander.

x) Differit de his BAYLE l. c.

tiſſimorum virorum inuectiuae, et in his imprimis DEMOSTHENIS [y], manifeſte loquuntur, Graecosque in monarchomachorum albo loco eximio ponunt. Nec potuit abſolutum Periandri imperium gratum eſſe Corinthiis, qui licentiam Graecae nationis ſequentes, ariſtocratiam vehementer deperibant, id quod fabulae de conuiuio ſeptem ſapientum apud Periandrum architecti ipſi produnt, qui tales dictis viris ſermones tribuunt, qui ad exſecrandam monarchiam et commendandam ariſtocratiam vnice collineant [z]. His accedit, Periandrum imperium ciuili potentia muniuiſſe, bella geſſiſſe ſtudioſe, remigiisque et triremibus aedificatis late vtrumque tenuiſſe mare [a], quae non poterant non Graecis otio et pace alte ſopitis accidere moleſtiſſima. Maxime tamen omnium inuidiam ei conflauit ſeueriſſima diſciplina. Ciues enim mancipiis nolebat abundare, nec otio vacare patiebatur, ingenioſus ad ea inuenienda, quibus eos occupatos redderet, negotia. Si in foro deſidens quiſpiam fuiſſet, mulcta ei erat ſubeunda, recte enim et prudenter conſpirationem, rebus ſic ſtantibus, timebat [b]. Admiſit quidem ciuium concilium, ſed poteſtatem ademit. Mulieribus in panegyri mundum detraxit, vt modeſtiam diſcerent. Seruos haberi vetuit, luxuriam ſuſtulit, ebrietati et gulae mulctam dixit, homines nequam et facinoroſorum fecem mari merſit, ſicque luxuriam Graecorum modeſtia, labore, continentia, frugalitate emendare conatus fuit. Haec non poterant non eſſe Corinthiis intolerabilia, qui more Graecorum conuiuiis, commeſſationibus, otio, luxuriae, vitaeque ſolutae et diſciplinae ſeuerioris impatienti adeo litabant, vt pro hac licentia verius, quam libertate, tanquam pro aris et focis pugnarent. Annon haec omnia ſuffecerint, ad ipſam quoque virtutem inuidioſis fabulis traducendam, et tyrannidis ſcelera illi affingenda? Detrahunt his, quae Periandro obiiciuntur, magis adhuc fidem, quae HERACLIDES [c] de eo refert; tributis ciues non oneraſſe, contentumque fuiſſe vectigali mercium et certis prouentibus; vehementer odio habuiſſe malos, dilexiſſe ſudorem atque diligentiam [d]. An hae vero tyranni adeo mali artes ſunt? Quid quod ipſi fabularum Periandrearum architecti ſuas narrationes ſuſpectas reddunt, propria vineta laedentes. Narrant enim, Periandrum, tyrannide tanquam paterno morbo correptum, conatum fuiſſe, eo emergere, quantum potuerit fieri, ſalutaribus vtendo hominum ſapientum colloquiis, eosque ad ſe inuitando [e]. Etſi vero multis argumentis tota de iſto ſeptem ſapientum apud Periandrum conuiuio

 tradi-

y) In Philippicis.

z) Dixiſſe enim fertur Solon: Ita gloriam conſecuturum tyrannum, ſi vnius imperium in popularem reipublicae ſtatum conuertat. PLVT. l. c. p. 293. Paria et ceteri proferunt. Bene vero eſt, quod ipſe PLVTARCHVS ſub Niloxeni perſona fateatur, multa falſo credi, multosque eſſe, qui ſiniſtris rumoribus de ſapientibus viris delectentur, quos vel ipſi ſibi confingunt, vel ab aliis promte accipiunt. Quibus habes clauem totius rei.

a) LAERT. et SVID. ll. cc.

b) NICOL. DAMASCENVS in Excerpt. Peireſc. p. 450. et ex eo SVIDAS l. c. Praedixit haec Pythia, quae de eius natiuitate:

Conceptum pariet ſaxum graue, Labda, monarcha
Qui cadet in ciues, emendabitque Corinthum.

c) De Politiis p. 17.

d) Mitem initio, benignumque fuiſſe fatentur apud LAERT. L. I. ſ. 96. et tamen de crudeliter occupata Corintho queruntur, parenti quoque ſucceſſiſſe tradunt. Ita male omnia cohaerent.

e) Ita PLVT. l. c.

traditio ſuſpecta admodum eſt [f], concedunt tamen Graeci mendaces, ſed mendacii non ſatis memores, amorem ſapientiae pectus Periandri inſediſſe. Nec vbique inter ſe fabularum harum artifices conſentiunt, mendaciumque ſaepe non cohaeret, tamque aperte veriſimilitudinem laedunt; vt inſaniendum ſit, ſi iis fides danda: cuius exemplum lepida de morte Periandri traditio eſſe poteſt, quam ad puerorum magis fabulas, quam virorum hiſtorias relegandam eſſe, quilibet, qui vel mediocri ſenſu veri gaudet, ſentiet [g]. Addimus his merito, non tantum fidem ſubleſtam fabularum Periandrearum narratores prodere, vbi ad incertas traditiones, et vulgi rumores prouocant, ſed et cenotaphium, quod ei Corinthii poſuerunt contrarium euincere, totum in eius laudes excurrens. Ita enim ſe habuit inſcriptio [h]:

Et ſophia et numis Periandrum terra Corinthus
Clarum littoreo continet alma ſinu.

Quis execrabilem tyrannum poſt mortem, vbi metui deſiit, tantopere laudari crediderit? Longe quoque alia ſunt, quae ſententiae ei a Demetrio tributae poſtulant [i]: Rem omnem conſiderandam; temeritatem periculoſam eſſe, voluptates eſſe mortales, virtutes immortales, in ſecundis moderationem, in aduerſis prudentiam adhibendam. Amicis in ſecundis et aduerſis eundem praebendum; et quae refert LAERTIVS [k]: nihil pecuniarium cauſſa agendum; his qui tuto regnare volunt nitendum, vt beneuolentia non armis ſtipentur, ſecreta non prodenda, promiſſa ſeruanda, et alia, egregiam moralis atque ciuilis ſapientiae eruditionem ſpirantia [l]. Quae cum ita ſint, ex ſapientum Graeciae numero, non excludendus eſt Periander, licet certamini de tripode dando ſapientiſſimo non intereſſe potuerit. Quod ſi vero concedamus, tyrannidem exercuiſſe, certum tamen eſt, politica prudentia et artis poëticae facultate excelluiſſe [m]; quod ſapientis tum titulum

f) Ad euertendam narrationis de iſto conuiuio fidem ſufficeret prudentis lectoris attentio, quae frigida ſaepe acumina, fabellas manibus palpandas, narrationem ἤθος Periandri non ſequentem, et alia eiusmodi facile ſentiet, et coniiciet incertis vulgi rumoribus, et ſtudiis ſophiſtarum in eiusmodi argumentis eloquentiam quaerentium totam fabulam deberi. Quin et ipſa PLVTARCHI praefatio ſatis prodit, quam difficile ſit his narratiunculis fidem dare: ſolebantque ex inſtituto, vti ſupra obſeruauimus, fictis eiusmodi conuiuiis ludere veteres. Sed vt manifeſta fiat fabula, ex rationibus temporum oſtendi meretur, quam male haec cohaereant. Ante miſſum ſcilicet ad Graeciae ſapientes viros tripoda, illud ſeptem ſapientum collegium Graecorum ore non celebratum fuiſſe, nec extitiſſe, in confeſſo eſt. Accidiſſe vero illud certamen Olymp. XLIX. 3. ex LAERT. L. I. ſ. 22. ſupra probauimus. Obiit vero Periander Olymp. XLVIII. 4. et quidem octogenarius, adeoque annos tres prius quam iſta contigerant. Quomodo itaque ſapientes Graeciae conuocare potuit, qui tum nondum celebrarentur, et, qua tales, nondum eſſent. Annon hic mendaces Graecos oportebat eſſe memores. Alia fabulae argumenta tacemus.

g) Narrat LAERT. l. c. ſ. 96. moerore confectum exceſſiſſe e vita, cum autem ſepulchrum ignorari vellet, duos iuuenes iuſſiſſe noctu certa via, primum, qui occurriſſet interficere, ac ſepelire. His alios ita immiſiſſe quatuor, et his ita plures, qui priores occiderent. Primis vero ſe occurriſſe, ſicque interfectum et ſepultum eſſe. Aſt ſi haec vera ſunt, vnde nota? ſi omnes interfecti, quis hiſtoriam rei geſtae enarrauit? Si enarrata fuit, cur non notum ſepulchrum? Verum de fide hiſtorica non cogitabant, qui ingenii cauſſa talia excogitabant, ſophiſtae et eloquentiae magiſtri. Talis etiam Arionis hiſtoria eſt.

h) LAERT. L. I. ſ. 96.

i) Apud STOBAEVM Serm. XXVIII. p. 87. 88.

k) ſ. 97. 98.

l) Conf. AVSON. l. c. p. 100.

m) Scripſit enim duo millia verſuum, admonitiones exhibentium LAERT. L. I. ſ. 97.

lum meruiſſe, ſupra demonſtrauimus. Obiit admodum ſenex aetatis LXXX. anno, Olymp. XLVIII. 4.

§. X. Etſi vero ſeptem hi viri ſingulari prorſus titulo ſapientes dicti fuerint, putandum tamen non eſt, omnibus illius aetatis hominibus inter Graecos naturam nouercam fuiſſe, ingeniumque atque ſapientiam denegaſſe: quoniam vero Thales ſapientiam meditatione et ratiocinatione iuſta tum demum coepit in artis formam redigere, et potiſſima eruditionis laus poëtis et nomothetis, ſiue principibus ciuitatum concedebat, alii, quibus ad hunc honoris gradum pertingere non licebat, ſapientiae famam licet eam meruiſſent, non conſecuti ſunt. Extulit tamen circa haec tempora inter Graecos ingenium ad veritates morales elegantiſſimo habitu tradendas aptiſſimum, AESOPVS

Aeſopus.

et pueris notus et qui nondum aere lauantur.

Eius enim fabulae et apologi nunquam non non puerorum tantum iucundae oblectationi, ſed et virorum amori et animorum emendationi inſeruiuerunt, vnde indictum eum abire inſtitutum noſtrum, atque capitis huius argumentum non ſinit.

Vita eius.

§. XI. Aeſopi vitam ſatis prolixam debemus Maximo Planudi, monacho Conſtantinopolitano, ex cuius ſcriniis circa Sec. XIV. primum prodiit [n]. Tantis vero fabularum non cohaerentium, ſibique contradicentium plauſtris, tot abſurdis hiſtoriolis, tot ἀναχρονισμοῖς et apertis mendaciis iſta vita ſcatet, vt mendacem Graecum auctorem facile ſentire liceat [o]; eaque magis ad ſopiendos infantes, et anus occupandas, quam ad iuuandam hiſtoriam veterum literariam conſcripta videatur. Vnde bene de hiſtoria veteri poſt alios meruit GASPAR BACHETVS MEZIRIACVS, quod paulo accuratiorem vitae Aeſopi deſcriptionem ex veteribus collegerit [p]. Immo vbi hos quoque ſequimur, fatendum eſt, tam incertas eſſe atque confuſas de Aeſopo veterum ſcriptorum traditiones, vt, quid certi ſtatuendum ſit, vix liqueat, indeque occaſio viris doctis enata ſit ſtatuendi, Aeſopum non alium fuiſſe, quam Aſſaphum poëtam Iſraëlitam [q], vel plane negandi, quod vnquam Aeſopus in rerum natura extiterit [r]. Primus enim, qui Aeſopi meminit eſt HERODOTVS [s], qui et ſeſquiſeculo iunior eſt Aeſopo, et fidem apud rerum intelligentes tantum non omnem amiſit, qui tamen, cum et ipſe fabulas iam ſuo tempore in hiſtoria Aeſopi detexerit, facile inde colligi poteſt, quam incerto fundamento ea nitatur.

n) Vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 389. Vol. X. p. 533. De auctore vero CASIM. OVDINVS de S. E. T. III. p. 720 ſeqq.

o) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Eſope. FABRICIVS l. c. et quos laudat. Acta philoſ. Vol. I. p. 969. et qui in compendio eius mendacia exponit FR. VAVASSOR. in doctiſſima exerc. de dictione ludicra Opp. p. 4.

p) Prodiit Burgis 1632. 8. quia vero rarius occurrebat, repetita editio in Mem. de literat. Tom. I. p. 90 ſeqq. et in Opuſculis eius Hag. 1716. conf. Acta Erud. 1716. p. 449. Latine verſa praemiſſa eſt Aeſopi fabulis Oxon. 1716. et germanice inſerta Actis phil. Vol. II. p. 253 ſeqq.

q) Vide laudatos Act. phil. Vol. I. p. 948.

r) Ibid. p. 951 ſeqq. qui hanc ſententiam de Aeſopo probabiliſſimam eſſe multa eruditione contendit, dignus qui expendatur.

s) Lib. II. c. 134.

tur. Verum haec plerumque rerum vetuſtiſſimarum conditio eſt, vt tot difficultatibus earum hiſtoria prematur, quae prudentioribus pyrrhoniſmum ſuadent hiſtoricum. Ob magnum tamen veterum conſenſum, qui de Aeſopi exiſtentia nunquam dubitarunt, veriſimili ratione credi poſſe exiſtimamus, fuiſſe Aeſopum, et inter Graecos apologis atque fabulis prolatis nomen eſſe conſecutum, licet non inuiti fateamur, nec ſcripſiſſe fabulas Aeſopum, nec eas, quae hodie ſub eius nomine feruntur, eſſe genuinos eius foetus. Non vero certiora ſunt, quae de rebus atque hiſtoria eius paſſim narrantur. Patriam detegere, impoſſibile fere eſt, adeo veteres de ea diſſentiunt [t]. Quibusdam enim Lydia eum genuiſſe, Sardesque metropolis patria fuiſſe dicitur, alii inſulam Samum ponunt [u], Meſembriam Thraciae alii [x]. Plerique tamen Phrygem vocant, Armorii vel Cotyaei oppidi ciuem [y]. Quibus tantiſper accedere licebit, donec certiora edoceat alius [z]. Seruum fuiſſe dubio caret, deformem vero, lingua balbum, gibboſum voraciſſimumque, qualem depingit PLANVDES, inter fabulas Graeculi numerandum eſt, recte a viris doctis reiectas [a]; nihil enim tale Aeſopo ſcriptores veteres tribuunt, tradit vero anonymus vetus [b], ingenio fuiſſe natura eleganti et naturali inclinatione arti muſicae adhaeſiſſe. Primam ſeruitutem, ſi eidem credendum, Athenis apud Demarchum, cognomine Caraſiam, ſeruiuit, vbi ingenium, quantum ſeruilis conditio ſinebat, excoluiſſe, probabile eſt; licet naturali magis ingenii bonitati, quam arti ſapientiam moralem debuiſſe certum ſit. Poſt Athenienſem dominum, Xanthum Samium et poſt hunc Samium philoſophum Idmonem vel Iadmonem nactus eſt [c], et apud hunc vna cum Rhodope celeberrimi nominis et pulchritudinis ſcorto ſeruiuiſſe dicitur: tantopere illi quoque carus, vt eum deperierit, quod tamen cum aliis, quae in Rhodopes hiſtoria occurrunt fabulis, inter Graecorum mendacia referendum eſt [d]. Quoniam vero ingenii elegantiam, animique probitatem domino haud vno ſpecimine probauerat, liber ab eo dimiſſus eſt. Ex Samo in Graeciam poſtea delatum ingenii acumine et fabularum lepore adeo innotuiſſe contendunt, vt non ſolum ad conuiuium ſeptem ſapientum a Periandro adhiberetur, miſſus a Croeſo, ſed et regi huic eſſet chariſſimus, cuius gratiam aucupatum fuiſſe prudenti ſermone, cum Solon eius diuitias et felicitatem contemneret, ferunt, qui Croeſum Aeſopi rogatu ſeptem ſapientes ad ſe vocauiſſe cum PLVTARCHO [e] afferunt. Verum in tota hac hiſtoria tot temporum rationes ſibi inuicem contradicunt, vt quod ſupra iam euicimus, nouo argumento hinc pateat, Plutarchum poſthabita fide hiſtorica et veriſimilitudinis legibus, ex rumuſculis

t) MAXIMVS TYRIVS diſſ. XX. qui tamen diſſ. XXXIII. Phrygem vocat.

u) Scholiaſtes ARISTOPHANIS.

x) Apud SVIDAM in Aeſopus T. I. p. 660.

y) AELIANVS L. X. c. 5. PHAEDRVS L. III. prol. v. 52. SVID. l. c.

z) Samum quidem praefert Meziriacus, quia in hac inſula ſeruiuit. Non vero inde ſequitur, patriam fuiſſe, ſeruiuerat enim antea Athenis: vnde in inſulam demum translatum fuiſſe, ſequitur.

a) Vid. laudati FABR. Bibl. Graec. Vol. I. p. 389.

b) Is extat inter APHTHONII opera.

c) SVIDAS l. c.

d) Peculiari articulo: Rhodope, de hoc ſcorto egit P. BAYLE Dict. T. III.

e) PLVT. in conu. ſept. ſap. et ex hoc alii.

ſculis tantum vulgi et communi traditione, ſuoque ingenio conuiuium ſuum more veterum conſcripſiſſe, vt lectorem delectaret[f]. Vnde et omnes eiusmodi de Aeſopo fabulae merito reiiciuntur, nec certius eſt, quod de Athenienſibus, ab Aeſopo, vt Piſiſtrati dominatum patienter ferant, fabula de ranarum rege edoctis PHAEDRVS[g] tradit, nam et hic tempus repugnat[h]. Inde vero ſequitur, nec verum eſſe, quod refert LAERTIVS[i], reſpondiſſe Chiloni, quaerenti: quid Iupiter faciat? excelſa humiliat, humilia exaltat[k]. Poſt haec in Aegyptum et Babyloniam excurriſſe, et mira praeſtitiſſe nugatur Planudes. Regem enim Babyloniae Lycerum, quem Aeſopum conueniſſe fingit, ignorant monumenta vetera: Nectanebus vero Ol. CIV. Aegypto imperauit, ducentis poſt Aeſopum annis[l]. Mortem non magis veriſimiliter narrant veteres[m] et in his PLVTARCHVS[n]: Aeſopum Delphos adueniſſe allato a Croeſo auro, vt et magnifico ſacrificio Apollinem veneraretur, et Delphis viritim quaternas minas diſtribueret. Cum vero ei contentio et diſcordia quaedam cum Delphicis eſſet oborta, ſacris quidem fuiſſe operatum, ſed pecuniam Sardes remiſiſſe, vt qui homines iſtos beneficio indignos iudicaret. Delphos e compoſito ſacrilegii inſimulatum[o] eum interfeciſſe praecipitatum e ſaxo. Ex eo Deum iras in eos exercuiſſe, et cum ſolo ſterilitatem, tum hominibus omnis generis tetros morbos immiſiſſe, ita vt Delphi ſingulis Graecorum conuentibus edixerint, ſe paratos eſſe, ſi quis Aeſopi gratia poenas ab ipſis exigere vellet. Tertia demum aetate veniſſe Iadmonem, prognatum ab eis, qui Aeſopum Sami emiſſent, huicque pro delicto ſatisfeciſſe Delphos atque ita malis eos liberatos fuiſſe. Mira hic ſe iterum exſerit contradictio. Miſſum enim tradunt ad Periandrum ſimul et ad oraculum: id vero qui fieri potuit, Aeſopo Ol. LIV. Periandro XLVIII. fatis concedente? Eo quoque tempore, quo Aeſopus obiit, Croeſus nondum regnauit, qui igitur ad Delphos eum mittere potuit? Incerta itaque non minus Herodoti et Plutarchi fides eſt, quam eorum, qui Aeſopo librum de iis, quae ipſi Delphis acciderunt, auſi ſupponere[p], vel eum reuixiſſe mentiti ſunt, et apud

f) Aeſopum a Croeſo ad Periandrum Corinthum miſſum fuiſſe, narrat quidem PLVTARCHVS, Periander autem, quod ſupra ex Soſicrate apud LAERT. L. I. ſ. 95. vidimus, octogenarius obiit Olymp. XLVIII. 4. Croeſus vero Olymp. LVIII. victus a Cyro, poſtquam XIV. annos regnauerat, regnum auſpicatus eſt Olymp. LV. 1. qui potuit itaque Aeſopus mitti ad Periandrum, diu iam fato functum. Inde vero ſequitur quoque Aeſopum Croeſo prorſus non innotuiſſe: obiiſſe enim Olymp. LIV. apud Delphos tradunt EVSEBIVS in Chron. et SVIDAS. Tum vero temporis nondum regnabat Croeſus. Nec hic Plutarchi fides magnopere, quod vult BAELIVS l. c. iuuat, eum enim ad temporum rationes non attendiſſe ſupra quoque euictum eſt. Tacemus, aſſerere SVIDAM, vixiſſe Aeſopum Olymp. XL. Ex qua annorum ſerie patet, fabulas eſſe, quaecunque de Croeſo, Periandro, Aeſopo aliisque narrantur.

g) L. I. fab. 2.

h) Piſiſtratus enim Athenis arcem occupauit Olymp. LV. 1. quo tempore iam fatis conceſſerat Aeſopus. Ait quidem PHAEDRVS ſtatuam Aeſopo ab Athenienſibus poſitam fuiſſe, verum ex eo non ſequitur, Aeſopum fuiſſe Athenis. Statuae enim abſentibus quoque ob nominis celebritatem ponebantur, quemadmodum Pythagorae Romae factum eſt, qui tamen nunquam Romae fuit.

i) Lib. I. ſ. 69.

k) Chilonem enim Olymp. LVI. fuiſſe, ſupra oſtendimus, Aeſopus Ol. LIV. ad plures abiit.

l) Conf. MEZIRIAC. l. c.

m) HERODOTVS L. II. c. 134. conf. ARIST. Scholiaſt. in veſp. p. 534.

n) De ſera numinis vindicta.

o) Phialam auream eius ſupellectili immiſcuerant. HERACLIDES in Polit. quem dolum ſaepius commiſiſſe Delphos notat AELIANVS L. XI. c. 5.

p) SVIDAS l. c. conf. FABRICIVS l. c. p. 390.

apud Thermopylas pugnauiſſe contenderunt[q]. Sapientiae hunc Aeſopum moralis, quae per apologos traditur, auctorem fuiſſe atque inuentorem, veteres plerique et recentiorum quoque multi contendunt[r], licet ex Iudicum Iſraëlitarum hiſtoria[s] pateat, longe antiquiorem eſſe hanc docendi methodum: nec inter poëtas Aeſopo vetuſtiores exempla deſint[t]. Facile tamen credi poteſt, primum fuiſſe, qui ex inſtituto, recitatis apologis, ad emendandum populi animum induſtriam animumque adhibuit; vnde veteres quoque λογοποιὸν dixere, non λογόγραφον, ex quo recte coniicitur, fabulas eum non ſcripſiſſe[u], ſed diu recitantium ore frequentatas collectas tandem[x], variisque augmentis aſſutis editas fuiſſe: certe quas a Planude habemus, tales eſſe conſtat. De fabularum vero, ſiue, quo nomine veteres inſigniebant, λόγων Aeſopicorum ingenti apud veteres pretio plura in veteri hiſtoria extant documenta: quarum venuſtatem adeo admirabantur, vt a Mercurio votis eas obtinuiſſe[y] crederetur.

Gnomographi.

§. XII. Praeter enumeratos ſapientiae moralis doctores non defuere quoque, qui doctrinam moralem ex more ſeculi carminibus ſuis interſerebant, et non quidem ſyſtematico ordine, paraenetico tamen ſententias morales edebant. Hucque omnes fere poëtae Graeci et imprimis Tragoediarum ſcriptores referri poſſunt, meliori vero iure Gnomographi, quorum notitiam debemus cel. FABRICIO[z]. Inter hos THEOGNIS Megarenſis et PHOCYLIDES Mileſius imprimis notari merentur[a]. Ille familia nobili natus[b] ciuium inuidia in exilium actus eſt, gnomasque ſiue ſententias morales reliquit: quas hodie quidem legimus, ita tamen, vt multa acceſſiſſe, multa deprauata et mutilata, atque inſignem mutationem paſſa eſſe appareat[c]. Alteri[d] egregium carmen admonitorium debemus, cuius ſaepe veteres mentionem faciunt. Quale vero hodie manibus terimus, ea loca non habet, quae veteres laudant: alia vero ſunt, quae cum dictis atque ſententiis V. et N. Teſtamenti plane quoad verba quoque conueniunt[e]. Vnde ſuſpicio enata viris doctis, Phocylidis carmen, quale hodie habemus, vel Iudaeum vel Chriſtianum auctorem agnoſcere[f]. Certe inſignem interpolationem paſſum fuiſſe, nemo non videt.

Theognis.

Phocylides.

q) SVIDAS l. c. et in ἀναβιῶναι p. 158. Ptolom. Hephaeſtio apud PHOTIVM p. 252. ed. Hoeſch.

r) Vid. PHAEDR. prooem. L. I. et L. III. SVIDAS in λογοποιὸς T. II. aliique.

s) Indic. IX, 7.

t) QVINTILIAN. Inſtit. Orat. L. V. c. 11. exemplum vide in HESIODI ἔργ. v. 200 ſeqq.

u) Prolixe id, praecipue ex ſilentio veterum ſcriptorum probat cel. HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. I. p. 960. quem vide.

x) Diagoram Melium Ol. XCI. clarum collectionem eiusmodi inſtituiſſe coniicit FABRICIVS l. c. p. 303. ſcripto tamen fabulas conſignaſſe affirmat APHTHONIVS, ſed praeter veriſimilitudinem. Socratem eas tenuiſſe ait PLATO in Phoedone.

y) PHILOSTR. vit. Apoll. L. V. c. 5.

z) Bibl. Graec. Vol. I. p. 439 ſeqq. potiora eclogis ſuis ethicis inſeruit STOBAEVS, alias gnomologiarum Graecorum collect. enarrat FABRIC. l. c.

a) De vtroque IDEM l. c. p. 432.

b) Floruiſſe Ol. LVIII. EVSEBIVS in chron. SVIDAS in Θεόγνης T. II. p. 172. notant.

c) Quod ex iis patet, quae SVIDAS habet, ſi cum eis, quae hodie legimus, comparentur.

d) Aequalem Theognidi fuiſſe veteres omnes docent. vid. SVID. l. c. et in Phocylides.

e) Nec tamen ea loca ſcriptores Chriſtiani veteres laudant, quod argumento eſt, illos ea non vidiſſe.

f) Conf. quos laudat FABRICIVS l. c. p. 430.

LIBER SECVNDVS,
DE PHILOSOPHIA GRAECORVM SECTARIA.

CAPVT PRIMVM.
DE SECTA IONICA.

§. I.

Ordo historiae philosophiae Graecae.

Vagientem hactenus in cunis, vel puerascentem etiam Graecorum considerauimus philosophiam, ad illud tandem tempus delapsi, quo ingenium humanum iusto habitu philosophari et meditationibus atque ratiocinationibus de veritate rerum diuinarum et humanarum sollicitum esse coepit; quem honorem Graecorum industriae deberi, in limine historiae nostrae, vbi de originibus philosophiae disquisiuimus, demonstratum est. Duo vero quasi fontes sunt, ex quibus non per Graeciam tantum, verum etiam per alios terrae tractus Graece loquentes philosophia omnis dimanauit, et peculiares philosophandi modi orti sunt, quos, quia methodum vnius philosophi, reiectis aliis sequebantur, sectas dicere solenne est. Vnus Thales, quem inter sapientes Graeciae numeratum esse, supra diximus, qui in Ionia Mileti philosophari coepit, et ex cuius schola non Ionici tantum, sed et Socrates eiusque discipuli prodiere, quibus sectam academicam, Cyrenaicam, Eristicam aliasque minores, Peripateticam, Cynicam et Stoicam debemus. Alter Pythagoras, Samius, qui non scholam tantum Pythagoricam, philosophiae cultura olim celeberrimam in magna Graecia [a] condidit, sed et occasionem dedit condendi reliquas sectas, Eleaticam, Heracliteam, Epicuream, Pyrrhonicam. Sunt quidem inter veteres, qui primarias philosophorum sectas in tres classes diuidunt, Ionicam, Italicam, Eleaticam, nomen iis ex locis, vbi floruerunt, tribuentes [b]; verum id cum praeter morem veterum [c], atque necessitatem factum sit, veterem sectarum diuisionem merito retinemus [d].

§. II.

a) Ea vero pars est Italiae inferior, a coloniis Graecis ita cognominata, quam subcisiuam Graeciam vocat APVLEIVS Apol. I. Inde vero caussa enata quibusdam, et inter hos cel. BVDDEO Histor. philos. c. III. §. 36. p. 90. Italicam philosophiam ad barbaricam referendi.

b) CLEMENS ALEXANDR. Strom. L. I. p. 300. et THEMISTIVS Orat. XV. qui locus tamen in mendo cubat, conf. MENAG. ad Laërt. L. I. f. 13.

c) Vid. LAERT. l. c. AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 2.

d) Commode enim Eleatica, etsi philosophando, ab Italica secta recesserit, ab ea deriuari potest. Habuit enim Zeno Eleates praeceptores Italicos.

Primus philosophiae Graecae parens Thales.

§. II. Debetur itaque gloria introductae methodo ſcientifica et exornatae iuſta facie habituque philoſophiae inter Graecos Thaleti Mileſio, Ionicae ſectae conditori, qui laboris et induſtriae ſuae cum hanc ſibi mercedem popoſcerit, vt philoſophiae inuentor praedicaretur [e], gloria iſta fraudandus non eſt, quam veteres ei vnanimi fere conſenſu [f] tribuerunt, vt primus diceretur, qui philoſophiam, imprimis de rebus naturalibus tractauerit, et de cauſis rerum quaeſiuerit. Audiendus itaque non eſt DIOGENES LAERTIVS [g], qui, vbi duas ponit philoſophiae ſucceſſiones, vnam quidem a Pythagora deriuat, alteram vero ab Anaximandro Thaletis auditore. Niſi hoc ita intellexiſſe cenſendus ſit, vt Anaximander primus dicatur, qui literis atque ſcripto philoſophatus eſt, cum Thales nihil de philoſophia ſcripſerit [h]. Thaletem enim ante Anaximandrum philoſophatum fuiſſe, non veteres tantum vnanimi ore fatentur, ſed et ipſe LAERTIVS vltro concedit, qui non tantum Anaximandrum audiuiſſe Thaletem narrat, huncque inter ſapientes Graeciae refert, ſed et monet, ſectam hanc vocatam fuiſſe Ionicam, eo quod Thales, qui eam inſtituit, ex Ionia fuerit. Ea vero ex cauſſa, quod nihil ſcripſit, honore hoc conditae philoſophandi verae methodi non magis priuandus eſt, quam Pythagoras, quem nihil ſcripſiſſe ſuo loco probabimus. Forte LAERTIVS Thaletem inter ſapientes magis viros, quam philoſophiae doctores numerauit, quanquam et hoc inepte ſatis, cum ipſe narret, eum Anaximandrum inſtituiſſe [k]: non enim de praeceptoribus ſiue doctoribus philoſophiae quaeſtio eſt, ſed de ſucceſſione philoſophorum, per quos peculiaris philoſophandi ratio manibus quaſi tradita et propagata fuit, quod a Thalete initium coepiſſe, tractatio ſecutura euincet. Succeſſit vero ſectae Ionicae conditori Thaleti Anaximander, et hunc ſecutus eſt Anaximenes, Anaximenem Anaxagoras, et poſt eum Diogenes Apolloniates atque Archelaus. Qui omnes naturalem tantum philoſophiam excoluerunt, donec Socrates, Archelai auditor, philoſophiam e coelo in terram deduceret, et de moribus philoſophando nouam ſectam conderet, quae Socratica dicta fuit [l].

Thaletis vita.

§. III. Quamuis vero Thaleti introductae inter Graecos philoſophiae atque naturalis imprimis et mathematicarum ſcientiarum gloria debeatur, parciores tamen in recenſendis viri magni circumſtantiis fuerunt, quam me-

e) Recens a ſe inuentum Thales memoratur edocuiſſe Mandraytum Prienenſem, qui noua et inopinata cognitione impendio delectatus. optare iuſſit, quantam vellet, mercedem ſibi pro tanto documento rependi. Satis inquit, mihi fuerit mercedis, Thales ſapiens, ſi id, quod a me didiciſti, cum proferri ad quoſpiam coeperis, tibi non adſciueris, ſed eius inuenti me potius repertorem praedicaueris. Ita APVLEIVS Florid. L. IV. p. m. 368. ed. Scriu.

f) APVLEIVS l. c. ORIG. philoſophum. c. I. CICERO de N. D. L. I. c. 10. PLVT. de placit. phil. L. I. c. 3. STRABO L. XIV. p. 635. alii nominantur in Act. phil. Vol. III. p. 161 ſeqq.

g) Lib. I. ſ. 13.

h) Addendum, quod ex inſtituto ſectatores quaeſiuerit, ſi audiendus SCHEFFERVS de phil. Ital. c. VI. p. 33. quem ſequitur cel. HEVMANNVS l. c. p. 180 ſeq.

i) Hoc videntur ſuadere antecedentia, vbi Thales inter ſapientes Graeciae refertur.

k) Vnde ratio, quam ex Ep. Thaletis ad Pherecydem apud LAERT. L. I. ſ. 43. affert SCHEFFERVS l. c. concidit; nam nec epiſtola id dicit, nec eius tanquam ſuſpectae fides aliqua eſt.

l) A conditore. Variis enim ex cauſſis nomina data fuiſſe ſectis monet LAERT. L. I. ſ. 11. qua de re prolixius diximus in diſſ. de ſecta Elpiſtica, quae inſerta eſt Miſcell. Berolinenſ. T. V. obſ. vlt.

meritis eius debebant veteres. Immo tota ſectae Ionicae hiſtoria obſcura eſt atque manca, nec ea apud veteres deprehendimus, quae noſſe tamen intereat. Colligendum itaque, ex veterum ſcriptis, quantum vel eorum negligentia permittit, vel temporis iniuria nobis reliquit. Thales patre Examio, matre Cleobulina natus eſt, ex Thelidarum familia, quae inter Phoenices clariſſima fuit [m]. Quae maiorum patria ſeduxit veterum et recentiorum aliquos [n], vt ipſum Thaletem Phoenicem fuiſſe dicerent: Mileti enim ex familia Phoenicia, quae ius ciuitatis indepta erat, genitum, patriam Ioniam habuiſſe, indubitatis veterum teſtimoniis conſtat, ſuntque, qui familia quoque indigenam fuiſſe, id eſt Graeco ſanguine natum afferunt [o]. Ortum primo anno tricesimae quintae Olympiadis tradit Apollodorus in chronicis [p], quod natiuitatis tempus praeter rem viri, quidam docti ſollicitarunt [q]. Parentum vero opibus et cura atque ingenii magni et ad optima quaeque nati praeſtantia ita emicuit, vt reipublicae gubernaculis admoueretur. Et initio quidem priuatam vitam inſtituiſſe, et Thraſybuli magni ingenii et conſummatae prudentiae viri conuictu vſum fuiſſe, contendunt [r]. Certe rectius illi ſentiunt, qui coelibem egiſſe vitam tradunt, ſuumque ex ſorore nepotem haeredem ſcripſiſſe aſſerunt [s], quam qui vxorem duxiſſe, et filium genuiſſe aiunt [t]. Etſi enim infantium amore vehementer tangebatur, noluit tamen vltro curis, quas liberorum ſaepe fata concitare ſolent, vitam obnoxiam reddere, eiusque tranquillitatem turbare [u]; vnde rogatus; cur liberis operam non daret, διὰ φιλοτεκνίαν reſpondit [x]: eiusque ſpecimen Soloni coelibatum eius miranti mira iucunditate fecit [y]: Alii tamen prima eius ſtudia ad rempublicam gerendam ſpectauiſſe, inque magna fuiſſe auctoritate, contendunt [z]: infenſiſſimum tamen tyrannidi, ſiue vnius principatui fuiſſe tradunt [a], cum reliqui e VII. ſapientibus Grae-

 ciae

m) LAERT. L. I. ſ. 22. qui ad Herodotum, Thurin et Democritum prouocat, conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

n) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 300. HYGIN. aſtron. L. II. c. 2. quos ſequuntur CVDWORTHVS Syſt. int. c. I. §. 22. p. 27. et ven. WOLF. ad philoſophum. PSEVDO-ORIG. c. I. p. 21. ita tamen, vt Phoenicem quidem dicant, ſed genere non patria, de hac vero quaeritur, non de illo.

o) Hermippus apud LAERT. L. I. ſ. 38. PLVT. de Herodoti malignitate.

p) LAERT. L. I. ſ. 37.

q) Annum enim ſerius natum fuiſſe Thaletem vult VOSSIVS de ſcient. math. c. XXXII. §. 6. p. 146. qui etiam, ſeductus a LAERTIO, dum cum Neleo Miletum perueniſſe ait, Thaletem CCCC annis facit maiorem, inſigni anachroniſmo. Olymp. XXXV. 1. quidem ponit SCALIG. ad Euſeb. p. 83. MEVRS. de archont. L. I. c. 11. PETAV. rat. temp. L. II. c. 12. p. m. 122. ſequuntur tamen eos, qui Damaſia archonte natum aſſerunt, quod in Olymp. XXXV. 2. incidit, adeoque eius tempus ad a. 1. retrahunt. Peperam vtrumque, Damaſiam enim non Olymp. XXXV. 2. tantum ſed et XLVIII. 4. archontem fuiſſe, quo anno ſapientis nomen nactus eſt Thales, ſupra ex Marm. Arundellianis obſeruauimus; Hi enim duo archontes non ſunt confundendi. conf. STANLEII Hiſt. phil. P. I. p. 4.

r) LAERT. L. I. ſ. 27. confuſe publica et priuata Thaletis vita a veteribus refertur, quam tamen hac ratione in ordinem redigi poſſe putamus.

s) LAERT. L. I. ſ. 26. SVID. in Θάλης Tom. II. p. 163. PLVT. in Solone.

t) Apud LAERT. L. I. ſ. 25.

u) STOBAEVS ſerm. CLXXXV. p. 641.

x) LAERT. l. c. δι' ἀφιλοτεκνίαν legit CASAVBON. ad h. l. ſed vt ex citato Stobaei loco patet, contra mentem Thaletis: qui eam Soloni egregie prodidit.

y) PLVT. in Solone. Subornauit enim nuntium, qui Soloni indicaret, mortuum filium. Solone moerore oppreſſo et dolente, hanc ipſam rationem, ait, eſſe, cur liberos non gigneret; ſcilicet ne cura et dolor propter eos animum frangeret.

z) LAERT. l. c.

a) PLVT. in conu. VII. ſap. Repetendum vero quod ſupra demonſtrauimus, totum hoc conuiuium confictum eſſe: vnde quae Thaleti tribuuntur, fidem exiguam habent.

ciae omnes in ciuitatibus ſuis principatum obtinuerint [b]. In eo vero eius fidem et dexteritatem excelluiſſe, vt optimis conſiliis patriam iuuaret, cuius exemplum vnum atque alterum nobis ſeruauit LAERTIVS et HERODOTVS [c]. Quicquid tamen illud eſt, hoc indubium videtur, mature ſe publicis muneribus ſubtraxiſſe, et eruditionis, imprimis vero philoſophiae naturalis atque ſcientiarum mathematicarum ſtudio ſe totum addixiſſe. Quem ingenii ad magna quaeque tendentis ſcopum vt attingeret, iter literarium ingreſſus eſt, et florentibus annis in Cretam primum abiit [d], religionis atque myſteriorum, quae in iſta inſula tum temporis maxime celebrabantur [e], diſcendorum cupidus, quod mirum videri queat, ingenio Thaletis a ſuperſtitione admodum abhorrente. Verum cum rerum naturalium ſtudio vehementer flagraret, rerumque ortum et coſmogoniam iſtis myſteriis et theogoniis tradi ſciret, ad explorandas veterum de mundi ortu atque natalibus opiniones illud iter ſuſcepiſſe, eſt veriſimillimum. In Aſiam quoque abiiſſe, epiſtola quaedam ei tributa ait, vnde nonnulli putant, familiae origine, et aſtronomiae in hac gente cultae fama permotum ad Phoenices excurriſſe, ibique ſideralem ſcientiam, qua Phoenices excellebant, didiciſſe: vrſae quoque minoris ſidus primum obſeruaſſe [f]. Verum haec incerta ſunt, nec probari teſtimoniis ſatis poſſunt. Certius vero et indubitatum, iam ſenem in Aegyptum profectum fuiſſe, eo animo, vt cum ſacerdotibus aſtronomisque ibi verſari ſibi liceret. Inſtitutum ibi fuiſſe a ſacerdotibus Memphiticis, totamque philoſophiam artesque mathematicas didiciſſe, imprimis geometriam, LAERTIVS, PLVTARCHVS et IAMBLICHVS tradunt [g]: quos tamen praeiudicio de philoſophia Aegyptiaca impeditos plura affinxiſſe illi, quae Aegyptiis debuerit, quam verum eſt, denudata ſuo loco Aegyptiorum eruditio ſatis probat; certumque eſt, plus ingenio vere philoſophico, quam Aegyptiorum inſtitutioni in inueniendis veritatibus naturalibus debuiſſe Thaletem: cuius teſtimonium omni exceptione maius eſt, quod Aegyptios non ſine eorum admiratione docuerat pyramidem metiri [h]. Scipione enim ad vmbrae, quam iaciebat pyramis, finem erecto, ac tactu radiorum ſolis duo triangula conſtituente, demonſtrabat, altitudinem pyramidis ad ſcipionis altitudinem ea eſſe proportione, quam vmbra illius ad huius vmbram haberet [i]. Haec vero cum ignorauerint magni illi Aegypti geometrae, quis in iſtis ſcientiis egregia multa ab iis didiciſſe Thaletem cre-

b) CICERO de Oratore L. III. c. 34.

c) Ille L. I. ſ. 25. hic L. I. p. 43.

d) LAERT. L. I. ſ. 43.

e) De iis videndus MEVRSIVS in Creta L. IV. c. 2. p. 197 ſeqq.

f) Ibid. conf. VOSSIVS l. c. vix vero alio fundamento nititur, quam hoc: Aſtronomiam a Phoenicibus ad Graecos perueniſſe, Thaletemque genere fuiſſe Phoenicium, id quod vehementer impingit in leges conſequentiae Logicae. Thaletem Pythagorae ſuaſiſſe, vt Phoeniciam inuiſeret, ait quidem IAMBLICHVS de vit. Pyth. c. III. n. 14. p. 11. verum is parum fidei meretur, homo in hiſtoria Pythagorae nugiuendulus.

g) LAERT. L. I. ſ. 24. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 3. IAMBL. l. c. c. I. n. 2. Quae vero PLVT. in Sympoſio de ſermonibus ad Amaſin regem habitis refert, fabulas Graecorum monarchico regimini inuiſorum ſapiunt.

h) Hieronym. apud LAERT. L. I. ſ. 27. PLIN. L. XXXVIII. c. 17.

i) Ita PLVT. l. c.

crediderit? Ex itineribus redux [k] ob ingenii diuitias et philoſophiam, cuius exorientis iubar vehementer omnium oculos, qui hactenus in diluculo tantum quaſi viderant, perſtringebat, omnium admirationem meritus, eiusque familiaritas a multis praeſtantiſſimis viris expetita eſt, quam tamen otii philoſophici, ad fouendas meditationes, amantiſſimus ſtudioſe declinauit [l], et inueniendis veritatibus phyſicis, geometricis atque aſtronomicis [m] vitam omnem impendit: quae etſi exigua videri queant, ſi cum noſtrorum temporum eruditione naturali et mathematica comparentur, et incertum ſit, an omnia illi debeantur [n], quae ſolent ei adſcribi; cogitandum tamen eſt, in veritatibus primis inueniendis occupato, mediocria quoque magna et eximia fuiſſe. Tanto vero animi feruore atque contentione in philoſophiae ſtudia incubuit, vt ex ſorore nepoti facultatum ſuarum curam relinqueret [o], totumque ſe ſtudiis traderet; a qua vehementi animi contentione narratiunculae forte ortae ſunt, quae de illo non incerta tantum, ſed et exploſa fide feruntur, aſtris contemplandis intentum, cum in foueam decidiſſet, ab ancilla, quae eum viderat, deriſum fuiſſe, qui coeleſtibus ſcrutandis occupatus, ea non vidiſſet, quae ante pedes eſſent [p], vel quod Anaximenis epiſtola apud LAERTIVM [q] narrat, vna cum ancillula ſidera inſpecturum atrio domus matutinum egreſſum, immemorem, vt ſeſe ſitus loci haberet, dum aethera ſecurius exploraret, in praeruptum locum ingreſſum decidiſſe, ſicque vitae finem feciſſe. Palpatur enim fabula manibus, ideo excogitata, vt haberent ſophiſtarum diſcipuli, quo acumen dictionis venarentur: teſtaturque PAVSANIAS [r] et LAERTIVS [s] ad ſummam aetatem (quam nonaginta annorum numerum ſuperaſſe certum eſt) cum peruixiſſet, Olymp. LVIII. 1. [t] dum Olympicos ludos ſpectaret, aeſtu, ſiti, grauisque ſenectae oppreſſum onere obiiſſe. Nec fortaſſe maiorem fidem meretur, quod veteres referunt [u] praeſenſiſſe eum aſtrologiae beneficio vberrimam fore olearum meſſem, antequam florere coepiſſent: datoque adeo pignore cum exiguae eſſent eius facultates, omnia Mileti et Chii paruo pretio redemiſſe olimeta, nemine alio licitante. Tempore vero, quo matureſcunt, aduentante, cum multi oleas quaererent auide et feſtinanter, quo vellet pretio diuendiſſe, et magnam pecuniae vim collegiſſe, oſtendentem, quam opes parare philoſophis, ſi velint, ſit facile. Nam non ſolum tam

k) CYRILL. contr. Iul. L. I. p. 15.

l) PLVT. l. c.

m) Dicendum de iis in ſeqq.

n) Quae enim illi tribuuntur, apud alios ex parte adſcribuntur aliis.

o) LAERT. L. I. ſ. 25.

p) PLATO in Thaeet. T. I. p. 174.

q) Lib. II. ſ. 4.

r) In Phocicis c. V. p. 811.

s) LAERT. L. I. ſ. 38.

t) LAERT. l. c. LXXXVII. ei tantum tribuit annos, quem tamen Olymp. XXXV. 1. natum et Ol. LVIII. 1. denatum dixerat: inde enim XXIII. Olympiadum numerus, quo vixit, exſurgit, qui XCII. annos comprehendit. Quos tamen PETAVIVS ration. temp. L. II. c. 12. p. 122. minus recte XCVI. numerat, non enim Olymp. LVIII. 4. ſed primo anno, quo ludi inſtituebantur obiit. LVCIANVS vero de longaeuis T. II. (p. m. 892.) dum illum inter eos, centenarii qui obierunt refert, numero rotundo locutus fuiſſe videtur. Sepultus vero fuit in obſcuro Mileti agello, vti praeſcripſerat; honori vero et memoriae eius ſtatua poſita LAERT. L. I. ſ. 34. 39.

u) ARISTOT. Polit. L. I. c. 11. PLIN. L. XVIII. c. 20. LAERT. L. I. ſ. 25.

tam aperte denudata hodie eſt aſtrologicae artis vanitas et incertitudo, vt haec fieri non potuiſſe, ſanus quilibet fateri neceſſe habeat [x], ſed et veteres incerto rumori deberi non negant, aliique longe aliis adſcribunt: vnde recte et hanc fabulam ex hiſtoria Thaletis viri eruditi proſcripſerunt [y]. Fuit vero Thales non philoſophiae tantum naturalis et artium mathematicarum ſcientia clariſſimus, ſed ex conſuetudine quoque temporis illius atque ſeculi cum poëtica facultate, tum dictorum moralium, acumen et ſapientiam moralem, atque politicam ſpirantium, felicitate praeſtantiſſimus, qua eruditione ſapientis locum titulumque meruiſſe, ſupra indicauimus. Incertum tamen eſt, num apophthegmata, dicta et ſententiae, quae ei tribuuntur [z], omnes eum auctorem agnoſcant? cum multa viris his ſapientibus a ſequioris temporis ſophiſtis, eloquentiae et acuminis laudem in eiusmodi fictionibus quaerentibus, ſint ſuppoſita. Quae ratio quoque prohibet, ea pro Thaletis agnoſcere ſententiis, quas PLVTARCHVS ei tribuit. Vtrum ſcripſerit aliquid, veteres diſſentiunt, et alii quidem, atque inter hos AVGVSTINVS [a], diſputationes *de rerum natura* literis mandauiſſe aiunt, librosque *de aſtrologia nautica*, et *de punctis tropicis et aequinoctialibus*, itemque metricum opus *de meteoris*, tribuunt: alii vero ſcripſiſſe quicquam, praeter ἀδόμενα, negant [b]: a quorum partibus veriſimilitudo omnino ſtat maior. Epiſtolae enim, quas nobis ſeruauit LAERTIVS ſuſpectae ſunt [c], et ſcholam rhetoris olent, id quod de pleriſque philoſophorum veterum epiſtolis aſſerere nulli dubitamus [d]. Tandem monemus, Thaletem Mileſium cum Cretenſi poëta ac legislatore confundendum non eſſe [e]. Diſcipulum habuit Anaximandrum [f], incertum vero, an Anaximenem vel Pythagoram [g]?

§. IV.

x) Conf. FRANC. VALLESIVS philoſ. S. c. XXXI. p. 232. Vnde mirum CAROL. OWENVM in theatro impoſtur. p. 66. verſ. Germ. hanc praedictionem reuelationi diabolicae adſcripſiſſe.

y) Vid. Act. philoſ. Vol. I. p. 16. Vol. III. p. 174. Videtur tota fabula ad conciliandam nugaciſſimae arti fidem aliquam excogitata fuiſſe. Hinc aliis quoque philoſophis imprimis Democrito adſcribitur apud PLIN. l. c. quod ſatis prodit, vulgi incertum rumorem fuiſſe.

z) Vid. Demetr. Phaler. apud STOBAEVM Serm. XXVIII. p. 86. AVSON. p. 112. LAERT. L. I. ſ. 34. STANLEIVS P. I. c. 9. p. 22 ſeqq. Quae vero PLVTARCHVS in Conuiuio habet, ſuſpecta et tantum non omnia conficta eſſe, ex ſupra dictis eſt manifeſtum.

a) De C. D. L. VIII. c. II. SIMPLIC. ad Ariſt. Phyſ. L. I. p. 6. LAERT. L. I. ſ. 23. SVIDAS l. c.

b) LAERT. L. I. ſ. 23. THEMIST. Orat. XXVI. p. 317. conf. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. pag. 238 ſeq. PLVTARCHVS vero in libro: quare Pythia oracula fundere deſierit, iungit eum Orpheo, Heſiodo Parmenidi, qui carminibus philoſophiam tradiderunt, quod et SVIDAS innuit. Cum vero nihil ſcripſiſſe, et Anaximandrum primum fuiſſe, qui philoſophiam ſcripto comprehenderit, tradant veteres, fide digni, eos, nimis aetate a Thalete remotos, non ſequendos putamus, licet id faciat doctiſſimus OLEARIVS ad STANLEIVM. p. 26. ἀδόμενα quoque non omnis philoſophia metro comprehenſa ſunt, ſed dicta moralia laxiori metro expreſſa et liberiori carmine.

c) Ita etiam HVET. Dem. Eu. Pr. IV. c. 2. §. 5. p. 52. BENTLEIVS de Phalarid. HEVMANN. Act. phil. Vol. III. p. 173. FABRICIVS Bibl. Graec. l. c. p. 239.

d) Conſentiunt magni iudicii viri, IOSEPH. SCALIGER. ep. 306. quosque nominat FABRIC. l. c. p. 406 ſeqq.

e) Dictum de eo ſupra: Alios huius nominis enumerat LAERT. ſ. 38.

f) LAERT. L. II. ſ. 1. EVSEB. Praep. L. X. c. vlt. SVIDAS in Anaxim.

g) Aſſerit id STANLEIVS P. I. c. 12. p. 26. vſus auctoritate epiſtolae Anaximenis ad Pythagoram. Verum neque eius fides magna eſt, nec ea id dicit, recte monente OLEARIO ad h. l. quod vero IAMBL. in vit. Pyth. c. I. n. 11. p. 7. aſſerit, ad eius nugas referendum eſſe, ſuo loco demonſtrabimus.

§. IV. Philoſophicarum vero doctrinarum, a Thalete expoſitarum ſyſtema omnium maxime attentionem meretur, quia primus quaſi accuratius philoſophantis humani ingenii conatus atque tentamen fuit. Illud vero ita exponere, quemadmodum res poſcit, et requiritur, vt ſolidum atque accuratum iudicium de eo fieri queat, impoſſibile eſt, multisque difficultatibus obſeptum, quas ſuperare non licet. Cuius cauſſas ſequentes probe ponderandas eſſe, quilibet, qui praecipianter agere in iudicandis veterum opinionibus non vult, concedet facile.

Philoſophia Ionicorum.

I. Non habemus ſcripta philoſophorum Ionicorum, quibus de ſyſtemate ſuo mentem explicuere; ſed mature, quicquid ea de re tradiderunt, periit; ſiue quod pauciſſimis tantum diſcipulorum id crederent, rati, indignum eſſe noua ſcientia, quae tum ſingulari habitu iuſtaque facie, primum quaſi apparebat, eam cum vulgo communicare, et quaſi proſtituere [b]; ſiue quod ſpeculationes ſupra Graecorum tum temporis captum ſurgentes contemnerentur, longe aliter inclinantibus plerorumque ingeniis, quae philoſophiam hactenus in poëtarum atque theologorum fabulis latere, nec eſſe rem cuiuslibet, crediderant; ſiue quod arcana docendi methodus, quam illi, qui ſupra vulgus ſapere, et de rebus vniuerſi aliquid ſcire ſe iactabant, ſeruauerant, viris iſtis ex Ionica ſecta perſuaſerit, ſua ad excitandum philoſophiae atque conſeruandum honorem occultare; ſiue denique, quod introducta per Socratem philoſophia morali, phyſica Ionicorum doctrina contemta euiluerit, ſicque ſcripta eorum neglecta fuerint, vel omnes quoque hae cauſſae concurrerint. Deficientibus vero in tam cana antiquitate fontibus primariis, cum ex impuris tantum riuulis hauriendum ſit, quis certam iuſtamque philoſophiae Ionicae ſibi promittet hiſtoriam atque notitiam [i].

Eius hiſtoria inſuperabili difficultate laborans.

II. Deficientibus itaque monumentis Ionicorum, ad eos recurrendum eſt, qui tempore et aetate illis proximi fuerunt, et de dogmatibus eorum retulerunt aliquid: Verum et hic difficultates haud leues atque impedimenta magna ſe offerunt, quo minus ad certam aliquam philoſophiae Ionicae notitiam peruenire nobis liceat. Ex ſchola enim Ionicorum vnus, qui philoſophiam ad poſteros propagauit egreſſus eſt Socrates, qui cum exiguum in emendando animo et firmanda hominis felicitate vſum habere ſpeculationes phyſicorum Ionicorum philoſophicas cerneret, non ipſe tantum eas miſſas fecit, ſed et diſcipulos ab iis auocauit: vnde tam pauci ſunt ex iſto tempore, qui Ionica dogmata nobis tradidere. Vnus Plato inuentus eſt, qui naturalem philoſophiae partem, a Socrate neglectam, morali iungeret, ex cuius poſtea diſciplina exiit Ariſtoteles, nouamque philoſophiam condidit. Vterque de veterum, imprimis Ionicorum doctrinis paſſim egit,

b) Egregie id animaduerſum de Thalete aliisque a THEMISTIO Or. XXVI. p. 317. ait inter alia: Πρὶν (ante Anaximandrum) εἰς ὄνειδος καθειστήκει τὸ λόγους συγγράφειν ἀλλ' οὐκ ἐνομίζετο τοῖς πρόσθεν Ἕλλησι ſed totus locus legendus eſt.

i) Conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 165 ſeqq.

egit[k], et posterior imprimis, qui id sibi constituendum putauit, vt veterum physicorum sententias enarraret et refelleret. Vtrique tamen in hac re fidendum non esse, ex iis, quae suo loco de ambobus philosophis dicentur, erit manifestissimum. Plato enim syncretistica philosophandi ratione abreptus, veterum plerumque sententias ita detorsit, vt in harmoniam abirent doctrinae inter se toto coelo diuersae, sicque veterum placita foede saepe numero inter sese permiscuit[l]. Aristoteles vero fideliter in recensendis veterum systematibus non versatus est, sed doctrinas earum valde corrupit, parte nonnunquam necessaria truncauit, et ita exposuit, vt non possint non a lectoribus suis reiici, suisque postponi: surreptis tamen iis, quae sibi inseruire posse putauerat. Quem in finem etiam breuitatem, quam alias quoque sectabatur, et obscuritatem ita adhibuit, vt laterem lauent, qui notitiam claram atque certam de placitis physicorum veterum ex Aristotele haurire se posse putant. Quam malam Aristotelis fidem et veteres et recentiores philosophi agnouerunt[m], deque ea questi sunt. Post hos Platonici, quos vocant recentiores, de hac historiae philosophicae parte sibi visi sunt meruisse, quibus adiiciendus est PLVTARCHVS. Illi vero quam incerti atque infidi hac in re testes sint, vel solum, quod tam anxie sequebantur studium omnium philosophorum systemata conciliandi, suoque iungendi, in aprico ponit. Accedit, quod imprimis apud Plutarchum notandum est[n], adeo remotos ab Ionicorum temporibus esse hos philosophos, vt sine propiore, quem secuti sunt, teste nominato fides omnino vacillet; quem tamen indicare nobis, plerumque obliti sunt. Id quod magnam incertitudinem gignere, quilibet, qui accuratiora sequi nouit, videt.

III. Non defuerunt quidem inter recentiores, qui vt physicorum, fere omnium, qui ante Aristotelem vixerunt, ita et Ionicorum praecepta de natura rerum explicauerunt, inter quos imprimis nominandi sunt SCIPIO AQVILIANVS[o] et THOMAS BVRNETIVS[p], aliique. Verum non habemus certius atque accuratius aliquid, quod lectori inde promittamus. Cum enim incertis et deficientibus veterum relationibus, imprimis Aristotelis, quem diligenter et cum cura secutus est AQVILIANVS, vti necesse haberent, ad coniecturas confugiendum fuit viris doctissimis, et consequentiarum tantum adminiculo ea eruenda, quae verisimili aliqua ratione aliquod physicae Ionicae systema exhiberent. In quo quidem ingenium, eruditionem et industriam virorum doctissimorum

k) Loca eorum in sequentibus allegabimus. Apud Platonem id interdum non nominatis fit Ionicis.

l) Hoc imprimis factum in mixtis et confusis inter se principiis Heracliti et Ionicorum et Eleaticorum.

m) Videndus ex veteribus PORPHYRIVS de vita Pythag. n. 51. et quae hac de re dicemus suo loco. Ex recentioribus cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. pag. 111. not. 2.

n) Idem de CICERONE quoque valet, qui passim de doctrinis Ionicorum disseruit: itemque de CLEM. ALEX. aliisque.

o) In libello rarissimo de placitis physicis veterum philosophorum ante Aristotelem Venet. 1604. 4. edito.

p) Archaeol. philos. L. I. c. 10. add. MORHOF. Polyhist. T. II. L. II. c. 20. BAYLE Dict. v. Thales, Anaxagoras.

rum vehementer laudamus, dolemus vero, certi ſitienti lectori ita non fieri ſatis, et ſaepe numero ea tribui Ionicis philoſophis, de quibus ne per ſomnium quidem cogitarunt, et interpretum magis ingenio, quam illorum philoſophiae debentur. Inde factum quoque eſt, quod nouam nobis difficultatem parit, vt in diuerſas atque oppoſitas ſaepe partes diſcederent Ionicae philoſophiae explanatores, ſibique contradicerent, et vehementer pugnarent: quod imprimis proditum eſt, vbi de atheiſmo ſectae Ionicae diſputatum, et in diuerſas partes itum eſt, aliis eos accuſantibus, aliis cauſſam eorum agentibus [q], tanta rei incertitudine, vt viciſſe, vbi aduerſarium aggrediuntur, victi vbi cauſſam ſuam defendunt ſaepe numero videantur.

IV. Non parum vero in eo ab his peccatum eſſe αὐτοψία docet, quod maiora, plura et clariora in Ionicae philoſophiae ſyſtemate quaeſiuerint, quam reuera in eo inueniuntur. Verſabatur tum in ipſis philoſophandi συστηματικῶς initiis humanum ingenium, videratque veritates aliquas, easque ex principiis ſuis deduxerat, ſed nec plene nec accurate ſatis, vt in initiis ſcientiarum plerumque fieri ſolet, quae non niſi multorum ſeculorum labore et meditatione ad iuſtam perfectionem perducuntur. Hoc qui non attendunt, eos neceſſe eſt, veterum laciniis multa aſſuere, et de ſuo complere, de quibus illi nunquam cogitarunt [r]. Haec itaque cum ita ſe habeant, modeſtiam in excutienda philoſophia Ionica ſequendam et aliis commendamus, et nobis legem ponimus, ſperantes, lectorem iſtis, quas adduximus, rationibus adductum iri, vt aeque ferat, ſi non integra atque plena eorum ſyſtemata adducamus [s], coniecturasque noſtras vltra veriſimilitudinis aliquem gradum non euehamus, vel modeſtum quoque ſeruemus ſilentium.

Thaletis philoſophia.

§. V. His praemiſſis iam philoſophiam Thaletis conſiderabimus. Ea vero potiſſimum circa rerum naturalium contemplationem verſata eſt, licet de incorporeis quoque rebus et ſcientiis mathematicis ſollicitus fuerit: moralem vero philoſophiam non niſi ἐξωτερικῶς attigit, et ex more ſeculi ſui ſententiis atque apophthegmatibus illuſtrauit. Et haec quoque cauſſa eſt, cur Ionici vocari ſoleant phyſici, eo quod de natura mundi philoſophati fuerint, curque Thales dicatur princeps phyſicorum apud TERTVLLIANVM [t], *primusque* audiat CICERONI [u] *qui de rebus naturalibus quaeſiuerit.* Phyſicarum vero doctrinarum eius ſummam his potiſſimum poſitionibus conſtitiſſe veteres tradunt:

De ortu rerum.

I. Aquam primum corporum naturalium principium eſſe, ex quo exiſtant primo, et in quod poſtremo reſoluantur. Magno hoc principium

q) Dicetur hac de re in ſequentibus.

r) Obſeruatum hoc docto viro qui Obſ. Hal. Germ. P. V. obſ. I. ea de re egit. Add. CONRING. de Herm. medic. c. XIV. MORHOF. l. c. Acta phil. Vol. III. p. 166. 167.

s) Conf. cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM Syſt. intell. c. III. §. 21. n. 8. p. 123. qui et ipſe monet in tanta veterum auctorum inconſtantia et teſtimoniorum paucitate nihil certi de placitis Ionicorum dici poſſe.

t) Apologet. c. 26.

u) De diuinat. L. I. c. 10. quibus addendi LACTANT. de falſa rel. L. I. p. 18. STRABO L. XIV. p. 635. LAERTIVS L. I. ſ. 24. et MENAG. ad h. l. PLVTARCH. de plac. phil. L. 3.

pium totius naturalis philoſophiae Thaletis, conſenſu veterum Thaleti tribuitur, quemadmodum ex ARISTOTELE[x], LAERTIO[y], PLVTARCHO[z], CICERONE[a] multisque aliis ex veterum numero videre eſt, nec negatum quoque eſſe a quopiam meminimus. Vt vero recte intelligatur, monenda quaedam ſunt, ſine quibus fruſtra generale hoc principium conſiderabitur. Scilicet notandum 1. mundi hoc initium poſuiſſe Thaletem, non rerum omnium ſiue vniuerſitatis. Supra enim obſeruauimus, veterum theogoniarum conditores ortum vniuerſitatis rerum haud raro cum natalibus mundi noſtratis commiſcuiſſe, et primo quidem generalia principia poſuiſſe, mox vero ad mundi huius fabricam fuiſſe delapſos. Haec vt euitaret Thales, meliori ordine philoſophaturus, aquam primum principium omnium, quae in mundo ſunt, rerum conſtituit, de reliquis non ſollicitus[b]. Qua in re cum Indis ſenſiſſe videtur, de quibus Megaſthenem, referentem ſupra[c] audiuimus, ſtatuiſſe eos: vniuerſarum rerum primordia diuerſa eſſe, mundi autem aquam. 2. Aquam vero dum Thales omnium, quae in mundo ſunt, rerum principium dixit, non tam cauſſam effectricem a qua orta ſunt omnia, quam materiam potius, ex qua formata ſunt, intellexiſſe, veriſimile eſt. Cum enim vox ἀρχὴ vtrumque notet, et principium a quo, et initium ſiue materiam ex qua res ſunt, dubius ita ſenſus oritur, num praeter aquam cauſſam quoque effectricem aliam rerum omnium Thales admiſerit, qua de re poſtea ex inſtituto tractabimus. In praeſentia, hoc monuiſſe ſufficiat, videri Thaletem veterum coſmogoniarum, quas cum ex traditionibus Phoenicum, quibus genus et maiores debebat, tum in inſula Creta, et in Aegypto didicerat, auctores in eo ſecutum fuiſſe, qui poſthabita cauſſa effectrice prima ad materialem potiſſimum reſpexerunt, et de ortu rerum naturalium ex chao philoſophati ſunt. Certe ARISTOTELEM atque PLVTARCHVM[d] ita Thaletem interpretatos fuiſſe, aperta vtriusque verba, et quae inde formauere, ratiocinia probant. Prior enim principium hoc, ex quo res fiant, explicat, putatque ideo Thaletem in hunc modum de initiis rerum omnium fuiſſe philoſophatum, quoniam cunctorum ſemina humidam naturam ſortita ſint: aqua vero naturae principium humidis ſit: alter vero Thaletem reprehendit, quod principium cum elemento confundat, aquam enim eſſe elementum, eſſeque materiam aqua et terra priorem, forma carentem, ex qua omnia. Recte itaque et clarius CICERO[e], aquam eſſe dixit ex mente Thaletis non principium ſed initium rerum omnium. 3. Nihil tamen noui videtur Thales hoc principio ſtatuiſſe, ſed explicuiſſe tantum clariori voce, quid veteres phyſiologi ante ſua tempora per chaos intellexerint[f]. Probauiſſe enim Tha-

x) Metaphyſ. L. I. c. 3.
y) L. I. ſ. 27.
z) loc. cit.
a) De nat. Deor. L. I. c. 10.
b) Ordo hoc totius ſyſtematis Thaletis poſtulat, et imprimis quae ARISTOTELES et PLVTARCHVS l. c. de eo referunt. conf. PSEVDO-ORIGEN. Philoſoph. c. II. p. 22.
c) STRABO L. XV. p. 713. conf. BVRNETIVS Archaeolog. philoſ. L. I. c. 10. p. 417.
d) ll. cc.
e) l. c.
f) Veterum hac de re mentem diſcere licet ex IVST.

Thaletem ſuam de aqua rerum omnium initio opinionem ex Homero IVSTINVS MARTYR[g] atque PLVTARCHVS[h] referunt; et ex iis, quae de theologia et phyſiologia veterum Graecorum ſupra dicta ſunt, notum eſt, fuiſſe inter veteres, qui chaos aquam turbidam atque limoſam dixerint. Differt tamen Thaletis dogma a Phoenicio, quod ἀέρα ζοφώδη καὶ πνευματώδη aërem ſpiritu foetum et tenebricoſum requirebat[i]. Videturque Thales, cum clarius de rerum initiis philoſophari vellet, incertas vagasque veterum de chao notiones clariori voce expoſuiſſe, et quid intelligi poſſet, per chaos ſignificaſſe. 4. Quo vero fundamento, quibusue rationibus Thales permotus aquam inter primordia rerum poſuerit, cum ipſius et genuinorum diſcipulorum ſcripta nulla extent, definiri non poſſe putamus. Afferunt quidem diligentes doctrinarum veterum collectores PLVTARCHVS[k] atque STOBAEVS[l] rationes varias, quas Thaleti tribuunt: ſemen omnium animalium humidum eſſe, omnes ſtirpes humido ali, ſolis ſtellarumque ignes et totum mundum aquae exhalationibus nutriri, quibus ARISTOTELES[m] adiicit, infimum eum aquae locum aſſignauiſſe, et SENECA[n], terram toto ſubiectam humore portari et innatare. Verum has rationes ab ingenio Thaletis non fuiſſe profectas, veriſimile eſt, et excogitatae videntur, vt ratio philoſophica daretur admiſſi a Thalete principii. Vnde in iis explicandis vel refutandis tempus conſumere nolumus, nec anxie quaeremus, an poſſibile Thales putauerit, quod ex rarefactione et condenſatione exhalantis aquae reliquorum elementorum ortus extiterit, nec ne? Legant, qui in his otium ſuum conſumere cupiunt, quae veteris philoſophiae gnariſſimus IACOBVS THOMASIVS aliquot de principiis philoſophiae Ionicae obſeruationibus[o] et PETRVS BAYLE[p] acute diſputarunt. Nos enim fruſtra haec fieri putamus, cum vera, quae impulerit Thaletem, ratio, vt hoc principium admitteret, nobis ignota ſit, nec a veriſimilitudine abludat, Thaletem ex traditione magis, quam ratiocinationibus ad principium hoc fuiſſe delapſum.

De Deo eiusque opere, mundo.

II. Mundum eſſe vnicum, eumque eſſe opus Dei, atque ideo pulcherrimum eſſe. Prius Thaleti tribuit PLVTARCHVS[q], poſterius LAERTIVS[r]. Valde tamen hic in diuerſas easque ſibimet contrarias ſententias de mente Thaletis circa principia rerum genitarum abeunt viri docti, contendentibus aliis, Thaletem adiunxiſſe cauſſae materiali, quam aquam conſtituiſſe probauimus, cauſſam effectricem rationalem, Deum, aliis neganti-

 bus,

IVST. LIPSII Phyſiolog. Stoic. L. II. diſſ. VIII. p. m. 169 ſeqq. et STANLEII Hiſt. philoſ. P. I. c. 6. ſ. 1. p. 9. qui tamen non ſatis accurate in hoc argumento verſati ſunt.

g) Cohort. ad Graec. p. m. 7. ed. Paris.

h) PLVT. l. c. T. II. p. 4. qui in tr. ignis an aqua vtilior, etiam ad Heſiodum prouocat.

i) Conf. ven. MOSHEMIVS ad CVDW. c. I. §. 22. p. 27. not. 7.

k) loc. cit.

l) Eclog. phyſ. L. I. c. 13. p. 25. ed. Cant.

m) loc. cit.

n) Natur. Qq. L. VI. c. 6.

o) Obſ. Hal. T. II. obſ. 18 ſeqq. p. 417 ſeqq.

p) Dict. T. IV. art. Thales not. D. add. SCIPIO AQVILIAN. l. c. c. XIX. p. 84 ſeqq. B. RECHENBERGIVS de eo, an aqua ſit omnium corporum materia et principium. IO. HENR. MVLLERVS de aqua principio rerum ex mente Thaletis, Altdorf. 1718. conf. Biblioth. Academ. p. 390 ſeq.

q) De placit. philoſoph. L. II. c. 1.

r) L. I. ſ. 35.

bus, et Thaletem in eorum album referentibus, qui Deum ex mundo relegarunt, et atheiſmum profeſſi ſunt. Prior ſententia non adducto tantum LAERTII loco confirmatur, ſed iis quoque, quae de Deo alibi [s] dixit; eſſe antiquiſſimum omnium, non habere principium neque finem, nec cogitationes latere [t]: plena eſſe Deorum omnia [u]. Imprimis vero luculentum eſt teſtimonium CICERONIS [x] qui diſerte: *Thales Mileſius, qui primus de talibus rebus quaeſiuit, aquam dixit eſſe initium rerum: Deum autem eam mentem, quae ex aqua cuncta fingeret. Si Dii poſſunt eſſe ſine ſenſu et mente, cur aquae adiunxit, ſi ipſa mens conſtare poteſt, vacans corpore?* Ex quibus verbis patet, non tantum Deum Thaletem aſſeruiſſe, ſed neque otioſum ſpectatorem feciſſe, ſed rebus formandis praepoſuiſſe [y]. Habet tamen, quod his opponat altera quoque ſententia, quae Thaletem vult Deum ex rerum oriundarum proſcripſiſſe negotio. Ea imprimis vrget, quod veteres vnanimi fere ore fatentur, Anaxagoram primum fuiſſe, qui mentem materiae adiunxerit, id eſt Deum cauſſam fecerit efficientem mundi [z]. Inde enim ſequitur, eos, qui ante Anaxagoram fuerunt, aliter ſenſiſſe, Deique nullam feciſſe mentionem inter principia naturalia: id imprimis confirmatur inde quoque, quod Thales aquam non ἀρχὴν tantum, ſed μίαν quoque ἀρχὴν vnicum principium faciat [a], nec in toto eius ſyſtemate phyſiologico vlla Dei mentio, immo nec veſtigium cauſſae rationalis appareat [b]. Nec ea, quae pro Thaletis pietate afferuntur teſtimonia fide digna putant, vtpote quae incerto rumori debeantur, hiſque auctoritatem AVGVSTINI [c], cui et CLEMENS ALEXANDRINVS [d] et EVSEBIVS [e] adiici poſſunt, opponunt. Ad quae tamen ita reſpondent, qui Thaleti bene cupiunt [f]: Thaletem de mundi γενέσει philoſophantem non ſuſtuliſſe ex rerum vniuerſitate Deum, ſed ſuppoſuiſſe, et abſtrahendo a ſummo rerum opifice, tanquam cauſſa ab omni fere antiquitate conceſſa, tantum de principiis materialibus atque phyſicis, non metaphyſicis, agere inſtituiſſe: id cum non ſatis procedere videret Anaxagoras, mentem eum, quam Thales tacitus quaſi ſupponebat, adieciſſe, et ſic φανερῶς, quod diſerte ARISTOTELES addit [ff] de cauſſa efficiente fuiſſe philoſophatum, mentemque diuinam ad demonſtrandam mundi generationem adhibuiſſe. Nec Patrum quoque auctori-

s) IDEM l. c.
t) CLEMENS ALEX. Strom. L. V. p. 594.
u) Qua de re in ſeqq. dicetur.
x) De nat. Deor. L. I. c. 10.
y) Ita Thaletis cauſſam agunt CVDWORTH. l. c. p. 27. 122. et MOSHEM. ad h. l. AQVILIANVS l. c. SAM. PARCKER. diſp. de Deo et prouid. Diu. diſp. I. ſect. 5. 6. p. 13 ſeqq. IO. CHR. WOLF. de atheiſmi falſo ſuſpectis §. 9. BVDDEVS theſ. de atheiſmo, c. I. §. 10. aliique laudati REIMMANNO Hiſt. ath. c. XIX. §. 2. p. 129. STANLEI. Hiſt. Phil. P. I. c. 9. 10. POTTER. ad CLEM. ALEX. Protr. p. 56.
z) ARIST. Metaph. L. I. c. 3.
a) Conf. OLEAR. ad l. c. STANLEII.
b) Ita IAC. THOMAS. Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. XXI. et BAYLE Dict. art. Anaxagoras T. I. not. D. art. Thales not. C. Auctor Hiſt. crit. Phil. T. II. L. III. c. 11. §. 5. 6. p. 11 ſeqq. qui tamen ſatis confuſe in hoc argumento verſatur, ſibique contradicit.
c) De C. D. L. VIII. c. 2.
d) Strom. L. II. p. 364.
e) Praep. euang. L. I. c. 7. p. 21. 22.
f) PARCKERVS, OLEARIVS, MOSHEMIVS ll. cc.
ff) l. c. T. II. Opp. p. 646. ed. Caſaub. quod totum caput diligenter inſpectum, recte haec ita dici, luculenter confirmat. Non enim Thaletem et alios illo antiquiores ait ſolam cauſſam materialem agnouiſſe, negaſſe efficientem, ſed ad hanc non reſpexiſſe, illa contentos, Anaxagoram vero aperte aduocaſſe.

ctoritatem tantam esse putant, vt ideo Thaletis caussa deserenda sit: eos enim ex praeiudicio temporis sui hac de re locutos, quaesiuisse quamcunque occasionem philosophis gentilibus aegre faciendi, iisque impietatem obiiciendi. Nobis, si in re obscura, et difficili aliquid dicendum est, distincte respondendum et de hac quaestione statuendum videtur. Nempe 1. repetenda ea sunt, quae in antecedentibus de incertitudine historiae huius sectae eiusque dogmatibus diximus et ad Thaletem applicanda. Qui cum doctrinarum suarum interpretem ipse non egerit, nobisque deficiant monumenta genuina, vnde de vera eius mente, quam in contrarias partes trahi videmus, iudicari queat, impossibile existimamus, in tanta rei incertitudine, certi quid de atheismo Thaletis dicere, eo quod ad coniecturas omnia redeunt. Quae etsi in vtramque partem controuersiam admittunt, verisimilitudine tamen inter se differunt, et vna altera est potior. Has itaque sequentes 2. monemus, nihil esse in systemate Thaletis, quod necessario impietatem inuoluat. Etsi enim caussae rationalis non meminit, mentemque effectricem non adiecit, non tamen ideo exclusisse eam inde sequitur, sed more veterum, quos secutus est, supposuisse, et in enucleandis principiis physicis et materialibus ad ea tantum respexisse, quae materiae motu semel concepto propria sunt, et generationem rerum *φυσικῶς* non vero *μεταφυσικῶς* explicare apta. Admodum enim verisimile est, Thaletem veterem cosmogoniam, quam inter barbaros didicerat, retinuisse [g], et in id tantum incubuisse, vt, quod illi simplici traditione exponebant, de eo ipse, redditis et expositis rerum caussis, quaereret, vt luculenter ait CICERO. Theologos vero siue physiologos veteres in explicanda mundi generatione, Deum quidem non negasse, sed obscurissime supposuisse, principia vero theogonica chaos, noctem, litem et amicitiam, siue amorem pro principiis adhibuisse, sicque rerum *γένεσιν* explicuisse in superioribus luculenter, nisi fallimur, demonstrauimus. Ex quibus sequitur, nec Thaletem, Deum prorsus proscripsisse e mundo, nec tamen ad describendos mundi natales adhibuisse, sed materiae tantum motum et modificationem explicuisse, vt eorum rationem philosophicam redderet, quae nuda assertione theologi vetustissimi tradebant. 3. Quoniam vero solis coniecturis de systematis Thaletis principiis eorumque constitutione dispiciendum est, non ad vnam tantum alteramue veterum de Thaletis doctrina relationem attendendum est, sed cuncta, quae propiorem fidem merentur, coniungenda sunt, vt inde quantum fieri potest, cohaerens aliquod doctrinae aedificium exstruatur. Hoc etsi ob deficientia genuina Ionicorum monumenta exacta ratione fieri posse sperandum non est, licebit tamen non inconcinnum et improbabilem doctrinae naturalis Thaletis ordinem instituere, et ex eo iudicare, qua ratione de Deo respectu ad mundum habito senserit. Hoc vt pro virium mo-

g) Certe ita visum ARISTOTELI l. c. qui vbi Thaletis principium exposuit, addit: *εἰσὶ δέ τινὲς οἱ καὶ τοὺς παμπαλαιοὺς καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως οἴονται περὶ τῆς φύσεως διαλαβεῖν.* Sunt quidam, qui putant; vetustissimos a praesenti seculo remotos admodum, primosque theologos eundem in modum de natura sensisse.

modulo facere tentemus, supponimus, Thaletem asseruisse, mundi mentem esse Deum. Non hoc nuda coniectura Thaleti affingimus, sed veterum consensu affirmamus. Tribuunt enim id Thaleti ARISTOTELES[h], PLVTARCHVS[i], EVSEBIVS[k], LAERTIVS[l], STOBAEVS[m]. Nec ignorare potest, qui ea legit, quae supra de theologia Aegyptiorum atque theogonia scriptorum Graecorum, fuse diximus, in ea sententia omnes hos fuisse, esse Deum animam mundi, huncque peculiari ratione ex Deo emanasse, sicque ex Deo producta materia illo animante motumque largiente cuncta generata esse. Haec vero apud Aegyptios, Cretenses et in Asia forte didicerat Thales; quis non verisimili ratione concludat, eodem sensu hoc principium eum in systema suum recepisse, vel potius in eo supposuisse? Hoc vnum certe non improbabilem hanc esse opinionem satis commonstrat, simulque eos in excusando Thalete nimios esse ostendit, qui hoc ita explicant, docuisse Thaletem, Deum esse spiritum, qui mundum fecerit[n]. Verum non verisimilis tantum coniectura haec suadet, sed et tota Thaletis de Deo et diuinis doctrina postulat. Quod vt manifestum faciamus 4. porro obseruamus statuisse Thaletem, omnia, quae cernuntur Deorum esse plena[o].

Thaletis doctrina de Deo.

Quod dogma ex systemate emanatiuo sequi, et Deum esse animam mundi, inferre, veterum consensus, et variarum gentium theologia, in quam receptum fuit, probat: quod quoniam alibi[p] fuse, et nisi fallimur, luculenter demonstrauimus, non hic repetemus, actumque iterum agemus, sed lectoris patientiam exoramus ad expendenda ea, quae ibi dicta sunt. Immo sola, quam supra instituimus tractatio de systemate emanatiuo theogoniarum lucem claram huic rei accendit. Haec cum ita sint, patet 5. cur Thales mundum dixerit ἔμψυχον, siue animatum, quod ait LAERTIVS[q], qui mox adiicit καὶ δαιμόνων πλήρη εἶναι, vt ostenderet, animum istum nihil aliud esse, quam mentem diuinam omnes daemonas in se comprehendentem, qua ratione et Platonici suo modo, propius vero Stoici de Deo differuerunt. Haec si, vt sua probabilitate nituntur, admittimus, ratio dari potest omnium eorum, quae de Deo et diuinis Thales tradidit atque disputauit. Deum hominem male agentem ne cogitando quidem latere posse, ex hac hypothesi semel admissa necessario sequitur, cum et ipsius animus ex anima hac mundana siue Deo emanauerit, eaque ipsi intime praesens sit. Deum antiquissimum esse recte asseritur, quia fons riuulis, et principium emanationis, emanatiuis prius et antiquius est. Mundus apte dicitur Dei opus, ex cuius sinu effluxit. Immo Ciceronis quoque relatio locum habet, Deum esse mentem, sed inhabitantem, quae ex aqua cuncta fingeret. Porro ex hac hypothesi prono quoque alueo fluit, quod Thales interrogatus, *quid fortissi-*

h) De anima L. I. c. 5.
i) De plac. phil. L. I. c. 7.
k) Praep. euang. L. XIV. c. 6.
l) L. I. f. 27.
m) Eclog. phys. c. I. p. 2.
n) Ita auctor Historiae philos. gentilis T. I. p. 49. conf. BVDDEVS de phil. mor. Thaletis §. 10. H. E. V. T. T. I. p. 691. 692. Quod de spiritu a materia seiuncto intelligi volunt, sed inuito Thalete, vt ex dictis patet.
o) LAERT. l. c. ARIST. l. c. CICERO de leg. L. II. c. 11.
p) In Otio Vindelico Exerc. II. §. 2. p. 129 seqq.
q) loc. cit.

tiſſimum ſit? reſpondit: *eſſe neceſſitatem, ſiue fatum, omnem enim mundum gubernare. Eſſe vero neceſſitatem prouidentiae conſtans iudicium et immutabilem poteſtatem*[r]. Haec enim neceſſaria ſeries rerum ex anima mundi, Deo, emanantium eſt, quae vti in ipſa DEI natura fundatur, ita immutabilis eſt, et diuina, resque omnes conſeruat, et quia ex ſuo fonte diuinitatem, quaſi communicat, omnia gubernat. Tandem his admiſſis 6. facile ad obiectiones reſponderi poteſt, quae contra Thaletem formantur. Nam quod ab Anaxagora, mentem prius adiiciente materiae, deſumitur argumentum, dicta non refellit, longe aliter enim Anaxagoras mentem materiae adiecit, quam Thales, nec ei immerſit, ſed adiunxit, ſicque φανερῶς de Deo, quem Thales abſcondebat, philoſophatus eſt. Patet quoque ex dictis vnde aqua vim, motumque ad generationem rerum acceperit, etſi μίαν ἀρχὴν, ſed in ordine tantum rerum materialium eam dixerit. Conſtat vero ex iis quoque 7. quousque ab impietate abſoluendus ſit Thales, qui in atheorum quidem claſſem referendus non eſt, indignam tamen de Deo fouit ſententiam[s], cum plerisque barbarorum et Graecorum theologorum, quibus ſyſtema emanatiuum placuit, in vnam claſſem referendus. Non negamus, hanc theologiae Thaletis explicationem omnibus dubiis non carere, quod virum ſummum I. L. MOSHEMIVM de hac noſtra ſententia pronunciaſſe probe meminimus[t]. Sed quis in tam obſcuro atque incerto argumento certas omnique dubio carentes demonſtrationes vel promittet, vel etiam poſtulabit? Dabimus itaque, qua decet eſſe modeſtia, cuilibet veniam, haec refutanti, modo certiora in argumento incertiſſimo nos edoceat.

De generatione rerum naturalium.

§. VI. Sed pergendum eſt in explicatione naturalis philoſophiae Thaletis, atque oſtendendum, qua ratione expoſitis ſemel principiis: materialem cauſſam mundi eſſe aquam, Deumque eſſe mundi animum, huncque ideo animatum, rerum naturalium ortum atque generationem deriuauerit. Concludebat vero, quod prona conſequentia inde fluit, porro

III. Locum continere mundum. Rogatus enim Thales, quid maximum? reſpondit, locus; reliqua enim mundus continet, ab hoc continetur. Ita PLVTARCHVS[u], quem ſequitur LAERTIVS[w]. Etſi vero in *conuiuio VII. ſapientum* ille hoc Thaletis eſſe dicit, in quo acumina his viris tributa pleraque figmentum ſcholae vel traditionem quoque incertam ſapere, ſupra oſtendimus, ipſa tamen haec doctrina ex admiſſis ſemel principiis Thaletis neceſſario fluit. Cum enim mundus ſit ἔμψυχος, Deusque mundi animus, neceſſario quoque Deus locus eſt, qui mundum continet: quem peruadit et vi ſua comprehendit. Nec haec ſola Thaletis doctrina eſt, ſed veteribus quoque pluribus placuit, immo placere debuit omnibus, qui

r) STOBAEVS Eclog. phyſ. c. VIII. p. 10. conf. LAERT. L. I. ſ. 36.

s) Ducit enim ad enthuſiaſmum et pantheiſmum, vnde a multis pio ſpecie, quaedam atheiſmi habitum eſt ſyſtema emanatiuum; ſed minus accurate.

t) Ad CVDWORTH. c III. § 21. n. 8. p. 123.

u) In conu. ſept. ſap. T. I. p. m. 293.

w) L. I. ſ. 35.

qui Deum ita per omnem mundum diffusum statuerunt[x]. Subtilius tamen hac de re cogitasse Thaletem verisimile non est, tota enim disputatio de loco, spatio atque vacuo tum demum percrebuit, vbi ingenia philosophorum notiones metaphysicas physicis considerationibus immiscuerunt, quod ab antiquissimis physiologis, quos secutus est Thales, factum non est, qui magis simpliciter philosophabantur. Eodem ex fonte sequitur

IV. Non dari vacuum: quod dogma philosophis a Thalete ad Platonem vsque naturam scrutantibus placuisse tradit PLVTARCHVS[y]. Nec aliter patiuntur principia Thaletis semel admissa, mundum loco contineri, Deumque esse mundi animum: quicquid enim in mundo est, ita a diuina ista anima peruaditur, vt vacuum existere nequeat. Sequitur porro ex Thaletis principio:

V. Materiam, quae est primum ortus interitusque subiectum, aliarumque mutationum, mutabilem fluxamque totam suapte natura per vniuersum esse[z]? Cum enim aquam rerum omnium principium esse assereret, et ex ea omnia formari, inque eam resolui putaret, necessario semper fluxam et in motu versantem asserere debuit. Nec hoc nouum dogma fuit, sed theologis ante Thaletem iam probatum et per diuersas postea inter Graecos scholas philosophorum, Ionicorum, Heracliti, Pythagorae, Platonis, Stoicorum aliorumque propagatum est, vt alibi[a] docuimus.

VI. Materiae vero fluxae atque diuisibilis in infinitum non progredi sectionem, sed subsistere in iis quae indiuidua sunt, et atomi dicuntur; non sine ratione quoque systemati Thaletis tribuit PLVTARCHVS[b]. Qui tamen recte dicit, visum hoc fuisse Thaletis atque Pythagorae sectatoribus, non enim curiose de atomis, vel particulis indiuiduis materiae primae disputauit ipse Thales, sed simpliciter aquam materiam rerum statuit: discipuli vero, eius principiis vsi, hanc systemati eius doctrinam adiecerunt. Quod eam non potuit non admittere, alias, si materia in infinitum posset diuidi, Deus nec locus nec anima mundi esse posset.

Doctrinae Thaletis physicae speciales.

§. VII. Constitutis ita principiis doctrinae naturalis generalibus, ad speciales conclusiones ita digressum fuisse, veteres referunt:

VII. Noctem extitisse prius vna die. Accepit hoc dogma Thales sine dubio ex barbarica et Graeca theologia, quae noctem inter principia rerum retulit, et luci anteposuit, vti suo loco exposuimus: vbi etiam obseruauimus, multis inde populis consuetudinem enatam fuisse, per noctes temporum rationes computandi[c], quam etiam apud Athenienses obtinuisse, auctor

x) Videndus, qui erudito in hoc argumento versatus est PAVLVS SLEVOGTIVS differt. philosoph. p. 386 seqq. Sed in sequenti quoque tractatione passim ad hoc dogma attendetur.

y) l. c. L. I. c. 18. p. 16.

z) l. c. c. 9. p. 14.

a) Amoenit. liter. T. VIII. p. 312 seqq. Hist. de ideis Sect. I. §. 8. p. 128 seqq.

b) l. c. c. 16. p. 16. conf. S. Reu. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. syst. intell. c. I. §. 22. p. 28. not. 9. In STANLEII Hist. philos. P. I. c. 6. p. 14. contraria sententia Thaleti tribuitur, inuito Plutarcho.

c) Conf. GROTIVS de V. R. C. L. I. p. 59. WOLF. ad ORIGEN. philosophum. p. 180. Vide de Germanis TACIT. de mor. Germ. c. 11. de Gallis CAES. B. G. L. VIII.

auctor est CENSORINVS[d]. Vnde hanc thesin recte Thaleti tribui, omnino verisimile est.

VIII. Mistionem fieri elementorum compositione.

IX. Terrestris substantiae esse stellas, sed tamen ignitas[e].

X. Lunam terrestris esse naturae[f], et a sole lucem accipere[g]. Ita etiam Orpheus, vt suo loco probauimus, vnde patet, Thaletem non primum hoc dogma inuenisse. Anaximandri opinionem cum Thaletis hic confundit STANLEIVS[h].

XI. Solem deficere, quando luna ad lineam infra eum fertur, quae natura est terrestri. Primum hoc docuisse Thaletem, asserit PLVTARCHVS[i]. Didicit tamen illud in Aegypto, vbi paria statuisse sacerdotes, suo loco docuimus.

XII. Vnicam esse terram, figurae rotundae, quae globi instar se habeat, in medio positam mundi[k]. Cleodemus apud PLVTARCHVM[l] ei tribuit: confusionem id parituram vniuersalem, si terra ex mundo tollatur. Sed id a sectatoribus tantum, vel per consequentiam Thaleti adiectum esse, ipsa ratio suadet, locusque Plutarchi, vbi hoc refert.

XIII. Ventis etesiis deberi Nili exundationem, qui aduersa fronte irruentes, vt intumescant aquae efficiunt, ita vt mare ventis excitatum ostia fluuii subire necesse habeat, qui ita retrocedere cogatur[ll]. In Aegypto de caussa intumescentis Nili valde, sed inutiliter, et sine veri specie, disputatum fuisse, supra diximus, vnde sine dubio Thaleti occasio enata est, de hoc problemate disquirendi. Quem tamen rem acu non tetigisse, pulchre DIODORVS SICVLVS[m] monet; vera si ea essent, omnes fluuios in mare desinentes etesiis oppositis ventis simili modo exundare oportere, quod tamen secus habet: vnde ipse Nili exundationem mauult a pluuiis ex Aethiopiae montibus delabentibus arcessere.

§. VIII. Praeter materialem mundum de intelligibili quoque cogitasse Thaletem, quatenus scilicet Deus atque spiritus cum mundo coniuncti sunt, ex eo manifestum est, quod §. V. de theologia Thaletis et asserta DEI existentia atque concursu in formando mundo disseruimus. Ibi enim, vt rei lux necessaria accresceret, potiores Thaletis de Deo sententias attulimus, quas, quia ibi lucis, quantum licebat, attulimus, hic breui tantum explicatione repetemus, vt vno fasce comprehensa appareat Thaletis doctrina de spiritibus. Dixit scilicet

De rebus spiritualibus.

I. Esse Deum, omnium antiquissimum: illudque quod neque principium

d) de die nat. c. 21.
e) PLVTARCH. l. c. L. II. c. 13. p. 22.
f) ib. c. 24. g) ib. c. 28
h) l. c. p. 14. vbi ita Thaletis mentem exprimit, lunam eiusdem cum sole esse naturae, quod tamen non Thaleti sed Anaximandro placuit, PLVT. l. c. p. 25. mirumque non est, hoc in loco Plutarchi et Stobaei allegato non inuenisse doctissimum interpretem. Habuit hanc quoque sententiam Thales sine dubio ex Aegypto.
i) ib. c. 24.
k) ib. L. III. c. 9.
l) In conuiu. VII. Sap. l. c. rationes vero in eo conuiuio allatas a posteriorum temporum philosophis, illis sapientibus tributas esse ex dictis supra liquet.
ll) LAERT. L. I. s. 37.
m) L. I. p. 35.

pium habet neque finem [n]. Ambiguam hanc definitionem Dei eſſe nemo non videt, aeque enim aeternae et infinitae materiae, quam Deo conuenit, vnde ex aliis Thaletis dogmatibus, quomodo hoc intellexerit, iudicandum eſt. Illud vero ſupra expoſuimus. Nempe, Deum dixiſſe mentem, CICERO [o] diſerte teſtatur, eamque materiae opponit. Etſi vero in referendo hoc Thaletis dogmate verbis variant veteres, eorum tamen de re ipſa teſtimonium reiici non poteſt, quod tamen contendit P. BAYLE [p].

II. Deum hunc effari, impoſſibile eſſe. Croeſo enim ſciſcitanti, quid de Diis arbitraretur, poſt aliquot deliberandi commeatus, referente TERTVLLIANO [q], nihil renuntiauit Thales. Paria vel eadem quoque Simonidi tribuunt veteres, quocum facile confundi potuit Thales. Nihil tamen hoc a more theologiae barbaricae alienum, quae de Deo ſummo ſacrum ſilentium tenuit, eumque ἄῤῥητον eſſe docuit, ſequente hanc ſilentii rationem Orpheo aliisque theologis Graecis, et ex philoſophis quoque PLATONE et Pythagoreis paſſim, vt ſuo loco demonſtrabitur.

III. Deum latere poſſe nihil, ne cogitationes quidem. Fundamentum atque ſenſum huius dogmatis ſupra quoque explicuimus.

IV. Mundum eſſe plenum daemonum: vel, quod CICERO ait, *homines exiſtimare oportere, omnia quae cernuntur, Deorum eſſe plena* [r]. Quam doctrinam ex Aegypto Thales in Graeciam attulit, et animae mundanae iuxta ſyſtematis emanatiui tenorem atque ſenſum inaedificauit, vt ſupra monuimus.

V. Genios ſiue daemonas eſſe ſubſtantias anima praeditas, heroas quoque eſſe animas a corporibus ſeparatas, bonos ſi bonae, malos ſi malae. Ita quidem PLVTARCHVS [s]: quod et LAERTIVS [ſſ] confirmat, mundum ex mente Thaletis plenum daemonum, ſicque animatum eſſe, referens. Dubium tamen an Thales, qui de naturalibus tantum et materialibus rebus philoſophatus eſt, iſtos ſpirituum ordines ipſe agnouerit, et annon ſequentium temporum philoſophi, cum vidiſſent, a Pythagoricis et Platonicis affirmari, accepiſſe ſuum iſtud dogma praeceptorem ex Aegypto, inde concluſerint, Thaleti quoque Aegyptiacam philoſophiam edocto, ibi innotuiſſe? Etſi enim in Aegypto inter daemonas et animas heroum diſtinctio facta fuerit, eamque Graeci quoque theologi et imprimis theogoniarum ſcriptores admiſerint, longe alio tamen, quam Thaletis, ea nititur fundamento, quod ſupra expoſuimus. Vnde, an Thales, qui de hominibus inter Deos poſt fata relatis non cogitauiſſe videtur, ſyſtematis ratione id non poſcente, eiusmodi heroas ſtatuerit, incertum admodum eſt atque dubium.

VI. Animam ſemper, et per ſe mouere ſeſe; eſſe ſcilicet non tantum

κινη-

n) Vide ſupra §. V. laudatos.
o) loc. cit. p) l. c. not. A. p. 340.
q) Ad nation. L. II. c. 2.
r) De legib. L. II. c. 11.
s) De plac. phil. L. I. c. 8.
ſſ) l. c. Addendus, ATHENAGORAS qui in leg. pro Chriſt. p. m. 25. ed. Par. ita: Thales triplici diuiſione, Deum, daemonas, et heroës, nuncupat, Deum autem definit mentem mundi, daemonas eſſentias ψυχικὰς animales, heroës ſeparatas hominum animas: bonos nimirum bonas, malos vero improbas.

κινητικόν τι quod ait ARISTOTELES [t], sed et ἀεικίνητον quod tradit PLVTARCHVS [u] et αὐτοκίνητον, quod refert STOBAEVS [w]. Ariſtoteles tamen, motum magis aliquem brutum, quam rationalem, Thaletem animae adſcripſiſſe, innuere videtur; addit enim: dixiſſe Thaletem, lapidem magnetem, habere animam, quia mouet trahitque ferrum. Verum ſolet Ariſtoteles ſtudio veterum dogmata obſcure enarrare. Quod ſi ad ſyſtema Thaletis reſpicitur, iuxta quod anima ex mundi anima emanauit, neceſſario iſtud motus principium, quod omnia emanatiua habent, animae quoque tribuendum eſt. Nec hoc ſolus habuit Thales, ſed et Anaxagoras, Pythagoras, Socrates atque Plato in eadem fuere ſententia, quam poſtea ARISTOTELES [x] conuellere omni ſtudio conatus eſt, vt veteribus contradiceret. Inter motus vero animae genera cogitationes quoque Thales retulit, ſi vera ſunt, quae tradunt PLVTARCHVS et LAERTIVS [y]; interrogatum, quid eſſet velociſſimum? reſpondiſſe, mentem, quia per vniuerſa diſcurrit. Non vero animae tantum facultatem mouendi ſeſe tribuit Thales, ſed et alia, vnde κινητικὸν vocauit ARISTOTELES. Is vero vt et HIPPIAS apud LAERTIVM [z] narrant, putauiſſe Thaletem

VII. Inanimatis quoque animas ineſſe, quod ex magnete atque ſuccino corpora attrahentibus coniecíſſe contendunt. Neque id abſurdum eſt, admiſſo ſemel ſyſtemate Thaletis, anima enim mundi in omnibus eius partibus ſe exerit, easque permeat.

VIII. Animum eſſe immortalem, primum dixiſſe Thaletem aſſeruit Choerilus poëta [a]. Nec dubium eſt, Thaletem dogma per omnem antiquitatem celeberrimum et inter Aegyptios ſacrum ex Aegypto retuliſſe, Graeciaeque non tam intuliſſe primum, quam adieciſſe ſyſtemati philoſophico, quod immortalitatem animae poſtulabat. Vnde fruſtra diſceptari putamus, an Thales vel Pherecydes primus fuerit, qui inter Graecos immortalitatem animae docuerit? Ante vtrumque enim inter Graecos dogma hoc a barbaris, Thrace Orpheo, et ex Aegypto allatum viguiſſe, theogoniae fidem faciunt, qui illud inuoluunt. Ab his edoctus philoſophorum vterque nobiliſſimam doctrinam ſeruauerunt, et de ea philoſophati ſunt Pherecydes in Syro inſula, Thales Mileti in Ionia.

IX. Mundum gubernari neceſſitate; eſſe vero eam neceſſitatem prouidentiae conſtans iudicium et immutabilem poteſtatem. Dogma hoc de fato, quod tribuunt Thaleti PLVTARCHVS [b], LAERTIVS [c] et STOBAEVS [d], ex principio: Deum eſſe mentem mundi, neceſſario fluere ſupra monuimus. Nec hoc ab Aegyptiorum et theogoniarum ſententia abludit, vnde Thales in ſua arua deriuauit. Forte et huc referendum, quod

t) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 478.
u) l. c. L. IV. c. 2. p. 36.
w) Eclog. phyſic. c. XL. p. 93.
x) l. c. c. 3. p. 480. Conf. ven. IOACH. OPORINVS in doctiſſima tractatione de immortalitate mortalium.
y) In conuiu. et L. I. ſ. 35.
z) Lib. I. ſ. 24.
a) LAERT. l. c.
b) De placit. phil. L. I. c. 25.
c) Lib. I. ſ. 36.
d) Eclog. phyſ. c. VIII. p. 10.

STOBAEVS Thaleti tribuit, primum motorem immobilem esse, quod postea Aristoteles asseruit: desideramus tamen propiorem testem [e].

Mathesis Thaletis.

§. IX. Pertinent ad naturalem philosophiam etiam suo modo disciplinae mathematicae, quae inter Graecos Thaletem primum fere parentem agnoscunt. In Aegypto quidem eas didicisse, magno vero ingenio adiutum Aegyptios philosophos mature superasse, supra luculento exemplo demonstrauimus. Nec videtur vero absimile, Thaletem primum fuisse, qui geometriam Graecos docuerit, quod de eo celebrat APVLEIVS [f]: licet alii vel Moeridi vel Pythagorae hanc gloriam vindicent. Vtrumque enim admitti potest, Thalete in Ionia, Pythagora in Italia philosophante. Quanquam, si verum esset, Pythagoram habuisse in iuuentute Thaletem in his disciplinis praeceptorem, non haberent eius asseclae, quo magnopere gloriarentur. Verum hoc incertum esse, supra iam monuimus. Ait vero PROCLVS [g]: *Thaletem in Aegyptum delatum, primum inde hanc scientiam in Graeciam deriuauisse, multa ipsum inuenisse et discipulos docuisse, generalius alia, alia specialius explicantem.* Quod confirmat LAERTIVS [h], qui et hoc refert: *eum maxime promouisse, quae Callimachus in Iambis Euphorbum Phrygem inuenisse ait.* Huius problemata a sequentium temporum mathematicis aucta et collecta tandem EVCLIDES elementis suis inseruit. Sunt vero, prout a PROCLO [i] indicantur, sequentia quae Thaleti debentur:

I. Quemuis diametrum circulum bifariam secare.

II. Triangulorum isoscelium angulos ad basin esse inter se aequales.

III. Si duae rectae mutuo se secent, angulos ad verticem facere inter se aequales.

IV. Primus, teste Pamphila [k] apud LAERTIVM [l] descripsit in dimidio circulo triangulum recto angulo, cuius tamen fidem lacessit STANLEIVS [ll], vel textum potius Laërtii; et Pythagoricum potius trigonum orthogonium respici putat; quae enim hic tribuuntur Thaleti, alii, teste eodem LAERTIO [m] Pythagorae dant, propter inuentionem huius theorematis hecatomben immolasse asserentes.

Sideralis scientia Thaletis.

§. X. Tandem et iustum atque clarum lumen siderali scientiae inter Graecos accendit Thales. Exigua enim fuere, et non vltra ortus et occasus maiorum stellarum procedentia, quae ante Thaletem Graeci obseruauerant, vt ex HESIODI carmine patet, vnde in prouerbium abiisse Hesiodi astronomiam supra iam indicauimus. Nec Orphei inuenta maiora fuisse, et initia scientiae nondum excultae comprehendisse, suo quoque

e) Aristoteles enim nihil de eo.

f) Florid. L. IV.

g) In Euclid. L. I. d. 1. p. 19. locum integrum exhibet STANLEIVS Hist. philos. P. I. c. 7. p. 15. conf. VOSSIVS de scientiis mathemat. c. 13. §. 3. 4. p. 49.

h) Lib. I. s. 25.

i) loc. cit.

k) Videndus de erudita hac foemina MENAG. ad l. c. Laërt.

l) Lib. I. s. 24.

ll) l. c. p. 16.

m) Lib. VIII. s. 12.

queloco vidimus [n]. Non deneganda itaque Thaleti gloria introductae inter Graecos aſtronomiae [o], quam ab Aegyptiis didicerat. Egregiae quoque ſunt, ſi iſtorum temporum conditionem reſpexeris, quibus aſtronomiam auxit, inuentiones: Diuiſit [p] enim coelum in circulos ſiue zonas quinque, arcticum, antarcticum, tropicum aeſtiuum et brumalem, et aequinoctialem, conuerſionesque ſolis eiusque punctum primus annotauit [q], ſicque aequinoctia et tempora diuiſit [r]. Primus quoque, vti ſupra quoque notatum eſt, vrſae minoris ſidus deſignaſſe dicitur Callimacho [s]. Primum non eclipſes ſolis tantum obſeruaſſe, veteres teſtantur [t], ſed praedixiſſe quoque memorabili euentu narrant HERODOTVS [u] atque LAERTIVS [x]. Sed vt vtilem quoque redderet aſtronomiam, et obſeruationes ad emolumentum ciuium referret, anni quoque tempeſtates emendauit, meliusque diuiſit, et Aegyptii anni in CCCLXV. dies diuiſionem introduxit inter Graecos [y].

Ethica Thaletis.

§. XI. Sufficit breuis haec naturalis ſcientiae delineatio, ad conuincendos nos, multum debere phyſicas atque mathematicas diſciplinas Thaleti, qui cum primus de iſtis quaereret, id eſt, philoſophica methodo exquireret, magnam merito gloriam meruiſſe cenſendus eſt, etſi illa, ſi cum noſtris comparentur, exigua fuerint. Verſabatur enim tum naturalis ſcientia in pueritia, et non niſi multorum ſeculorum maturitate ad virilem vigorem perducta eſt. Neque tamen hebes fuit Thaletis in morum quoque diſciplina animus, ſed moralem quoque ſapientiam haud proletarie inſpexit, philoſophica vero ratione non expoſuit, ſed ἐξωτερικῶς quaſi et ad vulgus, eodem, quo ceteri viri prudentes, modo, qui cum eo ſeptem Graeciae ſapientum numerum conſtituunt. Fruſtraneus itaque eſſet labor, ſi ſyſtema aliquod morale corradere ex dictis et ſententiis Thaletis inſtitueremus [z]. Sed nec omnia Thaletis eſſe videntur, quae illi tribuuntur, apophthegmata, cuius cauſſam ſupra, vbi de ſeptem ſapientum hiſtoria tractauimus, luculenter, niſi nos omnia fallunt, expoſuimus: vnde PLVTARCHO complura de Thalete referenti fides non ſemper habenda eſt. Ex iis, quae Demetrius Phalereus de eo congeſſit [a], notari potiſſimum merentur ſequentia: Amicorum recordandum etiam abſentium; emendandam mentem non faciem; parentibus blandum eſſe deberi, talia enim a liberis expectanda, qualia in parentes conferuntur. Intemperantiam noxiam eſſe; imperitiam intolerabilem; meliora docenda et diſcen-

n) Conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXXII. §. 7. 8. p. 145.
o) Eudemus apud LAERT. L. I. ſ. 23.
p) PLVT. de plac. phil. L. II. c. 12. p. m. 22.
q) LAERT. L. I. ſ. 24.
r) Ibid. ſ. 23.
s) Ibid.
t) PLIN. L. II. c. 9. PLVT. l. c. L. II. c. 24. 28. conf. VOSSIVS l. c.
u) Lib. I. p. 19.
x) l. c. tempus eius eclipſeos, quam praedixit Thales, varie definiunt chronologi. Vid. SCALIG. ad Euſeb. p. 89 STANLEI. l. c. p. 19.
y) LAERT. L. I. ſ. 27. Graeci enim tertio anno menſem intercalabant, Aegyptii ſingulis annis V. dies adiiciebant. Non tamen apud omnes id Graecos obtinuiſſe, ex loco aliquo Varronis infra c. VII. vbi de Demetrio Phalereo dicetur, conſtat.
z) Tentauit aliquem ordinem philoſophicum illis tribuere B. BVDDEVS diſſ. de philoſophia morali Thaletis.
a) Apud STOBAEVM loco ſupra laudato.

diſcenda; modum adhibendum eſſe; non omnibus credendum: Pleraque habet quoque LAERTIVS [b], qui addit: interrogatum: quomodo optime atque iuſtiſſime vitam acturi ſimus? reſpondiſſe: Si quae in aliis reprehendimus, ipſi non faciamus: itemque, eum felicem praedicauiſſe, qui corpore ſanus, fortuna locuples, animo non ignauus ſit. Imprimis vero notabilis eſt ſententia, quae Thaleti tribuitur apud ANTON. et MAXIMVM [c]: difficile eſſe, ſed bonum, ſeſe noſcere ipſum, hoc enim eſſe naturae conſentaneam vitam agere. Plura deſideranti exhibebunt LAERTIVS atque STOBAEVS [d], quos ex recentioribus ſecuti ſunt celeberrimi viri IO. FR. BVDDEVS [e] et THEOPHILVS STOLLIVS [f].

Anaximander. §. XII. Initia philoſophiae naturalis inter Graecos felici auſpicio facta continuauit et auxit Anaximander; qui priuatam Thaletis doctrinam diſciplina publica expoſuit, ſicque ſectam in cathedra quaſi formauit et conſtituit [g]. Thaletis popularem et ſodalem vocat CICERO [h], vnde ſequitur Mileti natum fuiſſe; id quod factum Olymp. XLII. 3. patre Praxiada [i]. Pauca vero de eius hiſtoria conſignauerunt veteres, nec videtur vltra ſcholam habendam iuuentutemque erudiendam publice occupatus fuiſſe. Inſtituiſſe vero pueros, non ſine ingenio ex eo coniicit cel. HEVMANNVS [k], quod refert LAERTIVS [l]: Anaximandrum canentem a pueris irriſum eſſe, eoque comperto dixiſſe, canendum ergo puerorum cauſſa modulate magis. Cum enim haec de cantu aliquo muſico apte vix queant intelligi, recurrendum putat ad morem illius ſeculi, quo eruditi libros non proſa ſed ligata oratione ſcribebant, eosque adſtricto ita verſibus numero recitabant, quod Graecis ᾄδειν Latinis canere dicitur, vnde et ᾀδόμενα et ᾄσματα verſiculi liberiori numero compoſiti, qui ſapientiam virorum doctorum eius temporis continebant, dicti ſunt, quorum ſupra in hiſtoria VII. ſapientum Graeciae mentio facta eſt. Anaximandrum itaque obſcurius diſcipulis librum forte, quem de philoſophia naturali ſcripſiſſet, explicantem, vel alia recitantem deriſum, accuratius iuuenum cauſſa poſthac in eo ſe verſaturum, promiſiſſe vir doctiſſimus putat. Illud certum eſt, quod et ſupra ex THEMISTIO [m] annotauimus, Anaximandrum primum fuiſſe, qui contra morem ſeculi philoſophiae naturalis, quam tradebat, praecepta ſcripto conſignauit, ſicque methodum arcanam, ab omnibus hactenus ſapientibus ſancte cuſtoditam abiecit. Scripſiſſe enim *compendiariam expoſitionem placitorum ſuorum de rebus naturalibus*, ſiue, qui idem liber eſſe videtur, *de natura*; *de ſtellis fixis*; *de ſphaera* et alia, teſtan-

b) Lib. I. ſ. 35.
c) Serm. CCIII. p. 346. ed. Wech. Stob.
d) ll. cc.
e) loc. cit.
f) Hiſt. phil. mor. gentil. §. 30. p. 33.
g) Quae ſine dubio cauſſa eſt, cur ab Anaximandro Ionicae ſectae philoſophiam deriuet LAERT. L. II. ſ. 1.
h) Acad. Qq. L. IV. c. 37. Thaletis conſanguineum vocat SVIDAS in Anaximander T. I. p. 173.
i) LAERT. l. c. SIMPLIC. in phyſ. Ariſt.
k) Act. philoſ. Vol. III. p. 183 ſeqq.
l) l. c. ſ. 2.
m) Orat. XX.

ſtantur veteres [n]. Non vero in matheſi tantum inuentionibus, ſed in naturali quoque ſcientia obſeruationibus excelluiſſe, inde colligi poteſt, quod periculoſum terrae motum Lacedaemoniis praedixit, et vt in agros ſecederent, monuit, eo quoque ſequente, ita vt urbs et pars montis Taygeti corrueret [o]. Tempus mortis ſilent veteres; Olymp. LVIII. 2. vero annum aetatis LXIV. egiſſe, Apollodorus ait [p]. Non confundendus vero eſt cum alio Anaximandro Mileſio, cui *expoſitionem ſymbolorum Pythagoreorum* debemus [q].

Eius inuentiones mathematicae.

§. XIII. Egregie vero de mathematicis diſciplinis meruiſſe Anaximandrum, inuentiones teſtantur, quae a plerisque ei tribuuntur. Nam

I. *Geometriae hypotypoſin* oſtendiſſe, vel expoſuiſſe refert SVIDAS, id quod non de orali aliqua explicatione intelligendum eſt, qualem Thaletem quoque dediſſe, ex antecedentibus eſt manifeſtum, ſed vel totius geometriae cohaerentem delineationem diſcipulis expreſſam indicat, vel ſcriptum de geometria compendium [r].

II. Primum terrae marisque circuitum deſcripſiſſe refert LAERTIVS [s], quod et alii teſtantur [t]. Laërtii verba male intellexit SVIDAS [u], quem ſecutus eſt STANLEIVS [x], dum librum ei tribuit, periodum terrae; non enim libro terrae deſcriptionem geographicam comprehendit, quod Hecataeus, teſte STRABONE primus fecit, ſed tabula geographica terrae marisque circuitum primus delineauit.

III. Primum gnomonem inueniſſe, ipſumque Lacedaemone in ſolariis ſtatuiſſe, tradit LAERTIVS, SVIDAS [z] et EVSEBIVS [a]. Alii tamen aliter. PLINIVS [b] enim Anaximandri ſucceſſori, Anaximeni tribuit, atque HERODOTVS Babyloniis [c]. Recentiores vero quidam [d], et in his SALMASIVS [e] gnomonis in ſolariis vſum longe recentiorem putant, argumentumque inde petunt, quod Anaximandri aeuo diei in horas duodecim diſtributio nondum vſitata fuerit. Vnde veterum relationem tantum de vſu gnomonis in inueniendo meridiano et definiendis ſolſtitiis explicant. Verum probandum prius erat, horarum diſtributionem ante Alexandri M. tempora non in vſu fuiſſe, etiamſi concederetur, vocem hanc ante huius tempora non inueniri; veriſimile enim non eſt, tanta vitae commoditate tamdiu caruiſſe homines, in ſiderum curſu obſeruando et dimetiendo non indiligentes [f]. Horae vero vocem Anacreon iam et Xenophon

n) LAERT. l. c. cuius verba: τῶν ἀρεσκόντων αὐτῷ πεποίηται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, ciusmodi compendium vel ſummam indicant. De natura rerum ſcripſiſſe teſtatur etiam, SVIDAS l. c.

o) PLIN. L. II. c. 79. conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXXIII. §. 1. p. 147. modo hoc non fictum ſit: vix enim infantia naturalis ſcientiae hoc permittit conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 190.

p) LAERT. l. c.

q) Fuit is hiſtoricus Ionicus, vid. LAERT. et SVIDAS l. c. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. I. c. 6. p. 25. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 7. p. 35.

r) Hoc veriſimile fit ex not. (n).

s) loc. cit.

t) STRABO L. I. AGATHEM. L. I. c. I. PLIN. L. VII. c. 56.

u) loc. cit.

x) Hiſt. Phil. P. I. c. 1. p. 96.

z) ll. cc. et T. II. p. 55.

a) Praep. Euang. L. X. c. vlt.

b) Lib. II. c. 76.

c) Lib. II. c. 32.

d) Nominat eos MENAGIVS ad l. c. Laërt.

e) In exerc. Plin. p. 632.

f) Babyloniis iam in vſu fuiſſe, ex HERODOTO iam notauimus.

phon adhibuit[g]. Recte itaque Salmasii sententiam reiecit PETAVIVS[h].

IV. Aequinoctiorum atque solstitiorum puncta primum definiuisse, iidem referunt: id quod tamen Thaleti tribui supra iam annotauimus: forte hic publicum eorum vsum demonstrauit. Ait etiam PLINIVS[i], obliquitatem zodiaci primum designauisse; id quod tamen eo refutatur, quod Thales solis eclipses praedixerit[k]. Id enim sine zodiaci cognitione fieri non posse, notum est.

V. Tandem et sphaeram construxisse refert LAERTIVS[l], quod tamen Atlanti regi a PLINIO[m] tribui supra indicauimus. Scripsisse *de sphaera* librum, ait SVIDAS, forte tamen quae de sphaerae machina ab Anaximandro confecta refert LAERTIVS, male Suidas intellexit, vnde hoc dubium est. Concedi tamen potest, nec improbabile est, plerarumque inuentionum summam designauisse Anaximandrum scripto: nam in eo diligentem fuisse, ex supra dictis liquet.

Physiologia Anaximandri.

§. XIV. Non vero de mathematicis tantum scientiis, sed et de naturali augenda sollicitus fuit Anaximander: de cuius tamen placitis physicis tam obscurae et incertae sunt veterum memoriae, vt, quid senserit, accurate definiri vix queat. Quod vel a monumentorum in historia philosophiae Ionicae defectu, vel a more Anaximandri, breuiter et summatim tantum sua conscribendi placita, vel a studio quaesita obscuritate, philosophis veteribus deamata originem habuit: vnde de sensu dogmatum Anaximandri varia disputatio, eorumque diuersa interpretatio est. Nos quod verisimili ratione assequi nos posse speramus, inquirendo sciscitabimur. Placuit vero in naturali scientia Anaximandro:

Generale eius principium.

I. Ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον ἄπειρον. Principium et elementum omnium rerum esse infinitum[n], seu, vt CICERO[o] refert: infinitatem naturae, a qua omnia gignerentur.

II. Infinitum hoc vnum esse, non numero sed magnitudine[p] et partes quidem eius mutari, totum vero immutabile[q] esse, ex eo omnia gigni et in id desinere omnia[r]. Satis luculenter animum expressisset Anaximander, si definiuisset, quid per illud infinitum, siue natura infinitatem intellexerit? verum non indicauit, an vel aërem, vel aquam, vel aliud quidpiam intelligendum sit[s]. Inde vero veteris philosophiae interpretibus occasio enata est, de mente Anaximandri disputandi, et quaerendi, quomodo illud naturae infinitum explicandum sit. Quam cum meris iisque incer-

g) Conf. MENAG. l. c.

h) App. doctrin. temp. conf. LEO ALLATIVS de mensura temp. antiquor. c. IV. p. 31 seqq.

i) Lib. II. c. 8.

k) Alii hanc inuentionem Pythagorae, alii Oenopidae Chio tribuunt. vid. DIOD. L. I. PLVT. de plac. phil. L. II. c. 12. CENSORINVS de die nat. c. 19. conf. VOSSIVS l. c.

l) loc. cit.

m) Lib. II. c. 8. Facit tamen fabulosa Atlantis historia iis fidem, qui inuentionem, certe inter Graecos, Anaximandro tribuunt.

n) LAERT. L. II. f. I. PLVT. de placit. philos. L. I. c. 3. IVSTIN. MARTYR. cohort. ad Graec. p. m. 4.

o) Academ. Quaest. L. IV. c. 37.

p) SIMPLICIVS in Phys. Arist. L. I. c. 2.

q) LAERT. l. c.

r) PLVT. l. c.

s) LAERT. l. c.

incertiſſimis coniecturis diſceptando perquiſiuerint viri docti[t], mirum non eſt, alios mediam naturam inter ignem et aquam, alios atomos cum DICKINSONO[u], alios materiam generatim ſpectatam, denique alios mentem diuinam in hac infinitate inueniſſe ſibi viſos eſſe. Nec certiora nos promittere audemus, omnemque de ſignificatione huius principii diſputationem incertam et dubiam eſſe exiſtimamus, cum plane hic mentem ſuam Anaximander non explicuerit. Illud ex ſequentibus patebit, Anaximenem Anaximandri diſcipulum hoc infinitum aërem dixiſſe, ſiue id a praeceptore acceperit, ſiue vagam et indefinitam vocem certo ſubiecto accommodauerit. Hoc infinitum primum eſſe principium dixit, vocemque ἀρχὴν primus in hoc ſenſu accepiſſe, vt cauſſam rerum indicaret, refert PSEVDO-ORIGENES[x]. Elementum tamen ipſum vocauiſſe dum laudati ſcriptores referunt, id de confuſo elementi conceptu intelligendum eſt[y], propriam enim τῶν ςοιχείων ſignificationem a Platone eſſe LAERTIVS[z] notat: ille enim, vt et Stoici et Ariſtotelici ἀρχὰς καὶ ςοιχεῖα inter ſe diſtinxerunt[a]. Quia vero Anaximander non explicuit, quid per τὸ ἄπειρον intelligat? an cauſſam tantum materialem, vel etiam effectricem, et an infinito naturae iunxerit infinitam mentem? nata eſt inde controuerſia, an Anaximander in atheorum claſſem referendus ſit, nec ne? Quorum prius poſt eruditum obſeruatorem Halenſem[b], cui ex veteribus exemplum praeiuit AVGVSTINVS[c], contenderunt IENKINVS, THOMASIVS[d], IO. CLERICVS[e], RADVLPHVS CVDWORTHVS[f], Anglique hiſtoriae vniuerſalis auctores[g]; poſterius aſſeruerunt eruditiſſimus SAM. PARCKERVS[h], et venerandi viri IO. FR. BVDDEVS[i] atque IAC. FRID. REIMMANNVS[k]. Qua in re vt appareat, quid affirmandum ſit, quid negandum, quid in medio relinquendum, excutiendae ſunt rationes, quibus impie ſenſiſſe de Deo Anaximandrum viri docti contendunt. Quas ita omnium acutiſſime ordinauit CVDWORTHVS, vt moneat, finxiſſe ſibi hominem animo materiam, certis formis et qualitatibus praeditam, eamque infinitam, non ignem, non aquam, non aërem, verum ad haec et reliqua aptam, aut ex omnibus temperatam et mixtam, ex eaque nata ac facta dixiſſe omnia. Nec, quae patroni Anaximandri pro eius cauſſa ex ARISTOTELE[l] afferunt; vocaſſe hoc infinitum numen, eſſe enim immortale, et perire non poſſe; eum iuuare, haec enim de materia infinita, ab omni mente fingen-dique

An atheus?

t) Vid. Obſ. Hal. T. II. obſ. 19. GASSENDVS T. I. Opp. p. 236.
u) Phyſic. vet. et vera c. IV. §. 10.
x) Philoſophum. c. VI. p. 57.
y) Ob quam rem veteres phyſicos vituperat PLVT. de pl. phil. L. I. c. 2.
z) Lib. III. ſ. 24.
a) IDEM L. VII. ſ. 134. PLVT. l. c.
b) Qui IACOBVS THOMASIVS eſt. Obſ. 21. l. c.
c) De C. D. L. VII. c. 2.
d) Hiſt. atheiſmi c. IV. §. 3. p. 18.
e) Bibl. choiſie T. II. art. 1. p. 50 ſeqq.
f) Syſt. intell. c. III. §. 21. p. 122 ſeqq.
g) p. 82 ſeqq.
h) De Deo et prouid. diu. diſp. I. ſ. VI. p. 15.
i) Theſ. de atheiſmo c. I. §. 10. p. 22.
k) Hiſt. atheiſmi c. XIX. §. 3. p. 143 ſeqq. add. I. CHR. WOLF de atheiſmi falſo ſuſpectis §. IX. p. 33. IAC. HASAEVS de vet. philoſoph. atheiſmo c. V. §. I. p. 19.
l) Phyſic. auſcult. L. III. c. 4.

dique facultate relicta intelligenda esse, quod vnicum infinitumque Anaximandri principium atque numen sit: immortale quoque non alio sensu vocauisse, quam quod corruptionis expers sit. Nec moderamen et gubernationem illam aliud significare, quam res omnes ab ea infinita materia proficisci, ex eaque tanquam primo principio pendere. Prouocat vero, vt haec roboret, vir acutissimus porro ad PLVTARCHVM [m], qui Anaximandrum ideo vituperat, quod materiam vnice laudando, caussam effectricem deleat, et illi nihil infinitum sit, nisi materia. Deriuauisse itaque omnes rerum generationes atque mutationes, ex mixtionibus earumque secretionibus, contrarietatum in materia existentium [n], etc. Grauia satis ἐγκλήματα, et acute excogitata, quae caussam Anaximandri satis aggrauant. Expendendum tamen esse putamus: Aristotelem, vti supra de Thalete monuimus, non hoc dicere, de Ionicis, quod omnem plane mentem reiecerint, sed quod de ea non manifeste cogitauerint, rerum naturalium systema explanantes; sicque tandem necessitate coacti fuerint, eam postliminio quasi reuocare, et ad explicandas rerum naturalium rationes adhibere. Notandum porro, quod cel. MOSHEMIVS [o] attulit, dicere TATIANVM [p], Anaximandrum posuisse principium aliquod humido vetustius, nempe aeternam motionem, eaque alia oriri, alia interire: ea enim innuere videntur, motum ab aeterno accessisse materiae ex alia caussa. Nec sine attentione dimittendum, quod laudatissimus vir porro considerare iubet [q], Anaximandrum fuisse Thaletis discipulum, et, quod non sine ratione addimus, principium quidem Thaletis correxisse, non vero sustulisse. Quod vero omnium maxime expendendum esse putamus, illud quidem est, quod omnes hae accusationes ex interpretamentis eorum desumtae sunt, qui, cum deficientibus scriptis Anaximandri, nescirent, quid per infinitum, ex quo omnia sunt, intellexerit, materiam nescio quam omni elemento priorem abstrahendo finxerunt, eamque Anaximandri infinito adaptarunt. Qua ratione quidem scimus, quomodo Eusebius, Plutarchus, Simplicius, Philoponus [r], et his similes Anaximandri principium intellexerint, non vero, qua ratione ipse intelligi voluerit, cum nec monumentis fide dignis ad discendam eius sententiam vsi fuerint, nec tempore eo vixerint, quo puriore aliqua traditione de vero eius systemate aliquid certi inaudire potuerunt. Nec negamus, non videri nobis doctissimos hos veterum dogmatum narratores acu tetigisse mentem Anaximandri; ad abstractionem enim metaphysicam confugiunt, vt, quod non intelligebant, τὸ ἄπειρον Anaximandri explicarent. Eiusmodi vero principia metaphysica non sapiunt indolem veteris scholae physicae, et Aristotelis aetate vel etiam Platonis, non sunt antiquiora. Aristoteles certe hanc rebus physicis confusionem maxime attulit, vt metaphysicas notiones pro physicis principiis, inter quae et materia

m) L. I. c. 3. de plac. phil.
n) ARISTOT. l. c. L. I. c. 5.
o) Ad l. c. CVDWORTHI p. 128. n. 5.
p) In irris. gentil. §. 10. p. 221. ed. Worthii.
q) Putat tamen vir celeberrimus, virtutis et vis genitricis aliquid dedisse Anaximandrum infinitae naturae suae.
r) Ad hos enim prouocat CVDWORTHVS.

teria prima eſt, obtruderet. Quod ſi cogitamus, Anaximandrum Thaletis fuiſſe diſcipulum, eiusque ſyſtema non tam mutauiſſe, quam emendauiſſe et explicuiſſe, ſuppetit alia via, a vero non plane abhorrens, τὸ ἄπειρον Anaximandreum explicandi. Scilicet cum videret Deum aquae mixtum quaſi et tanquam animam perfuſum, peruadentemque omnia, a praeceptore in ſyſtema ſuum recipi, abſurdum credebat, aquam ponere pro rerum omnium principio, quippe quae conditionem illius materiae Deo quaſi grauidae, et cui Deus tanquam anima inhabitaret, quam chaos veteres theologi dixere, non exhauriret. Totum itaque illud, ex quo omnia facta ſunt, ſiue materiam humidam, cui anima diuina inhabitat, eamque peruadit, dixit τὸ ἄπειρον eſſe, ſiue principium aliquod infinitum, immortale, quod omnibus cauſſa exiſtentiae, vitae ac generationis ſit, quodque omnia gubernet. Vt hanc infiniti Anaximandrei explicationem a vero non abludere demonſtremus, plures rationes ſuppetunt; Et 1. quidem nuſpiam Anaximander dicitur, praeceptoris ſyſtema reieciſſe, aliudque introduxiſſe, quemadmodum Anaxagoram feciſſe, ab omnibus conceditur: formauit enim homines et animantia ex humido; ſed tantum dixiſſe eſſe principium, quod Thales aquam dixit, infinitatem rerum. Ex quibus, niſi fallimur, ſequitur, eum Thaletis principium vnum ex mente diuina et materia conſtans, ſiue chaos Deo grauidum non reieciſſe, ſed populari notione abiecta, magis philoſophice explicauiſſe, et infinitam eſſe naturam dixiſſe, quam poſtea eius diſcipulus Anaximenes de aëre interpretatus eſt, id eſt aethereae naturae eſſe dixit, Anaxagoras vero, mentem, quam triumuiri hi materiae incluſerant, ſeparauit, et formationi materiae adiecit. 2. Nec ſilentium Anaximandri de mente obiici poſſe putamus, cum nobis non ſuppetant eius ſcripta, et is veſtigiis magiſtri inſtitiſſe cenſendus ſit, vbi diſſenſum non aperte fatetur. Quod ſi vero concedamus, tacuiſſe eum de mente materiam peruadente et mouente; illud tamen nondum euincit, reieciſſe eum mentem et proſcripſiſſe ex ſinu materiae; ſed tantummodo id innuit, Anaximandrum, cauſſarum tantum materialium rationem redditurum, naturae φαινόμενα ex materia a mente ſemel mota primum deriuaſſe. 3. Magnum huic ſententiae robur tribuere videtur Tatianus, aeternum motorem ſiue cauſſam motus ante τὸ ὑγρὸν ab Anaximandro conſtitui aſſerens [s]. Quemadmodum enim materia motus cauſſam vel extra vel intra ſe neceſſario habuit, ſine qua nunquam mota fuiſſet; extra eam vero nulla cauſſa fuit, quae eam moueret, quod vltro viris doctis, qui Anaximandrum culpant, largimur; ita intra ſe habuiſſe eiusmodi mouentem animam neceſſe eſt, quae ex ſe materiam expelleret, et ab aeterno emanare pateretur; iſtaque emanatione eiusque perpetua continuatione, qua infinite materiam peruadit, cuncta dirigeret, et formaret, ſicque motus cauſſa eſſet. Certe ſi vera ſunt, quae Tatianus, diligens veteris philoſophiae cultor hoc loco tradit, nihil aliud dixit Anaximander, infinitum eſſe humido antiquius aſſerens, quam quod praeceptor eius Thales aſſeruit:

s) Conferenda PSEVDO-ORIGENIS philoſophum. c. VI. p. 58.

Deum eſſe omnium rerum antiquiſſimum. 4. Nihil vero magis hanc infinitatis Anaximandreae explicationem confirmat, quam quod teſte ARISTOTELE [t] dixit, *περιέχειν ἅπαντα, καὶ πάντα κυβερνᾶν, omnia continere, et gubernare omnia.* Etſi enim lubenter largimur, de directione libera haec intelligi non debere, cum ipſum illud principium omnia gubernans ita cum materia coniungatur, vt vnum infinitum conſtituat, plus tamen dicit, quam quod volunt Simplicius et Philoponus Ariſtotelicis notionibus in peruidenda Anaximandri mente impediti: nec id principium omnia gubernare dici poteſt, quod tantum ex ſe materiam rebus et dependentiam largitur. Quod ſi vero infinitum eſt vnum illud quod Deum et materiam ex ſinu DEI perpetuo emanantem ipſique intime iunctam conſtituit, recte non omnibus tantum exiſtentiam et dependentiam quaſi communicare dicitur, ſed perpetuo aeterni emanationis motus legibus conuenienter omnia gubernare: id quod non abſimili quoque ratione Pythagoras et Stoici, licet differenti ſyſtematis modificatione aſſeruerunt. 5. Nec haec explicatio partem tantum diſciplinae Anaximandri conſiderat, et totam ſuisque membris cohaerentem negligit, quod in defenſoribus Anaximandri culpat eruditiſſimus MOSHEMIVS [u], ſed omnibus eius *φαινομένοις* ſoluendis facit ſatis: licet ad ea cum hoc principio concilianda non teneremur, quae veteres tradunt, quia veriſimile eſt, non ex Anaximandri ingenio, ſed eorum profluxiſſe, qui ſyſtema eius phyſicum explicare conati ſunt. Eſto tamen, omnia dicta eſſe ei conuenienter; cohaerent illa recte cum hac infiniti explicatione. Partes infiniti mutari poſſe, totum immutabile eſſe, ait LAERTIVS, recte, quoniam ex emanationis continuatione, et materiae varia modificatione per inhabitantem diuinam animam partes ſemper mutantur, totum, ſiue vnum illud infinitum ſemper idem manet. Infinitos generari mundos qui corrupti in infinitum redeant, dicit PLVTARCHVS et IVSTINVS MARTYR [x]: Non incommode, quia et cauſſa effectrix et materialis vnum infinitum ſunt, et infinitus vtrique modus ineſt, illi actiuus, huic paſſiuus. Natiuos eſſe Deos, longis interuallis orientes occidentesque eosque innumerabiles eſſe mundos Anaximandro tribuit CICERO [y]. Non ſine veri ſpecie; cum enim ex iſta anima diuina quaedam partes in materiae illas particulas, ex quibus infiniti mundi conflantur, deriuentur, et emanent, et ſic diuina iſta mens omnibus iſtis mundis intime praeſens ſit, naſcuntur certe per emanationem, naſcente nouo mundo, Dii illi, eo deſtructo ad fontem redeunt, quemadmodum ex eodem fundamento et eodem quoque ſenſu Stoici Deos naſci et mori, id eſt ex Deo, anima mundi, oriri et in eum reduci aſſeruerunt, vti ſuo loco demonſtrabimus. Quod ſi etiam haec ad coelum et ſtellas referenda eſſe PLVTARCHO [z] largimur: non tamen hoc contradicit infinito, prout explicuimus. Sunt enim coelum et ſtellae Dii, non ex parte materiae, cuius reſpectu calido et frigido miſtum

t) loco ſupra laudato.
u) l. c.
x) ll. cc.
y) De nat. Deor. L. I, c. 10.
z) l. c. L. I. c. 7.

ſtum coelum, ſtellasque centones aëris globoſos ignis plenos Anaximander dixit [a], ſed ex parte inhabitantis animae diuinae, cuius pars eas animat, regitque. Poteramus pluribus hanc noſtram infiniti Anaximandri explicationem rationibus fulcire, niſi nos pudor prohiberet patientia lectoris abuti, vel eius quoque iudicio et acumini diffidere; ea enim, quae diximus, ita comparata ſunt, vt auctoritatis vel ſententiae ſemel electae praeiudicio non impeditus facile concedere debeat, a veriſimilitudine non eſſe aliena. Quae tamen licet ita ſe habeant, ſtultum tamen eſſet et inſipidum, pro certo et indubitato aſſerere, hanc fuiſſe Anaximandri, opinionem. Coniecturas afferimus, vero ſectamur ſimilia, habitum et conſtitutionem ſyſtematis expendimus, praeceptorem cum diſcipulo comparamus, effata veterum inter ſe rationali ſenſu iungimus; quae omnia probabilitatis quidem gradum aliquem conſtituunt: alium tamen ſenſum cuncta pati, ire in contraria veteres et recentiores noſtro ingenio multum acutiores, deſiderari ſcripta Anaximandri, fontesque atque teſtes omni exceptione maiores, ineluctabilem in plerisque obuerſari animo obſcuritatem vltro fatemur, et hinc rationibus ex vtraque parte expenſis hoc vnum de mente et ſenſu, principii Anaximandri dici poſſe certum putamus, incerta, obſcura et dubia pleraque eſſe, illosque tutiſſima via incedere, qui de atheiſmo Anaximandri rogati ſententiam dicunt: Non liquet.

Specialia eius de rebus naturalibus dogmata.

§. XV. Sed progrediendum eſt in enarratione placitorum phyſicorum Anaximandri, quem de rebus coeleſtibus porro ſtatuiſſe veteres referunt,

III. Coelum de calido et frigido miſtum eſſe [b].

IV. Eſſe infinitos mundos, qui generentur, et corrupti in infinitum redeant [c]. Senſum, quem ex coniectura habere poteſt hoc dogma, in antecedentibus, tetigimus.

V. Stellas centones eſſe aëris globoſos, et flammas, quadam parte exſpirantes, agitari autem eas a circulis et ſphaeris, quibus inhaerent; vt refert STOBAEVS [d], vel quod habet PSEVDO-ORIGENES [e], aſtra eſſe circulum ignis diſcretum ex igne mundi circumdatum ab aëre; quod dogma non nouum fuit, ſed veteribus iam admiſſum, qui ex igne coeleſti ſideralem ignem deriuauerunt.

VI. Stellas eſſe Deos. Quo ſenſu hoc admitti queat, ſupra diximus. Male itaque id acceperunt CICERO [f], AVGVSTINVS aliique, qui indigne tulerunt, aliquid, quod corruptibile et mortale eſt, in Deorum numerum referre, non enim de aeternis Diis ſermo eſt, ſed de ſedibus animae diuinae. Id quod rectius reſponderi poſſe putamus ad Ciceronis obiectiones, quam, nodum ſecando potius quam ſoluendo, cum SAM. PARCKERO [g], Velleium Ciceronis, qui haec obiicit, mendacii arguere.

 VII.

a) STOBAEVS Eclog. phyſ. c. XXV. p. 53. PLVTARCH. l. c.
b) STOBAEVS eclog. phyſ. L. I. c. XXV. p. 53.
c) THEODORET. de cur. Graec. aff. L. I. p. 17.
d) loc. cit.
e) c. VI. p. 59.
f) De nat. deor. L. I. c. 10.
g) De Deo et prou. diſp. I. ſect. 6. p. 15. 16.

VII. Supremo loco ſitum eſſe ſolem, deinde lunam, tum denique fixas et inerrantes ſtellas [h].

VIII. Circulum ſolis vicies et octies [i] terra eſſe maiorem; orbita praeditum, qualis fere ſit rota curruum, ignis plena: qui quadam ex parte eius per orificium effulgeat, tanquam per fiſtulae foramen, eumque ignem eſſe ſolem terram mole exaequantem [k].

IX. Lunae circulum eſſe nouendecuplum proportione terrae, ſimilem rotae currus, quae habeat concauam orbitam igne impletam, perinde ac ſol, et obliquam, vna parte ignem, velut per guttur exſpirantem [l]. Probat vtraque haec theſis, quam pueraſcens illo adhuc tempore fuerit ſcientia naturalis: quamuis incertum ſit, an tam craſſo conceptu de ſole et luna philoſophatus fuerit Anaximander, et annon poſteriora tempora ei talia affinxerint?

X. Eclipſes oriri ex obturationibus orificiorum, ex quibus exhalat ignis ſolis lunaeque [m].

XI. Lunae lucem vel plenam vel deficientem videri, prout orificium per quod tranſit, vel obturatur, vel dilatatur [n].

XII. Ventum eſſe aëris fluxionem, motis in eo aut colliquatis partibus tenuiſſimis et fluidiſſimis [o].

XIII. Tonitrua et fulmina gigni a vento in denſa comprehenſo nube, e qua ob partium tenuitatem et leuitatem erumpat vi maxima [p].

XIV. Durare medio loco terram, centri inſtar conſtitutam, globoſamque eſſe et rotundam, eamque a nulla re ſuffultam pendere, loco ſubſiſtentem ſuo propter aequalem omnium diſtantiam. Prius Anaximandro tribuit LAERTIVS [q] poſterius PSEVDO-ORIGENES [r], PLVTARCHVS [s] vero Thaletis opinioni, terram eſſe rotundam opponit ſententiam Anaximandri, habere terram formam planae columnae lapideae; quo fere collineant, quae EVSEBIVS [t] habet, qui formam cylindri ei placuiſſe tradit. Addunt *philoſophumena* ORIGENI tributa, docuiſſe: alteram ſuperficiem calcari, alteram oppoſitam eſſe; ex quibus verbis ſuſpicatur cel. WOLFIVS [u], antipodas crediſiſſe, licet Platoni nomen hoc debeatur [x]: quod tamen mera, et incerta quidem coniectura nititur. Eadem philoſophumena hanc quoque de terra opinionem Anaximandro tribuunt: pendentem manere ſuo loco ſubſiſtentem; μένεσαν διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόςασιν; aliter tamen LAERTIVS, qui mundum quidem in medio poſuiſſe, ait,

h) STOBAEVS l. c. ORIG. phil. l. c. p. 60.

i) PLVT. L. II. c. 20. THEODORETVS l. c. ponit XXVI. et Philoſophum. ORIGENIS l. c. non ad terram, ſed ad lunam referunt.

k) LAERT. l. c. male cohaerentia et inepta in his quaedam ſunt, ex quibus coniectura naſcitur, non ſemper intellectum fuiſſe Anaximandrum, vel ſententias eius et dogmata indiligenter et negligenter conſarcinata.

l) PLVTARCH. L. II. c. 25. STOBAEVS l. c. p. 59.

m) Philoſophumena p. 59.

n) Ibid. vocant vero orificium hoc ἐκπνοήν, quam recte ita explicari ex PLVT. et STOBAEO patet.

o) PLVT. l. c. L. III. c. 7. Philoſophum. p. 60.

p) IIDEM ll. cc. et clarius SENECA Qq. nat. L. II. c. 18.

q) l. c. ſ. 1.

r) l. c.

s) De plac. phil. L. III. c. 10.

t) De praep. L. I. c. 8.

u) Ad h. l. not. 9.

x) LAERTIVS L. III. ſ. 24.

ait, ſed ita, vt moueri apta; ſiquidem certa eſt THEONIS explicatio, terram ex mente Anaximandri in ſublimi pendere, et moueri circa mundi medium[y]: quae opinio non illo demum tempore nata eſt, ſed veteribus debetur, vnde Pythagorici etiam acceperunt: nonnulla inde vrgente veriſimilitudine, Anaximandrum hoc quoque dogma recepiſſe, id quod etiam contendit TH. BVRNETIVS[z]. Quia tamen vterque teſtis nimis a philoſophi huius aetate remotus eſt, contradicente teſtimoniorum fide certi nihil definiri poteſt.

Coſmogonia Anaximandri.

XV. Formationem mundi, et partium eius ita delineauiſſe tradit EVSEBIVS[a]: Ex infinito coeleſtes orbes et infinitos mundos eductos et ſecretos eſſe: corruptionem autem multoque ante generationem ipſam ex eo fieri, quod mundi ipſi omnes ab immenſo quodam aeuo perpetua diſcretione voluerentur; terram vero figuram cylindri imitari, eiusque altitudinis eſſe, quae, ſi cum latitudine conferatur, tertiam illius partem conſtituat. Ceterum foecundas calidi frigidique partes genitales circa mundi huius procreationem ab omni aeternitate ſepoſitas fuiſſe, ex quibus conflata ſphaera quadam ignea circumfuſum terrae aërem, veluti cortex arborem, inuolueret, ea diſrupta cum eſſet, ac circulis quibusdam intercluſa, ſolem inde, lucem ac ſtellas extitiſſe. Deſcripſit haec Euſebius ex PLVTARCHI *ſtromatibus* deperditis, vixque credi poteſt, ipſum Anaximandrum ita rationes ſubduxiſſe, ſed videntur ſequentium temporum philoſophi ita conſentanea principiis Anaximandri ex iis elicuiſſe. Nihil tamen in hac coſmogoniae deſcriptione eſt, quod explicationi ſyſtematis phyſiologici Anaximandri, quam ſupra dedimus, refragetur, ſunt, quae eam mirifice confirmant. Ait enim: ex infinito coelos et vniuerſos mundos ἀποκεκρίσθαι, eductos et ſecretos eſſe, palpabili indicio, emanationem ex infinito, id eſt materia ex ſinu DEI egreſſa et cum eo arctiſſime iuncta, cauſſam eſſe exiſtentium mundorum: quae emanatio neceſſario id, quod porro dicit, poſtulat, eos mundos ex infinito tempore circulo atque periodo, et conuerſione volui, ἀνακυκλωμένων πάντων, quae Euſebii verba ſunt. Immo γόνιμον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τούτου τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι dicitur, vt non tantum vis genitalis, actiua, penetrans, vna cum calido et frigido, a quo diſerte diſtinguitur, in iſto infinito fuiſſe, appareat, ſed et educta et ſecreta, id quod per emanationem talem fit, dicatur. Quae omnia haud leuiter coniecturas noſtras de ſignificatione infiniti Anaximandrei confirmant: dolendumque eſt, haec non ab ipſo Anaximandro profecta, ſed a viris longo temporis interuallo ab eo remotis, vnde haec quoque in tam incerta re in medio relinquimus. Eductum ex ſinu infiniti mundum motus legibus ſemel a cauſa actiua ex genitali interna impreſſis reliquit, hinc de animantium origine porro praecepiſſe dicitur.

XVI. Animalia prima in humore nata, corticibus ſpinoſis munita fuiſſe, adultiora vero facta, ad ſiccitatem magis deſciuiſſe, ruptoque cortice

tice

y) Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. z) Archaeol. philoſ. L. I. c. 10. p. 421. a) l. c.

tice non multum temporis ſuperuixiſſe [b]. Homines prius in piſcium ventribus genitos ibique nutritos fuiſſe, donec vires acquirerent maiores, idoneique fierent, qui ſuis proſpicere neceſſitatibus poſſent, excluſos fuiſſe atque terra potitos [c]. Quae hominum generatio heterogenea exiguam quidem prodit Anaximandri eruditionem in naturalibus, condonanda tamen illi eo magis eſt, quoniam plerique gentiles philoſophi tam inepte de humani generis ortu philoſophati ſunt, vt ex iis videre eſt, quae PLVTARCHVS [d] hac de re collegit. Cum enim ſemel hypotheſin iſtam; generationem aequiuocorum eſſe poſſibilem, admitterent, facile inde erat, humano generi eiusmodi adſcribere ortum, cum veram hominis originem, cuius notitia reuelationem ſupponit [e], ignorauerint. Verum hoc ὡς ἐν παρέδῳ, et de Anaximandro ſatis.

Anaximenes. §. XVI. Anaximandri auditor [f] et ſodalis [g] fuit ANAXIMENES, Euriſtrati filius, Mileſius. Vitae tempus varie definitur, alii enim Olymp. LV. alii LVI iterumque alii LVIII. ponunt [h], et Apollodorus Olymp. LXIII. quod tamen falſum eſſe inde probari poteſt, quod Anaximander eius praeceptor, non diu poſt Ol. LVIII. fatis conceſſerit, vnde Anaximenes Ol. LXIII. demum natus eſſe non potuit. Repugnat et ipſe Apollodorus, tradens, obiiſſe eo anno, quo Sardes expugnatae ſunt a Cyro. Illud vero Ol. LVIII. ſi SIGONIVM ſequeris [i], ſin accuratiores PETAVII [k] calculi probentur Ol. LIX. I. accidit, ſic vt mortuum eſſe oporteat antequam natus fuerit. Vnde ſuſpicamur, apud Apollodorum numerum corruptum et tempus quoque mortis falſum eſſe, et Ol. LIII. ponendum [l], pro LXIII. tam turpiter enim ſibi contradixiſſe non veriſimile eſt, neque tamen ita tempus cohaeret, vti infra, vbi de Anaxagora dicendum, demonſtrabimus. Volunt aliqui, audiuiſſe Anaximenem etiam Parmenidem, cui et auctor epiſtolarum illi tributarum Pythagoram iungit, quem tamen omni fide carere ſupra in Thalete oſtendimus. Docuit vero et ipſe naturalem ſcientiam, et in ea Anaxagoram atque Diogenem Apolloniatem diſcipulos habuit [m].

Phyſiologia Anaximenis. §. XVII. Inſtitit vero veſtigiis praeceptoris in ſcrutanda rerum natura Anaximenes, ita tamen vt eius ſyſtema clariore luce perfunderet, in quibusdam vero proprium iudicium ſequeretur. Docuiſſe vero veteres referunt:

I. Prin-

b) PLVTARCH. L. V. c. 19.

c) Sympoſiac. c. VIII. q. 8. d) l. c.

e) Propius tamen ad rem PLATO, etſi ille quoque errore de praeexiſtentia et lapſu animarum corruptus. De quo ſuo loco.

f) LAERT. L. II. ſ. 3. CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 37. PLIN. hiſt. nat. L. II. c. 76.

g) SIMPLICIVS ad Phyſic. L. I. c. 2. quod quidem cum eo non conſtare putat ALDOBRANDINVS ad l. c. Laërt. quod Anaximandri diſcipulus dicatur: nihil tamen obſtat, quo minus contubernio et conſortio familiari iuncti fuerint.

h) Olymp. LV. ponit SVIDAS in Anaxim. T. I. p. 173. LVI. EVSEB. praep. euang. L. X. c. vlt. LVIII. vero PSEVDO-ORIGENES philoſ. c. VII. p. 66. qui admitti poteſt, ſi intelligatur de tempore ſucceſſionis in cathedra.

i) De temporibus Athenienſium.

k) Doctrin. temp. L. XIII. ration. temp. P. I. L. II. c. 12. p. 124.

l) LV. Emendat S. PETITVS Obſ. L. II. c. I.

m) Alios Anaximenes, cum hoc non confundendos recenſent LAERT. l. c. MENAG. ad h. l. IONSIVS de S. H. P. L. I. c. 10. p. 50. MEVRS.

I. Principium rerum vniuersarum esse aërem, ex quo omnia nascantur, suoque in eum redeant interitu [n].

II. Hoc principium, aërem scilicet, id ipsum infinitum esse, id est immensum, et semper in motu [o]. Duo haec principia sunt, vel si accurate dicendum primum rerum naturalium principium vnum, quod admisit Anaximenes. Nam quae apud LAERTIVM [p] dicuntur, posuisse ἀρχὴν ἀέρα καὶ τὸ ἄπειρον, non tam, duo principia adhibuisse Anaximenem, volunt, quam potius, rerum omnium caussam existimasse aërem, eumque infinitum. Scilicet ab Anaximandri praeceptoris [q] systemate non recessit Anaximenes, sed, quae ille incerta determinatione obscurius dixit, hic clarius explicuit. Nihil aliud itaque dicit, nisi infinitum illud, ex quo iuxta Anaximandrum res omnes conditae sunt, esse aërem, adeoque vniuersum hoc isto principio contineri: nec multum ponderis habent difficultates, quas hic mouit ISAACVS CASAVBONVS, qui non attendit, recte dixisse ARISTOTELIS physicarum lectionum interpretes, Anaximenem inter eos esse, qui vnicum principium rerum ponunt, saluo textu LAERTII, qui idem fere ait, quod SIMPLICIVS: Ille enim satis luculenter: *Anaximenes Eurystrati filius, sodalis factus Anaximandri, materiam siue subiectum ait vnum esse, idemque infinitum, vt ille etiam, sed non indefinite sicut Anaximander, sed vt definiat esse aërem*: quo loco obscura et dubia Laërtii verba illustrantur.

III. Aëra Deum esse eumque gigni, esseque infinitum, et semper in motu, ea vero quae ex eo oriantur definita esse: accipiendum vero hoc esse de facultatibus, quae corpora siue elementa penetrant, tradit STOBAEVS [r]. Huius si explicationem sequimur, aëra Deum dixit, quia virtute diuina animatur, et per omnia funditur: nec videtur haec Stobaei explicatio relinquenda esse, si statuamus, quod verisimilitudine non caret, non deseruisse Anaximenem praeceptoris placita, sed clarius exposuisse et illustrasse, vt ita τὸ ἄπειρον Anaximandri ex eius interpretatione sit aether subtilissimus diuina vi foecundus, siue a spiritu diuino inhabitatus et animatus, cuius agitatione vbique diffunditur, vt omnia ex eo generentur. Sicque intellexisse quoque videtur LACTANTIVS [s], qui, vbi dixerat, Cleanthem et Anaximenem aethera dixisse summum Deum, addit, poëtam assentiri, canentem:

Tum pater omnipotens, foecundis imbribus aether
Coniugis in gremium laetae descendit, et omnes
Magnus alit magno permistus corpore foetus.

Cleanthes vero cum Stoicus philosophus fuerit, apertum est Lactantium Anaxi-

n) PLVTARCH. de plac. L. I. c. 3.

o) CICERO de natura Deor. L. I. c. 10.

p) L. II. f. 3. STOBAEVS ecl. phys. c. I. ORIGEN. philosoph. c. VII. p. 61. Scripsisse quidem Theophrastum de decretis Anaximenis librum refert LAERT. L. V. f. 42. sed is periit. E recentioribus videndus SCIPIO AQVILIANVS de placit. philos. ante Arist. c. XXI. p. 99 seqq.

q) CICERO l. c. et Acad. Qq. L. IV. c. 37.

r) Eclog. phys. L. I. c. 1. p. 21.

s) Lib. I. c. 5. conf. MINVC. FELIX in Octau. c. 19. p. 61.

Anaximenis opinionem ſenſu accepiſſe Stoico, cui eam iungit, qua in ſchola aether ſiue ignis ſubtiliſſimus, vel Deus potius materiam inhabitat, peruadit, animat. Quod melius quoque mentem Stobaei exprimit, quam quod STANLEIO[t] placuit, aëra diuinum eſſe facultates diuinas elementa penetrantes, adeoque improprie accipi, quod contra mentem Anaximenis dici, recte ad hunc locum notauit G. OLEARIVS[u]. Quod vero omnium maxime hanc principii Anaximenis explicationem firmat, illud eſt, quod aëra Deum quidem eſſe, ſed gigni, teſte CICERONE[x] aſſerit, cum diuina gigni nequeant: vnde ſine ſenſu et abſurde locutus eſſet Anaximenes, ſi aliud nihil, niſi aëra infinitum pro Deo accepiſſet; non incommode vero et inconuenienter ſuo principio et magiſtri menti, ſi aërem, mutabilem et mobilem intellexit, ab inhabitante virtute diuina animaque commotum, cuius motu gignuntur omnia: qua ratione et Diogenem Apolloniatem explicuiſſe hoc principium in ſequentibus docebimus[y]. Ex dictis vero de

Atheiſmus Anaximenis.

atheiſmo Anaximenis iudicandum eſt, cuius grauem illi dicam ſcribunt IACOBVS THOMASIVS[z], NICOL. HIERONYMVS GVNDLINGIVS[a], IENKINVS THOMASIVS[b], RAD. CVDWORTHVS[c], PETRVS BAYLE[d], et qui parum cauſſae Anaximenis tribuunt, IO. FR. BVDDEVS[e] et GODOFR. OLEARIVS[f], contrariam partem tuentibus IO. ANDR. SCHMIDIO[g], IAC. FRID. REIMMANNO[h], SAM. PARCKERO[i], qui ab hac infamia Anaximenem liberarunt. Scilicet adeo inter ſe de ſenſu principii Anaximenei diſſentiunt veteres, tamque obſcurae ſunt eorum relationes, vt vtraque pars non contemnenda opinionis ſuae inueniat argumenta, quae prolixe enarrare, non noſtri inſtituti eſt, ſed ad hiſtoriam ſingularem atheiſmi pertinet. Nos computatis vtriusque partis rationibus in ea confirmamur modeſtia, quam apud Anaximandrum commendauimus: in tanto genuinorum teſtimoniorum defectu, et incerta veterum relatione tutiſſimum eſſe, ad pyrrhoniſmum hiſtoricum confugere, et modeſte retinere iudicium. Quod ſi vero coniecturis aliquid dandum eſt, idem putamus de Anaximene dicendum eſſe, quod de Anaximandro, vtriusque enim cauſſam eodem loco ſtare recte iudicauit OLEARIVS[k]: hoc vno diſcrimine, quod infiniti a praeceptore pro principio admiſſi naturam enarrauerit, quam in aethere, diuina anima foecundo, poſuit, ſicque Deum nominauit: tacens tamen more ſcholae ſuae de natura mentis diuinae, cum ad ſolam cauſſam materialem reſpiceret. Feciſſe vero cum Anaximandro in

t) Hiſt. phil. P. II. c. 2. ſ. 1. p. 99.
u) In not. ad h. l.
x) loc. cit.
y) Vtrumque ideo recte iungit MINVC. FELIX l. c.
z) Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. 21. p. 450.
a) In Otiis P. II. c. III. §. 8. p. 108
b) Hiſtor. atheiſmi c. IV. §. 4. p. 29.
c) Syſt. intellect. c. III. §. 20. p. 123.
d) Dict. T. I. art. Diog. Apoll. not. C. p. 296.
e) Theſ. de ath. c. I. §. 10. licet excuſari eum poſſe putet.
f) Ad l. c. Stanleii. Addi his poſſunt hiſtoriae vniuerſalis auctores Angli p. 84.
g) Diſſ. De Anaximenis vita et phyſiologia ſect. II. §. 5. p. 24.
h) Hiſt. atheiſmi c. XIX. §. 4. p. 144 ſeqq.
i) De Deo diſp. I. ſect. 6. p. 15 ſeqq.
k) loc. cit.

in doctrina de Deo inde quoque patet, quod dixerit, teste AVGVSTINO[l].

IV. Esse quidem Deos, non tamen ab iis aërem factum, sed ipsos ex aëre ortos esse. Eadem enim praeceptoris quoque doctrina fuit, cui in antecedentibus lucem foenerati sumus, quae et huc afferenda est. Et eodem modo intelligendum est, quod PSEVDO-ORIGENES refert[m]: Deos et diuina existere ex progenie aëris infiniti.

V. Vt vero ex aëre hoc infinito et diuino rerum ortum delinearet, tradidit porro Anaximenes[n]: hanc aëris maxime aequabilis speciem effugere oculorum sensum; manifestari autem frigido et calido, tum humiditate et motu; sed moueri perpetuo, nec enim, quas recipit, admissurum mutationes, nisi moueretur. Densatum namque atque extenuatum aliam atque aliam induere faciem.

VI. Cum dissolutus ad altiorem peruenerit gradum producere ignem, ad mediocrem vero, cum ad aërem densiorem ex aëre effici nubem; cum adhuc magis aquam, aucta vero hac constipatione, terram; et, quam fieri potest densissima compage constituta, lapides: adeo vt primaria generationis instrumenta reperiantur opposita, calidum videlicet et frigidum. Eundum fere in modum mutationem elementorum instituit Heraclitus, cuius ignis ab aëre Anaximenis, parum differt[o].

VII. Exteriorem coeli superficiem esse terrestrem[p].

VIII. Terram esse tabellam planam incumbentem aëri[q].

IX. Ad eandem rationem et solem, et lunam, et reliqua sidera. Haec enim omnia cum sint ignea superfundi aëri per latitudinem[r].

X. Siderum ortum ex terra venisse, ex qua attollitur halitus, quo extenuato, ignis emicet[s].

XI. Porro ex eleuato sursum igne componi stellas, terrestres etiam esse naturas in stellarum sede, quae cum iisdem deferuntur[t]. Istas terrestres naturas non conspici, stellasque velut clauos crystallo inhaerere[u].

XII. Sidera non commoueri subter terram, sed circa terram verti, perinde ac circa caput nostrum vertitur pileus[x].

XIII. Itaque solem etiam non ideo abscondi, quod versetur sub terra[y], sed quod altioribus terrae partibus tegatur, et quod longioribus a nobis interuallis distet.

XIV. Astra moueri et impelli a condensato et renitente aëre.

XV. Laminae instar latum esse solem igneaeque substantiae.

l) De C. D. L. VIII. c. 2.

m) l. c. c. VII. p. 61. Sermo itaque non est de Deo summo, sed de corporibus coelestibus, quibus anima diuina praeest, vel daemon quidam inhabitat. Quapropter censura BAELII l. c. fundamento caret.

n) ORIGEN. l. c.

o) Ex hac physiologia sequitur etiam, animam esse ex aethere, siue aëre illo subtiliore vid. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 7.

p) PLVT. l. c. L. II. c. 11.

q) EVSEB. praep. L. I. c. 5. ORIG. l. c. p. 63. PLVT. l. c. L. III. c. 10.

r) ORIGEN. l. c.

s) Ibid.

t) Ibid.

u) STOBAEVS eclog. phys. c. XXV. p. 53.

x) ORIG. et STOB. ll. cc. LAERT. L. II. s. 3. PLVT. l. c. L. II. c. 16. qui paulisper variat.

y) ORIGEN. l. c.

XVI. Eclipſin pati ſolem et lunam obturato foramine per quod ignem ſpirant.

XVII. Lunam itidem eſſe igneam [z].

XVIII. De meteoris eundem fere in modum, vt Anaximander, docuit, vt ex iis videre eſt, quae PLVTARCHVS, PSEVDO-ORIGENES et STOBAEVS [a] hac de re habent; quos, ne nimii ſimus, a lectore conſuli velimus, nihil enim difficultatis habent, quae afferunt, et ex dictis facile intelliguntur.

Philoſophia moralis Anaximenis.

§. XVIII. De philoſophia morali Anaximenis, non habemus, quod dicamus. Refert quidem de eo STOBAEVS varias ſententias et dicta moralia, quae vero paraenetice magis quam philoſophice propoſita ab eo fuere. Sunt inter ea duo, quae attentionem mereri viſa ſunt cel. STOLLIO [b]. Vnum monet [c]: Senibus vrbanitate elegantiore ornatis quantum corporeae voluptates marceſcunt, tantum rurſus eruditionis deſiderium augeri, et tanto firmius docere poſſe alios, quid factu ſit vtile, ac ipſi viciſſim ab aliis audiri. Siquidem voluptates, quas cibi, potus et venerea pariunt, non tam in praeſentia exhilarare, quam poſtea moleſtare videri. Voluptatem autem et diſciplinam circa literas tum in praeſenti tempore oblectare, tum ad reliquam vitam ſui ſtudioſos ſuauiter degendam praeparare. Alterum praecipit [d]: Diuites non ſimiliter miſereri ſolere infelicium vt pauperes, nam ſuis rebus metuentes interim aliorum calamitatis miſereri. Paupertatem namque homines et in artibus praeſtantiores, et in rebus ad vitam pertinentibus prudentiores reddere, et grauem eſſe ſapientiae magiſtram. In quibus παροιμίοις Anaximenes, propria experientia duce viſus eſt viro clariſſimo ſcripſiſſe, atque coniicit, voluptatis cauſſa ducta vxore, et liberis genitis curarum et paupertatis mare ingreſſum fuiſſe, ſicque voluptatis ſtultitia expertum ex diſciplinarum ſtudio voluptatem poſtea in ſenio atque ſuſtentationem vitae quaeſiuiſſe et inueniſſe. Quae, quia circumſtantias vitae Anaximenis nobis tacuerunt veteres, in medio relinquimus.

Anaxagoras.

§. XIX. Anaximenis non auditor tantum fuit, ſed diſciplinam quoque ab eo accepit [e] ANAXAGORAS Clazomenius, ex Ionia, natus Ol. LXX. 1. [f] Parentem nactus genere, opibusque clarum, Hegeſibulum ſiue Eubulum, diuitias ac nobilitatem ab eo quidem accepit, magnis tamen animi opibus, quas inſatiabili deſiderio augere ſtudebat, multo magis enituit. Agros vero et patrimonium reliquit [g], teſte CICERONE [h], *diſcendi quaerendique diuinae delectationi toto ſe animo vt dederet:* vel vt narrat VALERIVS MAXI-

z) STOBAEVS l. c. p. 59.

a) ll. cc. et ex primo et tertio STANLEIVS l. c. p. 100. qui vero ORIGENIS philoſophumena non conſuluit.

b) Hiſt. phil. mor. gentil. §. 38. p. 40. 41.

c) STOBAEVS Serm. CCLXIX. p 870.

d) Ibid. Serm. CCXXXVII. p. 778.

e) CICERO de nat. Deor. L. I. c. 11.

f) Apollodor. apud LAERT. Lib. II. ſ. 7. quibus tamen premarur difficultatibus infra docebitur.

g) PLVT. de vitando aere alieno.

h) Tuſcul. Qq. L. V. c. 39. PLATO in Hippia mai. T. III. p. 382 PHILOSTRAT. vit. Apollon. L. I. c. 13. p. 15. PLVT. in Pericle, SVIDAS in Anaxagoras T. I. p. 172.

MAXIMVS [i], e diutina peregrinatione patriam repetens, cum possessiones desertas vidisset, *non essem*, inquit, *ego saluus, nisi istae periissent.* Eodem animo a regendis ciuitatibus, cuius muneris spem opes animi atque facultates et generis nobilitas facere poterant, totum se, quod ait CICERO [k], ad cogitationem rerum transtulit. Quod cum aegre nonnemo ferret, ei, ita compellanti, *nullane tibi patriae cura est?* pulchre respondit: *mihi vero patriae cura, et quidem summa est*, digitum in coelum intendens [l]. Vt itaque insatiabili discendi desiderio faceret satis, vicesimo aetatis anno Athenas concessit [m], vt ibi philosopharetur, id est totum eruditionis, qualis tunc in hoc ingeniorum et Musarum emporio florebat, circulum emetiretur. Eo enim tempore Athenis philosophiam stricto sensu sumtam nondum floruisse, ex dicendis patebit, constabatque tunc temporis Atheniensium eruditio praeter elegantiam et prudentiam ciuilem, in dicendi copia et artis poeticae praestantia [n]. Vnde Anaxagoras non tantum Homerum diligenter legendo excoluit, quem virtutis et iustitiae praeceptorem fuisse putabat [o], sed et suaui ac magnifica oratione vsus est [p]. Non tamen eloquentia verborum et fingendi ars exsatiauit Anaxagorae animum, sed rerum naturalium et coelestium studio occupatus, cum Athenis philosophi non essent, ad Anaximenem concessit, eumque rerum physicarum principia atque caussas enarrantem audiuit [q], tanto quidem feruore et contentione animi, vt inspiciendi coeli, et solis, et lunae caussa se natum fuisse, magno animo diceret. Nec defuit successus diligentiae Anaxagorae, qui in rerum naturalium studio tantum profecit, vt Anaximenes dignum iudicaret, cui cathedram traderet, et disciplinam relinqueret. Non tamen solo Anaximene contentus fuit, sed vt magis in rerum naturalium studio proficeret, ex Hermotimi quoque, ciuis sui, philosophia notitiam naturalem auxit, et ex ea praeceptoris systema emendauit [r]. Quoniam tamen tantam viri acutissimi

i) L. VIII. c. 7. qui tamen a reliquorum scriptorum narratione deseritur. conf. MERIC. CASAVBON. ad l. c. Laërt. Platonem l. c. risisse Anaxagoram ait STANLEIVS Hist. phil. P. I. p. 100. sed is locum Platonis perperam intellexit; non enim ridet Anaxagoram sed sophistas, conf. BAYLE Dict. T. I. art. Anaxagoras not. A. p. 205.

k) De oratore L. III. c. 15.

l) LAERT. L. II. s. 6.

m) Ibid. archonte Calliada: qui erat Olymp. LXXV. 1. si Apollodorum sequimur.

n) Dignus qui hic legatur cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 195.

o) LAERT. L. II. s. 11. Inde sine dubio enata suspicio, desumsisse duplex principium Anaxagoram ex fabula Homeri de Prodeo et Eidothea, quod asserit SEXTVS EMPIR. adu. math. L. IX. s. 8. p. 546. quae vero ex h. l. facile refutatur non enim physica sed moralia praecepta in Homero quaesiuit Anaxagoras.

p) LAERT. l. c. s. 6.

q) Fuisse discipulum Anaximenis ex adductis testibus patet; cum vero hoc ante annum 20 fieri non facile potuerit, patet inde dictorum ratio, sine qua obscuritatem inextricabilem in historia Anaxagorae non euitabimus. Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Archelaus not. A.

r) Prouocat SEXTVS l. c. non ad Hesiodum et Parmenidem tantum, qui ante Anaxagoram mentem siue principium actiuum materiam adiecerint, sed et ad Hermotimum Clazomenium, a quo Anaxagoras acceperit. Et in duobus prioribus quidem eum falli, ex eo patet, quia amor Hesiodi et Parmenidis longe differt a mente Anaxagorae, et certam materiae semel motae affectionem denotat. Verisimilius itaque est, accepisse ab Hermotimo Clazomenio, quem prius mentem caussam dixisse tradit ARISTOT. Metaph. L. I. c. 3. T. II. p. m. 646. id quod etiam affirmant, et Anaxagoram Hermotimum secutum esse tradunt PHILOPON. ad l. c. Arist. et Alex. Aphrodisaeus apud SIMPLIC. in L. VIII. physic. p. 321. de hoc Hermotimo videndi veteres, quos laudat MEVRSIVS ad Apollon. Dyscol. hist. comment. c. 3. animam eius, quoties voluisset,

tiſſimi eruditionem non ſatis capiebat Miletus, rediit Athenas, vt ibi philoſophiam, quae nondum illic docebatur, profiteretur. Certe bis Athenis commoratum primo diſcendi, poſteaque docendi cauſſa, neceſſaria rationum chronologicarum vitae Anaxagorae ſeries euincit, licet et hic difficultates haud leues oriantur, quas ad finem huius paragraphi enarrabimus, quemadmodum tota temporum ratio in Anaxagorae hiſtoria impedita eſt. Ibi magno, etſi tantum priuatim doceret, applauſu auditus, et celebrem famam nactus diſcipulos habuit praeſtantiſſimos, et nominis poſtea nobilitate atque gloria immortales, Periclem iſtius aetatis fere eloquentiſſimum [s], Euripidem tragoedum [t]; quibus aliqui iungunt Socratem [u] atque Themiſtoclem [x]. Inuidiam vero gloriae comitem eſſe tandem ſenſit, perſecutione graui virum de Athenienſibus et optimis literis immortaliter meritum premente. In carcerem enim detruſum fuiſſe, ſibique de vita metuiſſe, veteres ſcriptores vnanimi fere conſenſu teſtantur, cauſſam vero et accuſationem varie referunt. Sotion enim apud LAERTIVM [y] a Cleone impietatis accuſatum tradit, quod ſolem candentem dixiſſet laminam, defenſum autem eſſe a Pericle, diſcipulo, et quinque talentis mulctatum exilioque damnatum fuiſſe. Satyrus, a Thucydide in ius vocatum, qui contraria Periclis factioni ſentiebat, neque vt impium modo, verum et vt vrbis apud Perſas proditorem accuſatum abſentemque damnatum, teſtatur. Hermippus carcere incluſum mortique addictum ait, Periclem vero apud iudices comparuiſſe, et teſtatum de vitae eius innocentia, effeciſſe, vt liber dimitteretur, eum tamen dimiſſum iniuriam aegre tuliſſe, et ſponte e vita exceſſiſſe. Hieronymus, macie et aegritudine confectum in iudicium adductum miſericordia magis, quam iuſtitia dimiſſum narrat; nihil tamen horum, quae refert LAERTIVS magna nititur veriſimilitudine, cui magis accedit, quod tradit SVIDAS [z] et IOSEPHVS [a] quoque, in carcerem coniectum, quod nouam de Diis ſententiam inuexiſſet, ſolemque ſenſus et rationis expertem dixiſſet, ideoque ad mortem condemnatum, et tandem exilio mulctatum eſſe, quanquam et hoc negat PLVTARCHVS [b], qui nec accuſatum nec damnatum fuiſſe tradit, ſed a Pericle ex vrbe eductum, quod Diophitae rogationem metueret, vt deferrentur nomina eorum, qui ſermones de rebus coeleſtibus, vel alios profanos

voluiſſet, egreſſam eſſe, pro fabula habet et ridet LVCIANVS T. I. in muſcae encom. p. m. 829. Clazomenios ei templum excitauiſſe veteres paſſim teſtantur, conf. FABRIC. ad l. c. Sexti. Teſtatur vero Phauorinus apud LAERT. L. IX. ſ. 34. Democritum ab Anaxagora non admiſſum, eique inimicum factum dixiſſe: non illius eſſe, quas ſcriptis mandauerit de ſole ac luna ſententias, verum antiquas, ipſumque eas ſuffuratum eſſe, pariter ac quae de mundi compoſitione et mente dixiſſet.

s) CICERO in Bruto c. 11. de Orat. c. 3. PLVT. in Pericle, BAYLE Dict. T. III. art. Pericles not. A. qui etiam loco ſupra citato inde colligit, Anaxagoram, qui diſcipulum hunc in ciuili prudentia ſummam laudem adeptum, formauit, etiam in ciuili diſciplina eruditum fuiſſe.

t) Conf. IOS. BARNESIVS in vita Euripid. ſect. 13.

u) Qui tamen poſtea ad Archelaum ſeceſſit LAERT. L. II. ſ. 19. qui his addit Democritum, quem tamen is ferre non potuit.

x) PLVT. in Themiſt. T. III. p. m. 104. qui obſeruat contradicere tempora.

y) Lib. II. ſ. 14. et ex eo STANLEIVS l. c. P. II. c. V. p. 107.

z) loc. cit.

a) Contra Apion. L. II. p. 1079.

b) In Pericle.

ſanos ſererent. Hoc enim omnino credi debet, Anaxagoram in rerum naturalium cauſſis ſcrutandis indefeſſum, contradixiſſe vulgi et ſacerdotum ſuperſtitioni, quale exemplum PLVTARCHVS [c] refert: oſtendiſſe aliquando caput arietis, vnico tantum cornu inſigne, quod futurorum malorum praeſagium vates iactauerint, diſſectum nihil habere, quod naturale non eſſet. Hanc vero philoſophiae libertatem aegerrime genus irritabile vatum tuliſſe, et philoſophos ideo impietatis accuſauiſſe, tot exempla, quae hiſtoria philoſophica ſuppetit, et in his maxime notabile Socratis, teſtantur: dubium itaque non eſt, aegre Anaxagoram vitam atque caput periculo eripuiſſe. An vero exilio et pecunia mulctatus ſit, vel ipſe ſponte ſua Athenas reliquerit, in tanto veterum diſſenſu et incertitudine definiri nequit. Illud vero non praetermittendum eſt, adeo non animo excidiſſe, quod vult Hieronymus apud LAERTIVM [d], vt potius veteres referant [e], cum eodem tempore ipſi renuntiata eſſet et damnatio ſua, et filiorum mors, quos duos habuit ſolos, de iniuria ſibi illata dixiſſe: *Iampridem aduerſus illos atque ſe ex aequo naturam tuliſſe ſententiam:* de filiorum autem morte placido ſimul et magno animo [f]: *nihil mihi inexpectatum aut nouum nuncias: ego enim illos ex me natos ſciebam mortales* [g]. Abiit itaque Athenis, vbi XXX. annos commoratum fuiſſe, quidam tradunt. Non tamen patriam Clazomenen petiit, quam nec ſepulturae locum voluit [h], ſed Lampſacum diſceſſit, illicque, quod vitae ſupererat, exegit [i], et, quod facile coniici poteſt [k], diſcipulis in naturae myſteriis erudiendis vacauit, magnam apud magiſtratum loci atque ciues auctoritatem nactus. Cum enim diuitiis corradendis, non inhiaret, ſed paucis contentus, naturae ſtupendis operibus contemplandis totus inhaereret, ſicque coeleſtia, vnde ſe oriundum eſſe tenebat, adſpiraret [l], verum egit philoſophum, et tranquillitatem animi etiam in aduer-

fis

c) loc. cit.

d) Lib. II. ſ. 14.

e) Ibid. CICERO Tuſc. Qq. L. III. cap. 24. PLVT. de animi tranq.

f) PLVT. conſol. ad Apoll. DIO CHRYSOST. Orat. XXXVII. SIMPLIC. ad Epictet. c. 22. VAL. MAXIMVS L. V. c. 10.

g) Non tacendum tamen: haec quoque aliis tribui, et prius quidem Socrati, poſterius Xenophonti, vt auctor eſt LAERTIVS.

h) Rogatus enim ab amicis, cum Lampſaci moreretur, velletne Clazomenas in patriam, ſi quid ei humani accidiſſet, deportari? Nihil neceſſe eſt, inquit, vndique enim ad inferos tantundem eſt viae.

i) XXII. annos computat STANLEIVS l. c. p. 107. quia XX. aetatis anno ibi philoſophiam docere coepiſſe credit, XXX. ibi vixit, LXXII. anno obiit. Monuimus vero ſupra, euincere ſeriem hiſtoriae Anaxagorae, quod Athenis in patriam ad Anaximenem reuerſus ſit, et poſtea demum Athenas docendi cauſſa conceſſerit, vnde tam longam moram Lampſaci trahere non potuit. Nec id conſpirat cum relationibus veterum, quorum plerique breui poſt exilium tempore, obiiſſe volunt. Refertque PLVT. in Pericle, paulo poſt diſceſſum aetate decrepitum atque neglectum, aegerrime eam rem ferentem obuoluto capite vitae finem inedia facere voluiſſe, Periclem vero id audientem aduolaſſe, eumque impediuiſſe. Ex quo loco manifeſtum eſt, ſenem iam fuiſſe Anaxagoram cum Athenis diſceſſiſſet. Verum eiuſmodi nodorum plena eſt Athenagorae hiſtoria, quos negligentiae veterum ſcriptorum debemus, incertos rumores ſaepe ſequentium.

k) Facit coniecturae fidem, quod antequam moreretur rogatus a ſenatu vrbis, ſi quid in ſui gratiam fieri cuperet, poſtulauit, vt ea, qua deceſſiſſet die, pueris vacatio ſcholarum concederetur; quam conſuetudinem ſuo tempore adhuc ſeruatam eſſe, teſtatur LAERT. l. c.

l) Cuius cauſſa ſe natum eſſe dixiſſe ſupra notauimus. Quod vehementer vituperauit LACTANTIVS L. III. c. 9. quod creatorem neglexerit: non

tamen

ſis conſtantis atque ſereni, et a vana ingeniorum ambitione remoti[m] prodidit, dignus, qui in ſummo honore haberetur. Quem etiam ei contigiſſe veteres ſcriptiores tradunt, poſtquam fatis vel naturae debito, vel quod alii afferunt, fame voluntaria enecatus[n] conceſſerat. Defuncto enim Lampſaceni iuſta perſoluerunt, epitaphio poſito, quod inſignia eius in ſcientiam naturalem merita panderet, hoc verſu[o]:

Hic ſitus ille, cui rerum patuere receſſus,
Atque arcana poli magnus Anaxagoras.

AELIANVS[p] vero duas illi aras poſitas fuiſſe memorat, alteram menti, alteram veritati inſcriptam. Tantam vero rerum naturalium ſcientiam de eo iactant veteres, vt multa eum praedixiſſe contendant: quorum tamen duo tantum exempla ad memoriam noſtram peruenerunt. Vnum PLINIVS commemorat his verbis[q]: Celebrant Graeci Anaxagoram Clazomenium, Olymp. LXXVIII. 2. praedixiſſe coeleſtium literarum ſcientia, quibus diebus ſaxum caſurum eſſet a ſole. Idque factum interdiu in Thraciae parte ad Aegos flumen, qui lapis etiam nunc oſtendatur, magnitudine vehis, colore aduſto, comete quoque illis noctibus flagrante. Eiusdem prodigii meminere etiam EVSEBIVS, qui in Olymp. LXXVIII. 4. quemadmodum marmor Arundellianum Olymp. LXXVII. 4. ponit, et Silenus apud LAERTIVM Olymp. LXXXIV. 1. quae auctorum varietas, ſi cum re ipſa confertur, ſatis prodit, incerto rumori caſuique fortuito adſcribendum fuiſſe, ad Anaxagoram vero relatum ab iis, qui cladem Athenienſium quam a Lyſandro paſſi erant, Olymp. XCIII. 4. iſto portento ſignificari abſurde contendebant. Cum enim Anaxagoras ſtellas lapides candentes dixerit, facile inde colorem rei philoſophicum inducebant[r]; ita vero, quam friuola et inepta tota narratio ſit, luculenter manifeſtatur[s], et ARISTOTELES iam ſubolfecit[ſſ], nec PLVTARCHVS ſatis excuſare potuit. Veriſimilius eſt alterum praedictionis exemplum, qua tempeſtatem praedixit, ad Olympicos ludos accedens ſereno coelo cum pellicea veſte[t]. Pluuia itaque ingruente, Graeci vniuerſi, auctore AELIANO[u], percipiebant, et vnanimi voce celebrabant, diuinam magis eius ſcientiam eſſe,

tamen intellexiſſe Lactantium ſenſum dicti pulchre oſtendit IAC. THOMASIVS Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. XIV. p. 306. conf. quae probe monentur Act. philoſ. Vol. III. p. 206.

m) Ambitioſius dictum videtur, quod dicenti cuipiam: Athenienſibus priuatus es; reſpondit: non ego illis, ſe illi me, apud LAERT. L. II. ſ. 10. Sed vt hoc animi ad vtrumque parati luculentum teſtimonium eſt, ita videtur reſpexiſſe ad amicitiam Periclis, qui totus ab eius conſiliis pendebat, quemque praeſens ad emolumentum reipublicae formabat, et rationes eius dirigebat. Conf. Act. philoſ. Vol. II. p. 208 ſeq. conf. VAL. MAX. L. VII. c. 2. qui illius egregiam de vita eius in ſeceſſu beatiore quam in fronte ſententiam recitat, et doctrinam non ambitioſam laudat.

n) Vid. not. (h).

o) LAERT. l. c. ARIST. Rhetor. L. II. c. 23. T. II. p. 245.

p) Lib. VII. c. 19. conf. KVHNIVS ad h. l. tacent hos honores alii, qui tamen aliis quoque philoſophis obtigere. Conf. Otium Vindel. Ex. III. p. 268 ſeqq.

q) Hiſt. nat. L. II. c. 58. Conf. LAERT. L. II. ſ. 11. PHILOSTRAT. in vita Apollon. L. I. c. 2. p. 4. PLVT. in Lyſandro T. V. p. m. 96. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) Probant hoc miſellae ratiunculae a PLVT. l. c. relatae.

s) Conf. BAYLE. Dict. l. c. not. (I.)

ſſ) De meteor. L. I. c. 7.

t) SVIDAS, PHILOSTRATVS, LAERT. ll. cc.

u) De animal. L. VII. c. 8.

esse, quam vt humanae solertiae tribui posset. Non diuinam enim hoc reuelationem requirere, sed mediocrem solertiam hodie nemo non nouit, in tanta vero illorum temporum inscitia circa res naturales facile potuit esse miraculo. Non vero viua tantum voce, sed et scriptis de philosophia meruisse tradunt veteres, contenduntque LAERTIVS[w] atque CLEMENS ALEXANDRINVS[x] eum primum fuisse, qui librum (nempe de philosophia naturali) conscripserit, quod tamen Anaximandro ab aliis tribui supra dictum est[y]. Scripsit vero *de naturali philosophia* librum lectum PLATONI[z] et ARISTOTELI[zz], et *de circuli quadratura*[a]. Obiit aetatis anno LXXII. quem ad Ol. LXXVIII. refert LAERTIVS[aa], apud quem tamen numerum corruptum esse, et Ol. LXXXVIII. poni debere recte commentatores monuerunt. Fuerunt Anaxagorae quoque alii[b], quos cum nostro confundi non patitur, nominis celebritas, quae ei inter praestantissimos Graeciae philosophos locum fecit, quem ei quoque deberi, tota vitae historia loquitur.

Chronologia Anaxagorae.

Tantae in supputatione temporis, quo floruit Anaxagoras, tenebrae, tam difficiles labyrinthi et insolubiles nodi occurrunt, vt Oedipo opus habeat et Ariadn[illegible]o filo, qui his difficultatibus, si non totis, quod impossibile putamus, ex parte tamen se expedire voluerit. Quod veterum scriptorum negligentiae et confusioni, quam deperdita eorum scripta pepererunt, adscribendum est. Nam et ipsi, in annotandis temporum rationibus, tam turpiter lapsi interdum sunt, vt miris anachronismis sibi ipsis haud semel contradixerint: Vbi vero ab aliis haud magnae diligentiae hominibus eorum scripta excerpta sunt, multo magis temporum notationes corruptae, numeri mutati, et ad loca inepta relati, sicque nobis tot errores geniti sunt, vt nihil incertius sit in historia philosophica, quam temporum indicia. Cuius rei locuples testis est historia Anaxagorae, in qua, qui plana et luculenta via contradictiones veterum in notandis eius temporibus sustulerit, magnus erit merito omnibus Apollo. Non tangemus in praesentia omnes hos errores et labyrinthos, quos nobis veteres struxerunt, adeant, qui spinosum argumentum non perhorrescunt P. BAYLE[c], qui vt erat in excogitandis difficultatibus summa ingenii vi praeditus, ita mirum temporum chaos et insolubiles chronologiae Anaxagoreae nodos exponit: nobis enim in tam amplissimo, quod emetiendum habemus, campo tam prolixis esse non licet; sed exponemus tantummodo, quae aliqualem chronologiae sectae Ionicae lucem foenerari apta sunt. Et primum quidem non exiguam difficultatem habent anni Anaximenis, quam supra ex parte tetigimus, et huc retu-

w) L. II. f. 11.
x) Strom. L. I. p. 308.
y) Ipse LAERTIVS L. VIII. f. 83. Alcmaeoni tribuit.
z) Phaedon. T. I. p. 72. conf. LAERTIVS f. 6.
zz) Physic. L. I. c. 4.
a) PLVTARCH. de exilio conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 772 seq.
aa) L. II. f. 7. conf. PETAV. rat. temp. L. III. c. 8. p. 147.
b) LAERTIVS et FABRICIVS ll. cc.
c) Dict. T. I. art. Archelaus not. A. p. 289.

retulimus, quoniam arcte cum temporibus Anaxagorae cohaerent. Hunc illius non fuiſſe tantum diſcipulum, ſed et in diſciplina tradenda ſucceſſorem, ſupra luculentis veterum teſtimoniis euicimus, nec eſt forte veterum quispiam qui hoc neget. Anaxagoram vero natum fuiſſe Olymp. LXX. 1. adducto Apollodori teſtimonio probauimus. Supra vero §. XVI. eundem Apollodorum, annotauimus, vitae finem, quem fecit Anaximenes, ponere Ol. LIX. 1. fuerit itaque, neceſſe eſt, diſcipulus Anaximenis Anaxagoras antequam natus fuit, XLIV. annis, quod eſt ridiculum. Hunc nodum vt ſoluamus, relicto Apollodoro, Anaximenes vitam vltra Olymp. LXXV. produxiſſe cenſendus eſt. Cum enim vita Anaxagorae teſtetur, eum XX. aetatis anno Athenas conceſſiſſe, credibile non eſt, iuuenem viginti annis minorem, quique multos iuuentutis annos peregrinatione conſumſit, aetate iſta tantos in ſcientia naturali feciſſe profectus, vt celebri praeceptori in cathedra ſuccederet. Vidit hoc pulchre Baelius, qui ideo veriſimile iudicat, Anaximenem poſt diſceſſum Anaxagorae ſcholam Ionicam continuaſſe, id quod tamen incertum eſſe, facile largientur, qui ſeriem rerum ab Anaxagora geſtarum, prout eam enarrauimus, expendent. Vnde coniiciendum eſt, Anaximenem circa Olymp LXXVI. 1. Anaxagorae diſciplina tradita, eadem Olympiade decedentem Anaxagoram ſucceſſorem nactum eſſe, cui Athenas Ol. LXXVII. concedenti in Ionia ſucceſſit Diogenes Appolloniates, ipſe quoque diſcipulus Anaximenis: Sicque Anaximenem Ol. LVI. natum LXXX. annos fere expleuiſſe. Haec de Anaximenis chronologia. Altera Anaxagorae, adhuc impeditior eſt, cum incerti haereant ſcriptores, quem in annum referendum ſit exilium Anaxagorae. DIODORVS SICVLVS equidem diſerte indicat Olymp. LXXXVII. 2. cum vero XXX. annos, Athenis egerit Anaxagoras, ſequeretur inde, Olymp. LXXX. initio demum Athenas veniſſe. Tradit vero Laërtius veteres ſecutus: anno aetatis XX. qui erat Ol. LXXV. Athenas delatum eſſe; quod repugnat tempori a Diodoro indicato. Alias difficultates non minores affert BAYLE [d] quae apud ipſum videndae ſunt: nos vno argumento ab eo praetermiſſo euinci poſſe putamus, Diodorum erroneos calculos ſecutum fuiſſe. Accidit enim exilium Anaxagorae eo tempore, quo Pericles, quam maxime Athenis florebat, et cum Anaxagora conuerſabatur; tantum quoque otii nactus, vt qui prius eloquentiam et prudentiam ciuilem hoc magiſtro didicerat, philoſophiam quoque poſtea naturalem ab eo diſceret. Id quod luculenter afferit MARCELLVS [e], addens, *audiuiſſe in philoſophia quidem Anaxagoram, et atheum paulisper haberi coepiſſe, quod illius philoſophiae diſciplinam paulo auidius hauſiſſet*: quae confirmat quoque DIODOR. SICVL [f]. Pericles autem Peloponneſiaco bello materiam et occaſionem ſuppeditauit, quod Olymp. LXXXVII. 1. incepit, et poſt biennium et ſex menſes peſtilentia moritur. Impoſſibile itaque eſt, Periclem tunc Athenis praeſentem Anaxagoram iuuiſſe,

d) l. c.

e) In vita Thucydidis.

f) L. XII. c. 39. p. 433. conf. BAYLE in Pericles T. III. p. 665. not. C.

uiſſe, morti eripuiſſe, et poſtea Lampſaci, cum inedia vitam finire vellet, inuiſiſſe. Cadentibus itaque rationibus Diodori Siculi, vt tandem aliquando in computandis Anaxagorae annis pedem figamus, ſupponendum putamus, verum eſſe, quod tradit Apollodorus, natum Olymp. LXX. 1. et denatum annos habentem LXXII. Sic vt vitae eius finis incidat in Olymp. LXXXVIII. 1. Cum his terminis vitae Anaxagorae conciliandae ſunt reliquae veterum narrationes. Et quidem primum eius aduentum Athenis factum eſſe tempore expeditionis Xerxis, quo annum XX. agebat Anaxagoras, teſtatur LAERTIVS[g] archonte Calliada, qui annus fuit Olymp. LXXV. 1. ſic vt ex hoc calculo appareat, recte natiuitatis annum poni Olymp. LXX. 1. Vnde et hunc temporis terminum pro vero admiſerunt magni viri IOS. SCALIGER[h], PETAVIVS[i] et VOSSIVS[k]. Ab hoc vero aduentu computant laudati viri triginta annos, quos teſte Laërtio Athenis exegit, ſicque exilium Anaxagorae in Olymp. LXXX. 2. ponunt. Verum ſi haec admittimus, ratio dari non poteſt, quando Anaximeni in cathedra ſucceſſerit? quod ante aetatis annum XX. fieri non potuit. Vt itaque et hunc nodum ſecet magis quam ſoluat, et reliquis difficultatibus faciat ſatis, Baelius duplicem accuſationem, et duplex exilium Anaxagorae comminiſcitur; qua in re veteres habet contradicentes, parumque pro coniectura ſua praeſidii et veriſimilitudinis. Quare et haec via derelinquenda eſt, et hoc modo occurrendum difficultatibus, vt ſtatuamus, bis Athenas conceſſiſſe Athenagoram, primum anno aetatis XX. ad diſcendam eruditionis encyclopaediam, quam philoſophiae nomine indicatam fuiſſe in prolegomenis probauimus, tumque eloquentiam et poëſin didiciſſe; mature vero, et poſt exiguum tempus in Ioniam rediiſſe, vt praeceptori in cathedra ſuccederet; ibique decedente magiſtro, rurſus Athenas commigrauiſſe, circa Olymp. LXXVI. finem, ibique philoſophiam non tam publica, quam priuata diſciplina profeſſum fuiſſe, circa Olymp. LXXXI. habuiſſe diſcipulum Socratem, qui Olymp. LXXXI. 2. ad Archelaum conceſſit; Olymp. LXXXIII. exeunte vel ineunte ſequente proſcriptum Lampſacum exulauiſſe, ibique ad Olymp. LXXXVIII. 1. vixiſſe. Nihil eſt in his rationibus, quantum nos videmus, et diligenti rationum chronologicarum collatione perſpicimus, quod non veriſimilitudini et circumſtantiarum ſeriei reſpondeat. Vnde quae his rationibus temporis contradicunt apud veteres tuto relinquenda eſſe putamus, ſi velimus ex hoc labyrintho tandem egredi. Nondum tamen omnes ſentes ſuperauimus, ſed et alia tollenda difficultas, quam nectit LAERTIVS[l], qui teſtatur, Archelaum primum fuiſſe, qui phyſicam philoſophiam ex Ionia Athenas inuexerit. Hoc etiam SVIDAS repetit[m]. Contrarium vero hoc hiſtoriae Anaxagorae, quae teſtibus ſupra adductis et CLEMENTE quoque ALEXANDRINO[n], Anaxagoram philoſophiam Athenis docuiſſe,

 et

g) L. II. ſ. 7.
h) Ad EVSEBIVM n. MDLIV. p. 103.
i) Ration. temp. L. III. c. 8. p. m. 147.
k) De Scient. mathem. c. XXXIII. §. 4. p. 148.
l) L. II. ſ. 16.
m) v. Archelaus T. I. p. 342.
n) Strom. L. I. p. 301.

et Periclem discipulum in ea habuisse testatur. Qua ratione nodum hunc soluant, cum non videant, Is. CASAVBONVS et MENAGIVS [o], secant, et Laërtium vel memoria deceptum, vel locum ex §. 3. in §. 16. et ex margine in textum translatum fuisse praepostere, colligunt. Nec leuiter hanc Laërtii relationem turbat, quod teste CICERONE [p]. Archelaus Anaxagorae discipulus fuerit, quem itaque Athenis audiuisse oportuit: Alias difficultates tacemus. Quod si itaque Laërtius non deferendus videtur, saluari eius narratio potest, si dicamus: Anaxagoram non publicas quidem lectiones philosophicas instituisse, sed priuatis tantum et selectis discipulis, qualis erat Pericles, Socrates, Archelaus philosophiam tradidisse; id quod ex ea quoque ratione redditur verisimile, quia naturalis philosophia Anaxagorae admodum suspecta fuit, et vates atque populus eius discipulos tanquam atheos criminati fuerunt, vti supra vidimus, quae ratio omnino Anaxagoram compulisse videtur, vt publice ea sapientiae naturalis praecepta reticeret, quae Atheniensium ferre non posse superstitionem nouerat. Ita Archelaus vero primus fuit, qui Ionicam philosophiam, aperta publica schola tradidit, quae tamen mature desiit, Socrate moralem philosophiam introducente. Et ita quidem tantisper in obscurissimo argumento palpare nobis liceat, donec certiora et meliora detegant, qui acutioribus, quam nos, utuntur oculis.

Philosophia Anaxagorae.

§. XX. Philosophiae vero naturalis aedificium ita construxit Anaxagoras, si veterum narrata sequimur:

De principiis naturalibus.

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Omnia itaque erant initio simul, inter se confusa et sine motu. Primum hoc fundamentum totius systematis, quod omnem antiquorum philosophorum chorum agnouisse, alio loco ostendimus, Anaxagorae recte tribuit ARISTOTELES [q]: alterum ipsa eius verba exhibet, quibus magnificum opus suum de natura, teste LAERTIO [r] exorsus est, quodque ita ad mentem eius referunt ARISTOTELES [s], qui addit, quieuisse ab infinito tempore, omnia, quemadmodum CICERO quoque testatur [t], particulas statuisse initio confusas. Hoc vniuersum, veteres ante Anaxagoram chaos dixere, ὕλην siue materiam Graeci, de cuius natura ita porro philosophatus est:

III. Est vero principium materiale omnium rerum vnum et multiplex, nempe ὁμοιομερείαι, partes infinitae, similares, contrariae, tactu continuae se mutuo sustinentes, neque alio contentae. Ita sententiam Anaxagorae ARISTOTELES [u] et PLVTARCHVS [x] delineant, magno aliorum quoque ex veterum cohorte auctorum consensu [y], inter quos eleganter has ὁμοιομερείας, (Latino enim vocabulo difficulter exprimuntur, partes similares

o) Ad l. c. Laërtii.
p) Tusc. Qq. L. V.
q) Metaphys. L. I. c. 4. T. II. p. 645.
r) L. II. §. 6.
s) Physic. L. III. c. 4. et L. IIX. c. 1.
t) Academ. Qq. L. IV. conf. PLVTARCH. plac. phil. L. I. c. 3.
u) ll. cc.
x) l. c.
y) Conf. Comm. ad LAERT. l. c. STANLEI. Hist. Phil. P. I. c. 2. sect. 1. p. 101 seqq.

res tamen dixit CICERO) defcripfit LVCRETIVS [z]. Vt ad hanc fyftematis Ionici modificationem deueniret Anaxagoras, accuratior materiae confideratio effecit. Scilicet a praeceptoribus didicerat, quod fupra Ionicae fcholae placuiffe probauimus: materiam non effe in infinitum diuiduam; fubfiftendum itaque erat in particulis indiuiduis et minutiffimis, quas ab infinito tempore femper confufas et fine motu iacuiffe fupponebat. Obferuabat [a] vero profundi ingenii philofophus, ineffe rebus ipfis ex iftis particulis compofitis et formatis formas atque qualitates diuerfiffimas, atque faepe fibi contrarias, quas cum naturas peculiares et per fe fubfiftentes non effe perfpiceret, nec ex nihilo eas oriri poffe ex admiffo femel principio concluderet, eo tandem deueniebat, vt colligeret, ἐκ πϱοϋπαϱχόντων καὶ ἐνυπαϱχόντων, ex rebus antea exiftentibus, et inexiftentibus produci; atque antea in materia effe, quamuis ob exiguitatem fuam percipi a nobis haud poffint, resque vifibiles, in quibus quodlibet cuilibet admiftum eft, illud tantum nobis videantur effe, et ab aliis diftingui, quod in miftione infinitorum abundet. Ita totum nec album nec nigrum, nec os nec carnem effe, fed cuius plurimum habet illius quoque naturae effe videri. Separabat itaque particulas, ex quibus res mixtae et compofitae confiftunt, et iungebat partes homogeneas fibique fimiles, quarum quaelibet peculiarem naturam, alteri cui iungitur fimilem, haberet. Offa igitur ex particulis offeis, carnem ex carneis, aurum ex aureis, res calidas ex calidis, frigidas ex frigidis, et fic porro, nihil autem ex nihilo, fed omnia ex particulis fimilaribus iam antea exiftentibus generari, tuebatur, et ita demonftrari poffe putabat, qua ratione rerum effentiae et qualitates inter fe differrent. Vehementer hoc fyftema particularum materiae, quod cum atomiftico confundendum non eft, veteribus et recentioribus difplicuit, vt videre eft ex illis, quae contra illud difputant ARISTOTELES et LVCRETIVS [b] quorum rationes ex recentioribus illuftrant SCIPIO AQVILIANVS [c] et PETRVS BAYLE [d]. Nec diffitendum eft, magnis premi difficultatibus, et fibi contradicere; cum enim res compofitas non tantum folui et perire cernamus, fed et illud non amplius effe, quod fuerunt, neceffario fequitur, etiam particulas illas, ex quibus earum natura componitur, perire, cum eandem naturam referant, et ita auri maffa foluta, perire etiam particulas aureas, offe contrito, conteri officula minima ex quibus componitur, et fic porro, quia

 definet

z) L. I. v. 830 feqq. his verfibus:
Nunc et Anaxagorae fcrutemur homoeomeriam,
Quam Graeci memorant, nec noftra dicere lingua
Concedit nobis patrii fermonis egeftas:
Sed tamen ipfam rem facile eft exponere verbis,
Principium rerum, quam dicit homoeomeriam.
Offa videlicet e pauxillis atque minutis
Offibu', fic et de pauxillis atque minutis
Vifceribus vifcus gigni: fanguenque creari
Sanguinis inter fe multis coëuntibu' guttis:
Ex auri[illegible]que putat micis confiftere poffe
Aurum, et de terris terram concrefcere paruis:
Ignibus ex ignem: humorem ex humoribus effe,
Cetera confimili fingit ratione putatque.
Nec tamen effe vlla parte idem in rebus inane
Concedit, neque corporibus finem effe fecundis.

a) Legendus ARISTOTELES Phyf. aufcult. L. I. c. V. et LVCRETIVS l. c. qui porro:
Id quod Anaxagoras fibi fumit, vt omnibus omnes
Res putet immiftas rebus latitare: fed illud
Apparere vnum, quo ius funt pluria mifta
Et magis in promta primaque in fronte locata.

b) ll. cc.

c) De placit. philof. ante Arift. L. I. c. 3. p. 8 feq.

d) Dict. T. I. art. Anaxagoras not. C. p. 208 feqq. et not. G. p. 212.

desinet res illud esse, quod sunt particulae, ex quibus constat. Ita vero non illud tantum, quod principii naturam habere debet, eam amittit, et fit corruptibile, sed contradicit quoque principio primo ab Anaxagora admisso, ex nihilo non solum nihil fieri, sed in nihil quoque non resolui. Hoc tamen non obstante ingenii acumen et magna in re naturali eruditio Anaxagorae deneganda non est, quemadmodum facit CVDWORTHVS [e], qui iudicii paupertate seductum putat Anaxagoram, vt systema atomisticum in ὁμοιομερείας mutaret, quia comprehendere nequiuerit, qua ratione ex sola modificatione, magnitudine, situ, et figura particularum rerum diuersarum et contrariarum quoque origo queat explicari. Non enim leges motus adeo ignotas fuisse Anaxagorae verisimile est, qui ob ingenii praestantiam mentisque aciem tantopere laudatur veteribus: sed caussa sine dubio ea fuit, quod in systemate atomistico difficultates haud leues viderat, quae superari vix possunt, quas vt euitaret, ad homoeomeriarum inuentionem confugit. Interim et rationi et experientiae illam contrariam esse, quilibet facile deprehendit, qui mediocri attentione ad rerum omnium naturam attendit.

IV. Quia vero particulae materiae similares sunt sine motu atque vita, ideo necesse est, fuisse ab omni aeternitate principium aliud infinitum, intelligens [f], siue mentem infinitam, corpori non inclusam, adeoque incorpoream, et ab omni compositione separatam [g], quae per se ipsa moueatur [h], motumque particulis illis homogeneis in hyle latentibus et confuse mixtis primum indiderit [i], sicque et infinita materia, quae constaret dissimilibus inter se particulis, rerum omnium genera, homogeneis inter se iunctis, pro modulis et speciebus suis, condiderit [k]. Multa hic cumulantur, quae ne copia diuersarum materiarum obruamur, singulatim expendere necesse est. Et 1. quidem Anaxagoram mentem infinitam motus et vitae auctorem asseruisse, eiusque dispositioni, ordinationi et operationi totius mundi ornatum, rerumque visibilium omnium generationem tribuisse, totus testatur, veterum scriptorum chorus, videndique quos magno numero laudant MENAGIVS [l] et BAYLIVS [m]. Vnum ARISTOTELIS, qui aetate proprior fuit, testimonium sufficiat, qui eum posuisse, tradit [n]: ἀρχήνγε τὸν νοῦν μάλιστα πάντων, μόνον γοῦν φησιν αὐτὸν τῶν ὄντων ἁπλοῦν εἶναι, καὶ ἀμιγῆ τε καὶ καθαρόν· ἀποδίδωσι δὲ ἄμφω τῇ αὐτῇ ἀρχῇ τό τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων νοῦν κινῆσαι τὸ πᾶν, *mentem principium esse omnium, solam namque rerum omnium ipsam simplicem et non permistam, et puram esse atque sinceram. Atque eidem principio haec vtraque tribuisse, cognitionem*

e) System. intell. c. I. §. 15. p. 21. §. 28. p. 44. conf. MOSHEM. ad h. l.

f) ARISTOT. Metaph. L. I. c. 3.

g) CICERO de nat. Deor. L. I. c. 11. conf. AVGVSTIN. de C. D. L. IIX. c. 2.

h) LACTANTIVS L. I. c. 5.

i) ARISTOTEL. L. IIX. Phys. ausc. c. 1. T. I. p. 219.

k) CICERO Acad. Qq. L. II. Anaxagoras materiam infinitam, sed eas particulas similes inter se minutas, eas primas confusas, postea in ordinem adductas mente diuina.

l) Ad l. c. Laërt.

m) l. c. not. D. p. 211. Addi merentur, quae adducit CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 20. p. 459. vbi imprimis luculentus SIMPLICII locus legi meretur in ARIST. Physic. L. I. p. 33.

n) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 479.

nem et motum, dicentem, vniuerſum mentem mouiſſe. 2. Hanc mentem ad mundi ortum et rerum generationem neceſſariam fuiſſe, inde concluſit Anaxagoras, quod motum proprium ineſſe particulis materiae negaret, vnde mentem *κινήσεως ἀρχὴν motus principium* dixit, eamque formandae et ornandae materiae praefecit. Qua de re PLVTARCHVS[o], vt qua ratione ab anteceſſoribus diſceſſerit Anaxagoras, oſtenderet, ait: *Reliqui philoſophi Ionici ante Anaxagoram fortunam caecamque neceſſitatem, id eſt motus materiae vel fortuitos vel neceſſarios, vnum rerum principium eſſe profeſſi ſunt: primus autem Anaxagoras affirmauit, mentem puram et omnis concretionis neſciam rebus omnibus praeſidere.* Ex quibus Plutarchi verbis 3. clarum eſt, fuiſſe in Ionica ſchola Anaxagoram primum, qui aeternae materiae mentem adiungeret. Id quod etiam teſtantur CICERO, TERTVLLIANVS, THEMISTIVS, et ex PP. numero alii, laudati MENAGIO et BAYLIO[p]. Inter quos primus notabiliter: *Inde Anaxagoras, qui accepit ab Anaximene diſciplinam, primus omnium rerum deſcriptionem et modum mentis infinitae vi ac ratione deſignari ac confici voluit. In quo non vidit neque motum ſenſui iunctum et continentem in infinito vllum eſſe poſſe, neque ſenſum omnino, quo non ipſa natura pulſa ſentiret. Deinde ſi mentem iſtam, quaſi animal aliquod eſſe voluit, erit aliquod interius ex quo illud animal nominetur. Quid autem interius mente? Cingitur itaque corpore externo. Quod quoniam non placet, aperta ſimplexque mens, nulla re adiuncta quae ſentire poſſit, fugere intelligentiae noſtrae vim et notionem videtur.* Mirantur hic cum Baelio alii quoque viri docti, qui haec conſentire cum veterum narratis vident, Ciceronem primum Anaxagoram conſtituere, qui mentem materiae adiecerit, oblitum, quae paulo ante dixerat[q]: *Thales Mileſius, qui primus de talibus rebus quaeſiuit, aquam dixit eſſe initium rerum: Deum autem mentem eam, quae ex aqua cuncta fingeret.* Quae adeo ſibi contradicere videntur magno et in veterum doctrinis perſpiciendis acutiſſimo viro, vt malit textum eſſe corruptum, quam Ciceronem aliis ſcriptoribus, qui diſerte omnes fere Anaxagoram primum mentis materiae adiunctae auctorem faciunt praeferre[r]. Cui tamen critici perſpicaciſſimi ſententiae merito opponimus, non ſolum Ciceronem dixiſſe: Thaletem mentem materiae formandae praefixiſſe, ſed aliorum quoque teſtimoniis ſupra a nobis allatis id confirmari[s]. Neque tamen veteres deſerendos, neque Ciceronem ſecum committendum, neque eam, quam hactenus dedimus, ſyſtematis Ionici explicationem derelinquendam putamus, cum omnia ſibi recte conſtent, et eleganter cohaereant, modo falſa, quae plerosque

o) PLVTARCHVS in Pericle T. IV. p. m. 278.

p) ll. cc. vid. m. IV.

q) De nat. Deor. L. I. c. 10. 11.

r) Aliam conciliandi haec inter ſe viam ingreſſus eſt LESCALOPERIVS in CICERON. de nat. Deor. p. 40. qui putat Anaxagoram primum fuiſſe, qui in lectionibus ſuis non ſolum haec docuerit, ſed ſcripto quoque publicauerit, cum eius anteceſſores ſolis hoc dogma diſcipulis tradiderint. Sed hoc apertae narrationi veterum contradicit.

s) STOBAEVM non ſolum, ſed et PLVTARCHVM concordare cum CICERONE, initio capitis iam docuimus.

rosque occupauit ſyſtematis Ionici, quale illud Thales, Anaximander, et Anaximenes, docuerunt interpretatio, ex ſola materia ſine omni mentis diuinae concurſu extitiſſe omnia, dimittatur, rationibus a nobis ſupra iam allatis confutata. Hoc vt luculenter 4. demonſtremus, repetendum ex ſuperioribus eſt, ſtatuiſſe triumuiros illos Anaxagorae anteceſſores, materiam vnicum eſſe principium, nec extra eam dari aliud: eſſe vero in materia mentem, eam intime penetrantem et mouentem, et cum ea ita arcte vnitam, vt vnum principium conſtituant: et eſſe vero admodum ſimile, intellexiſſe eos hoc ita, vt materiam ab aeterno ex Deo emanaſſe, et quotidie nouo motu ex ſinu eius intime illi praeſentis moueri et emanare dicerent. Vidit hoc Anaxagoras, et palpauit, in iſto emanatiuo ſyſtemate tum includi infinitum infinito, et mentem infinitam corpori quaſi, certe materiae; tum confundi re ipſa cum materia, cum qua vnum conſtituere dicitur; manifeſta principiorum commixtione et abſurditate non parua: aliter itaque rem inſtituit, et cum materiam infinitam ab omni aeternitate conſtitiſſe [t], cum anteceſſoribus ſtatueret, eam non tantum ab elementorum naturalium ſorte et conditione ſemouit [u], et homoeomerias introducendo, talem ei naturam adſcripſit, qualem ad producendas rerum diuerſiſſimas naturas atque eſſentias ſufficere putabat: ſed et Deum ſiue mentem infinitam, quam anteceſſores ita materiae immerſerunt, vt ex eo atque materia vnum exiſteret principium, quemadmodum fere corpus et anima vnum hominem conſtituunt, a materia ſeparauit, nec ei ineſſe, ſed adſiſtere tantum extra docuit, ſicque primus fuit, qui Deum materiae, tanquam mentem corpori, oppoſitam introduceret, et ab ea diſtingueret. Vnde etiam aliam et diſtinctam prorſus, immo materiae contrariam DEO naturam tribuit; eſſe eum mentem puriſſimam, conſtare intellectu omnia mouente, et dirigente, nihil eſſe in eo mixti, cum e contrario materia, nec ipſa intelligere atque ſe mouere queat, et innumeris ex particulis diuerſiſſimae naturae mixta ſit. Sic itaque primus Anaxagoras fuit, qui duo diſtincta et ſibimet oppoſita principia introduxit, eaque inuicem ſeparauit: primus, qui DEI ideam inter Graecos (nam et theologos Graecorum Ionicis vetuſtiores in eadem fuiſſe ſententia, qua Thales fuit, ſupra demonſtratum eſt,) a materialitate quaſi purificauit; primus, qui motus materiae cauſſam apertam conſtituit, et ad naturae ſyſtema explicandum mentionem mentis puriſſimae et immaterialis neceſſario requiſiuit; cum praeceptores antea motum quidem a Deo materiae interna agitatione dari ſtatuerent, verum quia de externis tantum rerum naturalium cauſis quaeſiuerunt, eum in ſyſtemate ſuo phyſiologico manifeſta concluſionum neceſſitate non ponerent, ſed tacite quaſi praeſupponerent. Nihil, ſperamus, in hac explicatione eſſe, quod non rem clare ſatis explicet, et qua ratione ſyſtemata Ionicorum vel diſcor-

t) Ita enim opus ſuum de natura exorſus eſt Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. LAERT. L. II. ſ. 6. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. c. IV. §. 6. p. 210.

u) Adeoque materiam non aquam dixit, ſicut Thales, neque aërem infinitum vt Anaximenes.

discordent, vel concordent, demonstret, vnde in se probabilem esse, et veterum contradictionibus tollendis aptam, nemo pertinaciter negauerit. Vt vero haec non ex coniectura tantum dicta videantur, indubitatis quoque veterum testimoniis, et ipsa Anaxagorei systematis constitutione et natura probabimus. Adducimus itaque 5. testem imprimis ARISTOTELEM[x], et eo quidem loco, qui quam maxime Anaxagorae principatum in adducenda ad rerum naturalium systema menti tribuere plerisque visus est: Ibi Stagirites, postquam ostenderat, eos, qui principia materialia vel vnum vel plura constituerunt, tandem necessitate coactos fuisse, de caussa alia, actiua, motus auctore, disquirere, addit: *Quare qui, vt animalibus, ita in natura mentem inesse caussam mundi, totiusque ordinis dixerat, quasi sobrius, comparatus ad antiquiores vana dicentes, apparuit. Istas autem rationes, qui φανερῶς, palam attigit. Anaxagoram fuisse scimus.* Ex quo Aristotelis loco manifestum est, fuisse tum, vbi Graecia accuratius, de Deo et rerum natura, quam theologi et poëtae, philosophari coepit, qui ad assignandam motus caussam in formando mundo mentem aduocauerint: Anaxagoram vero primum fuisse, qui PALAM, ex expresso hoc intellectuali principio, de eo philosophatus fuerit; vnde sequitur, antecessores eam mentem non clare in suis φιλοσοφȣμένοις expressisse[y]. Quid hoc, quaeso, aliud est, quam quod supra de discrimine inter Thaletis et Anaxagorae systemata diximus? Alterum testem itidem talem volumus, qui a contrariis partibus stare plerisque visus est CICERONEM, qui in adducto loco a contradictionis absurditate liberari non potest, nisi Thaletis et Anaxagorae principia physiologica eo modo, quo diximus, inter se discernantur. Peruidisse vero id ipsum Ciceronem, nec aliter intelexisse, ex obiectionibus, quas contra philosophemata Anaxagorae format, est euidentissimum. Premit enim Ionicum philosophum iis potissimum difficultatibus, quae, illius systema ad eundem sensum relabi, euincere videntur, cui tamen illud opposuit. Nempe monet Romanae eloquentiae parens: si sensus isti menti ex Anaxagorae opinione tribuendus sit, sequi, naturam et mentem vnum constituere, cum alias sensus naturae inesse nequeat: sequi, mentem istam corpore, id est materia vestiri et circumdari; nec posse intelligi, qua ratione ista mens sensum habeat, nisi materia tanquam corpori arctissime et ita iuncta sit, vt vnum animal sentiens constituat. Hoc vero non placere Anaxagorae, qui hanc Thaletis sententiam reiecit; comprehendi itaque non posse, qua ratione, si haec neget, et contraria tueatur, eius systema consistere queat. Luculenter scilicet Ionicorum primorum systema ab Anaxagora reiectum, quod Deum naturae siue materiae inditum, vt anima in corpore, vnum cum ea constituere dixit, adhibet Cicero, vt ex eo ab absurdo argumentum ducendo ostenderet, ex Anaxagorae hypothesi, sensum et

x) Metaph. L. I. c. 3. p. 644.
y) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syst. int. c. III. §. 20. not. 8. p. 122.

et motum menti tribuenti idem ſequi, quod tamen in anteceſſoribus reiecerat. Tertium hac in re teſtem excitamus PLVTARCHVM, qui loco eo, quo maxime Anaxagoram primum fuiſſe ait, qui mentem materiae praefecit, haud obſcure innuit, eum illo ſenſu atque ratione, prout diximus, id feciſſe. Ait enim [z]: *Quem Anaxagoram illius temporis aequales mentem appellauere, vel quod perſpicaciam eius ſingularem in natura perſcrutanda, excellentemque admirarentur, vel quod vniuerſitati non fortunam neque fatum ordinatae diſcretionis principium, ſed mentem princeps puram ac ſinceram praefecerit, cum omnibus confuſas aliis ſecernentem particulas ſimilares.* Quibus verbis primo quidem Thaletis et diſcipulorum hypotheſin tangit, quae neceſſariis emanationis legibus rerum ortum tribuit, et ita Deum materiae immergit, vel materiam quoque ex Deo educit, vt inde impurus, et materialis quaſi videatur, ſicque omnis ille materiae motus ex Deo ſumme neceſſarius ſit; deinde vero Anaxagoram laudat, qui mentem diuinam ab hac materialitatis impuritate quaſi liberauit, eamque puram ac ſinceram materiae particulis praefecit, ſicque et fortunae, id eſt caſui fortuito, et fato, ſiue neceſſitati motum cauſſae rationalis, eiusque conſilium oppoſuit. Sufficere haec teſtimonia eo magis merito videntur, quo magis cauſſam perorare plerisque videri debent, quoque magis luculenter inter Thaletis et Anaxagorae ſyſtema diſcrimen explicant, noſtramque explicationem tuentur, et contradictiones veterum tollunt. Faciunt vero ad roborandam hanc ſyſtematis Anaxagorae explicationem egregie ea quoque, quae de fato dixit: qui illud tanquam inane nomen reiecit, vti infra docebimus. Nam non ſenſu hoc Epicureo fecit, vt omnem conſilii rationem in ordinandis particulis homogeneis reiiceret, cum potius mentem intellectu et conſilio praeditam ſtatueret, ſed oppoſuit ſe neceſſitati mentis diuinae mundum neceſſaria naturae ſuae lege eiusque ſequela formantis, et continentis, quam neceſſitatem a Thalete agnitam ad ſyſtema emanatiuum pertinere, ſupra notauimus. Vt itaque dicta contrahamus, non eo nomine Anaxagoras primus mentem materiae praefeciſſe dicitur, quaſi mentem ex materia prorſus eiecerint anteceſſores; ſed quod reiecto ſyſtemate emanatiuo, ſyſtema dualiſticum receperit, mentemque diuinam non informantem, ſed adſiſtentem mundi cauſſam (liceat hic barbare loqui) introduxerit, ſicque mentem ab omni materiae miſtione et impuritate ſeparauerit: quo philoſophandi modo Anaxagoram recte meruiſſe, vt mens diceretur, nemo inficiabitur, licet non exiguis eius quoque ſyſtema prematur difficultatibus [a]. 6. Non tacendum tamen eſt, quod hactenus non ſine veriſimilitudine dictis potiſſimum queat obuerti: tradit nempe PLATO [b], Anaxagoram dixiſſe: τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων φύσιν νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διοικοῦσαν καὶ ἔχουσαν, *animam rerum omnium naturam per-*

z) In Pericle l. c.

a) Acute et erudite hac de re, et imprimis de Anaxagorae reliquorumque Ionicorum ſyſtematis commodis et incommodis differit CLAVDIVS BERIGARDVS in Circulis Piſanis P. I. pag. 10 ſeqq. qui, vbi libri rariſſimi copia datur, meretur legi.

b) In Cratylo T. I. p. 53.

peruadere et continere. Hoc enim cum placuiſſe dixerimus, Thaleti, Anaximandro, Anaximeni, non poteſt perſpici, verum eſſe, quod Anaxagoras, idem cum iis ſentiens, dicto tamen modo ſyſtema mutauerit, Deumque animam mundi informantem eſſe negauerit. Recte tamen, niſi fallimur, reſpondit CVDWORTHVS[c]: aſſeruiſſe Anaxagoram pariter et Platonem, Deum πάντα κοσμεῖν τὰ πράγματα, διὰ πάντων ἰόντα, *Deum exornare omnia per omnia peruadentem:* non tamen vt Deum mixtum eſſe naturae cenſeret, ſed vt mundum prorſus a Deo ſecerneret. Qua ſententia proxime ad Chriſtianorum dogma acceſſerit, quo Deum docent per res omnes commeare, vt cum nulla tamen vllo modo permiſceatur[d]: Id quod recte dici ex dictis eſt manifeſtiſſimum; Deum enim rebus omnibus adſiſtentem, praeſentem et operantem adiecit, ſed mixtum materiae negauit, ſecus ac fecerunt Ionicae ſcholae ante eum doctores. 7. Etſi vero haec Anaxagorae gloria tribuitur, quod primus fuerit, qui magis ſobria ratione mentem in naturam introduxerit, fuerunt tamen, qui hanc gloriam ei denegarent. Nam et Hermotimum Clazomenium Anaxagorae de hac re cogitandi dediſſe occaſionem refert ARISTOTELES[e], quod et ſupra monuimus, et accepiſſe haec a Lino contendit LAERTIVS[f]. In quo tamen hic falſus eſſe videtur, cum non ſtatum quidem chaoticum, vbi omnia ſimul, et ipſa quoque mens diuina erat, neſciuerit Linus, mentem tamen a materia non diſcreuerit, quemadmodum veteres Graeci theologi plerique omnes. 8. Concedenda itaque gloria haec Anaxagorae, quam tamen non leuiter maculant ea, quae ex libro Anaxagorae ὡς νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος, *quomodo mens omnia exornet, eorumque cauſſa ſit,* PLATO[g] obiicit, ponere quidem hominem, mentem omnia exornantem et formantem, poſtea vero cauſſam nullam ad ipſum rerum ornatum referre, ſed aëreas naturas, et aethereas aqueasque et talia multa incredibilia pro rerum cauſſis aſſignare[h]. Qua in re tamen excuſari poteſt Anaxagoras: qui cum Deum ex machina prouocare ad explicanda naturae φαινόμενα non vellet, poſita ſemel Dei mouentis et ornantis commotione et actione in materiam, vltra non ad eam prouocauit, ſed ex legibus homoeomerias cuiusque rei eſſentiam ortam eſſe oſtendit. Eandem cantilenam repetiit ARISTOTELES[i], eadem reſponſione dimittendus, conqueſtus, Anaxagoram mentem quidem, tanquam machinam, adhibuiſſe ad mundi generationem, et tum etiam, vbi de alia cauſſa dubitabat. In caeteris vero omnia alia magis, quam mentem cauſſam poſuiſſe. Nec eſſe aliud videntur, *amentes illae reuolutiones, cum mentis ab agendo ceſſatione et amentia,* quas obiicit Anaxagorae, CLEMENS ALEXANDRINVS[k], et *in quibus ei dignitatem cauſſae effi-*

 cien-

c) Syſtem. intellect. c. IV. §. 32. p. 593.

d) Senſum ita expreſſit LACTANTIVS L. VII. c. 3. Non perſpexerunt Stoici, diuinum ſpiritum quidem vbique eſſe diffuſum, eoque omnia contineri, non tamen ita, vt Deus ipſe qui eſt incorruptus grauibus et corruptibilibus elementis permiſceatur. Conf. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

e) Metaph. L. I. c. 4. dictum hac de re §. praeced.

f) Lib. I. ſ. 4.

g) In Phaedone T. II. p. 97.

h) Conf. CVDWORTH. l. c. c. IV. §. 20. p. 461.

i) l. c. p. 646.

k) Stromat. L. II. p. 364. δίνους τινὰς ἀνοήτους ἀναζωγράφων σὺν τῇ τοῦ νοῦ ἀπραξίᾳ τε καὶ ἀνοίᾳ.

cientis non seruauisse videtur, quam motus mechanicus, a caussa rationali summa et infinita, siue mente, particulis homogeneis impressus, quo semper per omnem rerum generationem iunguntur similibus similia, partesque homogeneae homogeneis. Immo et sic intelligendum esse patet, quod EVSEBIVS obiicit [l]: *οὐκέτι κατὰ νοῦν καὶ λογισμὸν τὴν περὶ τῶν ὄντων ἀποδοῦναι τὴν φυσιολογίαν, eum ex mentis rationisque hypothesi de rerum natura non disputauisse.* Scilicet, semel inducto in materiam a mente motu, sufficere putauit Anaxagoras, iuxta leges naturae motusque rerum ortum describere: secus vero faciebant Pythagorici, ad quos respicere videtur Eusebius, qui rebus omnibus certa entia quasi praefigebant, numeros scilicet, ex mente siue ratione diuina oriundos, eosque pro caussis rerum essentialibus venditabant, a quo philosophandi more omnino abfuit Anaxagoras.

Atheismus Anaxagorae.

9. Ex his vero de theologia atque pietate Anaxagorae iudicium fieri debet, quam veteres nonnulli in suspicionem adduxerunt [m], multi vero ex recentioribus viri longe doctissimi magnaeque eruditionis laude inclyti vindicarunt, quos nominauit cel. REIMMANNVS [n]. Scilicet distinguendum est, inter systema atheum, atque inter tale, quod de Deo quidem luculenter testatur, eiusmodi tamen principia admittit, quibus Dei quasi natura tollitur. Prius quidem Anaxagorae tribui nequit, posterius tamen, quia aeternam et infinitam materiam menti infinitae adiungit, hancque ab illa quidem separat, sed nihil tamen ab aeterno in illud operatam fuisse ponit. Duo enim sic manent infinita et aeterna rerum principia, quae se necessario inuicem tollunt, vnde non possunt non aeternae illae materiae particulae in ipsam Dei naturam esse iniuriae [o]. Verum ad haec non curiose attendisse videtur Anaxagoras, vt et veteres multi, quibus sufficiebat, Deum dicere principium rationale, se ipsum mouens, motusque auctorem, quique putabant, satis prospectum esse diuinae naturae, si materiam, etsi infinitam, ratione, motu, vita et consilio priuarent, sine quibus Deum esse non posse crediderunt. Id quod ad soluendam quaestionem, an Anaxagoras duos Deos supremos statuerit, et ob hanc caussam inter eos referendus sit, qui manichaeismum ante Manichaeos incrustauerunt [p], probe obseruandum est.

De ortu et natura rerum naturalium.

§. XXI. Expositis ita principiis Anaxagorae physiologicis, pergendum est minus impedito pede in delineanda doctrinae naturalis secundum Anaxagoram, historia. Ita vero porro ratiocinari instituit Clazomenius philosophus:

V. Res omnes a mente semel commotas fieri participes motus, et coire similia. Et coelestia quidem fuisse exornata a circulari motu: ideo medio

l) Praep. euang. L. XIV. c. 14.

m) IRENAEVS adu. haeres. Lib. II. c. 19. IVSTIN. MARTYR cohort. ad Graec. p. 4. conf. VOSSIVS de orig. idololatr. L. I. c. I. p 5. et ex recentioribus IACOB. THOMASIVS Obs. Hal. T. II. obs. 21.

n) Histor. atheismi c. XIX. §. 5. p. 146.

o) Vnde duos Deos vnum boni alterum mali auctorem eum statuisse putat PLVT. de Isid. et Osir. quem sequitur CVDWORTH. l. c. c. IV. §. 13 p. 246.

p) Conf. ven. WOLFIVS de Manich. ante Manich. p. 114. qui explicationem nostram systematis Anaxagorei paucis verbis, sed luculentis affirmat.

medio loco, quodcunque craffum et humidum et obfcurum et frigidum atque omnia grauia confociata fuiffe; et fic grauia locum inferiorem petiiffe, vt terram, leuia fuperiorem, vt ignem, quae media fint, medium quoque obtinuiffe locum, vt aërem et aquam. Prius Anaxagorae tribuunt philofophumena PSEVDO-ORIGENIS [q], pofterius LAERTIVS [r]. Mixta tamen haec corpora funt ex variis partibus, quae fuis fimilaribus particulis conftant, et denominationem habent a potiori parte, vt ex iis notum eft, quae in praecedentibus difputauimus.

VI. Superas mundi partes igne plenas effe, et vim quae ibi effet, aethera vocari, id eft, aërem longe puriffimum, qui celerrime moueatur, et diuinus natura concipiatur [s].

VII. Aetherem circumfufum igneae effe naturae, et circumuolutionis vehementia lapides e terra abripuiffe, qui ignis eius vehementia candentes in ftellas conuerfi fuerint: omnesque ab ortu verfus occafum ferri [t].

VIII. Impelli aftra aëris, qui ad polos eft, impulfione ad diuerfam partem, cui aëri ipfe fol, comprimendo vires addat [u].

IX. Maffam aut lapidem effe folem, igni candentem Peloponnefo maiorem [x], cuius conuerfionum cauffa fit polaris aëris impulfus, cui ipfe fol compreffione fua vires addat. Effe fidera corpora terreftria, fed candentia dubium non eft, quin ftatuerit Anaxagoras, veteribus in eo fatis concordibus: qua ratione tamen naturam folis explicuerit, vt inde meruerit, tanquam atheus profcribi, varie a veteribus traditur: LAERTIVS [y] μύδρον διάπυρον dixiffe refert, quid vero per μύδρον intelligendum fit, de eo inter interpretes et commentatores LAERTII non conftat. AMBROSIO ferrum eft candens, CASAVBONO [z] globus ignis, neque lapis neque ferrum; Illi omnium proxime mentem Anaxagorae affecuti videntur, qui lapideam maffam igne candentem non modo, fed fplendentem quoque intelligunt. Habet enim haec explicatio confenfum totius fere antiquitatis a fuis partibus; cuius teftimonia omni exceptione maiora collegit P. BAYLE [a]. Nos hoc vnum addimus: praedictionem, quae Anaxagorae tribuitur, de cafuro ex fole lapide, manifefto argumento euincere, habuiffe Anaxagoram folem inftar maffae alicuius lapideae, ex qua pars deciderit.

X. Sideribus inferiorem effe folem et lunam, duo fimul circumlabentia oculisque noftris impenetrabilia corpora. Siderum vero calorem non fentiri, tum quod illa longinqua fint, tum propter receffum (ἀπόστασιν) terrae [b].

 XI.

q) Cap. VIII. p. 68 feq.
r) Lib. II f. 8.
s) ARISTOT. Meteor. L. I. c. 3.
t) PSEVDO-ORIG. l. c. PLVT. pl. phil. L. II c. 13. 16. et in Lyfandro.
u) Ibid. c. 23.
x) Ib. c. 20. LAERT. l. c.
y) Lib. II. f. 8. et MENAGIVS ad h. l.
z) Ad h. l. Idem placuit BVRNETIO theor. tellur. c. IX. p. 418.
a) loc. cit. not. B. vbi imprimis teftimonia PLATONIS et XENOPHONTIS expendi merentur.
b) PSEVDO-ORIGENES l. c.

XI. Lunam esse corpus opacum ignitum, a sole illustratum, adeoque terrae simile, habitabile, collibus, vallibus, atque aquis distinctum [c]. Quod si verum est, quod PLATO refert, propter ea Anaxagoras plagii accusatus est, quod iactauerit, se alienam lunae lucem primum detexisse. Tota enim haec thesis antiqua valde est.

XII. Lacteam viam esse reflexum solaris luminis, non intermicantibus astris. Ita LAERTIVS [d], melius ARISTOTELES [e]: esse lumen siderum, quod conspici potest, sole sub terra, sidera quaedam non adspiciente: ita enim PSEVDO-ORIGENES quoque: vnde non audiendus est PLVTARCHVS [f], qui Anaxagoram statuisse ait: esse vmbram terrae in parte coeli, cum sol infra terram delatus totum haut illuminat.

XIII. Cometas esse stellas errantes plures vna apparentes, vel errantium stellarum concursum, flammas ex se emittentium [g].

XIV. Solem, lunam et reliqua sidera non esse mentes diuinas siue Deos, sed terram et lapides adeoque nullam hominum curam habere posse, et hinc neque pro Diis habendos neque colendos esse. Dogma hoc non solum Anaxagorae tribuunt, et, quod tantum non mireris, improbant SOCRATES atque PLATO [h], sed et ex toto systemate physiologico Anaxagorae sequitur. Ille enim proscripserat animam mundi inhabitantem et suam naturam materiae quasi participantem, ex qua stellas Deos esse concluserant Thales et Anaximander; vnamque mentem praesidere materiae, non tamen illi misceri, dixerat. Cum itaque stellas et sidera omnia corpora terrestria esse statueret, nec haberet, quibus eas habitatas non tantum, sed animatas et diuino numine indutas diceret, mentes siue spiritus diuinos, omnino hos Deos esse negare debuit. Et haec illa ἀθεότης est, quae non tantum ei et discipulis odium sacerdotum et infamiam, verum denique exilium, quoque peperit. Vtrum vero alios praeter Deum spiritus admiserit [i], tacentibus veteribus incertum est, et videtur de iis plane non cogitasse, rebus naturalibus intentus.

XV. Niuem esse nigram non albam, sibique, quia sciret, aquam nigram esse, vnde illa concreta esset, albam ipsam esse, ne videri quidem. Paradoxum dogma his verbis Anaxagorae tribuit CICERO [k], LACTANTIVS [l], GALENVS [m], SEXTVS EMPIRICVS [n]: qua ratione vero intellexerit, cum primus eius sensus nimium absurdus videatur, deficientibus Anaxagorae scriptis difficulter intelligi potest [o]. Nec omni probabilitate destituitur sententia illa, quae hoc dogma non tam ipsi Anaxa-

c) Ibid. PLVT. de plac. phil. L. II. c. 25.
d) Lib. II. f. 9.
e) Meteor. L. I. c. 8.
f) l. c. L. III. c. 1.
g) ARIST. l. c. c. 6. LAERT. l. c.
h) Ille in Apolog. hic de legibus L. X. p. 886.
i) Disputat de eo, sed non definit CVDWORTH. l. c. p. 460. conf. MOSHEM. ad h. l.
k) Academ. Qq. Lib. IV. c. 23. 31. Lucul. c. 31.
l) Lib. V. c. 31. L. III. c. 23.
m) De simplic. medicam. L. II. c. 1.
n) Pyrrhon hypotypos. L. I. c. 13. f. 33.
o) Ex instituto de hoc dogmate eiusque variis explicationibus actum Obs. Hal. Lat. T. II. obs. 15. p. 328 seqq.

Anaxagorae tribuit, quam eius potius aduerſariis, qui ex homoeomerias hypotheſi abſurdam hanc doctrinam per concluſiones aliquas deriuauerint, vt ridiculam illam facerent, et ſenſuum teſtimonio repugnare oſtenderent [p]. Nam ſi verum eſt, quod homoeomerias ſyſtema poſtulat et ſupponit, rerum omnium qualitates in particulis homogeneis latitare, et congregari partes ſimilares, neceſſario inde ſequitur, niuem talem eſſe, quales ſunt particulae homogeneae, ex quibus componitur. Quia vero nix ex aqua concreſcit, intulerunt, niuem quoque albam non eſſe debere, ſed aquae inſtar nigram. Aliam tamen viam ingreditur SEXTVS [q] vt hanc non ſolum Anaxagorae, ſed et totius ſcholae Ionicae doctrinam fuiſſe, demonſtret. Aſſerit enim eruditiſſimus Scepticus: *Phyſicos, qui a Thalete prodiere, ſenſuum iudicio reiecto, vt qui in multis non eſſent fide digni, veritatis in rebus iudicem conſtituere rationem, ex quo progreſſi ſtatuerint de principiis et elementis, et aliis. Id in phyſicis diligentiſſimum Anaxagoram tenuiſſe, dicendo: propter ſenſuum imbecillitatem non poſſe nos verum iudicare. Eius rei fidem feciſſe, ex eo quod paulatim colores mutentur. Nam ſi duos acceperimus colores, nigrum et album, et deinde ex altero in alterum guttatim effuderimus, non poſſe viſum diſcernere, quae paulatim fiant mutationes, etiamſi ſint re ipſa ſubiectae. Et ideo Anaxagoram dixiſſe communiter eſſe rationem veritatis criterium.* Haec ſi vera ſunt, ſequitur Anaxagoram ideo niuem dixiſſe atram, quia ratiocinando concluſit, ex homoeomerias conditione niuis particulas eiusdem coloris eſſe debere, quo ſunt aquae, ex quibus concreſcit, nec infido ſenſus teſtimonio credendum eſſe. Quae ratio ita iam HORNIO [r] placuit, vt Anaxagoram Scepticis annumeraret; nec aliam rationem paradoxae theſis dari poſſe putauit P. BAYLE [s], quam quod Anaxagoras ſenſuum teſtimonium reiecerit. Vt tamen SEXTO plane aſſentiamur, ipſe nobis obſtat, tradens [t], *ſtatuiſſe Anaxagoram, propterea a Democrito laudatum:* τῆς τῶν ἀδήλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα εἶναι κριτήριον; *eorum quae non ſunt euidentia criterium ſiue comprehenſionem eſſe, ea quae videntur.* Ex hoc enim manifeſtum eſt, Anaxagoram ſenſuum teſtimonium non reieciſſe, licet forte ad rem ipſam cognoſcendam, ſuisque e fundamentis eruendam, et naturam rerum detegendam ratiocinationem requiſiuerit [u]. Niſi itaque totus eſt deferendus Sextus, et Anaxagorae dogma in tenebris relinquendum, ſtatuendum eſt, Anaxagoram non de φαινομένῳ, ſed de natura niuis locutum eſſe, quibus potiſſimum particulis conſtet. Cum enim aquam et niuem iisdem conſiſtere partibus negare non poſſet, et eandem vbique eſſe naturam easdemque qualitates concedere cogeretur, ſyſtemate homoeomerias ita poſtulante; neceſſario ad ratiocinationem confugere et ex rationis iudicio ſtatuere debuit, niuem, ſi natura, non vero ea, quae ſenſibus apparent, conſideretur, nigram eſſe, vt aquam.

p) Ibid.
q) Adu. Mathem. L. VII. ſ. 89 ſeqq.
r) Hiſt. philoſ. L. III. c. 18. p. 210.
s) loc. cit.
t) Lib. VII. ſ. 140.
u) Id quod SEXTVS l. c. Democrito tribuit, Anaxagoram in doctrina de criteriis ſequenti.

aquam. Siue, quod minus habet abſurditatis, etiamſi idem dicat: niuem atque aquam iisdem particulis eisdemque qualitatibus et affectionibus praeditam eſſe, nec natura differre. Quo ſenſu tolerabilior quidem iſta theſis euadit, ſimul vero prodit, quam ineptum homoeomerias inuentum ſit.

XVI. Terram planam eſſe, et ſuper eius latitudinem mare ſubſiſtere, humoribus a ſole rarefactis. Ita quidem LAERTIVS[x]. Cuius tamen verba corrupta eſſe coniicit THOMAS BVRNETIVS[y], eo quod ad ſubſidentiam maris latitudo terrae nihil conferat; melius, ſi profunditas vel cauitas allegetur. Putat itaque loco πλατείας, ſcribendum eſſe βαθείας, ita vt ſenſus eo recidat, quemadmodum diſcipulus Anaxagorae Archelaus dixit: τὴν τε θάλασσαν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθουμένην συνέστηναι. ARISTOTELES[z] enim et SENECA[a] teſtes ſunt, tribuiſſe Anaxagoram terrae τὰ κοῖλα, cauernas. Nec a ſcopo et veritate abludere BVRNETIVM ex diſerto PSEVDO-ORIGENIS[b] teſtimonio patet, ſtatuiſſe Anaxagoram τὴν γῆν εἶναι κοίλην, καὶ ἔχειν ὕδωρ ἐν τοῖς κοιλώμασιν, *terram cauam eſſe et continere in cauernis aquas.* Neque tamen in Laërtii textu aliquid mutandum eſt; nam et PSEVDO-ORIGENES hanc Anaxagorae opinionem tribuit: τὴν τε γῆν τῷ σχήματι πλατεῖαν εἶναι καὶ μένειν μετέωρον *terram forma planam eſſe, et commorari ſublimem partim ob molem, partim ob ſuſtinentem aërem.* Vt vero maris originem exponeret, ita, ſi philoſophumenorum relationem ſequimur, ratiocinatus eſt Anaxagoras: *Aquas in mari contentas primordium quidem accepiſſe e humoribus terreſtribus, et cum ex exhalationibus illic ſe congregantibus, tum ex amnium defluxibus conſtitiſſe. Ipſorum amnium ſcaturiginem vero deberi partim imbribus, partim ipſis comprehenſis in terrae gremio, quod cauum ſit, et aquas in cauernis contineat.* Facit itaque latitudo terrae, ex mente Anaxagorae illud ad congregationem aquarum, vt ſtagnantibus ſuper plana terra humoribus ii potuerint exhalationibus in ſublime efferri, et imbribus iterum demitti: quod cum non ſufficere videret, aquas ſubterraneas aduocauit. Qua tamen ratione non leues reliquiſſe difficultates pulchre oſtendit BVRNETIVS[c], qui conſulendus eſt.

XVII. Sidera principio quidem ad tholi formam conſtituto coelo, ferri ſolita, ita vt in terrae vertice is, qui ſemper apparet, polus videretur, poſtea vero inclinationem accepiſſe[d]. Notabilem doctrinam hanc de mutato ſphaerae mundanae ſitu e recto in obliquum fecit BVRNETIVS, non ſine eruditione contendens[e], eiusmodi mutationem diluuii tempore accidiſſe. Qui et Anaxagoram explicat[f], et alios quoque Graecorum philoſophos in partes vocat.

XVIII.

x) Lib. II. ſ. 8.
y) Archaeol. philoſ. L. I. c. 10. p. 418.
z) Meteor. L. II. c. 7. T. I. p. 438.
a) Qq. nat. L. VI. c. 9.
b) Philoſophum. c. VIII. p. 69.
c) loc. cit.
d) LAERT. L. II. ſ. 8. quid vero θολοειδὲς ſit, explicant CASAVBONVS ad h. l. et BVRNET. l. citando.
e) Theor. tellur. L. II. c. 10. p. 151 ſeqq.
f) Ibid. p. 161.

XVIII. Non dari vacuum. Tribuit hanc thefin philofophis omnibus naturam fcrutantibus a Thalete ad Platonem vsque PLVTARCHVS[ff]. Nec in anteceffforibus Anaxagorae id difficultatem habet, quos animam mundanam pro loco materiae habuiffe, ficque vacuum profcripfiffe fupra obferuauimus. Aliter tamen Anaxagoras, qui Deum nullo modo cum materia mifcuit, vnde omnia potius particulis infinitis repleri, ficque non dari vacuum ftatuiffe cenfendus eft. Τὰς γὰρ ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους ὑπάρχειν, *principia materialia enim infinita effe*, ei tribuit PSEVDO-ORIGENES[g].

XIX. Animantes primo ex humore et calore terraque manaffe, poftea ex inuicem natas effe, mares a dextris feminas a finiftris[h]. Scilicet aërem omnium femina in fe habere, ftatuebat Anaxagoras, tefte THEOPHRASTO[i], quae cum aqua fiue humore et calore delata excludantur, ficque et arbores gigni[k]. Opinionem vero de maribus a dextris, feminis a finiftris conceptis, nec primus, nec folus habuit Anaxagoras, placuit enim Empedocli quoque, atque Parmenidi, nec Hippocrates reiecit[l], et poft eum medici alii, recentiores quoque inter quos eft CARDANVS.

XX. Mentem effe initium motus, aëreamque effe, et corpus habere aëreae naturae. Prius Anaxagorae tribuit LAERTIVS[ll], vbi tamen dubius textus videtur; loquitur enim de prima generationis origine, quam ex fimilaribus particulis fuiffe docet, motum vero effe ex mente monet: vnde, nifi fallimur, haec non ad animum humanum, prout fecit STANLEIVS[m], fed ad mentem infinitam fiue Deum omnia mouentem referenda effe videntur. Probabile tamen eft, Anaxagoram mentem humanam ex mente diuina deriuauiffe, et ideo quoque motum tribuiffe, ab anima vero eam diftinxiffe, et hanc aëreae naturae feciffe: Quanquam fatetur ARISTOTELES[mm], Anaxagoram non perfpicue fuam explicuiffe fententiam de mentis atque animae difcrimine, quibusdam enim in locis mentem et animam idem facere, multis vero aliis dicere, mentem cauffam omnis boni rectique. Nam quicquid fit de vocum mentis, et animae vfu, apud Anaxagoram, hoc non negat Ariftoteles, dixiffe: animam effe, id quod mouet, quemadmodum mens omnia mouit: vnde, quam illi originem menti humanae tribuerit, facile colligi poteft. Quia vero Anaxagorei, tefte PLVTARCHO[n], animam corpus effe voluerunt, idque aëreae naturae, inferri inde recte poteft, animam aëream a mente diftinxiffe. Et fic intelligi quoque poteft, quod alio loco Anaxagorae tribuit PLVTARCHVS[o], omnia animalia habere animam fiue mentem agentem, non item patientem, qui eft mentis quafi interpres: Aëreae enim naturae cum animam faceret, animalibus eam tribuere

ff) De plac. philof. L. I. c. 18.
g) l. c. p. 68.
h) LAERT. et ORIGEN. ll. cc.
i) Hiftor. plant. L III. c. 2.
k) Qua ratione vero alterationem et motum particularum in generatione expofuerit, videfis explicantem SCIP. AQVILIANVM de plac. phyficis philof. ante Arift. c. IV. p. 17 feqq.
l) Vid. MENAG. ad l. c. Laërtii.
ll) loc. cit.
m) l. c. p. 104.
mm) l. c.
n) l. c. L. IV. c. 3.
o) l. c. L. V. c. 25.

buere facile potuit, mentem ſiue rationem negauit, quoniam ex ſumma mente eſſe ſtatuebat.

XXI. Somnum accidere functionibus corporis, non enim animae eſſe affectionem, ſed corporis, mortem vero animae quoque diuulſionem eſſe. Intelligit haec verba PLVTARCHI[p] STANLEIVS[q] ita, vt mortem dixerit ſeparationem corporis ab anima: ſi vero recte ponderantur verba Plutarchi, ſolutionem magis animae ex aethereis particulis conſtantis indicare videntur, quam opponit ſomno, qui ad corpus tantum pertineat, ſecus ac fecit Ariſtoteles.

XXII. Ventos fieri, cum aër a ſole tenuatur[r]

XXIII. Terrae motuum cauſſam eſſe aërem in terrae cauernis conditum, qui cum difficilem inueniat exitum, agitationem illam cauſetur[s]. Qua ratione vero ſpiritum hunc in terrae receſſus penetrari ſtatuerit Anaxagoras, explicat SENECA[t], qui videndus.

XXIV. Iridem naſci ex refractione lucis ſolaris in nube denſa, e regione aſtri ſpeculi ad inſtar poſita[u].

XXV. Lunam intercludente eam terra, nonnunquam et aliis terra inferioribus, idem facientibus, deficere. Hoc quoque per nouilunia, luna obſepiente, contingere ſoli. Ceterum, quod addit PSEVDO-ORIGENES[x], Anaxagoram ἀφωρίσαθαι πρῶτον τὰ περὶ τὰς ἐκλείψεις καὶ φωτισμοὺς, vel falſum eſt, vel ad accuratas definitiones et temporum determinationes referendum. Primum enim Thaletem praedixiſſe eclipſin ſupra obſeruauimus[y]. Didicit hanc praedictionis aſtronomicae artem ab Anaxagora Pericles magno Athenienſium commodo[z].

XXVI. Sole et luna per aërem abactis, prouenire tum ſolſtitia, lunam vero quia nequit ſuperare frigus, frequentius conuertere[a].

XXVII. A calidi in nubes illapſu tonitrua et fulgura oriri; calido ſcilicet in frigidum cadente et fragorem edente: fulmen eſſe ab igne ſpiſſiore[b].

Diogenes Apolloniates.

§. XXII. Anaxagorae ſucceſſiſſe in cathedra Ionica, DIOGENEM ſupra probabilibus rationibus euicimus. Certe fuiſſe Anaxagorae collegam, tradit SIDONIVS APOLLINARIS[c], et Anaximenis fuiſſe diſcipulum, refert LAERTIVS[d], qui quoque Apollothemidis filium, Cretenſem, Apolloniae[e] ortum fuiſſe narrat. Praeceptoris vero veſtigiis inſiſtens,

p) Loc. cit. q) l. c. p. 104.
r) LAERT. L. II. ſ. 9. ORIG. philoſ. l. c. p. 76.
s) IDEM l. c. ARIST. Met. L. II. c. 7. PLVT. l. c. L. III. c. 15. t) N. Q. L. VI. c. 9.
u) PLVTARCH. l. c. L. III. c. 5. x) l. c.
y) Conf. GASSEND. phil. Epic. T. I. Opp. p. 461 ſeq.
z) PLVT. in Pericle VALER. MAX. L. VII. c. 11. QVINTIL. L. I. Inſt. Or. c. 10. BAYLE Dict. art. Pericles not. C.
a) ORIGEN. l. c.
b) LAERT. l. c. PLVT. Pl. phil. L. III. c. 2. ORIG. l. c.
c) Carm. XV. v. 89.
Iunior huic, (Anaxagorae) iunctus reſidet collega -- Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Archelaus, not. A. p. 289. qui non inepte coniicit, Anaxagorae Athenas concedenti ſucceſſiſſe, licet in ſucceſſione ſcholae Ionicae hic Diogenes non numeretur, quia Archelai, Anaxagorae diſcipuli, maior fama eſſet. Recte vero de Diogene Apolloniate intelligendum eſſe, non de Archelao, luculenter euicit IVST. LIPSIVS Manud. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſ. VIII. p. m. 44 ſeqq. d) L. IX. ſ. 57.
e) Apolloniatem vocat LAERTIVS, l. c. cum vero XXV. vrbes fuerint, hoc nomine inſignitae, incerti eſſemus, cuias fuiſſet Diogenes, niſi STE-

ſtens, rerum naturalium contemplationi ſe dedit, ſed ſeueriori diſciplinae eloquentiae ſtudium iunxit, in quo magnam nominis celebritatem conſecutus eſt [f]. Ex quo coniici poteſt, doctoris munus ipſum non fideliter tantum, verum etiam feliciter expleuiſſe. Rectam enim non meditandi tantum, ſed docendi quoque viam iniiſſe, et philoſophiae leges eloquentiae adaptaſſe, initium operis alicuius, quod nobis ſeruauit LAERTIVS, probat, quod eleganter ita exorſus eſt: *Qui docere aliquid inſtituit, ei, mea quidem ſententia, operae pretium eſt certum et indubitatum praeſtare principium, et oratione vti ſimplici ac graui.* Ex Ionia Athenas delatus gloriam quidem atque famam philoſophiae atque eloquentiae ſtudio conſecutus eſt haud exiguam, inuidiam vero comitem ita ſenſit, vt Athenis, teſte Demetrio Phalereo, prae inuidia de vita fere periclitaretur. Quibus tamen poſtea fatis vſus fuerit, veteres tacent, nec qua ratione, quoue tempore deceſſerit, exponunt.

Eius philoſophia naturalis.

§. XXIII. Spirat quoque totum, quod de rebus naturalibus conſtruxit Diogenes Apolloniates, aedificium Anaximenis diſciplinam. Nam et ipſe cum praeceptore aërem primum rerum omnium elementum ſiue principium poſuit, ſed virtutem diuinam ad eum requiſiuit, ſine qua nihil ex eo fieri poſſet. Tradunt id CICERO [g], CLEMENS ALEXANDRINVS [h], SIDONIVS APOLLINARIS [i] et AVGVSTINVS [k], qui prae caeteris luculentus. Ait enim: *Diogenes quoque Anaximenis alter auditor, aërem quidem dixit, rerum eſſe materiam, de qua omnia fierent; ſed eum eſſe compotem diuinae rationis, ſine qua nihil ex eo fieri poſſet.* Duplicem vero ſenſum iſta patiuntur, ſiue, vt Diogenes ſtatuiſſe dicatur, praeter aërem, quae cauſſa rerum omnium materialis ſit, requiri cauſſam quoque efficientem rationalem et diuinam, quae materiali intime iuncta ſit: ſiue, vt docuiſſe credatur: aërem non nudam tantum materiam eſſe, ſed habere virtutem et attributum diuinum, rationale, ſeſe mouere aptum: quo ſenſu vnicum tantum principium admiſit Diogenes, verum id diuina virtute, tanquam attributo quodam veſtitum. Ita CICERONEM intellexiſſe ex verbis eius patet, dicentis: *Quid? aër, quo Diogenes Apolloniates vtitur Deo, quem ſenſum habere poteſt aut quam formam Dei?* quem ideo frigidis licet rationibus repre-

STEPHANVS nobis narraſſet ex Creta inſula oriundum fuiſſe. Quem tamen inter illuſtres Cretenſes nominare omiſit MEVRSIVS in Cretae deſcriptione. Aliter tamen MENAGIVS ad LAERT. L. IX. ſ. 58. qui iſto loco non modo pro: Diomene Smyrnaeo, Diogenem Smyrnaeum legendum eſſe contendit, nixus auctoritate EVSEBII de praep. L. XIV. c. 17. CLEM. ALEX. Strom. L. I. EPIPH. haereſ. III. ſed hunc quoque Diogenem Smyrnaeum, Anaxarchi praeceptorem, Metrodori Chii diſcipulum, cum Apolloniate eundem cenſet. Verum vt taceamus illum Diogenem ex Eleaticorum ſecta fuiſſe, cui doctrinae Apolloniatis tribui nequeunt: tempora adeo male cohaerent, vt facile intelligere potuiſſet Menagius, differre eos, inter ſe, ſi mediocriter ad temporum rationes attendiſſet. Diogenes enim Smyrnaeus, Metrodori et Protagorae quoque diſcipulus fuit, hisque ſucceſſit; illi Democritum praeceptorem habuerunt: qui Ol. LXXX. natus vix audire potuit Anaxagoram, cuius tam σύγχρονος teſte Laërtio fuit Diogenes Apolloniates. Qui adeo multo antiquior fuit iſto Smyrnaeo, cuius diſcipulus Anaxarchus vixit cum Alexandro M. Alias rationes legas apud BAYLE Dict. T. II. art. Diog. Apoll. not. H. p. 295. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 776. Idem notandum apud MEVRSIVM ad Heſych. p. 146. quem ſecutus eſt Menagius.

f) LAERT. l. c.

g) De nat. Deor. L. I. c. 14.

h) In protrept. p. 42.

i) l. c.

k) De C. D. L. VIII. c. 2.

reprehendit LESCALOPIERIVS [l]. Et hunc quoque ſenſum praeferendum eſſe iudicat P. BAYLE [m], eo quod ARISTOTELES [n] refert: *Diogenem cum aliis Ionicis aërem primum rerum omnium principium poſuiſſe, et ſubtiliſſimae ſubſtantiae putauiſſe. Dixiſſe ideo cognoſcere atque mouere animam, hoc quidem cognoſcere, quo primum eſt, et ex hoc ipſo caetera conſtant, hoc autem eſſe motiuum, quod ſubtiliſſimum eſt.* Putat enim vir acutiſſimus, ex his Stagiritae verbis ſequi: iuxta Diogenem eſſe aërem non principium tantum rerum materiale, ſed cognitionis quoque atque motus, adeoque diuinam iſtam rationem pro attributo tantum vel modo quodam aëris habendam eſſe. Et hanc quoque Diogenianae opinionis interpretationem ſequuntur, qui Diogenem inter Dei hoſtes numerant [o]. Priorem vero dogmatis Diogenis explicationem ſequitur Auguſtinus, qui, recte obſeruante Baelio, duas ſtatuiſſe Diogenem dicit, res, materiam, nempe aërem, et virtutem diuinam, quae ex materia cuncta efficeret, illi vero, quemadmodum anima corpori, iuncta ſit, et formam eius exhibeat. Nec haec repugnare Ciceronis verbis, idem probe obſeruat. Eundem in modum SIDONIVS intellexit, ait enim:

- - - *ſed idem*
Materiam cunctis creaturis aëra credens
Iudicat, inde Deum, faceret, quo cuncta, tuliſſe.

Etſi vero deficiente opere phyſiologico, quod Diogenes conſcripſiſſe dicitur, certa de eius mente ſententia definiri nequit, ad veriſimilitudinis tamen gradus attendentibus poſteriori praeferenda omnino videtur prior ſententia. In antecedentibus enim, luculenter, niſi fallimur, expoſuimus: Ionicos priores Thaletem et Anaximandrum, praeter materiam infinitam, mentem quidem admiſiſſe diuinam, eam vero ita materiae immerſiſſe, vt vnum inde principium emergeret, mensque forma atque anima vniuerſi eſſet: Anaximenem nihil in hoc ſyſtemate mutauiſſe, niſi quod aërem diſtincte materiam conſtitueret. Quia vero Diogenes Apolloniates veſtigiis praeceptoris preſſe inſtitit [p], omnino veriſimilius eſt, eum clarius loquendo, Ionicorum ita expreſſiſſe ſententiam, vt aërem infinitum inhabitantis et informantis mentis diuinae virtute animatum et Deum diceret, et ex hoc vno, licet compoſito principio, aëre diuino cuncta formata eſſe aſſereret. Sicque, quam ſupra dedimus, ſyſtematis Ionici explicatio nouo confirmatur argumento. His praeſuppoſitis, ſi veteres conſulimus, ita de natura rerum ratiocinatus eſt Diogenes:

I. Nihil ex eo, quod non ſit, fieri, neque in id, quod non ſit, corrumpi [q].

II. Eſſe itaque elementum aërem, ex quo omnia, eumque virtute mentis diuinae animari, et ab ea cuncta formari.

III.

l) In CICERON. de nat. Deor. Lib. I. pag. 46. cuius rationibus reſpondit BAYLE loc. cit.

m) l. c. not. B.

n) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 479.

o) Conf. Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. XXI. §. 16. p. 453. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 10. REIMMANN. Hiſt. Atheiſmi c. XIX. §. 7. p. 148. Hiſt. univerſelle p. 86.

p) CLEMENS ALEX. l. c.

q) LAERT l. c. Id primum phyſicorum Ionicorum fundamentum fuiſſe, ſupra demonſtrauimus. Non itaque habuit a Democrito, quod vult MENAGIVS h. l.

III. Esse vero aërem semper in motu et infinitos mundos [r]. Iungit his LAERTIVS [s], dixisse: dari inane infinitum; verum hoc neque cum systemate Ionico cohaeret [t], et PLVTARCHVS de tota secta Ionica negat [u].

IV. Densum aërem ac rarescentem, mundos gignere [x]. Id quod EVSEBIVS [y] ita explicat: Cum vniuersum ita moueretur, vt rarius hic, alibi densius fieret, vbicunque maior densitas contingeret, ibi conuolutionem quandam effecisse, tum similem in modum cetera: quae autem omnium leuissimae partes essent, eas regione superiori occupata solem produxisse.

V. Terram oblonge esse rotundam, atque in medio stabilitam, eamque cepisse consistentiam, secundum illam quae ex calido est, circumferentiam, ex frigido concretionem ac soliditatem accepisse [z].

VI. Praeter ista Diogeni quoque tribuit PLVTARCHVS [a]; mundum constitutum, vbi produxerit animalia, quodammodo inclinatum fortuito in austrinas partes: fortassis prouidentia sic satagente, vt mundi partes quaedam habitari, aliae non possent, ratione gelu ardoris, commodae temperiei: quod etiam Anaxagorae placuisse supra diximus.

VII. Pumicum instar esse stellas exspirationes mundi exhalantis: vel lapides quosdam, qui nusquam appareant, et saepe in terram delapsi exstinguantur [b]. Eodem vero modo idem ratiocinatus est Anaxagoras.

VIII. Animam habitare in arteriosa cordis cauea, quae est spiritualis [c]. Cuius fundamentum videtur esse, quod animam cum reliquis Ionicis aëreae naturae esse dixerit, vti supra ex Aristotele obseruatum est.

IX. Auditum esse ab aëre, qui in capite continetur icto et moto a sono [d].

X. Inanimata nasci animalia, sed cum calore: atque insitum calorem simul, atque natum est animal, animam in pulmones attrahere [e].

XI. Bruta animalia rationis et aëris partem percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humorum neque intelligere, neque sentire: ac fere affecta esse eo modo, quo sunt insanientes [f].

XII. Si vniuersus sanguis in venas diffusus contentum in eis aërem in pectus subiectumque ei ventrem detrudat, somnum fieri, ac thoracem incalescere; quod si vniuersus aër venas deserat, mortem consequi.

Non dubitamus vero, haec esse Diogenis Apolloniatae dogmata, licet patriam viri non addiderit Plutarchus, et incertos ita nos reliquerit, cui, inter plures Diogenes philosophos, tribuenda sint? Nam et physici argumenti sunt, quod Cynicus non curauit, et a Stoicorum atque Eleaticorum physiologia diffident, ideo nec Smyrnaeo nec Stoico tribuenda: et cum

Ionicis

r) EVSEBIVS Praep. Eu. L. I. c. 8.

s) loc. cit.

t) In eo enim anima mundi tenet locum vacui, in quo res sunt, vt supra obseruauimus.

u) De placit. phil. L. I. c. 8. Accipit haec coniectura inde quoque robur, quod aliter nec antecessores Diogenis statuerint, quos tamen presse sequitur.

x) LAERT. l. c.

y) l. c.

z) LAERT. l. c.

a) De placit. philos. L. II. c. 8.

b) l. c. c. 13.

c) Ibid. L. IV. c. 5.

d) Ibid. c. 16.

e) L. V. c. 15. Dicetur de hac re infra c. IIX. §. 6.

f) Ibid. c. 20.

Ionicis doctrinis, et principiis Apolloniatis egregie concordant. Idem iudicat P. BAYLE [g].

Archelaus.

§. XXIV. Anaxagorae successit Archelaus, Milesius, qui tamen aliis Atheniensis audit [h]. Patrem habuit Apollodorum, quem alii Mydonem vocant. Anaxagorae discipulum fuisse, supra diximus [i]; et ab eo quoque placita physica didicit, qui cum decederet, rerum circumstantiis, quae physicos, Anaxagoram, Diogenem, Periclem graui inuidia presserant, mutatis, tandem Ionicam philosophiam, priuato hactenus habitu Athenis cultam, ex Ionia Athenas inuexit, et publice docuit. Qua ratione conciliari haec possunt, cum iis, qui dicunt, Anaxagorae hanc gloriam deberi; qua neuter ex nostra quidem sententia priuandus est [k]. Inde vero physicus eminenti significatione vocatus est [l]. Etsi vero discipulos acquirebat summa iudicii laude conspicuos, inter quos maximum nomen tulit Socrates [m], cui etiam aliqui [n] Euripidem adiiciunt: desiit tamen schola physica in hoc viro [o], Socrate moralem sapientiam potissimum excolente et in scholis philosophorum introducente, quam tamen neque Archelaus totam neglexit, et de legibus atque aequo et honesto philosophatus est [p]. Scripsisse dicitur physiologiam et alia, quorum tamen obscura est historia [q]. Pauca enim de eo referunt veteres: fueruntque multi Archelai apud veteres celebres [r], qui vbi inter se confunduntur, valde historiam reddunt difficilem et implicitam.

Eius philosophia naturalis.

§. XXV. Anaxagorae vero discipulus cum Archelaus fuerit, mirum non est, principia rerum naturalium eadem fere illi placuisse, quae magistro [s]: licet negari nequeat, veterum narrationes de placitis Archelai incertas esse, et non semper conspirare. Traditur vero de rerum natura ita praecepisse:

I. Prin-

g) Ibid. qui etiam obseruat, physiologiam Diogenis, licet crassiorem aliquando non procul ludere a Cartesiana. Idem obseruarunt anonymi auctores Historiae vniuersalis p. 86. Verum hoc forte de tota schola Ionica dici posset, praecipue Archelao, eiusque praeceptore Anaxagora, qui omnium accuratissime inter mentem et materiam distinxit, prout fecit Cartesius.

h) LAERT. L. II. s. 17. CICERO Tusc. Qq. L. V. c. 4. SVIDAS in Archelaus T. I. p. 342. ORIG. Philosophum. c. IX. p. 78.

i) LAERT. l. c.

k) Dictum hac de re supra in Anaxagoras. Quod si hoc non placet, deserendus est Laërtius; Athenis enim Ionicam philosophiam docuisse Anaxagoram apud omnes constat. Baelii soluendi hunc nodum ratio obtorta est, et caret verisimilitudine.

l) LAERT. l. c.

m) Ibid. CICERO l. c.

n) SVIDAS l. c. id quod melius aetati Euripidis conuenit, quam qui Socratem annis minorem eius praeceptorem faciunt, quod reprehendit post BARNESIVM in vita Eurip. n. 13. BAYLE Dict. T. II. art. Euripide not. D. p. 427. qui tamen hunc locum Suidae praetermisit, nec de Archelao Euripidis praeceptore aliquid notauit. Modo SVIDAS regem Macedoniae Archelaum, qui Euripidem summo loco in aula habuit non confuderit cum Archelao philosopho.

o) Desinere ait quidem LAERT. L. I. s. 14. Ionicum philosophiae genus in Clitomacho, Chrysippo et Theophrasto; verum hoc non de schola Ionica, sed de successione Sectarum ex Ionica prodeuntium intelligendum: illam enim Thaletem, Anaximandrum, Anaximenem, Anaxagoram, Archelaum successores habuisse diserte testatur LAERTIVS l. c. quem recte sequitur STANLEIVS Hist. phil. P. II. c. 5. p. 109. quem ideo praeter rem reprehendit OLEARIVS.

p) LAERT. l. c.

q) SVIDAS l. c. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 774. BAYLE l. c.

r) Enumerant Archelaos MENAG. ad Laërt. l. c. VOSSIVS de H. G. MEVRSIVS in B. G. FABRICIVS l. c. BAYLE Dict. l. c.

s) Ita quidem PSEVDO-ORIG. l. c. et SIMPLICIVS in L. I. Phys. p. 7.

I. Principia rerum gemina eſſe, aërem, et infinitum. Ita quidem PLVTARCHVS [t], qui aëri, tanquam principio corporeo et diſſimilari addidiſſe raritatem et condenſationem tradit. Quid vero per infinitum intellexerit, admodum obſcurum eſt. Si enim SIMPLICIO [u] fides eſt, eandem cum Anaxagora praeceptore tenuit ſententiam, mentemque infinitam intellexit: verum cum et nimis remotus ab his temporibus teſtis ſit, et raro ſoleant eſſe fideles in referendis veterum dogmatibus, Platonici recentiores, ex quorum numero fuit, eius teſtimonio tuto credi non poteſt [x]. STOBAEVS [y] veterum memoriis vſus: aërem ac mentem poſuiſſe tradit, *ȣ̓ μέν τοι κοσμοποιȣ̃ν τὸν νȣ̃ν*, *ſed mentem mundi effectricem non fecit.* Quod ſi verum eſt, non dereliquiſſet tantum praeceptoris ſyſtema, ſed et ex principiorum rerum naturalium numero mentem excluſiſſet, ſolamque poſuiſſet materialem cauſſam infinitum aërem, eiusque denſitatem atque raritatem, ſiue aquam et ignem, quod alio loco [z] STOBAEVS habet. Auctor vero philoſophumenorum ORIGENI tributorum, qui de mixtura materiae Archelaum idem tenuiſſe, quod Anaxagoras, dixerat, addit [a]: *Οὗτος δὲ τῷ νῷ ἐνυπάρχειντι εὐθέως μίγμα*, *inhaerere menti ſtatim aliquam mixturam.* Quod vt manifeſte recedit ab Anaxagorae ſententia, cui mens ab omni miſtione ſeparata viſa eſt; ita propius ad reliquos Ionicos accedit, qui mentem et materiam ita miſcuerunt, vt vnum vniuerſum idque infinitum conſtitueretur. Quod non leui argumento probat LAERTIVS [b], referens, placuiſſe Archelao *τὸ πᾶν ἄπειρον*, *vniuerſum eſſe infinitum.* Sed in tam obſcuris et incertis veterum traditionibus omnium tutiſſimum putamus *τὸ ἐπέχειν*, et de ſententia Archelai plane nihil definire. Illud certum eſſe ex veterum conſenſu concludimus, quod in generatione rerum explicanda ad mentis opus non recurrerit, ſed legibus tantum mechanicis eam reliquerit. Ita enim de ea ſtatuiſſe, ait PSEVDO-ORIGENES [c].

II. Eſſe motus principia, ſecedere calidum et frigidum ab ſe inuicem, et calidum quidem moueri, frigidum vero quieſcere. Colliquefactam aquam in medium fluere, vbi etiam exuſtam fieri aquam et terram. Illum ſurſum attolli, hanc deorſum ſubſidere: quieſcere proinde terram et trahere ex his origenem, et quia nulla pars vniuerſi (ſine dubio ob paruitatem) cenſenda ſit, proditam ab inflammatione eſſe ſitam in medio.

III. Ex illo primum deuſto exiſtere naturam ſtellarum, quas terreas laminas candentes dixiſſe STOBAEVS [d] refert.

IV.

t) De plac. Phil. L. I. c. 3.

u) l. c. Dabimus eius verba integra: *Ἀρχέλαος ἐν τῇ μὲν γενέσει τȣ̃ κόσμȣ καὶ τοῖς ἄλλοις πειρᾶσαι τι φέρειν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς δίδωσιν ὥσπερ Ἀναξαγόρας. ȣ̓̃τοι μὲν ȣ̓̃ν ἀπείρȣς τῷ πλήθει καὶ ἀνομοιογενεῖς τὰς ἀρχὰς λέγȣσι.*

x) Ita etiam Ven. MOSHEMIVS ad CVDW. p. 216.

y) Eclog. Phyſ. L. I. c. I. p. 2.

z) l. c. c. 12. p. 26.

a) l. c. p. 79.

b) l. c. ſ. 17.

c) l. c. p. 80. Conferendi vero PLVTARCHVS, LAERTIVS et STOBAEVS ll. cc. qui tamen pauliſper a Pſeudo-Origene diſſentiunt. Nam Laërtius terram tantum, dixiſſe refert, ex aqua, vi ignis conſtipata, conſtitiſſe.

d) l. c. c. XXV. p. 53.

IV. Solem vero ſtellarum maximum, proximam magnitudine lunam, minora de ceteris eſſe alia, alia maiora[e].

V. Deſuper incumbere coelum et hac ratione illuminatam a ſole terram, pellucidum quoque aërem factum, et terram aridam euaſiſſe[f].

VI. Terram initio paludem fuiſſe, et in ambitu eleuatam in medio vero concauam[g]. Putat hic cel. WOLFIVS[h], Archelaum ſemper terram pro palude habuiſſe, intellexiſſe vero voce λυμνὸς, idem, quod alias νῆσος dicitur, eo quod totam terram aqua circumſeptam crederet, tanquam inſulam, ſicque τὸ, πρῶτον apud PSEVDO-ORIGENEM non de tempore ſed de ordine ſententiarum Archelai accipiendum eſſe. Quemadmodum vero λυμνὸν pro νῆσος vſurpari, exemplis roborandum erat, ita geneſis rerum ab Archelao tradita hanc explicationem reſpuit. Secundum eam enim, docente LAERTIO[i] *liquens calore aqua, qua in igneam naturam conſiſtit, terram conſtituit, qua vero circumfluit, aërem gignit.* Immo ipſe Pſeudo-Origenes reclamat, qui paulo ante Archelaum docuiſſe ait, ἀέρα ποιῆσαι διαφανῆ, καὶ τὴν γῆν ξηρὰν, *aërem euaſiſſe pellucidum et terram aridam,* quod cum palude conſiſtere nequit. Nec aliud dixit, ſi rem ipſam ſpectes, quam quod praeceptor Anaxagoras docuit: terram ita apparuiſſe, vt ſtagnantes initio humores et in concauis terrae congregarentur, et a ſole rarefacti aſcenderent, et per imbres demiſſi mare efficerent[k]. Initio enim chaos produxiſſe terram humidam, et ſtagnantem non Archelai tantum temporibus traditum fuit, ſed antiquiſſimis coſmogoniae auctoribus placuit, et forte ex primaeua traditione aliquid hac de re inter gentes diſſeminatum eſt.

VII. Terram eſſe oui vel pili figura rotundam, non aequalem et planam, quod inde probabat, quia ſol non omnibus oriatur et occidat ſimul[l]. Qua in re contradixit Anaxagorae.

VIII. Gigni animalia ex terrae calore, quae limum lacti ſimillimum velut eſcam eliquauerit: ſic et homines natos. Ita breuiter LAERTIVS[m], quod paulo prolixius exponit PSEVDO-ORIGENES[n]: calefacta primum terra; in particulari ſede, vbi calidum et frigidum commiſcebantur, copioſa inter ſe diſſimilium ſed omnium eodem vtentium victu coenoque nutritorum ſimul apparuiſſe turbam aliorum quoque animalium. Eam breuis temporis fuiſſe turbam: mox ex ſe inuicem ipſis quoque progeniem excitatam eſſe; diſcretos a ceteris homines. Nec vero in hoc quoque dogmate a ſcholae ſuae placitis receſſit Archelaus. Quemadmodum et hoc inde hauſit:

IX. Ingenitam vniuerſis animalibus pari modo mentem, nam vnumquodque etiam ex corporibus eo vti, quod vel tradius vel expeditius vſum rationis

e) citati.
f) ORIG. l. c. LAERT. l. c.
g) Ibid. Et hoc quoque habuit ab anteceſſoribus: vti ſupra dictum.
h) Ad. l. c. Orig. i) l. c. ſ. 17.
k) Mare in concauis per humum veluti colatum conſiſtere, tradebat Archelaus, LAERT. l. c. hinc ratio, quomodo ex palude arida facta ſit.
l) PSEVDO-ORIG. l. c.
m) l. c. n) l. c. p. 82.

rationis admittat. Quem ſenſum eſſe verborum PSEVDO-ORIGENIS[o] ab interprete corruptorum, et non intellectorum, vel ſola de hac re Diogenis Apolloniatis doctrina probat, cui eadem placuiſſe, in antecedentibus ex Ariſtotele notauimus; quemadmodum et Anaxagoras idem docuit.

X. Ventos in concaua terrarum deferri; deinde vbi iam omnia ſpatia plena ſunt, aërque, in quantum potuit, denſatus eſt, eum, qui ſuperuenit, ſpiritum priorem premere atque elidere, ac frequentibus plagis primo cogere, deinde perturbare. Tunc illum quaerentem locum omnes anguſtias dimouere, et clauſtra ſua conari effringere. Sic euenire, vt terrae, ſpiritu luctante, et fugam quaerente, moueantur[p].

XI. Vocem eſſe aëris percuſſum. Hanc vocis definitionem Archelao tribuit LAERTIVS[q], Anaxagorae PLVTARCHVS[r], forte vtrique communis fuit, vt et alia multa.

XII. Iuſtum et turpe non natura, ſed lege fieri[s]. Peſſime ob hoc dogma audit Archelaus, et impietatis patronum egiſſe accuſatur. Neque tamen ſolius Archelai fuit, ſed et toti ſcepticorum cohorti placuit: cumque ſanum quoque ſenſum poſſit ferre, vt ſcilicet id tantum neget, iuſti et turpis naturam non in eſſentiis rerum antecedenter ad legem (quemadmodum hac de re locuti ſunt ſcholaſtici doctores) ſitam eſſe, ſed recurrendum ad legislatoris voluntatem, qui rebus naturalibus moralitatem addidit; qua ratione recentiſſimo tempore PVFENDORFII ſequaces hac de re diſſeruerunt; difficile eſt, de mente Archelai certum definire, eumque vel damnare, vel abſoluere[t]. Quantum tamen coniecturis aſſequi licet, ad Deum boni et honeſti auctorem non reſpexiſſe videtur Archelaus, qui numen vel plane neglexiſſe, vel e rerum tamen humanarum ſphaera proſcripſiſſe videtur. Certe legum, artium et ciuitatum inſtituta ab hominibus e terra cum reliquis animantibus natis et ab iis poſtea diſcretis introducta ſtatuiſſe, diſerte ei tribuunt philoſophumena[u]. Quod, quantum ad atheiſmi impietatem conſtituendam vel augendam momentum habeat, et ad affricandam ſententiae huius auctoribus et patronis atheiſmi maculam ſufficiat, huius loci non eſt expendere, ſed ad ſpecialem atheiſmi hiſtoriam pertinet. Et haec quidem de ſchola et philoſophia Ionica.

o) Νῦν λέγει πᾶσιν ἐμφύεσθαι ζώοις ὁμοίως. Χρῆσθαι γὰρ ἕκαστον καὶ τῶν σωμάτων, ὅσῳ τὸ μὲν βραδυτέρως, τὸ δὲ ταχυτέρως. Quae ita obſcure reddit interpres: Ingenitam vniuerſis animalibus ſtatuit pari modo mentem; nam vnumquodque etiam ex corporibus ea vti prout alterum quidem tardius, alterum vero expeditius. Vult docere Archelaus, cauſſam, cur animalia ratione magis minuſue vtantur, ſitam eſſe in corporum diſpoſitione. Doctrinam late vagantem hanc amplexos nominat WOLF. h. l.

p) SENECA Qq. nat. L. VI. c. 12.

q) loc. cit.

r) De placit. philoſ. L. IV. c. 19.

s) LAERT. l. c.

t) Prius faciunt Obſ. Hal. Lat. T. II. Obſ. 21. §. 17. p. 453. cel. I. IAC. SYRBIVS diſſ. de origine atheiſmi §. 25. p. 48. poſterius ven. I. C. WOLF. diſſ. de atheiſmi falſo ſuſpectis S. II. §. 10. p. 36. conf. cel. REIMMANNVS Hiſt. atheiſmi c. XIX. §. 8. p. 149 ſeq.

u) l. c. p. 83.

CAPVT SECVNDVM.

DE SCHOLA SOCRATICA.

§. I.

Schola Socratica.

Hactenus de natura rerum ſollicite quaerentes vidimus philoſophos, qui, quod tenui theologorum veterum traditione acceperant, non tantum exquiſitis curioſe cauſis rerum expenderunt, ſed ſyſtema quoque rerum naturalium condentes, iuſtam philoſophiae faciem induxerunt. De morali vero doctrina exigua eis cura fuit; etſi enim virtutem animi vehementer commendabant, laudare tamen, quod omnibus ingenitum putabant, contenti, de tradendis philoſophiae moralis praeceptis eum in modum, vt in naturali philoſophia inceperant, non cogitarunt, et, ferente tantum occaſione, paraenetica methodo dicta moralia atque ſententias, more in Graecia tum recepto, pronunciarunt. Vnus Archelaus de moribus in ſcholis philoſophicis praecipere incepit, infeliciter tamen, ſi veteribus credimus, quod principiis phyſicis a vero doctrinae moralis fundamento arceretur. Eius cum diſcipulus eſſet Socrates, isque, quo erat ingenti animo magnoque iudicii acumine praeditus, videret, de coeleſtibus curioſe quaerere philoſophos, iis, quae domi ſunt et ante pedes, neglectis, ſicque nec voluntatem emendari, nec felicitatem animi inter inutiles ſpeculationes conſeneſcentis promoueri; philoſophiam a coelo in terram deduxit, et de rebus ad mentem humanam, ſocietatem ciuilem, moresque hominum pertinentibus, quibus felicitas mortalium reapſe promouetur, philoſophari coepit. Quod cum inſolito iudicio, excelſo animo, ſumma libertate, et quod omnium maxime laude dignum, experientia animi propria faceret, tantam inde laudem meruit, vt non veteribus tantum ſapientiſſimus haberetur, ſed et noſtro tempore vnus eſſe iudicaretur, qui ex tota philoſophorum Graecorum cohorte veri philoſophi nomine dignus haberetur, et exemplum viri vere ſapientis commendaretur: facile vitae innocentia, philoſophiae laude, et morum integritate omnibus ſuperior, qui idem nomen geſtarunt, ita vt confundi eius hiſtoria atque miſceri cum aliis non facile queat[a]. Operae itaque pretium ſe facturos non praeter rem ex veteribus crediderunt multi, ſi hiſtoriam vitae et doctrinae tanti viri, cui totus fere orbis aſſurrexit, deſcriberent, et poſteritati maximum philoſophi genuini et viri vere ſapientis exemplum enarrarent. In qua palaeſtra ex Socratis diſcipulis deſudarunt XENOPHON atque PLATO: qui cum arcte illi adhaererent, et quotidiana conuerſatione eius fruerentur, prae reliquis in hiſtoria vitae et phi-

a) Multi apud veteres laudantur Socrates, probe inter ſe diſtinguendi; quorum catalogum exhibuit IO. IONSIVS de Script. hiſt. philoſ. L. I. c. 2. p. 12. I. A. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 784. et MENAG. ad LAERT. L. II ſ. 47. Inter hos vnum Peripateticum philoſophum nominat LAERTIVS l. c. de quo tamen apud veteres alios altum eſt ſilentium.

philosophiae Socratis attendendi sunt, tanquam testes αὐτόπτοι. De quorum tamen fide diuerse statuendum est. XENOPHON enim, qui a praeceptore non eruditionem tantum moralem, sed et vitae integritatem nactus erat, cum vni praeceptori adhaereret, non solum res Socratis scire potuit, sed et alienis placitis et fictis rerum circumstantiis historiam Socratis, quam nobis enarrauit [b], non contaminauit. PLATO vero, qui magistrum Socratem toties in dialogis suis loquentem introduxit, et imprimis Socraticam philosophiam integram et incorruptam nobis tradidisse videri voluit, cum variarum doctrinarum syncretismo occupatus esset, captata fingendi licentia, toties Socrati cogitationes tribuit suas, vt hic, cum eius Lysidem audiret recitari, dixerit: proh dii immortales, quam multa de me mentitur adolescens [c]. Cuius rei caussam Xenophontem detexisse narrat GELLIVS [d], qui videndus. Post hos Aristoxenus [e], Demetrius Phalereus [f], Panaetius [g], Callisthenes, Satyrus atque alii, Socratis vitam descripserunt [h], quorum tamen scripta nobis inuidit temporis iniuria: quemadmodum etiam, quae de Socrate scripsit Porphyrius desiderantur; quem tamen non semper veritati litasse, et Socratem multis conuitiis onerasse refert NICEPHORVS [i]: et ex paucis quoque, quae supersunt fragmentis [k] patet. Ex recentioribus Socraticae historiae, qua erat in rebus et historia veterum peritia, Io. IONSIVS, multam lucem accendisset, si, quam promisit [l], historiam Socraticam, edidisset; verum et hoc quoque labore destituimur: sicque accurata Socratis historia adhuc desideratur [m]. Ea enim quae diligenter collegit STANLEIVS [n], syluam potius exhibent, conscribendae Socratis historiae valde inseruientem, quam iusti corporis historiam. Nos instituti memores, ea colligemus, et ad criticae lapidem Lydium exigemus, quae in historia philosophica vniuersali ignorari non debent.

Socratis natales et educatio.

§. II. Fuit vero Socrates Atheniensis patria, pago Alopecensis [o] natus Olymp. LXXVII. 4. Thargelionis mensis die 6. [p] qui Atheniensi-

bus

b) Habemus enim ab eo: memorabilia Socratis, siue de dictis et factis eius libros quatuor: quibus ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα εἰς ἀνθρώπυς, vt ait LAERTIVS L. II. f. 48. quae ex colloquiis Socratis notauerat, congessit. Dicemus vero de Xenophonte infra, vbi de discipulis Socratis agetur. Horum memorabilium elegantem versionem Gallicam debemus FRANC. CARPENTIERIO, quam Germanica veste induit CHR. THOMASIVS Hal. 1693. 8. conf cel. STOLLE Histor. lit. P. II. c. 1. §. 31. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. II. p. 74 seq. Vtimur vero editione LEVNCLAVII.

c) LAERT. L. III. f. 35.

d) Noct. att. L. XIV. c. 3.

e) Vid. IONSIVS de S. Hist. philos. Lib. I. c. XIV. pag. 75.

f) Ib[illegible] XVIII. p. 102.

g) Ibid. L. II. c. XIII. p. 179.

h) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 785.

i) Hist. Eccles. L. X. c. 36.

k) Collegit ea L. HOLSTENIVS in vita Porphyrii c. VIII. p. 253 seqq. vnde iniqua eius in Socratem mens satis colligi potest. Aliam enim instituebat philosophiam, quam quae placebat Porphyrio, homini fanatico.

l) l. c. L. I. c. 7. p. 37.

m) Quae enim habent D. HEINSIVS Orat. p. m. 233 seqq. Io. CLERICVS syiu. phil. c. 3 S. Reu. BOERNERVS Or. de Socrate ceu perfectissimo boni ethici exemplo. FRID. MENZIVS diss. de Socrate nec officioso marito, nec bono patre familias, aliique historiam Socratis non exhauriunt.

n) Hist. philos. P. III. p. 110 seqq.

o) LAERT. L. II. f. 18. et ALDOBRAND. ad h. l. MEVRSIVS de pagis Atticis, reuerendiss. POTTERVS arch. Gr. L. I. c. 9. p. 44. 45.

p) LAERTIVS l. c. SVIDAS in Socrates. Marmor. Arundellianum apud STANLEI. l. c. qui hoc tempus 30. Maii A. C. N. 467. esse, computat. Conf. PETAV. ration. temp. P. I. L. III. c. 8. p. m. 147.

bus plus vna vice fauſtus fuit [q]: maxime vero ob Socratis natales celebris [r]: Parentibus ortus eſt tenuis fortunae, patre Sophroniſco Athenienſi lapidario, matre Phaenareta obſtetrice [s], quam tamen generoſam admodum et acrem nominat PLATO [ſſ], quod ad imperterritam potius et non hebetis ingenii indolem, quam ſanguinis conditionem referendum eſt. Hunc cum magnis ingenii dotibus a natura inſtructum videret parens, illum oraculum de eo conſuluiſſe, refert PLVTARCHVS [t], reſponſumque tuliſſe: vt ſineret eum agere, quicquid in mentem veniſſet, et neque vim faceret, neque alio abduceret, quam quo ille tenderet, ac pro eo vota faceret Ioui forenſi et Muſis, neque anxie Socratis curam gereret, qui ducem in ſe habeat vitae, ſexcentis magiſtris praeſtantiorem. Quae tamen narratiuncula valde redolet ingenium Graecum, fingendi licentia ſemper famoſum; nam haud obſcure prodit, ideo eſſe excogitatam, vt fides traditioni de genio Socratis haberetur: nec veriſimile, Sophroniſcum adeo immemorem fuiſſe diuini moniti, vt contra ingenii ſponte in alia ſe ferentis naturam filium arti ſtatuariae adplicaret, cum non defuerint illi facultates, vt Ioui forenſi atque Muſis eum dicare potuerit. Quomodocunque vero ſe iſta habeant, illud extra dubitationis aleam ponunt veteres, parentem Socratis eum ad artem ſuam compuliſſe; quam, etſi repugnantem et ad maiora tendentem atque in diuerſa propenſum animum ſaepius oſtenderet, non tamen infeliciter exercuiſſe, veteres quidam tradunt, et ſtatuarum opus aliquod ab eo effictum paſſim oſtenſum eſt [u]. Parente tamen viuis erepto XXC. minarum haeres relictus, cum cognati cuiusdam fidei commiſiſſet, vt iis foenus faceret, iacturam earum paſſus eſt [x], quare neceſſitate compulſus non Athenis tantum, ſed et Duris ſtatuariam exercuit; ita tamen, vt non niſi ad corradendos aliquos nummos, quantum ad victum parandum requirebatur, ea vteretur [y], reliquum vero tempus, quod ab eiusmodi opere vacabat, philoſophiae conſecraret, ad quam toto animo propendebat; quaque mentem emendare ſe poſſe ſperabat. Quod cum Critoni obſeruatum eſſet, philoſopho opibus affluenti, eum ille ingenii praeſtantia, et candore eius atque ingenua indole delectatus, ad philoſophiam traduxit, in diſciplinam [z] tradidit [a], et optimis praeceptoribus inſtituendum commiſit: ſuppeditatis vitae neceſſariis, et liberos ſuos ei inſtituendos dedit [b]. Quod cum animum Socra-

q) AELIAN. Var. hiſt. L. II. c. 25.

r) Hunc Socratis natalem, vna cum Platonis, qui dies inſequens fuit, conuiuiis a philoſophis celebratum refert PLVT. Sympoſiac. L. VIII. c. 1. qui mos ad Plotinum vsque ſeruatus fuit, vid. PLOT. vita p 9. Conf. quia de hoc more erudite commentatur CHR. ESCHENBACH. diſſ. de Sympoſiis ſapientum diſſ. acad. V. §. 10. p. 316 ſeqq.

s) PLATO in Alcib. I. p. 131. et Theaetet. p. 149. LAERT. l. c. VAL. MAX. L. III. c. 4. aliique.

ſſ) Μάλα γενναῖαν καὶ βλοσυρᾶν l. c. conf. tamen ATHENAEVS Deipnoſ. L. V. p. 219.

t) De genio Socratis T. III. p. m. 496.

u) LAERT. L. II. ſ. 19. PAVSAN. L. I. c. 22. L. IX. c. 35. Scholiaſtes ARISTOPH. ad nubes p. 170. riſit eum ideo Timon LAERT. l. c.

x) LIBANIVS Apol. T. I. p. 640.

y) LAERT. L. II. ſ. 20. Poſita ſcilicet arcula collegit pecuniam, quae daretur, conſumta ea, iterum poſuit.

z) LAERT. l. c. τῆς κατὰ ψυχὴν χάριτος ait amauiſſe. Conf. SVIDAS T. II. v. Crito p. 377.

a) Ita τὸ παιδέυσαι apud LAERT l. c. accipiendum eſt, nihil enim veteres de Critone, quod praeceptor Socratis fuerit, habent. vid. l. c. ſ. 121. MAX. TYRIVS Diſſ. XXII.

b) LAERT. L. II. ſ. 121.

Socratis, fordidis artibus opes acquirere dedignatum, vehementer ad fequendam indolem impelleret, et in emendando animo ftudium omne vt poneret, excitaret [c], effecit, vt voluptates et emolumenta quaeuis negligeret, et paupertatem, cum qua initio conflixerat [d], patienter ferret. Omnium itaque fere artium et fcientiarum magiftros, quos nouerat, optimos, adiit, et imprimis philofophiae difcendae cauffa audiuit Anaxagoram, eoque Athenis excedente, Archelaum, quo tempore annum aetatis agebat feptimum atque decimum [e]; nec potuit non infatiabile Socratis difcendi defiderium Archelao effe acceptiffimum; quare eum in deliciis habuit, et in itinere Samum, Pythonem atque ad Ifthmum comitem [f]. In arte mufica Damonem, eius peritia clarum, praeceptorem nactus eft [g], lyra tamen canere paulo ante obitum demum a Lampone fenex didicit [h], qua ratione veterum hac in re diffenfus, omnium facillime tolli poteft, et dicta conciliari. In eloquentiae vero praeceptis addifcendis Prodici Sophiftae inftitutione vfus eft [i], cuius tum in dicendo praeftantia in admiratione fuit [k]. In arte poëtica Eueni [l] poëtae induftriam expertus eft, in geometria Theodori [m]: Ariftagoram Melium quoque quidam inter Socratis praeceptores numerat [n]; et fatetur ipfe, didiciffe fe a Diotima, fingularis eruditionis femina

 doctri-

c) Libanivs l. c.

d) Aelian. Var. hift. L. II. c. 43. Domum tamen comparaffe, et XXC. minas a Critone foenori datas, ait Demetrius Phalereus.

e) Dictum hac de re fupra. Eleuat huius rei fidem Bayle Dict. T. I. art. Archelaus not. A. p. 289. verum argumentum hoc a filentio Platonis et Xenophontis, et accufatorum Socratis, parum probare, quilibet videt. Videturque cauffa filentii, quia Socrates exiguo tempore Anaxagoram audiuit, concedens mox ad Archelaum, vt ex rationibus temporum fupra conftitutis videri poteft. Ideo quoque impietatem ab Anaxagora didiciffe, obiici non potuit, praecipue cum non ob fpeculationes phyficas ei atheifmus obiiceretur.

f) Laert. L. II. f. 22. cuius tamen textus ambiguus eft, et indicare etiam videtur, Samum tantum cum Archelao profectum, alio tempore Pythonem et in Ifthmum iter fufcepiffe. vid. Olear. ad l. c. Stanleii p. 113.

g) Laert. L. II. f. 19. Svidas in Socrate T. III. p. 351. faltationem quoque didiciffe ait Lvcianvs de falt. T. IV. p. m. 111.

h) Sext. Empir. L. VI. f. 14. Alii veterum Lamprum dixere, quorum loca indicat Fabric. ad h. l. Alii Connum in fenectute magiftrum Socratis canendis fidibus fuiffe tradunt, vid. Plato in Menox. T. III. p. 235. cumque ideo γεροντοδιδάσκαλον vocatum ait Cicero L. IX. ep. fam. 22. conf. Allativs ad Epp. Socraticas p. 186. conf. Val. Max. L. VIII. c. 7. Ammian. Marc. L. XXVII. c. 4. diftinguendum itaque inter adolefcentiam, qua canendi, et fenectutem qua lyra cantandi peritiam Socrates acquifiuit. Hanc vero in fenectute didiciffe, tradunt Laert. L. II. f. 31. Qvintil. Inft. Orat. L. I. c. 17. Sextus quoque κιθαριστὴν vocat. De Damonis vero peritia in mufica vid. Plato de rep. L. IV. p. 400.

i) Plato in Menone T. II. p. 90.

k) Prodicus ex infula Ceio, et philofophiae nomine celebris fuit, vid. Scholiaftes Aristoph. ad nub. p. 147. et eloquentiae laude tanta, vt primus L. drachmis declamauerit, vid. Svidas in Prodicus T. III. p. 178. Illud vero fapientiae culmen attigiffe credebatur, vt inde prouerbium enatum fit; Prodico fapientior. In tanta tamen eloquentia grauis fuit auribus et iniucunda pronunciatio. Iuuenum nobiliffimos venatum effe adeo, vt et pararios eius rei aleret, tradit Philostrat. de vit. Sophift. L. I. c. 12. p. 496. qui addit, tantum eius eruditionis fuiffe nomen, vt Xenophon quoque in Boeotio carcere detentus, differenti aufcultarit corporis vade conftituto. Pecuniis vero obnoxium et voluptati deditum fuiffe Idem notat. Nota eius orationis Horae titulo argumentum de Herculis optione, quod enarrat Xenophon Memorab. Socr. L. II. p. 737. σοφίαν καὶ γνώμην huic foli inter meteorofophiftas tribuit acerrimus philofophorum irrifor Aristophanes, in Nub. conf. Bayle Dict. T. III. art. Prodicus p. 320. Fabric. Bibl. Gr. Vol. I. p. 793.

l) Videndus de hoc poëta Elegiaco Vossivs de Poëtis c. VI. p. 39. qui eum in Ol. XCI. ponit, eo quod Philiftus difcipulus eius floruerit Ol. XCIII. id quod cum teftimonio Platonis in Menox. T. III. p. 235. Arist. Nicomach. L. VII. c. 11. Max. Tyrii diff. XVII. qui Socratem Eueni difcipulum fuiffe, perhibent, ftare non poteft. Incidit enim hoc in Ol. LXXXII. conf. Svidas in Philift. T. III. p. 604. Fabric. l. c. p. 422.

m) Plato in Theaetето T. I. p. 143.

n) Scholiaftes Arist. l. c. p. 173.

doctrinam de amore [o]. Quemadmodum et Aspasiam, eruditione illustrem feminam, Mileto oriundam, quae non eloquentiae tantum laude excellebat, sed et discipulos haud paucos eosque clarissimos formauerat, magistram habuit [p]. Sicque domi praeceptores nactus egregios, sapientiam atque eruditionem, quam hactenus Graeci apud barbaros quaesiuerant, didicit, nulla peregrinatione literaria suscepta; sine dubio experientia edoctus, magnos viros, qui ad barbaras gentes sapientiae discendae caussa profecti sunt, plus ingenio et industriae suae, quam Orientalium vel Aegyptiorum sacerdotum institutioni debuisse. Ita vero doctissimus euasit, adeo, vt non tantum XENOPHONTE teste [q], omni genere literarum animum cultum haberet, sed et CICERONE obseruante [r]: *omnium eruditorum testimonio, totiusque iudicio Graeciae eum prudentia et acumine et venustate et subtilitate; tum vero eloquentia, varietate, copia, quam se cunque in partem dedisset, omnium esset facile princeps:* quam laudem ex recentioribus cordatus quilibet ei tribuit. Quare audiendus non est PORPHYRIVS [s], qui eum, affirmauit, nulla re ingenio valuisse, indoctum rerum omnium, qui elementa literarum aegre pingere posset, quod vbi faceret, risu merito spectantibus fuerit: immo vix eum legendo babutientem abcdarium fuisse. Huic enim viro quantum fidei tribuendum sit, iam notauimus.

Militia Socratis.

§. III. Ita artium, et imprimis philosophiae opera formatus, et egregium philosophum, et bonum ciuem se praebuit. Etsi enim multitudinis strepitum fugiebat, sibique et amicis viuere gestiebat, patriae tamen haud vno nomine vtilissimum se praestitit: Militiam enim ex lege patriae secutus, cum bellum inter Athenienses et Lacedaemonios exortum fuisset atrocissimum, tribus in eo bello vicibus militis munia obiuit. Prima vice post annum secundum Olymp. LXXXVI. [ss] in obsidione Potidaeae, vbi Alcibiadem commilitonem habuit: qui de eo testatus est [t], omnes alios laboris patientia superauisse, famem sitimque super omnes tolerasse, et quamuis in conuiuiis esset hilarissimus, nunquam tamen ebrium visum fuisse: gelu pertulisse dirissimum, ita vt nudis etiam pedibus per glaciem incederet. Amicum quoque Alcibiadem inter conferta hostium agmina grauiter vulneratum videns, nunquam deserere voluit, sed praecedens eum, ipsum et arma eius fortiter conseruauit [u]: tanta insuper modestia vsus, vt cum praemia a ducibus illi tribuerentur, qui primas in praelio tulisset, eique iudices addicerent, ille deprecatus, vt Alcibiadi darentur, precibus suis obtineret. Et eodem quoque bello cogitationibus

o) Vid. PLATO in conuiu. T. III. p. 201. MENAGIVS Hist. mul. phil. n. 11. p. 489. Comm. Laërt. Artem amandi ab ea didicisse ait PLATO in Phaedro T. III. p. 201. de qua eleganter dixit HEINSIVS Orat. de Socr. p. m. 243. sed philosophicam hanc doctrinam fuisse, ex iis discere licet, quae in Otio Vindelico Ex. I. p. 42 seqq. diximus.

p) PLATO in Menexeno T. III. p. 235. De Aspasia Periclis magistra, scorto dein, infaustis patriae auibus, vxore, videndi quos laudat MENAG. l. c. §. 6. et in his praecipue PLVT. in Pericle.

q) Memorab. Socrat. L. IV. p. 814. conf. PLATO in Apolog. LAERT. L. II. f. 19. 45.

r) De Orat. L. III. c. 16.

s) Apud THEODORET. Therap. L. I. p. 8.

ss) LAERT. L. II. f. 22. THVCYDID. L. I p. 39 seqq.

t) PLATO in conu. p. 220.

u) Citati PLVT. in Alcibiade.

bus demersus in eodem vestigio a matutino tempore immotus constitit, donec altera die sol illucesceret, cuiusmodi raptus ei frequentes fuisse, testatur GELLIVS[x]. Secunda vice fortiter bello rem gessit ad Delium Boeotiae oppidum Olymp. XXCIX. 1[y]. Cum enim in praelio infeliciter rem egissent Athenienses, Socrates Xenophontem in fuga, equo amisso, humi stratum videns, ipse pedibus pugnans, humeris susceptum per aliquot stadia deportauit, eumque defendit, donec insequi hostes desiissent[z]. In ipsa vero fuga non aliter incedens, quam si in vrbe ambularet, animi robur, oculis omnia circumlustrans, prae se tulit, ita vt nemo aggredi auderet. Daemonis quoque voce in biuio constitutos de periculo monuisse, et obsequentes Alcibiadem et Lachetem periculo vitae eripuisse, quod reliqui incurrerunt, narrat PLVTARCHVS[a]. Postremo militiam secutus fuit eodem anno ad Amphibolin[b]. Quamuis vero nullo in republica munere fungi vellet, quam tyrannis et innumera vitia inuaserant; siue quod tyrannidis odio duceretur, siue quod genii monitu a publicis negotiis arceretur, vt ipse est fassus; et sic incolumem atque saluum se praestaret, vt qui consentire in ea, quae contra ius fasque fiebant, non posset, nec se tamen sine maximo periculo opponere valeret: prouecta tamen iam aetate in senatum lectus est, nomine Antiochidis tribus, ad quam Alopece pagus, qui ei natales praebuit, spectabat[c]. In hoc munere tantam animi moderationem et inuictam fortitudinem exhibuit; vt cum decretum contra ius fasque conscribere iuberetur, imperitiam scribendi caussaretur[d]; triginta vero tyrannorum iniurias reprehendere non cessabat, et odio atque indignationi eorum fortem et imperterritum obiiciebat animum, et tanta cum libertate loquebatur, vt nec mortem, nec insidias timeret, qua de re, digna lectu sunt, quae praeter alios XENOPHON[e] commemorauit. Nec aliter in vita priuata se gessit, quam tantum sapientiae doctorem decebat. Erat enim teste XENOPHONTE rerum primo venerearum ac gulae supra omnes homines continentissimus: deinde hyemis, aestatis, laborum omnium tolerantissimus: atque etiam sic ad frugalitatem institutus, vt quum valde modicum possideret, facillime contentus iis esset, quae habebat. Id quod alibi latius confirmat Socraticae historiae auctor, memorabili sententia ita locutus[f]: *Mihi quidem, cum talis esset, qualem commemoraui, nimirum adeo religiosus, vt sine Deûm consilio nihil ageret, adeo iustus, vt nemini, ne quidem exigua in re noceret, prodesset autem iis maxime, qui eo vterentur: adeo temperans, vt nunquam id, quod iucundius esset, meliori anteponeret, adeo prudens, vt in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera egeret,* *sed*

Senatorium munus.

Vitae priuatae ratio.

x) Noct. Att. L. II. c. 1. Similem ecstasin supra in Gymnosophistis notauimus, et hodie quoque dari inter Indos et Sinas monuimus.

y) THVCID. L. IV. p. 316.

z) LAERT. L. II. f. 23. STRABO l. IX. p. 402.

a) De genio Socratis.

b) Hanc quidem Socratis militiam mendacii arguere satagit ATHENAEVS L. V. p. 215. eius vero argutiis allata testimonia recte opponuntur, quibus satisfecit CARPENTARIVS in Gallica vitae Socratis enarratione.

c) PLATO in apologia p. 31. 32.

d) Rem narrat XENOPHON. L. I. Hist. Graec. p. 456. mem. L. I. p. 711. LAERT. L. II. f. 24.

e) Iidem, AELIAN. Var. Hist. L. II. c. 11.

f) Lib. IV. Memor. fin.

sed ipse sibi ad cognitionem horum sufficeret, et oratione proferre atque definire huiusmodi posset, atque etiam alios explorare, delinquentes arguere, ad virtutem et honestatem hortari: eiusmodi vir esse visus est, qualis posset esse optimus et felicissimus. Talis cum fuerit Socrates, patrem familias non malum fuisse, facile colligi potest. Certe, quae de constituenda re oeconomica deque officiis patris et matris familias disseruisse XENOPHON[g] tradit, ita comparata sunt, vt facile in iis quoque summum philosophum deprehendas: Socratem vero, qui dicendo non magis quam agendo philosophatus est, ea expressisse iudices. Dignum huius testimonium exhibent, si vera sunt, quae de Socratis coniugio veteres perhibent. Cum enim occasione pestis, quae ciuitatem tempore Socratis grauiter afflixerat, Athenienses, apud quos antea monogamia obseruabatur, bigamiam permitterent[h], duas quoque vxores duxit Socrates; vnam Myrtum, filiam Aristidis, non Iusti, quod ait LAERTIVS et SVIDAS[i], sed alterius cuiusdam, tertii ab illo[k], quam misericordia ductum sibi connubio iunxisse quod vidua esset, et summa inopia laboraret, tradit PLVTARCHVS[l]. Alteram Xantippen, ciuis Atheniensis filiam, de cuius malis moribus, morositate atque iurgiis, et irarum atque molestiarum muliebrium importunitate pleni sunt veterum scriptorum commentarii, quorum loca diligenter digesserunt post LAERTIVM[m], MENAGIVS[n] et STANLEIVS[o]. Non sine multo tamen ingenio de narratiuncularum harum veritate atque fide dubitauit C. V. CHRIST. AVGVSTVS HEVMANNVS, qui mulieris per tot secula famosae apologiam meditatus est[p]. Is primo quidem loco ad Platonem et Aristotelem prouocat, qui cum Socrati aetate proximi fuerint, et de mulierum virtutibus et vitiis haud vno loco differuerint, Xantippen tamen tacent; id non facturi, si malos mulieris mores nouissent: Addit, Aristophanem, iuratum Socratis hostem, qui in Nubibus tanta amarulentia Socratem traduxit, Xantippen non obiicere. Tum melioris famae testimonia de Xantippe enarrat, eamque monet, PLATONE[q], LAERTIO[r] et VALERIO MAXIMO[s] testibus pietatem coniugalem et amorem mariti in vltimis eius fatis, plorantem et ad extremum halitum perseuerantem apud eum demonstrauisse; et teste AELIANO[t] de marito optime sensisse: Quae vero refert ANTONINVS[u]: eam vestem sumsisse, cum praecingeretur ille pelli, indicare, Xantippen mariti vestes induisse, cum vnam tantum in paupere domo haberent, et vtrique sexui eadem vestiendi ratio esset; sicque spectaculum aditurae dixisse Socratem, vide, ne non spectandi caussa, sed vt ipsa specteris, abeas, vt refert AELIANVS,

Res domestica eius et coniugium.

g) l. c. L. V. qui Oeconomicus ideo inscribitur.

h) LAERT. L. II. s. 26. GELLIVS L. XV. c. 20. conf. IONS. de script. hist. phil. L. I. c. 14. p. 75. c. 18. p. 202. PRIDEAVX Hist. V. T. T. I. p. 511.

i) ll. cc.

k) ATHENAEVS L. XIII. p. 555.

l) In vita Aristidis, cuius neptem dicit, temporum rationibus ita magis satisfaciens.

m) Lib. II. s. 36 seqq.

n) ad l. c. Laërt.

o) l. c. c. XVI. p. 186.

p) Act. philos. T. I. p. 103 seqq.

q) In Phaedone p. 60.

r) loc. cit.

s) Lib. VII. c. 2.

t) Lib. IX. c. 7.

u) De se ipso L. XI. §. 28.

NVS[x], communi igitur ſexus ſequioris vitio φιλοκοσμίαν fouiſſe, quae in tantum eius dedecus verti non queat. Et, ne contraria afferentes teſtes obſtent, eorum fidem eleuat, monetque PLVTARCHVM[y] ea, quae de Xantippe menſam Socratis euertente narrat, alio loco[z] Pittaci coniugi tribuiſſe, ſicque traditionis fontem aperuiſſe: impudicam vitam, quam THEODORITVS[a] et ATHENAEVS[b] affirmant, eſſe calumniam a STANLEIO[c] deterſam: nec ſecum AELIANVM[d] concordare, qui prius bene de ea locutus, fabulam de conculcata placenta ab Alcibiade protulerit. GELLIVM[e] moroſitatem et iurgia eius culpantem, SYNESIVMque[f] contemtus mariti inſimulantem incertam famam ipſos prodidiſſe. Nec meliora eſſe quae LAERTIVS narrat, qui ſolitus ſit incertas narratiunculas ſine teſte hiſtoriae ſuae infarcire. Nos haec lectoris iudicio relinquimus, nec vel confirmandis vel refutandis iis inhaeremus, id modo, quod legibus fidei hiſtoricae conuenit, tanquam vero ſimillimum afferentes. In qua XENOPHONTI[g] primum locum deberi, nemo, credo, temere negauerit. Tradit is, *Socrati in conuiuio monenti, vt uxorem quis doceat, quicquid tandem ſit, in quo illam peritam habere cupiat, obieciſſe Antiſthenem: Cur igitur, qui in ea ſis ſententia, non tu quoque* Xantippen *inſtituis; quam vxorem habes omnium, quae ſunt, et fuerunt, vt arbitror et deinceps erunt, acerbiſſimam?* (χαλεπωτάτη) *Ei vero reſpondiſſe Socratem: Quod eos quoque video, qui equeſtris rei peritiſſimi fieri volunt, non illos ſibi equos comparare, qui lubentiſſime pareant, ſed valde animoſos, exiſtimant enim ſe, ſi tales cohibere poſſint, facile alios etiam equos tractaturos: Itaque et ipſe, quum vti hominum conſuetudine cuperem, hanc mihi quaeſiui, quod futurum ſcirem, vt ſi eam tolerare poſſem, facile cum vniuerſis hominibus ceteris verſarer.* Ex quo luculento Xenophontis loco patet, difficilimam fuiſſe, et vix tractabilem Xantippen, quaeque moribus intolerabilibus alias anteuerterit: hanc ſibi elegiſſe Socratem, ſpe emendandae vel regendae ſaltem et tolerandae ope philoſophiae. Quouſque profecerit tanto magiſtro Xantippe, tacent quidem teſtes Socratis domeſtici; ex fide et amore tamen, quam marito vltima fata ſubeunti praeſtitit, facile coniicias, ſi non moderatum et tranquillum mariti animum didicit, eius tamen bonitatem animi et fidem agnouiſſe. Et videtur GELLIVS, qui eam *moroſam admodum et iurgioſam* dixerat, ad eundem Socratis animum reſpicere; narrat enim[h]: *Alcibiadem demiratum interrogaſſe Socratem, quaenam ratio eſſet, cur mulierem tam acerbam domo non exigeret? dixiſſe vero illum: Quoniam cum illam domi*

x) Lib. VII. c. 10.
y) De ira cohibenda.
z) De tranquill. animi.
a) Therap. XII. p. 174.
b) Lib. V. p. 219. c) loc. cit.
d) Lib. XI. c. 12.
e) Lib. I. c. 17.
f) In Dione p. 58.
g) In Sympoſ. p. 876.
h) l. c. Socratem vero a petulantibus quibusque impetitum fuiſſe, narrant LAERT. L. II. ſ. 26. 36. PLVTARCH. de liberor. educatione; SENECA de ira L. III. c. 11. BASILIVS quomodo legendi Graecorum libri p. 94.

domi talem perpetior, insuesco et exerceor, vt caeterorum quoque foris petulantiam et iniuriam facilius feram. Nihil enim hic dicit Gellius, quod non testis oculatus et auritus Xenophon dixerat; vnde eius testimonium reiici, et Xantippe e mulierum moribus intolerabilibus et morosis molestissimarum numero eximi nequit. Verisimile vero est, plerasque historiolas, quae de ea narrantur, otiosa Graecorum ingenia confinxisse, vt de malis mulieribus plerumque centum fabellae solent narrari, quae ad posteros propagatae nouisque plerumque additamentis auctae, traditionis serie fidem tandem emendicarunt. Factum id esse, vel ex eo non obesae naris lector subolere potest, quod apud THEODORITVM[i] narrat Porphyrius: *Xantippes et Myrtus altercationes plerumque desiisse in verbera, quae coniunctis manibus Socrati intulerint, quod ille praesens earum pugnam intueretur, neque ei vnquam intercederet, sed rideret effuse, quod et fecerit, vbi ipsum pugnis impeterent suis.* Quemadmodum enim haec ab indole Socratis scopoque, quem sibi in ducenda coniuge fixerat, sunt alienissima, et calumniam prima fronte produnt: ita alio eoque luculento XENOPHONTIS[k] loco refutari possunt; ex quo, quam molestiam excitauerit Xantippes morositas, luculenter pateat, recteque colligitur, mulierem, etsi intemperantissimae et vehementis linguae, nec animo bono destitutam fuisse, nec verberibus suos petiisse, nec officiis matrisfamilias defuisse[l]: quem, quia praetermisit doctissimus Heumannus, integrum apponemus. Exposuerat scilicet Socrates filio Lamprocli, quem ex Xantippe susceperat, innumera beneficia, quae a parentibus proficiscuntur in liberos, et imprimis graui et diserta oratione, pericula, curam, labores, fidem matris eum gestantis, parientis, nutrientis, educantis enarrauerat, vt, quantum ei amorem deberet, conuinceret. Ad ea subiicit adolescens: *tametsi haec omnia fecerit, aliaque his multo plura, nemo tamen eius asperitatem perferre possit*: et Socrates, *Vtrum existimas*, inquit, *toleratu esse difficilius feraene saeuitiam an matris? equidem*, inquit, *matris arbitror, quae sane talis sit. Ergone vnquam vel mordendo, vel calcitrando te laesit? cuiusmodi a belluis multi perpessi sunt. At enim*, inquit, *ea loquitur, quae quis audire vel ob omnem hanc vitam nolit. Tu vero quam multa*, subiecit Socrates, *intoleranda te huic negotia tum facto, tum interdiu, tum noctu a prima vsque aetate molestando putas exhibuisse? quantum doloris attulisse, quoties aegrotares?* Et paulo post: *Tu vero cum plane scias matrem, quae dicit, non modo nihil mali cogitantem dicere, sed etiam optantem tibi tantum boni, quantum alii nulli, nihilominus iniquo*

i) Therapeut. L. XII. p. 174. qui cum id a Porphyrio relatum referat, quo loco tota narratio habenda sit, facile ex supra dictis colligi potest.

k) Memorabil. L. II. p. 741.

l) Pro fabula itaque habendum etiam est, quod SALVIANVS de gub. Dei L. VII. p. 299. ed. Rittersh. tradit: vxores iussisse esse communes, omnibusque viris misceri: nec suffecisse ei docere hoc, nisi ipse fecisset. Vxorem enim alteri viro tradidisse. Tacent hoc omnes scriptores vitae Socratis, proditque fabulam Saluianus qui addit: Vicit Socrates, qui de hac re et libros condidit, et memoriae haec pudenda mandauit. Nihil enim tale scripsisse Socratem, in confesso est. Idem vero cum tradat TERTVLLIANVS in Apolog, idem quoque ei dictum esto.

iniquo, in eam es animo? an existimas, male tibi matrem velle? non equidem, inquit, *hoc arbitror.* Et Socrates: *Ergone tu hanc*, ait, *quae tui studiosa est, ac aegrotantis curam gerit, quantum maximam potest, vt valetudinem recuperes, ac re necessaria nulla egeas, praeterque haec multa Diis bona pro te vouet, ac vota reddit, saeuam esse dicis? Equidem ita statuo, si matrem eiusmodi ferre non possis, non posse te, quae bona sunt, ferre.* Quo loco nihil elegantius est, ad faciendam Xantippes apologiam; etsi enim linguae intemperiem illi manifeste tribuat, moresque morosos et acerbos, bonam tamen fuisse matrem, suorum amantissimam, et officii obseruantissimam, ipse testatur Socrates, testis omni exceptione maior, qui satis prodit, quo loco eam habuerit, et quantum in schola sua profecerit. Quod si itaque inter animi et linguae malitiam distinguamus, facile responderi poterit quaerenti: an Xantippe mala fuerit mulier? Praeter hunc Lamprodem vero, quem oppido iuuenem obiisse ex PLVTARCHO [m] colligi potest, alios genuisse liberos Socratem, PLATO [n] innuit, tres commemorans, quorum natu minimum, eo die quo extinctus est Socrates, in sinu gestatum mater in carcerem asportauit. Ex Myrtone, is quoque testatur, filios suscepisse duos, Sophroniscum et Menexenum, quem tamen alii Xantippe prognatum volunt [o].

Modus docendi philosophiam Socraticus.

§. IV. Quemadmodum vero de familia bene mereri cupiebat Socrates, et bonum se praestabat patremfamilias, ita nec sibi soli nec suis tantum natum se existimauit, sed et hominibus aliis et imprimis iuuentuti se vtilissimum praestitit. Eum scilicet sibi philosophandi finem praefixerat, non vt argutis disputationibus, vel curiosa rerum coelestium explicatione eruditionem ostentaret, quorum prius sophistae faciebant, posterius physici [p], sed vt animos ab errore liberaret, veritatem commendaret, virtutis amorem excitaret, sicque corruptas vitiis mentes emendaret, et ad veram, quae hominem satiare apta est, felicitatem viam sterneret. Id quod eleganter multis in locis indicauit XENOPHON [q], dignus, qui totus legatur, cum meliorem semper dimittat lectorem. Huic vero scopo vt faciat satis, non tam scholam aperuit [r], etsi Socratis phrontisterium acerbe traducat ARISTOPHANES [s], quam, totam potius ciuitatem sibi docendi locum esse, constituit. *Erat enim*, teste XENOPHONTE [t] *semper in hominum oculis: nam mane ad loca deambulationibus et exercitiis destinata* (qualia erant Academia, Lyceum, pratum item amoenissimum extra vrbem, in Ilissi fluuii ripa [u]) *pergebat, et cum frequens erat forum, id quod circa meridiem,*

 fiebat,

m) De genio Socratis. Conf. STANLEI. l. c. p. 187.
n) In apologia p. 34.
o) LAERT. L. II. s. 26.
p) XENOPHON, ἀπομνημον. L. I. p. 710.
q) Vid. imprimis l. c. p. 711.
r) PLVT. vtrum seni gerenda respubl.
s) Act. I. Sc. I. v. 94. qui tamen locus magis inimicum Aristophanis in Socratem animum probat, quo domum eius, ad quam iuuenes et amici interdum conuolabant, vt ex XENOPHONTE colligere est, L. I. p. 719. inuidioso nomine traduxit. Peculiarem enim scholam Socratem aperuisse, nec Plato nec Xenophon tradunt, nec ratio viuendi et conuersandi Socratis patiebatur.
t) l. c. p. 709.
u) Haec loca conuersationi Socratis inseruiuisse ait AVCTOR Epist. Socratis, ep. XXV.

ſtebat, conſpiciebatur in publico, reliquumque diei degebat iſtic, vbi verſaturus inter plurimos eſſet. Diſſerebat autem plerumque ſic tamen, vt ipſum audiendi facultas eſſet iis, qui vellent. Nec, quod porro monet PLVTARCHVS [x], *tum demum docebat, vbi poſita ſubſellia eſſent, aut cathedra conſcenſa, aut diſcipulis deambulationis aut ſcholae conſtituta hora: ſed cum aliis ludens, cum aliis, vt occaſio ferebat, bibens, militans, in foro verſans ad extremum etiam in carcere agens et venenum bibens philoſophabatur.* Nec magnos tantum viros nobiliſſimosque iuuenes, qualis Critias et Alcibiades, ſectabatur, ſed et per officinas [y] ſapientiae diſcipulos quaerebat, cuius exemplum in Simone poſtea dabimus. Methodo vero vtebatur admirabili, ita vt non ſolum in dicendo eſſet acerrimus, ſed et ſumma arte homines caperet et circumueniret. Conſtitit vero Socratica methodus ironia et inductione, quarum illa, definiente QVINTILIANO [z], *totius voluntatis fictio eſt apparens magis, quam confeſſa; vt illinc verba ſint verbis diuerſa, hic ſenſus ſermonis, et ioci, et tota interim cauſſae confirmatio, tum etiam vita vniuerſa ironiam habere videatur.* Hoc artificio vſus, *de ſe ipſo detrahens in diſputatione, plus tribuebat illis, quos nolebat refellere,* vt ait CICERO [a], *donec eos propriis verbis conuiciſſet.* Inductione vero, eodem CICERONE definiente [b], *rebus non dubiis captabat aſſenſionem eius, quicum diſputare inſtituerat: illisque aſſenſionibus faciebat, vt illi dubia etiam res, propter ſimilitudinem earum rerum, quibus aſſenſit probaretur, ſicque nihil ipſe aſſerebat ad perſuadendum, ſed ex eo, quod ſibi ille dederat, quicum diſputabat, aliquid conficere malebat, quod ille ex eo, quod iam conceſſiſſet, neceſſario approbare deberet.* Hacque methodo, quemcunque aggreſſus erat, vndecunque etiam diſputationis feciſſet initium, poſtremo ſeſe circumagi ſentiebat, ſemelque adactus non prius dimittebatur, quam omnia eſſent diſcuſſa, ſicque coacti propriis argumentis ad ſe ipſos redire compellerentur. Nec grauem et moroſum ea in re ſe Socrates exhibuit, ſed, vt erat omnium iucundiſſimus, lepore et humanitate omnibus praeſtitit [c]. Cuius diſputandi methodi exempla nobis diſcipuli ipſius Xenophon atque Plato plurima reliquerunt, tanto artificio contexta [d], vt non defuerint, qui hanc diſputandi rationem omnibus aliis praeferrent [e]: id quod tamen in morali potius, quam naturali argumento [f], quemadmodum Socrates inſtituebat, valet. Sic itaque modeſtiſſimus Socrates nullius ſe magiſtrum iactabat, nec minerual accipiebat [g], ſed matri obſtetrici ſe ſimilem praedicabat, quae parum

x) loc. cit.

y) LAERT. L. II. ſ. 21.

z) Inſtitut. Orat. L. IX. c. 2.

a) Academ. Qq. L. IV. c. 5.

b) De Inuent. L. I. c. 31.

c) IDEM de Oratore L. II. c. 67.

d) Conf. CLERICVS ad Aeſchin. Dial. II. p. 54. Bibl. Choiſie T. XXII. p. 426 ſeqq.

e) CLERICVS Log. P. IV. c. 9. p. 217 ſeq. DE CROVSAZ Log. P. IV. ch. 7. p. 1437 ſeqq. et recentiores Logici alii: Reprehendit tamen eum Cel. ZIMMERMANNVS am. liter. T. XI. p. 111 ſeqq.

f) Exemplum tamen ex naturali philoſophia exhibuit CROVSAZIVS: verum ex quo cognoſci queat, non tam perſpicuam gignere notitiam, quam in argumento morali, cui ſoli Socrates adhibuit.

g) Improbaſſe hunc morem, quem Sophiſtae ſequebantur, refert XENOPHON L. I. p. 712. Schol. ARIST. p. 129.

rum foecunda, ipſa tamen ſingulari aliis opitulandi dexteritate praedita, earum foetus in lucem educere laboret [h]. Et hac quidem via tum ad formandos et emendandos humanos animos, tum ad confundendam ſtultitiam impigre graſſatus eſt. Iuuenum enim ita ſibi deuinxit artibus iſtis mentes, vt hunc ſibi potiſſimum ſapientiae doctorem non audiendum tantum, ſed ſequendum etiam proponerent: ſophiſtarum vero inanem loquacitatem et falſas artes, quibus Athenae tum temporis faſcinabantur, in ruborem dedit, et denudatas omnium contemtui expoſuit. Quae res ei multas calumnias concitauit, vitaeque tandem conflauit periculum. Cum enim loquaces ſophiſtas quam maxime pungeret, et ſimulatione humaniſſima circumuentos non dimitteret, donec conuicti in pudorem darentur, adeo crabrones irritauit iſtos, vt eum tanquam hominem bilinguem, deriſorem, mendacem traducerent, vnde occaſionem arripuit Timon, acerba ſatyra [i] illum vocandi *loquacem, impoſturae magiſtrum, deriſorem, rhetorem ſubatticum et ſimulatorem*: ARISTOPHANES vero hoc eum nomine in theatro publice traduxit [k]. Immo fuit, quod mireris, inter recentiores vir non indoctus [l], ſed placitorum ſuorum nimis amans, qui hanc Socratis ironiam ſuperbiam ſubtiliorem et elatioris animi laruam affabre effictam continuiſſe putaret. Qui ſi miſeris ratiunculis, quibus veram animi modeſtiam, quam humilitatem vocant, exulauiſſe ex Socratis ironia probare voluit, veram huius methodi naturam oppoſuiſſet, et expendiſſet, Socratem non animi malignitate et ad deridendos alios vera animi ſententia ſimulata, alia prorſus finxiſſe, ſed vt captis et illaqueatis animis eos inuitos ad virtutem adduceret et emendaret, nec hanc fuiſſe apud Socratem, teſtibus iis, qui illum audiuerunt, animi ſtultitiam, vt qui ſe neſcire omnia diceret, omnia ſe noſſe crederet, abſtinuiſſet ab optimi viri vituperatione, verba magis, quam rationum pondus prae ſe ferente, certe eam humilitatem, quam ex diuinioris ſpiritus ſchola profectam Chriſti diſcipuli exercent, cum naturali animi ſobrii et modeſti, et elatos ſenſus fugientis virtute [m] non confudiſſet.

Dotes et virtutes ingenii.

§. V. Non vero aliis tantum, ſed ſibi quoque philoſophatus eſt Socrates, inque id omnibus contendit neruis, vt quod alios doceret, ipſe faceret, et, quam apud alios quaerebat animi emendationem, ipſe poſſideret. Quo factum eſt, vt, cum is egregie practicam philoſophandi rationem excoluiſſet, reliquos non ſui tantum, ſed omnis fere temporis vetuſtioris philoſophos, ſanctiori lumine non colluſtratos antecelleret. Erant enim in eo et dotes animi praeſtantiſſimae, et diſciplina philoſophiae, quae mores format, exactiſſima [n], et experientia longo vſu perfectiſſima, quibus recte meruit

 ruit

h) PLATO in Theaet. p. 149.
i) In Sillis apud LAERT. L. II. ſ. 18.
k) In nubibus, ex quibus quaedam affert LAERTIVS l. c.
l) FRANC. BALTVS in Apologia PP. Platoniſmi accuſatorum L. III. c. 14. p. 367.
m) Eam vero Socratem coluiſſe, ex §. ſeq. erit manifeſtum. Idem reponendum PERRALTIO Parall. Des anc. et des modernes T. IV. p. 139.
n) Omnium vero diſciplinarum callentem fuiſſe, ſupra obſeruatum eſt et innuit XENOPHON ſaepius, vid. L. IV. p. 814.

rult omnibus anteponi, talisque videri, qui ad virtutem diuino inſtinctu, vt ait PLVTARCHVS [o], incitaretur. Tanta vtebatur iudicii acie, et quam experientia genuerat, prudentia, vt in melioribus ac peioribus diiudicandis non erraret, neque alterius ad hoc opera indigeret, ſed ipſe ſibi ad cognitionem horum ſufficeret, et oratione definire poſſet atque etiam explorare alios [p]. Ingenium ei erat elegans, et foecunditatis mirae, quod ita callidam eius eloquentiam fecerat, vt quamcunque vellet, quaeſtionis partem, affirmantem negantemue, poſſet defendere. Quod etſi in eo carpebant inimici, et imprimis poëtae [q], qui peſſime eum traducebant, tanquam bilinguem, nunquam tamen in veritatis et virtutis detrimentum vſus eſt. Memoria vtebatur fideli, et experientiam habebat multorum annorum, qua, quid honeſtum, quid turpe, quid laude vel vituperio dignum, certiſſimis argumentis cognoſceret. Mirum itaque non eſt, omnium fere totius antiquitatis auctorum, qui odio Socratis iniquo ducti non ſunt, conſenſu maximum virum iudicatum eſſe [r]. Et haec quoque praeſtantiae ſapientiae Socraticae admiratio traditionem peperit, quam veteres vnanimi tantum non ore ſequuntur, Apollinem de ſapientiſſimo ſui temporis viro interrogatum reſpondiſſe:

Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης·
Ἀνδρῶν δὲ πάντων Σωκράτης σοφώτατος.

Sapit, Sophocles, et magis Euripides
Sapit: ſed omnes antecellit Socrates [s].

Quod oraculum tam certum habuere veteres, vt de eo nulli dubitarent, et Chriſtianorum doctores illud daemonis vocem fuiſſe contenderent [t], deridentes eius imprudentiam, qui ſapientiſſimum diceret eum, qui Deos tolleret, ſicque propriae familiae ruinam commendaret. Aliter tamen, nam et hoc negandum non eſt, Epicurei; qui, vt omnia oracula tanquam hominum fraudes et impoſturas ridebant, ita et hanc narrationem *ſophiſticam, et prae faſtu odioſam*, quemadmodum ait Colotes Epicureus [u], iudicauerunt, a qua ſententia nec ATHENAEVS quoque diſceſſit, quorum veſtigiis inſtitit doctiſſimus VAN DALEN [x], ita vt veritatem narrationis eo potiſſimum argumento in dubium vocaret, quod diuerſe eam narrent Xenophon et Plutarchus, nec Pythia Iambico carmine, ſed hexametro reſpondere ſemper ſolita ſit. Quamuis vero haec tanti roboris non ſint, vt tantum in hac re veterum conſenſum euertere poſſe, videri queant [y], negandum tamen non eſt, eſſe in tota narratione iuſtam fraudis ſuſpicionem: non enim vrgebimus, referre hanc traditionem Socratis amicos, in longo poſt diſceſſum Socratis tempore conſcriptis apologiis, quibus facile erat ad augendam con-

o) Adu. Coloten T. III. p. m. 421.
p) XENOPHON L. I. p. 718.
q) Vid. not. (i) ARISTOPHANES in nub. Act. I. v. 52.
r) Conf. collecta Act. Philoſ. Vol. I. p. 55. 101. 473 ſeqq.
s) Ita totum exponit SVIDAS v. σοφὸς T. III.
t) SALVIANVS de gubern. p. 260. TERTVL. in apologet.
u) Apud PLVTARCH. l. c.
x) De oraculis gentil. diſſ. II. p. m. 194.
y) Conf. Ios. BARNESIVS in vita Euripidis p. 20.

contra persecutores Socratis inuidiam talia comminisci, nec Platonis in praeceptoris historia narranda fidem tantam esse, vt is nihil finxisse, vel fictum admisisse credi queat; nec monebimus prolixe, praetermissum esse hoc de Socrate testimonium a Xenophonte in memorabilibus, quod non facturus fuisset, si iam tum inter homines percrebuisset: illud potissimum, praetermissa iam de fide oraculorum disputatione, qua facile tota historia conuelli potest, notandum, totam narrationem niti Chaerephontis, qui Delphicum oraculum interrogauit, testimonio, ad cuius fratris conscientiam PLATO[z], vbi Socratis personam mentitus haec refert, prouocat. Etsi enim reuera a Chaerephonte eiusmodi traditionem profectam verisimile sit, ita vt non necessarium sit, fidem non solum Platonis, sed et Xenophontis, probatam alias, in dubium vocare; manifestum tamen est, ab vnico homine editam, et tali quidem, quem vehementem fuisse, quamcunque ad rem se conuertisset, ipse PLATO tradit, quique adeo affectu in Socratem nimio occupatus fuit, fidem non mereri. Quam vehementer quoque minuunt, et exempla eiusmodi oraculorum de philosophis edita[a], quae manifestam fraudem sapiunt, et silentium ea de re, quamdiu Socrates vixit: eo demum tempore re prolata, vbi et Socrates et Chaerephon viuere desierunt. Probabile itaque est, amicum Socratis more istis temporibus recepto, cum humana sorte maiorem praeceptorem crederet, et imprimis opinione de genio diuino ei praesidente occupatus esset, eiusmodi fabulam confinxisse, quae cum publicam lucem initio subterfugeret, tandem animis Socraticorum discipulorum post grauem magistri persecutionem redeuntibus et crescentibus, cum in misericordiam versa esset populi Atheniensis erga Socratem inuidia, in publicam notitiam ideo traducta est, vt odium in auctores necis Socratis, quam omnes boni indignam credebant, et aegerrime ferebant, augeretur, et fama praeceptoris, quem pro prudentissimo et optimo viro plerique, qui iudicio et virtute eminebant, habuere, diuino quoque testimonio fulciretur. Alia argumenta, quae haec roborant, ne nimii simus, praetermittimus, legenda apud eruditissimum HEVMANNVM[b], qui ingenium et doctrinam in hoc argumento comprobauit. Etiamsi vero hoc oraculi testimonium falsum et mentitum merito iudicatur, recte tamen inde publicum de doctrina et virtute Socratis colligitur testimonium, cum bonus atque prudens quilibet illud, tanquam veritati consentaneum receperit, nec vel veteres, vel recentiores de hac existimatione Socratis, si paucos excipias, in tanta testium nube non audiendos, quicquam detraxerint[c]. Quantacunque tamen doctrina et sapientia atque prudentia Socratis fuerit, maior tamen fuit animi eius modestia, qua nec sibi arrogauit quicquam, nec se aliis praetulit, nec de se ambitiose locutus est,

nec

z) In Apologia p. 21.

a) Varia huius rei exempla suo loco occurrent, de Platone, Apollonio, Plotino.

b) Act. Philos. Vol. I. p. 473.

c) Recentiorum [illegible] innumera sunt. Ex plurimis vide [illegible] p. 381. LIPSIVM Manud. phil. Stoic. diss. XVII. ERASM. in Colloq. p. 651. PARCKER. de Deo disp. IV. s. 25. 26. et passim. CASAVBON. de enthus. c. I. p. 4. c. II. p. 18. et imprimis qui luculenter Socratis virtutes laudat. DAN. HEINSIVM l. c.

nec honores publicos ambiit, sed studiose potius euitauit: quam animi moderationem tot exemplis probauit Xenophon, vt plane audiendus non sit BALTVS[d], qui latentem animi superbiam tacito animi iudicio se aliis omnibus prudentia et eruditione anteponentem in eo latuisse, confidentius, et inuitis veterum testimoniis, pronuntiat. Inde notissima Socratis vox: *nihil se scire, nisi hoc, quod nihil sciat,* quam maximam et potissimam Apollini caussam fuisse, cur eum sapientissimum iudicaret, existimauit CICERO[e] duplici vero nomine hoc de se pronunciasse videtur Socrates. Nam poscebat hoc methodus, qua vtebatur, quaeque simulationem ideo commendabat, vt eo certius inanes sophistas scientiae vniuersalis opinione turgentes, nec vlli tamen, quod solidum esset fundamento sua superstruentes, confoderet; qui cum nihil is se scire profiteretur, de caussis et rationibus assertionum suarum interrogatis, cum solidis argumentis destituerentur, facile confusi sunt. Deinde et tanta erat Socratis prudentia, vt non tantum multa esse, sciret, quae humanae scientiae terminos fugerent, et quorum vel tenuis, vel nulla prorsus esset scientia; sed et σοφὸν hoc esse φάρμακον cognosceret, ad eiicienda animi praeiudicia et errores. Ignorantiam itaque hanc doctam et philosophicam merito vocaueris, quae non omnium sibi rerum incertitudinem, finem philosophandi proposuit, sed prudentem et modestam terminorum, quibus circumscriptus est humanus intellectus, agnitionem adhibuit ad inquirendam veritatem, et consequendam scientiam. Quem sibi philosophiae finem proposuisse Socratem, vel ex eo patet, quod sapientiam et scientiam summum bonum dixerit, eamque philosophiae suae finem posuerit, teste LAERTIO[f]. Qui itaque cum HVETIO[g], Socratem inter scepticismi patronos et doctores numerant, ad haec non attendunt, nec sensum scopumque verborum Socratis recte assequuntur.

Virtutes animi, pietas et religio.

§. VI. Qualis vero ingenio fuerat Socrates, talis etiam animo et voluntatis virtutibus fuit. Diuini numinis cultor adeo religiosus fuit, vt sine Deorum consilio nihil ageret[h], eumque impii quicquam aut nefandi nec patrare quisquam viderit, nec dicere audiuerit: potiusque de Diis ita locutus sit, et in eos se gesserit, vt si quis ea tum dicat, tum faciat, sit atque putari debeat religiosissimus[i]. Nec obstat pietati et religioni Socratis, quod impietatis nomine damnatus fuerit: profectam enim fuisse hanc accusationem ex odio et inuidia sophistarum postea dicemus, et demonstrauerunt luculenter, qui magistri apologias scripserunt XENOPHON atque PLATO[k]. Nam quod nubicolam fuisse, obiecere ARISTOPHANES,

d) l. c.

e) Acad. Quaest. L. I. c. 4.

f) L. II. s. 31. conf. ABR. GRAVIVS Specim. philos. veteris c. II. p. 8 seqq.

g) De la foiblesse de l' esprit humain. L. I. ch. 4. p. 105 seq.

h) XENOPHON. L. IV. p. 818.

i) IDEM L. IV. p. 711.

k) Veteres et recentiores, qui Socratem ab atheismi crimine liberarunt, recenset diligentissimus REIMMANNVS, Hist. ath. c. XXI. §. 4. p. 158. quibus adiici potest CVDWORTHVS Syst. intell. c. IV. §. 23. p. 482. et doctissimus Interpres ad h. l. CLERICVS in siluis philolog. ad Aeschin. c. III. quod de Socrate inscripsit, p. 177 seqq.

NES[l] et inimicorum alii, non alio ſenſu dici poteſt, quam quia ſupremum numen, quod templis non continetur, quodque ſupra nubes omnia dirigere credebat, intenſis forte oculis et manibus adorabat, cum eum, qui mundum vniuerſum compoſuit, et continet, quo pulchra et bona omnia comprehenduntur[m]; quique maxima quaeque facere conſpicitur, atque haec gubernare; nihilo minus cerni non poſſe, ſtatueret. Neque tamen Deos inferiores reiiciebat, fiue mentes naturasue ſpirituales humana mente maiores, ſed eas a ſummo omnium rerum conditore et rectore rebus huius mundi praefectas colebat[n], fabulas vero de Diis, quibus tota nitebatur religio Athenienſium, reiiciebat, aliamque prorſus opinionem, quam eam, quae populo tradebatur a ſacerdotibus, de Diis tenendam eſſe, contenderat[o]. Quod cum emolumento eorum, quorum intererat, religionis publicae ſuperſtitionem integram ſeruari et illibatam, quam maxime repugnaret, mirum non eſt, accuſatum fuiſſe, quod Athenienſium Deos pro talibus non haberet, et peregrina numina introduceret, cum tamen Diis patriis et publicis in ſolennitatibus et priuato cultu ſacrificauerit, et Deos ex cuiusue loci conſuetudine colendos eſſe, docuerit[p]. Quanquam vt hoc dicamus ὡς ἐν παρόδῳ, praeter diuini creatoris et rectoris, et numinum minorum exiſtentiam, parum de ſpiritualium ſiue intelligibilium naturarum conditione ſollicitum fuiſſe Socratem; fit veriſimillimum, nec id negat XENOPHON[q]. Plato enim, quia cogitationes ſuas Socrati tribuit, audiendus non eſt, quippe qui raro, quod genuinum Socraticum ſpiret dogma, proponit. Vnde et ratio petenda eſt, cur reiectis licet ſuperſtitionis patriae nugis et traditionibus, tamen communi Deorum cultui addictus fuerit: ſuperiora enim nos latere, et qui plurimum de his differere norint, easdem inter ſe opiniones fouere, ſed furioſorum inſtar inter ſe comparatos eſſe, contendebat, et mirabatur eos non clariſſime perſpicere, homines haec inuenire non poſſe[r]. Et ad haec quoque reſpexiſſe videtur LACTANTIVS[s], qui ex eo, quod Socrates dixerat, quae ſupra nos, nihil ad nos, inepte infert: *locutum eſſe, quod ſenſit: religioni minime ſeruiendum: et ſi publicas religiones voluerit euertere, non ſe improbare, quin laudare ait, ſi ipſe, quod eſt melius, inuenit. Verum eundem per canem et anſerem deieraſſe*[t], *adeoque fuiſſe hominem ſcurram, ineptum, perditum, deſperatum, ſi cauillari voluerit religionem, dementem, ſi hoc ſerio fecerit, vt animal turpiſſimum* pro

l) Cuius tota inde comoedia: nubes, dicta eſt, eum vero ab Anyto mercedem ideo conductum fuiſſe, vt Socrati hac ratione aegre faceret, refert LAERTIVS L. II. ſ. 38.

m) XENOPHON. L. IV. p. 802.

n) Hoc totam illam cum Euthydemo diſputationem apud XENOPHONTEM l. c. p. 800 ſeq. legenti erit apertiſſimum, et vel ſolus eius genius, quem ſibi praeſidere, et adeſſe gloriabatur, conuincit. Conf. CLERIC. l. c. CVDWORTHVS l. c. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1064 ſeq.

o) Videndus PLATO in Eutyphrone.

p) Prolixe hoc demonſtrauit eruditiſſimus I. I. ZIMMERMANNVS Amoen. lit. T. XI. p. 122 ſeqq.

q) Tota eius de Deorum cultu diſputatio apud XENOPHON. l. c. eo tendit, vt, quoniam cerni et intelligi nequeunt, inſpicienti eorum opera tum venerari tum honore proſequi ſufficiat. p. 802.

r) IDEM L. I. p. 710.

s) L. III. c. 20.

t) Conf. Hiſt. crit. de la republ. des Lettres T. VI. p. 186.

pro Deo haberet. Quare et in sequentibus et falfe eum ridet, quod moribundus, licet fanus, Aefculapio gallum, quem vouerat, facrandum familiares fuos rogauerit. Quae ratiocinatio, quam parum ad fcopum Lactantii collineat, quo atheifmi et dementiae reum Socratem peragere voluit, quilibet, qui vel mediocriter attendit, perfpicere poteft. Nam inanes Graecorum non fabulas tantum de Diis reiiciebat, et ideo, delirare eos, qui dicunt, Iouem effe, quod falfe ei obiecit ARISTOPHANES [u], dictabat; fed et vanas effe et impias eorum fententias perhibebat, qui vel neque aram, neque rerum diuinarum quicquam in honore habent, vel lapides et ligna quaelibet et belluas colunt, vel de rerum omnium natura follicite inquirunt, cum aliis videatur, vnum quiddam effe, quod exiftat, aliis effe infinita ea numero: his omnia moueri femper, illis nihil vnquam etc. nec inde tamen vllo modo felicitatem fuam promouent. Ipfe vero parce et pie de Diis locutus, numinis exiftentiam et prouidentiam fufpiciebat, mentesque diuinas credebat, iisque, fpretis et neglectis Graecorum theologorum fabulis mente facrificabat. Qua ratione ab omni quidem fuperftitione et errore liberari eiusque theologia, tamque recta dici non poteft, ac quidam contendunt: licet extrema mandata hominem veneni fumti vehementia fenfibus vel rationis potius vfu priuatum prodant [x]; atheifmi vero notam procul ab eo abeffe iubent: quam recentiores quosdam ei inuffiffe, merito mireris [y]. Verum hac ratione in excutienda Socratis religione faepius lapfos effe viros eruditos conftat.

Conftantia animi.

§. VII. Poft pietatem in Deum conftantia animi in Socrate potiffimum admirationem cunctorum meretur. Poftquam enim femel virtuti animum addixerat, et mercedem in eius poffeffione quaefiuerat, fibi iucundiffimam; ad omnia alia immotus, fcopuli inftar nec coeli fulmina, nec ventorum atque fluctuum infultus expauit, fed intrepidum, ac ad vtrumque paratum aequumque obiecit animum. Quam inuicta fententia fuerit, ex eo maxime conftat, quod folus decem duces abfoluere aufus fuerit, quod triginta tyrannis folus fe oppofuerit, quod fententiam mortis fubridens acceperit, quod ex carcere aufugere recufauerit, et quae alia funt, his fimilia. Mirum itaque non eft, eum omni metu fuperiorem ab omni dolore remotum, vultum in peffimo, qui tunc erat, reipublicae ftatu femper feruauiffe eundem, et Xantippen, fiue domo exierit, fiue redierit, neque aut hilarem magis vidiffe, aut magis turbatum [z]. Et haec animi conftantia effecit, vt iniurias non tantum non vlcifceretur, fed et contemneret, contemtumque fe ab aliis defpiceret, fua fe virtute inuoluens [a]: quod vt, contra naturalem vindicandi exiftimationem impetum, obtineret, quoties fe vehementius commotum aduerfus amicorum aliquem fentiret, antequam fluctus infur-

u) Act. I. Sc. 2. μὴ ληρήσεις, ὐκ ἐςὶ ζεὺς, ne nugeris, non eft Iupiter.

x) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. l. c. p. 482.

y) ANT. REISERVS diff. de atheifmo p. 218. Memoires de Trevoux T. VII. p. 99. quas ideo caftigat cel. LA CROZE Entretiens p. 373.

z) AELIAN. L. IX. c. 7.

a) Varia huius rei exempla vide apud AELIAN. l. c. c. 29. LAERT. L. II. f. 26. PLVT. de liberor. educatione, SENEC. de ira L. III. c. 11.

ſurgerent, maritimum quaſi aliquod promontorium ſubiens, vocem ſubmittere ſolebat, vultu renidere, et manſuetius obtueri, vergendo in diuerſam partem, et contrarios illi affectui motus ciendo inuictum erectumque ſe ſeruans [b]. Temperantiam adeo excolebat, vt ad ſanitatem, non ad iucunditatem ſolum reſpiceret, nec plus ederet vel biberet, quam fames ſitisue poſcebat [c]. Ad conuiuium inuitatus, facile, ne plus ederet, cauebat, quam conducere noſſet ſanitati corporis [d], cuius ſollicitam curam gerebat, quamque temperantia ſaluam inter peſtilentes morbos conſeruabat [e]. Frugalitas ei tanta fuit, vt has ſibi diuitias putaret, proximumque ſe Diis eſſe crederet, quod pauciſſimis egeret [f]. Quare, quantulumcunque etiam poſſideret, contentus tamen vixit ſemper [g], et ambitioſa Alcibiadis munera, fruſtra vt acciperet, impellente vxore, renuit [h], et principum fauorem et diuitias generoſe contempſit [i]. Nec auarus ideo, qui ne pecuniam quidem a diſcipulis, more ſui temporis, accipiebat, et in eis quos docebat, auaritiam vehementer increpabat [k]. Iuſtitiae et iurisiurandi quam tenax fuerit, ſupra, vbi de munere eius publico diximus, oſtenſum eſt: inque illud connitebatur, vt, quantum poſſet, benefaceret omnibus [l]. Aſſentationis inimicus, ne eſuriens quidem diuitum menſas quaerebat, venuſtus tamen erat et facetus inter familiares [ll]. Et pulchram quidem formam vehementer amabat, ita tamen, vt inuictam ſeruaret continentiam [m]. Sunt quidem inter veteres, qui ei obiecerunt, pulchritudini Alcibiadis inferiorem, et iuuenum corruptorem fuiſſe [n], qua de cauſſa Aſpaſia quoque eum verſibus ſuis traduxit. Sed impudentiſſimam hanc eſſe calumniam, non ſolum tota vitae Socratis ratio loquitur, quem vel pueri norant, rerum venerearum gulaeque eſſe omnium continentiſſimum, ſed et Ariſtophanis ſilentium probat, qui, licet mercede conductus, omne impietatis genus Socrati obiecerat, παιδεραστίας crimen tamen ei non exprobrauit [o]. Occaſionem vero atrox ei crimen imputandi obtulit inimicis Socratis, quod non tantum Alcibiades, qui formoſiſſimus eius temporis iuuenis erat, cum eo eſſet frequentiſſimus [p], ſed et homines corporis pulchritudine notabiles amaret, quod ſcilicet crederet, formoſum domicilium inhabitari a formoſa mente: vnde et ſuis, quos paſſim docebat, diſcipulis pulchritudinem commendabat, deque amore multa diſſerebat, quo non tam corporis, quam animorum coniunctionem extulit [q]: qua de re prolixe dixerunt

Temperantia.

Frugalitas.

Iuſtitia.

Caſtitas.

 XENO-

b) PLVT. de cohibenda ira.
c) XENOPH. l. c. L. IV. p. 818.
d) IDEM l. c. p. 723.
e) LAERT. L. II. ſ. 25.
f) loc. cit.
g) XENOPH. L. I. p. 711.
h) AELIAN. Var. hiſt. L. IX. c. 29.
i) XENOPH. l. c. p. 712.
k) LAERT. L. II. ſ. 15. SENEC. de benef. L. V. c. 6. imprimis Archelaus Macedo eum ad ſe vocabat, qui doctiſſimos eius aetatis viros accerſiuerat ad ſe. Conf. BAYLE Dict. Tom. I. art. Archelaus roi de Maced.
l) XENOPH. l. c. p. 818.
ll) LAERT. L. II. ſ. 28.
m) QVINT. L. VIII. c. 4. XENOPH. L. III. p. 783. AELIAN. L. XIII. c. 32.
n) ATHENAEVS L. V. p. 209. et L. XIII. p. 565. conf. MENAG. ad LAERT. L. II. ſ. 23. CICERO Tuſc. L. III. c. 32.
o) Conf. FR. VAVASSOR de ludicra dictione Opp. p. 8. qui quoque de iocandi et ridendi conſuetudine Socratis multa docte et eleganter affert.
p) XENOPH. L. I. p. 713.
q) MAX. TYRIVS diſſ. VII ſeqq.

XENOPHON atque PLATO in apologiis. Hoc cum viderent inimici, commodam accuſandi Socratem occaſionem nactos ſe rati, in hoc quaſi conſenſere opprobrium, tam exigua tamen veriſimilitudine, vt non Bion tantum Socratem reprehenderet, et ſtultum eum diceret, quod Alcibiade abſtinuiſſet, ſi opus habuiſſet [r], ſed et LVCIANVS [s], philoſophorum acer deriſor, Socratem animorum amorem ſectantem excuſaret. Audiendus itaque non eſt Porphyrius, vel qui iisdem veſtigiis inſiſtunt, doctores eccleſiae veteris THEODORITVS [t], CYRILLVS ALEXANDRINVS [u], GREGORIVS NAZIANZENVS aliique, qui veterum calumniam, cui tota obloquitur Socratis hiſtoria, refricant [x]. Quam a doctis viris noſtro tempore, vbi integerrimi philoſophi hiſtoria a fabulis toties purgata eſt, recoctam fuiſſe [y], miretur quis, qui ignorat, intereſſe certi hominum generis omnia miſcere, vt, quo tendunt, id obtineant. Alia, quae Socrati obiecere LVCIANVS [z] et alii, e. g. ſaltauiſſe, totum diem per compita et tabernas obambulauiſſe, caruiſſe fortitudine, vix digna ſunt, quae refutentur. Hoc vnum notaſſe ſufficiat, non confundendam eſſe virtutem philoſophicam cum chriſtiana, naturalem cum diuina, qua caruit Socrates, et ad quam reſpiciunt, qui Socratem verae virtutis alumnum fuiſſe negant [a]: neque tamen in contraria currendum eſſe, et Socratem iis aequiparandum, ſi non praeferendum, qui coeleſti lumine colluſtrati Spiritu diuino duce in verae aeternaeque virtutis ſtadio ad metam impigre cucurrerunt. Eo vsque enim, non inter veteres tantum eccleſiae Doctores quidam progreſſi ſunt, vt Socratem ex cognitione τȣ̃ λόγȣ, ſaluatum fuiſſe aſſererent [b], cuius opinionis cauſſam et ſenſum, vbi de philoſophia primorum Chriſtianorum dicendi campus ſe aperiet, prolixius exponemus: ſed et inter recentiores, conſtat, placuiſſe Marſilio Ficino et Symphoriano Champerio, fuiſſe Socratem typum et praecurſorem Chriſti [c]. Immo, quod tantum non mireris, P. POIRETVS, vir acutus, ſed miris hypotheſibus rationis et reuelationis veſtigia relinquens, daemonium Socratis pro Spiritu S. inhabitante habuit [d]. Imprimis vero Iudaeorum commentum fuit, Socratem ex Hebraeis pro-

Salus eius aeterna.

An ex Hebraeis profecerit?

r) LAERT. L. IV. ſ. 49.

s) In vitar. auct. T. III. p. m. 115 ſeqq. conf. amores T. IV. p. 233 ſeqq.

t) Therap. L. XII. p. 673.

u) Contra Iulian. L. VI. p. 185.

x) Porphyrium ideo notauit SOCRATES Hiſt. Eccl. L. III. c. 24. p. 194. qui recte addit, ea obiociſſe Socrati, quae nec Melitus vnquam nec Anytus ei exprobrauerint.

y) BALTVS defenſe de SS. Peres accuſer de Platoniſme L. III. ch. 2. p. 257.

z) Menipp. et Cerb. T. II. p. 77. vbi fractum in morte animum ei exprobrat. Paraſit. T. III. p. 516. vbi fugam in bello ridet: et in vit. auctiore p. 116. vbi communionem vxorum docuiſſe, nugatur ſalſeque ridet Platonis dogmata, quae Socrati ſuppoſuerat. De ſaltatione p. 111. eum exſibilat, quod ſaltationem didicerit. Vbique enim irriſorem ſe praeſtat, vt ſolebant Epicurei. Reſpondet his auctor Hiſt. cr. phil. T. II. p. 117 ſeqq.

a) Cel. G. STOLLE Hiſt. phil. mor. gent. §. 42. p. 47. Hiſt. lit. P. III. c. 1. §. 26. p. 590. qui etiam in Socrate reprehendit, quod nudis pedibus inceſſerit. Verum Socratem decori in veſtitu non negligentem fuiſſe, neque vero oſtentandi cupidum, ſiue veſtitu ſiue ὑποδέσει, teſtatur ipſe XENOPHON, ex quo loco patet, ſubligacula ad ſuperbiam veſtitus pertinuiſſe, quam Socrates vitabat.

b) Loca eorum expreſſit IS. CASAVBON. Ex. Antibarbarar. I. §. 1. p. 12. Secuti ſunt hos PP. Dominicus a Soto, et Huldricus Zwinglius, conf. IAC. CAPELLVS Vind. adu. H. Roſweyd. c. I. p. 22 ſeqq.

c) Conf. CHR. THOMAS. praef. ad CARPENTARII vitam Socratis.

d) Oecon. diu. L. III. c. 3. p. 750.

profeciſſe, et ſapientiam hanc didiciſſe ab Achitophele et filiis Core: dixiſſe quoque ad ſapientes Iſraëlis: ſapientiam veſtram diuinam non reiicio, ſed fateor, me eam neſcire: humanam enim tantum ſapientiam calleo. Quae quoque traditio in cauſſa fuit, vt Socratis apophthegmata et ſententiae morales a R. CHANANIA BEN ISAAC ex Graeco Arabice conuerſae et hinc in Hebraeam linguam translatae ederentur [e]. Id quod ineptientibus Iudaeorum magiſtris, omnem gentilium ſapientiam ex ſcholis ſuis deriuatam eſſe inepte ſomniantibus condonandum forte eſt, ferri autem vix poteſt, SCIPIONEM SGAMBATVM [f] eadem chorda oberrare, ſtatuentem, Socratem inter eos referendum eſſe, qui ex Hebraeis profecerint. Nec meliora ſunt, quae ad extollendam Socratis notitiam ſupernaturalem vir doctus, ſed praeiudicio, deriuandi ab Hebraeis gentilem philoſophiam tantum non omnem, impeditus THEOPHILVS GALEVS vrget [g]: nouiſſe eum veritates maximas, et momenti ingentis; eſſe Deum vnum, perfectiſſimum, rectorem vniuerſi, eumque ſolum hac gloria coruſcare, hanc veritatem morte ſua obſignauiſſe. Intellexiſſe corruptionem hominum, agnoſcendo κακὸν ἔμφυτον connatum malum. Admiſiſſe neceſſitatem inſpirationis diuinae ad cognoſcendum Deum et facienda ea, quae bona ſunt. Accepiſſe a Iudaeis modum diſputandi, quaerendo et ſubuertendo potius opiniones diſcipulorum, quam proprias explicando, quae tempore verſantis inter Iudaeos Saluatoris vſu adhuc recepta fuerit: neque methodum allegoricam reieciſſe, modo facilis intellectu ſit. Confunduntur enim, quae naturalis luminis ductu et experientia docente cognoſci poſſunt, cum ſupernaturalibus et reuelatis veritatibus; nec, quae de connato malo dixiſſe dicitur, ea ſunt, quae ſacrae paginae docent, ſed quae triſtiſſima ſuggerit omnium mortalium experientia [h]. Quae vero a genio Socratis petuntur, eo magis inepta ſunt ad probanda ea, quae afferuntur, vt potius ea deſtruant: nam nec Socrates genium ad ſcientiam veritatis neceſſarium aduocauit, nec ordinarium hoc cognoſcendi veri medium commendauit, vt taceamus, incertum eſſe, quicquid de eo traditur. Nec oſtendi poteſt, qua ratione Iudaei Socrati innotuerint, cum praeter aliquot intra Graeciam itinera, nunquam peregrinas terras inuiſerit. Quare abiiciendum abſurdum praeiudicium et rationis lumini relinquendus Socrates, qui laudem eo ſolo nomine meruit, quod illo rectius, quam ante et poſt eum fecere plurimi, vſus eſt.

Corporis qualitas facies et ſtatura.

§. VIII. Corpore Socrates vtebatur perpeſſitio, vt vocat, SENECA [i], et moleſtiarum, famis, ſitis, frigoris impetui non facile cedenti [k], quod etiam

e) Conf. S. Reu. WOLFIVS Bibl. Hebr. T. I. p. 929. 930. qui haec ex R. GEDALIAE Schalſcheleth Hakkabbala obſeruat.

f) Archiu V. T. p. 455.

g) Court. of the gentiles L. III. c. 1. p. 216. cuius ſummam exhibet IAC. BASNAGE Hiſt. des Juifs T. III. ch, 20. p. 544 ſeqq.

h) Hinc et ARISTOT. τὸ συγγενὲς τοῦ κακοῦ agnouit, et multi alii confuſi ſunt. vid. PFANNER. Syſt. theol. gent. pur. c. IX. §. 7. p. 259. HVETIVS Qq. Alner. L. II. c. 9. p. m. 131 ſeqq.

i) Epiſt. 104.

k) XENOPHON. l. c. p. 730. vinum etiam, vbi occaſio ferebat largius hauſtum, ſine moleſtia tuliſſe refert PLATO Sympoſ. not. A.

etiam diligenter curabat, et valetudinem conferuabat [l], quod eam ad bonum animum multa conferre crederet. Temperantia tamen, continentia, frugalitate, etiam in veftibus [m], illam maxime tuebatur, et Atticam luxuriam atque voluptates, animum pariter atque corpus eneruantes, fugiebat. Formam faciei, paffim, vt tetricam et deformem, defcribunt veteres, et ex his STANLEIVS [n] quoque; nec iucundam vifuque gratam delineant vetuftae, quae paffim extant, imagines. Narrantque CICERO [o], et ALEXANDER APHRODISAEVS [p] Zopyrum phyfiognomonem, qui fe profitebatur, hominum mores naturasque ex corpore, oculis, cultu, fronte pernofcere, ftupidum effe dixiffe Socratem et bardum, quod iugula concaua non haberet; obftructas eas partes, et obturatas effe, dixiffe; addidiffe etiam, mulierofum; in quo dicatur Alcibiades cachinnum fuftuliffe. Aliter tamen ex veteribus EPICTETVS [q], qui Socrati σῶμα ἐπιχαρὶ καὶ ἡδὺ, *corpus gratia et dulcedine plenum tribuit*, adeo vt eum pulcherrimi et nobiliffimi quique adamarent, et cum illo potius, quam cum formofiffimis cubare vellent. Reiecto autem ARISTOPHANIS vituperio, qui eum τὸν ὠχριῶντα, pallentem vocauerat, omnes, ait, qui de Socrate Scripferunt, contraria omnia afferuiffe, fuiffe illum non modo auditu iucundum, fed etiam fuauem afpectu. Epicteti veftigiis infiftunt celeberrimi viri I. A. FABRICIVS [r] et C. A. HEVMANNVS [s], qui de forma Socratis non deformi et foeda, quemadmodum vulgo traditur, docte commentatus eft, putatque ex male intellecto Zopyri, infulfi hominis et ab Alcibiade derifi, iudicio, et ex confufo Cratete, deformi fpecie noto, cum Socrate, fabulam fuiffe natam. Nos coniecturis hic non indulgendum effe putamus, fed exquirendos teftes de Socratis facie, qui hominem viderunt, et alieni ab odio non turpiorem, quam erat, delinearunt. Hos vero PLATONEM et XENOPHONTEM ante omnes effe poffe, nemo negauerit, qui fontes hiftoriae Socraticae fupra enarratos nouit: illi itaque audiendi funt. Et quod ad PLATONEM quidem attinet, ad quem iam prouocauit STANLEIVS [t], duobus in locis de forma Socratis teftatur; femel in Theaeteto [u], vbi ait; Theaetetum iuuenem Socrati fimilem effe, non pulchrum, fimo nafo et prominentibus oculis, quamuis minus ille, quam Socrates, in his modum excedat; et deinde, in conuiuio [x], vbi Alcibiades Socratem collaudans, eum, afferit, fimilem effe Silenis iftis, qui fedentes inter alias imagines a fculptoribus figurantur, ita vt fiftulas tibiafue teneant, qui fi bifariam diuidantur, reperiantur intus habere imaginem Deorum. Satyro quoque Marfyae

l) LAERT. L. II. f. 32. XENOPH. p. 815.

m) Vnica enim per annum vefte contentus erat XENOPHON. p. 730.

n) Hift. philof. P. III. c. 13. p. 182. ita et FICIN. in argum. Conuiu. Plat. p. m. 279.

o) De fato c. 5.

p) De fato p. 30. ed. Londin. qui addit: Socratem faffum, fe natura talem fuiffe, fed philofophiae ftudio naturam in melius mutaffe.

q) Apud ARRIAN. Diff. Epict. L. IV. c. 11.

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 785.

s) Act. philof. Vol. I. p. 126 feqq.

t) l. c. p. 183.

u) T. II. p. 432. conf. Scholiaft. Ariftophanis pag. 136.

x) T. III. p. 216.

Marſyae ſimilem ſe eſſe, nec ipſum negaturum Socratem. Alter teſtis XENOPHON[y] eſt, quem in hoc argumento praetermiſſum eſſe a viris doctis merito miramur. Is narrato amicorum Socratis colloquio, in conuiuio habito, Critobulum, refert, cum Socrate in certamen commiſſum fuiſſe de pulchritudine, huncque ſuſcepiſſe probandum, eſſe ſe illo pulchriorem: hoc methodo ſibi conſueta per inductionem ita probaſſe, vt oſtenderet, pulchritudinem in eo conſiſtere, vt partes ad ea, quorum cauſſa nos eas comparauimus, bene fuerint elaboratae, vel aptae ſatis a natura illis vſibus, quibus ſeruiunt; hocque a Critobulo conceſſo, ita porro fuiſſe argumentatum: oculos ſuos pulchriores eſſe, illius; cuius tantum directe adſpiciant, ſui etiam tranſuerſim, propterea, quod exterius promineant; pulchriorem naſum ſuum eſſe, quam illius, ſuum enim naſum ſimum eſſe, nihilque, quod obſepiat, habere, ſed permittere, vt oculi mox, quo velint, videant. Et obiicienti Critobulo, ore illi cedendum eſſe, quod longe maius acceperit, labra vero craſſiora accepiſſe, reſpondet iocaturus Socrates: videor, vt tu quidem praedicas, etiam os aſinis habere turpius. Sed enim non exiſtimas argumentum illud eſſe ſatis magnum, me pulchritudine te ſuperare, quod et Naides, quae diuae ſunt, Silenos pariant, mihi quam tibi ſimiliores. Quibus dictis et admota lucerna eiectis calculis iudices omnes pro Critobulo feciſſe, addit. Adiici his poteſt, caluitiem contraxiſſe Socratem ſenem. Ex vtraque teſtium relatione iam facies atque forma Socratis, recte deſcribitur, quod fuerit oculis vehementer prominentibus, naſo ſimo, ore magno, labris craſſioribus, Silenosque et Marſyam ſimilitudine expreſſiſſe, quam faciem pulchram non eſſe, et ipſe fatetur dicto loco Plato, et affirmabunt cum eo, quicunque ex vero magis, quam ex coniectura de hac re iudicare cupiunt. Silenorum enim faciem, quam et Plato et Xenophon ei tribuunt, parum decori habere et elegantiae nemo facile negauerit. Non tamen reiiciendum putamus totum, quod Epictetus exhibet, teſtimonium[z], ſed inhabitaſſe tamen faciem vultumque Socratis gratiam et leporem, quibus iis, qui ei aſſueuerant, et cum eo conuerſabantur, fuit longe iucundiſſimus, animi hilaritate et tranquillitate vultus quoque gratiam comparante, ex iis coniicimus, quae Xenophon de eo retulit in literas.

§. IX. Non vero naturalibus tantum animi excellentiſſimi dotibus longoque philoſophiae vſu et experientia alios longe ſuperauit Socrates, ſed et extraordinario et diuino praeſidio munitus, a veri et boni ſemita a daemone quodam diſcedere ſemper prohibitus, et, quid faciendum ſit fugiendumue monitus eſt, ſi vera ſunt quae de eo amici in literas retulerunt, et ex eorum ore omnes fere veteres ſcriptores acceperunt. Etſi enim, teſte PLVTARCHO[a], *cum laruis et fabulis, et ſuperſtitioſis daemonio-*

Genius Socratis.

y) In conuiuio p. 891.

z) Ex hac deſcriptione diiudicandae imagines Socratis, quae paſſim occurrunt, apud CHIFLETIVM libello de gemmis Socratem referentibus, ANT. AVGVSTINVM, vnde imaginem LAERTIO inſeruit M. MEIBOMIVS, GRONOVIVM T. II. Theſ. Graec. tab. LXVI. alioſque.

a) De genio Socratis T. III. p. m. 482.

morum cultibus plenam a Pythagora atque Empedocle (rectius forte a Thalete et sequacibus, aerem plenum daemoniorum statuentibus, nam Pythagorae et Empedoclis philosophiam Socratem didicisse, vt Platonem, non constat) *philosophiam accepisset, eam adeo lymphaticam, ipse, vti ad rerum rectam intelligentiam, ita orationis quoque in veritate proponenda sobrietatem reduxit*: Dicebat tamen, numen sibi omnia significare, et quod refert XENOPHON[b], *multis familiaribus denuntiabat, vt haec facerent, omitterent illa, tanquam numine sibi ea praedicente. Quod si, qui parerent ei, sentiebant id sibi ex vsu esse; alios, qui non paruissent, facti poenitebat.* Addit laudatus scriptor: *Quis vero non fateatur, noluisse Socratem vel stolidum vel arrogantem apud eos videri, qui consuetudine eius vtebantur? vtrumque videbatur certe in eum cadere, si denuntiabat, ea sibi diuinitus indicari, et palam mentiebatur.* Paria tradunt PLATO[c], et post eum alii, quorum narrationes contexuit erudito libello PLVTARCHVS[d], et qui nostra aetate omnium prolixissime et doctissime in hoc argumento versatus est, B. GOTTFRIDVS OLEARIVS[e]: quos adire oportet eum, qui ex instituto de genio Socratis veterum et recentiorum opiniones nosse cupit: nobis enim in immensae fere latitudinis campo angulos hos omnes historiae philosophicae tam curiose exquirere non licet: sed sufficit paucis et veterum et recentiorum opiniones collegisse, et nostram quoque, saluo meliora sentientium iudicio apponere. Eo vero, si in summam colligantur, quae veteres de Socratis genio referunt, redeunt: a pueris illum ei adfuisse, idque praedixisse, oraculum: accidisse ei hanc praerogatiuam θεία μοῖρα, vt ait PLATO; exseruisse autem se hoc daemonium in iis tantum rebus, vbi praesagio, non autem, vbi consilio opus erat, *lumenque tantum rebus obscuris, et quae humana prudentia attingi nequeunt, accendisse*, vt ait PLVTARCHVS[f]. Vnde in diuinatione potius futurorum, quam in ratiocinationum determinationibus valuisse, colligendum est. Indicauisse vero daemonium Socratis, non tantum vbi ipsi, sed etiam, vbi amicis aliquid cauendum esset: nam impulisse vnquam Socratem, non legitur. Et haec quidem amici Socratis, et post eum innumera veterum caterua, et imprimis Platonici in hoc argumento admodum ingeniosi. Tanta tamen obscuritate obsepta sunt omnia, vt non vna inde enasceretur eruditis disceptatio, quid per illum Socratis genium intelligendum sit? Non defuere quidem inter Socraticos, qui de ea re certiores fieri cupientes, ipsum magistrum de hoc suo daemonio interrogarent: verum non accepisse ab eo responsum, et incertitudo opinionis eorum, quid per illum genium intelligendum sit, prodit, et aperte testatur Simmias apud PLVTARCHVM, qui addit, nunquam se istam interrogationem repetere ausum. Illud tamen Socraticorum scripta legenti non

b) Lib. I. p. 702.
c) In Eutyphrone T. I. p. 3. et passim.
d) loc. cit.
e) Pec. diss. de genio Socratis, inserta STANLEII Hist. phil. P. III. c. 6. p. 130 seqq.
f) loc. cit.

non erit dubium, habuisse eos hunc genium pro media inter deos hominesque natura, siue spiritu aliquo, qui regendo [g] Socrati praefectus fuerit, et diuinam virtutem diuinationibus ostenderit, vnde et Socratis Deum nonnunquam vocauerunt [h]. Notum enim est, tum ex iis, quae de Graecorum vetustissimorum placitis supra dicta sunt, tum ex Thaletis et sequacium doctrina, hanc de spiritibus intermediis rebus hominum dirigendis praefectis opinionem ex Aegypto in Graeciam descendisse, nec improbabile esse, Socratem eiusmodi medias naturas siue intelligentias statuisse. Accedit, in magna Graecia eandem philosophiam in scholis Pythagorae et Empedoclis regnauisse, et inde tempore Socratis Graeciae quoque partibus iis, quas Attici incolebant, illatam esse. Quam cum sequerentur plerique Socratis discipuli, facile cogitari potest, quid de genio Socratis statuerint. De Platone certe in Aegyptiorum, et Italicorum scholis hanc philosophiam edocto ex iis dubitare non licet, ita sensisse, quae de hoc daemonio magistri passim scriptis suis inseruit. Et hunc quoque praeceptorem ex recentioribus Platonicis tota fere sequitur philosophorum caterua, qui cum in describendis variis daemonum generibus et classibus multum sibi sapere viderentur, vt ex iis videre est, quae ingeniose de iis nugatur IAMBLICHVS [i], in hoc Socratis genio inuenisse se putant, non, quod pueri in faba, vt est in prouerbio, ad stabiliendam sententiam suam; mediatores esse hos spiritus inter Deum hominesque, et catenam efficere: quam, mature inter Platonicos post C. N. opinionem fuse exposuit APVLEIVS [k], et qui huc fere inclinat, PLVTARCHVS [l], licet varias de genio hoc opiniones malit σκεπτικῶς exponere, quam fixam sententiam sequi. Inter recentiores vero eadem vestigia pressit MARSILIVS FICINVS, diligens Alexandrinorum philosophorum sectator, qui copiose ex huius scholae mente de hoc genio disseruit [m]. Nec alienus ab ea opinione ANDREAS DACIERIVS [n], qui hoc genii Socratici exemplum veritatis diuinae in scripturis sacris manifestatae radium esse putat, eamque dogmatis sacri partem exhibere censet, quae, hominibus angelos praesides et custodes dari, asserit. Non dubitat itaque angelum, eumque bonum fuisse, eo quod Socrates in tota vita sua pietatem, temperantiam atque iustitiam fuerit sectatus, quod meliorem semper partem fuerit secutus, quod vitiis bellum indixerit, et emendandis hominum animis totam vitam suam impenderit. Fuerunt tamen inter veteris ecclesiae doctores nonnulli, qui, cum ipsi quoque angelum fuisse, spiritumue medium hunc daemonem statuerent, ex malorum classe fuisse,

crede-

g) Spiritus eiusmodi paredros vocat TERTVLLIANVS de anima c. 28. et IVSTINVS MARTYR. Apol. II. p. 65. MINVCIVS FELIX in Octauio. c. XXVI. 8. Socratem ad nutum et arbitrium adsidentis sibi daemonis vel declinasse negotia vel petiisse. Posterius tacent Socratici.

h) Conf. FICINVS ad PLOTIN. Enn. IV. L. II. p. 278. OLEARIVS l. c. p. 132.

i) De mysteriis Aegyptior. L. I.

k) De genio Socratis.

l) loc. cit.

m) Comm. ad PLATONIS Apologiam Socratis p. m. 317.

n) In argumento praefixo vers. Gall. Apologiae Socratis a PLATONE scriptae.

crederent, qui Socrati πάρεδρος fuerit. Ita enim TERTVLLIANVS, *peſſimum paedagogum* vocat, et MINVTIVS FELIX[p], *ſpiritum inſincerum, vagum a coeleſti vigore, terrenis cupiditatibus degrauatum;* cuius ſententiam et verba retinuit CYPRIANVS[q]. Idem placuit LACTANTIO[r] et AVGVSTINO[s]. Id quod tamen improbat vitae Socratis enarrator Gallus CARPENTARIVS, qui in hanc ſententiam non facile quempiam peruenire poſſe putat, ſi morum probitatem, et diuinam philoſophiam, quam Graeciae intulit, conſiderauerit. Nec hoc admittere potuerunt, ex patrum eccleſiae numero illi, qui Socratem μετὰ λόγυ vixiſſe, ſicque aeternam perniciem euitauiſſe ſtatuerunt; vnde a bono angelo eiusmodi doctrinas proficiſci debuiſſe, neceſſario fluit, quas aeternae rationis per filium DEI patefactae ſcintillas fuiſſe illi crediderunt. In alia omnia tamen iuit virorum quorundam maxime recentiorum ſententia, qui ipſam animam Socratis eiusque ἡγεμονικὸν ſiue partem nobiliorem, rationem, maximo virtutis ſuae gradu excitatam intelligendam eſſe ſtatuit; quo tendunt VAYERIVS[t], RICH. SIMONIVS[u], SOVERAINIVS[x], CARPENTARIVS[y], PETR. CHAVVINVS[z] aliique[a]. Nec hodie demum enata eſt haec ſententia, ſed a PLVTARCHO iam propoſita[b], quemadmodum etiam fuerunt, qui mentis diuinae particulam in anima Socratis reſidentem per iſtum genium intelligi cenſuerunt[c]. Neutri ſententiae ſuae rationes deſunt, quas tamen enarrare, anguſtia loci et limitum, quibus circumſcribimur, prohibet, eleganter vero eas enarrauit praeſtantiſſimus OLEARIVS, qui plura ſitienti affatim dabit, quae hauriat. Nos inſtituti memores, quae omnes has opiniones, premant difficultates, paucis enarrabimus. Et quod ad eam quidem ſententiam attinet, quae peculiarem aliquem ſpiritum mediae inter Deum et homines naturae Socrati adſediſſe ſtatuit, obiici illi non ſine ratione poteſt, Socratem, tametſi eiusmodi naturas dari non negauerit, ad eorum tamen operationes non reſpexiſſe, ſed liberaſſe potius, prout ex PLVTARCHO ſupra diximus, philoſophiam a ſuperſtitione et lymphatis his opinionibus. Cum itaque philoſophiam e coelo in terram, vt ait CICERO, deduxiſſet, id eſt, miſſis principiis ſupernaturalibus, ad humana et animo inſita principia cuncta redegiſſet, credi non poteſt, virum tantae ſapientiae, in actionibus ſuis aliud principium ſibi arrogaſſe. Accedit, quod illi monent, quibus alia opinio placet, ortam videri totam fabulam ex male intellecto ſermone veterum philoſophorum, quibus daemon et ratio, in ſumma ἀκμῇ poſita, idem ſunt, non negantibus id ipſis Platonicis[d]. Socratem itaque, de vi quadam diuina animi ſiue rationis metaphorice loquentem, diſci-

o) De anima c. I.
p) loc. cit.
q) De idolor. vanit. p. 13 ſeq. ed. Oxon.
r) Lib. II. c. 15.
s) De C. D. L. VIII. c. 14.
t) T. III. Opp.
u) Hiſt. cr. V. T. L. I. c. 14. p. 85.
x) Platoniſme devoile P. II. c. 6. p. 56.
y) In vita Socratis.
z) De religione naturali c. XIV. p. 160 ſeqq.
a) Reflexions hiſtoriques et morales p. 666. Hiſt. crit. de la philoſophie T. II. p. 122 ſeqq. NAVDAEVS Apolog. mag. accuſatorum c. XIII. p. 219.
b) loc. cit.
c) Conf. OLEARIVS p. 157.
d) Vid. FICINVS l. c. conf. NAVDAEVS Apolog. mag. accuſat. c. XIII. p. m. 217 ſeqq.

discipulos Pythagoricis et huius generis aliis opinionibus de spiritibus occupatos, de media quadam natura spirituali intellexisse. Nec tuto satis, quod tamen quam maxime vrget OLEARIVS, ad Socraticorum fidem et relationem recurrendum esse, admodum verisimile est; eorum enim circumstantiae tales fuere, vt nec satis potuerint, nec satis voluerint, veritatem hac in re prodere. De Platone opus non est, vt id probemus, cuius fidem in Socratica historia supra iam haud leuibus rationibus inducti reiecimus; Xenophontem, etsi alias probatae fidei scriptorem, eum reliquis Socraticis discipulis eximere, suo modo non licet. Vnius enim Socratis afferto tota eorum nititur relatio, reliqua quae narrant, effectus potius sunt, quam indicia dirigentis genii, de quorum caussa quaeritur, quique inter argumenta probantia vitioso circulo misceri non debent. Ipsum vero Socratem nunquam explicuisse discipulis, quis ille daemon suus esset, nec ausum quoque quemquam, eum hac de re interrogare, supra ex Plutarcho audiuimus. Qui quaeso potuerunt itaque Socratici de daemone Socratis testimonium rectum et sufficiens dicere, quem ignorauerunt, quis sit, ater, an albus? Suspectos vero esse, quod noluerint etiam, vbi potuissent, rectam ea de re sententiam dicere, inde verisimiliter coniicitur, quod in apologiis maxime, hanc traditionem vrserint, postquam, quod refert PLATO [e], Melitus in accusationis libello hoc daemonium ἐπικωμῳδεῖν instituisset. Cum enim ex eo Socratis impietas probaretur, quod aliena numina introducere et obtrudere Atheniensibus vellet, incumbebat omnino defensoribus eius, vt probarent, numen illud verum fuisse, et ex eodem genere, ac sunt illi spiritus, quorum auxilio diuinationes fiunt, id quod XENOPHON [f] in limine ὑπομνημονευμάτων vehementer vrget, ostensurus, eadem de Diis praeceptorem docuisse, quae religio publica iniungit. Quibus omnibus addendum est, adeo inter se dissensisse ipsos Socraticos de hoc praeceptoris daemone, quod ex diuersis opinionibus eorum, quas narrat PLVTARCHVS videre est [g], vt palpari inde queat, eos ipsos nesciuisse, quid de isto genio statuendum sit. Cadente ita Socraticorum fide, apud quos admiratio tanti magistri facile rem in se mirabilem, insignem in modum augere, et augustiorem ita facere potuit, id quod in eiusmodi rebus saepissime factum esse, tota loquitur philosophica historia; reliqua quae superstruuntur, testimonia, facile nutant. Quod si vero supponamus, quod Socratici et Platonici contendunt, fuisse mediae naturae spiritum aliquem; difficile et ambiguum prorsus dictu, bonus, an malus fuerit? Quod si enim bonum genium ei adstitisse credamus, non tantum indignum puro et sancto genio videtur, de rebus ludicris, leuibusque etiam amicorum monere; quale fuit illud, quod Theocritus apud PLVTARCHVM [h] se praesente factum esse, dicit, vt Socratem cum comitibus, per alium, quam instituerat, vicum ire iuberet, ne a porcorum grege comma-

 cula-

e) In apologia.

f) p. 708.

g) Conf. NAVDAEVS in Apolog. magiae accusatorum c. XIII. p. 218.

h) loc. cit.

cularentur, quod negligentibus hoc monitum accidit; ſed et concipi non poteſt, bonum genium tantum virum, cui ad excitandam ex idololatriae et vitiorum ſomno Graeciam datum eſſe, eius patroni ſtatuunt, paſſum fuiſſe, vt palam ſacrificaret, ſaepe quidem domi ſuae; ſaepe communibus in aris totius ciuitatis, vt teſtatur XENOPHON [i]. Ita enim nefandam ſuperſtitionem et idololatriam iuuiſſet, bonus ille genius. Nec veriſimile vllo modo eſt, angelum tutelarem, ſiue, vt philoſophorum ſermone vtamur, daemonem πάρεδρον, qui toties ſalutem Socratis curaſſe dicitur, eum in vltimo vitae periculo deſeruiſſe, commiſſaeque tutelae immemorem, eum de inſtanti fato ne verbo quidem vel ſigno monuiſſe: id quod tamen non factum eſſe Socratici non negant. Malum vero genium fuiſſe, quis dixerit, qui nouit non rectam tantum virtutis viam calcaſſe Socratem, ſed et ad emendandos a vitiorum ſqualore animos eum vehementer incitatum genium confirmaſſe, et impedimenta remouiſſe. Ita enim malus ille genius propria vineta caecidiſſet. Alias rationes, quae hanc opinionem veriſimilitudine ſpoliant, quia prolixis nobis eſſe non licet, praeterimus. Nec tamen alteram quoque ſententiam, quae per genium illum τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, ſummumque acumen rationis intelligit, minoribus difficultatibus, quam priorem premi, diffitemur. Ea enim ſi admittenda eſt, tota corruit fides vniuerſae ſcholae Socraticae, quae non de rationis vſu excellenti, ſed de ſingulari numine ſemper intellexit, et eiusmodi hiſtorias narrauit, quae cum omni naturalis rationis acumine et ἀγχινοίᾳ, tamen accidiſſe non potuerunt. Quale illud fuit, cum Socrates in fuga ad biuium veniſſet, et comites dextrorſum inſtituerent, ille ſiniſtram viam, monitus a daemone eligeret, ſicque hoſtium manus euaderet, in quas inciderunt, qui eum, moniti ab illo, ſequi noluerunt. Alia ſunt, quae veteres narrant praeſagae virtutis in hoc daemone ſpecimina, quae nulla ratione praedici ex coniectura etiam acutiſſimi hominis poſſunt. Ipſe quoque Socrates inter ea diſtinguebat, quae homines ratione et doctrina poſſent conſequi, et ex ſuo arbitratu eligere, et inter illa, quae euentum reſpiciunt, quaeque Deos ſibi, aiebat, reſeruare, quorum nihil non hominibus obſcurum ſit: id quod XENOPHON [k] luculenter et prolixe proſequitur, tandemque adiicit: *Dixiſſe Socratem, furere illos, qui per diuinationem explorarent ea, quae hominibus diſcendo diiudicandi poteſtas diuinitus eſſet conceſſa.* Vnde, ſi haec vera ſunt et ab ipſo profecta, vt teſtatur XENOPHON, grauis ſcriptor, cogitari non poteſt, Socratem genii ſui diuinationem ad animi iudicium vel naturale aliquod praeſagium retuliſſe: Alia quae contra Carpentarium urget OLEARIVS, praetermittimus, apud ipſum legenda. In tanta itaque rei obſcuritate et difficultatum ex vtraque parte ancipiti et graui numero, certi quid definire tantum non impoſſibile eſt: nec ferendum aegre eſt, ſi cauti et ad regulas fidei hiſtoricae attenti lectores hiſtoriae Socraticae, iudicium prorſus ſuſpendant, et hoc vnum pronuntient: non liquere. Certe, ſi

i) loc. cit. k) loc. cit. p. 710.

ſi vlla hiſtoriae veteris particula eſt, quae, quam incerta veterum facta et fata ſint, quamque dubiam vetus hiſtoria legentibus ſe offerat, demonſtrat, hoc de genio Socratis argumentum eſt, vnde quam neceſſarius ſit Pyrrhoniſmus hiſtoricus, ſobria ratione inſtitutus, quilibet, nemine monente, intelligit. Vnum hoc certum ſatis putamus eſſe, Socratem, praeter naturalem mentis perſpicacitatem, vſu et experientia multorum annorum auctam, gauiſum fuiſſe facultate aliqua praeſentiente et diuinante, quam genium ſuum vocauit, quamque pro ſpiritu mediae naturae habuere eius diſcipuli. Nam licet libenter concedamus, caute audiendos eſſe, qui de eiusmodi extraordinariis animi facultatibus, ſibi conceſſis multa garriunt, nec facile fidem adhibendam iis, qui peculiares ſibi genios adſiſtere iactarunt, id quod de Cardano ſuo loco monebimus: obſtat tamen Socratis ſinceritas et in conſuetudine cum amicis obſeruata ſemper ſimplicitas, quo minus eum τερατολογῆσαι, eaque extraordinaria et ſupra naturam ſurgentia ſibi arrogaſſe credamus, quae natura et vſu ipſi contigerunt. Totam vero de hoc Socratis genio narrationem inter figmenta ſeculi illius referre, ex noſtro iudicio nimis temerarium eſt, omnemque prorſus fidem hiſtoriae veteris conuellere aptum. Vnde malumus ἐπέχειν, quam vel ex vna vel altera parte audacius coniiciendo veritatis et veriſimilitudinis transmigrare limites: rati et hoc in veteri hiſtoria prodeſſe, vt noſcamus, quae ſciri nequeant.

Mors Socratis.

§. X. Pergendum vero ad reliqua fata Socratis enarranda, quae violentam tandem ei mortem concitarunt. Cuius rei hiſtoria haec eſt. Erant tum temporis Athenis Sophiſtae, magiſtri dicendi, quales Leontinus Gorgias, Thraſymachus, Protagoras Abderites, Prodicus Ceius, Hippias Eleus aliique [l], qui in eo potiſſimum artem conſiſtere arrogantibus verbis iactabant, quemadmodum cauſſa inferior, dicendo ſuperior euadere poſſet; id quod, docente CICERONE [m] ſententiarum magis concinnitate argutoque et circumſcripto verborum ambitu, quam eorum pondere efficere tentabant. Hinc homines vani, ambitioſi, auari, quique ſoli ſibi ſapere videbantur, et omnium diſciplinarum cognitionem ſibi arrogabant, non tantum hanc in vtramque partem de quauis re propoſita inuictis argumentis diſputandi artem publice exercebant, ſed et magnificis eam promiſſis nobilem iuuentutem breui tempore ſe docturos pollicebantur [n]. Quae eo ardentius ad hos nugatores deproperabat, quod ita ſe vtiliſſimam rationem diſcere poſſe ſperaret, populum in ſuas partes trahendi, et ex ciuium, ad quos loquendum erat, iudicio, et calculo ſummam rerum ad ſe trahendi, vel etiam in poteſtate ſemel acquiſita, flexo populi per iſtam eloquentiam, obſequio ſe confirmandi. Hinc tantus diſcipulorum nobiliſſimorum numerus, quos magno mineruali ſtatuto docebant: Ideo conſtituta magna ſalaria

 ria

l) Eorum vitas deſcripſit PHILOSTRATVS de vitis Sophiſt. L. I. ſect. II. p. 492 ſeqq.
m) De oratore c. 12.
n) Conf. G. NIC. KRIEGK. V. C. luculenta et erudita diſſ. de eloquentia Sophiſtarum Ien. 1702.

ria, honorum titulis ornati ſummis, coronis atque ſtatuis ornati, legationibus et magiſtratibus adhibiti, victu publico ſuſtentati, et tantum non omne honoris genus in eos collatum [o]. Grauia haec fuiſſe, vti viris, qui ſincerum patriaeque amans pectus ſeruabant, omnibus, ita imprimis Socrati inanes vocum ſtrepitus et litigioſam eruditionem perhorreſcenti, et a ſolida ſcientia, veraque ſalutis patriae ratione ſic auocari nobilem iuuentutem, quae valedicendo omni alii commercio, eos ſolos ſequebatur, dolenti [p]; animus magni viri rectus et patriae ſtudioſus innuit, et PLATO atque XENOPHON teſtatur [q]. Vt igitur magno et pernicioſo errore iuuentutem liberaret, quaeſtionibus eos more ſuo vexabat, et quam parum ſolidae eruditionis iis ſubeſſet, demonſtrabat, vanos eſſe verborum oſtentatores, ignorantes eorum, quae profiterentur, publicis ſpeciminibus comprobabat, ſicque, probata eius ab Athenienſibus ſententia, iuuentutem a noxio Sophiſtarum ſtudio ad ſobriam eruditionis et ſapientiae faciem reuocabat. Quae contentio Athenienſibus ſaluti ceſſit, Socrati exitio. Cum enim fama, exiſtimatione et lucro deteriores fierent, magna horum hominum inuidia et odium in Socratem exarſit; quae eo grauius ei cecidere, quo magis vir optimus, iuſtique ac recti ſtudioſiſſimus in perditiſſimo reipublicae ſtatu inimicos nactus erat potentes et ſummos, quos maximo ſemper animo contemſerat. Inde factum, vt omnes in eius perniciem quaſi coniurarent, nec occaſionem vllam praetermitterent, qua Socratem vel iniuria afficere, vel in ſuſpicionem facinorum et impietatis adducere poſſent. Ita flagrantibus odio animis acceſſit aliud, quod fatum Socratis tandem maturabat. Anytus nempe profeſſione rhetor, ſed qui priuatim coriariam mercaturam exercebat, indeque diteſcebat, filios duos Socrati in diſciplinam tradiderat [r], putans fore, vt diuitias et honores exiguo tempore ex cauſſis dicendis ſibi poſſent comparare. Quae ſpes cum eum falleret, offenſus pueros a Socrate abductos operae coriariae addixit. Id quod aegre ferens Socrates, ſalutis iuuenum cupidus, Anytum ideo ſubinde reprehendebat, quod indignae operae filios adhibuiſſet, eosque ex coriis ſic ſibi victum quaerere docuiſſet, non ex ſapientia. Vehementer hac re commotus Anytus, nihil intermittebat, quo illud vlciſceretur opprobrium. Quia vero Athenienſes metuebat, apud quos magna tunc erat exiſtimatio atque nomen Socratis, quod Sophiſtas probe depexos dabat, tentaturus, quo animo accuſationem eſſent laturi, quoque ſimul contra amicos Socratis eiusque innocentiam et gloriam tutum ſe et immunem redderet, cum Melito, iuuene rhetore, qui ad quamcunque rem drachma poſſet impelli, iungebat conſilia [s]: Hi Ariſtophanem poëtam comicum, qui riſum apte mouere norat,

o) Legenda quae copioſe et doctiſſime more ſuo de hac re affert S. Reu. Io. Ge. WALCHIVS, in diatribe, de praemiis veterum ſophiſtarum, rhetorum atque philoſophorum, quae extat, ſecundo loco, diſſert. ſiue Parergor. Academ. p. 104 ſeqq. conf. MENAG. ad LAERT. L. I. ſ. 12. Otium Vindel. Mel. III. p. 212.

p) CICERO Brut. c. 8. LIBANIVS in Apol. Soc. T. I. p. 642.

q) ll. cc.

r) XENOPHON. Apolog. p. 707. vbi etiam mala Anyti educatio filiorum notatur.

s) Prolixe haec narrat AELIANVS Var. hiſt. L. II.

rat, excitant, vt in comoedia Socratem iis, quae plerique de eo ficta norant, malis incesseret: esse nugatorem, et dicendo efficere, vt malae causae bonae videantur; introducere nouos et inusitatos daemonas, quum neque nosset interim, neque reuerenter haberet, Deos: atque haec etiam ipsa in eos, qui eius opera vterentur, transfundere, eosque in falsam opinionem deducere. Aristophanes, arrepto argumento, strenue risum interposuit, et in comoedia, cui: NVBES, titulus, quaeque hodie inter eius dramata legitur, Socratem salse perstrinxit. Quam insolentiam primum Athenienses stupentes, deinde, vt erant ad inuidiam procliues et ad obtrectandum proni, illas nubes libentissime audiuerunt, et actorem, qui Socratis personam gerebat, maximo plausu sunt persecuti. Socrates vero, etsi comicos non magni pendebat, sed contemnebat, tanquam homines mordaces, iniuriosos et sani nihil dicentes (quod ipsos male habuit) et idcirco etiam raro in theatrum veniebat [t], tunc tamen, sciens ipsum derisum iri, in comoediam venerat, sedebatque in opportuno loco theatri: et quoniam tum Bacchanaliorum festum celebrabatur, magna peregrinorum copia spectandi caussa confluxerat. Quum ergo in scena iactaretur Socrates, et crebro nominaretur, peregrini de eo, qui traduceretur, percontantes, susurrum excitarunt. Quod cum animaduertisset Socrates, ad tollendam dubitationem ex animis peregrinorum surrexit, vt stans per totum drama cerneretur. Quam animi constantiam cum nonnemo praesentium obstupesceret, roganti: annon moleste ferret? respondit: nequaquam; nam in hoc theatro velut in conuiuio magno oblectandis pluribus inseruio [u]. Eadem ratione Amipsiam quoque alium comicum, eum traduxisse, LAERTIVS [x] auctor est. Sparsis ita obtrectationum seminibus, clandestinis insidiis Socratem impetebat Anytus, donec postremum opportunitatem nactus, efficeret, vt apud Senatum accusationem institueret, et Socratem deferret Melitus, quod praeter ius et aequum Deos, quos ciuitas esse censuit, ipse non censeret, nouaque Deorum numina introduceret atque iuuentutem corrumperet, morte ita plectendus [y]. Hoc libello, intercedente iureiurando oblato, Critias vas eius sistendi factus est. Anytus vero clanculum ad eum misit, precatus, ne in posterum coriariae abs se exercitae mentionem facere vellet, quo pacto se quoque actioni viciffim renunciaturum. Id quod tamen Socrates renuit, fassus, se veritatem, quoad viueret, non dissimulaturum, nec aliter locuturum, quam officii ratio postulet [z]. Tempus vero omne ab accusatione vsque ad iudicium philosophando consumsit, et de quauis alia re potius, quam de sua disseruit, et mirante id Hermogene, familiari eius, quod defensionem non meditetur? respondit: quod nihil vnquam in vita

L. II. c. 13. quem sequimur. Conferendi vero PLATO in Eutyphrone T. I. p. 2. LIBAN. l. c. p. 644. Latius omnia persequitur STANLEIVS l. c. c. 9. p. 166 seqq.

t) Euripidem tamen cum nouis tragicis certantem ; propter eruditionem et elegantiam semper audiuit AELIAN. l. c.

u) PLVT. de puer. ed. AELIAN. l. c. et L. V. c. 8.

x) Lib. II. s. 28.

y) Hanc libelli summam habes apud LAERT. L. II. s. 40.

z) PLATO in Apologia p. 19. LIBAN. l. c. pag. 644.

vita fecerit iniqui; numen etiam in eo ſibi aduerſari dixit [a]. Quin nec amicorum, et inter eos Lyſiae oraroris diſertiſſimi orationes pro ſe conſcriptas adhibere voluit, falſus, ſibi non viriles et fortes, licet diſertae ſint, videri [b]. Cum iudicii dies adeſſet, orationes aduerſus eum habuerunt Melitus puerilem atque ieiunam, Anytus prolixam et inuidioſam, Lyco arte oratoria comtam: in quibus accuſauerunt Socratem, contemſiſſe ſuffragia per fabas; eſſe ex Critiae et Alcibiadis neceſſariis, quorum ille oligarchiam, hic tyrannidem affectaret; impuliſſe diſcipulos, vt parentum detrectarent obſequium; effeciſſe, vt reliquis cognatis omnibus parum honoris exhiberent: corrupiſſe poëtarum loca, et quae his erant ſimilia [c]. Ad quae Socrates nihil praemeditatus acerrime et riſu ſubamaro reſpondit, pietatem erga Deos probauit, daemonium ſuum nihil impii habere demonſtrauit, et neminem a ſe ex religioſo impium, vel ex modeſto petulantem, vel ex frugali prodigum, vel ex laborum tolerante mollem vel alias deteriorem factum eſſe, ad publicum teſtimonium prouocauit [d]. Quam apologiam tanta iudicum inuidia ſecuta eſt, vt non tantum Platonem apologiam pro Socrate exordientem interpellarent, et deſcendere e ſuggeſtu iuberent [e], ſed etiam CCXXCI. ſententiis damnarent; cumque more Athenienſium poenae aeſtimatio fieret [f], Socrates vero et amicos quidquam pro ſe conferre non pateretur, et ſe potius ampliſſimis honoribus et praemiis dignum pronunciaret, eo reſponſo ita iudices exarſerunt, vt adiectis XXC. ſuffragiis aliis, capitis eum damnarent [g]. Sententia lata a riſu ſe haud continuit, et quam parum ea re commoueretur, licet iniuſtiſſime eſſet damnatus, nec conuictus eorum, ob quae illi ipſum accuſauerant, publice demonſtrauit. Tum magno animo et vultu [h] carcerem intrauit et ab XI. viris vinctus, XXX. diebus poſt latam ſententiam ibi fuit, quoniam ridiens nauis prius expectanda erat, quam quotannis Delum cum muneribus mittere ſolebant Athenienſes, ex voto Theſei [i], intra quod tempus neminem publico decreto capite mulctari fas erat. Tempus hoc amici, eum frequentiſſime conuenientes et cum eo more ſuo diſputantes conſumſerunt, ſollicitantibus nonnullis vt vel elabi conaretur, vel vi abduci ſe pateretur: quod vtrumque tamen renuit, ridendo interrogans; an locum extra Atticam noſſent, quo mors non penetraret [k]? immo aduentum nauis nuntiatum cum gaudio excepit, fruſtra alia ſuadente Critone [l]: quoniam perſuaſum

a) XENOPH. Apol. p. 701. Mem. L. IV. p. 816.

b) CICERO de Orat. L. I. c. 54. LAERT. L. I. ſ. 41.

c) Conf. de obiectis Socrati criminibus NAVDAEVS l. c. CLERICVS Sylu. phil. l. c. MORNAEVS de ver. R. C. c. XXXIII.

d) Exhibet hanc Socratis orationem XENOPHON p. 713. verum eum argumentum tantum, non verba eius retuliſſe, ex eo patet, quia diu poſt mortem hanc apologiam edidit. Nec veriſimile, Socratem, tantae modeſtiae virum, tanta iactantia et inſolentia animi ſe extuliſſe. Alias apologias Socratis ab oratoribus concinnatas enarrat FABRIC. Biblioth. Graec. Vol. II. pag. 7. 8. n. 11.

e) LAERT. L. II. ſ. 41.

f) CICERO de orat. L. I. c. 54. illuſtr. POTTERVS Archaeol. Graec. L. I. c. 21. p. 104.

g) XENOPH. l. c. LAERT. L. II. ſ. 42.

h) SENECA Conſol. ad Helu. c. XIV.

i) De hoc Athenienſium feſto Ambarualia ſingulis annis in Delo inſula celebrantium eiusque occaſione et modo vid. POTTERVS l. c. L. II. c. 9. p. 284 ſeqq.

k) PLATO, XENOPHON. ll. cc.

l) PLATO in Critone p. 43.

ſuaſum habebat, Deum hoc modo praeire et iter commonſtrare. Appropinquante itaque fatali luce, et Xantippe cum infante, et amici ei adfuerunt, quos vt non minus quam ſemet, ad inſignem hanc mutationem et quam ſperabat immortalitatem feliciſſimam praepararet, elegantiſſimum cum iis colloquium habuit, cuius ſummam nobis PLATO in *Phaedone* exhibuit, quoque potiſſimum de immortalitate animae et futurae vitae ſpe egregie diſſeruit, vnde magna ſemper eius fuit exiſtimatio [m]: licet negandum non ſit, non tam firmam certamque Socratis ſpem fuiſſe, vt omnem oppoſiti formidinem eiecerit [n]. Tum commendata ſui et virtutis cura, valedicens vxoribus et liberis, exhibitum venenum, Deos precatus, vt iſta transmigratio felix fauſtaque eſſet, pacato animo, nihil tremens, nec vultu nec colore mutato, bibit, et lachrymantes amicos bono animo eſſe iuſſit, et obrigentibus tandem praecordiis magnam animam efflauit, anno aetatis LXX. quem abſoluerat, Ol. XCIV. 1 [o].

Honores extincto Socrati exhibiti.

§. XI. Aegerrime tulerunt hanc magiſtri optimi mortem amici, ita vt iuſta ipſi cum lacrymis perſoluerent, quamuis id ſibi diſplicere fuerit teſtatus. In quo funebri apparatu Iſocrates immodico dolore victus pullatus inceſſit [p]. Defuncti hoc officio cum tyrannorum metuerent ſaeuitiam, clanculum ex vrbe dilapſi in diuerſas partes abierunt, plerique Megaram ad Euclidem diſceſſerunt, a quo benigne ſuſcepti ſunt [q]. Peruulgatam vero de Socratis violenta morte famam per Graeciam, dici vix poteſt, quanta indignatio bonorum omnium ſecuta ſit, deplorantibus cunctis, eum ab Athenienſibus e viuis ſublatum, cuius videndi et audiendi cauſſa ipſi filios ſuos Athenas ablegaſſent [r]. Et Athenienſes quoque ipſos mature grauis actionis praepoſterae poenitentia ſubiit, qui indignationem et pudorem non ferentes, iram in Socratis inimicos conuerterunt, quos tanquam extreme malos ita Athenienſibus in odio fuiſſe, tradit PLVTARCHVS [s], vt neque ignem eis accenderent, neque interrogantibus reſponderent, neque in balneo aqua vterentur eadem, ſed qua illi lauiſſent, eam tanquam pollutam a miniſtris iuberent effundi donec impatientia odii ſuffocarentur. Melitus vero damnatus capitisque affectus ſupplicio fuit, Anytus, lepido Antiſthenis inuento [ſſ] ciuitate eiectus, Heracleam abiit, ibique ſimili ratione expulſus, vel, vt alii volunt, lapidibus necatus eſt [t]. Et vt poenitentiam vberius declararent Athenienſes, amicos Socratis exules in patriam reuocarunt, et con-

m) CICERO de nat. Deor. L. III. c. 33. nunquam ſe ſine lachrymis hunc dialogum legere fatetur, eo vero lecto Cleombrotus de muro ſe praecipitauit, celebrato apud veteres facinore. Cato vero antequam mortem ſibi conſciſceret, lecto noctu prius Phaedone animum communiuit. Vid. FLORVS L. IV. c. 2. et viri docti ad h. l. Qui vero errores in hac animi immortalitate notentur a viris eruditis indicat FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 10. nutaſſe in ſpe immortalitatis, ipſe prodit.

n) Vid. diſſ. noſtram de ſecta Elpiſt. Miſc. Ber. T. V. art. vlt.

o) Roborat hoc tempus contra L. ALLATIVM de Script. Socr. p. 113 ſeq. STANLEIVS c. XI. p. 174. 175.

p) PLVTARCH. vita Iſocratis p. 1033. ed. Wolf.

q) LIBANIVS l. c. p. 686.

r) Ibid. SVIDAS in Socrate l. c.

s) De inuidia et odio.

ſſ) LAERT. L. II. ſ. 43. DIODOR. L. XIV. p. 266.

t) IDEM L. VI. ſ. 10.

conuentus agendi libertatem eis permiserunt, gymnaſia et palaeſtras clauſerunt, ſtatuam Socrati ex aere in Pompeo poſuerunt[u]: et ne inuidia ſequeretur maior, decretum publicarunt, ne quis Socratis publice vel in theatro mentionem faceret, vt ita facti indigniſſimi obliuio induceretur. Et non peſtem tantum, quae paulo poſt ſecuta eſt, omnes poenam eſſe Socratis iniuſta nece ſublati fatebantur, ſed et res Athenienſium, quod opportune obſeruat EVNAPIVS[v], ab eo tempore ſemper deteriores factae, multis magnisque rempublicam calamitatibus inuoluerunt, vrbis flore indies magis marceſcente.

Scripta Socratis an extiterint?

§. XII. Extiteritne vnquam aliquid Socraticorum ſcriptorum, veteres diſſentiunt. Et nihil quidem vnquam literis exaraſſe, multi veterum teſtantur, inter quos legi merentur CICERO[w], PLVTARCHVS[x], ARISTIDES, DIO CHRYSOSTOMVS[y], LAERTIVS[z], PSEVDO-ORIGENES[a], AVGVSTINVS[b]: praecipue Plutarchi locus notabilis eſt, eos enim philoſophos enumerat, qui ſcriptis non inclaruerunt. Ita vero: *neque etiam Pythagoras ſcripſit quicquam, neque Socrates, neque Arceſilaus, neque Carneades, qui ſpectatiſſimi inter philoſophos fuerunt.* Alii vero varia ei ſcripta tribuunt. *Paeanis* enim in *Apollinem* meminit PLATO in *Phaedone* et THEMISTIVS[c] atque SVIDAS[d]; quorum primus eodem loco teſtatur, Socratem *Aeſopi fabulas*, quoque a daemone ad ſcribendum carmen excitatum *verſibus* complexum fuiſſe, quas memoria repetere potuerit[e]. Sunt et alia, quae paſſim Socrati tribuuntur, recenſita immenſae lectionis viro IO. ALB. FABRICIO[f], in quibus tamen nomen corruptum eſſe facili negotio perſpici poteſt[ff]. Adiiciunt his, qui pro Socratis ſcriptis pugnant, Aeſchinem Socraticum in ſuſpicione fuiſſe, quod dialogos, qui reuera Socratis eſſent, a Xantippe acceperit, et pro ſuis ediderit[g]: quemadmodum et Euripidem in ſcribendis comoediis a Socrate adiutum iactabant eius temporis Comici[h]. Denique, Platonem ſcripta ſua pro Socraticis venditaſſe, notius eſt, quam vt prolixe probari opus habeat. Quibus potiſſimum argumentis vſus LEO ALLATIVS ſeptem epiſtolas Socratis, cum XXVIII. Socraticorum, genuinas eſſe, euincere voluit, cum illas ſuperiori ſeculo ederet[i]. Quod ſi vero circumſtantias omnes rite ponderamus, ſuſpecta ſunt omnia, quae pro Socraticis ſcriptis afferuntur. Et Paeana quidem in Apollinem olim iam Socrati abiudicaſſe Dionyſodorum, teſtatur LAERTIVS[k], nec Platonis in hiſtoria Socratis fides tanta eſt, vt ea ſola Socrati vindicari queat, qui

u) LAERT. L. II. ſ. 43. 44. Otium Vindel. Mel. III. p. 260 ſeqq. vbi etiam de Pompeo.
v) In Aedeſio p. 37.
w) De Orat. L. III.
x) De fortuna Alexandri.
y) Diſſ. LIV.
z) L. I. ſ. 16.
a) p. 279.
b) De Conſ. Euangeliſt. L. I. c. 7.
c) Or. XIV.
d) In ὕμνον.
e) Conſ. LAERT. L. II. ſ. 42.
f) Bibl. Graec. Vol. I. p. 783.
ff) Encomium Grylli apud LAERT. L. II. ſ. 55. vbi pro, Socrates legendum Naucrates; ἐπιτάφιος apud ARISTOT. Rhet. L. III. c. 14. vbi Iſocrates legendum, pro, Socrates.
g) Vid. Comm. ad LAERT. L. II. ſ. 60. ALLATIVS de ſcriptis Socratis p. 103. 108.
h) LAERT. L. II. ſ. 28. 42.
i) Paris. 1637. 4. Gr. Lat. cum notis ſuis.
k) l. c. ſ. 42.

qui haec commentus esse videtur, vt impietatis opprobrium magistro obiectum eo melius dilueret; Socratem vero ad poëticen ineptum fere fuisse haud vno loco innuit ipse PLATO. Idem de Aesopiis fabulis iudicium esto. Quamuis concedi facile possit, Socratem tale quippiam tentasse, inuita forte Minerua [l]; nam haec parua auctorem nondum constituunt. Aeschini vero sua relinquenda esse, leue admodum et inane suspicionis fundamentum prodit. Nec quae Euripidi obiecta sunt aliter habenda, quam inuidorum obtrectationes, cum ipse sibi Euripides suffecerit, quem tamen, prout familiari erat consuetudine Socrati iunctus, huius interdum consilio fuisse vsum vero non est prorsus absimile [ll]. Platonis vero dialogos Socratis opus esse, mirum est, placere potuisse ALLATIO viro acuto, nisi eum duo PLATONIS [m] loca seduxissent, quae innuere videntur, dialogos Platonis, non eius esse, sed Socratis. Verum et ista Platonis loca non aliud dicunt, nisi summam et doctrinam dialogorum suorum non suae esse inuentionis, sed Socratis; notumque, Platonem in supponendis magistro scriptis suis fuisse admodum sedulum, et ideo a praeceptore reprehensum. Cum etiam Plato doctrinam et tradendi methodum Socrati vsurpatam sequutus fuisse videri voluerit, ratio luculenter patet, cur veteres quidam Platonis dialogos Σωκρατικὲς λόγες vocitauerint: totque sunt in his dialogis aliena a Socratis mente et sermone vestigia, vt mirum videri queat, ineptam opinionem docto viro arrisisse [n]. Quod vero ad epistolas attinet, earum auctoritas vel ex solo veterum silentio, si vnicum LIBANIVM [o] excipias, conuelli potest: ignorauerunt enim eas et Plato et Xenophon, et Socratici alii, nec Plutarchus, nec Maximus Tyrius, vel alius quispiam earum meminit, qui, occasione incitante, saepius id facere debuissent, si eas vidissent, vel e spuriarum numero non esse iudicassent. Et mediocriter exercitatum in dicendi genere veterum sophistico lectorem requirit, vt ex affectata elegantia et tumore, simplicitati, Socratis in dicendo e diametro contrario earum νοθεία demonstretur, et declamatoria scribendi ratio scholam prodat, ex qua prodierunt. Nec historica epistolarum illarum fides satis tuta est, quam palpabiles anachronismi eleuant [p], et alia, quae historiae Socraticae repugnant [q], euertunt. Ex quibus omnibus, nihil, quod ad Socratem referri queat, hodie superesse, recte et satis certo indicio colligimus.

Philosophia Socratica,

§. XIII. Non potuisse non a tanto philosopho, sapientiam tradi optimam, quilibet fatebitur, qui attento oculo, quam hucusque enarrauimus, Socratis historiam perlustrauerit. Quid vero magno viro in philosophia placuerit, porro iam exponendum est. Quod priusquam fecerimus, pauca

l) Conf. STANLEIVS c. XVIII. p. 191.

ll) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Euripides not. D.

m) Epist. II. et VII. ad Dionysium.

n) Ipse Phaedo, qui tamen vltimum, colloquium Socratis exhibet, argumentum quidem et materiam a Socrate accepisse videtur, formam vero et ascititia plurima a Platone. Conf. B. OLEARIVS diss. de Scriptis Socratis, inserta STANLEIO l. c. p. 198. qui rem totam docte confecit.

o) l. c. T. I. p. 682.

p) Conf. IO. PEARSON. Vindic. Ignat. P. II. p. 12. et quos laudat MENAGIVS ad l. c. Laërt. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 425. WOLF. ad philosoph. l. c.

q) OLEARIVS l. c.

quaedam de Socratis philoſophia et philoſophandi ratione praemonenda ſunt, ſine quibus in excutiendis Xenophontis et Platonis forulis, inoffenſo pede progredi non licet. Et

Conſiderata in genere.

Primo quidem cum Socrates ſcripta non reliquerit, ex quibus, tanquam puris fontibus, doctrina Socratica hauriri queat, ad diſcipulos recurrendum eſt, qui nobis ſermones atque monita praeceptoris ſcriptis conſignarunt. Inter hos vtramque fere paginam faciunt PLATO atque XENOPHON. Et Plato quidem, quanquam Socratis mentem non tantum optime aſſecutus, ſed et fideliter in literas retuliſſe videri voluit, ita vt ſermones ſiue dialogos ſuos, vt modo diximus, pro Socraticis venditauerit, ſua tamen non ſolum Socraticis vbique intertexuit, ſed ex ſcholis quoque Pythagoreorum, Eleaticorum et Heracliti, vti ſuo loco demonſtrabimus, tot aliena interſperſit, vt neque Socratica genuina a ſuppoſititiis diſtingui ſatis queant, neque purum fere quicquam et non adulteratum appareat. Vnde incaute egerunt, qui in deſcribenda philoſophia Socratis [r], Platonis auctoritatem ante alios ſecuti ſunt, dogmata ita nobis Socratica conſtruentes, de quibus Socrates nunquam cogitauit. Nos ad Xenophontem potiſſimum recurremus, quem ſinceras nobis ex fontibus Socraticis aquas propinauiſſe, praeter vnum Platonem, inuidia commilitonis ductum, concedunt veteres tantum non omnes [s]: cui ſi concordat Plato, vel recentioris temporis alius, eo certius aliquid Socrati adſcribi poteſt.

II. Supra porro teſtimoniis non reiiciendis probauimus, putidam fuiſſe calumniam Porphyrii, negantis Socratem nulla in re ingenio valuiſſe: quemcunque enim ex eius diſcipulis conſulimus, talem eum nobis omnes depingunt, qui in arithmetica, geometria, aſtrologia, rhetorica, et phyſica quoque ſcientia non leuiter eruditus fuerit. Nam Ionicos philoſophos audiuit praeſtantiſſimos, Anaxagoram et Archelaum, et in reliquis diſciplinis magiſtros habuit optimos, quippe qui ſemper diſceret: et teſte PLATONE [ſſ] in omnes artes atque ſcientias penitus inquiſiuit. Cui cum accederet, iudicii ſummus vigor, et multorum annorum experientia, prae aliis Socrates iis viribus inſtructus fuit, vt de omnium diſciplinarum pretio atque dignitate ex vero iudicare valeret. Animus vero recti atque virtutis amans, et ad veram hominis felicitatem vnice reſpiciens effecit, vt hunc ſibi philoſophiae et eruditionis omnis finem proponeret, qui reuera hominem redderet feliciſſimum, animumque tranquillum pariter atque beatum: non neglecto tamen penitus corpore, cuius curam ad mentis tranquillitatem conſeruandam neceſſariam eſſe pulchre peruidebat, eique certas quoque deſtinabat ſcientias.

III. Cum itaque non ſcholae, ſed vitae philoſophandum eſſe cenſeret, ad eam philoſophiae rationem reſpiciens, quam ante ſe Ionica ſchola, immo totus

r) Hanc viam ſibi elegit STANLEIVS Hiſt. Philoſ. P. III. c. V ſeqq. p. 115. vnde et paſſim Platonica Socraticis immiſcuit. Id quod etiam de diſſertatione notandum, quam de philoſophia morali Socratis, ſyſtematico nexu exhibita edidit GODOFR. WILH. PAVLI Halae 1714. 4.

s) Conf. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. I. c. V. p. 19 ſeqq.

ſſ) In Apolog. p. 21.

totus theologorum Graecorum chorus tenuerat, vehementer improbabat physicorum laborem, qui rerum naturalium contemplationi omne tempus impendentes, exiguam fereque nullam humano generi praestabant vtilitatem. *Primus* itaque, teste CICERONE [t] *a rebus occultis et ab ipsa natura inuolutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, auocauit philosophiam, et ad vitam communem adduxit, vt de virtutibus et vitiis, omninoque de bonis rebus et malis quaereret.* Ex quibus manifestum est, recte eum primum philosophiae moralis auctorem inter Graecos dici: etsi enim ad mores pertinentia philosophi ante eum dixere non pauca; de iis tamen non quaesiuerunt, sed sententias tantum vtiles protulerunt, ex quibus philosophia nondum conficitur: id quod etiam de septem sapientibus Graeciae tenendum esse, suo loco demonstrauimus. Archelaus vero, qui de moribus dicere instituerat, pauca eaque non feliciter, docuisse videtur, certe Socrati deductae a coelo in terram philosophiae gloria ab omnibus tribuitur.

IV. Ex dictis hactenus nullo negotio colligitur, longe alium eruditionis partium circulum Socratem constituisse, et de ipsis quoque, quae inualuerant, scientiis philosophicis aliter instituisse, quam tum inter Graecos erat receptum, multasque subtilitates ingeniorum otiosorum, vanam inde gloriam sine mentis emendatione quaerentium, reiecisse, admissis tantum iis, vnde mores emendari et humani animi felicitas confirmari possent. Hincque iudicanda sunt, quae de pretio scientiis philosophicis, quales Graecia Socratis tempore exhibuit, statuendo magistrum dixisse discipuli referunt, qui vt erant animo et disciplina diuersi, ita variam quoque et dissentientem inter ipsos sententiam praeceptori tribuerunt: qua de re erudite commentatus est SEXTVS EMPIRICVS [u]. Refert is, testimonium perhibentibus Xenophontis et Platonis scriptis, *Socratem, quae in moribus versatur, philosophiae solius curam gessisse; si familiares eius quidam audiendi sint, Xenophontem enim in suis memorabilibus disertis verbis dicere, abnegasse eum τὸ φυσικὸν, naturae contemplationem, vt quae sit supra nos: soli autem vacasse morum inquisitioni, τῷ ἠθικῷ, vt quae ad nos pertineat. Ideo dixisse Timonem: lapicidam legiferum a physicis recessisse: et legiferi nomen imposuisse, quod ad mores pertineret, de legibus disserere. At Platonem quidem Socrati tribuisse omnem partem philosophiae:* Logicae *quidem, quoniam ab eo introductus est, quaerens de definitionibus et diuisionibus et etymologia, quae quidem sunt Logica: eius autem partis, quae versatur in moribus, quoniam disceptat de virtute et reipublicae administratione et legibus. Naturae autem contemplationis, quoniam et de mundo, et de ortu animalium et de anima est philosophatus.* In qua controuersia Xenophontis partes superiores esse, veteres iam iudicarunt. Inter quos Timon, vt erat ingenio satyrico, ideo acerbe Platonem reprehendit, quod Socra-

t) Tusc. Qq. L. I. c. 5.

u) Aduersus mathematicos L. VII. §. 8.

tem ita multis ornet disciplinis, et non manere voluerit morum effictorem: addit etiam; finxisse mira plurima [v]. Idem ATHENAEVS [w] Platoni obiicit. Nec id praeter rem. Cum enim Plato nouam philosophiam ex variis sectis conflasset, vti suo loco ex instituto docebimus, eiusque auctoritatem atque sapientiam Socraticorum sermonum titulo commendare voluisset, quicquid ex ingenio ipsi nascebatur, plerumque ad Socratem retulit: id quod Socratem ipsum reprehendisse, et in historia Socratica probe obseruandum esse, supra iam monuimus. Neque tamen id ἁπλῶς et absolute intelligendum est, reiecisse Socratem praeter moralem philosophiam omnem reliquam eruditionem, sed ad illas tantum disciplinarum partes referendum est, quas vsu in humana vita carere, et nec certo fundamento niti, nec ad emendandum animum et felicitatem hominis quicquam conferre iudicabat. Ita, docente XENOPHONTE [x], *geometriam eo vsque discendam, aiebat, donec quis posset, si vsus ferret, terram vel recta metiendi ratione accipere, vel tradere, vel distribuere, vel opus designare. Atque hoc tam posse disci facile, vt qui animum ad dimensionem aduertat, is et scire possit, quanta sit ipsa terra, et cognita metiendi ratione discedat. Verum in geometria discenda progressum ad descriptiones vsque intellectu difficiles, improbabat. Nec enim, quid eae res vsus haberent, videre se aiebat, licet illarum minime rudis esset: posse vero, dicebat, eas omnem hominis vitam absumere, ac ab aliis multis vtilibusque disciplinis auocare. Hortabatur etiam, vt in astrorum doctrina se exercerent eo vsque, donec et noctis, et mensis et anni tempora cognoscere possent, tum itineris ac nauigationis caussa, tum excubiarum aliarumque rerum quaecunque vel per noctem, vel in mense, vel in anno geruntur: vt ad ea certis indiciis vti possent, quibus illorum tempora dignoscerent. Atque haec aiebat, facile disci posse ab iis, qui noctu feras venantur, et a nauium gubernatoribus, aliisque multis, quibus est curae, vt haec sciant. At vero in astronomia discenda eo progredi, donec et illa cognoscantur, quae in eodem non sunt ambitu, et errantia vagaque sidera, et eorum a terra interualla, et circuitus, eorumque caussas inquirendo diu se macerare, id vero ne facerent, vehementer dehortabatur. Quippe ne in his quidem vllam se vtilitatem videre dicebat, quamquam eorum rudis non esset: atque etiam addebat, haec quoque absumere posse vitam hominis et a multis et vtilibus eum arcere. Denique in vniuersum dehortabatur, ne quis studium et operam in res coelestes impenderet* [y], *quo scilicet artificio Deus omnia moliatur. Nec enim illa posse ab hominibus inueniri putabat, nec Diis eum rem facere gratam arbitrabatur, qui, quae illa manifesta esse noluissent, inquireret. Hortabatur etiam vt numerorum rationes discerent, et in hac perinde ac in aliis monebat, vt ab inani occupatione sibi cauerent: atque adeo tum ipse hanc eatenus peruestigabat, quatenus esset vtilis, tum vna cum familiaribus perquirebat*

v) LAERT. L. III. f. 25. ὡς ἀνέπλασσε Πλάτων πεπλασμένα θαύματα εἰδώς. conf. HESYCH.

w) L. XI. p. 505.

x) L. IV. p. 814 seq.

y) Conf. L. I. p. 710 seq.

bat. Vehementer etiam familiares ſuos hortabatur, vt valetudinis curam haberent, ac partim a peritis, quae poſſent, diſcerent, partim ſinguli, per omnem vitam ſe ipſos obſeruarent, quinam cibus, qui potus, qui labor eis conduceret, et quo pacto his vtendo quam optima valetudine frui poſſent. Nam ſi quis ſui rationem ita haberet, difficile, aiebat, eſſe, vt medicum aliquis inueniret, qui ad valetudinem conducentia facilius ipſo, iudicaret. Si quis maiora, quam pro ſapientia humana, vellet adſequi, ei dabat hoc conſilii, vt diuinationi operam daret. Quem luculentum Xenophontis locum, etſi longiuſculum, ideo adduximus, quod non tantum ea in compendio exhibet, quae paſſim in his memorabilibus de Socratis iudicio de philoſophiae partibus et vſu traduntur, ſed quod etiam manifeſtum facit, quam ſobrie de hoc argumento Socrates philoſophatus fuerit. Et ex his explicanda ſunt, quae tradit GELLIVS[z], vbi de aemulatione Platonis et Xenophontis agit: *Xenophontem in libris, quos dictorum atque factorum Socratis commentarios compoſuit, negare Socratem de coeli atque naturae cauſſis rationibusque vnquam diſputauiſſe, ac ne diſciplinas quidem caeteras, quas μαθήματα Graeci appellant, quae ad bene beateque viuendum non pertinerent, aut attigiſſe, aut comprobaſſe, et eos mentiri, qui diſſertationes eiusmodi Socrati tribuerent.* Ex quibus etiam ſenſus illius dicti manifeſtus eſt: *quae ſupra nos, nihil ad nos*[a], de quo iam diximus. Quaemadmodum itaque Phyſici, rerum ſublimium conſideratione occupati μετεωρολέσχαι cognominati ſunt, quo nomine malitioſe tamen Socratem traduxit Ariſtophanes, ita Socrates vocatus eſt a Timone ἐννομολέσχης, teſte CLEMENTE ALEXANDRINO[b]. Ex his vero, quid de Logicae pretio ſtatuendo cenſuerit Socrates, facile iudicari poteſt. Sanum enim eius vſum non reieciſſe[c], ipſa quam adhibuit, diſputandi methodus nos conuincit: ſubtilitates vero, quas circa ea tempora Zeno et ſequaces in Eleatica ſchola excolebant, et Euclides poſtea inſanum in modum auxit, reieciſſe, dubitari propter ea, quae dicta ſunt, nequit. Idem de dialectica, quam ei Plato tribuit, iudicium eſto.

V. Repetendum quoque hic, vbi de Socratis philoſophia agimus, quod ſupra §. V. iam expoſuimus: ſcientiae ſibi modum poſuiſſe Socratem, et anguſtorum humani ingenii limitum memorem dixiſſe: *nihil ſe ſcire, niſi hoc, quod nihil ſciat.* Cuius effati ſenſum non ad ſcepticam incertitudinem trahendum eſſe, dicto loco iam probauimus, quemadmodum nec SEXTVS EMPIRICVS[d], eum in diſcipulo Platone totum ſcepticum eſſe affirmare auſus eſt. Vnam nos dictis adiicimus obſeruationem. Veriſimile videri, Socratem iſto potiſſimum effato, ſe phyſicis atque ſophiſtis etiam appoſuiſſe: quorum vtrorumque decreta incertiſſima eſſe nouerat, et ad eos

z) Noct. attic. L. XIV. c. 3.

a) Hinc et illud Homeri ſemper in ore habuit: - - - . *Quaerendum Aedibus in noſtris, quae praua aut recta gerantur.* conf. IAC. DVPORTVS Gnomol. Hom. p. 169. SEXT. EMP. adu. Math. L. XI. ſ. 2.

b) Strom. L. II. p. 301. conf. FR. MENZ. de Ariſtippo Socratico p. 91.

c) Ita RAPIN. reflex. ſur la Log. p. 373.

d) Pyrrh. hypotypoſ. L. II. c. XXXII. ſ. 222.

eos confundendos hanc incomprehenſibilitatem eis opponebat. Phyſici enim, praecipue qui veterem ſcholam ſequebantur, ſtatuebant, totam materiam inſtar fluminis ſemper moueri, mutarique, neceſſe in ea ſtabile quicquam: Sophiſtae, de quauis re in vtramque partem diſputari poſſe contendebant, et nihil magis, hoc, quam aliud eſſe, docebant, vt ex doctrina Protagorae poteſt diſci. Vtrumque dogma cum ſcepticiſmo viam ſternere videret Socrates, vt homines incertiſſimis nugis tempus melioribus et vtilioribus diſciplinis praeripientes, in ruborem daret, et propriis telis confoderet, arrepto axiomate, quod ad amicos dictabat modeſtia aduerſus inimicos, ſuggerebat prudentia, hanc ignorantiam, quam propria principia confirmabant, non oppoſuit, et, adhibita ita feliciter ironia, eos in ruborem dedit. De rebus enim moralibus non dubitaſſe, nec dubie quoque locutum XENOPHONTIS commentarii docent.

VI. Tandem et hoc praemonendum, Socratem philoſophiae moralis ſyſtema non condidiſſe, nec hac de re ſcripſiſſe quicquam, ſed ſermones eius retuliſſe in commentarios diſcipulos, ex quorum fide de philoſophia Socratis vnice iudicandum eſt. Detrahunt vero ſibi inuicem Plato et Xenophon, ſicque incertam nobis faciunt hiſtoriam Socratis. Quia vero maiorem fidem mereri poſteriorem priori demonſtrauimus, reiecto, niſi concordet, Platone, ad hunc potiſſimum quidem in delineanda philoſophia reſpiciemus, ita tamen, vt memorem velimus eſſe lectorem, Xenophontis potiſſimum ea fide narrari[e]. Praemittemus vero, quae de Deo et anima ſtatuit Socrates, et morum tum praecepta, et prudentiae ciuilis et oeconomicae regulas ex mente Socratis delineabimus.

Theologia Socratis.

§. XIV. Theologiae haec dogmata agnouit Socrates:

I. Deus, inſpicienti opera eius, licet cerni nequeat, tamen deprehendi poteſt. Prolixa et elegantiſſima diſputatione cum Eythydemo apud XENOPHONTEM[f] hoc demonſtrauit Socrates, et pulcherrima diuinae ſapientiae, prouidentiae, et benignitatis veſtigia ita eruit, vt conuincat, qua ratione ſui notitiam diuinus rerum conditor animis hominum impreſſerit.

II. Deus mundum vniuerſum compoſuit, et continet, quo bona et pulchra omnia comprehenduntur, quique vtentibus eo ſemper expertem detrimenti, et morbi et ſenectutis exhibet, atque etiam cogitatione celerius obſequentem ſine vllo errore[ff].

III. Deus vero, non caſus, huius mundi cauſſa eſt: idque demonſtrari poteſt ex arte, quae in ſapientiſſima partium omnium coniunctione apparet, vtilitati pariter atque tutulae inſeruiente, ex omnium item in conſeruationem ſuam et generis propagationem ſtudio. Eleganter haec contra Ariſtodemum, cognomento, paruum, omnem Dei cultum ridentem, demonſtrauit Socrates[g], et prouidentiae diuinae aſſertionem dedit pulcherrimam: ad quam reſpexit quoque CICERO[h]. IV.

e) Conf. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. I. c. 5. p. 22. et quae XENOPHONTI tribuitur epiſtola ad Aeſchinem p. 1000.

f) Memorab. L. IV. p. 800 ſeqq. ff) ib. p. 802.

g) ib. L. I. p. 725 ſeqq.

h) L. II. de nat. Deor.

IV. Deus hominis imprimis curam gerit, siue corpus spectes, siue animum, siue vtrumque, quod diuinationes et periculorum imminentium praesagia suadent. Immo rerum particularium cura ei est, vt ex cuiusuis generis rerum conseruatione patet[i].

V. Deus temporis momento mentis acie cognoscit omnia, id quod colligitur ex humani oculi celeritate, mentisque ipsius, quae locis maxime dissitis gesta nulla interposita mora considerat[k].

VI. Talis Deus est tantus, vt vno actu omnia videat, audiat omnia, vbique existat, omnia gubernet[l].

VII. Quia leges non scriptae dantur, quae vbiuis locorum eodem modo seruantur, nec eae ab hominibus latae esse dici queunt, quia homines vniuersi conuenire non potuerunt, sequitur, Deum istas leges hominibus tulisse, qui poenas ipsas delinquentium legibus addidit: id quod homo facere non potest[m].

VIII. Praemia manent apud Deum illos, qui placuerunt ipsi, displicentibus poenae decernuntur, idque probat eius faciendi potentia, humanique animi conscientia ei diuinitus indita, quae id facturum esse Deum, persuadet, et quam nulla non aetas, nulla non ciuitas paulo cultior prodit[n].

Theologica Socrati minus recte tributa.

Haec de Deo Socrates; quae si probe considerentur, et cum iis comparentur, quae vetusti Graeci theologi, vel etiam schola Ionica de Deo tradidere, iucundo exemplo ostendunt, quantum magis sapuerit Socrates in doctrina de Deo, quam omnis Graecia ante eum. Plura de Deo tradit PLATO[o], quae, Socratem dixisse, vult, esse Deum τὸ ὂν, αὐτὸ ἕκαστον, αὐτὸ τὸ καλὸν, αὐτὸ τὸ ζῶῃ εἶδος, *omnibus creaturis et vt sint, et vt bene sit iis, largitur: illum quis sit, se quidem nescire, hoc tamen, quid non sit, scire.* Sed cur Platoni non fidendum sit, supra iam attigimus, suntque haec manifeste Pythagorica; Socrates enim sermonem istum metaphysicum, quem adhibebat schola Italica respuebat[p]. Itaque Platonis theologia cum Socratis non confundenda est. Audiendus itaque non est PLVTARCHVS[q], qui contendit, Socratem et Platonem idem de vniuerso sensisse, et tria statuisse principia, Deum, materiam, ideam. Mentem esse, quod Deum nominant; materiam primum rebus orientibus et intereuntibus subiectum; ideam naturam corporis expertem, in conceptibus mentis et imaginationibus Dei; Deum autem mentem esse mundi. Nam licet haec Platonica sint, a Socrate tamen eum illa non accepisse inde liquido demonstrari potest, quod non tantum ideae vocem et vsum in rerum naturalium huius vniuersi contemplationem primus Plato introduxit, vt alio loco a nobis demonstratum est[r], sed et totam de istis causis exemplaribus doctrinam a Pytha-

i) ibid. k) ibid. et L. I. p. 711.
l) ib. p. 726.
m) ib. p. 807. 808.
n) ibid. p. 726.
o) In Phaedone p. 76. 78. 106.
p) Hinc ex Socratis iudicio philosophia Pythagoriea vocatur τερατώδης in XENOPH. Ep. ad Aeschinem l. c.
q) De placit. philos. L. I. c. 3.
r) Hist. de ideis Sect. I. §. 2. §. 10.

Pythagorae numeris transſumſit, quod quia non contemnendis rationibus alibi [s] euictum dedimus, ſuoque loco prolixius docebitur, hic longius deducendo non corroborabimus. Quod vero porro addit Plutarchus, Socratem docuiſſe: Deum eſſe mentem mundi, hoc ita placuit acutiſſimo CVDWORTHO [t], vt hanc de Deo mundi anima ſententiam ex Socratis ſchola ad Platonem et Ariſtotelem deriuatam fuiſſe contendat. Qui tamen dum Ariſtotelis auctoritate vtitur, mire omnia confundit et miſcet, adeo, vt alienum plane ſenſum Socraticis diſcipulis ipſique Socrati affingat. Recte itaque eruditiſſimus interpres: Socratem quidem in Timaeo eius rationibus de anima mundi applaudere, immo paſſim apud Platonem ita diſſerere, ac ſi hanc ſententiam ſecutus eſſet: notum vero eſſe toto animo ab huiusmodi quaeſtionibus abhorruiſſe Socratem, atque ideo riſiſſe Anaxagoram atque reliquos phyſicos: Platonem vero ſua, quae a Pythagora acceperat, vt auctoritatem conſequerentur, Socrati tribuiſſe. Nec tanti, ad quam tamen non prouocauit Cudworthus, eſt Plutarchi auctoritas in hac re, vt Socrati tuto hoc dogma adſcribi queat, cum ex antecedentibus pateat, eum Platonem cum Socrate confudiſſe. Dixit quidem apud XENOPHONTEM [u] de Deo, quod ſit ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων καὶ συνέχων, qua phraſi Ionicos vſos eſſe ex dictis praecedenti capite conſtat, cum animam diuinam aſſererent. Verum tota ſermonis ſeries ſatis innuit, hoc non ita intelligere Socratem, ac ſi interna forma Deus mundum contineat, ſed quod potentia et ſapientia ſua eum dirigat, et naturam eius conſeruet: id quod ab Anaxagora, a quo prima philoſophiae rudimenta acceperat, didicit, quem paria dixiſſe ſupra notauimus.

Doctrina Socratis de ſpiritibus.

Ceterum praeter vnum illum ſummum Deum, qui res omnes in vniuerſo ordinauit et continet, plures Deos, ſiue ſpiritus inter naturam Dei et hominis medios admiſiſſe, et ſupra iam tetigimus, et attenta eorum locorum conſideratio apud XENOPHONTEM probat, vbi de Diis agit. Ita enim ſatis luculenter [x]: *Verum me dicere, etiam tu intelliges, ſi non expectaueris, donec Deorum formas intuearis, ſed ſuffecerit inſpicienti eorum opera, tum venerari tum honore proſequi Deos. Velim etiam cogites, Deos ipſos ita ſe nobis oſtendere: nam et Dii ceteri, quum bona nobis largiantur, nihil tamen horum largiuntur, vt in apertum prodant: et is qui mundum vniuerſum compoſuit et continet cerni non poteſt.* Quibus verbis manifeſte, Deos reliquos a Deo ſummo mundi auctore et rectore diſtinguit, et quid de his numinibus ſperandum ſit, docet. Hominum enim ſaluti inuigilare, et rerum vniuerſi naturalium directioni praepoſitos eſſe, haud obſcure innuit, quando fulmen, ventosque et his ſimilia Deorum miniſtros vocat. Et ideo Socrates quoque cuiusuis loci numen venerabatur, quod cuilibet loco eiusmodi nobiliſſimam mentem ſiue ſpiritum a Deo praepoſitum crederet, qui ei regendo deſtinatus eſſet: Ait enim [y]:

s) Diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis, Amoen. lit. T. VII. p. 177 ſeq.
t) Syſtem. intellect. p. 184.
u) l. c. p. 802.
x) l. c.

enim [y]: *Penes Deos nihil minus potestatem rusticis in operibus esse, quam in bellicis etc.* Et ex hac quoque ratione diuinationem commendabat, quod Deos hominibus rerum euentus interdum praedicant [z]. Ita, quae Graecorum theologia miris superstitionibus foedauerat, ad sensum philosophicum reuocauit et emendauit [a]. Ex quibus iam conciliari possunt ea inter se, quae de Socratis religione diuerse disputantur, et intelligi, qua ratione Diis supplicare potuerit Socrates, licet vnum summum numen agnouerit.

§. XV. Ad theologiam Socratis naturalem merito referimus quoque doctrinam de anima: de qua multa quidem pro Socraticis nobis vendidit PLATO [b]: existere ante corpus, aeternarum idearum cognitione imbutam, quam tamen, dum huic coniungitur corpori, stupefacta quasi amittat, donec ex stupore suo excitetur per ratiocinationem, a rebus sensibilibus initium ducentem. Atque adeo, quicquid discit, reminiscentiam tantum esse, atque olim amissae scientiae recuperationem. Animam esse immortalem, quia semper mouetur; animam in aliam vitam commigrare, nulli obnoxiam corruptioni; bonorum post mortem animos beatitudine frui, cum Deo in loco iucundo, et ad quem accessus mortalium nemini pateat, coniunctos, malos in locis conuenientibus poenis promeritis affici. Verum et hic quoque Pythagorica cum Socraticis mire commiscuit, et conturbauit omnia Plato. Nam quae de praeexistentia animarum, ideis, et amissa ante coniunctionem cum corpore scientia in Phaedone disputat, Italicae scholae decreta sunt, non Socraticae, quae in his nugis non consenuit. XENOPHON itaque, Socraticas doctrinas referens audiendus est iterum. Hunc si sequimur, de anima ita statuit Socrates:

De anima.

IX. Si quid rerum humanarum aliud, animus hominis certe τῦ θείυ μετέχει [c], quod recte LEVNCLAVIVS vertit, quiddam cum natura diuina commune habet: nam non de essentiae naturaeue communione, sed de proprietatum similitudine sermonem esse, addita euincit ratio: eum in nobis imperare, quamquam non cernatur. Ex quibus sequitur, non esse animam Dei particulam, vel quemadmodum Plato Socrati affinxit, esse decerptam ex anima mundi.

X. Deus praestantissimum animum hominis naturae dedit, qui et Deum rerum conditorem agnoscere, et eum colere potest, et malis praecauere, morbis mederi, ampliorem que doctrinam comparare intelligit, et in memoria, quae didicit, retinet [d]. Etiam ex hoc afferto intelligere est, animos ideo diuinitatis participes dixisse Socratem, quod excellentissima a Deo dona acceperint: quod in sequentibus luculenter innuit, dicens, homines inter animalia cetera quasi Deos quosdam viuere, longe ab ipsa natura tum corpore tum animo ceteris praestantes. Et ex his explicanda

 sunt,

y) Ibid. p. 833.
z) Ibid. L. I. p. 710.
a) Conf. cel. MOSHEM. ad Cudw. p. 481.
b) In Phaedone p. 72. 80. 106.
c) Ibid. p. 803.
d) Ibid. p. 727.

ſunt, quae Socrati tribuit CICERO[e]: *animos hominum diuinos eſſe, iisque, cum e corpore exceſſiſſent, reditum in coelum patere, optimoque et iuſtiſſimo cuique expeditiſſimum.*

XI. Sequitur ex his nobile Socraticae ſcholae dogma: animum eſſe immortalem, et habere poſt mortem praemia virtutis: quod morte ſua obſignauit et confirmauit Socrates. Incertum tamen inter fabulas theologorum Graecorum de ſtatu animarum poſt hanc vitam, et praecepta philoſophiae fluctuaſſe, ea, quae Plato in *Phaedone* affert, ſubinnuunt: etſi propenderit in affirmatiuam ſententiam[f]. Quo et argumenta dirigebat, quibus virtutis actionem ſaepiſſime commendabat. Videtur itaque non tam de animorum poſt hanc vitam felicitate dubitaſſe, quam de eius conditione et loco. Quo referenda ſunt, ſi vere ſunt Socratis, quae apud ANTONIVM et MAXIMVM[g] ei tribuuntur: interrogatum, quaenam in altero mundo ſint obuia? reſpondiſſe: ſe neque ipſum ibi vnquam fuiſſe, neque cum vllo eorum, qui inde rediiſſent, colloquutum eſſe.

Philoſophia moralis Socratis.

§. XVI. His diuinae prouidentiae et immortalitatis animorum doctrinis tanquam fundamento inaedificauit prudentiſſimus morum magiſter, totam philoſophiam moralem, eiusque praemia futuram felicitatem, conſtituit: quo nomine non potuit non largiſſima elegantiſſimarum doctrinarum moralium ſeges effloreſcere. Quarum potiores iam lectoris ſubiiciemus oculis. Docuit enim:

I. Verum bonum non quaerendum eſſe in vitae huius felicitate boniſque, quae ad eam referuntur caducis, vnde magna ſaepe homini enaſcitur infelicitas.

II. Vnicum bonum ſcientiam, malum contra vnicum inſcitiam eſſe; opes vero ac nobilitatem non ſolum nihil in ſe habere honeſtatis, verum et omne malum ex iis oboriri[h]: Vapulat paſſim[i] propter hoc dogma Socrates, quod in theoretica hominis perfectione felicitatis rationem, quae ad voluntatem pertinet, quaeſiuerit. Verum ex toto philoſophiae Socraticae habitu ſole meridiano clarius eſt, Socratem, neglecta et reiecta inani ſcientia, ſapientiam ex veri cognitione ortam, et ad animi emendationem applicatam, per iſtam ſcientiam intellexiſſe, ſicque virtutem a ſapientia non diſtinxiſſe[k], reſpectu tantum habito ad id, quo virtus niti, atque formari debet, quod ſine practica cognitione fieri non poteſt. Vnde ad logomachiam totum, qui circa hoc dogma obſeruatur, inter philoſophos de bono vnico et ſummo, diſſenſum redire recte notauit cel. HEVMANNVS[l]. Quae ſi recte teneantur, facile PLATO, hic, vt alibi, ſua placita magiſtro ſup-

e) In Laelio c. 4.

f) Conf. diff. de ſecta Elpiſtica, Miſc. Berolinenſ. T. V. art. vlt.

g) Serm. CCLXXI. p. 879. ed. Wechel. Et hinc quoque diiudicanda loca PP. quae affert FR. BALT. iugem. des SS. Peres ſur la morale de la philoſophie payenne L. I. ch. 10. p. 129 ſeqq. et ex quibus euincere cupit, Socratem ignoraſſe immortalitatem animae.

h) LAERT. L. II. ſ. 31.

i) Vid. cel. STOLLE Hiſt. phil. mor. gentil. §. XLII. p. 47.

k) XENOPH. L. III. p. 812.

l) Act. phil. Vol. II. p. 148.

ſupponens, cum reliquis Socraticis in doctrina de bono, quam in Philebo [m] proponit, in concordiam redigi poteſt: quamuis tam prolixa diſputatione de ſummo bono diſſerat, ancipitemque ſententiam more ſuo, obſcuret potius, quam explicet, vt non accurate attento facile ſuſpicio oriri poſſit, neſciuiſſe Socratem, cuius nomine iſta proponit, quid ſummum bonum ſit. Id quod AVGVSTINO [n] euenit, qui ideo diſcipulos eum non aſſecutos autumat. *In Socratis*, inquit, *diſputationibus, dum mouet, aſſerit, deſtruit, quoniam non euidenter apparuit, quod cuique placuit, inde ſumſerunt, et vbicunque viſum eſt, conſtituerunt finem boni. Ita vt quidam ex dicipulis dicerent, voluptatem eſſe ſummum bonum, quidam virtutem, ſicut Antiſthenes, alii aliud quodque opinarentur.*

III. Sapientiam et ſanitatem mentis non differre, ſed ſapientis ac ſani eſſe, vti aliquem eis, quae bona honeſtaque eſſe cognoſceret, ac vitare, quae ſciret eſſe turpia: eos vero qui ſcirent, quid agere oporteat, et his contraria facerent, inſipientes ac ſtupidos eſſe [o].

IV. Et iuſtitiam et omnem aliam virtutem eſſe ſapientiam. Nam omnia quae iuſta ſunt, et ex praeſcripto virtutis aguntur, honeſta et bona eſſe; neque eos, qui haec ſciant, aliud quidpiam his praeferre, ſed ſapientes, quae honeſta bonaque ſint, facere; quae quia cum virtute efficiantur, manifeſtum eſſe, omnem virtutem eſſe ſapientiam [p].

V. Ex diſciplina rerum honeſtarum et egregiarum, id eſt, virtutis, maximas non vtilitates tantum, ſed etiam voluptates exiſtere, easque eſſe maxime neceſſarias ac continuas [q]. Non vero hoc intelligendum eſſe, de voluptatibus corporis, quae virtutem potius diſtrahunt, quam ſibi iungunt.

VI. Pertinere vero et hoc ad ſapientiam, vt homo ea, quae neſciat, neque ſcire ſe putet [r].

VII. Eundem eſſe virum iuſtum et beatum [s], eumque execrandum eſſe, qui primus iuſtum ab vtili diuiſit, res ſua natura coniunctiſſimas [t].

VIII. Virtutem vero et ſapientiam eſſe animi pulchritudinem, turpitudinem eius vitium eſſe [u].

IX. Pulchritudinem corporis pulchrae animae eſſe indicium [x]: inque vita, vt in ſimulachro, omnes partes pulchras eſſe oportere [y].

X. Qui ita virtutem ſequuntur, nec vllius criminis ſibi conſcii ſunt, eos tranquille viuere [z]: hincque eſſe ex virtute voluptatem et vtilitatem.

XI. Vt vero haec homo conſequatur, animum exploret, et ſe noſcat,

 neceſſe

m) Solet Plato metaphyſicos plerumque conceptus ſequi, et anfractuoſa diſputatione eos obſcurare, id quod etiam in hoc dialogo facit, vnde mirum non eſt, dubiam eius videri mentem. Hoc vero a Socratis methodo alienum, qui metaphyſicas notiones fugerat.

n) De C. D. L. VIII. c. 33.

o) XENOPHON. Mem. L. III. p. 780.

p) Ibid. p. 781.

q) XENOPH. l. c. p. 810.

r) PLATO Apol. init. Prolixe huius rei conuincit Euthydemum apud XENOPHONTEM L. IV. p. 798 ſeq.

s) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 417.

t) CICERO offic. L. I. c. 3.

u) CLEM. ALEX. l. c. L. V. p. 594.

x) MAX. TYRIVS diſſ. XI. p. 142.

y) STOBAEVS Serm. I. p. 4.

z) STOB. Serm. CVI. p. 350.

necesse esse, quoniam, qui se norint, maxima bona consequantur, qui se ignorent, in mala incidant et bonis priuentur [a].

XII. Hanc animi sui cognitionem facile conuicturum hominem, quod nihil sciat, vt tandem discat sapientiam.

XIII. Bene vero incipere, paruum non esse, sed paruo proximum [b].

XIV. Vnam tantum esse sapientiam, vnamque virtutem.

XV. Prudentiam esse animi concinnitatem; prudentesque qui non faclie aberrent [c].

XVI. Deos religiosius et rectius coli non posse, quam ea, quae iubent, faciendo [d].

XVII. Precari nos id solum oportere, vt bona Dii largiantur: quae enim bona nobis sint, optime nosse ipsos Deos [e].

XVIII. Deos colendos esse, iuxta ciuitatis, in qua quis degat, instituta, secus agentes superstitionis et vanitatis reos esse [f].

XIX. Sacrificia facultates nostras non debere excedere, quandoquidem Dii animi magis integritatem, quam munera, respiciant [g].

XX. Res iustissimas Deos lege mandare, idemque apud eos iustum esse et legitimum.

XXI. Esse leges non scriptas, ab hominibus non conditas, quae a Deo latae sint. Tales esse: Deos esse colendos, parentes honore prosequendos, parentibus non cum liberis consuescendum, de bene facientibus bene merendum.

XXII. Leges has diuinas esse, quia ipsas delinquentium poenas contineant, id quod cuiusdam praestantioris legislatoris videatur, quam vt in hominem cadat [h].

XXIII. Patri, quamuis aspero, sicuti legi duriori, morem tamen esse gerendum [i].

XXIV. Maximum esse vitium, ingratum se beneficiis praebere, beneficiorum maximum a parentibus nos habere. Filio vero immorigero et ingrato, nec Dei bonam voluntatem nec hominum fauorem esse expectandum, quibus verendum sit, ne male gratiam referat, quam non referre sciat illis, quibus cum maxime debeatur [k].

XXV. Sapientiam eos, qui pecuniam accipiant, eius communicandae caussa, prostituere non minus, quam qui formam prostituant [l].

XXVI. Neque equo sine freno, neque diuitiis sine ratione tuto vti quempiam posse [m].

XXVII.

a) Xenoph. l. c. p. 779. 776. Orig. philos. c. XVIII. p. 106.

b) Laert. L. II. f. 32. et Aldobrand. et Mer. Casavb. ad h. l. sensus est: a paruo et leui erroris initio, cum magna pendeant, facile principium suscipiendum, quod leue quidem et paruum re tamen ipsa magnum quid sit.

c) Stobaevs Serm. III. p. 39.

d) Xenoph. L. IV. p, 803.

e) Ibid. L. I. p. 722.

f) Ibid. p. 803. id ipsum fecisse Socratem supra monuimus.

g) Ibid. p. 722.

h) Ita de lege naturali l. c. p. 808. 809.

i) Stobaevs Serm. CXCVIII. p. 676.

k) Xenoph L. II. p. 741.

l) Plagiarios suimet dixisse, ait Xenoph. L. I. p. 712. Ideo doctrinae mercedem non accepit.

m) Stobaevs Serm. XXVIII. p. 90.

XXVII. Auarorum diuitias, vt sol, post occasum, neminem mortalium oblectare[n].

XXVIII. Auaros et pecuniae studiosos esse, qui turpia lucra venentur, et necessarios amicos contemnant[o].

XXIX. Prodigorum bona non nisi scortis et adulatoribus prodesse[p].

XXX. Omnium bonorum fertilissimum esse amicum moderatum, et virtutis amantem[q].

XXXI. Improbos amicos esse non posse, siue inuicem sibi, siue bonis[r].

XXXII. Comparandi amicos viam hanc esse, vt primo quis studeat esse bonus in iis, in quibus talis cupiat videri: omnes vero virtutes studio et doctrina incrementa posse capere[s].

XXXIII. Virum bonum et amicum beneuolum iudicandum, non qui genere clarus, sed qui moribus egregiis fuerit[t].

XXXIV. Ignem quidem vento, amorem autem conuersatione accendi[u].

XXXV. Arrogantiae esse, omnia dicere, nihil autem audire velle.

XXXVI. Oportere virum obfirmare se ipsum, ad labores et aerumnas libenter sustinendas, ita vt, quod necessitas imposuerit, non inuito, sed lubenti, euenire videatur[x].

XXXVII. Mortem non esse extimescendam; siue enim profundissimo somno similis sit, vel peregrinationi longinquae, vel extinctioni animi iuxta ac corporis, malam non esse, sed exoptandam[y].

XXXVIII. Melius esse, honeste mori, quam turpiter viuere[z].

XXXIX. Omnem occasionem incontinentiae vitandam esse, eum enim non facile illam tueri posse, qui multum cum formosis conuersaretur[a].

XL. Non consistere in luxu et superbia felicitatem, sed, nulla re indigere, diuinum, quam paucissimis, diuinae naturae proximum esse[b].

XLI. Diligenter tuendam esse corporis sanitatem, ab ea enim animae quoque salutem pendere[c].

XLII. Quietem et otium possessionum omnium pulcherrimam esse[d].

XLIII. Iuuenis virtutem esse: ne quid nimis[e].

XLIV. Continentiam esse: coërcere et vincere corporis voluptates[f].

XLV. Homines viuere, vt edant, bonos edere vt viuant[g].

XLVI. Idem esse in secunda fortuna altum sapere et, in lubrica via cursu contendere[h].

XLVII. Viam ad gloriam meliorem nullam esse, quam vt quis bonus sit, videri nolit[i].

XLVIII.

n) IDEM Serm. CXLVI.
o) ANT. et MAX. Serm. CXL.
p) Ibid.
q) XENOPH. L. II. p. 746.
r) Ib p. 784.
s) Ibid.
t) STOBAEVS Serm. CCXVIII. p. 728.
u) IDEM Serm. XXXVIII. p. 129.
x) XENOPH. L. II. p. 733.
y) PLVT. Consol. ad Apoll.
z) MAXIM. Serm. CV.
a) XENOPH. L. I. p. 723.
b) Ibid. p. 731. STOBAEVS Serm. XXXVII. p. 114.
c) XENOPH. L. III. p. 786.
d) LAERT. L. II. f. 31.
e) Ibid. f. 32.
f) ANT. et MAX. Serm. LXIV.
g) LAERT. l. c.
h) MAXIM. Serm. CXLVII.
i) XENOPH. L. I. p. 732.

XLVIII. Bonos viros iis oportere moribus esse, vt maior sit iis, quam iuriiurando fides [k].

XLIX. Loquacem et calumniatorem non attendendum, eos enim non beneuolentia ductos agere, quod agant; similiterque, quae quis dixerit aliis expositurosl [l].

Doctrina Socratis de prudentia domestica.

§. XVII. Quemadmodum vero Socrates ad vitam quoque ciuilem philosophiam retulit, et eo respicere iussit, vt bonos redderet ciues patresque familias: ita et hanc practicae philosophiae partem saluberrimis praeceptis ornauit. Et quod ad oeconomicam quidem pertinet, prolixe illud XENOPHON integro libro prosecutus est, digno, qui totus legatur. Nos instituti memores pauca, speciminis gratia, ex multis deligimus.

I. Est boni administratoris rei domesticae, omnibus rebus et hostibus etiam, vti scire, quo fructum ex iis capiat.

II. Sunt quaedam fraudulentae dominae, quae se pro voluptatibus venditant, et valde rei domesticae nocent, ignauia, mollities animi, et negligentia; aleae lusus, et inutiles hominum inter se conuersationes, quae ab operibus vtilibus auocant: Suntque molesti domini, luxus, libidines, temulentia, stultae et sumtuosae ambitiones, quae adeo grauiter in hos homines, quos occuparunt, imperium exercent, vt quamdiu cernunt, vegetos esse, et quaestum facere posse, quicquid lucri fecerint, ad se deferri cogant, ac suas in cupiditates impendere: vbi vident propter senectutem nihil amplius eos comparare posse, relinquunt eos, misere senium exacturos.

III. Contra hos dominos et tyrannos oportet de libertate dimicare, tanquam aduersus hostes.

IV. Qui occupationes suas agunt temere, suo cum damno faciunt; at qui contento animo curam adhibent, ii tum celerius faciliusque, tum maiori cum lucro sua faciunt.

V. In cura rei domesticae agriculturae magna habenda est ratio.

VI. Administratio domestica nomen est scientiae, qua domos amplificare homines possint, id est facultates augere. Facultates vero sunt, id quod cuique est vtile. Vtilia vero sunt, quibuscunque vti quis scit.

VII. Artes sordidae homini ingenuo improbandae sunt, quia et corpora laedunt, et animos frangunt.

VIII. Vxor docenda est, quae vtrique coniugum sint optima, id vero non nisi sacrificiis et precibus prius peractis.

IX. In coniugio cuncta in medium exhibenda sunt, et in commune deponenda.

X. Frugi viri mulierisque munus est, ita se gerere, vt et facultates, quae adsunt, optimo sint loco, et aliae quam plurimae honestis iustisque rationibus accedant.

XI. Enitendum itaque vt illa quam optime efficiantur, quae a natura dii tribuerunt, et lex comprobat.

XII.

k) ANT. et MAX. Serm. LXXXV. l) IDEM Serm. LIII.

XII. Deus naturam foeminae praeparauit ad curas domus interiores, maris ad exteriores.

XIII. Maiorem ideo erga liberos amorem Deus indidit foeminae, vt ea recens natos liberos educaret.

XIV. Enixe opera danda eſt, vt vterque coniugum ea, quae ſui officii ratio poſtulat, quam rectiſſime praeſtet.

XV. Eſt foeminae pulchrius, intra aedes ſe continere, quam foris agere; viro contra turpius intra manere, quam res exteras curare.

XVI. Qui aliud agit, quam ipſius naturae Deus indidit, occultum id Deo eſſe nequit, ordinem ab ipſo perturbari, atque poenas dat.

Ex breui hoc ſpecimine, qua ratione oeconomiae proſpici velit Socrates ſatis intelligitur, quod in elegantiſſimo, quod Critobulo narrat, colloquio cum Iſchomacho prolixius exequitur: in quo tamen multa ſunt, quae ad Athenienſium mores, leges, inſtitutaque reſpiciunt, non vbiuis locorum applicanda. Legiſſe vero et probe expendiſſe poenitebit neminem.

Politica doctrina Socratis.

§. XVIII. Sed ne regularum quoque politicarum exemplum deſideretur, en Socratem ita praecipientem:

I. Reges et principes non eos eſſe, qui ſceptra teneant, nec illos, qui vel a promiſcua multitudine ſint delecti, vel ſorte, vi, fraudibus, eo peruenerint, ſed quotquot imperandi artibus ſint inſtructi[m].

II. Regem eſſe, qui volentibus imperet; qui inuitis praeſit, non ex lege, ſed ex arbitrio, tyrannum[n].

III. Boni ciuis officium eſſe, opulentiorem reddere rempublicam tempore pacis, victricem tempore belli, hoſtes ei conciliare in legationibus, in ſeditionibus plebem concionibus coërcere[o].

IV. Legem non fuiſſe factam propter bonos[p].

V. Munitiſſimam ciuitatem eſſe, quae viros bonos habet; rectiſſime conſtitutam, in qua magiſtratus coniunctis ſint animis; optimam, in qua plurima virtuti propoſita ſunt praemia: in ea optimum eſſe habitare, vbi ſecundum leges viuatur, et iniuſti puniantur[q].

Ceterum Plato quoque politica ſua Socrati tribuit, verum ita imaginariis notionibus corrupit, vt difficulter Socratica a Platonicis diſtinguas.

Diſcipuli Socratis.

§. XIX. Tantus atque talis cum vir fuerit Socrates, mirum non eſt, nactum eum fuiſſe diſcipulos plurimos, vitae tamen atque doctrinae ratione inter ſe longe diuerſos[r]: vnde multae philoſophorum ſectae atque familiae ortae ſunt, quarum nulla non haberi voluit Socratica. *Cum enim*, egregie monente CICERONE[s], *plures fere eſſent orti a Socrate, quod ex illius variis et diuerſis in omnem partem diffuſis diſputationibus alius aliud appre-*

m) XENOPH. Mem. L. III. p. 779.
n) IDEM L. IV. p. 813.
o) Ibid.
p) CLEM. ALEX. Strom. L. III. p. 478.
q) STOBAEVS Serm. CXLI.

r) Phaniae de Socraticis liber periit, vid. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 16. p. 84. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 308. nec IONSII de Socraticis liber editus eſt.
s) De oratore L. III. c. 16.

apprehenderat, proseminatae sunt quasi familiae dissentientes inter se, et multum disiunctae et dispares, cum tamen omnes se philosophos Socraticos et dici vellent, et esse arbitrarentur. In tres vero classes discipuli Socratis dispesci possunt. Quidam nec philosophi fuerunt, nec philosophiae studio se manciparunt, cum Socratis disciplinae se traderent; sed vel emendandi et erudiendi animi, vel formandi ad maiora et excelsa, quae anhelabant, caussa tantum sibi praeceptorem elegerunt. Inter hos illi potissimum numerandi sunt, quos in Socraticis dialogis loquentes introducunt XENOPHON et ex parte quoque PLATO. Habuit enim Crito philosophus filios quatuor [ss] disciplinae Socratis commissos, inter quos Critobuli famosae pulchritudinis opumque amplissimarum hominis colloquium cum Socrate refert XENOPHON [t], et Hermogenis quoque mentionem facit [u], atque Epigenis [x], cui valetudinis curam commendauit Socrates. Ex oratoribus Lysias, ex poëtis Euenus atque Euripides nobilissimi in hac arte viri Socratem magistrum habuerunt, et hunc quidem a Socrate adiutum fuisse, immo in suspicione versatum, quod Socratis vitulo arauerit, supra tetigimus [y]. Quin et illi suo modo huc pertinent, aduersus quos disputauit Socrates, quosque ad meliorem mentem adduxit, quales fuere Diodorus [z], Euthydemus [a], Eutherus [b], Aristarchus [c], aliique. Audiuerunt quoque Socratem eiusque consuetudine vsi sunt Critias et Alcibiades, iuuenes nobilitate et potentia illustres, quorum ille [d] in paucorum dominatu longe omnium auarissimus et violentissimus fuit; hic autem longe omnium in statu populari intemperantissimus, et petulantissimus, et violentia intolerabilis. Quorum cum vterque omnium esset ambitiosissimus, quippe qui vellent omnia per ipsos geri, viderentque validissimum esse in dicendo Socratem, quique, quibuscumque differeret, in colloquiis eos ita flecteret, prout ipse vellet, existimarunt se, si cum ipso versarentur, futuros et ad dicendum et ad gerendas res promtissimos. Socrates vero, in iis emendandis nihil omisit, et moderationem, modestiamque atque virtutem vehementer eis commendauit [e]: nec illi, quamdiu Socrates vixit, intermiserunt ad Socratis ingenium se simulate componere, vbi vero magna moliri coeperunt, a Socratis moribus et amicitia defecerunt. Altera philosophorum Socraticorum, qui eius discipuli fuerunt, classis eos comprehendit, qui postquam a magistro disciplinam hauserant, post eius ex vita discessum peculiares sectas condiderunt [f]. Qui licet vehementer doctrina a se inuicem abirent, omnes tamen Socratici philosophi dici adamaue-

ss) LAERT. L. II. f. 121.
t) L. V. p. 822.
u) L. II. p. 760.
x) L. IV. p. 786.
y) Conf. BAYLE Dict. Tom. II. art. Euripides.
z) XENOPH. mem. L. II. p. 760.
a) Lib. IV. p. 791.
b) Ibid, p. 757.
c) Lib. II. p. 755.
d) Ita characterem eorum depingit XENOPH. l. c. p. 713.
e) Vid. praeter XENOPHON. ll. cc. AELIANVS L. III. c. 28. L. II. c. 1.
f) Vid. LAERT. L. II. f. 41. Histor. philos. GALENO tributa c. 2. APVLEIVS in flor. circa fin. Hinc et omnes ab illis enatae sectae hanc gloriam iactarunt.

amauerunt. Et hi quidem fuere Ariſtippus Cyrenaicae, Phaedo Eliacae, Euclides Megaricae, Plato Academicae, Antiſthenes Cynicae ſectae conditores, quarum hiſtoriam in ſequentibus enarrabimus. Tertia poſt hos claſſis diſcipulos nobis eos Socratis exhibet, qui in philoſophorum quidem albo apparent, ſectas tamen non condiderunt, inter quos cum Xenophon, Aeſchines, Crito, Simon atque Cebes celebre in hiſtoria ſcholae Socraticae nomen retulerint [g], de iis notitia prius exhibenda eſt, quam ad ſectas a Socraticis diſcipulis conditas enarrandas pergimus.

Xenophon.

§. XX. Socraticorum diſcipulorum ſi non optimus inter meliores tamen et maxime genuinos fuit XENOPHON, quippe qui non ad eruditionis oſtentationem, ſed ad animi emendationem et virtutis culturam Socrate praeceptore vſus eſt, et, quo encomio recte eum mactauit EVNAPIVS [h], *ex omnibus philoſophis ſolus non doctrina tantum et verbis, ſed et factis philoſophiam ornauit.* Natum fuiſſe Olymp. LXXXII. ex vitae, quos exegit, annis, ſupra nonaginta ſurgentibus [i], et mortis tempore, quam Olymp. CV. 1. eueniſſe tradit Steſiclides apud LAERTIVM [k], recte concluditur; ſicque rationes temporum [l], quibus inter Socraticos vixit, et poſt praeceptoris mortem quoque fortiſſimis facinoribus egregie meruit, concordant. Athenis editus, patre Gryllo, ex pago Erchieo oriundo [m], a natura pulchrum corpus et verecundam faciem apertamque frontem accepit [n]: qui externus vultus ita Socrati placuit, vt erat formoſorum adoleſcentum amator, in quibus venuſtam quoque habitare mentem coniiciebat, vt eum diſcipulum ſibi conciliaret. Cum enim eum Socrates in angiportu quodam obuium habuiſſet, porrecto baculo tranſire prohibuit, eumque interrogauit, vbi vaenirent, quae humanis vſibus ſint neceſſaria: datoque a Xenophonte reſponſo ſerio, interrogando perrexit: vbinam probi ac boni homines fierent? Quo audito cum haereret Xenophon, dixit Socrates: ſequere ergo et diſce, ex quo tempore Socratis diſcipulus factus eſt [o]. Sub hoc moderatore non in eruditionis tantum et philoſophiae, ſed virtutis quoque ſtadio impiger cucurrit, et, eo duce, ad exercenda atque adaptanda vitae praecepta morum, quae a praeceptore fideliſſime magna copia hauriebat, diligentiam adhibuit. Illo enim comite in bello Peloponneſiaco [p], cum ſuo ingenio eſſet promtus, eius exemplo inſuper accenſus pro patria fortiter pugnauit, et in Deliaca pugna Athenienſibus inferioribus, in fuga equo amiſſo, et humi proiectus a Socrate ſeruatus fuit [q]. A Proxeno vero, vt Cyri partes ſequeretur, maiori apud eum, quam in patria, honore futurus, inuitatus, literas eius cum Socrate communicauit, qui anceps conſilii, quia

 Athe-

g) De aliis videndus STANLEIVS Hiſt. phil. P. III. c. XVII. p. 190.

h) De vitis philoſophorum ex Sophiſt. p. m. 2.

i) LVCIANVS in Macrobiis T. II. p. m. 830.

k) L. II. ſ. 26.

l) Olymp. XCIV. 4. floruiſſe ait LAERT. L. II. ſ. 59. SVIDAS XCIIX. Ol. XXCIIX. alii, qui Socraticae ſcholae tempora ſequuntur.

m) LAERT. L. II. ſ. 48.

n) Ibid.

o) Ib. Vbi tamen narratio confunditur, et Xenophonti tribuuntur, quae Socrati tribuenda erant, conf. HENR. STEPH. et MENAG. h. l.

p) STRABO L. X. p. 402. LAERT. L. II. ſ. 23.

q) Dictum hac de re ſupra.

Athenienſes Cyri partibus aduerſabantur, auctor ei fuit, vt oraculum conſuleret [r]: incertusque obſcuri reſponſi non inuito Socrate nauem conſcendit, Sardesque delatus Proxenum iuxta cum Cyro ad expeditionem in Aſiam paratos inuenit, et ab illo huic commendatus in voluntariorum cenſu manſit, nullo ſuſcepto militari magiſtratu. Cyro poſtea Ol. XCIV. cum fratre Artaxerxe infeſtis ſignis concurrente, et ipſe cecidit, et exercitus fugatus eſt, quamuis Graeci, Tiſſapherne fuiſſent ſuperiores. Ad quos cum inſequenti die Artaxerxes Phalinum miſiſſet, vt arma redderent, Xenophon id negauit, nec iis artibus, quibus Clearchus aliique duces a Tiſſapherne capti erant, circumueniri potuit [s]. Immo cum Graeci de deditione cogitarent, memorata ducum, qui arma poſuerant, nece, auctor eis fuit, vt virtuti ſe ſuae crederent; duxque in locum Proxeni electus, cum Cheriſopho primam aciem ducente, reditum tentauit [t], et poſt mille labores et difficultates non itineris tantum, ſed et belli, poſt exantlata innumera pericula, et complures pugnas, magna prudentia et fortitudine Graecorum copias in patriam reduxit, iter ſtationum CXXII. paraſangarum DCXX. quae ſtadia XVIIIM. et XX. conficiunt, octo menſium tempore emenſus, ſic vt totum Graecorum iter, quum aſcendendo, tum deſcendendo caſtris confectum CCXV. paraſangas haberet cIↄcL. ſtadia XXXIII cIↄ et CCLV. temporisque interuallo conſtaret menſibus tredecim [y]. Poſtea ad Ageſilaum Lacedaemoniorum regem in Aſiam ſe contulit, Cyrique milites illi, mercede accepta conceſſit [z], et arctiſſimam cum eo amicitiam iunxit [a], id quod factum Ol. XCVI. 1. anno altero vero, Ageſilaum, cum in patriam contra Thebanos pugnaturus reuocatus eſſet, ſecutus in pugna ad Coroneam, vbi vehementer Thebanos afflixit Ageſilaus, fortiter pugnauit. Quam rem cum aegre ferrent Athenienſes, cauſati, quod Cyri partes eſſet ſecutus, Eubulo auctore, Xenophontem ex decreto exilio multarunt [b], reuera, commoti, quod Ageſilaum ſequens Laconum partibus ſtudere videretur. Lacedaemonii vero, vt tantum virum ob iniuriam acceptam recrearent, cum ipſorum cauſſa in patria inuiſus eſſet, et publicis ſumtibus eum aluerunt, et ad Scillunta domum agrumque dedere Xenophonti [c]. Eo igitur cum vxore et filiis duobus concedens, cum aurum, quod apud amicum depoſuerat, recepiſſet, agrum redemit, quem Dianae ſacrum eſſe voluit, loco peramoeno, templum etiam cum ara de pecunia ſua extruxit [d], ac poſt id temporis ſemper conſecratis agri fructuum decimis ſacra Dianae peregit, et venationes cum finitimis inſtituit, amicorumque congreſſibus, et ſcribendis hiſtoriis tempus triuit [e]. Orto paulo poſt inter Eleos et Lacedaemones bello, Elienſes

r) XENOPHON ἀναβ. κύρ. L. III. p. 294 ſeq. LAERT. L. II. ſ. 49.

s) IDEM L. II. p. 273.

t) Ibid. L. III. p. 295.

y) Prolixe haec ipſe narrat l. c. L. VI. vnde ea in compendium miſit STANLEIVS Hiſt. phil. P. III. p. 211.

z) LAERT. L. II. ſ. 52.

a) CORN. NEPOS in Ageſilao c. I. PLVT. in Ageſilao. CICERO de orat. L. III. c. 53. XENOPHON in Ageſilao.

b) LAERT. l. c. ſ. 59.

c) Ibid. ſ. 52.

d) Ibid. STRABO L. VIII. p. 387.

e) LAERT. l. c.

ſes agrum Xenophontis occupauerunt [f], ipſe Elida primum, inde Lepreum, quo filii migrauerant, poſtremo Corinthum ſe contulit, vbi domum conduxit, et reliquam vitae partem exegit, vita defunctus Olymp. CV. 1. Verecundus erat, barba promiſſa, et ſupra modum formoſus [g], animo vero praeſtantiſſimus ac bonus, qua laude eum mactat LAERTIVS [h], et equorum venationisque, atque inſtruendi exercitus imprimis ſtudioſus ac peritus: religioſus inſuper et ſacrificiis intentus, quique hoſtias probe dignoſceret, et Socratem ad vnguem imitatus eſſet. Addit paulo poſt: tanta fuiſſe modeſtia, vt Thucydidis libros latentes cum ſubducere poſſet, ipſe primus in eius viri gloriam illos in lucem dederit. Rebus vero non tantum gerendis incomparabilis, ſed virtuti quoque docendae aptiſſimus, quod in hiſtoriis ſuis multis exemplis prodidit. Qui cum Socrati eſſet acceptiſſimus, dignum ſe eius amore fecit pietate, fide, modeſtia, fortitudine, ceterisque virtutibus: quibus maculam quidem inuſſit Ariſtippus, incuſans [i] eum παιδεραστίας criminis, ſed inuidia, quae paſſim Socraticos diſcipulos vrebat, ductum ea obiecisse, dubium non eſt: improbauit enim Ariſtippeam voluptatem Xenophon, et ſingulari dialogo oppugnauit [k]. Nec, quae ei obiicitur [l] ambitio reprehendi poteſt aliter, quam in omnibus culpari poteſt, qui diuina virtute animum non emendarunt. Non vero militaribus tantum facinoribus, ſed et elegantiſſimis ſcriptis immortale ſibi nomen peperit, oratione vſus CICERONIS [m] iudicio, leniore et melle dulciore, et a forenſi ſtrepitu remotiſſima, vnde eius ore Muſas locutas ferri ait; ipſeque Muſa Attica dici meruit [n]. Vitam vero philoſophicam et Socrate praeceptore dignam laudant veteres ad vnum fere omnes [o], ſi paucos ex condiſcipulis aemulos excipias, inter quos imprimis Platoni cum Xenophonte minus bene conuenit [p]. Vxorem habuit Phiteſiam, filios Gryllum et Diodorum, quorum alterum apud Mantineam fortiter pugnantem occidiſſe cum ipſi coronato inter ſacrificia referretur, fortiſſimo et philoſopho digno animo tuliſſe dicitur [q]. Scripſit libros vt quidam diuidunt, quadraginta [r], quorum editiones nobis integras [s] dedere LEVNCLAVIVS [ſſ] et EDVARDVS WELLS [t], in quibus hiſtoricos hic referre, alibi enarratos, nihil attinet. Philoſophici vero argumenti ſunt: 1. *Paedia Cyri*, id eſt, de inſtitutione et diſciplina Cyri, vt CICERO vocat [u], *ſcripta non ad hiſtoriae fidem, ſed ad effigiem iuſti imperii:*

f) IDEM ſ. 53.

g) Ἐυειδέστατος εἰς ὑπερβολήν, LAERT. L. II. ſ. 48.

h) ſ. <8.

i) L. II. ſ. 57.

k) Ib. ſ. 65.

l) Conf. STOLLIVS Hiſt. philoſ. moral. gentil. §. XLVIII. p. 48.

m) De Orat. c. 19.

n) LAERT. L. II. ſ. 57.

o) LAERT. L. II. ſ. 56. EVSEB. Praep. L. XV. c. 61. EVNAPIVS l. c.

p) GELLIVS L. XIV. c. 3. ATHENAEVS L. XI. p. 504. et Epiſt. ad Aeſchinem, qua de re ſupra dictum.

q) LAERT. l. c. AELIAN. V. H. L. III. c. 7. videntur tamen Anaxagoras et Xenophon confundi.

r) Ib. id vero de ſingulis libris, quorum aliquot vnus titulus continet, intelligendum eſt. conf. SVID. l. c. XENOPHON T. II. p. 645. et ex hoc emendandus eſt MENAGIVS ad l. c. Laërt.

s) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 72. qui notatu digna complura de iis more ſuo doctiſſime enarrat.

ſſ) Franc. 1594. fol. qua editione nos vtimur. conf. Hiſt. Biblioth. Fabric. P. III. p. 58 ſeqq.

t) Oxon. 1703. 8. addita DODWELLI Chronologia Xenophontea.

u) In Bruto c. 29.

imperii: quamuis quidam eam pro vera hiſtoria habeant [x], qui tamen veterum narrationibus facile refutantur. 2. *De dictis et factis Socratis memorabilium libri IV.* 3. *Apologia Socratis ad iudices*, quae tamen multis poſt necem praeceptoris annis conſcripta fuit, vti ſupra memoratum. Eo enim tempore, quo Socrates e viuis ſublatus eſt, extra patriam Xenophon verſabatur: ſcripſitque hanc apologiam, more aliorum Socraticorum, vt iniuriam ingratis ciuibus exprobraret. 4. *Conuiuium philoſophicum*, more Graecorum elegantiſſimis philoſophorum ſermonibus intertextum [y]. 5. *Liber oeconomicus*, de quo ſupra in Socrate diximus [z]. 6. *Dialogus de tyrannide.* Nec immerito quis huc retulerit, librum *de republica Athenienſium et Lacedaemoniorum, et Ageſilai imaginem atque encomium;* vbique enim ingenium philoſophicum prodidit. Ait etiam LAERTIVS [a], primum eum philoſophorum hiſtoriam ſcripſiſſe, vnde SVIDAS primum philoſophicae hiſtoriae auctorem vocat: cuius auctoritate motus STANLEIVS, ad memorabilia Socratis a Laërtio reſpici ſtatuit. Quod tamen nec eius verbis ſatisfacit, nec veritati. Nihil enim aliud vult Laërtius, quam fuiſſe Xenophontem philoſophorum primum, qui hiſtoriam ſcripſerit [b]. Extant et epiſtolae Xenophontis, quid vero de iis ſtatuendum ſit, ex iis, quae ſupra de epiſtolis philoſophorum diximus liquet; nec alio loco habendae, quam quae Socrati tribuuntur [c]. Inter Xenophontes multos hic vita, factis ſcriptisque fuit celeberrimus, nec facile confundendus [d].

Aeſchines.

§. XXI. AESCHINES, Charini, fartoris lucanicarum, ſiue Lyſaniae, vt volunt, filius [e], Athenienſis [f], poſt Xenophontem inter Socraticos diſcipulos memorari meretur. Is praeter ingenium ſatis felix et cupiditatem diſcendi ardentiſſimam, a pueris inſolitam laboris patientiam accepit [g], qua duriſſimam, qua premebatur, paupertatem aequo tulit animo. Socratis vero praeſtantia excitatus, cum eum ſequi conſtituiſſet, videretque, multa multos pro ſuis quemque facultatibus ei offerre, pauper ille auditor, nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi poſſim, inuenio, et hoc modo pauperem me eſſe ſentio. Itaque dono tibi, quod vnum habeo: Me ipſum. Hoc munus, rogo, qualecunque eſt, boni conſulas, cogiteſque, alios, cum multum tibi darent, plus ſibi reliquiſſe. Cui Socrates: Quidni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, niſi forte paruo te aeſtimas? habebo itaque curae, vt te tibi melio-

x) Conf. VOSSIVS de Hiſt. Gr. c. I. p. 23. IO FABRICIVS l. c.

y) Conficto tamen conuiuio, vnde quaedam contra temporum rationes finxiſſe arguitur. conf. ATHEN. L. V. p. 187. CASAVB. ad eum L. V. p. 216.

z) A ſe iuuene translatum ait CICERO Offic. L. II. c. 24.

a) L. II. ſ. 48. SVIDAS l. c.

b) Conf. IONSIVS de S. H. P. L. I. c. 7. p. 37.

c) Quaedam earum fragmenta Xenophontis operibus adiecit LEVNCLAVIVS, plures attulit ALLATIVS de Script. Socratis p. 37 ſeqq. et inde OLEARIVS inſeruit STANLEII Hiſt. phil. p. 321 ſeqq.

d) Septem nominat LAERTIVS L. II. ſ. 59. ſeptem alios addit MENAGIVS ad h. l. vnum FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 70.

e) LAERTIVS L. II. ſ. 60. cuius vitae Aeſchinis deſcriptionem cum notis virorum doctorum praemiſit eius dialogis IO. CLERICVS.

f) Spettius ex tribu Acamandite SVID. in Aeſch. T. I. p. 601. HESYCHIVS in Aeſchines, alii. Acamantis, vna ex decem tribubus Athenienſium, vid. HARPOCRAT. v. Acamantis p. 18. illuſtriſſimus POTTERVS arch. Gr. L. I. c. IX. p. 44.

g) LAERT. L. II. ſ. 32.

meliorem reddam quam accepi [h]. Aſſidebat autem Socrati omnium diſcipulorum diligentiſſimus, nec vnquam ab eius latere diſceſſit, quo amorem Socratis ita meruit, vt dicere ſolitus ſit: Solus nos colere nouit ſartoris filius [i]. Propter hunc vero, quo eum Socrates proſequebatur amorem, inuidia commilitonum premebatur, et imprimis a Platone contemtus dicitur, cum vna eſſent in Sicilia [k]. Quod, niſi oppido falſum eſt, ita intelligendum videtur, Platonem regis Dionyſii fauore et beneficiis vſum initio quidem parum Aeſchinem curaſſe; poſtea enim Dionyſio Aeſchinem tanquam moribus probum, aptumque ad caſtigandum verbis eos, quibuscum agit, commendaſſe, refert PLVTARCHVS [l]. Pauperrimus cum eſſet, ſuaſit Socrates, vt a ſe ipſo vſuras acciperet, ſibi ſubducendo cibaria [m]. Eadem vero inopia virum bonum atque frugi, ſed nimis pauperem adegit [n], vt in Siciliam ad Dionyſium tyrannum abiret, ad quem, virorum doctorum et imprimis philoſophorum conſuetudinem ad emolliendam inuidiam magnis praemiis affectantem, alii quoque Socratici conceſſerant. Et initio quidem cum dialogos Socratico more conſcriptos attuliſſet, ſine dubio ob pauperiem contemtus fuit [o]; a Platone denique, vel, quod alii contendunt, Ariſtippo [p] commendatus, honeſte exceptus a Dionyſio ac magnifice eius ratio habita eſt [q]; qui et dialogos quosdam cum eo communicatos liberaliter remuneratus eſt, Aeſchinemque apud ſe retinuit, donec tyranno depulſo ſuccederet Dion. Poſtea Athenas reuerſus, cum publice philoſophiam docere non auderet, eo quod magna fama et diſcipulorum concurſu ibi ſcholam aperuiſſent Plato et Ariſtippus, priuatim mercede accepta docuit [r]. Poſtremo, vt de neceſſariis ſibi certius proſpiceret, foro ſe applicuit, cauſſisque dicendis vacauit, in quo orationis genere eius ſummam facultatem fuiſſe Timon prodidit [s]. Nec aliunde forte deriuanda cauſſa eſt, quod Lyſias orator male de Aeſchine locutus, varia eum peculiari oratione labe aſperſerit, nempe cauſſas iniuſtas defendiſſe, mutuum, quod acceperat, reſtituere noluiſſe, et quae alia ſunt, quae narrat ATHENAEVS [t]: quae fidem non mereri, aemulatio et inuidia, quibus iſta obiecta ſunt, probant. Scripſit [u] praeter orationes et epiſtolas quoque dialogos Socraticos, ſeptem, in quibus iucunditatem ſermoniſque nitorem laudauit LVCIANVS [x], quo-

h) Ita quidem narrat SENECA de beneficiis L. I. c. 8. nec res ipſa probabilitate caret, circumſtantiis tamen, vt ingenium magis ſaperet hiſtoria, ornaſſe Senecam, inde coniici poteſt, quod Socrates a nemine, ne ab Alcibiade quidem munera accepit, quod tamen innuit Seneca.

i) l. c.

k) ibid. Ariſtippum quoque frigidum illi ſe praebuiſſe, reſtituiſſe tamen amicitiam teſtatur PLVTARCHVS de cohib. ira.

l) De diſcrim. adul. et amici.

m) LAERT. l. c. id de dialogis vendendis male accepit STANLEIVS l. c.

n) LAERT. l. c. LVCIANVS in Paraſit. T. III. p. m. 507 ſeq. PHILOSTRATVS in vit. Apoll. L. I. c. 35. p. 43. quem exſcripſit SVIDAS l. c.

o) PLVTARCHVS l. c.

p) LAERT. l. c.

q) Aſſentationem tamen, et ſeruilem propter pecuniam animum in aula tyranni fouiſſe obiiciunt PHILOSTRATVS et LVCIANVS ll. cc.

r) LAERTIVS l. c. ſ. 62. et ex eo HESYCHIVS.

s) ibid. ſ. 63. imitatus vero eſt Gorgiam Leontinum. conf. PHOT. Cod. XXXVI. p. 173.

t) L. XIII. p. 611.

u) LAERT. l. c. STANLEIVS l. c. p. 226. ſ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p 785. conf. SVIDAS in Aeſch. T. I. p. 601. et MENAGIVS atque KVSTERVS ad l. c. Laërt. et Suidae.

x) l. c.

quorumque argumento, vt ATHENAEVS[y] auctor eſt, magnam temperantiae, humanitatis et integritatis laudem eſt conſecutus. Ex his tres tantum ſuperſunt, quos nitide excuſos cl. CLERICI curae debemus[z]. Fecit tamen optimi viri paupertas, et aemulorum inuidia, vt ingenium eius contemneretur, nec dialogi iſti ab eo profecti crederentur. Menedemus enim eum accuſauit, quod multos ſibi arrogauerit Socratis dialogos[a], acceptos a Xantippe, id quod ex eo falſum eſſe conuincitur, quod ſupra probatum dedimus, nihil ſcripſiſſe, Socratem. Alii Antiſtheni ſurreptos, alii Paſiphontis, philoſophi Eretriaci eſſe iudicarunt, qui Aeſchini eos ſuppoſuerit[b]. Nihil tamen horum fidem meretur, ſatisque prodidit LAERTIVS[c], hanc plagii ſuſpicionem profectam eſſe ex inuidia Ariſtippi, a qua argumentum male petitur. Fuerunt et alii Aeſchines[d], et inter eos orator Athenienſis celeberrimus, qui cum noſtro confundi non debent, vt accidit M. MEIBOMIO[e].

Philoſophia moralis Aeſchinis.

§. XXII. Philoſophiae moralis, quam ſecutus eſt Aeſchines, faciem ex Socratica facile diiudices: nam quae a praeceptore audiuit, vel eis proxima et ſimilia[f] in dialogis comprehendit; cuius vel ex eo argumentum ſumi poteſt, quod Socrati ipſi aduerſarii Aeſchinis dialogos tribuerint. Eundemque vultum is quoque ſeruat in dialogis, quos ſuperſtites habemus. In iis enim, Socratis doctrinam tuetur, metiendas eſſe diuitias non ex rerum pretio, ſed ex vſu; ſic vt aegrotum omnium rerum abundantia ſuperfluentem diuitiis ſuperet ſanus, cui adeſt, quantum requiritur. Nec eſſe maiorem theſaurum, ſapientia. Virtutem doceri non poſſe, neque tamen a natura homines habere, ſed a Deo donari. Eum eſſe feliciſſimum et ditiſſimum, qui pauciſſimis eget, et contentus eſt paruo: diuitiis abundantes plerumque eſſe infeliciſſimos, qui pluribus indigeant, quam alii: Non corpus ſed animam hominis eſſe, quae, poſtquam in hac vita bene vixit, e corpore diſcedens in ea loca deferatur, vbi a moleſtia vacua, veritatis plena imbuitur cognitione. Nihil enim horum eſt, quod non inter Socratica colloquia a diſcipulis notata inueniatur[g]. Feruntur et alia eius dicta[h], quorum tamen aliqua ad eum non pertinent[i].

Crito.

§. XXIII. CRITONIS in Socratis vita mentio facta eſt. Is enim cum opibus polleret, hunc ad philoſophiam traduxit, tantoque eum affectu proſecutus eſt, vt nunquam eum neceſſariis carere pateretur[k]. Eius filios quoque quatuor diſciplinae Socratis addictos fuiſſe, ſupra narrauimus. Dignum

y) L. XIII. p. 611.
z) Amſtelod. 1711. 8.
a) LAERT. L. II. ſ. 60.
b) Conf. FABRICIVS l. c. Aliter tamen PHOTIVS Cod. CCXLVII. p. 700. ed. Hoeſch. qui eum laudat, quod ea tradat, quae a praeceptore audiuerit, ſecus ac Plato fecit.
c) l. c. ſ. 62.
d) Vid. LAERT. l. c. ſ. 64. MENAG. ad h. l. FABRICIVS l. c. p. 872. inter hos eſt etiam Aeſchines philoſophus Academicus.
e) Is Laërtio a ſe edito Oratoris Aeſchinis imaginem pro philoſophi vultu inſeruit, acerbe ideo notatus GRONOVIO T. II. theſ. antiq. Gr. ad tab. XCIV.
f) PHOTIVS l. c.
g) Vid. XENOPH. opp. p. 1002.
h) Apud PLVT. de aud. et de Stoicorum repugnantiis.
i) Apud STOBAEVM Serm. XXIIX. CXLV. pertinent enim ad Oratorem Aeſchinem.
k) LAERT. L. II. ſ. 121.

gnum memoria eſt, quod XENOPHON [l] refert: ei cum multum negotii faceſſerent, et multi obruerent, quos minime omnium offendiſſet, eius quippe ingenio ab altercandi ſtudio alieniſſimo abuſi, quod ſequens iure ſuo potius cedebat, quam vt foro illud committeret: a Socrate conſilium accepiſſe, vt ſimilis cum aduerſariis ingenii hominem turbulentum atque irrequietum ſibi adiungeret, cuius ope aliorum iniurias depelleret. Dicto itaque audientem Critonem Archidamum elegiſſe, iuris conſultiſſimum, ſed pauperem, qui donis eius atque liberalitate deuinctus acerrime omnes inſectatus ſit, qui vel ipſi, vel familiaribus ipſius vlla re aegre facerent. Scripſit etiam hic dialogos XVII. more Socratico [m], quos enumerant LAERTIVS [n] et SVIDAS [o], qui tamen temporis iniuria interciderunt. PLATONIS Crito autem, et EVCLIDIS, titulum tantum atque nomen ad eum retulerunt. Fuerunt et alii huius nominis, hiſtoricis monumentis non incelebres [p], a philoſopho Socratico probe diſtinguendi [q].

§. XXIV. SIMON, Athenienſis fuit, coriarius, cuius in officinam cum ſaepius veniret Socrates, et de moribus diſſereret, omnia, quae poterat, notabat, et ita Socraticam diſcebat philoſophiam, quam et poſtea literis iterum exarabat, Socraticosque dialogos concinnabat [r]. Primusque dicitur inter Socraticos fuiſſe, qui ſermones Socratis in dialogis retulit [s]. Edidit vero dialogos triginta tres, de argumentis moralibus, quos tamen omnes tempus nobis inuidit, nec eorum quicquam ſupereſt, quae in literas retulit [t]. Epiſtola enim, ad Ariſtippum quae inter Socraticas ei tribuitur, ſine dubio conficta eſt [u]. Tanti vero dicendi et philoſophandi libertatem fecit, vt cum eum Pericles inuitaſſet, vt ad ſe veniret, omnium rerum copiam pollicitus, ille negaret, faſſus, libertatem ſe in dicendo vendere nolle. Simones plures cum hoc non commiſcendos notauerunt ALLATIVS [x] et FABRICIVS [y].

Simon.

§. XXV. Tandem et praeter Glauconem [z] et Simmiam [a] dialogis Socraticis celebres, CEBES memorandus eſt, Thebanus, diligens Socratis diſcipulus [b], qui quaerendo ex tanto magiſtro, moralem doctrinam egregie

Cebes.

l) Memorab. L. II. p. 759.

m) Patet hoc ex argumento morali, quod erat: non ex diſciplinis conſtare probitatem? quid ſit abundare? quid idoneum? de honeſto; de maleficio; de felicitate; de lege; de diuino; de artibus; de re venerea; de ſapientia; de ciuili re; de literis; de poëtica; de pulchro; de diſciplina; quid ſit ſcire.

n) loc. cit.

o) In Crito T. II. p. 377. qui etiam refert: ſcripſiſſe Apologiam Socratis.

p) Fuit vnus etiam Pythagoricus philoſophus, et medici duo.

q) Vid. SVIDAS l. c. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 791.

r) LAERT. L. II. ſ. 122.

s) Ibid. cuius verba tamen hunc quoque ſenſum patiuntur, fuiſſe primum, qui more Socratis, methodoque eius dialogos conſcripſerit.

t) Ib. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 794. §. 42. coriacios a quibusdam vocatos tradit LAERT. l. c.

u) Vid. OLEAR. de Scriptis Socratis. FABRIC. l. c. p. 425. ex hac epiſtola finem repetit. STOBAEVS Serm. XXXIX. p. 136.

x) De Simonibus.

y) Bibl. Gr. Vol. X. p. 298.

z) Is Platonis frater fuit, conf. LAERT. L. II. ſ. 174. FABRIC. l. c. p. 792.

a) Citati, meminit eius etiam AELIAN. Var. Hiſt. L. I. c. 16.

b) LAERTIVS L. II. ſ. 125. SVIDAS in Cebes T. II. p. 388.

gie didicit [c]: eiusque ſpecimina tribus dialogis tradidit [d]: ex his, deperditis duobus tertius ad nos peruenit, exhibens elegantiſſimam picturam vitae humanae [e]. Enarrantur enim in hac tabula; ita enim nomen ei Cebes indidit, quae animis contingant, antequam in corpora immittantur, vnde SVIDAE τῶν ἐν ᾅδȣ διήγησις vocatur; deinde varii hominum in hac vita mores, praeiudicia, ſtudia, et ſcopus, quique maneat exitus, cum per anguſtam virtutis ſemitam penetrantibus, tum in lata voluptatis ac vitiorum via graſſantibus. Non vero ſui ingenii opus eſſe Cebes innuit, ſed expreſſam fuiſſe iſtam imaginem in tabula quadam, quam Athenis in templo Saturni dedicauerat aliquis Πυθαγόρειόν τινα καὶ Παρμενίδειον ἐζηλωκὼς βίον, *Pythagoreum et Parmenideum vitae genus quoddam imitatus.* Etſi vero dialogum hunc Cebeti Socratico tribuunt veterum plurimi, LAERTIVS [f], LVCIANVS [ff], IVLIVS POLLVX [g], TERTVLLIANVS [h], CHALCIDIVS [i], SVIDAS [k], quorum loca adduxit, cui elegantem tabulae huius editionem debemus, V. C. IACOB. GRONOVIVS: viſus tamen fuit HIERONYMO WOLFIO [l] aliisque [m], ad alium potius, et iuniorem quidem, Cebes referendus eſſe. Cuius ſuſpicionis argumenta potiſſimum tria afferuntur, 1. quod Plato in hac tabula allegetur, qui iunior ſit Cebete; 2. quod inter diuerſa falſae eruditionis genera nominentur, poëtae, rhetores, dialectici, muſici, arithmetici, geometrae, aſtrologi, Hedonici, Peripatici, Critici; Dialectici vero Socratis tempore nondum male audierint, Hedonici et Peripatetici nondum fuerint; 3. quod occurrant veſtigia Platoniſmi et Stoiciſmi. Neque tamen, quae reponant, deſunt, viris doctis, inter quos imprimis celeberrimus IAC. GVILIELM. FEVRLINVS elegantiſſimum dialogum, ex inſtituto Cebeti Socratico vindicauit [n]. Obſeruat is non ſine ingenio et doctrina: falſo ſupponi, Platonis dialogos non potuiſſe videre et ad eos prouocare Cebetem, cum mature is poſt praeceptoris mortem eos ſcripſerit; potuiſſe quoque, ſi non ſcriptos legere Cebetem, audire tamen ex ore Platonis ea, ad quae reſpicit, cum mature magna celebritate innotuerit Plato, etſi iunior aliis Socraticis diſcipulis fuerit. Nec locum illum eripere Cebeti Thebano tabulam: manifeſtum enim eſſe ex memorabili CHALCIDII loco (quod et FABRICIVS [o] notauit) aliter eum hunc locum legiſſe, et mentionem ibi tantum fieri, geometriae, muſicae, arithmeticae et aſtrologiae, vnde recte coniiciatur, locum interpolatum fuiſſe. Neque argumentum etiam validum ex hoc loco, vbi etiam pro genuino admittatur, necti poſſe, non referendam eſſe hanc tabulam ad Socratis diſcipulum. Etſi enim dialectica in magno habita fuerit

c) PLATO in Phaed. T. I. p. 60 ſeqq.
d) Citati. FABRIC. l. c. p. 787 ſeqq.
e) Verſiones et editiones enumerat FABR. l. c. inter hos elegantiſſimae ſunt IAC. GRONOVII et HADRIANI RELANDI.
f) loc cit. ff) De mercede conductis.
g) Lib. III. c. 16.
h) De praeſcript. c. 29.
i) In fine Comm. in Timaeum.
k) loc. cit.
l) In annot. ad Epict. et Cebet. p. m. 109.
m) BERKELIVS in not. ad Cebet. CLERICVS Sylu. phil. c. VIII. AVG. MASCARDVS diſſ. mor. in Ceb. P. III diſſ. I.
n) Miſcell. Lipſienſ. T. III, obſ. LV. p. 14 ſeqq.
o) loc. cit.

rit honore a Platone, aliter tamen ſenſiſſe Socratem et diſcipulos, qui omnem dialectices artem, qualem Sophiſtae exercebant [p], reiecerunt, nec aliter admiſerunt, quam equum intra terminos freno coërcendum, qua ratione et Cebes philoſophari inſtituat. Hedonicos non Epicureos, ſed Ariſtippi ſequaces intelligi; ex XENOPHONTE [q] enim conſtare, quam vehementer Socrates Ariſtippum ceu voluptuarium perſtrinxerit. Criticorum nomen occurrere etiam apud AESCHINEM [r], falſumque eſſe, quod non ſit antiquius Ariſtotele [s]. Nec tantopere vrgeri poſſe rationes chronologicas de tempore conditae ſectae Peripateticae, vt Cebeti dialogus abiudicari queat, cum pleraque chronologica in hiſtoria philoſophica ſint incertiſſima, et ſcriptores vera tempora plerumque ignorarint: vel ſi etiam hoc non placeat, illud obſeruandum eſſe, fuiſſe ante Ariſtotelicos, alios philoſophos, quibus Peripateticorum nomen fuerit impoſitum, vel potius, qui Peripatici dicti fuerint, id eſt, doctores in loco publico, id eſt περιπάτῳ docentes [t], ex quibus incuria ſcriptorum exſculpti poſtea ſint Peripatetici. Neque Pythagoreiſmi et Platoniſmi veſtigia certa in hac tabula deprehendi. Auctorem enim tabulae non Pythagoream ſectam ſecutum fuiſſe, ſed ſimile quid inſtituti Pythagorici: nec Socratem omnem Pythagoricam diſciplinam reieciſſe, ſed inutiles ſpeculationes et arcanas doctrinas: earumque ſententiarum, quas Pythagoricas iudicent viri docti, complures inueniri apud Xenophontem, nec Socrati diſplicuiſſe doctrinam de purgandis animis: extare praeterea non obſcura in hac tabula loca Socraticae diſciplinae, quae Platonicis et Stoicis contraria ſunt. Nos haec lectori examinanda relinquimus, fatemur tamen, ea quae de Peripateticis, ſiue Peripaticis dicuntur, nobis non ſatisfacere, et videri obtorto huc collo trahi: nec negari quoque poſſe putamus, veſtigia Pythagoricae diſciplinae, quam ſe ſequi et auctor fatetur in initio, et dogmata diuerſa euincunt: id quod recte iam notauit SVIDAS, memorari ea quae animae ἐν ᾅδου contigerint [u], quales diſputationes Socratem tanquam inutiles et in deos iniurias proſcripſiſſe, ſupra ex Xenophonte probauimus. Neque tamen iucundiſſimam et optima doctrina refertam fabulam, Socratica ſchola omnino dignam Cebeti abiudicandam putamus, cum vnanimi fere veterum conſenſu Cebeti πίναξ tribuatur, eundemque dialogum, quem hodie habemus, obſeruante GRONOVIO [x] legerint non Chalcidius tantum, ſed et DIO CHRYSOSTOMVS [y] et ARISTAENETVS [z]; quorum omnium auctoritatem ob aliquas difficultates reiicere temerarium eſt, et omni fidei hiſtoriae veteris euertendae aptum. Nec quae obiiciuntur, tanti eſſe nobis videntur, vt magnum nobis

p) Dictum hac de re ſupra.
q) Memorab. L. II. init.
r) Dial. III. c. 7. et CLERIC. ad h. l.
s) Ita HORNIVS Hiſt. phil. L. III. c. 19.
t) Vid. IO. FRID. GRONOVIVS de muſeo Alexandrino T. VIII. Antiq. Graec.
u) Id in tabula non inueniri iam notauit WOLF. l. c. et poſt eum P. PETITVS Miſc. L. IV. c. 4. vnde aliam legiſſe tabulam quam nos habemus, coniicit KVSTERVS ad h. l. ſed haec conuenienter inſtituto tabulae dici §. ſeq. oſtendemus. Quare nec cum WOLFIO et STANLEIO ll. cc. diuerſus liber inde exſculpi debet.
x) In not. p. 108. 110.
y) Orat. II. de regno.
z) Lib. I. ep. 2.

bis moueant ſcrupulum. Platonem enim allegari, tantopere inter Athenienſes poſt Socratis fata eminentem, quid quaeſo habet abſurdi? praeſertim cum non ſine ratione Cebes ad Platonis conſenſum eo loco prouocet, quia is a Socraticis vituperabatur, quod eas ſcientias in philoſophiae circulum iterum intruſerit, quas eiecit communis praeceptor Socrates: vnde eo rectius ab eo argumentum peti poterat. Hedonicos vero, Criticos et Dialecticos et Peripateticos intruſos fuiſſe in textum Cebetis nulli dubitamus, cum negari nequeat, haec nomina, tanquam ſectarum, ignota fuiſſe tempore Socratis, quaeque in contrarium afferuntur, nimis eſſe longe petita et frigida. Certe Chalcidii lectio ſatis id ſuadet: videturque nobis eiusmodi interpolatio ex margine in textum irrepſiſſe, qua ratione ſcripta veterum innumeris modis corrupta fuiſſe, artis criticae gnaris ignotum eſſe nequit [a]: id quod eo magis veriſimile eſt, quo pauciores tabulae Cebetis codices manuſcripti extant, et ita decerni non queat, qui lectionis codd. mſc. ſit conſenſus vel diſſenſus. Aliter certe legiſſe Chalcidium, negari nequit [b]. Nec veſtigia Pythagoricae diſciplinae quaedam apparere negamus [c], ſed non inde ſequi putamus, ea non eſſe a Cebete Socratico: etſi enim Socrates dogmata Pythagorae τερατώδη reiiciebat, potuerunt tamen ea placuiſſe diſcipulis: quorum plerique magiſtrum deſeruerunt, et ad alia dilapſi ſunt. Plato ſane in multis ſecutus eſt Pythagoram, cur non itaque Cebes, praeſertim in argumento morali, quo non minor videbatur ſchola Italica Socratica? quod ſi etiam concedi nolimus, Cebetem, tanquam γνήσιον Socratis diſcipulum alias opiniones et placita elegiſſe, ſufficere tamen putamus, quod Pythagoricam picturam Socraticis ſententiis illuſtrandam elegerit, quod propoſitum atque ſcopus eum neceſſario coëgit, illud philoſophiae moralis initium eumque finem ponere, quem figere ſibi Pythagoras iuſſit. Quibus omnibus vno faſce comprehenſis nullum ſupereſſe dubium exiſtimamus, quod veriſimili ratione Cebeti πίνακα deneget.

Philoſophia moralis Cebetis.

§. XXVI. Etſi vero in omnium manibus verſatur elegantiſſimus dialogus, inſtituti tamen memores, potiora quaedam ex eo deguſtabimus, vt ſpecimen exhibeant philoſophiae Cebetis. Eo vero pictura elegantiſſima tendit:

I. Exiſtere animas antequam in hanc vitam et corpus immittantur, iisque futura fata decerni.

II. Adſiſtere animis vitam hanc ingreſſuris genium, qui iis exponit, quid vitam ingreſſuris faciendum, quaeque via eligenda ſit. Vtraque theſis Pythagoream ſcholam manifeſte ſapit, vt ex iis videre eſt, quae de doctrina Pythagoricorum aliorumque philoſophorum de daemonibus erudite diſſeruit

a) Conf. Io. Cleric. Art. Crit. P. III. ſ. 1. c. 7. p. 79. qui plura exempla affert. Idem placuit Petito et Fabricio ll. cc.

b) Conf. Salmas. ad paraph. arab. tab. Cebet. pag. 79.

c) Quia Cebes Thebanus fuit, haec Thebis geſta fingi putat Wolfius, et per Pythagoricum iſtum intelligi Lyſidem, Epaminondae praeceptorem: exigua veriſimilitudine.

ruit GODOFR. OLEARIVS [d]. Et haud obſcure tota fabula προΰπαρξιν Pythagoricam ſupponit, ſatique de futuris hominum euentibus diſpoſitionem, quam Adraſteae legem Plato vocauit. Hanc inter Socraticos inualuiſſe, Plato luculento exemplo eſt, vnde et Cebeti placere potuit: certe Pythagoricam imaginem expliciturо ab hac animarum praeexiſtentia incipiendum erat. Vnde Suidam recte vocaſſe explicationem eorum, quae in loco animarum deſignata quaſi et deſtinata ſunt, ſupra iam innuimus.

III. Animabus vitam ingredientibus impoſturam, errorem et ignorantiam propinare, hacque pota omnes vitam ingredi, ſed aliae plus, aliae minus. Prodit et haec theſis luculenter Pythagoricae ſcholae lapſum animae, ignorantiam et errores antequam in mundum veniunt, quod Plato quoque ex Italia Academiae intulit.

IV. Hinc oriri opiniones, cupiditates et voluptates, quae turbam hominum partim ad ſalutem, partim ad interitum ducunt, licet omnes vitam beatam polliceantur.

V. Inconſideratos inter homines volubilis et incertae fortunae muneribus inhiantes, diuitias, gloriam, nobilitatem, liberos, regna appetere, et miſere decipi.

VI. Fortunae muneribus ornatis inſidiari incontinentiam, luxuriam, auaritiam, aſſentationem, iisque adulari vitamque polliceri beatam et ſine moleſtia.

VII. His qui morem gerit, ei iucundam ad tempus videri vitam; conſumtis vero, quae a fortuna acceperat, iſtis ſeruire cogi et omnia perpeti et pernicioſa quaeque admittere fraudes, ſpolia, latrocinia, periuria exſequi.

VIII. Haec ſequi poenam, moeſtitiam, aerumnam, luctum et deſperationem.

IX. Ita infelicitate conſumi malos, niſi poenitentia ſubeat, quae opinionem aliam, et cupiditatem ad veram eruditionem perducturam excitet.

X. Duplicem vero eſſe eruditionem veram et falſam; ad veram pertingentem purgari, et ab omni calamitate immunem ſeruari: ad falſam diuertentem denuo ſeduci.

XI. Diuertere vero pleroſque homines primo ad falſam eruditionem, quam exhibent poëtae, oratores, muſici, dialectici, arithmetici, geometrae, aſtrologi.

XII. Nec recedere a falſa eruditione amentiam, opiniones et vitia: donec reiecta falſa eruditione, purgatrice vi (καθαρκτικὴ δύναμις, celeberrimum Italicae ſcholae dogma) opiniones, ignorantiam et vitia eiecerint.

XIII. Viam vero ad veram eruditionem et minime tritam et aſperam et praeruptam, ianuamque ad eius domicilium paruam eſſe.

XIV. Ingreſſos hanc viam, continentiam et tolerantiam excitare et hortari homines, ne per ignauiam deſperent.

d) Diſſ. de genio Socratis inſerta STANLEII Hiſt. phil. P. III.

XV. Has virtutes connitentibus in excelsas sedes dare robur et fiduciam, et amoenas sapientiae et eruditionis verae sedes ostendere.

XVI. Huc grassantibus contingere adire domicilium beatorum, ducentibus veritate, suadela, et vera eruditione.

XVII. Accipere eos munera fructumque securum; fiduciam, securitatem, et purgatrice potentia potari.

XVIII. Purgatos ad virtutes adduci, et ad scientiam immitti, et fortitudini, iustitiae, vitae integritati, temperantiae, modestiae, liberalitati, continentiae, clementiae iungi.

XIX. Ita certaminibus maximis defunctos a beatitudine tandem coronari, et sui iuris factos belluis, ignorantiae, errori, cupiditatibus, vitiis imperare: et malorum omnium expertes fieri, spemque felicitatis repositam habere in semet ipsis.

XX. Beatos hos homines tum demum miseriam hominum intueri et recte perspicere, et vbique honeste et tuto et sine molestia viuere, nec vllo malo vexari, sed omnibus dominari.

XXI. Eos vero, qui a tolerantia recesserunt, nullo certo itinere oberrantes tandem in aerumnas, molestias et desperationem incidere, et pristinum luxum et incontinentiam repetere, et pecudum more gulae seruire.

XXII. Fortunae itaque non fidendum, nec firmum putandum, quicquid contulerit.

XXIII. Accipiendas tamen esse a falsa eruditione literas et ceteras disciplinas, ne aliis rebus animi distrahantur: neque tamen eas ad incrementa virtutis quicquam accipere, quippe sine quibus liceat fieri meliorem.

XXIV. Eos, qui putant se scire, quae nesciunt, impediri quo minus meliores fiant, et ad veram eruditionem pertingant.

XXV. Viros bonos non fieri diuitiis, sed eruditione vera, qua diuitiis recte vti discunt.

Timon misanthropus.

§. XXVII. Et haec quidem breuis Socraticae scholae historia est, cui ex adductis veterum memoriis facile plura addere poterit, qui prolixioribus delectatur. Fuerunt quidem circa ista tempora alii quoque inter Graecos philosophi, nulli sectae addicti, sed tam exiguae famae atque nominis, vt eorum memoria tantum non penitus interciderit. Vnus TIMON Echecratidis filius, Atheniensis, ex pago Colytto [e]; qui Socrati aequalis circa belli Peloponnesiaci tempora vixit, non tam philosophica eruditione, quam morum singularitate et solitariae vitae amore nomen obliuioni eripuit, licet philosophum fuisse, veteres testentur [f]. Si tamen SVIDAE [g] fides habenda, ab omni secta abhorruit, quod tamen ad Timonem Phliasium Scepticis adhaerentem pertinere, non sine veri specie coniicit MENAGIVS [h]. Nec de eius placitis quicquam annotarunt veteres, obscurissimae vitae homine

e) LVCIANVS in Timone T. I. p. m. 93.
f) LVC. l. c. SVIDAS in Timon Tom. III. p. 476. LAERT. L. IX. f. 112.
g) loc. cit.
h) Ad l. c. Laërt.

mine in id connitente, ne aliis innotefceret. Vna morum difficultas et morofitas, et, quo erga omnes fere homines ducebatur, odium, famam ei immortalem peperit, quo nomine eum ab Ariftophane et Platone traductum fuiffe refert PLVTARCHVS [i]. Cuius rei exemplum affert [k]: Timonem hunc, cum omnium hominum congreffum vitaret atque afpernaretur, folum Alcibiadem, iuuenem tum ferocientem benigne falutaffe, et Apemanti miranti, cauffamque percontanti, ideo, refpondiffe, eum amore complecti, quod fciret, Athenienfibus multorum malorum cauffam fore. Proditque is alio loco [l], excitatum ad hoc odium, eo quod ab amicis malam gratiam referentibus, iniuriis affectus fuiffet. Vnum vero Apemantem fimilem fui et eiusdem vitae fectatorem aliquando ad fe admifit, et femel cum eo coenauit. Plura huius generis idem PLVTARCHVS memorat, vnde paradoxum et malignum animum difcere licet, et recte eum μισάνθρωπον vocatum effe, perfpicitur. Mortui corpus Halis fepultum eft iuxta mare, fluctibus tamen littus fubfidens inacceffum hominis fepulchrum fecit, vt qui viuus hominum confortium vitauerat, nec mortuus cum iis effet. Plura de eo LVCIANVS [m], quem tamen multa ridendi cauffa finxiffe probauit eruditiffimus STOLLIVS [n], qui recte quoque TANAQVILLVM FABRVM [o] notat, ideo Timonem excufantem, quod non homines ille, fed feras oderit, quibus aetas illa fcatebat. Fuiffe enim non homines tantum, fed viros quoque bonos tum Athenis, fchola Socratica cum magiftro fuo fatis probat. Magis itaque feueritati morum in infaniam quandam toruitatemque naturae duram et inflexilem, humanitatem omnem eiurantem degeneranti cauffa adfcribenda eft [p]: quae ingenii triftitia cum auaritia quoque et mala amicorum fide augeretur, in humani generis odium tranfiit: quod, fi SVIDAE [q] fides eft, ipfi Timoni exitio fuit, de pyraftro enim lapfus claudus redditus, cum medicum non admitteret, putrefcens obiiffe dicitur.

i) In Anton. T. III. p. m. 158. conf. CICER. Tufc. Qq. L. IV. c. 2.

k) In Alcibiade.

l) In Anton. l. c.

m) Refert enim, eum ab initio diuitem fuiffe, fed ob liberalitatem, et quod absque iudicio in quosuis fuiffet benignus, ad paupertatem redactum.

n) Peculiari obferuatione de Timone mifanthropo, Mifcell. Lipf. T. III. obf. LVII. §. 21 feqq. p. 81 feqq.

o) In animaduerf. ad LVCIANVM.

p) Ita recte PLIN. Hift. nat. L. VII. c. 19.

q) loc. cit.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE SECTA CYRENAICA, ALIISQVE, QVAE HVIC DEBENT ORIGINEM.

§. I.

Sectae Cyrenaicae origo.

Ex ſchola Socratis, tanquam ex equo Troiano, magna prodiit philoſophorum multitudo, qua Graecia tantum non omnis repleta eſt. Cum enim multiplices Socratis ſermones per omnia fere ſcientiarum argumenta diſcurrerent, et diſcipulos ingenio, moribus et animi affectionibus diuerſiſſimos, de variis rebus docerent, factum inde eſt, vt diuerſae quoque ab iis conderentur ſectae, quarum quaelibet Socratem magiſtrum iactabat [a]: quae cum magna celebritate et ingenti ſequacium numero efflorescerent, virosque gignerent, qui praeceptorum philoſophia non contenti noua condebant ſyſtemata, nouasque ſectas, innumera inde philoſophorum ſeges per plurimas ſectas enata eſt, inter quas tamen Cyrenaica, Academica, atque Cynica reliquis praecelluerunt, et Peripateticam atque Stoicam ſectam produxerunt. Quae genealogiae, vt ita loqui liceat, ratio in cauſſa fuit, vt Ionicam, non tam ſectam, quam ſucceſſionem per Socratem ad ſequentes ſectas deriuatam, in Clitomacho Academico, Chryſippo Stoico, et Theophraſto Peripatetico finiri diceret LAERTIVS [b]. Abſoluta itaque Socraticae ſcholae hiſtoria, iam ad eos pergendum eſt, qui ex illa prodeuntes nouarum ſectarum auctores atque conditores facti ſunt; inter quos cum Ariſtippus Cyrenaicam, Euclides Megaricam, Phaedo Eliacam, Plato Academicam, Antiſthenes, Cynicam ſectam condiderint, prolixius de iis in ſequentibus erit tradendum [c].

Auctor ſectae Ariſtippus Cyrenaicus.

§. II. Cyrenaicae ſectae non ab auctore ſed loco, vt pluribus aliis [d], nomen haeſit, ex quo ille oriundus fuit. ARISTIPPVS enim, ad quem eius origines referuntur, Cyrene Africae vrbe erat editus, patre Aritada Cyrenaeo [e]. Cuius viri notitiam memorabilem fecit condiſcipulorum inuidia, quibus vehementer vapulauit, eiusque philoſophandi ratio in ſuſpicionem voluptatis foedae adducta eſt. Neque tamen hiſtoria eius adeo certa eſt, vt non magnis paſſim laboret difficultatibus et incertitudine. Cum enim

a) CICERO de Orat. L. III. c. 16.

b) Lib. I. ſ. 14. Opponitur itaque Ionica philoſophia non Socraticae, Academicae, Cynicae, Stoicae, ſed Italicae, ex qua Eleatici, Heraclitici, Epicurei, Sceptici.

c) Non omiſſis tamen iis, quibus breuiſſimi temporis aetas conceſſa fuit, vel quod reliquarum ſectarum vi et diſputationibus fractae et exſtinctae ſint, vt putat CICERO de Or. l. c. c. 17. vel quod in obſcurioribus orbis partibus plantatae eam aetatem attingere non potuerint, quam illae, quae Athenis radices egerunt, quod non inepte iudicat STANLEIVS Hiſt. phil. P. III. p. 241.

d) E. g. Eliacae, Eleaticae, Eretriacae, Megaricae, Italicae, vid. LAERT. L. I. ſ. 17. et AMMONIVM, cuius locum affert MENAGIVS l. c. Vide ſis diſſ. noſtram de ſecta Elpiſtica Miſc. Berol. T. V. art. vlt. Ariſtippicos tamen interdum quoque vocatos eſſe, innuere videtur auctor Hiſt. phil. GALENO tributae c. 3. ſed id rariſſime factum eſſe oportet, quia inuſitatum veteribus hoc nomen eſt.

e) SVIDAS in Ariſtippus T. I. p. 324.

enim Ariſtippus nec Socraticam frugalitatem et paupertatem coleret, nec condiſcipulos gloria et fama anteire intermitteret, nec vellicare ſubinde aemulos deſineret, tanta illi conflata eſt inuidia, vt peſſime paſſim et vita eius et philoſophandi inſtitutum deſcriberetur [g]. Deficientibus vero ipſius Ariſtippi ſcriptis, cum ex ſolis iſtis veterum memoriis iudicandum ſit, quas LAERTIVS [h], et ex recentioribus PAVLVS LEOPARDVS [i], atque STANLEIVS [k], ſine magno iudicio collegerunt, omnino critico examine opus eſt, vt quae vero ſint ſimilia, quae conficta ſint vel ſuſpecta malae fidei, inter ſe diſcernantur. Quam criticam rationem excutiendi Ariſtippi hiſtoriam cum ſecutus ſit vir doctus FRIDERICVS MENZIVS [l], eius hiſtoriam Ariſtippi omnino conſulendam commendamus, ita tamen, vt illae nunquam ex oculis dimittantur regulae, quas ſub initium operis conſtituimus.

Educatio, ſtudia, vitaque reliqua Ariſtippi.

§. III. Barbarus vero cum Ariſtippus fuerit, mirum non eſt, de eius educatione nihil nobis apud veteres tradi: cum enim Graeci barbaros, tanquam ineptos rudesque contemnerent, credi omnino poteſt, inuidiam gentis etiam Ariſtippum preſſiſſe, vt eum in iuuentute illiteratum fuiſſe, et eruditionem atque philoſophiam a Graecis tantum accepiſſe putarent, ſicque nihil de eius inſtitutione literis conſignarent. Parentem nec honoribus, nec diuitiis caruiſſe, ex eo coniici poteſt, quod non tantum magno ſatis itinere ad Olympicos ludos filium miſit, iisque ſumtibus inſtruxit, quibus Athenas quoque ad audiendum Socratem concedere poſſet; ſed quod Ariſtippus etiam, canente HORATIO [m],

- - - *ſeruos proiicere aurum*
In media iuſſit Libya: quia tardius irent
Propter onus ſegnes.

Etſi enim hoc ſcomma aemulorum Ariſtippi videri queat [n], ſupponit tamen cenſum parentis, ipſiusque Ariſtippi locupletem: certe a puero elegantiae non morum tantum, ſed et veſtium totiusque habitus ſtuduiſſe, reprehenſiones Socratis, et diſcipulorum [o] produnt. Ingenio fuiſſe non tantum docili, ſed et egregio, ea, quam Socrati probauit, induſtria, magiſtri praecepta, non feliciter tantum, ſed et promte aſſequens, ſatis innuit, et a naturali diſcendae

fg) Cauſſis his inuidiae in Ariſtippum excitatae, de quibus poſtea, addi poſſunt; contemtus barbarorum apud Graecos in gloriam ſuam effuſiſſimos, vti vocat PLINIVS H. N. L. III. c. 5. et inuidia in laudes eruditionis iisdem tributas, vid. IDEM L. XXIX. c. 1. morum diuerſitas; Athenienſium amor erga hominem, omnis generis moribus ſe prudenter attemperantem: quod ipſe Socrates aegre tulit. conf. MENZ. l. citando praef.

h) L. II. ſ. 65 ſeqq. quem lingua Gallica expreſſit T. FABER

i) In vita Ariſtippi. conf. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c 1. §. 41.

k) loc. cit.

l) In vita Ariſtippi Hal. 1719. 4. conf. Hiſt. Bibl. Fabr. T. V. p 472.

m) L. II. Sat. III. v. 99. eadem refert LAERTIVS L. II. ſ. 77. pertinere vero haec ad primum eius iter ex patria, inde coniici poteſt, quod reliquo vitae tempore non tam bonis abundauerit, ſic vt mercedem a diſcipulis exegerit.

n) Abieciſſe enim aurum, quod ſeruo moleſtum eſſet in itinere, quis ab homine, aurum ad vitae ſplendorem adhibente crediderit? Verum in eo diligentes fuere eius aemuli, vt eum luxuriae ſuſpectum redderent, tanquam inſanae voluptatis ſeruum, hinc illae fabellae.

o) Vid. XENOPHON memor. L. II. init. et quae poſtea dicentur.

ſcendae veritatis deſiderio non deſtitutum fuiſſe, et ex paruis veſtigiis maiora colligendi facultate inſtructum [p], teſtis eſt occaſio, qua ad Socratem delatus eſt, quam ita narrat PLVTARCHVS [q]: Inciderat in Iſchomachum Ariſtippus ludis Olympicis, et quaeſiuerat, quibusnam diſputationibus Socrates ita adoleſcentum animos deuinciret? atque cum exigua ſermonum eius ſemina et documenta accepiſſet, ita vehementem ſenſit animi ardorem, vt et corpus marceſceret, et plane pallidus gracilisque fieret, donec ſitibundus flagransque deſiderio Athenas nauigaret, et ex ipſo fonte hauriret, Socratis et facie viſa, et diſputationibus auditis, quae ad conſiderationem malorum hominis, et liberationem ab iis lem pertinebant. Vt itaque tanti praeceptoris doctrina et inſtitutione frueretur, pecuniam ei, quam ex itinere ſecum habebat, obtulit [r], reiiciente eam tamen, more ſuo Socrate: cuius in diſciplinam admiſſus tantam diligentiam et acumen ingenii probauit, vt non tantum in philoſophia morali egregie proficeret, ſed et magnis profectibus aemuli condiſcipuli in inuidiam accenderentur. Ita certe in philoſophia morali eminuit, vt inter praecipua Socraticae ſcholae ornamenta, et praeſtantiſſimos tanti praeceptoris diſcipulos numeraretur [s]. Non tamen ita arriſere vel Socrati vel eius familiaribus vita moresque Ariſtippi, vt eum ferre in omnibus poſſent. Cum enim Socrates munditiem Athenienſium ſperneret, et ab omni luxus, qui tum Athenis regnabat, ſpecie eſſet alieniſſimus, vti ſuo loco demonſtrauimus, Ariſtippus contra cultui corporis et elegantiae atque decori quam maxime ſtuderet, ita vt non tantum, vbi res ferebat, elegantiſſimis amiciretur veſtimentis, et ad ſplendidos iret ſplendidus [t], ſed et vili pallio et Mileſia lana tectus, ingenium decoris obſeruantiſſimum oſtenderet [u], vti poſtea probatum dabimus; de voluptate autem, quam praeſentem vbique, etſi philoſophico ſenſu, requirebat, diſſereret vehementius, quam diſſentiens Socratis ſchola ferre poterat, et in reliqua quoque vita ſuſpicionem voluptatis feciſſet, Socratis et potiſſimum commilitonum reprehenſiones incurrit [x]. Didactro quoque poſtulato philoſophiam docens indignationem eorum commouit [y]. Quam cum negligeret, ſicque

p) Coniicit ex his etiam cl. MENZIVS l. c. p. 10. domi iam deguſtaſſe philoſophiam, cum talia, quae narrat PLVTARCHVS in puerum ignarum non cadant in literarum Graecarum inſtitutione non fuiſſe rudem, Cyrenes ſtudia ad Graeciae morem conformata fuiſſent. q) De curioſitate.

r) LAERT. l. c. qui tamen tempora confundit; Ait enim: ὅτος σοφιςέυσας πρῶτος τῶν Σωκρατικῶν μισθὸς εἰσεπράξατο καὶ ἀπέςειλε χρήματα τῷ διδασκάλῳ Eo enim tempore, quo ipſe mercede philoſophiam docebat, didactrum praeceptori tanquam diſcipulus mittere non opus erat. Niſi velis τὸ σοφισοφιςέυειν idem eſſe, ac philoſophiae operam dare, vbi tamen, introductae mercedis ratio non tam facile locum inuenit. Recte vero cl. MENZIVS l. c. p. 11. pecuniam hanc Socrati initio oblatam coniicit, cum ex auro patrio Ariſtippo ſatis ſupereſſet. Reiecit id Socrates cauſatus, daemonem prohibere, vt acciperet, diſplicuiſſe vero ei et monet LAERTIVS l. c. et ex XENOPHONTE ſupra notauimus.

s) Vid. LAERT. L. II. ſ. 47. MENZ. l. c. not. B. p. 2 ſeqq.

t) Interdum quidem ſe comtius ornabat Socrates, ſed vt a luxu Athenienſium tamen maxime differret, vid. LAERT. L. II. ſ. 28. ornatus eius erat, vt calceos indueret, et lautus incederet: quae an cum moribus Ariſtippi queant comparari, vt facit MENZIVS l. c. p. 69. excuſando philoſopho, nimis, quam par eſt intentus, vehementer dubitamus.

u) PLVTARCHVS de fortitud. Alexandri.

x) Vid. XENOPHON mem. L. II. quem tamen ſuſpectum facit LAERT. L. II. ſ. 54. quod aemulatione ductus hoc colloquium Socratis finxerit.

y) Vid. not. (r).

ſicque cum Socratis ſchola ei non bene conueniret, locum, vt inuidiae cederet [z], mutandum ratus, varias peregrinationes ſuſcepit, quarum duae potiſſimum veteribus memorantur. Primam in Aeginam inſulam ſuſcepit, vbi plurimum verſatum fuiſſe Ariſtippum luxu diſſolutum, vt liberiorem, quam antea, vitam agere poſſet, a Socrate vero hortando ad meliorem frugem fruſtra reuocatum tradit ATHENAEVS [a], qui ad XENOPHONTEM [b] prouocat, Socratis cum Ariſtippo de voluptate colloquium deſcribentem. Quamuis vero nec in omnibus Xenophontis fidem laudet ATHENAEVS [c], et infeſto in Ariſtippum animo hunc de voluptate ſermonem Socrati impoſuiſſe fateatur LAERTIVS [d], veri tamen ſimile omnino eſt, Ariſtippum plerumque in Aegina inſula commoratum philoſophiae operam impendiſſe, ſubinde tamen Athenas excurrentem. Certe ibi tum fuiſſe, cum cicutam biberet Socrates, PLATO [e] teſtatur. Male vero de hac eius Aeginae mora loquitur ATHENAEVS, qui narrat, ibi in Laidis, famoſiſſimi ſcorti, apud Corinthios familiaritatem perueniſſe, quae Aeginam quotannis venerit, feſto Neptuni, aſſidentemque tum ſibi diligentiſſime Ariſtippum habuiſſe [f]; addit LAERTIVS [g]: ſugillatum ob Laidis amores dixiſſe: habere ſe Laïdem, non haberi; et ATHENAEVS [h]; reprehenſum a ſeruo ob nimiam liberalitatem in eam, quae gratis Diogeni Cynico ſe ſubſterneret, pecuniam, dixiſſe, ei ſe dare, vt ipſe fruatur, non vt alii non fruantur; vt alia huius generis mittamus. Sed caute audiendas eſſe eiusmodi narratiunculas de viro, qui inuidia ſodalium vehementer premebatur, et ob male intellectam de voluptate doctrinam peſſime audiebat, et triſtitiae philoſophorum ſui temporis nuntium mittebat, laetiori vultu et vitae decus ſectans et animi tranquillitatem quaerens, ſupra iam monuimus. Luxu enim diffluiſſe Aeginae, loco et paupere et multarum inopia rerum preſſo [i], qui cultum elegantiorem vix admittebat, cum venerum et gratiarum ſedem, Athenas, ſponte reliquiſſet, non videtur veriſimile, licet decoris et commoditatis rationem Ariſtippum habuiſſe, ſubductum iniuriae commilitonum, negari nequeat. Nec quae de impura cum Laide conuerſatione dicuntur, extra omnem dubitationis aleam poſita ſunt, quemadmodum tota Laidis hiſtoria

 mul-

z) Alias cauſſas ſuſceptae peregrinationis affert doctiſſimus MENZIVS, nempe; noluiſſe, praeſente et docente tanto magiſtro ſcholam aperire Ariſtippum, verecundia praeceptoris: nuſpiam enim legi, Ariſtippum, viuo Socrate docendo vel diſputando nomen indeptum eſſe. Solennem quoque philoſophorum morem, vt peregrinaretur, ſecutum fuiſſe. Neutrum extra dubium poſitum videtur. Nam philoſophiam viuo praeceptore docuiſſe LAERTIVS auctor eſt, nec, id Aeginae factum, vt vult v. c. dicit: ſed improbaſſe praeſentem. Peregrinationes vero philoſophiae cauſſa ſuſceptas reiiciebant cum magiſtro Socratici, nec exemplum Platonis rem iuuat, quem ideo reprehenſionem ſodalium incurriſſe ſupra indicauimus.

a) L. XII. p. 544.

b) Memorab. L. II. p. 733. Eam vero diſputationem Athenis inſtitutam fuiſſe, Xenophon innuit, quod niſi totum fictum eſt, vt vult cl. MENZIVS p. 15. ſupponendum eſt, Ariſtippum ſaepius Athenas remigraſſe.

c) L. V. pag. 216. vbi tamen Xenophontem καλὸν nominat.

d) L. II. ſ. 65.

e) In Phaedone p. 54. quod vero ex Ep. Socr. XVI. affert teſtimonium, fidem ob ſupra dicta non meretur.

f) Quam in rem L. XIII. p. 599. ad Hermeſianactem prouocat, et epigramma in Ariſtippum Laidis voluptatibus ſuccumbentem affert.

g) L. II. ſ. 75.

h) L. XII. p. 544.

i) Conf. STRABO L. VIII. p. 259.

multis obſepta eſt difficultatibus [k], nec cohaerent, quae de ea referuntur, temporum quoque rationes non concordant. Nam ſi Athenaeo credendum eſt, qui plerasque iſtas narratiunculas congeſſit, cum Cynico Diogene vno eodemque tempore congreſſus eſt cum Laide Ariſtippus: Diogenes vero, vt ſuo loco probabimus, Ol. XCI. demum natus CXIV. denatus eſt, adeoque ante Ol. XCVI. cum Laide conſueſcere, ſi modo verus eſt rumor, vix potuit. Ariſtippus vero ante et circa tempus mortis Socratis Aeginae et Corinthi verſatus eſt, id eſt, ante et circa Ol. XCIV. et poſt praeceptoris mortem in Aſiam et Siciliam abiit. Impoſſibile itaque eſt, Diogenem et Ariſtippum vna cum Laide ſimul fuiſſe conuerſatos; et ſuſpectae ſunt hiſtoriolae, quae de vtroque narrantur. Nec dubium eſt, eas vel ab inuidis Ariſtippi, vel ab irriſoribus philoſophorum excogitatas, et ab eiusdem farinae hominibus, qualis Athenaeus et Lucianus fuere [l], collectas fuiſſe, vt fabellarum iucunditate otioſae Graecorum aures demulcerentur. Nec quae hac de re narrantur ſimul recte conſiſtunt. Aeginae enim Laidi adhaeſiſſe Ariſtippus dicitur; Diogenes Corinthi, quo ſemel tantum illie nauigauit, et tamen fertur Diogenes aemulatione ductus frequentiſſimum cum ſcorto conſortium ei exprobrauiſſe: qui id fieri potuit, cum ſemel tantum in anno Aeginam Lais diuerteret, et mature Aegina diſcederet Ariſtippus? Neque tamen haec omnia ficta putanda ſunt, quae de Ariſtippi cum Laide familiaritate dicuntur; fontem enim calumniae attendentibus aperit LAERTIVS [m], qui in recenſione ſcriptorum Ariſtippi vnius meminit ad Laidem. Scortum vero hoc ex earum meretricularum numero fuiſſe, quae humanioribus diſciplinis et mathematicis ſcientiis operam ſe dediſſe gloriatae ſint, refert ATHENAEVS [n]. Probabiliſſimum itaque eſt, Laidem, quae iſto tempore, quo Aeginae viuebat Ariſtippus, non corporis tantum ſed et ingenii vigore et elegantia valebat [o], Ariſtippum philoſophiae et literarum cauſſa conueniſſe, et, quam gloriam tunc huius generis puellae quaerebant, eruditionem a tam ſtudioſo decori magiſtro et voluptatis doctore, vel didiciſſe, vel ſaltem de eiusmodi rebus ſermones miſcuiſſe, eiusque encomia affectaſſe [p]. Nam niſi haec ſtatuamus, ratio dari nequit, cur librum philoſophicum [q] ad eam ſcripſerit. Nec haec Ariſtippi cum nobili ſcorto conuerſatio fraudi philoſopho eſſe debet, qui a moribus reliquorum philoſophorum, meretrices inter diſcipulos admittentium [r], non diſceſſit, nec fecit aliud, quam

k) Conſulendus omnino P. BAYLE Dict. T. III. art. Lais T. III. not. K.

l) Dignus qui legatur MENZIVS in praef. Ariſtippi. m) L. II. ſ. 84 85.

n) L. XIII. p. 583. vnde MENAGII quoque hiſtoriae mulierum philoſophantium addi debet.

o) A Nicia enim, Athenienſium imperatore, capta in Sicilia Ol. XCI. 2. annum aetatis agebat ſeptimum, vid. BAYLE Dict. l. c. vnde ſupra decem atque ſeptem vel octo annos aetas eius tum ſurgere non potuit.

p) Auget hanc coniecturam, quod et alii virorum doctorum luſus et epigrammata in Laidem ſuperſint, vide, quae affert MENAGIVS ad LAERT. L. II. ſ. 84.

q) Etiam de ſpeculo Laidis ſcripſiſſe, refert LAERT. l. c. ſed et libri ſiue dialogi ad Laidem meminit ab eo diſtincti.

r) Quod ſi admitti tanquam certum deberet Ariſtippum cum Laide congreſſus impuros fouiſſe, excuſarent eum, non quidem totum, ſed tamen ex parte mores Athenienſium et aliorum Graecorum haec inter turpia non referentium, praeſertim cum naturae quaſi exonerandae cauſſa cum ea conſueuiſſe ipſi fateantur accuſatores. Vide, quae affert

quam quod vidit in Socrate Aſpaſiae domum eloquentiae cauſſa frequentante, licet ea ſcortum eſſet peſſimi nominis. Quae vero amicitia cum Laide etſi honeſta, eo magis occaſionem inimicis Ariſtippi exhibuit, eum in ſuſpicionem conſuetudinis deterioris adducendi, quo magis et vita lautior et nitida, et doctrina de voluptate, fine philoſophiae, apud rei imperitos ſpeciem veritatis exhibebat. Quae cum ita ſint, ſi neganda non eſt tota traditio, certe cohibenda ſententia, ne fabulas amplectamur pro vero. Vnde merito miramur, eruditiſſimum MENZIVM [s], qui nihil non, quod Ariſtippo non fauere intelligebat, vel negauit, vel aliter ſe habere oſtendere conatus eſt, maluiſſe haec frigide excuſare, quam, quo ficulneo nitantur fundamento, oſtendere. Aegina Corinthum nauigans naufragium tantum non vehementi tempeſtate paſſus eſt, et obiicientem, quod trepidaſſet, philoſophus qui eſſet, argute repreſſit [t]. In Aſiam porro perrecturus forte ad Rhodum naufragium fecit, et ab Artapherne captus fuit [u], quo in naufragio ad littus eiectus, cum geometrica ſchemata deſcripta offendiſſet, bono animo comites eſſe iuſſiſſe VITRVVIO [x] dicitur, veſtigia enim hominum ſe videre, et profectum Rhodum ad gymnaſium ita de philoſophia diſputauiſſe, vt muneribus ornaretur, quibus et ſibi et comitibus neceſſaria parauerit. Tandem in aulam regis Dionyſii Syracuſas delatus eſt, quae res non exiguas ei criminationes excitauit. Regis enim adulatorem ſe praebuiſſe [y], luxuque atque ſuperbia aulae captum diuitiis et voluptatibus ſe ita immerſiſſe, vt auelli non potuerit [z], vitam quoque Socratico diſcipulo indignam vixiſſe, potando viciſſe [a], purpureaque veſte indutum ſaltauiſſe, et quae alia fuere opprobria, veteres vnanimi fere ore clamitarunt: rei vero circumſtantias ita confuderunt, vt, niſi recte et diligenter attendatur, quid pro vero admittendum ſit, perſpici nequeat. Vocandi vero philoſophos in aulam Dionyſii occaſio nulla alia videtur fuiſſe, quam quod turpiter ſe dederit Tyrannus, Platonem Dionis precibus in Siciliam vocatum, cum iniuria et offenſione dimittens, vt ſuo loco plenius enarrabitur. Inuidiam itaque vt leniret, magna ambitione eruditos, et imprimis philoſophos, in aulam aduocauit, et cum iis de variis argumentis contentioſe diſputauit, vt PLVTARCHVS [b] auctor eſt. Et in horum quoque numero fuiſſe Ariſtippum vel vocatum vel ſponte venientem,

 omnino

fert MENZIVS l. c. p. 64 ſeq. Aliter tamen accipiendum eſſe, ipſe Ariſtippus haud obſcure prodidit, aſſerens, habere ſe Laidem, non haberi, id quod rectum et philoſophicum vſum feminae indicare, CICERO Epiſt. fam. L. IX. ep. 26. innuit, qui ſe eodem modo ac Ariſtippum excuſari ait, quod Cytheris iuxta ſe accubuerit, etſi nihil innocentia ſua et grauitate indignum paſſa fuerit.

s) l. c.

t) LAERT. L. II. ſ. 71. AELIANVS L. IX. c. 20. GELLIVS L. XIX. c. I. varie enim res narratur, vt ſolent incerti rumuſculi, et acute dicta virorum celebrium.

u) LAERTIVS L. II. ſ. 79. Quis ille Artaphernes fuerit, curioſe diſquirit MENZIVS l. c. p. 17. not. P. putatque eum fuiſſe, qui ſub Artaxerxe II. Perſiae rege, ſimul cum Pharnabazo exercitui praefuit, Spartanosque ex Rhodo inſula eiecit, quod teſte DIODORO L. XIV. p. 298. Ol. XCVI. 1. factum eſt. Hoc ſi recte ſtatuitur, iter hoc poſt Socratis mortem accidiſſe neceſſe eſt.

x) Archit. L. VI. GALEN. in protrept. c. 5. T. II. opp. p. 5. ed. Charterii.

y) Hinc Diogeni dictus canis regius LAERT. L. II. ſ. 66.

z) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. I. c. 35. p. 43.

a) SVIDAS in Ariſtippo l. c. LVCIANVS in Paraſito.

b) In Dione.

omnino verisimile est [c]; certe ante tertium Platonis in Siciliam aduentum adfuisse PLVTARCHVS haud obscure innuit. Vtebatur vero Aristippus ingenio, ad vitam aulicam aptissimo; tantaque, quam in eo notat LAERTIVS [d], facilitate, vt se accommodaret et loco et tempori, et personae καὶ πᾶσαν περίστασιν ἁρμονίως ὑποκρίνεσθαι, quae ita expressit HORATIVS [e]:

Omnis Aristippum decuit color, et status, et res.

Addit Laërtius: ideo Dionysio fuisse gratum, quod ea, quae acciderent, probe disponere nouisset, atque diiudicare. Aristippus itaque aulae magis, quam scholae natus, iis se circumstantiis adaptauit, quas e re esse iudicauit, et procul abesse iusso aliorum philosophorum cathedrario fastu et singulari vultu atque vitae modo, et festis diebus purpuram induit atque stolam, et saltauit, fictamque grauitatem Platonis [f] et Diogenis risit, tyrannique impetus vel sustinendo fortiter vel declinando prudenter, eius mores non tantum praeceptis philosophicis leniuit, sed amicis quoque non parum profuit, gratiamque Dionysii sibi et amicis conseruauit, cuius in Aeschine supra exemplum habuimus. Qua in re et prudentiam et ingenium et libertatem quoque haud semel philosophicam probauit. Quae cum indignantes viderent reliqui philosophi, qui ad scholae suae praecepta formare contenderant asperum tyranni animum, scopoque atque fine plerumque exciderant, inuidiam pressere, quem eiicere ex regis animo non potuerunt, et aulicam prudentiam a moribus scholae maximopere abhorrentem exagitantes, istas narratiunculas posteritati tradiderunt, quas lubenter exceperunt ii, quibus nihil dulcius fuit, quam philosophos traducere. Quae si absque partis praeiudicio expendimus, mirari desinemus, tantis opprobriis Aristippum onerari: quid enim non potest inuidia? praecipue vbi se contemtam videt, vel alterius felicitati indolet, vel, quod Aristippus solebat, aculeo sermonis pungitur? Ante Dionysii vero expulsionem cum aliis philosophis Syracusis abiisse non est, quod dubitemus. Aeschines certe, qui vsque ad tyranni exilium in Sicilia manserat, Athenas redux factus, Aristippum in hac Musarum sede docentem inuenit [g]; refertque PLVTARCHVS [h], Aristippi sagacitatem extrema, quae populus tyranno eiusque amicis minabatur, opperiri non voluisse. Quamdiu vero in Graecia manserit, et an vnquam in patriam redierit, ibique philosophiam docuerit, a nemine veterum fide digno traditur, etsi id afferat STANLEIVS [i]. Nec quae ille ex epistola ad Aretem filiam hac de re affert [k], vocatum [l] ab illa in patriam, vt oppressae succurreret, cum itineri se accinxisset, in morbum incidisse in Lipara insula, ibique mortuum esse, fidem merentur; cum supra iam non infici-

c) Res et sua luce radiat, et pluribus a MENZIO l. c. p. 32. not. CC. probatur.

d) L. II. s. 66.

e) L. I. ep. XVII.

f) Ipse Plato laudauit Aristippum, dicens σοὶ μόνῳ δέδοται καὶ χλαμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος, sibi soli datum et chlamydem et pannum ferre. LAERT. L. II. s. 67. conf. CASAVB. et MENAG. ad h. l.

g) LAERT. L. II. s. 62.

h) l. c.

i) Hist. Phil. P. III. p. 243. nam quae ad probandam hanc assertionem affert: Cyrenaicam sectam dictam a loco vbi fundata est; fundamento carent: ita enim secta dicta est, quod auctor sectae erat Cyrenaicus.

k) l. c. c. IX. p. 254.

l) Ep. Socrat. XXVII.

ficiandis argumentis has epiſtolas reiecerimus. Mortis itaque nec genus, nec tempus, nec locus a Graecis notatus eſt, vt fuere in rebus barbarorum negligendis ſatis ſupini. Duorum liberorum pater factus eſt, filii vnius degeneris, quem ideo contemſit et reiecit [m]; et filiae paternae eruditionis haeredis, de qua in ſequentibus dicemus. Satis, niſi fallimur, ex dictis de ingenio moribusque Ariſtippi iudicium fieri poteſt, in quo, ſi non laudanda ſunt omnia, ſi naturali animi ad voluptates procliuis inclinationi aliquid dedit [n], ſi ſeueros Socratis mores non expreſſit [o]; magnas tamen ei dotes fuiſſe, et eruditionem atque prudentiam in ſcholis philoſophorum Graecorum raro occurrentem, ea quae adducta ſunt, ſatis loquuntur. Vehementi enim animi ardore diſcendi vſus ad Socratem delapſus eſt, cui ingenii alacritatem et promtitudinem egregie probauit. Quae etſi aemulos ei concitarent plurimos [p], animum tamen iis exhibuit non ingenuum tantum, ſed et reconciliabilem: duros et cauillatores argutis reſponſionibus [q], qua arte mire pollebat, excepit. Nec pauca praeſentis et ad omnes circumſtantias attenti animi ſpecimina exhibent itinera, quibus et prudentiam, et facilitatem morum omnibus probauit. Etſi vero voluptates corporis non reiiciebat, eas tamen nec anxie quaeſiuit, nec iis vnquam ad foeditatem abuſus fuiſſe legitur [r]. Et ita quoque in veſtitu, reliquoque cultu corporis verſatus eſt, vt ſorditiem vitaret, decoris rationem haberet, et circumſtantiis flagitantibus elegantiam quoque et ſplendorem quaereret; cui rei fortunae ſatis affluentes ſumtus abunde ſuppeditabant [s]. Certe elegantiſſimi inter Graecos philoſophi titulum nomenque meruiſſe, dicta hactenus abunde demonſtrant, et aſſertae virtutis doctrinae probant: philoſophum id eximii habere, vt, ſi omnes leges tollerentur, aequabiliter viuant; philoſophiae hunc fructum eſſe, cum omnibus fidenter conuerſari; differre doctos ab indoctis, vt domiti equi ab indomitis; melius eſſe mendicum euadere, quam indoctum, illic enim pecuniis, hic humanitate indigeri: diuitum fores obſidendas a philoſophis, tanquam aegrotorum a medicis; non qui plurima, ſed qui vtilia legerunt, ſtudioſos habendos eſſe, et eruditos; pecuniam ſe ab amicis accipere, non vt ipſe vteretur, ſed vt ſcirent illi, quas ad res pecuniis vti conueniat; honeſtos pueros ea oportere diſcere, quae viris vſui futura ſint; amicum iratum primum conueniendum et delirandum inimicitia non eſſe. Ex his enim et ſimilibus, quae collegit LAER-

Ingenium et mores.

m) Recte id ex LAERT. L. II. ſ. 81. colligitur.

n) Voluptatibus non miſiſſe nuntium, etſi eas, vbi habere non poſſet, anxie non quaereret, ipſe faſſus eſt, et ſplendidae vitae cura, ſatis loquitur.

o) Erat enim Socrates paucis contentus, et ab omni corporis nitida atque ſollicita cura alienus; luxuique Graecorum infenſiſſimus, quae non aduerſabatur Ariſtippus.

p) Praeter Xenophontem, male ei cupiiſſe Platonem patet ex LAERT. L. II. ſ. 69. et Phaedonem ib. ſ. 76. SENEC. de benef. L. VII. c. 25. Aeſchinem ib. ſ. 82. Diogenem, quem qua ratione repreſſerit eleganter narrat HORATIVS Ep. L. I. ep. XVII. Antiſthenem adiicit Ep. Socrat. IX.

q) Plura eiusmodi narrat LAERTIVS L. II. ſ. 71 ſeqq. et ex eo STANLEIVS c. VI. p. 230 ſeqq.

r) Hoc intelligendum de iis, quae certa vel veriſimilia ſunt: nam criminationes hoſtium attendendae non ſunt; qualis et illa Theodori in libro de ſectis apud LAERT. L. II. ſ. 65. eſt.

s) LAERT. L. II. ſ. 80. ex quo loco patet, cum viuo Socrate iam pecunia abundauiſſe. Cum itaque diues eſſet, mirum non eſt, et in veſtitu et in victu ſplendidum et delicatum fuiſſe, et aurum negligere potuiſſe.

LAERTIVS [t] Socraticae ſcholae alumnus, vt ex vngue leo, cognoſcitur. Scripſit [u] et hiſtorica quaedam, et dialogos, de quibus tamen incerti ſunt veteres, an ſint genuini: librum item de phyſiologis [x] et alia memorata LAERTIO [y] ex quibus patet, non philoſophiae tantum ſtudiis, ſed et elegantioribus diſciplinis fuiſſe haud leuiter imbutum: Quaedam ei ſuppoſuiſſe audaces manus, vt tanti viri nomine impudentes mores tegerent, liber *de veterum luxu*, illi tributus [z], oſtendit. Fuerunt et alii Ariſtippi [a], cum hoc non confundendi, interque eos memorabilis Ariſtippus hoſtis mathematicae diſciplinae, ARISTOTELI [b] nominatus, et alius Pythagoricus philoſophus [c].

Scripta.

§. IV. Iam vt in enarranda Ariſtrippi hiſtoria ad doctrinam et philoſophiam eius digrediamur, praemonendum exiſtimamus, non adeo certam eſſe notitiam, quam de eius placitis reliquerunt nobis veteres. Scripta enim Ariſtippi temporis iniuria nobis erepta eſſe, modo meminimus, et ita ex verbis conditoris ſectae de eius mente certa ratione iudicari non poteſt: Nec coaeuorum hac in re teſtimoniis multum fidendum eſſe, ex iis quae ſupra de inuidia condiſcipulorum diſſeruimus, recte concluditur. Ad ſequacium itaque philoſophemata recurrendum eſt, et quid Cyrenaicae ſcholae placuerit, diſquirendum, vt inde coniecturis aſſequamur, quae Ariſtippo tribuenda ſint, nec ne. Vbi tamen non leuiores occurrunt difficultates: patebit enim ex Cyrenaicae ſectae hiſtoria, ſucceſſores Ariſtippi ita conditoris placitis non inhaeſiſſe, vt non multa mutarent, et eiusmodi doctrinas admitterent, quae vel Ariſtippo plane ſunt contrariae, vel ſaltem fuere ignotae [d]. Cuius rei ratio non ex innouandi tantum, quod pleroſque occupauit ſtudio, et cupiditate peculiares ſectas inſtituendi deriuanda eſt, ſed et ex diuerſis, quos audiuerunt praeceptoribus. Ariſtippi enim philoſophematis non contenti ad alios quoque dilapſi ſunt, ſicque e. g. Theodorus ad Zenonem Cittiaeum et Pyrrhonem, longe alia tradentes diuertit; quo factum eſt, vt diuerſa dogmata ſyſtemati Cyrenaico, quale illud condidit Ariſtippus, adderentur, quae ab illo profecta non ſunt. Contulit quoque multum ad incertitudinem hiſtoriae philoſophiae Cyrenaicae, quod Epicureum ſyſtema cum illa confuſum ſaepiuſcule fuerit; cum vtraque ſchola voluptatem, diuerſa tamen ſignificatione, fine et modo commendauerit [e]. Vt itaque

Doctrina Ariſtippi,

Sectaeque Cyrenaicae,

valde eius hiſtoria incerta.

t) L. II. ſ. 76 ſeq.

u) Soſicrates tamen apud LAERT. L. II. ſ. 84. auctor eſt, Ariſtippum nihil ſcripſiſſe.

x) Allegat LAERTIVS L. IIX. ſ. 21.

y) Lib. II. ſ. 84. Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. pag. 787. LEOPARDVS loc. cit.

z) Paſſim citatur LAERTIO, qui tamen, cum et Xenocratis et Ariſtotelis amores ibi adductos dicat L. IV. ſ. 19. L. V. ſ. 3. fraus facile ſe ipſam prodit, vt ſorex. De epiſtolis Ariſtippo tributis idem iudicium eſto.

a) Quatuor Ariſtippos nominat LAERTIVS L. II. ſ. 83. quibus quinque addit MENAGIVS. Apud PLINIVM tamen L. XXXV. c. 10. pro Ariſtippo HARDVINVS legit Ariſto. Inter hos Ariſtippos vnus etiam Cyrenis oriundus fuit, Lacydae diſcipulus, cum noſtro non miſcendus, apud EVSEB. praep. L. XVI. p. 736.

b) Metaphyſ. L. II. c. 2. T. II. p. m. 658.

c) IAMBLICH. de vit. Pyth. n. 267.

d) Hoc ex dicendis patebit; interim legi poteſt MENZIVS l. c. p. 80. not. TTT

e) Etſi voluptatem finem philoſophiae conſtituit et Cyrenaica et Epicurea ſecta, diuerſo tamen id factum eſt reſpectu, Ariſtippus enim voluptatem in motu, Epicurus in ſtatu finem philoſophiae moralis poſuit. Vnde et hic aliquot inter raras ſententias Cyrenaicis oppoſuit, quae ex horum ſchola lucem accipiunt, qua de re prolixius ſuo loco.

itaque leges hiſtoriae ſequamur, ea primum expendenda ſunt, quae Cyrenaicae ſcholae tanquam κυϱίαι δόξαι, et domeſtica dogmata tribuuntur; et enarranda deinde ea, quae adieciſſe ſectatores conſtat.

Partes philoſophiae quas coluerit?

§. V. Secutus vero eſt Ariſtippus et ſequaces Socratis philoſophandi rationem, et de morali potiſſimum philoſophia ſollicitus fuit, de reliquis, eruditionis tam encyclicae [f], quam philoſophicae partibus, idem ſenſiſſe videtur, quod Socrates ſenſit, cuius hac de re mentem ſupra declarauimus. Quemadmodum enim prudentiſſimus ille morum magiſter omnia ad vitam referebat, nec plus in iis admittendum eſſe ſuadebat, quam ad felicitatem animi vitamque rectam conferre aliquid poſſet; ita nec in ſuperfluis animos detineri voluit Ariſtippus, neque tamen ab iis artibus imparatos philoſophiae ſtudioſos eſſe debere, quae ad feliciter et iucunde viuendum pertinerent, ſtatuit [g]. Vehementer itaque improbabat illos, qui encyclicam quidem eruditionem tenerent, philoſophiam vero negligerent, eosque ſimiles eſſe Penelopes procis, aiebat, qui ancillas domina priores habuerint [h]. Ex quo eius iudicio manifeſtum eſt, liberalium artium cultum ita admiſiſſe, vt eſſent ancillae philoſophiae, quemadmodum ipſum Ariſtippum elegantioribus humanitatis literis non deſtitutum fuiſſe, ſupra innuimus, et a viro in vrbe quidem barbara, ſed ad Graecorum elegantiam et inſtituta compoſita educato, omnino coniici poteſt, et ex argumento librorum qui ei tribuuntur, manifeſte colligitur, cum in iis non tantum ſint philoſophici argumenti ſcripta, ſed et alia, quae ad humanitatem pertinent [i]. Et ex his diiudicanda ſunt, quae habet ARISTOTELES [k], parum tribuiſſe diſciplinis mathematicis. Cum enim earum non ignarum fuiſſe, illa perſuadeant, quae in naufragio ad littus eiectus de figuris geometricis, quas deſcri-

f) Ἐγκυκλία παιδέυματα, quid ſint, dubius haeret ALDOBRANDINVS ad h. l. inductus loco SENECAE ep. LXXXVIII. vbi praeeunte Poſidonio quatuor artium genera ſtatuit: nempe eſſe vulgares, ludicras, pueriles et liberales, quas Graeci ἐγκυκλίυς nominant; ſolas autem liberales eſſe, quibus curae animae virtus eſt. Si enim ipſa philoſophia moralis ad liberales artes pertineat, eas non poſſe philoſophiae opponi. Nodum vir doctus quaerit in ſcirpo; Poſidonius enim non de recepta τῶν ἐγκυκλίων ſignificatione loquitur, ſed quibus proprie nomen liberalium artium dandum ſit, quia liberum hominem faciunt. Encyclicas Graecorum, Latinos liberales vocare non negat, ipſe, pueriles nominat. Si itaque ex vſu vocis ſtatuendum eſt, qui in hoc Laërtii loco ab Ariſtippo reſpiciebatur, encyclicae diſciplinae ſiue liberales artes ſunt, quas liberum ſcire aequum eſt, vt ait TERENT. Eunuch. Act. III. Sc. 2. quaeque πϱοπαιδέυματα ſunt et praeparatio ad philoſophiam, non quia virtutem dare poſſint, ſed quia animos ad accipiendam eam praeparent, vt ipſe ait, SENECA l. c. itaque τὰ ἐγκύκλια μαθήματα συμβάλλεσθαι πϱὸς φιλοσοφίαν dixit CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 284. conf. VOSSIVS de Philologia c. I. §. 4. p. 7. qui et libro de philoſophia c. I. §. 1. p. 1. loca veterum affert, quibus in his non ſeneſcendum eſſe monent.

g) Ideo rogatus, quid honeſtos pueros diſcere oporteat? reſpondit, quae viris vſui futura ſunt, LAERT. L. II. ſ. 80.

h) Ib. ſ. 79. Dictum hoc Bioni tribuit PLVT. de educandis liberis. Sententiam tamen nobiliſſimam plures, ſi non iisdem verbis, eodem tamen ſenſu dicere potuerunt eſtque vere Socratica.

i) Certius de hoc iudicaremus, ſi Ariſtippi dialogus de paedia, quem ei tribuit Laërtius, non periiſſet.

k) Lib. II. Metaph. c. 21. T II. p. 658. contumelia affeciſſe mathematicas diſciplinas; cuius ratio eſt; quia coriariam et fabrilem iis praetulit, vbi de meliori vel deteriori agatur, cum e contrario artes mathematicae nullam boni vel mali rationem habeant. Ex quibus ſenſu Socratico eum has artes popularibus poſtpoſuiſſe, patet, id eſt, quatenus ad bene viuendum nihil conferunt: namque ita Socratem praecipientem audiuerat.

ſcriptas forte viderat, dixit, nec coniectura cl. MENZII [l] omni veriſimilitudine careat: audiuiſſe in iuuentute Theodorum maxima nominis fama artes mathematicas in Ariſtippi patria tum docentem; intelligenda illa ſunt, quae refert Ariſtoteles in ſenſu Socratico, qui ſubtilitates ad vitae vſum et commoditatem nihil facientes reiiciebat. De naturalis philoſophiae ſtudio idem cum Socrate ſtatuiſſe, eo minus mirandum eſt, quo magis ad hunc finem omnem philoſophiae laborem referebat, vt feliciter homines viuerent [m]. De rationalis vero philoſophiae pretio ab Ariſtippo et ſequacibus ſtatuto veteres diſſentiunt: quidam enim [n] naturalium quidem rerum inquiſitionem Cyrenaicos omiſiſſe, referunt, quod comprehendi non poſſe manifeſte colligerent, logicen vero propter ſummum eius vſum attigiſſe. Meleager vero atque Clitomachus apud LAERTIVM [o], eos et phyſicam et dialecticam aeque aſpernatos fuiſſe tradunt. Quae ita tamen conciliari poſſunt, vt dicatur, Ariſtippum et ſequaces reieciſſe dialecticas contentiones, quales et Eleatici et Megarici circa iſta tempora introducebant, non tamen contempſiſſe omnem ratiocinandi artem, ſed eam potiſſimum excoluiſſe partem, quae de ſenſationum natura, animique ex his affectionibus, iudicio, et criterio doloris et voluptatis, bonique et mali diſcrimine agit, quippe quam ſolam ad moralem philoſophiam aliquid conferre iudicabant. Quam rationem poſtea alia et peregrina auxit Theodorus, Ariſtippi iunioris diſcipulus, qui Pyrrhonem audiuit, et ἀκαταληψίας doctrinam ab eo didicit; ex quo tempore dogma illud in Cyrenaicorum ſchola inualuiſſe videtur, μόνα τὰ πάθη καταληπτὰ, ſola ea, quibus afficimur comprehenſibilia eſſe [p]. Quod qua ratione intellexerint, ſi non ipſe Ariſtippus, de cuius hac in re mente non conſtat, certe Cyrenaici Ariſtippi ſequaces, luculenter ediſſerit SEXTVS EMPIRICVS [q], qui ipſe audiendus, et cum aliis veterum conferendus eſt, vt de rationali philoſophia Cyrenaicorum conſtet.

Canones logici Cyrenaicorum.

§. VI. Ita vero Cyrenaicorum canones logicos eruditiſſimus Scepticus enumerat:

I. Criteria ſiue iudices veri falſique eſſe affectiones, ſolasque comprehendi, et non eſſe fallaces: eorum autem, quae mouent et efficiunt affectiones, nihil eſſe, quod poſſit comprehendi, neque quod poſſit non fallere. Eadem tradit CICERO [r]; in tactu doloris aut voluptatis Cyrenaicos ſolo putare veri eſſe iudicium, quia ſentiatur. Idem viſum quoque Epicureis [s], quod itaque Cyrenaici teſte LAERTIO [t], ſuſtulerunt τὰς αἰσθήσεις οὐκ ἀκριβοῦσας τὴν ἐπίγνωσιν, *ſenſus, quod certam non inferant cognitionem*, non de ſenſibus ipſis accipiendum eſt, quatenus afficiuntur, ſed de opinione

l) l. c. not. BBBB. p. 90.
m) Scripſiſſe tamen librum περὶ Φυλιολογιῶν refert LAERT.
n) LAERT. L. II. ſ. 92.
o) Ibid.
p) Ariſtocles apud EVSEBIVM L. XIV. c. 7. LAERT. L. II. ſ. 92. PLVT. adu. Coloten SEXT. EMPIR. Pyrrh. hypot. L I. c. 31. ſ. 55.
q) Aduerſ. mathemat. L VII. ſ. 191 ſeqq.
r) In Lucullo c. 7. Acad. Qq. L. IV. c. 7.
s) Vid. LVCRET. L. IV. v. 480 ſeqq.
t) L. II. ſ. 95.

ne et iudicio ex eorum perceptione ferendo, quod erroribus obnoxium eſt [u].

II. Si itaque apparentia dicantur affectiones, fatendum eſſe omnia, quae apparent, eſſe vera, et eiusmodi, vt poſſint comprehendi: ſin autem ea, quae cauſſae ſunt commotarum affectionum appellentur, apparentium nomine; omnia apparentia eſſe fallacia, nec comprehendi poſſe. Solam enim affectionem eſſe, quae nobis apparet, non rem, quae eam efficit.

III. Quod eſt extrinſecus mouetque ac efficit noſtram affectionem, fortaſſe quidem rem eſſe, nobis autem non apparere.

IV. Ea ratione nos in propriis quidem affectionibus minime errare, illasque poſſe comprehendi.

V. In ſubiecto externo autem errare omnes, nec poſſe comprehendi, cum ad id diſcernendum anima prorſus ſit imbecilla propter loca, propter interualla, propter motus, propter mutationes, propter alias plurimas cauſſas.

VI. Inde nec criterium dari omnibus hominibus commune, poni autem nomina communia iudiciis: nam affectiones quidem communi nomine vocari, an autem eodem modo proximus afficiatur, neminem poſſe dicere, vt qui eius affectionem non percipiat.

VII. Cum itaque nulla ſit in nobis communis affectio, temerarium eſſe, dicere, id, quod mihi videtur, videri etiam vicino.

VIII. Quod autem reuera propter diuerſas ſenſuum conſtitutiones, non eodem modo et ſimiliter afficiamur, et moueamur, perſpicuum eſſe in iis, qui regio morbo vel ophthalmia laborant, et in iis, qui affecti ſunt ſecundum naturam, illis enim lurida et rubra apparere, quae aliis ſunt alba.

IX. Affectiones etiam ad fines peruadere [x].

X. Ex affectionibus alias quidem eſſe iucundas, alias vero moleſtas, alias vero intermedias.

XI. Moleſtas eſſe malas, quarum finis eſt dolor, iucundas autem bonas, quarum finis, qui falli non poteſt, eſt voluptas. Quae autem ſunt intermediae, nec bonas eſſe nec malas, affectione inter dolorem et voluptatem media.

XII. Affectiones ergo eſſe omnium iudices et fines; has in vita nos ſequi, attendentes euidentiam et iucunditatem: euidentiam quidem in aliis affectionibus, iucunditatem autem in voluptate [y].

Patet ex hac logicae Cyrenaicae delineatione, medios eos inceſſiſſe inter Scepticos et Academicos primos, et ad ſenſationes potiſſimum noſtras, et earum afficiendi modum reſpexiſſe, qua de re recentiores quoque philoſo-

u) Conf. FABRIC. ad l. c. Sexti p. 409. not. R.

x) Haec ex morali philoſophia Cyrenaicorum, de qua in ſequentibus, explicanda ſunt. Illi enim duas paſſiones poſuerunt, dolorem et voluptatem, ad quas referuntur ſenſationes omnes, in quibus vel dolor vel voluptas afficit, et de fugiendis atque appetendis monet.

y) LOCKE de l'entendement L. II. ch. 8. §. 12 ſeqq. p. m. 137 ſeqq. DE CROVSAZ Logiques P. I. Sect. I, ch. 2. §. 2 ſeq. p. 15 ſeqq.

losophiae rationalis doctores praeceperunt, inter quos Cyrenaicam hanc logicam examinauit vir summus CHRISTIANVS THOMASIVS [z].

Philosophia moralis Cyrenaicorum.

§. VII. His naturalis sensationis regulis inaedificauit schola Cyrenaica systema morale, quod voluptatem finem philosophiae constituit, vnde nomen quoque Hedonicorum acceperunt, qui illud secuti sunt. Ceterum et hic praemonendum est, nec omnia imputanda Aristippo, quae sequacibus placuerunt, nec cuncta ad turpes rationes reuocanda esse, sed ad naturam potius voluntatis humanae, animae et corporis felicitatem quaerentis esse examinanda, id quod ipsa Cyrenaicae scholae dogmata euincunt. Pleraque vero, amissis Cyrenaicorum scriptis LAERTIO [a] debemus, quocum conferenda sunt veterum testimonia passim dispersa, ex quibus haec statuisse Cyrenaicos, colligitur.

I. Duas esse perturbationes siue passiones dolorem et voluptatem, voluptatem lenem motum esse, dolorem motum asperum.

II. Nihil differre a voluptate voluptatem, neque aliud alio magis volupe esse, atque illam quidem cuncta animantia appetere, dolorem vero reformidare. Maxime notanda haec propositio est in diiudicando systemate Cyrenaico; patet enim ex ea, de naturali voluntatis humanae ex sensationibus oriundae sensu atque inde percepta voluptate et dolore sermonem esse, qualem sensum etiam reliqua animantia suo modo et gradu possident [b]: et in hac sola significatione vna voluptas ab altera non differt, licet natura modoque, etsi gradu, obiecto, fineque differat.

III. Voluptatem vero hic intelligi non stantem, id est, quae in tranquillitate et indolentia consistit, qualem Epicurei pro fine habent, sed mouentem, quae animum atque corpus leniter et dulci ratione commoueat.

IV. Voluptatem corporis vltimum finem hominis esse. Hoc quidem non LAERTIVS tantum, sed et plerique veterum Cyrenaicis tribuunt, vtrum vero tam crassum et philosopho indignum dogma nude admiserint, recte quis dubitet. Aristippus certe, etsi corporis voluptatibus locum reliquit, ratione tamen eas moderandas esse, nec iis cedendum imperium monuit. Quod cum animae in voluptatem imperium concedat, sequitur inde, potiorem animae, quam corporis, rationem in voluptatibus Aristippum habuisse. Notatque EVSEBIVS [c] Aristippum non dixisse ipsum quidem, voluptatem esse finem, sed ex eo id collegisse sectatores, quod semper de voluptate disseruerit.

V. Finem a vita beata differre, finem quippe esse particularem voluptatem, beatam autem vitam ex collectione huiusmodi particularium voluptatum existere, quibus et praeteritae connumerentur et futurae. Particularem quoque voluptatem propter se eligendam, beatitudinem non propter se, sed propter particulares voluptates.

VI.

z) Introd. in phil. ration. c. VI. §. 60 seqq p. 78 seqq.

a) Lib. II. f. 92 seqq.

b) Conf. CICERO de fin. L. V. c. 128. L. II. c. 71. et ALDOBRAND. ad l. c. Laërt.

c) De praep. loco supra laudato.

VI. Voluptatem bonam eſſe, etſi a turpiſſimis rebus proueniat: licet enim actio in ſe ſit inhoneſta, voluptatem tamen in ſe ſpectatam et bonam eſſe et expetendam. Magnam haec theſis Cyrenaicis conflauit inuidiam, quae tamen luculenter explicat, eos non de eo, quod morale, ſed quod naturale eſt in voluptatibus, locutos eſſe: hinc ex eo quoque voluptatem finem eſſe probabant, quod natura hanc nobis a pueris ſine inſtitutione conciliauerit, et, cum illa fruimur, nihil amplius quaeramus. Naturale vero in homine malum non eſſe, concludebant.

VII. Indolentiam non eſſe voluptatem, ſed hominis dormientis conditionem, carereque motu, quo tamen voluptas et dolor abſoluatur.

VIII. Neque tamen omnes animi voluptates atque dolores ex corporis voluptatibus atque doloribus exiſtere, ſolam enim patriae et noſtrummet ipſorum proſperitatem voluptatem animis noſtris poſſe afferre. Luculenter haec quoque demonſtrant, non ad ſolam corporis voluptatem omnia retuliſſe Cyrenaicos; licet omnino veriſimile ſit, nullam eos voluptatem admiſiſſe, quae non in corpore propter arctiſſimum animae et corporis connubium ſentiatur: vnde et ad corporis potiſſimum ſenſum in voluptatibus reſpexiſſe videntur, quando voluptatem corporis commendarunt. Sed deficientibus ſectae monumentis, aegre certi quid definiri poteſt, et incertum, an non Epicurei plus Cyrenaicis tribuerint, vt illis eo fortius aduerſarentur, quam ipſi admiſerunt.

IX. Nec tamen ex memoria praeteritorum aut expectatione futurorum bonorum perfectam voluptatem exiſtere poſſe; motum animi enim ſolui tempore atque dilabi. Conſiſtere itaque voluptatem tempore praeſenti, et eſſe μονόχρονον, vt eſt apud ATHENAEVM [d]. Itaque praecipiebant, quod refert AELIANVS [e], ſollicitos mortales neque de praeſenti neque de futuro eſſe debere, conſtantisque et ſerenae mentis argumentum eſſe, ſi quis talibus ſe minus perturbari patiatur. Praeſentia enim tantum noſtra eſſe, non vero praeterita, quae iam elapſa, neque futura, quae incerta ſint.

X. Longe praeſtantiores eſſe corporis, quam animi voluptates, deterioresque corporis quam animi dolores, quo circa et his peccantes crudeliſſime exerceantur. Ita quidem, vt et reliqua LAERTIVS [f], qui tamen, niſi totus falſus eſt, ea, quae de ſenſu voluptatum dixere, ad ipſam voluptatum naturam traxit. Videntur enim nihil aliud voluiſſe dicere, quam: exquiſitiorem ſenſum habere corporis voluptates, quam animi, magisque afficere corporis dolores, quam animi, propter naturalem animi propenſionem in corpus. Proditque Laërtius, ex malo in Cyrenaicos animo haec profecta eſſe; addit enim: inde corporis magis quam animae curam habuiſſe [g], quod Ariſtippi et ſequacium hiſtoria multis exemplis refutat.

d) Lib. XII. p. 544.
e) V. H. L. XIV. 6.
f) Lib. II. ſ. 90.
g) Aliter tamen verba Laërtii interpretatur OLEARIVS ad STANLEIVM p. 246. Patiuntur tamen eius verba hunc quoque ſenſum, maius regimen in gubernandis voluptatibus quam doloribus requiſiuiſſe. Ipſa verba aliquantum obſcura ſunt.

XI. Dolorem naturae noſtrae grauem eſſe, et abhorrere, cui quam maxime conueniat voluptas.

XII. Quandoque repudiandas res voluptati inſeruientes, tanquam quae moleſtiam afferant, vt res difficillima ſit coniunctio voluptatum, qua beata vita abſoluatur.

XIII. Sapientem minime ſemper viuere in voluptate, nec ſemper dolere inſipientem, ita tamen plerumque ſe rem habere. Satis autem eſſe, ſi quis vel per vnicam incidentem voluptatem ſuauiter afficiatur [h].

XIV. Dolorem ſummum malum eſſe, nec omni tamen malo eum excitari, ſed inſperato nec opinato: maioremque penes hos, quam penes alios dolorem eſſe [i].

XV. Animam ſimul cum corpore pati et vna turbari [k].

XVI. Vitam aeque ac mortem eligendam, et vtrumque ſapienti indifferens eſſe [l].

XVII. Natura ſuaue vel inſuaue nihil eſſe: caeterum propter rerum vel raritatem vel nouitatem, vel ſatietatem laetari alios, alios angi.

XIIX. Paupertatem vel diuitias nihil ad voluptatis rationem afferre, neque enim exquiſitiore voluptate diuites quam pauperes affici. Contradicere ſibi hic videtur LAERTIVS, paulo ſupra Cyrenaicis tribuens: diuitias effectrices tantum eſſe voluptatum, non propter ſe expetendas. Sed vt in iſtis, de ipſa voluptatis ratione vel potius ſenſu locutus eſt, ita in his cauſſam tantum efficientem notat: et vtraque propoſitione diuitias a formali voluptatum conceptu remouet.

XIX. Omne bonum in voluptate poſitum eſſe, virtutemque ob eam rem eſſe laudandam, quod voluptatem efficiat [m].

XX. Sapientem ſui ipſius gratia omnia facturum; alium quippe neminem, aeque ac ſe, dignum arbitrari: etſi enim magna ab eo videatur conſecutus, non tamen ſua merita aequare [n].

XXI. Peccata veniam promereri, neque enim peccare ſponte quenquam, ſed aliqua paſſione coactum, neque odio peccantem proſequendum, ſed emendandum eſſe.

XXII. Sapientem non adeo in bonorum electione inhaeſurum, vt in malorum fuga; finem conſtituendo, vt neque in moleſtia neque in dolore viuatur.

XXIII. Prudentiam quidem bonum eſſe, non autem propter ſe ipſam appetendam, ſed eorum gratia, quae nobis ex ea proueniunt.

XXIV. Virtutes quasdam et imprudentibus communes eſſe.

XXV.

h) LAERT. L. II. ſ. 91.

i) CICERO Tuſc. Qq. L. II. c. 6. L. III. c. 13. LAERT. ſ. 93.

k) LAERT. L. II. ſ. 94. Patet ex his, Cyrenaicos ad animae cum corpore vnionem mutuumque conſortium in deſcribenda voluptatis natura reſpexiſſe.

l) Ibid. ſ. 95.

m) CICERO Off. L. III. c. 33.

n) LAERT. L. II. ſ. 95.

XXV. Sapientem nunquam inuidia laboraturum, neque cupiditati neque superstitioni vnquam cessurum, ista enim ex inani opinione existere. Dolori et metui obnoxium esse, hoc enim naturae legem postulare.

XXVI. Amicum necessitatis caussa amplectendum.

XXVII. Corporis exercitationem virtuti acquirendae conducere [o].

XXVIII. Nihil natura iustum esse, aut honestum ac turpe, sed consuetudine ac lege: virum tamen bonum nihil agere perperam ob imminentia damna, opinionesque sinistras euitandas [p]. Pessime ob hoc dogma plerumque audit [q] secta Cyrenaica, quae crasso isto scepticismo morali ad impietatem viam muniuisse visa est. Nihil tamen hic secure definiendum, cum incertum sit, quam legem intellexerint, an naturae vel hominum? certe a naturae instinctu cuncta ad voluptatem referente eoque rationali sapientis actiones regi statuebant, quae ipsis φυσικῶς γίνεσθαι [r] ex naturae lege fieri credebantur. Praeter πάθη vero et voluptatis atque doloris sensum regulam nullam admisisse ex logicis canonibus supra adductis est manifestum.

§. VIII. Praeter eruditionis vitaeque elegantiam famae quoque celebritatem Aristippo conciliauit ARETE filia, femina eruditissima, et inter mulieres philosophantes [s] notatu digna. Eam enim parentem, philosophiam tradentem audiuisse testis est LAERTIVS [t] atque CLEMENS ALEXANDRINVS [u], qui eam albo celeberrimarum doctrina, imprimis philosophica, feminarum adscripsit. Aristippi quidem sororem fuisse tradit AELIANVS [x], sed vel errore deceptum fuisse, vel locum in mendo cubare, vnanimis veterum consensus euincit, qui omnes filiam Aristippi faciunt. Optime vero a parente institutam fuisse, LAERTIVS [y] refert, testatus, ita ab eo exercitio iugi eruditam fuisse, vt contemneret, quod esset nimium: quae sine dubio respexit auctor epistolae ad Areten [z], quae Aristippo falso adscribitur, vbi rerum superuacanearum contemtus ei vehementer commendatur, et philosophiae seruandae amor accenditur. Quem muliere philosophante dignum vitae cursum recte tenuisse, inde colligi potest, quod filium, aui nomine, Aristippum cognominatum in philosophia ita instituit sola, vt non solum inde μητροδίδακτος [a] vocaretur, materni que amoris ac studii vestigia exprimeret [b], sed et Theodorum, non ignobile, in schola Cyrenaica nomen, discipulum haberet [c]. Praeter filiam Synallum quendam [d] et Antipatrum Cyrenaicum discipulos habuit Aristip-

Arete.

o) Ib. §. 91. 94. vbi haec afferuntur.

p) Ibid. §. 93.

q) Vid. PARCKER. diss. I. de Deo sect. 8. p. 20. BVDDEVS de Scepticismo morali §. 9. Anal. H P p. 218. thes. de ath. c. 1. §. 6.

r) LAERT. L. II. §. 91.

s) MENAG Hist. mul. philos. §. 61. qui tamen de ea est parcissimus.

t) Lib II. §. 86.

u) Lib. IV. p. 523.

x) Hist. anim. L. III. c. 40.

y) Τα' ἄριστα ὑπετίθετο τῇ θυγατρὶ Ἀρήτῃ συνασκῶν αὐτὴν ὑπεροπτικὴν τοῦ πλείονος εἶναι. ib. §. 72.

z) Epist. Socrat. XXVII.

a) Citati. conf. MENAG. l. c. vbi plures a matre instituti nominantur.

b) THEMISTIVS Orat. XXI.

c) LAERT. L. II. §. 86.

d) EVSEB. praep. L. XIV. c. 18. Aethiopem ex Ptolomaide discipulum eius nominat LAERT. l. c. Antipatrum caecum fuisse CICERO Tusc. Qq. L. I. innuit.

Ariſtippus: Antipater Epitimidi, Epitimides Paraebatae, Paraebates Hegeſiae et Anniceridi diſciplinam Cyrenaicam tradidit, qui ſectam Hegeſiacam et Anniceriam condiderunt, de quibus iam porro tradendum eſt.

Hegeſias.

§. IX. HEGESIAS, quis fuerit, veteres tacent, Paraebatae in Cyrenaica ſecta diſcipulum fuiſſe, tradit LAERTIVS [e]. Is πεισιθάνατος cognominatus eſt, cuius cauſſam nobis ita enarrat CICERO [f]: ſcripſiſſe librum, qui ἀποκαρτερῶν dicebatur, quod in eo a vita quidam per inediam diſcedens, reuocatur ab amicis, quibus reſpondens, vitae humanae enumerat incommoda, docetque multis mortem nos ſubducere malis, non bonis. Refertque non TVLLIVS tantum, ſed et VALERIVS MAXIMVS [g]: tanta eloquentia valuiſſe, et mala vitae repraeſentaſſe, vt eorum miſeranda imagine audientium pectoribus inſerta, multis voluntariae mortis oppotendae cupiditatem ingeneraret: ideoque a rege Ptolomaeo vlterius hac de re diſſerere fuerit prohibitus. Et in hoc quoque vno ab Ariſtippo et aliis Cyrenaicis diſceſſiſſe videtur, quod mortem vitae praeferre docuerit: vnde et maluimus Diogenem Laërtium, quam STANLEIVM [h] ſequi, reliqua dogmata Hegeſiacae ſectae adſcribentem, cum Cyrenaicis communia fuerint. In eo vero alia mens fuit Hegeſiae. Cum enim Ariſtippus voluptatis quam doloris maiorem rationem haberi vellet, et particularem quoque voluptatem ſectandam praeciperet, quia difficillimum eſſet, totam, quae ad vitam beatam pertineret, voluptatum congeriem conſequi: Hegeſias ad dolorem magis remouendum, quam voluptatem conſequendam reſpiciens, mortem vitae praeferre non dubitauit, ſecus ac reliqui Cyrenaici faciebant, qui ſapienti eam indifferentem eſſe [i], aiebant. Cuius rei argumentum ille ex ipſis Ariſtippi rationibus petebat: namque is quoque cum ſequacibus non negabat, eſſe impoſſibile cumulate contingere beatam vitam, corpus quippe multis morbis et paſſionibus affligi, animam ſimul cum corpore pati et turbari: Hegeſias vero inde contrarium illi, quod reliqui concludebant, particularem voluptatem ſectandam eſſe inferebat: cum propter ea vita beata non poſſit obtineri, mortem eſſe eligendam. Mire hic omnia turbata ſunt apud LAERTIVM [k], qui non ſolum Cyrenaicorum omnium placita cum Hegeſiacis miſcuit [l], et vno faſce comprehenſas exhibuit, ſed apud quem quoque textus manifeſte corruptus eſt, τὴν τε ζωὴν τε, καὶ τὸν θάνατον αἱρετόν, *vitam aeque ac mortem exoptabilem et eligendam eſſe.* Haec enim cum antecedentibus non cohaerent, quibus vitae miſeria deſcribitur et felicitas atque beatitudo obtineri poſſe negatur. Vnde recte et acute MERICVS CASAVBONVS [m] monuit, priora verba τὴν τε ζωὴν, ad ſuperiora pertinere: ὥστε ἀνύπαρκτον εἶναι τὴν εὐδαιμονίαν τὴν δὲ ζωήν· τὸν δὲ θάνατον αἱρετόν. *Cum vitae felicitas nulla reuera ſit, eligendam eſſe mortem, nec indifferenter habendam.* Quae expli-

e) loc. cit.
f) Tuſc. Qq. L. I. c. 34.
g) Lib. VIII. c. 9.
h) Hiſt. phil. P. III. p. 256.
i) LAERT. ſ. 95.
k) Segm. 94.
l) Paſſim ideo doctrinae Cyrenaicis adſcriptae ſibi contradicunt.
m) Ad h. l.

explicatio non ingenio soli debetur, sed ipsam Hegesiae doctrinam pro fundamento habet, quem ideo mortem vitae praeferendam efficacissima eloquentia suasisse, modo diximus, quod innumeris miseriis et aerumnis eam vndique obseptam quilibet experiretur. Quare discedendum a viris doctis est [n], qui communem verborum Laërtii interpretationem sequuntur.

Anniceris. §. X. Paraebatae porro discipulus fuit ANNICERIS Cyrenaeus, cuius tamen notitia apud veteres, imprimis LAERTIVM et SVIDAM, non satis diligentes et accuratos scriptores, valde obscurata est. Anniceridem enim Cyrenaicum Platonem Dionysii iussu Aeginae inter mancipia vendi iussum, redemisse et amicis restituisse refert LAERTIVS [o], eumque in regendo curru fuisse exercitatissimum, ideo tamen correptum a Platone tradit AELIANVS [p], quem cum sectatore Paraebatae eundem esse diserte tradit LAERTIVS [q], et hunc exscribens SVIDAS [r]. Temporum vero rationes aperte repugnant. Platoni enim Aristippus coaeuus fuit, adeoque et Anniceridi huic; Aristippum, filia, hanc nepos Aristippus, eumque Antipater, Antipatrum Epitimedes, et hunc Paraebates, Paraebatam demum Anniceris audiuit; ex qua scholae Cyrenaicae successione luce meridiana clarius est, multis annis iuniorem hunc illo esse, recteque duos Anniceridas statui: siue corruptus textus fuerit, et a sciolo ex margine in textum additum illud glossema apud Laërtium et Suidam, vt vult MENAGIVS [s], siue ipsum Laërtium memoria deceperit, id quod saepius ei contigit: quem secutum esse Suidam nemo mirabitur, cui negligentia eius nota est. De hoc iuniore vero Anniceride ita SVIDAS [t]: fuisse Epicureum philosophum, quamuis esset discipulus Paraebatae, qui Aristippum audiuit. Habuisse fratrem Nicotelem philosophum: ipsius vero discipulum fuisse illustrem Posidonium. Ab eo sectam Anniceriam nomen tulisse, et vixisse sub Alexandro. Nec valde dissimilia sunt Epicureis ea, quae sectae Anniceriae tribuit LAERTIVS [u]: amicitiam relinquendam in vita et gratiam, honoremque aduersus parentes, praeclaraque pro patria facinora: Sapientem, quamuis molestias subeat, atque labores, beate victurum nihilo minus, etsi minimum ei fuerit voluptatis: Amici felicitatem non per se expetendam, sed assuefaciendum animum propter congenitam ei prauam dispositionem, vt ne propter emolumenta tantum nostra amicum suscipiamus, iisque deficientibus ab ipso discedamus, sed ex beneuolentia quadam, ob quam labores quoque non vereamur, eius caussa suscipiendos. Quamuis enim vltimus finis in voluptate constituendus sit [x], eaque priuati doleamus, amicorum tamen gratia labores, quibus carere alias possemus, subeundos esse. Ex quibus patet, ad animi potius voluptatem, quam corporis respexisse, et tranquillitatem

n) STANLEI. l. c. STOLL. Hist. phil. mor. gent. §. LIII. p. 64
o) L. III. f. 20.
p) V. H. L. II. c. 27.
q) L. II. f. 87.
r) In Aristippus T. I. p. 324. Hos sequitur STANLEIVS P. III. p. 256. 257.
s) Ad l. c. Laërtii, quem sequitur KVSTERVS ad l. c. Suidae.
t) In Anniceris T. I. p. 209.
u) L. II. f. 96.
x) Conf. CICERO de Offic. L. III. c. 33.

tatem eius potius, quam iucundum voluptatis ſenſum, more Epicureo eum reſpexiſſe. Ceterum Suidae ἀνιστορησίαν merito mireris; qui ſub Alexandro vixiſſe et tamen Poſidonium habuiſſe diſcipulum, Epicureum quoque fuiſſe Annicerin ait. Nam neque Epicurus ante Alexandri M. mortem ſcholam erexit, et Poſidonius, vltimus ex Stoica ſchola plurimis annis his inferior Ciceronis praeceptor fuit, vti ſuo loco dicetur. Vnde coniiciendum eſt, Suidam indiligentiſſimum ſcriptorem, deceptum ſimilitudine dogmatum Anniceridis et Epicuri et more ſuo de temporum rationibus non cogitantem haec inter ſe confudiſſe [y].

Theodorus atheus.

§. XI. Magnam vero ignominiam ſcholae Cyrenaicae contraxit THEODORVS, dictus ATHEVS, qui peculiarem ſectam condidit, quae Theodoria ab illo appellata eſt [z]. Audiuit is Anniceridem, et Dionyſium dialecticum, Zenonem Cittieum, et Pyrrhonem ephecticum; immo Ariſtippum quoque iuniorem, et Bryſonem inter eius praeceptores refert SVIDAS [a], e quorum tamen numero Socratem, quem alio loco addit [b], eximendum eſſe, temporum rationes euincunt. Calluiſſe itaque philoſophorum doctrinas Theodorum dubium non eſt, qui cum Pyrrhonem quoque magiſtrum adhibuiſſet, de theologia Graecorum et philoſophorum quoque dubitare coepit; librumque ſcripſit, in aliquot volumina diuiſum [c], quibus omnia, quae contra vrgeri ſolent, refutauit. Et haec ei ratio ignominioſum athei nomen peperit, quod poſtea, arguto quodam Stilponis ſophiſmate occaſionem praebente, in Θεὸς mutatum eſt [d]. Peſſimam vero iſta libertate dicendi et philoſophandi ſcenam ſibi inſtruxit. Cyrenaei enim eum relegarunt, quos amare riſit, ex Libyae deſertis in Graeciam cultiſſimam expellentem [e]. Inde Athenas delatus Areopagi iudicio obnoxius ad mortem damnatus fuiſſet, niſi Demetrii Phalerei, tum inter Athenienſes potentiſſimi, auxilio euaſiſſet. Inde quoque eiectus ad Ptolomaeum Lagi ſe contulit, apud quem moratus, legatique munus ad Lyſimachum defunctus eſt, quem oris libertate iratum ſecure et cum riſu contempſit [f]. Tandem lege eum damnatum ob atheiſmum hauſto veneno periiſſe Amphicrates apud LAERTIVM [g] auctor eſt. Fecere haec viri fata, vt recentiori aetate de atheiſmo Theodori diſputaretur. Etſi enim certum eſt, atheiſmi eum non accuſatum tantum, ſed et damnatum eſſe, quod contra Deos diſputauerit, et argumenta pro eorum exiſtentia refutauerit; nondum tamen inde ſequitur, eum reipſa fuiſſe atheum. Socratis enim exemplo conſtat, habitos fuiſſe pro atheis inter Graecos omnes illos, qui a dominante, quod aiunt, religione diſſentirent, et nugiuendulam Graecorum ſacerdotum theologiam improbarent. Et talem quoque Theodorum fuiſſe, viris quibusdam doctiſſimis

y) Quod ſi ſub Alexandro vixit, Ariſtoteli coaeuus fuit, quod tamen temporis ſeries et ſucceſſio ſcholae Cyrenaicae vix patitur. Vnde quam exigua fides Suidae ſit, patet.

z) LAERT. L. II. ſ. 98. SVIDAS v. Theodorus T. II. p. 175.

a) loc. cit.

b) In Socrates T. III. p. 353.

c) Librum nominat Laërtius, libros Suidas, qui ita facile conciliari poſſunt.

d) LAERT. L. II. ſ. 102.

e) Ibid. ſ. 101.

f) Ibid. ſ. 102.

g) Ibid. ſ. 101.

mis placuit, qui Deos eum tantum Graecorum oppugnasse contendunt [h]; quibus tamen aduersantur alii, qui Theodorum apertae impietatis reum agere non dubitant [i]. Et difficile quoque est in hac quaestione sententiam dicere; cum non tantum humani ingenii inter luxuriantes Graecos proteruia et audacia etiam aduersus Deos pluribus exemplis constet; sed et zelus sacerdotum contra philosophos, superstitionem et idololatriam absurdissimam publice et incaute reiicientes plurima nobis specimina persecutionum exhibuerit: ipsa vero Theodori scripta hodie non extent; vnde tutissimum putamus, in hac quaestione vel affirmanda vel neganda cohibere iudicium. Neque tamen tacendum est, si coniecturis rem agere liceat, militare quaedam pro Theodoro, quae verisimiliter persuadent, non tam ipsam numinis existentiam illum negasse, quam gentilium Deos risisse atque oppugnasse: forte etiam prouidentiam Dei sustulisse, eumque ex mundi huius sphaera quasi remouisse. Cuius coniecturae fundamentum exhibet LAERTIVS [k], qui omnes quidem generis de Diis opiniones reiecisse fatetur, ait vero, librum eius de Diis offendisse non contemnendum, ex quo Epicurus pleraque desumserit. Epicurus vero Graecanicam quidem theologiam susque deque habuit, et prouidentiam quoque negauit, relegatis quasi Diis in extramundana spatia: Dei tamen existentiam adeo non negauit, vt eam ex anticipata potius omnium hominum notione demonstraret, longeque felicissimam et tranquillissimam Deorum vitam esse assereret, iisque pura mente seruiendum esse praeciperet. Talia cum ex Theodori libro sumserit, atheus is dici non potest, qui omnem numinis existentiam negauerit. Frigidumque prorsus est, quod excipiunt viri magni ISAACVS CASAVBONVS [l], et IO. FRANCISCVS BVDDEVS [m], Epicureum hominem, qualem Laërtium putant, ex affectu in magistrum beneuolo ita iudicasse; non contemnendum Theodorum librum de Diis scripsisse, quoniam ille liber fons fuerit, vnde scaturierit, quicquid Epicurus de Diis blaterauit. Non enim hic de Laërtii iudicio agitur [n], sed, an Theodorus omnem numinis existentiam negauerit, cum tamen theologiae Epicureae fons eius liber fuerit, quod aegre quemquam affirmaturum esse putamus, nisi voce atheismi ludat. Auget hanc coniecturam et mirifice confirmat non SEXTVS tantum EMPIRICVS [o], qui Theodorum iungit Euemero, aliisque, qui asseruerunt, *τοὺς νομιζομένους Θεοὺς δυνατούς τινας γεγονέναι ἀνθρώπους*, *eos, qui pro Diis habeantur, potentes fuisse homines*, ex quo loco recte id conficitur, Deos eum inter Graecos receptos, quique pro Diis haberentur, verissima sententia pro magnis et potentissimis antiquissimi temporis viris habuisse, et de Graecorum tantum numinibus disputauisse [p];

h) VOSSIVS de idolol. gent. L. I. c. 1. p. 2. MICH. MOVRGES Plan de Pythagor. T. I. ep 3. p. 96. REIMMANN. Hist. Atheismi c. XXIV. §. 3. p. 174 seq.

i) PARCKER. de Deo disp. I. f. 7. p. 19. GASSENDVS Synt. phil. Epic. P. II. f. 1. c. 3. p. 173. BAYLE Dict. T. I. art. Bion. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 17. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. LV. p. 65.

k) L. II. f. 97.

l) Ad l. c. Laërt.

m) l. c.

n) Neque certum est Laërtium fuisse Epicureum, vti suo loco demonstrabitur. neque beneuolo satis animo is in Theodorum fuit, vti videre est L. IV. f. 52.

o) L. IX. adu. mathemat. f. 51.

ſe [p]; ſed et CLEMENS ALEXANDRINVS [q], qui *ſe valde mirari*, ait, *quonam modo Euemerum Agrigentinum et Nicanorem Cyprium et Diagorum, et Hipponem Melium et illum poſt hos Cyrenaeum, cui nomen erat Theodorus et multos alios, qui moderate ac continenter vixerunt, et reliquis hominibus acrius hunc de Diis iſtis* (gentilium), *errorem perſpexerunt, impios et ἀθέους cognominarint, etiamſi veritatem ipſam non conſiderauerint, ſed errorem tamen certe ſuſpicati fuerint.* Ex vtroque enim loco ſatis apparet, Theodorum gentili theologiae bellum indixiſſe, licet, quae de Diis ſentienda ſint, ipſe non definiuerit, id quod et STRABO teſtatur, *ſectam Theodoriam res grauiores tractare, quam vt vellet ipſe de Diis vllam in partem pronuntiare* [r]. Quae ſi rite teneantur, parum ponderis habent, quae pro accuſando Theodoro afferuntur EPIPHANII [s], LACTANTII [ſſ], et MINVCII FELICIS [t], teſtimonia, quos viros laudatiſſimos in eiusmodi argumenti genere non ſemper verſatos fuiſſe accurate, ſatis notum eſſe putamus. Quod ſi haec ad excuſandum Theodorum non ſufficiunt, quia de genuina eius de Diis ſententia non conſtat, confirmant tamen eam ſententiam, quae τὸ ἐπέχειν commendat. Scripſit varia tum de ſuis dogmatibus, tum de aliis. Theodoros vero alios et in his Cyrenaicum geometram, Platonis praeceptorem, vel Byzantinum, oratorem celebrem, caue, cum noſtro confundas [u].

Euemerus. EVEMERVS ille, veteribus paſſim memoratus patria quis fuerit, incertum, alii enim ex Sicilia Meſſenium, alii Agrigentinum, alii Tegeaten faciunt. Floruiſſe temporibus Caſſandri F. Macedoniae regis, ex eo patet, quod gratiſſimus ei fuit, eiusque auſpiciis et voluntate itinera longinqua in Oceanum meridianum ſuſcepit, inſulam praecipue Panchaiam perluſtrauit, ibique Iouis Triphylii columnam vidit, et inſcriptas ei res illius DEI geſtas legit [x], et quae afferunt VOSSIVS [y], HIER. COLVMNA [z], BENTLEIVS [a], et FABRICIVS [b]. Scripſit is libros ἱερᾶς ἀναγραφῆς ſiue *ſacrae hiſtoriae*, veteribus, imprimis priſcae eccleſiae doctoribus valde memoratos, ſed iniuria temporis deperditos, praeter fragmenta quaedam ab Ennio verſa, quae collegit illuſtriſſimus COLVMNA [c]. Argumentum libri ita enarrat TVLLIVS [d]: *Quid? qui aut fortes et claros aut potentes viros tradunt poſt mortem ad Deos perueniſſe, eosque eſſe ipſos, quos nos colere, precari, venerarique ſoleamus, nonne expertes ſunt religionum omnium? quae ratio maxime tractata ab Euemero eſt, quem noſter et interpretatus et ſecutus eſt, praeter ceteros, Ennius. Ab Euemero autem et mortes et ſepulturae demon-*

p) Diſerte id ſ. 55. ait SEXTVS eum τὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι θεολογούμενα ποικίλως ἀνασκευάσαι.
q) Protrept. p. 24.
r) Conf. CASAVBON. l. c.
s) Expoſ. fid. Op. T. I. p. 1089.
ſſ) L. I. c. 12.
t) In Octauio c. VIII. addendi CICERO de nat. Deor. L. I. c. 14. PLVTARCH. de plac. philoſoph. L. I. c. 7.
u) LAERT. L. II. ſ. 104. viginti nominat de oratore vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 484.
x) Vid. EVSEB. praep. L. II.
y) De Hiſt. Graec. L. I. c. 11. p. 70.
z) In fragmentis Ennii p. 312 ſeq.
a) Ad Callimachum p. 340.
b) Ad Sext. Emp. p. 552.
c) loc. cit.
d) De nat. Deor. L. I. c. 42.

monstrantur Deorum. Idem fere repetit PLVTARCHVS [e] *eum illos, qui Dii existimantur vniuersos aequaliter expunxisse, et ad nomina priscorum imperatorum, et regum detorsisse descripta aureis literis in Panchaea.* Offendisse hunc Euemeri librum gentiles, nemo mirabitur, iugulum enim petebat totius theologiae gentilis, quae ita ad abominabilem superstitionem excreuit, vt supra in historia theologiae barbaricae atque Graecae demonstrauimus. Inde variis modis in Euemerum insurrexerunt scriptores veteres. Quidam enim et in his PLVTARCHVS [f] fidem eius in dubium vocant, et Panchaeam insulam non esse contendunt; vel cum CALLIMACHO [ff] negant Iouis sepulchrum, ad quod prouocat, Cretae eum vidisse. Plerique vero omnis religionis et pietatis hostem audacissimum esse, clamitant, et inter atheos primi nominis referunt, qua de re ne longi simus, praeter loca a COLVMNA [g] praefixa, videndi SEXTVS EMPIRICVS et CLEMENS ALEXANDRINVS [h]. Ad quorum tamen argumenta facile responderi potest, si hoc vnum obseruetur, non ideo omnis religionis et pietatis hostem eum dici posse, qui origines idololatriae detegit, praecipue cum historiae veritas Euemeri partes iuuet. Gentiles vero scriptores ita de Euemero iudicasse nec mirum est, et quam misere et sine fundamento id factum, facile intelligi potest [i]. Nos, qui historiam atheismi non scribimus, in adducendis veterum de Euemero testimoniis et excutienda eorum fide non commoramur; illud modo addimus, quod a cl. Zimmermanno praetermissum est, AELIANVM [k]. Euemerum inter eos numerare, qui in dubium vocauerint: sintne dii nec ne? et curentne res humanas, an non? Et confirmare id THEOPHILVM ANTIOCHENVM [l]. *Impurissimum Euemerum cum plurima de Diis ausus fuisset proponere, postremo Deos prorsus e rerum natura sustulisse, et omnia αὐτοματισμῷ per motum sibi insitum administrari.* Haec si vera sint, conclamatum omnino esset, de Euemero ab atheismi crimine purgando. Sed non sine caussa suspecta sunt haec testimonia. Patet enim ex CLEMENTE ALEXANDRINO [ll]. Euemerum inter eos fuisse, qui ob reiectam superstitionem et idololatriam sine ratione inter atheos relati sunt. Quod non scripsisset eruditissimus doctor, si ad tam apertam impietatem Euemerus processisset. Idem de LACTANTIO [m] MINVCIO FELICE [n] aliisque Ecclesiae veteris doctoribus iudicium esto. Vnde non iniusta nascitur suspicio, gentiles sacerdotes, quorum vineta caedebat Euemerus, irritatos, cum religionem publicam ab eo traduci et ad figmenta humani ingenii referri viderent, hoc quasi consequens ex eius libro deriuauisse, et accusauisse eum, quod omnem numinis

e) De Iside et Osir.

f) loc. cit.

ff) loc. cit.

g) loc. cit.

h) ll. supra citatis.

i) Qua de re consuli velimus, eruditissimi IO. IAC. ZIMMERMANNI amici nostri elegantissimam epistolam ad Nic. Nonnium, qua Euemerum Messenium et Diagoram Melium ab atheismo contra Plutarchum aliosque defendit, quae inserta est Museo Hist. Phil. Brem. Vol. I P. IV. art. 3. p. 71 seqq. quaeque specimen est apologiae virorum doctorum atheismi accusatorum, quam diu iam molitur.

k) V. H. L. II. c. 31.

l) Ad Autolyc. L. III. p. 292 seq. ed. Wolf.

ll) loc. saepius citato.

m) L. I. c. 11. 13.

n) c. XI.

minis exiſtentiam et prouidentiam negauiſſet. Reiectis enim numinibus ſuis relici religionem ipſam et negari diuinam prouidentiam credebant, et credi ab aliis illorum intererat. In eiusmodi accuſationes incidens Theophilus, vt fuere PP. in examinanda Graecorum fide ſatis negligentes, magnam impietatem detexiſſe ratus, Euemerum inter apertos numinis hoſtes collocare non erubuit. Quod certius liceret definire, ſi vtiliſſimus in philoſophiae hiſtoria liber extaret. Quo dum caremus, coniecturis agendum eſt: quas qui reiicit, hoc ſane concedat, oportet, in decernenda de Euemeri atheiſmo ſententia, iudicium eſſe cohibendum.

Philoſophia Theodori.

§. XII. Philoſophiae moralis, qualem tradidit Theodorus, haec nobis praecepta ſeruauerunt veteres [o]:

I. Finem eſſe gaudium et moerorem, alterum ob prudentiam, alterum vero ob imprudentiam.

II. Bonam eſſe prudentiam atque iuſtitiam, malos vero contrarios habitus, media voluptatem atque dolorem.

III. Amicitiam neque in ſapientes neque in inſipientes cadere; in his enim amicitiam perire, cum ea vti neſciant; illos vero, cum ſibi ipſis ſufficiant, amicitia non indigere.

IV. Rationi conſentaneum eſſe, prudens vir vt ne ſibi mortem pro patria arceſſat; neque enim fas eſſe, perire ſapientiam, vt ſtultis bene ſit.

V. Patriam eſſe mundum.

VI. Nihil natura turpe eſſe, ſi auferatur vulgaris opinio, quae ad continendos ſtultos conflata eſt, hincque furto quoque et adulterio et ſacrilegio, cum tempeſtiuum ſit, daturum operam ſapientem, publice quoque absque vllo pudore ſcortis congreſſurum. Ita quidem LAERTIVS [p], qui etiam addit, abſurdis quibusdam argutiis, in quibus multum valuiſſe dicitur, propudioſam hanc licentiam defendiſſe. Putatque MENAGIVS [q], ipſo facto hanc doctrinam expoſuiſſe Theodorum, cum apud Lyſimachum ab Hipparchia Cratetis vxore ſophiſmate impetitus pallium ei detraheret, vt, qua parte mulier erat, conſpiceretur, vt eſt apud LAERTIVM [r]. Neque tamen haec quoque extra dubitationem ita poſita ſunt, vt non iuſta enaſcatur ſuſpicio, Theodoro atheiſmi impietate infami ex doctrinis moralibus, quas profitebatur, haec quaſi conſectaria affricuiſſe genus irritabile vatum, et vt ſpeciem accuſationi conciliaret, quod inuidiae argumentum erat philoſopho tribuiſſe. Quod ne ſola coniectura ducti dicere videamur, etſi illa cauto cuilibet ex ſolis omnis fere aetatis exemplis in eiusmodi re enaſcitur; cogitari volumus, diuerſiſſima veterum narrata, de mente Theodori circa rerum, quam dicunt moralitatem. SVIDAS [s] enim ei tribuit, indifferenter eum res omnes habuiſſe, LAERTIVS [t] vero ad δόξαν, ſiue opinionem (ens morale, Scholaſticorum more, diceres, τῇ φύσει enim opponitur) cuncta

o) LAERT. L. II. ſ. 98.
p) Ibid. ſ. 99.
q) Ad l. c. Laërt.
r) L. VI. ſ. 97.
s) In Socrat. l. c.
t) loc. cit.

cuncta reduxisse, quae opinio ab Archelai et Aristippi mente, omnem moralitatem ad legem et instituta referente, prope abest; nec prudentia atque iustitia sine his constare possunt, quas tamen solas bonas esse Theodorus affirmauit; Phauorinus autem apud STOBAEVM [u] honestum habuisse, ait, Theodorum, pro solo bono, turpe pro solo malo, reliqua sapienti indifferentia esse. Ex quibus si non certa consequentia deduci potest, rerum moralium honestatem atque turpitudinem, quacunque ex norma ea proueniat, Theodorum agnouisse, illud tamen non sine verisimilitudine infertur, non omne honesti atque turpis discrimen sustulisse, et inter criminationes inimicorum referenda esse, quae illi tribuuntur, extremae impudentiae dogmata. Nec quae apud Lysimachum inter Theodorum et Cratetis vxorem facta sunt, pudoris oblitum impudicumque animum prodidisse innuunt. Nihil enim aliud narrat Laërtius, nisi hoc, virilem habitum, quem philosophorum more gestabat Hipparchia, ei detraxisse, et ad telas eam remisisse, atque ostendisse ita, esse mulierem. Nihil hic de nuditate reuelata, quam si ostendisset, Theodorus, addidisset Laërtius, vt alibi [x] solet, ἀνεσυράμενος δ' αὐτῆς θοιμάτιον, ἔδειξεν πότερον γυνή ἐστιν ἢ ἀνήρ. Sed ponamus, sublato pallio nudam ostendisse mulierem philosopham, non hoc fecit ad fouendos impudici animi ignes, sed vt mulierem Cynicam, moribus eius non repugnante ratione confunderet, et in ruborem daret. Pleraeque vero eiusmodi narratiunculae caute audiendae et legendae sunt, cum solennis olim mos fuerit, philosophos eiusmodi fabulis traducendi et vulgus risui exponendi: cuius rei exempla pluscula in historia Cynicorum deprehendemus, et specimina eius rei haud pauca nobis exhibent Athenaeus et Lucianus, acerbi philosophorum irrisores.

Bion Borysthenites.

§. XIII. Inter sectatores Theodori BION, patria BORYSTHENITA ingenii optimi, religionis atque pietatis pessimae famam consecutus est [y]. Parentibus ortus ignobilibus, patre liberto, matre ex lupanari, familia ob facinus venundata; ab oratore quodam emtus post fata haeres institutus est, cuius ille libris crematis atque discerptis Athenas concessit, ibique ad philosophiam animum applicuit, quae de se ipso narrat apud LAERTIVM [z]. Cratetem initio audiuit Academicum, hac vero repudiata secta, pallium et peram arripuit et Cynismo se addixit; postea, cum Theodorum videret omnis generis eruditionem discipulos docentem, eum secutus est, sectaeque Theodoriae nomen dedit. Postremo Theophrastum quoque Peripateticum audiuit [a]. Et ex diuersis his sectarum studiis variae quoque animae qualitates exortae sunt. Ingenium enim versatile, et callidum, quo philosophiam exagitantibus [b] plurimum adiumenti attulisse LAERTIVS ait, Academicis

u) Conf. cel. STOLLIVS Hist. phil. mor. §. IV. p. 66.

x) L. II. §. 116. qui locus ad Theodorum quoque nostrum pertinet L. VI. §. 46. et MENAGIVS ad haec loca.

y) Vid. LAERT. L. IV. §. 46 sqq. ex recentioribus STANLEIVS Hist. phil. P. III. p. 260 seqq. BAYLE Dict. T. I. art. Bion p. 566. qui prolixus satis est.

z) loc. cit.

a) Ibid. §. 51.

b) Male apud STANLEIVM l. c est excolentibus, Laërtius καθιππάσασθαι τῆς φιλοσοφίας habet.

cis disputationibus acuisse: constantiam vero mentis omnis passionis expertem Cynismo deberi; morum et habitus quoque magnificentiam, quam abiecta Cynicorum sorditie sequebatur, Theodoriis acceptam referendam esse dubium non est. Et ex Academia quoque secta sophisticum disputandi artificium, acuta vero et multo sale satyrico condita dicta [c], ex Cynosarge deducenda sunt. Apud Antigonum Macedoniae regem in gratia fuit, cui genus et patriam, atque parentes magna cum libertate et sine pudore enarrauit: vnde colligitur, circa Olymp. CXX. vixisse. Eleganter non tantum et acute, sed et prudenter multa dixit, vnde de eius philosophia morali iudicium aliquo modo fieri potest. Inter multa enim, quae notauit LAERTIVS [d], haec quoque sunt: pulchritudinem esse alienum bonum; magnum malum esse, ferre non posse malum; animi elationem profectus in virtute esse impedimentum; auarum nummos non habere, sed ab iis haberi; fortitudinem iuuenes, prudentiam senes exercere, tantum vero a ceteris virtutibus prudentiam differre, quantum visum a reliquis sensibus. Impietatem [e] fiduciae esse sociam. Amentiam esse proficiendi impedimentum; seruos bonos liberos esse, at ingenuos, mali qui sint, seruos esse cupiditatum maximos; auaritiam omnis mali esse metropolin: ridiculos esse qui diuitiis studeant, eas enim porrigere fortunam, auaritiam seruare, benignitatem dissipare [f]. Maculam tamen haud leuem adspersit famae, non tantum reprehendendo Socratem, quod Alcibiade abstinuerit, quo opus tamen haberet [g], sed etiam impietate et atheismo praeceptorem Theodorum superando, in quo tamen inconstantiam miram in morbo, quem mors eius Chalcide secuta est, prodidisse dicitur. Cum enim summa inopia eorum, quibus opus esset aegroto, premeretur, donec ex familia sua duos seruulos mitteret Antigonus, ipseque in lectica sequeretur; in anilem superstitionem aiunt delapsum ligaturas sibi passum esse applicari, et impietatis in Deos poenitentiam egisse, quam in rem eleganti epigrammate in eum lusit LAERTIVS [h], quo inter alia ita:

Tellus Stytharum quem dedit Bion Borysthenita
Dixisse fertur quod Dei sint vmbra sintque fumus.

Neque tamen et haec suspicione carent inuidiae, qua Theodoria secta pressa est; non enim ea tantum, quae de virtute praecepit, talia sunt, vt cum laudato puerorum amore non consistant, et fortasse ex Cynismo ei macula illa haesit, quem isto potissimum opprobrio, quod masculam venerem permitteret, exagitatum fuisse, suo loco docebitur: sed et atheismus ille aliis argumentis, quam vulgi rumoribus, quibus tribuit LAERTIVS, probandus est: faci-

c) *Hic delectatur Iambis*
Ille Bioneis sermonibus et sale nigro
HORAT. L. I. ep. II. v. 59.

d) l. c. s. 47 seqq.

e) MENAGIVS ex PLVT. de instit. puer. reponit δυσγένειαν quod placet quoque OLEARIO ad STANLEIVM l. c. p. 261. Lectionem tamen receptam ferri quoque posse, ostendit MER. CASAVBON. ad h. l. qui videndus.

f) STOBAEVS Serm. CCXXXIII. p. 769.

g) LAERT. l. c.

h) Ibid.

facileque ex eo, quod coram imperitis de Diis loqui noluit [i], exſculpi potuit, quam ei prudentiam Theodori praeceptoris exemplum commendauit; Vnde et hic quoque de atheiſmo Bionis malumus ἐπέχειν, quam fidentius pronuntiare, licet exemplis non careat, atheos impudentiſſimos morti proximos ad ſimilem ſuperſtitionem fuiſſe delapſos [k]. Plures inter veteres memorantur huius nominis [l], inter ſe non confundendi, inter quos vnus fuit ex Democriti familia, Abderita mathematicis artibus deditus, qui Attica pariter dialecto ſcripſit et Ionica, primusque dixit eſſe partes orbis habitabilis, in quibus ſex menſibus dies, totidemque nox perpetua obtineat. Sic et Bias cum Bione miſcendus non eſt; illius enim, non huius dilemma iſtud eſt, de non ducenda vxore ſiue pulchra ſit, ſiue deformi, licet Bioni tribuat PLVTARCHVS [m].

§. XIV. Et hi quidem celebriores philoſophi ſunt, quos ſchola Cyrenaica ab Ariſtippo excitata tulit; dubium vero non eſt, alios quoque ei nomen dediſſe, ignobilioris famae, et hinc veteribus praetermiſſos. Mature tamen Cyrenaica ſchola deſiiſſe videtur; cuius cauſſam coniicimus, partim quod extra Graeciam, quae ſola Muſarum ſedes fuit, fuerit condita; partim quod abuſu doctrinae de voluptate [n] et atheiſmi imputatione infamis fieret et periculoſa; partim quod Epicurea ſecta voluptatis doctrinam ad habitum magis philoſophicum et honeſtiorem reuocaret, vnde et Cyrenaicorum poſt Epicuri tempora mentio non fit. Refert quidem LAERTIVS [o], Dionyſium Heracleoten, a mutatione ſectae, Metathemenon dictum, a Stoica ſecta ad Cyrenaicam defeciſſe, quod ἀπάθειαν Stoicorum falſam eſſe, excruciatus oculorum doloribus ſenſiſſet, ideoque voluptatem pro fine et bono ſummo habuiſſe: recte vero ex Luciano monuit MENAGIVS [p], quocum conferendus eſt IONSIVS [q], potiori iure adſcribendum eſſe Epicureis.

Cyrenaicae ſcholae exitus.

i) Interrogatus, Diine eſſent? reſpondit:
Tu ne ſenex turbam a nobis propellere curas.
Id eſt, coram turba de his quaeſtionibus agi non poſſe. LAERT. L. II. ſ. 117.

k) Conf. BAYLE l. c. not. F. forte et hoc accuſationi huic occaſionem dedit, quod de imperio Dei in ſacrilegos ſophiſmate luderet, vid. quae ex SENECA de benef. affert BAYLE l. c. not. I.

l) LAERT. l. c. MENAG. ad h. l.

m) Tribuitur etiam Ariſtippo, et Antiſtheni conf. BAYLE l. c. not. G.

n) Inde Hedonicorum nomen, quod in falſae eruditionis ſignificationem tractum eſſe ſupra ex interpolato Cebetis tabulae loco probauimus. Idem tamen nomen Epicureis quoque datum eſſe ex SIMPLICII et AMMONII locis a MENAGIO ad Laërt. L. I. ſ. 17. allatis conſtat.

o) L. VII. ſ. 167.

p) Ad l. c. et L. X. ſ. 25. Laërt.

q) De Script. hiſt. philoſ. L. I. c. 20. pag. 112. L. III. c. 8. p. 250. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 403.
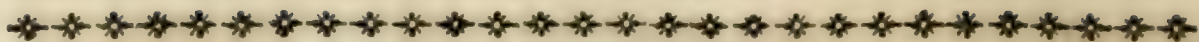
CAPVT QVARTVM.

DE SECTA MEGARICA, SIVE ERISTICA.

§. I.

Secta Megarica vel Eristica.

Megaricae sectae initium dedit EVCLIDES Megaris, vrbe ad Isthmum posita, oriundus, cuius tamen origines alii ex Gela, vrbe Siciliae, repetunt [a]: inde enim a conditoris patria Megarica appellata est. Eristicae vero nomen a contentiosa disputandi et philosophandi ratione accepit, licet cum hac secta litigiosum hoc altercandi studium non demum ceperit, quod iam antea in secta Eleatica, auctoribus Xenophane, Parmenide et Zenone Eleate viguit, vti suo loco demonstrabimus [b]: quodque intra Graeciam demum, in qua sophistae altercandi artem iam exercebant, peculiarem scholae formam accepit: cum ex dicendis certum sit, ex Eleaticorum palaestra in hanc sectam contentiosam hanc philosophiam fuisse deriuatam [c], id quod ad designandas origines logicae contentiosae omnino notandum est. Dialectica quoque dicta est, non quod dialecticae originem dederit, sed quod interrogando ac respondendo sermones librosque componeret, quam docendi et philosophandi rationem a Socrate quidem didicit, ad contentiones vero et litigia philosophica primum applicuit, inde Dialecticorum nomen; quod primum appellauisse Dionysium Carthaginensem auctor est LAERTIVS [d], quemadmodum Eristici ab Alexino [e] dicti sunt. Et foecunda quoque philosophis haec secta fuit, inter quos post Euclidem, Eubulides, Alexinus, Euphantus, Apollonius Cronus, Diodorus Cronus, Ichthias, Clinomachus atque Stilpo eminuerunt.

Euclides Megarensis.

§. II. EVCLIDES a natura ingenio subtili et acri praeditus mature se ad philosophiam contulit, priusquam enim ad Socratem peruenisset, Parmenideorum librorum studiosissimum fuisse, tradit Alexander apud LAERTIVM [f]: ex cuius quoque scriptis artem contendendi didicisse, veteres volunt [g]. Socratis vero fama ad Megarenses perlata, eius audiendi gratia Athenas non sine periculo commigrauit. Decreto enim, vti narrat GELLIVS [h], paulo post eius aduentum cauerant Athenienses, qui Megaris

a) LAERT. L. II. f. 106.

b) Conferendus interim cel. WALCHIVS Hist. Logic. §. III. Parerg. Acad. p. 498 seqq.

c) Qui cum Zenonis auditor esset, vides, quantum ab eo dissenserit, et quam non multum a Platone Megarici, quorum fuit nobilis disciplina: cuius, vt scriptum video, princeps Xenophanes, quem modo nominaui, deinde eum secuti Parmenides et Zeno, post Euclides, Socratis discipulus, Megareus a quo iidem illi Megarici dicti sunt. Ita CICERO Tusc. Qq. L. II.

d) l. c. De variis vero philosophis, qui Dialectici dicti sunt, consulendus est IONSIVS de Scr. hist. phil. L. II. c. 1. p. 120.

e) IDEM l. c. c. 2. p. 121.

f) l. c. Cuius ratio forte inde deducenda est, quod origines et familiam ad Gelam Siciliae referret; ita enim conciliandi videntur veteres, de Euclidis patria dissentientes. In his vero oris celeberrimum erat Parmenidis nomen et fama, quae tanta fuit, vt Athenas quoque eius libri deferrentur, ibique legerentur, vt ex PLATONIS Parmenide videre est.

g) CICERO l. c. Qq. Acad, L. IV. c. 42.

h) N. A. L. VI. c. 10,

ris ciuis esset, si intulisse Athenas pedem deprehensus esset, vt ea res ei homini capitalis esset; tanto Athenienses Megarensium odio flagrabant [i]. Tum Euclides, qui Megaris erat, quique ante id decretum, et esse Athenis et audire Socratem consueuerat, postquam id decretum sanxerunt, sub noctem cum aduesperasceret, tunica longa muliebri indutus et pallio versicolore amictus et caput rica (velamen id muliebre est) velatus, e domo sua Megaris Athenas ad Socratem commeabat, vt vel noctis aliquo tempore sermonum consiliorumque eius fieret particeps. Rursusque sub lucem millia passuum paulo amplius viginti eadem veste illa tectus redibat. Non placebat tam feruido Euclidis ingenio placida quaerendi et philosophandi ratio, quam Socrates sequebatur; sed vt impetum animi Eleaticis contentionibus addictum expleret, forensibus caussis diligenter se applicuit; quod quia inutile ac turpe putabat Socrates, reprehendisse eo nomine Euclidem dicitur: *O Euclide sophistis quidem vti scis, hominibus nescis* [k]. Ingenio itaque suo indulgens in patriam concessit, scholamque instituit [l], in qua variis argumentationum generibus disceptandi artem tradidit, quam tantis bellis atque contentionum vehementia exarsisse veteres testantur, vt Diogenes, non σχολὴν sed χολὴν, *merum fel* esse dicendam, affirmaret [m], et Timon Euclidem λύσσαν ἐρισμοῦ, *contentionis rabiem* Megaras inuexisse diceret [n]; adeo a moribus Socratis discrepabat. Celeberrimum tamen in scholis fuisse PLVTARCHVS [o] ait, neque id mirandum; ex Socratis enim historia notum est, quam immensum pretium disceptandi arti Graeci tum temporis statuerint. Etsi vero acerrime disputabat Euclides, animo tamen placidissimo fuisse, et Socrate praeceptore digno ex eo manifestum est, quod narrat PLVTARCHVS [p]: cum audiuisset sibi excandescentem dicere, *percam, nisi vindictam exposcam*, respondisse: *et ego peream, nisi hanc tibi iram verborum lenitate extorsero, vtque me perinde, ac antea, ames effecero.* Eandem animi beneuolentiam Socraticis quoque discipulis exhibuit. Cum enim mortuo Socrate Plato cum ceteris philosophis se tyrannorum metu Megaram, ad ipsum, contulissent, hospitio eos humanissime excepit, donec secure Athenas redeundi occasio esset [q]. Scripsit tum alia, tum dialogos sex, de quorum tamen fide dubitauit Panaetius [r]. Alius et iunior multo est Euclides, geometrarum facile princeps [s], quem cum no-

 stro

i) Vid. THVCYDID. L. I. p. 92.

k) LAERT. L. II. s. 30.

l) Factum id esse viuo adhuc Socrate inde colligi potest, quod, eo fatis concedente, ad eum non tantum Socratici aufugerint, Megaris degentem, sed et Plato viginti octo annos tum natus eum audiuerit LAERT. L. III. s. 6. vnde sequitur, scholam tum temporis aliquandiu iam habuisse. Praeterea itaque in eo reprehendit RAPINVM BAYLE Dict. T. II. art. Euclides not. F. p. 416.

m) LAERT. L. VI. s. 24.

n) Ibid. s. 107.

o) De amic. fratr.

p) l. c. apud STOBAEVM Serm. CCIX. p. 654. Socrati tribuitur, errore facillimo, Socratici cognomine in Socratis nomen mutato. vid. STANLEI. p. 264.

q) LAERT. L. II. s. 106.

r) LAERT. L. II. s. 107. SVIDAS in Euclides T. I. p. 893. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 79.

s) Patria celeberrimi geometrae incerta est, plerique Alexandrinum faciunt. Claruit temporibus Prolomaei Lagi, qui Ol. CXXIII. obiit. Alexandriae mathematicas disciplinas summa cum laude docuit, et eruditissimis scriptis illustrauit, de quibus videsis cel. FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 369 seqq. Mitissimum et benignum erga omnes, prae-

ſtro quidam confuderunt: quemadmodum noſter quoque ab aliis [t] diſtinguendus eſt.

Doctrina Euclidis.

§. III. De dogmatibus philoſophicis Euclidis pauca nobis veteres memorant:

I. Diſputationes ex ſimilibus inſtitutas illum penitus ſuſtuliſſe. Eas nempe vel ex ſimilibus ad ſimilia, vel ex diſſimilibus ad diſſimilia procedere: ſi prius fiat, praeſtare, vt res ipſae examinentur, quibus ſimiles quaeruntur; ſi poſterius nullius vſus eſſe comparationem [u].

II. In argumentationibus non aſſumtionibus fuiſſe vſum, ſed concluſionibus. Ita quidem LAERTIVS [x], quae cel. WALCHIVS [y] id ſignificare vult: fuiſſe moris apud Euclidem aliorum concluſiones et ſententias confutare non per contraria principia, ſed per concluſiones, quae continebant varia incommoda. Haec vero nec modum ratiocinandi Euclideum, nec vim verborum Laërtii exhauriunt. Non enim id vult Laërtius, argumentatione ad abſurdum deducta, vt in logicorum ſcholis loqui amant, Euclidem vſum fuiſſe, ſed, praetermiſſis lemmatibus, ſiue propoſitionibus aſſumentibus, ſolis illationibus aduerſariis inſtitiſſe. Nempe, vt GASSENDI verbis [z] vtamur, *quaſi conſecutiones forent ſatis perſpicuae, illationes eum congeſſiſſe, Ergo, Ergo, Ergo; quae arguendi ratio, quaſi reſpirare non ſinens eſt omnium vrgentiſſima; quare cum hoc modo foret inſtans, premens ac vehemens, notatum fuiſſe a Timone, quaſi quandam litigii vel contentionis rabiem Megaricis inſpirauiſſet.*

III. Vnicum eſſe bonum, cuius diuerſa tantum ſint nomina, prudentiae ſcilicet, Dei, mentis et cetera. Nec eſſe aduerſum bono quicquam in rerum natura [a]. Difficilis et obſcura ſententia, quae ipſum acutiſſimum BAELIVM incertum et ſuſpenſum tenuit [b]. Ait quidem CICERO [c]: dixiſſe, *id ſolum bonum eſſe, quod eſſet vnum et ſimile et ſemper, et idem;* ſed obſcurum eſt, qua ratione res omnes, quae bonae dicuntur, hoc nomine, hisque affectionibus gaudeant, ſicque et Deus, et mens et prudentia, et reliqua bonum ſint, et tale quidem, quod malum excludat. Si tamen coniecturis locus eſt, videtur Euclides metaphyſicis notionibus largius indulgens, et Parmenideis doctrinis de vno in vniuerſo imbutus, ad generalem et abſtractam boni notionem reſpexiſſe, et cum vnum tantum reale, et eſſentiale bonum ſtatueret, quod in Deo ſitum eſt, illius participatione omnes res, quae ſunt et exiſtunt, bonas dixiſſe [d]. Hoc poſito, neceſſario ſequitur, ea quae bona non ſunt, quatenus mala ſunt, non eſſe in rerum natura, id eſt phyſicam exiſtentiam non habere, quia ex vno bono non participant, et

praeſertim eos, qui mathematicas diſciplinas augere poſſent, et nullo modo infenſum, ſed accuratum, non arrogantem fuiſſe ait PAPPVS L. VI. p. 251.

t) Vid. STANLEI. p. 265. FABRIC. l. c. Inter hos et Archon Athenienſis, ex quo natum prouerbium: *ante Euclidem geſtorum meminiſſe,* ob ſancitam ſub eo ἀμνησικακίαν.

u) LAERT. l. c.

x) loc. cit.

y) l. c. p. 509.

z) T. I. Opp. p. 40. Eadem monet BAYLE l. c. not. C.

a) LAERT. l. c.

b) l. c. not. B.

c) Acad. Qq. L. IV. c. 42.

d) Eo quoque tendunt, quae affert cel. STOLL. Hiſt. phil. mor. §. LVII. p. 70.

et per illud ſunt, ſed quicquid in illis malum eſt, priuationem potius boni eſſe, quicquid exiſtentiae in iis eſt, pertinere ad vnum bonum. Haec Parmenideis doctrinis conformia ex libris eius veriſimile eſt Euclidem hauſiſſe; certe ex Socratis ſchola hauſta non ſunt, quae eiusmodi argutiis et abſtractis notionibus non gaudebat. Quae ſi admittimus, cohaeret totum ſyſtema Megaricum, quod inextricabilis confuſionis et obſcuritatis accuſauit Baelius.

IV. Praeter haec, in ſermonibus ab ANTONIO et MAXIMO congeſtis[e] hoc quoque Euclidi tribuitur: interrogatum a nonnemine, qualesnam ſint Dii, et quibus rebus maxime delectentur? reſpondiſſe: cetera ſe quidem ignorare, illud vero certo ſcire, curioſos illis odio eſſe. Quod ſi recte ei adſcribitur, videtur Euclides a praeceptore Socrate magis ſobrie de Diis ſentire edoctus, eius exemplo cautior redditus eſſe, ne mentem minus prouide explicando ſuperſtitioſorum in odia et perſecutiones incurreret.

Eubulides.

§. IV. Succeſſorem Euclides habuit EVBVLIDEM Mileſium, quem inimico aduerſus Ariſtotelem animo fuiſſe eumque data quauis occaſione laceſſiuiſſe perhibent[f]. Huius quidam diſcipulum Demoſthenem faciunt, eumque volunt ab illo literae R pronuntiationem aſſiduo exercitio didiciſſe[g]. Immortale ſibi in litigioſa hac ſchola nomen fecit inuentione diuerſorum ſophiſmatum, apud veteres valde celebrium, quae ita enumerat LAERTIVS ψευδόμενος mentiens, διαλανθάνων occultus, ἠλέκτρα Electra, ἐγκεκαλυμμένος velatus, σωρίτης acerualis, κερατίνη cornutus, φαλακρὸς caluus. Quae argumentationum captioſarum nomina quia non a forma, ſed a materia nomen acceperunt, obſcura ſunt. Vt itaque miſera Eriſticae philoſophiae facies nugis iſtis difficilibus non immorantis tantum, verum etiam immorientis plenius cognoſcatur, breuiter, qualia fuerint, ad veterum mentem explicabimus, plura quaerentes ad MENAGIVM[h], GASSENDVM[i], WALCHIVM[k] ablegantes. Eſt itaque:

I. *Mentiens*, ſophiſma huius argumenti: Si vera dicens, te ais mentiri, mentiris; ſed dicis te mentiri dum vera dicis; ergo vera dicens mentiris[l]. Quicquid ſtatuatur verum eſſe, hoc argumento falſum reperietur.

II. *Occultus*, ſiue fallens; hoc argumento decipit: Noſti patrem tuum? noui: noſti hominem illum, qui latet? non noui; ergo patrem tuum non noſti, nam ille pater tuus latet.

III. *Electra*, nomen habuit a praecipuo exemplo Electrae Oreſtis ſorore, Agamemnonis filia, quae fratrem nouerat et non nouerat; ſcilicet nouerat Oreſtem eſſe fratrem, ſed non nouerat, eſſe fratrem eum, qui cum ea differebat[m].

 IV.

e) Serm. XXXVII.

f) LAERT. L. II. ſ. 108. Inde aetas tempusque Eubulidis cognoſcitur. Ideo calumniator dictus eſſe traditur. vid. IONS. Scr. Hiſt. phil. p. 350.

g) ATHENAEVS L. VIII. LAERT. loc. cit. ſ. 109. APVLEI. et CASAVB. ad l. c. Laërt. Incertum tamen eſſe ſatis prodit Laërtius.

h) Ad LAERT. L. II. ſ. 108.

i) In Logic. T. I. Opp. p. 40 ſeq.

k) l. c. p. 510 ſeq.

l) CICERO de diuin. L. II. c. 4. Acad. Qq. L. IV. c. 30.

m) LVCIAN. in vitar. auct.

IV. *Velatus*, itidem a materia nomen accepit, quam ita recitat LVCIANVS [n]: responde mihi, nostine patrem tuum? maxime. Quid igitur, si prope te statuerem velatum quempiam atque interrogarem, nostine hunc? quid diceres? scilicet me non nosse. Atqui hic tuus erat pater, itaque si istum non nosti, palam est, te patrem tuum non nosse.

V. *Sorites*, acerualis CICERONI [o] dictus, inde nomen habet, cum aliquid minutatim et gradatim additur vel demitur, vt aceruus efficitur vno addito grano. Scilicet quaeritur num vnum granum vel duo sint aceruus, si hoc negatur, additur vnum, et sic porro, donec alter concedat esse aceruum, quo infertur: Ergo aceruus efficitur vno grano [p].

VI. *Cornutus*, nomen etiam ab exemplo accepit: habes quod non amisisti; cornua non amisisti, ergo habes. Dicitur etiam cornutum argumentum dilemma ex vtroque latere feriens, quale illud Biantis de vxore non ducenda; quod intellexisse videtur RAPINVS [q], quem ideo praeter rem notat P. BAYLE [r].

VII. *Caluus*: Huius exemplum apud veteres non occurrit, exhibet aliquod MENAGIVS [s] ita: Qui non habet pilos in capite caluus est; Rasus non habet pilos in capite, Ergo, rasus caluus est.

Quam misera haec omnia sint, et sibilo potius atque naso suspenso digna quam admiratione, quilibet vel mediocriter artis ratiocinandi peritus intelligit. Et tamen sex diuersos libros de vno mentiente conscripsisse Chrysippum, testis est LAERTIVS [t]; ATHENAEVS [u] autem et SVIDAS [x] tradunt, Philetam Coum phthisi periisse, contracta studii excessu, in eo soluendo positi. Eleganter SENECA [y]: *quid me detines in eo, quem tu ipse pseudomenon appellas, de quo tantum librorum compositum est? ecce tota mihi vita mentitur, hanc coargue, hanc ad verum, si acutus es, redige.*

Alexinus. §. V. Post Eubulidem praeter Clinomachum Thurium, Euclidis discipulum, qui primus de axiomatibus et categorematibus et his similibus scripsisse dicitur LAERTIO [z], ALEXINVS, Eliensis, rixarum et litigiorum studiosissimus, innotuit, adeo vt a contradicendi studio elenxinus, contradictorius appellaretur [a], quod non auditores tantum experti sunt, sed et magni eius aetatis viri et celeberrimi philosophi, Zeno Cittieus [b], Aristoteles [c], Menedemus [d], Stilpo et ex historicis, Ephorus [e], aduersus quos litigiosa sapientia bella incruenta gessit. Superbiae animi indicium fecit non postre-

n) loc. cit.
o) De diu. l. c. Acad. Qq. L. VI. c. 6.
p) GELLIVS L. XVI. c. 8. SENECA ep. 45.
q) Reflexions sur la philosophie §. 28. p. 358 seq.
r) l. c. not. F. conf. FABRIC. ad Sext. L. II. sect. 241.
s) l. c. GASSENDVS vero et BAYLE l. c. speciem esse putant Soritis, desumtam a quaestione: quot pili detrahendi sint, vt reddatur caluus? vbi vno, duobus, tribus detractis, cum quaeritur, num efficiatur ita caluities, cum tandem certus numerus definitur, concedendum est, vnius pili detractione caluitiem induci, quod prius negabatur.
t) Lib. VII. s. 196.
u) Lib. IX. n. 403.
x) In Philetas T. III. p. 600.
y) loc. cit.
z) Lib. II. s. 112.
a) Ibid. s. 109.
b) Ibidem.
c) ATHENAEVS L. XV. c. 16. conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. II. c. 2. p. 121.
d) LAERT. L. II. s. 125. 135.
e) IDEM l. c. s. 110.

poſtremum, quod Olympiam abiit, philoſophiam ibi profeſſurus: diſcipulisque interrogantibus: cur eo degeret loco? ſectae ſe meditari inſtitutionem dixit, eique Olympicae nomen imponere. Verum cum et rerum penuria, et loci inſalubris moleſtia atque aëris intemperie affligerentur, diſceſſere omnes, Alexino ſolo cum ſeruo relicto. Poſtea natans in Alphaeo flumine, arundinis laeſus acumine, diem obiit. Scripſit non tantum aduerſus Zenonem et Ephorum [f], ſed et alios libros, quos periiſſe nemo magnopere indignabitur: quales enim fuerint, ex auctore fieri poteſt iudicium.

Euphantus.

§. VI. Alexini diſcipulus, vel Eubulidis potius ex diſciplina EVPHANTVS fuit, Olynthius, Antigoni regis praeceptor [g], qui non litigioſae tantum diſciplinae curam habuiſſe videtur, ſed et ſapientiae, quae ad vitam pertinet [h]: ſcripſit enim ad Antigonum librum *de regno*, quem laudatiſſimum vocat LAERTIVS [i]. Grandaeuus is obiit, relictis quoque hiſtoria ſui temporis [k] et tragoediis, [l] quae in certaminibus tragoedorum plurimum placuerunt. Praeter hunc APOLLONIVS quoque CRONVS ex Eubulidis diſciplina prodiit [l], quem Cyrenaeum fuiſſe STRABO [m] auctor eſt, qui eum Cronum Apollonium nominat, poſteriore nomine ab vrbe Apollonia deriuato: prius a cunctando accepiſſe, vel a moroſis et difficilibus moribus et obſcuritate videtur [n].

Apollonius Cronus.

§. VII. Apollonii diſcipulus poſt praeceptorem inclaruit DIODORVS, et ipſe CRONVS, appellatus, qui Iaſo ortus eſt, Cariae ciuitate; patre Amenia [o]. Non Eubulidem tantum audiuiſſe LAERTIVS auctor eſt, ſed et STRABO [p], Apollonium habuiſſe praeceptorem, et ab eo Croni nomen haereditario quaſi titulo accepiſſe, quod obſcuritatis potiſſimum ratione habita praeceptorem imitaretur [q]. Ad cunctationem tamen iſto nomine reſpexit Ptolomaei Soteris conuicium, quod exitium Diodoro attulit. Cum enim in praeſentia regis a Stilpone dialecticis argutiis more ſcholae tentaretur, et extemplo eas nequiuiſſet ſoluere, a rege non aliis tantum obiurgationibus increpatus, ſed et Cronus conuicii nomine vocatus eſt [r]. Quam contumeliam altiſſima mente reponens, cum a regis conuiuio excederet, librum de iſto problemate, quo eum Stilpo vexauerat, compoſuit, et vitam ex moerore confectam finiit, quem recte ideo aſinum appellat LAERTIVS [s]. Quamquam vero ἀδοξίαν ei tribuit STRABO, in dialecticis tamen valentiſſimum fuiſſe, et CICERO teſtatur et SEXTVS EMPIRICVS.

Diodorus Cronus.

f) Male interpres Laërtii expreſſit ad Zenonem et Ephorum.

g) Ibid. ſ. 110.

h) Tragici quatuor dramatibus, quae tetralogiae dicebantur, certarunt, quorum certamina pluſcula veteres memorant. Hinc tetralogias Platonis nomen habere ſuo loco docebitur. Conf. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 16. p. 86 ſeq. Minus itaque recte et ad mentem Laërtii haec de applauſu in ſcena reportato refert STANLEIVS Hiſt. Phil. P. III. pag. 268.

i) loc. cit.

k) Conf. VOSSIVS de Hiſt. Gr. L. I. c. 8.

l) LAERT. l. c.

m) Lib. XVII. p. 838.

n) Vid. quae mox §. ſeq. dicentur.

o) LAERT. L. II. ſ. 111.

p) loc. cit.

q) Διὰ τὴν ἀδοξίαν κατ' ἀλήθειαν Κρόνον vocat.

r) LAERT. l. c.

s) Vocat enim in adiecto epigrammate Diodorum Κρόνον, abiecto, Κ, et ρ, id eſt ὄνον.

CVS [t]. Filias habuit quinque et pudicitiae laude et dialecticae peritia celebres [u], quas dignas censuit Philo dialecticus, Carneadis magister, vt plenissimam de iis scriberet historiam, id quod testatur HIERONYMVS [x]. Diodori vero nomen cum plurimis commune fuerit [y], noster a reliquis caute distinguendus est.

Philosophia Diodori.

§. VIII. Consumsit vero tempus Diodorus, vt reliqui quoque Eristici in dialecticis, in quibus subtilitatem nimiam laudando, nisi fallimur, traduxit Callimachus [z]. Cuius I. specimen nobis seruauit SEXTVS EMPIRICVS [a], qui de Diodori, Philonis et Chrysippi dissensu circa propositiones connexas prolixe disserit. Id quod paucis ita comprehendit CICERO [b]: *In hoc ipso, quod in elementis dialectici docent, quomodo iudicare oporteat, verum falsumne sit, si quid ita connexum est, vt hoc: si dies est, lucet, quanta contentio est, aliter Diodoro, aliter Philoni, Chrysippo aliter placet.* Quae vt clarius intelligantur, obseruandum est, Dialecticos in propositionum conditionatarum, quas connexas vocabant, explicatione in eo conuenisse, verum esse consequens, si id vera consequentia deducatur ex antecedente; falsum, si non sequatur; in criterio vero, ex quo diiudicanda est consequentiae veritas, definiendo inter se dissensisse. Et Philo quidem veram esse propositionem connexam putabat, si et antecedens et consequens verum esset, et si antecedens atque consequens falsum esset, et si a falso incipiens in verum desineret, cuius primi exemplum est: Si dies est, lux est, secundi: si terra volat, habet alas, tertii: Si terra volat, est terra; solum vero falsum, quando incipiens a vero desineret in falsum. Diodorus autem hoc falsum interdum esse, quod contingere posset, afferens, omne quod contigit, ex consequentiae complexu remouit, sicque, quod iuxta Philonem verum est, si dies est, ego differo, falsum esse pronunciauit, quoniam contingere possit, vt quis, si dies sit, non differat, sed sileat. Ex qua Dialecticorum disceptatione Sextus infert, incertum esse criterium propositionum hypotheticarum. Ex quibus parca, vt debet, manu prolatis, iudicium fieri potest, quam miseranda facies fuerit dialecticae eristicae, quae ad materiam magis argumentorum, quam ad formam et ad verba magis, quam ideas, quae ratiocinia constituunt respiciens, non potuit non innumeras sine modo et ratione technas et difficultates struere, facile fumi instar dissipandas, si ad ipsam ratiocinandi et ideas inter se conferendi et ex tertia iudicandi formam attendatur. Quod si enim inter veritatem consequentiae et consequentis, (liceat paulisper cum scholasticis barbare loqui) distinxissent, inanis disputatio in puluerem abiisset, et euanuisset; nam de prima Diodorus, de altera Philo, et hic quidem inepte et minus accurate loquebatur. Sed haec ὡς ἐν παρέδῳ. Ceterum II. in sophisma-

t) Contra Gramm. f. 309. Log. L. II. f. 115 seqq.

u) Nominat eas CLEM. ALEX. Strom. L. IV. pag. 522.

x) Contra Iouinian. L I. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. et Hist. phil. mul. §. 60. vbi tamen quatuor nominat, cum quinque fuerint.

y) Catalogum Diodororum satis longum exhibet FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 775.

z) Cuius versus vide apud LAERT. et SEXT. ll. cc.

a) Adu. Logic. l. c.

b) Acad. Qq. L. IV. c. 47.

phiſmatibus ſtruendis Diodorum excelluiſſe, non id ſolum argumentum eſt, quod is quibusdam auctor argumenti, quod velatum dicitur, fuiſſe aſſeratur [c], ſed et quod argumentum dominans inuexerit, de quo, ne his nugis lectori moleſti ſimus, Epictetum apud ARRIANVM [d] conſuli velimus. Et ad haec quoque Dialecticae peritiae acumina referendum eſt argumentum, quo nihil moueri probabat. Quod ita SEXTVS enarrat [e]: Si quid mouetur, aut in eo, in quo eſt, loco mouetur, aut in eo, in quo non eſt. At neque in quo eſt mouetur, manet enim in eo, ſi in eo eſt; nec vero, in quo non eſt, mouetur; vbi enim aliquid non eſt, ibi neque agere quidquam neque pati poteſt. Non ergo mouetur quicquam. Quo argumento non ideo vſus eſt Diodorus, quod putat Sextus, vt more Eleaticorum probaret: non dari motum in rerum natura, et nec interire quicquam nec oriri; ſed vt ſubtilitatem ingenii dialecticam oſtenderet, verbisque circumueniret. Qua ratione Diodorum mire depexum dedit Herophilus medicus. Cum enim luxato humero ad eum veniſſet Diodorus, vt ipſum curaret, facete eum irriſit, eodem argumento probando humerum non excidiſſe: adeo vt precaretur ſophiſta, omiſſis iis cauillationibus adhiberet ei congruens ex arte medica remedium [f].

Tandem et III. inter atomiſticae philoſophiae ſectatores numerari ſolet Diodorus, eo quod ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα minima et indiuiſibilia corpora ſtatuerit, numero infinita, magnitudine finita, vt ex veteribus aſſerunt praeter SEXTVM [g], EVSEBIVS [h], CHALCIDIVS [i], STOBAEVS [k] alii, quibus ex recentioribus concinunt CVDWORTHVS [l] et FABRICIVS [m]. Quia vero veteres non addunt, an indiuiſibilia et minima iſta corpuſcula, omnibus qualitatibus praeter figuram et ſitum ſpoliata poſuerit, ſine formidine oppoſiti inter ſyſtematis atomiſtici ſectatores numerari non poteſt. Nam alii quoque philoſophi eiusmodi inſecabilia corpuſcula admiſerunt, nec tamen atomos Democriticos ſtatuerunt. Id quod acute monuit cel. MOSHEMIVS [n].

§. IX. Praeter hos philoſophos inter Dialecticos celebres alii quoque fuerunt, minoris famae et nominis [o], et in his Ichthyas quoque; nemo tamen magis inclaruit quam STILPO Megarenſis. Is cum praeſtantiſſimos praeceptores ad ingenium natura optimum excolendum adhibuiſſet, celeberrimus philoſophus euaſit. Refert enim LAERTIVS [p], audiuiſſe ipſum ſcholae auctorem Euclidem, quod tamen temporibus repugnat [q], et ex eius ſequa-

Stilpo.

c) LAERT. L. II. ſ. III.
d) Diſſert. Epict. L. II. c. 19.
e) Pyrrh. hyp. L. II. c. 22. ſ. 142. et II. cc.
f) Ibid. ſ. 145.
g) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. ſ. 32. adu. Phyſ. L. I.
h) Praep. L. XIV. p. 773.
i) p. 291.
k) Eclog. phyſ. c. 13. p. 28.
l) Syſtem. intell. c. I. p. 22.
m) Ad l. c. Sexti, not. X.
n) Ad l. c. CVDWORTHI.
o) Catalogum eorum nectit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 823.
p) l. c. ſ. 113.
q) Euclides enim circa Socratis mortem et ſequentia tempora ſcholam aperuit, Stilpo circa Ptolomaei Euergetae et Demetrii Antigoni filii tempora floruit, vbi minimum 150. anni interceſſerunt.

fequacibus Thrafymachum Corinthium Ichthyae familiarem; itemque Diogenem Cynicum, Paficlem Thebanum, cui Dioclem Megarenfem addit SVIDAS[r], nifi ibi pro Diocles, Euclides, legendum eft. Hac inftitutione tantos in philofophia profectus fecit, vt non tantum admirabili eruditione inclarefceret, fed et vitia mentis naturalia feliciffime emendarentur, isque et acutus effet et probatus illis temporibus homo, quo elogio eum mactat CICERO[s]. Erat enim in iuuentute et vinofus et mulierofus, ita vero doctrina et vfu vitiofam naturam edomuerat, vt nemo illum vel violentum vel libidini litantem obferuauerit[t]. Vnde animi in eo robur, manfuetudinem et continentiam admiratur PLVTARCHVS[u], SENECA[x] vero virum fortem et ftrenuum falutat. Fabulae itaque fimile eft, quod Onetor apud LAERTIVM[y] tradit, praeter vxorem, quam duxerat, Nicarete etiam pellice vfum fuiffe: id quod et vita Stilponis continentia et temperantia laudatiffima refutat, et filentium potiffimum ATHENAEI[z], philofophorum vitia non reticentis, reiiciendum monet, qui Nicareten Megarenfem non ignobilem, ait[a], et obfcuram meretricem fuiffe, fed et natalium fplendore, et doctrina perquam amabilem; philofopho enim Stilponi operam dediffe; quibus vetitam confuetudina fine dubio adieciffet, fi vllo modo Stilpo eius fuiffet fufpectus. Nobilia vero fcorta eruditionis et philofophiae laudem affectaffe, ideoque contubernia philofophorum quaefiuiffe, fupra Ariftippi et Laidis, immo ipfius Socratis et Afpafiae exemplis probauimus. Sed et filiae degeneris exemplum id probat, quae cum inquinatiffimam vitam duceret, eamque parenti dedecori effe nonnemo diceret, Stilpo non eam, refpondit, maiori fibi dedecori quam ipfe fit decori ei, effe valere[b]: id quod dicere non potuiffet, fi ipfe filiae incontinentiae exemplum exhibuiffet[c]. Eandem animi quoque continentiam circa opes et diuitias probauit, magnumque et philofopho dignum oftendit animum. Cum enim[d] magna apud Ptolomaeum Soterem gratia effet, is captis vi Megaris pecuniam ei obtulit, et vt in Aegyptum fe fequeretur, inuitauit; Stilpo vero parte tantum aliqua pecuniae accepta, in Aegyptum proficifci noluit, fed Aeginam fe contulit, ibique, donec Ptolomaeus Megaris difcederet vitam egit. Demetrius quoque Antigoni filius, Megaris expugnatis domui eius parcere iufferat, reftituique fi quid ei ablatum fuerat[e]. Cum itaque rerum ab eo amiffarum confignatio peteretur, nihil, quod fuum effe, perdidiffe fe refpondit, doctrinam enim et eruditionem neminem ei eripuiffe, eloquentiam quoque fibi effe relictam et difciplinam; fimulque tanta vi humanitatem illi fuafit, vt affidue eum Demetrius audire cuperet. Erat enim ei ingenium fimplex, neque vlla fimulatione fucatum[f], eruditio vero longe maxima,

r) In Stilpo T. III. p. 376.
s) De fato c. 5. t) Ibid.
u) Adu. Colot. T. V. p. m. 424.
x) Ep. 9. y) L. II. f. 114.
z) Is de temperantia Stilponis teftatur L. X. p. 422.
a) L. XIII. p. 496. conf. MENAG. hift. mul. phil. §. 62. BAYLE dict. T. IV. art. Stilpo not. B. p. 283.
b) LAERT. l. c.
c) Conf. quae hac de re habet PLVT. de tranq. an.
d) LAERT. l. c. f. 115.
e) PLVTARCH. in Demetrio, et de tranq. animi. SENECA ep. 9. et de conftant. c. 5.
f) LAERT. L. II. f. 117.

xima, quae ei tantam nominis famam conciliauit, vt cum aliquando Megaris Athenas se contulisset, homines ex officinis ad eum videndum confluerent [g]. Inuentione etiam et eloquentia longissime alios antecessit [h], vt omnem fere Graeciam ad Megaricam scholam adduceret, cuius cum princeps existeret, et, quod testatur PLVTARCHVS [i], in litigioso dicendi genere potentissimus esset, doctrinae et disputationum subtilitate sibi ipsi, patriae et amicis summum decus conciliauit. Et haec quoque causa est, cur multos discipulos nactus sit, quos ab aliis philosophis ad se abstraxit, interque eos Metrodorum theoreticum [k] a Theophrasto, Clitarchum et Simmiam ab Aristotele Cyrenaeo, Paeonium ab Aristide, aliosque. Addit his LAERTIVS [l]: Phrasidemum Peripateticum, cuius in physicis maxima fuerit auctoritas, sibi adiunxisse, Alcimum item, oratorem sui aeui in Graecia maximum, Zenonem porro Phoenicium Epicureum philosophum, Cratetem et reliquos; immo Zenonem quoque Cittieum eius discipulum facit Heraclides [m]. Senem fatis functum hausto prius mero vt citius moreretur Hermippus refert [n]. Viginti dialogos ei tribuit SVIDAS, nouem LAERTIVS [o], neque eos multum adeo gratiae habentes, quod, vbi cum laudatissima Stilponis eloquentia comparatur, suspicionem suggerit, fuisse foetus suppositítios. Filium habuit Drysonem, quem Brysonem quoque quidam vocant, parentis vestigia in excolenda philosophia prementem [p], quem inter Pyrrhonis praeceptores enumerat LAERTIVS [q]. Quod si verum est, recte inde conficitur, ambiguum Eristicae sectae disputandi genus, multum ad Pyrrhonis incertitudinem contulisse. Alius tamen Bryso est, cuius Aristoteles meminit [r].

Stilponis philosophemata.

§. X. Etsi vero totus erat in dialecticis Stilpo, et fama quoque propter ingenii artisque subtilitatem super aethera notus inclarescebat, pauca tamen, quod mireris, de doctrina eius restant, eaque obscura et non satis expedita. Illa huc redeunt:

I. Vniuersalia eum plane sustulisse. Dicebat enim: qui hominem dicat, eum neminem dicere, quod non hunc vel illum ea vox significet, nec huic magis, quam alteri conueniat. Rursus id, quod olus videmus, haut esse, olus enim ante multos annos iam fuisse atque ita hoc olus esse non posse. Ita quidem LAERTIVS [s], quem obscuritatis accusat IS. CASAVBONVS [t], qui tamen satis clarus est, modo obseruemus, esse et hoc vnum ex sophismatibus scholae Eristicae, quibus philosophorum ingenia acuebant et vexabant. Scilicet supponebat Stilpo, non dari hominem in abstracto, adeoque has species et genera rerum non natura existere; cum neque in hoc neque in alio homine ille homo vniuersalis queat ostendi. Inductione itaque fa-

g) Ibid. f. 119. vbi etiam narratur, qua ratione illudentem represserit, conf. BAYLE l. c. not. A.
h) Ib. f. 113.
i) Adu. Colot.
k) conf. MENAG. ad h. l.
l) loc. cit.
m) Ib. f. 120. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 821 seq.
n) Ib. f. 120.
o) ll. cc.
p) Ibid.
q) L. IX. f. 69.
r) Conf. FABRIC. ad Sext. Emp. adu. Math. L. VII. f. 13. IONSIVS de Scr. Hist. phil. p. 118.
s) LAERT. L. II. f. 119.
t) Ad h. l.

cta cum neque hunc neque illum, neque alium hominem eſſe colligeret, inferebat nullum eſſe hominem, ſicque ludendo ambigua hominis in genere ſiue abſtracto, vti Logici dicunt, et in indiuiduo ſiue ſingulari conſiderati notione, incautos exagitabat. Altiora tamen hic latere putat P. BAYLE [u], et non in ſolo verborum luſu et cauillationibus ſubſtitiſſe Stilponem, ſed vniuerſalia ſiue praedicabilia, qua voce deſignantur in Peripatetica logica, negauiſſe: ſicque negatis vniuerſalibus etiam rerum diſcrimina ſuſtuliſſe, quam viam eſſe ad Spinoziſmum magno acumine ipſius Stilponis argutiis non cedente vir ſubtiliſſimus demonſtrare ſatagit. Nos hunc labyrinthum, ne ab itinere ſemel conſtituto ſeducamur, non ingredimur, hoc vnum notaſſe contenti, ex mente PLVTARCHI contra Coloten diſputantis, qui ob haec ſophiſmata vehementer in Stilponem inſurrexerat, haec fuiſſe ex ſententiolis, quas per luſum et iocos inter Sophiſtas ſparſit Stilpo, ſcholae Megaricae indole ita requirente. Neque tamen vero prorſus eſſe diſſimile, fuiſſe Stilponem inter eos, qui vniuerſalia praeter nuda nomina nihil eſſe dicerent, quod et Cynicos feciſſe et alios, alibi docuimus [x]: quorum partes poſtea ſuſceperunt Abaelardi ſequaces et tota Nominalium ſecta ſuo loco prolixius deſcribenda. Eiusmodi enim cauillationes reliquis ſectis opponebantur, quae τὰ εἴδη vel extra res, vel in rebus exiſtere iactabant, quorum prius Platonicis, poſterius Peripateticis placuit, quosque ita ludicro ſophiſmate deriſiſſe et vexaſſe videtur Stilpo, amoeniſſimi et ad ridendum facti ingenii philoſophus. Plura enim et profundiora cogitaſſe, nulla probabilitate euinci poteſt. Ex hac vero vniuerſalium negatione fluxit aliud dogma Stilponis, acumine Eriſticae ſcholae dignum:

II. Vnum de alio praedicari non poſſe. Non enim idem eſſe ſubiectum cum praedicato, aliamque illius, aliam huius eſſe definitionem. Ita aliud eſſe hominem, aliud bonum, nec ea poſſe de ſe praedicari, cum et hominis alia eſſentia ſit, et boni. Si enim vnum eſſet homo et bonum, non dici poſſe praedicariue, medicinam eſſe bonam, cibumque eſſe bonum. Eorum itaque quae ſunt in ſubiecto vel de ſubiecto nullam dari complexionem, ſed ea, niſi idem cum ſubiecto ſint, de eo, etiam per accidens praedicari non poſſe. Nititur haec ſententiola, vt PLVTARCHI [y] voce vtamur, negatione vniuerſalium, ſi enim ea non ſint, nihil de altero recte praedicari poteſt. Vnde, quam miſera et cauillatoria tota haec diſputatio fuerit, manifeſtum eſt. Quia vero Stilponem virum grauem et eruditum fuiſſe conſtat, ideo omnino Plutarchi opinionem amplectendam eſſe putamus, *eum tantummodo vocibus quibusdam offenſum modum loquendi impugnaſſe, non, quod in vſu haberetur abrogatum vel res ipſas ſublatas ſerio voluiſſe* [z]. Addimus ſubtilitatibus eiusmodi communem loquendi modum impetentibus iuuentutem ad ſe traxiſſe, quae magnam iſtis cauillationibus ſe conſecutam eſſe ſapientiam credebat: vnde Glycera, nobile ſcortum, cum in conuiuio a Stilpone reprehenderetur, quod

u) loc. cit.
x) In Hiſtoria philoſ. de ideis Sect. I. §. 8.
y) Adu. Coloten, qui haec quidem propoſuerat, non vero diſſoluerat.
z) Aliter quidem Baelius, cuius vero ſuſpiciones, antequam probentur, demonſtrandae ſunt.

quod iuuentutem corrumperet, respondit: eum non minus corruptae iuuentutis accusari, cuius animos inutilibus subtilitatibus et sophisticis cauillationibus repleat. Nihilque referre iis, qui sic in miserias incidunt, atque pereunt, an apud philosophum degant, an apud scortum [a].

III. Praeter haec Stilponem statuisse, refert SENECA [b]: Summum bonum mentem esse nullis passionibus obnoxiam, et ita mentem Stilponis scholaeque Megaricae exponit, vt non tantum voluerint sapientem insuperabilem esse ab omni incommodo, sed ei etiam omnem sensum ademerint. In quo discrimen inter Stoicos et Dialecticos intercedere monet. Verbo: lapidem hi volunt sapientem nullius mali sensu affectum, immobilem Stoici, ratione malum vincentem: illi *rigorem quendam naturae*, vt ait PLINIVS [c], *invehebant, hi robur inuictum vrgebant.* Plura dabit LIPSIVS [d]: qui recte monet, nullibi alias Stilponi haec tribui, sed Pyrrhoni.

Atheismus Stilponi imputatus.

IV. Restat vna eaque haud leuis momenti quaestio de Stilponis philosophia: quid de Diis statuerit? Impietatis enim aduersus Deos suspectum inter Athenienses fuisse, LAERTIVS [e] refert, narrans: Cum solito sophismate vsus, aliquem de Minerua Phidiae interrogasset: num Minerua, Iouis filia, Deus est? illi annuenti dixisse: At ipsa non Iouis, sed Phidiae est: et hoc illo concedente, intulisse: Non ergo ipsa Deus. Qua de re ad Areopagum tractum nihil inficiatum esse, sed asseruisse: recte se locutum, non enim Deum, sed Deam esse. Areopagiticos vero hoc responso non placatos, eum vrbe excedere iussisse. Crateti quoque interroganti: an dii precationibus et diuinis honoribus gaudeant, respondisse: Noli me, fatue, in via de his rogare, sed solum ac seorsum. Inde MENAGIVS [f] parcum Dei cultorem ac omnino ἄθεον fuisse colligit, et violatae in templo matris Deum religionis, in quo comesto allio obdormiuerat, quod ATHENAEVS [g] narrat, reum agit. Addere potuisset, quod refert PLVTARCHVS [h]: somniauisse Stilponem, videre se Neptunum expostulantem secum, quod non bouem ipsi immolasset, qui mos erat sacerdotum; se vero nihil territum, quid ais, Neptune, dixisse? pueri instar venis conquesturus mecum, quod non sumta in foenus pecunia, vrbe mnidore compleui, sed rem tibi sacram e re mea familiari feci? visumque sibi fuisse, Neptunum dextra porrecta subridentem polliceri, ipsius gratia magnum se aquarum prouentum Megarensibus largiturum. Omnia haec satis quidem euincunt, Stilponem a crassa Atheniensium superstitione, statuam pro Dea colentium, fuisse remotissimum, nec impium ei visum fuisse, de Diis istis cauillari; risisse quoque sacerdotum auaritiam, et sacra fecisse pro facultatum suarum modulo. Quae philosophum omnino arguunt, turpem δεισιδαιμονίαν, Graecorum exagitantem; atheum vero fuisse, quo colore inde exsculpetur? Tam diu itaque ex impiorum catalogo delendus est, donec probetur, ipsam numinis existentiam negauisse.

a) ATHENAEVS loc. supra cit.
b) Ep. IX.
c) L. VII. c. 19.
d) Manud. ad phil. Stoic. L. III. c. 7. p. m. 292.
e) l. c. §. 117.
f) Ad l. c. Laërt. conf. BAYLE l. c. not. D. BVDDEVS thes. de ath. c. I. §. 17. REIMMANN. Hist. ath. c. XXV. p. 179
g) L. X. p. 422.
h) De prof. virt. sentiendo T. I. p. m. 194.

CAPVT QVINTVM.

DE SCHOLA ELIACA ET ERETRIACA.

§. I.

Eliacae scholae auctor. *Phaedo.*

Eliaca schola a Socratis doctrina, quantum quidem de ea constat, non recessit, adeoque pro noua prout reliquae, quae ex Socratis disciplina prodierunt, secta non est habenda. Constituit tamen propriam scholam PHAEDO, Eliensis, a cuius patria nomen accepit. Fuit is nobili familia oriundus, quem vero fatorum series in tristem seruitutem redegerat. Apiratis enim occupata patria, captus et quaestui turpi ac lenocinio certo pretio se addici coactus est, et in fornice prostare [a]. Forte fortuna tamen a Socrate praetereunte conspectus, cum faciem ingenuam, qua plane erat singularis, obseruauisset, Alcibiadi vel Critoni, quod tradit LAERTIVS [b], vel Cebeti, vt vult GELLIVS [c] persuasit, vt eum redimerent [d]. Ab eo tempore magno studio et liberali animo in philosophiam incubuit, et Socrati constanter adhaesit: a quo morum quoque disciplinam ita didicit, vt nouam scholam aperire posset. In qua tamen Socratica vestigia reliquisse non legitur. Scripsisse dialogos aliquot dicitur, quos tamen aliis vindicant veteres: certe perierunt omnes [e]. Phaedoni in schola Eliaca successit Plistanus, de quo praeter nomen LAERTIO [f] memoratum nihil tradunt veteres; et hunc Menedemus secutus est, qui Eliacam scholam in patriam Eretriam transtulit, vnde Eretriaca vocata est. Sunt [g], qui inter Plistanum et Menedemum Stilponem reponant, quem audiuit Menedemus, sed praeter rem: non enim Stilponis sectae adhaesit, sed ab eo ad Eliacos discessit, quorum in schola tertius philosophus numeratur.

Eretriaca schola.

Menedemus.

§. II. Scripsit de MENEDEMO olim Antigonus Carystius [h], quemadmodum et SPHAERVS [i], philosophus Stoicus, librum exarauisse *de Eretriacis philosophis* dicitur, vtriusque vero scripta temporis iniuria nobis eri-

a) LAERTIVS L. II. f. 105. GELLIVS L. II. c. 18 SVIDAS in Phaedo T. III. p. 587. ORIG. contra Cels. L. I. p. 51. L. III. p. 154.

b) l. c. male est apud STANLEIVM p. 273. pro Critoni, Platoni.

c) l. c. ita et MACROBIVS L. I. c. 11. Forte omnes huc sua contulerunt. Crito tamen et Alcibiades facultatibus potentes id facere prae Cebete poterant.

d) Fuit itaque ex numero eorum, qui ex seruis facti sunt philosophi, notante Hieronymo apud LAERT. l. c. quales fuere quoque Diogenes, Epictetus, Ister. de quo vid. SVIDAS v Ister, T. II. p. 155. aliique, quos nominat GELLIVS l. c. Scripsit de seruis eruditione claris HERMIPPVS Peripateticus philosophus, de historia philosophica meritissimus, de cuius scriptis magna nostra iactura deperditis videndus IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. II. c. 9. pag. 161. Hunc cum Istro confundit MENAGIVS ad l. c. Laërt.

e) Conf. LAERT. loc. cit. MENAG. ad h. l. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 792.

f) loc. cit.

g) Conf. FABRICIVS l. c.

h) Vid. IONSIVS de Script. hist. phil. L. II. c. 4. p. 130.

i) LAERT. L. VII. f. 178. conf. IONSIVS l. c. c. 6. p. 143.

eripuit, ſolusque fere LAERTIVS [k] memorias veterum de Menedemo nobis conſeruauit. Is Eretrienſis fuit, filius Cliſthenis, nobilis quidem viri ex Theopropidarum proſapia, qui tamen paupertate preſſus architectonicam exercuit; alii tabernaculorum ſartorem faciunt, et vtrumque didiciſſe Menedemum volunt, quod ei Alexinus obiecit [l]. Miſſus autem ab Eretrienſibus, vt Megaris in praeſidio eſſet, inde Athenas properauit, vbi tum magno applauſu in Academia docebat Plato, vt hunc audiret [m]. Neque tamen eam, quam ſperauerat, doctrinam in Platonis, et eius ſucceſſoris, Xenocratis, ſchola deprehendens, ad Cyrenaeum Paraebatam diſceſſit, quem et ipſum contemſit. A neceſſario autem ſuo, Aſclepiade, ad Stilponem traductus eſt, quem magni fecit. Interrogatus enim, quid de eo ſentiret? ἐλευθέριον eſſe dixit [n]; qua voce liberalis docendi et viuendi ratio, qua Stilpo inter elegantiſſimos philoſophos numerari meruit, ſine dubio commendatur. Inde cum Aſclepiade Elidem nauigans in Anchipyllum et Moſchum incidit, Phaedonicae doctrinae alumnos, a quibus Eliacae ſcholae additus eſt. In patriam poſtea reuerſus ſcholam aperuit, et philoſophiam docuit, quae ab vrbe Eretriacae nomen accepit. A Stilpone vero ſcholaſtici apparatus nauſeam accepiſſe videtur; in ſchola eius enim, nullus, vt tum fieri amabat, circa eum ordo, nulla ſubſellia per gyrum diſpoſita, ſed vt ſingulis aut ambulare aut ſedere contingebat, ita illum audiebant [o]. Contemtui vero initio haberi coepit a ciuibus, caniſque et inſipiens vocari; poſtea vero in ſumma admiratione fuit, adeo vt ſumma reipublicae ei crederetur, ducentorum talentorum in annum ſtipendio [p], ex qua tamen ſumma quartam ille partem accipere noluit: quod munus publicum quoque non intenſiſſima tantum cura [q], ſed et ſalutari effectu geſſit. Legationes enim pro patria

k) L. II. ſ. 125 ſeqq.

l) Alexineum quendam nominat LAERTIVS l. c. quod pro patrio habet cognomine STANLEIVS p. 274. Laërtius vero Alexini ſectatorem intellexiſſe videtur. Non infeliciter vero nobis coniecisse videtur eruditiſſimus OLEARIVS ad h. l. Stanleii, ipſum Alexinum intelligendum eſſe. Huius enim argutias dialecticas Menedemum acute retudiſſe narrat LAERTIVS L. II. ſ. 137. quam amarus autem Alexinus erga aduerſarios fuerit, ſupra diximus. Ceterum ex obiectione Alexini ὡς οὔτε σκηνὴν οὔτε ψήφισμα προσήκει τῷ σόφῳ γράφειν, patet, Menedemum tum, cum philoſophiae nauaret operam, architectonicae tamen operam dediſſe: id quod ei exprobrauit Alexinus, quem quidem acriter obiurgauiſſe, beneficiis tamen mactaſſe plurimis narrat LAERT. ſ. 136.

m) LAERT. L. II. ſ. 125. qui militiam ideo deſeruiſſe dicit. Platonis quoque diſcipulum faciunt PLVTARCHVS adu. Colot. et CYRILLVS contra Iul. L. VI. Repugnare tamen hoc ait IONSIVS l. c. p. 351. temporum rationibus; quia Olymp. CXXX. adhuc vixerit et LXXIV. annos tantum exegerit; Plato vero Ol. CVIII. mortuus ſit. conf. ib. L. II. c. 11. p. 171. Fruſtra vero ſupponit Ionſius Ol. CXXX. adhuc vixiſſe; qui LAERTIVS L. VII. ſ. 6. ait Perſaeum hoc tempore vixiſſe: eo enim loco Laërtius non tempus, quo cum Antigono verſatus eſt Perſaeus notat, ſed illud, quo poſtea clarus fuit. Patet quoque ex hiſtoria mortis Menedemi, factam eam eſſe ſtatim poſt deuictos ab Antigono Gallos, adeoque Ol. CXXV. 3. anno ab obitu Platonis LXX. vt ex Decreto eius, in gratiam Antigoni ſcripto, apud LAERTIVM ſ. 140. recte collegi. HVMFRED. HODY de LXX. Interpret. diſſert. VIII. calculos eius probante MENAGIO ad l. c. Laërt. Legunt etiam Codd. Laërtii non LXXIV. ſed LXXXIV. annos natum Menedemum obiiſſe. Hoc tamen non obſtante non LXXXIV. ſed XCIV. annos attigiſſe debuit; quia cum ad Platonem ſecederet, militiae nomen dederat, et ita XXIV. aetatis annum compleuerat.

n) LAERT. L. II. ſ. 134.

o) Ibid. ſ. 130.

p) Ib. ſ. 40. Ita quidem locum Laërtii vertit OLEARIVS apud STANLEIVM p. 276. non negamus tamen, verba hiſtorici nobis viſa eſſe melius expreſſa ab interprete: quin etiam ad Demetrium legatus, cum illi ciuitas CC. talenta quotannis ſolueret, vt L. remitterentur effeciſſe, CC. enim ſtipendio talenta ſoluere, inuſitatum.

q) Eius curae exemplum vid. ib. ſ. 131.

patria ad Ptolomaeum, Lysimachum et Demetrium, reges Macedoniae, cum honore suscepit, tributi diminutionem obtinuit, seque principibus viris fecit commendatissimum, patriamque saepe a tyrannis liberauit, qui Demetrio eam subiicere tentabant [r]. Imprimis vero Antigonus Macedoniae rex eius erat studiosus, qui se eius discipulum profiteri non erebuit, quae res ei magnam inuidiam conflauit. Cum enim in suspicionem prodendae Antigono vrbis adduceretur, calumniante Aristodemo, tantis ciuium premebatur odiis, vt clam vrbe discederet et Oropi degeret: ibi cum aurei calices periissent, communi Boeotiorum decreto loco migrare iussus est. Moerens itaque inde egressus, in patriam clam rediit, assumtaque vxore et filiabus se ad Antigonum contulit. Aliter rem narrat Heraclides: cum suspicione proditae patriae premeretur, ad Antigonum se contulisse, et pro restituenda patriae libertate precibus eum assiduis flagitasse; obstitisse vero Persaeum [s], quo minus Eretrienses seruituti eriperentur. Menedemum itaque non tantum inexorabile in Persaeum fouisse odium, sed, et cum precibus nihil ab Antigono impetrare potuisset, septem dies totos a cibo abstinuisse, atque ex animi dolore vitam finiisse: id quod LXXXIV. aetatis anno factum esse Heraclides quidem ait, qui vero numerus corruptus esse videtur, si verum est, quod veteres tradunt, Platonem ipsum Menedemum audiuisse [t]. Ex Antigoni et Persaei Stoici enim temporibus patet, illum Olymp. CXXIV. adhuc vixisse [u]. Dotes animi corporisque a natura acceperat, longe praestantissimas, quae illum vehementer commendabant. Corporis in eo iam sene habitus et status idem perdurabat, quem habuerat iuuenis, athletae instar firmus et validus, atque adusta facie, obesus item et attritus, et mediocris proceritatis; ingenio vtebatur acuto, et in dialecticis quoque argutiis versatissimo, quamuis illas mire contemneret, et risui exponeret: versatile enim cum id esset, et adesset ei orationis vis tanta, vt difficile esset, ipsi occurrere, in omnes partes se versare solebat, et vbique, quod diceret, inueniebat [x]: quare contentiosam fuisse eius eloquentiam dixit Antisthenes in *successionibus*, qui dialecticas quoque eius quaestiunculas refert: quas tamen ad confundendos tantum Eristicos adhibuisse, ex perpetuis, quas cum Alexino fouebat, litibus non inepte colligitur [z]. Vehementem quoque in disputationibus fuisse, veteres notant [a], adeo vt liuida saepe facie discederet. Quae tamen disputationis vehementia ad animi non penetrauit mores, quos placidissimos fuisse, talesque, vt aduersariis, quo posset modo benefaceret, LAERTIVS [b] tradit. Morum vero sanctitate venerabilis erat, adeo vt admodum

r) Prolixius haec omnia narrat LAERT. L. II. §. 140.

s) De hoc Zenonis discipulo vid. LAERT. L. VII. §. 6. et viri docti ad hunc locum.

t) Vid. not. (m).

u) LAERT. l. c. §. 138. x) Ib. §. 134.

z) Pertinere huc videtur quod IDEM §. 134. habet, fuisse δυσκατανόητον perceptu difficilem, oratione enim copiosissimum fuisse ipse tradit. Intelligit itaque argumentorum subtilitatem, quibus ita aciem instruebat, vt non tantum aduersarii difficulter eam assequerentur, sed et non minus difficulter contra pugnarent, addit, enim, fuisse τῷ συνθέσθαι δυσανταγώνιστον, καὶ εὑρησιλογῆσαι, quo ingenium nouis semper argumentis et obiectionibus inueniendis paratum et aptum indicat.

a) l. c. §. 130.

b) Ibid. Ideo fastum et cachinnos ei obiecere Crates et Timon. Exempla apophthegmatum habes apud LAERTIVM §. 128 seqq.

modum timeretur; in obiurgando autem summa vtebatur grauitate et auctoritate, adeo, vt vel gestibus et signis vehementer corriperet, et acutis dictis aculeo quasi animos confoderet. Eius vero libertatis vsu, qua et principibus viris veritatem profiteri non extimuit, pene cum amico Asclepiade periisset [c]. Fuit etiam amicis iucundissimus, et liberalitatis atque hospitalitatis amantissimus. Et quia parum salubris erat Eretriae aër, frequentia obibat conuiuia, quorum ordinem modumque descripsit Antigonus Carystius [d], dignus qui legatur. Eximius enim locus est, ex quo ratio conuiuiorum philosophicorum apud Graecos disci potest. Nihil ibi luxui datum, frugalitate temperata omnia: poculum cotula non malus: bellaria fabae ac lupini, interdum de fructibus, quales annus praeberet: dum biberent, variae quaestiones a Menedemo propositae; mensa secunda sermonibus expleta, quibus continentiae et temperantiae argumentum erat: tantaque id hospitum iucunditate, vt, licet ad gallicinium haud raro protraherentur, ingratiis tamen eorum soluerentur. Frugalitatis enim adeo obseruantissimus fuit, vt licet ipsi et Asclepiadi amico, qui vna cum eo viuebat, opes affluerent, amicis quoque largientibus, iis tamen prudenter et sine sumtuum dispendio vteretur [e]. Reprehenditur tamen in eo grauitas in fastum degenerans, quem dura licet paupertate in iuuentute pressus non potuit totum celare [f], vnde et gloriae appetentior, quam philosophum decebat, fuisse dicitur. Aliquanto etiam ad superstitionem prociuiorem prodidit animum, quem tamen postea repressit [g]. Poëtas amabat vehementer, summum vero studium eius ferebatur in Homerum, et post hunc in Sophoclem, quemadmodum elegantioris eruditionis laudem captasse, omnino est verisimile. Adfuisse autem in Aegypto, cum Graeca versio τῶν ό conficeretur [h] ex temporum serie falsum esse demonstratur. Etsi vero inuidia ciuium mortis eius caussa extitit, honoratus tamen postea est ab Eretriensibus statua [i]. Nihil eum scripsisse ait Antigonus Carystius [k]. Fuit et alius Menedemus, Cynicus philosophus, de quo suo loco; item Medicus. Successorem, quod vult LAERTIVS [l], vel socium potius non vitae tantum et fortunae, sed et philosophici studii habuit ASCLEPIADEM Phliasium, cui tanta amicitiae fide iunctus erat, vt nulla re Pyladis et Orestis amori cederet. Non enim in prima iuuentute tantum vilibus vterque operis victum simul quaerebant, et fabrum in aedificando iuuantes lutum et lapides ferebant [m], sed et philosophiae studiis se mancipantes noctu semper ad pistrinum descendebant, ibique duas drachmas merebant,

Asclepiades.

vt

c) Narrat historiam IDEM s. 129.

d) Apud ATHENAEVM L. X. p. 419. quem exscripsit LAERTIVS s. 139. de hoc conuiuandi modo conf. IONSIVS L. II. c. 2. p. 124. et qui docte eum enarrauit, ESCHENBACH. diss. Acad. V. quae est, de Symposiis Sap. p. 257 seqq.

e) Εὐτελῶς LAERT. s. 138.

f) Exemplum narrat IDEM s. 130.

g) Ex carnibus enim morticinis comestis nauseam et pallorem contrahens, ideo ab Asclepiade correptus est ib. s. 131.

h) Id Aristeas asserit, notatus ab HODY. l. c.

i) LAERT. L. II. s. 132.

k) Ibid. s. 136.

l) Ibid. s. 105.

m) Ibid. s. 130.

vt interdiu philosophos audire possent. Quod cum ignoraretur, ad Areopagi pertracti sunt iudicium, vt iuxta Solonis legem rationem redderent, qui fiat, vt omne tempus in philosophorum terentes disputationibus, neque labore, neque patria haereditate eis, de quo viuerent, suppeditante, subsistere tamen valeant, neque vlla re indigeant? Ex pistrino praefecto vero re cognita attoniti Areopapitae CC. drachmarum praemium eis soluere iusserunt[n]: alii quoque patroni liberalitate eos subleuarunt[o]. Vxorem quoque vterque duxit filiam Asclepiades, matrem Menedemus; quam ille defuncta vxore secundis sibi iunxit nuptiis: ita tamen, vt Menedemus, qui in republica honoratiori loco positus nobiliorem vxorem duxerat, ei curam rei domesticae permitteret[p]. Asclepiades autem aetate prouectior, cum in magnis opibus frugaliter cum Menedemo vixisset, eo prior obiit, nec tamen eius memoriam abiecit Menedemus.

Menedemi doctrina.

§. III. Nullum Menedemum doctrinae philosophicae systema composuisse, asserit in eius vita Antigonus Carystius, vnde et de philosophia eius disquiri non potest[q]. Refert tamen LAERTIVS[r]:

I. Sustulisse propositiones negantes, solisque affirmantibus locum fecisse: et ex his simplices solum admisisse, reiectis, quae tales haud essent, coniunctis et complexis[s]. Videtur vero id sophistarum causa, et imprimis ad vexandos Eristicos asseruisse: cum enim eorum sophismata propositionibus complexis atque compositis consisterent, in quibus fallacia dictionis plerumque latebat, negatis iis tanquam ineptis, ad propositiones simplices reducebat, quo non poterat non mox tota fallacia detegi. Cuius exemplum refert LAERTIVS: sciscitanti aliquando Alexino, an patrem caedere desiisset? respondisse, neque cecidi, neque desii. Vrgente vero altero, vt simpliciter vel affirmando vel negando responderet, regessisse: ridiculum est suscipere vestras leges, cum in ipso limine queant repelli.

II. Statuisse: vnum esse bonum, vnam virtutem, grauiterque in eos, qui plura assererent, animaduertisse[t].

III. Sapienti ducendam esse vxorem[u].

IV. Omni die philosophos audiendos esse[x].

V. Maximum bonum enim, ea solum, quae deceat, desiderare[y].

n) ATHENAEVS L. IV. p. 168.
o) LAERT. f. 137. 138.
p) Ibid.
q) Id vox στηρίξαι hic vult apud LAERT. L. I. f. 136. quod STANLEIVS p. 275. minus accurate expressit: nihil pro certo definiuisse.
r) Lib. II. f. 134.
s) Hic iterum sensum obscurauit STANLEIVS. Recte enim pro λέγων, λέγω scribendum esse monuit CASAVBONVS.
t) Ib. f. 129.
u) Ib. f. 128.
x) Ib. f. 129.
y) Ib. f. 136.

CAPVT

CAPVT SEXTVM.

DE SECTA ACADEMICA.

SECT. I.

DE PLATONE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Secta Academica.

Et hae quidem sectae fuere vt minoris famae, ita et breuioris aetatis, quae ex Socratis schola prodierunt. Multo maiorem celebritatem consecutae sunt quae restant Academica atque Cynica, quarum illa ad Platonem, haec ad Antisthenem origines suas refert, quippe quae non diutissime tantum durarunt, sed et nouas sectas genuerunt, fama et auctoritate illis non concedentes Peripateticam et Stoicam. Et Plato quidem Socraticorum discipulorum minimus [a] omnes, qui ex eadem schola prodierant, nominis fama et philosophiae laude longissime antecelluit, et caput tantum non ad aethera extulit. De cuius vita et philosophia eo diligentius dispiciendum est, quo magis ratio philosophandi Platonica non vetustis tantum ante C. N. temporibus maxime inclaruit, sed et post C. N. intercidentibus reliquis sectis Graecanicis sola cum Peripatetica inter philosophantes perstitit, et ad nostra fere tempora sectatores inuenit, vt historiae philosophicae filum pertexturis suo loco et tempore prolixe demonstrabitur. Quia vero Platonis sequaces mature eius philosophiam mutauerunt, ideo ipse prius et philosophica eius doctrina accurate consideranda est.

Scriptores de Platone.

§. II. Vt vero tanti philosophi historia partium studio haud semel vehementer corrupta, quantum potest, exacta ad fidei historicae leges cognoscatur, cum attentione et prouida mente legendi sunt, qui Platonis vitam descripserunt, quo in stadio et veterum et recentiorum virorum eruditissimorum diligentia versata est. Et veterum quidem plerosque aetas nobis inuidit, et desiderantur non sine magna historiae philosophicae iactura scripta Speusippi, Xenocratis, Hermodori, Aristoxeni, Clearchi, Zosimi Alexandrini, Fauorini, Porphyrii aliorumque, quorum passim mentio inter veteres hodie superstites fit, de quibus, cum ea nobis erepta doleamus, hic agere nihil attinet, consulendi vero sunt, qui historiam literariam veterum condiderunt, magni in his literis viri IOANNES IONSIVS et IOANNES ALBERTVS FABRICIVS. Ex paucis, qui commune veterum librorum naufragium euaserunt, nominandus est, qui hactenus non exiguum nobis vsum praestitit DIOGENES LAERTIVS. Etsi enim, vt meliori iudicii acumine hanc quoque Platonis historiam conscripsisset, merito sit optandum; debemus ei tamen tot deperditarum de Platone memoriarum noti-

 tiam,

a) Ita ipse in Apologia Socratis.

tiam, vt merito de ſeruata nobis ea gaudeamus. Praeter Laërtium APVLEIVS quoque in libro de Platonis dogmate celeberrimi philoſophi res atque fata ſaepiſſime tetigit, et quidem toties cum Laërtio concordat, vnusque ita exprimit alterum, vt recte iudicaſſe cenſendus ſit ISAACVS CASAVBONVS [b], aut illum ab iſto pleraque tranſtuliſſe, aut vtrumque ex eodem hauſiſſe fonte. Ex Platonis ſequacibus OLYMPIODORVS etiam de Platonis vita diſſeruit, quam *Diogeni Laërtio* a ſe edito adiecit MERICVS CASAVBONVS, et MARCVS MEIBOMIVS quoque cum annotationibus IACOBI WENDETI poſt Laërtii librum editioni ſuae in fine inſeruit [c]. THOMAE MAGISTRI vitam Platonis nominat quidem cl. STOLLIVS [d], quam tamen nec vidimus, nec in catalogo ſcriptorum eius a viris doctis enarrato offendimus [e]. Ex recentioribus imprimis memorandus et MARSILIVS FICINVS de Platone eiusque philoſophia meritiſſimus, qui luculentam vitae philoſophi deſcriptionem *verſioni dialogorum Platonis* praemiſit. Qui tamen, vt more temporis ſui fontes, ex quibus ſua hauſit, non indicauit, ita vel propterea caute legendus eſt, quod ipſe non neget, amorem in Platonem ingentem et neſcientem tenere modum eum raptauiſſe, ad declamandum pro Platone [f]. Ex Italis GVARINVS quoque philoſophi hiſtoriam *vitis illuſtrium Graecorum et Romanorum* inſeruit. Inter Gallos vero RENATVS RAPINVS *comparatione Platonis et Ariſtotelis,* atque ANDREAS DACIERIVS noua *vitae Platonis delineatione* [g] de hac hiſtoriae philoſophicae parte egregie meriti ſunt, ita tamen, vt et hic critico examine opus ſit. Ex Anglis potiora ex veteribus collegit more ſuo THOMAS STANLEIVS [h]. In Germania vero praeter minora aliquot lumina communis temporis ſui praeceptor PHILIPPVS MELANCHTHON elegantem *de Platonis vita* orationem [i] conſcripſit. Nec errabimus, ſi diligentiſſimos Laërtii commentatores ISAACVM et MERICVM CASAVBONOS, THOMAM ALDOBRANDINVM et AEGIDIVM MENAGIVM in hunc cenſum referamus: licet enim hiſtoriam Platonis non condiderint, magna tamen induſtria ad illuſtrandum Laërtii textum de Platone ea collegerunt, quae ſparſim veteres de magno hoc philoſopho dixerunt, quaeque in deſcribendis vita et fatis Platonis omnino conſulenda et inter ſe comparanda ſunt.

Platonis origines et natales.

§. III. Plato Athenienſis fuit; qui enim Thebanum faciunt, Cynocephali ortum [k], fundamento deſtituti fidem non merentur: parentes Collytei pagi fuerunt, ipſe vero in Aegina inſula natus eſt, patre eo miſſo, vt agros ſortiretur, quo cum Athenas rediit expulſis Lacedaemoniorum colonis [l]. Pater Ariſto, Ariſtoclis filius ex Codri poſteris fuit, qui ad Neptunum genus referebant: mater Perictione, quam alii Potonam vocant, quae a So-

b) Ad Laërt. L. III. ſ. 1.

c) pag. 582.

d) Hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 32.

e) Et IONSIVS de eo ſilet, et FABRICIVS, qui eius ſcripta paſſim diligenter enarrauit.

f) In dedic. ad Laur. Medices.

g) Praemiſit eam Verſioni Gallicae dial. Platonis.

h) Hiſt. phil. P. IV. p. 279.

i) Oration. T II. p. 353 ſeqq.

k) LAERT. L. III. ſ. 1. TZEZ. Chil. II. 390.

l) LAERT. l. c. SVIDAS in Plato.

a Solone genus deriuauit, quae praeter Platonem Adiamantum quoque et Glauconem atque filiam Potonam, Speusippi matrem, peperit [m]. His parentibus natus quidem esse dicitur; sunt tamen, qui, vt ait APVLEIVS [n], *augustiore prosatum conceptu*, contendant. Vulgata enim apud Athenienses fama fuit, plurimis veterum memorata [o], fuisse eum Apollinis filium, qui in visione Perictionae, pulcherrimae formae feminae oblatus, ei se miscuerit, quae ex eo concubitu grauida facta sit, Aristone marito interim cum ea congredi diuinitus prohibito, iussoque voce diuina decem mensibus ab vxore abstinere, donec partum edidisset. Volunt alii id a spectro apparente factum, Platonemque ex virgine natum [p]. Quae etsi multorum veterum scriptorum traditionibus nituntur, et publicum vulgi rumorem sapiunt [q], luculenter tamen produnt, aut conciliandae Platoni auctoritatis caussa a discipulis conficta esse [r], aut Platoni illegitimo concubitu sato, dedecoris amouendae caussa eiusmodi parentem a matre affictum esse: quo stratagemate mulieres impudicas inexpectatos amoris furtiui fructus celasse, et quos magnos futuros sperauerant, maiorem quam humana conditio patitur, ortum tribuisse, tot veterum exempla loquuntur [s]. De anno natiuitatis Platonis variant veterum relationes; plerique Olymp. LXXXIIX. 1. quidam 4. alii Olymp. LXXXVII. 3. vel 2. editum volunt, qua de re viri docti ad LAERTIVM videndi [t]. Fuerunt, qui Ieremiae prophetae temporibus vixisse dicerent, quem in Aegypto Platonem vidisse contendunt. Dudum vero ostendit AVGVSTINVS [u], qui olim non alienus ab hac opinione fuerat, tempora non concordare, cum plus sesquiseculo Plato iunior sit vate Hebraeo, quem ad Olymp. XXXVI. refert EVSEBIVS. Dies natalis philosopho illuxit Thargelionis septima, quam postea sacram atque festam philosophis fuisse [x], supra in Socrate diximus. Parentes aui Aristoclis nomen ei indidisse Alexandro relatum [z]; Platonis vero nomen accepisse a Socrate vult TZETZES [a], alii, ab Aristone Argiuo Palaestrita nactum esse contendunt; caussam tamen varie referunt: alii enim ad lati-

 tudi-

m) De genere Platonis et maioribus vid. LAERT. l. c. PROCLVS ad Timaeum Plat. p. 25. quaeque fuse affert STANLEIVS P. IV. p. 279. quorum conferendus IO. MEVRSIVS, qui plura de Melantho et Codro, de regno Atheniens. L. III. c. 10 seq. p. 204 seqq.

n) De dogm. Plat. p. m. 283.

o) Vid. LAERT. l. c. et viri docti ad h. l. PLVT. in Symp. L. VIII. c. 1. OLYMPIOD. p. 582.

p) Vid. HIERONYM. adu. Iouin. L. I. T. IV. p. 186. ed. Par.

q) Hinc et sepulchro eius inscriptos OLYMP. l. c. p. 588. hos versus refert:
Phoebo patre Plato, atque heros Epidaurius orti
Hic nempe vt corpus seruet, et ille animam.
Hos sibi tribuit LAERT. L. III. s. 46.

r) Ita egregie ORIG. adu. Cels. L. I. p. m. 30. Haec merae sunt fabulae fictae in eius viri gratiam, qui multorum existimatione sapientia praecelluit ceteros, eoque a diuiniori quodam semine creditus est traxisse originem, quasi hoc natura humana superiorem deceat.

s) Romuli, Alexandri M. aliorumque historia hoc docet. vid. HVETIVS Dem. Eu. Pr. IX. c. 9. §. 4. p. m. 466. conf. STANLEI. praef. act. phil. Vol. III. p 674.

t) Conf. STANLEIVS l. c. p. 281. PETAVIVS miscell. exerc. c. 7. et ration. temp. L. III. c. 13. p. m. 162. MARQ. GVDIVS apud MENAG. ad Laërt. L. III. s. 3.

u) De Ciu. Dei L. VIII. c. 11.

x) LAERT L. III. s. 2. PLVT. Sympos. VIII. 1. Hanc cum temporum nostrorum rationibus comparat STANLEIVS l. c. p. 282. De Πλατωνείων festo hoc die a philosophis celebrari solito vid. PORPHYR. in vita Plotini. EVSEB. Praep. X. 3.

z) LAERT L. III. s. 4.

a) Chil. VI. hist. 51. Ch. XI. hist. 390.

tudinem humerorum vel pectoris quoque, vel frontis respexisse auctorem nominis coniiciunt; alii εὐεξίαν corporis, alii latitudinem sermonis, siue copiosum atque apertum dicendi genus isto nomine expressum esse afferunt [b]. Quorum omnium coniecturas incertissimo niti fundamento, haec sola ratio euincit, quod Platonis nomen non tum demum fictum et formatum est, cum nasceretur philosophus, sed vsu iam receptum fuit inter Athenienses et reliquos Graecos. Vt enim recentiores nostro Platones taceamus, quos enumerat diligentissimus FABRICIVS [c], priscae comoediae poëta ante nostrum Plato quidam inclaruit [d], passimque nomen vsu receptum fuit. Certe Platonis imagines, quae passim occurrunt, nihil habent, quod cum hac delineatione conueniat [e].

Elucatio.

§. IV. Hunc, quem Apollinis filium esse volebant, infantem adhuc, praesagiis ostensum esse talem, porro iactant Platonis admiratores, qui eruditionis et eloquii suauitate cunctos antecelleret. Narrant enim AELIANVS [f], VALERIVS MAXIMVS [g], PLINIVS [h], CICERO [i] aliique [k], infans cum esset Plato, matris sinu gestatus, patrem eius in Hymetto Atticae monte Musis ibi Nymphisque sacra fecisse, matremque, dum sacris essent intensi, in proximis myrtis opacis filium reposuisse: ei vero dormienti applicuisse sese examen apum, eumque circumuolitantes suauique circumstrepentes susurru mel paruuli labellis inseruisse: id quod futurae eloquentiae, et diuini quasi eloquii suauitatem praesagire, interpretes prodigiorum fuerint fassi. Sed id Academicorum, praeceptorem miris laudibus extollentium, commentum fuisse, desumtum a figurato et emblematico dicendi genere [l], quo laudatissima Platonis eloquentia [m] cum melle comparabatur, non est, quod dubitemus: mire enim in id contenderunt Platonis admiratores, vt essent in eiusmodi nugis excogitandis ingeniosi. A veri tamen specie non abit, quod ex Speusippo *domesticis instructo documentis* refert APVLEIVS et *pueri eius acre in percipiendo ingenium, et admirandae verecundiae indolem fuisse, et pubescentis primitias labore atque amore studendi imbutas habuisse.* Refert idem, et LAERTIVS quoque, in prima literatura habuisse doctorem Dionysium, palaestricis exercitatum apud Aristonem Argis oriundum, tantosque progressus exercitationem eam illi contulisse, vt Pythia et Isthmia deluctata certauerit [n]: quae tamen solius rumoris inter vulgus sparsi traditio esse videtur. Picturae quoque studiosus

b) Loca auctorum enarrandi otium nobis fecit FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 2. not. a.

c) l. c. qui ex Gudii et Menagii obseruationibus plerosque collegit.

d) Vid. IDEM Vol. I. p. 745.

e) Apud SPANHEM. in Callimach. p. 7. PATINVM pec. diss. conf. Act. phil. Vol. III. p. 674.

f) V. H. L. X. c. 21.

g) Lib. I. c. 6.

h) Hist. nat. L. XI. c. 9.

i) De diuinat. L. I.

k) Omittit fabulam LAERTIVS, ad quem L. III. f. 5. id miratur MENAGIVS, sed suspicio est, Laërtium fabulam agnouisse.

l) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 3. Act. phil. Vol. I. p. 18.

m) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 7. aliique laudati MENAG. ad l. c. Laërtii. Sed is ἰσχνόφωνον fuisse, quod vel balbutiem vel vocis gracilitatem innuit, refert. Quod quia cum μεγαλοφωνίᾳ Platoni tributa non consistere potest, euincit, non de oris suauitate, sed elocutionis dulcedine intelligendum esse, vt recte notat OLEAR. ad STANLEI. p. 284.

n) LAERT. OLYMPIODOR. APVLEIVS ll. cc. CYRILLVS contra Iul. L. VI.

diosus fuit, et imprimis multam poëticae arti industriam atque laborem impendit, plurimaque poëmata composuit, dithyrambica primum, post epica, quae tamen postea cremauit, postquam cum Homericis comparata illis multum inferiora esse cerneret; inde, ad tragoedias scribendas se contulit, in quibus tantum se profecisse credebat, vt composita tetralogia, qua tragici Graeci in solennioribus festis certare solebant, eam mimis traderet, de praemio certaturus [o]. Verum die, antequam exhibenda esset in theatro Socratem audiens, eiusque facundia captus, non tantum certamen declinauit, sed et nuntio poësi misso, quaecunque in hoc quoque genere elaborauerat, Vulcano tradidit, et ab isto tempore, XX. vero agebat aetatis annum, philosophiae studio se totum tradidit [p]. Musicen quoque a Dracone Atheniensi et Metello Agrigentino didicisse, testatur PLVTARCHVS [q]. Sunt, qui dicant, paupertate adactum militiam secutum fuisse, in Socratem vero incidentem diuenditis armis se ad philosophiam contulisse: quod tamen omni veterum testimonio repugnat [r]: quemadmodum et illi, qui ter eum pro patria pugnasse contendunt [s], primum ad Tanagram, inde ad Corinthum, postremo ad Delium, ibique primas tulisse, temporum serie facile refutantur. Primum enim praelium Olymp. XXC. 4. secundum Olymp. XXCIX. 1. tertiumque eodem anno contigit, quo quadrimus erat Plato, recteque coniicit STANLEIVS [t] Socratem cum Platone fuisse confusum, qui ter militauerat, et ad Delium primas retulerat, quas tamen Alcibiadi cessisse, suo loco monuimus.

Disciplina Socratica.

§. V. Philosophiae vero amore captus, cum toto in Socratem ferretur animo, illi a patre Aristone commendatus est. Singulare est, quod ea de re referunt PAVSANIAS [u], LAERTIVS [x], APVLEIVS [y], OLYMPIODORVS [z]. Socrate in somnio visum esse, cygni pullum ex altari, quod in Academia Cupidini consecratum est, volasse, et in suo gremio resedisse: et postea olorem illum pennis coelum petiisse, canore musico auditus hominum Deorumque mulcentem. Cum haec Socrates in conuentu hominum referret, Aristonem Platonem puerum [a] oblaturum Socrati magistro commodum prosequutum fuisse, quem vbi aspexerit ille, ingeniumque intimum de exteriore conspicatus sit facie, dixisse: hic ille erat cygnus de Academia Cupidinis. Esse vero et hanc ex earum fabularum numero, quae ad augendam praeceptoris famam in vulgus sparsere Platonis discipuli, ipsi qui eam referunt, non obscure produnt; illi enim

o) AELIAN. V. H. L. II. c. 30.

p) LAERT. L. III. s. 6. APVLEIVS l. c. et MENAGIVS ad l. c. STANLEIVS l. c. p. 284. et OLEARIVS ad h. l.

q) De Musica T. V. p. m. 558.

r) Ipse, qui haec refert, in dubium vocat AELIANVS L. III. c. 27.

s) Aristoxenus apud LAERT. L. III. s. 8. AELIANVS L. VII. c. 14.

t) l. c. p. 285.

u) In Atticis.

x) Lib. III. s. 5. et ex eo SVIDAS l. c.

y) l. c. init.

z) l. c.

a) Ita quidem APVLEIVS, cuius verba referimus. Erat vero tunc iam XX. annos natus, teste LAERT. l. c. s. 6. et iuuenis, qui luctari posset et in palaestricis se, more Graecorum, exercere. Apuleii itaque verba nimis premenda non sunt, qui fabellam enarraturus, de accurato temporum ordine non cogitauit

enim ad solam vulgus traditionem prouocant, et vel sola vulgaris et inepta opinio, canoras cygnos aues esse, quam inepte adstruit Pausanias, demonstrant, vulgi haec deberi rumoribus. Verisimilius est; Socratem explorata ex facie atque vultu Platonis indole, iuuenem ingenio altiora petente et exercitationibus literariis iam subacto praeditum libenter in disciplinam admisisse: ea enim methodo Socratem saepius vsum fuisse, in eius historia exemplis confirmauimus. Non tamen prorsus a philosophicis studiis erat imparatus, cum ad Socratem accederet; sed prius, Heracliti et Parmenidis disciplinis a Cratylo et Hermogene erat imbutus. Cuius quidem contrariam sententiam asserit LAERTIVS [b], contendens, decedente demum Socrate, Heracliteae atque Parmenideae philosophiae adhaesisse: aliter tamen APVLEIVS [c], qui clare: *Et antea quidem Heracliti secta fuerat imbutus; verum cum se Socrati dedisset, non solum ingenio atque doctrina caeteros Socraticos vicit, sed etiam elegantia illustrauit.* Nec probabile est, nobilem iuuenem Atheniensem, toto encyclopaedias cursu absoluto ad vicesimum aetatis annum vsque philosophiam ne a limine quidem salutasse; Apuleii vero fidem maximopere adstruit ARISTOTELES [d], dignus testis, qui diserte testatur, Platonem ἐκ νέου τε συγγενόμενον πρῶτον Κρατύλῳ καὶ ταῖς Ἡρακλειτείοις δόξαις. *in iuuentute prima adhaesisse Cratylo et Heracliteis opinionibus.* Et haec causa quoque est, cur aliena dogmata sibi supponi a Platone viuus adhuc Socrates conquestus sit, cum peregrina philosophia imbutus Plato, vt erat ingenio admodum syncretistico, et ad confundenda systemata apto, iam tum praeceptoris doctrinam cum ista commiscuisset. Quo quoque studio componendi peregrina cum Socraticis discipulis Socratis vehementer displicuit, vti supra obseruauimus [e]. Fuit vero in Socratis disciplina octo annos, eoque tempore, ea, quae de magistro audiuit, in literas retulit, magnamque condiscipulorum inuidiam sibi conflauit [f]. Tanto tamen praeceptoris amore flagrabat, vt cum magno odio premeretur Socrates ipse, in senatum iam ascitus, quod Ol. XCV. 1. accidit, eius ille causam fortiter tueretur, et cum iniquo in praeceptorem animo iudices esse videret, oratoris cathedra conscensa, eum defendere conaretur, apologiam exorsus, quam tamen mox abrumpere iudicum importunitas coëgit [g]. Socrate damnato Plato pecuniam obtulit, qua libertatem posset redimere, quam tamen

b) Lib. III. f. 6. et OLYMPIODORVS p. 585.

c) l. c. p. 284. d) Metaphys. L. I. c. 6.

e) In vita Socratis. His rationibus expensis contrariam, quam in Germanico Hist. phil. opere T. I. p. 588. tenuimus, sententiam, deseruimus. Idem de STANLEIO l. c. c. IV. p. 286. notandum.

f) De Xenophonte supra dictum. Antisthenes vero odio eius ductus librum contra eum exarauit, cui parum honestum Sathonis titulum fecit LAERTIVS L. III. f. 35.

g) Ibid. f. 42. Magnis hic se temporum difficultatibus implicant, qui Platonem Ol. LXXXVIII. 1. natum, vigesimo anno ad Socratem peruenisse, et octo annos in eius contubernio fuisse, XXVIII. vero Megaris concessisse cum Hermodoro asserunt. Ante XXX. aetatis annum enim iuxta leges Solonis in senatum cooptari non poterat. Si itaque Ol. XCV. 1. senator iam fuit, sequitur, eum Olymp. LXXVII. 3. natum fuisse, et vel XXII. aetatis anno ad Socratem accessisse, vel si XX. annorum iuuenis ei se tradidit, decem annos apud eum fuisse commoratum. Haec M. GVDII coniecturas de anno Platonis natali magnopere confirmant. conf. cel. LAMIVS de SS. Trin. L. II. c. 1. p. 82.

men accipere recuſabat. Traditque ATHENAEVS [h], quod ceteri ſilent, circa id tempus congregatis Socratis amicis, vt mortem eius vna lamentarentur, Platonem eos cohortatum eſſe, animos reſumerent, vel ſe enim regendae ſcholae idoneum eſſe. Id quod inuidiae quidem tantum rumuſculus videri poterat, niſi animus Platonis ſectae condendae ſtudio occupatus, ex dialogis viuo adhuc praeceptore compoſitis eluceret, isque nouam iam tum philoſophandi rationem Socraticae ſupponendam fuiſſet molitus. Vnde mirum non eſt, quod ille addit, Apollodorum, cui his dictis propinauiſſet, dixiſſe, malle ſe cicutam a Socrate propinatam bibere, quam ea conditione propinanti accedere: ex quo, ea quae modo de adulterata, viuo magiſtro, philoſophia Socratica diximus, mire confirmantur. Adſuit autem praeceptoris vltimis fatis, et de animorum quoque immortalitate diſputantem audiuit, eiusque ſermones in Phaedone in literas elegantiſſimo dialogo retulit [i], ita tamen, vt more ſuo, Pythagoricis eos placitis adulteraret. Defuncto praeceptore, cum acerbiſſime eum luxiſſet [k], timens Athenienſium ſaeuitiam, cum reliquis Socraticis Megaras ad Euclidem ſe contulit, a quo, donec ſerenior rerum facies rediret, hoſpitio humaniſſime exceptus fuit. Nec apud eum ignauus reſedit, ſed dialecticam, qua magnopere eminebat Euclides, eo magiſtro didicit [l]. Nec tamen iſtis animi diuitiis contentus, quaeſiuit porro, vnde proficeret; et imprimis ad Pythagorae diſciplinam animum adiecit, in qua *non rationem tantum, diligentem et magnificam, qua inſtructa erat*, vt ait APVLEIVS [m], *ſed et rerum continentiam et caſtitatem admirabatur.* Cumque, magnos ante ſe viros peregrinatione ad barbaros ſuſcepta, philoſophiae myſteriis initiatos eſſe animo recoleret, ad fines quaſi orbis terrarum itinera ſuſcepit. Atque Italiam primo petiit, vbi tum magna admiratione atque laude Pythagorica philoſophandi ratio florebat, vt arcanam illam diſciplinam addiſceret, in quam etiam fuit admiſſus. Et didiciſſe quoque ibi Pythagorea omnia aſſerit CICERO [n], et primum de animarum aeternitate non ſolum ſenſiſſe idem, quod Pythagoras, ſed rationem etiam attuliſſe, ait; alioque loco monet: *adiunxiſſe Socraticis, Pythagoreorum diſciplinam, eaque quae Socrates repudiabat, didiciſſe.* Quam philoſophiae partem theoreticam et phyſicam fuiſſe, aſſerit auctor vitae Pythagorae apud PHOTIVM [o], patebit vero infra, vbi de philoſophia Platonis agetur, eum etiam philoſophiam moralem Socratis Pythagoricis doctrinis adulteraſſe. Et haec quidem a nemine in dubium vocantur; de ordine vero itinerum veteres diſſentiunt. Alii enim ante iter Aegyptia-

Studia philoſophiae poſt Socratis mortem.

Itinera literaria.

h) Lib. XI. p. 507.
i) Conf. CICERO de nat. Deor. L. III. c. 33.
k) PLVT. de virt. morali T. II. p. m. 403.
l) LAERT. L. II. ſ. 6. m) loc. cit.
n) Tuſc. Qq. L. V. c. 29. Alia veterum loca excitauimus diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis §. I. Amoen. literar. T. VII. p. 18. ſeqq. quibus addi poſſunt QVINTIL. L. I. c. 12. AEN. GAZAEVS de immort. p. 12. et BARTH. ad h. l. LACTANT. L. IV. c. 2. IAMBLICH. de vit. Pyth. n. 167. p. 142 conf. FABRICIO Bibl. Gr. Vol. II. p. 4. not. k laudatos, et biographos Platonis.
o) Cod. CCLIX. p. 712. eum adiecit vitae Pythagorae a Porphyrio ſcriptae L. HOLSTENIVS p. 43. ed. Rom.

Aegyptiacum ad Italicos philoſophos acceſſiſſe, alii reducem eos inuiſiſſe contendunt: et LAERTIVS [p] quoque antequam Italiam inuiſeret, Cyrenas ad Theodorum celeberrimum tum temporis geometram, praeparandi animi cauſa diſceſſiſſe, ait, quod poſt auditos Pythagoreos factum eſſe innuit APVLEIVS [q]. Qui, noſtro quidem iudicio, omnium aptiſſime itinera Platonis diſponit, contendens, *primum ſe ad Pythagorae diſciplinam contuliſſe; tum ad Theodorum Cyrenas, vt geometriam diſceret, eſſe profectum; deinde aſtrologiam adusque Aegyptum iuiſſe petitum, vt inde prophetarum etiam ritus addiſceret; et ad Italiam iterum veniſſe, et Pythagoreos fuiſſe ſectatum:* nam haec et tempori et locorum ſitui omnium commodiſſime reſpondent, et diuerſas ſcriptorum relationes in concordiam redigunt [r]. Cyrenis itaque in geometriae ſcientia ſatis eruditus, in Aegyptum ſoluit, parum Socratis et Socraticorum ſententiam curans, quae domi ſapientiam quaerebat, et eiusmodi peregrinationes reiiciebat, exempla potius magnorum ante ſe virorum ſecutus: Vt vero tutius lateret, olei vendendi praetextu totam eam regionem, quae tum Artaxerxi Memnoni parebat, peragrauit, *et a ſacerdotibus eius gentis multiplices geometriae numeros atque coeleſtium obſeruationum percepit*; *quoque tempore a ſtudioſis iuuenibus,* verba damus VALERII MAXIMI [s], *certatim Athenae Platonem doctorem quaerentibus petebantur, ipſe Nili fluminis inexplicabiles ripas, vaſtiſſimosque campos, effuſam barbariem, et flexuoſos foſſarum ambitus Aegyptiorum ſenum diſcipulus luſtrauit.* Sunt, qui Euripidem eius itineris comitem fuiſſe, putant [t], quos tamen tempus obitus ſatis refellit, quod ante Socratis mortem in Olymp. XCIII. incidit [u]. Eudoxum adiungit ei STRABO [x] et CICERO [y] quod tamen non magis cum rationibus chronologicis concordare pulchre demonſtrauit eruditiſſimus LAMIVS [z]. Tandem in Saitico nomo conſediſſe, aiunt epiſtolae Socraticae [a], valde in his etiam ſuſpectae: Heliopoli vero a Sechnuphide Aegyptiacam ſapientiam edoctum fuiſſe affirmat CLEMENS ALEXANDRINVS [b]. Qualis vero illa fuerit, ex iis manifeſtum eſt, quae ſuo loco de philoſophia Aegyptiaca prolixe diſſeruimus [c]; falluntur que oppido atque fallunt, epiſtolae Socraticae, afferentes, *cupiiſſe eum a ſapientibus Aegypti inſtitui: quid de vniuerſo ſtatuant, initiumne habeat an minus? an item de praeſenti ſiue ex toto moueri, ſiue ex parte rationi conſentaneum putent?* Ex iis enim quae de philoſophia Aegyptiaca alio loco diſputauimus, manifeſtum eſt, huiuſcemodi quaeſtiones per Graecos demum philoſophos in Aegyptum introductas fuiſſe. Nec melioris commatis ſunt, quae habet PAVSANIAS [d], immortalitatem animorum et transmigrationem ibi didiciſſe; prius enim dogma iam

p) Lib. I. ſ. 6. q) loc. cit.
r) PLVT. in Solone.
s) L. VIII. c. 7. qui tamen hic oratorem agit: nondum enim Athenis inſtituerat ſcholam Plato, vt ad eum conuolare poſſent iuuenes.
t) LAERT. L. III. c. 6.
u) Conf. LAMIVS l. c. BAYLE Dict. T. II. art. Euripides.
x) Lib. XVII. y) Tuſc. Qq. L. II.
z) l. c. L. II. c. 2. p. 81 ſeqq.
a) Epiſt. 26. b) Strom. L. I. p. 303.
c) loc. cit. d) In Meſſeniac. p. 360.

iam didicerat in Socratis ſchola, poſterius in Pythagorae. Ferri magis poſſet, quod ait PLINIVS [e], magiae diſcendae cauſa Platonem ad Aegyptios acceſſiſſe, cum aliunde conſtet, magiam partem philoſophiae Aegyptiacae fuiſſe; niſi veriſimile eſſet, Platonem ad eiusmodi arcana dogmata inſpicienda non fuiſſe admiſſum. Quam duros enim ſe praebuerint aduenis ſacerdotes Aegyptii, quamque inexorabiles fuerint, et vix regum mandatis compeſcendi, eoque adigendi, vt myſteriorum ſuorum adyta peregrinis recluderent, Pythagorae exemplum teſtatur. Quare nec audiendum eſſe putamus IAMBLICHVM [f] iactantem, Platonem philoſophiam ſuam hauſiſſe ex ſtelis Hermeticis, quod ſine examine tanquam verum admiſere, STEVCHVS EVGVBINVS [g], P. D. HVETIVS [h] et poſt hos cel. G. MICH. HANSCHIVS [i]. Veriſimile vero eſt, vaferrimos Aegypti ſacerdotes Platonem, nec ſyſtaticis commendatum, nec diuitiis arcana recludentem, et peregrino mercatoris habitu Aegyptum obeuntem, praeter dogmata et diſciplinas exotericas, miſeras et tanto philoſopho indignas, vti ſupra euicimus; nihil arcanarum et Hermeticarum doctrinarum tradidiſſe. Nec hic morari nos debent Platonicorum iuniorum et quorundam eccleſiae doctorum effata. Illorum enim intererat, quod ſuo loco probabimus, vt crederetur Plato ſua ex Hermeticis accepiſſe: quia Platonicam philoſophandi rationem, qualem degenerans a maiorum inſtituto Aegyptus tandem genuit, pro genuina Hermetica diſciplina haberi cupiebant, et fanaticae philoſophiae patrocinium ex antiquitate quaerebant. Hi vero falſo et inepto de Aegyptiaca ſapientia, Hebraicae filia praeiudicio occupati, et Platonem ſua Hebraeis debere contendentes, rationem ſe commodam inueniſſe, rebantur, vt gentilibus oſtenderent, ſua eſſe, quae Plato in Aegypto didicerat: qua de re, vbi de PP. eccleſiae philoſophia acturi ſumus, prolixius diſſeremus.

An Hebraeos doctores Plato habuerit?

§. VI. Hac vero Platonis gloria admiratores eius non contenti maiora quoque de eius in Aegypto profectibus praedicant; et purioribus Hebraeorum doctrinis ibi tinctum haud pauca ex ſacris oraculis gentisque illius myſteriis in ſuam philoſophiam tranſtuliſſe contendunt, ſicque ſpoliis arcanorum diuinorum ſuperbientem ſe ad tantam rerum diuinarum notitiam extuliſſe volunt, ad quam reliqui philoſophi adſpirare non poterant. Dici non poteſt, quanta conſenſione hanc opinionem amplexi fuerint veteris eccleſiae doctores, quorum loca hic adducere et nimis operoſum, et a noſtro inſtituto alienum eſt, legi vero poſſunt apud eos, qui hanc ipſam ſententiam ex recentioribus ornare, et ita dogmatum quorundam Platonicorum cum diuinis conſenſum extruere, et imprimis doctrinae de SS. Trinitate veſtigia in Platone oſtendere fategerunt, e quorum magno numero potiſſimum videri merentur P. DAN. HVETIVS [k], ANDR. DACIERIVS [l],

 Io,

e) Lib. XXX. c. 1.
f) De myſter. Aegypt. L. I. c. 2. p. 5.
g) De perenni philoſ. L. I. c. 27. L. V. c. 2.
h) Demonſtrat. Eu. Pr. IV. c. 2. §. 15. p. m. 56.
i) De enthuſ. Plat. ſect. III. §. 8. p. 37.
k) loc. cit.
l) Vit. Plat. p. 68.

Io. Van Der Wayen [m], Ren. Massvetvs [n], Theophilvs Gale [o], Franciscvs Baltvs [p], et quem honoris cauſa nominamus Io. Lamivs [q] vir celeberrimus, qui omnium eruditiſſime in hoc aſſerto coloribus inducendo laborauit, cuius inſignis viri, armis domeſticis contra Io. Clericvm pugnantis, modeſtia imprimis laudanda eſt, qui totum, quem in hac cauſa attulit apparatum eruditionis ea tantum fini adhibuit, vt poſſibilitatem tantum, vt ita loqui liceat, quaeſtionis demonſtraret. Non tamen ita ſe commendauit decantatiſſima opinio, vt non viri praeclari, abiecto antiquitatis praeiudicio, perſpicerent clariſſime, ficulneis prorſus et infirmis eam totam niti argumentis, id quod varia quoque ratione demonſtrauerunt, videndique praeter alios, qui docte rem confecerunt, Io. Clericvs [r], Aeg. Menagivs [s], Io. Fr. Bvddevs [t], et qui eleganti diſſertatione cuncta complexus eſt mira breuitate et acumine Iac. Lenfantivs [u]. Nobis in prolixiſſimo argumento pro dignitate excutiendo verſari propter inſtituti rationem non licet, nec fas eſt, ad eiusmodi argumenta ſpecialia ex inſtituto in hiſtoria philoſophica vniuerſali condenda prolixe digredi: quoniam tamen non leue momentum in hiſtoria dogmatum ſacrorum haec quaeſtio habet, paucis ea tangemus, quae ſcire, lectoris intereſſe non abs re iudicamus. Et nititur quidem contraria et affirmans ſententia, quae Platonem in Aegypto ab Hebraeis pluſcula didiciſſe aſſerit I. Auctoritate Iudaeorum Iosephi et Ariſtobuli et eccleſiae doctorum Iuſtini Martyris, Clementis Alexandrini, Euſebii, Cyrilli Alexandrini, Theodoreti, Ambroſii et aliorum [x]. II. Opinione, quae ſtatuit extitiſſe verſionem legis diuinae Graecam in Aegypto, confectam ante τῶν ό verſionem; quam viderit legeritque Plato: quam Ariſtobuli auctoritate iam aſſeruerunt Clemens Alexandrinvs [y], et Evsebivs [z]. III. Praeſumtione, Aegyptios de Iſraëlitarum rebus ſatis curioſos haut pauca de eorum placitis didiciſſe, quae poſtea ab iis acceperit Plato, cuius rei argumentum a receſſu Ieremiae et Baruchi reliquorumque Iudaeorum, qui in Aegyptum conceſſerunt, arceſſitur. IV. Conuenientia dogmatum Platonicorum cum Hebraeis. Etſi vero haec omnia non proletaria eruditione ornent cauſae huius patroni, fatendum tamen eſt, parum apud aequos et antiquitatis praeiudicio non occupatos lectores eos promouere. Nam quod I. PP. eccleſiae auctoritatem attinet, tanta ea non eſt, praecipue in hiſtorico argumento, vt vel leuiter mouere debeat quemquam. Non enim monumentis vſi ſunt fide dignis iisque

m) Diſſ. de λόγῳ adu. Cleric. p. 65.

n) Diſſ. I. in Irenaeum.

o) Court of the gentiles.

p) Defenſe des SS. Peres accuſer de Platoniſme L. IV. ch. 22. p. 607 ſeq.

q) De recta Chriſtianorum in eo quod myſterium diuinae Trinitatis attinet ſententia Florent. 1733. 4.

r) Epiſt. crit. VII. p. 177 ſqq.

s) Ad Laert. L. III. ſ. 6.

t) Hiſt. Vet. Teſt. T. II. p. 1006 ſeqq.

u) Bibl. Germ. T. II. art. V. p. 124 ſeqq. addi poſſunt Iac. Thomas. de plagio §. 523. p. 233. ipſe, quod mireris Hornivs Hiſt. phil. l. c. Hevmannvs Act. phil. Vol. I. p. 1056. Iac. Basnage Hiſt des Iuifs L. III. ch. 20. p. 550 ſeqq. L. IV. ch. 4. §. 2. p. 45 ſeqq. G. G. Leibnizivs praef. ep. ad Hansch. de enthuſ. Platonico, Gvndling. Hiſt. phil. mor. c. I. §. 1. not. l. m. vt alios minoris nominis et famae taceamus.

x) Loca prolixe affert Lamivs l. c. in compendio enarrat Lenfantivs l. c.

y) Strom. L. I. p. 342.

z) Praep. L. IX. c. 6.

iisque teſtibus, qui et ſcire potuerunt, et cauſam cur mentiantur non habuerunt; ſed a Platonis aetate aliquot ſeculis remoti, cum multum intereſſe ſua et religionis Chriſtianae putarent, vt Plato in Chriſtianorum caſtris militare crederetur, pio quidem zelo, ſed praepoſtera ratione Iudaeorum quorundam faſtui aures praebuerunt [a]. Qui cum innata gentis ſuperbia omnem gentilium eruditionem, et imprimis, quae eo tempore plurimi fiebat, philoſophiam Graecanicam a Moſe ad gentiles dilapſam eſſe contenderent, praetextu morae Platonis in Aegypto vſi, leui aliquo conſenſu Platonicorum aliquot dogmatum cum Hebraeis ementito, Platonem Hebraicae ſapientiae alumnum iactauerunt. Quod ambabus, quod aiunt manibus amplexi doctores quidam ex Platonis ſchola ſec. II. ad Chriſtianam fidem accedentes, cum plurimi admiſſam ſemel Platonis diſciplinam facerent, imprimis gentilibus oppoſuerunt, magnoque feruore contenderunt, ea quae Plato ſacris ſimilia dixit, Hebraeis et Chriſtianis ſurrepta deberi; maiori hac in re pietate quam iudicio vſi. Hos qui ſec. III. et IV. ſecuti ſunt, eruditionis Graecanicae laudem affectantes, eique magnum pretium ponentes, auide ea arripuerunt, et magnos hos viros exſcripſerunt: indigni quorum rationibus adiiciamus calculum. Nec meliori ſtant talo quae II. de verſione legis Graeca Alexandri M. aetatem anteuertente dicuntur. Eam enim in Ariſtobuli [b] tantum cerebro extitiſſe, infra, vbi de Iudaeorum philoſophia agetur, ex inſtituto demonſtrabitur, quo lectorem, ne nimii ſimus, remittimus. Nec enim auctor, nec occaſio, nec ratio vlla huius verſionis oſtendi poteſt, ſed ignorata ea fuit omnibus, qui et noſſe eam poterant, et quorum, eam legere, omnino intererat. Tanta quoque obſcuritate ſemota ab aliarum gentium commercio ante Alexandri M. tempora viuebat Iudaeorum natio, tantisque myſteria ſua libroſque ſacros premebat tenebris, et a manibus gentilium remouebat [c], vt ratio nulla pateat, qua eiusmodi Graeca verſio confecta ſit. Vt taceamus Graecam literaturam per Alexandrum M. demum in Aegypto inualuiſſe. III. Aeque vero ficulnea ſunt, quae de Aegyptiorum ipſiusque Platonis cum Iudaeis conuerſatione afferuntur. Confundunt enim viri docti tempora Graecorum, Aegyptum tenentium, cum temporibus antecedentibus, quibus talem Iudaeorum cum Aegyptiis conſuetudinem fuiſſe probari aegre poteſt. Quae enim in contrarium afferuntur, vel mercaturae vel belli rationes tangunt, quibus interdum res erat vni nationi cum altera. In religionis vero negotio maximopere abhorrebant Aegyptii a Iudaeis, vt Iudaei Aegyptiorum idololatriam

a) Nec tamen IOSEPHVS contra Appion. L. II. c. 8. ait, deſumſiſſe Platonem ſua ex Moſe, ſed tantum id vult, imitatum eum fuiſſe Moſen in condenda republica.

b) De ſcriptore hoc videndi celeberrimi viri IO. ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 280. et IO. CHR. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 215. ſuſpicatur vero HVMFR. HODY de text. bibl. orig. L. I. c. 9. p. 49. confudiſſe Clementem duos Ariſtobulos, Peripateticum alterum, alterum Iudaeum, et huius ſcripta ſec. II. eſſe ſuppoſita, quod reiiciunt laudati viri, admittit LENFANT. l. c. p. 134. De re ipſa ex inſtituto dicetur infra, in hiſtoria phil. Iud.

c) Faſſus id eſt ipſe IOSEPHVS l. c. L. I. c. 4. conf. LENFANT. l. c. p. 136.

vehementer abominabantur. Nec verisimile vllo modo est, manipulum quasi Iudaeorum, qui cum Ieremia excisis Hierosolymis in Aegyptum descenderunt, tanti fuisse habitum, vt de iis tota Aegyptus esset sollicita, vel eius religionis noscendae causa in res eorum sacras inquisiuerit. Accedit his, Iudaeos adeo non fuisse philosophiae vel eruditionis laude celebres, talesque, quorum conuersationem curiosi Graeci appetiuerint, vt potius superstitionis et credulitatis ridendae plus vice simplici fuerint accusati. Nec quae IV. pro consensu Platonicorum et Mosaicorum dogmatum loca afferuntur, aliquid probant; nam vel ita comparata sunt, vt ex connato rationis lumine potuerint innotescere, qualia multa sunt, quae de Deo Plato praecepit; vel a Pythagoreis transsumta antiquiorem lege Mosaica traditionem per patriarchas ad barbaras gentes disseminatam, mireque corruptam respiciunt [d]; qualia exigua et pauca, et, si res dicenda est, qualis est, fere nulla sunt: vel falsus iactatur consensus, et Platonis dogmata intus et in cute expensa longe alia referunt, quam sacra mysteria volunt, id quod vel solum adorandae Trinitatis mysterium luculenter illustrat, quod tamen de hac quaestione acerbe disputandi occasionem nostra aetate praebuit [e]: illud enim vti postea videbimus, tantopere a trinitate Platonica abhorret, vt merito miremur, viros doctos, et non obesae naris tantum hypothesi semel deamatae dare potuisse, vt intercedere concordiam vllam putauerint. Accedit his, quod a plerisque neglectum et non obseruatum est, tantopere a philosophis Platonicis syncretistis circa nascentis Saluatoris tempora iam corruptam fuisse Platonicam philosophiam, vt faciem eam, quam a parente suo accepit, aegre referret, tuncque in Aegypto, vt aliis totius orbis religionibus, ita etiam Iudaicae et Christianae fuisse attemperatam. Hoc ex fonte ea Platonicorum dogmata emanasse, quae sacris concordare visum fuit, suo loco demonstrabimus, et historia Iudaicae et Christianae circa ea tempora philosophiae luculenter docebit. Haec Platonica dum in Aegypto didicisse Platonem, venerabiles ecclesiae doctores, et horum auctoritate inducti viri docti nostrae aetatis ei tribuunt, mire falluntur, et genuina Platonica a spuriis non distinguunt. Qui si hoc vnum expendissent, Platonem systematis dualistici patronum esse, mature errorem agnouissent, et quam male ex hoc venenato fonte corrupta reliqua omnia cum doctrinis sacris cohaereant, inspexissent [f]. Et his quidem generalioribus obseruationibus probe consideratis facile ad obiectiones eorum responderi potest, qui contraria tuentur, inter quos cum quadrata rotundis miscuerit Baltus, iis pro Mosaicis commendatis, quae in tota systematis Platonici harmonia et connexione considerata toto coelo differunt, exemplum inde capi potest, quam tenuia sint, et leuia, quae pro incrustanda hac sententia solent afferri. Quare iis excutiendis et refutandis non immoramur, cum et ipse historiae philosophicae gnarus lector facile arenam ea sine calce esse deprehendere

d) Dicetur et hac de re in sequentibus.

e) Et hoc vult παλαιὸς λόγος, ad quem prouocat alicubi Plato.

f) Luculenter hoc demonstrauit BASNAGE Hist. des Iuifs L. III. ch. 20. §. 21. p. 551.

hendere queat, et plura afferant viri doctiſſimi, ſupra laudati, qui praeiudicium hoc feliciſſime iugularunt. Vnum hoc obſeruatis adiicimus, fruſtra viros doctiſſimos de damno religionis ſibi metuere, niſi haec afferant. Melioribus enim fundamentis nititur ſanctiſſima fides noſtra, quam vt a Platone ei auctoritas vlla vel firmamentum debeat accedere. Et, ſi verum dicendum eſt, quaerit haud raro diuinae doctrinae hoſtis infelici iſta comparatione, puriſſimos latices turbare, cuius exemplis plena eſt ſacra hiſtoria.

Diſciplina Platonis Pythagorica.

§. VII. Sed vt poſt longam ſatis digreſſionem iterum in viam redeamus, poſt moram in Aegypto aliquam rediit in Italiam Plato Tarentum, vt ait CICERO [g], cuius tamen hic notationes temporum ſubobſcurae ſunt [h]. Et habuit quidem in animo, ad Indos et magos excurrere, ſine dubio Pythagorae fama; quae haec itinera ei tribuebat, excitatus; ſed obſtitere bella Aſiatica [i]. Ὁμακόοις itaque Pythagoreis reſtitutus Eurytum Tarentinum et Archytam fuit ſectatus [k], reliquosque, qui tum ſupererant Pythagoreos, Echecratem Timaeum, Acrionem Coetumque Locris conuenit [l], et ex horum fluentis arua ſua irrigauit. Quod ſtudium ex Pythagoreorum doctrina philoſophiam ſuam augendi nec poſt haec depoſuit. Nam in Siciliam poſtea, vt in ſequentibus dicemus, delatus, Pythagoricorum libros magna pecunia redemit. Etſi enim tenuibus erat facultatibus a Dionyſio tamen magno nummorum aceruo donatus, eos magno pretio ſuos fecit. Variant tamen admodum ſcriptores, de hac re; ſunt enim, qui eos a Dionyſii familiaribus Platonem accepiſſe, minarum quatuor Alexandrinarum pretio, dicant; ſunt, qui Dionyſium a iuuene quodam, Philolai diſcipulo, acceptos Platoni donaſſe, referunt; alii denique ad Dionem eos miſiſſe aiunt, qui Syracuſis eos emeret, a quo etiam C. minis, vel, vt GELLIVS [m] ait, mille denariis fuerint comparati. Veriſimilius quoque eſt, Pythagoreos iureiurando, ne quid ſectae myſteriorum propalarent, et ἀμυήτοις proderent [n], Platoni vendidiſſe, quem in ſectae conſortium admiſſum ſupra diximus, quam profanis hominibus, qualis Dionyſius et Dio erant, eos tradidiſſe, quod, ne facerent, religione impediebantur: cuius fuiſſe tenaciſſimos, ſuo loco demonſtrabitur. Deinde et in eo differunt ſcriptores, quales libri fuerint? GELLIVS enim Philolai Pythagorici tres libros redemtos eſſe, ait: LAERTIVS [o] autem hos libros non Philolai fuiſſe, ſed Philolaum vendidiſſe refert, additque IAMBLICHVS [p], paupertate adactum Philolaum his theſauris ſe priuaſſe. Quibus adiiciendum

g) Cat. mai. c. 16.

h) Ait enim factum eſſe L. Camillo, Appio Claudio Coſſ. hi vero Coſſ. in faſtis hodie extantibus, eo tempore, quo vixit Plato, non comparent: ſed tribuni tum vrbi praefuerunt.

i) APVLEIVS l. c.

k) Ibid. qui tamen ſine neceſſitate duos Archytas effingens, ſeniorem conueniſſe Platonem vult. Qua de re infra in hiſtoria ſcholae Pythagoricae.

l) CICERO de fin. L. V. c. 29.

m) Lib. III, c. 17.

n) Dicetur hac de re in hiſtoria philoſophiae Italicae. Interim conferenda quae diximus in diſſ. de conuen. numeror. Pyth. cum ideis Platonis, Amoen. lit. T. VII. p. 200 ſeqq.

o) Lib. III. ſ. 9. L. VIII. ſ. 84.

p) De vita Pythagorae c. XXXI. n. 199. qui luculenter: ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ἀποσυγγενείας, τῶν Πυθαγορείων, μετέλαβε τῶν βιβλίων, quod ad Dionem refert Arcerius, ad Philolaum Kuſterus, male vterque, de Platone enim ſermo eſt, qui acceperat.

dum quod refert idem LAERTIVS [q], Platonem librum vnum Philolai redemisse a necessariis Philolai XL. minis, exque eo Timaeum suum confecisse. Quod si verum est, neque hunc librum Philolai ipsius opus fuisse oportet, sed Timaei Locri, vt ex Platonis Timaeo patet [r]. Vnde verba Gellii, nisi eum falsum fuisse placeat, non de auctore sed possessore intelligenda esse videntur, qua ratione cum aliis veterum narrationibus concordat, statuendumque, fuisse libros ipsi quidem Pythagorae tributos, vt sua Pythagorici magistro inscribere solebant [s], sed ab eius sequacibus conscriptos, quos possessos a se insigni paupertate pressus Philolaus, salua sectae religione, Platoni, Pythagoricis sacris initiato, vendiderit. Fecit vero haec res, vt Platoni plagium obiiceretur, cuius etiam reum fecere veteres plures, aliis quoque philosophis surreptas esse pennas, quibus superbiuerit Plato, contendentes: quod qua ratione verum sit, syncretisticum Platonis systema, ex aliorum philosophorum meditationibus conflatum, abunde loquitur. Nam et Aristippo, Antistheni et Brysoni Heracleotae plurima eum surripuisse conqueritur THEOPOMPVS CHIVS libro *de institutis et exercitationibus Platonis* [t], et pluscula quoque ex Epicharmi Comici, scriptis decerpsisse prolixe exposuit ALCYMVS *ad Amyntam* [u]; et amare propterea traduxit Platonem Timon [x]. PORPHYRIVS vero [y] immutatae et corruptae Pythagoricae disciplinae, cum eam in suamet arua deriuasset, accusat. Qui et alibi [z] ex Protagorae libro *de ente*, quaedam Platonem suffuratum esse, conqueritur. Vnde a plagii crimine eum totum absoluere, tot testibus accusatum non ausus est IAC. THOMASIVS [a], licet excusandum putet, quia dialogo suo Timaei nomen praefixerit. Ex dictis constare iam arbitramur, ex quibus potissimum fontibus sua hauserit Plato, quosque potissimum auctores philosophiae suae habuerit. Cum enim Euclidem audiuisset, dialecticam ab eo scientiam accepit, indeque sua consarcinauit; Parmenideum vero Hermogenem et Cratylum Heracliteum praeceptores nactus, naturalis inde philosophiae praecepta ex Eleatica schola didicit [b], iisque miro ausu ea iunxit, quae tradidit de rerum naturalium principiis Pythagoras, cuius metaphysicam suam fecit [c]. Moralis vero et ci-

Fontes philosophiae Pythagoricae.

q) Lib. VIII. f. 85. conf. cel. FR. MENZ. in Aristippo, not. yyy, p. 83. MENAG. ad ll. cc. Laërt.

r) Timaei enim librum ante oculos habuisse, eumque saepius verbotenus expressisse collatio docet: corrupit tamen Timaei quoque doctrinam more suo.

s) IAMBLICH. l. c.

t) ATHENAEVS L. XI. p. 508.

u) Apud LAERTIVM L. III. f. 9. quae repetit STANLEIVS l. c. p. 281.

x) In Sillis apud GELL. l. c.

y) De vita Pyth. n. 59. p. 49. ed. Kust.

z) Apud EVSEB. praep. L. X. c. 3.

a) De plagio §. DXXII. p. 232.

b) PLATO in Cratylo T. I. p. 401. et quae diximus in Hist. de ideis sect. I. §. VIII. p. 121.

c) Id in laude Platonis ponit APVLEIVS l. c. p. 284. quod inuenta Parmenidis et Zenonis studiosius exsecutus ita omnibus, quae admirationi sunt, suos libros expleuerit, vt primus tripartitam philosophiam copularit, sibique inuicem necessarias partes neque pugnare inter se tantummodo, sed etiam mutuis adiuuare auxiliis ostenderit. Nam quamuis de diuersis officinis haec ei essent philosophiae membra suscepta; naturalis ab Heracliteis, intellectualis a Pythagoreis, rationalis atque moralis ex ipso Socratis fonte, vnum tamen ex omnibus et quasi proprii partus corpus effecit. Quibus verbis nihil potuit elegantius dici ad turpem Platonis syncretismum demonstrandum, quem laudauit quidem Apuleius, sed ipse eiusdem furfuris et ingenii philosophus. conf. LAERT. L. III. f. 8. 56. AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 4.

et ciuilis doctrinae femina a Socrate quidem haufit, cuius tamen fimplicitatem fpeculationibus Pythagoricis corrupit. Sunt quoque [d], qui dicant, formam reipublicae Platonem ex Protagorae *Anthologicis* delineaffe; et moralis doctrinae haut exiguam partem ex Sophronis mimographi libris habuiffe [e], quos, cum diu neglecti iacuiffent, fub eius demortui capite repertos Athenis primum inuexerit. Quae originum Platonicae philofophiae hiftoria quantum in confideranda eius ratione momentum habeat, poftea, vbi ordo ad eam nos deuexerit, curatius explicabimus.

Schola a Platone condita, eiusque ratio et conftitutio.

§. VIII. Ex peregrinatione redux Plato, vt collectas animi diuitias explicaret, ftudio condendae fcholae a iuuene ardens, ad docendum animum applicuit, et in academia fcholam aperuit [f], quod erat gymnafium fuburbanum arboribus confitum [g]. Habebat enim ibi exiguum hortum, patrimonii haud ampli partem, in quo confedit. Cum vero eum locum tanquam fanitati corporis noxium, mutare iuberent Platonem medici, et in Lyceum fcholam transferre [h], noluit tamen iis morem gerere, ne in Atho quidem (vbi fumma aëris falubritas erat, et ob id longaeui homines) [i] fummitatem vitae producendae caufa fe commigraturum afferens. Quae loci quoque infalubritas caufa fuiffe dicitur, vt febri quartana laborare inciperet, quae octodecim menfes perdurauit; tandem tamen animi fobrietate et prudenti fanitatis cura eam ita vicit, vt priftinis viribus recuperatis integra poftea valetudine vteretur. Infcripferat vero fcholae, quam in academia habebat, limine: *οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω, nemini Geometriae ignaro ingredi fas efto* [k], quod a Pythagoreis mutuum transfumfit, multum in eo a Socratis confuetudine recedens, qui geometricis fpeculationibus vitam moralem et ciuilem, praeter exigua quaedam, opus non habere docebat. Poftea fi fides eft Alexandro, in hortum, qui iuxta Colonum erat, fe contulit [l]. Infiftebat autem in docendi methodo Socraticis dialogis, quam rationem philofophandi, antea quidem praeter Socratem Zenoni quoque Eleati, Alexemeno Teio aliisque vfurpatam mire perfecit [m], et non infimas inde laudes confecutus eft, quamuis non defint, qui paffim aliquid in eius dialogis defiderent [n]. Praeter philofophiam autem tripartitam, de qua poftea, mathematicas quoque difciplinas, quas inter barbaros didicerat, docuit, et vt erat ingenio methodico et geometrico, non analyticum tantum cogitandi ordinem difcipulis expofuit, fed et quaedam pulchre inuenit: hanc vero methodum,

d) Ariftoxenes apud LAERT. L. III. f. 37.

e) Ibid. f. 18. De Sophrone Syracufano Comico, vid. VOSSIVS Inftit. poët. L. II. p. 161. VALESIVS ad AMMIAN. XXIII. 5. MEVRS. ad HESYCH. illuftr. p. 199. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 749.

f) LAERT. L. III. f. 7.

g) Conf. quos laudat MENAG. ad l. c. Laërt.

h) AELIAN. V. H. L. IX. c. 10.

i) LVCIAN. in longaeuis. MELA L. II. c. 2. PLINIVS L. VI. c. 2.

k) Tribuunt tamen alii id Pythagorae; forte Plato eum in hac quoque re imitatus eft.

l) LAERT. L. III. f. 5.

m) Conf. LAERT. L. III. f. 24 48. et ATHENAEVS L. XI. c. 15. qui Alexemenum Teiuꝛn priorem Platone dialogos Socraticos fcripfiffe ex ARISTOTELE de poëtis probat.

n) Veterum de dialogis Pl:tonis iudicia exponit I. GEORG. PASCHIVS de var. modis trad. moralia c. I. §. 9. p. 15 feqq. quem vide.

dum, qui inueniſſe eum volunt [o], non cogitant, audiuiſſe Platonem Theodorum Cyrenaeum, celeberrimum geometram, quem hanc rationem reducendi quaeſtiones ad ſua principia, ignorauiſſe, minime eſt veriſimile: id vero facilius credi poteſt, Platonem ſeueriorem hanc ratiocinandi legem in Graecia, vbi in cunis adhuc vagiebat geometria, nondum cognitam vſuque receptam introduxiſſe, eamque Leodamanti Thaſio primum tradidiſſe, multa quoque eius ope inueniſſe: inter quae duplicatio quoque cubi eſt, cuius hiſtoria, quia ad hunc locum non ſpectat, apud PLVTARCHVM [p] quaerenda eſt. Grammaticae quoque vim primum expendiſſe vult LAERTIVS [q]. Cum vero nouum philoſophiae genus condere, ſectaeque auctor fieri cuperet, non ſolum omnes, qui ante eum fuere, impugnauit, ſed et nouas voces excogitauit, inter quas imprimis, voces idea [s], elementum [t], prouidentia DEI [u], et his ſimiles notandae ſunt. Ceterum inter deambulandum eum ante Ariſtotelem docuiſſe, veteres conſentiunt [x].

Academia. Academiae deſcriptionem ſatis luculentam PAVSANIAE [y] debemus, quem fuſe atque more ſuo docte illuſtrauit Io. MEVRSIVS [z], quibus addi poſſunt, quae praeter alios laudatos FABRICIO [a], Reuerendiſſimus POTTERVS [b], b. Io. ANDR. SCHMIDIVS [c] et illuſtris I. P. DE LVDEWIG [d] dixerunt, vt alios, qui antiquitates Graecas deſcripſerunt, taceamus. Vocatur vero Academia etiam Ceramicus, ideo quod nobilem Ceramici partem conſtituebat. Id vero de Ceramico extra vrbem intelligendum, qui ab illo huius nominis, qui intra moenia erat, diuerſus eſt, LAERTIVS [e] enim, et SVIDAS [f] ſuburbium vocant. Nomen vero ſortita eſt, non a Cadmo, quae falſa eſt ſententia FRANC. IVNII [g], qui putat, ab hoc literarum Graecarum inuentore Cadmiam primum dictam fuiſſe, et poſtea demum Academiam; ſed ab Academo, vel Hecademo, potius, vt monet LAERTIVS [h] vnde loca veterum, qui Academum vocant, corrigenda eſſe monet MENAGIVS [i]. Is Hecademus, de quo PLVTARCHVS [k] videndus, locum hunc priuatis facultatibus partum publico commodo reliquit, vt inde gymnaſium erigeretur. Diſtabat autem locus ab vrbe ſex tantum ſtadiis, ſiue DCCL. paſſibus, et gymnaſio deſtinatus erat. Septum ibi et ſimulacra Dianae, templumque, in quod Bacchi Eleutherenſis imago ſingulis annis deportabatur, porro ſepulchra

o) Phauorinus apud LAERT. L. III. ſ. 24. PROCLVS in Euclidem L. III. p. 58.

p) De Socratis genio. Ex eo tempore multa huius problematis mentio apud geometras.

q) LAERT. L. III. ſ. 25.

r) Ibid. qui tamen miratur, quod Democriti mentionem non fecerit. Hoc impugnandi veteres ſtudium didicit a Platone Ariſtoteles.

s) Vid. Hiſt. phil. de ideis ſect. I. §. 2.

t) LAERT. l. c. ϛοιχεῖα dixit, cum antea ambigua voce ἀρχὴ pro principio et elemento philoſophi vterentur.

u) Antea enim fati nomine comprehendebatur.

x) Vid. IONSIVS diſſ. I. de Hiſt. peripat. §. 5. quam ſubiunxit ELSWICH. LAVNOIO de fortuna Ariſtotelis in Academia Pariſienſi p. 419 ſeqq. FR. PATRICIVS. diſcuſſ. Peripat. T. I. L. 10. p. 128.

y) In Atticis.

z) In Ceramico gemino c. XIX. ſeqq. p. 69 ſeqq.

a) Bibliograph. antiq. c. XXI. §. 3. p. 619.

b) Archaeol. Graec. L. 1. c. 8. p. 33.

c) Diſſ. de Gymnaſiis literariis Athenienſium.

d) In prima Academia, villa Platonis, cum noua Halenſium collata, Hal. Sax. 1693. 4.

e) Lib. III. ſ. 7.

f) In Academia T. I. p. 75. corrigendum itaque apud POTTERVM l. c. quod dicitur, Ceramici intra vrbem partem fuiſſe.

g) de Academiis.

h) loc. cit.

i) ad h. l.

k) in Theſeo.

chra heroum Thrasybuli, Periclis, Chabriae et Phormionis, et eorum, qui pro patria ad Marathonem pugnantes occubuerant: in quorum honorem certamen quoque ibi actum instituente Polemarcho. Sed et aliorum virorum magnorum de republica et bonis literis meritorum monumenta ibi cernebantur. Sic et ara ibi amoris a Charmo posita, et Mineruae fanum, araeque Musarum, Mercurii, Mineruae, Herculis, Iouisque καταιβάτε. Plato vero Musis aedem dedicauit, in qua signa Gratiarum a Speusippo dedicata fuisse testis est LAERTIVS [l]. Magnam vero loco iucunditatem faciebant platani excelsae cubitorum triginta sex, quas laudat PLINIVS [ll]. Locum vero initio palustrem et insalubrem ideoque desertum fuisse, hincque sanitati Platonis inimicum testatur AELIANVS [m] et post eum PORPHYRIVS [n], HIERON. [o] BASILIVS [p], AENEAS GAZAEVS [q], aliique, quos plerique recentiorum secuti sunt. Aliter tamen PLVTARCHVS [r], qui de Academia ita: Exornauit vrbem, forum quidem platanis illic plantatis, et Academiam ex sicca squallidaque nemus efficiens, quod interlueretur aquis, ac curricula pura haberet, et vmbrosa vmbracula, vnde Syluae Hecademi laudantur HORATIO [s]:

Atque inter syluas Hecademi quaerere verum.

Ex quibus, quid de illa traditione, Platonem febri ex loci insalubritate correptum fuisse, statuendum sit, liquet. Tanta vero loci reuerentia erat apud Athenienses, vt non tantum, si quis cuiquam inde furto sustulisset, dum exercerentur, quod excederet drachmas decem, ex lege Solonis capite lueret, sed et, referente AELIANO [t], ne liceret quidem in eo ridere, vt scilicet locus a socordia et iniuria liber seruaretur. In hac Academia villulam et hortulum habebat Plato, emtum tribus drachmarum millibus, vt habet PLVTARCHVS [u]. Huius vero reditus initio aureos tantum tres fuisse, ait SVIDAS [w], auctos vero temporibus posterioribus cum homines ἱεροὶ καὶ φιλόλογοι (philosophos sine dubio posteriorum temporum ex secta Platonis, restituta inter Athenienses per Nestorium intelligit) morientes testamento relinquerent philosophiae studiosis facultates ad vitae philosophicae otium et tranquillitatem. Et in hoc Ceramico licet extra Academiam sepultum fuisse Platonem LAERTIVS testatur, cui et statuam in ea dedicauit Mithridates. Peramoenum locum excidit Sylla confectis ex arboribus machinis ad expugnandam vrbem adhibitis. Ex dictis patet, Platonem quidem in loco publico habitasse, docuisse tamen in villa propria ibi sita. Ab hoc loco non sectae tantum Platonicae ante C. N. Academiae primae, secundae et tertiae nomen adhaesit, sed et Cicero villam suam ita vocauit, quod imitata societas platonizantium Florentina, duce Ficino, vt suo loco dicetur. Scholas vero publicas disciplinis grauioribus destinatas inde Academiarum nomen accepisse,

l) L. IV. c. 1.
ll) L. XII. c. 1.
m) l. c.
n) Περὶ ἀποχῆς L. I.
o) Adu. Iouin. L. II. T. II. p. 35.
p) De leg. libris gentil. p. 150.
q) In Theophrasto p. 25.
r) In Cimone.
s) L. II. ep. 2.
t) L. III. c. 38.
u) De exil.
w) In Plato T. III. p. 128.

piſſe, et ſocietatibus quoque literariis hanc inde appellationem datam eſſe, notius eſt, quam vt moneri opus habeat [x].

Diſcipuli et ſectatores Platonis.

§. IX. Tanta vero nouae ſcholae mox fuit celebritas, vt multi ad eum diſcipuli confluerent, Platoque inter ſummos philoſophos haberetur. Cuius cauſa varia fuiſſe videtur. Nam et peregrinatione ad Pythagoreos et Aegyptios, ringentibus ceteris Socraticis, magnam ſibi exiſtimationem pepererat, et nemo ex Socratis diſcipulis erat, qui in ipſa Athenarum vrbe, mox poſt ſedatam, quae in Socratem ſurrexerat tempeſtatem, publice doceret praeter Ariſtippum et Platonem [y]; reliqui enim vel extra Athenas ſcholas erexerant, vel ſerius acceſſerant, vel ſcholas habere plane neglexerant. Ariſtippus autem ſoli morali doctrinae intentus reliquas diſciplinas non curabat, matureque voluptatis foedae opprobrio euileſcebat. Solus itaque Plato ſupererat, qui multifariae doctrinae ornatu conſpicuus, inſignem, quem Socrates deferueſcente inuidia reliquerat, fauorem haereditate quaſi acciperet, et philoſophiae ſtudium a Socrate anguſtis ſatis cancellis incluſum, amplificaret. Ad eum itaque non iuuenes tantum confluebant vndiquaque, ſed et viri erant doctrinae Platonicae ſummi admiratores. Et de Speuſippo quidem Platonis ex ſorore nepote, Xenocrate et Ariſtotele, in ſequentibus latiſſime dicendi dabitur copia: Dionem vero Syracuſanum inter eos fuiſſe, qui ſummo amore Platonem complecterentur, quem et Plato ſummo affectu proſecutus eſt, PLVTARCHVS [z] narrat, et patebit ex iis, quae in ſequentibus dicentur. Nec paruam Platoni gloriam conciliat, quod inſignes oratores Hyperidem, Lycurgum, Demoſthenem et Iſocratem [a] diſcipulos habuerit, magnis non ad loquendum tantum ſed ad faciendum quoque animi viribus ex diſciplina Platonis inſtructos [b]. Ex his cum Iſocrate vixit coniunctiſſimus, cuius amicitiae ſpecimen exhibuit olim dialogus in agro Platonis ab iis habitus, cum hoſpitem apud eum ageret Iſocrates [c]. Imprimis vero iuuenes morum et formae elegantia immo et nobilitate illuſtres plurimi ad eum conuolabant, quorum multos nominat LAERTIVS [d], id quod occaſionem exhibuit Platonis caſtitatem ducendi in ſuſpicionem. Nec ex ſequiori quoque ſexu defuerunt, quae Platonem audituraе in Academiam ſecederent; inter quas imprimis notabiles ſe fecere Laſthenia Mantineae Arcadiae nata, nobile ſcortum, quae more ſeculi eruditionis et philoſophiae laudem formae elegantiae iungere cupiebat, et Axiothea Phliaſia, quae virili veſte incedebat [e]. Qui mos poſtea in hac ſecta [f] diu obtinuit, vt feminae quoque Academicae philoſophiae operam darent. Et ab his Platonis

x) Videndus, qui prolixius de hoc nomine eiusque vſu vario docte diſputauit, HERMANNVS CONRINGIVS Antiqq. Academ. p. 197. 222 ſeqq.

y) Dictum hac de re ſupra in Ariſtippo.

z) In Dione.

a) LAERT. L. III. ſ. 8. et Comm. ad h. l.

b) Vid. quae de Demoſthene habet LVCIANVS in eius elog. circa fin.

c) LAERT. l. c.

d) L. III. ſ. 37. 46.

e) Illam amabat Speuſippus, vid. ATHEN. L. VII. p. 279. L. XI. p. 546. De Axiothea vid. LAERT. L. III. ſ. 46. L. IV. ſ. 2. THEMIST. Orat. XXIII. OLYMP. p. 588. MENAGIVS Hiſt. mul. phil. §. 46.

f) Feminas Platonicas enumerat MENAGIVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 69.

nis discipulis secta, per varios casus et discrimina multasque vicissitudines ad recentiora vsque tempora durauit, et innumeros fere sectatores nacta est [g]. Tanta cum gloria emineret Plato, mirum non est, aemulationem atque inuidiam, certam semper eius comitem, aduersarios ei multos atque obtrectatores excitauisse. Quam alieno enim ab eo fuerint animo reliqui Socratis discipuli Xenophon, Antisthenes, Aristippus, Aeschines, Phaedo, supra iam ex parte meminimus, tangitque hanc inimicitiam LAERTIVS [h]. Neque tamen par pari referre desistebat Plato, quem non minori aemulatione pressisse Xenophontem, vel ex eo satis manifestum est, quod inter tot collocutores Dialogorum ne semel quidem Xenophontis nomen expresserit, scripseritque sicut Xenophon, symposium, Socratis apologiam et commentarios morales. Quod si ATHENAEO [i] fides habenda esset, malignum prorsus erga Phaedonem probauisset animum; ait enim, coram iudicibus egisse Platonem, vt eum in seruilem conditionem detruderet iterum, ex qua Socratis beneficio liberatus fuerat: fraude tamen patefacta consilium mutauisse. Verum quam suspectus in eiusmodi obtrectationibus philosophorum referendis Athenaeus sit, saepius iam monuimus, nec haec cum laudata aliis probitate Platonis conueniunt. Ex Antisthenis vero discipulis, grauem obtrectatorem nactus est Diogenem Cynicum; qui vt erat oris audacissimi, et allatrandi virtute nemini secundus, Platonem speculatiuis disciplinis operam nauantem acerbe irrisit, et de ideis differenti amare illusit [k]. Mirum itaque non est, graues inde Platoni enatas fuisse calumnias, et imputationes odiosas, de quibus sequenti paragrapho dicemus: nam nec Comici ei parcebant, quorum satyrarum in Platonem specimina conseruauit LAERTIVS [l], vt ab ATHENAEO [m] notata taceamus. Quosdam ex aduersariis Platonis indicauit etiam IONSIVS [n].

Inimici et aemuli.

§. X. Ex dictis sponte patescit, magnam fuisse Platonis gloriam, multamque eum laudem fuisse consecutum, cuius argumentum esse potest, quod SPEVSIPPVS librum scripserit de laudibus Platonis [o]. Et nec instituti nostri limites nec scriptionis modus patiuntur, ea afferre elogia, quae apud veteres et recentiores innumeris in locis ei tribuuntur, et in quibus supra modum eum euexit ad superstitionem vsque excrescens veneratio [p]. Nec negandum, fuisse Platoni cum ingenii tum animi dotes praestantissimas, quas vero tantopere euehi, quantum encomiastae Platonis solent, absurdum est, et veritati contrarium. Et continentiam quidem atque castitatem maximopere laudant, quod coelibatum ad vitae finem sobrie casteque coluerit:

Virtutes et vitia obiecta.

g) Catalogum Platonicorum et Academicorum contexuit FABRICIVS l. c. p. 92. LEON. COZZANDVS de magist. antiq. philos. L. I. c. 9. quibus aliquos addidit cel. HEVMANNVS Act. Phil. Vol. III. p. 903 seqq. ex quorum tamen numero delendus est Euclides geometra, quem Platonicum facit VALERIVS MAXIMVS.

h) L. III. f. 33 seqq.

i) L. XI. p. 507.

k) L. VI. f. 53. conf. Hist. de ideis sect. I. §. 9.

l) L. III. f. 26.

m) L. X. XI. XII.

n) Hist. philos. L. I. c. 10. p. 43. 46. c. 13. p. 68.

o) IDEM l. c. p. 48.

p) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT, Cens. celebr. vir. p. 26. TOB. MAGIR. Eponymol. crit. p. 670. Vna FICINI dedicatio operum Platonis ad Laur. Mediceum luculentum exemplum est Platomaniae.

luerit [q]; cibum, aiunt, in die semel cepisse, et si bis caperet, parcissime id fecisse: dormiuisse solum, plurimumque contrariam isti viuendi rationem improbauisse. Grauitatis adeo sibi semper aequalis fuisse dicitur, vt, narrante SENECA [r], iuuenis ex eius disciplina, vbi patriae redditus parentem concitatiori voce loquentem audiuisset, nunquam se hoc apud Platonem vidisse affirmaret. Iram ita cohibuit, vt cum seruo iratus tunicam ponere et scapulas praebere iussisset, et irasci se sensisset, manum suspensam detinuerit, percussuro similis, vt poenas a se exigeret [s]; qua propter paulo ira commotior, a poena seruis irroganda abstinuit, ne modum excederet [t]. Humanitatis iucundum exemplum narrat AELIANVS [u], in Olympico certamine in ignotos incidentem mira affabilitate eos cepisse, eosque etiam Athenas venientes humanissime excepisse: qui cum ab eo peterent, vt ad Platonem in Academiam ipsos duceret, tantum virum vt cognoscerent, tum demum, se eum esse, affirmauisse, et ita insolitae humanitatis exemplo maximam illis admirationem excitauisse. Sed et alia, quae in laudem cedunt Platonis, veterum nixi testimoniis PLVTARCHVS [x] et LAERTIVS [y] memorat: Monuisse discipulos e schola discedentes, vt otio ad res honestas vterentur, improbauisse ludentes tesseris, ebrios et iracundos et monuisse, ne quis vnquam vsque ad ebrietatem potaret; somnum immodicum ei displicuisse, veritatem iucundiorem omnibus fabulis habuisse, laborem otio praetulisse, philosophiam verum animi firmamentum habuisse, cetera ornatus causa tantum addita; conuiuia instituisse frugalia, et philosophica, et a luxu iuuenum nobiliorum animos reuocauisse. Et vt verbo dicamus, effecisse, vt saniori iudicio praeditis solus omnium instar Atheniensium esset. His animi praestantissimi moribus ingenii diuini et humanam conditionem superantis magnitudinem admiratores Platonis adiiciunt, eumque reliquis omnibus philosophis post se relictis, propius ad diuinitatem cognoscendam euolasse contendunt, quod ei gloriosum nomen peperit, vt diuinus diceretur [z]. Neque defuerunt autem, qui multis quoque nominibus eum reprehenderent. Refert enim SENECA [a]: obiectum Platoni esse, quod aliter loqueretur, aliter viueret; quod licet, per malignissima capita et optimo cuique inimicissima factum esse, dicat, non audet tamen totum negare, sed eo tantum excusat, dixisse, non quemadmodum ipse viueret, sed quemadmodum viuendum esset. Tristitiam vultus et affectatam grauitatem obiecere ei Comici, inter quos Amphis [b]:

Aliud nil potes quam moerere, mi Plato,
Et fronte semper corrugata vt cochlea.

Nec

q) SVIDAS in Plato T. III. p. 124. qui ne semel quidem corporis coniunctionem veneream tentasse scribit. Ceterum quae hic habet STANLEIVS p. 309. nec se inuenire potuisse citatis ab eo locis monet OLEARIVS ex FICINI vita Platonis desumta sunt.

r) De ira L. II. c. 22.

s) Ibid. L. III. c. 12.

t) Ib. LAERT. L. III. f. 38. 39. VAL. MAXIM. L. IV. c. 1.

u) L. IV. c. 9.

x) De fort. et in Sympos.

y) L. III. f. 38. 39. 40.

z) AVGVSTIN. de Ciu. Dei L. VIII. c. 12.

a) De vita beata c. 18.

b) LAERT. L. III. f. 26.

Nec id negant sectatores, sed in laude ponunt, eum in vita nunquam risisse [c]. Calumniarum et perfidiae eum insimulasse Athenaeum, ex iis quae de Phaedone ex illo retulimus, patet. Iungit is fastum atque superbiam, quam illi quoque exprobrauit Diogenes. Imprimis vero castitas Platonis in suspicionem adducta est. Culpabant enim eum inimici, et obiiciebant, quod amore praepostero Astera, Dionem, Phaedrum Alexidem, Agathonem et Archaeanassam Colophoniam meretricem amplexus fuerit [d]; quae causa quoque fuit, cur Antisthenes, contemtu Platonis irritatus, dialogum in eum componeret, quem turpi Sathonis nomine, allusione ad Platonis nomen facta, insigniuit [e]. Cuius criminationis causa arcessenda est, partim a conuersatione Platonis cum iuuenibus animi elegantia et corporis venustate conspicuis, quam, more Socratico, quaerebat; partim, ab epigrammatis variis, quae ei tribuuntur, et quibus in pueros et puellas parum caste lusisse dicitur, quorum aliqua nobis seruauit LAERTIVS [f]. Quae si genuina sunt [g], id saltem probant, multum a philosophi grauitate recessisse Platonem, cum haec scriberet [h]. Vnde et a Dicaearcho grauiter ideo reprehensus dicitur TVLLIO [i]. Idem conuicium ob Symposium eius, vbi de amore agit, recte in Platonem coniici, vrget PHILO [k], qui totum illud conuiuium impendi monet *amori, non illi, quo viri in mulieres insaniunt, aut hae in viros, sed quo viri in masculos aetate tantum minores.* Addit his: *Si quid ibi de amore venereque coelesti dictum videtur elegantius, pro condimento modo est additum, caeterum maiorem partem vulgaris et promiscuus amor occupat, fortitudinem, virtutem bello paceque vtilissimam tollens e medio, et pro hac morbum muliebrem inducens in animum, et homines reddens androgynos, quos oportebat potius exerceri omni contentione ad confirmandum robur tam corporis quam animi.* Quae postea latissime exequitur, et damna amoris masculi prolixe enarrat. Haec Philo alter Plato habitus, totusque eius in aliis capitibus amore captus. Quod iis Platonicis potest opponi, qui, quaecunque de amore Plato dixit, cum FICINO [l] de amore puro et coelesti explicant [m]. Certe ita haec visa sunt comparata magno VOSSIO [n] in laudes licet Platonis alias satis effuso, vt specimen sint gentilium iusto Dei iudicio caecorum, cupiditatibusque suis relictorum, vt in omne libidinis genus irruerent. Quod itaque pro excusando Platone dici potest, eo redit: epigrammata non fuisse ab eo scripta, sed a petulanti Aristippi, vel quisquis auctor fuit, libelli, *de luxu veterum*, calamo profecta [o]. Accommodasse se more Socratico Platonem indoli Athe-

c) OLYMPIOD. l. c.

d) ATHENAEVS L. XI. p. 507. LAERT. L. III. f. 26. TZEZES Chil. X. hist. 356 seqq.

e) LAERT. L. III. f. 35. ad quem locum videndus MENAGIVS.

f) Lib. III. f. 29.

g) De eo vero non dubitabat APVLEIVS, qui Latina quaedam fecit l. c.

h) Certe hoc inde sequitur, peius scripsisse quam vixisse.

i) Tusc. Qq. L. IV.

k) De vita contemplatiua Opp. p. 898.

l) In argumento Symposii.

m) Ita BESSARIO contra Trapezuntium, calumniatorem Platonis.

n) De idololatria gentili L. I. c. 4. p. 25.

o) Ita quidem FICINVS in vita Platonis, qui Aristippum incusat; sed non posse hunc librum Aristippum auctorem habuisse, supra probauimus,

Atheniensium amore puerorum insanientium, et ita licentiosius scribendo traduxisse ad meditationes philosophicas, eandemque eius cum iuuenibus conuersationem mereri apologiam, quae pro Socratis innocentia fieri solet. Nec temperamentum quoque tetricum atque austerum Platonis pati, vt verisimile credatur, eum in hac re peccasse. Non negamus, nobis hac in re Platonis innocentiam non valde esse suspectam, fatemur tamen, ita argumenta eorum, qui Platonem insimulant, instructa esse, vt non omni veri specie careant. Quia vero incerta pro certis sequi in infamia magni viri afferenda et impium et inconsultum est, praestat saltem iudicium cohibere, quam calumnia onerare philosophum. Ceterum quod ad ingenii vires atque facultates attinet, valde veremur, vt acuti iudices inueniant, quod in eo laudant, qui caeca eius admiratione ducuntur. Iudicii enim defectum passim regnare, et imaginationis vim, sine iustis limitibus se passim efferre, animum vero ad superstitionem inclinasse, totus philosophiae Platonicae habitus, et regnans in ea fanaticismus luculenter confirmat; et vel hoc solum argumento rei est, quod deserta sobria Socratis philosophandi ratione ad τερατολογίας Pythagoricas, et nugas ingenii, abstractionibus et distinctionibus soliditatem quaerentes et ostentantes defecerit, et systematum toto coelo inter se diuersorum harmoniam instituerit. Qui characteres [p] vt mediocre iudicium produnt, ita diuinitati ingenii, quam tanta confidentia ei tribuere affeclae, contradicunt, et ex albo maximorum philosophorum Platonem delent [q].

Auctoritas in republica et apud Principes.

§. XI. In illud vero omnes eruditionis vires conferebat Plato, vt iuuenes formaret philosophiae beneficio eximios atque doctos, et reipublicae olim administrandae futuros idoneos: quem in finem dialogos quoque suos conscripsit. Ab ipsa vero gerenda republica prudens abstinuit, maxime quod Draconis et Solonis leges, quibus viuebant Athenienses, improbaret: id quod ab vtroque sancita [r] cum Platonis republica conferenti mirum non videbitur. Plato enim ad naturalem potius statum, quam ciuilem, qualem leges Solonis temperauerant, respexit, animumque notionibus Pythagoricis, et idea reipublicae philosophica imbutum habuit. Vnde etiam aequalitatem in ea quam maxime requirebat: quod Arcadibus et Thebanis luculenter probauit [s]. Cum enim fama eius indies incrementa caperet, et ad eorum quoque aures pertigisset, legatos ad eum miserunt, qui orarent, vt ad instituendos philosophiae praeceptis iuuenes, et ordinandam legibus rempublicam, quam nuper condiderant, ad ipsos accederet. Valde vero delectatus

mus, etsi certum sit, in eo non Platonem tantum, sed et Socratem. Xenocratem aliosque philosophos amoris puerorum insimulatos esse. Sed versiculos, qui sub Platonis nomine occurrunt, inde desumtos esse prius probandum est.

p) Conf. Act. philos. Vol. I. p. 196. Amoenit. lit. T. VII. p. 513.

q) Praeter adducta culpat etiam auctor. hist. crit. philos. P. II. c. 20. p. 197. ingratitudinem erga praeceptores, laudum cupiditatem, voluptatis et commoditatis inter Siculos studium, et diligentiam in obscurandis suis. Valde vero timemus, vt haec omnia probari queant, si laudis studium et obscuritatem quaesitam excipias: quam tamen a Socrate et Pythagora accepit, et ad securitatem systematis quasi sui, adhibuit.

r) Conf. MEVRSII Themis Attica.

s) LAERT. L. III. f. 23. AELIAN. L. II. c. 42.

lectatus fuit Plato ista inuitatione, sic vt obsequi vellet; cum vero legatos interrogasset, quemadmodum ad aequabilem partitionem omnium rerum essent affecti, et comperisset eos ab ea vehementer abhorrere, neque, vt hanc susciperent, persuaderi posse, noluit eo proficisci, sed familiarem suum Aristonymum, misit. Idem fere cum Cyrenaeis factum esse (hoc enim a priori distinguendum esse, secus ac putat MENAGIVS [t], diuersae circumstantiae iubent) narrat PLVTARCHVS [u]: leges a Platone ciuitati suae praescribendas postulantes, repulsam tulisse; dicente, difficile esse leges praescribere hominibus rebus laetis ac prosperis vtentibus, ac nihil esse tam petulans atque ferox et imperio reluctans, quam hominem rebus secundis fruentem. Probe enim videbat Plato, imaginariae reipublicae intentus, istam rerum omnium communionem, quam omnibus ciuitatum malis mederi posse credebat, inter homines rerum affluentia potentes, et maxime inaequales introduci non posse. Aliam itaque ordinandi ciuitatem rationem Platonem iniisse oportet, si vera sunt, quae alibi PLVTARCHVS [x] refert, Syracusiis, eiecto tyranno, leges condidisse; vt et Cretensibus leges, Magnesia condita, libris duodecim digestas misisse; Eleis vero Phormionem, Pyrrhaeis Menedemum familiares suos misisse, ordinandae reipublicae causa. Forte et hoc politicae Platonicae adscribendum est, quod discipuli eius Dio Siciliam, Pytho et Heraclides Coty interfecto Thraciam a tyrannide liberauerint, nam id diserte Platonis doctrinae de republica atque de legibus adscribit PLVTARCHVS [y]. Gratiosus tamen apud principes quoque viros, ipsosque reges fuit, imprimis apud Archelaum regem Macedoniae et Perdiccam, cui Philippum Macedonem commendauit, eumque consiliis ita instruxit, vt firmando postea imperio par esse posset [z]. Imprimis autem Dionysio Siciliae tyranno se commendauit, maximaque apud eum auctoritate viguit, ter in Siciliam profectus. Quae itinera et mora Sicula cum non leuis historiae philosophi pars sint, ex qua animi eius character potest disci, paucis eam, prout ipse in epistolis [a], et post eum PLVTARCHVS [b] et LAERTIVS narrauerunt, exponemus. Ter vero in Siciliam Plato nauigauit, primo vt insulam et Aetnae craterem videret, quod iter in quadragesimum aetatis eius annum incidit: ad quod suscipiendum nullo humano consilio, sed diuina fortuna, Deo tyrannidis euersionem moliente, excitatum fuisse, scribit PLVTARCHVS [c], quia Dioni Plato eiiciendi tyranni et liberandae patriae occasionem subministrauit. Regnabat autem tum Syracusis Dionysius maior, Hermocratis filius, qui Dionem iuuenem ingenii ad discendum aptissimi et ad virtutis praecepta accipienda celerrimi assuefactum ad vitam incertam et obnoxiam metui, abiectis moribus, luxuque et voluptatibus, educari curauerat. In hunc incidens Plato, cum vrbis Syracu-

t) Ad l. c. LAERTII.
u) Ad princip. inerud. init.
x) Aduersus Coloten L. III. p. m. 415. AELIAN. L. II. c. 42. LAERT. L. III. f. 23.
y) l. c. conf. MENAG. ad LAERT. L. III. f. 16.
z) ATHENAEVS L. XI.
a) Ep. VII. Tom. II. p. 323.
b) In Dione T. V. p. m. 648.
c) l. c.

racuſanae luxum, voluptates, commeſſationes et peruigilia vehementer ei diſplicerent [d], nactus eum eſt diſcipulum a prauis Siculorum moribus reuocandum. Neque Dio praeceptoris ſpem fefellit, quamprimum enim philoſophiam ad virtutem ducentem deguſtauit, celeriter animo flammas concepit; cumque eodem modo affici Dionyſium poſſe, ſperaret, magno ſtudio effecit, vt is cum Platone colloqueretur. Quo in colloquio cum Plato de virtute et tyrannide diſſeruiſſet, et quam miſera iniuſtorum vita eſſet, oſtendiſſet, tyrannus ſua vitia perſtringi intelligens [e], vehementer ira in eum exarſit, adeo vt inconſulta Platonis loquendi libertate offenſus, de eo necando cogitaret. Dio itaque, qui male ita conſultum Platoni eſſe obſeruabat, maturauit eius in Graeciam reditum, eumque in triremi, qua Pollis Lacedaemonius dux, legatus ad Dionyſium in patriam remeabat, dimiſit. Dionyſius autem occulte cum Pollide egit, vt inter nauigandum Platonem vel interficeret, vel venderet: id quod etiam ab illo in Aegina inſula, cuius incolis bellum tum erat cum Athenienſibus, factum eſt [f]: idque peculiari Aeginetarum decreto eueniſſe, quidam volunt, quod nemini Athenienſium inſulam adire permitteret. Alii aliter narrant, et iocos quoque referunt, vt ſolent huius generis hiſtoriae eiusmodi confictis circumſtantiis ornari, vt iucundiores euadant [g]. Plato itaque ab Anniceride Cyrenaico [h] philoſopho XX. vel, vt alii tradunt, XXX. minis redemtus, liberque domum dimiſſus eſt ad neceſſarios, nec ab his pecuniam ſtatim reddere paratis, accepit, non eos ſolos eſſe, inquiens, ad quos Platonis ſalus pertineat. Narrant Pollidem a Chabria victum et paulo poſt prope Helicem ſubmerſum, a daemonio irato fuiſſe euerſum, ob illatam philoſopho iniuriam [i]. Dionyſius autem, re cognita literis Platonem orauit, vt famae ſuae parceret, cui reſpondit Plato, ſibi quidem id otii philoſophiam non indulgere, vt Dionyſii poſſit meminiſſe. Dio vero Platonicis ſtimulis et praeceptis ad virtutem vehementer inſtigatus, luxu et voluptatibus reiectis, cum ſecundum virtutem viuere inſtituiſſet, alios quoque, qui in perditiſſima Dionyſii familia viuebant, ad idem virtutis ſtudium excitauit. Spe itaque nixus, fore, vt et iunioris Dionyſii animum caperet, virtutem ei aſſidue commendauit, et Platonicas ſubinde ſententias admiſcuit. Qua re factum, vt magno is incenderetur deſiderio, noſcendi Platonem. Quare ſollicitatus vehementer Plato literis tum a Dionyſio, tum a Pythagoreis in Sicilia degentibus perſcriptis, vt Syracuſas veniret, et principem ad luxuriam opibus ſuis inclinatum regeret, tandem expugnatus, metuens, ſi recuſaret, ne ignaua opera, verbis tantum philoſophari videretur, ſperansque praecipua parte perpurgata afflictis Siciliae rebus medelam allaturum ſe eſſe, tandem ceſſit. Inductum, ait LAERTIVS [k], Platonem pollicitationibus

Dio-

d) Ep. III. VII. l. c.

e) LAERT. L. III. ſ. 18. PLVT. l. c.

f) LAERT. l. c. ſ. 19.

g) Ibid.

h) Diſtinguendum hunc a iuniore Anniceride, ſupra euicimus.

i) Ita ſine dubio Platonis diſcipuli, vt inuidiam Dionyſio et Pollidi conflarent.

k) Lib. III. ſ. 21.

Dionyſii, quibus locum et populum ei obtulerat, vt nouam, quam meditabatur, politiam, inſtituere poſſet, ob quam quoque ei cauſam ambitionis crimen obiecit ATHENAEVS [l]. Nec id veri ſpecie carere, ea, quae ſupra de conſilio eius in condendis legibus diximus, ſuadent. Interea vero Dionis aduerſarii Philiſtum exulem, tyrannicis ſententiis imbutum reuocare in patriam Dionyſio ſuadebant, vt haberent, quem Platonis philoſophiae apud principem opponerent. Delatus in Siciliam Plato magno honore, regioque curru exceptus eſt, rege ipſo ſacrificia pro aduentu eius obeunte. Et mutata repente in aula omnia; modeſtia in conuiuiis regnans; regis benignitas, philoſophia ab aulicis coli coepta, magnam emendationis ſpem promittebant. Philiſtus vero, et qui ei adhaerebant, ne Platonis nimia apud regem fieret auctoritas, metuentes, ad accuſandum Platonem et Dionem conſpirauere, et ita in Dionem Dionyſii animum accenderunt, vt eum lembo iniectum ad triremem deduci et in Italia exponi iuberet: qua ſententia Plato cum reliquis Dionis amicis vehementer perturbatus eſt, veritus, quod fama quoque ferebat, ne et ipſe de capite periclitaretur. Dionyſius vero, humaniſſime eos tractabat, Platonem confirmabat, et, vt apud ſe maneret, rogabat, amicitiae vero ſpecie in ipſo palatio adeo arcte eum cuſtodiebat, vt nemo ad illum, ipſo neſciente, accedere poſſet: multum vero interim ſermonibus Platonis capiebatur. Tandem exorto bello Platonem in patriam dimiſit, reuocandum, vti promiſerat, cum Dione, quam primum pax ſubſecuta fuiſſet. Plato interim Dionem Athenis philoſophiae praeceptis imbuit, effecitque, vt nihil aduerſus Dionyſium moliretur. Qui Athenis comparata domo et Platonem diligenter audiebat, et amoeno Speuſippi ingenio, quod ei Plato commendauerat, oblectabatur, ludisque publicis ſuis ſumtibus inſtitutis ſibi gloriam Platonique fauorem populi parabat. Dionyſius vero pulſi Platonis ignominia motus vndiquaque philoſophos ad ſe vocauerat; et cum iis diſceptando ſapientiam iactauerat; iſtis vero non exſatiatus ſubito deſiderio correptus eſt, reddi ſibi Platonem, pace interim facta. Tum vero recuſare Plato, et ſenectam excuſare, obiicere etiam promiſſum de Dione reſtituendo falſum. Archytas vero Tarentinus et Pythagorici alii, inſtigante tyranno, eo tandem animum compelli paſſi ſunt, vt Platoni ſcriberent, venire tuto eum poſſe; ſeque fidem interponere. Ipſe Dionyſius ſcriptis literis eum inuitauit, et triremem vittatam cum Archidemo Platoni amiciſſimo, qui eum arceſſeret, miſit: vxore et ſorore Dionis idem cum ipſo Dione vrgente. Victus itaque tot amicorum precibus, tertia vice Syracuſas petiit, quem aduenientem albis quadrigis Dionyſius excepit, aurigamque ipſe egit [m]. Et laetus quoque Siculis aduentus Platonis fuit, qui Philiſti odio Dioni et Platoni magnopere fauebant, magnamque ſpem conceperant fore, vt de tyranno philoſophia Platonis triumpharet. Ipſe Dionyſius, omne, quod contra quosuis conceperat, odium metumque exuit, Platonique magnam vim auri obtulit, ex quo XXC. talenta accepiſſe, ſupra

 narra-

l) Lib. XI. p. 507.

m) Citati.

narrauimus [n]. Magna ibi in auctoritate vixit Plato, et cum aulae moribus se attemperaret Aristippus, libertatem dicendi sequeretur Diogenes, pecunias appeteret Aeschines, ipse philosophi vultum grauitatemque retinuit, et a moribus aulae abhorruit; quod magnae ei laudi esse iactabant amici et discipuli, Aristippus cathedrarium fastum interpretatus est. Neque tamen a Dionysio Plato, vt vel ciuitatem legibus Platonicis conderet, vel Dionem reuocaret, obtinere potuit, sed diffidere sibi mutuo coepere, clandestinis tamen motibus, omnique ab vtroque prudentia adhibita, ne quid suspicionis alteri cieretur, vnde et honoribus Dionysius Platonem, et fiduciae specie Plato Dionysium decipere conatus est: Aristippo tamen, vt erat ingenio versatili, instantem σύῤῥαξιν praedicente, quae etiam euenit. Cum enim reditus Dionis a Dionysio retinerentur, male id habens Plato, mitti petebat, Dionysio, vt maneret, rogante. Quod cum obtinere ab eo non posset, itineris necessarii apparatum ei promisit, Dioni reditus reddere pollicitus, modo maneret. Vix vero portu egressae naues erant, cum promissorum immemor, Dionis bona venderet, Platoni euadendi occasione subtracta. Mox ob intercessionem pro Heraclide ex familiaribus Platonis, qui seditionis militaris auctor ferebatur [o], et libertatem in reprehendendo adhibitam infensissimus ei factus Dionysius, ab aula eum remouit, et extra arcem versantem militibus ei inimicis exposuit, qui falsis rumoribus in eum accendebantur. Coepit itaque de fuga cogitare Plato, et amicis Pythagoreis periculum, in quo versabatur, indicare: qui legatum Lamiscum cum triremi miserunt, vt Platonem reposceret, quod, Archyta sponsore, Plato ad suscipiendam in Siciliam profectionem inductus esset. Dionysius itaque, vt se ipsum excusaret, conuiuio magnifice Platonem excepit, multisque auctum testimoniis beneuolentiae domum remisit. In Peloponnesum itaque Olympicorum ludorum tempore delatus, totius Graeciae in se oculos conuertit: Athenasque redux Dioni, quae gesta erant, narrauit, et ad Dionysium scripsit rationem omnium luculentam reddens. Dio vero vindictam tot iniuriarum, erepta tandem a tyranno vxore animo concipiens, bello experiri in eum statuit, siue Platonis, quod quidam volunt, instigatione [p], quod tamen alii negant [q], siue Speusippi exhortatione compulsus, quod tyranno tandem exitium peperit. Ex dictis iam liquet, Platonem, etsi virum magnum et eruditissimum, ingenio tempori aulaeque inseruiente et commodas occasiones captante non fuisse vsum, et iuuenibus magis quam viris philosophatum, academiae magis quam Syracusis, scholaeque, quam aulae, seruire potuisse: vnamque, qua pollebat, famam et Dionysii ambitionem, qua philosophiae vindex videri et tyrannidis ignominiam delere cupiebat effecisse, vt tantis honoribus afficeretur.

Obitus.

§. XII. Restitutus itaque et patriae et scholae Plato, sibi Musisque vixit, et in erudienda iuuentute ad senectutem vsque occupatus fuit, quae

sera

n) Magno aere redemisse tum libros Pythagoricos supra monuimus.

o) PLATO ep. VII. p. 348.

p) AELIANVS L. III. c. 17.

q) PLVT. l. c.

fera ipſi obtigit. Cum enim temperantiſſime viueret, et natura quoque vires accepiſſet ſatis valentes, facile ſine morbo ad extremam ſenectam peruenit, canosque frugalitatis praemium habuit. Senio enim ſolo extinctum, veteres vnanimi conſenſu teſtantur [r]. Hermippus apud LAERTIVM [s] in nuptiali conuiuio diem obiiſſe refert, ſcribentem mortem oppreſſiſſe vult CICERO [ſſ]. Audiendi itaque non ſunt, qui morbo pediculari eum obiiſſe dicunt [t]. Mortuus vero eſt tertio decimo Philippi regis Macedonum anno, Olymp. CVIII. 1. aetatis vt plerique veterum numerant [u] LXXXI. quem tamen numerum illi mutant, qui triennio prius natum Platonem contendunt [w]. Et memorabile etiam eſt, in ipſo natali vitae tempus expleuiſſe, vnde qui LXXXI. annos vixiſſe tradunt, diuini quid in eo quaeſiuerunt, quod anni climacterici magni menſuram exaequaſſet. Narratque SENECA [x]: *Platoni diligentiae ſuae beneficio contigiſſe, quod natali ſuo deceſſerit, et annum vnum atque octogeſimum impleuerit ſine vlla deductione: ideo magos, qui forte Athenis erant, immolauiſſe defuncto, amplioris fuiſſe ſortis, quam humanae, ratos, quia conſummaſſet perfectiſſimum numerum, quem nouem nouies multiplicata componunt* [y]. Coelibatum quia ad vitae finem accurate tenuit, haeredes quoque non reliquit, ſed Adiamantum haeredem teſtamento ſcripſit. Produxit illud LAERTIVS [z]: quod tamen an genuinum ſit, merito dubitauit Is. CASAVBONVS [a]; quam ingenioſa enim fuerit in eiusmodi rebus comminiſcendis veterum rhetorum diligentia, ſatis notum eſſe exiſtimamus. Neque tamen verum videtur, quod APVLEIVS [b] vult: *patrimonium in hortulo, qui Academiae iunctus fuit, et in duobus miniſtris, et in patera, qua diis ſupplicabat, reliquiſſe. Auri tantum, quantum puer nobilitatis inſigne in auricula geſtauit.* Supra enim veterum teſtimonio accepimus XXC. talenta a Dionyſio eum accepiſſe, magnamque auri ſummam in quatuor libros Pythagoricos impendere potuiſſe. Nec probabile eſt, Dionem, qui in exilio apud eum vixerat, et ex reditibus Siciliae magnos in Athenienſes ſumtus fecerat [c], Speuſippumque bonis auxerat, Platonem reliquiſſe vacuum, vel ab eo hunc nihil accepiſſe. Sepultus autem eſt, non procul ab Academia, vt ait PAVSANIAS [d], vnde LAERTIVS ſenſu latiori totum Ceramicum Academiam dixiſſe cenſendus eſt,

 quan-

r) SENECA ep. 58.
s) Lib. III. ſ. 2.
ſſ) CICERO de ſenect. c. 5. HIERON. ad Nepot. de vita Cler.
t) Apud LAERT. L. III. ſ. 40. conf. MENAG. h. l.
u) Citati.
w) Dictum hac de re §. II.
x) l. c. Eſſe vero fabulam ex iis conuincitur, quae de incertis rationibus natalis anni Platonis ſupra dicta ſunt; videturque ideo conficta, vt non minus mors, quam natiuitas humanam conditionem ſuperare videretur. Ceterum audiendi non ſunt, qui cum EVSEBIO Ol. CVIII. 4. obiiſſe, vel cum EVTYCHIO ALEX. T. I. ann. p. 288. Alexandro M. ſuperuixiſſe dicunt. Id ipſe EVTYCHIVS p. 267. refutat, vbi eum vixiſſe dicit tempore Philippi Macedonis.
y) Produnt ipſae hae rationes, fabellam excudiſſe Pythagoreos et Platonicos, quorum ſomnia de anno climacterico vid. apud SALMASIVM pec. libro. TENNVL. ad IAMBLICH. in Nicom. p. 129. VOSS. de idolol. gent. L. III. c. 20. p. 816. ex veteribus CENSORIN. de die natali c. XV.
z) Lib. III. ſ. 41.
a) Ad h. l.
b) loc. cit.
c) PLVT. in Dione.
d) In Atticis, conf. MEVRSIVS in Ceramico l. c.

quando tradit: Platonem in Academia ſepultum eſſe, vbi plurimum temporis philoſophando exegerat, videturque hortus ipſe, quem poſſederat in Ceramico ei ſepulchrum praebuiſſe. Quemadmodum vero viuus magnus Plato habitus eſt, ita poſt fata adeo non imminuta eſt eius exiſtimatio, vt potius inſolitis honoribus cumularetur. Statuam ei in Academia poſuit Mithridates Perſa [e], aram Ariſtoteles; dies natalis, quod ſupra tetigimus, a ſectatoribus conuiuio celebrabatur [f]. Effigies impreſſa numis, atque ita immortalitati commendata [ff]. Tanta vero non inter gentes tantum a purioris fidei reuelatione deſtitutis, ſed inter Chriſticolas quoque Platomania fuit, vt non deeſſent, qui locum ei inter beatos aſſignarent, id quod praeter alios NICOLAVM SECVRVM [g] et DOMINICVM A SOTO [h] feciſſe conſtat, vel primum fuiſſe, nugarentur, qui apud inferos Chriſto praedicanti fidem habuerit, atque ab eo ex inferis fuerit liberatus [i]. Cuius generis nugae quoque ſunt Graeca fide omnino dignae, quae audaciſſimi in ſtruendis mendaciis Graeci confinxerunt, repertum tempore Conſtantini M. et Irenes cadauer Platonis cum tabula aurea in pectore, cum inſcriptione: *Chriſtus ex virgine naſcetur, in quem ego credo; at ſol tu me iterum aſpicies ſub Conſtantini imperio et Irenes* [k]. Fuere vero Platones, vti ſupra dictum [l] plures; a quibus tamen noſter nominis et eruditionis celebritate facile diſtinguitur.

Honores poſt fata exhibiti.

Scripta et ſcribendi ratio.

§. XIII. Scripſiſſe in iuuentute Platonem dithyrambica, melica, heroica et tragoedias, et epigrammata quoque nonnulla, ſupra memorauimus, hoc vero loco ideo notandum eſt, quoniam ex eo ratio ſtili Platonis et natura dictionis, quam adhibuit, intelligi poteſt. Eam vbique apud veteres et recentiores laudari videas, et imprimis apud CICERONEM [ll], qui tantopere non eruditionem modo, ſed et orationem eius extollit, vt omnibus anteponendum et non ſatis laudandum contendat. Notumque illud veterum de Platonis dictione iudicium, Iouem, ſi Attice loqui vellet, non alio, niſi Platonis ſermone vſurum [m]. Ideam vero dictionis eius inter proſam et poëticam mediam eſſe, iam Ariſtoteles, accuratus iudex notauit [n]. Etſi enim abeſt a verſu, incitatius tamen fertur, et magnis ſermonis vtitur luminibus, ideo non procul abeſſe a verſus ratione et ſtructura veteribus viſus [o]. Et haec ratio eſt, cur grauitatem Platonis, ad magnificentiam quandam, et plus quam poëtarum progredientem, comite praeterea vbertate et copia, et, qua reliquis omnibus antecellit, ſuauitate atque gratia, maximopere dicendi

e) Phauorinus apud LAERT. l. c. MEVRS. l. c. dedicata autem erat Muſis, vt ſolebant.

f) Auctor vitae Ariſtot. conf. Otium Vindel. Mel. III. §. 8. p. 268.

ff) Talem numum ex vna parte Platonis, altera Auguſti effigie inſignem pec. diſſ. explicuit CAR. PATINVS.

g) Plato beatus, ſiue de ſalute Platonis pia contemplatio, Ven. 1666. 12. conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 243 ſeqq.

h) De iuſtitia et iure Lib. II. q. 3. art. 5.

i) Conf. LEO ALLATIVS de libris eccleſ. Gr. p. 259. 274. BARTHIVS ad AENEAE GAZ. Theophraſt. p. 153.

k) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 40.

l) §. III.

ll) Paſſim, vid. Orat. c. 3. de officiis L. I. de legibus Lib. II. III.

m) Conf. VALESIVS ad AMMIANVM Lib. XXII. c. vlt.

n) Apud LAERT. Lib. III. ſ. 37.

o) CICERO Orat. c. 20. THEMIST. p. 319. Orat.

cendi artis iudices extollant [p]. Et negari quoque nequit, Platonem, vbi dialogi veſtigiis inſiſtit, plane incomparabilem eſſe, et iucundiſſimum; cuncta ibi ad characteres perſonarum exacta, prooemia apta et iucunda, ſeries et corpus totum diſputationum belle attemperatum, ſuus cuique locus et decor, et mores tributi, deſcriptiones locorum elegantiſſimae, viuisque quaſi coloribus depictae, quae omnia dialogorum iucunditas, cuncta minutis et elegantibus particulis atque membris, partiens, et interrogationibus atque reſponſionibus efferens, admirabili artificio ornat. Dictio inſuper ſatis clara, quantum argumentum, ſaepe metaphyſicum et mathematicum patitur, et inſtar aquae profluentis pellucens. Flos ideae ſermonis et dicendi generi accommodatus, tempeſtiuusque, et imprimis, vbi violarum in morem humi quaſi repit, et tenue atque ſimplex orationis genus ſectatur, fragrantiſſimus: compoſitio locutionis ſimplex et dulcedo, neque loquacitatem neque pompam redolens. Quam dicendi temperiem et artem partim a Lyſia, partim a Socrate habuiſſe, non inepte critici [q] coniiciunt. Alius tamen Plato a ſemetipſo, ſibique prorſus diſſimilis, vbi ſublime dicendi genus ſectatur, et ornatius atque vberius loqui magno impetu conatur, vbi ingenium poëtica licentia turgidum, dithyrambicum [r] et tragoediam ſpirans adeo redolet, vt hoc ipſi vitium a iuuentutis inſtitutione et ſtudiis adhaeſiſſe manifeſte appareat. Quapropter erudite quidem, aſt acerbe eum notauit nobilis et eruditus veterum criticus DIONYSIVS HALICARNASSEVS [s], et ante eum Demetrius Phalereus, qui ſumtuoſiorem iſtam et inſolentiorem magnificentiam ferre non potuerunt, et in eo reprehenderunt, quod in vertenda et mutanda dictione, quaſi tempeſtate quadam iactetur, in fingendis vocabulis ineptus, durus in translationibus, nec ſatis retinens ſimilitudinis appareat, nec in allegoriis modum ſeruet vel rationem temporis et loci. Addit iudicii laude inſignis rhetor: *nunquam ſibi probatam eſſe eius adiectorum nominum inconcinnitatem, minimeque eum placere, cum ſe politicis rebus interpoſuit, laudationesque et inuectiuas, accuſationes et defenſiones conſcripſit. Tunc enim fieri alium a ſe ipſo, et dedecori eſſe philoſophiae, valereque de his Platonis ſcriptis illud, quod apud Homerum Veneri Iupiter dixit:*

> Οὔ τοι, τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα
> Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
> *Non tibi, nata datum tractare negotia belli,*
> *Sed dulces thalami res, et connubia capta.*

Haec Dionyſius, qui ea poſtea Phaedri exemplo probat, ibique alia neque accura-

p) Ex multis videndi FR. VAVASSOR in eleganti tract. de dictione ludicra c. III. p. 9. Opp. et NIC. CAVSSINVS de eloq. S. et hum. L. I. c. 69. p. m. 67. qui etiam Platonem cum Cicerone comparat.

q) Citati.

r) Hoc nec ipſe negauit Plato, ſed veniam exorauit, et honeſto nomine praetexuit culpam, cum ſe afflatum diuinitus dithyrambos fundere diceret.

s) In Epiſt. ad Pompeium T. II. Opp. p. 239 ſeq. ed. Wechel.

accurate neque preſſe et ſubtiliter dicta, alia puerilia et frigida, alia inania, nulla re ſubiecta vtili et ſuaui, alia dithyrambica et audaciora et licentiora dicta eſſe demonſtrat [ſſ]. Quae ideo paulo prolixius adducenda fuerunt, vt de Platonis ingenio, cuius plerumque ſermo index eſt, rectius queant iudicare, qui non ex vnius Ciceronis auctoritate, Platonis amore et admiratione nimis ſaepe ducti, ſed ex ipſa Platonicae dictionis ratione illud noſſe cupiunt. Vti enim in ſermone ſe exhibuit, ita quoque in doctrina; multo melior futurus, ſi cum Socrate intra officinas, et in conuiuiis, et rure de rebus moralibus diſſeruiſſet, quam vbi cum Pythagora de rebus naturam et intellectum hominis tranſcendentibus ſublimis fertur, ſeque ipſum fere amittit. Methodo vero dialogiſtica ſcripta ſua Plato concepit, quam a Socrate, vel etiam ab Eleaticis, vti ſupra memoratum eſt, mutuam accepit. Eſt vero dialogus, definiente ALBINO in *introductione in dialogos Platonis* [t]: *ſermo conſtans ex quaeſtione et reſponſione de rebus ciuilibus vel philoſophicis, ita vt mores decentes tribuantur perſonis aſſumtis et congruens adhibeatur orationis compoſitio.* Quemadmodum vero argumenta iſtorum colloquiorum diuerſa ſunt, ita variis quoque generibus et characteribus inter ſe dialogos diſtinxerunt veteres, et alios phyſicos, alios logicos, alios ethicos, alios politicos, alios elenchticos, alios piraſticos, alios maeeuticos [u], alios anatrepticos eſſe notarunt, prout vel naturalem, vel moralem, vel rationalem, vel ciuilem diſciplinam tangunt, et vel conuincunt, vel tentant, vel inſtituunt, vel confutant, qua de re praeter Albinum audiendus eſt LAERTIVS. Sunt vero Platonis dialogi, qui extant et genuini ſunt, (deperditos enim et dubiae fidei, de quibus conſulendus eſt FABRICIVS [w] non moramur,) XXXV. quibus XIII. epiſtolae Platonis addi ſolent, quos variis modis diſpoſuerunt veteres. Et Thraſillus quidem apud LAERTIVM [x], Platonem tetralogias dialogorum, vt Tragici dramatum ſuorum, edidiſſe auctor eſt, qui et ipſe in IX. Tetralogias ſcripta Platonis diſtribuit, ita vt libri de legibus, itemque de republica, ſinguli vnum dialogum exhibeant. Ariſtophanes vero Grammaticus ad trialogias reduxit [y]. In his eam Plato methodum adhibuit [z], vt primo declararet, quid ſit eorum quiduis, de quo dicitur: deinde cuius rei cauſa dicatur, an tanquam ad rem primario ſpectans, an quod ſimile ſit, an ad ſententiam defendendam, an aduerſam impugnandam? tertio, vt, quod recte dictum ſit, demonſtraret. Qua in

ſſ) Obſeruauit etiam Dicaearchus apud LAERTIVM L. III. ſ. 38. ſcribendi characterem in hoc Dialogo nimis eſſe φορτικὸν, id quod OLYMPIODORVS l. c. eo excuſat, quod hunc in iuuentute primum Plato ſcripſerit, vnde character dithyrambicus in eo obſeruetur, conf. MENAG. ad l. c. Laërt. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. II. p. 13.

t) Eam primus edidit FABRICIVS Bibl. Gr. L. III. c. 2. Vol. II. p. 42 ſeqq. cum Albini definitione conuenit LAERT. L. III. ſ. 48.

u) Vox ab obſtetricibus et nutricibus deſumta, quae infantem curant, partum promouent, editum curant: hinc dialogi maeeutici, quibus ingenia formantur, nutricanturque et fouentur. conf. ALDOB. et MENAG. ad LAERT. L. III. ſ. 49.

w) l. c. p. 28.

x) Lib. III. ſ. 56.

y) Conf. STANLEI, P. IV. c. 15. p. 319 ſ.

z) LAERT. L. III. ſ. 65.

in methodo tamen magnam attentionem poſtulat, non tantum ob inductionis, quam plerumque adhibet, difficultatem, ſed etiam ob voces atque nomina plurima, quibus longe aliam, quam apud alios ſcriptores Graecos ſolet, ſignificationem impoſuit, quae qui ignorat, vel negligit, in tenebris magis apud Platonem palpat, quam luce colluſtratur. Quae cauſa fuit, vt ex veteribus Boëthus, Harpocration Argiuus et Timaeus iunior, Platonicus Lexica Platonica conſcriberent [a], ſingulares nominum ſignificationes vel etiam diuerſa adhibita nomina ad ſignificandam rem eandem, explicantes. Ceterum et ordinem in legendis his dialogis philoſophiae Platonicae ſtudioſo obſeruandum eſſe contenderunt huius philoſophiae doctores, quem tamen, prout vel ipſi, vel diſcipuli erant affecti varie diſpoſuerunt [b]: ille vero, quem Thraſyllus ſecundum tetralogias inſtituit, ab Eutyphrone orditur. Nec ordinis magnopere Plato videtur fuiſſe ſtudioſus in iis diſponendis, paſſim enim ita eos effinxit, vt temporum rationem nullam haberet, multosque anachroniſmos committeret. Ita in *apologia Socratis* mentionem facit murorum a Conone inſtauratorum, poſt Socratis mortem [c]. In *Parmenide*, hunc philoſophum inducit loquentem cum Socrate, quod temporum rationi aduerſari iam notauerunt ATHENAEVS [d] et MACROBIVS [e]. In *conuiuio* quoque anachroniſmos multos obſeruauere ARISTIDES [f] et ATHENAEVS [ff]. *Phaedrus* autem, qui in dialogo huius nominis cum Socrate confabulatur, huius aetate viuus eſſe non potuit, nedum ab illo amari, vt ATHENAEO [g] quoque notatum eſt. Idem de *Timaeo* notandum, vt alia taceamus. Quin non ſolum ad veritatem temporis non attendit Plato, ſed nec perſonarum, quas loquentes inducit; quibus ea affingit, de quibus nunquam cogitarunt. Id de Socrate ſupra obſeruatum eſt, dixiſſe illum, cum Lyſidem recitari audiſſet; *proh Dii immortales, quam multa de me mentitur adoleſcens* [h]! Idem de Phaedone, Protagora et de Gorgia narrat ATHENAEVS [i], illum dixiſſe lecto hoc dialogo: *Platonem optime nouiſſe ἰαμβίζειν, id eſt, criminari*, hunc, recitato Gorgia *ſe nihil eiusmodi vel audiuiſſe a Socrate, vel ad Socratem locutum eſſe, eumque vocaſſe νέον ἀρχίλοχον.* Idem de Parmenide ſtatuendum eſſe, ſuo loco docebimus. Magnorum enim iſtorum virorum nominibus ſuae philoſophiae auctoritatem conciliare voluiſſe, non eſt, quod dubitemus: certe victos fuiſſe omnes, et vel erroris conuictos, vel melius inſtructos a Socrate, id eſt, Platone Socratico, vbique videri voluit; vnde ſi non expreſſis ſemper nominibus tacite tamen philoſophos refutat, id quod Anaxagorae, Gorgiae,

a) Conf. FABRIC. l. c. p. 41. MENAG. ad LAERT. L. III. ſ. 63.

b) Vid. ALBINVS et LAERTIVS ll. c.

c) Ol. XCVI. 1. Socrates autem obiit Ol. XCV. 1. Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 6. p. 36. 37. L. II. c. 13. p. 281.

d) L. XI. p. 505.

e) Saturnal. L. I. c. 1.

f) Orat. Plat. II. T. III. p. 475 ſeq. conf. MENAG. ad Laërt. L. III. ſ. 35.

ff) L. V. p. 187. 192. 216.

g) L. XI. p. 505.

h) LAERT. L. III. ſ. 35.

i) l. c. Inde I. C. SCALIGER poëm. p. 13.
Vix vnum verbum multis e millibus aiunt
Quae poſuit, de Socraticis exiſſe fauillis.

giae, Protagorae multisque aliis factum esse, veteres notant, et alios quoque a Platone traductos esse, e. g. Aristophanem in Sympofio, Cimonem, Miltiadem, Themistoclem et Periclem in Gorgia, obseruant: quod occasionem dedit Aristidi rhetori in orationibus Platonicis rhetorices, et quatuor horum virorum apologiam scribendi. De ipsa argumenti vero, quod in quolibet dialogo absoluitur, tractatione prolixe agere, institutum nostrum non patitur, paucis multa complexus est FABRICIVS [k], qui Commentatores quoque nominat, eosque indicat, qui Platoni contradixerunt. Ne tamen prorsus sine symbola abeamus, de *Phaedone*, quem reliquis fere praestantiorem veteres habuerunt, quoque de immortalitate animorum Plato disserit, obseruamus, tanti quidem visum fuisse veteribus, vt non tantum Cleombrotus, decantatissimo apud priscos scriptores [l] facinore, de muro se, lecto hoc dialogo, in mare praecipitauerit, sed et Cato Vticensis, antequam mortem sibi consciscerct, ad roborandum animum Platonis prius Phaedonem ad lucernam legerit [ll]: si tamen recte examinetur, inter pulchre et recte dicta complura, ea quae potissimum argumenti neruum constituunt, satis infeliciter et improbabiliter disputari. Nam Pythagoricas hypotheses de animarum praeexistentia, migratione, et αὐτοκινησίας supponit, quas qui negat, totam simul disputationem euertit. Vnde nec Aristoteli persuasisse notauit THEODORITVS [m], nec ipse Phaedo eum probauit. Primus vero, qui haec Platonis scripta diuulgauit, fuit Hermodorus, Platonis auditor, qui ea in Siciliam delata vendidit, vnde prouerbium enatum: λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται [n], ad quod alludit CICERO [o], ex cuius verbis tamen concluditur, vel id non inuito Platone, vel post mortem demum factum esse. Siculi vero isto prouerbio Platonicis ingenii diuitiis, diu apud ipsos iactatis illudebant: vnde coniicimus, Hermodorum, fama et fortuna, quibus Plato apud Dionysium et Dionem vsus fuerat, permotum, eo fine scripta eius in Siciliam attulisse, vt iis numos sibi corraderet, sperantem fore, vt non minoris aestimarentur, quam Pythagorici libri a Platone in Sicilia redemti. Post restitutum vero literis nitorem, Graece Platonis scripta collegit et edidit ALDVS MANVTIVS *Ven. 1513. fol.* obstetricante, prout videtur Marco Musuro [p], qui et in vertendis Platonis dialogis MARSILIO FICINO, Mediceorum hortatu ad hunc laborem excitato [q] iudicium suum interposuit [r]. De cuius versione cum suo loco, ad Platonicos nostri aeui delatis dicendum sit, hic nihil addimus: videndi interim clarissimi viri IO. ALB. FABRICIVS [s] et IO. GEORGIVS SCHELHORNIVS [ss]. Alteram versionem debe-

Exemplum dialogorum Phaedo, et de eo iudicium.

Editiones scriptorum Platonis.

k) l. c. p. 7 seqq.

l) Conf. quos fuse nominat FABRICIVS ad SEXT. EMP. adu. math. L. I. f. 48. et Bibl. Graec. Vol. II. p. 9.

ll) FLORVS L. IV. c. 2.

m) Therapeut. L. V.

n) SVIDAS h. v. T. II. p. 458. conf. ERASMVS Adag. Chil. II. 600. p. m. 539.

o) Ad Attic. L. XIII. ep. 21.

p) Is enim elegans carmen in laudem Platonis praemisit, quod ita Leoni X. placuisse dicitur, vt ab eo non aliam ob caussam Archiepiscopus Epidaurensis crearetur. vid. VOSSIVS de poëtis p. 84.

q) Vid. Dedicatio FICINI ad Laurentium Medices.

r) Primum enim specimen versionis a Ficino sibi exhibitum digitis atramento immersis, vna litura totum deleuit, indicans, alia opus esse, vid. MENAG. Anti-Baill. p. 157.

s) l. c. p. 33.

ss) Amoenit. liter. T. I. p. 95.

debemus IANO CORNARIO, tertiam IOANNI SERRANO, qui Platonis ſcripta ex H. STEPHANI officina nobis exhibuit *Pariſiis 1518. fol.* III. Vol. quartam plerorumque dialogorum Gallicam ANDREAE DACIERIO [t]. Aut multum vero fallimur, aut deſideratur adhuc idoneus, tantoque ſcriptore par interpres. Ficinus enim, qui omnem vitam in Platonica philoſophia diſcenda conſumſerat, iisque ad hoc opus praeſidiis erat inſtructus, quibus plerique carent, falſis interpretamentis Alexandrinae ſectae, quae Platoniſmum genuinum mentiebatur deceptus, cum a Graecis in Italiam confugientibus non tam Platonicam, quam Plotinianam didiciſſet philoſophiam, et eam quidem Chriſtianae religioni adaptatam non in argumentis tantum dialogorum Platónis mentem deprauauit, ſed et in ipſa verſione ſaepiuscule infeliciter expreſſit [u], et allegoriis recentiorum Platonicorum more, mire omnia detorſit: vnde, qui Ficini verſionem meliorem vocant [v], aut falluntur, aut tantum, reſpectu ad alias minus doctas et fideles habito, intelligendi ſunt. Serranus autem, cum Platonem non ſatis intelligeret, ſententiam magis ſuam, quam Platonis expreſſit, eiusque verba contemſit, et analyſi ſcholaſtica peregrinam Platoni faciem induxit [w]. Dacierius autem et ipſe falſo pro Platonis philoſophia praeiudicio occupatus, expreſſit, non quod apud Platonem vidit, ſed videre cupiit. Sed et dialogos Platonis Perſice Choſroës Perſarum regis iuſſu [x], et libros de republica Hebraice translatos eſſe [y] conſtat.

Verſiones.

§. XIV. Magnum habent enarratae hactenus hiſtoriae vitae Platonis circumſtantiae influxum in ipſam naturam et conſtitutionem philoſophiae Platonicae, ad quam, quantum inſtituti ratio permittit, delineandam iam nos ordo deducit. Quod vt accurate fiat, et cauſas arcanas atque rationes proprias huius philoſophiae cognoſcamus, ſimulque conuincamur, quam difficile ſit, veros Platonis ſenſus aſſequi, generales quasdam obſeruationes, ex praemiſſa potiſſimum vitae eius hiſtoria fluentes lectori probe perpendendas exhibemus, eumque ad ſequentia accurato examine attentum eſſe iubemus.

Obſeruationes generales de philoſophia Platonis, et cauſis obſcuritatis eius.

I. Faſtidiens Plato ſobriam philoſophandi rationem, quam Socrates introduxerat, ſublato magiſtro ad alios praeceptores diuertit, et imprimis tum naturali ingenii propenſione tractus, tum magna ſcholae Italicae, eiusque conditoris Pythagorae fama excitatus, ad Pythagoreos, nec ſic quidem contentus, tandem ad hierophantas Aegyptios acceſſit, et eorum philoſophandi rationem didicit, inque rem ſuam vertit, et Academiae intulit. Quod, quo potiſſimum modo alio longe tramite, quam Socrates ſolebat, incedere coëgerit, poſtea dicemus. Hic id potiſſimum in limine monemus, Platonem, cum reliquis, quae, nemine veterum contradicente,

I. Arcana methodus admiſſa.

 ex

t) De vtraque editione vid. FABRIC. l. c.

u) Vnde lepor ille atque gratia ſumma, qua Graeca nitent, fruſtra in hac verſione quaeruntur.

v) LEO ALLATIVS de ſcript. Socratis p. 119. HVET. de claris interpret. p. 280.

w) CL. FLEVRY diſſ. de Platon. adiecta libello de ſtudiis inſtituendis p. 289.

x) AGATHIAS L. II.

y) Conf. cel. WOLF. Bibl. Hebraeae Vol. I. pag. 984.

ex peregrina hac philoſophia in ſuam inuexit [z], arcanam quoque methodum ſtudiumque veram mentis ſententiam occultandi tranſtuliſſe. Hoſpes ſit, in hiſtoria Platonis, neceſſe eſt, qui haec ignorat, vel negat pertinacius: nam eſſe in ſua philoſophia λόγους ἀποῤῥήτους, quo nomine doctrinam de Deo Platonicam PROCLVS nominat, ipſe fatetur. Ait enim in Timaeo [a] *difficile eſſe inuenire conditorem huius vniuerſi, et inuentum euulgare impoſſibile neſasque eſſe.* Clarius in Epiſtolis [b]: *ſtudium in ſuis philoſophematis edendis vtile non eſſe hominibus, niſi paucis admodum, qui videlicet exiguis ante veſtigiis demonſtratis, ad inueniendum ipſi ſagaces ſint.* Nec id ignotum diſcipulis et ſectatoribus, quos ideo mutauiſſe callido conſilio rationem philoſophandi Academicam, et incertitudinem introduxiſſe de omnibus in vtramque partem diſputantem, vt eo magis magiſtri dogmata celarentur, in ſequentibus exponemus. Nec alia mens Platonicis poſt C. N. qui hanc arcanam docendi rationem, vti ſuo loco demonſtrabitur, ſacro ſanctam cuſtodientes, ſe Pythagorae atque Platonis moribus et praeceptis prudenter accommodare credebant: vnde NVMENIO Platonico, librum euulgandi occaſio enata fuit, *de arcanis et non vulgandis Platonis dogmatibus* [c]. Nec obſtant his, quae OLYMPIODORVS monet [d], et, ex parte vera eſſe, negari nequit: *Detrectaſſe Platonem ſolenne Pythagoreorum iusiurandum, et clauſas fores, et: Ipſe dixit, volentem ſe vrbanius erga homines praebere.* Nam haec ad ſtrictam tantum Pythagoreorum regulam et ſacri ſilentii peculiares circumſtantias pertinent, quibus publico quaſi ſigillo arcana ſua muniuit Pythagoras. Ea vero imitari non conſultum erat Platoni, qui ſi abſconditis iſtis myſteriis haec addidiſſet clauſtra, maximam in ſuſpicionem adulteratae religionis publicae apud Athenienſes, ad Socratis praecipue diſcipulos curioſe attentos, veniſſet. Non itaque iuramentum exigebat, non arcebat ab Academia quemquam, non fores claudebat; ſed arcana potius ratione dogmata ſua celabat, et quaecunque docere et plenius tradere volebat, ita manifeſtabat, vt non niſi interiori admiſſione digni habiti poſſent intelligere.

Cauſae eius rei.

Neque difficile eſt, cauſas detegere, quae Platonem ad hanc arcanam philoſophandi rationem impulerint. Non enim noua ea erat, ſed a multis iam ſeculis inter philoſophantes obſeruata, quod prolixe probare eo minus opus habemus, quo magis in iis, quae ſupra de philoſophia et theologia barbararum gentium et Graecorum vetuſtiſſimorum fuſe diſſeruimus, hanc arcanam diſciplinam vbique accurate annotauimus. Immo nec Ionicos, de cauſis et effectibus quaerere incipientes, ab hoc occultandi ſententias ſuas ſtudio plane alienos fuiſſe,

z) Vid. PORPHYR. vit. Pythag. n. 59. p. 49. APVLEIVS Florid. c. 15. p. m. 350. CICERO Tuſc. Qq. L. I de fin. L. V. aliique, quorum teſtimonia adduximus in diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis §. I. Amoenit. liter. T. VII. p. 181 ſeqq.

a) T. III. p. 28.

b) Ep. VII. T. III. p. 341. conf. Ep. II. ad Dionyſium, vbi iubet epiſtolam comburere, quia quae ſcribuntur, contineri nequeant.

c) Vid. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. III. c. 10. p. 164.

d) In vita Platonis p. 589. vbi tamen ratio addita notanda eſt, qua haud obſcure innuitur, Platonem ſe quodammodo ad mores Athenienſes ſeueram iſtam rationem exoſos compoſuiſſe.

fuiſſe, ſupra demonſtrauimus. Et habuit quoque Socrates, in omnia alia quidem cetera in philoſophando abiens, quo ſua non omnibus propalam enarraret, modum: vtebatur enim ironia [e], vti ſupra diximus, et ad amicos tantum liberius loquebatur: et dialogiſtica vſus methodo diſputabat magis contra falſas aliorum opiniones, quam ſuas confirmabat; nec alio forte fine, ſe quicquam ſcire niſi hoc, quod ſciret nihil, profitebatur, quam vt ſecurius ſua placita laterent. His exemplis vſus Plato, Heraclitique philoſophandi quoque mori innutritus, quo et ipſe adeo cuncta abſcondit, vt inde obſcurus et tenebroſus diceretur, ad Pythagoreos et Aegyptios acceſſit, vbi ſummo in loco arcani diſciplina habebatur. Quos cum admiraretur vehementer Plato, vt ſolent peregrina plerumque videri domeſticis meliora et praeſtantiora, redux domum eandem philoſophandi rationem, ſuis tantum locique et hominum, inter quos vixit, circumſtantiis attemperatam, tenuit. Ad quam non exemplo tantum magnorum virorum excitabatur, ſed et naturali quoque animi propenſione, et imprimis neceſſitate atque vtilitate compellebatur. Triſti enim Anaxagorae, et imprimis cariſſimi praeceptoris, Socratis, exemplo didicerat, quam periculoſum eſſet, arcana dogmata propalari, et quam caro vitae libertatisque pretio illis conſtiterit, quod in occultandis placitis ſuis non cauti ſatis atque attenti fuerint: cumque nouam de Deo et diuinis philoſophiam ex Italia atque Oriente aduexiſſet, timebat iure meritoque, ne, ſi ea in vulgus propalam emanaret, aeque triſtia experiretur fata. Tandem et ſuo exemplo non Pythagorei tantum, ſed imprimis etiam Aegyptii ſacerdotes Platonem docuerant [f], hac potiſſimum arte, ſua occultandi ad maximam apud non initiatos opinionem eos perueniſſe ſummamque laudem atque exiſtimationem conſecutos eſſe apud vulgum, ea plerumque, quae non intelligit, quaeque latentia magnum quiddam promittunt, humanis maiora putantem. Quibus artibus vt et ipſe ad gloriam, quam vehementer appetebat, graſſaretur, facile iſtis exemplis excitari ſe paſſus eſt. Quae cum ita ſe habeant, mirandum non eſt, ſtudio magno et ſingulari induſtria Platonem ſuam philoſophandi rationem inſtituiſſe, vt verae eius opiniones atque placita non cuiuis paterent, et obſcurus eſſet iis, a quibus intelligi non vellet. Quod cum more Pythagoreo clauſis foribus ſacrique ſilentii ſigillo facere non poſſet, alia et quidem magis philoſophica ratione exſecutus eſt, ad quam ipſae temporum quibus viuebat, hominumque, quibuscum conuerſabatur, circumſtantiae eum inuitabant.

II. Modus occultandi ſuas opiniones.

II. Multum nempe tum temporis philoſophis ex Socratis ſchola negotii cum ſophiſtis fuiſſe, ipſumque hunc praeſtantiſſimum virum inſtitutis collo-

e) Diſſimulandi hanc artem a praeceptore Socrate Platonem accepiſſe, indeque obſcuram et incertam doctrinam ſuam fuiſſe, iam obſeruauit AVGVSTINVS de C. D. L. VIII. c. 4.

f) Methodum arcanam a ſacerdotibus barbararum gentium callidiſſimis conſiliis adhibitam fuiſſe, vt magni apud vulgus fierent, et ſapientiae laudem ſoli tuerentur, Babyloniorum, Perſarum, Aegyptiorumque exemplis ſupra roborauimus, et ad Machiauelliſmum literarium recte retulit cl. MICH. LILIENTHAL, de Mach. liter. §. XVII. p. 102. conf. Otium Vindel. Mel. I. §. 9. pag. 101.

Per dialogisticam methodum.

colloquiis eos adortum in ruborem dediſſe, in eius hiſtoria dictum, hisque in ſequentibus additum eſt, mox poſt eius mortem ſcholam dialecticam caput in Graecia extuliſſe, et magnam ſibi famam conciliaſſe: reliquos etiam Socratis diſcipulos dialogis philoſophiam a praeceptore acceptam propoſuiſſe. Haec cum eo minus deferenda eſſent Platoni, quo magis iam, viuo Socrate, eiusmodi dialogos conſcripſerat, quoue gratiora erant apud Athenienſes, et philoſophis Socraticis ſummam laudem comparauerant; in rem ſuam vertens Plato, ita methodum philoſophandi dialogis accommodauit, vt egregie omnia laterent, quae in vulgus emanare nolebat. Id quod periculum rei facere cupienti vel vnius dialogi Platonici inſtituta lectio abunde probabit. Nunquam enim aperte ſententiam, quam tenet, declarat, ſed in refutandis potius aliis, quam adſtruendis propriis verſatur, idque non ſolum in dialogis, qui gymnaſtici, et agoniſtici dici ſolent, ſed in theoreticis quoque et practicis [ff]. Committit inuicem colloquentes, nec affirmat quicquam, ſed veriſimilitudinem mox huic, mox illi parti adiudicat, in inductionibus tantopere euagatur, vt tot colloquentium interpellationibus turbatus lector, ignoret fere, quid inferatur. Definitiones vero ex aduerſario magis capit, refutandas, quam proprias adſtruit, et diuiſionibus ſaepe minutis oculis quaſi ſe ſubducit [g]. Subinde Aegyptiacorum dogmatum memor, fabulas condit, et arcanos ſenſus ſub iis occultat [h], idque agit, quod in epiſtola ad Dionyſium profitetur, vt maxima philoſophiae ſuae cuſtodia ſit, nihil ſcribere ſed addiſcere; id eſt docendo potius, quam ſcribendo ſuis tradere. Quam incertitudinem late in ſcriptis Platonis regnantem, pulchre obſeruauit CICERO [i], qui luculenter: *in Platonis ſcriptis nihil affirmatur, et in vtramque partem multa diſſeruntur, de omnibus quaeritur, nihil certi dicitur.* Id quod nemo mirabitur, qui anfractuoſas diſputationum ambages artificio ſingulari ſibi inuicem implicatas et innexas, in immenſum protracta diſſertationis ſerie cogitat, quae ratio fuit, cur in Scepticorum numero Platonem viri docti referrent [k], et non nudius tertius, ſed iam olim de quaeſtione hac diſputaretur: an Plato dogmaticus ſit nec ne? qua de re magnum diſſenſum ſuo iam tempore fuiſſe, faſſus eſt LAERTIVS [l]. Qui, etſi non inepte monet [ll], tum affirmantem videri Platonem, quando ex his quatuor vnum loquentem inducit, Socratem, Timaeum, hoſpitem Athenienſem, et peregrinum Eleatem, errorem vero refutantem vti Thraſymacho, Callicle, Polo, Gorgia, Protagora, Hippia, Euthydemo et ſimilibus; manifeſtum tamen eſt ex ipſis dialogis Socratis perſonam mentientibus, ſtudioſe ſua celare Platonem, nec facile eius ſententiam deprehendi poſſe.

III.

ff) Vid. de hac diſtinctione LAERT. L. III. ſ. 49.

g) Potiores Platonis diſtinctiones enumerat LAERT. L. III. ſ. 81. et ex eo STANLEIVS P. IV. c. 8. p. 295 ſeqq.

h) Hinc diiudicanda, quae Platoni obiicit auctor Hiſtoriae criticae philoſophiae T. II. p. 202. qui ad hos arcanos ſenſus non attendit.

i) Acad. Qq. L. I. conf. Huetiana p. 218. BASNAGE Hiſt. des Iuifs, T. IV. p. 54.

k) Ita ex veteribus SEXTVS EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 23. ex recentioribus maxime HVETIVS de la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. 14. §. 16. p. 107. conf. ALDOBRAND. ad LAERT. L. III. ſ. 56.

l) L. III. ſ. 51. *ll*) Conf. Hiſt. de ideis Sect. I. p. 30.

III. Vt vero eo occultius lateret Plato, cum folis dialogorum latebris non confideret, alias quoque occultandi fefe artes adhibuit. Vt enim taceamus dictionem ad poëticam declinantem, audaciorem et fublimiorem, adeoque non tam perfpicuam, vt non difficulter mens queat affequi, quid impropria dicendi ratione in argumento faepe fubtiliffimo et abftractionibus metaphyficis plerumque conftante, Plato fibi velit: ambigue quoque, ex induftria faepe numero loquitur, et, quod pulchre obferuat LAERTIVS [m]: *nominibus vtitur variis, vt ne illius opera imperitis et rudibus confpicua fint:* et rurfus: *diuerfis vtitur faepe fignificationibus, iisdem nominibus: immo contrarias faepe voces adhibet, ad idem fignificandum.* Id quod in antecedentibus iam tetigimus, et alio loco exemplo memorabili in doctrina de ideis illuftrauimus [n].

III. Dictio poëtica ambigua et aliena.

IV. Accedit his omnibus geometriae ftudium, quod, modo a Socratis difciplina plane alieno, Plato in Academiam introduxit. Cum enim apud Pythagoreos difcipulos mathematicis difciplinis ad philofophiam praeparari obferuauiffet, et ipfe quoque non fine moleftia et labore Cyrenas abiiffet ad Theodorum, vt geometriam addifceret, rediens ad Athenienfes non aliam fcholae formam effe paffus eft, quam eam, qualem in Italia, et in Aegypto quoque, vbi fimile inftitutum viguiffe, fupra libro primo probauimus, viderat. Hinc mathematicas fcientias, ad philofophiae ftudium neceffarias dixit, vt in fequentibus probabimus, et eos, qui fe difciplinae fuae tradiderant, iftis praeparari voluit. Quod fi intra προπαιδευμάτων terminos reliquiffet, egregie forte feciffet, laudem reportaturus. Aft ille vitio Pythagorico infectus res phyficas et rationes philofophicas in mathematicas, proportiones et figuras, vt Pythagoras in numeros, refoluit, ficque nimia fubtilitate effecit, vt abftractiones quaerendo et altius, quam naturae ferebantur, limites, affurgendo et euolando, confpectui tandem fe fubduceret, et difficillime intelligeretur: qua de re non iniufte conqueftus eft BVRNETIVS [o], et exemplum nobis exhibebit naturalis philofophia Platonis infra delineanda, quae tota proportionibus et figuris geometricis abfoluitur. Qua ratione non folum mire philofophiam naturalem corrupit, fed nouam obfcuritatis caufam philofophiae fuae addidit.

IV. Mathematica et imprimis geometrica philofophiae adaptata.

V. Talis cum fuerit Plato, hancque philofophandi rationem cum fequeretur, mirum non eft, eum nimiam fubtilitatem fectantem, fibi ipfi tandem obfcurum factum effe. Ita enim faepe rationes inducit, vt nimium abftractionibus et notionibus generaliffimis infiftendo, non intellexiffe fatis, quid dicere velit, videatur. Cuius rei quidem vitium in legentium iudicium hebes, tantisque acuminibus impar reiicient admiratores Platonis; aliter tamen ftatuent [p], quicunque origines philofophiae Platonicae infpexerunt,

V. Subtilitas nimia fibi ipfi obfcura et non fatis conftans.

m) f. 63. 64. SVIDAS in Φαῦλος.

n) Hift. de ideis l. c. p. 27.

o) Archaeolog. philof. L. I. c. 11. p. 429. c. 15. p. 438. Idem ipfi Platoni obiecerat Dionyfius: conf. luculentum locum PROCLI ex L. II. ad Euclid. quem alibi praetermiffum exhibet FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 385.

p) Ita etiam PERRAVLT paralleles T. III. p. 29. 30. et egregie imprimis BVRNETIVS l. c. p. 439. dignus qui legatur.

xerunt. quae ex Pythagoricis magnam partem hauſtae ſunt. Illa enim vagas ideas, et incertas, et ſubtilitates nullius vel fundamenti vel vſus fouere, ad Pythagoream philoſophiam delati demonſtrabimus, oſtendemusque, Pythagoram naturae modulo non contentum, mera diuina et miraculoſa quaſi ſectatum fuiſſe: quem imitatus Plato, dum ad diuinum intellectum adſcendit, et principia mere diuina ſomniat, eodem morbo correptus, ſibi aliisque ſubtilitate non neceſſaria defuit: dignus qui a XENOPHONTE [q], vel quisquis alius auctor eſt *epiſtolae ad Aeſchinem* culpatus ſit, *quod curioſius, neglecta ſobria Socratis philoſophia, de Diis quaerendo, gloriam de multis intempeſtiuis ac vanis rebus affectauerit, et Aegypti ac Pythagorae τερατολογίαις ac prodigioſae ſapientiae amore captus, ad ridicula ſuperciliosus ſapientiae profeſſor delapſus fuerit.* Quae ei non ex inuidia, ſed ipſa veritate comprobante obiici, totus philoſophiae Platonicae habitus atque conſtitutio euincunt. Tota enim philoſophia Platonis, Pythagoreae in eo ſimilis tandem ad enthuſiaſmum degenerat [r], hominemque ſibi et naturae ſuae ereptum, principiis diuinis nullibi niſi in cerebro moroſi Platonis, ſomnia in Italia concepta philoſophicis fabulis exornantis exſtantibus iungit, et per varia emanatiuorum genera et ordines, fonteſque atque formas ſenſibilium et intellectualium deducit ad ſummum ens, eaque τερετίσματα, qua voce ARISTOTELES [s] eius doctrinam de ideis pungit, pro ſummis ſapientiae principiis venditat, quae nec intelligi ſatis poſſunt, nec ſatis intellexit ipſe. Qualia inania pariter et obſcura ſomnia cur nobis tanta ingenii ſubtilitate propinauerit Plato, eleganter nonnemo enarrauit [ſſ], monendo: *ideo ſuam ſententiam Platonem miris implicuiſſe ambagibus, quas nec diſcipuli, nec acutiſſimus Ariſtoteles aſſecuti ſint, vt illum propterea miremur, ſuſpiciamusque et reuereamur, tanquam inſigne myſterium, opinemurque, niſi eam perfecte noſcamus, cauſam eſſe, quod non in mentem diuini viri penetremus; nobisque imputemus, quod homunciones cum ſimus, tantum aſſequi heroëm non poſſimus: et cum nobis oculi noctuae, illi aquilae, fuerint, ad illud iubar caligemus, quod ipſe clare perſpexerit.* Quae vt longe ſunt veriſſima, ita ad cognoſcendas inanes obſcuritatis Platonicae cauſas, et exuendum abſurdum auctoritatis praeiudicium omnino expendi merentur.

VI. Incerta ratio aliorum opiniones adducendi, et inuicem conciliandi.

VI. Satis, niſi fallimur, dicta hactenus probant, quam difficilem ſe nobis Plato praebeat, vbi eius philoſophia diſcenda, et ad mentem eius philoſophandum eſt. Addemus his alia, quae ex accidenti obſcuritatem philoſophi inextricabilem auxerunt. Scilicet ſummo ſtudio contradicendi magni ante ſe ingenii philoſophis, paſſim eorum placita affert et enarrat, ita tamen, vt haud raro ea adulteret [t], et ineluctabili dialogi anfractuoſi labyrintho

q) Opp. p. 1001.

r) Conf. CASAVBON. de enthuſ. c. I. p. 6. c. III. p. 38. Act. philoſ. Vol. I. p. 599. cel. HANSCHIVS de enthuſiaſmo Platonico, et quae nos de enthuſiaſmo Platonicae philoſophiae diximus Amoen. liter. T. VII. p. 213.

s) Anal. poſter. L. I. c. 19. Alio loco Met. L. I. c. 7. hoc vitium grauiter ſuggillat in Platone: conf. Hiſt. de ideis ſect. I. §. 8. p. 130.

ſſ) Apud BVRNETIVM l. c.

t) PORPHYRIVM hac de re in vita Pyth. querentem ſupra iam adduximus.

rintho lectorem ita diducit, vt quid ſuum, quid aliorum ſit, deprehendere vix queat. Id quod ſummam quidem obſcuritatem in ſe parare aptum ſatis eſt, alio tamen, et longe maiori Platonis vitio rem in ſe malam longe deteriorem reddidit. Erat ſcilicet Plato magna quidem cupiditate accenſus condendi nouam ſectam, quae Socraticam gloria ſi non antecelleret, certe aequaret. Ad magna vero haec molimina et ingens opus iis deſtituebatur mentis, et imprimis iudicii viribus, ſine quibus fruſtra quis nouum philoſophiae ſyſtema condet. Cum itaque domi non haberet, vnde nouam diſciplinam exſculperet, a praeceptoribus, quos audiuit transſumta, quae ſibi videbantur, vt erat ingenio ſyncretiſtico, et conflandis in vnum diuerſiſſimis opinionibus apto, adhibuit, nouumque inde coaptauit philoſophiae ſyſtema; quod a Socrate, Eriſticis, Pythagoricis, Heracliticis et Parmenideis mutuaſſe, ſupra indubitatis veterum ſcriptorum teſtimoniis probauimus. Inde vero non potuit non chaos oriri non minus tenebricoſum ac prima rerum omnium confuſarum fuit facies. Toto enim coelo inter ſe differebant iſtorum philoſophorum placita, ſeque mutuo quaſi euertebant, nullaque ratione, ſanoque ſenſu, iungi inter ſe apte poterant: et tamen, cum ad haec non attenderet Plato, in eius ſyſtemate inter lucem et tenebras, concordia non tantum tentata, ſed et inita eſt. Quae res poſtea effecit, vt non tantum veram philoſophorum, quos ſequebatur, ſententiam corrumperet et adulteraret, ſed et male conſarcinata, male quoque cohaererent, et quae vno loco tradidit, altero conuellerentur. Id quod plus ſemel obiecerunt Platoni viri docti [w], inconſtantiam magnam apud eum inueniri, et contradictiones eiusmodi, vt quid demum ſtatuendum ſit, ignores. Id quod frigide ſatis excuſat AENEAS GAZAEVS [x] quod *Plato non ſua tantum Graeciam docere, ſed et iunctim omnem Chaldaeorum, Aegyptiorumque ſapientiam ei inferre, et reſerare atque declarare voluerit, quae Pythagoras, Heraclitus, et Empedocles docenda putauerint: Quo factum ſit, vt cum omnium ſectis inſtruere Academicos ſuos contenderit, contrariantia loqui ineruditis videatur.* Nam haec plane ad rhombum, vt putat vir quidam doctus [y], non ſunt. Non enim hiſtoriam philoſophicam ſuos docere voluiſſe et tradere, quid viri magni ante ſe de natura rerum humanarum et diuinarum dixerint, ſed ſyſtema ſuum ex diuerſiſſimis hypotheſibus conflauiſſe, ſicque pro noua philoſophia vendidiſſe, ipſa Platonicae philoſophiae ratio demonſtrat, et principia, quae adhibuit inter ſe diuerſa loquuntur. Quod vt recte intelligatur, et de Platonis philoſophia iuſta feratur ſententia, eiecto turpi, quod per tot ſecula animos occupauit, auctoritatis praeiudicio; illud expendi a cauto ſobrioque lectore volumus, conſtare ex ſupra dictis, philoſophiam naturalem et diuinam Platonem conſarci-

w) Vid. BAYLE contin. des penſées ſur les com. §. 106. p. 508. CLERIC. in not. ad PETAV. dogm. theol. T. I. p. 190. Obſ. Hal T. IX. p. 195. et imprimis qui ex inſtituto hoc demonſtrare aggreſſus eſt IO. BAPT. CRISPVS Gallipolitanus, in rariori libro, de Platone caute legendo.

x) In Theophraſto p. 16.

y) REIMMANN. hiſt. atheiſm. c. XXXII. §. 5. p. 165.

Systema Platonis ex variis aliorum systematibus conflatum, saepe contrariis.

farcinasse ex Pythagorae et Heracliti systematibus. Ea vero non tantum diuersa inter se fuisse, sed plane quoque contraria, ex iis patescet, quae in sequentibus de vtroque dicentur. Etsi enim Heraclitus partem physiologiae suae Pythagoreis debuit, vt erant hi homines in rerum naturalium caussis inter se dissentientes, ita tamen Pythagoream philosophandi viam reliquit, vt nouam plane ingrederetur. E. g. Cum Plato Deum quidem ignem esse diceret, sed intellectualem, ex quo principia alia intellectualia et spiritualia orta sunt, quae numeros vocauit, quaeque rebus omnibus immutabilem essentiam largiri, statuit: Heraclitus, Deum quidem ignem esse professus, totus ad materiam declinauit, et hunc ignem ex subtilissimis particulis, quae semper in celerrimo essent motu, constare arbitratus est, cunctaque, ne anima quidem excepta fluxa, mutabilia, aliaque ex aliis esse, nec eandem tenere rationem et essentiam, professus est, sicque ignem suum semper mutabilem, et in fluxu versantem, igni aeterno, immutabili, et numeris Pythagorae per se subsistentibus opposuit. Quid ad ea Plato? Is a Cratylo Heraclitee iuuenis edoctus, materiam semper esse in motu, semper mutari, nec esse idem, sed aliud semper, hanc doctrinam quidem retinuit, sed adiunxit simul numeros Pythagorae, id est, ideas suas, et aeterna illa atque immutabilia principia, sicque quod Heraclito natura sua semper in motu est, fixum et stabile, quodque illi semper est aliud, idem esse ac manere dixit. Hinc de diuiduo et indiuiduo, eodem et diuerso, et natura animae mundanae, quae ex eodem et diuerso conflata est, obscurissima et vere Heraclitea disputatio. Quam nec Platonem ipsum in concinnum ordinem et harmoniam potuisse redigere, ex Timaeo eius, ineptissimo syncretismo consarcinata dogmata exhibente, est in propatulo, nec sectatores eius intelligere et apte inter se conciliare potuisse, inania somnia et emendicatae hypotheses, ad quas confugiunt, demonstrant, et vel sola Plutarchi de *generatione mundi ex mente Timaei* disputatio loquitur. Fassi id sunt inter veteres viri magni, qui Platonis philosophiam ideo inextricabilis obscuritatis accusauerunt; inter quos CICERO [z] rem obscurissimam Platonis numeris comparat, SEXTVS EMPIRICVS autem, luculenter, et prorsus ad rem nostram [a]: *Vbi est ex superciliosis grammaticis, qui Heraclitum possit intelligere, vel Platonem assequi, qui dicit: Ex indiuidua et quae semper, similiter et eodem modo se habet essentia, et ex ea quae est in corporibus diuidua, tertiam ex vtrisque speciem constitui essentiae, nempe et naturae eius, quod est idem, et naturae eius, quod est alterum, et seq. quae quidem omnes Platonis interpretes silentio praeterierunt.* Licet enim in eo nimius sit Sextus, quod putat, neminem interpretum hunc Platonis locum, qui in Timaeo extat, tetigisse [b], patet tamen ex interpretamentis Platonicorum, qualis ipsis in eo crux fixa fuerit, quam felicius refixissent, si Platonem in veram concordiam redigere et ea sano sensu inter se conciliare non tentassent, quae inter se misere cohaerent, et coniuncta in vnum ineluctabiles tenebras pariunt.

VII.

z) Ad Attic. L. VII. ep. 13. a) Adu. Mathem. L. I. c. 13. f. 301. b) Contrarium euicit FABR. ad h. l.

VII. Academiae mutatio doctrinae.

VII. Talis cum fuerit Plato, mirum non est, semper illum obscurum mansisse, nec sectatores eius veram semper eius mentem detexisse. Cui rei multum addidit virium noua Academiae mutatio, quam ei accidisse in sequentibus huius capitis sectionibus dicemus. Ita enim, dum noua pleraque in Academiam introducebantur, magis semper magisque vera Platonis mens obliterata est; factumque inde, vt de vera Platonis sententia vehementer inter se digladiarentur interpretes. Id quod scripta eorum, quae supersunt, consulenti erit manifestissimum, et conquesti sunt ex ipsis Platonicis CHALCIDIVS [c] atque AENEAS GAZAEVS [d], quorum ille, *sententiis Platonis plene et diligenter elaboratis, iuniores philosophos, vt non optimos haeredes paternum censum in frusta dissipantes perfectam atque vberem sententiam in mutilas opiniunculas incidisse*, dolet: alter in eo posteros et successores Platonis carpit, quod, *cum politiem et varietatem doctrinarum, quibus ad Platonicam doctrinam absoluendam opus erat, non caperent, eoque laborarent, vt acumine nouarum inuentionum alter alterum antecelleret, mira inter se dissidia machinati sint, vt iam neque Platoni consentiant, neque suarum ipsi opinionum certi sint.* Quod posterius verissimum est, prius vero nimiam Platonis venerationem in hominibus Platonicam philosophiam sectantibus prodit, cum ex dictis manifestum sit, ipsum Platonem huius interpretum dissensus causam fuisse.

VIII. Syncretismus phil. Platonicae noxius.

VIII. Sufficere haec poterant, ad difficultates philosophiae Platonicae in immensum augendas. Verum nondum malorum satis; et alia ex aliis incommoda. Detestanda enim syncretismi pestis, quae nunquam non philosophiam perdidit, grauis imprimis et noxia fuit sincerae rationi philosophandi secundum Platonem. Non enarrabimus longam mali huius historiam, quia de philosophiae fatis in Aegypto sub Ptolomaeis acturi, latius ostendemus, qua ratione Platonica philosophia, quae caput in Aegypto extulit, nefando syncretismo cum aliis non Aegypti tantum sed et Orientis, et ipsorum Iudaeorum quoque religionibus et placitis in vnum quasi corpus confusa fuerit, et misere a pristina facie deformata: nec prolixe differemus, de vehementer corruptis doctrinis Platonicis, ex quo secta eclectica hunc syncretismum ad iustum quasi et virilem habitum atque robur euexit; sed id hic modo paucis monemus, quod in altera huius historiae periodo accurate et prolixe satis demonstrabitur, religionem Christianam occasionem dedisse, vehementer Platonicam philosophiam adulterandi. Cum enim diuinae lucis radii longe lateque dispergerentur, et tenebras gentilium errorum atque superstitionis dispellerent, quo non potuit non philosophorum, imprimis Platonicorum auctoritas minui, qui hactenus diuinam philosophiam excoluisse, et de Deo omnium optime disseruisse visi erant; in id coniurauere pessimi homines, vt quam veritate vincere non possent, religionem Christianam, fraude impedirent. Quem finem atque scopum vt attin-

c) p. 340. conf. qui idem conqueritur Numenius apud EVSEBIVM praep. L. XV. c. 5. p. 729. d) loc. cit.

attingerent, multa, quae in systemate Platonico placitis Christianorum aduersa erant, et ab edoctis meliora culpabantur, mutauerunt, et Christianis dogmatibus attemperantes, idem se dicere, et in suis cathedris non minus sancta et egregia personare iactauerunt. Quae incautius admittentes ex Christianorum coetu viri praestantes, et doctores eximii, cum nefarium syncretismum non obseruarent, in laqueos inciderunt et Platonicas hypotheses pro Christianis admiserunt. Qua detestanda confusione factum est, vt Platonismus iunior, qui Alexandriae in Aegypto et natus est, et adoleuit, et postea per totam fere Europam et Asiam disseminatus est, nec veteri Academiae, nec sibi ipsi, inter tot portenta sententiarum, quibus repleba-tur ab otiosis et fanaticis hominibus, similis esset, nec aliud nisi purioris doctrinae iacturam sanaeque philosophiae perniciem generaret. Quae vt historiae testimoniis constare certissimis suo tempore demonstrabimus, et luculenter etiam docuit cel. MOSHEMIVS [e] ita malos esse Platonicae disciplinae interpretes hos homines, nos abunde conuincunt. Miramur itaque merito, doctissimo BASNAGIO [f] aliam hac in re fuisse sententiam, qui, vt Cudworthum melius refelleret, negauit, Platonicos iuniores mutauisse doctrinam magistri, eosque contendit, optimos esse interpretes, illo adeo obscuro, vt intelligi nequeat, nec obstitisse Christianam religionem, vt sequerentur praeceptorem. Quae non excidisse viro praestantissimo et in historia veteri exercitatissimo vellemus. Tota enim reclamat sacra et philosophica historia, et leuis quoque collatio Platonis scriptorum cum Platonicis sequioribus euidentissime loquitur. Et conuincere hac de re potuisset virum celeberrimum, ea, quam ipse adstruit conuenientia inter sacra dogmata et Platonicos ab his asserta, talia non esse quae hi homines asseruerunt, quae pro genuinis haberi debeant Platonis doctrinis. Meliusque et magis historiae philosophicae consultum est, Platonem plane non intelligere, vel coniecturis potius ex ipsius scriptis eius doctrinam colligere, quam hos homines sequi, qui infinitam cladem magistri sui philosophiae intulere. Tacemus iam Christianos, Platonis, amore ineptientes, qui, vt Christianae religioni non obstaret, eum totum mutauerunt, et nescio quam spuriam Platonis philosophiam nobis exhibuerunt, quales fuere Picus, Ficinus et his similes. Eos enim, in Platonis philosophia consulendos non esse, vel mediocri attentione vsus palpabit [ff].

Accuratior philosophiam Platonis considerandi modus.

§. XV. Ex disputatis hactenus constare arbitramur, quam difficile sit, veram Platonicae philosophiae effigiem ita delineare, vt omnia recto atque firmo stent talo, et indubitata nitantur fide: clarumque esse, non exigua attentione et accurata ratiocinatione opus esse, vt probabilibus coniecturis vera Platonis mens detegatur. Id quod, optandum esset, obseruauissent accuratius, qui dissertationes Platonicas nobis dederunt, et huius viri philo-

e) Diss. de turbata per Platonicos recentiores ecclesia, quae et CVDWORTHI Syst. intell. adiecta, et syllogae dissertationum ad H. E. pertinentium inserta est.

f) Hist. des Iuifs T. IV. ch. 4. p. 54 seqq.

ff) Dicetur de iis quoque ad recentiorum temporum historiam delatis.

philoſophiam enarrarunt; tum enim ſuas coniecturas non pro certis demonſtrationibus nobis obtruſiſſent, vel ſyſtema quoque Platonicorum recentiorum pro veteri Platonisque genuina doctrina nobis vendidiſſent. Nos dictorum memores, ad ipſum Platonem eiusque dialogos reſpiciemus, et quantum licet, eius verba et ratiocinia ita expendemus [g], vt nexum potiſſimum ſyſtematis ſecundum fidei hiſtoriae et artis rationalis leges eruamus, cogitemus tamen, et hominem fuiſſe Platonem, et in ratiocinando non nimis felicem, adeoque etiam ob cauſas ſupra dictas, praecipue ob conſarcinata diuerſiſſima philoſophumena, interdum eius ſyſtema male cohaerere. Inſtituti tamen memoribus omnia paucis comprehendenda ſunt, nam meretur quidem Platonica philoſophia, per tot ſecula tanti habita peculiarem hiſtoriam criticam, eam vero et limites nobis conſtituti, et ratio operis, quod molimur, non concedit. Reſpiciemus tamen ad eos quoque ex veteribus, qui deteſtabili ſyncretiſmi peſte non tantopere, vt Plotini ſchola, infecti, aliquanto purius Platonis dogmata enarrauiſſe cenſendi ſunt. Inter quos ſine controuerſia CICERONI primus locus debetur, qui in Academicis quaeſtionibus [h] eleganti compendio Platonis decreta, qualia in Academia docebantur, puriſſimo ſermonis genere enarrauit. Huic merito addimus APVLEIVM [i] atque ALCINOVM [k], qui, vt omnium optime ad ordinem nexumque philoſophiae Platonicae attendit, ita dux erit nobis in itinere, quo ipſius Platonis, nullum philoſophiae ſuae ordinem, ſyſtema nullum in ſcriptis ſuis ſequentis, ſed cuncta in dialogis diſperſa ratione enarrantis, doctrinas ex eius colloquiis eruemus. Reliquos commentatores, quorum, ſi Eclecticos in hunc quoque cenſum referas, infinitus eſt numerus [l], iis caute et ſine praeiudicio examinandos relinquimus, qui hiſtoriam criticam philoſophiae Platonicae ſcribere ſuſcipiunt, quali opere, licet ob tot rationes in hiſtoria non tantum philoſophica ſed eccleſiaſtica quoque ſumme notabiles, neceſſario, hactenus caremus [ll]. Qui enim hucusque in hoc ſtadio cucurrerunt, tentaſſe magis aliquid quam perfeciſſe, merito iudicantur. Tripartitam vero eſſe philoſophiam et ipſe Plato haud obſcure prodidit [m], et vnanimi ore interpretes fatentur [n]; prima eius pars verſatur circa ratiocinationem, ſecunda circa theoretica obiecta, tertia circa practica; vel vt Platonico ſermone vtamur, eſt, vel dialectica, vel phyſica, vel ethica. Quas philoſophiae partes vt rite noſcamus, pauca de philoſophia in genere praelibanda ſunt.

g) Sequemur interpretationem FICINI, editionem vero SERRANI.

h) Lib. I. c. 5 ſeqq.

i) Libris tribus, de dogmate Platonis, quorum primis de philoſophia naturali, ſecundus de morali, tertius de rationali agit.

k) In delineatione doctrinae Platonis, quam quoque hiſtoriae philoſophicae ſuae inſeruit STANLEI. P. IV. p. 326.

l) Vetuſtiores Platonis interpretes ante Ammonium Saccam LXV. ſe reperire ait PATRICIVS apud FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 31. qui pleroſque enarrauit c. III.

ll) Potiores aliquos ex recentioribus enarrauit diligentiſſimus HEVMANNVS in Actis philoſ. Hiſtoriam philoſophiae Platonicae ſpecialem promiſit cel. HANSCHIVS praef. diſſ. de enthuſiaſmo Platonico.

m) In Amatoribus T. I. p. 137 ſeqq.

n) CICERO, APVLEIVS, ALCINOVS ll. cc. PSEVDO-ORIGENES c. XVIII p. 108. c. XIX. p. 135.

Doctrina Platonis de philosophia in genere.

§. XVI. De philoſophia itaque in genere conſiderata ita Plato praecepiſſe cenſendus eſt:

I. Sapientis nomen magnum eſſe, ſolique Deo conuenire, philoſophi vero, aut ſimilis alicuius cognomen magis aptum commodumque eſſe [o]. Accepit hoc a Pythagora Plato, quem primum ſapientiam a philoſophia diſtinxiſſe in eius hiſtoria pluribus declarabimus [p].

II. Senſu itaque maxime proprio ſapientiam eſſe earum rerum, quae intelligentia comprehenduntur, quaeque vere ſunt, ſcientiam, quae verſatur circa Deum et animam a corpore ſeparatam: minus vero proprie, appetitionem, et deſiderium diuinae ſapientiae. Ita LAERTIVS [q] ſatis luculenter Platonis mentem, quam in *Theaeteto* et *de republica* prolixius declarat, expreſſit. Quid vero res illae intelligentiae comprehendendae, et per ſe vereque exiſtentes ſint poſtea dicemus. Clarius, ad mentem tamen Platonis ALCINOVS [r] philoſophiam definiuit: *ſolutionem animae a corpore et conuerſionem quandam ad ea, quae reuera ſunt, et intellectu videntur.* Nam ipſe Plato hunc in modum paſſim philoſophatus eſt [s].

III. Eſſe philoſophum, qui ad hunc finem et comparatus eſt, a natura, et ad eum artes quoque reliquas dirigit, et proprietates habet neceſſarias. Eſſe vero illas, praeter naturalem diſpoſitionem, diſcendae veritatis ſummum a pueritia ſtudium, et memoriam atque acumen ingenii, et animi temperantiam, et fortitudinem. Prolixe hanc philoſophi definitionem proſequitur Plato in libris *de republica* [t], quam tamen totam Pythagorica de numeris, quas ideas dixit, doctrina corruptus, ad hunc potiſſimum finem aptat, vt aeterna illa atque immutabilia principia, diuinaeque ideae cognoſcantur, vel, vt eius verbis vtamur, ſemper notior fiat illa natura, quae ſemper eſt, neque generatione et corruptione mutatur. Et ex his quoque vetus philoſophiae definitio intelligi poteſt, quod ſit rerum diuinarum et humanarum cognitio, quae tantopere in Platonica ſchola celebrata fuit. Res enim diuinae nihil aliud ſunt, quam diuinae iſtae ideae, et ſubſtantiae per ſe exiſtentes, quae in Academia primarium philoſophiae obiectum conſtituunt, qua de re nos alibi [u]; et imprimis IACOBVS THOMASIVS [w], videndus, qui multam huic philoſophiae definitioni lucem affudit.

IV. Philoſophiam vero verſari vel circa res intelligibiles, vel circa actiuas; hincque vel theoreticam eſſe vel practicam, id eſt contemplatiuam, et actiuam.

V. Verſari porro philoſophiam contemplatiuam circa vitam quae in contemplatione conſiſtit, et, ea, quae intelligibilia ſunt, intelligit, quae primaria ſapientia dici mereatur, eſſe enim ſimilitudinem aliquam cum ipſa diuinitate, adeoque maxime expetendam eſſe, vtpote cui nulla obſiſtant impedi-

o) In Phaedro T. III. p. 278.
p) Conf. Hiſtoria de ideis ſect. I. §. 6. p. 91.
q) Lib. III. ſ. 63. conf. ALDOBRAND. ad h. l.
r) c. I. Alias Platonicorum definitiones laudauimus Hiſt. de ideis p. 9.
s) Vid. Protagor. T. I. p. 313. Phaedr. T. III. p. 247.
t) Potiſſimum L. VI. T. II. p. 484. 495.
u) Hiſt. de ideis l. c. et diſſ. de numer. Pyth. et idearum Platonis conuenientia Amoen. lit. T. VII.
w) Schediaſm. de definitione ſapientiae.

pedimenta, quo minus in noſtra poteſtate conſiſtat, et quae finis nobis propoſiti ſit cauſa efficiens.

VI. Quae in contemplatiua vita ad emendandos hominum mores meditari philoſophus ſolet, ea ad actionem, quoties poſtulet neceſſitas, transferre; et nonnunquam ad actiuam vitam ſe dimittere [x].

VII. Inter primarias actiuae vitae functiones eſſe, leges condere, rempublicam ordinare, ſeditiones componere, inſtituendae iuuentutis diſciplinam tradere [y].

VIII. Non vero vitam philoſophi in cognitione tantum eorum, quae ſunt, et in actione virtutum, ſed in conſideratione quoque ſermonis et ratiocinationis verſari [z], vt ſcilicet diſcat ordine certo, circa vnumquodque, quid ipſum ſit, inuenire, id quod dialecticae munus eſt [a].

IX. Inde ſequi, tripartitam eſſe philoſophiam, dialecticam, theoreticam atque practicam.

X. Dialecticam ſolam ſublatis omnibus ſuppoſitionibus ad ipſum principium, vt compertum habeat, pergere, ac reuera animi oculum coeno barbarico obrutum, paulatim ſurſum trahere ac ducere, vtentem miniſtris ac adiutricibus geometria eiusque comitibus [b]. Probe haec Platonis tenenda ſunt; ex iis enim patet, dialecticam eum non ſolis ſermonis et ratiocinandi limitibus incluſiſſe, ſed cum vniuerſalium ſiue intelligibilium cognitione ſummum philoſophiae apicem abſolui ſtatueret, arte dialectica animum ad iſta vniuerſalia et intelligibilia, quorum vltimum Deus ipſe eſt, comprehendenda duxiſſe, vt ita ratiocinando tandem ad contemplationem entium per ſe ſubſiſtentium perueniat. Et hoc quidem ſenſu dialectica Platonis philoſophiam quoque contemplatiuam comprehendit, quo ſenſu potiſſimum *ſeptimo libro de republica* de ea diſſerit; ſpecialiori vero ſignificatione, contemplatiuae philoſophiae oppoſita, ſermonem ratiocinantem, complectitur.

XI. Dialecticam in diuidendi, definiendi, inducendi ac ratiocinandi modum diuidi [c]; ratiocinationem autem eſſe vel neceſſariam, vnde apodictica, vel probabilem, vnde epichirematica, vel imperfectam enthymemate conſtantem, vnde rhetorica oritur; ſophiſmata vero eſſe ratiocinia falſa.

XII. In philoſophia contemplatiua, partem vnam, ea quae fixa et immobilia ſunt, atque diuina et per ſe exiſtentia, et cauſae ſint primae rerum, inueſtigare [d], quam theologiam vocant; alteram aſtrorum circuitusque coeleſtium ac reuerſiones corporum ad vnum idemque principium, mundique conſtitutionem, excutere, quae naturalem philoſophiam abſoluat; tertiam proprietates eorum conſiderare, eſſe mathematicam. Multis in eo eſt

x) Ita Platonis mentem paucis complectitur ALCINOVS c. II. fuſe vero explicat de Rep. L. VI. T. II. p. 485. vbi philoſophum, futurum reipublicae moderatorem inſtruit.

y) Multa de his in libris de rep. Magna enim cum affectaret Plato, et ſummos viros atque philoſophos, imprimis vero, quem maxime imitabatur, Pythagoram eiusque diſcipulos leges condidiſſe, et reſpublicas ordinaſſe noſſet, ex diſciplina Pythagorica, ad hunc potiſſimum finem philoſophiam actiuam reſpicere iuſſit.

z) In Philebo T. II. p. 57.

a) De republica L. VII. T. II. p. 531.

b) Ibid. p. 534.

c) In Sophiſta T. I. p. 253 ſeq.

d) In Philebo T. II. p. 63.

eſt Plato [e], vt hanc mathematicarum diſciplinarum curam atque ſtudium philoſophiae ſtudioſo commendet, ratione iſta potiſſimum vſus, quod ex huiusmodi diſciplinis inſtrumentum quoddam exiſtat, quo animi expurgentur, reuiuiſcantque, qui ante ex aliis ſtudiis infecti et occaecati fuerant. Id quod in ſequentibus latius demonſtrat, et imprimis contra obiectiones Socraticorum, a magiſtro talia non curata eſſe, clamantium, iſto quidem praetextu defendit, nec honorari ea in ciuitate, et, cum difficulter inueniantur, haut ardenter perquiri, etc. Quae an ſufficiant, huius loci non eſt diſquirere.

XIII. Philoſophiam actiuam verſari [f] vel in formatione morum, vel in familiae adminiſtratione, vel in reipublicae conſeruatione, adeoque eſſe vel moralem, vel domeſticam, vel ciuilem.

Dialectica.

§. XVII. Dialectica Platonis, quantum ex eius dialogis colligitur, huc potiſſimum redit:

I. Iudicium veritatis non eſſe a ſenſibus, quanquam oriretur a ſenſibus, ſed mentem eſſe rerum iudicem.

II. Verſari vero intellectum hominis vel circa res, quas per ſe comprehendat, quaeque ſimplices ſint, et vniusmodi et tales, quales ſint; vel circa res, quae ſenſibus ſubiectae videantur, quaeue ſint aut ita paruae, vt ſub ſenſum cadere non poſſent, aut ita mobiles et concitatae, vt nihil vnquam vnum ſit conſtans, ne idem quidem, quia continenter laberentur et fluerent omnia. Ex illis ſcientiam, ex his gigni opinionem. Ita quidem CICERO [ff] breuibus, quae latius perſequuntur ALCINOVS et APVLEIVS [g] et ipſe Plato, maxime in *Theaeteto* [h], vbi ſenſualis cognitionis rationes late exponit. Repetenda vero hic ſunt, quae praecedente paragrapho de conciliatis inter ſe Heracliti et Pythagorae principiis diximus; haec enim totum concordiae huius fundamentum comprehendunt.

III. Senſum eſſe affectionem animae per corpus primario facultatis patientis internuntiam [i].

IV. Quando autem animo per inſtrumenta ſenſuum rerum forma ſentiendo fuerit impreſſa, et ita quidem, vt temporis non deleatur ſpatio, ſed diuturna conſeruetur ac fixa, huius conſeruationem memoriam vocari.

V. Memoriae ſenſusque coniunctionem, eſſe opinionem; quoties nempe praecedentem memoriam cum recente ſenſu componamus. Vbi inter ſe conueniant, veram opinionem eſſe, falſam, vbi diſſonent.

VI. Eſſe itaque animum humanum, tabulam quaſi ceream [k].

VII. Cogitationem eſſe animae quaſi ſecum agentis colloquium, ſermonem autem, quod a cogitatione per os effluat vna cum voce [l].

VIII.

e) De rep. L. VII. T. II. p. 523.

f) Ib. L. VIII. Mirificum vero eſt, in his actiuis diſciplinis illum optimum eſſe, adeoque e. g. in rep. adminiſtranda eum potiſſimum eligendum eſſe, qui ſine oculorum et aliorum ſenſuum miniſterio ad ipſum quod vere exiſtit poteſt tranſcendere. Ita enim enthuſiaſticis ingeniis cerebrum nugis replentibus et viſionibus reſpublica regitur.

ff) Acad. Qq. L. I. c. 5.

g) ll. cc.

h) T. I. p. 185. 201. Phaed. T. I. p. 74. 75.

i) Theaet. p. 186. Phileb. T. II. p. 34.

k) Theaet. T. I. p. 191. conf. quae prolixe ſatis diximus in hiſt. de ideis l. c. p. 109.

l) Ibid. p. 202.

VIII. Intelleẞctionem esse operationem intellectus prima intelligibilia contemplantis.

IX. Esse vero intellectionem duplicem, vnam animae, quae priusquam descendat in corpus, sua tum intelligibilia contueatur; alteram eiusdem postquam demersa esset in hoc corpus, quae tum vocetur notitia naturalis [l].

X. Esse itaque notitiam hanc proprie reminiscentiam eorum, quae ante descensum in corpus nouerat, hancque distinguendam esse a memoria: hanc scilicet versari circa res sensiles, illam circa intelligibilia. Prolixe in his demonstrandis est in *Phaedone* [m], vbi fundamenti loco substernit: necesse esse, nos in superiori quodam tempore ea, quorum nunc reminiscimur, didicisse, id vero fieri non potuisse, nisi prius anima nostra fuisset alicubi quam in hanc humanam speciem deueniret. Esse vero in nobis notiones generales animo impressas, quas habuisse nos necesse sit, antequam aliquid sensu perceperimus, secundum quas iudicamus. Quas cum, ante natiuitatem nos habuisse, inde sequatur, nec tamen eae nobiscum nascantur, fluere inde, quod obliuiscamur earum, et scientia nostra, vbi eas recuperamus, sit reminiscentia. Qua in ratiocinatione Pythagoram, praeexistentiam animarum afferentem secutus est Plato, qua veri specie, huius loci non est dispicere. Praeferendas tamen Platonis notitias innatas, quas reminiscentiae nomine velauit, tabulae rasae Aristotelis et Lockii aliorumque recentiorum iudicat vir summus G. G. LEIBNIZIVS [n], quod, quo fundamento dicat, non ignorant, qui maximi philosophi cogitata tenent.

XI. Intelligibilium quaedam esse prima, vt ideae, quaedam secunda, vt, quae in materia sunt, species, et ab illa separari nequeunt. Quid vero ideae sint, et quomodo tum extra materiam, tum in materia impressae species [o] cognoscantur, in sequentibus dicendi locus erit. Interim videndus noster potissimum in *Parmenide* [p].

XII. Sic in sensibilibus quoque quaedam prima esse, ceu qualitates, vt, albedo, alia secundum accidens, vt album, et concretum, vt paries albus [q].

XIII. Prima intelligibilia iudicare intellectionem non sine ea ratione, quae scientiam gignat, per comprehensionem quandam sine discursu, secunda eandem rationem, non sine intellectione [r].

XIV. Sensibilia autem prima et secunda sensus iudicare, non sine ea ratione tamen, quae cum opinione sit coniuncta: id quod vero concretum sit, rationem eandem, non tamen sine sensu.

XV. In contemplatione quid verum et falsum, et in iis quae ad actionem pertinent, quid proprium, quid alienum rationem considerare.

XVI.

l) In Timaeo. T. III. p. 30.

m) T. I. p. 75.

n) In epist. ad HANSCHIVM praem. eius diss. de enthusiasmo Platonico. conf. hist. de ideis sect. 3. §. 3. p. 272.

o) Tim. T. III. p. 28. De republ. L. VI. T. II. p. 509. Conf. hist. de ideis Sect. I. §. IV. p. 37.

p) T. III. p. 135. De hac vero doctrina, quatenus Parmenidi tribuit Plato dicetur, in historia scholae Eleaticae.

q) Men. T. II. p. 74 seq.

r) De Rep. L. IX. T. II. p. 586. vbi notabili exemplo illustrat.

XVI. Fieri vero hoc iudicium practicum ex eo, quod insitam pulchri nobis bonique rationem habemus, et ratione vtendo, eamque ad naturales illas notiones, velut ad definitas quasdam normas referendo bona an mala sint singula diiudicemus [s].

XVII. In Dialectica primum essentiam rei cuiusque, deinde, quae accidunt illi, aduerti debere.

XVIII. Prius fieri definiendo, diuidendo, resoluendo, posterius inductione et ratiocinatione [ss].

XIX. Diuisionem esse distributionem vel generis in species, vel totius in partes, vel accidentium in subiecta, vel subiectorum in accidentia. Prima opus esse, quotiescunque rei alicuius, quae sit essentia, velimus cognoscere [t].

XX. Definitionem ita confici, vt sumatur rei definiendae genus, idque deinceps distribuatur per proximas differentias, vsque ad species descendendo [u].

XXI. Resolutionis tres esse species; vnam qua a sensibilibus ad intelligibilia ascendamus; aliam, qua per demonstrata, et quae medio carent, propositiones ascendamus; postrenam, quae ex suppositione, ad ea, quae sine suppositione sumuntur, pergat principia. Sparsim hanc dialecticae partem tetigit Plato, et praecipue in dialogis suis vbique fere hanc methodum adhibuit, vnde Platonici, vt aliquod Platonicae dialecticae compendium conficerent, plura de propositionibus affirmantibus et negantibus, categoricis et hypotheticis, itemque de syllogismo redarguente et demonstrante collegerunt. Quae quoniam nec nobis licet esse in tam speciali argumento prolixis, nec aliter nisi ex methodo Platoni vsitata cognosci possunt, praetermittimus. Nimis subtilis vero est APVLEIVS [v], qui minutias Aristotelicas et Stoicas inter Platonica philosophumena miscet, quae Platoni non aliter, nisi quatenus exempla in dialogis occurrunt, possunt tribui.

XXII. Eum perfectum oratorem esse, cum quis diligenter facultates animi, variasque hominum differentias, nec non diuersas orationis perspectas habeat formas, obseruaritque, quibus ad persuadendum vti possit rationibus, et occasionem nactus ad vsum accommodet suum. Ex his bene dicendi scientiam constare, prolixe probat in *Phaedro* [w]. Et in *Gorgia* quidem acriter in rhetoricam inuehitur, et sapientiae studiosos ab oratoribus abducere satagit: ad quod prouocat SEXTVS EMPIRICVS [x], cum negasset, rhetoricam esse artem, causatus, non Critolaum tantum, sed et diu ante eum Platonem, eam vituperasse, vt quae magis artificium esset improbum quam ars. Nec alia ratio persuasit ARISTIDI [y], vt hanc sententiam operose

s) Prolixe de eo disputat in Phaedro T. III. p. 266.

ss) Theaet. T. I. p. 146. Polit. T. II. p. 262. Phaedr. T. III. p. 266.

t) Theaet. p. 147. 210.

u) Hunc in finem Aristoteles diuisiones ex Platone diligenter collegit, quas fuse enarrat LAERTIVS L. III. s. 80 seqq.

v) De dogm. Plat. L. III. p. 313 seqq.

w) T. I. p. 257 seqq.

x) Adu. Mathem. L. II. s. 12.

y) In orationibus Platonicis.

rofe refelleret. Sed obferuauit de iftis erudite QVINTILIANVS [z], *Platonem quidem in Gorgia videri in hac effe opinione, vt rhetoricen non artem, fed peritiam quandam gratiae ac voluptatis et quartam partem adulationis exiftimet, fed effe hunc fermonem ex iis, qui ἐλεγκτικοὶ vocantur, et coarguunt, non ex δογματικοῖς, qui praecipiunt, Platonemque fub Socratis perfona, eam quidem, quae tum exercebatur*, (fophiftarum intelligit) *rhetoricen talem putaffe: ad veram autem requifiuiffe, vt et a iufto et bono fufcipiatur; in Phaedro autem adhuc manifeftius facere, hanc artem confummari citra iuftitiae quoque fcientiam non poffe: ipfumque Platonem defenfionem Socratis et laudationem eorum, qui pro patria occubuerant, fcripfiffe: Inuectum itaque effe in illud hominum genus, quod facultate dicendi male vteretur.* Sed et reliqua legenda funt, lucem rei allatura.

XXIII. Fallaciarum quoque, et falforum ratiociniorum verorum fpecie decipientium rationem habendam effe, non in *Euthydemo* tantum oftendit, fed in *Sophifta* [a] etiam fophiftarum fui temporis mores, artem, fraudes eleganter delineauit, qui dialogus vel eo nomine lectu dignus eft, quoniam Socraticae hiftoriae magnam lucem foeneratur, apertumque facit, qua ratione miferis fophifmatibus et nugaciffima arte iuuenes deceperint, magnamque fibi auctoritatem et diuitias immenfas comparauerint fophiftae.

XXIV. Verborum quoque explicationem in dialectica locum habere, id eft, qua de caufa quaeque effent nominata; quam etymologiam appellant [b]. Et verfatur imprimis, ex mente Platonis, dialecticus circa nominum origines, quoniam non linguam tantum et voces, fed et naturam rerum intelligit, et is folus vocibus vti nouit, quae rebus conueniunt [c]. Quae quoque caufa fuit, cur in *Cratylo* [d] de recta nominum ratione prolixe more fuo difputauerit, et etymologias quaefiuerit. Qua tamen in re eum infeliciter verfatum fuiffe, et ipfa huius dialogi docet infpectio, et recte notauit acutiffimus MENAGIVS [e].

Haec potiora funt, quae ex Platonis fermonibus colligi poffunt, eius de dialectica arte, quatenus theologiae et phyficae opponitur, placita. Quae inter fe faepius confudit FRANC. PATRICIVS [f], cum dialecticam Platonicam cum Ariftotelica compararet.

Contemplatiua philofophia et quidem I. Theologia.

§. XVIII. Contemplatiuae philofophiae tres partes effe cum voluerit Plato, eam, quae circa diuina verfatur, et eam, quae naturales res confiderat, quibus tertiam mathematicam addidit, fingulae partes feorfim excutiendae funt, et difpiciendum, quid in quauis illarum Platoni placuerit. Illud vero more fuo iterum in dialogis mire occultauit philofophus, omni

 atten-

z) Inftit. Orat. L. II. c. 15.
a) T. I. p. 216 feqq.
b) CICERO Acad. Qq. L. I. c. 8.
c) In Soph. l. c. p. 253.
d) T. I. p. 383 feqq.
e) Ad LAERT. L. III. f. 23.
f) Difcuff. Perip. T. III. L. IV. p. 314 feqq. LVDOVICI MORENVILLERII examen philofophiae Platonicae, Dialecticam Platonicam exhibere refert MORHOFIVS Polyhift. T. II. L. I. c. 7. p. 479. quod non vidimus.

attentione, et, collatis eorum locis, ex latebris extrahendus. Et veteres quidem atque recentiores multum in eo argumento, quod theologiam Platonis pandit, versati sunt, veremur tamen, vt multum inde Platonis theologiam sinceram nullisque additamentis et alienis coloribus corruptam discere volentibus, commodi lucisque oriatur. Nam quae Zenodotus, Grammaticus Alexandrinus *de diis contra Platonem* [ff] scripsit, perierunt; PROCLI vero *theologia Platonis* tantopere a genuina Platonis doctrina distat, vt aegre suam theologiam, si reuiseret, Plato esset agniturus; cuius culpa tum in ipsam eclecticae philosophiae naturam cuncta miscendi, et assutis peregrinis adulterandi, tum in singulare Procli hac in re studium [g] coniicienda est. Idem de FICINI *theologia Platonica*, ex Proclo et similibus sapientibus iudicandum esse, ex iis, quae supra diximus, constat. His ex recentioribus adiici possunt alii multi [h], qui tamen vel breuitatis studio, vel cupiditate conciliandi Platonem cum Christiana religione, vel confusione cum doctrinis Aristotelicis peccauerunt. Ad ipsa itaque Platonis principia attendendum, et quae inde deduxerit, dispiciendum, nec negligendi fontes sunt, vnde sua hausit Plato de diuinis praecipiens, et naturae secreta pandens. Quem nos filum secuti, quantum in Platonicis tenebris palpare nobis licuit, hunc Platonicae theologiae conspectum exhibemus:

I. Ex nihilo nihil fit. Vniuersale hoc axioma haud obscure in *Timaeo* [i] Plato totius dissertationis de mundi generatione fundamentum posuit, quod omnes omnino physicae atque theologiae scriptores admisisse, diserte affirmant ARISTOTELES [k] et CICERO [l], et inductione quoque atque exemplis probari potest [ll], id non tantum de causa efficiente infinita, verum etiam de materiali intellexisse, a qua sententia nec Plato alienus fuit.

An Plato creationem ex nihilo crediderit?

Non negamus quidem, esse in Platone loca [m], quae suadere videntur, Academicum philosophum rerum omnium productionem ex nihilo a causa infinite bona factam statuisse, nec ignoramus eos, qui Platonem cosmogoniam suam ex Mosis libris in Aegypto surripuisse credunt, magnamque inter vtramque concordiam somniant, id inter praecipua argumenta, quibus suam opinionem confirmant, referre, quod creationem ex nihilo statuerit. Vsusque hoc iam ratiocinio, loco celebri *Timaei* inductus, ante scholae eclecticae

ff) SVIDAS in Zenodotus T. II. p. 8.

g) Id de Eclecticae sectae historia tradituri demonstrabimus.

h) Inter hos sunt ESAIAE PVFENDORFII diss. de theologia Platonis, quae inter opuscula eius extat: PAVLI BENII theologia Platonis et Aristotelis, conf. quos nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 39. et de Scr. Ver. Rel. Christ. c. VIII. p. 304. Addi his possunt MICH MOVRGES plan. theologique de Pythagorisme, PH. TREVNERI diss. de theologia Platonis et Aristotelis comparata, et quae fuse affert FR. PATRICIVS discuss. Peripat. T. III. L. VI. itemque viri doctissimi CVDWORTHVS Syst. intell. passim et BASNAGE Hist. des Iuifs T. IV. c. 3. 4. p. 14. Pertinentque huc omnes, qui de trinitate Platonica egerunt, quorum aliquos infra nominabimus. Conf. quos laudat BVDDEVS Introd. in histor. theol. liter. L. I. c. 4. p. 224 seqq. Institut. theol. dogm. p. 445. PFAFFIVS Introd. in hist. theol. lit. P. I. p. 305 seqq.

i) T. III. p. 28.

k) Physic. L. I. c. 4. et 8. quod de causa materiali intelligendum esse ex Metaph. L. I. c. 3. constat.

l) De diuinat. L. II.

ll) Conf. quae post GATAKERVM ad Anton. L. IV. §. 4. p. m. 130. diximus Amoenit. lit. T. VIII. p. 304 seqq.

m) Exhibuit ea CVDWORTHVS Syst. int. c. V. s. 2. §. 14. p. 927 seqq.

cticae, quae passim in errorem hunc Christianos doctores induxit, originem CLEMENS ALEXANDRINVS [n]: quem ex recentioribus secuti sunt FICINVS [o], LIVIVS GALANTES [p], PETRVS DANIEL HVETIVS [q], RADVLPHVS CVDWORTHVS [r], ANDREAS DACIERIVS [s]: quorum primus loco ex *Sophista*, alter ex *Philebo* tertius ex *Hierocle*, quartus ex *Timaeo* et *de legibus*, quintus ex conquisitis ratiunculis disputat. Quibus omnibus vel vnus *Timaeus*, in quo tota physiologia Platonis comprehenditur, refutandis sufficit, in quo Deo materia tam manifeste iungitur, vt non inepte quis miretur, qui fieri potuerit, vt viri alias oculati in his videndis tantopere coecutiuerint, nisi praeiudicium, quo seducebantur, satis esset notum, concordare Platonem cum Mose. Certe Platonici ipsi eclecticae scholae priores nunquam aliter magistrum intellexerunt, nec CICERO [ss], APVLEIVS [t], ALCINOVS [u], et ipse quoque, his iunior CHALCIDIVS [w] tradiderunt, quam, admisisse Platonem principia prima duo, Deum et materiam, hanc vero esse, vt APVLEII verbis vtamur, improcreabilem incorruptamque: hisque demum adiici ideam. Nec quae loca a viris doctis afferuntur, id, quod volunt, dicunt; esto enim, parentem vniuersi Deum Plato in *Timaeo*, dixerit, an ergo filium hunc suum ex nihilo produxit, et non ex praeexistente materia? concedamus, in *Sophista* dicere Platonem: a Deo creata animata et inanimata cum prius non fuissent, an hoc ad materiam traxit philosophus? Nec quae Liuius Galantes et post eum alii ex *Philebo* afferunt, Deum τὸ ἄπειρον produxisse, et τὸ πέρας addidisse, id est, vt volunt iuniores Platonici infinitae materiae a se productae formas adiecisse et impressisse, quicquam ad rem adducunt, cum Plato non dicat, Deum ex nihilo produxisse, sed δεῖξαι, visibile fecisse infinitum finito, quasi determinatum et configuratum, de cuius vexatissimi loci sensu in sequentibus, prolixius dicemus. Huetio vero, recentiores Platonicos secuto, qui tamen nec ipsi materiam ex nihilo creatam dicebant, ipse opponendus est, qui alio loco [x] obseruat: *mundi materiam προϋπάρχουσαν et aeternam statuisse Platonem, et ἀγέννητον appellare, et οὖσαν πρὶν τὸ πᾶν γενέσθαι, quae fuisset, priusquam omnia fierent, nec audiendos esse iuniores Platonicos, Christianis dogmatis accommodantes materiam, dicentes, itidem, vt ideam, in Dei decreto aeternam spectasse Platonem: eos enim satis et ex theogonia Hesiodi, et ex Pythagoreorum, ex Anaxagorae et Stoicorum, ac deinde Valentinianorum et Marcionistarum consentiente cum Platonicis decretis doctrina refelli.* Quae pleraque vt rectissime dicuntur, ita miramur, illustrissimum Praesulem, hoc tamen non obstante, eodem loco veterem cantilenam de conuenientia Mosis cum Platone potuisse repetere. Dacierii autem ratiunculae nihil probant;

n) Strom. L. V.

o) In Argumento in Timaeum c. 12. 13. p. m. 459 seq. vbi quidem dubitanter loquitur. Clarius in indice: v. Deus creauit omnia ex nihilo p. 136. l. m. qui locus est in Sophista.

p) Compar. Theol. Plat. et Christ. L. XI. p. 237.

q) Qq. Alnet. L. II. c. 5.

r) l. c. et p. 485.

s) Vit. Plat. p. 178.

ss) Qq. Academ. L. I. c. 6.

t) De dog. Plat. L. I. p. m. 284.

u) c. 12. STANLEI. p. 338.

w) Opp. p. 3. Comm. in Tim. c. 13. §. 305.

x) Demonstrat. Euang. Prop. IV. c. 2. §. XIV. p. m. 55. ed. rec.

qui, si materia aeterna et independens dicatur, vnitatem DEI Platoni tantopere probatam tolli putat [y]. Ostendemus enim in sequentibus, materiae aeternitatem non obstitisse Platoni, vt vnum Deum statueret. Quod vel inde colligi potest, quod tot philosophi duo aeterna principia, Deum et materiam statuerint, qui tamen vnum tantum Deum professi sunt. Nec facit ad rem, quod Plato τῦ μὴ ὄντος saepius mentionem faciat, cum de materia loquitur. Planum enim postea faciemus, quod in praesentia CICERONIS [z] verbis eloquimur; *Nihil Platonem putare esse, quod oriatur et intereat, idque solum esse, quod semper tale sit, qualem ideam appellet ille, nos speciem.* Quam significationem nonentis, auxerunt, et ad materiam quoque formatam traduxerunt recentiores Platonici, vt deinceps dicemus. Quos in hac quaestione ideo non audiendos esse monemus, quoniam mentem conditoris sectae turpissime adulterarunt, et vt Christianis propiores viderentur, et assertae creationi ex nihilo propinquiores, materiam ex sinu DEI emanasse, sicque ab aeterno ex se productam fuisse contenderunt, vt ad horum hominum placita delati latius demonstrabimus. Hac doctrina supposita, a qua in ecclesia praeter haereticos quosdam nec Origenes cum sequacibus alienus fuit, sequebatur, mundum esse aeternum, quem tamen abstractione mentali, et in signo rationis, vt loqui solent, considerauerunt, tamquam a Deo productum ex nullo alio praeexistente subiecto. Quae cum ita se habeant, omnino ex creationis e nihilo assertorum albo delendus est Plato, quemadmodum nullam inter gentiles sectam gentemque eam agnouisse doctissime et luculenter probauit acutissimus MOSHEMIVS [a], qui de hac re omnino est consulendus.

II. Sunt itaque duae causae rerum omnium, vna, a qua sunt omnia, altera ex qua sunt omnia. Illa Deus est, haec materia, quae vt sibi opponuntur, ita aeternae sunt, et a se inuicem non dependentes. Primum hoc totius physiologiae Platonicae fundamentum est, quod in *Timaeo* posuit, et cui totam theologicam ac physicam considerationem inaedificauit. Quoniam vero pluscula sunt, quae circa hoc generale Platonicae philosophiae principium obseruari merentur, ordine omnia expendemus. Notamus itaque. I. Platonem Deum et materiam, resque ex illa factas aperte, et sollicite distinguere. Loquitur id totus Timaeus [b], cuius dissertationis mox initia eo tendunt, Deum non ex se, sed ex materia praeexistente et sine ordine iactata et commota omnia fecisse, vnde et materia semper a Platone, tanquam subiectum, ex quo architectus mundi omnia fecit, considerari solet. Id quod a Timaeo Locrensi [c] didicit, cui etiam materia est aeterna, non tamen immobilis; vnde et PLVTARCHVS [d] rectissime ex mente Pla-

y) Addit alia longe infirmiora, animam fuisse ante corpus etc. Aliud enim materia aliud corpus apud Platonem.

z) Tusc. Qq. L. I. c. 24.

a) In elegantissima diss. de creatione ex nihilo, adiecta CVDWORTHI syst. intell. p. 957 seqq. qui et de his omnibus §. 15 seqq. p. 973 seqq. latissime et doctissime disputat.

b) T. III. p. 28 seqq.

c) Vid. Opusc. Mythol. GALEI.

d) De generatione animae secundum Tim. T. III. p. m. 78 seqq.

Platonis, materiam et ſubſtantiam dixit, *οὐ γεγενημένην ἀλλ' ὑποκειμένην ἀεὶ τῷ δημιουργῷ ἐς διάθεσιν καὶ τάξιν αὐτῆς παρασχεῖν, non factam vel natam, ſed ſemper ſubiectam opifici et diſponendam praebuiſſe.* Alia non addimus, videndi vero viri veterum doctrinarum peritiſſimi IACOBVS WINDETVS [e], et IOH. CHRIST. WOLFIVS [f]. II. Poſuiſſe Platonem talia duo principia, quae natura ſua a ſe inuicem differant et ſeparata ſint planeque ſint alia [g]. Ita enim de vtroque principio tradidit, vt materiam motui inordinato ſubiectam ſtatueret, et ad eam Deum tum acceſſiſſe diceret, vt eam formaret. Quae ita exponit LAERTIVS [h]: *Duo omnino expoſuit Plato rerum principia, Deum atque materiam, illum mentem et cauſam vocat; eſſe autem materiam informem et infinitam, ex qua concretiones fiant; ea cum aliquando temere et inordinate moueretur, a Deo* ait *in locum vnum coactam, quod ordinem temeritati praeſtare cenſuerit.* Quae iisdem fere verbis ipſe PLATO [i] proponit: *cum vellet Deus bona omnia facere, nihil vero, quoad natura pateretur malum, quicquid erat, quod in cernendi ſenſum cadere poſſet, aſſumſiſſe; non tranquillum et quietum, ſed temere agitatum et fluitans, idque ex inordinata iactatione redegiſſe in ordinem.* III. Non vero diuerſam, ſed contrariam quoque vtrique, quod poſuerat, principio, naturam Platonem adſcripſiſſe, ex iis, quae in ſequentibus dicentur, erit manifeſtiſſimum. Materiam enim non omnis tantum formae expertem, ſed et ſine ordine iactatam, vique aliqua inhabitante bruta, et ordine atque bono omni vacua moueri, Deum vero ſumme perfectum bonumque ad hanc materiam acceſſiſſe, eamque quantum poſſet, in ordinem redegiſſe, materia obſtrepente, et non in omnibus obſequente, ſatis luculenter in *Timaeo* tradidit. IV. Ex quibus iam ſponte fluit, cum vtrumque principium ſit aeternum, nec vnum prius alio et materia Deo coaeua, vt recte PSEVDO-ORIGENES [k], natura vero materiae a Dei natura contraria affectione et qualitate differat, Platonem duo principia coaeterna et tempore coaequalia, licet natura inter ſe diuerſiſſima poſuiſſe: materiamque iuxta eum ab omni aeternitate vna cum Deo extitiſſe [l]. Nihil in eo ſtatuit Plato, quod non toti fere antiquitati placuerit, quae materiam ſemper aeternam Deoque aequaeuam credidit, vti ex hactenus diſputatis eſt manifeſtum. Hoc tantum diſcrimine, vt, cum initimo nexu Aegyptii aliique, quos poëtae Graeci, et Ionici ante Anaxagoram ſchola item Italica ſecuti ſunt, Deum cum materia iunxerint; alii vero aeterna emanatione materiam ex Deo propullulaſſe ſomniarint, vt ſupra in ſyſtemate Zoroaſtreo vidimus, Plato totum Deum a materia ſeparauerit, eumque libere ad eam acceſſiſſe tradiderit, qua fere ratione Ionicam theologiam Anaxagoram emendaſſe, et in

e) De vita functorum ſtatu ſ. III. p. m. 36.

f) De Manich. ante Manichaeos ſ. II. §. 32. p. 25.

g) Prolixe ex nexu totius theologiae Platonicae id demonſtrauit doctiſſimus ZIMMERMANNVS de Ath. Platonis, Amoen. lit. T. IX. eiusque apologia T. XII. XIII.

h) L. III. ſ. 69.

i) In Timaeo l. c.

k) philoſophum. c. XIX. p. 111.

l) Add. PLVTARCHVS de Iſid. et Oſir. vbi ait, neceſſe, in natura boni et mali ortum peculiarem ſuumque principium extitiſſe. Confer. ſi lubet, quae prolixe diſſeruimus in Hiſt. de ideis Sect. I. §. 4. p. 41 ſeqq.

et in Perside quoque emanationis systema corruptum et dualisticum introductum fuisse suis locis demonstrauimus. Non ignoramus, esse viros doctos [m], qui suspicentur, non ab omni prorsus copula cum materia Platonem Deum liberasse, nec tantam eam esse libertatem, qua ad ornandam materiam accessisse Deum Plato statuit, quanta creditur; neque diffitemur, totius fere antiquitatis consensum, in iungendo aliquo modo Deo cum materia, non obscure persuadere, non plane ab hoc vniuersali dogmate abiisse Platonem. Quoniam tamen subobscure de his locutus est Plato, ita vt de mente eius distincte statuere plane impossibile sit, sufficere putamus, vt in eo certi simus; Platonem nec materiam cum Deo fecisse vnum; nec ineuitabilis necessitatis vinculo cum eo coniunxisse; et tantum inter vtrumque principium discrimen posuisse, quantum inter rationale et brutum, bonumque atque malum, ordinem item atque inordinatum intercedit. V. Ex his iam constare arbitramur, longissime recessisse a genuina atque sincera Platonis mente Platonicos recentiores, ex Aegypto prodeuntes, qui ipsam quoque materiam ex Deo eductam fuisse contenderunt, et ita loco systematis dualistici, emanatiuum Platoni tribuerunt, id quod post Plotinum totam eius scholam fecisse, infra, vbi de his hominibus erit agendum, demonstrabimus, et doctissime quoque confecit MOSHEMIVS [n]. Magnum tamen sententiae suae praesidium inuenisse sibi visi sunt recentiores Platonici, et in his imprimis PROCLVS [o], in loco Platonis in *Philebo*, cuius supra mentionem fecimus, quoque haud obscure innui putant, Deum infinitam quoque materiam ex sinu quasi suo expulisse et formasse. Qua de re nostra aetate, satis acriter decertatum fuit, inter viros eruditissimos, et veteris philosophiae apprime gnaros NICOLAVM HIERONYMVM GVNDLINGIVM [p], et IOH. IAC. ZIMMERMANNVM [q], quorum ille Platonicorum Aegyptiacorum explicationem in *Philebo* manifeste fundari non sine feruore contendens, Spinozismi culpam Platoni imputauit, hic ad ipsum Platonem prouocans, doctrinam eius de Deo, et materia, a Deo distincta prorsus et separata illi opposuit. Qua in controuersia ardentius, quam par erat, agitata, arbitri quidem partes nobis non sumimus, certi tamen sumus, eos, qui vel semel *Timaeum* Platonis attente legerunt, et qua ratione Plato Deum a materia distinguat, perspexerunt, manibus palpaturos, recessisse in hac re a Platone Alexandrinae scholae philosophos. Semper enim materiam Plato tanquam *ἀρχὴν συναΐδιον καὶ κεχωρισμένην* exponit, nec eas nugas tangit, quas Platonici, vt propius ad Christianos accederent, magistrumque ab absurditate systematis dualistici liberarent [r], commenti sunt. Nec id vult locus Philebi, quod vel Proclus, vel qui Proclum sequuntur, Liuius Galantes, Cudworthus et imprimis celeber-

m) cel. MOSHEM. ad Cudw. p. 209. n. 2.

n) Diss. de creatione ex nihilo l. c. p. 994.

o) In Timaeum Plat. L. II. p. 17. vbi acriter in eos insurgit, qui duo rerum principia Platoni tribuunt. Idem facit HIEROCLES de prou. et fato apud PHOTIVM Cod. CCLI. p. 794 seq. ed. Hoesch.

p) Gundlingian. P. XLIII. XLIV.

q) Amoenit. liter. T. IX. XII. XIII.

r) Id PROCLVS et HIEROCLES ll. cc. satis prodiderunt.

leberrimus Gundlingius velle putant [s]. Quod vt manifeſtum fiat, ecce ipſa Platonis verba [t], vt lector iudicare ipſe valeat. Statuit Plato, ſiue Socrates, ſub dialogi huius initio, Deum in rebus omnibus genitis ἀπειρίαν ſiue infinitum, et τὸ πέρας terminum, vel finitum, coniunxiſſe atque inter ſe ſociaſſe, vbi inter alia Socrates: τὸν Θεὸν ἐλέγομεν πȣ̃, τὸ μὲν ἄπειρον δεῖξαι τῶν ὄντων καὶ τὸ πέρας; *Deum dicebamus, ex iis, quae ſunt, alterum quidem infinitum, alterum vero terminum oſtendiſſe.* Vbi cum obſcurior ſit, verbi: δεῖξαι ſignificatio, varios in ſenſus illud tractum eſt. Liuius enim Galantes, idem dicere vult, ac produxiſſe [u], illuſtris Gundlingius effundendi ſignificatum amplectitur, alii alium, manifeſto indicio, incertos haeſiſſe viros doctos, quid Plato ſibi velit, vel ſignificationem potius Platoni intuliſſe, quam ex eo eruiſſe. Imprimis tanta confidentia tum loco hoc tum Alexandrinorum philoſophorum, praecipue IAMBLICHI [x] et Procli explicationibus nititur Gundlingius, vt nullus dubitet, Platoni hanc de Deo doctrinam tribuere: eſſe igneam ſubſtantiam, vnum totum complectentem, ſeſe denique euoluentem, fluentemque ac ſe ipſam diuidentem et gignentem ſimilia, quae in materiam ab vno et toto ſeparatam ſeſe iterum infundat, adeoque res omnes diuinitatis participes reddat, in qua ſenſibilia ſubſiſtant etc. Mutauiſſe hac ratione Academiam in Stoam virum celeberrimum, lector rei peritus ſatis ſentiet. Aut omnia vero nos fallunt, aut id non dicit Platonis locus, quod viri erudiтiſſimi ex eo exſculpunt. Non mouebimus iis controuerſiam, an τὸ ἄπειρον ipſa ſit materia, quanquam MOSHEMIVS [y] contendat, ne id quidem concedendum eſſe, cum ſit τὸ ἄπειρον notio abſtracta genusque affectionum, rerum, qualitatum, quae in ſe et abſtracte conſideratae, certum modum et finem haud habent, ſed vel augeri et minui, intendi et remitti poſſint; verbo, notionem abſtractam proprietatum non determinatarum: ſed concedamus, quod plerisque Platonis interpretibus [z] placuit, illud infinitum eſſe materiam, eo quod in infinitum moueri, mutari, et infinitas formas recipere valeat; illud non inuiti concedent, τὸ πέρας ſiue terminum finitum eſſe, menſuras, modificationes, relationes, proportiones, quibus determinatur materia, vt finitum quid, id eſt, mundus aſpectabilis, eniteret. His ſuppoſitis, luculentus, et ſyſtemati Platonico conformis ſenſus loci huius hic eſt, Deum in mundi viſibilis formatione oſtendiſſe, id eſt, viſibilem feciſſe [a], infinitis modificationibus aptam et inuiſibilem materiam, dum certas et determinatas proportiones, (ſecundum quas Plato generationem rerum factam eſſe putat) ei impreſſit, vt inde mundus viſibilis appareret. Quae ſi admittantur, vt

s) Acceſſit etiam TH GALEVS ad IAMBLICH. de myſt. Aegypt. p. 276. etſi ipſe obſeruet, Platonem in Timaeo materiam Demiurgo opponere, et contradiſtinguere ab eo.

t) Phileb. T. II. p. 23.

u) conf MOSHEM. l. c.

x) Vtitur is voce προάγειν.

y) l. c. p. 985.

z) Vid. PROCLVS l. c. qui τὸ ἄπειρον, ſiue infinitum extremum eſſe materiam contendit.

a) Ita a ſolita ſignificatione verbi δύναμαι non receditur.

vt ſunt Platonis ſermoni conuenientia, plane docent, Platonem materiam non tanquam opus DEI ex ſe productum vel effuſum, ſed tanquam ſubiectum in quo operaretur reſpexiſſe, et ordinationem, formationem, aliaque, quae materia ſuſcipere apta eſt, ei tribuiſſe. Sed vt in viam, a qua digreſſi ſumus reuertamur, VI. ex dictis iam de atheiſmo Platonis quaeſtionem quoque ſoluendam eſſe monemus. Spinoziſmi eum reum agere GVNDLINGIVM [b] τὸν πάνυ, ex ſupra dictis, notum eſt, cui ſe magno labore oppoſuit cl. ZIMMERMANNVS, cuius tamen argumenta, ne nimii ſimus, non adducimus, ſed lectorem ad eum remittimus. Id nos potius obſeruamus, et eam, quam Platoni ille tribuit mentem, proprie Spinoziſmum non eſſe, cum concedat vir celeberrimus, materiam ex Platonis mente ſe ab iſto igne ſubtiliſſimo, qui Deus eſt, ſeparauiſſe, Deumque nouo actu ſe in illam infudiſſe, qua ratione ex vna ſubſtantia duae, licet arctiſſimo inter ſe vinculo nexae, ortae ſint, quod ab vnica Spinozae ſubſtantia differt, etſi et hoc ſatis ſit impium: et patere potius ex demonſtratis putamus, duas ſubſtantias, Deum et materiam Platonem ſtatuiſſe, ſibi inuicem contrarias [c]. Quae ſententia, quatenus impietatem [d] complectatur, et ad atheiſmum referri queat, hic diſpicere, ab inſtituto noſtro alienum eſt. Id vero monere ex re noſtra eſt, Platonem ipſum in *Politico* innuere: non exiſtimandum eſſe, duos Deos, contraria ſentientes coelum vertere. Cuius ratio in natura materiae quaerenda eſt, de qua in ſequenti theſi diſpiciemus, quae nihil eorum habet, quae ad Dei naturam requiruntur, ſed et ratione, et bonitate, et ordine caret, ſine quibus Deus eſſe iuxta Platonem non poteſt. Et haec ipſa cauſa eſt, cur tot philoſophi dualiſticum ſyſtema admiſerint, non putantes iniurium id in ſummum numen eſſe, ad cuius naturam non ſolam exiſtentiam a ſe ipſo, et infinitatem, ſed et internam perfectionem, actionem, bonitatem et lucem requirebant. Sed de hac quaeſtione in ſpeciali atheiſmi hiſtoria diſpiciendum eſt, videndus autem CVDWORTHVS [e], licet is non accurate eo loco contra Plutarchum pugnet.

Atheiſmus Platonis.

§. XIX. Vt vero, quae dictae ſunt de primis atque vniuerſalibus Platonicae phyſiologiae et theologiae principiis, clarius intelligantur, explicandum porro eſt, qualem eſſe materiae, qualemque Dei naturam Plato ſtatuerit. Et de materia porro quidem ita praecepit:

Natura materiae.

III. Materia eſt aeterna atque infinita; id eſt, explirante CICERONE [f], *ſubiectum omnibus ſine vlla ſpecie, atque carens omni illa qualitate, materia quaedam, ex qua omnia expreſſa atque effecta ſunt: quae tota omnia accipere poteſt, omnibusque modis mutare, atque ex omni parte, eoque etiam*

b) Il. cc. conf. quos laudat Sum. Reu. REIMMANNVS Hiſtor atheiſmi cap. XXII. pag. 159 ſeqq.

c) Noſtri ſunt celeberrimi viri VOSSIVS de idololatr. gent. L I. p. 36. Io. CHR. WOLF. de Manichaeiſmo ante Manich. §. XXXII. p. 124. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 13. H. E. V. T. T. II. p. 1076. MOSHEM. Il. cc. et qui inter Britannos hiſtoriam vniuerſalem condunt p. 125.

d) Conf. quae de impietate huius opinionis in Platone diſſerit BAYLE cont. des penſées ſur les com. p. 351. coll Dict. crit. v. Zoroaſtre not. E.

e) l. c. p. 236 ſeq. et MOSHEM. ad h. l.

f) Acad. Qq. L. I. c. 6.

etiam interire, non in nihilum, ſed in ſuas partes, quae infinite ſecari ac diuidi poſſunt, cum ſit nihil omnino in rerum natura minimum, quod diuidi nequeat, quae autem mouentur, omnia interuallis mouentur, quae interualla item infinite diuidi poſſunt. Et cum ita moueatur illa vis, quam qualitatem eſſe diximus, et cum ſic vltro citroque verſetur, materia ipſa tota penitus commutatur, et ita efficiuntur, quae qualia appellantur, e quibus in omni natura cohaerente et continuata cum omnibus ſuis partibus effectus eſt mundus. Ita eloquentiſſimus philoſophus luculenter materiam Platonicam depingit, quam prolixe in *Timaeo* ipſe Plato deſcribit, et imprimis vrget, vt ſuſcipere quidem queat omnia, nec vllam ſibi formam contrahat, ſed ſuae natura fictioni ſubiecta ſit; et aliter ſe habeat ab ingredientibus formis. Hinc vniuerſi quod et genitum eſt, et ſenſibus omnibus manifeſtum, matrem ipſam receptaculumque, inuiſibilem ſpeciem quandam, et informem ſinum omnium capacem nominat, eaque in ſequentibus latius deducit, et imprimis id vrget, nullam eſſe in materia formam eorum, quae ambigua et vix explicabili diuinae et intelligibilis naturae vi immittuntur, poſſe vero omnes iſtas formas admittere, et ita iactari atque moueri, vt ſimilia coëant, diſſimilia inter ſe diſſipata ad eum locum diſcedant, quibus ſimilia euadere poſſint. Qua de re ipſe Plato, prolixus in ea, omnino legendus eſt. Ex his vero diiudicanda eſt quaeſtio, num inter atomiſticos philoſophos ita numerari Plato queat, vt materiam minimis particulis conſtare cenſendus ſit dixiſſe? Id materiae quidem definitioni, quam ex illo attulimus contrarium eſſe, quilibet videt, quae quoque cauſa fuit, cur CVDWORTHVS [g], ex omni antiquitate ſyſtematis atomiſtici patronos conquirens, Platonem inter eos referre auſus non ſit. Locutus tamen eſt interdum ita prorſus, vt ex minimis particulis cuncta conflata aſſeruiſſe videatur. Ait enim porro in *Timaeo*, πάντα οὖν δεῖ ταῦτα διανοεῖσθαι σμικρὰ οὕτως, ὡς καθ᾽ ἓν ἕκαστον οὐδὲν ὁρώμενον ὑφ᾽ ὑμῶν συναθροισθέντων δὲ πολλῶν τοὺς ὄγκους αὐτῶν ὁρᾶσθαι, *haec omnia ita parua et exilia, cogitandum eſt, vt ſi ſingula duntaxat ſingulorum generum capiantur, nullum eorum propter exiguitatem cerni a nobis poſſit, ſin multa inter ſe congregentur, eorum moles multitudinesque cernantur.* Ex quo loco GASSENDVS [h] atque CVDWORTHVS [i], collegerunt, Platonem atomis vſum eſſe, ad deſcribendam corporearum rerum originem. Et CHALCIDIVS quoque γόμφους Platonis, quibus Dii minores corpora humana conglutinauerint, minutas ſolidasque particulas ſiue corpuſcula eſſe, defendit. Quemadmodum vero hi γόμφοι, ſiue *cuneoli*, vti Cicero vocat, non ſunt particulae ex quibus corpora hominum conſtant, ſed commiſſurae potius ſiue vincula, quibus illae quaſi conglutinantur: Ita in priori loco Plato tantum de particulis loquitur, qualitate iam veſtitis, ex quibus elementa corporum conflantur, e. g. particulis pyramidalis formae, ex quibus ignis conſtat, quae a

Plato an atomos admiſerit?

Rrr r 2 primis

g) Syſtem. intell. c. I. §. 44. p. 63. h) Phyſic. ſect. I. L. III. c. 5. T. I. Opp. p. 257. i) l. c. conf. MOSHEM. l. c.

primis illis materiae particulis, qualitate omni destitutis, et in atomistico systemate receptis longe differunt. Nec Plato tantopere materiae iam formatae dispositionem, quam potius formantis atque formarum impressionem considerauit, relictaque physica parte metaphysicam, vt erat ingenio ad has speculationes natura se ferente, et in scholis Pythagoreis ita instituto, prosecutus est, totus scilicet ideis suis atque causis exemplaribus captus, et in iis naturam atque essentiam rerum quaerens, quae a systemate atomistico longissime recedunt.

IV. Materia, quod ex his sequitur, corpus non est, sed corpora ex materia demum formantur. Id quod dicto loco ita expressit CICERO [k]: *Nihil esse, quod non alicubi esse cogatur, sed quod ex vtroque* (causa efficiente et materia) *fiat, id iam corpus et qualitatem nominauisse.* Probe id non in Platonis tantum, sed in omni fere veterum physicorum doctrina naturali tenendum est, materiam ex qua fiunt corpora, ab ipsis corporibus distinguendam esse, nec idem esse τὴν ὕλην et τὸ σῶμα. Id quod ex mente Platonis luculenter STOBAEVS [l] explicuit, monens, *materiam quidem corpoream esse, sed non corpus; negari autem, corpus esse materiam, non tam, quod interuallis corporeis careat*, (id est, longa, lata, profunda sit,) *quam quod aliis quoque multis ad corpus pertinentibus per se destituatur, vt figura, colore, grauitate, leuitate, et omni denique qualitate et quantitate; nam si haec haberet, inter quanta et qualia referretur. Nunc his cum per se careat, vt corpus non est, ita corpoream dici, quod omnibus qualitatibus, tanquam speculum subiiciatur.* Ex his vero sequitur: incorporeum cum immateriali in horum hominum scholis confundendum non esse.

V. Inest vero materiae necessaria et innata cupiditas, siue bruta et coeca vis quaedam, quae inordinate eam mouet, quaeque in causa est, vt nec optimam in omnibus formare Deus potuerit, et mala inde omnia oriantur.

Vnde malum Platoni?

Grauis haec qnaestio, et in Platonicorum scholis vehementer ventilata, vnde refractaria illa materiae vis, qua se causae efficienti ita opposuit, vt, cum optimam facere vellet, non in omnibus ea optima fieret. Quam vt distincte consideremus, et in ea soluenda, quantum licet, Platonem, mire in his quoque, vt semper solet, obscurum, assequamur, notamus: 1. Certum esse ex mente Platonis, materiam, natura et conditione sua, ita se habere, vt opifici, semper optima quaeuis volenti, resistat saepius, et ab eo non in omnibus cogi queat, sed semper aliquid in ea illi contrarium sit. Id praeter morem perspicue haud vno loco professus est Plato, imprimis in *Theaeteto* [m] et *Timaeo* [n]. Priori enim loco diserte ἀλλ᾽ ἔτ᾽ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκην, *fieri non potest, vt mala tollantur, contrarium enim bono aliquid semper esse, necesse est.* Qui locus non id tantum indicat, inueniri in rerum natura, aliquid bono contrarium, sed et id necessitate fieri, id est, ex naturali eius conditione oriri.

k) loc. cit. l) Eclog. phys. c. XIV. p. 29. m) T. I. p. 176. n) T. III. p. 30.

ri. Altero vero loco non minus luculenter: *βουληθεὶς ὁ Θεὸς ἀγαθὰ μὲν πάντα, φαῦλον δὲ μηδὲν εἶναι κατὰ δυνατὸν*, *voluisse Deum bona omnia, malum vero nullum, quantum possibile*, quam restrictionem recte SERRANVS de naturae siue materiae conditione explicat; in *eodem* enim *dialogo*, ita in hanc rem: *Quum haec ordine carerent, singulis Deus, et ad sese et ad alia inuicem eatenus modum rationemque proportionis indidit, quatenus singula suscipere poterant.* Ex quibus locis luculenter apparet, esse in materia aliquid quod non tantum eam, quam Deus volebat, perfectionem recipere natura sua non poterat, sed quod etiam mala inclinatione motuque contrario se optimae causae opponat. 2. Quid vero illud sit, ita obscure indicauit Plato, vt mirum non sit, sequaces de eo vehementer inter se disputauisse. Ipse loco notabili [o] de magnis naturae rerum conuersionibus, quae statis temporibus euenire solent differens, causasque malorum naturalium, quae inde oriuntur, explanans, ait: *τὸνδε, τὸν κόσμον πάλιν ἀναστρέφων εἱμαρμένη καὶ ξύμφυτος ἐπιθυμία*, *mundum vero fatum reuoluit, iterum et innata cupiditas;* quae postea ita explicat, vt defectuum istorum causam in naturam corpoream, antiquae naturae fomitem coniiciat; additque: quondam valde inordinatam et deformem naturam fuisse, antequam praesenti ornatu decoraretur, et ab hoc priori habitu incommoda et iniusta omnia, quae intra coelum nascuntur, et mundus ipse sustinet, et animantibus inferit, deriuat. Ex his quidem planum esse existimamus, in natura materiae esse illam vim, cupiditatemque deformitatis et inordinati motus, vnde mala oriri necesse est; adeoque Platonem non ad solam materiae inertiam respexisse, sed ad latens quoque aliquod in materia principium atque vim quandam, quae ordini refragaretur, bonoque esset contraria, et omnis illius inordinati et confusi in materia motus causa esset, fontem et originem imperfectionum naturae, quae mala physica solent appellari retulisse. 3. Quae vero illa naturalis et necessaria vis sit, (vnde eam fatum vocat, quod ex lege naturae materiae ineuitabilis esset) ea de re interpretes non conueniunt. Inter quos maxime notabilis est sententia PLVTARCHI [p], qui collatis inter se Platonicorum opinionibus eo tantum descendit, esse in materia animam quandam brutam, irrationalem, contrariam bono, quae et aeterni illius in materia motus auctor sit, et causa malorum, cum legibus et ordinationi causae efficientis refragetur. Quam Plutarchi explicationem, cum ea rem mirifice illustret, tanquam Platonis menti omnium maxime conformem admiserunt IVSTVS LIPSIVS [q], et PETRVS GASSENDVS [r] viri magni, et in iudicandis veterum doctrinis accuratissimi, itemque his non inferiores PETRVS BAYLE [s] et IO. LAVR. MOSHEMIVS [t]. Quibus suo modo praeiuit CLEMENS ALEXANDRINVS, licet is ex hac

 anim

o) In Philebo.

p) De animae procreatione ex mente Timaei T. II p. m. 155.

q) Physiol. Stoic. L. I. diss. XIV. p. 32.

r) Physic. S. I. L. I. c. V. T. I. opp. p. 156.

s) Dict. T. IV. art. Zoroastre not. E.

t) Ad CVDWORTHVM p. 242.

anima mala diabolum ſcripturae memoratum exſculpſerit. Quam tamen ſententiam reiecerunt tanquam alienam a Platonis mente eruditiſſimi viri RAD. CVDWORTHVS [u] et IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS [x], ad cuius rationes reſpondit MOSHEMIVS. Nos vtriusque partis argumenta atque rationes non afferemus, cum id inſtituti ratio non patiatur, facileque legi queant apud viros celeberrimos, qui magna eruditione de hac re egerunt, paucis tamen, quid nobis videatur, ſaluo aliorum iudicio, in quos arbitri partes nobis non ſumimus, exponemus. Et ita quidem obſcurum incertisque et vagis verbis vſum eſſe Platonem, ex allatis ſupra eius locis conſtat, vt ſatis appareat, aut timore quodam nouae religionis et principiorum inter Graecos nondum auditorum noluiſſe ſententiam aperte dicere, aut neſciuiſſe ipſum, quid in ancipiti argumento et difficili quaeſtione potiſſimum ſtatuendum eſſet, et qua ratione, cum Deus cauſam optimam eſſe diceret, et tamen malorum originem demonſtrare auderet, ex natura materiae malum eſſet deriuandum, ideoque, more tot philoſophis recepto, ad ideas obſcuras vagasque et principia non facile intelligenda confugiſſe. Quod ſi tamen, conſulto Platonici ſyſtematis vniuerſali nexu, aliquid pronuntiandum, vel coniiciendum nobis eſt, nondum illa Plutarchi, quod viri laudatiſſimi ſtatuunt, probabiliſſima, mentique Academiae maxime conformis interpretatio nobis videtur. Et in eo quidem conſentientes habemus viros praeſtantiſſimos, quaerendam eſſe hanc vim inſitam mali in materia, ſiue illa in anima quadam ſita ſit, ſiue in diſpoſitione aliqua naturali; cum vtrumque ad ipſam naturam materiae referendum ſit. Nec magnopere repugnabunt viri docti nobis, totum hunc diſputationis diſſenſum ad abſtractas magis aliquas notiones, quam ad rem ipſam redire, in qua inter eos, qui brutam ac malignam aliquam in materia animam ſtatuunt, et inter illos, qui prauam et boni contrariam materiae vim ac diſpoſitionem naturalem aſſerunt, ſatis conuenit, materiam eiusque naturam bono ex parte contrariam et inobſequentem eſſe. Tandem nec hoc quoque Platonis φιλοσοφεμένων gnaros negaturos eſſe confidimus, Platonem ipſum, et a magiſtro edoctos ſequaces affectiones, diſpoſitioneſue naturales, immo dico abſtractionum ex geometricis in philoſophiam traductarum ſtudio tanquam entia peculiaria et ſingulari ratione exiſtentia ſibi ingenio efformaſſe. His ſuppoſitis ſi ad adducta Platonis loca, et ſimul ad ipſam eius phyſiologiam et metaphyſicam reſpicimus, cauſam non videmus, cur, quae ἀταξία καὶ ἐναντιότης τῶ καλῶ materiae tribuitur, daemoni ſiue animae cuidam peculiari in materia reſidenti adſcribenda ſit? Nam concedendum quidem omnino eſt, Platonem praeter naturalem inertiam, quae materiae propria eſt, conatum quoque naturalem operationibus et motui cauſae rationalis atque bonae contrarium, motumque aliquem malum, brutum et inordinatum, ei tribuiſſe, verum eum a materiae natura diſtinxiſſe, nullis verborum Platonis teſtimoniis hactenus euictum deprehendimus: et toti quoque

u) l. c. x) De Manichaeiſmo ante Manich. §. XXXII. p. 124 ſeq.

que ſyſtematis Platonici nexui contrarium videtur. Nam ſi Plutarchi ſententiam ſequimur, tria omnino principia ſtatuiſſe oportebat Platonem non duo, Deum et materiam, praeter Deum enim fuiſſet non materia ſolum iners ſine affectione, qualitate et motu, ſed et anima illa bruta, quae materiam confuſe agitat atque iactat, et Deus, qui et materiam format, et animam hanc materiae quantumpote emendat [y]. Id quod et Timaeo Platonis, duo tantum, ſi exemplarem cauſam, tanquam ſecundi generis eximas, principia ponenti contrarium eſt, et toti ſcholae Academicae. Nec attendiſſe videtur, qui hanc potiſſimum Platoni tribuit ſententiam, Plutarchus, Platonem ex Heraclitea ſchola totam de materia tractationem, certe iſtam doctrinam, materiam ſemper eſſe in motu, et naturali neceſſitatis lege ferri ac iactari, tranſſumſiſſe, quod clare teſtatur ARISTOTELES; apud Heraclitum autem iſte materiae motus non ab anima proficiſcitur, ſed vis ac affectio quaedam materiae eſt. Et vidit hoc, quod mireris, ipſe Plutarchus, qui tamen eius poſtea oblitus eſt, monens, id quod Plato aliique neceſſitatem fati vocarunt (illa vero animae huius neceſſaria et aeterna commotio eſt) vocaſſe Empedoclem amicitiam et litem, Heraclitum verſatilem mundi harmoniam, velut contentionem in lyra. Empedoclis vero amor et diſſidium pariter non peculiaris anima, ſed naturalis materiae eſt affectio. Nec, quantum nos intelligimus, pro anima ſaluis hypotheſibus ſuis, Plato hanc ξύμφυτον ἐπιθυμίαν τῆς ὕλης habere potuit. Sunt enim omnes animae mouere aptae apud Platonem αὐτοκίνητοι, adeoque etiam eiusdem per ſe ſubſiſtentis et immutabilis naturae; vnde quod in anima humana mobile et diuerſum obſeruauit, aliunde, et ex admixtione aliqua materiae deriuauit. Tales autem animae hanc αὐτουσίαν καὶ ταυτότητα (liceat cum philoſopho loqui) a prima rerum omnium cauſa enteque ſupremo habent. Anima vera illa materiae non poteſt eſſe eiusdem naturae, cum alterationi et mutationi, quicquid eſt in materia, ſubiectum ſit, nec materia iuxta ſinceram Platonis doctrinam ex Deo ſit, vel in eo ſubſiſtat, vt iuniores Platonici finxerunt. Cum itaque vis illa materiae, de qua quaeſtio eſt, nihil habeat, quod ad naturam et definitionem animae requiritur, anima quoque ex mente Platonis eſſe non poteſt. Vrgent vero laudatiſſimi viri, et qui imprimis magna eruditione, in hoc argumento verſatus eſt, cel. MOSHEMIVS [z], hanc ipſam animae naturam, quae in eo conſiſtit, vt motus cauſa ſit. Duo enim is affert loca Platonis

y) Obiecit etiam hoc Plutarcho CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 13. p. 232. cui reſpondit acutiſſimus interpretes, non intelligi animam, quae naturae per ſe ſubſiſtentis, aut principii nomen mereatur, ſed eſſe vim quandam motricem, in materia reconditam ac ratione vacuam, quam Deus, mundum condens ſubigit, emendat, corrigit, et ad ſuam voluntatem flectit, noua denique parte auget, ne incerto diutius impetu feratur. Rectiſſime, ſi ex Platonis mente iudicandum eſt, quanquam ita illa non nimis firmo talo ſtant, quae p. 242. diſputantur. Sed veremur valde, vt haec mens Plutarchi fuerit, qui ideo animam hanc introducit, quia motum habere, et contrariari bono non putat conuenire materiae, omni qualitate experti. Si enim pro eiusmodi vi habuiſſet, ita de materia non ſtatuiſſet. Interim tamen errare putamus Cudworthum, qui Plutarchum duos Deos ſtatuere arguit; nam haec ex mente ſcholae Platonicae nondum efficere Deum, ſupra iam monuimus. Deus idem eſt, materia, et quicquid in materia eſt, diuerſum, adeoque Deus eſſe non poteſt: quin nec anima, quae ab eodem participat.

z) l. c. p. 242.

tonis, quibus diserte tradit, omnem motum oriri ab anima; alterum ex libris *de legibus*, vbi PLATO [a] ait, ψυχὴν ταυτὸν ὂν καὶ τὴν πρῶτον γένεσιν καὶ κίνησιν τῶν τε ὄντων, *animam idem esse, ac primam generationem, et motum rerum quae sunt.* etc. Alterum ex *Phaedro*, vbi anima, τοῖς ἄλλοις, ὅσα κινεῖται, πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως, *omnium, quae mouentur fons et principium motus* dicitur. Quibus concinit CICERO [b], qui *hunc*, ait, *motum Plato in solis animis esse ponit' ab hisque principium motus esse dictum putat.* Et certissima haec quoque sunt, sed ad rem, nostro quidem iudicio, non faciunt. Priori eum in loco loquitur Plato non de confusione et inordinato materiae motu, vel agitatione et iactatione potius (si vox motus Platonica significatione tantum de motu a causa rationali, id est anima proueniente accipi debet) materiae, sed de motu ordinato, quem Deus animae mundanae, et per hanc materiae indidit, quo motu omnia quae generantur, fiunt, et decentissime componuntur. Nam expressis verbis eum vocat motum, quo prima generatio effecta est. Quod si de illo motu intelligendum, quo conditor res omnes apte disposuit, vt generarentur, intelligi non potest motus, qui ante generationem materiae praesens fuit, quique in confusa et incerta fluctuatione magis, quam motu ordinato, consistit, et hoc nomine velut indignus est, vnde et rectissime Plutarchus agitationem fluctibus simillem nominat. Et eodem quoque sensu alter ex Phaedro et Ciceronis quoque locus intelligendus est, qui vterque de motu, qui est causa existentiae rerum loquitur. Potuit itaque Plato materiae agitationem et iactationem tribuere, licet animam ei non tribuat, cum non nisi motus ordinatus, et constans animis conueniat, qui intellectum causam habet et rationem. Talis non est motus ille materiae, ex quo nunquam mundi generatio orta esset, nisi Deus assignauisset inordinatis, vt ait Plutarchus, intellectum, id est, nisi ex confusa iactatione ordinatam conformationem motumque materiae rationalem fecisset. Nec fortassis aliud vult ratio a Plutarcho allata; materiae quia sine qualitate est, non conuenire, vt motus sui auctor sit. Nam haec non rite consequuntur, quia inordinata et confusa iactatio sensu Platonico qualitas non est, quae in materia demum a causa rationali siue intellectu diuino mota et in ordinem redacta inuenitur [c]. Quibus rationibus inducti eatenus deferendam putamus Plutarchi sententiam, quatenus peculiarem quasi naturam ex vi hac materiae insita exsculpit, etsi recte is sentiat, cum, praeter materiae inertiam, Platoni quoque vim naturalem bono, ordini, rationi contrariam materiae adfuisse, hincque malorum origines quaerendas esse disputat. Sed suspicamur nos, Platonem seduxisse Plutarchum, vt quae ille more suo in abstractionis et rationis signo dixerat, hic physice intelligeret, et subscribimus merito sententiae doctissimi MOSHEMII [d]: *Si de rebus ipsis consensio sit, de numeris et rerum distinctionibus cum nemine certandum esse.* Ceterum qua ratio-

a) Lib. X.
b) De nat. Deor. L. II. c. 12.
c) IDEM Qq. Acad. L. I. c. 5.
d) l. c. p. 253.

ratione de origine mali moralis in anima philosophatus sit Plato, infra dicemus.

§. XX. Alterum ex mente Platonis principium, materiae oppositum Deus est, de quo porro Plato ita: *Natura Dei.*

I. Praeter materiam causa quoque est, quae ex ea effecit omnia [e], quaeque fons est omnium rerum per se existentium, spiritualium, et naturam perfectam habentium, quae quoque causa est opifex et conditor omnium rerum [f].

II. Opificem vero et patrem inuenire difficile, et cum iam inueneris, eloqui vulgo impossibile [g]. Rationes huius afferti supra, vbi de obscuritate Platonis differuimus, iam dedimus: illis hanc adiicimus, respexisse simul Platonem ad plerorumque hominum ingenia ad metaphysicas abstractiones minus apta, et hinc varios eiusmodi conceptibus errores affingentia, qui in periculum philosophos plus semel induxerunt.

III. Demonstrari tamen euidenter potest, esse summam causam rationalem, siue Deum; quod et vniuersum rerum genus et ordo, ac humana species probat. Prolixus in vtroque argumento est PLATO libro decimo *de legibus* [h], et imprimis, ex elegantissimo vniuersi ordine et progressione, quae semper eadem est, et optima, concludit, necessarium esse, mundum ab optima potentissimaque ratione disponi; cum vero vnum sit vniuersum, consequens esse, vnam quoque tantum esse summam eiusmodi rationem. Reliqua argumenta veritatis huius primariae apud ipsum Platonem quaerenda sunt.

IV. Est is Deus materiae oppositus, incorporalis ratio, sola mente et intelligentia assequenda. Ita quidem multis locis [i] Plato de Deo, qui *intelligibile et incorporeum genus*, vt loquitur CHALCIDIVS [k], *quod semper idem est, principaliterque subsistit, sine ortu, sine occasu, minime mutabile, nullam habens cum sensibus societatem, pura mente perceptibile, Deum scilicet, et cogitationes eius intelligibiles atque incorporeas species, rebus omnibus corporeis, qualitatem et formam recipientibus, et ex materia conflatis* opponit. Etsi vero sic satis pie atque sobrie de Deo differuisse Plato videtur, fuerunt tamen viri docti, quibus Plato suspectus fuit, quod non omnem plane de Deo extensionem remouerit, etsi in eum nihil cadere crediderit, quod corporale in eius philosophia vocatur. Supra enim iam monuimus, cel. GVNDLINGIVM [l] id sibi demonstrandum sumsisse, Platonis Deum reapse materialem esse et igneum, etsi a crassiori materia maxime separatum. Cui tamen prolixe et erudite contradixit cl. ZIMMERMANNVS, fuse probans [m], Platonem Deum cum materia prorsus non

e) Ibid.
f) Tim. T. III. p. 29. Phaed. T. I. p. 78. et passim.
g) Tim. l. c. Ep. VII. T. III. p. 341.
h) T. II. p. 886.
i) Timaeus T. III. p. 30 seq. Polit. T. II. p. 174. Tim. Locr. T. III. p. 93. 94.
k) In Timaeum Plat. c. XIII. §. 347. p. 404. add. omnino PLVTARCHVS de plac. philos. L. I. c. 7.
l) Gundling. P. XLIII.
m) Amoenit. liter. T. XII. p. 417 seqq.

non confudiſſe, et maximum inter τὰ νοητὰ eorumque ſummum quaſi apicem, Deum, et τὰ αἰσθητὰ diſcrimen poſuiſſe. Idem laborioſe euincere conatur CVDWORTHVS [n], cuius tamen argumenta id non probare, quod vult, demonſtrat praeſtantiſſimus interpres; qui obſeruat, probari id quidem poſſe, quod Plato DEVM a rebus omnibus ſeparauerit corporeis, et ſpatio quoque rerum corporearum exemerit; quia vero veteres et ipſe Plato, longe aliam, quam nos, incorporei, materiae, ſimplicis, et ſimilium notiones ſibi effinxerint, noſtros conceptus illi non tribui poſſe, et eundem diuinae immaterialitatis conceptum illi adſcribi: certumque quidem eſſe, ſe Platonem ab hac craſſa, et mutabili quibus omnia corpora conſtant, natura Deum ſeparaſſe; aſt tamen ſe vix dubitare, quin eum ſubtiliſſimae, ſimpliciſſimae, ac indiuiduae cuiusdam materiae participem fecerit. Eiusmodi enim materiam diuinam, indiuiduam, immutabilem, veteres poſſibilem ſibi finxiſſe, ex Stoicorum Deo, qui eiusmodi ignis ſit, poſſe diſci, et ex anima ipſius Platonis. Nos hic certa ab incertis ſeparanda eſſe putamus, et inter illa referimus, quod Deum Plato non tantum corporibus, et quicquid corpoream qualitatem habet, et mutationi eſt obnoxium contradiſtinxerit, ſed et ipſi materiae, ex qua omnia fiunt, vt ex Timaeo eſt manifeſtiſſimum; quod porro omnia ei attributa adſcripſerit, quae nos immaterialibus ſubſtantiis, ſenſu hodie recepto, tribuimus, quod nempe et ſimplex ſit, et loco atque ſpatio noſtro non comprehendatur, et omnis motus auctor ſit, et ſumme rationalis, ſapiens atque bonus exiſtat. Haec enim a nemine Platonicae theologiae gnaro negari poſſe, putamus. Vnde conficimus, Deum non tantum ſenſu Platonico immaterialem dicendum eſſe, ſed longe abiiſſe quoque Platonem ab iis, qui eum materialem hodie quoque non ſine impietate faciunt. Incertum vero et obſcurum eſſe fatemur, an ita Dei notionem ab omni materialitatis ſubtiliſſimae et indiuiduae natura ſeparauerit, vt hodie puriorem philoſophiam ſequentes ſolent. Nullibi enim paulo apertius mentem elocutus eſt ſuam Plato, ſed id impoſſibile eſſe, in Timaeo candide profeſſus eſt. Suſpicione vero premitur, non tantum, quod Heracliteam philoſophandi rationem ſecutus eſt, quae Deum ignem eſſe dixit [o], nam hunc in materia tantum conſideranda tenuiſſe videtur, ſed potiſſimum, quod Pythagoream theologiam profeſſus eſt, in qua Deum ab omni materialitate non ſeparatum fuiſſe, etſi hi homines eadem, quae Plato, de Deo, intelligibilibus et incorporeis, garriant, ſuo loco probabimus. Nec recentiores Platonici multum nos iuuant, qui, vt redderent Platonem magis ſanum, et rectiora docentem, magnopere eius decreta mutauerunt. Tutiſſimum itaque hac in re putamus, Platonem intra velum; quo ſe abſcondit, latentem relinquere, quam incerta certis ſubſtituere.

V. Eſt

n) Syſt. intell. c. V. ſ. 3. §. 7. p. 1009 ſeq.

o) IVSTINO MARTYRI cohort. ad Graec. p. 6. docuiſſe dicitur Plato τὸν ἀνωτάτω Θεὸν ἐν τῇ πυρώδει οὐσίᾳ εἶναι, ſupremum Deum in ignea eſſentia eſſe. Quae tamen et hoc ſignificare poſſunt, ſummum Deum habitare in ſede ignea, quam ſine colore, ſine tactu, ſine figura, ſine eſſentia exiſtere in Phaedro ait.

V. Eſt vero in Deo et liberrima voluntas et prouida rerum omnium cura, et potentia ſumma, qua in materiam agere eatenus poteſt, quatenus illius natura patitur [p]. Multus in his Dei attributis deſcribendis paſſim eſt Plato, vnde et vnanimi iſta ore veteres quoque et in his ALCINOVS, APVLEIVS, LAERTIVS, PSEVDO-ORIGENES, MAXIMVS TYRIVS, et tota Platonicorum recentiorum caterua [q]. Negandum vero non eſt, etſi ſplendide de Deo diſſerat Plato, magnam tamen ex ſemel admiſſa de duplici principio hypotheſi feciſſe diuinae perfectioni iniuriam. Nam ſupra iam vidimus, non eousque penetraſſe diuinam potentiam, vt refractariam naturae vim geniumque quaſi rebellem reprimeret totam, ſed feciſſe κατὰ δύναμιν, quantum viribus ſuis in materiam liceret. Vnde non iniuſta premit Platonem ſuſpicio, talem eius de Dei natura inſediſſe notionem, quae ab omni erroris labe purgari non queat, cum ea talis iuxta Platonem ſit, quae non omnia in materiam poteſt, vt ex quouis ligno artifici non fit Mercurius [r].

VI. Deus ille bonus erat, bonus autem nulla vnquam aliqua inuidia tangitur. Ergo cum liuor ab eo alieniſſimus eſſet, omnia ſibi, quantum fieri poterat, ſimillima fieri voluit, cum itaque vellet bona omnia fore, nihil autem, quoad natura pateretur, malum, quicquid erat, quod in cernendi ſenſum cadere poſſet, aſſumſit, non tranquillum et quietum, ſed temere agitatum et fluitans, idque ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat eſſe praeſtantius [s].

Cauſa exemplaris.

§. XXI. VII. Vt vero rationali modo pulcherrimum Deus mundum conderet, aeternum exemplar ſecutus eſt, quod ratione ſola et ſapientia ſola comprehendi poteſt, et immutabile permanet. Ita quidem expreſſis verbis PLATO [t], qui hoc primarium theologiae et phyſiologiae dogma vbique fere inculcauit: more tamen ſuo ita obſcure de hoc tertio condendi mundi principio diſſeruit, vt in varias iterum opiniones eius ſequaces atque interpretes deſcenderint. Praecipue vero multum haec Platonis doctrina, de aeterna ratione, qua DEVS mundum condidit alterata eſt, ex quo iuniores, qui Alexandriae ſedem primariam habebant, Platonici multa de mente, altero in diuinis principio, philoſophati ſunt, et ſermonis ac φιλοσοφουμένων rationem ita inſtituerunt, vt Chriſtianis, de aeterno DEI verbo magnifica multa diſſerentibus eſſent, vel viderentur propiores. Qui cum nunquam magis, vt ex diſputandis apparebit, quam in doctrina de tribus in eſſentia diuina hypoſtaſibus, a Platone receſſerint, in hoc quidem argumento conſulendi non ſunt, quod cum neglexerint, et aurem iis praebuerint patulam viri doctiſſimi, CVDWORTHVS [u], BASNAGIVS [x], et innumeri fere alii, mi-

p) Polit. T. II. p. 174. de legibus L. X. T. II. p. 899. vbi prouidentiam Dei etiam circa minima aſſerit, conf. Amoen. liter. T. IX. p. 852 ſeqq.

q) Conferendus, qui pleraque loca huc pertinentia coaceruauit, eruditiſſimus ZIMMERMANNVS ll. c.

r) Conf. quae diximus in Otio Vindel. Mel. II. §. 11. p. 171 ſeqq.

s) Timaeus l. c. p. 29.

t) l. c.

u) Syſtem. intell. c. IV. §. 36. p. 638 ſeqq.

x) Hiſt. des Iuifs T. IV. c. 4. p. 67 ſeqq.

rum non eſt, multum Platonis genuinam hac de re ſententiam obſcuratam eſſe. Ne itaque ad hunc lapidem incautius nos quoque offendamus, ad eos plane non attendemus, ſuo loco audiendos, ſed quantum licet, Platonem ipſum et Platonis interpretes ipſi propiores, audiemus. Vt vero accuratius de eius mente ſtatui queat, diſtincte, quae illi circa hoc rerum omnium principium viſa ſint, enumerabimus. Et 1. quidem certum eſt, et vniuerſali tum Platonicorum, tum aliorum quoque ex veteribus teſtimonio conſtat, ideam, ſiue λογισμὸν Dei ideas rerumque omnium exemplaria complectentem, inter principia theologiae ſiue metaphyſicae ſuae, quin et inter cauſas phyſiologicas ſummas retuliſſe. Et PLATO quidem ipſe in Timaeo ſatis clarus eſt. PLVTARCHVS [y] autem Platonem τρεῖς ἀρχάς, τὸν Θεὸν, τὴν ὕλην, τὴν ἰδέαν *tria principia, Deum, materiam et ideam* poſuiſſe, diſerte teſtatur. Idem aſſerunt IVSTINVS MARTYR [z], PSEVDO-ORIGENES [a], et alii, vt Platonicos ALCINOVM, APVLEIVM et his ſimiles taceamus, laudatos MENAGIO [b]. Quod nonnullis ſcrupulum mouit, cum a Laërtio aliisque audirent, duo tantum poſuiſſe Platonem principia, vnde diuerſa quoque vel emendandi vel conciliandi haec inter ſe via inita eſt, de quo cum alio loco, ſatis quantum eſt, diſſeruerimus [c], hic, ne nimii ſimus, nihil, praeter iſtud, addimus; duo ſtatuiſſe principia Platonem reſpectu ad primam rerum omnium originem habito, vbi non aliud erat praeter Deum et materiam: tria vero aſſeruiſſe, vti cauſam ſimul exemplarem et inſtrumentalem conſiderabat; nam duo illa abſoluta ſunt, vt vidimus, tertium a cauſa efficienti dependet. Quo ſenſu iam SENECA [d] dixit: *exemplar non eſſe cauſam, ſed inſtrumentum cauſae neceſſarium.* 2. Hanc rationem vel ideam, vtroque enim nomine vocauit, cuius cauſam poſtea enarrabimus, ad Deum Plato retulit, et ita ex Deo deriuauit; Vocat [e] enim hunc intellectum diuinum, λογισμὸν τοῦ Θεοῦ ἀεὶ ὄντως, *reuera ſemper exiſtentem rationem Dei*; et in Epinomide [f], λόγον τῶν πάντων θειότατον, ὃς ἔταξε τὸν κόσμον, *rationem omnium diuiniſſimam, mundum perficientem.* Hanc rationem recentiores Platonici mentem nominant, quam appellationem tamen eo ſenſu, quo ipſi adhibent, vt alterum principium in diuinis, quod ex Deo emanauit, deſcriberent, fruſtra in Platone requiras. Etſi enim teſtatur LAERTIVS [g]; θεὸν νοῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον; *deum mentem vocat atque cauſam*, et ipſe PLATO in *Philebo* [h] aliquoties mentem diuinam nominet, apparet tamen ex hoc dialogo ſatis euidenter, illum iſto quidem loco non de peculiari principio, ſed de ipſo Deo ſapienter et cum ratione mundum diſponente locutum eſſe. Ait enim: *Eſt cauſa minime mala coordinans annos et horas, et menſes, ſapientia et mens iuſtiſſimo nomine appellata*; et paulo poſt: *Ergo in Iouis ipſius natura regiam animam,*

y) De placit. philoſ. L. I. c. 10.
z) Cohort. ad Graec. p. 7.
a) Philoſophum. c. XIX. p. 108.
b) Ad LAERT. L. III. ſ. 69.
c) Hiſt. de ideis Sect. I. §. 5. p. 55 ſeqq.
d) Ep. 65.
e) In Timaeo l. c.
f) T. II. p. 986.
g) L. III. ſ. 69.
h) T. II. p. 30 ſeqq.

animam, regiamque mentem inesse propter vim causae, confiteberis. Hinc 3. non leuis controuersia oritur, an hanc rationem Dei, in qua rerum omnium exemplaria esse Plato statuit, vt habet in *Timaeo*, a Deo ita separauerit, vt peculiare principium, quod propriam ὑπόστασιν habeat, constituat, quemadmodum Deus et materia per se subsistunt: an in signo tantum rationis, et per abstractionem seorsim hunc Dei intellectum, atque rationem considerauerit, re ipsa eam in Deo collocans? Prius omnes sequuntur, qui Platonicos recentiores non abiisse a sincera Platonis sententia contendunt. Illi enim *hanc Dei mentem, per se subsistentem, in qua vere sunt, quae sunt, substantiam esse, quae prima pulchra sit et per se pulchra; eamque ante secula ab auctore Deo emicantem, per se genitam et sibi ipsi parentem fuisse, et procedentem ex Deo natam,* asserebant, vt haec docet Porphyrius apud CYRILLVM [i], et PLOTINVS [k], magna subtilitate demonstrare conatus est. Immo et ipse celeberrimus CLERICVS [l], qui Platonicis recentioribus exiguum alias in Platone interpretando pretium statuit, his se partibus, licet aliis rationibus ductus, iungit. Aliter tamen SOVVERAINIVS [m], notissimus famosi libri, qui *Platonismus detectus* inscribitur, architectus, qui trinitatem illam Platonicam in Platone extare negans, quicquid de tribus principiis in natura Dei dicatur, ad sola Dei attributa pertinere, quae in Deo, causa mundi, qui eius filius sit, resideant, sapientiam, potentiam et bonitatem, contendit, quaeque Plato aliter dixisse visus est, ideo ab eo ita pronuntiata existimat, vt noninitiatis πολυθεότητα souere, et a recepta de diuinis doctrina non abire videretur. Quae quo potissimum fine disputet, satis notum est, nec ad nostrum argumentum pertinet. Alios, qui in signo tantum rationis, hanc rationem a DEO separauisse Platonem contendunt, licet aliis argumentis vsos, hic non citamus [n]. Et difficile quoque est, de veritate inter vtramque partem statuere; etsi facile esse putemus, ad Souueraenii rationes respondere, quae rem non conficiunt. Nam ita obscurus est Plato, et tam ambigue loquitur, vt facile in eam descendamus sententiam, ipsum sibi hic, vt saepius, non constitisse. In *Philebo* enim tam aperte mentem attributum Dei facit, vt laterem lauare videantur, qui τὸν βασιλέα οὐρανοῦ καὶ γῆς, *regem coeli et terrae*, quod ibi dicit, peculiarem personam siue hypostasin induci a Platone contendunt. Aliis vero in locis ita de idea, siue λόγῳ loquitur, vt personam non intellexisse, vix concipi queat. Praeter multa loca ab aliis producta vnum afferimus, satis luculentum, qui circa initia *libri VII. de republica* occurrit. Ibi enim cum elegantissimam similitudinem de specu, vbi vmbratiles ideae videntur, exposuisset, addit: *Arbitror in ordine ipso intelligibili, boni ipsius ideam supremam existere, vixque videri: si autem visa fuerit, asserendum, eam omnibus omnium rectorum atque bonorum causam esse, cum ipsa in loco visibili lumen creauerit, et luminis auctorem in ipso vero intelligibili regnet ipsa, veritatemque et mentem protulerit.*

 Vides

i) Contra Julian. L. I. p. 32.
k) Ennead. V. L. I. c. 6. p. 487.
l) Epist. critic. VII. p. 197 sqq.
m) P. I. c. 7. p. 63.
n) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. loc. cit.

Vides hic mundum ſenſibilem et intelligibilem ſibi opponi, et vtrumque a ſumma cauſa deriuari, quam omnium bonorum auctorem exiſtimat, quod in mundo viſibili non lumen tantum, ſed et eius auctorem ſolem, condidit, in mundo vero intelligibili non tantum veritatis ex ſe auctor eſt, ſed et cauſam eius mentem, tanquam ſolem intelligibilem protulit. Vbi aperte, ratio ſiue veritas, et mens eius auctor inter ſe diſtinguuntur, et ei, vt ſoli, in mundo ſenſibili peculiaris exiſtentia adſcribitur. Alia loca non minus clara iam praeterimus. Quae ſi accurate perpendantur, prona via in hanc nos deducunt ſententiam, nihil de Platonis hac in re mente dici poſſe, quia vel ipſe ſe non ſatis intellexerit, ſibique conſtiterit, vel intelligi ab aliis noluerit.

4. Vt vero coniecturas quoque noſtras afferamus, quidque nobis veriſimile fiat, modeſte indicemus, non negamus, eam nobis arridere ſententiam, quae ſtatuit, mentem Platonis peculiarem aliquam ſubſtantiam ex eſſentia Dei promanantem et generatam apud eum eſſe. Cuius rei argumenta quibus ad eam amplectendam ducimur, haec potiſſimum ſunt. α) Plato ideam, mentem, rationem inter ſumma principia retulit, et non tantum a materia formaliter diſtinxit, ſed et a cauſa efficiente, ita vt eam peculiariter in exiſtentiam et formam rerum omnium influere credat, etſi exiſtentiam a Deo habeat, in quo eſt. Principiorum vero naturam eſſe, vt non ſint tantum, ſed et per ſe exiſtant, modo licet, naturae ſuae conuenienti, multoties declarauit. β) Ipſa quoque λογισμȣ̃ θειοτάτȣ, quem Plato aſſerit, natura, id euincere videtur; in ea enim omnes rerum omnium eſſentiae et intelligibiles formae, vti poſtea videbimus, continentur, quae in ipſa hac ratione ſiue idea Dei, eſſentiam propriam et exiſtentiam quoque per ſe habent, et idem ſunt ac immutabiliter permanent, vti poſtea dicemus, oſtenſuri, eas Platonem a ſummo Deo ſeparauiſſe. Harum idearum, quod proprium ipſorum nomen eſt, regionem quaſi conſtituit Plato mentem ſiue rationem Dei, non tantum, quatenus obiectum intellectus diuini ſunt, vt Platonicis recentioribus, Platonem comtius ornantibus, placuit, ſed quatenus per ſe exiſtunt, et exiſtentiae cauſam formamque eſſentiae rebus ſenſibilibus conferunt. Tales cum ſint in iſta idea, qui poteſt ea diuerſae et deterioris naturae eſſe? γ) Attendendum quoque in hac quaeſtione conſideranda putamus ad fontes, vnde Plato phyſiologiam et metaphyſicam ſuam hauſit. Supra enim euicimus, materiam tranſſumſiſſe ab Heraclito, idearum, rerumque omnium diuinarum rationes a Pythagoricis, hasque ita illi oppoſuiſſe, vt cum materiam in perpetuo fluxu eſſe ſtatueret, principium ei praeficeret, non rationale tantum et efficiens, quod inordinate iactatam materiam in ordinem redigeret, ſed et exemplare, quod ex ſua natura immutabili et per ſe exiſtente, rebus fluxis et mutabilibus conſtantem formam, naturam et eſſentiam largiretur, vt in *Timaeo* aperte docuit. Ex quibus naturali nexu ſequitur, ipſum hoc principium exemplare, eſſentiam per ſe ſubſiſtentem et peculiarem, habere debuiſſe. Ita enim Pythagoreos docuiſſe, luculentus teſtis TIMAEVS LOCRVS [o] eſt, qui ſtatuit,

ρ) Opuſc. Mythol. GALEI p. 544.

tuit, *ἰδέαν ἀγένατόν τε καὶ ἀκίνατον, καὶ μένον τε, καὶ ταῖς ταυτᾶ φύσιος, νοατόν τε καὶ παράδειγμα τῶν γεινομένων, ὁκόσα ἐν μεταβολᾶ ἐντί, τοιῦτον γάρ τι τὰν ἰδέαν λέγεσθαί τε καὶ νοεῖσθαι*, *esse quiddam ingenitum, et immobile, et manens, et eiusdem naturae, ac intelligibile exemplar, genitorum omnium, quae in mutatione sunt, tale enim quidpiam ideam dici et intellectu concipi* [p]. δ) Nec quae in reliquis tum metaphysicae tum physiologicae capitibus docuit Plato, aliam videntur explicationem pati. Nam non solum Deum ipsum, sibi quasi relictum et in infinito diuinitatis profundo demersum Plato statuit, qui vt materiam ordinaret, ministro et instrumento opus haberet, sed et tertium principium, quod ad rerum generationem requirit, animam mundanam, non in abstractione sola, sed re ipsa exstantem asseruit, vnde nec, alterum principium ab hac *αὐτουσίᾳ καὶ ὑποστάσει*, vt cum sequioribus Platonicis loquamur, excludi posse videtur. Quae quoque in ascensu reditu que animae ad ipsam substantialem veritatem initio *libri septimi de rep.* commentatur, eo tendunt omnia, non vt ad ipsum Deitatis fontem, sed vt ad ideam primam, omnes ideas et essentiales formas in se continentem animus assurgat, id quod de re, in sola animi notione exstante intelligi nequit. Neque ε) haec a Platonici systematis natura et indole aliena sunt, quod emanationem rerum siue entium spiritualium ex summo DEO mediante idea siue mente, tanquam canali, asserit, et ideas, Deos, daemonas, quae peculiaria et immutabiliter per se existentia entia Platoni sunt, in hac mente tanquam regione idearum comprehensa affirmat: quae vero emanatio, non nudas notiones et abstractiones, sed entia realiter existentia, siue vt Platonice loquamur, *ὄντως ὄντα* supponit. Nec haec ζ) a Platonis quoque ingenio aliena sunt, quod vt erat enthusiasticum, ita ad largiendam principiis metaphysicis existentiam physicam erat pronissimum, id quod totum eius systema loquitur. Hae rationes, si non sufficiunt ad hanc, quam affirmant, opinionem, firmandam, euincunt tamen, meliora et certiora non habere contra sentientes, nec certi quid de Platonis hac in re mente statui posse.

§. XXII. IIX. Hoc vero exemplar rerum aeternum, haecque ratio et mens diuina, omnia rerum exemplaria in se continet, quae aeterna sunt, et per se, ac vere talia, et naturam in se habent persistentem, quibus rebus fluxis et mutabilibus essentiae imprimuntur. Decantatissima haec Platonis de ideis doctrina est, quae recte, monente Attico apud EVSEBIVM [q] caput et cardinem philosophiae Platonicae constituit: sine quibus non metaphysica tantum et theologia Platonis, sed et naturalis et moralis philosophia consistere non potest. Adeo vero prolixum hoc Platonis dogma est, vt summa tantum philosophiae veteris capita delibantibus totum enarrare sit impossibile. Praestitimus quoque singulari tractatione hanc operam, et *historiam de ideis* [r] prolixe enarrauimus, quam adire oportet eos, qui haec accurate nosse

Natura idearum.

p) Conf. CLERICVS l. c. qui eodem quoque argumento vtitur.

q) L. XV. c. 13. p. 815.

r) Editam Augustae Vindel. 1723. 8. cuius compendium enarrarunt Act. Erud. Lat. 1723. Sept. p. 392 seqq. Act. Erud. Germ. P. XCVI. p. 870 seqq. Bibl. Germanique T. VIII. p. 218 seqq. T. IX. p. 69 sqq. Supplementa vero dedimus T. VIII. Amoen. lit.

noſſe cupiunt. Nos inſtituti memores potiora tantum ſummatim carpemus, ea adiecturi, quae illo loco nondum dicta ſunt.

I. Occaſionem vero introducendi ideas Platoni exhibuit Heracliteum de materia dogma, quo iuuenis imbutus erat: teſte enim ARISTOTELE [s], *a iuuene cum Cratylo Heracliteo conuerſatus Plato, et eiusmodi doctrinis innutritus, omnia ſenſibilia ſemper fluere, neque dari ſcientiam de iis, neceſſe eſſe concludebat, ſi ſcientia alicuius rei ſit, vt aliae quoque exiſterent naturae permanentes, praeter ſenſibiles; non enim dari fluentium ſcientiam.* Hinc, vt rerum ipſarum eſſentias, quas in fluxa et ſemper mutabili materia, quae quouis momento alteratur, non deprehendi putabat, declararet, ad entia eiusmodi diuina, ſpiritualia, immutabilia et per ſe ſubſiſtentia, quae ſola mente cerni poſſent, ac intelligibilia ſint, delapſus eſt, easque primus, vt ait ARISTOTELES [t], ideas vocauit. Neque tamen rem ipſam ſuo ingenio debuit, vti nomen, ſed a Pythagoreis, quorum metaphyſicam et theologiam didicerat, accepit, in quorum ſchola nihil celebrius fuit illis entibus vere et per ſe talibus. Ea entia numeros vocauiſſe Pythagoram, ſuo tempore demonſtrabimus [u]: et ab his numeris ideas ſuas mutuum accepit Plato: id quod recte viri in veterum doctrinis pernoſcendis acutiſſimi monuerunt. et nos alio loco *peculiari diſſertatione* demonſtratum dedimus [x]. Conferenti enim numeros Pythagoricos cum ideis Platonicis, planum erit, vtrumque dogma inter ſe amice conſpirare. Eodem enim fundamento inaedificatum, nempe emanationi rerum ſpiritualium ex Deo; eadem numerorum, quae idearum, definitio, numeri diſtincti et ordines eorum numerati, vt idearum; ideae ex mente diuina deriuatae vt numeri; eadem numeris, quae ideis afferta dignitas, numeris circa animam hominis idem locus, eadem dignitas, idem officium aſſignatum; obiectum vtrumque philoſophiae, et numeri et ideae; finis idem, per numeros, vt per ideas Deo fieri ſimilem, et ad intuitiuam eius cognitionem aſcendere. Quae omnia non rationibus tantum ex Pythagorica et Platonica diſciplina petitis, ſed et luculentis veterum teſtimoniis confecimus, quae hic, cum prolixiora ſint, repetere et exponere non licet. Quae tamen opinio non arriſit acutiſſimo MOSHEMIO [y] qui modeſte, vt ſolet, ſibi videri multum intereſſe inter rerum notiones ſeu ideas, et inter numeros profeſſus eſt, neque enim ſatis perſpicue ſe intelligere conuenientiam vtrorumque. Id quod noſtrae potius obſcuritati et tractationi imperfectae, vt in recondito eiusmodi argumento fieri ſolet, et a noſtri ingenii paupertate alienum non eſt, quam ſummo, quo is pollet ingenii acumini, vel rei ipſi adſcribendum eſſe putamus. Et fortaſſe, vt ex alio loco, vbi de numeris Pythagorae doctiſſime vir

s) Metaphyſ L. I. c. 6. L. XIII. c. 4. Hiſt. de ideis Sect. I. §. 2. p. 15 ſeqq.

t) l. c. AVGVSTIN. Oct. tr. Qq. XLVI. T. III. p. 388.

u) Nominauimus ὁμοφύφυς l. citando p. 184 ſqq. Cudworthum, Morhofium, Wolfium, Claubergium, Burnetium, Calannam.

x) Diſſ. de conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis Amoen. lit. T. VII. art. 7. p. 173 ſeqq.

y) Ad CVDWORTHVM p. 466. n. 7.

vir incomparabilis diſputat, colligere licet, aliud per numeros et ideas intellexit, quam nos intelligimus, et Pythagoram atque Platonem intellexiſſe credimus. Ideae enim nobis non ſunt animi notiones, vel εἴδη, ſed aeterna rerum omnium exemplaria, et ſubſtantiae per ſe ſubſiſtentes, quae ideae vocantur, non ideo, quod tantum in noſtra mente exiſtunt, ſed illam potius ob cauſam, quod ſola mente cerni atque intelligi poſſunt. Quam ideae definitionem ipſum Platonem ſecutum fuiſſe, vel ſolus eius *Parmenides*, vbi prolixe de ideis diſputat, demonſtrat. Numeros vero Pythagorae non rationes arithmeticas eſſe, ſed aeterna et eſſentialia rerum omnium principia cauſasque exemplares, IAMBLICHVS ſingulari libro [z] probauit: quae cum amice conſpirent cum ideis Platonis, cauſam non videmus, cur Plato, qui metaphyſicam Pythagorae ſuam fecit, hanc doctrinam ex ſchola Pythagorica accepiſſe dici nequeat. Nec aliud ARISTOTELES [a] velle videtur, quando Platonem coluiſſe ait, φιλοσοφίαν τὰ πολλὰ τοῖς Πυθαγορείοις ἀνακολουθοῦσαν, *philoſophiam in multis Pythagoreos ſequentem.* II. Sunt vero ideae iuxta Platonem aeterna rerum ſenſibilium exemplaria et formae, quae propria ſubſtantia gaudent, et ratione atque intelligentia continentur. Ita et PLATO ipſe, qui in *Timaeo* [b] aeternas vocat, et κατὰ ταυτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχούσας, *eodem ſe ſemper modo et ſimiliter ſe habentes*; *ſpeciesque*, *quae ſemper eaedem ſunt*, *ſine ortu atque interitu*, *quae nec accipiunt quidpiam aliunde*, *nec ipſae procedunt ad aliud quidpiam*, *ſenſuque corporis nullo percipiuntur*, *et ad ſolam intelligentiam pertinent*, et alibi [c], hanc earum definitionem affert: ἐστὶ γένος τι ἑκάστου, καὶ οὐσία αὐτὴ καθ' αὑτήν, *eſt genus rei vniuscuiusque*, *et eſſentia ipſa ex ſe ipſa.* Ciceronis, Alcinoi et Laërtii loca alibi [d] adduximus, quibus ex Platonicis multa addi poſſunt, vbique enim haec doctrina in eorum ſcholis perſonat: quam tamen Alexandrini Platonici, vt alia multa, deprauarunt, vt ex iis videre eſt, quae de iyngibus, ſiue ideis in oraculis Zoroaſtri ſuppoſitis dicuntur. III. Hae ideae et exemplaria rerum a Deo ex ſe producta ſunt, cum rationem Deus ex ſe educeret, inque hac mente ſua ideae illae, ſiue entia intelligibilia exiſterent. Hic iterum obſcurus eſt Plato, interdum enim ita de ideis locutus eſt, ac ſi diuini eſſent intellectus notiones et conceptus de rerum eſſentiis, quos Deus reſpexit, cum mundum condere vellet; plerumque vero eas deſcribit tanquam entia ſua quidem peculiari ſubſtantia gaudentia, in regione tamen idearum, ſiue λόγῳ Dei comprehenſa. Quam tamen inconſtantiam non in hac ſola re [e], ſed et alibi ſaepius prodidit. Quod ſi vero nexus totius ſyſtematis metaphyſici Platonis et definitiones idearum a Platone allatae conſiderentur, recte eas a Deo ſeparatas crediſiſſe ſtatuendum eſt, nec audiendi ſunt Platonici iuniores, qui etiam in hoc Platonem emendauerunt, vt ideas a ſummo Deo, vel mente potius realiter non differre, ſed in

z) Introd. in Nicomachi Arithmeticam, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS.
a) Metaphyſ. L. I. c. 6.
b) T. III. p. 28.
c) In Parmenide T. III. p. 135.
d) Hiſtor. de ideis ſect. I. §. IV. p. 39.
e) Notauit ideo Platonem CYRILLVS ALEX. contr. Iul. L. II. p. 66. conf. Hiſt. de id. l. c. p. 32.

in eo non radicaliter tantum (nam hoc neque Plato negauit) ſed formaliter quoque comprehendi aſſererent: id quod poſtea interpretes Platonis in diuerſam ſententiam traxit, qua de re cum alio loco [f] prolixe ſatis egerimus, hic copioſius diſſerere non vacat. Id nos hoc loco paucis monemus, eos, qui ideas ſubſtantia ſua ab intellectu diuino ſeparatas conſtituiſſe Platonem aſſerunt, et ARISTOTELEM [ff] teſtem habere, et eius ſequaces plerosque; et definitionem idearum a ſua parte. Eas enim Plato non aeterna tantum rerum exempla et notiones in intellectu diuino eſſe voluit, ſed et ſubſtantias ὀσίας ἀυτὰς καθ' ἀυτὰς, *ex ſe et per ſe ipſas*, quae eſſentiam rebus fluxis largirentur, poſtquam ſemel ab intellectu diuino, in quo radices quaſi ſuas agnoſcunt, et fundamentum, ab aeterno emanarunt. Niſi enim hoc ſtatuamus, comprehendi non poteſt, qui Plato ſibi animo conceperit, non imaginem tantum vel notionem vniuerſalem equi, ſed et eſſentiam atque formam equi, in Deo eſſe [g]. Intercedit vero et hic eruditiſſimus MOSHEMIVS [h], et ingenioſe contra hanc ſententiam diſputat. Contendit is, non auctoritatibus plerumque fallentibus, ſed rationibus ex ſyſtemate petitis pugnandum et iudicandum eſſe; non eſſe ſententiam tam abſurdam viro a iudicio et ingenio non deſtituto facile imputandam; non intelligi poſſe ideam v. g. equi, vniuerſalem exiſtentem, notionem vero equi claram eſſe; nec poſtulare nexum ſyſtematis Platonici eiusmodi ideas a Dei intellectu ſeparatas, in quo ideo tantum ideae intellectus diuini obiectum, vt exemplar fabri, conſtituantur a Platone, vt eos profligaret, qui aut mundum ipſum Deum eſſe, aut caſu et temere naturam rerum concreuiſſe doceret, quae vero contrario ſenſu ab eo dicta videantur, poëtico et figurato dicendi generi adſcribenda eſſe. Quae etſi magnam pro ſe ſpeciem habent, liceat tamen pace Viri ſummi, cuius ingenio et eruditioni merito aſſurgimus, paucis ea exponere, quae nos impediunt, quo minus Ariſtotelicam de ideis Platonicis opinionem deſeramus. Dabimus, non tam auctoritatibus hic ſtandum eſſe, quam rationibus, licet et hoc in obſcuro argumento philoſophi, qui data opera intelligi noluit, periculoſum ſit, cum pluribus exemplis conſtet, ratiocinando in varias interpretationes et ſignificationes tandem totum Platonis ſyſtema phyſiologicum abiiſſe: Ariſtoteles vero, qui praeceptorem oppugnandum ſumſit, plenius ac nos eius mentem intelligere potuerit. Sed rationibus Platonicis nixi de hac re diſpiciemus. Eas vero poſtulare credimus, vt ab intellectu diuino Plato ideas ſepararet. Non enim ille ſolus philoſophi ſcopus fuit, quem affert vir longe praeſtantiſſimus; vt impietati eorum ſe opponeret, qui Deum e mundi fabrica excludebant, ſed potiſſimum, docente ARISTOTELE [i], vt ſcientiae locum faceret, cum ex ſchola Heracliti retinuiſſet, materialia omnia incerta, fluxa et in momenta mutabilia eſſe. Vt itaque ſcientiae locus eſſet, addu-

f) l. c. p. 60 ſeqq.
ff) Vide loca adducta l. c. p. 66.
g) Accedit quod appoſite ad rem monet IAC. THOMAS. Orat. XIII. p. 299. quae eſt de ideis Platonis, timuiſſe Platonem in Deo ideas multiformes ponere, quia Deus ſimplex eſt, nec multitudo in eo locum habet vel aliquid coagmentatum.
h) l. c. p. 662.
i) Metaphyſ. L. XIII. c. 4.

adducenda erant subiecta aeterna, immutabilia, vniuersalia, quorum quodlibet sui generis vniuersalem quandam naturam in se contineret, eamque materiae imprimeret, vt ita ex illa fieret, quod demiurgus intenderat. Ponamus iam, per ideas tantum aeterni intellectus diuini notiones intellexisse Platonem, qua ratione constabit physiologiae Platonicae sua veritas, essentiam et formam habere res creatas ab istis ideis? Nam si hoc ita esset, Deus ipse, eiusque essentia esset essentia equi, arboris, hominis, verbo, rerum omnium, a qua impietate tamen Platonem tota systematis eius constitutio liberat, quicquid contra dicant, qui testimoniis fide dignis destituti in Spinozae castris militasse Platonem asserunt. Hoc vt euidens nobis et Platonicae physiologiae consentaneum videtur, ita, non quidem verum, non tamen tam absurdum est, quam eruditissimo viro videtur: quae enim in equo, arbore, homine etc. singularia sunt ex materiae modificatione orta, Plato ideis non adscripsit, sed tantum intelligibile aliquid, existens per se, et quoad nostrum concipiendi modum abstractum a rerum sensibilium circumstantiis per ideas intellexit, quod illi, tanquam τερετίσματα et nugas, cum Aristotele et Diogene riserunt, qui qualitates corporeas vel materiales in abstracto v. g. equeitatem, arboreitatem, eum intellexisse putarunt [k], qua in re Platoni iniuriam fieri nulli dubitamus. Non negamus, esse in hac quoque opinione ἀσύστατον aliquod, sed id tam absurdum et ridiculum esse, vt eius generis philosopho, qualis Plato fuit, imaginationis foecunditate, quam iudicio valentior, tribui nequeat, non videmus. Quod vero obiicitur, ideam animi notionem, non rem per se existentem, significare, id aut scopum plane non ferit, aut falsum est. Supra enim ipsa Platonis verba attulimus, quibus ideam rem per se existentem definiuit, nec confundendae sunt τὰ εἴδη siue notiones animae logicae, cum ideis physicis. Nec negamus, fuisse has ideas obiectum demiurgi, siue rationis diuinae mundum condentis, vti ipse PLATO *libro sexto de republica*, et in *Timaeo* fuse docuit, et exemplum fabri ideam aedificii sibi formantis illustrationis caussa addidit: sed hoc nihil impedit, quo minus ideae possint separata ab intellectu diuino existentia existere. Nam quia dependent, quoad emanationis principium, ab intellectu diuino, ideo tamen cum eo arctissime conectuntur, et vnum cum eo sunt, id quod magna diligentia in *Parmenide* demonstrare philosophus fategit; adeoque etiam eius obiectum esse possunt. Simile vero a fabro desumtum hanc potius opinionem confirmat, quam destruit. Exempla enim et archetypi, quos architecti sibi formant, non in solis animi notionibus et imaginibus subsistunt, sed in charta delineantur, v. g. aedium exemplum, vel aedicula construitur, iuxta quam aedes formentur. Haec si sua constant veritate, reliqua, quae generali tantum argumento disputantur, nostrae opinioni non officiunt. Quam pluribus roborare locus quidem non patitur; addendum tamen vnum est, quod ipsa celeberrimi Cudworthiani interpretis eruditio subministrat. Obseruat is [l] acutissime et elegan-

k) Hist. de ideis l. ç. p. 69. 130. LAERT. L. III. f. 53. l) l. c. p. 671. 672.

eleganter: „Platonem ſtatuere in Timaeo: ſimulacrum Deorum aeterno-„rum viuere et moueri; hocque ſimulacrum mundum eſſe, rectiſſime con-„tra Chalcidium, animam mundi intelligentem, tuetur. Addit poſtea con-„tra Cudworthum, per aeternos hos Deos tres in diuinis hypoſtaſes indicari „contendentem, aeternos illos Deos nihil aliud eſſe, quam aeterna rerum „omnium exempla et ſpecies, quarum ad normam mundum hunc a ſupre-„mo numine comparatum eſſe Plato cenſuerit. Id ex eo prabat, (liceat „et hoc addere, cum doctrinam de ideis mirifice illuſtret) quod Plato et „mundum totum, et illuſtriores eius partes Deos vocauerit, cui mundo „cum mundus intelligibilis reſpondeat, neceſſe ſit, vt et hic et eius partes „ex quibus conſtent Dii ſint. Feciſſe itaque Platonem aeternas neſcio quas „ſpecies Deorum, ad quorum imaginem mundus conditus ſit, et hos eſſe „aeternos et intelligibiles Deos, in Timaeo et ſchola Platonicorum celeber-„rimos.“ Rectiſſime haec omnia dici et menti Platonis conformiter, nemo negabit, qui Platonem legit. Si vero ideae Dii ſunt aeterni, neceſſario a ſummo Deo eiusque intellectu differunt, et quod Dii ſunt, per ſe exiſtunt, licet in eo, tanquam in emanationis ſpiritualis fonte exiſtant. Nec hi Dii alii ſunt, quam quibus rerum ſenſibilium formationem Deum reliquiſſe Plato ſtatuit, de quo poſtea dicemus [m]. Ceterum et hoc abſurdum ſatis eſt, v. g. equorum ideam, ſiue ſpeciem vniuerſalem, vel eſſentiam ex qua omnes equi participant eſſe Deum quendam, manifeſto exemplo, ridiculam aliquam opinionem Platoni placere et tribui quoque poſſe; quanquam adeo ἀσύςατον, ſi ſemel emanationem omnium entium realium et ſpiritualium ex Deo admittas, non ſit, eſſentiale omnium equorum a ſubſtantia ſpirituali aliqua ortum ac naturam habere. Sed fortaſſe maiorem obſcuriſſimae et ineptae idearum hypotheſi lucem accendimus, quam in ipſa Platonis mente, ad abſurda omnia, quae inde emergebant, vti videtur, non attendenti habuit, vnde nihil amplius addimus [n], ſed porro notamus: IV. Ideas Platoni conſtituta eſſe obiecta ſcientiae, circa quae verſatur, id quod ſupra iam indicauimus, et ipſe multoties in dialogis ſuis inculcauit. Rationem in antecedentibus iam expoſuimus, quia eas ſolas veram rerum naturam pandere, et genuina veritatis luce colluſtrare homines putat, id quod elegantiſſima imagine hominis in ſpecu deuincti, et vmbratiles tantum imagines videntis, ſoluti vero poſtea et per varios gradus ad intuendas res ipſas, tandemque ad aſpiciendos ſolaris luminis radios gradientis atque aſcendentis illuſtrat [o], qui locus ab iis maxime legendus eſt, qui idearum doctrinam in ſe obſcuram et difficilem clarius cognoſcere cupiunt. V. Patet vero ex eadem imagine, totam Platonis non phyſiologiam tantum,

m) Noſter hic eſt BASNAG. Hiſt. Iud. T. IV. c. 4. §. 7. p. 56.

n) Ait etiam celeberrimus vir l. c. p. 695. Si ex Timaeo pateat, Platonem has aeternas ſpecies ſeu ideas aperte ſeiunxiſſe ab opifice mundi, conſtare tum etiam, opificem hunc non eſſe totam diuinitatem tribus perſonis conſiſtentem, quod CVDWORTHVS h. l. aſſerit. Iſtud autem tam perſpicuum eſſe ex Timaeo, vt nihil magis. Id quod ex ipſo Timaeo, cuius verba CICERO quoque expreſſit, probat. Nec negat magnam Platonicorum partem ab ea opinione differre, quae nihil ſeparatum hic ſtatuit.

o) Initio L. VII. de repub. T. II. p. 515.

tum, ſed et ethicam ad idearum notitiam redire. Comparat enim animum cum homine captiuo, corpus cum carcere, ex quo ille liberandus, et ab imaginibus vmbratilibus gradibus variis ad reminiſcentiam eorum, quae ante deſcenſum in corpus nouerat, et intuitionem entium vere talium, perducendus eſt, quod cum alibi [p] prolixe explicuerimus, ſicco iam praeterimus pede, id vnum ex ALCINOO [q] adiicientes, ideam, prout varias relationes habet, variis quoque nominibus apud Platonem inſigniri: eſt enim, quoad Deum νόησις ſiue intellectio, quoad nos, primum intelligibile, quoad materiam, μέτρον, (formam recte dixeris, ſiue modum eſſentialem, quo fluxa materia terminatur, vt certum aliquod ſubiectum exhibeat) quoad mundum hunc ſenſibilem, exemplar, quoad ſe ipſam vero eſſentia. Quae vbi in Platonis ſcriptis non diligenter obſeruantur, magnam caliginem et errores quoque non paucos in doctrina de ideis pariunt. VI. Ex dictis hactenus ſequitur, quicquid ideis opponitur, id eſt, materiam omnem, quodque ex materia componitur ſenſile, non ſtabile, non eſſentiale, non immutabile eſſe, ſed, cum perpetuo fluxui et mutationi obnoxium ſit, ſcientiae obiectum eſſe non poſſe [r], nec mereri nomen entis [s]; id quod ex Pythagoreorum ſchola accepit, quibus haec ontologia vehementer placuit [t]. Sequitur etiam ex eadem doctrina: quaecunque ſunt ſuper terram, veritatem non eſſe, ſed veritatis vmbras et imitationes, et ne haec quidem omnia, ſed pauca tantum; caetera plane mendacium et errores, et imaginationis vanas opiniones et velut ſimulacra quaedam eſſe; vt recte refert STOBAEVS [u]. Ex qua breui doctrinae Platonicae de ideis delineatione hominis ingenium ad enthuſiaſmum valde pronum clare patefit, qui eo vsque proceſſit, vt in deligendo magiſtratu reipublicae eos ſolos eligendos eſſe moneret [x], qui ad hanc intuitionis philoſophicae, et abſtractionis mentalis perfectionem peruenerunt, vnde de republica eius iudicari poteſt.

Anima mundi.

§. XXIII. IX. Vt vero formandae materiae opus rite procederet, mundusque ex ea formatus fieret optimus, animam quoque Deus ei indidit. Haec vt alibi, ita potiſſimum in *Timaeo* aſſerit, animamque hanc mundanam inter principia ſecundaria mundi geniti refert. Qualis vero anima illa ſit, ſubobſcure expreſſit Plato. Ait enim dicto loco [y]: *Ille tam generatione, quam virtute priorem antiquioremque animam corpore conſtituit, vtpote quae obedienti corpori eſſet imperatura, ex his videlicet, atque hoc pacto: Ex ea ſubſtantia, quae indiuidua et ſemper eadem ſimilisque eſt, et ex ea rurſus, quae circa corpora diuidua eſt, tertiam ſubſtantiae ſpeciem commiſcuit mediam, quae rurſus eſſet naturae ipſius eiusdem et naturae ipſius alterius*

 particeps,

p) Hiſt. de ideis ſect. I. §. 6. p. 87 ſeqq.

q) Cap. 9.

r) In Sophiſt. T. I. p. 250. LAERT. L. III. ſ. 9. 10. qui luculentus eſt.

s) In Theaetet. T. I. p. 252 ſeqq.

t) Conf. Io. SCHEFFER. de natura et conſtit. phil. Ital. c. VIII. p. 56 ſeqq.

u) Serm. LIX. p. 232. ex Pſeudo Mercurio homine Platonico.

x) Lib. VII. de republica T. II. p. 518.

y) T. III. p. 34.

particeps, eamque per haec mediam constituit inter indiuiduam substantiam, et eam quae circa corpus diuiditur. Ea cum tria sumsisset, in vnam speciem omnia temperauit: vbi naturam eius, quod alterum diuersumque vocamus, commixtioni repugnantem, cum eo, quod idem dicitur, vi quadam conciliauit. Ita quidem Plato, qui aperte satis innuit, animam hanc mundi ex natura cum ideae, tum materiae conflatam fuisse. Qua ratione vero id factum sit, longa et obscura inter Academiae discipulos disputatio est, cum more suo Plato mentem hac de re suam clare non explicuerit. Nobis, qui peculiarem Platonicae philosophiae historiam non scribimus, de hisce Platonicorum litigiis multa afferre non licet, sed explicandum nobis potius est, quid Plato ista anima mundi intellexisse videatur. Et I. quidem ex allato loco constare arbitramur, animam hanc mundi non aeternam esse, sed tum demum, a mundi architecto productam, cum mundum formaret. Id quod ARISTOTELES [z] quoque tradidit, Platonem interdum asserere, animam vna cum coelo factam esse. II. Haud obscurum vero est, animam hanc mundanam praestantiore sui parte ex Deo effluxisse: Ait enim Plato, Deum ex substantia indiuidua, quaeque semper eadem est, sumsisse, vt hanc animam, quam mundo inderet, exinde formaret. Illa natura vel substantia eadem vero, mens siue ratio diuina est, et mundus idealis, vti in antecedente paragrapho demonstrauimus, isque ex Deo: vnde iam colligi luculenter potest, qua ratione diuina queat dici haec anima, et ex Deo orta, quoniam emanationis spiritualis operatione ex diuina mente particulam accepit. Etsi itaque tertio gradu a fonte omnium entium spiritualium differt, et dignitate longe minor est, eousque tamen diuina visa fuit Platoni, vt numen, quod tamen *ὀδενὶ μεμιγμένον esse docebat, πάντα κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα, omnia exornare, omnia peruadens statuerit* [a]. Quo simul intelligimus, abesse haec a sensu Stoico, quando Plato Deum animam mundi permeantem vocat; Stoici enim formalem Dei naturam per vniuersum diffusam statuebant, Plato animam mundi ex mundi intelligibilis et diuini natura decerptam omnia penetrare docebat, hancque demum se in materiae sinum, cum mundus conderetur, infudisse asserebat, eique ex diuiduo siue materia aliquid tribuebat, quo et dignitate, et natura, et ordine reliquis facta est inferior. Hinc vero III. apertissimum est, plurimum peruertisse Platonis doctrinam, Alexandrinos Platonicos ex schola Plotini, qui duplicem animam mundi excogitarunt, vnam ὑπερκόσμιον, alteram ἐγκόσμιον, quarum illa supra mundum posita, tertiam in diuina essentia hypostasin constituat, haec ex illa deprompta mundo, vt eum animaret, indita sit. Qua de re multus est PLOTINVS [b], et qui eum sectatores secuti sunt, quorum vestigia premunt, quotquot venerandae Trinitatis dogma in Platone deprehendisse sibi visi sunt [c].

Quam

z) Metaph. L. XIV. c. 6.

a) Cratyl. T. III. p. 53.

b) Ennead. III. L. V. c. 2. p. 293. Quam tamen ψευδερμηνείαν Platonis videtur generasse dogma de mundo aeterno, quod Platoni erat ignotum.

c) Inter hos est CVDWORTHVS Syst. int. c. IV. §. 36. p. 679 seqq.

Quam tamen opinionem recte reiecerunt viri docti [d], non, quid iuniores Platonici magistrum dicere iusserint, sed quid ipse dixerit, expendentes. Nam ea de re Plato in scriptis suis silet, quanquam mira perspicacia aliquid, quod speciem habeat, ex illis exsculpere conetur CVDWORTHVS, cuius ratiunculis satisfecit MOSHEMIVS [e]: sed anima mundi, cuius passim meminit, semper ea est, quae mundo indita est, quaeque et motus in eo causa est ordinati, et acceptam virtutem in gubernatione mundi exercet, hincque in omnibus mundi partibus, praecipue in sole, luna, sideribusque latet. Nec haec potest esse illa supramundana anima, cum non tantum indiuidui et eiusdem, sed et diuidui et diuersi particeps sit, id quod in animam supramundanam Plotini cadere non potest. Nec generauit alia ratio tertium illud diuinum, aeternum, et immutabile principium Alexandrinorum philosophorum, quam studium se assimilandi Christianae religioni, quam pro noua de diuinis philosophia habentes in systema suum syncretisticum ex parte receperant. Cum enim in SS. Trinitate tres hypostases siue personas Christianos memorantes audirent, haec non commodius suae sectae placitis accommodari posse credebant, quam si patrem, vno bono Platonis, filium vero, quem λόγον dici mundique creatorem obseruabant, rationi, quam Plato in Deo, vel ex Deo potius genitam asserebat, assimilarent. Vt vero Spiritui S. suo modo locus esset, ad tertium principium, animam mundi confugerunt; quae sensu Platonico, quatenus mundum formatum inhabitat, eum non posset cum diuino spiritu componi, eo quod diuidui in ea natura, et generatio in tempore facta obstaret, animam mundanam ὑπερκόσμιον excogitarunt, quae in vna diuina essentia, tanquam aeterna ὑπόστασις subsisteret, et ad quam atque ex qua anima mundo immersa esset decerpta. Qua tamen ratione, vt solent systemata male combinata et ex variis dogmatibus consuta, et Christianam doctrinam corruperunt et Platonicam, id non facturi, si Platoni pressius adhaesissent, qui ex eodem et diuerso animam mundi coaluisse statuit. IV. Qua vero ratione Plato animam mundi ex diuina essentia et simul ex materia participare dixerit, id subobscurum est, et vix vera eius mens detegi potest. Quod si PLVTARCHVS [f] audiendus est, hoc ita factum est, vt Deus brutam illam et immorigeram animam inordinatae atque confusae iactationis in materia auctorem, emendauerit, et adiiciendo aliquam de essentia diuina partem, eam in ordinem concinnum redegerit, motusque eius varios per diuinam illam partem ita direxerit, vt, quantum materiae anima pateretur admirabilis rerum ordo et harmonia exoriretur. Hinc nullam animae huius mundanae partem sinceram putat, sed cum ex mala illa anima aliquid trahat, inde omnium malorum causam profluere. Nec aliter CHALCIDIVS, qui, *Deum, ait quae sine ordine et modo erant, ordinasse, et inordinatos animi*

errores

d) MOSHEM. ad h. l. CLERICVS Ep. Crit. VII. p. 203. BASNAGE Hist. des Iuifs l. c. §. 19. p. 77. GVNDLING. Ot. Fasc. II. p. 18.

e) loc. cit. p. 681.

f) De ψυχογονίᾳ Timaei, quam sententiam suam quoque fecit cel. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. p. 234.

errores et agitationem fluctibus ſimilem compeſcuiſſe, intellectu aſſignato, ex inordinata iactatione ad ordinem redegiſſe: hincque ortum animae mundi, ex indiuidua vna, quae intellectus ſit, et alia, quae per vniuerſa corpora diuiditur, et ſcinditur, prouenire. Indicauimus tamen ſupra iam, quid nobis obſtare videatur, quo minus hanc de peculiari materiae anima, animae mundanae contradiſtincta noſtram faciamus. Nos, ſi in tam obſcuro argumento coniecturis vtendi venia eſt, hanc, vti ſupra diximus, animam materiae, in vi rebelli, immorigera, et inordinata iactatione materiae conſiſtere ſupponentes, ita Platonis idem et diuerſum, ſiue diuiduum et indiuiduum in anima mundana intelligimus: Deus cum inordinate ab omni aeternitate iactatam et fluctuantem materiam in ordinem redigere vellet, non tantum de naturis diuinis et eſſentiis aeternis, quae menti eius obuerſabantur, cogitabat, easque emanatione ſpirituali ex ſe producendo, mundum idealem generabat, ſed etiam ad materiae ordinationem et emendationem ſe accingens, tantum ex hoc altero diuinitatis principio materiae indebat, quantum ad formandas res et determinandam materiam, et ordinandos eius motus requirebatur, ſicque ex iſto mundo ideali tertium principium emanationis lege, nempe animam diuinam produxit, et materiae infudit: quae anima, vi ſapientiae ex fonte ſuae in eam dimanantis, materiam quidem emendauit, in ordinem compeſcuit, et ad recipiendas formas diuinas diſpoſuit, toti tamen illi malignae et refractariae materiae diſpoſitioni impar, omnes eius motus inordinatos et anomalos, et contrariam bono cupiditatem vincere et emendare non potuit; vnde factum eſt, vt ex natura materiae anima mundi aliquid participaret, multumque illa reliquis principiis diuinis fieret deterior. Acutius qui vident, et in his tenebris clariora dare poſſunt, iis has noſtras coniecturas non obtrudimus, quas, licet pro indubitata Platonis opinione venditare nolumus, nihil tamen, niſi fallimur, habent, quod vel verbis Platonis vel ſyſtemati eius phyſiologico maximopere repugnet, et non aptum ſit, vt et mundi ortus, et natura materiae, et origo mali inde Platonicis rationibus queant explicari.

Trinitas Platonica.

V. Ex his vero, quae fuſe hactenus, poſtulante argumenti dignitate, diſſeruimus, iudicari poteſt, quid de trinitate Platonica ſentiendum ſit, quam non iuniores tantum Platonici magnopere iactarunt [g], ſed et poſt eos tot viri docti ex Chriſtianis, a trinitate Chriſtianorum non multum abhorrere contenderunt [h]. Alii vero plane reiecerunt, quicquid in Platone huic dogmati velificare videtur, ad poëticum dicendi genus, notiones animi, vel attributa etiam DEI gentili more in perſonas mutans, vel perſonarum habitu potius inducens, retulerunt [i]. Quo in argumento recentiores Platonicos ante

g) Quorum tamen hominum, vt in aliis, ſic in hoc quoque dogmate ſententia variat: e. g. demiurgum ſiue conditorem mundi alii faciunt primum Deum, Iulianus imperator ſecundum, Plotinus tertium, et ſic in aliis quoque; conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 686.

h) Eos enumerandi otium nobis fecit diligentia laudatiſſimorum virorum IO. A. FABRICII Bibl. Graec. Vol. II. p. 39 ſeqq. I. F. BVDDEI Inſtit. theol. dogm. T. I. p. 445. CHR. MATH. PFAFFII Introd. in hiſtor. theol. liter. P. I. p. 305 ſeqq. qui conſulendi.

i) In his SOVVERAINIVM eſſe, ſupra diximus.

ante omnia non audiendos esse monemus, quos ex inepto sacra Christianorum dogmata cum nugis suis conciliandi studio Platonis genuinas doctrinas de Deo et principiis diuinis misere corrupisse, plus vna vice ostendimus. Illi enim abstractione mentali vsi, tres eiusmodi ὑποςάσεις, in vna essentia diuina comminiscebantur, easque a mundo hoc visibili separabant. Plato vero, etsi is quoque trium principiorum mentionem faciebat, longe tamen alia ratione ea adhibuit, nec de trinitate in diuina essentia, sed de principiis rerum genitarum sollicitus, rationem Dei et animam mundi, ad hunc ipsum mundum suo modo retulit, et ideas diuinas materiae impressas et animam ei inditam statuit. Num vero attributa tantum Dei intellexerit, nec ne? in tanta obscuritate eius definiri certa ratione non potest, ex iis tamen, quae hactenus de ideis et anima mundi disseruimus, patet, verisimile esse, non nudas haec principia notiones et praeuisiones animi, abstractionibus tantum existentes, esse, sed reuera Platonem sibi concepisse emanationem duorum principiorum, ex infinita DEI natura, realiter a Deo distinctorum, propter originem tamen et fontem, ex quo orta sunt, vnum certo sensu, quae cum eo sint: quae tamen principia et maxime inaequalia esse, et dignitate, immo etiam naturae diuinitate inter se diuersa et inferiora summo DEO, patet, praecipue cum non in se considerari debeant, sed quatenus circa materiam agunt, quo modo anima mundi, ex contagio materiae aliquid trahens, eo nomine vix digna est. Quae si cogitassent, et a Platonicorum Aegyptiacorum falsis et syncretisticis interpretationibus sibi cauissent viri illi eruditi, qui nescio quae adorandi SS. Trinitatis Christianae mysterii vestigia in Platone se obseruauisse, sibi visi sunt; parcius de Platone tantopere laudando cogitassent, nec ad ineptam opinionem delapsi essent, Platonem ex sacris oraculis et consuetudine cum Iudaeis haec mysteria surripuisse. Nihil enim in tota hac trinitate Platonica est, si modo nomen haec tria merentur, quae immenso gradu, natura et dignitate inter se distant, quod non ex admissis semel principiis generalibus de Deo, materia et idea, caussis rerum omnium Plato sine vllo reuelationis diuinae adminiculo poterat deducere. VI. Sequitur vero ex hac quoque de anima mundi doctrina, et mundum esse Dei filium, et omnes partes mundi, praecipue illustriores, et in his solem, lunam atque reliqua sidera Deos esse. Recte hoc notandum est, ne confundamus in theologia Platonis, quae inter se distincta sunt. Et mundum quidem simulacrum immortalis diuinitatis ipse Plato nominat [k], et filium Dei TIMAEVS LOCRVS [l], quem imitati sunt alii [m], eo quod per ista principia a Deo esset genitus. Immo ipse PLATO [n] Deum ὄντως existentem de futuro Deo, id est mundo condendo cogitasse asserit. Terram vero, coelum, et sidera Deos dixisse, multis testimoniis constat. Vnde

k) In Timaeo l. c.
l) T. III. p. 95. Opp. Plat.
m) Eorum loca collegit SOVVERAIN Platonisme devoilé P. I. ch. 9. p. 93. qui tamen male haec applicat et confundit.
n) In Timaeo.

Vnde LAERTIVS [o] hoc Platoni tribuit: terram esse antiquissimum omnium, qui in coelo essent, Deorum, et loquuntur id etiam non dialogus tantum, qui *Epinomis* inscribitur, sed et libri *de legibus*, quos tamen maturiore aetate, grauisque annis conscripsisse dicitur, vbi Anaxagorae scita de sideribus reprehendit, et haec serio inculcat Atticae iuuentuti. Quae quidem ad declinandam inuidiam, quam praeceptorem Socratem e viuis sustulisse nouerat, dixisse tantum videri poterat, nisi doctrina de anima mundi, eum serio haec statuisse persuaderet. Non tamen aeterni hi Dii sunt, sed in tempore orti atque conditi, quemadmodum anima mundi, a qua animantur, et propter quam in Deorum numerum referuntur, aeterna non est, vt supra vidimus [p].

Dii et daemones.

§. XXIV. X. Vt vero reliqua, quae ad hanc theologiam siue metaphysicam Platonis pertinent, tandem adiiciamus, monendum est, Deos quoque tum aeternos tum ortos ex his principiis deriuauisse Platonem. Et de Diis quidem aeternis §. antecedente, quantum satis est, ad noscendam Platonis doctrinam diximus, et eos species siue ideas aeternas esse, in mundo intelligibili, vti recentiores Platonis discipuli loquuntur, comprehensas; ortos vero Deos cum anima mundi originem cepisse, ex modo dictis patet. Et de daemonum quidem natura et munere occulte sententiam Plato tegit, fassus [q] ceterorum Deorum, qui cerni non possunt, et daemones vocantur, cognoscere et enuntiare ortum maius esse opus, quam ferre nostrum valeat ingenium, priscisque in hac re credendum esse viris, qui Diis geniti, vt ipsi dicebant, parentes suos optime nouerint. Verum hoc ad declinandam inuidiam dixisse, ne ignota cum Socrate numina introducere videretur, palam est. In sequentibus vero sumta fabulae persona, ita Deum rerum conditorem loquentem ad hos Deos inducit: *esse quidem eos, quoniam generati sint, minime natura sua immortales, et indissolubiles, neque tamen vnquam dissolutum iri, nec mortis fatum subituros, voluntate diuina praestantiore vinculo existente ad vitae custodiam, quam nexum illum, quibus essent tunc, cum gignerentur, colligati.* Posthaec recitat, quae eis munera ab opifice iniuncta essent; *vt* nempe, *quoniam conditorem non deceret reliqua animantia condere, ne et ipsa Dii euaderent, ipsi secundum naturam suam ad animalium generationem se accingerent, vimque Dei in illis condendis imitarentur. Et animalis se quidem, quod immortale et diuinum vocandum sit, et principatum teneat, ipsum se semen et initia traditurum, cetera eos exsecuturos, vt immortali naturae mortalem attexentes, faciant generentque animalia, et subministratis alimentis augeant, et consumta rursus recipiant.* Hactenus Plato, qui in sequentibus animarum in his animalibus ortum describit, de quo postea. Videturque in his partim Aegyptios et Pythagoram, partim Socratem secutus fuisse. Obscurus tamen in his omnibus est, nec satis declarat, quae de daemonibus statuat.

o) L. III. f. 75. Vnde emendandus locus in Timaeo T. III. p. 75.

p) Conf CVDWORTH. System. intell. c. IV. §. 23. p. 484.

q) In Timaeo T. III. p. 40.

ſtatuat. Quod occaſionem praebuit Platonicis Aegyptiacis infinita de daemonum natura, gradu, officiis, expiatione hisque ſimilibus diſputandi, et maximam ſuae theologiae partem iſtis diſſertationibus replendi: quas tamen, cum pleraeque in eorum demum ingenio enatae ſint, tum demum tangemus, vbi temporum et hiſtoriae ſeries ad ſectam Eclecticam nos deduxerit. Nunc Platonis verbis inſiſtentes, de iis eum loqui diis monemus, qui in anima mundi comprehenſi, cum ea geniti ſunt, quos formationi tum hominis, animae ſuperioris ſiue rationalis parte ſummo rerum conditori relicta, tum reliquorum animantium praefectos fuiſſe ſatis clare innuit. Non tamen ortus tantum animalium curam habere iuſſos eſſe, ſed et incrementorum reditusque in eam materiam, ex qua producta ſunt, monet, vnde recte colligitur, mundi huius ſenſibilis directioni et prouidentiae Platonem daemones praefeciſſe. Id quod TIMAEO LOCRENSI [r] quoque placuit, quem in ineundis mundi huius rationibus phyſicis ſecutum fuiſſe Platonem aliquoties monuimus, qui diſerte: *numinibus humanarum rerum inſpectionem ſummum illum Deum, omnium imperatorem atque praeſidem, attribuiſſe, iisque etiam gubernationem mundi permiſiſſe.* Quem ſecutus eſt Plato, qui de hoc daemonum munere ita [s]: *Tunc ſane totius circuitus princeps curatorque primus Deus extitit, vt nunc per varias mundi plagas ſingulae ipſius partes a principibus diis diſtributae ſunt. Animalium quoque genera gregatim diſtincta, daemones quidam tanquam diuini paſtores ſortiti ſunt, quorum quisque ad munus ſuum obeundum ſufficiens cum eſſet, ſinguli ſingulis, ſic vt ille voluit praeficiebantur, quibus praeerat ipſe.* Ita enim fabulam de regno Saturni primaque naſcentis humani generis aetate rationibus ornat philoſophicis. Non vero regendo tantum mundo huic, ſed et vaticiniis et patefaciendae deorum voluntati, et expiando quoque ſummo numini certos daemones praefecit. Notabili enim loco [ſſ] ait: *Omnis natura daemonum inter mortales deosue eſt media* (cuius ratio petenda eſt ab origine eorum ex anima mundi, quae medium quaſi inter diuina et materialia tenet, ex vtrisque participans) *interpretatur et traiicit humana ad Deos, diuina ad homines: horum quidem preces et ſacrificia, illorum praecepta ſacrasque ſolennes inſtitutiones et ordinem. In vtroque medio conſtituta eorum natura totum complet, vt vniuerſum ſecum ipſo tali vinculo connectatur. Per hanc vaticinium omne procedit, ſacerdotumque diligentia circa ſacrificia expiationesque, et incantationes, et diuinationem omnem atque magicam. Deus quidem homini non miſcetur, ſed per id medium commercium omne atque colloquium inter Deos hominesque conficitur, et vigilantibus nobis et dormientibus.* Poſſemus hic innumera fere cumulare, quae Platonici recentiores de catena daemonum, quibus vniuerſum repletur, diſſeruere, verum id iam non agimus, et potiora, quae hunc locum illuſtrare poſſunt alibi [t] diximus. Hic

Vvvv 2 vero

r) Opuſc. mythol. GALEI p. 566.
s) In Politica.
ſſ) In conuiuio T. III. p. 201 ſeqq.
t) In Otio Vindelico Mel. I. §. 5. p. 42.

vero id monemus, videri hic Platonem Aegyptiacam potissimum theologiam secutum esse, quam eiusmodi dogmatibus religionem publicam commendasse supra ostendimus. Erat enim Plato, Socratis exemplo cautior factus, in eo diligens, vt philosophiam suam religioni dominanti accommodaret. Et fauebat huic opinioni non doctrina tantum de anima mundi omnia peruadente, ex qua daemonas excerptos esse statuebat, sed recepta quoque suo tempore, etiam inter Graecos, sententia: omnia Deorum esse plena, id est daemonibus cuncta repleri, vnde facile hanc, quam ipsius verbis attulimus, opinionem inire illi licuit. Qua de re, vbi de daemonio Socratis agit, pluribus mentem explicat, quae ipsa videnda sunt, cum instituti nostri causa exscribere loca illa nobis non liceat. Ex his vero sequebatur, cultum publicum non reiiciendum esse, sed prosequendos daemonas orationibus, muneribus, alioque cultu diuino, idque animo puro. In quo tamen daemonum cultu pro diuersis eorum generibus atque classibus, quibus mundo praeesse Plato praecipiebat [u], diuersam quoque rationem adhiberi voluit. Nam alios statuebat coelestes ciuitatique praesidentes daemonas; alios terrestres, post hos illis impares, et tandem heroës, quibus qua ratione cultus exhibendus sit, in *quarto de legibus libro* constituit. Sed et in materiam potestatis aliquid esse daemonibus non negat. Ait enim [v], *homines et animalia cetera, eaque ex quibus ista gignuntur, ignem et aquam et horum germana, DEI esse opera, post haec horum simulacra sequi, daemonum quadam machinatione producta*; quae postea de phantasmatis dormientibus et viuentibus quoque occurrentibus explicat. Quae postea materiam praebuere Aegyptiacis Platonicis miras de daemonum apparitionibus et phantasmatibus opiniones excogitandi, quas suo loco tangemus. Interim de iis consulendus est PSELLVS [w], vt appareat, qua ratione Platonica daemonologia ex his fundamentis ad speciosum quidem, sed paradoxum exsurrexerit aedificium. Reliqua, quae huc referri possunt, in sequentibus exponemus, vbi etiam de animae origine et natura, quae ad metaphysicam Platonis referri potest, differemus.

II. Physica.

§. XXV. His, quae explicuimus, fundamentis, vsus est Plato ad explicandam rerum naturalium generationem et ordinem, quam secundum mentem eius porro describemus. Ita vero Plato statuit in physica:

I. Sine causa oriri quicquam impossibile est. Hoc idem principium est, quod supra metaphysicae Platonicae fundamentum posuimus: Ex nihilo nihil fit.

II. Quod fieri debet pulchrum, opus est vt opifex in eius constructione ad id, quod eodem modo se habet, semper aspiciat, et huiusmodi quodam vsus exemplo ideam vimque in opus educat. Ratio huius axiomatis quaerenda est in hypothesi de ideis. Sine mundo ideali enim mundum sensibilem gigni non potuisse, ideo Plato statuebat, quod materiam fluxam, infor-

u) In Apologia Socratis.
v) In Sophista circa fin.
w) De operatione daemonum.

informemque fine acceffione entium vere talium ad veram et vifibilem mundi productionem adhiberi non poffe credebat.

III. Genitus autem mundus ab aliquo principio fumfit exordium. Hoc ita probat Plato in *Timaeo*, vt dubium non fit, credidiffe eum, mundum in tempore genitum atque factum effe [x]. Ita enim rationes init: Mundus cernitur, tangiturque et corpus habet: omnia vero huiusmodi fenfus mouent; quae fenfus mouent, opinione per fenfum percipiuntur: haec vero talia effe conftat, vt gignantur et genita fint; quicquid autem gignitur, ab aliqua caufa gigni neceffe eft. Quo ratiocinio Plato manifefte ad fenfibilem mundum refpicit, qui in hanc formam, vt confpici tangique poffet, non enituiffet, nifi informis materia formam et ordinem a conditore accepiffet. Paria alibi quoque habet, nec dubitabit, qui *Timaeum* legit, mundum non aeternum effe, fed genitum in tempore. Aliter tamen iuniores Platonici, qui contrariam Platoni opinionem tribuunt, et mundum quidem ab aeterno genitum concedunt, fed in figno tantum rationis, quia Deum mundum ex finu fuo expuliffe credebant, vnde pro mundi aeternitate, tanquam genuino Platonis dogmate ftrenue pugnabant. Quod vt contra manifeftam Timaei fententiam facerent, plures quidem caufas habuerunt, hic, vbi horum hominum decreta non delineamus, non enarrandas [y], potiffima vero fuit inftituta inter Platonem et Ariftotelem concordia, quam aeternitatem mundi poftulaffe, ex placitis Lycei notum eft: quo tamen fyncretifmo, cum ab aeterno mundum ex Deo genitum factumue dicerent, et Platonis et Ariftotelis doctrinam corruperunt, quorum ille mundum in tempore conditum, hic a nulla caufa efficiente factum, fed per fe aeternum afferuit. Horum itaque teftimonia non moramur. Obftat vero alius, et quidem ARISTOTELIS [z] locus, quo minus Platonem haec ferio afferuiffe credi poffit. Ait enim: *Subfidium, quod quidam eorum, qui dicunt mundum incorruptibilem quidem effe, attamen factum effe, fibimet ipfis enituntur ferre, verum non effe videtur. Inquiunt enim, et fe, perinde vt geometrae, qui defignationes defcribunt, de generatione mundi dixiffe, non quafi aliquando mundus effet ortus, fed inftitutionis gratia, quia difcentes magis recognofcunt, fi vt defignationem viderint factam.* Quem admodum enim haec in Platonicos dicta effe conftat, ita manifefte innuunt, ordinis tantum methodique caufa ita eos cenfuiffe. Certe dubiam inde reddi veram Platonis fententiam, nemo facile inficiabitur, cum nemo melius magiftri mentem infpicere potuerit, quam Ariftoteles, multorum annorum difcipulus. Verum hoc teftimonio non obftante, non negamus, non difcedendum effe ab illa opinione, quae Platoni mundum in tempore conditum tribuit. Nam et Ariftotelem, aeternitatis mundi patronum vt prae-

 cepto-

x) Tria haec afferta extant in Timaeo T. III. p. 40. conf. Protagoras T. I. p. 320.

y) Conf. MOSHEMIVS ad CVDWORTHVM p. 268. Platonicorum iuniorum philofophemata vero cognofce ex PROCLI Commentario in Platonis Timaeum.

z) De coelo L. I. c. 10. Eadem tradit PSEVDO-ORIGENES philofophum. c. XIX. p. 112. ad quem locum vid. cel. WOLFIVS.

ceptoris auctoritatem, quae ei obiiciebatur, eluderet, ita scripsisse verisimile est; et quae Epicurei contra Platonem disputarunt, certissimo testimonio sunt, eum mundum conditum asseruisse. Ait enim Velleius apud CICERONEM [a]: *ab vtroque sciscitor, cur mundi aedificatores tam repente extiterint, innumerabilia ante secula dormierint? isto igitur tam immenso spatio, quaero cur Pronaea vestra cessauerit? Laboremne fugiebat? at iste nec attigit Deum, nec erat vllus. - - Quid autem erat, quod concupisceret Deus mundum signis et luminibus, tanquam aedilis ornare? Si, vt Deus ipse melius habitaret, antea videlicet tempore infinito in tenebris tanquam in gurgustio habitauerat.* Haec enim frustra disputassent Epicurei contra Platonicos, si his licuisset obiicere, se methodi et ordinis causa ita tantum rationes inire.

IV. Volens Deus, omnium quae intelligi possunt, pulcherrimo et vndique absoluto (mundum idealem intelligit) mundum hunc simillimum reddere, animal vnum id effecit, aspectui subiectum, animalia cuncta naturae suae conuenientia intra suum limitem continens; qui vnus est, quia ad vnius similitudinem est formatus: quod enim viuentia omnia, quaecunque intelliguntur, continet, socium alterum habere non potest. Quod assertum aliis postea Plato ratiociniis munit [b].

V. Quoniam vero corporeus, spectabilisque et tractabilis mundus erat futurus, ac sine igni videri nihil potest, sine solido nihil tangi, et solidum absque terra nihil, ideo in operis huius exordio Deus ignem primo terramque creauit. Quia vero duo sola absque tertio quodam commode cohaerere non possunt, mundique corpus non latitudinem tantum, sed et profunditatem requireret et soliditatem, solida vero non vno, sed duobus semper mediis copulentur, inter ignem et terram aërem aquamque locauit, eaque inter se inuicem, quoad fieri poterat, comparauit, vt quemadmodum ignis ad aërem, ita aër ad aquam; vt aër ad aquam, sic aqua ad terram congrue conferatur. Qua ex coniunctione ita constitutus est mundus, vt aspici tangique possit [c].

VI. Mundum ita Deus ex perfectis partibus perfectissimum, vnum, quemque morbus et senecta non attingeret, fecit, et figuram maxime congruam, et decoram dedit, in qua reliquae figurae omnes continerentur, id est, sphaericam, lenemque hunc globum externe poliuit, et aequalem tornauit [d]. Animam autem in eius medio collocauit, perque totum tetendit, mundumque hunc vnum, et solum et circularem, volui in circulum statuit, qui se ipsum sustinere posset, anima obedienti corpori imperatura.

VII. Corpus quidem mundi spectabile factum est, anima vero oculorum effugit obtutum, rationis et modulaminis compos.

VIII. Vniuersum Deus pro virili sempiternum facere voluit, vt mundi anima sempiterna est; quod quia genito operi congruere non potuit, idcirco

a) De nat. Deor. L. I. c. 9. conf. Histoire universelle p. 16. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 269.

b) In Timaeo p. 32.

c) loc. cit.

d) Ibid.

circo imaginem aeui mobilem effingere decreuit, ac dum coelum exornaret, fecit aeternitatis in vnitate manentis aeternam quandam in numero fluentem imaginem, quam nos tempus vocamus: quod aeternae et immutabili fubftantiae tribui non poteft.

IX. Quia corpora profunditatem habent, profunda planis conftant, et rectitudo planae bafis ex triangulis conftituitur, ideo elementa figuras acceperunt geometricas triangulis conftantes. Terra cubicam fpeciem habet, quia maxime folida et omnium elementorum minime mobilis eft: ignis pyramidis fpeciem nactus eft, quia bafes pauciffimas habet, adeoque velociffimum et leuiffimum elementum eft: aër figura octaëdra, aqua icofaëdra conftat.

X. Haec a Deo tanta vbique quoad multitudines, motus atque potentias proportione exacte abfoluta connexaque funt, quantum neceffitatis (materiae) naturae libens et perfuafa capere poterat. Multus in his demonftrandis et ex rationibus geometricis deducendis eft Timaeus Platonis, ad quod geometriae ftudium, et modus philofophandi Pythagoricus Platonem impulerunt, vt perfpicuitatem naturae, eiusmodi fpeculationibus mathematicis, veram rerum naturam non declarantibus corrumperet. Qua de re recte conqueftus eft BVRNETIVS [e].

XI. Mundo ita conftituto motum congruum tribuit, qui ex feptem motibus vnus ad mentem maximam et intelligentiam pertinet. Ideoque cum illum per eadem et in eodem et in fe ipfo circumduxiffet, effecit, vt circulari conuerfione moueretur. Ita philofophus de motu; ex quo patet, mentem vel animam potius ex mente, hac virtute accepta, motus caufam effe; quam poftea affertionem Ariftoteles aliquantum immutauit, motum a prima caufa per intelligentiarum orbes deducens [f]. Nam Platoni quoque motus prima caufa Deus, proxima anima mundi. Qua de re neruofe BOETHIVS [ff]:

Quae quem fecta duos motum glomerauit in orbes,
In femet reditura meat, mentemque profundam
Circuit et fimili conuertit imagine coelum.

Hinc CHALCIDIO *motus rationabilis* dicitur, *cui animarum proprius eft circuitus* [g].

XII. Durat vero aeternum mundus, quia confentaneum eft, Deum fumme bonum, perfectiffima voluiffe facere, vnde et morbi et fenectae expertem eum fecit. Fecit vero certas periodos, intra quas ad priftinum locum totus mundus interno animae motu redeat. Et hic annus ille magnus [h], de cuius tempore et annorum numero valde difcrepant Platonici, quorum fomnia cum eleganter enarrauerit IAC. THOMASIVS [i], plura fcire cupientibus is adeundus eft.

XIII.

e) Archaeol. philof. L. I. c. 13. p. 439.
f) Conf. CVDWORTH. l. c. 6. 24. p. 494.
ff) De confol. phil. L. III. metr. IX.
g) Ex his fequitur, non dari vacuum. Cuius locum, vt moueri mundus queat, animam mundi occupare, ex adductis locis colligi deber.
h) Conf. FICIN. ad L. X. de Rep. p. m. 446. Ipfe PLATO l. c. T. II. p. 446.
i) De exuft. mundi Stoica diff. V. p. 62. conf. VOSSIVS de idol. gentil. L. II. c. 35. p. 596.

XIII. Deus tempus creare volens, ſolem et lunam et alias quinque ſtellas, quae erraticae vocantur, fecit, quo temporis numerus diſtinguatur, easque ſeptem orbibus qui alterius ipſius diuerſaeque naturae voluuntur, adhibuit. Lunam in primo ſupra terram circuitu poſuit; in ſecundo ſolem; luciferi deinde globum, et Mercurii ſacrum, vt dicitur, orbem circulis affixit, ſoli velocitate aequalibus, potentia vero illi contrariis, et ſic porro; omnes vero hos circulos ſuperna illa vertigo varia circuitione reuoluit, propterea quod iſti duobus ſimul contrariis motibus agitantur [k].

XIV. Terram autem, altricem noſtram circa polum per vniuerſum extenſum alligatam, diei noctisque effectricem et cuſtodem eſſe voluit, nec non primam antiquiſſimamque deorum omnium, qui intra coelum geniti ſunt.

XV. Animalium vero condendorum curam inferioribus Diis, vti ſupra dictum, permiſit, ita vt vim imitarentur ſuam, qua in ortu eorum eſſet vſus, et mortalia corpora formantes faciant animalia.

Haec potiora et primaria phyſicae Platonicae capita ſunt, in Timaeo omnia comprehenſa, in quo ad ſpecialia quoque poſtea deſcendit, et corporis etiam humani fabricam explicat; quae tamen latius hic exſequi non licet, vnde lectorem ad ipſum Platonem, et qui dignus eſt, vt cum eo conferatur, ad eius interpretem, CICERONEM, ex cuius verſione Timaei fragmenta ampla ſuperſunt, merito remittimus.

Pſychologia. §. XXVI. Retulit vero Plato ad philoſophiam naturalem doctrinam etiam de anima hominis, de qua, cum in ſe difficile et obſcurum argumentum, quod omni tempore maxima philoſophorum ingenia exercuit, tractaret, aſſumtis ſemel hypotheſibus de entibus ſpiritualibus ex Deo emanantibus, obſcure locutus eſt. Cum enim haud raro placitis ſemel cum cura receptis magis inſiſteret, quam experientiae, ipſiusque animae conſcientiae, et quae apud Aegyptios et Italicos audiuerat, cum eis iungeret, multoties in incertiſſimarum opinionum voraginem abreptus eſt, vbi, cum clara et diſtincta non haberet, notionibus incertis, vagis et obſcuris, de quibus ipſi non ſatis conſtabat, hanc philoſophiae naturalis partem abſoluit: vt euincunt luculenter ea, quae de ortu, natura, lapſuque et ſtatu animi tradidit. Certiora itaque et clariora a nobis non poſtulanda ſunt, in delineatione ψυχολογίας Platonicae, quam ipſe auctor prodidit, ita vero philoſophari pergebat:

XVI. Cum homines a diis inferioribus condi vellet Deus, illi quod in eo animali immortale diuinumque futurum eſſet, principatumque teneret, et iuſtitiam ſimul ac Deos coleret, ſemen ille et initia tradidit, et in cratere eodem, in quo mundi totius animam permiſcens temperauerat, ſuperirois temperationis reliquias miſcendo perfudit, modo quodam eodem, non tam per-

k) Qua ratione vero aſtris deos praefecerit, totiusque mundi adminiſtrationem iis commiſerit, ſupra expoſuimus, vbi daemonologiam Platonicam conſiderauimus. Hinc daemones vel aetherei vel aërii, in Epinom. T. II. p. 985. conf. Hiſt. crit. Phil. T. II. p. 254 ſeq.

perfectas similiter, sed et secundo et tertio gradu a primis deficientes [l]. Mire obscurus hic est Plato, tentabimus tamen an ex tenebris protrahere haec aenigmata et clariorem iis lucem accendere queamus. Quem in finem I. obseruamus, haud obscure ex hoc loco patere, Platoni mentem hominis nobiliori sui parte non tantum a Deo ipso conditam, sed ex Deo esse. Diserte enim non initia tantum, sed et semen se traditurum Deus in istis ad Deos minores verbis promittit. Nec aliter quoque Plato statuere vi principiorum semel admissorum poterat. Cum enim animam natura sua immortalem esse, teneret firmissime, et eandem ad aeterni boni communionem et assimilationem philosophiae suae opera adducere vellet, non vero, nisi duo rerum principia, quorum vnum materiale, alterum spirituale esset, agnosceret, necessarium erat, vt materiali parte reiecta spiritualem ei naturam adscriberet, quae cum e nullo fonte, nisi ex Deo oriri posset, necessario Deus quoque fons animorum ipsi erat constituendus. Hinc animam non tantum et *γενεστὴν τοῦ παντὸς αἰτίου* [ll] *λεχθέντος* vocat, sed et *συγγένειαν τινα θείαν πρὸς τὸ ξύμφυτον τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι*, *diuinam quandam cognationem naturae, quae ad insitam diuinam naturam in Diis honorandam et agnoscendam impellit*, ei tribuit [m]. II. Etsi vero hoc negari non possit, et satis clare ex Platone ipso appareat, caue tamen intelligas sensu eo, quo Alexandrini Platonici acceperunt [n]. Hi enim cum hypothesi de tribus hypostasibus in diuina essentia essent occupati, et in eius gratiam animam quandam mundi supramundanam excogitassent, mentis humanae originem ad ipsam diuinam essentiam, mediante ista anima, retulerunt. Aliter vero Plato, qui adducto Timaei loco diserte magnae inter Deum et animam differentiae, et gradus meminit, et ex superiori temperatura animam decerptam statuit. Quod vt intelligatur luculentius, obseruandum est, per craterem illum, cuius nomine Plato, more suo *ἀλληγορικῶς* vsus est, intelligi ipsam animam mundi, in quo et idem et diuersum miscuit [o]. Repete supra de anima mundi dicta, videbisque, quo modo Deus praeter decerptam ex altero principio, ratione, ipsi gradu iam inferiore, diuinam naturam, quam animae mundi indidit, aliquid quoque ex materia non tam ipse admiscuerit, quam potius ab immorigera ex parte materia admisceri passus sit, vnde multis gradibus ei inferiorem esse dicto loco monuimus. Hoc in receptaculo omnium, quae in mundo sunt, rerum spiritualium cum materia connexarum, animas hominibus inferendas decerpsit, et ex eodem, id est substantia simplici, quae in anima mundi erat, hominis generauit animam: quae, licet ita ex diuino emanationis omnis fonte originem cepis-

l) In Timaeo T. III. p. 41.

ll) In Philebo T. II. p. 30.

m) Lib. X. de legibus. T. II. p. 899. conf. Hist. de ideis sect. I. §. VI. p. 95 seq.

n) Ad quod non satis attendit; accuratus alias veteris philosophiae interpres IAC. THOMASIVS diss. XXI. de exust. mundi Stoica p. 250. Supra vero ostendimus, supramundanam hanc animam, ab ea quae mundo indita est, magnopere differre.

o) Consentiunt THOMASIVS l. c. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 51.

cepiſſet, non tamen prout reliqua entia emanatiua, ſed ſecundo et tertio loco, vt ipſe loquitur, diuina eſt, quia non immediate ex Deo ſummo, ſed ex anima mundi deſumta eſt, adeoque non tam perfecta, et excellens eſt in natura eiusdem, vt ideae, ſiue Dii, ſed infimum gradum inter entia ſpiritualia, quae ex Deo emanarunt, occupat. Et haec quoque cauſa eſt, cur inſtituta inter corpora et animas comparatione [p], has ex mundi anima decerptas eſſe afferat, quemadmodum corpora, ex mundi vniuerſi corpore deſumta ſunt. Ex quibus diiudicanda ſunt ea, quae PSEVDO-ORIGENES [q] de variis interpretum circa ſententiam Platonis de anima eiusque natura, et origine opinionibus differit. III. Quia vero anima ex mundi anima decerpta eſt, ſequitur eam non minus, quam fons ille, ex quo hauſta eſt habere etiam aliquid ex diuerſo, id eſt, ex materia. Quod qua ratione intelligendum ſit, perſpicue explicuit CHALCIDIVS [r], qui, *Plato,* ait, *animam ex omnibus initiis conflat, vt et ipſorum initiorum, et quae initia ſequuntur, et prorſus omnium rerum exiſtentium ſcia eſſet, ac de omnibus iudicaret.* Idem vrſit SIMPLICIVS [s], hoc imprimis veterum phyſicorum axiomate vſus: ſimilia cognoſci ſimilibus, quam rationem Platoni quoque arriſiſſe, ait, SEXTVS EMPIRICVS [ſ]. Ex quibus perſpicuum eſſe exiſtimamus, Platonem reminiſcentiae opinione occupatum aliter ſtatuere non potuiſſe, cum alias rationem afferre non potuiſſet, vnde animae rerum ſenſibilium cognitio, per ſenſus reparanda innotuiſſet, antequam in corpus immitteretur. IV. Et hinc ſine dubio opinio quoque Platonis de pluribus, vna, animis in homine deriuanda eſt, quam in ſequentibus enarrabimus. Vtrum vero per illud, quod in anima ex diuerſo eſt, ὄχημα illud, ſiue materiale animae vehiculum intelligendum ſit, quod Platoni placuiſſe, et σῶμα αὐγοειδὲς, *corpus ſplendidum* eſſe, quibusdam eius interpretibus viſum eſt [ſſ], dici vix poteſt, cum nullibi mentem hac de re clare expreſſerit. Hoc vero magna doctrina et ingenio demonſtrauit cel. MOSHEMIVS [t] hanc de vehiculo animae opinionem non demum in iuniorum Platonicorum cerebro enatam eſſe, ſed fuiſſe dogma canae antiquitatis, vnde coniici poteſt, nec Platoni ipſi ignotum intactumque manſiſſe, cum non inepte cum reliqua eius pſychologia cohaereat. V. Ex dictis vero origo quoque mali in anima ex Platonis mente deriuari poteſt. Quemadmodum enim in anima mundi accidit, vt ex diuerſo, id eſt, ex materia participans, mali in ſe ſemina habeat, etſi meliore ſui parte diuinae originis, vti ſupra latius dictum eſt; ita etiam cum anima humana comparatum eſt, quae, cum animae mundanae naturam acceperit, propter illud, quod ex materia accepit, mali in ſe gerit initia, antequam in corpus demergitur. Patebitque ex iis, quae de partibus animae dicturi ſumus, reuera inde originem mali deriuauiſſe Platonem, quod praeter

Origo mali moralis.

p) In Philebo l. c.
q) Philoſophum. c. XIX. p. 119.
r) In Tim. Plat. §. LI. p. 298
s) Vid. MOSHEM. ad CVDW. c. I. §. 24. p. 32.
ſ) Lib. I. adu. Mathem. ſ. 203.
ſſ) Apud PSEVDO-ORIGENEM l. c.
t) Ad CVDWORTH. p. 1031 ſeqq.

praeter rationalem partem, etiam ſenſualem anima acceperit [u]. VI. Tandem ex dictis lucem quodammodo capiunt, quae de animae facultate mouendi Platoni placuerunt. Et Plato quidem animam ſubſtantiam dixit, quae ſe et alia moueat [v]. Qua ratione vero id fiat, corporea an incorporea? diſtincte non expreſſit, forte quod in ancipiti argumento, quod hodie philoſophorum maximorum et iudicandi facultate Platoni longe ſuperiorum acies nondum totum perſpexit, quo modo anima in corpus agat? aqua ipſi haeſerit. Iuniores vero Platonici, quibus ſe iungit CVDWORTHVS [w], modo id tantum incorporeo fieri, id eſt, cogitatione, ratiocinatione, deliberatione contendunt. Verum hoc ex parte tantum verum eſt; quatenus enim anima a materia aliquid participat, motusque etiam ſenſualis auctor eſſe creditur, id quoque corporeo modo, pulſuque materiali fieri neceſſe eſt. Nam et ita de mundi anima ſtatuit, quanquam fatendum ſit, Platonem ſibi hic quoque non vbique conſtare, ſatisque prodere, ſe non ſatis quaeſtionis huius nodo, quem plerique ſecuerunt magis, quam ſoluerunt, fuiſſe parem.

XVII. Cum vniuerſum Deus conſtituiſſet, aſtris parem numerum diſtribuit animarum, ſingulis ſingulas adhibens, eisque tanquam vehiculo impoſitis monſtrauit vniuerſi naturam, ac leges fatales edixit: oſtendens quidem primam omnibus generationem ordine quodam vnam fore, ne quis ab eo minus ſortiatur. Satis autem et quaſi ſparſis animis per ſingula ſingulis conuenientia temporum inſtrumenta, fore vt animal naſceretur, quod omnium animalium maxime cultui diuino eſſet deditum. Eſſe autem naturam hominis geminam, cuius id genus fore praeſtantius, quod viri nomine ſit appellandum. Cum vero animae corporibus neceſſitate quadam fuerint inſertae, et corporibus earum acceſſerit aliquid viciſſimque abſceſſerit; primum vtique neceſſario ſenſum vnum omnibus intimum et naturae coniunctum illic a violentis paſſionibus excitari, deinde voluptate et dolore mixtum amorem, poſthaec metum et iram, et quaecunque vel haec ipſae ſequuntur, vel ab iſtis vt contraria diſſident. Haec qui ſuperauerint, eos iuſte victuros, iniuſte vero, qui ab his fuerint ſuperati. Atque illum, qui recte curriculum viuendi a natura datum confecerit, ad illud aſtrum, cui accommodatus fuerat, reuerſum beatam vitam acturum; contra vero agentem cogi in ortu ſecundo ſexu mutato fieri mulierem; et qui ne tum quidem finem peccandi faciet, quatenus deprauatur, eatenus in brutorum naturam ſuis moribus ſimilem permutari, nec prius a laboribus mutationibusque ceſſare, quam illam ſibi inſitam eiusdem ipſius ſimilisque naturae conuerſionem ſecurus ipſe, eique ſubiiciens, turbulentos multiplicesque affectus, poſtea ex igni, aqua, aëre et terra contractos, ratione ſedauerit, et ad primum optimumque ſui habitum iam redierit. Quae cum Diis inferioribus

u) Eleganter de his commentatur MOSHEM. loc. cit. p. 242. hoc vno a noſtra opinione diuerſus, quod animae meliorem partem ex ipſa Dei conditoris natura immediate natam eſſe putat, quod nos ad animae mundanae fontem retulimus.

v) In Phaedro, L. X. de legibus, et alibi.

w) loc. cit. p. 1015.

ribus ita consignauisset, neque penes se futurae prauitatis causa esset, alios in terram, alios in lunam, alios in alia temporis instrumenta spargens quasi serebat. Post huiusmodi sementem, diis iunioribus, quod reliquum erat agendum mandauit, vt corpora mortalia fingerent, quantumque esset, quod humanae naturae reliquum huic deberet accedere, id omne, et quae consequentia essent, adiungerent, regerentque, et quam optime ac pulcherrime fieri posset, mortalis animalis naturam gubernarent, nisi ipsum sibimet malorum causa esset. Describendus erat totus locus Platonis [x], etsi longiusculus, quia pleraque, quae de animae humanae naturae et fatis tradidit, ex eo cognoscuntur: quamuis et hic obscurus sit Plato, et quae aliis locis tradidit, non queant omnia apte cum his conciliari. Sed nos huic loco, qui in huius argumenti genere primaria sedes est, insistentes, notamus I. Praeexistentiam animarum numero sideribus parium manifeste induci, quae postea recentioribus Platonicis occasionem dedit, multa de statu et conditione animarum, antequam in corpus ingrederentur, comminiscendi. Nec mirum, ad hanc opinionem dilapsum esse Platonem, cum aliam animarum originem detegere non posset. II. Leges naturae vniuersalis tanquam vincula animis fuisse iniunctas, vt scilicet motui a Deo materiae inordinatae impresso, vt ordine ferretur, et formaretur, obtemperarent. Id quod ex superioribus explicandum est, quo malignitati materiae Deus ordinem, sapientiam et bonitatem adiecit, et vt totus ita mundus, animante anima indita, optime ferretur, quantum materia patiebatur, constituit; cui conformiter anima hominis, si felix esse vellet, viuere debebat. III. Esse tamen in anima eiusque coniunctione cum corpore necessariam originem mali et infelicitatis. Et maxime quidem laborat eo loco Plato, vt Deum, quem optimum rerum conditorem parentemque esse nouerat, ab hac infamia liberaret; incidit vero in scyllam, charybdin euasurus, dum talem animae naturam datam esse asserit, quae ob id, quod ex immorigera et maligna materiae vi et nisu innato in se habebat, cupiditatum fluctibus esset obnoxia. Vnde IV. necessario fluit, omnem felicitatem animae in eo consistere, vt pars rationalis irrationali parti, ex elementis, vti supra diximus, et hoc loco perspicue asserit Plato, conflatae imperet, et ita ad principium suum eluctetur. Quod cum V. in plerisque hominibus non fieri obseruaret, excogitauit remedium assumta animarum migratione, quae ex corporibus discedentes, si bene vixerint, ad sidera delatae nouum descensum priori non deteriorem expectarent, si male egissent, in deteriora corpora migrarent, sicque multis istis periodis tamdiu excruciarentur, donec consumta quasi, et subacta materiali animae parte, cui post mortem apud inferos varias purgationes assumtis theologiae vulgaris fabulis assignabat [y], id quod diuinae immutabili et per se existenti substantiae simile est, vicerit, quo demum ad primam beatitatis sedem

x) In Timaeo loc. cit. Vsi quidem sumus vt in reliquis FICINI versione, sed meretur CICERO quoque conferri, qui vt magis Latine vertit, ita, quaedam clarius expressit.
y) De legibus L. X. T. II. p. 886.

sedem migrat [z], quem locum esse supra mundum nullis sensibus comprehendendum, sed mente intelligibilem dicebat. Ita Plato, quae in Aegypto et Italia de statu animae post funera audiuerat, in rem suam vertit, et eadem fere de animarum migratione tradidit; quare, quae suo loco hac de re diximus, cum his comparari debent, multam lucem foeneratura. VI. Discimus vero ex his quoque, quicquid in homine praeter diuinam partem est, ex elementis, vti supra iam obseruatum est, Deos minores congessisse, indeque factum esse, vt animae in corpora demersae non suo proprio motu vterentur, sed ab illis varie iactarentur. Et haec quoque causa est, cur corporis tam exigua nobilitas sit, in Platonis philosophia, quod carceri et sepulchro pluribus locis assimilat, eo quod rationalis animae pars et diuina illo quasi impeditur, et quae irrationalis est, et in corporis membris, sanguine, spiritibus habitat, eam impedit, et vincit, quo minus ad felicitatis suae originem ascendat et emergat [a]. Cui fundamento, vti postea dicemus, tota philosophia moralis Platonis nititur. Reliquas subtilitates Timaei vt enarremus, locus et institutum non patitur; speramus vero eum, qui ad haec probe attenderit, reliqua sine interprete esse intellecturum.

XVIII. Sunt itaque tres in homine animae partes, quarum diuina, ne vlla mortalium contagione, nisi quantum summa necessitas cogeret, pollueretur, seorsum ab illo in alia corporis sede mortale posuerunt genus animae, atque a pectore caput ceruice et collo interiecto separauerunt: in pectore vero et thorace mortale genus animae posuerunt: partemque animae fortitudinis iracundiaeque participem contentiosamque capiti propinquiorem fecere, inter diaphragma ceruicemque mediam, vt haec obediens rationi vna cum ipsa cupiditatum genus vi illata coërceat, si quando rationis in arce capitis habitantis iussa cupiditas respuat. Postremo eam animae partem quae esculenta et poculenta cupit, et reliqua omnia, quibus corpus indiget, concupiscit, mediae regioni inter diaphragma et vmbilicum applicauerunt [b]. Multus et ingeniosus quoque est Plato, in describenda hac partium animae per membra corporis distributione, ostendendo, quem in finem cuilibet ex tribus his animae partibus illa membra, et imprimis interna viscera inseruiant. Quam bene vel male id fecerit, et annon commenta ingenii in naturalibus non satis exercitati, quam naturam humani corporis et experientiam consuluerit, aliis dispiciendum relinquimus, qui examen philosophiae Platonicae instituent: hoc vero obseruandum esse monemus, ita loqui interdum Platonem de tribus his animae partibus, ac si tres tantum essent eiusdem animae facultates, interdum ita eas describere, ac si tres in vno homine essent animae, rationalis, cupiditati, et irae subiecta. Id quod Platonis interpretibus occasionem exhibuit, prolixe de hac

 re

z) Ita vero praemia et poenas post mortem sibi non satis constare iam notauit PSEVDO-ORIGEN. c. XIX. p. 121. et prolixe ostendit IO. BAPT. CRISPVS de Platone caute legendo L. II. c. 3. conf. BALTVS defense de SS. Peres accuser de Platonisme L. III. c. 5 seq. p. 285 seqq.

a) In Phaed. T. I. p. 66.

b) In Timaeo T. III. p. 59.

re disceptandi [c]. Nos certa ab incertis distinguenda esse putamus. Qui enim ea, quae de animae origine supra secundum Platonem disseruimus, probe considerat, deprehendet, rationalem ab irrationali parte essentia et natura sua differre, cum illa eiusdem et sibi similis naturae sit, haec a diuerso, diuiduo, et mutabili, adeoque ex materia quadam, etsi subtiliore, et ad similitudinem animae temperata ortum naturamque acceperit: vnde supra suspicati sumus, in hac irrationali anima Platonem id constituisse, quod ὄχημα τῆς ψυχῆς sequioribus discipulis vocatum est. An vero concupiscibilem et irascibilem animam essentiali ratione et differentia inter se separauerit, nec ne? nobis quidem ex Timaeo tam clarum non est, vt tuto et sine oppositi formidine asserere vel negare audeamus [d]. Quicquid vero placuerit Platoni, hoc certum est, ipsas tamen irrationalis animae partes diuersas esse, ab ipso sanguine, neruisque, in quibus habitat et mouet, videturque illud intellexisse, quod post eum celeberrimi multi naturae interpretes spirituum animalium nomine intellexerunt, quamuis hi ad caput etiam pertineant, ad quod sensibili animae aditum ille negauit, arcemque rationalis partis constituit. Verum quis accurate inter se consonantia expectabit a viro, qui in condenda naturali philosophia animi potius abstractas notiones, et ingenii commenta, quam veritatem naturae duces habuit?

XIX. Anima est immortalis et causa motus, quia et se et alia mouet. Nam et vitae causa est, et circa res versatur, quae eadem semper sunt, sibique similes, et immortales; et earum rerum reminiscitur, quae ante ingressum in corpus nouerat. Summa haec est, disputationis elegantis, quam in *Phaedone* [e] Socrati morienti tribuit, cuius dialogi scopus est, animae immortalitatem demonstrare. Ita vero in hac re versatur Plato, vt partim hypothesibus ex Italica schola receptis, et a Socrate non facile admittendis, nitatur, partim inter argumentorum non satis firmorum incertitudinem vehementer fluctuet, et ad probabilitatem tantum ea reducat [f]. Ipsam vero hanc veritatem in Aegyptiorum et Italicorum scholis post Socratem acceptam non potuit non admissis semel principiis de origine animae asserere, vnde etiam discimus, hoc de rationali tantum anima, quae diuinae est originis, valere. Reliquas enim animae partes a diis iunioribus conditas mortales esse, in *Timaeo* luculenter docet.

XX. Subiecit Deus animas necessitatis fatiue legibus, quas antequam eas in corpora demitteret, edixit, vt si iis obtemperarent, felicitatem consequerentur [ff]. Quae alibi [g] ita enarrat: *Quaecunque anima, Dei comes factus, id quod reuera est, perspexerit, ea vsque ad alteram circuitionem a supplicio erit immunis, et si possit perpetuo id facere, perpetuo erit*

c) Prolixe hac de re actum obseru. Hal. Lat. T. IX. p. 180 seqq. conf. MOSHEM. ad CVDW. p. 55. not. 24. p. 242. n. V.

d) Interim tamen anima eatenus vna est, quatenus vna est anima mundi ex eodem et diuerso composita.

e) T. I. p. 69 seqq.

f) Conf. quae diximus in diss. de secta Elpistica quae T. V. Misc. Berolin. locum occupat vltimum.

ff) In Timaeo. conf. L. X. de rep. T. II. p. 617.

g) In Phaedro.

erit illaesa. Id quod concinne CHALCIDIVS [h] exponit: *Legi qui pareat, sequaturque principis Dei veneranda vestigia, beatam semper vitam agit, iuxta legis perpetuae sanctionem, quod est iuxta fatum.* Quid vero fatum sit, ex supra dictis intelligi potest, quibus animae ortum delineauimus. Tum enim fati leges, id est totius naturae ordinem et combinationem motumque optimum a Deo impressum iis edixisse ostendimus. Quare non inepte FICINVS [i] fatum definiuit: *immobilem quandam in anima mundi rerum mobilium dispositionem.* Ita tamen Plato animam subiecit fato, vt eius diuinam proprietatem, libertatem non tolleret. Vnde non omnia fato decreta esse PLVTARCHVS [k] quoque monuit, et CHALCIDIVS; *quaedam fato fieri, alia porro ex hominum arbitrio, et voluntate proficisci.* Id quod inde perspici quoque potest, quod Plato animabus facultatem adscripserit, recedendi a legibus fati, quibus tamen sequelam fati, nempe longiores periodos et labores imminere asserit. Id quod apte iterum CHALCIDIVS: *Quod praecedit, in nobis est, quod sequitur, secundum fatum.* Est itaque fatum nihil aliud, quam aeterna constitutio ordoque diuinae prouidentiae, quem ad pulcherrime et sapienter constituendum mundum Deus animae mundanae, et per eam mundo impressit; qua ratione fatum Platonicum cum Stoico confundi non debet: hoc enim deterioris conditionis est [l]. Accipiendum itaque tantum de rerum naturalium ordine et sequela, quod CICERO [ll] habet: *Prudentiam diuinam in terris necessitatem ab Academicis vocari, quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem et immutabilem continuationem ordinis sempiterni: nonnunquam quidem eandem fortunam, quod efficiat multa improuisa haec, nec opinata nobis propter obscuritatem ignorationemque causarum.*

§. XXVII. Non vero de anima solum verum etiam de corpore hominis noster disseruit philosophus, quae hic expendenda essent, in describenda eius philosophia naturali nisi limites operis, quod molimur, ea excederent. Adeundus itaque eius *Timaeus* est, vbi multa, quae huc pertinent, differuntur, quaeque in historia medicinae melius, quam in hac nostra philosophicae historiae enarratione leguntur. Obscuritatis vero Platonis taedio ab hac lectione absterritos iubemus ea consulere, quae elegantissimae eruditionis medici DANIEL CLERICVS [m] et IO. HENR. SCHVLZIVS [n] hac de re enarrarunt. Sunt in his multa, quae falsa et commentitia esse, nostra aetas detexit, quaeque monstrant, valuisse magis Platonem in metaphysicis, quam physicis. Sunt tamen etiam quaedam, quae contemni non debent, in quibus cum Hippocrate haud raro concordat. Vnde, licet debili fundamento, suspicatur CLERICVS [o]: Platonem, qui iisdem fere

Corpus.

h) In Tim. Plat. p. 278.
i) Ad L. XII. de leg. p. m. 607.
k) De plac. phil. L. I. c. 27. conf. ALCINOVS c. 26.
l) Conf. VOSSIVS de Idol. gent. orig. L. II. c. 46. p. 559 seqq. Otium Vindel. Mel. I. p. 86.
ll) Acad. Qq. L. I. c. 6.
m) Hist. de la medicine P. I. L. IV. c. 3. p. 261 seqq.
n) Hist. medic. Per. I. sect. III. c. 6. §. 26 seqq.
o) l. c. p. 266.

fere temporibus cum Hippocrate vixit, etſi ei paulisper aetate ſuppar, quique plerumque principia Hippocratica ſequitur, multa ex eius ſcriptis in Timaeum ſuum tranſtuliſſe.

III. Mathematica.

§. XXVIII. Tandem et mathematicarum diſciplinarum chorum philoſophiae theoreticae adiecit Plato, quas ad animi praeparationem, et emendationem intellectus circa ideas verſaturi requirebat. Nihil vero de iis, quanquam in illis valebat, ex inſtituto tradidit, ſed earum tantum neceſſitatem vſumque in philoſophica republica [p] commendauit, vt homines abſtractis et generaliſſimis notionibus aſſueti per diſciplinas iſtas diſcerent a ſenſibilibus ad intellectualia ſe attollere, rerumque eſſentias ipſas contemplari, in quo ſummam ſapientiam conſtituit. Laudat itaque arithmeticam, ſi quis eam cognoſcendi, non cauponandi gratia, diſcat, quod ea animum ad hoc inducat, vt ipſa intelligentia vtatur ad veritatem ipſam percipiendam. Ita et Geometriam, ait, eſſe cognitionem eius, quod ſemper eſt, et attollere animum ad veritatem, atque ita ad philoſophandum praeparaturam animum, vt ad ſupera conuertamus, quae nunc contra, quam decet, ad inferiora deiicimus. Aſtronomiam, contendit, animos ad ſuperiora dirigere, et coeleſtium varietate vtendum eſſe, velut exemplo quodam ad ſupernarum rerum contemplationem. Idem de muſica diſputat. Quae omnia ita roborat, vt vehementer in eos inſurgat, qui humanae vtilitatis cauſa has diſciplinas tantum excolunt: id quod in Socraticos dictum eſſe, ita a magiſtro inſtitutos, ex eorum hiſtoria palam eſt. Et tamen haec differentem introducit Socratem, qui et hic, ſi audiuiſſet, recitata dixiſſet: quam multa de me mentitur adoleſcens.

Philoſophia actiua.

I. Ethica.

§. XXIX. Tandem et philoſophiae actiuae rationem habendam eſſe cenſuit Plato, cuius duas partes fecit, moralem et ciuilem, vtramque theoreticae philoſophiae ita adaptauit, vt doctrina eius de principiis diuinis, de materiae conditione, animaeque natura fundamentum totius ethicae conſtituerent. Etſi vero genuinus Socraticus Plato videri voluit, nec moralem tamen philoſophiae partem, vt Socrates et ſinceri eius diſcipuli, ſolam tantum excoluit, nec integram, vt nec reliqua, vna tractatione edidit, ſed diſperſa moralia dogmata paſſim in dialogis diſſeminauit: quae in vnum recte ordinem colligere, magnam attentionem ad principia ſupra explicita, poſtulant. Non itaque operam perdent, qui vel ALCINOVM [q], vel APVLEIVM [r], quorum vterque poſt breuem CICERONIS [s] enarrationem moralem philoſophiam Platonis expoſuerunt, ducem ſequentur, ita tamen, vt ipſum Platonem ſemper reſpiciant, et ipſum eius ſyſtematis nexum ex oculis nunquam dimittant. Quod an ſemper fecerint, qui ex recentioribus hanc operam praeſtiterunt [ſſ], valde dubitamus. Sed abiicienda eſt

p) Lib. VII. T. II. p. 522 ſeqq.

q) Intr. in Plat. c. 27 ſeqq.

r) De dogm. Plat. L. II. p. m. 295 ſeqq.

s) Acad. Qq. L. I. c. 5.

ſſ) Inter hos ſunt CHR. IAVELLI Moralis philoſophiae Platonicae diſpoſitio Ven. 1536. 8. de qua vid. act. phil. Vol. III. p. 210. MAGNI DAN. OMEISII Ethica Platonica Altdorf. 1698. 8. IO. IOACH. ZENTGRAVII Specimen doctrinae iuris naturalis ſecundum diſciplinam Platonicam, aliique.

est nimia Platonis veneratio, qui morali hac philosophiae suae parte, si non omnibus, quibus praecipue Io. BAPTIST. CRISPVM [t], eximendum laudamus, plerisque tamen vehementer placuit. Recte enim aestimantibus, et ad vera dogmatum principia attendentibus patebit, non mancam tantum sed et absurdam esse et ineptiis otiosi ingenii magis, quam naturae humani animi, et sensus interni atque conscientiae experientia, vel iustis rationis principiis eam niti, et ex absurdo emanationis principio, quod in spiritualibus posuit, materiaeque falso et inani conceptu pleraque fluere, quibus effectum est, vt tota ethica Platonis ad enthusiasmum philosophicum ducat [u], animumque vera emendatione non purget, quicquid etiam hac de re iactet [v]: ad quod virum hunc metaphysicis notionibus indulgentem Pythagorica schola, quam in plerisque expressit, seduxisse videtur. Cauendum etiam est, Platonis ethicam in ipsis eius dialogis scrutaturo, ne aliena dogmata, quae plerumque ea fini affert, vt refellat, pro Platonicis habeat, cuius exemplum esse possunt ea, quae de summo bono in Philebo [w] differit. Verum de hac reliquisque cautionibus lectorem supra iam monuimus. Iam audiemus ipsum Platonem.

§. XXX. I. Illud quod honore maxime dignum putatur, et supremum est bonum, nec facile inuenitur, nec postquam inueneris, in omnes vulgandum est. Passim [x] ita Plato loquitur, cuius causam partim in praesentis vitae conditionem et imbecillitatem reiicit, partim in homines vmbras prae solis radiis eligentes et sequentes: qua ratione ad eos alludit, qui ideas, quae in philosophia quoque morali eius summum apicem constituunt, riserunt. Ceterum cum summum bonum ipse Deus sit, mirum non est, eandem assertionem etiam supra de conditore mundi occurrere.

Specialiter considerata.

II. Nostrum summum bonum consistit in ipsa primi boni scientia. Primum vero bonum Deus siue mens est [y].

III. Omnia, quae ab hominibus bona dicuntur, hactenus dici bona possunt, quatenus aliquid ab illo primo et praestantissimo bono trahunt. Prolixe de vtroque tum in *Philebo* [z], tum de legibus, vbi comparatione cum sole illustrat, summumque bonum describit, quod non tantum bonum, iis, quae cognoscuntur, dat, sed et esse et essentiam largitur, cum ipsum essentia non sit, sed supra essentiam, dignitate ipsam et potentia exsuperans [a].

IV. Bonum hominis pulchrum, venerandum, diuinum, amandum, apte constitutum, ac postremo beatitudo nostra est [b].

V. Ex iis quae in nobis sunt, mens sola atque ratio ipsius boni quandam consequitur similitudinem. Causa quaerenda est in diuina origine animae.

VI.

t) De Platone caute legendo.
u) Conf. cel. HANSCHIVS de enthusiasmo Platonico Sect. V. seqq. p. 71 seqq.
v) Conf. THOMASIVS Hist. Iur. nat. c. II. §. 11.
w) T. II. p. 20.
x) In Parmenide T. III. p. 134. De republica L. VI. T. II. p. 505. 506.
y) loc. cit.
z) T. II. p. 20.
a) L. VI. T. II. p. 505.
b) In Euthyd. T. I. p. 279 seq.

VI. Eorum, quae vulgo dicuntur bona, cuiusmodi ſanitas eſt, formaque et robur, nec non diuitiae et dignitates, nullum prorſus bonum eſt, niſi cum virtutis vſu fuerit coniunctum. Separata enim ab ipſa virtute materiae tantum inſtar ſunt, atque iis, qui male vtuntur, mala [c].

VII. Philoſophorum animi ingentibus quibusdam bonis referti ſunt, et poſt corporis mortalis interitum, diuinis adhibentur epulis, veritatisque campum vna cum Diis circumluſtrant, ridentque ſtultitiam eorum, qui vmbris terrae exſatiantur. Totus hac in re demonſtranda Plato eſt in *ſexto et ſeptimo libro de republica*, vbi ſummum bonum in intuitione idearum, id eſt, rerum per ſe, et ſemper eodem modo perſiſtentium collocat. Cuius fundamentum in phyſiologia Platonis iam deteximus. Eleganti vero hoc ſimilitudine illuſtrauit [d], quam, quia mirifice argumento difficili et obſcuro lucem accendit, in lectoris gratiam, quantum poteſt, breuiſſimis verbis explicabimus. Iubet in animo repraeſentare ſubterraneum quoddam in antro domicilium, cuius ingreſſus logiſſime pateat in vniuerſum antrum ad ipſam lucem; in eo homines adeſſe a pueritia ita conſtrictos ceruices ac crura, vt ea tantum ſpectare poſſint, quae ſunt ante oculos, capita vero vinculis aſtricta minime circumuertere queant. Sit porro, inquit, a tergo ignis ſplendor ſuperne et eminus emicans, ac inter ignem et vinctos illos homines via ſuperior adſit, et murus ſeorſim conſtructus, vt hominum viſus arceatur. Poſt hunc murum homines iubet fingere, qui non conſpiciantur, varia tamen vaſa, hominumque et animantium ſtatuas et imagines lapideas circumferant, ita vt parieti ſupereemineant, illi vero partim loquantur, partim ſileant. Iam vincti, pergit, illi homines nihil ſui vel aliorum videbunt, praeter vmbras, quae in ſpeluncam ab igne in aduerſam partem cadunt, quia, ita conſtricti ſunt, caput mouere vt non valeant. Par ratio quoque erit eorum, quae circumferuntur. Quod ſi illi inter ſe poſſint colloqui, iisdem nominibus rerum vmbras vocabunt, quibus res ipſas. Et ſi echo ex aduerſa carceris parte reſonaret, quoties praetereuntium aliquis loqueretur, nihil aliud loqui exiſtimabunt, quam ipſam illam tranſeuntium vmbram veritatemque rerum in iſtis vmbris quaerent. Horum aliquis ſi ſolueretur, et cogeretur continuo exurgere, collum circumuerſare et lucem aſpicere, is certe dolebit, et propter ſplendorem res, quarum vmbras viderat, contueri non poterit, et vbi nugas prius vmbrasque vidiſſe, nunc autem rebus ipſis propinquior eſſe moneretur, et quis quilibet praetereuntium ſit, monſtrando reſpondere cogeretur, dubius haerebit, arbitratus, veriora illa eſſe, quae antea cernebat, quam ea, quae tunc ſibi primum oſtenduntur, immo lucis ſplendore vehementer affectus doloreque compulſus, illam fugiet, ad ea ſe conuerſurus, quae poteſt aſpicere. Hinc, infert Plato, conſuetudine opus erit, et primo quidem vmbras facillime conſpiciet, poſtea in aquis hominum animaliumque imagines, tum quae in coelo ſunt, coelumque

c) In Protag. T. I. pag. 351. In Gorg. T. I. pag. 467.

d) T. II. p. 515 ſeqq. conf. ALCINOVS c. VI. Hiſt. de ideis Sect. I. §. 6. p. 116.

que ipſum noctu facilius contemplabitur, aſtrorumque et lunae lucem, quam ſolem eiusque lucem interdiu. Tandem ipſum ſolem aſpiciet, non eius in aqua vel alibi imaginem, ſed ipſum per ſe in ſua propria ſede, ſicuti eſt, intueri poterit: quem deinde auctorem temporum, moderatoremque omnium rerum, quae in mundo fiunt, eſſe, ratiocinando colliget, hisque gradibus illum in modum aſcendet, reliquorum vero in antro relictorum miſeriam ſtatumque deplorabit, et extrema potius patietur, quam vt reuertatur in priorem locum. Illis vero, vbi forte reuerſus fuerit, ſtatum ipſorum deteſtatus, riſum mouebit, corruptorumque oculorum inſimulabitur [e]. Ita mirum in modum eleganter Plato non idearum tantum doctrinam ſed potiorem quoque totius moralis philoſophiae partem explanauit, vt pleraque, quae momentum trahunt, in ea ſimilitudine comprehendantur. Poteramus haec enarrare luculentius, ſi ſpecum Platonis, in celebre optices artis phaenomenon, quod cameram obſcuram vocant, mutaremus; nam eius imagines ideas vmbratiles et ſenſuales Platonis melius referunt; ſicque totum fere philoſophiae moralis Platonicae ambitum enarrando complecti. Sed limitibus tractationis noſtrae a longiore excurſione arcemur, vnde ad ea lectorem dimittimus, quae alibi a nobis dicta ſunt, ipſumque Platonem legendum commendamus, qui dictione quoque in hac parte ſumme eſt elegans.

VIII. Bonum et pulchrum in cognitione primi boni et pulchri conſiſtit.

IX. Bonorum duo ſunt genera, humanum et diuinum.

X. Si quid ſeparatum primique illius expers ſit eſſentiae, hoc ab incipienti quidem appellatur bonum, maius vero poſſidenti malum eſt [f].

XI. Solum, quod honeſtum eſt, bonum eſt. Scilicet vtilitatem veram in aſcenſu ad ſuperiorem cauſam et aſſimilatione diuinorum quaerebat Plato, quae maxime honeſta putabat. Vnde vtile et honeſtum reuera apud eum iuncta ſunt, vt late diſputat in *Alcibiade* [ff]. Hinc ſequentes aſſertiones fluunt:

XII. Ergo virtus per ſe eligenda eſt, et quia diuina res eſt, doceri non poteſt, ſed a Deo confertur [g].

XIII. Qui hanc ſcientiam conſecutus eſt, feliciſſimus eſt, et nihilominus beatus, licet illi ea, quae vulgo mala putantur, infamiae, exilia, mors, eueniant.

XIV. Contra, homo ſine hac ſcientia, licet cuncta, quae vulgus bona praedicat, poſſideat, diuitias, ſanitatem, honores, beatus non eſt [h].

XV. Scientiae huius finis eſt, Dei ipſius, quoad humanum genus id aſſequi poteſt, ſimilem fieri [i]. Tranſtulit hunc philoſophiae moralis finem Plato ex Italica philoſophia in ſuam ethicam, ſed cum aliqua mutatione. Pythagoras enim hominis animum rite purgatum tandem in Deum ipſum

 redu-

e) Hiſt. de ideis l. c.
f) De rep. L. VI. T. II. p. 491. 505. Euthyd. T. I. p. 281.
ff) T. II. p. 116 ſeq.
g) In Menone T. II. p. 98. 99.
h) In Euth. l. c.
i) Paſſim haec iactat: in Philebo, Theaeteto, Phaedone, de leg. L. IV. T. II. p. 716.

reducebat, Plato vero, animae partem rationalem ex diuina mundi anima, quae a Deo quidem emanauit, eo tamen eſt deterior, deriuauit, vnde vltimum finem non alium potuit ſtatuere, quam illum, quem humani generis conditio et animae natura pateretur [k].

XVI. Conſiſtit vero illa ſimilitudo in prudentia, iuſtitia, ſanctitate, temperantia [l]: quas voces interdum pro ſynonymis accepiſſe videtur. Interdum enim in iuſtitia, alibi in temperantia, etc. hanc ſimilitudinem ponit. Vocat id etiam, Deum ſequi.

XVII. Ad haec conſequenda gradibus opus eſt, vt primo ad boni daemonis habitum emergamus, vnde εὐδαιμονία dicta eſt, tandemque ad ipſam Dei ſimilitudinem accedamus [ll].

XVIII. Cognoſcenda itaque homini miſeria, et agnoſcendum corpus carcer eſſe, ex cuius vinculis mens liberanda et ad cognoſcendam veram et eſſentialem naturam adducenda eſt [m].

XIX. Ad haec conſequenda opus eſt, vt et naturam quis nactus ſit aptam, et mores ac educatio et ſenſus cum lege congruentes accedant, et diſciplina a ſapientibus tradita adhibeatur.

XX. Hac ratione homo ab humanis rebus ſemper magis recedit, verſaturque in contemplatione earum rerum, quae intelliguntur tantum.

XXI. Ad hanc praeparationem, per mathematicas diſciplinas recte initiamur [n].

XXII. Sed et exercendus animus in ſubiugandis prauis cupiditatibus, et aſſuefaciendus ad laborem philoſophicum [o].

XXIII. Virtus animae affectio eſt perfecta, et optima, quae exornat hominem, eundemque firmum ac conſtantem reddit, tum vero conſonum, qua in agendo, qua in dicendo, ſiue ſolus id agat, ſiue cum aliis [p].

XXIV. Ex virtutibus diuerſae, diuerſis animae partibus praeſunt, ac rationalis quidem perfectio, prudentia, iraſcendi potentiae fortitudo, concupiſcendi temperantia eſt [q].

XXV. Prudentia bonorum malorumque, et quae media ſunt, eſt ſcientia; temperantia eſt apta cupiditatum atque appetituum moderatio, vt rationali parti obediat; fortitudo eſt legitima decreti difficilis ac non difficilis obſeruatio.

XXVI. Iuſtitia vero eſt conſenſio quaedam horum inter ſe omnium, facultaſue, quae efficit, vt tres animae partes inter ſe conueniant, vtque ſingulae

k) Conf. Scheffer. de Phil. Ital. c. VII. p. 42. Amoen. Lit. T. VII. p. 573. Orig. philoſ. c. XIX.

l) In Theaet. T. I. p. 176.

ll) de leg. L. IV. T. II. conf. Cratyl. T. I. p. 402.

m) In Phaed. T. I. p. 66 ſeqq. de rep. L. VII. T. II. p. 517. Cratyl. l. c. p. 400. conf. Hiſt. de ideis S. I. p. 105 ſeq.

n) Prolixe haec de rep. L. VII. T. II. p. 515 ſeqq. Adeo vero hoc enthuſiaſmo philoſophico ſibi placuit Plato, vt regni regisque felicitatem in hac animi ad intelligibilia conuerſione verſari putaret. vid. Ep. VII. T. III. p. 341.

o) De legibus L. VII. p. 804. Id, vt reliqua etiam a Pythagoreis deſumtum. conf. Bvddevs Anal. hiſt. phil. p. 409.

p) In Gorgia T. I. p. 506. vbi generali tractatione de virtute diſſerit.

q) In Protagora T. I. p. 329. de rep. L. IV. conf. Obſ. Hal. Lat. T. IX. p. 195 ſeqq.

gulae in eo, quod iis proprium eſt, cum dignitate verſentur, ſicque ratio imperet, reliquae obediant.

XXVII. Ita vero inter ſe cohaerent hae virtutes, vt ſeparari nequeant: vnde, qui peccat, id praeter rationem rectam ab eo fit, atque per imperitiam et imprudentiam; vt nemo poſſit prudens eſſe, qui ſit aut intemperans, aut timidus [r]. Multa talia et in hunc ſenſum paſſim de virtute diſputat, ita tamen vt alibi [s] quoque aliorum definitiones virtutis examinet et reiiciat: ad quod probe attendendum eſt, ne aliena Platoni affingamus. Ipſe tamen ſibi non ſemper conſtat, quia metaphyſicae notiones, quas ſequebatur, morali parti non vbique poſſunt apte ſatis et feliciter applicari. Ludit quoque, more ſuo, vocibus, et idem interdum virtutis nomen variis ſignificationibus exprimit, vnaque interdum appellatione diuerſas virtutes indicat, quod occaſionem exhibuit viris quibusdam doctis [ſſ] de contradictionibus Platonis in doctrina de virtute conquerendi: quae tamen ſi non omnes, pleraeque tamen tolli poſſunt, ſi ad hanc obſeruationem, a Laërtio iam adhibitam, et olim lexicis Platonicis confirmatam attendatur. Ita, temperantiae nomine interdum [t] vniuerſalem virtutis rationem exprimit, totamque animarum moderationem et imperium eo innuit, ſicque iuſtitiae iungit; interdum parti animae infimae, quae cupiditati obnoxia eſt, praeficit regendae: quanquam putet, nimis longe, a parte rationali hanc concupiſcibilem animam (veniam verbo exoramus) diſtare, quam vt tota compeſci queat.

XXVIII. Virtutes perfectae ſunt, nec creſcunt, et decreſcunt, vt vitia [u].

XXIX. Affectus eſt ratione carens animae motus, ex bono aliquo excitatus aut malo: Nam a parte rationali non oriuntur, ſed ab iis partibus, quae ratione carent: hinc ſaepe inuitis nobis naſcuntur et reluctantibus [v].

XXX. Simplices, praecipuique affectus et quaſi reliquorum elementa ſunt duo, voluptas et dolor, caeteri ex iis conſtant et formantur [w].

XXXI. Affectus alii agreſtes, alii manſueti ſunt: hi natura hominibus inſunt, et ſi modum teneant, neceſſarii ac proprii ſunt hominibus, ſin excedant vitioſi ſunt, e. c. voluptas, dolor, ira, miſericordia. Agreſtes ſunt, qui praeter naturam ſunt, et ex deprauatione aliqua vel praua conſuetudine oriuntur, e. g. humani generis odium [x].

XXXII. Voluptas et dolor a natura in nobis concitantur.

XXXIII. Plures voluptatum ſpecies ſunt, quarum aliae corporis, aliae animae: aliae intemperantes et iniuſtae, aliae moderatae et cum bono coniunctae [y]. Hic occaſio Platoni enata de voluptate intemperanti corpo-

 ris

r) In Protag. l. c. p. 345. quae tamen limitat de legibus L. IX. p. 861.

s) In Men. T. II. p. 70 ſeqq.

ſſ) Conf. Obſ. Hal. T. IX. obſ. VII. p. 252 ſeqq.

t) In Charmide T. II. p. 161.

u) In Phaed. T. III. p. 102. conf. Pseudo-Orig. l. c. p. 124. hinc diſci poteſt, qua ratione a Platone diſcedat Ariſtoteles.

v) In Phaedro T. III. p. 238.

w) In Philebo T. II. p. 47. 48.

x) De rep. L. IV. T. II. p. 431.

y) In Philebo T. II. p. 50 ſeq.

doctrinis de imbecillitate humani intellectus, et cognitionis incertitudine acriter disputauit, nouamque prorsus faciem Academiae induxit [l], in qua eo tempore Arcesilaus, Lacydes, Euander, et Egesinus docuerunt. Nec hoc satis; sed variauit etiam noua Academia, auctoribus Carneade et Clitomacho; quos qui secuti sunt, non ita presse institere eius vestigiis, vt non quartam et quintam Academiam ideo memorent quidam veterum, docente in illa Philone et Charmide, in hac Antiocho. Horum itaque omnium historia et doctrina eo magis enarranda est, quo magis non exiguam philosophiae Graecanicae partem Academia constituit, et Academica philosophandi ratio sub Romanis summam famam consecuta est, qua de re suo loco ex instituto dicemus.

l) Scripsit olim teste EVSEBIO de praep. L. XIV. c. 9. NVMENIVS librum, de Platonis et Academicorum discrepantia, multum lucis ad historiam huius sectae afferentem, sed is, magna historiae philosophicae iactura periit. Conf. IONSIVS de Script. Hist. phil. L. III. c. 10. p. 264.

SECTIO II.

DE ACADEMIA PRIMA, SIVE VETERI.

§. I.

Speusippus post Platonem Academiam regit.

Platonis excussa historia, discipuli restant et sectatores, quorum vita, fata atque placita iam porro enarranda sunt. Quorum primi cum genuinam magistri mentem doctrinis suis expresserint, a reliquis secerni solent, vocarique Academia vetus atque prima, quae ex sincerae philosophiae Platonicae asseclis constitit. Horum primus fuit, cathedramque Platonis post praeceptoris mortem occupauit SPEVSIPPVS, Atheniensis, pago Myrrhinusius, Potones, Platonis sororis ex Eurymedonte filius [a]: qua sanguinis coniunctione commotus Plato Speusippum in familiam recepit suam, domesticisque instructum documentis, vt ait APVLEIVS [b], propriae vitae exemplo reformauit, et ex neptium suarum filiabus vnam ei in matrimonium tradidit, triginta tantum minarum oblata dote, quam tamen Chio talento auxit [c], Speusippus vero accipere diu recusauit, donec tandem humanitate magis viri optime ei cupientis, quam dotis magnitudine, vt acciperet, commoueretur: tantum poterat Platonis auctoritas, vt etiam consanguineis et familiaribus prodesset. Eadem quoque causa Speusippo accidit, vt Dioni post relictas Syracusas Athenis apud Platonem commoranti intima familiaritate iungeretur. Cum enim Dio natura esset seueriori indole, et tum maxime a Dionysio patria pulsus ira et indignatione haud semel excruciaretur, Plato placidis Speusippi atque iucundis moribus eius seueritatem

a) LAERT. L. IV. s. 1. SVIDAS in Speusip. T. III. p. 362.

b) De dogm. Platon. L. I. p. m. 283.

c) CHION Ep. III. ed. Cuiac. conf. STANLEI Histor. phil. P. IV. c. I. p. 381. PLVT. ad adul. et amic.

tem mitigari cupiens, amicitiam inter eos iunxit arctiſſimam, quod modum eum laetitiae tenere, temporisque atque loci momenta rite noſſe intelligebat. Fuerat vero et Platonis in vltimo eius in Siciliam itinere comes [d], familiariusque cum ciuibus Syracuſanis, quam Plato, conuerſabatur, eorumque ſibi apte animos iungebat, adeo, vt fiducia tandem haud exigua concepta, per eum Dionem exorarent, vt omiſſa parandi exercitus atque claſſis cura, ad euertendam tyrannidem ſolus ad ipſos rediret, ipſisque caput ad concutiendum tyranni regnum ſe iungeret. Speuſippus itaque Athenis redditus, multis verbis Dionem ad bellum contra Dionyſium ſuſcipiendum excitauit, Siciliaeque auxilia promiſit, nec fruſtra. Ita enim eius exhortationibus commotus eſt Dion, vt copias ſibi clanculum compararet, et expeditionem in Siciliam ſuſciperet, qua de re, qui haec pluribus narrat, audiendus eſt PLVTARCHVS [e] Dio vero in Siciliam rediens, cum cariſſimum ſibi haberet Speuſippum, ſuburbanum, quod ſibi comparauerat, Athenas delatus, ei dono dedit. Poſt auunculi mortem, quam Olymp. CVIII. 1. accidiſſe ſupra diximus, ſcholae Academicae praeeſſe coepit, octoque annos praeceptoris philoſophiam docuit [f], didactrum vero, ſecus ac Plato fecerat, a diſcipulis exegit [g], habuitque inter auditores Laſtheniam quoque Mantineam, et Axiotheam Phliaſiam [h], quas Platonem quoque audiuiſſe ſupra memorauimus. Non tenuiſſe tamen ſe intra philoſophiae cancellos familiaritatem eius cum his feminis, acriter ei exprobrauit Dionyſius [i]. Infirmiſſima vero valetudine corporis cum eſſet, vehiculo in Academiam ferebatur [k]; quo modo vectus cum ei Diogenes obuius fieret, isque ſalutatus reſpondiſſet: tu vero minime ſalue, quem, talis cum ſis, viuere haut pudet; reſpondit, ſe animo viuere [l]. Paralyſi vero ſolutus tandem ad Xenocratem miſit, et vt ſcholam ſuſciperet, eum exorauit [m]. De morte eius veteres variant. TERTVLLIANVS [n] in adulterio periiſſe ait, quod tamen fractum atque impotens Speuſippi corpus refutat; alii apud LAERTIVM [o] voluntariam ſibi mortem moerore conſciuiſſe tradunt; alii pediculari morbo extinctum volunt. Ingenio vtebatur amoeno et ad eruditionem ornandam aptiſſimo, animo vero et moribus diſcipulum Platonis non decentibus. Voluptatis enim et auaritiae amorem amaris ei obiecit verbis Dionyſius [p]; lucroque adeo intentus fuiſſe dicitur, vt non tantum mercedem a diſcipulis volentibus, nolentibus exigeret, ſed et poëmata quaedam ſua parum probae notae mercede publice caneret [q], nullamque turpis lucri occaſionem omitteret,

d) Commendauit eum Dionyſio Plato, vid. Ep. I. Opp. T. III. p. 314.

e) In Dione T. IV. p. m. 648 ſeqq.

f) LAERT. L. IV. ſ. 1. SVIDAS l. c.

g) Ib. ſ. 2. h) Ibid.

i) Ib. ſ. 3. ATHEN. L. VII. p. 279. L. XII. p. 546.

k) Timotheus apud LAERT. l. c.

l) Ib. ſ. 1. STOBAEVS Serm. CCLXXIII. p. 583. ita narrat: Diogenem Speuſippum cruribus ſolutum hortatum eſſe, vt ſe vita priuaret, cui ille reſponderit: non cruribus nos viuere, ſed animo.

m) LAERT. l. c. ſ. 3.

n) In Apologetico c. 46. conf. PETAV. rat. temp. L. III. c. 13. p. 162.

o) Ib. ſ. 3. et viri docti ad h. l.

p) loc. cit.

q) Conf. STANLEI. l. c. p. 382. qui tamen teſtem non adducit.

teret, modo vera ſint, quae vel Dionyſius, ira in Speuſippum incenſus, ob Dionis amicitiam ei exprobrat, vel ex eo adducit ATHENAEVS, in congerendis ſine magna veritatis cura philoſophorum opprobriis iuſto liberior. Iracundus quoque fuit, adeo, vt catulum prae animi impotentia in puteum abieciſſe dicant, hincque eum αὐστηρὸν τὴν γνώμην καὶ ὀξύθυμον εἰς ἄκρον vocat SVIDAS [r], et HESYCHIVS quoque συβώταν, vocet, quod ſubulcum nominat, agreſtemque hominem [s] prodit. Quod quia cum moribus iucundis et placidis, quos in eo diligebat Plato, et Dioni propterea commendabat, non conuenit, vel ita intelligendum eſt, Speuſippum, etſi placidiſſimi ingenii hominem morumque iucundorum, vbi ira commotus eſſet, omni humanitate excidiſſe, et ad auſteram et vehementiſſimam animi commotionem declinaſſe; vel ad illud vitae eius tempus referendum eſt, quo doloribus et morbis non corpore tantum, ſed et animo fractus et moerore conſumtus, moribus quoque moleſtis et ab humanitate alienis corruptus fuiſſe videtur. Eruditionem vero poſſediſſe haud vulgarem, indices librorum ab eo conſcriptorum, qui apud LAERTIVM [t] aliosque [u] extant, produnt, ex quibus patet, non philoſophiae tantum, ſed hiſtoriae quoque philoſophicae fuiſſe peritum: ad quam opus eius de philoſophis [x] pertinuiſſe videtur: nihil vero eorum hodie ſupereſt, praeter definitiones philoſophicas [y], quae inter Platonis opera extant [z], quanquam eas ipſius Platonis eſſe cenſeat CASAVBONVS [a]. Dignum vero memoratu eſt, quod veteres referunt [b], Ariſtotelem Speuſippi libros magno aere trium talentorum redemiſſe: quod argumento eſt, vel ſingularem eorum eruditionem Ariſtotelem incitaſſe, vt tanto pretio ſuos faceret, vel inuidia fuiſſe ductum, vt abolitis genuinae Platonicae ſapientiae monumentis, ipſius philoſophia caput melius extolleret, quod ab Ariſtotelis moribus non fuiſſe alienum hiſtoria vitae eius ſuo loco abunde docebit. Primus etiam Speuſippus Iſocratis arcana [c] edidit, quae tamen cuius generis fuerint, inter arcana eſt, nec ſciri ſatis poteſt. Suſpicio tamen eſt, eſſe haec ipſa, quae μυροθήκιον CICERONI [d] ſunt appellata, artemque innuere rythmorum ſiue numerorum oratoriorum, quorum cognitionem artis intimae eſſe, ſed diſſimulandae, ait IDEM [e]. Quam artem vel inuenit, vel ad magnam accurationem perduxit Iſocrates, quo neminem in eo genere ſcientius verſatum TVLLIVS afferit. Fuit et alius Speuſippus, Medicus ex Herophili ſecta, veteribus paſſim memoratus, et cum philoſopho non confundendus [f].

§. II.

r) loc. cit.

s) Conf. MENAG. ad l. c. LAERT.

t) loc. cit. ſ. 5.

u) MENAG. ad l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 230. MEVRS. Bibl. Att. p. 1610. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. I. c. 10. p. 47.

x) Meminit eius LAERT. L. IX. ſ. 23. conf. IONSIVS l. c. quem exſcribit MENAG. l. c.

y) Citati FABRIC. p. 19.

z) T. III. p. 411.

a) Conf. MENAG. l. c.

b) LAERT. l. c. GELLIVS N. A. L. III. ſ. 17.

c) τὰ ἀπόῤῥητα, LAERT. l. c. qualia apud alios quoque oratores memorantur, vid. quae collegit MENAG. ad h. l.

d) Ad Attic. L. II. ep. 1.

e) De oratore conf. M. CASAVB. ad l. c. Laërtii.

f) Conf. MENAG. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 427.

Doctrina Speusippi.

§. II. Philosophicorum dogmatum rationem qualem Speusippus tenuerit, ex praeceptoris philosophia iudicandum est: ab ea enim illum discessisse, nusquam legitur [g]. Quod si definitiones, inter Platonis opera extantes ad eum, vt plerique volunt, referendae sunt, facile inde connexio philosophematum Speusippi erui potest, ex quibus tamen luculenter patet, desumtas esse ex Platone, siue Speusippum auctorem habeant, siue alium, pressis vestigiis Platonem sequentem. Vnum alterumque est, quod de eo narrant veteres hic non praetermittendum:

I. Primus in disciplinis, quid esset commune inuestigauit, easque, quantum fieri poterat, inter se iunxit atque foederauit. Ita LAERTIVS [h] ex Diodori *commentariis*. Qui cum μαθήματα nominet, vel de disciplinis in genere, vt recte monuit cl. OLEARIVS [i] intelligi potest, vel de iis, quae mathematicae, significatione vocis specialiori, vocantur, quo sensu et STANLEIVS accepit, et accipiendum esse Is. CASAVBONVS [k] contendit, eo quod APVLEIO [l] teste, *Plato primus tripartitam philosophiam copularit, sibique inuicem necessarias partes, neque pugnare inter se tantummodo, sed etiam mutuis adiuuare auxiliis ostenderit.* Forte Diodorus, cuius verba refert LAERTIVS, de generali encyclopaediae in Platonica schola receptae systemate atque ordine intelligendus est, vt ita ostenderit Speusippus, qua ratione vna veri et boni ratione omnes omnino disciplinae sororio quasi inter se copulentur vinculo.

II. Pythagoreorum vestigia in philosophando studiose pressit. Nam ad Siculos cum Platone profectus, praestantissimos Pythagoreorum philosophos audiendi et conueniendi occasionem nactus, et quem imitandi hos homines modum in auunculo vidit, studiose secutus est. Refertque AVCTOR *theologumenorum arithmeticorum* [m], eum tum ex aliis Pythagoricis meletematis, tum praecipue ex Philolai libris iucundum libellum *de numeris Pythagoricis* conscripsisse; ex quo coniici non sine verisimilitudine potest, libros Philolai a Platone magni redemtos, successionis et haereditatis iure ad Speusippum peruenisse. Quod si ARISTOTELI [n] fidendum, Speusippus in hoc a Platone abiit, Pythagorae propior, quod bonum ad vnum, nempe Deum tantum, non ad ideas transtulit, vnde eum θεόλογον vocat EVSTRATHIVS [o]; quanquam in eo quoque a Platone non tantum discessit, quantum vult Aristoteles, cum et ipse Plato bonum supremum ad vnum, Deumque, et ipsas quoque ex hac causa ideas ad hunc fontem reuocauit. Aliter tamen STOBAEVS [p], qui *statuisse* Speusippum, refert, *mentem neque vni, neque bono similem, sed naturae singularis esse;* qua de re, cum Speusippi libri non extent, iudicari non potest. Forte certa tantum significatione, quoad naturae scilicet diuinae excellentiam, id in-

 tellexit,

g) Mansisse in Platonis dogmate diserte ait LAERT. L. IV. s. 1.
h) loc. cit. s. 2.
i) Ad STANLEI. l. c. p. 381.
k) Ad l. c. LAERT.
l) loc. supra cit.
m) pag. 61.
n) Ad Nicom. Eth. L. I. c. 4. T. II. p. 6.
o) Ad h. l. Aristot.
p) Eclog. phys. L. I. c. 1. p. 2. τὸν νοῦν οὔτε τῷ ἑνὶ οὔτε τῷ ἀγαθῷ τὸν αὐτὸν, ἰδιόφυῆ δὲ εἶναι.

tellexit, ratione caufae vero Deum cum Pythagora et Platone vnum atque bonum dixit.

III. De criterio ita ftatuiffe, refert SEXTVS EMPIRICVS [q]. Quoniam ex rebus aliae funt fenfiles, aliae, quae cadunt fub intelligentiam, earum quidem, quae fub intelligentiam cadunt, effe iudicem rationem, quae eft ex fcientia: fenfilium autem, fenfum, qui eft ex fcientia; quo fcilicet modo tibicinis aut pfaltae digiti artificiofam quidem habent operationem, fed quae non in ipfis primo perficiatur, fed abfoluatur ex exercitatione profecta ex ratiocinatione; fic fenfum, qui eft ex fcientia, effe eum, qui eft particeps veritatis ex ratione.

IV. Ex morali philofophia Speufippi hoc nobis dogma feruauit CLEMENS ALEXANDRINVS [r]: Beatitudinem effe perfectum habitum in iis, quae funt fecundum naturam, aut habitum bonorum, quam conftitutionem omnes quidem homines appetant, coniectent autem boni ἀοχλησίαν, moleftiae et conturbationis vacuitatem, virtutes autem felicitatem effecerint.

V. Ex ciuili doctrina hoc idem CLEMENS ALEXANDRINVS [s] ex Speufippi libro *aduerfus Cleophontem* adducit: Si regnum res bona eft, et fapiens folus eft rex et princeps: lex, cum fit recta ratio, bona fuerit. Patet ex hac doctrinarum philofophicarum ternione, Speufippum non tam re ipfa a Platonis fententia difceffiffe, quam verbis aliter rem expreffiffe: Facile enim ad Platonis φιλοσοφέμενα exigi, iisque aptari cuncta poffunt.

Xenocrates. §. III. Speufippo fucceffit XENOCRATES, quem ille morbo fractus vt Academiae cathedram capefferet, rogauerat, Chalcedonius patre Agathenore [t] natus; qui enim Carthaginenfem faciunt, corrupta fine dubio lectione nituntur [u]. Tempus natiuitatis eius varie veteres definiunt; AVCTOR enim Olympiadum natalem eius refert ad Olymp. XCI. 1. vnde fequitur, eum duos fupra centum annos exegiffe, id quod placuit quoque MEVRSIO [w]. Nam Olymp. CX. 2. Speufippo, vt fupra dictum, fucceffit, fcholam vero XXV. annos continuos rexit, vnde fequitur eum Ol. CXVI. fatis conceffiffe, id quod LAERTIVS [x] quoque confirmat, qui poft bellum Lamiacum quod Olymp. CXIV. 2. finitum eft, adhuc vixiffe afferit [y]. Annos vero aetatis ei affignant pauciores, alii veterum; et LAERTIVS quidem LXXXII. LVCIANVS LXXXIV. quae fi vera funt, ad Olymp. XCV. demum natalis referri poteft, id quod P. BAYLE [z] quoque et Io. IONSIVS [a] receperunt, qui Anonymum Olymp. fcriptorem hic deferendum, et plurium teftimonium vnius afferto praeferendum hic effe recte iudicant: tota enim Xenocratis hiftoria cum his temporum rationibus eleganter cohaeret.

q) Adu. mathem. L. VII. f. 145.
r) Strom. L. II. p. 418.
s) Ibid. p. 367.
t) Agathonem vocat SVIDAS in Xenocr. T. II. p. 644. Agathenorem LAERT. L. IV. f. 6.
u) Legitur enim in quibusdam Laërtii Codd. Καρχηδόνιος, fed corruptum id effe ex χαλκηδόνιος Strabonis, Athenaei, Aeliani, Suidae teftimoniis recte probatur, conf. viri docti ad h. l. IONSIVS de Scr. Hift. phil. L. I. c. 10. p. 50.
w) De archont. Athenienf. L. III. c. 9. p. 113. 114. L. IV. c. 12.
x) Lib. IV. f. 14.
y) Ibid f. 9.
z) Dict. T. IV. art. Xenocrates not. K. p. 514.
a) loc. cit. p. 51.

ret. Initio Aefchini adhaefit, ei vero fubtraxit, tefte ATHENAEO [b], Plato, qui multam in formando eius ingenio pofuit induftriam. Erat enim ingenio hebes ac tardus, quae caufa fuit, vt eum cum afino, Ariftotelem vero, ignei et excitati ingenii adolefcentem, cum equo Plato compararet, dicens, alterum freno, alterum egere calcaribus; itemque: quem ego afinum cui equo iungo [c]! Erat praeterea feuera fronte atque fubtrifti facie, vnde Gratiis litandum illi effe praeceptor dicere folebat [d]; qui cum effet humaniffimis moribus, mores hos inurbanos feuerius correxit, vehementer eum increpando. Aequiffimo id tulit animo Xenocrates, et hortantibus, vt acrius Platoni refponderet, hoc, dixit, conducit mihi, magnoque mihi futurum eft emolumento [e]. Credibile itaque non eft, durius eum de Platone locutum fuiffe, quod nonnemo iurisiurandi fide Platoni affirmabat, qui hoc de homine fibi tantopere amato minime perfuaderi fibi poffe recte dixit [f]. Aliam enim fidem amoremque praeceptoris ipfa vita fuperiorem in Sicilia, vbi Platonem in aulam Dionyfii comitatus erat, prodidit: tyranno enim Platoni grauius fuccenfente, atque mox affuturum dicente, qui caput ei auferret, id fieri non poffe, Xenocrates praefens dixit, nifi fuum prius auferatur [g]. Animi itaque patientia naturae tarditatem fuperauit, *nec profugit*, vt ait PLVTARCHVS [h], *a difcendo, fed vltro in fe ipfum dicteria coniecit, vafis angufti orificii, et aereis tabulis fe fimilem dicens, vt qui aegre doctrinam perciperet, perceptam firmiter conftanterque retineret.* Ita vero ex cariffimis Platonis difcipulis vnus euadens, magiftrum viuum femper coluit, mortuum doctrina moribusque fecutus eft, magnum Academiae veteris ornamentum. A Speufippo morbo, vti fupra memorauimus, impedito cathedram Platonis fufcepit Olymp. CX. 2. indignante Ariftotele, cui cum Xenocrate nunquam bene conuenit [i], et ab hoc tempore per viginti atque quinquaginta annos fcholam rexit, Platonicamque philofophiam voce atque fcriptis propagauit. Neque vero fapientia tantum, fed virtutum quoque fanctitate clariffimus habitus fuit apud Athenienfes, cuius luculentum exemplum narrant veteres [k]; cum teftimonium dicere coactus, more ciuitatis, vt iuraret, fe vera omnia retuliffe, adigeretur, vniuerfos iudices confurrexiffe, proclamatumque, ne iusiurandum diceret, quodque fibimet ipfis poftea dicendae fententiae loco remiffuri non fuiffent, finceritati eius concedendum exiftimauiffe. Quam morum atque fidei integritatem cum non vno fpecimine comprobauerit,

b) Lib. XI. p. 507.

c) LAERT. L. IV. f. 6. Inde afino infidens pingebatur, apud CHIFLETIVM de gemmis Socratis, T. II. thef. Gronou. tab. 41.

d) LAERT. l. c.

e) AELIAN. V. H L. XIV. c. 9.

f) VAL. MAX. L. IV. c. 1.

g) LAERT. L. IV. f. 11.

h) De auditione T. IV. p. m. 144.

i) Qua ratione Ariftotelem, Platonis cathedram hoc adhuc viuo occupantem repreflerit, narrat AELIAN. L. III. c. 19. quod tamen vero non effe fimile infra in Ariftotele probabimus, recteque notauit STANLEIVS p. 383. fruftra defendente, vt Ariftoteli aegre faciat PATRICIO difcuff. Perip. T. I. L. I. p. 4. Illud veri fpecie fe magis commendat, quod LAERT. L. IV. f. 3. tradit, Ariftotelem ex Afia reducem cum Xenocratem in Academia docentem offendiffet, aemulatione ductum in Lyceo fcholam aperuiffe.

k) VAL. MAX. L. II. c. 10. CICERO ad Attic. II. 16. LAERT. L. IV. f. 7.

mirum non eſt, eum talem apud Athenienſes fuiſſe. Ad Philippum Macedoniae regem vna cum aliis legatus miſſus, nec muneribus ſe corrumpi paſſus eſt, nec in priuatum cum eo, vt ceteri, colloquium venire voluit. Quod cum apud Athenienſes indignationem primo moueret, quod nulla in re ceteris vſui fuiſſet, edoctis ab eo, quod reliqui muneribus a rege corrupti fuerint, tantam admirationem mouit, vt eo maiore ipſe honore afficeretur. Et Philippus quoque dixit poſtea, ex omnibus qui ad ipſum veniſſent, ſolum fuiſſe, qui muneribus corrumpi atque vinci nequiuerit [l]. Ad Antipatrum quoque tempore Lamiaci belli miſſus legatus, vt capti ex Athenienſibus redderentur, ad coenam inuitatus Homericorum verſuum eleganti et accommodata reſponſione petita ſtatim obtinuit [m]. Alia continentiae quoque exempla paſſim narrantur [n]; Alexandrum M. inuidia Ariſtotelis ductum, vt aegre huic faceret, regium Xenocrati munus L. talentorum obtuliſſe, ex qua pecunia XXX. minas Atticas tantum acceperit, reliquam Alexandro remiſerit, quod opus per totam vitam tanta nummorum ſumma non haberet. Hanc cum rationem vitae teneret, mirum non eſt, adeo pauperem fuiſſe, vt peregrinitatis tributum Athenienſibus ſoluere non poſſet; qui ideo tantum virum de ſe tantopere meritum vendiderunt. Eum vero Demetrius Phalereus emit et tributo ita reddito Xenocratem in libertatem aſſeruit [o], tanta erat viri optimi et integerrimae vitae apud eum exiſtimatio. Eam vero apud omnes meruiſſe, plurimarum virtutum exempla demonſtrant. Caſtitatem ſeruauit illibatam et incorruptibilem. Phryne enim [p], nobile Athenis ſcortum (alii Laidem ponunt [q]) iuxta eum in peruigilio accubuit, pignore cum quibusdam iuuenibus poſito, an temperantiam eius corrumpere poſſet; interrogantibus eam et deridentibus proximo mane adoleſcentibus, de homine ſe cum iis, non de ſtatua pignus poſuiſſe, reſpondit. Sunt quoque qui eum continentiae ſtudio ſecare et vrere verenda paſſum, contendant [r], qui tamen continentiae fortitudinem graui iugo venereos ſtimulos ſupprimentem iſtis

forte

l) LAERT. L. IV. ſ. 8.

m) Ibid. ſ. 9. PLVT. in Phoc. T. II. p. m. 579. BAYLE l. c. not. L.

n) CICERO Tuſc. Qq. L. V. c. 22. LAERT. L. V. ſ. 10. PLVT. in Alex. T. V. p. m. 551. SVIDAS l. c. VALER. MAX. L. IV. c. 3. STOBAEVS Serm. XXXVII. p. 123. qui pauliſper a reliquis abit.

o) Quae inquilinorum, ſiue μετοίκων apud Athenienſes ratio fuerit, quae conditio, exponunt, qui antiquitates Graecas enarrant, et inter hos illuſtriſſimus POTTERVS archaeol. Graec. L. I. c. 10. p. 46. Inter onera ab iis ferri ſolita tributum quoque fuit duodecim drachmarum, quod viri ſoluebant, ſex mulierum: qui μετόικοι id tributum non ſoluerant, abducebantur ad τὺς πωλητὰς et conuicti vaenibant. Vid. HARPOCRATION. v. μετόικιον p. 243. et quos ex veteribus laudat MENAG. ad L. IV. Laërtii ſ. 14. Aliter PLVTARCH. in Flaminio T. IV. p. m. 680. qui Xenocratem a Lycurgo rhetore, publicanis eum ad carcerem penſionis ducentibus, ereptum eſſe refert, vnde diuerſa facta inde exſculpit BAYLE l. c. not. H. Obtulerat autem Phocion Xenocrati ius ciuitatis, ille vero accipere noluit, vt magis Athenienſibus prodeſſet, vid. PLVT. in Phoc. l. c.

p) LAERT. L. IV. ſ. 7. VALER. MAX. L. IV. c. 3.

q) Conf. quos ex veteribus laudat BAYLE Dict. T. III. art. Lais, not. R. p. 36. Solent eiusmodi hiſtoriolae plerumque variis circumſtantiis ornari et augeri, quo recte quoque refertur, quod VAL. MAX. l. c. ait, vino grauem, cum obdormiuiſſet, ita tentatum eſſe: hoc enim ſobrietati philoſophi dignis fide teſtimoniis probatae aduerſum eſt, et a reliquis aliter narratur, ſcilicet ſcortum ſimulans ac ſi quidam eam inſectaretur, ab eo in aediculam et lectulum admiſſam fruſtra eum tentaſſe.

r) Apud LAERTIVM l. c. qui tamen obſcurus eſt.

forte verbis depictam cum naturali corporis cruciatu confudiſſe videntur. Eximia etiam vultus animique grauitate tantam venerationem meruit, vt quod ſemel tantum in anno fiebat [s], ex Academia in vrbem iret, petulantium iuuenum turba eius conſpectum fugeret [t], et Polemonem luxuriantem mira orationis efficacia ad frugem reuocaret, quod in ſequentibus narrabimus. Sic et gloriae atque faſtus contemtor extitit acerrimus, et quae diei quauis agenda erant parte, ita animo ſingula diſpoſuit, vt longe maiorem tribueret partem meditationi, partem etiam ſilentio [u]: quod etiam inter maledica aliorum colloquia ſeruauit, faſſus, dixiſſe ſe, aliquando poenituiſſe, tacuiſſe nunquam [x]. Clementiae et bonitatis animi exemplum AELIANVS [y] affert, ad bruta eam etiam extendiſſe, et paſſerem quem accipiter perſequebatur, in ſinum ſuum ſe recipientem magna voluptate occultauiſſe, praetermiſſo vero hoſte tum demum ſinu diducto dimiſiſſe, dicentem, ſupplicem ſeſe haud prodidiſſe. Et gulae quoque continentiam ſeruauit, parceque victu vſus eſt, adeo, vt ſi quando vini cadum accepiſſet, in vappam illud conuerteretur, antequam totum exhauriret: ſaepe et obſonia iam corrupta altero die proiiceret, id quod in prouerbium abiit [z] vnde quae de praemio, in certamine potatorio a Xenocrate reportato veteribus memorantur, in contrarium adduci eique obiici vix poſſunt, moribus populi et conſuetudine philoſophorum Xenocratem excuſantibus [a]. Certe integrum vitae ſceleriſque purum vixiſſe, et philoſophum, non dicto tantum ſed et facto expreſſiſſe, concors veterum teſtimonium loquitur, et ipſe a philoſopho requiri profeſſus eſt [b]. Scripſit multa, exhortationes et orationes magna copia, quibus et philoſophiam naturalem et moralem, et hiſtoriam eius illuſtrauit, et tum encyclopaediam vniuerſam tum mathematicas ſcientias explicuit [c], quae omnia tamen hodie deſiderantur [d]. Vixit vsque ad annum Olymp. CXVI. primum, quo anno aetatis

s) In feſto Bacchanaliorum, vbi nouas tragoedias ſpectabat PLVT. de exilio.

t) LAERT. L. IV. ſ. 6.

u) Ib. ſ. 11. qui tamen locus ſubobſcurus eſt; BAYLE l. c. not. G. per ſilentium, tempus intelligit, quo a publico docendi munere quieuit. Verum ex STOBAEO Serm. CXXVI. p. 385. videre eſt, eum cum ſingulas horas certis negotiis deſtinaſſet, vnam quoque exercendo ſilentio tribuiſſe, vnde ad diſciplinam magis philoſophicam referendum eſt.

x) VALER. MAX. L. VII. c. 2.

y) Lib. XIII. c. 31.

z) Xenocratis caſeus STOB. Serm. XXXIX. p. 137. de rebus diu durantibus.

a) In certamine potatorio in feſto Bacchi auream coronam a Dionyſio propoſitam, qui plus bibiſſet, reportaſſe, eam vero Mercurio ante fores impoſuiſſe referunt ATHEN. L. X. AELIAN. L. II. c. 41. LAERT. L. IV. ſ. 8. Id quod haud leuem ſobrietati Xenocratis maculam inurere videtur. Verum et ipſa gentis conſuetudo, nihil in eo contra bonos mores peccari ſibi perſuadentis et eiusmodi compotationes inſtituentis haec mitius explicanda eſſe monet, conf. Reu. POTTERVS Archaeol. Graec. L. IV. c. 20. p. 770. et exemplum Socratis a compotationibus non plane abhorrentis pro Xenocrate pugnat, et lex bibendi in Academia obſeruanda, quae noſtro debebatur, confirmat, ſi etiam concedamus, quod KVHNIVS ad h. l. Laërt. contendit, non Syracuſis, ſed Athenis id factum eſſe. Recte vero BAYLE l. c. not. C. obſeruat, ſi id Syracuſis factum ſit, admodum iuuenem fuiſſe Xenocratem, nec dicere hiſtoricum, quod inebriatus fuerit.

b) PLVT. de virt. mor. T. II. p. m. 399.

c) Catalogum exhibet LAERT. L. IV. ſ. 11. ad quem quaedam notauit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 68. conf. IONS. l. c. p. 51.

d) Axiochum inter Platonis dialogos occurrentem Xenocratis eſſe, quem de morte conſcripſiſſe dicitur, FICINO viſum eſt, ſed rationibus deſtituto, conf. MENAG. ad Laërt. l. c. FABRICIVS l. c.

aetatis, vt ſupra indicauimus LXXXII. vel LXXXIV. [e] cum in peluim forte noctu incidiſſet, fronte laeſa obiit, et Polemonem ſucceſſorem reliquit. Fuerunt inter veteres et alii Xenocrates, quorum quinque nominat LAERTIVS octo FABRICIVS [f]. Inter hos vnus Chalcedonius quoque fuit, noſtro iunior.

Dogmata Xenocratis.

§. IV. In philoſophiae vero placitis eandem, quam Plato, viam tenuit Xenocrates, nec magnopere ab ea philoſophandi ratione, quae in Academia prima obtinebat, receſſit, id quod ex reliquiis philoſophematum eius, quae paſſim apud veteres memorantur, patet. Quia vero cum Platone in Italia et Sicilia fuit, et ſcholas Pythagoreorum frequentauit, mirum non eſt, eum etiam in eo Platonis veſtigia preſſiſſe, vt Pythagoreum philoſophandi modum ſequeretur, vt ex iis conſtat, quae illi tribuuntur, quae huc redeunt:

I. Ad philoſophiae diſciplinam neminem admittendum eſſe, qui mathematicis diſciplinis non praeparatus ſit. Hinc ad eum, qui neque muſica, neque geometria, neque aſtronomia inſtructus ad eius diſciplinam admitti cupiebat, abi, inquit, anſis enim, id eſt, adminiculis philoſophiae cares. Alii dixiſſe ferunt: apud me vellus non mollitur [g], quo ſine dubio innuit, primam animi praeparationem et e ruditate emollitionem non in ſcholis philoſophorum quaerendam eſſe.

II. Rhetoricam eſſe ſcientiam, id eſt, artem bene dicendi. Hoc QVINTILIANVS [h] et SEXTVS EMPIRICVS [i] Xenocrati tribuunt, quorum hic et illud ei adſcribit [k], dixiſſe rhetoricam opificem perſuadendi. Idem dixit PLATO, et vterque ad ſophiſtarum ſine dubio artem reſpexit. Eundem in modum Stoici, ſed diuerſo ſenſu [l].

III. Philoſophiam eſſe tripartitam, logicam, phyſicam et ethicam. Eandem diuiſionem, etſi eam expreſſis verbis non tradiderit, ſecutum fuiſſe Platonem ſupra dictum eſt. Xenocrates vero diſtincto ſermone, vt ait SEXTVS [ll], haec expoſuit. Nec inelegans eſt FABRICII [m] coniectura, egiſſe de hac philoſophiae diuiſione Xenocratem in libro *de philoſophia*, quem ei tribuit LAERTIVS.

IV. In dialectica tractatione initium faciendum eſſe a vocis conſideratione. Xenocratem hoc nomine reprehenſum fuiſſe narrat PORPHYRIVS [n].

V. Tria eſſe rerum genera, aliud ſenſile, aliud, quod cadit ſub intelligentiam, aliud vero compoſitum et opinabile. Et ſenſile quidem eſſe, quod ſit infra coelum, ſub intelligentiam autem cadens eorum, quae vltra coelum ſunt, opinabile autem et compoſitum ipſum coelum: ſenſui enim eſſe aſpectabilem, ſub intelligentiam autem cadere per aſtrologiam.

VI.

e) Prius LAERT. l. c. poſterius LVCIAN. de macrob. T. II. p. m. 829. tradit.
f) ll. cc.
g) LAERT. L. IV. ſ. 10.
h) Inſtit. orat. L. II. c. 15.
i) Adu. Math. L. II. ſ. 6.
k) Ib. ſ. 61.
l) Vid. SEXTVS l. c.
ll) IDEM L. VII. ſ. 16.
m) Ad h. l. Sexti.
n) Ad Muſ. Ptolom. p. 193.

VI. Cum haec ita se habeant, essentiae quidem, quae est vltra coelum, et quae cadit sub intelligentiam iudicem, siue criterium esse, scientiam; eius autem, quae est infra coelum et sensilis, sensum; mixtae autem opinionem.

VII. Ex his communiter, id quidem, quod iudicat per rationem ex scientia, esse firmum, stabile ac verum, quod autem per sensum, verum quidem, sed non ita vt quod per rationem ex scientia: compositum autem esse commune veri et falsi.

VIII. Ex opinionibus aliam esse veram, aliam falsam, vnde etiam traditas tres esse Parcas, Atropon quidem esse eorum, quae cadunt sub intelligentiam, vt quae non possit transmutari: Clotho autem sensilium, Lachesin autem opinabilium. Nihil est in hac Canonica dialecticae Xenocrateae parte, quam nobis seruauit SEXTVS EMPIRICVS [o], quod non genuinum Platonis discipulum deceat, licet clarius expresserit, quae Plato more suo subobscure et per anfractus quasi tradidit. Vterque enim res in intelligibiles et sensibiles distribuit, et illis notitiam rerum per se existentium et essentias constituentium adscripsit, quae gignunt certam rei scientiam. Deinde nec veritatem quoque omnem rebus sub sensus cadentibus Plato denegauit, sed tantum per participationem rerum coelestium, id est intelligibilium et per se existentium, siue idearum, vnde et rebus mixtis opinionem tribuit. Ipsa Parcarum comparatio cum tribus obiectorum intellectus humani generibus a Platone est. Ei enim, teste CHALCIDIO [p], Clotho planetarum perplexus motus, Atropos sphaera ἀπλανῆς fixarum, Lachesis denique natura, quam res sublunares sortitae sunt, significat.

IX. Monadem ac binarium Deos esse, illam quidem vt marem et patrem, ac coeli dominam, quae etiam Iupiter, impar, et mens appellatur; hunc autem ut feminam et matrem, ac sub coelo imperantem, qui vniuersi anima nuncupatur.

X. Diuinum quoque esse coelum et ignea sidera deos olympios.

XI. Subter lunam daemones esse alios inaspectabiles eosque etiam per elementa materiae penetrare; quorum qui per aërem transit, Iuno, qui per aquam Neptunus, qui per terram Ceres est. Vidit, qui haec refert STOBAEVS [q], non solum Stoicos haec accepisse a Xenocrate, sed ipsum a Platone id transsumsisse; priora enim de monade atque dyade ex Pythagoricis scholis desumta sunt, quae non improbasse, etsi non secundum numerorum doctrinam disseruerit, sed ideas eorum loco introduxerit, Platonem ex dictis superiori sectione notum esse putamus. Quae vero de diis partes mundi inhabitantibus dixit, Platonis menti conformia esse, ex anima mundi ab eo introducta, manifestum est, et iam obseruauit PLVTARCHVS [r]. Cum enim dii olympici nihil aliud sint, nisi ideae, ut supra probauimus, et Timaeus loquitur, dii inferiores in anima mundi comprehenduntur et elementis, quae ista

o) SEXT. l. c. f. 147 seq.
p) pag. 237.
q) Eclog. phys. L. I. c. 3. p. 5.
r) De Isid. et Osir. T. II. p. m. 157.

ista anima penetrat, immittuntur. Quod magno consensu postea receperunt Stoici, qui tamen omnia ad primum DEVM referebant, in eo Platonicis, ipsoque Xenocrate deteriores. Sexus vero in diuinis non Xenocratis inuentum est, sed antiquissimis, vti libro primo demonstratum est, populis, et Orpheo quoque inter Graecos placuit, et ab his ad Pythagoreos venit, in quorum scholis id didicit Xenocrates, et quod de eodem et diuerso, in eundem fere sensum Plato disseruit, Pythagoricis formulis expressit. Quid vero illi mares et feminae in diuinis sint, quia alibi [s], et supra quoque diuersis locis [ss], explicuimus, hic explicandum otioseque repetendum non est. Minus accurate itaque retulit sententiam Xenocratis CICERO [t], qui ita eius doctrinam exhibet: *Nec vero eius*, (Aristotelis) *condiscipulus Xenocrates in hoc genere prudentior est, cuius in libris, qui sunt de natura Deorum, nulla species diuina describitur. Deos enim octo esse dicit; quinque eos, qui in stellis vagis nominantur, vnum, qui ex omnibus sideribus, quae infixa coelo sunt, ex dispersis quasi membris simplex sit putandus Deus: septimum solem adiungit, octauumque lunam, qui, quo sensu beati esse possint, intelligi non potest.* Vt enim demus, Xenocratem aeque vt Platonem se religioni κρατούσῃ, et superstitioni populi accommodasse; patet tamen tum ex iis, quae nobis seruauit STOBAEVS [u], tum ex ipsa comparatione physiologiae Platonicae, quam secutus est Xenocrates, eum stellas deos ideo dixisse, non quod ipsa haec corpora coelestia dii sint, sed quod a Diis inhabitentur, et quasi ab anima regantur. Vnde regio quoque suprema Deorum coelestium siue idearum sedes est, qua simul comprehenduntur [v], quod male intellexit Velleius, qui ex dispersis quasi membris vnum simplicem Deum statuisse Xenocrati affingit. Recte itaque cl. REIMMANNVS [w] monuit, tanti non esse Velleii apud Ciceronem testimonium, vt ei sine formidine oppositi fides haberi possit: potuisset fidem eius plane reiicere, et ad rationes a nobis adductas prouocare, quae ab hac impietate Xenocratem liberant. Id quod pulchre vidit CVDWORTHVS [x], qui Stobaeano loco adductus Xenocratem inter numinis assertores ponit, licet putet, eum ita a Platone recessisse, vt non tria principia, Deum, ideam et animam mundi poneret, sed duo, Deum et animam. Id quod aliter nobis videtur: monada enim et dyada nominando, nihil aliud dicere voluit, quam quod Plato dixit animam mundi constare ex diuiduo et indiuiduo, ex eodem et diuerso: et diuersa esse ista emanationis principia [y]. Quicquid vero sit de numero principiorum a Xenocrate in diuinis admissorum, illud in-

s) Amoen. liter. T. VII. p. 232 seqq. T. VIII. pag. 326 seqq.

ss) Omnes fere populi sexum in diuinis in Theologia exoterica agnoscunt: quam absurditatem philosophos rationibus metaphysicis emolliuisse supra dictum est.

t) De natura deor. L. I. c. 13.

u) l. c.

v) Idearum regionem vocari, supra obseruauimus.

w) Histor. Atheismi c. XXII. §. 6. p. 166. Potuisset illis, quae docte dicta sunt, addere, non recessisse a Platonis placitis Speusippum, Xenocratem, Heraclidem Ponticum; vt ex comparatione placitorum patescit.

x) System. intell. c. IV. §. 24. p. 512.

y) Scilicet et monas et dyas ad ordinem rerum spiritualium in schola Pythagorae, vnde sua desumsit Xenocrates, hoc quidem sensu pertinent.

indubitatum eſt, abfuiſſe eum ab illa opinione, quae non alios, niſi ſidera coeleſtia Deos putat, quam ideo fruſtra magno molimine refutat P. BAYLE [z], qui nimis ſecure Velleio Ciceronis fidit: quem ideo tam abſurdam Xenocrati ſententiam tribuiſſe, vt partem, aduerſus quam diſputabat, eo vehementius vrgeret, vero non abſimile eſt. Et facile potuiſſet veram Xenocratis mentem perſpicere Baelius, ſi ad ea attendiſſet, quae poſtea ex PLVTARCHO [a] adducit, tanquam ſyſtemati Xenocratis theologico non ſatis conſonantia. Ait enim PLVTARCHVS: *Platonem, Pythagoram et Xenocratem et Chryſippum priſcorum theologorum imitatione genios hominibus robuſtiores exſtitiſſe, affirmauiſſe, et potentia noſtram naturam longe ſuperare, diuina autem natura non ſincera aut pura praeditos, ſed quae animae natura corporisque ſenſu comprehenſa, voluptatis eſſet dolorisque capax, aliisque id genus obnoxia affectionibus, ac mutationibus, quibus alii magis, alii minus turbentur: nam vt in hominibus ita etiam inter daemones eſſe virtutum et vitiorum diſcrimina.* Ex hoc enim loco non ſolum manifeſtum eſt, Xenocratem in doctrina de daemonibus a Platone non receſſiſſe, ſed et ratio patet, quomodo ex eodem et diuerſo compoſiti ſint, vt ipſa mundi anima, in qua exiſtunt, quidque velit dyas illa, quam Xenocratem ſtatuiſſe Stobaeus dicit. Certe hi daemones a materia, ſiue mundi potius partibus, quas inhabitant, quasque cum illis confudit Velleius, ex Xenocratis mente diſtinguendi ſunt.

XII. Animam eſſe numerum, qui a ſe ipſo moueatur. Definitionem hanc, e Pythagoreorum quoque ſcholis translatam in Academiam multis praeſtantiſſimis viris perſuaſit, teſte PLVTARCHO [b], recte vero monuit P. BAYLE [c], longe aliam, quam nos de numeris habemus, notionem ſibi in hoc aſſerto effinxiſſe, quam nobis eſſe incertiſſimam, cur non fateamur? Receſſiſſe vero pauliſper a Platone in eo Xenocratem, idem [d] obſeruat, Plato enim animam non numerum ponit, ſed ordinatam ratione numeri [e].

XIII. Stellas et ſolem ex igne et primo denſo compoſitas eſſe, lunam autem ex ſecundo denſo, et peculiari aëre, terram ex aëre, aqua et tertio denſo, omnino autem neque denſum ipſum per ſe, neque rarum eſſe capax animae. Sequitur in hac quoque parte, vt recte obſeruat PLVTARCHVS [f], Xenocrates Platonem, qui ſtellarum quoque vnamquamlibet ex terra et igni concinnatam pronuntiauit per intermedias naturas proportione datas: nihil enim ſentiri cui nihil terrae et luminis ſit admixtum.

XIV. Quicquid eſt, aut eſſe bonum, aut malum, aut neque bonum neque malum. Affert hoc Xenocratis dogma SEXTVS EMPIRICVS [g], qui et inductionem exponit, qua id demonſtrare aggreſſus eſt. In libris *de felicitate,*

z) l. c. not. I. p. 513.
a) l. c.
b) De animae gener. ex mente Timaei T. III. p. m. 75. Scholia inedita ad Dionyſ. Thracem, apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 68.
c) loc. cit. p. 514.
d) loc. cit. p. 93.
e) De Pythagorico hoc dogmate conf. dicta Amoenit. T. VII. p. 244.
f) De facie in orbe lunae T. III. p. 384.
g) Adu. Mathem. L. II. ſ. 6.

licitate, quos laudat LAERTIVS [h], haec tradidiſſe veriſimile eſt. Ceterum nec illud ab Academicis dogmatibus alienum eſt.

XV. Virtutem rebus omnibus eſſe praeferendam.

XVI. Muniendas pueris aures eſſe, ne corrumpantur, antequam philoſophiae praeceptis animus emendetur [i].

XVII. Ciuilem quoque philoſophiae partem Xenocratem attigiſſe, PLVTARCHVS [k] refert, qui praecepta de regno ab eo petiiſſe Alexandrum M. ait, et LAERTIVS [l], qui inter libros Xenocratis etiam *elementa de regno* ad Alexandrum memorat. Quae vero principia ſecutus ſit, libro deperdito, ignoratur, ſuſpicarique licet, ſaniora ad tantum regem retuliſſe, quam Plato Dionyſio ſuggeſſit, imaginaria republica ſua faſcinatus.

Polemo.

§. V. Poſt Xenocratem Academiam rexit POLEMO, Athenienſis patre Philoſtrato, quem Philocratem nominat SVIDAS [ll], natus, qui, Antigono Caryſtio apud LAERTIVM [m] teſte, ex primariis ciuibus fuit, et equos iugales aluit. Cum is eſſet adoleſcens, adeo impudicus et lubricus fuit, vt pecunias paſſim deponeret, et in viis ac angiportis occultaret, vt vbique praeſto eſſet, quo cupiditatum frena ſolueret, et voluptates exſequeretur [n]. Qua viuendi licentia et peſſimam ſibi famam conflauit, et in coniugis offenſionem incurrit, quae ei dicam maſculae veneris ſcripſit. Tam corruptis itaque et inquinatiſſimis moribus cum eſſet, mira animi mutatione ad frugem per Xenocratem reuocatus eſt: quam rem a multis veterum memoratam [o], eleganti VALERII MAXIMI [p] narratione hic exhibemus, qui ita rem exponit: „Perditae luxuriae Athenis adoleſcens Polemo, neque „illecebris tantummodo, ſed etiam ipſa infamia gaudens, cum e conuiuio, „non poſt occaſum ſolis, ſed poſt ortum, ſurrexiſſet, domumque repetens, „Xenocratis philoſophi patentem ianuam vidiſſet; vino grauis, vnguentis „dilibutus, ſertis capite redimito, pellucida veſte amictus, refertam turba „doctorum hominum ſcholam eius intrauit: nec contentus tam deformi „introitu, conſedit etiam, vt clariſſimum eloquium et prudentiſſima prae„cepta temulentiae laſciuiis eluderet. Orta deinde, vt par erat, omnium „indignatione, Xenocrates vultum in eodem habitu continuit, omiſſisque, „de quibus diſſerebat, de modeſtia ac temperantia loqui coepit. Cuius gra„uitate ſermonis reſipiſcere coactus Polemo, primo coronam capite detra„ctam proiecit, paulo poſt brachium intra pallium reduxit, procedente tem„pore, oris conuiualis hilaritatem depoſuit, ad vltimum totam luxuriam „exuit, vniusque orationis ſaluberrima medicina ſanatus, ex infami ganeone „maxi-

h) L. IV. ſ. 12. Qualem vero rerum ad beatitudinem pertinentium ordinem poſuerit, ex CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 419. diſcere licet, vbi ait: Xenocrates definit beatitudinem propriae virtutis poſſeſſionem, et eius, quae inſeruit facultatis: deinde, vt in quo quidem ſit, videtur dicere animam; vt autem a quibus, virtutes: vt ex quibus, tanquam partibus, bonas actiones et honeſtos habitus, et affectiones et motus et habitudines, vtpote quod non ſine his ſint ea, quae ſint corporis et externa.

i) PLVT. de audit. T. I. p. m. 130. BAYLE l. c. not. M. STOLLE Hiſt. phil. mor. gent. p. 78.

k) Contra Colot. T. III. p 634. l) l. c.

ll) T. II. v. Polemo p. 139.

m) L. IV. ſ. 16. n) Ibid.

o) Laudatos habes apud MENAG. ad l. c. Laërt. et FABRIC Bibl. Graec. Vol II. p. 64.

p) L. VI. c 9. Graece non minus eleganter et copioſe rem expoſuit LVCIANVS in bis accuſato T. II. p. m. 677.

„maximus philofophus euafit. Peregrinatus eft huius animus in nequitia, „non habitauit.“ Hactenus Valerius, quibus addit LAERTIVS [q]: *Ita fe ipfum collegiffe, vt induftria et ftudio ceteros vinceret, tantamque inter ipfa philofophandi initia oris atque habitus affumfiffe conftantiam, vt idem femper maneret, neque vocem vnquam mutaret.* Tantopere etiam fobrietati ftuduit [r], vt a triginta annis ad mortem vfque aquam biberet, animique miram fortitudinem prae fe ferret, fic vt canis aliquando rabiofi morfu in fura vulneratus, tumultu hac de re exorto folus praefentium, quafi nihil ad fe ea res pertineret, non expalluerit, et aliis quoque occafionibus animo non commoueretur, vnde Melanthius pictor in libris *de pictura*, quandam ei in moribus contumaciam atque duritiem tribuit. Neque tamen aufteritatem expreffit, fed vrbanitatem ingenio egregie temperatam excoluit, et morum elegantiam cum feueritate atque generofitate coniunxit [s]. Adeo quoque immutauit mores, vt qui femper ante fodalitia quaereret, poftea folitudine delectaretur, maximamque vitae partem in hortulo tranfigeret, fecundum quem difcipuli, cafis exftructis, fcholae ipfius proximi habitabant [ff]. Cuius feueritatis potiffima caufa Xenocrates fuit, qui cum femel animum iuuenis deperditi immutauiffet, ab eo tempore exemplum animo eius praeerat, quod ftudiofe imitabatur, eiusque innocentiam morumque feueritatem ita exprimebat, vt grauitate eius tanquam Doricis modulis greffuum fuorum menfuram attemperaret [t]. Quae res non Xenocratis tantum amorem ei conciliauit, fed et ciuium venerationem meruit, qui ob integritatem eum plurimi faciebant. Dignus itaque habitus eft, qui decedente morte Xenocrate Ol. CXVI. 2. Academiae praeficeretur, in qua fumma cum laude docuit, et plurimos difcipulos habuit, ex quibus Crantor, Crates Stoicus, Zeno et Arcefilaus maxime inclaruere. Obiit fenex ex phthifi. Multa fcripfiffe ait LAERTIVS [u], et, qui hunc fequi folet SVIDAS [v], qui nullum fuo iam tempore, eius fcriptum extitiffe teftatur, nec Laërtius vllius titulum affert. Librum eius *de vita fecundum naturam* laudat CLEMENS ALEXANDRINVS [w]. Fuere et alii Polemones, quos praetermifere Laërtius et Menagius, in homonymis adducendis alias diligentes, quos in fine paginae adiicimus [x].

§. VI. De placitis Polemonis philofophicis pauca nobis feruauerunt veteres, fine dubio ideo, quod a magiftro, et toto difciplinae Platonicae habitu non difcedebat, fed Platonis philofophiam fincere exprimebat. Ferunt tamen, ftatuiffe:

Placita philofophica Polemonis.

q) loc. cit.

r) ATHENAEVS L. II. p. 44. LVCIAN. l. c.

s) LAERT. l. c. ff) Ib. f. 18.

t) Ex animi hac temperie quoque deriuandum, quod Sophoclis maxime ftudiofus effet, eaque elegantiffimi tragici loca prae reliquis diligeret, vbi mitis incedit ac placidus.

u) loc. cit. v) loc. cit.

w) Strom. L. VII p. 717.

x) Polemonem Stoicum, hiftoricum et geographum nominat SVIDAS T. III. p. 139. VOSSIVS de hift. Graec. L. I. c. 18. p. 119. CASAVB. ad Athen. L. IV. IONS. de Scr. hift. phil. L. II. c. 13. p 178. Polemo item Augufto et Antonio commendatus narratur STRABONI L. XII. et XIV. Polemonem vero Sophiftam Laodicenum, eloquentia non minus quam fuperbia celebratiffimum, prolixe defcribit PHILOSTRATVS vit. Soph. L. I. c. 25. p. 530 feqq. Iunioris, Commodi tempore viuentis, Polemonis meminit SVIDAS l. c. p. 140.

I. In rebus nos exerceri oportere, non in dialecticis ſpeculationibus, ne exiguam quandam artem ſorbentes, atque meditantes differendi ſubtilitate clari, moribus nobis contradicamus [y].

II. Mundum eſſe Deum [z]. Quo ſenſu hoc intellexerit Polemo, ex Platonis philoſophia diſci debet, qui eandem doctrinam a Timaeo Locro accepit. Hinc patet, ab atheiſmi culpa abſoluendum eſſe Polemonem. Eandem ſententiam a magiſtro acceptam ſuo ſyſtemati, licet mutato ſenſu inſeruit Zeno.

III. Summum bonum eſſe viuere ſecundum naturam [a]. Summa haec fuit libri ſupra de hoc argumento memorati. Notari vero meretur hoc dogma, eo quod a Zenone in nouum, quod condebat, phyſiologiae et ethicae ſyſtema translatum celeberrimum in Stoicorum ſcholis fuit. Obſcurum vero eſt, quid per naturam Polemo intellexerit? quod vt coniecturis, illuſtrare tentemus, obſeruandum eſt, Polemonem, Platonis ſequacem de officiis animae differentem non aliud fundamentum diſciplinae moralis poſuiſſe, quam quod Plato poſuerat. Ille vero animam ex anima mundi, vti ſupra demonſtratum eſt, decerptam ſtatuens, in eo virtutis officia poſuit, vt anima et motibus animae mundanae conformem ſe reddat, et corpore ſoluta ad diuinitatis hoc principium ſuum redeat, vnde ſequitur, motibus finique animae mundanae conformiter viuere, ſicque Deo aſſimilari, omnium officiorum ſapientis argumentum et ſummam eſſe. Polemo vero naturam vocabat, iſtum animae mundanae motum, quo omnia reguntur et animantur, et ſic praeceptoris ex mente, animam ſapientis iſto moralis philoſophiae principio ad ſuam originem reduxit. Id quod Zeno a praeceptore quoque accepit, idemque omnium officiorum fundamentum poſuit, vt ſapiens ſecundum naturam, id eſt, animae mundanae motus et harmoniam viuat, hoc tantum diſcrimine adhibito, vt animam mundi nec inferiorem Deo, vt Plato, ſtatueret, nec a Deo diſtingueret, ſicque animas ex ipſa Dei eſſentia immediate deriuaret, et in eam reduceret.

IV. Beatitudinem eſſe ſufficientiam (αὐτάρκειαν) omnium bonorum, vel plurimorum vel maximorum. Sine virtute autem non futuram vllam beatitudinem, absque bonis autem corporis et externis virtutem eſſe ſufficientem ad beatitudinem [b].

V. Eſſe inutile, quod fit per carnes, nutrimentum, iam confectum aſſimilatumque animis beſtiarum [c].

Crates. §. VII. Polemoni defuncto in ſchola ſucceſſit Crates, Athenienſis, patre natus Antigene, auditor Polemonis, in dilectiſſimis habitus [d]. Quocum tam arcta interceſſit ei amicitia, vt non modo viuentes eadem ſecuti fuerint ſtudia atque exercitationem eandem, verum et vſque ad vltimum vitae halitum eosdem expreſſerint mores, ſimilesque ſibi inuicem eſſe ſtuduerint, et mor-

y) LAERT. L. IV. ſ. 18.
z) STOBAEVS Eclog. phyſ. L. I. c. 3. p. 5.
a) CICERO de fin. L. IV. c. 6.
b) CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. II. p. 419.
c) IDEM L. VII. p. 717 ſeq.
d) Haec et ſequentia debemus LAERTIO L. IV. ſ. 21 ſeqq. quem ſequitur HESYCHIVS Mileſius.

et mortui quoque eodem conderentur ſepulchro. Quae fidei et amicitiae dexteritas Arceſilaum commouit, vt relicto Theophraſto, eorum diſciplinam amplecteretur, deos eſſe, dicens, vel aureae ſaltem aetatis reliquias. Nam et concordes inter ſe viuebant, et ingenio vſi vulgarem auram non captante, nihil vulgi laudibus dabant, ſed morum integritatem ſeruabant et philoſophiam re ipſa exprimebant. Moriens vero Crates libros a ſe exaratos complures reliquit, partim philoſophici, partim comici argumenti, orationes item populares alias, et alias *de legationibus*. Diſcipulos formauit celeberrimi poſtea nominis, Arceſilaum, Bionem Boryſthenitam Theodoriis poſtea adſcriptum [e], de quo ſupra diximus. Ceterum plures Cratetes ſunt, inter philoſophos celeberrimi, et inter hos Cynicus, Stoicus, et Peripateticus, in ſequentibus nominandi, alius quoque Academicus ſiue Platonicus Tarſenſis, qui probe inter ſe diſtinguendi ſunt [f].

§. VIII. Iuxta Cratetem celebre nomen adeptus eſt in Academia *Crantor.* CRANTOR, Solis ortus, vbi in magna ſuorum admiratione vixit [ff]: conceſſit tamen Athenas, Xenocratis fama permotus, eique in diſciplinam ſe tradidit. Ibi Polemonem quoque offendit, ſtrenuum Xenocratis, vti ſupra dictum eſt, imitatorem, in cuius admirationem raptus amicitiam cum eo iunxit, multumque eius conſtantiam animi ſuſpexit. Tanta quoque erga illum veneratione ducebatur, vt, occupante poſt Xenocratis mortem cathedram Polemone, Crantor eum praeceptorem ſibi deligeret. Cum enim in morbum incidiſſet, in Aeſculapianum ſe contulit [g], ibique deambulauit. Huc cum multi confluxiſſent diſcipuli rati, non morbi cauſa eum illuc conceſſiſſe, ſed vt ſcholam aperiret, et inter hos Arceſilaus quoque adeſſet, cupiens, vt Polemoni ſe commendaret, non tantum huic non ſuccenſuit, ſed ipſe quoque ſanus factus ſe ad audiendum Polemonem contulit, id quod magnam ei admirationem peperit. Tanta autem ex hac inſtitutione enata ei eſt eruditio, vt inter Academicos ſummo loco haberetur; in primis enim in Academia nobilem vocat CICERO [h] et HORATIVS [i]:

Qui quid ſit pulchrum, quid turpe, quid vtile, quid non
Plenius et melius Chryſippo et Crantore dicit.

Ex quo Venuſini vatis teſtimonio patet, eum de morali potiſſimum doctrina ſummopere fuiſſe meritum, magnamque laudem in ea philoſophiae parte conſecutum. Id quod imprimis ex libello eius *de luctu* colligendum eſt, quem hodie deſideratum multis nominibus laudant, veteres [k], et in his CICERO [l], qui in conſolatione filiae ſe Crantorem ſecutum eſſe ingenue fatetur, alioque loco [ll] *non magnum, verum aureolum*, et vt Tuberoni Panaetius

e) Male hic Interpres Laërtii Theodorum quoque Cratetis diſcipulum facit; non enim id vult Laërtius, ſed id dicit, Bionem, Theodorium poſtea, a ſecta, nominatum, eum audiuiſſe.

f) Decem enumerat LAERT. l. c. ſ. 21.

ff) Ibid. ſ 24.

g) Aegrotantes ſe in Aeſculapii templum contuliſſe, ex ARISTOPHAN. Pluto aliisque notum eſt.

h) Tuſc. Qq. L. III. c. 6.

i) Ep. L. I. ep. 2. v. 3.

k) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 48. PLVT. de conſol. T. I. p. m. 222. LAERT. L. IV. ſ. 27.

l) Conf. PLINIVS in praef. BAYLE Dict. T. I. art. Crantor, not. D. p. 221.

ll) Academ. Qq. L. IV. c. 44.

Panaetius praecipit, *ad verbum ediſcendum libellum* vocat. Non enim Stoica indolentia animo immanitatem, corpori ſtuporem induxit, ſed argumentis et rationibus philoſophiae animi vulnera ſanauit [m]. Primus quoque fuit, qui Platonem, teſte PROCLO [n], commentariis illuſtrauit. Sed et locum inter poëtas ſui temporis obtinuit, poëmata enim conſcripſit, eaque obſignata in patria in templo Mineruae depoſuit: Homerum vero et Euripidem praecipue ob oculos habuit [o], ex quo colligi poteſt, non exigua virtute fuiſſe in arte poëtica; certe a poëtis aliis vehementer laudatus eſt [p]. Aqua intercute cum laboraret, Arceſilaum teſtamento haeredem XII. talentorum ſcripſit, diemque ſuum ante Polemonem et Cratetem obiit [q], quorum ex hac cauſa ſucceſſor fuiſſe non potuit. Soſicrates enim quidam Crateti, et huic Arceſilaus ſucceſſit.

Praecepta moralia Crantoris.

§. IX. Pauciſſima de dogmatibus ethicis, quae Crantori arriſerunt, nobis ſeruauit tempus, quae et ipſa a placitis veteris Academiae non differunt. Exemplum ſunto ſequentia:

I. Vitam noſtram multis modis laborioſam eſſe ac difficilem, quod ſi non ita ſit natura comparatum, certe a nobis ipſis inuectam hanc corruptelam: et incertam iſtam fortunam eminus nos ac iam inde ab initio comitatam nihil ſanum aut ſalutare nobis inferre: ipſa ſemina mortalia cum ſint, partem huius cauſae ſuſtinere, vnde prauitas ingenii, morbi, curae, aliaque fatalia incommoda mortales inſequantur. Haec ex libro eius *de luctu* ſiue ex *conſolatione ad Hippoclem* excerpſit PLVTARCHVS [r], in quibus id imprimis notandum eſt, cauſam malorum phyſicorum Crantorem in ipſa materiae diſpoſitione, et ſeminum natura quaeſiuiſſe, qua in re Platonis mentem accurate ſecutus eſt, idque magnum ſolatium in calamitate eſſe putauit [s], vacare culpa, cauſa ſcilicet ad naturae neceſſitatem redundante.

II. Maxime proprium animae officium eſſe, iudicare ſenſilia et ſub intellectum cadentia, eorumque et inter ſe in ſuo, et inuicem in diuerſo genere diſcrimina atque ſimilitudines [ſſ].

III. Animam vt omnia poſſit cognoſcere, ex omnibus eſſe concretam: eſſe autem haec quatuor: naturam, quae mente duntaxat cernitur, ſemperque eodem habet modo: tum eam, quae corporibus adeſt mutabilem atque perpeſſionibus obnoxiam: ad haec eiusdem et diuerſi, quod etiam iſtarum vtraque particeps eiusdem et diuerſi proprietatem [t]. Et hoc ex φιλοσοφουμένοις Platonis eſſe, illa demonſtrant, quae ſupra de pſychologia Platonica diximus; non enim potuit non Platonica ſchola vi fundamentorum ſemel admiſſorum in anima eiusmodi compoſitionem diuerſarum natura-

m) PLVTARCH. l. c. CICERO Tuſc. Qq. L. III. c. 6.

n) L. I. in Tim. Plat. conf. MENAG. ad LAERT. L. IV. ſ. 27. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 56.

o) LAERT. l. c.

p) Eorum epigrammata in Crantorem l. c. extant.

q) Perperam id aſſerit FOVCHER diſſ. Acad. L. I. c. 5. p. 28.

r) De conſol. T. I. p. m. 224.

s) Ibid. p. 239.

ſſ) IDEM de gen. animae T. III. p. m. 75.

t) Ibid.

turarum ſtatuere. Licet vero plures facultates vel naturas in animo numeret Crantor, quam Plato, quod etiam PLVTARCHO obſeruatum eſt [u], verbis tamen magis, vel conceptibus metaphyſicis quam re ipſa, ab eo abit. Idem enim a natura intelligibili, diuerſum a materia mutabili re ipſa iuxta Platonem non differt; ſed coniunctum ſuo modo vtrumque in anima mundi, vnde animae hominum decerptae ſunt. Crantor autem ei, quod ex Dei intellectu, ſiue natura intelligibili et ex materia ſiue corporis conditione in animam deriuatur, ab eo quod ex anima mundi participat, diſtinxiſſe videtur, quod ad meram verborum differentiam redit. Pluribus hanc Crantoris de anima opinionem illuſtrat, niſi obſcurare verius dixeris, ex proportionum mathematicarum rationibus PLVTARCHVS [x], qui videndus.

IV. Vnicuique bono ſuum ordinem tribuendum eſſe et dignitatem, et virtuti quidem deberi primas partes, ſanitati ſecundas, tertias voluptati, vltimas diuitiis. Ita SEXTVS EMPIRICVS [y] Crantoris mentem exponit, qui et ipſa eius verba, eleganti ſimili expreſſa affert. Non noua vel inaudita ea in Academia veteri fuiſſe, ex iis, quae hactenus diſſeruimus, conſtat.

V. Indolentiam nec poſſe vllam eſſe, nec debere, nec aegroto etiam, niſi is, qui fuerat ſenſus, abſit, ſiue ſecetur aliquid, ſiue auellatur a corpore. Nam iſtud, nihil dolere, non ſine magna mercede contingere, immanitatis in animo, ſtuporis in corpore [z]. Videtur haec ſenſim enaſcenti ex Cynica philoſophia Stoiciſmo oppoſuiſſe, licet et ad Pyrrhonis placita retundenda dictum eſſe videri queat, quae circa Crantoris tempora floruerunt. Qua vero ratione id Academia media receperit, ſicque inter Pyrrhonis placita et Crantoris concordiam quandam inierit, in ſequenti ſectione dicemus.

u) Ib. p. 76. x) Ib. p. 90.
y) Adu. mathem. L. IX. ſ. 51 ſeqq.
z) PLVT. de conſol. l. c. CICERO Tuſc. Q q. L. III. c. 6. conf. BAYLE l. c. not. D.
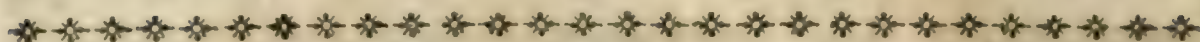
SECT. III.

DE ACADEMIA MEDIA.

§. I.

Mutatio Academiae ab Arcesilao facta.

Hactenus, quod vidimus, in Platonis doctrina perstitit Academia; iam noua se facies monstrat, et classis siue tribus quasi noua, quae non plane quidem Platonem deseruit, aliam tamen philosophandi rationem iniit, quae Academia media vocari solet. Cuius auctor fuit Arcesilaus, vel, vt a CICERONE [a] vocatur, Arcesilas nobilissimae famae philosophus. Is Pitanaeus ex Aeolide [b], patrem Scuthum siue Scythum habuit, natus Olymp. CXVI. 1. fratrum quatuor, quorum duos vterinos habebat, minimus. Mature et in adolescentia literis elegantioribus imbutus est. Antequam enim Athenas veniret, Autolycum mathematicum audiuit, cum quo Sardes est profectus; inde Xanthum Atheniensem musicum, et Hipponicum geometram, hominem cum magna scientiae eius peritia summam oscitantiam iungentem [c]. A fratre natu maiore, qui curam eius gerebat, oratoriae arti destinatus, rhetoricam et poësin didicit, et haud vulgariter in hac profecit, quod epigrammata testantur, quae nobis seruauit LAERTIVS, qui et in dicendo grauissimum et in scribendo exercitatissimum fuisse, tradit. Ipse vero animo ad philosophiae studium inclinans totum se ei tradidit, primumque ad Theophrastum discessit, post Aristotelem Peripateticam philosophiam magno applausu in Lyceo docentem. Postea Crantori innotescens, postquam singulari affectu eum esset complexus [d], ab eo, vti supra dictum est, ad Polemonem in Academiam traductus est, inuito et indignante Theophrasto, qui iuuenem egregiae indolis atque alacritatis singularis e schola discedere aegre tulit. Ibi cum Crantore, quocum coniunctissime vixit, Zenonem quoque Stoicorum parentem condiscipulum habuit. Sunt, qui tradunt [e], ad dialecticos quoque diuertisse, et a Diodoro Eretriacam philosophiam didicisse, indeque disputandi aduersus quoscunque artem in Academiam traduxisse. Alii non Pyrrhonis tantum imitatorem, sed et discipulum faciunt [f], quod si verum est, et non de philosophia magis Pyrrhonis, quam de ipso hoc philosopho, eius praeceptore, intelligendum est, in vltimos Pyrrhonis annos cadit, vt ex rationibus temporum, quibus vixit Pyrrho, quasque suo loco explicabimus, patet. Nobis nec Eretriacos, nec Pyrrhonem audiuisse, verisimile videtur. Erat enim maximus Platonis admi-

a) Passim, praesertim in Qq. Academicis.

b) Duae Pitanae apud veteres, vna Aeolidis, altera Laconiae. Ex illa natum Arcesilaum praeter LAERT. L. IV. s. 28. tradunt EVSEB. de praep. L. XIV. POMPON. MELA L. I. c. 18 STRABO L. XIII. p 422. Non audiendus itaque est SOLINVS, qui Polyhist. c. 7. p. 22, eum Pitanae Laconicae ortum dixit.

c) Inde iocatus Arcesilaus, geometriam ei hianti in os inuolasse LAERT. l. c.

d) Ibid. s. 28.

e) Timonis Sillographi versus adducit hanc in rem LAERT. L. IV. s. 33.

f) NVMENIVS apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 9. p. 729.

admirator, cuius et libros ad manum habebat [g], a quo ad ſectas obſcuras nulliusque tum nominis eum defeciſſe probabile non eſt. Solebat etiam ſuos hortari [h], vt dialecticam fugerent, quia ſusque deque confundat omnia, ſimilesque ſint dialectici ludentibus alea, qui decipiantur quidem, ſed non ſine delectatione. Nec forte volunt aliud teſtimonia veterum, quam ex Dialecticorum ſcholis et Pyrrhonis philoſophandi more nouam philoſophiae Academicae faciem, in contrariam partem de omnibus decertantem et incertitudinem rerum omnium ſtatuentem deſumſiſſe [i]. Poſt Cratetis mortem, cum Soſicrates quidam in Academica cathedra ſucceſſiſſet, ille Arceſilao ingenii et eruditionis laude incluto locum ceſſit [k], isque docendi munus in Academia ſuſcepit, nouamque philoſophandi rationem introduxit, magnumque non iuuentutis tantum, ſed et magnorum virorum applauſum meruit. Erat enim elegantioribus eruditionis partibus inſtructiſſimus, et lectione quoque veterum poëtarum, inter quos Homerum et Pindarum maxime amabat, munitus, quorum verſus ex improuiſo ſermoni miſcens, et argumento opportune applicans, admodum gratioſus fuit [l]. Praeterea ſermone quoque viuo, et oratione ſententiis referta atque ſuccincta vtebatur, qua valde animos commouit [m]. Hinc et maxima eius in perſuadendo vis fuit, quibus virtutibus plurimos ſibi diſcipulos conciliauit, quamuis illius in reprehendendo acerbitate haut raro acrius exciperentur, quam iuuenum ferre ſolent animi [n]. Liberrimus enim in reprehendendo erat, et pungere acriter ſolebat eos, quos corrigere volebat, cuius aliquot exempla nobis ſeruauit LAERTIVS [o]. Sic et obiectis acute occurrebat, atque orationem ad id, quod erat propoſitum, apte flectebat, omni ſe tempori, perſonae et loco accommodare peritiſſimus. Cetera optimus erat, multaque ſpe auditores ſuos implebat, quod magnum ei diſcipulorum numerum conflauit; quem tamen adeo non ambitioſe quaeſiuit, vt potius haud raro diſcipulos moneret, vt alios audirent; et cum adoleſcens quidam Chius ex ludo ſuo, alium ſibi plus placere dixiſſet, ipſe manu apprehenſum ad illum [p] duxit, philoſophoque commendauit, admonens, vt ordinis et diſciplinae ſeruaret grauitatem. Non vero eruditionis laude tantum inſignis erat, ſed virtutum quoque, philoſopho dignarum encomio commendatiſſimus. Ingenii enim amoenitatem et formae quoque elegantiam [q] cum iis virtutibus coniunxit, quibus non potuit non omnibus eſſe acceptiſſimus. Erat enim in communicandis vitae neceſſariis liberaliſſimus, ad exhibenda beneficia promtiſſimus, quae tamen clanculum, et vt laterent,

 con-

g) LAERT. ſ. 32.

h) STOBAEVS Serm. CXII. p. 713.

i) Hinc verſus Ariſtonis de eo apud LAERT. l. c. Ita etiam SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. intelligendus.

k) Ibid. ſ. 32.

l) Ibid. ſ. 31 ſeqq. vbi paſſim exempla afferuntur, et monetur, aegerrime tuliſſe, ſi quis liberales artes in tempore non didiciſſet.

m) Ibid.

n) Ibid. vbi exempla quoque reprehenſionis acerbae offenduntur.

o) Faciebat hoc plerumque accommodatis poëtarum verſibus et parodia, de quo more vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 354.

p) Erat is autem Hieronymus Peripateticus, grauis Arceſilai obtrectator. LAERT. l. c.

q) Numenius apud EVSEB. l. c.

conferebat, ab hoc iactantiae genere alienissimus, cuius exempla aliquot narrat LAERTIVS [r], summae laudi Arcesilao cedentia. Ad mensas quoque argentariorum saepe accedebat, non differendi tantum causa, vt solebant eo tempore philosophi, sed vt etiam egenos pecunia collatitia iuuaret, sumtusque exhiberet necessarios [s]. Vasaque saepe aurea amicis pauperibus commodauit, nunquam restituenda, vel donanda. Id quod eo facilius fieri ab eo poterat, quod non tantum praedia in Pitane habebat, ex quibus quantum opus habebat, frater ipsi suppeditabat, sed et Eumenes rex amplissimis eundem donis prosequebatur, cui quoque soli regum animum addixit [t]. A fastu quoque alienus extitit, quare nec eruditionem, quam tamen egregiam possidebat, iactauit, et hoc praecipue, in differendo, loquendi genere vsus est: arbitror equidem, et, non assentietur istis ille, cuius nomen appellabat [u]. Audacius, quam par erat, loquentes non ferebat, et benignum ac beneuolum vbique seruabat animum, sic vt virtutis et honestatis, quam noua philosophandi ratione conuellere videbatur, stator atque vindex exemplo suo esset [x]. Quam tamen virtutis laudem voluptatis vitiis contaminauit: victu enim non minus, quam Aristippus, erat magnificus et conuiuiis haud raro indulgebat, Theodoriam vero et Philetam, Elienses meretrices, publice adamabat, quod cum ei obiicerent aduersarii, sententiis se Aristippeis defendebat [y]. Masculo quoque amori deditissimus improbus et nullius pudoris, iuuenumque corruptor audiebat [z]. Vinolentiam quoque ei obiicit ATHENAEVS [a]. Vnde merito mirandum est, in vehementi podagrae ardore indolentiam probauisse [b], a Stoicis eius aduersariis, qui eam crepabant, haud facile expectandam. Maximam vitae partem in Academia vixit a publicis remotus negotiis [c]; ad Hieroclem tamen, qui Munychiam praesidio tenebat, et Piraeeum, quoque familiarissime vtebatur, festis diebus assidue ventitabat, quod vitio ei haut pauci verterunt [d]. Antigoni vero partes sequi, inque illius familiaritatem peruenire pertinaciter recusauit [e]. Mortuus autem est in delirio, postquam largius vino se onerasset [f], anno aetatis LXXV. Olymp. CXXXIV. 4. quo anno ei Lacydes in schola successit [g], testamentoque fratrem Pyladem haeredem scripsit, vxorem enim nunquam duxerat. Aduersarios ex philosophis imprimis

r) l. c. f. 37. SENECA de benef. L. II. c. 10. PLVT. de disc. ad. et am. BAYLE l. c. not. I.

s) LAERT. l. c. f. 34. conf. OLEAR. ad STANLEIVM p. 396. qui recte in versione obscuri textus Laërtiani SALMASIVM de foenore Trapezit. p. 547. secutus est.

t) LAERT. l. c.

u) Ibid f. 38.

x) Ita Cleanthes de eo apud LAERT. L. VII. f. 131. BAYLE l. c. not. K. p. 289. qui tamen, dum Pyrrhoniis sibi deamatis apologiam scribit, ratiocinatione decipitur.

y) Ib. f. 40.

z) Id ei obiecere Aristo Chius et Hieronymus Peripateticus ib. Quorum tamen calumnias tantum fuisse vult FOVCHER. diss. Acad. L. I. c. 5. p. 36. inuitis veterum testimoniis.

a) Ex testimonio Phanocriti Φιλόβοτρυν vocantis L. VII. p. 276.

b) CICERO de finibus L. V. c. 31.

c) LAERT. L. IV. f. 40.

d) Ibid. f. 39.

e) Ibid.

f) Ibid. f. 45.

g) Lacydes enim XXVI. annis scholae praefuit, et munere se abdicauit Ol. CXLI. 2. vnde sequitur, Arcesilaum obiisse Ol. CXXXIV. 4. inde et annus eius natalis supra positus patet. Ol. CXX[illegible] floruisse ait Apollodorus.

primis expertus eſt Zenonem Stoicae familiae parentem, et Hieronymum Peripateticum [h]; quin et Epicurum eius famae inuidiſſe ait PLVTARCHVS [i]. Vtrum ſcripſerit aliquid, in diuerſam veteres abeunt ſententiam, LAERTIVS [k] et PLVTARCHVS [l] negant. Quibus opponit P. BAYLE [m], quod Eumeni regi libros inſcripſiſſe LAERTIO [n] dicatur. Sed decepit virum acutiſſimum interpres Latinus: nihil enim aliud vult Laërtius, quam ex regibus ſoli Eumeni ſe addixiſſe, et cum eo familiarius collocutum fuiſſe, quod Antigono aliisque negabat. Praeter hunc vero philoſophum duo apud veteres memorantur Arceſilai, poëtae, et vnus ſtatuarius [o].

Origo methodi philoſophandi Academiae mediae receptae.

§. II. Huic itaque, cuius vitae hiſtoriam paucis deſcripſimus, philoſopho noua debetur philoſophiae Academicae facies; quam vt rite cognoſcamus, praeter eos, qui ex veteribus et recentioribus hanc potiſſimum philoſophandi viam, eiusque hiſtoriam expoſuerunt, CICERONEM [p], SEXTVM EMPIRICVM [q], FOVCHERIVM [r], HVETIVM [s], BAYLIVM [t] hiſtoria quoque Socraticae et Platonicae ſcholae, quam hucusque excuſſimus, conſulenda eſt, vt verae origines philoſophiae Academicae, quatenus a Platonica abit, cognoſcantur. Nos ex multis pauca ſed potiora, et quae rem conficiunt, ſeligemus, et his potiſſimum obſeruationibus comprehendemus:

I. Ex enarrata hactenus doctrinarum philoſophicarum hiſtoria palam eſt, philoſophos non Graecos tantum, ſed et barbaros rebus in ſenſum cadentibus, et materia conſtantibus certam fixamque cognitionem denegaſſe, materiamque tanquam incertam, fluxam, ſemperque et in momenta mutabilem conſideraſſe. Longum hic adducere liceret agmen eorum, qui in hac haereſi fuerunt philoſophorum antiquorum, ſi hiſtoriam philoſophiae Academicae vel Scepticae peculiarem ſcriberemus: lector tamen attentus et diligens ex iis quae hactenus dicta ſunt, et dicentur [u] in ſequentibus, facili labore huius rei veritatem colliget. Quod non ita quidem intelligendum eſt, ac ſi omnem humano intellectui cognitionem atque certitudinem denegauerint veteres, et ἀκαταληψίας dogma ab incunabulis philoſophiae triumphauerit, quod nullis veteris hiſtoriae documentis ſuffultus aſſerit, longumque huiusmodi philoſophorum indicem nectit, magnus ſcepticiſmi noſtra aetate reuocati patronus, PETRVS DANIEL HVETIVS [v]: eo vero omnino valet, vt inferri inde debeat, modeſtiam in philoſophando, praeiudicio-

h) LAERT. l. c. ſ. 40.
i) Adu. Coloten.
k) ſ. 29.
l) De fort. Alex.
m) l. c. p. 286.
n) Ib. ſ. 38. conf. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 53.
o) LAERT. ſ. 45.
p) Academ. Qq. L. I.
q) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 33. et adu. mathem. paſſim.
r) In diſſertationibus de philoſophia Academica Par. 1692. 12.
s) In tr. de imbecillitate intellectus humani, Amſt. 1723 12. Foucherii et Huetii ſcriptorum hiſtoriam ſuo tempore, ad Scepticos noſtri aeui delati, enarrabimus.
t) D ct. T. I. art. Arceſilaus et Carneades. Magnum hunc virum ipſum in plerisque hoc philoſophandi genere vſum fuiſſe ſuo loco exponetur.
u) Pertinere huc etiam Pythagoram, Heraclitum, Xenophanem, totamque Pythagoreorum, Heracliteorum et Eleaticorum ſcholam, ex dicendis conſtabit.
v) l. c. c. 14. p. 98 ſeqq.

diciorum eiectionem, materiae ex eorum numero, circa quae ſcientia verſatur, excluſionem, et ſobriam ἐποχὴν nunquam non magnis viris et illuſtribus in philoſophiae coelo ſideribus placuiſſe.

II. Conſulentibus porro hiſtoriam philoſophantium id manifeſtiſſimum eſt, habuiſſe barbaros primo, et ab his edoctos Graecos duplicem methodum, vulgarem et arcanam; quarum illa ἐξωτερικῶς certa quidem dogmata, tanquam cortices vulgo exponebat, veram vero haec doctrinam anxie occultabat, et non niſi eſotericis et interioris admiſſionis diſcipulis explicabat. Quam apud omnes fere omnium gentium theologos et philoſophos obtinuiſſe indubitatis hactenus teſtimoniis, niſi nos omnia fallunt, euicimus [w]. Ita vero indignos, quod putabant, ab his ſacris arcebant, et incertos atque hiantes relinquebant, ſibi vero doctriniſque ſuis ſecuritatem atque auctoritatem conciliabant. Quod in rem ſuam vertentes, qui philoſophiae initia inter barbaros didicere, Graeci, eandem occultandi ſua dogmata rationem imitati ſunt, vt luculento Pythagorae atque Platonis exemplo [x] conſtat. Quod vt ſecurius facerent, hocque praeſidio fruerentur felicius, ad exotericos incerta ratione diſputarunt [y], hucque imprimis opera eorum collimauit, ut aliorum philoſophorum placita conuellerent, et refutarent, de ſuis vel plane non, vel obſcure tantum et ad initiatos ſuaeque familiae homines diſſerentes. Quo factum eſt, vt et dogmatibus ſuis opinionem magnam excitarent, vt ſunt humani ingenii mores, ut obſcura atque latentia maiora videantur notis et apertis; et ab aduerſariorum inſultibus ea praeſtarent tutiora. Hoſpes ſit in Platonis, vt Socraticos alios taceamus, dialogis, qui non vbiuis manifeſta eius rei exempla deprehendat [z].

III. His in circumſtantiis verſabatur philoſophia, cum nouum ei ſidus in Socrate oriretur. Is et temporum ſuorum apud Athenienſes conditione, et ingenii atque animi modeſtia multum ad retinendam animi ſententiam in philoſophando contulit. Supra enim, vbi ſatis copioſe eius hiſtoriam enarrauimus, demonſtratum eſt, ſophiſtas inanis eruditionis homines, in vtramque de rebus omnibus diſputantes partem, et iuuenum ita animos corrumpentes, magni huius viri diligentiam et philoſophiam exercuiſſe, quae in eo potiſſimum verſata eſt, vt ironiae beneficio, quo ſe eorum ſimulabat ignorantem, quorum falſitatem erat demonſtraturus, aduerſarium circumueniret, et illaquearet, vt vani homines, ab omni ſolido ſcientiae fundamento vacui propriis reſponſionibus caperentur, et ita neceſſe haberent fateri, neſcire ſe, quae ſe optime ſcire antea iactauerant. Huic ſcenae vt inſeruiret, de ſe modeſtiſſime faſſus eſt, neſcire ſe quicquam, niſi hoc, quod

w) Repetendum hic etiam ex ſupra dictis eſt, pertinere huc omnia myſteria, cultumque arcanum, qui inter barbaros Graecosque obtinuit. Eum enim, cum pleriſque veros eius ſenſus pernoſcere datum non fuerit, multum ad incertitudinem et dubitationem contuliſſe, dubitari nequit.

x) Similia etiam in Ionicorum ſchola obſeruauimus, et infra de Eleaticis et Heraclito quoque obſeruabuntur.

y) Luculentum huius rei exemplum ſunt Eleatici, ſenſibus fidem et certitudinem denegantes.

z) Fatetur hoc CICERO Acad. Qq. L. I. c. vlt.

quod nihil sciat. Quod qui sceptico vel Academico quoque sensu capiunt [a], ac si rerum prorsus omnium incertitudinem asseruerit, illi falluntur et fallunt, totamque Socratis historiam habent repugnantem, quae de rebus moralibus optima eum praecepisse et certissima testatur. Sed id alio longe sensu professus est Socrates, et tum ironiae fulciendae causa adhibuit, et ad modestiam animi, infinitam rerum humano intellectui ignotarum seriem cogitantis retulit, et in eo ad istas potissimum disciplinas respexit, quae vana magis speculatione quam vel sensuum vel conscientiae et experientiae testimonio, nituntur: quam in classem rerum coelestium atque naturalium considerationem retulisse, suo loco euidentibus argumentis euicimus. Hac in sententia et ipse ad mortem perstitit, et discipulos quoque secundum eam formauit.

IV. Ex Socratis schola cetera sectarum philosophicarum apud Graecos turba, vti dictum supra, prodiit, vario ornata habitu. Quarum tamen quidam philosophi ad hanc disputandi in vtramque partem consuetudinem, quam in Sophistis oppugnabat Socrates, curiosius declinantes, Socratica methodo ad incertissima litigia abutebantur. Id quod in Dialecticorum, Megaricorum, Eretriacorumque scholis factum esse, hosque homines omnes iuxta se philosophos cauillationibus et litibus inanibus vexasse, supra quoque luculenter exposuimus. Aliter ex his Plato, et naturae atque ingenii indole atque institutione et disciplina ad seueriora inclinans. Is, vt modo monitum, Socratico quidem more disputabat, et philosophorum magis opiniones refutabat, quam suas explicabat incertissimo docendi et disputandi genere, et anfractuosis colloquiis incertum de sua mente auditorem lectoremque dimittens: domi tamen, vt erat a Pythagoreis et Aegyptiis innutritus, sodalibus, quos sua amicitia et institutione dignabatur, philosophiam suam exposuit [b]. Eam vero ex Pythagoreo et Heraclitico systemate potissimum conflatam fuisse, supra, quantum satis, demonstratum dedimus, ostendimusque, ex Heraclitea physiologia accepisse materiam semper in motu atque fluxu existentem, circa quam scientia versari nunquam queat: et ob eam causam ex Pythagoreo systemate numeros transsumsisse, mutatisque iis in ideas, entia aeterna, per se subsistentia, immutabilia rebus fluxis adiecisse, vt circa aeternas illas et essentiales rerum imagines scientia omnis versaretur: quam opinionem tota quoque Academia vetus tenuit. Quae, vt praeclare obseruat CICERO [c] *duo esse rerum genera statuebat, quorum sensibus vnum, alterum intellectu percipiatur. Posterius genus scientiam fundare, prius opinionem. Solamque mentem cernere id, quod semper esset simplex, et vniusmodi, et tale, quale esset, qua ratione ideam definiebant.* Ex his prona consequentia fluebant, quae porro recte illis TVLLIVS tribuit: *Sensus omnes hebetes esse*

a) HVETIVS l. c. §. 15. p. 104.

b) Diligenter hanc quaestionem excutit, et non semper Scepticum fuisse Platonem solidis rationibus demonstrat SEXTVS EMPIRICVS Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. f 221 seqq. qui hic legendus est.

c) Acad. Qq. L. I. c. 8.

eſſe ac tardos, nec percipere vllo modo res eas, quae ſubiectae ſenſibus viderentur, quae eſſent aut ita paruae, vt ſub ſenſum cadere non poſſent, aut ita mobiles et concitatae, vt nihil vnquam vnum eſſet conſtans, ne idem quidem, quia continenter laberentur et fluerent omnia. Itaque hanc partem rerum opinabilem appellauiſſe. Neque tamen ſenſuum ita vel vſum vel cognitionem negabant [d], iisque indignabantur, qui omnes Academiam ſenſus eripere clamabant, cum certam tantum propriamque veri notitiam eis denegarent. Et haec quidem doctrina fuit Academiae veteris vſque ad Polemonem, quem audiuit Arceſilaus.

V. Non omittendum quoque eſt, ex philoſophiae eius temporis hiſtoria, quod occaſionem quoque dediſſe Arceſilao immutandae philoſophiae Academicae veterum teſtimonia, praecedente paragrapho adducta docent, Pyrrhonem circa ea tempora, quibus floruere Xenocrates, Ariſtoteles aliique diſcipuli Platonis, caput extuliſſe, nouumque philoſophandi genus introduxiſſe, quo aſſerta rerum omnium incertitudine omnia philoſophorum ſyſtemata euertebat. Placuiſſe hanc philoſophandi rationem Graecis, et ipſa animi indoles ſuadet et teſtimonia veterum loquuntur [e], in Pyrrhonis hiſtoria ſuo loco citanda: quae res effecit, vt ea ſe magnis ingeniis commendaret.

VI. Praeter Arceſilaum Polemonis inſtitutione vtebatur Zeno Cittieus, magni ingenii et ſeuerae indolis homo, qui Arceſilaum aetate anteibat, et valde ſubtiliter diſſerebat. Is cum diſciplinam eam, quam Polemo tradebat, corrigere vellet, nouum philoſophiae ſyſtema condidit, et in multis a Platone abiit, atque tum in morali, tum in naturali parte, multa innouauit. Quod qua ratione inſtituerit, dicendi nobis locus hic non eſt, infra enim de huius viri philoſophia, quae magnam famam atque celebritatem nacta eſt, ſingulari capite diſſeremus. Interim meretur legi, qui ſummam philoſophiae a Zenone introductae more ſuo eleganter exponit, et in quibus a Platone diſceſſerit, oſtendit CICERO [f]. Nam haec ad mutandum Academiae philoſophandi morem plurimum contuliſſe [g], mox dicemus: fruſtraque intimas Arceſilai rationes in hac re explorabimus, niſi curioſus ad ea ſimul attendat oculus.

VII. Has philoſophiae circa Arceſilai tempora circumſtantias omnes ad eam philoſophandi immutationem quam ille ſuſcepit, contuliſſe, aliquid, et ipſa attenta earum inter ſe collatio ſuadet, et veteres luculenter teſtantur. Quod vt manifeſtum faciamus, obſeruamus I. Arceſilaum nonſolum Polemonem audiuiſſe, quem a genuino Platonis ſyſtemate non receſſiſſe, in antecedentibus oſtendimus, ſed Platonicae quoque doctrinae adhae-

d) Ibid. L. IV. c. 32.

e) Omnium teſtimoniorum inſtar, quam accepta haec philoſophandi ratio Graecis fuerit, eſt applauſus, quem Academica ſecta ſemper habuit. Ciceronis ſcripta philoſophica qui legit, nihil dubitabit.

f) Acad. Qq. L. I. c. 10.

g) IDEM L. IV. c. 6. Vbi ait: Arceſilaum Zenoni, vt putant, obtrectantem, nihil noui reperienti, ſed emendanti ſuperiores immutatione verborum, dum huius definitiones labefactare velit, conatum eſſe clariſſimis rebus tenebras obducere.

adhaeſiſſe, nec tamen ideo a mutanda externa philoſophicae doctrinae facie, quam Academia hactenus tenuerat, abſtinuiſſe [h], quia ſinceram Platonis philoſophiam intimis diſcipulis ſeruabat, eamque iis, adhibita arcana methodo, tradebat. Qua in re neque a more veterum, neque ab ipſius Platonis methodo diſceſſit. Cauſam eiusmodi occultatae philoſophiae Platonicae non inepte detexiſſe videtur AVGVSTINVS [i], qui obſeruat, *Arceſilaum, cum Zenonis doctrinam Platonicae oppoſitam latius ſpargi ſentiret, prudenter Academiae placita diſſimulaſſe, ne Platonis myſteria publicata, et vulgi notitiae proſtituta vileſcerent. Indeque inſtituiſſe dedocere potius male doctos, quam docere quos dociles non arbitraretur.* Ita vero et aliud emolumentum ſcholae ſuae quaerebat Arceſilaus, quod recte notat SEXTVS EMPIRICVS [k]. Nam is veterum monumentis, ad quae prouocat, vſus refert: *Arceſilaum prima quidem fronte Pyrrhonium viſum, vere autem dogmaticum fuiſſe, et cum in ſibi familiaribus periculum faceret ſuis dubitationibus, an naturam aptam ad percipienda Platonis dogmata haberent, exiſtimatum fuiſſe aporeticum, ſiue dubitatorem; at familiaribus ſuis, qui acri ingenio praediti eſſent, Platonis doctrinam tradidiſſe: atque ideo Ariſtonem iactaſſe hoc in ipſum:*

Ante Plato, Pyrrho retro, medius Diodorus,

quod dialectica Diodori vteretur, plane tamen eſſet Platonicus. 2. Confirmari in hoc inſtituto poterat eo magis Arceſilaus, quo magis ipſa Platonis phyſiologia ad hanc viam ineundam inuitabat. Res enim aeternas, per ſe exiſtentes cognoſcere, id eſt idearum notitia paſci, et ita eſſentias rerum peruidere, pauciſſimis vindicabat Plato, reliquos circa ſenſuum obnoxia imperio fluctari, et varia opinione decipi ſtatuit. Quid quaeſo aptius ad hanc Arceſilai rationem philoſophandi excogitari potuit? quae myſteria iſta, captum plerorumque ſuperantia, et a philoſophis deriſa, vti ſupra Diogenis et Ariſtotelis exemplo probauimus, interioris tantum diſciplinae alumnis ſeruauit, et de rebus ſenſus ferientibus ita diſputauit, vt ea omnia incerta eſſe, et ſine idearum cognitione, quam illi reiiciebant, prorſus nullam dari notitiam contenderet. Ita enim non aduerſarii tantum Platonicae diſciplinae, et in his Zeno atque Peripatetici retundebantur [l], ſed animi quoque diſcipulorum praeparabantur, vt agnita incertitudine cognitionis, quae eſt ex ſenſibus, ideas cardinem atque ſummam omnis ſcientiae eſſe agnoſcerent. 3. Multum vero in hoc philoſophandi modo atque ordine Arceſilaus adiutus eſt exemplo Socratis, qui cum ipſe obſcuritatem et ignorantiam humani intellectus profeſſus eſſet, et in hac modeſtia veteres ſocios habe-

h) Fatetur LAERT. L. IV. ſ. 28. Arceſilaum Platonis orationis genus mouiſſe, et reddidiſſe per quaeſtiones et interrogationes contentioſius.

i) Contra Acad. L. III. c. 17. T. I. p. 219.

k) Iisdem rationibus aurem praebuit FOVCHER. l. c. L. I. c. 6. p. 32. ALDOBRAND. ad Laërt. L. IV. ſ. 28. nec BAYLE l. c. not. H. quicquam contra mouet.

l) Ideo Socratico more, non ipſum dixiſſe, quid ſentiret, ſed aliorum cogitationes refellere conatum contra eos diſputaſſe paſſim notat CICERO. Vid. Qq. L. III. c. 18. de finibus L. II. c. I.

haberet, ad confessionem eandem Arcesilaum adducere potuit: *Nihil sciri posse*, vt ait CICERO [m], *angustos sensus*, *imbecillos animos*, *breuia curricula vitae*, *et in profundo veritatem esse demersam*, *opinionibus et institutis omnia teneri*, *nihil veritati relinqui*, *deinceps omnia tenebris circumfusa esse*. 4. Etsi vero non pertinacia, vt addit CICERO, aut studio vincendi solo haec Arcesilaum statuisse facile credi possit, cum animus eius ingenuus et a fastu alienus, sectaeque non valde appetens supra probatus sit: dubitari tamen nequit, cum ipse sibi omne cum Zenone certamen institueret, quod Tullius non negat, hanc potissimum philosophandi rationem Stoicae philosophiae parenti opposuisse; cum enim is non modo plurima decerneret, sed sensibus quoque eorumque notionibus veritatis regulam assereret, non potuit magis Arcesilaus eius philosophiae obicem ponere, quam ista principia negando, quibus aedificium totum Zeno superstruxerat. Quod priuata aemulatione inter hunc et Arcesilaum oborta factum esse contendit Numenius apud EVSEBIVM [n], CICERO vero negat [o], magisque probabile est, studium defendendi Platonem eiusque scholam in Zenonem nouatorem armasse Arcesilaum. Quicquid vero illud erit, hoc nec ipse Numenius negat, hac ratione Arcesilaum vehementer Stoicos prostrauisse. Dignus locus, qui in fine paginae legatur [p], quoniam vis ingenii et eruditionis Arcesilai ex eo luculenter disci potest. 5. Nec obiici hic potest, Arcesilaum aemulatione magnorum virorum, qui tum nouas sectas condebant, Pyrrhonis, Zenonis, Epicuri innouandi gratia et sectam condendi studio ea tradidisse. Ad haec enim respondet PLVTARCHVS [q]: *Arcesilaum tantum abfuisse ab omni nouandi aut vetera sibi arrogandi studio, vt etiam vitio ei Sophistae eius aetatis dederint, quod sententias de cohibenda attentione, et comprehensionis negatione Socrati, Platoni, Parmenidi, Heraclito acceptas ferret: nulla quidem necessitate, sed tantum eas viris nobilibus inscribendo confirmans ac commendans.* 6. Sed et alia causa fuit, quae si non excitare ad hanc rem, certe in ea confirmare, poterat Arcesilaum. Res enim tum temporis erat omnibus fere philosophis cum Dialecticis, qui cauillationibus et sophismatibus suis eos vehementer vexabant, et imprimis Academiae doctores lacessebant. Hos egregie ista noua methodo retundere, Arcesilaus poterat, dum enim ipsorum arma adhibebat, et in vtramque contra eos partem disputabat, incerta quoque omnia esse asserebat, cunctas eorum ratiunculas, leuibus nominum vocumque cauillationibus nixas vno halitu difflauit. Id quod dudum vidit Diocles Gnidius, qui

m) Acad. Qq. L. I. c. 12. vbi etiam Democritum, Anaxagoram Empedoclem omnesque pene veteres in hac classe collocat.

n) De praep. L. XIV. c. 6. p. 731.

o) Ac. Qq. L. IV. c. 24. L. I. c. 12.

p) Atqui hoc Stoici cum stupore audiebant. Erat enim adhuc infans eorum Musa, nec illarum facetiarum artifex, quibus Arcesilas Zenonis argumenta partim explodens, partim succidens, partim supplantans, sic eos linguae vi obruebat, vt fidem etiam aliis faceret. Ita cum et ii, quibuscum oratione pugnabat, victi atque prostrati, et ii, quorum in concione dicebat, perculsi attonitique manerent; quasi pro comperto erat eiusdem aetatis hominibus, nec vocem, nec malum, nec opus vllum vel minimum, quicquam esse, nec inane friuolumque contra visum iri quicquam, nisi quod Arcesilae Pitaneo tale videretur.

q) Adu. Coloten.

qui apud Numenium [r] ait: *Arcesilaum Theodoreorum ac imprimis Bionis sophistae metu, qui philosophis infesti nullam non eos coarguendi occasionem acciperent, ita sibi, ne quid ab eis molestiae pateretur, cauisse, vt ne certi quid statueret; nam vt sepias effuso atramento, ita illum sese obiecta hac assensione retenta legere ac tueri.* Non id credit Numenius; qui vero ea, quae de Dialecticorum strophis in superioribus diximus, expendet, ei a vero non absimile videbitur, praeter alios eosque primarios fines, ad haec quoque in assensione retinenda Arcesilaum respexisse. Ita enim non solum eorum retia euitabat, sed eos quoque fortiter retundebat, acumine in his ingenii et admirabili quodam lepore dicendi, vt ait CICERO [s] vsus.

§. III. His itaque rationibus inductus Arcesilaus, ita philosophatus est:

Ratio philosophiae Academica.

I. Nihil esse quicquam, quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset, nihil se scire [t].

II. Sic omnia latere in occulto, vt nihil sit, quod cerni aut intelligi possit [u]. Primum hoc totius ἀκαταληψίας fundamentum est, quod Arcesilaus posuit, quod, si verum dicendum est, non tam in ipsarum rerum incertitudine, quam potius in humanae cognitionis impossibilitate collocabat. Qua in re etsi Pyrrhoni ita affinis visus est multis veterum [x] Arcesilaus, vt praeter nomen, nihil Academici habere crederent, magis tamen ad Carneadis, quam Pyrrhonis ea in re accessit sententiam [y]. Ille enim vt verbis magis sobrie philosopharetur, rebus certitudinem non denegauit inesse, ita vero latere censuit, vt nihil de iis intellectus hominis cognoscere posset, quod latius paulo post ad eum delati demonstrabimus. Nec vero hoc negare poterat Arcesilaus, nisi totam Academiae ipsiusque Platonis doctrinam conuellere voluisset, qui in ideis rerum certitudinem latere afferebat. Vt itaque eius rationibus consuleret, et acatalepsian semel receptam tamen tueretur, rerum essentias atque ideas occultas latere, vt cognosci nequeant, statuit: paucis, vti supra diximus, et selectis ingeniis enarraturus, qua ratione communem hominum sortem superare, et occultas rerum ideas ascensione ad mundum idealem, vel rationem potius Dei, perspicere possent, quod omnibus aliis philosophis, contra quos ex ista hypothesi admissa disputabat, denegandum esse statuebat.

III. His de caussis nihil oportere neque profiteri neque affirmare quemquam, cohibereque semper et ab omni lapsu continere temeritatem, quae tum esset insignis, cum aut falsa, aut incognita res approbaretur [z].

IV. Neque hoc quicquam esse turpius, quam cognitioni et perceptioni assertionem approbationemque praecurrere [a].

 V. Posse

r) EVSEB. loc. cit.
s) Acad. Qq. L. IV. c. 6.
t) Ibid. L. I. c. 12. u) Ibid.
x) Numenius apud EVSEB. l. c. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33.
y) Agnoscit hoc etiam BAYLE Dict. T. II. art. Carneades not. B. p. 58. et HVETIVS l. c. p. 133. quorum tamen neuter ad intimas Arcesilai rationes attendit.
z) Ibid. a) Ibid.

V. Poſſe itaque philoſophum contra omnes omnino philoſophos, certas ſententias affirmantes ſe armare, cum in eadem re paria contrariis momenta rationum inueniantur, faciliusque ab vtraque parte aſſertio ſuſtineatur. Id quod ſuo quoque exemplo confirmauit Arceſilaus, qui contra omnium ſui temporis philoſophorum ſententias diſputando totos dies deducebat, et, vt ſcribit LACTANTIVS [b], *reprehenſiones omnium inter ſe colligebat, confeſſionemque ignorantiae clarorum philoſophorum* [c]*; armabatque ſe aduerſus omnes, et ita nouam non philoſophandi philoſophiam conſtituebat.*

VI. Neque ſenſus fidem mereri, neque rationem [d]. Hoc ad ſcientiam tantum referendum eſſe, ex dictis patet, cuius neque in ſenſu, neque in ratione fundamentum agnoſcebat: qua in re vltra progreſſus eſt, ac Plato.

VII. Valere tamen hoc non ad vitam, ſed ad dogmata, ſequendamque in illa ea, quae videntur, atque opinionem. Ita incertitudinis prima ſpecie non abſurdae tantum, ſed et in vita atque ſocietate hominis noxiae inuidiam et Academia et Scepticorum ſchola declinabat. Aiebant, vt hoc ipſorum vocibus declaremus, non deſtitui quidem nos ſigno commonitorio, quod in rebus, quae ſunt ad tempus obſcurae, videtur valde vtile eſſe: ſed indicatorio, quod refertur ad res natura nobis obſcuras [e]. Hinc quam regulam vitae Academia obſeruauerit, liquet, et iudicari poteſt, quam bene vel male agant, qui inter atheiſmi patronos eos referunt [f]: qua ab impietate abſoluit eos AVGVSTINVS, eo quod contra Stoicos tantum hanc ἀκαταληψίαν aſſeruerint. Nec Arceſilaus vitae honeſtatem tollere, ſed philoſophorum tantum aſſertiones conuellere ſtuduit, et optime, vti ſupra vidimus, magnam partem vixit. Qua in re cauſam ipſius egit Cleanthes, etſi Stoicae familiae alumnus; condemnanti enim Arceſilaum, quod omne honeſtatis vitiique diſcrimen tolleret; quieſce, inquit, neque vituperes, ille enim, etſi verbis officium tollit, operibus tamen id ponit. Verum hanc rem ſupra iam tetigimus.

Patet ex hac Arceſilai philoſophandi ratione, quam paucis deſcripſimus, eum longius, quam ante ſe omnes, in extollenda humani intellectus imbecillitate et cognitionis incertitudine progreſſum fuiſſe, recteque ab eo nouam Academicae philoſophiae periodum deriuari. Docebant eadem fere Sceptici, iisdem temporibus caput extollentes, vnde etiam reliqua, quae de hoc philoſophandi modo dici poterant, ad illum ſeruamus locum, qui conſiderationi Pyrrhoniorum debetur: ipſi tamen ab Academicis ſe diſtinguebant, vt ex SEXTO EMPIRICO [g] videre eſt, et ab aliis quoque certis criteriis diſtinguebantur; quae cum ſuo loco enarraturi ſimus, hic in praeſentia nihil dictis addimus.

§. IV.

b) Lib. III. c. 4.
c) Conf. locus PLVTARCH. not. (q) adductus.
d) EVSEBIVS l. c.
e) SEXT. EMPIR. adu. Math. L. VIII. ſ. 156.
f) Conf. BVDDEVS theſ. de ath. c. I. §. 14. REIMMANN. Hiſt. Ath. c. XXXII. p. 168.
g) l. c. ſ. 352 ſeqq.

§. IV. Arcesilao fatis functo successit LACYDES, Cyrenaeus, Alexandri filius, quem paupertas, qua premebatur adolescens, non deterruit, vt non plurimum bonarum artium studiis se dederet [h]. Studiis itaque optimis cum animi iucunditatem atque vrbanitatem iungeret, gratiosus omnibus fuit. Et initio quidem aliam philosophandi viam ingressus est, lepido vero casu commotus ad Academicos transiisse dicitur. Rem ita narrant LAERTIVS [i], atque Numenius apud EVSEBIVM [k]: Rei familiaris curam gessisse tam sollicite, vt si quid ex cella depromendum fuisset, fores obsignaret, sigillum autem per foramen in cellam penuariam proiiciendo absconderet, ne quis ipsi inuito inscioue clam auferret. Seruos vero id obseruantes, protracto et ablato clanculum sigillo, foribusque apertis, quaecunque volebant, abstulisse, sigillum vero pristinum in locum abiecisse, ita vt nunquam ab eo deprehenderentur. Hoc casu permotum incepisse de sensuum fide dubitare, ita argumentando: Quomodo certo sensus quippiam comprehendere posse existimem, qui toties his meis sensibus deceptum me norim? Domo enim si quando egredior, oculis meis videre me puto ea in cella mea relinqui, quorum rediens inuenio nihil, quod fieri haut posset, nisi fallerent sensus, atque incertitudine laborarent. Vetustam satis hanc narratiunculam esse, ex testium aetate colligitur; valde tamen ea suspecta est. Nam et testes, qui eam adducunt, non habent ex aetate propioribus, cuius fidem in ea re laudent; et LAERTIVS [l] haud obscure prodit, inter incertos rumusculos hanc fabulam narratam fuisse: et omni quoque caret probabilitate, virum nec indoctum nec ingenii perspicacia destitutum tam pueriliter lapsum fuisse, vt nec fraudem seruorum intelligeret, vel saltem suspicaretur, et de sensuum testimonio ita dubitare inciperet. Nec recte quoque tota narratio inter se cohaeret, vt non suspicionem vehementer augeat. Mature enim Lacydem ad Academiam peruenisse, inde recte colligitur, quia XXV. annos docendo in ea exegit, iuuenem itaque oportet in disciplinam Arcesilai peruenisse: vnde et hoc sequitur, accidisse ista Lacydi iuueni. Ast pauperi, vt erat iuuenis, vnde penuaria cella, vnde seruulus non vnus, sed plures? Praeterea qui potuit, si vera quoque illa esse ponamus, Lacydes ad Academicam philosophandi rationem ista seruorum fraude deduci, cum Academici non sensuum in externa rerum apparentia, et circumstantiis testimonium reiecerint, sed in rerum definitionibus et assertionibus propositionum, vt ait LAERTIVS [m], nihil valere contenderint? Certe Arcesilaus Lacydem tanquam insanientem reiecisset ex schola, si ita sensuum fidem negasset, vt in vita quoque communi eos prorsus reiiciendos esse assereret. Dicamus paucis quid nobis hac de re videatur, vero non prorsus absimile. Referendam hanc fabellam putamus inter ea scommata, quibus more Graecorum, Stoici Academicis vehementer infensi, et Arcesilaae cla-

Lacydes.

 dis

h) LAERT. L. IV. f. 59. SVIDAS in Lacydes T. II. p. 111.
i) loc. cit.
k) L. XIV. praep. c. 7.
l) l. c. Ferunt lepidissime circa rem oeconomicam se habuisse.
m) L. IV. f. 28.

dis memoria ad vindictam excitati excogitarunt, vt Academicam philoſophiam in riſum et contemtum deducerent: occaſione forte captata ex furto, quod ſeruulus, ſurrepto ſigillo in domini cella penuaria commiſit: cui deinde, cum id Lacydi, ad res oeconomicas (vt ſolent eſſe, qui ex paupertate ad facultates aliquas eluctantur) attento graue eſſet, ad ignominiam philoſophiae partibus, quas ſequebatur, conflandam, cento ille aſſutus eſt. Graeciae enim mendaci non nimis fidendum eſſe, multis exemplis docemur, et in vulgus notum eſt. Arceſilai γνώριμον, id eſt, non diſcipulum tantum, ſed et familiarem fuiſſe veteres [n] tradunt, quae res effecit, vt illo decedente ipſe in Academia ipſi ſuccederet. Ornauitque grauiſſimum munus non eruditionis tantum laude, etſi dicendi facundia et vi Arceſilao par non eſſet [o], ſed et morum integritate et ſanctitate, quod inſtituti ſui haud paucos aemulos ipſi excitauit. Suſcepit vero docendi munus [p] Olymp. CXXXIV. 4. docens in Attalicis hortis [q], qui in Academia ſiti erant, vnde ab eo Lacydei nomen adepti ſunt. Aitque LAERTIVS [r] nouam Academiam inſtituiſſe [s], quod vel falſum prorſus eſt [t], cum indubium ſit, nouae Academiae auctorem fuiſſe Carneadem, vel ita intelligendum, vt coniicit eruditiſſimus FOVCHERIVS [u], eum, quia non in Platonis horto atque villa, vnde ſchola eius Academiae nomine, a loco vocata eſt, doceret, ſed in alio loco, hortis nempe Attali regis docebat, ideo nouae Academiae auctorem habitum fuiſſe, quo ſenſu Academiae nomen non ſectae, ſed loci eſſet. Ibi XXVI. annos docuit [x], non magno tamen Academiae augmento. Nam et inſtitutum Arceſilai non fortiter ſatis, et vt ille ſolebat, defendere potuit [y], et quod viuo iam Arceſilao factum eſt [z], multi diſcipulorum ex Academia ad Epicurum tranſibant, quod gratior erat voluptatis doctrina, quam incertitudo intellectus atque ſenſuum. Ille tamen ſtudiis, et philoſophiae, quam deperibat, inuigilare nec deſtitit, nec ab ardore diſcendi remiſit, adeo, vt ſenex geometriam diſceret [a], quod ab homine Academico incertitudinem in omnibus ſectante factum eſſe merito mireris. Regem vero Attalum ei fauiſſe cum ex loco, vbi docebat, colligitur, tum ex eo patet, quod illum ad ſe accerſeret, vbi tamen dixiſſe fertur: regum imagines procul intuendas eſſe [b]. Tandem Ol. CXLI. 2. muneri ſe abdicauit, viuusque diſcipulis ſuis Telecli et Euandro, Phocenſibus eo ceſſit. Circa quae tempora a morum ſeueritate et grauitate remiſiſſe dicitur, et ſtrenue potationibus cum Timone inuigilaſſe, qua de re parodias aliquas eius memorat ATHENAEVS [c], et AELIANVS [d] quoque potentiſſimis vtrumque potatoribus adnumerat. Vini vero exceſſu in paralyſin incidit, ex quo morbo

n) ll. cc.
o) Colligas id ex CICERON. Ac. Qq. L. IV. c. 6.
p) LAERT. l. c. ſ. 61.
q) De Attali hortis conf. PLVTARCH.
r) In Demetrio.
s) Ibid. ſ. 59. quem more ſuo exſcripſit SVIDAS loc. cit.
t) Ita BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. A.
u) Diſſ. de phil. Acad. L. I. c. 7. p. 41.
x) LAERT. l. c. ſ. 60. male apud FOVCHER. l. c. ſunt anni 24.
y) Eo enim ſolo abſolutum fuiſſe ait CICERO l. c.
z) LAERT. L. IV. ſ. 43.
a) Ibid. ſ. 60.
b) Ibid.
c) Lib. X. p. 438.
d) Lib. II. c. 41.

morbo deceſſit Olymp. CXLI. 2 [e]. Scripſit libros philoſophicos et de natura, dudum deperditos. Non tacendum quoque de eo, quod narrat PLINIVS [f]: anſerem ita comitem perpetuum adhaeſiſſe Lacydi, vt nuſquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digrederetur. In ſchola ſucceſſorem, vti dictum, habuit Euandrum, Euander diſcipulum ſuum Egeſinum Pergamenum, quem Hegeſilaum vocat CLEMENS ALEXANDRINVS [g], Egeſinus Carneadem, qui rationem philoſophandi Academicam ab Arceſilao introductam, leuiter inflexit, nouamque Academiam condidit.

e) LAERT. l. c. apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 62. dicitur obiiſſe Olymp. CXXXIV. 4. quod corrigendum eſt. Eo enim anno ſcholam regere coepit.

f) Hiſt. nat. L. X. c. 22.

g) Strom. L. I. p. 301.

SECTIO IV.

DE ACADEMIA NOVA, SIVE TERTIA, QVARTA ET QVINTA.

§. I.

Academiae nouae origo.

Quanta ingenii vi animique alacritate, quantoque eloquentiae acerrimae robore incertitudinem propugnauerit Arceſilaus, quantaque felicitate dogmaticos philoſophos proſtrauerit, et imprimis de dialecticis et Stoicis innumeras reportauerit victorias, praecedente ſectione dictum eſt. Armauiſſe ſe contra communem philoſophiae hoſtem, noua non philoſophandi methodo omnem omnino ſcientiam euertentem, quicquid Athenis viuebat, philoſophorum, et ſponte credi poteſt, et veteres teſtantur. Imprimis obiecta eſt inſaniae ignominia, quaſi omnes ſenſus et vitae in iis ducem, communem omnibus hominibus rationem, eiuraret Academia, et pueriliter in his nugaretur, cuius luculentum exemplum Lacydis hiſtoria nobis exhibuit. Ita vero praeter philoſophicam obtrectationem ciuilis quoque acceſſit inuidia, et in ſuſpicionem adducta Academia, quod omnem honeſtatem, pietatem, cultumque etiam diuinum inſano auſu proſcriberet, nullam omnino certitudinem vel cognitionem admittens, quam non contrariis rationibus euerteret. Quae res effecit, vt cum magno ad Arceſilaum numero iuuentus, conflueret, facundia atque vi dicendi, qua aduerſarios mire proſternebat, commota, poſt eius ex vita diſceſſum Academiam Lacydes vix tueretur. Vt itaque inuidiam principiis Academicis conflatam amoliretur, medicinam non tam re ipſa, quam cautiori loquendi modo afferendam ratus Carneades, Arceſilai doctrinam pauliſper inflexit [a]. Cuius veſtigia

a) Obſeruauit hoc iam AVGVSTINVS l. ſupra ſ. 28. atque BAYLE Dict. T. II. art. Carneade cit. et ex eo ALDOBRAND. ad LAERT. L. IV. not. B. p. 57.

ſtigia non reliquit quidem Philo, propius tamen iis inſiſtendo ad veteris Academiae ſemitam inceſſit, vnde quibusdam occaſio enata, quartam Academiam numerandi. Philonis vero diſcipulus Antiochus Aſcalonita, relicto non praeceptoris tantum, ſed et totius Academiae nouae ſyſtemate, non veteris tantum placita reuocauit, ſed et cum Stoicis conciliare, ſicque incruenta bella inter Academiam et Stoam geſta tollere, miroque ſyncretiſmo confundere in vnum doctrinas toto coelo differentes conatus eſt, paucis, qui eius veſtigia premerent inuentis. Graecorum enim euerſo imperio cum ad Romanos philoſophia migraret, non iſtius, ſed vel veteris vel mediae, ſiue nouae potius Academiae placita magno applauſu excepta ſunt. Quem hiſtoriae Academicae conſpectum in ſequentibus prolixius enarrabimus: Iam Carneadis, viri grauis et eloquentia imprimis Academica magnum nomen conſecuti hiſtoria et vita explicanda eſt.

Carneadis aetas.

§. II. Egeſini itaque non diſcipulum tantum, ſed et in Academiae cathedra ſucceſſorem fuiſſe CARNEADEM, ſupra diximus. Is gente Afer, patria Cyrenaeus fuit, parente natus Epicomo, quem et Philocomum nominant [b]. Qui enim Athenienſem vocant, ſine dubio ad longam in hac vrbe moram eius reſpiciunt [c]. Tempus eius, licet illuſtrem ſui aeui perſonam egerit, veterum incuria, quae in rationibus chronologicis ſaepe numero magna fuit, admodum incertum et obſcurum eſt, vnde in tres potiſſimum partes diſceſſerunt viri docti. LAERTIVS enim ad Apollodorum in *Chronicis* prouocat, qui eum abiiſſe ex hac vita tradit Olymp. CLXII. 4. cum vixiſſet annos LXXXV. Quod teſtimonium Apollodori eo magis ſequendum eſſe videtur, quod Laërtius, qui in rebus dubiis aliorum quoque diſcrepantes ſententias aduocare ſolet, hic ſolo Apollodori teſtimonio contentus ſit, ſicque eas rationes temporum Carneadis comprobet. Accedit, Anonymum Olympiadographum etiam ad Olymp. CLXII. 4. eius mortem referre, et defectionem lunae in eius mortis tempore notare, quod etiam tradit LAERTIVS [d]: his poſitis natalis eius in Ol. CXLI. 3. incidit. Hanc ſententiam ſecuti ſunt magni in arte critica viri IOH. IONSIVS [e], PETRVS BAYLE [f] et IOH. ALBERT. FABRICIVS [g]. Aliter tamen DIONYSIVS PETAVIVS [h], et THOMAS STANLEIVS [i], qui contendunt, ſerius vixiſſe, inque textu Laërtiano mendum ſuſpicantur, et Apollodorum non de die emortuali, ſed de natali intelligendum eſſe, ſtatuunt. Cuius cauſae praeſidium praecipue in vno alteroue CICERONIS [k] loco quaerunt, a quo M. Craſſus loquens inducitur, *veniſſe ſe Quaeſtorem Athenas florente Academia, vt temporibus illis ferebatur, quod eam Carneades et Clitomachus et Aeſchines obtinebant, quibus alios poſtea iungit*

b) CICERO Tuſc. Qq. L. IV. c. 6. LAERT. L. IV. ſ. 62. SVIDAS II. v. Καρνεαδ. p. 246.

c) Conf. IONSIVS de Script. Hiſt. phil. L. II. c. 14. p. 154. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol II. p. 55. Effigies eius occurrit in LAERTIO Meibomii et GRONOV. Theſ. Gr. ant. T. IV.

d) Ib. ſ. 65.

e) l. c. c. XIV. p. 187.

f) Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63.

g) l. c. p. 55.

h) Exerc. miſc. in Opp. Iuliani Apoſt. c. 8.

i) Hiſt. Philoſ. P. IV. p. 399. 406.

k) De orat. L. I. c. 18.

git philoſophos, Athenis tum docentes; iternque M. Antonius, *qui Proconſul in Ciliciam proficiſcens, Athenasque delatus homines ſe doctiſſimos, interque eos Carneadem quoque ſecum habuiſſe*, ait. Factum id autem anno V. C. DCL. et DCLII. Olymp. CLXII. annus quartus autem annus V. C. eſt DCXXIV. Vt vero Petauius infra Apollodori numeros Carneadis aetatem ponit, ita doctiſſimus Diuionenſium Canonicus FOVCHERIVS, ſupra eos aſſurgit, Epicurique coaetaneum fuiſſe ratus, ad eius tempora Carneadem refert: Qua de re lis ei oborta eſt cum LANTINO curiae in eadem vrbe regiae conſiliario [l], quam, quia longior eſt, enarrare hic non vacat. Vnum hoc afferendum, niti totam Foucherii opinionem vno CICERONIS [m] loco, qui *Carneadem Epicuri perfamiliarem ad Arceſilaum veniſſe*, ait, *cum is arderet podagrae doloribus, et triſtem abiiſſe, reuocatum autem ab Arceſilao pectus oſtendente, et dicente, nihil huc perueniſſe.* Vidit iam hanc difficultatem magnus GASSENDVS [n], qui fieri potuerit, vt Carneades Epicuri perfamiliaris ad Arceſilaum peruenerit, cuius natiuitas Olymp. CXXXVII. non potuerit praecedere, ſicque Epicuri obitum decem Olympiadibus non ſequi, qui et hunc ſcrupulum iam mouerat, quod LAERTIVS dicat, Metrodorum Stratoniceum ab Epicuro defeciſſe et ad Carneadem ſe contuliſſe, ex quo ſequitur, Epicurum et Carneadem vno tempore vixiſſe. Nos profunde in hunc chronologiae labyrinthum lectorem introducere nefas ducimus, noſtraeque ſcriptionis fini aduerſum, ipſosque laudatiſſimos viros conſulere iubemus eum, qui haec curatius noſſe cupit: Sed paucis quid excuſſis trium partium nobiliſſimarum argumentis vero nobis videatur ſimillimum enarrabimus, lectoris diligentiae et acumini iudicium relinquentes. Nempe quod ad Foucherii ſententiam attinet, eam vel vnico argumento totam a Lantino ſolidiſſime difflatam eſſe, omnibus fatendum eſt, qui ſine hypotheſeos praeiudicio de re iudicant. Prouocat is ad legationem Athenienſium, quam cum Critolao et Diogene ad Romanos ſuſcepit Carneades propter mulctam a Sicyoniis Romanorum auctoritate dictam Athenienſibus, quod Oropum vaſtaſſent [o]. Etſi enim non adeo certas fixasque temporum iſtorum rationes, quibus ea ſuſcepta eſt, definiri poſſe, in altera hiſtoriae philoſophicae parte pluribus demonſtraturi ſumus, certum tamen eſt, omnique dubio caret, conſulto PAVSANIA [p], direptionem Oropi factam eſſe poſt illud demum tempus, quo Macedonia in prouinciae formam a Romanis redacta eſt. Perſeus autem vltimus Macedoniorum rex A. V. C. DLXXXV. Romam demum abductus eſt. Quod tempus cum longe ab Epicuri aetate diſtet, funditus euertit Foucherii hypotheſin, qui Carneadem Epicuro coaeuum fuiſſe contendens, iſtam legationem ad A. V. C. DXXXII. refert. Vnde ſequitur, quod

l) Scripta FOVCHERII et LANTINI mutua de hoc argumento extant in Ephem. erud. Pariſ. 1691. p. 509. 1692. p. 197. 704.

m) De finib. L. V. in fin.

n) De vita Epicuri L. IV. c. 8. p. 124 ſeq.

o) Qua de re poſtea.

p) Lib. VII. p. 216.

quod a GASSENDO [q] iam obseruatum est, Carneadem illum, quem suum vocat Arcesilaus, quique Epicuro perfamiliaris fuit, non suum dici secta, sed amore, multisque annis a Carneade Cyrenaeo differre [r]. Recteque ille Laërtium de Metrodoro quoque ita interpretatur: neminem ab Epicuro, non ipso viuo, sed in secta tantum viuente, defecisse, praeter istum. Difficiliora vero sunt, fatemur, quae vel Apollodori fidei vel Codicum Laërtii integritati a Petauio et Stanleio obiiciuntur: neque tamen ita comparata esse putamus, vt Apollodorus et lectio Laërtii optimis suffulta codicibus deserenda videatur. Nam non Laërtii tantum textum talem, qualis hodie est, legit et excerpsit SVIDAS [s], sed et Olympiadographus eundem mortis annum refert, et eodem anno et die lunam defecisse ait, quod et Laërtius narrat: quae omnem corrupti textus numerorumque apud LAERTIVM suspicionem nobis quidem eximunt. Deferendum itaque Ciceronem cum viris doctis quos supra nominauimus, putamus, his potissimum rationibus nixi, quod legatio Atheniensis Romam suscepta teste CICERONE P. Scipione et M. Marcello Coss. acciderit, qui Consulatus etsi dubium tempus habeat, ante annum tamen V. C. DCVIII. necessario euenit, id est ante Olymp. CLIX. quo tamen tempore, si Stanleium sequaris, Carneades nondum natus fuit; legationem vero subire potuit, si rationes chronologicae Apollodori admittantur. Quas si sequimur, non omnia tantum cohaerent, sed optime quoque respondent aetati Critolai et Diogenis, quae Foucherii quoque subtilitates explodit. Cicero vero an memoria errauerit, quod vult Baelius, vel corruptus eius textus sit, vt et alibi in Carneadis nomine exprimendo factum esse luculenter Ionsius demonstrauit, definiri accurate nec potest, nec necesse est, cum a vero non abludat, Ciceronem istam dissertationem non re ipsa a viris illis illustribus audiuisse, sed more colloquiorum, non habita aetatis disputantium temporisque ratione eos inter se differentes ita introduxisse, vt nouerat eorum characteri conuenire. Quam colloquiorum rationem neglectam mille tenebras chronologiae veteri obduxisse, plurimis exemplis probari possemus [ſſ], si id ageremus. Certe haec id euincunt, magis fidem habendam esse Apollodoro, eiusdem cum Carneade aetatis chronologo, cuius fides tantopere veteribus probata fuit, quam CICERONI, qui alio loco [t], haud obscure fatetur, se in historia legationis illius nec certum satis esse, et lucem ab vno Apollodoro se expectare. Alias rationes adductas a laudatis viris, vt breuitati consulamus, praeterimus.

Eius vita. §. III. Sed vt ab incertis ad certiora reuertamur, Athenas delatus Carneades, a Stoico Diogene dialecticam didicit [u]; vnde inter disputandum, teste CICERONE [x], dicebat haud raro: *si recte conclusi, teneo, sin minus,*

q) loc. cit.

r) Conf. BAYLE l. c. fin. et art. Epicure in fine, vbi etiam not. D. de Metrodoro.

s) loc. cit.

ſſ) PLVT. conuiuium septem sapientum nobile exemplum supra nobis in historia septem sapientum Graeciae exhibuit.

t) Ad Attic. XII. 24.

u) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 6.

x) Ibid. c. 30.

minus, minam Diogenes reddet: haec enim merces erat Dialecticorum. Poſtea in Academiam delatus Egeſinum audiuit, rationemque diſputandi aduerſus quosuis, quam Arceſilaus introduxerat, didicit, et cum eſſet laboris patientiſſimus, magnam ſibi ſtudio et exercitatione eruditionem comparauit. Tanto vero applauſu ea excepta eſt, vt dignus haberetur, qui Egeſino in cathedra ſuccederet. Quo docendi munere permotus, vt rebus Academiae a dogmaticis philoſophis, praecipue Stoicis, multa paſſis, et detrimentum timentibus ſubueniret, nouam doctrinae Academicae faciem paulisper a priſtina innouatam, quam poſtea delineabimus, introduxit, eamque ſumma eloquentiae gloria ita commendauit, vt nouo flore ſurgeret. Quia vero dicendi vis in eo ſupra modum vigebat, delectus eſt ab Athenienſibus, vt legatus Romam mitteretur. Cuius legationis cauſa fuit [y], quod Athenienſes Oropum Boeotiae ciuitatem vaſtaſſent; dicta itaque iis a Sicyoniis, auctoritate Romanorum, mulcta D. talentorum, cum grauiorem eam putarent, quam deceret, ad Romanos prouocarunt, legatosque miſerunt, vt ex mulcta aliquid remitteretur, quae inauditis dicta fuerat. Electi vero ad legationem hanc ſuſcipiendam philoſophi tres ſumma eloquentiae et eruditionis laude florentes, Diogenes Babylonius Stoicae, Critolaus Phaſelites Peripateticae, Carneades Cyrenaeus Academicae ſectae anteſignani. Romam itaque profecti, cum moram ibi facere cogerentur, quisque ſeorſim oſtentandae eruditionis et eloquentiae gratia per celeberrima vrbis loca, magno hominum confluxu orationes habuerunt, oſtenderuntque Romanis auribus, Graecae eloquentiae non aſſuetis facundiam ſupra modum admirabilem, et Carneades quidem violentam et rapidam, ſcitam et teretem Critolaus, modeſtam et ſobriam Diogenes. Omnium tamen maxime Carneades diſputandi ſubtilitate et diſſerendi copia ac vehementia omnium in ſe ora conuertit atque oculos. Diſputauit [z] enim de iuſtitia copioſe audiente Galba et Catone Cenſorio, maximis tunc oratoribus. Idem tamen poſtridie, quae dixerat, contraria ratione ſubuertit, et iuſtitiam, quam pridie laudauerat, ſuſtulit, Academiae in eo artem oſtendens, vt alios, quidlibet aſſerentes poſſet ſubuertere. Cuius rationes tam validas fuiſſe prodit alicubi CICERO [a], *propter ruinas, quas in legum et reipublicae illis adminiſtrandae argumento edere poſſunt, vt placari eas cupiat, ſubmouere non audeat.* Oppoſuit ſe tamen Graecanicae philoſophiae et peregrinae eloquentiae Cato, non Carneadis odio ductus, vt quibusdam tum viſum, ſed quod iuuentutem relictis armis et patriis inſtitutis ambitioſe Graecos philoſophos ſectantem corrumpi crederet, ſenatuique perſuaſit, vt de re, quam petierant, decerneretur, remitterenturque ad ſuas ſcholas, et Graecorum filios inſtituendos; Romana vero iuuentus ad patrias leges et inſtituta maiorum ob-

y) Videndi de hiſtoria huius legationis PLVT. in vita Cat. T. I. p. m. 632. MACROB. Saturnal. L. I. c. 5. GELLIVS N. A. L. VII. c. 14. AELIAN. Var. hiſt. L. III. c. 17. conf. BAYLE l. c. not. F.

z) LACTANT. Inſt. L. V. c. 14. QVINTIL. Inſt. Orat. L. XII. c. 1.

a) De legibus L. I.

seruanda reduceretur. Qua de re, quia philosophiae apud Romanos origines et initia enarraturis adhuc dicendum est, reliqua, quae commode magis ibi exponentur, ad alteram historiae philosophicae partem seruamus. Ex dictis vero constare arbitramur, quantus vir Carneades fuerit. Erat enim in eo et iudicii vis summa, et ingenium supra modum foecundum, atque excogitandis argumentis aptissimum, voxque plane stentoria [b], adeo vt gymnasii princeps ad eum mitteret, moniturus, ne clamaret tantopere. Acris praeterea in reprehensionibus, atque in quaestionibus insuperabilis cum esset [c], mirum non est, omnes eum in hoc philosophandi genere antecelluisse, tantumque, teste LAERTIO [d], in philosophia valuisse, vt oratores quoque scholis dimissis, ad eum audiendum venirent. Iungebat his insolitam φιλοπονίαν, tantamque studii assiduitatem, vt conuiuia non tantum ob eam causam vitaret [e], sed et, narrante VALERIO MAXIMO [f] ita se mirificum doctrinae operibus addiceret, vt, cum cibi capiendi caussa recubuisset, cogitationibus inhaerens, manum ad mensam porrigere obliuisceretur; et Melissa, quam vxoris loco habebat, temperato inter studia non interpellandi et inediae succurrendi officio, dexteram suam necessariis vsibus adaptaret; ipse vero cogitationibus ad studia raptis ita inhaereret, vt comae vnguiumque cura neglecta, squalorem vtraque parte contraheret [g]. Ceterum infensissimos hostes expertus est Stoicos, contra quos tanta animi vehementia insurgebat, vt contra Chrysippum imprimis, magnum Stoae tunc temporis ornamentum disputaturus, elleboro animum detergeret [h], vt ad inuentionem valeret, neque corrupti stomachi humores animi vim atque constantiam extinguerent. Qua contentione tamen non ita animum aduersario infensum reddidit, vt non magni Chrysippum faceret, fassus: *nisi Chrysippus fuisset, non essem ego;* siue ita eruditionem aduersarii extulerit, ex qua multum profecerit; siue tanto eius subtilitates, quibus mirifice valebat, acumine esse ita indicauerit, vt in excogitandis obiectionibus mire eius ingenium acueretur [i]. Aetate prouectior oculorum suffusione laborauit, exitumque ex hac vita admodum moleste tulisse dicitur, saepeque indignabundus quaesiuisse; an, quae natura composuit, ipsa dissoluet [k]. Tandem naturae debitum soluit annos LXXXV. natus [l] quos CICERO [m] et VALERIVS MAXIMVS [n] ad XC. extendunt, notabilemque fecit mortem eius lunae deliquium, quasi nobilissimum sidus ereptum Academiae lumen compateretur [o], successorem scholae relinquens Clito-

b) LAERT. L. IV. §. 62.
c) Ibid. §. 63.
d) §. 62.
e) Ibid. §. 63.
f) Lib. VIII. c. 7.
g) LAERT. §. 62.
h) VAL. MAX l. c. et post eum alii, HVETIVS et BAYLE ll. cc. alii contra Zenonem disputasse, aiunt, quem Tarsensem, Chrysippi successorem esse putant, vid. IONS. l. c L II. c. 1. p. 117. Alii Chrysippo vsum ellebori tribuunt, nominati MENAGIO anti-Baill. T. I. p. 420. cuius tamen lapsum notat BAYLE l. c. not. E. qui de hac re pluribus differit.
i) Forte ita intelligendi sunt ex recentioribus, qui Carneadem Chrysippi studiosum fuisse afferunt, quos notat BAYLE l. c.
k) LAERT. l. c.
l) Ibid. §. 65. LVCIAN. in Longaeu. T. II. p. m. 829.
m) Acad. Qq. L. IV. c. 6.
n) loc. cit.
o) Citati supra §. 2.

Clitomachum, Mentorem forte constituturus, nisi is pellice eius vsus, eius indignationem ita meruisset, vt eum ex schola abire iuberet, illeque discederet [p]; qua in re ἀκαταληψίαν Carneadem non seruasse, sed oculis fidem habuisse, iocatur Numenius [q]. Nihil scriptum de philosophia reliquit [r], quicquid enim eius nomen prae se tulit, a discipulis, quos varios habebat, conditum fuisse LAERTIVS [s] testatur. Nec liber *de sustinendis assensionibus*, quem ei tribuit STANLEIVS [t], loco CICERONIS [u] male intellecto deceptus, eius est, sed Clitomachi. Neque id mirandum magnopere est: adeo enim sententiam suam celauit, vt neque Clitomachus, qui tamen eo familiarissime vsus est, intelligere vnquam posset, quae ei probarentur [x]. Non confundendus autem est Carneades Academicus cum alio Carneade Anaxagorae discipulo, neque cum Epicuri familiari, vt supra monitum [y]. Alios praeterea Carneades nominat FABRICIVS [z].

Doctrina Carneadis.

§. IV. Philosophandi rationem Academicam, quam tenuit Carneades, eandem fere fuisse, quam secutus est Arcesilaus, assensus introducta suspensione, rerum nixa incertitudine, supra diximus. Eandem enim suspensionem amplexus eadem defendit acrimonia, fundamentis licet mitioribus suffultam [a]. Eam paucis CICERO [b], prolixius SEXTVS EMPIRICVS [c] nobis descriptam reliquerunt, quorum in historia suae sectae testium fidelissimorum fidem recte sequimur. Ita vero Carneades, non solum Stoicis, sed etiam omnibus, qui eum praecesserunt, de veri falsique regula contrariam sententiam oppositurus:

I. Absolute nihil est, a quo iudicetur veritas, non ratio, non sensus, non phantasia, nec vlla res alia quaecunque, haec enim omnia pariter nos fallunt.

II. Etiamsi sit aliquod eiuscemodi criterium, non potest tamen id consistere absque affectione animae, quae nascitur ab obiecti euidentia. (*πάθος ἐνεργείας*) Quoniam enim vi sentiendi differt animal ab inanimatis, omnino et se et externa per eum apprehendet. Sensus autem, qui manet immobilis et impatibilis, et immutabilis, nec est sensus, nec aliquid apprehendit: mutatus autem et affectus quodammodo ab incursione euidentium, tunc demum res indicat. In affectione ergo animae, quae oritur ex obiecti euidentia, quaerendum est veri criterium.

III. Haec autem affectio debet indicare et se ipsam, et obiectum apparens, quod fecit, vt ipsa animae inesset, quae quidem affectio non est alia, quam phantasia.

 IV.

p) LAERT. l. c. §. 64.
q) Apud EVSEB. L. XIV. c. 7. p. 738.
r) LAERT. l. c. §. 63. PLVT. de fortit. Alex. Tom. II. p. m. 347. conf. BAYLE l. c. not. I. FABRICIVS l. c.
s) loc. cit.
t) loc. cit. p. 407.
u) Acad. Qq. L. IV. c. 31.
x) IDEM l. c. c. 45.
y) IONSIVS, BAYLE, FABRIC. ll. cc. multum turbauit haec homonymorum confusio historiam Carneadis.
z) Ibid. p. 55.
a) CICERO l. c. c. 6. NVMENIVS l. c.
b) Ibid. L. IV. c. 31.
c) Adu. Mathem. L. VII. §. 153.

IV. Quamobrem dicendum eſt, etiam phantaſiam eſſe quandam in animali affectionem, quae et ſe et aliud oſtendat, vt, cum aliquid aſpeximus, viſu quodammodo afficimur; nec eum ſic habemus affectum, vt habebamus, priusquam afficeremur, quae alteratio duo oſtendit, vnum ipſam alterationem, hoc eſt phantaſiam; ſecundum autem, id quod indidit alterationem, nempe aſpectabile.

V. Quoniam vero phantaſia non ita, vt vere eſt, rem ſemper indicat; ſaepe autem fallit, et inſtar infidelium nuntiorum, diſcrepat a rebus, quae eum immiſerunt; neceſſario ſequitur, quod non quaelibet phantaſia poteſt facere, vt admittatur iudicium veritatis, ſed ſola illa, quae vera eſt.

VI. Rurſus, quoniam nulla eſt adeo vera, vt non poſſit eſſe falſa, et cuilibet, quae videtur eſſe vera, inuenitur aliqua falſa ſimilis, itaque criterium erit in phantaſia communi veri et falſi.

VII. Communis autem horum phantaſia non diſtincte comprehendit: ſi autem non diſtincte comprehendit, non erit criterium.

VIII. Si nulla autem phantaſia vim habet iudicandi, nec ratio erit id, quod iudicat, ea enim deducitur a veritate et merito: nam primum quidem ei debet apparere id, quod iudicatur, nihil autem poteſt apparere absque ſenſu experte rationis.

IX. Neque ergo ſenſus expers rationis, neque ratio eſt id, quod iudicat.

X. Quoniam tamen ad vitam traducendam et ad acquirendam beatitudinem criterio aliquo opus eſt, ideo aſſumenda eſt prababilis phantaſia, et illa, quae probabilis ſimul eſt, et dubio nullo diſtrahitur, quaeque euidens eſt, et explicata.

XI. Phantaſia ergo eſt alicuius imaginatio, nempe eius ex quo fit, et eius in quo fit: ex quo, vt externi ſubiecti ſenſilis: in quo, vt hominis.

XII. Duplici vero reſpectu poteſt conſiderari: vno quidem, ad id, quod phantaſia apprehenditur: altero autem, ad eum, qui vtitur phantaſia. Prioris reſpectu eſt vel vera, vel falſa; vera quando conſonat, cum obiecto, falſa quando diſſonat: poſteriori alia eſt, quae apparet eſſe vera, alia, quae non apparet.

XIII. Ex quibus, quae apparet vera eſſe, appellatur emphaſis et probabilitas et probabilis phantaſia: quae autem non apparet eſſe vera, appellatur apemphaſis [d], et improbabilitas et non probabilis phantaſia.

XIV. Quod apparet ex ſe falſum, vel quod eſt quidem verum, non autem apparet, aptum natum eſt, ad nobis perſuadendum.

XV. Phantaſia, quae eſt aperte falſa, et quae non apparet vera eſſe, non poteſt eſſe criterium.

XVI. Eius autem phantaſiae, quae apparet vera eſſe, alia quidem eſt minus euidens, alia vero hoc etiam habet, vt valde euidenter appareat vera.

XVII. Phantaſia, remiſſa minusque euidens, non poteſt eſſe criterium illud, quia non aperte poteſt perſuadere, ſed ea, quae euidenter apparet vera eſſe.

XVIII.

d) Ita et Stoici, quorum praecepta ad Academiam ſuo modo accommodat.

XVIII. Prout vero ſpeciatim alia alii applicatur, probabiliorem etiam vehementiusque mouentem habet phantaſiam.

XIX. Probabile autem eſt, vel id quod verum eſt, et videtur verum, vel quod, falſum cum ſit, verum eſſe videtur, tertio autem verum commune vtriusque.

XX. Vnde criterium erit phantaſia, quae vera eſſe videtur, quaeque probabilis vocatur.

XXI. Fides vero non eſt deneganda ei, quae vt plurimum eſt vera, licet interdum falſa ſit, quia rarius occurrit, et iudicia et actiones diriguntur, ſecundum id, quod plurimum fit.

XXII. Quoniam autem nunquam ſola vnius generis conſiſtit phantaſia, ſed catenae inſtar altera pendet ex altera, ſecundum accedit criterium, ſi probabilis ſimul ſit phantaſia, et nullo dubio in diuerſa trahatur.

XXIII. Fit itaque iudicium veritatis, ex phantaſiarum ſiue viſorum concurſu, quum per nullam ex concurſu phantaſiarum homo diſtrahitur, vt falſum ſe putet imaginari.

XXIV. Eſt tamen eiusmodi phantaſia non diſtracta in diuerſum, alia magis, alia minus talis: quarum illa magis, fide digna eſt, quae per ſingulas quoque partes eſt examinata.

XXV. Examini vero ſubiiciendum eſt, id quod iudicat, et id, de quo iudicatur, et id, per quod fit iudicium, diſtantiaque et interuallum, figura, tempus, modus, affectio, operatio; vnumquodque eorum, quale ſit, curioſe diſcernendum eſt.

XXVI. Si haec in vno ſint omnia, criterium habemus phantaſiam probabilem, et probabilem ſimul atque indiſtractam, ac per partes examinatam.

XXVII. In rebus leuibus et non magni momenti ſola probabili phantaſia vtimur ad iudicandum, at in rebus, quae ſunt alicuius momenti, indiſtracta: in iis autem, quae pertinent ad bene beateque viuendum, examinata per partes.

XXVIII. Probabilis phantaſia attendenda eſt in iis, in quibus non dat nobis circumſtantia ſatis temporis ad rem accurate conſiderandam: examinata in iis, in quibus datur tempus attente ſingula perſequendi, ac tractandi res, quae nobis ſe examinandae offerunt.

Obſeruationes de nouae Academiae philoſophia.

§. V. Hactenus SEXTVS EMPIRICVS, qui luculenter et docte, vt ſolet, Carneadis ſententiam explicuit: quam ſi cum dictis ſupra de Arceſilai opinione conferimus, et ea quoque conſulimus, quae veterum alii de Carneadis hac in re mente differunt, patebit inde,

I. Arceſilaum et Carneadem non reipſa tantopere inter ſe diſſenſiſſe; ſupra enim oſtendimus, Arceſilaum, etſi incertitudinis cauſam in rerum natura latere diceret, eas tamen non in ſe, ſed in relatione ad hominis intellectum intellexiſſe. Carneades autem luculentius Academiae mentem expreſſit, et quae Arceſilaus intimae admiſſionis diſcipulis explicabat,

cabat, apertius prodidit, rerum ipſarum naturam quidem non indifferentem prorſus et incertam eſſe, ſed latere humanum intellectum, nec eſſentias rerum poſſe intelligi, vnde ſequebatur, nec ſcientiam dari, ſed tantum opinionem. Ita ſtatuiſſe, teſtis eſt Numenius [e], qui, prout in ſe res exiſtit, et aliqua de ea re affirmantur et negantur, vel verum eſſe vel falſum quousque ad rem ipſam refertur, aſſeruiſſe tradit.

II. Incertitudinem itaque Academia noua in eo quaerebat, quod omnibus veris falſa aliqua adiuncta ſint, tanta ſimilitudine, vt in iis nulla inſit certa iudicandi et aſſentiendi nota [f]: vnde et aſſenſum cohibendum eſſe praecepit. Id quod ad ipſam naturam rerum animo humano obuerſantem, quatenus illa ex certis et indubitatis criteriis cognoſci poteſt, pertinere, ex dictis hactenus liquet. Non itaque de probabili ratione ſtatuendi de re aliqua nec de opinione, ſed de certo iudicio et affirmatione, qualem imprimis commendabant Stoici, ſermo eſt, vt ex iis, quae de eo tradunt CICERO et SEXTVS [g] videre eſt.

III. Relinquebat itaque Academica ſecta ſapienti opinionem. Id quidem aſſerebant de Carneade Philo et Metrodorus, Clitomachus autem magis ab eo diſputatum, quam probatum putabat [h]; ſed latere in opinionis nomine aequiuocum quid, recte monuit FOVCHERIVS [i]. Opiniones enim, ſi praeiudicia mentis, perſuaſionemque de rerum natura cognoſcenda inanem, incertamque atque praecipitanter conceptam, ſignificant, verum eſt, quod in Carneade laudat CICERO, *feram et immanem vt belluam Hercules, ſic illum ex animis noſtris aſſenſionem et opinationem extraxiſſe;* id enim Academia quoque vetus, et ipſe eius conditor Plato vehementer commendauerunt. Quod ſi opinari idem eſt, quam de hoc vel illo facto ſententiam ſequi, quae non vsquequaque abſurda et contradictoria eſt, recte idem TVLLIVS Carneadi tribuit: *licere percipere nihil, et tamen opinari.* Quamquam AVGVSTINVS [k], malit hoc vocare credere, quam opinari; ait enim: *quod concipimus, rationi debemus, quod credimus, auctoritati, quod opinamur errori.* In verbis vero eiusmodi diſſenſum ferre, facile; indicare vero, e re noſtra et hiſtoriae Academicae eſt.

IV. Ex dictis vero intelligi quoque poteſt, quo ſenſu voluerit Carneades intelligi, quando teſte GALENO [l] ipſam ratiocinandi formam, regulamque; quae ſunt idem vni tertio, ſunt idem inter ſe, argumentationibus oppugnauit, et concedere noluit, magnitudines vnicuipiam aequales, etiam inter ſe aequales eſſe. Non enim haec ad ipſam eum ratiocinii formam retuliſſe, inde colligitur, quod eodem argumentationis genere ipſe omnem aſſenſum atque certitudinem oppugnauerit, propria vineta caeſurus, ſi ipſam hanc ratioci-

e) EVSEB. praep. L. XIV. c. 8.
f) CICERO de N. D. L. I. c. 5.
g) ll. cc.
h) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 24.
i) Hiſt. Acad. L. I. c. 8. p. 44 ſeqq.
k) Adu. Acad. L. III.
l) De optimo dicendi genere locum adducit BAYLE l. c. not. C. p. 59.

tiocinii formam euertiſſet: ſed pertinet hoc ad ipſam eius applicationem ad res cognoſcendas, vbi nihil putabat eſſe, quod ita cognoſceretur, vt etſi videatur in tertio vno conuenire, certo tamen inde concludi queat, vel recte conuenire cum eo, vel inter ſe; vnde non negauit, quod inde elicit Baylivs; quae conueniunt vni tertio, conuenire inter ſe, ſed quod Galenus ei tribuit: magnitudines vnicuipiam aequales, eſſe quoque inter ſeſe aequales, applicatione ſcilicet regulae facta ad magnitudines, quas ita certo cognoſci non poſſe putabat, vt inde ab vna magnitudine ad reliquas concludi poſſet. Vnde ab abſurdiſſima totamque diſputandi rationem Academicam euertente ſententia Carneadem abſoluendum putamus.

V. Imprimis vero ex dictis patet, quo potiſſimum modo ab Arceſilao diſceſſerit Carneades, quem re ipſa cum illo conſentire rationibus veriſimilibus et teſtimoniis quoque veterum conuicti ſupra tradidimus. Nempe Arceſilaus, non minus atque Carneades contra dogmaticos ſectariosque philoſophos diſputabant, arcanamque Academiae doctrinam paucis et intimae tantum familiaritatis diſcipulis ſeruabant: id quod de Carneade quoque diſerte tradit Numenius [m]: *Externe eundem attuliſſe, abſtuliſſe, pugnamque ſuam contrariis ſententiis et verſutis quibusdam ac ſubtilibus argutiis cum multiplici varietate miſcuiſſe, affirmando ſimul et negando, et oppoſitis vtrinque rationibus diſputando; et tamen illum ipſum, qui Stoicos vellicandi ſtudio cuncta miſcebat, clam ſodales inter ſuos eadem omnia faſſum eſſe, vereque ac certe pronunciauiſſe, quae alius quiuis e populo.* Quamquam enim his potiſſimum opponit Baylius, quod ſupra iam ex Cicerone attulimus, Clitomachum, ei licet familiarem, faſſum, nunquam ſe intelligere potuiſſe, quae Carneadi probarentur: nihil tamen hoc obſtare videtur, cum Clitomachus, non de interiori Academiae diſciplina, quam ad Platonem et ſequaces Carneades, Arceſilaum ſecutus retulit, ſed de propriis Carneadis opinionibus loquatur, quas ille ſine dubio diſcipulis non aperuit, quod nouam ſectam condere non vellet. In eo itaque Carneadi cum Arceſilao conueniſſe dubium non eſt. Aſt in eo potiſſimum ab illo diſceſſit, quod mitioribus fundamentis nixam ἐποχὴν Academicam protulerit. Nempe Arceſilaus, omnes omnium ſectarum philoſophos oppugnaſſe et ignorantiae atque incertitudinis conuiciſſe contentus, de rebus in vita humana vel ſequendis vel fugiendis non diſpexit, vita tamen, qua ratione ſapiens agere debeat, oſtendit, ita vero magnam Stoicorum, quorum phalanges proſtrauerat, calumniam concitauit, quaſi omne honeſtatis vitaeque beatae fundamentum euerteret. Carneades itaque, vt recte monet Avgvstinvs [n], *primo illam velut calumniandi impudentiam, qua videbat Arceſilaum non mediocriter infamatum, depoſuit, ne contra omnia velle dicere, quaſi oſtentationis cauſa, videretur.* Hinc, quod Arceſilaus non explicuerat, diſertius tradidit, qua ratio-

m) loc. cit.

n) loc. cit.

ratione visum probabile ad assequendam vitam beatam sapiens quaerere debeat. Arcesilaus enim logica et physica placita philosophorum oppugnabat, de moralibus parum curiosus: Carneades vero ad moralem philosophiam curatius attendens, regulas praescribebat, quibus salua incertitudine et assensu retento, hominum vita moresque queant regi. Quam bene vel male, et annon ita omnem morum regulam genuinam et ad veritatem facientem euerterit, huius loci non est dispicere, sufficit, multa eum probabili actionum humanarum fundamento admisso, ostendisse, non esse humanae societatis hostes Academicos. Quam rationem postea quoque Sceptici secuti sunt, vt suo loco trademus, et imprimis CICERO potissimum philosophiae suae fundamentum esse voluit, **In incertis rerum omnium, circa quas intellectus noster versatur circumstantiis probabiles rationes esse sequendas.** Distinguendum itaque illud est, quod Academici de rebus vitam humanam respicientibus dixerunt, ab iis, quae contra dogmaticos, et imprimis Stoicos disputauerunt. Id quod ex iis porro patebit, quae Carneadi placuisse veteres narrant.

Theologia Carneadis.

§. VI. VI. Insistens itaque Carneades vestigiis antecessorum, adhibitaque disputandi methodo Academica, Stoicos, vt in aliis, ita in doctrina quoque de Diis vehementer oppugnauit. Prolixe id narrat CICERO [o], cuius locus, quia longior est, quam vt adscribi queat, apud ipsum legendus est, argumentaque enarrat, fortiter satis Stoicam de Diis doctrinam euertentia. Qui tamen addit: *Haec Carneadem egisse, non vt Deos tolleret, sed vt Stoicos, nihil de Diis explicare, conuinceret.* Aitque is alio loco [p]: *Contra eos ita multa disseruisse Carneadem, vt excitaret homines non socordes, ad veri inuestigandi cupiditatem.* Ex quo loco patet, Carneadem nec doctrinae de Deo se opposuisse, nec eo contendisse, vt eorum notitiam cultumque ex animis hominum euelleret, sed Stoicos imprimis aggressum fuisse, et ostendisse, absurdam ex doctrina eorum sequi de Diis sententiam. Id quod luculenter ostendit praeter CICERONEM, SEXTVS EMPIRICVS [q], qui Clitomachi memoriis vsus, exquisitissimas et efficacissimas, vti vocat, argumentationes eius contra theologiam Stoicam recitat. Non negamus, totam theologiam gentilium argumentis Carneadis conuulsam simul labascere; Stoicorum enim diligentia in eo sita erat, vt vulgarem religionem rationibus philosophicis exornarent. Verum eum ex hac causa cum Clitomacho, qui scriptas eius obiectiones reliquit, inter Dei religionisque hostes transscribere [r], sine sufficienti ratione et praecipitanter fieri credimus. Assentimur tamen Balbo apud CICERONEM [s], fatenti: *Malam et impiam consuetudinem esse, contra Deos disputandi, siue animo id fiat, siue simulate.*

VII.

o) De nat. Deor. L. III. c. 18.
p) Lib I. c. 2.
q) Adu. Math. L. IX. f. 140 seqq.
r) Ita THEOPH. ANT. ad Autolyc. L. III. p. 292. ed. Wolf. REINES. Var. lect. L. III. c. 6. p. 445. BVDDEVS thes. de ath c. I. §. 14. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 775.
s) De N. D. L. II. c. vlt.

VII. Eandem diſputandi rationem contra Stoicos Carneades tenuit, fatum Stoicum oppugnans: Is enim aſſumens, aliqua eſſe in noſtra poteſtate, experientia comprobante, ita concluſit [t]: Si omnia antecedentibus cauſis fiunt, omnia naturali colligatione conſerta contextaque fiunt, quod ſi ita eſt, neceſſitas omnia efficit; id ſi verum eſt, nihil eſt in noſtra poteſtate: eſt autem aliquid in noſtra poteſtate; at ſi omnia fato fiunt, omnia cauſis antecedentibus fiunt; non igitur fato fiunt, quaecunque fiunt. Et hoc argumento quoque ductus, dicebat, ne Apollinem quidem futura poſſe dicere, niſi ea, quorum cauſas ita natura contineret, vt ea fieri neceſſe eſſet. Cuius totius diſputationis fundamentum, teſte eodem, qui haec omnia tradit, CICERONE [u], in eo verſabatur, quod cum Epicureis negabat, omnia, quae fierent, fieri a cauſis antecedentibus, voluntatis enim noſtrae non eſſe cauſas externas et antecedentes. Qua de re, hodie tantopere diſputata veteres iam in diuerſa abiiſſe, doctrina de fato per omnes gentes diuerſum ſentiens, luculenter teſtatur.

De fato.

VIII. Sed vt principium quoque aliquod morale Carneadis, in ethicis magis, quam phyſicis eminentis, afferamus, ſtatuit, teſte CICERONE [x]: Vltimum finem ſiue extremum hominis eſſe frui principiis naturalibus. Obſcura cum haec prima facie ſint, ſenſum eorum ita interpretatur FOVCHERIVS [y], exercendam eſſe tum intellectus tum voluntatis perfectionem, ita vt nullo vel interno animus, vel externo impediatur obſtaculo. Quae explicatio tangit quidem aliquid, non vero totum exhaurit. Recte enim CICERO [z] monuit, vt ex iis, quae ſuperiori ſectione diſſeruimus, liquet: honeſte viuere fruentem rebus his, quas primas homini natura conciliet, et veterem Academiam cenſuiſſe, vt indicant ſcripta Polemonis, et Ariſtotelem eiusque amicos nunc maxime probare. Introduxiſſe vero Carneadem, non vt probaret, ſed vt Stoicis opponeret, ſummum bonum eſſe frui his rebus, quas primas natura conciliauiſſet [a]. Quod dogma latius exſequi opus non eſt, cum ſupra id factum ſit: nec negamus, haec contra Stoicos vrſiſſe Carneadem, vtrum vero admiſerit intra parietes ad γνωρίμους, vti ſuadet ſeruata Academiae arcana methodus, dici non poteſt. Ciceronis enim teſtimonium nondum rem conficit, qui coniectura ductus ita ratiocinatus eſt, ipſeque fatetur, non exploratum eſſe, quae Carneadi probarentur. Vnde ſatis haec quoque de Carneadis philoſophia dicta ſunto.

De fine morali.

§. VII. Carneadem excepit in Academiae cathedra CLITOMACHVS, Carthaginienſis, patria lingua Asdrubal dictus [b], patre Diogneto, quem Poeni Maharbalem dixere, prognatus. Coepit vero iam domi φιλοσοφεῖν, vt ait LAERTIVS, quod non ita intelligendum eſt, vt tranſtulit Latinus inter-

Clitomachus.

 pres

t) IDEM de fato c. 14.
u) loc. cit.
x) IDEM de finib. L. II. c. 11.
y) loc. cit. p. 156.
z) Acad. Qq. L. II. c. 42.
a) De fin. L. II. c. 11. L. V. c. 7. conf. BAYLE l. c. not. K. FOVCHER. l. c. Elegans vero morum praeceptum a Carneade profectum apud CICER. de fin. L. II. c. 18. conf. FOVCHER. l. c. BAYLE l. c.
b) LAERT. L. IV. ſ. 67. PLVT. de fort. Alex. T. II. p. m 347. MENAG. ad l. c. Laërt. et, qui docte de hoc nomine commentatur SAM. BOCHARTVS Geogr. Sacr. L. II. c. 12. p. m. 824. Aſrubaal, dominus ad pugnam cinctus, hinc mutatum nomen in Graecum Clitomachus.

pres, et accepit quoque STANLEIVS [c], quod etiam apud ſuos in lingua patria philoſophiam docuerit; eam enim Athenas delatus demum didicit, ſed φιλοσοφεῖν apud barbaros omnem literaturam, quibus ad philoſophiam praeparabantur animi ſignificauit [d]; licet et hoc potuit dixiſſe Laërtius, in patria, antequam in Graeciam veniret, philoſophiae principiis fuiſſe imbutum. Certe tum non imparatum plane a literis fuiſſe, quod STEPHANVS [e] tradit, ratio illorum temporum facile euincit, quibus Graecanica eruditio in Africa paſſim florebat. Fuit vero, notante CICERONE [f], homo et acutus, vt Poenus et valde ſtudioſus ac diligens, quibus ingenii et induſtriae opibus diues Athenas ſe contulit, vt philoſophiam diſceret. Factum id eſſe, quum annum aetatis ageret XL. LAERTIVS [g] tradit; EVSTATHIVS [h] vero XXVIII. ponit, quem Laërtio praefert IONSIVS [i], eo potiſſimum argumento ductus, quod defuncto Olymp. CLXII. 2. Carneadi, apud quem vsque ad ſenectutem fuiſſe dicit CICERO [k], ſucceſſerit, coeperitque eo tempore σχολαρχεῖν, Academiamque per triginta circiter annos tenuerit, eique defuncto circa Olymp. CLXX. Philo ſucceſſerit, quem Cicero XII. annos poſt Romae audiuit. Quibus rationibus inductus ſuſpectam Ciceronis in adducto loco fidem putat, quam tamen ſaluari poſſe putamus, ſi verba: *vsque ad ſenectutem,* non ad Clitomachum, ſed ad Carneadem, valde ſenem defunctum, referantur. Illud certum eſt, ad Carneadem ſe, quamprimum Athenas venit, contuliſſe, et ſtudioſe ab eo imbutum fuiſſe. Neque tamen ceterarum quoque ſectarum doctrinam neglexit, ſed in Peripateticorum quoque et Stoicorum dogmatibus verſatus eſt [l], ita tamen, vt Academicam ſequeretur, quam non tantum ore, ſumma ingenii, vt Carneades eloquentiae, vi quam in eo laudat CICERO [m], vſus, illuſtrauit, ſed potiſſimum plurimis ſcriptis expoſuit, quibus praeceptoris, nihil in commentarios referentis, doctrinam maxime expoſuit [n]: ad ea ſaepe numero prouocat Cicero, LAERTIVS vero vltra quadringenta volumina ſcripſiſſe, teſtatur. Inter ea quatuor de *aſſenſionibus ſuſtinendis* libros laudat CICERO [o], quos male adſcribere Carneadi STANLEIVM §. *praecedente* iam notauimus. Librum quoque *de ſectis* laudat LAERTIVS. Singulare eſt, quod STOBAEVS [p] de eius morte refert: morbo correptum cum in veternum incidiſſet, vbi euigilauit, dixiſſe: nihil me fallet amor vitae, ſicque violentas ſibi intuliſſe manus. Condiſcipulum habuit Aeſchinem Neapolitanum philoſophum Academicum, Melanthii Rhodii quoque diſcipulum; itemque Charmidem, qui et eius inſtitutione vſus eſt, de quo in ſequentibus dicemus.

Placita Clitomachi.

§. VIII. In philoſophiae vero Academicae placitis a magiſtri ore non receſſit, vt ex iis videre eſt, quae ex libris *de aſſenſu retinendo* nobis ſeruauit CICERO [q], qui refert, ſtatuiſſe:

I. Eſſe

c) Hiſt. phil. P. IV. p. 407.
d) Dictum hac de re in prolegomenis.
e) v. Καρχηδων.
f) Lib IV. c. 31. Qq. Acad.
g) loc. cit.
h) Ad Dionyſ. περιηγ. v. 196.
i) De Script. Hiſt. phil. L. II. c. 14.
k) loc. cit.
l) LAERT. l. c.
m) loc. cit.
n) LAERT. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 56. IONS. l. c.
o) ib. L. IV. c. 32.
p) Serm. XLVIII. p. 120.
q) CICERO Acad. Qq L. IV. c. 32. cf. HVET. de la foibleſſe de l'Eſprit humain L. I. ch. 14. §. 21. p. 116 ſq.

I. Eſſe rerum eiusmodi diſſimilitudines, vt aliae probabiles videantur, aliae contra: id autem non eſſe ſatis, cur alia percipi poſſe dicas, alia non poſſe: propterea quod multa falſa probabilia ſint, nihil autem falſi perceptum et cognitum poſſit eſſe.

II. Vehementer errare eos, qui dicant, ab Academia ſenſus eripi, a quibus nunquam dictum ſit, aut colorem, aut ſaporem, aut ſonum nullum eſſe: illud modo diſputari, non ineſſe in his propriam, quae nusquam alibi eſſet, veri et certi notam.

III. Dupliciter dici aſſenſum ſuſtinere ſapientem: vno modo cum hoc intelligatur, omnino eum rei nulli aſſentiri: altero, cum ſe a reſpondendo, vt aut adprobet aliquid, aut improbet, ſuſtineat, vt neque neget aliquid, neque aiat.

IV. Id cum ita ſit, alterum placere, vt nunquam aſſentiatur, alterum tenere, vt ſequens probabilitatem vbicunque haec aut occurrat, aut deficiat, aut etiam aut non reſpondere poſſit; nec vt placeat, eum, qui de omnibus rebus contineat ſe ab aſſentiendo, moueri tamen, non agere aliquid, quibus relinquitur, eiusmodi viſa adprobari, quibus ad actionem excitemur: item ea, ad quae interrogati in vtramque partem reſpondere poſſumus, ſequentes tantummodo, quod ita viſum ſit, tum ſine aſſenſu: neque tamen omnia eiusmodi viſa approbari, ſed ea quae nulla re impedirentur.

V. Sequendam eam probabilitatem, in quam cum vehementi inclinatione ac delectu animus propendet, quaque mouetur ad conſenſum, vt non tantum non reſiſtat, ſed cum vehementi propenſione obſequatur [r].

VI. In doctrina de bono voluptatem cum honeſtate, quod et Calliſpho fecit, coniunxiſſe, teſtatur CICERO [s].

VII. Ceterum in doctrina de Deo Clitomachum magiſtri obiectiones contra theologiam Stoicorum ſtudioſe collegiſſe, male propterea notatum, ſupra in Carneade diximus, monuimusque, perperam ideo inter atheos referri Clitomachum [t].

VIII. Rhetoricae porro infenſiſſimum hoſtem fuiſſe, ait SEXTVS EMPIRICVS [u], et ex hominum ſocietate eiiciendam ſtatuiſſe.

IX. Dialecticam lunae comparabat, quae aſſidue ſiue creſcat ſiue decreſcat [x]. Qua comparatione fortunam Academiae deſignare voluiſſe videtur, quae poſt maxima incrementa diſcipulorumque ingentem ſub Arceſila numerum, decreuit, a Carneade vero reſuſcitata noua augmenta cepit. Prout itaque dialectica ingenio et eloquentia ornatur, ita quoque vel incrementa vel decrementa capit.

Philo quartae Academiae conditor.

§. IX. Quartae quam nonnulli ponunt [y], Academiae auctor eſt PHILO Lariſſaeus, Clitomachi per complures annos diſcipulus [z], cui in cathedra

 Olymp.

r) SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. ſ. 230. FABRIC. ad h. l.

s) Tuſc. Qq. L. V. c. 30. vbi tamen Codd. quidam Dinomachus legunt.

t) Conf. REIMMANN. Hiſt. ath. c. XXXIII. §. 5. p. 172.

u) Adu. Rhetor. ſ. 20.

x) STOBAEVS Serm. CCXII. p. 715.

y) SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. ſ. 220. EVSEB. Praep. Eu. L. XIV. c. 9. p. 726.

z) CICERO de Orat. L. III. c. 16. Acad. Qq. L. IV. c. 6. Numenius apud EVSEBIVM l. c.

Olymp. CLXX. successit, si temporum rationes supra in Carneadis vita initas sequamur. A. V. C. DCLXII. iam celebrem fuisse ex CICERONIS *de Oratore* disputatione liquet, et A. V. C. DCLXV. bello Mithridatico profugum Cicero Romae audiuit: quae circumstantiae non parum eam sententiam iuuant, quae A. V. C. DCLIII. Philonem Academiae cathedrae admotum statuit [a]. Is tanta eruditione, eloquentia morumque elegantia fuit, vt eum Romani super omnes Clitomachi discipulos admirarentur [b], quae causa quoque fuit, vt positis doctrinae rudimentis Cicero illum philosophantem audiret [c]. Mirum itaque non est, quod tradit CICERO [d], *viuo eo patrocinium Academiae non defuisse;* nam alio tempore rhetorum praecepta, alio philosophorum tradere illi institutum erat [e]. Etsi vero negauit ipse, duas Academias esse, erroremque eorum, qui ita putarent, coargueret [f]; visus tamen est nonnullis aliter de incertitudine et cohibendo assensu docuisse, quam, qui ante eum scholam in Academia tenebant, et, quod AVGVSTINVS [g], ait, ad primam Academiam propius accessisse. Quod vt curatius cognoscatur, ex SEXTO EMPIRICO [h] tenendum, dixisse Philonem: quantum ad Stoicum criterium, id est, phantasiam comprehensiuam, res esse incomprehensibiles, quantum autem ad naturam rerum, comprehensibiles. Statuebant enim Stoici: criterium, siue, vt Ciceronis ore loquamur, iudicium cogniti et incogniti esse τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν [i], vnde alio loco CICERO [k]; eum ita negasse, quod quicquam comprehendi posset, si illud esset, quod Zeno definiret. Plures vero Philones, philosophi quoque, cum fuerint [l], noster cum aliis, quod viris doctis accidit [m], confundendus non est. Contubernalem habuit CHARMIDAM, quem cum Philone eo tempore exornasse Academiam, veteres tradunt, quemque in vno alteroue Ciceronis loco pro Carneade ponendum esse, acute vidit IONSIVS [n]. Laudatur is, propter memoriae fidelitatem, artificio plurima, quae legerat, comprehendentem [o]. Fuisse vero, Academicos hos diligentes quoque et acutos in philosophia morali, egregius Philonis locus, quem seruauit nobis STOBAEVS [p] suadet, qui cum longior sit, quam vt hic locum capiat, omnino ipse legendus est. Eo vero tendunt omnia: philosophum medico similem esse, vt scilicet primum curationem aegroto persuadeat,

Charmidas.

a) IONSIVS de Script. hist. philos. Lib. II. c. 14. p. 185 seq.

b) PLVT. in vita Ciceron. T. VI. p. m. 18.

c) PLVT. l. c. CICERO ad famil. L. XIII. ep. I. L. IX. ep. 8. eius itaque a partibus stetit in Quaestionibus Academicis. conf. de N. D. L. I. c. 3.

d) IDEM Qq. Acad. L. IV. c. 6.

e) IDEM Tusc. Qq. L. II. c. 3.

f) IDEM Acad. Qq. L. I. c. 4.

g) Adu. Academ. L. III. c. 18. vbi eum vocat hominem circumspectissimum, qui ad Platonis auctoritatem Academiam, legesque reuocare aduersarios cedentes iam coeperit.

h) loc. cit. §. 235.

i) LAERT. L. VII. §. 54.

k) loc. cit. L. IV. c. 4.

l) Catalogum eorum habes apud IONSIVM de Script. philos. L. III. c. 4. p. 221 seq. et FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. III. p. 118 seqq.

m) Confundit nostrum cum Philone dialectico ALDOBRAND. ad LAERT. L. VII. §. 16. et STANLEIVS quoque Hist. phil. P. IV. p. 409. Quae enim SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. II. §. 220. Adu. Math. L. VIII. §. 113. de Philonis opinione circa propositiones complexas s. conditionatas habet, ad hunc Dialecticum Stoicumque, non ad Academicum referenda sunt. Conf. FABRIC. ad h. l.

n) loc. cit. p. 185.

o) Tusc. Qq. L. I. collato PLINIO Hist. nat. L. X. c. 16.

p) Serm. CCXII. p. 715. Reuocauit hanc philosophandi methodum nostra aetate VINCENTIVS PLACCIVS, et imprimis Io. FRANC. BVDDEVS.

deat, tum vero adhibeat partim ſublatis morborum cauſis, partim ſanitatis efficientibus ſubſtitutis: Ita eum hominem ad virtutem incitare, et calumniantes refellere; tum vero falſas opiniones tollere, quibus animae iudicium inficitur, veraſque ſubſtituere: tertio, vt medicus ad ſanitatem, ſic omnia referre ad beatitudinem; quarto, vt medicus praecepta tuendae ſanitatis tradit, ita philoſophum vitae praecepta exponere, quibus opus eſt ad finem conſeruandum; quae vel ad vitam communem vel ad ciuilem referenda ſunt.

Antiochus quintae Academiae conditor.

§. X. Philonis diſcipulus fuit ANTIOCHVS ASCALONITA, ab Academiae placitis ita recedens, vt quinta inde Academiae facies SEXTO EMPIRICO [q] memoretur. Alia is enim incedendum via ratus, non ad oppugnandas, ſed conciliandas inter ſe et cum Academia ſectas reliquas animum applicuit [r], et a Carneadis ſententia deficiens vel ſenſuum euidentia, vel vt viſum quibuſdam ambitione ductus atque aemulatione Clitomachi et Philonis diſcipulorum, vel etiam praeceptis magiſtri Stoici Mneſarchi, quem diligenter audiuit [s], Stoicam ſectam in Academiam tranſtulit; vnde dictum: *ipſum in Academia philoſophari Stoico more* [t]; et a CICERONE [u]: *quamuis Academicus appellaretur, tamen, ſi perpauca mutauiſſet, germaniſſimum Stoicum fuiſſe.* Quod ita intelligendum eſt: eum, relicta Arceſilai et Carneadis via, ad veterem, quod teſtatur CICERO [x], Academiam rediiſſe, et antiquorum ſententiam diligentiſſime proſecutum fuiſſe [y]: Ariſtotelem vero et Xenocratem ſecutum [z], Stoicos cum Peripateticis, hos cum Academia vetere concinere, verbis diſcrepare [a], qua de re librum eum ad Balbum miſiſſe ait CICERO. Et haec cauſa quoque fuit, cur praeceptorem Philonem libro refelleret [b]. Etſi vero ab Academicis, quibus fauebat quoque CICERO, doctrinae, quam is inuehebat, nouitas improbaretur, audiuit tamen eum CICERO [c], captus eloquentia eius et linguae volubilitate, et Lucullus quoque ſecum habuit, cum is in Aſia Quaeſtorem, et poſt aliquot annos Imperatorem ageret. Fuiſſe enim acutiſſimum et politiſſimum ſuae memoriae philoſophum, CICERO [d] teſtatur: id quod Atticum quoque ei conciliauit.

Academiae finis.

§. XI. Eſt haec ſeries et ſucceſſio ſcholae Academicae [e], a Platonis aetate ad Olymp. CLXXV. qua Antiochus Academiae praefuit: tum enim Academiae longo tempore florentis doctores tumultibus belli diſſipati et in varias terras disiecti ſunt: Academica vero philoſophandi ratio, quam Romani Graeciae facti domini ibi didicerunt, Romam potiſſimum translata eſt, noua ibi fortuna vſa. Quam quia vna ſerie in altera hiſtoriae philoſophicae periodo enarrare hiſtoriamque ſectae Platonicae, per ſeptem fere ſecula inter gentiles philoſophos caput extollentis, condere ordo tractationis poſcit, nihil in praeſentia habemus, quod capiti huic addamus [f].

q) loc. cit. r) PLVT. loc. cit.
s) Numen. apud EVSEB. l. c. conf. AVGVST. l. c.
t) SEXTVS l. c. ſ. 235. u) Acad. Qq. L. IV. c. 43.
x) Ib. L. IV. c. 22. y) IDEM de fin. L. V. c. 3. 5.
z) ID. Ac. Qq. L. IV. c. 45. a) ID. de N. D. L. I. c. 7.
b) IDEM Ac. Qq. L. IV. c. 4. c) PLVT. l. c.
d) CICERO l. c. L. IV. c. 35.
e) Aliter paulo ordinat ſucceſſionem Academiae SVIDAS T. III. v. Platon p. 124. qui ita philoſophos ſecutos eſſe ait: Plato, Speuſippus, Xenocrates, Polemo, Crantor, Crates, Arceſilaus, Lacydes, Euander, Hegeſinus, Carneades, Harmadas (pro quo legendum Charmides) quae tamen non omnia accurata eſſe, ex dictis conſtat.
f) Conferendus interim HVETIVS de la foibleſſe de l'Eſprit humain L. I. ch. 14 ſeq.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

DE ARISTOTELE ET SECTA PERIPATETICA.

SECTIO I.

DE ARISTOTELE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Ordo tractationis.

Enarrauimus hactenus, quanta potuimus, diligentia historiam sectarum, quae ex Socratis institutione prodierunt; et imprimis Platonis scholam luculenta historiae face illustrauimus: restat, qui ex Academia prodiens considerandus nobis est, vnus Platonis discipulus, et ingenii acumine, et systematis philosophici noua excogitata facie, et famae per omnia fere ad nostra vsque tempora, secula immortalis celebritate reliquis notior, ARISTOTELES. Qui cum nouam sectam condendo, non a praeceptore tantum, sed et ab omnibus, qui ante eum floruerunt philosophis doctrina per totum philosophiae ambitum secessum facere constituisset, faciem quoque dogmatum philosophicorum mire innouauit, et asseclas reliquit atque philosophorum genus, Peripateticos dictos, miris fatis doctrinae successionem ad patrum vsque nostrorum memoriam atque nostram etiam aetatem decurrentem, omniumque scientiarum circulis mire se implicantem. Quo cum factum sit, vt magnum in aliis quoque disciplinis momentum ea haberet, digna est cuius cum auctore historiam attento et praeiudiciis non occupato perlustremus oculo.

Scriptores de Aristotele.

§. II. Tanta vero fuit Aristotelis Stagiritae, inter multos alios, hoc nomine inter veteres non ignobiles passimque nominatos [a], existimatio, vt nulla fere aetate deessent, qui nobilissimi philosophi vitam atque historiam describerent. Ex veteribus quidem complures in hoc stadio cucurrerunt, quorum tamen ex parte scripta deperdita sunt, e. g. Apelliconis Teii, Hermippi etc. [b] quae non moramur. Ex iis, quae ad nostra tempora durarunt, primus locus dandus est DIONYSIO HALICARNASSEO, nobili scriptori, qui in *epistola prima ad Ammaeum* sibi amicissimum, *de aetate scriptorum Demosthenis et Aristotelis* differens, et demonstraturus, Demosthenem artem rhetoricam non didicisse ex Aristotele, neque orationibus suis ad eius praecepta conformatis omnium oratorum praestantissimum euasisse, breue simul vitae Aristotelis compendium exhibuit, quod in Demosthenis

a) Octo Aristoteles nominat LAERTIVS L. V. s. 35. viginti et vnum IONSIVS in diss. de histor. Peripatetica § 1. p. 402 seqq. quibus vndecim addit de Script. histor. philos. L. I. c. 12. p. 60 seqq. quos repetit MENAGIVS ad loc. cit. Laërt.

b) Prouocat ad eos LAERTIVS l. c. enumerat vero IONSIVS l. c. passim.

mosthenis et Aristotelis operibus hodie legitur [c]. Post Dionysium proximus debetur locus DIOGENI LAERTIO, qui more suo ex plurimis veterum commentariis Aristotelis vitam consarcinauit [d]. Post hunc ex secta eclecticorum aliquis, quem alii AMMONIVM HERMEAE esse volunt, alii IOANNEM PHILOPONVM in *prolegomenis commentarii in categorias* vitam Aristotelis enarrauit [e], quae eius operibus plerumque praefigi solet. Ab hoc pleraque desumsit, suisque auxit ANONYMVS scriptor vitae Aristotelis, quam *Latinae Operum Aristotelis versioni* [f] praefixam iterum edidit, et eruditas notas adiecit PETRVS IOANNES NVNNESIVS, suffixam *Institutionibus philosophiae Peripateticae*, auctamque oratione *de caussis obscuritatis Aristotelis eiusque remediis* [g]. Praeter hos ANONYMVS quoque Graecus vitam Aristotelis exposuit, quem diu in bibliothecarum forulis latentem, passimque viris doctis laudatum in lucem protraxit, et *Commentariis in Diogenem Laërtium* inseruit AEGIDIVS MENAGIVS [h]. Tacemus SVIDAM [i] et HESYCHIVM illustrem qui vitam huius philosophi non praetermiserunt; illi enim veteres ante se et Suidas quidem Anonymum Graecum exscripserunt. Ex recentioribus multi enarrandi essent, si id ageremus, qui biographiam celeberrimi viri nobis dederunt, qua in re IO. BAPT. GVARINI Veronensis [k], PETRI ARETINI [l], HIERONYMI GEMVSAEI [m], PHILIPPI MELANCHTHONIS [n], IO. IAC. BEVRERI [o], aliorumque minorum gentium hominum [p] diligentia laudari solet. Memorari tamen prae reliquis merentur ANDREAS SCHOTTVS, ex societatis Iesu theologis vir celeberrimus, et FRANCISCVS PATRICIVS. SCHOTTVS enim *Aristotelis ac Demosthenis vitas comparatas Olympiadibus ac praeturis Atheniensium digestas* [q] diligenter enarrauit, temporisque eiusdem rebus gestis Philippi et Alexandri regum illustrauit, et ad temporum quoque rationes accurate respexit, sicque et Demosthenis et Aristotelis historiae amplissimam lucem accendit, dignus, qui frequentius occurrente editione diligentius legi posset. PATRICIVS vero, dum Platonis causam contra Aristotelem integro eoque eruditissimo commentario, quem *discussionum Peripateticarum* titulo ornauit, agit, tomo primo prolixe libris

c) Post Graecam H. STEPHANI editionem, Latinam versionem dedit H. WOLFIVS inter Opera Demosthenis repetitam in Opp. Aristotelis cura Is. CASAVBONI in fronte Tomi primi ANDREAE vero SCHOTTI versio, extat in editione operum Dionysii Sylburgiana et Hudsoniana.

d) L. V. praefixit eam Opp. Aristotelis Is. CASAVBONVS, cuius commentatores simul consulendi sunt.

e) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163.

f) Venet. 1496. fol. conf. FABRIC. loc. cit. Vol. II. p. 174.

g) Recudi fecit hanc Syllogen L. HOLSTENIVS Lugd. Bat. 1621. quae editio repetita est Helmestadii 1667. 4.

h) p. 201. ed. Wetsten.

i) T. I. Aristotelis p. 327.

k) Vita Aristotelis.

l) Vita Aristotelis.

m) De vita Aristotelis, eiusque operum censura.

n) Orat. de Aristotele T. III. Declam. p. 339 seqq.

o) De vita Aristotelis Bas. 1581. 8.

p) Pertinent huc carmen antiquum et insulsum de vita et morte Aristotelis, quod exhibetur Act. Philos. Vol. III. p. 345 seqq. et MELCH. WEINRICHII Oratio apologetica pro Aristotele, aduersus calumnias et criminationes, Francisci Patricii Lips. 1611. 4. de quo schediasmate curatius diximus in Germanico Hist. Phil. opere T. II. p. 977 seqq. quae, si tanti videbuntur, consulenda sunt.

q) Aug. Vind. 1603. 4. ad insigne pinus, literis Magni Welseri, cui inscriptus est liber.

libris tredecim de Ariſtotelis vita, moribus, libris, auditoribus, ſectatoribus, expoſitoribus, interpretibus, ſectis, philoſophandi ratione egit [r], ſicque iudice CONRINGIO [s] de hiſtoria philoſophiae Peripateticae egregie meruit, licet eam, qua poſſet, ratione proſcinderet [t]. Quod ſi licuiſſet IOANNI IONSIO diligentiſſimo in hiſtoria literaria veterum ſcrutanda viro, quam ſuſceperat, *hiſtoriae Peripateticae* telam pertexere, dubium non eſt, quin reliquorum diligentiam ſuperauiſſet. Eripuerunt vero praematura virum doctiſſimum fata humanis rebus, cum vnam tantum ex iis, quas meditabatur, diſſertationem conſcripſiſſet [u]: Addi ex noſtrae aetatis viris celeberrimis iure ſuo debent RAPINVS [x] et BAYLIVS [y]. Nos horum virorum celeberrimorum induſtriam non contemnemus, vbique tamen ad veros hiſtoriae Peripateticae fontes reſpiciemus, fidemque teſtium ſine praeiudicio examinabimus.

Ariſtotelis natiuitas, educatio, ſtudia.

§. III. Natus eſt Ariſtoteles Stagirae [z], Thraciae vrbe [a], in litore ſinus Strymonici, quod flumen Thraciam et Macedoniam inter ſe diſtinguit. A Philippo vero Macedone limitibus patrii regni extenſis, Macedoniae adiecta, coloniisque Graecorum occupata [b], Graecam Ariſtoteli patriam praebuit. Audiendi itaque non ſunt, qui Thracem faciunt, cum ante Ariſtotelis tempora Graecorum vrbibus adnumerata fuerit [c]. Parente genitus eſt Nicomacho, qui genus a Nicomacho, Machaonis filio, Aeſculapii nepote deriuauit [d]: qui cum artem ſalutarem more Graecorum a maioribus accepiſſet [e], eam quoque haud infeliciter exercuit, eaque ſe Philippi patri, Amyntae regi ita commendauit, vt non tantum tuendam ſanitatem ei crederet, ſed inter familiares quoque numeraret: Quemadmodum et inter medicos ſcriptis nomen meruiſſe veteres teſtantur [f]. Matrem Ariſtotelis Phaeſtiada, alii Phaeſtida appellant, quam et ipſam genus ab Aeſculapio duxiſſe tradit AMMONIVS: DIONYSIVS tamen HALICARNASSENSIS Chalciden-

r) Vtimur editione Baſileenſi 1571. fol.

s) In epiſt. ad Rachelium.

t) Nihil itaque a Patricio accipiendum, niſi quod teſtimonio fide digno munitum ſit, ſecus ac factum in Obſ. Hal. T. III. obſ. 10. vbi Patricium auctor ſine examine ſequitur.

u) Eam, cum diſparuiſſet, laudabili conſilio iunxit LAVNOIO de varia fortuna Ariſtotelis in Acad. Pariſ. B. HERM. AB ELSWICH.

x) Comparaiſon de Platon et d'Ariſtote, vnde ſua deſumſit MORERIVS.

y) Dict. T. I. art. Ariſtote. Laudantur etiam GROTIO ep. 358. H. CONRINGII Orationes de Ariſtotele eiusque philoſophia, aliaque eiusdem argumenti IOH. BARTH. NIEMEIERI, quas non vidimus. Quae STANLEIVS habet Hiſt. phil. P. V. p. 410 ſeqq pleraque ex SCHOTTO excerpta ſunt. Iudaeorum inſulſas de Ariſtotele narrationes lege et explode apud cel. I. C. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 217. 385. et BASNAGE Hiſt. des Iuifs Tom. III. ch. 7. §. 14. et quos infra nominabimus.

z) LAERT. L. V. ſ. I.

a) HERODOT. Polymn. p. 865. THVCYD. L. IV. V. PAVSAN. Eliac. p. 462. conf. SCHOTTVS l. c. p. 4. NVNNESIVS l. c. p. 24. SVIDAS l. c.

b) IVSTINVS L. IIX. c. 3.

c) Inclinat hanc in partem STANLEIVS l. c. ſed male, vt ex adductis patet rationibus, quas pluribus exponit VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. I. p. 81. Colonia enim Graeca fuit.

d) LAERTIVS, AMMONIVS, et ex his recentiores, NVNNESIVS, SCHOTTVS ll. cc.

e) Hinc ἰατρῶν παῖδες, videndus vero de Nicomacho Ariſtotelis patre, Medico SVIDAS T. II. art. Nicomachus p. 624. aliique veterum laudati SCHOTTO l. c. add. doctiſſimi hiſtoriae medicae ſcriptores DAN. CLERICVS Hiſt. Med. P. I. L. IV. c. 3. p. 267. IO. HENR. SCHVLZ. Hiſt. med. Per. I. Sect. 3. c. 6. §. 19. p. 313.

f) SVIDAS l. c. Diſtinguit tamen hunc Nicomachum ſtagiritem, PAVSANIAE quoque in Meſſeniacis memoratum, ab Ariſtotelis patre et filio Nicomachis FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 348. eundem putat SCHOTTVS et qui eum ſemper fere ſequitur STANLEIVS ll. cc.

cidenſis feminae filium facit, ex colonia Chalcide Stagiram deducta[g]. Natus vero eſt Ariſtoteles iuxta Apollodorum alioſque veteres Ol. XCIX. I.[h] XLIV. poſt natum Platonem anno [i], vbi tamen AMMONIVS et SVIDAS XLII. ponunt [k]. Parentibus Nicomacho et Phaeſtiade vita functis a Proxeno quodam Atarnenſi eſt educatus, et mature liberalibus artibus innutritus [l], qua in re AMMONIVS ad ſcripta eius, quae ad rem poëticam et poëtas ſpectant, itemque ad quaeſtiones Homericas et libros rhetoricos prouocat, quae ſcripta tamen anno aetatis XIV. confeciſſe, quod inde elicit SCHOTTVS [m], nec Ammonius dicit [n], nec probabile eſt, tam maturi iudicii foetus adoleſcentem Ariſtotelem produxiſſe. Grato ſemper agnouit hanc gratiam a Proxeno exhibitam animo Ariſtoteles, et memoriam eius poſtea ſtatuis honorauit, filiumque eius Nicanorem liberalibus artibus inſtruxit, adoptauit et haeredem ſcripſit [o]. Qua ratione vero adoleſcentiae annos ab eo tempore, donec ad Platonem concederet, exegerit, varie tradunt veteres. Refert enim ATHENAEVS [p], ad Epicuri quandam epiſtolam prouocans, et AELIANVS [q] Ariſtotelem iuuenem patriis facultatibus, quas largas accepiſſet, abliguritis, militiam fuiſſe ſecutum, eaque parum illi feliciter cedente pharmacopolam egiſſe; forte fortuna vero in Peripatum venientem auditis docentium ſermonibus philoſophiae ſe tradidiſſe; quod pro certo admittit PATRICIVS [r], vt habeat, quibus Ariſtoteli obtrectetur. Negant vero id, qui Ariſtoteli bene cupiunt, auctoritatem Epicuri et Athenaei, philoſophorum famae more ſuo detrahentium eleuantes et ad AMMONIVM prouocant, teſtantem oraculo Pythico monitum, vt philoſophiae ſe dederet, ad Platonem veniſſe [s]. Nec hic certi quid definiri poteſt, rationibus valde ambiguis [t]; neque tamen, ſi etiam pro veriſimili admittatur, Ariſtoteli obiici magis poteſt, quam Polemoni, cui ſummae laudi ducitur, quod ex luxu ad modeſtiam et philoſophiam tranſiuerit. Illud dubio caret, eum anno aetatis XVII. Olymp. CIII. I.[u] Athenas veniſſe, et dediſſe ſe in diſciplinam Platoni. Qui enim cum AMMONIO et OLYMPIODORO [x] eum Socratis diſcipulum vocant [y], huncque tribus annis audiuiſſe perhibent, magna ſe ἀνιστορησίας et ſoloeciſmi chronologici labe commaculant; Socratis enim mors, quae Ol. XCV. I. accidit, quindecim annis anteuertit nata-

 lem

g) ll. cc.
h) LAERT. L. V. ſ. 9. DION. HAL. l. c.
i) ATHENAEVS L. V. p. 217.
k) Cauſa diſcriminis in anno natiuitatis Platonis quaerenda. Annos Vrbis captae, quos notat GELLIVS XVII. 24. exigunt ad rationes chron. NVNNES. et SCHOTTVS l. c. p. 28.
l) AMMONIVS l. c. m) l. c. p. 20. 21.
n) Ammonius enim ideo tantum ad hos libros prouocat, quod in iis exercitatum ſtudiis Ariſtotelem fuiſſe demonſtrent. Solebant vero diſciplinae encyclicae ante philoſophiam diſci: vnde recte infert Ammonius, quod iſto tempore his ſe dederit artibus.
o) LAERT. L. V. ſ. 12 ſeq.
p) L. IIX. p. 354.
q) L. V. c. 9. add. Ariſtocles apud EVSEB. praep. L. XV.
r) loc. cit. p. 3.
s) SCHOTTVS l. c. p. 25.
t) Epicurum enim Ariſtotelis aemulum etſi veritatis amantem fidem non plane mereri comparatio temporum, quibus duae hae ſectae emerſere probat. Tutiſſimum igitur nihil definire, quod facit etiam BAYLE l. c. not. A.
u) LAERT. Lib. V. ſ. 6. DION. HAL. l. c. AMM. loc. cit.
x) Prax. XLII. in Gorgiam Platonis.
y) BESSARIO contra calumn. Platonis et recentiſſima aetate AVCTOR hiſt. crit. phil. T. I. p. 366.

lem Aristotelis [z]. Adeo vero iudicii, quo pollebat acumine, et ingenii elegantia se Platoni commendauit, vt charissimus ei fieret, multumque ei diligentia et eruditio eius probaretur: estque auctor IO. PHILOPONVS [a], Platonem illum vocauisse *mentem scholae*, ipsoque abeunte clamauisse [b]: *intellectus abest, surdum est auditorium:* ingenii etiam eius feruorem atque alacritatem cum equo frenis cohibendo comparauisse, supra in Xenocrate diximus. His donis naturalibus accessit insatiabilis discendi ardor, et vastissima lectio, qua per omnes veterum libros curiosissime pererrabat [c]; vnde domum eius, domum anagnostae Plato vocare solebat [d]. Tantusque is librorum heluo fuit, vt Speusippi aliquando libros tribus talentis emeret [e], et si STRABONI [f] fides, primus bibliothecam construeret. Lectionis autem pene infinitae exempla plurima in scriptis eius exstant, quibus tot veterum opiniones obliuioni ereptas debemus, summa cum breuitate et iudicio, vtinam etiam tanta fide, quanta eruditione, expositas. Viginti vero annos, vsque ad mortem Platonis in eius institutione permansisse, ait AMMONIVS et Latinus vitae eius enarrator [g], id est, ad annum aetatis XXXVII. tamque sancte tum quoque eius memoriam coluisse, vt amoris et honoris monumentum aram ei erexerit cum ista inscriptione:

Gratus Aristoteles struit hoc altare Platoni,
Quem turbae iniustae vel celebrare nefas [h].

Addunt et alia amoris erga praeceptorem signa; conscriptam in eius laudem orationem [i], atque epigramma, et quae huius generis sunt alia. Non reticendum tamen est, quod in contrarium quidam veteres tradunt [k]: Ortam fuisse maximam animorum dissensionem inter Platonem et Aristotelem, eo quod vitam huius atque corporis habitum et ornatum ille non probaret. Aristotelem enim et vestibus et calceamentis pretiosioribus, et tonsura, quam Plato improbabat, annulisque se exornasse, vultuque cauillationem et irrisionem prae se tulisse, intempestiua vero loquacitate Platonem offendisse. Displicuisse itaque Platoni hominem, eique praeposuisse Xenocratem, Speusippum, Amiclam, et alios, quos tum honoribus prosequeretur, tum disputationum suarum participes esse pateretur. Quum vero quodam tempore Xenocrates in patriam iter suscepisset, Aristotelem cum discipulorum suorum caterua ad Patonem adiisse, apud quem Speusippus morbo laborans non aderat: Platonem LXXX. annum agentem memoriae fere destitutum fuisse, Aristotelem itaque eum sophisticis quaestionibus

z) Reiecerunt itaque fabulam praeter LEON. ARETINVM, et OCT. FERRARIVM laudatos SCHOTTO l. c. p. 24. NVNNESIVS et VOSSIVS ll. cc. add. BAYLE l. c. not. D. praeter rationem itaque haeret PATRICIVS l. c.

a) Ὁ νοῦς διατριβῆς, PHILOP. de mundi aeternit.

b) Vetus interpres apud NVNNES. l. c. p. 12.

c) LAERT. L. X. f. 27.

d) AMMONIVS l. c.

e) GELLIVS N. A. L. III. c. 17.

f) L. XIII. p. 609.

g) Prouocat is ad Aristotelis epistolam ad Philippum. Consentiunt DION. HALIC. Apollodorus apud LAERTIVM L. V. f. 9.

h) AMMONIVS l. c.

i) OLYMPIODORVS l. c. NVNNESIVS l. c. p. 64. Ceterum refert ATHENAEVS L. VIII. p. 354. et AELIANVS L. IX. c. 22. eum, donec in conuictu Platonis esset, medicinam exercuisse, atque in taberna medicamenta vendidisse, id vero nec cum contentione studiorum Aristotelis conuenit, et reiicit atque refutat Aristocles apud EVSEB. praep. L. XV. c. 2.

k) AELIAN. L. III. c. 19.

bus ex insidiis adorientem, magnaque cum ambitione quaestiones nectentem, ingratum se praebuisse. Platonem itaque decessisse ex Peripato, et domi priuatim cum familiaribus discurrisse. Exactis tribus mensibus Xenocratem ex peregrinatione reducem inuenisse Aristotelem in loco Platonis, caussamque absentiae rogantem responsum tulisse, Aristotelem eum ex Peripato expulisse. Xenocratem itaque Platonem accedentem eum cum viris summae existimationis differentem inuenisse, et humaniter salutasse, nullum tamen hac de re verbum cum illo collocutum, sed collectis commilitonibus suis vehementer obiurgauisse Speusippum, quod Aristoteli cessisset ex Peripato; maximisque contra Aristotelem viribus pugnauisse, eoque contentionis progressum esse, vt eum eiiceret, et Platonem in consuetum locum restitueret. Adiiciunt alii [l], Platonem, eo quod se superstite scholam ei aduersam in Lyceo erexerit, aegerrime id ferentem dixisse: Aristoteles in nos haut secus, ac in matres equorum pulli, recalcitrauit, eamque ob caussam pullum plerumque Aristotelem appellasse. Multum haec narratio placet PATRICIO [m] aliisque [n], qui eius in premendo dicteriis Aristotele, vestigiis insistunt, si tamen verum fatendum est, sine magna veri specie. Refert enim Aristocles apud EVSEBIVM [o], totius auctorem narrationis fuisse Aristoxenum: de eo vero SVIDAS [p] tradit, eum statim, postquam viuis excessisset Aristoteles, varias ei calumnias aspersisse, vindictae actum studio, quod ei Theophrastum praetulisset Aristoteles, quem scholae praeficeret, quamuis magna iam inter discipulos auctoritate et fama is vti coepisset. Fide itaque testis labante, quid de ista narratione statuendum sit, facile colligi potest. Nec male monet AMMONIVS [q], verisimile haut esse, potuisse Aristotelem magistrum schola eiicere, vel nouam, eo viuo, condere, cum magna ea aetate Chabriae atque Timothei extiterit auctoritas, qui imperatores Atheniensium sanguine Platoni iuncti, tantam iniuriam a viro iuuene non passi fuissent. Adiiciunt his alii [r], non parcere tantum Aristotelem Platonis nomini refutando, sed ter quoque perhonorificam eius facere mentionem. Nec dissensus scholae eius a Platone vrgeri potest. Vt enim taceamus, quod regerit AMMONIVS, Aristotelem pari iure gauisum, potiorem veritatis curam habuisse omni amicitia; demonstrari non potest, Aristotelem viuo praeceptore nouum systema condidisse. Quod si coniecturis locus est, probabile est, aemulationem, quam inter Isocratem vel Xenocratem et Aristotelem intercessisse LAERTIVS [s] et CICERO [t] referunt, occasionem fabulae struendae subministrasse. Quod si concedamus, quod a iuuene feruidi ingenii summaeque alacritatis, freno quasi coërcendae facile expectari potest, licentius interdum contra praeceptorem disputasse, quam Plato, cui Pythagoreorum αὐτὸς ἔφα tantopere placuit, ferre potuit,

 et

l) IDEM L. V. c. 9. LAERT. L. V. f. 2.
m) loc. cit. p. 3.
n) Obseru. Halens. T. VIII. obs. 10. p. 230.
o) Praep. L. XV. c. 2.
p) T. I. v. Aristoxenus p. 327.
q) loc. cit.
r) FORT. LICET. de piet. Arist. conf. SCHOTTVS l. c. p. 74 seq.
s) L. V. f. 3.
t) De Orat. L. III.

et ita indignationem praeceptoris meruiſſe: nihil tamen hoc lucrabitur fabulae omni veriſimilitudine deſtitutae, vnde recte ea reiicitur. Noſter eſt hac in re P. BAYLE [w].

Conuictus Hermiae.

§. IV. Platoni Ol. CVIII. 1. vita functo cum ſucceſſiſſet Speuſippus, vt ſupra demonſtratum eſt, grauiter id ferens Ariſtoteles Athenas relinquendi conſilio capto ad Hermiam eunuchum, Atarnenſium in Myſia tyrannum, qui eius antea apud Platonem condiſcipulus fuit, ſe contulit [x], quocum amicitiam prius cum Athenis ſimul eſſent, inierat. Excepit eum Hermias non ſine magna honoris et beneuolentiae teſtificatione, et hoſpitium aliaque amicitiae beneficia lubens ei exhibuit; Ariſtoteles autem, qui magno eum amore erat complexus, triennii ſpatio quod apud eum exegit, philoſophiae praeceptis eum imbuit. Aegerrime itaque ferebat, quod tertio anno ad finem vergente accidiſſe STRABO [y] auctor eſt, cum victus a Memnone Rhodio Hermias ad Artaxerxem Perſarum regem mitteretur, a quo capitis ſupplicio affectus eſt [z]. Nam et hymnum in virtutem ſcripſit, vt illius amici ſui memoriam celebraret, quo integritatem, virtutem, hoſpitalitatem eius laudibus extollit; eique in Delphico templo ſtatuam poſuit [a], et Pythiada, (quam filiam eius fuiſſe LAERTIVS et poſt eum ANONYMVS apud MENAGIVM atque SVIDAS [b] aiunt, rectius autem vel adoptiua habetur, vt AVCTOR Etymologici, et alio loco ipſe SVIDAS [c] habet, vel ἀδελφιδῆ, ſiue ex fratre filia intelligitur) commendatiſſimae virtutis feminam, quam liberis deſtitutus Hermias haeredem ſcripſerat [d], his illius fatis in ſummis anguſtiis conſtitutam pia amici optimi memoria, vt ipſe ſcribit in *epiſtola ad Antipatrum* [e], in vxorem duxit, et eam integerrime amauit. Magnum vero hic quoque campum inueniunt [f] Ariſtotelis obtrectatores, vitam moresque eius accuſandi. Amicitiam enim arctiſſimam inter eum et Hermiam inhoneſta cauſa nixam pudorem violaſſe contendunt, impietatisque eum coarguunt, quod non paeane tantum, tanquam deum, Hermiam celebrauerit, ſed et tam inſano in Pythiada amore fuerit, vt eodem ritu, quo Eleuſiniae Cereri Athenienſes, ſacra ei fecerit, quod viua ea feciſſe, quidam tradunt, alii, et in his Lyco, primus calumniae auctor, mortuae ei honorem hunc habitum fuiſſe aſſerunt. Facile tamen calumniam palpant, qui ſine odio et praeiudicio rem examinant. Qui enim caſtitatem Ariſtotelis impuro Hermiae amore pollutam criminantur, non cogitant, illum eunuchum fuiſſe, ſcelusque hoc fidem in eo aegre inuenire. Nec ex carmine in amici obitum impietatis conuinci poteſt, non enim paeana fuiſſe, quales in laudes Deorum tan-

w) l. c. not. E.

x) LAERT. l. c. ſ. 4.

y) L. XIII. p. 610. Inſidiis circumuentum fuiſſe a Memnone Hermiam, ex inſcriptione ſtatuae, quam ei poſuit Ariſtoteles, apud EVSEBIVM Praep. L. XV. c. 2. colligere eſt.

z) Ibid. male de hoc Hermia loquuntur ea, quae habet LAERTIVS L. V. ſ. 3.

a) Ariſtocles apud EVSEBIVM l. c.

b) ll. cc.

c) T. I. v. Hermias p. 859. quam Suidae inconſtantiam nemo miretur, ſolet enim veteres ſine iudicio et memoria exſcribere.

d) Demetrius Magnes apud LAERT. l. c. Prima opinio eo refutatur, quod eunuchus Hermias fuerit; vnde et illi refutantur, qui pellicem eius fuiſſe dicunt, conf. SCHOTTVS.

e) l. c. p. 80. apud EVSEBIVM l. c.

f) Citati, vid. LAERT. l. c.

tantummodo canebantur, ſed ſcholion, id eſt, conuiuale canticum contra Demophili calumnias ipſe, qui alias philoſophis minime parcit, ATHENAEVS [g] demonſtrauit. Nec, quae de culta Pythiade diuinis honoribus dicuntur, fidem merentur: qua ratione enim tam effrenis impietas, qua intolerabiliorem apud Athenienſes non fuiſſe, ratio myſteriorum Cereris tam ſancte cultorum teſtatur, Graecorum oculos et vindictam effugiſſet, et non Ariſtoteles tanquam laeſae diuinae maieſtatis reus fuiſſet damnatus [h]? Nec improbi erga hanc feminam amoris accuſari philoſophus poteſt, qui non pellicem eam habuit, ſed vxorem duxit, commiſeratione miſeriae eius commotus. Quae circumſtantiae cum ſatis innocentiam Ariſtotelis vindicent, occaſionem dedere Apelliconi Teio apologiam eius ſcribendi [i], ab Ariſtocle apud EVSEBIVM probatam. Hiſtorici itaque fidem violauit PATRICIVS [k], qui has calumnias recoxit, et lectori pro veris obtruſit: Indignum ſcilicet philoſopho cauſam ſuam calumniis et obtrectationibus agere, cum nihil ad ſyſtematis alicuius veritatem vel falſitatem faciat auctoris vita, bene vel male acta, niſi in ſcelerum patrocinium rationibus pugnet; improbandusque mos illorum eſt, qui philoſophiam Ariſtotelis refutari reiiciue non poſſe putant, niſi conuitiorum plauſtra in virum de bonis artibus et ſcientiis egregie meritum coniecerint. Abiiciendae itaque ex Ariſtotelis hiſtoria iſtae fabulae, a Lycone et Ariſtippo, Ariſtotelis aduerſariis ortae et excogitatae [l], vt, quem oderant, aegre ei facerent, memoriamque eius commacularent.

Mora in aula Philippi et Alexandri M.

§. V. Hermia capto et ſuſpendio necato Mitylenas profugit Ariſtoteles, quocum Xenocratem quoque quendam confugiſſe, STRABO [m] auctor eſt. Factum hoc praetore Eubulo, Olymp. CVIII. 4. [n] Errat itaque STANLEIVS [o], qui hanc fugam omittit, quod facit etiam PATRICIVS, et hoc anno in aulam Macedoniae regis veniſſe contendit. Hoc enim et teſtimoniis DIONYSII HALICARNASSEI atque LAERTII [p] contrarium eſt, et rationibus temporum chronologicis Apollodori, qui praetore Pythodoto Ol. CIX. 2. ad Philippum ſe contuliſſe, Alexandro XV. aetatis annum agente, ſcripſit. Cum enim Philippus filio alta iam tunc ſpiranti magnumque animum et conſilia prodenti de praeceptore diſpiceret, qui animum eius regno futuro aptum fingeret, Ariſtotelem delegit, et humaniſſima epiſtola [q] in aulam vocauit, ſperans, vti ipſe ſcripſit, ita filium ab eo educatum iri, vt et parente et regno futuro dignus euaderet. Egregie ibi rationibus ad quas vocatus erat, proſpexit Ariſtoteles; cum enim non Platonis more ſcholae tantum mores ſuos finxiſſet, ſed vitae quoque et aulae,

g) L. XV. p. 694.

h) conf. BAYLE l. c.

i) De Ariſtotelis et Hermiae familiaritate, teſte Ariſtocle apud EVSEBIVM l. c. conf. IONSIVS de Scr. H. P. L. II. c. 15. p. 195.

k) l. c. p. 4. quem ideo amare ſatis caſtigat Is. CASAVBONVS ad LAERT. l. c. Non itaque ſine examine ſequi debuiſſet Patricium auctor Obſ. X. T. III. Obſ. Hal. p. 230. qui ideo Ariſtotelem atheiſmi practici inſimulauit.

l) Ariſtocles l. c.

m) l. c. Xenocratem vero Platonicum fuiſſe credibile non eſt, cui cum Ariſtotele grauis intercesſit aemulatio.

n) LAERT. DION. HALIC. ll. cc.

o) l. c. p. 410. qui tamen ad Apollodorum prouocat, quem feſtinanter forte inſpexit.

p) l. c. ſ. 10. conf. SCHOTTVS p. 86.

q) Seruauit eam GELLIVS L. IX. c. 3. conf. PLVTARCH. de fort. Alexandri Orat. I. T. II. p. 346 ſeq.

aulae, ita gratiam et beneuolentiam Philippi, et Olympiae meruit, vt summo apud eos loco esset, multisque atque magnis gratiae speciminibus eum complecterentur. Statuam ipsi poni iusserunt [r], immo ea Philippus in illum erat voluntate, vt non infimam ei partem in administrando consiliis eius regno concederet. Ceditque in laudem Aristotelis, quod vitae eius enarratores [s] adiiciunt, vsum fuisse ea auctoritate Aristotelem tam ad priuatorum, quam ad publica emolumenta, qua in re ad Philippi epistolas prouocat Latinus AMMONII interpres. Affertque exemplum PLVTARCHVS [t]: Philippum precibus Aristotelis inductum Stagiram, patriam eius collapsam restaurasse, id quod alii [u] tamen Alexandro tribuunt, conseruaruntque eius beneficii memoriam Stagiritae festo die in memoriam ciuis tam egregie de patria meriti, quem Aristoteleum dixere [x]. Philippus quoque Stagiritanis scholam et gymnasium Nymphaeum prope Miezam attribuisse [y], et Aristoteli permisisse dicitur, vt ciuibus suis leges poneret [z]. Tantaque non beneuolentia tantum, sed et familiaritas inter Philippum Olympiamque et Aristotelem fuit, vt turpitudinis suspicionem vix effugeret, quo nomine Theodoritum Chium pupugisse Alexandrum refert PLVTARCHVS [a]. Neque defuit officio suo Aristoteles, a quo maiora se beneficia, vel, quod ait PLVTARCHVS [b], maiorem ad rem gerendam commeatum, quam a Philippo patre se consecutum fuisse, fassus est Alexander. Huic enim debebat, quod pulcherrimis instructus rei gerendae consiliis in bellum profectus est, huic philosophiam debebat, qua animum sibi comparabat intrepidum, fortem, magnum, ad res omnes paratum; eumque, si vitam et res gestas magni regis intuearis, ita formauit, vt quod de moribus Aristoteles praecepit, ipse in vita factisque re ipsa maxime probaret, sicque Aristotelicis praeceptis formatus ad vniuersi orbis imperium grassaretur [c]. Quanquam enim nimius in eo sit PLVTARCHVS, qui Alexandro M. Aristotelis opera philosophia imbuto inter philosophos purpuratos locum deberi contendit [d], fatendum tamen est, naturam et ingenium Alexandri, accedente

r) Lat. Interp. AMMONII p. 13.

s) AMMONIVS l. c. t) loc. cit.

u) PLINIVS L. VII. c. 19. AMMONIVS l. c. AELIAN. V. H. L. III. c. 17.

x) AMMON. loc. cit.

y) PLVT. loc. cit.

z) LAERT. loc. cit.

a) De exil. T. II. p. m. 524. quod ad Hermiae familiaritatem perperam retulit STANLEIVS l. c.

b) De Alex. T. II. p. m. 346. Solebat vero dicere, a patre se habere, vt viueret, ab Aristotele vero, vt bene viueret.

c) Prolixe in hanc virtutis Alexandri M. ab Aristotele formatae indolem inquisiuimus in meditatione philosophica de falsa virtute exemplo Alexandri M. illustrata, Ienae 1719. 4.

d) Vrget imprimis PLVTARCHVS l. c. vt euincat, Alexandro M. philosophi nomen deberi: 1. Habuisse semper secum, et in deliciis Homerum, vt philosophiae sibi auctor esset. 2. Nihil quidem de syllogismis et pronuntiatis scripsisse, neque ambulationem in Lyceo instituisse, sed scribendi munere sophistis relicto iis, quae dixit, quae egit, quae exsecutus est, philosophum ostendisse, feras gentes domuisse, virtutemque, et vt scelera exuerent, docuisse, Asiaticos ad literarum culturam traduxisse. 3. Legibus totam fere Asiam instruxisse, victosque coëgisse feliciter viuere. 4. Zenonis rempublicam maxime laudatam, quam is tanquam somnium vel imaginem sibi formauit, re ipsa expressisse, et quos verbis non poterat, armis ad communitatem adigentem, omnes vndique gentes in vnum corpus conduxisse, patriam mundum fecisse, communibus amicitiae et necessitatis vinculis iunxisse. Addit his alia leuiora apud ipsum legenda: quae omnia ad rhetoricae artis regulas efficta orationem non inelegantem conficiunt, rem non probant, a qua variata philosophi defi-

cedente eius fortuna, ita inter ſe iunctas fuiſſe Ariſtotelicae diſciplinae inſtitutione, vt eo peruenerit, quo pauciſſimis inter reges adſpirare licuit: Vtrum autem vero conſentaneum ſit, quod PLVTARCHVS porro refert, Ariſtotelem non morum tantum, et reipublicae gerendae praecepta, ſed et arcanam et epopticam, ſiue acroamaticam doctrinam, quam cum vulgo non communicabat, Alexandro tradidiſſe, dubitare licet, vixque credi poteſt, Ariſtotelem in moribus et prudentiae regulis quas aulae conditio praeſcribit, exercitatiſſimum, ad ſubtilitates metaphyſicas, quibus arcana iſta doctrina conſtitit, iuuenem ad longe alia et maiora, non ſcholae ſed vitae ſceptroque, formandum manu quaſi duxiſſe: nec admittendum quoque aliter eſt, quod is adiicit, medicam artem eum ab Ariſtotele fuiſſe edoctum. Quod ſi enim concedendum eſt, non ignarum fuiſſe Alexandrum earum rerum, quae ad ſuam amicorumque ſuorum ſanitatem reparandam et tuendam requirebantur, id tamen non ad quandam medicae artis ſcientiam, ſed ad notitiam vulgarem et empiricam referendum, credendumque eſt, Ariſtotelem tantum de his rebus Alexandro tradidiſſe, quantum noſſe iuuenis magnas res molientis intererat. Nec alio fine Homeri amorem [e] ei inſpiraſſe probabile eſt, quam vt magnis exemplis ad paria audenda incitaretur [f]: quo et librum collineaſſe veriſimile eſt, quem *de regno* ad Alexandrum ſcripſit Ariſtoteles [g]. Mortuo Olymp. CXI. 1. Pythodoto archonte, Philippo, filius eius ſucceſſit Alexander, cuius animus maxima et inſolita ſpirans, cum patrii regni limites tantae ferociae iuuenem non caperent, Aſiaticam expeditionem molitus eſt. Quod conſilium etſi non improbabile ſit, Ariſtotelem probauiſſe, noluit tamen ſtrepitum belli vir philoſophicis meditationibus deditus, otiique literarii amans ſequi, ſed aulam, in qua per octo integros annos [h] verſatus erat, reliquit, Athenasque commigrauit, Calliſthene Olynthio, agnato ſuo, apud eum relicto. Quod cum veteres vnanimi ore tradant, audiendus non eſt Latinus AMMONII interpres [i], qui philoſophum in Aſiana expeditione cum Alexandro ad Indos profectum, Brachmanas conueniſſe contendit. Neque tamen totus ab Alexandro diſceſſit, ſed quod ore nequibat, literis inſtituit, Alexandroque perſuaſit; vt ad naturam animalium pernoſcendam, cui operi ſe accinxerat Ariſtoteles, ſumtus vere regios faceret, quanquam nimia videantur eſſe, quae Ariſtotelicae vitae inter-

definitione multum receſſit Plutarchus. Non enim hoc negabit quisquam Alexandri hiſtoriae gnarus, magnum non fortuna tantum ſed ingenio quoque et prudentia ciuili fuiſſe hunc regem; ſed hoc nondum philoſophi ideam atque definitionem abſoluit, et innumeros nobis fingeret philoſophos. Pone M. Aurelium Antoninum purpuratum philoſophum et cum Alexandro M. compara, et videbis, quam diſſimilis philoſopho hic fuerit.

e) Quanti Homerum fecerit Alexander hiſtorici paſſim narrant, quorum loca dat GISB. CVPERVS de Apotheoſi Homeri. Ariſtotelem exemplar eius a ſe emendatum tradidiſſe Alexandro PLVT. l. c. refert.

f) Ait ipſe PLVT. l. c. Homerum ab eo vocatum optimum ad virtutem militarem exemplum.

g) LAERT. L. V. ſ. 22. AMMON. l. c.

h) Quinque tantum ponit IVSTINVS L. XII. c. 16 ſed vt ex dictis apertum eſt perperam, Olymp. CIX. 2. enim a Philippo vocatus eſt. Olymp. CXI. 2. Athenas commigrat, conf. SCHOTTVS l. c. p. 111.

i) pag. 13.

interpretes tradunt. Qua de re ita PLINIVS[k]: *Alexandro M. rege inflammato, cupidine animalium naturas cognoſcendi, delegataque commentatione, Ariſtoteli ſummo in omni ſcientia viro, aliquot millia hominum, in totius Aſiae Graeciaeque tractu parere iuſſa, omnium quos venatus, aucupia, piſcatusque alebant, quibusque viuaria, armenta, aluearia, piſcinae, auiaria, in cura erant, ne quid vsquam gentium ignoraretur ab eo, quos percontando, quinquaginta ferme voluminibus illa praeclara de animalibus condidit* [l]. Ex quibus manifeſtum quoque eſt, fruſtra eos eſſe, qui haec vel ad Philippum regem [ll], vel cum SCHOTTO [m] ad initia expeditionis Aſiaticae referunt; iam enim plerasque Aſiae gentes ab Alexandro ſubactas oportuit, cum iſta praeciperentur. Certum tamen et hoc eſt, factum id eſſe, antequam Calliſthenis imprudentia offenſus Alexander Ariſtoteli quoque fauere deſineret [n]. Durante enim Aſiatica expeditione adhuc ei fauiſſe, beneficia Stagiritis exhibita, commendationes Ariſtotelis magni factae [o], Ereſſus Theophraſti patria direptioni et vaſtationi erepta, quod diſcipulus is Ariſtotelis eſſet, ab eo commendatus, et alia loquuntur. Calliſthene vero imprudentius regi obloquente, etſi linguae periculum ei praedixiſſet Ariſtoteles [p], et in ſuſpicionem inſidiarum contra regis vitam adducto, miſereque atque foede diu in ferrea cauea per varias gentes iactato, tandemque enecato [q], gratiam quoque regis decreſcentem ſenſit Ariſtoteles. Cui vt aegre rex faceret, Xenocrati magnam pecuniae ſummam obtulit, quam tamen hunc non accepiſſe ſupra diximus, alioſque philoſophos honorauit, vt eum deprimeret [r]. Quod cum animum philoſophi non ſauciare non poſſet, occaſionem quibusdam dedit ſuſpicandi, quod Alexandri mortem Ariſtoteles curauerit [s], qui venenum, (aquam ſtygiam fuiſſe veterum quidam tradunt) in aſini vngula repoſitum per Antipatrum Caſſandro miſiſſet, quo Alexander extinctus eſt. Qua traditione valde onerat Ariſtotelis memoriam PATRICIVS [t], qui haec extra dubitationis aleam poſita eſſe putat. Nobis inmitius, immo contra fidei hiſtoricae regulas cum Ariſtotele hic agi, certum eſt. Qui enim Ariſtotelem in partes mortis Alexandri M. trahunt, ex eo potiſſimum argumentum ſumunt, quod male conuenerit Ariſtoteli cum rege, venenique ratio, talis fuerit, quae a philoſopho naturam rerum callente, potuerit excogitari. Ex eo vero, quam inepte concludatur, Ariſtotelem et mortem regis acceleraſſe, et veneni genus commendauiſſe atque miſiſ-

ſe,

k) Lib. VIII. c. 16.

l) Octingenta talenta, id eſt, computante BVDAEO de aſſe L. II. c. 29. 480000. aureorum impendiſſe regem veteres tradunt.

ll) AELIANVS var. Hiſt. L. IV. c. 19.

m) l. c. p. 110. ad Ol. CXI. 2. tum enim nondum tam ampla erat gaza regis, quae in immenſum ex praeda Perſica creuerat, neque tum Aſiaticis quod ait Plinius, hanc rem imperare potuit.

n) Ita concidunt obiectiones, quibus totam narrationem fabulis adſcribit cl. SCHVLZ. Hiſt. medic. l. c. p. 358.

o) LAERT. L. V. ſ. 4. AMMON. l. c. AELIAN. L. III. c. 17. VAL. MAX. L. V. c. 6. nec a vero abludit et Philippum et Alexandrum Stagiritis propter Ariſtotelem fauiſſe.

p) LAERT. L. V. ſ. 5.

q) CVRTIVS L. VIII. c. 6. et Comment. ad h. l. LAERT. l. c.

r) Ibid.

s) PLVT. l. c.

t) loc. cit. p. 7.

ſe, vident, qui vel per tranſennam ratiocinandi regulas inſpexerunt. Fictum quoque atque certum ſtatuunt, quod incertiſſimum adhuc eſt, Alexandrum veneno extinctum eſſe, cum alii non minoris fidei teſtes afferant, intemperantia ſibi fata ſua Alexandrum maturaſſe, et inſolitis vini hauſtibus, quibus corporis vires pares haud erant, morbum praeſentiſſimum concitauiſſe. Certe, cum dubia adhuc ſit cauſa praematurae mortis magni regis, veteresque de ea tantopere diſſideant [w], non iniuſtum tantum, ſed et hiſtoriae legibus aduerſum eſt, infamiae culpam in Ariſtotelem deuoluere, et cum Caracalla [x] inſanire.

Vita Athenis acta et ſchola aperta.

§. VI. Ex aula itaque Macedoniae regum Olymp. CXI. 2. vti dictum eſt, Athenas ad docendam philoſophiam conceſſit Ariſtoteles, errantque et pleriſque veterum teſtimoniis refutantur, qui cum Hermippo [y] tradunt, Ariſtoteles cum Athenienſium ad Philippum legatus eſſet, Xenocratem Academiae praefuiſſe; reuerſum vero cum ſcholam ſub alio vidiſſet, elegiſſe in Lyceo deambulationis locum ibique deambulando docuiſſe, et Peripateticum inde dictum eſſe [z]. Ex dictis enim conſtat, poſt mortem Philippi demum Athenas rediiſſe, vbi Olymp. CX. 2. iam a Speuſippo cathedram Xenocrates acceperat. Falſitatis etiam ex eadem temporum ſerie conuincitur, quod AMMONIVS [a] tradit, cum ſupremum diem Speuſippus obiiſſet, Athenienſes miſſis legatis Ariſtotelem ad ſe acceſſiuiſſe, atque ita Ariſtotelem et Xenocratem, illum in Lyceo, hunc in Academia Platonis ſucceſſores factos eſſe: nam et ante fata ſua ſcholam Speuſippus Xenocrati ceſſit, et cum mereretur, Ariſtoteles adhuc apud Alexandrum fuit. Athenis itaque ſede doctrinae atque ſcholae ſuae electis, in Lyceo [b] conſedit, cum Academiam iam teneret Xenocrates, isque turpe ſibi putaret inter hos ſilere [c], qui regium iuuenem iam inſtituiſſet. Vt itaque nouam ſectam conderet, et Academicae ſe opponeret, diuerſam a Platone philoſophiam docere inſtituit. Ibi cum deambulando vsque ad horam, qua Graeci inungi ſolebant, quod ordinarie ante coenam fiebat, doceret, et de philoſophicis rebus differeret apud omnes, qui ad ipſum accederent, Peripateticus dictus eſt [d], quanquam et Plato iam illam deambulationem inſtituit [e], et Ariſtoteles in frequenti auditorio ſedens quoque docuit [f]. Alii Peripate-

Peripateticus cur dictus.

 ticum

w) Videndi, qui veterum narrationes de morte Alexandri collegerunt SCHOTTVS l. c. p. 128. et PAVLVS RABE diſſ. de morte regis Alexandri, Regiom. 1692.

x) Eum ideo, quod Ariſtotelem necis huius ſuſpectum credebat, libros eius iuſſiſſe cremari refert XIPHILIN. in Caracalla p. 329 ſeq.

y) Apud LAERT. L. V. ſ. 3.

z) CICERO de orat. L. III. c. 35. et QVINTIL. Inſtit. orat. L. III. c. 1. de Iſocrate tradunt hanc aemulationem Ariſtotelis ortam eſſe.

a) l. c. qui ſibi ipſi contradicit. Ait enim mortuo rege Alexandro ex Perſide Athenas conceſſiſſe, aſt prius dixerat, Speuſippo ſucceſſiſſe: is vero Ol. CX. 2. ſchola decedit, Alexander Ol. CXIV. 1. moritur. conf. PATRICIVS l. c. p. 6.

b) Fuit Lyceum locus in ſuburbio Athenarum, a Pericle conditus, vbi noui milites a Polemarchis bellicis artibus inſtruebantur et exercebantur. Templum ibi erat Apollini Lycio dicatum, vnde nomen locus accepit. Ambulacris, fontibus, arboribusque conſitus iucundam faciem praebuit. Plura dabit SVIDAS Tom. II. v. Lyceum p. 467. Reuerendiſſimus POTTERVS Arch. Graec. L. I. c. 8. p. 33. B. IO. ANDR. SCHMIDIVS diſſ. de Gymnaſiis literar. Athen. p. 36 ſeqq.

c) LAERT. l. c. ſ. 3.

d) LAERT. L. V. ſ. 2.

e) AELIAN. L. I. c. 19. LAERT. L. III. ſ. 1. IONSIVS diſſ. de hiſt. Peripat. p. 419.

f) LAERT. l. c.

ticum dictum ex eo ferunt, quod cum Alexandro ex morbo nuper conualescente ita deambulando de rebus philosophicis differuerit. Alii alias nominis huius rationes afferunt, quas ita conciliare licet, vt sumta prius a deambulando appellationis occasione Peripatetici eius discipuli dicti fuerint, quasi disputantes vel differentes, licet non semper deambulauerint.

Peripateticum nomen.

Hinc, vnde Aristotelis schola Peripateticorum nomen acceperit, magnus inter veteres et recentiores dissensus est. LAERTIVS quae tradit nec clara satis sunt, nec similia vero; plerique Hermippi sententiam sequuntur, tradentis, elegisse Aristotelem in Lyceo deambulationis locum, illicque vsque ad certum temporis spatium deambulando cum discipulis philosophari solitum, atque inde Peripateticum dictum fuisse. Quibus tamen opponunt alii, Platonem quoque deambulando docuisse, qui tamen Peripateticus dictus haut est, quod enim AMMONIVS [g] ait, Academicos quoque Peripateticos dictos fuisse, fundamento caret. Affinis huic est CICERONIS [h] sententia, ideo Peripateticos dictos esse asserentis, quia disputabant inambulantes in Lycio, cui tamen idem mos a sectis aliis obseruatus obstat, qui tamen ideo Peripatetici dicti non sunt. IONSIVS, vt erat in antiquitatis historia versatissimus [i], acute collegit, nomen a loco sectae adhaesisse, nempe a Peripato siue ambulacro in Lyceo, in quo Aristoteles docebat, quemadmodum Academici ab Academia, Stoici a Stoa siue porticu variegata, Cynici a Cynosarge denominati sunt: quam opinionem praeter alios suam fecit MENAGIVS [k]. Etsi vero ingeniosa est, haec nominis illius explicatio, recte tamen opponitur ei, quod vir summus IO. FRID. GRONOVIVS [l] obseruat, *nomen hoc quidem vindicatum et addictum περιπάτῳ siue ambulacro Lycei Gymnasii ab Aristotele Athenis et in Aristoteleorum familia κατ᾽ ἐξοχὴν haesisse, sed tamen multis quoque aliis, et quidem ante hunc Nicomachi filium placuisse hunc morem, non tam discipulos, quam sectatores habendi et inter ambulandum differendi: hincque factum esse, vt vox περίπατος diceretur Graecis pro eo ipso, quod est ἀκρόασις ὁμιλία disputatio, lectio, schola, pro eo quod in περιπάτοις faciebant:* quod exemplis quoque probat, περίπατον idem dicere ac disputationem, vel diatribam, qua voce vtitur GELLIVS [m]. Vnde nomen quoque Peripateticorum in Cebete esse celeberrimo FEVRLINO [n] placuit. Accedit quod non Peripatetici sed Peripatici ita dicendi fuissent. Omnium itaque probabilissima est sententia eruditissimi HEVMANNI [o], qui varias περιπάτου significationes in vno Peripateticorum nomine confluxisse statuit, et testimoniis quoque veterum probat, Peripatum Lycei κατ᾽ ἐξοχὴν ita dictum fuisse, quique ibi docebant, οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, vti pluribus demonstratum IONSIO [p]. Aristotelem vero lectiones suas deambulationes vocauisse, vti supra ex GEL-

g) Comm. in prooem. Porphyrii sub fin.
h) Acad. Quaest. L. I. c. 4.
i) Diff. I. de hist. Peripatetica.
k) Ad LAERT. L. V. s. 2.
l) In exerc. Acad. de museo Alexandrino, T. VIII. Antiqq. Graec. a filio collectarum.
m) Lib. I. c. 26. L. XVII. c. 20.
n) Misc. Lips. T. III. obs. LV. §. 7. p. 39 seq.
o) Act. Phil. Vol. II. p. 876 seqq.
p) loc. cit.

GELLIO demonſtratum, quo ſenſu et Athenodorus teſte LAERTIO [q] libros *περιπάτων*, id eſt *lectionum philoſophicarum* ſcripſit. Recteque IONSIVS [r] diſcurſuum nomen huc aduocat, vt itaque *περιπατεῖν* et *philoſophiam docere*, idem ſit. Quo et referendum eſt, diſputaſſe diſcipulos inter ambulandum, Ariſtotele licet ſedente vt ait LAERTIVS [s], quod quia prae reliquis ſectis diligenter faciebant diſcipuli Ariſtotelis, ideo prae aliis ſectis Peripateticorum, id eſt, vt noſtro loquendi more dicamus, diſcurrentium, ſiue differentium nomen iis adhaeſiſſe.

Methodi ratio.

Cum autem ingens diſcipulorum numerus conflueret, methodum veterem, quam Academia quoque receperat, imitandam ratus Ariſtoteles, *commentationum ſuarum duas claſſes conſtituebat; alia enim erat, explicante* GELLIO [t], *quae nominabat ἐξωτερικὰ, alia quae appellabat ἀκροαματικὰ, illa dicebantur, quae ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, ciuiliumque rerum notitiam conducebant: haec autem vocabantur, in quibus philoſophia remotior, ſubtiliorque agitabatur, quaeque ad naturae contemplationes diſceptationesue dialecticas pertineret. Huic diſciplinae acroamaticae tempus exercendae dabat in Liceo matutinum. Nec ad eam temere quenquam admittebat, niſi quorum ante ingenium et eruditionis elementa, atque in diſcendo ſtudium laboremque exploraſſet. Illas vero exotericas eodem in loco veſperi faciebat, easque vulgo iuuenibus absque delectu dabat, atque eam δειλινὸν περίπατον appellabat, illam alteram ſupra, ἑωθινόν. Vtroque enim tempore ambulans diſſerebat, librosque ſuos earum rerum omnium commentarios ſeorſim diuiſit, vt alii ἐξωτερικοὶ dicerentur, partim ἀκροαματικοί.* Hactenus GELLIVS, qui et Alexandri regis epiſtolam narrat, indignantis, quod libros acroamaticos vulgaſſet, et reſponſionem Ariſtotelis ſubiicit, dicentis, ita editos eſſe, vt ab iis ſolis, qui ipſum audiant, cognoſci poſſint. Sed de hac librorum Ariſtotelis conditione infra dicendum eſt pluribus. Multa hac de duplici Ariſtotelis methodo, et diſciplinarum quoque in eam rem diuiſione apud veteres [u] et recentiores [v] dicta ſunt, qui conſulendi ſunt, cum prolixioribus nobis ea de re hoc loco eſſe non liceat. Cum vero non exotericas tantum diſciplinas egregie traderet, ſed et acroamaticas noua arte doceret, magna numero diſcipuli confluebant, quorum multi apud veteres memorantur. Hacque ratione ad decimum tertium annum vsque Athenis docuit, nemine illi obicem ponente, Alexandri potentia, cui erat commendatiſſimus, praeſidium ei praebente.

 §. VII.

q) Lib. V. ſ. 36.
r) loc. cit. p. 423.
s) Lib. V. ſ. 2.
t) Lib XX. c. 4.
u) Vid. CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. V. AMMON. in Categorias. THEMIST. Orat. p. 319. CICERO de fin. L. V. PLVT. l. c. LVCIAN. in vit. Auct. T. III. p. 103.
v) Vid. laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. quibus adiici poſſunt MENAG. ad LAERT. L. V. ſ. 27. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 9. 10. HORNIVS Hiſt. phil. L. VII. c. 9. PICCART. intr. in phil. Ariſt. cap. 10. PASCHIVS de variis modis trad. mor. c. V. 9. 10. p. 498. MORHOF. Pol. Tom. II. Lib. I. cap. 8. et 11.

ticum dictum ex eo ferunt, quod cum Alexandro ex morbo nuper conualescente ita deambulando de rebus philosophicis disseruerit. Alii alias nominis huius rationes afferunt, quas ita conciliare licet, vt sumta prius a deambulando appellationis occasione Peripatetici eius discipuli dicti fuerint, quasi disputantes vel disserentes, licet non semper deambulauerint.

Peripateticum nomen. Hinc, vnde Aristotelis schola Peripateticorum nomen acceperit, magnus inter veteres et recentiores dissensus est. LAERTIVS quae tradit nec clara satis sunt, nec similia vero; plerique Hermippi sententiam sequuntur, tradentis, elegisse Aristotelem in Lyceo deambulationis locum, illicque vsque ad certum temporis spatium deambulando cum discipulis philosophari solitum, atque inde Peripateticum dictum fuisse. Quibus tamen opponunt alii, Platonem quoque deambulando docuisse, qui tamen Peripateticus dictus haut est, quod enim AMMONIVS [g] ait, Academicos quoque Peripateticos dictos fuisse, fundamento caret. Affinis huic est CICERONIS [h] sententia, ideo Peripateticos dictos esse afferentis, quia disputabant inambulantes in Lycio, cui tamen idem mos a sectis aliis obseruatus obstat, qui tamen ideo Peripatetici dicti non sunt. IONSIVS, vt erat in antiquitatis historia versatissimus [i], acute collegit, nomen a loco sectae adhaesisse, nempe a Peripato siue ambulacro in Lyceo, in quo Aristoteles docebat, quemadmodum Academici ab Academia, Stoici a Stoa siue porticu variegata, Cynici a Cynosarge denominati sunt: quam opinionem praeter alios suam fecit MENAGIVS [k]. Etsi vero ingeniosa est, haec nominis illius explicatio, recte tamen opponitur ei, quod vir summus IO. FRID. GRONOVIVS [l] obseruat, *nomen hoc quidem vindicatum et addictum περιπάτῳ siue ambulacro Lycei Gymnasii ab Aristotele Athenis et in Aristoteleorum familia κατ' ἐξοχὴν haesisse, sed tamen multis quoque aliis, et quidem ante hunc Nicomachi filium placuisse hunc morem, non tam discipulos, quam sectatores habendi et inter ambulandum disserendi: hincque factum esse, vt vox περίπατος diceretur Graecis pro eo ipso, quod est ἀκρόασις ὁμιλία disputatio, lectio, schola, pro eo quod in περιπάτοις faciebant:* quod exemplis quoque probat, περίπατον idem dicere ac disputationem, vel diatribam, qua voce vtitur GELLIVS [m]. Vnde nomen quoque Peripateticorum in Cebete esse celeberrimo FEVRLINO [n] placuit. Accedit quod non Peripatetici sed Peripatici ita dicendi fuissent. Omnium itaque probabilissima est sententia eruditissimi HEVMANNI [o], qui varias περιπάτου significationes in vno Peripateticorum nomine confluxisse statuit, et testimoniis quoque veterum probat, Peripatum Lycei κατ' ἐξοχὴν ita dictum fuisse, quique ibi docebant, οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, vti pluribus demonstratum IONSIO [p]. Aristotelem vero lectiones suas deambulationes vocauisse, vti supra ex GEL-

g) Comm. in prooem. Porphyrii sub fin.
h) Acad. Quaest. L. I. c. 4.
i) Diss. I. de hist. Peripatetica.
k) Ad LAERT. L. V. s. 2.
l) In exerc. Acad. de museo Alexandrino, T. VIII. Antiqq. Graec. a filio collectarum.
m) Lib. I. c. 26. L. XVII. c. 20.
n) Misc. Lips. T. III. obs. LV. §. 7. p. 39 seq.
o) Act. Phil. Vol. II. p. 876 seqq.
p) loc. cit.

GELLIO demonſtratum, quo ſenſu et Athenodorus teſte LAERTIO [q] libros περιπάτων, id eſt *lectionum philoſophicarum* ſcripſit. Recteque IONSIVS [r] diſcurſuum nomen huc aduocat, vt itaque περιπατεῖν et *philoſophiam docere*, idem ſit. Quo et referendum eſt, diſputaſſe diſcipulos inter ambulandum, Ariſtotele licet ſedente vt ait LAERTIVS [s], quod quia prae reliquis ſectis diligenter faciebant diſcipuli Ariſtotelis, ideo prae aliis ſectis Peripateticorum, id eſt, vt noſtro loquendi more dicamus, diſcurrentium, ſiue diſſerentium nomen iis adhaeſiſſe.

Methodi ratio.

Cum autem ingens diſcipulorum numerus conflueret, methodum veterem, quam Academia quoque receperat, imitandam ratus Ariſtoteles, *commentationum ſuarum duas claſſes conſtituebat; alia enim erat, explicante* GELLIO [t], *quae nominabat ἐξωτερικὰ, alia quae appellabat ἀκροαματικὰ, illa dicebantur, quae ad rhetoricas meditationes, facultatem argutiarum, ciuiliumque rerum notitiam conducebant: haec autem vocabantur, in quibus philoſophia remotior, ſubtiliorque agitabatur, quaeque ad naturae contemplationes diſceptationeſue dialecticas pertineret. Huic diſciplinae acroamaticae tempus exercendae dabat in Liceo matutinum. Nec ad eam temere quenquam admittebat, niſi quorum ante ingenium et eruditionis elementa, atque in diſcendo ſtudium laboremque exploraſſet. Illas vero exotericas eodem in loco veſperi faciebat, easque vulgo iuuenibus absque delectu dabat, atque eam δειλινὸν περίπατον appellabat, illam alteram ſupra, ἑωθινόν. Vtroque enim tempore ambulans diſſerebat, librosque ſuos earum rerum omnium commentarios ſeorſim diuiſit, vt alii ἐξωτερικοὶ dicerentur, partim ἀκροαματικοί.* Hactenus GELLIVS, qui et Alexandri regis epiſtolam narrat, indignantis, quod libros acroamaticos vulgaſſet, et reſponſionem Ariſtotelis ſubiicit, dicentis, ita editos eſſe, vt ab iis ſolis, qui ipſum audiant, cognoſci poſſint. Sed de hac librorum Ariſtotelis conditione infra dicendum eſt pluribus. Multa hac de duplici Ariſtotelis methodo, et diſciplinarum quoque in eam rem diuiſione apud veteres [u] et recentiores [v] dicta ſunt, qui conſulendi ſunt, cum prolixioribus nobis ea de re hoc loco eſſe non liceat. Cum vero non exotericas tantum diſciplinas egregie traderet, ſed et acroamaticas noua arte doceret, magna numero diſcipuli confluebant, quorum multi apud veteres memorantur. Hacque ratione ad decimum tertium annum vsque Athenis docuit, nemine illi obicem ponente, Alexandri potentia, cui erat commendatiſſimus, praeſidium ei praebente.

 §. VII.

q) Lib. V. ſ. 36.
r) loc. cit. p. 423.
s) Lib. V. ſ. 2.
t) Lib XX. c. 4.
u) Vid. CLEM. ALEXANDRIN. Strom. L. V. AMMON. in Categorias. THEMIST. Orat. p. 319. CICERO de fin. L. V. PLVT. l. c. LVCIAN. in vit. Auct. T. III. p. 103.
v) Vid. laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. quibus adiici poſſunt MENAG. ad LAERT. L. V. ſ. 27. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 9. 10. HORNIVS Hiſt. phil. L. VII. c. 9. PICCART. intr. in phil. Ariſt. cap. 10. PASCHIVS de variis modis trad. mor. c. V. 9. 10. p. 488. MORHOF. Pol. Tom. II. Lib. I. cap. 8. et 11.

Secessus Chalcidem.

§. VII. Etsi vero nec odia, nec aemulatio Aristoteli Athenis docenti deerant, cum circa ea tempora maxima ingenia in id conniterentur, vt nouas sectas conderent, et familiam sibi ex discipulis colligerent, quantum possent, maximam, nemo tamen infensum in eum animum dictam ob caussam declarare ausus est. Alexandro autem Olymp. CXIV. 1. extincto, inuidia, quae sub cinere quasi hactenus latuerat, in flammam erupit, grauemque Aristoteli persecutionem excitauit. Varie rem narranr veteres [w]; alii enim percepta contra vitam eius conspiratione Athenis clam discessisse, aiunt; alii ad sycophantas atque delatores causam coniiciunt; fide vero digniores referunt, inimicos in salutem Aristotelis conspirantes eo perduxisse Eurymedonta, Demophilumque, illum, sacrorum antistitem, hunc virum non ignobilem, vt Aristotelem impietatis accusarent, sententias eiusmodi eum inuehere causantes, Atheniensium sacris aduersas, hymnum item in Hermiam, tanquam Deum, statuamque in templo Delphico cum honorifica inscriptione positam. Qua in re parum verisimilitudinis fuisse, cum supra ostensum sit, verisimile est, quod etiam ORIGENES [x] tradit, paratum ipsi iudicium fuisse, vt impio, propter quaedam dogmata ipsius suspecta impietatis Atheniensibus. Qui licet non addat, quae potissimum dogmata intelligat, alio tamen loco [y] Peripateticis tribuit, *negare eos, quicquam prodesse preces ad Deum fusas et sacrificia.* Nec a vero abludit ita Aristotelem statuisse, qui summum primumque motorem a prouidentia sublunarium remouit, et immutabilem eius motuum ordinem statuit, vt in sequentibus demonstrabitur. Nam quid preces, quid sacrificia valent, si nec ordo et series euentuum a Deo mutari potest, nec hominum curam agit numen? Euersis autem sacrificiis cultuque Deorum, euerti totum sacerdotum munus, res, prouentus, facile intelligebant, quorum intererat, vnde mirum non est, et sacerdotes Aristotelem tanquam virum impium accusauisse, et Areopagi iudices, eum pro noxio habuisse homine, qui vincula pietatis, religionisque, atque ipsius etiam reipublicae doctrina sua solueret, ideoque Socraticum ei vitae finem destinasse. Id quod ipse innuit, quando amicis fugae causam exquirentibus respondit: *noluisse se committere, vt Athenienses bis peccarent in philosophiam*, quo ad Socratica fata respexisse, recte monet AELIANVS [z]. Fuga itaque sibi consuluit, clamque Chalcidem, oppidum ad Euripum situm, secessit, vt tutius ibi lateret; ex quo patet, falsos esse, qui apologiam pro se ad Areopagitas dixisse tradunt [a]. Caditque haec Aristotelis fuga non in annum tertium Ol. CXIV. vt vult Apollodorus [b], sed in annum secundum, vt notat DIONYSIVS HALICARNASSEVS, alias rationes temporis vitae Aristotelis sibi non constant, eae enim ita se habent:

Aristo-

w) LAERT. L. V. f. 5. ATHEN. L. XV. p. 697 seq.
x) Contra Cels. L. I. p. m. 52.
y) Ibid. L. II. p. m. 68. Conf. BAYLE l. c. not. G. p. 325.
z) AELIAN. L. III. c. 36.
a) Recte id in dubium vocat ATHEN. l. c.
b) Apud LAERT. l. c.

Ariſtoteles naſcitur	*Olymp. XCIX. 1.*	
Platonis in diſciplinam ſe tradit annum agens decimum ſeptimum	*Olymp. CIII. 1.*	
cum exegiſſet annos	- -	16
Plato moritur, ille diſcedit ad Hermiam	*Olymp. CVIII. 1.*	
cum annos apud Platonem triuiſſet	- -	20
manet apud Hermiam ad	*Olymp. CVIII. 4.* annos, ſc.	3
Mitylenen fugit ibique moram nectit ad	*Olymp. CIX. 2.*	2
in aula Philippi et Alexandri moratur ad	*Olymp. CXI. 2.*	8
Athenis annis duodecim exactis	- -	12
decimo tertio Chalcidem aufugit	*Olymp. CXIV. 2.*	
Chalcide ad finem vitae moratur	*Olymp. CXIV. 3.*	
annum fere	- -	2
annos natus obit		63

Qua in ſerie annorum Ariſtotelis ſupponitur, annum XIII. morae apud Athenienſes non totum ibi exegiſſe, ſeſquiannum Chalcide triuiſſe; quod ſi integri tredecim anni computentur, eodem anno, quo ſeceſſit, obiiſſe neceſſe eſt [c]. Vnde nec Eumelus [d] audiendus eſt, qui LXX. annos ei tribuit, nec STANLEIVS [e], qui vt LXIII. annos conficiat, annos natum octodecim, cum XIX. ageret Athenas veniſſe ait, ſeceſſum vero Mityleneum omittit, quod hiſtoriae Ariſtotelis aduerſum eſſe, ex hactenus diſputatis liquet.

Mors Ariſtotelis.

§. VIII. Non diu vero Chalcide ſuperuixit Ariſtoteles, et praeſenſiſſe obitum, teſtamentum eius indicat, ſumma cura ſcriptum [f], et GELLIVS [ff] teſtatur, qui *annos*, ait, *natum iam fere duos et ſexaginta, corpore aegro affectoque ac ſpe vitaque tenui fuiſſe.* Addit is, *omnem eius ſectatorum cohortem ad eum acceſſiſſe, orantes obſecrantesque, vt ipſe deligeret loci ſui et magiſterii ſucceſſorem, quo poſt ſummum eius diem, perinde vt ipſo, vterentur ad ſtudia doctrinarum complenda excolendaque, quibus ab eo imbuti fuiſſent. Cum vero et Theophraſtus Lesbius, et Menedemus Rhodius reliquis ingenio et doctrina praeſtarent, Ariſtotelem vinum petiiſſe et Rhodium et Lesbium, et vtroque guſtato et laudato, dulcius tamen Lesbium praedicauiſſe, ſicque tacita ratione Theophraſtum Lesbium ſe ſucceſſorem velle, hominem ſuauitate inſigni linguae pariter atque vitae, indicauiſſe.* Quae tamen fabulam ſatis aperte redolent [g]. De morte vero

c) Placuit hoc SCHOTTO l. c.
d) Apud LAERTIVM L. V. ſ. 5.
e) loc. cit p. 427.
f) Integrum extat apud LAERT. L. V. ſ. 11.
ff) Lib. XIII. c. 5.
g) Demonſtrauit id cl. HEVMANN. Act. phil. Vol. II. p. 676.

vero eius veterum narrationes variant. Quod ſi Antipatri, qui ex diſcipulis eius fuit, *epiſtola de morte Ariſtotelis* ſupereſſet, certiora forte dari poſſent; ea vero hodie deſideratur [h]: audiendi itaque alii ſunt; inter quos tradunt quidam [i], propoſitam ei fuiſſe quaeſtionem, de mirifica Euripi indole, quam cum ſoluere non poſſet, prae pudore et anxietate mortuum eſſe, vel, vt alii rem enarrant, in litore conſidentem vbi aliquandiu attente eum conſideraſſet, poſtremo praecipitem ſeſe dediſſe in illum, dicentem, *quoniam Euripum Ariſtoteles capere non potuit, Ariſtotelem Euripus iam capiat.* Sed quam parum veriſimilitudinis in hac narratione ſit, ex prima eius fronte conſpicitur, eaque fide digniſſimorum abunde refutatur teſtium, alia de morte eius tradentium [k]. Alii aconitum bibiſſe, aiunt [l], ſiue ab Athenienſibus, vt id faceret, perinde ac Socrates, damnatum, ſiue eorum vt effugeret iudicium; verum et haec ſine teſtibus, et inuita fide hiſtoriae dicuntur. Quam ſine dubio Apollodorus, Dionyſius Halicarnaſſeus, Cenſorinus, Laërtius, aliique merentur, qui affirmant [ll], ſtomachi infirmitate eum periiſſe, nimiis vigiliis et ſtudiorum contracta exceſſu. Indefeſſum enim adeo fuiſſe LAERTIVS ait, vt, cum ad quieſcendum ſe componeret, aeneam ſphaeram teneret in manu, pelui ſubiecta, eo conſilio, vt dilapſa illa e dormientis manu in peluim ſubiectam ſono illius expergiſceretur. Clamauiſſe autem in mortis agone conſtitutum: *cauſa cauſarum miſerere mei*, itemque ad diſcipulos dixiſſe: *non ſine ratione dixiſſe Homerum, in terram Deos ſubleuandorum hominum cauſa deſcendiſſe*, et quae alia eiusmodi narrantur, fabulae ſunt ineptientis Graeculi Chriſtiani, qui librum *de pomo* conſarcinauit [m], indignae, quibus viri docti calculum adiiciant [n]. Magnis vero honoris teſtimoniis memoriam eius coluerunt Stagiritani, qui corpus eius in patriam traduxere, et delubrum atque aram ſuper eius ſepulchrum excitauere, quod Ariſtoteleum appellauerunt [o]: menſemque, quo id factum ab vrbe nominauerunt, vt documentum eſſet reſtitutae per Ariſtotelem libertatis. Alios honores et laudes poſteriorum temporum poſtea tangemus.

Matrimonium et liberi.

§. IX. Matrimonium duplex Ariſtoteles iniit, primum cum Pythaide Hermiae ſorore, de qua ſupra egimus: alterum cum Herpylide ciue ſua, quacum nouo poſt Pythaidis mortem, quam acerbe luxerat, foedere iunctus fuiſſe videtur. Sunt, qui concubinam tantum fuiſſe aſſerant [p], quod tamen

h) Vid. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 13. p. 71.

i) IVSTIN. MARTYR cohort. ad Graec. p. 34. GREGOR. NAZIAN. Orat. III. p. 79. aliique.

k) Vid. TANAQ. FABER Ep. Crit. L. I. ep. 14. BAYLE l. c. not. Z. PATRICIVS l. c. p. 11. miramur itaque AVCTOREM obſ. X. T. VIII. Obſ. Hal. p. 250. eam repetiiſſe.

l) HESYCHIVS in Ariſtot. SVIDAS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 109.

ll) Vid. LAERT. l. c. ſ. 9. 16. DION. HALIC. CENSORIN. de die nat. c. 14. conf. BAYLE loc. cit. not. E. LILIENTHAL. Sel. lit. obſ. 5. pag. 144.

m) Videndus omnino FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 166.

n) Fecerunt id COEL. RHODIGINVS Ant. lect L. XVIII c. 31. p. 868 et nuperrime AVCTOR Hiſt. crit. phil. T II. p. 270.

o) Indicare hanc appellationem delubrum copioſis exemplis docuit FABRIC. Bibl Gr. Vol. I. p. 257. conf. Otium Vindelicum Mel III. p. 270.

p) ATHENAEVS L. XIII. p. 599. PROCLVS ad Heſ. op. v. 406. qui haec refutat.

tamen, cum Timaeum, inimicum erga Ariſtotelem animum gerentem auctorem habeat, ſuſpectum eſt; certum vero cum ea vsque ad vitae exitum concorditer vixiſſe [q]. Ex Pythaide filiam ſuſcepit, eiusdem nominis, quae SEXTO EMPIRICO [r] auctore, tertio nuptias iterauit. Primum enim Nicanori, Ariſtotelis familiari nupſit, Procli deinde, a quo Proclem et Demaratum Theophraſti auditores filios ſuſcepit; poſtremo Metrodoro [s], Chryſippi Gnidii diſcipulo, Eraſiſtrati magiſtro, cui filium peperit, quem parentis nomine Ariſtotelem inſigniuit. Ex Herpylide filium ſuſcepit, cui a patre Nicomachi nomen impoſuit [ſſ]. Eſt is Nicomachus, a quo magna moralia Ariſtotelis nomen gerunt; ſiue quod ad eum ſcripta ſint, quod plerique volunt, ſiue quod ipſum auctorem habeant, quod poſt CICERONEM [t] quibusdam viſum eſt. Erat enim Theophraſto cariſſimus, et ſub eius ductu plurimum in philoſophia profecerat [u], tribuitque ei SVIDAS [v] octo phyſicorum libros, et ſex libros ethicorum. Vix itaque meretur fidem Ariſtocles apud EVSEBIVM [w], qui eum, ait a Theophraſto educatum, iuuenem poſtea bello cecidiſſe, quod inde refutari poteſt, quod libros ſcripſerit.

Corporis et animi virtutes et vitia.

§. X. Haec vita fuit philoſophi, ad tantam famam elati, quantam conſecutus eſt fere nemo. Quem ſi corporis conditione exiſtimes, talem vix credas. Paruis enim erat oculis, voce gracili, cruribus exiguis [x], et iuuenis cum eſſet, lingua haeſitabat [y], naſoque erat elato, qualem marmor VRSINI [z] exhibet. Quod vero natura negabat, arte effecit, ornatum corporis et veſtimentorum adhibuit, quod diſplicuiſſe Platoni, ſupra ex Aeliano notauimus. Comam enim totondiſſe, barbam raſiſſe, veſtem inſignem geſtauiſſe, veteres affirmant [a]. Valetudine quoque erat infirma, ſtomachique laborabat imbecillitate, quam tamen temperantia et animi moderatione, oleoque calente in olla applicato ſuſtentauit [b], ſicque ad LXIII. aeta-

q) Laudat eius in ſe amorem in teſtamento, vnde ſatis de futuris ei proſpexit.

r) Pyrrh. hyp. L. I. c. 12. ſ. 258.

s) LAERT. L. V. ſ. 53. Anonym. MENAG. ad LAERT. L. IV. ſ. 35. et ex eo SVIDAS. Erat is celebris medicus Eraſiſtrati praeceptor. Conf. LE CLERC Hiſt. de la Medecine P. II. L. I. c. 2. p. 295.

ſſ) LAERT. L. V. ſ. 53.

t) De fin. L. V. c. 5.

u) EVSEBIVS praep. L. XV. c. 2.

v) T. II. v. Nicomachus p. 625. conf. VOSSIVS de ſectis l. c. PATRICIVS l. c. p. 47. et quae ei regerit SAM. RACHELIVS Intr. in phil. mor. Ariſt. c. 9.

w) loc. cit.

x) LAERT. L. V. ſ. I.

y) PLVT. quomodo pueris leg. poëtae T. I. p. m. 37. AMMONIVS eiusque interpres.

z) Inter FVLVII VRSINI imagines ex marmoribus extat etiam Ariſtotelis effigies ad radices collis Quirinalis Romae effoſſa, vnde coniecit Vrſinus, eſſe eam, cuius meminit CICERO ad Attic. L. IV. ep. 9. quod in eius muſeo fuerit, vnde occaſio ei enata, Ariſtotelis formam in notis deſcribendi, quae repetiit SCHOTTVS l. c. p. 152 ſeqq. qui eam etiam in fronte libri expreſſit, id quod in Wetſteniana quoque editione LAERTII factum eſt. Alias Ariſtotelis imagines exhibet GRONOV. theſ. Antiq. Graec. T. II. tab. XC. LAMBEC. Biblioth. Vind. T. VII. p. 77. alibique vid. PASCH. de var. modis tradendi moralia p. 571. Intr. in rem lit. mor. vet. c. II. quarum tamen pauciſſimae veram effigiem exhibent. Egregie in eiusmodi imaginem Ariſtotelis a vero abludentem luſit olim CONRINGIVS, apud MAGIR. Eponymol. crit. p. 75. vbi inter alia appoſite de vultu Ariſtotelis:

Nulla tamen morum aſperitas non foeda lucerna
Non caput intonſum aut barba caprina fuit,
Annulus ornauit ſapientem, et ſplendida veſtis
Congreſſusque frequens horriditate procul,
Cecropis arx talem eſt venerata atque aula Philippi
Palla decens Phoebo et pulcra Mineruа nitet.

Alia de imaginibus Ariſtotelis l. c. vide.

a) LAERT. L. V. ſ. 16. CENSORIN. l. c.

b) v. ſupra citati.

aetatis annum tamen vixit. De animi vero virtutibus atque vitiis adeo dissentiunt non recentiores tantum, sed et veteres, vt facilius sit, eorum sententias enumerare, quam certam statuere. Ex vtraque certe parte, tam in laudando, quam culpando eo nimium excessisse et praeiudiciis plus, quam par erat, dedisse scriptores, in confesso est. Et laudata quidem insignis, eius pietas FORTVNIO LICETO singulari libro [c], celebrataque religio et agnitio summi numinis [d]. Imprimis vero Iudaei in asserendo sibi suisque partibus Aristotele insaniuerunt, quorum de Aristotele fabulae, si colorem absurdae sententiae quaeras, Clearchum quendam appellant, quem pro Clearcho Peripatetico habent veteres [e], qui Aristotelem in Iudaei Asiatici notitiam venisse tradidit. Etsi enim haec ex serie historiae Aristotelis falsitatis facile conuincuntur [f], certumque est, nunquam in Asiam venisse Aristotelem, vti supra quoque contra Ammonium demonstrauimus, et hinc sequitur, nihil sapientiae Iudaicae Iudaeum illum Graecum cum Aristotele communicasse; occasionem tamen inde arripuerunt Iudaei, eo potissimum tempore, quo Peripatetica philosophia inter ipsos inualescebat, et insanum in modum extollebatur, tantam philosophiae et sapientiae laudem Graecis inuidentes, mentiendi, Aristotelem fuisse Iudaeum de semine Israelis, Hierosolymitanum de filiis Kolia, de tribu Beniamin, vt habet R. GEDALIAS [ff]. Alii, qui tam impudentem mentiendi licentiam exhorruerunt, finxere, morti proximum ad Iudaeorum sacra, instar proselyti accessisse, et sub vitae finem librum scripsisse, in quo ea, quae antea scripserit, reuocauerit [g], eaque de re ad Alexandrum scripsisse [h]. Fuerunt etiam, qui Aristotelem plagii insimularent, accusarentque, illum cum Alexandro M. Hierosolymam ingressum libros Salomonis euoluisse, et cogitata Salomonis suis immiscuisse [i]. Alia a viris doctissimis BASNAGIO [k], FABRICIO [l], BVDDEO [ll], WOLFIO [m], allata tacemus [n]: quorum hic recte pronuntiat, Iudaeos haec omnia propterea confinxisse, vt Aristoteles ceu gentilis ex proprio ingenio sapere non videretur, ipsi vero excusatius Aristotelicam philosophiam, tanquam ex suis copiis deriuatam, postliminio in suos vsus conuerterent: cuius rei specimina suo loco complura dabit Iudaicae philosophiae historia. Nec melius Graeculi, qui agnita et implorata diuina misericordia, immo praegustu Dei inter homines victuri, exspirasse nugati sunt [o]. Mirandum itaque, cum haec supponantur, non est, de salute Aristotelis aeterna aliquos non desperasse,

c) De pietate Aristotelis erga Deum et homines et de animarum rationalium immortalitate secundum opinionem Aristotelis Patau. 1629. fol. Plures de pietate et religione eius scriptores laudat FABRICIVS l. c. p. 176 seqq.

d) IONS. de Script. hist. phil. L. I. c. 2. p. 7. 8.

e) IOSEPH. contra Apion. L. I. CLEM. ALEX. L. I. EVSEB. praep. L. IX. c. 5.

f) Conf. IONS. l. c. L. I. c. 18. p. 98. BAYLE l. c. not. B.

ff) In Schalscheleth p. 102. ed. Ven.

g) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabbin. T. I. p. 476.

h) Exhibet epistolam praeter alios IOH. A LENT in theol. Iudaica hodierna p. b.

i) HACKSPAN. de vsu libr. Rabb. p. 284. ad calc. Nizzachon LIPMANNI, IAC. THOMAS. de plagio §. 364.

k) Hist. des Iuifs T. III. c. 7. §. 14.

l) Bibl. Graec. T. II. p. 162.

ll) Hist. Phil. Ebraeor. §. 32. p. 165.

m) Bibl. Hebr. P. I. p. 217.

n) Add. IOH. FRIDERICVS de religione Aristotelis contra Iudaeos, Regiom. 1705.

o) Dictum hac de re supra.

raſſe, et neſcio quem ei locum inter illos tribuiſſe, qui ad lucem ſupernaturalem viam inter gentes praepararunt [p]. Certe inter Patres eccleſiae veteris non defuerunt, qui aſſererent, multos excellentiſſimos et ſanctitate imprimis conſpicuos viros, maxime ex iis, qui ſcholaſticam eruditionem ſecuti fuiſſent, Ariſtotelicae philoſophiae ſubſidio ad ſublimiſſimarum verae fidei doctrinarum cognitionem penitiorem perueniſſe [q]. Gratitudinem porro praedicant, qua non amicos tantum, ſed et patriam atque praeceptorem Platonem proſecutus eſt; moderatum item animum, modeſte de rebus magnis ſentientem et multum prius conſiderationem et dubitationem commendantem [r]: veritatis ſtudium tale, quod omnem humanam auctoritatem ei poſtponeret, dicente illo: Amicus Plato, amicus Socrates, magis tamen amica veritas: diligentiam vero improbumque laborem, quantum in paucis eius aetatis reperias [s]: immo virtus nulla eſt, qua non Ariſtoteles enituiſſe praedicetur [ſſ]. Ex altera vero parte non defuerunt quoque, qui Ariſtotelem, tanquam peſſimum bipedum omnium deſcriberent, nullumque non vitiorum atque ſcelerum genus ei obiicerent. Quarum calumniarum fontes ab aduerſariis Ariſtotelis profectas fuiſſe, veteres non negant. Nec id Athenis tum florentibus mirandum, vbi cum ſectae magna inuidia inuicem flagrarent, nemo fere philoſophorum alteri parcebat. Accedebat, quod apte monet Ariſtocles apud EVSEBIVM [t] Ariſtotelem magna apud principes gratia florentem, et inſigni diſcipulorum numero auctum, hac imprimis ex cauſa odium et inimicitiam aliorum ex aemulatione profectam meruiſſe. Suntque inter veteres plures Ariſtotelis obtrectatores noti, qui nihil praetermiſerunt, vt memoriam Ariſtotelis obtrectationibus denigrarent. Inter hos agmen fere ducebat Timaeus Tauromenites, grauiter ideo caſtigatus a Polybio [u], qui audacem illum et leuem ac temerarium fuiſſe aſſerit, ac de ciuitate Locrenſium grauiter mentitum, odioſum et ſero eruditum ſophiſtam, qui celebrem pharmacopolae officinam paulo ante clauſiſſet, praeterea paraſitum, qui in aulas atque aedes omnium vltro inſilire ſolitus ſit, et helluonem et cupedinarium ac gulae vbique ſeruientem. Eandem

p) Pertinet huc edita a LAMBERTO DE MONTE Colonienſi 1487. Quaeſtio magiſtralis, oſtendens per auctoritates ſcripturae diuinae, quid iuxta ſaniorum Doctorum ſententiam probabilius dici poſſit de ſaluatione Ariſtotelis Stagiritae, de quo libello vid. BAYLE l. c. not. R. HEVMANN. de anon. p. 103. BVDDEVS Hiſt. Eccl. V. T. T. II. p. 1973.

q) EVSEB. praep. L. XV. c. 8.

r) AMMONIVS, et Latinus eius interpres.

s) Exemplum eius ſupra de aenea ſphaera manu detenta attulimus, niſi hoc confictum forte ſit.

ſſ) Inſana prorſus ſunt elogia, quae recentiores non ſolum, ſed et veteres Ariſtoteli tribuerunt. Omnium inſtar eſſe poteſt inſania Auerrois ex merito caſtigata IVSTO LIPSIO Man. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſ. IV. p. m. 17. et MALEBRANCHIO de inquir. ver. L. II. c. 7. p. m. 215. Plura qui cupit, adeat HORNIVM Hiſt. phil. p. 194. TH. POPE-BLOVNT Cenſ. cel. aut. p. 32. TOB. MAGIRVM Eponymolog. crit. p. 82. G. PASCHIVM de inuentis nou-antiquis c. II. §. 17. p. 60. LAVNOIVM de fort. Ariſt. paſſim. TRIBBECHOVIVM de DD. Schol. p. 218. VOSSIVM de ſectis c. XVII. et MELANCHTHONEM in Apol. A. C. pag. 62. vt innumera exempla taceamus, ſuo loco in hiſtoria huius philoſophiae vsque ad noſtra tempora diligenter annotanda.

t) Praep. L. XV. c. 2.

u) In CONSTANTINI PORPHYROGEN. Collectaneis, quas obſtetricante PEIRESCIO. edidit HENR. VALESIVS pag. 46. et ex eo SVIDAS loc. cit.

fere dicam illi ſcripſiſſe Epicurum [v], ATHENAEVS teſtatur [w]. Nec pepercisse ait Ariſtocles [x] Ariſtoteli Alexinum et Eubulidem, neſcio quam Philippi offenſam comminiſcentes, Hermiaeque familiaritatem calumniantes; id quod in hominibus Dialecticis, qui omnes ſui temporis philoſophos perſequebantur, mirandum non eſt. Addit is: Democharem, philoſophum malae fidei et proditionis in Athenas et patriam Stagiram, itemque in Olynthios eum accuſauiſſe; et Cephiſodorum Iſocratis auditorem eum, vt effeminatum et guloſum traduxiſſe, Lyconem vero, Pythagoream philoſophiam profeſſum, impietatem ei, vxore diuinis honoribus culta, et ſupellectilem cupediis paratam et his ſimilia obieciſſe. Quae quidem omnia non valde conſideranda eſſe monet, eo quod Demochares omnium fere calumniator fuerit philoſophorum, Cephiſidorus praeceptoris contra Ariſtotelem inuidia fuerit accenſus [y], Lyco aperte mentitus ſit. Et his tamen auctoribus nixus eſt PATRICIVS [z] cum imaginem Ariſtotelis vitiorum maculis contaminatam delinearet [a], qui ſi eruditioni et infinitae lectioni animum ab offenſa et iniuria, odioque in Ariſtotelem liberum iunxiſſet, perfectam nobis, quod valebat, dediſſet hiſtoriam Peripateticam. Tandem, vt malam famam ex ſcriptis enatam quoque memoremus, non plagii tantum [b], ſed et corruptorum ſcriptorum veterum inſimulatur, et atheiſmi atque impietatis religionem omnem euertentis accuſatur [c]. Tacemus, premi Ariſtotelem ſuſpicione, quod ad tam foeda facinora, quibus memoriam gloriamque ſuam commaculauit Alexander Macedo, eum principiis praeceptiſque inſtruxerit. Nos, vt decet hiſtoricum, et auctoritatis atque venerationis, et inuidiae odiique praeiudicium abiiciendo, nec tantopere laudandum Ariſtotelem putamus, nec deprimendum, ſed diſtincte verſandum, et nec laudibus meritiſque eius detrahendum, nec vitia tacenda exiſtimamus. Et quod ad vitae rationes attinet, in pleriſque calumniam inuidiae filiam, eum contaminaſſe, ea, quae attulimus, luculenter loquuntur. Nec enim iuuentutis luxum, nec Hermiae conſuetudinem, nec moram in aula Philippi aliis teſtibus infamari, quam apertis iuratiſque Ariſtotelis hoſtibus, ſupra demonſtratum eſt. Illis autem fidem adhibere et veritatis legibus et aequitatis praeceptis aduerſum eſt. Eodem fundamento lubrico niti obiectam erga praeceptorem ingratitudinem, ſupra demonſtratum eſt, niſi Ariſtoteli vitio vertatur, quod laudi ducen-

v) Epicurum magnis ſuae et ſuperioris aetatis viris philoſophis male dixiſſe, LAERTIVS L. X. ſ. 8. teſtatur, nec plane negat GASSENDVS de vita et mor. Epicuri c. V. p. m. 144. conf. IONSIVS de Script. Hiſt. phil. L. I. c. 20. p. 108.

w) L. VIII. p. 354.

x) Apud EVSEB. l. c.

y) Conf. IONSIVS l. c. L. I. c. 13. p. 68. Iſocratem vero et Ariſtotelem aemulos fuiſſe ex LAERTIO L. V. ſ. 3. conſtat.

z) Sentinam vitiorum dixeris, ſi vera ſunt, quae de Ariſtotele collegit PATRICIVS. Obiicit ei phyſiognomiam malam, luxuriem, ſcortorum et puerorum amores, auaritiam, gloriae cupiditatem, loquacitatem, cauilla et ingratitudinem, aemulationem, inuidiam, et huiusmodi alia l. c. p. 11. 12. et paſſim. Neque tamen alios auctores laudat, quam quos adduximus.

a) PORPHYR. vit. Pythag. n. 59. p. 49. ed. Kuſteri.

b) Conf. IAC. THOMASIVS de plag. l. c.

c) De atheiſmo Ariſtotelis integram LICETI libro oppoſuit tractationem VALERIANVS MAGNVS; in atheorum quoque claſſe Ariſtotelem collocant PARCKER. de Deo diſp. I. p. 65. Obſ. Hal. T. VIII. obſ. 10. p. 229 ſeqq. THOM. FREIGIVS Orat. p. 489 ſq. B. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 15. et de Spinoziſmo ante Spinozam §. 15. Reu. WOLFIVS de Manich. § XXXV. p. 148. Plures nominant FABRICIVS l. c. p. 177. REIMMAN. Hiſt. Ath. c. XXVII. p. 182. BAYLE l. c.

ducendum ei eſſe putamus, quod auſus fuerit, Platonis ſyſtema, enthuſiaſmo magis et fanaticiſmo quam philoſophia prognatum relinquere, et ideas cardinem Platonicae philoſophiae ridendo, vno halitu cerebrinam philoſophiam difflare. Accuratius enim et philoſophice magis Ariſtotelem ratiocinatum, quam Platonem, nemo, qui vtrumque ſine praeiudicio comparat, facile inficias iuerit. Gulae, temulentiae et his ſimilium vitia facile ab Ariſtotele remouent, tum ſtomachi imbecillitas, quae in victu moderatiſſimum eſſe coëgit, ſine qua temperantia ad LXIII. aetatis annum vitam non prorogaſſet, tum laboris patientia et pertinacia, quam negare non audet PATRICIVS [d], quaque dies noctesque, vti ſupra obſeruauimus, veterum ſcriptorum volumina verſauit. Vitae vero morumque atque veſtimentorum elegantiam, ſupra philoſophorum eius aetatis conſuetudinem, nemo in Ariſtotele magnopere mirabitur, qui cogitat, a iuuentute in aula parentisque domo aulicis moribus temperata vixiſſe, et non ſcholae tantum, ſed et vitae philoſophiae ſtudia adaptaſſe [e]. Alia, quae ei vitio vertuntur, vel ſolis inimicorum accuſationibus conſtant, fidemque non merentur, vel recte conſiderata facile ferri et excuſari poſſunt. In his recte, niſi fallimur, numeramus, quod Alexandrum ita formauerit, vt orbis vniuerſi imperium animo complexus, mirabili vitiorum virtutumque mixtura finem obtinuerit. Etſi enim nec negandum eſt, philoſophiae moralis Ariſtotelicae principia multum ad id contuliſſe, nec laudandum, temperamentum vitiorum pro virtute in ea admitti, adſcribendum tamen id eſt ſyſtemati, quod ſemel conſtituit Ariſtoteles, quodque aulae ratio atque mores poſtulabant, immo, ſi rem recte aeſtimes, quod hodienum in plerisque aulis exprimitur, et maximopere laudatur. Religionis vero Ariſtotelis conditionem non adeo egregiam fuiſſe, conſideratis principiorum, quae admiſit, ſequelis, facile largimur [f], de atheiſmo eius poſtea, ad philoſophiam eius deducti, curatius tractaturi. Probabile tamen non eſt, omnem eum religionem publicam contemſiſſe atque irriſiſſe: Socratis enim exemplo monitum et cautiorem redditum publicis perſecutionibus ſe expoſuiſſe, et ad decimum tertium tamen annum illaeſum duraſſe, veriſimilitudine caret. Veteres diligenter ſecutum, et infinitam in iis lectionis copiam prae ſe ferre nemo negabit, qui ſemel eius ſcripta inſpexit, quae vel hoc quoque nomine hiſtoriae philoſophicae ſtudioſis commendanda ſunt. Peruertiſſe tamen haut raro et obſcurius quoque expoſuiſſe eorum dogmata, vt facilius ea refutaret, lectoremque ab examine auerteret, negari nequit. Culpandusque in eo praecipue eſt, quod inique cum veteribus egerit, et nec candide ſatis eorum ſcita protulerit, et ea tantum fini tantae lectionis voragini ſe immerſerit, vt omnes

 omnis

d) loc. cit. p. 12.

e) Addi his poteſt, nec magnopere ei vitio verti potuiſſe, ſi verum eſſet, quod tamen ſatis probari nequit, pharmacopoleo extructo eum quaeſtum feciſſe. Iis enim artibus, a patre erat inſtitutus. Nec reſpuit philoſophia, ſeplaſiarium, cerdonem, ſeruum, vt exemplis hactenus allatis conſtat.

f) Conferenda, quae ſupra §. 7. de accuſato impietatis Ariſtotele diximus.

omnis aetatis philoſophos deprimeret [ff], qua de re poſtea quoque dicemus, et quae eius philoſophiae vitia ſint, etiam ex temperamento et vitae ratione, quam ſequebatur, deducenda exponemus. Vt igitur de magno philoſopho ſententiam noſtram aperiamus, inter maxima eum ingenia numerandum eſſe, cum viris doctis [g] inter Ἀριστοτελομάνοντας minime referendis fatemur, et magnis naturae, ingenii, et eruditionis atque diligentiae dotibus inſtructum fuiſſe, aſſerimus; in quo vero ambitio et ſtudium cunctis contradicendi, et aulae mores, atque conditio Graeciae elegantioris multum contulere, vt illas laudes non meruiſſe cenſendus ſit, quas ei inſani eius cultores tribuunt.

Scripta Ariſtotelis.

§. XI. Extant magni ingenii et incredibilis diligentiae Ariſtotelis ſpecimina, ſcripta eius, quae ex multis naufragium paſſis euaſerunt. Non enim infinita fere veterum monumenta tantum legit et excerpſit, ſed et magnum librorum numerum ipſe confecit, videndum apud LAERTIVM [h], cuius diligentiam auxit PATRICIVS [i], qui librorum titulos in ordinem claſſeſque redegit. Hiſtoriam vero eorum literariam multo, quam Patricius, diligentius enarrauit vir in his literis ſummus, IOANNES ALBERTVS FABRICIVS [k], cuius labori cum non habeamus, quod magnopere addamus, lectorem philoſophicae hiſtoriae amantem ad librum, quo carere is non poteſt, merito remittimus. Pauciſſimos horum librorum viuus exire in vulgus Ariſtoteles paſſus eſt [l], ſuntque plures, qui interciderunt [m], quam ii, qui ad nos peruenerunt, hisque admixti ſpurii et falſum Ariſtotelis nomen mentientes, vnde incertitudo haud leuis criticis non noſtrae tantum aetatis, ſed et veteribus exorta eſt, qui pro genuinis Ariſtotelis foetibus habendi ſint? Sunt vero, qui hodie ſub Ariſtotelis nomine manibus teruntur, vel logici argumenti, et in his, categoriae, Pythagoreo cuidam a nonnullis tributae, de interpretatione nominum et verborum, id eſt, de enuntiationum vi ac ſignificatione, quem librum Grammaticam philoſophicam non inepte vocauit RAPINVS [n]; analyticorum priorum libri duo, et analyticorum poſteriorum libri totidem, doctrinam de ſyllogiſmo et de demonſtratione complectentes; topicorum libri octo: locos vnde probabilia deſumuntur explicantes; de ſophiſticis elenchis libri II. falſarum argumentationum genera enarrantes. Iunctim haec ſcripta logica edi ſolent ſub *organi* titulo, eo quod dialecticam ὄργανον ὀργάνων vocet Ariſtoteles, cuius optimam editio-

ff) Obſeruant id docti viri paſſim, conf. HORNIVS Hiſt. phil. p. 197. PAGANIN. GAVDENTIVS diſſ. exoterica de Ariſtotelis veterum contemtu Piſ. 1640. 4. VOSSIVS de ſect. l. c. et quos adducit TH. POPE-BLOVNT. cenſ. cel. auct. p. 32. H. GROTIVS praef. ad I. N. et G. aliique a BLOVNTIO et MAGIRO ll. cc. adducti.

g) Ita de Ariſtotele quoque ipſi eius inimici et in his PATRICIVS ſtatuunt, qui εὑρετικώτατον, inuentionis maximae, atque αἰτιολογικώτατον in reddendis rerum cauſis maximum vocat l. c. p. 12. 252 Conf. qui eadem fatentur magni viri P. BAYLE l. c. HEVMANNVS act. Philoſ. Vol. I. p. 496.

h) L. V. ſ. 22.

i) l. c. T. I. L. II. p. 13 ſeq. qui obſeruat tres viros celeberrimi nominis Ariſtotelicos libros in ordinem antiquitus digeſſiſſe, Hermippum Callimachium Smyrnaeum, Andronicum Rhodium, et Adraſtum Aphrodiſeum.

k) Bibl. Graec. Vol. II. p. 109 ſeqq.

l) Conf. PATRICIVS l. c. p. 71.

m) Enumerat eos FABRICIVS l. c. p. 185 ſeqq.

n) Reflexions ſur la Logique p. 735.

editionem curauit IVLIVS PACIVS ABERICA [o]. Phyſici argumenti ſunt: phyſicae auſcultationis, ſiue doctrinae naturalis libri VIII. principia et affectiones rerum naturalium explicantes; de coelo libri IV. de generatione et corruptione libri II. de meteoris libri IV. de anima libri III. parua naturalia, ſiue libellorum phyſicorum XI. ſylloge; hiſtoriae de animalibus libri X. de partibus animalium earumque cauſa ac ratione libri IV. de plantis libri II. de coloribus liber, de audibilibus libellus, et de admirandis narrationibus collectio, aduerſus dogmata Xenophanis, Zenonis Eleatae et Gorgiae libelli tres [p] ventorum loca et appellationes; quibus praeter librum de mundo, incertum an ad eum referri debeat [q] adiiciuntur, liber de phyſiognomia; et problematum ſectiones XXVIII. Metaphyſici generis ſunt, metaphyſicorum libri XIV. Mathematici, quaeſtiones mechanicae, de lineis inſecabilibus liber. Ethicam doctrinam exponunt; Ethicorum ad Nicomachum libri X. magnorum moralium libri II. moralium ad Eudemum libri VII. a quibusdam Theophraſto vel Eudemo tributi; de virtutibus et vitiis libellus; de republica libri VIII. de cura rei familiaris liber vnus. Rhetoricam exhibent, artis rhetoricae libri III. rhetoricae ad Alexandrum liber; Poëticam tradit liber de arte poëtica [r]. Quorum ſcriptorum Ariſtotelis editionem Graecolatinam poſt ISAACVM CASAVBONVM [s] curauit GVILIELMVS DVVALLIVS Pariſiis MDCXXXIX. IV. Vol. f. Multa de horum librorum, auctore, argumento, editionibus, interpretationibus, νοθείᾳ, et quae his ſunt ſimilia, diſputantur, quae tamen nec huius loci ſunt, et occupata iam a FABRICIO, qui adeundus eſt. Hoc vnum notari e re noſtra eſt, feciſſe mira fata, quae omnia Ariſtotelis ſcripta cum tota eius bibliotheca paſſa ſunt, vt non leuis ſcrupulus viris cautis ſubnatus ſit, vtrum genuini ſint, qui ad nos peruenerunt, libri Ariſtotelis, nec ne? Rem a STRABONE [t], PLVTARCHO [u], ATHENAEO, AMMONIO, et ex his a recentioribus multis [x] paſſim enarratam paucis ſic habe: Cum primus Ariſtoteles bibliothecam conſtruxiſſet, eam cum ſcriptis ſuis Theophraſto, quem ſucceſſorem deſignauerat, tradidit: Theophraſtus omnes libros ſuos Neleo Scepſio teſtamento legauit; is deportatos Scepſin moriens haeredibus reliquit, viris ἰδιώταις, quique nulla eruditione tincti erant, eosque ſine ordine aſſeruabant. ATHENAEVS [y] vero refert: a Neleo Ptolomaeo Philadelpho venditos Ariſtotelis libros fuiſſe, et Alexandrinae bibliothecae illatos, in qua ſine dubio in magno illo incen-

o) Francof. apud haeredes Wechel. 1598. 8. quae editio praeſtat prioribus.

p) Hos libellos ſolos et mechanica, quod ſine dubio Ariſtotelis ſint, controuerſia vacare contendit PATRICIVS l. c. p. 26. 34. et tamen merito dubitari ait IONSIVS L. I. c. 11. p. 56. de S. H. P.

q) Vindicat Ariſtoteli FABRICIVS l. c. p. 127 ſeq. Adeo vero dogmata aperte Platonem et Zenonem redolentia Ariſtotelis doctrinae repugnant, vt in eam GASSENDVS ingreſſus ſit ſententiam, Ariſtotelem ſub vitae finem animum mutaſſe: id quod absque teſte et veriſimilitudine dicitur. Rectius itaque eum, quem nunc habemus, librum abiudicari Ariſtoteli luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus, et rationibus FABRICII ſatisfecimus in Otio Vindel. Mel. II. pag. 120. 174 ſeqq.

r) His accedunt philologica quaedam.

s) Vtimur nos editione Lugdunenſi 1591. fol. Vol. II.

t) Lib. XIII. p. 609.

u) In Sylla T. V. p. 143.

x) Excitauimus potiores in Otio Vindelico Mel. I. §. 6. p. 80. inter quos maxime videndus eſt P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannio not. D.

y) Lib. I. p. 3.

cendio, a Iulio Caesare excitato, conflagrauerunt; id quod vel de quibusdam tantum Aristotelis scriptis vel de ἀπογράφοις inde desumtis intelligendum esse videtur. Intelligentes vero Nelei haeredes, magna cura colligere Attalicos reges Pergami bibliothecam, quibus tunc parebant Scepsii, thesaurum istum librarium in subterranea specu temere condiderunt, in qua libri vltra CXXX. annos delituerunt, quo tempore quam labem quamque iniuriam ab aëre vermibusque passi sint, facile intelligi potest. Postremo ex Aristotelis et Theophrasti progenie quidam protractos corruptosque vendidere Apelliconi Teio, homini peripateticae philosophiae amatori, qui cum opibus maxime valeret, aliasque bibliothecas coëmisset, hanc quoque Aristotelis magno aere redemit. Et curam quidem librorum, situ et vermium corruptione squalentium habuit Apellico, doctrina tamen ad eos emendandos impar: is itaque libros illos Aristotelis describendos curauit, eorumque qui detrimentum aliquod passi erant, lacunas male sedula diligentia expleuit, vnde non potuere non codices fieri corruptissimi. His cum accederent manus aliorum, doctrina quidem Peripatetica non destitutorum, sed qui ex ingenio locis corruptis medelam afferre tentabant, et vbi codices defecerant, coniectura in innumeris locis vtebantur, Aristotelis scripta alia fere reddidere, quam ex manu auctoris sui prodierant. Auxere hanc incertitudinem Romani: statim enim post Apelliconis mortem Sylla occupatis Olymp. CLXXIII. 4. Athenis, bibliothecam illam inuolauit, Romamque deportari curauit. Ibi nactus veniam vtendi codicibus Aristoteleis a bibliothecariis Tyrannio Grammaticus, Aristotelis studiosissimus, frequentiorem eorum editionem fecit, tum librarii quidam, amanuensibus minus doctis vsi, neque cum exemplari descripta comparantes infinitam corruptarum lectionum farraginem produxerunt. Fecit vero mira haec librorum Aristotelis vicissitudo admodum incertam doctrinam Peripateticam. Antiquiores enim post Theophrastum Peripatetici, genuinis Aristotelis libris destituti, cum non alios, nisi exotericos, eosque paucissimos haberent, nullam partem philosophiae ad mentem Aristotelis accurate poterant explicare: et qui post vulgatas editiones ex Tyrannionis ἀπογράφοις, manus interpretandae Aristotelis philosophiae admouerunt, ascititia a natiuis, aliena et spuria a genuinis discernere non poterant. Ex qua librorum Aristotelicorum historia, quantum innumeris, quos postea passi sunt, interpretum commentariis [z] tribuendum sit, liquet.

Philosophiae Peripateticae consideratio generalis.

§. XII. Comprehenditur his in libris ea Peripateticae philosophiae summa, qualem post restitutam inter Romanos scholae huic faciem natiuam exhibuere Aristotelis interpretes. Qui enim eos antecesserunt Peripateticae sectae doctores, nullam philosophiae partem accurate potuisse explicare, in antecedentibus monuimus. Philosophia itaque Aristotelis, quoad ea

z) Adiiciuntur catalogi interpretum Operibus Aristotelis editionis Casaubonianae et Duuallianae, sed non satis digesti, potiores indicant PATRICIVS et FABRICIVS ll. cc. itemque SCHOTTVS l. c. Add. PHIL. LABBEI breuis conspectus Aristotelis et Platonis Graecorum interpretum typis editorum Paris 1657.

ea in libris eius, hodie ſub eius nomine extantibus, comprehenditur, ſummatim iam exhibenda eſt. Antequam vero ὡς ἐν συνόψει celeberrimi philoſophi ſyſtema lectori exhibemus, praemonenda quaedam ſunt, ſine quibus fruſtraneum prorſus ſuſcipiemus laborem; ad ea itaque attentum eſſe iubemus lectorem intimas rationes ſyſtematis Ariſtotelici noſſe cupientem. Scilicet

I. Ineluctabilis obſcuritas ſcriptorum Ariſtotelis.

I. Tanta eſt obſcuritas ſcriptorum Ariſtotelis quam partim ipſe deſtinato iis induxit conſilio, partim e variis circumſtantiis fatisque, quae acciderunt, renata eſt, vt non diffiteantur, qui intime rimati fuiſſe mentem Ariſtotelis videntur, tantum non impoſſibile eſſe, in veram philoſophi mentem atque ſententiam penetrare, hasque tenebras penitus diſcutere. Magnus hic ſe nobis offerret campus, in conſiderationem ſcriptorum Ariſtotelis, eorumque partium tum externam tum internam exſpatiandi, ſi id noſtrum pateretur inſtitutum, finesque hiſtoriae philoſophicae vniuerſali poſiti, vel repeti et augeri atque illuſtrari poſſent ea, quae de hoc argumento PATRICIVS et imprimis vir doctiſſimus PETRVS IOANNES NVNNESIVS [a] dixerunt. Sed in compendium breue contrahenda ſunt omnia, eaque dicenda tantum, quae lectorem cautum atque prouidum in examinanda Ariſtotelis philoſophia facere poſſunt. Praemonendum vero eſt, Ariſtotelem non in figuris atque dictione poëtica, neque in dialogorum anfractibus, vt praeceptor eius Plato fecit, latere voluiſſe, nec fabularum integumentis ſe texiſſe, euitauiſſe etiam Pythagoreorum numeros atque ſymbola, et affectatam Heracliti obſcuritatem, ſed dictionem maxime propriam adhibuiſſe, et tamen adeo mentem ſuam atque ſententiam veram abſcondiſſe, vt ipſe ad Alexandrum M. de vulgatis ab eo editisque philoſophiae ſuae myſteriis ſcripſerit [b]: *acroamaticos libros, quos editos quereris, et non perinde, vt arcana abſconditos, neque editos ſcito eſſe, neque non editos; quoniam ſcilicet iis ſolis, qui nos audiunt, cognobiles erunt.* Effecit vero id partim philoſophandi genere, partim ſcribendi modo: cum enim arcanam philoſophorum methodum, ob innumeras, quas philoſophorum ſecuritati et auctoritati praeſtabat, vtilitates ſeruare voluiſſet, neque tamen eadem, vt reliqui, qui ante eum iſta docendi ratione vſi erant, via incedere conſtituiſſet, aliter rem aggreſſus eſt. Scilicet Socraticae apud Platonem methodo diſputandi innutritus ſaepe numero philoſophorum ante ſe opiniones affert, exponit, roborat, examinat, diſcutit, refutat, idque tam ſubtiliter, et nunquam fere addito mutatae orationis ſeriei indice, vt incertus haereat lector, num de ſua vel de aliorum opinione loquatur, quod multos decepit interpretes, vt Ariſtotelis eſſe putauerint, quae aliorum philoſophorum ſunt, quaeque a domeſticis eius opinionibus, non niſi ſumma adhibita attentione, diſtin-

a) In oratione de cauſis obſcuritatis Ariſtotelis earumque medela Inſtitutionibus Peripateticis adiecta, de qua ſupra. Eam ſeparatam quoque cum BART. IOS. PASCHALII Or. de optimo genere explanandi Ariſtotelem, et IO. BAPT. MONLORII Or. de vtilitate analyſeos Ariſtoteleae recudit WECHELIVS Francof. 1591. 8.

b) GELLIVS L. XX. c. 5.

diſtingui poſſunt. Hunc in finem ſaepe aliorum ſcripta conſulit, quae deuorauiſſe legendo ſupra docuimus, exque iis multa in rem praeſentem affert, raro tamen eos indicat fontes, vnde ſua deſumſit, quod non poteſt non ingentem parere difficultatem. Ipſa vero philoſophiae ratio apud Ariſtotelem has obſcuritatis cauſas magnopere auget. Vtitur enim plerumque notionibus abſtractis, vniuerſalibus, et nouas ac inſolitas ideas rerum excitantibus, et dum metaphyſica veſte philoſophiam naturalem et moralem induit, non deformem tantum, ſed et praeter naturalem et alienam reddit eius faciem, quam vix agnoſcunt, qui non ipſam quaſi cogitandi naturam in eiusmodi terminorum et notionum perſonas transmutant. Saepe numero quoque ideis notionibusque indeterminatis vagisque adhibitis, cum ipſe claram certamque cogitationum ideam non haberet, lectorem mire deluſit, coruosque vacuos dimiſit hiantes. Accedit his ſumma, quam affectabat, breuitas; ſuppoſita multa tanquam nota, quae lectorem tamen fugiunt, quaeſitae enunciationes rotundae, et dictio ſtrictiſſima; probationes vel plane non, vel alieno loco ob nimiam breuitatem poſitae; et quae alia ſunt, quibus vere illud HORATII euenit:

- - *breuis eſſe laboro,*
obſcurus fio. - - -

Cumque mathematicarum diſciplinarum eſſet peritiſſimus, multa ex iis quoque translata in philoſophiam, praecipue naturalem, quae non niſi ab illarum peritiſſimo intelligi poſſunt, et alienis rebus applicata miram obſcuritatem pariunt. Laborat etiam exemplorum, quibus dicta illuſtrat paucitate, quaeque affert obſcuriora ſunt, quam res patitur, quam illuſtrare aggreditur. Sunt quoque in Ariſtotelis ſcriptis pluſcula ſibi contradicentia, quae nullis interpretationis ſanae artibus et regulis in concordiam redigi poſſunt, ſiue is reuera diuerſis temporibus ſcribens aliter ſenſerit, mentemque mutauerit, ſiue dormiente attentione negligentior factus ad ſyſtematis rationem et nexum non ſemper reſpexerit, ſiue aliter prorſus intelligi voluerit; quaecunque enim eius rei cauſa eſt, neceſſariam ea parit obſcuritatem. Vt vero magis lateret, ſcribendi rationem in ſubſidium vocauit, multisque nominibus in eadem re vtitur, ſaepe res diuerſas vna eademque voce deſignat, qua nominum ambiguitate, cum nullibi fere nominum vocumque definitiones addat, totum incertum reddit lectorem, qua potiſſimum ſignificatione ſit intelligendus. Addit his Nunneſius, ipſam ſermonis proprietatem, minus vſitatam, quam preſſe ſaepius ſecutus eſt Ariſtoteles, obſcuritatem gignere, idque vocis ἐντελέχεια exemplo luculenter illuſtrat. Taceamus particularum ſingularem in Ariſtotelis ſcriptis vſum, abruptumque haud raro ſermonem, magnis quaſi paſſibus ad id quod demonſtrare inſtituit, graſſantem, qui lectorem reſpirare, et colligere cogitationes non ſinit, vt euaneſcant, quae antea legentis impreſſa ſunt memoriae. Conſtructiones rariores et a communi dicendi inter Graecos genere diſſonantes, quas argumento philoſophico miro artificio, ſed non ſine obſcuritatis effectu,

effectu, applicabat, praetermittimus. His caufis obfcuritatis Ariftotelis internis accedunt externae plurimae. Quis enim certum ac indubium aliquid fperet ex libris fitu, fqualore vermibusque corruptis, et ab imperitis manibus emendatis? quis non aliena ex coniectura fupplentium plurima acceffiffe coniiciat? et quis genuina ab adulterinis, affuta a natiuis difcernat fatis, et veram Ariftotelis mentem definiat? Dedit vero fatum hoc fcriptorum Ariftotelis aliam quoque obfcuritatis caufam; euerfus enim ordo librorum Ariftotelis, immo totius fyftematis, et confufa plurima, ita vt naturalis ratiocinandi via, qua inceffit philofophus, non pateat, et per ambages et errores lectores deducantur, incerti, quo tendant, quoue ducantur. Cumque pauciffimi inter editos libri fint, de quibus non dubitatum fit, an Ariftotelem parentem agnofcant, mirum non eft, cautum prouidumque veteris philofophiae interpretem prorfus incertum reddi, quid pro Ariftotelico habendum fit, quid reiiciendum pro fpurio? Addi his poffent plura, et, qua ratione infinita interpretum cohors fuas opiniones et cogitationes obfcuro Ariftotelis textui adplicans, et in diuerfiffimas explicationes trahens, multum has obfcuritatis caufas auxerit, oftendi, quantasque tenebras Ariftoteli induxerint Arabum commentarii, in fcholas quoque Occidentis introducti, exponi; nifi in fecunda hiftoriae huius periodo latius de his differendi occafio fe offerret. Cum itaque nec ipfe femper Ariftoteles clare intellexerit, quid dicat, ftatuatue, nec alios, nifi quos admifit, intelligere id voluerit, totque modis ea, quae reftant, corrupta fint, quis non cum Themiftio [c] fateatur, dementiae fimile effe, fi quis legendis libris illius fperet, fe fententiam illius confecuturum [d].

II. Scopus philofophiae Ariftotelis.

II. Ipfe praeterea fcopus, quem in condendo philofophiae fyftemate Ariftoteles refpexit, confiderandus eft, qui homini fupra modum ambitiofo et elati animi is potiffimum fuit, vt fuper omnes fe philofophos efferret, et nouum ac diuerfum ab eorum dogmatibus fyftema condendo, nouae fectae auctor fieret, quae reliquorum lumina extingueret, et acuminis gloriam ipfi conciliaret. Hofpitem plane atque peregrinum effe oportet in fcriptis Ariftotelis, qui hoc non palpat. *Ille enim*, verbis vtimur acutiffimi LVD. VIVIS [e] eleganter hac de re commentantis, *vt indefeffo illo fuo ftudio omnes, quotquot ante fe quicquam fcripferant, euoluerat, legerat, excufferat: ita neminem praeteriuit, quem non carperet, ratus, tantum in fe deriuaturum gloriae, quantum aliis omnibus ademiffet, tanquam fublimior effet ceteris acutiusque ac longius profpiceret.* Acuteque in hanc rem dixit magnus VERVLAMIVS [f]. *Ariftotelem more Ottomanorum, putauiffe, regnare fe tuto haud poffe, nifi fratres fuos omnes contrucidaffet.* Multum vero labis inde in ipfam philofophiae Ariftotelicae conftitutionem irrepfit. Cum enim non tam rebus faepe, quam verbis, fententias innouaret, iisque, quae non fine veritate atque experien-

c) Apud NVNNES. l. c. p. m. 5.
d) Conf. PATRICIVS l. c. p. 37. Otium Vindel. Mel. I. §. 9. p. 105 feqq. L. VIVES de corrupt. art. lib. I. pag. m. 56. qui dicta mire illuftrat.
e) De cauf. corrupt. art. L. I. p. m. 26 feqq.
f) De augm. fcient. L. III. c. 4. T. I. Opp. p. m. 212 f.

tia dicta ſunt a veteribus, nouam tamen opponere philoſophiam vellet, neceſſe fuit, veterum ſententias partim corrumpere, partim eas reiiciendo inanes et a vero alienas eligere, partim incertis vagisque vocibus vacuis ſenſu vero principiis philoſophiam replere, partim ad λεπτολογίας confugere, et his omnibus obſcuritatis affectatae beneficio inter ſe connexis gloriam apud rerum imperitos in argumento ſaepe difficiliori comparare. Quod quam vehementer acumini eius ingenii naturali et veritatis inuentioni, cui aptiſſimus natura erat, obſtiterit, tota eius philoſophia et imprimis naturalis probat.

III. Philoſophia aulae moribus aptata.

III Fuit vero alia quoque vitae Ariſtotelis circumſtantia, quae haud exiguum in philoſophiam eius influxum habuit. A pueritia enim in aula Amyntae cum parente Nicomacho verſatus, vitae aulicae mores et elegantiam aſſumſit. et in alteram quaſi naturam tranſire paſſus eſt. Poſtquam vero a Philippo rege Alexandri M. praeceptor electus eſt, occaſionem habuit philoſophiam regulis aulae, et ambitioni eius, quem educabat, attemperandi. Relicta itaque imaginaria republica Platonis, cum Socratica quoque ethica videretur nimis humi ſerpere, totam philoſophiam moralem ita formauit, vt et Alexander M. et qui eius amici erant, vel ſub Ariſtotele duce ad gloriam et dignitates graſſabantur, animum inde ita formare diſcerent, vt fine optato fruerentur. Diligenti tantum ethicae Ariſtotelicae inſpectione opus eſt, vt hac de re conuincamur, et vel ſola virtutis definitio et connexio ſatis de iſto Ariſtotelis ſcopo loquitur. Ex quo patet, quam miſere ſe decipi paſſus ſit orbis philoſophicus, qui per tot ſecula veram felicitatis moralis viam in ethica Ariſtotelis inueniri poſſe ſibi perſuaderi paſſus eſt.

IV. Philoſophia naturalis incerta et vaga.

IV. Neque circa phyſica dogmata ſine conſideratione generali dimittendus eſt Ariſtoteles. Diximus ſcilicet, conſtituiſſe philoſophum ab omnibus phyſicis ante ſe abire, nouumque ſyſtema effingere. Satis hoc in libris phyſicis, praeſertim in libro de anima, et quem contra Zenonis Xenophanis et Gorgiae dogmata ſcripſit, prodidit. Ita vero a clara et naturalem ſcientiam iuuandi apta methodo, materiam per particulas conſiderandi minimas diſcedens, alia principia excogitare coactus eſt, quae iis opponantur; nam Platonis quoque materiam, ſemper fluxam et per partes minimas mutabilem reſpuebat. Cum vero ideas quidem per ſe exiſtentes τερετίσματα eſſe atque difficiles nugas intelligeret, naturam tamen rerum in ſpeciebus formisque eiusmodi rerum quaereret, ad principia phyſica, Platonis non meliora, delapſus totam rerum naturalium ſcientiam corrupit, et principia nobis obtruſit, iſto nomine minime digna, quippe quae nec clara, nec aliter niſi in mentis abſtractione extantia, ideisque vagis vocibusque nihili expreſſa, naturam rerum magis abſcondunt, quam exponunt [g].

V. Ne-

g) Elegantem de his naeuis ſatyram in phyſica praecepta Ariſtotelis exhibent Menagiana T. II. p. 9. repetitam, et annotationibus doctiſſimis illuſtratam in Actis philoſ. Vol. III. p. 1 ſeqq.

V. Neque praetermittendum hic eſt, adhibuiſſe Ariſtotelem, exemplo Platonis edoctum, cui in nulla re eruditione et ingenii acumine cedere volebat, ſaepiſſime mathematicarum diſciplinarum ſubſidia, negarique nequit, non vbique male id illi ceſſiſſe. Verum, cum nimiam breuitatem et obſcuritatem ſectatus ſit, et rationibus mathematicis expreſſerit, quod natura ſua ab iis valde abhorret, non difficilis tantum intellectu, ſed et alienus haud raro ab argumenti natiua facie factus eſt. Cui num medelam adhibuerit IOSEPHVS BLANCANVS [h], dicent, qui eius librum viderunt.

V Mathematica intempeſtiue immixta.

VI. Etſi vero multa in Ariſtotelis philoſophia, immo plura, quam inſanis eius admiratoribus videtur, deſiderari omnino poſſunt debentque; improbandus tamen eorum mos eſt, qui nihil dignum laude in ea deprehendunt, nec ſe philoſophari recte poſſe credunt, niſi in totum Ariſtotelem et quaecunque eius nomen gerunt, debacchantes, cuncta proculcent, nullaque in re pretium ei ſtatuant, cum tamen nec vbique dormiuerit Ariſtoteles, et haud pauca dixerit tanto ingenio digna, licet fateamur, ipſum ſyſtematis habitum atque naturam, magis naeuis non carere [i], improbemusque morem eorum, qui melioribus et ſanioribus ſpretis, exſangue Ariſtotelicae philoſophiae cadauer coeco ſequuntur applauſu atque obſequio. Imprimis vero laude digna eſt Ariſtotelis in exotericis diſciplinis, poëtica imprimis et rhetorica eruditio, quae magnum ſatis ingenium prodit, a pleriſque tamen neglecta eſt.

VI. Ariſtotelis philoſophiae non omne denegandum pretium.

§. XIII. Vt vero ſpeciali magis delineatione Ariſtotelis philoſophiam depingamus, paucis eam, qualem libri, qui ſub eius nomine ambulant, exhibent, conſiderare iuuat, prolixiora vero apud eos quaerere iubemus, qui poſt renatas literas in genuinum librorum Ariſtotelis ſenſum et philoſophiam haud infeliciter inquiſiuerunt. Quos quia ad recentiora tempora, vltimamque hiſtoriae philoſophicae periodum delapſi, ex inſtituto nominabimus, breuitati conſulentes eos hoc in loco praeterimus. Diuiſit vero, exponente LAERTIO [k], Ariſtoteles philoſophiam bifariam, aliam enim in agendo, aliam in contemplando conſiſtere ait, eamque practicam, hanc theoreticam dixit. Huic inſtrumentalem ſubiecit, logicam. Quam philoſophiae diſtinctionem non ab eo excogitatam fuiſſe, ſed ex Platonis philoſophia transſumtam, ex Platonicae philoſophiae delineatione ſupra allata, manifeſtum eſt. Logicae autem hanc potiſſimum rationem habuit:

Logica Ariſtotelis.

I Scopus logices duplex eſt, veriſimile ac verum, ſiue veritas probabilis et certa. Ad illam tendit dialectica, quae probabilibus rationibus de veritate diſſerit; ad hanc analytica, quae certis demonſtrationibus nititur [l].

 II. Ve-

h) De locis in Ariſtotele mathematicis Bonon. 1615 4. conf. ERASMVS apud TH. POPEBLOVNT. Cenſ. cel. aut. p 34.

i) De cenſoribus et reprehenſoribus Ariſtotelis infinita dici poſſent, quae tamen alieni ab hoc loci ſunt. Omnibus fere praeferendus eſt GASSENDVS in Exercitationibus paradoxicis aduerſus Ariſtoteleos. Plura hac de re ad recentiora tempora deducti dicemus.

k) Lib V. ſ. 28.

l) ibid. Dialecticam recte diſſerendi facultatem vertit ALDOBRANDINVS, eo quod tota ad diſſerendum tendit. Hinc CICERO de fato, totam logicam diſſerendi rationem vocat, eo quod huic ſcopo totam logicam ſubordinabat, et ad hunc ſi em omnia

II. Veritas vero demonſtratur, deque ea diſſeritur per ſyllogiſmum, vel demonſtratiuum et analyticum, vel topicum et dialecticum; ſyllogiſmus enunciationibus conſtat, enunciationes terminis ſimplicibus.

III. Terminus trifariam diſtinguitur, in homonymum, ſynonymum et paronymum. Homonymus eſt, qui commune nomen de rebus diuerſis adhibet; ſynonymus, vbi nomen et rei definitio conueniunt; paronymus, quo denominata, eadem de re, caſu et terminatione differunt [m]. Solent Peripatetici doctores his, quae antepraedicamenta vocant, addere terminum analogum, quo idem nomen vni rei primario, alteri ſecundario et improprie conuenit, et praemittere doctrinam de praedicabilibus, ſiue modis praedicandi generalibus, ad quae, quoniam peculiari tractatione de iis nihil dixit Ariſtoteles, PORPHYRIVS introductionem ſcripſit; quorum praedicabilium quinque numerant, genus, ſpeciem, differentiam, proprium et accidens, qua de re Peripateticae logicae, quae vbique haec myſteria crepant, conſulendae ſunt.

IV. Termini vniuoci ad decem claſſes generales reuocantur, quae categoriae, ſiue praedicamenta vocantur. Doctrina illa ex Pythagorica ſchola deſumta, quae cum numerum denarium omnium perfectiſſimum haberet, intra eum omnes praedicamentorum claſſes concluſit, primusque Archytas Tarentinus fuiſſe dicitur, qui hanc entium ſcalam conſtituerit: a quo cum didiciſſet hanc ſapientiam Plato, cum eo in Italia conuerſatus, Ariſtoteles myſteria praeceptoris vulgando, arcanam doctrinam propalaſſe fertur. Ita quidem FR. PATRICIVS [n], qui Simplicii et Iamblichi auctoritate vtitur, libellum περὶ τȣ παντὸς, Archytae tribuentium, vt plagii hac in re Ariſtotelem inſimulet. Et Archytae quidem libellum hodienum ſupereſſe, infra, ad Pythagoreos deducti, docebimus, Ariſtotelem tamen ſua huic ſurripuiſſe, ſine teſtibus dicitur. Nec alia forte ratio eſt, quae ante Patricium LVDOVICVM VIVEM [o], et poſt eum IONSIVM [p] mouit, vt libelli de categoriis, qui Ariſtotelis nomen gerit, auctorem hominem Pythagoreum vel Platonicum eſſe ſuſpicarentur; ſine cauſa forte graui, cum veteres, teſte AMMONIO [q], librum de categoriis inter genuinos numerare non dubitauerint.

V. Referuntur vero decem iſtae entium claſſes vel ad ſubſtantiam, quae per ſe exiſtit, vel ad accidens, quod eſt in alio, tanquam in ſubiecto.

VI. Subſtantia eſt vel prima, quae maxime proprio ſenſu ita dicitur, et de

omnia referebat Ariſtoteles. Id quod probe notandum, quia ſine eo intelligi nequit, cur praedicamentorum, et enunciationum doctrinam ad logicam retulerit, et Grammaticam magis philoſophicam, quam artem ratiocinandi nobis dederit. Graeci enim ex communi loquacis patriae more pulchre ſibi philoſophati fuiſſe viſi ſunt, ſi pulchre de rebus diſſeruiſſent. Et ex his illuſtranda ea ſunt, quae habet LAERTIVS l. c. qui totam logicam Ariſtotelis ad diſſerendi artificium tranſtulit.

m) De categor. c. I. T. I. opp. p. 8.

n) Diſcuſſ. Peripatet. T. II. L. I. p. 182.

o) De cauſis corrupt. art. L. III. p. m. 97. qui obſeruat quoque, haec ad primam philoſophiam, non ad logicam pertinere. Quorum prius verum eſt, poſterius falſum, ſi Ariſtotelis ſcopum conſideres, qui genera rerum ad conſtituendas definitiones ex iis depromſit.

p) De Script. Hiſt. philoſ. L. I. c. 2. p. 4.

q) l. c.

de altero neque praedicari poteſt, neque ei inhaerere; vel ſecunda, quae in prima ſubſiſtunt, vt genera et ſpecies.

VII. Accidentis nouem genera atque claſſes ſunt: quantitas, relatio, qualitas, actio, paſſio, quando, vbi, ſitus, habitus [r].

VIII. Quantitas eſt vel continua vel diſcreta; quaeque nec contraria habet, nec admittit magis et minus et denominat res, vt dicantur quantae, aequales vel inaequales.

IX. Relatio eſt, cuius tota natura ad alium refertur: et admittit magis et minus, et natura ſua relata facit ſe conſequentia, et natura coniuncta.

X. Qualitas eſt, a qua res dicuntur quales, habetque quatuor ſpecies: naturalem diſpoſitionem et habitum, naturalem potentiam et impotentiam, paſſionem et paſſibilem qualitatem; formam et figuram. Ea vero et intendi atque remitti poteſt, et admittit contrarietatem; et denominat res, vt dicantur ſimiles et diſſimiles.

XI. Actio et paſſio, illa agentis, haec patientis motum ſignificat, et admittunt contraria poſſuntque intendi et remitti.

XII. Quando tempus, vbi locum, ſitus et habitus externas huius nominis circumſtantias rei ſitae vel habitu veſtitae innuunt.

XIII. Poſt praedicamenta haec conſiderandi ſunt termini, qui ad hoc claſſium rerum ſyſtema reduci nequeunt, ſuntque 1. oppoſita, quae vel relatiue, vel contrarie, vel priuatiue, vel contradictorie ſibi opponuntur, 2. prius, 3. ſimul, 4. motus, 5. habere [s].

XIV. Ex terminis componitur enunciatio vel propoſitio, quae ad doctrinam de interpretatione proprie pertinet [t].

XV. Vox mentis conceptuum ſignum eſt, qui cum vel ſimplici perceptione, quae nec vera nec falſa eſt, vel perceptione, quae ex vero et falſo participat, percipiantur, vocem faciunt vel ſimplicem et incomplexam vel complexam.

XVI. Nomen eſt vox ex inſtitutione ſignificans, ſine connotatione temporis, cuius nulla pars per ſe ſignificat et ſeparatim.

XVII. Verbum eſt vox connotans tempus, cuius nulla pars per ſe aliquid poteſt ſignificare, et eſt ſemper nota eorum, quae de alio dicuntur.

XVIII. Oratio eſt vox ex inſtituto ſignificans, cuius pars ſignificat ſeparatim.

XIX. Inter orationes ea ſola enunciatiua eſt, et ad hermeneuticam ſpectat,

r) Multum vapulat Ariſtoteles recentioribus VIVI, GASSENDO aliisque ll. cc. quod rerum omnium claſſes intra decenarium numerum concluſerit, cum plures admittant. Culpa vero non tam in Ariſtotelem, quam Pythagoreos, primos doctrinae huius inuentores, conicienda eſt, qui decenario numero perfectiſſima abſoluebant.

s) ib. c. 10. T. I, p. 17. ſeqq.

t) Ipſe ARISTOTELES librum de interpretatione inſcripſit T, I, p. 11. Tanti hanc doctrinam fecit ISIDORVS Orig. L. II. c. 27. vt non atramento ſed mente calamum tinxiſſe diceret. SANCTIVS vero Mineru. L. I. c. 5. p. m. 37. indignum librum et tractationem Ariſtotelis nomine iudicat: conf. PATRIC. T. I. L. III. p. 21. Medium nos tenendum cenſemus, et cogitandum, Ariſtotelem, vt ipſe c. 6. fatetur, haec ſcripſiſſe πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις, contra ſophiſtarum moleſtias, quo fine ceſſante, pleraque Ariſtotelicae dialecticae, quae ſuo tempore non contemnendum in his vſum praeſtitit, inutilia ſunt et difficiles nugae.

ctat, quae verum vel falſum ſignificat, reliquae ad rhetoricam et poëticam pertinent, conſtatque ea ſubiecto et praedicato, et copula.

XX. Propoſitiones quinquefariam diuiduntur, in ſimplices et complexas, affirmantes et negantes, vniuerſales, particulares, indefinitas et ſingulares, impuras et modales. Modales ſunt vel neceſſariae vel poſſibiles, vel contingentes vel impoſſibiles.

XXI. Propoſitionibus porro accidunt tria, oppoſitio, aequipollentia, et conuerſio.

XXII. Oppoſitio vel contradictoria eſt, vel contraria, vel ſubcontraria.

XXIII. Aequipollentia eſt, per quam duae propoſitiones eandem rem ſignificant, atque vna ſimul verae eſſe vel falſae poſſunt.

XXIV. Conuerſio eſt terminorum tranſpoſitio, ita vt affirmatio et negatio cum veritate tamen eadem maneat. Attendit in hac enuntiationum conſideratione Ariſtoteles non ad conceptuum, qui verbis exprimuntur, naturam, ſed ſermonis proprietatem, vt ita logicam ſophiſtis in verborum cauillationibus artem quaerentibus praeſidium opponeret: vnde multa hac in re dicta ſunt, quae attentione ad idearum intellectus naturam habita, falſa ſunt, vel otioſe dicta, in quo demonſtrando ſubtiles fuere *artis cogitandi* auctores Galli [u] et Germanus G. GERHARDVS TITIVS [x], vt alios taceamus.

XXV. Syllogiſmus eſt oratio, qua poſitis quibusdam aliud neceſſario conſequitur [z].

XXVI. Materia ſyllogiſmi tres termini ſunt; forma eſt legitima materiae diſpoſitio ſecundum figuras et modos.

XXVII. Figura eſt medii termini et extremorum recta ordinatio, vt recte concluſio deducatur. Modus eſt diſpoſitio propoſitionum pro quantitatis et qualitatis ratione.

XXVIII. Figurae ſyllogiſmorum ſunt tres: prima, vbi medius terminus eſt ſubiectum maioris propoſitionis et praedicatum minoris; habetque modos, quibus dextre concluditur, quatuor; ſecunda figura medium terminum praedicat de duobus extremis; et quatuor modis recte concludit; in tertia figura medium vtrique extremo ſubiicitur, et ſex modos habet legitime concludendi [a].

XXIX. Omnis ſyllogiſmus conſtruitur in aliqua ex tribus iſtis figuris, et perficitur per primam figuram et reducitur ad modum vniuerſalem primae figurae.

XXX. Sunt et aliae ratiociniorum formae ſex: conuerſio terminorum, inductio, exemplum, abductio, inſtantia, enthymema, quae tamen omnes, cum ſyllogiſmi virtute conſtent, ad eum reduci poſſunt et debent [b].

XXXI. Ad inueniendos ſyllogiſmos opus eſt 1. vt termini problematis

u) Art de penſer L. II. ch. 2 ſeqq. p. m. 160. ſeqq.

x) Art. cogit. c. 6. p. 96 ſeqq.

z) Prolixe doctrinam de ſyllogiſmo exponit, analyt. prior. L. I. Tom. I. p. 40 ſeqq.

a) Quartam addidit Galenus, nullius fere vſus.

b) Anal. prior. L. II. c. 23 ſeqq p. 73 ſeqq.

matis ſumantur, et res, de qua agitur, ſupponatur, nec non definitiones, proprietates, conſequentia, antecedentia, repugnantia; 2. Vt eſſentialia, propria et accidentia, certa et probabilia inter ſe diſcernantur; 3. Vt eligantur conſequentia vniuerſaliter; 4. Vt eligantur antecedentia, quibus res vniuerſaliter conſequens eſt; 5. Vt nota vniuerſalis iungatur non conſequenti, ſed antecedenti; 6. Vt conſequentia accipiantur proxima, non remota; 7. Itemque antecedentia proxima non remota; 8. Vt eligantur, quae vniuerſi rei ſunt conſequentia, itemque ea, quibus vniuerſis res ipſa conſequitur [c]. Mire in his dilucidandis et ad ſingulorum problematum propria applicandis induſtrius et ad obſcuritatem vsque ſubtilis eſt Ariſtoteles, breuior et clarior futurus, ſi ſermonis naturam ab idearum atque notionum proprietate diſtinxiſſet, et ad hanc, non ad illam, reſpexiſſet.

XXXII. Omnis diſcurſus, ſcientiam gignens, nititur praeuia aliqua cognitione rerum de quibus diſcurrendum [d].

XXXIII. Scire eſt intelligere quod res ſit, quod talis eius cauſa ſit, et quod aliter ſe habere non poſſit [e].

XXXIV. Demonſtratio eſt ſyllogiſmus ſcientiam pariens.

XXXV. Deriuatur vero ſcientia apodictica a cauſis veris, primis, immediatis, notioribus, quaeque, vt aliunde demonſtrentur, opus non habent.

XXXVI. Scientia demonſtratiua non datur niſi rei neceſſariae, vnde et demonſtratio ex neceſſariis rebus conſiſtit [f]. Veriſſimum in ſe axioma, vehementer corrupit Ariſtotelis ſchola, praeceptorem, vt videtur, non ſatis aſſecuta: ille enim de neceſſitate id conſequentiae potiſſimum intellexit, vnde et regulas vniuerſalis conſequentiae hoc loco explicat, illa de ſubiecti neceſſitate intelligens, cum entium moralium nullam phyſicam neceſſitatem videret, illis certitudinem apodicticam denegauit, phyſicis aſſeruit, cum e contrario neceſſitas conſequentiae clariſſima ſit in rebus moralibus, quarum naturam et definitionem intelligimus, quae in phyſicis ob ignoratas rerum eſſentias non datur. Id quod ad illuſtranda ea tenendum, quae poſtea dicentur.

XXXVII. Dictum de omni eſt, quod competit omni et per ſe, et ſemper [g].

XXXVIII. Vniuerſale primum eſt, quod in vnaquaque re eſt per ſe ipſum, quatenus ea res eſt.

XXXIX. Demonſtratio fit ex concluſionibus aeternae veritatis [h]: ex quo ſequitur, rerum fluxarum nec demonſtrationem dari, neque ſcientiam, neque definitiones quoque. Πρῶτον καὶ κύριον δόγμα hoc Platonicae philoſophiae fuiſſe, quo fundamento tanquam lapide angulari, totus cardo doctrinae de ideis vertebatur, ſuo loco probauimus. Nec recedere ab hac ſententia auſus eſt Ariſtoteles, etſi pulchre videret, ideas, ſiue ſubſtantias a rebus

c) ib. L. I. c. 27. p. 65 ſeqq.
d) Analyt. poſt. L. I. c. 1. p. 103.
e) ib. c. 2. p. 104.
f) ibid.
g) ib. c. 4. p. 78 ſeqq.
h) ib. c. 8. p. 109 ſeqq.

rebus abstractas inane figmentum cerebri Platonici esse: cum vero errorem istum, essentias rerum in eiusmodi naturis communibus versari, non dimitteret, ad opinionem, Platonica non meliorem, delapsus, eiusmodi naturas communes, in rebus singularibus subsistentes asseruit [i], quas cum subiectum demonstrationis necessarium et aeternum esse contenderet, de iis demonstrationem dari posse, affirmauit, rebus vero moralibus, semper mutationi, vt credebat obnoxiis demonstrationem denegabat. Quae omnia quam erronea sint, facile intelligent, qui ad rerum naturam accuratius attendunt. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ monuisse sufficiat, qui historiam, non examen Peripateticae philosophiae scribimus.

XL. Aliud vero est, rem nosse, quod sit, et rem nosse, quare sit; hinc duplex demonstrationis genus est, vnum τȣ̃ ὅτι, quod a posteriori demonstrat, alterum τȣ̃ διότι, quod a priori demonstrat, quodque genuinum maxime est et perfectissimum [k].

XLI. Scientiae opponitur ignorantia, quae duplex est, vel purae negationis, vel prauae dispositionis, haec illa multo deterior est, oriturque a falso syllogismo, cuius medium falsum est, quemadmodum illa a sensuum vitio [l].

XLII. Nulla scientia a sensibus immediate oritur, qui in singularibus versantur, cum ea sit vniuersalium, conducunt tamen illi ad eam, quatenus vniuersale ex singularibus sensui obuiis intelligitur [m].

XLIII. Inductio itaque fit, vbi a singularibus sensu perceptis demonstratio ad vniuersalia deducitur.

XLIV. Syllogismus dialecticus est, qui conclusionem ex probabilibus deducit. Probabile autem est, quod videtur omnibus, vel plerisque, vel sapientibus atque praestantissimis quibusuis [n].

XLV. Dialectica autem ars est coniecturandi, vnde nec finem semper assequitur.

XLVI. In quauis propositione, et problemate quoque declaratur vel genus, et differentia, vel definitio, vel proprium, vel accidens [o].

XLVII. Est vero definitio oratio, explicans naturam rei; proprium, non quid res sit, sed quid in ea sit, et cum ea reciprocetur, exponit: genus est, quod de pluribus specie differentibus in quid praedicatur: accidens est, quod potest abesse vel adesse [p].

XLVIII. Dialectica argumenta nituntur, vel inductione vel syllogismo: suosque vnde desumuntur, loculos habent [q]: inductio aduersus indoctos, syllogismus aduersus doctiores adhibendus est.

XLIX.

i) Plura hac de re diximus in Hist phil. de Ideis S. I. §. 8. p. 130 seqq.

k) ib d. c. 10. p. 110.

l) ib. c. 18. p. 117 seqq. Accuratius distinxisset in ignorantiam, quae etiam versatur circa res sensibus non obiectas, et inter errorem.

m) Habuisse Aristotelem hanc thesin ex Platonis schola, dubium non est, vnde totus vniuersalium amore captus est, non sine dispendio veritatis: cum et singularium certa detur notitia ex euidentia sensuum citra ratiocinationem intellectus.

n) Topic. L. I. c. 1. p. 110 seqq.

o) ib. c. 3. p. 112.

p) ib. c. 4.

q) ib. c. 10. p. 113 seqq. locos vero topicos L. II. p. 119. decem ponit, quibus differendi artem instruit, et sui temporis moribus satisfacere conatur.

XLIX. Elenchus eſt ſyllogiſmus concluſioni a reſpondente defenſae contradicens: qui ſi falſi ſint, ſophiſtici dicuntur[r].

L. Sunt vero elenchi ſophiſtici vel in dictione, vel extra dictionem.

LI. Sophiſmatum in dictione ſpecies dantur ſex: homonymiae, amphiboliae, compoſitionis, diuiſionis, accentus, figurae dictionis.

LII. Sophiſmatum extra dictionem ſpecies ſunt ſeptem: fallacia accidentis; fallacia a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter; fallacia ignorationis elenchi; fallacia conſequentis; fallacia petitionis principii; fallaciae non cauſae, vt cauſae; fallacia plurium interrogationum.

LIII. Decipit autem ſophiſta vel falſitate, vel paradoxo, vel ſoloeciſmo, vel tautologia, quas ſibi metas conſtituit.

Philoſophia naturalis Ariſtotelis.

§. XIV. Haec in Logica Ariſtoteles conſtituit: tanquam inſtrumento quibus veritates, imprimis theoreticae erui debent[s], vnde ad eas quoque refert LAERTIVS[t]. Sequitur pars theoretica, quae vel phyſicam, vel metaphyſicam, vel mathematicam comprehendit. Etſi vero non plerique tantum libri phyſici, qui ſub Ariſtotelis nomine ambulant, in dubium vocentur a PATRICIO[u] quique eum ſequuntur, LAERTII quoque catalogus librorum Ariſtotelis alium eorum ordinem inſtituat, optime tamen eam ſequemur librorum phyſicorum ſeriem, quam ab eius exegetis accepimus. Ita vero in illis ſtatuitur:

I. Principium rerum naturalium non vnum eſt, vt Eleaticis viſum, nec homoeomeriae, vt Anaxagorae, nec atomi, vt Leucippo et Democrito, nec ſenſibilia elementa, vt Thaleti eiusque ſcholae, et Empedocli, nec numeri, vt Pythagoreis, nec ideae, vt Platoni placuit[x]. Eruditum et diligentem in his rerum naturalium principiis veterum exponendis ſe praeſtitit Ariſtoteles, ſed nimis breuem, et non ſatis candidum. Vnde intelligi ſatis nequit, niſi illorum doctrinae aliunde diſcantur: lucem itaque foenerari Ariſtoteli conatus eſt SCIPIO AQVILIANVS[y], qui cum et ipſe breuis atque obſcurus ſit, et praecipue Ariſtotelem ſequatur, noua illuſtratione opus habet.

II. Contraria ſibi inuicem rerum principia eſſe oportet, atque oppoſita per habitus et priuationes. Prouocat in his Ariſtoteles ad philoſophorum antiquorum conſenſum, qui et ipſi ita rationes phyſicas expediunt, e. g. Parmenides ponendo frigidum et calidum, Democritus atomos et vacuum, et ſic reliqui.

III. Principia vero ſunt, quae neque ex ſe mutuo, neque ex aliis ſunt, ſed ex quibus ſunt omnia. Atque talia ſunt prima contraria, quae cum prima ſint, ex aliis eſſe nequeunt, et contraria cum ſint, non ex ſe inuicem exiſtunt.

 IV.

r) De elench. ſophiſt. T. I. p. 173 ſeqq.

s) Conferenda de hac Ariſtotelis logica quae collegit Ven. WALCHIVS in Hiſtor. Logic. L. II. c. 1. ſ. 1. §. 8. Parerg. Acad. p. 529 ſeqq.

t) L. V. ſ. 23.

u) l. c. T. I. p. 39 ſeqq.

x) Phyſ. L. I. c. 3. 4.

y) De placitis philoſophorum ante Ariſtotelem Mediolani 1615. 4. libellus eſt rariſſimus, cuius nouam editionem additionibus et illuſtrationibus auctam dudum meditamur.

IV. Sunt vero principia illa nec infinita, alias enim ad naturam rerum via nulla pateret, nec tamen duo tantum; ex ſolis enim contrariis gigni poſſet nihil, quia ſe mutuo potius deſtruerent.

V. Principia itaque rerum naturalium tria ſunt: contraria duo; forma et priuatio, et res, quae vtrique pariter ſubiicitur, materia. Quorum duo illa, forma et materia, rem conſtituunt; priuatio rerum conſtitutionem, niſi per accidens, non ingreditur, quatenus nempe materiae competit [z].

VI. Res omnes educuntur ex eo, quod potentia eſt, nempe materia prima, non vero ex eo, quod eſt actu, neque ex eo, quod non eſt, quod purum ſit nihilum.

VII. Materia autem [a] neque generatur, neque corrumpitur, ſed eſt prima, et infinitum rerum omnium ſubiectum, ex quo illae formantur primario non per ſe, ſed per accidens educuntur, et in quod poſtremo omnia reſoluuntur. Probe haec definitio materiae tenenda eſt, vt, quo ſenſu Ariſtoteles contra veteres phyſicos, nec formam nec materiam in cauſis naturalibus negantes diſputauerit, intelligatur. Omnes ſcilicet, qui de rerum naturalium cauſis diſſeruerunt, philoſophi, in eo conſenſerunt, eſſe aliquod ſubiectum, ex quo formata ſint omnia, quaecunque in ſenſus noſtros incurrunt, cuique formae rerum imprimantur, id quod materiam plerique vocant. Hanc materiam vt negare non poterant, ita quid eſſet, et qua ratione formas rerum reciperet, dicere vix poterant, et ad varias hypotheſes recurrebant. Plerique in minimas particulas diuiſam, aeterno motu ferri, et a cauſa rationali coniungi non negabant, quidam caſu ita coaleſcere ſtatuebant; formas tamen rerum non deprehendebant. Hinc materiae particulis ineſſe eiusmodi qualitates eſſentiales, et vel prima elementa in iis haerere, variis modis poſtea modificatas aſſerebant, vt Empedocles, Thales et qui hos ſequebantur, vel vniuerſarum rerum naturas, certo particularum generi ineſſe et ſimilares particulas iungi contendebant, vt Anaxagoras. Quod cum diſpliceret Platoni, nec is materiae fluxum negare auderet, adeoque formas et eſſentias rerum aliunde deriuare haberet neceſſe, ad ideas recurrit, ſiue eſſentias ex Deo emanantes et rerum materiae impreſſas. Facile vidit Ariſtoteles, homo acutiſſimus, eſſe haec ſomnia ingenii, nec ita rerum naturalium cognitioni conſuli. Vt itaque aciem aptius inſtrueret, materiam quidem accepit, qualitatibus omnibus penitus orbatam, quae nec qualitatem nec quantitatem vllam haberet, adeoque corpus quoque non eſſet, ſed tamen ſubiectum ſe aeternum obieciſſet, cui vero formae ſpeciesque imprimerentur, et inhaererent, vnde et ſequitur materiam in ſe incorpoream eſſe, cum corporis natura ſit, qualitatibus veſtiri. Quod vt ipſe ARISTOTELES, eo loco vbi pluribus de hac re agit [b], luculenter innuit, ita peruerterunt Ariſtotelis ſententiam, qui, cum corpus non eſſe materiam viderent, Deum ipſum eſſe materiam primam contenderunt, qui ſolus ſine corpore,

ab

z) ibid. c. 8.

a) ib. c. 9. p. 261. vbi nouam ſe hypotheſin edere iactat.

b) Metaphyſ. L. I. c. 6. T. II. p. 450.

ab aeterno, infinitus, etc. ſit, qua in haereſi Almaricum fuiſſe, in hiſtoria philoſophiae medii aeui dicemus. Ariſtoteles itaque hac materiae definitione Empedocli aliisque elementa materiae ineſſe ſtatuentibus, itemque iis, qui qualitates ineſſe materiae credebant, ſe oppoſuit, nouam ita philoſophandi de naturalibus hypotheſin excogitaturus. Quam tamen ante eum iam tenuerunt Pythagorei, inter quos TIMAEVS LOCRVS [c] materiam definiuit eſſe ab omni forma et figura per ſe immunem ac liberam, quaslibet tamen formas recipientem. Quem ſecutus eſt PLATO in *Timaeo* [d] paria tradens. Ariſtoteles vero, qui, vt nouae gloriam inuentionis ſibi vindicaret, veterum lumina peruertere ſolebat, negans [e], quae Plato habet de materia, certi ac definiti quid ſignificare, primum ſe gloriatus eſt, qui hanc materiae incorporeae notionem, tanquam verum corporum principium inueniret, et notione abſtracta et metaphyſica vſus materiam definiuerit [f], quae per ſe ipſam neque quid, neque quantum, nec aliud quidpiam eorum, quibus ens denominatur, dicatur. Quae ſi recte obſeruaſſent Ariſtotelis ſectatores, et iactantiam magiſtri, qua in hac materiae definitione ab omnibus veterum ſe abire oſtentabat, ſeducere ſe non paſſi eſſent, vt crederent, aliud illum dicere, quam quod Plato, Pythagoras aliique dixerunt, qui materiam omnibus corporis qualitatibus et affectionibus ſpoliatam dixerunt, non in tot abſurdas et contrarias de materia prima Ariſtotelis ſententias fuiſſent delapſi [ff]. Immo recentiores quoque parcius inſaniae accuſaturos fuiſſe hanc doctrinam, ſi veram veterum et Ariſtotelis mentem recte perſpexiſſent, egregie monet, qui incomparabili iudicio lucem argumento huic accendit, ven. MOSHEMIVS [g], quem, ne nimii ſimus, legi conſulique velimus. Ceterum notionem materiae abſtractam in metaphyſica conſiderandam eſſe contendit Ariſtoteles, eo itaque reliqua ſeruanda ſunt, quae de ea dici poterant.

VIII. Eorum quae ſunt, quaedam natura ſunt, quaedam ob alias cauſas: illa principium in ſe vniuerſa motus habent, hæc vero minus. Eſt vero natura principium et cauſa motus atque quietis in eo, in quo primo per ſe et non per accidens ineſt. Ineſt autem natura ſubſtantiis materialibus; proprietates autem naturales conueniunt cum ipſa natura, quae duobus conſiſtit, materia et forma: forma tamen magis natura eſt, quam materia, quia in actu conſiſtit [h]. Obſcuriſſimus eſt in definienda naturae notione Ariſtoteles, vt incertum ſit, quid per eam intellexerit? Non enim eſſe certam ſubſtantiam conſilio res omnes diſtribuentem et a rebus materialibus diuerſam, in quam ſententiam praeter alios diſceſſit RADVLPHVS CVDWORTHVS [i], naturam genitricem cui magnopere fauebat, hoc loco ſe vidiſſe ſomnians, ex eo intelligi poteſt, quod cum materia haec natura arctiſſime connexa eſt, eiusque neceſſitati alligata [k]. Quaerenda itaque eſt haec natura in rebus materia-

 libus,

c) De anima mundi. Opuſc. Phyſ. GALEI p. 544.
d) Conf. CICERO Acad. Q q. L. I c. 7.
e) De gener. et corrupt. L. I c. 2. T. I. p. 385.
f) Metaphyſ. L. VII. c. 3. T. II p. 708.
ff) Conf. MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. P. I. c. 12. p. 226.
g) Ad CVDWORTHI Syſtem. intellect. c. V. Sect. II. §. 27. n. 2 p. 944 ſeqq.
h) Ita Phyſic. L. II c. I p. 262.
i) Syſtem. intellect. p. 157.
k) Phyſ. L. II. c. II.

libus, in quibus, ait, esse principium et causam vt moveantur, et quiescant, in quibus primo per se et non per accidens subsistunt. Suspicatur hic doctissimus MOSHEMIVS [l], formam illam, quae materiae coniuncta naturam constituit, Aristoteli esse calorem illum animalem, ex sole et astris natum, quem vniuersis rebus inesse, et generationis vniuersae causam esse alibi pronuntiat. Nos omnino in eo pollicem premimus viro acutissimo, Aristotelem ipsum accuratam notionem naturae animo haud informauisse: quisquis enim attente initia libri secundi auscultationum physicarum legerit, palpabit, Aristotelem de principio naturali, quo forma et materia coniunguntur, motuque in actum deducuntur, sollicitum, cum vi hypotheseos semel adamatae Deum, vt Plato, vel substantias diuinas, quales ideae, in partes vocare non posset, et tamen nouum quid dicere vellet, animo sibi notionem vagam concepisse, adhibitoque nomine nihili, se nodum, quem soluere nequibat, dissecuisse: reuera enim nihil dixit, cum non tantum materia, cui tamen secundario ad naturam faciebat accessum, non sit causa efficiens, sed subiectum patiens motus; sed et forma vt materiae iungatur, causa efficiente ad id opus habeat: vnde recte, nisi fallimur, Philoponus, naturam virtutem internam motus effectricem dixit esse [ll]. Cum vero Aristoteles claram et distinctam ideam naturae non habuerit, frustra agunt, qui clariora ei affingunt, lucemque obscurissimo principio inferunt. Mirarique desinimus, quoslibet fere interpretes Aristotelis invenisse in natura Aristotelis, cui dicere poterant, tu mihi sola places. Id quod luculento exemplo eorum, quae patrum nostrorum memoria de natura inter viros acutissimos disputata sunt, illustrari posset, nisi breuitati consulendum esset. Quod si coniecturis locus aliquis in re obscurissima est, ab Aristotelis systemate non alienum putamus esse, si per naturam intelligatur influxus necessarius atque naturalis intelligentiae vltimae sphaerae praesidentis, quo formae ita inducuntur in materiam, et motus naturalis in iis ita producitur, vt res omnes inde oriantur. Quem influxum Auerroës et sequaces in intellectum aliquem vniuersalem transformauerunt. Non ignoramus, longe aliam plerisque videri intelligentiae huius operationem; verum qui Aristotelis physicam attentius considerat, facile sentiet, ad eiusmodi quid naturam Aristotelis redire. Verum coniecturae nudae non inhaeremus.

IX. Causarum quatuor genera sunt: materialis ex qua res omnes fiunt; formalis per quam fiunt, quaeque ratio essentiae est in re qualibet; efficiens, a qua fiunt; finalis propter quam fiunt. Causae autem vel proximae sunt, vel remotae, vel principales vel accessoriae, vel actuales vel potentiales, vel particulares vel vniuersales [m].

X. Fortuna et casus variorum effectuum causa sunt. Fortuna est causa accidentalis, quae interuenit rebus consilio et deliberatione susceptis

l) Ad l. c. CVDWORTHI.

ll) Conf. CLAVD. BERIGARDVS Circul. Pisan. P. I. p. 37.

m) Phys. L. II. c. 3. p. 165.

fceptis: cafus latius adhuc patet, eft enim caufa accidentalis interueniens rebus ad finem quendam, faltem a natura deftinatis [n]. Mire et hic notionibus vagis, vocibusque nihil certi fignificantibus philofophantes deludit Ariftoteles, quem admiffa femel hypothefis, de motu rerum omnium ex prima caufa per intelligentias fphaeris coeleftibus praefidentes, quae rationalis caufae directionem in fublunaribus fuftulit, ad eiusmodi afyla ignorantiae confugere coëgit. Cafum enim et fortunam in caufis ponit efficientibus, et tamen, certam eis, vnde oriantur, caufam affignare nequit [o].

XI. Natura femper agit propter finem, non temere atque prout cafus tulerit. Quae enim natura efficiuntur, femper vel maximam partem, eodem modo procedunt, fine tamen quandoque excidit fuo, vt in monftris [p].

XII. Neceffitas duplex eft, vel abfoluta vel conditionata: illa a materia eft, haec a forma vel fine [q].

XIII. Motus eft actus eius, quod eft potentia, cum actu eft. Ita fatis obfcure philofophus generalem et abftractam motus ideam fibi concipiens, definiuit actum, qui conuenit potentiae, vt potentia eft, feu ad quem potentia, vt potentia, proxime inftituta eft [r].

XIV. Infinitum eft, quod habet fine fine tranfitionem [s]; eiusmodi actus infinitus in natura non datur: dantur tamen entia potentia infinita.

XV. Locus eft immediata atque immobilis corporis continentis fuperficies, funtque in loco ea, quae ab alio corpore continentur: quae vero aliud fupra vel extra fe corpus non habent, in loco non funt: quiefcunt vero corpora in loco fuo naturali, nam eo tendunt, tanquam pars diuulfa a toto [ff]. Diftinguit hunc locum externum ab interno Peripatetica philofophia, hic enim praedicamentum vbi eft, inuito forte Ariftotele, quem fibi hac in re contradixiffe, pulchre demonftrat BERIGARDVS [t], dignus qui hac de re legatur.

XVI. Vacuum locus eft corpore deftitutus, atque tale in natura vacuum non datur: eo enim dato omnis tolleretur motus; quia in vacuo neque eft fuperius vel inferius, neque pars vlla, ad quam motus tendat [u].

XVII. Tempus eft numerus motus fecundum prius et pofterius, quae temporis partes momento praefenti coniunguntur, ficuti puncto lineae partes [v]. Oppofuit hanc definitionem temporis Ariftoteles Pythagorae et Platonis fcholae [w], quorum ille per tempus fphaeram quam motus mundi defcribit intelligit, hic motum coeli [x]: Sunt tamen, tradente SEXTO EMPIRICO [y], qui hanc temporis definitionem Platoni adfcribunt. Ariftotelis tamen

n) ib. c. 4. 5. p. 166 feqq.

o) Accidentaliter enim operari ait l. c. & indefinitam atque obfcuram caufam vocat, fatis prodens, nefciiffe fe meliora, quae veteribus a fe reprehenfis opponeret.

p) ib. c. 8.

q) ib. c. 9.

r) Phyf. aufc. L. III. c. 1. p. 272.

s) ibid. c. 4. 5. p. 274.

ff) L. IV. c. 3. p. 282.

t) l. c. p. 53.

u) L. IV. c. 6. p. 285 feqq.

v) ib. c. 10. 11. p. 287 feqq.

w) ib. c. 12. p. 290. neutrum tamen nominat, videndus autem PLVT. de plac. phil. L. I. c. 21. 22. SIMPLIC. ad l. c. Phyf. p. 165. SEXTVS Pyrrh. hyp. L. III. f. 136. aduerf. Phyf. L. II. f. 176. et FABRIC. ad h. l.

x) ib. f. 228. et loc. cit. Pyrrh. hyp.

y) l. c. c. 14. p. 292.

tamen ſyſtemati conuenit, in quo motus ab aeterno motore oriundus numerari poteſt, et relatione ad prius et poſterius habita tempus dicitur. Numerus itaque hic non intelligitur mathematicus, ſed numerabilitas, hoc eſt, motus ipſe, quatenus poteſt numerari.

XVIII. Omnis motus et mutatio in tempore fit, eſt enim in quouis motu celeritas tarditasue, quae tempore definiuntur. Hinc coelum, terra, mare, in tempore ſunt, quia moueri poſſunt.

XIX. Tempus, cum ſit numerus numeratus, ſine numerante dari non poteſt; cuius partes anima ſuſtinet[z].

XX. Quies priuatio motus in corpore eſt, quando, vbi et quatenus motui eſt aptum[a].

XXI. Neque motus datur, qui fiat in inſtanti, fit enim in tempore[b].

XXII. Quicquid mouetur in toto aliquo tempore, neceſſario etiam mouetur in qualibet eius parte.

XXIII. Omnis motus finitus eſt, fit enim in tempore[c].

XXIV. Quicquid mouetur, id moueri ab alio oportet, ſiue exterius, ſiue interius mouetur[d].

XXV. Quia vero in infinitum eiusmodi progreſſus motus non datur, ſequitur inde, neceſſario deueniendum eſſe ad primum quendam motorem, qui ab alio moueatur nullo, omnisque motus fons et origo ſit[e].

XXVI. Eſt vero, qui fons motus eſt, primus ille motor immobilis, alias enim alius eſſet motor, qui ipſum moueret, quia nihil mouere poteſt ſe ipſum: aeternus, quia mouentur omnia ab aeterno; et alias, ſi motus incepiſſet, non potuiſſet primus motor mouere, tempusque aeternum non eſſet: indiuiſibilis et quantitatis expers; infinitus enim motor primus eſſe debet, quia in tempore infinito mouet, infinita potentia vero, in quantitate finita, qualis corporis eſt, eſſe nequit[f]. Mire non ſibi tantum placuit hac primi motoris, ſiue, Dei demonſtratione Ariſtoteles, ſed et ſectatoribus is viſus eſt, qui doctrinae de Deo puritate omnibus praeferretur[ff]. Quam abſurda vero, et nec intelligibilia ſatis, nec ſana et cum vera Dei notione conſonantia dixerit Ariſtoteles, primi motoris non naturam tantum, ſed imprimis motum actiuum explicans, poſtea, vbi ſyſtema metaphyſicum Ariſtotelis excutiendum erit, dicemus. Praeſenti loco hoc vnum adiicimus, non poſſe demonſtrari ſecundum Ariſtotelis ratiocinia primum motorem, niſi ſupponatur motus aeternus, quod cum ipſis Ariſtotelis principiis contradicat, faſſi ſunt Peripateticae ſcholae inter recentiores celeberrima nomina, FRANCISCVS PICCOLOMINAEVS[g], IACOBVS ZABARELLA[h], et qui Ariſtotelem cum Ionicis acute commiſit CLAVDIVS BERIGARDVS, inanem

z) Phyſ. L. V. c. 2. p. 295.
a) ib. c. 3. p. 297.
b) ib. c. 6. p. 300.
c) ib. c. 7.
d) ib. c. 6. L. VIII. c. 1 ſeqq. p. 319 ſeqq.
e) ibid.
f) ibid. c. 7.
ff) Dicetur hac de re paulo infra, vbi de religione et impietate Ariſtotelis agendum.
g) De coelorum motoribus.
h) De inuentione aeterni motoris, conf. BAYLE Dict. T. IV. art. Zabarella not. G. H.

anem eſſe totam Ariſtotelis de primo motore demonſtrationem: qua de re ad horum virorum hiſtoriam delatis plura dicenda ſunt.

XXVII. Coelum perfectum eſt, quoniam ex perfectis corporibus componitur, omnemque complectitur perfectionem, ipſumque ab alio comprehenditur nullo [i].

XXVIII. Tot ſunt ſimplicium corporum ſpecies, quot ſunt ſimplicis motus variationes; ſimplex autem motio localis gemina eſt; vel circularis vel rectilinea. Haec vel a centro recedit, vel centrum petit, quorum vtrumque fit vel ſimpliciter, vel ſecundum quid et ſuo modo. Hinc ſequitur, cum quadruplex motus ſimplex rectilineus ſit, quatuor dari elementa, id eſt corpora ſimplicia. Quoniam vero et circularis motus eſt, qui cum eorum eſſentia non conuenit, ſequitur inde dari quintam aliquam eſſentiam, a reliquis elementis diuerſam, diuinae magis et perfectioris naturae; id vero eſt coelum [k]. Nouum hac quoque in parte εὕρημα ſe habere gloriatus eſt Ariſtoteles, quod ſi tamen veteres conſulimus, fatendum eſt, motum illum coeli circularem, et diſtinctam coeli diuinioremque naturam non Platoni tantum, ſed et Pythagoreis quibusdam placuiſſe, quibus more ſuo, eam ſurripuit Ariſtoteles. Prius Xenocratis teſtimonio probat SIMPLICIVS [l], poſterius ex loco OCELLI LVCANI [m] conſtat, qui diſerte coeli naturam diuinam, et ingenitam, a parte mundi genita et mutationi ſemper obnoxia diſtinguit. Ob hanc enim reliquamque de elementorum mutatione doctrinam Peripateticae ſimillimam libellum Ocello cum SAM. PARCKERO [n] abiudicare, temerarium putamus. Eiusmodi enim plagia ſaepe commiſiſſe Ariſtotelem in confeſſo eſt.

XXIX. Coelum eſt neque graue, neque leue, quia neque a centro recedit, neque ad id tendit, vt ſolent leuia et grauia; ſed circulari motu mouetur.

XXX. Et quia coelum contrarium non habet, generationis et corruptionis, accretionis et deminutionis atque alterationis expers eſt [o].

XXXI. Mundus nec ipſe infinitus eſt, neque extra eum datur corpus infinitum; nullum enim corpus infinitum eſſe poteſt [p].

XXXII. Vnicus eſt mundus, ſi enim plures eſſent, motu in alterum delati ex loco proprio eſſent delapſuri [q].

XXXIII. Aeternus quoque mundus eſt, adeoque nec generari, nec corrumpi poteſt [r]. Decantatiſſimum hoc Ariſtotelis dogma eſt, qui et hanc ſibi gloriam vindicat, quod primus mundum aeternum et origine et fine docuerit, omnes enim ante eum γεννᾶν τὸν κόσμον καὶ κοσμοποιεῖν, mundo cer-

i) De Coelo L. I. c. 3. p. 337.
k) ib. c. 2 p. 338.
l) Vid. NVNNESIVS ad Vit. Ariſt. p. 127.
m) De mundo, Op. Phyſ. GALEI p. 527.
n) De Deo diſp. IV. ſ. III. p. 367. conf. BVRNET. Archaeol. philoſ. L. I. c. 11. p. 425. qua de re infra quoque agetur.
o) Cap. 3. p. 339.
p) Cap. 7. p. 343.
q) Cap. 8. p. 345.
r) Cap. 12. p. 351. quod pluribus locis probat, nec veteres negant. Conf. IAC. THOMAS. de exuſt. mundi Stoica. diſſ. IV. p. 58. BAYLE Dict. T. III. art. Pomponace. Hiſt. vniuerſelle p. 12. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 14. p. 285.

certam generationem et efformationem adſcripſiſſe, aſſerit [s]. PHILONIS [ſ] vero iam tempore fuerunt, qui Ariſtotelem huius dogmatis auctorem negarent, et Pythagoreis quibusdam id tribuerent, quemadmodum CENSORINVS [ſſ] non Pythagoreis tantum omnibus, ſed Platoni quoque illud tribuit, obſeruante GASSENDO [t]. Et de Platonis quidem opinione ſuo loco actum eſt, monitumque, non audiendos eſſe Platonicos recentiores, qui vt Platonem cum Ariſtotele in concordiam redigerent, docuerunt, mundum quidem genitum eſſe, ſed ab aeterno. Quod vero ad Pythagoreos attinet, non Epicharmum tantum, ſed Empedoclem quoque aliosque huc referri videas [u]. Imprimis vero OCELLVS LVCANVS notiſſimo libello, hanc de mundo aeterno ſententiam propugnauit. Fatendum tamen praeter vnum Lucanum, reliquos fere omnes, quibus etiam Eleatici iungi poſſunt, non eandem de aeternitate mundi, quam Ariſtoteles tenebat, ſecutos fuiſſe ſententiam, ſed ab omni aeternitate vel effluxus mundorum ex ſinu DEI, vel ſucceſſiones et mutationes innumerabiles ſomniaſſe. Ocelli tamen ſententiam Ariſtotelis dogmati maxime affinem eſſe, ipſa libelli inſpectio docet; quem ſi excipias, reliquos non plane cum Ariſtotele conſenſiſſe, etſi mundum aeternum dicerent, recte notat MOSHEMIVS [v], Lucani vero foetum Peripatetici hominis eſſe, facilius dicitur, quam probatur; vnde non absque veriſimilitudine coniicimus, Ariſtotelem in exſcribendis veterum ſcriptis exercitatiſſimum et callidiſſimum, Ocelli potiſſimum ſcrinia in phyſiologia ſua condenda expilaſſe. Neque tamen poterat aliter Ariſtoteles, qui mundum neceſſarium primi motoris vel effectum vel ſubiectum ponebat, quae ipſa quoque ratio aeternam ei durationem adſcribere Ariſtotelem coëgit; vt ita fruſtra agant, qui eum finem mundo per diluuionem hiemis et conflagrationem aeſtatis poſuiſſe cum CENSORINO [w] aſſerunt. Etſi enim partibus mundi mutationes et vaſtationes accidere non negabat, ridiculum tamen putabat, ob paruas breuesque mutationes vniuerſum moueri aſſerere [x]. Suſpecta itaque corruptionis loca ſunt veterum, quae aliud dicunt, recte obſeruante IACOBO THOMASIO [y]. Id quod propter eos potiſſimum monendum eſt, qui omnem mouent lapidem, ne Ariſtoteles reuelationis veritati officiat, quique adeo omnem in eo operam collocant, vt euincant, Ariſtotelem non ex ſua ſententia mundum vel a parte ante, vel a parte poſt, vt loqui amant, aeternum decreuiſſe [z]. Contradixiſſe vero Ariſtotelem hoc dogmate ſibi, nec ipſi eius aſſeclae paulo candidiores negant, dum genitum eſſe, et ab aeterno tamen exiſtere, impoſſibile alio loco putat [a]. Verum hominem a veteribus recedere volentem, cum meliora non haberet, ita fuiſſe lapſum, mirandum non eſt.

XXXIV.

s) l. c. c. 10.
ſ) An mundus ſit incorruptibilis p. 940.
ſſ) De die nat. c. 18.
t) Phyſic. ſ. I, L. I, c. 6. p. 162.
u) CVDWORTH, l. c.
v) ad h. l.
w) loc. cit.
x) Meteorolog. L. I. c. 14. T. I. p. 424.
y) l. c. p. 60 ſeqq.
z) Vid. quos nominat BERIGARD. Circ. Piſan. L. III. circ. 2. p. 5. 6. THOMAS. l. c.
a) Conf. IDEM l. c.

XXXIV. Natura ſuo motu coelum fertur circulari, non tamen vnius ille generis eſt per vniuerſum coelum. Sunt enim orbes alii, qui motu incedunt primo mobili aduerſo, vt viciſſitudini locus eſſet in rebus ſublunaribus, et generationibus atque corruptionibus [b].

XXXV. Sphaericae porro figurae coelum eſt [c].

XXXVI. Primi mobilis motus aequabilis eſt, et plane vniformis, non enim habet initium, neque medium, neque finem. Sunt enim aeterna, et primum mobile et primus motor, et varietatem nullam admittunt [d].

XXXVII. Stellae eiusdem naturae ſunt cum corpore, quo ſuſtinentur, ſpiſſae tamen magis ſunt, et compactae: illae caloris et lucis in inferioribus cauſa ſunt, dum motu ſuo aërem affricant et accendunt; id quod fit maxime in ſphaera ſolis [e].

XXXVIII. Stellae in coelis defixae non a ſe ipſis, neque proprio ſibi motu, verum ſecundum orbium ſuorum impulſus mouentur.

XXXIX. Primum mobile celerrimo circumfertur motu; ſeptem, qui ei ſubiecti ſunt planetarum orbes, quo propiores ſunt ei, hoc celeriori motu eius agitatione voluuntur: proprio vero motu hoc tardius procedunt, quo propiores ſunt primo mobili [f].

XL. Stellae rotundae ſunt, et luna quoque [ff].

XLI. Coeli centrum terra eſt, rotunda, in medio conſiſtens immota, quae iuxta cum aqua, vnum conficit orbem [g].

XLII. Elementum corpus eſt ſimplex, in quod alia corpora diuiduntur, in quibus illud ſiue actu exiſtit, ſiue potentia [h].

XLIII. Qualitates, quibus elementa mouentur, ſunt grauitas et leuitas; graue eſt, quod deorſum verſus centrum deprimit, leue, quod aſcendit ad coeli extrema [i].

XLIV. Duo ſunt elementa, ſibi inuicem contraria, vnum ſimpliciter graue, terra; alterum ſimpliciter leue, ignis, quae in partes tendunt contrarias. Inter haec media interiacent, et ex vtriusque extremi natura participant, aër et aqua.

XLV. Generationis et corruptionis perpetua eſt ſucceſſio, ſiue ſimplex ea ſit, ſiue accidentalis, cuius cauſa eſt, et primus motor, et materia prima, ex qua res omnes fiunt [k].

XLVI. Aliud eſt alterari, aliud generari; in alteratione ſubiectum manet integrum, affectiones mutantur; in generatione totum mutatur; augmentatio et diminutio vero quantitatis, motus localis ſpatii eſt mutatio [l].

XLVII. Augmentatio nutritionem ſupponit, quae fit, quando alimen-

 tum,

b) De coelo L. II. c. 3. p. 355.
c) ib. c. 4. p. 356.
d) ib. c. 6. p. 358.
e) Cap. 7. p. 359.
f) Cap. 8. p. 359.
ff) Cap. 11. p. 361.
g) Cap. 13. 14. Priori loco diligenter veterum de ſyſtemate mundano ſententias exponit, poſteriori rationibus ſatis leuibus meliorem ſententiam deſerit.
h) De coelo L. III. c. 3. p. 372.
i) ib. L. IV. c. 1. p. 378.
k) De gener. et corrupt. L. I. c. 3. p. 386.
l) Cap. 5. p. 390.

tum, vt ſubſtantia eſt, tranſit in corporis animati ſubſtantiam; augmentatio vero fit, ſi accedit ad corporis animati quantitatem.

XLVIII. Mutua phyſici contactus actio et paſſio eſt, inter res partim forma diſſimiles, partim materia ſimiles; vtroque nitente, vt ſimile ſibi reddat patiens [u].

XLIX. Principia et differentiae elementorum, ſenſibus et tactui obnoxiorum, tactiles ſunt qualitates, quae diſcrimen inter corpora ſenſibilia conſtituunt: et ſunt paria eorum ſeptem: calidum et frigidum, humidum et ſiccum, graue et leue, durum et molle, viſcoſum et aridum, aſperum et laeue, craſſum et tenue.

L. Primarum vero qualitatum agentes duae ſunt, calor et frigus; paſſiuae duae, humiditas et ſiccitas; calor homogenea congregat, frigus heterogenea diſſipat, humidum aegre continetur, ſiccum facile.

LI. Ex coniunctione caloris et ariditatis naſcitur ignis; ex caloris et humiditatis, aër; ex humiditatis et frigoris aqua; ex frigoris et ſiccitatis terra [m].

LII. Omnia elementa poſſunt inuicem in ſe transmutari, non generatione, ſed alteratione.

LIII. Omnia corpora miſta ex omnibus miſcentur elementis [n].

LIV. Cauſae miſtorum corporum tria ſunt, materia, qua aliquid poteſt eſſe et non eſſe, forma, quae eſt ratio eſſentiae, et cauſa effectrix vniuerſalis, motus coeli ſingularis [o].

LV. Corporum miſtorum alia ſunt imperfecte miſta, alia perfecta; illa ſunt meteora, v. g. cometae, galaxia, pluuia, nix, grando, venti etc. [p]

LVI. Generationi corporum perfecte mixtorum opponitur putrefactio, cui obnoxia ſunt omnia, excepto igne.

LVII. Ex putridis animantia producuntur, calore naturali adiuuante.

Pſychologia Ariſtotelica.

§. XV. Prolixiſſimus in his omnibus non enarrandis tantum ſed et rationibus muniendis, et contrariis veterum phyſicorum opinionibus refutandis eſt Ariſtoteles, qui ad ſpecialiora quoque deſcendit, quae tamen in breui hac rudique ſummorum capitum doctrinae naturalis Ariſtotelicae expoſitione enarrari nequeunt, vbique tamen apud viros doctos, qui in genuinam Ariſtotelis mentem inquiſiuerunt, queunt inueniri. Adiicienda tamen doctrinae eius de anima ſumma capita, vt qua ratione nobiliſſimum argumentum excuſſerit Ariſtoteles, pateat. Ita vero de animae origine et natura diſputat, vt obſcuriſſime mentem explicet, vnde non potuit non maximus interpretum eius de mente illius circa doctrinam de anima oriri diſſenſus. Cuius rationem potiſſimum in ipſis philoſophiae Ariſtotelicae circumſtantiis quaerendam putamus. Cum enim ſua Φιλοσοφέμενα veterum placitis opponeret Ariſtoteles, et imprimis id ageret, vt a Platone diſcedens,

u) Cap. 6. p. 393.
m) Lib. II. c. 2. 3. p. 400 ſeqq.
n) Cap. 8. p. 406.
o) Cap. 9. p. 406.
p) Prolixe horum corporum naturam explicat Meteorologicorum libris tribus prioribus, quarto corporum perfecte miſtorum proprietates conſiderat.

ſcedens, nouam et oppoſitam philoſophandi rationem introduceret, id agi abeo oportuit, vt vel re ipſa, vel vbi hoc non poſſet, nominibus atque vocibus noua afferret. Prius vero cum facere non poſſet, et cum Platone diuerſas animae facultates in homine, diuerſamque earum originem aſſereret, nouis vocibus, nouoque ſyſtematis ordine rem mutare, et obſcura tradere, cum clara non haberet, coactus eſt. Quapropter inanis nobis labor videtur, velle Ariſtotelis ψυχολογίαν ad certas clarasque notiones reducere, nimiique illi recte eſſe cenſentur, qui, non, quid de anima ſtatuerit, ſed quid conſtituere debuerit, exponentes, cuncta ad ſaniores opiniones trahunt. Verum de his in particulari ψυχολογίας hiſtoria amplius dicendum eſt. Nos inſtituti memores, ſummam doctrinae eius exponemus, quae hæc eſt:

LVIII. Anima a ſe ipſa non mouetur, quicquid enim mouetur, mouetur ab alio. Oppoſuit hoc Platoni, et ſcholae Pythagoreae, nec aliter patiebatur doctrina de motus origine [q].

LIX. Anima eſt prima entelechia corporis naturalis organici, vitam potentia habens: eſt vero entelechia prima operationis principium, ſecunda ipſe actus [r]. Dici non poteſt, quantum operae conſumſerint Ariſtotelis interpretes, vt obſcuriſſimae definitioni lucem accenderent. Quid enim ἐντελέχεια ſit, nec ipſe clare definiuit, nec, qui eum ſecuti ſunt, concordant, et clare intelligunt. Plerique actum primum definiunt, et Themiſtius τελείωσιν complementum et perfectionem alterius, qualis eſt forma rei materiatae: vt ita anima ſit actus primus non reſpectu materiae, ſed ſuarum functionum, quibus natura prior eſt, quasque in corpore organico exercet. Aliter tamen Auerroës, et qui eum ſequuntur, qui formam non operantem per actum primum intelligit; aliter alii. Lepide, ſed ex vero Ariſtaeus, collocutor Berigardi [s], viri in doctrinis Ariſtotelicis earumque imbecillitatibus perſpicaciſſimi: *Difficultas tantum eſſe poteſt in voce actus, graece ἐντελέχεια, quam forte dicetis vſurpari tantum ab Ariſtotele pro forma, quae materiam afficit, eo modo, prout vobis placet:* ita enim res ſe habet; obſcuriſſimam vocem quilibet interpretum ad id traxit, quod placebat, quodque ſaluis Ariſtotelis principiis fieri poterat. Nec nos meliora dare audemus, dicemus tamen, quae nobis ea de re in mentem venerunt. Agnoſcebat Ariſtoteles, obſcuriſſimam eſſe quaeſtionem de anima, quam etſi ſubſtantiam eſſe probe videbat, naturam tamen eius non nouerat; hinc ex operationibus eius, quae in ſenſus incurrunt, eam indagandam eſſe, recte exiſtimans, obſeruabat homines non tantum per eam viuere, et ſentire, ſed et intelligere, et hoc intellectus ac rationis vſu a reliquis animantibus viuentibus et ſentientibus differre, id quod mox in ipſo limine tractationis demonſtrat. Cum vero ideam ſiue notionem abſtractam principii illius, quod ita corpore tanquam inſtrumento ad viuendum, ſentiendum

 et

q) Operoſe L. I. de anima T. I. p. 476 ſeqq. veterum opiniones de anima examinat et refellit, more ſuo, vt aptius ſua inſtrueret, felicior in refutandis aliorum opinionibus, quam confirmandis ſuis.

r) Lib. II. c. I. p. 487.

s) Circul. Piſan. P. IV. circ. 2. p. 11.

ſ) Cap. 2. p 487 ſeq.

et intelligendum vtitur, efformare vellet, et facile peruideret, eiusmodi ſubſtantiam eſſe debere, quae tali perfectione gauderet, vt iſtas functiones in corpore organico edere poſſet: neſciret vero, cuiusmodi illa ſubſtantia naturae eſſet, vocem aliquam a confuſa, quam ſibi formabat notione deſumtam in definitione inſtituit [ſſ], et ἐντελέχειαν dixit, id eſt, ſi dicendum quod res eſt, ſubſtantiam neſcio quam, quae vitam rationalem et ſenſitiuam in corpore organico producere apta eſt [t]. Quae vt attento Ariſtotelis lectori ſua ſponte in mentem veniunt, ita morem Ariſtotelis, vocibus nihili notionibusque vagis et incertis rerum naturalium principia declarandi mire illuſtrant.

LX. Animae tres facultates ſunt, nutriens, ſentiens et rationalis, quarum ſuperior inferiores potentia complectitur.

LXI. Facultas nutriens ea eſt, per quam vita rebus omnibus ineſt; eius operationes ſunt generatio et nutritio [u].

LXII. Facultas ſentiens ea eſt, qua animantia ſentiunt primum: Senſus vero mutatio eſt in organo a re ſenſibus oblata, procurata: Senſus enim ſe ipſum mouere non poteſt [v].

LXIII. Senſus externi ſunt viſus, auditus, olfactus, tactus et guſtus [w].

LXIV. Omnes hi ſenſus ſpecies ſenſibiles a materia abſtractas accipiunt, vt cera figuram annulo inſculptam accipit, non ſimul accepta gemma.

LXV. Omnis ſenſus externus differentiam percipit rei, circa quam verſatur, diuerſarum rerum vero differentias diſcernere nequit: communis itaque aliquis ſenſus datur, qui eas diiudicat: idque vno eodemque actu, dum in eo externi ſenſus coniunguntur omnes, quos diiudicat [x].

LXVI. Senſus ab intellectu differt, illo gaudent omnia animantia, hoc pauciſſima [y].

LXVII. Phantaſia a ſenſu et ab intellectu differt, quamuis ſine praeuia ſenſus perceptione non detur, quemadmodum neque cogitatio absque ea exiſtit.

LXVIII. Eſt vero cogitatio actio intellectus, ſcientiam, opinionem et prudentiam comprehendens.

LXIX. Phantaſia eſt motus animalis, a ſenſu agente deriuatus, quo motu varie animal afficitur, res concipiens modo veras modo falſas.

LXX. A phantaſia deriuatur memoria, quae res praeteritas complectitur, et pertinet per ſe ad phantaſiam, per accidens ad intellectum, et in eadem animae facultate ſedem habet [z].

LXXI. Memoria eſt ex impreſſione imaginis cuiusdam in anima a ſenſu facta, vbi haec imago retineri non poteſt, humiditatis vel ſiccitatis exceſſu, ibi ceſſat memoria: cerebri itaque ad eam temperie opus eſt.

LXXII.

ſſ) Conf. CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 10. et qui potiora de hac voce erudite collegit ven. WALCHIVS Parerg. Acad. p. 300.

t) Conf. LEIBNIZ. Theodicée P. I. §. 87, p. m. 130.

u) ib. c. 4. p. 489.

v) Cap. 5. p. 491.

w) Cap. 6. p. 492.

x) Lib. III. c. 2. p. 500.

y) Cap. 3. p. 501.

z) De memor. et reminiſc. L. I. c. 1. p. 523.

LXXII. Reminiſcentia non reſumendo memoriam exercetur, ſed per diſcurſum et perquiſitionem diligentem ſeriei rerum [a].

LXXIII. Somnus oritur ex ſtupore et ligatione quaſi ſenſuum: et occupat imprimis ſenſum communem.

LXXIV. Inſomnium eſt phantaſmatis apparitio per ſomnum oblati, orti ex remanentibus in organis ſenſoriis imaginibus rerum, circa quas ſenſus verſantur [b].

LXXV. Tertia animae facultas intellectus eſt, quae homini propria eſt, eſtque ea animae pars, quae cognoſcit atque intelligit [c].

LXXVI. Intellectus duplex eſt, patiens et agens.

LXXVII. Intellectus patiens eſt, per quem omnium rerum formas intellectus induit; agens, eſt potentia cognoſcens, quae phantaſmata pariter et intellectum patientem illuſtrat [d].

LXXIIX. Intellectus actiuus ſeparari a corpore poteſt, immortalis eſt, et aeternus; et paſſionis eſt expers, nec commiſcetur corpori: intellectus paſſiuus mortalis eſt.

LXXIX. Actio intellectus eſt duplex, vel indiuiſibilium, id eſt, apprehenſionum ſimplicium, in quibus nec veritas, nec falſitas eſt; vel complexorum, ſiue affirmationis et negationis; in hac ſola veritas et falſitas eſt [e].

LXXX. Eſt porro intellectus agens vel theoreticus vel practicus; ille rem intelligibilem in actu conſtituit; hic rem bonam vel malam cognoſcit, diiudicat et voluntatem mouet, ad eam appetendam et fugiendam [f].

LXXXI. Localis motus in animali principia ſunt intellectus practicus et appetitus, ille quid ſectandum, fugiendumue ſit docet, hic appetit, vel auerſatur [ff].

LXXXII. In homine duplex eſt appetitus, voluntas nempe, quae ſequitur iudicium rationis, et appetitus ſenſitiuus, qui vel iraſcibilis vel concupiſcibilis eſt, qui ſenſum ſequitur et phantaſiam.

LXXXIII. Soli homines phantaſia deliberante vtuntur, quae optimum eligit, hicque appetitus rationalis ſenſitiuo, qui brutis communis eſt, imperare debet [g].

LXXXIV. Vita eſt animae cum calore naturali conſtans permanentia [h].

LXXXV. Caloris principium in corde eſt, quod ſi extinguitur, mors ſequitur [i].

Anima an immortalis Ariſtoteli?

§. XVI. Haec eorum, quae de anima diſſeruit Ariſtoteles, ſumma eſt, in qua haud pauca iure deſiderantur. Nihil enim clarum dixit de animae origine, et ex quo fonte in corpus immittatur, licet de eo problemate fuſe diſſerentem

a) ib. c. 2. p. 525.
b) De ſomno et vigil. c. 1. 2. p. 528.
c) De anima L. III. c. 4. p. 502.
d) Cap. 5. 6. p. 504.
e) ibid.
f) ib. c. 7. p. 506.
ff) ib. c. 10. p. 473.
g) ib. c. 11. p. 508.
h) De vita et morte c. 17.
i) ib. c. 18.

rentem audiuerit Platonem: nihil porro de animae immortalitate, quod clarum ſit, protulit. Et intellectum quidem agentem immortalem eſſe ait, paſſiuum cum reliquis animae facultatibus immortalitate priuat, quae tamen omnes, ſi eum audias, vna in anima ſunt. Hinc grauis inter ſectae Peripateticae alumnos, ab ipſa protractorum in lucem librorum Ariſtotelicorum aetate ad recentiora vsque tempora controuerſia fuit, an anima iuxta Ariſtotelem mortalis vel immortalis ſit? Et prius quidem non Chriſtiani tantum doctores Ariſtoteli tribuerunt [k], ſed et Dicaearchus, quo familiariter vſus eſt Ariſtoteles, ſecutus eſt [l], libris vero Ariſtotelis detectis ſchola Peripatetica Alexandro Aphrodiſienſi auctore conſtanter ita praeceptoris mentem explicuit, qua de re in hiſtoria huius ſectae poſt C. N. tempora prolixius dicemus. Eidem parti ſe poſtea iunxit Auerroës, intellectum agentem ab anima hominis longo diſcrimine ſeparans, vt ſuo quoque dicetur loco; Alexandri opinionem poſtea Petrus Pomponatius, eiusque diſcipuli, Caeſar item Cremoninus, Andreas Caeſalpinus, et Ariſtotelicae philoſophiae inter Italos aſſeclae plures receperunt. Aliter tamen, non medio tantum aeuo aliqui [ll], ſed potiſſimum poſt renatas literas illi, qui Ariſtotelem intra ſacra Chriſtianorum adyta receptum impie non philoſophatum fuiſſe contenderunt, qua de re lites inter Pomponatium et Auguſtinum Niphum, recentiorum temporum hiſtoriam philoſophicam enarraturi, plenius exponemus. Et exercuit quoque ſemper doctiſſimorum virorum induſtriam vexatiſſima quaeſtio [m], eo quod ſupra modum ſe occultet, ſententiamque mentis veram premat Ariſtoteles, ſine dubio Socraticam ſcholam, quae pro immortalitate animae pugnabat, immo religionem quoque gentis ſuae publicam reformidans. Vnde nec diligentiſſimus Ariſtotelicae doctrinae, et errorum in ea ſcrutator FRANC. PATRICIVS certi quid hac de re conſtituere auſus eſt [n]. Nos clariora quidem et omnino certa dare non promittimus, ſi tamen criticas leges ſequimur, et Ariſtotelis ſcita attentius rimamur, non deſperandum eſſe putamus, vt veriſimili ratione doceatur, animam hominis ſine apud Ariſtotelem non carere. Scilicet 1. praeſupponendum eſt, quod ſupra ex philoſopho attulimus, certum eſſe, ex mente Ariſtotelis, quod non anima tantum ſenſitiua, ſed et intellectus paſſiuus interitu non careant. De intellectu itaque actiuo tantum, qui iudicat, quique ratiocinatur, ſermonem eſſe neceſſe eſt. 2. Certum vero porro eſt, hunc intellectum actiuum ex Ariſtotelis mente extrinſecus ei aduenire et immitti.

k) Patrum loca, quibus Ariſtoteli hunc errorem obiecerunt, affert FR. BALTVS iugement des SS. Peres ſur la morale de la Phil. pay. ch. 17. p. 124 ſeqq. omnium maxime luculentus eſt EVSEBIVS praep. Eu. L. XV. c. 9. p. 808 ſeq. qui Platonicorum contra eum in hoc argumento agmina producit, quocum conferendus IO. LAVNOIVS de varia fort. Ariſt. c. I. p. 127 ſeqq. et WALCHIVS Parerg. Ac. p. 315.

l) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 31.

ll) In his Anonymus de vita Pythag. apud PHOTIVM Cod. CCLIX.

m) Non audet negare AVGVSTINVS OREGIVS in rariſſimo libro: Ariſtotelis vera de rationalis animae immortalitate ſententia Rom. 1633. conf. BAYLE dict. T. III art. Oregius. Aliorum et imprimis Bernardini Donati loca prolixe affert LAVNOIVS l. c. p. 261 ſeqq.

n) Libro cit. L. XII. p. 152. Rationes vero quae pro Ariſtotele militant affert BENED. PERERIVS de comm. rerum natur. principiis L. VI. c. 19. pag. 388.

immitti[o]. Quem fontem animae rationalis ſtudioſe quidem occultat, prodidit tamen loco quodam non obſcure, quid de eo ſentiat. Ait enim, poſtquam animam vegetatiuam et ſenſitiuam extrinſecus non accedere demonſtrauerat, quia cum actionis corporalis ſint, ſine corpore ineſſe nequeant: λείπεται δὲ, τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον: *Reſtat itaque mentem ſolam foras ingredi, et ſolam diuinam eſſe.* 3. Vnde vero immittatur mens ab anima diſtincta in corpus, id nuſquam diſerte tradidit, etſi eodem loco dicat, in ſemine contineri non ignem vel talem aliquam facultatem, ſed ſpiritum, et naturam, quae in eo ſpiritu eſt proportione reſpondentem elemento ſtellarum. Ex quo loco eruditiſſimus MOSHEMIVS[p] colligit, calorem aliquem naturalem, vt alio loco vocat, ex ſideribus forte ſuccenſum et per vniuerſam rerum naturam fuſum eſſe, huiusque naturae partem ſemen excipere ſicque mentem immitti. Vt enim hoc de mente ſiue intellectu actiuo intelligatur, antecedentia obſtant, vbi diſerte tradit philoſophus: animam vegetatiuam in prima conceptione tantum eſſe, ſenſualem etiam, qua animal eſt procedente tempore recipi, et tum rationalem. Si vero tempore procedente demum foetui iam concepto immittitur mens, vt hic luculenter docet, in ſemine maris immitti ea nequit[q]. Nec dubitamus nos, ipſum Ariſtotelem, hoc in loco vehementer confuſum, neſciuiſſe, quid de animae origine ſtatuendum ſit, et quod ipſe fatetur, dubitatione plenum eſſe, quonam tempore et quomodo et vnde mentem recipiant, qui ea gaudent. Vnde quae poſtea de ſeminis natura et calore, ſiue de ſpiritu vitali tradit, non ad mentis ortum, ſed potius ad id, in quod mens diuinae originis et incorporalis naturae immititur et ſedem ei praebet, referendum eſt[r]. 4. Reliquit itaque coniecturis definiendum[s] Ariſtoteles, quinam ille fons animarum ſit, vel mentium potius, ab omni materiali concretione ſeparatarum, et vtrum illa mens vna tantum eſſet in tota ſpecie humana, an ſua ſingulis tribueretur, an vt actus informans, an vt aſſiſtens. Quod ſi Ariſtotelis totam, quam nobis dedit, phyſiologiam conſideramus, omnino veriſimile putamus, intellexiſſe eum per fontem mentium intelligentiam aeternam, in tota ſpecie humana vnam, quae omnibus hominibus adſit, non vt forma, ſed vt motor ſuo mobili[ſ]. Nec ab hac opinione, quae conſtitutionem totius ſyſtematis phyſici apud Ariſtotelem fundamentum habet, diſſentiunt magnopere Alexander[ſſ], Auerroës et Zabarella, niſi in eo, quod primam intelligentiam eum fontem eſſe putent; cum potius intelligentia vltima intelligenda eſſe videatur, quae intellectum vniuerſalem agen-

o) De gener. animant. L. II. c. 3. p. 819. conf. GREG. NAZIANZ. or. de Sp. S. p. 220. ARISTID. QVINT. de muſic. L. III. p. 134. conf. WALCH. Parerg. Acad. p. 305.

p) Ad CVDWORTHVM p. 67. et p. 1172 ſeqq.

q) De gener. animal. L. III. c. 11. conf. CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 10.

r) Recte id quoque obſeruatum cel. WALCHIO p. 313. et ante eum IAC. THOMASIO l. c. §. 168. ſeqq. p. 216 ſeqq.

s) Recte id obſeruatum BERIGARDO l. c. p. 126.

ſ) Omnes enim intelligentiae Ariſtotelis aſſiſtentes tantum ſunt ſphaerarum, non informantes.

ſſ) De anima L. II. c. 15. quocum facit etiam CHR. SONERVS Metaph. L. V. c. 6.

agentem omnibus hominibus communem constituit, quae hominum phantasiae coniuncta, plures efficit quodammodo animas rationales [t]. Qua de re, quid contra Auerroistas, Achillinum, Pomponatium, Portium aliosque scriptum, et ab iis responsum est, consuli, vbi occasio se exhibet, velimus. Quam de anima sententiam Aristoteles a Platone mutuo accepit, et more suo obscurauit, cui mens pariter ex anima mundi decerpta est. 5. His suppositis anima hominis, qua talis, mortalis necessario dicenda est. Etsi enim ipsa mens immortalis est, cum vniuersalis illa anima non moriatur, ab homine tamen moriente, cui loco formae impressa et immissa est, separatur, et cum antea phantasiae iuncta animam rationalem constituerit, nunc discedens cui assistentem se praebuerat, animam hominis mortalem deserit: sicque anima hominis, qua eius anima est, mortalis est. Verum in re obscurissima coniecturarum satis est; vnde reliqua, quae dici poterant, non moramur, hoc vnum obseruauisse contenti, non confundendum esse hunc animorum fontem Aristoteleum, non tantum cum vniuersali spiritu siue calore, qui vitae sensitiuae fons est, et vna cum semine immittitur, verum nec cum anima mundi Stoica et Platonica, animarum scaturigine. Stoica enim familia Deum ipsum per omnes mundi partes diffusum, vt informantem eius partem, fontem mentibus praebere statuebat, Plato animam diuidui et indiuidui participem Deoque inferiorem, sed diuinae tamen originis mentibus fontem assignabat; Aristoteles intelligentiam Deo inferiorem, ceu formam assistentem animis originem dare contendebat. Id quod ad distinguenda sectarum placita omnino notandum est [u].

Metaphysica Aristotelis.

§. XVII. A rebus naturalibus, et mobilibus, ad considerationem earum rerum, quae naturam rerum visibilem et mobilem transcendunt, et immobiles sunt, adeoque generaliorem cognitionem requirunt [v], transit, quae quoniam priores natura esse debent, quam res mobiles, ideo metaphysicam primamque philosophiam vocauit. Non enim solas mentis notiones et abstractiones vniuersales ista philosophiae parte comprehendit, vt postea fecere, sequius secundum Aristotelem philosophantes Scholastici, sed naturarum spiritualium ipsiusque DEI considerationem ea comprehendit; sicque theologiam quandam naturalem atque philosophicam exhibuit. Nuspiam vero

t) Nisi velis esse intelligentiam ista adhuc inferiorem, vt volunt Arabum quidam, conf. IAC. THOMASIVS de exust. mundi Stoica, diss. XIV. §. 153. p 213 seqq. et quos laudat SYRBIVS phil. prim. p. 435. qui tamen vix cum Aristotelis systemate conciliari possunt.

u) Conf. THOMAS. l. c. Sunt ex veteribus et in his ATHENAGORAS leg. pro Christ. p. m. 7. ed. Paris. et CLEM. ALEXANDRINVS in Protrept. qui referunt, Aristotelem Deum habuisse pro anima, cuius corpus stellae et siderum fixorum sphaerae sint. Vnde eum inter animae mundi patronos retulit CVDWORTHVS Syst. intell. p. 181. seqq. Eos vero non audiendos esse, nec trahendos in patrocinium animae mundanae, recte monuere IAC. THOMASIVS l. c. p. 212, & cl. MOSHEMIVS ad l. c. Cudw. nam qui mundi animam statuunt, de informante, non assistente anima loquuntur: PP. vero dicti hanc non illam intelligunt, ait enim Athenagoras: animam Deum esse sphaerae stellarum fixarum, ratione motionis istius, cum ipsa non moueatur, sed corporis motum efficiat eique praesit. Nec hi accurate Aristotelis mentem exprimunt, non enim omnibus sphaeris, sed supremae tantum Deus praeest, vt ille vult. Etsi vero animam quandam spiritualem vniuerso inesse credidit, nempe θερμότητα ψυχικὴν, quae omnia permeat, illa tamen ad intelligentias non pertinet, sed ad coeli naturam, et elementi quinti est, a Deo diuersi.

v) Metaphys. L. VI. c. 1. T. II. pag. 692. V. 1. pag. 9.

vero obſcurior fere eſt Ariſtoteles, quam in hac doctrinae parte, tum quod veterum doctrinas fuſe refert, argumenta eorum affert et refutat, nec tamen ſatis a ſuis diſtinguit: tum quod notionibus maxime abſtractis immerſus, cum claras et diſtinctas ideas non haberet, incertis vagisque ſaepiuſcule vteretur nominibus: quam difficultatem eius ſenſa genuina eruendi auxerunt, qui in purioris doctrinae partes eum rapere omnibus viribus ſategerunt. Diligenter itaque totus nexus dogmatum tenendus et expendendus eſt, et inde de mente philoſophi iudicandum. Nos ordinem ab eo inſtitutum, quem in metaphyſicorum libris tradidit, iterum ſequemur, vbi hunc in modum ſtatuit:

I. Metaphyſica ens conſiderat, quatenus ens eſt, eiusque principia. Eſt autem terminus entis analogus, atque primo de ſubſtantia dicitur, cuius vna eſt eſſentia, de accidentibus autem non ſimpliciter, ſed quatenus ſubſtantiarum communia ſunt attributa. Hinc primario haec ſcientia agit de ſubſtantia [w].

II. Primum atque vniuerſale principium et axioma hoc eſt: Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe et non eſſe, in eodem nempe ſubiecto, eodem tempore et modo atque reſpectu. Ad hanc vniuerſaliſſimam omnis veritatis regulam omnis demonſtratio redit, ipſa, quia prima veritas, eſt indemonſtrabilis [x].

III. Ens eſt vel per ſe, vel per accidens, vel potentia, vel actu, vel in intentione, vel reapſe [y].

IV. Entis per accidens nulla datur ſcientia, eſt enim ſpecies non entis, neque cauſam per ſe habet.

V. Ens per ſe diſtribuitur, ſecundum decem praedicamenta.

VI. Eſt vero ſubſtantia id ipſum, quod ſubiicitur, in quo conſiderantur, materia, forma atque ratio, et compoſitum, ex his proprio magis ſenſu poſteriora ens dicuntur, quam materia, quae tamen vere quoque ſubſtantia eſt et primum ſubiectum [z].

VII. Materia prima primum eſt ſubiectum, et vltimo ſupereſt ſublatis omnibus corporis affectionibus, hinc neque ſubſtantia completa eſt, neque quantitas, neque in alio praedicamento. Materia vero a forma ſeparari nequit, nec ſingularis eſt aut determinata. Probe haec materiae primae definitio obſeruanda eſt, qua ab omnibus corporis affectionibus abſtractam, quatenus ſolum ſubiectum primum et vniuerſale rerum omnium eſt, ſibi concepit, et quam metaphyſica notione ſibi efformauit, in rerum et principiorum naturalium circulum intruſit. Ex quo inanes Peripateticorum de natura materiae primae diſputationes facili negotio poſſunt dirimi.

VIII. Forma id eſt, quod re ipſa dicitur eſſe, ſiue tota rei natura et eſſentia, quae definitione comprehenditur: habent vero ſubſtantiae ſenſibiles propriam definitionem, ens per accidens non item [a].

w) L. I. c. 1. L. V. c. 1. L. VI. c. 1.
x) L. IV. c. 4. p. 668 ſeq.
y) ib. c. 7. p. 679.
z) L. VI. c. 3. p. 693.
a) L. VI. c. 6. p. 696.

IX. Potentia eſt vel agens vel patiens. Potentia actiua, eſt principium motus aut transmutationis in altero, vel quod inſtar habetur alterius [b].

X. Potentia paſſiua eſt in patiente, nec poteſt motus huius a motu agentis potentiae diuelli, etſi in diuerſis ſubiectis ſint.

XI. Potentiarum aliae ſunt rationales, aliae rationis expertes [c].

XII. Potentia manet in rebus, licet actu ſe non exſerat [d].

XIII. Non dantur potentiae, quorum actus ſunt impoſſibiles. Poſſibile enim eſt, quod ex aliqua potentia conſequitur, vel conſecuturum eſt [e].

XIV. Potentiae vel ſunt naturales, vel conſuetudine acquiruntur, vel diſciplina diſcuntur.

XV. Actus eſt, quando aliter res eſt, quam erat in potentia [f].

XVI. Omnis actus prior eſt potentia, omnique eo quod potentia continetur, ratione, eſſentia et tempore [ff].

XVII. Ens intentionale eſt vel verum vel falſum. Vere intellectus affirmat, ſi iudicium rei conforme ſit; falſo, ſi conforme ſit minus.

XVIII. Sunt autem etiam verum et falſum in ſimplici rerum apprehenſione, non tamen per enunciationis modum, verum ſimpliciter et per modum perceptionis.

XIX. In rerum immutabilium ſcientia intellectus decipi non poteſt, ſed in ſolis rebus contingentibus et mutabilibus.

XX. Vnum entis affectio eſt, non ſubſtantia, ſed categorema, et praedicatum cuiusque rei, in quantum ea eſt ens. Vni autem opponuntur multa. Ad vnum refertur idem, aequale, ſimile [g].

XXI. Diuerſa ſiue genere ſiue ſpecie talia ſunt; genere diuerſa ſunt, quae eandem non habent materiam, vel genus; ſpecie diuerſa ſunt, quorum idem eſt genus [h].

XXII. Subſtantiarum tria ſunt genera, duo naturalium ſubſtantiarum, quorum vnum corruptibile, vt animalia, alterum ſempiternum, vt coelum. Tertium genus immobile eſt [i].

XXIII. Dari perpetuam aliquam et immobilem ſubſtantiam, neceſſarium eſt, quia datur motus localis aeternus, circularis coelo proprius, qui initium habere non potuit. Si autem aeternum tempus et motus eſt, neceſſario ſequitur, non tantum eſſe ſubſtantiam, in quo motus ſit, aeternam, ſed ſubſtantiam etiam, quae cum ipſa non moueatur, ſiue immobilis ſit, non potentiam tantum mouendi contineat, ſed et actu ipſa moueat, actu puriſſimo [k].

XXIV. Subſtantias motus aeterni effectrices materia oportet eſſe expertes, mouent enim actu aeterno, omnis expertes potentiae.

XXV.

b) L. IX. c. 1. p. 711.

c) c. 2. p. 712.

d) ib. c. 3. Hoc oppoſitum Megaricis.

e) ib c. 4. p. 713.

f) ib. c. 6 p. 715. Hoc vero non de tempore ſemper intelligendum eſſe, monet, ſed ratione et eſſentia ſemper.

ff) ib. c. 10. p. 717.

g) L. II c. 4. L. IV. c. 6. p. 678.

h) ib. c. 9. p. 680.

i) L. XI c. 1. p. 738.

k) ib. c. 6. p 740. ſequimur vero verſionem doctiſſimi interpretis STANLEII, reliquis emendatiorem.

XXV. Talis ſubſtantia, circulari motu commota, coelum eſt; generationum vero et corruptionum vices non primo debentur coelo, quod eodem modo ſemper mouet, verum inferioribus ſphaeris maxime ſolis.

XXVI. In aeternum eſt igitur primum coelum, aeterno enim agitur motu, praeter quod aliquid eſſe oportet, quod aeternum mouet, et ſubſtantia et actus eſt, et nunquam mouetur.

XXVII. Primus ille motor mouet appetendo et intelligendo, etſi ipſe non moueatur. Motio autem primi mouentis, quatenus eſt prima cauſa effectrix, conſiſtit in eius influxu, qua efficienter concurrit cum intelligentiis inferioribus ad mouendas earum ſphaeras.

XXVIII. Vis igitur effectrix primi motoris in applicatione conſiſtit virium motorum inferiorum, ad proprium ipſis opus, ad quod cum eis agendo concurrit ita, vt aliunde eius actio non dependeat. Ita intelligentiae coelum mouent, non generationis rerum inferiorum cauſa, ſed propter bonum iſtud pulcherrimum maximeque expetendum, cui conformari ſe cupiunt [t]. Difficillima haec pars ſyſtematis metaphyſici Ariſtotelis, quae vero totam rationem et fundamentum eius complectitur. Poſtquam enim per ſcalas ſubſtantiarum ad primam ſubſtantiam aſcenderat, fontem omnis motus, quem e coeli motu circulari et perfectiſſimo atque aeterno deriuauerat, detecturus, tandem ad primum motorem peruenit, quia motus in infinito quaerere cauſam ipſe videbat eſſe abſurdum, et tamen motum eſſe aeternum ſtatuebat; quo iure, quaue iniuria, iam dicendi locus non eſt; ſufficit, Ariſtotelem ita fuiſſe ratiocinatum. Hunc motorem itaque immobilem eſſe et tamen aeternum mouere, ex hac cauſa erat neceſſarium; at modum, quo illum motum prima illa cauſa, et omnis motus principium efficeret, indicare, hic haerebat aqua philoſopho. Non enim ineſſe animam orbibus coeleſtibus, quae infita vi eos moueret, dicere licebat, licet id contendat CVDWORTHVS [u]; hoc enim toti ſyſtemati Ariſtotelico contrarium eſt, et primis eius notionibus de materia, motuque locali; aſſiſtentes itaque ſphaerarum coeleſtium, vnde reliquarum infra lunam rerum motus penderet, motores excogitabat, et vt his motus cauſam aſſignaret, ſupremae ſphaerae primum motorem alligabat. Quem cum omnis quantitatis et materiae adeoque omnis quoque motus vacuum eſſe, dicere cogeretur, quia pro certo ſumebat, quodcunque mouetur, mouetur ab alio, proceſſum vero in infinitum recte repudiabat, tanquam contradictorium, alia mouendi ratio, quam quae in materia eſſet, excogitanda erat, qua ſphaerarum ſuprema, et ſimul intelligentiae reliquis ſphaeris praeſidentes mouerentur. Difficillimae vero quaeſtioni ſoluendae impar, cum de ſubſtantiae ſimplicis immaterialis, immobilis natura parum haberet, quod diceret, a mentis humanae ſimilitudine rationem deſumſit, ratus, mouendi actum aeternum in primo motore, eodem modo, quo in mente hominis, licet in perfectione metaphyſica, fieri.

 Ad

t) ib. c. 7. p. 743.

u) l. c. p. 183. ſeqq. quam ſententiam iam euertit THOMASIVS, et poſt eum MOSHEMIVS ll. cc.

Ad animum vero humanum attendens, cum videret, ad mentis ideam et voluntatis decretum, ſequi motum non animae tantum, ſed et corporis; localis motus, vti ſupra demonſtrauimus, principia poſuit intellectum practicum et appetitum [m]: vtrumque non tam efficienter quam finaliter operantes, hocque pro primario localis motus principio admiſſo, ſic egregie explicatam putabat quaeſtionem, quae tot magna ingenia, Ariſtotele longe ſuperiora exercuit, qua ratione anima agat in corpus? Haec ad primum motorem applicans, cum aliud non haberet, quod cauſam motus, ita, vt tamen ipſe non moueretur, explicaret, dixit mouere eum ὡς ἐπιθυμητὸν, ὡς τὸ ὀρεκτὸν, ὡς νοητὸν, ὡς τὸ ἐρώμενον, *ſicut appetibile, ſicut deſiderabile, ſicut intelligibile, ſicut amabile.* Fatemur, nihil iam nos clarius ſcire, qua ratione Deus moveat; adeo obſcura ſunt omnia, quae dicit, nec miramur, ex hoc ligno finxiſſe ſibi Mercurium, qualem vellent, interpretes, certiſſimum enim eſt, Ariſtotelem ipſum ea non intellexiſſe, et quae ipſi de mente hominis myſteria erant, cum ad Deum transferret, prorſus incognita et obſcura manſiſſe; ſed haec in homine ita philoſophari per notiones vagas obſcurasque et ideas nihili ſueto, vt ignorantiam tegeret, eo magis ferenda ſunt, quo magis etiam hodie maximis viris nondum ſatis exploratum eſt, qua ratione ſpiritus puri moueant? motusque in materia cauſa queant eſſe efficiens? Non vero Deum in ſe tantum tanquam primum motorem conſiderabat Ariſtoteles, ſed tanquam eum, a quo reliquae intelligentiae dependerent, et forte etiam (licet mentem hac de re ſuam non expoſuerit) emanauerint. Quae cum aeternum motorem tanquam optimum et perfectiſſimum exemplar intueantur, et deſiderio ferantur, motum primi principii ſui admittendi, ipſi quoque modo intelligibili mouentur [n], ſphaerasque ſuas mouent, ſicque reliquis motus cauſa ſunt, et aeterni quidem in circulari coeli motu, mutabilis vero in motu rectilineo. Verbo vt, quantum licet, clare mentem Ariſtotelis, prout nobis videtur, explicemus, id fere dixit, quod alii ita efferrent: Deus neceſſario eſſentiae ſuae, potentiae et bonitatis actu et poteſt mouere omnia et vult ea mouere, ideoque reapſe mouentur. Quod num ſoluendo difficillimo problemati aptum ſatis et ſufficiens ſit, noſtrum hoc loco non eſt diſpicere. Certe ſi qua in lucem protrahi poteſt, obſcuriſſimum dogma ita explicandum videtur, et detegenda hoc quoque loco magni viri aſyla ignorantiae. Quae enim interpretes attulerunt, coacta omnia ſunt, quaeque imprimis Platonici recentiores, et in his Simplicius adducunt, aperte ſcopum conciliandi Platonem cum Ariſtotele produnt. Vnde abiicienda quoque ſententia, de Deo, ceu anima mundi, ſphaeras mouente, quae miſero ſyncretiſmo et pudenda confuſione Platonicas hypotheſes miſcet cum Ariſtotelicis, vel potius vtrasque turpiter peruertit.

XXIX. Primus hic motor perfectiſſima fruitur vita et iucundiſſima atque aeterna, quae in eo conſiſtit, vt ſe ipſum intelligat, et cum infinita delectatione contempletur.

XXX.

m) De anima L. III. c. 10.

n) Hinc Alexandro Aphrodiſienſi et poſt eum accuratioribus Peripateticis obſeruatum, Deum mouere, non vt cauſam efficientem, ſed vt cauſam finalem, quod ex allatis lucem capit. Conf. Conringiana p. 125.

XXX. Hic primus motor Deus eſt, aeternum ac viuum ens entium nobiliſſimum, ſubſtantia immobilis, a rebus ſenſibilibus diuerſa, quantitatis corporeae atque partium expers, quaeque diuidi nulla ratione poſſit. Sine his enim aeternus et primus motor eſſe non poſſet [o].

XXXI. Poſt primam illam ſubſtantiam, coeli primi motorem alias eſſe oportet ſubſtantias materiae expertes, aeternasque, inferiorum ſphaerarum motibus praefectas, et iuxta numerum et ſeriem ſphaerarum praeſidentes [p].

XXXII. Deos eſſe primas illas ſubſtantias coelum mouentes, antiqua traditio eſt, atque ea vere diuina doctrina eſt: quod addunt vero, forma hominum eſſe eas, vel aliorum animantium, id ad rudem tantum plebem inſtituendam inuentum eſt, legum et vitae commoditatis cauſa [q]. His daemonologia Ariſtotelica comprehenditur, quae occaſionem eius interpretibus dedit diſquirendi, num daemones crediderit, id quod illi affirmarunt non ſine contentione, quorum intererat Ariſtotelem in ſcholas et cathedras theologicas admiſſum ab omni maleſana doctrina liberari penitus, et chriſtianis dogmatibus conciliari; negarunt viri quidam docti paulo acutiores et praeiudicio iſto non impediti [r]; dubius haeret CVDWORTHVS [s]. Quae vero pro hac re afferuntur loca [ſſ], partim obſcura ſunt, quia incertum, quo ſenſu nomen daemoniorum intellexerit, quamue ei poteſtatem ſubiecerit Ariſtoteles, partim ex aliorum loquuntur opinione. Nobis in hac re allato Metaphyſicorum librorum loco ſtandum eſſe, aequiſſimum videtur, quo aperte dicitur, dari eiusmodi intelligentias, et ſubſtantias ſimplices atque immateriales, easque Deos illos eſſe, quas maiores, et viri priſci in mythologiis expoſuerunt: reliqua fabulis annumeranda eſſe: quibus verbis reliqui daemones plane excluduntur, et ad praeſides ſphaerarum coeleſtium numerus eorum alligatur. Quibus an preces et ſacrificia offerenda ſint, cultusque et veneratio diuina, cautus non explicuit; veriſimile tamen, Ariſtotelem ea inter iſtas fabulas, ad popellum deliniendum et compeſcendam plebeculam, excogitatas, retuliſſe. Cum enim omnia ex naturae neceſſitate motusque aeterni lege agant, iis quae ſub luna ſunt, vel naturae calidiue vniuerſalis motui vel intellectus vniuerſalis agentis conſilio, vel caſui et fortunae permiſſis, vt ex phyſiologia Ariſtotelis ſequitur, cur quaeſo preces et ſacrificia maximopere commendet, et inanibus cruciet laboribus hominum animos philoſophus? Vtrum vero hae intelligentiae a Deo genitae ſint, de eo Ariſtoteles mentem non explicuit, qui enim a CVDWORTHO [t] affertur locus, huc non pertinet; nec monet inepte doctiſſi-

o) Loca Ariſtotelis congeſſit IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 1. p. 9. et ven. WALCH. Parerg. Ac. p. 248.

p) ibid. c. 8. p. 743.

q) ibid. p. 744.

r) COQVAEVS ad AVGVSTIN. de C. D. L. II. c. 4. n. O. TOB. MAIOR. diſſ. de nat. et cultu angelor. §. 2. MOSHEM. ad l. citandum CVDW. CONRINGIVS Conringian. p. 127. qui eum Met. L. IV. c. 8. vel ex communi opinione loqui, vel quartum illud animalium genus intelligi putat, quod L. III. de gen. an. c. 11. ſub luna habitare putat.

s) Syſt. intellect. c. IV. §. 24. p. 491.

ſſ) l. c. et Rhetor. L. II. c. 33.

t) l. c. c. IV. §. 24. p. 497. Valde occupatus erat animus magni viri, cum præſtantiſſimum librum ſcriberet, hypotheſibus & rationibus Platonicorum recentiorum, iuxta quorum cogitata ſaepe perperam aliorum philoſophorum placita explicat.

ctiſſimus eius interpres, vix poſſe intelligi, qui potuerint a Deo gigni, qui ab aeterno ſphaeris ſuis alligati ſunt. Nam aeternam rerum omnium, qualis nunc eſt, faciem admittebat Ariſtoteles, nec admittere non poterat, falſa motus idea et definitione deluſus: vnde fruſtra ſunt, qui vel materiam vel mundum Deum ex ſe produxiſſe Ariſtoteli tribuunt [u]; vel plane creationem ex nihilo inſana interpretatione illi affingunt [v]. Vtrum vero non conceperit animo, intelligentias non generationis quidem, neceſſariae tamen emanationis et eſſentialis dependentiae nexu in origine ſua primae intelligentiae iungi, de eo diſputari forte poſſet, firmatque coniecturam, quod Deum finem motus illorum neceſſarii fecerit: qui cum externus eſſe nequeat, quia omnia in hoc ſyſtemate diuino neceſſaria ſunt, internus eſt, et ita ex eſſentia atque natura eius, et intelligentiarum ab eo dependentia oriri debet. Verum in incertiſſima re nihil definimus.

Atheiſmus Ariſtotelis.

§. XVIII. Haec eſt metaphyſicae Ariſtotelicae facies, quae plura quidem, quam quae allata ſunt, comprehendit, his tamen praecipuis fundamentis atque capitibus nititur; quae enarraſſe pro inſtituti noſtri ratione, ſatis erit. Liceret iam nobis ad moralem philoſophiam Ariſtotelis progredi, niſi promiſſi ſupra facti memores occaſio moneret, de religione et pietate Ariſtotelis paucis diſſerere; de qua non niſi expoſita ſyſtematis eius metaphyſici ſiue theologici facie iudicari poſſe, diximus. Vt vero fidem liberemus, et an iure vel iniuria in atheorum claſſem Ariſtoteles referatur, definiamus, prolixe non congeremus ea, quae magnus veterum et recentiorum numerus vel pro Ariſtotele, vel contra eum dixit. Loca vtriusque partis pleraque adducere viri de ſacris et elegantioribus literis praeclare meriti, IOH. GEORGIVS WALCHIVS [w], IOH. ALBERT. FABRICIVS [x], IACOBVS FRIDERICVS REIMMANNVS [y], quibus facile plures addi poſſunt [z], qui ab iis, qui peculiarem atheiſmi hiſtoriam quaerunt, conſuli debent. Nos inſtituti memores, paucis mentem hac de re noſtram ita explicamus, vt veterum dogmatum ſtudioſo occaſio detur, accuratius et ordine debito in rem ipſam inquirendi. Et primo quidem in ipſa athei definitione et ex eo transſumendo nomine accurate hic verſandum eſſe monemus. Solet enim bifariam vox haec accipi: Vel enim philoſophum indicat, qui directa ſyſtematis ratione Deum ex vniuerſo tollit, et nihil niſi vniuerſum hoc varie modificatum pro numine habet; vel talem innuit, qui Deum quidem aſſerit, talem vero de Deo ſibi effingit ideam, quae veram de Deo notionem euertit, Deumque facit quaſi non Deum. Referuntur etiam a non-

u) Ita Alexandrini Platonici, vt ſuo Platoni reformato Ariſtotelem conciliarent, ſed perperam, vt enim motus, ita tempus quoque illi aeternum eſt. Hoc vero poſito ortus mundi a Deo locum non habet, quia tempus, et mundus, qui in Deo eſt, prius et poſterius in praeſenti iungit.

v) Vide quos nominat MOSHEM. ad Cudw. p. 211. n. 4. et in diſſ. de creat. ex nihilo l. c. §. 21. p. 980 ſeqq. Quorum hominum inſaniam poſt PERERIVM l. c. et PATRICIVM l. c. T. V. L. IV. p. 400. IAC. THOMASIVS l. c. diſſ. IV. p. 58. caſtigauit.

w) In luculenta tractatione de atheiſmo Ariſtotelis Parerg. Acad. p. 298 ſeqq.

x) Del. argum. de V. R. C. c. VIII. §. 3. p. 307.

y) Hiſt. Atheiſmi S. II. c. 27. p. 182 ſeqq.

z) Recentiſſime pulchre de hac re diſſeruit MOSHEM. ad Cudw. p. 500. Integram vero tractationem exſpectamus a cl. ZIMMERMANNO, qui per multos iam annos hiſtoriam atheiſmi molitur.

a nonnullis in hanc classem ii, qui dogmata venditant, facilem ad atheismum viam ducentia, qualia sunt, negata Dei prouidentia, scepticismus moralis, mortalitas animae, et quae his sunt similia; vt taceamus ea, quae a nonnullis de atheismo practico solent inculcari, quae cum grano salis accipienda sunt, et huc non aduocanda, nisi turpis vita ex dogmatum natura oriatur. Multum in disputatione de Aristotelis atheismo in neglecto hoc vocis discrimine peccatum et de verbo litigatum esse constat. Deinde et ad hoc attendendum esse iubemus, vnde et ex quibus locis de celeberrimi philosophi atheismo iudicandum sit? Solent enim nonnulli ex decerptis alieno loco verbis Stagiritae de eius religione iudicium ferre, multi librum de mundo in subsidium vocant; quod tamen vtrumque perperam fieri ex eo facile intelligi potest, quod liber de mundo incertae fidei sit, et ipsa potissimum totius systematis physiologici constitutio et summa sit consulenda. Ad quam attentum seruantes oculum non negamus, si prima, quam posuimus, significatione de atheismo Aristotelis quaeratur, eum ab hac macula absoluendum esse. Motorem enim primum non describit tantum, tanquam primam rerum omnium causam, sed eum quoque mundo contradistinguit, et a materia totum natura separat, substantiam ei per se, motum, intellectum et appetitionem tribuit, et supra omnia ponit, et ab eo totam rerum vniuersitatem, non vt a causa informante, vt loqui solent, sed vt ab assistente et extra mouente dependentem facit; eumque Deum vocare nullus dubitat, eique subordinat intelligentias reliquas. Quod si vero altera significatione de atheismo Aristotelis quaeramus, valde timemus, vt quod homini a partium studio alieno faciat satis, patroni Aristotelis pro eo afferre queant. Eiusmodi enim admisit placita, quae veram Dei naturam plane euertunt. Deum ille quidem facit motus omnis causam, verum non adiungit tantum ei vinculo necessario materiam; nec vllam ei in formanda illa potestatem tribuit, et formatam iam ad latus ponit, sed et mundum cum omni ornatu suo aeternum; motumque illum non a libera voluntate, sed a naturae necessitate deriuat; impotentissimus itaque Deus est, qui non potest aliter, nisi quatenus vinculum illud, quo necessario cum mundo colligatur, permittit. Quemadmodum itaque Deus immutabilis est, ita et mundus in se spectatus, et imprimis pars eius primaria coelum, non deterioris in eo quam Deus, conditionis. Nec potest quoque Deus ille aliquid, nec vult, quam quod necessario facit, nec id propter alios, sed propter se. Aeternae enim suimet ipsius contemplationi deditus, nihil in tota vniuersitate curat, de nulla re prospicit, immo nec reliquarum intelligentiarum cura tangitur, sed non aliter, quam primum mobile in machina, necessaria naturae suae lege mouet, sicque machinae instar motum cum reliquis participat. Quae aeterna motorum cum sphaeris mundanis combinatio omnem prorsus libertatem Dei eiicit, et Deum sua perfectione spoliat. Nec aeternitas Deo adscripta multum iuuat, cum motui ab eo producto et aeterno adiungat Aristoteles tempus aeternum, quod prius habet et posterius, quod non potest non esse in

aeternitatem Dei iniurium. Nec poteſt Deus Ariſtotelis eſſe immenſus vel omnipraeſens, qui extremae ſphaerae alligatus, a mundi partibus remotus agit, otioſus plane ſui contemplator; vnde nec precibus honorari, nec ſacrificiis placari, nec mala punire, nec bonos iuuare vel poteſt vel vult, longe deterior Deo Epicureo, qui praeſtantiae tamen cauſa colendus eſt. Nec intelligentiae ei miniſtrant, quae non aliter niſi partes machinae, ad motum totius neceſſario cooperantur, de rebus ſublunaribus nihil ſollicitae. Quae itaque Dei partes ſunt? qui nec mundum condidit, nec eius curam agit, nec liberior eſt machina quacunque, nec cultu Deo debito poteſt coli, nec a quo beneficia in homines vlla proficiſcuntur? Nec multum valent, quae in contrarium afferuntur; magnificis enim verbis pauca et exilia dicendo vehementer lectores decipit Ariſtoteles. Vocat Deum operationem [a], verum neceſſariam, ſuaeque machinae intentam; ſeſe tantum curantem, ſe contemplantem. Immortalis eſt et vita, ſed talis, quae nulla actione conſtet, niſi mouendi virtute neſcio qua inexplicabili, quae in contemplatione ſui, indeque orto deſiderio et appetitu intelligentiarum conſiſtit. Curam vero aliquam hominum gerere etſi dicere videtur aliquo loco [b] Ariſtoteles, certum tamen eſt, eum ἐξωτερικῶς et ad populum eo in loco philoſophari [c]. Nec pro Ariſtotele militat, quod excipitur, opponere eum neceſſarium in conceptu Dei, non libero, ſed accidenti; non enim locum habere poteſt haec diſtinctio, quia accidentis hic nulla datur conſideratio, ad quod libertas quoque referri debet. Non vrgebimus dogmata, quae atheiſmum quidem directe non inuoluunt, impia tamen ſunt, et ad eum facile ducunt, quale illud eſt, de intellectu agente vno vniuerſali, omnibus hominibus communi, quod Spinoziſmi accuſare in Abaelardo, homine Ariſtotelis ſtudioſiſſimo non dubitauit P. BAYLIVS: mortalitas animae, ſcepticiſmus moralis et his ſimilia. Alia, notata a viris doctis paſſim praeterimus, et in his etiam, quod non facile ſyſtema ſit, quod reuelationi tantopere contra eat, quam Ariſtotelis, cuius ſpecimina egregia paucis dedit magnus CONRINGIVS [d], in philoſophi placitis accurate verſatus. Obiicere praeter haec poteramus Ariſtoteli inconſtantiam in tradenda vera de Deo ſententia, graui ἐγκλήματι ei exprobratam a CICERONE [e] et LACTANTIO [f], niſi patientia lectoris non eſſet abutendum. Paucis vt dicta in vnum contrahamus. CLAVDII BERIGARDI [ff] potius verbis, quam noſtris, vtemur, eo quod in eodem cum Ariſtotele luto haeſiſſe viris magnis, praeter rem viſus ſit. Ita vero acutiſſimus philoſophus: *Hoc in Ariſtotele occurrit reprehendendum, quod poſuit mundum, eiusque materiam primam*

a) De coelo L. II. c. 3. b) Ethic. L. X. c. 7. 9.

c) Hinc dubitanter loquitur, et quidem non de Deo ſummo, ſed de diis, ſiue intelligentiis, quarum vltima hominum res dirigit, dum mentem cum iis communicat. Hoc nihil ad prouidentiam Dei.

d) l. ſupra cit.

e) De nat. Deor. L. I. c. 13.

f) Inſt. diu. L. I. c. 5.

ff) Praef. Circul. Piſan. P. I. Addi his poteſt, quod SEXTVS EMPIRICVS adu. Math. L. X. ſ. 33. Ariſtoteli obiecit, Deum extremo coeli circulo inhabitare, vid. de coelo L. I. c. 3. cum itaque is coelum extremum occupet, quod locum tamen, ſi audias philoſophum, non habet; Deus neceſſario ſpatioſus locus extramundanus eſt. conf. cel. FABR ad l. c. Sexti.

mam aeternam, primum motorem primae duntaxat ſphaerae medio circulo inſiſtentem, libertatis expertem, nihil aliud aptum intelligere niſi ſe ipſum, nec aliud efficere, quam motum aeternum, proinde nec mundum, nec aliud quidquam ex nihilo creare poſſe, item de reliquis intelligentiis, quarum infimam videtur facere intellectum agentem et animam vnam communem toti ſpeciei humanae, vnde ſurgit innumerabilium errorum ſeges.

Philoſophia practica Ariſtotelis.

§. XIX. Alteram philoſophiae partem principalem, practicam atque moralem conſtituit Ariſtoteles, eamque in ethicam, politicam et oeconomicam diſtribuit. Primae ſcientiae praecepta in libris *ad Nicomachum*, et in libris *magnorum moralium* atque libello *de virtutibus*; ſecundae in *politicorum* libris octo; tertiae in *oeconomicorum* libris duobus tradidit. Etſi vero ſatis copioſus eſt in exponendis philoſophiae moralis atque ciuilis placitis, exilis tamen et ieiunus ob dictas ſupra cauſas plerumque eſt, neque argumentum exhaurit. Cuius potiſſimum inde ratio deducenda eſt, quod vera moralis philoſophiae principia et honeſtatis fontes ignorauit, et abſurdis falſisque metaphyſicae et phyſicae notionibus corruptus nec facultatum animi humani indolem intellexit, nec naturam moralitatis perſpexit, falſaque inſuper perſuaſione ductus, in morali argumento non dari certum aeternumque demonſtrationis ſubiectum, adeoque nullam quoque dari poſſe demonſtrationem, pernicioſum Scepticiſmum moralem inuexit [g]. Alienum itaque non eſt, ieiunam videri philoſophiam moralem Ariſtotelis iis, qui eam de naturae moralis principiis naturalibus praecipere debere recte ſtatuunt [h]. Aliter tamen Ariſtoteles, qui cum phyſicam magis, quam ethicam, voluntatis humanae notitiam poſſideret [i], ea quae mores hominum fingunt, ex ciuili potius felicitate, qualem ipſe in aula principum ſectabatur, deriuauit, quam ex natura hominis morali hauſit [k]. Mirum itaque eſt, potuiſſe per tot ſecula ethicae Ariſtotelicae viros non obeſae naris pollicem premere, cum in nulla philoſophiae parte magis pauper ſit, quam in hac, in qua aulicum quidem hominem, in aula Philippi vel Alexandri ad magnam fortunam adſpirantem, non infeliciter finxit, veram vero voluntatis humanae felicitatem non promouit, nec eas homini regulas praeſcripſit, quae internam actionum humanarum honeſtatem reſpiciunt. Id quod nec ſaluis principiis ſyſtematis ſui facere poterat, nec magnopere ſcopus eius poſtulabat, qui fuit, vt ex opinione hominum, in vita politica felicitatem ſectan-

 tium,

g) Hinc moral. L. II. c. 3. T. II p. 16. ait: Scientiam parum aut nihil ad virtutem valere, ſed exercitationem, vſum et habitum. Quod quale fundamentum habeat, ex iis intelligi poteſt, quae ſupra de ſubiecto demonſtrationis ex eius mente diximus. Hinc diiudicandi ſunt, qui, vt ſcepticiſmum moralem ab Ariſtotele remoueant, oſtendere conati ſunt, demonſtrationi in moralibus locum eum feciſſe, quod ANDR. LVDOVICVS KOENIGMANNVS pec. diſſ. ad l. c. Kil 1707. et IO BVRC. MAIVS diſſ. quod Ariſtoteles demonſtrationem doctrinae moralis non incertam ſtatuerit Kil. 1706. egerunt.

h) Conf. cl. STOLLE Hiſt. phil. moral. gent. §. LXVIII. p. 89 ſeqq. Obſ. Hal. T. II. obſ. 2. et recentiores paſſim.

i) Coniicit inde SOREL de perf. hom. p. 329. Ethicam Ariſtotelis magis eſſe appendicem phyſicae, quam nouam philoſophiae partem, eo quod magis in affectuum natura et origine, quam obiecto et modo explicando verſetur.

k) Monuit hoc iam BOECLERVS Inſtit. pol. L. I. c. 6. p. 82. et BOSIVS de compar. prud. ciu. §. 15. p. 5. add. BVDDEVS Iſag. Hiſt. theol. L. I. c. 4. §. 31. p. 296.

tium, discipulum instrueret. Et hinc ratio quoque patet, cur pulchritudinem, nobilitatemque inter felicitatis partes numerauerit [l]; affectuumque physicam indolem cum morali natura confuderit, mediocritatem vbique postulans [ll]; cur nec pietatem [m], nec internam honestatem inter virtutis septa receperit: talemque virtutis faciem depinxerit, quae aulicis potissimum hominibus, ad regis exemplum se componentibus, placere poterat [n], neglecta ea, quae virum magis probum, quam splendidum magnumque inter homines facit [o]. Summa vero praeceptorum eius moralium haec est [p]:

I. Felicitas moralis, non consistit in voluptate corporis, nec in diuitiis, neque in gloria ciuili, potentia et nobilitate, neque in contemplatione rerum intelligibilium, siue idearum [q].

II. Sed consistit morale hominis bonum siue beatitudo in functione animi et operatione secundum virtutem; ac, si plures virtutes sint, secundum optimam et perfectissimam [r].

III. Vita haec secundum virtutem perfectam voluptatem habet in se inclusam, et delectationem [s].

IV. Sunt tamen bona externa instrumenta quaedam ad res praeclaras secundum virtutes agendas, v. g. amici, diuitiae, potentia ciuilis, nobilitas generis, pulchritudo.

V. Summum itaque bonum acquiritur actione virtutis [ſ].

VI. Sunt vero virtutes vel theoreticae vel practicae [ſſ].

VII. Virtus moralis consuetudine et vsu acquiritur, et quidem actiua, non contemplatiua [ſt].

IIX. Est vero virtus habitus proaereticus in mediocritate consistens, quatenus ad nos refertur, quaeque ratione est definita, et iudicio prudentum [t].

IX. Mediocritas autem, seu medium est inter duorum vitiorum extrema, quorum vnum in excessu peccat, alterum in defectu.

X. Intelligitur vero eo mediocritas, quae in perturbationibus atque actionibus est [u].

XI.

l) l. c. L. I. c. 9. p. 9. quod in eo carpit I. LIPSIVS manud. ad phil. Stoic. L. II. diss. XXI. p. m. 214. ad virtutis Peripateticae scopum non attendens

ll) Patet hoc ex iis quae L. II. c. 5. p. 17. de natura virtutis moralis disputat, quam in mediocritate omnium affectuum ponit, hucque etiam odium, atque iram aduocat.

m) Quae enim de cultu Deorum dixisse refert SENECA nat. Qq. L. VIII. c. 30. ἐξωτερικῶς dicta sunt.

n) Hinc fortitudinem actiuam aliis praeponit L. III. c. 6. passiuam, siue patientiam contemnit L. IV. c. 5.

o) Patet hoc ex descriptione magnitudinis, ambitionis filiae, L. IV. c. 3. 4. conf. SPIRIT. faussete des vert. hum. P. II. c. 15. p. 149. sq. conf. C. THOMAS. Hist. Iur. nat. c. IV. §. 10. p. 46.

p) Elegans philosophiae moralis Peripateticae compendium exhibet STOBAEVS Eclog. phys. et eth. L. II. p. 184 seqq. ed. Canterii; quod Latinum exhibet interpres STANLEII p. 475 seqq. Nos ipsa Aristotelis verba exhibemus, coeptum tramitem percurrentes.

q) Mor. L. I. c. 3. 4. 5.

r) ib. c. 6. L. X. c. 6. p. 107.

s) ib. c. 9. p. 9.

ſ) ib. c. 10.

ſſ) ib. c. 13. p. 13.

ſt) Lib. II. c. 5.

t) ib. c. 6.

u) Cap. 8. 9.

XI. Virtus vero conſilio et voluntate fit; vnde ſpontanea actio eſt, cuius principium in nobis eſt [v].

XII. Virtus tribus rebus perficitur, natura, conſuetudine ac ratione [w].

XIII. Virtutum primaria eſt fortitudo, quae eſt habitus mediocritatis inter formidinem et confidentiam, vel audaciam [x].

XIV. Temperantia eſt mediocritas inter voluptatum exceſſum et defectum ſiue ἀναισθητίαν [y].

XV. Liberalitas verſatur circa pecuniam, eſtque mediocritas inter profuſionem et ſorditiem [z].

XVI. Magnificentia eſt mediocritas circa ſumtus magnos decorum ſeruans, et medium inter inſolentiam et indecoram parſimoniam ſeruans [a].

XVII. Magnanimitas eſt mediocritas in tribuendo et appetendo magno honore et iudicio de ſuis meritis, medium tenens inter humilem et ſuperbum animum [b].

XVIII. Modeſtia eſt mediocritas circa appetendos honores paruos, medium tenens inter honoris contemtum et ambitionem [c].

XIX. Lenitas eſt mediocritas, verſans circa iram, medium obſeruans inter iracundiam et lentitudinem ſiue torporem [d].

XX. Popularitas ſiue facilitas eſt mediocritas circa ſtudium placendi in congreſſu hominum et vitae humanae conſuetudine, euitatque moroſitatem atque abiectum placendi ſtudium [e].

XXI. Integritas ſiue candor eſt mediocritas in colenda veritate, media inter arrogantiam et diſſimulationem [f].

XXII. Vrbanitas eſt mediocritas circa ludos et iocos, quae ſcurrilitatem vitat et agreſtes mores [ff].

XXIII. Verecundia perturbationi ſ. paſſioni ſimilior eſt, quam habitui, eſtque metus quidam infamiae, mediaque eſt inter impudentiam et nimium pudorem [g].

XXIV. Iuſtitia eſt mediocritas circa actiones iuſtas et iniuſtas, eſtque duplex, vel vniuerſalis vel particularis [h].

XXV. Iuſtitia vniuerſalis eſt obſeruantia legum ad conſeruationem ſocietatis humanae [i].

XXVI. Iuſtitia particularis eſt mediocritas inter aequales ſuum cuique tribuens, eſtque duplex, diſtributiua et commutatiua [k].

XXVII. Iuſtitia diſtributiua eſt, quae cuiuis ciuium pro merito praemia et onera diſtribuit, nititurque progreſſione geometrica [l].

 XXVIII.

v) Lib. III. c. 5. Non poterat aliter ſtatuere Ariſtoteles, qui Deum a rerum humanarum cura excludebat, et cuncta ad caſum, fortunam et conſilium referebat. Quantum vero hoc principium ethicum in eccleſiam admiſſum detrimentum attulerit, alio loco dicendum eſt.

w) STOB. eclog. eth. p. 184.

x) l. c. c. 9.

y) Cap. 13.

z) Lib. IV. c. 1.

a) ib. c. 4.

b) ibid c. 7.

c) ib. c. 10.

d) ibid. c. 11.

e) ib. c. 12.

f) ibid. c. 13.

ff) ib. c. 14.

g) ibid. c. 15.

h) Lib. V c. 2. p. 44.

i) ib. c. 3.

k) ibid. c. 7.

l) ib. c. 8. 9.

XXVIII. Iuſtitia commutatiua eſt, quae in commutatione rerum cuivis, quod ei debetur, tribuit, ſeruatque proportionem arithmeticam.

XXIX. A iuſto aequum differt, quod eſt correctio legis, qua aliquid ei deeſt, propterea quia generaliter loquitur: virque aequus eſt, qui non eſt iuris interpres in ſua cauſa durior, vel in deteriorem partem propenſus [l].

XXX. Hactenus virtutes, quae eam animae partem, quae ratione caret, concernunt; ſequuntur virtutes quae ineſſe debent ei parti, quae rationi praedita eſt; id eſt, intellectui [m].

XXXI. Sunt vero virtutum intellectualium ſiue theoreticarum ſpecies quinque: ſcientia, ars, prudentia, intelligentia, ſapientia [n].

XXXII. In moribus tria fugienda ſunt, vitioſa diſpoſitio, incontinentia, feritas; primae virtus, alteri continentia, tertiae virtus heroica opponitur, qua viri diuini efficiuntur [o].

XXXIII. Cum virtute amicitia coniuncta eſt. Eſt autem amicitia beneuolentia perfecta inter eos, qui par pari referunt; ſuſcipitur autem vel propter voluptatem, vel propter vtilitatem, vel propter virtutem, haec perfecta, illa imperfecta eſt [p].

XXXIV. Ea quae amici in amicos conferunt, et quibus amicitia circumſcribitur, ex iis, quae ſibi quisque exoptat ac tribuit, profluunt [q].

XXXV. Beneuolentia non eſt proprie amicitia, ſed eius initium, concordia eius adiunctum [r].

XXXVI. Scopus vero amicitiae eſt dulcis vitae ſocietas [s].

XXXVII. Voluptates inter ſe ſpecie differunt.

XXXVIII. Vt vero inhoneſtae voluptates hoc nomine indignae ſunt, ita honeſtiſſima voluptas eſt, quam vir beatus et perfectus ex actionibus ſecundum virtutem, atque functionibus, quae eius munus perficiunt, capit [ſſ].

XXXIX. Beatitudo, quae in actionibus virtuti conſentaneis conſiſtit, vel contemplatiua, vel actiua, eſt [t].

XL. Contemplatiua, quae in contemplatione rerum poſita eſt, praeſtantior eſt actiua, quia et mens eſt pars hominis optima, et res, quas mens contemplatur, optimae ſunt; vnde etiam voluptas ex ſapientia optima.

XLI. Externa beatitudo externorum bonorum minor eſt, quam quae eſt ex actione virtutum; quae tamen illam [u] etiam requirit.

Potiora haec ſunt et ſumma quaedam moralis philoſophiae capita, quae in *moralium* libris *ad Nicomachum* ſcriptis Ariſtoteles tradidit. Eadem in libris *magnorum moralium* et *eudemiorum* perſequitur, vt inſtituta docebit comparatio, a nobis breuitatis cauſa praetermittenda [x]. Etſi vero multa

l) ibid. c. 14.
m) Lib. VI. c. 2. p. 55 ſeqq.
n) Cap. 3. 4. 5. 6. 7. o) Lib. VII. c. 1. p. 63.
p) Lib. VIII. c. 1. 6. p. 75. 78.
q) Lib. IX. c. 4. p. 88.
r) ibid. c. 5. 6.
s) ibid. c. 12.
ſſ) Lib. X. c. 5. p. 99 ſeq. LAERT. L. V. ſ. 30 ſeqq. ORIG. philoſ. p. 139 ſeq.
t) ibid. c. 7.
u) ibid. c. 8.
x) Loca magnorum moralium et eudemiorum parallela ad marginem ethicorum notata exhibet CASAVBONI editio, quae conſulenda.

ta in his ſunt, quae ad morum honeſtatem veram et internam nihil affe-runt, quaedam quae eam deſtruunt, non priuandus tamen laude ſua eſt Ari-ſtoteles, qui multa quoque egregia et vitae humanae accommodata in his libris dixit[y], plura huius generis allaturus niſi conſtitutum illi fuiſſet, phi-loſophorum ante ſe veſtigia vbique relinquere, quod ieiunam de vndecim virtutibus tractationem peperit[z]. Cogitandum etiam, quod in fine ethico-rum egregie monet, ea quae dixerat, protheoriam eſſe ad vitam ciuilem in republica et ſocietate humana feliciter et beate tranſigendam; vnde recte ſtatuunt[a], qui hanc de moribus tractationem non pro ethica, ſed politicae parte generali habent; illi enim ſcopum ipſius Ariſtotelis ſequuntur. Pa-tebit hoc clarius illis, qui politicae ſpecialis praecepta ab Ariſtotele tradita euoluent, in quibus non tantum ea, quae ad integrum imperii corpus faci-unt, enarrauit, ſed etiam illa docuit, quae ad ſingulas eius partes pertinent. In quibus etſi ſui temporis, hominum magnorum[b] in quorum conſortio viuebat, circumſtantias plerumque reſpexit, fatendum tamen eſt, vidiſſe vi-rum acutum, et inter imperantes et conſiliarios eorum educatum, atque cum iis diu conuerſatum, multa, quae vtiliſſima et egregia ſunt, nec igno-rauiſſe imperantium ſophiſmata et arcana, quibus reſpublicas plerumque moderantur[c]. Haec vero porro enarrare, nec inſtitutum noſtrum patitur, ab hac prolixitate alienum; nec libri Ariſtotelis politici minime integri, quos interpretes ſolent ſupplere. Videndi vero, qui introductiones, ana-lyſes et commentarios in libros politicos dederunt[d]. Eadem ratio *Oeco-nomicorum* Ariſtotelis eſt, qui ad nos mutili peruenerunt, et partem tantum aliquam exhibent. In quibus non contemnenda quidem tradit Ariſtote-les, ſed regionibus, moribus, inſtitutis Graecorum conſonantia, et ad ſuo-rum temporum rationes exacta: quae cum noſtram aetatem, moresque, ac familiae rationes parum iuuent, merito a nobis praetermittuntur. Addunt in his omnibus Ariſtotelis ſequaces plura, quae tamen magiſtri veſtigia non vbique premunt, quae ex iis diſci debent, quae Ariſtotelici genuini enarra-tores expoſuerunt, inter quos Alexander Aphrodiſienſis maxime com-mendari ſolet. Caute vero legendi Eclectici, qui propter ſtudium conci-liandi Ariſtotelem cum Platone vtriusque philoſophiae faciem commacu-lauerunt. De quibus omnibus erudite diſputat FRANCISCVS PATRI-CIVS[e], et nos neceſſaria trademus ſuo loco.

y) Non negant hoc acres Ariſtotelis cenſores, et in his CHR. THOMASIVS l. c.

z) Erudite hoc demonſtratum Obſ. Hal. T. IX. obſ. 7. p 200 ſqq.

a) BOSIVS l. c

b) Philippi, Alexandri, Antipatris et Antiochi.

c) Expendenda ſunt, quae Polit. L. IV. V. VI. hac de re tradit, conf. CONRING. ep. praelim. ad MACHIAVELLI principem.

d) Ex his H. CONRINGII introductionem, HEINSII paraphraſin, FELDENI analyſin, PICCARTI Commentarium recte laudat BOSIVS l. c.

e) Libro ſaepius laudato.

SECTIO

* *

SECTIO II.

DE SVCCESSORIBVS ARISTOTELIS.

§. I.

Successores Aristotelis.

Hactenus, quantum limites tractationis permisere, Aristotelis, et philosophiae ab eo traditae historiam accurate sumus persecuti; restant fata scholae eius ad Romanorum vsque imperium paucis enarranda. Supra vero iam innuimus, Aristotelem scholae successionem tradidisse Theophrasto Eresio, homini elegantis ingenii et doctrinae. Eum secutus est Strato Lampsacenus, Stratonem Lyco, hunc Aristo Ceius, Aristonem Critolaus, Critolaum Diodorus. Ita enim Peripateticae scholae integram ad tempora vsque Augusti, successionem enumerant PLVTARCHVS[a] et CLEMENS ALEXANDRINVS[b]. Aliter quidem eorum ordinem instituit pluresque nominat *Anonymus vitae Aristotelis enarrator*[c]; is enim ita eos ordinat, vt Theophrastum, Stratonem, Praxitelem, Lyconem, Aristonem, Lyciscum, Praxiphanem, Hieronymum, Pritanen, Phormionem, Critolaum Lyceum exornasse doctrina sua dicat. Id vero de doctorum in Lycei cathedra successione intelligendum non esse, temporum rationes et ipsa virorum horum historia demonstrant, nihil itaque aliud voluit, quam celebriores post Aristotelem Peripateticos enumerare; inter quos fuere viri multa eruditionis et philosophicae quoque cognitionis laude inclyti, quorum celeberrimos quoque infra indicabimus. Repetendum vero est, quod in praecedenti sectione pluribus demonstrauimus, subductos fuisse Lycei doctoribus post Theophrasti mortem libros Aristotelis acroamaticos et philosophicos plerosque, et ignorauisse eos veram conditoris sectae mentem; mirandum itaque non est, diffidere placita Peripateticorum Graecorum, ante C. N. ab Aristotele, eosque suam philosophiam ex coniectura magis, quam inspectione fontium genuinorum ad Aristotelis mentem conformauisse[d].

Theophrastus.

§. II. Dignum itaque Aristotele successorem schola Peripatetica nacta est THEOPHRASTVM, cuius historia admodum manca est apud veteres, et fabulis insuper passim impedita[e]. Natus est Eressi maritima Lesbi vrbe in colle posita, et frumenti copia celebri[f]: hinc Eresius nuncupatus est. Patrem habuit Melantam[g], SVIDAE[h] Leonem dictum, vitae genere fullonem;

a) De exilio T. II p. m. 527.

b) Strom. L. I. p. 301. qui tamen Aristonem omittit. conf. PATRICIVS Discuss. Perip. T. I. L. X. p. 133. IONSIVS de script. Hist. phil. L. I. c. 2. p. 59.

c) Apud MENAG. Comm. in LAERT. p. 201.

d) Legendi, quae hac de re docte differit PATRICIVS l. c. p. 157.

e) Potiora de Theophrasto collegit LAERTIVS L. V. s. 36 seqq. et MENAGIVS ad h. l. ex recentioribus post PATRICIVM l. c. p. 132. vitam Theophrasti critica manu exarauit cel. HEVMANNVS Act. philos. Vol. III. p. 661. add. STANLEIVM Hist. phil. P. V. p. 491 seqq.

f) Vid. STRABO L. XIII. p. 618. BAYLE Dict. T. II. a. t. Erese. Non confundenda vero est cum Eresso Boeotiae, quod ab ALDOBRANDINO ad l. c. Laërtii factum.

g) Apollodorus apud LAERT. l. c.

h) In Theophrastus T. II. p. 179. Non infrequens vero vnius viri apud veteres duo fuisse nomina.

nem; qui, cum opibus forte non deſtitueretur, filium Muſis dicauit, et Alcippo philoſopho, Ereſſi habitanti [i], erudiendum tradidit, a quo rudimenta philoſophiae hauſit. Poſtea valde iuuenis [k] Athenas delatus Platonem audiendi occaſionem nactus eſt, hocque fatis functo Ariſtoteli in diſciplinam ſe tradidit. Cui tantopere ingenii acumen, quo alios anteibat, placuit, vt, quod de Xenocrate et Ariſtotele dixerat Plato, ad Theophraſtum et Calliſthenem hic retulerit. Cum enim ingenio perſpicaci, Muſaque facili et expedita vteretur Theophraſtus, obtuſus, tardusque vero ingenio eſſet Calliſthenes, illum freno, hunc calcare opus habere profeſſus eſt [l]. Formauit itaque ingenium natura excellens et ad optimarum artium ſtudia accenſum optimus magiſter, et eloquentiae atque philoſophiae praecepta diſcipulo tanto praeceptore digno tam feliciter tradidit, vt in vtroque diſciplinae genere praeceptori vehementer probaretur. Tradunt veteres [m], Ariſtotelem, offenſum aſperitate nominis, quod gerebat prius Tyrtami, primum illud in Euphraſti, poſtea in Theophraſti nomen mutauiſſe, vt diuinam, qua pollebat, eloquentiam ſignificaret. Veriſimile vero vix eſt, Ariſtotelem in magiſtri diſciplina adhuc verſantis iuuenis nomen ambitioſa ſignificatione auxiſſe, qualia cognomina ab eloquentia deſumta poſt fata magnorum virorum iis demum adiecta ſunt [n]: videturque admiratio eloquentiae, qua praeter alios excellebat Theophraſtus, occaſionem primo quidem alluſioni poſtea rumuſculo et traditioni [o] praebuiſſe, vt in aliis quoque philoſophorum nominibus eueniſſe conſtat [p]. Ad mortem vero Ariſtotelis vsque cum eo conuerſatus eſt, Chalcidemque eo ſecedente, et rogantibus Ariſtotelem diſcipulis ſucceſſorem, a praeceptore delectus eſt, qui Lycei gloriam tueretur, et Peripateticae ſcholae praeeſſet [q]. Ariſtotele itaque defuncto ſcholae curam ſuſcepit Theophraſtus, vitamque in horto egit, Demetrii Phalerei contubernio vſus [r], tantoque applauſu Peripateticam philoſophiam profeſſus eſt, vt teſte LAERTIO [s], bis mille diſcipuli ad eum audiendum confluxerint, inter quos praeter Demetrium Phalereum, Nicomachus quoque Ariſtotelis filius fuit [t], teſtámento a parente Theophraſti curae commen-

i) LAERT. l. c. apud quem editi Codd. habent Leucippus, mſc. vero, teſte MENAGIO Alcippus. Is cum Eleatico philoſopho, qui Ereſius non fuit, confundendus non eſt.

k) LAERT. L. V. ſ. 36. Natus enim eſt Ol. CII. 2. vt ex anno emortuali patet; Plato obiit Ol. CVIII. 1. quo XXIII. aetatis annum Theophraſtus vix exegerat.

l) STRABO l. c. LAERT. l. c. ſ. 39.

m) CICERO Orat. c. 19. 24. PLINIVS praef. L. I. LAERT. L. V. ſ. 32.

n) E. g. Ioanni et Dioni Chryſoſtomo.

o) Traditioni incertae recte adſcribit QVINTIL. Inſt. orat. L. X. c. 1.

p) Addit his cl. HEVMANNVS l. c. p. 671. Theophraſti nomen non ſignificationis actiuae ſed paſſiuae eſſe.

q) Dictum hac de re ſect. praeced. vbi etiam fabella de ea recitata et exploſa eſt. Factum hoc eſſe Olymp. CXIV. ait LAERT. l. c. Vix vero probabile, Ariſtotele ſuperſtite eum Athenis docuiſſe, conceſſerant enim diſcipuli Ariſtotelis cum eo Chalcidem.

r) LAERT. L. V. ſ. 39.

s) ib. ſ. 37. SVIDAS 4470. habet, numerum vero in mendo cubare, recte monet KVSTERVS ad h. l.

t) Theophraſtum eum habuiſſe in deliciis, ſcripſit Ariſtippus, qui tamen cum pleroſque philoſophos praeter rem accuſauerit, fidem non meretur.

mendatus, et Erafiftratus medicus [w], ex quorum difcipulorum fama de praeceptoris praeftantia facile iudicari poteft. Commendauit fe quoque eruditionis elegantia, morumque fuauitate Caffandro et Ptolomaeo regibus, qui eum ad fe arceffiuerunt [x]. Adeo autem Athenienfibus acceptus fuiffe traditur, vt cum Agnonides impietatis eum accufare aufus effet, parum abesfet, quin in ipfum crimen retorqueretur [y]. Etfi vero Athenis quoque cedere cum aliis philofophis cogebatur, Sophocle Amphiclidae filio Olymp. CXVIII. 2. legem ferente, qua omnes philofophos publicas habere fcholas vetabat, nifi, fi quibus eius rei fenatus populusque licentiam dediffet; fi quis fecus facere deprehenfus fuiffet, ei mortis poena dicta effet: rediit tamen, fequenti anno, cum Athenienfes legis latae puderet, vt eam abrogarent, et Sophocli quinque talentorum mulctam irrogarent [z]; magnamque docendo atque difputando famam Lyceo comparauit. Erat enim tefte Pamphila apud LAERTIVM [a], doctrina et eruditione fumma, et laboris patientiffimus maximeque induftrius, fummaque cum perfpicuitate et eloquentia docebat. Aitque Hermippus apud ATHENAEVM [b], ftatis eum horis in fcholam veniffe, vefte fplendida ornatum (ita enim exemplum Ariftotelis fequebatur) ibique confidentem ita differuiffe, vt ne geftum quidem praetermiferit vnquam, qui argumento, de quo ageret, non conueniret. Erat enim non philofophus tantum, fed et philologus [c], variaeque eruditionis ftrenuus cultor, vnde et more Graecorum pecuniam ad philofophorum legauit conuentus, non vt luxuriæ, fed temperantiae, et eruditorum colloquiorum occafionem praeberent [d]. Laudatur etiam eius beneficentia, et amor in patriam, quam a tyrannis oppreffam bis liberauit [e]. Grandaeuus tandem Olymp. CXXIII. 3. obiit, teftamento prius edito [f], annos natus LXXXV. Qui enim plures ei annos tribuunt, codicum veterum vitiis falluntur [g]. Mirum itaque non eft, tam decrepitum fuiffe, vt lectica circumferretur [h]; id quod aegre tuliffe, et morti proximus *accufaffe naturam* dicitur CICERONI [i], *quod ceruis et cornicibus vitam diuturnam, quo-*

w) De celeberrimo hoc medico videndus CLERICVS Hift. Med. P. II. L. I. c. 2. p. 293 feqq. aliique, qui veteres artis falutaris doctores enumerant.

x) LAERT l. c. f. 37. y) ibid.

z) LAERT. L. V. f. 38. ATHENAEVS L. XIII. p 610. conf. SAM. PETIT. ad leges Atticas, MEVRSIVS de fortun. Athenienf. c. 3.

a) L. V. f. 36. b) L. I. p. 21.

c) Philologia quid fit, enarrat VOSSIVS de Philologia c. IV. p. 22.

d) ATHENAEVS L. V. p. 186. De hoc Graecorum more al quoties iam diximus.

e) PLVTARCHVS adu. Colot.

f) LAERTIVS L. V. f. 57. quod an genuinum fit, haeremus.

g) In praef. Characterum enim legitur, fcripfiffe fe libellum annos natum XCI. et HIERONYMVS Ep. II. ad Nepotian. ait CVII. aetatis anno expleto mortuum: Id quod pro vero admittit et in Laërtio mendum fubeffe fufpicatur FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 235. qui tamen non cogitabat, ita notationes temporum a Laërtio et PLINIO L. XV. c. 1. allatas non conftare, et locum in praef. charact. gloffema, quod in textum irrepfit, aperte prodere: vnde male fecit CASAVBONVS, qui in prima editione mendum agnouerat, quod in altera Laërtium corrigendum putaret,] conf. Act. Phil. Vol. III. p. 678 locus Hieronymi parum probat, apud quem vel nominis corruptio eft, vel memoriae lapfus. Certe Lucianus Theophraftum tam grandaeuum non omififfet.

h) LAERT. f. 41. qui f. 40. ait: paulum ante mortem a laboribus ceffauiffe; viribus nempe deficientibus, quod tamen SVIDAS l. c. ita interpretatur, eum nuptiis difcipuli praefentem a morte praeuentum, quod merito reiicit HEVMANNVS l. c. p. 678.

i) Tufc. Qq. L. III. c. 28. id vero Ariftoteli tribuit SENECA de breu. vit. c. 1. qui eleganter de hoc

quorum id nihil intereſſet; *hominibus quorum maxime interfuiſſet*, *tam exiguam vitam dediſſet: quorum ſi aetas potuiſſet eſſe longinquior*, *futurum fuiſſe*, *vt omnibus perfectis artibus*, *omni doctrina hominum vita erudiretur: conquerebatur itaque*, *ſe tum*, *cum illa videre coepiſſet*, *extingui.* Addit et alia ad diſcipulos morientis monita LAERTIVS[k], ſatis in iis exponendis obſcurus, quae eo tendunt, „gloriae ſtudio in vita humana„ multa iucunda amitti; nos vero, cum viuere incipimus, mori, adeoque„ gloriam, tanto impendio quaeſitam vix attingi, eiusque ſtudium inane eſſe.„ Eſſe itaque vanitatem vitae maiorem, eius gloria. Ideo hortabatur diſci-„ pulos, vt vel ſapientiae ſtudium omitterent, cum grandis labor ſit, qui a„ paucis ad gloriam poſſit exantlari, vel omnes in eam vires intenderent,„ matureque ſectarentur, vt magna inde proueniat gloria.„ Inter quae animum reddidiſſe dicitur, funusque eius tot Athenienſium populus pedibus proſecutus eſt. Scripſit librorum ingentem numerum, quos cum magna eruditione fuerint referti, omnes enumerauit LAERTIVS[l]. Eos quidem recenſuerunt olim et digeſſerunt Andronicus et Hermippus, quorum tamen diligentia prohibere non potuit, vt potior pars periret. Superſunt *hiſtoriae plantarum* libri X. *de cauſis plantarum* libri VIII. *de lapidibus*, *de ventis; de ſignis pluuiarum*, *ventorum*, *tempeſtatis et ſerenitatis*, *de igne* libri II. *de odoribus*, *de ſudoribus*, *de vertigine* fragmenta, *de laſſitudinibus*, *de piſcibus in ſicco degentibus*; et praeclarus libellus, qui *characteres morum vitioſorum* exhibet[m]: extat etiam fragmentum *metaphyſicorum*, et liber *de ſenſu*, de quorum librorum hiſtoria et deperditorum argumento poſt LAERTIVM et MENAGIVM, PATRICIVM et MEVRSIVM[n] omnium diligentiſſime diſſeruit IO. ALBERTVS FABRICIVS[o], qui videndus. Obtrectatores et aduerſarios paſſus eſt imprimis Epicurum, et celebre ſcortum Leontium, quae ſcripto quoque Theophraſtum refellere aggreſſa eſt[p].

Dogmata Theophraſti propria.

§. III. Etſi vero inter chariſſimos diſcipulos primum apud Ariſtotelem locum Theophraſtus obtinuit, dignum tamen philoſopho, Ariſtotele, vt ait CICERO, non deteriore, quemque multi meliorem nominant, fecit, quod ſeruili ſtudio in verba magiſtri non iurauit, et non tantum multa praeceptori intacta tractauit, et philoſophiae Peripateticae corpori adiecit, ſed et in

hoc effato iudicat. Recte vero ad h. l. monet I. LIPSIVS, alienum hoc eſſe ab Ariſtotelis ſententia de gen. anim. L. V. c. 10. tradentis, hominem plus temporis viuere, quam quoduis animal, excepto vno elephante.

k) l. c. ſ. 41. conf. Act. Phil. l. c. p. 667.

l) ſ. 42 ſeqq.

m) Collectionem debemus cel. HEINSIO Lugd. Bat. 1613. fol. Characteres libellum non philoſophicum ſed rhetoricum eſſe nemo eſt, qui ignorat. Optimam editionem debemus PETRO NEEDHAM Cantabr. 1712. conf. Act. phil. l. c. 681. FABRIC. Bib. Gr. Vol. II. p. 241. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. IV. §. 2. p. 363 ſeqq.

n) I. Theophraſto L. B. 1638. 12. edito et T. X. theſ. antiq. Graec. p. 640. recuſo: itemque in notis ad Apollonium Dyſcolum p. 140.

o) l. c.

p) Scito ſermone et Attico contra Theophraſtum ſcripſiſſe ait CICERO L. I. de nat. Deor. parum tamen, PLINIVS vero in praef ait, natum inde prouerbium, ſuſpendio arborem eligendi. conf. GASSEND. vit. Epic. L. VII. c. 5. p. m. 179. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 70. BAYLE Dict. T. III. art. Leontium.

in multis ab Ariſtotele abiit, id quod diligenter notauit PATRICIVS [q]. Quod vt ſpecimine conſtet, pauca Theophraſti dogmata, quibus proprium iudicium ſecutus eſt, ſubiicimus.

I. Totidem eſſe motus ſpecies, quot ſunt praedicamenta. Motus vero et mutatio Theophraſto idem eſt, alteratio, auctio, generatio et contraria his, teſte SIMPLICIO, qui eius rationem addit, quia motus actus eius eſt in potentia, qua tale.

II. Locum eſſe immobilem; nec eſſe ſubſtantiam quandam, ſed ordine et poſitione dici ſecundum naturas et virtutes.

III. Locum eſſe etiam in animalibus et plantis et generatim ipſis diſſimilaribus, ſiue illa ſint animata, ſiue inanimata, modo habeant naturam formatam: quia horum aliquis ordo et poſitio partium eſt ad totam ſubſtantiam, vnde quaelibet pars dicitur, habere ſuum locum.

IV. Inter motus numerandos eſſe appetitus, cupiditates, iudicia, ſpeculationes animae. In hac aſſertione quam maxime ab Ariſtotele receſſit Theophraſtus; ſi enim haec ad motum referuntur, primus motor, ſe contemplans, non eſt immobilis.

V. Non fieri omnia a contrario, vt vult Stagirites, ſed alia a contrario, alia a ſimili, alia ab eo, quod eſt actu.

VI. Motum ab actione non ſeparari; id quod prima quoque Ariſtotelis principia impetit.

VII. Contraria ſub eodem genere non contineri: contrariaque contrariorum, ſecus ac viſum Ariſtoteli, eſſe principia.

VIII. Salſedinem a ſubiecta terra oriri, non a ſolis radiis, vt vult Ariſtoteles.

IX. Ventos oblique ferri, quia materia, ſiue exhalatio illa partim terrea et grauis ſit, partim leuis, ideoque partim ſurſum, partim deorſum niti, et ex illo diuerſo niſu obliquitatem ventorum oriri, non vero ex circulari coeli motu, vt vult Ariſtoteles.

X. Vitam regi fortuna, non ſapientia.

XI. Mulas in Cappadocia parere.

XII. Non multam penſionem dare corpori animam habitationis in eo, ſed totam ſe ipſam apponere.

XIII. Nullam eſſe falſam voluptatem, ſed omnes eſſe veras, quod ſecus viſum Ariſtoteli et Platoni.

XIV. Vnum eſſe rerum omnium principium diuinum, per quod omnia ſubſiſtunt et permanent. Dogma hoc Theophraſti attulit CVDWORTHVS [r], neque tamen, quo ſenſu illud dixerit, adiecit. Poteſt enim ſenſu quoque Ariſtotelico locum habere, niſi enim primus motor eſſet, reliqua non mouerentur, atque ita non ſubſiſterent, quod tamen longe alium ſen-

q) T. I. L. XII. p. 154 ſeqq. qui loca quoque SIMPLICII, ALEX. APHRODIS. OLYMPIODORI, CICERONIS, PLINII, vbi iſta afferuntur, excitat.

r) Syſtem. intell. c. IV. §. 24. p. 502. Neque libellum metaphyſicorum fragmentorum ad manus habuit Ven. interpres, vt, quo ſenſu dixerit, diſpicere poſſet; contentus monuiſſe, multis viris doctiſſimis libellum non videri eſſe Theophraſti.

ſenſum fundit, quam eum, quem Cudworthus exſculpit, cui ſolenne eſt, Peripatetica philoſophemata in rationes Platonicas commutare. Verum haec ὡς ἐν παρόδῳ.

Poterant his addi ethica nonnulla ex illuſtrioribus eius dictis, quae LAERTIVS aliique referunt [s], quaeque in characteribus paſſim occurrunt; ſed quia ἐξωτερικὰ ſunt, nec ex eius ſyſtemate petita, conſulto ea praetermittimus.

Strato Lampſacenus.

§. IV. Theophraſto in Lyceo ſucceſſit STRATO LAMPSACENVS patre genitus Arceſilao, vel Arceſio [t]. Eum inter diſcipulos Theophraſti omittit quidem LAERTIVS, alii tamen veterum inter eos recte numerant [u], et ipſe quoque LAERTIVS [x] tertium poſt Ariſtotelem et Theophraſtum in Peripateticorum ſchola doctorem numerat. Maximam vero dignitatem atque famam eloquentiae et eruditionis praeſtantia conſecutus eſt, ex quo ſcholae Olymp. CXXXIII. 3. praeeſſe coepit [y], quam octodecim annos magna diligentia et doctrina ornauit. Tantaque eius fuit exiſtimatio, vt rex Aegypti Ptolomaeus Philadelphus eum ſibi praeceptorem deligeret, tantique eius eruditionem et inſtitutionem aeſtimaret, vt regio munere LXXX. talentorum eum auxiſſe dicatur [z]: vnde veteribus Peripateticorum optimus, ſummusque et coryphaeus vocatur [a], et πολλῆς τῆς ἀποδοχῆς ἄξιος, quo ſingulari elogio eum ornat LAERTIVS [b], qui addit, in omni quidem eruditionis genere fuiſſe verſatiſſimum, maxime tamen in phyſicis. Qua in philoſophiae parte, quia excellebat, κατ' ἐξοχὴν *phyſicus* dictus eſt [c]; moralem enim partem non prorſus quidem neglexit, paucis tamen attigit [d], omnemque fere in explicandis rebus naturalibus induſtriam poſuit. Attigiſſe tamen partem quoque rationalem ex indice librorum, quem exhibet LAERTIVS [e], quique eruditionis et diligentiae ſummae haud contemnendum ſpecimen eſt [f], patet: dolendum vero, nihil eorum aetatem vsque ad nos tuliſſe. Qui enim *de coloribus* extat liber, cur Stratonis ſit, quod contendit PATRICIVS [g], non videmus [h]. Adeo vero tenuis fuit, vt ſine ſenſu moreretur, poſtquam rerum ſuarum curam teſtamento amicis commendaverat. Fuerunt inter veteres Stratones plures [i], quorum ſine dubio hic fuit celeberrimus.

Syſtema phyſicum Strato-

§. V. Digna vero, quae expendantur, dogmata ſunt Stratonis, eo quod in Lycei doctrina multa innouauit, et ab Ariſtotele et Platone quo-

 que

s) Potiora ex LAERT. L. V. ſ. 37. 40. PLVTARCHO, STOBAEO, ANTONIO et MAXIMO affert STANLEIVS l. c. p. 493. qui conſuli debet.

t) CICERO Acad. Qq. L. II. c. 38. LAERT. L. V. ſ. 58. SVIDAS in Strato T. III. p. 382.

u) CICERO l. c. L. I. c. 9. SVIDAS l. c. SIMPLICIVS in Phyſ. L. IV. c. 53. L. VI. c. 23. CLEMENS ALEX. L. I. Strom. p. 301. Anonymus MENAGII p. 201.

x) l. c.

y) Apollodorus apud LAERT. l. c.

z) ibid.

a) PLVT. adu. Coloten T. III. p. m. 418. SIMPLIC. l. c.

b) l. c. ſ. 64.

c) citati.

d) CICERO de finibus L. V. c. 5.

e) ſ. 58.

f) Inter Ariſtotelis opera.

g) l. c. p. 44. quocum facit H. CONRING. epiſt. ad Rachelium.

h) Aeque facile enim Theophraſto adſcribi poſſe, recte monent H. MERCVRIALIS var. lect. L. III. c. 13. et IOH. ALB. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 136.

i) Octo nominat LAERTIVS l. c. ſ. 61. plures cl. FR. PHIL. SCHLOSSER Spicileg. de Stratone Lampſaceno §. I. p. 3 ſeqq.

nis de Deo et mundi formatione.

que dissentit; optandum itaque, vt ad manus essent scripta eius, in quibus nouum, quod formauit, philosophiae naturalis systema exposuit. Illis vero deperditis difficile est, de veris eius doctrinis recte statuere; pauca enim sunt, quae de iis tradunt veteres, eaque extra systematis nexum relata, vnde de vero sensu iudicari non potest [k]. Mirandum itaque non est, in tam diuersas de sensu philosophiae Stratonis sententias discessisse magnos inter recentiores viros, quorum prout quilibet eius hypotheses partim inter se coniunxit, partim suppleuit, ita varium quoque de iis formauit iudicium. Diuersum enim eas sensum posse recipere, ex iis patebit, quae mox amplius differemus. Nondum itaque nos poenitet, in definiendis Stratonis doctrinis, olim ad Pyrrhonismi ancoram confugisse, et incertum pronuntiauisse, quae genuina fuerit Stratonis opinio [l]. Id quod tamen ita accipi volumus, vt aliqua tamen verisimilitudine coniici queat, quae forte Stratonis mens fuerit. Afferemus itaque et aliorum virorum, in cognoscendis veterum doctrinis summorum opiniones, et assuemus huic purpurae panniculos nostros, quid nobis de sensu Stratonicae physicae videatur, modeste explicaturi. Ita vero, si pauca, quae veteres, et in his praecipue CICERO et PLVTARCHVS, nobis tradidere, colligamus, statuisse dicitur:

I. Omnem vim diuinam in natura sitam esse, quae causas gignendi, augendi, minuendiue habeat, sed careat omni sensu [m].

II. Non opera Deorum opus ad fabricandum mundum, quaecunque sint, effecta esse omnia natura, nec vt ille, qui asperis et laeuibus et hamatis vncinatisque corporibus, concreta haec esse dicat, interiecto inani; somnia haec esse Democriti non docentis, sed optantis [n].

III. Quicquid fiat, naturalibus fieri aut factum esse ponderibus et motibus [o].

IV. Mundum non esse animal, id vero quod naturale est, sequi illa, quae sunt secundum fortunam, vel fortuita, initium enim indere motum spontaneum; continuare vero postea affectiones naturalium rerum [p].

Tria priora asserta CICERONEM auctorem habent, quartum PLVTARCHVM, quorum ipsa verba retulimus, quae occasionem praebuere viris summis et in veterum dogmatibus diiucandis acutissimis, de religione Stratonis in diuersa abeundi. Plerique enim inter atheos primae classis, Deum ex vniuerso proscribentium, referre Stratonem nulli dubitant. Neque tamen vna eademque de atheismo Stratonis mens viris doctissimis est, sed prout obscuram nimisque breuem veterum narrationem intelligunt, et primum aliquod principium, ex quo assertiones illae fluxisse credunt, ponunt,

Atheismus Stratonis.

k) CICERO l. c. PLVTARCH. l. c.

l) diss. ep. de atheismo Stratonis Amoen. liter. Tom XIII. p. 311.

m) De nat. Deor. L. I. c. 13.

n) Qq. Academ. L. IV. c. 38 quae fere repetit LACTANTIVS de ira Dei c 10.

o) vbi supra.

p) PLVT. adu. Colot. T. III. p. m. 418. Verba obscurissima Graeca damus ipsa: τὸν κόσμον αὐτὸν, ὀ ζῷον, εἶναί φησι, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἕπεσθαι τῷ κατὰ τύχην, ἀρχὴν γὰρ ἐνδιδόναι τὸ αὐτόματον, εἶτα οὕτω περαίνεσθαι τῶν φυσικῶν παθῶν ἕκαστον, quae verba quam diuerse verterint eruditi, ex versionibus XYLANDRI, LESCALOPIERII ad CIC. de nat. Deor. p. 58. et CVDWORTHI Syst. intell. c. III. §. 6. p. 102. inter se collatis intelligi potest.

nunt, ita diuerſam atheiſmi Stratonis faciem depingunt. Et illuſtris quidem LEIBNIZIVS[q] eo potiſſimum nomine Spinozae et Hobbeſio iungit Stratonem, quod neceſſitati ex eius mente omnia adſcribenda ſint, quia docuerit, res omnes exiſtere ſine intelligentia et eligendi libertate, adeoque ſine Deo, quia neceſſitate rerum ita cogente, omnia ex propria exiſtant natura et eſſentia, vt neceſſario duo et tria faciunt quinque. PETRVS BAYLE[r] vero ideo Spinozae praeluſiſſe contendit, quod non alium Deum, quam ipſam naturam, ſiue hoc vniuerſum agnouerit; cui calculum addit I. FR. BVDDEVS[s], ita tamen, vt moneat, in eo Stratonem ab Epicuro diſſentire, quod ille materiam in plures particulas diſcerpat, mundoque det initium ex fortuito et temerario fortunae impetu, cum mundum aeternum ſtatuere neceſſe ſit Spinozae. RADVLPHVS CVDWORTHVS[t] autem hylozoiſmi conditorem eſſe contendit, eo quod vitam ineſſe materiae ſine ſenſu, ſine ratione, ſublato numine crediderit. Eſt etiam inter recentiores[u], qui eum inter patronos et defenſores animae mundanae refert. Tacemus alios[x], in eo conſentientes, referendum iure ſuo eſſe Stratonem inter atheos, quocunque demum ſenſu intelligantur rationes eius phyſicae. Non tamen ita deſperata Stratonis cauſa viſa eſt, vt non vel mitius cenſendum, vel nihil certi ſtatuendum eſſe contenderent alii viri docti, quorum prius FRIDERICO PHILIPPO SCHLOSSERO[y], poſterius IAC. FRID. REIMMANNO[z] placuit. Longum vero eſſet et ab inſtituto noſtro alienum, rationes virorum doctiſſimorum ex vtraque parte adductas afferre in medium[a], nec arbitri nos in hac re partes, modulo nos noſtro metientes, ſumimus, ſed noſtram tantum hac de re ſententiam paucis enarramus, et modeſte aliis diiudicandam relinquimus. Et 1. quidem, quod iam monuimus, iterum inculcamus, vix poſſe de vero ſenſu aſſertionum Stratonis iudicari, cum ipſius libri nobis deſint, vnde de nexu totius ſyſtematis iudicium fieri poſſet; quod facile fieret, ſi quos *de Diis, de ſpiritu, de coelo* libros ſcripſit, nobis ſuppeterent. Adeo quoque obſcura ſunt, et inter ſe non cohaerentia, quae Cicero et Plutarchus tradunt, vt melius ſit, fatente MOSHEMIO[b], ignorantiam fateri, quam incertis ſuſpicionibus indulgere, praeſertim, cum ea, quae a veteribus allata ſunt, varia ratione queant explicari. 2. Quod ſi tamen coniecturis aliquid indulgendum, et iſtis veterum locis inſiſtendum eſt, diſtinguenda ſunt certa ab incertis; et ea, quae veteres Stratoni aperte tribuunt, ab iis, quae tanquam conſectaria viri eruditi ex con-

q) Theodicée p. m. 428. ed. rec.

r) Dict. T. IV. art. Spinoza not. A. add. Rep. aux Qq. d'un Prouinc. T. III. p. 1237. Cont. des penſ. ſur les cometes T. II p. 520.

s) De Spinozismo ante Spinozam, Anal. hiſt. phil. p. 316 ſeqq. Theſ. de ath. c. I. §. 16.

t) Syſtem. intell. c. III. §. 4. p. 100.

u) Marq. D'ARGENS philoſophie du bons ſens Refl. III. §. 3. p. 329.

x) IENK THOMAS. Hiſt. atheiſmi c. VI. p. 110. CLERIC. Bibl. choiſ. T. II. art. I. §. 7. p. 27. PARCKER de Deo diſp. VI. ſ. 21. p. 525. MOSHEM. ad CVDWORTH. l. c. not. 2. Auctores hiſt. rae vniuerſalis, p. 29

y) Diſſ. de hylozoiſmo Stratonis Lampſaceni Witteb. 1728.

z) Hiſt. atheiſmi ſect. II c. 27. § 3. p. 186.

a) Allatae eae ſummatim Amoen. lit. l. c.

b) Ad l. c. CVDWORTHI, qui cum prudenter multa de atheiſmo Stratonis dixerit, nobisque tacem praetulerit, cum his conferendus eſt.

coniectura adiecere, eaque in subsidium vocanda, quae alibi de eo referuntur. His praemissis, 3. certum est, Stratonem a negotio fabricandi mundi Deum prorsus remouisse, nec locum ei vllum fecisse. Hoc adeo vno veteres testantur, vt non nisi absque omni pudore negari queat. 4. Certum porro est, systema particularum minimarum, qualitate destitutarum, et in infinito vacuo fortuito et temerario motu coalescentium, quod Leucippo et Democrito arrisit, Stratonem explosisse, adeoque inter atomisticos philosophos, Deum a mundi fabrica excludentes non posse referri. 5. Quin et hoc Plutarchi testimonio verum est, non admisisse eum mundi animam ratione et consilio materiam formantem. 6. Tandem et hoc indubitatum est, non aliud ad materiae formationem principium requisiuisse, quam quod naturaliter materiae inest; quodue naturam obscurissimo vocabulo nominauit, eique vim diuinam, quae causas gignendi, augendi minuendiue habeat, sed careat omni sensu, adscripsit. Quae natura 7. non potest esse vniuersalis quaedam anima siue vis materiae formatrix, et per vniuersam materiam fusa, alias enim mundum tanquam animal concepisset, quod negat Plutarchus. 8. Etsi vero obscurus est locus Plutarchi, euidens tamen est, posuisse eum in formando mundo principia quasi tria, τύχην, φύσιν, αὐτόματον, et statuisse, fortunam, siue fortuitos motus ciere naturam in materia latentem, eam vero proprio instinctu et motu certis ponderibus et motibus formationem peragere. 9. Adiicimus his, quod praetermisere viri docti, et nos postea veterum testimoniis probabimus, Stratonem reduxisse essentias rerum ad qualitates, et imprimis ad elementa frigidi et calidi, ideoque ens, siue substantiam definiuisse, permanentiam entium. Haec veterum dictis consentanea esse, et si illis standum est, omnino Stratoni tribuenda, negare poterit, qui rem recte considerat, nemo. 10. Ex his vero coniectura fieri debet, qua forte ratione systema physicum ordinasse Strato censendus sit, quae, si quid iudicamus, eo redeunt: rerum naturalium principium non esse Deum, ex machina quasi aduocandum, nec latentem in materia peculiarem diuinam animam, quae omnia finxerit, nec fortuitum atomorum concursum ex sola particularum dispositione qualitates, mensuras et pondera rerum producere nunquam aptum; sed inesse cuilibet materiae particulae vim suam propriam quae pro conditione qualitatum, eam propria virtute mouere, formareque, atque moderari, sicque substantias producere valeat, certosque producere effectus potens sit. Hanc vero vim non se excitare ipsam, sed antecedere fortunam, id est, fortuito casu accedere aliquid, quod latentem brutamque hanc vim excitet, qua excitata cuncta proprio et interno naturae latentis motu et vi secundum certas proportiones, qualitatibus rerum proprias, formari et perfici [c]. Ita si Stratonem explicemus, cuncta non cohaerent tantum, sed et relationibus veterum consonant, et manifestum est, qua ratione a Democriti,

c) Eundem fere in modum Stratonis systema se habuisse coniiciunt viri celeberrimi IOH. ALB. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. et IOH. LAVR. MOSHEMIVS ad l. c. CVDWORTHI.

criti, Platonis, Aristotelis aliorumque systematibus recedens Strato, proprium sibi rerum naturalium principium finxerit. II. Ex his vero altera de atheismo Stratonis quaestio excutienda est, ad quam, vt distincte respondeamus, obseruandum esse monemus, nusquam veteres tradere Stratonem Deos plane negasse, et prorsus nihil tale, quod diuinam naturam habet, praeter vim illam latentem in materia agnouisse. Neque enim hoc ex systemate sequitur, quod mundum ex materia iuxta motus principia sine Deo fingit, vt exemplo Aristotelis et Democriti atque Epicuri patet, qui ab omni hoc formandae materiae negotio Deum excluserunt, et tamen, esse illum asseruerunt. Quin si coniecturis locus est, ex verbis CICERONIS Strato negat, opera se Deorum vti ad fabricandum mundum, recte concludi posse videtur, non negasse Stratonem Deos, de quibus etiam librum scripsit, sed tantum improbauisse eorum philosophorum morem, qui ad Deum confugiunt, cum causas rerum naturalium, in ipsa natura latentes explicare debeant: videturque medium voluisse tenere inter Platonem et Aristotelem, quorum ille diuinam animam Deosque ad formandum mundum aduocat, hic plane non formatum, sed ab omni aeternitate fuisse asseruit, quod neutrum philosophice satis fieri putauisse videtur Strato. Eximendus itaque atheorum primae classis numero eatenus esset Strato, quatenus de Diis nec negauit, nec asseruit quicquam, quod ad nos peruenerit, et quatenus incertum est, num praeter vim illam naturae, diuinum aliquid esse concesserit. Quae enim AVGVSTINVS [d] et LACTANTIVS [e] dicunt, fecisse Deum corporeum, sineque mente sibi finxisse, consectaria magis sunt, quae ex assertis Stratonis deriuauere hi ecclesiae doctores, in eiusmodi nectendis consequentiis summe faciles, quam ipsa Stratonis dogmata. Interim nec hoc negandum esse videtur, remouisse eum omnem Dei concursum ad materiam, eamque, cum Deo coaeternam crederet, cum toto Lyceo, naturam istam per se inesse materiae credidisse: quod verisimilius nobis videtur, magisque cohaerere cum placitis Stratonis, quam quod olim statuimus [f], vim illam a Deo ab aeterno materiae inditam, eamque sibi relictam deinde esse. Videtur enim Strato in eo non recessisse a Lycei doctrina, Deum non esse conditorem mundi, sed tantum nouam rationem formati mundi genesin sine Deo explicandi excogitauisse. Ex quibus omnibus tandem inferimus, etsi inter apertissimos primaeque classis hostes Dei nondum referri queat, proxime tamen ab iis abesse, cui materia aeterna, Deus ab ea exclusus, resque omnes insita vi formatae dicuntur, quae omnia Dei notionem indirecte euertunt. Sicque non militauit quidem in Spinozae castris Strato, qui Deum plane ex materia relegauit, non melius tamen ratiocinatus est, cum modificationibus materiae omnes res secundum eum constent.

§. VI. Reliqua, quae temporis iniuriam euaserunt fragmenta philosophiae Stratonis haec sunt:

Reliqua doctrina Stratonis.

V. Ens

d) De C. D. L. V. c. 10. e) l. c. f) Amoenit. lit. l. c. p. 319 seqq.

V. Ens esse permanentiam entium. Refert hanc entis, vel substantiae potius definitionem, et reprehendit PROCLVS[g], cui διαμενὴ τῶν ὄντων audit. Etsi vero satis obscura est haec definitio, videtur tamen, si quae supra dicta sunt, conferantur, id potissimum velle, substantias qua tales, ex subsistentia, quae inter se entia variis qualitatibus mixta habet, ortas, sibi inuicem quasi fundamento niti, ita vt vna ex alia oriatur. Quaesiuisse enim non in formis substantialibus, sed in qualitatibus varie inter se mixtis naturam et essentiam rerum. testantur AVCTOR *recognitionum Clementis*[h] et SEXTVS EMPIRICVS[i]. Qualitates vero illas in frigido et calido quaesiuisse ex STOBAEI[k] loco, etsi corrupto, ingeniose coniicit FABRICIVS[l].

VI. Animae sedem esse in superciliorum meditullio[m].

VII. Animam per sensuum instrumenta, tanquam per quaedam foramina prospicere et se exercere, et ita arcte iunctam esse cum sensibus, vt a sensibus ratione operationis differre non videatur. Ita Stratonis et Aenesidemi opinionem exponit SEXTVS EMPIRICVS[n], sicque eum intelligendum esse, vt inter animam et sensus tamen discrimen sit, licet aliud prima verborum facies innuere videatur, ex antecedenti thesi recte concluditur. Opposuitque TERTVLLIANVS[o] Stratonem iis, qui cum Dicaearcho, et medicis Andrea atque Asclepiade, ita abstulerunt principale, dum in animo ipso voluerunt esse sensus[p]. Non itaque animi operationem sustulit Strato, eam vero ita cum corporis sensibus coniunxit, vt sine his illa cognoscere et iudicare non possit.

VIII Tempus esse mensuram motus et quietis.

IX. Tempora desinere in indiuiduum, corpora autem et loca secari in infinitum, et moueri, quod mouetur, in tempore indiuiduo totum simul et confertum diuiduum spatium, et non prius in priori[q].

X. Omne corpus grauitatem habere et ad medium ferri[r].

XI. Illud, quod extra coelum est, tanti ambitus esse, vt vniuersum capiat; ideo suapte natura vacuum esse, verum semper corporibus impleri, et sola cogitatione considerari, tanquam per se subsistens[s].

XII. Non solum animam irrationalem (appetitum) moueri, sed et rationalem, actiones enim animae motus esse[ſ].

XIII. Primum frigidum aquae adscribendum esse[ſſ].

XIV. Cometas esse lumen sideris nube comprehensum densa, sicut fit in lucernis[t].

XV.

g) In Timaeum L. IV. p. 242. 243.

h) Lib. VIII. c. 15. ibi enim pro Callistratus, Strato legendum esse recte suspicatur FABRICIVS ad SEXTI l. citand.

i) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. §. 32. eadem repetit auctor historiae philosophicae GALENO tributae.

k) Eclog. phys. c. 13. p. 27.

l) Ad l. c. Sexti.

m) PLVT. de plac. phil. L. IV. c. 5. TERTVLL. de anima c. 15.

n) Adu. Math. L. VII. §. 350.

o) loc. cit.

p) Librum Stratonis, quo probauit sensum non esse sine intelligentia, memorat PLVT. de solert. animalium.

q) Vtrumque Stratoni tribuit SEXTVS Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. §. 137. adu. Mathem. L. X. §. 155. 177. conf. SIMPLIC. phys. L. IV. p. 168. STOBAEVS Eclog. phys. p. 19.

r) In L. I. de coelo c. 86.

s) IDEM L. IV. Phys. c. 53.

ſ) ib. L. VI. c. 23.

ſſ) PLVT. de primo frigido T. II. p. 499.

t) IDEM de plac. phil. L. III. c. 2.

XV. Animi affectus et ſenſus in principe parte eſſe et non in affectis locis. In hac enim parte ſitam tolerantiam, vt in terribilibus et dolorem afferentibus, vtque in fortibus et timidis [u].

XVI. Potentiam ſeminis ſpirituoſam eſſe, adeoque corpus [v].

XVII. Duo tantum eſſe, vocem et rem, et in voce verum et falſum eſſe [w].

§. VII. Stratonem circa finem Olymp. CXXVII. defunctum in cathedra ſecutus eſt LYCON, Troadenſis, Aſtyanactis filius [x], vir eloquens, et in educandis inſtituendisque pueris exercitatiſſimus, qui pudore et laudis ſtimulo, quaſi calcaribus vtebatur, et frenis ad regendos eorum animos; maximeque improbabat, ſi quis animum mature doctrina non imbueret, et ſero ſapiens annos ſibi reddi optaret. Elocutionis vero copia in eo erat vberrima, adeo, vt praepoſita nomini Γ littera, *Glyconem* quidam appellarent, dicendi dulcedinem in eo admirati [y]. Scribendo tamen multum ſibi fuit inferior [z]. Non vero pueris tantum vtiliſſimum ſe praeſtitit, ſed Athenienſes quoque multoties conſilio in rebus dubiis adiuuit [a]. Et hanc quoque prudentiam rerum gerendarum cauſam fuiſſe veriſimile eſt, quod maxima apud Attalum et Eumenem reges gratia floreret, qui regia eum munificentia alebant. Antiochus quoque eius conuictum expetiit, obtinere tamen non potuit [b]. Erat autem, more doctorum in Lyceo, cultu mundiſſimus adeo, vt toga vteretur ad exceſſum delicata et pretioſa [c]; et cum corporis habitu eſſet robuſtior, exercitia corporis omnia ſolertiſſime obibat, athleticis rebus agilitate maxime idoneus [d]. Scholam vero rexit per XLIV. annos [e] integros, denatus anno aetatis LXXIV. podagrae conſumtus doloribus. Vtrum libros ſcripſerit, vel a Stratōnis placitis receſſerit, veteres tacent; vnum hoc notat CLEMENS ALEXANDRINVS [f], finem conſtituiſſe veram animi laetitiam: quo referendum etiam videtur, quod PLVTARCHVS [g] ait, Ariſtonem eius diſcipulum, librum ſcripſiſſe, cuius titulus, *Lycon* fuerit, in quo animarum dogmata mixta fabulis, id eſt, mythologico dicendi genere propoſita ſint, apta ex voluptate concitare diuinum furorem. Ex hoc enim loco coniici recte poteſt, Lyconem de animae gaudio philoſophatum fuiſſe, Ariſtonem vero dulci fabularum lepore doctrinam in ſe iucundam temperauiſſe. Sunt et alii huius nominis veteribus memorati, a Peripatetico hoc diſtinguendi, ex quibus vnus huic quoque ſectae, alter Pythagoreae, adhaeſit [h].

Lycon.

Ppp pp 2 §. VIII.

u) ib. L. IV. c. vlt.

v) ib. L. V. c. 4.

w) SEXT. EMPIR. adu. Math. L. VIII. ſ. 13. id Stoicis, reliqua Ariſtoteli oppoſita.

x) LAERT. L. V. ſ. 68. qui Panthoedi dialectici auditorem vocat.

y) PLVT. de exilio.

z) LAERT. ſ. 66. CIC. de fin. L. V. c. 5. cui oratione locuples, rebus ipſis ieiunior, audit.

a) LAERT. ſ. 67.

b) ibid.

c) ib. et ATHEN. L. XII. p. 546. qui plura de eius luxu habet.

d) ib. Ad hunc corporis robuſti habitum alludit HORAT. Epiſt. L. I. ep. 1. v. 30. vt recte obſeruatum HEINSIO ad h. l.

Nec quia deſperes inuicti membra Glyconis
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.

e) LAERT. l. c. apud STANLEIVM p. 501. male expreſſi ſunt XL. anni.

f) Stromat. L. II. p. 416.

g) Quomodo iuueni audiendi poëtae.

h) LAERT. ſ. 69.

Aristo Ceius.

§. VIII. Lycone decedente cathedram in Lyceo occupauit ARISTO in insula Ceo, Iulide natus, vnde CEIVS et Iulietes dicitur [i], qui praeceptorem in cathedra Peripatetica Olymp. CXXXIIX. secutus est. Critolai γνώριμον, id est, familiarem discipulum vocat SEXTVS EMPIRICVS [k], quod tamen, cum successio scholae Peripateticae supra veterum testimoniis probata non admittat, quae Aristonem Iulietem ante Critolaum ponit, vel falsum plane est, et error veterum, vel de iuniore aliquo Aristone intelligendum est [l]. Bionis vero Borysthenitae aemulum fuisse STRABO testis est [ll]. Scripsit, CICERONE [m] auctore, *multa et polita, sed oratio auctoritatem non habuit; grauitasque in concinno et eleganti viro, quae philosophum decet, desiderata est.* Quo iudicio Cicero ad grauem doctrinam de anima, fabulis ab Aristone, vti supra dictum, inuolutam et temeratam respicere videtur PATRICIO [n], quod tamen vero parum videtur simile, philosophicas enim doctrinas μυθολογικῶς enarrare, praestantissimi philosophi solebant. Propius vero est, Aristonem materiam scribendi elegisse saepius philosopho non dignam, et luxuriatum etiam fuisse in dictione; quam coniecturam liber *amatoriarum similitudinum*, quem teste ATHENAEO [o] scripsit, confirmat. De placitis vero eius et scriptis difficile est statuere, eo quod veteres Aristonem Ceium Peripateticum, et Aristonem Chium frequenter inter se confuderunt, suntque, qui pleraque huic adscripta Peripatetici esse contendunt [p]; alii [q] contrarium tenent. Habuit etiam discipulum cognominem ex Coo insula oriundum, quem testamento haeredem instituit [r], qui a praeceptore distinguendus est. Alium Aristonem seniorem memorat LAERTIVS [s].

Critolaus.

§. IX. CRITOLAVS, qui Aristonem excepit, Phaselide, celeberrima Lydiae vrbe, ortus fuit [ss], Aristonis discipulus, vt supra dictum est. Delegatum fuisse, ob eloquentiam, qua praestabat, ab Atheniensibus, vt cum Carneade et Diogene Romam mitteretur, ibique dicendi facultatem Romanis probauisse, supra in Carneadis vita retulimus, et quae circa eius aetatem atque tempus difficultates moueri soleant, memorauimus. Quamuis autem esset disertissimus, rhetoricam tamen teste SEXTO EMPIRICO [t] et QVINTILIANO [u] damnauit, vt quae artificium potius sit malum, quam ars, qualem esse, pertinaciter negabat. Id quod mirum nemini debet esse, cogitanti, semper, et potissimum circa Critolai tempora, internecinum inter philosophos et oratores fuisse odium, vtraque parte alteri detrahente: cuius exemplum nobis Academia quoque supra exhibuit. Aetatem vltra LXXX. annum

i) LAERT. L. VII. §. 164. STRABO L. X. p. 658.
k) Adu. Rhetor. L. II. §. 61. quod confirmat QVINTILIAN. L. II. c. 15.
l) Praefert hoc iure cel. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 280 294. et ad locum SEXTI.
ll) l. c ζηλώτης vero imitatorem quoque innuit.
m) De finib. L. V. c. 5.
n) l. c. p. 155.
o) Lib. X. p. 419. L. XV. p. 674.
p) LAERTIVS L. VII. §. 163. Panaetii auctoritate vsus.
q) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Aristo not. G.
r) STRABO L. XIV. p. 658.
s) Lib. V. §. 27.
ss) PLVT. de exil. T. II. p. m. 527. CICERO l. c.
t) Adu. Grammat. L. II. §. 15. 20. et FABRIC. ad h. l.
u) Lib. II. c. 17. Instit. Orat.

annum protraxiſſe volunt [v], licet impeditae ſint temporis eius rationes. Diſtinguendus vero Critolaus Peripateticus ab aliis huius nominis [w]. Inſtitiſſe veſtigiis diſciplinae Peripateticae, pauca, quae de eius placitis veteres conſeruarunt, docent. Inter quae praeter doctrinam de Deo, quem cum Diodoro diſcipulo aetheris puri mentem dixiſſe refert STOBAEVS [x], maxime dogma de mundi aeternitate notandum eſt, de quo memorabilia quaedam refert PHILO [y], habuiſſe eum doctrinam de mundi et humani generis ortu, totamque coſmogoniam pro inuento fabularis theologiae, excogitato ad illiciendos fatuos, et decipiendos credulos, quod naturae operi contraria afferat, multisque argumentis in primos homines ex terra natos inſurrexiſſe, et contendiſſe, humanum genus eſſe aeternum, ergo et mundum, qui, cum ſuamet cauſa ſit eſſentiae, vt ceteris rebus omnibus, ſempiternus eſſe debeat, cum nihil praeterea ſit, vnde deſtructionem quoque metuat. Addit plura, apud ipſum legenda, Ariſtotelicum hoc de argumento dogma mire illuſtrantia. Summum porro bonum ſtatuebat [z] eſſe, perfectionem vitae recte fluentis, ſecundum naturam, quae compleatur ex tribus generibus, quo in dogmate ab Ariſtotele parum diſceſſit; quare et πρoγoνικὴν τελειότητα, *perfectionem a maioribus in Lyceo traditam* eum intellexiſſe, recte monuit CLEMENS ALEXANDRINVS. Refert etiam CICERO [a], *animi bona corporisque atque externa, velut in lance eum appendiſſe, tantumque, dixiſſe, propendere iſtam lancem, cui impoſita ſint animi bona, vt terram et maria deprimat.*

§. X. Critolai diſcipulus DIODORVS fuit, quem in ſchola ei ſucceſſiſſe, ex ſupra demonſtratis euincitur. Quis vero fuerit, quem docendi modum tenuerit, quamdiu cathedram occupauerit, quem ſibi ſucceſſorem delegerit, altum apud veteres eſt ſilentium. Vnum hoc notauit CLEMENS ALEXANDRINVS [b], hunc finem hominis ſtatuiſſe, vt ſine omni moleſtia et honeſte viuat. Sunt, qui putant [c], Erymneum, quem Athenionis praeceptorem fuiſſe ATHENAEVS [d] ait, ſucceſſorem eius fuiſſe, nititur vero hoc mera ſuſpicione, definitque in Diodoro Peripatetica ſucceſſio; ab eo enim vsque ad Andronicum Rhodium, qui vndecimus ab Ariſtotele Lycei doctor numeratur, tres deſiderantur, veteribus indicti. Cum Diodoro itaque Peripateticae ſcholae hiſtoria in prima definit periodo: aliquot tamen viri celebres non praetermittendi nobis ſunt, qui ex hac ſecta magnam ſibi famam acquiſiuerunt.

Diodorus.

§. XI. Non enarrabimus vero ſectatores Ariſtotelis omnes, eiusmodi enim catalogos ſcriptionis noſtrae ſcopus et modus non admittit, ſed aliquos, qui inter Graecos ex Lyceo prodeuntes nomen ſibi parauerunt celebre,

Aſſeclae alii Ariſtotelis.

v) LVCIAN. in longaeu. T. II. p. m. 829.
w) Vid. VOSSIVS de hiſtor. Graec. L. III. p. 348.
x) Eclog phyſ. L. I. c. 1. p. 2.
y) Quod mundus ſit incorruptibilis p. m. 943 ſeqq.
z) CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 416.
a) Tuſc. Qq. L. V. c. 17.
b) Strom. L. I. p. 301. conf. CICERO de finibus L. V c. 5. Ac. Qq. L. IV. c. 42. CLEM L. II. p. 415.
c) PATRICIVS l. c. p. 114. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 300. OLEARIVS ad STANLEIVM p. 504.
d) Lib. V. p. 211.

lebre, adducere ſatis erit; reliquos dabunt, qui Peripateticorum indices confecerunt PATRICIVS[e] atque FABRICIVS[f], vt alios taceamus: Plerique tamen eorum, quos doctiſſimorum virorum collegit induſtria, poſt renouatam Peripateticae ſcholae faciem et productos in lucem Ariſtotelis libros vixerunt, quod argumento eſt, non adeo magnam Lycei fortunam inter Graecos fuiſſe, ex quo cum Theophraſto Peripateticae literae quaſi ſepultae ſunt. Qui enim eum ſequebantur, nomen magis, quàm doctrinam Peripateticam tuebantur. Ii itaque maxime notandi ſunt, qui vel Ariſtotelem ipſum audiuerunt, vel ex Theophraſti diſciplina prodierunt, et genuinam Peripateticae philoſophiae faciem pernouerunt. Inter quos Dicaearchus, Eudemus, Heraclides Ponticus, Phanias, Demetrius Phalereus, et Hieronymus Peripateticae philoſophiae gloriam eruditione ſua maxime auxerunt.

Dicaearchus.

§. XII. DICAEARCHVS, Phidiae filius Meſſenius fuit ex Sicilia, Ariſtotelis diſcipulus[ff], et nobile Lycei ornamentum, qui et hiſtoricis ſcriptis et philoſophicis diſputationibus celebre nomen conſecutus eſt. CICERONI enim non ἱϛοϱικώτατος tantum audit[g], ſed et Peripateticus magnus et copioſus[h]; qui et alibi[i], quanti hunc virum fecerit, luculenter prodit. Nos nec hiſtoricam nec geographicam eius eruditionem hic conſideramus, de vtraque ad DODWELLI diſſertationem de Dicaearcho[k] lectorem remittentes; ſed, quae philoſophica adamauit placita, a nobis praetermitti non poſſunt. Statuit enim

I. Nihil eſſe omnino animum, et hoc eſſe nomen totum inane, fruſtraque et animalia et animantes appellari, neque in homine ineſſe animum vel animam, nec in beſtia. Vimque omnem eam, qua vel agamus quid, vel ſentiamus, in omnibus corporibus viuis aequaliter eſſe fuſam, nec ſeparabilem a corpore eſſe, quippe quae nulla ſit, nec ſit quicquam niſi corpus vnum et ſimplex, ita figuratum, vt temperatione naturae vigeat atque ſentiat. Ita CICERO[l] deliciarum ſuarum, Dicaearchi, ſententiam exponit, quem acerrime contra immortalitatem animorum diſputaſſe, innuit. Confirmant id alii quoque veterum[ll], patetque ex CICERONIS alio loco[m], eum in Corinthiaco, et in Lesbiacis libris, vehementer in hanc doctrinam in-

e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127 ſeq. vbi de auditoribus, ſectatoribus et expoſitoribus Ariſtotelis agit, eorumque varias philoſophandi rationes L. XII. p. 152 ſeqq. exponit.

f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 272. conſuli quoque cum fructu poſſunt IONS. de Scr. Hiſt. phil. paſſim. VOSSIVS de hiſt. Gr. L. I. c. 9. p. 40. Catalogum quoque Peripateticorum, licet negligenter ſatis confectum exhibet LEONARD. COZZANDVS de magiſterio antiq. philoſ. L. II. c. 2. p. 157 ſeqq.

ff) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 20. 21. SVIDAS T. I. v. Dicaearchus p. 585.

g) Ad Attic. VI. 2.

h) De officiis L. II. c. 5.

i) Ad Attic. II. 12. qui et ep. 2. eum magnum hominem vocat.

k) Eam cum Dicaearchi fragmentis geographicis inſeruit T. II. Geographorum Graecorum Oxon. 1703. 8. editorum IO. HVDSONVS vir clariſſimus. BAYLIVS etiam Dict. T. II. art. Dicearque p. 285. quaedam ad eum pertinentia collegit. add. IONS. de Scri. t. hiſt. phil. L. I. c. 16. p. 85 FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 295. VOSS. de Hiſt. Graec. L. I. c. 9. p. 46.

l) Tuſc. Qq. ll. cc.

ll) PLVT. contra Colot. EVSEB. praep. L. XV. c. 9. p. 810. CIC. ad Attic. L. XIII. ep. 31. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. II. c. 3. ſ. 31. adu. Mathem. L. VII. ſ. 349.

m) Tuſc. Qq. L. I. c. 31.

infurrexiffe, et imprimis, vt notat PLVTARCHVS [n], Platonem oppugnauiffe. Obferuauimus vero fupra quoque, augere ita verifimilitudinem eius fententiae, quae animae mortalitatem affertam tribuit Ariftoteli hanc Dicaearchi difputationem: tota enim ea cum fyftemate Ariftotelis phyfico et pfychologico conuenit. Quid vero veteres [o] et recentiores ea de re contra Dicaearchum et qui eius opinionem fequuntur difputauerint [p], huius loci, enarrare non eft.

II Humanum genus femper fuiffe. Sententiam γνησίως Ariftotelicam Dicaearcho tribuit CENSORINVS [q], videnturque ad hoc argumentum pertinuiffe quae CICERO [r] habet: *eum collectis ceteris caufis eluuioni, peftilentiae, vaftitatis, beluarum etiam repentinae multitudinis, quorum impetu quaedam hominum genera fint confumta, docuiffe plures effe deletos homines hominum impetu, id eft bellis et feditionibus.* Ifta enim refponfione obiectionem eludebat, quae impoffibilitatem aeternitatis mundi ab initiis regnorum et hominum multitudine deriuabat.

III. Diuinationes quoque plerasque reieciffe, nifi quae fiunt, cum animus hominis ita folutus eft et vacuus, vt ei plane nihil fit cum corpore, afferit CICERO [s]. Quam tamen doctrinam cum primariae hypothefi, animam nihil effe, nifi vitam vimque corporis, confiftere non poffe, recte monuit P. BAYLE. Quae vero ita explicari poffunt, vt vis illa, quae ineft corpori, quamque animam alii philofophi vocant, vigilanti vel in ftatu ordinario verfanti homini certis externorum fenfuum legibus et vinculis conftricta dicatur, quibus vel fomno vel furore folutis diuino, vis illa libere moueatur, vt alibi ait CICERO, et virtutem in diuinatione naturalem explicet. Non negamus tamen Peripateticum philofophum ita contradictionem nondum euitare; verum ifta tamen Peripateticis principiis conuenienter dicta funt.

IV. Nefcire quae euentura funt, melius effe, quam fcire. Magnum Dicaearchi librum fuiffe, in quo haec defenderat, teftatur CICERO [ff].

V. In ciuilis quoque philofophiae cognitione mirabilem fuiffe, teftatur quoque CICERO [t], qui libros *de Pellenaeorum, Corinthiorum, et Athenienfium rebuspublicis vehementer commendat.* Refertque SVIDAS [u] librum Dicaearchi de Spartanorum republica, quotannis in ephororum praetorio lectum effe, puberibus aufcultantibus, idque lege apud Lacedaemonios fancitum diuque obferuatum fuiffe. Male eum librum tribuit Dicaearcho Lacedaemonio, Grammatico, Ariftarchi difcipulo, MEVRSIVS [v].

VI.

n) l. c. infurrexiffe quoque contra Platonis Phaedrum ex CIC. ad Attic. XIII. 39. colligitur, conf. FABRIC. l. c p. 298. f. add. CICERO Tufc. Qq. L. VI. c. 34. LAERT. L. III. f. 38. putabat enim, iuueniliter eum ac molefte de amore praecepiffe.

o) TERTVLL. de anima c. 15. LACTANT. ep. 10.

p) conf. BAYLE l. c. not. L. M.

q) De die nat. c. 4.

r) De offic. l. c. conf. FABRIC. l. c. p. 297.

s) De diuinat. L. I. c. 3. L. II. c. 48.

ff) De diuinat. L. II. c. 51.

t) Ad Attic. II. 2.

u) l. c.

v) In Indice Mifc. Laconic. v. Dicaearchus, notatus ideo BAYLE l. c. fed in ipfo libro L. IV. c. 19. p. 384. nihil de Lacedaemonio habet Meurfius, vnde coniicimus, indicem a Pufendorfio editore vel alio confectum fuiffe non infpecto fatis ipfo libro.

VI. Praetereundum quoque non eſt, diligentem poſuiſſe in eo operam Dicaearchum, vt altitudines montium regum cura et impenſis emetiretur, et rationes inde geographicas deduceret. Scripſiſſe vero *de montium dimenſione in Peloponneſo* obſeruant DODWELLVS et FABRICIVS [w].

Eudemus.

§. XIII. EVDEMVS Rhodum patriam habuit, Ariſtotelem praeceptorem, ad quem is ethica ſcripſit, licet ſint, qui ea ad Eudemum auctorem referant [x]. Scripſiſſe enim ad imitationem magiſtri philoſophica, teſtatur AMMONIVS [y], notatque Boëthius, auxiſſe eum logicam Ariſtotelis ſyllogiſmo hypothetico, et quinque aliis modis primae figurae, et ſeptimo tertiae [z]. Deſideratur etiam non ſine iactura hiſtoriae philoſophicae, eius hiſtoria geometrica et aſtrologica veteribus paſſim memorata. Plura de eo vide apud PATRICIVM, FABRICIVM [a], et MEVRSIVM [b].

Heraclides Ponticus.

§. XIV. HERACLIDIS, Eutyphronis filii, Heracleotis e Ponto vitam ex veteribus enarrauit Timagenes [c], et collegit ex aliorum memoriis LAERTIVS [d]. Is cum diues eſſet, Athenas conceſſit, et Platonem audiuit, Pythagoricam quoque philoſophandi rationem ſectatus, refertque SVIDAS [e], Platonem in Sicilia abiturum, praeſidem ſcholae reliquiſſe Heraclidem. Poſtea Speuſippo in diſciplinam ſe tradidit, nouiſſime vero Ariſtotelem ſecutus. Adeo tumenti fuit corpore, vt illum Athenienſes non Ponticum, ſed pompicum appellarent; moribus vero et inceſſu quoque grauem, humanum et verendum fuiſſe LAERTIVS teſtatur, qui et hoc addit, veſte vſum fuiſſe mollicula, qua in re morem Lycei, praeceptorem ſequentem, imitatum fuiſſe, ex exemplis ſupra allatis conſtat. Non vero doctrina tantum philoſophica et mathematica, ſed et dictionis et orationis genere vario et diſtincto, quodque maximam capiendi animos atque oblectandi vim habebat, eminuit, multisque libris doctiſſimis eruditionem probauit, quorum indicem confecit LAERTIVS [f]. Fabulam vero Graecam ſapiunt, quae de dracunculo ab eo nutrito, et cum moreretur, lecto impoſito, vt ad Deos relatus crederetur, narrant LAERTIVS et SVIDAS, adeo puerilia ſunt, et vero non ſimilia. Plura de eo dabunt VOSSIVS [ff], FABRICIVS [g], et MENAGIVS [h]. Non confundendum vero eſſe cum ſcriptore allegoriarum Homericarum alibi monuimus [i]. Triginta enim ex veteribus Heraclidas diuerſos collegit IONSIVS [k].

Phanias.

§. XV. PHANIAS, ſiue Phaenias Ereſius, Theophraſti ciuis e Lesbo inſula fuit, quem Epheſium fuiſſe perperam quidam SVIDAE codices vocant,

w) ll. cc. PLINIVS L. II. c. 65. GEMINVS Elem. Aſtron. c. 14.
x) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 156.
y) Ad Categorias p. 13.
z) Conf. PATRIC. l. c. p. 49. 75. 153. FABR. l. c. p. 300. IONS. l. c. c. 15. p. 79.
a) ll. cc.
b) In deſcriptione Rhodi L. II. c. 9.
c) Is enim, teſte SVIDA, de claris Heracleenſibus ſcripſerat.
d) Lib. V. ſ. 86 ſeqq.
e) In Ἡρακλείδης T. II. p. 70.
f) l. c. ſ. 87 88.
ff) De hiſtoricis Graec. L. I. c. 10. p. 45.
g) loc. cit.
h) Ad LAERT. l. c.
i) Supra in Homero.
k) Lib. II. c. 11. conf. L. I. c. 17.

cant [l], qui eum Aristotelem audiuisse tradit. Diligentem non naturae tantum, sed et historiae philosophicae interpretem fuisse, ex libro de *Socraticis* veteribus laudato [ll], aliisque ingenii eius monumentis, quae enarrat VOSSIVS [m], colligitur. Qua in re, dubium non est, Aristotelis historiae philosophicae plurimum tribuentis exemplo fuisse excitatum. Scripsit vero etiam logica, vt ex loco quodam AMMONII [n] colligere est. Alius vero Phanias, Posidonii Stoici discipulus est, quem cum Peripatetico confudit VOSSIVS [o].

Demetrius Phalereus.

§. XVI. Omnes vero, enumeratos hactenus nominis celebritate, vitaeque fatis per prospera et aduersa iactatus facile superat DEMETRIVS PHALEREVS, nobilissimus Peripateticus, dignusque Theophrasto praeceptore discipulus, cuius plurimi veterum meminerunt, ex quibus vitam eius collegit LAERTIVS [p]. Is cum raro, quod notat CICERO [q], exemplo et doctrinae studiis et regenda ciuitate princeps esset, a Cassandro, Macedonum rege, Olymp. CXV. 4. Atheniensibus praefectus est. Quem principatum non tyrannide occupauit, sed prudentia gessit, popularemque statum restaurauit: namque et reditibus et aedificiis ciuitatem auxit, tantamque inde populi gratiam meruit, vt CCCLX. statuis, intra totidem dies confectis [r], honoraretur, quod nulli ante eum contigerat. Decem autem annos cum optime rempublicam administrasset, inuidia ciuium pressus, qui oligarchiam odio habebant, absens capitis damnatus est, id quod Demetrii, Antigoni, filii iussu factum esse tradidit Phauorinus [s]. Tantusque fuit populi furor, vt cum absens damnaretur, eiusque potestas corporis data non esset, in aes debaccharetur, statuasque omnes subuerteret, et turpissime haberet. Ipse vero Antigoni metu ad Ptolemaeum Lagida, cognomento Soterem, confugit, et apud eum in tanto honore fuit, vt, quod AELIANVS [ss] testatur, primas in ferendis rogandisque legibus partes teneret [t]. In hac vero in Aegypto commoratione accidisse tradunt [u], vt Alexandriae oculorum vsum amitteret, a Serapide autem reciperet, quem pro hoc beneficio paeanibus honorauit, apud Athenienses postea decantare solitis. Cum autem regi auctor fuisset, vt liberos, quos ex Eurydice haberet, regni successores designaret, non filium Beronices, postea Philadelphum dictum, rex ei non obtemperauit, sed viuus adhuc Philadelphum in regni societatem asciuit, quae res Demetrio exitio fuit. Alta enim mente iniuriam reponens Philadelphus, parente fatis functo, honoribus eum priuauit,

l) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 308. in KVSTERI vero editione recte expressum est Eresius, φ enim pro ρ ex mendo irrepsisse, palam est.

ll) Vid. IONS. l. c. p. 84.

m) l. c. p. 49.

n) De Categor. p. 13.

o) loc. cit.

p) Lib. V. f. 70 seqq. conf. MENAG. ad h. l.

q) De legibus L. III.

r) Quot nempe dies annus tum haberet, inde VARRO:

Hic Demetrius aeneas tot aptu'st,
Quot luces annus habet absolutus.

conf. STRABO L. X. PLIN. L. XXXIV. c. 6.

s) LAERT. l. c. f. 77.

ss) Lib. III. c. 17.

t) Dicitur suasisse Ptolemaeo, vt philosophorum de regno et politia libros legeret, quippe in eis reperiri, quae amici reges monere non auderent, quod refert PLVT. in Apophthegm. Fuga vero Demetrii in Aegyptum incidit in Ol. CXVIII. 2.

u) LAERT. f. 76.

uauit, et certae prouinciae exilio destinauit, vbi cum tristissimam vitam paulum exegisset, aspidis morsu interiit: id quod destinato consilio, vt e viuis tolleretur, factum esse CICERO[v] asserit. Et haec quidem certis veterum testimoniis constant. Quod vero post Aristeam Aristobulus, Philo, Iosephus, et plerique veterum ecclesiae doctorum tradiderunt, Demetrio Phalereo museo et bibliothecae regiae, Alexandriae a Ptolomaeo Philadelpho praefecto consilium deberi, curandae versionis Graecae bibliorum Hebraeorum, magnis dubiis expositum est, valdeque in diuersa traxit viros in arte critica summos[w]. Seriem enim rerum et Hermippi apud LAERTIVM[x] testimonium obstare monent, quo minus vera ista sint, cum quam primum regno solus admotus esset Philadelphus, Demetrium rure custodiendum curasset, vbi aspidis morsu interierit. Addunt[y] et Demetrium, et post eum Zenodotum Ephesium isto tempore bibliothecarium Ptolemaei Lagidis, non Philadelphi fuisse. Cui tamen nodo soluendo hanc responsionem adhibent VOSSIVS[z] vterque, pater et filius, versionem sacrorum librorum curante Demetrio Phalereo factam esse illo tempore, quo simul regnarunt Ptolemaeus Lagi et filius eius Philadelphus. Posterius vero telum vt declinet eruditissimus HVMPHREDVS PRIDEAVX[a], statuit, Demetrium supremum bibliothecae praefectum, Zenodotum vero eius custodem, quem subbibliothecarium barbare vocant, fuisse. Nos hic prolixe argumenta vtriusque partis discutiendo moram non nectimus, dicturi ea de re ex instituto in historia philosophiae Iudaicae; sed id vnum monemus, quod totam rem subruit, Aristeae, Aristobuli et Iosephi Iudaeorum testimonia destitui fundamento solido, quod versio illa publica auctoritate regum Aegypti confecta fuerit, et manifestam Iudaeorum arrogantiam prae se ferre, qua Patres veteris ecclesiae seducti traditionem hanc rei sacrae, vt putabant, honorificam, sine vlteriori examine admiserunt; probabilissimumque esse, susceptum fuisse laborem hunc priuato Iudaeorum in Aegypto commorantium studio. Ita nec disertum Hermippi testimonium reiici, nec bibliothecae Alexandrinae conditae epocha mutari, nec Zenodoti bibliothecarii munus leui et non probata exceptione infringi opus est. Sed vt ad Demetrium Phalereum redeamus, Theophrasti auditor in philosophia et eloquentia dignum tanto praeceptore discipulum se praestitit, et, quod testatur LAERTIVS[b], et librorum numero et versuum multitudine omnes sui temporis Peripateticos superauit, doctissimus et peritissimus omnium. Probat etiam librorum eius index, ab eo consignatus, in omni doctrinae genere, partim historico, partim politico, partim poëtico, partim rhetorico, partim philosophico fuisse versatissimum. Quae scripta stilo philoso-

v) Orat. pro Rabirio.

w) Vid. post SCALIG. ad Euseb. aliosque HVMPHR. HODY de LXX. Interp. c. 9. quique historiam huius versionis exposuere.

x) loc. cit.

y) IONS. de Scr. hist. phil. L. I. c. 18. p. 101.

z) G. I. VOSSIVS de Hist. Gr. L. I. c. 12. p. 37. Is. VOSSIVS l. c.

a) Hist. Iud. Vet. Test. P. II. L. I. p. 19.

b) f. 80.

losophico, oratorio tamen robore et virili eloquentia permisto consignavit [c], vt adeo dolendum sit, ea nobis temporis iniuria erepta esse: qui enim ad eum refertur libellus elegans *de interpretatione*, νοθείας suspectus est [d]. Fuisse vero virum non eleganter tantum doctum, sed et probum rectique et honesti amantem, dicta, quae de eo refert LAERTIVS [e] atque sententiae pulcherrimae comprobant. A multis vero Demetriis [f], veteribus memoratis, addito Phalerei nomine facile distinguitur. Est inter eos Alexandrinus quoque philosophus quidam, et ipse Lyceo addictus, cuius meminit ATHENAEVS [ff], cum Phalereo non confundendus.

Hieronymus Rhodius.

§. XVII. Tandem et HIERONYMVS RHODIVS non tacendus nobis est, quem cum Arcesilao et Lycone contentiones aluisse, LAERTIVS [g] testatur. Aristotelis itaque discipulum dum vocat ATHENAEVS [h], nihil aliud dicit, quam secutum fuisse disciplinam Aristotelis, vt recte notat IONSIVS [i], qui et VOSSIVM [k] reprehendit, qui Hieronymum ad Ptolemaei Lagi tempora refert. Lycon enim Olymp. CXXVII. scholae praeesse coepit, cuius ille temporibus vixit. Peripateticum imprimis nobilem, suauem item et doctum vocat CICERO [l], et frequenter eius scripta laudant veteres [ll]. Summum bonum dixit, non dolere [m].

c) ib. f. 82. Luculentius CICERO in Orat. sed Phalereus Demetrius meo iudicio praestitit, cuius oratio cum sedate et placide loquitur, tum illustrant eam quasi stellae quaedam tralata verba et immutata. Et paulo post sententias et locos communes sine contentione disputatos ab eo laudat. Et off. L. I. init. eum vocat disputatorem subtilem, oratorem parum vehementem.

d) Vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 423. et quos laudat.

e) f. 82.

f) Viginti nominat LAERT. f. 83. quibus plures addit MENAGIVS.

ff) Lib. X. XII.

g) Lib. IV. f. 41. L. V. f. 68.

h) Lib. X.

i) De Scr. Hist. phil. L. II. c. 3. p. 129.

k) De Hist. Gr. L. I. c. 9. p. 48.

l) De Orat. c. 56. de fin. L. V.

ll) Vid. MEVRS. in Rhodi descript. L. II. c. 10. p. 99. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 303.

m) Adeoque, voluptatem non esse expetendam CICERO de fin. L. II. c. 3. hinc L. V. dubitat, an Peripateticus vocandus sit. Inde coniicit, PATRIC. disc. T. I. L. XII. p. 157. hunc primum fuisse, qui Peripateticam doctrinam cum aliis aliarum sectarum doctrinis miscuit. Hic enim Aristotelis libros non vidit.

* *

CAPVT OCTAVVM.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Cynicorum nomen et origo.

Nondum Socraticos discipulos, qui post praeceptoris fata sectam condidere, dimittere historiam philosophiaeGraecanicae enarrantibus licet; restat enim Antisthenes, Socratis discipulus, qui Cynicam sectam instituit, ex qua enata est Stoica, quarum historiam iam pandemus. Cum enim reliqui, qui ex disciplina magni viri prodierant, variarum doctrinarum hypothesibus, quarum semina a Socrate se accepisse gloriabantur, inhaererent, Antisthenes e contrario virtutis magis cultum, ad quem pleraque Socrates retulerat, quam subtiles speculationes discipulorum eius imitandum ratus, nouum et insolitum disciplinae genus excogitauit, quod Cynicum dictum est. Cuius appellationis originem varie repetunt veteres atque recentiores. Quidam enim veterum a publico Atheniensium gymnasio Cynosarge dicto, quod elegit Antisthenes, vt in eo doceret, Cynicam sectam dictam putant [a]; quod admittunt etiam recentioris aetatis viri quidam doctissimi [b], qui a loco sectae nomen haesisse, vt Academicae ab Academia, Stoicae a Stoa, contendunt. Multi vero veterum [c], obseruantes, non omnes Cynicos in isto gymnasio docuisse, vt Academici in Academia, sed solum Antisthenem, ad mores potius sectae Cynicae, istam appellationem respicere, tradunt. Cum enim caninos in omnes fere homines dentes haec secta exerceret, et dicacitate insolita omnes, quos ex instituto suo corripere fas erat, allatraret, et, quod plerique veterum afferunt, canino quoque more decori rationem insuper haberet omnem, nec quae naturalia sunt, turpia putaret, licet talia aliis viderentur; canum appellationem sortitam fuisse, nec ipsis Cynicis valde ingratam, afferunt. Nos vtramque sententiam non incommode copulari posse putamus, et vtrumque occasionem nominis dedisse credibile putamus. Docebat enim Antisthenes in Cynosarge, nouamque ibi sectam condendi studio intentus seuerissimam auspicabatur disciplinam: cui cum nomen imponendum esset, repudiato Antistheniorum [d] titulo, a loco nomen haesisse eo magis verisimile est, quo magis eadem appellandi ratio in ceteris, quae ex Socratis schola ortae erant, sectis obtinuerat. Cum vero ipse sectae auctor canino more homines allatrando, totius ciuitatis repre-

a) Horum aliquos nominat LAERT. L. VI. s. 13. HESYCH. ILL. etiam et SVIDAS in Antisthen. T. I. p. 230 id recipiunt.

b) MEVRS ad HESYCH. p. 115 et Athen. Att. L. II. c. 12. FABR. Bibl. Graec. Vol. II. p. 360. IONS. de Scr. hist phil. L. I. c. 8. p. 39. et differt. Pe.ip. I. p. 422. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 3. aliique.

c) LAERT. L. III. c. 15. AVGVSTIN. de C. D. L. XIV. c. 20. PLAVTVS in Perf. Act. I. sc. I. v. 47. APVLEIVS florid. XIV. p. m. 355. Consentiunt recentiorum multi, et in his LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XIII p. m 78. cl. STOLLIVS Hist. phil. moral. p. 97. conf. VOSSIVS l. c. MENAG. ad LAERT L. VI s. 13. et STOLLIVS a se diuersus diss de Antisthene Cynico §. XI. p. 16.

d) ARISTOT. L. VIII. c. 3. Metaphys.

prehensorem ageret, appellatio inter Graecos non inusitata, qua dicaces homines, imprimis philosophi, canes vocabantur [e], tanquam e re ipsa nata sectae haesit, et qui in Cynosarge docebat, vere canis esse dictus est, id quod LAERTIVS [f] diserte testatur. Etsi vero sectae, a magistro vel loco, appellationem reiiciebant Cynici [g], qui Herculis imitatores se esse prae se ferebant, cui Cynosarge dicata erat, quia a cupiditatum noxiarum et vitiorum monstris Herculis instar ciuitatem purgarent [h]; non displicuit tamen postea nomen philosophis ex hac secta, vt Diogenis exemplo patet, scommatis [i] iniuriam in libertatis philosophicae laudem vertentes, cum non amplius in Cynosarge docerent, sed per omnia vrbium compita et imprimis loca sacra et publica discurrerent, reprehensuri, quoscunque emendatione opus habere nouerant. Id quod eo facilius euenire potuit, quo magis perditissimis tunc moribus tota fere viuebat Graecia.

Cynosarge. Fuit autem Cynosarge ex locis Athenarum publicis, extra vrbis moenia versus meridiem, in editiore paulo loco haud procul a Lyceo sita, cum luco adiacente. Nomen nacta est a cane albo, quasi ὁ κυνὸς ἀργῦ ναὸς, canis albi templum, cuius occasio, docente SVIDA [k], haec fuit. Ciuis quidam Atheniensis, Didymum, Suidas vocat, rectius Diomum alii, vid. MEVRSIVS [l] et MENAGIVS [ll], sacra in larario domestico fecerat; cui cum canis quidam albus (celerem alii, vocem ἀργὸς interpretantur, vt est apud HESYCHIVM [m]) carnem abstulisset, et hunc in locum deportasset, vehementer perturbatus Diomus oraculum de ea re interrogauit, quod eum in illo loco, vbi canis carnem deposuisset, fanum Herculi extruere iussit. Quod cum fecisset, non solum fanum illud, sed et locus Cynosarges dictus est. Non vero Herculis tantum delubrum, sed et Hebes, quae Iouis filia Herculi nupta fuit, Alcmenes etiam ara et Iolai, laborum Herculis socii, fuit, testante PAVSANIA [n]. Praeter templum gymnasium quoque ibi excitatum celeberrimum, in quo peregrini nothique excercebantur. Erant vero nothi, qui vel alterutra ex parte ad Athenienses pertingerent, siue qui patre aut matre Atheniensi procreati essent. Lege enim cautum erat, vt qui patribus quidem, non vero matribus Atheniensibus nati essent, pro nothis haberentur, liberique legitimi non putarentur, certis quoque signis et consuetudinibus distinguerentur, quo et illud pertinebat, vt non nisi in Cynosarges gymnasio exerceri, vngique liceret. Id quod ad hunc locum ideo potissimum relatum est, quod ipse Hercules in hunc censum quodammodo referretur, Deorum et mortalium connubio genitus. Eundem in locum etiam liberti remittebantur:

 erat-

e) Ita Aristippum canem vocatum esse supra diximus, conf. Acta phil. Vol. II. p. 902. 918. et quae ibi afferuntur.

f) ἁπλοκύων, LAERT. L. VI. f. 13.

g) Oenomaus apud IVLIAN. Imp. Orat. VI. p. 187. ὁ Κυνισμὸς ὔτε Ἀντισθενισμός ἐστι ὔτε Διογενισμός.

h) Dio L. IV. de regno p. 64. IVLIANVS l. c. Inde Antisthenes apud EVSEB. praep. L. XV. c. 13. p. 816 Herculeo vir animo AVSON. epigr. 27. 28. LVCIAN. Vitar. auct. T. III. p. m. 107. APVLEI. l. c. add. MENAG. ad LAERT. L. VI. f. 2. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 361

i) Ita vocat LAERT. in prouem.

k) T. II. v. κυνόσαργες p. 398.

l) Athen. Attic. L. I. c. 2.

ll) Ad LAERT. L. VI. f. 13.

m) p. 572.

n) In Atticis.

eratque ibi curia quaedam, coram qua illi, quos illegitimos esse suspicio erat, examinabantur, quique libertate falso vsi conuincebantur, pro seruis vendebantur. Quam tamen ignominiam loco, teste PLVTARCHO [o], Themistocles sustulit, qui cum vna tantum parte sanguine Atheniensi natus esset, iuuenes quosdam nobili familia ortos induxit, vt cum comitati in Cynosarge cum ipso vngerentur. Conf. illustrissimus POTTERVS [p], et qui loca veterum omnia diligentissime collegit, venerandus nobis socer PHILIPPVS IACOBVS CROPHIVS [q], quem honoris causa nominamus. Cum itaque Themistoclis auctoritate locus etiam ingenuis pateret, philosophi etiam in eo discere coepere, et imprimis Antisthenes, more Platonis, Cynosargen in hunc finem elegit. Licet coniiciendum quoque sit, Antisthenem matre Phrygia natum, nascendi conditione ad eum locum compulsum fuisse.

Antisthenis vita.

§. II. Fuit vero Antisthenes, Antisthenis Atheniensis filius, matre natus vel Thressa, vt vult LAERTIVS [r], vel Phrygia, vt habet PLVTARCHVS [s]. Inde vero constat, ex legitimis Athenarum ciuibus non fuisse, quia non nisi ingenuis ciuibus ex vtraque parte natis ciuitatis ius patebat [ſ]. Id quod tamen exprobrantibus quibusdam miro acumine elusit Antisthenes [ſſ]. In praelio etiam cum admodum iuuenis fortiter rem gessisset, indigenam virtute aequare admiratus et confessus est Socrates [ſt]. Gorgiam sophistam is initio audiuit, et oratoriam dicendi vim ab eo edoctus, feliciter expressit [t]. Solidiora vero appetens ad Socratem discessit, atque ita Socratica disciplina et moribus captus est, vt profectus haud contemnendos sub tanto praeceptore faciens, suis apud Gorgiam condiscipulis persuaderet, vt secum Socratem praeceptorem sequerentur. Notumque est ex PLATONE [u], Socratis discipulos, vti sophistarum omnium, ita Gorgiae imprimis odio exarsisse, reductos atque reuocatos ex dialectica palaestra ad morum et philosophiae seueritatem duce Socrate, id quod Antisthenis potissimum cohortationibus factum esse, ex his non sine verisimilitudine colligitur. Tanto vero ardore audiendi Socratis flagrabat, vt in Piraeeo habitans, quotidie XL stadia emetiretur, vt ad Socratem accederet [v]. Qui cum missis inanibus philosophorum disputationibus virtutis culturam discipulis et voce et exemplo commendaret, et contemto vanitatis gloriaeque seruitio mercedem virtutis in ipsa virtute quaereret, multa quo-

o) In Themistocle.

p) Archaeol. Graec. L. I. c. 9. p. 36. 39.

q) De Gymnasiis Atheniensium literariis p. 25 sqq.

r) Lib. VI. ſ. 1. SVIDAS in Antisthenes Tom. I.

s) De exilio T. II p. m. 530.

ſ) PLVT. in Pericle.

ſſ) Respondit enim matrem Deorum quoque fuisse Phrygiam: itemque, Athenienses dominatos cochleis et locustis non esse nobiliores, quae domi quoque nascantur.

ſt) LAERT. l. c.

t) ib. ſ. 2. Inde aetas et tempus Antisthenis colligi potest, Gorgias enim Ol. LXXX. iam inclaruit, et valde senex Ol. C. superuixit. Hunc ante Socratem audiuit Antisthenes. Socrates vero Olymp. XCV. e uiuis sublatus est: oportet itaque eum ante haec tempora audiuisse. Quia vero ante philosophiae studium militiam secutus est, recte inde coniicitur, ante Ol. XC. natum fuisse. conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. I. c. 8. p. 40. cl. STOLLE diss. de Antisthene Cynico §. 4. p. 6.

u) In Gorgia, passimque alibi.

v) LAERT. l. c. ſ. 3.

quoque propter eam fortiter faceret ac patienter ferret, haec potiſſimum Socratica virtutis conſtantia adeo commouit Antiſthenem, vt hoc maxime philoſophiae genus imitari, et facto exprimere conſtitueret. Non itaque ex diuitiis veſtium cultum, non ex laude hominum famam, ſed patientiam potius et ſtudium emendandi corruptos hominum mores, ſequi conſtituens, adhuc in diſciplina verſatus Socratis, viliori amictu, peneque attrito vſus eſt [w]: cuius partem magis attritam cum aliquando in conſpectum daret, Socrates, in pernoſcendis animorum moribus et charactere feliciſſimus, latentem in ea re ambitionem deprehendens, *quin deſinis*, inquit, *apud nos te ipſum oſtentare*. Veneno ſublato Socrate, cum boni omnes tanto facinori indignarentur, lepido commento occaſionem dedit, Melitum morte afficiendi, Anytum in exilium mittendi [x]. Nempe in Ponticos iuuenes, qui Socratis fama illecti Athenas venerant, vt eum audirent, cum incidiſſet, ad Anytum eos adduxit, illum, dicens, ſapientia Socratem multum ſuperare, quae res adeo indigna viſa fuit audientibus, et, quid amiſiſſent in Socrate, cogitantibus, vt ex vrbe Anytum eiiciendi conſilium caperent, idque exſequerentur. Sublato itaque praeceptore, cum diſcipuli Socratis ſcholas aperirent, ipſe quoque Cynoſargen locum elegit, in quo gymnaſio virtutis et tolerantiae vacuique á paſſionibus animi praecepta et voce et exemplo inculcaret. Vt itaque ſe moribus ſeueriſſimae, quam meditabatur, philoſophiae attemperaret, barbam promiſit [y], tunicam abiecit, ſolo pallio vſus, idque praeter conſuetudinem philoſophorum ſordidum et detritum duplicauit [z], peraque atque baculo mendici inſtar inceſſit. Sicque habitum abiicientis omnes vitae commoditates philoſophi aſſumſit. Paupertatem vero libero conſilio ſequens, vt diuitias, gloriam, nobilitatem et quae alia exiſtimationem homini pariunt, ſusque deque habere appareret, ſimplici et parabili victu contentus viuebat [a], et, quod non ſine veriſimilitudine ex vitae genere concluditur, caelebs; Crates enim primus fuit, qui vxorem ad ſequendum Cyniciſmum perduxit, vt infra dicetur. Non vero ſibi tantum, ſed et aliis philoſophandum ratus, eloquentiam, quam poſſidebat, viuam atque efficacem ad emendandos hominum animos, corripiendos malos, exagitanda vitia, et commendandam virtutem adhibuit. Idque fecit miro reprehenſionum dictorumque acumine, quo mordaci quaſi ſtilo pungebat, et calcare animum excitabat, cuius exempla pluſcula ingenio Antiſthenis digna legi poſſunt apud LAERTIVM [b] et Sto-

w) AELIAN. Var. Hiſt. L. IX. c. 36.

x) LAERT. L. VI. ſ. 10.

y) Diodorus Aſpendius apud LAERT. L. VI. ſ. 13. SVIDAS in καθῆναι T. II. p. 221. vnde patet, falſam eſſe imaginem Antiſthenis ex gemma, quae imberbis occurrit in LAERTIO MEIBOMII.

z) Pallium gerebant philoſophi omnes, Antiſthenes vero, tunicam abiecit, et pallium in ſiniſtro humero duplicatum, dextero ita ſubiecit, vt ipſe humerus nudus et exertus exſtaret, id quod tamen Diogenem primum feciſſe alii tradunt: cuius imaginem exomide indutam exhibet Fuluius Vrſinus, et ex eo ALBERT. RVBENIVS de re veſtiar. L. I. c. 7. atque FABRIC. ad SEXT. Pyrrh. hyp. L. I. c. 14. ſ. 153. conf. SALMAS ad Tert. de pallio p. 213. 372. 395. OCT. FERRARIVS de re veſtiaria Ver. P. II. L. IV. c. 19.

a) Exemplum iucundum habes apud LAERT. L. VI. ſ. 9.

b) Lib. VI. ſ. 3 ſeqq.

STOBAEVM, et ex his apud STANLEIVM [c]. Summa vero in carpendis hominum moribus vtebatur libertate, cuius exemplum dedit in traducto amare Platone, quem peculiari dialogo, cui cynicum Sathonis nomen praefixit, exagitasse supra in Platone narrauimus [d]. Ita vero placuit quidem dicacitas Antisthenis argutis sententiolis, parodiis et huius generis aliis dictis [e], aures demulcens, et liberrime vitia perstringens; magnam vero auctori conciliauit, vt in his fere fieri solet, inuidiam; quae nomen ei simplicis canis contraxit [f], quod omnes sine pudore atque respectu allatraret. Discipulos vero, vt eidem vitae generi adsuesceret, acerbe eos excepit, dureque habuit, medicorum ita se exemplum sequi professus, qui ita aegrotos quoque exciperent [ff]. Didactrum vero non poposcit, quod contemtum ei et neglectum parauisse ipse subinnuit. Pauci enim ex dictis causis discipuli confluebant, cum plerique et vitae asperitatem et decori neglectum, et publicam inuidiam, quae huic disciplinae adhaerebat, subterfugerent; etsi is multos inuitasset; tandem indignatus virtutis contemtum, nemini potestatem audiendi se permisit [g], et Diogenem quoque a sua conuersatione repulit; qui qua ratione tandem eius consilium expugnauerit, postea dicemus. Libris itaque scribendis praecipuum tempus impendisse probabile est; decem enim tomis eius scripta constitisse, testatur LAERTIVS [h], qui titulos quoque eorum enumerat. Quorum multitudinem reprehendens Timon, ingeniosum eum nugatorem vocauit [i]. Nihil tamen eorum ad nos peruenit, praeter duas μελέτας siue *declamationes* sub Aiacis et Vlyssis nomine compositas [k]. Temperamento vtebatur cholerico-melancholico, ex quo prima animi dispositio et inclinatio ad Cynismum repetenda est. Fastum enim et ambitionem animi in vita dura et singulari gloriam quaerenti Socrates iam obiecit. Inde voluptatis osor, adeo, vt eam summum malum appellaret; et amicos moneret, ne digitum quidem deliciarum caussa extenderent [l]. Et haec quoque ratio est, cur mulierum sexum odio prosequeretur, et vbi posset, conuiciis proscinderet [ll]; curque insanire se malle diceret, quam voluptate frui [m]. De diis et religione gentis parum decore sensisse, de vno Deo vero praeclare, testatur Velleius apud CICERONEM [n], narrans, *in eo libro, qui physicus inscribatur, populares Deos multos, naturalem vnum esse, dixisse, et hac ratione sustulisse vim ac naturam Deorum:* id quod in Socratico philosopho mirandum non est. Indignius vero est, Herculis imitatore et discipu-

c) Hist. philos. P. VI. p. 508 seqq.

d) Derisisse quoque eius fastum, quem equo superbe ornato comparabat, aliquot exemplis probat LAERT. l. c.

e) Imprimis argute ludebat verborum ἀμφιβολία, cuius elegans exemplum est apud LAERT. L. V. s. 3.

f) LAERT. L. VI. s. 13.

ff) ib. s. 4.

g) AELIAN. L. X. c. 116.

h) s. 15. Acumen et concinnitatem eius laudasse Theopompum IDEM s. 14. ait, et ad libros hos prouocat.

i) ib. s. 18.

k) Conf. IONS. l. c. c. VIII. p. 39 seq. FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 786. STOLL. l. c. p. 9 seqq.

l) THEODORET. Serm. XII.

ll) LAERT. s. 3.

m) ib. s. 13. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. III. c. 23. s. 181. GELLIVS L. IX. c. 5.

n) De nat. Deor. L. I. c. 13.

ſcipulo, qualis videri voluit Antiſthenes, quod narrat LAERTIVS[o]: ad laborantem morbo ingreſſum Diogenem, quaeſiuiſſe, num amico opus haberet? et cum diceret ille: quis me doloribus abſoluet? ſicam oſtendiſſe, dicentem; haec abſoluet; illum vero reſpondiſſe: doloribus non vita ſe abſolui cupere. Mortem enim ita ferre Herculeum plane non eſt. Sunt etiam plures Antiſthenes veteribus memorati[p], qui cum noſtro confundendi non ſunt: inter quos Peripateticus quidam eſt, auctor libri *de ſucceſſionibus philoſophorum*, quem cum noſtro eundem eſſe putauit IOANNES MEVRSIVS[q].

Philoſophiae Cynicae facies in genere deſcripta.

§. III. Vt vero faciem quoque philoſophandi generis, quod nouum excogitauit Antiſthenes, accurate teneamus, ipſe ſcopus, quem ſecutus eſt ille et ſequaces, expendendus et cum moribus illorum componendus eſt. Qua ratione Cynicae ſectae inſtitutum conſiderantibus, talia potiſſimum de ea occurrunt, quae multis veterum narrationibus repugnant. Quam malis enim magnus eorum numerus Cynicorum ſectam deſcripſerit coloribus, narratiunculae paſſim apud Graecos de Cynicis peruulgatae loquuntur, quarum falſitatem in ſequentibus detegemus; non itaque in Cyniſmi ratione exquirenda ad fabellas vulgi dicteriis et increpationibus Cynicorum exacerbati, ſed ad eos recurrendum eſt, qui ſine amaritudine de ſecta et inſtituto Cynicorum diſſeruerunt. Id imprimis Oenomaus fecerat, quem *hiſtoriam ſectae Cynicae* ſcripſiſſe veteres[r] teſtantur. Eam vero deperditam eſſe in parte ſecunda huius tractationis pluribus docebimus. Suppetunt tamen IVLIANI Imperatoris *orationes duae de Cynicis* tractantes[s], MAXIMI TYRII peculiaris de iis diſſertatio[t], et elegans locus Epicteti apud ARRIANVM[u], quibus LVCIANVM[x] merito adiicimus. Qui viri diſertiſſimi eo magis audiendi ſunt, quo magis tres priores doctrinae moralis integritatem quam maxime commendauerunt, quartus philoſophos verbo tales, facto vitaque alios, acerbe exagitauit. Quorum obſeruationes ſi cum vita Cynicorum antiquorum (de reliquis enim ſub imperatoribus Romanis alio dicemus loco) comparemus, haec potiſſimum de Cyniſmo notanda veniunt:

I. Quo ſenſu dicatur ſecta? vitae, non ſcholae deſtinata.

I. Cynicos auctore Antiſthene, externa quidem familiae facie, vitaeque et habitus ratione peculiarem conſtituiſſe philoſophorum ſectam, et habuiſſe quoque viros philoſophos inter ſe haud poſtremae notae; fouiſſe quoque dogmata quaedam moralia, huic ſectae propria, et eatenus errare eos, qui ſectam eam negarunt, et ſingulare tantum vitae inſtitutum eſſe con-

o) ib. ſ. 18. 19. qui mollius eum perferre morbum prae amore vitae dixit.

p) Vide enumeratos LAERT. l. c. et MENAG. ad h. l. IONS. l. c. STANLEIO l. c. FABR. l. c.

q) In Bibl. Att. conf. FABR. l. c.

r) SVIDAS T. II. v. Oenomaus p. 667. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 246. Acta philoſ. Vol. II. pag. 901.

s) Orat. VI. et VII.

t) Diſſ. XXI. de vita Cynica.

u) Diſſ. Epictet. L. III. diſſ. 22.

x) In vit. auct. et in Cynico, in Demonacte. Alios qui de Cynicis egere enumerant Acta philoſ. Vol. II. pag. 899.

contenderunt, notatos ideo LAERTIO[y], certum tamen esse, ipsos, qui hanc sectam nobilitarunt, philosophos, non tam systematis alicuius theoretici, quam vitae philosophicae certis regulis, principiisue nixae genus fuisse sequutos, et ita practicam aliquam philosophiam, luxurianti et voluptatibus plane demersae Graeciae in medicinam offerre, praeiudicia vulgaria iugulare, affectuum tumultus compescere, ambitionis, voluptatis et auaritiae radices animo euellere, sicque σοφὸν φάρμακον liberrima mente et ore perditissimae genti propinare, salutisque certam et rationalem ostendere viam voluisse. Ad quod probandum non alia inductione exemplisue opus est, quam vitis primorum Cynicorum, virorum vere magnorum, qui, tantum abest, vt sectam instituere peculiarem contenderint, vt negauerint potius, notante Oenomao apud IVLIANVM[z], Cynicos vel in Antisthenis verba, vel in Diogenis iurare, sed sapientissimos quosque ac fortissimos sibi imitandos proponere, vt recte verba eius explicuit doctissimus FABRICIVS[a]. Hinc in verba sua ire discipulos nemo Cynicorum coëgit, sed vitae institutum et bella atque pugnas contra scelerum et passionum monstra commendauit. Quem finem vt consequerentur, non paupertatis tantum et continentiae atque tolerantiae excoluerunt studium, sed in id quoque connisi sunt quam maxime, vt a passionum et cupiditatum tumultu liberi euaderent. Integerrimos itaque mores castamque et ab omni scelere puram vitam Cynismum postulauisse, ex his palam est. Id quod probe prospexerunt, qui Cynicum vitae genus in se spectatum tanquam diuinum, sanctum, venerabile, maximis praedicauerunt laudibus, inter quos imprimis EPICTETI[b] verba adduci merentur, quoniam finis Cynismi ex iis luculenter cognoscitur, licet non negemus, eum studio assimilandi gentilium philosophorum instituta, sanctissimae ecclesiae Christianae doctorum vitae, plus dixisse et postulauisse, quam primo Cynismi conditori Antistheni in mentem venit. Ita vero, postquam grauiter monuerat, non in eo Cynicam versari vitam, vt quis lacernam gestet, foris cubet, duriterque dormiat, peram adiungat et baculum, et passim petere atque obuios conuiciis lacessere incipiat: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus tibi plane auferendus est, auersatio ad ea sola, quae arbitrii nostri sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non inuidum, non misericordem - - illud tenendum Cynico rerum omnium loco, quibus celant homines sua, esse verecundiam; neque enim debere vitae suae quicquam occultare:* Et porro: *Vbi ita se parauerit verus Cynicus, his contentum esse non posse, sed scire debere, se a Ioue legatum esse, vt hominibus, quae bona, quae mala sint, nuntiet, vt, quantis in erroribus versentur, demonstret, vtque in alio loco bonorum malorumque naturam, quam vbi sunt, quaerant, vbi vero sunt non*

y) Lib. VI. §. 103.
z) Orat. VI. p. 187.

a) Bibl. Gr. Vol. II. p. 361.
b) l. c. p. m. 301. edit. Hier. Wolf.

non cogitent. Haec vera renuntianda esse, nec metu percelli. Sed tota elegantissima dissertatio legenda est, et conferenda cum Iuliano, Luciano et Maximo Tyrio, vnde abundantissima lux dictis affulgebit. Fecit haec morum non simplicitas tantum et integritas, sed austeritas quoque, vt Zeno inde ansam arriperet, pauculis mutatis et adscitis disciplinis philosophicis, quas Cynici reiiciebant, nouam sectam condendi, quae Stoica dicta est, quae non Cynicos tantum summo loco habuit, sed et ipsa a discipulo Cynosarges orta parum in morali philosophia a Cynica dissentit. Vtrique enim sectae, notante LAERTIO [c], placuit, finem esse, secundum virtutem viuere, Zenoque Cynismum dixit breuem ad virtutem viam, et vtrique sectae quaedam societas est. Inde IVVENALIS [d]:

> *Et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legit,*
> *A Cynicis tunica distantia.*

II. Vitae Cynicae austeritas.

II. Hanc ἔνστασιν [e], siue vitae rationem secutos fuisse, hancque vitae passionibus et sceleribus intaminatae normam ob oculos habuisse Cynicos veteres, historia Cynismi veteris et primi testis est, breuibusque complexus est omnia LAERTIVS [f], *Cynismum habitum fuisse breuem ad virtutem viam; placere Cynicis simplicem et parabilem victum, quippe qui sobriis cibariis vtantur, et solis palliis: diuitias, gloriam, nobilitatem contemnere; plerosque etiam aqua tantum frigida et herbis vti, operimentisque forte oblatis tegi et doliis habitare.* Ita vixisse Antisthenem, Diogenem, Cratetem, LAERTIVS locuples testis est. Quae doctrinae et vitae Cynicae societas

III. Fundamentum Cynismi.

III. Eo potissimo fundamento inaedificata est ab Antisthene, qui a Socrate id acceperat [g]: finem hominis esse, viuere secundum virtutem, virtutem hanc doctrina acquiri posse, non vero amitti; amore dignum sapientem esse, nec peccatis obnoxium, similique amicum esse et fortunae nihil permittere. Quae vero inter virtutem et vitia media sint, indifferentia esse. Quae omnia Stoici quoque in ethicam suam receperunt. Hoc vt re ipsa praestarent, vita dura paupereque, et non tantum commoditatibus, sed et cultu Graeciae vsitato se priuante vsi sunt, barbam promittentes, et mendicorum instar durissimam agentes vitam, vt non tantum ita cupiditatibus frenum iniicerent, sed et aliorum in se conuerterent oculos, et attentionem atque venerationem excitarent, rati, melius ita propiusque ad hominum animos, quos emendare cupiebant, viam apertum iri.

IV. Cur tanta acerbitas vitae quaesita?

IV. Ita rem suam instituisse Cynicos, quorum vitam enarraturi sumus, ex historia eorum patebit. Illa vero non sine magna verisimilitudine coniiciendi occasionem exhibet, magnos hos viros, et ingenii acie et animi robore insignes, plus instituisse, atque affectasse, quam scopus requirebat, vt

c) Lib. VI. f. 103. conf. LIPS. Manud. Phil. Stoic. L. I. diff. XIII. p. m. 75.
d) Satr. XIII. v. 121.
e) Hac voce vtitur LAERT. l. c.
f) l. c. f. 105. Viderunt hoc recentiorum quidam, magis sobrie de Cynicis primis sentientes, vid. VOSSIVS de sectis c. XVII. §. 9. HORN. Hist. philos. p. 209.
g) ibid.

vt plus, quam decebat, postulando, virtutis studiosos ad id praestandum, quod satis esset, allicerent, cum semper aliquid a rigore remittere solere homines in virtutis palaestra, experientia doceat. Non negauit hoc Diogenes, vir vere magnus, testatus, imitari se chori magistros, illos enim tonum excedere, vt reliqui congruum tonum arriperent [b]. Et hanc causam esse patet, cur interdum hi viri, nec iudicii acumine nec bona mente destituti, naturam *non tantum vincere, sed excedere etiam*, quae SENECAE [i] vox est, tentauerint, sicque virtutis tramitem suo modo reliquisse videantur.

V. Ambitio Cynicae virtutis mater.

V. Etsi vero haec omnia, veteri historia testante, negari nequeunt, non magnopere tamen iis refragabimur, qui ambitionem quandam animi elatioris virtutem hanc Cynicorum heroicam peperisse contendunt [k]. Quis enim ab hominibus vera et coelesti ad emendandum animum luce non collustratis alia expectet, quisue vltimam hanc animae tunicam ab iis non exutam valde mirabitur? Vidit hoc probe Socrates, quem Antisthenem ideo acute pupugisse, supra indicauimus. Est tamen, quod monendum in hac re putamus; nempe non solum virtutem naturalem cum Christiana et diuina non confundendam esse, sed adscribendum etiam illum austeritatis excessum temperamento, quo viri illi gaudebant, ad eiusmodi vitae genus et rationem maxime propenso.

VI. Artes liberales repudiatae.

VI. Vt vero Cynici extraordinarium hunc virtutis cultum eo formosius fingerent, et inani verbosae philosophiae strepitu a tanto virtutis exercitio non auocarentur, artes liberales repudiabant [l], contendentes, illis, qui naturae bonitate moderato essent animo, literas discendas non esse, ne rebus ad se nihil pertinentibus distrahantur. Quare et rationalem et naturalem philosophiae partem reiiciebant, sola morali contenti, disciplinas quoque mathematicas penitus tollebant. Quod etsi vitio iis dari queat, duplici tamen ratione excusari potest. Nam nec ipse Antisthenes hoc ex suo finxit ingenio, sed a Socrate accepit; nec id absolute ad disciplinarum harum contemtum et ignominiam trahendum est, sed respectu potius ad ea, in quibus viuebant, tempora statumque Graeciae intelligendum. Tum vero in encyclicarum scientiarum vanitate et inanibus scientiarum theoreticarum disputationibus insaniuisse Graeciam tantum non omnem, in confesso est: quae cum ab animi emendatione non tantum philosophos auocarent, sed et in luxu voluptateque, quibus se inebriabant Graeci, plerosque confirmarent, mirum non est, homines acres, vehementes, et emendationem morum violentis remediis quaerentes, ita in bonas literas insurrexisse.

VII. Decori ratio mutata.

VII. Tandem et hoc circa constitutionem Cynismi considerandum est, rationem decori, inter Graecos tum obtinentem multum ad mores singulares et communi hominum iudicio aduersos contulisse. Tanta enim vanitate

b) LAERT L. VI. §. 35.
i) De breuit. vitae c. 14.
k) ESPRIT de la fausseté des V. H. P. II. ch. 21. p. 192 seqq. STOLLE Hist. phil. mor. gentil. §. 83. p. 120.
l) LAERT. L. VI. §. 103 seq.

tate externam actionum elegantiam, et splendorem vitae ciuilis sectabantur Graeci, imprimis Athenienses, vt non tantum ciues plerique voluptatibus ea de causa et superbiae taciti immergerentur, sed et ipsi philosophi immunes se ab hac vanitate praestare non possent, cuius rei exempla in Aristippo, Aristotele, Theophrasto, Arcesilao, Stilpone, Lacyde aliisque iam in praecedenti tractatione obseruauimus. Modeste haec et moderate reprehendebat Socrates, ipse ab externa ista iactantia alienior; Antisthenes vero nec iudicio illo, quo Socrates, nec animi moderatione vsus, in alterum extremum currens, externam decori rationem, tanquam virtuti inimicam neglexit et abiecit, et quaecunque non ex virtutis lege fierent, indifferentia [m], adeoque omne decorum externum insuper habendum esse iudicauit. Quod cum magnam sapientiae et fortitudinis se ipsum quasi vincentis, laudem homini temperamento et indole sua tristiori compararet, sectatores ad finem suum melius assequendum itidem adhibuerunt, nihil in eo iudicio reliquorum hominum tribuentes. Et ex hoc fonte singularis et abiecta quoque nec decori satis obseruans vita Cynicorum orta est.

VIII. Odium et inuidia Cynismum secuta.

VIII. Hae ex considerata Cynismi indole sponte se hactenus obtulere obseruationes. Adiiciendum quoque est, quod finis semel electi exsecutio post se trahebat. Cum enim homines emendare vellent, libertatem arripuerunt solito maiorem alios corripiendi et reprehendendi: quod cum facerent non sine ingenio et acumine, et limites quoque initio non transilirent, cetera neque beneuolentiam neque inuidiam magnopere timentes, quippe qui nec amittere quid metuerent, nec acquirere concupiscerent; magnam illis gratiam ac fauorem peperit, et admirationem quoque apud reges et principes conciliauit [n]. Vbi vero libertas postea in dicacitatem versa est, et scurrae populi fiebant Cynici mordaces, vt canit HORATIVS [o], accidit quidem, vt vulgus in eos oculos coniiceret et fortes eos existimaret; prudentiores autem impudentiam horrerent, sicque odium et indignatio libertatem sequeretur Cynicam, cuius elegans et facundus testis est LVCIANVS [p], omnino de ea re legendus.

IX. Cynismus degenerans.

IX. Aliud quoque ex eadem, quae initio ex admiratione Cynismo enata erat, beneuolentia damnum emersit. Cum enim ex virtutis atque fortitudinis opinione magna Cynicorum esset apud omnes existimatio, accessere ad sectam homines ignaui, turpes, caninaque impudentia turgidi, qui Cynismum ex ventris mendicantis expletione, morum impudentia, et externa specie iudicantes pestiferam labem optimo instituto adspergebant, et scurras magis ac gnathones, quam philosophos se praestabant. Id quod magnam Cynicae sectae contraxit infamiam; et valde imperatorum Romanorum aetate obtinuit, sectaeque tandem interitum attulit. Qua de

 re

m) ibid. f. 105.
n) Exempl[illegible] esse possunt Diogenes et Crates.
o) Epist. I. 17
Mordacem Cynicum sic eludebat, vt aiunt,
Scurror ego ipse mihi, populo tu.
Ita Aristippus Diogenem ridebat.
p) In v[illegible]t. auct. T. III. p. 108 seqq.

re cum ſuo loco prolixe dicendum ſit, hic nonniſi illud addimus, primos Cynicos cum poſterioribus non eſſe confundendos.

X. Fabulae de Cynicis vnde ortae?

X. Facile conſtare ex his arbitramur, quae fuſe hactenus diſſeruimus, vnde tot fabellae, totque obtrectationes, quibus Cynicorum memoria apud veteres et recentiores polluta eſt, ortum habuerint? Cum enim viam a trita prorſus diſcedentem Cynici ingreſſi eſſent, decorique rationem exiguam haberent, odium vero et inuidiam oris libertate in ſe concitarent, multam quoque pſeudocynicorum mala vita ipſis ignominiam affricaret, non potuit non inſtitutum totum virtuti dedicatum, tanquam inſaniae et malitiae opus, traduci. Accedebat, vt fieri ſolet, vulgi petulantia Cynicos habitu, forma vultuque totos a reliquis hominibus alienos ſcommatibus excipientis, barbam vellentis, lapidibus impetentis, quae magna patientia excipiebant, ita vero mille narratiunculis et fabellis occaſionem praebebant. Quas auxit poſtea Sophiſtarum diligentia, quae fictis orationibus, epiſtolis, narrationibus, et his ſimilibus, Cynicis, in quorum vita ſingulari occaſionem inueniebant, acumina ſua frigida adhibendi, plurima affinxit [q], cuius locuples teſtis vita Diogenis eſt. Quibus omnibus rite expenſis, neminem fore confidimus, qui ſtudium improbauerit attentum, vera a falſis et veriſimilia a diſſimilibus diſtinguendi, et de receptis apud multos veterum narratiunculis dubitandi, vel ſuſpendendi etiam iudicium. Quod ſi in tota hiſtoria philoſophica vllo loco neceſſe eſt, in Cynicorum hiſtoria maxime requiritur.

Philoſophia moralis Antiſthenis.

§. IV. His praemiſſis, paucis enarranda ſunt placita Antiſthenis moralia, quae ipſi tribuit LAERTIVS [r]. Haec vero ſunt:

I. Sufficere virtutem ad beatam vitam, nullo indigentem niſi Socratis viribus.

II. Virtutem vero doctrina acquiri poſſe.

III. Virtutem operum eſſe, et in actione conſiſtere, nec verborum ambitione, nec diſciplinarum apparatu opus habere.

IV. Virtutem totam ſapientiam abſoluere, omnibus in eam deſinentibus.

V. Sapientem ſibi contentum eſſe, ipſius enim eſſe omnia, quae aliorum ſunt.

VI. Gloriae damnum bonum eſſe, praeſtare enim eundem vſum, quem labor.

VII. Sapientem in republica viuere non ſecundum leges, ſed ſecundum virtutis praecepta.

VIII. Sapientem pulcherrimis feminis nubere generandae ſobolis gratia.

IX. Sapienti nihil peregrinum et inſolubilis difficultatis videri.

X. Virum probum amabilem eſſe.

XI.

q) Luculentum exemplum habes inter QVINTIL. Declamationes CCLXXXIII. p. m. 493 ſeqq. ed. Obrechti. r) Lib. VI. ſ. 11. 12.

XI. Amicos esse, inter quos virtus coniungat amorem.

XII. Virtutem arma esse, quae auferri nequeant.

XIII. Virtutem esse bonum non virorum tantum sed et feminarum.

XIV. Inimicos obseruandos esse, eis enim primis vitia nostra innotescere.

XV. Bona sola esse, quae honesta sunt, mala, quae inhonesta.

XVI. Mala omnia peregrina existimanda esse et ad nos nihil pertinentia.

XVII. Murum tutissimum esse sapientiam, eam enim expugnari non posse.

Plura passim veteres conseruarunt; haec vero sufficiunt, vt nos doceant, in tradenda morali sapientia Antisthenem neque in verbis methodoque, neque in re ipsa discessisse a Socrate. Nihil itaque his addimus.

Diogenes Sinopensis.

§. V. Discipulum Antisthenes habuit Diogenem, Sinope, Ponti ciuitate, patre Icesio, vel Iceta trapezita natum [s]; qui non tantum eruditionis fama, sed praecipue Cynicae vitae singularitate celeberrimum sibi nomen peperit. Cleonis nomen initio habuisse, ait SVIDAS [ss], pro quo Cyon legit MENAGIVS [t], exigua verisimilitudine [u]. Natum esse Olymp. XCI. 3. ex mortis tempore, quod Olymp. CXIV. archonte Hegesia nonaginta annos nato accidit, recte colligitur [x]. Adolescentiam male exegisse, veteres non negant, varie tamen rem narrant [y]. Diogenem enim, Eubilides tradit, cum patre adulteratae pecuniae reum aufugisse; alii narrant pecuniae publicae a patre acceptae corruptionis reum, et in crimine deprehensum, solum prae metu vertisse, patre in vincula coniecto et in iis mortuo, Delphos vero delatum, Apollinem interrogauisse, num quod animo proposuisset, vt famam sibi in posterum conciliaret, esset prosequendum? quod erat παραχαράξαι τὸ νόμισμα, Deum annuisse; illum vero ambiguo sensu agnito [z], tandem ad mutandum animum, quod iubebat Apollo, se conuertisse; id quod alii, ante fugam factum esse, et male intellectum adulterandae pecuniae occasionem dedisse, contendunt. Quae fabulam quidem sapiunt, eo fine excogitatam, vt tota vita Diogenis mira et extraordinaria videretur, id tamen euincunt, malae notae eius fuisse iuuentutem. Fuga tamen, quam arripuit, occasionem ei dedit Athenas videndi, quo cum seruulo Manete, qui ab eo postea aufugit [a], delatus est. Ibi cum Antisthenem vidisset, vel rerum suarum desperatione, vel speranda ex nouo instituto, nominis gloria commotus, illi in disciplinam se dare constituit. Is vt supra tetigimus [b], eo quod discipulos paucos inuenerat, indignatus discipulum porro admittere recusabat; et Diogeni, vt cessaret et abi-

s) LAERTIVS L. VI. §. 20.

ss) T. I. v. Diogenes p. 529.

t) Ad LAERT. l. c. non Clyon, vt ait KVSTERVS ad l. c. SVIDAE.

u) Cynis enim nomen post ea demum tempora propter Cynicam vitam accepit.

x) Si nempe mortis tempus in eum diem reiicias, quo mortuus est Alexander M. Quibus vero difficultatibus laboret haec sententia, infra dicemus.

y) LAERT. l. c.

z) Νόμισμα enim morem atque consuetudinem receptam etiam significat.

a) Noluit enim quaerere, a canibus Delphis postea discerptum LAERT. L. VI. §. 55. et quos ad h. l. laudat MENAG.

b) AELIAN. V. H. L. X. c. 16.

abiret, praecipiebat. Cum vero Diogenes eum frequentare non desineret, minis eum abegit, et his nihil proficiens, postremum baculo caput eius comminuit. Neque tamen ita deterritus Diogenes voluntatem atque consilium eum audiendi mutauit, sed capite ostenso, *caede*, inquit, *difficulter enim baculum inuenies, cui satis ad me abigendum erit duritiei, nisi me tuis prius praeceptis imbueris.* Qua animi constantia commotus Antisthenes eum in disciplinam recepit, et ingenium acerrimum ac sponte currens mox freno repressit, mox ei calcar addidit. Erat enim animo multo magis, quam Antisthenes, feruido, cuius in dicendo remissionem improbabat[c]: qui cum nouae disciplinae magna patientia et fortitudine se accommodaret, eam non tantum egregie effinxit, quam requirebat, personam, sed Cynismum quoque ad perfectionem perduxit. Platonis quoque disputationibus interfuisse, ait AELIANVS[d], illi vero non placuit, qui iuuenem feroci animo se efferentem Herculis furentis nomine notauit: quemadmodum Platonis quoque philosophiam exagitauit Diogenes[e]. Vt itaque duram, quam excogitauerat Antisthenes philosophiam exprimeret, abiecto diuitiarum et honoris, quo antea torquebatur, desiderio, spontaneam paupertatem elegit, tunicam abiecit, pallium duplicauit, in locis publicis, in viis, et apud amicos, vel vbicunque poterat, habitauit, peram et baculum sumsit, et tenuissimo vesci cibo coepit[f]; quam frugalitatem didicisse a mure, cum egestate pressus ob acrimoniam in reprehendendo a nemine hospitio exciperetur, adeo vt summitatibus foliorum vesci cogeretur, narrat ATHENAEVS[g]. Illum enim cum micis panis se saturare videret, laetus ac tranquillus, se Atheniensium lautitiis carere posse, intellexit. Tandem, vt vulgi habet traditio, postquam diu nullum locorum discrimen habuerat, siue coena capienda esset, siue somnus, siue sermones ferendi, sed publica sibi loca ad hos fines extructa esse affirmauerat[h], cellam iussit amicum sibi parare; quod cum ea, qua vellet, festinatione factum ab illo non fuisset, in dolio habitare coepit, quod in Metroo repositum erat; de qua vulgi narratiuncula[i], nostra aetate inter celeberrimos viros CHRIST. AVGVSTVM HEVMANNVM et IACOBVM HASAEVM multis disputatum est, quae vero historicae fidei leges respicienti se non satis probat.

Dolium Diogenis.

Accurate enim multaeque eruditionis praesidio fultus fabulam hanc de dolio Diogenis ex historia philosophica eiecit cl. HEVMANNVS[k], non minori tamen doctrinae et ingenii apparatu eam restituere atque pro vera narratione defendere fategit cel. IACOBVS HASAEVS[l]. Enarrabimus

paucis

c) DIO Orat. VII. init.

d) Lib. XIV. c. 33.

e) LAERT. L. VI. f. 40. 53. qui et alia infensi in Platonem animi exempla affert. Omnes enim philosophos allatrabat.

f) ibid. f. 23 g) Lib. XIII. c. 26.

h) LAERT. L. VI. f. 23.

i) Ad epistolam Diogenis prouocat LAERT. l. c. quam exhibet IS. CASAVB. ad h. l. illa vero cautum lectorem facile patitur subolfacere ex quo fonte haec narratio hausta sit, modo officinam cogitet, vbi istae epistolae prodierunt.

k) Act. phil. Vol. II. p 58.

l) Cuius diss. de doliari habitatione Diogenis Cynici HEVMANNVS exhibuit Poecil. T. I. L. IV. n. 6. p. 586.

paucis virorum doctiſſimorum ſententiam et vtriusque partis argumenta, noſtramque modeſte adiiciemus opinionem, lectori iudicium de tota re permittentes. Vrget vero HEVMANNVS 1. antiquiſſimos habitationis Diogenis doliaris teſtes eſſe IVVENALEM [m], qui ita:

Dolia nudi
Non ardent Cynici. Si fregeris altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commiſſa manebit
Senſit Alexander, teſta cum vidit in illa
Magnum habitatorem.

Poſt hunc LVCIANVM [n], tertium LAERTIVM [o]. Iuuenali vero fidem derogare, quod alii hiſtorici eandem rem narrantes, PLVTARCHVS, ARRIANVS, CICERO, VALERIVS MAXIMVS, quos laudat MENAGIVS [p], nihil plane de dolio Diogenis habeant, ſed apricatum fuiſſe dicant: Lucianum, narrantem: Diogenem, obſidionis, quam metuebant a Philippo Corinthii, tempore otioſum in Craneo voluiſſe dolium narrantem, nec alium habere teſtem; et ſuſpectum eſſe, quod multa philoſophis affinxerit, Laërtium vero, tradentem habitaſſe in dolio Metroi, et fractum a petulante iuuene dolium Diogenis reſtituiſſe Athenienſes, non tantum ſibi ipſi contradicere, qui priori loco publici alicuius dolii, in poſteriori priuati mentionem faciat, ſed et fidem amittere, prouocando ad epiſtolas Diogenis ſuppoſititias, quas Soſicrates et Satyrus pro talibus, ipſo Laërtio teſte, agnouerunt. 2. Tacere domum Cynici portatilem omnes reliquos ex veteribus, qui Diogenis mentionem fecerint, et quidem iis in locis, vbi neceſſario hanc eius domum memorare debuiſſent. 3. Domum non habuiſſe, affirmare ipſum LAERTIVM [q], recte id notante BAYLIO [r], ſed in publicis aedificiis commoratum, et in ſenectute in domo Xeniadis, quae conuenire cum habitatione doliari nequeant. 4. Non itaque euerſa antiquiorum huius rei teſtium fide prouocari poſſe ad ORIGENEM, SVIDAM, GREGORIVM NAZIANZENVM, AVSONIVM et Anthologum a MENAGIO [s] adductos, qui ex ſuſpectis his fontibus ſua hauſerint. 5. Negari tamen non poſſe, eſſe hanc narratiunculam antiquiorum Iuuenalis tempore, et eſſe ex eo genere, quas *fabuloſas vulgi voces* recte nominat CONRINGIVS. Oppoſuit his doctiſſimus HASAEVS 1. SENECAE teſtimonium, qui ante Iuuenalem dolii Cynici meminit [ſ], et in dolio ſe complicuiſſe ait. 2. A ſilentio veterum non eſſe ducendum argumentum, cum multae queant eſſe cauſae, cur mentionem dolii Diogenis praetermiſerint. 3. Nihil fuiſſe inſolitum, et conſtare loco ARISTOPHANIS [ſſ], pauperculos et nauci homines, qualem affectauit Diogenes, habitare in cellis, doliis et aediculis portatilibus: et fuiſſe dolia tantae capacitatis, vt habitare quis in eo queat. 4. Iuuenalem et Senecam haec non excogitauiſſe, adeoque eorum

m) Sat. XIV. v. 308 ſeqq.
n) Quomodo conſcribenda hiſtoria T. II. p. m. 364.
o) Lib. VI. ſ. 23. 41.
p) Ad Laërt. L. VI. ſ. 32. 38.
q) ſ. 52.
r) l. c. not. B.
s) Ad Laërt. ſ. 23. 78.
ſ) Ep. 90.
ſſ) In equitibus.

rum tempore antiquiores rei teſtes ſuperfuiſſe, nec deeſſe Iuuenali fidem homini docto et probo. 5. Nec Luciani fidem temere reiici vel probari poſſe, mendaciis et fabulis excogitatis philoſophis illuſiſſe: nec habere eius narrationem de homine ſingularia affectante aliquid, quod vero non ſit ſimile. 6. Etſi concedi debeat, epiſtolas philoſophorum a Sophiſtis eſſe confictas, ſupponere tamen eorum fictiones veram aliquam circumſtantiam, vt veriſimilitudinem orationis conſequantur. 7. Non tollere habitationem Diogenis in dolio Metroi, priuatum dolium, quod poſtea elegit, et aedium, in quibus habitaſſe dicitur Laërtio, mentionem innuere idem dolium, quod certum habitationis pauperrimae genus fuerit. 8. Potuiſſe Diogenem, relicta vel Athenis vel Corinthi domo, tandem in domo Xeniadis conſenuiſſe, vel interdum ad priorem habitationem recurriſſe. Veriſimile vero eſſe, fuiſſe dolium non ligneum, ſed teſtaceum, ſiue vas aliquod capax et magnum, quod facile volui potuerit et tamen non frangi, cum viae in vrbibus Graecis lapidibus ſtratae non fuerint. Multa haec et eleganti eruditione illuſtrauit Haſaeus, cuius praematura mors, cum HEVMANNO occaſionem eripuiſſet, ipſi reſpondendi, dedit ad fratrem THEODORVM HASAEVM, virum celeberrimum, reſponſoriam epiſtolam [t]. In qua vrget ſilentium ſcriptorum, qui non noſſe tantum, ſed meminiſſe etiam dolii, ſi fuiſſet, debuerant; monet vero, patere ex loco Senecae, Diogenem interdum in dolio quodam ſe abſcondiſſe, cum fortuita habitatione, vbicunque locorum eſſet, vteretur; hincque fabulam ortam videri; locum Ariſtophanis non de doliis proprie dictis, ſed poeticae dictionis genere de pauperculis manſionibus plebeculae agere: nec eſſe probabile, habitare potuiſſe homines in eiusmodi vaſis. Niti vero totam rem traditione vulgi, nec a poſſibili ad verum poſſe concludi. Diogenem vero vix ſpiritum trahentem tantae capacitatis dolium non potuiſſe voluere. Non ſumimus nobis inter tantos viros arbitri partes, ſed lectoris iudicio totam rem relinquimus, inſtituti tamen noſtri memores rationes adiicimus, cur ex hiſtoria philoſophica eiiciendam fabulam putemus. Nec vrgemus ſilentium veterum, eo in loco caſuque omnino magni ponderis, vbi rei mentionem facere potuerant et debuerant, ſed id expendendum putamus, quod reſpectu habito ad totam vitae conſuetudinem Diogeni obſeruatam, cuilibet veriſimillimum videbitur, Diogenem vitam pauperrimam, et ab omni commoditate deſtitutam quaerentem praecipue, cum hoſpitiis, vt habet AELIANVS [u], non amplius exciperetur, commoratum non in aedificiis tantum publicis, ſed et in dolio ſiue vaſe, quod in Metroo erat; hanc vero vitae circumſtantiam, cum miram dederit occaſionem, ridiculam faciendi totam eius hiſtoriam, ſicque lectores oblectandi, iſtis narratiunculis exornatam fuiſſe, et ſic ad poſteros traductam, tandem Senecae, Iuuenali reliquisque materiam ſcribendi praebuiſſe. Hoc qui veriſimile eſſe negat, ille Diogenis hiſtoriam nunquam critico expendit oculo. Nec negamus, ſupereſſe antiquiores teſtes

t) Poecil. l. c. p. 614. u) Lib. III. c. 21.

testes Seneca, Iuuenali et Luciano, qui epistolas philosophorum antiquiores putamus istis scriptoribus: verum ita fontem quoque totius fabulae deteget prudens criticus. Cum enim Sophistae, eloquentiae in acumine dictionis lumen et elegantiam quaerentes laudem venarentur, eiusmodi philosophis dicta, factaque affinxerunt, quae occasionem quidem eleganter dicendi offerrent, misere vero historiarum fidem corrumperent, id quod innumeris exemplis probari posset, si id ageremus, et non passim iam ad haec digitum intendissemus Habet porro Eubuli vel Eubulidis potius narratio de mora Diogenis in domo Xeniadis fidem reliquis praestantiorem et cohaeret cum tota eius historia, ea vero omnes has fabulas euertit: iuxta eas enim non Corinthi tantum, sed Athenis quoque in dolio vixit; et aetate decrepitus cum Alexandrum M. alloqueretur in Craneo doliarem habitationem habuit: vtrumque vero Eubulidi contradicit. Tacemus, quod in sequentibus probabimus, fabellarum plena esse omnia, quae de Diogenis cum Alexandro M. colloquio traduntur; et fuisse mendaces earum architectos sui non memores, tradentes Athenis in dolio habitasse, et tamen Corinthi ita vixisse, vnde, quod est apud DIONEM [v], confictum est, aestate Corinthi, hieme vero Athenis commoratum esse, quod sine teste dicitur, vt aliqua tantum ratione contradictiones tollerentur. Adiicimus his, EPICTETVM apud ARRIANVM [w] prolixe de Diogene disseruisse, totiusque quasi vitae eius dedisse σύνοψιν, attulisse specimina tolerantiae et fortitudinis, ex eius loco, habitatione, victu, captiuitate et his similibus, nihil tamen de dolio habere, quo tamen mirificum dissertationi suae lumen inferre potuisset, narrare vero talia, quae rationes nostri et vitae seriem, qualem exposuimus, mire probant, fabulasque has euertunt. Ait enim: *Quamuis terram illi fuisse patriam, nulla vero eximia: captum non desiderauisse Athenas, nec illius loci familiares, atque amicos; deinde Corinthi venditum, ita ibi se gessisse, vt Athenis, et libere disseruisse, libertatem sibi non eripiendam asseruisse; regibus non succubuisse, a voluptate, a gloria, a pecuniae cupiditate victum non fuisse, externasque res tanquam alienas contempsisse, etc.* Omisissetne Epictetus dolium, si illud nouisset? Et an non ea, quae de Corinthiaca vita affert, produnt insuperabilem traditionis difficultatem, Athenis et Corinthi dolium voluisse, cum afferat, captum, desiderio videndi Athenas non amplius fuisse detentum? Nulli itaque dubitamus, ab hac quoque fabella historiam liberare philosophicam.

Vt vero tolerantiam, quam prae se ferebat, et duritiem disceret, aestate feruente arena voluere se, niue obtectas statuas amplecti in hieme solitus est; stipe etiam collecta viuere, et mendicantem obambulare primum coepisse, refert LAERTIVS, qui multa, quae hac occasione acute dixit, collegit [x]: qui et addit, non nudis tantum pedibus per niues incedere solitum, sed crudas quoque carnes comedere conatum fuisse, ventriculi tamen im-

 becil-

v) Orat. VI. p. 86. w) Lib. III. diss. XXIV. x) l. c. Repetiit ea STANLEIVS l. c. p. 513.

becillitate inductum consilium mutauisse. Vt vero finem Cynismi, quem cum praeceptore sibi constituerat, attingeret, moresque perditissimos Graeciae emendaret, magna libertate et acerbitate ciues Athenienses, et quicunque occurrebant, reprehendere coepit, parumque curae habuit siue dignitate et opibus conspicui essent, siue ex infima plebis fece, qui ad eum audiendum confluebant; maximeque in reprehendendis potentioribus acerbissimum se praestitit, cuius plurima exempla atque dicta, acumen quidem ingenii, sed pungens et amarum prodentia veteres, et imprimis DIO CHRYSOSTOMVS [y] collegere; erat enim eloquentissimus, et mirabilis in dicendo, adeo vt oratione facile quemlibet caperet [z]: argutis vero sententiolis ita reprehensiones condiebat, vt, qui valde ab eo istis laederentur, ingenii tamen admirarentur elegantiam. Commendabat enim laboris tolerantiam, temperantiam, frugalitatem, pugnamque contra vitia iniungebat acerrimam; liberrime vero carpebat hominum stuporem, fastum, voluptates, stultitiam et alios ineptientium hominum mores, quos Cynicae vitae habitu se superauisse gloriabatur. Vnde cum in Isthmiis aliquando coronam sibi pineam imposuisset, Corinthii vero, vt eam poneret, qui non vicisset, monerent, maximos, dixit, vicisse se athletas et fortissimos antagonistas, pauperiem atque exilium et ignominiam, iram praeterea, tristitiam, concupiscentiam, metum, omniumque ferocissimam belluam dolosam illam et blandientem voluptatem [a]. His itaque artibus ita seuerissimam disciplinam temperauit, vt, quem omnes reuererentur, plerisque tamen summus videretur, multisque, vt qui omnes sapientia antecelleret, censeretur [b]; aliis furenti similis haberetur, ex vulgo vero multis in contemtu esset, vt mendicus et nauci homo, quidam etiam eum lacesserent, offa, vt cani, obiicientes, manum immittentes pallio, et inuitum etiam detinentes. Quos tamen siue fauores siue odia hominum aequissimo pertulit animo, sibi vbique similis, et regium in mendici habitu animum prae se ferens: id quod viris dignitate conspicuis eum valde commendauit, et auctoritatem conciliauit atque reuerentiam. Vixit itaque non sine existimatione Athenis, nec, vt videtur, deseruisset hanc Musarum sedem literarumque emporium, nisi casu quodam in alias sedes fuisset delatus. Iam senex enim iter suscepit Aeginam, in quo a piratis captus, Scirpalo duce, in Cretam deductus est, vt venderetur [c]. Vbi cum praeco ex eo quaereret, quam sciret artem? hominibus imperare, respondit, et se vendi praecepit ei, qui domino egeat. Tandem Corinthium quendam, nomine Xeniadem, praetereuntem digito monstrans, hunc domino egere, huicque vendi se oportere, monuit. Cui, cum illum emisset, mox praecepit, ut sibi, licet seruo, non aliter, quam soleat medico, pareret. Is

y) DIO Orat. IX. p. 139.

z) LAERT. L. VI. s. 75.

a) DIO l. c. qui plures in hanc rem affert sententias, Or. VIII. p. 132 seqq.

b) Ibid.

c) LAERT. L. VI. s. 29. suspectae autem etiam de hac vitae Diogenis parte narrationes veterum sunt, non puram mansisse historiam, sed ex ingenio sequentium temporum multa afficta Diogeni. Amicis vero eum redimere volentibus non paruisse ait LAERT. s. 75.

Is itaque Corinthum abductum cum ingenii excellentiam animique libertatem demiraretur, manumisit, liberosque ei commisit suos, quibus imperaret, rei quoque familiaris curam ei demandauit, quam ita administrauit, vt, faustis sideribus eum in domum suam ingressum esse, Xeniades diceret. Obseruatu vero dignum est, qua ratione educauerit curae suae traditos iuvenes. Refert enim LAERTIVS[d]: non permisisse, vt in palaestra, athletarum more, a paedotriba exercerentur, sed quantum corporis viribus et sanitati sufficeret: poëtarum, aliorumque scriptorum sententias, inque eis suas etiam, ipsis praebuisse ediscendas: vtque memoria omnis facilius retineretur doctrina, breui conspectu totam eam oculis subiecisse. Docuisse etiam domi ministrare, cibo vti tenui, et aquae potu, vesteque vili, ad cutem vsque tonsos, sine tunica, discalceatos, silentes ac sibi tantum inter ambulandum intentos, ita vt facile Cynici discipuli agnoscerentur, venationibus vero assuefecisse. Quod cum suo emolumento fieri iuuenes intelligerent, magna eum beneuolentia prosecuti sunt, et diligentissime parentibus commendauerunt. Neque vero domini tantum et traditae iuuentutis felicitatem promouere contentus, frequentissimum, cum propter mercaturam, tum propter Isthmiorum solennia emporium eo adhibuit, vt Graeciam quoque emendaret, vnde et ad portum, et in Craneo, quod gymnasium erat, ante vrbem, saepius degens, turbae, quae ibi confluebat, promiscuae virtutis praecepta more methodoque sua explicuit, eorumque insaniam castigare et sanare conatus est[e]. In Isthmiis quoque, vbi maxima confluebat hominum multitudo, hominum affectus, studia, mores obseruabat, et in quibus sibi maxime displicerent, indicabat. Vbi cum propter vitae et oris singularem habitum multi ad eum confluerent, omnibus facilem se praebuit, illisque qui acerbitatem eius non metuebant, saluberrima emendandi animi virtutisque praecepta commendauit, quorum multa congessit DIO[f]. Inter quae tamen multa sunt, quae oratorum magis diligentiae, eloquentiam in acute et sapienter dictis, quae viris magnis tribuebant, affectantium, quam ipsi Diogeni debentur. Et hoc quoque in loco celebre illud cum Alexandro M. colloquium habuisse dicitur, cuius tamen historia tam male cohaeret, vt non dubitemus, eam, tanquam magna ex parte confictam, explodere.

Colloquium cum Alex. M.

Pertinet enim hoc quoque colloquium inter incertos istos rumusculos, qui de Diogene dubia fide traduntur, totque contradictionibus laborant, vt omnem fere fidem amittant. Rem a PLVTARCHO[g] et post hunc ab aliis quoque enarratam paucis sic habe. Graeci in Isthmi conuentu instituto bellum cum Alexandro aduersus Persas gerere decreuerant, eiusque ducem post patris Philippi mortem eum constituerant. Hic cum

 multi

d) §. 30 74. GELLIVS L. II. c. 19.
e) DIO ll. cc.
f) Potiora ex his repetiit STANLEI. p. 516 seqq.
g) In vita Alexandri T. IV. p. m. 455. et de fortit. Alex. T. II. p. 352 seqq. DIONE Orat. VIII. p. 131. LAERT. L. VI. §. 38. 60. 69. SENECA de benef. L. V. c. 4. ARRIANO exped. Al. L. VII. c. 1. et dissert. Epictet. L. III. c. 22.

multi primarii in ciuitatibus viri multique ad ipſum philoſophi gratulandi cauſa acceſſiſſent, ſperabat Diogenem quoque Sinopenſem idem facturum, qui tum apud Corinthum in Craneo degebat. Sed cum is nihil admodum curans Alexandrum otioſus in Craneo deſideret, ipſe ad eum profectus eſt. Iacebat tum Diogenes ſoli obuerſus, et tot hominum aduentu excitus, paululum leuato corpore aduerſus Alexandrum proſpexit. Cumque is diceret, *Alexander ſum ille Magnus;* reſpondit: *ego vero Diogenes canis.* Ab eo ſalutatus, vt aliquid peteret, monitus, hoc ſe petere dixit, vt a ſole recedat, cuius radiis haberet opus. Stupefactus Alexander admiratusque magnitudinem animi, amicis philoſophum ridentibus dixit: *vellem Diogenes eſſe, niſi eſſem Alexander.* Addunt alia acute ad Alexandrum dicta Diogenis MAXIMVS et ANTONIVS, quae vero falſitatem prima fronte produnt. Nec meliora multo ſunt, quae ita narrantur, quaeque eleganti paraphraſi delineauit DAN. HEINSIVS[b], nam plurimae vitae Diogenis circumſtantiae repugnant. 1. In Xeniadis domo habitauiſſe ad mortem vsque Diogenem ſupra Eubulidis teſtimonio confirmauimus, haec vero narratio Craneum ei locum aſſignat. 2. Supponit haec narratio traditionem de Diogene in dolio habitante, id vero non Corinthi, ſed Athenis factum eſſe, in antecedentibus probauimus, quo loco tum non fuit Alexander. 3. Quod ſi cum DIONE[i] aliisque aſſeratur, Athenis in hieme, Corinthi in aeſtate fuiſſe, licet id teſtibus idoneis deſtituatur, nihil tamen rem iuuat. Series enim rerum Macedonicarum euincit, hunc Graeciae conuentum, in quo Alexander dux electus eſt aduerſus Perſas, actum eſſe in hieme. Philippus enim ſub auſpiciis Ol. CXI. 1. adeoque paulo poſt huius anni ſolſtitium, quo agebantur ludi Olympici, a Pauſania necatus eſt, Alexandro non praeſente. Is accerſitus patris interfectores late perſecutus eſt, et correptos tandem e viuis cruce ſuſtulit, tum exercitu collecto in Theſſaliam profectus eſt, et ſuppreſſis rebellibus, conuentum demum Graeciae edixit, quae omnia ante hiemis tempora perfici non potuere. Tum vero Athenis, non Corinthi fuiſſe dicitur Diogenes. Inficetum porro eſt, quod tradit LAERTIVS[k], dixiſſe regem: *Ego ſum Alexander M.* tum enim vix viginti annos emenſus erat Alexander, et regium demum axioma acceperat, Magnus poſt expeditiones Perſicam et Indicam demum dictus. Poſt eas vero non rediit in Graeciam, ſed Babylone extinctus eſt. Et tamen Alexander fortunae magnitudine inſolens factus, quod poſt deuictam Aſiam demum accidit, in his narrationibus ſupponitur. Laborant itaque magnis difficultatibus, quae hac de re traduntur, et ſi non omnia, pleraque tamen commentitia eſſe produnt. Difficile quoque eſt, veriſimile a falſo diſcernere. Coniectura tamen non prorſus improbabili ducti credimus, Diogenem, qui antea circa Olympica certamina Iſthmum et Corinthum per paucos dies inuiſiſſe, et in Craneo forte diſſeruiſſe videtur, ſenem iam, adeoque circa Olymp. CX. circiter, qua vltra ſeptuaginta vitae annos nume-

b) Orat. XVII. p. m. 284 ſeqq. *i*) Orat. VI. p. 86. *k*) ſ. 60.

numerabat, captum et Corinthum a Xeniade deductum, ad Alexandrum, Graeciae conuentum habentem, noluiſſe diſcedere, eum ſalutatum: regem vero hominis in Graeciae panegyri iſta omnibus Graecis innoteſcentis et ob vitæ ſingularitatem famoſi videndi deſiderio correptum ad eum forte in Craneo obambulantem vel deſidentem acceſſiſſe, et ab eo Cynico more, id eſt, ſine reuerentia regibus debita fuiſſe exceptum: haec enim hiſtoriae Diogenis ſatis reſpondent. Reliqua additamenta ſunt, ab iis adiecta, qui Romanenſem fabulam ex vita Diogenis exſculpſerunt, vnde neceſſarium non putamus de reſponſis Diogenis regi datis prolixe iudicare. Fecit id P. Bayle [l] qui laudat, et Stollius [m] qui culpat. Incertiſſimum enim eſt, vtrum Diogenis, an aliorum, debeantur ingenio.

Sunt, qui dicant, mox poſt Antiſthenis mortem, Athenarum pertaeſum Corinthum migrauiſſe, in Craneo habitantem, hiemem vero Athenis transegiſſe, vbi eſſet tolerabilior; non cohaerent vero ea cum reliqua vitae eius hiſtoria; nec meliori fundamento nituntur, quam magnus lepidarum narratiuncularum numerus, quae Diogeni hac ſola ex cauſa tribuuntur, quod pro publico Graeci populi ſcurra haberetur, qui feſtiui ingenii ſolertia ad acerbos iocos et ludicras reprehenſiones abuſus fuerit, cuius generis plurima narrat Laertius [n], et ex eo Stanleius [o]. Ea enim et ſcopo philoſophiae Diogenis, et auctoritati atque reuerentiae, qua fruebatur, apud prudentes omnes, contraria ſunt, neque etiam hiſtoriae eius conueniunt apteque reſpondent, et ex incertis hominum traditionibus orta ſunt, qui Cynicae libertatis, quam non ſine vehementia et acerbitate adhibebat Diogenes, praetextu vſi, omnis aetatis fabellas, Mileſiis non meliores, ei tribuerunt, more noſtra etiam aetate recepto, qui multas nobis in hiſtoria literaria et ciuili fabulas peperit [p], viris magnis indignas, qualem Diogenem fuiſſe ea loquuntur, quae hactenus veterum teſtimoniis nixi attulimus. Erat enim ingenio ſublimi, acuto, et veterum quoque lectione ſubacto, iudicio vero animi adeo ſubtili, vt hominum inclinationes et ſtudia, quibus ſibi maxime placerent, accurate pernoſceret. Animum vero alebat excelſum omnique fortunae iniuria ſuperiorem, laboris patientiſſimum, aërisque et corporis incommoda ſpernentem [q], et, quae mutare nequibat, fortiter, et ſine metu ferentem. Pauciſſimis contentus [r], menſas diuitum et regias quoque opes contemnebat, diuitiis vſus omnibus theſauris ſuperioribus, ſerena mente ac in omni vitae caſu tranquillo animo. Magna vero animi propenſione ferebatur ad corripiendos hominum mores, emendandam Graeciam, redarguenda vitia, et proferendam in apricum

l) l. c. not D.

m) Hiſt. phil. mor. §. LXXVII. p. 106.

n) Lib. VI. ſ 24 ſeqq.

o) p. 520 ſeqq. Qui reliqua paſſim occurrentia apud Aelianum, Plutarchum, Dionem, Stobaeum, Antonium, et Maximum adiecit.

p) Collectionem iſtam dictorum Diogenis non maiore iure dixeris Diogeniana, quam Taubmanniana dicuntur, ſales et ioci, illepidi et indigni erudito viro, qui tribui ſolent Frid. Taubmanno, vel Friſchlino et ſimilibus. Exempla enim huius rei plurima in hiſtoria literaria ſupeſunt.

q) Hinc nudipes in niue inceſſit, cuius rationes affert Dio Orat. VI. p. 80 ſeq. L. VI. ſ. 34.

r) ib. d.

cum plerorumque hominum inſaniam, id quod magno, et diuinitus quaſi inſtigato regioque animo ſuſcepiſſe ait EPICTETVS [s], qui et alibi [t] libertatem mentis et linguae neque reges reformidantem magnopere laudat. Nec duro nodo alium, niſi durum cuneum quaerendum eſſe, facile Diogeni perſuadere potuere mores ſui temporis perditiſſimi, quos tot eius aetatis philoſophi improbabant, et in his maxime Socrates, nemo vero iſta libertate corripuit, qua Diogenes. Qui nec potentibus, nec principibus viris pepercit [u], nec Deorum gentilium praeſentiam ridere extimuit [x]: quod cum plurimos valde offenderet, et a mendico philoſopho, maiorem reuerentiam ſpectatiſſimae dignitatis ſummique axiomatis viris debente ferendum non eſſe exiſtimaretur, multorum ei obtrectationes et inuidiam concitauit, quae infamia philoſophum cetera magnum contaminauit, multisque praeter rem eum onerauit calumniis. Viuus enim canis dictus [y], offaeque et oſſa tanquam cani obiecta ſunt, id quod tamen patienter excepit, et ad dicendi et redarguendi licentiam arripuit [z]; quanquam ſine dubio fabulae ſint, quae de eo cum canibus ſepeliri iubente, feruntur. Hinc impudentiſſimi ſcurrae vita et dicta illi tributa, moresque adeo canini adſcripti ſunt, vt omni non decori tantum, ſed et honeſtatis ratione proſcripta, turpiſſimam vitam egiſſe, publiceque corporis mollitie vſus fuiſſe, eamque ratiunculis etiam defendiſſe dicatur [a]. Quo et illud pertinet, quod in Ariſtippi vita tetigimus, conſueuiſſe eum cum Laide, quae olentem et lacerum Diogenem gratis admiſerit [b]. Has enim narratiunculas inter fabulas referendas eſſe, excogitatas vel ab iis, qui eius reprehenſiones oderant, vel ab illis, qui philoſophos traducebant, vel ab his, qui popelli aures eiusmodi affaniis demulcere ſolebant, ſola elogia magnorum virorum, quibus virtutis cultu nihil fuit ſuperius demonſtrant, qui virum eum diuinum vocare non erubeſcunt, ideo a Deo miſſum, vt et verbis et exemplo homines emendaret, et a vitiorum iugo liberaret [c]: id quod in propudioſae libidinis et caninae impudentiae hominem non cadit. Repugnant quoque iſti rumuſculi partim naturae et indoli Diogenis ab eiusmodi exceſ-
ſu

s) Apud ARRIAN. diſſ. XXI. L. III.

t) ib. c. 26. p. m. 380.

u) LAERT. L. VI. ſ. 43. qui captum et ad Philippum ductum magno animo eius auiditatem reprehendiſſe, ex Dionyſio Stoico refert. Reprehendit hanc dicendi inuitis et non audituris veritatem licentiam SENECA ep. 29. Recte addit: Diluitur magni viri auctoritas, nec habet apud eos ſatis ponderis, quos poſſet minus obſolefacta corrigere. Id enim Diogeni accidit. Pertinet huc, quod accenſa in meridie lucerna homines quaeſiuerit, quid enim hoc eſt aliud, niſi omnes promiſcue homines praeter ſe habere pro inſanientibus.

x) Exempla affert LAERT. ſ. 37. 39. qui tamen ideo in atheorum numerum referendus non eſt. conf. BAYLE Dict. T. II. art. Diogene, not. N. p. 294. qui accuſationes diluit. add. REIMMAN. Hiſt. Ath. c. XXVI. §. 2. p. 181. BVDDEVS theſ. de Atheiſmo c. I. §. 18. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 22. p. 478.

y) LAERT. ſ. 45. LVCIAN. in vit. auct. T. III. p. 108.

z) ib. ſ. 33. 61. 47. 60. 55. modo vera ſint haec omnia, et non luſus eorum, qui ſcurram eum Atticum fuiſſe credunt.

a) DIO Orat. VI. p. 90. LAERT. ſ. 69. 46. 49. PLVT. de rep. Stoic. T. III. p. m. 23. ATHEN. L. IV. p. 158. et ex PP. multi laudati BAYLIO l. c. not. L.

b) ATHEN. L. XIII. p. 588.

c) Inter haec teſtimonia EPICTETI l. c. quo grauior vix fuit philoſophus, maxime notari merentur. conf. LE VAYER de virt. gentil. T. V. opp. p. 134. Act. phil. Vol. II. p. 151. 152.

ſu animi valde abhorrenti, partim etiam ſeriei hiſtoriae, et rationibus temporum, et inanem traditionem ſemet ipſam euertentem produnt.

Obſcoenitas Cynicorum. Dubitauit iam de harum obtrectationum Cynicis factarum veritate AVGVSTINVS [d], ſed ita, vt arbitraretur, Diogenem et illos, qui hoc feciſſe referuntur, *potius concumbentium motus dediſſe oculis hominum, neſcientium, quid ſub pallio gereretur, quam humano premente conſpectu potuiſſe illam peragi voluptatem. Ibi enim philoſophos non erubuiſſe videri, ſe velle concumbere, vbi libido ipſa erubeſceret, ſurgere.* Hoc vero parum habet veriſimilitudinis. Maiori veri ſpecie his opponimus non temperamentum tantum, ſed et totam vitam ſectaeque inſtitutum Diogenis voluptatibus corporis maxime aduerſum. Non enim philoſophiae tantum exercitationem ad id potiſſimum, teſtante LAERTIO [e], referebat, vt facillime voluptates contemnerentur, ſed et vitam agebat voluptatibus plane contrariam, fame, inedia, duritie ita corpus exedentem, vt credibile non ſit, ſine Baccho et Cerere non friguiſſe Diogenis Venerem. Accedit extremum, quo ducebatur erga mulieres odium, quas ſuſpendio dignas cenſuiſſe, cum ab oliuarum arboribus quasdam pendere vidiſſet, tradit LAERTIVS [f], quod ſequioris ſexus odium in tantum ſe mutauiſſe amorem, vt cum Laide ſcorto congrederetur, veriſimile non eſt. Tota vero de conſuetudine cum Laida narratio fabulae ſuſpecta eſt vehementer: nam tempora male cohaerent. Lais enim ſeptennis in Sicilia a Nicia capta Olymp. XCI. Corinthum abducta eſt, eo itaque tempore, quo Diogenes Corinthi vitam degit, quod ab Olymp. CX. fuiſſe ſupra demonſtrauimus, LXXX. aetatis annum ſupergreſſa eſt, Diogenes LXX. quis, quaeſo, credat, anum adeo vetulam tunc communibus totius Graeciae amoribus, et elegantis non minus Ariſtippi, quam olentis Diogenis amplexibus deſideratam fuiſſe. Quod ſi obiiciatur, non decrepitam Laidem, ſed adhuc aetate et forma florentem Diogeni ſui copiam feciſſe, quando is ad Olympica deſcenderet Corinthum, neque hoc conſtare poteſt, cum teſtimoniis veterum certum ſit, Laidem adeo ſuperbam et quaeſtui ex corpore faciendo inhiantem fuiſſe, vt non niſi magnis ſumtibus amatores admitteret, et inde Axine diceretur, teſte AELIANO [g]. Decrepitam enim pauperibus tantum ſui poteſtatem feciſſe ait ATHENAEVS [h]. Tacemus alias inſuperabiles difficultates in Laidis hiſtoria occurrentes, quas in Ariſtippi vita tetigimus, et pluribus enumerat P. BAYLE [i], qui et recte monet, plerasque has fabellas Athenaeum auctorem habere, qui veterum ſcrinia ideo compilauit, vt philoſophis aegre faceret. Quae vero de proprii corporis abuſu a Diogene adhibito traduntur, componi non poſſunt cum vniuerſali, qua vſus eſt auctoritate apud Athenienſes, cum ſtrenua, quam tantopere exercuit, contra volupta-

d) De C. D. L. XIV. c. 20.
e) Lib. VI. ſ. 71.
f) Lib. VI. ſ. 52.
g) Lib. XIV. c. 35. Conf. GELLIVS L. I. c. 8.
h) Lib. XIII. p. 588.
i) Dict. T. III. art. Lais, not. N.

luptates pugna, cum laudibus viri diuini et legati Dei, quas ei veteres vnanimi ore tribuunt. Et vero videtur admodum ſimile, excogitatam fuiſſe iſtam calumniam ab iis, quos nimia mordacitate et voluptatum reprehenſione laeſerat et in ſe armauerat Diogenes. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis naturalia, id eſt, quae ad naturae neceſſitatem pertinebant, qualia ſunt, edere, bibere, ſomnum capere, ventrem vel veſicam exonerare, non eſſe turpia, crederet, quia honeſtatem intrinſecam non haberent, in quibus eum valde indifferentem fuiſſe, facile Laërtio aſſerenti largimur. Haec ad imputandas actiones turpes et ab omni honeſtatis ſpecie remotas adhibentes eius calumniatores, non reueriti ſunt dicere, eum ἀισχρουργεῖν in conſpectu hominum non erubuiſſe: quod in tantae integritatis viro, qualis fuit Diogenes, credi minime poteſt.

Facile itaque a canina impudentia morum abſoluimus Diogenem, difficilius tamen a faſtu animi elatioris, qui ſibi in ſingulari et duro vitae genere, quod admiratores habebat plurimos, imitatores perpaucos, vehementer placuit, tantumque ſapientiae gradum ſe attigiſſe ſibi perſuaſit, vt dignus eſſet, qui toti emendandae Graeciae ſufficeret [k]. Quam animi ſuperbiam, dicacitatem et acerbitatem reprehenſionum, contemtumque philoſophorum ſui temporis omnium [l], immo magiſtratuum [ll] quoque peperiſſe, eſt in confeſſo [m]. Quemadmodum neglecta quoque omnis decori ratio probari non poteſt, cum ſapientia mendici nec peram nec vultum poſtulet. Scripſiſſe etiam dicitur dialogos, epiſtolas et tragoedias, quas tamen multi veterum non Sinopenſis Diogenis eſſe contendunt [n], videturque cum Diogene Oenomao, circa Olymp XCIV. inter Tragicos Athenienſium claro fuiſſe confuſus, vt accidit quoque MENAGIO [o]. Certe epiſtolas, quae hodie ſub eius nomine feruntur, ſubleſtae fidei eſſe, ex illis recte coniicitur, quae ſupra de epiſtolis philoſophorum diximus [p]. De mortis tempore et genere valde inter ſe diſſentiunt relationes veterum [q]. Obiiſſe Corinthi annos natum circiter XC. eodem die, quo ad plures abiit Babylone Alexander Magnus, Demetrius apud LAERTIVM auctor eſt, eadem tradentibus PLVTARCHO [r] et SVIDA [s]. Fuit vero is, notante AELIANO [t] VI. Thargelionis Olymp. CXIV. 1. His vero repugnat, quod narrat LAERTIVS [u]. Cratero precante, vt ad ſe veniret, reſpondiſſe, malle ſe Athenis ſalem lingere, quam apud Craterum frui menſa magnifice inſtructa: haec enim innuunt, Diogenem poſt Alexandri M. mortem viuum ſuperfuiſſe, cum Craterus

k) AELIAN. L. III. c. 29.

l) Euclidis ſcholam vocabat χολήν, bilem, Platonis διατριβήν, κατατριβήν, Dionyſiaca certamina miracula ſtultorum, oratores turbæ miniſtros LAERT. L. VI. ſ. 24. qua ratione Ariſtippum et Platonem exagitauerit, ſupra dictum eſt, vid. ſ. 25.

ll) Videns magiſtratus, hieromemnonas dictos, furem, qui ex aerario phialam ſurripuerat, ducere, dixit: magni fures paruum ducunt. ib. ſ. 45.

m) Exprobrauit hunc faſtum ei Plato ib. ſ. 26. 41. conf. FONTENELLE dial. des morts p. 175. FRID. MENZIVS diſſ. de faſtu philoſophorum virtutis colore infucato in imagine Diogenis Cynici Lipſ. 1712. cl. STOLL. Hiſt. phil. moral. §. LXXVI. p. 103.

n) LAERT. ſ. 80.

o) Ad l. c. Laërt. conf. FABR. Bibl. Gr. Vol. I. pag. 418.

p) Conf. MENAG. l. c.

q) Eas collegit LAERT. ſ. 79. ſeq.

r) In Sympoſiac. L. VIII. 1. T. III. p. m. 272.

s) In Diogene T. I. p. 529.

t) Lib. II. c. 25.

u) ſ. 57.

terus cum rege vsque ad eius mortem vixerit. Cui tamen difficultati medicina facilis adhiberi poteſt, hanc quoque traditionem inter eas numerando, quae praeter rem Diogeni tributae ſunt, ab aliis forte philoſophis profectae, quas ſine iudicii diſcrimine more ſuo conſarcinauit Laërtius [x], vnde tempus mortis dictum veritati congruere non dubitamus. Maius vero diſſidium eſt de genere mortis, quod varie referunt veteres. Eubulides [y] apud Xeniadem conſenuiſſe ait, atque functum vita a filiis eius fuiſſe ſepultum, et notabile eſt, quod Xeniadi roganti, quomodo ſe mortuum componi vellet? reſpondiſſe dicitur, apud LAERTIVM [z]. Alii praecepiſſe volunt, vt in ſtercoretum ad fratres canes proiiceretur, quod ſcomma a calumniatoribus eius ſine dubio profectum eſt. AELIANVS [a] morbo lethali afflictum de ponte ſe deieciſſe ait, qui prope gymnaſium erat, cuſtodi vero mandaſſe, vt vbi exſpiraſſet, in Iliſſum eum abiiceret; verum morbo lethali correpto tantum virium fuiſſe intelligi vix poteſt. Sunt qui eum, cum bouis crudum pedem comediſſet, colica obiiſſe dicant; illi vero non recordati ſunt, Diogenem a carnibus crudis mature abſtinuiſſe, quas ſtomachi imbecillitas non ferebat [b]. Alii in itinere ad certamen Olympiae febri correptum, accubuiſſe in crepidine viae, et eliſo gutture eluſiſſe febrem perhibent. Familiares autem eius, referente Antiſthene apud LAERTIVM [c], eam maxime probabant narrationem, qua animam reprimendo ſpiritum reddidiſſe dicitur; in Craneo enim pallio obuolutum inuenientes, deprehendiſſe mortuum. De ſepultura magna inter amicos coorta diſſenſione, magiſtratus iuſſu, iuxta portam, qua in Iſthmum itur, ſepultus eſt, tumulo columna impoſita ex Pario marmore cum cane. Statuis quoque poſthaec aeneis ciues eum honorarunt [d]. Plurimos apud veteres memorari Diogenes ſupra iam obſeruauimus [e], noſtrum patria et vitae ac ſectae ratio a reliquis facile diſtinguit.

Praecepta moralia Diogenis.

§. VI. Philoſophiae aliquod ſyſtema Diogenes non reliquit; ſed praeceptoris more magis de virtutis actione quam contemplatione ſollicitus fuit. Quas vero ad illam promouendam regulas commendauerit, ex his intelligendum eſt [f]:

I. Duplicem eſſe exercitationem, alteram animi, corporis alteram. Priori genere diligenter defunctis exoriri frequentia phantaſmata ad virtutis opera perficienda. Alteram vero ſine altera imperfectam eſſe, cum in corpore pariter atque animo bonus habitus (ἐυέξια) et robur virium confirmata requirantur. Exemplo id mechanicarum aliarumque conſtare artium, athletarum et muſicorum.

 II.

x) Plurimos anachroniſmos et contradictiones hiſtoricas in Diogenis hiſtoria eſſe, monuit etiam BAYLE l. c.

y) Eubulum vocat LAERT. ſ. 30.

z) ib. facie ſc. ſolum premente, fore enim breui, vt inferiora ſurſum vertantur, quod ad Macedonum regnum trahit LAERTIVS: nos ex Diogeni affictis fuiſſe ſuſpicamur.

a) Lib. VIII. c. 14.

b) LAERT. ſ. 76. 77.

c) ibid. HIERON. ad Iouin. L. II. conf. BAYLE qui plura ſibi contradicentia notat.

d) ibid. ſ. 77.

e) In Diogene Apolloniate. Conf. LAERT. ſ. 81. et MENAG. ad h. l. Alium Diogenem Cynicum Veſpaſiani nobis aetas ſuggeret.

f) LAERT. L. VI. ſ. 71 ſeq.

II. Facile vero virtutem parari posse exercitio.

III. Nihil in vita absque exercitatione perfici posse, eam vero nihil non vincere posse. Homines vero, qui labores suscipere debebant naturae conuenientes, et felicitatem promouentes, stulta ratione inutilibus vacantes sua culpa et dementia infelices esse.

IV. Ipsum itaque voluptatis contemtum consuetudine et exercitatione iucundissimum fieri.

V. Plus naturae, quam legi tribuendum esse.

VI. Omnia sapientum esse, tanquam amicorum Dei, quibus cum diis communia sunt omnia.

VII. Sine lege ciuitatis constitutionem non dari; sine republica bene constituta vero nullum vsum esse ciuitatis. Sine lege vero nullum vsum esse constitutionis reipublicae. Ciuitatem et rempublicam, idem esse, adeoque eius constitutionem sine lege non esse [g].

VIII. Nobilitatem et gloriam contemnendam esse, esse enim ornamenta malitiae atque integumenta.

IX. Solam rectam ciuitatem mundi esse. Aliter hoc accepit STANLEIVS [h], qui transtulit: solum popularem statum reipublicae honore dignum esse, sed praeter mentem Diogenis, qui omnem nobilitatis et titulorum praerogatiuam cum malis artibus acquiri cerneret, statum mundi siue societatis potius humanae naturalem laudauit, vbi pares omnes sunt, excellit, qui virtute alios antecellit.

X. Musicam, astronomiam, geometriam nihil ad virtutis vsum valere [i].

XI. Philosophiae finem esse passiones animi et cupiditates vincere [k].

XII. Ex philosophia hoc lucrum oriri, vt ad omnem fortunam parati simus [l].

XIII. Stultos esse, qui virtutem docerent, et laudarent, eam vero non sequerentur.

XIV. Mulieres communes esse oportere, et nuptiarum vanum nomen esse, liberos etiam communes esse oportere. Valde suspecta haec sunt, et tributam ei praeter rem indifferentiam actionum moralium supponunt, quam tamen ei non placuisse, supra ostendimus.

XV. Non inhonestum esse, ex templo aliquid sumere, multo minus impium carnibus humanis vel ferinis vesci. Nempe omnia in omnibus esse, seque inuicem permeare, e. g. panem esse in carne, hanc in aliis, pane et carne per poros transspirantibus. Haec ex tragoedia Diogeni adscripta, dubiae fidei esse [m], ipse monet Laërtius, nosque supra diximus, eum a talibus abhorruisse [n].

XVI.

g) Verba LAERTII obscura sunt, in quibus mendum suspicantur STEPHANVS et OLEAR. ad STANLEIVM p. 520. Nos textum Graecum secuti sumus ita, vt ratiocinium sensum clarum funderet. Paulo aliter Stanleius, et obscurius interpres Laërtii.

h) l. c. p. 520.

i) LAERT. L. VI. s. 73.

k) Multa in hanc rem apud DIONEM Orat. VI. VII. VIII.

l) LAERT. l. c.

m) Philisci potius vel Pasiphontis esse monet.

n) Inutiles enim statuebat speculationes physicas, vid. LAERT. s. 28.

XVI. Animalia irrationalia, rationis et aëris partem percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humorum neque intelligere, neque sentire, ac fere affecta esse eo modo, quo sunt insanientes, qui dementis exiuerunt potestate. Ita quidem de Diogene PLVTARCHVS [o], quem de Diogene Cynico intelligit IACOBVS RONDELLVS in erudita obseruatione, quam debemus P. BAYLIO [p]. Is eadem in sententia haesisse Diogenem Cynicum, qua post Antonium Pereiram, medicum Hispanum, Renatus Cartesius fuit, bruta esse machinas rationis et sensus expertes contendens, conuenire haec systemati Cynico putat, non morali tantum, sed et naturali. Esse enim iuxta hoc substantias vel completas vel incompletas; illas ex natura sua, has ex participatione vel imitatione tales. Has duplicis generis esse, quarum illud imitetur spiritus, mouentes se linea circulari, hoc animam, mouentem se linea recta; motum vero circularem esse corporum coelestium, et imprimis circuli lactei, vnde passiones oriri veteribus placuerit: motum rectilinearem esse versus terram; hanc cum sequantur bestiae, animae passiones in iis non esse iuxta Diogenem, nec habere vllam diuinorum corporum similitudinem, sed hebescere animae vsum densitate corporis. In morali vero philosophia cum animum a perturbatione omni passionum vacuum, et sensus fere omnis expertem pro fine constituerit non philosophiae tantum, sed ipsius naturae, verisimile esse, bestiarum passionibus et sensu vacuarum exemplum illum sibi proposuisse. Bene vero nobiscum egisset doctissimus Rondellus, in veterum quidem philosophorum historia versatissimus, sed coniecturis audentior, si alium nobis explicationis ab ingenio et doctrina non destitutae testem dedisset, quam MACROBIVM [q], hominem syncretismo Platonico Aristotelico corruptum, qui explicationem hanc Platonicam de origine animae sententiam cum Aristotelica misere coniungentem, vel confundentem potius peperit, quaeque adeo nec Platonica, nec Aristotelica, multo minus Cynica est. Diogeni enim Cynico Platonicam philosophiam placuisse, nec illud, quod adducit Rondellus, Tiberiani probat: *Diogenem haereditatem omnem Platonis inuadentem, nihil ibi plus aurea lingua, inuenisse*, nec cum Laërtio conspirat, qui, risisse physiologiam Platonis Diogenem, testatur. Nec quae veteres vnanimiter referunt, posthabuisse Cynicos speculationes physicas, cum his conueniunt, quae miram subtilitatem ingenii, tantopere Diogeni inuisam, redolent. Non itaque de Diogene Cynico, sed de Apolloniate Plutarchi verba intelligenda esse, nemo dubitauerit [r], qui Ionicae sectae, cui ille adhaesit, placita de anima supra capite primo huius libri enarrata, expenderit. Is enim cum animam, vti omnia alia quae sunt, ex aëre formatam esse statueret, vt Aristotelis testimonio supra probauimus, non aliam rationem differentiae inter animas brutorum irrationales et rationales ho-

 minum

o) De placit. philos. L. V. c. 20.
p) Dict. T. III. art. Pereira not. C. p. 650 seqq.
q) Somn. Scipion. L. I. c. 12.
r) Melius haec quoque respondent ordini a Plutarcho obseruato.

minum afferre potuit, quam, impedire corporis dispositionem et crassitiem atque abundantiam humorum, quo minus aërium principium, quod animam constituit, vsum habere, et exserere se queat. Quae quia principiis Ionicis consentanea sunt, supra [s] ad Diogenem Apolloniatem, physicum retulimus. Differtque haec sententia a Cartesii hypothesi, qui animam sensitiuam inesse brutis negauit, cui tantum operationem denegauit Diogenes. Verum haec alieni loci sunt.

Onesicritus aliique discipuli Diogenis.

§. VII. Dura vero licet et aduersa sensui atque opinioni, quae homines plerumque tenere solet, fuerit Diogenis philosophandi ratio, nec is more praeceptoris discipulos requireret, tanta tamen, teste LAERTIO [t], vis ei dicendi et persuadendi fuit, vt, cum ONESICRITVS quidam Aeginensis Athenas alterum ex filiis suis mitteret, Diogenem is audiens, apud eum remaneret: et cum misisset fratrem eius, maiorem natu, Philiscum, et ipse detineretur, tandem vero et pater adueniret, et sermonum Diogenis illecebris captus cum eo philosopharetur [u]. Audiuit eum etiam Phocion, cognomento bonus, et Stilpo Megarensis, et alii viri politici. Et Onesicritum quidem, quem Aeginensem diximus, Demetrius vero Astypalensem facit [x], etiamsi Cynica philosophia, et masculo dicendi genere Diogenis caperetur, nomen tamen sectae Cynicae, quae vitae magis institutum, quam systema aliquod philosophiae, tradebat non dedisse, ex eo patet, quod castra Alexandri secutus, ad Indiam vsque cum eo penetrauerit, nauis regiae gubernator [y]: qualia munera fugiebat vita Cynica. Disputauisse hunc Onesicritum cum Indorum gymnosophistis, et adduxisse Calanum ad Alexandrum Magnum, superiori libro iam tradidimus; nugasque agit LVCIANVS [z], qui cum eo in ignem se coniecisse et viuicomburio vitam finiuisse ait, Peregrino similem. Inter historicos vero Alexandri locum obtinuisse, aliunde notum est [a]. Pressius vero Onesicrito Diogenis institutum Monimus et Crates secuti sunt.

Monimus.

§. VIII. MONIMVS Syracusanus fuit, famulus initio Corinthii trapezitae, qui hac occasione Diogenis discipulus factus est. Multoties scilicet ad hunc Monimi dominum veniebat Xeniades, quem Diogenem emisse, manuque missum filiis erudiendis et rei domesticae administrandae praefecisse, supra diximus: qui cum serui ingenium, doctrinam, mores valde commendaret, cupido incessit Monimum, Diogenem audiendi. Cuius eloquentiae vi captus, cum consilium cepisset, se Diogeni in disciplinam tradendi, et seruilis conditio obstaret, furere se simulauit, omnemque de mensa heri pecuniam deturbauit; qua ratione cum manumissionem obtinuisset, ad Diogenem se contulit, eiusque suasu Cratetem quoque audiuit

s) Cap. I. §. 21.
t) Lib. VI. s. 76 seqq.
u) SVIDAS in Philiscus T. III. p. 603. qui vero textum Laërt-i corrupit, et quae ad Diogenem referenda erant, ad Philiscum retulit, quod praetermisit KVSTERVS.
x) LAERT. L. VI. s. 84. AELIAN. de animal. L. XVI. 39. PALLADIVS de Brachm. p. 39. PLVT. in Alexandro T. V. p. m. 495.
y) Citati, ARRIANVS de exped. Alex. L. VII. p. 149.
z) In Peregrino T. IV. p. m. 289.
a) Conf. VOSS. de histor. Gr. L. I. c. 10. p. 60. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 223 seqq.

diuit et ſectae Cynicae alios, qui domino eius, furere ipſum, nec eſſe ſatis mentis compotem perſuadere non deſinebant, vt ita liberius philoſopharetur. Laudauit eum Menander, tanquam virum ſapientem, doctum et diſertum, licet contemtiorem atque humilem, qui gloriae ſtudium fortiter neglexit, magnoque animo Cyniſmi duritiem pertulit, a Cynicis vero moribus diuerſus nec ſcurra nec ſordidus fuit [b]. Scripſit nonnulla, quae ludicra prima fronte viſa, ſenſus continebant reconditos, ex quibus memorantur *de appetitionibus* libri duo et *protrepticus;* quem morem ſeruaſſe Cynicos omnes, auctor libri *de interpretatione* ait, vt ridicula praecepti vicem ſubirent, admonitionis et ſententiae, quoniam vt ait HORATIVS:

- - - ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque ſecat res.

Monimi decretum philoſophicum de cognitione intellectus.

§. IX. Memorabilis vero ſententia eſt, quam de Monimo referunt veteres, dixiſſe, vt id Menandri verbis exprimamus:

Τὸ ὑποληφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν.

Cuius ſententiae meminerunt ANTONINVS [c] atque SEXTVS EMPIRICVS, quorum ille: *Ea quae a Monimo dicta ſunt docere, in opinione ſita eſſe omnia, horum autem vtilitatem comparere, ſi quis, quae feſtiue ab illo ſcripta ſunt* (modum ſcribendi ludicrum de ſeriis intelligit) *quatenus veritatem habent patrocinantem admiſerit.* Clarius SEXTVS, poſtquam Monimum inter eos retuliſſet, qui criterium veritatis ſuſtulerunt, ait [d]: *Anaxarchum ac Monimum, aſſimilaſſe res ſcenae imagini, et exiſtimaſſe, eas eſſe ſimiles iis, quae incurrunt in ſomno et furore.* Et paulo infra [e]: *Monimus Cynicus dixit, omnia eſſe typhum, ſive opinionem inflatam, de iis, quae non ſunt, ac ſi ſint.* Qua ſententia recte ex veteribus laudati et ex recentioribus GATAKERVS [f], MENAGIVS [g] et FABRICIVS [h] obſeruant, praeluſiſſe Monimum Scepticis, idem tenentibus, et inanem hominum opinionem, vera ſe videre credentium, quae talia non ſint, caſtigauiſſe. Cum vero hoc dogma a Diogene didiciſſe non legatur, non inepte quaeritur, quomodo ad id delatus fuerit Monimus? Et refert quidem SEXTVS [i]: *dixiſſe Xeniadem Corinthium, omnia eſſe falſa, et omnem phantaſiam, et omnem opinionem eſſe fallacem, et ex non ente fieri, quicquid naſcitur, et quicquid corrumpitur in nonens interire.* Qui Xeniades Corinthius, ſi idem qui Diogenis herus, fuiſſet, facile inde intelligeretur, ex quo fonte hanc aſſertionem Monimus hauſerit. Verum Xeniadem hunc a Diogenis hero diuerſum

b) Sequimur emendationem H. GROT. in notis ad Excerpta ex Tragicis p. 727. qui Menandri verſus ita expreſſit:

Fuit olim Monimus ſane philoſophus,
Sed ignobilior. Pera huic vna non erat,
At enim vero tres. Is caninum habitum ferens
Nihil dicebat ſimile iſtis ſententiis,
Puta, te ipſum noſce, quaeque coacta eiusmodi
Sed nec mendicans quicquam, nec ſorde obſitus
Non conſtat, inquit, ea de re, quae ſumitur.

c) De ſe ipſo L. II. § 15.
d) Adu. mathem. L. VII. ſ. 87.
e) L. VIII. ſ. 7.
f) Ad l. c. ANTONINI p. m. 73.
g) Ad LAERT. l. VI. ſ. 83.
h) Ad SEXTI l. c.
i) l. c. L. VII. ſ. 53.

uerſum eoque multum antiquiorem eſſe, ex eo recte demonſtratur, quod teſte SEXTO [k] eius Democritus, meminerit. Cum tamen hoc ἀκαταληψίας dogma Corinthiis iam ante Monimi tempora notum fuerit, a vero non prorſus abludit, Monimum in Xeniadis vel Democriti libros incidiſſe, cum haec Corinthi audiuiſſet, et inde in philoſophiam ſuam, cui ad contemnendam et eiiciendam hominum ſuperbiam egregie inſeruiebat, tranſtuliſſe. Xeniades vero ex Zenonis Eleatae vel Xenophanis philoſophia didiciſſe videtur, nec aliud dicit, quam quod veterum plerique, et inter hos Eleatica imprimis ſchola aſſeruerunt, res omnes ex materia conſtantes fluere, nec materiam ſemper mutabilem entis nomine dignam eſſe; non eſſe enim re ipſa quicquam, ſed in momento mutari, et fieri ſemper aliud ex alio, ex quibus per ſe ſequitur, vanam eſſe hominum de certis rerum eſſentiis opinionem: id quod Pythagoram et Platonem abduxit, vt materiae aeterna principia, numeros et ideas adiungerent. Cauendum tamen, ne Eleaticos, Xeniadem, Monimum, ex nonente fieri omnia inter creationis ex nihilo aſſertores numeremus; nonens enim hic non enti ſenſu generaliori ſumto, ſed ſubſtantiae per ſe ſubſiſtenti opponitur [l].

Crates.

§. X. Nobiliſſimus vero poſt Diogenem Cynicorum fuit CRATES Thebanus [m], Aſcondi filius Thebanus, nobili genere ortus, cui parens praeter ſanguinis nobilitatem magnas opes reliquerat [n], quos tamen fortunae fauores, qui plerumque ſeruitutem animis contrahunt, libero reiecit animo, et tranquillae inter paucas et pauperes fortunae circumſtantias vitae deſiderio captus ad Cynicam ſectam ſe contulit. Occaſionem varie narrant veteres [o]. Antiſthenes in *ſucceſſionibus* tradit, cum in quadam tragoedia cerneret Telephum ſportulam tenentem reliquoque habitu vilem; ad Cynicam ſectam ſe contuliſſe, venditoque patrimonio, cum ducenta fere talenta ex eo collegiſſet, diuiſiſſe ciuibus. Diocle vero auctore, agros ſuos pecoribus paſcendis permiſiſſe, et quicquid pecuniae haberet, in mare proieciſſe [p]; quosdam vero ex propinquis ab eo vitae inſtituto illum reuocantes verberibus abegiſſe. Aliter Demetrius Magneſius ait; pecuniam eum apud trapezitam depoſuiſſe, ea conditione, vt ſi quos filios relinqueret, nulla eruditione conſpicuos, vulgique vitam agentes, iis pecuniam redderet: ſin philoſophiam amplecterentur, populo diuideret, philoſophos enim pecunia opus non habere. Relicta itaque patria, in qua Bryſonem

k) l. c.

l) Haeret de eo GASSENDVS Phyſ. ſect. I. L. III. c. 1. T. I. Opp. p 232. Recte vero ex numero eorum, qui creationem ex nihilo ſtatuunt, Xeniadem eiiciunt FABR. ad l. c. SEXTI, et MOSHEMIVS diſſ. de creatione ex nihilo §. XII. inſerta CVDW. Syſtemati intell. p. 970 ſeqq.

m) Vitam eius, teſte LAMPRIA de ſcriptis patris, PLVT. ſcripſit, quae tamen hodie deſideratur. Quaedam ſatis confuſe collegit LAERTIVS L. VI. ſ. 85 ſeqq. SVIDAS in Crates T. II. p. 370.

n) ibid. ſ. 87. qui CC. talenta narrat. PLVTARCHVS de vit. aer. al. T. II. p. m. 437. octo tantum numerat.

o) LAERT. l. c. APVLEIVS apolog. p. m. 262. florid. p. 355. PLVT. l. c. ORIG. contra Celſ. L. II. SIMPLIC. ad Epict. enchir. c. 10.

p) Culpabat ideo Cratetem Apollonius, quod nec hominibus nec pecoribus profuiſſet. PHILOSTRATVS vit. Apoll. L. I. c. 13. STANLEIVS Hiſt. phil P. VI. p. 537. vel interpres potius ad Cratetem retulit, quod de Anaxagora dixit Apollonius.

ſonem [q] antea audiuit ad Diogenem feceſſit, et conſtantiſſime illi adhaeſit, magnoque animo Cynicae vitae inſtitutum ſecutus eſt. Externo enim vultui natura inuenuſto, decori negligens, Cynicae vitae pauperiem et ſorditiem adiecit. Erat enim facie turpis, auctus gibbere, et ſenex incuruus incedebat [r], baculum ſumebat et peram, tantumque externi ornatus mundique erat incurius, vt idem ſibi videretur, ſiue ſindone ornaretur, quo aliquando incedens ab aedilibus Athenienſium reprehenſus eſt [s], ſiue pellem ouis pallio aſſutam haberet, ſiue rideretur [t]. Didicerat enim a Diogene, ad haec omnia aequalem et immotum ſeruare animum. Tanta vero patientia fuit, vt cum Thebis, alii Corinthi factum eſſe dicunt, a principe gymnaſii flagris caeſus eſſet, pedibusque praeterea traheretur, rideret, et iocaretur: quod et a citharoedo quodam verberibus male habitus fecit [u]. Animo vero non moleſto et ſubtriſti, vt ſolebat Diogenes, ſed iucundo ſemper vſus vitam tanquam feſtiuitatem quandam, vt ait PLVTARCHVS [x] per riſum et iocum, exigebat, qua ratione etiam, licet quoscunque carperet, gratus tamen et acceptus omnibus extitit, vbique locorum libenter et cum gratia admiſſus: quapropter, cum vbique honorifice exciperetur, *oſtiorum apertor* dictus eſt [y], quod nomen ideo accepiſſe PLVTARCHVS [z] refert, quod iocoſe et iucunde et honeſtis vtendo nominibus reprehenderet. Ex quo tanta ei enata eſt auctoritas, vt, teſte APVLEIO [a], *lar familiaris apud homines aetatis ſuae Athenis coleretur, nulla domus ei vnquam clauſa eſſet, nec eſſet patrisfamilias tam abſconditum ſecretum, quin eo tempeſtiue Crates interueniret, litium omnium et iurgiorum inter propinquos diſceptator et arbiter.* Qua ille auctoritate ita vſus eſt, vt Herculis inſtar, quem Cynici ſequebantur, aduerſum iracundiam et inuidiam, auaritiam atque libidinem, caeteraque animi humani monſtra et flagitia, pugnaret, eas omnes peſtes mentibus exigeret, familias purgaret, malitiam perdomaret, ipſe quoque vt Hercules ſeminudus, et claua inſignis et Thebis oriundus [b]. Qua in re ad magiſtri imitationem maxima libertate vſus eſt, qua nec Alexandro M. peperciſſe dicitur [c]. Feminarum etiam, quae pudicitiam proſtituerant, acerbiſſimus erat inſectator [d], quas, vt omnes vitiorum ſectatores, acutis dictis, et ſententiis argutis reprehendebat; merenturque legi, quae

q) Fuit is Achaeus philoſophus, LAERT. et SVID. l. c. quem ideo inter Cynicos retulit FABRICIVS Bibl Graec. Vol. II. p. 361. incertum vero, annon Crates eum audiuerit, antequam Cyniſmo nomen dediſſet. conf. IONSIVS L. II. p. 118.

r) LAERT. L. VI. ſ. 90. 91. 93. APVLEIVS l. c. p. m. 355.

s) IDEM ſ. 90. videtur vero hoc ioci magis et reprehenſionis quam ornatus cauſa feciſſe, vt philoſophos, imprimis Peripateticos ambitioſe ſe veſtientes pungeret.

t) ibid.

u) LAERT. L. VI. ſ. 89. alii aliis tribuunt, vid. MENAG. ad h. l. Ita enim accidit Cynicis, vt omnium philoſophorum ludicra dicta, ioci atque ſales illis, tanquam ſcurris Graeciae publicis tribuerentur.

x) PLVT. de tranq. animi T. II. p. m. 252.

y) LAERT. L. VI. ſ. 86. 98.

z) Sympoſiac. II. T. III. p. m. 150.

a) l. c.

b) ibid.

c) LAERT. L. 6. ſ. 93. Quod ſi verum eſt, Cynicum eius faſtum prodit: parum tamen vrbanitati Cratetis laudatae conuenit.

d) ib. ſ. 90.

quae collegit LAERTIVS [e] eius apophthegmata, quae ingenii amoenitatem et egregiam disciplinam moralem spirant. Vxorem habuit Hipparchiam, de qua in sequentibus dicemus, non vitae tantum, sed et Cynismi sociam, filias vero discipulis locauit. Scripsit *epistolas*, quibus egregiam, teste LAERTIO [f], stilo plane Platonico philosophiam complexus est: quae tamen perierunt [g], Tragoedias quoque grauitate sententiarum commendatissimas elaborasse dicitur LAERTIO, qui fragmenta exhibet, quaedam, licet dubium sit, annon alterius Cratetis tragoedi fuerint [h]. Floruit Olymp. CXIII. et distingui debet ab aliis huius nominis, et Cratete Academico, de quo supra actum.

Hipparchia. §. XI. Vxorem, vti diximus, Crates duxit Hipparchiam, inter mulieres philosophantes celeberrimam, Marona Thraciae vrbe, ortam. Quam qua ratione duxerit, dignum narratu est [i]. Erat illa genere et diuitiis potens, et a multis et magnis procis petebatur: illa vero Cratetis amore ita capiebatur, vt parentibus minaretur, mori se velle, nisi huic in matrimonium tradatur. Cratetem itaque adibant, rogantes, vt ipse ei amorem hunc sui ex animo euelleret. Quod cum is verbis diu frustra tentauisset, paupertate et deformitate sua eam deterreri posse, ratus, interscapulium retexit: quod erat aucto gibbere, peramque cum baculo et pallium humi posuit, eam sibi supellectilem esse puellae professus, eamque formam, quam viderat: proinde sedulo consuleret, ne post querela eam caperet. Enim vero Hipparchia conditionem accepit: et iam dudum sibi prouisum satis, et satis consultum respondit, neque ditiorem maritum, neque formosiorem vspiam gentium posse inuenire. Cynicam itaque vitam elegit, tunicaque abiecta pallium duplicatum sumsit [k], et vitam cum eo in coniugio egit, liberis quoque foecundam, vti in antecedentibus diximus. Addunt, praeter LAERTIVM [l], SEXTVS EMPIRICVS [ll], APVLEIVS [m], et ex Doctoribus ecclesiae THEODORITVS [n], CLEMENS ALEXANDRINVS [o] atque LACTANTIVS [p], quam primum se Crateti dedisset, duxisse eam Cynicum in porticum, ibique in loco celebri coram luce clarissima accubuisse, coramque virginem imminuturum fuisse, paratam pari constantia, ni Zeno procinctu palliastri a circumstantis coronae obtutu magistrum in secreto defendisset. Quae si vera essent, validum iis argumentum exhiberent, qui Cynicos omnem decori honestatisque rationem exuisse clamant. Verum dubi-

e) l. c. et STANLEIVS p. 537 seqq. qui alia quoque collegit. f) ib. s. 98.

g) Quae enim hodie supersunt, editae cum Heracliti et Diogenis epistolis Basil. 1601. 8. fine dubio suppostitiae sunt, vt reliquae philosophis tributae. Quod quia agnoscit cel. STOLLIVS Hist. liter. P. II. c. 1. § 41. merito miramur, eum in Hist. phil. moral. gent. §. LXXXI. p. 115. ex istis epistolis syllogen dogmatum Cratetis moralium exhibuisse.

h) vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 642. conf. p. 419. MENAG. ad l. c. LAERTII.

i) LAERT. L. VI. s. 96. APVLEIVS l. c.

k) Recte itaque monuit LAVR. CRASSVS Hipparchiam sumta veste virili secutam fuisse Cratetem, quod ei exprobrabat Theodorus Atheus. Quem perperam ideo notat BAYLE Dict. T. II. art. Hipparchie not. F.

l) LAERT. loc. cit.

ll) Pyrrh. hyp. L. I. c. 14. L. III. c. 24.

m) l. c.

n) De cur. Graec. affect. serm. XII.

o) Stromat. L. IV.

p) L. III. c. 15.

dubitari ea de re non tantum poteſt, ſed et debet. Iisdem enim argumentis, quibus fabulas de Diogene ſupra deteximus, ſuſpecta fit narratiuncula. Non teſtes coaeui, ſed longo a Cratetis tempore interuallo remoti; ſilentes propiores, etiam vbi ſingulare et inuſitatum exemplum fas erat adduci; res ipſa tota contraria ſpectatiſſimae tantaque veneratione cultae virtuti Cratetis, quae non omne tantum quod inhoneſtum eſſet, reprehendebat, ſed et libidinem et impuritatem vatiniano proſequebatur odio. Nec perſuaderi poteſt attentis ad Cratetis hiſtoriam lectoribus, virum conſtantiae laude inter diuinos homines relatum, contraria ſuis dogmatibus coniugi ſuaſiſſe; ita vero docebat [q]: ornare mulierem id, quod honeſtiorem eam faciat; talem autem praeſtare non aurum, non ſmaragdum, non coccum, ſed quaecunque grauitatis, moderationis et pudoris eam induant facie. Haec cum feminis commendaret Crates, in quem tanquam virtutis doctorem intuebatur Hipparchia, qui potuit pudorem, quem ſupra omnia mulieres difficillime ponunt [r], ita abiicere omnem, vt publice cum ſponſo congrederetur? Confirmat haec admodum ſilentium Epicteti, Athenaei atque Luciani itemque Stoicorum. Epictetus, qui coelibem vitam Cynico commendauerat, obiectum ſibi Cratetis coniugium repellens, ſingularem quidem eam rem eſſe ait, et ſingularem mulierem, quae alter Crates eſſet; nihil vero de nuptiis his dicit, dicturus, vt incommoda earum oſtenderet, ſi res ita ſe habuiſſet [s], Athenaeus vero et Lucianus, qui tanta diligentia philoſophorum opprobria congeſſerunt, num tacuiſſent infandam proteruiam, ſi id veriſimili argumento obiicere Cynicis fuiſſent auſi? quorum tamen vterque Cratetis ſaepius meminit. Nec ratio dari poteſt, cur Stoici, eorumque conditor, Zeno tanta admiratione proſecuti ſint Cratetem, ſi proſcripto omni pudore ita vixiſſet. Non dubitamus itaque hanc quoque hiſtoriolam inter fabellas referre, quibus vulgus aures ſolent paſci, quaeque ideo excogitatae fuere, vt vel Sophiſtae occaſionem haberent, ſplendide de Cratete fingendi, vel philoſophomaſtiges, mentiendi. Omitti itaque potuiſſent, quae vel PETITVS et BARLAEVS in has nuptias luſere, vel dixit P. BAYLIVS [t]. Etſi vero impudentiae litauiſſe probabile non eſt, veriſimile tamen eſt, contra morem Graecorum Hipparchiam conuiuiis interfuiſſe [u]. Qua occaſione Theodorum Atheum, quocum diſputauerat, eam riſui ceterorum expoſuiſſe, ſupra diximus. Vtrum ſcripſerit aliquid, incertum eſt, licet id tradat SVIDAS, malus veterum, imprimis LAERTII conſarcinator [x].

Metrocles. §. XII. Hipparchiae frater fuit METROCLES, et ipſe diſcipulus Cratetis [y]. Is initio Theophraſtum audiuit, et Xenocratem quoque [z], poſtea ad

q) STOBAEVS ſerm CXLIII. p. 662.
r) Notat hoc MENAGIVS Hiſt. philoſ. mul. §. 63. qui vel hoc argumento motus de narrationis veritate dubitare debuiſſet.
s) ARRIAN. diſſ. Epictet. L. III. diſſ. 22.
t) Dict. T. II. art. Hipparchia not. C. D.
u) LAERT. ſ. 79.
x) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 363.
y) LAERT. L. VI. ſ. 94.
z) STOBAEVS ſerm. CCXXXVII. p. 778. ex Teletis epitome de comparat. diuit. et paupertatis.

ad Cratetem delatus est. Pusillo vero timidoque fuit animo, adeo, vt in Academia philosophiae operam nauans, timeret, ne fame ipsi sit pereundum, licet affatim ei res familiaris suppeditaret, vnde commode viueret [a]. Fame quoque se enecasset, cum aliquando inter recitandum crepitus ventris eum interpellasset, pudore atque dolore animi suppressus, nisi eum Crates primo verbis, postea verberibus frustra consumtis, exemplo reuocasset [b]. Eius vero institutione ita mutatus est, vt cum antea ne se quidem alere posse consideret, licet necessaria ei suppeterent, alium tamen postea alere auderet, quamuis nihil amplius ei domo suppeditaretur [c]. Vitam vero Cynicam ducens, hieme inter oues, aestate in vestibulis templorum dormiens, prouocauit ad certamen de felicitate Persarum regem Babylone hiemantem, et aestiuo tempore in Media degentem [d]. Libros vero suos ipse combussit, somnia et nugas sua esse existimans, quod et dictatis Theophrasti fecisse dicitur [e]: quod argumento est, parum eum scientiis tribuisse, vitamque magis Cynicam, quam disciplinam philosophicam adamasse. Moderatum tamen sapit animum, quod tradidisse, auctor est LAERTIVS [f]. Res alias pecunia comparari, vt domum; alias tempore et diligentia, vt disciplinas liberales; diuitias vero nocere, nisi quis recte vtatur. Obiit senex, se ipsum suffocando. Discipulos Theombrotum habuit et Cleomenem. Theombroti auditor fuit Demetrius Alexandrinus, Cleomenis Timarchus Alexandrinus et Echecles Ephesius, qui etiam Theombrotum fuit secutus: Echecles discipulum habuit Menedemum.

Menedemus.

§. XIII. In MENEDEMO, Coloti Lampsaceni [ff] discipulo, vita Cynica degenerauit in furorem. Is enim, teste Hippoboto [g], eo vsque superstitionis peruenerat, vt sumto habitu furiae, circumcursitaret, dicens, speculatorem se ab inferis aduenisse iis, qui peccant, vt ad inferos redux, ea quae vidisset, inferorum diis renuntiaret. Veste itaque pulla, tunica talari, astricta puniceo balteo, pileo Arcadico capiti imposito, cui intexta erant elementa duodecim: cothurnis tragicis, barba prolixa, virga in manu fraxinea incedebat. Narrat haec quoque SVIDAS [h], et totidem quidem verbis, quibus Laërtius, sed Menippo tribuit, sine dubio vel propria festinatione vel ex scriptorum, quos adhibebat, vt saepius ei accidit, deceptus incuria. Discipulum et familiarem habuit Ctesibium, Chalcidensem, sanguine sibi iunctum; hominem ingenii festiui et ad iocos atque sales argutos nati, qui ea elegantia et iucunditate disserendi liberum sibi ad coenas diuitum aditum para-

a) ibid.

b) LAERT. l. c. quod exemplum est, Cynici qua ratione naturalia non esse turpia putarent. conf. MENAG. ad h. l.

c) STOBAEVS l. c. qui Cratetis de pecuniae vsu apud philosophantem sententiam quoque affert.

d) PLVTARCH. an vitiof. ad infelic. sufficiat T. II. p. m. 121. Eadem sententia tribuitur Diogeni Athenis hieme, Corinthi aestate degenti, vnde, quam incerti hi rumusculi sint, liquet. Rationem vero viuendi duram, quam secutus est Met·ocles, idem Teles prolixe prosequitur, qui locus vitae Cynicae circumstantias valde illustrat.

e) LAERT. §. 95.

f) l. c. qui etiam sequentia habet.

ff) Non confundi debet cum Colote Epicureo,

g) LAERTIVS L. VI. §. 102.

h) In φαιὸς T. III. p. 589.

parauit: cuius meminit ATHENAEVS [i], ex quo discimus, eum vixisse sub rege Macedoniae Antigono.

Menippus. §. XIV. MENIPPVS Sinopensis patria, ortu Phoenicius Gadarensis fuit, conditione seruus Batonis, Pontici hominis [k]. Qui cum opibus inhiaret, Thebas se contulit, libertatemque ab ea ciuitate fuit adeptus. Ibi mercatoribus pro foenore pecuniam locauit, pignore quoque accepto. Postremo mercatoria fraude omnibus bonis suis emunctus, laqueo vitam finivit. Libros eius, nisi ab aliis acceperit [l], multo risu refertos fuisse veteres testantur, imitatusque est scribendi genus σπουδογέλοιον satyris suis Varro, quas ideo Menippeas vocauit, teste GELLIO [ll]. Quem morem postea secuti sunt PETRVS CVNAEVS et IVSTVS LIPSIVS [m]. LVCIANVS autem aliquot dialogis [n] ad irridendos philosophos Menippi persona vsus est. Non confundendus vero est cum Menippo Lycio, itidem Cynico, sed Apollonii Tyanensis aetate vigente [o], de quo suo loco dicetur. Alios Menippos enumerant LAERTIVS et MENAGIVS.

* *

CAPVT NONVM.

DE SECTA STOICA.

SECTIO I.

DE ZENONE EIVSQVE PHILOSOPHIA.

§. I.

Scriptores de Stoicis. Cynicae sectae propago fuit Stoica, cuius conditor Zeno Cratetis disciplina in morali philosophia formatus est. Hinc dicti Stoici tunica tantum a Cynicis distantes, vt supra dictum. Elegantius vero rem ornauit suam Zeno, et non tantum de morali philosophia sollicitus morum praecepta tradidit, sed et vniuersae philosophiae systema ex praeceptorum, quas audiuerat, doctrinis conflatum excogitauit, nouamque ita philosophandi viam aperuit, cuius historiam hoc capite exponemus. Dolemus

 vero

i) L. I. p. 15. L. IV. p. m. 162. Debet is addi catalogo Cynicorum, quem dedit FABRÍCIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 360. qui tamen alio loco Ctesibii Cynici meminit p. 592. not. Emendationes quasdam huius catalogi, COZZANDI indice longe plenioris habes Act. Phil. Vol. II. p. 912 seqq.

k) LAERT. L. VI. §. 99.

l) Quidam enim Zopyri et Dionysii Colophoniorum esse, quos recenset Laërtius libros, contendunt, alii Meleagro Gadarensi, risus Cynici captatori tribuunt, vid. LAERT. L. VI. §. 100. MENAG. ad h. l. IONSIVS L. IV. p. 338. FABRICIVS l. c. p. 364.

ll) L. II. c. 18.

m) In satyris Menippeis.

n) In Icaromenippo T. I. p. m. 674. in Charonte et Menippo T. III. p. 81. in Menippo et Philonida T. III. p. 97. conf. T. IV. p. 140. qui etiam, in Diog. et Polluc. T. I. p. m. 240. prodit, vel in Craneo Corinthi, vel in Lyceo Athenis degisse. Nisi haec ipse Lucianus ei decori, quod postulabat dialogus, causa attemperauerit.

o) Ita quidem Menippum apud EVNAPIVM prooem. eundem cum nostro esse, non cum Lycio, de quo PHILOSTR. vit. Ap. II. L. IV. c. 25. putat FABRICIVS l. c. qui tamen expresse l. c. ad tempora Apollonii refertur ab Eunapio.

vero non extare Apollonii Tyrii *indicem philoſophorum Zenoniorum eorundemque librorum*, quem laudat STRABO [a], et ſaepius citat LAERTIVS [b]; vixit enim is Ptolomaei Auietae temporibus, quibus admodum inclareſcebat Stoica familia. Licet vero ſibi perſuaſerit doctiſſimus IONSIVS [c], extare huius Apollonii Tyrii πίνακα τῶν ἀπὸ Ζηνώνος φιλοσόφων, in bibliothecis Galliae et Angliae, certum tamen eſt, longe aliud ſcriptum eſſe, fabulamque aliquam eroticam de Apollonio quodam Tyrio rege [d]. Conſulenda itaque poſt LAERTII diligentiam, quam inſignem in modum auxit MENAGIVS, et ea, quae poſt multos veterum CICERO atque SEXTVS EMPIRICVS retulere, ipſa Stoicorum, quae ſuperſunt ſcripta, et imprimis tria illa porticus ornamenta SENECA, EPICTETVS et ANTONINVS imperator, iungendaque, quae ex recentioribus viri eruditiſſimi collegerunt de Stoica philoſophia. Quorum quia labores recenſuit doctiſſimus HEVMANNVS [e], eo lectorem dimittimus, laudata potiſſimum IVSTI LIPSII induſtria, qui in *manuductione ad philoſophiam Stoicam* et in *diſſertationibus de phyſiologia Stoica* [f], vtiliſſimum et eruditum nobis exhibuit philoſophiae Stoicae compendium, quod poſtea GASPAR SCIOPPIVS iterum expreſſit [g]. Merito his iungimus THOMAE GATAKERI in *Antonini de ſe ipſo libros commentaria*, in quibus multa ex veteribus pleno quaſi horreo collegit, quae lucem Stoicae philoſophiae accendunt clariſſimam. Cogitauit IONSIVS [h] quoque de *Stoicorum hiſtoria*, nunquam tamen edita; et laudat etiam MORHOFIVS [i] librum *de philoſophia Stoica*, magni viri DANIELIS HEINSII, quod tamen non aliud ſcriptum videtur eſſe, quam *oratio eius de philoſophia Stoica* [k], in qua breuiter et eleganter manuductionis Lipſianae ſummam more ſuo enarrauit. Addi ex recentioribus catalogo Scriptorum de Stoicis eorumque philoſophia cl. HEVMANNI poſſent plures, ſi nobis conſtitutum eſſet, bibliothecam ſcriptorum hiſtoriae philoſophicae conſarcinare: nos vero ad alia vocamur, ideoque haec lectoris potius diligentiae, paſſim eiusmodi indices deprehenſuri [l] relinquimus, et ipſorum Stoicorum praecipuorum hiſtoriam et philoſophiam enarramus. Fuit vero ſucceſſio Stoicae familiae haec: Zeno Citticus, Cleanthes, Chryſippus, Zeno Tarſenſis, Diogenes Babylonius, Antipater Panaetius, Poſidonius. Praeter eos multi quoque Stoici ante C. N. celebres fuerunt [m], ex quibus quosdam inſigniores infra nominabimus [n].

§. II.

a) L. XVI. p. 757.

b) L. VII qui de Stoicis agit.

c) De Script. hiſt. philoſ. L. II. c. 18. p. 208. eius iudicium ſecutus eſt THOMAS BVRNETIVS archaeol. phil. L. I. c. 13. p 438.

d) Latine edita eſt a M. WELSERO, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 389. VOSSIVS de hiſtor. Latin. L. III. p. 729. quem tamen ipſe laudat Ionſius.

e) Act. philoſ. Vol. I. p. 741 ſeqq. Vol. II. p. 168 ſeqq.

f) Vtimur editione Lugduno Bataua 1646. 12.

g) In manuduct. ad philoſ. mor. Stoicorum conf. Acta philoſ. l. c.

h) l. c.

i) Polyhiſt. lit. T. II. L. II. P. I. c. 8. p. 191.

k) Orat. XXIV.

l) Videndus MORHOFIVS, STRVVIVS, aliique, SEV. LINTRVPII additiones ab HEVMANNO allatas augebit ALB. THVRAE Idea hiſtoriae liter. Danorum.

m) Indicem Stoicorum, poſt COZZANDVM de magiſt. philoſoph. L. II. c. 3. p. 298. dedit cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II p. 386 ſeqq.

n) Succeſſionem Stoicam, qualem dedimus, probat LAERTIVS L. VII. conf. IONSIVS L. II. c. 1. p. 115. LIPSIVS Manud. L. I. diſſ. 2. p. 52.

Zeno Cittieus sectae auctor.

§. II. Sectam condidit ZENO [o], Cittii, vrbe maritima in insula Cypro [p], natus, vnde, vt ab aliis Zenonibus apud veteres illustribus distinguatur, Cittieus dici solet, qualem se dici ipse viuus voluit [q]. Aedificarunt vero hanc vrbem Phoenicum coloniae [r], quae caussa fuit, ut Zeno quibusdam Phoenicius dictus sit [s] curque exprobratum ipsi, quod aduena esset ignobilis [ss]. Pater enim Mnaseus, quem Demeum alii vocant, mercatorem egit, filium tamen et naturali inclinatione, et oraculi monitu [t], totum literis se dedentem, mature philosophiae assuefecit. Mercaturam enim exercens Athenas saepe inuisebat, compluresque libros imprimis Socraticos, Zenoni iuueni asportabat. Annos natus XXX. vel quod alii volunt, XXXII [u]. Athenas venit, tum mercaturae cuusa, vt purpuram ex Phoenicia aduectam venderet, tum philosophiae gratia, vt quos scribentes legerat, disserentes audiret, factumque tum est, vt reiecta mercatura totus philosophiae se manciparet studiis. Varie tamen rem narrant veteres. Quidam magnam pecuniae summam [v] secum attulisse dicunt, mercibusque diuenditis philosophiae se totum dedisse, nautis interea locata foenore pecunia, vt patrimonium augeret. Alii nauem ad Piraeum naufragium fecisse afferunt, eum vero nihil ista iactura commotum, fortunae beneficium praedicauisse, quo ad philosophiam compelleretur, et expeditius philosophari posset. Alii nauis iacturam, referunt, passum, Athenas ascendisse, et librario assedisse, atque Xenophontis commentariorum secundum legisse; quo delectatus interrogauerit librarium, vbinam tales morarentur viri? Qui, opportune tum praetereunte Cratete, digito illum monstrauerit, huncque sequi iusserit: hocque fecisse, et sic Cratetis discipulum factum esse [x]. Quarum narrationum posterior verisimilior est prioribus; licet secunda cum tertia facile conciliari queat. Tantam enim pecuniae summam hominem, philosophiae genus pauper et inops sequentem conseruauisse probabile non est. Videturque ipsa Cratetis vita, contemto omni rerum huius vitae vsu, paucissimis contenta, occasionem dedisse Zenoni facultatibus suis spoliato, philosophiam eandem sequendi. Crateti itaque adhaesit eiusque magnum in agendo et dicendo animum vehementer admiratus, cuius tamen decori omnis neglectum et impudentiam deuorare non potuit, licet animo ei hoc praeiudicium euellere, ridiculo facto Crates laborauerit [y].

Phi-

o) Vitam scripsit Apollonius Tyrius, de quo supra. Incertum vero, vtrum peculiare scriptum fuerit, an pars indicis Stoicorum. conf. FABRIC. l. c. p. 389. HEMMINGI vero FORELLI diss. de Zenone non vidimus.

p) Male Macedoniae vrbem facit CVIACIVS Obseru. L. III. c. 38. vt recte obseruatum IONSIO l. c. p. 114. Potiora de hac Cypri vrbe collegit MEVRSIVS in Cypri descript. L. I. c. 10. p. 30.

q) LAERT. L. VII. f. 12. Erat enim clara mercatoribus et viris doctis. vid. MEVRSIVS l. c. L. II. c. 29. p. 161.

r) CIC. de fin. L. IV. LAERT. L. VII. f. 1. conf. BOCHART. Geogr. S. P. II. L. I. c. 3. p. 370.

s) CICERO l. c. LAERT. f. 3. SVIDAS v. Zeno T. II. p. 8.

ss) CICERO Tusc. Qq. L. V. c. 12.

t) Interrogatus Apollo, quo pacto optime vitam duceret, respondit, si mortuis concolor fieret, quod ille ad improbum legendi et studendi laborem retulit.

u) LAERT. L. VII. f. 2. 28.

v) Mille talenta habet LAERTIVS f. 13. STANLEIVS P. VII. p. 542. centum ait, forte quod illa summa incredibilis est pro priuato homine

x) LAERT. f. 2. SENECA de tranq. anim. c. 14. PLVT. de cap. ex host. vtilit. T. II. p. m. 200.

y) Narrat rem LAERTIVS f. 3. quem vide,

Philoſophicis vero tum meditationibus ſe totum addixiſſe, liber, *de republica*, tum ab eo ſcriptus, argumento eſt, quem ſub canis cauda confectum eſſe, inde quidam liberius iocati ſunt [z]. Non tamen ſolis praeceptis morum addiſcendis contentum erat igneum Zenonis ingenium; nec probabat ille Cynicos, omnes reliquas diſciplinas reiicientes. Ad alios itaque philoſophos diuertit, et imprimis Stilponem audiuit decennio perpetuo [a], indignante eumque, licet fruſtra, retrahente Cratete [b]. Praeter hunc Xenocratem quoque audiuit, vtriusque vero inſtitutione vehementer delectatus eſt [c]. Hippoboto porro auctore, inde ad Diodorum Cronum venit, apud quem dialecticae ſtudio tanto feruore ſe dedit, vt eius argutias magni redimeret [d]. Tandem collectis vndiquaque ingenii diuitiis Polemonem audiendum adhuc eſſe ratus eſt [e]; videturque tum iam ſcopus Zenonis, ſectam ex confuſis inter ſe et corraſis variorum ſyſtematibus condendi patuiſſe. Ferunt enim Polemonem dixiſſe: *Non latet nos, Zeno, te Phoenicio more* [f] *per horti ianuas irrepere, atque dogmata furari* [ff]. Nec deceptus eſt opinione ſua Polemo. Conflato enim nouo ex aliorum doctrina, philoſophiae ſyſtemate, communicandam cum aliis excogitatam ſapientiam putans, nouam ſectam erexit, et philoſophiam ſuam docere coepit. Cumque publica Athenienſium loca philoſophorum cathedrae iam occupaſſent, ipſe porticum elegit, a Polygnoti aliorumque figuris *Poecilen* appellatam [g], in qua qui antea ex eruditorum numero conuenerant, Stoici dicebantur [h], ex qua conſuetudine tandem Stoicorum nomen Zenonis aſſeclis adhaeſit, cum prius Zenonii dicerentur [i]. Huc maximus diſcipulorum factus eſt concurſus fama Zenonis illectorum, qui ſubtiliſſimus erat in diſputando, qua arte tunc ſumma eruditionis laus quaerebatur; diu enim cum Philone dialectico ſe exercuerat, atque vna ſtudio vacauerat [k]: cui cum elegantem virtutis in vita expreſſae, imaginem adderet, et ſeueram moralis diſciplinae faciem exprimeret, mirum non eſt, non tantum diſcipulorum amorem et applauſum conſecutum fuiſſe Zenonem, ſed et regum principumque fauorem atque beneuolentiam meruiſſe. Imprimis

z) Ibid Dicemus hoc de libro paulo infra.

a) LAERT L. VII. ſ. 2.

b) Iucunde repreſſit Cratetem, pallio eum a Stilpone retrahentem, dicens: Rectius feceris o Crates, ſi auribus philoſophiae ſtudioſos teneas. Suada itaque eos trahe. Si vim feceris vero, corpus habebis quidem, animum Stipo LAERT. ſ. 24.

c) ibid. ſ. 2.

d) ibid. ſ. 25.

e) ib. ſ. 35. SVIDAS l. c.

f) i. e. fraudulenter.

ff) Inde iudicandum eſt, quousque ad Socraticos referri queant Stoici, quod aliqui faciunt, vid. VOSSIVS de ſect. c. XIX. §. 4. MORHOF. Polyhiſt. T. II. p. 2. Scilicet hoc intuitu tantum moralis philoſophiae valet, reliquas enim partes neglexit Socrates. Oſtendemus tamen, Zenonem multa quoque debuiſſe Platonicis.

g) Fuit haec porticus, ex multis, quibus Athenae ſuperbiebant, celeberrima, dicta etiam Piſianactia, et poſtea Poecile, ſiue varia, propter ingentem pulcherrimarum tabularum numerum, quas excellentiſſimi pictores Polygnotus, Mycon et Pandaemus Phidiae frater pinxerant, vid. PLINIVS H. N. L. XXXV. c. 9. LAERT. L. VII. ſ. 5. et MENAG. ad h. l. SVIDAS v. Polygnotus T. III. p. 143. T. II. p. 228. Earum picturarum argumentum exponit PAVSANIAS L. I p. 27. qui et ſtatuarum ibi poſitarum meminit p. 13. 78. Suſtulere eas poſtea Romani, vid. SYNES. ep. 54. p. 135. Haec porticus, quae reliquas antecellebat, ſenſu eminenti dicta eſt Stoa. Conf. cl. CROPHIVS diſſ. de gymn. liter. Ath. p. 49 ſeqq.

h) LAERTIVS L. VII. ſ. 6. Poëtis, HESYCHIVS Grammaticis locum ibi differendi datum fuiſſe, nomenque Stoicorum aſſerit.

i) LAERT. l. c.

k) ib. ſ. 15. 16.

mis vero maximi Zenonem fecit Antigonus Gonates Macedoniae rex, qui eum, quoties Athenis commorandum ei erat, audiuit, eumque iteratis, ad ſe veniret, precibus inuitauit. Affert Antigoni ea de re literas, et Zenonis quoque reſponſoriam epiſtolam LAERTIVS [t], quas genuinas eſſe non dubitant magni viri IVSTVS LIPSIVS [u], PETRVS GASSENDVS [m], THOMAS STANLEIVS [n], rectius dubitantibus ALDOBRANDINO [o] et FABRICIO [p]. Perſaeus enim Zenonis diſcipulus, quem ad Antigonum miſiſſe ſuo loco dicit LAERTIVS, LXXII. tantum vitae annos Zenonem attigiſſe refert, in Zenonis vero ad Antigonum epiſtola, ſenectutis veniam ſibi dari poſcit, eſſe enim octogenarium. Ipſa quoque dictio, et totus epiſtolarum harum habitus reliquis, quae ex Sophiſtarum ſcholis prodierunt, adeo ſimilis eſt, vt veriſimillimum ſit, ex eadem officina illas prodiiſſe, ſi etiam, quod nonnulli contendunt, concedamus nonageſimum aetatis annum Zenonem ſuperauiſſe. Dubitari tamen nequit, non audiuiſſe tantum Antigonum Zenonem, ſed magna etiam veneratione eum ſuſpexiſſe: narrantque veteres [q], dixiſſe Antigonum: nunquam ſe angi et aeſtuare ſolitum, quod ſciret, niſi quando cum Zenone congrederetur: quod ideo factum fuiſſe coniicit EPICTETVS, quod vellet ei placere, quod tamen extra illum poſitum fuerit. Nec aliter Athenienſes, apud quos tanta auctoritate Zeno pollebat, vt caſtellorum apud eum claues deponerent, vt cui ſoli publica libertas tutiſſime concederetur, qui et aurea corona et aerea imagine eum honorarunt [r]. Sed et magnus eius honor fuit apud Cypri incolas, tam indigenas, quam ex coloniis ortos, ſiue Sidonios, vnde ortum ipſe trahebat [s]. Erat, teſte Apollonio, corpore gracili, ſtatura ſatis procera, et corneolus, facie graui et ſeuera, ſupercilio adducto, valetudine minus firma, quam tamen magna temperantia fulciebat, vnde etiam a conuiuiis abſtinuit, ciboque plerumque vſus eſt ficubus recentibus, pane et melle [ss]. Id quod miro conuicio obiectum illi eſt a comicis, eſurientis philoſophiae genus illi exprobrantibus, et in prouerbium abiit, vt Zenone continentiores dicerentur, qui ſummum in his gradum attigiſſent [t]. Non obſtante autem frontis et oris ſeueritate, facilem tamen ſe omnibus praebebat, nec coenam etiam, ſed frugalem et parcam, apud amicos recuſabat [u], popularemque oſtentationem deuitans, extremum, ne cui moleſtus eſſet accumbentium, occupabat locum. Neque cum pluribus, quam duobus vel tribus obambulabat, turbamque deuitabat hominum, adeo vt interdum con-

t) l. c. ſ. 7.

u) Manud. ad Phil. Stoic. L. I. diſſ. 10. p. m. 55.

m) Vit. Epic. L. III. c. 1. p. m. 80.

n) l. c. p. 545.

o) Ad LAERT. L. VII ſ. 28.

p) Bibl Graec. Vol. II. p. 414.

q) ARRIAN. diſſ. Epict. L. III. c. 13. SIMPLIC. ad Enchir. c. 51. p. m 187. AELIAN. L. IX. c. 26.

r) LAERT. ſ. 6. MENAG. h. l.

s) LAERT. ſ. 6. qui ita intelligendus eſt.

ss) ib. ſ. 1.

t) ib. ſ. 27. vbi Philemonis verſus recitantur.

u) Antigonum ſaepe apud eum coenaſſe refert LAERT. l. c. quas regias dapes frugalitate conditas fuiſſe, Zenonis apparatus prodit, qui fuit,

εἷς ἄρτος, ὄψον ἰσχὰς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ.

Panis vnus; caricaque et aquam bibere.

CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 413. conf. LAERT. ſ. 25. qui paulo aliter hos Philemonis verſus legit.

confluenti populo numos diſtribueret, ne ſibi moleſtias crearet. A faſtu vero adeo alienus fuiſſe dicitur, vt nudos quoque ſurdosque in familia haberet, quod falſe ei obiecit Timon in ſillis. Rem vero familiarem ſumma frugalitate et exiguis expenſis curabat, ita vt peregrinam tenuitatem ea redoleret; ſeruulo vſus eſt vnico, vt habet LAERTIVS [v], vt SENECA [w] vero, nullo. Neque id tamen auaritiae vitio, ſed naturae paucis contentae ſeueritate; auarum enim minime fuiſſe mire probauit, Demochare illum ſalutante, atque dicente, ſi quid opus haberet, ſcripturum ſe Antigono, praebituro omnia: adeo enim illi indignatus eſt, vt nunquam poſtea cum illo congrederetur. Mirabilis quoque erat in redarguendo, Cynicamque argute dicendi et carpendi artem magna iucunditate et ſuauitate temperabat; circumciſe et quaſi ex longinquo redarguens, cuius exempla multa nobis ſeruauit LAERTIVS [x], qui ſaluberrima quoque monita, quibus virtutis exercitium commendauit, recitat. Sic veſtitu quoque Cynicum praeceptorem in eo imitatus eſt, quod vile et tenue pallium, quod et ipſe duplicabat, adhiberet; tunica tamen ſeruata, quam veſtitus rationem Stoici poſtea conſtanter tenuerunt, eandemque vultus grauitatem et auſteram faciem, quam magiſter temperamenti et diſciplinae, in qua educatus fuerat, ductu expreſſerat, affectarunt [y]. Etſi vero magnus vbique erat Zeno, obtrectatoribus tamen et inimicis non caruit, fueruntque inter philoſophos ei coaeuos, qui, cum magno ingenii acumine, et viuida eloquentia pollerent, non ſine vehementia in Zenonem ſurrexerunt. Inter eos excelluiſſe, et non ſine animi vehementia ſe naſcenti Stoiciſmo oppoſuiſſe Arceſilaum et Carneadem, Academiae mediae et nouae conditores, in antecedentibus dictum eſt, vbi, etiam pluribus demonſtrauimus, qua ratione ἀκαταλήψεως dogma Stoicis ὑπολήψεσιν oppoſuerint. Iungendus his Epicurus eſt, circa eadem, quo florebat Zeno tempora, nempe Olymp. CXX. ut SVIDAS [z] ait, vel A. V. C. CDLXX. vt definit GELLIVS [a], nouam ſectam condens, licet paulo fuerit iunior, ante Zenonem tamen ſenem denatus. Is enim cum reliquarum ſectarum ducibus, tum praecipue Zenoni, qui magna gloria tum effloreſcere coeperat, et vitae, et diſciplinae, et doctrinae ratione ſe oppoſuit. Zeno enim auſterum ſeruabat vultum, naturaque ſubtriſtis et contracta fronte incedens, ſummam prae ſe ferebat grauitatem, quam ſectatores ad ſuperſtitionem vsque imitabantur: hinc ſapiens Stoicus magni apud plerosque habitus. Epicurus vero natura humanior, et qui vltra vitae humanae ſortem philoſophiam non vrgebat, hypocriſin apud plerosque Stoicos, certe inania et naturam humanam excedentia vota, quae nunquam implerentur, ea eſſe pervidens,

v) ſ. 14. 16. qui haec omnia narrat.

w) Conſol. ad Heluiam c. 12.

x) ſ. 17 ſeqq.

y) Hinc ſola tunica a Cynicis diſtare dicti ſunt IVVENALI Sat. XIII. corpus radebant, et viliſſimo victu viuebant. PERSIVS Sat. III, v. 54. ſeqq.

Quaeque docet ſapiens braccatis illita Medis
Porticus, inſomnis quibus et detonſa iuuentus
Inuigilat ſiliquis et grandi paſta polenta.

z) l. c.

a) Lib. XVII. c. 21. Plura de hac aemulatione Zenonem inter et Epicurum dicemus infra c. XIII. vbi de Epicuro et eius philoſophia.

videns, quae de ſapiente ſuo magnifice dictabant, philoſophiam non ſolum moralem humano animo magis attemperauit, et quam Zeno in exilium egerat, voluptatem, in hortos ſuos reuocauit; ſed et derelictis phaleris, quibus populo placere ſtudebat Zeno et aſſeclae, vitam egit cum diſcipulis ad animi tranquillitatem valde comparatam. Inde magnae inter Zenonem et Epicurum atque vtriusque ſectatores obtrectationes et calumniae, et oppoſita quoque inter ſe dogmata; vt poſtea quoque dicemus: quod quia latius expoſuit eruditiſſimus GASSENDVS [b], cum adiri a lectore cupimus, breuitati conſulentes. Non vnius vero generis ſunt, quae Zenoni obiecta ſunt. Inter quae primarium eſt, eum inuidia odioque tantum ductum ex aliorum inuentis gloriam ſibi quaeſiuiſſe, et ſurreptis praeceptoribus melioribus non tam nouam philoſophiam, quam noua verba diſcipulis vendidiſſe, et exiguam, vt ait CICERO [c], *cauſam habuiſſe, cur a praeceptoribus, praeſertim Platonicis diſcederet.* Supraque iam obſeruatum eſt, Polemonem mature hanc Zenonis fraudem detexiſſe. Nec quae LIPSIVS [d] pro Zenone affert, talia ſunt, vt multum rem eius iuuent; ſi enim Pythagoreorum, Platonicorum, Heraclitique, cuius libros Zeno legerat [e], atque Cynicorum et Dialecticorum philoſophia cum Stoico ſyſtemate comparetur, apparebit luculenter, verum eſſe, quod ait CICERO [f], *Zenonem non tam rerum inuentorem fuiſſe, quam nouorum verborum, et qui decori magis atque verecundiae rationem haberet.* Adiiciunt his, qui Zenonem culpant, non erubuiſſe virum, qui tantam morum ſeueritatem, tamque auſteram virtutem prae ſe ferret, calumniis aduerſariorum doctrinam vitamque commaculare, et imprimis Epicurum, eiusque philoſophiam, tanquam ad morum corruptionem tendentem, apud populum denigrare; qua in re grauiter peccaſſe contra Epicurum, ſuo loco demonſtrabimus [ff]. Sunt et alia, apud LAERTIVM [g] legenda, quae aemuli eius in eius potiſſimum ſcriptis reprehendebant, quae maximam partem ex opere eius *de republica* excerpta ſunt, et paradoxa Stoica ſapiunt, ab aliis non ſatis intellecta, quaedam etiam ad diſciplinam Cynicam referri debent, in qua tum verſabatur, cum celeberrimum librum conſcriberet: qualia ſunt, quod pecuniam, rerum permutationis et commerciorum cauſa tollebat, quod eundem virorum et mulierum veſtitum eſſe iubebat, et his ſimilia [h]. Addi poſſunt his longe grauiora, et imprimis, quod SEXTVS EMPIRICVS [i] ipſis Zenonis verbis profert: non eſſe turpe, naturam matris fricare, vt turpe non ſit, alia corporis parte dolentem fricando iuuare,

Xxx xx 2 immo

b) In vita Epicuri L. III. c. 1. p. 79 ſeqq.

c) De finibus L. IV.

d) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ XV. p. m. 85 ſqq. Is enim eclecticam philoſophandi rationem Zenoni vindicat, quem tamen praeceptorum plagiarium fuiſſe collatio ſyſtematis Stoici cum praeceptorum Zenonis decretis probat.

e) Conf. FABR. Bibl. Gr. Vol. II. p. 413.

f) De finibus L. III. Hinc et Tuſc. Qq. L. V. vocat eum ignobilem verborum opificem. Ideo obiectum Stoicis ſpinoſum de verbis differendi genus, ſalſeque deriſi a comico apud ATHEN. L. XIII.

Audite Porticenſes, mercatores nugarum,
Verborum arbitri et cenſores.

ff) Conf. GASSENDVS l. c.

g) Lib. VII. ſ. 32. MENAG. ad h. l.

h) Hinc ſupra iam ex LAERT. relatum, dixiſſe quosdam, librum ſub cauda canis exaratum fuiſſe.

i) Adu. mathem. L. XI. ſ. 191. conf. Pyrrh. hypotyp. L. III. ſ. 205. 245. CHRYSOST. adu. gentiles T. I. p. 662.

immo et paedicare licere. Vt tamen verum fateamur, impetrare a nobis non possumus, vt credamus, Zenonem a morum et vitae integritate tantam laudem consecutum, vt in prouerbium abiret eius continentia, ita, posthabito omni pudoris, honestatis et verecundiae discrimine, fuisse tam impudenter philosophatum, eumque, quem ob verecundiae et decori meliorem rationem habitam laudat CICERO [k], impudentia Cynicorum sordes adaequasse. Nec hoc a secta Stoica simpliciter dictum fuisse credi potest, quae sanctissima secta habita fuit, et in voluptates vehementer declamauit; ac iurato atque vatiniano odio in voluptatem Epicuri insurrexit, quem paria obiiciendo et retorquendo respondisse, nuspiam legitur. Recte itaque ex his concluditur, esse haec ex eorum numero, quibus fama et existimatio Zenonis sectaeque ab eo institutae lacerata est, πρόφασιν vero atque colorem quaesitum esse, vel ex Cynicae sectae opprobriis, a qua parum distare Zeno et sequaces credebantur, vel ex iis Zenonis et Chrysippi scriptorum locis, quibus naturale a morali, indifferens ab honesto, et decorum ab vtroque noua hactenus et inaudita ratione differre praecipiebant. Quibus cum naturalia non habere turpitudinem contenderent, sed id ex virtutis tantum, quae sola honestatem parit, actione oriri disputarent, aduersarii id, quod κατά τι dixerunt, ἁπλῶς sumentes grauemque iis calumniam impingentes, memoriam eorum iniuste denigrarunt. Qui tamen, cum iisdem Epicurum armis essent aggressi, passi sunt et puniti in eo, in quo peccauerunt. Multa scripsit Zeno laudata ex veteribus a LAERTIO [l] et ex recentioribus praeter MENAGIVM [ll], MEVRSIO [m], et FABRICIO [n], inter quae maxime celebratur opus eius *de republica*, in quo eruditionem veteres non negant, culpant vero, quod Platonis rempublicam refutaturus [o] id fecerit iniquius, quaedam etiam parum verecunde in ea dixerit; id quod ex Cynismo habuisse supra ex Laërtio obseruauimus [p]. Fuit etiam inter ea Zenonis scripta *interpretatio Hesiodi*, ideo notanda, quod teste CICERONE [q], in ea *sustulerit omnino vsitatas praeceptasque cognitiones Deorum, neque enim Iouem, neque Iunonem, neque Vestam, neque quenquam, qui ita appelletur, in Deorum habere numero, sed rebus inanimis atque mutis per quandam significationem haec docere tributa nomina.* Quem morem theogonias veterum ad rationes philosophicas applicandi, et Deos in rerum naturae partibus quaerendi in schola Stoicorum celeberrimum fuisse, priore iam libro monuimus, et ad CORNVTI et SALLVSTII prouocauimus libros [r]. Diu vero vixit Zeno, et quod Apollonius ait LVIII annos scholae praefuit [s], quod tamen falsum esse oportet, si Persaeum, eius γνώριμον sequimur, qui LXXII tantum annos viuendo attigisse ait. XXII. anno enim ad philosophiam animum applicuit, decemque annos in Academiae et

k) loc. cit.
l) Lib. VII. f. 4.
ll) Ad l. c. Laërt.
m) In Cypro L. II. p. 168 seqq.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 414.
o) PLVT. de fort. Alex. Or. I. T. II. p. m. 348.
p) Vid. not. mox praeced. (b)
q) De nat. Deor. L. I.
r) Qui extant in collectione mythologicorum TH. GALEI.
s) LAERT. f. 28.

et Stilponis disciplina haesit, tum Polemonem audiuit, nouamque demum sectam condidit. Vel itaque deserendus est Apollonius, vel Persaeus, et sequendi, qui LAERTIO [f] et LVCIANO [ff] referentibus XCVIII annum attigisse asserunt [t]. Exegisse totam vitam sine morbo ait LAERTIVS [u], et qui hunc exscripsit SVIDAS [v]. Quorum tamen ille alio loco [w], Diocle auctore laudato, refert, Zenonem aliquando longum incurrisse morbum: quod confirmant ea, quae habet PLINIVS [x] pro miraculo referens, haberi et solitarium exemplum reperiri, Xenophilum musicum centum et quinque annos vixisse, sine vllo corporis incommodo. Zenonis enim exemplum, si verum fuisset, Plinium non omissurum fuisse, probabile est. Tandem voluntaria morte ex vita excessit, cuius occasionem hanc fuisse referunt [y]. Cum e schola abiret, lapsus digitum fregit. Manu igitur terram feriens repetiit istud:

En adsum, quid me vrges, precor?

Atque sic domum se conferens, vel, vt alii, eo ipso loco, vitam laqueo finiuit, id quod fame factum esse alii referunt. Consentaneum hoc spontaneae mortis genus eius placitis fuisse, in sequentibus pluribus dicetur. Post mortem rogatu Antigoni, qui magnae fortitudinis et immutabilis virtutis virum amissum acerbe dolebat [z], Athenienses in Ceramico sepulchrum extruxerunt, et statuis atque decreto eum honorarunt; quod si genuinum est, admodum honori cedit Zenoni: laudatur enim [a], quod complures annos in ciuitate velut philosophus versatus sit, atque in reliquis vitae muniis vir bonus esse perstiterit, ac iuuenes, qui disciplinae causa ad illum conuenerint, ad virtutem et frugalitatem exhortando ad ea, quae sunt optima, intenderit, vitam suam verbis ac doctrinae suae consentaneam exemplar omnibus proponens. Valde vero timemus, vt non rhetoris potius alicuius, quam Atheniensium illud decretum opus sit. Illi enim in huiusmodi thematibus se diligenter exercuerunt, quod qui non attendit, facile suppostitia pro genuinis habet, vt ipsi Io. MEVRSIO viro antiquitatum Graecarum peritissimo accidit [b]. Ceterum cum multi ex veteribus Zenones memorentur [c], noster ab iis accurate distinguendus est. Inter hos Zenonem Musaei F. Sidonium nominat eumque ex Stoa philosophum, nostrique praeceptorem vocat SVIDAS [d]. Id quod constare simul nequit, cum auctor Stoicorum sectae fuerit Zeno Cittieus. Vnde non inepte coniecere

f) loc. cit.

ff) In longaeuis T. II. p. m. 821.

t) Ponunt vero annum emortualem Zenonis HIERON. et EVSEB. in Chronicis Ol. CXXIX. 1. SVIDAS in αὐτῷ T. I. p 378 nonaginta ei annos tribuit, et ad quosdam prouocat, qui LVIII. tantum annos vixisse ferunt. Verum annos, quibus scholae praefuit, cum annis vitae eum, more suo festinantem confudisse, manifestum est.

u) f. 28.

v) In Zenon. l. c.

w) Lib. VII. f. 162.

x) Lib. VII. c. 40.

y) ib. f. 28. SVIDAS ll. cc.

z) ib. f. 15. conf. Otium Vindel. Mel. III. p. 266.

a) ib. f. 6.

b) In Themide Attica eum saepius rhetorum exercitationes pro legibus veris habuisse obseruat FABR. Bibl. Graec Vol. I. p 526.

c) Zenones varios enumerat LAERT. L VII. f. 14. MENAG. ad h. l. IONS. de Scr. Hist. phil. L. II. c 1. p 116 seqq. inter eos Stoici fuere, Sidonius Tarsensis, Zeno Chrysippi discipulus, et Zeno Dipsili, conf. FABRIC Bibl. Gr. Vol. II. p. 415 416.

d) in Zeno Mus. F. Sidonius T. II. p. 8.

viri acuti [e], esse eum vel Zenonem iuniorem, nostri non praeceptorem, sed discipulum, cuius meminit LAERTIVS [f]: vel, quia Suidas dicit, fuisse eum Diodori Croni discipulum, pro: *Stoicus*, ponendum esse, apud Suidam, *Eristicus*, cui sectae initio addictus erat Zeno Cittieus. Qui enim Zenonem Sidonium Epicureum huc aduocant, propter sectae nomen audiendi non sunt.

Obseruationes generales de philosophia Stoica.

§. III. Nouam vero, quam excogitasse Zeno dicitur philosophiam recte porro intuituri, generalia quaedam prius monenda sunt, ad naturam Stoicae philosophiae pernoscendam, iudiciumque de ea formandum certum et iustum magnopere necessaria, quae ex historia nascentis et adolescentis Stoicismi lucem capiunt, eamque reliquae Stoicae philosophiae foenerantur. Respiciendum vero est ad conditorem sectae, eiusque circumstantiae, fuse hactenus explicatae, eo modo considerandae, quo influxum in systema eius philosophicum habuere. His consultis obseruamus:

I. Multa ex praeceptorum scholis assumsit Zeno.

I. Doctrinam praeceptorum, quam Zeno in schola Academicorum, siue Platonicorum genuinorum, Eretriacorum siue Eristicorum, et Cynicorum, qui Socraticam philosophiam quodammodo conseruauerant, didicerat, plurimum ad nouum systema philosophiae Stoicae contulisse. Tetigimus hoc iam in antecedente §. et quantum opus erat, fontes annotauimus, vnde Zeno sua hauserit, monentes simul, ideo plagii a Polemone aliisque fuisse insimulatum, et accusatum, quod vetera mutatis nominibus retineret, et pro suis venderet. Factum id imprimis circa Pythagorae et Platonis philosophiam, quam duce Xenocrate, et post hunc Polemone per decennium fere didicit. Hanc cum deserere opus haberet, nouam sectam conditurus, aut noua inuenienda erant, aut veteribus noua danda nomina. Prius fieri non tam facile erat, homini intra subsellia discipulorum tot annos latenti, et ad nouum systema suis forte oculis raro respicienti. Noua itaque facies, nouae definitiones, nouumque quasi philosophicarum doctrinarum theatrum aperiendum erat, vt reapse a Platone recessisse videretur. Qua de re supra [g] iam, cum contentionis inter Arcesilaum et Zenonem causa exponenda esset, quaedam monuimus. Conquesti id sunt Academici [h], Zenonem nihil noui reperisse, sed emendasse tantum superiora immutatione verborum: ostendique id latius posset, et ex comparatione philosophiae Platonicae cum Stoica prolixe ostendi, qua ratione nouam dicendi et philosophandi de rebus naturalibus et moralibus viam ingressus fuerit Zeno, nisi nostrae tractationis limites excederet. Quod tamen quia eleganter fecit CICERO [i] qui summam eorum, in quibus ab Academia prima recessisse sibi Zeno visus est, docte et perspicue exposuit, laboris non poenitebit lectorem, accuratas veterum systematum rationes pernoscendi cupidum, si is attente breuem illum doctrinae Stoicae conspectum cum Platonis doctrina contulerit. Apparebit enim ex ista comparatione, quae occasionem dede-

e) IONS. MENAG. FABRIC. ll. cc.
f) l. 16.
g) Cap. VI. sect. II. §. 6.
h) Apud CICER. Acad. Qu. L. IV. c. 6.
i) Lib. I. c. 10.

dederint Zenoni, ex aliorum philoſophorum ſyſtematibus quaedam quaſi infarciendi et cum iſtis conciliandi, et quousque Stoica cum Platonicis conſentiant. Id quod ex eodem fundamento Antiochum Aſcalonitam publice profeſſum, ſicque odia Academicorum et Stoicorum tollere conatum fuiſſe, ſupra memorauimus. Praeter Platonis ſucceſſores audiuit etiam Zeno Diodorum Cronum Dialecticum per multos annos: cuius ſtudia et artes etſi iuſtis menſuris comparabat, quae neque triticum neque aliud quidpiam, quod cuiuspiam ſit pretii, ſed paleas et ſtercora metiantur [k]; damnabat is tamen non tam dialecticae ſtudium, quam ratiociniorum ſterile et ieiunum argumentum, ipſam vero diſſerendi artem tanti faciebat, vt pro vna dialectici argumenti expoſitione, cum centum drachmas Diodorus poſtularet, ducentas ille vltro porrigeret [l]. Factum inde eſt, vt dialectica horum hominum ad Zenonem, et ab hoc ad totam ſectam tranſiret, vt ex iis patebit, quae poſtea de logica Stoica dicemus. Nec aliter cum Cynica ſecta euenit, cui Zeno poſtremo adhaeſit, quam totam fere in Stoam translatam fuiſſe, in praecedentibus indubitatis veterum teſtimoniis euicimus. Nec aliunde Stoica virtus hauſta, quam ex Cynoſarge, inde virtutis color, et praecepta, eo tantum diſcrimine, vt naturam vincere Stoici, excedere conarentur Cynici, vt recte SENECA [m]: reliqua omnia communia; virtutem ſufficere ad beatam vitam, eam in rebus factisque eſſe, non in verbis; ſapientem ſibi ſatis eſſe, eius enim omnia; nihil ei nouum videri; regem eſſe, non ad legem, ſed virtutem viuere; ſola bona pulchra, mala turpia; denique finem hominis, ſecundum naturam viuere [n]: et quae alia fuerunt praecepta virtutis a Cynicis pariter atque Stoicis adoptata. Recte itaque LAERTIVS [o], communionem et ſocietatem quandam eſſe, dixit, his duabus ſectis, et Cyniſmum eſſe breuem ad virtutem viam, ad quam rationem ipſe Zeno ſapientem conformari voluit. Reſtat nobilis Stoicae philoſophiae pars, eaque a ceteris magis diſſentiens phyſiologia. Neque tamen hanc quoque ſuis aruis debuit Zeno, ſed aliunde et imprimis a Pythagoreis et Heracliteis accepit, ita, vt Pythagoreorum quidam et Platonici hanc admiſerant. Platonem enim magnam Pythagorei et Heraclitei ſyſtematis partem in ſuam philoſophiam recepiſſe, ſupra demonſtratum eſt, et oſtenſum etiam Pythagorea et Heraclitea eius in Academia ſucceſſoribus paſſim arriſiſſe. Ea audiuerat in hac ſchola Zeno, indeque, quod ſupra tetigimus, occaſionem nactus eſſe videtur, ipſa Heracliti ſcripta conſulendi. Cum vero Plato dualiſtici ſyſtematis patronus, materiae tantum fluxum ex Heracliti phyſiologia in ſuas partes recepiſſet, Zeno, qui duorum principiorum nullo nexu ſibi neceſſario iunctorum abſurditatem euitare cupiebat, praeeunte Italica ſchola, vtrumque principium in vnum totum coire coëgit, et vt harmoniam inde vniuerſi eliceret, more Pytha-

k) STOBAEVS.
l) LAERT. L. VII. ſ. 25.
m) De breuit. vitae c. 14.
n) Conf. LIPSIVS Manud. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſ. XIII. p. m. 77. VOSSIVS de ſect. c. XIX. §. 3.
o) Lib. VI. ſ. 104. conf. ARRIAN. diſſert. Epict. L. III. diſſ. XXII.

Pythagorae et Heracliti ignem, recte monente CICERONE [p], elegit, quem fluxae materiae inderet, sicque Platonis physiologiam cum Pythagorea et Heraclitea commutauit, et ex parte quoque in concordiam ire iussit. Quod etsi pauci viderint [q], qui Stoicam philosophiam descripserunt, facile tamen verum esse deprehendetur ab iis, qui vtriusque philosophi doctrinam de natura rerum conferent. Patebit enim luce meridiana clarius: Heraclito et Zenoni, Deum esse ignem; materiam rerum omnium esse in perpetuo fluxu; orta esse ex illo igne omnia, et in eum reuerti; durare eum sine initio et fine; et necessario naturae suae motu ac aeternis legibus omnia mouere, omnibus prouidere, eumque motum esse fatum, quo omnia conseruentur; esse eum rationalem, fontemque animorum; stellas exhalationibus nutriri; animum hominis ex diuina mente decerptum esse, et quae alia sunt dogmata Pythagorae, Heraclito et Zenoni communia, quae satis probant, hunc illorum vitulo arasse. Ex quibus omnibus, nisi nos omnia fallunt, aperta luce constat, quos fontes deriuauerit in arua sua Zeno Stoicorum auctor.

II Vitia veterum recepta in systema Zenonis.

II. Ex hac philosophiae Stoicae origine, secutum est incommodum, quod plerumque in eiusmodi syncretismo philosophico accidisse, multis exemplis testatur historia philosophica; vt scilicet vitia illorum systematum, simul in nouam philosophiam transmigrarent. Id quod inductione luculenter potest demonstrari. Nam quod ad partem philosophiae rationalem attinet, notum est, ex historia Dialecticorum supra data, quam exosa ea secta propter cauillationes, ieiunas argumentationes et sophismata fuerit, et quod odium conceperint in eam viri graues, quod omissis magnis in exilibus et inutilibus versaretur. Eandem prorsus faciem et natiuam indolem suscepit dialectica Stoicorum, quorum diligentia in subtilitatibus logicis ad nauseam vsque conquisitis ad insaniam se exercuit. Inde obiectum illis a CICERONE [r] *spinosum disserendi genus, et quod vellant de spinis, atque ossa nudent, quodque pungant, quasi aculeis, interrogatiunculis angustis, quibus etiam, qui assentiuntur, nihil commouentur animo, et iidem abeant, qui venerant.* Id quod non aduersarii criminationem esse, vt frigide respondet LIPSIVS [s], sed re ipsa niti, ea quae apud veteres et imprimis apud SEXTVM EMPIRICVM de logica Stoicorum restant, satis euincunt. Id candide agnouit SENECA [t], qui eleganter: *Scilicet, nisi interrogationes vaferrimas struxero, et conclusione falsa a vero nascens mendacium adstruxero, non potero a fugiendis petenda secernere! Pudet me, in re tam seria senes ludimus, mus syllaba est, mus autem caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Puta nunc me istud non posse soluere: quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando in*

p) De nat. Deor. L. III. c. 14.

q) Obseruauit id OLEAR. diss. I. de Heraclito STANLEIO p. 853. inserta, sed demonstrare alibi promisit, id quod morte praeuentus non impleuit.

r) De finibus L. III. IV.

s) l. c. diss. XV. p. 86.

t) Ep. 48.

in muscipula syllabas capiam, aut ne quando, si negligentior fuero, caseum liber comedat. O pueriles ineptias! in hoc supercilia subduximus? in hoc barbam demisimus? hoc est, quod tristes docemus et pallidi? Paria et alibi [u] habet apud ipsum legenda. Et haec prima controversiarum inter Zenonem et Epicurum exortarum et incruentorum bellorum acies fuit, Epicuro has inanes et inutiles logicae Stoicae strophas irridente, eique canonicam suam opponente, quae paucis regulis omnem veri cognitionem dirigeret [x]. Neque mirum videri debet lectori attento, philosophos tantam grauitatem morum affectantes, suamque virtutem non regibus tantum aequiparantes, sed et praeponentes, in his quisquiliis et paleis sapientiam quaesiuisse. Magna enim ambitione cum tenerentur, non poterant non hanc dialecticae contentiosae et subtiliter differentis gloriam, quam insano desiderio tum temporis deperibat Graecia, omnibus sectari viribus. Vt itaque inuincibilis artis famam consequerentur, eandem viam, quam Dialectici, Eristici, et huius furfuris alii, ingressi sunt, et de nulla re distincte et praecise cogitantes et definientes, voces adhibuerunt, nihil praecisum, nihil definitum significantes, vaga vocabula, quae cum certi nihil determinent, insolubilem faciunt ratiocinationem [y]. Quo modo cauillationes quidem Stoicorum prudentioribus inuisae fuere admodum [z], ipsi tamen, vt iudicium et sensum veri corruperat Graecia, laudem dialecticorum summorum reportarunt [a], et aeternitati istis nugis sua inscripsere nomina: cuius luculentum nobis in sequentibus exemplum erit Chrysippus, post Zenonem, maximum Stoae ornamentum, ast et maximus nugator. Haec de dialectica Stoicorum. Cum morali philosophiae parte idem euenit, vt iisdem incommodis vitiisque laboraret, qua Cynicorum ethica defecit. Cum enim recte ei obiectum sit, supra naturam se efferre, eamque penitus exuere, et sublimia praeter modum hominis petere, eandem dicam merito Stoicis scripsere veteres. Nam et illi in meteoris orationis magniloquentiam quaerentes ampullatis verbis, et sententiarum pondere naturae mensuram excedentibus sapientiam moralem ostentabant. Vnde Stoicorum arrogantia in contumeliam et conuicium abiit [b], et superbia obiecta in dogmatibus, quae fastum vbique et ventum habeat. Quae ita quidem a deamata sibi secta auertere conatur LIPSIVS [c], vt FABII [d] iudicium probet dicentis: *minus indulsisse eloquentiae Stoicos veteres, sed cum honesta suasisse, tum in colligendo probandoque plurimum valuisse, rebus tamen magis, quam id quod sane non quaesiuerunt, oratione magnificos;* parum tamen Stoicis praesidium affert, quorum non verba tantum

u) Ep. 82. 113. conf. CICERO Tusc. Qq. L. IV.

x) Conf. GASSENDVS vit. Epicuri L. III. c. 4. p. m 90.

y) Conferendus, qui eleganter hac de re differit SAMVEL PARCKERVS disp. VI. de Deo §. 9. p. 519.

z) Conferenda erudita disquisitio B. FABRICII de cauillationibus Stoicorum, eius Syllogae dissertationum inserta.

a) Vid. ven. WOLF. ad ORIG. philosophum. p. 142. et quos porro laudat.

b) Hoc Rubellio Plauto obiectum apud TACITVM Annal. L. XIV.

c) l. c. p. 88.

d) Instit. Orat. L. X.

tum ſed et dogmata, ad inanes ventos, et impoſſibilem naturae humanae perfectionem ſolis cogitationibus otioſorum ingeniorum redeuntia inter iſta meteora numeranda ſunt, quae aures capiunt, animumque pungunt, verum non emendant [e]. Tandem et phyſiologiae a Pythagora, Platone, et Heraclito mutuum acceptae vitium idem cum ſuo fonte eſt, vt ad enthuſiaſmum ducat. Quod enim de Platonis ſyſtemate phyſiologico et metaphyſico dictum eſt, eo magis in Stoicos quadrat, quo magis animam hominis non ex anima mundi a primo Deo gradu et natura ſatis diuerſa, ſed ex ipſo DEI gremio vniuerſam materiam peruadentis deriuauerunt, et in eum reduxerunt; immo res tandem omnes in Iouem redituras eſſe, et conflatum iri in vnam maſſam aſſeruerunt, quo deteſtabilior enthuſiaſmus, quique proxime ab atheiſmi peſte abeſt, excogitari vix poteſt [f].

III. Innouata praeter rem multa.

III. Non in eo tamen ſubſtitit Zenonis induſtria, vt praeceptorum cogitationes exprimeret, et in vnum quaſi corpus redigeret; ſed nouam quoque iis dare faciem conſtituit, multaque mutare aggreſſus eſt, vt noua viderentur. Qua in re ſi rectum ſemper iudicium conſuluiſſet, et emendatis veterum ſyſtematum naeuis meliora ſubſtituiſſet, non haberemus forte, quod magnopere ſyſtemati Stoico obiiceremus. Verum aliter inceſſit Zeno, qui cum innouare ſaepe ſine magna cauſa multa cuperet, nec tamen domi haberet, vnde meliora ſurrogaret, contradicendi, vel media potius inter veteres via incedendi ſtudio [ff] ad deteriora prioribus delapſus eſt. Cuius memorabile exemplum eſſe poteſt phyſiologia Stoica. Placebat Zenoni anima mundi a Platone admiſſa; placebat materia fluxa rerum omnium formis et rationibus ſeminalibus recipiendis apta; diſplicebat principium duplex ab Academia conſtitutum; diſplicebat Deus, qui non poſſet, quicquid vellet in materiam, quam tamen originem malorum eſſe, aeque ac Plato credebat. Syſtema itaque immutaturus, dum duplex principium reiiciebat vnumque totum, Deo et materia conſtans ponebat, quorum ille cauſa efficiens, haec materialis eſſet, Deum non vt Plato externe materiae praefecit, ſed interne immiſcuit, et infudit, et ita cum materia copulauit, vt neceſſario naturae vniuerſi vinculo cum ea et in ea ageret, ſicque anima mundi non a Deo tantum dependeret, ſed ipſe Deus eſſet. Qua ratione difficultates non minuit, ſed auxit, impietatem vero longe maiorem expreſſit, Deum enim, cum Heraclitum ſequi conſtituiſſet, ignem dicens, omnia mouentem et peruadentem, natura, libertateque ſua prorſus priuauit, et mundum cum Deo confudit, vt poſtea dicemus. Quod non feciſſet, ſi maluiſſet ipſam DEI naturam conſiderare, quam Heracliteis principiis, Platonica emendare, id quod ſecus accidit, valdeque phyſiologiam Stoicam corrupit.

IV. Di-

e) Conf. SAM. WERENFELS de meteor. Orat. Opp. p 613.

f) Conf. Otium Vindel. Mel. II. §. 4. 5. p. 138.

ff) Inde Stoici herciſcundi, id eſt, medium ſecuti, ſunt dicti; vid. SERVIVS ad VIRG. Aen. L. III. v. 68. et STEPH. MORINVS pec. diſſ. de Stoicis herciſcundis.

IV. Dictum porro in antecedentibus est, opposuisse philosophiam suam Zenonem tum Academicis, sensuum certitudinem et veritatis iudicium atque comprehensionem negantibus, tum Epicuro, voluptatem in statu animi quieto et tranquillo quaerenti et commendanti. Vtrumque in constituenda philosophia Stoica influxum habuit solito maiorem. Non enim enatae tantum inde doctrinae plurimae, quae Academicis Stoicisque opponebantur, sed et contradictionis studio ad extrema itum et asserta multa sunt, quae limites egrediuntur, quaeque parce magis et modeste dixisset Zeno, nisi ea aduersariis obiecisset. Et hanc veram causam esse putamus, cur in morali potissimum philosophiae parte exorbitantia multa et humanae voluntatis naturam excedentia Zeno asseruerit, vt eo fortius Epicuro aduersaretur. Qui cum voluptatem commendaret, animumque in doloris carentia tranquillum, Zeno sapientem finxit, non ab omni tantum voluptatis sensu vacuum, sed et omnis affectus atque commotionis animi expertem, et inter equuleos atque tormenta beatum. Qua ratione, quod in Cynicis improbabat, quod naturam excederent, ipse postea admisit, et dum torporem et ignauiam moralis disciplinae fugit, ad speciosa quidem sed impossibilia et naturam hominis superantia praecepta se vertit, quae nimiam prae se ferebant sapientiam, verborum potius iactantia, quam re ipsa praestandam. Recte vero EVRIPIDES:

IV. Opposita philosophia Stoica aliis sectis.

Non vel hoc noxa vacat
Si mens inest sapientibus sapiens nimis.

V. Sed et temperamentum Zenonis moresque hominis considerandi sunt, quos plerumque ad formandum systema conferre aliquid in prolegomenis monuimus, et luculento exemplo probat philosophia Stoica. Fuisse vero natura acerbum et morosum, et temperamento ad melancholicum inclinasse, supra diximus, quamuis et cholerici non exiguam possedisse partem vel inde elucet, quod a Cynicorum circa decorum ἀδιαφορίᾳ valde abhorruerit, nec regibus quoque submissum humilemque testatus fuerit animum. Hanc naturalem temperamenti, quod et corporis ratio et victus conditio fouebat, conditionem augebat disciplina Cynica, austeris quidem sed superbis etiam praeceptis, ad magna et excelsa, sed tristia et acerba, animum Zenonis formans. Quae cum admirationem ei conciliarent haud exiguam, opinionemque excitarent consummatae virtutis, externo quoque vestitu, victu, oratione effictam, mirum non est, Zenonem sapientem suum talem formasse, qualem se ipsum fingebat. Quae cum supra humani animi naturam moresque essent, ea quae in Zenone propter temperamenti, educationis et consuetudinis vim suo modo erant naturalia, in discipulis, praeceptorum magistri seueritatem eiusque exemplum imitari satagentibus, virtutem fictam et pictam, quae nulla re ipsa esset, sed in externo habitu, barba, vultu vocibusque magnificis constaret, genuerunt. Vili enim habitu incedebant, barbam promittebant, ad cutem deradebantur, pallidique et subtristes apparebant, virtutis verae plerumque expertes. Factum inde est, vt et

V. Systema Zenonis eius circumstantiis conforme.

ipſi inter Stoicos viri graues [g] mores horum hominum μέχρι τȣ͂ λέγειν, ἄνευ τȣ͂ πράττειν philoſophantium [h] improbarent, et Stoica hypocriſis plerisque veterum eſſet deteſtabilis, qui paſſim acerbe in hos homines, Curios et Catones ſimulantes, et bacchanalia viuentes, inuecti ſunt [i], et Stoicis exprobrarunt, magnifica quidem eos promittere, ſed nihil eorum apud illos reperiri, qui felicitatem in Stoica philoſophia quaerant. Qua de re cum nemo lepide magis dixerit, quam LVCIANVS [k], is imprimis conſulendus eſt, longior enim ſermo eius eſt, quibus viuis coloribus Stoicos depingit, quam vt hic deſcribi poſſit, iucunde vero et clariſſima luce rem hanc illuſtrat. Nec iuuat rem Stoicorum, quod pro cauſa eorum magno conatu affert THOMAS GATAKERVS [l], *in vnaquaque ſecta repertos, citharis, lyris, tubis, lituis compares, quae eorum vtique, quae aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant, nihil quicquam audiunt, percipiuntque ipſae; et vbique, etiam inter Chriſtianos eſſe homines ignaua opera et philoſopha ſententia* [m]. Non attendit enim vir diligentiſſimus, ſectae, quam deperibat, amore captus, non eſſe ſermonem de hominibus, ex doctrinae, quam ſequuntur, praeceptis vitam non inſtituentibus, ſed de ipſa philoſophiae, quam ſequebantur, conſtitutione et natura, quae talis fuit, vt neceſſario homines vel miſeros, et felicitatem ex ea conſequi deſperantes, vel hypocritas gigneret cum impoſſibile ſit, Stoicam felicitatem aſſequi, virtutemque ſapientis Stoici facto exprimere, quod de Chriſtianorum diſciplina dici nequit, quae non virtutis modo perfectam et humano animo conformem depingit faciem, ſed media quoque exhibet, quae ad eam exprimendam ſufficiant, quod praeſtare nequit philoſophia Stoica, quae ſi ſequenda eſt, homines naturam exuere humanam oportet. Nec obiici et pro Stoicae philoſophiae cauſa adduci in exemplum poſſunt viri graues virtutisque, quantum inter gentiles licebat, perfectae, qui ex Stoica familia profecti ſunt. Nam, licet etiam, de quo tamen dubitari queat, hanc iis inſediſſe virtutis elegantiam concedamus, duo tamen ſunt, quae maximopere obſtant, quo minus inde de Stoicorum philoſophia magnifice ſentiamus. Vnum eſt, quod alia principia habuere viuendi, alia diſſerendi [n], et naturae, educationis, temperamenti et eiusmodi cauſarum moralium beneficio ad eam virtutis praeſtantiam enixi fuerint, quam Stoicae philoſophiae beneficio nunquam fuiſſent aſſecuti. Alterum concedendum quidem eſſe, quod PLVTARCHVS [o] ait: *habere Stoicam doctrinam, ſi in magnam et acrem naturam incidit, aliquid lubricum et anceps, ſin autem cum graui et miti ingenio temperetur, magnos impetus dare ad verum bonum et virtutem*: fluere vero hos impetus ex peſſimis principiis, eſſe animum Dei particulam, vniuerſo, ſiue natu-

g) EPICTETVS paſſim, vid. ARRIAN. diſſ. L. IV. c. 9 L. III c. 23.
h) Idem apud GELLIVM L. VII. c. 19
i) Videndus IVVENALIS Satyr. II. PLVTARCHVS de Stoicorum repugnantiis. HORATIVS Serm. L. II Sat. 2. et RAPPOLDVS Comm. ad L. II. Serm. c. 9. p. 310. vt alios praetereamus.
k) In Hermotim. T. II. p. m. 287 ſeqq. et in Mycillo ib. p. 622 ſeqq. add. quae collegit GATAKERVS ad Antonin. in praeloquio p. m. 34.
l) l. c.
m) GELLIVS L. XIII. c. 8.
n) Conf. G. I. VOSSIVS de theol. gent. L. II. c. 49. p. m. 580.
o) In Cleomene.

naturae, Deo per omnia fuſo, conuenienter viuendum, et aeternis vniuerſi legibus, neceſſario obtemperandum eſſe, quae impietatem gignunt Spinozae ethica nulla parte meliorem, quae externe quidem ſplendet, interna vero natura ſua omnia ſanae philoſophiae principia miſere corrumpit. Vnde merito miramur, non de grege eruditorum, ſed ex ducibus et primae dignitatis viris, quosdam, et imprimis LIPSIVM et GATAKERVM [p], quos fundamenta morbida et peſtilentia ethicae Stoicae non latebant, tantum Stoicae philoſophiae tribuiſſe, vt cum SENECA [q], ſanctiſſimam et fortiſſimam ſectam nominare, vel illos ſolos philoſophos eſſe, fateri non erubuerint.

VI. Verbis Stoicorum non fidendum.

VI. Poſſunt haec ſufficere, vt attento cautoque hiſtoriae philoſophicae lectori oculi aperiantur, ad dignoſcendam veram et natiuam Stoicae philoſophiae faciem. Quia vero nulla inter Graecos ſecta fuit, quae tantopere conquiſito ſua illeuit fuco, quam Stoica, monendus eſt Stoicae philoſophiae noſcendae cupidus de duobus momentis, quae neglecta magnos viros praecipites egerunt, vt Stoicam philoſophiam ſummopere depraedicarent, eamque ſanae philoſophiae praeceptis, quin ſanctiſſimis Seruatoris regulis et religionis Chriſtianae dogmatibus in plerisque conſonare crederent [r]. Primum id ſpeciatim inculcat, quod generali obſeruatione, in tota hiſtoria philoſophica tenendum eſſe, in limine huius tractationis commendauimus, quodque in Stoicae philoſophiae conſideratione neglectum magnos errores peperit: expendenda eſſe verba et ſententias Stoicorum non extra ſyſtematis nexum, ſed iuncto toto conſequentiarum ſyrmate, quo ex principiis ſemel admiſſis concluſiones deriuantur. Accidit enim viris magnis, vt ſpecioſis Stoicorum dictis de Deo, de animo, de officiis ſeducti, neſcio quos theſauros ſe inueniſſe putauerint, qui intra ſyſtematis nexum et ex vero eius ſenſu conſiderati carbones exhibebant. Longo exemplorum agmine probari hoc poſſet, niſi inſtituti obſtaret ratio, ſed nos alio loco [s] luculenta eius rei ſpecimina copioſe adduximus, quae adeunda ſunt, quibus ea de re ſcrupulus aliquis, poſt illa, quae in ſequentibus dicenda ſunt, remanſerit. Alterum, quod probe attendere lectorem iubemus momentum ad Stoicos quidem poſt Chriſti nati tempora viuentes, ſcriptisque atque diſſertationibus ſuis philoſophiam porticus illuſtrantes pertinet, hoc vero loco ideo tenendum eſt, quod horum tantum ex iſta ſecta hominum nobis ſcripta ſuperſunt, vetuſtiorum Stoicorum, Zenonis, Cleanthis, Chryſippi et reliquorum libris dudum temporum iniuria deperditis. Sedulo vero ad horum, qui Chriſti nati et publice praedicatae euangelii doctrinae tempora ſecuti ſunt, philoſophorum ſcripta et philoſophandi rationes attendentibus manifeſtum fiet, hos homines, qui ſanctiſſimam ſe ſectam eſſe gloria-

p) ll. cc.

q) ep. 83.

r) Dicetur hac de re in ſequentibus paſſim, et quidem de eccleſiae Doctoribus, Stoiciſmum in eccleſiam introducentibus T. III. de viris vero eruditis Stoicam philoſophiam recentiori aetate reſuſcitantibus T. IV. Conſulenda quoque ſunt, quae in Otio Vindelico Mel. I et II. diximus, et exempla attulimus.

s) l. c. p. 98. 135. 146. 164. 166. add. h. BVDDEVS diſſ. de erroribus Stoicorum, IAC. THOMASIVS de exuſtione mundi Stoica, alii.

ti ſunt, cum viderent, religionis Chriſtianae praeſtantiam vbique et per omnes imperii Romani partes recipi, et tanquam ſanctiſſimam diſciplinam coli, inuidia doctrinae Stoica praecepta multis paraſangis ſuperantis, et aemulatione gloriae ductos haud pauca, non verba tantum et ſententias, ſed dogmata quoque concernentia in ſuos vſus vertiſſe, et accommodaſſe Stoico ſyſtemati: vt ita Chriſtiani non haberent, quod magnopere gentilium philoſophis obiicerent; vel etiam gentiles in peregrina religione admirarentur, quod non domi natum inuenire poſſent. Latiſſimus hic campus eſſet, exemplis id luculentis docendi, quae tamen nec locus capit, prolixis diſſertationibus nimis anguſtus, nec inſtitutum poſtulat. Diximus tamen, niſi omnia nos fallunt, copioſe et luculenter ſatis ea de re alio loco [t], quae conſulat, ſi tanti videbuntur, qui ea de re conuinci ſe exemplis deſiderauerit. Nos vnum ex multis eligimus, eo illuſtrius, quo magis multam de ſenſu Stoici ſyſtematis diſputandi occaſionem viris doctis exhibuit, quoque magis in apricum ponit, quam ſubdole rem ſuam egerint Stoici, vt ſaluis parentis ſui placitis ſectaeque decretis, propiores reuelatae veritati viderentur. Doctrinam innuimus, de prouidentia DEI, et fato, in Stoicorum ſcholis celeberrimam. Quam cum ita poſt Zenonem propoſuiſſet Chryſippus, vt fortuito Epicureorum concurſui atomorum potiſſimum eſſet oppoſita, et aeternam atque indeclinabilem ſeriem rerum et catenam voluentem ſemet ipſam ſeſeque implicantem per aeternos conſequentiae ordines, ex quibus connexa eſt, ſignificaret, cui ordini neceſſario Deus ipſe a Stoicis duris vocibus ſubiiciebatur: impiam et abſurdam doctrinam aggreſſi Chriſtiani doctores facile euerterunt. Quibus vt ſe opponerent Stoici poſt C. N. effloreſcentes parce magis et ſobrie ea de re philoſophandum et Chriſtianis, quod voces magnificas de Deo accedendum rati, fatum in prouidentiam mutarunt, et eleganter de ea commentati ſunt, nihil tamen quoad rem ipſam in Stoico ſyſtemate mutantes, ſed prouidentiae voce et libertatis aſſertione, eandem, quam Chryſippus neceſſitatem vniuerſi inculcantes. Magna itaque in dignoſcenda doctrina Stoicorum cautio adhibenda eſt, et cuncta ad principia, quae Stoae pater, Zeno, primum admiſit et ſectatores rata habuere examinanda, nec Senecae, Antonini, Epicteti verbis fidendum, ſed larua ſub dolo philoſophorum generi detrahenda eſt. Quod vbi prouida ratione fit, diſparebit, ceu nebula ſolis radiis diſpulſa iactata concordia inter Porticum Zenonis et Salomonis, et quid iudicandum ſit, de genuino Stoicae philoſophiae ſyſtemate, mediocri attentione poterit dignoſci [u].

VII. Stoici diſſentientes.

VII. Tandem neque hoc obſeruauiſſe abs re erit, Stoicos praeſtantiores pleroſque non ſemper conſenſiſſe, ſed in diuerſa abeuntes Zenonis ſyſtema ſaepiuſcule reliquiſſe. Id quod non Epictetus tantum, Seneca et his ſimiles

t) In diſſertatione: de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus; quae extat Temp. Heluet. T. III. p. 260.

u) Agnouit hoc ipſe tandem LIPSIVS Cent. I. Epiſt. ſelect. ep. 97. conf. BALTVS defenſe des SS. Peres accuſes de Platoniſme. pref. c. 2.

similes fecere, vt suo loco demonstrabitur, sed a Chrysippo quoque, Diogene, Panaetio, Posidonio factum est. Annotabimus itaque in sequenti horum virorum historia diligenter, in quo a communi et recepto porticus systemate recesserunt.

Decreta Stoicorum de philosophia in genere.

§. IV. His, quae necessario monenda fuerant, de philosophia Stoica praesuppositis, facilior iam nobis via patet ad ipsam eius considerationem. Quam vt apte et accurate delineare possemus, optandum propter rationes supra dictas, esset, vt Zenonis, Chrysippi et Stoicorum ante Christum natum scripta nobis suppeterent: quibus quoniam caremus, ad eos confugiendum est, qui reliquias ex iis nobis seruauerunt, CICERONEM, PLVTARCHVM, LAERTIVM, SEXTVM EMPIRICVM, SIMPLICIVM, STOBAEVM [v], et ex Patribus ecclesiae aliquos, quorum loca pleraque congessit diligentia eruditissimorum virorum IVSTI LIPSII, THOMAE GATAKERI, THOMAE STANLEII [x]. Cum his vero Stoicorum sequiorum scripta conferenda sunt, et quae SENECA, ANTONINVS, EPICTETVS, PHVRNVTVS, qui soli fere ex innumero Stoicorum grege ad nos scriptis peruenerunt, de Stoica philosophia commentati sunt, coniungenda: nec negligenda ea, quae extra sectam constituti de ea retulerunt. Immo, Epicurea et Platonica quoque philosophia, quibus Stoicam in plerisque vel oppositam fuisse, vel ex hac deriuatam supra demonstrauimus, non negligenda, sed diligenter conferenda est, vt ita natiuam Stoae mentem dignoscamus. Priusquam vero singularum philosophiae partium decreta exponimus, paucis enarrandum est, quid de philosophia in genere senserint Stoici. Ita vero:

I. Sapientia est rerum humanarum diuinarumque scientia; philosophia, siue sapientiae studium, exercitatio est artis ad sapientiam accommodatae. Definitionem hanc Stoicis tribuit PLVTARCHVS [y], quam ex Platonis vel Pythagorae, vnde Plato eam desumsit, schola accepisse Zenonem, ex iis liquet, quae capitis sexti sectione prima [z] de definitione philosophiae Platonica disseruimus. Recessit tamen aliquantum a Platone Zeno, et paulo aliter haec eius definitio intelligenda est, quam in Academia veteri intelligebatur. Cum enim Zeno ideas Platonis et numeros Pythagorae missos faceret, quibus res diuinae in illorum philosophia constabant, ad alia necessario respicere debuit. Cum vero mundus non Dei tantum opus, sed et ipse Deus sit, vt postea indubitatis Stoicorum testimoniis probabimus, facile inde intelligitur, quae res diuinae sint, circa quas sapientia et philosophia versatur, et qua ratione physiologia magna et nobilissima pars sit philosophiae Stoicae? Discrimen vero inter sapientiam et philosophiam ponere in Platonica quoque Schola [a] Zeno didicit, qui id a Pythagoreis acceperunt. Quod discrimen non ineleganter exposuit SENECA [b] de philosophiae

v) Libris supra laudatis.

x) Passim is egregia Stoicorum scriptorum fragmenta exhibet, dignus qui consulatur.

y) De placit. phil. L. I. c. 1. T. II. p. m. 3. SENECA ep. 89.

z) §. 16.

a) Demonstratum id quoque supra l. c.

b) l. c.

phiae definitione et diuisione docte commentatus, quando ita: *Primum tibi dicam, inter sapientiam et philosophiam quid intersit. Sapientia perfectum bonum est mentis humanae; philosophia sapientiae amor est et affectatio. Haec ostendit, quo illa peruenit.* Et paulo post: *Illud quasi constet, aliquid inter sapientiam et philosophiam interesse, neque enim fieri potest, vt idem sit, quod affectatur, et quod affectat.* Plura dabit LIPSIVS [c]. Adiecere quidam vt est apud SENECAM [d], definitioni: *nosse quoque causas rerum*, id quod tamen Seneca putat superuacuum, quia causae diuinorum humanorumque partes sunt. Alias definitiones exhibent SENECA et LIPSIVS [e], quae tamen pleraeque sunt exotericae, remque non exhauriunt, quas apud eos ipsos beneuolus lector leget. Sapientiam vero duplicem sibi fingebant Stoici, τέλειον siue consummatissimam, et προκόπτοντα siue proficientem; illa perfectissimus virtutis habitus est, quem nulli mortalium attingere licet, ad quem tamen omnes collineant, haec profectus sapientiae, et habitum grassantis ad eam viri denotat. Inde frequens apud SENECAM [f] distinctio inter consummatae sapientiae virum et procedentis: hunc studiosum esse sapientiae, illum adeptum sapientiam ait. Proficientes vero in tres classes diuidi alibi [g] monet. Primi sunt, qui sapientiam nondum habent, sed iam in vicinia eius constiterunt; secundum genus est, qui et maxima animi mala et affectus deposuerunt, sed ita vt possint in ea relabi; tertium illud genus, extra multa et magna vitia est, sed non extra omnia. Ex his primum genus, qui omnes affectus ac vitia posuerunt, quae erant complectenda didicerunt; quibus vero adhuc inexperta fiducia est [h], summus quasi philosophorum gradus est, ad ipsam enim sapientis perfecti naturam accedere, impossibile putabant humanae imbecillitatis memores, et sufficere statuebant, si in vicinia constitisset philosophus. Ea vero de re falso Stoicos ridet LVCIANVS [i], qui acute, postquam neminem Stoicorum perfecte felicem et sapientem factum, ex ipsius porticus decretis monuerat, ait: *Non sufficere, si quis saltem felicitati proximus sit, posteaquam nihil inde fructus et vtilitatis capere possit: nihilo secus enim extra viam sub dio diuersari eum, qui iuxta ostium stet exclusus, quam qui eminus adhuc labore itineris conficiatur: nisi quod verisimile sit, illum non mediocri perturbatione discruciari, videntem in propinquo ea, quibus priuatus est.* Sed et reliqua legenda sunt, quibus luculenter Stoicos in ea re nugari docet. Ceterum nec hoc sapientiae discrimen excogitauit Zeno, sed ex Academia prima mutuum accepit [k].

II. Est autem sapientiae accommodata vnica ars ac suprema, virtus. Virtutis vero nomen latissime sumtum, tria eius genera comprehendit, naturalem, moralem et logicam. Naturalis est, qua in mundum et res mundanas

c) Manud. L. II. diss. VII. p. 145.
d) l. c.
e) ll. cc.
f) ep. 72. de constant. c. 18.
g) ep. 75.
h) conf. ep. 71. conf. LIPSIVS l. c. diss. IX. p. 185.
i) loco supra laudato.
k) PLVTARCHVS l. c.

danas inquiritur; moralis quae circa vitam occupatur humanam, logica quae rationem concernit. Probe in hac aſſertione obſeruandum eſt, ſapientiam et virtutem eſſe Stoicis idem, id quod, ſine dubio a Cynicis, hi a Socrate acceperunt, ſed alia ſignificatione. Socrates enim praeter moralem philoſophiae partem, reliquas non curabat, ad felicitatem animi parum aut nihil tribuentes; nec aliter Cynici, qui morali parte retenta, naturalem et rationalem, vti ſupra dictum, reiiciebant. Zeno vero, qui infauſto ſidere ex Cynoſarge et Academia nouam porticus philoſophiam conflabat, Cynicorum quidem verba retinuit, ſed notionibus Academiae adplicuit, quae, cum non naturalem tantum ſed et rationalem philoſophiam excoleret, Zeno, ne ſua Venus minus eſſet formoſior, eodem eam comſit ornatu, et virtutem ita non in ſola actione, ſed in contemplatione quoque rerum naturalium, et in ſermone poſuit, vnde triplex ei philoſophia enata eſt, Platonicae in hac quoque parte aemula.

III. Virtus itaque cum triplex ſit, triplicem etiam philoſophiam eſſe oportet, naturalem, moralem et rationalem [l]. Quarum philoſophiae partium vſum diſtinctum quidem, ſed ad commune fiduciae et fortitudinis emolumentum facientem luculenter deſcripſit ANTONINVS [m], dignus qui ea de re audiatur: *Oportet*, inquit, *vnumquodque ita conſiderare, et agere, vt et actiua facultas conſummetur, et contemplatiua ſimul perficiatur et fiducia ex certa rei cuiusque ſcientia orta ſeruetur, latens quidem, nec abſcondita tamen: tunc enim ſimplicitate, tunc grauitate frueris, tunc rei cuiusque notitia diſtincta, quid ex natura ſua exiſtat, quem locum in mundo habeat, quam diu duratura ſit, ex quibus conflata ſit, quibus poſſit obuenire, qui dare eam et auferre poſſint.* Ceterum nullam partem alteram antecedere, ſed miſtas eſſe inuicem omnes, multi contendebant [n], quidam rationalem primum, tum naturalem, tertium moralem partem ponebant, SENECA [o] vero inuertit; Chryſippus de naturali vltimo loco egit [p]. Nos itaque eam, qua ipſi Stoici vſi ſunt libertatem ſecuti, illum potiſſimum adhibebimus ordinem, quem natura et conſtitutio philoſophiae Stoicae poſtulat. Supponit nempe, vti modo ex Antonino obſeruatum, actiua facultas contemplatiuam, quae naturam rei ſcrutatur, haec rationalem, vt indicem [q]; Logicam itaque Stoicorum primo quidem conſiderabimus, Phyſicam vero et Ethicam ordine ſubiiciemus.

Logica Stoica.

§. V. Logicam itaque Stoicorum conſideraturis [r], haec potiora gentis in his ſubtilitatibus aeuum plerumque non ſine opprobrio ſuae et aliarum

l) ibid. SENECA l. c. LAERT. L. VII. ſ. 40. qui ſimilia, quibus diuiſionem hanc illuſtrarunt Stoici, affert, quocum conferendus SEXTVS adu. Mathemat. L. VII. ſ. 17.

m) L. X. §. 9.

n) LAERT. l. c. et imprimis SEXTVS l. c. ſ. 20 ſeq. et FABRICIVS ad h. l.

o) l. c.

p) PLVT. de Stoic. repugnantiis qui addit, in phyſicis de Deo poſtremo Chryſippum egiſſe.

q) Conf. Hiſt. philoſ. GALENO tributa c. 3.

r) Scriptores huc facientes laudant Acta phil. Vol. I. p. 746. inter quos eminet ADAMVS BVKSIVS in Dialectica Ciceronis ex Stoicorum maxime ſententia, qua vſus eſt STANLEIVS p. 556. in deſcribenda Dialectica Stoicorum, qui poteſt ſufficere.

rum fectarum virorum, meliora videntium et probantium [s], traducentis afferta occurrunt:

I. Logica duabus partibus abfoluitur, rhetorica et dialectica. Rhetorica eft ars bene dicendi de iis, quae copiofam orationem requirunt; Dialectica vero eft differendi fcientia, oratione, quae interrogando et refpondendo abfoluitur [t]. Hoc inter dialecticam et rhetoricam difcrimen indicare folebat Zeno manu adftricta, et expanfa. Dialecticam enim effe rotundam et compreffam expofitionem rei, rhetoricam autem expanfionem et dicendi facultatis amplitudinem [u]. Ceterum fcientiam differendi quoque dicebant Stoici effe rhetoricam, mutuum accepta definitione a Xenocrate, vt aliis quoque, fed paulum differenti vocis fignificatione. Xenocrati enim ars et fcientia idem, Stoicis vero pro eo, quod eft habere firmas ac ftabiles comprehenfiones [x].

II. Rhetorica tripartita eft, deliberatiua, iudicalis, demonftratiua. Partes eius: inuentio, elocutio, difpofitio, pronuntiatio. Orationis rhetoricae partes funt: exordium, narratio, confutatio, epilogus [y]. Oppofuiffe fe in hoc Stoicis Academicos nouos, vt rhetoricam ex philofophiae cancellis eliminarent [z], fupra diximus.

III. Dialectica eft fcientia, id eft, certa et ftabilis comprehenfio aut habitus, in viforum perceptione non deuians: habetque virtutes alias fub fe, nempe lapfus fiue erroris deuitationem, circumfpectionem, ne fallaciis abripiamur, firmitatem contra redarguentes, et grauitatem fiue conftantiam, vifa ad rectam rationem reuocare aptam [a].

IV. Cum Dialectica confideret et voces et res vocibus fignificatas, primo loco eft doctrina de vifis et fenfu, quae fundamentum funt eorum, quae ex iis fubfiftunt, oratione expofitorum [b].

V. Senfus iunguntur a quadam quafi impulfione oblata extrinfecus, quae Graecis φαντασία, Latinis vifum, dicitur. Ita CICERO [c], cuius verba mire illuftrat locus BOETHII [d] ad finem paginae adducendus. Phantafiam impreffionem effe in animo, non inepte dixit LAERTIVS [e], fumta nominis translatione a fignis cerae per annulum expreffis. Ita enim ab externis obiectis imagines rerum fenfibus et hinc phantafiae imprimi ftatuebant Stoici; recentiores intellectum impurum dixere.

VI.

s) SENECA ep. 48. LVCIAN. in Hermotim. T. II. p. m. 390. 391.

t) LAERT. L. VII. f. 42. SEXT. EMP. adu. Mathem. L. II. f. 6.

u) SEXT. EMP. adu. Math. L. II. f. 7. CIC. de finib. L. II. c. 6 de Orat. c. 32. QVINTIL. L. II. c. 20.

x) SEXT. l. c.

y) LAERT. l. c. SEXT. l. c.

z) Cap. VI. f. 3. Obiectiones ab Academicis hac in parte Stoicis factas enarrat SEXT. l. c. f. 20 feqq.

a) SEXT. l. c. LAERT. L. VI. f. 46. SVIDAS in Dialectica T. I. p. 559. et in διαξοδικ. T. I. p. 577.

b) LAERT. ib. f. 41.

c) Acad. Qq. L. I. c. 11.

d) De confol. philof. L. V. metr. 3. p. m. 233.

Quondam porticus attulit
Obfcuros nimium fenes,
Qui fenfus et imagines
E corporibus extimis
Credant mentibus imprimi,
Vt quondam celeri ftilo
Mos eft aequore paginae
Quae nullas habeat notas
Preffas figere literas.

Ex quo carmine intelligi poteft, qnousque a Platone recefferit Zeno, quem rationibus Platonicis oppugnat Boethius, innatas ideas propugnans.

e) f. 45.

VI. Ad haec quae viſa ſunt, et quaſi accepta ſenſibus aſſenſio accedit animorum, quae in nobis poſita et voluntaria eſt.

VII. Viſum cum ipſum per ſe cernitur, comprehenſibile dicitur, cum acceptum iam et approbatum eſt, comprehenſio, ſi ita comprehenſum, vt conuelli ratione non poſſet, ſcientia [f].

VIII. Iudicium eſt perfectio, qua diſcernitur res.

IX. Criterium bifariam dicitur; vno modo, id quod attendentes alia quidem facimus, alia neutiquam: altero; id quod vbi attendimus, alia dicimus eſſe vera, alia falſa. Alter modus criterii, quo iudicamus, quid ſit, vel non ſit, dicitur tribus modis: ſenſu communi, proprio, et maxime proprio. Senſu communi dicitur pro quauis comprehenſionis menſura etiam naturalis, v. g. viſus, guſtus; ſenſu proprio vero pro omni menſura comprehenſionis artificialis; vt circinus eſt criterium artificiale, etc. maxime vero proprio ſenſu dicitur omnis menſura comprehenſionis rei obſcurae. Quo ſenſu, quae ad vitam pertinent, criteria amplius non vocantur, ſed ſola logica ad veritatem inueniendam a philoſophis adhibita.

X. Logicum criterium eſt vel quod iudicat, id eſt, homo, vel per quod iudicatur, id eſt, ſenſus, vel relatio qua intercedente iudicatur, id eſt, applicatio phantaſiae [g].

XI. Criterium autem eſt phantaſia comprehendens, id eſt, ea, quae ab illo, quod reuera exiſtit, proficiſcitur. Alii Stoicorum aliter, qui tamen tria illa, de quibus criterium dicitur, inter ſe confundunt. Chryſippo eſt criterium ſenſus et anticipata perceptio (πρόληψις), quae eſt naturalis rerum et propoſitionum vniuerſalium cognitio [h]. Eundem fere in modum Epicurei quoque ſtatuebant.

XII. Senſus eſt ſpiritus a parte principali animae, quae dirigit, (τȣ̃ ἡγεμονικȣ̃) ad organa ſenſuum pertingens [i].

XIII. Viſum eſt lumen ſe ipſum, et a quo deriuatur exhibens, vnde a lumine phantaſia dicitur [k].

XIV. Eſt autem viſum impreſſio in animae parte principali, quam cum depreſſione et eminentia, vt in cera fit, coniunctam putauit Cleanthes, Chryſippus vero alterationem tantum animae eſſe putauit [l]. Valde ſubtiles hac in parte ſunt Stoici, quorum hac de re philoſophemata exponit SEXTVS EMPIRICVS [m]: quae omnia tamen eo redeunt, vt viſum dicatur impreſſio facta in intellectu a ſenſibus, cum euidentia coniuncta. Quae an in cerebri fiat partibus, an in ipſa iudicandi facultate, quae eſt in animo, diſputabant Cleanthes et Chryſippus, quae tamen pleraque ad vocum et verborum contentiones redeunt.

f) CIC. l. c. qui omnino legendus.

g) SEXTVS L. VII. adu. Math. ſ. 29 ſeqq. diligenter ad hoc attendendum eſt, ſine quo controuerſiae Stoicorum cum Academicis intelligi nequeunt.

h) LAERT. l. c. ſ. 49.

i) ib. ſ. 52.

k) PLVT. de placit. phil. L. IV. c. 12. SEXT. EMP. L. VII. ſ. 163.

l) LAERT ſ. 50.

m) Lib. VII. ſ. 228 ſeqq.

XV. Comprehenſio facta ſenſibus vera eſt et fidelis, normam enim ſcientiae eam dedit natura, nihilque illa perſpicuitate et euidentia clarius [n].

XVI. Quicquid vero apprehenditur, per ſenſus apprehenditur, cum nihil ſit in intellectu, quod non fuerit prius in ſenſu [o]. Id quod Porticus Academiae oppoſuit.

XVII. Viſorum alia ſenſibilia ſunt, alia minus ſenſibilia ſunt, quae per ſenſus, tanquam per inſtrumentum percipiuntur. Non ſenſilia ſunt, quae percipiuntur animo ſolo, vt incorporea omnia. Senſilia formata ex rebus exiſtentibus concedendo et approbando producuntur, ſunt autem viſorum quoque apparentiae quaedam, quae ita exiſtunt, ac ſi ex reuera exiſtentibus formarentur.

XVIII. Viſa alia rationalia ſunt, alia irrationalia, illa hominum ſunt et vocantur, notiones, (ἔννοιαι) ſuntque vel artificialia vel non artificialia.

XIX. Sunt porro alia probabilia, quae tranquillum et aequabilem motum in anima cient, i. e. quibus ſine dubitatione aſſentimur, et acquieſcimus; alia improbabilia, quibus ab aſſenſu reuocamur; quaedam et probabilia et improbabilia ſunt ex diuerſa ad hoc vel illud relatione. Porro alia vera ſunt, quae vere praedicari poſſunt, alia falſa, quae vere praedicari non poſſunt, vera pariter et falſa, quae certa relatione vera, alia falſa ſunt: generalia viſa neque vera neque falſa ſunt, e. g. arbor in genere, homo barbarus in genere.

XX. Verorum viſorum alia ſunt non comprehenſibilia, quae morbo vel mentis perturbatione obueniunt, alia comprehenſibilia, ad quae requiruntur tria: 1. vt exiſtat ab eo, quod eſt, 2. vt conueniat cum eo, quod eſt, 3. vt nihil habeat, quod impediat.

XXI. Phantaſia ſiue viſum diſtinguendum eſt a phantaſmate, et phantaſtico, quod nihil habet, ex quo, tanquam reuera, exiſtat [p].

XXII. Verum eſt id, quod eſt, et quod ex aduerſo alicuius ponitur: ſiue, vt Zeno, quod ita animo eſt impreſſum, ex eo, vnde eſt, vt eſſe non poſſit ex eo, vnde non eſt.

XXIII. Verum et veritas inter ſe differunt: illud eſt, quod verbo profertur, adeoque incorporeum eſt. Veritas corpus eſt, quo proferuntur omnia vera [q].

XXIV. Comprehenſio (κατάληψις) eſt ſcientia firma et vera, vt manu compreſſa aliquid firmiter tenetur [r]. Eſt hoc quam maxime Academiae nouae oppoſitum, quae hanc comprehenſionem negabat, vti ſupra expoſitum.

XXV.

n) CICERO Acad. Qq. L. I. c. 11. L. II. c. 6.

o) ORIG. contra Celſ. L. VII. p. m. 367. edit. Hoeſch.

p) Latiſſime hactenus allata perſequitur SEXT. L. VII. ſ. 242 ſeqq. quocum conferendus PLVT. l. c. et NEMESIVS de natura hominis c. 6.

q) Prolixe id exſequitur SEXTVS Pyrrh. hyp. L. II. ſ. 81 ſeq. adu. Math. L. VII. ſ. 38 ſeqq. λεκτὸν vero corpus non eſſe dicebant Stoici, vid. SENECA ep. 117. φωνὴν vero corpus dicebant, vid. LAERT. L. VII. ſ. 54. et MENAG. ad h. l. FABRIC. ad l. c. Sexti.

r) Hinc Zeno digitis extenſis, viſum, paulum contractis, aſſenſum, manu compreſſa et pugno comprehenſionem adumbrabat, vid. CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 47.

XXV. Quicquid autem a mente comprehenditur, comprehenditur vel incursione euidentium, et per sensus, vel per transitum et incidentem ratiocinationem (κατ' ἐνάργειαν περιπτωτικῶς) siue per collectionem demonstrationis; idque vel assimilatione, vel compositione, vel analogia et proportione, idque vel augmentatione vel diminutione [s]. Addit his LAERTIVS [ss], fieri etiam per transpositionem, contrarietatem, priuationem, transitionem, et naturam.

XXVI. Animo visis, quae a sensibus imprimuntur, commoto, oritur assensio, siue approbatio (συγκατάθεσις) qua visa noscuntur et diiudicantur, estque in hominis potestate, vt visa arbitraria non sunt, sed vi quadam sua sese hominibus ingerunt. Hocque inter insipientem et sapientem interest, vt is visa omnia, qualia animi sui pulsu visa sunt, talia putat et approbat; hic non statim commotus assensum commodat. Id quod exemplo soni alicuius formidabilis luculenter explicat GELLIVS [t].

XXVII. Notiones homo innatas non habet, sed in lucem editus quoad ἡγεμονικὸν, chartae purae similis est, cui inscribendae literae: fit id a sensibus, quorum impressionis memoriam retinemus, quarum notionum complurium vbi facta est collectio, oritur inde experientia. Ita quidem PLVTARCHVS [u], ex quo simul patet notiones, ideasque omnes innatas proscripsisse Stoicos. Aliter tamen LIPSIVS [x], qui anticipatas notiones vult esse ex ratione, id est parte in nobis diuini spiritus mersi; quae si in suo loco et luce luceat, tota pura, sincera, recta, diuina sit; nunc corpore velut carcere clausa coërceatur, et opinionibus agitetur aut abducatur, et tamen retineat originis suae flammulas, quae se in sensibus et iudiciis omnibus, hominibus innatis et insitis exserant, has esse ἐννοίας et προλήψεις. Auctoritate vtitur CICERONIS [y], qui notionem definit *insitam et ante perceptam cuiusque formae cognitionem, enodatione indigentem.* Verum mire peruertit vir praeclarus mentem Stoicorum, eamque in sensus Platonicos transmutat. Si enim, quod supra diximus, nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu, vniuersales quoque istae notiones, quas anticipationes dixere Stoici, necessario per sensus demum τῷ ἡγεμονικῷ id est, rationali et principali animae parti illabuntur. Nec hoc vult Cicero, quod ex eo probat Lipsius, sed id tantummodo innuit, inesse menti naturalem intelligendi, et assentiendi visis facultatem, ei vero inseri per sensus prima vice obiecta offerentes, formarum siue idearum imagines et cognitiones, quibus deinde in mente asseruatis, cum visa alia offeruntur, et ad hanc communem normam applicantur, illa quasi enodantur, et explicantur, applicatione scilicet notionis generalis ad singularem facta. Quae nisi ita explicemus, tota corruit Stoicorum doctrina de visis et notionibus.

 XXVIII.

s) Adu. mathem. L. IX. f. 343 seqq.
ss) f. 52. 53
t) Lib. XIX. c. 1. et ex eo AVGVSTIN. de C. D. L. IX. c. 4.
u) PLVT. de placit. philos. L. IV. c. 11. conf. Hist. de ideis Sect. I. § 10. p. 154.
x) Manud. ad P. S. L. II. diss. 11. p. 161.
y) In Topic.

XXVIII. Sunt autem notionum aliae naturales, quae ſine vlla artis induſtria gignuntur; aliae induſtria et doctrina comparantur. Hae proprie notiones vocantur, illae anticipationes [z].

XXIX. Viſum, ſi rationali animo obtingat, conceptio mentis vocatur, (ἐννόημα) [a].

XXX. Notiones communes omnibus hominibus ſunt, et notioni notio non repugnat. Pugna itaque hominum oritur in accommodatione ad res ſingulas. Prolixe de hoc axiomate differit EPICTETVS [b], demonſtraturus, erudiri nihil aliud eſſe, quam diſcere notiones naturales rebus ſingulis accommodare illis et naturae congruenter, ac poſtea diſtinguere, alia eſſe in noſtra poteſtate, alia non.

XXXI. Si, quod ſenſu comprehenditur, ita comprehenſum eſt, ut conuelli ratione non poſſit, ſcientia nominatur, ſin aliter, inſcientia: ex qua exiſtit etiam opinio, quæ eſt imbecilla et cum falſo incognitoque communis [c].

XXXII. Tria inter ſe coniugata ſunt, id quod ſignificat, quae eſt vox; id quod ſignificatur, res voce declarata, quae mente apprehenditur, id quod eſt, res, extra nos ſubſiſtens. Multi hic ſunt Stoici, in loco, quem vocant, vocis, vbi de eius origine, orationis partibus, ſoloecorum et barbarorum natura, de amphiboliis, voceque canora et muſica agitur [d], quae cum totam fere grammaticam occupent, et ad noſtrum inſtitutum proprie non pertineant, apud alios, imprimis apud AVGVSTINVM [e], Stoicorum placitis inſiſtentem, quaeri poſſunt. Paucis praecipua complexus eſt STANLEIVS [f].

XXXIII. Definitio eſt oratio, quae reſoluendo reſpondet ad quaeſtionem, quid ſit res: nihilque debet complecti eorum, quae non inſunt definitis, et indicare debet proprium, quod nullam aliam in rem transferri poſſit [g].

XXXIV. Definitionum autem duo ſunt genera prima. Vnum earum rerum, quae ſunt, alterum earum quae intelliguntur: illa ſunt, quae cerni tangiue poſſunt; haec ſunt, quae animo tantum poſſunt intelligi, v.g. ſi ciuitatem, gentem, tutelam definias [h].

XXXV. Definitiones aliae ſunt partitionum, cum res ea, quae proponitur, quaſi in membra diſcerpitur; aliae diuiſionum, quae formas omnes complectuntur, quae ſub eo genere ſunt, quod definitur.

XXXVI. Diuiſio eſt generis in ſpecies ſuas proximas ſectio.

XXXVII. Genus plurium notionum, quae ad vnum referuntur, eſt comprehenſio: Species eſt, quod ſub genere continetur, ſummum genus, quod ſub alio nullo eſt, ſpecies infima, quae aliam ſpeciem continet nullam [i].

XXXVIII.

z) PLVT. l. c.
a) ibid.
b) Apud. ARRIAN. L. I. diſſ. 22.
c) CIC. Qq. Acad. L. I. c. 11.
d) SEXT. l. c. LAERT. L. VII. ſ. 43. hinc Stoici architecti verborum audiunt CIC. de Offic. L. I. c. 7. e) In Dialectica T. I. Opp. p. 266. ed. Frob. conferenda quoque quae affert SEXT. EMP. adu. Gramm. et FABR. ad eum.
f) p. 566 ſeqq.
g) LAERT. L. VII. ſ. 60. SEXT. Pyrrh. hyp. L. II. c. 16. CIC. Topic. c. 6.
h) CICERO l. c. c. 5.
i) LAERT. L. VII. ſ. 60.

XXXVIII. Ex notionibus et vocibus res cognoſcuntur, Stoicis dictae τυγχάνοντα: quae ſunt res obtingentes, et perceptioni ſubiiciuntur, extra nos exiſtentes.

XXXIX. Res in quatuor genera ſubdiuiduntur: in ſubſtantias, qualitates, quodammodo ſe habentia abſoluta, et quodammodo ſe habentia relatiua. Hac ratione Stoici praedicamentorum numerum contrahebant [k].

XL. Ea quae dici poſſunt, (λεκτὰ) quaeque ad facultatem animi enunciatiuam pertinent, conſiderata quatenus de alio dicuntur, categoremata audiunt, quatenus in voces erumpunt, verba, quando in mente retinentur, dici parata, λεκτά [l].

XLI. Quae dici poſſunt, alia ſunt ex ſe perfecta, alia deficientia. Illa ſunt, quae plenam habent enunciationem, quaeque vel plenum quidem ſignificant, ſed neque verum, neque falſum, vel affirmant et negant verum aut falſum, quae axiomata vocantur.

XLII. Categorema eſt, quod de alio enunciatur, aut res ex aliquo aliquibusue compoſita: ſuntque quatuor eius ſpecies, recta, ſupina, neutra, actiua et paſſiua reciproce [m].

XLIII. Axioma eſt, in ſe perfecta res, quae enunciari poſſit quantum in ſe ipſa [n].

XLIV. Axiomata ſunt vel ſimplicia, quae non conſtant ex axiomate vno bis ſumto, vel pluribus differentibus; vel non ſimplicia, quae quodammodo ſunt duplicata, et ſtant vel propoſitione vna in diuerſas partes diſcerpta, vel propoſitionibus diuerſis: in quibus, quod collocatur poſt coniunctionem ſi, vel, ſiquidem, vocatur antecedens, et primum, vel initium, reliqua finis, vel conſequens, vel ſecundum. v. g. Lux eſt, ſi dies eſt. Araneae Stoicorum ſubtilitates etiam hoc in loco valde conſpiciuntur, qui more dialecticis proprio, non ad notionum intellectus naturam, ſed verborum latitudinem et ſignificationem attendentes, dum ipſam ratiocinandi et concludendi regulam negligebant, multa ſine fructu ſubtiliter, ſed inutiliter diſputabant, quas ideo ξυμάτια δύϛνα μελετᾶν dixit LVCIANVS [o]. Regulas connexorum, adnexorum, coniunctorum, caſualium, declarantium, oppoſitorum, poſſibilium, neceſſariorum etc. axiomatum exponit LAERTIVS [p], nobilia tricarum Stoicarum ſpecimina. Recte SENECA [q]: *o pueriles ineptias! in hoc ſupercilia ſubduximus? in hoc barbam demiſimus? hoc eſt, quod triſtes docemus et pallidi?*

XLV. Axiomatum alia ſunt probabilia, quae ſpeciem ad aſſentiendum habent, alia rationalia, quae plura veri momenta habent, alia paradoxa, quae ſapientibus tantum probantur [r].

XLVI. Argumentatio (λόγος) conſiſtit ex ſumtione (λῆμμα), aſſumtione,

k) SIMPLICIVS in Categor.
l) LAERT. L VII. ſ. 63.
m) ib ſ. 64. et MENAG h. l. SVIDAS in κατηγορ. T. II. p. 278.
n) ib. ſ. 65. et MENAG. h. l.
o) In Hermot. T. II. p. 290.
p) Lib. VII. ſ. 71 ſeqq conf. SEXT. adu. Mathem. L. VIII. ſ. 411 ſeqq
q) Epiſt. 48.
r) LAERT. ſ. 75. CIC. parad. c. I.

tione, (πρόσληψις) et illatione (ἐπιφορά). Vtebantur vero Stoici ſyllogiſmis tantum hypotheticis, qui qua ratione a ſyllogiſmo Ariſtotelis differant, exponit ALEXANDER APHRODISAEVS [s].

XLVII. Argumenta ſunt vel concludentia vel minus; illa vel ſyllogiſtice concludunt, vel non [ſ].

XLVIII. Syllogiſmi (hypotheticos intelligi modo monuimus) ſunt vel connexi, vel coniuncti, vel disiuncti.

XLIX. Argumenta concludentia ſyllogiſtica diſponuntur iuxta modos. Modorum autem duo ſunt genera, ſimplicium et compoſitorum [ſſ].

L. Argumenta, quae ſyllogiſtice non concludunt, ſunt illa, quae via ſyllogiſmorum concluſionem non eliciunt, et tamen categorice concludunt [t].

LI. Argumenta non concludentia ſunt, in quibus oppoſitum concluſionis repugnat nexui ſumtionum [u].

LII. Fallaciarum varia ſunt genera [v], argumentum quieſcens ſiue ſorites, mentiens, inexplicabile, ignauum, dominans, velatum, electra, cornutum, crocodilites, reciprocum deficiens, meſſor, caluus, occultus, inficians. Haec ſophiſticorum argumentorum genera, ex dialecticorum ſcholis ad Stoicos tranſierunt, vnde, quae ſuo loco de eorum cauillationibus diximus, hic repetenda ſunt: quae cum mire quoque ad exagitandos aduerſarios adhiberent Stoici, cauillationes inde Stoicae viris grauibus deteſtabiles in vulgus notae factae. Quae quam miſerae fuerint, dignus eſt, qui legatur, SAMVEL PARCKERVS [w].

LIII. Methodus duplex eſt, vel vulgaris et popularis, vel ſubtilis et philoſophica, quae apud Stoicos fuit ſubtilis, ſpinoſa, breuis: quam logicae nomine honorabant.

LIV. Vulgaris diſputandi ratio vel continua oratione abſoluitur, vel interrogando et reſpondendo. Prior analytica dicitur, poſterior rhetorica, topica, dialectica [x].

Phyſiologiae Stoicae ſcriptores.

§. VI. A dialectica ad phyſiologiam Stoicorum progredimur, eo magis attenta conſideratione dignam, quo magis magnificorum atque ſplendidorum verborum ornatu ſummam iactauit ſapientiam, et fundamenta praebuit morali philoſophiae parti, quibus ad nubes vsque ſurgeret. In ea vero recte et intime pernoſcenda omnino illa attentio prae reliquis adhibenda eſt, quam ſupra in tota philoſophia Stoica excutienda commendauimus. Itaque ea ratione ordinanda ſunt phyſica Stoicorum dogmata, vt natura principiorum ſemel admiſſorum, et conſectariorum inde deriuatorum poſtulat, relictis obſcuris et confuſis locis [y], in quae Stoici veteres naturalem

s) In Analyt. prior. apud STANLEI. p. 583.

ſ) LAERT. L. VII. ſ. 77. 78. SIMPLIC. ad Epict. c. 58. p. m. 193 ed Wolf.

ſſ) LAERT. L. VI. ſ. 76.

t) ib. ſ. 68. u) ib. ſ. 77.

v) ib. ſ. 82. Pleraque deſcribit STANLEIVS p. 588 ſeq.

w) De Deo diſp. VI. ſ. 9. p. 519. 520.

x) CIC de off. L. II. c. 10. de fin. L. I. c. 7. L. II. c. 6. L. III c. 1. SENECA ep. 14. 90.

y) Diuidebant Stoici naturalem philoſophiam in locum de corporibus, de principiis, de elementis, de Diis, de loco, de vacuo, vel generalius, de mundo, de elementis, de cauſis, LAERT. L. VII. ſ. 123.

ſem philoſophiam ſolebant diſpeſcere, et ad naturalem hunc ordinem reuocanda, quae veteres de decretis Stoicorum circa res naturales referunt. Quam viam inſtituerunt recentiori aetate duumuiri de Stoica philoſophia egregie meriti IVSTVS LIPSIVS et IACOB THOMASIVS, ab omnibus legendi, verum etiam inter ſe conferendi, qui accuratum de phyſiologia Stoica iudicium cupiunt. LIPSIVS enim, cui *phyſiologiae Stoicae libros tres* [z] debemus, magna eruditionis et lectionis copia, veterum pleraque de phyſica Stoicorum narrata, artificiali quidem ordine diſpoſuit, et elegantiſſimum philoſophiae naturalis Stoicorum compendium nobis reliquit, ſed praepoſtero Stoicae philoſophiae amore et praeiudicio ductus, ſana pleraque et externis vocibus conſona praecipere Stoam, multa ſequius, quam decebat, et poſtulabat Stoici ſyſtematis ratio, interpretatus eſt, et errores maximos vel celauit, vel frigide excuſauit. IACOBVS vero THOMASIVS, vt in veterum decretis philoſophicis diſcernendis acutiſſime videbat, et accurato iudicio in nexum ſyſtematum penetrabat, ita non integram quidem Stoicam phyſiologiam expoſuit, potiora tamen eius dogmata in *exercitationibus de exuſtione mundi Stoica, et diſſertationibus XXI. ad hiſtoriam philoſophiae Stoicae facientibus* [a], tanta colluſtrauit luce, vt ab eo potiſſimum tempore myſteria Stoae penitus patuerint. Qui ei labor eo felicius ſucceſſit, quo magis a praepoſtero conciliandi Chriſtianam religionem cum gentili philoſophia ſtudio animo toto abhorruit, eos deteſtatus, qui inter tenebras et lucem paciſci pergunt. Cuius obſeruationes ſi prudenter adhibeantur, nec LIPSIVS, nec qui Stoicorum quoque philoſophiam moralem excuſſit THOMAS BURNETIVS [b], nec, qui Lipſium potiorem partem ſecutus eſt STANLEIVS [c] impedient, quo minus natiuam et germanam Stoiciſmi mentem quis deprehendat, erroresque animaduertat ſumme deteſtabiles. Quam viam, luminibus Thomaſianis vſus, vir ſummus IO. FRANC. BVDDEVS [d] feliciter ſecutus eſt, quamque et nos alibi [e] ingreſſos eſſe, nunquam nos hactenus poenituit, nec poenitebit vnquam.

§. VII. Eſt vero haec phyſiologiae Stoicae ſumma:

Phyſiologiae Stoicae ſumma.

I. Antequam aliquid erat, erat chaos, ſiue ſtatus rerum confuſus et tenebricoſus. Status ille rerum exhibebat materiam, quae eſt rerum omnium qualitatibus indutarum, ſeminaliumque rationum receptaculum, et eſſentia ſiue natura [f], ſuo principio quaſi grauida. Status hic chaoticus eſt, quem Stoicos praeſuppoſuiſſe, SENECA [ff] luculenter prodit, et ſtatus poſt

z) Vtimur editione Lugd. Bat. 1643. 12.

a) Lipſ. 1674. 4.

b) Archaeol. philoſoph. L. I. c. 12. p. 433 ſeqq.

c) l. c. p. 622 ſeqq. idem fecit MORHOFIVS Polyhiſt. lit. T. II. L. II. P. I. c. 8.

d) In diſſertationibus de erroribus Stoicorum, quae extant inter Analecta hiſtoriae philoſophicae.

e) In Otio Vindelico paſſim, in diſſ. de fato Stoico Am. liter. T. IIX. et in diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus Temp. Helu. T. III. p. 208.

f) LAERT. L. VII. ſ. 150. STOBAEVS eclog. phyſ. c. 14.

ff) Conſolat. ad Polyb. c. 20.

post conflagrationem mundi delineat, vbi hoc vniuersum, quod omnia diuina humanaque, vt ille ait, complectitur, dissipabitur, et in confusionem veterem tenebrasque demergetur [g]. Qui status chaoticus, vt domi eum iam didicisse Zenonem a Phoenicibus et ex parentum traditione probabile est, ita inter Graecos fuit receptissimus, vt ex hactenus enarratis veterum physiologorum systematibus notum esse existimamus.

II. Chaos illud ordinatum inque aspectabilem formam emergens mundus est, et natura. Communissimae hae vniuersi appellationes sunt, apud Stoicos; exempla apud SENECAM aliosque facile deprehenduntur [h].

III. Est vero natura siue mundus totum illud, ex quo constant, quodque comprehendit omnia [i]. Distinguebant vero Stoici totum ab vniuerso; vniuersum enim esse infinitum, adiuncto inani, totum mundum seorsim ab inani subsistere, auctore PLVTARCHO [k] asserebant. Quod et alii passim obseruarunt.

IV. Totum hoc in quo omnia continentur, et vnum est, et partes sunt omnia illius atque membra [l].

V. Sunt vero in hoc vno et toto principia, quae ab elementis distinguenda sunt [ll], duo efficiens et patiens. Et patiens quidem, vt recte LAERTIVS [m], qualitatis exsors materia, efficiens autem, ratio, quae in ipsa est, siue Deus. Probe ad hoc primum vniuersae physiologiae Stoicae axioma et palmarium fundamentum attendendum est, quod et Stoici vbique asserunt, et alii illis tribuunt [n]. Notum enim ex tota veterum theologia, quam curiosis hactenus et attentis perlustrauimus oculis, est, eundem principiorum duorum, efficientis et subiectae illi materiae numerum, omnes fere philosophos admisisse. Sed diuersa id ratione factum est. Quidam, Persarum imprimis systema secuti, duo sibi aeternum opposita, et essentiali discrimine non tantum adversa, sed nullo quoque essentiali nexu inter se iuncta principia Deum et materiam admisere. Hos secutum esse Anaxagoram, et post eum Platonem, totamque Academiam veterem supra, nisi fallimur, luculenter demonstratum est. Hoc systema, perspicuitatis gratia dualisticum vocamus. Alii res quidem omnes duobus istis principiis constare satis intelligebant, sed cum dualistici systematis se ipsum duorum principiorum absolutorum et ἀντικειμένων absurditate euertentis, difficultate premerentur, vtrumque vni toti inclusere, et necessario atque essentiali inter se nexu copula-

g) Conf. IAC. THOMASIVS de exust. mundi Stoica diss VIII p. 77. Otium Vindel. diss. II. p. 148.

h) CICERO de nat. Deor. L. II. LACTANT. Instit. diu. L. VII c. 3. SENECA consolat. ad Helu. c. 8. Otium Vind. p 146. LIPSIVS L. I. diss. IV. p. 23.

i) SEXT. adu. Math. L. IX. f. 332. SVIDAS in πᾶν T. III. p. 15 CYRILL. contra Iulian. L. II. p. 46. Hist. phil. GALENI c. 38. STOBAEVS eclog. phys. c. 25.

k) De plac. phil. L. II. c. 1. LAERT. L. VII. f 143.

l) SENECA ep. 97. ANTON. L. IV. §. 40. et quae fuse ad hunc affert GATAKERVS p. m. 164. edit. Lond.

ll) Qua ratione distinguantur principia ab elementis, explicant PLVTARCH. de plac. phil. L. I. c. 2. STOBAEVS eclog. phys. c. 13. LAERT. l. c. Vtitur tamen SENECA ep. 89. elemento pro principio.

m) L. VII. f. 134. 156.

n) SENECA ep. 65. ANTONIN. L. II. §. 2. L. IV. §. 21. CICERO Ac. Qq. L. IV. c. 16. LACTANT. L VII c. 3. conf. LIPSIVS l. c. diss. IV. p. 19. GATAKER ad ll. cc. Ant. WOLFIVS de Manichaeismo ante Manich. §. 36. p. 151. BVRNET. Archaeol. p. 436. Otium Vindel. l. c. p. 140. BVDDEVS l. c. aliique passim.

pulauerunt: idque duplici ratione factum esse, tradita hactenus luculenter docent. Quibusdam enim rectum visum est, Deum ita materiae in vno toto, quod chaos dixere, copulari, vt haec perpetua emanatione ex eius sinu progrederetur, et certo tandem tempore ab inhabitante diuina anima formaretur, quod supra systema emanatiuum vocauimus, et non barbaris tantum plerisque, sed et Graecis philosopis, qui poetica ratione, docebant, quosque theologos Graecorum supra diximus. placuisse, clarissime ostendimus. Quidam φιλοσοφικωτέρως rem explicare satagentes, non emanasse quidem materiam ex Deo, quod absurdum et contradictorium non minus esse videbant, asserere audebant, Deum tamen siue causam efficientem et rationalem ita arcte et intimo naturae vniuersi vinculo cennectebant, vt anima corpori, ouoque vitellus inclusus est, hancque vim esse plasticam et formatricem materiae intrinsecam et necessariam docebant, vt ita necessaria et naturalis pars chaos Deus esset. Quae systematis physiologici facies praeter Ionicos Thaletem et Anaximandrum, Pythagoreis, Eleaticis et Heraclito, aliisque placuit [o]. Cum itaque Zenoni ab Academia recedere constitutum esset, isque nec in dualistico, nec in emanatiuo systemate veritatem, manifesta contradictione euersam cerneret, ad tertium dilapsus est, quod, vt a reliquis distinguamus, Stoicum supra aliquoties vocauimus, quanquam longe vetustius sit Zenone. Ita quidem absurda euitabat Zeno duo maxima, vt nec duo principia, quorum quodlibet ab altero nulla ratione dependeret, sed absolutum et infinitum vtrumque esset, admitteret, nec materiam, natura sua e diametro Deo, causae actiuae aduersam ex eius sinu educeret, quorum vtrumque principiorum horum naturam euertit; reuera autem, cum non aliud haberet, vnde vtriusque originem arcesseret, vtrumque inter se confudit, ea ita inter se connectendo, vt vna natura essent. Id quod ex sequentibus erit manifestissimum.

VI. Vtrumque principium corporeae naturae est; quicquid enim facit vel patitur aliquid, corpus est, vnde omnia, quae sunt, corpora sunt [p].

VII. Causa efficiens, siue Deus est purissimus ac liquidissimus aether, ignisque artificialis, habitans in coeli extrema circumferentia, in qua diuinum omne fixum locatumque est. Adeoque Deus etiam ad corporalia pertinet. Nihil hic damus, quod non ipsis Stoicorum verbis expressum sit. Ita enim Cleanthes et Chrysippus apud LAERTIVM [q] et ipse SENECA [r]. Accepisse hanc Dei definitionem Zenonem a Pythagoreis et Heraclito, §. III. demonstrauimus. Clauis vero haec assertio est, totius

 phy-

o) Videnda, quae de systematibus Graecorum philosophorum physiologicis erudite disputat IACOBVS THOMASIVS l. c. diss. II. p 29 seqq. vbi discrimen horum systematum adiecto quoque Peripatetico et Democritico figuris satis feliciter expressit.

p) LAERT. L. VII. s. 55. PLVT. de Stoic. repugnantiis, add MENAG. ad l. c. Laërt. LIPS L. II. diss. IV. p. 144. qui prolixe haec probat. Adeo vero insaniuere hic Stoici, vt etiam affectus in corporum numero posuerint, vid. SENECA ep. 106. et virtutes ib. ep. 113. quae qua ratione satis excuset ignorat LIPSIVS. Ridet haec ipse SENECA ep. 102.

q) L. VII. s 138.

r) ep. 89. conf. PLVTARCH. de plac. phil. L. I. c. 7. ORIG. philosophum. c. XXI. p 143. WOLF. ad h. l LIPSIVS diss. VI. p. 26. GATAKER. ad Anton. L. IV. §. 23. Otium Vind. l. c. p. 138 seqq. et ibi adductos.

phyſiologiae Stoicae, quae veros eius ſenſus recludit. Complectitur enim hic ignis omnes rationes ſeminales, iuxta quas fato ſingula deinde fiunt, vt ait PLVTARCHVS. Forma itaque rerum omnium in igne hoc diuino conſtat, quae cum extremo coelo reſideat, ſe in omnes materiae partes fundit, vt Heraclito quoque, et Hippaſo, et ex parte quoque Parmenidi placuit: quin et Hippocratis calidum parum ac igne Stoicorum diſtat. Quam indignus itaque Deus Stoicorum diuina natura ſit, quamque craſſos Stoici de diuinis fouerint conceptus, quaeque inde abſurda et impia quoque ſequantur, facile intelligit [r], qui non, prope haec a religione noſtra abeſſe incaute cum LIPSIO [ff] ſtatuit. Et vocat quidem SENECA Deum incorporalem rationem, ſed id corpori tantum craſſiori opponitur, quicquid enim eſt, Stoicis corpus eſt: nihilque incorporale praeter infinitum, quod extra mundum eſt vacuum, animus corporeus, vox corporea [t], et ita Deus quoque.

VIII. Materia principium patiens eſt, natura qualitatibus deſtituta, quae iners iacet, res ad omnia parata, ceſſatura ſi nemo moueat [u]. Diſtinguendum eſſe, ex his patet, materiae notionem, a corporis notione, quae latius patet. Vnde materia corpus eſt craſſius, ineptum ad mouendum aliquid, ſed moueri aptum.

IX. Opponitur itaque materiae natura agens, ignisque ille artificialis, ſumma arte res omnes, iuxta rationes, quas continet, ſeminales producere ex materia aptus; qui cum craſſiori iſto modo corpus non ſit, incorporale quoque et immateriale principium recte dicitur [v].

X. Eiusdem quoque vi oppoſitionis, etſi corpus eſt, eſt tamen ſpiritus. Probe haec notanda ſunt, ne a Stoicis, totam dicendi rationem philoſophis receptam mutantibus, nouasque vocibus ſignificationes inducentibus decipiamur, id quod illis accidit, qui ſpiritus immaterialis appellatione ſeducti, Stoicos Deum rerum corporearum numero exemiſſe cenſuerunt. Quemadmodum enim animus hominis, ex Deo decerptus, Stoicis tum dicitur *σῶμα ἀραιότερον καὶ λεπτομερέστερον corpus tenuius et ſubtilius*, tum *πνεῦμα ἔνθερμον*, *ſpiritus calidus*, ſiue *igneus* [w], ita etiam Deus corpus quidem illis eſt, quia vacuo tanquam rei incorporeae opponitur, ſed ſpiritus ex igne ſubtiliſſimo conſtans [x].

XI. Eſt porro rationalis cauſa ſempiterna, incorruptibilis, et ingenita, quae omni ſubſtantiae proprias qualitates formauit. Magnifice de Deo loqui Stoicos omnes fere eorum paginae docent, et allatus LAERTII [y] locus pro-

r) Conf. BVRNETIVS l. c. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 25. p. 502.

ff) Conſol. ad Helu. c. 8.

t) PLVTARCH. de Stoic. repugn. qui has nugas ſalſe ridet.

u) SENECA ep. 65. LAERT. L. VII. ſ. 150. MENAG. ad h. l. STOBAEVS eclog. phyſ. c. 14. PLVTARCH. de plac. philoſ. L. I. c. 3.

v) LAERT. L. VII. ſ. 147. PLVT. l. c. L. I. c. 6. Inde principia *ἀσώματα* dicuntur apud LAERTIVM. ſ. 134. vt legunt viri docti, licet et communis lectio ex dictis queat ferri. Eſt enim et Deus et materia corpus; incorporea vero, ſi elementis opponantur.

w) PLVTARCH. de repugn. Stoic. T. III. p. 3.

x) conf. illuſtr. SPANHEMIVS ad Iuliani Caeſares p. 110. 111.

y) L. VII. ſ. 140.

probat: caute vero intelligendi ſunt, et ad principia ſua reuocandi: iuxta quae Deus non magis aeternus eſt, et ingenitus, quam materia, et ideo tantum opifex et conditor vniuerſi, quia ex neceſſitate naturae ſuae mundum, mota et qualitatibus ornata materia, produxit. Nihil vero indignam hanc Dei notionem magis probat, quam quod Deus ille finitus eſt. Sequitur id ex natura corporis, quod infinitum eſſe nequit, tum ex natura mundi, qui finitus eſt, et cuius Deus pars eſt: tum ex figura mundi, quae globoſa eſt, et intra quam Deus, tanquam anima latet [z]. Vnde vnum infinitum Stoicis eſt, quo mundus circumfunditur, vacuum immenſum, et, quod partem vacui conſtituiſſe videtur, tempus etiam inter incorporea relatum, cuius praeteritum et futurum infinita ſunt, praeſens finitum [a]. Quicquid igitur de Deo magnifice blaterant, ſemper cum hac reſtrictione intelligendum eſt, vt mundi ambitu et connexione definiatur atque circumſcribatur, qua ratione non poteſt non vera Dei notio prorſus euerti.

XII. Praeterea cauſa iſta efficiens, bona eſt, et perfecta, quae omnes in ſe perfectiones continet [b]. Magnifice, de eo Cleanthes, dignus qui audiatur [c].

Si, quale ſit bonum rogas, ita accipe:
Eſt ordinatum, iuſtum, et eſt ſanctum, pium,
Sui potens, commodum aliis, pulchrum, decors,
Rectum atque conſtans, ſemper autem conferens,
Expers metu, dolore, curis omnibus,
Iuuans, benignum, ſtabile, amicum, amabile,
Honore dignum confitendum.
Et glorioſum, non ſuperbum, quod gerit
Curam omnium, placens et viribus valens,
Aeui vetus, culpae inſcium, ſemper manens.
Ah vilis ille, opinionem qui aſpicit
Tanquam duce hac venturus ad veri ſcopum.

Sublimia et auguſta verba nos legere, non negamus LIPSIO, toti fere extra ſe rapto [d], latere vero anguem in herba doceri pluribus poſſet, niſi in ſequentibus dicenda rem ipſa manifeſtarent. Vnum hoc monemus, nec Spinozam deterius locutum eſſe, totique huic diuinorum attributorum deſcriptioni calculum adieciſſe, licet non minus, ac Stoici Dei naturam vnica ſua ſubſtantia, non plane eundem quidem in modum, ac Stoici, toto ſuo, ſed ſimilem tamen euerterit.

XIII. Eſt vero cauſa haec efficiens et rationalis, prouida, curamque gerit totius eiusque partium, vt illud in natura ſe conſeruet ſua. Cele-

z) ibid.

a) quia modus eſt et menſura motus mundani, ib. ſ. 141.

b) Potiora Stoicorum loca, quibus magnifice de Deo loquuntur, attulimus in diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus, loco ſupra laudato.

c) Seruauit hos nobis verſus CLEMENS ALEXANDRINVS admonit. ad gent. p. 47. Hymnum etiam Cleanthis non minus magnificum et auguſtum nobis ſeruauit STOBAEVS et ex eo HENR. STEPHANVS poëſ. philoſ. p. 49. quem repetit CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 25. p. 515.

d) l. c. L. I. diſſ. X. p. 47.

berrimum et κύριον δόγμα scholae Stoicae, quod imprimis impietati Epicureae sectae oppositum est [e], quoque supra illam sapuisse, causamque defendisse meliorem ipsi etiam Epicuri aduocato, PETRO GASSENDO [f], visi sunt. Cum enim Epicurus totus atomistico Leucippi et Democriti systemate occupatus, et, quod putabat, augusta de immortalibus diis opinione omnem negotii curaeque laborem ab iis remouente impeditus, Deum omni mundi vel fabricandi vel gubernandi cura soluisset, Stoici Deum, ex intermundiis Epicuri, quasi ex exilio, ad ipsum mundum gubernandum reuocarunt, mundoque ita immerserunt, vt non tantum ex eius agitatione et formarum communicatione aspectabilis mundus eniteret, sed et totus eius inhabitantis et agitantis virtute et impulsu, quoad minimas eius partes conseruaretur. Hinc asserta prouidentia, etiam in minima, et magnifice de ea passim praeceptum. Quae loca quia post GATAKERVM [g] et LIPSIVM [h], strenuos prouidentiae Stoicae assertores, diligenter et erudite collegit, et instructa aptissime acie quid pro prouidentia Stoicorum dici queat, exposuerit, eruditissimus IOANNES IACOBVS ZIMMERMANNVS [i], quem amicitiae causa nominamus, iis citandis supersedemus, ad vnum SENECAE libellum *de prouidentia*, siue, *cur viris bonis mala accidant, cum sit prouidentia*, prouocantes. Nec patitur instituti ratio, vt prolixa dissertatione totum de prouidentia Stoica argumentum excutiamus prolixius quam limites nostri patiuntur futurum. Quare exorandus nobis lector est vt viros eruditissimos et magni nominis, VOSSIVM [k], THOMASIVM [l], BVDDEVM [m] adeat, qui, nisi toti fallimur, rem plane confecerunt, demonstraruntque non iniuriam fecisse Stoicis Velleium, prouidentiam Stoicorum fatidicae anus nomine exagitantem [n], recteque impietatem in hoc dogmate, Epicuri non meliorem vel leuiorem reprehendisse priscae ecclesiae doctores [o]. Diximus nos quoque, et luculento ex ANTONINI [p] loco, rem in luce meridiana posuimus in epistola ad amicum veteranum, celeberrimum SCHELHORNIVM [q], et alibi [r]; quae si tanti videbuntur, possunt adiri. Breuibus, nos, quantum licet hic, monemus 1. verba Stoicorum, quod negari nequit, splendida et augusta de prouidentia DEI non ex locis exotericis, et vbi ad vulgus disseruerunt, sed ex iis scriptorum suorum testimoniis diiudicanda esse, vbi rem ipsam ex suis principiis deducunt, et in toto consequentium inter se doctrinarum syrmate de prouidentia disputant. 2. Recordandum etiam, quod supra iam monuimus, et recte

e) Stoicos adeo hanc ob causam in Epicurum inuectos, vt impensius non valerent, ait PLVTARCHVS adu. Stoic. et proh! proh! vah! vah! inclamasse, quod tollens prouidentiam anticipationem de Diis labefactet.

f) De vita Epicuri L. III. c. 4. p. 91.

g) In praeloquio ad Antonin. p. 11.

h) l. c. diss. XI. p. 51 seqq. conf. quae diss. citata diximus.

i) l. Museo hist. theol. phil. Brem. Vol. I. P. I. p. 1 seqq.

k) Theol. gentil. L. II. p. m. 158.

l) l. c. p. 166 seqq.

m) l. c. Anal. hist. phil. p. 147. et Supplem. Hist. theol. litter. p. 37 seqq.

n) CICER. de N. D. L. I.

o) Loca eorum affert BALTVS Iugement des SS. Peres sur la morale des payens c. 10. p. 71.

p) L. VII. §. 9.

q) Amoenit. liter. T VIII. p. 443.

r) In Otio Vindelico Mel. II. §. 10. p. 165 seqq.

et recte vidit doctiſſimus ex ſocietate Ieſu theologus, FRANCISCVS BALTVS [s], Stoicos poſt C. N. in doctrina de prouidentia DEI verbis ſuis ſe attemperauiſſe propius diſciplinae Chriſtianorum, quae, ſine dubio, ratio eſt, cur elegantiſſime de prouidentia diſſerat Epictetus [t]. 3. Quin et hoc praeſupponendum eſt, quod in tota Stoica philoſophia excutienda ſupra poſtulauimus, totius ſyſtematis phyſiologici apud Stoicos connexione in partes vocandam, et ſecundum principia ſemel admiſſa explicandam eſſe iſtam prouidentiam. Haec vbi accurate obſeruentur, patebit 4. Stoicos prouidentiam quidem non totius tantum, ſed et partium eius, ſingularum, etiam minimarum, Deo adſcripſiſſe, ſed illi, qui ipſe neceſſaria, eſſentialis et interna pars illius totius ſit, quique, cum, tanquam cauſa efficiens, et principium agens, internam materiam, et quicquid ipſe ex materia formauit, viuificet, agitet et peruadat, intrinſeca neceſſitate ei implicitus et connexus, non aliter agat, materiam penetret, formet atque diſponat, quam totius natura, et imprimis latentes in ipſo cauſae formales, ſiue rationes ſeminales patiantur et requirant. Nec eſſe hanc Dei voluntatem, quaeque in ea ponitur curam, aliud, quam motum illum actiuum ignis coeleſtis et artificialis, ſiue ſubtiliſſimi corporis, qui materiae craſſioris compagem primum in mundi faciem effinxit, et in eo interne latens eodem modo et ratione ſuſtentat. Ex quo per ſe ſequitur, non eſſe hanc voluntatem liberam ſubſtantiae diuinae et ab omni materiae contagio liberae determinationem bonitate et ſapientia nixam, cuncta ad optimos fines liberrime electos dirigendi et gubernandi, quo ſenſu prouidentiae vocem capiunt, qui porticum Zenonis hac in re cum Salomonis porticu conciliant, ſed eſſe neceſſariam, et ex interna combinatione nexuque ortam ſequelam effectuum et cauſarum, ex natura animae mundanae, vel totius potius naturae ſiue mundi ortam, quae certis et ineuitabilibus cauſarum et euentuum nodis et nexibus ea facit, ordinat, dirigit, quae non poſſunt non ex natura totius, cuius Deus pars eſt, euenire. Hanc neceſſariam cauſarum et euentuum catenam, qua omnia in vnum quoddam, machinamque mutuis ſe pulſibus vrgentem combinantur, ineſſe quidem naturae divinae, quae ſola agens cauſa ſit, nec habere extra ſe cauſam aliam, et eatenus etiam liberam eſſe Dei voluntatem, ſed oriri tamen ex intrinſeca ſeminalium rationum et totius natura et neceſſitate, adeoque Deum ipſum huic aeternae ſeriei cauſarum et immuntabili legi ſubiectum eſſe, cuius cum animi noſtri pars ſint, neceſſario quoque et ineluctabiliter ille voluntati et curae huic diuinae parere ἑκὼν ἄκων cogatur. Hinc quod prouidentia illis dicitur, alio nomine fatum eſſe, adeo abſolutum et ineuitabile, vt nec Deus, nec materia, nec, qui ex vtroque conſtat, mundus ei ſubtrahi queat. Quicquid hic carptim et in ſumma tantum diximus, id luculentiſſimis Stoicorum effatis comprobari poteſt, et locis ſupra adductis probauerunt viri laudati. Quae cum ita ſe habeant, relinquenda eſt prouidentia genti ſubdolae, et ad fucum faciendum

s) l. c. p. 70.

t) ARRIAN. L. I. diſſ. 12.

dum et palliandam impietatem natae, et detergendus pietatis color, quem incautius ex Christianorum sacrariis ei illeuere viri docti, magis pie, quam caute hac in re incedentes. Clarius vero detestabilis prouidentiae facies dispalescet, vbi sequentia quoque considerabuntur dogmata, quidque fatum Stoicum sit, in lucem claram ponetur: illud enim omnes, quae pro Stoicis dicuntur, apologias, vno ictu euertit. Ita enim porro decreuerunt:

XIV. Variis vero ratio ista siue principium efficiens agensque nominibus insignitur. Nam et mundus dicitur, cuius praestantior pars est, et natura, et fatum, et Iupiter, atque Deus. Recte ex mente sectae suae SENECA[u]: *Quid aliud est natura, quam DEVS? et diuina ratio toti mundo et partibus eius inserta? quoties voles, tibi licet, aliter hunc auctorem rerum nostrarum compellare.* Et paulo post: *Quaecunque voles, illi nomina proprie aptabis, vim aliquam effectumque coelestem continentia. Tot appellationes eius possunt esse, quot munera.* Quibus verbis potissimum ad hanc Stoicorum consuetudinem respicit, qua munera, vel operationes potius per omnes mundi partes se diffundentis et eas agitantis animae diuinae, siue rationis, in totidem Deos mutarunt, sicque πολυθεότητι et vulgari religioni philosophicam laruam induerunt. Ita enim Iupiter aër, Vulcanus ignis, Vesta terra sunt, id est, partes Dei, vel ipse Deus in his partibus habitans, vt ex iis videre est, quae SALLVSTIVS et PHVRNVTVS de hoc argumento scripsere. Qua de re postea quoque quaedam monebimus, vbi de Diis Stoicorum dicetur. Hoc vnum adiicimus, non distinguendam esse naturam Stoicam ab ipso Deo, vbi enim distinguere videntur [x], nihil aliud intelligunt, quam ordinem et rationalem motum, quo Deus omnia in mundo peruadit. Male itaque naturam genitricem ex ea exsculpit CVDWORTHVS [y].

XV. Quoniam principium hoc agens non est extra mundum, sed in eo comprehenditur, et cum materia vnum totum constituit, ita vt sit totum quod videmus, et totum quod non videmus, ideo necessario inhabitat materiam, quaeque ex ea formata sunt, eaque peruadit, penetrat, et ita agitat, vt totius ratio postulat. Sicque Deus mens est vniuersi. Hoc constanter Stoici [z], nec aliter quoque ex admisso semel principio statui poterat, cum Deus non extrinsecus materiae accedat, sed intrinsecus in materia quasi lateat. Luculenter MANILIVS:

> \- - *viuere mundum*
> *Et rationis agi motu, cum spiritus vnus*
> *Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,*
> *Omnia peruolitans corpusque animale figuret.*

Quae

u) De benefic. L. IV. c. 7. Quaest. nat. L. I. c. 45. LACTANT. L. II. c. 9. conf. LIPSIVS diss. V. p. 22

x) Zeno apud LAERT. L. VII. s. 148.

y) Syst intell. c. III. §. XXIIX. p. 132. recte ideo notatus Ven. MOSHEMIO ad h. l.

z) SENECA Qq. nat. praef. PLIN. Hist. nat. L. II. c. 6. ORIGEN. philosophum. c. 21. p. 143. ANTONIN. IV. 40. V. 14 V. 30. VII. 75. et GATAKER. ad IV 21. 29. LIPS. diss. IIX. p. 36. et plerique, qui Stoicorum philosophiam delinearunt: inter κυρίας enim δόξας eorum est.

Quae non poterant dici στοιχειωδῶς; non enim diuinus tantum ſpiritus per omnes materiae partes etiam minimas penetrat, easque peruadit, ſed et vi rationum, et formarum ſiue qualitatum, quas in ſe habet, materiae figuram dat, ſicque mundus corpus animale fit. Vnde κόσμος, ὀυσία ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ, *natura animata et ſentiens*, *ſiue animal*, immo Deus dictus eſt [a]. Non hoc nouum Zenonis εὕρημα, ſed totius antiquitatis dogma fuit, quae tamen prout ſyſtema, naturae ſibi formauit, ita animam mundi quoque mundo adhibuit. Plato enim et quicunque duplex admiſere principium, animam quidem mundi inditam eſſe diuinam non negabant, verum non ſolum ex Deo eam fingebant, minoris gradus, dignitatis et naturae, vt emanationis leges poſtulant, ſed et libere materiae, ad formandum mundum inditam ſtatuebant, ſic vt materia aliquando ſine illa anima eſſet. Qui vero emanatiuum ſyſtema ſecuti ſunt, Deum quidem tanquam animam materiae aeternum ineſſe contendebant, ſed ita, vt materia eſſet aliquis eius effectus, et productus quaſi foetus, qui ab iſta diuina anima vi emanationis ſuae dependet et viuificatur atque agitatur, non formaliter, ſed emanatiue, ſi pauliſper barbare loqui fas eſt. Aliter poſt Pythagoreos Heraclitus, et qui eum ſecutus eſt Zeno, qui cum praeter corpora nihil eſſe, quod reuera exiſteret, cenſerent, materiam in ſubtiliſſimam eius partem, ignem aethereum et craſſiorem diuidentes, cum natura ſua vnum totum, vna natura, vna eſſentia eſſet, agentem quidem partem a patiente diſtinxerunt, ita tamen coniunxerunt vtramque, vt formaliter et informando, pars agens in patiente habitaret, eam penetraret, et formaret. Non itaque anima mundi Stoica habitat in mundo, vt homo in veſte, quam exuere poteſt, nullo naturali et neceſſario vinculo ei iunctus; ſed vt anima in corpore, formam hominis conſtituens, omnesque corporis partes ita penetrans, vt ſine ea homo non ſit. Recte itaque dixit acutiſſimus THOMASIVS [b], animam mundi Stoicam non eſſe formam aſſiſtentem, vt Platoni placuit, ſed informantem: quam diſtinctionem praeter rem reiicit doctiſſimus REIMMANNVS [c], nam, licet ſcholam ſapiat, rem tamen accurate explicat.

XVI. Quia vero omnes mundi partes penetrat diuina haec vniuerſi mens, ideo etiam omnibus eius partibus intime praeſens eſt, omnia nouit, et tanquam cauſa agens in quauis materiae parte, omnia efficit. Valde in his quoque attributis Dei extollendis et depraedicandis magnifici ſunt Stoici [d], hypotheſi vero primoque fundamento ſemel admiſſo, vna manu quod extruxere, altera deiiciunt. Etſi enim Deus hic, quicquid in mundo fit, eius cauſa eſt efficiens, cum materia nihil agere queat, ſed tantum ad omnia recipienda parata et apta eſt: non tamen poteſt agere, vt Deus Platonis vel Anaxagorae libera in materiam voluntate, ſed neceſſitatis vinculo, quo tan-

a) Poſidonius et alii apud LAERT. L. VII. ſ. 139.
b) l. c. diſſ. XIV p. 177.
c) Hiſtor. atheiſmi c. XXVII. p. 185.
d) ARRIAN. L. I. diſſ. 14. ANTONIN. L. III. §. 16. SENECA ep. 41. conf. GATAKER ad Ant. l. c.

tanquam pars totius materiae colligatur, ea agit, quae natura totius requirit, nec agere aliter poteſt. Neceſſitas itaque, vt ait SENECA ipſe ſua eſt, qua ipſe conſtringitur. Ex quo luculenter patet, quam iniurii in veram omnipotentiae diuinae notionem Stoici fuerint. Nec hoc ſolum; ſed non poteſt omnia in hanc materiam Deus, et quicquid vult efficit, ſed in multis rebus, verbis SENECAE vtimur, illum tractanda deſtituunt. Idem de omniſcientia dixeris, et omnipraeſentia; ea enim ignis ſubtiliſſimi, in ſuprema aetheris parte reſidentis, et per omnes mundi partes ſe diffundentis praeſentia eſt, quae quantum diſtet a diuinae naturae immenſitate et omnipraeſentia, primo intuitu cognoſcitur [e].

XVII. Spiritus porro huius agitatione et operatione cum is in materiam ageret, ita formatus eſt mundus, vt qualitates, quae in ipſo erant, illi imprimeret, ſicque mundum fingeret; hinc conditor parensque rerum omnium eſt; et quoniam eam perpetua agitatione penetrat et peruadit, vt natura conſeruetur, ideo conſeruator quoque et adminiſtrator eius eſt [f].

XVIII. Non tamen libera voluntatis determinatione ad condendum mundum acceſſit Deus, ſed cum pars totius eſſet, natura in ea comprehenſus, tandem diſrupto quaſi materiae cortice, in qua latebat, agitatum a ſe mundum intrinſeca natura produxit; vnde etiam aliter non operatus eſt, quam natura totius, et interna tum agentis, tum patientis partis neceſſitas permiſit.

XIX. Eſt itaque in natura totius aeterna et immutabilis lex atque ordo cauſarum atque effectuum, ita arcte inter ſe implicitarum, tamque neceſſario inter ſe nexu iunctarum, vt in mundo aliter, nihil agi, fieri et euenire queat, quam hic ordo, haecque naturae lex poſtulat. Et hoc quidem fatum eſt.

XX. Fato itaque huic ſubiecta ſunt omnia, et nihil in vniuerſo eſt, cui non imperet. Adeoque ipſe Deus fato regitur, nec poteſt is aliter agere, quam aeternus et ſacer ille atque inexplicabilis nodus et catena rerum omnium permittit. Detrahit haec aſſertionum Stoicarum quaternio laruam toti phyſiologiae Stoicae, et quam inermis eorum Deus ſit, quam impia et in Dei et humani animi libertatem iniuria haec ſecta, manifeſtum facit. Nihil hic hominibus his affingimus, ſed propria eorum decreta damus. Ex quibus Chryſippi imprimis definitio notanda, quam ſeruauit GELLIVS [g]: *Fatum eſt ſempiterna quaedam et indeclinabilis ſeries rerum et catena, voluens ſemet ipſa et implicans, per aeternos conſequentiae ordines, ex quibus apta connexaque eſt.* Nec aliter SENECA [h]: *Fata nos ducunt, et quantum cuique reſtet, prima naſcentium hora diſpoſuit. Cauſa pendet ex cauſa, priuata ac publica longus ordo rerum trahit: non incidunt cuncta, ſed veniunt.* Et ita quoque paſſim Epictetus et ANTO-

NINVS.

e) Conf. Otium Vindel. Mel. II. §. 10. p. 165 ſeqq. SENECA praef. Qq. nat. GELLIVS L. VI. c. 11.

f) Conf. LIPSIVS diſſ. XI. p. 51 ſeqq.

g) ib. VI. c. 2.

h) De prouidentia c. 5.

NINVS [i]. Nec regeri poteſt, quod ex SENECA obiecit LIPSIVS [k], in omnes ſe partes vertens, vt impietatem a Stoicis auertat: *Non externa Deos cogere, ſed ſuam illis in legem voluntatem eſſe.* Ludit enim Seneca ambiguitate vocis, Deus, qua non tantum pars agens, ſed et totum hoc, quod ex agente et patiente parte conſtat, intelligitur. Huius vniuerſi voluntas, natura, diſpoſitio, fatum, neceſſitas, cum, non diffitente Seneca, vnum idemque ſint, voluntas Dei hanc neceſſitatem gignere, recte quidem dicitur, aſt non libere, ſed neceſſitante natura ſua, id eſt mundi: quod ſi vero Deus pars intelligatur totius, efficiens, et illi ordini et neceſſitati totius non minus, quam materia ſubiicitur, et *eadem neceſſitas*, monente SENECA [l], *et Deos alligat, ac irreuocabilis diuina pariter atque humana curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem fata ſed ſequitur, ſemper paret, ſemel iuſſit.* Ad quas voces ipſe exhorreſcit LIPSIVS, quas fruſtra mitigare iubet, cum ita ſyſtema naturae ſemel electum poſtulet [m].

XXI. Nihil tamen habet extra ſe cauſa illa rationalis, quo cogatur, cum non ſit aliud praeter totum, niſi vacuum infinitum: vnde nihil aliud ipſam quaſi neceſſitat, niſi ſua natura, quam et ipſa ſequitur, et quaecunque partes eius ſunt, ſequi debent. Hinc libertas Dei et hominis conſtat. Ita quidem Stoici, qui inuenuſtum fati pullum mire ſe comſiſſe et exornaſſe putant, Deumque a fati neceſſitate liberaſſe, ſi neceſſitatis cauſam ad voluntatem et naturam DEI referant, et homini quoque libertatem aſſeruiſſe putant: vtrumque doloſe, et verbotenus tantum; quid enim eſt, quod ait SENECA [n]: *Nec Deus ob hoc minus liber eſt, aut potens: ipſe enim eſt neceſſitas ſua.* Annon voce libertatis, ludit philoſophus, quae ea facit, quae natura ſua ita ferente, non facere non poteſt? Ita et homo liber eſt, cuius libertatem eleganter deſcripſit Cleanthes [o]:

> *Duc me parens, celſique dominator poli*
> *Quocunque placuit, nulla parendi mora eſt.*
> *Adſum impiger: fac nolle, comitabor gemens;*
> *Ducunt volentem fata, nolentem trahunt,*
> *Malusque patiar, quod pati licuit, bono.*

Quod hoc exemplo illuſtraſſe Stoicos refert PSEVDO-ORIGENES [p]: *Alligetur vehiculo canis; ſi quidem voluerit ſequi, tum ſimul et ſequitur et trahitur, per neceſſitatem quaſi fatum exſequens etiam id, quod liberum eſt; ſi vero noluerit, prorſus a neceſſitate cogetur; eadem prorſus hominum conditio; cogentur enim neceſſario vel inuiti in illud deſcendere, quod fatali conſtitutum lege.* Ita ſcilicet miro connubio iungebant

 Stoici

i) Lib. IV. §. 10. 24. 34.

k) Diſſ. XII. p. 57 ſeqq.

l) l. c.

m) Conf. THOMAS. l. c. VOSS. theol. gent. L. II. p. 578 BVDDEVS Anal p. 417. CVDWORTH. ſyſt. c. 1. §. 3. MOSHEM. ad h. l. Otium Vindel. p. 166.

n) Praef. Q q. natur.

o) Graecos verſus exhibet EPICT. in Enchirid. c. 52. Latinos SENECA ep. 107.

p) Cap. XXI. p. 1.4. notandum hoc, ad diiudicandas LIPSII interpretationes, qui frigidam Stoicis ſuffundit.

Stoici libertatem et neceſſitatem, et vocibus ludentes, veram libertatis notionem prorſus euertebant.

XXII. Partes et effluuia ſpiritus huius mundani ſiue vniuerſi, cum per totum vniuerſum diſtribuantur, et quicquid eſt materiae, ſit animatum; oriuntur inde daemones, quorum plena ſunt omnia. Paſſim hac de re Stoici, quorum tamen mentem omnium maxime perſpicue explicuit Varro apud AVGVSTINVM [q]. Multa etiam affert LIPSIVS [r], qui tamen vt Stoicam diſciplinam cum Chriſtianorum placitis in concordiam redigeret. Platonicorum recentiorum, qui Stoica quoque receperunt, ſuisque attemperauerunt, placita cum Stoicis genuinis ſaepiuscule confundit. Diſtincte hac in re incedendum putamus; et quidem 1. certum eſt, Stoicos non tantum ex Deo ſiue anima mundi omnia Diis repleuiſſe, ſed originem quoque et ortum eorum inde deriuauiſſe, PLVTARCHI [s] teſtimonio conſtat, qui, *Chryſippum*, ſcribit, *et Cleanthem ſuis dictis coelum, terras, aërem, mare Diis repleuiſſe, nullumque horum ab interitu liberum aut ſempiternum ſtatuiſſe, ſolo Ioue excepto, in quem reliquos omnes conſumi putant.* 2. Diſtinguebant tamen Stoici inter Deos hos, et primarios eſſe diuinitatis partes in ſole atque ſideribus reſidentes ſtatuebant, quibus ſcilicet rationem et mentem ineſſe ex conſtanti curſu, cum aliis quoque ſectis concludebant: et in his ſoli principatum aſſignabant. Hinc coeleſtia omnia, quae mouentur, in Deorum numero habenda eſſe cenſebant [ſ]. Non quod ipſa corpora haec Deos eſſe putarent, ſed quod animas diuinas in iis eſſe, ſtatuerent, eſſe enim daemonas ὀυσίας ψυχικὰς, *ſubſtantias animatas*, docebant [ſſ]. 3 Praeter hos, minores etiam daemonas, ſiue heroas ſtatuiſſe, animas nempe a corpore ſeparatas, bonos ſi bonae, malos ſi malae, idem PLVTARCHVS [t] afferit, in quo tamen non conueniſſe inter ſe Stoicos, quae de varia ipſorum, circa animarum poſt mortem ſententia dicentur, docebunt. Illud CICERONIS [u] teſtimonio conſtat, placuiſſe plurimis, *homines illuſtres, quorum animi remanerent, atque aeternitate fruerentur, Deos rite habitos eſſe, quum et optimi eſſent, et aeterni*, modo hoc a Stoicis dictum non ſit, ad conciliandam, quod ſolebant, religionem vulgi cum decretis porticus. 4. Praeter coeleſtes vero iſtos Deos, ineſſe quoque reliquis mundi partibus diuinitatis radios partesque, et ex ipſa mundi anima ſequitur, et multis Stoicorum effatis conſtat, et peculiari libello expoſuit PHVRNVTVS. Nec haec vero a quopiam negantur; ſed de eo quaeritur, an has diuinitatis partes, quas mundi partibus inſidere credebant Stoici, Deos peculiares fecerint, vel, an poëtarum tantum Deos Φυσικῶς explicantes, philoſophicam iis virtutis diuinae in iis latentis ſignificationem dederint, ſubſtantias vero anima conſilii virtutisque capace conſtantes eſſe negauerint? Ita quidem

q) De C. D. L. VII. c. 6.
r) Lib. I. diff. XVIII XIX. XX. p. m. 93 ſeqq.
s) De Stoicorum repugnant. T. III. p. m. 29 ſeq. conf. CVDWORTH. c. 4. §. 25. p. 506.
ſ) Prolixe CICERO L. II. de nat. Deor. conf. LACTANT. L. II. c. 5.
ſſ) PLVT de plac. philoſ. L. I. c. 8.
t) l. c.
u) De nat. deor. L. II. c. 24. conf. LAERT. L. VII. ſ. 151.

dem celeberrimus MOSHEMIVS [v], qui praeter naturas in ſtellis latentes et magnorum virorum animos nullis aliis numinibus Stoicorum familiam ſeruiuiſſe putant. Nobis altera ſententia vero videtur ſimilior, et Stoicorum placitis conformior. Non prouocabimus ad SALLVSTIVM, qui praeter ſupermundanos Deos, mundanos, mundum conſtituentes inducit, eum enim Stoica Platonicis adulteraſſe facile largimur, ſed Cleanthem et Chryſippum teſtamur, quos non coelum tantum, ſed et terras, aërem et mare Diis repleuiſſe ex PLVTARCHO [w] monuimus, et SENECAM [x] teſtem laudamus, licet de veritate placitorum ſectae ſuae, vt ſolet, fluctuantem, qui diſerte *maiores*, ait, *Stoicos homines, vnicuique noſtrum, paedagogum dediſſe Deum, non quidem ordinarium, ſed hunc inferioris notae, ex eorum numero, quos Ouidius ait de plebe Deos: Singulis enim et genium et Iunonem dediſſe.* Probabimusque ſequenti theſi hos Deos minores, Stoicos rerum omnium in terra exiſtentium gubernationi praefeciſſe, hisque ſacrificiorum reliquique cultus diuini rationem ſuperſtruxiſſe. Quae, niſi caecutimus, neceſſario euincunt, Stoicos praeter Deos in ſideribus habitantes alios quoque Deos ſiue daemonas in elementis, praeter coelum reliquis, reſidentes ſtatuiſſe, non virtutis tantum per omnia fuſae particulas, ſed ſubſtantias diuinae naturae, ἀνθρώπων συμπάθειαν ἔχοντας, *hominum quae affectibus tangantur*, vt ait LAERTIVS [y], adeoque ſacrificiis placari queant. Nec aliud patitur reſolutio totius mundi, qua omnes Dii in Iouem redibunt et conflabuntur: fit vero illud non quoad coelum tantum, ſed et reliquas partes mundi, quibus ita Deos hos ineſſe oportet, ſi in Iouem reducendi ſint.

XXIII. Datus vero ſingulis non tantum hominibus genius atque Iuno [z], factorumque dictorumque obſeruator et cuſtos, qui praeſidet, dirigit, ſancteque reuerendus eſt: ſed et omnibus mundi partibus daemones gubernatores et praeſides praefecti ſunt [a]. Nec aliud ſunt magna numina, Iupiter, Iuno, Vulcanus, Neptunus, Ceres, quam diuinitatis partes in aëre, aqua, igne, terra etc. reſidentes [b]. Multa hac de re diſſerunt Stoici, et imprimis cuſtodem, geniumque praeſidem, partem DEI, cuilibet datum valde commendant; varie tamen de eo loquuntur, et interdum quidem, vt peculiarem ſubſtantiam intelligentem ab homine diuerſam innuere videantur, ſaepe tamen, vt mentem hominis ipſam, quae et ipſa pars Dei eſt, intellexiſſe videantur. Nec hoc in Stoicis mirum eſt, qui dum cum vulgo interdum loquuntur, ſectae principia tantum non deſerunt. Accedit, quod nec ipſi ſatis nouerint, quid de geniis naturisque Deo cognatis ſtatuendum ſit. Clare hoc confeſſus eſt SENECA [c]: *Multa cognata numini ſummo et vicinam ſortita potentiam, obſcura ſunt. Aut fortaſſe, quod magis mireris, oculos noſtros et implent et effugiunt. Siue illis*

 tanta

v) Ad CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 25. p. 508.
w) De Stoicor repugnantiis l. c.
x) Epiſt. 110. y) ſ. 151.
z) SENEC. ep. 110. PLIN. L. II. c. 7. ARRIAN. L. I. diſſ. 14.
a) Conf. LIPSIVS l. c. diſſ. XIX. 20.
b) LAERT L. VII ſ. 147. MENAG. h. l. PHVRNVTVS l. c.
c) Qq. nat. L. VII. c. 31.

tanta subtilitas est, quantum consequi humana acies non possit, siue in sanctiore secessu maiestas tanta delituit, et regnum suum, id est, se, regit, nec vlli aditum dat, nisi animo. Inde modestiam et verecundiam commendat, cum de sideribus, de stellis, de natura deorum disputatur.

XXIV. Quoniam Dii hi ex Dei anima effluxerunt, inque mundi partibus habitant, necessario sequitur, mundo per conflagrationem vniuersalem resoluto, Deos quoque in vnum Iouem confusum, et in antiqua elementa versum iri [d]. Et hoc quoque plerique Stoicorum, Antipatro Tarsensi dissentiente, qui hanc aliis quoque ex Stoicorum grege adscribit, quorum tamen plerique cum Chrysippo, principiis suis conuenienter: excepto igni nullum Deum interitu vacare, sed caeteros omnes aeque natos et obituros dixere. Non tamen ignis diuini partes pereunt, sed tantum Dii ex iis existentes et facti, radiis Iouis in ipsum, tanquam in solem, retractis.

XXV. Etsi vero Deus prouida vniuersi cura tangitur, et pro conditione atque natura totius, tanquam anima eius illud agitat, *non potest tamen, licet bonus sit, et bona velit, quicquid fit in mundo, bonum omne euenire, quia Deum multis in rebus tractanda destituunt; et a magno artifice formantur praua multa, non quia cessat ars, sed quia id, in quo exercetur, materia inobsequens arti est.* Nobilis haec est quaestio, quae toties maxima ingenia in angustias redegit, vnde mala oriantur? Malum vero cum vel naturale vel morale sit, hac quidem thesi SENECA [e], cuius verba dedimus, physici mali causam aperuit. Nec aliter alio loco [f]: *non potest artifex mutare materiam, haec passa est.* Hinc quaecunque mali naturalis veniunt nomine, Stoicis consequentia fati, ita ex materiae conditione disponentis, sunt. Multis tamen magnisque angustiis et difficultatibus hic se implicatos senserunt Stoici, valde ea de caussa pressi a CICERONE et PLVTARCHO [ff]. Ille recte opponit: *dicere ipsos* Stoicos, *nihil esse, quod Deus efficere non possit, et quidem sine labore vllo; Deorum enim numine moueri omnia posse: materiam vero rerum totam esse flexilem et commutabilem, vt nihil sit, quod non ex ea, quamuis subito fingi conuertique possit. Eius autem vniuersae rectricem et moderatricem esse diuinam prouidentiam, hanc igitur, quocunque se moueat, efficere posse, quicquid velit. Itaque aut nescire, quid possit, aut negligere res humanas, aut quid sit optimum, non posse iudicare.* Hic Stoicos reprehendit, quod mala a Deo necessaria consequentia deriuent: non enim materiam ex se malum subministrare, cum expers sit qualitatum, et quascunque recipiat differentias, eas vero ab illo habeat, qui eam mouet et format. Si vero illam ratio insita format, quae alioquin se nec mouere, nec formare posset, necesse esse, malum, si nullam causam habeat, ex nihilo, si vero a principio mouente

uente

d) PLVT. de rep. Stoic. T. III. p. m. 29. SENECA ep. 9. Conf. ad Marc. c. vlt. add. LIPS. L. II. diss. XXII. p. 255. THOMAS. diss. VII. p. 75.

e) Praef. Qq. natural.

f) De prouidentia c. 5. conf. LIPSIVS L. II. diss. II. p. 133. L. I. diss. XIV. p. 75.

ff) Vtriusque locum docte illustrat cel. WOLF. de Manichaeismo ante Manichaeos §. XXXVII. p. 153 seqq. Plutarchi etiam THOMASIVS diss. XII. p. 162 seqq. conf. CVDWORTHVS c. IV. §. 13. p. 231.

uente exiſtat, a Deo profectum eſſe. Vterque Stoicos abſurdi conuincit; ſequi enim, recte concludunt, aut Deum mali cauſam eſſe, aut eſſe id ex nihilo, quorum vtrumque Stoicis principiis regugnat, cum non negent, materiam obſequentem eſſe et parare promtam. Nec habent Stoici, quo ex hoc labyrintho euadant, niſi vt ad fatum prouocent, et cohaerentias quasdam vniuerſi, in quas nec Deus aliquid poteſt. Ita Chryſippus de cauſis morborum, an ex prouidentia? apud GELLIVM [g] reſpondet: *Non fuiſſe hoc naturae conſilium, nec conueniſſe auctori naturae parentique rerum omnium bonarum. Sed cum multa atque magna gigneret, pareretque aptiſſima et vtiliſſima, alia quoque ſimul agnata eſſe incommoda, iis ipſis, quae faciebat, cohaerentia, non per naturam, ſed per ſequelas quasdam neceſſarias facta.* Ita vero iterum vineta ſua caedunt Stoici. Fati enim illius, quod accuſant, neceſſitas, nonniſi in toto, quod Deo et materia conſtat, quaerenda eſt, adeoque, cum nihil aliud ſit quam neceſſaria conſequentia eorum, quae ex natura vniuerſi eueniunt, vel in Deo, vel in materia, vel in vtroque quaerenda eſt mali naturalis origo. Ex quibus luculenter patet, non potuiſſe non Stoicos mali originem in materia quaerere, licet id, praeter rationem neget P. BAYLE, recte ideo notatus a ven. WOLFIO [h], licet hoc ipſo ſyſtemati ſuo contradixerint. Quod nos minime miramur, memores Zenonem ſyſtema ſuum ex diuerſis aliorum principiis conflaſſe, et Platonica ex Heracliticis emendare voluiſſe, vel potius gryphes iungere equis conatum fuiſſe, qui plerumque contradictionum fons eſſe ſolet. Ceterum quo nomine malum inſigniuerint Stoici, erudite ediſſerit WOLFIVS [i], qui videndus.

XXVI. Quanquam vero ita ſit, vt ratione quadam principali neceſſario coacta atque connexa fato ſint omnia, ingenia tamen ipſa mentium noſtrarum perinde fato ſunt obnoxia, vt proprietas eorum eſt et qualitas. Nam ſi ſint per naturam primitus ſalubriter vtiliterque facta, omnem illam vim, quae extrinſecus ingruit, inoffenſius tractabiliusque tramittunt. Sin vero ſunt aſpera, et inſcita, et rudia, nulliſque artium bonarum adminiculis ſuffulta, etamſi paruo, ſiue nullo fatalis incommodi conflictu vrgeantur; ſua tamen ſcaeuitate, et voluntario impetu in aſſidua delicta et errores ruunt. Ita omnium luculentiſſime Chryſippus apud GELLIVM [k] moralis mali cauſam exponit, qui etiam homines illos non audiendos eſſe monet, qui aut ignaui, aut nocentes et audaces, cum in culpa et maleficio reuicti ſunt, ad fati neceſſitatem perfugiunt. Verum recte Chryſippo obiecit PLVTARCHVS [l], nullam eſſe intemperantiam, nullam fraudem, cuius non ſit Iupiter architectus. Cum enim ingenia iſta ſcaeua, naturam ſuam et qualitatem aſperam et inſcitam non a ſe habeant, ſed a cauſa prima et mouente, quae qualitates induxit materiae, impetus quoque ille voluntarius, vt vocat Chryſippus, quem a natura ſua habent, ab ea quoque ortum

g) N. Att. L. VI. c. I. conf. THOMAS. l. c. diſſ. XIII §. 18 ſeqq. p. 170 ſeqq.
h) loc. cit.
i) l. c. §. XXXVIII. p. 158 ſeqq.
k) Lib. IV. c. 2.
l) loc. cit.

ortum habere debet. Vidit hoc LIPSIVS [l] per naturam siue Deum, quae prima causa est, homines alios aliter factos, ideoque ad bona aut mala inclinare; putat tamen iuuare distinctionem Chrysippi inter causas perfectas et principales, atque adiuuantes et proximas, quam CICERO [m] affert: scilicet causas illas primas et insitas temperari aut flecti leuiter a voluntate posse, quae inter proximas iuuantesque censeatur. Verum non vidit vir acutissimus, voluntatem quoque nihil habere, quod non a mouente prima causa acceperit, adeoque eius libertatem proprie nullam esse, licet eam magnifice depraedicent Stoici [n]. Etsi enim animus a causa externa, nempe quae extra mundum est, non cogatur, vel impediatur, ipse tamen sibi natura sua, necessitas est, quae cum naturae vniuersae catena indissolubili nexu cohaeret, nec aliter agere potest, quam fatum, legesque vniuersi et complicatus causarum et euentuum nexus et ordo permittunt. Quae omnia, si cum reliquis physiologiae Stoicae assertionibus comparentur, luculenter Stoicos conuincunt, mali eos moralis causam in Deo assertis suis posuisse, licet verbis alia longe docuerint.

Atheismus Stoicorum.

§. VIII. Prima haec et potior physiologiae Stoicae pars est, quae principium potissimum agens et efficiens, siue Deum, rerum omnium auctorem et conditorem nobis exhibuit, quaeque theologia Stoica dici recte potest. Ex dictis iam de atheismo sectae Stoicae iudicari debet, ad quam quaestionem diuersimode responderunt, qui de atheismo veterum philosophorum disputarunt. Magnum eorum numerum, cum qui impietatis eos accusarunt, tum qui pie et sobrie de Deo eos statuisse contenderunt, recitat ven. IAC. FRID. REIMMANNVS [o], quibus, si id ageremus, plures possent sine magno labore adiici. Nec rationes vtriusque partis examinabimus, id quod in peculiari tractatione de atheismo veterum debet fieri; sed id tantum monemus, dari tertiam de atheismo Stoicorum sententiam, quae inter apertos quidem Numinis hostes eos non refert, talia vero eos asseruisse statuit, quae veram Dei notionem euertunt, et facilem ad negandam omnem diuinitatem viam aperiunt. Quam sententiam post CVDWORTHVM [p], secutus est praestantissimus MOSHEMIVS [q]. Nec, ab ea nos alienos non esse diffitemur, rationibus supra de theologia Stoica adductis id euincentibus, statuisse quidem Stoicos, esse Deum, et de eo quoque magnifice passim et elegantissime fuisse locutos; praesertim si extra systematis nexum verba eorum audiantur et intelligantur: ita vero totam de diuinis doctrinam physiologiae suae intertexuisse, vt non peius forte de Deo potuerint disserere. Talis enim Stoicorum Deus est, qui deterior hocque nomine indignior esse nequit. Nam 1. pars mundi est, totumque tanquam pars informans cum materia constituit; 2. materiam aeternam sibi habet essentialiter adiunctam; 3. necessitatis

tatis

l) Diss. XIV. p. 71.

m) De fato.

n) Epict. apud ARRIAN. L. I. diss. I. conf. GATAKER. ad Anton. II, 9. HVET. Qq. Alnet. L. II, c. 10.

o) Hist. atheismi c. XXVIII. p. 190 seqq.

p) Syst. intellect. c. 4. §. 25. p. 502 seqq.

q) Ad h. l. p. 507.

tatis fatalis et ineluctabilis ex totius natura oriundae legibus subiectus ita est, vt agere aliter nequeat, quam fata disposuere; 4. naturae est corporeae, ignisque non quidem elementaris, corporeus tamen et aethereus, adeoque 5. spatiosa extensione per totum mundum dispersus est; 6. res omnes necessaria essentiae suae agitatione non mouet tantum et format, sed et ceu forma rerum ita essentiali vinculo illis connexus est, vt separari nunquam ab iis queat. 7. Ante mundi creationem siue productionem, quae per aeternas periodos repetitur, inclusus materiae, tandem interna agitatione materiam tantum necessaria expandit fati lege, eandemque in sinum suum reducit; adeoque 8. non emanatiue tantum, sed et formaliter est τὸ πᾶν, siue rerum vniuersitas, natura, totum, mundus. 9. Formas, qualitates, rationes seminales, et essentias rerum omnes formaliter in se habet, et ita formas et qualitates materiae imprimendo, se ipsum rebus imprimit omnibus. 10. Prouidere mundo non aliter potest, quam aeternae fati leges postulant; 11. nec agere potest, quicquid vult, sed materiae inobsequentis renitentia impeditur. 12. Non daemones tantum omnes, sed animum quoque humanum tanquam partes et membra comprehendit. 13. Malum vel ipse in materiam, agendi vi destitutam induxit, vel certe illud impedire non potuit. 14. Nec alia quoque boni malique praemia et poenas dispertiri potest, quam quae bonum et malum necessaria causarum et euentuum consecutione per se sequuntur. Iudicem iam constituimus lectorem, a partium studio alienum, reique intelligentem, annon, qui Deum talem ponit, eumque vi systematis sui ita eneruat, parum melior iudicandus sit eo, qui aperte Deum negat? et annon Stoici indirecti eius numinis hostes censendi sint, quem tantis laudibus efferunt? etsi apertam impietatem non fuerint professi. Cuncta enim eo redeunt, Deum esse ignem subtilissimum naturae siue mundi, omnia penetrantem et viuificantem, qualis Deus ab orthodoxa notione numinis immensum distat. Aliud tamen persuadere nobis voluit V. cl. Io. CHRISTOPHORVS BVRGMANNVS [r], qui id sibi negotii datum esse credidit, vt Stoam a Spinozismo et atheismo exculparet. Rationes quibus se ad iuuandam Stoicorum theologiam accinxit, hae sunt: 1. Constantissime docere Stoicos, esse Deum, et insanos habere eos, qui negare hanc veritatem audeant, maximam quoque partem religionis ponere in cultu Dei. 2. Docere eos, Deum esse aeternam, rationalem a materia mundoque distinctam substantiam, intellectu, prudentia et potentia instructam, qui ignis artificialis dicatur sensu improprio et metaphorico, more Chaldaeorum et Democriti. 3. Opponi Deum natura sua materiae quae sine qualitatibus fuerit, donec Deus eam ornaret. 4. Distingui etiam a mundo, hunc enim perire, Deum esse aeternum. 5. Esse quidem mundi animam, qui ideo Deus sensu dicatur improprio, non tamen vnam cum mundo

r) Differt. de Stoa a Spinozismo et atheismo exculpanda. Mireris b. Spenerum ab eo Spinozismi accusari, qui Stoicos exculpare aggreditur.

do ſubſtantiam eſſe, vt vult Spinoza, ſed differre natura ſua a materia, quam inhabitat. Poteramus totam hanc diſputationem, quam erudite auctor vrget, ita concedere, vt nec athei proprie dicti, nec Spinozae anteceſſores Stoici dicantur. Intereſſe enim haud vno nomine diſcrimen inter Stoicorum et Spinozae ſyſtema vtriusque comparatio facile euincit, et Deum ſibi formaſſe Stoicos atque a materia diſtinxiſſe, ex ſupra dictis eſt manifeſtum. Quia vero haec non ſufficiunt, ad orthodoxiam Stoicorum aſſerendam, paucis, et quantum inſtitutum noſtrum patitur, monemus; non extra ſyſtematis connexionem de Deo Stoicorum iudicandum eſſe, ſed totam ſeriem decretorum Stoicorum eſſe coniungendam. Quod vbi fit, impoſſibile putamus Stoicos hac in parte exculpare. Ea enim, quae ſupra attulimus, ita comparata ſunt, vt naturam DEI prorſus euertant, nec poteſt is Deus dici, qui ita vniuerſo ſacro quodam nodo implicatur, vt nihil poſſit, niſi quod neceſſitas, eius cuius pars eſt, poſtulat. Non negant, fatemur, Stoici Deum, ſed tanquam partem vniuerſi formalem et eſſentialem, vel, quod idem eſt, mundi animam informantem: nec negat Spinoza Deum, nec attributa eius, ſed vnam ſibi ſubſtantiam, vti Stoici, vnum totum, comminiſcitur. Agnoſcunt Stoici in Deo rationem aeternam, ſed nec liberam, nec intellectualem, verum neceſſariam ſequelam cauſarum et effectuum, ignis ſubtiliſſimi, ex natura totius oriundam, quae a libera ratione DEI longiſſime diſtat, nec melioris commatis eſt, quam cogitatio, quam Spinoza Deo ſuo tribuit. Idem de aeternitate iudicium eſto, cum nec Spinoza Deum ſuum aeternum eſſe neget. Qui et ipſe dum oppoſitas modificationes cogitationem et extenſionem in vna ſubſtantia ponit, non minus diuerſiſſima coire coëgit, quam Stoici, Deum et materiam coire in vnum totum cogentes. Ignem vero proprie dictum Deum Stoicis viſum eſſe, teſtimonia veterum ſupra adducta euincunt. Ex his vero patet, Deum ceu animam mundi, non aſſiſtentem, ſed informantem mundi cauſam, et non partem tantum eſſentiae, ſed formam eſſe, quae ſententia ab impietate proxime abeſt. Nam et SPINOZA [s] dixit: Deum rerum omnium cauſam immanentem, vt aiunt, non vero tranſeuntem eſſe, et moueri omnia in eo: quae Στοϊκώτατα ſunt, ſed impia plane. Etſi vero non negamus, Stoicos non vnam quidem ſubſtantiam, vt Spinozam conſtituiſſe, Deumque et materiam in ſolis modificationibus poſuiſſe; certum tamen eſt, exque ſupra adductis liquidum, totum vnum, naturam vnam, ex cauſa rationali et agente atque ex patiente compoſitam Deum et materiam eos feciſſe, quae eſſentialiter inter ſe iuncta ſint, et ſine deſtructione ſua ſeparari nequeant. Cuncta enim ex Ioue, in Ioue et ad Iouem eſſe, ex germano Stoicorum decreto dixit ANTONINVS [ſ].

Materia eiusque affectiones.

§. IX. Vt vero porro, quid de altero principio, materia Stoici dixerint, quaque ratione ex ea a cauſa agente et rationali omnia producta fuiſſe docuerint, manifeſtum faciamus, ad phyſiologiam Stoicam, a qua

s) Epiſt. 21.

ſ) Lib. IV. §. 23.

a qua paulisper digressi sumus, redeundum est. Ita vero porro decreuerunt:

XXVII. Prima rerum omnium, qualitatibus indutarum essentia siue natura, est materia prima. Est vero materia, ex qua vnumquodque fit, et vocatur essentia atque materia; essentia, quatenus in vniuersis est, et generaliter spectatur; materia, quatenus in singulis considerari potest.

XXVIII. Materia in vniuersum, et generaliter spectata aeterna est tota, ac neque crescit, neque decrescit. Trigam hanc positionum Stoicarum ex Chrysippo affert LAERTIVS [ff]: nec aliter rationes inire poterant Stoici, qui cum aliis philosophis sine restrictione fatebantur: ex nihilo nihil fieri, indeque aeternum subiectum, in quod causa efficiens ageret, postulauerunt [t]. Videtur quidem quodam loco dubitare SENECA, an materia aeterna sit, vel Deus ipsam formet: verum non ex sectae suae sententia loquitur, sed quaestiones philosophicas in naturalibus enodandas proponit [u]; inter quas non exigui momenti ea fuit: an Deus materiam ex sinu suo educat, vel an ea tantum data et subiecta vtatur, sicque an formas, quibus materiam ornauit, tantum in adiacens subiectum inducat, vel ex se ipso quasi effundat. Frustra itaque sunt, qui ex hoc Senecae loco constare arbitrantur, creationem ex nihilo, inter problemata Stoicorum a Seneca relatam esse. Certe, quaecunque etiam Senecae mens fuit, de qua docte disputat MOSHEMIVS [v], Stoicorum principia, aeternam Deo adiungentia materiam, et necessarium causae efficienti, subiectum postulantia, creationem ex nihilo reiiciunt.

XXIX. Materia tamen singulorum incrementi et decrementi est capax, neque enim semper manet eadem, verum separatur et miscetur, ita vt partes eius diffluant separatione, mistae vero coniunctione augeantur [w]. Exemplum esse potest conflagratio mundi, vbi quidem singulorum materia conflatur, vniuersalis tamen in Ioue manet eadem.

XXX. Est vero materia non stabilis, sed semper in mutatione versatur: omnia enim rapiuntur, fluminum more, quicquid videmus, currit cum tempore; nihil ex his, quae videmus, manet [x]. Ipsa tamen materiae essentia non mutatur, vel perit, nihilque eorum, quae ab oculis abeunt, et in rerum naturam, ex qua prodierunt, ac mox processura sunt, reconduntur, consumitur: desinunt enim ista non pereunt [y]. Ab Heraclito hanc doctrinam Stoicos accepisse non diffitetur SENECA [z].

XXXI. Materia vero non infinita est, sed finita, mundi enim terminis circumscribitur: patique quoque et cogi potest ad omnia, si enim immutabilis esset, nihil ex ea fieri posset. Hinc diuidi in infinitum posse con-

 sequi-

ff) Lib. VII. f. 150.

t) ANTONIN. L. IV. §. 4. SENECA ep 36. conf. LIPSIVS L. II. diss. II p. 132 seqq. et quae diximus Amoenit. literar. T. VIII. p 306.

u) Praef. Qq. nat.

v) Differt. de creatione ex nihilo, inserta CVDWORTHO Syst. intell.

w) LAERT. l. c. STOBAEVS ecl. physic. c. 14.

x) SENECA ep. 58. ANTONIN. L. II. §. 17 L. V. §. 35. conf. GATAKER ad Ant. II. 17. p. m. 76. Hist. de ideis sect. I. §. 8. p. 127. Amoen. liter. T. VIII. p. 314.

y) SENECA ep. 38.

z) IDEM ep. 58.

sequitur, ipsa tamen, docente Chrysippo, infinita non est; nihil enim, quod diuisionem admittit, infinitum esse potest, materia vero continua est [a]. Oppositam esse hanc assertionem Epicureis, qui indiuidua corpuscula posuere, cum Stoicis placeat, nihil in natura rerum minimum esse, quod diuidi non queat, vt ait CICERO [b], ex oppositione clarum est.

XXXII. Ex materia, rebusque, quae ex ea fiunt, atque ex ratione mundi, quae tanquam semen, vt visum Zenoni [c], per eam discurrit, consistit mundus. Qua tamen voce, Deus quoque, interdum etiam coelum intelligitur [d].

XXXIII. Discrimen tamen est inter vniuersum et mundum, vniuersum enim est infinitum, adiuncto vacuo: totus vero mundus seorsim a vacuo existit, et ab eo circumdatur, forma globi, vel turbinis, vel oui, cuius centrum terra est [e]. Vacuum itaque Stoici admittebant, verum non in mundo, vt diserte PLVTARCHVS, sed extra mundum [f]. Nec locum habere posse conflagrationem mundi putaret, nisi vacuum istud infinitum statuatur, tunc enim mundus in Iouem contrahitur, et resoluitur, quod sine vacuo fieri nequit [ff]. Hoc vacuo tanquam limitibus cum mundus adeoque Deus etiam definiatur, ratio inde desumenda est, cur prima principia Deum et materiam fecerint finita.

XXXIV. Mundum vero ex materia ita condidit iuxta Zenonem: Ab initio cum nihil esset, praeter Deum et materiam, Deus omnem essentiam, quae igneae fuit naturae, in aërem primo, inde in aquam conuertit, vtque planta semen continetur, ita Deus, qui mundi ratio est prolifica, huiusmodi semen in humore deposuit, quod facilem rerum producendarum praeberet materiam. Pars vero eius naturae subsidens in terram coaluit, pars, aqueam retinuit naturam; pars exhalans in aërem abiit, ex cuius exhalatione ignis emicuit. Ita quatuor elementorum generationem a Zenone explicatam describit LAERTIVS [g]. Paulo aliter Cleanthes apud STOBAEVM [h], ita tamen, vt in fundamento cum Zenone conueniat: Ex vno fieri omnia, et redire in vnum, reuolutione aequali et perpetua. Vniuersa natura igne accensa, partem eius mediam primum subsedisse, tum proximas illi partes sensim sensimque extinctas fuisse. Madefacto autem vniuerso, ignem extremum, renitente medio, rursum in contraria ferri, et vniuersi constitutionem ordiri, atque hunc vniuersi constitutionis circulum nunquam desinere. Mundi haec est creatio Stoica, quam summo Deo tribue-

a) LAERT. L. VII. §. 150. postulat hoc vacuum mundum determinans, conf. LIPS. p. 137. Ceterum apud LAERT. l. c. materia ἀπαθητὴ dicitur, quod vel scriptum perperam, et cum Stephano et Casaubono mutandum est in ἀπαθητὴ vel ἐμπαθητή, vel intelligendum tantum de mutatione essentiae, quatenus materia vniuersaliter considerata principium est.

b) Ac d. Qq. L. I. conf. PLVT. de Stoic. repugnantiis.

c) STOBAEVS eclog. phys. c. 14.

d) LAERT. §. 138. et laudati LIPSIO L. I. diss. V. p. 25. L. II. diss. VI p. 154. Otio Vindel. Mel. II. §. 5. p. 145.

e) PLVT. de plac. L. II. c. 1. 2.

f) Ib. L. I. c. 18.

ff) Inde Posidonius apud PLVT. l. c. L. II. c. 9. vacuo non maius spatium tribuit, quam quod sufficere mundo possit in illud resoluendo.

g) §. 141. 142.

h) l. c. c. 20.

tribuebant, nempe igni artificiali, ita tamen, vt etiam Diis minoribus, qui in Ioue comprehenduntur, et in mundi creatione explicantur, aliquod opus ſit. Cum enim ignis ille diuinus non omnia ſingul feciſſet, ſed, tradente ex Stoicis LAERTIO [i], in ſummo loco, quem aethera appellant, conſtitiſſet, ibi primum immobilium aſtrorum orbis natus eſt, deinde errantium, et poſt hunc demum aër, aqua, et extremum ſubſidens terra. Dii itaque in aſtris reſidentes, ſiue ignis diuinus qui in eos defluxit, ad elementorum formationem ſe accinxerunt tendente igne diuino, cuius partes ſunt, ad medium ſiue centrum vnde erumperat, vt ita per totam materiam ſe diffundat. Ex his intelligi poſſunt loca CICERONIS et SENECAE [k], quae Deos in partem conditi mundi vocant, quibus lucem erudite affudit MOSHEMIVS [l].

XXXV. Animal eſt mundus, ſenſus, mentis, rationis compos, atque naturam animatam ſenſu praeditam habet. Vt enim anima noſtra inde auulſa in corpore habitat, ita mens et prouidentia per omnes eius partes pertingit, et pars eius princeps aether eſt, vel coelum, vel, vt Cleanthi viſum, ſol. In eo enim diſſentiebant Stoici, quae illa principalis pars eſſet, quorum varias ea de re opiniones refert, LAERTIVS [ll].

XXXVI. Quatuor ſunt elemente praeter materiam qualitate non veſtitam, ignis, aqua, aër, terra; ignis calidus eſt, aqua humida, aër frigidus, terra arida. Quin etiam in aëre eadem pars eſt: ſummo in loco ignis exiſtit, qui aether appellatur, in quo generatur prima inerrantium ſtellarum ſphaera. Proximo loco aër eſt, tum aqua ſubſiſtit. Baſis omnium terra eſt, in medio eorum conſtituta [m].

XXXVII. Elementorum duo ſunt leuia, aër et ignis, grauia duo, terra et aqua, quae ad centrum, proprie loquendo tendunt, ipſum tamen centrum, graue haut eſt [n].

XXXVIII. Omnium elementorum alterni recurſus ſunt: quicquid alteri perit, in alterum tranſit, aër in ignem, ſed non ſine igne eſt; tranſit aër in humorem, ſed nihilominus non ſine humore eſt: et aëra et aquam facit terra, ſed non magis vnquam ſine aqua eſt, quam ſine aëre: omnia enim ſunt in omnibus. Ita SENECA [o], et qui hanc Stoicorum doctrinam verſibus exponunt, OVIDIVS [p] et LVCRETIVS [q]. Eſt tamen hoc diſcrimen iuxta Porticum, vt aër et ignis mouendi vim habeant, atque efficiendi, reliquae partes aqua et terra, accipiendi et quaſi patiendi [r].

XXXIX. Primum elementum ignis eſt, qui in coelo ſiue aethere locum habet. Eſt vero coelum extrema circumferentia, in quo ſedem habet, quicquid eſt diuinum [s].

i) ſ. 137.

k) CIC. de leg. L. I. c. 8. SENECA de benef. L. VI. c. 23.

l) Ad CVDWORTH Syſt. int. c. IV. §. 25 p 512.

ll) ſ 142 CIC. de nat. Deor L. II LIPS. L II. diſſ. VIII. p. 164. cum cautione tamen legendus. Habuit hoc quoque Zeno a Platone.

m) ib. ſ. 136. LIPS. diſſ. XI. p. 186. BVRNET. Archaeol. phil. L I p. 437 ſeqq.

n) STOB. ecl. ph ſ. c. 17 p. 32.

o) Nat Qq. L. III c. 20.

p) Metamorph. L. XV.

q) Lib. I v. 781.

r) CIC. Acad. Qq. L. I.

s) LAERT. L. VII. ſ. 138.

XL. Sunt autem duae ignis ſpecies; alia inartificialis eſt ignis, vitae vſibus reperti; artificialis alia, res omnes augentis et conſeruantis, qualis in ſtirpibus et animalibus; nempe calor, ſiue ardor quo omnes mundi partes fultae ſuſtinentur [s].

XLI. Vltimus ille et altiſſimus, atque vndique circumfuſus et extremus omnia cingens atque complexus ardor, qui aether nominatur, Deus ſummus eſt. Qui in extrema quidem coeli circumferentia habitat, ad medium vero totius fertur, et circa eius ambitum conſiſtit. Probe hoc tenendum eſt, vt de phyſiologia et theologia Stoicorum recte iudicari queat. Nam hinc clariſſime patet, Stoicorum Deum non eſſe alium, quam ignem illum arte et perfectione cuncta perficientem, quae in natura ſunt, ſiue ſubtiliſſimam partem materiae, craſſiori opponendam. Haec quia leuiſſima et agillima totius pars eſt, ſurſum tendit, et ambitum mundi continet, quia vero ad medium mundi, vnde exiit, fertur, cuncta quoque permeare, et cuncta mouere neceſſe eſt. Et haec phyſica ratio eorum eſt, quae ſupra theologice de Deo dicta ſunt. Quae ita explicata, vt par eſt, vtrum tam ſplendida et ſacris Chriſtianorum placitis confinia ſint, ac putant, qui concordiam inter Senecam et Paulum, Zenonem et Petrum meditantur, lector vel mediocriter attentus facillime iudicabit.

XLII. Sol puriſſimus ignis eſt, et maior terra: ſed et orbiculari figura, iuxta cum mundo: Ignis quidem eſt, quoniam omnia, quae ignis praeſtat. Maior vero terra, quia omnem eam illuſtrat, et ipſum etiam coelum [ſſ]. Ignem vero artificialem, id eſt ratione et intellectu praeditum intelligi, ex adducto STOBAEI loco [t] patet, vbi eum ignem, quem τεχνικὸν, φύσιν καὶ ψυχὴν dixerat, naturam aſtrorum conſtituere docet Zeno.

XLIII. Itaque ſol Deorum merito princeps et dux eſt. Naturali hoc ſequitur conſequentiae neceſſitate ex adductis. Ita tamen, vt fallatur LIPSIVS [u], qui PLINIVM Stoice dixiſſe ait: *Solem eſſe totius animum, ac planius mentem, hunc principale naturae regimen ac numen credere decere:* quamuis non neget quosdam Stoicos ſupremum aetherem: ἡγεμονικὸν, ſiue mentem naturae rectorem dixiſſe. Stoici enim germani ſolem non primam omnium rerum cauſam, quae omnia fecit, ſed principem inter Deos factos conſtituebant, adeoque inter opera ſummi Dei reponebant. Teſtamur ANTONINVM [v] et EPICTETVM [w], quorum ille: *Quis ſolem condidit? quis terrae fructus?* hic autem: *Qui ſolem ipſum et fecit et circumagit, paruam ſuorum operum partem, ſi cum vniuerſo conferatur, is vero non poteſt animaduertere omnia.* Rectiſſime, ſi Stoica principia ſequaris. Nam ſupremus DEVS in extremitate mundi coeliue eſt, quem locum ſoli Stoici non aſſignabant.

XLIV.

ſ) STOBAEVS c. 24. p. 57. Qui φύσιν καὶ ψυχὴν dixiſſe ait. Recte itaque ignem naturae rationalem dixeris, quod τεχνικὸν πῦρ Zeno vocauit.

ſſ) LAERT. ſ. 144. LIPS. diſſ. XII. p. 195.

t) vid. not. praeced (ſ)

u) Diſſ. XIII. p. 197. qui Platonica et Stoica miſcet.

v) Lib. III. §. 26.

w) ARRIAN. L. I. c. 14.

XLIV. Nobiliſſima puriſſimaque aetheris parte ſidera gignuntur, neque vlla praeterea admiſta ſunt natura, totaque ſunt calida atque pellucida, vt ea quoque rectiſſime et animantia eſſe, et ſentire atque intelligere dicantur. Vere et ex mente Stoicorum ita CICERO [x]: nam Poſidonius quoque [y] ſtellas corpora diuina eſſe ex igne aethereo compoſita dixit. Ceterum ſenſum atque intelligentiam aſtrorum maxime ex ordine eorum demonſtrabant, atque conſtantia; itemque ex motu, prout concludebant, voluntario; qua de re ratiocinia eorum legi poſſunt apud CICERONEM [z]. Et haec genuina ratio eſt, cur ſidera inter numina retulerint, de qua re conferenda, quae § VI. diximus.

XLV. Cum nullus non paſtu indigeat ignis, ſtellae quidem terrae, marisque ac fluminum vaporibus paſcuntur [a]. Etiam ad hanc poſitionem Stoicorum attendendum eſt, non tantum ad detrahendam diis eorum laruam, qui vaporibus terrae marisque nutriri opus habent, ſed et ad perſpiciendam cauſam conflagrationis mundi; nam putabant, vbi alimenta haec plane deficere contingeret, ignis violentia totum hoc vniuerſum correptum iri. Plura dabit IAC. THOMASIVS [b].

XLVI. Quia ſidera partes ſunt ignis diuini et naturalis ſenſuque et intelligentia gaudent, ideo futura quoque portendunt, nec vnius tantum aut alterius rei ſigna dant, ſed ſaepe totum fatorum ſequentium ordinem nuntiant, et quidem decretis euidentibus, longeque clarioribus, quam ſi ſcriberentur. Veriſſime ex mente ſcholae ſuae haec tradit SENECA [c], cum enim ſummi et diuini aetheris nobiliſſima pars ſint ſidera, ille vero fati legibus agit, et diſponit, magnae quoque hae partes eius iisdem non tantum, quas ſcripſerunt legibus, vt ait Seneca, parent, ſed et toti fatorum catenae ita innexa ſunt, vt ex maxima cauſae principalis ſecundum fati leges agentis parte, decreta haec queant intelligi. Non itaque praeter mentem ſectae ſuae dixit MANILIVS:

> \- - - *conſcia fati*
> *Sidera diuerſos hominum variantia caſus.*

perperam caſtigatus a LIPSIO [d]. Nam dependent fati caſus a diuino igne, Deo, cuius nobiliſſima pars ſunt ſidera.

XLVII. Proprie ſol et luna, ſtellae (ἀστέρες) dicuntur, ab his autem differunt ſidera, (ἄστρα) quod haec etiam ſtellae vocari poſſint, illae vero non item ſidera [e].

XLVIII. Stellarum inerrantium circuli ita ſequuntur: Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Venus, Sol, Luna. Inter quinque priores principatum ducit Venus, quia proximus ſol ei eſt [f].

XLIX.

x) Acad. Qq. L. II. c. 15.
y) Apud STOB. l. c. p. 54 ſeq.
z) De nat. Deor. L. II. c. 15. LIPS. diſſ. XIV. p. 201.
a) Et ſol quidem exhalatione maris, luna fluminum fontiumque, aſtra, terrae, vid. PORPHYR. de antr. Nymph. p. m. 112. ed. Rom. LAERT. L. VII. ſ. 142.
b) l. c. diſſ. VI. p. 73.
c) Qq. nat. L. II. c. 32. conf. ep. 80.
d) Diſſ. XIV. p. 210.
e) STOB. l. c. p. 55.
f) CIC. N. D. L. II. c. 20.

XLIX. Infimam aetheris partem occupat luna, quae eſt ſtella intelligens, ſapiens, igneae naturae, cui tamen terrena admixta eſt. Poſidonio cum magna Stoicorum parte ex igne et aëre miſta eſt, cui etiam miſtioni maculas lunae in acceptis ferunt. Terra mole ab ea ſuperatur, perinde ac ab ſole, et communem quoque cum eo ſphaericam figuram habet, motuque ſpirali procedit, qui geminus ei eſt, communis cum mundo ab oriente ad occidentem, et contrarius per ſigna zodiaci [ff].

L. Poſt lunam aëris orbis ſequitur, inter mare medius atque coelum, figura rotunda. Haec Iuno eſt.

LI. Aër diuiditur in tres regiones, ſummam, mediam et infimam. Summa pars calidiſſima eſt, et ſicciſſima, et ob hoc etiam tenuiſſima, ob viciniam aeternorum ignium. Pars ima et vicina terris denſa et caliginoſa eſt, quippe quae terrenas exhalationes recipit; media pars temperatior quam vtraque, parte altera, frigidior tamen ſiccitate et humiditate.

LII. Ventus aëris eſt fluxio [g].

LIII. Pluuia nubis eſt in aquam conuerſio, vbi ex terra mariue vi ſolis ſurſum elatus humor penitus non potuit diſſipari [h].

LIV. Terra mundi pars denſiſſima et fulcrum, vt oſſa ſunt in animalibus, diffuſam circa ſe ex aequo habet aquam [i]. In medio autem terra conſiſtit, eſtque, vt centri poſtulat natura, et vna et finita, figura rotunda, quam et aqua habet, eiusdem cum terra centri [k].

LV. Occulto itinere mare ſubit terras, et palam venit, ſecreto reuertitur, colaturque in tranſitu mare, quod per multiplices anfractus terrarum verberatum amaritudinem ponit, et in ſinceras aquas exit [l].

LVI. Terra immobilis conſiſtit [ll].

LVII. Vnus mundus eſt; ita Epicureis infinitos mundos ſtatuentibus contradicentes Stoici; hac potiſſimum ratione vſi, quae ex ſemel admiſſis principiis neceſſario ſequebatur: totum corporeum eo abſolui, id eſt, vniuerſam materiam, et quicquid realiter et corporaliter exiſtit, nempe Deum et materiam eo comprehendi [m].

LVIII. Aeternus mundus eſt, ſi pro toto ſumatur, Deum et materiam complectente, qui ab aeterno fuit, aeternumque durabit. Si vero per mundum intelligatur, quod ornatum et conſtitutionem iam talem habet, peribit mundus, vti ortum accepit [n]. Poſteriori ſignificatione LAERTIVS [o] intelligendus eſt, tradens: Stoicis plerisque placere, corruptibilem mundum eſſe, et eodem modo, quo ſenſibilia omnia, gigni et reſolui. Partes enim cum corrumpi queant, totum quoque corrumpi poſſe. Poſſe quoque in

ff) LAERT. ſ. 145. STOB. p. 59. PLVT. de pl. phil. L. II. c. 25. et de facie in orbe lunae T. III. p. m. 353. conf. BVRNET. l. c.

g) PLVT. de plac. phil. L. III. c. 7.

h) LAERT. L. VII. ſ. 153.

i) STOB. l. c. p. 48.

k) LAERT. L. VII. ſ. 155. PLVT. l. c. c. 9. 10. LIPS. diſſ. XVI. p. 219 ſeq.

l) SENECA Qq. natur. L. III. c. 4.

ll) ib. L. VII. c. 2. LIPS. diſſ. XIX. p. 223 ſeqq.

m) LAERT. L. VII. ſ. 140.

n) PHILONIS de mundo incorrupt. p. m. 940. et DIDYMI apud EVSEB. praep. L. IV. p. 816. loca lege apud LIPS. L. II. diſſ. XX. p. 241.

o) Lib. VII. ſ. 141. THOMAS. p. 62.

in deterius mutari mundum, quia ſiccitati et inundationi obnoxius eſt, ſicque tandem deleri. Aliter tamen Boëthus et Poſidonius, quibus et Panaetius adiicitur, et Diogenes Babylonius, qui mundi conflagrationem impugnant, eum aeternum eſſe defendentes [p].

LIX. Lege vero mundi inundatio et conflagratio non ſecus, quam hiems et aeſtas, veniet. Illa quicquid habitatur, obducet, necabitque omne animal, orbe ſubmerſo. Prolixe de hoc mundi diluuio SENECA [q], qui nouam ex hac inundatione terram, extinctis pariter feris, in quarum homines ingenia tranſierant, promittit, vbi nouus dabitur homo inſcius ſcelerum et melioribus auſpiciis natus. Qui adeo placet LIPSIO [r], vt e ſacris literis et euentum et cauſam hauſiſſe putet. Nec ab omni veriſimilitudine abludit, veterem de diluuio traditionem, quae per omnes fere gentes peruagata eſt, et cuius notitiam imprimis Phoenices habuiſſe videntur, ad Zenonem ex hac gente oriundum, parentum forte traditione, perueniſſe. Caue tamen diluuium Stoicum cum ſacro confundas. Illud enim neceſſaria fati, id eſt cauſarum et euentuum in mundo lege euenit, adeoque per aeternas periodos repeti debet: vt hiems neceſſaria tempeſtatis diſpoſitione quotannis reuertitur, quae a diluuio ſacris oraculis memorato longiſſime diſtant.

LX. Altera praeter cataclyſmum iſtum mundi deletio fiet ignis combuſtione, vbi totus conflagrabit. Accendetur enim mundus potentia illius ignis, qui in omnibus rebus latitat, quae longis temporum interuallis humorem conſumens omnem, omnia in ſuam naturam conuertet, cuncta conflabuntur in vnum, et in Iouem, vel chaos potius priſtinum reducentur. Fiet haec conflagratio certis et mundi fato ac legibus deſtinatis periodis annorum. Decantatiſſimum hoc de mundi conflagratione Stoicorum dogma eſt, cuius forte excogitandi anſam a veteri traditione, quae inter barbaros viguit, igne mundum aliquando deletum iri, accepit Zeno, ſed ita ſyſtemati ſuo adaptauit, vt prorſus ab ea diuerſa ſit. Quam vt recte intelligamus, 1. obſeruandum eſt, neceſſitatis ſiue fati lege hanc conflagrationem ex mente Stoicorum euenire. Cum enim natura totius ita connectatur, et catenae inſtar inter ſe omnia ſequantur, vt a principio ad finem cuncta decurrant, et ab eo in circulo ad initia ſua recurrant, atque in orbem vertantur, neceſſario eiusmodi mundi finis ſtatuendus eſt, quo ignis ille artifex mundi, ſiue naturalis, qui ex chao quaſi erumpens rebus omnibus et formam dedit, et illas permeando et viuificando ſuſtentauit, conſumto tandem nutrimento, ſiccitatem inducet et conflagrationem, qua cuncta in vnam conflabuntur maſſam, et in priſtinum reducentur chaos, ex quo poſt aliquam quietem ignis ille diuinus nouum iterum mundum producet, idque aeternis viciſſitudinibus repetet. Longum liceret huius dogmatis teſtium agmen producere,

p) PHILO de mundo incorr. CICERO de N. D. L. III. c. 46. STOBAEVS Eccl. phyſ. c. XXIV. p. 44.

q) Q. q. nat. L. III. c. 29.

r) diſſ XXI. p. 247.

cere, nisi otium nobis fecisset LIPSII [s] et THOMASII [ss] industria. Videri tamen possunt praeter alios ex Stoicorum numero SENECA [t] atque ANTONINVS [u]. Eleganter ex Stoicorum mente OVIDIVS [v]:

Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaque regio coeli
Ardeat, et mundi moles operosa laboret.

Oppositam vero esse hanc fatalem et necessariam mundi destructionem, vt alia quoque physiologiae Stoicae capita Epicureis, non est quod dubitemus. Illis enim non minus, quam Stoicis, placebat, mundos tandem dissolutum iri, vt infra capite XIV. demonstrabimus; id vero nulla fati necessitate, sed atomorum, quae coaluerant temeraria et fortuita resolutione et dissipatione fieri docebant [w]. 2. Quia vero certa periodo haec conflagratio ex fati lege euenire debet, hinc certis tantum temporibus durare mundum, hisque exactis renouari mundi faciem vniuersali conflagratione et restitutione in prima principia statuebant Stoici. Quam fatalem temporis periodum vt designent Stoici, annum magnum varia veterum opinione commendatum et traditum, in partes vocant, et NEMESIO [x] teste, stellas aiunt errantes, cum ad idem et in longitudine et in latitudine signum referantur, in quo initio erant, cum primum mundus est conditus, certo temporum ambitu conflagrationem et interitum rerum efficere, et de integro mundum eodem restitui. Quot vero annis iste magnus annus et fatalis rerum omnium periodus definiatur, de eo inter Stoicos non conuenit, quorum hac de re placita et coniecturas attulit THOMASIVS [y], qui multa eruditione hunc annum magnum illustrauit, ipse pluribus videndus. 3. Caussam vero ἐκπυρώσεως illius supra iam attigimus consumtum alimentum, quo ignis per omnia latitans alebatur, vnde siccitas primo, mox conflagratio exoriri debet [z]. 4. Modum vero, quo illa eueniet, eleganter, more suo depinxit SENECA, qui ita ad Marciam [a]: *Cum tempus aduenerit, quo se renouaturus mundus extinguat, viribus ista suis se caedent, et sidera sideribus incurrent, et omni flagrante materia, vno igne, quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit.* Id momento futurum alio loco [b] non minus pulchre. 5. Dum vero ita omnia ardent, soluuntur, conflantur, necessario quoque Deos omnes, et in his principes stellas et sidera, occupabit incendium, Diique confundentur in vnum vt ait SENECA [c]. Commode alter, tragoedus [d]:

Coeli regio concidet,
Certos atque obitus trahet
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua et chaos.

Alia

s) Diss XXII. p. 248 seqq.
ss) Diss. XI. p. 160 seq. add. GATAKER. ad Antonin. V. 21 IAC. WINDETVS de vita functorum statu Sect. III. p. m. 64. alios nominat WOLFIVS ad PSEVDO ORIG phil. p. 146.
t) Consol. ad Marc. c. vlt. Q q. nat. L. III. c. 27. ep. 9 et 71.
u) loc. cit.
v) Metamorph. L. I. v. 256.
w) Conf. LACTANTIVS L. VII. c. 1. MINVC. FELIX, in Octauio c. 34. §. 2. p. 127. qui tamen minus accurate Stoicos et Epicureos iungit.
x) De natura hom. c. 38.
y) Diss V. p. 62 seqq.
z) PHILO de incorrupt. mundi p. m. 940.
a) c. vlt.
b) Q q. nat. L. III. c. 27.
c) Epist. 9.
d) Herc. Oct. v. 1112.

Alia Stoicorum teſtimonia adducta a Lipsio [e] et Thomasio [f] praeterimus; ſatis euidenter enim haec ex toto phyſiologiae Stoicae ſyſtemate fluunt. 6. Vt vero iſta ignis depaſtio omnium quae ſunt, fieri queat, habeatque ignis, vbi ſe extendat, ideo vacuum infinitum a Stoicis aſſertum eſſe, ſupra iam demonſtrauimus. Addimus locum Plvtarchi [ff], quia luculentus eſt: *Ignem, Stoici aiunt, ſemen eſſe mundi, et poſt exuſtionem mutare mundum e corpore minore, habentem iam tumoris et amplitudinis multum, et vacui regionem immenſam occupantem, quae ipſa immenſa facta ſit illo augmento. Rurſumque, cum gignitur mundus, ſenſim abire et collabi magnitudinem; ſubeunte ſcilicet, cum generatio exiſtit, et contrahente ſe in ſe ipſam materie.* 7. In vnam ita maſſam conflato toto mundo reſtituitur ſtatus chaoticus, quem Iouis nomine ſignificant Stoici, qui *ita paulisper acquieſcet ſibi, reſoluto mundo*, vt ait Seneca [g], *ſuisque cogitationibus intentus quaſi delitefcet;* quo 8. nouus iterum, poſcente ita fati ordine et orbe, *orietur mundus, integer, omne animal*, vt habet Seneca [h], *ex integro generabitur, dabiturque terris homo inſcius ſcelerum, et melioribus auſpiciis natus.* Verbo cuncta primaeuam integri mundi naſcentis recuperabunt faciem, *idemque mundi ornatus*, vt ait Cicero [i], *orietur.* 9. Neque tamen diu durabit illa felicitas, ſed quod ex natura materiae, quam totam corrigere Deus, ſiue ille ignis diuinus, non poteſt, neceſſario ſequitur, prior redibit corruptio. *Innocentia*, vt porro Seneca [k], *non diu durabit, niſi dum noui ſunt homines, cito nequitia ſurrepet.* 10. Cum itaque et tum emendatione opus habebit natura degenerans, redibit conflagratio, ſicque aeternis periodorum orbibus orientur et conflagrabunt mundi [l]. 11. Ex qua breui conflagrationis Stoicae hiſtoria clarum eſſe putamus, quantum a Chriſtiana diſtet, cum et fatalis ſit ac neceſſaria, et naturalibus atque mechanicis quibusdam legibus conſtet, et aeternis periodis repetatur, et, quo minus prior corruptio iterum irrepat, impedire nequeat [ll], quae omnia indigna ſunt Deo, qualem, quem hoc in dogmate Stoici fingunt, ridet Philo [m], talem monens a Stoicis induci Deum, qui ſimilis ſit pueris, qui ſaepe iuxta litora per luſum ex arena tumulos excitant, et poſtea manibus ſuis iterum deſtruunt. Quae ſine dubio mouere Boëthum, Poſidonium, Diogenemque Babylonium et Panaetium, quos ſupra memorauimus, quibus ex Numenio Zenonem Sidonium addit Lipsivs [n], vt inſulſam doctrinam abiicerent. Craſſum enim dogma eſſe, recte iudicauit Bvrnetivs [o], magnus cetera conflagrationis mundi patronus. Sed meliora non dabant principia ſemel admiſſa, et liquidiorem

Ddd ddd 2 tra-

e) l. c. p. 255.

f) Diſſ. VII. p. 75 ſeqq.

ff) de repugnant. Stoic. T. III. p. m. 462.

g) Epiſt. 9. conf. Plvtarch. l. c.

h) Q. q. nat L. III. c. vlt. Plvt. l. c.

i) De nat. Deor. L. II.

k) l. c.

l) Numen. apud Evseb. praep. L. XV. p. 820. Tatianvs adu. gentes p. m. 145. ed. Paris.

ll) Thomas. l. c.

m) l. c.

n) l. c. p. 261. conf. Menag. ad Laërt. L. VII. ſ. 142.

o) Archaeol. philoſ. L. I. c. 7. p. 374.

traditionem non admittebat Heraclitus, in eodem luto haerens [p], quem ſecutus eſt Zeno.

LXI. Rebus omnibus ita poſt conflagrationem in priſtinum ſtatum reſtitutis, et redeuntibus per orbem, redibunt etiam homines. En reſurrectionem Stoicam, de qua eleganter SENECA [q]. *Mors quam pertimeſcimus ac recuſamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in lucem reponat dies.* Caue tamen hanc reſurrectionem cum Chriſtianorum reſurrectione confundas, quod praeter veteres quosdam HVETIO [r], accidit. Illa enim fati lege recurrit, nec homines reſtituit meliores et feliciores, ſed in priſtinam miſeriam detrudit. Hinc ipſe adiicit dictis SENECA: *hanc diem multos recuſaturos fuiſſe, niſi oblitos reduceret.*

LXII. Tempus, inter res incorporeas vltimum locum occupat; de natura eius non prorſus inter ſe Stoici conueniunt. Zenoni interuallum eſt motus et menſura celeritatis ac tarditatis, ſecundum quam ſunt et fiunt omnia. Chryſippo motus interuallum eſt, mundi motum conſequens; Poſidonio tempus in genere infinitum eſt, in parte vero, praeteritum tantum et futurum; praeſens enim tanquam punctum quaſi, quod ſub ſenſum cadit, conſiderandum eſt [s]. Patet ex dictis, Stoicis inter ea, quae realem exiſtentiam habent, tempus non retuliſſe, quia incorporeum fecerunt, id eſt, actionis et paſſionis expers, incorporeum enim eſt, quod eſſe poteſt, ſed in corporibus non eſt [ſſ], quale eſt vacuum, quod ideo a loco diſtinguebant, quod hic queat occupari. Ex his vero recte colligitur, Stoicos ignoraſſe, quid de his incorporeis ſtatuendum ſit, et cum ens phyſicum de iis negarint, in mentis tantum notione et relatione ea quaeſiuiſſe.

Anthropologia Stoica.

LXIII. Homo mundi imago eſt, et mundus in ipſo. Nam et ille conſtat corpore et anima, vt totum [t]. Hinc dignitas hominis patet, qui proximus a Diis collocatus eſt. Egregie ex Stoae decretis MANILIVS [u]:

Quis dubitet poſt haec hominem coniungere coelo,
Eximiam natura dedit linguamque capaxque
Ingenium, volucremque animum, quem denique in vnum
Deſcendit Deus atque habitat, ipſumque requirit.

LXIV. Principium humano generi ex nouo mundo conſtitutum fuit, primique homines ex adminiculo diuini ignis, id eſt, Dei prouidentia, geniti ſunt. Ita Stoicorum de generatione humani generis eiusque ortu ſententiam enarrat CENSORINVS [v], quem tamen non aliter intelligendum eſſe, principia Stoicorum naturalia ſuadent, quam ignem diuinum rationes

p) Dabimus teſtimonium LAERTII, remque ipſam c XIII.

q) SENECA ep. 36. Chryſippus apud LACTANT. L. VII. c. 23. ANTONIN. L. V. §. 13. L. X. § 7. L. XI. §. 1. GATAKER. ad h. l. ORIG. philoſophum. p. 147.

r) Qq. Alnetan. L. II. c. 23. conf. BVRNET. theor. tellur. L. IV. c. 5. p. 278 ſeqq. Otium Vindel. p. 37. Non tamen id omnibus Stoicis placuiſſe obſeruat THOMASIVS l. c. diſſ. X. p. 156 ſeqq.

s) STOBAEVS c. 11. p. 20 ſeq. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. ſ. 136. L. II. adu. Phyſ. ſ. 218. LAERT. L. VII. ſ. 141.

ſſ) SEXT. EMP. adu. Logic. L. II. ſ. 263. 400. 407.

t) LIPS. L. III. diſſ. II. p. 273. qui Stoicis phaleris nimis capitur.

u) L. II.

v) CICERO de legib. L. I. SENECA ep. 90. LIPSIVS L. III. diſſ. III. p. 282 ſeqq.

nes ſeminales omnium rerum continentem, eam partem materiae, quae apta erat inſtituto, humanam mentem imprimendo, qualitate formaque hominis impertiuiſſe. Ad aeternam enim rationem toti inditam, et vim omnium ſeminum ſingula proprie figurantem cunctarum rerum ortum referebant. Nihil hic creationis liberae cogitandum; cuncta neceſſario, fatique lege euenere; *perpetuis enim curſibus*, interprete CICERONE [w], *et conuerſionibus coeleſtibus credebant extitiſſe, quandam maturitatem ſerendi generis humani:* quod ſparſum in terras atque ſatum, diuino auctum ſit animorum munere.

LXV. Hominis ſemen, quod ipſe emittit, cum humido miſcetur animae partibus, pro ratione comiſtionis parentum. Eſt autem id, ſecundum Chryſippum ſpiritus, quoad eſſentiam. A totis corporibus id defluere, Sphaerus dixit, ideoque et omnes corporis partes gignere; mulieris autem ſemen infoecundum eſſe, vtpote ſpiritu non intenſum, et modicum item et aquoſum [x]. Caue vero, per ſpiritum hic aliud intelligas, quam materiam ſubtiliorem, ſenſu Stoico [y].

LXVI. Semen tamen corpus modo producit non animam, quod futuri hominis rationem omnem comprehendit, et totius corporis, et ſequentis aetatis, in paruo occultoque lineamenta ſunt [z]: anima vero non in vtero concipitur, nec cum carnis figulatione compingitur atque producitur, ſed et effuſo iam partu nondum viuo infanti extrinſecus imprimitur [a]. Anima itaque ſecundum Stoicos non niſi naſcenti infanti inſinuatur, vt ait LACTANTIVS [b], aëris quippe rigore percuſſo, vt vim animalem raperet, et vocalem ſonum redderet, quod cum Aeneſiderno Stoicis tribuit TERTVLLIANVS [c]. Vnde ſequitur foetum in vtero non aliter ali ac creſcere, niſi vt plantam [d]: immo longius progreſſi alii ex Stoicis, partem vteri, non animal foetum eſſe dicebant, decidentem ex vtero, ſicut maturi fructus decidunt ex arboribus [e]. Quas abſurdas et pueriles nugas vehementer improbant in Stoicis TERTVLLIANVS [f] atque PLVTARCHVS [ff].

LXVII. Animus, ſi primam eius originem inſpexeris, non eſt ex terreno grauique concretus corpore, ſed ex illo coeleſti ſpiritu deſcendit [g], cuius diuini ſpiritus pars eſt ac ſcintilla, ex igne coeleſti ac diuino, qui in aethere coeloque habitat, cuiusque pars in ſempiternis illis ignibus habitat, qui ſidera et ſtellae vocantur [h].

 LXVIII.

w) l. c.
x) LAERT. L VII. ſ. 158. quique in hanc Stoicorum doctrinam commentatur LIPSIVS l. c. p. 296. conf. SENECA Qq. Nat. L. II. c. 6.
y) conf. LIPS. l. c. diſſ VII. p. 301 ſeq.
z) SENECA l. c. L. III. c. 29.
a) TERTVLLIANVS de anima c. 25.
b) L III. c. 10.
c) l. c.
d) PLVTARCH. de repugn. Stoic. T. III. p. m. 31.
e) IDEM de plac. phil. L. V. c. 15.
f) l. c.
ff) De repugn. Stoic. l. c.
g) SENECA ad Helu. c. 6.
h) CICERO in Somn. Scip. PLINIVS L. II. c. 26. Epictetus paſſim, vid. ARRIAN. L. I. diſſ. XIV. L. III. diſſ. XXIV. ANTONIN. L. IV. §. 4. L. II. §. 4. L. IX. §. 8. ex recentioribus LIPSIVS diſſ. IIX. p. 307. GATAKER. ad ll. cc. Antonini et ad L. IV. §. 21. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p 90. et qui de fonte animorum plura congeſſit THOMASIVS l. c. p. 249. quibus, ſi placet, adde, quae in diſſ. de Stoicis, ſubdolis Chriſtianorum hoſtibus l. c. diximus.

LXVIII. Eſt itaque animus hominis particula Dei, ſiue animae mundanae, a Deo quaſi auulſa non ab ipſo tantum, ſed ex ipſo facta, et anima mundi fons eſt animarum.

LXIX. Anima quid ſit, difficile quidem expedire eſt [i], (ita enim Heraclitus quoque, *Zenonis* dux) quod ſi tamen animorum fontem conſulimus, ignis animus eſt, ſiue ſpiritus igneae naturae [k]. Spiritusue calidus, intelligens, rationalis. Recte hanc aſſertionum trigam Stoicis tribui, non allata tantum veterum teſtimonia, et ipſa, quibus vſi ſumus, verba Stoicorum probant, ſed et ratio ſyſtematis phyſici in Porticu perſonantis euincit. Cum enim omnia, quae mouendi, regendi, agitandi vim habent, naturam, eſſentiam fontemque habeant in anima mundi, qui ignis ille artifex et naturalis eſt, in aethere habitans, et in ſtellis atque ſideribus potiſſimam portionem reſidentem conſtituens, materiam vero omnem penetrans, et agitans, non poſſunt non animae particulae eſſe naturae diuinae, et eſſentia animarum in igne conſtitui, illarumque etiam ortus ex ſideribus deriuari, cum partis ratio totum ſequatur. Modificationem tamen aliquam adhibebant Stoici, qui facile videbant, ignis tanti ferendi capacem hominis naturam non eſſe, inde ſtatuebant, teſte PLVTARCHO [l] et PSEVDO-ORIGENE [ll], animam ſiue ignem iſtum diuinum, in partu hominis inditum ab aëre refrigerari ac durari, et, mutato ſpiritu, fieri animal. Hauſit hanc doctrinam Zeno partim ab Heraclito, qui animam ex igne illo naturali etiam deriuauit, partim a Platone, qui animam mundi fontem animarum conſtituit, ita tamen vt originem diuinam referret.

LXX. Animae itaque et mortales et immortales ſunt. Dubii et diuerſum inter ſe de duratione animarum ſentientes Stoici. Certe indigne tanto philoſopho SENECA [m]: *Fortaſſe, ſi modo ſapientium fama vera eſt, recipitque nos locus aliquis, quem putamus periſſe, praemiſſus eſt.* Exagitatos propterea Stoicos fuiſſe ab Epicureis, quibus tamen aeternitatem et immortalitatem animorum opponebant, alio loco [n] probatum dedimus et quam incerti hac de re fuerint, variae hac de re Stoicorum opiniones loquuntur quas diligenter enarrauit MENAGIVS [o]. Cleanthes omnes animas ad conflagrationem mundi permanere, Chryſippus, ſolas ſapientium exiſtimat, ſi LAERTIO [p] fides, quod tamen omnibus Stoicis tribuit PLVTARCHVS [q], quocum conſentit Numenius apud EVSEBIVM [r]. Nec aliter SENECA [s]. Epictetus vero [ſſ], et ANTONINVS [t] animas corpore ſolutas mox in animam mundi confundi, et in aërem

i) Fatetur SENECA N. Q. L. VII. c. 24. et CICERO Tuſc. Qq. L. I.
k) Teſtimonia Stoicorum praeter LIPSIVM diſſ. IIX. p. 313 ſeqq. collegit GATAKERVS ad Ant. L. IV. §. 21.
l) l. c.
ll) c. XXI. p. 146.
m) epiſt. 63.
n) not. (x) citando.
o) Ad LAERT. L. VII. ſ. 157.
p) l. c.
q) De plac. phil. L. IV. c. 7.
r) L. XV. p. 816.
s) Conſol. ad Marc. c. vlt. Fluctuaſſe tamen, ex dictis patet.
ſſ) ARRIAN. L. III. diſſ. XIII. conf. LIPS. p. 321.
t) L. IV. §. 13. 21. conf GATAKER. ad h. L. TZEZES chil. VII. hiſt. 147.

aërem fubuectas fuccendi, et igni vniuerfali inferi afferuerunt. Et huc illi ex Stoicis ponendi, qui animas in vndis extingui poffe credebant, quam abfurdam fententiam, licet a Stoicis plane remoueat doctiffimus THOMASIVS [u], nonnullos tamen infaniuiffe non negat, cum hoc ex natura animae corporeae, qui ignis eft ab aëre condenfatus, adeoque extinctionis capax, fequatur. Abfurdiores funt, ex Stoicis ifti, SENECAE [v] memorati, qui exiftimant animam hominis magno pondere extriti permeare non poffe, et ftatim fpargi, quia illi non fuerit liber exitus. Ea enim ne Stoicis quidem principiis confona funt, cum nec aër, nec flamma, nec animus, eiusdem tenuiffimae naturae, Seneca recte monente, fcindi vel fupprimi queat. Quin et hoc notandum, quod hoc Senecae loco obfcurius innuitur, animas, ex multorum Stoicorum mente, non ftatim, quam ex corpore difcefferunt, fpargi, fed corpori in fepulchro adeffe, donec putrefiat et effe definat [w]. Ex dictis iam vanitas phyfiologiae Stoicae clare patet, quae licet animorum immortalitatem non alia ratione afferere potuerit, quam vt redeuntibus per orbem fatalem rebus cunctis, animi quoque priftini redeant, immortalitatem animorum tamen fpem magnam dicere Stoicos iuffit, qua tota vita humana contineretur. Quam inconftantiam Elpifticorum nomen Stoicis ἀπὸ τοῦ σκόμματος dediffe, peculiari differtatione [x] verifimile fecimus.

LXXI. Redibunt quidem animae in corpora priftina poft vniuerfalem rerum omnium conflagrationem, fuisque inferentur corporibus; ea vero μετενσωμάτωσις non confundenda eft cum μετεμψυχώσει Pythagorae et Platonis, quae cum Stoicis affertis ftare nequit [y], quamque iis perperam tribuunt LACTANTIVS [z] et DAMASCENVS [a]. Aliis vero ex Stoicis, non easdem fed fimiles animas in vniuerfali reuolutione anni magni corporibus indi placebat [b].

LXXII. Anima corpus eft, eft enim, et agere poteft, fed corpus tenuiffimum, quod oculis videri nequit. Id ex adductis clarum eft [c].

LXXIII. Octo animae funt partes, fenfus nempe quinque, facultas generandi, facultas loquendi, parsque principalis, (τὸ ἡγεμονικόν). Eft vero pars animae princeps quae vifa format, item fenfum et appetitum, vocaturque ea ratiocinatio, fedemque in corde habet, vel vt alii malunt, in capite, tanquam in fphaera fua. Ab hac parte reliquae feptem nafcuntur et diriguntur [d].

LXXIV. Poft mortem animae fedes eft inter fidera, atque inter Deos, vbi naturae operum contemplatione fruitur, donec in conflagratione in Iouem cum reliquis Diis confundatur. Magnifice paffim de hac animarum

u) Diff. de morte in vndis gentilibus inuifa, quae extat Obf. Hal. T. VII. obf. 9 p. 127.
v) Epift 57
w) SERVIVS ad VIRGIL. Aeneid. III. 64.
x) Diff. de Secta Elpifticorum, quae extat Mifcell. Berolin. T. V. art. vlt.
y) Conf. IAC. THOMASIVS l. c. p. 156. Otium Vindel. l. c. p. 26.
z) L. III. c 18
a) De haerefi apud LIPSIVM diff. XII. p. 325.
b) Vid. THOMASIVS l. c.
c) LAERT. L. VII. f. 157. PLVTARCH. de plac. philof. L. IV. c. 2. 3. LIPSIVS diff XIII. p. 327.
d) LAERT. L. VII. f. 157. PLVTARCH. de placit. L. IV. c. 4.

rum post mortem sede Stoici, imprimis SENECA [e], qui tamen ἐξωτερικῶς magis, quam ex vera animi sententia, philosophatus est. Distincte tamen Stoica de statu animorum post mortem doctrina intelligenda est. Nam hoc 1. ad eos tantum pertinet, qui post mortem animos, dissoluto corpore, non dissolui, et in vniuersam mundi animam non abire, sed existere vsque ad mundi succensionem statuebant. 2. De bonorum hoc tantum animis valet. ignobiliores enim et malae ex Stoicorum sententia cum corpore dissoluuntur. 3. Non tamen ad sidera et stellas aditum iis faciebant, sed, (SENECAE [f] verba damus) *paulum supra nos commorari statuebant, dum expurgant inhaerentia vitia, situmque mortalis aeui excutiunt.* Quod latius explicat PLVTARCHVS [ff], qui *animas istas*, ait, *fati lege vagari ea in regione, quae terram et lunam interiacet, ibi impiorum poenas luere; piorum certum tempus, quantum ad lustrandum et corporis, vtpote malae causae, pollutiones abolendas sufficit, in aëris purissima parte degere, quam prata Ditis appellant, deinde veluti ab exilio in patriam reductas, gaudium degustare, quale maximum percipiunt, qui sacris initiantur, trepidatione ac suaui spe permistum. Multas enim extrudere aestuandoque proiicere, iamiam lunam subire affectantes; nonnullas etiam, quae iam eo peruenerint, subuersas videre, tanquam in profundum deuolui. Quae autem sursum euaserint, ac firmiter sint collocatae, primum coronari pennis constantiae, et vim robur que aethereum accipere, ac fieri stabiles et pellucidas.* Ex quibus manifestum est, duplex animarum purgatorium statuisse Stoicos, vnum, quod infra lunam in aëre esset, alterum, quod in luna eiusque cauernis, et earum maxima, quam penetralia Hecates dici idem PLVTARCHVS ait, existeret. Etsi vero haec ad accommodandos fabulari theologiae sensus physicos pertinere, et Stoicorum ea in re studium singulari exemplo illustrare, negari nequeat, nihil tamen est, quod non Heracliteis de igne mundi rationibus, ex quibus eos hanc quoque de purgatione animarum in orco doctrinam Stoicos recepisse Plutarchus tradit, conueniat. Lunam enim ignem turbidum dixere Stoici, aërem vero obscuriorem adhuc et crassiorem partem, vt supra demonstratum. Anima itaque mala et ignobilis in aërem dissipata, et materiae contagio grauata, aestu aëris vehementissime agitati donec plane dissipetur, rapitur, et hic infernus Stoicorum est: leuiores et parti naturae suae conformiter magis viuentes animae, ignis, id est naturae suae leuitate ad orbitam lunae adscendunt, qui cum ignis turbidus sit, necesse est eos luctari et purgari, donec naturali motus lege, qua ignis sursum tendit eluctentur, et cognatis inferantur sideribus. Qua ratione aliquam praemiorum et poenarum spem relinquebant Stoici [g], physicis licet et mechanicis physiologiae suae principiis addicti. 4. Neque tamen haec omnibus place-

e) In consolationibus passim.

f) Ad Marciam c. 25.

ff) De facie in orbe lunae T. III. p. m. 383. conf. THOMASIVS de loco animorum post mortem ex Manetis doctrina, in Hist. Sapient. et Stult. T. I. p. 70.

g) LACTANT. L. VII. c. 7.

cebant Stoicis, ridetque has fabulas praeter Epictetum [h], SENECA [i], qui clare: *Illa, quae nobis inferos faciunt terribiles, fabula est. Nullas, scimus, imminere mortuis tenebras, nec carcerem, nec flumina flagrantia igne - - luserunt ista poëtae et vanis nos agitauere terroribus. Mors omnium dolorum solutio et finis est: vltra quam mala nostra non exeunt, quae nos in illam tranquillitatem, in qua antequam nasceremur, iacuimus, reponit.* Ex quo Senecae loco euidens est, eum statum hominis eundem, qui ante nascendi initia habuit, vbi anima in mundi anima, corpus in materia delituit, post fata posuisse.

LXXV. Anima sapiens et philosophia erudita solis et lunae et stellarum cursus discit, eaque videt, quae in terra didicit. Prolixe haec IVLIVS FIRMICVS [k], quem tanquam filium et satellitem Stoicorum laudat LIPSIVS [l], qui tamen ipse videt, Platonica ea magis esse, quam Stoica, vnde non insistit argumento, quod SENECAE intactum. Prouocasset rectius ad Senecam suum, qui loco [ll], alibi ipsi LIPSIO adducto, ea de re eleganter, modo ex animi sententia, certe ex Stoicorum mente: *Parens tuus, Marcia, illic nepotem suum, quanquam illic omnibus omne cognatum est, applicat sibi noua luce gaudentem, et vicinorum siderum meatus docet: nec ex coniecturis, sed omnium ex vero peritus in arcana naturae libens ducit. Vtque ignotarum vrbium monstrator hospiti gratus est, ita sciscitanti coelestium causas, domesticus interpres, et in profunda terrarum permittere aciem iuuat. Delectat enim ex alto relicta suspicere.*

§. X. Principiis his physiologicis innititur doctrina Stoicorum moralis, quae delineanda nobis iam est. Eam in hos locos Chrysippus et sequaces diuidunt [m]. De appetitu; de bono et malo; de passionibus animi; de virtute; de fine; de prima aestimatione; de actionibus; de officiis; exhortationes et dehortationes. Zeno tamen et Cleanthes, subtilitates has, dialecticis potissimum diuisionibus nixas non curabant; licebit itaque etiam nobis, posthabito Stoicorum ordine dialectico naturalem, quo se dogmata consequuntur, vt in physicis fecimus, sequi, et decreta Stoicorum moralia ex ipsis fundamentis suis deducta enarrare. Ea vero in his potissimum versabantur:

Philosophia moralis Stoicorum.

I. In vita hominis ante omnia respiciendum ad finem [n]. Est vero finis, cuius causa fiunt omnia, ipso ob quam sit, habente nullam; vel ad quem omnia referuntur in vita, cum ipse ad nihil referatur [o].

II. Finis

h) ARRIAN. L. III. diss. XIII.
i) Ad Marciam. c. 19. conf. ep. 117.
k) Astronom. L. I.
l) diss. XV. p. 336.
ll) l. c. c. 25.
m) LAERT. L. VII. f. 84. Recentiores ethicam Stoicorum explanatores enumerant Acta philos. Vol. I. p. 747. Vol. II. p. 163. 445. Quibus merito addenda cel. BVDDEI. Introd. in philosoph. mor. Stoicorum ex mente Antonini praefixa ANTONINO Lipsiae edito.
n) SENECA epist. 95.
o) ib. STOBAEVS Eclog. eth. L. II. c. 3. p. 172. ed. Canteri.

II. Finis trifariam dicitur, primo bonum, quod finis eſt vltimus, ſecundo ſcopus, qui eſt vita ad illum ducens, tertio expetendorum extremum, ad quod reliqua omnia referuntur [p].

III. Finis vero hominis eſt naturae conuenienter viuere. Definitionem hanc Zenonis varie auxere ſectatores, quorum explicationes referunt LAERTIVS et STOBAEVS [q].

IV. Eſt vero natura nihil aliud, quam lex et ratio totius mundi, et agitantis et viuificantis atque penetrantis omnia diuini ſiue coeleſtis ignis; ſicque naturae conuenienter viuere, naturae communis ductum leges motusque ſequi eſt, ſiue ſe ad totius naturam, tanquam partem, componere [r].

V. Cum vero naturae potior pars Deus ſit, cuius agitatione omnis materia mouetur, formatur, diſponitur, Dei vero particula ratio humana, ſiue princeps animae pars ſit, hinc naturam ſequi, Deum ſequi, rationem ſequi communem, vel legem mundi, idem ſignificat. Palmarium hoc totius ethicae Stoicae fundamentum eſt, cui reliqua omnia innituntur, quodque plenis buccis vbique Stoici crepant [s], quorum teſtimonia, ne nimii ſimus, collecta habes apud LIPSIVM [ſſ], STANLEIVM [t] et MENAGIVM. Arcte vero ita phyſica et ethica Stoicorum cohaerent. Omnia enim ex vno conſtant toto, cuius partes res omnes ſunt: quod cum fati legibus regatur, homo, qui μικρόκοσμος eſt, et ex vniuerſo decerptus, viuere debet, vt partem totius decet, et diſpoſitioni, ordini, atque naturae eius, quam agitans intra Spiritus coeleſtis vrget, conuenit, vt ita partem totius recte effingat. Huc enim omnia Stoicorum, quaecunque de fine diſſerunt, collineant; nam quod Chryſippo, viuere ſecundum experientiam eorum, quae ſecundum naturam eueniunt; quod Cleanthi, communis naturae ſequela; quod Diogeni Babylonio, rationi vitae obtemperare, in iis eligendis et reſpuendis, quae ſecundum naturam ſunt eligenda vel reſpuenda; quod Panaetio, viuere iuxta appetitiones a natura nobis inditas; quod Poſidonio, viuere contemplando veritatem ac ordinem vniuerſi, illud vniuerſi eſt naturam, motum, leges et rationes ſequi, et contraria reiicere, ſicque rationem toti rerum naturae inditam, Deumque partem eius agentem tanquam partem imitando exprimere. Eundem in modum de fine Stoico diſſerit CICERO [u], qui videndus. Idem reſpexere veteres Iureconſulti ius definientes, quod natura omnia animantia docuit: lex enim naturae omnibus mundi partibus ineſt, qua omnia ex cauſis ſuis originem ſumunt, et ad certos euentus decurrunt [x].

VI. Viuere vero ſecundum naturam, idem eſt, ac, viuere ſecundum virtutem. Pulchrum enim et bonum atque virtus, et quod participat ex virtu-

p) ib. CIC. de fin. paſſim.

q) LAERT. L. VII. ſ. 86 ſq. STOB. l. c. p. 171. LIPS Introd. phil. mor. diſſ. XIV p. m. 179. MENAG. ad l. c. Laërt.

r) citati.

s) SENECA ep. 41. ANTONIN. L. VI. ſ. 15.

ſſ) l. c.

t) P. VII. Hiſt. philoſ. p. 608. conf. GATAKER. ad ANTON. L. II. §. 11. BVDDEVS Analect. H. P. p. 145 146.

u) De fin. L. II c. 11.

x) Conf. IO. SCHILTER. Manud. philoſ. moral. ad Iurispr. c. II. §. 1. p. 38.

virtute, termini ſunt aequipollentes, vnde conſequitur, vt idem ſit beatitudo, quod, viuere ſecundum virtutem[y].

VII. Inſiti vero animo humano ſunt igniculi et ſemina viuendi ſecundum virtutem, quia pars eſt animae mundi ſiue Dei, cuius nutui parendum, et ad cuius leges viuendum eſt. Magna ea de re praecipiunt Stoici[z], quae tamen, caueas, conſentanea putes dictis eccleſiae doctorum[a], qui inſita honeſti praecepta, et ſcintillam rationis praeeuntibus ſacris oraculis afferunt. Stoica enim ratio, non communis recti bonique conſcientia, ſed eſſentialis particula rationis vniuerſi, id eſt Dei, cuius diſpoſitioni, ordini legibusue parendum eſt. Hinc a Stoicis tantae animae in virtutis vita vires tributae, quia Dei pars et membrum eſt. Paucis omnia luculenter complectitur PHILO[b]: *Hoc illud eſt apud eos, qui optime philoſophati ſunt, decantatum vltimum, ſiue finis bonorum, conſentienter naturae viuere; quod fit, cum animus ſemitam virtutis ingrediens, per veſtigia ductumque rectae rationis ambulat, id eſt, ſequitur Deum.*

VIII. Cum itaque conuenienter et conformiter fiunt omnia daemoni, qui ſingulis adeſt (id eſt particulae diuinae naturae, quae homini intime praeſens eſt, vt ſupra dictum) atque id ex conſilio et diſpoſitione ſupremae illius cauſae, quae toti praeeſt, idque gubernat, tum eſt haec vita beata ad virtutem[c]. Patet ex his, genium cuilibet praeſentem, non tantum eſſe ipſam eam particulam, DEI, quae τὸ ἡγεμονικὸν animae conſtituit, ſed internam quoque virtutis regulam atque legem et fundamentum felicitatis moralis in eo latere.

IX. Summum vero bonum eſt, viuere cum intelligentia earum rerum, quae natura euenirent, eligente ea, quae eſſent, ſecundum naturam, reiicienteque contraria[d].

X. Cuilibet itaque ſuus Deus et daemon, ſuaque felicitas domi et intra eſt. Prope enim Deus eſt, intus eſt, ſacerque intra hominum ſpiritus ſed et bonorum malorumque omnium obſeruator et cuſtos. Animusque bonus et rectus Deus eſt in humano corpore habitans[e].

XI. Sola igitur virtus ſufficit ad beatitatem, maximumque eius inſtrumentum eſt. Summum quoque bonum non in carne, ſed in animo ponendum eſt[f].

XII. Quo poſito, ſequitur, res, quae extra nos ſunt, nihil facere ad beatitatem bonumque, cum ſola bona ſint, quae honeſta. Multus in his vrgendis praeceptis eſt Epictetus[g], verumque ἀπαθείας apud Stoicos fundamentum eſt[h].

y) STOB. l. c.
z) SENECA ep. 41. ANTON. L. VI. §. 15. HORAT. Ep. I. 18.
a) Ita LIPSIVS Manud. diſſ. XVIII. p. 198.
b) De migratione Abrahami.
c) LAERT. l. c.
d) CICERO de fin. L. II. c. 11.
e) SENECA ep. 16. 31. de vita beata c. 15. conf. quae habet LIPSIVS diſſ. XIX. p. 200. GATAKER, ad Antonin. VII. 35. ARRIAN. L. I. diſſ. XX.
f) SENECA ep. 74. 76. EPICT. Enchir. c. 1. 2.
g) ib et apud ARRIAN. L. I. diſſ. I. L. III. diſſ XXIV.
h) Conf. HEINSIVS Orat. p. m 278. PASCHIVS Introd. in phil. mor. veter. c. VI. p. 614.

XIII. Cum itaque solum bonum sit honestum; omnia, quae extra nos sunt, corpus, possessio, gloria, magistratus, eo nomine indigna sunt, suntque imbecilla seruientia, prohibenda [i].

XIV. Summa sapientia est, bonum a malo distinguere [k].

XV. Rerum aliae bonae sunt, aliae malae, demum indifferentes aliae [l].

XVI. Bonum est, quod ita perfectum est, vt ad felicitatem perducat, iuxta naturam creaturae rationalis [m]. Inter varias definitiones Stoicorum haec maxime scopum ferit, licet pleraeque conueniant, vt ex iis videre est, quae affert LAERTIVS [n]. Cum enim natura creaturae rationalis ea sit, vt tanquam pars toto adhaereat, eique apte iungatur, sicque omnia fluant, vt haec vniuersalis totius ratio postulat, facile inde intelligitur, bonum in eius status perfectione ponendum esse. Et huc etiam omnes Stoicorum boni definitiones tendunt, vt homo ita perficiatur, vt illud ei eueniat, quod ad vniuersi naturam conseruandam, et perfectionem eius tuendam pertinet. Hinc luculentur ANTONINVS: *Illud est vnicuique parti bonum* [o] *quod vniuersi fert natura, quodque ad eandem conseruandam ducit.* Quia vero in toto partis vnius vtilitas et conseruatio ex altera et antecedente, necessitatis lege, et implexu connexuque rerum, quae prouidentia, siue naturae fatique ordine dispensantur, fluit, hinc felicitas Stoicis εὔροια dicta est; quam luculenter Latinis auribus ita explicuit SENECA [p]: *Virtutem nobis ostendit ordo eius et decor, et constantia, et omnium inter se actionum concordia, et magnitudo inter omnes efferens sese. Hinc intellecta est illa beata vita, secundo defluens cursu, arbitrii sui tota.* Et rotunde atque perspicue EPICTETVS [q]: Μὴ ζήτει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε γίνεσθαι τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὐροήσεις. *Noli postulare, vt quae fiunt, fiant secundum voluntatem tuam; sed ita fieri concupisce, quae fiunt, vt fiunt, et vita tibi felix decurret*, id est, cuncta ex naturae absoluto ordine te tranquillo fient. Commendat hanc εὔροιαν vehementer ANTONINVS [r], nec possunt aliter Stoici, cum vera felicitas sit, partem eius, quem in tota natura constituimus, et sequelas eius bene effingere. Contraria aestuatio in malis dicta δυσροεῖν, apud Epictetum [s]. Vtitur et ARISTOTELES [t] εὐροίας voce, verum ea cum Stoica significatione confundenda non est: est enim illi εὐζωΐα καὶ εὐπραξία, in electione mediocritatis libera eiusque executione constans, quae contraria prorsus est τῇ εὐροίᾳ Stoicae, quae libenter ea facit et perfecte exequitur, quae necessitas totius postulat.

XVII.

i) EPICT. l. c. SENECA ep. 118. 120. ANTONIN. L. II. 9. 1. GATAKER. ad h. l.

k) SENECA ep. 71.

l) LAERT. L. VII. §. 102.

m) Diogenis haec definitio apud LAERT. L. VII. §. 88. conf. CIC. de fin. L. III. c. 10. quam nos recte explicuisse, egregius SENECAE ep. vlt. locus, ostendit.

n) l. c. conf. CICERO de fin. L. III. c. 10. SEN. ep. 118.

o) L. II. § 3.

p) Epist. 120.

q) Enchir. c. 13.

r) Passim, praesertim L. X. conf. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 21. §. 172. LAERT. §. 88.

s) MENAG. ad h. l. GATAKER. ad Ant. V. 34. ARRIAN. L. II. diss. XVII.

t) Nicomach. L. I. c. 10.

XVII. Bonum itaque eſt, quicquid vtile et honeſtum eſt, vtrumque enim a bono ſeparari non poteſt; vtilitas eſt, ſe habere ad totum illud, quod eſt principium dirigens. Bonum eſt ipſa virtus, et ad quod motus et natura abſoluta impellit [w].

XVIII. Hoc autem bonum non acceſſione, neque creſcendo, aut cum ceteris comparando, ſed propria vi ſua et ſentimus et appellamus bonum [x].

XIX. Acceſſiones boni ſunt gaudium et laetitia [y].

XX. Malum eſt, quicquid bono opponitur, ſiue imperfectio male ex ratione totius fluens; acceſſiones eius animi aegritudo, afflictio et ſimilia [z].

XXI. Bonorum alia virtutes ſunt, alia acceſſiones, vt gaudium ſpes; rurſus, bonorum alia ſunt praeſentia, alia intermittunt: porro aliud bonum a quo vtilitas peti poteſt, aliud per quod petitur vtilitas; aliud quod vtilitati inſeruire poteſt. Bonorum etiam alia ſunt extra animum, alia in animo; alia efficientia, alia ad finem conducentia; alia propter ſe, alia propter aliud expetenda; alia in motu, alia in affectione conſiſtunt; alia abſoluta, alia relatiua etc. [a] Plura apud Stoicos his ſimilia occurrunt, qui ex legibus Dialecticae mire ſubtiles in diuiſionibus ſe praebebant.

XXII. Perfectum bonum pulchrum vocatur, quoniam omnibus numeris a natura abſolutum eſt, et perfectam habet proportionem [b].

XXIII. Omnia bona aequalia ſunt, et quodcunque bonum eſt, idem etiam appetendum. Bonum quoque neque incrementis, neque decrementis aptum [c]. Diſcedebat hoc dogmate Porticus a Lyceo, Peripatetici enim, vti ſupra dictum, explicante CICERONE [d], omnia bona ad beate viuendum pertinere putant, doloremque in malis ponunt, et tria quoque bonorum genera ſtatuunt, eo beatum magis eum dicentes, quo ſit corporis aut externis bonis plenior. Stoici contra omnia alia afferebant; omne quod bonum aeſtimetur, complecti vitam beatam; dolorem, qui ad animum non pertineat, in malis non eſſe, et ſapientem in tormentis beatum eſſe; naturae bona frequentia beatiorem vitam non efficere, aut magis expetendam. Alia non tangimus apud Tullium videnda. Nominum tamen magis hanc controuerſiam eſſe, quam veram, cenſuit eo iam tempore, vbi illa viguit Carneades. quod licet improbet, et maiorem, quam verborum diſcrepantium, pugnam eſſe iudicet CICERO [e], recte tamen rem ponderantibus, ad logomachias referendum eſſe apparebit. Longe aliam enim bonorum definitionem formabant Ariſtotelis ſequaces, quam Zeno. Illi enim cum vitae potiſſimum ciuilis beatitudinem ſtatusque politici felicitatem homini commendarent, ad quam beatitatem conſtituendam multa fortunae quoque ſiue externa bona requiruntur: non potuere non animi quidem

 dem

w) SEXT. EMPIR. l. c. c. 20. LAERT. ſ. 92.

x) CICERO de fin. L. III. c. 10. 34.

y) LAERT. l. c.

z) ib. STOB. Ecl. eth. c. IV p. 166.

a) LAERT. ſ. 95 ſeqq. SEXT. l. c. c. 23. STOB. l. c. LIPS. p. 221.

b) LAERT. ſ. 100.

c) LAERT. L. VII ſ. 101.

d) De finibus L. III. c. 12.

e) Ethic. Eudem. L. VI. c. 13. Magn. moral. L. I c. 2. et quae ſupra c. VII. Sect. I. §. 19. ea de re dicta ſunt.

dem bona praeſtantiſſima dicere, et per ſe maxime expetenda, externa tamen bona ad ciuilem iſtam felicitatem tam neceſſaria ponere, vt virum licet bonum, illis tamen orbatum, beatorum numero exemerint. Aliter quidem et diuerſiſſime Stoici ſentiebant, ſed ad ſtatum tantum hominis naturalem, eamque conditionem, quam in mundo, tanquam pars eius, habet, reſpiciebant. Hinc non negant quidem Stoici, externa bona poſſe a ſapiente ad felicitatem adhiberi, ipſam tamen felicitatis rationem in virtutis, naturae vniuerſi, et ſequelae Dei ſe accommodantis, poſſeſſione requirebant, et nihil inde bonum niſi honeſtum, ſenſu licet Stoico, nihil malum, niſi quod impium, inhoneſtumque eſſet, licet quis externis corporeisque bonis auctus eſſet, ſtatuebant; id quod Peripateticis, de ſtatu ciuili diſſerentibus, et externam ciuis felicitatem quaerentibus proprie non contradicebat, qui et ipſi in ſe virtutis rationem inter ſummas felicitates ponebant. Recte itaque poſt Carneadem Antiochus [f], et AVGVSTINVS [g] ſtatuebant: eos vocabulis diſcrepantes rebus interim conueniſſe, licet id improbet GATAKERVS [h], nimia Stoicae ethicae admiratione impeditus, quo minus veros Porticus ſenſus videret. Qui tamen nec illud CICERONIS improbare potuit: *Honeſtum ſaltem inter hos certamen fuiſſe, cum omnis eſſet de virtutis dignitate contentio; hoc tantum intereſſe, quod partes primas alteri, alteri totas integrasque virtuti concederent.* Fortius in hac beatitudinis notione diſſidebant Stoici ab Epicuro, qui in voluptate eam, vti infra docebitur, poſuit. Et tamen SENECA [i] profeſſus eſt: *Non eſſe magnum in quo diſſideant, quam enim legem Stoici virtuti dicant, eam illum voluptati dicere:* non male, ſi modo addidiſſet, Epicurum in natura hominis morali, bonum ad tranquillitatem animi quaerentis, quaeſiuiſſe, quod in phyſica humanae naturae connexione cum toto Stoici quaerebant. Mirum itaque non eſt, *ſancta et triſtia etiam*, vt fatetur SENECA [k], *Epicurum praecipere*, licet magis ad humani animi naturam, attenderit, quam Stoici, metaphyſicis nugis μετεωρίζοντες.

XXIV. Licet vero ſolum bonum ſit, quod honeſtum, malumque id ſolum, quod turpe; tum inter haec et illa, quae nihil valeant ad beate miſereue viuendum, exiſtant, eaque indifferentia ſint, quae nec proſint, nec noceant [l]; poſſunt tamen ea vel aeſtimari, vel non aeſtimari. Subtiliſſimos hic ſe oſtendunt Stoici, dialecticae ſuae artificia rebus moralibus, vt cothurnos puſioni adaptantes, εὑρεσιολογίας haud ſemel ideo a veteribus accuſati [m]. Non morabimur iſtis diſputatiunculis, quae otioſa triſtiſſimorum ſenum ingenia ſatis produnt, lectorem; leget, ſi volet, eas vel apud SEXTVM EMPIRICVM [n] vel apud LIPSIVM [o], quorum vterque lucu-

f) Apud CIC. de N. D. L. I.

g) De C. D. L. IX. c. 4.

h) Praeloq. ad ANTONIN. p. 3. vbi de hac pugna erudite diſſerit. conf. GEORG. PAVLI ROETENBECCII diſſ. de Stoicorum et Ariſtotelicorum circa gradum neceſſitatis bonorum externorum ad ſummam beatitatem diſceptatione.

i) De vita beata c. 13.

k) Epiſt. 33.

l) CICERO de finib. L. III. c. 15. LAERT. L. VII. ſ. 102.

m) ibid. ſ. 105.

n) Pyrrh. hyp. L. III. c. 22. ſ. 177. add. CICERO l. c. STOBAEVS ecl. eth. c. IV. p. 174 ſeq.

o) l. c. diſſ. XXII. p. 217 ſeqq.

luculentus et copiofus eft. Hoc vnum monere, feries tractationis pofcit, Stoicos indifferentia tamen aeftimauiffe, prout vim aut vfum ad eam vitam haberent, quae eft fecundum naturam, hincque indifferentia diftinxiffe in προηγμένα καὶ ἀποπροηγμένα, producta fiue propofita et reiecta, id eft ea quae aeftimata aliis vel praeponuntur vel reiiciuntur. Cuius diftinctionis quale fundamentum Zeno pofuerit, CICERO [p] accurate explicat, qui videndus. Sed et praelatorum vel productorum, et reiectorum varias diftinctiones afferunt Stoici, quae de artibus eorum dialecticis, telis aranearum haud diffimilibus, luculenter teftantur. Recte quoque obiecit SEXTVS EMPIRICVS [q] vnumquodque indifferentium, pro variis circumftantiis et relationibus, interdum productum videri, interdum reiectum: vt fi diuitibus quidem tyrannus infidietur, pauperes autem tranquille degant, nemo non pauper effe malit, quam diues, adeo, vt tum diuitiae cenfeantur in numero reiectorum, quae alias inter producta numerantur: nihil itaque natura effe indifferens. Cuncta enim ita confiderantur, iuxta ipfos Stoicos, vt relationem habeant ad vitam, quae eft fecundum naturam, quantumque vel incommodum vel commodum afferunt, vnde et commoda τὰ προηγμένα dixit SENECA [r].

XXV. Intelligi inde poffunt paradoxa Stoica, fiue, inopinata decreta, quae prima fignificatione peregrina quidem videntur, vera tamen natura fua funt, qualia multa de fapiente fuo praedicauere Stoici. Talia funt: Sapientem effe feuerum, negotiis abftinere, fanitate mentis non excedere, non dolere, diuinum effe, folum effe facerdotem, vatem, non opinari, Cynicos imitari; folum effe liberum, regem, gerendo magiftratui idoneum; nefcire peccare, innocuum effe, non mifereri, non effe benignum, in deferto viuere nolle, folum amicum effe, omnia recte facere, ab amoribus alienum non effe, fe ipfum e vita, fi ita occafio ferat educere; effe magnum, optimum oeconomum, folum effe nobilem et ingenuum, optimum medicum, non mentiri, non fallere neque falli, liberis recte vti, a calumnia immunem effe, folum non effe exulem, rufticum, ingratum, inconftantem &c. Quorum explicationem exhibuere praeter CICERONEM [s], LAERTIVS [t], et imprimis STOBAEVS [u], quos recentiores quidam fecuti funt [x]. Ea enim pleraque in verborum nugas definunt, aliamque verbis, quam habent, fignificationem ex fyftemate morali Stoico defumtam affingunt. Sapientem fcilicet dupliciter Stoici confiderant, vel confummatae fapientiae, vel procedentis vti fupra iam dictum. Ad fapientem perfectiffimum paradoxa Stoica pertinent, quem tamen in rerum natura non extare facile Stoici annuebant. Aft qui illa impugnabant, quod faepe factum eft; communem verborum fignificationem vrgebant: quam vbi declinarant Stoici, et verba fua

p) l. c. c. 16. conf. SENECA ep. 74. GELLIVS L. XII c. 5. SVIDAS in ἀδιαφορία T. I. p. 22.
q) l. c. c. 24. f. 192.
r) Epift. 74.
s) Is fex paradoxa explicata exhibuit.
t) Lib. VII. f. 117 feqq.
u) l. c. p. 176 feqq.
x) LIPS. diff. III. feq. L. III. p. 251 feqq. SCIOPPIVS elem. phil. Stoic. c. 125. STANLEI. p. 612 fqq. conf. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia, et introd. in rem lit. veter. p. 615.

ſua explicuerant, ea quae prima ſpecie admirationem mouebant, re explicata, riſum mouere, vt teſtatur CICERO. Candide agnouit id et confeſſus eſt SENECA, qui *magna*, ait, *promittitis, et quae ne optari quidem nedum credi poſſint. Deinde ingentia locuti, cum negaſtis pauperem eſſe ſapientem, non negatis ſolere illi et ſeruum et veſtem et tectum deeſſe: - - Ita ſublato alte ſupercilio, in eadem, quae ceteri deſcenditis, mutatis rerum nominibus.* Quibus quae oppoſuit LIPSIVS adeo frigida ſunt, et principium petunt, vt iis refellendis tempus impendi non debeat. Proditque ſecta in his paradoxis Stoica natiuum familiae ſuae vitium, magnis verbis exigua et parua dicere, et verborum ſuperbia animos capere, frigidumque hanc in rem venari acumen: vnde recte de iis PLVTARCHVS[y], *omnia* εἰς τὴν τῶν ἑώλων καὶ ψυχρῶν ἀγορὰν, *in euanidorum ac frigidorum claſſem abiicienda eſſe.* Cuncta enim ad logomachias et meteora referebantur, qua de re docte commentantem, vide ſis, WERENFELSIVM[z].

XXVI. Anima ſphaerae inſtar vniformis ſibi natura ſua eſt, cum nec ad exterius quicquam ſe extendit, nec cum eodem vllo intus concurrit, nec conſidit et comprimitur: ſed lumine illo illuſtratur, quo veritatem rerum omnium ceterarum, tum et in ipſa ſitam cernit. Ita de interno animae lumine, ſiue intellectus luce ANTONINVS[a], qui facile intelligi poteſt, ſi recordemur, quod in phyſicis planum fecimus, animum hominis, eſſe diuinae eſſentiae, adeoque ignis illius naturae artificis particulam. Hanc rationem ex vniuerſi anima decerptam, menti ineſſe, Stoici conſtanter aſſerebant, et ab anima ſentiente et bruta diſtinguebant. Inde non in tres tantum partes hominem diuidunt, ex quibus conſtet, corpuſculum, animulam, mentem; et in mentis ſiue rationis, quae tantum propria homini dicitur, cultu, repudiatis iis, quae corpus et animulam reſpiciunt, et arbitrii noſtri non ſunt, maximam partem ponunt: ſed et mentem liberatam tum a corpuſculi et animulae perturbationibus, tum a vertigine rerum externarum, puramque ac liberam ſibi viuentem, deſtinataque volentem, ſphaerae aſſimilant, ſibi tantum viuentem, et tranquille ac genio propitio degentem vitam[b]. Haec Stoicorum inter mentem, animam et corpus diſtinctio[c] probe obſeruanda, non vero cum Paulinis, vt euenit GATAKERO[d], confundenda eſt, quibus πνεῦμα aliud longe eſt, quam Stoicorum νοῦς. Rectius cum intellectu Peripateticorum vniuerſali comparaueris[e], qui νοῦς quoque illis dicitur, quanquam et Plato et ſequaces ita diſtinxerint, vnde ſine dubio ſua Zeno furatus eſt. Luculenter vero diſcrimen ex ſectae ſuae mente exponit ANTONINVS[f], qui expendendus. Scilicet corporis ſenſus ſunt, animae affectus, mentis decreta. Priora et feris communia ſunt.

XXVII.

y) De repugnant. Stoic. T. III. p. m. 11.
z) De logomachiis erudit. Opp. p. 461 ſeq.
a) Lib. XI §. 12
b) IDEM L. XII. §. 3. conf. GATAKER. ad h. l.
c) IDEM L. II. §. 2. L. VI. §. 32.
d) Ad l. c. Antonini.
e) Conf. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 142.
f) L. III. §. 16.

XXVII. Anima libera eſt, vt agere queat, quod vult, neque enim extra quicquam eſt; quod iubere vel cogere queat: et cum Dei pars ſit, viribus quoque propriis gaudet et interna natura ſua ad virtutem parandam [g].

XXVIII. Quod ſi vero animus conſideratur, quatenus neceſſario naturae ſuae vinculo toti cohaeret, et pars eius eſt, fati legibus ſubiectus, agere aliter non poteſt, quam prout nexus atque nodus ille facer, qui omnia colligat, poſtulat, et aeterna cauſarum et euentuum fert ſequela. Quia vero et Deus ipſe huic fato ſubiectus eſt, et homo eius pars eſt, liber nihilominus eſt, vt Dei prouidentia libera dicitur, quia natura ſua tantum ita ferente ducitur. Clarius haec illa explicant, quae ſupra ſtrictim ea de re inter phyſica Stoicorum de natura, fato, lege, libertateque totius diximus. Ex iis enim patet, eam non eſſe hominis libertatem, vt ex animi decreto agere queat vel non agere, vel ſequi hoc, illud relinquere; hoc enim illi denegandum eſt, qui catenae fati implicitus, non poteſt aliter, quam vniuerſi ratio, et ſequela poſtulat: ſed libertatem hominis omnem conſiſtere in eo, vt ſponte ſequatur, quo fata eum trahunt, retrahuntque, ſicque ſe illi ordini attemperet, quem niſi ſequatur, coactum ſequi oportet. Qua de re Cleanthis ſupra verſiculos protulimus. Luculenter paſſim ea de re ANTONINVS [h], qui non tanto ſtudio ſe occultat, ac Epictetus et Seneca, libertatis Stoicae magnifici laudatores, qui tamen omne moralitatis fundamentum ita tollunt, dum hoc obſequium commendant. Audiamus SENECAM [i] ipſum: *Contrariis rerum aeternitas conſtat: ad hanc legem animus noſter aptandus eſt; hanc ſequatur, huic pareat, et quaecunque fiunt, debuiſſe fieri putet, ne velit obiurgare naturam. Optimum eſt pati, quod emendari non poſſis, et Deum, quo auctore cuncta proueniunt, ſine murmuratione comitari. Malus miles eſt, qui imperatorem gemens ſequitur; quare impigri et alacres excipiamus imperia, nec deſeramus hunc operis pulcherrimi curſum, cui, quicquid patimur intertextum eſt. Hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradit. &c.* En libertatem Stoicam.

XXIX. Simul obiecta ſpecies cuiuſpiam eſt, quod bonum eſſe videtur, ad id adipiſcendum impellit ipſa natura [k].

XXX. Primus animantis appetitus eſt, ſeipſum tuendi et ſeruandi, qui ab initio natura ei conuenit. Vbi vero natura id quod ſuum eſt, quaerens vnice ea inuenit, quae ſuae conueniunt conſtitutioni, voluptate omnia animantia afficiuntur [l]. Ita ſe ab Epicureis diſtinguunt Stoici, appetitionem animantium primam ad voluntatem ferri afferentes, timebant enim, ſi natura voluptatem poſuiſſe in iis rebus videretur, quae prima appetuntur, ne

g) Magnifice SENECA ep. 41. conf. ep. 51.

h) Lib. VII. §. 31. L. VIII. §. 41. L. X. §. 32. L. IV. §. 32. L. V. §. 3.

i) Ep. 107. Eadem eleganter vt ſolet, tradit Epictetus et in his libertatem iactat L. III. diſſ. XXVI. p. m. 369. qui cum Senecae verbis conferri meretur. Add. Amoen. lit. T. VIII. p. 446 ſeqq.

k) CIC. Tuſc. IV. 6. STOB. l. c. p. 175. vbi etiam Stoica nomina appetitus practici explicantur.

l) LAERT. L. VII. ſ. 85. CICERO de fin. L. IV. c. 5. L. V. c. 9.

ne multa turpia ſequantur [m]. In verbis vero potiorem diſſenſum eſſe, recte intellectum vtriusque ſectae dogma declarat.

XXXI. Hanc appetitionem ſequuntur rerum cognitiones (καταλήψεις), et deſiderium inde enatum, ea conſequendi, quae ad conſeruationem naturae ſuae pertinent [n].

XXXII. Vbi itaque homo intelligit, quid ſit, quod verum bonum poſſit dici, prima ea eſt conciliatio hominis ad ea, quae ſunt ſecundum naturam. Simul autem cepit intelligentiam vel notionem potius, viditque rerum agendarum ordinem, et concordiam, ea aeſtimat et ratione colligit, illud eſſe per ſe expetendum bonum, quod poſitum eſt in eo, quod conuenientia (ὁμολογία) dicitur. Et haec initia ſunt officiorum [o].

XXXIII. Quando natura obiecto ſpeciei cuiusdam commota, ad id adipiſcendum impellitur ipſa natura, idque conſtanter prudenterque fit, βούλησις, id eſt, voluntas appellatur, ſin minus, libido: Si cum ratione mouetur animus placideque atque conſtanter, tum illud gaudium dicitur, cum autem nimis et inaniter animus exultat, laetitia nimia dicitur. Si mala cum ratione declinamus cautio eſt, quae ſine ratione et exanimatione humili, metus. Et hae tres affectuum bonorum mentis ſpecies ſunt, quae conſtantiae nomine veniunt. Primarii hi ſecundarios continent [p].

XXXIV. Ex falſis mentis procedit peruerſio, inde autem variae paſſiones et perturbationum cauſae oriuntur, quae ſunt auerſae a recta ratione contra naturam animae commotiones [q], ſuntque quatuor libido et laetitia, metus et aegritudo: quae cum iudicio fiant et opinione, peculiares habent ſpecies earumque definitiones [r].

XXXV. In omnibus iſtis affectibus regnat opinio; eſt vero opinio aſſenſus infirmior; hinc perturbationes iudicia ſunt, v. g auaritia de pecunia quod honeſta ſit &c. Eſt autem opinio ſubitaneum quiddam ortum ex motu contrahente elationis mentis irrationalis, et praeternaturalis, quatenus rationi non obſequitur. Sunt enim perturbationes violentae [s].

XXXVI. Omnium perturbationum fons eſt intemperantia, quae eſt a tota mente, et a recta ratione, defectio, ſic auerſa a praeſcriptione rationis, vt nullo modo appetitiones animi nec regi nec contineri queant [t].

XXXVII. Perturbationibus mens morbum contrahit quaſi, qui a parte ſibi oppoſita habet extremum ſuum. Multi in comparandis animorum perturbationibus cum morbis corporum fuere Stoici, qua in re Chryſippum induſtriam exercuiſſe teſtatur CICERO [u], qui hanc rem pluribus exponit.

XXXVIII. Virtus eſt conueniens animi per omnem vitam diſpoſitio [x].

XXXIX.

m) LAERT. l. c. CIC. l. L. III. c. 5.
n) ibid.
o) CICERO l. c. c. 6.
p) CICERO Tuſc. Qq. L. IV. c. 6. LAERT. L. VII. ſ. 115.
q) CIC. l. c. LAERT. ſ. 110.
r) ll. cc. STOBAEVS p. 176. ex his STANLEIVS p. 598 ſeqq.
s) Cit [illegible]
t) CIC. l. c. c. 9. 10. 22. 23 LAERT. ſ. 115.
u) l. c. conf. LAERT. ſ. 115. STOBAEVS l. c.
x) LAERT. ſ. 89. 90.

XXXIX. Virtuti contrarium eſt vitium; conſtatque vel ignorantia rerum earum quarum cognitio virtutem abſoluit, vel vitiis, quae ignorantiae non ſunt [y].

XL. Virtutum aliae ſunt theoreticae, aliae practicae [z].

XLI. Virtutum aliae primae ſunt, aliae primis ſubordinantur. Primariae quator numerantur prudentia, temperantia, fortitudo iuſtitia. Prudentia verſatur circa officia, temperantia circa appetitus, fortitudo, circa tolerantiam, iuſtitia circa diſtributionem. Quaelibet alias ſibi ſubordinatas comprehendit [a].

XLII. Omnes virtutes, quae ſcientiae ſunt et artes, praecepta habent communia, et finem eundem, quamobrem etiam ſeparari nequeunt, inuicem coniunctae; quique vnam habet omnes poſſidet, qui iuxta vnam viuit, iuxta omnes viuit [b]. Intelligendum hoc de origine, modo, ſcopo et fine virtutis, non de obiecto, cuius ratione virtus multiplex eſt.

XLIII. Virtutem qui habet, non contemplatione tantum, verum actione etiam valet, iisque rebus exercendis, quae officium praeſcribit.

XLIV. Medium inter virtutem et vitium nihil eſt, vt inter baculum rectum et curuum non datur medium [c]. Recte hoc et ex Stoae mente intelligendum eſt. Nam non hoc illis placebat, non eſſe inter virtutem et vitium medium; talia enim indifferentia dari ſupra probauimus; ſed opponebant hoc Peripateticis, qui gradum atque exceſſum vel defectum in virtutibus et vitiis ponebant, contra quos diſputat ex Porticus praeceptis CICERO [d].

XLV. Virtus poteſt doceri, poſſunt enim ex malis boni fieri [e].

XLVI. Virtus ipſa propter ſe ipſam eſt, non ob metum aliquem vel ſpem; in ea enim felicitas ſiue beatitudo conſiſtit, dum efficit, vt naturae conuenienter viuatur. Variaſſe hic Panaetium et Poſidonium, et docuiſſe, non ſufficere virtutem, ſed bona etiam valetudine et affluentia rerum, et robore, et reliquorum neceſſariorum, tradit LAERTIVS [f]. Ita in Peripateticorum caſtra tranſibant.

XLVII. Actionum, quae ab appetitu procedunt, quaedam officia ſunt, quaedam praeter officia, quaedam neutrae. Officium praelatum eſt, cuius vt probabiliter acti ratio reddi poſſit, vt quod vitae ſit conueniens, quaeque actio naturae dictatis eſt conſentanea. Praeter officium eſt actio, quam omittere ratio exigit; neutrae actiones ſunt, quas neque praecipit, neque prohibet ratio [g]. Laudandi in eo magnopere Stoici, quod neglectam hactenus doctrinam de officiis diligenter in ſcholis ſuis tradidere, et iuris naturalis principia atque regulas explicuere, hactenus omiſſas: id quod philoſo-

y) Prioris exemplum eſt iniuſtitia, intemperantia, poſterioris, puſillanimitas ib. ſ. 93.

z) Panaetius ib. ſ. 92.

a) ibid. STOBAEVS p. 167.

b) LAERT. ſ. 125. STOBAEVS l. c. PLVTARCH. de Stoic repugnant. T V. p. 10.

c) STOB. l. c. LAERT. ſ. 127.

d) de fin. L. IV. conf. ALDOBRAND. ad l. c. Laërt.

e) LAERT. ſ. 91.

f) ib. ſ. 89. conf. ANTONIN. L. I. §. 16. GATAK. h. l.

g) ib. ſ. 108 CIC. de fin. L. II. c. 17. de Offic. L. I. c. 3. STOBAEVS l. c.

losophiam moralem Stoicorum ICtis Romanis commendauit, vt suo demonstrabitur loco.

XLVIII. Officia duplicis generis sunt, vel κατορθώματα vel καθήκοντα. Illa recte facta appellantur, suntque actiones iuxta virtutem patratae [h], vel, quod ANTONINVS [i] habet, quae a rationis cientur prodeuntque principio, et ad propositum sibi finem recta proficiscuntur, vnde et actiones rectae vocantur. Haec media sunt, vel communia facta, quorum, cur fiant ratio probabilis dari potest: rationes vero illae oriuntur ex discussione dubiorum, quae circa ea existunt, a quibus ad agendum impellimur [k]. Notandum tamen καθήκοντα etiam in genere Stoicis quaelibet officia designare [l]. Recta facta a nemine nisi a sapiente perfecto attingi possunt, media omnium hominum sunt.

XLIX. Etsi vero officia varie dispesci et in classes diuidi possunt, prout varia obiectorum dantur genera [m]; recte tamen et luculenter diuiduntur in officia erga Deum, erga se ipsum, erga proximum [n].

L. Religionis, siue officiorum erga Deum summa est, rectas de eo habere opiniones, et pie eum colere.

LI Recte vero de Diis opinatur, qui numen credit esse, rerumque humanarum curam gerere, etiam singularum; rebus humanis praesto esse, non ad bona vere sic dicta duntaxat, sed et ad vitae huius commoda et adminicula suppetias ferre [o].

LII. Deus itaque ante omnia colendus, ad omnia inuocandus, per omnia cogitandus, in omnibus agnoscendus, et comprobandus, de omnibus laudandus et celebrandus; huic vni in omni negotio simpliciter obsequendum, ab ipso, quicquid obuenerit, animo promto atque lubenti excipiendum atque amplexandum; nihil melius, nihil conducibilius, nihil tempestiuius existimandum, quam quod ille voluerit; quocunque ducere voluerit, citra tergiuersationem atque murmurationem obsequendum, locum, stationemque quam assignauerit, etiamsi mortem oppetere oporteret, tuendam et tenendam. Splendide de his, quae magna cura collegit GATAKERVS [p], et post eum I. FR. BVDDEVS [q], disseruere Stoici, ex principiis tamen physiologicis explicandi, quae impios pulcherrimorum verborum sensus produnt [r]. Cogitandum etiam, imitatos Stoicos, quorum in scriptis pleraque haec pietatis praecepta legimus, Christianos ne viderentur hi θεοςεβεςεροι, quod alio loco [s] probauimus, fierique eo magis potuit, quo magis ratio totius systematis Stoici id permittebat, vt ex hactenus allatis est manifestum.

LIII.

h) CICERO l. c.
i) L. V. §. 14.
k) CICERO l. c.
l) Conf. BVDDEVS Introd. in philos. mor. Stoi. or. ex mente Antonini sect. VI. §. 1. 2 p. 92 seq.
m) Exempla habes in EPICTETI Enchir. c. 37. ARRIAN. L. II. diss. XIV. L. III. diss. II. SIMPLIC. ad. Enchir. Epicteti.
n) ANTON. L. I. §. 12. L. IIX. §. 27. L. IX. §. 22. conf. DACIER ad h. l.
o) EPICTET. l. c. et ARRIAN. L. I. diss XII. 14. 16. ANTONIN. L. II. §. 11. L. VI. §. 43. SENECA passim.
p) Praeloq. ad Antonin. p. m. 11.
q) l. c.
r) IDEM Anal. hist. phil. p. 164 seqq.
s) Diss. de Stoic. subdolis Christ. imitatoribus.

LIII. Eo tendere debet homo, officii erga se memor, vt ab omni affectu liber euadat, fiatque ἀπαθὴς, quem qui gradum consecutus est, vir sapiens est. Plena huius praecepti sunt Stoicorum scripta [t], qui tamen ita intelligendi sunt, vt primo obseruemus, hanc vacuitatem a perturbationibus et aegrotationibus mentis soli sapienti perfecto obtingere, qualem in rerum natura non inueniri aliquoties monuimus: et ad quem tantum respexere, tanquam ad perfectum exemplum, vnde affectuum aliquem in proficiente sapiente vsum et moderationem esse non negarunt [u]. Deinde et hoc notandum, tria in perturbationibus momenta distinxisse Stoicos, primam animi a visis commotionem, fortuito factam, consensionem voluntatis atque impetum. Primum momentum ad morales affectus non trahebant, monetque clare SENECA [x]: *Nihil ex his, quae animum fortuito impellunt, affectum vocari debere; ista enim pati magis animum, quam facere; sed affectum esse, non ad oblatas rerum species moueri, sed permittere se illis, et hunc fortuitum motum sequi* [y]. Hoc probabant, et inculcabant, impetum, qui sine assensu mentis esse nequit, supprimendum esse Ex quibus patet, Stoicos ἀπαθείας patronos, ab iis, qui μετριοπάθειαν commendarunt, non valde diffidere, licet Peripateticorum affectus alterius generis sint, quam Stoicorum.

LIV. Iuste et sapienter ac cum ratione sapiens se ex vita educet; nec hoc tantum in necessitate vltima facit, sed cum primum illi coeperit suspecta esse fortuna. Nihil existimat sua referre, faciat finem an accipiat [z]. Causae assertae αὐτοχειρίας; non tantum, quia vita inter indifferentia est, et ipsa mors, sumi igitur, non sumi potest; sed etiam quod interdum nexus rerum ita postulat, nec sapiens vltra viuere in commodum bonum potest. Quod passim explicat SENECA [a], *si qua dolor impedimento futurus sit ad omne, propter quod viuitur, exeundum e vita esse.* Id quod non ad senectutis tantum incommoda, sed ad res quoque laetas et corpus validum extendebant. Rem ex Stoicorum mente praeclare explicat CICERO [b]: *Cum ab his, quae secundum naturam fiunt, omnia proficiscantur officia, non sine causa dici, ad ea referri omnes nostras cogitationes, et in his et excessum e vita et in vita mansionem. In quo enim plura sunt, quae secundum naturam sunt, huius officium esse, in vita manere, in quo autem sunt plura contraria aut fore videntur, huius officium esse, e vita excedere.* Plura dabunt PLVTARCHVS [c] et STOBAEVS [d], et ex recentioribus LIPSIVS [e]. Hinc exempla virorum magnorum, Stoi-

 cis

t) Vid. SENECA ep. 16. 85. CIC. Ac. Qq. L. I.

u) SENECA de ira L. I. c. 8. conf. LIPSIVS Intr. in Phil. stoic. L. III. diss. VII. p. 281 seqq. ARRIAN. L. III. diss. II.

x) De ira L. II. c. 3.

y) ideo Zeno affectus in rationali parte ponebat, secus ac alii philosophi, conf. LIPS. l. c. p. 284 seq. Hinc, non φαντασίας sed συγκαταθέσεις, id est non visorum incursum, sed approbationem huc reuocat Epictetus apud GELLIVM L. XIX. c. 1.

z) SENECA ep. 80. LAERT. L. VII. f. 130.

a) Epist 58.

b) De finib. L. III. c. 17. conf. STOBAEVS l. c. ANTONIN. L. III. §. 1. SENECA ep. 17. 58. 70.

c) De repugn. Stoic. l. c.

d) l. c.

e) L. III. diss. XXII. p. 305. GATAKER. ad Antonini l. c. Simile elegans adhibet Epictetus apud ARRIAN. L. I. diss. XXV. quo eum conferendas

cis praeceptis imbutorum vetus narrat historia, qui vitae finem sua manu fecerunt, qualis fuit Cato Vticensis.

LV. Sibi viuere et latere, et securum et se contentum esse, sapientis est [f].

LVI. Cosummato die, cum sapiens ad nocturnam quietem se recipit, interrogare animum suum, totumque diem forutari, facta ac dicta remetiri errores agnoscere et emendare, magna pars officii viri boni est. Et Sextium hoc fecisse et sese, eleganti loco docet SENECA [g], et quae inde commoda sequantur, enarrat. Transumtum hoc esse, ex disciplina Pythagorica, ex iis liquebit, quae capite sequente de ea dicentur.

LVII Praecipuum vero et nobilissimum sapientis officium est, animum recte cognoscere, sibique non ignotum esse, eumque ad virtutis exercitium excolere. Inde vero et contemtus sui et humilitas, et voluptatum fuga sequitur [h].

LVIII. Ab eo, quod sapiens officii sui esse nouit, nulla vel vitae nedum alius rei cuiuspiam cupidine abduci, nulla mortis, cruciatusue, nedum damni aut detrimenti formidine abigi se permittit [i].

LIX. Summa officiorum erga hominem sibi congenerem constant dilectione omnium [k], etiam inimicorum [l]. Fluit hoc quidem ex assertis Stoicis, mundum vnam ciuitatem, vnam patriam, vnam familiam esse, cunctos esse partes vniuersi, a quibus nemo se separare possit, nisi communitate tota excidere velit [m], adeoque, quod externis vocibus splendida praecipit, arcano sensu impietatem satis crassam tegit: eleganter tamen et pie, si externas voces sequeris, passim ea de re Stoici praecipiunt, quos magnificas has voces Christianis quasi surripuisse, vero est simillimum [n].

LX. Boni itaque viri est, proximum diligere cordicitus, et curare et sustinere, abstinere iniuria, eum beneficentia prosequi, nec sibi soli genitum censere se, aut viuere, sed in commune bonum, ac beneficum cunctis, pro facultatibus viribusque se exhibere; re ipsa, reique bene gestae conscientia citra mercedem, testemque, commodiue proprii intuitum contentum agere, a beneficio vno praestito ad aliud transire, nec vnquam benefaciendo defetisci, nec extra se proinde quicquam vel laudis humanae, vel lucelli aut aucupari aut expetere [o].

LXI. Peccata omnia paria sunt: Est et hoc inter paradoxa Stoicorum, quod passim inculcant. Rationem explicat LAERTIUS [p], quia verum vero

dus ANTONIN. L. V. §. 31. conf. BVDDEVS Anal. p. 192. Introd. in phil. mor. Stoic. Sect. VI. §. 12. p. 118 seqq.

f) SENECA epist. 55. 60. 68. 77.

g) De ira L. III. c. 37.

h) Loca Stoicorum attulere GATAKERVS et BVDDEVS, quos consule. Humilitati et voluptatis fugae vt consulerent Stoici, humi cubare solebant, quod ipsum Antoninum fecisse suo loco enarrabitur, vid. CAPITOLIN. c. II. vit. Ant. et CAVSABON. h. l. qui etiam in Comm. de veterum lectis et stragula veste, hunc morem inde ad Christianos peruenisse ait. conf. ANTONIN. L. I. §. 16.

i) ANTONIN. L. VII. §. 44.

k) IDEM l. c. §. 12. 29. L. IX. §. 28.

l) IDEM L. IV. §. 37. L. VII. §. 26. L. XI. §. 9. 13.

m) IDEM L. XI. §. 8. conf. BVDDEVS analect. p. 201.

n) Plura de eo dicta in diss. de Stoicis Christ. imit.

o) Loca Stoicorum huc pertinentia diligenter collegit GATAKERVS praeloq. ad Ant. p. 12. 13. BVDDEVS diss. praelim. et nos diss. citata.

p) CICERO parad. III. LAERT. L. VII. f. 120. qui tamen refert Heraclidem Tarsensem et Athenodo-

vero magis tale non eſt, neque falſum falſo, ita nec fraus fraude, nec peccatum peccato, nam qui paruum vel magnum delinquit, pariter abeſt a recto. Paria habet CICERO [q]. Id vero recte intelligendum eſt; paria enim eſſe peccata tradebant, ſi formaliter, vt loqui ſolemus, conſiderentur, quatenus nempe a virtutis via recedunt, quae non niſi vna eſt; non vero ſi materialiter expendantur. Rem explicat Chryſippus [r], vel quisquis auctor eſt excerptorum STOBAEI [s]; *Feruntur et manant omnia ab vno malitiae fonte, iudicio in omnibus peccatis eodem, id eſt prauo; ſed per cauſam externam, circa quam iudicia perficiuntur, diſſimilia redduntur peccata in qualitate.* Pertinere vero et hoc ad λεπτολογίας Stoicas ex dictis patet, et a veteribus paſſim in Stoicis notatum eſt [t].

LXII. Sapiens non ignoſcit, non miſeretur [u]. Eiusdem generis, quo reliqua, paradoxum, alieno verborum ſenſu decipiens. Ignoſcere enim Stoicis hoc loco idem eſt, ac poenam contra ius fasque, malo homini remittere, qui ſciens volensque peccauit; miſereri, idem eſt, ac ſenſu miſeriae ita tangi, vt cum perturbatione animi eum commoueat, et miſeriae participem faciat. Vtrumque in ſapientem cadere non poſſe, ex notione ſapientis liquet. Non vero prohibebant parcere delinquentibus, imprimis ob cauſas varias delicti rationes extenuantes, ſed id non veniae, ſed clementiae opus eſſe dictabant. Pariter vehementer commendabant, ſuccurrere alienis lachrymis, dare manum naufrago, exſuli hoſpitium, egenti ſtipem: ſed iſta tranquilla mente hilarique vultu, proſcripta aegritudine animi ob alienarum miſeriarum ſpeciem fieri debere iniungebant [x]. Vt igitur conuitiis eorum, quibus male ideo audiebat ſecta Stoica, tanquam nimis dura, occurreret, monet SENECA: *Nullam benigniorem leniorem que eſſe, nullam amentiorem hominum, et communibus bonis attentiorem, vt cui propoſitum ſit, vſui eſſe et auxilio, nec ſibi tantum, ſed vniuerſis ſingulisque conſulere.*

nodorum imparia peccata feciſſe. Conf. Interpp. ad h. l.

q) l. c. et de fin. L. III.

r) Ita ſuſpicatur LIPSIVS diſſ. XXI. p. 360.

s) Eclog. eth. p. 183. conf. LIPSIVS L. III. diſſ. XXI. p. 360.

t) Inſurgit eleganter in hoc paradoxum Stoicum HORATIVS L. I. Serm. Sat. III. hacque occaſione et reliqua ridet, imprimis illud: ſolum ſapientem eſſe regem:

vellunt tibi barbam
Laſciui pueri: quos tu niſi fuſte coërces,
Vrgeris turba circum te ſtante, miſerque
Rumperis et latras magnorum maxime regum.

conf. PLVT. de com. not. et de rep. Stoic.

u) SENECA de clem. L. II. c. 6. 7.

x) Conf. LIPSIVS diſſ. XIX. p. 349 ſeqq.

SECTIO

* *

SECTIO II.

DE DISCIPVLIS ET SVCCESSORIBVS ZENONIS IN SCHOLA STOICA.

§. I.

Successores et discipuli Zenonis.

Petentis diu apud Zenonem tandem ad discipulos et successores progrediendum est, qui vel eo viuo acceptam a praeceptore doctrinam tenuerunt, vel eam propagauerunt, et in Porticu post magistri fata docuerunt publice. Multos vero habuisse Zenonem discipulos testatur LAERTIVS [a], qui aliquos quoque nominat [b]: Philonidem Thebanum, Calippum Corinthium, Posidonium Alexandrinum, Zenonem Sidonium, Cleanthem Assium eius successorem. Addit his Persaeum, Aristonem Chium, Erillum, Dionysium Metathemenum, Sphaerum, Athenodorum Solensem, nobilia inter Stoicos nomina. Illorum ex parte mentio fiet in sequentibus, de his strictim adhuc commentandum.

Persaeus.

§. II. PERSAEVS [c], Demetrii filius Cittieus fuit, quem alii eius familiarem fuisse [d], alii seruorum [e] vnum extitisse, aiunt, qui ab Antigono ad eum describendorum librorum caussa fuerant missi. Floruit itaque circa Olymp. CXXX. vt ex aetate Antigoni et Zenonis patet. Quod si epistolae Zenonis fides est, misit eum Zeno, senex iam, ad Antigonum Gonatam [f], vt eum nouae philosophiae praeceptis imbueret: dubiam tamen eius fidem esse, ex ipso Persaeo supra demonstrauimus: Reuersum tamen esse ad Antigonum, et tantum apud eum gratia valuisse, vt Acro-Corintho eum praeficeret, a qua arce non Corinthi tantum, verum etiam totius pendebat Peloponnesi salus, veterum testimoniis constat minime suspectis [g]. Id tamen munus, philosopho minus aptum gerenti teste PAVSANIA fortuna non respondit. Arcem enim dolo Aratus Sicyonius expugnauit, dum Persaeus conuiuio interesset. Is igitur Persaeum arce deiecit, et mortis supplicio affecit [h], quamuis PLVTARCHVS [i] tradat, eum euasisse, et falsitatem Stoici paradoxi: solum sapientem ducem esse, aliter ab Arato edoctum agnouisse [k]. Vatiniano eum odio prosecutum fuisse Menedemum Eretriensem, eo quod Antigono, Eretriensibus in Menedemi gratiam rempublicam restituere promittenti auctor fuerit, ne faceret, supra iam tetigimus [l]. Ferebantur LAERTII [m] tempore scripti ab

a) L. VII. f. 36.
b) f. 38. conf. MENAG. ad h. l.
c) Dorothei etiam nomen gessisse ait SVIDAS in Persaeus T. III. p. 100.
d) LAERT. f. 36.
e) ATHEN. L. IV. p. 162. GELLIVS L. II. c. 18. SVIDAS l. c.
f) Dictum hac de re supra Sect. I. §. 2.
g) ATHENAEVS l. c. PAVSANIAS in Corinth. c. 8. p. 130. et Achaic. c. 8. p. 511.
h) PAVSANIAS l. c.
i) In vita Arati T. VI. p. m. 296.
k) Conf. LIPS. Manud. L. I. diss. XII. p. 67 seq.
l) LAERT. L. II. f. 143.
m) L. VII. f. 36. MEVRSIVS in Cypro L. II. c. 31. p. 167. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 408.

ab eo libri aliquot, qui vero interciderunt. Ex eorum aliquo decerpsit CICERO [n]: eos habitos esse Deos, a quibus magna vtilitas ad vitae cultum esset inuenta. Discipulum habuit Hermagoram Amphibolitanum, cuius dialogi SVIDAE [o] memorantur.

§ III. ARISTO, Miltiadis filius Chius fuit, Phalantus cognominatus, forte ob caluitiem, et Siren [p], ab eloquentiae, vt coniicimus, dulcedine [q]. Patriae Chii, maris mediterranei insulae inter Samum et Lesbum, confusione cum Cea insula accidit, vt Aristo Ceius, cuius supra inter Peripateticos meminimus, et Aristo Chius mirum in modum miscerentur. Hinc scriptorum confusio tanta, vt Panaetius ex iis, quae narrat LAERTIVS [r], solos epistolarum ad Cleanthem libros ei relinquat, reliquos Peripatetico tribuat. In disciplinam a Zenone admissus, propter loquacitatem displicuit [s], cum sermonis breuitatem sectaretur Zeno. Persaeum quoque sectatus est, eiusdem assentator, quod multa is apud Antigonum gratia valeret [t]. Nam voluptati vehementer, imprimis aetate prouectiore, litasse, discipuli Eratosthenes Cyrenaeus, et Apollophanes tradiderunt [u]. Et haec quoque caussa fuisse videtur, cur a Zenone deficiens, cum is longo morbo implicaretur, ad Polemonem discederet, et paulo post propriam in Cynosarge sectam conderet, in qua aliquot etiam discipulos habuit, Aristonios nominatos; quae tamen secta mox euiluit. Arcesilaum acerrime insectatus est, omnemque philosophandi rationem Academicam et Scepticam acerbe oppugnauit [x], quae ratio esse videtur, cur praefractum et ferreum vocauerit CICERO [y], licet hoc etiam ad sectae institutum pertinere queat, quam IDEM [z] difficilem et arduam fuisse testatur. De libris eius videndi LAERTIVS [a] et ex eo FABRICIVS [b]. Momentum vero ideo in Stoicae sectae historia habet, quod multa mutauit in systemate Stoico, propriam sectam meditatus. Statuebat enim:

Aristo Chius.

I. Finem in rebus inter virtutem et vitium mediis consistere, hoc est, indifferentibus, ita vt neutram in partem quis impellatur, neque minimam in iis differentiam admittat. Sapientem enim omnia decore agere [c]. Ita reiiciebat illa media, quae Zeno in adiaphoris constituerat.

II Physicam pariter et logicam repudiandam esse. Illam enim supra nos esse, hanc nihil ad nos pertinere: solam moralem philosophiam ad nos spectare [d]. Videtur Stoicorum cauillationibus dialecticis fuisse offensus, eos

n) De nat. Deor. L. I. c. 15.
o) T. I. v. Hermago as p. 857.
p) LAERT. L. VII. f. 160 seq. conf. GODF. BVCHNER. diss. de Aristone Chio, Ien. 1725.
q) Qua ratione Satyrum tibicinem permouerit eloquentiae dulcedine, vt tibia igni destinata philosophiae amore accenderetur, narrat AELIAN. L. III c 33.
r) l. c. Dictum hac de re supra c. VII. f. 2.
s) LAERT. L. VII. f. 18.
t) IDEM f. 162. ATHEN. L. VI. p. 251.
u) IDEM L. VII. p. 281.
x) LAERT. f. 162.
y) ibid.
z) De legib. L. I. c. 13. Tusc. Qq. L. V. c. 30.
a) l. c.
b) Bibl. Gr. Vol. II p. 390.
c) LAERT f. 160. SVIDAS in τέλος CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 179. CIC. Acad. Qq. L. IV. cap. 41.
d) LAERT. l. c. SEXT. EMP. adu. Math. L. VII. SENECA ep. 89.

eos enim telis aranearum assimilabat, quae etsi subtilitatis et artis aliquid habere videantur, vtilitatis tamen habeant nihil. Notat et hoc in Aristone SENECA [e], quod singularia officia vel monitiones parum curauerit, generalibus intentus.

III. Virtutes nec esse multas, vt Zeno docebat, nec vnam, quae multis appelletur nominibus, vt Megarici: sed analogiam et relationem eas inter se habere [f].

IV. Sapientem non opinari. In hoc paradoxo asserendo ei obluctatus fuit Persaeus [g].

V. Nihil differre aliud ab alio, nec esse res vllas praeter virtutes et vitia, inter quas quicquam omnino intersit [h]. Pertinere hoc non ad indifferentiam logicam, quo sensu idem dixit Pyrrho, sed ad moralem, ex primo asserto patet.

VI. Homines ideo nasci, vt secundum virtutem viuant [i].

VII. Neque formam Dei posse intelligi, neque in Diis sensum esse, omninoque dubitare se, Deus animans sit, nec ne. Assertionem hanc ex Aristone repetit CICERO [k], et post eum recentiores aliqui, qui ideo Aristonem inter atheos numerarunt [l]. Videturque ideo his viris doctis vetus illud repetiisse, quae supra nos nihil ad nos. Verum accuratius paulo, quam solet, in impingenda hac atheismi macula versandum est. Repetendum scilicet Aristonem in multis a Zenone recessisse, et physicam reiecisse, quia ea, quae ad naturam Dei mundique pertinent, tam ardua illi visa sunt, vt attingere veros sensus non liceret. Hoc vt demonstraret, ad ipsam Zenonis theologiam prouocauit, qua ignem subtilissimum in aethere habitantem et per totum mundum se diffundentem Deum esse asseruerat. Inde conclusit Aristo, si Deus ignis ille artificialis sit, nec Dei formam posse intelligi, et in Diis sensum non esse, et dubitandum esse, an animal sit? cum nihil horum igni, quamuis subtilissimo, conueniat. Non itaque Deum in genere negasse Aristo dicendus est, sed Deum Stoicum, qui contradictoria quasi dogmata contineat. Qua ratione Aristo ex atheorum numero eximendus est. Obiit ex eo quod caput eius caluum solaris aestus afflixisset [m]. Habuit discipulum, Eratosthenem Cyrenaeum, Olymp. CXXVI. 1. natum [n], quem praeter Aristonem Lysanias Grammaticus, et Callimachus vir doctus et in omnibus disciplinis versatus erudiuerunt, quibus ducibus ad optimarum disciplinarum eruditionem magnis passibus grassatus est, et celeberrimum sibi nomen in poëtica et grammatica arte, philosophia, et imprimis in mathematicis disciplinis peperit, sic vt Beta eruditorum dictus sit [o]. Is pri-

e) Ep. 44. illas ad paedagogos remittebat.
f) LAERT. L. VII. §. 161. g) LAERT. §. 162.
h) CIC de fin. L. V. c. 25.
i) LACTANT L. VII. c. 7.
k) CIC. de N. D. L. I. c. 14.
l) LESCALOPIER. ad h. l. p. 60. BAYLE Dict. T. I. art. Ariste not. C. T. I. p. 321. REIMMANN. Hist. ath. c XXVIII. §. 4. p. 194.
m) LAERT §. 164.
n) SVIDAS in Eratosthenes T. I. p. 850. LVCIAN. Longaeu. T. II. p. 834.
o) Citati PLIN. L. II. c. 108.

primus fuit, cui nomen philologi datum eſt [p], quia in philologia excellebat. Ob eam eruditionem a Ptolomaeis Philopatore, et Epiphane bibliothecae Alexandrinae praefectus eſt [q]. Ceterum Ariſtoni relictae ſectae Stoicae comes quaſi adiungendus eſt Dionyſius, ideo Matathemenos dictus, Heracleenſis, quia dolore, vt ſupra in Ariſtippo dictum [r], victus Cyrenaicam, quod quidam contendunt, vel Epicuream potius ſectam elegit, finemque voluptatem poſuit [s]. Eruditionis variae qua pollebat, teſtimonia ſunt ſcripta, quae enumerat LAERTIVS [ſ].

§. IV. ERILLVS, ſiue Herillus, ita enim Cicero conſtanter nominat, Cathaginenſis fuit, temeratae pudicitiae in iuuentute reus; vt igitur caſtitatis eius inſidiatores abigeret, caput eius radi Zeno curauit [ſſ]. Diſceſſit et ipſe in quibusdam a praeceptore: docuit enim: *Herillus.*

I. Finem ſcientiam eſſe; hoc non de nuda cognitione intellexit, vt CICERO paſſim eius ſententiam interpretatur, ſed teſte LAERTIO et SVIDA ita ſtatuit: ſemper ita viuendum eſſe, vt cuncta ad vitam cum ſcientia referas [u]. Qua ratione non tam ſpeculationum certitudinem, quam normae, ad quam viuere debeas, commendauit. Scientiam autem definiuit eſſe habitum ex viſorum, quae ſub rationem cadunt, perceptione.

II. Aliquando tamen nullum eſſe finem, eum enim a rebus quandoque mutari, vt ſi idem aes et Alexandri et Socratis fiat ſtatua [v].

III. Differre autem finem et quod fini eſt ſubordinatum, alterum enim ſapientibus aeque ac ſtultis, alterum ſapientibus ſolis eſſe propoſitum.

IV. Quae inter virtutem ſint ac vitium, eſſe adiaphora [w]. Libros eius breues quidem, verum ſucci ac ſenſus plenos continuiſſe ea, in quibus a Zenone in diuerſa abiit, teſtatur LAERTIVS [x]: hinc praeter Cleanthem et Chryſippum in eum arma mouiſſe, probabile eſt, quem duos libros *de hypotheſibus Herilli* ſcripſiſſe ait LAERTIVS [y]. Diſcipuli Herillii dicti ſunt, quo nomine a CICERONE [z] tanquam peculiaris ſecta Socratica cenſentur. Ea vero ſurgente ſole orta, cadente cecidit.

§. V. SPHAERVS Boryſthenites ſiue Boſphoranus fuit, primumque Zenonem, poſt Cleanthem audiuit [a], cumque in philoſophia egregie profeciſſet, Lacedaemone docuit, et Cleomenem teſte PLVTARCHO [b], erudiuit. Poſtea ad Ptolomaeum Philopatora Alexandriam ſe contulit [c], ibique Stoicam eruditionem probauit, cum paradoxon Stoicum defenderet: ſapientem non opinari, et rex ei auiculas ex cera propoſuiſſet, quibus ille *Sphaerus.*

 deci-

p) SVETONIVS de clar. grammat. c. 10.

q) Plura de eo in Grammaticorum hiſtoria quaerenda ſunt. conf. FABR. Bibl. Graec. Vol. II. p. 471. vbi plura de eo et eius cataſteriſmis hodie extantibus.

r) Cap. III. §. vlt.

s) LAERT. ſ. 166. MENAG. ad h. l. conf. L. V. ſ. 92. L. VII ſ. 23 37. IONS. De S. Hiſt. phil. p. 350. FABRIC. Bib'. Gr. Vol. II. p. 403.

ſ) ibid. ſ. 166 ſeq.

ſſ) LAERT. L. VII. ſ. 165. 167.

t) Paſſim L. II. de fin. Tuſc. Qq. L. IV. V.

u) LAERT. l. c. SVIDAS in τέλ. T. III. p. 444.

v) LAERT. l. c. w) ibid.

x) ibid. ſ. 174.

y) ſ. 194. conf. FABR. l. c. p. 404.

z) De orat. L. III. c. 17.

a) LAERT. ſ. 177.

b) In Cleomene.

c) ATHENAEVS L. VIII. c. 13. p. 354.

deciperetur. Diſtinguebat enim inter phantaſiam comprehenſionis et probabilitatis, et in illa, id eſt, clara perceptione ſapientem non opinari, non in hac, confeſſus eſt, in ea enim falli ipſum poſſe dixit. Quae nobile exemplum logomachiarum Stoicarum exhibent: quale et illud eſt, quod regeſſit obiicienti: Ptolomaeum ab eo pro rege non haberi: ȣ̓κ εἶναι τοιȣ̃τον δὲ ὄντα τὸν Πτολομαῖον, καὶ βασιλέα εἶναι [d], quorum verborum ſenſum non cepere interpretes LAERTII: Eo is tendit, natura quidem ſua non eſſe Ptolomaeum regem, quoniam vero eas qualitates et affectiones nactus ſit, quae ad regem requiruntur, ideo regem eſſe. Id enim εἶναι et τοιȣ̃τον εἶναι apud Stoicos ſignificabat. Hominem imprimis bene definientem antiquis Stoicis habitum eſſe, teſtatur CICERO [e]. Libros eius enumerat LAERTIVS [f], inter quos eſt vnus *de Heraclito*, quem primum Zenonianae philoſophiae fontem fuiſſe, ſupra demonſtrauimus. Alios etiam de veteribus philoſophis, v. g. *de Socrate*, *de Eretriacis philoſophis*, *de elementis Empedoclis* exarauit libros. Tandem et ATHENODORVS Solenſis, cum Cordylione Catonis familiari et Tarſenſi, Auguſti praeceptore [ff] non confundendus, enarrandus eſt, ideo, quod contra communem Stoicorum doctrinam peccata aequalia eſſe negauit [g].

Athenodorus.

Cleanthes.

§. VI. Zenoni defuncto ſucceſſit in ſchola CLEANTHES, Aſſo Lyciae, non Aeoliae, vt volunt STANLEIVS [h] et FABRICIVS [i], vrbe ortus, Phaniae filius. Is pugil primo fuit, tantae paupertatis, vt drachmas tantum quatuor in bonis haberet, cum ſe ad Cratetem conferret. Ab eo ad Zenonem modeſtius philoſophantem ſe contulit, eique conſtanter adhaeſit, et in eius doctrina perſtitit. Laudem imprimis apud veteres meruit induſtria eius atque laborum tolerantia, adeo vt in prouerbium abiret [k]. Cum enim non haberet, ex quo viueret, paupertate cogente noctu in hortis hauriendae aquae operam locabat, quo poſſet interdiu vacare philoſophiae ſtudiis: vnde etiam φρεάντλης, *exhauriens puteos* dictus eſt. Quia vero perfecta tamen in tanta vitae inopia fruebatur ſanitate et integro corporis habitu, more Athenienſium in iudicium pertractus eſt, vt rationem ederet, qua vitam ſuſtentaret. Is cum hortulanum teſtem adduxiſſet, cui operam ſuam locare ſolebat, feminam item, cuius pinſebat farinas; adeo iudices Areopagitas admiratione tolerantiae et diligentiae perculit, vt decem illi minas de publico aerario praebendas decernerent, quas tamen accipere vetabat Zeno [l]. Cumque aliquando ad ſpectaculum iuuenes deduceret, ventus pallium euoluens, eum ſine tunica eſſe, oſtendit, id quod tantum ei applauſum excitauit, vt publica is veſte donaretur [ll]. Aliud diligentiae ſpecimen enarrat

d) LAERT. L. VII. ſ. 177.
e) Tuſc Qq. L. IV. f) l. c.
ff) De vtroque P. II. huius Hiſt. dicendi ſe offeret occaſio, conferendus interea LIPS. Manud. L. I. diſſ. XII. p. 70. et FABRIC. l. c. p. 391.
g) LAERT. l. c ſ. 171.
h) Hiſt. phil. P. VII. p. 643. quem recte correxit b. OLEAR. Lyciae enim vrbem intelligi ex STRABONE lib. XIII. p. 610. patet.
i) Bibl. Graec. Vol. II. p. 394.
k) Narrant rem praeter LAERTIVM L. VII. ſ. 168. SVIDAS in Cleanthes T. II. p. 322 VALER. MAX. L. VIII. c. 7. SENECA ep. 44.
l) Ipſos eum afferre iuſſit, quibus tantum corraſit, vt alium nutrire poſſet: LAERT. l. c.
ll) LAERT. ſ. 169.

enarrat LAERTIVS [m], eum Zenonis magiſtri ſui dictata teſtis boumque oſſibus excepiſſe, quod ad chartam emendam pecunia non ſuppeteret. Etſi vero ingenio erat tardior, et ἀφύσικος, quo nomine mactatur a LAERTIO [n], id eſt, naturae dotibus deſtitutus, adeo vt aſinum condiſcipuli vocitarent [o], pertinaciſſimo tamen ſtudio ita Zenonis diſciplinae adhaeſit, vt totam eius philoſophiam comprehenderet: id quod eleganter expreſſit, dicteriis eum inceſſentibus diſcipulis reſpondens: aſianum ſe quidem eſſe, ſed ſolum ferre Zenonis ſarcinam poſſe. Id quod ipſe quoque Zeno teſtatus eſt, eum publice laudando [p], et omnium plauſum meruit, ita vt Hercules nouus diceretur [q], et Zenoni, quem vndeuiginti annos audiuerat [r], ſucceſſor in ſchola deſtinaretur. Nec aliam viuendi rationem poſtea inſtituit, licet ab Antigono aliquando 3000. minis donaretur [s]. Tantaque eius in Porticu fuit exiſtimatio, vt plurimi eius inſtitutione vterentur, vnde Stoicorum parens CICERONI [ſ] dictus eſt, inter quos Chryſippus quoque fuit, quem perperam eius praeceptorem facit VALERIVS MAXIMVS [ſſ]. Laudatur praeter eruditionem Stoicam, quae tamen teſte HIERONYMO [t] more ſectae ſpinoſa fuit, propter laboris patientiam, animi pauciſſimis contenti continentiam, et parſimoniam, tolerantiam item iniuriae, et quae aliae eius virtutes fuere, quae celebre ei nomen pepererunt [u]. Laudabat enim ipſe veteres, quod olim in philoſophia res maxime curaſſent, cum hodie verba curentur, indeque cauſam deriuabat, cur antiquiore aetate in tanta philoſophorum paucitate, plures tamen, quam ea aetate ſumma virtute enituiſſent [v]. Obiit inedia, cum LXXX. aetatis annum eſſet ſupergreſſus [w], et abſtinentiam a cibo per biduum propter vlcus oris vel linguae ei medici ſuaſiſſent: melius enim ſe habens, ſe dimidium viae iam abſoluiſſe profeſſus eſt, biduumque adhuc abſtinuit, et Stoica principia ſecutus ſic extinctus eſt [x]. Scripſit multa, quorum catalogum exhibet LAERTIVS [y], quae tamen omnia temporis inuidia nobis eripuit, praeter vnum hymnum, quem ſupra ſectione prima laudauimus [z]. *Archaeologias* ſcripſiſſe, teſtatur LAERTIVS, quas cum traditionibus fabuloſis ATHENAEO [a] memoratis idem ſcriptum eſſe, acute coniecit MENAGIVS [b]. Solebant enim Stoici vetera μυθολογούμενα, philoſophicis exornare rationibus, et ad ſyſtemata applicare naturalia [c]. Poſt mortem a ciuibus, vel Romanis potius ſenatus magnificentia, ſerius aliquantum egregia ſtatua ornatus eſt [d]. Alios duos Cleanthes nominat MENAGIVS [e].

m) ſ. 174. n) ſ. 170. conf. BARTH. ad Claud. p. 101. in Longaeuis.
o) ib. ſ. 171.
p) PLVT. de vit. aer. alieno T. II. p. m. 475.
q) LAERT. ſ. 170. r) ib. ſ. 174. s) ibid.
ſ) De N. D. L. III. ſſ) l. c.
t) Lib. I. in Rufin.
u) Huc faciunt apophthegmata adducta a LAERT. et STANLEIO ll. cc.
v) STOBAEVS Serm. CCXII. p. 715. ideo quoque laudaſſe Arceſilaum, quod vita doctrinae incertae non reſponderet, ſupra dictum in Arceſilao.
w) LXXX. ponit LAERTIVS, IC. LVCIANVS in Longaeuis. x) LAERT. ſ. 176. y) ſ. 171. 176.
z) Poſt Vrſinum eum edidit H. STEPHANVS in Poëſi philoſ. p. 49. 124. integrum vero ſyſtemati ſuo intellectuali c. IV. §. 25. p. 515. inſeruit RAD. CVDWORTHVS cum metaphraſi Latina IAC. DVPORTI. Totum eum Stoiciſmo ſcatere, etſi elegantiſſime perſonet, ſupra oſtendimus.
a) Lib. XIII. p. 752. b) Ad l. c. Laërt.
c) Ita Cleanthem cum Chryſippo et Zenone facere ſolitum teſtatur CIC. de N. D. L. III.
d) SIMPLICIVS ad Epict. p. m. 217. ed. Wolf
e) Ad LAERT. L. VII. ſ. 176.

Chryſippus.

§. VII. Nemo tamen poſt Zenonem ſectam Stoicam ornauit magis atque nobilitauit quam CHRYSIPPVS, dignus, de cuius hiſtoria accurate diſpiciatur [f], cum genium ſectae nemo apertius prodiderit. Solis ortus eſt [ff], vrbe Ciliciae, quae Pompeiopolis poſtea dicta eſt. Patrem Tarſenſem habuit, Apollonium, vnde vel a parentis origine vel a vicinia Tarſenſem quidam [g] faciunt. Patrimonium fiſco regio addictum fuiſſe, tradit LAERTIVS, cauſam eius rei tacens [h], foeneratorem vero fuiſſe, et foenoris foenus accepiſſe prodit LVCIANVS [i], niſi acerba ſatyra philoſophis ſcelera obieciſſe conficta, hominem ad ridendos philoſophos totum compoſitum dicamus: quod tamen veriſimilius eſt, quam quod alii volunt, eum patrimonium regiis impendiſſe miniſteriis, quod verba LAERTII non exhaurit. Athenas delatus, Zenonem, iuxta nonnullos [k], audiuit, vel potius, vt melioribus auctoribus relatum Cleanthem, a quo tamen, viuo adhuc, diſſentit [l]: id quod in Stoicorum ſchola non adeo infrequens fuiſſe, exemplis hactenus pluribus conſtitit. Refert tamen LAERTIVS, quoties aduerſus eum diſputando proceſſiſſet, tanta ductum poenitentia fuiſſe vt crebro diceret:

In ceteris felix ſatis videor mihi:
Aſt cum Cleanthe non ſuccedit res mihi.

Stoicae ita philoſophiae addictus reliquos mature ſuperauit, animi dotibus praeclare a natura inſtructus. Laudant enim veteres in eo ſubtile ingenii acumen, in ima veritatis penetrans, vnde et verſutus et callidus CICERONI [ll] audit. Studium quoque eius et induſtria tanta fuit, vt quotidie quingentos verſus ſcribere ſolitus ſit [m], cuius teſtimonium luculentum ſunt plurimi ab eo exarati libri. Audax praeterea et promtiſſimus in diſſerendo et diſputando, qua in re totam fere vitam conſumſit. Vitiis vero non minus ingenii inſignis vehementer veteribus diſplicuit, etiam ex ipſa ſecta Stoica: hinc SENECA [n], *ingenii eius tanquam Graeci acumen nimis tenue, quod in ſe retunditur, et in ſe replicatur, quod etiam, cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat*, reprehendit. Tanta quoque ſui fiducia occupabatur, vt a praeceptore doctrinas tantum ſibi exponi poſtularet, argumentorum inuentionem ſuae relinquendam poſceret induſtriae [o]. Aliudque affert exemplum animi alta ſpirantis LAERTIVS [p]; a quodam interrogatum, cui filium commendaret, dixiſſe, mihi: nam ſi quempiam me excellere putarem, ipſe apud eum philoſophiae

f) Pleraque de eo habet LAERTIVS L. VII. ſ. 179 ſeqq. reliqua veterum loca diligenter excuſſit P. BAYLE Dict. T. II. art. Chryſippe p. 166 ſeqq. add. LIPSIVS Manud. L. I. p. 56.

ff) LAERT. l. c. STRABO L. XII. p. 462. SOLIN. c. 42. ORIG. contra Celſ. L. IV. p. m. 202.

g) SVIDAS in Chryſippus T. III. p. 691. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 392.

h) Lancea ſe exercuiſſe ait ſ. 179.

i) In vit. auct. T. III. p. m. 123.

k) Apud LAERT. ſ. 179.

l) Hinc enatus Antipatro Tarſenſi liber de diſcordia Cleanthis et Chryſippi, cuius meminit PLVT. de repugnant. Stoic. T. III. p. m. 4. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 385.

ll) De Nat. Deor. L. III. c. 10.

m) Id ancilla eius teſtata eſt, LAERT. ſ. 180.

n) De benef. L. I. c. 3.

o) LAERT. ſ. 179.

p) ſ. 183.

phiae operam darem. Et huc referendum quoque eſt, quod nulli regi, more temporis ſui, ſcriptum vllum dedicauit, honoresque animi elatione ductus, aſpernatus eſt [q]. Etſi vero ſatis Stoice viuebat, vehementi tamen diſputandi contentione adeo inuiſus aliis factus eſt, vt odia philoſophorum reliquorum, praecipue ex ſecta Academica et Epicurea, in eum quaſi conſpirauerint. Et quamuis mire ad quoduis excogitandum eſſet celer et acutus, et contradicendi ſtudio in omnes verteretur partes, non feliciter tamen ſatis contra aduerſarios rem ſectae ſuae defendiſſe viſus eſt, conqueſtique ſunt Stoici, *dum ſtudioſe omnia conquiſierit, contra ſenſus et perſpicuitatem, ab Academicis diſputata, contraque omnem conſuetudinem contraque rationem, ipſum ſibi reſpondentem inferiorem fuiſſe, itaque armatum ab eo fuiſſe Carneadem.* Quae CICERONIS [r] verba confirmat PLVTARCHVS [s]; illos ipſos, qui vim dicendi in Chryſippo admirati ſunt, adeo frequenter et ſerio aduerſas ſuae ſententiae rationes propoſuiſſe, vt non tantum non cuiusuis eſſet, perſpicere, quid ipſi placuerit; ſed et Carneades argumentis tantum a Chryſippo in vtramque ſententiam prolatis vſus fuerit, ad eum aggrediendum; ideoque iſtos acclamauiſſe ei illud HOMERI:

Infelix tua te vis perdet,

quod magnas contra ſe dicendi anſas praebuerit illis, qui placita ipſius labefactare animum intenderent. Quin et hoc Chryſippo accidit, quod plerumque viris etiam magnis, ſed ſpiritu contradictorio grauidis accidere videmus, vt haut raro contradicendi et diſputandi aeſtu abreptus ſibi contradiceret, cuius exempla pluſcula PLVTARCHVS [ſ], in libello, quem *de Stoicis contradictionibus* reliquit, attulit: vnde non Chryſippea omnia pro genuinis Stoicis habenda ſunt. Ceterum negari non poteſt, eruditionem poſſediſſe maximam, copiamque lectionis abundantiſſimam, qua cum plurimos veterum libros legeret et excerperet, eaque loca ſuis infarciret, vt ampliora eſſent, et nube teſtium vteretur [ſſ], obiectum [t] ei eſt praeter rem [u] plagium. Iſta vero doctrinae magnitudine et ingenii acumine, hoc ſectae ſuae, quin et aliorum meruit iudicium, vt fulcire putaretur porticum Stoicorum [v], et de eo dici ſoleret [w]:

Ni Chryſippus fuiſſet, Porticus non eſſet.

Aliter tamen de eo aduerſarii et imprimis Epicurei, qui non candide ſatis cum magiſtro egiſſe, eumque praeter culpam ſuam denigraſſe, conqueſti ſunt [x]. Etſi vero totam Zenonis philoſophiam illuſtrauit, praecipue tamen

q) ibid. ſ. 185.
r) Acad. Qq. L. IV. c. 27.
s) De repugnant. Stoic. T. III. p. m. 7 ſeq. conf. BAYLE Dict. l. c. not. F.
ſ) Pleraeque enim repugnantiae ex Chryſippo hauſtae ſunt. conf. SCIOPPIVS Elem. phil. mor. p. 165. cuius verba adducit, BAYLE l. c. not. E.
ſſ) LAERT. L. VII. ſ. 181. 182.
t) ZWINGER. theatr. vit. hum. Vol. XIX. ſ. 3560.
u) Non enim aliorum ſcripta ſua fecit, et pro ſuis venditauit, ſed loca prolixa eorum allegando ſua amplificauit, conf. IAC. THOMASIVS de plagio liter. §. CCCLXXXVIII. p. 169 ſeq.
v) CIC. Acad. Qq. L. IV. c. 38. Plura teſtimonia collegit MENAG. ad LAERT. L. VII. ſ. 183.
w) LAERT. l. c.
x) EVSEB. praep. L. VI. c. 6. conf. GASSEND. vit. Epicuri L. III. c. 2. p. m. 86.

men in dialecticis verſatus eſt, cuius argutias reliquis quoque diſciplinarum philoſophicarum partibus affricuit; tantaque eius fuit, apud deliciarum iſtarum amotores admiratio, vt faſſi fuerint, ſi apud Deos dialecticae vſus eſſet, non futuram eam aliam, quam Chryſippeam [y]. Non vero dictio tantum eius minus commendabatur, ſed et ipſa illa argutandi ſubtilitas, in ſcirpo ſaepe nodum quaerens, vel anilibus etiam argumentis in re maxime ſeria vtens vehementer viris grauibus ex hac ſecta diſplicuit [z], qui virilitatem ſectae Stoicae conciſis et minutis argutiolis, frigidis etiam ineptiſque fabulis eneruaſſe, queſti ſunt. Nec docendi tantum et diſputandi rationem, verum etiam ipſas, quas propoſuit doctrinas carpunt paſſim veteres, multaque ei in morali praecipue philoſophiae parte paradoxa et minus ſana tribuunt, imprimis vero ſunt, qui ſeuere ei foedam exprobrent obſcenitatem. Aiunt enim turpiſſime de Iunone et Ioue ſcripſiſſe, et talia, quae nemo, qui puritatem oris tueri cupiat, dicere velit. Quod licet eo tenderet, vt Iouis et Iunonis amores naturalibus argumentis explicaret, vt ſolebant Stoici, dictionem tamen eam fuiſſe dicebant, quae proſtibulis dignior eſſet, quam Diis [a]. Reprehendunt etiam, quod inceſtus licitos eſſe, docuerit, et nuptias cum matre filiaue permiſerit: quod mortuorum carnibus veſci praeceperit, et quae alia ſunt huius generis memorata a LAERTIO [b]. Quae licet more tantum Stoicorum παραδόξως dixiſſe, vel vt diſputationi portam aperiret, affirmaſſe, adeoque dialectice magis, quam moraliter de iſtis argumentis diſſeruiſſe, veriſimile ſit, ſapiunt tamen ea ingenii in iſtis nugis atque tricis gloriolam venantis vanitatem animumque valde profanum. Grauiora ſunt, quae ei obiicit perſpicaciſſimus P. BAYLIVS [c], qui inter numinis hoſtes eum referre non dubitat, loco nixus PLVTARCHI [d], qui refert: *Chryſippum et Cleanthem, cum impleuiſſent ſuis dictis, coelum, terras, aërem, mare, diis, nullum horum ab interitu liberum aut ſempiternum ſtatuiſſe: ſolo Ioue excepto, in quem reliquos omnes conſumi putent.* Ex quo dogmate abſurda quaedam atque contradictoria Plutarchus, et cum eo Baelius, colligit, qui ita Deum non immutabilem, ſed mutabilem, et corruptibilem eſſe, colligunt [e]. Non attendit vero vir doctiſſimus, vt ſaepius ſolebat, ad totum ſyſtema Stoicum, cui receptum erat: ignem diuinum ſiue Deum per mundum fuſum omnes quidem mundi partes animare, verum in conflagratione vniuerſi, etiam iſtis mundi partibus combuſtis, retra-

y) LAERT. ſ. 180. Specimen eius mirare in ſophiſmate, Sorites, dicto, vnde finitor acerui dictus eſt PERSIO ſat. vlt. conf. CASAVB. ad h. l. BAYLE l. c. not. O.

z) Vid. SENECA et EPICTETVS ll. cc. CICERO et PLVT. ll. cc. LVCIANVS l. c qui miſere Chryſippum ſuoſque exagitat. conf. b. IO. ANDR. SCHMIDII diſſ. de Chryſippea brutorum logica, GATAKER. l. c. p. 18. LIPS. Manud. p. 58.

a) LAERT. ſ. 187. ORIG. L. IV. contra Celſum p. m. 202. qui ait, Chryſippum interpretatum picturam in Samo, vbi Iuno depicta eſt, morem gerens Iouis non nominandae libidini.

b) ſ. 187. conf. G. ALB. HAGENDORN. de moralibus Chryſippeis. PASCH. Intr. in rem lit. mor. L. III. §. 4. p. 611.

c) l. c. not. I.

d) De communibus notionibus adu. Stoicos T. III. p. m. 459.

e) Plutarch. vero communibus, id eſt popularibus notionibus inſiſtit. Baelius philoſophicis, ad quod vir acutus et diligentiſſimus non ſatis attendit.

retractum iri diuinitatis particulas in iis habitantes in Iouem, id quod ſupra luculenter, niſi fallimur, confecimus. Ex his vero coniicere potuiſſet acutiſſimus criticus, non de ſummo Deo ſermonem eſſe, ſed vel de Diis minoribus vel de mundi potius partibus ab anima diuina animatis, adeoque fruſtra vel populariter tantum argumentari Plutarchum, qui impietatem Chryſippo non alio nomine obiicit, quam quod populares Deos interitui obiiceret. Nec illi proprie pereunt, vt vult Baelius, et comburuntur, Ioue in alium locum ſecedente; quae nunquam Stoici dixere, ſed reducuntur in centrum ex quo progreſſi ſunt, retrahitque ignis diuinus ſuas particulas, donec noua periodo eas emittat rurſus, idque aeterna et ineuitabili fati lege, quam Chryſippum omnium fortiſſime aſſeruiſſe, ſupra adducta eius definitione fati demonſtratum dedimus. Nec receſſit Chryſippus a ſcholae ſuae decretis, ſed totam phyſiologiam ſuam iisdem, quibus Zeno, fundamentis ſuperſtruxit, de qua cum memorabilem locum nobis ſeruauerit CICERO, eum, etſi longiuſculum apponere e re lectoris eſſe exiſtimamus, vt Chryſippeae phyſiologiae ſpecimen et ſupra dictorum exemplum habeat. Ita vero TVLLIVS f): *Ait Chryſippus, vim diuinam in ratione eſſe poſitam, et vniuerſae naturae animo atque mente: ipſumque mundum Deum dicit eſſe, et eius animi fuſionem vniuerſam: tum eius ipſius principatum, qui in ratione et mente verſetur, communemque rerum naturam vniuerſa ac omnia continentem, tum fatalem vmbram, et neceſſitatem rerum futurarum. Ignem praeterea, et eum, quem antea dixi, aethera, tum ea, quae natura fluerent, atque manarent, vt aquam, et terram, et aërem, ſolem, lunam, ſidera, vniuerſitatemque rerum, qua omnia continerentur, atque homines etiam eos, qui immortalitatem eſſent conſecuti. Idemque diſputat, aethera eſſe eum, quem homines Iouem appellarent, quique aër per maria manaret, eum eſſe Neptunum, terram eam, quae Ceres diceretur: ſimilque ratione perſequitur vocabula reliquorum Deorum. Idemque etiam legis perpetuae et aeternae vim, quae quaſi dux vitae, et magiſter officiorum ſit, Iouem dicit eſſe, eandemque fatalem neceſſitatem appellat, ſempiternam rerum futurarum veritatem: quorum nihil tale eſt, vt in eo vis diuina ineſſe videatur.* Et haec quidem in primo libro, *de natura Deorum. In ſecundo autem vult Orphei, Muſaei, Heſiodi, Homerique fabulas accommodare ad ea, quae ipſe primo libro de Diis immortalibus dixerat, vt etiam veterrimi poëtae, qui haec ne ſuſpicati quidem ſunt, Stoici fuiſſe videantur.* Nihil in his omnibus eſt, quod non exacte et luculenter totius ſectae Stoicae theologiam et phyſiologiam referat, quare iis explicandis, quae ſupra abunde dicta ſunt, ſuperſedemus. Ex his vero conſequitur, Chryſippo non aliter impietatis maculam poſſe inuri, niſi quatenus potiſſimum Stoae fulcrum, princepsque Stoicorum fuit, et haec ſecta ab impietate haud procul abſuit, vti ſupra demonſtrauimus. Recte vero vir celeberrimus inde concludit ff), fati neceſſitati et legi illum tum

f) De nat. Deor. L. I. c. 15.

ff) not. H.

tum Deum, tum homines eorumque voluntatem ſubieciſſe, omniaque catenae euentuum cum cauſis connexorum ineuitabili ſubieciſſe, ſicque Deum mali auctorem feciſſe, et haec male a Lipſio excuſari et pingi. Ita enim fatalis illa neceſſitas omnino euincit. Sed vt ad Chryſippum redeamus, is potiſſimum propter ingentem ſcriptorum, quae exarauit, numerum, memorandus eſt, qui ad DCCV. aſſurgeb t, quorum catalogum, licet forte mancum[g], nobis ſeruauit LAERTIVS[h], vnde eum ſupplere conati ſunt viri quidam docti[i], qui de iis adeundi ſunt. Inter hos, libros CCCXI. fuiſſe, dialectici argumenti, veteres perhibent, traditque VALERIVS MAXIMVS[k], octogeſimo adhuc anno ſcriptum logicum exactiſſimae ſubtilitatis coepiſſe conſcribere. Nihil vero ex his omnibus exiguo philoſophiae malo, ſupereſt, praeter pauca ἀποσπασμάτια, quae CICERO, PLVTARCHVS, SENECA, GELLIVS, nobis ſeruauerunt, paſſimque laudatur eius liber *de prouidentia*, licet de fato duriſſima tradiderit, ex quo colligi poteſt, more ſectae ſuae horrendis decretis pulchriorem eum fucum illeuiſſe. Habuere vero eadem Chryſippei libri vitia, quae πολυγράφοις plerumque accidere ſolent. Supra enim diximus, deſideratam fuiſſe ſoliditatem, et reſponſiones aduerſariorum obiectionibus largiſſime et fortiſſime allatis fuiſſe inferiores; addimus his, tam multa cum ſcriberet, in idem argumentum ſcribendi identidem incidiſſe, et quicquid in mentem ipſi venerit, literis committentem, ſaepe in aliis priora emendauiſſe, aliorumque teſtimoniis declarauiſſe: ita vero ſcriptorum locis ſua referſiſſe, vt Apollodorus dixerit: ſi quis tolleret de Chryſippi libris, quae aliena ſunt, vacuam illi chartam iri relictum[l]. Obiit Olymp. CXLIII. aetatis anno LXXXIII.[ll] vel, vt alii volunt LXXIII[m]. Ridiculum vero eſt, quod de mortis eius cauſa quidam narrant: riſu effuſum, dum ficus comedere aſinum videret, ſuaeque, quae ei miniſtrabat, aniculae merum ei etiam praebere iuberet, animam efflauiſſe[n]. Alii vocatum ad ſacrificium hauſto vino dulci incidiſſe in vertiginem atque obiiſſe quinto die tradunt. Poſt mortem in Ceramico interiori, ſiue gymnaſio Ptolomaeo[o] ſtatua ei poſita eſt, quae ſedentis forma manumque extendentis eum, teſte CICERONE[p], referebat. Colligit inde LAERTIVS[q], exiguo et tenui fuiſſe corpore, quod fere poſt equum, proximo poſitum loco delituerit, ideoque Carneadem eum vocauiſſe Κρύψιππον, ab equo occultatum. Verum frigide hic coniicere Laërtium facile intelligi poteſt, cum ſedentis ſtatua, etſi iuſtae menſurae, poſt equum eiusque ſeſſorem

g) STANLEIVS P. VII. p. 651.

h) ſ. 189. 202.

i) MEVRSIVS ad Chalc. p. 31. et in Bibl. Gr. IONSIVS S. H. Phil L. II. c. 8. STANLEI. l. c.

k) L. IIX. c. 10 ... ſ BAYLE l. c. not. B.

l) LAERT. ſ 180. BAYLIVS l. c. not. C. haec conſtare non p...ſſe arbitratur, putatque in verbis Laërtii pro διεϱϑέμενος ponendum eſſe ἀδιοϱϑώμενος: dicere enim Laërtium, eum ex feſtinatione inemendate et tumultuarie ſcripſiſſe, alio loco L. X. Sed nihil in Laërtio mutandum eſt, ſed id vult Laërtius: Chryſippum, cum eadem ſaepe ſcriberet, priora mutaſſe, et emendaſſe, ſicque ſibi ipſi contradixiſſe, cum nihil diu ſatis, quod ſcriberet, eſſet praemeditatus.

ll) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829. VAL. MAX. l. c.

m) LAERT. l. c. ſ. 184. SVIDAS l. c.

n) LAERT. ſ. 184.

o) Conf. MEVRS. de Ceramico gem. c. 15. p. 46. ex veteribus PAVSANIAS in Attic. c. 17.

p) L. I. de fin. c. 11.

q) l. c.

rem omnino delitefcat. Pofitaque cum fit ftatua mortuo, vt folebat Athenis, intelligi non poteft, qui Carneades, qui cum viuo controuerfias fouit, eum hoc nomine potuerit traducere? Sunt et alii Chryfippi veteribus memorati [r], a quibus nominis celebritate et fectae inftituto facile diftinguitur. Imagines eius paffim hodie occurrunt [s].

Zeno Tarfenfis.

§. VIII. Chryfippo in Porticus cathedra fucceffor datus eft ZENO, quibusdam Tarfenfis, aliis Sidonius [ff]. Patrem Diofcoridem Stoicae philofophiae gnarum fuiffe, ex eo colligi poteft, quod ad eum libros fcripferit Chryfippus [t]. Paucorum autorem librorum, fed plurimorum difcipulorum magiftrum fuiffe LAERTIVS [u] tradit. Reliqua ad eum pertinentia fere defiderantur omnia. Non receffiffe videtur a Stoicae fectae placitis, nifi quod in illa de conflagratione mundi fententia affenfionem retinuiffe aiat Numenius apud EVSEBIVM [v]. Sunt, vt iam fupra monitum, qui non Chryfippum, fed Zenonem hunc a Carneade fumto prius ad purgandum caput helleboro, oppugnatum dicant [w].

Diogenes Babylonius.

§. IX. Poft Zenonem in doctorum Stoae publicorum numero apparet DIOGENES Seleucia natus [x], qui tamen frequenter propter viciniam Babylonius audit. Praeceptoribus vfus eft Chryfippo et Zenone Tarfenfi, a quo, vt philofophiae daret operam, perfuafum fuiffe, PLVTARCHVS [y] tradit. Tanta vero diligentia Stoicae philofophiae impendit operam, vt magnus et grauis Stoicus dici CICERONI [z] meruerit: quae fine dubio caufa Athenienfes permouit, vt eum Carneadi et Critolao legatis Romam mittendis adderent: qua de re in Carneadis vita dictum eft. Laudabile in eo eft, quod SENECA narrat, ei de ira differentem adolefcentem proteruum confpuiffe, hocque illum leniter et fapienter tuliffe, non quidem irafci fe, dicentem, fed dubitare tamen, an irafci oporteat? Periere libri eius *de diuinatione*, et *Minerua*, quos memorat CICERO [a]. Ad longam is illum vixiffe fenectutem dicit [b], LVCIANVS [c] LXXXVIII. expleuiffe annos tradit.

Antipater Tarfenfis.

§. X. ANTIPATER Tarfenfis Diogenis fucceffor fuit et difcipulus. Alii Sidonium faciunt, vel Antipatrum potius Tarfenfem, et Sidonium eundem fuiffe, credunt [d], quos alii [e] inter fe melius, noftro iudicio, diftinguunt. Homo acutiffimus CICERONI [f], inter magnos vero Stoicae fectae aucto-

 res

r) Videndi de iis IONS. l. c. L. II. c. 8. p. 154. MEVRS. l. c. MENAG. ad LAERT. L. IIX. f. 186.

s) In VALENTIS Cilicia numis illuftrata, GRONOVII thef. Antiq. Graec. T. III. lit. S. in Diog. Laërt. WETSTENII.

ff) LAERT. L. VII. f. 38. SVIDAS T. II. v. Zenon p. 9.

t) ibid.

u) ib. FABRICIVS l. c. p. 415.

v) De praep. eu. L. XV. c. 18. p. 830.

w) Conf. IONS. de S. H. P. L. II c. 1. p. 116.

x) LAERT. L. VI. f. 81. LVCIAN. in long. T. II. p. m. 829.

y) De vit. Alexandri T. II. p. 347.

z) Tufc. Qq. L. III. c. 12.

a) De diuin. L. I. c. 3. de N. D. L. I. c. 15.

b) De fenectute c. 7.

c) l. c.

d) VOSSIVS de nat. Log. c. IIX. §. 18. de fectis philof. c. XIX. §. 12. STANLEIVS P. VII. p. 655. LIPSIVS Manuduct. L. I. diff. XI. p. 61. IONSIVS L. II. c. 1. p. 114.

e) Ipfe VOSSIVS de hift. Graec. L. III. p. 324. IONSIVS L. I. c. 13. p. 71. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 388. De Sidonio vide LAERT. L. VII. f. 29. CIC. de fato c. 3. de Orat. L. III. c. 50. vbi verficulos ex tempore fudiffe dicitur.

f) De officiis L. III. c. 12.

res SENECAE[g] audit. Cum Carneade non quidem voce, ſcriptis tamen, vehementer contendit, vnde καλαμοβόας dictus eſt[h]. Varia ſcripſit veteribus memorata, de quibus conſulendus IO. ALB. FABRICIVS[i]. Non confundi vero debet, vt a STANLEIO[k] factum, cum Antipatro Tyrio[l].

Panaetius. §. XI. PANAETIVS Rhodius, a ſeniore eiusdem nominis diſtinguendus[m], hunc in ordine ſucceſſionis Stoicae excepit. Is maiores bellicis rebus claros habuit[n], ipſe vero philoſophorum caſtra ſecutus eſt, magnam nactus nominis gloriam[o]; hominem enim ingenuum fuiſſe et grauem CICERO[p] teſtatur, quae cauſa Scipionem et Laelium permouit, vt eum amicitia et familiaritate ſua dignarentur. Humane enim magis et naturae animi conuenientius philoſophatum fuiſſe, GELLIVS[q] teſtatur, qui ἀπάθειαν eum improbaſſe refert. Sic et alios philoſophos Ariſtotelem, Xenocratem, Theophraſtum, Dicaearchum ſemper in ore habuit[r], Platonisque magnus admirator fuit, quem omnibus locis diuinum, ſapientiſſimum, ſanctiſſimum, Homerumque philoſophorum appellabat[s], ſententiam tamen eius de immortalitate non probabat. Aſtrologorum praedictiones contra reliquorum Stoicorum mentem reieciſſe CICERO[t] teſtatur, qui tres eius *de officiis* libros vehementer commendat. Apud Romanos certe, apud quos inter primos philoſophiam Romae docuit, vt ſuo loco tradetur, ſumma in exiſtimatione fuit, et principibus viris chariſſimus[u]. Diu vixiſſe ex CICERONE colligi poteſt, Athenis vero obiit[v]. Diſcipulos habuit magnos viros Mneſarchum, Poſidonium, Laelium, Scipionem Fannium, Hecatonem, Apollonium Nyſeum, Polybiumque[x]. Non de philoſophia tantum, ſed et de eius hiſtoria meruit, ſcripto *de ſectis* libro, quem laudat LAERTIVS[y], qui tamen cum reliquis periit. Illos, qui conuiuandi cum eo cauſa conuenere, Panaetiaſtas vocatos eſſe, ATHENAEVS tradit[z].

Poſidonius. §. XII. Tandem et POSIDONIVS Syrus Apameae natus[a], Rhodique diu diuerſatus, vnde Rhodius quoque dicitur, inter Stoicos primi nominis nominandus eſt. Non magiſtratum tantum Rhodi geſſit, ſed etiam Stoicam philoſophiam in ſchola publica docuit, Athenis enim in Porticu doce-

g) Epiſt. 92. ARRIAN. L. III. diſſ. XXI.
h) PLVTARCH. de garrulit. T. II. p. m. 319.
i) l. c. p. 388. k) l. c. p. 655.
l) Meminit eius CICERO de Off. L. II. c. 24. et vixit Carneadis temporibus. Alius eſſe videtur Antipater Tyrius, Catonis Vticenſis familiaris. vid. FABR. l. c. p. 388. quem tamen miſcet OLEAR. ad l. c. STANLEI.
m) SVIDAS T. III. v. Panaetius ſen. p. 18. FABRIC. l. c. p. 406. MEVRS. Rhod. L. II. c. 10. p. 101.
n) STRABO L. IV. p. 655.
o) Vid. CIC. Ac. Qq. L. IV. c. 33. De fin. L. I. c. 2. de ffic. L. II. c. 14.
p) L. IV c. 9.
q) L. XII. c. 5. conf. CIC. de fin. L. IV. c. vlt.
r) CICERO de finib. L. IV. c. vlt.
s) IDEM Tuſc. Qq. L. I. c. 32.
t) De diuinat L. I. c. 3. 7. L. II. c. 42.
u) CICERO de fin. L. IV. c. 9. conf. LIPSIVS l. c. p. 63.
v) SVIDAS l. c. triginta vixiſſe annis poſtquam libros de officiis ſcripſerat, refert CICERO de offic. L. III. c. 2. Aut itaque ſcripſit valde iuuenis, aut obiit ſenex. Hoc LIPSIO placet l. c. illud IONSIO de Scr. Hiſt. phil. L. II. c. 13. p. 178. qui natiuitatis annum ponit Ol. CLII. mortis Ol. CLXX. quem videſis.
x) CICERO de diu. de officiis, in Bruto et alibi paſſim.
y) L. II ſ. 87.
z) L. V. p. 186. vbi etiam Diogeniſtas, Antipatriſtas, etc. memorat, qui eiusmodi συνόδυς conuiuandi cauſa habuerunt.
a) STRABO L. VII. p. 316. L. XIV. p. 655.
b) Conf. veterum teſtimonia apud MEVRS. de Rhodo L. II. c. 5.

docebat Mnesarchus [c]. Tanta vero eius fuit celebritas, vt ad eum audiendum ex Syria decedens Pompeius; cum Rhodi appulisset, et limina eius accessisset, percuti fores a lictore de more vetaret, et fasces submitteret. Cumque audiuisset, grauiter eum esse aegrum, quod vehementer eius artus laborarent, voluit tamen nobilissimum philosophum visere, quem vt vidisset et salutauisset, honorificisque verbis prosecutus esset, molesteque se ferre dixisset, quod eum non posset audire, tum ille: tu vero, inquit potes: nec committam vt dolor corporis efficiat, vt frustra tantus vir ad me venerit: itaque grauiter et copiose de hoc ipso, nihil esse bonum, nisi quod honestum esset, disputauit, dolore suppresso et neglecto [d]. Eum se ipsum quoque audiuisse ait CICERO [e], Romam vero a M. Marcello A. V. C. DCCII. adductum SVIDAS [f] testatur. Laudatur ob modestiam et veritatis studium [g], librosque erudite scriptos, inter quos cum vnus etiam *de mundo* fuerit [h], inducti sunt quidam, vt libellum de mundo, qui Aristoteli tribui solet, Posidonii foetum esse dicerent [i]. Totus enim libellus iste hypothesibus scatet Stoicis. Sphaeram, teste CICERONE [k] artificiosam construxit, cuius singulae conuersiones efficiebant in sole et in luna et in quinque stellis errantibus, quod efficitur in coelo singulis diebus et noctibus. Memorantur et alii veteribus Posidonii a nostro discernendi [l].

Iason.

§. XIII. Et hi quidem, celeberrimae inter Graecos sectae Stoicae, potiores fuere doctores magna nominis laude incluti, reliqui, vel minorum gentium fuerunt, aliis memorati [m], vel post C. N. vixerunt in secunda huius historiae parte enarrandi. Nominari tamen debet IASON [n], Posidonii nepos, qui ei in schola apud Rhodenses successit, cuius scripta laudat IONSIVS [o]. Addi possent mulieres Stoicae [p], nisi vitae potius constantia, quam philosophiae laude emicuissent. Et hic quidem Socraticae successionis ramus vltimus est.

c) CICERO Acad. Qq. L. IV. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. II. c. 13. p. 180.
d) Rem narrat CICERO Tusc. Qq. L. II. c. 25. conf. PLIN. L. VI. ep. 30. LIPSIVS manud. L. I. Diss. XI. p. 64. MENAG. ad LAERT. L. VII. f. 39.
e) De N. D. L. I. c. 3. Phaniam quoque discipulum habuit LAERT. L. VII. f. 38.
f) SVIDAS in Posidonius T. III. p. 159.
g) GALENVS apud LIPS. l. c. p. 65.
h) LAERT. L. VII. f. 142.
i) ALDOBRAND. ad LAERT. L. VII. f. 138. 152. Add. GASSENDVS T. I. opp. p. 145.
k) De N. D. L. II. c. 34.
l) Inter hos est Posidonius Alexandrinus, Zenonis Cittiei discipulus, vid. LAERT. L. VII. f. 38. Alios enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 410.
m) Catalogum habes apud FABRIC. l. c.
n) Menecratis Nisaei filius, Posidonii e filia nepos. SVIDAS in Iason T. II. p. 91.
o) L. III. c. 2. p. 218. De S. H. P.
p) MENAG. Hist. mul. philos. p. 74.

* *

CAPVT DECIMVM.

DE SECTA ITALICA, SIVE PYTHAGORICA.

SECTIO I.

DE VITA ET PHILOSOPHIA PYTHAGORAE.

§. I.

Connexio successionis philosophiae Graecanicae.

Maiorem hactenus partem sectarum Graecanicarum perlustrauimus, earumque condidimus historiam, quotquot nempe a Thalete ortae philosophiam inter Graecos propagarunt. Restat alter successionis philosophiae Graecae, quam initio diximus, ramus, sectarumque a Pythagorae ortarum historia, eadem methodo pertractanda. Quemadmodum enim ex Ionica secta tota Socraticorum cohors prodiit, ita ex Italica secta Eleatica, Heraclitea, Epicurea et Pyrrhonia enatae sunt. Et sunt quidem, vt supra capite primo dictum, qui tres sectarum philosophicarum fontes agnoscunt, Eleaticam pro tertia sectarum matre constituentes, verum id sine causa satis graui fieri ibidem demonstrauimus. Sectam itaque Italicam hoc capite perlustrabimus, quae, vt mos erat antiquitus, a loco, vbi condita floruit, parte Italiae inferiore, nomen accepit, serius ab auctore Pythagorica nominata [a]. Quae pars Italiae cum praeter vicinas insulas, Graecis coloniis scateret, Graecia inde magna vocata est, hincque sectae in his oris natae recte Graecis accensentur. Priusquam vero celeberrimi Italicae scholae parentis historiam exponimus, dicendum nobis paucis est, de praeceptore eius Pherecyde, hominum inter Graecos philosophantium fere primo, qui tamen sectam nullam condidit, adeoque ad sectam nullam referri commode potest. Is enim Pythagoram ad philosophiae disciplinam perduxit, dignusque adeo est, qui in vestibulo historiae Pythagoricae paulo attentius consideretur.

Pherecydes praeceptor Pythagorae.

§. II. PHERECYDES, Babys vel Badys filius [b] gente Syrus vel Syrius, non ex Syriae regione, vt, praeter veteres quosdam, visum est GROTIO [c], sed ex Syro insula, quae vna est ex Cycladibus [d], Delo vicina, circa Olymp. XLV [e]. ortus est. Disciplina philosophica vbi efformatus sit,

a) Antiquius nomen sectae Italicae, quam Pythagoreae, vnde frequenter apud veteres occurrit, vid. LAERT. L. I. f. 13. ARISTOT. de coelo c 1. CICERO in Cat. et ex recentioribus IO. SCHEFFER de nat. et constit. philos. Ital. c. 2. p. 10. L. VIVES ad AVG. de C. D. L. IIX. c. 2. BVDDEVS Anal. hist. phil. p. 41. Extat tamen nomen Pythagoreorum iam apud ARISTOTELEM Meteorolog. L. I. Metaph. c. 6.

b) Prius STRABO L. X. habet, et SVIDAS in Pherecyd. T. III. p. 592. posterius LAERTIVS L. I. f. 116. exigua pronunciationis diuersitate.

c) Ad Matth. VII, 6.

d) SVIDAS l. c. hinc CICERO Syrum dicit passim, PLINIVS L. VII. c. 56. Syrium.

e) SVIDAS l. c. conf. DODWELL de aet. Pyth. p. 4 seqq. qui Bentleium ad Olymp. XXXV. Pherecydem referentem notat, quod historicum cum philosopho confuderit.

ſit, veteres diſſentiunt. LAERTIVS Pittaci diſcipulum fuiſſe ait [f], exigua veriſimilitudine, cum nec iſti viri ſapientes praeceptores iuuenum ſe praeſtiterint, vno Thalete excepto, nec ratio philoſophiae Pittaci cum Pherecydis conueniat; ex quo ſequitur, fruſtra quoque eos [ff] eſſe, qui Pittacum patre Thrace natum Thracicis inſtitutis imbutum fuiſſe, nulla prorſus veriſimilitudine a ſerunt [g]. SVIDAS, communi tantum rumore ductus, refert [h], praeceptorem eum non habuiſſe, ſed propria ſe exercuiſſe induſtria, comparatis ſibi arcanis Pho nicum libris. Quae quoque HESYCHIO placuerunt [i], et recentiori aetate viro magno, nuperque ingenti eruditi orbis et elegantiorum literarum iactura denato, nobisque, dum viueret, amiciſſimo ISAACO DE BEAVSOBRE [k], qui cum, more ſuo, hanc opinionem elegantiſſima eruditione ornauerit, omnino audiendus et expendendus eſt. Is vero non SVIDAE tantum et EVSEBII [l] auctoritate, a Phoenicibus ſua transſumſiſſe Pherecydem tuetur [m], ſed et probat dogmatum Pherecydis theologicorum conſenſu cum Phoenicibus, quae Manichaeis vicina fuiſſe putat. ſtatuiſſeque non tantum principia eſſe duo, Deum et materiam, ſed eſſe etiam Ophionidem Deum, a Pherecyde introductum, non alium, niſi ſerpentem ſeductorem, indeque eum, FICINO [n] auctore, bellum quoque angelorum rebellium contra Deos didiciſſe, quod dogma ad Platonem poſtea peruenerit: eſſe itaque probabile, Pherecydem arcanos Chami libros apud Phoenices ſancte cuſtoditos nactum, ſuam inde theologiam efformauiſſe. Licet vero haec magna eruditione ornet vir praeſtantiſſimus, fatemur tamen, infirmas admodum videri nobis rationes, quas affert. Suidae enim et Euſebii auctoritatem eo minus momentum habere, notum eſt, quo magis vterque ſine critico examine rapuit et congeſſit, quae ſcopo ſuo inſeruire putauit, quaeque theologiae barbaricae, quam ſemina Chriſtianae continuiſſe Patres eccleſiae credebant, honorifica eſſe exiſtimauit. Nec conſenſus theologiae Phoeniciae cum Pherecydis placidis vrgeri poteſt. Patebit enim ex infra dicendis, eadem fere tradidiſſe Pherecydem, quae theologi barbari et Graeci vetuſti plerique imprimis theogoniarum ſcriptores aſſeruerunt, nec ea eſſe Phoenicia magis, quam Aegyptiaca, vel Orphica et huiusmodi alia. Quae vero a ſerpentum Deo rationes deducuntur, belloque inter Deos afferto, adeo obſcura ſunt [o], et more Pherecydis ad imitationem veterum theologorum, ſymbolice tantum dicta, vt impoſſibile ſit, certam vel veriſimilem tantum eorum dare explicationem, cum ſuo loco iam demonſtratum ſit, veteres theogoniarum ſcriptores, quos ſecutus eſt Pherecydes, partes mundi naturales in Deos conuerſas, hominesque magnos inter

f) l. c.

ff) Hermippus apud IOSEPH. contra Apion. L. I. quem ſequitur VOSSIVS de ſectis c. VI. §. 2. p. 29.

g) Notauerunt idem SCHEFFERVS l. c. p. 15. et IOH. FR. BVDDEVS de peregr. Pythag. §. VII. Anal. hiſt. phil. p. 9.

h) l. c.

i) EVSTATHIO quoque in L. XV. Odyſſ.

k) Hiſt. des Manichéens P. II. L. I. ch. 7. §. 4 ſeqq. p. 325 ſeqq.

l) Praep. L. I. c. 16. p. 41.

m) Apud MAX. TYR. Diſſ. XIX. p. 711. ed. Heinſ. EVSEB. l. c.

n) I. argum. Apolog. Socrat.

o) Comparat idem Pherecydem CLEMENS ALEXANDR. L. V. p. 571. Heraclito obſcuro dicto.

ter Deos relatos inter ſe miſcuiſſe, ſicque theologiam et philoſophiam naturalem, quam ex traditione acceperant, cum hiſtoria veteri foede confudiſſe, et inextricabiles ita nodos in explicandis theogoniis nobis ſtruxiſſe. Adeo quoque, ſi de hac re ſupra ſuo loco dicta, conſulamus, theogoniſticum ſyſtema [p] a Manichaeo diuerſum eſt, vt probabile non ſit, Pherecydem vel theogoniſtarum alium de lapſu et rebellione daemonum quicquam tenuiſſe, vel tetigiſſe. Nec Euſebii vel Ficini interpretationes audiendae ſunt, quos indignos in hac re iudices eſſe, ſyncretiſticum eorum ſtudium cuncta veterum cum ſacris conciliandi euincit. Nec meliora ſunt, quae de Chami libro, ex quo ſua accepiſſe Pherecydes viro doctiſſimo dicitur, auctore Iſidoro, Baſilidis filio [q], qui ſub Traiano et Hadriano vixit, allata ſunt. Hos enim homines haereticos veterum plurimis eiusmodi libros magno ſuppoſuiſſe numero, PLOTINVS iam conqueſtus eſt, et innumerabilis eiusmodi librorum ſeges, quae primis poſt natum Seruatorem ſeculis effloruit, teſtatum fecit. Alii itaque et ſuſpecti minus teſtes producendi ſunt, ſi credi debeat, ex Chami libris ſua clam hauſiſſe Pherecydem: praeſertim cum ea, quae Pherecydi adſcribit MAXIMVS TYRIVS [r] nec propria ſint Phoenicibus, ſed communia omnibus theologis vetuſtis, materiae a mente commotae acceſſiſſe litem et amicitiam; nec accurata ſatis, cum amor non ad ſumma principia ex eorum mente pertineat, ſed ad ſecundaria et ſubordinata. Sed de his in ſequentibus plura; haec enim in praeſentia ſufficiunt, vt oſtendant, Suidae et Heſychii hac in re traditionem de ſurrepta Phoenicibus theologia Pherecydis veriſimilitudine carere. Nobis ceteris expenſis omnibus probabilitate non deſtituta videtur IOSEPHI [s] ſententia, Pherecydem philoſophiam ſuam in Aegypto didiciſſe. Hoc non tantum ſuadet commune omnis fere Europae tum temporis praeiudicium, Aegyptum ſedem eſſe omnis eruditionis, quod pleroſque magnos viros coëgit in Aegyptum deſcendere, et eius regionis theologiam et philoſophiam addiſcere; ſed et ratio docendi ſymbolica, qua Pherecydes vſus eſt, cuius exemplum poſtea adducemus, quae tota Aegyptiaca eſt. Immo ipſa doctrinae Pherecydeae facies Aegyptiacae haud diſſimilis id ſatis demonſtrat, vt ex eius delineatione, ſi cum Aegyptiacis *libro primo* deſcriptis conferatur, luculenter pateſcet: Et vel ſolum de immortalitate dogma, quod magno veterum conſenſu Pherecydi tanquam primo inter Graecos aſſertori adſcribitur, Aegyptiacas origines ſatis prodit. Non audiendus itaque eſt SVIDAS [ſſ], ſui, vt ſolet immemor, qui paulo poſt ζηλοτυπῆσαι τὴν Θάλητος δόξαν, *opinionem Thaletis ſectatum fuiſſe*, ait, qua in coniectura epiſtola Pherecydis ad Thaletem, quam exhibet LAERTIVS [t], deceptus eſſe videtur, quam fictam et ὑποβολιμαῖον eſſe, omnes fere lineae produnt, et acute demonſtrauit

p) Conſuli hic debent ea, quae de theogoniſtico ſyſtemate ſupra ſuo loco dicta ſunt. Hiſtoriam veterem qui in iis inuenit, facile, quam infirme a V. C. adducta ſint, videt.

q) Apud CLEM. ALEX. L. VI. Strom. p. 642.

r) l. c.

s) l. c.

ſſ) l. c.

t) l. c. ſ. 122.

uit magnus SALMASIVS [u]. Aliter TZETZES [v], qui Thaletis praeceptorem facit, non feliciori coniectura. Reliquae vitae Pherecydis circumstantiae apud veteres paucae atque mancae sunt; plerique stupenda et praeter naturalia de eo memorant: nauem plenis velis vtentem mergendam, praedixisse, et mox euenisse illo inspectante: hausta ex puteo aqua praedixisse terrae motum post triduum et ita euenisse, Messanam capiendam ab hostibus praedixisse; Ephesiis victoriam morte sua parauisse, quae omnia latius exponit LAERTIVS [w]. Exiguam tamen ea omnia fidem inueniunt, si ea repetantur, quae *libro secundo* de Epimenide, Orpheo, Lino Musaeo, Melampode, Abari, aliisque obseruauimus, fuisse magnis viris inter veteres pleraque ea afficta, vt tradita ab ipsis religionis decreta auctoritatem inde acciperent, occasione a peritia eorum physica desumta. Attendenda quoque est Porphyrii apud EVSEBIVM [x] obseruatio, Theopompum, qui ista narrat, ea suffuratum esse Androni, Pythagorae tribuenti. Quod licet verisimile omnino videatur, prodit tamen, cuncta ad decipiendum popellum excogitata fuisse vt in sequentibus de Pythagora quoque demonstrabimus. Primus de natura rerum inter Graecos scripsisse dicitur LAERTIO [y], quod cum Thaleti ipse LAERTIVS et alii veterum [z] tribuant, multum inde laborem suscipit MENAGIVS [a], vt vtrumque Laërtii locum inter se conciliet. Quae tamen vel cum magno BOCHARTO ita facile conciliantur: Pherecydem primum fuisse, qui de rerum natura aliquid in literas retulerit: Thaletem enim nihil scripto reliquisse supra obseruatum est, vel, quod nobis magis placet, Pherecydem, teste STRABONE [b] et APVLEIO [c] post Cadmum Milesium primum fuisse, qui versuum nexu repudiato, conscribere ausus sit, passis versibus, soluto loquutu, libera oratione fabularem theologiam. Certe librum *de natura et Diis*, quem laudat LAERTIVS ita scriptum fuisse, ex initio libri ab eo adducto patet [d]. Fuisse etiam ab eo in Syro insula heliotropium, siue parapegma, quo solstitia et aequinoctia et siderum orientium et occidentium significationes per aliquot annorum ambitum significabantur, asserit LAERTIVS [e]. Suspicatus tamen est, non sine ingenio eruditissimus BOCHARTVS [f], eius in Syro insula sciatherii haut obscuram mentionem fieri apud HOMERVM [ff], cuius rationes apud ipsum quaerendae sunt, sane sciatheriorum vsum longe antiquiorem Pherecydis aetate esse, ex Hezechiae Iudaeae regis historia notum est. De morte eius

u) Ad SOLIN. p. 842 seqq.

v) Chil. II. hist. 55. apud MENAG. ad LAERT. f. 119 vbi Pherecydes etiam perperam Assyrius dicitur, vt et apud AVGVSTIN. ad Volusian. ep. 3.

w) l. c. et quos ex veteribus ad h. l. laudat MENAG.

x) De praepar. Eu. L. X. c. 2. p. 464.

y) l. c. conf SCIPIO AQVILIANVS de plac. phil ante Arist. c. XVIII. p. 77. qui tamen valde ieiunus est

z) LAERT. l. c. LACTANT. L. III. c. 14.

a) Ad LAERT. L. I. f. 116.

b) Lib. I.

c) In floridis conf. PLIN. L. VII. c. 56. SALMAS. Exerc. Plin. p 591.

d) Conf. FABRIC. Bibl. Graec Vol I. p. 779. SVID. Theogoniam f. Theologiam, de generationibus Deorum nominat, ea vero idem de natura rerum opus mythologice conscriptum fuisse videtur.

e) f. 119.

f) Geogr. S. L. I. c. 14. p. m. 445.

ff) Odyss. o. v. 402.

eius variant veteres[g]: Quidam, vt praedixerat, mortuum inuentum, ab Ephesiis in agro Magnesio, post partam victoriam; sepultum aiunt magnifice. Quidam profectum Delphos e monte Corycio se ipsum deiecisse memorant: plerique[h] morbo pediculari consumtum tradunt, quod ideo iusta Deorum indignatione ei euenisse ait AELIANVS[i], quod discipulis iactauerit, se, etiamsi nullam Diis rem sacram faceret, nihil iniucundius vel tristius vitam agere, quam qui hecatombas sacrificarent. Quae ab inuidia sacerdotum, philosophos superstitionis oppugnatores premente excogitata fuisse, nemo temere dubitabit. Pythagoram discipulum hunc praeceptorem suum sepeliuisse ait Aristoxenus, de quo infra[k] pluribus. Aetatem ei LXXXV. annorum quidam tribuunt, Olymp. LIX. floruisse LAERTIVS ait: Fuere alii quoque Pherecydes et imprimis Atheniensis, Genealogus dictus, ob enarratas theogonias, qui confundi cum nostro non debet[l].

Doctrina Pherecydis.

§. III. Philosophia, vel theologia potius Pherecydis qualis fuerit, difficile est statuere. Tum quod aenigmatice, vt tum temporis solebant, et sub allegoriarum velo dogmata proposuit, tum quod pleraque interciderunt, et paucissima tantum fragmenta nobis relicta sunt. Nos ea sparsim disiecta colligemus et coniecturis nostris, vbi alia desunt, tantisper illustrabimus, donec alii clariorem lucem afferent. Praesupponimus vero, quod in antecedenti §. iam tetigimus, verisimile esse, Pherecydem eandem theologiam, quam ex Aegypto in Graeciam transtulere theologi antiquissimi, tenuisse, eam vero non versuum quidem nexu et ligata oratione, sed dictionis tamen genere poëtico et mythico expressisse. His suppositis non plane desperandum esse putamus de vero sensu initii libri eius de rerum initio[u]: *Ζεὺς μὲν καὶ χρόνος εἰς ἀεὶ, καὶ χθὼν ἦν. Χθονίῃ δὲ ὄνομα ἐγένετο γῆ, ἐπιδεὶ αὐτῇ Ζεὺς γέρας διδοῖ. Iupiter quidem idem semper ac tempus, et tellus erat. Telluris autem nomen terra fuit, postquam Iupiter ei praemium dedit.* Pro *χρόνος* apud HERMIAM[m] est *Κρόνος*, Saturnus, quo modo, etiam apud Laërtium legendum esse coniecit ISAACVS CASAVBONVS[n] ille tamen mox addit: *Ζῆνα* siue Iouem, esse aetherem; *χθονίην* terram, *κρόνον* tempus. Et hoc quidem recte, ita enim theogoniae omnes, quae Ioui et chao tempus adiunxere. Paria fere habet CLEMENS ALEXANDRINVS[o], apud quem Iupiter *Ζὰς* dicitur. *Χθονίην* vero terram explicant, non LAERTIVS modo, sed et SEXTVS EMPIRICVS[p], HERMIAS[q], et MAXIMVS TYRIVS[r], aquam vero illum cum Thalete ista voce intellexisse ACHILLES TATIVS[s] vult, reprehensus ideo a IO. ALBERTO FABRICIO[ſ].

Neque

g) Apud LAERT. l. c.
h) Loca eorum adduxit MENAG. ad h. l.
i) Lib. IV. c. 28.
k) Vid. interim quos laudat MENAG. ad LAERT. L. I. ſ. 118.
l) Vid. SVID. in Pherec. Athen. l. c. VOSSIVS de hist. Graec. L. IV. c. 4. MENAG. ad LAERT. L. I. ſ. 119. SALMAS. Exerc. Plin. p. 599. DODWELL. de aet. Pyth. §. 4. p 101.
u) LAERT. L. I. ſ. 119.
m) In irrif. gentil. c. 12.
n) l. c.
o) Strom. L. VI.
p) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. ſ. 30. adu. Math. L. IX. ſ. 359.
q) loc. cit.
r) Diss. XIX. p. 171.
s) Isagog. in ARAT. c. 3.
ſ) Ad l. c. SEXT. EMP.

Neque tamen vtraque pars aliter intelligi poteſt, quam de ſtatu chaotico, χθὼν enim Pherecydis aliud nihil eſt, quam Mot Phoenicum, vel chaos theologorum, vel aqua etiam Thaletis; terrae enim nomen chaos poſt ſuſceptum mundi ornatum tantum accepit [ſſ]. Scilicet plerique veterum chaos tanquam maſſam turbidam coenoſo limo infectam conſiderabant, quia globi terraquei prima elementa in eo latuiſſe credebant: qua de re ſupra actum. Addit his MAXIMVS TYRIVS [t] adpoſuiſſe Dei et chaus, principiis amorem: quod facile concedi poteſt, non vero intelligi debet, de principio aliquo abſoluto, ſed ſubordinato, nempe motu illo ſemel in tempore impreſſo chao a Ioue, vt homogenea coirent, diſcederent a ſe heterogenea, quae itaque ad materiam ſemel a Deo commotam et quaſi impraegnatam referenda ſunt. Difficilius explicatu eſt, quid κρόνος, vel tempus quae eadem eſſe notauimus, ſignificent? Cel. MOSHEMIO [u] videtur Pherecydes ſidera, quorum annuis curſibus conficiuntur et menſurantur ſecula, aeterna feciſſe, et cum terra Deo adiunxiſſe: his vero obſtat, quod chaos formam poſt tempus demum, quod ab aeterno apud Iouem fuit, a Ioue acceperit, ad eam autem ſidera quoque pertineant: monetque ipſe vir magnus, ſtatuiſſe quosdam tempus, antequam tempus illud eſſet, quod mundi conuerſione afficitur. Nobis, ſubobſcuram quidem Pherecydis phyſiologiam fuiſſe, non negatur, ad veterum vero Graecorum theologorum mentem explicandam eam eſſe, non abs re ſtatuitur. Eo enim, vti hiſtoria Pherecydis nititur, ita rem ſatis luculenter id explicat. Nam I. ex dicto Laërtii loco verbisque Pherecydis apertum eſt, Iouem, tempus, et maſſam terraqueam ſiue limoſam, i. e. chaos vnum fuiſſe. Mutat quidem poſt SALMASIVM [v], cel. BEAVSOBRIVS [w] verba Pherecydis εἰς ἀεὶ, in εἷς ἀεὶ, quia priora abſurdum ipſi ſenſum fundere videbantur; ſed praeter rem; nihil enim aliud dixit Pherecydes, quam quod Graecorum theologorum alii quoque profeſſi ſunt: Iouem, tempus et chaos vnum conſtituiſſe [x]. II. Inde vero ſequitur, incluſum Iouem in chao ab immenſo tempore latuiſſe. III. Tempus vero ſemper ſimul adfuiſſe: tempus autem cum absque motu antecedentis et conſequentis concipi nequeat, recte inde concluditur, Pherecydem Deum non otioſum et immobilem, ſed aeterna emanatione materiae et expulſione ex ſinu ſuo actiuum feciſſe. IV. Vbi vero, neſcio an fati neceſſitate vel latentis Dei arbitrio materia formari coepit, impreſſum eſſe amorem et litem, id eſt leges motus mechanicas, quae homogenea componerent, heterogenea ſepararent: Eum porro V. amorem praemium Iouis fuiſſe, id eſt eius tanquam principii actiui beneficio exortum, adeoque non ad primaria vniuerſi principia referendum eſſe. Forte huc quoque pertinent, quae Pherecydi tri-

ſſ) LAERT. l. c.
t) l. c.
u) Ad CVDWORTH. p. 441.
v) In Solin. p. 841.
w) l. c. p. 328. not. 3.

x) Repetendum hic ex TATIANO l. c. Iouem ex mente Pherecydis eſſe aetherem ſubtiliſſimum. Ex eo enim ſequitur, Pherecydem chaos Ioue grauidum eundem fere in modum conſtituiſſe, vt Stoici fecere.

tribuit PROCLVS [y]: Iouem in amorem conuerſum eſſe, cum vellet mundum condere, niſi haec Pherecydis potius genealogi fuerint, quod placet cel. MOSHEMIO [z]. VI. Hunc amorem per varias rationum ſeminalium in materia latentium virtutes a Ioue impreſſas varium mundo ornatum et figuram et partes dediſſe, quem mundi ornatum, cum pallio variegato comparauiſſe Pherecydem, tradit CLEMENS ALEXANDRINVS [a]. VII. Ex his varios Deos ortos eſſe, ſiue homines illi terrigenae, vel e coelo delapſi fuerint, ſiue partes mundi; nam deficientibus monumentis Pherecydis nihil de eo ſtatui poteſt: hoc vero ſimillimum vero eſt, et Ogenos CLEMENTI ALEXANDRINO [b] memoratos et Ophionides [c], et bella Deorum [d] in hunc cenſum referri debere, cum tota Deorum natione Pherecydi memorata. VIII. Ex quibus omnibus ſequitur, quod Pherecydi ARISTOTELES [e] tribuere videtur τὸ γεννῆσαν ἄϱιϛον εἶναι, *cauſam eam, quae omnia genuit, optimam eſſe.* IX. Ex his intelligi quoque atque explicari poteſt, obſcurum emblema Pherecydis a CLEMENTE ALEXANDRINO [f] conſeruatum, quo quercum alatam et pallium, quod in ea eſt, variegatum depinxit, licet eiusmodi ſymbola mille interpretationes recipiant, prout quis Pherecydi mentem tribuit, vnde CHR. SANDIVS [ff] animae imaginem, FABRICIVS [g] naturae vniuerſae, BEAVSOBRIVS [h] diuinitatis ſymbolum in hoc Pherecydis aenigmate inueniſſe ſibi viſi ſunt. Nos ſaluo magnorum virorum honore et iudicio neutrum Pherecydis mentem exprimere putamus, ſed ad ipſum, quod explicatum dedimus, Pherecydis ſyſtema reſpiciendum eſſe ſtatuimus, quod eleganti emblemate ita depinxiſſe nobis videtur. Quercus enim, vti omnium arborum duriſſima et aeternitati proxima, ita aeternae materiae, Deo aeterno grauidae, ſiue chaus cum Ioue iuncti imago eſt; cum vero materia aeterna emanatione iactata fuerit, vnde tempus vtrique principio addidit Pherecydes, illa motus in chao viciſſitudo alarum ſymbolo expreſſa eſt. Cum denique chaos in varium et ornatiſſimum mundum formaretur, pallium varium, ſymbolum eleganter ei appictum eſt. Ne vero ſolis coniecturis noſtram firmemus explicationem, notabilem locum CLEMENTIS ALEXANDRINI [i] dictis iungimus, vbi literatiſſimus eccleſiae doctor obſeruat, Pherecydem ea, quae HOMERVS ita dixit:

> *Tellurem, mareque et coelum fabricatus in illo eſt*
> *Oceani magnam et vim fluminis indidit illi,*

ita ſua feciſſe: *Ζᾶς ποιεῖ Φάϱος μέγα τε καὶ καλὸν, καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει γῆν*

y) Comm. in Tim. Plat. L. III. p. 156. conf. CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 33. p. 615.

z) Ad h. l. conueniunt vero etiam ſyſtemati Syrii philoſophi: et vterque in eodem argumento, ſed diuerſa ſcribendi ratione verſatus eſt.

a) Strom. L. V. p. 569.

b) l. c.

c) MAXIM. TYR. l. c. EVSEB. l. c.

d) MAX. TYR. l. c.

e) Metaph. L. XII. c. 4. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 207.

f) Strom. L. VI. p. 642.

ff) De orig. animae p. 90 ſeq.

g) Cod. Pſeudepigr. V. T. T. I. p. 293.

h) Hiſt. Manich. P. II. L. I. c. 7. p. 330 ſeq.

i) Strom. L. VI. p. 621.

γῆν καὶ Ὠγῆνον, καὶ τὰ Ὠγήνε δώματα. *Iupiter facit magnum pulcherrimumque pallium, et varie in eo defcribit terram et Ogenum, et domos Ogeni.* Quo teftimonio luculenter euincitur pallium iftud varium, globi terraquei et coelorum, a Ioue ex chao formatorum fyftema effe. Sed coniecturarum fatis eft. Alterum, quod magno veterum confenfu [k] dogma Pherecydi tribuitur, eft immortalitas animae, quam inter Graecos introduxit. Didiciffe illud in Aegypto dubium non eft, qua ratione vero illam immortalitatem afferuerit, veteres non explicant. SVIDAS [l] ad popularem tantum rumorem prouocat, primum fuiffe, qui animarum ex vno corpore in aliud migrationem docuerit. Neque tamen hoc a verofimili prorfus abludit. Nam fi vera funt, quae AVGVSTINVS [u] tradit, dogmate hoc Pherecydem incitaffe Pythagoram ad philofophiae ftudium amplectendum, probabile eft, eundem in modum Pherecydem illud amplexum fuiffe, vt Pythagoram; et, fi in Aegypto illud didicit, μετεμψύχωσιν fimul inde attulit. Reliqua de Pherecydis philofophia omnia intercidere, vel quod fectam non condidit, quae ipfius placita propagauit; vel quod liber eius adeo obfcurus fuit, vt intelligi non potuerit, indeque neglectus et tandem deperditus eft, vel quod Pythagoras, vt folus faperet, eum fuppreffit, quod ab eius ingenio alienum credi non debet. Quaecunque vero ex his caufa fuit, nobis certe nihil amplius fupereft, quod de Pherecydea philofophia adiiciamus.

Scriptores hiftoriae Pythagoricae.

§. IV. Hic Pherecydes Pythagoram primus, vti fertur, ad philofophiam adduxit, cuius viri cum fuper reliquos Graeciae totius philofophos omnes fama eminuerit, hiftoria eius curate excutienda atque tradenda eft. In eo vero non exiguus facilisque labor vertitur, ita enim cum Pythagorae eiusque philofophiae hiftoria comparatum eft, vt nulla hiftoriae philofophicae pars fit, quae pluribus laboret difficultatibus, adeo omnia incertitudine, mendaciis, contradictionibus, fabulisque fcatent, et teftimoniis eiusmodi nituntur, quae exiguam merentur fidem et examinata ad lapidem lydium fidei hiftoricae, fiunt fufpectiffima. Alias difficultatis fere infuperabilis in Pythagoreae philofophiae hiftoria caufas in fequentibus delineabimus. Et fuit quidem in eo quam maxime diligens veterum curiofitas, vt venerabilis a multis feculis philofophi vitam resque geftas colligeret, earumque ex iftis traderet hiftoriam. Quos non minori diligentia fecuti funt recentiores multi, qui iis, quas nobis tempus non inuidit, veterum memoriis vfi, Pythagorae hiftoriam enarrarunt. Et ex veteribus quidem ipfa Theano mulier Pythagorica, de qua in fequentibus agetur, de Pythagora fcripfiffe SVIDAE [m] dicitur. Praecipue vero ad Ariftoxeni vitam Pythagorae paffim veteres [n] prouocant, cuius tamen non minus, quam

Iii iii 3 Her-

k) Vide citatos MENAGIO ad LAERT. L. I. f. 117.

l) l. c.

u) Ep. ad Voluf. III. T. II. opp. p. 308. quod tamen, quia a folo Auguftino traditur fufpectum eft MOSHEMIO ad CVDWORTH. p. 27.

m) In Theano T. II. p. 169. conf. IONSIVS de Scr. Hift. phil. L. I. c. III. p. 22.

n) Loca ad eum citauit MEVRSIVS, IONSIVS l. c. c. XIV. p. 73. FABR. Bibl. Graec. Vol. II. p. 257. VOSSIVS de hift. Graec. L. I. c. 9. Fuit ea pars libri περὶ

Hermippi, Lyconis Iasei, Moderati aliorumque a C. RITTERSHVSIO nominatorum enarrationes vitae Pythagorae temporis iniuria perierunt. Ex his veterum commentariis sua consarcinarunt LAERTIVS, PORPHYRIVS et IAMBLICHVS, quorum diligentiae quicquid fere singulare de Pythagora nouimus, acceptum debemus. LAERTIVS scilicet *octauum historiae philosophicae librum* Pythagorica historia impleuit: PORPHYRII vero *vitam Pythagorae* primum CONR. RITTERSHVSIVS [p], deinde LVCAS HOLSTENIVS [q], et post hos hoc seculo LVDOLPHVS KVSTERVS, eruditis illorum suisque annotationibus illustratam [r] edidit. IAMBLICHI *de vita Pythagorae* commentarios, primus vulgauit IOANNES ARCERIVS [s], qui tamen nec codicibus satis castigatis vsus est, nec versionem iustam et apte satis textui Graeco respondentem exhibuit. Meliorem itaque et fideliorem dedit VLRICVS OBRECHTVS V. C. quam cum textu Graeco et annotationibus doctis publici iuris fecit, Porphyrio adiuncto, LVDOLPHVS KVSTERVS [ſ]. Praeter triumuiros hos, de Pythagora scriptores veteres, legitur etiam vita Pythagorae ab ANONYMO conscripta apud PHOTIVM [ſſ], quam biographiis Pythagoricis a se curatis adiecit laudatus KVSTERVS [t]. Afferunt quoque ad eandem rem nonnulla SVIDAS [u], IVSTINVS [v], APVLEIVS [w], PSEVDO-ORIGENES [x] aliique ex veteribus historiae literariae commentatoribus. Alios qui passim quaedam Pythagoram concernentia tetigerunt praeterimus, in ipsa tractatione suis locis nominandos. Recentiorum, in enucleanda Pythagorae historia occupatorum nomina cum pleraque enarrauerit doctissimus HEVMANNVS [y], lectorem breuitati consulturi ad eum ablegamus. Nominandi tamen sunt praeter alios, ANDREAS DACIERIVS, qui vitam Pythagorae ita descripsit, vt merito cautum lectorem, admirationis et antiquitatis praeiudicio non impeditum requirat, si recte et ad veritatis normam illius laboribus vti velit [z]: et vir celeberrimus IO. IAC. LEHMANNVS [a], qui doctissimo commentario, pleraque, quae veteres de Pythagorae historia et philosophia tradiderunt, diligenter congessit. Optandum vero esset, vt vel IOACH. KVHNII liber *de vita et philosophia Pythagorae* [b], vel Io.

περὶ ἀνδρῶν, quem insigniter laudat PLVT. quod non suauiter viui possit sec. Epicurum.

o) Ad PORPHYR. vit. Pyth. n. I. p. 5.

p) Aldorf 1610. 8

q) Rom. 1630. 8. addita vita Porphyrii. Repetita editio Cantabrig. 1655.

r) Amstelod. 1707. 4.

s) Basil. 1598. 4.

ſ) Vna cum Porphyrio.

ſſ) Cod. CCLIX.

t) Exhibet vero ea non vitam, de qua pauca habet, sed doctrinam Pythagorae, quam tamen titulus promittit, vnde coniiciendum est, aliquid deesse.

u) In Pythagoras T. III. p. 231.

v) Lib. XX. c. 4.

w) Florid L. I. p. m. 256.

x) Philosophum. c. 2.

y) Act. philos. Vol. I. p. 370 Vol. II. p. 487. Inter eos consuli merentur STANLEIVS Hist. philos. P. VIII. p. 658 seqq. BAYLE Dict. T. III. art. Pyth. p. 741. IO SCHEFFER. de nat. et const. phil. Ital. Wit. 1701. 8.

z) Grauem ea de re dicam Dacierio scripsit FRANC BALTVS Iugem. des SS. Peres, sur la morale des payens L. III. ch. 17. p. 487 seqq. conf. CLERC. Bibl. chois. T. X. p. 182 seqq.

a) In Hist. phil. Pythagoricae, quae prodromum obs. ad Hist. phil. BVDDEI exhibet.

b) Promissus not. ad AELIAN. L. II. c. 36.

Io. Schefferi amplum *de Pythagora eiusque philosophia* opus [c], vel Iacobi Windeti liber *de parallelismo Pythagorae atque Origenis* [d] oculis nostris non fuissent subtracti; cum dubium non sit, quin a viris his doctissimis et in critica veterum historia ererercitatissimis lux multa historiae Pythagoricae fuisset accensa. Licet vero ex adductis pateat, non vacuum relictum esse hac in parte philosophicae historiae campum, si tamen fatendum, quod res est, non tantum inde adiuta est, Pythagorae historia, vt non insuperabiles nodi, et ineluctabiles difficultates, quae secari magis quam solui possunt, occurrant plurimae, et historia Pythagorica densissimae similis sit syluae, in qua post caesas arbores plurimas, parum lucis, viae et ordinis restitutum est, adeo omnia, vel pleraque saltem incerta, confusa, suspecta vel aperte falsa et conficta sunt. Cuius rei rationes atque causas vt exponamus, quae plurimae sunt, imprimis lectorem ad ipsas Pythagoreae historiae circumstantias attendere iubemus, quae non potuere non magnam inducere obscuritatem et incertitudinem. Vt enim ea taceamus, quae commode magis in sequentibus de incertitudine philosophiae Pythagoricae differemus, vel sola Pythagorae et sequacium pertinacia, nihil de rebus suis, quamdiu fere secta ista floruit, vel scripto comprehendentium, vel in vulgus exire patientium, satis nos conuincit, dubias esse narrationes omnes et incertas eorum, quotquot post Pythagoreorum aetatem de iis scripserunt. Nam cum sesqui seculo iuniores sint illis, qui etiam proxime aetate ad eos accedunt, cumque nullis domesticis et genuinis monumentis vel memoriis vti potuerint, sed ex vulgi tantum fama et traditione, quae toties fallax et vaga atque vana est, sua retulerint, iudicari ex his facile potest, quantum illis fidei decedat, ad integram veramque Pythagorae tradendam historiam. Accedit, quod eo iam tempore, vt postea demonstrabimus, historia Pythagorae falsa miraculorum iactatione foede et ipsorum Pythagorae eiusque discipulorum studio [e], et populi superstitione deprauata fuerit, vt adeo non potuerit non iam primis nascentis historiae Pythagoricae temporibus immensa fabularum et mendaciorum seges efflorescere. His accidere alia; confusi Pythagorae inter se plures, adscriptae res mirabiles, de aliis viris antiquis magnis Pythagorae, resque saepe simplices et naturales, vt Θαυματὸς famam augerent, in miracula mutata, et quae alia sunt, de quibus curatius dicendi se in sequentibus exhibebit occasio. Et tamen propiores hi fontes nobis desunt, et paucae laciniae nobis restant, ab eiusmodi hominibus decerptae, qui suspecta fide ea in re egerunt, Porphyrium et Iamblichum innuimus, parum fidos historiae Pythagoricae enarratores. Qui non tantum multis Pythagora seculis iuniores sunt, et ideo non aliam fidem merentur, quam adducta ab iis patiuntur testimonia;

Difficultates [illegible] *cae.*

c) Cuius prodromus erat liber supra laudatus.

d) Prouocat ad eum de vita funct. statu sect. V. p. m. 106.

e) Τερατολογίας iam Socratis tempore Pythagoreis obiectas eosque ideo a viris grauibus contemtos fuisse, ex epistola Xenophonti tributa ad Aeschin. p. 1000. palam est. Eandem epistolam exhibet etiam Evsebivs praep. L. XIV. c. 12. p. 745. remque ipsam confirmabit non Pythagorae tantum, sed etiam Empedoclis historia.

nia; sed in ipsa quoque consarcinanda Pythagorae historia, tot fabulas aperte se prodentes, tot contradictiones ex corrasis vtcunque veterum narrationibus conflatas exhibent, vt parum illis, si accurate versandum et iudicandum sit, fidei tribui queat, cum omnia veri et non suspecti testis requisita iis desint, et aperte pateat, eos nec potuisse, nec voluisse veritatem in hac historiae parte scribere. Et eruditionem quidem atque insignem lectionis copiam iis, praecipue Porphyrio, homini suae aetatis in hac eruditionis parte facile principi, non denegamus; eam vero non adhibuerunt, vt debebant, sed incertos passim rumusculos secuti, nihil fere, quod suspectum erat, critico examini subiicientes, elegerunt, modo id in rem suam facere viderent. Mirandum itaque non est, quod eorum ἀβλεψίαν et incogitantiam satis prodit, plurima eos ad Pythagoram retulisse, quae, vel solis temporum rationibus ad oculum demonstrari possunt, ad eum referri non posse, quod in sequentibus luculentis exemplis conficiemus. Non itaque examinata ab illis testium, quos secuti sunt, fides, multa quoque memoriae praesidio fretis perperam relata et secus, quam debebat, exposita. Multo vero magis fidem illis omnem eripit pessima voluntas, veritatem non scribendi. Fuere nempe hi homines ex Ammonii Plotinique schola, quibus constitutum fuit, omnia obtorto rapere collo, fingere et mentiri quiduis, et admiranda quaelibet pro veris aliis commendare et obtrudere, modo sectae et religioni, quam sequebantur, faueret. Quod etsi suo tempore, vbi pessimum hominum genus viuis coloribus depingetur, ex instituto demonstrabimus, dabimus tamen in gratiam eorum, qui durius nos cum philosophis celeberrimi nominis agere putauerint, confitentes reos. Ita enim ipse IAMBLICHVS f): Καὶ τοῦτο γε πάντες οἱ Πυθαγόρειοι ὁμοίως ἔχουσι πιστευτικῶς, οἷον περὶ Ἀρισταίου Προκοννησίου καὶ Ἀβάριδος τοῦ Ὑπερβορέου τὰ μυθολογούμενα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα λέγεται· πᾶσι γὰρ πιστεύουσι τοῖς τοιούτοις, πολλὰ δὲ καὶ αὐτοὶ πειρῶνται· τῶν τοιούτων δὲ τῶν δοκούντων μυθικῶν ἀπομνημονεύουσιν, ὡς οὐδὲν ἀπιστοῦντες ὅ, τι ἂν εἰς τὸ θεῖον ἀνάγηται. *Vnde omnes pariter Pythagorei proni sunt ad fidem adhibendam talibus, qualia de Aristaea Proconesio et de Abaride Hyperboreo commenta referuntur; et quotquot alia sunt generis eiusdem. Omnibus enim eiusmodi adhibent assensum, multa quoque et ipsi comminiscuntur; saepeque talium, quae fabulosa videntur mentionem faciunt: tanquam nihil non credentes quod ad Deum refertur.* Verissima de secta sua haec professum esse Iamblichum, eius suo tempore demonstrabit historia, fidem vero omnem eos ita decoxisse, quilibet vel mediocriter attentus intelligit. Multo vero magis omnem ideo fidem amittunt, quod hoc hominum genus in tota constituenda secta sua, et imprimis in confingendis et adulterandis veterum libris eo potissimum respexit, vt crescentis indies et foedissimae superstitionis tenebras dispellentis lucis Euangelicae incrementis omnes istas artes, mendacia, commenta, dogmata, totam-

f) De Vit. Pyth. n. 159. p. 116.

totamque sectae suae constitutionem opponeret, id quod luculentissime demonstrauit ven. MOSHEMIVS [ff] et nos suo loco ex instituto exponemus, heic loci, id quod ex re nostra est, monuisse contenti, has ipsas Porphyrii et Iamblichi vitas Pythagorae, ex veteribus inepto studio et pessima consarcinatas fide fuisse, vt haberent vaferrimi impostores, quod miraculis maximis Seruatoris et discipulorum eius opponerent, et Pythagoram non minorem fuisse Christo Iesu demonstrarent. Ita enim euenturum sperabat infernalis, qui hos homines inspirabat genius, vt vel miraculis Christi Pythagorea, aliaque huius generis, e.g. Apollonii, non minora crederentur, sicque foedissimae superstitioni eadem quæ Christianae religioni, fulcra suppeterent; vel suspectis ex mentiendi libidine et audacia miraculis et historia Pythagorae, suspecta quoque fierent miracula et historia Christi, hæcque cum illa simul riderentur, quorum vtrumque factum esse, quoad illud Philostrati, quoad hoc Luciani exemplum luculenter probat. Vt haec a viris doctissimis passim [g] obseruata plene cognoscat lector, non alio labore opus est, quam vt fabulas de Pythagora Romanenses, quo nomine hanc historiam omnium optime designabimus, cum euangelica historia conferat, non sine iucunditate enim deprehendet, Pythagoram, eiusque miracula vel τερατολογίαν potius Porphyrii et Iamblichi de eo, ea potissimum fini fuisse consarcinatas, vt Iesu vero θαυματέργῳ opponerentur. Cur enim Pythagoras Apolline parente natus et humano generi profuturus ab ipso oraculo declaratus, animaque ex Dei consortio in eius corpus delapsa dicitur, quam vt conceptioni Saluatoris admirandae videatur aemulus. Cur nautae eum in naui tanquam Deum suspexerunt? nisi quod id Christo accidisse sacra testetur historia? Cur inter Deum et homines mediatorem egisse iactant, quam quod prima haec esset Iesu Nazareni gloria? Cur non multarum tantum, quae in terra gestae sunt rerum, sed et earum quae in coelo euenerunt notitia Pythagorae tribuitur, quam vt omniscienti Iesu non videatur inferior? Cur aliquot locis simul visus fuisse fingitur, nisi vt omnipraesenti Iesu paria fecisse credatur. Cur ventis et tempestati imperasse narratur, nisi quod Iesum imperium in ventos et maria exercuisse legitur? Plura daremus, nisi ex paucis hisce satis impostorum horum scopus posset detegi, reliquaque facile ex ipsa, quam tradituri sumus, Pythagorae historia possent colligi. Quae omnia cum ita se habeant, non intelliget tantum attentus lector, nusquam criticas, quas in prolegomenis commendauimus, regulas necessarias magis esse, quam in historia Pythagorae; sed ignoscet quoque nobis, si in sequenti tractatione plura inuenerit, quae, quid falsum, quid suspectum sit, exponunt, quam, quae, quid statuendum quidue admittendum sit, statuunt: cuius

ff) De turbata per Platonicos recentiores ecclesia, Syllog. diss. ad H. E. pert. p. m. 89 seqq.

g) LLOYDIVS et DODWELLVS de aetate Pythag. et qui eos secutus est CLERICVS Bibl. chois. T. X. p. 90. T. XXVII. p. 430 MOSHEM. l. c. BVDDEVS de peregr. Pyth. § 10. Anal. hist. phil. HEVMANN. act. Phil. Vol I. p. 14. LVD. KVSTER. ad IAMBLICH. n. 11. p. 7. HVET. Dem. Eu. Prop. IX. c. 147. §. 5. p. 646. VOSSIVS de sectis p. 19.

ius rei caufa tum in ipfo Pythagora eiusque difcipulis, tum in iis, qui eius hiftoriam in acta retulerunt, vti diximus, quaerenda eft.

Pythagorae ortus et natiuitas.

§. V. PYTHAGORAS itaque, cuius hiftoria enarranda eft, Samius fuit, fi plerorumque fidem fequimur [b]. Sunt tamen, quibus aliter placet. Quidam enim Tyrrhenum dixerunt, ex vna infularum, quas eiectis Tyrrhenis Athenienfes poffederunt [i]. Alii, tefte Lyco apud PORPHYRIVM [k], Phliafium dicunt, nonnulli Metapontinum: alii Syrium, Tyro Phoeniciae vrbe oriundum. Fuit, quoque apud PLVTARCHVM [l], qui Hetruria oriundum diceret, eo argumento vfus, quod in fymbolis fuis talia expresserit, quae apud Tufcos vfu venerint, quod quam frigidum fit, nemo non videt [ll]. Videtur vero haec de Pythagorae patria incertitudo partim ex diuerfis Pythagoris apud veteres celebratis, partim ex incerta parentis patria orta effe, cum generis ortus cum patria confunderetur [m]. Parens enim eius Mnefarchus, aliis Metapontinus, aliis Tyrrhenus, Phliafius aliis, Tyrius item dicitur, alii Samo natum volunt [n]. Quae narrationes veterum diuerfae, qua ratione queant in concordiam redigi, curiofum magis, quam vtile putamus, difputare [o]. Id vnum obferuaffe non abs re erit, recte ex veterum narrationibus colligi, Mnefarchum Pythagorae parentem, alienigenam, mercaturae caufa Samum profectum, ibi ciuitatis iure donatum fuiffe, inque hac infula degentem filios, et in his Pythagoram, genuiffe. Quae enim IAMBLICHVS, de Mnefarcho ex Ancaei Samii, Ioue parente, geniti familia nato, nugatur, ad τεǫατολογίας Pythagoricas pertinent, quae Pythagorae diuinum non tantum ortum, fed familiam quoque et originem affinxerunt [p]. Diffentiunt etiam in parentis nomine defignando veteres, quibusdam enim Marmacus [q], aliis Demaratus [r] dictus eft, plerique Mnefarchum dicunt, quem inter fellularios artifices gemmis faberrime fculpendis laudem magis, quam opem, quaefiiffe ait APVLEIVS [s]. PORPHYRIO tamen et IAMBLICHO auctoribus mercaturam frumenti exercebat; forte, quia in illam artem non quaeftus, fed laudis caufa, incumbebat, vtrumque inftituit. Nec certiora vel meliora de natiuitate Pythagorae referri poffunt, cum fectae ftudium, cuncta ad παǫαδοξολογίαν referentis pleraque adulterauerit, et infignibus auxerit mendaciis, manibus quoque palpandis. Narrant enim [ff]: Mnefarcho Samio ad mercaturam Delphos cum vxore non-

b) Lycus apud PORPHYR. n. 5. p. 8. IOSEPH. L. II. contra Apion. p. 1061.

i) LAERT. L IIX. f. 1.

k) l. c. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 300.

l) Qq. conuiu. L. IIX. c. 7. T. III. p. m. 286.

ll) Reprehenditur ibid. p. 288. recteque obferuatur, earum rerum vfum habuiffe Pythagoram ex Aegypto. conf. IVST. LIPS. Manud. L. I. diff. VI. p. m. 31.

m) Multis enim hactenus exemplis conftitit, tales faepe philofophos dictos effe, ad quos genus referebant e. g. Thales Phoenicius.

n) IAMBLICH. c. 2. n. 5 feqq. PORPHYR. n. 1. feq. SVIDAS l. c. LAERT. l. c. et quae viri docti ad haec loca notarunt, quaeque collegit STANLEIVS P. IIX. p. 658 feqq.

o) Confuli tamen ab his, qui iftis delectantur, poffunt IOH. SCHILTER. diff. de difcipl. Pythagorae, quae adiecta eft Manud. phil. ad Iurispr. §. 6. p. 516. et B. BVDDEVS Anal. hift. philof. p. 8.

p) l. c. ignobilem facit LACTANTIVS L. III. c. 18. maiori verifimilitudine, fi locus Apuleii iungatur.

q) LAERT. l. c.

r) IVSTIN. L. XX. c. 4. vbi tamen nomen ex Marmaco corruptum putat VOSSIVS ad h. l. p. m. 305.

s) APVLEIVS flor. L. I. p. 357. LAERT. l. c. TZETZ. Chil. I. hift. 369.

ff) IAMBLICH. l. c.

nondum manifeſte grauida profecto praedixiſſe Pythiam, cum reſponſum de nauigatione in Syriam peteret, hanc quidem ad votum lucroſamque fore, vxorem vero iam praegnantem, filium parituram, qui omnium, quotquot vnquam vixerunt, pulchritudine et ſapientia praeſtantiſſimus humanoque generi ad omnem vitae rationem quam maxime profuturus eſſet: hinc Mneſarchum collegiſſe, dona illi diuina affutura: et vxorem inde mutato Parthenidis nomine Pythaidem, filium vero mox Sidone in Phoenicia natum, Pythagoram vocauiſſe. Quae Epimenidis, Eudoxi et Xenocratis fabulis [r], tum temporis Apollinem cum Parthenide congreſſum grauidamque inde per Pythiam pronuntiaſſe aſſerendo non audet augere IAMBLICHVS [u], licet animam Pythagorae, perpetim Apollinis aſſeclam, vel proximiori commercio eidem coniunctam ad homines delapſam eſſe, indubium putet. Quas hominis nugas ex cauſis ſupra expoſitis recitaſſe, eſt refutaſſe. Eadem incertitudine et ineluctabili obſcuritate laborat tempus natiuitatis Pythagorae. Et eos quidem audiendos non eſſe, qui Numae Romanorum regi coaeuum eiusque praeceptorem ſtatuunt, ſupra loco ſuo luculenter euictum eſt. Alii ad Olymp. XLIII¼. alii Ol. XLVIII. 3. alii Olymp. LIII. 3. natales eius referunt. Qui diſſenſus eo magis attentionem meretur, quo magis a vero Pythagorae tempore magna pars hiſtoriae eius dependet, et ineluctabiles inde exſurgunt difficultates. Quas vt tolleret triga virorum inter Britannos celeberrimorum, et artis criticae accuratione maximam laudem conſecutorum, multam adhibuit eruditionem. Primus enim RICHARDVS BENTLEIVS [v] nuper magna elegantiorum artisque criticae iactura denatus, occaſione aetatis Phalaridis de vera aetate et aera Pythagorae curioſe diſpexit. Ponit is natiuitatis annum Olymp. XLIII. 4. eo potiſſimum argumento ductus, quia Pythagoras, teſte Eratoſthene, in ephebis cum adhuc eſſet, in certaminibus Olympicis Ol. XLVIII. victoriam reportauerit. Aliter reuerendiſſimus GVILIELMVS LLOYDIVS, qui peculiari diſſertatione [w] vernacula gentis ſuae lingua edita de chronologia Pythagorae eruditiſſime diſputauit, et παραλληλισμὸν reliquorum eius aetatis philoſophorum curioſe annotauit. Is reiecto Pythagora victore in Iſthmiis, quem a philoſopho diſcernendum eſſe monet, mortis tempus, tanquam magis notum ex melioris fidei ſcriptoribus ſupponit, et ita natiuitatis annum cum anno tertio Olymp. XLVIII. coincidere ſtatuit. Tertius eruditiſſimus HENRICVS DODWELLVS, duabus diſſertationibus [x] hanc diſputationem aggreſſus copioſe de aetate Pythagorae diſſeruit, et natiuitatis annum Olymp LII. 4. poſuit, Porphyrii potiſſimum atque Iamblichi fidem ſecutus. Eius rationibus manusquoque dedit Io. FRANCISCVS BVDDEVS [y], potiora vero doctiſſimorum horum virorum argumenta adduxit IOANNES CLERICVS [z]. Nec

 mul-

r) PORPHYR. n. 2. qui Apollonium auctorem laudat. Eiusmodi vero traditiones de viris magnis apud veteres fuere frequentiſſimae.

u) l. c. n 7.

v) In diſſ. de epiſtolis Phalaridis.

w) De chronolog. Pythag. Lond. 1699. 8.

x) De aetate Phalaridis et Pythagorae Lond. 1704. 8.

y) Praef. ad Analecta Hiſt philoſ. p. 10 ſeqq.

z) Biblioth. choiſie T. X. p. 81 ſeqq.

multum a Dodwelli rationibus recedit STANLEIVS [a]. Nobis pro instituti ratione argumenta virorum doctissimorum, magna ea da re contentione disputantium enarrare non licet, cum prolixiora sint, quam locus noster capit, facileque summa eius, si libri Anglici rarius apud exteros occurrentes ad manus non sint, apud Clericum legi possit: id vero omnino monendum esse existimamus, incerta esse omnia, quaecunque de aetate Pythagorae disputantur cum totidem omnes opiniones contra se habeant testes, quot pro iis militant, ita vt desperandum nobis videatur de aetate Pythagorae certi quid statuere. Cuius asserti rationes graues satis deprehendent, qui in historia veteri haud perfunctorie versati sunt. Illos enim latere nequit [b], veteres historicos ad temporum rationes vel plane non, vel negligenter satis attendisse, et παραλληλισμῷ cum celebrioribus epochis, non accurate, sed leuiter tantum instituto, misere rationes temporum corrupisse, id quod historiae quoque Pythagoricae accidit. Incertissimas has notationes temporum cum acciperent a vetustis scriptoribus homines nugiuenduli, quibus in corradenda Pythagorae historia id imprimis propositum erat, vt in fabulam eam commutarent, et Pythagoram heroëm hominibus maiorem, omnibusque celeberrimis philosophis praestantiorem, et ab iis, quos sapientiae principes orbis suspiciebat, eruditum mentirentur, omnia plane confusa sunt, et ex veteribus id modo electum, quod scopo suo inseruiret, addita multa, quae omnibus istis rationibus chronologicis contradicerent. Quae vbi pro veris et indubitatis factis admittuntur, mirum non est, tempora Pythagorae inter se concordare non posse. Etsi vero haec ad Iamblichum, Prophyriumque et huius generis alios proprie pertinent, negari tamen non potest, vetustiores quoque incertissimos in chronologia Pythagorae duces esse. Cum enim, quod supra iam monuimus, res gestae Pythagorae non ab ipso vel discipulis eius mox in acta relatae sint, sed longo post tempore ex fama et rumusculis hominum corrasae, nec coaeui Pythagorae scriptores multa de eo retulerint, Dicaearchus, Aristoxenus, Hermippus et his similes vero incertissimum traditionis fontem, non digna monumenta, quae illis deerant, secuti, inepte magis omnia congesserint, quam digesserint: amor etiam τῶν μυθολογυμένων, ipso monente Thucydide, plurimas iam tum fabulas veris, sine temporum harmonia vel leuiter considerata admiscuerit; intelligi ex his facile potest, sequentium temporum homines, accuratius ad tempora et historiam attendentes in tanta confusione solis coniecturis niti potuisse: quarum fundamenta et causas cum plerumque non enumerauerint, impossibile plane est, hunc labyrinthum sine errore feliciter superare. Exoramus itaque lectoris patientiam, quod candide incertitudinem insuperabilem fateri, quam os illi oblinere, et incerta pro certis vendere malumus. Ne vero, totos nos ad Pyrrhonismum historicum descendisse obiiciatur, fatemur

a) P. IIX. p. 670 seqq.

b) Exemplum supra in aetate Ionicorum definienda vidimus.

temur Lloydii rationes nobis longe grauiores, et verisimiliores videri Dodwellianis, quas plerique viri docti sequuntur. Illae enim cum veterum historicorum grauissimorum computo conueniunt, quo iter Aegyptiacum Pythagorae in Ol. LIII. 2. vel 3. incidit. Dodwellus vero pro certo supponit, quod Iamblichus tradit, Pythagoram a Cambyse captum Babylonem adductum fuisse, ibique magos conuenisse; quod cum ante Olymp. LXIII. 3. quo anno Cambyses Aegyptum inuasit, fieri non potuerit, XXII. vero annis ibi Pythagoras iam tum commoratus fuisse dicatur; sequitur inde, vel omnes alias rationes temporum, a veteribus allatas, qui iter Aegyptiacum ad Ol. LII. referunt, falsas esse, vel commentitiam esse captiuitatem et iter Babylonicum Pythagorae: id quod nobis vero videtur simillimum, ob rationes postea producendas. Vt vero, quomodo inter se dissentiant LLOYDIVS et DODWELLVS, lector, vno intuitu videat, en chronologiae Pythagoreae seriem, qualem vterque instituit.

	Secundum	LLOYDIVM,	DODWELLVM.
Nascitur Pythagoras ex plerorumque opinione in insula Samo	aet. 1.	Olymp. XLVIII. 3. Ante N. C. 586.	LII. 4. LIII. 1. ante N. C. 568.
Proficiscitur ex Samo ad Thaletem et Pherecydem qui natus Ol. XLV.	L. aet. 18.	Ol. LIII. 1.	LVI. 3. 4. LVII. 1.
Abit in Aegyptum a Polycrate Sami tyranno commendatus regi Amasi	L. aet. 19. D. 22.	Ol. LIII. 2. 567.	LVIII. 1. 2.
Redit Samum	D. aet. 56.		LXVI. 3. 4.
Ex Samo in Italiam soluit	L. aet. 41. D. 60.	LVIII. 3. 546.	LXVII. 2. 3.
Inclarescit in Italia	L. aet. 47.	LX. 1. 540.	
Cyro succedit Cambyses	L. aet. P. 58.	LXII. 3. 4. 529.	
Pythagoras Crotona *Metapontum decedit*	L. aet. 60.	LXIII. 1. 2. 527.	
Crotonam secedit	D. aet. 63.		LXVIII. 1. 2.
Crotona Metapontum	D. aet. 79.		LXXII. 2. 3.
Cambyses Aegyptum inuadit,		LXIII. 3. 4. 523.	LXIII. 4.

Pythagoram captiuum abducit		
Pherecydes obit ſepultus a Pythagora aet. 72.	Ol. LXVI. 2. 515.	LIX. 1.2.
Bellum oritur inter Sybaritas et Crotoniatos aet. L. 78. D. 61.	LXVII. 4. 509.	LXVII. 4. LXVIII. 1.
Obit Pythagoras iuxta Euſebium aet. 80.	LXVIII. 3. 506.	
alios aet. 90.	LXX. 4.	
Iamblichum aet. 99.		LXXVII. 1. 2.

Diſcrimen computi vtriusque et difficultates ſuo loco non negligemus. Conſuli tamen illi quoque poſſunt, qui paſſim eas tetigerunt [c] Illud vnum certum exiſtimamus, Pythagoram ante Olymp. XLIII. 4. et poſt Olymp. LII. 4. natum non eſſe, cui tamen ſpatium cum XXXVI. annorum intercedat, multa inde exſurgit hiſtoriaePythagoreae incertitudo atque obſcuritas.

Educatio. §. VI. Eadem incertitudine laborant, quae de inſtitutione et educatione Pythagorae adoleſcentis narrantur. IAMBLICHVS [d] refert: Mneſarchum, ex Syria reducem Samum, ampliſſimis auctum opibus, merciumque praeſtantiſſimarum copia locupletem templum Apollini Pytheo dedicauiſſe, ſuis ſumtibus inſtructum. Filii vero animum praeſtantiſſimis artibus vt imbueret, Creophili primum deinde Pherecydis Syri inſtitutioni tradidiſſe. Aliter LAERTIVS [e], qui parentem eius, tradit, Samo Lesbum commigraſſe, filiumque ibi a Zoilo patruo Pherecydi Syro commendatum diſciplinae eius commendaſſe. Alii Pythagoram pugilem [f], audita Pherecydis de immortalitate animorum diſputatione, motum doctrinae nouitate, animum ad Philoſophiam applicuiſſe, ferunt [ff], quod parum tamen habet veriſimilitudinis, licet a vero non abludat, iſtud dogma Pythagorae vehementer arriſiſſe. Videtur enim Pythagoras pugil a Pythagora philoſopho omnino diſtinguendus eſſe. Quod ſi coniecturis locus eſt, ſeries rerum Pythagorae poſcere videtur, vt ex Phoenicia redux primum Pherecydi, tumque in patria Samo Hermodamanti, qui Creophilus cognominatus fuit [g], in diſciplinam traditus fuiſſe dicatur. Poſt mortem parentis, quem

c) SCHEFFER. l. c p. 170. VOSSIVS de ſcient. math. p. 149 HORNIVS hiſt. phil. p 173. WOLF. ad ORIG. philoſ p. 25 PETAV. rat temp. P. I. p. 135. LIPSIVS Manud l. c. IONS. de S. H Phil. L. II c. 3. p. 28. MENAG. ad LAERT. L. IIX. ſ. 45. FABRIC. B. G. Vol. I. p. 449.

d) c. 2. n. 9.

e) L. IIX. ſ. 2.

f) Conf. IONS. L. IV. c vlt. p. 343.

ff) AVGVSTIN. ad Voluſ. ep. III. T. II. Opp.

g) Hermodamantes, quem APVLEIVS l. c. Leodamantem vocat, Samius fuit, cognomento Creophilus, vid. PORPH. IAMBL. l. c. MENAG. ad LAERT. L. IIX. ſ. 2. quem vel ex familia, vel nepotem Creophili Homeri hoſpitis fuiſſe tradunt, ibid. De quo Creophilo Homeri hoſpite et praeceptore poſt STRABONEM L. XIV. et EVSTATH. in Iliad. B p. 250. SEXTVM EMP. adu. Math. L. I. ſ. 48 videndus eſt FABRICIVS B bl. Graec. Vol. I. p. 23. APVLEIVS vero l c. audiendus non eſt, qui Leodamantem, vel Hermodamantem potius Cre-

quem filium omnibus fere ſacrorum praefectis commendauiſſe IAMBLICHVS[h] ait, dignam tanta expectatione vitam, conſummatiſſimi philoſophi imaginem exprimentem, egiſſe, porro nugatores garriunt: ſcilicet nihil ſibi ad ſummam grauitatem et temperantiam feciſſe reliquum, ita vt adoleſcentem natu grandiores honorifice reuerenterque colerent, viſusque ſtatim omnes admiratione impleret, ſic vt multi Dei filium eſſe merito aſſeuerarent. Ornaſſe eum religionem et doctrinam et peculiarem victus rationem, et animi firmitatem, corpusque ad modeſtiam compoſitum; in dictis factisque comparuiſſe internam quietem, et immutabilem tranquillitatem, nulli animi perturbationi et proteruiae indulſiſſe, adeoque tanquam bonum quendam daemonem in Samiorum vrbe peregrinatum fuiſſe. Quae omnia ideo ab his hominibus conficta fuiſſe, vt Pythagoras Chriſto opponeretur, hominibusque perſuaderetur, extitiſſe inter gentiles etiam aliquos, qui Chriſtum, Dominum noſtrum, tam ſanctitate doctrinae et vitae, quam miraculis non ſolum aequaſſent, ſed etiam viciſſent, recte notauit doctiſſimus KVSTERVS[i]. Nec vero videntur ſimiliora, quae porro adiicit IAMBLICHVS[k], eius adhuc ephebi inſignem celebritatem Miletum ad Thaletem, et Prienen ad Biantem delatam vrbes etiam circumiectas peragraſſe, multosque de iuuene prouerbium Samii comati paſſim diuulgaſſe, eumque ſparſis in Deum laudibus Deum feciſſe. Etſi enim Samium comatum Pythagoram pugilem dictum fuiſſe, facile veterum teſtimoniis euinci poteſt, fruſtra tamen in id conniti videtur cel. BENTLEIVS, vt oſtenderet, eum cum noſtro eundem fuiſſe, cum haud obſcura veterum teſtimonia contrarium ſuadeant[l]. Poſtea duodeuiceſimum annum egreſſus, cum tyrannidem Polycratis iam tum ſubnaſcentem praeſentiret, noctu clam omnibus eum Hermodamante ad Pherecydem, tum ad Anaximandrum phyſicum, et denique Miletum ad Thaletem traieciſſe IAMBLICHO[ll] dicitur. Quod ſi verum eſt, rediiſſe Pythagoram ex hoc itinere Samum oportet, a rege enim Polycrate in Aegyptum diſcedentem commendatum fuiſſe Aegypti regi infra dicemus. Mire tamen hic

Creophili illius ſenioris diſcipulum facit, tempora enim obſtant: et ſenex debuit eſſe hic Creophilus iunior, cum Pythagoram inſtitueret, ſi, quod IAMBLICHVS vult, nepos illius ſenioris fuit. Si vero in ſenium vergit, probabile non eſt, cum Pythagora in Ioniam ſeceſſiſſe.

h) n. 6. *i*) ad h. l. *k*) ibid.

l) Olymp. XLVIII. Pythagoram quendam iuuenem exercitatum et peritum pugilem in Olympiacis certauiſſe, eumque comatum, atque purpuratum eiectum ex puerorum ludo atque irriſum continuo viros petiiſſe, atque viciſſe, refert Eratoſthenes apud LAERTIVM L. IIX. ſ. 47. Hunc Pythagoram philoſophum fuiſſe, illi ſtatuunt, qui Samii comati prouerbium ad eum referunt, quod IAMBLICHVS et PORPHYRIVS ll. cc. faciunt, male ita rationibus chronologicis conſulentes. Huic tamen Eratoſthenis loco et teſtimonio chronologiam Pythagorae inaedificauit BENTLEIVS p. 52. cuius rationes enarrat CLERICVS Bibl. choiſ. T. X. p. 87 ſeq. Rem in medio relinquunt LLOYDIVS, et IONSIVS L. IV. p. 343. quem ſequitur MENAGIVS ad l. c. LAERT. DODWELLVS vero, l. c. p. 153. cuius chronologiae Pythagoreae haec quam maxime obſtant, iſtam opinionem vehementer oppugnat rationibus a CLERICO l. c. p. 139. adductis. Nobis LAERTIVM attente inſpicientibus luculenter ſatis pugil a philoſopho diſtingui videtur. Affertur enim epigramma in illum, vbi patre Crateo ſatus dicitur, Philoſophi vero patris nomen fuit Mneſarchi vel Marmaci, non Cratei, vnde et LAERTIVS quoque eos inter ſe diſtinguit. Retuliſſe vero Iamblichum prouerbium illud ad philoſophum, mirum non eſt, ita enim omnia corradebat, quae heroi ſuo glorioſa eſſe putabat.

ll) c. II. n. 11. p. 8. APVLEIVS l. c. STRABO L. XIV.

hic diſſentiunt alii; LAERTIVS[m] a Pherecyde non diſceſſiſſe, niſi poſt eius obitum, et tum demum Samum redeuntem Hermodamantis ſe diſciplinae commiſiſſe, et poſtea ad barbaros demum profectum eſſe refert, quae elegantius et melius cohaerent, quam narratio Iamblichi, quae ea fini contorta et corraſa videtur, vt nullus vir magnus eſſet, qui Pythagorae praeceptor et admirator non fuerit. Alii apud IAMBLICHVM[n] et PORPHYRIVM[o] aſſerunt, Pythagoram ex Italia in Delum profectum eſſe ad praeceptorem Pherecydem, vt ei pediculari morbo laboranti opem ferret, inque hac cura ad mortem vsque eius perdurauiſſe, defunctoque doctori ſuo iuſta ſoluiſſe. Dicaearchus autem hoc iter Pythagorae ex Italia plane ignorat, et Pherecydem mortuum eſſe ait, antequam hic Samum reliquerit[p]. Quibus ſi iungimus diuerſas de morte Pherecydis narrationes[q], adeo ſuſpecta fit tota de Pherecyde a Pythagora ſepulto hiſtoria, vt vel tota tanquam conficta abiicienda ſit, vel ſtatuendum, Pythagoram iuuenem apud Pherecydem ad obitum eius manſiſſe, eoque ſepulto demum rediiſſe Samum, et Hermodamantis diſciplinae adhaeſiſſe, inde vero ad barbaros profectum eſſe. Quae ſpeciminis loco eſſe poſſunt, quam mire vitae Pythagoreae enarratores ſibi contradicant. Ex Delo Samum itaque rediiſſe oportet Pythagoram; exinde vero excurriſſe in Ioniam, ſi fides APVLEIO et IAMBLICHO[r] habenda eſſet, vbi, Thaletis familiaritate gauiſum, et penes Anaximandrum Mileſium naturalia commentatum fuiſſe, perhibent. Quia vero philoſophia Ionica adeo diſſimilis eſt Pythagoreae, vt ne veſtigium quidem appareat, eius principia didiciſſe Pythagoram, nec hoc iter cum reliqua Pythagorae hiſtoria coheret, merito illud inter incerta et ſuſpecta relinquimus, nec veriſimile putamus, Thaletem Pythogorae conſualuiſſe, vt in Aegyptum nauigaret, et ſacerdotibus Memphiticis et Dioſpolitanis ſe addiceret. Capite enim primo huius libri demonſtratum dedimus, ieiunam deprehendiſſe Thaletem Aegyptiorum philoſophiam, et meliori atque planiori ordine incepiſſe ipſum philoſophari; ſic vt credi nequeat, eum iuuenem Graecum, optimis naturae dotibus inſtructum ad miſeros hos fontes, cum in Graecia meliora ſuppeterent, ablegaſſe. Probabilius eſt, commune eius temporis praeiudicium, omnem ſapientiam apud barbaros hauriendam eſſe; et imprimis theologiam quam maxime appetebat Pythagoras, a gentibus iſtis ſolis eſſe petendam, Pythagoram inſtigauiſſe, vt in Aegyptum ſolueret. Vt itaque ſapientiae ſtudio ſe dignum praeberet, corpusque etiam ad eius habitum praepararet, vini carniſque vſu omnique ingurgitatione abdicatis, intra tenues facilesque digeſtu cibos ſe continuit, ac hinc ſomni modi-

m) L. IIX. ſ. 2. n) c. XXX. n. 184. 252.

o) n. 55. Eadem tradit DIODORVS SICVLVS in Excerptis Valeſ. p. 243.

p) Apud PORPHYR. n. 56.

q) Addi poſſet argumentum deſumtum ex epiſtola Pherecydis moribundi ad Thaletem. Thales enim, qui ei ſuperuixiſſe dicitur, Ol. LVIII. 1. obiit, vnde ſequeretur, Ol. LVII. 3. 4. Pherecydem obiiſſe, vid. LAERT. L. I. ſ. 122. Verum hanc epiſtolam ſuſpectam eſſe ſuo loco iam monuimus: nec opus eſt, vt haec inter ſe concilientur, duos comminiſci Pherecydes, quod SALMASIO placuit Exerc. Plin. p. 591.

r) ll. cc. Prior Epimenidem quoque audiuiſſe in hoc itinere refert, id quod in reditu factum eſſe LAERT. L. IIX. ſ. 3. contendit.

modicus, ac excitatior tum animae puritatem, tum corpori exactiſſimam et indeflexam ſanitatem comparauit, vt haec nobis narrat IAMBLICHVS[s]. qui porro addit, prius Phoenices, quibus ex quorundam opinione originem debebat, inuiſere conſtituiſſe, Miletoque Sidonem ſoluiſſe, facile inde in Aegyptum deſcenſurum: ibi verſatum cum prophetis, qui Mochi phyſiologi poſteri erant, et cum ceteris Phoeniciae hierophantis, cunctisque initiis Bybli et Tyri, ac iis, quae in multis Syriae partibus ſingulari modo celebrantur, ſacrorum ceremoniis initiatum eſſe. Quamuis vero haec ita Iamblichus referat, vt vel mediocriter attento appareat, heroëm ſuum eum ita finxiſſe, vt ſectae ſuae abſolutiſſimum eſſet exemplar, cum in his myſteriis illa ſummam quaeſierit ſapientiam, non omni tamen caret veriſimilitudine, Pythagoram Phoeniciam prius adiiſſe, cultusque arcani, cui cognoſcendo inhiabat, notitiae inuigilaſſe, cum parentis negotia in his locis olim frequentia facilem ei aditum parare potuerint. Quae vero de Mochi poſteris iactantius narrat, ſomnia hominis, omnem ſapientiam Pythagorae ſuae vindicantis eſſe, ex iis patet, quae in hiſtoria philoſophiae Phoenicum de hoc philoſopho diximus. Quanquam, ſi quis cum CLERICO[t] viro acutiſſimo, totum hoc orientale Pythagorae iter in dubium vocare velit, pertinaciter repugnandum non eſſe putamus. Illud certe inter mendacia Alexandrinae, vnde profectum eſt, ſcholae, referendum eſt, apud Phoenices arithmeticam ſuam philoſophicam didiciſſe Pythagoram. Alio enim loco[u] demonſtrauimus, Phoenices non aliam niſi vulgarem arithmeticam excoluiſſe. Nec melioris commatis ſunt, quae porro narrat IAMBLICHVS[x]: Pythagoram in templo montis Carmeli ſaepe ſolum verſantem a nautis Aegyptiis, qui ad littus illud appulerant, lubenter receptum ob formoſitatem eius lucrum pretiumque ingens, ſi venundarent, ſibi pollicendi occaſionem quidem dediſſe: animaduerſa vero ab illis eius grauitate, cum ex improuiſo ipſis ex ſummo montis vertice alias inacceſſo deſcendens apparuiſſet, ſacroque ſilentio ſeruato, in eodem habitu per triduum ſine ſomno, cibo, potuque immotus permanſiſſet, ipſique ſecundo curſu vterentur, aliam longe iis de ſe inieciſſe opinionem, daemonem vere diuinum in Aegyptum e Syria tranſire ſecum; ideoque honeſtius, quam ſolebant, iter tranſigentes, curſu peracto exſcendentem alternis exceptum manibus honorifice naui extuliſſe, et in puriſſima arena illo collocato aram congeſſiſſe, et fructus arboreos, primitiasque mercis, quam vehebant, ſacrificaſſe; illum vero, etſi ieiunio imbecilliorem, vbi diſceſſiſſent, nihil tamen fructuum ſumſiſſe, ſed habitu oris tranquillo ad vicina habitacula perueniſſe. Haec enim adeo inſigniter impuni-

s) Lib. III. n. 13. 14. Meminiſſe vero oportet, Platonicos recentiores biographias ſuas de heroibus ſectae ſuae ita inſtruxiſſe, vt virtutum cardinalium exempla ex iis elucerent perfectiſſima, vt ex EVNAPIO, PORPHYRIO, MARINO videri poteſt; eadem maxime IAMBLICHI cura fuit, hinc iſta omnia allata, quae magis enarratoris fabulam, quam hiſtoriam veram ſapiunt.

t) l. c. p. 98.

u) Amoenit. literar. T. VII. p. 188.

x) ibid. n. 14. PORPHYR. l. c. n. 11.

punitatem mentiendi, et ex hoc philoſopho daemonem quendam confingendi prae ſe ferunt, vt merito iſtis nugis et ineptiis omnem fidem Iamblichus amittat. Nec haec meliori fide digna ſunt, quam quae ab his Alexandrinorum philoſophorum mendaciis excogitatae ſunt gerrae, Pythagoram tum temporis ad Iudaeos excurriſſe, et admiſiſſe ſacrae legis ceremonias [y], vel ſacrae Carmelitanae familiae nomen dediſſe, quae fabula merito omnibus, qui naſum habent, exploſa eſt [z], quemadmodum Hermippum quoque recte notat SCHEFFERVS [a], contendentem a Thracibus quaedam hac occaſione didiciſſe Pythagoram. Miſſis his ineptiis omnibus, illud ex hiſtoria Pythagorae tanquam certo proximum notamus [b], abiiſſe ex Samo inſula Pythagoram, commendatum Amaſi regi, magno eruditorum, imprimis Graecorum, amico [c], vt faciliorem ad ſacerdotum collegia nanciſceretur aditum. Qui tamen regis auctoritate pertinaciam ſacerdotum vix expugnare potuit, vt ſacris eum ſuis initiarent. Primo enim libro prolixe expoſuimus, quam inexorabiles hi homines in communicandis myſteriis ſuis cum peregrinis fuerint, quamque ſollicite omnia occultauerint, quae ſapientiam aliquam prae ſe ferebant. Refert enim Antiphon [d], Pythagoram, cum ad Amaſim veniſſet, literas ab eo ad ſacerdotes accepiſſe; ab Heliopolitis autem, ad quos primus peruenerat, ad Memphitas, tanquam ſeniores, ablegatum fuiſſe; a Memphitis eodem praetextus genere Thebas fuiſſe miſſum. Thebanos vero metu regis deprecari mandatum non audentes, abſterruiſſe Pythagoram laborum et aerumnarum, quas arcana diſciplina poſtulabat, magnitudine et moleſtia, et ideo dura admodum et a Graecorum religione plane abhorrentia iniunxiſſe, ſperantes fore, vt deſiſteret. Illum vero miranda patientia et promtitudine cuncta executum, eos in ſui ita admirationem rapuiſſe, vt eum arcanae doctrinae participem facerent. Inter has vero arcanae diſciplinae ceremonias circumciſionem quoque fuiſſe, non recepta tantum gentis conſuetudo, ſine qua ad ſacra ſua nemo admittebatur, euincit, ſed et teſtimonio ſuo roborat CLEMENS ALEXANDRINVS [e], qui addit, Pythagoram habuiſſe in Aegypto Sonchidem archiprophetam praeceptorem. Dicitur etiam Diogeni et Antiphonti, triplex literarum genus, epiſtolicum, hieroglyphicum et ſymbolicum didiciſſe, et quoſcunque nouerat ſacerdotes ſingularis eruditionis acceſſiſſe,

y) Dicetur hac de re paulo infra conf. HENR. ASCAN. ENGELKEN An Pythagoras proſelitus factus et conſequenter ſaluatus ſit? PFANNER. Syſt. theol. gent. pur. c. I. p. 14. RABENERI Amoen. hiſt. phil. p. 117. Eadem ſententia arriſit SELDENO de I. N. et G. L. I. c. 2. p. 13. SCHEFFERO l. c. p. 14. Plures infra nominabimus, vbi de itinere Babylonico dicendum. GROTIVS Ep. D. I. II. p. 217. ab Eſſenis ſua mutuatum eſſe, inſigni anachroniſmo ſtatuit. Omnia vero haec ſine teſtis ſufficientis fide et probabilitate dicuntur, vid. cel. LENFANT. Bibl. Germ. T. II. art. 5. p. 125. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1077. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 450. not. qui alios quoque huic opinioni addictos nominat, et refutat. Cuncta enim Hermippi et Porphyrii teſtimoniis nituntur; de quibus quid ſentiendum ſit, poſtea dicemus. Reliqua argumenta longe infirmiora ſunt.

z) Nota ſunt, quae hac de re contra SEB. AS. PAVLO diſputauit DAN. PAPEBROCHIVS vid. Act. er. 1696. p. 502. FAYDIT lettre ſur le monachiſme et Carmeliſme pretendu de Pythagoras Rep. des lettres 1703. p. 472. IO. FRID. MAYER. diſſ. an Pythagoras fuerit Iudaeus vel Carmelita? BASNAG. Hiſt. des Iuifs T. II. p. 592.

a) l. c. p. 15. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 10.

b) LAERT. L. VIII. ſ. 3. PORPHYR. l. c. n. 5.

c) HERODOT. L. II. c. 172. DIODOR. L. I. c. 2.

d) ll. cc.

e) Stromat. L. I. p. 302.

ceſſiſſe, vt ab iis in arcanis diſciplinis erudiretur, et ita, quod VALERIVS MAXIMVS addit, gentis eius literis aſſuefactus et praeteriti aeui ſacerdotum commentarios ſcrutatus innumerabilium ſeculorum obſeruationes cognouiſſe. Quae omnia, vt circumſtantiis philoſophiae Aegyptiacae ſatis reſpondent, ita veriſimilitudine ſuo modo non carent, nec probabilitatem exuit, quod IAMBLICHVS [g] habet, XXII. annis, quos in Aegypto abſumſerat, in adytis templorum aſtronomiam, geometriam, et omnium Deorum initia didiciſſe; probe tamen repetendum memoria eſt, quod de Aegyptiorum philoſophia et theologia agentes ſuo loco demonſtrauimus [h], partim anilem et impiam ſuperſtitionem totam illam ſapientiam fuiſſe, partim exiguis initiis conſtitiſſe, parumque vltra rudimenta noſtrae aetatis ſurrexiſſe; ex quibus coniectura facilis fieri poteſt, eam, quam in Aegypto didicit, eruditionem Pythagoras, iſtas laudes non mereri.

Iter orientale.

§. VII. Ex Aegypto in orientem perueniſſe Pythagoram magosque Babyloniorum adiiſſe, immo ad Indos vsque penetraſſe, et cum Gymnoſophiſtis collocutum fuiſſe, magno conſenſu multi veterum, qui poſt N. C. ſcripſerunt, tam gentiles, quam eccleſiaſtici ſcriptores tradunt, quorum narrationes prius exponemus, et deinde accurato expendemus examine. Occaſionem, qua Pythagoras ad Babylonios Perſasque peruenit, ita narrat IAMBLICHVS [i]: poſtquam viginti duos annos in Aegypto abſumſerat, a Cambyſis milite, Aegyptum inuadente inter captiuos Babylonem adductum eſſe, ibique cum Perſarum magis lubentibus lubentem ipſum verſatum, illorum ſtudia religionemque perfecte imbibiſſe, et numerorum muſicaeque artis et aliarum diſciplinarum faſtigium aſſecutum, annos duodecim in his orientis oris commoratum eſſe, tumque demum Samum rediiſſe annos iam circiter ſexaginta natum. Nec aliter CICERO [k], EVSEBIVS [l], APVLEIVS [m], LACTANTIVS [n], VALERIVS MAXIMVS [o], licet hi captiuitatem non memorent, ſed tantum Perſarum magos conueniſſe dicant. Imprimis inter magos iſtos, quos tunc frequentaſſe dicitur, Zabratus quidam nominatur, cuius ope a prioris vitae ſordibus expurgatus fuerit, et, quibus rebus homini ſerio abſtinendum, didicerit, tum quem de rerum natura et principiis vniuerſi docentem audiuerit [p]. Alexandro de ſymbolis Pythagoricis apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [q] Nazaratus, SVIDAE [r] Zares, CYRILLO [s] Zaran, aliis Zaratas dicitur. Quae nominis cum Zoroaſtre, celeberrimo Perſarum mago, affinitas quosdam eo adduxit, vt ſtatuerent, Pythagoram ipſum Zoroaſtrem audiuiſſe, quam opinio-

f) Lib. VIII. c. 7.

g) Cap. IV. n. 18. quanquam morae tempus recte in dubium vocet BENTLEIVS l. c. p. 69.

h) Repetenda haec eo magis ſunt, quo magis inde mora Pythagorae ſtudiumque in Aegypto, eiusque circumſtantiae lucem capiunt, ad quae breuitati conſulentes lectorem remittimus.

i) Cap. IV. n. 19. p. 15.

k) De fin. L. V. c. 19.

l) Praep. Eu. L. X. c. 4. p. 470.

m) l. c.

n) Lib. IV. c. 2.

o) Lib. VIII. c. 7.

p) Diogenes de incredibil. apud PORPHYR. n. 10. 12.

q) Strom. L. I. p. 304. EVSEB. praep. L. VIII. c. 6.

r) In Pythag. T. III. p. 231.

s) Contra Iulian. L. IV. p. 133.

nionem nostra aetate elegenti eruditione ornauit desideratissimus BEAVSOBRIVS [t]. Alii, quibus Zoroastris aetas supra Pythagorae aetatem ascendisse visa est, non quidem Zoroastrem, aliquem tamen ex Israëlitarum prophetis in captiuitate tum Babylone versantibus eum audiuisse, et vel Ezechielem vel Danielem, vel alium quendam ex gente sancta virum isto sub Zaratae nomine intelligendum esse credunt [u]. Certe ingens eruditorum turba [x], post plerosque ecclesiae veteris doctores in eo consentit, Pythagoram in hac Persica atque Babylonica mora multa a Iudaeis ibi degentibus didicisse: quam sententiam, vt roborent, partim ad Hermippi testimonium apud IOSEPHVM [y] et ORIGENEM [z], et Aristobuli apud CLEMENTEM [a] et EVSEBIVM [b] prouocant, partim conuenientiam doctrinarum Pythagoricarum cum Iudaicis testem aduocant, quin et adorandi diuini nominis יהוה mysterium ibi didicisse, et tetracty sua expressisse volunt [c]. Etsi vero haec non coniecturis tantum dicantur ab ingenio se commendantibus, sed magna etiam nube testium confirmentur, quam reiicere, nimis temerarium esse, vir quidam doctus [d], statuit, non negamus tamen, cuncta, quae de hoc orientali itinere referuntur, fidem nobis non facere satis tutam, et pleraque ita se habere, vt non suspecta tantum sint falsitatis, sed et plena contradictionum. Quod vt euidenti demonstratione planum faciamus lectori I. obseruamus, ipsam illam captiuitatem Pythagorae inelu-ctabili premi difficultate, temporum rationibus obstantibus. Certum enim est, et a chronologis omnibus concessum, Aegyptum Cambysem inuasisse quinto regni sui anno, qui incidit in Olymp. LXIII. 3. et annum Nabonassareum CCXXIII. IAMBLICHVM vero ipsum si sequimur [e], patebit, iter Pythagorae in Italiam ad Olymp. LXII. referendum esse, et tamen is asserit a Cambyse captiuum abductum XII. annos Babylone haesisse, et in patriam reducem propter Sylosontis tyrannidem alias regiones adiisse, tumque demum in Italiam discessisse scholamque erexisse. Vnde rationibus Iamblichianis vt consulat cl. DODWELLVS, aliter rem instituendam ratus, serius natum statuit, et aetatis anno XXII. Olymp. LVIII. 1. demum ad peregrinationes literarias se accinxisse, in Aegypto XXII. annos vixisse, Ol. LXIII. aetatis anno XLIV. Babylonem captiuum abductum, et post trium lustrorum moram aet. LVI. rediisse, tumque insulas finitimas obiisse, reducemque aet. LVIII. Olymp. LXVII. 2. Sami, tandem aet. LX. Ol. LXVIII. 1. in

t) Hist. des Manichéens P. I. L. I. c. 2. §. 2. p. 30. ex veteribus APVLEIVS l. c. conf. SELDEN. de Dis Syris Synt. II. c. 1. p. m. 211. IO. HENR. VRSIN. de Zoroastre Ex. I. sect. IV. p. 24.

u) Apud CLEM. ALEX. l. c. et nostra aetate illustris HVETIVS Dem. Euang. Pr. IV. p. 54. 83. 186. 2 4.

x) Quosdam nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 450. not. e. quibus addi possunt. IAC. WINDET. de vita funct. statu sect. V. p. m. 83. PFANNER. Syst. theol. gent. c. XXII. §. 27. p. 512. IO. SCHEFFER. de phil. Ital. c. IV. 5. p. 16. CAMP. VITRINGA Obs. SS. L. I. obs. 2. p. 120. 130. VSSER. Annal. p. 151. STANLEIVS P. VIII. p. 666. VOSSIVS de sect. c. VI. §. 5. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 20. vt alios obscurioris nominis taceamus.

y) Contra Apion. L. I. p. 1046.

z) Contra Celsum L. I. p. m. 13.

a) Stromat. L. I. p. 342.

b) Praep. Eu. L IX. c. 6. p. 410.

c) Conf. BASNAGE l. c. T. III. p. 531 seqq.

d) Cl. LEHMANNVS Hist. phil. Pyth. p. 348.

e) Cap. VII. n. 35.

in Italiam veniſſe, et Crotone rerum ſuarum ſedem fixiſſe. Ita vero, dum Iamblicho ſubuenit vir eruditiſſimus, rationes non tantum chronologicas reliquorum hiſtoricorum, quorum praeſtantior fides quam Iamclichi nugatoris eſt, omnes peſſundat, ſed et ipſi Iamblicho contradicit, qui diſerte tradit, in Italiam veniſſe Olymp. LXII. cum ſtadio viciſſet Eryxidas Chalcidenſis. Easdem fere rationes ſequuntur DIODORVS [f], qui Olymp. LXI. ſub Archonte Thericle, CLEMENS ALEXANDRINVS [ff], qui ſub Polycrate, Olymp. LXII. in Italiam veniſſe teſtantur, vt taceamus quae LIVIVS [g] et CICERO [h] habent, quorum ille aduentum in Italiam, Seruio Tullio regnante, hic ſub regno Tarquinii ſuperbi factum aſſerit, quae omnia propter vnum Iamblichum, ſibi ipſi non conſtantem, vno oris halitu diſſlare, prorſus ineptum videtur, recte idem monentibus viris magnis BENTLEIO, LLOYDIO [i], CLERICO [k]. Non vrgebimus vitae, mortisque tempus, quod ad centenarium fere numerum hi extendunt, ſecundum alios maturius eueniſſe, cum tota aetas Pythagorae incerta ſit: haec enim ſufficiunt, vt Iamblichi fidem eleuent, qui, mendacia ſua temporum rationibus non impediri, ex ſectae ſuae perſuaſione credidit. II. Nec multum iuuabit hiſtoriam Pythagorae, ſi relicto ſibi Iamblicho, Pythagoram ante Cambyſis inuaſionem in orientem profectum eſſe, ſtatuamus: nam et haec reliquorum hiſtoricorum relationi contradicunt [l], ad quos cum prouocauerit PORPHYRIVS [m], ſatis alias in laudando euehendoque Pythagora profuſus, eo magis ad eorum teſtimonium attendendum eſt. Ille vero et Antiphontis narrationem exponit, qui poſt commorationem Aegypti in Ioniam reuerſum Pythagoram et ludum in patria aperuiſſe ſcripſit; et Ariſtoxenis auctoritate ait, eum iam annos natum XL. cum Polycratis tyrannidem vehementiorem cerneret, quam vt ſibi ingenuo homini imperium eius ferre liceret, hac occaſione in Italiam diſceſſiſſe, quod etiam ex aliorum relatione confirmat. Quae vt melius, quam Iamblichiana, cohaerent, et a Laërtio quoque Themiſtio, Suida aliisque narratis magis reſpondent, ita itineris orientalis fidem maximopere eleuant. III. Neque his obſtare atbitramur teſtium nubem, qui, Pythagoram magos adiiſſe, dixerunt. Omnes enim illi non pro multis, ſed tantum pro duobus vel tribus teſtibus reputandi ſunt. Sunt enim vel Pythagorei, quique hos ſecuti ſunt recentiores Platonici, vel doctores eccleſiae. Illorum ſtudium in eo potiſſimum verſatum eſſe, vt Pythagoram, quem primum et praecipuum ſectae ſuae patronum ducemque venerabantur, ſapientiam omnium orbis incolarum pernouiſſe, aliosque ita praecelluiſſe oſtenderent, ſupra iam rationibus non contemnendis euicimus. Hi inani praeiudicio, Pythagorea cum Hebraeis conuenire, ducti, ne ſapientia a Grae-

LII III 3 cis

f) Excerpt. Peireſc. p. 241.

ff) Strom. L. I. p 302. 332. Polycrates enim perfidia Oroetae Olymp. LXIV. 2. periit. Pertinent itaque huc omnes, qui apud PORPHYR. l. c. Pythagoram Polycratis tyrannidem exoſum in Italiam abiiſſe dicunt, vid. LAERT. L. VIII. ſ. 3.

g) Lib. I. c. 18.

h) Tuſc. Qq. L. I. c. 18. GELLIVS L. XVII. c. vlt.

i) ll. cc.

k) l. c. p. 96 ſeq.

l) Antiphon et Ariſtoxenus.

m) n. 8. 9. p. 12. 13.

cis prodiiſſe videretur, pro barbaricae philoſophiae antiquitate et auctoritate pugnis calcibusque pugnauerunt; quam cum Hebraea genuiſſe ipſis crederetur, facile ab iis admiſſae fabulae de itinere Babylonico Pythagorae, vt ita a Iudaeis inſtitutus fuiſſe videretur. Vtrisque igitur cum hoc iter Pythagorae orientale placuerit, vt partibus ſuis faueret, ſuſpecta eorum fides eſt. Nec IV. ad quos prouocantes vides, vt commercium cum Iudaeis euincant, Hermippus, et Ariſtobulus magnum opinioni pondus addunt: huius enim fidem ſupra iam reiecimus argumentis haud leuibus ducti, et alio quoque loco idem euincemus: illius vero teſtimonium, non tantum vnicum eſt, ſed ex calamo quoque Iudaei, genti ſuae innata ſuperbia Graecanicae philoſophiae origines vindicantis profectum, forteque ab eo non accurate inſpectum, certe Origeni ipſi lectum non eſt [n]. Diogenis autem verba apud Porphyrium, vt apud CYRILLVM [o] quoque leguntur, κατ' Ἑβραίους, non habent, et videntur hae voces ex margine in textum Porphyrii ſerius irrepſiſſe, et gloſſema olim fuiſſe, lectoris in hac opinione verſantis; veriſimile enim non eſt, Porphyrium, pluribus teſtibus, qui haec negant et Pythagoram ex Aegypto domum reuerſum affirmant, adductis, Diogenis verba in contrarium aſſuiſſe, ſi ita ipſe legiſſet, vt hodie in Codd. leguntur. Reliqui, qui iter hoc Pythagorae orientale tangunt, famam ſequuntur, a Platonicis Alexandrinis ſparſam, vt ſectae ſuae caput eo magis extollerent. V. Nec meliori fundamento nituntur, quae de Zabrato vel Nazarato mago Pythagorae praeceptore incerto dubioque rumore veteres referunt. Neque enim quis ille fuerit, neque vbi quaue ratione Pythagoram erudiuerit, conſtat, et variae de eo ſententiae aperte produnt, vulgi tantum rumorem et Pythagoreorum iactantiam hunc Zabratum peperiſſe: cadente enim totius itineris orientalis fide, et haec quoque euaneſcunt. Ridendi vero merito ſunt, qui neſcio quem ex viris ſanctis gentis Hebraeae iſto nomine indigitari putant: nihil enim, quo iſta ſententia probetur, afferunt, praeter id, de quo tamen diſputatur, commercium interceſſiſſe Pythagorae cum Hebraeis, qui quam contenti inter Babylonios fuerint, praeter paucos quosdam viros, rerum gubernationi admotos, ad quos Pythagorae acceſſus vix patuiſſet, conſtat. Et ſic fabula quoque corruit, quam Iudaeorum faſtus peperit, Pythagoram proſelytum factum eſſe [p], quam operoſe refutare opus haut eſt, cum ſola negatione corruat: recteque LACTANTIVS [q] negat, Pythagoram ad Iudaeos acceſſiſſe. Nec magna veriſimilitudine ſe probat virorum doctiſſimorum TH. HYDEI [r], HVMPHR. PRIDEAVX [s] et ISAACI DE BEAVSOBRE [t] ſententia, Zabratum hunc eſſe Zoroaſtrem; eumque

n) ORIG. enim l. c. ad ſolum rumorem prouocat: fertur *Hermippus* etc.

o) Lib. X. contr. Iulian. Quae vero KVSTERVS ad l. c. PORPHYR. p. 14. n. 21. affert, vt confirmet voces has addendas eſſe, infirma ſunt, et a ſolo PP. teſtimonio petita.

p) MENASSE BEN ISRAEL de immort. anim. L. IV. c. 21. p. 171. conf. SCIP. SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 453. S. R. WOLF. Bibl. Hebr. Vol. I. p. 983. ven. HENR. SCHARBAV. Iudaiſmus detectus p. 108. et quos ſupra §. VI. not. *y* laudauimus.

q) Lib. IV. c. 2.

r) De rel. vet. Perſ. c. XXIV. p. 309. c. XXXI. pag. 379.

s) Hiſt. V. T. T. I. p. 278. 289 ſeqq.

t) l. c.

eumque audiuiſſe Pythagoram: quam incerta enim omnia ea ſint, quae de Zoroaſtris aetate Arabes, quos laudatiſſimi viri ſequuntur, dicunt, tertio capite libri primi luculenter oſtendimus: nec ſatis quoque tempora concordant: ſi enim verum eſt, Pythagoram a Cambyſe captum duodecim annos Babylone vixiſſe, hoc tempus infra Hyſtaſpis Darii patris aetatem eſt, qua vixiſſe Zoroaſter Arabibus dicitur. Sin prius iter Pythagorae incidiſſe dicatur; quia Olymp. LXII. iam in Italiam ſoluit, impoſſibile fuit, vt audiuerit Zoroaſtrem, quem circa Olymp. LXV. demum prodiiſſe, a laudatis viris aſſeritur. Apparebit etiam ex iis, quae infra de ſyſtemate Pythagoreo dicentur, non tam affinia inter ſe eſſe Zoroaſtrea et Pythagorea dogmata, ac putant hi viri docti, id quod ipſe Beauſobrius vidit, qui Pythagoream de duplici principio ſententiam, Magis dualiſtis potius, quam Zoroaſtreis affinem eſſe concedit. Cum itaque ne Iamblichiana quidem chronologia Pythagorae, quae tamen Pythagoram reliquis iuniorem facit, cum Zoroaſtris temporibus, ſiue Graecos, ſiue Arabes ſequaris, conueniat, fundamento quoque tota coniectura haec caret, meritoque reiicitur. Ex quibus omnibus, paucis tantum vt inſtitutum noſtrum patitur, diſputatis, recte, ſi leges fidei hiſtoricae et artis criticae conſulantur, colligitur, multo veriſimiliorem eorum opinionem eſſe, qui nunquam perueniſſe ad Orientales Pythagoram putant[w], ſed ex Aegypto Samum rediiſſe, et ex Samo in Italiam delatum ſtatuunt, contrariam ſententiam pro oſtentatione Pythagoreorum, omnium terrarum eruditionem praeceptori vindicantium habentes. Ex his vero facillimo labore intelligi poteſt, quid de illorum traditione ſtatuendum ſit, qui Indos quoque et Gymnoſophiſtas adiiſſe, et ab iis diſciplinam ſuam accepiſſe Pythagoram aſſerunt, quod magno verborum apparatu praeter alios[x] nugatur PHILOSTRATVS[y], cuius friuolae rationes cum ex iis ſatis queant refutari, quae ſupra libri primi capite quarto de Brachmanum et Indorum veterum philoſophia diximus, lectorem breuitatis cauſa eo ablegamus[z]. Omnes vero abſurditate vincit quorundam opinio, Pythagoram etiam ad Gallorum Druidas perueniſſe, quam ex veteribus Alexander Polyhiſtor[a], ex recentioribus THOM. BVRNETIVS[b] et IACOBVS MARTINIVS[c] VV. CC. receperunt. Apertiſſime enim inani illo falſoque praeiudicio Pythagoreorum, omnis iſta traditio nititur, non fuiſſe ſapientium collegium in vllo orbis angulo, quod non adierit Pythagoras. Quod ſi recte probari deberet, teſtimoniis fide dignis euincendum eſſet, Pythagoram iter ad eos ſuſcepiſſe, eumque a Druidibus, ſua; tam ſollicite celantibus

bus

w) Ita viri doctiſſimi LLOYDIVS, BENTLEIVS, CLERICVS ll. cc. FABRICIVS l. c. LENFANTIVS Bibl. Germ. T. II. p. 124. GVNDLINGIVS Hiſt. phil. mor. c. VII. § 1. not l. p. 74. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1077 et nuperus Hiſtoriae criticae philoſophiae auctor Gallus T. II. p. 50. qui ſi pari animo plures fabulas ex Pythagorae hiſtoria eieciſſet, elegantem de ea nobis tractationem exhibuiſſet.

x) APVLEIVS l. c. Alex. apud. CLEM. ALEX. l. c. PORPHYR. l. c. conf SCHEFFER. l. c.

y) Vit. Apollonii L. VI. c. 11. p. 245.

z) Dicetur etiam de eo ſuo loco, vbi de Apollonio.

a) Apud CLEM. ALEX. l. c.

b) Archaeol. philoſ. p. 341.

c) Religion des Gaulois T. I. p. 184. 185. conf. cl. FRICKIVS de Druid. §. 15. p. 19.

bus fuiſſe admiſſum, vt in Aegypto factum eſſe conſtat: non vero ad vnius alteriuſue Graeculi teſtimonium, ex praeiudicio ſectae Pythagoreae enatum prouocandum, vel dogmatum quorundam communium conſenſus vrgendus eſſet: quae omnia plane nihil probant, et contorta inſuper ſunt, nec eam ſententiarum harmoniam exhibent, quam videre ſe viri docti putant[d]. Verum et de hac re ſupra[e], quantum ſatis, dictum et oſtenſum eſt, Druidum ordinem, dogmataque longe vetuſtiora eſſe Pythagora, et metempſychoſin Gallorum differre a Pythagorea. Addimus hoc vnum, teſte DIODORO[f] Gallos tempore demum Alexandri Graecis innotuiſſe, adeoque ignotos et latentes a Pythagora adiri non potuiſſe.

Schola domi erecta.

§. VIII. Ex Babylonia itaque, ſi Iamblicho credimus[g], vel ſi probabiliores rationes ſequimur, ex Aegypto in patriam redux, cum multis annis abfuiſſet, vix a ſenioribus quibusdam agnitus eſt, non minori, quam antea, in admiratione habitus, quod maiora pulchritudinis, ſapientiae et diuinitatis argumenta domum reportaſſe videretur, vt haec nobis narrat IAMBLICHVS[h], qui ita porro tradit: patriam eum inuitaſſe, vt participatione inuentorum ſuorum communi emolumento prodeſſe vellet: Pythagoram non renuiſſe, ſed Aegyptiacam per ſymbola docendi elegiſſe methodum, quam nec ſatis capiebant Samii, nec diligenter in hanc rem incumbebant, ita vt nemo ei adhaereret. Fraude itaque rem aggrediendam ratum, iuuenem quendam pauperem ex palaeſtra domum abductum eo adduxiſſe, vt ſcientiarum a ſe praecepta ſibi tradi pateretur, promiſſa alimonia, ad curam corporis ſufficiente. Ita quidem arithmeticam et geometriam eum docuiſſe, propoſito de ſingulis, quae didiciſſet, theorematibus, praemio: ita vero eius ſtudium adeo accendiſſe, vt, cum praemium ſe poſtea daturum negaret, iuuenis ingenioſe cauſato Pythagorae, ſe victus quaerendi cauſa demonſtrationibus amplius inſudare non poſſe, mercedem et alimenta vltro obtulerit, ſicque ipſe alter quaſi euaſerit Pythagoras, cuius quoque nomen geſſerit. Quia vero tantam ſapientiam Samus non capiebat, aliter populi animos ſibi deuinciendos et in ſuas partes pertrahendos eſſe ratus, Delum abiit, ibique ſacerdotibus ſe adiunxit, et ad aram incruentam, quae poſt corneum altare fuit, Apollini Genitori precibus ſacrificauit[i]. Delo poſtea diſcedens, ad omnia loca, in quibus oracula eſſent, ſe contulit, ibique teſte Ariſtoxeno complura moralium dogmata, ab Ariſtoclea, vt PORPHYRIVS[k] habet, vel Themiſtoclea, vt LAER-

Itinera in Graecas inſulas.

d) Eam oſtendere ſategit illuſtris SELDENVS In Anal. Anglo-Britan. pag. 881. quae, ne imponant, legenda, quae eleganter hac de re differit. BASNAGE Hiſt. des Iuifs T. III. p. 537 ſeqq

e) Lib. I. c. 8.

f) Lib. VII. conf. SCHEFFER l. c. p. 15. qui ideo pro γαλάτων apud Alexandrum Polyhiſt. χαλδαίων legi vult: quae tamen emendatio et durior eſt, et non neceſſaria. Vidimus enim eiusmodi ἀντιρρησίας in hiſt. Pyth. eſſe apud veteres frequentiſſimas.

g) Rumorem, quod a Gillo quodam Crotoniatarum principe redemtus fuerit, tanquam minus probabilem reiicit APVLEIVS l. c.

h) Cap. V. n. 20.

i) LAERTIVS Lib. VIII. ſ. 13. incruenta vero ara dicta eſt, quod non victimae, ſed ſolum frumentum, et hordeum, et placentae offerrentur. IAMBLICH. n. 25.

k) n. 41.

LAERTIVS[l], tradit, accepit, quae ſacerdos Apollinis fuit, vt ita ex diuino fonte ſua hauſiſſe videretur. Poſtea Lacedaemonem et in Cretam nauigauit, quae inſula propter Iouis myſteria tum temporis fuit celeberrima, ibique a Corybantibus ſiue Dactylis, Cybeles ſacerdotibus, in ſpecum Idae montis, vbi Iouem ſepultum eſſe ferebatur, adductus eſt, traditque PORPHYRIVS[m], ibi ſe vnius ex Idaeis Dactylis ſacerdotibus, cui Morgo nomen fuit, curae addixiſſe, et ab eo Ceraunio lapide fuiſſe purgatum, noctuque iuxta flumen agni nigri vellere redimitum. Quae vt felicius ſuccederent, Epimenidem porro adiiſſe tradunt, Cretenſem, de quo ſupra prolixe egimus, hominem fanaticum, vel vt APVLEIO[n] vocatur, fatiloquum, cum eo in Idaeum antrum deſcendiſſe, nigra lana amictum, et dies ter nouenos ibi ex lege diſciplinæ ſacrae exegiſſe, Iouique parentauiſſe, eiusque vidiſſe puluinar. Ita celebrioribus Graecorum quoque myſteriis initiatus, ad Olympicum certamen deſcendit[o], ibique in admiratione omnium verſatus, cum de cognomine interrogaretur, non ſe σοφὸν, ſed φιλόσοφον primus dixit[p]. Alii tamen Sicyone id eueniſſe, alii Phliunte dicunt, narratque Heraclides apud CICERONEM[q], ibi cum Leonte principe Phliaſiorum docte et copioſe diſſeruiſſe quaedam, cuius ingenium et eloquentiam cum admiratus eſſet Leon, quaeſiuiſſe ex eo, qua maxime arte confideret? at illum reſpondiſſe: artem quidem ſe ſcire nullam, ſed eſſe philoſophum. Admiratum Leontem nouitatem nominis quaeſiuiſſe, quinam eſſent philoſophi, et quid inter eos et reliquos intereſſet? hoc Pythagoram, ſimili deſumto a mercatu in ludis Graecorum celeberrimis haberi ſolito, ita explicuiſſe, vt hos ſe appellare diceret ſapientiae ſtudioſos, qui in hanc vitam ex alia vita et natura profecti gloriae, pecuniae aliarumque rerum ſtudio pro nihilo habito, rerum naturam ſtudioſe intuerentur. Quod vero diſcrimen inter ſapientiam atque ſapientem, et inter philoſophiam et philoſophum poſuerit, infra dicendi erit locus. Ita vero celeberrimo et vbique poſtea recepto nomini originem dedit, cum naturae interpretes antea ſapientes dicerentur[r]. Ita non aucta tantum eruditione, myſteriis celebrioribus, quae didicerat, ſed et auctoritate atque ſapientiae fama in patriam redux, in ipſa vrbe ſcholam exſtruxit, Pythagorae hemicyclium poſtea dictam[s], vbi Samii de republica conſulturi conuenire ſolebant, ibique moralis potiſſimum doctrinae praecepta, quae ad reipublicae emolumentum faciebant, tradebat[ſſ]. Extra vrbem vero, magno-

l) LAERT. ſ. 8. vbi ſoror vocatur, ſine dubio ex mendo, ἀδελφῆς pro ἐν Δελφοῖς poſito, vid. CAS. et MENAG. ad h. l. conf. MENAG. Hiſtor. mulier. philoſ. n. 77 p. 499.

m) n. 17. LAERT. ſ. 3. De his Cretenſium myſteriis et ſacerdotibus, Idis etiam et Curetibus dictis, videndus HOLSTENIVS ad PORPHYR. l. c. et MEVRSIVS in Creta c. III. p. 73. c. IV. p. 78. conf. PORPHYR de antro nymph. p. 120. ed. Rom.

n) l. c. conf PORPH. LAERT. ll. cc. Quidam Epimenidem Pythagorae diſcipulum faciunt, ſed melius ita tempora concordant, conf. LLOYD. l. c. CLERIC. l. c. p. 97.

o) VALER. MAX. L. VIII. c. 7.

p) LAERT. L. I. ſ. 12. VIII. 8. IAMBLICH. c. VIII. n. 44. c. XII. n. 58.

q) Tuſc. Qq. L. V. c. 3.

r) Repetenda, quae in prolegomenis de hac re diximus.

s) IAMBLICH. c. V. n. 26. PORPHYR. n. 9.

ſſ) Arcanas enim diſciplinas tradebat in antro.

gnorum virorum, et imprimis legislatorum veterum exemplo [t], vt venerationem doctrinae suae conciliaret, antrum parabat, studiis eius philosophicis aptatum, in quo partem diei noctisque maximam cum amicis disserendo transigebat, et imprimis in mathematicarum scientiarum cultura, totus cum discipulis haerebat. Aitque IAMBLICHVS [u], cum ita ingens philosophiae accessio facta esset, totam Graeciam in eius admirationem consensisse, vt eorum, qui philosophiae operam nauarent, plurimi atque optimi quiuis, ipsius studio Samum se contulerint, ad eius disciplinam admitti desiderantes. Quae an verisimilia sint, et non adiecta a Iamblicho, vt celebritatem Pythagorae eo luculentius confirmaret, ipse cautus lector dispiciet. Et haec quidem vitae Pythagorae enarratores, ad quorum fidem ea omnia redeunt, quae qualis quantaque sit, supra diximus. Quod si eam vero admittimus, vt pleraque verisimilitudine non carent, a fraude et impostura, vt erant seculi illius mores, Pythagoras liberari non potest, qui eas ipsas artes adhibuit, quibus callidissimum hominum genus, sacerdotes, homines decipere, suamque firmare auctoritatem solebant. Factum id esse, arcana disciplina, mysteriisque, nescio quam diuinae originis auctoritatem, et sublimiorem sapientiam prae se ferentibus, introductis, sacrisque et molestis ceremoniis adhibitis, plus vna hactenus vice monuimus. Cum itaque eruditionem suam contemni Pythagoras videret, religione et arcanae doctrinae opinione famam et auctoritatem sibi conciliare satagens, his mysteriis initiari, et improbo hominum generi se adscribi voluit, vt, quod philosophia non dabat, religio ipsi acquireret, nomen celeberrimum. Non dubitandum itaque, modo haec omnia vera sint, quae veteres narrant, Pythagoram in eandem furciferorum classem referendum esse, in quam Epimenidem aliosque huius furfuris retulimus, qui fraudibus piis, et religionis ceremoniis speciosae obtentu diuinitatis famam aucupati sunt. Nec aliud loquitur antrum a Pythagora extra Sami vrbem electum, quam videri eum voluisse, arcanos cum numinibus congressus et disciplinae coelestis traditionem habuisse. In eiusmodi enim antris numina inspirasse sibi leges et disciplinam tradidere Numa, Minos, et his similes [v].

Iter et mora in Italia.

§. IX. Ex Samo in Italiam profectum esse Pythagoram, omnes vno ore testantur, veteres, qui de rebus eius commentati sunt, certissimum ita vt hoc iter Italicum Pythagorae sit: incertiora vero sunt, quae de causa eius, incertissima, quae de tempore narrantur. IAMBLICHVS [w] enim tradit: ciues Samios Pythagoram ad omnes legationes traxisse, secumque mune-

t) Minois exemplum imitatum fuisse, ipse monet IAMBLICHVS n. 27. Erant autem multa eiusmodi antra numinibus et oraculis celebria, Nympharum in Ithaca, Mythrae apud Persas, Bacchi in Naxo, Palladis in Arcadia, imprimis Boeotia eiusmodi antris ferax fuit, et inter ea celeberrimum Trophonium, de quo videndus PAVSANIAS in Boeoticis, in horum similitudinem efficta adyta. conf. PORPHYR. de antro Nymph.

u) l. c. Non vero ita secum consentit Iamblichus, qui socordiam Samiorum aspernatum in Italiam profectum esse ait n. 28.

v) Legenda quae erudite de fraudibus in eiusmodi antris adhiberi solitis adque aucupandam diuinam auctoritatem admissis differit ANT. VAN DALE de oraculis gent. diss. II, p. m. 226 seqq. edit. prior.

w) c. 5. n. 18.

muneribus publicis fungi coegisse; quod cum consistere cum philosophiae studio non posse vidisset, statuisse declinare administrationes, et exemplum eorum sequi, qui ante ipsum philosophiam excolentes, vitam inter peregrinos exegerint: licet non neget, alios caussam huius consilii in socordiam Samiorum in literis referre, quam aspernatus Pythagoras eam sibi patriam esse regionem existimauerit, quae plurium discendi cupidorum ferax esset. Alii Samo relicta in Italiam eum contendisse dicunt, quod ferre Sylosontem non posset, fratrem Polycratis, qui priuatam post fratris fata vitam agens, Dario Hystaspide postea patrocinante, Sami tyrannus est factus [x]. Longe maior vero de tempore, quo Pythagoras in Italiam soluit, dissensus et controuersia est, quam supra iam ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus. Et illorum quidem opinionem, qui Numae temporibus Pythagoram in Italiam venisse contenderunt, libro primo [y] iugulauimus. Nec admittenda PLINII [z] lectio, qui Pythagoram Veneris, planetae indolem explorasse ait Olympiade circiter XLII. A. V. C. CXLII. quo Tarquinius Priscus regnauit. Illo enim tempore Pythagoram nondum natum esse constat, cubat vel in mendo locus, vel Plinium memoria decepit. Aliter auctores, quos LAERTIVS [a] secutus est, qui tradunt, Pythagoram offensum tyrannide Polycratis, qua rempublicam occupari videbat, in Italiam soluisse; Polycrates vero Ol. LXIV. 2. periit cruci affixus, quo STRABO [b] quoque respicere videtur, idque Aristoxenus apud PORPHYRIVM [c] confirmat. Hinc Ol LXI. hoc iter suscepisse Pythagoram DIODORVS [d] ait, Ol. LVIII 2. vero LLOYDIVS computat; cuius rationes si sequimur, iter Delum Phliuntemque in hac ad Italos profectione simul susceptum est [e]. IAMBLICHVS [f] Ol. LXII. 2. in Italiam soluisse auctor est; quae tamen rationes omnes si admittantur, captiuitas Pythagorae iterque Babylonicum, quae ante Ol. LXIII. 3. 4. accidere non potuere, falsa sunt. Vnde, vt his consulerent viri docti, iterque Babylonicum assererent, profectionem Pythagorae Italicam anno demum LX. aetatis eius, Ol. LXVII. 2. 3. susceptam esse contendunt [ff]. Nos, quae nobis vero propius accedere videantur, cum supra exposuerimus, dicta otiose non repetemus, hoc vnum, supra praetermissum, addentes, patere ex APVLEIO [g], suo tempore incertam, et dubio rumore nixam captiuitatem Pythagorae iterque Babylonicum visum esse, quod vbi abiicitur, et Pythagoras circa Ol. LVIII. LIX. vel LX. in Italiam discessisse statuitur, melius omnia cohaerent, et veterum dictis magis consonant: quo fundamento admisso Dodwelliana et Stanleiana chronologia concidit. In Italiam vero delatus, in meridionalibus Italiae partibus, quas Graeci possidebant, a quibus

 diuer-

x) STRABO L. XIV p. 638. Alii ad ipsam Polycratis tyrannidem referunt apud LAERT. L. IIX. f. 3.

y) c. IIX.

z) Cof. STANLEIVS P. IIX. c. 10. p. 672. Alio loco L. XXXVI. c. 9. rege Semneserteo in Aegyptum eum venisse tradit, quo de loco vid. BAYLE Dict. T. III. art. Pythagoras not. B. p. 742.

a) L. IIX f. 3.

b) l. c. nisi ad Sylosontem respicere dicas.

c) n. 9.

d) Excerpt. Peiresc. p. 241.

e) Conf. CLERIC. l. c. p. 115.

f) c. VII. n. 35.

ff) DODWELLVS et STANLEIVS ll. cc.

g) l. c.

diuerſis temporibus variae in eas coloniae deductae erant [h], conſedit. Fuitque Crotona, vrbs in ſinu Tarentino ſita, prima, in quam delatus eſt, cuius corruptis valde moribus viuebant incolae et imprimis voluptati litabant. Illuc cum iret, miraculum accidiſſe narrant, dignum memoratu: incidiſſe in piſcatores, ſagenam piſcibus onuſtam in profundo trahentes, illisque definito praedixiſſe numero, quanta multitudo capta eſſet: illis igitur pollicentibus, ſe, quicquid imperaturus eſſet, facturos, ſi euentus dictis reſpondiſſet, mandaſſe, vt piſces omnes dinumeratos viuos dimitterent. Fuiſſeque hoc imprimis admirandum, quod ne vnus quidem piſcium, dum extra aquam detinerentur, extinctus ſit, ipſo dum haec agerentur, praeſente et ſoluto piſcatoribus pretio piſcium Crotonam contendente. Illos ſtatim, quod acciderat, diuulgaſſe, et ita omnibus iniieciſſe cupidinem tanti videndi hoſpitis. Ita quidem fabulam narrant PORPHYRIVS [i] atque IAMBLICHVS [k], quorum mentiendi libidinem et cauſam egregie deprehendimus, ſi, qui eandem rem narrant, PLVTARCHVM [l], et APVLEIVM [ll] conſulamus, aetate ſuperiores, et iſto, quo Porphyrius et Iamblichus, animo Pythagorae hiſtoriam expendendi non impeditos. Illi enim hoc tantum narrant, Pythagoram emta tota piſcium captura, captos dimitti iuſſiſſe, vt pro amicis et familiaribus captiuis precium liberationis perſolueret; communi enim anima vtentes noluiſſe interfici, cum iniuria neminem afficiant: ideo et Pythagoreos a piſcium eſu abſtinere. Rem in ſe nec miram, nec a' vero valde abludentem ſcopo ſuo, Pythagorae hiſtoriam hiſtoriae I. C. opponendi aptaturi Porphyrius et Iamblichus, cum legiſſent, Saluatorem totam aliquando piſcium capturam diſrupta ſagena ſeruauiſſe, mire peruerterunt, et piſcium praedixiſſe numerum, nec vnum eorum extingui paſſum eſſe Pythagoram, ſtrenue mentiti ſunt. Qua ratione etiam alias de Pythagora traditiones (nam et hanc pro ſolo rumore venditant Plutarchus et Apuleius) in miracula verterunt homines audaciſſimi. Quamprimum Crotonam aduenit, vt Dicaearcho [m] traditum, quaſi aduentante viro, plurimarum regionum peragratione claro, et eximio, atque peculiari naturae beneficio fortunam proſperrimam ducem nacto, (facie enim, ſtatura procera, et moribus gratiam et decorem referebat) ita Crotoniatarum ciuitas affecta fuit, vt poſtquam ſeniorum, ex quibus ciuitatis illius magiſtratus conſtabat, animos cepiſſet, habitis apud adoleſcentulos iuuenes, pueros, et feminas, eius gratia in coetum iuſſu magiſtratus coactas, adhortationibus [n], tota fere ciuitas in eius amorem raperetur, multosque is auditores nanciſceretur, non viros ſolum, ſed et feminas, etiam ex vicina barbarorum regione, regios quoque principesque viros. Ita emendabat Crotoniatarum mores, et ad frugalitatem

h) Vocata etiam eſt Graecia ſubciſiua, et Graecia magna. Nomen hoc a Pythagorae diſcipulis demum accepiſſe, nugae ſunt IAMBLICHI c. XXIX. n. 166. c. VI. n. 23.

i) n. 25.

k) c. VII. n. 36.

l) Qq. Sympoſ. L. IIX. q. 8. T. III. p. m. 289.

ll) Apolog. p. m. 209.

m) PORPHYR. l. c.

n) IVSTIN. L. XX. c. 4. Orationes ipſas exhibet IAMBLICHVS c. VIII. n. 37. c. IX. n. 45. c. X. n. 51. c. XI. n. 54 ſeqq. quas tamen eum ex ingenio ita confinxiſſe dubium non eſt, vt ſaepe ſolent hiſtorici.

tem reuocabat, et ad virtutem ſingulas hominum aetates et ſexum mira eloquentiae efficacia excitabat [o]: aitque IAMBLICHVS [p], ſexcentos fuiſſe, quos non tantum ad capeſſendam philoſophiam oratione ſua permouerit, ſed qui collatis etiam in vnum facultatibus, communem vitam ſequerentur, de qua viuendi ratione Pythagorea poſtea dicemus. PORPHYRIVS [q] vero plusquam duo millia fuiſſe, auctore Nicomacho tradit. Non vero Crotonae tantum ſubſtitit, ſed philoſophiae quoque praeſidio reliquis Italiae et Siciliae vrbibus Graecis ſubueniendum ratus, quas in ſeruitutem redactas nouerat, ad libertatem illis animum erexit, et in priſtinum ſtatum per ſuos auditores illarum ciues aſſeruit, adeoque liberas fecit praeter Crotonem Sybarim Catanem, Rhegium, Himaeram, Agrigentum, Tauromenas, et alias quasdam [r] magna vbique auctoritate vſus, multisque conciliatis diſcipulis, cum XL. fere annis ibi moram feciſſet.

Auctoritas inter Italos.

§. X. Facile ex dictis hactenus colligi poteſt, Pythagorae non parum honoris et auctoritatis apud Crotoniatas reliquosque illius regionis vrbiumque incolas comparatum fuiſſe, cuius varia nobis ſpecimina vitae Pythagorae conſarcinatores enarrant. Tradit enim PORPHYRIVS [s]: ciuitates in libertatem vindicatas eum ſalutaribus inſtruxiſſe legibus per Charondam Catanaeum et Zaleucum Locrum: depoſuiſſe imperia tyrannos ipſo audito; et veniſſe ad eum Lucanos et Meſſapios et Picentinos, et Romanos [ſſ], ſuſtuliſſeque omnes omnino diſcordias ab Italiae Siciliaeque ciuitatibus, tam internas quam externas. Tyranni quoque vt eiicerentur, orationibus ſuis paſſim effecit, et ita Agrigentum quoque a Phalaridis tyrannide liberaſſe IAMBLICHO dicitur [t]. Crotoniatae quoque cum Sybaritis eius conſilio bello congreſſi ob interfectos legatos, victoria potiti ſunt [u]. Et his alia non minora porro referunt. Sunt tamen in illis quoque haud leues nodi, quos facilius ſeces, quam ſoluas. Referuntur enim inter diſcipulos Pythagorae non a PORPHYRIO tantum et IAMBLICHO, ſed aliis [v] quoque Zaleucus et Charondas, eos vero aetate Pythagorae longe ſuperiores fuiſſe, veterum teſtimonia euincunt [w], et nobis quoque libri ſecundi capite ſecundo obſeruatum eſt, vt ita luculento exemplo pateat, Pythagoreos non attendiſſe ad rationum chronologicarum ſeriem et fidem, modo omnes viros antiquitus celebres Pythagorae ſuo aſſeruerint, cuius exemplum in Numa quoque vidimus. Similem difficultatem habet Phalaridis eiecti et occiſi hiſtoria et tempus, multum chronologiam Pythagorae implicitam reddens, qua de re nota ſunt, quae inter RICH. BENT-

o) Conf. BAYLE l. c. not. C. p. 742. Reſpexit huc CLAVDIANVS Conſ Theod. v. 156.
Annon Pythagorae monitus, annique ſilentes
Famoſum Oebalii luxum preſſere Tarenti?

p) c. V. n. 29.

q) n. 20. ita etiam ipſe IAMBLICHVS c. VI. n. 30.

r) ib. n. 33. s) n. 20 ſeqq.

ſſ) Dignus, qui cum his Porphyrii verbis conferatur, locus eſt LIVII L. I. c. 18. vt conſtet, quam parum veriſimilitudinis habeat, Romanos ad Pythagoram veniſſe leges accepturos.

t) c. XXXI. n. 214 ſeq.

u) Hiſtoriam belli narrat DIODOR. L. XII. IAMBLICH. c. XXX. n. 177 ſeqq.

v) SENECA ep. 90. LAERT. L. VIII. ſ. 16.

w) DEMOSTHEN. orat. adu. Timocr. p. 469. EVSEB. in Chron. conf. BENTLEIVS apol. de epiſt. Phal. p. 339. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 516. 519 ſeq.

BENTLEIVM ad Ol. LVII. 4. referentem, et HENRICVM DODWELLVM Ol. LXIX. 1. euenisse statuentem, aliosque magna animorum contentione disputata sunt [x], quaeque notabili exemplo confirmant, quam parum certi sit in historia et chronologia veteri, quam mentiendi audacia, sectae Pythagoreae, vti supra dictum, familiaris, miris modis corrupit.

Miracula. Et haec quoque magna ex parte mater fuit miraculorum, quae de Pythagora referuntur. Prouocat enim PORPHYRIVS [y] ad auctores antiquos et praeiudicatae auctoritatis, qui tradiderint, etiam ad bruta animalia vsque praecepta admonitionesque eius sese extendisse. Vrsam Dauniam agros depopulatam comprehensam et diu contrectatam adiurasse, vt dimissa nunquam amplius ex montibus atque syluis redierit: Bouem temere fabas depascentem, in aurem insusurrando a fabis comedendis arcuisse: aquilam ex aëre praeteruolitantem detraxisse, rursumque dimisisse. Caucasum fluuium transeuntem et cum multis amicorum adlocutum esse, et clara eum ac liquida voce cunctis audientibus dixisse [z]: Salue Pythagora. Quin etiam vna eademque die et Metaponti in Italia, et Tauromenii in Sicilia, amicis, quos vtrobique habebat, adfuisse, et in publico coetu allocutum fuisse [a]: Commemoratas esse praedictiones terrae motuum certissimas, ventorum violentorum grandinisque profusissimae compressiones, pestis auerruncationes praesentissimas, tempestatum tam in fluminibus, quam in mari serenationes, quae miracula non ipse tantum perpetrauerit, sed et discipuli Empedocles, Epimenides, Abaris [b] ab eo didicerint. Animi porro corporisque affectus carminibus et incantationibus sedasse, et vniuersi concentum auribus percepisse. His alii [c] alia adiiciunt: multa eum praedixisse, quae postea euenerunt, Sybari serpentem letiferum et hirsutum comprehendisse, rursusque dimisisse, alioque loco serpentem morsu occidisse, et sexcenta huius generis alia, quae indubitata fide et certitudine immota constare, eius admiratores sibi persuadent. Factum inde est, vt inter γοήτας siue magos celeberrimos a multis cum veterum [d] tum recentiorum [e] numeraretur, iamque Timon [f] in Stillis diceret, eum a magica ad philosophiam declinasse. Alii meras praestigias et imposturas fuisse dicebant, quam obiurgationem mire confirmat, quod Hermippus [ff] et Scholiastes SOPHOCLIS [g] narrant: in Italiam delatum subterraneam fecisse specum, matrique praecepisse, vt mortuum eum diceret, quae agerentur vero,

x) Libros hac de causa scriptos enumerat FABRICIVS l. c. p. 405. conf. CLERIC. l. c. p. 82. 130 seqq.

y) n. 23 seqq. et hunc secutus IAMBLICHVS c. XXIIX. n. 134.

z) Eadem fere narrant LAERT. L. IIX. s. 11. AELIAN. L. II. c. 17. APOLLON. hist. com. c. 6.

a) Citati PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 10. p. 147.

b) Verum Abarim et Empedoclem non fuisse discipulos Pythagorae, sed ante congressum cum illo istis iam artibus celebres, supra demonstratum est.

c) Anonym. apud PHOTIVM Cod. CCLIX. ad calc. PORPHYR. p. 58. EVSEB. praep. L. X. c. 3.

d) PLVTARCH. in Numa T. I. p. m. 117. CHRYSOSTOM. Homil. II. in Ioan. LVCIAN. in vitar. auct. T. III. p. m. 1025. APVLEIVS apolog. p. m. 209. PLINIVS L. XXIV. c. 17 L. XXX. c. 1.

e) Conf. MENAG. ad LAERT. L. VIII. s. 36. NAVDE apologie des grands hommes accuser de Magie c. X. p. m. 136 seqq. p. 146. et quos h. l. nominat.

f) LAERT. L. VIII. s. 36.

ff) Apud LAERT. L. VIII. s. 41.

g) Ad Electr.

vero, vt tabulis inſcriberet, tempusque adnotaret. Deinde eum deſcendiſſe in ſpecum, matrem vero praecepta eſſe exſecutam, donec ex locis illis ſubterraneis rediret. Aliquo elapſo tempore ex ſpecu adſcendiſſe, ſqualidum ac macie confectum, aduocataque concione dixiſſe, ex inferis ſe aſcendere, atque, vt fidem faceret ſibi, recitaſſe, quicquid interea eueniſſet. Narrauiſſe etiam de rebus apud inferos geſtis mirabilia, et quae de amicis fatis functis viderit, quosque cruciatus conſpexerit. His Crotoniatas affectos in lacrymas et eiulatus prorupiſſe, Pythagoramque diuini quid habere exiſtimantes, vxores ſuas in diſciplinam ei dediſſe, vt eius doctrina inſtituerentur. Adduntque his, quae poſtea quoque tangentur, expoſuiſſe[h], quis ante ingreſſum in hoc corpus fuerit, quodque Aethalides fuerit ante Troianum bellum, Mercurii filius, tum Euphorbus, Hemotimus poſtea, inde Pyrrhus Delius, poſtremo Pythagoras. Quam transmigrationis Pythagoreae hiſtoriam falſe ridet, et impoſturam philoſophi ridiculo colloquio detegit LVCIANVS[i]. Quod ſi de ipſa re accuratum iudicium ferendum eſt, diſtinguendi ſunt Pythagoras, Pythagorei, et hiſtoriae Pythagoreae conſarcinatores, qui omnes ad has fabulas ſymbolam contulerunt. Et Pythagoram quidem ipſum impoſtorem fuiſſe, nulli dubitamus aſſerere, fidem faciente tota Pythagorae hiſtoria, quae vitae rationes, itinera, philoſophandi modum, conſortia cum ſacerdotibus, myſteria adhibita et huius generis alia, ea potiſſimum fini enumerat, vt non deteriorem fuiſſe Pythagoram reliquis viris θαυμαςίοις, qualis Epimenides et Abaris fuerunt, pateſceret. Cur enim ſacerdotum, qui callidiſſimi impoſtores fuerunt, ſocietatem tam ſtudioſe ſectatus eſt? cur myſteria tantis moleſtiis didicit? cur antrum ſacrum effinxit? cur mendacia de inferis adhibuit? cur animae migrantis in corpora hiſtoriam expoſuit? niſi vt ſuperſtitioſum populum deciperet? Nec id mirabuntur, qui iſtius temporis genium pernouerunt, quibus eiusmodi ſacris fraudibus plena erant omnia, et quibus iſtis praeſtigiis diuini commercii fama et emolumentum inde proueniens maximum, praecipue a legislatoribus et theologis, non ſine laetiſſimo quaerebatur euentu[k]. Haec cum viderent diſcipuli et ſectatores, auctoritatis praeiudicio ex ipſa diſciplina Pythagorea faſcinati, non tantum in maius elata ad alios propagarunt, ſed infreni mentiendi in ſacris licentia, quam ſupra Iamblichi teſtimonio probauimus, corrupti immenſum in modum auxerunt, et ita circumſtantiarum fictarum ornatu pinxerunt, vt praeceptoris admiratio omnes homines caperet. Quod vt felicius conſequerentur, omnium fere praeſtigiatorum hiſtoriolae ad Pythagoram relatae ſunt: quae cum non accuratis monumentis deſignarentur, ſed orali traditione per vulgus ſpargerentur, aucta, mutata et ornata atque comta ſunt, vt cuiusque inge-

h) LAERT. L. VIII. ſ. 4 ſcholiaſtes APOLLON. L. I. v. 645. PORPHYR. l. c. MENAG. l. c. Laërt.

i) In Gallo T. II. p. 613. Non it que ſolus Hermippus et ſcholiaſtes Sophoclis pro impoſtore habuere Pythagoram, quod contendit tamen ad eum excuſandum cl. LEHMANNVS loc. cit. pag. 359. Tacere vero Porphyrium et Iamblichum mirum non eſt, non enim haec honorifica erant heroi, quem ornabant ac comebant.

k) Hoc expendendum probe circa apologiam NAVDAEI qui l. c. Pythagoram ab omni fraude liberat.

ingenio placuit. His subsidiis potiti Alexandrini Platonici, vt haberent, quod miraculis Christi opponerent, ex rumusculis istis dubia fide et incerta traditione sparsis ingentes historias commenti sunt, quibus vt fidem facerent, ad auctores diu deperditos prouocauerunt; sicque θαυμασίων Pythagoreorum historia tandem enata est, quam diuersorum hominum et seculorum collectionem imposturarum esse recte dixeris. Ex quibus etiam patet, non omnia tribuenda esse Pythagorae quae sequentium temporum iactantia ei tribuit [l]. Quae in mentiendo non adeo memor fuit, vt non fraudem et mendacia passim proderet, id quod excussis plerisque, quae de eo referuntur miraculis facile ostendi posset, si id locus pateretur. Quid enim magis ridiculum, quam fluuium Pythagoram salutasse, de quo tamen veteres ita discordant [ll], vt manibus palpari queat, vulgi rumusculis totam narrationem deberi. Quid insulsius, bouem a fabis abstinere monitum, paruisse, cum fabarum interdictus esus nugis Pythagorici ingenii tantum nitatur? Quid ineptius, quam audire musicam coelestem, quae in solo Pythagorae ingenio habitans, cum ipso euanuit? Lustrationum, incantationum, auerruncationum et huius generis aliorum specimina edidisse Pythagoram facile credi potest, eiusmodi enim imposturas tum frequentissimas fuisse, supra de theologis Graecis verba facientes retulimus; meras vero fuisse fraudes tum quoque obseruauimus. Nobis itaque haec Pythagoreorum miraculorum historia meliori fide digna non videtur, historia magi celeberrimi Ioannis Fausti, quam otiosa hominum ingenia, forte et inuidia peperere, educauit credulitas, proscripsit examen prudens et accuratum. Plura non addimus, videnda apud CLERICVM [m], STOLLIVM [n], NAVDAEVM [o], BAYLIVM [p], aliosque [q].

Virtutes et vitia.

§. XI. Animi corporisque dotibus atque virtutibus prorsus super alios, eminuisse Pythagoram, plerisque relatum est, quo βιόγραφοι eius ad extollendam illius conditionem, humana specie, vt contendebant, maiorem astute vsi sunt. Adolescentem iam singulari formae praestantia, facie venerabili, morumque dexteritate tanquam bonum inter homines daemonem Samiis visum esse, IAMBLICHVS [r] refert: ex quo de virili aetate iudicium, si hos homines sequimur, ferendum est. Adeo vero venustae formae fuisse multi veterum tradunt, vt eum Apollinem, qui ex Hyperboreis venisset, discipuli opinarentur [s], additque IAMBLICHVS [ſ], annis LVI expletis, pulchriorem etiam et magis diuinam faciem eius enituisse. Nec id negat Timon [ſſ], acerbus philosophorum reprehensor, sed sermonis leporem et fa-

l) Id hoc sensu concedi potest BVDDEO monenti Obs. Hal. Lat. T. II. obs. X. p. 204 seqq.

ll) Alii enim ex supra citatis hunc, alii alium fluuium nominant, conf. MENAG. ad l. c. LAERT. PERIZON. ad l. c. AELIANI.

m) l. c. p. 90. add. LLOYD. l. c. praef.

n) Hist. phil. mor. gent. §. CXIX. p. 205. qui cuncta neruose comprehendit.

o) l. c.

p) Dict. T. III. art. Pythagore, not. K. p. 745 seqq. vbi etiam de speculo agit, quo Pythagoram in luna alio loco degenti aliquid indicare potuisse mentiti sunt.

q) Conf. SCHILTER. de discipl. Pythag. §. II. p. 522. Manud. phil. mor. et quos copiose laudat.

r) c. II. n. 10. plura supra iam de eius allata adolescentia.

s) ib. c. V. n. 20. LAERT. f. 11. AELIAN. L. II. c. 26. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

ſ) ib. n. 11.

ſſ) LAERT. L. VIII. f. 36.

et faciei venuſtatem ad venandos homines adhibuiſſe obiicit. Barbam promiſiſſe, et ſeculi mores ſuadent, et MARTIALIS[t] innuit, Pannicum ita ridens:

Democritos, Zenonas, inexplicitosque Platonas
Quicquid et hirſutis ſqualet imaginibus,
Sic quaſi Pythagorae loqueris ſucceſſor et haeres,
Praependet mentô nec tibi barba minor.

Oculos vero et faciem tantam maieſtatem inſediſſe narrant, vt vehementer, qui cum eo eſſent, illa percellerentur, iuuenisque acriter ab eo reprehenſus laqueo ſtatim vitam finiuerit[u]. Veſtimentis porro ref runt ca didis, coronaque aurea vſum eſſe[v]; vel, quod LAERTIVS[w] habet, ſtolam illum candidam ſemper ac mundam, ſtragulam item candidam e lana adhibuiſſe. Quae Laërtii narratio occaſionem dedit viris doctis[x], eos ex veteribus reprehendendi, qui lineas tantum veſtes geſtaſſe Pythagoram, lana, pecori detracta, pro profano veſtitu habito, contendunt[y], recteque dixiſſe LAERTIVM putant, lineorum vſum nec dum ad illa loca penetrauiſſe. Neque tamen ob vnum Laërtium plura veterum teſtimonia, quae diſerte Pythagoram a lana pecori detracta abſtinuiſſe perhibent, deſerenda ſunt; deceptum enim illum eſſe, vel ex eo patet, quod lini vſum tum nondum fuiſſe dicat, cum tamen THVCYDIDES λινᾶς χιτῶνας antiquiſſimum veſtimenti genus, paulo ante ſua tempora dicat in vſu eſſe deſiiſſe[z]. Conueniens quoque doctrinae Pythagorae erat, a lana abſtinere; abhorrebat enim a morticinio, quodque caeſis animalibus detractum erat, ob communem eorum cum hominibus naturam: quare et veſtitum ex animantibus comparatum impurum habuiſſe ait Apollonius[a]. In victu parcum, in potu modicum fuiſſe, atque ſaepe ſolo melle ac pane contentum vixiſſe, vinumque interdiu non guſtaſſe, obſonium illi fuiſſe vt plurimum cruda vel elixa olera, marinis raro vſum eſſe, paſſim narratur[b]. Addit his PORPHYRIVS[c], coenam pane ex milio et pulte et oleribus, rariſſime autem carne ex victimis ſacrificiorum, neque ea promiſcue ex quauis parte conſtitiſſe. Deorum penetralia ſubiturum ibique aliquandiu commoraturum, cibis famem ſitimque arcentibus vt plurimum fuiſſe vſum: et fami quidem arcendae compoſuiſſe ex ſemine papauaris et ſeſamo, ac cortice ſcillae probe lotae, donec a ſucco exteriori repurgaretur, ex floribus aſphodelorum, et foliis maluae, ex polenta, hordeo atque cicere: quae omnia aequali pondere minutim conciſa Hymettio melle in maſſam redegerit: contra ſitim autem praeparaſſe ex ſemine

t) Lib. IX. ep. 47.
u) PLVT. de diſc. adul. et amici T. III. p. m. 177.
v) LAERT. ſ. 19. IAMBLICH. c. XXI n. 100. AELIAN. L. XII. c. 32. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.
w) l. c.
x) Is. CASAVBON. et MENAG. ad l. c. Laërt.
y) IAMBLICH. l. c. APVLEIVS in Apolog. PHILOSTRAT. vit Apoll L I. c. 1. L. VIII. c. 7. p 333.
z) Conf. OLEAR. ad PHIL. vit. Apoll. L. I. c. 1. p. 5.
a) Lib. VIII. c. 7
b) Ib. ſ. 19. IAMBLICH et PORPHYR ll. cc.
c) n. 34. conf. SCHRADERVS diſſ. I. de Pythag. § 23. p. 41.

ſemine cucumeris, et vua paſſa pinguiori exemtis acinis, et flore coriandri, item ex ſemine maluae ac portulacae, ac caſei ramentis, ex polline farinae et pinguedine lactis; cuncta haec melle inſulano inter ſe commiſcuiſſe. Quo cibo et potu plane ſingulari vſus fuiſſe videtur, vbi diutius ab hominum conſortio ſeparatus viuebat, vt in antris et adytis ſacris ſaepe ab eo factum; non tantum vt ſuſtentandis corporis viribus ſufficeret, ſed vt ſanguinis quoque motus excitaretur concitatior, ſicque quem affectabat, enthuſiaſmus promoueretur. Ita vero corpus quaſi in quodam aequilibrio ſeruabat, vt eodem ſemper habitu ſibi eſſet ſimile. Animi vero, vt porro refert PORPHYRIVS, ſimiles ſemper mores ex vultu relucebant: nec is voluptate largius diffundebatur, nec moerore contrahebatur, neque vnquam gaudio vel dolore occupatus apparebat. At nec ridentem illum vel flentem vnquam quis vidit. Quae omnia an tanta grauitate ſeruauerit Pythagoras, fides penes hos ſcriptores eſto, quanquam veriſimile ſit, Pythagoram, egregium ſimulatorem, iſtam vultus grauitatem, qua potuerit, arte, affectaſſe, vt ſupra communem hominum conditionem eminere crederetur, et diuini quid in eo reſidere videretur. Quod vero Ariſtoteles apud LAERTIVM [d] ait: nunquam deprehenſum fuiſſe ὅτε διαχωρῶντα, neque veneri operam dantem, neque ſe inebriantem, occaſionem dedit ALDOBRANDINO [e], vt haec de peregrinationibus a Pythagora voluptatis cauſa non ſuſceptis frigide et contra veritatem hiſtoriae Pythagorae, quae tot nobis peregrinationes narrat, explicaret. Non enim hoc vult ſcriptor vetus, ſed, tantam Pythagorae verecundiam fuiſſe, praedicat, vt neque exonerandae ventris reddendaeue vrinae cauſa deceſſiſſe e via [f], neque venere coram aliis vſus fuiſſe vnquam viſus ſit. Commendat porro IAMBLICHVS [ff] prudentiam eius oeconomicam, tum potiſſimum demonſtratam, cum Alcaei adiiſſet haereditatem. Exercitationes quoque matutinas domi proprias habebat, animum ſuum ad lyram componens, et veteres quosdam Thaletis paeanas accinens [g]. Quin et ſaltationes quasdam ſaltitabat, quas agilitatem atque ſanitatem conciliare exiſtimabat. Nec deambulationes promiſcue cum multis conficiebat, ſed vno tantum vel altero comite in templis aut lucis; ſeligens ſibi loca ab omni ſtrepitu remotiſſima et amoeniſſima [h]. Etſi vero haec facile credi queant, nec virtutum naturalium dona Pythagorae deneganda ſint, patet tamen ex tota vitae eius hiſtoria et philoſophandi quoque inſtituto, eo tetendiſſe primarium eius ſcopum, vt more ſeculi [i], quo viuebat, doctrinam non coelitus tantum accepiſſe crederetur, ſed et daemon inter homines verſans haberetur, quem in finem abſur-diſ-

d) ſ. 19.

e) Ad h. l.

f) Id enim διαχωρεῖν apud Graecos ſignificare, multis veterum locis probari poſſet, ſi id ageretur. Male itaque Interpres Latinus quoque: nunquam viſus eſt ſaturari. Miramur haec Menagium praetermiſiſſe.

ff) Cap. XXX. n. 170.

g) PORPHYR. l. c.

h) ibid.

i) Hunc temporum illorum morem vt exempla plurima ſupra quoque, vbi de theologis Graecis et barbaris dictum, tacta, probant, ita imprimis is hic attendendus eſt, quia magnam facit veriſimilitudinem, Pythagoram ſe ei aſtute attemperauiſſe.

dissimae superstitioni litabat. Cuius rei argumentum, praeter ea, quae in antecedentibus adduximus, imprimis aureum femur est, quod Abaridi inter Olympica certamina ostendisse, vt is crederet, recte se Pythagoram pro Apolline habuisse, tanto consensu veteres tradunt [k], vt vix dubitari queat, rem ita a Pythagora fuisse institutam, licet doctissimus KVHNIVS [l] rem incertam esse putet, propter rationes Abaridis chronologicas, quas cum Pythagoreis non satis conspirare suo loco monuimus; quoniam enim dubia est aetas Scythae, tot veterum testimonia non tam facile conuelli possunt. Quod si verum hoc esse conceditur, videre nemo possit, qua ratione ab insigni impostura Pythagoras liberari queat, cuius eum propter hanc quoque causam reum ex veteribus egerunt PLVTARCHVS [ll] et LVCIANVS [m], qui salse eum traducit. Non defuere quidem, qui, vt ab insigni culpa Pythagoram liberarent, alium veterum narrationibus subesse sensum, contenderunt, et suspicati sunt, Pythagoram vel alchemiae mysterium Abaridi tradidisse, vel symbolico dicendi genere diuinam ei originem aperuisse [n], vel pulcherrimum tantum femoris habitum ostendisse, cum aurea dici soleant egregia et pulchra [o], vel ex femore Pythagorae, fricato et accenso igneum halitum auro similem prodiisse [p], vel icteri morbo femur luteum colorem induisse: verum ea omnia contorta esse, et sine vlla verisimilitudine dici, quilibet videt, qui diserta veterum loca cum iis contulerit, quae luculenter tradunt, ostenso aureo femore Abaridi Pythagoram de diuinitate sua fidem fecisse [q]. Nec mutandi metalla ars eo quidem tempore cognita fuit, vt supra probatum; ictero vero, vel fricatione colorem aureum induisse nulla vel leui probabilitate dicitur. Nihil itaque aliud inde colligendum, quam pertinere hoc aureum femur ad θαυμάσια Pythagorae, quo veteres omnes retulerunt, esseque illud luculentum imposturae specimen, quo vir vaferrimus hominibus illusit, vt diuiniores sibi origines assereret.

Aureum femur.

§. XII. Familiam aluit Pythagoras, ducta vxore, genitisque ex ea liberis, vt adeo, quod Aristoteles apud LAERTIVM [r] dicit: ἐδὲ πώποτε ἐγνώϑη ἔτε διαχωρῶν ἔτε ἀφροδιτιάζων, non ad abstinentiam a Venere, sed ad verecundiam Pythagorae modestissime ea vtentis referendum sit. Vxorem duxit Theano, quam Crotone ortam dicit SVIDAS [s], et Didymus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [ss], Cressam vocat, filiam Pythanactis, PORPHYRIVS [t]. Quae non concorditer tantum cum marito vixit, familiaeque etiam post eius fata praefuit, sed philosophiam quoque con-

Vxor, et familia.

k) PLVTARCH in Num. T. IV. p. m. 116 seq. AELIAN. L. II. c. 26. L. IV. c. 16. LAERT. L. VIII. f. 11. IAMBLICH. c. XIX. n. 92. c. XXVIII. n. 135. 140. PORPHYR. n. 28.

l) Ad l. c. AELIANI.

ll) l. c.

m) In Gallo l. c.

n) THEOD CRVGERVS progr. de aureo femore Pythagorae ἀποϑεώσεως eius signo.

o) SCHRADERVS diss. I. de Pyth. p. 36.

p) LICETVS de monstr. L. II. c. 48.

q) Vnus LVCIANI locus omnes has coniecturas euertit.

r) f. 11.

s) In Theano T. II.

ss) Strom. L. I. p. 309.

t) n. 4.

coniugis didicit, et scholam post eius obitum rexit [u]. Insano eius amore flagrasse Pythagoram, poëta vetus apud ATHENAEVM [v] tradit; laudantque veteres non tantum pulchritudinem eius, sed et castitatem et coniugalem fidem [w]. Alii tamen non vxorem, sed filiam Pythagorae fuisse, dicunt, Brontini Crotoniatae vxorem [x], cuius tamen natam quidam dicunt. Libros quoque ei veteres tribuunt, de quibus videndus MENAGIVS [y]. Ex hac vxore duos filios [z] suscepit Pythagoras, Telaugem et Mnesarchum aui nomine insignitum: alii [a] Duridis Samii auctoritate Arimnestum addunt, Democriti praeceptorem, vt Telauges Empedoclem instituit. Filias quoque aliquot memorant, Saram, Myiam, Arignoten [b]; additur aliis Damo [c], quo tamen nomine quibusdam [d] filius fuisse Pythagorae dicitur. Totam hanc familiam parentis philosophiam edoctam, eruditionem illius temporis praestantissimam tenuisse, et ad posteros quoque post parentis obitum propagasse, veteres testantur, quorum testimonia congessit MENAGIVS [e] de his feminis philosophis pluribus videndus. Incertum tamen esse, quod multi veterum perhibent, scriptis eas parentis philosophiam comprehendisse [f], ex iis apparebit, quae postea de scribendi apud Pythagoreos more dicentur. Aluit etiam seruos duos veteribus commemoratos, Astraeum et Zamolxidem Thracem, quorum vtrumque philosophiae mysteria docuisse traditur. De Astraeo a Mnesarcho sub populo inuento mira et fabulae proxima refert Diogenes *de incredibilibus* [g] *vltra Thulen*, eumque ab Anaximandro Geometriam edoctum, Pythagorae dono datum, et ab eo, exploratis ingenii et corporis circumstantiis, in disciplinam et familiaritatem receptum esse tradit. Zamolxidis Getarum legislatoris historiam supra inter septentrionis philosophos tetigimus, quibus hoc loco hoc tantum adiicimus, Graecos quidem magno consensu Zamolxidem Thracem Pythagorae discipulum et seruum facere [h], prouocantque IAMBLICHVS [i] et PORPHYRIVS [k] ad Dionysiphanem eius auctorem: monuisse vero iam HERODOTVM [l], idem se quidem a Graecis accepisse, existimare se vero, Zamolxin multis annis ante Pythagoram vixisse. Quae sententia verissima omnino videtur esse, cum inter vetustissimos legislatores Getarum Zamolxis referatur, qui ei diuinos

u) THEODORIT. therap. L. II.

v) Lib. XII. conf. MENAG. Hist. mul. philos. n. 79. p. 500.

w) Patet id ex apophthegmatibus eius apud CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 522.

x) IAMBLICH. c. XXVII. n. 132.

y) l. c. add. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 512. Matrem et filiam fuisse cognominem quibusdam placuit, et ad hanc epistolae relatae, quae sub Theanus nomine circumferuntur, et GALEVS inter scripta Pythagorea exhibet Op. Myth. p. 740 seq. De quibus tamen epistolis quid sentiendum sit, aliquoties iam dictum est.

z) SVIDAS l. c. PORPHYR. n. 3.

a) PORPHYR. n. 3.

b) IDEM l. c. IAMBLICH. SVIDAS ll. cc. Anonym. PHOTII p. 57. BENTLEI. Apol. ep. Phalar. p. 383. DODWELL. de aetate Pythag. p. 124. MENAG. l. c. FABRIC. l. c. p. 509.

c) LAERT. L. VIII. s. 42. IAMBLICH. c. XXVIII. n. 146. MENAG. l. c. n. 90.

d) SVIDAS in Pythag. l. c.

e) l. c.

f) Vid. laudati MENAGIO et FABRICIO ll. cc. PORPHYRIVS l. c. scripta haec suo adhuc tempore extare dicit.

g) Apud PORPHYR. n. 10 seq.

h) LAERT. L. VIII. s. 2. quosque ad h. l. in partes vocat MENAGIVS, STRABO L. XVI. p. 762. L. VII. p. 297. ORIG. contra Cels. L. III. p. 144. CYRILL. contra Iul. L. VI. p. 208.

i) n. 104.

k) n. 15.

l) Lib. IV. c. 95. 96. conf. BENTLEI. p. 58. LLOYD. l. c. CLERIC. l. c. p. 90.

uinos honores tribuerunt; vnde longe antiquiorem fuiſſe neceſſario ſequitur. Videturque vel nominis eiusdem ſeruum habuiſſe Pythagoras, confuſum poſtea cum legislatore Getarum, vel affinitas quaedam doctrinae de ſtatu animarum poſt mortem Graecos induxiſſe, vt hunc quoque Pythagorae diſcipulum crederent, licet multo prius hoc dogma habuerint Scythae et Hyperborei; vel abſurda Pythagoreorum conſuetudo, omnes viros celebres inter barbaros vel magiſtros vel diſcipulos Pythagorae conſtituendi, hunc Zamolxim ſeruum effinxiſſe.

Mors.

§. XIII. Certiora, hactenus traditis, non ſunt, quae de morte Pythagorae veteres paſſim narrant, cuius et tempus et genus varie refertur. Ol. LXVIII. obiiſſe, duo mſc. Codd. Chronici Euſebiani notant, quae recta ſunt, ſi ſupponatur, natum eſſe Ol. XLVIII. et LXXX annos expleuiſſe, quod Heracliti aſſertum apud LAERTIVM [m]. Alii tamen eiusdem Chronici codices, quos ſecutus eſt magnus SCALIGER, O. LXX. 4. ponunt, quod tempus et illis placet, qui XC. annos viuendo attigiſſe Pythagoram ſtatuunt; quos ſequitur etiam LLOYDIVS [n]. Alii, quorum calculos ſequitur DODWELLVS, quique centenario proximum obiiſſe, Hermippo apud LAERTIVM [o] credunt, Olymp. LXXVII½. ponunt. Anonymus vero PHOTII CIV. annos vitae curſu abſoluiſſe dum tradit, ab omnibus, qui ex veteribus de morte Pythagorae retulerunt, deſeritur. Nec mirandus hic diſſenſus eſt, cum ſatis negligentes veteres, ad quorum fidem tamen recurrendum eſt in conſtituendo die Pythagorae emortuali, in rationibus temporum annotandis fuerint. Nec magis certa ſunt, quae de mortis genere et cauſa paſſim apud veteres narrantur. Et hoc quidem dubio carere videtur, Pythagoram eiusque diſcipulos, quibus ſingularem vitae rationem et conſuetudinem valde a reliquorum hominum vita abeuntem praeſcripſit, et morum ſingularitate et reiectione eorum, qui explorati non ad ſocietatem eius admittebantur, et legum nouarum publicatione et rerum publicarum, quam moliebantur, emendatione et immutatione, inuidiam iramque incolarum magnae Graeciae, praecipue Crotonae, Metapontique in ſe concitaſſe, qua ad opprimendum Pythagoram eiusque diſcipulos et factionem conſpirauerint [p]. Qua vero ratione id euenerit, diuerſiſſime narrant veteres. Heraclides apud LAERTIVM [q], Pythagoram ait, poſtquam in Delo Pherecydi iuſta perſoluiſſet, rediiſſe in Italiam, et cum in domo Milonis Crotoniatae conuiuii celebritatem offendiſſet, Metapontum veniſſe, ibique cum viuere diutius nollet, inedia vitam finiuiſſe. His vero chronologia Pherecydis obſtat, quae manifeſte euincit, maturius hoc Pythagorae in Delum iter ab eo ſuſceptum eſſe, de quo ſupra cum actum ſit, nihil hic repetimus. Aliter Hermippus apud eundem LAERTIVM [r]: bello

m) Lib. VIII. ſ. 44. conf. MENAG. ad h. l. LLOYD. l. c. CLERICVS p. 124.
n) l. c. citati.
o) ſ. 40.
p) Prolixe hoc enarrat Apollonius apud IAMBLICH. c. XXXV. n. 25 ſeqq.
q) Lib. VIII. ſ. 40.
r) ibid.

inter Agrigentinos atque Syracuſanos exorto, Pythagoram exiiſſe cum ſociis, Agrigentinis opem laturum: his autem in fugam verſis, illum in fabarum campum incidiſſe, quem cum circumire vellet, a Syracuſanis fuiſſe interfectum. Reliquos vero, ad triginta quinque Tarenti fuiſſe crematos, cum primariis ciuitatis in reipublicae adminiſtratione contraire vellent. Quae mire placent DODWELLO [s], cuius chronologicae rationes cum narratione Hermippi reliquis melius concordant. Verum omni prorſus caret veriſimilitudine [t] virum nonagenarium, qui per totam vitam non Marti, ſed Muſis litauerat, relicta ſchola in bellum profectum praelio interfuiſſe, et Pythagoream ſapit fabulam, maluiſſe Pythagoram occidi, quam fabas in agro florentes pedibus proculcare. Alii ita rem narrant [u]: conſediſſe Pythagoram in domo Milonis, cum ſociis, eam vero domum quempiam ex his, quos ille admittere noluerat, per inuidiam incendiſſe, vel, ſecundum alios, ipſos Crotoniatas tyrannidis ſuſpicione et metu hoc perpetraſſe, Pythagoram igitur cum per incendium euaſiſſet, ſolum relictum eſſe, et in agrum quendam fabis plenum intrantem ibi conſtitiſſe, ac dixiſſe: Capi praeſtat, quam has dari peſſum, caedique ſatius eſt, quam loqui, (vel in moerore potius vagari [x]) atque ita iugulum perſecutoribus nudaſſe, compluresque ex diſcipulis circiter XL. fuiſſe interemtos, paucos effugiſſe, interque hos Archytam Taretinum et Lyſidem. Quae ex Ariſtoxeno atque aliis IAMBLICHVS [y] atque PORPHYRIVS [z] ita prolixius exponunt: Inſidias Pythagoreis a longo tempore ſtructas eſſe: tandem conſpirauiſſe contra eos Crotoniatas. Cylonem enim Crotoniatam, hominum potentem et violentum, ſed a Pythagora reiectum, a quo in conſortium recipi anxie cupiebat, cum factione ſua aduerſus Pythagoram eiusque amicos conſurrexiſſe. Pythagoram itaque odio cedentem, Metapontum ſe contuliſſe, ibique mortuum eſſe. Etſi vero aliquandiu Pythagorei ſe virtute ſua ſuſtinerent, tamen Cyloniorum inſidiis factum eſſe, vt domus Milonis in qua Pythagorei de militia deliberaturi, conſederint, igne ſubiecto cum ipſis viris combureretur, duobus tantum dilapſis, Archippo [a], qui Tarentum petierit, et Lyſide, qui in Graeciam abierit, Thebasque profectus Epaminondam docuerit: reliquos Pythagoreos omnes, Archyta Tarentino excepto, Italia emigraſſe, atque Rhegium confluentes, ibi vna vixiſſe. Dicaearchus vero apud PORPHYRIVM [b], ipſum Pythagoram adfuiſſe ait, cum illa conſpiratio erumperet; et ab amicis comprehenſum, primum Caulonium portum, inde Locros petiiſſe. Reiectum a Locrenſibus Tarentum vela feciſſe, et eodem ibidem, vt Crotone, modo exceptum Metapontum abiiſſe, vbique ſeditionibus in Pythagoreos orientibus. In Metapontina vero factione ipſum periiſſe Pythago-

s) l. c.
t) Conf. CLERIC. l. c. p. 157. conf. MENAG. ad LAERT. L. VIII. ſ. 39. BAYLE l. c. not. P.
u) LAERT. ſ. 39.
x) Vid. I. CASAVB. ad h. l.
y) Cap XXXV. n. 248 ſeqq.
z) n 54 ſeqq.
a) Ita melius legi, quam apud alios Archytam, ex dicendis infra de hoc philoſopho patebit.
b) n. 20.

thagoram, cum ad Musarum aedem confugiens necessariis omnibus destitutus in ea permansisset. Sunt et alia, quae diuersimode narrantur, quibus non immoramur, nec enim in tanto veterum dissensu certi quid statui potest, praeter hoc vnum, ipsam Pythagoreae societatis constitutionem delendae sectae occasionem dedisse, et Pythagoram senio grauem oppressisse: in reliquis enim circumstantiis passim ἀσύστατα regnant. Post mortem [c], qui viuus numinis instar cultus erat, non minore superstitione Dei instar honoratus est. Crotoniatae domum eius in aedem Cereris conuerterunt [d]; et per nomen eius iurauere sectatores [e]: statua quoque, Deorum monitu ipsi posita est [f] a Romanis, vt taceamus Carpocratianos eius imaginem Iesu imagini iunxisse [g]. Ceterum, vt hoc quoque addamus, multi fuere Pythagorae [h], quorum vnus et alter philosophi temporibus vixit, quorum cum nostro confusio historiam Pythagoricam mire turbauit, imprimis Pythagoras Lacedaemonius Numae coaeuus et Pythagoras Samius pugil, quorum res nostro passim perperam tribuuntur.

§. XIV. Non minori sententiarum diuortio disputatur, vtrum Pythagoras aliquid scripserit, scriptumue reliquerit? *Scripta.* Affirmatiuam tanta fiducia sequitur LAERTIVS [i], vt contrarium sentientes nugari dicat, et ad Heraclitum prouocans tria eum volumina scripsisse ait, *de institutione, de ciuilitate, de natura*, siue *paedeuticum, politicum, physicum*. Fuisse enim ait, ex Heracliti testimonio historiarum prae aliis omnibus peritum, veterumque scripta euoluentem inde suam sapientiam collegisse, polymathiam artesque vafras, (κακοτεχνίην). Heraclides vero Serapionis filius in epitome Sotionis [k] sex eius tractatus commemorat, primum *de vniuerso*, metrice scriptum, secundum, *sermonem sacrum*, tertium *de anima*, quartum *de pietate*, quintum *Helothalem*, quod nomen fuit parentis Epicharmi; sextum *Crotonam* aliosque tractatus duos, vnum *de natura*, alterum *de Diis*, quibus comprehensam doctrinam exiguo tempore Abarim docuerit, memorat IAMBLICHVS [l]: quorum alter *sermonis sacri* titulo insignitus fuisse, et ex arcanis maxime Orphei doctrinis decerptus dicitur, vel ab ipso Pythagora concinnatus, vel ex commentariis Pythagorae, quas Damoni filiae reliquerat, a Telauge conscriptus, de quo supra in historia Or-

c) Epitaphia quaedam exhibet LAERTIVS f. 44 seqq.

d) LAERT. f. 15. IVSTINVS L. XX. c. 4. PORPHYR. n. 4. conf. Otium Vind. Mel. III. §. 8. p. 270.

e) PORPHYR. n. 20. et HOLSTENIVS atque RITTERSHVS. ad h. l. HIEROCLES in aur. carm. p. 225. 230. conf. OMEIS ethic. Pythag. pag. 113. IAMBLICH. n. 28. Otium Vindel. p. 272.

f) PLVT. in Numa T. IV. PLINIVS H. N. L. XXXIV. c. 6. conf. BAYLE l. c. not. A. Quosdam statuam Sami a Polycrate in Iunonis templo erectam Pythagorae fuisse statuentes refutat APVLEIVS in florid. l. c.

g) AVGVSTINVS de haeres. ad Q. V. D. n. 7. T. VI. Opp.

h) LAERT. L. VIII. f. 46. decem enumerat, quibus tres addit STANLEIVS p. 698. conf MENAG. ad l. c. Laërt. MEVRS. ad Aristoxen. p. 150. viginti nominat, IONS. de Scr. Hist. phil. L. IV. p. 343. viginti nouem. conf. DODWELL. l. c. p. 114. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 451.

i) Lib. VIII. f. 6. conf. CLEM. ALEX. L. I. Strom. p. 332.

k) LAERT. L. VIII. f. 7.

l) Cap. XIX. n. 90. Obseruauimus vero Amoen. lit. T. VII. p. 198 seq. locum hunc eum sensum habere posse, docuisse, Pythagoram Abarim ea, quae postea libris istis duobus comprehensa sint.

Orphei mentio facta est [m]. Alia, passim memorata, et in his librum *de virtutibus medicis herbarum*, quem pertinacem famam antiquitatemque Pythagorae tribuere PLINIVS [n] dicit, praeterimus [o]. Quae veterum suffragia recentiores etiam quosdam in partes traxere. Fuerunt tamen inter veteres et numero et auctoritate potiores, qui candide fassi sunt, nullum, quod genuinum esset, Pythagorae scriptum extare, nec scripsisse quicquam Pythagoram, in quorum numero est PLVTARCHVS [p], IOSEPHVS [q], LVCIANVS [r], PORPHYRIVS [s], ARISTIDES [t] hisque tempore posteriores multi, et recentiores quoque plerique, quorum nomina alio loco produximus [u]. Nec dubitamus huic parti probabiliores rationes sequenti accedere, natura potissimum et indole philosophiae Italicae methodique a Pythagorae deamatae adducti. Postea enim indubitatis veterum testimoniis euincemus, Pythagoram sollicite cauisse, ne quid doctrinarum suarum in vulgus emanaret, huncque in finem et τὸ αὐτὸς ἔφα introduxisse, et symbolicam methodum adhibuisse, et iusiurandum interposuisse. Cui curae respondere non potuit studium consignandi doctrinam suam, peculiaribus syngrammatibus. Etsi vero pertinaciter pugnare nolimus, Pythogoram quaedam, quae ad alias rerum suarum rationes pertinebant, scripto forte consignasse, adeo tamen hoc ad doctrinas philosophicas trahi non potest, vt potius ab his argumentum peti queat, Pythagoram nullum librum philosophici argumenti scripsisse. Refert enim IAMBLICHVS [x], quicquid scriptum reliquerit Pythagoras, morientem Damoni filiae commendasse, monitae, vt secretum custodiret, quae parentis quoque iussis mordicus inhaeserit. Quod sua abscondendi studium si in ἐξωτερικοῖς tam diligenter seruauit Pythagoras, quis credat τῶν ἐσωτερικῶν librum eum consignasse? Parum vero nos mouent scripta Pythagorae apud veteres passim tributa. Vt enim taceamus, nomen Pythagorae ὁμώνυμον occasionem quibusdam dedisse, libros Pythagorae Samio supponendi, e.g. Pythagorae medici scripta [y], ipsum Pythagoreorum studium meletemata sua more seculi ad magistrum referendi, hos libros Pythagoricos aperte produxit. Quod ipsius IAMBLICHI [z] testimonio probamus, testantis, discipulos Pythagorae, quae ex ore eius audita exceperunt, et in literas retulerunt, ea ne pro suis quidem venditasse, sed retulisse ad Pythagoram tanquam quae ipsius essent. Plura, alio loco prolixius exposita [a], hic non cumulamus, sed Dicaearchi aliorumque accuratiorum, vt ipse monet PORPHYRIVS [b], auctorum fidem et relationem sequimur: *Pythagora prae*

m) Conf. MENAG ad Laërt. L. VIII s. 7. FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 119. Cercopi Pythagoreo tribuebat Epigenes, Hippaso LAERTIVS, Agnotae SVIDAS. Fuit vero duplex, vnus metricus, alter prosaicus dialecto Dorica conscriptus.

n) L. XXIV. c. 17 conf L. XIX. c. 5.

o) Enumerat omnia scripta Pythagorae tributa FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 453.

p) De fortuna Alexandri T. II. Opp.

q) Contra Apion. T. I. p. 1046.

r) De lapsu in salut. T. III. p. m. 198.

s) l. c. n. 57.

t) Orat. II pro Rhet. T. III. p. 495.

u) l. c. Amoen. lit. conf. FABR. l. c. p. 452.

x) Cap. XXVIII. n. 146.

y) LAERT. L. VIII. s. 47. collato PLINIO L. XIX c. 5.

z) Cap. XXIX. n. 158.

a) Amoenit. lit. l. c.

b) n. 57.

prae moerore propria manu e viuis sublato, exustisque igne discipulis, vnum alterumue, et in his Lysidem et Archippum euasisse, qui deficientem cum combustis, quam hucusque in pectoribus arcanam reconditamque custodierint, praeter quaedam intellectu difficilia, quae exterioris admissionis auditores memoria repetebant, scientiam, exiguos scilicet philosophiae igniculos, obscuros eos admodum et peruestigatu difficiles conseruarint, verentesque, ne philosophiae nomen inter homines interiret penitus, commentaria quaedam summatim composuerint, et antiquorum scriptis et eorum, quorum ipsi meminerant, in vnum redactis. Illud certum est, et a IAMBLICHO [c] quoque concessum: inter tam multa annorum curricula et aetates nihil vnquam Pythagoricorum hypomnematum confectum elaboratumque apparuisse, ante Philolai tempora, qui primus libros Pythagoricos tres Dioni vendidit [d], vt in Platone dictum [e]. Inter scripta vero Pythagoreorum, praeceptori praeter rem tributa nullum est celebrius aureis carminibus, licet ea exotericam magis, quam interiorem, doctrinam contineant, quae docto commentario illustrauit HIEROCLES [f]. Illa enim non Pythagorae, sed Pythagoreis tribuenda esse, veteres, ipsique Platonici non negant [ff], et ex dictis facile colligi potest. Num vero vel Lysidis, vel Philolai, vel Epicharmi, quod STANLEIVS [g] putat, vel Empedoclis, quae FABRICII [h] coniectura verisimilitudine non destituta est, opus sint, in tanta rei incertitudine definiri non posse putamus. Vsus vero est Pythagoras et sequaces plerumque dialecto Dorica [i], cuius tunc vsus frequentior erat in parte Italiae inferiore: idque etiam fragmenta Pythagorica hodienum extantia docent.

Ratio docendi Pythagorea.

§. XV. Hactenus inter densas incertis viis syluas oberrauimus, ipsius Pythagorae historiam vitamque describentes; parumque plani certique vidimus; paulo clarior iam lux affulget et semita expeditior, vbi ratio docendi a Pythagora adhibita explicanda est, in qua delineanda veteres non adeo dissentiunt. Cuncta tamen inter se distinguenda sunt, probeque separatim expendenda, cum confusio et huic parti tenebras induxerit. Pleraque vero, si veteres consulimus, ad haec potissimum momenta redeunt:

Auditores duplicis generis.

I. Auditorum atque discipulorum accuratum ante omnia discrimen Pythagoras instituit, methodumque duplicem, vulgarem nempe et arcanam, quam

c) c. XXXI. n. 200.

d) Fuisse eos tres libros supra ex Laërtio adductos verisimillimum est, recteque obseruatum FABRICIO l. c. p. 453.

e) Non obstat hactenus dictis Heracliti testimonium, ad quod prouocat Laërtius, illud enim non dicit, Pythagoram libros ex aliis conscripsisse, sed hausisse eum sapientiam suam ex monumentis inter peregrinandum collectis; frustraque haec trahit Laërtius ad initium libri physici. Tria enim illa syngrammata studiose occultata cum primus publicauerit Philolaus, ea videre Heraclitus non potuit, pulchre hoc ex ipso LAERTIO f. 15. obseruante DODWELLO, de aet. Pythag. p. 119 seq. Nec antea potuit eos inspicere Heraclitus, qui Pythagoreorum sectae addictus haud fuit, sed neminem audiuit. Quae vero pro asserendis Pythagorae scriptis attulit LEO ALLATIVS de script. Socratis erudite repressit B. OLEARIVS pec. diss. quae STANLEII hist. phil. P. III. p. 198. inserta est.

f) Dicetur de eo T. II. suo loco.

ff) Vide nominatos FABRICIO l. c. p. 460.

g) Hist. phil. P. VIII. p. 699.

h) l. c. p. 461.

i) IAMBLICH. c. XXXIV. n. 241. qui prolixe de causa adhibitae dialecti Doricae differit.

quam in Aegypto non ſine magno ſacerdotum commodo et auctoritatis atque emolumentorum incremento adhiberi didicerat, in vſum quoque traduxit. Adaptaſſe enim Pythagoram ſcholae ſuae faciem, quantum circumſtantiae patiebantur, Aegyptiacis ſcholis, inſtituta comparatione facile euinci poteſt. Scilicet non perire paſſus eſt vir callidiſſimus, quae magnis moleſtiis, et ſumtibus didicerat in Aegypto, quaeque ad extollendam inſtituti, quod meditabatur, auctoritatem, nominisque, quam quaerebat, famam ad diuinitatem relatam, augendam facere poſſe nouerat. Publica itaque oratione laudabat quotodie virtutem, et vitia luxuriae, caſusque ciuitatum ea peſte perditarum enumerabat; matronarum quoque ſeparatam a viris doctrinam, et puerorum a parentibus frequenter habebat. docebatque nunc has pudicitiam et obſequium in viros, nunc illos modeſtiam, et literarum ſtudium, hasque diſputationes aſſidue inſtituebat, vt prolixe IAMBLICHVS[k], paucis IVSTINVS[l] tradit. Ita docebat in templis, in gymnaſiis, aliisque locis publicis. Hi vero auditores ad ſcholam Pythagorae proprie non pertinebant, ſed ſua conſuetudine vitaeque inſtituto ac legibus viuebant, et a genuinis Pythagorae diſcipulis pro profanis, atque extraneis habebantur[m], ſcilicet qui indigni eſſent, vt intimioris ſapientiae fierent participes, cum e contrario intimioris admiſſionis diſcipuli, amici, ſocii, familiares vocarentur, nominibus his ſpeciali ſignificatione ad eos ita applicatis, vt non niſi in intimam diſciplinam admiſſos ſignificarent[n].

Exoterica doctrina.

Eſoterici.

II. Praeter hos publicos Pythagorae auditores erant alii quoque, qui diſciplinae eius propius ſe dederant. Refertque IAMBLICHVS[o], ſexcentos fuiſſe, quos non tantum ad capeſſendam philoſophiam oratione ſua permouerit, verum etiam dicto ſuo audientes habens, bonorum vitaeque communione iunxerit, vnde κοινόβιοι nominati ſint, quae vox vna cum ſimili inſtituto non ad philoſophos tantum, ſed ad Chriſtianos quoque tranſiit[p]. In hanc vero communionem qui volebat recipi, ſeſeque Pythagorae ad diſcendum obtulerat, cum prius ἐφυσιογνωμόνει, qua voce vtitur GELLIVS[q], id eſt ex vultu reliquisque habitus externi morumque circumſtantiis animi inclinationem atque diſpoſitionem explorabat, atque diiudicabat. Primo enim, vt luculenter IAMBLICHVS[r] exponit, inquirebat, quo affectu quis parentes aliosque familiares fuiſſet proſecutus: deinde notabat riſus ipſius intempeſtiuos, ſilentium, ſermonisque abuſum: tum quo cupiditatibus modo indulgeret, quos haberet ſibi familiares, et quo pacto cum iis viueret; denique quibus potiſſimum rebus interdiu vacaret, quibus idem gauderet,

Eorum exploratio.

k) c. VIII. ſeqq.

l) L. XX. c. 4.

m) IAMBLICH. c. XXXII. n. 237.

n) ib. c. XXXV. n. 257. SVIDAS T. I. v. ἑταῖρες p. 876. SCHEFFER. de nat. phil. Ital. c. XI. p. 99 ſeqq.

o) c. V. n. 29.

p) A Pythagoreis ad Iudaeos in Aegypto tranſiiſſe infra T. II. de therapeutis acturi docebimus. Inde ad aſcetas, et ab his ad monaſteria inſtitutum peruenit. Obſeruauit id ipſe HOLSTENIVS ad PORPHYR. n. 20. p. 27. qui et ſimilia ab aliis philoſophis ſuſcepta eſſe, erudite docet.

q) N. A. L. I. c. 9. vbi luculenter de diſciplina Pythagorica agit, quod Gellii caput docto commentario illuſtrat IOH. SCHILTERVS diſſ. de diſcipl. Pyth. §. XIX ſeqq. ſuffixa manud. phil. mor. ad Iurispr. p. 532 ſeqq. conf. IAMBLICH. c. XVII. n. 71. SCHEFFER l. c. c. XVII. p. 108 ſeqq.

r) l. c. L. XX. n. 94. PORPHYR. n. 33. SCHILTERVS et SCHEFFERVS ll. cc.

deret, doleretue: inſpiciebat et vultum et inceſſum, et totius corporis motum, atque ex natiuis faciei lineamentis ipſos ita noſcitabat, vt manifeſta indicia obſcuris animorum inclinationibus indagandis adhiberet. Quin et, quod IDEM alio loco [s] addit, ad animi commotiones virtutesque tum intellectus, tum voluntatis attendebat, obſeruabatque inter explorandum, an capaces eſſent, ea ſilentio cuſtodire, quae didiciſſent, deinde, an eſſent modeſti, an vehementiori affectui ſuccumberent, an contentioſi, an ambitioſi forent, ſi inſtructi a bonis moribus viderentur, tum porro in docilitatem et memoriam inquirebat; initio quidem, an prompte et perſpicue aſſequerentur, quae dicta erant: deinde quo amore, quaue moderatione tradita amplecterentur? et an abeſſet animi ferocia ſuae inſtitutioni inimica, placidique et tractabiles ſequerentur mores. Atque haec in probatione diſcipulorum ſpectabat, hucque ducebat prima eorum exercitamenta: ſicque exploratos aptos quos deprehenderat ad ſocietatem admittebat, ſin vero ineptum quempiam deprehenderet, eum tanquam alienum (ἀλλόφυλον) et extraneum procul reiiciebat, cuius exemplum ſupra in Cylone habuimus reiecto, quod toti poſtea ſocietati interitum attulit.

Exercitationes philoſophicae.

III. Neque vero ita exploratos initima mox admiſſione dignabatur, ſed purgandis a cupiditatum imperio animis intentus, per varias ἀσκήσεις ſiue exercitia philoſophica probabat, et an ſuperandis cupiditatibus ſuffecturi eſſent, tentabat [t]. Id vt efficaci quadam ratione efficiret, primariis animi cupiditatibus, voluptati, ſuperbiae et auaritiae, peculiaria afflictionum et moleſtiarum genera opponebat, quam tamen initiandi rationem non excogitauit ipſe, ſed apud Aegyptios, reliquosque, quos adierat, ſacerdotes, didicit, apud quos eiusdem fere generis initiationes vſu veniſſe, aliquot locis ſupra notauimus. Voluptati vt temperantiam opponeret, tenui eos victu potuque aſſuefaciebat, qui nec palatum delectaret, nec cupiditates irritaret, vnde et carnium, niſi quae ex ſacrificiis eſſent, vſum prohibuit, qua de re poſtea, vbi de victus ratione Pythagorea agendum erit, commode magis dicetur [u]. Nec potus alius admiſſus praeter aquam, niſi veſperi, vbi explorationi adhuc ſubiectis vini parum permittebat. Imprimis vero abſtinentiam ita eos exercere iubebat [x]; apparato omni cupediarum genere, quae in ſolennioribus conuiuiis apponi ſolent, cum diutiſſime oculos ſuos pauiſſent, eoque ſpectaculo cupiditates natura inſitas ad eſum prouocaſſent, ſtatim menſam tolli, atque ita impranſos abire iubebat [y]. Veſtimentis autem vti non aliis patiebatur, quam quae puritatem et humilitatem ſpirarent. Somni porro tentaturos iubebat eſſe parciſſimos; quaeque alia noſcebat ad cupiditates

 extrin-

s) n. 94.

t) Conferenda eruditа B. BVDDEI diſſ. de ἀσκήσει philoſophica Anal. hiſtor. philoſ. p. 109 ſeqq. et diligenter excutiendum argumentum, quod propter ſimilitudinem inſtitutorum inter Chriſtianos receptorum multam lucem hiſtoriae ſacrae foenerabitur. Pythagoreos enim aſcetae imitati ſunt, vt erudite probauit S. Reu. S. DEYLINGIVS Obſ. SS. T. III. p. 443 ſeqq.

u) Videndi interim IAMBLICHVS c. XXIV. n. 106. PORPHYR. n. 34. LAERT. L. VIII. ſ. 19. SCHEFFER. l. c. XIV. p. 140 ſeq.

x) Eſotericis vinum plane prohibebat, conf. IAMBLICH. n. 108. SCHEFFER. p. 149. BVDDEVS l. c. p. 419.

y) DIODORVS in Excerpt. Valeſ. p. 245.

extrinsecus accersitas, vt voluptates fouerent, extinguendas imperabat, cuius rei rationes philosophicas eleganter enarrat IAMBLICHVS [z], omnino hac de re ipse legendus. Quin et innatae omnibus intemperantiae diuersissima experimenta et castigationes, ac igne ferroque peragenda sufflamina, quae homines ignaui sustinere aut pati non possent, opponebat, vt ita non voluptates tantum supprimeret, sed et fortitudini animam assuefaceret [a]. Quem cruciatibus animum purgandi morem ab Indis didicisse SCHEFFERO quidem visum est [b], quos similia instituisse libro primo docuimus: quia vero incertissimum est, vtrum Pythagoras vnquam ad Indos penetrauerit, verisimilius creditur, apud Aegyptios hunc morem vidisse, qui apud omnes fere barbaricae philosophiae et theologiae antistites receptus fuit [c]. Superbiae opponebat contemtum. Quem enim externa exploratione praemissa ad interius tentamen admiserat, eum triennio contemtim haberi iubebat: nec tamen intermittebat, eius constantiam, verumque discendi studium, et an aduersus gloriam satis firmus honorisque contemtor esset, obseruare [d]. Quae etiam ex Aegypto petiisse Pythagoram, facile ex PORPHYRIO [e], discere potuisset SCHEFFERVS [f], fontes, vnde has *ἀσκήσεις* hauserit, Pythagoras perquirens, vbi *κακοπάθειαν καὶ προστάγματα σκληρά*, *afflictiones et aerumnas durissimas* Pythagoram sustinuisse, is diserte testatur. Vt ita contemtui animum assuescerent, a condiscipulis variis interrogationibus, obiectionibus, conclusionibus, fallaciis vexati sunt, qui mos ad nostras quoque scholas inde deriuatus fuit [g]. Forte ad hanc exercitationem pertinet, quod ATHENAEVS [h] narrat, Pythagoreos squalidis vsos esse vestibus: hoc enim ad omnes promiscue discipulos non posse referri, inde colligi potest, quod veste pura et candida, vti postea dicetur, vsi fuerint: vnde recte coniicitur, tentationi adhuc subiectos ita humilitatem didicisse: licet et hoc ex Pythagoreorum consuetudine certum sit, sacris operaturos etiam initiandos stola alba amictos fuisse [i] Auaritiae opposuit Pythagoras spontaneam paupertatem; non enim paucissimis tantum contentos viuere iubebat, sed et omni facultatum suarum imperio priuabat. Quicquid enim possidebant, in commune conferre tenebantur; haec bona dispensanda committebantur discipulorum iis, qui ei rei destinati erant, Politicique et Oeconomici dicebantur, vt qui legibus ferendis familiaeque regendae idonei essent [k]. Pertinuit tamen haec bonorum communio non ad solos acusmati-

Bonorum communio.

z) c. XXXI. n. 204 seqq.

a) ib. c. XVI. n. 68. c. XXXII. n. 225.

b) l. c. p. 138. cum sequitur, BVDDEVS l. c. p. 422 seqq

c) Apud eos enim istis *βαρβάροις* exercitum Pythagoram fuisse testatur PORPHYRIVS n. 8.

d) IAMBLICH. c. XVII. n. 72.

e) l. c.

f) l. c. p. 137.

g) Hinc enim origo vexationum Academicarum, quae depositiones vocari solent, deriuanda, conf BVDDEVS l. c.

h) L. IV, p. 161.

i) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 149. Ita conciliari inter se possunt veteres, contraria narrantes, conf. SCHEFFER l. c. p. 152. BVDDEVS l. c. p. 429.

k) IAMBLICHVS c. XVII. n. 72. GELLIVS l. c. Dubitat quidem SCHEFFERVS l. c. p 155. locis quibusdam Iamblichi inductus, putatque acusmaticos sua habuisse propria, sed refelli ex eo potest, quod, vbi reiecti fuissent, sua receperint, vnde ad aerarium societatis sua deposuisse certum est Obsignabatur tamen, vt testatur PSEVDO-ORIGENES philosophum. c. II. p. 44. quod deposuerant, vt recipere possent.

ſmaticos et initiandos, ſed omnem ſocietatem Pythagoream obſtrinxit, quippe quae communi conſortio, ſiue coenobio viuebat: amicorum enim omnia communia eſſe debere, et aequalitatem inter eos accuratam obſeruandam, quae nihil ſibi proprium reputaret, identidem diſcipulis iniungebat [l]. Etſi vero haec bonorum ſocietas, quam diu cum Pythagoreis quis viuebat, durabat, vnde inſeparabilem dixit GELLIVS [m], licebat tamen, ſi quem inſtituti poenituiſſet, tum facultates ſuas, quas ad commune contuliſſet, repetere, tum enim etiam cum augmento recipiebat et ſic diſcedebat [n]. Tandem vt haec omnia vno quaſi vinculo exercitia inter ſe colligaret, echemythiam illis, quae vox Pythagoreorum ſolennis fuit, ſiue ſilentium indixit. Vbi, non confundendum eſt hoc exotericorum ſilentium, cum ſacro ſilentio, quo omnes Pythagorae diſcipuli iure quoque iurando obſtringebantur, vt nemini, qui extra ſectam eſſet, quicquam doctrinarum Pythagoricarum proderent, id enim ad omnes ſectae huic addictos pertinebat et ſanctiſſime ſeruabatur. Qui vero in diſciplinam eius recipi cupiebant, eis vel quinquennii vel triennii, vel biennii, prout circumſtantias poſtulare credebat, ſilentium imperabat [o]. Quo manu eos ducere voluiſſe contendit IAMBLICHVS [p], ad linguam refrenandam, et intentum atque indefeſſum examen difficiliorum ſpeculationum, earumque ruminationem; alias rationes, a Pythagoreis adductas, cur moleſtiſſimum magiſter ſilentium introduxerit, breuitatis cauſa praeterimus [q]. Nec negari forte prorſus debet, attentionis, imperii in linguam, modeſtiae et tranquilitatis ſtudium ita commendare diſcipulis voluiſſe Pythagoram: valde tamen dubitamus, an hic ſolus hominis callidiſſimi ſcopus fuerit, et annon affectatae auctoritatis cauſa, vtque pro Deo quodam haberetur, mature ſeruo obſequio diſcipulos aſſuefecerit, vt tanquam ex tripode dicta effata ſua reciperent, et pro diuinis ea haberent, quod conſecutum quoque eum eſſe, vt inter ſuos numinis inſtar coleretur, veteres conſtanter tradunt [r]. Non ſolum enim in prolegomenis monuimus, ad eiusmodi philoſophorum circumſtantias attente reſpiciendum eſſe, propter influxum, quem in conſtituendis doctrinis earumque methodo plerumque ſeruauerunt, ſed in plerorumque etiam philoſophorum ſyſtematibus certis rationibus conflatis id vſu veniſſe, hactenus obſeruauimus; adeoque ſcopum quoque hunc Pythagorae tribuere eo minus veremur, quo magis plurima eius rei hactenus accepimus teſtimonia. Certe et ſilentio iſto, et receptione coeca omnium, quae tradebat, dogmatum auctoritatis praeiudicium firmauiſſe, nemo temere negabit, nec male

Echemythia.

 vir

l) citati, PORPHYR. n. 20. inde coenobiorum in eccleſia originem repetendam eſſe, recte vidit HOLSTENIVS ad h. l. Plura de hac communione bonorum habet IAMBLICHVS c. V. n. 29. c. VI. n. 30. c. XVIII. n. 81. c. XXX. n. 168.

m) *l.* c

n) IAMBLICH. n. 168.

o) IAMBLICH. c. XVI. n. 68. 72. GELLIVS l. c. APVLEIVS l. c. AELIANVS L. IV. c. 6. PSEVDO-ORIG. l. c. LVCIANVS vit. auct. T. III. p. m. 102. LAERT. L. VIII. ſ. 10. aliique multi.

p) l. c.

q) Prolixius eas exponunt RITTERSHVS. ad Malch. n. 19. p. 20. SCHEFFER. c. XII. p. 111. SCHILTER. l. c. p. 545. PASCH. introd. in rem lit. moral. vet. c IV. § 8. p. 662.

r) IAMBLICH. n. 30. 150. AEL. L. IV. c. 27. PORPHYR. n. 20.

vir quidam doctiſſimus paedantiſmi philoſophico - didactici ideo Pythagoram accuſauit [s]. Non tacebimus tamen duo momenta, quae oppoſuere viri quidam eruditiſſimi. Primum SCHEFFERVS [t] monet, viſum eſſe quibusdam hoc ſilentium tantum ad negatam interrogandi de auditis et recitatis poſt ſindona doctrinis licentiam pertinere; cum iis, teſte GELLIO [u] fas neque fuerit percontari, ſi parum intellexerant, neque commentari, quod audierant, contra morem aliorum philoſophorum, inter quos antiquiſſimum philoſophandi genus fuit per quaeſtiones et reſponſiones. Recte vero idem quoque monet, aliter de hoc ſilentio loqui veteres, et ad omnem linguae vſum negatum extendere. APVLEIVS [x] enim ſilentium hoc vocat vocis exilium, et initiandos hos elingues, quique loquitari dediſcant, linguamque omnem coërceant. Nec aliter LVCIANVS et PLVTARCHVS [y], vt alios praetereamus. Etſi vero facile concedi queat, eis extra philoſophandi exercitia occupatis pauca quaedam ad eſotericos, quae vitae neceſſitas requirebat, licuiſſe profari [z], certum tamen eſt, ſi veterum teſtimoniis ſtandum eſt, ipſo philoſophandi ſtudio diſtrictos et diſciplinae coenobii Pythagorei adſtrictos linguam ab omni voce edenda continuiſſe. Alterum obiicit acutiſſimus HEVMANNVS [a], non ſatis euidenter euictam eſſe huius ſilentii exiſtentiam, teſtibus, qui de eo loquuntur, nimis a Pythagorae aetate remotis. Quod licet non inuiti concedamus, et de tota Pythagorea hiſtoria ſupra obſeruauerimus, deeſſe nobis teſtes omni exceptione maiores et coaetaneos, ob arcanam diſciplinam ab his philoſophis deamatam, et mature extinctam ſectam, tantus tamen inter veteres de hoc ſilentio conſenſus eſt, vt veriſimilitudine non careat, praecipue cum rationibus Pythagorae, quas in conſtituenda hac ſocietate philoſophica ſecutus eſt, apprime conueniat. Accedit, quod iam innuimus, ſilentii rationem per ſe rem Pythagoreis fuiſſe ſanctiſſimam, eosque de rebus et doctrinis ſcholae ſuae, imprimis de iis, quae ad res naturales et diuinas pertinebant [b], tam pertinaciter tacuiſſe, vt maluerint mortem perferre, quam de iis quaedam propalare in vulgus, iureiurandi interpoſita et ad haeredes quoque et ſucceſſores propagata fide [c], id quod ex Aegypto quoque in ſuam ſcholam Pythagoras tranſtulit. Cui ſilentio ſectae, vt diſciplina quoque inſeruiret, vero valde eſt ſimile, mature ſilentio ſeruando eum diſcipulos aſſuefeciſſe [d]. Sed nondum duriſſimae diſciplinae ſatis erat, verum nec videre licuit initiandis Pythagoram, nec audire aliter niſi poſt velum loquentem [e], nec erudiri contingebat ab ipſo, ſed tantum ab vno eſotericorum, qui praecepta magi-

s) cel. DAV. KOELERVS pec. diſſ.
t) l. c. p. 117.
u) l. c. x) l. c.
y) locis ſupra citatis.
z) Veriſimile enim non eſt, plane nihil, etiam extra diſciplinam conſtitutis loqui licuiſſe, cum ſocietatis ipſius ratio et neceſſitas aliud poſtulauerit.
a) Act. philoſ. Vol. I. p. 729.
b) Recte hoc notatum IAC. WINDETO de vita funct. ſtatu ſect. V. p. 88.
c) IAMBLICH. c. XXXI. n. 188. c. XXXII. n. 226 ſeqq. PORPHYR. n. 19. RITTERSHVS. ad h. l. Plura veterum teſtimonia adduximus Amoenit. liter. T. VII. p. 200 ſeqq.
d) Imitatus quoque eſt Orpheum, ſimile inſtitutum ex Aegypto in Graeciam afferentem, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 1.8.
e) IAMBLICH. c. XVII. n. 72. conf. SYRBIVS de Pythagora intra ſindonem noſcendo.

magiſtri nuda proponebat, rationibus et demonſtrationibus omiſſis [f], quae indigna philoſopho methodus ſatis prodit, quo animo affectus Pythagoras cupiuerit diſcipulos. Rationum omnium inſtar erat, quo et ipſis ſatisfiebat, et ad alios loquentes vtebantur: αὐτὸς ἔφα, Pythagoram ita dixiſſe [g]: id quod tamen ad ſolos exotericos pertinuiſſe, recte monet SCHILTERVS [h]. Hos itaque initiandos nomen manebat exotericorum, et acuſmaticorum ſiue acuſticorum [i]; quod extra ſindonem conſtituti, ad ipſum Pythagoram non admittebantur, et ſolo auditu paſcebantur, immo nec ipſum quidem Pythagoram audiebant, ſed Hippaſum plerumque, vel alium mathematicorum. Quidam illos quoque Pythagoriſtas, hos Pythagoreos dictos eſſe, putant [k]. Cuius tamen nominis alii alias ſignificationes quaerunt; et ſi veteres quidem conſulimus, Pythagoriſtae illi dicti ſunt, qui, vt ait Theocriti SCHOLIASTES [l], *non improbabant, ſed probabant, et imitabantur Pythagoreos, non tamen in totum erant eius ſectae et dogmatis*, ſed, vt IAMBLICHVS [m] dixit, ζηλωταὶ γνησίων Πυθαγορείων. Qui enim Pythagoriſtas dictos putant eos, qui amictu corporis tenui e ſqualido vſi ſunt, cuius explicationis idem ſcholiaſtes meminit, tempora confundunt, nec ſatis attendunt, negligentiam in amictu ſerius et vix ante Diodorum Aſpendium inter Pythagoreos inualuiſſe [n]. Ceterum quisquis interius admitti cupiebat, eum, ſi minimum, biennium, plerumque vero triennium vel quinquennium etiam ita explorari tentariue oportebat: cuius diſciplinae rigidiſſimae, ſi quis impatientior, coenobiticae vitae renunciaret, dimittebatur is quidem, et ſua cum augmento vel duplum, recipiebat, ſimul autem monumentum ei, tanquam mortuo ab homacois, ſiue ſociis illius diſciplinae extruebatur, qui ſi quando illis obuius factus eſſet, cum eo, tanquam cum aliis quibusdam agebant, ipſum vero dictabant mortuum. Imo adeo ſeuera fuit Pythagorae diſciplina, vt ſi poſt peractam explorationem, poſt quinquennale ſilentium, poſt tot diſciplinarum orgia et initiationes, poſt tot animae purgationes, poſt peragrata tot theoremata, ſegnior quis atque hebetior reperiretur, tali homini in ſchola cippus aliquis et monumentum ſepulchrale erigeretur, dein auro argentoque onuſtus auditorio exigeretur, et pro mortuo haberetur [o]. Quem Pythagoreorum morem cum Hipparchus omiſiſſet, grauiſſime a Lyſide reprehenſus eſt, cuius hac de re epiſtola, modo genuina ſit, paſſim extat [p].

Eſotericorum conditio et nomina.

IV. Poſt quinquennale ita tentamen et ſilentium, qui Pythagorae probati dignique habebantur, dogmatibus arcanis participandis, interioris admiſſionis fiebant diſcipuli, inde ἐσωτερικοὶ dicti, et intra velum audiebant iuxta

f) id. c. XVIII. n. 81.

g) Citati, CICERO de nat. Deor. L. II. VAL. MAX. L. VIII. c 6. et veteres paſſim.

h) l. c. p. 551.

i) IAMBLICH. c. XVIII. n. 81. 82. Anonym. PHOTII l. c. PORPHYR. n. 37. RITTERSHVS. ad h. l.

k) SCHEFFERVS l. c. p. 101.

l) Ad Idyll. XIV. f. 102.

m) c. XVIII n. 80. Anonym. PHOTII l. c. SVIDAS in Pyth T. III. p. 236. conf. MENAG. ad Laërt. l. VIII ſ. 38.

n) Conf. SCHILTER. l. c.

o) IAMBLICH c. XVII. n. 37 ſeqq.

p) Inter Epp. Phil. ſoph. In GALEI Opp. myth. apud IAMBLICH. l. c. n. 75.

iuxta videbantque praeceptorem, cum antea extra velum, citra eius aſpectum nudo auditu morum praecepta non ſine moleſtia percepiſſent [q]. Tumque mutata tota philoſophandi ratio, nihil ſub ſymbolis praeceptum, quod non luculenter explicaretur, rationes vbique expoſitae, et imprimis rerum naturalium et diuinarum notitia clare tradita, et tota docendi via illi oppoſita, quam in erudiendis acuſmaticis tenebant familiares Pythagorae, ei muneri praefecti. Et his quidem eſotericis nomen datum mathematicorum, quibus, definiente GELLIO [r], *poteſtas erat, verba facere, et quaerere, quaeque audiſſent, ſcribere, et quae ipſi opinarentur, exprimere.* Hi γνήσιοι ὁμιλέται, quo nomine eos ſalutat CLEMENS ALEXANDRINVS [s], id eſt *genuini diſcipuli*, proprie Pythagorei [t] dicti ſunt; mathematici vero, vt porro ſubiicit GELLIVS [u], *ab iis artibus, quas iam diſcere atque meditari inceptauerant*, quoniam geometriam, et gnomonicam, muſicam, caeteraſque item diſciplinas altiores μαθήματα veteres appellabant. Idem confirmat Anonymus PHOTII [x]. Ex his, qui iſtis ſcientiae ſtudiis ornati ad perſpicienda mundi opera et principia naturae procedebant, phyſici nominabantur, et theoretici, licet hoc nomen, ad ſpeculationis naturalis ſummum caput, Deum et diuina proprie pertinuiſſe veriſimile ſit. Non enim de natura tantum, ſed de Diis quoque ad intimae admiſſionis diſcipulos diſſeruiſſe Pythagoram, Abaridis exemplo conſtat [y]. Pythagoreorum vero mos fuit, inde ad Platonem et Ariſtotelem tranſmiſſus, mathematicis ſcientiis tanquam gradibus ſcaliſque vti ad diuiniorem philoſophiam [z], qui hoc culmen attigerant, τέλειοι θεωρητικοὶ et σεβαςικοὶ dicebantur, id eſt religioſi, vt recte aptato ad noſtri ſeculi mores nomine vertit HOLSTENIVS [a]. Immo et viros dictos eſſe, ſenſu ſpecialiori ex IAMBLICHO [b] colligere licet, quod nomen ex Aegypto [c] in Graeciam, forte a Pythagora, translatum, poſtea ad Cynicos et Stoicos [d] delatum eſt. Et quia inter hos eſſent, quos vel adminiſtrandis ſocietatis facultatibus, rebuſque familiae regendis praeficiebat, vel ad ferendas leges ad ciuitates mittebat, quidam inde oeconomici, politici et nomothetici dicti ſunt [e]. Quae diſcipulorum Pythagoricorum genera ad exotericos pertinere putat eruditiſſimus SCHEFFERVS [f], eo quod circa humana occuparentur, ſed egregie fallitur. Ipſe enim ad quem prouocat PHOTII [g] Anonymus, luculenter non ad Pythagoriſtas, ſed Pythagoreos refert, quos diſcipulos Pytha-

q) l. c. n. 72.

r) l. c.

s) Stromat. L. V. p. 575.

t) Diſtinguit tamen Anonymus PHOTII inter Pythagoricos, ipſius Pythagorae familiares, et Pythagoreos, eorum diſcipulos; verum apud veteres promiſcuus vtriusque nominis plerumque vſus eſt.

u) l. c.

x) p. 56. Porph.

y) IAMBLICH. c. XIX. n. 90.

z) Videndus NICOMACHVS Intr. ad Arithmeticam et IAMBLICHVS Comm. in eandem.

a) Anonymus PHOTII l. c.

b) c. XXXVI. n. 266.

c) Notum illud hierophantae Aegyptii ad Solonem: Vos Graeci ſemper eſtis pueri &c. quod ſupra retulimus.

d) Conf. LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. II. diſſ. I.

e) IAMBLICH. c. XVII. n. 72. vbi expreſſa voce vocat γνωρίμους, familiares Pythagorae.

f) l. c. p. 106.

g) l. c.

thagoricorum, id eſt familiarium Pythagorae fuiſſe dicit et IAMBLICHVS[b] ex politicis legislatores dicit ἄνδρας δικαιοπραγεῖν βουλομένους, *qui ad ſummum virtutum ciuilium cultum peruenire contendant*, alioque loco narrat, ex primariis et perfectiſſimis diſcipulis quosdam miſiſſe, qui Graecorum vrbes ſalutaribus legibus inſtruerent[i], quos et alibi luculenter ſatis ab acuſmaticis diſtinguit[k], quin ipſe locus[l], quo tamen vir doctus nititur, diſcrimen inter acuſmaticos et politicos ponit; quanquam ex hoc loco manifeſtum quoque eſt, politicos a theoreticis fuiſſe munere, ſtudiis et occupatione diſtinctos: vnde recte infertur, non vni diſciplinae generi eſotericos vacauiſſe, ſed prout quis ſcientiam aliquam adamaſſet, ita a Pythagora fuiſſe inſtructum. Ceterum non viri tantum ita philoſophabantur, ſed et feminis ad haec ſacra patebat aditus, vnde feminarum Pythagoricarum indices paſſim offendas[m]. Illae μαθήτριαι dictae, vt viri μαθηταί[n]. Quae conſuetudo ſine dubio ideo a Pythagora obſeruata, et ex eius ſchola in Graecanicas translata eſt, quod apud barbaros quoque feminas non excluſas fuiſſe a myſteriis viderat.

Feminae Pythagoricae.

V. Habitabant hi Pythagorae diſcipuli in vnum, poſtquam in vnam familiam ſocietatemue coiuerant, quod ipſis κοινοβίων nomen conciliaſſe, ſupra docuimus: domus vero ingens, in qua vna cum liberis et coniugibus viuebant, ὁμακόιον, commune auditorium vocata eſt[o], vnde diſcipulis quoque Pythagorae nomen haeſit, vt ὁμάκοοι dicerentur. Nec arbitrariam illi ſequebantur vitam, ſed ad regulam totum diem componebant, quos recte nomine, ex eccleſia translato, canonicos vocites. Dignaque eſt ratio, qua per totum diem viuebant, quae curioſius exploretur. Scilicet nemo e viris Pythagoreis, vt ait IAMBLICHVS[p], id eſt, ex eſotericis e lecto ſurgebat, quin prius in memoriam ſibi reuocaret, atque ita reminiſcendo recognoſceret, quae pridie acta erant: quae ita in memoriam reuocabat, vt mente recenſere niteretur, quid primum dixerit, vel audiuerit, vel domeſticis ſuis e lecto ſurgens praeceperit, quid ſecundum, quid tertium; ſicque et agendorum habebat rationem, vt omnia memoria repetere allaboraret, eo ordine, quo ſingula illorum euenerant; ſin expergefacto plus otii ſupereſſet, tum etiam eorum, quae nudius tertius acta erant, reminiſcebatur. Non licebat autem, niſi ante ſolis ortum ſurgere, vt ſcilicet orientem ſolem adoraturi obſeruarent[q]. Vt vero nihil, quod deliberatum non mane eſſet, ſuſcipiebant, ita veſperi quoque, teſte EODEM[r], acta retractabant, eademque opera intellectum ſimul et memoriam exercebant: notique ſunt verſi-

Viuendi ratio Pythagorea.

b) Cap. XXIV. n. 108.
i) Cap XXX. n. 172.
k) n. 72.
l) n. 150.
m) Apud IAMBLICH. c. vlt. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. n. 76. p. 499. FABR. Bibl. Graec. Vol. I. p. 508 ſeqq. Sunt tamen inter eas, quae ingenio confictae videntur, vel nomina quarundam confuſa.
n) Anonym. PHOTII conf. SCHEFFER. l. c. p. 106.
o) IAMBLICH c. VI. n. 30. PORPHYR. n. 20. CLEM. ALEX. Strom. L. I. et veteres paſſim.
p) IAMBLICH. c. XXIX. n. 165.
q) ibid. n. 256.
r) ibid. PORPH. n. 40.

verſiculi aurei carminis, quibus illud veſpertinum examen philoſophaturis maxime commendatur [s]: Sed et muſicam mane medicinae inſtar, (κάθαρσιν nominabant [t]) adhibebant, et ſaltationem quoque inſtituebant, pro inſtrumento vero lyra vtebantur, tibias aliquid molle et pompae accommodatum liberisque hominibus indignum reſonare putantes: inque vſu erant illis Homeri et Heſiodi ſelecti verſus, quibus animos cantando emendabant. Sed et alio tempore muſica vtebantur, ad affectus animi corrigendos [u], quam Pythagoram atque Empedoclem mira arte exercuiſſe et affectus vehementiſſimos compeſcuiſſe narrant [x]. Erantque ſcholae Pythagorae certae artis in hunc finem diſpoſitiones, vnde ἐξάρτυσις, ſiue adaptatio; συναρμογά, ſiue concinnitas, et ἐπαφά, ſiue attactus excogitatae, quas idoneis carminibus efficere, animique habitudinem in contrarios affectus vtiliter traducere laborabant. Sed et cubitum ituri per odas quasdam et peculiares cantus mentes repurgabant a diuturnis perturbationibus, et illo, qui adhuc in auribus tinniebat, ſtrepitu, ſicque tranquillam et vel paucis, vel bonis ſomniis comitatam quietem ſibi conciliabant; ſurgentes autem alterius moduli cantibus a lecti torpore ſoporisque grauedine ſeſe liberabant, id quod praeter IAMBLICHVM, veteres paſſim teſtantur [y]. Ita praeparati iuxta praeſcriptum ad ſcientiarum ſtudia ſe applicabant, et matutinas, quidem vt porro IAMBLICHVS [z], deambulationes ſoli in huiusmodi locis ſuſcipiebant, vbi quies et congruum ſilentium, vt templa, luci, et alia, animis remittendis apta erant. Non enim cum quoquam conuerſandum exiſtimabant, antequam ipſi animum ſuum bene conſtitutum recteque compoſitum haberent: eo autem conducere ſolitudinem: nam ſtatim a lecto ſurgentes in turbam prorumpere, turbulentum eſſe cenſebant. A matutina deambulatione congreſſus inter ſe inſtituebant, imprimis in templis, vel ſi id non daretur, in locis ſimilibus: tempus autem iſtud docendo, diſcendo, moribusque excolendis conſumebant. Ab huiusmodi ſcholis deinde ad corpora curanda ſe conuertebant: plerique vnctione et curſu vtebantur, pauciores lucta in hortis et nemoribus, quidam etiam halterum iactu [a] aut ſaltatione cum manuum geſticulatione ſtudioſe eligebant exercitia corporis vires roboratura. In prandio panis erat et mel, vinum vero per diem non guſtabant. A prandio ciuilia tractabant negotia, tam peregrinos, quam hoſpites concernentia. Circa veſperam iterum ibant deambulatum, non tamen ſinguli ſeorſim, ſicuti mane ſolebant, ſed bini terniue,

s) *Nec feſſa in dulcem declines lumina ſomnum,*
Quin ter cuncta prius reputaueris acta diei
Quae praetergreſſus, quid geſſi in tempore? quid non?
Et de matutino tempore:

E ſomno primum euigilans cum ſtrata relinquis,
Diſponas animo luce expedienda futuro.

t) Purgationis hoc genus philoſophicae omiſit B. BVDDEVS in diſſ. de καθάρσει Pythagorico-Platonica, quae in Anal. hiſt. philoſ. extat.

u) IAMBLICH. c. XXV. n. 110, vbi certis affectibus certos cantus et modulationis genera oppoſita fuiſſe narrat.

x) ibid. conf. SENECA de ira L. III. c. 9. AELIAN. var. hiſt. L. XIV. c. 23. EVSTATH. ad Hom. Iliad. I. p. 643. Scholiaſtes Hermogenis, cuius luculentum locum adduxit FABR. ad SEXT. EMP. L. VI. adu. Math. ſ. 7. QVINTIL. Inſtit. orat. L. I. c. 10. L. IX. c. 4. aliique.

y) Vid. quos laudat SCHEFFER. l. c. p. 179.

z) IAMBLICH. c. XXI. n. 96 ſqq.

a) Vid. MERCVRIALIS in gymnaſtica.

niue, in memoriam fibi mutuo reuocantes, quae didicerant, et in praeclaris ftudiis fe exercentes. Ambulatione defuncti ad balnea fe conferebant, lotique inibant conuiuia, quae intra decem conuiuas terminabantur. Hisque congregatis libatio et facrificia fuffimentis et thure celebrabantur; hinc ad coenam ibant, cui ante occafum folis finis imponebatur. Poft coenam iterum fiebat libatio, dein lectio fequebatur. Mos autem erat, vt natu minimus legeret, natu vero maximus praefideret, quidque, aut quomodo legendum effet, praeciperet. Abituris pincerna libamen infundebat, peractaque libatione generalia vitae praecepta fenior iniungebat. Haec Iamblichus, quae omnia erudite illuftrat SCHEFFERVS [b], qui, ne nimii fimus, ipfe videndus.

Victus et amictus ratio.

VI. Non vero totius tantum diei negotia difponebat difcipulis Pythagoras, fed et victus et amictus rationem eam illis praefcribebat, quam et tuendae fanitati prodeffe, et philofophiae fuae praeceptis conuenire iudicabat. Quod ad victum attinet, ita de iis exponit IAMBLICHVS [c]: *In genere omnes improbaffe cibos, qui flatulenti effent, quique ftomacho tumultum excitare poffent; alios vero his diffimiles commendaffe, qui fcilicet habitum corporis conferuent, adftringantque: vnde et milium nutritioni aptum iudicauiffe: omnino autem eos cibos reieciffe, qui Diis ingrati effent, quique nos a Dei familiaritate abducerent. Monuiffe quoque cauere ab iis, qui facultatem diuinandi, puritatem animae, caftitatem, fobrietatem, aut virtutis habitum impedirent: denique refpuiffe omnia fanctitati aduerfa, et tum ceteram animi puritatem, tum oblatas in fomno fpecies obfufcantia. Theoreticorum vero fummis et principibus, qui maxime feuera lege agitaturi effent, omnia fuperflua vetitaque ciborum genera fimul ac femel fubmouiffe: ac ne vnquam vel animata ederent, vel vinum biberent, vel Diis hoftias immolarent, vel vllo denique modo animalia laederent, quin iis potius debita iura ftudiofiffime feruarent, auctorem extitiffe. Idem et legislatoribus iniunctum, vt ab animalibus propter iuftitiam omnibus feruandam abftinerent. Ceteris tamen, qui vitam non adeo ad vnguem expurgatam, facramque et philofophicam agerent, poteftatem dediffe, certa quaedam animalia attingendi, iisque abftinentiam imperauiffe, definito tempore circumfcriptam; his praecepiffe: cor non rodere, cerebrum non comedere, quod in iis fedes ac veluti fcalae quaedam fapiendi viuendique confifterent. Etiam abftinentiam ab aliis propter diuinae rationis naturam iniunxiffe: hincque malua abftineri voluiffe, quoniam fympathiae inter coeleftia et terrena index effet, item a melanuro, quia Diis infernalibus facer effet, item ab erythino; fabarum quoque efum prohibuiffe, propter multas facras naturalesque rationes.* Adducendus erat locus Iamblichi totus etfi longiufculus, quoniam facem praefert, ad iudicandum de iis, quae de legibus Pythagorae cibariis recentiores, veteres fecuti varie difputant [d], quae,

b) l. c. p. 160.
c) c. XXIV. n. 106 feqq.
d) Conf. de legibus Pythagorae cibariis praeter SCHILTERVM l. c. p. 536. SCHEFFERVM l. c.

ne nimii ſimus, ſummatim tantum enarrabimus. Et primo quidem de abſtinentia a carne et piſcibus valde dubitatum eſt, vtrum ea ad omnes diſcipulos etiam exotericos pertinuerit, an tantum ad eſotericos, et ex his perfectiores modo, et ſublimiori theoriae gradu conſtitutos. Prius Anonymus PHOTII [e] afferit, qui omnes Pythagorae diſcipulos ab animalibus abſtinuiſſe, et ex ſolis victimis certo tempore guſtauiſſe refert. Idem placuit SENECAE [f], PLVTARCHO [g], CLEMENTI [h], PORPHYRIO [i]: Quos ſecuti ſunt ex recentioribus multi [k]. Nec rationes illis deſunt; vrgent enim, Pythagoram diſcipulos eam ob cauſam a venatione abſtinere iuſſiſſe [l], et, quod monet SENECA [m], dixiſſe, *omnium inter omnia cognationem eſſe, et aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium: nullam animam interire, nec ceſſare quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Interim ſceleris hominibus ac parricidii metum feciſſe, cum poſſint in parentis animam inſcii incurrere, et ferro morſuue violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hoſpitaretur.* Haec Seneca, qui in ſequentibus quoque exponit, qua ratione Sotion hanc ei abſtinentiam a carnibus perſuaſerit. Alii vero hanc abſtinentiam a carnibus non ad totum Pythagoreorum chorum, ſed ad eſotericos tantum, neque ad hos omnes, ſed tantum ad perfectiores et religioſiores reſpexiſſe afferunt, teſteſque laudant PORPHYRIVM [n] atque IAMBLICHVM [o]. Nos, ſi hos ſequimur, certum putamus, eam non ad omnes pertinuiſſe, et tantum τοῖς θεωρητικωτάτοις praeceptum fuiſſe, vt ab omni ἐμψύχων eſu abſtinerent: fuit tamen quaedam etiam a carnibus abſtinentia omnibus Pythagorae diſcipulis communis, qua non licebat eis comedere carnes, niſi certi generis, imprimis eas, quae ex victimis eſſent, vt ipſe teſtatur PHOTII anonymus. Nec ratio τῆς μετεμψυχώσεως declinanda eſt. Statuebat enim, teſte IAMBLICHO [p], Pythagoras: *Animam humanam in ea ſaltem animalia non ingredi, quae mactare fas eſt: ideoque ex immolabilibus ea ſola comedenda, quae pro victimis caedere licet, a caeteris omnibus abſtinendum; haecque acuſmaticis praecepiſſe.* Ex quo loco, ſi Iamblichi auctoritatem ſequimur, quam LAERTIVS [q] quoque firmat, ſequitur, carnium hoc interdictum ad pollutas carnes, quaeque victimae haud eſſent, relatum fuiſſe, et acuſmaticos quoque obſtrinxiſſe. Ideo et a morticinis abſtineri iuſſit, cuius quoque lanam reſpuiſſe ad veſtem ſupra obſeruatum eſt. Piſcium tamen eſu omnibus interdixiſſe, veteres plerique

l. c. p. 143. BVDDEVM l. c. p. 413. IO. LVDOV. BOYE pec. diſſ. 10. MICH. WEINREICH. de abſtin. carnis Pyth. M ſc. Lipſ. T. IV. obſ. 85. p. 65 ſeqq. ANT. GVNTH. HECHVS pec. diſſ. DODWELLVS l. c. p. 125 ſeqq. qui carnis eſum introduxiſſe Pythagoram pugilem, prohibuiſſe philoſophum contendit, conf. CLER. l. c. p. 141.

e) l. c.

f) Epiſt. 108.

g) De eſu carnium T. II. p. m. 371.

h) Paedag. L. II. c. 1.

i) De abſt. a carn. L. I. c. 24.

k) Vide nominatos SCHILTERO l. c. p. 556. PHIL. CAROLI Obſ. ad Gell. L. IV. c. 11. p. 264. STOLLE Hiſt. phil. mor. gent. §. 130. p. 216.

l) IAMBLICH. c. XXI. n. 100.

m) l. c.

n) l. c. c. 27. de vit. Pyth. n. 34.

o) l. c. n. 98.

p) n. 85.

q) Lib. VIII. ſ. 35.

que teſtantur [r], et IAMBLICHVS etiam raro, monet, veſci ſolitos opſonio a mari petito [s], quod id genus cibi propter certas cauſas vſui illis ad victum non eſſet. Cauſas is non aperit, LAERTIVS [t] vero, piſces ſacros ideo non guſtandos praecepiſſe, ait, quod fas non ſit, eadem diis et hominibus apponi; EVSTATHIVS [u] autem eam cauſam affert, quod ἐχεμυθίας ſymbolum ſint. Fabas edere cur prohibuerit, infra melior dicendi locus erit, vbi de medicina Pythagorea dicendum. Malua cur abſtinendum eſſe voluerit, IAMBLICHVS explicuit [x], qui alio loco lucem obſcure dictis foeneratur, obſeruans ideo herbam hanc ſympathiae inter coeleſtia et terrena indicem dici, quia ſoli ſeſe obuertit [y]. Sed et maluae folium eſſe ſanctiſſimum dixit Pythagoras, teſte AELIANO [z], ad cuius locum videnda ſunt, quae commentatur IACOBVS PERIZONIVS. Porro et ab ouis abſtinuiſſe vt ab animalibus ouiparis LAERTIVS [a] teſtatur, quod ſcilicet nutrire plurimum, et genituram vberem praebere, veneremque concitare obſeruetur: quam rationem PHOTII anonymus etiam affert, cur carnibus veſci ſuos non voluerit. Alia leuiora non attingimus, a SCHEFFERO [b] expoſita, qui legendus. Quod ad potum attinet, eadem ratione vt de carnibus diſpoſuit. Contemplatiuis omnis vini vſus interdictus erat, vt diſerte teſtatur IAMBLICHVS [c], eo quod mentis ſinceritati et integritati officeret, cui theoretici prae aliis ſtudebant. Reliquis vino vti licebat, ſed non interdiu, vti ſupra ex Iamblicho traditum. Aqua vero pura, et panis mundus vnus in dies duos, vt habet Alexis apud ATHENAEVM [d] et olera et maza, pleraſque coenas Pythagoreorum replebant. Veſte vſos fuiſſe Pythagoreos, praeceptorem imitatos, candida et munda, ſupra iam dictum, vbi etiam an lino tantum vel lana confici iuſſerint veſtimenta pluribus egimus. Imprimis vero in cultu Deorum et ſacrificiis peragendis non niſi veſte pura et candida, in qua nemo dormiuerit, eſſe in templum intrandum praecepit, quod mire peruertit ARCERIVS, nigram rufamue veſtem a IAMBLICHO [e] innui putans, qui nigrum et fuſcum colorem, vt ſomnum, ignauiae, ſymbolum eſſe, ideoque vitatum a Pythagora, dixerat. Ceterum licet coniugibus vti liberoſque procreare ſuis non interdicebat Pythagoras, fortitudinem tamen, et moderationem vehementer iniungebat, ventrique imperari iubebat, et ad generandam ſobolem rationes medicas ſaluberrimas praeſcribebat, et coniugii fidem quam maxime commendabat [f].

 VII.

r) PLVT. l. c.

s) n. 98. opſonium vero idem hoc loco eſt, ac cibus.

t) l. 34.

u) Odyſſ. μ. p. 1720. x) n. 109.

y) In Protrept. Symb. XXXVIII.

z) Lib. IV. c. 14. conf. SCHEFFER. l. c. p. 143.

a) l. c.

b) l. c. c. 9. de gallo gallinaceo albo.

c) l. c. Ita et Apollonius Tyaneus, rigidus Pythagoreiſmi obſeruator apud PHILOSTRAT. L. I. c. 15.

d) L. IV. c. 17. locus dignus qui legatur; ita enim:

Οἱ Πυθαγορίζοντες γὰρ ὡς ἀκούομεν
Οὔτ' ὄψον ἐσθίουσιν, οὔτ' ἄλλ' οὐδὲ ἕν,
Ἔμψυχον, οἶνον τ' οὐχὶ πίνουσι μόνοι
- - τὰ δὲ, καθ' ἡμέραν τάδε
Ἄρτος καθαρὸς εἷς ἑκατέρῳ, ποτήριον
Ὕδατος - - -

e) Cap. XXVIII. n. 153.

f) Cap. XXXI. n. 209 ſeq.

Methodus duplex.

VII. Ex his facile intelligi poteſt, duplicem adhibuiſſe Pythagoram docendi methodum vulgarem et arcanam. Hoc enim in ſcholis Aegyptiorum Graecorumque theologorum initiatus didicerat, idque ipſius ſcopus, quem in conſtituenda ſocietate philoſophica ſequebatur, poſtulabat. Vulgari vero methodo virtutis praecepta omnibus paraenetica docendi ratione commendabat palam, cuius exempla aliquot orationum cohortantium ad virtutem exponit IAMBLICHVS [g]; altera, quae arcana fuit, Aegyptiacae docendi viae aemula imaginibus ſymbolisque conſtabat, quorum cum poſtea pluribus mentio facienda ſit, nihil de iis hoc loco addimus. His ſymbolis vtebantur Pythagorei, vbi coram ἀλλοφύλοις et extra familiam ſuam conſtitutis de ſapientia et doctrina praeceptoris diſſerendum erat, cum ipſi facile inuicem ſe intelligerent, a nemine vero, qui his ſacris initiatus non erat, intelligi poſſent. Erantque iſta ſymbola, recte monente IAMBLICHO [h], *ſi quis arcanos ſenſus non attigiſſet, ridicula et anilia, nugisque et gerris plena, vbi vero ſignificatio, ſenſusque latens euolutus eſſet, profundam philoſophiam exhibebant.* Tantumque fuit in reticenda et recondenda Pythagorae doctrina diſcipulorum eius ſtudium, vt ne acuſmaticis quidem, ſiue qui initiari cupiebant, et in diſciplinam Pythagorae ſe dederant, omnia eius dogmata proponerentur, ſed, quae res naturales et diuinas exponebant, phyſicis et ſebaſticis, vti ſupra dictum, reſeruarentur, et obſcuriſſime nudarum veritatum moralium aſſertiones illi a quodam intimae admiſſionis diſcipulo acciperent. Tandem, vt accurate cuſtodiretur, et a vulgi auribus ſemoueretur ſapientia Pythagorica, cauebant Pythagorei, ne quid ſcripto emanaret in vulgus: hinc totam Pythagorae doctrinam in pectoribus, vt ait PORPHYRIVS [i], arcanam reconditamque cuſtodiebant, nihilque ſcriptis conſignabant, praeter quaedam intellectu difficilia, quae exterioris admiſſionis diſcipuli memoria repetebant. Cum vero plerique Pythagorei a Cyloniana factione delerentur, Lyſis et Archippus, qui domo tunc aberant, commentaria quaedam, ne tota ſcientia interiret, ſummatim compoſuerunt, et quae alii reliquerant, in vnum corpus redegerunt: praecipientes filiis et filiabus ac vxoribus, ne cuiquam extra familiam eorum copiam facerent, idque continua quadam ſucceſſione priuatim poſteris denuntiantes, permulto tempore obſeruarunt. Platonis tamen tempore, vbi ſecta ad finem vergebat, non tantum Philolaus ſcripta Pythagorica vendidit [k], ſed Archytas quoque Tarentinus [l] commentaria ſua cum Platone communicauit. Fecit vero hoc abſcondendi ſua ſtudium, vt non ſolum quod ſupra expoſuimus, tota Pythagorae hiſtoria fieret obſcuriſſima et incertiſſima, verum etiam ex tot eius diſcipulis pauci nobis innoteſcerent, vt ex eo Pythagorae diſcipulorum catalogo videre eſt, quem contexuit IAMBLICHVS [m], in quo tamen ſunt qui-

g) Cap. XXII. n. 101 ſeqq.

h) n. 103 ſeqq.

i) n. 57. 58. et qui eum exſcribit IAMBLICH. c. XXXV. n. 252. conf. Amoenit. liter. T. VII. p. 200 ſeqq.

k) Probatum id ſupra in Platone.

l) Vid. PLATO epiſt. XII

m) l. c. c. XXXVI. n. 266. ex quo catalogum Pythagoreorum confecit FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 480.

quidam, qui ad hanc fectam non pertinent [n]. Eorum, quorum doctrinae ad nos peruenit memoria, in fequentibus dabimus hiftoriam.

Obferuationes criticae generales de philofophia Pythagorae.

§. XVI. Facilis ex his, quae hucusque de rebus Pythagorae, veterum fuffulti teftimoniis, differuimus, coniectura eft, certiora atque luculentiora de ipfa philofophia atque doctrina Pythagorica expectari non poffe, multisque et hanc quoque Pythagoricae hiftoriae partem tenebris circumfeptam effe, et infuperabilibus premi difficultatibus. Res itaque omnis etiam hic quoque ad coniecturas redit, quarum rationes et fundamenta vt recte conftituantur, fequentia praemonenda funt, antequam de ipfa Pythagorae philofophia et doctrinis difpicimus.

I. Philofophia Pythagorae incerta.

I. Quam incerti fint fontes, ex quibus notitia philofophiae Pythagoricae hauriri poteft, demonftrari luculentius nequit, quam fi ea repetantur, quae de methodo Pythagorae et fequacium arcana late in fuperioribus difputauimus. Ipfe enim, vt probabilior fert fententia, Pythagoras nihil fcripfit, certe nihil, quod non manifeftae fraudis fufpectum fit, ad nos peruenit. Nec difcipuli quicquam, quod interioris difciplinae et doctrinae effet, in literas retulerunt, fed obfcura quaedam et fymbolica in commentarios relata, tanquam aenigmata et gryphos fuis ita commendauerunt arcane cuftodienda, vt aureum vellus draconibus traditum, vel Hefperidos poma cuftodienda commendata effe, credas. Lyfis vero et Archippus, arcanam, quam in memoria hactenus feruauerant, doctrinam, non clara luce, fed exiguis, tefte PORPHYRIO [o] igniculis obfcuram admodum et peruefligatu difficilem conferuarunt, et collatis obfcuriffimis antiquorum fcriptis, methodo Pythagorica, id eft, tenebris obfepta in literas retulerunt. Neque tamen horum quoque commentaria fuperfunt, fed infelix condendi ftudium ea omnia abftulit. Pythagorei vero, qui poft magiftrum floruere, cum fua Pythagorae fuppofuerint, valde fufpecti funt, an praeceptoris, quem viuum non audierunt, mentem tam obfcure et per aenigmata traditam recte intellexerint, nec ne? fymbolicam enim docendi methodum aptam effe, vt quicquid otiofis et ingenii foecundioris agitatione commotis hominibus vefani in mentem venit, ei applicari, et ex ea probari queat, fupra nobili Aegyptiacae philofophiae exemplo probauimus. Neque in eo plus iufto fufpicaces nos effe queratur aliquis: PORPHYRIVM [p] enim teftem adducimus, candide fatentem, τῷ μὴ ἀντικρὸς Πυθαγορικοὺς εἶναι τοὺς ἐκφέροντας ταῦτα: *quod nec ii, qui in vulgus ea proferebant, veri Pythagorici erant.* Quis itaque in tanta incertitudine certi quid de Pythagoricis doctrinis promittat? quisque genuinos reperiat fontes, vnde liquida hauriri queat earum notitia?

II. Deficientia monumenta plerumque.

II. Quod fi concedamus, non a vera Pythagorae doctrina abludere ea, quae vltimi ex hac fecta viri memoriae pofteritatis fcriptis tradiderunt, parum

n) E. g. Zaleucus, Charondas, Zomolxis plerosque confictos putat LLOYDIVS l. c. conf. BENTLEI, de epift. Phalar. p. 85.

o) l. fupra citato.

p) n. 53.

rum tamen inde iuuamur, cum pleraque omnia temporum nobis eripuerit iniquitas, quae vero extant, valde ſuſpecta ſint, et incerta, num a Pythagoreis profecta ſint, et genuinam huius ſectae doctrinam ſapiant? Nam ſeruauit quidem nobis aliquot Pythagoreorum fragmenta STOBAEI diligentia, ex cuius florilegio duas collectiones ſcriptorum Pythagoricorum nobis exhibuere viri docti; vnam moralem, in qua Hippodami, Euryphani, Hipparchi, Archytae, Theagis, Metopi, Cliniae, Critonis, Polique diſſertationes morales, licet mutilae, comprehenduntur iisque Pythagorae, Lyſidis, Theanus, Meliſſae et Myae epiſtolae adiiciuntur [q], alteram politicam, itidem ex STOBAEO collectam, variorum Pythagoricorum monita, politica ſiſtentem [r]: dudum vero viri haud obeſae naris de integritate eorum ſcriptorum dubitarunt [s], et ſuſpicati ſunt, conficta eſſe ab iis, qui proximis poſt C. N. temporibus Pythagoream diſciplinam reſtaurare, infelicibus licet auſpiciis, aggreſſi ſunt. Quorum argumenta etſi leuia putat optimus FABRICIVS [t], fatebitur tamen, ea ſua non carere probabilitate, quisquis accurate expenderit, quam diligenter veri Pythagorei ad id attenderint, ne quid de rebus moralibus aliter, niſi συμβολικῶς et αἰνιγματικῶς proponerent, ſicque veros ſcholae ſuae ſenſus ſtudioſe occultarent; quamque ſtudioſum in eiusmodi fingendis fuerit atque audax illud hominum genus, quod poſt Seruatoris inter homines verſantis tempora Chriſtianae doctrinae inualeſcentis et puritate ſua magnas victorias reportantis aemulatione accenſum, Pythagoricam diſciplinam, tanquam ſanctiſſimam, illi opponere tentauit. Certe ea ipſa fraus, quae in ſuppoſitis Pythagorae eiusque filiabus epiſtolis, accuratioribus criticis non ignoratur, iuſtae facit ſuſpicioni locum, reliqua quoque feliciora naſcendi fata non habuiſſe. Et tamen haec omnia moralem tantum et politicam philoſophiae partem concernunt, in qua ſuae licet methodo vſi etiam ad exotericos Pythagorei differebant. De naturali et theologica parte, nihil nobis, quod veriſimiliter Pythagoreis tribui queat, ſupereſt; cuius rationem ſupra ex Iamblicho adduximus, quod haec ad Θεωρητικωτάτους tantum pertinuerint, quibus iureiurando ſilentium erat imperatum.

III. Diuerſi interpretandi modi.

III. Eſt et aliud, quod valde ſuſpecta facit monumentorum Pythagoricorum fragmenta, quae ſuperſunt, diuerſa ſcilicet interpretandi doctrinas Pythagorae ratio apud eos quoque, qui ſe interius reuelaſſe velum et acroamatica dogmata propalaſſe iactant. Ait enim IAMBLICHVS [u]; diuerſos interpretandi modos apud Pythagoreos exiſtere; vnum proprium ſectae Pythagoricae nec facile euulgandum; alium vero popularem, et qui tradi omnibus communiter queat, tertium denique medium inter vtrumque,

q) Poſt HENR. STEPHANVM, qui Diogeni Laërtio ea ſubiecit, et DAN. HEINSIVM, qui priori ſuae Maximi Tyrii editioni addidit, Collectioni ſuae inſeruit THOM. GALE Cantabr. 1671. Amſt. 1688. 8. quam titulo Opuſculorum mythologicorum, phyſicorum et ethicorum dedit, pag. 659 ſeqq.

r) IAC. SPONDANVS Latine vertit, ſubiuncta ſunt ARISTOTELIS Politicis cum comm. PET. VICTORII editis Baſileae 1589 fol.

s) HERM. CONRING in propoliticis c. XV. p. 104. IAC. THOMASIVS de virt. cardin. diſſ. I.

t) Bibl. Gr. L. II. c. 13. Vol. I. p. 513.

u) In protreptico c. 21.

que, non plane popularem, nec palam Pythagoricum, ſed nec penitus ab vtroque remotum. Ex quo loco manifeſtum eſſe, alibi monuimus[x], eos, etiam cum arcanorum venditarent explicationem, non intrinſecam iſtam, quam vocabant, ſapientiam, ſed mediam quandam tradidiſſe ſatisfacturos ſcilicet hominum, imprimis potentium curioſitati, ſine religionis violatione, diuerſumque ab eſoterico explicandi genere acroamaticum confingentes. Incerti itaque reddimur, annon fumos nobis vendiderint, qui iſta iactarunt.

IV. Multa Pythagorae affiicta.

IV. Auget hanc philoſophiae Pythagoricae incertitudinem plagium hominum philoſophantium et Pythagoreis ſua eripientium, et aliena poſtea affingentium; qua de re ita PORPHYRIVS[y]: *Plato, Ariſtoteles, et Speuſippus, item Ariſtoxenus et Xenocrates, vt Pythagorei affirmant, vtiliſſima quidem pro ſuis venditarunt, paucis quibusdam immutatis; vulgaria autem et leuiora, et quaecunque ad ſubuertendam atque irridendam Pythagoreorum ſcholam ab inuidis et calumniatoribus poſtea excogitata fuerunt, coaceruarunt, et vt ſectae eius propria reliquerunt.* Quam querimoniam non prorſus temere eſſe, fidem nobis hactenus fecit Platonis, Ariſtotelis, Speuſippi et Xenocratis hiſtoria. Quod vero magna inuidia preſſa fuerit ſchola Italica, infelicia eius fata, quae Crotoni, Tarenti et Metaponti paſſa eſt, ſatis loquuntur, et veriſimile eſſe ſuadent, multa quoque in deterius a calumniatoribus fuiſſe afficta. Quis vero iſta a genuinis diſcernet? quis veros characteres, quibus philoſophia Pythagorica dignoſci queat, hodie enarrabit?

V. Plato Pythagoricam philoſophiam adulterans.

V. Plurimum vero ad incertitudinem hiſtoriae philoſophiae Pythagoreae attulit Plato, quem ex Pythagorae fluentis arua ſua irrigaſſe ſupra iam probauimus, recteque obſeruauit CICERO[z], ideo Tarentum migraſſe ad Archytam, et ad reliquos Pythagoreos, Echecratem, Timaeum, Acrionem, Locros, vt, cum Socratem expreſſiſſet, adiungeret Pythagoreorum diſciplinam, eaque, quae Socrates repudiabat, addiſceret. Nec id negabit quisquam, qui vtriusque doctrinas inter ſe comparauerit. Ita vero palam quoque fit, Platonem, quod et Speuſippus et Xenocrates aliique ex Academiae primae doctoribus fecere, accommodata ad ſyſtema Platonicum philoſophia Pythagorae multum eam ad doctrinas ſuas inflexiſſe, ſicque genuinam philoſophi Samii mentem corrupiſſe. Id quod ferri poſſet, ſi aliunde vera Pythagorae doctrina poſſet hauriri. Verum ereptis nobis paucis iſtis fragmentis Pythagoricis ſola Platonica ſchola reſtat, ex cuius fide de doctrina Pythagorae iudicandum eſt: ex quo ſole meridiano clarius elucet, adulterina pro genuinis, ſpuria pro natiuis nobis obtrudi poſſe, recteque hanc ſuſpicionem foueri, illos homines ſua pro Pythagoricis nobis venditaſſe. Ex hac vero ſchola vbi Alexandrini ſyncretiſtae prodiere, qui quam maxime

x) Amoen. lit. T. VII. p. 208.
y) n. 53.
z) De finibus L. V. plura veterum teſtimonia adduximus Amoen. lit. l. c. p. 182 ſeqq.

maxime de historia et philosophia Pythagorica mereri cupiebant, dici non potest, quantum incertitudo historiae huius philosophiae aucta sit. Hi enim homines insano prorsus studio flagrabant, omnes orbis religiones et doctrinas cum Pythagoricis et Platonicis conciliandi, vnde non potuere non ineptissimos vetustissimis doctrinis sensus affundere, et quod Platonicis factum esse supra demonstrauimus, Pythagoricis quoque inferre detrimentum. Horum vero hominum scripta potiores fontes sunt, ex quibus Pythagorae doctrina hauriri debet. Quis itaque certi et indubitati quid inde se cogniturum sperabit? quis subdolis philosophis fidem adhibebit satis tutam?

VI. Doctrina Pythagorica neglectim relata.

VI. Accedit his omnibus, quod ea, quae commune memoriarum Pythagoricarum naufragium euasere, non tam doctrinas nobis exhibeant, quam historiam sectae, eiusque conditoris, et quae dogmata referunt, tantum ὡς ἐν παρέδῳ nec eo ordine atque modo referunt, vt tuto de systematis nexu iudicari queat; id quod etiam THOMAS BVRNETIVS [a] obseruauit. Causam eius rei facile intelliget, qui ad ea attendit, quae copiose hactenus disseruimus. Dogmata enim sua summe celabant philosophi Italici, de magistri vita et miraculis multa narrabant, vel etiam mentiebantur, vt auctoritatem sectae conciliarent. Intercidente secta intercidit etiam doctrina, et obscuri quidam remanebant igniculi, lucis extinctae testes tristissimi; hos sufflabant, lucemque nouam inde excitare studebant homines ἀλλόφυλοι et aliis systematibus innutriti, qui doctrinam cohaerentem dare non poterant. Vbi vero secta Pythagorica restitui post C. N. coepit, coniecturis omnia data sunt, et paucis tantum de philosophia actum Pythogorae, eius vero vita culta, aucta, et ad insaniam ornata mendaciis, vt miraculis Christi opponeretur, quod non efficacius fieri posse sperabant, quam si incognitas doctrinas oggererent, quas nec ipsi satis tenebant, nec spes erat, simplici Euangelii candori semel adsuetos pro veritatibus sanctissimis habituros.

VII. Mathematicae disciplinae reliquis intrusae, baeque illarum notionibus obscuratae.

VII. Nondum difficultatum in discenda philosophia Pythagorica satis est, sed et expendendum, quod et veteres tradunt, et totus philosophiae istius habitus aperte prodit, Pythagoram more temporis illius, quo viuebat, et praeceptorum suorum quos in Aegypto habuerat, non tantum disciplinas mathematicas philosophiae, praesertim naturali et diuinae, id quod laudandum erat, praemisisse, sed hanc quoque illis ita attemperasse, vt totam physicam et theologiam suam notionibus mathematicis repleret, quae rem adeo non explicabant, vt potius obscurissimam cognitionem efficerent. Cuius nobile exemplum doctrina de numeris est, quam a Pythagora esse, nemo quidem negauerit, incertum tamen et obscurissimum esse, quae arcana physica et theologica illis indicare voluerit, postea enucleatius trademus [b]. Quod si etiam supponimus, quod probabile esse, deinde ostendemus, ita causas, formasque rerum spiritualium et naturalium explicare vel obscu-

a) Archaeol. philos. L. I. c. 11. p. 424.

b) Conf. Amoen. lit. I. 6.

obſcurare potius et velo ſuo inuoluere voluiſſe Pythagoram, fatendum tamen eſt, quod iam ARISTOTELES [c] obſeruauit, et pulchre oſtendit BVRNETIVS [d], *inepte haec omnia fieri, et ſtulte hos philoſophos, nimia ſubtilitate peccantes, ſtuduiſſe tenuibus aranearum filis diuam naturam tenere, quae non niſi ferreis aut adamantinis catenis ratione rigida fidisque obſeruationibus ſe conſtringi patitur.* Qua ratione vt Plato quoque peccaret, et Ariſtoteles, Pythagorae potiſſimum exemplo ſeductus vterque eſt.

VIII. Ad enthuſiaſmum redeuntia pleraque.

VIII. Quod ſi tamen ea, quae veriſimili aliqua ratione Pythagorae tribui poſſunt, praeſertim quae ſunt φυσιολόγικα καὶ θεολογέμενα, accurate expenduntur, et cum toto docendi et viuendi modo et characteribus Pythagorae comparantur, patet inde luculenter, hominem ingenio magis, quam iudicio valentem ad enthuſiaſmum cum imaginationis fortiori impulſu, tum voluntatis affectatione quam maxime pronum fuiſſe, et, vt ſibi diuinos honores arrogauit, ita hunc ſibi finem philoſophiae conſtituiſſe, vt non morali quadam ſimilitudine, ſed naturae paritate homines in diuinam naturam mutaret, Deosque eos tandem efficeret. Finem aurei carminis eum non legiſſe oportet, qui haec negat, facileque is conuincetur, vbi ad ipſam Pythagorae phyſiologiam et theologiam explicandam accedemus. Hic vero id praemonendum vel ideo fuit, ne ad animi Pythagorici characteres, qui magnum in condendum ſyſtema influxum habere ſolent, minus attendentes praeiudicio auctoritatis et antiquitatis ſeduci nos patiamur, vt diuina et ſancta putemus ea, quae externa facie quidem nitent, intus vero ſtultiſſimi ſcatent enthuſiaſmi ſcabie.

IX. Scriptores de philoſ. Pythag. caute legendi.

IX. Ex dictis iam, niſi fallimur, facili labore diſci poteſt, quanta cautione animus praemuniendus ſit, ſi in indagandis Pythagorae dogmatibus offendere nolimus, quantaque attentione et non ſine examine critico legendi ſint, qui de philoſophia Pythagorica ſcripſere. Dolendum vero eſt, nobis nec Ariſtotelis de hoc argumento librum [e], nec Didymi, Philolai, Moderati Gaditani, Androcydis, Diogenis, Antiphanis, Alexidis Tarentini, Ariſtophanis Rhodii, Cronii, Numenii, Thraſylli, Hipparchi, Zenonis et aliorum, ad quos prouocant LAERTIVS, PORPHYRIVS, IAMBLICHVS, STOBAEVS aliique, monumenta [f] ſuppetere; certum enim eſt, multa nos melius luculentiusque ex iis cognituros fuiſſe, quae dicti viri vel feſtinantis calami negligentia, vel partis, cui addicti erant, ſtudio perperam, ſaltem minus accurate retulerunt. Eadem, immo maiore etiam accuratione in legendis et conſulendis iis opus eſt, qui ex recentioribus doctrinam Pythagoricam explicare conniſi ſunt, quos potiores laudat cl. HEVMANNVS [g]. Plerique enim animum ab auctoritatis, antiquitatis, et

 hypo-

c) Metaph. L. XIII. c. 4.
d) l. c. p. 429.
e) Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 11. pag. 54.
f) Conf. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.
g) Act. philoſ. Vol. I. p. 373. inter hos eminet MIC. MOVRGVES Plan theologique du Pythagoreiſme vid. CLERIC. Bibl. choiſ. T. XXVII. pag. 424 ſeqq. IO. SCHEFFERI vero libri de philoſophia Italica, quorum prodromus eſt tractatio de natura et conſtitutione philoſophiae Italicae, lucem non viderunt.

hypotheſeos ſcholaeque praeiudicio immunem ad hoc negotium non attulerunt, quo fieri non potuit, vt non multa ſe videre acute crederent, quae oculatiores et iſtis praeiudiciis non impediti cernere nequeunt.

Doctrina Pythagorae de philoſophia in genere.

§. XVII. Sequendi itaque in delineanda Pythagorae doctrina philoſophica duces ſunt, qui poſſunt inueniri, nec paſſus vllus ſine cauta attentione ſuſcipiendus eſt, cogitandumque, quibus potiſſimum auctoribus aliquid Pythagorae tribuatur, nec fides danda aliter, quam teſtium patitur conditio. Hos ſi ſequimur, ſequentia placuere Pythagorae ; et quidem de philoſophia in genere :

I. Philoſophiae ſcopus eſt, inſitam nobis mentem ex impedimentis vinculisque eruere atque vindicare: ſine qua nullus omnino ſanum aliquid verumque, cuiuscunque tandem ſenſus ope atque beneficio, diſcere atque perſpicere poteſt [b]. Huic purgationi inſeruiuiſſe exercitationes atque afflictiones ſupra memoratas totamque diſciplinam Pythagorae, in antecedentibus luculenter oſtendimus, et ſuo quoque loco diximus, qua ratione et occaſione philoſophiae nomen appellationi ſapientiae praetulerit, qua de re in ſequentibus plura tradentur.

II. Perpurgatae menti vtilia quaedam et profutura exhibenda ſunt, quibus ſemet ipſam ſenſim ad rerum aeternarum eiusdemque generis et incorporearum, perpetuo ſecundum idem atque eodem modo ſe habentium contemplationem aſſuefaciens, a minutioribus ordine progrediatur, ne ſubita, atque repentina mutatione auertatur atque renuat, ob tantam tamque diuturnam nutrimenti prauitatem [i].

III. Mathematicis itaque ſcientiis et ſpeculationibus illis, quae inter corpora atque incorporea mediae ſunt, et quaſi in vtrorumque confinio, veluti praeexercitationibus vtendum eſt paulatim, ad contemplationem eorum, quae vere exiſtunt: artificioſa quadam ratione mentis oculos a rebus corporeis nunquam ſecundum idem atque eodem modo in vno eodemque ſtatu vel tantillum permanentibus, ad alimentorum deſiderium abducendo. Haec de diſciplinarum propaedeumaticarum neceſſitate, vſu et ſcopo ex mente Pythagorae PORPHYRIVS, qui totus Platonis ſermone vtitur, qui eundem in modum de ideis loquitur. Quoniam vero Plato, hanc ipſam doctrinam in Italica ſchola hauſit, et ſyſtema ei ſuum potiſſimum inaedificauit, vti ſuo loco dictum; hinc probabile eſt, ipſum Pythagoram ita inſtituiſſe; Mathematicas enim ſcientias inter propaedeumata eum retuliſſe, dubitari nequit: numerorumque doctrinam, ceu ſymbolum intelligibilium principiorum introduxit, et vt his aſſueſcerent diſcipuli, notionibus abſtractis eos vti diſciplinis mathematicis docuit, quod has ſemina latentis in anima ſcientiae continere putaret, μαθημάτων enim nomine ab eo appellatas eſſe PROCLVS [k] monet, ideo quod omnis μάθησις ſiue diſciplina ſit reminiſcentia, quae non extrinſecus animae adueniat, qualis eſt ſenſuum,

b) PORPYR. n. 46. i) ibid. k) In Euclid. L. I. p. 13.

ſenſuum, cognitio et opinio; ſed ab iis quae nobis apparent, excitetur atque intus perficiatur, a cogitatione in ſemet ipſam conuerſa.

IV. Totus mathematicarum diſciplinarum ambitus in quatuor partes diuiditur, quarum duae multitudinem, duae magnitudinem ſpectant. Multitudo ſpectatur vel in ſe, vel in alio; magnitudo vel quieſcit vel mouetur. Multitudinem in ſe conſiderat arithmetica, in alio muſica; magnitudinem quieſcentem geometria, mobilem ſphaerica contemplatur.

V. Infinitum mens, iſtas ſcientias producens a multitudine et magnitudine remouet, et circa ſolum finitum verſatur. Mens enim in ſe ipſa habet omnia multitudinis et magnitudinis principia, quoniam tota ex aequalibus in ſe ipſa partibus, vnaquaque et indiuiſibilis cum ſit et diuiſibilis viſibilem, mundumque ex ideis producit, eſſentialis finitatis et infinitatis particeps ſit, ex rerum, quas intelligit, contemplatione: intelligit vero ea, ex parte finiti, quod eſt in eis, non ex parte infinitatis vitae. Ita PROCLVS [l] Pythagoreos ratiocinatos eſſe tradit, apertum vero eſt, poſterioris temporis homines, principiis Pythagoricis vſos, haec ipſis ratiocinia ſuppoſuiſſe, vt plerumque fieri ſolet, factumque eſt in veterum ſyſtematibus explanandis ſaepius: vnde haec non moramur, ſed ad ipſas has diſciplinas conſiderandas progredimur.

§. XVIII. Arithmeticam nobiliſſimam apud Pythagoreos ſcientiam fuiſſe, compertum eſt, teſtaturque LAERTIVS [m], circa eam potiſſimum Pythagorae ſtudium verſatum fuiſſe. Cum enim huic potiſſimum methodo in Aegypto eſſet innutritus, qua rerum naturalium principia notionibus, figuris et terminis geometricis et arithmeticis, depinguntur, pleraque, quae de rerum naturalium et ſpiritualium conſtitutione, natura modoque diſputare in animo habebat, eiusmodi ſymbolis propoſuit [n]. Etſi vero hoc indubitatum eſſe videtur, Pythagoram de ſpirituali et naturali mundo numerorum ſymbolis philoſophari voluiſſe, incertum tamen non ſolum eſt, ſed et plane impoſſibile, dicere, quid per illos numeros intellexerit, quaue ratione de rebus ſpiritualibus atque naturalibus iſta arithmetica philoſophica philoſophatus ſit. Cuius cauſam ii facile perſpicient, qui ea, quae de arcana Pythagorae doctrinae methodo ſupra dicta ſunt, memoria repetunt, vel fata quoque philoſophiae Pythagoricae, cum ipſo ferme magiſtro extinctae cogitant. Ex dictis enim nullo negotio perſpicitur, haec myſteria τοῖς θεωρητικωτάτοις tantum reuelata, ad pauciſſimos Pythagorae diſcipulos perueniſſe, ab iisque ita ſtudioſe fuiſſe celata, vt impoſſibile fuerit, ex iis quicquam expiſcari eos, qui intra velum admiſſi non eſſent: paucas vero ſcintillas, quae in animis reliquorum ſeruabantur, fatali incendio, quod non domum tantum, ſed et ſectam Pythagorae fere totam deleuit, fuiſſe extinctas [o]. Laterem itaque lauant, qui ſe haec aenigmata explicare, et his numeris, qui du-

Arithmetica.

l) l. c.

m) Lib. VIII. ſ. 12. add. PSEVDO - ORIGENES philoſophum. c. II. p. 30.

n) Conf. ED. HERB. DE CHERBVRY de relig. gentil. c. X. p. 89 ſeq. ed. Amſt.

o) Eo etiam tendunt, quae doctiſſimi viri THOM. BVRNETIVS Archaeol. philoſ. L. I. c. XI. p. 428. et IO. LAVR. MOSHEM. ad CVDWORTH. c. IV. §. 20. p. 444 ſeqq. prudenter de hacre monent.

dudum ob obscuritatem in prouerbium abierunt, accendere lucem laborarunt. Non desunt quidem ex veteribus et recentioribus, qui arithmeticam hanc philosophicam, ex mente Pythagorae explicare aggressi sunt; id quod ex veteribus ANONYMVS [p], NICOMACHVS GERASENVS [q], et IAMBLICHVS, SEXTVS item EMPIRICVS [r]; ex recentioribus IOACHIMVS CAMERARIVS [ss], et IO. MEVRSIVS [t] praestitere, vt alios taceamus, quorum hac de re cogitationes in compendio exhibuit cl. IO. IAC. LEHMANNVS [u]; verum hi omnes, suas nobis potius opiniones, vel etiam arithmetices vulgaris praecepta, quam Pythagorae doctrinas theologicas et physicas explicant. Pleraeque enim istae explicationes Platonicos ex Ammonii et Plotini schola, certe ex Alexandrinis cathedris oriundos auctores habent, quorum hominum infelix studium cuncta veterum dogmata pro lubitu fingendi, miscendi, conciliandi atque exponendi, toties iam notauimus. Vnum, quod specie aliqua ad conciliandam obscurissimae doctrinae lucem afferri posse videtur, non tacebimus. Nempe supra demonstratum est, Platonem, cum scholas Pythagoreorum inuisisset, inde doctrinam de ideis retulisse. Cum itaque dogma de ideis cum doctrina de numeris Pythagorae multis modis conueniat, verisimile est, Pythagoram eodem fere modo numeros intellexisse, quo Plato ideas, et innuisse, quod acute coniicit BVRNETIVS [x]: *Quemadmodum numeri progrediuntur ab vnitate siue monade, omnium simplicissima radice, in magis magisque compositos, nouasque induunt proprietates in illo progressu: ita a Deo simplicissimo recedere gradatim rerum productarum classes, retinereque characteres aliquo modo suis numeris analogos: sicque rerum ortum et emanationem a primo ente progressumque per varios ordines a summis ad ima, si non ratione explicita, saltem per symbola et similitudines explicuisse.* Augebitur haec verisimilitudo, si obseruetur, Pythagoram eodem fere loco numeros habuisse, quo ideas suas Plato habuit, et vtrumque inanem, et otiosam doctrinam ad enthusiasmum retulisse. Diligenter enim vtramque doctrinam comparantibus palam est, non eidem tantum fundamento inaedificasse Pythagoram numeros et Platonem ideas, nempe emanationi rerum siue entium spiritualium eorumque variorum ordinum ex summo Deo; sed et eodem modo numeros et ideas definiuisse, et distinxisse, ex eodem etiam fonte, Deo, deriuauisse; eandem iis dignitatem adscripsisse, et principia sensibilium ex iis fecisse, ratione quoque mentis humanae, numeros et ideas eodem loco posuisse, eique ad liberandum ex carcere corporis animum et ascensum ad Deum numeros pariter, vt ideas obiectum constituisse, finem quoque numerorum vt idearum, cognitionis posuisse,

p) In theologumenis arithmeticis Paris. 1543. 4. editis.

q) Eius introductionis arithmeticae hodie deperditae summam seruauit PHOTIVS Cod. CLXXXVII.

r) In Comm. in Nicomachi introductionem arithmeticam, quam cum versione Latina notisque suis edidit SAMVEL TENNVLIVS Arnhemiae 1668. 4.

s) Pyrrhon. hypotyp. L. III. c. 18. adu. Math. L. X. s. 248 seqq.

ss) In explicatione in duos libros Nicomachi, quam suffixit Iamblicho TENNVLIVS.

t) De denario Pythagorico. OSII, KIRCHERI et PETRI BVNGI nugas silentio praeterimus.

u) In hist. Pythag. obseru. illustr. p. 393 seqq.

x) l. c.

ſe, Deo fieri ſimilem, immo ipſum fieri Deum. Quae omnia allatis veterum teſtimoniis et expoſita vtriusque philoſophi phyſiologia peculiari ſchediaſmate hiſtorico philoſophico [y], quantum licuit, planum fecimus. Nec haec noſtra tantum opinio eſt, ſed dudum viri eruditiſſimi in hac fuere ſententia, ex quibus imprimis RADVLPHVS CVDWORTHVS [z], THOMAS BVRNETIVS [a], IO. CHRISTOPH. WOLFIVS [b], DAN. GEORG. MORHOFIVS [c], IOANNES CLAVBERGIVS [d] et ISAACVS BEAVSOBRIVS [e] videndi ſunt. Nec magnopere huic officere putamus ſententiae, quod doctiſſimus CVDWORTHI interpres [f] vrget, longe aliud eſſe numeros, aliud ideas mentisque notiones; non enim hic de conceptibus mentis, ſed de formis rerum atque exemplaribus, quae intelligibilia ſunt, ſermonem eſſe, totus Platonicae philoſophiae habitus et ſumma oſtendunt. Non reticebimus tamen difficultatem, quae hanc quoque opinionem premit. Scilicet quicquid de numeris Pythagorae ſcimus, illud omne ex Platonicorum ſchola profectum eſt, nec aliunde ſua hauſerunt Plutarchus, Sextus Empiricus, Clemens Alexandrinus, Lactantius, quique veterum alii obſcuriſſimam doctrinam attigerunt. Platonem vero non ipſum tantum doctrinas praeceptorum adulteraſſe, ſupra demonſtratum eſt, ſed eius quoque ſequaces, et imprimis iuniores Platonici cuncta veterum ſyſtemati ſuo ex tot aliorum opinionibus, centonis inſtar, conſuto, adaptarunt: hos vero teſtes, hos auctores, hos interpretes ſequi oportet, niſi in his tenebris coecutire prorſus velimus. Quod ſi itaque expoſitae ſententiae de numeris Pythagorae nobis obiiciat aliquis, in eiusmodi rebus nihil explorati licere decernere [g], nos facile habebit conſentientes, qui id operoſe eodem, quo de his diſſeruimus, loco, confecimus. Sed propius tamen accedamus ad hanc numerorum doctrinam, quam his potiſſimum aſſertis conſtitiſſe veteres tradunt:

I. Studium numerorum omnium nobiliſſimum eſt, quorum ſcientiam exactiſſimam qui poſſidet, is ſummum bonum habet [h]. Probauit hoc ipſe Pythagoras, qui teſte LAERTIO [i] maxime vacauit circa ſpeciem mathematicae, arithmeticam, et, quod AELIANVS [k] habet, eum hominem ſapientiſſimum fuiſſe, dixit, qui numeros inueniſſet, poſt illum, qui rebus nomina impoſuiſſet.

II. Numeri ſunt vel intellectuales vel ſcientifici [l].

III. Numerus intellectualis eſt, quod in diuina mente ante omnia ſubſiſtebat, a quo et ex quo omnia in ordinem ſunt deſcripta, et per ſeriem in-

y) De conuenientia numerorum Pythagorae cum ideis Platonis, Amoenitat. liter. T. VII. pag. 173 ſeqq.
z) Syſt. int. c. IV. §. 21. p. 466.
a) l. c.
b) Ad ORIG. philoſophum. p. 31.
c) Polyhiſt. liter. T. II. L. I. c. 2. §. 4. p. 13.
d) Peculiari epiſtola inſerta TENNVLII notis in IAMBLICH. p. 177 ſeqq.
e) Hiſt. des Manichéens T. I. P. II. L. I. c. 6. §. 6. pag. 313.
f) l. c. not. 7.
g) ibid.
h) THEODORET. Therap. L. XI. p. 152.
i) Lib. VIII. ſ. 8.
k) V. H. L. IV. c. 17. conf. STOBAEVS eclog. phyſic. c. 2.
l) IAMBLICH. ad Nicom. p. 5. TENN. h. l.

indiſſolubilem ſtant diſtincte connumerata. Ita IAMBLICHVS[m], qui et hoc addit: Hippaſi ſectatores, qui acuſmatici dicti ſunt, numerum exemplar primum in creatione mundi, normamque dixiſſe, ſecundum quam creator mundi operandum iudicauit de mundo a ſe creando. Philolaus vero teſte EODEM[n] numerum dixit vinculum potentia ſua ſuſtinens aeternam rerum mundanarum permanſionem, ſibique innatum. Alia apud PORPHYRIVM[o] aliosque in eundem ſenſum tacemus. Ante hos vero omnes ARISTOTELES[p] dixit, τὸς ἀριθμὸς αἰτίες εἶναι τοῖς ἄλλοις τῆς ὀσίας. *Numeros cauſas eſſe rebus reliquis eſſentiae.* Quae ſi vera ſunt, idem numerus eſt ac idea, nempe cauſa aeterna et exemplaris eſſentiae rerum ſenſibilium.

IV. Numerus ſcientificus eſt, extenſio et operatio rationum ſeminalium, quae vnitati inſunt, et productio in actum, ſiue progreſſio multitudinis a monade incipiens, et regreſſio in eandem deſinens[q].

V. Diſtinguendum itaque eſt inter μονάδα καὶ ἓν vnitatem et vnum: vnitas in intellectualibus exiſtit, vnum in numeris[r]; vel, vt Moderatus habet, vnitas eſt in numeris, vnum in numerabilibus. Archytam tamen et Philolaum vnitatem et vnum indiſcriminatim appellauiſſe, THEON SMYRNAEVS[s] obſeruat.

VI. Scientificorum numerorum duo genera ſunt, aequalis et inaequalis. Numerus aequalis eſt, qui in maxima et minima pariter diuiſionem admittit, in maxima ratione magnitudinis, in minima ratione multitudinis, iuxta naturalem duorum iſtorum generum oppoſitionem. Inaequalis eſt, qui hoc non admittit, ſed in duas partes inaequales diuiditur[t].

VII. Non vnusquisque numerus infinitus eſt, ſed par tantum ſiue aequalis, eſtque cauſa ſectionis eius, quae in partes aequales in infinitum extrahitur, et propria ſua natura gignit infinitatem in rebus, in quibus exiſtit. Limitatur vero ab inaequali, ſi enim id accedat, impedit eius ſectionem in partes aequales[u].

VIII. Impar numerus maſculae virtutis eſt, Diisque coeleſtibus proprius, aequalis indigens eſt et imperfectus, atque femineus, et inferis proprius[x]. Numerus vero, qui ex potentia et multiplicatione paris et imparis prodit ἀῤῥενοθύλης, id eſt, hermaphroditus dicitur[y]. Haec ſymbolice dicta eſſe, quilibet videt, qua ratione vero ad numeros intelligibiles applicari queant, difficilior quaeſtio eſt, quae huius loci non eſt. Emanationem vero entium ſpiritualium ex primo ſummoque principio et fonte intelligibilium

m) l. c. p. 11. n) loc. cit. o) n. 48.

p) Metaph. L. I. c. 6. Ita etiam PLVTARCH. de plac. phil. L. I c 3. Hinc intelligere licet, cur Lyſidem numerum dixiſſe Deum eſſerat ATHENAGORAS Apol. p. 49. et HIEROCLES ad Carm. aur. p. 224. ex ἱερῷ λόγῳ referat, Deum eſſe numerorum numerum. Non enim primus tantum numerus in Deo tanquam cauſa reperitur, ſed et numeri in mente diuina exiſtunt.

q) IAMBLICH. l. c. p. 11. STOBAEVS l. c.

r) Anonymus PHOTII l. c.

s) Mathem. Plat. c. 4.

t) Nicomach. apud PHOT. l. c.

u) THEMIST. in phyſ. L. III. ſ. 25. p. 67.

x) MACROB. Saturn. L. I. c. 13. Somn. Scip. L. I. c. 6. SERVIVS ad Ecl. Virg. V. v. 65. PLVT. de Iſid. et Oſir.

y) Theolog. arithm. conf. MEVRS. l. c. cc. II.

lium indigitari, alio loco [z] luculentis veterum teſtimoniis demonſtrauimus, ad quem lectorem breuitatis cauſa ablegamus.

IX. Vnitatis et identitatis atque aequalitatis ratio cauſaque amicae conſpirationis atque mutuae affectionis et conſeruationis vniuerſi, ſecundum idem atque eodem modo ſe habentis, monade repraeſentatur: vnum enim illud, quod in particularibus conſpicitur, tale exiſtit, partibus vnitum et conſpirans, ob primae cauſae participationem.

X. Diuerſitatis autem atque inaequalitatis, omnisque diuidui et in continua mutatione verſantis et modo hoc, modo illo modo ſeſe habentis biformem rationem binarius exprimit: nam et binarii in rebus particularibus talis natura eſt.

XI. Idem autem eſt, ſiue biforme, ſiue inaequaliforme, ſiue diuerſimodum dicatur.

XII. Eadem ratio etiam in ceteris numeris obtinet, ſinguli enim certarum quarundam potentiarum locum vicemque ſuſtinent [a].

XIII. Monas ſiue vnitas, eſt quantitas, quae decreſcente multitudine omni numero priuata quietem ac ſtatum accipit [b]; inde et *μονὰς* dicitur *ἀπὸ τȣ̃ μένειν*, quod ſtet, atque in eadem ſemper ratione maneat, vel *ἀπὸ τȣ̃ μεμονȣ̃σθαι*, quod a multitudine ſeparetur [c]. Vocaturque mens, hermaphroditus, Deus, bonum, materia et omnium receptrix, chaos, ratio ſeminalis, ſubſtantia, ſimplex exemplar, forma ac ſpecies, Iupiter, et his ſimilia. Abundant eiusmodi nominibus ſaepe obſcuriſſimis vixque ſanam et claram interpretationem admittentibus *theologumena arithmetica*, ex quibus aliisque ea diligenter collegit MEVRSIVS [d], qui tamen, quid ſignificent, non explicuit. Nec anguſtia loci permitit, vt, quantum rei obſcuritas patitur, ei lucem foeneremur: praecipue cum pleraque ſymbolica ſint, variasque interpretationes recipere apta. Vt tamen ſpecimen arithmeticae philoſophicae habeamus, qua ad reliqua intelligenda, tanquam claui vti nobis liceat, paucis obſeruamus, Pythagoreorum interpretes (ad hos enim totam hanc explicationem referendam eſſe, ſupra monuimus) in explicanda numerorum doctrina I. reſpexiſſe ad notionem numeri generalem et abſtractam, ſiue metaphyſicam [e], eaque ſemel conſtituta, II. ad prima et immutabilia rerum omnium principia, eorumque originem et emanationem eam applicuiſſe [f]; III. hisque poſitis eorum cum rebus ſenſibilibus, ad conferendam iis formam et eſſentiam, coniunctionem reſpexiſſe, ſicque IV. Rerum ſenſibilium eſſentiam et naturam iſtis numeris recludere tentaſſe. Probant hoc numerorum philoſophicorum fundamentum, quaecunque ab his hominibus de iis dicuntur, quae vel plane intelligi nequeunt, vel

z) Amoen. lit. T. VI. p. 233.

a) PORPHYR. l. c. n. 48 ſeq. ex Moderato Gaditano.

b) IDEM apud STOBAEVM ecl. phyſ. c. 2.

c) IAMBLICH. ad Nicom. p. 13. TENNVL. ad h. l.

d) l. c.

e) In ea explicanda imprimis deſudauit Nicomachus.

f) Huc reſpexiſſe videntur theologumena arithmetica.

vel iuxta hunc canonem explicanda ſunt. Proditque id luculenter magni inter eos nominis philoſophus Moderatus Gaditanus, qui diſerte [ff]: *Cum primas formas, primaque principia oratione perſpicue explicare nequirent, quod et intellectu et prolatu diſſicillima ſint, ad numeros maniſeſtioris doctrinae cauſa confugere, geometras atque literatores imitati. Vt enim hi literas earumque poteſtatem tradituri, ad notas illas confugiunt, easque veluti prima docendi elementa eſſe dicunt: nihilominus poſtea docent, notas illas non eſſe elementa, ſed illarum opera vera elementa cognoſci; et geometrae cum formas incorporeas verbis proponere non valeant, ad figurarum deſcriptiones confugiunt, dicentes, hoc △ triangulum eſſe, non quod hoc ipſum, quod ſub aſpectum cadit, triangulum eſſe velint, ſed iſtud, quod eiusmodi figuram obtinet, quodque huius ope conceptum atque cognitionem trianguli animo repraeſentat: idem ergo et Pythagorei in primis rationibus ſiue affectionibus formisque fecere, cum enim incorporeas formas ac prima principia verbis tradere non poſſent, ad demonſtrationem per numeros confugerunt.* His ſuppoſitis aliqua adductorum nominum ratio dari poteſt. Mens enim vocatur, quia principia intelligibilia tota mens ſunt [g], et prima eorum cauſa atque fons, qui eminentiſſimo modo monas dicitur, puriſſimus ſpiritus atque mens eſt. Hermaphroditi nomen habet, quod ex primo fonte non alterum tantum principium, cuius ex ſinu reliqua intelligibilia prodierunt, ortum eſt, ſed et ipſum ſibi primum illud principium cauſa et origo ſui eſt. Deum vero ideo monadem nominaſſe, quod neque principium habeat neque finem, praeter MACROBIVM [h], anonymus PHOTII [i] auctor eſt: et eadem quoque ratio eſt, cur bonum appelletur. Materiam vero, chaos, tartarum, ſtyga, rationem ſeminalem, et his ſimilia ſine dubio ita dixere hi homines, ſyſtematis ſui principiis innutriti, quod ex Deo non immaterialia tantum omnia, ſed et ipſam materiam effluxiſſe crederent: quod vtrum Pythagoricum ſit, nec ne, poſtea dicemus. Quanquam ſi eo ſenſu, quo poſt barbaros quosdam et theologos Graecos vetuſtiſſimos Pythagorae viſum eſſe, poſtea veriſimili ratione demonſtrabimus, intelligatur, vt Deus cum materia perpetua agitatione ex eo fluente vno toto coniunctus dicatur, vt Stoici quoque poſtea ſtatuerunt, haec nomina ſalua eſſe poſſunt. Cupidinem vero et concordiam dixere, quod prima intelligibilium cauſa ex ſe non modo omnia producat, ſed et inter ſe iungat et animet. Veſtam etiam vocarunt, haud obſcuro indicio, in media mundi parte his hominibus viſum eſſe potiſſimam deitatis partem reſidere [k]. Reliqua nomina ad metaphyſicas vnitatis notiones et abſtractos conceptus ſine dubio referri debent. Ex his de reliquorum quoque numerorum nominibus, quae explicare inſtitutum noſtrum non patitur, iudicari luxque aliqua capi poteſt. Et ex his quo-

ff) Apud PORPHYR. l. c.

g) ALEXAND. APHRODIS. in Metaph. mai. c. 5.

h) Somn. Scip. L. 6.

i) Vit. Pyth.

k) PLVT. in Numa. Solem vero in medio mundi eſſe, Pythagoricum dogma fuit, infra conſiderandum.

quoque ſententia probabilis ferri poteſt de quaeſtione, vtrum per monadem intellexerit Pythagoras Deum, an materiam? Eſſe enim inter eius ſequaces, qui informem materiam, ex qua fiunt omnia, monada dixerint, facile ex NICOMACHI GERASENI definitione demonſtrari poſſe, putant viri eruditi, nam ὕλην *dici monada* ait, *quia res omnes miſcet, et deinde omnium receptrix eſt, chaos, confuſio, contemperatio.* Quae imprimis recte, ſaltem ex Empedoclis mente dici contendit CVDWORTHI interpres praeſtantiſſimus [l]. Nos ſi ſupra praeſuppoſita adhibemus, Nicomachum praeciſione mentis et abſtractione monadem definiuiſſe, non inepte iudicari putamus; numeri enim initium cum ſit vnitas, materia ſiue ſubiectum eſt, ex quo reliqui omnes exſurgunt, et in quo omnes latent, non diſtincta quidem connumeratione, ſed chaotica, vel, vt luculentius dicamus, virtuali diſpoſitione. Ex hoc itaque loco ad numerum intellectualem, Deum, non aliter concludi poteſt, niſi Deum, vniuerſitatis in ſuo ſinu comprehendere materiam, rationes ſeminales, diſpoſitionem, etc. vnde deinde formatus vel Deo informatus mundus tanquam numerus binarius oritur. Quod a philoſopho, Alexandrinum ſyſtema ſequente, dici, non eſt mirandum. Eadem de loco HERMIAE [m] iudicanda exiſtimamus, cui *monas initium omnium* dicitur, *e cuius figuris et numeris elementa fiunt.* Cunctis enim rebus compoſitis cum initia adſcriberent hi homines ex ſimplicibus, ea monades dixere, licet ex ſenſibilium claſſe eſſent. Hoc niſi teneamus nunquam ex hoc labyrintho nos extricabimus.

XIV. Dyas, ſiue numerus binarius, indefinita et indeterminata a monade tanquam materia exiſtit, eſtque tumoris cauſa et diuiſionis. Eiusdem generis eſt haec NICOMACHI [n] definitio, vt monadis, quae ſcilicet dyada in abſtracto conſiderat: hincque pleraque orta ſunt nomina, quibus apud eum, et in *theologumenis arithmeticis*, inſignitur, quando ſiniſtrum, inaequale, inſtabile, mobile, contentio, materia, cauſa diſſimilarium, informis, indefinitus, paritatis principium, tolerantia, Iſis, diſcordia etc. vocatur, qualia etiam apud PLVTARCHVM, PORPHYRIVM aliosque occurrunt, diligenter collecta a IO. MEVRSIO [o]. Cuncta enim eo tendunt, binarium numerum, et ſibi non conſtantem, cum reliqui ex eo procedant, et nullam certam formam admittentem, cum additis reliquis numeris variae inde exſurgant formae, paſſum eſſe variationis cauſam, addito numero, ſicque matrem vel materiam reliquorum numerorum factum eſſe. Ita monadem patri, dyadem matri vel vxori comparant. Quam rationem ſimilitudinis Pythagoreos ex ſignis Zodiaci genus ex maribus et feminis aequaliter mutantibus, deſumſiſſe exigua veriſimilitudine coniicit SEXTVS EMPIRICVS [p], recteque obſeruat praeſtantiſſimus FABRICIVS [q], Pythagoreos hoc

l) MOSHEM. ad CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 20. p. 446.

m) Irriſ. philoſ. gentil. §. 16. ἀρχὴ τῶν πάντων ἡ μονάς, ἐκ δὲ τῶν σχημάτων αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν ἀριθμῶν, τὰ ϛοιχεῖα γίνεται.

n) l. c.

o) l. c. p. 26.

p) Adu. mathem. L. V. ſ. 8.

q) Ad h. l. et ante eum Anonymus vetus ad Ptolomaei Tetrabiblon.

non ab astrologis, sed hos ab illis haec accepisse. Rectius haec inde arcessuntur, vnde Pythagoras symbolicam philosophiam accepit, ab Aegyptiis aliisque barbaris [r], quos sexum in diuinis admisisse primo libro ostendimus [s]; vnde sua quoque, vti supra dictum, Orpheus habuit. Hos praeceptores cum imitata sit Pythagorae schola, mirum non est, in eodem luto eam haesisse [t], et eadem ratione de caussis rerum fuisse philosophatam. Vtrum vero dyas materia sit Pythagorae eiusque sequacibus, et an illa independens a monade principium, saltem ei oppositum, designet [u], incerta pugna et euentu disputari, obscuritas rei ipsa satis prodit. Nos, canonis semel positi memores, dissentientes veterum explicationes conciliari posse non desperamus, modo notiones distinguamus. Si enim ex mente Pythagoreorum idea binarii abstracta et metaphysica ad intelligibilia in se considerata applicetur, dyas principium alterum est, ex quo reliqua sunt intelligibilia, quod Plato mentem diuinam mundumque idealem vocauit, tuncque nomina illa binario addita relatiue ad monadem intelligenda sunt. Sin principiis physicis explicandis adhibeantur, dyas quidem non inepte materia dicitur, verum non nude et in se considerata, sed quatenus ex Deo emanans, vel secreta, addita eius vi genitrice, commota est ad productionem rerum omnium [v]. Ita enim obscurissima veterum loca lucem capiunt, quamuis non inuiti fateamur, adeo tenuia sibique contradicentia esse, quae de Pythagorae mente circa materiam veteres referunt, vt certi quid plane definiri nequeat. Certius est, Platonicos recentiores, Pythagorae interpretes ita de numero binario cogitasse. Illis enim solenne fuit, praecisione mentis nescio quas sibi notiones fingere, quae, rebus sensibilibus adplicatae, alium longe sensum induunt, quam ob caussam obscurissimi et inanes homines sibi relinquendi sunt. Sed cum infra de theologia Pythagorae acturis pluribus haec tangenda sint, illis in praesentia non immoramur.

XV. Numerus ternarius primus est, qui sunt actu inaequales; primus item perfectus et medius et proportio, quo potentia monadis ad actionem et extensionem deducitur [x]. Ita ternarium numerum, siue τέλειον definiunt *theologumena arithmetica*, quae, vt apertum, abstracte eam considerant. Quid vero Pythagoras ista triade symbolice intellexerit, definiri ob variam eius applicationem et incertitudinem explicationum hominum sequioris aetatis non posse putamus. Nam non tantum ad physicas doctrinas eam retulit Pythagoras et, teste GELLIO [y], eius numeri cubum vim habere lunaris circuli, dixit, sed et musicae et geometriae vniuersae potestatem ab eo numero dependere, quin etiam rerum ad astronomiam coelestiumque naturam

r) Phoeniciis sexum in diuinis placuisse obseruat BOCHARTVS Geogr. S. L. IV. c. 2. p. m. 242.

s) Conf. PLVT. Qq. Sympos. L. VIII. q. 1.

t) ORIG philos. c. II. p. 39. conf. WOLF. ad h. l. et de Manich. ante Manich. §. 29 p. 116.

u) Ita visum PLVTARCHO de plac. philos. L. I. c. 7. qui materiam bruto et malo daemone animatam et informem intelligit.

v) Ex his emendanda, vel explicanda potius, quae in Amoenit. lit. l. c. hoc de argumento diximus, et repetiit cel. BEAVSOBRIVS Hist. Manich. T. II. p. 153.

x) theologum. arith. conf. MEVRS. l. c. c. V, p. 35. IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXVIII.

y) L. I. c. 10.

turam ac ſcientiam pertinentium vim omnem habere, eamque ad ſubſtantiae productionem impellere, ſi NICOMACHO [z] fides eſt, tradidit. Sunt, quibus SS. Trinitatis myſterium iſto numero ſubobſcure innuiſſe Pythagoras viſus eſt [a], quibus ſe iungit RAD CVDWORTHVS [b]; eos vero vel hoc nomine non audiendos eſſe patet, quod ſententiae ſuae non aliud robur afferant, quam quod aeque incertum immo falſum eſt, Pythagoram a Iudaeis ſanctiores doctrinas didiciſſe. Nec meliora ſunt, quae pro hac opinione aſſerenda afferuntur: transſumſiſſe hoc triadis in monade comprehenſae myſterium Pythagoram ab Orpheo; nam, nec trinitatem Orphicam tantae vetuſtatis eſſe ſupra euicimus, vt vel ipſi Orpheo, vel Pythagorae, placere potuerit, nec Platonicorum effatis tantopere fidendum eſt, qui cuncta in rem ſuam vertunt, torquent, rapiunt, ſuasque nugas veterum praecipuis impudenti plerumque mendacio tribuunt. Obſeruatque egregie celeberrimus Cudworthi Interpres [c], ipſam triados Pythagoricae naturam, quae rerum omnium initium, medium et finem comprehendere veteribus dicitur [d], huic aſſerto repugnare. Igitur etiam hanc trinitatem Pythagoricam poſt velum relinquimus. Nomina ternionis ex veteribus collecta exhibet MEVRSIVS [e], quae ipſis tenebris obſcuriora ſunt.

XVI. Tetras ſiue numerus quaternarius omnium perfectiſſimus eſt, primus item ac primigenius et radix omnium [f]. Celeberrima haec Pythagoreorum tetractys eſt, tantopere horum hominum laudibus celebrata, tamque diuerſe explicata a pleriſque, vt facilius noctem diei iungas, quam has interpretationes inter ſe concilies. In numero ſcientifico cur potiſſimum locum occupet, eam potiſſimum rationem affert HIEROCLES [g], quod denarii vis ſit quaternarius, cum 1. 2. 3. 4. ſimul ſumta, decem conficiant, quodque ſit arithmetica medietas inter vnitatem et numerum ſeptenarium, et prima ſolida figura in quaternione inueniatur. Vnde audiendus non eſt celeberrimus olim Ienenſium mathematicus ERHARDVS WEIGELIVS [h], qui Pythagoram ad quaternionem tantum computaſſe putat, eamque numerandi rationem ingenioſe explicat: decem enim numerorum finem conſtituiſſe Pythagoram, nemo eſt qui ignorat [i]. Quem vero inter ſymbolicos numeros locum quaternario tribuerit Pythagoras, et quid in eius theologia, phyſiologia et ethica ſignificet, tam diuerſis agitatum et diſputatum eſt veterum et recentiorum opinionibus, vt poſt moleſtiſſimum earum omnium examen, multo incertior diſcedas, quid tetractys Pythagorea ſibi velit, quam ante id ſuſceptum fueris. Quidam magni nominis viri, qui Pythagoram a Iudaeis purioris doctrinae ſemina accepiſſe credunt,

 innu-

z) l. c.

a) HVET. Qq. Alnet. L. III. c. 2. p. m. 93. aliique concordiae rationis et fidei aſſertores.

b) l. c. p. 446 ſeqq.

c) Ad h. l. p 30.

d) ARISTOT. de coelo L. I. c. 1. T. I. p. 337.

e) l. c. p. 44.

f) IREN. L. I. c. 1. conf. MEVRS. l. c. p. 47. ORIG. philoſ. p. 33.

g) Ad aur. carm. v. 47. p. 227. eius rationes caſtigat CVDWORTHVS l. c. p. 449 ſeq.

h) In tetracty Pythagorica, et Aretologiſt p 359 ſeqq. conf. IOH. WALLIS. Opp. T. I. p. 65. ſ. STVRMIVS Matheſ. enucl. p. 6.

i) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 458.

innuiſſe eum putant [k], venerabile nomen tetragrammaton, יהוה, illudque ſacroſanctum ſuis colendum praecepiſſe contendunt. Aliis, quibus, tanquam fabula, recte reiicitur, Pythagoram aliquid a Iudaeis accepiſſe, haec ſententia exploditur [l], quid vero ſtatuant de ipſa tetracty, incerti haerent. Sunt, iam a PLVTARCHO [m] memorati, qui quatuor animae facultates, ex quibus veluti partibus animam humanam componebant, intelligi volunt, quamquam incerti ſint, quas facultates virtutesue animi intelligere debeant. Alii ad animam mundanam [n], alii ad quatuor virtutes cardinales [o] Pythagoreos reſpexiſſe autumant. Alii, qui Empedoclem ad hanc tetractyn potiſſimum reſpexiſſe obſeruant!, quatuor elementa, ex quibus ille animam conflatam fuiſſe, quaeque aeternae naturae eſſe ſtatuit, illum intellexiſſe putant [p]. Alia ſententiarum diuortia et diuerſiſſimas opiniones, ne nimii ſimus, praeterimus. Et hi quidem omnes, etſi tanto opinionum interuallo inter ſe diuerſi, ad notiſſimos verſiculos aurei carminis prouocant,

Οὐ μὰ τὸν ἁμέτερα ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν
Παγᾶν ἀεννάου Φύσεως, ῥίζωμά τ' ἔχουσαν

qua ratione eos legit SEXTVS EMPIRICVS [q] tam diuerſa enim duorum horum verſuum lectio eſt, vt diuerſae quoque inde exſculptae ſint non verſiones tantum, ſed et explicationes: quas referre, et, quibus ſingulae premantur, difficultates exponere, nec otii, nec inſtituti noſtri eſt, pleraque neruoſe et breuiter complexus eſt MOSHEMIVS [r]. Ipſa tot ſententiarum diuortia ſatis produnt, obſcuriſſimum aenigma coniecturis incertis non tam ſolui, quam potius implicatius reddi. Nec, vt verum candide et modeſte fateamur, nos meliora habemus, quae lectori propinemus, malumusque noſtram fateri ignorantiam, in rebus quas ipſe magiſter neſcire alios voluit, quam incertis coniecturis lectori noſtras opiniones pro Pythagoreis obtrudere: qua in re magni viri, multaeque in veterum rebus eruditionis, IACOBVS THOMASIVS et IOH. LAVR. MOSHEMIVS [s] nobis exemplum praeiuerunt. Pauca tantum adiicimus, quae veriſimilitudinis leges non migrare, ſupra poſita probant. 1. Non eſſe verſiculum hunc ab ipſo Pythagora, ſed a Pythagoreo quodam: hi vero cum puras non ſeruauerint doctrinas praeceptoris, ſed ex ſuo ingenio multa vel adiecerint vel mutauerint, cuius exemplum Empedocles eſſe poteſt; ſequi inde, quod ex hoc ipſo verſu de tetracty Pythagorae iudicium ſatis accuratum formari nequeat. 2. Admiſſo etiam verſiculo tanquam

k) HVET. Dem. Eu. Pr. IV. c. II. §. 8. p. m. 53. CVDWORTH. l. c. SELDEN. de Diis Syr. L. II. c. 1. p. 20. IAC. LYDIVS de Iuram. L. III. §. 2. p. 302. conf. quos nominant THOM. BVRNET. Archaeol. philoſ. L. I. c. 11. p. 428. MOSHEM. ad l. c. Cudworthi

l) HENR. MORVS defenſ. Cabb. philoſ. c. II. p. 125 ſeq MOSHEM. l. c. cl. IOH. FR. HOMBERGK de Themide p. 155.

m) De plac. philoſ. L. I. c. 3. conf. IAC. THOMAS. de exuſt. mundi Stoica diſſ. XXI. p. 251.

n) GASSENDVS Phyſ. S. I. L. I. c. 5. T. I. Opp. p. 157. inclinat huc etiam THOMASIVS l. c.

o) FABRICIVS Proleg. ad MARINI vitam Procli.

p) Coniectura haec eſt MOSHEMII l. c. p. 452.

q) Adu. Math. L. IV. ſ. 3. L. I. adu Log. ſ. 94. aliter legunt IAMBLICH. de vit. Pyth c. XXVIII. aliter theolog. arithm. p. 20. aliter MACROBIVS Somn. Scip. L. I. c. 6. alii aliter.

r) l. c. p. 451. n. 37.

s) ll. cc.

quam genuino, incertum esse, num ista tetractyos traditio, et iuramentum per tradentem factum, ad Deum animae istud quaternionis principium infundentem, vel ad Pythagoram, eius notitiam discipulis facientem referendum sit; per Pythagoram enim eius asseclas iurauisse, supra iam docuimus [t]. Aeque vero incertum esse, num in illis versiculis, vox ἔχουσαν, ad παγὰν, vel ad τετράκτυν referatur, adeoque tetractys a Deo, fonte aeternae naturae distinguenda sit, nec ne? 3. Probabile porro esse, Pythagoram et sequaces quaternionis symbolo non solum in describendis Dei tum attributis, tum emanationibus, sed et in delineandis animi quoque quin et rerum naturalium proprietatibus tanquam numero symbolico vsos fuisse; nec a scopo tantopere aberrare eos putamus, qui inde tot diuersas de tetracty Pythagorica sententias ortas esse statuerint. 4. Operam itaque atque oleum eos perdere, qui lucem tetracty Pythagoricae affundere, et rem obscurissimam in claritate maiore ponere laborant. Quare et lectorem his non amplius detinemus, monitum, vt imprimis a Platonicis recentioribus sibi imponi non patiatur, qui omnia alia, quam γνησίως Pythagorica nobis exhibent.

XVII. Pentas numerus primus complexus est omnis numeri speciem, parem et imparem, binarium nempe et ternarium [u].

XVIII. Numerus senarius perfectus est [x]. Creationem mundi innuisse vult CLEMENS ALEXANDRINVS [y], qui commune PP. praeiudicium sequitur, Pythagoram fuisse discipulum Iudaeorum. Eo vero numero sanitatem quoque significasse, LVCIANVS [z] indigitat, qui triplicis trianguli inter se alternatim iuncti figuram ad suos in literis praefixisse, et ita sanitatem precatum fuisse, ait.

XIX. Septenarius numerus, venerabilis est, perfectus, et rebus sacris quam maxime conuenit [a]. Propter perfectionem septimestres quoque partus viuere statuebant, de qua opinione dignus est qui legatur LAVR. RAMIREZ DE PRATO [b]. Aliis tamen inter gentiles Aegyptiacam opinionem sequentibus, ater et infelix visus est, hincque intermissi labores: quae ad feram istam numeri huius rationem reuocanda non sunt, vel sabbathum aliquod inde gentile exsculpendum [c]. Nomina huius numeri post Nicomachum vide apud MEVRSIVM [d].

XX. Octonarius primus cubus est, et solus, in decem, numerus par in pari [e].

XXI.

t) HIEROCLES l. c. IAMBLICH. vit. Pyth. n. 150. 162.

u) Conf. MEVRS. c. V. THEON mathem. Platon. c. 44.

x) IDEM l. c.

y) Strom. L. VI. p. 683.

z) De lapsu inter salut. T. III. p. m. 198. VOSSIVS de idololat. L. IX. c. 36.

a) Nicomach. ap. PHOT. l. c. Theolog. arithm. MACROB. L. I. c. 6. MEVRS. l. c.

b) In Pentacontarcho p. 24. ed. Fabric.

c) De septenario numero veterum sententias X. VARRONIS libro de hebdomadibus exponit GELLIVS L. III. c. 10. septimum numerum ante Pythagoram sacrum fuisse, ex Homero et Hesiodo apud CLEM. ALEX. Strom. L. V. EVSEB. praep. L. III. c. 12. patet. Ab Aegyptiis Planetarum ordinem sequentibus deriuat VOSSIVS de orig. idol. L. II. c. 34. p. 489. alii ex Sabbatho in paradiso instituto, vid. MORHOF. Polyhist. T. I. L. I. c. 12. p. 118. incerto omnes fundamento. conf. I. I. SYRBIVS diss. de Sabbatho gentili, MARSHAM. Can. chron. Sec. IX. p. 197.

d) l. c.

e) theol. arithm.

XXI. Enneas eſt primus ab impari quadratus [f].

XXII. Numerus maximus denarius eſt, qui et quaternarius eſt, et rationes tum numerales tum harmonicas omnes continet [g]. Ad decem enim numerantes pedem ad vnitatem referunt [h]. Hinc abacus Pythagoricus.

XXIII. Ex arctiſſima inter Deos et numeros amicitia oritur Arithmomantia, ſiue diuinatio ex numeris, qua Pythagoras vſus eſt, et quam Abarim quoque docuit [i]. Cuius fundamentum in connexione ſubſtantiarum inter ſe omnium intellectualium, ſiue deorum et daemonum conſtitutum explicat fragmentum ἱερῦ λόγυ, quod affert IAMBLICHVS [k]. Pleraque vero vel ad ſuperſtitionem, vel ad fraudes et mendacia pertinuiſſe, dubitari nequit, vnde explodendi ſunt, qui neſcio quae myſteria Pythagorica ex numeris ad diuinandum quoque apta ex recentioribus ſomniant [l].

Muſica.

§. XIX. Poſt arithmeticam muſicae potiſſimam rationem habebat Pythagoras in praeexercitationibus philoſophicis, eam enim ad καθάρσεις referebat, quibus animum ſanare et ab affectuum morbis repurgare contendebat, quod qua ratione fecerit, IAMBLICHVS [m] exponit qui videndus. Mane itaque et veſperi diſcipulos ea vti iuſſit, vt ſupra pluribus docuimus Enatus hinc iis, qui Pythagoream doctrinam explicare conati ſunt, latiſſimus de muſica Pythagoreorum dicendi campus, quae tamen eiusdem ſunt, ac ſuperiora, commatis, et poſteriorum temporum cogitata pro vetuſtiſſimis Pythagoricis nobis vendunt. Summam tamen eorum audire operae pretium eſt, vt de re ipſa conſtet, prolixiora et ſpecialiora in hiſtoria muſices et ſcriptoribus veteribus quaerenda ſunt, qui de muſica ſcripſere [n], quibus noſtri inſtituti huiusque loci non eſt diu immorari. Placuiſſe vero Pythagorae et diſcipulis veteres referunt:

I. Muſica eſt contrariorum apta compoſitio multorumque adunatio et diſſentientium conſenſus [o].

II. Muſica iudicanda eſt non ſolo auditus monito, in ſonituum differentiis percipiendis, ſed proportionibus accommodandus eſt intellectus, quae ſaepe minus ſenſuum perceptioni conueniunt, ſed ratione comprehenduntur [p]. Ita Pythagorica muſicorum familia philoſophica ratione artem perſequens, ab Ariſtoxenia ſe diſtinguebat, quae ſenſu harmoniam diiudicabat, eaque ex cauſa Pythagoreos ridebat, hocque proportionum criterio opprobrium, teſte PTOLOMAEO [q], iis faciebat. Ariſtoxenus vero non Ari-

f) ibid.

g) ATHENAG. leg. pro Chriſt. p. m. 6. ed. Par.

h) PLVT de plac. phil. L. I. c. 3.

i) IAMBLICHVS c. XXVIII. n. 146.

k) l. c.

l) PETRVS BVNGVS in myſterio numer. conf. IOH. ANDR. SCHMID de geomantia pulueri inſc ipſa p. 13. CASP. PEVCERVS de variis diuinandi generibus p. m. 179 ſeqq. pertinet huc ſphaera Pythagorica diuinatoria, quam ab APVLEIO, vt fertur, Latine redditam affert CASP. BARTHIVS aduerſ. L. XXX. c. 7.

m) c. XXV. n. 110. conf. BVDDEVS diſſ. de καθάρσει philoſoph. Anal. hiſt. phil. p. 373 ſeqq.

n) Veteres et recentiores de muſica veteri ſcriptores diligenter more ſuo enarrat I. A. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 257 ſeqq. Inter illos eminuere Pythagorei, conf. editores muſicorum veterum MEVRSIVS, WALLISIVS, MEIBOMIVS, et VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXII. §. 4 ſeqq. p. 93 ſeqq.

o) THEON SMYRN. mathem. Plat. c. I. p. 15.

p) PTOLOMAEVS harm. c. 2.

q) l. c.

Ariſtotelem tantum audiuit, ſed etiam Pythagoricis praeceptis imbutus fuit, et de hiſtoria quoque Pythagorica egregie meruit, licet ab vtraque, in qua inſtitutus erat, ſecta diſcederet [r].

III. Certis itaque et immutabilibus regulis et canonibus inaedificanda muſices harmonia eſt, vnde et canonica dicitur, non ab inſtrumento, quod canon dicitur, ſed a rectitudine, quoniam ratio rectum inuenit harmonicis canonibus ſiue regulis vſa. Eſt itaque, ſi Pythagoricum ſermonem reſpicias, canonicus generatim loquendo harmonicus, qui ratiocinatione occupatur circa id, quod ex harmonia conſiſtit: et vt muſicus harmoniae initium a ſenſu ducit, ita canonicus a regulis et ratiocinatione circa proportiones occupata [s].

IV. Vocis duae ſpecies ſunt, vna continua altera interuallis procedens. Illa, quae manifeſtas atque inter ſe diſtinctas ſonorum tenſiones non reddit, vtimur loquentes ac legentes; haec in cantu vſurpatur, et in omni ſono ſiſtitur, ac manifeſtam reddit, quae in omnibus partibus eſt, mutationem [t].

V. Nomina ſonorum ab illis in coelo verſantibus ſeptem ſtellis, terramque circumeuntibus ſunt appellata; ex ipſo enim circumductu orbium ſonus naſcitur, ac ſtrepitus; isque eſt vel magis fluctuans, aut contra magis reluctans, adeoque magnitudine et celeritate vocis et loco inter ſe diuerſus. Sonus vero hic, quia ictum certa numerorum obſeruatio moderatur, cunctis diuinis legibus et ſtata ratione procedentibus, modulamen dulce et muſicum efficit [u]. Haec Pythagoram auditu percepiſſe iactabant vaniſſimi homines [x], primumque tradidiſſe. Inde factum, vt conſonantiarum ſoni planetis applicarentur, quae PTOLEMAEVS et NICOMACHVS prolixe explicant, qui videndi.

VI. Arithmeticae harmoniae proportiones ſunt diapaſon, diapente, diateſſaron: Quas qua ratione inuenerit Pythagoras, ita narrant veteres [y]: meditabundus aliquando, num auditui aliquod excogitare poſſet adminiculum firmum ac erroris expers, prope fabri ferrarii officinam obambulans audiuit malleos ſuper incudem ferrum emollientes, ſonosque congruos red-

r) Ariſtoxenus Tarentinus, Spinthari muſici filius, patris primum et Lamprii Erythraei diſcipulus, inde Xenophili Pythagorici et demum Ariſtotelis, qui cum in ſucceſſione ſcholae ei Theophraſtum praetuliſſet, adeo eum offendiſſe dicitur SVIDAE in Ariſtox. T. I. vt peſſime de eo defuncto dixerit, cuius tamen contrarium teſtatur Ariſtocles apud EVSEB. praep. L. XV. c. 2. eius elementa harmonica poſt MEVRSIVM debemus M. MEIBOMIO inter ſeptem muſicos veteres T. I. Amſt. 1652. 4. Animam nihil eſſe niſi harmoniam affirmauit. Scripſit βίους ἀνδρῶν vitas virorum, id eſt, Pythagoreorum, Pythagorae, Archytae, Hipponis, Xenophili et aliorum, vid. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. I. c. 9. IONSIVS de Script. hiſt. philoſ. L. I. c. 14. p. 72. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 255. qui de ſcriptis eius deperditis agunt. GELLIO N. A. L. IV. c. 11. audit vir literarum veterum diligentiſſimus, PLVTARCHVS vero, quod non liceat ſuauiter viuere ſec. Ep. non ſine magna voluptate legi poſſe eius vitas aſſerit, conf. quos laudat MATTHESONIVS in der Orgelprobe praef. p. 22 ſeq.

s) PORPHYR. in Harm. Ptolom.

t) NICOMACH. manual. harm. L. I. c. 2. p. 2 ſeq.

u) ibid. conf. VOSS. de ſcient. math. c. XX. p. 81.

x) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XIV. n. 65. conf. GEBHARDVS de harmonia coelorum Pythagorica.

y) CENSORIN. de die nat. c. 10. BOETH. de muſic. c. 10. MACROB. in ſomn. Scip. L. II. c. 6. NICOMACH. l. c. c. 6. n. 10. GAVDENT. iſag. harm. p. 13. IAMBLICH. l. c. c. XXVI. n. 115. aliique. Nos Nicomachum et Iamblichum ſequimur.

reddentes, vna tantum consonantia excepta: et agnouit in illis concentum diapason, et diapente, et diatessaron, illum vero, qui inter diatessaron et diapente medius est, vidit inter se quidem symphoniae expertem esse, supplere autem, quod in iis exuberat. Ingressus itaque in officinam variis experimentis cognoscit, soni diuersitatem nasci ex malleorum magnitudine, non ex cudentium viribus vel ferri conuersione vel figuris malleorum. Ponderibus itaque malleorum maxime aequalibus accurate exploratis domum rediit, vnicumque paxillum parietibus ab angulo ad angulum infixit, deinde ab hoc paxillo quatuor chordas eiusdem materiae et magnitudinis atque crassitiei et aequaliter contortas ex ordine suspendit, singulisque singula pondera ab infima parte alligauit, cumque ita longitudinem fidium omni modo exaequasset, binas simul chordas alternatim pulsans dictam consonantiam inuenit. Nam illam, quae maximo pondere 12. tendebatur, cum ea, quae minimum pondus 6. habebat, simul pulsam diapason resonare deprehendit. Porro maximam illam, ad minimae proximam 8. pondera habentem, diapente consonare obseruauit; vnde hanc in ratione sesqui altera (εν ἡμιολίῳ) constituit. Ad eam, quae huic proxima, quoad grauitatem ista minorem, sed reliquis maiorem, quae nouem pondo esset, ipsam diatessaron efficere, et proportionem habere ad chordam 12. ponderum sesqui tertiam, ad chordam minimam 6. ponderum, sesqui alteram. Quod itaque est inter diapente et diatessaron, hoc est, quo diapente consonantia superat diatessaron, confirmabatur esse in superoctaua ratione, in qua nouem octo, et vtrinque probabatur quod concentus diapason, qui systema dicitur, esset contextus quidam iunctis diapente et diatessaron vt dupla ratio systema est sesqui altera et super tertiae in his numeris 12. 8. 6. aut contra ipsius diatessaron et diapente, vt duplum, super tertii et sesqui alteri, vt puta in tali ordine 12. 9. 6. Hac via proportionum ratione stabilita facili artificio illam communem paxilli, qui duobus parietibus ab angulo ad angulum affixus erat, lineam, ex qua chordae religatae erant, transtulit ad caput instrumenti, quod chordotonon vocabat; chordas vero clauorum superiorum, commensurata ad ponderum proportionem eorundem conuersione, intendebat: hacque norma vsus, ad varia deinceps instrumenta experimentum applicabat, eamque vbiuis proportionum deprehendebat consonantiam. Nominabat autem hypatem sonum numeri senarii participem, mesen, octenarii, qui illius existit supertertius; paramesen vero nouenarii quidem participem, tono autem acutiorem, quam est mese, atque illius superoctauam; neten denique de duodenario participantem; cumque compleuisset sonis proportionalibus secundum genus diatonicum interiecta spatia, octo chordarum compaginationem consonis numeris subiecit, duplo, sesqui altero, supertertio, atque horum differentiae superoctauo. Chromaticum vero genus et enharmonicum ex hoc declarauit. Ex his patet:

VII.

Typus Generis Diatonici.

Tomi I. p. 1058.

Diazeugsis.

ā. Nete hyperboleon.

Tonus

ḡ. Paranete hyperboleon.

Tonus

f̄. Trite hyperboleon.

Hemitonium

ē. Nete diazeugmenon.

Tonus

d̄. Paranete diazeugmenon.

Tonus

c̄. Trite diazeugmenon.

Hemitonium

h. Paramese.

Tonus

a. Mese.

Tonus

g. Lichanosmeson.

Tonus

f. Parhypatemeson.

Hemitonium

e. Hypatemeson.

Tonus

d. Lychanoshypaton.

Tonus

c. Parhypatehypaton.

Hemitonium

H. Hypatehypaton.

Tonus

A. Proslambanomenos.

VII. Genera tria ſunt, diatonicum, chromaticum, enharmonicum, quorum naturam et indolem muſici veteres editi a MEIBOMIO prolixe deſcribunt [z]: qui tamen in quibusdam inter ſe diſſentiunt.

VIII. Generis cuiusuis gradus et progreſſus quidam naturales ſunt, et diatonici quidem hi: hemitonium, deinde tonum, atque hoc eſſe diateſſaron ſyſtema duorum tonorum, et hemitonii: Deinde adſumto alio tono, hoc eſt eo, qui eſt, interpoſitus, diapente fieri ſyſtema, trium tonorum quod ſit et hemitonii. Deinde huic hemitonium et tonum, aliud diateſſaron hoc eſt, ſupertertium. Vt in Pythagorica lyra, quae eſt octo chordarum, quaeque aut ſecundum coniunctionem ſyſtema quoddam exiſtit tetrachordi, et pentachordi: aut ſecundum diſiunctionem duorum tetrachordorum tono inter ſe inuicem ſeparatorum, a grauiſſimo ſono progreſſus ſit ille, vt quinti a ſe ſoni inuicem omnes diapente conſonent, hemitonio pedetentim in quatuor regiones tranſeunte, in primam nempe, ſecundam, tertiam, quartam [a].

IX. Muſicae ſublimitas, vt per numeros magis, quam ſenſu percipiatur, canon monochordi probe diſcendus eſt. Hoc praecepiſſe ſuis Pythagoram moribundum refert ARISTIDES [b]; nam illius inuentum fuit; quapropter Arimneſtus, Pythagerae filius tabulam aeneam in templo Iunonis dedicauit, cui praeter alias artes canon quoque muſicus inſcriptus fuit, ſublatus poſtea a Simo muſico, qui ſibi canonem vindicans, tanquam inuentum ſuum publicabat [c].

X. Cantibus et rythmis aptaque certorum modorum modulatione mores atque affectus emendantur, animorumque facultatum harmoniae ad ordinem primigenium reuocari poſſunt, ſicque medela corporis et animi morbis afferri. Hoc non tantum docuiſſe ait IAMBLICHVS [d], Pythagoram diſcipulos ſuos, ſed iis quoque certos attactus et apparatus muſicos (ἐξαρτύσεις καὶ ἐπαφὰς) praeſcripſiſſe, ac diuina quadam ratione modulationes quasdam diatonicas, chromaticas et harmonicas ita attemperauiſſe, vt illis facile in contrariam flecterent partem et circumagerent vehementiores animae affectus, conuenienti modulatione veluti medicamine ſalubri temperatos. Ex quibus clarum eſt, non in ſolis modis eorumque vſu, ſed ipſis potius melodiis earumque attemperatione hos effectus muſicae poſuiſſe Pythagoram, qui cum hodie ignorentur, fruſtra diſputatur, qua ratione

 effe-

z) Videndus imprimis ARISTIDES de Muſic. L. I. p. 18. 19. cui harmonia appellatur illud genus, quod minimis abundat interuallis, a coagmentando dictum. Diatonum, quod tonis abundat, quandoquidem in ipſo vox vehementius diſtenditur. Chroma, quod per hemitonia contenditur.

a) NICOMACH. l. c. p. 14. quae vt intelligantur, veteris muſicae notitia requiritur, cui praeter alios a FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 270 ſeq. et MATTHESONIO l. c. allegatos lucem affundunt MAR. MERSENN. in rariſſimis Qq. in Geneſ. p. 1515 ſeqq. et in octo harmonicorum libris, quatuorque de inſtrumentis muſicis Pariſ. 1648. fol. et de harmonia ib. 1644. 4. et IO. BAPT. DONI de praeſtantia muſicae vet. Rom. 1635. 4. et annot. in eum ib. 1640. 4. IO. FELLVS de muſica antiqua Graeca ad calc. Arati Oxon. 1672. 8. editi.

b) l. c. L. III. p. 116.

c) PORPHYR. n. 3. HOLSTEN. ad h. l. LAERT. L. VIII. ſ. 12.

d) c. XXV. n. 65.

effectus tam mirabiles, quales veteres referunt musica vetus sortita sit [e]. Errare vero eos, inde quoque manifestum est, qui diuersorum modorum effectus, quantitatibus graduum localibus tonorum vel hemitoniorum tribuunt, licet multi veterum ita loqui videantur, cum potius ad diuersa genera cantionum, earumque qualitatem moralem referendi sint [f]. Tropi quidem, definiente BOETHIO [g] sunt constitutiones in totis vocum ordinibus vel grauitate vel acumine differentes, quae vero qualitatibus, ordine, mensura et his similibus quam maxime variant. Ceterum, obseruante PORPHYRIO [h] habuit Pythagoras certa carmina peculiaria, quibus corporum morbis medebatur, quae tamen non ad nudos musicae effectus, sed etiam ad ἐπωδὰς referenda sunt. Incantationibus enim et magicis carminibus vsum esse, ipse tradit hoc loco Porphyrius. Dorium vero modum prae ceteris adhibebant Pythagorei. Ridet hanc medicinam musicam more suo SEXTVS EMPIRICVS [i], in dubium vocat cl. STOLLIVS [k].

XI. Lyra philosophanti vtendum, non tibia, quae aliquid molle et pompae accommodatum liberisque hominibus indignum resonat [l].

XII. Imprimis mane ac vesperi musica animus repurgandus est. Fuisse hanc consuetudinem inter Pythagoreos receptam, supra obseruauimus [m].

Geometria. §. XX. Praeter arithmeticam et musicam magnum quoque pretium geometriae Pythagoras statuit, quam cum didicisset in Aegypto, ipse primus inter Graecos ad quandam perfectionem perduxit. Exilia enim fuisse, praecipue quae theoreticam geometriam concernunt, quae a Moeride reperta tradebant Aegyptii, primo libro luculenter demonstrauimus, et ex inuentis quoque Pythagorae geometricis patet, quae Aegyptios latuisse oportet. IAMBLICHO [n] itaque nescio quae geometrica mysteria quae in Aegypto Pythagoras didicit, crepanti, fides habenda non est. Verisimiliora sunt quae tradit, accepta ab Aegyptiis auxisse, et discipulis tradidisse, quo forte sensu accipiendus est PROCLVS [o], qui affirmat, primum eum geometriam in formam scientiae redegisse, principiis eius inde a primis initiis consideratis. Ante Pythagoram enim praeter Ameristum et Hippiam, Thales in eo studio fuerat versatus, vt huius libri capite primo obseruatum. Quod enim Thales in Ionia fecit, Pythagoram fecisse in magna Graecia omnino probabile est; quanquam, si verum sit, Pythagoram audiuisse Thaletem, ad hunc initia, ad illum perfectior constitutio geometriae theoreticae referri debet [p]. Coniunxit vero Pythagoras numeros cum figuris geometricis,

vt

e) Multa hac de re affert MERSENNVS Qq. in Genes. p. 1530 seqq. exempla habes apud SENEC. de ira L. III. c. 9. AELIAN. L. XIV. c. 23. IAMBL. vit. Pyth. n. 112. PORPHYR. n. 30. QVINTIL. L. I. c. 10. L. IX. c. 4. SEXTVM EMP. adu. Math. L. VI. f. 8.

f) Legi merentur, quae erudite hac de re disputat MATTHESONIVS l. c. §. 67 seqq. p. 30 seqq.

g) Lib. IV. c. 14.

h) l. c.

i) l. c. f. 23. effectum tamen negare non audet.

k) Hist. phil. mor. gent. §. CXXIV. p. 215. conf. MERSENNVS l. c. p. 1533.

l) IAMBLICH. l. c. n. 111. SENECA de ira L. III. c. 9.

m) ibid. conf. SCHEFFER. l. c. c. XIV. p. 166.

n) c. XXIX. n. 158.

o) In Euclid. L. II. praef. p. 19.

p) Conf. VOSSIVS l. c. c. XIII. p. 49. et addend. p. 433.

vt rerum principia adumbraret, hinc ſtatuit, ſi fides PROCLO [q], cui pleraque debemus:

I. Punctum proportione vnitati, lineam binario, ſuperficiem ternario, corpus quaternario reſpondere.

II. Punctum eſſe vnitatem habentem poſitionem.

III. Lineam binarium eſſe, quia ſecunda ſit, atque prima ab indiuiſibili motione.

IV. Superficiem ternario ſimilem eſſe, quoniam omnes figurae ſuperficiei primam triada agnoſcant.

V. Circulum, qui rotundarum figurarum princeps eſt, triadem occulte complecti, centro ſpatio, et circumferentia [r].

VI. Triangulum manifeſte ternario contineri, adeoque ſimpliciter eſſe principium generationis et formationis generabilium, et proportiones omnes, naturales aeque ac elementorum conſtitutionis eſſe trigonas. Plura addit Proclus, vt rebus naturalibus haec applicet, quae luculenter eius ingenium ad tricas maximopere inclinans, redolent.

VII. Quadratum diuinam praecipue repraeſentare eſſentiam, eo enim maxime purum ſignificari ordinem atque intemeratum. Pertinent huc etiam theoremata a Pythagora, forte a diſcipulis etiam, inuenta, qualia ſunt [s].

VIII. Sola haec tria polygona totum ſpatium circa aliquod punctum implere triangulum aequilaterum, et quadratum et hexagonum aequilaterum et aequiangulum.

IX. Triangulum quoduis angulos internos aequales habere duobus rectis.

X. In triangulo rectangulo quadratum, quod imponitur lateri angulum rectum ſubtendenti, aequale eſſe quadratis, quae imponuntur lateribus angulum rectum continentibus. Hoc theoremate inuento hecatomben Pythagoram ſacrificaſſe Muſis, refert Apollodorus [t], PLVTARCHVS [u] bouem, PORPHYRIVS [x] bouem ex farina confectum, quod cruenta ſacrificia offerre non ſoleret. Qua ratione ſtatuam Herculis aſſecutus ſit narrat GELLIVS [y] qui videndus.

§. XXI. In Aſtronomia haec placuiſſe, ſi non ipſi Pythagorae, quod tradunt, certe Pythagoreis, veteres referunt: *Aſtronomia.*

I. Tria eſſe, quae coeli nomine dicuntur. Primo quidem ipſam ſphaeram inerrabilem ſiue firmamentum, ſecundo, diſtantiam illam, quae eſt a firmamento vſque ad lunam; tertio vniuerſum mundum, coelum ſcilicet et terram [z].

q) In Euclid. L. III. ex quo potiora refert STANLEIVS Hiſt. philoſ. P. VIII. p. 741 ſeqq.

r) Latentes virtutes geometricas in rebus naturalibus qua ratione expreſſerint, videſis PSEVDO-ORIG. philoſ. c. II. p. 35. quos ideo recte ridet BVRNETIVS Archaeol. phil. L. I. c. 13. p. 425.

s) PROCLVS l. c. p. 81 ſeqq.

t) LAERT. L. VIII. ſ. 12. VITRVVIVS Archit. L. IX. c. 1.

u) l. ſupra cit.

x) n. 36.

y) Lib. I. c. 1.

z) Anonymus PHOTII l. c.

II. Decem esse sphaeras coelestes (duodecim enim, qui narrat, Anonymus PHOTII audiendus non esse videtur) quarum nouem tantum oculis nostris pateant, stellarum nempe fixarum, septem planetarum, et terrae nostrae; decimam ἀντίχθονα esse, id est oppositam terrae nostrae [a]. Quid vero antichthon Pythagoreorum sit, et an coelum [b], vel luna, quod post veteres quosdam [c] placet BVRNETIO [d] et BVDDEO [e], an aliud, erudite disquirit, veterumque ea de re diuersas exponit opiniones IAC. THOMASIVS [f], qui legendus. Quod si SIMPLICII [ff] hac de re cogitata, quae omnium proxime veritati accedere videntur, sequimur, Pythagorei, cum in coelestibus quoque propter harmoniam mundi vniuersalem numerorum elementa quaererent, et decadem perfectissimam omnium ponerent, nouem, quas videmus sphaeris addidere decimam, antichthona, terrae nostrae oppositam, vt totum aequaliter compactum deprehenderetur [g], licet nec vidissent, nec scirent, qualis ἀντίχθων illa esset. Eiusmodi enim notiones et ideas nihili saepissime excogitauit arrogans ignorantia et δουλεία τῆς ὑποθέσεως.

III. Medium in mundo locum ignem obtinere, vel, vt STOBAEVS [h] exprimit, in medio quatuor elementorum igneum vnitatis globum esse; circa quem reliquae mundi partes mouentur atque voluuntur.

IV. Terram immotam non esse, neque in medio globi positam, sed suspensam, quippe quae sit ex sideribus circa positum in medio ignem actis, hoc ipso motu diem noctemque efficiens. Nobilis et decantata hypothesis, quam post Nicolaum Copernicum totus fere hodie recepit orbis mathematicus. Eam Philolao quidam tribuunt, sed receptum in schola Pythagorae dogma fuisse, PLVTARCHI [i] et aliorum testimonia euincunt, Philolaus vero primus, vt alia quoque, vulgauit [k], ex quo passim veteribus receptum fuit. Male itaque SIMPLICIVS [l], vt malesano, cui adhaerebat, syncretismo faueret, per istum ignem vim procreantem, nutrientem, excitantem intelligi, quae medio insit terrae contendit. Ille enim ipsius ARISTOTELIS testimonio facile refutatur. Quod si CLEMENTI ALEXANDRINO [ll] fides est, hanc hypothesin in Aegypto didicit Pythagoras, vbi scarabeus globum ex fimo formatum voluens, eam significasse dicitur.

V. Magnum annum Saturni ambitu definiri, qui XXX. annis cursum absoluit, vt Iupiter XX. Mars II. Sol I. parique spatio Mercurius et Venus, Luna menstruo [m]. Sed et methodum planetarum anticipationes et retardationes

a) PLVT. de an. procreat. T. III. p. m. 98 seqq.
b) CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 614.
c) SIMPLICIVS ad ARIST. de coelo L. II. c. 13.
d) Archaeol. philos. L. I. c. XI. p. 424.
e) Hist. phil. c. III. §. 41. p. 102. Huic opinioni obstat, quod antichthon nostris oculis non exposita sit sec. Pythagoreos.
f) Obs. Hal. Lat. T. IV. obs. 19. p. 388.
ff) l. c. p. 113.
g) ARISTOT. l. c. T. I. p. 363.
h) Eclog. physic. L. I. c. XXV. p. 7. vbi tamen ignis ille vniuersalis ab igne extremo distinguitur. Quod ex Empedoclis hypothesi de duplici sole lucem capit, de quo infra.
i) In Numa T. I. p. m. 123. Philolao vero adscribit de placit. phil. L. III. c. 12. et LAERT. L. VIII. s. 85.
k) Conf. VOSSIVS de sectis c. VII. §. 41. de scient. math. c. XXXIII. §. 8. ANONYM. Photii l. c.
l) l. c.
ll) Strom. L. V. p. 556.
m) ANONYM. Photii l. c.

dationes atque anomalias per eccentricitates et epicyclos explicandi quidam ad Pythagoram referunt [n], alii Eudoxum inuentorem faciunt.

VI. Planetas motum habere ἔυρυθμον et interualla muſicis diaſtematis congrua, ſonitusque varios reddere, pro ſua quemque actitudine, ita concordes, vt dulciſſimam quidem melodiam concinant, ſed nobis auditu non perceptibilem, propter vocis magnitudinem. Id qua ratione computauerit Pythagorae ſchola, apud CENSORINVM [o] legi poteſt, qui tamen aliter rem explicat, quam PLINIVS [p].

VII. Venerem et phoſphorum et heſperum eſſe. Eius naturam Pythagoram primum detexiſſe ait PLINIVS [q], quo cum conſentit LAERTIVS [r]: illum tamen, dum Olymp. XLII. id factum eſſe contendit, erraſſe, ex iis manifeſtum eſt, quae ſupra de Pythagorae aetate diſputauimus. Sed et alia inuenta tribuunt Pythagorae veteres. Ita enim primus obliquitatem eclipticae obſeruaſſe dicitur PLVTARCHO [s], quod alii Anaximandro, alii Oenopidae Chio [ſ] tribuunt, idque forte, ſuo de quouis loco, recte.

VIII. Lunam ceterosque globos planetarum habitabiles eſſe. Inter doctrinas Orphicas hanc quoque ſupra retulimus, ex quo forte fonte eam hauſit Pythagoras [ſſ].

IX. Eſſe antipodas, quibus ſuperius ſit, quod nobis infra [t]. Platonem tamen antipodas primum deſignaſſe, ſupra idem LAERTIVS nos docuit.

Philoſophia in genere.

§. XXII. Hiſce diſciplinis propaedeumaticis praeparatos diſcipulos ad ipſa philoſophiae adyta ducebat, et arcanam ſapientiam iis tradebat, de rebus tum diuinis tum naturalibus, tum moralibus et humanis diſſerens [u]. Antequam vero placita, quae Pythagorae in ſingulis philoſophiae partibus tribuuntur, recenſemus, prius, quid de philoſophia eiusque ſtudio in genere diſſeruerit, exponendum eſt, ſine quo reliqua non intelligi poſſunt. Dolendum vero, pleraque, quae hic afferri poſſunt, Platonicis deberi, quorum fides qua ex cauſa hac in re ſuſpecta ſit, in limine huius capitis enarrauimus. Cum tamen certiora nobis non ſuppetant, illi audiendi ſunt. Eo vero potiora redeunt:

I. Sapientia et philoſophia multum inter ſe differunt [v].

II. Sapientia vera eſt ſcientia quaedam, quae verſatur circa pulchra, eaque prima diuina, et incorruptibilia, quae eodem modo ſe ſemper habent, et ob quorum communionem etiam cetera pulchra quis dixerit. Ita IAMBLICHVS [w], qui breuius alio loco: ſapientia eſt ſcientia veritatis, quae eſt in entibus.

III.

n) GEMINVS aſtrol. c. I. IAMBLICH. c. VI. n. 31. ſecutus.
o) De die natali c. 13.
p) Lib. IX. . 21. 22. q) Lib. II. c. 8.
r) Lib. VIII. ſ. 14
s) De placit. philoſ. L. II. c. 12.
ſ) CENSORIN. l. c. c. 19.
ſſ) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 132.
t) LAERT L. VIII. ſ. 26.
u) GELLIVS L. I. c. 9.
v) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XII. n. 59. c. XXIX. n. 159. Intr. in Nicomach arithm. p. 5. conf. TENNVL. ad h. l. p. 75. PORPHYR. n. 53.
w) ll. cc.

III. Entia haec ſunt, quae ſunt expertia materiae, aeterna, et per ſe efficientia, qualia ſunt incorporalia.

IV. Quae per participationem illorum entia vocantur, vt corporea, materialia, generationi et corruptioni obnoxia, illa tantum aequiuoce talia, adeoque vere neutiquam entia ſunt. Exponit his IAMBLICHVS[x], cuius verba exhibemus, cardinem et ſummam totius philoſophiae Pythagoreae. Quae cum emanationis lege rerum omnium eſſentias ex primo et infinito ente, ſiue Deo, deriuaret, certosque gradus, claſſesque et ordines rerum omnium, quae ex Deo emanarunt poneret, neceſſario ad eiusmodi naturas ſpirituales, ſimplices, aeternas, et diuinas, id eſt, ex Deo ortas deuenit, quae rebus fluxis materiaeque in omnes partes mutabili et inſtabili eſſentiam, naturamque per communicationem largirentur. Pleni ſunt de his principiis rerum, ſiue entibus vere talibus interpretum philoſophiae Pythagoreae libri, cum, ſi hos audias, Pythagoras, quae numeris ſuis occultauit, ita intelligi voluerit. Diximus vero ſupra, Platonem ideas ſuas inde hauſiſſe, easque idem prorſus eſſe, quod intelligibilia Pythagoreis tributa. Non itaque prolixa eorum explicatione detinebimus lectorem, ſed ad ea remittimus, quae capite ſexto de Platonis philoſophia latiſſime diſputauimus: cuncta enim conueniunt, cum intelligibilia eundem locum teneant, quem ideae, vt alibi[y] inuictis, niſi toti fallimur, argumentis probauimus. Duo tamen momenta merito dolemus, primo quod ab ipſis Pythagoreis genuinis et veteribus ſcripta non ſuperſint, ex quibus iudicari queat, an Plato eandem prorſus viam ingreſſus fuerit, vel aliquo modo a ſ. mita Pythagorea receſſerit? deinde, quod plerique qui Pythagorica ex Platonicis illuſtrauerunt, et de intelligibilibus ſiue de ὄντως ὄντων cognitione multa garrierunt, quales ſunt PLOTINVS, PORPHYRIVS, IAMBLICHVS, PROCLVS hisque ſimiles, infauſto conciliandi omnes veterum doctrinas cum nugis tricisque ſuis ſtudio pleraque corruperint, adeo vt plane incertum ſit, quantum ipſi ſcholae Italicae tribui debeat[z]. Sed cum tota hiſtoriae Pythagoricae conditio aliam prae ſe faciem non ferat, nec certiora promittat, his quoque contentos nos eſſe oportet. Ceterum quae attributa, quasue proprietates entibus vere talibus tribuerit hoc hominum genus, nemo ſubtilius explicuit, quam PORPHYRIVS[a], qui ab iis, qui hiſce delitiis gaudent, ipſe adeundus eſt. Nobis enim per haec dumeta repere, hasque colligere ſpinas, propter inſtituti noſtri limites non licet.

V. Sapientia verſatur circa ea, quae proprie, non vero circa ea, quae aequiuoce ſunt entia: quoniam corporalia neque ſciri poſſunt, neque cognitionem firmam admittunt, cum ſint infinita, nec ſcientia ſe patiantur comprehendi: ita vt reſpectu vniuerſalium ſe habeant, ac ſi non eſſent, nec inſuper definitioni includi queant.

VI.

x) l. c. n. 160.

y) Amoen. lit. T. VII. p. 174 ſeqq.

z) Idem de MICH. MOVRGES plan de Pythagoreiſme obſeruandum, pleraque enim ex Platonicis diiudicantur.

a) De occaſionibus ad intelligib. ſ. ſententiis p.m. 79. 91. ed. Rom. conf. SCHEFFER. l. c. c. VIII. p. 56 ſeqq. Hiſt. de ideis ſect. I. §. 2. p. 8 ſeqq.

VI. Entium vero proprie talium, quaeque ſemper circa eadem et eodem modo permanent, atque vere cum nomine ſuo coëxiſtunt, ſcientiam et intellectum ſequi ſolet intellectus entium aequiuoce talium, etiamſi non intendatur eo ſtudium [b].

VII. Hanc ſcientiam qui affectat, et ad eam curam ſuam intendit, philoſophus eſt [c]. Pythagoras qua occaſione quaue ex cauſa nomen hoc loco ſapientiae introduxerit, ſupra expoſuimus. Addimus ibi dictis, nomen ſapientis non philoſophantibus de diuinis et humanis tantum tributum, ſed et eruditis omnibus, immo artificibus quoque, iudice NICOMACHO GERASENO [d], Pythagoram impuliſſe, vt ſapientis nomen repudiaret. Qua de re digna ſunt quae legantur, allata a Io. SCHEFFERO [e].

VIII. Philoſophia itaque occupata eſt, circa omnia genera entium: quorum alia in vniuerſum omnibus accidunt, alia vero eorum pluribus, alia vero ſingulis: prima ſapientia ſiue philoſophia potius prima conſiderat, altera peculiares ſcientiae. Quisquis vero reſoluere potis eſt, omnia entium genera ad vnum idemque principium, iterumque ex eo componere et enumerare, hic ſapientiſſimus eſt, et veriſſimus. Ita luculenter Perictyone Pythagorica apud STOBAEVM [f].

IX. Finis philoſophiae eſt, vt per cognitionem entium vere talium mentes ad intuitiuam tandem promotae cognitionem Deo fiant ſimiles, immo ipſi Dii. Clare hoc aureum carmen in fine:

Sic vbi depoſito conſcendes corpore coelum
Immortalis eris Deus, aeternumque beatus.

Plura dabit SCHEFFERVS [ff] et nos alio loco [g].

X. Ad hunc vltimum finem ducit veritas, ſiue cognitio entium aeternorum, verorum, immutabilium [h].

XI. Vt hunc finem mens conſequatur, omnibus curis id agendum, vt mens expurgetur, meliorque reddatur, atque ſic demum ei vtilia et diuina infundantur, communicenturque, ne vel a corpore recedere timeat, vel ad incorporea accedens, prae ſplendore illorum fulgentiſſimo oculos auertat, aut ad paſſiones, qui animam corpori, veluti quibusdam clauis fibulisque affixam tenent conuertatur, ſed aduerſus omnia, quae generationi ſubſeruiunt, itemque aduerſus affectus, qui nos in terram detrahunt, tota perſiſtat indomita [i].

XII.

b) IAMBLICH. l. c.

c) IDEM Introd. in Nicomach. p. 5.

d) Arithm. L. I.

e) l. c. p. 33 ſeqq. Sapientiam eminentiori ſenſu vindicabat Pythagoras Deo LAERT. l. c. conf. LACTANT. L. III. c. 2.

f) Serm. I. p. 7. Perictyone, quae a matre Platonis diſtinguenda eſt, inter mulieres Pythagoricas nnmeratur, librique ei de ſapientia et de harmonia feminae tribuuntur, quos tamen ei ſuppoſitos eſſe RICH. BENTLEIVS apol. pro diſſ. de epiſt. Phalaridis p. 381 ſeq. contendit. Eam perperam in virum mutat SCHEFFER l. c. p. 51.

ff) l. c. c. VI. p. 43.

g) Amoen. lit. l. c. p. 245 ſeqq. Platonem hunc philoſophiae finem pauliſper limitaſſe ſupra monuimus.

h) SCHEFFER l. c. c. VIII. p. 58. Hiſt. de ideis l. c.

i) IAMBLICH. c. XXXII. n. 228. PORPHYR. n. 46. RITTERSHVS. ad h. l. SCHEFFER. l. c. pag. 53.

XII. Fieri hoc vero non poteſt, niſi per mortem philoſophicam, id eſt liberationem ab omni corporis commercio; quae vt attingatur, primo quidem neceſſe eſt, noſcere ſemet ipſum, animam eſſe in re aliena, et ſubſtantiae prorſus diuerſae deuinctam; ſecundo colligere ſemet ipſum a corpore et quaſi e diuerſis locis, ita vt omnino liber ſis ab eius affectionibus, et operatione ſenſuum: liberare ſe etiam a doloribus, ira, metu, cupiditate cibi et potus, et rerum venerearum; et ſtudere, vt corporalium affectionum motus, ad irrationale, voluntate nec conſentiente nec aduertente, moueantur, ſic vt omnia in vacuitatem affectuum deſinant. Prodit his PORPHYRIVS[k], quo horum hominum tendat philoſophia, in enthuſiaſmum deſinens[l]. Qualem ipſum Pythagoram affectaſſe, eumque Platonem imitatum fuiſſe, ex dictis conſtat. Imprimis vero mortis huius philoſophicae initia facienda inculcata ſunt a coercitione ventris, vt ex aurei carminis verſu nono et decimo diſci poteſt pluribusque docent HIEROCLES[ll] et IAMBLICHVS[m]. Quam purgandi rationem Pythagoream tenuiſſe accurate Apollonium Tyaneum, ſuo loco ex PHILOSTRATO[n] docebimus. Cauſam ineptae doctrinae recte tum in emanationis ſyſtema, cuncta ad enthuſiaſmum reuocans, tum in odium materiae, cui cauſa mali adſcripta fuit, reiicias.

XIII. Ita liberatum a corpore in ſe verti oportet, caeteris, quae extra ſunt, obliuioni traditis[o]. Huc illud Pythagorae λάθε βιώσας, *latenter eſſe viuendum*, quod, tanquam Pythagoricum ſtrenue imitati ſunt Apollonius[p] atque Proclus[q].

XIV. Ita recte conſtitutae menti aſcendere ad Deum licet, contemplationique rerum diuinarum et aeternarum ſe totam tradere. Celeberrima haec in Pythagoreo-Platonicorum ſcholis ἄνοδος eſt, qua mens originis ſuae conſcia, ad fontem, vnde emanauit, vt eſt in oraculis, redit, et contemplatione τῶν ὄντως ὄντων intuitiua cum Deo ſe iungit, inque Deum redit[r]. Sunt qui haec a Zoroaſtre didiciſſe Pythagoram volunt[s], quae, quo loco habenda ſint, ex iis, quae de itinere eius orientali, deque fide oraculorum Zoroaſtri tributorum ſuo loco diſputauimus, liquet.

XV. Vt vero haec feliciter procedant, Deus in auxilium vocandus eſt, et daemones boni[ſ], imprimis vero genius πάρεδρος ſiue tutelaris.

XVI. Tantis opibus ad hunc finem conſequendum acquirendis preces adhibendae ſunt, et inuocatio Deorum.

XVII. Cognitionem entium vere talium qui conſecutus eſt, ſapientiam veram adeptus, nihil miratur, cum rerum omnium formas cauſasque eſſen-

k) Περὶ ἀφορμ. Sent. 34. p. m. 85.
l) Conf. cel. G. MICH. HANSCH. de enthuſiaſmo Plat. ſect. VII. §. 7. p. 92 ſeqq.
ll) Ad h. l.
m) Vit. Pyth. c. XXXI. n. 187.
n) Vit. Apoll. L. I. c. 8. p. 9.
o) Conf. SCHEFFER. l. c. c. IX. p. 76.
p) PHILOSTRAT. L. VIII. c. iii.
q) MARINVS in vita Procli.
r) SCHEFFER. l. c. p. 77. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 371. IOH. FRIDEM. SCHNEIDER diſſ. de ἀνόδῳ Pythag.
s) cit.
ſ) Aur. carm. v. 61. 62. HIEROCLES h. l. IAMBLICH. protrept. c. III. SEXTVS EMPIR. adu. math. L. VI. ſ. 50.

eſſentiales teneat [ſſ]. Ita ſcopum, quem et alii ſibi fixere philoſophi [t], ad ineptiſſimam doctrinam commendandam adhibuere philoſophiae Pythagoreae interpretes.

XVIII. Philoſophia vel circa agenda verſatur, vel circa cognitionem, adeoque vel practica vel theoretica eſt [u].

XIX. Initium vero faciendum eſt a virtutis praeceptionibus et tum ad veritatem progrediendum, hoc eſt ab actione ad contemplationem [v]. Hinc commendatio virtutis, quae a veteribus vnanimi fere conſenſu Pythagorae tribuitur [w].

XX. Contemplatio intelligibilium, ſiue entium fere talium animi tranquillitatem et libertatem a rebus terrenis eum turbantibus poſtulat. Hinc otium philoſophicum teſte IAMBLICHO [x] Pythagoreis tantopere deamatum: quem in finem ipſum Pythagoram negotia diſcipulorum politicis et oeconomicis commiſiſſe, vt reliqui diuinis meditationibus eo liberius indulgerent, ſupra docuimus.

XXI. Sequitur inde, ciuilibus negotiis non facile permittere, ſe philoſophum.

XXII. Philoſophia ratione auditorum eſt vel exoterica vel eſoterica [y]. Illa nudas veritates ſine demonſtratione proponit, ſub ſymbolis et ſimilitudinum atque allegoriarum velo; haec veritatis rationes et demonſtrationes iis proponit diſcipulis, qui apte ad id praeparati ſunt. Rem ipſam ſupra iam, de methodo Pythagorae differentes prolixe ſatis atque clare expoſuimus; vnde hoc vnum addimus: ex conditione philoſophiae exotericae ad eſotericam non concludendum eſſe; potuit enim, vt recte monet CLERICVS [z], egregia dicere ad vulgus et acuſmaticos, impietatis vere myſteria initiatis reſeruare.

Philoſophia actiua.

§. XXIII. Egregia praecepiſſe Pythagoram circa philoſophiam actiuam ſiue moralem, facile nobis perſuadent ea, quae ad exotericos dicta veteribus memorata ſunt, et officia diuerſae aetatis et conditionis hominum inculcant [a]. Quid interioris admiſſionis diſcipulis praeceperit, difficilius dictu eſt, tum propter methodum ſymbolicam, qua moralem philoſophiam tradidit, quaeque variis interpretationibus ſubiecta diuerſas nobis veterum coniecturas, non diffitente IAMBLICHO [b] pro Pythagoricis doctrinis obtruſit, tum propter demonſtrationes initiatis tantum reſeruatas, quae nos de genuino ſenſu ſcopoque iudicare non ſinunt, ſic vt ſcopae tantum diſſolutae [c] colligi queant, vel Pythagora iuniorum ſcriptorum cogitationes et

ſſ) PLVTARCH. de auſcult. T. IV. p. m. 139.

t) Vid. quos laudat SCHEFFERVS l. c. p. 55.

u) HIEROCLES l. c. p. 2.

v) ib. p. 4.

w) LAERT. L. VIII. ſ. 32. CLEM. ALEX. Strom. L. II. p. 417. IAMBLICH. protrept. c. 9. p. 58. STOBAEVS ecl. eth. c. III. p. 164.

x) Protrept. c. 14. conf. SCHEFFER. l. c. p. 64.

y) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXII. p. 101. SCHEFFER. p. 84.

z) Bibliotheque choiſ. T. X. p. 185.

a) Prolixe ea recitat IAMBLICHVS vit. Pyth. c. VIII ſeqq.

b) c. XVIII. n. 86 ſeq.

c) Agnouit hoc quoque IAMBLICHVS c. XXXIV. n. 247. τοσαῦτα ἄντις καὶ ἀπὸ τῶν σποράδην λεγομένων τεκμήρια ἂν παράσχοιτο περὶ Πυθαγόρε καὶ τῶν Πυθαγορείων; quis tot et tanta e ſparſim dictis de Pythagora et Pythagoreis documenta apponere queat?

φιλοσοφέμενα pro Pythagoricis admitti debeant. Etſi enim ſupra iam indicatum eſt, extare hodie fragmenta ſcriptorum moralium et politicorum a Pythagoreis editorum, neminem tamen fugit, quam incertae ea fidei ſint. Verum haec aliter in hac quidem hiſtoriae philoſophicae parte non conſtant. Manet tamen haec Pythagoram gloria, quod primus, teſte ARISTOTELE [d] fuerit, qui moralem philoſophiam excoluit, idque in magna Graecia praeſtitit, quod poſt eius tempora Socrates Athenis. Secta enim Ionica, quae paulo maturius, quam Pythagoras, philoſophari coepit, rerum naturalium indagationi ſoli ſe tradidit, moralem neglexit, vt ſupra capite primo obſeruatum. Potiora vero, quae Pythagoram de actiua philoſophia tradidiſſe veteres referunt [e], haec ſunt:

I. Duo virtutum genera ſunt; priuatae aliae, quae nos ipſos reſpiciunt, et publicae, quae ad alios referuntur.

II. Hinc duae partes moralis philoſophiae ſunt, paedeutica et politica [f].

III. Paedeutica inſtituit hominem ad virtutem; eius ſex capita recenſet IAMBLICHVS [ff]: inſtitutionem, ſilentium, abſtinentiam a carnibus, fortitudinem, temperantiam, ſagacitatem. Et eadem fere methodo commentarium quoque de vita Pythagorae elaborauit, vt oſtenderet, hac potiſſimum via ad ſummam virtutem Pythagoram perueniſſe.

IV. Hominis virtus eſt hominis naturae perfectio.

V. Virtuti haec tria neceſſaria ſunt, ratio, facultas et conſilium. Ratio iudicat et contemplatur, facultas reſiſtit et moderatur, conſilium amat et amplectitur. Primum partis animae rationalis pars eſt, alterum ratione carentis, tertium vtriusque.

VI. Virtutum omnium numerum, nec non virtutis ortum et conſtitutionem ex animae partibus licet cognoſcere; etenim animi partes primae ſunt duae, altera compos rationis, expers altera; illa iudicamus et contemplamur, hac ferimur et appetimus. Hae porro conſentiunt inter ſe vel diſſentiunt, quae quidem pugna ac diſcordia propter nimium vel parum exiſtit.

VII. Cum igitur rationis compos pars moderatur expertem, tolerantia gignitur et continentia; cum altera imperat, paret altera, et inter ſe ambae conſentiunt, virtus naſcitur.

VIII. Species autem virtutis et partes hoc modo ſunt conſiderandae, vt partes animi, quarum altera ratione praedita, carens ratione altera, quae porro vel iracundia, vel cupiditas: quarum illa vlciſcimur et defendimus nos; hac propriam corporis conſtitutionem appetimus et deſideramus. Haec METOPVS Pythagoreus [g], quocum CLINIAS et THEAGES conſentiunt, quorum vltimus hoc porro addit [h]:

IX.

d) L. I. c. 2. Magn. moral.

e) Loca veterum huc facientia magnam partem collegit MAGNVS DANIEL OMEIS in Ethica Pythagorica Altdorf. 1693. 8. vnde ſua hauſit P. BAYLE Dict. T. III. art. Pythagore.

f) LAERT. L. VIII. ſ. 6. qui libros his titulis Pythagorae tribuit.

ff) Protreptic. c. 6.

g) Opuſc. mythol. TH. GALEI cura edit. p. 684.

h) p. 689.

IX. Ratio cognitioni, ira robori, cupiditas appetitui praeeſt; cum igitur haec tria vna compage in vnum rediguntur, tum virtus et concordia in animo gignitur, ſi diuelluntur, vitium oritur atque diſcordia.

X. Cum ratio partes animi ratione carentes moderatur, tolerantia gignitur, et continentia, dum labores illa, voluptates haec moderatur: cum melior pars imperat et praeeſt, virtus exiſtit, ita, vt cupiditati ratione imperante, fiat temperantia, cum iracundiae, fortitudo, cum partes omnes imperant iuſtitia.

XI. Iuſtitia vitia cuncta, et virtutes animi inter ſe diſcernit, et animi partium compagis quaedam eſt conſtitutio virtusque perfecta et ſuprema. Magno conſenſu hanc virtutum partitionem ſequuntur Platonici recentiores, quorum hac de re cogitationes ad eorum tempora delati deſcribemus [i]: qui hos Pythagoreos ſe ſequi profitentur. Non diffitemur tamen, haec nobis fragmenta ideo νοθείας ſuſpecta eſſe, quod tam pulchre recentiorum Platonicorum philoſophemata iis reſpondent [k], et ratiocinia quoque eandem ſcholam aperte ſapiunt, quae antiquitatis faciem non prae ſe ferunt, eiusmodi acumina ignorantis. Sed de his iudicium eſto penes lectorem.

XII. Vitia verbis celanda non ſunt, ſed reprehenſionibus emendanda ad virtutem [l].

XIII. In vniuerſa hominum vita aetates quaedam inter ſe diſtributae ſunt, quae ἐνδεδασμέναι Pythagoreis dicuntur, neque cuiusuis eſt, illas ſecum inuicem connectere: ſubuertitur enim vna ab altera, niſi quis ab incunabulis id, quod in ſe hominis eſt, bene recteque inſtitutum habet [ll].

XIV. Debet itaque cum educatione pueri ita comparatum eſſe, vt ſi ad probitatem, ad ſobrietatem, ad fortitudinem exacta fuerit, potiſſima eius pars in adoleſcentiam, et ex hac in virilem aetatem transferatur: cuius plerumque contrarium fit.

XV. Nunquam itaque homini concedendum, vt, quod lubet, perpetret, ſed ſemper adiungendus, qui praeſit, ita vt quilibet ciuium legitimo decentique imperio pareat.

XVI. Sapiens nihil non eorum expectare debet, quae homini accidere poſſunt, quaeque in eius poteſtate non ſunt, ſed ea fortiter ferre [m].

XVII. Iniuſſu itaque imperatoris, Dei, de praeſidio et ſtatione vitae decedendum non eſt [n]. Ita reiecit Pythagoras αὐτοχειρίαν, praecipue quod fortitudini eſſet contraria.

XVIII. Proſcribenda, a ventre luxuria, a rebus omnibus exceſſus, robur enim animae eſt temperantia, et lumen quatenus paſſionibus ea expers eſt [o].

i) Videndus interim FABRICIVS proleg. ad vitam Procli a MARINO ſcriptam.

k) Quam audaces enim in fingendo et ſupponendo fuerint, aliquoties iam notauimus.

l) STOBAEVS Serm LXVI p. 250.

ll) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXXI. n. 201. Qua ratione vero Pythagoras hominis aetates diſtinxerit, explicat LAERTIVS L. VIII. ſ. 10. ad quem viros doctos vide.

m) IAMBLICH. l. c. n. 224.

n) CICERO de Senect. c. 20. conf. OMEIS l. c. p. 30.

o) PORPHYR. vit. Pythag. n. 39. STOBAEVS ſerm. XXXVII. p. 114.

XIX. Continentiam possidere, maximi roboris et diuitiarum instar est [p]. Ea vero non in gula tantum, sed ventre quoque coërcendo, moderandaque venere seruanda est; vanaeque et superfluae cupiditates fugiendae.

XX. Ebrietas itaque pernicies est, omnisque impletio vitanda, nec transgrediendus modus cibi potusque [q].

XXI. Venerea hyeme non aestate facienda, in autumno ac vere facilius quidem feruntur, omni autem tempore grauia sunt, et ad sanitatem minime idonea [r]. Videtur Pythagoras concubitum, tanquam rem philosopho non satis dignam, respexisse; interrogatus enim, quando concumbendum? tunc, inquit, cum te ipso infirmior fieri vis. Neque tamen coniugium totum respuit, sed et ipse coniugatus vixit, et coniugibus officia praeclare praescripsit [s].

XXII. A voluptate cauendum est, tanquam a re summae cautionis indiga, nullo enim nos alio, quam isto affectu magis decipimur, et in peccata praecipites agimur: hinc eo contendendum est, ne vnquam ad voluptatem collineantes, aliquid incipiamus, sed bonum honestumque primo loco spectandum, vtilitas vero commoditasque in secundis collocandae, et haec quidem iudicio non vulgari opus habent [ss].

XXIII. A prima statim iuuentute proficientium curae attendendum, vt mature, quae appetenda sunt, appetant, vanasque et superfluas cupiditates fugiant, adeoque ab huiusmodi perturbationibus puri et imperturbati maneant, eosque ipsos contemnant, qui eo, quod cupiditatibus impliciti sunt, dignos se contemtu reddiderunt, quod iis saepe contingit, quibus in eminentiori potestate constitutis cupiditates imperant [t].

XXIV. Duplex tamen voluptatum discrimen est: vna plebeia atque fascinatrix, altera solida, et grauis atque ab omni scelere aliena. Illa ventri et veneris libidinibus, opum profusione, indulget; haec in rebus honestis ac iustis et ad vitam necessariis consistit, haec admittenda, illa vt Sirenum cantus, fugienda [u].

XXV. Maximum homini bonum in sapientia situm est, robur enim, et murum et arma sapienti sapientia praestat [v].

XXVI. Politices capita sunt: communis conuersatio, amicitia, cultus Deorum, pietas in mortuos, et legum latio [w].

XXVII. Est quaedam viuendi cum aliis ratio opportuna, alia importuna; quae inter se differunt diuersitate aetatis, dignitatis, necessitudinis, meritorumque, et si quid aliud discriminis inter homines occurrit.

XXVIII. Iuuenibus erga senes omni irae aut comminationis specie omnique ferocia abstinendum, et tota huiusmodi importunitas deuitanda.

XXIX.

p) ibid. serm. XXXIX p. 136.
q) LAERT. L. VIII. f. 9.
r) ibid.
s) IAMBLICH. c. XXXI. n. 206. Excerpta Peiresc. p. 247.
ss) IAMBLICH. n. 204.
t) ibid. n. 206.
u) PORHYR. vit. Pyth. n. 39.
v) STOBAEVS Serm. XXVIII. p. 77. 82.
w) IAMBLICH. vit. Pyth. c. VI. n. 32.

XXIX. Par dignitatis quoque ratio eſt, nam cum viro, qui ad veram virtutis dignationem peruenit, neque decorum neque tempeſtiuum eſt, familiarius liberiusque agere [x].

XXX. Eſt autem varius quidam et multiformis temporis opportuni vſus, qui in omnibus affectibus, actionibus, diſpoſitionibus, colloquiis et interpellationibus occurrit, qui aliquatenus quidem, non vero vniuerſaliter praeceptis deſcribi poteſt. Ei decorum et concinnitas tanquam pediſſequae adhaerent [y].

XXXI. Amicitia datur omnium erga omnes [z].

XXXII. Certamen et contentionis ſtudium remouendum eſt ab omni in vniuerſum amicitia, ſi fieri poſſit; ſi non, ſaltem ab ea, quae nobis cum parentibus et in genere cum ſenioribus aut cum benefactoribus intercedit, in qua ne minimum quidem cicatricum vel exulcerationum eſſe debet [a].

XXXIII. Hoc fieri poteſt, ſi vterque amicorum inuicem cedere, iramque comprimere ſciuerit, imprimis iunior.

XXXIV. Emendationes et correptiones, (quas παιδαρτάσεις nominabant Pythagorei) multa cum clementia cautioneque a ſenioribus erga iuniores fieri debent, plurimumque ſolicitudinis affectusque ex parte corripientium prominere: ita enim decorae et vtiles fiunt.

XXXV. Nunquam ab amicitia fides neque ſerio, neque per iocum remouenda.

XXXVI. Amicitia non eſt reprobanda propter infortunium, vel aliam quandam infirmitatem, quae rebus humanis interuenit, ſed vnica, probabilis, quae ſit cauſa reiiciendi amici, eſt inemendabilis malitia.

XXXVII. Inimicitia tantum contra plane improbos obfirmato animo gerenda, ſtrenueque decertandum, niſi mores mutauerit aduerſarius et ad bonam mentem redierit: idque non verbis, ſed factis [b].

XXXVIII. Nunquam diſſidio, quantum in nobis eſt, occaſio danda eſt, ſed quam maxime quisque poteſt, rixae huiusmodi principiis obſtandum.

XXXIX. In amicitia, quae vera et ſincera futura eſt, quam plurima debent eſſe definita ac legibus ſuis circumſcripta, et, vt decet diſtincta, ac prouidendum, ne quid temere fiat, nullumque colloquium perfunctorie inſtituatur, ſed cum pudore, cum praeſenti animo, et bono ordine.

XL. Peregrinae amicitiae, quantum licet, declinandae, mutuus amicorum amor ad mortem illibatus ſeruandus. Eminuit in eo Pythagorea fides et amicitia, cuius nobile exemplum de Phinthia et Damone veteres referunt [c]. Alia narrat IAMBLICHVS [d], qui addit [e]: etiam inter ſe ignotis, immo et nunquam viſis amicitiae officia exhibere ſtuduiſſe, dummodo ſigna

x) ibid. c. XXX. n. 180.
y) ibid. n. 182.
z) ib. c. XVI. n. 69. c. XXXIII. n. 229. c. XXX. n. 181.
a) ibid. n. 230.
b) ibid. n. 231. 232.
c) VALER. MAX. L. IV. c. 7. LACTANT. L. V. c. 18. CICERO de Offic. L. III. IAMBLICH. n. 162. ex Ariſtoxeno.
d) c. XXVII. n. 162.
e) n. 237.

ſigna quaedam communis ſectae agnoſcerent, cuius rei elegans exemplum exponit.

XLI. Omne vero circa amicitias ſtudium, ad diuinarum naturarum commixtionem, ad vnionem cum Deo, ad diuinae mentis animaeque communionem, verbis factisque dirigendum eſt [f].

XLII. Omnia quidem praecepta moralia ad diuinum numen tendunt, eſt vero hoc principium, quo omnis vita ordinatur, vt Deum ſequamur [ff]. Paria ſupra ex Stoicis audiuimus, quos ſimile cum Pythagoreis fundamentum habuiſſe, ex iis patebit, quae in ſequentibus de phyſiologia et theologia Pythagorae dicemus.

XLIII. Cum Deus ſit, et omnibus imperet, in confeſſo eſt, quod bonum a Domino petendum ſit, qui bona tribuit illis, quos amat [g].

XLIV. Hoc de numine concipiendum eſt: quod exiſtat, quodque ita ſe gerat erga humanum genus, vt illud inſpiciat minimeque negligat. Id itaque dignum eſt quod vniuerſis imperet, eiusque eminentia et inſpectione opus habere animal a natura ad proteruiam inclinans, a quo moderatio et ordo proueniret.

XLV. Vnusquisque, naturae ſuae mutabilis conſcius nunquam pietatis cultusque obliuiſci debet, ſed aſſidue menti ſuae proponere numen, tanquam quod hominum actiones obſeruet, iisque indeſinenter inuigilet.

XLVI. Dii colendi ſunt non noſtris figuris alligati, ſed per diuinas imagines, tanquam qui omnia complectuntur, omnibus prouident, et formam habent, tam quoad naturam, quam quoad figuram toti vniuerſo ſimilem [h]. Probe haec theſis notanda eſt, ex qua per velum quaſi Pythagoricae theologiae fundamentum et verum ethicae principium perſpicitur. De quo infra.

XLVII. Colendi vero Dii ſunt luſtrationibus, et initiationibus, et pura veſte ac mente. Hoc qua ratione peregerit Pythagoras, IAMBLICHVS [i] prolixe narrat.

XLVIII. Quotidie hymnis honorandum numen, et obſeruanda omina, et vaticinia, et ſortes omnes fortuito oblatae.

XLIX Animalia a perfectis [k] non immolanda, ſed thus, milium, placentae, faui et ſuffimenta [l].

L. Pietas et religio verſantur in animis, cum rebus diuinis operam damus [ll].

LI. Dii et heroës non eodem honore habendi; ſed Diis cum laudibus, amictuque candido et caſto corpore honores exhibendi: heroibus poſt meridiem [m].

LII.

f) n. 240

ff) ib. n. 86.

g) ib. c. XXX. n. 174. ſ.

h) ib. c. XXVIII. n. 151.

i) ibid.

k) Dictum hac de re ſupra. Acuſmaticis licebat nonniſi raro immolare animalia, gallum gallinaceum, vel agnum, vel alia recens nata, boues vero minime.

l) ibid. n. 149.

ll) CICERO de legib. L. II. c. 11.

m) IAMBLICH. l. c. LAERT. L. VIII. ſ. 35.

LII. Ea puritas expiationibus, lustrationibus atque aspersionibus paratur [n], abstinendo ab iis omnibus, quibus interdicere solent ii, qui mysteriis praesunt.

LIII. Iuramentum iustum est, indeque Iupiter iuratorius; (ὅρκιος dicitur) praestandum vero est tarde, praestitum vero seruandum promtissime [o].

LIV. Corpora defunctorum non sunt igni comburenda [p].

LV. Post Deos et daemonas maximam parentum et legum quisque rationem habere debet, iisque non ficte, sed et ex animo obsequi [q].

LVI. Patriis legibus et consuetudinibus inhaerendum est; nam neque vtilitati, neque saluti publicae consulunt ii, qui legibus, rebusque nouandis student. Magnam ad leges ferendas et respublicas constituendas diligentiam attulisse Pythagoreos, praesertim eos; qui legislatores dicti sunt, et ex optimis atque intimis Pythagorae discipulis erant, supra obseruatum est. Nam, multis ciuitatibus vt leges ferrent, a praeceptore ablegati sunt. Id quod imitatus Pythagoram Plato, et ipse de republica ordinanda cogitauit. Num vero ad similes nugas delapsus sit Pythagoras ac Plato, deficientibus monumentis dici nequit. Et haec quidem de morali siue actiua Pythagorae philosophia.

Theoretica.

§. XXIV. Theoretica philosophia apex totius doctrinae Pythagoreae fuit, et arcanorum summa, vnde difficillimus labor [r] est, Pythagoram, quod quidam viri docti connisi sunt, intra sindona noscere. Nos veteres sequemur, contendemusque vt cohaerens aliquod Pythagoricae physiologiae systema ex veterum relationibus et coniecturis verisimilibus assequamur. Quod tamen pro indubitata Pythagorae doctrina vendi non potest, cum rationes supra dictae maxime obstent. Vnde vtendum est eo, quod veteres de illo nobis reliquere. Ita vero docuisse dicitur:

I. Philosophiae theoreticae finis est, nihil admirari: nam philosophica ratio admirationem atque stuporem, ab haesitatione atque ignorantia profectum eximit, singularum rerum cognitione atque enarratione per causas suas exhibita [s].

II. Est vero theoretica philosophia duplex; vel enim de iis, quae mente cernuntur, atque de Diis repetitam altius scientiam tradit, vel vniuersam rerum naturalium doctrinam exhibet. Ita IAMBLICHVS [ss], qui alio etiam loco [t], quid Pythagoras in theoreticis scientiis praestiterit, enumerat, nempe eum de diis, de heroibus, de daemonibus, de mundo, de sphærarum atque astrorum omni-

n) Vid. LOMAIERVS de lustrationibus gentilium.

o) LAERT. L. VIII. s. 32. de iuramento per auctorem tetract[y]os supra dictum.

p) IAMBLICH. c. XXVIII n. 154. vbi etiam ritus sepeliendi Pythagoricos obseruabis.

q) ib. c. XXX n. 175. PORPHYR. n. 38.

r) Versati sunt in eo praeter MICH. MOVRGVES in delineatione Pythagoreismi, cuius summam exhibet CLERIC. Bibl. choisf. T. XXVII. p. 424. SCIPIO AQVILIANVS de placit. phil. ante Arist. physic. L. I. c. 20. p. 86. MORHOF. Polyhist. T. II. L. II. c. 6. I. IAC. SYRBIVS de Pythagora intra sindona noscendo, siue introd. in physicam Pythagorae, alique.

s) PLVT. de audit.

ss) c. XXIX. n. 157. 158.

t) c. VI. n. 31.

omnigeno motu, oppoſitionibus, eclipſibus, et inaequalitatibus, eccentricitatibus, epicyclis, et de omnibus in vniuerſo coelo terraque et intermediis naturis, ſiue apparentibus, ſiue occultis, rectam notionem dediſſe, perque ipſum diſciplinam et theoriam, et ſcientifica omnia, quae mentis oculos maxime acuunt, et ab aliis ſtudiis profectam coecitatem abſtergunt, vt vera totius vniuerſi principia et cauſas poſſit perſpicere, inter Graecos locum inueniſſe. Quae etſi ad ſuae ſectae encyclopaediam, eiusque formam canis Pythagorae temporibus tribuendam Iamblicho dicta omnino videntur, certum tamen eſt, in theoreticae philoſophiae ſtudio primarios Pythagorae diſcipulos conſenuiſſe, ſummumque in ea ſapientiae apicem quaeſiuiſſe, teſte omni exceptione maiore doctrina de numeris, quae ſymbolica fuit principiorum ſpiritualium et naturalium [u]. Agendum itaque cum de theologia, tum de phyſica Pythagorica.

Theologia.

III. De Deo naturisque diuinis ad populum loqui difficile et periculo plenum, eo per ſuperſtitionem occupato, profanis itaque myſteria verbis narrare nefas [v]. Commune hoc Pythagorae erat cum plerisque philoſophis et theologis, praeſertim antiquioribus [w], qui doctrinam de Deo, cultui inter populos introducto potiſſimam partem aduerſam, ideo occultauerunt, vt eo tutius laterent, et a ſacerdotum, quaeſtum et auctoritatem in vulgari theologia quaerentium inſidiis eſſent immunes. Certe in Aegypto id didiciſſe Pythagoram, ex iis, quae libro primo de theologia Aegyptiorum diſſeruimus, manifeſtum eſt. Inde vero, quam incertae de theologia Pythagorae coniecturae ſint, liquet. Quid vero veteres ei tribuant, ex ſequentibus diſci poteſt.

IV. Deus animus eſt, qui per vniuerſas mundi partes, omnemque naturam commeans atque diffuſus ex quo omnia animalia, quae naſcuntur, vitam capiunt. Ita Pythagorae definitionem Dei concepit LACTANTIVS [x], CICERONEM [y], vt videtur ſecutus, qui non minus luculenter: *Pythagoram cenſuiſſe, Deum eſſe animum per naturam rerum omnium intentum et commeantem ex quo animi noſtri carperentur.* Quae teſtimonia etſi aetate ſatis a Pythagora remota ſunt, non ſine veriſimilitudine tamen hanc ei opinionem tribuunt, cum haec omnium earum gentium, quas inuiſerat, et apud quas didicerat theologiam Pythagoras, doctrina fuerit, totaque diſciplina Orphica, quam maxime imitatus eſt, eo fundamento, vt ſupra demonſtratum, nitatur. Egregie hoc confirmant ea, quae eius ſectatoribus tribuit CLEMENS ALEXANDRINVS [z]: *Deum eſſe totum in mundi circulo, ſpeculatorem, vel directorem potius totius generationis, vniuerſorum contemperationem, qui ſemper eſt, et ſuas facultates deducit ad opus, omnium operum, in coelo luſtratorem, patrem omnium, mentem et animationem*

u) IAMBLICH. protrept. L. I. c. 29. videndus quoque SCHEFFERVS l. c. p. 94.

v) CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 477. IOSEPH. contra Apion. L. II. p. 1077.

w) Conf. BAYLE l. c. not. O. p. 747. PFANNER. Syſt. theol. gent. pur. c. II. §. 11. p. 58

x) Lib. I. c. 5. idem habet MINVCIVS FELIX c. XIX. 7.

y) De nat. Deor. L. I. c. 12. de ſeneɛt. c. 21.

z) Paraen. ad gent. p. 47.

nem (ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ) vniuerſi circuli rerum, omnium motum. Quae animam mundi diuinam non poterant deſcribere luculentius. Nulli itaque dubitamus, veriſimili ratione hanc aſſertionem Pythagorae tribuere. Difficilior vero quaeſtio, num Deum tanquam animam aſſiſtentem, vel vt informantem, Pythagoras mundo indiderit, id eſt, num vel liberae voluntatis acceſſione, vel naturae vniuerſi neceſſaria et ineuitabili connexione Deum cum mundo coniunxerit? quae vt rite diſcernamus, ad ſequentia porro attendendum eſt.

V. Deus eſt natura rerum, quae motus propria et intrinſeca cauſa eſt rebus omnibus. Ita verba THEOPHILI ANTIOCHENI [a] intelligimus, aſſerentis, Pythagoram ὁρίζειν Θεὸν Φύσιν καὶ αὐτοματισμὸν εἶναι τῶν πάντων. Aliter verti ſolet, et quidem REINESIVS [b], quem ſecutus eſt ecl. WOLFIVS: *Pythagoras affirmat, Deum naturam eſſe, et omnia fortuita fieri;* quapropter ille quoque vel ſexcentos eſſe teſtes ſcribit, de Deo longe aliter ſenſiſſe Pythagoram: et recte quidem, ſi hanc verſionem admittas, nunquam enim Pythagorae in mentem venit, omnia fortuito moueri, naturae cuiusdam coeco et temerario impulſu, vt vel ſola Iamblichi et Porphyrii ex veterum ſcriptis excerpta loquuntur. Sed verſionem hanc mentem Pythagorae non aſſequi, ex iis Pythagoreorum verbis manifeſtum eſt, quae modo ex Clemente Alexandrino adduximus, quaeque apud IVSTINVM MARTYREM [c] quoque et CYRILLVM ALEXADRINVM [d] occurrunt. Dabimus Iuſtini Graeca, vt inde accuratum fieri iudicium queat: *εἰ δὲ καὶ σαφεστέραν ἀπόδειξιν περὶ ἑνὸς Θεοῦ τῆς Πυθαγόρου δόξης ποθεῖτε γνῶναι, ἀκούσατε τῆς αὐτοῦ δόξης· οὕτω γὰρ ἔφη, ὁ μὲν Θεὸς εἷς· αὐτὸς δὲ οὐχ ὥς τινες ὑπονονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ, ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενέσιας ἐστι, κρᾶσις ἐὼν τῶν ὅλων, αἰώνωνι, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμιων καὶ ἔργων. ἀρχὰ πάντων, ἓν, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ, καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἁπάντων κίνησις· οὕτω μὲν οὖν ὁ Πυθάγορας.* Prodit Dorica dialectus, deſumta eſſe haec verba ab iſtis eccleſiae doctoribus ex ſcripto aliquo vetuſto Pythagoreo, praeceptoris doctrinam de Deo exponente, vnde veriſimilitudine ſua non caret, eum ita de Deo ſtatuiſſe. Hoc fragmento Pythagoreo, admiſſo 1. clarum eſt, cur Deus vocetur Theophilo φύσις, natura ſcilicet, quia Deus non extra vniuerſum hoc eſt, ſed in natura rerum eiusque circulo continetur, vt anima tota eſt in toto corpore; 2. patet etiam, cur αὐτοματισμὸν τῶν πάντων eum dixerit, eo quod, non tantum rebus omnibus originem, motusque dederit initium, ſed quod ipſe anima et formalis cauſa motus, nempe principium internum et ſpirituale (ψύχωσιν apte vocat) mouens mundum eiusque circulos ſit, vnde non animam tantum et motorem mundi, ſed ipſam κίνησιν καὶ ψύχωσιν dixit, vt informantem eſſe animam mundi declararet. 3. Sed et hoc ob-

a) Lib. III. ad Autolyc. c. 5. p. 290. ed. Wolf.
b) Var. Lect. L. III. p. 444.
c) Orat. ad gentes p. 18. ed Pariſ.
d) Lib. I. adu. Iulian. p. 30. mire hunc locum peruertit CVDWORTH. Syſt. intell. c. IV. §. 20. p. 446. vt Pythagoram cum Platonicis ſuis conciliaret.

obseruandum est, quod additur, Deum esse Φωςέρα ἐν ὀυρανῷ, illuminans lumen in coelo; ita enim naturam Dei propius explicat, esse nempe hanc animam mundi ignem, siue lucem illam intelligibilem, subtilissimam, actiuam, in circulorum vniuersi extrema parte residentem [e], quae omnia illuminat, omnia producit, et non aeterna tantum siue entia intelligibilia, ex se producit, sed et materiam crassiorem mouet, informat, vegetat, et circuli in se redeuntis forma animat. Quae omnia probe attendenda esse, vt vera Pythagorae de Deo sententia deprehendi queat, ea quae paulo infra differemus, manifeste euincent.

VI. Deus quoad corpus, lumini, quoad animam veritati similis est, didicisse hoc a Magis vult PORPHYRIVS [f]: quod an verum sit, ex iis, quae supra de itineribus et praeceptoribus Pythagorae disseruimus, iudicari potest. Nec soli Magi fuere, qui Oromasden ὀυράνιον πῦρ, siue *essentialem naturae ignem* dixere [ff], sed plerique etiam barbari, vt primo libro obseruatum: mirum itaque non est, Pythagoram Deum habuisse pro igne [g] mundi maxime simplici, id est subtilissima et simplicissima parte vniuersi, cui tamen mentem, consilium, veritatem aliasque affectiones spirituales tribuit. Hinc porro de Deo docuisse dicitur, quod his addendum:

VII. Esse principium, nulli sensui aut dolori expositum, sed inuisibile, incorruptum, quodque sola mente apprehendi queat; id quod ei tribuit PLVTARCHVS [h]. Etsi enim hoc de principio aliquo mere spirituali intelligi potest, patet tamen ex dictis, opponi id tantum crassiori materiae, inertique moli, actiuo et subtilissimo naturae igne commouendae et formandae: cui omnia illa praedicata conueniunt. Et haec quidem pauca illa monumenta sunt, quae apud veteres de Pythagorae theologia reperiuntur, et ex quibus de eius doctrina de Deo iudicari debet, quaeque tandem, postquam diu satis arcano custodita erant, in vulgus emanarunt. Vt itaque mentem quoque nostram de his Pythagorae dogmatibus paulo explicatius exponamus, I iterum monemus, haec non pro certa et indubitata eius sententia venditari posse, esseque non tantum incertum, quid philosopho tantopere sua occultanti de Deo vere placuerit, sed et esse inter memorias veterum quasdam, quae his repugnant [i]. Quod eo minus mirandum est, quo magis coniecturis plerique confisi de Pythagorae mente iudicarunt, vt postea quoque obseruabimus. II. Verisimile tamen est, hunc in modum, vt allata veterum loca docent, si non ipsum Pythagoram, certe Pythagoreos, ab eo edoctos, statuisse. Nam ea et Pythagorae ingenio, temperamento, scopo philosophiae, praeceptoribus, aliisque circumstantiis egregie conueniunt, et libri vetustissimi fragmentum, non vni, sed pluribus viris eruditis et in huius sectae historia versatissimis, quales veteres isti doctores fuere, visum et lectum,

e) Ita etiam Alexander apud LAERT. L. VIII. f. 25. Anonymus PHOTII l. c.

f) n. 41.

ff) ORIG. philosophum. c. II, p. 41.

g) Ignem vero hunc et aetherem veteribus vnum esse, aliquoties iam monuimus.

h) In Numa T. IV. p. m. 117.

i) Talia sunt, quae duplex ei principium adscribunt, infra tangenda.

lectum, luculenter innuit, et vnica ratio sic patet, dissentientia veterum testimonia inter se conciliandi. III. His rationibus itaque ductis veritati propius accedere videtur nobis; Pythagorae illud ipsum systema de Deo placuisse, quod Zeno postea, Pythagorica mysteria imprimis a Polemone edoctus, adoptauit nempe, esse Deum animam mundi, partemque vniuersi huius actiuam, ignem nempe non elementarem, sed naturae, siue mundanum, subtilissimamque partem vniuersi, quae ita mundum siue materiam potius animet, informet, et in visibilem aspectum producat, vt simul in eo comprehendatur, vt anima in corpore. Doctrinae ipsius significationem post ea, quae prolixe capite antecedente de theologia Stoica dicta sunt, exponere, non putamus necessarium, explicanda vero haec et probanda ex praemissis et allatis veterum effatis, vt qua ratione de Deo Pythagoras philosophatus sit, luculenter pateat. Supposito nempe isto systemate IV. patet, qualis ille Deus Pythagoricus sit? nempe ignis mundi subtilissimus, actiua mouendi, formandi, fingendi, certisque legibus cuncta disponendi facultate praeditus, qui licet in se subtilissima materia sit, sensu tamen veteribus receptissimo incorporalis est, et crassioris materiae dimensionibus non est subiectus[k]; quique, cum naturali et intrinseca vi polleat, se mouendi, cuncta intimo et essentiali nexu secum iuncta ita mouet, vt tandem formam consequantur visibilem. Nihil enim horum est, quod non in allatis veterum testimoniis satis luculenter ei tribuatur. V. Tota quoque ita physiologia Pythagorae, qualis apud veteres describitur, aptissime cohaeret. Nam ita Deus non mens tantum et anima mundi est, sed et ipsa ψύχωσις siue vita et formalis ratio eius in mundo. Est porro ille Deus materiae crassiori ita oppositus, vt ipse sit principium actiuum, haec passiuum, et ipsi se subiiciendam praebeat et formandam; hucque omnia praedicata Dei quae in schola Pythagorae occurrunt, referenda sunt, quae ei splendida non minus, quam apud Stoicos, attributa tribuunt. Ita vero Deus quoque non extra mundum est[l], vt ex allatis PP. locis patet, sed intra mundi circulum continetur, immo ipse mundus est; falsi enim id sunt eius interpretes[ll]. Porro Deus iste, siue ignis mundanus, quem artificialem dixere Stoici, Pythagorei eodem fere sensu intellectualem, siue intelligibilem fecere, fons est et principium, vnde omnia entia actiua intellectualia, subtilissima, formamque materiae informi conciliantia, emanarunt, hincque ipsa anima nostra pars Dei est, et particula ab eo auulsa. Et hinc quoque lumen capiunt, quae de mundi formatione Pythagorei disseruerunt, quibus postea ex hac systematis forma lucem accendemus. VI. Ita vero et sym-

k) Probe tenendum, veteres, etsi corpora non esse Deum et animum dicerent, non tamen vtrumque ab omni prorsus materia remouisse, sed ἀσώματον et spirituale dixisse, quod grauiori corporis moli opponitur, vt est ex multorum sententia anima hominis. Inuictis argumentis et luculentis testimoniis id probauit MOSHEM. ad CVDWORTHVM Syst. int. c. I. § 17. p. 36. n. 3. Id quod eo magis monendum est, quoniam plerique a solis vocibus, incorporale, spirituale etc. concludunt eam, quam nos sub istis vocibus comprehendimus immunitatem ab omni prorsus materia intelligi.

l) Extra mundum enim spatium, vel vacuum potius est.

ll) Conf. ANONYM. Photii n. 15. p. 62. ed. Kust.

ſymbolica principiorum Pythagorae phyſiologicorum enarratio, quae monadis et dyadis nomine et poteſtate adumbratur, quaeque tam diuerſis veterum interpretationibus vexata eſt, egregiam lucem foeneratur et omnia apte cohaerent. Nam his, quae hactenus diſſeruimus, ſuppoſitis, ita cuncta ex mente Pythagorae inter ſe fluunt: 1. ex nihilo nihil fit, 2. omnia itaque conſtant vno toto, adeoque monas non tantum principium omnium rerum, ſed chaos quoque et comprehenſio eſt, etiam rationum ſeminalium, quam monadi definitionem tribui, ſupra obſeruauimus, ſequitur ex his 3. habere vero in ſe iſtam vnitatem, quod vnum et totum, Stoici, veteres chaos dixere, non tantum ἀυτοματισμὸν, id eſt, actiuum aliquod principium, ſed et principium alterationi et mutationi obnoxium, nempe materiam craſſiorem, paſſiuam, mutabilem et alterabilem, ſicque 4. dyada gigni quidem a monade, hancque eo ſenſu eſſe hermaphroditum, et a potiore parte cognominatum, Deum; ſed ſi id quod actiuum, formatiuum et mouens eſt, a paſſiuo, informi et mobili diſtinguatur; tunc dyadem iſtam monadi opponi, totamque diuerſam eſſe, ſicque monadis notionem ad deſignandam partem ſpiritualem, (ſenſu ſcilicet Pythagoreo et Stoico) dyadis ad materiam craſſiorem delineandam adhibendam eſſe. 5. Ex animatione et formali agitatione materiae facta a monade ſiue anima iſta mundi, tandem productum mundum formatum, hacque triade perfectiſſimum vniuerſi opus productum eſſe: in quo cum omnia peculiari principiorum particularium tum intelligibilium, tum materialium coniunctione conſtent, inde reliquos numeros exortos eſſe, donec decem circulorum configuratione et conſtitutione totus mundus abſolute perfectus ſit [m]. 6. Monada vero, ſiue Deum, ignemue illum diuinum, vt materiam informaret et peruaderet, ex ſe produxiſſe, et emanationis lege eduxiſſe alia principia, Deos, daemonas, heroës, animas, vt illa materiam inhabitando, agitando, et formando, eſſentias formasque rerum ei largirentur: hasque potentias et intelligentias emanatiuas numerorum quoque ſymbolis adumbrari poſſe. Ita, niſi toti fallimur, remouetur velum Pythagorae, et per numerorum aenigmata ipſa Pythagorae doctrina perſpicitur, tenebraeque obſcuriſſimae doctrinae ſi non omnes, certe potiores diſpelluntur. VII. Confirmantur vero dicta non coniecturis et rationibus ſolum, ſed et teſtimoniis praeter adducta loca, aliis veterum, qui viderunt, Pythagorae Deum ita explicandum eſſe, vt aethera ſiue ignem ſupremum deſignare dicatur. Ex quibus luculentus imprimis Alexandri in ſucceſſionibus philoſophorum locus eſt, ex commentariis Pythagoricis hauſtus [n], qui primo quidem numerorum doctrinam ita theologicis et phyſiologicis principiis Pythagorae applicat, vt dicat: principium omnium eſſe vnitatem, porro ex vnitate indefinitam dualitatem, veluti materiam auctori vnitati ſubieciſſe, ex monade vero ac indefinita dyade reliquos numeros gigni, ex numeris puncta, ex punctis lineas, ex quibus planae figurae conſtent, et planis autem ſolidas figuras, ex iis

m) Conferendus cum his Anonymus PHOTII l. c.

n) Apud LAERT. L. VIII. ſ. 25 ſeqq.

iis ſolida corpora et quatuor elementa, quae per omnia tranſcant et vertantur, ex quibus fieri mundum animatum, intelligibilem, rotundum &c. Summum aërem ſemper moueri et eſſe liquidiſſimum ac ſaluberrimum, et quae in eo ſunt immortalia ac idcirco diuina, ſolem et lunam Deos eſſe, et reliqua ſidera, quippe in illis ſuperare calorem, qui ſit vitae auctor, hominumque cum Diis cognationem eſſe, quod et homo caloris particeps ſit, inde et Deum noſtri curam gerere: fatum quoque eſſe vniuerſorum, et partem eius cauſam adminiſtrationis. Quae omnia clare ſatis docent, non tantum numerorum explicationem et adplicationem ad principia phyſiologica recte a nobis inſtitutam eſſe, ſed eſſe quoque Deum calorem aetheris ſummi per vniuerſum ſe diffundentis. Addi poteſt locus CHALCIDII [o], qui clare indicat, materiam a Deo ſeparatam fuiſſe et iſto modo agitatam, quod vix aliter niſi ſecundum iſtam explicationem poteſt intelligi: id quod etiam de SEXTI EMPIRICI [p] loco non minus luculento eſt tenendum. VIII. Magnopere vero confirmant hanc ſyſtematis Pythagorei de Deo explicationem ex ſchola Pythagorica illi, qui abiecta numerorum doctrina atomos receperunt, et intelligibilium proprietates ſubtiliſſimis particulis materiae tribuerunt, de quo in ſequentibus dicemus. Illis enim atomi nihil aliud ſunt, quam particulae aetheris ſiue ignis diuini, et principia ſimplicia, actiua, maximeque prima, ex quibus omnia facta ſunt. Nec intelligi aliter poteſt, qui diuerſum ex vno et eodem prodierit, quod tamen veteres Pythagorei teſtantur, quam iunctis ignis mundani, ſiue aetheris diuini particulis cum materia craſſiore, cuncta tandem formata apparuiſſe. Poteramus dictis plura adiicere, quae nec extra rhombum dicta eſſent, nec inepta alicui obſcuriſſimae philoſophiae accendendae luci, niſi inſtituti ratio vela tandem contrahere iuberet; vbi tamen IX. duo adhuc monenda adiicimus; nempe nec confundendam eſſe in phyſiologia Pythagorica intelligibilium emanationem, ſeriem et ordinem, cum rebus ſenſibilibus, nec tamen ab iis plane eſſe ſeparandam: deinde non audiendos eſſe Platonicos recentiores, qui duplici ex cauſa ſuſpecti et inepti hac in re arbitri ſunt. Nam et Platonem venerantur, qui Timaei potius, quam Pythagorae veſtigiis inſiſtens ſyſtema dualiſticum abſolutum recepit, Deumque a materia prorſus diſtinxit, nec niſi animam aſſiſtentem ex Deo emanantem mundo iunxit: et hac quoque phyſiologiae inepta facie confuſi totum veterum ſyſtema corrumpunt, cumque hi materiam aeterno nexu Deo iungerent, materiam illi ex Dei eſſentia educunt; et materiam tantum non ſpiritualem faciunt; quum Pythagoras ſpiritus omnes etiam Deum reuera materiales feciſſet. Vnde quae de intelligibilium natura ab omni prorſus materia remota

mota

o) Comment. in Timaeum c. XIII. §. 293. p. 387. qui quidem putat, receſſiſſe Pythagoreos a magiſtri mente, fallitur vero, vt ex dictis conſtat. Vel enim locus ſignificat, quod praeſtantiſſimus MOSHEMIVS vult diſſ. de creat. ex nihilo §. XIII. p. 971. Syſt. Cudw. materiam ex Deo genitam eſſe, vel quod nos malumus, et verbis Chalcidii ſimplicius reſpondet, cum vnum totum eſſet, Deum ab eo toto ſe ſeparando materiam conſtituiſſe, ſicque duo principia effecta eſſe.

p) Adu. mathem. L. X. ſ. 261 ſeqq.

mota garriunt [q], noſtrae explicationi non poſſunt obiici, cum iſti homines arbitrorum partes ex dictis cauſis ſuſcipere nequeant. X. Tandem vt et hoc coronidis loco addamus, ex prolixe diſputatis duplex controuerſia decidi poteſt, vtrum Pythagoras duplex principium ſtatuerit? et an atheiſmi ſuſpectus ſit? Prius affirmauit PLVTARCHVS [r], et aſſeruit quoque PSEVDO-ORIGENES [s] trahique huc ſuo modo poſſunt omnes ex veteribus, qui dyadem materiam vnitati oppoſitam eſſe profeſſi ſunt, quorum loca diligenter adduxit cel. WOLFIVS [t]: quanquam hoc nondum ſufficit, vt Pythagorae duplicis principii ſyſtema tribui queat, ſed materiam eum ita definiuiſſe oportet, vt a monade nullo prorſus modo deriuari queat: qua ratione PLVTARCHVS [u] Pythagorae mentem interpretatus eſt, qui dyada materiam maligno quodam daemone animatam eſſe Deoque oppoſitam ſtatuit. Plerique qui ita rationes ineunt, cum vmbris luctari videntur. Non enim attendunt, materiam quidem omnino, tanquam alterum principium paſſiuum, iners, quin immo mali quoque fontem et originem dyadis nomine a Pythagora deſcribi, ita vero, vt cum adhuc eſſet in monade [x], id eſt, cum vnum totum, materia Deo animata, et quaſi praegnans adhuc eſſet, nec dum ab eo ſeparata receſſiſſet, ad vniuerſi naturam pertineret, et ſic demum ſilua, ſiue materia indeterminata et immenſa duitas ab vna ſingularitate inſtituta, recedente a natura ſua ſingularitate et in duitatis habitum migrante, exiſteret ſeparata, vt CHALCIDIVS [y] pulchre rem explicat. Ita vero ſyſtema dualiſticum, duorumue principiorum aliter illi tribui non poteſt, quam ſenſu modificato et comparato, vt Stoicis. Aliter Timaeus, quique hunc maxime ſecutus eſt Plato, qui duplex independens principium inuicem ſibi oppoſitum eligentes, longe alia ratione de natura diſſeruerunt, eaque quae comparate dixerat Pythagoras, abſolute poſuerunt. Interim tamen oppoſita vnitatis et binarii ſiue Dei rerum ſpiritualium fontis, et materiae, rerum ſenſibilium ſubiecti ratio probe tenenda eſt: etſi ex vna chaus origine proceſſerint, et, ſi clare loquendum, a vera materiae notione neutrum liberari queat. Nam ita vnitatem et intelligibilia deſcribebant Pythagorei, vt reſpectu habito ad fluxam, mutabilem et inertem materiam, ſtabilem, actiuam et ſpiritualem eis naturam adſcriberent, ſicque materiae opponerent, quod et Stoici fecerunt. Sic et de atheiſmo Pythagorae ex dictis iudicandum eſt. Cum enim Deum et naturam vnum eſſe diceret, id eſt, vt Ciceronis verbis vtamur, animum per naturam rerum omnem intentum et commeantem, qui arctiſſimo et eſſentiali vinculo illi iungeretur, viſus eſt poſt veteres quosdam, imprimis THEOPHILVM ANTIOCHENVM [z], recentioribus quibusdam [a] Spinoziſmi vel atheiſmi labem ſibi

Pythagoras an duplex principium ſtatuerit?

Pythagoras an atheus?

q) Prolixe de iis PORPHYR. in ſententiis ad intellig. ducentibus.

r) De Iſide et Oſir. de gener. animae ex mente Timaei.

s) l. c. p. 39.

t) De Manichaeiſmo ante Manichaeos §. XXIX. p. 116 ſeqq.

u) ll. cc. et de plac. philoſ. L. I. c. 7.

x) Monas hic non Deus a materia ſecretus, ſed cum ea in chao adhuc iunctus eſt. Vnde licet dyas mali principium ſit, non tamen ſequitur, illud eſſe ex monade.

y) l. c.

z) l. c.

a) BASNAGE Hiſt. des Juifs T. III. c. 10. p. 537. IO. HENR. FOPPIVS de Atheiſmo phil. gent. cel. ex. I. c. 9. 10.

ſibi contraxiſſe, a qua tamen macula poſt REINESIVM[b] et CRENIVM[c], BVDDEVM[d] et REIMMANNVM[e] et BEAVSOBRIVM[f], VV. cc. multa eruditione Pythagoram liberare conatus eſt B. Io. IACOBVS SYRBIVS[ff]. Qui licet potiſſimum Platonicos ſequiores Pythagorae interpretes ſequatur, quos iniuſtos et indignos hac in re arbitros eſſe ſupra monuimus, recte tamen obſeruat, omnes eiusmodi locutiones ad Deum αἰσθητὸν pertinere, nempe animam mundi, quae eius partes penetret, et ideo mundus quoque dicatur: nam hoc omnia loca ſupra adducta euincunt, et dogma illud Stoicis quoque receptum euidenter probat: vacuum neceſſarium eſſe, vt coelum ex infinito ſpiritu reſpiret[g], quod latentem in mundo diuinum ignem ſupponit. In eo vero vir doctiſſimus, inque veterum doctrinis pernoſcendis verſatiſſimus, quem, in his literis praeceptorem habuiſſe, gaudemus, a Platonicis ſequioribus ſeduci ſe paſſus eſt, vt putaret, hanc mundi animam a mundo intelligibili et multo magis a Deo ſummo diſtinctam eſſe, quae quidem ſententia CVDWORTHO[h] etiam placuit, qui recentiorum Platonicorum trinitatem apud Pythagoram ſe inueniſſe videri voluit, recte ideo a ven. MOSHEMIO[i] notatus: repugnat autem diſertis veterum, quae adduximus, teſtimoniis, et aperte incognitam vetuſtis philoſophis hypotheſin de trinitate aliqua metaphyſica in Deo, ſapit, ideo non admittenda. Deus enim, anima mundi, ignis diuinus, ratio in mundo verſans, et quae alia ſunt huiusmodi nomina, idem ſunt, et vnum Deum indicant. De atheiſmo itaque Pythagorae, ſi vera ſunt, quae ei tribuuntur a veteribus, locis citatis, eodem modo pronuntiandum, vt de Stoicis, quos phyſiologiam ſuam ex Pythagoreis et Heracliteis fontibus hauſiſſe praecedente capite demonſtrauimus. Deum enim adeo non negauit Pythagoras, nec materiam brutam Deum conſtituit, vt potius ſine Deo ſyſtema eius conſiſtere nequeat: ſed dum Deum vni toti quaſi immerſit, et ab eo tandem ſeparatum naturali et eſſentiali vinculo cum materia copulauit, dumque ignem eum naturae, in extremo mundi circulo reſidentem, vt habet PHOTII Anonymus[k], dixit, facile patet, quam prope ab impietate phyſiologia Pythagorae abſit, quamque apta ea ſit vel ad atheiſmum, vel ad enthuſiaſmum ſeducere. Quo vero modo Deum rerum viſibilium conditorem dixerit, ex dictis abunde liquet.

Intelligibilia.

VIII. Poſt ſummum Deum tres dantur intelligibilium ſpecies, Dii, daemones, heroës; qui et naturae atque dignitatis gradu, et cultu iis debito diſtin-

b) l. c. BAYLE Rep. aux Qq. d'un Provinc. T. II. p. 333.

c) Animad. hiſt. et phil. P. XII. p. 183.

d) Theſ. de atheiſmo c. I. §. 19. p. 56. Hiſt. Eccleſ. V. T. T. II. p. 1079.

e) Hiſt. atheiſm. c. XXV. p. 152.

f) Hiſt. Manich. T. II. p. 174.

ff) Diſſ. de orig. atheiſmi p. 42. add. HASAEVS diſſ. de philoſ. gent. falſo ſ. ſpectis c. 3.

g) ARISTOTEL. phyſ. L. IV. c. 6. hinc intelligitur, vtrum reſpiratio haec propria vel impropria ſit, quod poſterius contendit SYRBIVS.

h) l. c. p. 444 ſeqq.

i) ad h. l.

k) n. 15. l. c. Ex his vero, quae olim de theologia Pythagorae in Otio Vind. Mel. II. §. 14. diximus, emendanda ſunt.

ſtinguuntur. Dii enim ſemideis, in honore praeferendi, hominibus autem heroës [l]. Aliter tamen in carmine aureo [m] ordinantur, vbi heroës daemonibus praeferuntur, qui terreſtres vocantur, vel a manſionis loco, vel a praefectura, quam acceperunt, vel a corporis natura, quo amiciuntur. Dum vero Deos vocat Pythagorae ſchola ſpiritus illos primi ordinis, palam eſt, eos, ex philoſophiae Italicae decreto, ex Deo emanaſſe; vnde tria haec genera, tres emanationum ſpiritualium ex ſummo ignis diuini fonte profluentium ſpecies ſunt, quibus ſi quartam addas, animam humanam, habes totam emanationis diuinae ſcalam. Natura vero et dignitate inter ſe diuerſa eſſe iſta genera, ex eodem principio ſequitur, quo magis enim emanatiuum a fonte ex quo emanauit, diſtat, eo magis puritatem et ſimplicitatem naturae amittit, ſuoque principio eſt inferius. Id quod facilius comprehenditur, ſi recordemur, quod modo demonſtratum dedimus, Deum fontem ignis eſſe longe puriſſimi et ſimpliciſſimi, per omnem materiam, craſſiorem ſcilicet, diffuſum, ex quo cum iſtae intelligentiae ortae ſint, eiusmodi naturarum gradatio neceſſario obtinere debet. Et hinc ratio quoque petenda eſt, cur his daemonibus corpus quoque, licet ſubtiliſſimum adſcripſerint, quod ſcilicet ab inferiori parte traherent. Ita enim HIEROCLES [n] (horum enim hominum auctoritate ſtandum eſt) de illis Ἥρως ψυχὴ λογικὴ μετὰ φωτεινοῦ σώματος, *heros eſt animus rationalis corpori lucido coniunctus*. Multa hac de re dici poſſent lateque diſputari, qua ratione Platonici iuniores contendant, hos inter ſe ſpiritus eorumque corpora diuerſa eſſe, quaque ratione quidam inter eos inſano deſcendendi in corpora grauiora amore teneantur. Verum ea nec huius loci ſunt, cum ad nugas potius Platonicorum Alexandrinae ſcholae debeant referri, et iuſto ſunt prolixiora. Quod vero doctiſſimus CVDWORTHVS [o] affert argumentum, cur rationi conſentanea videatur haec Pythagoreorum diſciplina, praeter ſolum Deum omnes naturas corpore liberas, non aliter perfici et abſolui, quam ſi ad eas, materiae aliqua accedat portio, quam animent, ſcilicet, quod ſenſus omnis ex certa materiae et ſpiritus coniunctione oriatur, et frigidum eſt [p], ipſamque Dei ſubſtantiam incorpoream euertere aptum, et rationibus Pythagoricis aduerſum eſt, quibus iſtud ὄχημα magis propter emanationis naturam, qua ſubtiliſſimi aetheris particulae emanantes, craſſiora indumenta aſſumunt, quo magis a fonte recedunt, aſſertum eſt [q], vt vel ex animae origine et coniunctione cum corpore terreſtri videri poteſt. Ceterum ex eodem emanationis intelligibilium ex ſummo Deo principio, non nomen tantum Deorum, ſed

l) LAERT. L. VIII. ſ. 23.

m) V. I. ſeq.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκειται
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυοὺς
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας ἔννομα ῥέζων.
Aeternos venerare Deos, vt lege receptum eſt,
Et iusiurandum ſerua; heroasque ſupernos.
Terreſtresque colens genios fac congrua legi.

conf. GISB. CVPER. obſ. L. III. c. 16. et ex veteribus HIEROCLES ad h. l. eundem ordinem ſernat IAMBLICH. c. VI. n. 31. HIEROCLES in aur. carm. p. 36. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. §. 38. p. 82.

n) l. c. ſ. 67. p. 217.

o) Syſt. intell. c. V. ſect. III. §. 32. p. 1083.

p) Conf. MOSHEM. ad h. l.

q) Lucem his foenerabuntur ea, quae de Zoroaſtris diſciplina L. I. docuimus, et infra Tomo II. de Cabbaliſtico ſyſtemate dicentur.

ſed et honor cultusque diuinus, quem iis tribuebant Pythagorici, deriuandus eſt. Deus enim, egregie obſeruante CVDWORTHO [r], non his tantum philoſophis, ſed plerisque philoſophorum familiis ſubſtantia eſt, homine praeſtantior, ex materia ſenſus experte haud procreata, tamque alte poſita, vt iuſtis a mortalibus honoribus affici debeat. Et hinc iudicandum eſt, quatenus polytheiſmi accuſari queant, quod nimia fiducia aliquot locorum male intellectorum facit FRANCISCVS BALTVS [s].

IX. Hae intelligibiles ſubſtantiae, anima praeditae ſunt, heroës quoque animae ſunt a corpore ſeparatae, boni ſi bonae, mali ſi malae [t].

X. Subſtantiarum harum intelligibilium fons Deus eſt, ſiue anima mundi, ex qua emanant: vnde cum ab eo non tantum dependeant, ſed et in eo ſint, Deus ſubſtantia eminentiori ſignificatione vocandus eſt, monasque, quae omnia in ſe complectitur, radix intelligibilium omnium [u]; acceperunt tamen ab eo propriam ſubſtantiam immutabilem, veram, nunquam aliter ſe habentem, adeoque ſimplicem. Nihil in his omnibus eſt, quod non Plato quoque receperit, qui ideas ita deſcripſit, quasque hos Deos eſſe capite quinto demonſtrauimus: vnde illa hic quoque repetenda ſunt. Ita vero intelligi poſſunt, quae de monade et reliquis numeris ex Deo ſiue vnitate oriundis garriunt obſcuriſſimi philoſophi, quaque ratione multitudinis numeri eſſe, et tamen ſimplici natura gaudere queant. Multa hac de re quoque dabunt iuniores Platonici, quorum tamen frigida plerumque acumina pleraque ſcholae Italicae ignorata fuere.

XI. Totus aër plenus eſt animarum, quae daemones et heroës exiſtimantur [x], ſequitur hoc neceſſario ex anima mundi vbique diffuſa, quae iſtos in ſe daemones complectitur. Attulit hoc dogma Pythagoras ex Aegypto, vnde et Thales hauſit, a quibus philoſophiae Graecae principibus ad alios quoque dimanauit.

XII. Ab his daemonibus, qui in aëre verſantur, immittuntur ſomnia et ſignà, morbi ac ſanitates, neque ſolum hominibus, verum etiam brutis. Ad hos expiationes et auerrunca pertinent, et diuinationes et cetera id genus [y]. Multa hic dici poſſent, ſi quae recentiores Platonici Pythagoreis tribuunt, et ex iis prolixo libro diſputauit IAMBLICHVS [z], enarrare vellemus, verum his hominibus ſuo infra loco depingendis ſua relinquenda ſunt. Pythagoram tamen eadem opinione fuiſſe infectum, dubium eſſe non poteſt, ſi vera ſunt, quae biographi eius tradunt, incantationibus curaſſe morbos. Nam ea opinione ipſa Aegyptus occupatus fuit, vbi Pythagoras didicit, morbos, praecipue difficiliores et implicatos a daemonibus immitti, eosque aegrotorum poſſidere corpora, cuius fundamentum ex ipſa anima mundana deriuandum eſt, ex quo praefectura daemonum deriuata eſt.

Xxx xxx 2 Qua

r) l. c. c. IV. §. 14. p. 261.

s) Iugement des SS. Peres ſur la morale des payens c. VII. p. 42.

t) PLVT. plac. phil. L. I. c. 8. T. II. p. m. 14.

u) Loca veterum adduximus Tom. VII. Amoen. liter. p. 228 ſeqq. conf. MOVRGVES l. c. diſſ. II. CLERIC. l. c. p. 446.

x) LAERT. L. VIII. ſ. 32.

y) ibid.

z) De myſter. Aegyptiorum.

Qua de re libro primo actum: pleraque doctiſſime enodauit MOSHEMIVS [a].

XIII. In duodecim orbium ſupremo ſiue firmamento reſidet prima cauſa, et quicquid illi vicinum eſt, id firmiter atque optime compoſitum eſt, quae longius abſunt, minime firma ſunt. Ordo conſtans ſeruatur vsque ad lunam; infra eum omnia promiſcue feruntur.

XIV. Hinc malum quoque neceſſario circa terrae regionem exiſtit: quandoquidem ea ad totum mundum fundi inſtar obtinet, proprium ſcilicet et commodiſſimum receptaculum eorum, quae in imo ſubſidunt. Ita AVCTOR ANONYMVS Photii [b], qui locus plane illuſtris eſt, ad probandam eius, quod Pythagoreis tribuimus, ſyſtematis veritatem. Apparet enim ex eo, ignem mundanum in extrema coeli parte reſidere, et puriſſimas partes emanantes, intelligibilia prope hunc Deum eſſe; quo longius reliqua diſcedunt, eo minus firma eſſe; ineſſe ſideribus diuinitatis partes, ſiue Deos; in terra, ab hac cauſae actiuae et perfectiſſimae emanatione remotiſſima, ſtabilitatem intellectualium non inueniri, ob materiae craſſitiem; hincque malum eſſe. Quae omnia ſine illo ſyſtemate plane conſiſtere nequeunt.

XV. Caeteras quidem partes omnes prouidentia et ſtabili ordine atque fato, diuinae voluntati obſequente gubernantur; ſed quae infra lunam ſunt, ea a quatuor cauſis reguntur, Deo, fato, noſtro conſilio et fortuna. Ita laudatus pergit ANONYMVS [c], et ſatis luculenter Pythagoream de fato et prouidentia doctrinam enumerat. Scilicet cum cuncta, quae emanatione producuntur, id eſt intelligibilia omnia diuina et coeleſtia, (quae tamen et ipſa reuera materia ſubtiliſſima conſtare ſupra docuimus) neceſſaria emanationis ſiue diuini motus et actionis lege exiſtant, et a ſumma cauſa non exiſtentia tantum ſed et influxu dependeant, omnino fatum et immutabiles leges ſunt, quae cum certo ordine, ſineque ex naturae vniuerſi conditione ſcriptae ſint, prouidentia dicuntur, eodem fere, quo apud Stoicos, ſenſu. Infra lunam vero cum hic influxus in partes materiae craſſiſſimas propter earum inertiam non detur, hinc dixere, promiſcue phyſica cuncta ferri; quia tamen anima hominis particula eſt, a diuino aethere auulſa, hinc neceſſario aſſerendum erat, quaedam in poteſtate et conſilio hominis eſſe, quaedam fortuna regi, quaedam ad hominis ſcilicet felicitatem pertinentia prouidentia ſiue fato dirigi. V. g. nauem conſcendere vel non, in noſtra eſt poteſtate; at tempore ſereno procellas et tempeſtatem ſubito oriri, ex fortuna pendet, nauem ſubmerſam praeter ſpem conſeruari, id diuinia fit prouidentia vel fato [d]. Fati autem a fortuna diſcrimen id eſſe, dictus auctor ſtatuit: illud ſeriem, ordinem et ſequelam habet, fortuna autem caſu temerario contingit. Accepit ex hoc ſyſtemate multum Plato, aliquid Ariſtoteles, aliquid Zeno, qui tamen omnes ad ſua placita emendarunt [e]. Ex his

a) l. c. p. 884 ſeqq.

b) l. c. n. 10, p. 60. ed. KVST.

c) l. c. n. 11.

d) ibid.

e) Plura hac de re diximus in Otio Vindel. Mel. I. §. 7. p. 86 ſeq.

his vero manifeſtum eſt, prouidentiam Pythagoricam cum Chriſtiana non confundendam eſſe, quippe quae phyſica magis eſt, quam moralis: licet adhuc melior ſit Stoica, dum homini aliquam libertatem relinquit, quam Stoica tollit. Interim tamen has fati leges, hunc naturae ordinem, id eſt Deum ipſum ſequi, ſumma philoſophiae moralis fuit non tantum apud Stoicos, ſed et apud Italicos philoſophos [f]. Diiudicari hinc et conciliari poſſunt etiam ii, qui contendunt, Pythagoreos prouidentiam negaſſe, quod aſſerit THEOPHILVS ANTIOCHENVS [g], cum iis, qui prouidentia cuncta regi aſſerunt; illi enim de ordine rerum, quae ſub luna ſunt, naturali, hi de morali loquuntur [h]. Hinc IAMBLICHVS [i], Pythagoram refert, coram Phalaride demonſtraſſe, eſſe vtique diuinam prouidentiam, quae hominum omnem expectationem ſuperet, ex bellis inexpugnabilibus, et morbis incurabilibus, aliisque calamitatibus, quae daemonum quorundam aut Deorum operatione immittuntur. Et vt, qualis illa prouidentia ſit, nempe ſeries fati per ordines coeleſtes pertingens, intelligatur, Abarim docuiſſe, pergit, quod a coelo in res aëreas et terreſtres tranſitus quidam et deſcenſus fiat, quod omnia coeli ordinem ſequantur, quodque animae facultas libera ſuique iuris ſit, quippe quae diuinioris originis eſt, quam vt inferiores daemones in eam aliquid poſſint. Et ex his locus LAERTII [k] de prouidentia Pythagorea ſubobſcurus lucem ſatis claram accipit.

XVI. Homo, mundi compendium eſt, quia non tantum ex quatuor elementis conſtat, ſed et omnes mundi virtutes continet; habet enim facultatem diuinam, ſcilicet rationalem; habet naturam elementarem, nimirum vim nutritiuam atque auctricem, ſuique productricem, at ſingulis tamen his inferiorem. Ita pſychologiam Pythagoreos exorſos eſſe ANONYMVS Photii [l] porro refert; quae cum dicto quoque ſyſtemate rite cohaerent. Pars enim diuina animae ab aethere diuino diuulſa, (quo nomine Pythagoram refutat CICERO [m],) cum particula diuinae, quae mundum penetrat, animae ſit, rationalis neceſſario eſt, et pars ita ignis mundani ſiue naturalis: reliquae hominis partes ab elementis participant, de quibus infra dicemus.

XVII. Datur diuinatio, quae eſt nuncia propitiae Deorum voluntatis, et qui hanc occupationem in pretio habet, is ſimul videtur exiſtimare, Deos eſſe, qui vero horum alterutrum ſtultum cenſet, ille vtrumque ſtultitiae damnat [n]. Sequitur hoc ex deſcripta hactenus diuinae naturae per omnia diffuſae operatione nexuque omnium rerum et ſequela atque ordine phyſico, exque animae conditione diuina. Varia vero cum ſint diuinationum genera, ſola ea, quae per ſacrificia fiunt, Pythagoram improbaſſe refert PLVTARCHVS [o]. Qui rationem tamen non addit, quae vero non

 alia

f) Hinc patet, non ſatis bene Pythagoreorum in hac doctrina praecepta cohaerere.
g) l. c. h) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 145.
i) ib. c XXXII. n. 217 ſeqq.
k) L. VIII. ſ. 29.
l) l. c. m) loco ſupra laudato.
n) IAMBLICH. c. XXVIII. n. 134. qui clariorem his lucem accendit de myſter. Aegypt. Sect. III. c. 12. 13 ſeqq conf. THOM. GALE ad h. l.
o) De placit. phil. L. V. c. 1. T. II. p. m. 44.

alia fuiſſe videtur, quam quod iſta diuinatio ex inſpectis ſacrificiorum extis fiebat. A ſacrificiis vero cruentis abhorrebat Pythagoras.

XVIII. Quidquid apparet, debet conſtare ex iis, quae non apparent, quod autem ex aliquibus conſtat, non eſt principium, ſed id quod illud ipſum conſtituit.

XIX. Non poſſunt autem eſſe corporea, quia ea, quae intelligentia concipiuntur, de iis debent procedere, alias ipſa eſſent id, quod praecedunt: nec poſſunt corporea eſſe aeterna, vt ſint omnium principia, ex quibus ſequitur atomos non eſſe principia vniuerſalia rerum naturalium. Prolixe Pythagoricas has diſputationes contra atomos enarrat SEXTVS EMPIRICVS [p], ſaltem ad eorum mentem inſtitutas, quae acumine non carent. Neruus totius diſputationis is eſt, cum aeterna debeant eſſe principia, non ſufficere, vt aeterna ponantur, (omnes enim philoſophi aeterna principia ponunt) ſed recurrendum cogitatione ad intimas, quibus ab aeterno talia eſſe potuerint, quibusque conſtent, rationes, neque in corporali textura acquieſcendum, ſed ad intelligibilia et incorporalia aſcendendum eſſe [q]. Hincque concluſiſſe, ait, Pythagoram, cum rerum omnium principia tranſcendat numerus, eum verum eſſe et vniuerſale principium. Patet ex his, Pythagoram non numeri rationem ſcientificam, ſed intelligibilem intellexiſſe, nempe id quod in rebus omnibus omnium primum et incorporale dicitur; vnde et atomos reiecit. Quia vero, vt ſupra demonſtratum eſt, ſchola Italica ad ſubtiliſſimam mundi materiam aetherem, ignemue diuinum reſpexit, eumque rerum omnium fontem principiumque poſuit, ſequitur inde, eius minimas partes non tantum corporeis moleculis, atomisque illum oppoſuiſſe, ſed illis quoque intelligibilem, ſiue ſpiritualem naturam adſcripſiſſe, quae natura, origine et conſtitutione prior ſit omni corporeo, etiam atomo. Et ſic intelligendus nobis videtur obſcurus ARISTOTELIS [r] locus, qui poſtquam eorum enarraſſet opinionem, qui animam ex particulis minimis rotundis compoſitam dicunt, haec adiicit: ἔοικε δὲ καὶ τὸ παρὰ τῶν Πυθαγορείων λεγόμενον τὴν αὐτὴν ἔχειν διάνοιαν ἔφασαν γὰρ τινὲς αὐτῶν, ψυχὴν εἶναι τὰ ἐν τῷ ἀέρι ξύσματα οἱ δὲ τὸ ταῦτας κινοῦν, *videtur autem et id, quod a Pythagoreis dicitur, idem ſignificare: dixerunt enim quidam eorum, animam eſſe ramenta illa, quae ſunt in aëre, alii vero id quod hoc mouet.* Vbi fruſtra nobis videtur Ariſtoteles eſſe, quique eius auctoritate vtitur CVDWORTHVS [s], vt inter atomorum patronos ponatur Pythagoras; nam ξύσματα illa, omni corporeo, etſi materialia ipſa ſint, priora poſuere Pythagorici, et radios ſiue effluuia potius aeterni ignis aetheriſue diuini putauerunt, quidam vero ad internam in iis latentem eaque mouentem retulerunt virtutem. Quae poſtea Empedocli, aliisque ſemipythagoreis occaſionem dedere, obſcuros, et reuera nihil ſignificantes numeros

p) Aduerſus mathem. L. X. ſ. 248 ſeqq.
q) Conf. FABRICIVS ad h. l.
r) De coelo L. I. c. 2. T. I. p. 478.
s) Syſt. intell. c. III. §. 14. p. III.

ros in particulas minimas, ab atomis Democriti tamen caute diſtinguendas transmutandi. Num vero Pythagoras numeros principia poſuerit, tantum in genere cauſarum exemplarium, quod ex recentioribus etiam contendit BVRNETIVS[t], an materialium, intricatior nobis quaeſtio videtur, in tanta rei obſcuritate non ſatis decidenda. SCIPIO AQVILIANVS[u] inter Pythagoreos diſtinguit, et Pythagoram atque Alcmaeonem poſuiſſe vt materialia, alios Pythagoricos, vt exemplaria, ob idque quodammodo vt formas vel vt fines adhibuiſſe. Nobis vtrumque certo modo coniungi poſſe videtur; quatenus enim ex primo intellectualium rerum fonte reliqua omnia, quae ſtabilia ſunt, et reuera entia promanarunt, materialia principia dici poſſunt; craſſiorem vero materiam dum informant, non exemplaria tantum, ſed et formae ſunt. Sed in re tam obſcura, vbi palpare tantum licet, nihil certi definimus.

XX. Eſt itaque principium rerum vnitas, per cuius participationem res vnaquaeque vna dicitur; ſin autem idem ſibi alterum adiungatur, efficitur interminatus binarius[x]. Tantum ſupra de ſenſu horum principiorum dictum, quantum in re ſubobſcura licebat, et ſatis eſſe poteſt. Inde vero fluere obſeruauimus, Pythagoram principia quidem duo, actiuum et paſſiuum, Deum et materiam poſuiſſe, ſed quae ex monade, ſiue vno toto, quod chaos veteres et Stoici quoque dixere, quaſi exorta ſunt, vel potius in eo latuerunt. Ex quibus definiri poteſt, an Magorum veterum, vel Manetis ſententiae de duobus principiis Pythagoras acceſſerit, quod poſterius recte affirmat BEAVSOBRIVS[y], cum Manetis doctrina multo accuratius cum Pythagorae monade et dyade conueniat, quam Magorum, quibus ab aeterno materia a Deo ſeparata eique oppoſita fuit. Tacemus materiam, prout eam conſiderauit Pythagoras et actiuo principio oppoſuit, nunquam vel formam vel mouendi vim, vel aliquid actiui habere poſſe, quod tamen malo apud Magos principio tribuitur.

XXI. Complexus vniuerſi mundus dicitur ab ornatu ordineque. Pythagoram huius nominis auctorem eſſe dicit PLVTARCHVS[z]. Ait tamen ANONYMVS Photii[a], Pythagoram primum omnium coelum appellauiſſe mundum, quia perfectum eſt, omnibusque animantium ſignis et nullo non pulchritudinis genere exornatum.

XXII. Mundus a Deo factus eſt, ſed non tempore, verum cogitatione. Hoc apud STOBAEVM[b] Pythagorae tribuitur, poſterius tamen ſuſpectum eſt, prodiiſſe ex ſchola Platonicorum recentiorum, qui vt Platonem cum Ariſtotele conciliarent, eiusmodi creationem mundi aeternam commenti ſunt. Niſi hoc velint Stobaei verba, non certo tempore, ſed ab aeterno Deum agitando et ſeparando materiam intrinſeca cogitationis ſuae neceſſitate mundum produxiſſe, idque per aeternas recurrere periodos, vt Stoicis quo-

t) Archaeol. philoſ. L. I. c. 11. p. 429.
u) De placit. philoſ. ante Ariſt. L. I. c. XX. p. 88.
x) SEXT. EMPIR. l. c. ſ. 261.
y) Hiſt. de Manichéens P. I. L. I. c. 3. p. 31 ſeqq.
z) De placit. phil. L. II. c. 4. T. II. p. m. 20.
a) n. 14. p. 62.
b) Eclog. phyſ. L. I. c. 25. p. 48.

quoque placuit. Hoc dubium non eſt, a Platone ea in parte differre ſcholam Italicam.

XXIII. Interire poteſt mundus, quod ad naturam ſuam attinet, quia corporeus, et ideo ſenſibus obnoxius, non autem peribit, prouidentia eum, et Deo continente [c]. Valde timemus, ne Plutarchus vel quisquis libelli de placitis philoſophorum auctor eſt, Platonis dogma cum Pythagorico confuderit. Si enim expoſitam hactenus phyſiologiam Italicam ſupponimus, mundus neceſſario finem habet, cuncta enim in monada, ſtatumque chaoticum redeunt, et ex monade nouus mundus exoritur. Vnde Philolaus duplicem mundi interitum, igne et aqua aſſeruit [d], quae apud barbaros quoque fuere recepta, quos praeceptores habuit Pythagoras.

XXIV. Inchoauit mundus ab igni et quinto elemento. Cum enim ſint quinque formae corporum ſolidorum, quae mathematica vocantur, e cubo orta eſt terra, e pyramide ignis, aër ex octaëdro, ſphaera vniuerſi ex dodecaëdro. Atque in his Pythagoram imitatus eſt Plato [e].

XXV. Mundus animatus eſt, intelligens, ſphaericus, extra eum vero inane eſt, in quod et ex quo mundus reſpirat [f]. Tota theſis a Stoicis quoque recepta eſt, vnde, vt breuitati conſulamus, explicationem lector hauriet.

XXVI. Dextra mundi oriens eſt, vnde motus exiſtit initium, ſiniſtra occidens [g].

XXVII. Ordinis vniuerſi omniumque in eo ſingularium cauſa fatum eſt [h]. Supra ſatis de hoc fato dictum: eſſe phyſicam rerum omnium diſpoſitionem et ordinem neceſſarium, PLVTARCHVS [i], prodit, qui mundo neceſſitatem circumdatam eſſe, inter dogmata Pythagorea ponit.

XXVIII. Mundus harmonia muſica regitur [k]. Explicatum id dedimus ſupra, vbi de muſica Pythagorea dictum eſt.

XXIX. In ſphaera ſuprema reſidet prima cauſa, cui quicquid eſt proximum, id optimum, conſtantique legi coniunctum et ordinatum. Dictum et de hoc dogmate ſupra.

XXX. Aër terrae circumfuſus, immotus ac morbidus eſt, et mortalia omnia, quae eo continentur: qui vero ſupra eum eſt, aër ſemper in motu eſt, purus, ſanusque, et quotquot eo continentur, immortales ſunt, adeoque diuini. Hic liber aether, vt HIEROCLES habet, vocatur, et aether quidem, quippe qui materiae ſit expers, ipſeque corpus exiſtat aeternum, liberum, quia perturbationibus materiae non ſubiicitur. Notablis locus ad intelligendam phyſiologiam Pythagoream, ex quo Dei natura ſupra deſcripta eleganter probatur, et luculenter cognoſcitur, aethera ſupremum, ſiue ignem

c) PLVT. l. c.
d) ib. c. 5.
e) ibid. c. 6.
f) LAERT. L. VIII. ſ. 27. ARIST. de coelo L. II. c. 1.
g) PLVTARCH. l. c. c. 10.
h) LAERT. l. c.
i) PLVTARCH. l. c. L. I. c. 25. Quanquam hic locus proprie ignis diuini omnia neceſſaria naturae ſuae lege agitantis diſpoſitionem innuere videtur. Hoc enim igne ſiue Deo mundus circumdatus eſt ex phyſiologia Pythagorica.
k) SEXT. EMP. L. VII. ſ. 95. conf. quos nominat FABRICIVS ad Pyrrh. hyp. c. XVIII ſ. 57. et adu. Mathemat. L. VI. ſ 30. not. D. p. 362. KEPLERVS de harmonia mundi.

ignem iſtum mundanum immaterialem eſſe, ſtabilem, intellectualem, quod ad intelligendum horum philoſophorum ſermonem omnino notandum.

XXXI. Sol, luna, reliqua ſidera Dii ſunt. Hoc ex antecedenti dogmate ſequitur; magna enim Dei, ignis ſcilicet mundani pars in iis habitat. Ita iterum Stoici quoque, quin plerique inter barbaros, qui Deum mundi animam eſſe cenſuerunt.

XXXII. Quaeuis ſtella eſt mundus in aethere infinito, qui terram, aërem aetheremque continet [l]. Ex Orphicis, vel a barbaris potius haec didiciſſe Pythagoram ſupra iam obſeruauimus.

XXXIII. Sphaerica ſolis eſt figura, cuius defectus luna ſubeunte contingit [m].

XXXIV. Corpus lunae igneae eſt naturae, atque a ſole illuſtratur, eclipſis vero lunae obſtructio eſt et reuerberatio profecta ab antichthone [n].

XXXV. Terreſtris videtur luna et habitari ab animalibus maioribus nobis et pulchrioribus, quinquies decies noſtrorum quantitatem continentibus, neque vllum excrementum deiicientibus [o]. Hos lunae incolas daemones eſſe habitos ex Iamblicho [p] colligitur, qui lepidam narrat ſententiam, Italis Pythagoram aduentantem, cum in diſciplinam ſe ei dediſſent, viſum eſſe daemonem ex iis, qui lunam incolunt.

XXXVI. Cometa eſt ſtella, quae non ſemper apparet, ſed ſtato tempore ſua reuolutione exoritur [q]. Mirum in tanta rerum naturalium infantia Pythagoreos de corporibus coeleſtibus tantum ſapuiſſe, recte ideo laudatos Burnetio [r].

XXXVII. Iris ſolis eſt reſplendeſcentia [s].

XXXVIII. Poſt ſphaeras coeleſtes infra lunam eſt ſphaera ignis, hinc aëris, deinde aquae, vltimus ſubeſt orbis terrarum [t].

XXXIX. Omnium elementorum corpora rotunda ſunt, igne excepto, qui conicus eſt [u].

XL. Datur generatio et reſolutio ſiue corruptio, res enim alteratione, mutatione et reſolutione elementorum fiunt [x]. Intelligendum hoc eſt, de ſola materia, quae fluxa et mutabilis eſt, et de iis, quae ex elementis componuntur. Formae enim, ſiue entia ſimplicia, intelligibilia, quae naturam rei largiuntur, corrumpi nequeunt, ſed ſemper manent, non voluntate tantum conditoris, ſed natura quoque ſua, quae aeterna, ſtabilis et immutabilis eſt. Nihil itaque eſſentiarum vitarumque perit, ſed aliter tantum corpus,

l) Plut. l. c. L. II. c. 15.
m) Stob. l. c. p. 55.
n) Plut. l. c. c. 28.
o) ib. c. 30.
p) c. VI. n. 30.
q) Plut. l. c. L. III. c. 2.
r) l. c. p. 224.
s) Aelian. L. IV. c. 27.
t) Anonym. Phot. p. 60.
u) Plut. l. c. L. I. c. 14.
x) ib. c. 24.

corpus, quod accipit, componitur et fecernitur[y]. Et hoc genuinum quoque transmigrationis animarum fundamentum eft.

XLI. Aequis partibus mundo lux ac tenebrae infunt, calidum item et frigidum, ficcum ac humidum. Ex iis dum calor exuberat, æftas, dum frigus, hiems fit: dum aequis vero partibus vigent, optima funt anni tempora: quorum id, quod viret, eft veris grata falubrisque temperies, id vero, quod arefcit, autumni eft infalubris poteftas. Immo et in ipfo die viret aurora, vefpera arefcit, atque adeo minus falubris eft[z].

XLII. Penetrat a fole radius per aethera frigidum atque aridum; hic radius profunda penetrat, adeoque viuificat omnia, in quantum caloris participant, non omnia tamen animam habent. Anima enim auulfio eft aetheris calidi et frigidi, differtque a vita anima: ipfa eft immortalis, quoniam immortale eft, a quo deriuatur[a]. Pofito fyftemate fupra explicato, haec fua fponte fequuntur.

XLIII. Ex terra nulla fieri poteft generatio, fed animantia a fe inuicem mediante femine generantur. Proceffum vero generationis et formationis embryonis videfis apud LAERTIVM[b] ex Alexandro, et CENSORINVM[c], qui rationes harmoniae ad hoc argumentum adplicatas recenfet.

XLIV. Semper humanum genus fuit, nec finem habebit. Hoc Pythagoreis VARRO[d] tribuit, nec male, fi eo fenfu fumatur, quo th. XXII. explicuimus. Animi enim ex aeterna Dei emanatione funt; materia aeternis periodis agitata ab anima mundi, fiue Deo, et producta ita omnia, et inter ea homines quoque. Ita inepto generationis aequiuocae figmento opus non erat Pythagoreis.

XLV. Anima numerus eft, fe ipfum mouens[e]. Numerum et intelligibile idem effe, ex fupra dictis notum: animam vero, ex mundi anima fiue aethere auulfam, eius particulam effe, fupra th. XV. obferuauimus, quae hic repetenda funt.

XLVI. Anima generaliffima diuifione in duas partes diuiditur, rationalem et irrationalem. Irrationalis in irafcibilem et concupifcibilem. Illa φρὴν eft, haec νοῦς et θυμός[f]. Prima anima ex mundi anima eft, altera et tertia ex elementis.

XLVII. Omnium animantium animae rationales funt, eorum etiam, quae bruta vocamus: haec tamen fecundum rationem non agunt, ob prauam corporis temperiem, et fermonis defectum[g]. Neceffario ita ftatuendum erat, admiffa femel anima mundana. Hinc cognationem inter animalia bruta et homines effe Pythagoras afferebat, horumque ftatuebat animas in illorum corpora migrare: ideoque a facrificiis cruentis abftinebat, vt fupra notatum.

XLIIX.

y) Conf. CVDWORTH. l. c. c. V. f. IV. §. 29. p. 1154 feq.

z) LAERT. L. VIII. f. 26.

a) Alexander in fucceffionibus apud LAERT. l. c. f. 27.

b) LAERT. L. VIII. f. 28.

c) De die natali c. 11.

d) De re ruftica L. II. c. 1. p. 58. ed. Steph. CENSORIN. l. c. c. 4.

e) PLVT. pl. phil. L. IV. c. 2.

f) ibid. c. 4.

g) ibid. c. 20.

XLIIX. Initium animae eſt a corde ad cerebrum, et in corde quidem ϑυμὸς, animus ſedet, mens vero φρὴν et animus νᾶς in cerebro ſunt. Ab his ſenſus quaſi ſtillant. Pars vero rationalis immortalis eſt, reliqua mortalia ſunt. Anima ſanguine nutritur, λόγοι vero facultates ue animae ſpiritus (ἄνεμοι) ſunt [h].

XLIX. Anima et facultates eius inuiſibiles ſunt, neque aether enim videri poteſt. Vincula animae venae ſunt, arteriae et nerui: vbi vero inualuerit intra ſe ipſam compoſita vincula eius rationes ſunt et actiones [i].

L. Mens, (φρὴν) extrinſecus animae inſeritur [k], participatione diuina [l], (ϑεία μοίρα) ex vniuerſa mente diuina ſiue anima mundi decerpta [m]. Hinc immortalis eſt, quoniam immortale eſt id, ex quo deriuatur. Fundamentum dogmatis huius ſupra ſatis illuſtrauimus: hoc vnum adiicimus, dixiſſe, teſte PLVTARCHO [n], animum non eſſe Deum, ſed opificium Dei, quatenus ſcilicet emanatiuum ab emanante, particula a toto differt.

LI. Anima quaternionem in ſe habet [o]. Quid vero illa tetracty in animis intelligatur, adeo variant veteres, vt perſpicuum ſit, eos rem ignoraſſe. Nos, cum certiora non habeamus, ſilere malumus, quam coniecturas noſtras Pythagorae ſupponere. Mentem, opinionem, ſcientiam, ſenſum, explicat PLVTARCVS, quatuor elementa eſſe, viſum MOSHEMIO, quatuor virtutes, FABRICIO, de quibus videnda, quae ſupra in arithmetica Pythagorica diximus.

LII. Animae vincula venae, corpus carcer eſt [p], id qua ratione intelligendum ſit, ea declarant, quae de philoſophia in genere ex mente Pythagorae diſſeruimus.

LIII. Cognitionis octo ſunt organa: ſenſus, imaginatio, ars, opinio, prudentia, ſcientia, ſapientia, mens. Quatuor poſtrema homo communia habet cum Diis, priora duo cum beſtiis, opinio propria ei eſt [q].

LIV. Anima eiecta in terram, vagatur in aëre, corpori ſimilis [r]. Duplici haec ſenſu accipi poſſe, recte monet ALDOBRANDINVS [s], vel de eiectione animae lapſae ex coelo, antequam in corpus demittitur, vel de emigratione ex corpore, homine mortuo. Animas enim lapſas poenas dare meritorum, Pythagorae tribuit HIERONYMVS [t]. Fatendum tamen, incertum hoc plane eſſe, et videri ex Academia Platonis hauſtum, nec accurate etiam dicitur, animas eiici et vagari in aëre, ſed dicendum, animas immitti in corpora. Rectius itaque de emigratione animae ex corpore Laërtii verba intelliguntur: non enim ſtatim nouis corporibus immitti animas Pythagorae placuit, ſed prius reduci vel ad aethereas, ſi bonae fuerint,

h) LAERT. L. VIII. ſ. 30. ἄνεμοι videntur partes ſubtiliſſimae ſanguinis, vel ſuccus nerueus eſſe, quem ſpiritus animales vocant. Sequimur OLEARII verſionem. Interpres enim mire omnia peruertit apud Laërtium.

i) ibid.

k) STOB. eclog. phyſ. p. 93.

l) CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 590.

m) CICERO ll. cc.

n) PLVT. l. c. L. IV c. 7.

o) Aur. carm. PLVT. l. c. L. I. c. 3.

p) LAERT. L. VIII. ſ. 30.

q) ANONYM. Photii n. 17. p. 64.

r) LAERT. L. VIII. ſ. 31.

s) ad h. l.

t) Qq. ad Hebid. 9. 10.

rint, vel ad aëreas et tenebricoſas[u] ſedes, ſi malae, indeque circulo neceſſitatis fatiue poſcente, tum demum in noua immitti corpora, vel humana vel bruta, prout diſpoſitio et conditio earum patitur, ipſaeque purgatae magis minusue ſunt. Hinc intelligenda, quae ſequuntur LAERTII[x] verba: Mercurium animarum quaeſtorem eſſe, atque ideo ductorem dici et ianitorem, et terrenum, quod is ex corporibus, et ex terra et e mari animas educat, et puras quidem atque purgatas in excelſum ducere, impuras vero illis ne appropinquare quidem, neque inuicem ſibi ipſis, ceterum vinciri a furiis infractis nexibus. Quibus verbis fabularis theologia doctrinae philoſophicae accommodatur, et innuitur, certum quendam daemonem eſſe, huic potiſſimum negotio praefectum, qui ſedem animis deſignet poſt fata, purgatasque ſatis, ad excelſa et coeleſtia ducat, iungendas ſedibus diuinis, impuras in tartaro, id eſt aëre graui et tenebricoſo tamdiu deuinctas detineat, donec corporibus iterum immittantur. Ex quibus patet, doctrinam de ᾅδȣ[y] ſedibus, ſiue loco ſtatuque poſt mortem poſſe conſiſtere ex horum hominum ſententia cum μετεμψυχώσει, redituque animae in aliud corpus. Ipſe certe Pythagoras, qui ſe memoriam prioris ſtatus accepiſſe a Mercurio iactabat, vidiſſe ſe dicebat, quae in tartari ſedibus fierent, antequam nouum corpus ſubiret. Nihil noui vero hac doctrina Pythagoras inuenit, ſed ex Aegypto eam attulit, vt ex illis liquet, quae de hac re libro primo diſputauimus.

LV. Nulla anima interit, ſed poſt certos fati circulos, definitasque temporum periodos, noua ſubit corpora, idque, quod fuit olim, fit rurſus[z]. Celebratiſſimum hoc transmigrationis animarum in ſchola Pythagorica dogma eſt, quod non arcanum tenebatur, ſed in vulgus emanabat, id quod a barbaris, parem ſententiam in vulgus ſpargentibus, accepit, et more ſuo imitatus eſt. Nec poterat aliter ſtatuere philoſophus, cum animae naturam in numero tanquam particulam diuini aetheris poſuiſſet, et intelligibilem ei conditionem adſcripſiſſet. Aſſertione enim XL. oſtendimus, vi naturae emanationis, nihil quod ad ſtabilem, ſimplicem, et aeternam naturam referri poteſt, interire, nec mutari, ſed noua tantum inuolucra quaſi, ex materia craſſiori, accipere. Quae cum Pythagoram eo perduxiſſent, vt animas certo numero definitas praeexiſtere ante corpora ſtatueret, neceſſario reditus animarum in noua corpora aſſerendus erat: cumque rerum omnium ex vna anima mundana participantium cognationem aſſereret, vt diſerte tradit PORPHYRIVS[a], non in humana tantum, ſed et bruta corpora migrare animas decernendum erat[b]. Egregie hanc Pythagorae doctrinam deſcripſit OVIDIVS[c], Pythagoram ita ſermocinantem inducens:

Morte

u) Hinc terrae motus a manium occurſu oriri credebat, ſi fides AELIANO L. IV. c. 26.

x) l. c.

y) Videndi doctiſſimi Britanni ROB. PARCKERVS libro raro: de deſcenſu Chriſti ad inferos, IAC. WINDETVS de vita functorum ſtatu ex Hebraeorum et Graecorum inter ſe comparatis ſententiis.

z) PORPHYR vit. Pyth. n. 19. LAERT. L. VIII. ſ. 14. conf. viri docti ad haec loca.

a) l. c.

b) Frigidis id rationibus negat PROCLVS in Timaeum L. V. p. 329.

c) Metamorph. L. XV. v. 158 ſeqq.

Morte carent animae: ſemperque priore relicta
Sede, nouis domibus habitant, viuuntque receptae.
Omnia mutantur; nihil interit, errat et illinc,
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: nec tempore deperit vllo,
Vtque nouis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet, vt fuerat, nec formas ſeruat easdem,
Sed tamen ipſa eadem eſt, animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.

Quamuis enim Sulmonenſem poëtam his verſibus Stoicam μετενσωμάτωσιν, cum Pythagorica μετεμψυχώσει confundere, allatum exemplum prodat, recte tamen reliqua Pythagorae tribuuntur, fundamentumque verum affertur, nihil, quod verum et ſtabile atque eſſentiale ſit, perire, ſolam materiam ſemper eſſe in mutatione: adeoque eandem tandem redire animam. Ita vero tradidiſſe Pythagoram, adeoque literali ſenſu hanc animarum in alia corpora migrationem accipiendam eſſe, non tantum tota phyſiologiae Pythagoreae conſtitutio probat, quae hanc metempſychoſin poſtulat, ſed et doctrina Aegyptiorum, a quibus Pythagoras teſte DIODORO SICVLO [d] et HERODOTO [e] accepit, vt reliqua fere dogmata omnia. Illos vero κατὰ τὸ ῥητὸν animarum migrationem ſtatuiſſe, libro primo demonſtratum eſt. Nec alium ſenſum patiuntur ea, quae Pythagoras iactauit, de ſua migratione, qui, vt ſupra narratum, in quibus antea corporibus fuerit, quo nomine antea gauiſus ſit, expoſuit, et initiatis indicauit, quae antea ipſi quoque corpora ſubiiſſent [f]. Nec dici poſſet Pythagoras auctor fuiſſe metempſychoſeos inter Graecos [g], qui de vera et literali migratione accepere, niſi ipſe ita intellexiſſet. Audiendi itaque non ſunt, qui inſipidi dogmatis abſurditate commoti, Pythagoram non proprie ad literam, ſed allegorice et improprie eam intellexiſſe volunt, et ita varias explicationes comminiſcuntur, contortas admodum et parum veriſimiles. Inter veteres ex ipſa Italica ſchola TIMAEVS LOCRVS [h] animarum migrationem inter falſos ſermones refert, quibus animi, qui veris non ducuntur, coërceri debent: quod tamen mirandum non eſt, ſyſtemate eius phyſiologico, quod a genuino Pythagorico abiit, ita poſtulante. Ex recentioribus multi ſunt, qui pro Pythagora ab hoc abſurdo errore liberando, ſententiam tulerunt. REVCHLINVS [i] enim et DACIERVS [k] ad methodum Pythagorae ſymbolicam confugiunt, et tanquam fabulam a philoſopho ad emendandos vulgi animos propoſitam fuiſſe contendunt, quod diſertis veterum teſtimoniis, quibus tamen ſtandum

eſt,

d) Apud EVSEB. praep. L. X. c. 8.

e) Lib. II. c. 123.

f) IAMBLICH. c. XIV. n. 63.

g) PORPHYR. l. c. LAERT. L. VIII. ſ. 14. qui, vt ex ſequentibus patet, de ſolis Graecis eſt intelligendus, vnde perperam notatur a Cl. HANSCHIO de enthuſ. Plat. ſect. VII. §. 28. p. 119.

h) De anima mundi p. 566. Opuſc. myth. GALEI.

i) De art. Cabb. L. V. conf. PASCHIVS intr. in rem liter. mor. vet. c. IV. §. 10. p. 668.

k) Vit. Pythag. p. 81.

eſt, aperte contradicit [l]. Alii ad ἐνσωμάτωσιν Stoicam reuocant, putantque reſpexiſſe Pythagoram vel ad animam vegetatiuam et ſenſitiuam; quae cum ex elementis compoſita ſit, et in elementa redeat, ex quibus alia corpora, aliaeque animae ſenſitiuae, etiam animalium, brutorum naſcantur, ita redire in vitam dicatur, quo modo AMBROSIVS RHODIVS [m] Pythagoram ſenſiſſe tuetur; vel ex anima mundana, in quam animae reducuntur, nouas animas immitti, ſicque in alia corpora migrare dici contendunt [n], id quod ad corporum in animam mundanam ſideralem ex ſiderum corporibus oriundam reditum, indeque ortum hominis animalem applicat WHITHELORVS BVLSTRODIVS [o]. Quae quam aliena ſint a tota phyſiologia Pythagorae ſupra allata, attente conſideranti erit manifeſtiſſimum. LLOYDII [p], FICINI [q], MORNAEI [r] aliorumque hac de re cogitata breuitati conſulentes praetermittimus. Legibus itaque fidei hiſtoriae omnium facient optime ſatis, qui ita Pythagoram tradidiſſe ſtatuunt: I. animarum ex diuino aethere auulſarum, et ab eo participantium certum eſſe numerum; II. eas certis temporibus immitti in corpora; III. poſt ſolutionem vinculorum corporis in ſuperiores partes euadere, et IV. certo tempore in manium ſedibus detineri purgandas, tumque V. a materiae inquinamentis magis liberatas melioribus, deturpatas vero paſſionibus materiae, deterioribus brutisque corporibus immitti, huncque circulum toties reuocari, donec ſatis purgatae, ſemperque meliores et liberiores a contagio materiae et terreſtrium affectuum tandem ad principium, ex quo decerptae ſunt, primum, aetherem ignemue ſummum ſiue Deum reducantur. Ita poenae et praemia poſt mortem ſatis amice cum migratione animarum concordant [s], ratioque patet, quomodo animae ſapientes dicantur a Pythagora inter Deos recipi [ſſ], vel, quod PLVTARCHVS [t] Pythagoreis tribuit, quomodo animae e corpore egreſſae in animam vniuerſi abeant. Vtrumque enim de animabus tantum purgatis et poſt iteratas neceſſitatis periodos tandem liberatis iuxta Pythagorae phyſiologiam intelligendum eſt [u].

Medicina.

§. XXV. Naturali philoſophiae ſubiicienda eſt medicina Pythagorica, quam non neglexiſſe philoſophum Samium teſtantur LAERTIVS [x], AELIANVS [y] et IAMBLICHVS [z], a Chaldaeis eum didiciſſe vult APVLEIVS,

l) Conf. CLERIC. Bibl. ſel. T. X. p. 185.

m) De tranſmigrat. animarum Pythag conf. Act. phil. Vol. II. p. 787 ſeqq. huc quoque tendit explicatio CVRIONIS et SOVVERAINII Plat. de voil. P. I. c. 18. p. 201 ſeq. putant enim perpetuam materiae mutationem innui.

n) ROB. PARCKER. l. c. L. II. §. 47. p. 76. IAC. WINDET. l. c. ſect. III. p. m. 33.

o) Animarum tranſmigrat. Pythagorica defenſa, vid. Act. erud. 1693. p. 569. Obſ. Hal. T. II. obſ. X. p. 207. quae eſt B. BVDDEI.

p) l. ſupra cit.

q) Ad Phaed. Platonis p. m. 332. L. X. de rep. p. m. 445.

r) De V. R. C. c. XV.

s) Negat id BAYLE l. c. not. T. T. III. p. 743.

ſſ) Vid. Aur. carm. v. vlt.

t) De placit. phil. L. IV. c. 7.

u) Ita conciliari poteſt CVDWORTH. qui Syſt. intell. c. IV. §. 18. p. 367. Pythagoreis tribuit, animas ſapientium virorum ſtatim ad coeleſtes ſedes proficiſci, et cel. MOSHEM. l. c. qui eas quoque migrare contendit. Illud enim de animabus perfecte purgatis intelligendum eſſe, ſinis carminis aurei euidenter probat.

x) Lib. VIII. ſ. 12.

y) Lib. IX. c. 22.

z) c. XXIX. n. 163. PORPHYR. n. 33. CELSVS praef.

LEIVS[a], quod magis de Aegyptiis verum eſt, inter quorum diſciplinas arcanas medicinam quoque fuiſſe, ex ſupra dictis notum eſt. Duplex vero ea apud Pythagoreos fuit, diaetetica et therapeutica, illa diaetam victusque rationem, laborisque, motus et quietis viciſſitudines moderatur, haec morbis medetur. Et diaeteticis quidem accuratiſſime Pythagoreos operam dediſſe, teſtatur IAMBLICHVS[b], ex quo, qua ratione menſam inſtruxerint, ſupra prolixe enarrauimus, quae heic loci repetenda ſunt. Pleraeque vero regendae diaetae regulae hae fuere:

I. Ad ſanitatem conſeruandam multum intereſt, vt rationes laboris victusque et quietis accurate inter ſe conferantur, cibisque etiam apparandis certus modus praeſcribatur.

II. Omnes cibi, qui flatulenti ſunt, quique tumultum in corpore poſſunt excitare, vitandi ſunt, e contrario eligendi, qui corporis habitum confirmant et adſtringunt.

III. Reiiciendi cibi ſunt, qui Diis ingrati exiſtunt, quia nos a Dei familiaritate abducunt.

IV. Abſtinendum et ab iis cibis eſt, qui ſacri cenſentur, quia reuerentia digni ſunt, neque communi hominum vſui conducunt.

V. Cauendum porro ab iis, qui facultatem diuinandi, puritatem animae, caſtitatem, ſobrietatem, aut virtutis habitum impediunt, quique ſanctitati aduerſi ſunt, et oblatas in ſommo ſpecies obfuſcantes.

VI. Theoreticis ab omni carnis et vini vſu abſtinendum. Leges has cibarias ſupra, quantum ſatis, illuſtrauimus, ad quae recurrendum.

VII. Cor non rodendum, cerebrum non comedendum, a malua, melanuro, erythinoque abſtinendum. Rationes Pythagorae ſupra quoque attulimus, quae partim phyſicae, partim theologicae, partim morales fuere: hinc inter ſymbola quoque recepta.

VIII. A fabis abſtinendum, propter multas ſacras naturalesque rationes. Ita, qui haec omnia tradit IAMBLICHVS[c], qui vero non explicuit, quae iſtae rationes ſint, cur a fabis tantopere Pythagoras abhorruerit, vt maluerit occidi, quam fabas in agro conculcare fugiendo. Hinc multum ingenia eruditorum hoc interdictum exercuit, vt in plerisque ſolet fieri, quae ſola coniectura detegi poſſunt, vt ſunt in Pythagoricae philoſophiae hiſtoria fere omnia. Et Ariſtoxenus quidem, cuius verba ex libro *de Pythagora et eius diſcipulis* nobis ſeruauit A. GELLIVS[d], quique cum Xenophilo Pythagorico aliisque, qui a Pythagorae aetate haud multum aberant, familiariter conuerſatus eſt, ſcriptum reliquit: nullo ſaepius legumento Pythagoram vſum fuiſſe, quam fabis, quoniam is cibus et ſubduceret ſenſim aluum et leuigaret: porculis item minuſculis et haedis tenuioribus victitaſſe. Addit his Gellius; errorem hunc ortum, quia in Empedoclis carminibus, qui diſciplinas Pythagorae ſecutus eſt, hic verſus inueniatur:

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.

hinc

a) Florid. L. II. c. 15. p. m. 358. b) l. c. c) l. c. conf. n. 106. d) Lib. IV. c. 11.

hinc enim opinatos plerosque, κύαμον legumentum vulgo dici. Sed qui diligentius scitiusque carmina Empedoclis arbitrari sint, dixisse, κυάμους hoc loco testiculos significare more Pythagorae symbolice ita appellatos: voluisseque homines a rei venereae proluuio deducere. Vix tamen Aristoxenus fidem meretur, in tanto veterum testimoniorum consensu, quae vnanimi ore, fabis abstinuisse Pythagoram et sequaces referunt. Nec conuenit cum regulis diaeteticis Pythagorae, quae a flatulentis cibis suos arcebant: fabae vero cum inflationem magnam habeant, recte inde CICERO, ipsi Gellio laudatus, infert, ab eis Pythagoram prohibuisse, ne errorem animis perturbationemque afferant. Neque tamen haec sola ratio physica sufficere videtur, cur Pythagoras non esum tantum fabarum suis interdixerit [e], sed et bouem ab eo arcuerit, et ab iis conculcandis abstinuerit, vnde ad rationes physicas et arcanas alii confugerunt. Quidam [f] morali sensu interdictum accipientes, ideo a fabis abhorruisse dixere, quod a suffragiis, quae fabis interdum fiebant, abstinendum putaret. Id vero contrarium est philosophiae Pythagorae, quae rebuspublicis administrandis et legibus ferendis discipulos instruebat, vnde et politici et legislatores dicti sunt [g]. Alii, quorum sententiam fuse narrat PORPHYRIVS [h], ad physicas rationes delapsi inde interdicti fabarum esus rationem aduocarunt, quod ex putredine in primo statu chaotico singula exorta sint, fabae vero et homines ex ea simul effloruerint, inde et dentibus comminutas et feruentibus solis radiis expositas, humani cruoris odorem reddere. Alii [i] naturam vniuersi in iis adumbratam, quaerunt alii portas inferni, quod geniculatae non sint, quam sententiam, qua animarum ingressus et egressus ex ᾅδου indicari, quaque ascensus ad Deum symbolum fecisse Pythagoras dicitur multa eruditione ornauit IACOBVS WINDETVS [k], in quam pedibus quoque iuit BAYLIVS [l]. Vt verum autem fateamur, frustra haec omnia dici, et ab ingenio magis, quam verisimilitudine se commendare nobis videntur: nulla enim alia ratio adduci potest, quam pati hanc explicationem principia Pythagorae philosophica, quod rem nondum conficit. Nobis ab inutili et nil profutura disquisitione eo magis abstinendum esse videtur, quo magis tam arcanam hanc rem habuere Pythagorei [m], vt mortem oppetere, quam mysterium prodere maluerint. Quod quaeso, emolumentum vero, in rem nunquam detegendam operose inquirere [n]? Cer-

e) IAMBLICH. c. XIII. n. 61.

f) Aristoteles laudatus LAERTIO L. VIII. s. 34. IAMBLICH. c. XXXV. n. 259. PLVT. de educ. puer. T. I. p. m. 17. LVCIAN. in vitar. auct.

g) Conf. cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. gentil. §. CXXIX. p. 129.

h) n. 42. 43. ORIG. philosophum. c. II. p. 42. conf. BAYLE l. c. not. I. p. 744. STANLEIVS P. VIII. p. 797.

i) LAERT. l. c. et MERIC. CASAVBON. atque MENAG. h. l.

k) De vita functorum statu s. V. p. 97 seqq.

l) l. c. Parum abit THOM. SPIZELIVS de literat. Sinens. Sect. XIII. p. 285. sed perperam intellecto Laërtii loco deceptus, putat, Pythagoram statuisse in fabas quoque migrare animas. τὸ πνευματῶδες enim apud Laërtium non spirituales esse vel animatas fabas dicit, sed flatibus generandis aptas, vt recte CICERO de Diuin. L. I. explicuit.

m) Ita et MENAG. ad h. l.

n) Plures de hac re scriptores laudantur Act. philos. Vol. I. p. 230. Vol. II. p. 488. qui videndi.

Certe, ſi verum eſt, fabis interdixiſſe Pythagoram ſuis, veriſimilius ad rationes diaeteticas, quam morales vel phyſicas refertur[o]. Diligentia vero recondendi hoc quoque myſterium magis inſtituti et diſciplinae iure iurando obfirmatae ſtudio, quam arcanae ſignificationi adſcribendum, praeſertim cum in Aegypto iam a fabis abſtinere didicerit Pythagoras.

IX. A piſcibus arcendus Pythagoreus. Rationem eius ſupra expoſuimus.

X. Panis, et mel in prandio adhibenda, ille ex milio; olera item cruda et cocta [p].

XI. Acetum ſcilliticum magnae virtutis eſt, ad tuendam praeſeruandamque ſanitatem. Frequenter adhibuiſſe hoc medicaminis genus Pythagoreos, veteres paſſim produnt[q].

In pharmaceutica medicina magica vtramque faciebat paginam. Cataplaſmata, notante IAMBLICHO[r], frequentius, quam qui eos anteceſſerant, adhibebant, ſed vnguenta medicata (φαρμακείας) minus probabant: hisque ipſis ad vulnera potiſſimum ſananda vtebantur, inciſiones vero et vſtiones minime omnium admittebant. Quosdam inſuper morbos incantationibus curabant, et muſica. Herbasque adhibebant magicas, quas primum in noſtro orbe celebrauiſſe Pythagoram magos conſectatum, primumque volumen de earum effectu compoſuiſſe, Apollini dicatum PLINIVS[ſ] ſcribit. Quae an vera ſint, ex iis, quae de ſcriptis Pythagorae ſupra diſputauimus, diiudicanda ſunt. Nec negat Plinius, hoc volumen a quibusdam Cleemporo Medico adſcribi, qui eum forte ad Pythagoram, propter receptum ab eo morem herbis magicis vtendi, retulit. Quasdam huius generis herbas exponit idem PLINIVS[t], qui legendus. Multas in hac therapeutica miraculoſas curationes a Pythagoreis confictas eſſe, ſolitis mendaciis praeceptoris augere famam, nemo ſanus dubitet, dolendumque, anilem hanc Pythagoreorum ſuperſtitionem ex aruis medicae artis nondum potuiſſe totam eradicari. Ceterum criticorum quoque dierum[u], anni item climacterici[x] inuentio Pythagorae tribuitur, cuius potiſſimum fundamentum in abſurda hypotheſi de numerorum virtute, praeſertim cubica, nititur, quod placere potuiſſe viris doctis et emunctae naris, merito miramur. Rationes eius omnes prolixo commentario expoſuit CLAVDIVS SALMASIVS[y], paucis eas complexi ſunt SAMVEL TENNVLIVS[z], et GER. IO. VOSSIVS[a].

§. XXVI.

o) IAMBLICH. PORPHYR. ll. cc. LAERT. L. VIII. ſ. 16.

p) AVCTOR libri de medicam. facile parabil. inter GALENI Opera L. III. T. IV. p. 463.

q) PLIN. L. XXIII. c. 2. conf. SCHVLZIVS Hiſt. medic. Per. I. ſect. 2. c. 7. p. 179.

r) n. 163. c. XXXIV. n. 244. STANLEIVS vertit, potiones medicatas, melius OBRECHTVS vnguenta, quae ad vulnera adhiberi ſolent.

ſ) Lib. XXIV. c. 17. L. XXV. c. II.

t) l. c. conf. CLERIC. Hiſt. med. P. I. L. II. c. 4. p. 91. qui hanc therapeuticam recte eo deriuat, quod Pythagoras morbis daemones praeeſſe ſtatuerit.

u) Conf. CELSVS Med. L. III. c. 4. SCHVLZ. et CLERIC. ll. cc.

x) CENSORIN. de die nat. c. XIV.

y) De anno climacterico.

z) Ad IAMBLICH. intr. in arithm. Nicom. p. 129

a) De theol. gentil. L. III. c. 20. p. 815.

Symbola Pythagorica.

§. XXVI. Conſiderata hactenus, quantum inextricabiles difficultates patiebantur, philoſophia Pythagorica, coronidis loco, ſymbola eius adiicienda ſunt, de quorum cauſis, modo, vſuque ſupra pleraque iam enarrauimus. Pauca hic adiicimus, ſparſim tantum in antecedentibus obſeruata:

I. Nihil in iis noui vel inuſitati adhibuiſſe Pythagoram, ſed receptae inter barbaros, et Graecos quoque theologos methodo arcanae ſe attemperauiſſe, quo factum, vt inuidioſa in ſe diſciplina non ſuſpiceretur tantum, ſed et reciperetur tanquam maximus ſapientiae his inuolucris latentis theſaurus. Licet, ſi verum fatendum, et veritatis atque ſapientiae recte ratio habenda, totam diſciplinam ſuam, falſae ſapientiae ſuſpectam Pythagoras hac arcana methodo reddiderit [b].

II. Confirmamur in eo admodum, vſu ſymbolorum a Pythagoreis adhibito in eum finem, vt de rebus et dogmatibus ſectae ſuae loquentes ab extraneis non intelligerentur [c]. Sapientiae autem ſol radios ſuos colluſtrare neminem dedignatur.

III. Factum inde, vt ab ἀλλοτρίοις, et huius ſectae myſteriis non initiatis eiusmodi ſymbola male intelligerentur, et, cum magna eſſet ſcholae Italicae exiſtimatio, literae illi inhaererent: vnde haud vnum ſuperſtitionis anilis genus exortum eſt, quod vel noſtra ſecula exuere non potuere. Exemplo ſint ſymbola ſequentia: ne ſpeculum ad lucernam intuere; offenſa in veſtibulo vetula non egredere; ſal apponito; in poculi fundo reſiduum non relinquito; ſurgens e lecto ſtragulam complicato; in meridie ne dormito, et his ſimilia [d].

IV. Ex his vero, attendentibus clarum eſſe poteſt, impoſſibile eſſe, certas Pythagoricorum ſymbolorum explicationes dare, vnde ipſe IAMBLICHVS [e] ea cum oraculis Pythicisque effatis comparat. Non defuere quidem cum inter veteres, tum inter recentiores viri acuti, qui his tenebris lucem accendere conati ſunt [f]. Verum ipſe, qui ex horum numero eſt IAMBLICHVS [g] faſſus eſt, rationes his ſymbolis ob veriſimilitudinem additas, non eſſe Pythagoricas, ſed quorundam exteriorum, qui eas comminiſcantur, quiue conentur probabilem quandam ſpeciem dictis affingere, id quod exemplo quoque diuerſae explicationis probat. Cum itaque interpretes ipſi incerti ſint, quid proprie ſub iſtis aenigmatibus ſchola occultauerit

b) Conf. prudenter dicta Act. philoſ. Vol. I, pag. 230.

c) IAMBL. c. XXXII. n. 227. protrept. c. 31. SCHEFFERVS l. c. p. 90. 91. ſed et teſſerae inſtar fuiſſe, qua Pythagorei ſe inter ſe dignoſcerent, ex IAMBL. c. XXXIII. n. 237 ſeqq. patet.

d) Exempla plura attulit MAGN. DAN. OMEIS app. ethicae Pythagoricae n. 129 ſeqq.

e) Paſſim, vid. n. 105. 161. 247.

f) Inter veteres ſymbola Pythagorica illuſtrarunt multi. Et Anaximandri quidem Mileſii iunioris, Ariſtotelis, Alexandri Polyhiſtoris, Androcydis aliorumque ea de re ſcripta dudum intercidere. Ex iis, quos hodie legimus, conſuli poſſunt LAERT. L. VIII. ſ. 17. ſeqq. HIEROCLES ad C. A. p. 297. SVIDAS in Pythag. T. III. p. 233. PLVT. Sympoſ. L. VIII. c. 8. HIERON. contra Rufinum T. II. p. 166. Opp. IAMBL. vit. Pyth. ll. cc. PORPHYR. n. 42 ſeqq. et imprimis IAMBLICHVS protrept. c. 21 LILIVS GIRALDVS etiam veteris philoſophi expoſitionem, PLVT. falſ. tributam inſeruit tractatui de ſymbolis Pythagorae. Recentiores enumerant FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 459. et HEVMANNVS Act. phil. Vol. I. p. 377. quibus addi poſſunt doctiſſimi viri STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. 129 ſeqq. p. 228 ſeqq. LEHMANNVS Hiſt. phil. Pyth. p. 423 ſeqq.

g) n. 86.

uerit Italica, immo cum fuſpicari non ſine ratione liceat, variis ſignificationibus mox phyſicis, mox theologicis, mox moralibus adaptata fuiſſe, laterem lauare nobis videntur, qui in his veterum et recentiorum explicationibus Pythagoreae diſciplinae praecepta eaque genuina inuenire ſe poſſe ſperant. Nuda itaqua haec ſymbola afferemus, lectoremque ad interpretes remittimus, qui, qua ratione hi intellexerint noſcere cupit.

§. XXVII. Ita vero ſymbola Pythagorae recitat IAMBLICHVS:

Symbolorum ſumma.

I. In templo progrediens adoratum, nihil interea, quod ad vitam facit, nec dicito, nec facito.

II. Perfunctorie templum ne ingreditor, neque ſi ipſiſſimas fores praetergrediaris.

III. Diſcalceatus nudisque pedibus ſacrificato atque adorato.

IV. Publicas vias declinans per ſemitas ingreditor.

V. Ab eo, quod nigram caudam habet, abſtineto.

VI. Linguam ante omnia contineto, Deos ſequens.

VII. Ventorum ſpirantium ſonum adora.

VIII. Ignem gladio ne fodito.

IX. Aciem omnem abs te remoueto et auertito.

X. Cum viro, cui onus impoſitum eſt, ſimul attollito.

XI. Dum calceamenta pedibus ſubduntur, pedem dextrum ante adferto. In pelluuium autem ſiniſtrum priorem inferto.

XII. De rebus Pythagoricis ſine lumine ne loquitor.

XIII. Iugum ne tranſilito.

XIV. Peregrinationem inſtituens, domum ne reuertitor, furiae quippe ſimul comitantur.

XV. Ad ſolem conuerſus ne meito.

XVI. Facula ſedem ne extergito.

XVII. Gallum alito quidem, ſed non ſacrificato, lunae namque et ſoli ſacer eſt.

XIIX. Choenici ne inſideto.

XIX. Nihil eorum, quod curuos vngues habet, alito.

XX. In via ligna ne ſeces.

XXI. Hirundinem tecto ne accipias.

XXII. Annulum ne geſtato.

XXIII. Dei formam et imaginem annulo ne inſculpito.

XXIV. Ad lucernam faciem in ſpeculo ne contemplator.

XXV. De Diis et diuinis oraculis, nulli eorum, quae admirabilia fidem derogato.

XXVI. Riſu in continenti ne concutitor.

XXVII. Ad ſacrificia vngues ne praecidito.

XXIIX. Dexteram ne cuiuis iniicito.

XXIX. E ſtragulis ſurgens ea conuoluito et veſtigium confundito.

XXX. Cor ne edito.

XXXI. Cerebrum ne comedito.

XXXII. Pilos praescissos et vnguium praesegmina conspuito.

XXXIII. Rubicundum non suscipito.

XXXIV. Ollae vestigium in cinere aboleto,

XXXV. Cum ea, quae aurum habet, non congreditor ad liberos procreandos.

XXXVI. Inprimis honorato figuram et gressum, figuram inquam, et triobolum.

XXXVII. A fabis abstineto.

XXXIIX. Maluam in horto quidem tuo plantato, sed ea ne vescitor.

XXXIX. Ab iis, quibus vita est animalis, abstineto. Hactenus IAMBLICHVS [b], qui explicationem quoque addidit. Adiicienda his alia, ex veteribus a STANLEIO [i] et LEHMANNO [k] collecta, inter quae potiora magisque memorabilia haec sunt:

XL. Quae de mensa ceciderint, non tollenda.

XLI. Panem ne frangito.

XLII. Sal apponito.

XLIII. Cibum in matulam ne iniicito.

XLIV. Meridiano somno ne indulgeto.

XLV. Elixum ne assato.

XLVI. Coelo tonante terram tangito.

XLVII. Ex curru ne comedito.

XLIIX. Mitis stirps non laedenda.

XLIX. Clara voce precandum.

L. Super terram non nauigandum.

LI. Palma non plantanda.

Alia, quae ex PSEVDO-PLVTARCHI libello habuit GYRALDVS tanquam incertae fidei praetermittimus. Quanquam et hoc verisimile est, non esse haec symbola omnia ipsius Pythagorae, sed pleraque forte a discipulis, quaedam etiam ab aliis illos imitantibus excogitata. In his litera Y, humanae vitae symbolum, bicorni ratione latam et angustam vitii et virtutis viam delineans esse videtur, quae inde litera Pythagorica dici solet [l]; inter barbaras enim gentes eius similitudinis vestigia iam apparent [m]. Tandem et hoc non praetereundum, Pythagoram vsum fuisse teste PORPHYRIO [n] et CLEMENTE ALEXANDRINO [o] sermone quoque allegorico et hieroglyphico, cuius illi exempla afferunt.

SECT.

b) Protrept. cap. vlt.

i) l. c. p. 797.

k) l. c. p. 459 seqq. Qui rationes etiam a veteribus et recentioribus allatas diligenter enarrat.

l) LACTANTIVS L. VI. c. 3. PERSIVS Satyr. III. v. 56. AVSON. edyll. XII. et epigramma vetus VIRGILIO tributum.

m) In S. enim literis ipsisque Prouerbiis Pythagora longe antiquioribus eius symboli vestigia iam apparent c. XV. 24. et inter Iudaeos frequens fuisse ex MATTH. VII, 13. patet. Notumque colloquium Herculis Thebani ex fabulari theologia petitum, quod explicat XENOPH. l mem. L. II. p. 461. et CICERO offic. L. I. c. 32.

n) Vit. Pyth. n. 41.

o) Strom. L. V. p. 571. sed et peculiaribus disciplinae vocabulis vsos fuisse Pythagoreos IAMBLICHVS passim obseruat, nosque supra quaedam tetigimus. Talia sunt ἐχεμυθεῖν, n. 94. καταρτυσις n. 95. παιδάρτασις n. 101. κάθαρσις n. 110. ἐξάρτυσις n. 114. συναρμογὴ ib. ἐπαφὴ ib. ἐπωδὴς ibid. ἀλλὰ ἰνδεδασμένη n. 201.

* *

SECTIO II.
DE DISCIPVLIS ET SECTATORIBVS PYTHAGORAE.

§. I.

Discipuli Pythagorae.

Multos habuiſſe diſcipulos Pythagoram, qui ex tota Italia ad eum confluxerunt, ex antecedentibus conſtat. Venere enim, ſi Ariſtoxeno fides eſt[a], ad ipſum Lucani, et Meſſapii, et Picentini et Romani[b], vt ſingulos, qui eruditionis eius fama moti ad eum acceſſiſſe PORPHYRIO[c] et IAMBLICHO dicuntur praetereamus, quorum catalogum ſatis prolixum exhibet IAMBLICHVS[d]. Exoſos vero, et exardente inuidia, viuo adhuc Pythagora, combuſtos ex parte, multos in exilium actos eſſe, ſupra quoque narrauimus. Poſt mortem eius non vxoris tantum Pythagorae et liberorum curam atque educationem, ſed et ſcholae ſucceſſionem ſuſcepit ARISTAEVS, filius Demophontis Crotoniata, qui Pythagorae vixit aetate, ſeptem, vt IAMBLICHVS[e] habet, generationibus ante Platonem. Nemo enim erat, qui ex theoreticis doctrinam Pythagorae melius teneret. Imprimis in ſcientiis mathematicis, quae anſae quaſi erant philoſophiae Pythagoricae, egregie verſatum fuiſſe, veteres teſtantur, qui librum eius de locis ſolidis laudant[f]. Scholam is, quam a Pythagora acceperat[g], tanquam aetate reliquis maior, triginta nouem annis rexiſſe et centeſimum fere aetatis annum attigiſſe dicitur STANLEIO[h], qui tamen IAMBLICHI verba perperam accepit. Ariſtaeo ſucceſſit MNESARCHVS, Pythagorae filius, cum auo eiusdem nominis non confundendus, quem alii Mnemarchum vocant. ANONYMVS[i] tamen Photii hunc iuuenem obiiſſe, et Telaugem in ſchola parentis ſucceſſiſſe tradit. Poſt hunc Bulagoras ſcholae praefuit, cuius aetate Crotona direpta eſt. Huic ſucceſſit Tydas, vel quod malunt critici[k], Gartydas vel Gortydas, Crotoniata, a peregrinatione, quam ante bellum et direptionem patriae ſuſceperat, redux, qui tamen propter patriae calamitatem vitae pertaeſus, ex moerore ante diem obiit, poſtque tempus aliquod Areſas Lucanus, a quibusdam hoſpitibus in vita ſeruatus ſcholae regimen ſuſcepit. Ad hunc venit Diodorus Aſpendius, qui ob paucitatem Pythagoreorum in collegio[l] iſto receptus eſt. Et meminit quidem Diodori alicuius Aſpendii

Ariſtaeus.

Mneſarchus aliique ſucceſſores.

a) Apud PORPHYR. n. 22.

b) Dubium tamen haec faciunt ea, quae libro primo de philoſophia Romanorum diximus.

c) l. c.

d) IAMBLICH. c. vlt. n. 265. auxit hanc ſyllogen diligentia FABRICII Bibl. Graec. Vol. I. p. 486. qui adeundus.

e) l. c.

f) Edidit in eum diuinationes VINCENTIVS VIVIANVS Vid. Act. erud. 1703. p. 487. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XIII. §. 5. p. 50.

g) IAMBLICH. l. c. conf. de eo FABRIC. l. c.

h) Iamblichus enim de Pythagora ait, eum XXXIX. annis ſcholam rexiſſe, et fere centenarium obiiſſe, vt recte quoque vertit OBRECHTVS.

i) l. c. p. 56.

k) Vid. SCHEFFER. l. c. p. 172. BENTLEI de epiſt. Phalarid. p. 83. KVSTER. ad h. l.

l) Ita σύστημα vertendum eſſe demonſtrauit MENAG. ad LAERT. L. VIII. ſ. 45. neque Obrechtus neque Stanleius ad hoc attenderunt.

ATHENAEVS [m], qui mutata secta, ad Pythagoreos accessit, quem eundem cum Tydae successore putat SCHEFFERVS [n], nec tempora repugnare contendit; Athenaeo enim memoratum sub Ptolomaeo Lagi vixisse; Tydae vero successorem ex vltimis Pythagoreis fuisse, qui Aristoxeni tempore, teste LAERTIO [o], his Ptolomaei temporibus viuentis, floruerunt. Si tamen Iamblichum sequimur, minus aetas Diodori huius temporibus Ptolomaei respondet. Eo scilicet auctore ab Aresa, quinto Pythagorae successore, receptus est, quod ad tempora Ptolomaei extendi nequit. Teste enim ANONYMO Photii [p] Archytas successione octauus fuit a Pythagora, ante quem Diodorum istum fuisse oportet. Archytam autem Plato audiuit, ante Alexandri M. tempora. Aut itaque duo Diodori Aspendii fuere, aut Iamblichus aetatem eius neglexit, et incommodo loco posuit, id quod saepius ab eo factum est. Sed et in aliis Italiae et Siciliae oris Pythagorei dispersi viuebant, et Heracleae quidem Clinias et Philolaus, Metaponti Theorides et Eurytus, Tarenti Archytas, Locri Timaeus [q]. Nec defuere mulieres, in systemate collegioue Pythagoreo philosophantes, quas post Philochorum Atheniensem [r], deperditum, collegere MENAGIVS [s], et FABRICIVS [t].

Pythagorei alii.

§. II. Memorantur et alii, qui ex hac schola prodiere philosophi, legimusque hodie fragmenta Hippodami, Euriphami, Hipparchi, Theagis, Metopi, Critonis, Diotogenis, Callicratidae et Charondae, quae nobis seruauit STOBAEVS [u]: etsi dubium est, an genuina ea sint, nec ne. Sed et alii ex Pythagoreorum schola prodierunt, qui paulisper a genuina viri philosophia recesserunt, quales praeter Empedoclem, Epicharmum et Ocellum Lucanum, de quibus in sequentibus dicendum, fuere ECPHANTVS Syracusanus, et Hippon Rheginensis. Ecphantus, qui alium habuit Crotoniatam cognominem [x], Empedoclis vel praeceptor fuit, vel discipulus, satis enim doctrina vtriusque naturalis concordat. Eam sic exhibet STOBAEVS [y] et PSEVDO-ORIGENES [z]:

Ecphantus.

I. Non posse fieri, vt veram rerum notitiam adipiscamur. Quae assertio nititur conditione materiae fluxae et semper in motu et mutatione versantis, ex quo manifestum est, vel deseruisse Ecphantum intelligibilia Pythagorae, vel hanc tantum thesin, vt plures ex hac schola, de rebus intelligibilibus accepisse.

II. Prima principia esse indiuidua corpuscula, eorum tres differentias exsiste-

m) Lib. IV. p. 163.
n) l. c. p. 172.
o) Lib. VIII. f. 46.
p) l. c. p. 56.
q) IANBLICH. l. c.
r) Scripsit is collectionem heroidum, siue Pythagorearum feminarum, teste SVIDA T. III. p. 612.
s) Hist. mul. philos. §. 76 seqq. p. 499.
t) Bibl. Graec. Vol. I. p. 508 seqq.
u) Hippodami Serm. CCXLIX. p. 822. Euryphami ib. p. 825. Hipparchi Serm. CCLIV. p. 812 seqq. Theagis Serm. I. p. 9. Metopi, ib. Critonis Serm. XXVIII. p. 84. Diotogenis Serm. CXLI. p. 422. Callicratidae Serm. CLXXXIX. p. 645. Charondae, Serm. CXLV. p. 467 editionem GALEI supra memorauimus. Aeschylum forte ob sententias Pythagoreorum exotericas inter eos numerat CICERO Tusc. Qq. L. II.
x) IAMBLICH. c. vlt. n. 267. nostrum in catalogo Pythagoreorum omisit FABRICIVS.
y) Eclog. phys. L. I. c. 25. p. 48. c. 13. p. 27.
z) Philosophum. c. XV. p. 102 seq.

exſiſtere: magnitudinem, formam et potentiam: ex his oriri, quae ſenſibus obuia.

III. Certum et hunc infinitum numerum eorum eſſe.

IV. Praeter iſta corpuſcula eſſe inane. Addit hoc STOBAEVS, qui quoque monet, Ecphantum monadas Pythagorae corporeas dixiſſe: id quod cum diſciplina Empedoclea conuenit.

V. Corpora non grauitate, nec impulſu, ſed diuina mentis vel animae potentia moueri.

VI. Ita non tantum ex atomis conſtitiſſe mundum, ſed et prouidentia regi. Stobaei haec ſunt, quae ex antecedenti theſi ſponte fluunt. Ex his vero diſcrimen inter ſyſtema atomiſticum Semipythagoreorum et Democriticorum atque Epicureorum apertum eſt. Et nudaſſe quidem haec corpuſcula qualitatibus aſſerit THEODORITVS[a], ſi Diaphantus idem eſt, qui Ecphantus, quod placet cel. MOSHEMIO, aliter tamen Pſeudo-Origenes, qui praeter magnitudinem, formam et potentiam iis tribuit.

VII. Hinc fieri, vt mundus norit videre; et propterea quoque vnius ope potentiae ſphaericum factum eſſe. Clarum eſt, in his Ecphantum facere mundum ἔμψυχον: adeoque a ſyſtemate Pythagorico, non nimis receſſiſſe.

VIII. Terram medium mundi moueri circa centrum ſuum orientem verſus.

Hippon Rheginus.

Alter ex Pythagoreorum cenſu memorandus HIPPON eſt, Rheginus, quem cum Hippone Pythagoreo, CENSORINO[b] laudato, qui aliis Metapontinus dicitur, vt Ariſtoxenus et Iamblichus Samium faciunt, eundem forte eſſe veriſimili ratione coniicit FABRICIVS[c]. Quidam Ionicae ſcholae adſcribunt[d], et Thaletis diſcipulum faciunt, qui ARISTOTELEM[e], ſequi videntur, inter Ionicos eius mentionem facientem. Sed id magis ratione principii phyſici, quod elegit, quam ratione ſectae, quam ſecutus eſt, intelligi debet. Contemtim de eo iudicat ARISTOTELES[f] propter εὐτέλειαν τῆς διανοίας; plerisque veterum[g], qui eius mentionem faciunt, inter atheos numeratur, vnde et Melius quibusdam[h] dictus eſt, quod idem cum Diagora Melio ſentiret. Difficulter tamen de eius atheiſmo iudicari poteſt, cum opus eius phyſicum, ad quod paſſim reſpiciunt veteres, olim iam interciderit. Quod ſi tamen CLEMENTI ALEXANDRINO[i] fides eſt, non moderate tantum et continenter vixit, ſed et ideo tantum in atheorum numerum relatus eſt, quod reliquis hominibus acrius hunc errorem perſpexit, Deos gentilium fuiſſe homines immortalitate a tempore fabulaque donatos. Vnde et alio loco[k], hunc ſibi verſum monumento inſcribi juſſiſſe refert:

Hic

a) De cur. Graec. aff. Serm. IV. T. II. p. 509.

b) c. V.

c) Bibl. Gr. Vol. I. p. 777.

d) CLERIC. Bibl. ſel. T. II. p. 50.

e) Metaphyſ. L. I. c. 3. T. II. p. 645.

f) l. c.

g) AELIAN. L. II. c. 31 EVSTATH. ad Hom. Od. γ. p. 135. PLVT. adu. Stoicos, aliique poſtea nominandi. Ex recentioribus CLERIC. l. c. GVNDLING. Gundlingian. P. XXII p. 29 157. CVDWOTH Syſt. int. c. I. p. 123. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 20. p. 79.

h) ARNOB. L. IV. p. m. 145. CLEM. ALEX. loco citando.

i) Adhortat. ad gentes p. 15. ARNOB. l. c.

k) l. c. p. 36.

Hic eſt Hipponis tumulus, quem lumine caſſa
Aeternis fecit Parca parem eſſe Deis.

Qua in re a Pythagoreae ſcholae placitis non abiit, quae virorum magnorum ſapientia purgatorum nomina Deorum coetui adſcribebant. Forte et in eo atheiſmi ſuſpicionem dedit, quod in phyſiologia ſua ad ſola principia materialia, praetermiſſa cauſa efficiente rationali reſpexit, vt eo tempore ſchola quoque fecit Ionica. Ita vero principia phyſica ordinaſſe [l] tradunt veteres:

I. Principia prima eſſe frigidum, quae eſt aqua, et calidum, qui eſt ignis. Magno hoc conſenſu Hipponi tribuitur, vt videre eſt ex teſtimoniis PSEVDO-ORIGENIS [m], SIMPICII [n], AVCTORIS hiſtoriae philoſophicae inter GALENI opera, SEXTI EMPIRICI [o] et HERMIAE [p]. Non audiendus eſt igitur AVCTOR *allegoriarum in Heſiodi theogoniam*, quem recentiores quidam [q] ſecuti ſunt, qui terram πρεσβυγενέστερον τῶν ἄλλων, *antiquiſſimum primumque rerum generatarum*, dixiſſe, vel generationis potius principium poſuiſſe teſtatur. Ceterum non negligenda ALEXANDRI APHRODISEI [r] obſeruatio: Hipponem poſuiſſe pro principio ſimpliciter τὸ ὑγρὸν, humidum, indeterminate, non explicantem, aquane ſit, vt Thales, an aër, vt Anaximenes et Diogenes.

II. Procreatum ex aqua ignem, ſuperaſſe potentiam eius, vnde genitus fuit, et compoſuiſſe mundum [s]. Abſurda prima fronte hypotheſis, vnde eam quoque inter veterum phyſicorum hypotheſes ARISTOTELI non memorari viſum eſt viris doctis, quod ignem et aquam res adeo contrarias inter ſe iunxerit, recte tamen conſiderata, Pythagoreum ſyſtema clarius modo exprimit, et recte iungi ignem et aquam prodit. Pone enim materiam craſſiorem in monade ſiue ſtatu chaotico contentam, fuiſſe τὸ ὑγρὸν, non tam aquam, quam humidum indeterminate, vt plerorumque vetuſtiſſimorum theologorum fuit ſententia; ſubtiliorem vero materiam, in eo contentam fuiſſe ignem, ſiue Deum, quorum neutrum a Pythagoricis dogmatibus abludit, et habebis veram Hipponis phyſiologiam. Ea enim, teſte PSEVDO-ORIGENE, cauſam efficientem et formantem mundi igni tribuit, ex aqua vel chao progreſſo, et humidi naturam vincente.

III. Animam gigni ex humido, ſemine ex cerebro tanquam aqua vel humido ſtillante. Hunc ſenſum habere videntur obſcura PSEVDO-ORIGENIS verba [t]: Τήν τε ψυχὴν ποτὲ μὲν ἐγκέφαλον ἔχειν, ποτὲ δὲ ὕδωρ, καὶ παρὰ τὸ σπέρμα εἶναι τὸ φαινόμενον ἡμῖν ἐξ ὑγροῦ, ἐξ οὗ φησι ψυχὴν γίνεσθαι. Quod ſine ſenſu ita vertit GRONOVIVS: *Animam habere modo cerebrum, modo aquam. Et adeſſe ſemini, id quod nobis apparet, ex humore, vnde ait animam gigni.* Verum autem ſenſum illum eſſe, quem expreſſimus, nemo dubitauerit, qui ad ARISTOTELIS [u] locum

l) Conf. Obſ. Hal. Lat. T. II. obſ. 19. p. 433.
m) Philoſophum. c. XVI. p. 104.
n) In L. I. phyſic.
o) Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. ſ. 30. adu. Math. L. IX. ſ. 361.
p) Irriſ. phil. gent.
q) Obſ. Hal. l. c. et GASSEND. T. I. opp.
r) In L. I. Metaphyſ. p. 12.
s) ORIG. l. c.
t) l. c.
u) De anima L. I. c. 2. T. I. p. 479.

locum attenderit, dicentis: *Quidam magis etiam importuni, animam aquam esse dixerunt, vt Hippon: qui quidem ad hanc sententiam ratione seminis videtur compulsus, quia omnium semen humidum est, etenim redarguit eos, qui animam sanguinem dicunt, quia semen sanguis non est; hoc autem primam animam esse dicit.* Nec mirum, haec placuisse Hipponi, quia illa in Pythagoreis scholis didicit, teste enim LAERTIO[x] Pythagoreis semen cerebri stilla est, eoque iniecto ex cerebro sanies, humor, sanguisque profluit, e vapore autem anima ac sensus deriuatur.

IV. Nihil esse ab interitu immune. Hoc ex asserto impietatis suspectum factum Hipponem non negat PLVTARCHVS[y], addit tamen, non ausum esse dicere, Deum esse interitui obnoxium; sed talem naturam aliquam esse posse negantem, notitiam de Deo reliquisse in medio.

Duratio sectae Pythagoreae.

§. III. Addi posset his Xenophanes, Eleaticae sectae conditor, qui Telaugem, Pythagorae filium praeceptorem habuit[z], verum de eo sequenti capite dicendum est. Forte plures fuere, quorum notitiam nobis eripuit vetustas et inuidia, quae diu superesse hanc sectam prohibuit. Non enim vltra Alexandri M. aetatem durauit Pythagorea secta, tum enim vixere Xenophilus Chalcidiensis, Phanton, Echecrates, Diocles et Polymnestus Phliasii, Philolai et Euryti Tarentini discipuli[a] quos conuenit Plato Tarenti; aitque etiam DIODORVS[b] Cephisodoro Athenis Archonte, Pythagoricorum philosophorum postremos, itemque Anaximenem Platonem et Aristotelem extitisse. Vidit tamen illos Aristoxenus quoque, teste LAERTIO[c], qui Ptolomaei Lagi tempora circa Olymp. CXIII. attigit. Si itaque Olymp. LX. in Italia scholam instituisse Pythagoram, vel ibi floruisse cum LAERTIO[d] ponamus, ducentos durauit annos, si ad Ol. CXIII. computes, quo σύστημα, collegium conuentusque Pythagoreorum, teste eodem, desiit. Aliquos enim Pythagoreos longius vitam produxisse, credibile est. Immo in Aegypto multa tum ex institutis Pythagoricis, tum ex doctrina hausisse, ex quo Alexander M. Graecam philosophiam in illam regionem inuexit, capite vltimo demonstrabimus. Causae vero mature extincti sodalitii Pythagorei fuere plures. Quantam enim inuidiam oris libertate, legum ferendarum cupiditate, emendandorumque hominum studio sibi conflarint, vt igne ferroque et exilio delerentur, supra iam exposuimus. Suspectam quoque et inuisam sectam reddidit arcana disciplina, quae extraneos quam maxime arcebat, eosque pro pollutis mortuisque habebat, qua re plerique deterrebantur, quo minus nomen societati darent, sic vt Diodori Aspendii aetate ad exiguum iam numerum σύστημα ἀνδρῶν, id est, collegium Pythagoreorum

x) L. VIII. f. 28.
y) Adu. Coloten T. III. p. m. 459.
z) LAERT. L. I. f. 15.
a) LAERT. L. VIII. f. 46.
b) L. XV.
c) l. c.
d) ibid. Apud eum autem, pro ἐννέα καὶ δέκα, legendum ἐννέα ἢ καὶ δέκα, non enim nouendecim, sed nouem vel decem generationibus durauit conf. MENAG. ad h. l. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 501. quod iam vidit LIPSIVS Manud. phil. Stoic. p. 38. conf. SCHEFFER. l. c.

reorum redactum sit. Incidere quoque in ea tempora, maxima dissidia inter vrbes magnae Graeciae, quibus magna earum pars extincta est, Pythagoreis passim dissipatis et in alias terras eiectis [e]. In Graecia quoque ex oriente magno philosophorum numero, qui ex Socratica schola prodiere, cuiluit Pythagoricum institutum [f], ab aliquo iam tempore propter τὸ τερατῶδες contemtum [g]. Vnde mirum non est, mature sectam ipsam desiisse, quanquam initio maxima celebritate efflorescerет.

Celebriores Pythagorici.

§. IV. Absoluta generali Pythagoricae sectae historia, quidam adhuc considerandi veniunt philosophi, qui ex ea quidem prodierunt, in rebus tamen praecipue naturalibus sua quoque placita et propria dogmata aliquantum secuti sunt, magnum inde nomen sibi pepererunt. Inter hos iure eminent Empedocles, Epicharmus, Ocellus Lucanus, Timaeus Locrus, Archytas Tarentinus, Alcmaeon, Hippasus, Philolaus et Eudoxus, celeberrima inter Pythagoreos nomina, de quorum vita et placitis veteribus enarrata porro exponemus.

Empedocles.

§. V. EMPEDOCLES, post Pythagoram in hac secta maximi nominis Agrigentum patriam habuit, nobilissimam post Syracusas in Sicilia ciuitatem [h]. Genus nobile habuit, aui vero et parentis nomen apud veteres, quorum relationes exhibet LAERTIVS [i], incertum est, hunc tamen plerique Metonem nominant. Audiuisse ipsum Pythagoram Timaeus [k] auctor est, quem sequuntur PORPHYRIVS [l] et IAMBLICHVS [m], quibus tamen tempora repugnant. Floruit enim, referente LAERTIO [n] circa Olymp. LXXXIV. vnde ante Olymp. LXXVI. natus esse vix potuit. Quod erudite probans DODWELLVS [o], coniicit, eum alium audiuisse Pythagoram Alipten, familiae conditore iuniorem: id quod tamen sine necessitate statui putamus, nec enim Timaei auctoritas tanta est, vt ea standum sit, cum satis nota sit Pythagoreorum cuncta ad praeceptorem referendi, inuita licet temporum serie, studium; nec Porphyrii et Iamblichi assertis secure fides adhibenda est, quos aliquoties temporum rationes misere confundentes deprehendimus. Probabilius itaque est, eum Pythagoreum quendam audiuisse; huius enim sectae placitis plerumque inhaesisse doctrinae eius summa, quam in sequentibus exhibebimus, probat [p]. Quo vero ex hac secta philosopho praeceptore vsus sit, nec ipse prodidit, nec veteres aliter, nisi ex coniecturis incertissimis, tradunt. LAERTIVS [q] Telaugis epistolam memorat,

e) Secessere etiam in deserta loca, quae viuendi ratio diu durare nequiuit, conf. HIERON. contra Iou. T. II.

f) Conf. SCHEFFER. l. c. qui haec omnia ex veteribus probat.

g) XENOPHON. epist. p. 1000. Opp.

h) Videndus de celeberrima vrbe BAYLE Dict. T. II. art. Agrigentum p. 547. Hominum octingenta millia Empedoclis aeuo continuisse credat, qui volet, nos vel in numeris errorem vel iactantiam subesse putamus, conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 20. p. m. 286. luxum Agrigentinorum acuto dicto reprehendit Plato apud LAERT. L. VIII. s. 63. AELIAN. L. XII. c. 19.

i) L. VIII. s. 51. Dolemus vehementer, immortalis nominis viri B. I. ALB. FABRICII syntagma de vita, philosophia et Scriptis Empedoclis promissum Bibl. Graec. Vol. I. p. 566. lucem non vidisse: pauca enim tantum collectanea superesse testatus cl. REIMMARVS in vita eius, p. 210. 211.

k) Apud LAERT. L. VIII. s. 54.

l) Vit. Pyth. n. 29.

m) c. XXIII. n. 4.

n) l. c. s. 73.

o) De aetate Pythagorae p. 220.

p) Conf. PHILOSTRAT. Vit. Apol. L. I. c. I.

q) s. 55.

morat, Brontinum et Hippafum audiuiffe teftantem, fed fidem eam exiguam mereri recte addit. Quo enim loco hae epiftolae habendae fint, fatis notum eft. Theophraftus Parmenidis aemulum et in poëtica philofophia imitatorem fuiffe tradit, quod ad Xenophanem, quocum diu conuerfatus fit, Hermippus refert, qui poftea demum Pythagoreis congreffum effe afferit: aliter Alcidamas, qui poft Parmenidem, Pythagoram et Anaxagoram audiuiffe ait, ex quibus fatis manifeftum effe putamus, de praeceptore Empedoclis nihil certi conftare, licet dubium non fit, in Italicis fcholis inftitutum, Pythagoreorum dogmata propalaffe, quod hos aegerrime tuliffe, huncque ideo ex confortio exclufiffe quidam veterum fcriptorum memoria produnt [r]. Animo itaque ad rempublicam applicato, cum Metone vita functo tyrannis in patria pullulare coepiffet, Agrigentinis auctor fuit, vt feditionibus omnibus omiffis, aequalitatem ciuilem amplecterentur. Multas itidem ciuium filias, quae fine dote erant, ex relictis fibi opibus donatas viris elocauit [s]. Quae res ei magnam apud ciues venerationem conciliauit, qui regium quafi axioma quoddam ei detulerunt [t]; vnde et purpura veftitus, et ftrophio aureo caput redimitus, Phaudrino tefte, inceffit, crepidas item aereas et Delphicam fumfit coronam [u], comam aluit prolixam et feruos habuit pediffequos, ipfe vero grauis femper atque eodem femper habitu confpectus fuit. Et tamen, ARISTOTELE [x] tefte, vel ideo fide digno, quod nec tempore adeo longe ab Empedoclis aetate abfuit, nec adulatione erga philofophos ante fe vti folitus eft, ab omni imperandi faftu fuit alieniffimus; cuius indicium eft, quod tefte Xantho, regnum cum fibi deferretur, conftanter renuit, et frugalitatem regum praetulit diuitiis, et tyrannidem omnem et vim maxime perofus, ad ftabiliendam et defendendam ciuium aequalitatem plurimum contulit, cuius rei fpecimina apud LAERTIVM [y] legi poffunt. Non audiendus itaque Timaeus [z] eft, qui et contrariam reipublicae fententiam habuiffe, ex aliorum fufpicione ait, et fuperbiam ei exprobrat atque iactantiam, quod in carminibus fuis hoc verfu vfus fuerit:

Χαίρετ᾽, ἐγὼ δ᾽ ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, ὐκ ἔτι θνητὸς
Πωλεῦμαι.
Saluete, immortalis ego Deus, haud fero mortem [a].

Prius enim allatis refutatur teftimoniis, pofterius a fyftematis Pythagorei principiis alienum non eft, quod homines purgatos fapientia, poft fatales circuitus animarum Deos fieri, fiue in animam mundi diuinam reduci iactauit: id quod Pythagoreum effe SEXTVS EMPLIRICVS [b] et PHILOSTRATVS [c] iam notarunt. Non vero in republica tantum, fed in fchola

 quo-

r) ibid.
s) LAERT. f. 72. 73.
t) ibid. Interpres Latinus fenfum Laertii hic corrupit. Ex eius enim verbis apparet, regia haec ornamenta ciui Empedocli tam egregie de fe merito honoris caufa Agrigentinos tribuiffe.
u) Conf. MENAG. ad LAERT. L. VIII. f. 69.
x) Apud LAERT. f. 63.
y) ib. f. 66.
z) ibid.
a) Eandem ob hunc verfum dicam Empedocli fcribit TERTVLLIANVS de pallio c. 4. et SVIDAS in ἀμύκλαι T. I. p. 146. HORATIVS in arte.
b) Adu. mathem. L. I. f. 302.
c) Vit. Apollon. L. VII. c. 7. § 6. p. 335. conf. OLEAR. ad h. l. Amoenit. liter. T. VII. p. 247.

quoque admirabilis viſus eſt, propter excellentem naturae cognitionem, quae multum ſine dubio attulit, vt ſtupenda ei a credula ſuperſtitione tribuerentur miracula, tantaque eius eſſet admiratio, vt in eum ad Olympia venientem, omnium oculi conuerterentur, nec quenquam alium, quam Empedoclem in ore haberent [d]. Referunt enim [e], ventos frugibus noxios potuiſſe arcere indeque ἀλεξάνεμον, ventorum propulſatorem dictum fuiſſe [f]; muſica iuuenem caedem minantem ad ſanam mentem reuocaſſe, et ad ſuam diſciplinam amplectendam adduxiſſe [g], Pantheam Agrigentinam feminam deſperato morbo laborantem ſanauiſſe [h], et imprimis mulierem per XXX dies ſpiritu deſtitutam, quam plerique medici pro mortua habuiſſent, in vitam reuocaſſe [i]. Dixiſſe Gorgiam Leontinum, ipſius diſcipulum, ſe praeſente eum goëticam exercuiſſe [k], verſusque compoſuiſſe, ſeruatos a LAERTIO [l], quibus pharmacis ſe morbos pellere, ventos compeſcere, tenebras et tempeſtates ciere, ſerenum reducere, homines ex Orco reuocare poſſe, iactauerit. In qua veterum relatione potiſſimum ad Pythagoreae ſcholae morem reſpiciendum eſt, de quo ſupra ex Iamblicho monuimus, ſolitos fuiſſe eos, eiusmodi ὀλιγόπιστα καὶ ἄπιστα magna iactantia confingere, vt ſcholae ſuae auctoritatem extollerent, adeoque iam Socratis aetate propter iſtam inanem mirabilium iactantiam viris prudentibus et ſobrie philoſophantibus fuiſſe odioſos. Deinde ad morem quoque iſtius aeui attendendum eſt, quo viri magni, vt auctoritatem ſibi conciliarent inter populum, eiusmodi mirabilia de ſe oſtentarunt, cuius exempla pluſcula in Orpheo, Lino, Muſeo, Melampode, Epimenide aliisque veterum ſupra libro ſecundo attulimus. Et hos ſecutum Empedoclem, praeſtantiores, quam ars et prudentia dare poſſunt, effectus iactaſſe, ſeruatum a Laërtio carmen manifeſtum facit. Quam populi quoque de talibus viris expectationem cum praeſtigiis et artibus callidiſſimis eluſerint viri aſtutiſſimi, dubium non eſt, Empedoclem eodem modo coruos deluſiſſe hiantes. Neque tamen omnia fraudibus et dolis imputanda eſſe exiſtimamus, ſed pleraque rerum naturalium et imprimis medicae artis cognitioni tum temporis rariſſimae tribuenda putamus, quibus deinde, ex more τερατολογίας Pythagoreae circumſtantiae praeternaturales affictae ſunt. Ventos enim noxios eum naturali acumine praeeunte emendaſſe veteres innuunt [m], qui antra et ſciſſuras montium vnde emanarunt, obſtruxiſſe, Selinunte vero fluuium, foetore ſuo peſtilentiam inuehentem, duos alios amnes ſuis ſumtibus immittendo, integritati reſtituiſſe referunt. Muſica vero arte affectuum furores non ipſe tantum, ſed et tota Pythagorae ſchola compeſcuit, vt ſupra obſeruatum. Artis vero medicae ſingulari prorſus peritia excelluiſſe Empedoclem dubio caret [n], nec prae-

d) LAERT. ſ. 66.
e) citati. [illegible]
f) IAMBLICH. vit. Pyth. c. XXVIII. n. 143. PORPHYR n. 30. SVIDAS in Emp. T. I. p. 724.
g) IDEM c. XXV. n. 110.
h) LAERT. ſ. 69.
i) PLINIVS L. VII. c. 52. LAERT. L. VIII. ſ. 61. et L. I. ſ. 12. et MENAG. ad h. l. GALEN. de loc. aff. ἄπνους L. VI.
k) LAERT. L. VIII. ſ. 59.
l) ſ. 62.
m) PLVTARCH. de curioſ. T. I. p. m. 237. LAERT. L. VIII. ſ. 70.
n) Conf. CLERICVS Hiſt. de la medecine P. I.

praeter naturae vim factum est, vt mulier per plures dies ex suffocatione vteri ἄπνους facta, in vitam reuocaretur, et mirabile exemplum plebs, non inuito Empedocle in miraculum verteret. Quae omnia, cum veterum et recentiorum Platonicorum mendaciis non parum augerentur [n], vt se tantae artis, quam crepabant, successores et possessores esse ostenderent, mirum non est, tanta de Empedocle miracula narrari, quae nemo, cui sanum est sinciput admiserit, quaeque infelicissimo ausu a gentilibus miraculis Θεαν-θρώπου et Apostolorum opposita sunt. Certe physicum, non magum Empedoclem fuisse, veteres [o] probe obseruant, praeter medicae artis peritiam in poëtica quoque excelluisse, fragmenta versuum passim extantia et collecta ex parte ab HENRICO STEPHANO [q], sed diligentiori collectione et illustratione digna [r] testantur. Vnde non caret verisimilitudine, opinio τοῦ πάνυ FABRICII, Auctoris *theologumenon arithmeticorum* testimonio [s] suffulta, quae aureum carmen ad Empedoclem auctorem refert, cui, quae obiecit GOTTFRIDVS OLEARIVS [t], eam non eleuant [u]. Multa etiam scripsit, veteribus laudata, et in his librum *de natura*, versu hexametro, aliumque *de lustrationibus* siue *expurgationibus*, qui hodie desiderantur [x]. Huius enim partem τὰ ἔπη χρύσεα esse, quod FABRICIVS suspicatur, valde incertum est. Tragoediae vero Empedocli apud veteres [y] tributae, non eius sunt, sed iunioris Empedoclis [z], quem eius nepotem, nescio qua fide, facit SVIDAS [a]: quemque dictione admodum turgida vsum fuisse inde constat, quod Diodorus Ephesius tragicum ei typhum obiecit [b]. Certe Empedocles philosophus ab hoc poëta tragico distinguendus est [c]. Dolendum vero, multa ex carminibus suis Vulcano tradidisse Empedoclem [d], quaeque incendium euaserunt, misere a veteribus discerpta fuisse. In dicendi arte summum fuisse, et Satyri testimonio, et discipuli Gorgiae Leontini, oratoris insignis, exemplo constat [e]. De morte eius vehementer inter se veteres discrepant [f]. Miraculosam ex conuiuio Empedoclis euocationem coelesti lumine illucescente narrat Heraclides, cuius traditio tamen aperte sapit τερατολογίαν Pythagoricam, vt eam recitasse sit refutasse, quanquam pluribus veterum, ipsiusque Romuli, exemplis constet, viros magnos vi arteue ex viuis clanculum sublatos ita inter Deos connumeratos fuisse. Alii

 post

L. II. c. 5. p. 93. SCHVLZ. Hist. med. Period. I. sect. II. c. 7. §. 38. p. 174. Auris naturam iam cognouisse Empedoclem et structuram anatomicam perspexisse ex PLVT. de plac. phil. L. IV. c. 16. liquet.

o) Eo nomine Timaeus Heraclidem reprehendit apud LAERT. s. 71.

p) PLVTARCH. l. c. passim hoc nomen Empedocli tribuitur.

q) In poësi philosophica 1574. 8. edita.

r) Eam meditatum fuisse FABRICIVM supra diximus.

s) p. 20. conf. Bibl. Graec. Vol. I. p. 466.

t) Ad STANLEIVM p. 817.

u) Obiicit is versus eiusdem sententiae repetitos quae euincant non esse opus vnius sed ῥαψῳδίαν Pythagoricam. Verum vel scribentis incuria, vel describentis negligentia repeti potuerunt.

x) Vid. FABRIC. l. c. qui et sphaeram ei tributam cum vers. et notis Q. S. FL. CHRISTIANI exhibet.

y) LAERT. s. 58.

z) FABRICIVS l. c. p. 646. quem haec omisisse praeter rem notat OLEAR. l. c.

a) l. c.

b) LAERT. s. 70.

c) Id quod tamen praeter rem reprehendit in Morerio P. BAYLE Dict. T. II. art. Empedocles p. 547. Rectius tamen physicus a tragoedo, quam a poëta distinguitur: quia et ille poësin excoluit.

d) LAERT. s. 57.

e) ibid.

f) ibid. s. 67 seq.

poſt reuocatam feminae ſuffocationem paſſae vitam ex conuiuio poſt ſacrificium peracto ſurrexiſſe, Aetnamque petiuiſſe tradunt, quo cum perueniſſet, in ignis crateras ſe inieciſſe, ignibus conſumtum, vt Deus effectus crederetur, poſtea, vt res ſeſe haberet, agnitum eſſe, vna ex illius crepidis aereis vi flammae ad exteriora reiecta. Quam traditionem plures ex veteribus ſequi [g] mirum videri queat, cum ad orificium Aetnae igniuomum accedere ob ignis et ſulphuris halitum impoſſibile ſit, propiusque eiusmodi montibus accedentes mox ſuffocari, Plinii ſenioris exemplo conſtet. Recte itaque praeter STRABONEM [h] hanc fabulam reiicit Timaeus [i], qui non ſine ratione tradit, incertum eſſe eius obitum, in Peloponneſum enim ſe recepiſſe, nunquam omnino rediiſſe, nec mirum eſſe, quod eius ſepulchrum ignoretur, quod et aliis accidit. Vix itaque Neanthi [k] tribuenda fides, qui, celebritatis cauſa Meſſanam curru profectum cecidiſſe, coxaque fracta ex hoc lapſu obiiſſe dicit, vel qui eliſo gutture vitae finem feciſſe, vel in mare prolapſum extinctum eſſe aſſerunt [l]. Obiit vero, ſi Ariſtotelem ſequamur anno LX, ſi Neanthem, LXXVII aetatis exacto, quidam tamen vltra CIX annos eum vixiſſe aſſerunt [m], quos tamen antiquitatis deſtitui teſtimonio, inde colligi poteſt, quod eum inter longaeuos non numeret LVCIANVS, diligens μακροβίων inter veteres enumerator. Statua ei poſt fata Agrigenti poſita eſt operta [n], quae poſtea ante Romanorum curiam aperta, conſtituta fuit, Romanis eam illuc transferentibus. Cum aliis vero huius nominis [o] Empedocles phyſicus confundendus non eſt.

Philoſophia Empedoclis.

§. VI. Philoſophiae Empedocleae fragmenta, quae ex carminibus eius paſſim apud veteres extant, partim rationalem partem concernunt, partim phyſiologicam, et vel veritatis criterium exponunt, vel principia rerum ſpiritualium et naturalium. Obſcurius tamen ſuas expreſſit opiniones Empedocles morem ſectae Italicae, et poëſeos philoſophicae ſecutus, dignas, quae peculiari tractatione ex inſtituto a viro quodam veteris philoſophiae probe gnaro illuſtrentur. Nos ad ſcopum praefixum intuentes potiora luce quadam colluſtrare tentabimus. Ita vero docuit:

I. Non a ſenſibus, ſed a recta ratione iudicanda veritas. Recta vero ratio partim diuina, partim humana eſt, ex quibus diuina non poteſt proferri, humana autem poteſt.

II. Quoad ſenſus, non poteſt veritas comprehendi, niſi iis praeſit ratio, quae iudicium hoc exerat. Senſibus enim abſtruſa ſunt omnia, et, vt habet CICERO, nihil nos ſentimus [p], nihil cernimus, nihil omnino quale ſit, reperire poſſumus.

III.

g) ibid. HORAT. in arte LVCIAN ver. hiſt. L. II. T. II. p. m. 495. Menip. et Aeac. T. IV. p. 43. Peregr. p. 268. fugitiu. p. 311. TERTVLL. de anima c. 31. et PP. apud BALTVM defenſe de SS. Peres L. I. c. 9. p. 63. 64. OVIDIVS in Ibin.

h) L. VI.

i) LAERT. ſ. 71.

k) ibid. ſ. 73.

l) ibid.

m) ibid.

n) ib. ſ. 71. conf. Otium Vindel. Mel. III. p. 265.

o) Conf. FABRICIVS l. c. MENAG. ad LAERT. L. VIII. ſ. 69.

p) In Lucullo c. 5. Eleganter CLAVDIANVS de conſ. Mallii Theod. v. 71.

Alter in Aetneas caſurus ſponte fauillas
Diſpergit, reuocatque Deum, rurſusque receptis
Nectit amicitiis, quicquid diſcordia ſoluit
Corporis hic damnat ſenſus, verumque videri
Pernegat.

III. Licet vero ſenſuum iudicium nullum ſit, eſt tamen rationis, quae iis praeeſt, quippe ea ad illa circumſpicit, quae clara atque euidentia ſunt. Ternione hac aſſertorum canonica conſtat Empedoclea, quorum ſenſum verſus fundunt Empedoclis, a SEXTO EMPIRICO[q] nobis ſeruati, qui tamen non negat, de vera mente Empedoclis veteres in diuerſas opiniones abiiſſe, et eſſe quosdam, qui verſus Empedoclis hos:

Terram terreno, atque vnda conſpiximus vndam.
Aethere diuinum nos aethera: vidimus igne
Claro ignem; lis lite, amor eſt conſpectus amore,

ſex ſenſuum criteria conſtituere, putent. Etſi vero in tanta carminum Empedocleorum obſcuritate difficile admodum eſt, de vera eius mente certi quid ſtatuere, patebit tamen ex phyſiologiae Empedocleae ſyſtemate, quod mox explicabimus, quodque Pythagorea placita ſecutum fuiſſe demonſtrabitur, philoſophum Siculum, partim ad aeterna et immutabilia rerum omnium principia; partim ad materiam fluxam, et ſemper in motu verſantem reſpexiſſe, et ad animae quoque, tum rationalis atque ex diuina mundi anima participantis, tum ſenſitiuae et ex elementis conflatae naturam intuendo, de iudicio mentis ita ſtatuiſſe: 1. Rationem eſſe vel hominis, vel Dei, hanc in anima mundi comprehendi, adeoque eſſe ineffabilem, eaque rerum naturas conſtitui. Illam ex diuina ratione hominibus eſſe inditam. 2. Hanc diuinae rationis particulam, quae in homine eſt, cognoſcere aeterna, immutabilia, clara et diuina principia, quae rerum eſſentias conſtituant, quae τὰ ὄντως ὄντα Italica ſchola vocat. Aſt 3. rerum materialium nullam eſſe cognitionem vel iudicium certum, eo quod ſemper in motu fluxuque verſentur, hincque non dici poſſe, nos ſentire, videre, audire aliquid, cum quod hoc quidem momento exiſtit, in alio mox fugitiuum abeat et euaneſcat. 4. Sentiri tamen et percipi poſſe rerum ſenſibilium motus ab anima ſenſitiua, cum cuiuslibet principii ſiue elementi, ex quo materia conſtat, natura in illa ſit, quae iſtam materialium rerum naturam percipiat[r]. 5. Nihil tamen hoc ad rationem pertinere, ſed eam tum demum ſenſationibus iſtis excitatam ad aeternas naturas, quae rebus naturalibus eſſentiam largiuntur, reſpicere, et ita de rerum ipſarum natura iudicare. 6. Ex quibus ſequitur, rationem non ineſſe ſenſibus, ſed horum perceptione tantum excitari, ad ea cognoſcenda, quae non ex materiae fluxae et in mutatione ſemper verſantis, ſed ex intelligibilium natura cognoſcuntur. Hac ratione logica Empedoclea non inter ſe tantum cohaeret, et apparens tollitur contradictio, ſed principiis quoque phyſiologicis Empedoclis apte reſpondet. Et ex his quoque vetus circa logicam Empedoclis controuerſia dirimi poteſt, quam ARISTOTELES[s] iam tetigit, quamque aliter tollit CVDWORTHVS[t], aliter ven. eius Interpres, an apud

q) Adu. mathem. L. VII. ſ. 120 ſeqq.

r) Satis clare hoc innuit PLVTARCHVS de plac. phil. L. IV. c. 9. Senſum quemlibet pro ratione pororum, atque aditus, quo res admittit affici, vbi nempe recte ſe habeat, quod ſenſui cuiuis conueniens eſt ſenſile.

s) De anima L. III. c. 3.

t) Syſtem. intell. c. I. §. 24. p. 29 ſeqq.

apud Empedoclem idem fit ſentire ac cognoſcere? Ariſtotelem hoc illi tribuere, negari nequit, nec accurate is, vt plerumque ſolet, Empedoclis mentem propoſuit, vt haberet, quod in eo carperet: verum tamen eſt, nec ab anima ſenſitiua et ex elementis compoſita ſenſum eum ſuſtuliſſe, nec rationi denegaſſe vim, de aeternis iudicandi, quatenus illa materiae fluxae eſſentiam largiuntur, adeoque ſentire et cognoſcere non idem quidem eſſe, ſed in operatione tamen hominis ratiocinantis ſenſum et rationem intime coniungi. Hanc niſi ſignificationem dogmati huic tribuamus, nullus ſanus et cohaerens ſenſus eius emerget. Et hinc manifeſtum quoque eſſe putamus, male inter Scepticos referri Empedoclem, quod tamen nonnullis [u] placuit. Non enim is omnem cognitionis certitudinem negauit, ſed criterium a ſenſibus ſuſtulit, ipſis tamen ſenſationem, quae cum ratiocinatione confundi non debet, permiſit.

Phyſiologia Empedoclis.

§. VII. Principia phyſiologica Empedoclis, quae praeter CVDWORTHVM [x], SCIPIO AQVILIANVS [y] docte quidem, ſed obſcurius, quam par erat, nec ſatis accurate, explicuit, ex ſchola, cui adhaeſit, Pythagorica explicanda eſſe nemo temere negauerit, qui ad ea attendet, quae ſupra de eius philoſophandi ratione et diſciplinae fonte tetigimus. Id vero probe obſeruandum eſt, Empedoclem rerum ſpiritualium, aeternarumque et intelligibilium conſiderationem ſuppoſuiſſe magis, quam inſtituiſſe, et in naturali philoſophia ſua potiſſimam partem ad explicanda rerum ſenſibilium φαινομενα reſpexiſſe. Vnde in iſtis breuior eſt et obſcurior, id quod plures inter veteres et recentiores ſeduxit, vt praepoſtere mentem Empedoclis explicarent. In ſubſidium itaque ea vocanda ſunt, quae veteres de vtroque rerum omnium principio eum ſtatuiſſe, dicunt, vt integrum Empedoclis ſyſtema pateſiat. Illud vero, re penſitata, his conſtitiſſe propoſitionibus putamus:

I. Duplex rerum omnium principium eſt, actiuum aliud, aliud paſſiuum [z], illud monas eſt, ſiue Deus, haec materia. Sunt, qui hanc quidem theſin amicitiae et diſcordiae principiis indicatam ab eo fuiſſe volunt. Sed hos falli ex ſequentibus patebit, vbi demonſtrabitur, hanc τȣ παντὸς ἀρχὴν νεῖκος καὶ φιλίαν, ad materiae ſemel a principio actiuo commotae principia materialia pertinere. Id quod luculenter ſatis innuit ARISTOTELES [a], qui τὸ ἓν ſiue vnitatem ante haec principia poſuiſſe afferit, ex quibus reliqua omnia orta eſſe verſus Empedoclis ab Ariſtotele laudati dicunt. Quos AVCTOR libri *de mundo* [b] ad ipſum Deum refert, ex quo omnia facta ſunt, quem tamen in eo hypotheſi ſuae inſeruiuiſſe, palam eſt [c]. Materia enim Empedocli ex Deo non eſt.

II.

u) HVETIVS de la foibleſſe de l'esprit humain L. I. ch. 14. §. 4. p. 101. qui SEXTVM ſuo modo ſequitur.

x) In ſyſt. intell. paſſim; vid. p. 30 ſeqq. 158. 452. 472. 966.

y) De placitis philoſ. ante Ariſt. c. XXII. ſeqq. p. 102 ſeqq.

z) SEXTVS EMPIR. adu. Math. L. IX. ſ. 4.

a) Metaphyſ. L. II. c. 4. T. II. p. 622.

b) c. 6. T. I. Opp. Ariſt. p. 475.

c) Obiter inde argumentum quoque ſumi poteſt, libri huius auctorem non eſſe Ariſtotelem. Verſus enim Empedoclis l. c. Metaphyſ. is ad rerum materialium principia refert, auctor libri de mundo ad efficiens ſiue Deum. Vide iam ex parte hanc ψευδερμηνείαν CVDWORTHVS, ſed frigide excuſauit Syſt. int. c. IV. §. 21. p. 472 ſeq.

II. Principium actiuum vnitas, siue monas est [d].

III. Monas illa intellectualis ignis est, atque Deus [e]. Pulchre ita exprimit Pythagoreorum de Deo sententiam Empedocles, qui ita Deum natura sua ignem diuinum, aethereum, subtilissimum esse, ab Italicis philosophis accepit.

IV. Ex hoc igne constant omnia, et in illum omnia resoluentur. Ita principia theologiae et physiologiae Empedocleae exponit PSEVDO-ORIGENES [f], qui ipse notat, Stoicos cum his valde concordare. Nec recessisse in his Empedoclem a Pythagorae placitis, ex iis, quae supra diximus de eius doctrina, est manifestissimum. Inde vero recte quoque infertur, hunc Empedoclis Deum esse animam mundi cuncta peruadentem, cuncta mouentem, formantem et viuificantem, et eodem fere modo, quo apud Stoicos, ex eo et materia, antea in statu chaotico, vnum totum constituentibus, omnia esse orta, inque hoc vnum statum nempe τȣ̃ χάȣς cuncta mediante illo igne intellectuali reditura esse. Nam in his omnibus iisdem duci rationibus Empedoclem oportebat, quibus vsi sunt Pythagorae et Zenonis sectatores: quas, ne prolixi simus, hic ad Empedoclis systema non applicamus. Ex hac mundi anima sequitur daemonologia Empedoclea a Pythagorica non diuersa, quae lucem inde mutuam accipit. Iuxta Empedoclem enim:

V. Daemonum plurimi vagantur (in aëre,) res terrestres administrantes [g]. Hi enim daemones illa intelligibilia, illae naturae clarae, lucentes, reales, καὶ ὄντως ὄντες sunt, quas ex Italicorum placitis accepit Empedocles. Hactenus de actiuo principio Empedocles; ex quibus patet, eum nec Deum sustulisse, nec alium posuisse, quam Pythagoram. Et prius quidem diserte etiam affirmat SEXTVS EMPIRICVS [h], posterius natura animae rationalis, quam ex Deo esse, et ex eo participare, eodem SEXTO [i] notante, dixit, euincit. Et haec quoque DEI pro anima mundana assertio hoc dogma Pythagoricum recipiendi occasionem dedit, quod illi tribuit SEXTVS [k]:

VI. Est non tantum inter nos et Deos aliqua coniunctio, sed etiam inter bruta animantia. Est enim vnus spiritus, qui instar animae totum mundum peruadit, et nos illis vnit. Quamobrem et ea occidentes eorumque carnibus vescentes, iniuriam faciemus, vt qui cognatos interimamus [l]. Necessaria haec consequentia ex semel admissa anima mundi diuina fluunt, quae prolixe, adductis quoque Empedoclis versibus exponit PORPHYRIVS [m], qui videndus. Immo non inde tantum metempsychosis per plan-

d) ORIGEN. philosophum. c. III. p. 49.
e) ibid.
f) Ibid. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 599.
g) ibid.
h) Adu. mathemat. L. IX. f. 64.
i) Ibid. L. I. f. 303.
k) Ibid. L. IX. f. 303.
l) Alia veterum testimonia idem afferentia laudat FABRICIVS ad l. c. Sexti.
m) De abstin. ab esu carn. L. II. c. 21. 27. vresus Empedoclis Latino carmine CHALCIDIVS p. 286. conf. OVIDIVS Metamorph. L. XV. v. 127 seqq.

plantas, lapides, arbores, et similia Empedocli afferta dariuanda est, sed quod etiam, teste SEXTO [n], docuit, omnia esse ratione praedita, non solum animantia, sed et plantas: cunctis enim diuinus ille ignis, animusue inest. Et hinc facile dirimi quaestio potest, an Empedocles fuerit atheus, nec ne? ex qua prius contendit THOPHILVS ANTIOCHENVS [o], nec multum refragatur cl. REIMMANNVS [p], ad solam mechanicam philosophiae Empedocleae rationem attendentes. Nam Deum illum admisisse, licet certa ratione corporeum et per omnia diffusum, ex dictis est manifestissimum. Idem itaque de Atheismo Empedoclis statuendum est, quod de Pythagorae et Stoicorum, quae illis obiicitur, impietate diximus, quorum placitis consentanea eum asseruisse, inde liquet, quod Deum et materiam aeterno rerum ordine et vicissitudine, teste LAERTIO [q] et STOBAEO [r] inter se copulauit; vnde quousque ab atheismi labe immunis fuerit, nec ne, facile iudicari potest. Et haec quidem Empedoclea theologia est, siue doctrina de principio rerum actiuo, iam de passiuo, quid illi placuerit, dispiciendum est.

Empedocles an atheus?

VII. Mundus vnus est, non tamen vniuersum absoluit, sed pars vniuersi est exigua, reliquam partem materia absoluit iners [s].

IIX. Quatuor elementis priora sunt exigua quasi fragmenta quaedam et minimae moleculae [t], quae sunt elementorum elementa, et figurae rotundae [u]: et hae solae particulae, ex infinita reliqua materia mouentur.

IX. Materiae huic in minimas particulas diuisae qualitates insunt primariae amicitia et discordia, quarum illa partes homogeneas iungit, haec heterogeneas separat. Principia haec duo Empedoclem pro fundamento omnis philosophiae naturalis habuisse, veteres [x] vno ore fatentur, ita tamen, vt de eorum significatione et loco, quem in rerum naturalium causis tuentur, in diuersa scriptores abeant. Quidam enim duo absolute prima principia intelligi, Deum et materiam, sibi inuicem aduersa contendentes [y] ad ARISTOTELEM [z] prouocant, qui ita Empedoclis mentem edifferit: *Cum contraria bonis inesse naturae apparerent, nec solum ordo et pulchrum, verum etiam inordinatio (ἀταξία) et turpe et plura mala quam bona, et turpia quam pulchra: ideo alius quidam amicitiam introduxit, et contentionem, vtrumque vtriusque horum causam.* Iuuat hanc opinionem

n) Adu. Math. L. VIII. §. 287. conf. ARISTOT. de plant. L. I. c. 1.

o) Ad Autolyc. L. III. c. 2. p. 272.

p) Hist. atheismi c. XX. §. 2. p. 152.

q) Lib. VIII. §. 76.

r) Eclog. phys. c. 13. p. 25.

s) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 5. Ex his vero sequitur, non dari vacuum extramundanum, quale tamen admisit schola Pythagorea.

t) IDEM L. I. c. 13. θραύσματα ἐλάχιστα.

u) STOBAEVS l. c. c. 17. p. 33. PLVT. l. c. L. I. c. 17.

x) Post ARISTOTELEM l. cc. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 3. CLEM. ALEX. admon. ad gent. LAERT. L. VIII. §. 76. SVIDAS in Manes T. II. p. 491. ORIG. philosoph. c. III. p. 49. SEXT. EMP. l. c. Versus Empedoclis ipsi cum explicatione leguntur apud PLVT. l. c. STOB. l. c. c. 13. p. 25. SEXT. l. c.

y) CLEM. ALEX. l. c. c. 5. ex recentioribus ven. WOLFIVS de Manichaeismo ante Manichaeos §. 30. p. 121. BAYLE Dict. T. IV. art. Xenophanes not. I. p. 522.

z) Metaph. L. I. c. 4. ibi vero hanc esse Empedoclis sententiam negat, quod recte obseruat MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 159.

nionem, quod litem et amicitiam ante elementa in caufarum naturalium ordine Empedocles pofuit, illa vero cum materialem rerum caufam conftituant, concludunt inde, litem et amicitiam ad efficientem caufam pertinere. Rectius tamen alii, haec principia ad folam caufam materialem referunt, cum illis particulas minimas, tanquam partem materiae infinitae praemiferit, Deumque tanquam vnum illud, vnde ifta principiorum diuerfitas exifteret, ordine praetulerit. Non audiendi itaque funt, qui duas inde naturas exfculpunt, qua in opinione iam verfatus eft CLEMENS ALEXANDRINVS [a]. Nihil enim aliud afferuit Empedocles, quam quod vetus theologia barbarorum et Graecorum docuit, in chao confufa iacuiffe rerum omnium femina inter fe diuerfiffima, qualitatibus induta fibimet contrariis, quae cum femel commotae effent, ortam inde pugnam et difcordiam, quae cum diu inter ea obtinuiffet, iunctas tandem particulas homogeneas, et natura fua inter fe concordantes, diffluentibus heterogeneis et ab iis fecedentibus, quae diuerfae naturae effent. Eadem certamina cum materiae fluxus perpetuus fit; aeterno rerum ordine ita fieri, vt inde elementa quatuor conflentur, et igneae, aëreae, aqueae et terreftres particulae, digeftae ex confufa maffa coëant, ficque res omnes ex quatuor iftis elementis generentur. Haec inter fe rerum viciffitudines et pugnas tamdiu, agitante igne diuino, duraturas effe, donec omnia in ignem chaosque priftinum redeant, exque iis noua iterum rerum facies exfurgat, aeterna rerum periodo ita durante. Nihil in his omnibus eft, quod non mythicae Graecorum theologiae iam placuerit, quae eodem, quo Empedocles modo qualitates has in certas naturas poëtico dicendi genere commutauit. Nec aliter intelligi Empedocles, faluo fyftematis totius nexu poteft, qua de re, ne prolixiores fimus, celeberrimum MOSHEMIVM [b] legi velimus, qui Empedoclea haec principia luce clara donauit. Et ex his intelligitur etiam, quam procul abfit Empedoclis amicitia et difcordia a natura genitrice CVDWORTHI [c], licet omnia alia fibi videri contendat vir doctiffimus.

X. Motus hic particularum minimarum, qui iftas qualitates excitat, a monade, mente nempe diuina, igneque intellectuali eft [d]. Cura haec et operatio mentis ineffabilis eft, in mundo confpicua, quam verfus Empedoclis commendant apud AMMONIVM [e]. Recte itaque motus initium a Deo effe, Agrigentino philofopho tribuit CVDWORTHVS [f]. Ita enim fyftematis nexus poftulat, quod omnia ex monade fiue igne intellectuali effe dicit: aft materia iners non ex eo eft, ergo motus eius debuit ex eo procedere.

XI. Fuere vero ifta principia elementorum non fimilaria tantum et rotunda fed aeterna quoque [g]: Adeoque non poteft exiftere aliquid, quod

 ante

a) l. c. b) l. c. c) ibid.
d) Neceffario hoc ex th. III. et IV. fluit.
e) In Ariftot. de interp. p. 107.
f) c. V. fect. I. §. 48. p. 809. Verfus ipfos Empedoclis ad h. l. affert MOSHEM.
g) PLVT. de plac. phil. L. I. c. 13. 17. STOBAEVS Eclog. phyf. L. I. c. 17. p. 33 feq. Differt itaque fyftema atomifticum Empedoclis a Democritico, quod particulas diffimilares ponit, et Anaxagorae pro-

ante non fuit, nec poteſt perire quicquam [h]. Idem docuiſſe Pythagoram, allatis elegantiſſimis OVIDII verſiculis probauimus. Id vero de ipſa materia, non de eius diſpoſitione, motu et formatione intelligendum eſt. Hanc enim ſolui et per ignem ad ſtatum chaoticum reduci, ex Pſeudo-Origene ſupra obſeruauimus. Fit tamen hoc aeterna lege periodica [i]; vnde in Empedoclis quoque phyſiologia, vt in Pythagorica aeterna ſunt omnia, quae eſſentiam habent, ſequitur inde porro, quod Empedocli tribuitur:

XII. Natura nihil eſt, niſi permixtio et diuulſio elementorum. Solito clariores ſunt verſus Empedoclis [k]:

Iam quod naturam mortales nomine dicunt,
Hoc nihil eſt; neque enim mortem natura vel ortum
Humano praebet generi; nam mixtio tantum
Mixtorumque ſubeſt quaedam ſecretio rebus,
Idque homines vulgo naturam dicere ſuerunt.

Ex quibus ſimul patet, generationem proprie dictam et mortem apud Empedoclem non eſſe: cui tamen dogmati altius ſubſtratum fundamentum eſt, nempe eſſentias rerum in intelligibilibus illis naturis, quae ex igne intellectuali emanant, conſiſtere, easque vi originis ſuae eſſe aeternas et immutabiles: quibus cum materia fluxa iungatur, quae ſemper per elementorum mixtionem mutetur, neceſſaria ratione inde ſequitur, non res mutari, oriri et interire, ſed ſolam mixtionem particularum materiae.

XIII. Sunt vero quatuor elementa, ignis, aër, aqua atque terra. Ignis Iupiter eſt, Iuno aër, Pluto terra, Neſtis aqua. LAERTIVS [l] ita verſus Empedoclis exhibet:

Iupiter albus et alma ſoror Iuno, atque potens Dis
Et Neſtis, lacrymis hominum quae lumina complet.

Iſta vero elementa, eodem tradente, aſſidue verſant vices, nec deſinunt vsquam, ſed eſt aeternus eorum ordo, hinc iterum philoſophus [m]:

Nonnunquam connectit amor ſimul omnia, rurſus
Nonnunquam ſeiuncta iubet, contentio ferri.

Coniunctione enim, mixtione et ſeparatione elementorum, rerum compoſitarum ortus et interitus, aeterna viciſſitudinis lege ſecundum Empedoclem conſtant.

XIV. Mundus ſolis circumſcribitur ſphaera, quae limitem eius conſtituit [n].

XV. Mundo exoriente primo ſecretus fuit aether, deinde ignis, poſt terra, qua nimis in arctum coacta ob impetum circumagitationis aqua ebulliit:

propius eſt, licet ὁμοιομέρειαι eius longe aliud ſint, quam θραύσματα ἐλάχιστα καὶ στοιχεῖα ὁμοιομερῆ Empedoclis. Ad quod non ſatis attendit CVDW. c. I §. 13. p. 18.

h) Verſus Empedoclis habet PLVT. ad. Coloten.

i) LAERT. L. VIII. §. 76.

k) PLVT. plac. phil. L. I. c. 30.

l) l. c. conf. STOBAEVS l. c. p. 25.

m) PLVT. l. c. Quoduis vero in cuiusuis locum ſuccedere L. II. c. 7. Empedocli tribuit.

n) IDEM L. II. c. I.

siit: ex hac aër exhalauit, ac coelum quidem ex aethere natum, sol ex igne, reliqua circa terram quae sunt, condensata coierunt, ex reliquis [o].

XVI. Aëre solis impetui cedente, septentriones declinarunt, ita vt partes, iis vicinae in sublime attollerentur, deprimerentur austrinae: atque haec inclinatio toti proinde mundo accidit [p].

XVII. Dextra mundi pars est, quae ad tropicum cancri vergit, laeua, quae vergit ad tropicum capricorni [q].

XIIX. Coelum solidum est corpus, ex aëre factum, ignis vi constipato, vt fieri solet crystallum: continet autem in vtroque hemisphaerio igneam aëreamque naturam [r]:

XIX. Sidera igneae sunt naturae, ex eo composita igne, qui aethere comprehensus in prima secretione emicuit [s].

XX. Stellae inerrantes in crystallo coeli defixae sunt: planetae vero liberi vagantur [t].

XXI. Sol ingens est massa ignea, lunam mole superans [u].

XXII. Duo autem sunt soles, quorum vnus primigenius est ignis, in altero mundi hemisphaerio, hemisphaerium suo splendori semper oppositum implens. Sol vero, quem videmus, alterius hemisphaerii lumen est, aëre impleti, calore permisto, quod a terra rotunda facta reflexione radiorum solis prioris in sole crystallinae formae colligitur, atque motum ignei illius solis sequitur. Obscurum est, quid per alterum illum solem, primigenium intellexerit: quantum tamen ex allata PLVTARCHI [x] definitione colligi potest, sol noster est collectio radiorum reflexorum a terra ex luce mundum ambiente et terram irradiante profectorum. Antichthona Pythagoreorum occasionem singulari hypothesi dedisse, suspicatur IACOBVS THOMASIVS [y]. Certe Pythagoricis eam arrisisse, Philolai exemplo constat. Qua vero ratione intelligi queat, eleganti ichnographia [z] delineauit V. cl. GEORGIVS CHRISTOPHORVS EIMMARTVS. CVDWORTHVM [a] vero per solem primigenium, Deum, lucem intellectualem, intelligentem, non audiendum esse, recte notauit cel. MOSHEMIVS [b]. Haec enim lux diuina siue ignis per mundum diffusus est, nec ex elementis compositus, qualis sol ille primigenius.

XXIII. Luna disci formam habet: eaque duplo maiore spatio a sole, quam a terra, distat [c].

XXIV. Duplex homini anima est, vna superior, ex diuina mundi anima exorta, quae poenae causa corpori immissa, diuinam tenet originem. Altera sensitiua est, ex principiis elementorum mediante amore et conten-

 tione

o) ibid. c. 6.
p) ibid. c. 8.
q) ibid. c. 10.
r) ibid. c. 11.
s) ibid. c. 13.
t) ibid.
u) LAERT. L. VIII. s. 77.
x) l. c. c. 20.
y) De antichthone Pythagor. Obs. Hal. T. IV. obs. 19. §. 25.
z) Norimb. 1701. edita, conf. CHR. THOMASIVS ad l. c. p. 405.
a) c. I. §. 24. p. 34.
b) Ad h. l. Prouocat quidem Cudworthus ad SIMPLICIVM in phys. p. 74. qui Empedoclem, ait duos mundos statuisse, νοητὸν καὶ αἰσθητὸν, verum recentiores Platonici suspecti testes sunt.
c) PLVT. L. II. c. 27. 31.

tione conflata. Probe tenenda est haec thesis, sine qua frustra systema Empedoclis physiologicum in concordiam redigitur. Supra enim SEXTI testimonium adduximus, quo constat, Empedoclem asseruisse non hominum tantum, sed etiam brutorum animas ex vniuersi spiritu esse decerptas. Sed et ipsi a nobis Empedoclis versus allati sunt, quibus animam ex elementis componi constat. Quae omnia recte cohaerent, iisque etiam, quae de iudicandi et percipiendi siue sentiendi criterio dixit, quaeque supra explicuimus, apte respondent, si duplex anima statuatur. Nec aliter, qui eosdem magistros consuluit, Plato; etsi id neget CVDWORTHVS [d], quem animam ex eodem et diuerso composuisse supra ostendimus. Lapsum vero animae purgatio eius per migrationem euincit, et satis ea docent, quae ex Iamblicho affert STOBAEVS [e], qui fugam a Deo inter causas inordinatorum motuum numerat. Alia veterum loca [f] praeterimus. Sed et animam istam superiorem daemonem esse lapsum et peccantem, ideoque in corpore vagantem, donec purgata ad Deum redeat, satis luculenter versus Empedoclis innuunt, quos seruauit PLVTARCHVS [g]:

Fata iubent, stant haec decreta antiqua Deorum;
Si quid peccando longaeui daemones errant;
Quisque luit poenas, coeloque extorris ab alto
Triginta horarum per terras millia oberrat,
Sic et ego nunc ipse vagor, diuinitus exul.

Sed et alibi [h] versus alios Empedoclis affert, quibus per elementa praecipites agi et torqueri istos daemonas philosophus ait, donec purgati et suppliciis expiati pristinae naturae locoque suo restituantur. Idem alibi quoque repetit, vagari daemonas deorum ira deturbatos e coelo. Id quod mirabitur nemo, qui cogitat, animam mundi non per animalia tantum etiam bruta, sed per omnes omnino creaturas se diffundere, iisque adesse rationem diuinam, vt supra demonstratum. Lapsus vero, qua ratione queat explicari, vt salua maneat physiologia Empedoclea, difficulter patet, nisi, emanationis natura in subsidium vocata, eas ignis intellectualis partes quae recesserunt a Deo, eiusque natura longius, dicamus eo ipso esse lapsas, dum materiae contagio se inquinauerunt: quod tamen qua ratione peccatum fuerit, non patescit. Vnde suspicamur, Empedoclem aliquid hic tribuisse prosopopoeiae poëticae, et naturam emanationis spiritualis, quam cum reliquis Pythagoreis admittebat, hac imagine poëtica adumbrasse, quae ἀλληγορικῶς dicta cum postea κατὰ τὸ ῥητὸν accepta essent, lapsum animorum introduxere. Etsi et hoc tacendum non est, potuisse antiquissimam inter barbaros traditionem Empedocli ansam praebere, eam cum placitis suis physiologicis ita conciliandi. Anima itaque cum et ipsa ex horum geniorum

d) l. c. p. 32.
e) L. I. Eclog. phys. p. 112.
f) Vid. PLVT. adu. Colot. PLOTIN. Enn. IV. L. VIII. c. 1. p. 468.
g) De exilio. HIEROCLES in aur. carm. p. 186. PETRVS NEEDHAM ad h. l.
h) De vit. aere alieno T. II. p. m. 475. et de Isid. p. 144.

rum numero ſit[i], nec mortalis eſſe poteſt, nec ex initiis compoſita: ex quo ſequitur, eam, quae ex elementis conflata eſt, aliam prorſus naturam habere. Et ad hanc animam ſenſitiuam pertinet, quod Empedocli tribuit PLVTARCHVS[k], eius partem principalem ſedem habere in ſanguine.

XXV. Anima omnis generis animalium, plantarumque ſpecies induit, et tamdiu migrat, donec purgata penitus ad Deum reuertatur, eiusque iuncta ſedibus, immo naturae ipſi, Deus fiat. Notiſſima haec μετεμψύχωσις Empedoclea eſt, a Pythagorica diuerſa in eo, quod non in animata, etiam bruta, ſed in inanimata quoque abire animas ſtatuat. Qua de re ipſe de ſe[l]:

> *Nam memini, fueram quondam puer atque puella,*
> *Plantaque, et ignitus piſcis, pernixque volucris.*

Fundamentum vero totius dogmatis ex antecedenti theſi clarum eſt, et ampliori illuſtratione non eget. Futuram vero felicitatem purgatis promiſiſſe mentibus, CLEMENS ALEXANDRINVS[ll] allatis Empedoclis verſibus docet.

XXVI. Animalium corpora, fortuito particularum ſimilarium concurſu efformata ſunt, operam interponente diſcordia et amicitia, vnde et fortuiti concurſus ſigna et veſtigia interdum remanent, et initio animalia duplicis fuere generis. Verſus Empedoclis hac de re ſeruauit AELIANVS[m]:

> *Multa genus duplex referunt animalia membris*
> *Pectore vel capite aut alio, ſic vt videatur,*
> *Ante viri retroque bouis forma aut vice verſa,*
> *In pecore humanae quondam veſtigia formae.*

Idem Empedocli tribuit ARISTOTELES[n] et PLVTARCHVS[o], quem ideo fruſtraneo conatu purgat CVDWORTHVS[p]. Nec in eo quid eſt, quod phyſiologiae Empedocleae repugnet, cum materia ſemel a natura diuina agitata iuxta motus amicitiae et contentionis moueatur. Inde vero ſequitur, prouidentiam Empedocleam, quam alicubi crepat, plane nullam eſſe: agitat enim mens diuina materiam, mundumque verſat, et tamen contrarii hi et monſtroſi effectus inde exſurgunt. Ceterum Empedoclem motum coeleſtium et aliarum rerum naturalium τῷ αὐτομάτῳ permittere, teſtatur etiam ARISTOTELES[q], aſt dum eum tamen Democrito et Leucippo opponit, palam eſt, non ad caſum plane fortuitum, vt his placuit, referenda ea eſſe, ſed ad materiae ſemel a monade commotae, motus ſpontaneos, ſuaeque naturae conformes, id quod etiam theologia Empedoclea ſupra memorata poſtulat.

XXVII.

i) PLVT. de exil. T. II. p. m. 531.
k) De plac. L. IV. c. 25.
l) LAERT. L. VIII. ſ. 77. et quae ex veteribus ad h. l. affert MENAG.
ll) Strom. L. V. p. 607.
m) De nat. animal. L. XVI. c. 29.
n) Phyſic. L. II. c. 4.
o) Adu. Coloten T. III. p. 413.
p) l. c. p. 33. Conf. MOSHEM. ad h. l.
q) l. c.

XXVII. Mare eſt ſudor terrae, aduſtae a ſole, qui nimia eius compreſſione emittitur [r].

XXVIII. Imago viſibilis obiectorum atque radiorum coniunguntur, idque quod inde exiſtit, radii imaginis compoſitae ſunt [s]. Pari fere ratione de ſpeculorum repraeſentationibus eum ſtatuiſſe PLVTARCHVS [t] auctor eſt. Statuebat enim ex obiectis ſpecies emanare, quod et aliis veterum placuit, et ex hypotheſi, materiam ſemper fluere et mutari, facile deduci potuit. Res enim ideo nec mutatae, nec alteratae dici poterant, cum rerum eſſentiae, et naturae intelligibiles illis iunctae immutabiles et aeternae ſint, nec corrumpi queant.

XXIX. Auditus vento interueniente peragitur, auris concauum impellente; quod cochleae inſtar in gyros contortum atque intra aures ſtudioſe elaboratum in ea ſuſpenditur, et tintinnabuli inſtar feritur [u].

XXX. In ſemine maris certae corporis partes et membra continentur, aliae vero in ſemine feminae, hinque appetitus oritur venereus in alterum ſexum, partibus iſtis inter ſe iungi deſiderantibus.

XXXI. Prima foetus reſpiratio in vtero fit, aëre loco humiditatis ſenſim diminutae per poros intrante, quem vbi calor naturalis expulit, eo recedente redit aër, ſicque fit inſpiratio et exſpiratio embryonis.

XXXII. Caro ex aequalibus quatuor elementorum partibus conſtat.

XXXIII. Semina plantarum ouorum inſtar ſe habent, quae matura decidunt et excluduntur. Patet ex his ſpeciminibus, Empedoclem pro temporis ſui ratione plurimum in phyſica quoque ſpeciali valuiſſe, et forte a cognitione anatomica non fuiſſe deſtitutum, Modo genuina ſint et ab Empedocle profecta, quae ei GALENVS [x] tribuit.

XXXIV. Aeternum eſſe naturae ius, cui omnibus obtemperandum ſit, ex Empedoclis verſibus apud ARISTOTELEM [y] colligit CVDWORTHVS [z], quem tamen ea, quae de iure non occidendi animantia dixit Siculus philoſophus, de vniuerſali iure perperam explicaſſe oſtendit MOSHEMIVS [a]. Recte tamen is contra GASSENDVM [b] tuetur, eiusmodi aeternum ius Empedocli debuiſſe placere. Qui enim aeternis fati legibus et viciſſitudini ex coniunctione Dei et materiae omnia ſubiecit, illi haec fatorum vel neceſſitatis aeterna lex eſt, vt ex Stoico ſyſtemate patet. Et hoc *τὸ τῶν πάντων νόμιμον*, in laudatis eius verſibus eſt, cuius nobilis pars eſt; omnia animae mundanae per latum aethera, tanquam ſplendoris ingentis, vel ignis intellectualis extenſae coniunctione inter ſe cognata eſſe, hincque animantia non eſſe occidenda. Ita enim verba philoſophi ſe habent:

Ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον, διάτ᾽ εὐρυμέδοντος
Αἰθέρος Ἠνεκέως τέταται, διὰ τ᾽ ἀπλέτȣ αὐγῆς.

§. VIII.

r) PLVT. plac. L. III. c. 16.
s) ib. c. 16.
t) c 14.
u) Lib. IV. c. 6. conf. SCHVLZ. Hiſt. medic. Period. I. ſect. 2. c. 7. §. 38.
x) De ſemine L. II. c. 3. et hiſt. philoſ. illi tributa.
y) Rhetor. L. I. c. 13.
z) l. c. p 32.
a) Ad h. l. n. 14.
b) Ad L. X. Laërt. T. V. opp. p. 158.

Epicharmus.

§. VIII. Praeter Empedoclem celebre quoque inter auditores Pythagorae nomen fuit EPICHARMO Coo, Helothalis filio [c]: quem tamen Megarensem quidam, alii Samium dicunt [d], vt pater aliis Tyrsus, Tityrus et Chimarus appellatur [e]. Trimestris infans Megaras Siciliae delatus est, atque inde Syracusas, vbi philosophiae nomen dedit [f], et Pythagoreos audiuit, licet sint, qui inter extraneos eum discipulos tantum numerent [g]. Cum vero partim Pythagoreorum legibus impeditus philosophiam Pythagoricam propalare non auderet, partim ob Hieronis tyrannidem a publica philosophiae professione abstineret [h], ad antiquam comoediam studium mentemque applicuit [i], et in theatro subinde Pythagorica dogmata versibus comprehensa vulgauit, id quod male Pythagoreos habuit. Valde fuisse versatum in naturali, salutari et morali philosophia scriptis his de argumentis libris, asserit LAERTIVS [k]. Pauca tamen ex iis seruata nobis a veteribus supersunt. Libros enim eius in Vaticana bibliotheca existere, fides erit penes nonneminem [l], qui id asserit. Nonagenarius obiit [m], aliis [n] XCIX annos vixisse traditur, et post mortem statua honoratus est, cuius inscriptionem seruauit LAERTIVS [o].

Philosophia Epicharmi.

§. IX. Inter dicta Epicharmi, veteribus valde laudata et in ore habita [p], sequentia mentem eius de doctrinis quibusdam philosophicis exponunt:

I. Fieri nequit, vt a nihilo quid primum proueniat.

II. Nec igitur quicquam primum prouenit, nec quicquam secundum.

III. Dii semper extiterunt, nec desierunt esse vnquam [q]. Deos vero Epicharmi, solem, lunam, stellas, terram, aquam esse Menander docet apud STOBAEVM [r], et ratio systematis Pythagorici postulat.

IV. Chaos vero cum primus Deorum genitus dicatur, mutatio fit in materia.

V. Materia vero perpetua in mutatione consistit, et semper diuersa est a se: nec sumus hodie, qui heri fuimus, vel erimus cras, qui fuimus hodie. Obscuros et confusos de his dogmatibus physicis versus Epicharmi nobis seruauit LAERTIVS, iisque lucem accendere post Scaligerum et Casaubonum, non sine eruditione conatus est Marquardus Gudius [s]. Qui si ita intelli-

c) LAERT. L. VIII. f. 78.

d) SVIDAS in Epicharm. T. II. p. 842.

e) ibid. IAMBLICH. vit Pyth. c. XXXV. n. 241. qui et filii eius, Metrodori meminit, qui salutari arti nomen dedit, et patris scripta commentariis illustrauit.

f) LAERT. l. c.

g) IAMBLICH. c. XXXVI. n. 266. qui potuit autem doctrinam Pythagoricam propalare, si extraneus auditor veras eius rationes non percepit?

h) ibid. Libere tamen aduersus Hieronem se gessisse testatur PLVT. in apophth. T. III. p. m. 326. et de adul. ib. p. 172. vbi leuitatem iocandi in Epicharmo notat.

i) Conf. VOSSIVS de poëtis, FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 645. Fragmenta collecta habes in sententiis Comicorum, et H. STEPHANI poësi philos. p. 54.

k) l. c.

l) TIRAQVELLVS de nobilit. c. 31. quem sequitur cl. SCHVLZIVS Hist. med. Per. I. sect. II. c. 7. §. 32. p. 171. qui eum inter medicos quoque veteres refert, ait enim Laërtius, eum ἰατρολογεῖν. Non tamen confundendus est, cum Epicharmo medico, Demolochi Comici Syracusani parente.

m) LAERT. l. c.

n) LVCIAN. in longaeu. T. II. p. 835. VOSSIVS l. c. p. 33.

o) l. c.

p) IAMBLICH. n. 166. Platonem Epicharmi vitulo arasse, supra ex LAERT. L. III. f. 16. notauimus.

q) Versus Epicharmi seruauit LAERT. L. II. f. 11.

r) Serm. CCXXVIII. p. 753.

s) Apud MENAG. ad l. c. Laërt.

telligantur, vti exposuimus, et inter se cohaerent, et cum placitis Pythagoricis, quae Epicharmus secutus est, concordant. Duo enim principia ponebat, Deum et ex eo aeternas naturas, intelligibilia Deosque, ad quos istas summas mundi partes schola Italica retulit: et materiam semper fluxam et in momenta mutabilem: illa mutari nequeunt, haec semper versatur in mutatione.

VI. Mors alienum quid est, et ad nos non pertinens, adeoque non extimescenda. Sensus hic est sententiae Epicharmi apud SEXTVM EMPIRICVM[t]:

Ἀποθανεῖν ἢ τεθνάναι, οὔ μοι διαφέρει.

Paulo aliter CICERO[u]: *Emori nolo, sed me mortuum esse nihili aestimo.* Duplici vero sensu haec accipi posse, quilibet videt, vel Epicureo, quo significat, post mortem nihil nos esse, adeoque nullis nos angi malis, vel Stoico, post mortem redire animas in Deum: Priorem sensum Epicharmo affingit Sextus, qui Epicurum suum hoc dogma Epicharmo surripuisse tradit: sed id cum Pythagorico systemate, quod Siculus poëta secutus est, non conuenit, et posterior explicatio melius et aptius cohaeret. Teste enim PLVTARCHO[x] praeclare Epicharmus docuit: concretum corpus fuisse, et discretum in mortem; rediisse vnde venerat terram deorsum, spiritum sursum; in his nihil iniquum esse. Quae genuina Pythagorica sunt, et reliquis dogmatibus Epicharmi pollicem premunt.

VII. Ipsum hominis ingenium mosue (τρόπος) vel bonus vel malus daemon est[y].

VIII. Quisquis suapte natura procliuis ad bona fuerit, nobilis est, quamuis matre natus Aethiope[z]. Alia afferunt veteres passim, quae collegit diligentissimus STOLLIVS[a], sed ea exoterica sunt, et ad Philosophiam Epicharmi proprie non pertinent.

Ocellus Lucanus.

§. X. OCELLVS, Lucanus fuit, Archyta tempore prior, eius enim nepotes se conuenisse, et ab eis Ocelli scripta, *de lege, regno, sanctitate* et *vniuersi generatione* accepisse, is ad Platonem scripsit[b], ex quo de eius aetate coniectura fieri potest. Fratrem habuit Ocylum, et ipsum quoque Pythagoricae sectae addictum[c]. Scripsit, vti dictum, *de vniuerso* librum, qui hodienum extat, post CAROLVM EMANVELEM VIZANIVM[d] a THOMA GALEO[e] editum, ex quo librum ARISTOTELIS *de generatione et corruptione* fere transsumtum videri obseruauit SYRIANVS[f]. Non vero

t) Aduers. Mathem. L. I. f. 273. qui tamen f. 284. non Epicharmo, sed Sophroni tribuit. Dauisii emendationem a FABRICIO h. l. allatam respuit series verborum Sexti.

u) Tusc. Qq. L. I. c. 8. vbi Epicharmum acutum, nec insulsum hominem, vt Siculum, appellat.

x) Consol. ad Apollon. T. III. p. 233.

y) STOBAEVS Serm. XXXVI. p. 398.

z) ibid. Serm. CCXVIII. p. 727.

a) Hist. phil. moral. gent. §. CXXXVIII. p. 248 seqq. et ante eum CONR. RITTERSHVSIVS ad OPPIANI Halieut. L. I. et ad PORPHYR. n. 29. p. 38 seqq. Auctorem fuisse introductarum inter Graecos aspiratarum literarum Θ et X tradit Aristoteles apud PLINIVM L. VII. c. 56.

b) Extat epistola apud LAERT. L. VIII. f. 80.

c) IAMBLICH. de vita Pyth. c. vlt. n. 267.

d) Bonon. 1646. 4. Amst. 1661. 4. de aliis editionibus vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 496.

e) Opusc. Mythol. p. 506 seq. ed. Amstelod.

f) In Metaphys. Aristt. verba edit. Galei praefixit PEARSONIVS.

vero more Pythagorico dialecto Dorica scriptus hodie extat, sed communi, a grammatico sine dubio aliquo ita mutatus, vt facilius intelligeretur, cum Pythagorica scripta ob Doricum loquendi morem obscura fuerint admodum, vt supra dictum est. Dorice enim initio consignatum fuisse, ex fragmentis apud STOBAEVM [g] occurrentibus patet, quae primae dialecti vestigia seruant. Non audiendi itaque sunt, qui vel Ocellum e numero Pythagoreorum eiiciendum, vel ei hunc librum denegandum esse contendunt, quo maxime tendit doctissimorum ex Britanna gente virorum THOMAE BVRNETII [h] et SAMVELIS PARCKERI [i] de huius libri auctore disputatio. Hic enim ex Aristotelis scriptis librum compilatum esse contendit, et politiorem, putat, Atticorum sermonem iuniorem aetatem prodere, qualem longo post tempore consecuti fuerint. Vti, porro monet, physicis quibusdam vocabulis, quorum inuentor atque architectus Aristoteles perhibeatur, totumque argumentum Peripateticum esse, et prorsus Peripatetico more tractari, vt nihil aliud, quam Peripateticae physiologiae epitome videatur. Potissimum cum de elementorum mutatione et qualitatum, tum principum, tum ex iis ortarum varietate ad vsque sexdecim familias tractauerit: qualia primus Aristoteles accurate dixerit. Et sapere hunc auctorem nihil Pythagoreum, cum absque numeris philosophetur, sed redolere Peripaticismum, quem quilibet prima facie agnoscat, cum e contrario nemo e Pythagoreis tantopere a sectae systemate recesserit. Quae etsi erudite disputantur, examen tamen non sustinent. Fatetur enim ipse vir doctissimus, potuisse ex Dorica sicut et multi alii, vt saeculo accommodentur, in Atticorum istam, qua aetas politior vtebatur, postmodum verti: qua via, quasdam verborum significationes nouosque terminos, vt magis liber in se difficilis intelligeretur, simul irrepsisse vero est longe simillimum. Nec tam dissimile est systema Ocelli Pythagoreo, quam visum theologo celeberrimo. Supra enim in physiologiae Pythagoreae delineatione ostendimus, 1. mundum genitum quidem a Deo, non vero in tempore, sed in cogitationibus, adeoque reuera esse aeternum, non quidem ratione principii, sed tamen ratione existentiae, initii et durationis; 2. mundo comprehendi omnia; 3. ex nihilo nihil fieri; 4. mundum causam rerum omnium esse efficientem, quia Deum comprehendit; 5. res omnes inter se fatali vinculo coniungi, hincque 6. aeternam hanc fati legem esse, vnde aeterna mundi duratio sequitur. Ast haec primaria et fundamentalia Ocelli dogmata sunt, quibus ex schola Pythagorae totum systematis sui aedificium inaedificauit. Nam nihil esse extra Deum et materiam, quibus partibus mundus constat, et vtrumque principium essentiali fati vinculo ita vniri, vt Deus materiam aeternam moueat, Pythagorae et Ocelli κυρίαι δόξαι sunt. Nec, quae subtilius de elementorum mutatione differuntur, indigna sunt schola Italica, cum Empedoclis exemplo constet, posteriores Pythagoricos, relicta obscura

g) Eclog. physic. L. I. c. 24.
h) Archaeolog. philos. L. I. c. 11. p. 425.
i) De Deo disp. IV. sect. 3. p. 367 seq.

ſcura per numeros philoſophandi methodo de rerum naturalium cauſis ἁπλῶς magis et aperte mentem ſuam expoſuiſſe. Cumque Plato ab Archyta librum hunc acceperit, ſatis inde manifeſtum eſt, eum ante Ariſtotelem extitiſſe, et tranſtuliſſe inde more ſuo Stagiritam multa in ſyſtema ſuum, quod tamen longe aliam ſignificationem ſenſumque habet, quam Ocelli. Non eiiciendum itaque nobile antiquitatis philoſophicae monumentum ex Pythagoreorum circulo, ſed ſcholae ſectaeque ſuae relinquendus Ocellus, quem tamen ſubtilius magisque luculenter de rebus phyſicis diſputaſſe, quam veteres primosque Pythagoreos, et propria atque domeſtica habere principia non negamus. Sed vt ipſe Lector iudicare, et cum Pythagoreo ſyſtemate Ocelli φιλοσοφέμενα conferre queat, en breuem eius διατύπωσιν:

Philoſophia Ocelli.

I. Quaedam certis indiciis, natura docente cognoſcuntur, quae ratione probabili et coniectura diſcuntur.

II. Vniuerſum nec interiturum vnquam eſt, nec vllum vnquam habuit ortum, ſed fuit ſemper et futurum eſt. Praecipuum hoc aſſertum eſt, in quo Ocellus abiiſſe a ſchola Italica putatur, ſed perperam. Vniuerſum enim, Deum et materiam comprehendens. Semper extitiſſe Pythagoras, vt ſupra demonſtratum, docuit. Nec aliud hos philoſophos paſſum eſt aſſerere, axioma ſenſu abſoluto admiſſum: ex nihilo nihil fit. Mundus autem et vniuerſum ſenſu Pythagoreo et Stoico idem ſunt. Rationes vero ab Ocello contra generationem vniuerſi allatae etſi Peripateticae videntur PARCKERO, a Pythagoricis tamen non abludunt: cuncta enim natura generationis et mutationis nituntur. Pone vero horum loco naturam monadis et dyadis, et habebis Ocellum totum Pythagoreum.

III. Vniuerſum totum hoc mundum indicat, qui ideo hoc nomen accepit, quod ex vniuerſitate rerum diſtinctus ornatusque ſit. Probe hoc tenendum eſt, ad intelligendam veram Ocelli doctrinam: is enim ornatum mundi, ab eius natura diſtinguit, et hanc aeternam eſſe aſſerit, quod pauci viderunt, qui Ocelli phyſiologiam culparunt, quod mundum hunc faceret aeternum.

IV. Perfecta et abſoluta quaedam naturarum omnium collectio eſt, extra quam nihil prorſus conſiſtit, ſed in quo vniuerſo vel vt partes, vel vt res aduentitiae et externae (ἐπιγεννήματα) comprehenduntur.

V. Mundus cum nulla alia re, quam cum ſe ipſo connexionem et conſenſum habet: cum vero ſingulae quaeque res ex naturis non in ſe perfectis (αὐτοτελῆ) conſtent, opus habent connexione cum iis, quae extra eas ſunt: e. g. animalia cum aëre, viſus cum lumine, ſtirpes cum terra.

VI. Sunt vero rerum eſſentiae, naturae et principia, quae videri oculis non poſſunt, aliisque rebus cauſae ſunt, cur perfectae ſint, ſua vi perfectae et abſolutae. Satis luculenter Pythagoreas naturas aeternas ſiue intelligibilia reſpicit. Ait enim ea efficere, vt ſua ſponte reliqua ſeruentur ac permaneant, rebusque aliis conuenientiam et concentum praebere: quae cum in mundo

mundo non comprehendantur tantum, ſed et eum conſtituant, mundum inde concludit, ſempiternum eſſe et durare, et auctorem eſſe, cur aliae res quoque durent et conſiſtant.

VII. Impoſſibile eſt, vt id quod eſt, aut ex nihilo fiat, aut in nihilum abeat. Quae ratio totum hoc ſyſtema fulcit. Iisdem rationibus vſus eſt apud PHILONEM [k], Critolaus Peripateticus, licet Peripateticum ſyſtema ab Ocelli differat.

VIII. Extra vniuerſum nihil eſt, cum omnia cetera in vniuerſo comprehendantur, ac totum, vniuerſumque idem habeatur, ac mundus: adeoque nec cauſa externa mundum poteſt deſtruere.

IX. Partes primae et maxime honorandae vi naturae vniuerſi ſucceſſionis continuationem non habent, ſed mortalia; propriaeque conſtitutionis progreſſionem recipiunt.

X. Quae prima mouentur, eodem modo et ſecundum ea, quae ipſiſſima ſibi ſunt per circulum mouentur. Miramur viros acutos, qui Peripateticam hanc diſputationem eſſe contendunt, non vidiſſe Pythagorea *πρῶτα, τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα*, quae cum aeterna ſint et maneant, reliqua circa ea verſantia, mutationem ex alio in aliud patiuntur circulo naturali et fatali.

XI. Ignis enim ſi in vnum cogatur, et denſeſcat, aërem, aër aquam, aqua terram producit: a terra viciſſim idem vsque ad ignem, a quo coeperat, mutatio, circuitus peragitur. Homines vero, non ita redeunt, ſed diſſoluuntur. Manet itaque vniuerſum, partes et res aduentitiae intereunt et deſtruuntur.

XII. Figura mundi globoſa eſt, et motionis genus illud habet, quod in orbem fertur, tempus infinitum, in quo verſatur motus, ſubſtantia vniuerſi augeri et mutari in melius et deterius nequit.

XIII. Duae in vniuerſo exiſtunt res, quarum altera generatio, altera generationis habetur cauſa.

XIV. Generatio eſt, in qua res ipſae mutantur, generationis cauſa, vbi ſubiecta res eadem ſeruatur et permanet, haec cauſa efficiens et agens, illa recipiens et patiens eſt.

XV. Fatorum diſpoſitione impatibilis ac immobilis mundi pars diſtinguitur, lunaeque curſu mortale et immortale ita diuidit, vt ſupra eam ſit Deorum genus, infra eam natura contentionis, generationis et interitus.

XVI. In ea mundi parte, qua generatio dominatur, tria occurrunt; corpus contrectabile, quod ſubiectum eſt rerum oriundarum, quod omnia recipit: e. g. aër ex quo ſonitus, tenebrae et lux ex quibus color: ſecundum res contrariae, vt mutationes et alterationes compleantur, tertium ſubſtantiae, quarum illae facultates ſunt, vt ignis et aqua, et aër et terra.

XVII. Harum facultatum quatuor numero ſunt, calor et frigus, vt cauſae efficientes, ſiccitas et humor, vt cauſae patientes; materia autem eſt, quae omnia recipit, commune nempe quoddam, quod rebus omnibus ſubiicitur.

k) De mundo incorruptibili.

XVIII. Qualitates et differentiae corporum aliae primae ſunt, aliae ex primis ortae, ſuntque numero ſexdecim, calor et frigus, humor et ſiccitas, hae primae; grauitas et leuitas, raritas et denſitas, laeuor et aſperitas, durities et mollitudo, tenuitas et craſſities, acumen et obtuſitas, hae ortae, et multiformes.

XIX. Ignis et terra extrema ſunt elementa, aqua et aër media.

XX. Ignis calidus et ſiccus eſt, aër calidus et humidus, aqua humida et frigida, terra frigida et ſicca.

XXI. Mutantur in ſe mutuo elementa, vnumque ex altero oritur, cum vniuscuiusuis elementi contraria interit facultas, cognata et eiusdem generis ſeruatur. Ita deleto vno contrariorum pari generatio abſoluitur.

XXII. Ex cauſis efficientibus id quod in alio generat, eſt vniuerſa mundi pars, quae ſupra lunam poſita eſt, propius vero ſol ipſe, qui appulſu ſuo et abſceſſu aërem continenter immutat et variat, vnde omnis in terra mutatio. Sed et orbis ſignifer, qui oliquus eſt, ad ſolis motum, et vniuerſi ornatum confert, et efficit, vt in eo alia res gignendi, alia patiendi vim habeat.

XXIII. Cum mundi ornatus et diſpoſitio ſemper exiſtat, etiam quae in eo diſpoſita digeſtaque ſunt, ſemper exiſtant neceſſe eſt. Cum mundo itaque aeterno partes quoque eius aeternae ſtatuendae ſunt. Mens Ocelli eſt, ſemper vniuerſi rationem eandem fuiſſe, et ab aeterno res immutabiles per ſe ſubſtitiſſe, generationi obnoxia ab aeterno iſtam partium mutationem fuiſſe paſſa.

XXIV. Cum itaque in vnaquaque mundi parte collocatum ſit aliquod eximium animalium genus, in coelo Dii, homines in terra, daemones in aëre (ἐν μετκρτίῳ) neceſſe eſt humanum genus eſſe perpetuum. Daemonas dum auctor in ea regione aſſerit, quae igni et aëri infra lunam tribuitur, manifeſte ſatis ab Ariſtotele diſſentit, cui nullus daemon eſt, qui ſphaeram non moueat aliquam coeleſtem.

XXV. Terrae partes vi mutantur et intereunt, ipſa terra nunquam interitura eſt.

XXVI. Hominis generatio non voluptatis, ſed ſobolis procreandae cauſa ſuſcipienda eſt.

XXVII. Generationis facultatem infinite continuatam effecit Deus, vt homo diuinitatis fieret particeps.

XXVIII. Homo vniuerſi huius, tanquam domus alicuius et ciuitatis, maxima pars eſt.

XXIX. Manſuetiſſimum et optimum animalium homo eſt, vnde et officia eius fluunt. Hactenus Ocelli phyſiologia, ex qua patet, quid de eius atheiſmo [l] ſtatuendum ſit, qui eodem, quo totius Pythagoricae ſcholae phyſiologia relabitur. Seruauit vero nobis STOBAEVS fragmentum ex libro Ocelli

l) Conf. REIMMANN. Hiſt. atheiſmi c. XX. §. 3. p. 153. Hiſt. crit. de la philoſophie T. II. p. 99. Hiſtoire univerſelle p. 10.

Ocelli de legibus, ex quo ſatis luculenter apparet, fruſtra eos eſſe, qui Peripatetice magis, quam Pythagorice ſyſtema eius explicant. Ait enim

XXX. Corpora vita continet, huius vero cauſa anima; mundum vero harmonia, huius autem cauſa, Deus; familias vero et ciuitates, concordia, huius autem cauſa, lex.

XXXI. Quod ſemper mouet gubernat, quod ſemper patitur gubernatur; et illud quidem poteſtate prius, hoc vero poſterius; illud diuinum eſt rationem habens, et mentis particeps, hoc vero genitum et rationis expers, et mutabile.

§. XI. TIMAEVS Locrenſis, Platonis aetate ſcholam Italicam nobilitauit [l], quamquam Socratem et Timaeum eodem ſeculo fuiſſe negat MACROBIVS [m]. CICERO [n] enim diſerte inter ceteros Pythagoreos Timaeum Locrum acceſſiſſe, eumque cognouiſſe, et didiciſſe Pythagorea, teſtatur. Idem HIERONYMVS [o] aſſerit. Certe librum Timaei; *de rerum natura* acquiſiuit, indeque Timaeum ſuum conſcripſit. Aſtronomiae eum periti ſſimum fuiſſe, et in ſcientia naturae vniuerſi potiſſimum operam collocauiſſe PLATO [p] et CHALCIDIVS [q] afferunt. Libri breuis, ſed luculenti *de anima mundi* iacturam praeuertit PROCLVS, qui commentariis ſuis in PLATONIS Timaeum eum praemiſit [r], vnde ſaepius cum Platonis operibus et ſeparatim editus eſt, de quibus editionibus conſulendus eſt FABRICIVS [s]. Elegantem debemus GALEO [t], verſionem emendatam poſt alios STANLEIO [u]. Tribuit praeter hunc libellum Timaeo *mathematica* quoque et librum *de vita Pythagorae* SVIDAS [x], de quo tamen merito viri docti [y] ambigunt. Etſi vero in hac de natura vniuerſi tractatione Pythagoreorum veſtigiis inſiſtit Timaeus, duplici tamen potiſſimum nomine ab iis receſſit. Nam et partem architectonicam phyſicae doctrinae clarius expoſuit et relicta conſideratione vniuerſi tanquam vnius et totius ſiue monados, duas primas cauſas abſolutas poſuit, Deum ſiue mentem fontem naturarum intelligibilium, et neceſſitatem ſiue materiam, corporum ſcaturiginem; et ex acceſſu Dei ad materiam (libero an neceſſario non definiuit, vt poſtea Plato, cui prius placuit) eiusque ſecundum ideam formatione mundi geniti hiſtoriam deriuauit. Quam phyſiologiam cum ſupra in deſcribenda Platonis naturae contemplatione expoſuerimus, repetenda ea hic non ſunt. Meretur tamen Timaei libellus cum Platonis Timaeo conferri, vt inde pateat, in quo hic ab illo receſſerit. Dudum enim obſeruatum eſt viris doctis [z], Platonem, dum Locro lucem dare conſtituit, in nonnullis locis ſimplicem et rectum ſcriptorem anili ſuperſtitione, et commentis quibusdam ex Aegyptiorum ſcholis corrupiſſe, et putida

Timaeus.

l) Ocellum Timaei πρόοδον et praeambulonem vocat PROCLVS L. III. in Tim. Plat.
m) Saturnal. L. I. c. 1.
n) De finib. L. V. Tuſc. Qq. L. I.
o) Apolog. contra Rufin. fin.
p) In Timaeo.
q) Comm. in Tim. p. 75.
r) Vid. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 523.
s) Vol. II. p. 21. et l. c.
t) Opuſc. mythol. p. 541 ſeqq.
u) P. VIII. Hiſt. phil. p. 802 ſeqq.
x) T. III. Tim. Locr p. 472.
y) IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 6. p. 32. FABRICIVS l. c.
z) GALEVS praef. ad Timaeum, FABRICIVS l. c.

da quadam diligentia illuc congessisse, quae commodius et modestius notantur a Timaeo, veluti sunt nugae περὶ μεταφύσεως, in quibus nimius est Plato, quas explicat quidem, sed confictas ait Timaeus. Dum etiam dialogistica methodo Timaei physiologiam Plato explicuit, scriptorem satis luculentum, si Doricam dialectum tollas, obscurauit. Ceterum in libera Locrorum ciuitate seniorem fuisse et reipublicae praefuisse Timaeum, asserit SYNESIVS [a]. Fuere et alii Timaei etiam Pythagorici, cum nostro non confundendi [b].

Archytas Tarentinus.

§. XII. Praeter Timaeum ex Pythagoreis Platonis praeceptor inclaruit ARCHYTAS TARENTINVS, octauus, si PHOTII anonymus [c] audiendus est, successor a Pythagora, Platoni coaeuus, qui eum conuenit, et Pythagoream disciplinam ab eo didicit. De *eius Alcmaeonis Timaei et Archyteorum* philosophia librum scripsisse Aristoteles dicitur [d], qui forte pars fuit libri eius etiam deperditi, *de philosophia Pythagoreorum*, quali tractatione Aristoxenus quoque *de Archyta* quaedam tradidisse videtur. Tarentinus fuit Mnesagorae, vel, vt vult Aristoxenus Hestiaei filius [e]. Metaponti philosophiam Pythagoream eductus [f] celeberrimus in schola Italica euasit philosophus. Ipsum vero Pythagoram audiuisse, quod asserit IAMBLICHVS [g] cum temporum rationibus non cohaeret. Sectae enim huius parens inter Olymp. LX. et LXX. floruit, vt supra demonstratum, Archytas Platonis conuersatione vsus est Olymp. XCVI. vixitque adhuc, eo in Siciliam profecto, vnde profecta aetate esse non potuit, cum primum eum Plato conueniret. Quibus positis recte a Photii anonymo octauus ille a Pythagora successor statuitur, cum seculum integrum inter vtrumque intercedat. Vt vero IAMBLICHI fidem stabiliant, qui contrarium asserit, diuersam viam viri docti iniuerunt. Et B. ANDREAS SCHMIDIVS [h], ideo discipulum Pythagorae dici putat, quod a genuinis eius discipulis eruditus fuerit: id vero verbis Iamblichi repugnat, qui Archytam dicit Pythagorae συγχρονήσαντα. Aliter itaque, cum verba haec euidentia sint, subueniendum ratus FRANCISCVS PATRICIVS [i], duos Archytas comminiscitur, seniorem et iuniorem, quorum ille Pythagoram audiuit, hic Platonis praeceptor fuit. Sed hoc inuitis veterum fit testimoniis, qui duos Archytas, seniorem et iuniorem ignorant. Etsi enim Anonymus Photii et Iamblichus Archytam πρεσβύτερον vocant, non tamen hoc aetatis indicium est, sed dignitatis, quam in republica habuit, quemadmodum et de Timaeo SYNESIVS [k] dixit, ὅτι ἐπολιτάρχειτε καὶ ἐπρέσβευε καὶ τἄλλα ἐπολιτεύετο, *quod ciuitati tanquam senior praefuerit, rempublicam moderatus sit.* Maiori verisimilitudine difficultati obuiam iturus doctissimus DODWEL-

LVS

a) De dono astrolabii p. 307.

b) Conf. FABRIC. l. c.

c) n. 1. ad calc. PORPH. vit. Pyth. ed. Kusteri.

d) Conf. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. I. c. 11. p. 54. BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 11. p. 431.

e) LAERT. L. VIII. s. 79. SVIDAS in Archytas T. I. p. 347.

f) VALER. MAX. L. IV. c. 1. n. 1. STRABO L. VI.

g) c. XXIII. n. 103.

h) Elegantem is dedit dissertationem de Archyta Tarentino Ienae 1683.

i) Discuss. Peripat. T. II. L. I. p. 182 seqq.

k) l. c.

LVS [l], non eum Pythagoram putat primum praeceptorem habuiſſe, ſed alium iuniorem Aliptam; nos vero ſupra iam indicauimus, incertiſſima eſſe, quae de hoc Pythagora afferuntur, an vnquam inter diſcipulos Pythagorae fuerit. Nec Iamblichus de alio, quam Samio philoſopho, ſectae parente loquitur. Rectius itaque Iamblichum deſeruit, eiusque in annotandis temporum rationibus ἀβλεψίαν reprehendit illuſtris BENTLEIVS [m]. Nouo enim hoc exemplo conſtat, parum certitudinem chronologiae hominem nugiuendulum curauiſſe, modo corraderet, quae Pythagorae famam extollerent. Neque mirum Archytam eum inter coaeuos Pythagorae numeraſſe, qui Leucippum, Alcmaeonem, Hippaſum, Eurytum et Philolaum, omnes illo iuniores Zamolxin, Charondam, Zaleucum ſeniores in hanc claſſem retulit. Tanta vero Archytas floruit eruditionis inter Italicos laude, vt magnos viros, Philolaum, Eudoxum [n] et Platonem [o] diſcipulos haberet. Addit his Empedoclem SVIDAS [p], quem ex recentioribus ſecuti ſunt ERASMVS [q] et SAMVEL TENNVLIVS [r], ſed et hoc, more Suidae, confuſe et contra temporum fidem; Empedocles enim Olymp. LXXXIV floruit, Archytas Olymp. XCVI, adeoque hic illius praeceptor eſſe nequiuit, et veriſimilius diceretur, Archytam ab Empedocle philoſophiae diſciplinam accepiſſe, de quo tamen ſilent veteres. Emicuit vero eius eruditio non in philoſophiae tantum praeceptis, ſed et in mathematica cognitione; quantus enim in geometria fuerit, problematum analyſes LAERTIO [s] et VITRVVIO [t] memoratae teſtantur. Imprimis autem in mechanica immortale nomen ſibi peperit; nam non primus tantum eam artem mechanicis principiis vſus, forma artis concepta tradidit [u], ſed et machinis affabre effictis omnes in ſtuporem coniecit et admirationem. Cochleas enim fecit et trochleas, et imprimis ſimulacrum columbae volans, quod tamen, vbi ſemel quieuiſſet, ſe ipſum rurſus eleuare non poſſet [x]. Crepitaculum quoque ab eo inuentum, ſiue πλαταγή, quod in prouerbium abiit, etſi coniecturis magis, quam certa definitione dici queat, qualis illa machina fuerit [y]. Non vero philoſophica tantum eruditione et ſumma mathematicarum ſcientiarum peritia famam ſibi conciliauit, ſed et virtutis ornamentis et ſummis in rempublicam meritis in admiratione apud omnes habitus eſt [z]. Septies ideo reipublicae praefectus eſt, cum ceteri plusquam annum imperare lege prohiberentur. Exercitui quoque praefectus nunquam victus eſt, ſemel inuidiae ceſſurus imperio ſe abdicauit, quo facto ſtatim in hoſtium poteſtatem exercitus venit [a]. Virtutum vero in eo cumu-

l) De aetat. Pythag. loco ſupra cit.

m) De epiſt. Phalaridis p. 87.

n) CICERO de oratore, LAERT. L. VIII. ſ. 86.

o) ib. ſ. 79.

p) l. c.

q) Chiliad p. m. 550.

r) Ad IAMBLICH. Introd. in Nicomach. Geraſ. Arithmet. p. 80.

s) L. VIII. ſ. 83.

t) L. IX. c. 3. conf. VOSSIVS de ſcient. math. c. XLVIII. §. 1. p. 286. et imprimis B. SCHMIDIVS l. c. S. III. §. 3 ſeqq.

u) LAERT. L. VIII. ſ. 87.

x) GELLIVS L. X. c. 12. quam machinam illuſtrauit SCHMIDIVS l. c.

y) SVIDAS l. c. ERASMVS Chil. p. m. 550. SCHMIDIVS l. c. cl. FR. AD. LAMPE de Cymbalis veterum, c. 9.

z) LAERT. ſ. 79.

a) Ariſtoxenus apud EVNDEM ſ. 87. MENAG. ad h. l. AELIAN. L. VII. c. 14.

cumulum fuiſſe, veteres magno conſenſu praedicant, laudantque humanitatem, cum pueris ſeruorum per otium ludere non dedignantis[b], ſeruisque benigne imperantis[c], eosque ſi ira fuiſſet commotior, more Pythagoreo[d] non caſtigantis; morum modeſtiam, omnis foeditatis in ſermone abſtinentiſſimam, adeo, vt ſi quae neceſſitate coacto obſcoena eſſent proferenda, muro potius inſcriberet, quam ore proferret[e], candorem item pietatem et dexteritatem in adminiſtranda republica, de qua virtute egregia nobis dicta eius veteres conſeruarunt[f]. Erga peregrinos et hoſpites quanta beneuolentia vſus ſit, praeſtita Platoni hoſpitalitatis et amicitiae officia, ſuo loco commemorata, loquuntur. Itineribus, bello, et reipublicae adminiſtratione magnam licet vitae partem conſumſerit, non tamen diligentia eius philoſophiae ſtudiis librisque ſcribendis[g] defuit[h]. Ex iis liber metaphyſicus *de vniuerſi natura* hodie ſupereſt[i], in quo decem praedicamenta explicuit, fragmenta vero, non tractationem *de ſapientia et de bono viro et beato* ex Stobaeo edidit THOMAS GALEVS[k]. Obitum eius ex naufragio eleganti carmine cecinit HORATIVS[l]. De philoſophicis vero eius placitis pleraque tacent veteres, praeter ea, quae de categoriis reſtant, vnde ſua hauſit Ariſtoteles, Pythagoreorum compilator ſtrenuus. Pauca, quae ex fragmentis apud veteres occurrunt, haec monent:

Philoſophia Archytae.

I. Naturam temporis eſſe numerum quendam, motum, vel etiam ſpatium naturae totius vniuerſi[m].

II. In motu naturali quocunque eſſe aequalem proportionem, et iuxta eum omnia moueri[n].

III. Virum bonum non ſtatim beatum eſſe, beatum vero etiam eſſe bonum[o].

IV. Deum non tantum ſincera et omnis humanae perturbationis experte virtute praeditum eſſe, verum etiam eius facultatem tranquillam et liberam pro aeternorum factorum maieſtate ac magnificentia poſſidere: quam homo non poſſit aſſequi.

V. Quaedam bona propter ſe expeti, quaedam propter aliud, quaedam propter vtrumque: prima eſſe beatitudinem, ſecunda bonorum efficientia, tertia virtutes, et quicquid cum iis coniunctum eſt. Haec vel ad animum, vel ad corpus, vel ad externa referri.

VI. Virtutem propter ſe eſſe expetendam.

VII. Virum bonum eſſe, qui virtute vtitur in felicitate, in infelicitate, et in medio.

VIII.

b) AELIAN. L. XIII. c. 15.
c) ib. L. XII. c. 19.
d) IAMBLICH. c. XXXI. n. 197. PLVT. de inſtit. puer. T. I. p. m. 14.
e) AELIAN. L. XIV. c. 19. ideo affectatae virtutis eum redarguit STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CXXXVI. p. 244. nobis in viro ſpectatiſſimae virtutis et dignitatis mirandum non videtur, ſed ex decori Pythagorici ratione profluxiſſe, v. th. VI.
f) Collecta exhibet SCHMIDIVS l. c. Sect. I. §. 9.
g) Numerorum ſymbolis doctrinam propoſuiſſe ait IAMBL. c. XXII. n. 104.
h) Enumerant eius ſcripta FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 482 ſeq. STANLEIVS Hiſt. phil. P. VIII. p. 822. SCHMIDIVS l. c.
i) Venet. 1571. 4.
k) Opuſc. mythol. p. 673. ex STOBAEI Serm. I. p. 732. ex IAMBL. protrept. L. III.
l) L. I. Od. 28.
m) SIMPLIC. in L. IV. phyſ. Ariſt.
n) ARIST. problem. X. XVI. 10.
o) Summa haec eſt fragmenti de viro bono et beato.

VIII. Nihil aliud esse beatitudinem, quam virtutis in felicitate vsum.

IX. Bona hominis non esse tantum totius, sed et partium, adeoque etiam corporis: Externa adnasci homini, et bona stipare, e. g. amicitiam, gloriam, diuitias.

X. Deum praestantissimum ac principem esse, cui mens adhaereat, cuiusque causa reliqua praesto sunt bona.

XI. Hominis beatitatem e scientia, virtute ac tertia felicitate componi.

XII. Scientiam esse deorum ac daemonum sapientiam, tum hominum ac rerum ad vitam pertinentium prudentiam.

XIII. Virtutem vero moratum et optimum animi partis ratione carentis habitum.

XIV. Beatitudinem esse in virtute ad felicitatem adhibita.

XV. Nullam virtutem esse nimiam, decorum enim pro norma habere in rebus agendis: nimium vitia gignere, et virtuti reluctari saepius.

XVI. Multa esse, quae faciem virtutis peruertant, consuetudinem, perturbationes, aetatem, alia.

XVII. Animum et felicitatem et infelicitatem nimiam laedere, magis tamen priorem.

XVIII. Quicunque resoluere possit omnia genera, quae sub vno eodemque principio conduntur, et deinde rursus componere ac numero compingere, eum esse sapientissimum et veracissimum, et ex hac specula posse Deum contemplari, atque omnia in rerum serie atque ordine ab illo separata [p].

XIX. Deum esse principium, medium et finem rerum omnium, quae secundum iustitiam et rectam rationem perficiuntur [q].

XX. Nullam capitaliorem esse pestem hominis, quam voluptatem [r].

Pauca haec, erepta temporis iniuriae, quam subtiliter et accurate philosophatus sit Archytas Tarentinus probant. Sunt in his nonnulla, quae cum Aristotelis moralibus concordare, recte obseruauit IVSTVS LIPSIVS [s], quae iterum argumento sunt, Aristotelem, quod ei PORPHYRIVS [t] obiecit, Pythagorea plurima in rem suam vertentem illorum arasse vitulo. Fuere Archytae quoque alii [u] sed obscurae famae, nec facile cum Tarentino confundendi.

§. XIII. Timaeo et Archyta aetate prior, fama tamen inferior fuit ALCMAEON Crotoniates, Perithi filius [x]. Pythagoram audiuisse ipsum testatur ARISTOTELES [y] et post hunc LAERTIVS [z] et IAMBLICHVS [a], quod vero in vltimos vitae annos Pythagorae incidit. Nomen vero in schola Italica sibi comparauit, et naturae cognitione, et artis salutaris, in

Alcmaeon.

 qua

p) Fragm. de Sap. l. c. p. 732.

q) ibid.

r) Sermonem eius refert CICER. de senect. c. 12.

s) Manud. ad phil. Stoic. L. III. diss. VII. p. m. 278. Ex libro eius quoque de oppositis Aristotelem sua de hoc argumento accepisse obseruat SIMPLICIVS Com. Cat. Arist. p. 97. 103.

t) Vit. Pythag. n. 53.

u) SCHMID. STANLEIVS, FABRIC. ll. cc.

x) LAERT. L. VIII. f. 83. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 305.

y) Metaph. L. I. c. 5.

z) l. c.

a) De vit. Pyth. c. XXIII. n. 104. Hinc ad Olymp. LXV. refert eum CIACCONIVS loc. citando.

qua excellebat, peritia [b]. Primus enim fuiſſe dicitur CHALCIDIO [c], qui exſectionem aggredi auſus eſt. Id quod de brutorum quidem ſectione tantum intelligendum eſſe, viri quidam docti [d] ſtatuunt, Chalcidii tamen verba nihil determinant, nec eius diligentiam ab humano corpore remouent ſectionibus cognoſcendam. Primus quoque dicitur [e], qui librum de natura ſcripſit; id quod tamen inter Graeciae tantum magnae philoſophos intelligendum eſt, in Ionia enim ante Alcmaeonem tale quid ſuſcepit Anaximenes, vt ſupra dictum, patetque ex initio eius, valde modeſtum fuiſſe Alcmaeonis de rebus phyſicis iudicium. Quod ſi ALPHONSO CIACCONIO [f] fidendum, libri quoque *de inuiſibilibus et de Diis* auctor Alcmaeon eſt; verum is ſine dubio male verba Laërtii accepit, qui libellum Alcmaeonis *de natura* hoc habuiſſe initium dixit: *De inuiſibilibus et de mortalium* (malim, immortalium ſc. Deorum, verba enim non ſine mendo eſſe, recte vidit MERICVS CASAVBONVS [g],) *rebus certam quidem ſcientiam Dii habent, hominibus autem coniiciendum eſt.* Fabularum quoque inuentorem, ait ISIDORVS [h], fuiſſe, quod tamen aut plane falſum eſt, hiſtoria eruditionis barbaricae et Graecae aliud teſtante, aut ad certam tantum ſymbolicae methodi inter Pythagoreos introductam rationem referri debet. De placitis eius philoſophicis pauca reſtant apud veteres, ARISTOTELIS libro *contra Alcmaeonem* deperdito, quorum ſumma haec eſt:

Placita Alcmaeonis.

I. Ea, quae inter homines multa ſunt, eſſe duo. Ita obſcuriſſimum Alcmaeonis dogma non LAERTIVS [i] tantum retulit, ſed etiam, qui diligenter Pythagoreorum dogmata rimatus eſt ARISTOTELES [k]. Hinc vario modo lucem ei attulerunt interpretes. Ariſtoteles τὰς ἐναντιότητας τὰς τυχούσας, *contraria, quae forte fortuna eueniant*, intellexiſſe tradit: qualia ſint, album, nigrum, dulce, amarum, bonum, malum, paruum, magnum et his ſimilia. Quae frigida tamen videntur MERICO CASAVBONO [l], qui ad rationes numerorum Pythagoricas confugit vbi monas Deus, dyas materia eſt, ille boni haec mali fons et origo: vt ita dicat Alcmaeon, in vita humana vincere et praeponderare malum, prae bono. Valde tamen timemus, ne haec coacta et a ratione Pythagoricae philoſophiae aliena ſint, cui non τὰ πολλὰ, ſed ἡ δυὰς huc referantur, neque haec pro ſola et ſimplici materia. Nec videtur deferendus eſſe Ariſtoteles, qui Pythagoreos libros ipſe legit; eſſe in humana vita duorum extremorum viciſſitudinem et contrarietatem, et alternas e. g. laboris et quietis, ſanitatis et mortis, felicitatis et infelicitatis vices. Ratio in ipſa voce, τὰ πολλὰ, quaerenda eſt, quae materiam in infinitas partes, diuiſibilem et mutabilem indicat. Vt enim

b) Conf. LE CLERC Hiſt. de la Medecine L. II. c. 5. pag. 94. SCHVLZ. Hiſt. med. Per. I. ſ. II. c. 7. §. 33. p. 173 ſ.

c) p. 368 ed. Fabric. de oculi conſtructione quoque diſſeruiſſe, ex hoc loco patet conf. SCHVLZ. Spec. I. Hiſt. anatom. §. 32.

d) CLERIC. l. c. IO. CONR. BARCHVSEN. Hiſt. med. p. 127.

e) Phauorinus apud LAERT. L. VIII. ſ. 84.

f) In Biblioth. cuius verba affert FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 48. ſ.

g) Ad h. l.

h) Orig. L. I. c. 39. conf. FABRIC. l. c.

i) loc. cit.

k) Metaphyſ. L. V. c. I.

l) Ad l. c. Laërt.

enim ſubſtantiae ſimplices, intelligibiles, aeternae, monades ſunt, adeoque vnum, et idem, et immutabiles nullique alterationi obnoxiae; ita materia multa eſt, nec propria eſſentia ſtabili et αὐτουσίᾳ gaudet, ſed ſemper in momenta mutatur, vt ex TIMAEI libro *de mundo* patet. In hac materiae conditione, viciſſitudinem contrariorum obtinere, ex mente Alcmaeonis recte dixit Ariſtoteles: ex contrariis enim materiae mutationem et motus exiſtere, plerisque Pythagoreorum placuit, qui, vno pro fonte identitatis, multo pro ſcaturigine contrarietatis admiſſo, ſtatuebant teſte IAMBLICHO [m], *nihil eſſe in natura rerum, quod non habet contrarium.* Id decem claſſibus comprehendiſſe Pythagoreos, erudite, licet obſcurius, quam par erat, expoſuit SCIPIO AQVILIANVS [n].

II. Soli, lunae, et reliquis ſideribus ab aeterno ineſſe diuinitatem. Valde culpat hanc aſſertionem CICERO [o], quod mortalibus rebus immortalitatem Alcmaeon tribuerit. Nec exiguam latere in ea abſurditatem contendit P. BAYLE [p]; rebus enim naturalibus et inanimatis, vt ſol ſint et reliqua ſidera, dum conſtituantur dii, maiorem tribui cognitionem, quam homini, eo quod diis certam adeſſe rerum omnium cognitionem Alcmaeon in libro *de natura* dixerit. Falluntur vero viri magni, qui non ſatis ad ſyſtema Pythagoricum, quod Alcmaeon ſecutus eſt attenderunt. Illud enim ſequentes ſidera inter Deos referebant, non ex ſua natura, ſed propter inhabitantem mundi animam, diuinique ignis praeſtantiſſimam partem, cui cum cognitionem, immortalitatem, aeternitatem tribuerint, mirum non eſt, paria attributa in ſideribus quoque eos collocaſſe. Nec habet hac in re Alcmaeon quicquam a ſchola Italica alienum, quae quo ſimpliciora corpora ſunt, eo praeſtantiorem et diuiniorem aetheris ignisue mundani partem in eis reſidere ſtatuit.

III. Animam immortalem eſſe; eſſe enim naturam per ſe mobilem (αὐτοκίνητον) et aeternam motionem, adeoque Diis proximam eſſe. Ita STOBAEVS [q], cui ſuccinit LAERTIVS [r], qui addit: animam perpetuo moueri inſtar ſolis. Quem vero ſolem intellexerit, non addit, videturque Alcmaeon reſpexiſſe ad ſolem illum Empedocleum, primum et ex ignis coeleſtis radiis collectum: Qui cum aeternis fati, id eſt, neceſſitatis in mundi ſyſtemate legibus moueatur, animam eiusdem generis motum ciere ex ſe, cum diuini aetheris ignisue particula ſit, ſtatuere ex phyſiologiae praeceptis ſemel admiſſis debuit.

IV. Lunam ſempiternam habere naturam [s], eiusque defectum oriri a ſcaphae conuerſione. Prius ex aſſerto ſecundo fluit, poſterius Heraclito quoque placuit, teſte STOBAEO [t] et PLVTARCHO [u]. Luna vtrique ſcaphae inſtar viſa eſt, qua ratione vero ducti ſunt, dici vix poteſt.

 Recte

m) Introd. in arithmet. Nicomachi p. 103 ſeqq. qui multus eſt in eo demonſtrando.
n) De placitis phyſ. philoſ. ante Ariſtot. c. XX. p. 92.
o) De nat. Deor. L. I, c. 11.
p) Dict. T. I. art. Alcmaeon. p. 149.
q) Eclog. phyſ. p. 93.
r) l. c. s) ibid. t) l. c. p. 60.
u) De plac. phil. L. II. c. 27.

Recte itaque eius inquifitionem praetermifit IACOBVS THOMASIVS [x].

V. Planetas fixis ex aduerfo, hoc eft, ab occafu ad ortum moueri [y].

VI. Audire nos inani, quod intra aurem eft, id enim perfonare, appellente aere; omnia enim fonare vacua [z]. Pertinet huc quoque, quod ARISTOTELES [a] in Alcmaeone reprehendit, capras per aures refpirare. Quod tamen non aliud innuere, quam meatum illum, anatomicis recentioribus tubam Euftachianam vocatum, cuius inuentione gloriatus eft Ariftoteles, cum Alcmaeoni debeatur, demonftrare conatus eft cl. SCHVLZIVS [b]. Nec hoc a moribus Ariftotelis abhorret, qui Pythagoreos expilauit et tamen reprehendit, vt furta non fentirentur. Contra Alcmaeonis dicta enim eum fcripfiffe teftatur LAERTIVS [c].

VII. Humiditate et tepore, qui in lingua eft, difcerni fapores [d].

VIII. In cerebro effe partem animae principem, ea fentiri odores fpirando ab ea attractos [e].

IX. Primum in vtero caput formari, partem fcilicet principem [f].

X. Foetum in vtero ali per totum corpus, quod fpongiae in modum recipiat, quae alendo funt idonea [g].

XI. Somnum exiftere fanguinis in concurfum venarum receptu: eiusdem autem diffufione nos euigilare, plenum autem abfceffum mortis effe caufam [h].

XII. Continentem fanitatis caufam effe aequalitatem (ἰσονομίαν) facultatum, nempe humidi, ficci, calidi, amari, dulcis, et reliquarum: vna autem praepollente, morbum fieri [i]. Supponit hoc thefin primam omnia humana ex contrariis confiftere: quae ne homini noceant, aequilibrium eorum requirebat [k]. Hinc de morbis:

XIII. Accidere morbos variis ex caufis; alios ob efficientem, propter exceffum caloris vel ficcitatis alios materialem ob caufam, abundante aut deficiente alimento: alios veluti in aliquibus vafis, vt in fanguine, medulla, aut cerebro. Aliquando autem ab externis caufis eos nafci, propter aliquas aquas, regionem, labores, neceffitates, et his fimilia [l].

Patet ex his philofophiae naturalis Alcmaeonis reliquiis, inter praeftantiffimos veteris orbis medicos artem falutarem rationali modo excolentes referendum eum effe. Ceterum nec cum aliis Alcmaeonibus [m], nec cum Alcmane poëta nofter confundendus eft [n].

§. XIV.

x) De loco animae et fcapha lunae c. 5. §. 11. in Hift. Sapient. et ftultitiae a CHR. THOMASIO edita T. I. p. 72 feqq.

y) PLVT. l. c. L. II. c. 16. STOB. l. c. p. 54.

z) PLVT. L. IV. c. 16.

a) Hift. animal. L. I. c. 11. THEOPHRAST. de fenfu p. 24.

b) ll. cc.

c) L. V. f. 25.

d) PLVT. L. IV. c. 18.

e) ibid. c. 17.

f) ibid.

g) IDEM L. V. c. 16.

h) ib. L. V. c. 24.

i) ib. L. V. c. 30. STOB. ferm. CCXLIII. p. 794.

k) Hinc, vt eft apud PLVT. l. c. fanitas eft concinna qualitatum temperies, certa fibi proportione refpondentium.

l) ib. STOB. Serm. CXLII. p. 794.

m) Enumerat eos FABRIC. l. c.

n) Ita ANT. CARISTIVS Hift. mirab. c. 95. qui Alcmaeonem morbo pediculari obiiffe tradit, quod ad poëtam referendum effe ex ARIST. Hift. anim. L. V. c. 31. patet, conf. MEVRS. ad h. l. Eandem confufionem admifit Carolus STEPHANVS, conf. LESCALOPIER. ad Cic. de N. D. p. 41. BAYLE l. c. not. A. caufa erroris orta inde, quod nomen

Alcmaeo-

§. XIV. Inter phyſicos ſectae Italicae nomen quoque ſibi comparauit HIPPASVS, quem Crotoniatam alii faciunt, alii Metapontinum[o], alii Sybaritam. Illum enim peculiarem ſcholam collegiſſe, haud obſcure IAMBLICHVS[p] innuit, qui Hippaſi auditores acuſmaticos aliis ex Pythagorae ſecta opponit, colligitque non inepte ex hac introductione Iamblichi SAM. TENNVLIVS[q], plurimum ſcholam Hippaſi valuiſſe in arithmeticae philoſophicae rationibus, quia ſaepiſſime in hoc opere allegatur: mutauiſſe etiam quaedam in rationibus demonſtrandi, ex eo liquet, quod THEON SMYRNAEVS[r] refert: inueniſſe eum cum Laſo Hermionenſi motus celeritate et tarditate conſonantiarum rationes, cum alii ex hac ſecta magiſtrum ſecuti, eas in ponderibus et longitudinibus quaeſiuerint. Quod ſatis manifeſte prodit, non in nudis propoſitionibus haeſiſſe Hippaſi ſcholam, ſed ad rationes quoque reddendas ſe applicuiſſe. Id quod confirmant ea, quae de morte eius IAMBLICHVS[s] refert, cum vulgaſſet, deſcripſiſſetque ſphaeram duodecies pentagonon, eum in mari, vt impium, periiſſe, ſed inuentionis nihilominus gloriam ipſi manſiſſe. Haec enim non ad nudam figuram referenda eſſe, ſed ad rationem proportionis, ex poena patet, quam non dogmata ſola, etiam exterioris admiſſionis diſcipulis expoſita, ſed aetiologias profanis pandentibus immitti a diis Pythagorei ſtatuebant. Falſum itaque eſſe oportet, quod alio loco IDEM[t] tradit, Hippaſi auditores ideo acuſmaticos dictos eſſe, quod eorum philoſophia circa auditionem, demonſtratione aut ratione deſtitutam verſaretur. Nam in eo nihil a reliquis τοῖς ἔξω diſcipulis Pythagorae habuere diuerſum, aliterque docuiſſe Hippaſum ex adductis conſtat. Nihil ſcripſiſſe ait Demetrius apud LAERTIVM[u], qui tamen alio loco[x] *myſticum ſermonem*[y] ab Hippaſo conſcriptum fuiſſe, refert, vt Pythagoram calumniaretur: ex quo loco quoque colligitur, male eum in Pythagorae ſcholam fuiſſe affectum. De dogmatibus eius pauca nobis innotuere, quae his conſtant:

Hippaſus.

I. Principium rerum omnium eſſe ignem, eumque eſſe Deum. Conſtanti traditione hoc dogma Hippaſo veteres tribuunt[z], monentque, vt infra demonſtrabitur[a], Heraclitum idem ab Hippaſo accepiſſe. Nihil vero

Dogmata Hippaſi.

Alcmaeonis et Alcmanis vnum ſit, vt ex THEODORITO ſerm. I. patet.

o) Primum auctorem habet IAMBLICHVS, qui vit. Pyth. c. XVIII. n. 81. ait, quosdam Crotoniatam dicere, alios Metapontinum. Hoc LAERT. quoque tradit L. VIII. ſ. 84. Sybaritam dici tradit STANLEIVS P. VIII. p. 824. in quo teſtimonium veterum deſiderat OLEARIVS ad h. l. reſpexit vero ſine dubio eques Angius ad IAMBLICHVM de vit. Pyth. c. vlt. n. 267. qui Sybaritam Hippaſum nominat. Et hunc Sybaritam quidem a Metapontino diſtinguit b. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 492. ſed ex noſtra coniectura perperam. Eundem enim intellexiſſe Iamblichum, quem n. 81. Metapontinum dixerat, ex eo conſtat, quod in illo Pythagoreorum catalogo non alium Hippaſum, quam Sybaritam nominet, alias Metapontinum etiam adducturus, ſi alium intellexiſſet. Nec haec ἀβλεψία in Iamblicho miranda eſt, ſaepe etiam a loco commorationis patria Pythagoreorum definita eſt, quae incerta in Hippaſo fuit.

p) Introd. in Nicomach. arithm. p. 11.

q) Ad h. l.

r) De muſic. c. 12.

s) De vit. Pyth. c. XVIII. n. 88.

t) ibid. n. 81.

u) Lib. VIII. ſ. 84.

x) ſ. 7.

y) Forte ἱερὸν λόγον, conf. FABRIC. l. c.

z) LAERT. ſ. 84. CLEM. ALEX. protrept. EVSEB. praep. L. XIV. c. 14. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. ſ. 30. adu. Math. L. IX. ſ. 361. STOB. Eclog. phyſ. c. 13. TERTVLL. de anima c. 4. vbi tamen Hippaſus pro Hipparchus legendum.

a) CLEM. l. c.

vero noui in eo ſtatuit Hippaſus, ſed communem ſcholae Pythagoricae doctrinam ſecutus eſt, vt ex diſputatis hoc capite certiſſimum eſſe putamus. Videtur tamen Heraclitus, vt noui ſyſtematis rationem iniret, a praeceptore Hippaſo abiiſſe, dum hic, more ſectae ſuae, igni diuino materiam craſſiorem adiunxit, ille materiam in ignem illum quaſi reſoluit, vt poſtea dicemus. Stoici vero, cum eodem, quo Hippaſus modo docuerint, manifeſtum eſt, recte nos ſupra Pythagoream philoſophiam inter fontes Stoicae doctrinae retuliſſe.

II. Ex igne omnia orta eſſe, et in ignem omnia iri reſolutum [b].

III. Eius ignis natura conſtare etiam animam [c].

IV. Ignis huius extinctione gigni res omnes, eiusque partes craſſiores condenſatione in terram coaleſcere, quae igni viciſſim ſolutae, in aquam abeant, hanc exhalantem in aëra verti [d]. Patet ex hoc aſſerto, arctiſſime materiam craſſiorem Pythagorae cum ſubtiliſſima, ſiue igne diuino Hippaſum coniunxiſſe, vnde facile fuit Heraclito ex vnius ignis illius modificatione et mutatione totam rerum naturalium ſcenam inſtruere.

V. Mundum et omnia corpora conflagratione ſoluenda eſſe [e].

VI. Huic mutationi certum tempus, ſiue periodos, definitum eſſe [f]. Nihil in his omnibus eſt, quod non ex ſyſtemate Pythagoreo et Stoico queat intelligi, vnde lux decretis Hippaſi phyſicis acquiri poteſt.

VII. Vniuerſum finitum eſſe, et ſemper in motu conſtitutum [g]. Etiam hoc Pythagoreum eſt: vnde ſequitur, in mundo non dari vacuum, ſed extra mundum ſiue vniuerſum, in quod mundus reſpiret, et moueatur. Hactenus Hippaſus, in eo ſolo a Pythagora diuerſus, quod apertius de rerum natura philoſophatus eſt. Fuere et alii Hippaſi [h], ſed minoris nominis atque famae.

Philolaus.

§. XV. Euulgatae philoſophiae Pythagoricae auctor fuit PHILOLAVS Crotoniata, qui vero Heracleae vixit [i], Archytae diſcipulus, qui Platonis tempore vixit [k]. Supra enim GELLII [l] aliorumque auctoritate probauimus, Platonem libros Pythagoricos vel ipſum emiſſe, vel a vidua et liberis Philolai Dioni venditos ab eo accepiſſe: quae hic repetere otioſe ſuperſedemus. Patet vero ex IAMBLICHO, paupertatem adegiſſe vel ipſum Philolaum, quod is vult [m], vel eius viduam, quod TZETZES [n] contendit, vt contra iusiurandum quo obſtringebantur, ἀλλοφύλῳ libros Pythagoricos venderent: licet ex Iamblichi loco recte colligi queat, Dionem vel Platonem, eos libros ideo obtinuiſſe, quod et ipſe Plato ad familiam Pythagoreorum (ἀποσυγγενείας) pertineret. Diſputant etiam viri docti an ipſius Philolai, vel aliorum Pythagoreorum libri fuerint? Quod ſi verum eſt, Timaei librum inter eos fuiſſe, et ex illo ſuum Timaeum Platonem conſarcinaſſe,

b) LAERT. l. c.
c) THEODOR. L. V. Therap. STOB. apud MENAG. ad Laërt. l. c.
d) PLVT plac. phil. L. I. c. 3.
e) LAERT. l. c. f) ibid. g) ibid.
h) MENAG. et FABRIC. ll. cc.
i) IAMBLICH. c. XXXVI. n. 266.
k) CICERO de oratore L. III.
l) LAERT. L. VIII. ſ. 15. GELL. L. III. c. 17. et viri docti ad h. ll.
m) c. XXXI. n. 199.
n) Chil. X. Hiſt. CCCLV.

nasse, posterius magis probabile est. Ex his vero constat, IAMBLICHVM[o] non audiendum esse, qui sui immemor Philolaum inter eos retulit, qui ipsum Pythagoram audiuerunt. Eundem ad lapidem impingit PLVTARCHO[p] memorata traditio, postquam Pythagoreorum sodalitia per seditiones ex vrbibus eiecta fuerint, superstitibus Metaponti in domo quadam considentibus Cylonios ignem supposuisse, ita vt omnes perirent, Philolao excepto et Lyside, qui iuuenes robore et agilitate freti flammas euaserint, Philolaum quidem in Lucanos aufugisse, eoque incolumem delatum aliis sese amicis iunxisse, qui iam rursus coiuerint, Cyloniis superiores viribus. Supra enim sectione antecedente probauimus, id accidisse viuo adhuc Pythagora. Philolaus vero Platonis tempore vixit, et Archytae discipulus fuit, adeoque nonus a Pythagora, aetate ei multo inferior. Aut itaque tota fabula respuenda, aut PORPHYRIVS[q] sequendus, qui pro Philolao Archippum, veteres secutus, ponit. Aliter quoque LAERTIVS[r], qui Crotonae in patria ob tyrannidis metum e viuis sublatum esse tradit: qua suspicione Pythagorei plerique, legislatoria auctoritate se rebus publicis immiscentes, grauati sectae exitium attulerunt. Post mortem eius canentis vocem ex sepulchro auditam esse, Diis concinentem nugatur IAMBLICHVS[s].

Doctrina Philolai.

§. XVI. *Multis voluminibus de intelligendis rebus et quid quaeque significet, obscure dissertasse Philolaum, et priusquam de substantia animae decernat, de mensuris, ponderibus et numeris iuxta geometricam, musicam atque arithmeticam mirifice disputare, per haec omnia vniuersum extitisse confirmantem*, scribit CLAVDIANVS MAMERTVS[t], nihil vero ex his voluminibus, licet forte ex parte ad Platonem, Speusippumque peruenerint, superest[u], adeoque de eius placitis philosophicis ex paucis fragmentis apud veteres passim occurrentibus iudicandum est, quae vestigia satis produnt, vera esse, quae Mamertus dixit, subtiliter quidem, sed obscure de rebus naturalibus secundum principia mathematica disseruisse. Ita enim docuisse dicitur:

I. Rationem quidem de rebus iudicare posse, sed non communem, sed disciplinis mathematicis excultam, cum enim sit vniuersalium naturae contemplatrix, habere quandam cum ea cognationem, cum sit natura comparatum, vt simile comprehendatur simili. Dogma pure Pythagoricum, quod SEXTVS EMPIRICVS[x] Philolao tribuit, potissimum ad rationem

o) c. XXIII. n. 104. quem inconsultius sequitur TENNVLLIVS ad Introd. in arith. Nicomachi p. 83.

p) De genio Socratis T. III. p. m. 486.

q) vit. Pyth. n. 57.

r) l. c.

s) n. 139 148. Qui Eurytum discipulum haec ita fuisse interpretatum ait. Eius Euryti, cum seniori Metapontino, Pythagorae discipulo non confundendi discipuli, qui et ipsum Philolaum audiuerunt, fuere teste LAERT. L. VIII. f. 56. Xenophilus Chalcidensis, Phanto Phliasius, Echecrates, Diocles, et Polymnestus Phliasii, Pythagoreorum postremi, quos vidit Aristoxenus. Ex quibus iterum constitui Philolai tempus potest. Illi enim Aristoteli fuere coaeui, Philolaus itaque Platoni, qui et ipse Eurytum audiuit. Conf. BENTLEY de epist. Phalar. p. 87.

t) Lib. II. de statu animae c. 2.

u) Initia libri de natura rerum ex Demetrio in homonymis affert LAERT. L. VIII. f. 85.

x) Adu. mathem. L. VII. f. 92.

tionem animae, quatenus ei ineſt numerus et harmonia vniuerſi reſpicit, vnde et, pars quae totius eſt, harmoniam ſiue concentum vniuerſi, et imprimis vniuerſalium ſiue intelligibilium percipit.

II. In mundo naturam apte coagmentatam eſſe ex infinitis et finitis, mundumque totum, et quae ſunt in eo omnia. Ita librum *de natura rerum* exorſus eſt Philolaus [y], qui reſpexiſſe videtur, ad materiae partes infinitas, per formationis modificationem ad finitum quid determinatas, vt cognoſci queant [z]. Hinc ſequitur, quod porro IAMBLICHVS [a] ei tribuit:

III. Nihil, quod cognoſci debet, poſſe eſſe principium, quousque indeterminata et infinita ſunt omnia. Cum vero neceſſe ſit, eſſe naturam ſcientiae, vt contempletur entia, a diuina prouidentia tanta accuratione conſtituta; ſeparare et determinare inuicem ſcientias debere, quod ab ipſis comprehenditur, cum πόσον, quotum, tum πηλίκον ſiue quantum, et illud quidem obiectum eſſe arithmeticae, hoc geometricae, et in alias quoque ſpecies ſubdiſtingui, vnde totus mathematicarum ſcientiarum circulus exoriatur. Prolixius haec explicans Iamblichus ipſe videndus eſt: non tamen videtur in eo Philolaus a communi diſciplinae Pythagoricae τρόπῳ multum receſſiſſe.

IV. Numerum eſſe vinculum potentia ſua ſuſtinens aeternam rerum mundanarum permanſionem, ſibique innatum. Ita TENNVLIVS obſcure ſatis vertit verba IAMBLICHI [b], quae Graeca damus: Φιλόλαός φησι ἀριθμὸν εἶναι τῆς τῶν κοσμικῶν αἰωνίας διαμονῆς τὴν κρατιστεύουσαν καὶ αὐτογενῆ συνοχήν. Quae definitio numeri ex intimis Pythagoreae philoſophiae viſceribus petita eleganter docet, numeros nihil aliud eſſe, quam aeterna illa et immutabilia principia, quae cum per ſe conſiſtant, ſintque αὐτὰ καὶ αὐτουσία praedita, a Iamblicho αὐτογενῆ vocantur. Illis vero aeternis naturis connectitur, et in vnum quaſi ſyſtema coniungitur rerum omnium natura, quae cum ex parte materiae fluxa ſit, ſemperque mutabilis διαμονὴν αἰώνιον accepit, id eſt, per illa ſpiritualia et intelligibilia principia aeternum durat, cum ea immutabilia ſint et immortalia.

V. Vnitatem non eſſe (ſolitarium) rerum omnium principium, et ſimiliter altera parte longioribus ſe ipſam praebere, tanquam carcerem ad generationem, neque eſſe metam ſecundum reflexionem recurſus et reditus; ſed hoc loco vnitatis facere binarium. Obſcuriſſima verba [c], vt ſunt Pythagorea omnia, haec volunt, vnitatem non eſſe cauſam ſimul efficientem et materialem, ſiue ſubiectum generationis, vt ex ſe exeant et ad ſe redeant in generatione omnia; ſed requiri eius loco binarium; in quem vnitas ſe conuertat, quique habeat rationem materiae. Clarius hoc explicat Iamblichus paulo infra hunc in modum: *Conſtat igitur, omnia, quae ſunt*

y) LAERT. L. VIII. ſ. 85.

z) Ita et PLATO in Philebo, oſtendiſſe Deum τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πέρας, de quo ſupra dictum. Habuiſſe hoc a Philolao, allatum teſtimonium docet.

a) Introd. in Nicom. arithm. p. 7.

b) l. c. p. 11.

c) ibid. p. 109.

sunt in mundo, esse ex forma et materia composita, et fieri, quemadmodum ex vnitate et binario omnia numeri accidentia. Et paulo post: *Quoniam non erat ab initio, neque hodie erit principium, sed inuenie- mus Deum rerum opificem etiam in principiis mundanis non habuisse vim genarandi materiam, verum illam, cum aeterna esset, assumsisse. et ex illa secundum formas et rationes numericas formasse et condidisse mundum,* etc. Ex his manifestum est, Philolaum Timaeum, cuius librum *de mundo* habuerat, secutum pauli per a Pythagoreo systemate recessisse, et non ex monade dyadem, siue ex vno toto, Deum et materiam more Stoico deriuauisse, sed duo independentia, et nullo modo connexa principia posuisse, id quod Pythagoram non πρώτως sed δευτέρως fecisse ex supra dictis constat. Philolaum vero et Timaeum cum auctores physiologiae suae Plato habuerit, ratio inde arcessenda est, cur systema dualisticum parum, vt ita dicam, ei placuerit. Quodsi itaque verum est, quod CLAVDIANVS MAMERTVS [d] Philolaum scripsisse ait: *Deum, qui ex nihilo fecit omnia, materiam incorporasse rebus omnibus*, per τὸ nihil, non sensu Christiano, quod plane et priuatiue nihil est, sed sensu Platonico τὸ μὴ ὄν, nihilum Pythagoreorum et Platonicorum intelligendum est, vt docte obseruauit MOSHEMIVS [e].

VI. Mundum vnum esse, eum autem vsque ad medium coepisse existere, et a medio sursum, quemadmodum deorsum quaeque supra medium sunt, infra medium sitis esse opposita; nam inferiora esse infimis media vt superiora supremis, ac reliqua similiter; eodem se ad medium habere vtraque [f]. Lucem obscurae thesi accendent sequentia, de rerum ortu ex medio centro vniuersi.

VII. Ignem in medio ad centrum esse, tanquam vniuersi larem, Iouisque domicilium ac Deorum matrem, aramque et mensuram naturae. Alium deinde supremum ignem esse; at natura primum esse medium, circa quod decem coelestia versentur corpora, coelum, planetae, sol et luna. Sub hac esse terram, sub eaque antichthona, postque haec omnia ignem Vestae rationem ad centrum habentem. Ac supremam quidem ambientis partem Olympum esse, sub Olympo autem loca, quae planetae quinque cum sole occupent, mundum: sub his autem loca sublunaria ac terrena, in quibus mutabilis rerum ortus regnet, coelum. Postremo in statis quidem coelestibus versari sapientiam; verum in ordine carentibus virtutem, vt illam perfectam, ita hanc imperfectam. Elegantem hanc non Philolai tantum, sed totius scholae Italicae descriptionem systematis mundani ex mente Pythagorae seruauit nobis STOBAEVS [g], quam praetermisisse THOMAM BVRNETIVM [h], cum de mente scholae huius circa rerum naturam ageret, merito miramur. Lucem vero accipit ex iis, quae sectione prima de hac re differuimus.

 VIII.

d) De statu animae L. II. c. 3. p. 106.

e) Diss. de creatione ex nihilo §. XIV. In CVDWORTHI System. int. p. 972.

f) STOBAEVS Eclog. phys. c. 18. p. 34.

g) l. c. c. 25. p. 51.

h) Archaeol. phil. L. I. c. 11. p. 431. qui solito breuior est in explicanda physiologia Pythagorea.

VIII. Omnia neceſſitate ac harmonia fieri. Philolao recte tribuit LAERTIVS[i], fatum enim hoc Pythagoreum eſt, rationes mundi harmonicas interna neceſſitate conſtituens. Muſicas proportiones huic harmoniae explicandae adaptaſſe, more Pythagorae Philolaum IAMBLICHVS[k] teſtatur.

IX. Duplicem eſſe interitum mundi, vnum igne coelitus defluente, alterum lunari aqua per reuolutionem aëris effuſa, atque horum exhalationes eſſe alimentum mundi[l]. Haec περιοδικῶς fieri[ll] non Philolao tantum, ſed et reliquis ex hac ſchola placebat, vnde aeternitati mundi non obſtant. Accepere et hoc ab iis Stoici.

X. Terram in orbem circumferri circum ignem, obliquo circulo in morem ſolis et lunae[m]. Philolaum primum celeberrimi dogmatis auctorem alii faciunt, alii Hicetam Syracuſanum[n]. Ante vtrumque vero in ſchola Pythagorae obtinuit, forte ex Aegypto allatum; Philolaus primus ſine dubio vulgauit[o].

XI. Solem diſcum vitreum eſſe, qui reuerberantem ignis mundani omnis ſplendorem accipiat, lumenque ad nos, quaſi per infundibulum transmittat; vt ſol videatur ignis in coelo, id vero, quod ab eo procedit, ſpeculi inſtar ſe habeat; tertio vero ſplendor exiſtat, qui a ſpeculo iſto quaſi reflexus nobis diſpergitur atque hoc eſſe, quod ſolem vocamus, quaſi id dicas imaginis imaginem. Affine Empedoclis de ſole opinioni dogma Philolao tribuit PLVTARCHVS[p]: quod tamen improbat IAC. THOMASIVS[q], qui Philolaum, putat, ſolem cum aliis ſuae ſectae in centro mundi poſuiſſe, et non duos ſoles, ſed duas tantum terras ſtatuiſſe. De quo in tanta Pythagoricorum ſcriptorum iactura ſtatui certi quid non poteſt.

Eudoxus.

§. XVII. Tandem inter celebriores Pythagoreos EVDOXVS Cnidius quoque numerandus eſt, Aeſchinis filius, aſtronomus, geometra, medicus, legislator[r]. De eo librum ſcripſit Phanocritus[s], qui vero intercidit. Is tanta in cognoſcendis rebus naturalibus et coeleſtibus ardore flagrauit, vt optaret, Phaëtontis inſtar a ſole comburi, modo eius naturam propius conſiderare ſibi daretur[t]: hinc et magna eius in rerum coeleſtium ſcientiis peritia veteribus[u] valde laudatur, et inter praeſtantiſſimos ſiderum ſcrutatores numeratur[x]. Geometriam ab Archyta didicit, artem ſalutarem a Philiſtione Locro[y]. Platonis quoque auditorem fuiſſe tradit Sotion, qui narrat:

i) l. c. k) l. c. p. 146.

l) PLVTARCH. de plac. phil. L. II. c. I.

ll) Conf. SCALIGER. de emend. temp. L. II. p. 109.

m) PLVT. l. c. L. III. c. 13.

n) LAERT. l. c.

o) Conf. IAC. THOMAS. Obſ. Hal. T. IV. obſ. 19. §. 18 ſeqq. p. 382 ſeqq.

p) l. c. L. II. c. 20.

q) Ibid. §. 23. p. 385 ſeqq.

r) LAERT. L. VIII ſ. 86. SVIDAS in Eudoxus T. I. p. 886. s) ATHENAEVS L. VII. p. 276.

t) PLVTARCH. non ſuau. viui poſſe ſec. Epicurum T. II. p. m. 95. quod ideo dixiſſe Eudoxum, quod crederet, magnam diuinitatis partem in ſole reſidere, eumque eſſe locum beatitatis non absque veriſimilitudine coniicit IAC. THOMAS. Obſ. Hal. T. IV. obſ. 19. § 27. p. 388

u) CIC. de diuin. L. II. c. 42. GELLIVS L. XVII. c. 21.

x) Conf. viri docti ad LAERT. l. c.

y) ibid. vbi Siculus vocatur. Paſſim medicum hunc memorant veteres, laudati MENAGIO ad h. l. FABRICIO Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 366. et hiſtoriae medicae ſcriptoribus CLERICO Hiſt. med. P. I. L. III. c. 43. p. 253. SCHVLZIO Hiſt. med P. I. S. III. c. 6. §. 3. p. 310 ſeqq qui etiam de Eudoxi meritis in artem ſalutarem videndi ſunt. Notandum vero imprimis hoc eſt, ab Eudoxo ad Chryſippum, ab hoc ad Eraſiſtratum, et ab eo ad multos medicos Pythagoreas hypotheſes perueniſſe, quarum veſtigia paſſim apparent.

rat [z]: cum annum aetatis XXIII ageret, summoque inter paupertatis angustias discendi studio flagraret, Socraticorum gloria excitatum Athenas contendisse, cum Theomedonte medico, a quo et altus fuerit, cuique in deliciis fuisse, quibusdam dictum sit. In Piraeeum autem delatum Athenas quoque ascendisse quotidie, ibique auditis sophistis ad portum esse regressum: duosque ibi menses moratum domum rediisse. Inde rursus amicorum liberalitate adiutum in Aegyptum cum Chrysippo medico esse profectum, commendatitias ab Agesilao literas ad Nectanebin regem ferentem, a quo et sacerdotibus sit commendatus. Ibi moratum annum vnum et menses quatuor mento attonso atque supercilio, octo annorum cyclum [a] iuxta quosdam descripsisse. Inde Cyzicum atque in Propontidem venisse, philosophiam professum: Mausolum item Cariae regulum videre voluisse, indeque Athenas reuersum habentem secum discipulos plurimos, Platoni, iuxta nonnullos aegre vt faceret, qui eum admittere olim recusauerat. Hactenus Sotion, cuius tamen narrationi intercedit STRABO [b], qui Eudoxum cum Platone in Aegypto venisse, seque museum vtriusque ibi vidisse sibi ostensum ait. Cui velificatur EVSEBIVS [c], Eudoxum Olymp. XCVII floruisse afferens. Prius et CICERO [d] asserit. Cuius tamen opinionis fundamentum ex eo recte refellitur, quod Eudoxus Platonem Athenas docentem audiuit, id quod post iter Aegyptiacum euenisse, supra ex ipsa Platonis vitae serie ostendimus, quod Olymp. XCVIII circiter contigit, annum aetatis agente Platone XL. Eudoxus autem Nectanebi II. ab Agesilao, qui foedus cum eo inierat, commendatus est, qui ab Olymp. CIV. 2. ad Olymp. CVII. 2. regnauit. Quod si Nectanebin etiam I. ponas, id ante Olymp. CI. 2. quo is imperare coepit [e], fieri non potuit, quae clare euincunt, Platonis in itinere socium non fuisse. Ad Dionysium quoque iuniorem Syracusanorum tyrannum, si fides AELIANO [f], diuertit, cum is Platonem apud se haberet, id quod nonnisi post Olymp. CIII. 1. fieri potuit, quo Dionysius senior obiit. Ex quibus rationibus erudite demonstrat cel. Io. LAMIVS [g], Strabonem in eo falsum fuisse, nec tempora inter se concordare. Patet vero ex dictis quoque non circa Ol. XCVII, sed CIII floruisse. Magno vero honore non in patria tantum exceptus est, sed in Graecia quoque, vbi ciuitatibus quibusdam [h], more Pythagoreo leges condidit, easdem item, iuxta Hermippum, in astrologia, geometria, aliisque praeclarissimis scientiis instituit. Non minus vero Aristagora filio doctissimo inclaruit, qui a parente eruditionem astronomicam et geometricam haereditate quasi accepit.

 In-

z) LAERT. l. c.

a) Male in octo annorum historiam mutat STANLEIVS P. VIII p. 825. Interpretem Laërtii secutus. Quod ex MENAGIO ad h. l. discere potuisset, qui Laërtii interpretes ideo notauit, quod opus mathematicum in historicum mutauerint. Mirum itaque, eruditissimum OLEARIVM in haec non animaduertisse.

b) L. XVII.

c) In chronicis, qui bis de eo loquitur, priori loco Ol. LXXXIX. 3. posteriori Ol. XCVII. 1. ponit. Vtrumque perperam. d) De diuinat.

e) Rationibus haec constant chronologicis ab VSSERIO firmatis. VOSSIVS de scient. math. c. XXXIII §. 13. ad Ol. XCVIII. 2. refert.

f) L. VII. c. 17.

g) In erudito de SS. Trinitatis doctrina opere L. II. c. 2. p. 82 seqq.

h) Cnidiis LAERT. l. c. Milesiis THEODOR. Therapeut. L. IX.

Imprimis inter sideralis scientiae cultores emicuit emendatione octaëteridis Harpalicae [i], quam conferendo eclipsium interualla, quae ab Aegyptiis acceperat, in errore versari obseruauerat; qua tamen non ita verum solis lunaeque cursum conciliauit, vt non Metonis enneadecaëtris praeualeret, qua de re in historia artis chronologicae pluribus dicendum est [k]. Narrat vero SIMPLICIVS [l] inuentis hypothesibus circulorum reuoluentium Calippum Cyzicenum, et Polemarchum Eudoxi familiares Athenas esse profectos, cumque Aristotele contulisse super Eudoxi inuento, et alia quidem correxisse, alia vero suppleuisse: ac Aristoteli quidem placuisse hypotheses homocentrorum, quia doctrinae eius conuenirent, omnia moueri circa medium vniuersi, displicuisse autem hypotheses eccentricorum. Multa scripsit ad scientias mathematicas pertinentia [m], sed difficilia intellectu, vt notat SEXTVS EMPIRICVS [n], laudata vero veteribus ob summam in his scientiis eruditionem. Nihil tamen ad nos peruenit, ARATVS vero, qui phaenomena scripsit versibus, Eudoxum potissimum secutus est [o], iussus ab Antigono rege Ἔνδοξον ἐνδοξότερον [p] facere. Sed et historiam scripsisse ex ATHENAEO [q] colligitur, quam terrae descriptionem vocauisse, ex STRABONE [r] aliisque notum est. Voluptatem summum bonum dixisse ait Nicomachus apud LAERTIVM [s], ille tamen addit [t], tam incorruptis sanctisque moribus vixisse Eudoxum, vt nemo doctrinam a Pythagoreorum seuerioribus in ea re placitis recedentem in malam partem verterit. Obiit LAERTIO teste aetatis anno LIII, vt ei praedictum fuisse fertur a sacerdotibus Aegyptiorum. Audiendus itaque non est SCALIGER, qui nullo veterum teste laudato CIII annos ei tribuit [u].

* *

CAPVT VNDECIMVM.
DE SECTA ELEATICA.

§. I.

Origo sectae Eleaticae.

Originem sectae Eleaticae Italia quoque dedit, exorta enim Eleae, siue Veliae, magnae Graeciae vrbe est; quam Phocaeenses Cyri temporibus condiderunt, cum iis ab Harpago obsessis, pars noctu aufugisset, quae ad istas Italiae oras delata vrbem excitauit. Laudatque STRABO [a] Pytha-

i) De Harpali Octaëteride vid. SCALIGER. de emend. temp. L. II. p. 66. PETAV doctr. temp. L. II. c. 4. DODWELL. de cyclis diss. III. §. 30.

k) Vid. ex vet. CENSORIN. de die nat. c. XVIII. ex recentioribus SCALIGER. l. c. p. 67. PETAV. l. c. c. 6. VOSSIVS l. c. SCAL. ad Manil. L. I. v. 69.

l) Comm. in L. II. de coelo.

m) Vid. quae ex veteribus notauit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 85 seq.

n) Adu. mathem. L. I. §. 301.

o) Haec inter se confundens SVIDAS male l. c. Eudoxum poëtam facit, scripsit enim prosa, vt ex iis videre est, quae ex illo allegat Hipparchus.

p) Ἔνδοξον ob nominis claritatem vocatum tradit LAERTIVS l. c.

q) L. VI. p. 288. 395.

r) L. II. p. 100 patet ex his locis, fuisse opus geographico - historicum: conf. MEVRS. ad Ap. II. Dysc. c. 24. VOSSIVS de hist. Graec. L. I. c. 6.

s) l. c.

t) Nicom. L. X. c. 2.

u) Conf. VOSSIVS l. c.

a) L. VI. p. 252. conf. MENAG. ad LAERT. L. IX. §. 28.

thagoreorum, inter quos Parmenidem et Zenonem quoque numerat, diligentiam, quibus acceptum ex parte referendum ſit, quod ciuitas illa bonis legibus effloruerit. Hac vrbe, cum tres ſectae huius, cuius hiſtoria enarranda eſt, doctores celeberrimi, Parmenides, Zeno et Leucippus orti eſſent, nomen inde ea Eleaticae accepit, quanquam auctor eius Xenophanes Colophonius fuit. Qui cum in Italia Telaugae, Pythagorae filio in docenda philoſophia ſucceſſiſſet [b], inde Eleatica ſecta ex Pythagorica prognata veteribus dicta eſt, eiusque ſectatores paſſim [c] Pythagorei dicti, quod tamen minus accurate fieri, ex eorum hiſtoria et doctrinae, quod exhibebimus, compendio pateſcet. Sed et ipſa Eleatica ſecta inter ſe diſtinguenda eſt, inque duas claſſes ſeparanda, quarum illa metaphyſice magis, haec phyſice de rerum natura diſſeruit, vtraque ſibi in multis e diametro aduerſa [d]. Priorem claſſem Xenophanes, Parmenides, Meliſſus et Zeno Eleates conſtituunt, poſteriorem Leucippus, Democritus, Protagoras, Diagoras, Anaxarchus; de quibus ſingulis iam porro dicenda eorumque vitae et doctrinae hiſtoria enarranda eſt.

Xenophanes ſectae conditor.

§. II. Eleaticam ſectam condidit XENOPHANES [e], patria Colophonius, patre Dexio, quem Orthomenem alii vocant, prognatus [f]. Tempus natiuitatis incertum eſt, variantibus de aetate Xenophanis veterum teſtimoniis, vt fuere tum temporis ſcriptores in deſignandis veris temporum rationibus valde incurii, quod occaſionem poſtea dedit iis, qui illorum memoriis vſi ſunt, in diuerſas admodum abeundi partes. Cum etiam per integrum ſeculum vixerit Xenophanes, fieri eo magis potuit, vt ad diuerſos annos ille referretur.

Aetas eius.

Hinc ad Olymp. XL eum refert Apollodorus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [g], EVSEBIVS [h] ad Olymp. LVI. LAERTIVS [i] Olymp. LX inclaruiſſe dicit. Etſi vero viginti Oympiadum inter extremos hos temporum limites differentia eſt, poſſunt tamen rationes Xenophaneae aetatis chronologicae pleraeque in concordiam redigi, ſi ad vitae diuturnae moram et circumſtantias eius attendatur, et certa vel veriſimilia ab incertis diſtinguantur. Inter prioris generis circumſtantias primo omnium referri merentur verſus Xenophanis ab ATHENAEO [k] ſeruati, in quibus fugam Perſarum in Graecia memorat. Licet vero incertum ſit, an ii ad praelium apud Marathonam, vel apud Plataeeam commiſſum referendi ſint, in quo vtroque Perſae a Graecis in fugam acti ſunt, certum tamen eſt, niſi verſus Xenophanis in ſuſpicionem ſuppoſitionis temere adducantur, ſi non Olymp. LXXV, quo tempore apud Plataeeam Perſae inferiores diſceſſerunt, Olymp. LXXII tamen, qua pugna ad Marathonam commiſſa eſt, adhuc vixiſſe Xenophanem, et poſt illud tempus eius illum meminiſſe. Refert porro Timaeus apud CLEMENTEM ALEXANDRI-

b) LAERT. L. I. ſ. 16. ſed id non de ſcholae ſucceſſione, ſed de ordine in philoſophando intelligendum eſt. c) STRABO l. c.

d) Conf. BVDDEVS Anal. hiſt. phil. p. 321.

e) CLEM. ALEX. ſtrom. L. I. p. 301. LAERT. L. I. ſ. 16.

f) LAERT. L. VIII. ſ. 18.

g) l. c conf. BAYLE D. cr. T. IV. art Xenophonnes not. A p. 515. qui conferendus de hoc Clementis loco.

h) In Chron. conf. SCALIGER in Animadu. ad h. l.

i) l. c. ſ. 20.

k) L. I. p. 54.

DRINVM [l] et PLVTARCHVS [m], vixiſſe Xenophanem circa tempora Hieronis, Siculorum tyranni; LAERTIVS [n] vero, Empedocli, et Sotion [o], Anaximandro fuiſſe coaeuum. Hiero vero tyrannidem ſuſcepit Olymp. LXXVI, cuius anno 4. natus eſt Empedocles, Anaximander vero Olymp. LVIII floruit. Addendum his, quod PSEVDO-ORIGENES [p] habet, vixiſſe eum, vsque ad tempora Cyri, et quod LAERTIVS [q] tradit, ſucceſſiſſe in tradenda philoſophia inter Graecos Italiam inhabitantes Telaugae Pythagorae filio. Etſi vero ſupra oſtendimus, incertam eſſe mortis Pythagorae epocham, certum tamen eſt, quamcunque etiam temporum eius ſeriem ſequamur, ante Olymp. LXVIII, quo obiiſſe Euſebius dicit, Telaugem parenti ſuccedere non potuiſſe, et cum hunc demum ſecutus ſit Xenophanes, eum ſerius adhuc vixiſſe. Quibus omnibus accurata ſupputatione conſideratis deſerenda omnino eſt Apollodori temporis Xenophanis deſignatio, ſi enim Ol. XL eum natum ſtatuamus, vltra CXXX annos vixiſſe eum oportet, quod ſine vllo teſte dicitur. Quod ſi EVSEBIVM ſecuti Olymp. LVI Xenophanem in lucem editum admittamus, reliqua omnia inter ſe in concordiam poſſunt redigi. Hoc enim tempore natus, puer fere literarum elementa hauſit, cum Anaximandri nomen inclareſceret; Anno aetatis vigeſimo quinto, vt ipſe tradit apud LAERTIVM [r], id eſt Olymp. LXII in magna Graecia tunc temporis Pythagorae diſciplinae ſe fere totum tradente innoteſcere coepit, et per LXVII annos hanc nominis celebritatem tuitus eſt et auxit, quod tempus in Olymp. LXXVIII incidit, quo XCII annum agebat Xenophanes. Ex quibus ſimul patet, vtramque, quam a Graecis paſſi erant Perſae cladem viuum eum attigiſſe, et verſibus ſuis memorare potuiſſe; circa ea quoque tempora, nempe Ol. LXXVII, in Siciliam, Hierone regnante, peruenire potuit, vbi cum ad C. aetatis annum, id eſt, vsque ad Olymp. LXXXI initia vixerit, teſte CENSORINO [s], omnino Empedocles quoque eum audire potuit. Ita veriſimili ſerie rationes temporum vitae Xenophanis ordinantur, vno Apollodoro deſerto [t], in cuius vetuſtis Codd. quibus Clemens et Sextus vſi ſunt, numerum corruptum fuiſſe, ſuſpicio eſt. Ait enim, vixiſſe vsque ad tempora Darii et Cyri [u]. Si enim primum etiam annum imperii Darii, qui Olymp. LXV. eſt, admittamus, et τὸ ἐγένετο, quo Apollodorus vſus eſt, ſenſu contextui valde repugnante ſumamus pro natiuitate, vix tamen aetas Xenophanis hunc terminum attingit; vnde neglecto vel in mendo cubare paſſo Apollodoro, reliqua ſatis recto ſtant talo.

§. III.

l) l. c. m) In apophthegm. T. I. p. 327.

n) ſ. 19. ex cuius tamen relatione coniici poteſt, Empedoclem adoleſcentem, de magiſtro ſollicitum Xenophanem ſenem adiiſſe. o) Ibid.

p) philoſoph. c. XIV. p. 94. et ipſe Apollodorus apud CLEM. ALEX. l. c.

q) L. I. ſ. 16.

r) L. IX. ſ. 19. vbi hi verſus eius adducuntur:

Luſtra decem atque tria haec et binos deſuper annos.
Applauſit dictis Graecia tota meis.
Natus eram tunc ipſe annos quinque atque viginti,
Si poſſim de iſtis prodere vera modo.

s) De die natali c. 15.

t) Quem tamen admitti poſſe putat FABRICIVS ad SEXT. adu. math. L. I. ſ. 257. ſi XL. Ol. natiuitatem ponas. Verum ita Hieronis tempora non attigiſſet. Apud STANLEIVM P. X. p. 872. omiſſus eſt numerus XL.

u) Poſterius Pſeudo-Origenem quoque dicere iam notauimus.

Educatio et vita.

§. III. Sunt, qui neminem audiuiſſe dicant, et αὐτοδίδακτον faciant [v]; alii Botonem Athenienſem quendam eius praeceptorem faciunt, alii, teſte LAERTIO [w] Archelaum Ionicum eum erudiuiſſe, tradunt, quos non audiendos eſſe, tempus Xenophanis, quod modo poſuimus, refragatur. Archelaus enim circa Olymp. XC demum docuit, et Socratem inſtituit, quod tempus viuendo non attigit Xenophanes [x]. Pulſum patria Zanclae et Catanae Siciliae oppidis degiſſe, LAERTIVS auctor eſt, patetque ex loco Hieronis, pauperiem eius, de qua conquerebatur, quod ne duos quidem alere ſeruulos poſſet, ſugillanti, in aula Hieronis vitae ſuſtentandae remedium quaeſiuiſſe, et cantatis publice carminibus ſuis, vt mos erat illorum temporum philoſophum non indecens, de victu ſibi proſpexiſſe [y]. Ex quibus coniicimus, in perſecutionibus contra Pythagoreos in Italia excitatis, Xenophanem quoque, etſi illorum partibus non addictum, ſolum vertere, et relinquere facultates ſuas fuiſſe coactum. Certe paupertas tanta fuit, vt filios propriis manibus ſepelire cogeretur [z]. Homero et Heſiodo infenſum fuiſſe, Timonis ſillographi teſtimonio [a] patet, qui vocat

> Ξεινόφανην ὑπάτυφον, Ὁμηροπάτην, ἐπικόπτην,
> *Xenophanem, non totum ſine typho, et fraudis riſorem Homeri.*

Rationem eius verſus ſequentes addunt.

> - - *Numen ſimile vndique atque haud homini, atque*
> *Conſtans vsque ſibi docuit, totumque animum eſſe.*

Scilicet cum fabulae Homeri et Heſiodi Deorum fraudes, bella et ſeditiones memorent, quae notioni Xenophanis de Diis e diametro repugnabant, eas, vt et alii philoſophi fecerunt, improbauit, et, quod ait LAERTIVS, carmina contra eos ſcripſit, eaque, quae de Diis tradidere, exagitauit. Sed et Pythagorae et Thaletis dogmatibus ſe oppoſuiſſe, et contraria docuiſſe, Epimenidem quoque ſugillaſſe IDEM [b] narrat. Quod occaſionem videtur dediſſe Timoni, acerbiſſimo philoſophorum irriſori, in *ſillorum libro ſecundo et tertio* dialogi more inducendi Xenophanem, ipſi percontanti reſpondentem [c]. Eruditionem excoluit, ſui temporis moribus conuenientem, et praeter philoſophiam carminibus quoque inclaruit [d]: patriae quoque hiſtoriam condidit [e]. Maxime vero doctrinam phyſicam nouam prorſus et in magna Graecia inauditam libro *de natura* [f], complexus eſt. Vixiſſe ſatis modeſte, vt decet philoſophum [ff], videtur. Annis decrepitus, quos ad

v) Forte haec ipſe Xenophanes iactauit, ad nouum ſyſtema reſpiciens, vt alii quoque philoſophi fecere. Conf. quae de ſimili cauſa dixit BAYLE Dict T. III, art. Leucippe not. C. p. 100.

w) l. c. x) PLVT. l. c. y) LAERT. l. c.

z) Niſi generoſitatis philoſophicae hoc argumentum fuerit, quod etiam feciſſe Pythagoram et Pythagoricos Parmeniſcum et Oreſtadem tradit LAERT. l. c. ſ. 20.

a) ibid. ſ. 18. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. ſ. 224. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. et FABRIC. ad l. c. Sexti.

b) loc. cit.

c) Conf. FABRIC. l. c. et ex veteribus LAERT. L. IX. ſ. 111.

d) Erudite de carminibus et ſcriptis Xenophanis diſſeruit FABRIC. Bibl Graec. Vol. I. p. 557.

e) De Colophonis aedificatione et de Italica in Eleam colonia LAERT. ſ. 20. conf. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 12. p. 67.

f) FABRIC. l. c.

ff) Exemplum vide apud PLVT. de vitioſo pud. T. II. p. 271.

ad C. vsque extendiffe fupra monuimus, tandem obiit. Sane Lvcianvs[g] audiendus non eft, qui XCI annos ei tantum tribuit. Fuit et alius Xenophanes poëta Lesbius, a noftro diftinguendus[h].

Obferuationes generales de fectae Eleaticae philofophia.

§. IV. Philofophiam Eleaticae fectae expofituris ad generales prius obferuationes quasdam attendendum eft, vt, qua ratione hac in via incedendum fit, quidque tribui recte his philofophis queat, quoue certitudinis gradu adfcribi debeat, accurate teneatur. Scilicet

I. Dolendum quam maxime fcripta Eleaticorum dudum periiffe, nec extare, nifi exigua fragmenta a veteribus paffim, tanquam tabulas ex naufragio, feruata, quae collegit Henricvs Stephanvs[i]. Cum enim haec pauciffima fint, et lacerae tantum particulae quaedam, ex quibus de toto philofophiae Eleaticae habitu iudicari non poteft, cuncta ad aliorum fidem redeunt, nosque certo et indubitato cognofcendi Eleaticam philofophiam fonte viuimus priuati[k].

II. Nec eorum, qui Eleaticorum fcripta legerunt, eorumque doctrinas explicarunt, tuta fatis fides eft. Aut enim in fuas eos partes pertrahere conati funt, quod non potuit non falfas ei fubinde opiniones affingere; vel eos refutare funt aggreffi, huncque in finem mentem eius, vt facilius refellerent, peruerterunt. Prioris exemplum Plato eft, qui in *Parmenide* Eleaticam philofophiam exponere fe mentitus, mentem Parmenidis, veteribus non negantibus[l], adulterauit. Pofterius ab Aristotele factum effe, qui *de Xenophane*, *Zenone et Gorgia* peculiari tractatione egit, ex iis notum eft, quae de fublefta Stagiritae in exponendis philofophorum ante fe doctrinis fide adduximus. Ex quibus incertitudo huius quoque hiftoriae veteris philofophiae partis, cognofcitur, et neceffitas apparet, caute verfandi in tribuendis illis eiusmodi opinionibus, quae non fine nominis inuidia et famae detrimento afferuntur.

III. Quod fi eas, quas temporis nobis reliquit iniuria, veterum de Eleaticorum philofophia et philofophandi ratione memorias intuemur, patet, duplicem illam methodum, qua iftis, quibus hi philofophi viuebant, temporibus omnem fere philofophorum mundum vfum fuiffe, ex enarrata hactenus hiftoria conftat, quaeque aliam in vulgus doctrinam exire paffa eft, aliam arcanae difciplinae alumnis tradidit, etiam Eleaticis placuiffe; cuius imprimis de Parmenide mentionem facit Laertivs[m], et de reliquis quoque ex modo docendi poëtico coniici poteft. Non vero communem tum Aegypti et Italiae philofophantis viam fecuti funt, fed et domefticam rationem habuerunt. Cum enim materiae fluxae, et femper in motu verfanti fenfuum fidem denegarent, adeoque rerum naturam non ex fenfus et experientiae teftimonio excuterent, fed ex certo quodam fyftemate metaphyfico explicarent,

g) In macrob. T. II. p 828. h) Laert. l. c.
i) In poëfi philofoph. p. 35 feqq. Plufcula tamen apud veteres occurrunt.
k) Conf. Bayle Dict. T. IV. art. Xenophanes not. B. p. 515. Reimmann. hift. ath. c. XX. p. 204. Caufae non fine verifimilitudine, in ftudium reliquarum fectarum hanc opprimendi, in adhibitam methodum poëticam et neglectum philofophandi genus Eleaticum referuntur.
l) Laert. L. III. f. 53. m) Lib. IX. f. 22.

carent, fieri aliter non potuit, quin alia ratione ſecundum ſenſus et opinionem ad populum, aliter ſecundum rationem et intellectus iudicium ad diſcipulos philoſopharentur. Cumque ad eiusmodi potiſſimum principia metaphyſica eſſent delapſi, quae omnem rerum naturalium conſtitutionem euerterent [m], ſequebatur inde, differre inter ſe maxime doctrinam Eleaticorum exotericam et eſotericam, aliudque eos velle, cum ad populum loquuntur, aliud cum initiatis myſteria pandunt. Id quod non poteſt non magnam eorum philoſophiae obſcuritatem conciliare, et magnis eius hiſtoriam cumulare difficultatibus.

IV. Obſeruandum et hoc eſt, quod de Xenophane ſupra LAERTII fide retulimus: oppoſuiſſe eum philoſophiae ſuae ſyſtema Epimenidi, Pythagorae et Thaleti; quod, ſublatis auctorum nominibus, clarius diceretur, abiiſſe Xenophanem a ſyſtemate dualiſtico, id eſt duorum principiorum coaeuorum, quod multis veterum, imprimis ex theologis, placuit: a ſyſtemate monadiſtico, quatenus illud ex anima mundi et materia vnum totum conſtituit; et a ſyſtemate Ionico veteri, quod neglecta cauſa efficiente et rationali ad ſolam materiam reſpiciebat. Difficultates inſuperabiles horum ſyſtematum, ſolo illo principio: ex nihilo nihil fit, male intellecto, nixorum, et abſurditates manifeſtas vidiſſe Xenophanem, hominem acuti ingenii, dubitari vix poteſt. Cum vero nec is a naturali iſto axiomate recedere auderet, nec ad veram eius ſignificationem ſatis attenderet, vt ſuperaret difficultates, quas reliquos philoſophos non potuiſſe tollere, obſeruabat, omnem proprie rerum generationem et mutationem, qua aliquid fit, tollebat, vnumque totum, ſine motu, mutatione, ortu et interitu afferebat, hoc Deum, mundum, omnia, eſſe cenſebat. Ita quidem obiectionibus quibus dicta ſyſtemata premebantur, quaeque abſurditatem duorum principiorum independentium, animae mundi informantis, motusque aeterni ſine motore patefaciebant, euitabat, omnes vero ſimul notiones naturales euertebat, totamque naturalem philoſophiam peſſundabat. Quod, vt non plane ſine ſale et philoſophico acumine factum eſſe videri poſſet, materiae fluxus et mutabilitas praetextum commodare coacta eſt, quae certam rerum eſſentiam non admittens, ad ſenſuum tantum apparentias et incertam atque obſcuram fidem cuncta reuocaret. Vt vero a reliquis ſectis non ſuperarentur in rerum naturalium, cui philoſophiam ſuam Eleatici addixerant, cognitione, ſecundum ſenſuum apparentiam de rebus phyſicis tractationem inſtituebant, ſatis habentes, ſi rationem aliquam non plane abſurdam afferre poſſent, cur ſenſibus phaenomena natura talia, qualia videntur, apparerent [n]. Quod vt vna manu deſtruebat, quod altera excitabatur, ita Leucippo occaſionem dedit Eleaticum ſyſtema in contrarias flectendi partes, vt poſtea dicemus.

m) Obiecit hoc eis ARISTOT. Phyſ. acroaſ. L. I. c. 2. prolixiusque exponit BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 12. p. 433.

n) Conf. IO. GOTTFR. WALTHERI ſepulchra Eleatica reſerata vernaculo ſermone edita c. III. §. 5. p. 16.

Xenophanis philosophia.

§. V. His praemissis ad Xenophanis placita physica progredientes, Aristotelem quidem ducem sequimur, ita tamen, vt non tantum ad aliorum quoque ex veteribus testimonia respiciamus, sed totam quoque systematis huius connexionem intueamur, et, qua ratione propositiones naturali inter se ordine sequantur, attendamus, quae vna nobis ratio esse videtur, in tam incerta via, quam Eleaticae philosophiae historia nobis offert, verisimili quadam ratione veros eius sensus inuestigandi: quam inierunt quoque ante nos viri doctissimi P. BAYLE [o], GOTTFRIED OLEARIVS [p], IO. GOTTFR. WALTHERVS [q]. Ita vero Xenophanes statuisse dicitur:

Metaphysica s. theologia.

I. Fieri non potest, quidpiam vt ex nihilo existat.

II. Aeternum itaque est, et semper fuit, quicquid est, siue enim facta sint omnia, siue non omnia, hoc absurdum sequeretur, ex nihilo aliquid posse existere.

III. Quod aeternum est, est infinitum, neque enim principium habet, vnde extiterit, neque finem.

IV. Quod infinitum est, vnum est; si enim plura essent, vnum finiret alterum.

V. Quod vnum est, omni ex parte sibi est simile, si enim dissimile aliqua parte esset, non vnum foret, sed entia plura.

VI. Vnum quod infinitum est, et aeternum, sibique simile, id immobile et immutabile quoque sit oportet, si locum enim mutare posset, non esset infinitum, sed aliud esset vltra illud. Si vero sine loci mutatione alteraretur, aliquid in eo existere inciperet, quod prius non extitit, et quod exstitit, esse desineret; quod esset, ex nihilo fieri aliquid.

VII. Est itaque vnum tantum, aeternum, infinitum, immutabile, quo constant omnia [r].

VIII. Deus est hoc vnum, incorporeum, aeternum, cuius substantia globosa est; nihil illud cum hominibus commune habet, totum cernit, totum audit, non tamen respirat. Simulque est omnia, mens, prudentia, aeternitas [s].

IX. Nec corpore nec animo hominibus Deus comparandus est, qui nec formam et faciem habet hominis, nec affectibus humanis obnoxius est.

X. Deus hic est omnia [ſ], nam omnia in se comprehendit. Hactenus Xenophanes ex ARISTOTELIS, CLEMENTIS ALEXANDRINI [ſſ] LAERTII testimoniis de vniuerso. Ex quibus patet, obscuram et difficillimam esse Xenophaneae metaphysicae hanc partem. Cum enim omnia ad id redeant, quid per vnum, ens, aeternum, infinitum, Deum, mentem, intelligatur, eius autem significatio varia esse queat, factum inde est, vt viri docti in diuersas de hac Eleaticae metaphysicae parte sententias discederent.

Et

o) Dict. T. IV. art. Xenophanes not. B. p. 515.

p) Ad STANLEI. Hist. phil. P. X. p. 874.

q) l. c. c. III. § 4. p. 15.

r) Conferri cum ARISTOTELE l. c. debent CICERO Acad Qq. L. IV c. 37. ipse ARIST. Metaph. L. I. c. 5. PSEVDO-ORIG. philosoph. c. XI. p. 95.

s) LAERT. L. IX. f. 19. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. CICERO in Lucullo, EVSEB. praep. L. I. c. 8. L. XIV. c. 14.

ſ) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 37.

ſſ) Stromat. L. V. p. 601. L. VII. p. 711.

Et P. BAYLE quidem, vt erat in veterum aſſertis, in ſyſtematis formam redigendis, ſupra modum acutus et ingenioſus, Xenophanis placita adductis veterum teſtimoniis ſuffultus, ita ordinauit et explicuit, vt Spinozae impietati praeluſiſſe videri poſſet, aſſerendam eſſe vnicam ſubſtantiam totius vniuerſi, inque ea omnia tanquam modificationes contineri. Quam explicationem poſt eum ſecuti ſunt magni in his literis viri, Io. FR. BVDDEVS [t], GOTTFR. OLEARIVS [u], IO. CHRIST. WOLFIVS [v], V. E. LOESCHERVS [w], IO. GOTTFR. WALTHERVS [x]. Quia vero vnum ſenſu Pythagoreo dici poteſt vniuerſum, eo quod Deum et materiam non initio tantum chaos continuerit, ſed et hanc ille neceſſario et formali atque eſſentiali vinculo, tanquam anima penetret et permeet, qua ratione et Stoici Deum, mundum, vniuerſum, vnum dixere; hinc Xenophanes Spinozae praeceptis aliis viris eruditis non tam affinis videtur, quod non vniuerſi materiam vnum eſſe diceret, ſed vniuerſitatem quidem vnam eſſe, Deum autem rebus ineſſe omnibus (συμφυῆ τοῖς πᾶσι vt habet SEXTVS EMPIRICVS [y]) aſſereret, quam ei mentem tribuit magnaque eruditione hanc Xenophaneae metaphyſicae explicationem ornat cel. MOSHEMIVS [z]. Tandem et ſenſu Platonico vnum ſumi cum queat, quo vnum dicuntur omnia, quatenus ab vno aeterno et infinito principio promanant, et ex eo proficiſcuntur, inque eo tanquam in radice fonteque ſuo extant, hoc ſenſu pie magis Xenophanes praecepiſſe dicitur SIMPLICIO [a], qui, laudato Theophraſto auctore, ait Xenophanem haec non vt phyſicum ſcripſiſſe, ſed tantum vt metaphyſicum et theologum, et de ordine cauſarum diſſeruiſſe. Quem eius locum integrum adducit, eiusque partes ſequitur RAD. CVDWORTHVS [b], a cuius cogitatis non longe abit cl. REIMMANNVS [c] et IO. ALB. FABRICIVS [d]. Et ſane difficile admodum ob dictas ſupra cauſas de vera Xenophanis mente ſtatuere, cum non neutra tantum pars ſuis deſtituatur rationibus, ſed et veterum teſtimonia inter ſe diſcrepare videantur, et Ariſtoteles deprauatae, quod imprimis ei obiicit CVDWORTHVS, doctrinae Xenophaneae accuſetur. Monet quoque apte cl. MOSHEMIVS [e] non magnopere de eius ſcitis dimicandum eſſe; cum ipſe nihil certi decreuerit, ſed cuncta opinione conſtare dixerit, quae fallere poſſit, neque idcirco pro veris haberi voluerit, quae diſſerebat. Ita enim, qui ſentiant, opiniones mutare crebro, nullos dubitare, et nunc hoc, nunc aliud probare, vt vel animo affecti ſint, vel ſenſuum commotionibus incitentur. Non expectanda itaque certa et definita Xenophaneae theologiae explicatio, ſed relinquenda omnia, ipſo Xenophane non inuito, et ad hunc fontem nos ablegante, opinioni. Dicamus tamen eadem modeſtia, qua viros laudatiſſimos de hac re diſſeruiſſe videmus, quid nobis de ea videatur, et quid in his explicationibus, ſuppoſita teſtimonio-

 rum

t) De Spinoziſmo ante Spinozam, Anal. Hiſt. philoſ. p. 320.

u) l. c. v) Ad l. c. philoſ. Orig.

w) Deiſm. fanat. §. 2.

x) l. c. Addi his poteſt ALDOBRANDIN. ad Laërt. l. c. Auctores Britanni hiſtor. vniuerſalis. p. 25.

y) l. c.

z) Ad CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 20. p. 456.

a) In ARISTOT. Pyſic. f. 5. 6.

b) loc. cit.

c) Hiſt. atheiſmi L. I. c. 30. §. 2. p. 103.

d) Ad l. c. SEXTI p. 59.

e) l. c.

rum allatorum fide, probabiliter Xenophani tribuendum esse, sit verisimile. Et I. quidem Cudworthiana vnius Xenophanei interpretatio omnium minime admittenda esse videtur: illi enim pleraque attributa vni a Xenophane tributa, et in his illud maxime, refragantur, quod Deum σφαιροειδῆ dixit: etsi enim Simplicio pollicem premit vir doctus, qui ideo sphaerae formam Deo tribui putat, vt ab omni eum parte similem et vniformem esse πανταχῦ ὅμοιον, declararet, aperte tamen hoc prodit syncretisticam Simplicii veteres interpretandi rationem, qua more scholae eclecticae veteres ita loqui coëgit, vt cum Platone consentirent. Apertum vero est, ideo Deo hanc formam tribuisse Xenophanem, quod is vniuerso concludatur, id quod globi figuram habere cum multis veterum credidit. II. Altera vnius Xenophanei explicatio, quae secundum Pythagoreos et Stoicos sensus eam interpretatur, non sine verisimilitudine affertur, et ita vnum hoc Xenophaneum illustrat, vt aeternam rerum naturam ponat, adiuncta itidem mente aeterna, at cum materia coniuncta, et per totam hanc molem fusa. Prouocat ingeniosus eius auctor ad SEXTVM EMPIRICVM [f], qui tradit, vnum esse omnia, καὶ τὸν Θεὸν συμφυῆ τοῖς πᾶσι, *Deum rebus inesse omnibus:* itemque ad CLEMENTEM ALEXANDRINVM [ff], versus Xenophanis afferentem, quibus Deum nec corpore, nec animo hominibus similem esse afferit; ad Timonis etiam versus [g], qui Xenophanem dixisse tradunt, Deum totum esse animum. Nec tamen desunt, quae quis huic quoque explicationi obiiciat. Nempe hanc hypothesin verum Pythagoreorum systema theologicum exhibere, supra inuictis, nisi fallimur, argumentis demonstrauimus; ast opposuit Xenophanes suum philisophiae aedificium Pythagoreo non minus, quam Ionico Thaletis: vtrumque vero cum animam diuinam arctissime cum materia cohaerentem statueret, aliter necessario Xenophanes statuisse, nec in eadem sententia fuisse, dicendus est. Neque, quae afferuntur testimonia rem, si quid videmus, conficiunt. Sextus enim non Deum inesse materiae, vt animam tradit, sed συμφυῆ εἶναι τοῖς πᾶσι, eadem natura siue substantia inesse vniuerso, eique ita connatum, vt eandem naturam referat, quemadmodum varii habitus, qualitates, mores, affectiones, vna cum anima nostra nascuntur, eique naturaliter concretae inhaerent: quae non de diuina aliqua substantia cum materia coniuncta, sed de affectione quadam intelligi possunt: id quod etiam Aristotelis locus postulat, qui diserte vniuerso aeternitatem, infinitatem, immobilitatem, rationem, aliaque attributa diuina tribuit. Versus vero Xenophanis, qui aduocantur, quique hoc volunt:

Maximus in genere est Diuum atque hominum Deus vnus
Qui nec corpore nec mente est mortalibus vllis
Assimilis,

hanc explicationem magis destruunt, quam astruunt. Si enim Deus hominis menti corpus inhabitanti et informanti, quod Pythagoreis et Stoicis placuit,

f) l. c. ff) l. c. g) Apud SEXTVM l. c.

placuit, non eſt ſimilis, qui potuit aſſerere, Deum in materia tanquam mentem eam informantem habitare? Nec Timonis verſus, quibus Deum νοερωτὸν καὶ νόημα eſſe dixit, aliter intelligi debere videntur, quam Deum ſolo intellectu concipiendum, nec materiae extenſionem in eo quaerendam, id quod lubentes largimur, ipſam materiam vniuerſi Xenophani non viſam Deum eſſe. Hinc III. nec in Baelii, Buddei, Wolfii aliorumque ſententiam totam deſcendere nos poſſe, ſaluis veterum effatis, putamus, qui vnam tantum ſubſtantiam, ſuis affectionibus Deum totam repraeſentantem intellexiſſe eamque ipſam ſubſtantiam vniformem ſibi Deum eſſe, dixiſſe et Xenophanem ſtatuunt. Adducta enim teſtimonia cum his non concordant, nec Spinoziſtica ſubſtantia in Xenophaneam praeter verba, quadrat. Vt itaque IV. noſtram quoque modeſte opinionem, vt decet, in ſchola Eleatica, exponamus, ex hac et priori interpretatione, quartam conflandam quaſi eſſe putamus: qua Xenophanes 1. vniuerſum quidem natura et ſubſtantia prorſus vnum ſtatuit, id quod nemo temere negauerit, qui non manifeſtis veterum verbis vim inferre audeat. 2. Peculiariter tamen et materiam ex qua conſtant omnia conſiderauit, et vim in ea latentem diuinam, quam non quidem ſubſtantiam eſſe putauit, ſed affectionem, talis tamen naturae, quae neceſſario ad materiae naturam accedere debeat, eique naturaliter coaleſcere, vt vniuerſum ſuis rationibus perfectum et abſolutum exiſtat. Separauit itaque praeciſione mentis, ſi haec admittas, diuinam iſtam vim Xenophanes a materia, aſt ei naturaliter, tanquam vni ſubſtantiae, ineſſe dixit, ſicque vniuerſum illud totum, aeternum, infinitum, immutabile conſtituere aſſeruit. V. Haec ſi admittantur, veterum de Xenophanis mente teſtimonia concordant omnia. Deus enim non ſolum vniuerſum eſt, cum vis illa non niſi in eo lateat, ſed comprehenditur etiam in vniuerſo ita, vt eius figura globoſa circumſcribatur, et is in omnibus eius partibus ſenſibus percipiatur. Ita enim de Xenophane luculenter PSEVDO-ORIGENES: Φησὶ δὲ καὶ τὸν Θεὸν εἶναι αἴδιον, καὶ ἕνα καὶ ὅμοιον πάντη, καὶ πεπερασμένον, καὶ σφαιροειδῆ, καὶ πᾶσι τοῖς μορίοις αἰσθητικον,, *Deum eſſe aet rnum, et vnum, et ſimilem vndique et finitum* (non potentia, ſed extenſione, fine et termino) *et rotundae figurae, et omnibus partibus ſenſui manifeſtum* [b]. Quae ſatis clara ſunt omnia, ſi adductam explicationem admittamus, contorta, ſi vel ad animam mundi informantem, vel ad emanationem entium ex Deo illa trahamus. Patet vero hac quoque ratione, cur Deus totus animus ſit, quia vis illa diuina latens ſentiri quidem in partibus mundi, intelligi vero non niſi ratione et intellectu, poteſt, ſicque Deus homini ſimilis non eſt, in quo mens non vim aliquam rationalem, ſed naturam ſiue ſubſtantiam conſtituit. Ita vero et phyſiologia Xenophanis cum eius metaphyſica cohaeret, ex hac enim in materia habitante vi diuina, innumerabiles mundi, et elementorum viciſſitudines efficiuntur, et materia fluxa, et in momenta mutabilis innumeris mutationibus, formationi-

b) loc. cit.

tionibus et impreſſionibus ſe conſpiciendam praebet, ſicque totum hoc cernit, totum audit, ratio, conſilium, prudentia toti ineſt, vt Xenophanem ſtatuiſſe tradit LAERTIVS [i]. Caue enim hac ratione, conſilio et prudentia, actionem aliquam liberam naturae ſiue ſubſtantiae ex rationibus praeuiſis fines et effectus conſtituentis intelligas. Nihil enim aliud eſt, quam vis diuinae illius motus ſibi et vniuerſi diſpoſitioni reſpondens, quo omnes res conſtituuntur. Et ita quidem ſubductis rationibus de metaphyſica Xenophanis ſtatuendum nobis, ſi veriſimilitudinis leges ſequamur, videtur, coniecturam tamen attulimus, cui clariorem et meliorem a doctioribus et in his tenebris acutius cernentibus lucem accendi, aequiſſime patimur.

Phyſica.

§. VI. Metaphyſicam hanc phyſiologiae Xenophaneae partem ſequitur phyſica, quae haec continet dogmata:

XI. Mundi infiniti ſunt, iique immutabiles [k]. Aliud tamen vniuerſum eſt, ex his mundis conſtans, aliud mundi illi, quae inter ſe confundenda non ſunt.

XII. Quia verus motus non datur, ſequitur, nec dari veram generationem, nec interitum, vel alterationem veram et realem [l]. Immo nec initium nec finis vllus rerum datur. Non Xenophanis tantum hoc decretum eſt, ſed ſucceſſorum quoque in Eleatica ſchola, Parmenidis, Meliſſi, Zenonis, vt poſtea dicetur: quemadmodum etiam Diodorum Cronum contra veram motus exiſtentiam armis dialecticis pugnaſſe, ſupra narrauimus, et Pyrrhonis ſequaces eandem viam ingreſſi ſunt. Sed hi propter rerum omnium incertitudinem, Diodorus propter argumentorum vim in vtramque partem ancipitem, Eleatici vero ab his diuerſi propter rationes metaphyſicas in hanc abſurdam ſententiam deſcenderunt. Ex allatis enim hactenus liquet, eos idea infinitatis, vniuerſi ſpecie, deluſos, illi omnem mutationem denegaſſe: cumque motus neceſſario alterationem inferat et mutationem, illud vniuerſum quoque immobile dixiſſe. Inde vero ſequitur porro, hanc immobilitatem, et, quae inde deducitur, generationis et interitus ſiue reſolutionis negationem pertinere ad vniuerſum, non vero ad partes eius, et non phyſice, ſed metaphyſice conſiderandam eſſe. In vniuerſi enim partibus dari initia et fines rerum, modificationes et alterationes, adeo non negauit Xenophanes, vt non tantum res viſibiles, e.g. ſolem fieri et ex igniculis coaleſcere, et iterum extingui diceret, ſed et teſte, poſt LAERTIVM [m], HESYCHIO ILLVSTRI [n], aſſereret primus, *ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον φθαρτὸν ἐστὶ, quod quicquid ortum habet, etiam interitum admittat et corruptibile ſit.* Sed hoc verum motum non conſtituere, ſenſu abſtracto et metaphyſico, viſum fuiſſe Xenophani, merito credimus. Ex iis enim, quae apud Ariſtotelem ex eius mente contra motum diſputantur, patet, eum motus notionem aliam, quam quae in phyſicis obtinet,

i) l. c.

k) LAERT. l. c. immutabilitatem vero non ad materiam ex qua componuntur, ſed ad ſubſtantiam, quam conſtituunt in vniuerſo referendam eſſe, ex theſi vltima conſtabit. conf. STOBAEVS eclog. phyſ. p. 52.

l) ARISTOT. l. c. ORIG. philoſophum. l. c.

m) l. c.

n) p. 52.

tinet, ſibi concepiſſe, et ad verum motum progreſſum a nonente ad ens eiusque exiſtentiam requiſiuiſſe. Quo ſenſu notionis huius ſemel admiſſo, ſequebatur, cum illud impoſſibile ſit, vt ex nihilo fiat aliquid, vniuerſum eſſe immobile, adeoque et partes eius non ita moueri, vt ex ſtatu nihili procederent ad ſtatum exiſtentiae. Quibus admiſſis de rerum tamen mutationibus diſſerere poterat[o], quas non alterationes, generationes et exſtinctiones rerum naturalium, ſed modificationes, eſſe putabat, hoc nomine indignas, eo quod rerum vniuerſi natura ſemper maneret immutabilis, ſoliusque materiae aeternum fluentis particulae varie inter ſe modificarentur. Hac ratione ſi Eleaticos priores explicemus, de motu diſſerentes, rationem facile dabimus, qui de rebus phyſicis diſſerere, et phaenomena naturalia explicare, ſalua iſta hypotheſi potuerint[p], quod tamen de iis negat ARISTOTELES[q], conceptum motus metaphyſicum ad phyſicum transferens, vt, more ſuo, Eleatico ſyſtemate corrupto, eo vehementius illud premeret. Non negamus doctiſſimo BVRNETIO , quacunque etiam ratione ſententia paradoxa explicetur, ἀσύςατον latere; et lubenter largimur, quod toties in theatro philoſophico fieri hiſtoria nos docet philoſophica, hypotheſin ſemel delectam et pro Iunone habitam ſeduxiſſe viros alias non ineptos ad has nugas abſurdas admittendas; certi tamen ex dictis ſumus, plerosque, qui de Eleaticorum phyſica diſſeruerunt, eos non recte intellexiſſe, et aliam, quam illi, motus ſignificationem ſibi concepiſſe. Vidit hoc, quo animi eſt acumine cl. MOSHEMIVS[s], qui eleganter monet: certum ſe eſſe ex aſſidua et attenta veterum lectione, plerasque antiquorum de motu diſputationes et pugnas Andabatarum fuiſſe certamina, ex eo potiſſimum nata, quod non eandem omnes motus notionem et deſcriptionem in animo haberent. Qui motum enim ſuſtuliſſe Ariſtoteli, Sexto, Senecae et aliis dicantur, talia tamen ſuis ſimul tradidiſſe praecepta, quae nemo tradere poſſit, niſi homo, qui moueri multa fatetur. Ex quo conſtare arbitrandum, eos vocabulo motus ſingularem et ab vſu conſueto abeuntem poteſtatem ſubieciſſe. Licet vero Eleaticam hac de re doctrinam inter ea referat vir praeſtantiſſimus, quae intelligi ſatis nequeunt, et incertiſſima ſunt, dicta tamen ſatis, niſi fallimur, euincunt, non ſine veriſimilitudine ea quae explicuimus Eleaticis tribui. Nam quod de Xenophane hac in re dictum eſt, etiam ad reliquos eius ſectatores trahendum eſt.

XIII. Hanc naturae vniuerſi rationem et legem cum ſenſus non aſſequantur, ſed contrarium teſtari videantur, ſequitur, ſenſus eſſe fallaces, nec ſecundum eam rationem certe ac ſine offendiculo ratiocinari poſſe.

XIV. Nihil itaque certum ac indubitatum cognoſci poteſt, nec datur eiusmodi veritatis criterium, quo ſcientia conſtet, ſed cuncta reguntur opinione.

o) Hinc aeterna mundorum exorientium et intereuntium viciſſitudo aſſerta, vniuerſo interim immobili et immutabili manente.

p) Id quod ad dubitationes Baelii et Wolfii VV. CC. notandum eſt.

q) Phyſic. acroaſ. L. I. c. 2.

r) Archaeol. philoſ. L. I. c. 12 p. 433.

s) Ad CVDWORTH. p. 471. n. 13.

nione. Magnum, et fi verum fatendum fit, vnicum Eleatici fyftematis fundamentum et praefidium thefes hae continent, quas clare innuit Xenophanes verfibus apud SEXTVM EMPIRICVM [s], PLVTARCHVM [ff], et PSEVDO-ORIGENEM [t] occurrentibus, in quibus diferte:

Ἐι γὰρ τὰ μάλιςα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν
Ἀυτὸς ὅμως ὀυκ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
Licet maxime quid definitum dixerit aliquis,
Non tamen habet certam fcientiam, fed in omnibus adeft tantum opinio.

Apertum ex his eft, Xenophanem inter Acatalepticos quidem referri non poffe, qui negabant, comprehendi aliquid poffe, fcientificam tamen certamque homini denegaffe fcientiam, et imprimis fenfuum teftimonium ad opinionis tantum reuocaffe fidem, vt fyftemati metaphyfico non tam aperte obftaret. Equidem Ariftocles apud EVSEBIVM [u], folos eum fenfus accufaffe ait, eumque inter eos numerandum putat, qui fenfus, vifaque omnia funditus repudianda, rationi vni fidem habendam opinantur. Verum hoc aut prorfus falfum, et a mente Xenophanis alienum eft, aut ita tantum intelligendum, vt fyftematis Eleatici conftitutio poftulat; fenfibus et rationis argumentis inter fe diffidentibus, hisque illis contradicentibus, non ad fenfuum teftimonium, fed ad rationis illationem attendendum, et huic prae illis fidem habendam effe. Hoc enim fyftema Xenophanis poftulabat, quod ex ratiociniis quibusdam totum ita exftructum eft, vt fenfuum fidem refelleret. Ex his iudicanda funt, quae de hoc argumento differit P. BAYLE [v]. Et hinc fequitur, fecundum opinionem et verifimilitudinem de rebus differendum effe naturalibus.

XV. Quatuor dantur elementa [w].

XVI. Vniuerfarum rerum initia funt ex terra; PSEVDO-ORIGENES [x] ita effert: τὰ δὲ πάντα ἐἶναι ἐκ γῆς, *omnia effe ex terra;* fed hoc ita intelligendum eft, vt mediantibus elementis cuncta ex terra formata dicantur. Male vero atomos hic fomniat DICKINSONVS [y], cum fyftema Eleaticum vetus atomifticum vix admittat.

XVII Stellae ex nubibus incenfis ortae funt, interdiu autem extinguuntur, noctuque velut ardentes carbones iterum accenduntur. Diofcuri autem nubeculae funt, ex motu quodam interfulgentes [z].

XVIII. Sol ex igniculis confiftit collectis ex humida exhalatione, fiue nubes eft ignita, eaque fingulis creatur diebus. Ex his PLVTARCHI [a], STOBAEI [b] et PSEVDO-ORIGENIS [c] teftimonio affertis patet, Xenophanem folem non pro certa quadam ac coelefti fubftantia fiue natura, fed pro certo μετεώρῳ vel naturae φαινομένῳ habuiffe, quod fingulis diebus ex humidorum vaporum ex terra, vnde omnia originem trahunt, exhalatione col-

s) Adu. mathem. L. VII. f. 49.
ff) De audiend's poët. T. II. p. m. 24.
t) l. c. p. 94.
u) Praep. L. I. c. 8. L. XIV. c. 17.
v) l. c. not. B. p. 516. not. L. p. 523.
w) LAERT. l. c.
x) l. c. EVSEB. l. c.
y) Phyf. vet. et ver. c. XVIII. p. 253.
z) PLVT. de plac. phil. L. II. c. 20.
a) l. c.
b) Eclog. phyfic. L. I. p. 55.
c) l. c.

collectum, et eleuatione tandem subtilissimum redditum, originem trahit, et ita in ignis naturam, mutata elementorum in se inuicem ratione, transit. Ex his sequitur, soluta ista igniculorum collectione, solem extingui, quod non tantum noctu fieri, sed et in solis defectione, Xenophanes apud PLVTARCHVM [d], statuit, qui narrasse eum refert, vt fidem absurdae doctrinae faceret, fuisse aliquando, vt sol totum mensem deficeret. Ex his alia sequuntur, quae Xenophani tribuuntur, quaeque ita statuisse dicitur:

XIX. Cum sol nonnunquam in quandam terrae partem, nobis incognitam incidit, tum quasi laborans defectum patitur [e].

XX. Sol recto quidem cursu in infinitum procedit, verum in orbem moueri videtur, ob interualli magnitudinem.

XXI. Multi soles sunt, secundum terrae diuersa climata, segmenta et zonas. Ex his assertionibus manifestum est, Xenophanem ex eo, quod semel de origine et natura solis dixerat; oriri solem ex terrae exhalationibus, putauisse, in quibuscunque terrae partibus proprios ita existere soles, vaporesque illos coaceruatos, cuilibet regioni propria dare coelestia lumina; licet vnus ignis sit, ex omnibus illis regionum cunctarum exhalationibus per totum coelum dispersus et diffusus, qui speciem solis cuilibet terrae conciliet, currentis per climatis tractum, licet videatur in circulum moueri [f]. Potuit tamen ex eo quoque multos soles asserere Xenophanes, quod multos dari mundos putaret, sed iis ratio a Plutarcho allata applicari nequit.

XXII. Luna nubes est constipata [g], eamque vt auctor est CICERO [h], Xenophanes dixit habitari, et esse terram multarum vrbium et regionum. Posterius a Pythagoreis transsumsisse videtur Xenophanes, prius primis rerum naturalium generationibus, quales sibi concipiebat, conuenienter dictum est. Ex terra enim cum nonsolum sol collectis exhalationibus exsistat, sed et nubes, eas compactiores in terrae formam coalescere, splendorem ex vaporibus tenuioribus oriri eamque circumdare, hincque lunam esse credidit. Quod si verum est, lunam habitari, diuersam rationem necesse est, statuisse lunae ac solis, quia illa ita quotidie extingui, vt sol, et singulis noctibus noua luna oriri nequiret, licet hoc de eius splendore dici posset. Hinc, si admittendum est, quod PLVTARCHVS [i] ait, non soles tantum multos, sed et lunas pro climatum et regionum diuersitate Xenophanem asseruisse, intelligendum est de vaporibus istam lunae terram splendoris causa circumiacentibus, qui ex variis regionibus hausti, variam ei lucem conciliant. Ceterum vt absurda satis et ad populum tantum directa haec de rebus naturalibus disserendi ratio est, ita impedita et intellectu difficilis sententia, cum ipsa Xenophanis eo de argumento carmina nobis desint.

XXIII. Nubes exsistunt, cum a sole vapores sursum feruntur, et in aërem coguntur [k].

 XXIV.

d) l. c. c. 24.
e) ib. STOBAEVS l. c. p. 56.
f) Conf. MOSHEM. l. c. p. 454.
g) PLVT. l. c. c. 25.
h) Acad. Qq. L. IV. c. 37.
i) l. c.
k) LAERT. L. IX. f. 19.

XXIV. Anima ſpiritus eſt; quid vero per ſpiritum intellexerit LAERTIVS [l], qui haec refert, non tradit. Videtur vero eodem vocem hanc intellexiſſe ſenſu, quo Deum ſiue vniuerſum mentem dixit, et per ſpiritum rem ſiue vim potius ſenſibus non ſubiectam indicaſſe.

XXV. Multa minora eſſe mente. Τὰ πολλὰ ἥττω νοῦ εἶναι, dixit LAERTIVS [m]. Obſcurum verborum ſenſum ea illuſtrant, quae ſupra de ſimili Alcmaeonis ſententia dicta ſunt, vbi demonſtrauimus, multa res ſenſiles indicare: id enim Eleaticum ſyſtema poſtulat, quod τὸ ἕν, vnum, quod vniuerſum eſt, immutabile, aeternum, ſemper idem, animo quoque et ratione ſiue vi diuina praeditum rebus multis, in ſenſus incurrentibus, ſemper variabilibus et mutabilibus opponit. Vniuerſi itaque rationem reſpiciendam, eiusque vim rationalem et diuinam ſequendam, rerum ſenſibilium fraudes et fallacias, quibus meris luſibus homini imponatur, et vnde rerum omnium mala et incommoditates oriantur, deſerendas eſſe. Ita Xenophanis mentem explicari debere, ipſa vnius et multi notio, quae in Eleatica ſchola obtinuit, et vocis ἥττων ſignificatio poſtulat. Conferendus cum his eſt poſt MERICVM CASAVBONVM [n], PETRVS BAYLE [o].

XXVI. Licet Deus ſit, diuinatio tamen nulla eſt. Recte hoc ſequitur ex notione de Deo Xenophanea; illa enim vis diuina vniuerſo tantum ineſt, nec ad partes eius referri poteſt. *Vnum vero ex philoſophis fuiſſe Xenophanem, qui Deos eſſe diceret, diuinationem tamen funditus tolleret*, perperam ait CICERO [p], Epicurum enim paria aſſeruiſſe, recte obſeruat PLVTARCHVS [q].

XXVII. Mare ideo ſalſum eſt, quod magna mixtorum in eo confluit copia [r].

XXVIII. Terram tempore ab humido diſſolui, probant conchae in media terra repertae, etiam in montibus, et Syracuſis in lapidicinis inuentus piſcis et phocarum typus, in Paro autem in profunditate rupis forma apuae, etiam cuiuslibet marini generis cruſtae in Melito. Quae ab eo ſuperfuere tempore, quo omnia mari fuere obſeſſa; in limo enim exaruit typus [s]. Notabilis locus recentiorum induſtriae, qui de eiusmodi diluuii ſpeciminibus egregia multa dixere, adiiciendus, ex eo enim nec veteribus [t] haec ignorata eſſe liquet.

XXIX. Omnes tollentur homines, cum delata in mare terra conuertitur in limum, poſtea renaſcentur in integrum, et hoc omnibus dat mundis fundamentum naſcendi [u]. Periodicus hic mundorum ortus et interitus valde probat explicationem motus et generationis a Xenophane negatae ſupra datam. Non enim, nihil rerum ſenſibilium mutari dixit, cum ſemper fluxa ſit rerum materia, vnde neceſſitas harum mundi periodorum ſequitur, ſed immutabile et immobile aeternum illud, vniuerſum, ſiue vnicam ſubſtantiam eſſe. Ex quibus ſimul recte infertur, vnicam ſubſtantiam Xenophanis a Spinoziſtica longe diſtare.

§. VII.

l) Ibid. m) ibid. n) Ad l. c. Laërt. o) l. c. not. D. p. 517. p) De diuin. L. I. c. 3. q) l. c. L. V. c. 1. r) ORIG. l. c. s) Ibid. t) Conf. PLIN. L. II. c. 103. SENEC. Qq. nat. L. III. c. 20. u) ORIGEN. l. c.

Parmenides.

§. VII. Xenophanis discipulus [x] eruditionis laude praeceptore non inferior fuit PARMENIDES Eleates, Pyretis filius. Tempus eius in Olymp. LXIX incidere, recte viri docti [y] ad LAERTII [z] locum, ex quo quidam Olymp. XXIX, alii Olymp. LXXIX exsculpsere [a], annotauerunt. Qui enim vel hoc, vel illud admittunt, tempora Xenophanis, quem audiuisse dicitur, non cogitant, quae neutri notationi annorum conueniunt. Nec obstat, PLATONEM [b] inducere Parmenidem cum Socrate colloquentem, hoc enim inuitis rationibus chronologicis fieri, supra iam ex ATHENAEO [c] annotauimus. Praeter Xenophanem Anaximandrum quoque praeceptorem habuisse tradidit Theophrastus [d], quod si verum est, mature Parmenidem philosophiae studio se tradidisse oportet, et ante Xenophanem Anaximandrum audiuisse. Testis quoque est Sotion [e], cum Ameinia et Diocheta Pythagoreis conuersatum fuisse, paupere illo quidem, sed honesto viro ac bono, eum quoque imprimis secutum esse, et vita functo sacellum, tanquam heroi, dicauisse. Et haec quoque causa est, cur inter Pythagoreos, vel Semi Pythagoreos potius numeretur Parmenides, vt ex PORPHYRIO [f] et IAMBLICHO [g] disci potest. Cum opibus prius abundaret, vitamque ageret ex generis nobilitate splendidam, tantaeque esset auctoritatis inter ciues, vt legibus patriam iuuaret [h], quouis anno iureiurando firmandis [i], ab Ameinia ex strepitu ciuili ad otium et silentium philosophicum traductus est [k], ita vt philosophiae totum se daret, in qua Zenonem, et, vt supra quoque innuimus, secundum quosdam Empedoclem discipulos habuit. Forte et Hermogenes, a quo Parmenideam philosophiam Plato didicit [l], inter eius discipulos referendus est. Sunt, qui amore eum minus casto illum prosecutum esse affirmant [m], quod tamen rectius negant alii [n]: vitam enim Parmenideam pro optima et virtutis plena prouerbii instar dixit CEBES [o]. Philosophatus est more seculi sui carmine, Xenophanem et Pythagoreos quosdam imitatus, quod ad arcanam referendum esse docendi methodum alibi diximus. Ex his versibus passim fragmenta occurrunt apud veteres, quae ex parte collegit H. STEPHANVS, incertum tamen est, vtrum omnia illa ad eum sint referenda. Parmenides orator, qui artem oratoriam scripsit, cum philosopho confundendus non est.

Philosophia Parmenidis.

§. VIII. De Parmenidis philosophia anceps et incerta disputatio est, vt sunt Eleatica fere omnia: nam nec ipsa Parmenidis carmina supersunt, et

 quae

x) LAERT. L. IX. §. 21. SVIDAS in Parmen. T. III. p. 53.

y) Palmerius et Menagius.

z) §. 23.

a) Prius Stephanus habet, posterius Scaliger.

b) In Parmenide.

c) L. XI. p. 505.

d) LAERT. l. c. peruersus est locus Laërtii apud STANLEIVM P. X. p. 876. qui Theophrastum in epitome Anaximandri citat. Hoc enim non vult Laërtius, sed testari in epitome Theophrastum, Parmenidem Anaximandri fuisse discipulum.

e) LAERT. l. c. Addi haec possunt catalogo Pythagoreorum apud FABR. Bibl. Gr. Vol. I. p. 48'. 489.

f) De antro nymphar. p. m 1123. ed. Rom.

g) Vit. Pythag. c. XXIX. n. 166.

h) LAERT L. IX. §. 23.

i) PLVTARCH. adu. Colot. T. III. p. 434.

k) Ita LAERT. l. c. qui hoc ab Ameinia non a Xenophane factum esse monet. Inde coniicimus, eum Pythagoreos audiuisse ante Xenophanem.

l) LAERT. L. III. §. 6.

m) Vid. PLATO in Parmenide.

n) ATHENAEVS L. XI. p. 505.

o) In tabula.

quae hodie ex iis leguntur fragmenta, paſſim obuia, exiguae laciniae ſunt ex integro Parmenidei ſyſtematis habitu decerptae, de quarum connexione et ſenſu ex tota orationis ſerie iudicari non poteſt [p]. Platonem vero, qui Parmenideam philoſophiam expoſuiſſe videri voluit, ſuſpectum eſſe, plus vna vice monuimus [q]. Sed et reliquae obſcuritatis cauſae, ſupra de Eleaticis obſeruatae ad Parmenidem pertinent, inter quas duplex philoſophandi ratio, vna ex veritate, altera ex opinione, Parmenidi quoque admiſſa, vehementer eius ſententiam obſcurauit, Platonicorum vero conſilium, Parmenidem in ſuas partes pertrahendi, eius philoſophiam miſere corrupit. Reiecto itaque Platone, quem poſtea ſolum audiemus, de Parmenide differentem, nec admiſſis Platonicis recentioribus, inſanis veteris philoſophiae corruptoribus, relationes ſcriptorum veterum inter ſe comparandae, et qua ratione cogitata Parmenidis inter ſe cohaerere potuerint, diſpiciendum eſt, vt aliqua veriſimilitudine de eius placitis metaphyſicis et phyſicis conſtet. Ea vero huc redeunt.

Philoſophia duplex eſt, vel ſecundum opinionem et ſenſum, vel ſecundum veritatem. Illa propter materiae fluxum incerta et propter ſenſuum imbecillitatem lubrica et fallax eſt, haec propter rationem, certa et immoto fundamento conſtans. Diſtinctionem in Parmenidis ſchola celebrem, ſed a veteribus, et ab ipſo forte Xenophane, acceptam afferunt PLVTARCHVS, Ariſtocles apud EVSEBIVM et LAERTIVS [r]. Priorem philoſophiae Parmenideae partem phyſicam recte appelles, poſteriorem metaphyſicam. In illa enim de rerum ſub ſenſum cadentium origine, natura, alteratione, interitu et aliis eiusmodi phaenomenis philoſophabatur; et rerum ſenſibus ſubiectarum, quaeue audiri, videri, tangique poſſunt, viciſſitudines et mutationes exponebat. Haec cum materiae ſemper fluxae et in momenta mutabilis modificationibus et mutationibus conſtare cenſeret, et ex ſchola Pythagoreorum teneret, ita ex fluxis et mutationibus obnoxiis ſcientiam certam non dari, opinionem huic philoſophiae parti tribuit, ſenſibus fallacibus hanc incertitudinem augentibus. Cum vero partim ex Pythagoreorum, quos adamabat, ſchola, partim, ex Xenophanis quoque doctrina admitteret, aliud eſſe debere ens certum, vnum, immobile, quod vere ſubſtantiam efficiat, et ſola ratione cognoſcatur, quoque res omnes conſtent, metaphyſicam quoque partem conſtituit, quae pro obiecto non ea, quae ſenſibus expoſita ſunt, ſed quae ratione ſola et abſtractione mentali cognoſcuntur, habet [s]. Qualis vero illa metaphyſica fuerit, etſi, deficientibus monumentis Parmenideis vix dici certa ratione poteſt, non audiendi tamen ſunt recentiores Platonici, et in his praecipue SIM-

p) Satis etiam ſua more veterum recondebat dictionis figuris, SIMPLIC. in Phyſ. Ariſt apud LESCALOPIER. in CIC de N. D. p. 45. Probat id exordium libri eius de natura apud SEXT. l. citando.

q) Multo magis id de Platonicis recentioribus tenendum.

r) LAERT. L. IX. ſ. 22. EVSEB. praep. L. I. c. 8. p. 23. PLVTARCH. adu. Coloten T. III. p. m. 416.

s) Non PLVTARCHVS tantum loco adducendo id teſtatur, ſed ipſum PARMENIDIS libri de natura exordium ſatis amplum, quod ſeruauit SEXTVS EMPIRICVS adu Mathem. L VII. ſ. III ſeq. dignum quod cum his dictis conferatur.

SIMPLICIVS[t], quem ſtudioſe ſequitur CVDWORTHVS[u], qui per metaphyſicam partem, ſecundum veritatem philoſophantem ſenſu Platonico rerum diuinarum et ſupra naturam poſitarum, id eſt, ab omni rerum materialium natura abſtractarum contemplationem intelligunt, per partem phyſicam ſecundum opinionem philoſophantem, rerum corporearum conſiderationem innui putant. Patebit enim ex dicendis, in metaphyſica parte Parmenidem non ad ſpirituales naturas ſed ad ipſam rerum omnium naturam in abſtracto conſideratam, ſiue ad vniuerſi conſtitutionem metaphyſicam reſpexiſſe. Quod licet aliter videatur CVDWORTHO, qui ad ARISTOTELEM[x] prouocat, Parmenidem phyſicis opponentem, nihil tamen Stagiritae auctoritate infringitur, apud quem phyſici illi ſunt, qui ad ſolas rerum mutationes ſenſibus ſubiectas attendebant, quibus opponebat eos, qui generalia rerum principia et abſtractas notiones conſiderabant, quales erant Pythagorei; ipſe quoque Ariſtoteles docendi modum ita inſtituit, et de rebus ſenſibus obiectis earumque mutationibus in phyſicis, de principiis rerum generalioribus et mentis abſtractione conſiderandis in metaphyſicis egit. Id quod adductis eius locis contra Cudworthum docte tuitus eſt eruditiſſimus interpres[y]. Quando vero phyſicae parti ad ſenſuum apparentiam philoſophanti opinionem tantum tribuit, veritatem vero denegat, non hoc ſenſu Sceptico, ſed Eleatico vel Pythagorico etiam intelligendum eſt. Non enim tam ſtupidus et cum ratione inſaniens Parmenides fuiſſe videtur, vt quae phyſica ſenſibus fieri videmus, mera ſomnia et impoſturas eſſe, nihilque prorſus habere ex vero contenderet, licet hanc ei dicam dudum ſcripſerint veterum multi[z], et ex recentioribus non ſine ingenio et acumine PETRVS BAYLE[a]; ita enim homo phyſiologus totam rerum naturam ſuſtuliſſet; aſt de rebus ille naturalibus et in ſenſus cadentibus principia haud obſcura expoſuit, et de cauſis rerum naturalium ſecundum ſenſus diſſeruit. Sed referendum hoc more Pythagoreo, quem vehementer adamabat, ad materiae conditionem, quae cum fluxa, mutabilis et inſtabilis ſit, certam et ſtabilem rem ſola ratione comprehendi poſſe ſtatuit. Dudum ita pro Parmenide verba fecit, contra Colotis calumnias diſputans, PLVTARCHVS[b]; qui *poſtquam, multa*, oſtendiſſet, *Parmenidem dicere de terra, coelo, luna, ac hominum procreatione*, addit[c]: *Quoniam autem omnibus aliis, ipſo etiam Socrate prior (non tamen Pythagora) ſenſit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum; opinabile autem iſtud eſt inconſtans, et variis motionibus ac mutationibus obnoxium, et quod ob incrementa et decrementa alium ad alia reſpectum habens non ſemper eodem modo ſenſum afficiat: intelligibile vero alia ſpecies, quod eſt, vt ipſe cecinit:*

Aeter-

t) l. c. f. 7. 17. 31.
u) Syſt. intellect. c. IV. §. 21. p. 466 ſeqq.
x) Phyſ L. I. c. 2. T. I. p. 253.
y) Ad h. l. p 461 not. 3.
z) ARISTOTELES, SEXTVS, Colotes apud PLVTARCHVM ll. cc. Ariſtocles apud EVSEBIVM praep. L. XIV. c. 17. p. 756.
a) Dict v Xenophanes T. IV. p. 515.
b) l. c.
c) Conferendum dictum libri eius de natura exordium in fine.

Aeternum, integrum semper, semperque quiescens,

suique simile, et constanter suam naturam conseruans; heic vocabulis calumniam struens Colotes, ac de rebus ad verba trahens disputationem, simpliciter ait Parmenidem, quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Reliqua, ne nimis prolixi simus, licet rem valde illustrent, omittimus; haec enim, quo sensu physicam a metaphysica sua distinxerit, satis declarant.

Metaphysica Parmenidis.

§. IX. Metaphysicam philosophiae partem eodem fere modo, quo Xenophanes, instituit Parmenides, quaedam tamen ex Pythagoreorum accepta scholis sibi seruauit soli. Ita vero ratiocinatus fuisse dicitur:

I. Ex nihilo nihil fit.

II. Omne rerum principium vnum, immobile, et immutabile est.

III. Vnum itaque vniuersum est.

IV. Vnum illud aeternum est, et originis expers, ac sphaerica indutum forma.

V. Solum hoc vnum ens vere est, reliqua omnia nonentia sunt, adeoque nihil.

VI. Nulla itaque res generatur, vel corrumpitur, sed species tantum eius rei nobis imponit.

Ita Parmenideam metaphysicam nobis exhibent ARISTOTELES [d], PSEVDO-ORIGENES [e], PLVTARCHVS [f], et Aristocles apud EVSEBIVM [g]. Quae Xenophaneae metaphysicae valde affinia esse, et laudati auctores monuere, et ipsa docet inspectio. Valde tamen de sensu eorum in diuersa abierunt non veteres tantum, sed etiam recentiores, praesertim illi, qui de Parmenidea theologia solliciti atheismi culpam ei vel imputarunt, vel ab ea illum liberarunt. Prius fecere triumuiri in veterum dogmatibus iudicandis acerrimi ingenii PETRVS BAYLE [h], IOH. FRANC. BVDDEVS [i], et NICOL. HIERONYMVS GVNDLINGIVS [k], quibus accessit Ven. WOLFIVS [l]. Hi Spinozae eum impietati praelusisse putant, cum Xenophane vna omnium rerum substantiam statuisse contendentes. Intercedit vero hic pro Parmenide altera pars, quae rectius sensisse illum disputat, et Pythagorea secutum Parmenidem monens, vnum illud sensu metaphysico et theologico de vno rerum omnium fonte, causaque suprema, ex qua omnia essentiam ortumque acceperint, a qua dependeant et per quam veram essentiam habeant, cum reliqua nonentia, id est, res semper mutabiles et alterationi atque mutationi in momenta subiectae sint, intelligenda esse asserit, quam Parmenidei systematis explicationem primus PLATO in *Parmenide* dedit, secuti vero eum sunt magno consensu Platonici Alexandrini, et ex his PLOTINVS [m], PROCLVS [n], SIMPLICIVS [o], recen-

d) Physic. L. I. c. 2. 3. T. I. p. 253 seqq.
e) l. c. c. XI. p. 86.
f) De plac. philos. L. I. c. 24 et adu. Coloten. l. c.
g) l. c. h) l. c.
i) Anal. hist. phil. p. 323. thes. de atheismo c. I. §. 19. p. 60.
k) Gundlingian. P. XV. diss. I. p. 372 seq.
l) Ad l. c. ph.l. s. phum.
m) Enn. V. L. I. c. 8. p. 490.
n) Introd. in theol. Platon L. I. c. 7. p. 15 seqq.
o) l. supra cit. Addi potest SYRIANVS Comm. in Phys. Arist. fol. 31.

recentiori vero aetate poſt IVSTVM LIPSIVM [p], et PETRVM GASSENDVM [q], AVCTOR *artis cogitandi* [r], IO. REN. VALLINVS [s], MICH. MOVRGVES [t], et imprimis, qui multus eſt eruditeque in Parmenide purgando verſatur, RAD. CVDWORTHVS [u]. Non negamus, ancipitem eſſe controuerſiam, cum non vtramque tantum explicationem metaphyſica Parmenidis admittat, ſed praeceptores quoque, quos audiuit, vtramque ſuadeant, et Pythagorei poſteriorem, Xenophanes priorem interpretationem exhibeant. Quae ratio permouit doctiſſimum IAC. FRIDER. REIMMANNVM [x], vt maluerit ἐπέχειν, quam vel pro excuſando vel contra accuſandum Parmenidem aliquid dicere. Eandem nos quoque olim viam cautius inceſſuri elegimus [y]. Eruditiſſimus vero MOSHEMIVS [z], veriſimili ratione de Parmenidis mente ſtatui poſſe ratus, hanc ei ſententiam tribuit, per vnum illud intelligendum eſſe, totam rerum, quas videmus, molem ſeu vniuerſitatem rerum naturaeue, ſed a formis omnibus et qualitatibus ratione et cogitatione abſtractam. Huic quae adſcribantur attributa a Parmenide, ea non omnia cadere in Deum, Deum enim, teſte CICERONE [a], vocare, *Stephanen, id eſt coronam, continentem ardore lucis orbem, qui cingit coelum.* Hunc ignem eſſe, quem non rerum tantum eſſe principium, ſed et demiurgum LAERTIVS [b] Parmenidi tribuit. Haec cum de Deo in phyſica ſtatuerit, in metaphyſica haec non potuiſſe ad vniuerſum transferre, cum Deus eius in extremo mundi orbe ſit, in quo ignis ille mundanus reſideat, isque πεπερασμένος dici nequeat. Vnum igitur et omne Parmenidis totam rerum naturam eſſe, at in ſe, nec oculis, ſed ratione ac ingenio ſpectatam. Mentem itaque philoſophi hanc eſſe: Tametſi variae contingerent rerum mutationes, conuerſiones, generationes et corruptiones, philoſophi tamen eſſe, altius ſpectare, atque ipſam rerum naturam, a tot eius formis modisque meditando ſecernere. Id ſi fiat, apertum fore, omnem vniuerſitatem eſſe vnam, id eſt, continua ſerie inter ſe connexam et aptam, quamuis multae res viderentur ſeparatim et per ſe conſiſtere; eandem eſſe aeternam nec a quoquam genitam: praeterea immutabilem, id eſt, nullam eius partem naturam ſuam amittere poſſe, licet omnes varie transferantur, et modo hanc, modo aliam ingrediantur naturam, denique immobilem, id eſt, omnes, qui contingant in rerum natura, motus haud impedire, quo minus ipſa tamen moles in vniuerſum conſiderata ſtabilis et inconcuſſa maneat. Non ſine magna veriſimilitudinis ſpecie haec dici, et propius reliquis Parmenidei vnius et vniuerſi explicationibus ad ſcopum collineare, fatebitur quilibet, qui hypotheſeos prae-

p) Manud. ad philoſ. Stoic. L. II diſſ. IV. p. 134.
q) Opp. T. I. p 138.
r) P. III. c. 19. p. 246.
s) Ad Boëth. de conſol. philoſ. p. 72.
t) Plan. theol du Pythagoreiſme p. 16.
u) Syſt. int. c. IV. §. 21. p. 462 ſeqq.
x) Hiſt. atheiſmi Sect. I. c. XXX §. 3. p 205. 206.
y) Ita enim intelligenda ſunt, quae pec. epiſtola de atheiſmo Parmenidis diſſeruimus, inſerta Bibl. Germanique T. XXII. p. 90 ſeq. vbi non, abſoluendum eſſe Parmenidem, ſed retinendum aſſenſum, cum et tolerabiliorem explicationem admittat, probare contendimus. Quod non ſatis expreſſit doctiſſimus interpres Gallus, reliqua eleganter et perſpicue enarrans.
z) Ad l. c. CVDWORTHI p. 468.
a) De nat. Deor. L. I. c. II.
b) Lib. IX. ſ. 22.

praeiudicio impeditus haud eſt. Pythagoreum enim et Platonicum ſenſum minori ei probabilitate tribui, vel inde conſtat, quod vnum vniuerſum hoc non finitum tantum, ſed et σφαιροειδῆ dixit, quod, ita explicare, vt Deus dicatur πέρας καὶ μέτρον τῶν πάντων, quod vult CVDWORTHVS, quodque abſolutae perfectionis ſit, frigidum prorſus eſſe et a Parmenidis mente alienum, recte monuit Ven. WOLFIVS [c]. Cumque Parmenides, vt ſupra obſeruatum, prius Pythagoreos audiuerit, et poſt eos demum Xenophanem, probabilius eſt, poſterioris mentem expreſſiſſe, vel cum illorum ſyſtemate copulauiſſe et in concordiam redegiſſe. Certe Platonem adulteraſſe Parmenidis doctrinam, veteres, vti ſupra dictum, dudum obſeruarunt. In eo tamen, pace viri ſummi, ab hac eius doctrinae Parmenideae explicatione recedendum eſſe putamus, quod Deum ab hac vnius et vniuerſi notione remouendum eſſe putat. Obſtare his videtur, non τοῦ παντὸς tantum notio, quae Deum quoque complectitur, in vniuerſo comprehenſum, licet ille pars tantum eius ſit: ſed et affectiones vni vniuerſo tributae, quae locum ſine Deo habere nequeunt. Nec obſtat, vniuerſum dixiſſe finitum, id enim ratione tantum termini, non vero virtutis intelligendum eſſe, ex conceptu Dei Parmenideo intelligitur, nec aliter Xenophanes quoque ſtatuit, quem tamen in vniuerſo Deum comprehendiſſe, ipſe vir doctiſſimus ſtatuit. Nobis itaque admiſſa egregia obſeruatione, Parmenides metaphyſicam et abſtractam vniuerſi ideam ſibi finxiſſe, illique attributa iſta tribuiſſe; eodem fere modo, quo Xenophanis vnum explicuimus, intelligendus eſſe videtur, hoc tamen diſcrimine, vt, cum Xenophanes vnum vniuerſum vi tantum quadam diuina animatum admiſerit, Parmenides Pythagoreis ſententiis innutritus Deum tanquam formam informantem, ignem nempe mundanum per vniuerſum diffuſum, aſt in extremo vniuerſi orbe ſpeciali ratione reſidentem, indeque per omnia permeantem ſtatuerit: qua ratione Deus quidem corona eſt, metaphorico dicendi genere, vt ſolent poëtae, adumbratus, ardore lucis orbem continens, principium tamen vniuerſi demiurgicum conſtituit; abſtractione vero mentali conſiderato vniuerſo, vnum idemque cum eo eſt, iisdemque attributis gaudet; quae a Pythagoreo ſyſtemate non niſi in eo abludunt, quod hoc monadem tantum cauſaliter et efficienter, Parmenides vero ſubiectiue et inhaeſiue (liceat pauliſper perſpicuitatis cauſa βαρβαρίζειν) explicet.

Phyſica Parmenidis.

§. X. Hactenus metaphyſice et in rationis tantum praeciſione vniuerſi naturam conſiderauerat Parmenides, haecque certiſſimis rationibus conſtare exiſtimabat: vt vero earum quoque, quae ſenſibus exponuntur, rerum naturalium, earumque mutationum cauſam probabilem redderet, phyſicam quoque partem rationibus inſtruxit. Quam licet ob materiae perpetuum, quem a veteribus aſſertum ipſe quoque admiſerat, fluxum et mutabilitatem eadem, qua metaphyſica, certitudine non niti crederet, principiis tamen partim Ionicis, partim Pythagoreis vſus, ita de rerum naturalium principiis, gene-

c) Ad l.c. ORIG.

generatione et alteratione disseruit, vt non ineptum nobis systema efformaret, quod recentiori aetate Bernardinum Telesium recoxisse, ad haec tempora delati suo loco prolixius exponemus. Ita vero ratiocinatus est, si veteres audias, Parmenides:

VII. Elementa siue principia rerum calidum sunt et frigidum: et haec ignis atque terra sunt, quorum ille causa efficiens est, haec materialis. Ita docuisse Parmenidem, vt rerum sensibus patentium causas exponeret, LAERTIVS [d], PSEVDO-ORIGENES [e], PLVTARCHVS [f] aliique veterum testantur, idque qua ratione intelligendum sit, ex adductis in antecedentibus facile cognosci potest. Tantumque haec elementa inesse omnibus dixit, vt in sole quoque calidum et frigidum reperiri assereret [g]. Haec vero ad principia physica, non ad metaphysica referenda esse, ex supra dictis probe obseruandum est, videturque Parmenides Pythagoreos quidem esse secutus, posthabito tamen discrimine inter ignem naturae et elementarem. Illum vero vniuersi orbem cingere, ex adducto Ciceronis loco eum statuisse constat, id quod ab antiquissimis philosophis, vt alia quoque, accepit. Ceterum praeter ignem et terram, quae principiorum instar posuit Parmenides, amorem quoque et litem si non inter principia, inter affectiones tamen eorum retulisse, versus eius ab ARISTOTELE [h], SEXTO EMPIRICO [i] et STOBAEO [k] seruatus innuit, quo in dogmate necessitatem, id est, intrinsecam τȣ̃ χάȣς dispositionem praesupposuisse cum Hesiodo Parmenidem, PLATO [l] affirmat. Ex quibus constat, Parmenidem in explicanda rerum naturalium γενέσει theologorum Graecorum systema valde secutum fuisse, et in eo mixturam particularum ita posuisse, vt igne intus latente limum illum humidum, quem terram dixit, commouente, calidoque innato partes humidas fermento quasi inficiente, partes heterogeneae separarentur, coirent homogeneae, et istius necessitatis commotione et formatione elementa, exque horum inter se coniunctione et mixtura res omnes orirentur. Ex his vero sequitur, quod initio monuimus, vniuersi constitutionem a materialium rerum conformatione esse distinguendam.

VIII. Luna eiusdem cum sole splendoris est, ab hoc tamen mutuam lucem accipit [m].

IX. Terra rotunda est, et in medio posita. Primum hoc asseruisse Parmenidem, LAERTIVS [n] auctor est.

X. Terra vndique aequaliter distat, aequilibrioque suspensa, vt causam non habeat, cur huc potius, quam illuc vergat: et licet concutiatur, loco tamen commoueri non potest [o].

XI. Homines primi ex limo geniti sunt, mediante calido et frigido,

 quo

d) Lib. IX. ſ. 22.
e) l. c.
f) l. c. adu. Colot.
g) LAERTIVS l. c.
h) Metaphyſ. L. I. c. 4.
i) Adu. mathemat. L. IX. ſ. 9.
k) Eclog. phyſic. c. 12.
l) In conuiuio.
m) STOBAEVS l. c. c. 24.
n) LAERT. L. IX. ſ 23.
o) PLVT. de plac. phil. L. III. c. 15. qui primum terrae loca habitata diſcreuiſſe duabus ſub circulis ſolſtitialibus iacentibus zonis ait.

quo conſtant, vt omnia. Apud LAERTIVM[p] eſt ἡλίȣ ex ſole, quod commodum ſenſum non patitur, niſi dicas, ignem illum ſolis cauſam fuiſſe et effectricem et materialem hominis anima praediti, cum ſol quoque calido et frigido conſtet, quod tamen noſtro iudicio verbis Laërtii non facit ſatis. Recte itaque ALDOBRANDINVS et MENAGIVS praeferunt lectionem Cod. Baſileenſis, qui ἐξ ἰλύος habet, quod etiam cum ſyſtemate Parmenidis phyſico concordat, quod ex chao, ſiue limo igne agitato omnia prodiiſſe ſtatuit.

XII. Mundus olim interiturus eſt. Modum non addit, qui haec refert PSEVDO-ORIGENES [q], coniiciendum tamen, Parmenidem nec a Pythagorae, nec a Xenophanis ſyſtemate abiiſſe, et ignis conflagratione periodica innumeras mundorum viciſſitudines aſſeruiſſe. Vniuerſum enim non corrumpi, ex ſupra dictis notum eſt.

XIII. Pars animi principalis in pectore reſidet [r].

Dialectica Parmenidis.

Pauca haec ſunt, quae ex phyſicis Parmenidis placitis nobis ſeruauit antiquitas. Dialecticae non ignarum fuiſſe, ex eo probare contendit SEXTVS EMPIRICVS [s], quod Ariſtoteles eius diſcipulum Zenonem, eius artis auctorem faciat, quod tamen miſere concluditur. Nec ex Platonis Parmenide, quod vult FABRICIVS [t], argumentum ſumi poteſt, cum ille dialogiſmus nunquam inter Parmenidem et Socratem habitus, ſed a Platone confictus ſit. Quod vero SARISBERIENSIS [u] habet: *Parmenidem Aegyptium in rupe vitam egiſſe, vt rationes logicas inueniret*, ſine teſte fide digno dicitur. Probabilius diceretur, artis dialecticae myſteria Parmenidi non ignota fuiſſe, ſi verum eſſet, quod Phauorinus ait apud LAERTIVM [x], argumento eum vſum, quod Achillem vocat, Zenoni ab aliis adſcriptum: verum in hoc quoque certius argumentum deſideramus, nec videtur Parmenides vltra naturales ratiocinandi regulas vel mathematicos canones de dialecticis fuiſſe curioſus.

Platonis doctrina Parmenidea.

§. XI. Conſcripſit, quod iam innuimus, PLATO dialogum metaphyſicum, quem a collocutore praecipuo *Parmenidem* inſcripſit: inque eo veram Parmenideae hypotheſeos de vno ſummo et vnitatibus in eo ſitis atque fundatis ſe explicuiſſe videri voluit. Nihil vero agit aliud, quam vt, eleganter ſummam complectente FICINO [y], doceat, *quemadmodum ipſum vnum rerum omnium principium ſit, ſuper omnia, omniaque ex illo, per illud, atque ad illud, quoque pacto id ipſum extra omnia ſit, et in omnibus.* Ad cuius cognitionem metaphyſicam vt gradatim aſcendat, a ſenſibilibus ad intelligibilia, ſiue vnitates et ab his ad ſummam monada, in qua, tanquam radice, reliquae omnes haerent, aſcendit. Prolixe itaque de ideis hic diſputat, et, quae a Pythagoreis de numeris acceperat, iis aptat. Ex quibus, ſi cum iſtis conferantur, quae in antecedentibus diximus, patet, multum abeſſe hanc Platonis doctrinam a genuino ſyſtemate Pythagoreo. Cum itaque

p) ſ. 22. q) l. c.
r) PLVT. l. c. L. IV. c. 5.
s) Adu. mathem. L. VII. ſ. 6.
t) Ad l. c. SEXTI.
u) Metalog. L. II. c. 2. x) ſ. 23.
y) In argum. ad hunc dialogum p. m. 42. ſummam quoque dedit STANLEIVS P. X. p. 877. quem perſpicuitatis cauſa ſequimur.

que ſupra de Platonis hac de re mente ſatis actum ſit, aliud non afferimus, niſi quod ſpuriam hanc Parmenideam philoſophiam paucis adumbramus, licet totus dialogus, anfractuoſa diſputatione obſcurus, legendus ei ſit, qui nugas Platonicas accurate intelligere cupit. Potiora haec ſunt.

I. Omnia vnum ſunt et multa; vnum eſt idea originalis, multa vero ſingularia.

II. Dantur ideae, hoc eſt, certae quaedam communes naturae, quae includunt ſingularia, et eorum cauſae ſunt, a quibus naturam et nomen ſortiuntur. Multa vero exiſtentiam habent, prout ex vno participiauerint in ſpeciebus iſtis.

III. Singularia neque ſubſiſtere, neque intelligi poſſunt, niſi in iſta ſpecierum communitate. Vnum itaque ſpecies eſt, aliud indiuidua in vno comprehenſa.

IV. Ideae iſtae gemina ratione ſubſiſtunt in mente noſtra vt notiones, et in rerum natura vt cauſae.

V. In rerum natura ideae exiſtentes virtutem habent, tam exiſtentiam, quam nomen largiendi.

VI. Omnia entia ad hanc ideae vnitatem reducuntur, ſuntque adeo res inuiſibiles.

VII. Idea duplex eſt, *αὐτὸ τὸ καλὸν ὅ ἐςι καὶ τὸ ἀγαθόν*, pulchrum quod idem eſt ac bonum, et omnes res quas concipimus, tanquam ideas. Prius Deus eſt, alterum ſunt ſpecies rerum in ordine naturae.

VIII. In ideis illis ſecundis vnum eſt aliquod, quod eſt fundamentum omnium ſingularium et indiuiduorum.

IX. Vna eademque ſpecies in pluribus indiuiduis diuiſim exſiſtentibus, penitus eſt, neque a ſe ipſa diſtincta, ſed in ſe ipſa tota vna.

X. Multa, id eſt, ſingularia, ita ex ideis ſuis participant, vt indiuiſibiles maneant ideae, et eſſentiam in ſe ipſis habeant, nec merae relationes ſint.

XI. Etſi notiones mentis noſtrae ideas rerum referunt, et aeternas naturae formas exprimunt, non tamen ſunt entia realia, ſed tantum ſimilitudines et imagines entium; communicatio tamen ab ideis cum notionibus mentis deriuatur.

XII. Primariae ideae archetypae proprietates ſunt, vt non ſit multiplex, neque partibus et figura veſtita, ſed infinita; vt motu deſtituatur omni; vt ſit aeterna; vt potentiam et facultatem exſiſtendi omnibus conferat, ipſa vero omnem excellat eſſentiam, vt per omnes res diffundatur, et multiplicitatem vnitatis limitibus circumſcribat.

XIII. Idearum ſecundariarum proprietates ſunt, vt ſint vnum, ſed finitum; vt in mente quidem diuina exiſtant, in ſingularibus tamen conſpiciantur, e. g. humanitas in homine, vt ſint eaedem et diuerſae, eaedem in ſe ipſis, diuerſae in ſingularibus, ideoque quieſcant et moueantur; vt principiis contrariis agant, ita tamen vt contraria haec vno ſimilitudinis vinculo

coniungantur, vnde tertium quoddam exſiſtat: vt in tempore agant, quicquid agant, ſemper tamen permaneant.

Ex quibus parca manu, ne taedium difficilibus nugis lectori creemus, datis patet, Platonem metaphyſicam Parmenideam valde corrupiſſe, quaeque is de vna rerum omnium natura dixit, ad ideas ſuas formasque rerum, et cauſas retuliſſe, indeque ſeriem entium per ſe talium ex prima monade, Deo, deriuaſſe. Diſputatum eſt noſtra aetate, cum monadum doctrina a magno LEIBNITIO reuocaretur, num Parmenideam ea philoſophiam exhibeat, quod GODOFR. WALTHERVS [z] erudito commentario demonſtrare aggreſſus eſt. Etſi vero id non inuito philoſopho hoc ſummo fieri, ipſa eius confeſſio [a] probat, rectius tamen ab eiusmodi comparationibus abſtinendum eſſe putamus, quae plerumque ſyſtemata magis adulterant, quam illuſtrant.

Meliſſus. §. XII. Parmenideam doctrinam ſecutus eſt MELISSVS Samius Ithaginis filius [b], Parmenidis diſcipulus, qui vero, teſte LAERTIO [c], cum Heraclito quoque eo tempore verſatus eſt, quo Epheſii de eo ab illo commendato nihil inaudiuerant. Ex quibus circa Olymp. LXXXIV, vt habet Apollodorus quoque, floruiſſe colligitur. Fuit in republica quoque adminiſtranda magni nominis, tantaeque inter ciues auctoritatis, vt claſſi praeficeretur, qua, referente PLVTARCHO [d], Athenienſes nauali pugna vicit. Scripſiſſe librum *de ente et natura* auctor eſt Alexander Aphrodiſienſis apud BESSARIONEM [e], qui vero intercidit. Doctrinam prorſus ſecutus eſt Eleaticam, teſtibus enim veteribus ſtatuit:

I. Principium rerum omnium vnum eſſe, et immobile [f].

II. Vnum hoc omnia eſſe.

III. Vnum hoc ens eſſe infinitum, factum enim non eſſe, adeoque principium et finem non habere, non dari vero infinita plura, quam vnum [g].

IV. Infinitum hoc ens vniuerſum eſſe, et immutabile, atque immobile, et vnum, ſibi ipſi ſimile et plenum. Vacuum enim non dari, adeoque neque motum in vniuerſo, ſed tantum videri eſſe [h].

V. Res non generari atque corrumpi, verum ita tantum nobis videri [i].

VI.

z) In ſepulchris Eleaticis reſeratis c. III. §. 6. p. 17 ſeqq. qui ita Parmenideam doctrinam ordinat: I. Exiſtentia differt ab eſſentia rerum. II. Eſſentia rerum exiſtentium extra illas eſt. III. Sunt quaedam res ſimiles, quaedam diſſimiles. IV. Quae ſimiles ſunt, eodem eſſentiae conceptu comprehenduntur. V. Omnes res referuntur ad certas claſſes et ideas. VI. Omnes ideae in vno exiſtunt, in Deo, hinc omnia vnum ſunt. VII. Scientia non eſt notitia ſingularium ſed ſpecierum. VIII. Differt illa a rebus exiſtentibus. IX. Cum hae ideae in Deo ſint, ideo latent hominem. X. Hinc homini incomprehenſibilia ſunt omnia. XI. Notiones mentis idearum vmbrae ſunt et imagines. Valde tamen timemus, vt haec omnia Platonis mentem exprimant, multo minus Parmenidis. Verum in tam obſcuro argumento et tractatione facile licet diffidere.

a) Suas enim monadas eſſe τὰ ὄντως ὄντα, ſubſtantias ſimplices, Deum, animas et mentes ſimulacra vniuerſitatis ait in ep. ad HANSCHII tr. de enthuſ. Platonico.

b) LAERT. L. IX. ſ. 24. conf. MENAG. ad h. l.

c) ibid.

d) Aduerſus Coloten T. III. p. 434.

e) Contra calumniat. Platon. L. II. c. II. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 778.

f) ARISTOT. phyſic. L. I. c. I.

g) ibid. LAERT. L. IX. ſ. 24. et MENAG. ad h. l. qui plura veterum loca laudat.

h) ARISTOT. phyſic. L. IV. c. 8.

i) PLATO in Theaet. SEXT. EMPIR. Pyrrhon. hyp.

VI. De Diis nihil definiendum esse, neque enim illorum certam dari cognitionem [k].

Nihil in his est, quod non Parmenideam metaphysicam sapiat, et ibi explicatum sit. Ex quo sequitur, haec non ad physicam philosophiae Eleaticae partem referenda esse, in qua sine dubio Parmenidem quoque secutus est. Nec obstant, quae Melisso tribuunt PALAEPHATVS [l] atque SVIDAS [m], dixisse: ea, quae nata non sunt, originem non habere [n]: Aperte enim haec distinguunt inter vniuersi rationem aeternam, et ea, quae nascuntur atque intereunt, quorum illud ad metaphysicam, hoc ad physicam Eleaticam pertinet. Ex his vero de atheismo Melisso imputato iudicandum est, qui cum Parmenide eadem causa statque caditque. Prius BVDDEVS [o] posterius AVCTOR *artis cogitandi* [p] et REIMMANNVS [q] tuentur. Quae enim de Diis dixit, esse incertum, an sint? id ad physicam partem pertinet, in qua cum omnia igne et terra constare dixerit, necessario Deos gentilium subuertit. Vniuerso autem Deum formaliter inesse, metaphysica Eleatica asserebat: quod an atheismum inuoluat, nec ne, facile iudicari potest [r].

Zeno Eleates.

§. XIII. ZENO, a patria Eleates dictus, quo cognomine ab aliis Zenonibus, philosophiae studio claris, de quibus hactenus dictum est, praecipue a Cittieo, Stoicae familiae parente, distinguitur, patrem naturalem habuit Teleutagoram, Parmenides vero, quem audiuit, eum tantopere dilexit, vt filium adoptaret [s], quo nomine tamen male apud quosdam audiit, quod incesto amore ab eo diligeretur. PLATO [t] procerae staturae fuisse, et elegantis ait. Non vero philosophia tantum, sed etiam republica gerenda valde inclaruit, scriptisque eruditissimis magnam sibi famam peperit. Nulla vero re magis nominis celebritatem sibi conciliauit, quam magno et imperterrito, quem inter supremos cruciatus, ostendit animo. Rem varie narrant veteres: VALERIVS MAXIMVS [u], *patriam*, ait, *egressum, Agrigentum, miserabili seruitute obrutum petiisse, tanta fiducia ingenii ac morum suorum fretum, vt sperauerit, et tyranno et Phalaridi vesanae mentis feritatem a se eripi posse. Postquam deinde apud illum plus consuetudinem dominationis, quam consilii salubritatem valere animaduertisset, nobilissimos eius ciuitatis adolescentes inflammauisse cupiditate liberandae patriae. Cuius rei indicium cum ad tyrannum manasset, conuocato in forum*

hyp. L. III. c. 7. f. 65. SIMPLIC. ad ARISTOT. phys. L. I. c. 3. LAERT. l. c. et MENAG. ad h. l. ARIST. de coelo L. III. c. 1.

k) LAERT. l. c.

l) De incredib. p. 8. ed. GALEI.

m) In γεννητικὴ T. I. p. 473.

n) Apud Palaephatum est: ἐν ἀρχῇ ἐστιν, ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἐστι, quae rectum sensum non fundere, vidit VOSSIVS ad h. l. sed perperam emendauit. Voculam enim, οὐκ ante ἐγένετο, deesse ex Suida patet, qui ita exprimit: τὸ μὴ γενόμενον οὐκ ἔχειν ἀρχήν. Ita enim cum Eleaticis Peripatetici quoque statuerunt, mundum nunquam natum, sed aeternum fuisse, licet diuerso sensu. Ex horum vero familia Palaephatum fuisse THEON et TZETZES asserunt.

o) Thes. de atheismo c. I. §. 19. p. 61.

p) P. III. c. 19. p. m. 362.

q) Histor. atheismi l. c. p. 207.

r) Conf MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 472.

s) LAERT. L IX. f. 25. SVID. in Zeno T. II. p. 8.

t) In Parmenide. Eleaticum Palamedem vocat.

u) Lib. III. c. 3.

forum populo, torquere eum vario cruciatus genere coepisse, subinde quaerentem, quosnam consilii participes haberet: at illum eorum neminem nominauisse, sed proximum quemque ac fidissimum tyranno indicauisse, et suspectum reddidisse, increpitantemque Agrigentinis ignauiam et timiditatem effecisse, vt subito mentis impulsu concitati Phalarim lapidibus prosternerent. Alii [x] aliter rem referunt, Satyrus enim contra Nearchum, vel vt alii volunt, Diomedontem tyrannum conspirauisse, tyrannique aurem mordicus tenendo non dimisisse, cum ei quaedam manifestare se velle simulasset, donec vulneribus confectus concideret, ait. Id quod de naso morsu ablato refert Demetrius; Antisthenes nominato tyranno, post omnes eius amicos, ciuitatis peste, linguam morsu abscissam in os eius exspuisse, sicque ad opprimendum lapidibus tyrannum ciues excitauisse; Hermippus vero in mortario contusum fuisse tradit. Ex quibus liquet, valde incertas esse totius historiae circumstantias, vt in eiusmodi narrationibus solet, valde variantes. Et Valerium quidem Maximum et TERTVLLIANVM [y] audiendos non esse, quorum ille Phalarim, hic Dionysium tyrannum nominat, aetas vtriusque euincit. Etsi enim incerta Phalaridis aetas est, certum tamen mortem eius ante Olymp. LVII, vt vult BENTLEIVS, et post Olymp. LXIX. I. quod contendit DODWELLVS, non accidisse: Zeno autem teste LAERTIO [z] circa Olymp LXXIX floruit. Dionysius vero neuter tam mature regnauit, cum vtrumque viuum attigerit Plato. Hermippus vero et AMMIANVS MARCELLINVS [a] Zenonem Stoicum et Anaxarchum cum Eleate confundunt. Valerius sine ratione duos Zenones Eleates comminiscitur, quorum vnus a Phalaride Agrigenti, alter Eleae a Nearcho equuleo subiectus sit. De ipsa tamen rei veritate, cum consentiant veteres, dubitandum haud est, circumstantias coniecturis veras assequi impossibile. Generosum vero contemptum eorum fouit, qui opibus et dignitate eminerent, quae causa fuit, cur paruam Eleam fastui et splendori Athenarum praeferret, quas vt peteret, nunquam adduci potuit, sed plerumque in patria vixit [b]. Refert etiam LAERTIVS [c] conuiciis impetitum vehementius excanduisse; cumque causam interrogaretur, respondisse: *Si maledicta aequo animo admittam, neque laudatus gaudio perfundar.* Ex scriptis, quae adducit SVIDAS [d], nihil ad nos peruenit: de Empedoclis vero dogmatibus et rebus, quod ille tradit, scripsisse, falsum esse, ex temporum rationibus euincitur.

Philosophia Zenonis Eleatae.

§. XIV. Philosophiam parte rationali, id est, dialectica auxisse Zenonem Eleatem, post ARISTOTELEM [e], DIOGENES LAERTIVS [f], SEXTVS EMPIRICVS [g] et SVIDAS [h] testantur, quos recentiores plerique [i] sequuntur. Obser-

x) LAERT. L. IX. f. 26. Alios nominant MENAG ad h. l. et P. BAYLE Dict. T. IV. art. Zeno T. IV. p. 536. not. C.

y) In apologet. circa fin. z) l. c.

a) Lib. XIV. c. 9.

b) LAERT. L. IX. f. 28. c) f. 29. d) l. c.

e) Apud LAERT. L. IX. f. 27.

f) L. I. f. 18. L. VIII f. 57.

g) Adu. math. L VII. f. 7. h) l. c.

i) PETR. RAMVS schol. dial. L. I. c. 3. G. I. VOSSIVS de nat. et const. log. c. VIII. §. 2. P. GASSEND. de orig. et var. logic. c. 1. WALCHIVS hist. log. L. I. c. 2. §. 4. p. 499 seqq. reliquique fere historiae logicae auctores.

Obſeruatque Gassendvs [k], tres partes logicae Zenonianae fuiſſe, conſequutionum, dialogorum, et contentionum, priorem recte ratiocinandi regulas, quas Proclvs enumerat, exhibuiſſe, alteram colloquiorum apte inſtituendorum artem tradidiſſe, dialogos enim primum ſcripſiſſe Zenonem ex vulgi rumore refert Laertivs [l], tertiam eriſticam fuiſſe, cuius tamen auctorem conſtituit Laertivs Protagoram. Duae tamen hic occurrunt difficultates, remouendae. Vna circa vocem, dialectica et eriſtica verſatur, quae eo, quo hic ſumitur, ſenſu de Euclide demum et Megaricis reliquis adhibita eſt, vt ſupra ex Laertio [ll] obſeruatum: altera ea eſt, quod non tantum ex opinione diſputaſſe Parmenides, ſed inuentor quoque argumenti Achillei fuiſſe dicatur, vt in antecedentibus monuimus. Tolli tamen vtraque poteſt, ſi teneamus, vocem quidem dialectices iuniorem fuiſſe Zenone, rem vero, eo viuente in lucem quaſi prodiiſſe. Euclidem enim Eleaticis ſcriptis inſudaſſe ſuo loco demonſtrauimus [m]. Parmenidem vero de logica arte curioſum fuiſſe, veteres tacent, artis tamen ratiocinandi praecepta calluiſſe naturalia et mathematica in praecedentibus diximus. Imprimis vero Eleaticorum duplicem, quem aſſerebant iudicandi modum ex ratione et opinione occaſionem dediſſe, veriſimile eſt ad contentioſam diſputandi rationem deſcendendi. Cum enim metaphyſica Eleatica ſenſibus tantopere aduerſaretur, non potuit non ea magnis argumentorum phalangibus oppugnari, quae vt eluderent, cum abſurdam hypotheſin veris non poſſent, falſis ratiociniis tuiti ſunt, vnde oblata Zenoni anſa de regulis circa hanc rem cogitandi. Certe Eleaticas doctrinas hoc argumentorum genere eum defendiſſe veteres non negant [n].

An auctor dialecticae?

§. XV. Metaphyſica et phyſica dogmata, ſi principia ſpectes et fundamenta, eodem, quo anteceſſores in Eleatica ſchola, modo inſtruxit, in quibusdam, vt ſolet, mutauit. Doctrinam vero eius metaphyſicam ita exponit Aristoteles [o]:

Metaphyſica Zenonis.

I. Impoſſibile eſt, vt, ſi aliquid ſit, id genitum ſit, vel fiat; cum enim, quicquid gignitur, vel ex ſimilibus, vel ex diſſimilibus gignatur, neutrum fieri poteſt; in illis enim, omnia eundem ad ſe inuicem reſpectum habent; in his nihil ex non ente, vel minore vel deteriore, ens, maius vel melius oriri poteſt.

II. Ergo vnum tantum ens eſt, et hoc Deus eſt.

III. Ens hoc excellentiſſimum eſt, adeoque aeternum, et vnum tantum.

IV. Vnus itaque Deus eſt, isque gubernat omnia, gubernari enim haut poteſt, quia eſſet alio inferior, nec poſſet facere, quae vellet.

V. Cum vnus ſit, omni quoque parte ſimilis ſibi eſt, videndo pariter et audiendo, et reliquorum ſenſuum quouis. VI.

k) l. c. c. 2. l) L. III. ſ. 47. ll) L. IX. ſ. 22.
m) Vidit hoc Cicero Acad. Qq. L. IV. c. 42. Euclidem et Megaricos ex Eleaticis multum profeciſſe.
n) Plvtarch. In Pericle T. III. p. m. 278. Plato in Phaedro, Timon apud Laertivm L. IX. ſ. 25. conf. Bayle l. c. not. A. Parcker de Deo diſp. VI. ſect. 2. p. 492. Gassendvs de Logica c. 2.
o) De Xenophane, Zenone, Gorgia, c. 3. T. I. p. 942.

VI. Cum omni parte ſimilis ſit, rotundum eſſe oportet, neque enim parte vna hanc, aliam parte altera figuram prae ſe ferre poteſt.

VII. Quia aeternus eſt, et vnus, et rotundus, neque finitus eſt, neque infinitus. Vnum enim neque enti, neque non-enti ſimile eſt.

VIII. Cum tale vnum ſit Deus, neque moueri poteſt, neque immobilis eſt, illud enim rebus multis conuenit, hoc non-enti.

IX. Neque locus eſt, neque motus [p].

Series haec eſt ratiociniorum Zenonis, ſi Ariſtotelem, et vulgarem libri eius inſcriptionem [q] ſequamur, cuius quoque fide, non ſatis hac in re firma ſtandum eſt. Neque tamen ea quoque difficultate carent. Primum enim nodos hic nectit SENECA [r], qui *Zenonem* ait, *nimia ſubtilitate omnia negotia de negotio deiicientem dicere, nihil eſſe. Huic igitur ſi credendum, ne vnum quidem eſſe. Quid ergo*, ita infert, *nos ſumus? quid iſta, quae nos circumſtant, alunt, ſuſtinent? tota rerum natura vmbra eſt, aut inanis, aut fallax.* Summum hunc ſcepticiſmi gradum eſſe, nemo non videt, ſed haec vni quoque metaphyſico, quod adſtruxit Zeno, refragari, apertum eſt, vnde Zenoni tribuere vix audent IVSTVS LIPSIVS [s] et P. BAYLE [t]: qui tamen adducto ARISTOTELIS loco a FONSECA luculenter explicato non ſine verſimilitudine putat, Zenonem iſta aſſertione tantum in diſputationibus dialecticis vſum fuiſſe, et ita, argumento ad hominem illato, ad abſurdum eos deducere voluiſſe, qui cum Platone vnitatem abſtractam, vel punctum, ens eſſe dicerent. Alterum, quod obſcuriſſimam reddit Zenonis metaphyſicam, eſt, quod incertum ſit, quo ſenſu vnum acceperit Zeno, vtrum metaphyſico, vel logico, vel phyſico? Baelius enim, quique eius partes ſequuntur [u], vnam ſubſtantiam Spinoſiſticam ab eo tradi, clariſſimum eſſe pronuntiant, et in eodem cum Xenophane et Parmenide luto haeſiſſe putant. CVDWORTHVS [x] vero, vnum Xenophanis, Parmenidis et Meliſſi, cum vno Zenonis conuenire, mundumque non eſſe corporeum, ſed diuinum ſtatuit, cuius partes ſequitur cl. REIMMANNVS [y]. Et ſane, ſi dicendum, quod res ſit, impoſſibile fere de vera Zenonis mente ſtatuere: qui Deum quidem aſſeruit, qualem vero ei vim vocabulo ſubiecerit, nuſquam explicuit, adeoque, et Spinoziſtico et orthodoxo ſenſu explicari poteſt. Recte itaque non minus quam modeſte feciſſe nobis cenſetur ven. MOSHEMIVS [z], qui de eius diſciplina pronuntiandum eſſe illud TERENTII monet:

Incerta

p) Conf. IDEM. Phyſ. L. VI. c. 9.

q) Dubiam eam fecit κριτικώτατος FABRICIVS ad SEXT. EMPIR Pyrrhon. hypotyp L. I. ſ. 225. not. M. vſus tum auctoritate Codicis Lipſienſis, tum ratiociniis, vt euinceret c. l. non de Xenophane, ſed de Zenone c. 3. non de Zenone, ſed de Xenophane agere. Nondum tamen deſerenda nobis communis lectio videtur. Vni enim Codici Lipſienſi omnes alii recte opponuntur. Nec quae Sextus affert Xenophanis dogmata, tam affinia ſunt iis, quae c. 3. afferuntur, vt non potius iis, quae c. 1. differuntur conueniant. c. 2. etiam diſerte Zeno Xenophani, de quo diſputatur, opponitur. Nec Xenophanes dixit, Deum eſſe nec ens, nec non-ens, ſed ens vnum, quod c. 1. traditur. Alia mittimus.

r) Epiſt. 58.

s) Manud. ad phil. ſ. Stoic. L. II. diſſ. 4. p. 136.

t) l. c. not. E.

u) BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I §. 19. p. 62.

x) Syſt. intell. c IV. §. 21. p. 473.

y) Hiſt. atheiſm c XXX. §. 5. p. 208.

z) Ad l. c. CVDWORTH.

Incerta haec, ſi tu poſtules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam ſi des operam, vt cum ratione inſanias.

Ita enim recte rationes iudicandi de ſyſtemate Zenoniano iniri, patet vel ex eo, quod a communibus reliquorum philoſophorum notionibus diſceſſit, nimiaque abſtractionum metaphyſicarum ſubtilitate, vni ſuo omnes entis et non-entis affectiones et praedicata denegauit, adeoque neque mobile, neque immobile, neque finitum, neque infinitum eſſe dixit, id eſt, ex entium vel non-entium claſſe non eſſe affirmauit, ſed metaphyſicum quid ſibi concepit; cum nihil ens eſſe diceret, quod non aliquam haberet magnitudinem. Hunc metaphyſicum conceptum cum non explicuerit, quis, quaeſo, has diſpellet tenebras? Quia tamen operoſis contra motum pugnauit argumentis, quae copioſe explicuit BAYLE [a], ſuſpicio non iniuſta eſt, a metaphyſica Eleatica eum non receſſiſſe, nugis tamen et tricis dialecticis rem in ſe obſcuram magis obſcuraſſe et reddidiſſe implicitam. Talia enim ratiocinia ſunt, quibus motum impugnauit [b].

X. Plures mundi ſunt [c]. Eleaticum hoc eſt, ab anteceſſoribus relictum Zenoni.

XI. Vacuum datur nullum [d]. Neceſſario κύϱιον δόγμα phyſicorum ante Ariſtotelem, Zenoni quoque placuit, qui motum locumque negauit, et ad vtramque extenſionem requiſiuit. Hinc enim innumeras oriri difficultates ea ſatis probant, quae noſtra aetate inter Carteſianos et Gaſſendi ſequaces, itemque inter illos et Neutoni atque huius et Leibnizii aſſeclas de hac re diſputata ſunt [e].

XII. Natura omnis conſiſtit in calido et humido, ex frigido et arido, quae inter ſe commutantur.

XIII. Homo ex terra factus eſt, animaque eius ex quatuor iſtorum temperamento extitit, nullo eorum praedominante [f].

Leucippus Eleaticam philoſophiam immutat.

§. XVI. Hactenus metaphyſica quadam ratione de vniuerſo diſputauit Eleatica ſecta; phyſica ſecundum opinionem expoſuit, et a ſectis arbitrariis illuſtrauit principiis. Aliter vero rem inſtituit LEVCIPPVS, quem Eleatem quidam faciunt, Abderitanum alii; ſunt etiam, qui Melium dicant [g]. Is vero, etſi Zenonis erat diſcipulus, et Meliſſi forte quoque [h], eandem tamen, quam praeceptor tenuit, de rebus naturalibus diſſerendi viam non tenuit, nouumque in hac ſecta excogitauit ſyſtema phyſicum [i]. Scripſit *opus phyſicum*, hodie deperditum, vnde, quae de eo referunt, hauſere ſcriptores veteres. Liber etiam *de mente* ei tribuitur et ſcripta alia [k], quae plerique diſcipulo eius Democrito, qui Leucippeam phyſicam perfecit et abſoluit, adſcribunt.

Iii iii i 2 §. XVII.

a) l. c. not. E.
b) ARISTOT. Phyſ. L. VI. c. 9.
c) LAERT. L. IX. ſ. 29. d) ibid.
e) Inde enata occaſio, quod Leibnizius nihil noui oriri, vel interire prorſus quicquam diceret, Leibniziana cum Eleaticis comparandi cl. DES MAIZEAVX Ep. ad Conteum T. II. recueil de prec. etr. p. 372.
f) LAERT. l. c.
g) LAERT. L. IX. ſ. 30.
h) TZETZ. Chil. v. 980.
i) PSEVDO-ORIGENES philoſophum. c. XII. p. 88.
k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. V. I. p. 778.

Rationes derelictae metaphysicae Eleaticae.

§. XVII. Rationes vero cur, et quomodo Eleaticam metaphyficam dereliquerit Leucippus, nouumque fyftema fecutus fit, quod naturali magis modo, quique fenfibus etiam fatisfaceret, inftrueretur, comparatis fcholae Eleaticae circumftantiis facile detegi poffunt. I. Scilicet ex antecedentibus repetendum eft, metaphyficis argumentis atque abftractionibus maxime fenfus offendiffe Eleaticos priores, et de vniuerfo ita ftatuiffe, vt non poffent non fenfuum labefactari teftimonia, nutareque, quae ad explicanda rerum fenfibilium φαινόμενα afferebant, principia. Quibus medicina adhibita, quae faluti effe debebat, fuit exitio. Senfuum enim cum fidem accufarent, et a veritatis certae cognitione remouerent, fola opinione illis relicta, actum erat, fi verum fatendum, de tota phyfica, quae nullius naturalis effectus caufam et rationem afferre poterat, quae non contraria ratione conuelleretur, vel metaphyfico etiam argumento aliquo euerteretur. Id quod viris, ferio et fecundum naturam philofophari cupientibus neceffario difplicuit.

II. Fuiffe inter hos Leucippum et Democritum, iudicii, quo pollebant, acies facile fuadet. Qui cum folida magis defiderarent, et obiectionibus phyficorum premi fyftema Eleaticum cernerent, fruftra ad praeceptorum induftriam confugiebant. Nihil enim illi reponebant, nifi inanes ftrophas et fubtilitates dialecticas, quibus irretitur quidem, non vero eruditur, animus: id quod imprimis Zenonem, Leucippi praeceptorem fecifffe, in antecedentibus probauimus. Eae vero homines hos, naturae arcanorum nofcendorum auidiffimos, non fatiabant, vnde anfa enata eft de mutando agitandi fyftemate Eleatico, vt magis naturae et fenfibus refponderet.

III. Neque tamen, cum Eleatica difplicerent, ad alias fectas recurrere licebat, aliudque naturae fyftema fequi. Ionici enim in illis terrarum partibus minus innotuerant, et ipfa quoque eorum phyfiologia nimis fapiebat metaphyficam [l], Pythagorei vero, qui magna fui fiducia de rebus naturalibus differebant, eodem fere, quo Eleatici, haerebant luto, et myfteria naturae non retegebant, fed nouis abfcondebant, et, quod recte in iis culpat non nemo [m], ad rationes etiam abftractas et immutabiles, veluti numeros et proportiones confugiebant, quibus natura rerum non recluditur. Propius itaque ad veneranda naturae limina accedere aufi, relictis numeris, proportionibus, harmoniis, ideis, qualitatibus et formis elementaribus, quaeque alia fuere afyla ignorantiae, ad quae phyfici hactenus confugerant, ipfa adiere corpora, eorumque conditiones et naturam phyficam et mechanicam examinantes, motum, figuram, partium fitum, tenuitatem et fimilia: ex his cuiusque virtutes aeftimarunt, actiones definierunt, effecta explicarunt, ficque inter rationem et fenfus, eiectam hactenus per Eleaticos, reuocarunt concordiam.

IV. Huic, quem fibi fixerant, fini obtinendo nihil magis fauere videbatur, quam philofophandi methodus per atomos, id eft, per particulas materiae

l) Certe ita illud adplicuerat, qui Ionica didicerat, Parmenides.

m) BVRNET, archaeol. philof. L. I. c. XII. p. 433.

teriae minimas et indiuifibiles. Quam a Phoenicibus eorumque philofopho Mocho, vel Mofcho a Pofidonio deriuari falfo et fine probabili ratione, contra CVDWORTHVM [n] *libro primo* demonftrauimus. Notum tamen ex hactenus fufe allatis, fuiffe ante Leucippum et Democritum philofophos complures, qui in particulas minimas materiam diuiderent. Ea enim ratione non Anaxagoras tantum particulas fimilares introduxit, fed Empedocles quoque, Ecphantus, Hippo, Heraclitus, aliique minima tanquam πρώτως ὄντα in materia confiderarunt. Nec a verifimilitudine abludit, Leucippum virum acrem occafionem inde arripuiffe, de fyftemate atomiftico cogitandi. Facile tamen, vt peracuto vtebatur iudicio, difficultates peruidebat, quibus premebantur, qui eiusmodi particulas minimas in materia ponebant, quas ex ARISTOTELE [o] paffim difcimus. Cum enim particulas iftas qualitatibus induiffent omnes, motum vero et coniunctionem a principio externo deriuaffent, fua iftis affectionibus, quibus particulas veftiebant, vineta caedere, et fyftemata propria euertere videbantur, adeoque totam per particulas philofophandi methodum immutantes ἁπλῶς magis et naturae conuenienter de iis philofophari coepere. Quae fi recte teneantur, facile diffenfus veterum et recentiorum tolli poterit, vtrum fyftema atomifticum Leucippi inuentum fuerit, nec ne? Ante eum enim in particulas diuififfe phyficos materiam, negari nequit, fyftema vero atomifticum, quod particulas omnibus qualitatibus, praeter figuram et motum, priuat, fruftra ante Leucippum quaeras [p].

V. Ea vero ipfa ratio, quae ab Eleatico fyftemate Leucippum et Democritum alienabat, deferere quoque eos coëgit veteres, particularum qualitatibus inftructarum architectos. Hae enim formae et qualitates non nifi mentis praecifione et abftractione cognofci poterant, et fi hos audias, in folo etiam philofophorum ingenio extabant: ipfis vero conftitutum erat, nihil admittere, quod non ipfam rerum naturam, fenfusque teftes haberet. Cum vero imprimis obferuaffent, nugatos fuiffe Eleaticos de caufa motus vniuerfi differentes, alios vero philofophos Eleaticis non meliores, caufam aliquam vel externam, vel internam metaphyficam motus auctorem pofuiffe, quam tamen nec fenfibus affequi poffe, nec ad naturam rerum explicandam neceffario requiri exiftimabant, omne illud metaphyficorum principiorum genus reiecerunt, et fecundum fenfus et mechanicas corporum difpofitiones ratiocinari inftituentes, particulis indiuifibilibus motus principium internum tribuerunt, cuius ope et particularum fitu, figura et varia combinatione rerum omnium generationes demonftrarent. Ex quibus luculenter, nifi prorfus coecutimus, conftare putamus, cur Leucippus et Democritus, quique horum veftigiis inftitit Epicurus, in rerum naturalium peruefligatione Deum omiferint. Eos enim ideo potiffimum et directo fcopo id feciffe, vt Deum e rerum natura tollerent, aperti eius ho-

n) Syftem. intell. c. I. §. 6 feq. p. 9 feqq. ad quem vero doctiffimi Interpretis animaduerfiones obferuandae.

o) Vid. libri phyfici et metaphyfici de generatione etc.

p) Conf. MOSHEM. l. c. p. 23. not. 1.

ſtes et mechaniſmi atheiſtici patroni, CVDWORTHO aſſerenti [q] vix fidem habeas. Veriſimilius eſt, habuiſſe eos Deum pro cauſa metaphyſica, quam in phyſicis conſiderandam non eſſe credebant, ſiue, plane ens rationis Deum eſſe crediderint, ſiue eum tantum ex phyſica in metaphyſicam quaſi relegauerint, de quo, cum ſcripta ipſorum non extent, fruſtra diſputari credimus, ideoque etiam de atheiſmo Leucippi et Democreti nihil certi et ſolidi dici poſſe exiſtimamus.

VI. Licet vero a Xenophanis, Parmenidis, Meliſſi et Zenonis ſyſtemate valde diſcedebant Leucippus et Democritus, callide tamen ita argumentorum ſuorum aciem inſtruebant, vt ab Eleatico ſyſtemate non nimis receſſiſſe viderentur. Vnum enim et ipſi ens ponebant, nempe atomos, vacuo, quod Eleatici priores abiecerant, inter non-entia numerato. Hos atomos figura, ſitu, ordine differre ſtatuebant, ſed eſſe tamen has ſolas modificationes materiae aſſerebant. Cumque ex innumera figurae, loci, ſitus, et coniunctionis variatione rerum omnium faciem deriuarent, facile iis erat, Eleaticorum de ſenſuum opinione et incertitudine ſententiam nouis roborare ratiociniis, id quod magna oſtentatione feciſſe Democritum, poſtea oſtendemus.

VII. Vt vero nihil ſemel incipitur et perficitur, ita atomiſticum quoque ſyſtema non ſimul et ſemel in iuſtum habitum formamque effictum eſt, ſed Leucippus initia formauit, Democritus auxit: qui cum difficultates omnes non ſuſtuliſſet, immutauit id aliquantum Epicurus, et concinniorem naturae diſpoſitionem iuxta atomiſticam doctrinam excogitauit. Cauendum itaque eſt, quod multis accidit, ne Democriti et Epicuri philoſophiam naturalem inter ſe confundamus, ex hac illam illuſtrare aggreſſi.

Diſcrimen inter ſyſtema atomiſticum Leucippi et Epicuri.

Differre enim inter ſe vtramque, collatis φιλοσοφȣμένοις vtriusque, luculenter diſpaleſcit. Leucippus enim et Democritus 1. ex atomorum inter ſe omnium concurſu omnia oriri poſſe credebant; Epicurus quasdam atomos ita ab aliis diuerſas eſſe exiſtimabat, vt nunquam concurſu iungi poſſent. 2. Illi atomis motum directe tribuerunt deſcendentem, Epicurus leuiter quoque declinantem. 3. Illi grauitatem inter ſe differentem atomis abiudicabant, his tribuebat. Immo Leucippus quoque et Democritus vitam quandam ineſſe particulis indiuiduis, ſi veteres quosdam audias, concedebant, quam praeter innatum mouendi conatum omnem iis denegabat Epicurus [r]. Quod diſcrimen ſine dubio cauſa fuit, cur non tantum Leucippi nunquam mentionem fecerit in ſcriptis ſuis Epicurus [s], ſed cur etiam ſyſtema ſuum atomiſticum ipſum inueniſſe, videri voluerit, quia ſcilicet putabat, ſua a Democriteis valde differre.

VIII. Non omittendum vero et hoc eſt, in conſideratione huius phyſiologiae generali, incertitudinem per omnem veteris philoſophiae hiſtoriam

q) l. c.

r) Conf. SCIPIO AQVILIAN. de plac. phyſic. ante Ariſtot. c. XIV. p. 62.

s) Ita intelligenda ſunt verba LAERTII L. X. ſ. 13. ȣ̓δὲ Λεύκιππόν τινα γεγενῆσθαι φιλόσοφον, non vero, quod GASSENDVS vit. Epic. c. I. p. m. 131. et BAYLE Dict. T. III. art. Leucippe p. 99. putant, negaſſe Epicurum, quod Leucippus philoſophus vnquam extiterit. De praeceptoribus enim Epicuri loquitur Laërtius. conf. FABRIC. l. c.

ſtoriam late regnantem in hac quoque parte deprehendi. Dudum enim periere ſcripta non Leucippi tantum, ſed Democriti quoque, polygraphi, adeoque ex certis et indubitatis fontibus de eorum decretis naturalibus iudicari non poteſt. Ex aliarum itaque ſectarum aſſeclis percipienda ſunt de eorum opinionibus teſtimonia. Verum et horum pars maior intercidit, nec quae Theophraſtus, Callimachus et Thraſyllus ſcripſere, ad horum virorum hiſtoriam pertinentia ſuperſunt [t]: quique ad nos peruenere, ſuſpecti ſunt, vel fidei malae vel negligentiae. Prius enim de Ariſtotele, Leucippi et Democriti placita paſſim enarrante, obſeruandum eſſe, ſupra iam in eius vita dictum eſt, poſterius Laërtio obiicit BVRNETIVS [u], qui ab *eo parum philoſopho quaedam perturbate recenſeri, et ita enarrari* queritur, *vt neque conſiſtere, neque cohaerere videantur, niſi laxe admodum ſingula exponamus.* Ex recentioribus, praeter PETRVM BORELLVM, cuius libri, quantum ſcimus, *de vita et philoſophia* Democriti promiſſi, lucem non viderunt, IOH. CHRYSOSTOMVS MAGNENVS, in *Democrito reuiuiſcente*, ſiue commentario *de vita et philoſophia Democriti* [x], eius pricipiis nouum ſyſtema phyſicum inaedificauit, multa vero ex ſuo, quaedam etiam ex Peripatetica ſchola adiecit. Laudant etiam NICOLAI HILLII *philoſophiam Epicuri, cum Democritea et Theophraſtea collatam* MORHOFIVS [y] et FABRICIVS [z], quam non vidimus. SCIPIO AQVILIANVS [a] quoque prolixe Leucippi et Democriti placita expoſuit, non vero obſcure tantum et ſatis confuſe, vt ſolet, ſed et ſolis Ariſtotelis teſtimoniis nixus: vnde ſolus ſequendus non eſt. Nec Epicurea quoque phyſiologia, eiusque interpres egregius PETRVS GASSENDVS aliter, quam diligenter obſeruato diſcrimine Leucippeï et Epicurei ſyſtematis, in partes vocandus eſt.

§. XVIII. Phyſicam ſuam, quomodo ratiociniis inſtruxerit Leucippus, ex Democriti omnium optime philoſophia videri poteſt, qui eam illuſtrauit et perfecit. Dabimus tamen doctrinae eius ſummam, qualem nobis exhibuit LAERTIVS [b], vt incunabula philoſophiae atomiſticae pernoſcamus. Ita vero Leucippus tradidit:

Phyſica Leucippea.

I. Vniuerſum eſſe infinitum [c].

II. Huius partem plenam eſſe, partem inanem.

III. Partem plenam eſſe infinitis corpuſculis ſiue atomis, quae infinita praeſtent rerum principia et elementa in vacuo infinito.

IV. Ex his corpuſculis in hoc inane incidentibus et ſibi inuicem implicatis naſci omnia.

V. Sic autem fieri mundos infinitos [d], ex his elementis oriundos et in ea reſoluendos: ex infinito per abſciſſionem multa corpora, omnigenae figurae

t) Vid. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. I. c. 14. p. 73 u) l. c. p. 434.

x) Hag. Com t 1658. 12.

y) Polyhiſt. T. II. p. 183. z) l. c. p. 763.

a) l. c. c. VIII. ad XVII. p. 31 ſeqq.

b) L. IX. ſ. 30 ſeqq. quem ſecutus eſt PSEVDO-ORIGENES philoſophum. c. XII p. 88 ſeqq.

c) Exorſus eſt Leucippus phyſiologiam ſuam principio in Eleatica ſcho la hactenus recepto, ſed diuerſiſſimo ſenſu.

d) THEODORIT. therapeut. Serm. IV. MENAG. ad LAERT. L. IX. ſ. 31.

figurae in magnum vacuum ferri, eaque in vnum coacta, vorticem aliquem efficere [e].

VI. Istis vertiginibus corpuscula haec offendere se inuicem, ac circumuolui modis omnibus, atque ita discerni, vt seorsim similia, quae sunt sui similia, petant.

VII. Cum vero pondere sint aequalia, neque ob multitudinem circulari motu ferri possint, exilia quidem ad exterius vacuum contendere, velut dissultantia, cetera consistere, et innexa atque in se implicata inuicem concurrere, atque primam concretionem quandam efficere rotundam [f].

IIX. Hanc autem velut membranam existere, continentem in se omnigena corpora, quae dum secundum medii reluctationem circumuoluuntur, tenuem per gyrum membranulam fieri [g], iuxta vorticis tractum, contiguis corporibus semper confluentibus, atque ita fieri terram, dum iuncta manent, quae ad medium ferebantur.

IX. Ipsum rursus exteriorem ambitum membranae instar augeri, iuxta externorum influentiam corporum, et, cum vertigine fertur, quaecumque attigerit, ea retinere.

X. Ex his quaedam complicata concretionem facere, primo quidem humidam et luteam, exsiccata vero motu suo, quo cum toto circumaguntur, deinde accensa et ignita, siderum efficere naturam.

XI. Esse solis circulum extimum, lunae terrae proximum, ceteris in medio horum positis.

XII. Sidera omnia ob celeritatem motus ignescere, solem vero inflammari a sideribus, lunam paululum ex sole ignis sibi vsurpare.

XIII. Solem et lunam deficere, quod terra ad meridiem vergat, quae vero ad septentrionem sunt, niuibus conspergantur, pruinis algeant, in glaciemque concrescant [h]. Solem quidem raro deficere, lunam vero saepe, quod sint impares eorum circuli.

XIV. Vt generationem, ita et incrementa mundi et diminutiones, et corruptiones ex quadam necessitate procedere. Qualis vero necessitas ea sit, Leucippus quidem non explicuit [i]. Ita pro vno metaphysico infinita elementa physica, sed qualitatibus nudata posuit, vacuumque hactenus in scholis physicorum a Thaletis aetate non admissum, ex exilio quasi reuocauit. Qua in re vtrum naturae conuenienter egerit, nec ne, neque veteres, neque recentiores inter se concordarunt. Inter illos enim plerique, etiam post Democritum vacuum, vel proscripserunt, vel extra mundum ablegarunt [k]: inter hos vero, reducto, quod extorre veluti delituerat, vacuo, a Galilaeo, Toricellio, Gassendo, Newtono, magna ea de re Cartesii et Leibnizii

e) Praelusit itaque Leucippus Cartesio, vt recte notatum HVETIO Cens. philos. Cartes. c. VIII. et P. BAYLE Dict. T. III. art. Leucippe p. 99.

f) Lucem dat CICERO de N. D. L. I. qui alia leuia, alia aspera, rotunda alia, partim angulata, curuata quaedam et quasi adunca posuisse Leucippum ait.

g) PLVT. de plac. philos. L. II. c. 7.

h) ibid. L. III. c. 12

i) LAERT. et PSEVDO-ORIGENES ll. cc.

k) Ita Pythagorei et Stoici, secundum quos mundus in vacuo infinito extramundano respirat. Vacuum vero ii admittere non potuerunt, qui animam mundi asseruerunt.

nizii sectatoribus mota illis est controuersia, de qua ad nostra tempora delati pluribus differemus.

§. XIX. Sequacem Leucippus habuit Democritum, inter maxima antiquitatis ingenia numerandum, de cuius vita et philosophia scriptores in praecedentibus nominauimus [l]. Patriam non habuit Miletum, vt quidam voluerunt [u], sed Abderam, Thraciae oppidum [m], non fama minus Democriti, quam simplicitate ciuium celebre, quae in prouerbium abiit [n]. Patrem alii Hegesistratum vocant, alii Athenocritum, quidam Damasippum [o], trium filiorum parentem, inter quos Democritus natu fuit minimus [p]. Genus ei fuit nobilissimum, et illustribus maioribus satum. Tempus natiuitatis varie definiunt scriptores veteres. Thrasyllus enim Olymp. LXXVII. 3. anno vno Socrate maiorem natum esse dicit [q], Apollodorus autem in chronicis Olymp. LXXX. 1. ponit [r], quocum conueniunt, quae ipse Democritus alicubi tradidit, XL annis Anaxagora se esse iuniorem, si illum natum esse Olymp. LXX. 1. ponamus. AELIANVS [s] vero aperte fallit atque fallitur, qui Alexandri M. aetate vixisse, et conquestoris huius de vno mundo subigendo inquietudinem risisse narrat, cum tamen infiniti mundi sint. Recte enim notatum GELLIO [t], Socratem Democrito et Hippocrate natu posteriorem fuisse, sed temporibus quibusdam iisdem vixisse. Sic enim, si Alexandrum attigisset Democritus, post Socratem vixisset Olymp. XCVI iteremtum. Cumque per integrum fere seculum Democritus vitam duxerit, mirandum non est, ad varia eum tempora referri [u]. Hoc vero certum ex dictis est, vixisse eum cum Anaxagora et Archelao, et Socratem quoque viuendo attigisse [x]: quo tempore etiam Parmenides et Zeno atque Protagoras vixerunt. Belli enim Peloponnesiaci tempore maxime eum floruisse, CCC post vrbem conditam annis, ait PLINIVS [y], CCCXXIII, GELLIVS [z], EVSEBIVS [a] Olymp. LXX. Diuitiis censeri potuisse Democritum, VALERIVS MAXIMVS [b] testatur, quae tantae fuerint, vt pater eius Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit: quod referentis fidei relinquendum est. Nam Abderitas Xerxem in Asiam redeuntem conuiuio excepisse HERODOTVS [c] scribit, quae forte occasionem dedere, incredibile illud, si numerum militum in Xerxis exercitu cogitamus, epulum comminiscendi, quod maiori verisimilitudine fugiente, quam aduentante, Xerxe institutum fuisse credi potest [d]. Reliquisse

Democritus.

l) Addi possunt PAGAN. GAVDENTIVS, qui librum suum de doctrina Democriti laudat de philos. Rom. c. 29. IO. BAPT CAPPONI paradoxon philos. Democriticae, vt peculiares quasdam dissertationes aliis narratas taceamus. Add. BAYLE Dict. T. II p. 269 seqq.

u) LAERT. L. IX. s. 34.

m) ib. POMP. MELA. L. II. c. 2. SOLIN. c. 10.

n) CICERO ad Attic. L. IV. ep. 16. IVVEN. Sat. IX. v. 49. MARTIAL. L. IX. ep. 25. Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Abdere, p. 13. qui multa docte cumulat.

o) LAERT. l. c. SVIDAS in Democr. T. I. p. 542.

p) ibid. AELIAN. L. IV. c. 20.

q) LAERT. l. c. r) ib. s. 41.

s) l. c. t) Lib. XVII. c. 21.

u) Conf. BAYLE l. c. not D.

x) LAERT. l. c. y) Lib. XXX. c. 1. z) l. c.

a) In chronicis. DIOD. SICVLVS Ol. XCIV. 1. aetatis anno XC. expirasse scribit Bibl. L. XIV. c. 11. quibus incidit annus natiuitatis in Olymp. LXXI. 2.

b) Lib. VIII. c. 7. c) Lib. VIII.

d) Ideo hanc quoque fabulam reiicit BAYLE l. c. not A. p. 269.

quiſſe vero Democriti parenti Xerxem apud eum hoſpitantem Magos quosdam et Chaldaeos, gratitudinis ſtudio, auctore Herodoto refert LAERTIVS [e], qui addit, puerum adhuc aſtronomiae et theologiae myſteriis ab iis fuiſſe imbutum. Poſt parentis obitum, deſtinatum itineris ad barbaros conſilium executurus, hereditatis portionem eam, quae parata pecunia conſtaret, elegit, fundis villisque fratribus relictis [f]. Teſtaturque Demetrius centum talenta ipſius partem exceſſiſſe. Non audiendus itaque eſt VALERIVS MAXIMVS [g], qui patrimonium, parua ſumma retenta, patriae donaſſe ſcribit, nec HORATIVS [h] et CICERO [i] aliique [k] admittendi, qui patrimonium neglexiſſe, agrosque deſeruiſſe incultos tradunt. Aliud enim diuturnum et longinquum iter, non ſine magnis ſumtibus ſuſcipiendum poſtulat, facileque euincitur, ex vna Anaxagorae hiſtoria, duas eiusdem commatis eſſe confictas. Iſto itaque inſtructus argento, more ſeculi ſui, quod ſapientiam a barbaris petendam eſſe ſibi perſuaſerat, et philoſophorum ſine dubio Perſarum inſtigatione incitatus, ad barbaros iter inſtituit, et quod, Demetrio et Antiſthene auctoribus laudatis, LAERTIVS [l] narrat, in Aegyptum ad ſacerdotes profectus eſt, geometriae diſcendae cauſa. Ab his ad Aethiopum Gymnoſophiſtas diuertit, et ex Africa in Aſiam ſoluens, in Perſiam ad Magos abiit, ſuntque, qui in India quoque cum Gymnoſophiſtis fuiſſe conuerſatum aſſerunt [m]. De quo itinere ita eum loquentem allegat CLEMENS ALEXANDRINVS [n]: *Inter omnes meae aetatis homines plurimas peragraui terras, maximeque remota inueſtigaui, plurimasque ſiue aëris, ſiue terrae obſeruaui varietates, doctiſſimos vero homines audiui, neque in componendis ad demonſtrandum lineis quisquam adhuc me ſuperauit, ne inter ipſos quidem Aegyptios illi, qui Arpedonaptae audiunt.* Adiicit his STANLEIVS [o]: cum Aegyptiis, vt ipſe affirmat, annos vixiſſe LXXX, id quod omnem ſuperat veriſimilitudinem, etiamſi centenario maiorem ponamus obiiſſe Democritum. Valde vero detorſit Stanleius Clementis verba, quae aliud non volunt, quam cum omnibus iſtis populis ad octogeſimum vsque annum peregrinando fuiſſe conuerſatum [p]. In Aegypto enim quinque tantum annos commoratum fuiſſe, veterum alii tradunt [q]. Vehementer vero veremur, ne mendum apud Clementem, quem excerpſit EVSEBIVS [r], in numero ſit: cum enim poſt parentis demum obitum peregrinatus ſit, ad vitae vsque finem in itineribus haeſiſſet, ſi iſte numerus verus eſſet. Vnde ſuſpicio nobis enata eſt, vel numerum corruptum, vel locum ex ſuppoſititio aliquo Democriti libro, quales multi circumferebantur, hauſtum eſſe. Leucippum illum hac temporis mora quoque audiuiſſe, dubio

e) Lib. IX. ſ. 34.
f) ib. ſ. 35. 36.
g) l. c. AELIAN. l. c.
h) Ep. L. I. epiſt. 12. v. 12.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos,
Cultaque, dum peregre eſt, animus ſine corpore velox.
i) De finib. L. V. c. 29.
k) PHILO de vita theor. p. 891. ORIG. contra Celſ. L. II. p. m. 86.
l) l. c.
m) Citati. AELIAN. SVIDAS ll. cc.
n) Stromat. L. I. p. 304.
o) P. X. p. 887.
p) Σὺν τοῖς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἐπ' ἔτεα ὀγδώκοντα ἐπὶ ξείνης ἐγγενήθην.
q) LAERT. AELIAN. SVIDAS ll. cc. DIOD. L. I.
r) Praep. L. X. c. 2.

bio caret, addunt alii Anaxagoram, quos tamen errare, et Democritum infenſum fuiſſe Anaxagorae, ait Phauorinus: alioque teſtatur loco LAERTIVS [s], Anaxagoram quoque erga Democritum infeſto fuiſſe animo, eo quod ad colloquium eum non admiſiſſet. Eadem incertitudine laborat, num in Graeciam venerit, et Athenis, ignotus Socrati, eum nouerit, nec ne, quod affirmant praeter VALERIVM MAXIMVM [t], Thraſyllus apud LAERTIVM [u], negat Demetrius Phalereus [x]. Certius eſt, Pythagoreorum aliquem eum audiuiſſe [y]. Hos enim philoſophos illum eſſe imitatum, Thraſyllus affirmat, et ipſius Pyhagorae laudando meminiſſe ait; illud et Glaucus Rheginenſis, iſtorum temporum ſcriptor aſſerit: quis vero eius praeceptor inter Italicos fuerit, incertum eſt. Duris enim Arimneſtum, Pythagorae filium eum audiuiſſe dicit [z], Apollodorus Philolao coaeuum facit, quod poſterius temporum rationibus aptius reſpondet. Arimneſti enim tempora in adoleſcentiam Democriti incidunt, qua nondum ad has terras appuliſſe videtur. Ita vero diuturnis et longinquis itineribus effectum eſt, vt ingenii theſauris onuſtus, pecunia vacuus domum rediret, poſtquam eo, quem ſupra tetigimus modo, omnia explorando, doctiſſimosque homines audiendo nulli nec labori, nec ſumtibus pepercifſet. Mirum itaque non eſt, reuerſum in patriam humili ſatis et abiecta ratione vitam egiſſe, cum facultates omnes peregrinando conſumſiſſet [a]. Damaſis [b] itaque frater neceſſariis laborantem humaniter ſuſcepit atque aluit. Refert hac occaſione LAERTIVS [c]: cum lex eſſet, vt ſepultura in patria negaretur ei, qui ſua omnia conſumſiſſet, Democritum quidem, id intelligentem, vt ne inuidorum quorundam et ſycophantarum pateret calumniis, Antiſthene teſte, *diacoſmum* ſuum *magnum* populo praelegiſſe, (quod ſcriptorum eius erat optimum,) ea re quingentorum talentorum munus promeruiſſe, ſtatuamque praeterea ex aere. Id difficulter credi poteſt, cum tanti aeris ſumma, iſtis potiſſimum temporibus, regios theſauros exhauſiſſet, in exiguo oppido non quaerenda. Vnde vel tota narratio fabulis adnumeranda [d], vel aliquod tantum munus innocentiae et diligentiae teſtimonium accepiſſe, ſtatuendum eſt, quod et ATHENAEVS [e], et vetus HORATII interpres [f] aſſerunt, nulla pecuniae ſumma indicata. Dubitatione tamen caret, eruditione ſua, praecipue rerum naturalium cognitione, apud Abderitas, craſſo licet ſub aëre natos, magnam admirationem famamque fuiſſe conſecutum. Factum id imprimis eſſe, vbi futura quaedam praedixerat, ſequensque rerum euentus fidem fecerat, ait LAERTIVS [g]. Harum praedicationum duo exempla ſuppeditat PLINIVS [h].

Kkk kkk k 2 Narrat

s) Lib. II. ſ. 14. L. IX. ſ. 34.
t) Lib. VIII. c. 7. u) ſ. 36.
x) ib. Hinc diiudicanda ſunt, quae CHR. MAGNEN. in Democrito reuiu. p. 28. hac de re habet.
y) LAERT. L. IX. ſ. 38.
z) PORPHYR. vit Pythag. n. 3.
a) LAERT. ſ 39.
b) Damaſis LAERTIO l. c. dicitur, Damaſtes SVIDAE l. c. Damaſus PLINIO H. N. L. XVIII. c. 35. primum recte legi putat MENAG. ad l. c. Laërt.
c) ſ. 39. qui tamen variare ſcriptores in hac narratione prodit.
d) Placet hoc cl. r. HENR. SCHVLZIO hiſtor. medic. Per. I. Sect. II. c. 7. §. 50. p. 179.
e) Lib. IV. p. 168.
f) Apud MENAG. ad l. c. Laërt.
g) l. c. h) Lib. XVIII. c. 28. 35.

Narrat enim, *Democritum praeuiſa olei caritate ex futuro vergeliarum ortu, magna vilitate propter ſpem oliuae coëmiſſe in toto tractu omne oleum, mirantibus, qui paupertatem et quietem doctrinarum ſciebant ei imprimis cordi eſſe. Atqui vt apparuerit cauſa et ingens diuitiarum curſus, reſtituiſſe mercedem anxiae et auiae dominorum potentiae, contentum ita probaſſe, opes ſibi in facili, cum vellet, fore. Fratre quoque Damaſo metente ardentiſſimo aeſtu, orauiſſe eum, vt reliquae ſegeti parceret, raperetque de ſecta ſub tectum, paucis poſt horis ſaeuo imbre vaticinatione approbata.* Idem affirmat etiam CLEMENS ALEXANDRINVS[i]. Prior tamen hiſtoria de Thalete quoque narrata capite huius libri primo a nobis excuſſa fidem non merere deprehenſa eſt, ſine dubio ad comparandam aſtrologiae auctoritatem atque famam excogitata: poſterior infra eruditionem tanti naturae interpretis eſt, cum ruricolarum mediocri pateat experientiae. Alias rerum naturalium praedictiones narrat SVIDAS[k], qui videndus. Ita vero non pro diuino tantum haberi dignus iudicatus eſt, vocatusque ipſa ſapientia, vel quod AELIANVS[l] habet, philoſophia, ſed et ſumma rerum apud Abderitas ei commiſſa eſt, in quo tamen munere, magnis in rempublicam meritis enituiſſe, quod iactat MAGNENVS[m], apud veteres non legitur. Vitae tamen ſolitariae et theoreticae, quam practicae amantior, mature negotiis ſe ſubtraxit, et in ſolitudines ſeceſſit, ſepulchris etiam ſe abdidit, ibique, teſte LVCIANO[n], ſecluſus dies noctesque ſcriptioni vacauit: adoleſcentibus vero nonnullis ei illudentibus, et, vt illum terrerent, lemures ſimulantibus, nihil ea re motum, ne reſpexiſſe quidem, ſed continuata ſcriptione, *deſinite tandem ineptire*, dixiſſe: adeo illi perſuaſum fuiſſe, addit Lucianus, nihil animas eſſe, poſtquam ex iſtis corporibus diſceſſiſſent. Adiiciunt his multi veterum[o], Democritum, obſcuritate locorum ad contemplationem naturae neceſſaria delectatum, luminibus oculorum ſpeculo encauſtico ſua ſponte ſe priuaſſe, vt animi cogitationes vegetiores et exactiores eſſent. Alii alias rationes, vt in eiusmodi hiſtoriis fieri ſolet, afferunt, ita vero rei incertitudinem cautis aperte ſatis produnt, qua moti multi viri docti inter fabulas Mileſias hanc quoque narrationem retulerunt[p]. Nam qui rerum naturalium meditationi promouendae hanc coecitatem tribuunt, non cogitant, quod veteres vnanimi ore Democrito adſcribunt, cum plurimos ſcripſiſſe libros, tum in diſſecandis animalium cadaueribus ſummam poſuiſſe induſtriam, quorum vtrumque ſine oculorum acie fieri non poteſt. Qui vero cum TERTVLLIANO[q] hanc priuati oculorum luminis cauſam allegant, quod mulieres ſine concupiſcentia adſpicere non poſſet, non

i) Stromat. L. VI. p. 631.

k) l. c. p. 542 conf. Act. philoſ. Vol. II. p. 174. BAYLE l. c. not. K p. 273.

l) LAERT. AELIAN. CLEM. ALEXANDRINVS ll. cc.

m) l. c. p. 5. SVIDAS l. c.

n) Philopſeud. T. III. p. m. 595. LAERT. L. IX. ſ. 38.

o) GELLIVS L. X. c. 17. CICERO Tuſcul. L. V. c. 39. PLVT. de polypragm. TERTVLL. apolog. c. 46.

p) Ex veteribus id iam fecit PLVT. l. c. T. II. p. m. 246. ex recentioribus BAYLE Dict. l. c. not. L. p. 273. nouu. de la rep des lettres 1686. Ianu. p. 155. STOLLIVS Hiſt philoſ. mor. gent. §. 10. p. 157. HEVMANN. act. philoſ. Vol. I. p. 671. GVNDLING. Ot. P. III. c. 1. p. 51 ſeqq. Obſ. Hal. T. II. obſ. 15. p. 329. NAVDE apolog. c. 12. p. 192.

q) l. c.

non recordantur folitariam eius vitam, ab omni hominum confortio remotam. Quod vero Laberius ait [r]:

Ita radiis folis aciem effodit luminis
Malis bene effe ne videret ciuibus,

et frigidum eft, et a tantae virtutis philofopho non credendum; et non oculorum tantum, fed et aurium priuationem, poftulaffet. Recte itaque dubitans alio loco [s] de hac re loquitur CICERO, videturque cl. HEVMANNO [t] fabula inde enata fuiffe, quod grandaeuus Democritus coecutierit. Nobis obfcurorum locorum, quem is affectabat amor occafionem Graecis de Abderitis, in prouerbium paffim traductis, fplendide mentiendi, haecque excogitandi exhibuiffe, verifimile eft. Democriti enim hiftoriam hancque ipfam coecitatem in comoedia Laberium adulteraffe innuit A GELLIVS [u], nec a vero abludit, illam locorum obfcuriffimorum affectationem comico cuidam anfam praebuiffe iftam coecitatem fingendi, vt fcenae elegantius inferuiret. Quaecunque autem fabulae origo eft, certe illa cum rerum naturalium, moralium, mathematicarum, anatomicarum ftudio [x], in quod tanta diligentia incubuit Democritus, conftare nequit. Nec melioris commatis eft, quod a multis veterum de Democrito narratur, quacunque occafione in rifum effufum fuiffe, vel quod SENECA [y] tradit, nunquam fine rifu in publico fuiffe. Quam male enim hoc cum feceffu, vitaque folitaria Democriti, itemque cum acerrima cui dies noctesque, folus fere, et ab hominum confortio feparatus, inhaefit, rerum naturalium indagatione cohaereant, quilibet, antiquitatis praeiudicio non impeditus intelligit. Facile tamen damus AELIANO [z] et LVCIANO [a] virum acutiffimum, et inter ftupidi et ftolidi ingenii homines viuentem eos infanire dixiffe, et amarius forte ac ridendo illis illufiffe, vnde eum γελασῖνον, *irriforem* ciues dixiffe ille notat. Inter fabulas porro de Democrito hoc quoque numerare non dubitamus, quod cum BORRICHIO [b] patroni artis chemicae fomniant, Democritum folitudinis otia ad metalla mutanda, et parandum lapidem philofophicum adhibuiffe. Ficulnea enim funt, quibus hoc probari intendunt, argumenta. Scripfiffe *de lapide* librum, obiicitur; fed is non de lapide philofophorum differuit, fed *de lapidum virtute* [c]. PETRONIO enim monente: *omnium herbarum fuccos Democritus expreffit, et ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta confumfit.* Quae vero de eius liquore, auri potabilis architecto fcripta quaedam chemica tradunt, Democriti nomine fuperbientia [d], ex libris magno viro ab audaci manu fuppofitis funt,

 quae

r) GELLIVS l. c. s) De finib. L. V. c. 29.
t) l. c. u) l. c.
x) LAERT. L. IX. f. 37. SENECA ep. 90.
y) De ira L. II. c. 10. de tranquill. c. 15.
z) V. H. L. IV. c. 20.
a) Vit. auct. T. III. p. 112 feq. qui feftiue hanc fabulam, more fuo, exagitat. Eandem reiiciunt MAGNENVS l. c. p. 11. GVNDLING. l. c. STOLLIVS l. c. p. 156. Act. phil. l. c, NAVDEVS apol. mag. acc. p. m. 188.
b) De arte Chem. p. 69.
c) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 766.
d) Edita funt Latino fermone Patau. 1572. et fuppofititios effe foetus recte iudicauere CONRING de Hermet. medic. L. I. p. m. 29. FABRICIVS l. c. p. 769. SCHVLZ. Hift. medic. Per. I. fect. II. c. 7. §. 53 feq. p. 180 feqq. NAVDE apologie des grands hommes accufez de magie ch. XII. p. m. 190 feqq.

quae omnem fidem amittunt. Nulla vero applausum magis meruit fabula, quam quae de Democriti cum Hippocrate conuersatione ab epistolarum magnis his duumuiris tributarum conditore excogitata recentiores plerosque decepit. Rem ita habe: Cum rerum omnium negligentissimus esset Democritus, et in sepulchris ac speluncis solitariam vitam duceret, perpetuoque risu solueretur, Abderitae eum melancholico furore exagitari existimantes, ex principibus ciuitatis suae Amelesagoram miserunt ad Hippocratem, medicorum eius aetatis principem, apud Coos degentem, cui literas tradidere eius argumenti: Democritum mente motum insanire, vigilantem noctu et interdiu omnia ridere, et vitam nihil esse putando, transigere: volucrum cantus explorare, de inferis et daemonibus scribere, insanaque multa tradere: cum itaque non charissimi tantum et celeberrimi ciuis, sed in eo quoque salus publica periclitetur, rogare eos, vt ad ipsos veniat, malo medicinam allaturus. Ad has respondit Hippocrates ambitioso exordio vsus et magnifico artis salutaris encomio praemisso, tandem venturum se promisit. Itineri itaque se parans ad amicum Dionysium scripsit, vt ei rei familiaris curam traderet; ad alium, vt nauem et medicamenta compararet. Somnio quoque nocte ante profectionem veritatem sibi vidit ab Aesculapio oblatam, cuius erat pedissequa opinio, quam apud Abderitas sedem fixisse Deus monuerat, illamque non hanc sequendam Hippocrati suaserat. Insequenti die Abderae appellens, omnes in portu congregatos inuenit incolas tristes et desperantes; qui cum animos paulisper resumsissent, Hippocratem magnis acclamationibus per forum ad philosophi domum deduxerunt. Ibi in colle alto longis ac densis populis nigris vmbroso sub ampla ac humillima platano sedentem inuenit Democritum, in veste crassa, citra humeros desinente, solum, discalceatum, super lapidea sede, valde pallidum ac macilentum, promissa barba. Iuxta ipsum vero a dextra tenuis aqua decurrebat. Ipse cum multo ornatu super genibus librum habebat: sed et alii quidem ex vtraque parte adiacebant, accumulata etiam erant animalia multa, per totum resecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, secum meditans, deinde exsurgens deambulabat, et viscera animalium inspiciebat, moxque rursus desidebat. Haec Hippocrati non sine planctu ostendentes Abderitae, Democriti insaniam deplorabant; verum Democritus cum id audisset, magnis cachinnis ridebat et explodebat, caputque frequenter concutiebat. Accessit Hippocrates virum propius et salutauit, Democritus, audito Hippocratis nomine, eum assidere iussit, causamque aduentus interrogauit, qua leuius exposita in prolixum cum eo colloquium descendit, in quo de risus eius ac studiorum ratione et causa philosophatus est, seque hominem ridere, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus consiliis pueriliter ac stulte se gerentem, et nullius vtilitatis gratia labores nunquam absoluendos tolerantem, dixit, idque prolixa oratione exemplis vitae humanae plurimis illustrauit, obiectiones Hippocratis repressit, seque recte insa-

insaniam hominum sanos se somniantium ridere probauit. Quae ita mirifice ceperunt Hippocratem, vt non tantum sapientiorem se reddidisse Democritum fateretur, sed et Abderitis virum esse illum sapientissimum, qui solus potentissimus sit, homines prud ntes facere, profiteretur, et insanos ac desipientes Abderitas esse iudicaret: amicitiam quoque cum Democrito initam literarum continuaret commercio. Et ex hac conuersatione factum esse, quidam volunt, vt Hippocrates inter Democriti discipulos referretur. Haec summa et argumentum epistolarum illarum est, inter Hippocratis opera [e] extantium, quas non tantum repetunt THOM. STANLEIVS [f], CHRISTIANVS THOMASIVS [g] et CHRYSOST. MAGNENVS [h], sed et pro genuinis habent, totique narrationi fidem adiiciunt. Ad quam tamen euertendam non alio argumento opus est, quam vt cautus, et historiae rhetorices veteris non ignarus lector ipsas epistolas attente legat, certi enim sumus, vix vna perlecta manibus palpaturum, confictas eas esse a sophistis, eorumque artes vbique detegi. Quis enim ipsis Abderitis simplicior credat, tanta arte locorum descriptiones, circumstantiarum ad rem minime facientium enarrationes, affectatosque eloquentiae flores adhibuisse Hippocratem, et oratoris hoc veteris opus esse, quaesita artis elegantia et imprimis acutorum dictorum et sententiarum philosophicarum cumulis lectoris aures demulcere, illique placere conantis, non luculentissime deprehendat? Illos enim eiusmodi fabulas ingenii artisque caussa excogitasse, magnisque viris affinxisse, supra exemplis et QVINTILIANI auctoritate demonstrauimus. Nec meliores sunt reliquae fabulae circumstantiae. Nemo enim veterum, de tanto viro toties mentionem facientium, hoc Democriti cum Hippocrate narrat colloquium, quod minime factum esset, si vel vmbram veritatis in his omnibus vidissent, vel eo, quo fingitur, tempore, epistolae fuissent scriptae. Adeo quoque male pleraque cohaerent, fucoque etiam et specie veritatis immo verisimilitudinis quoque carent, vt manibus fabula palpari queat. Incautus quoque epistolarum architectus adeo personarum characterem, quem effingere voluit, oblitus est, vt eandem et rerum et verborum imaginem in Democriti et Hippocratis epistolis referat, eamque talem effingat, qualis Sec. II. vel III. post C. N. in rhetorum scholis solebat depingi. Tacemus, Hippocratem eo tempore nondum ea fuisse celebritate, vt medicorum princeps haberetur. Quibus rationibus facile addi possent plures a magnis et exacti iudicii viris SCALIGERO [i], MENAGIO [k], BAYLIO [l], CLERICO [m], HEVMANNO [n] allatae, nisi hae ad eiiciendam ex Democriti historia fabulam sufficerent. Neque tamen occasionem captasse epistolarum architectum ex Democriti historia negamus. Non enim caret similitudine veri, Democritum ciuium suorum stultitiam exagitantem, et vanitatem Graeciae delirantis ridentem, solitudinem

e) T. II. p. 901 seq. ed. Lind.
f) P. X. p. 889 seqq.
g) Hist. sapient. et stult. T. II. p. 8 seqq.
h) l. c. p. 24.
i) Epist. CCCVI.
k) Ad l. c LAERT.
l) l. c.
m) Hist. medic. P. I. L. III. c. 31. p. 458.
n) Act. erudit. 1713. p. 458. Act. philos. l. c.

dinem etiam quaerentem, et in iis artibus ac disciplinis senescentem, quas non capiebant Abderitae, crassis his ingeniis ex arte nimia insanire visum esse. Cumque Hippocrates Democritum conueniendi occasionem habuisse, eiusque de naturali scientia merita cognouisse, sicque Abderitarum de eo iudicium improbauisse, ex LAERTII [o] atque AELIANI [p] testimoniis constet, probabile est, inde primum fabellam ad exagitandam Abderitarum simplicitatem excogitatam, sicque traditione auctam comtiusque ornatam tandem ab oratore aliquo hoc vestitu in scenam fuisse productam, rumusculo vetusto in artificiosam historiam commutato. Id enim in veterum philosophorum historia saepius euenisse pluribus hactenus exemplis probauimus: et ipsa Democriti vita testis est, huiusmodi fabularum plena. Inter quas merito numeramus etiam magiae, quod obiectum ei est crimen, quod libros aliquos magicos, apud veteres ei suppositos [q] peperit, qui PLINIVM [r] seduxere, vt inter auctores magicos eum referret, grauiter ideo reprehensum a GELLIO [s], *quod multa vana atque intoleranda auribus quasi a Democrito scripta tradiderit.* Orta vero sine dubio criminis huius suspicio partim ex Abderitarum simplicitate, rerum naturalium cognitionem pro magica eruditione habentium, partim ex disciplina, qua institutus est in iuuentute, Magorum. Quae enim ex VITRVVIO [ſ] afferuntur, Democritum in commentario, quod inscribitur χειροκμήτων [ſſ] vsum fuisse annulo signantem cera molli, quae esset expertus, ad magiae portenta pertinuisse PLINIO [t] nimis in his credulo assentiri poterit nemo, qui rem recte examinat, et physiologiam Democriti considerat, magiae prorsus aduersam [u]. Vnde merito miramur, acutissimo Baelio aquam in absoluendo a magiae obiectione Democrito haesisse. Vnanimi vero ore veteres ingenii excelsi et ad magna quaeuis nati elegantiam, iudicii vim acutissimam, eloquentiam acrem et viuam, scientiarum etiam haut vulgarium eruditionem vere summam, laudem etiam vitae philosopho dignae et a virtute non diuiantis ei tribuunt, quorum testimonia collegit MAGNENVS [v]. Castitatis vero testimonium illud allegant, quod a feminarum consortio et connubio abstinuerit. Venerem enim damnasse, vt in qua homo alius resiliret ex homine, PLINIVS [w] et TERTVLLIANVS [x] testantur: ex quibus recte colligitur, coelibem eum vitam transegisse, quam itineribus potiorem partem traducendo, matrimonio impedire non potuit. Protagoram quidem a quibusdam eius filium dici ait MAGNENVS [y], verum hoc falsum esse, in sequentibus

o) l. c. §. 42.
p) Lib. IV. c. 20.
q) LAERT. l. c. GELLIVS L. X. c. 12.
r) Lib. XXIV. c. 17. L. XXX. c. 1.
s) l. c.
ſ) Lib IX c. 3.
ſſ) Incerta lectio vid. OLEAR. ad STANLEIVM p. 901. FABRIC. l. c. p 769.
t) L XXIV. c. 17. Recte opponitur Plinio SOLINVS polyhist. c. 3. qui de lapide catochite ita: Accipimus Democritum Abderitem ostentatione scrupuli huius frequenter vsum ad probandam occultam naturae potentiam in certaminibus, quae contra Magos habuit. Ex quo loco constat, cum Magis eum certauisse, iisque non magica, quod vult Baelius, sed physica opposuisse
u) Plura dabit NAVDEVS l. c. p. m. 199 seqq.
v) p 24 seqq.
w) L. XXVIII. 6.
x) De anima c. 27. CLEM. ALEX. paedag. L. II. p. 193. GALEN. in VI. Epidem. comm. 3. p. 478. quem adducit BAYLE l. c. p. 271. not. H.
y) l. c.

tibus dicemus. Non tacendum tamen eſt, narrare veteres quaedam de Democrito, quae vel ſuperſtitione corruptum, vel fraudis machiauelliſticae et ad decipiendum popellum excogitatae reum produnt: quale eſt, quod tradit Plinivs[z], docuiſſe eum, ſi quis extrahat ranae viuenti linguam nulla alia parte corporis adhaerente, ipſaque dimiſſa in aquam imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quaecunque interrogauerit, vera reſponſurum; qualia plura in libro περὶ ἀντιπαθῶν poſuiſſe dicitur[a]. Adeo tamen haec phyſiologiae Democriteae repugnant, vt non dubitemus in hac quoque parte Democritum abſoluere[b], opprobrium hoc eiusdem cum magiae accuſatione generis eſſe putantes. Scripſit Ionica dialecto[c] plurima, quae in tetralogias diuiſit Thraſyllus[d], perinde, vt Platonica, Callimachus autem vocum ſingularium explicatione illuſtrauit[e]. Illa partim naturalem et moralem philoſophiam tradidere, partim humanitatis diſciplinas explicuere et hiſtoriam. Multa quoque ei ſuppoſita ſunt. Quorum omnium indicem poſt Laertivm, Magnenvm[f], et Stanleivm[ff] omnium diligentiſſime exhibuit Fabricivs[g]. Inter ea ſine dubio excelluit, magnum digeſtum de vniuerſo. Dolemus vero vehementer a tanto viro ne vnum quidem librum ſupereſſe νοθείας non ſuſpectum vel conuictum. Ad extremam ſenectam perueniſſe[h], inter veteres conſtat, de annorum vero numero diſſentiunt. Centum annos ſuperaſſe dicit Laertivs[i], quod et hiſtoria vitae eius veriſimile facit, vnde audiendus non eſt Diodorvs Sicvlvs[k], XC annos ei tribuens. CIV annum ei attigiſſe Phlegon dicit et Lvcianvs[l], Censorinvs[ll], ad CVIII, Hipparchus[m] ad CIX perueniſſe perhibent. De mortis vero genere non minor apud veteres diſcordia. Rem ita exponit Hermippus[n]: cum ſenio iam deficeret, et fini vitae iam appropinquare videretur, ſollicitam maxime id ſororem eius habuiſſe, ne Cerealia ſacra mors eius interpellaret, metuentem. At eam bono eſſe animo iuſſiſſe Democritum, panes modo calidos quotidie ſibi afferret, praecipientem, hos vero naribus admouendo ita vitam prolongaſſe, donec feſti dies tres praeteriiſſent: quo facto ſine dolore animam exhalauiſſe, publicis ſumtibus elatum. Alii mellis odore vitam per Theſmophoriorum[o] feſtos dies ſuſtentaſſe, tuncque voluntariam mortem inedia

z) L. XXXII. c. 5.

a) Colvmella de re ruſt. L. XI. c. 3. p. m. 618. vbi remedium eius antipatheticum contra erucas enumeratur.

b) Veriſimile tamen eſt, et iſtorum quo viuebat Democritus temporum genio conueniens, philoſophum arcana naturae multa, quae detexit, non cuiuis aperuiſſe, vt maiorem homine eruditionem prae ſe ferret, vt Empedocles, Epimenides aliique ex veteribus fecere.

c) Praeter rem tamen inde colligit Clericvs Hiſt. medic. P. II. L. 2. c. 6. p. 98. Mileti fuiſſe oriundum.

d) Laert. L. IX. ſ. 38

e) Svidas l. c. Ionsivs de Scr. hiſtor. philoſ. L. II. c. 5. p. 141.

f) l. c. p. 13 ſeqq.

ff) l. c. p. 901 ſeq.

g) l. c. p. 763. Platonem Democriti libros comburere voluiſſe, ſam e inuidia ductum, ſed impeditum fuiſſe ab amicis refert Laertivs L. IX. ſ. 40. Idem exſecutum fuiſſe Ariſtotelem, Magnenvs l. c. p. 23. ait, ſed ſine teſte, recte ideo notatus Baylio l. c. not. Q.

h) Cicero de ſeneɫ. c. 7.

i) ſ. 39.

k) Biblioth. L. XIV.

l) De longaeu. T. II. p. 829.

ll) De die nat.

m) Laert. L. IX. ſ. 43.

n) ibid. Athenaevs L. II. p. 46. Svidas l. c. Bayle l. c. not. E.

o) De hoc feſto vid. Mevrsivs in Graec. feriata. Potter. Archaeol. graec. L. II. c. 20. p. 378.

edia acceleraſſe ſibi volunt. ANTONINVS [p] vero, qui pediculari morbo eum obiiſſe ait, Pherecydem cum Democrito confudiſſe videtur. Fuere Democriti inter veteres noti complures [q], inter quos Abderita omnium celeberrimus eſt, a CELSO [r], vir iure magni nominis, recte appellatus, qui veritatis et ſcientiae rationem reliquis omnibus praetulit: vel eo nomine laudandus, quod ſcripta ſenex recognoſcere, et emendare, quam veritati obeſſe maluerit: ex quo liber eius, κρατυντήρια dictus, enatus eſt [s].

Logica Democriti.

§. XX. Philoſophiam maxime excoluit Democritus naturalem et moralem, rationalem ex inſtituto non attigit; quaedam tamen docuit, quae cum Pyrrhoniis valde grata fuerint, paucis enarranda ſunt. Ea nobis ſeruauit SEXTVS EMPIRICVS [ss], ſuntque ſequentia:

I. Nihil in iis, quae ſunt, verum eſt, praeter atomos et inane: quae itaque eſſe exiſtimantur, et reputantur ſenſilia, nihil ſunt reuera, ſed atomi ſoli et inane.

II. Nos autem, re ipſa quidem nihil veri intelligimus, ſed quod nobis ſe obiicit, ex affectione corporis, et eorum, quae ingrediuntur, et ex aduerſo obſiſtunt.

III. Ex hac regula conſtat, hominem longe a vero abeſſe.

IV. Nihil quidem vere ſcimus, ſed eſt ſingulis opinio, prout res quemque affecerit.

V. Cognitionis duae ſunt ſpecies, altera genuina, altera tenebricoſa: et tenebricoſae quidem ſunt haec omnia, viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactus. Genuina autem, quae eſt ſecreta.

VI. Quando tenebricoſa non poteſt amplius nec minimum videre, nec audire, nec odorari, nec guſtare, nec tactu ſentire, ad ſubtilius (nempe rationem) confugiendum eſt.

VII. Verum itaque quaerendum eſt, in motu cogitationis.

VIII. Demonſtrationis tamen difficilis et obſcurus labor eſt.

Fundamentum Logicae huius Democriteae ex eius phyſiologia patebit, qua res omnes ex atomis conſtant, reliqua omnia, eorumque formae ex eorum diſpoſitione, ordine, et conſtitutione particularum indiuiſibilium oriuntur, quae ſenſu quidem percipi, non vero rationibus ita, vt ſenſus cognoſcit, demonſtrari poſſunt, ſed meditatione elicienda ſunt. Perceptio enim iſta cum in ſolis ſenſibus ſit, adeoque in ipſo obiecto non exiſtat, ratio de ea dari non poteſt, iuxta Democritum alia, quam hypotheſi de atomis et inani, id quod in ſequentibus amplius explicabimus. Hinc ratio deducenda eſt, cur veritatem profundo demerſam puteo dixerit. Concluſiſſe vero has iudicandi leges certis canonibus, (qua in re imitatus eum eſt Epicurus) coniici poteſt ex allegationibus veterum, qui paſſim canones Democriti logicos [t] laudant. Nec obſtat, quod obiicit cel. FABRICIVS [u], memorari

p) De ſe ipſo L. III. §. 3.

q) Vid. IONSIVS de ſcript. hiſt. phil. L. I. p. 25. MENAG. ad LAERT. l. c.

r) L. II. c. 6.

s) LAERT. L. IX. ſ. 47. SVIDAS hac voce. SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. VII. ſ. 136.

ss) Adu. Math. L. VII. ſ. 135. L. VIII. ſ. 139. 327. LAERT. L. IX. ſ. 44.

t) SEXTVS ll. cc.

u) Ad l. c. ſ. 138.

rari inter titulos physici argumenti a LAERTIO [v] canones περὶ λογικῶν, nam ad physicam quoque eos partem retulisse Democritum, Epicuri exemplo disci potest, qui canonicam appendicem physicae esse voluit.

Physiologia Democriti.

§. XXI. Pysiologiam a Leucippo acceptam sic consummauit Democritus.

I. Nihil ex eo, quod non est, fit, neque in id, quod haudquaquam est, corrumpitur [w].

II. Quicquid igitur est, ex principiis per se subsistentibus oriatur, necesse est.

III. Omnium itaque rerum principium sunt, atomi, et inane [x]. Corpora enim vel ex atomis consistere oportet, vel ex nihilo, quia ad nihilum diuidi possent, id vero impossibile [y].

IV. Neutrum horum principiorum ex altero fit, sed ipsum commune corpus est principium omnium, magnitudine solum partium differens, atque figura [z].

V. Atomi plenum constituunt, quod solum ens est, et solidum, nonens inane et rarum [a]. Non enim ens magis est, quam non-ens, nec corpus magis quam non-corpus. Ita quidem Eleaticis antiquioribus se attemperasse posteriores huius scholae doctores, supra iam monuimus, etsi reuera infinita rerum principia ponerent. Probe vero intelligendum est, quo sensu vacuum non-ens dixerit Democritus. Non enim non ens aequipollet nihilo, hoc enim sensu non potuisset admittere vacuum, quod ex nihilo nihil fieri existimabat, illud vero reuera existere afferebat, licet diuersae prorsus naturae ab atomis. Non-ens itaque corpori oppositum est, indiuisibili, et vacuo locoque interno carenti: nec putabat aliter constare posse motum atomorum, nisi admitteretur vacuum, hactenus a physicis ex naturae finibus exterminatum, de quibus vacui a Democrito reducti causis pluribus videndus est SCIPIO AQVILIANVS [b]. Neque vero principium proprie est vacuum, sed tantum ad principium, quod atomi constituunt, requiritur. Caue vero vacuum cum aëre cum MAGNENO [c] confundas, et inter vacuum et inane ita distinguas, vt illud sit imaginarium spatium, hoc inane, siue aër, vbi tanquam in medio indifferenti omnes qualitates se manifestarent. Iuxta Democritum enim et Epicurum vacuum et inane idem sunt, et corporibus opponuntur, quae in vacuo mouentur, aër vero ex atomis, teste LAERTIO [d] gignitur, licet concretio sit, ex qua tanquam ma-

 teria,

v) l. c. f. 46.

w) LAERT. f. 44. ARISTOT. physic. L. I. c. 4. PLVTARCH. adu. Coloten. T. III. p. m. 412. conf. GASSENDVS philosoph. Epicuri Sect. II. c. 5. p. m. 248.

x) ARISTOT. phys. L. I. c. 6. CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 37. veterumque plurimis, quos ex parte laudat CVDWORTHIVS Syst. int. c. I. §. 6. p. 9. et MOSHEMIVS ad h. l. ORIG. philos. c. XIII. p. 91. et WOLFIVS ad h. l.

y) Prolixius id demonstrant MAGNENVS l. c. p. 176. et AQVILIANVS c. X. p. 42. sed scholastice et obscurius; eleganter et perspicue GASSENDVS l. c. Sect. II. c. 5. p. 238 seqq.

z) ARISTOT. physic. L. III. c. 4. ratio est natura oppositorum. Neque tamen ita principium aliquod compositum constituunt, quia vacuum nonens est, quod naturam principii ingredi nequit, licet ad constituendas atomos inter principia rerum necessario requiratur.

a) ARISTOT. metaphys. L. I. c. 4.

b) l. c. c. VIII. p. 32 seq.

c) l. c. p. 37. 42. et imprimis disp. II. c. 6. pr. 2. p. 370.

d) L. IX. f. 44.

teria, alia generentur. Loca vero a MAGNENO [e] adducta contrarium probare, quilibet videt, et recte notauit OLEARIVS [f].

VI. Infinita vero ſunt ambo, numero atomi, vacuum magnitudine. Ita Democritum ſtatuiſſe, ARISTOTELES [ff], LAERTIVS [g], PSEVDO-ORIGENES [h] aliique ex veteribus teſtantur. Quae licet ſatis clare innuant, ad ſolam cauſam materialem reſpexiſſe Democritum, cauſis efficiente et finali praetermiſſa [i], non alienum tamen a mente Democriti viſum fuit IO. FRANC. GRANDIS [k] per infinitum inane Deum intelligi, in quo omnia moueantur: id quod a conſtitutione phyſiologiae Democriteae tantopere abit, vt eam plane euertat. Nullo enim modo vacui infiniti notio Democritea Deo adplicari poteſt, niſi ipſa principii huius ſubuertatur natura et ratio. Mouet tamen hic quaeſtionem AQVILIANVS [l] ſatis ſpinoſam et difficilem, vtrum in via methodoque Democriti ſit principium in genere cauſae efficientis, et ſi eſt, quodnam ſit? Quae vero ex ſtudioſe collectis obſcuris vagisque veterum narrationibus tandem elicit, huc redeunt, coeleſtia caſu, caetera vero natura euenire, naturam vero, quam LAERTIVS [ll] vocauit, Democritum nominare neceſſitatem; caſu autem euenire, adeoque carere efficienti cauſa atomorum concurſum, nec eſſe principium tertium efficiens re diſtinctum a duobus illis materialibus, ſed haec ipſa materialia alia atque alia ratione ſumta, et materiale eſſe et efficiens principium rerum: quam vero neceſſitatem dixerit, non explicuiſſe [m]. Recte haec dici, non ipſa tantum ſyſtematis Democritei natura et conſtitutio probat, quae animae mundanae Pythagorae, Platonis, aliorumque vacuum infinitum inane opponebat, de alia cauſa non ſollicita; ſed et ARISTOTELES [n] diſerte teſtatur, qui, poſtquam indignum philoſopho dixerat, nullam rationem cauſarum naturalium afferre, niſi hanc, hoc ſemper ita fuiſſe, et fieri, ad hoc, addit, principium Democritus refert naturae cauſas, ſic et antea factum eſſe: aeternitatis autem non putat rationem habendam principii. Ex his enim ſole meridiano clarius eſt, Democritum de cauſa efficiente, quae atomos in infinito inani moueret, non fuiſſe ſollicitum [o].

VII. Atomorum proprietates duae ſunt, figura et magnitudo. Figura quidem infinitae ſunt, angulares, non angulares, rectae, rotundae, quaedam laeues ſunt, aſperae aliae, quaedam hamulatae, aliae curuatae et quaſi aduncae [p]. Quantum ad magnitudinem, adeo exiguae ſunt, vt oculis haut pateant, ſoliditas ea eſt, vt indiuidua ſint, neque pati aut alterari queant [q]. Et in hoc quo-

e) ll. cc.

f) Ad STANLEIVM p. 904.

ff) De gener. L. I. c. I. L. V. c. 8. Phyſ. L. I. c. 6. de coelo L. III. c. 4.

g) L. IX ſ. 44.

h) c. XIII. p. 91.

i) Conf. GASSEND. philoſ. Epic. Sect. II. c. 3. p. 187.

k) Differt. phil. et crit. I. conf. MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. P. I. c. 7. §. 8. p. 185.

l) l. c. c. IX. p. 35.

ll) De rer. nat. L. II.

m) Conf. tamen p. 77. vbi ex LAERTIO L. IX. ſ. 45. notat, vertiginem atomorum eſſe iſtam neceſſitatem.

n) Phyſic. L. VIII. c. I.

o) Intrinſecam rationem pete ex theſi XV.

p) CICERO de nat. Deor. L. I. c. 24. ARIST. L. I. c. 6. conf. AQVILIAN. l. c. p. 44. MAGNENVS diſp. II. c. 3. pr. 26. p. 215. GASSENDVS phil. Epic. Sect. II. c. 7. p. 257.

q) CICERO de fin. L. I. c. 6. PLVTARCH. de plac. phil. L. I. c. 16. LAERT. L. IX. ſ. 44.

quoque Democriti mentem peruertit MAGNENVS [r], qui atomos eius cum elementis Empedoclis turpiter confundit, qui tamen particulas minimas ante elementa ponebat, differentes vero ab atomis Democriti, vt alibi dictum. Elementi itaque vox hic aliud nihil significare poteſt, quam primum, ex quo res fiunt, principium.

VIII. Atomus atomo grauior eſt, pro mole, qua ſe inuicem ſuperant [s]. Pondus quidem habere atomos, Epicurum demum, PLVTARCHVS [ſſ] ait, dixiſſe, ſed Ariſtotelis contrarium aſſerentis teſtimonium deferendum non eſſe, natura ſyſtematis Democritei ſuadet.

IX. Omnibus vero aliis qualitatibus atomi deſtiuuntur, neque albae ſunt, neque nigrae, neque calidae, neque frigidae, neque dulces, neque amarae. Hac aſſertione ſyſtema Democriti et Epicuri atomiſticum ab omnibus aliorum philoſophorum ante eos ſyſtematibus, in quae particulae minimae receptae fuere, ſed qualitatibus indutae, diſtinguitur. Qualitates enim omnes ex diuerſa earum inter ſe coniunctione, ordine, ſitu et diſpoſitione deriuabat, vt poſtea dicemus. Aliter quidem AQVILIANVS [t], qui locis quibusdam ARISTOTELIS [u] inductus, Democritum non omnibus qualitatibus atomos priuaſſe contendit, ſed id ab Epicuro demum factum eſſe, LVCRETIO [v] auctore ſtatuit. Verum fallitur vir doctus, qui in explicandis veterum phyſicorum ſyſtematibus ſolum fere Ariſtotelem ducem elegit, neque eius tamen ſemper recte aſſecutus eſt ſententiam. Ariſtoteles enim iſtis locis more ſuo contra Democritum diſputat, et ex conceſſis contraria eius principiis ſequi, adeoque ea conſtare non poſſe oſtendere vult [w]: quae ratio definiendi de mente philoſophorum per conſequentiam prorſus peruerſa et reiicienda eſt. Maiori forte veriſimilitudine dici poſſet, Democritum atomis vitam tribuiſſe, quam iis abſtulit Epicurus, certe non incommode, ita Democritum praecepiſſe, videri putat P. BAYLE [x], ſic enim multis occurriſſe difficultatibus, quibus ſyſtema premitur atomiſticum. Quam ſententiam praeter AVGVSTINI [y] locum PLVTARCHVS [z] confirmare videtur, qui Democritum dixiſſe, refert, omnia quandam habere animam, etiam cadauera, quod haec ſemper perſpicue aliquid obtineant caloris et ſenſus maiori parte exſpirata. Propius vero ſyſtema Democriti intuentibus pateſcet, vim illam vitalem et ſpiritalem ab ipſo atomorum rotundarum, ſubtiliſſimarum et minimarum motu, qui ignem conſtituit, reliquisque atomis mouendi principium exſiſtit, non differre: nec aliud vult Plutarchi locus, quam iſtud caloris principium omnibus ineſſe, qua ratione et Hippocratem et Heraclitum quoque docuiſſe, ſuo loco audiemus.

 X.

r) l. c. p. 43.

s) ARISTOT. de generat. L. I. c. 8.

ſſ) l. c.

t) l. c. p. 50.

u) De gener. et corrupt. L. I. c. 8. T. I. p. 396.

v) l. c.

w) Scilicet diſputat contra Democritum a calidarum particularum diſpoſitione calorem deriuantem, et inde concludit, alias quoque qualitates adeſſe atomis debere, more vero ſuo Democriti ſententiam peruertit, qui non figurae rotundae, ſed eius motui calorem tribuit.

x) Dict. T. III. art. Leucippe, not. E. p. 100.

y) Ep 58. vel 118. c. 28. ed. Bened. quod placuit quoque FABRICIO ad SEXT. L. IX. ſ. 113. not. E.

z) De plac. philoſ. L. IV. c. 4.

X. Atomi illae, siue prima corpora assidue in infinito inani mouentur, in quo nihil summum, nec infimum, nec medium, nec vltimum, nec extremum [a].

XI. Motus ille initium non habet, sed ab omni fuit aeternitate. Tacite hac thesi ab isto motu causam efficientem remouisse Democritum supra ex Aristotele probauimus, et Epicuri systema confirmat. Cum enim in vniuerso causae rationem nihil habeat, praeter atomos et inane, causa, quoque efficiens nulla esse potest.

XII. Motus ille vnius tantum est generis, nempe obliquus [b], cum enim grauitatem atomis tribueret Democritus, naturalis illis motus, quo recta linea descendunt grauia, tribuendus erat. Vidit difficultatem hac in parte systematis atomistici latentem Epicurus, scilicet ita nunquam fore, vt atomi se attingerent, hinc duplicem excogitauit motum, directum, et declinationis, quo ita alliduntur inuicem, vt sibi implicatae tandem haereant. Ad haec vero non attendit Democritus, quae causa videtur fuisse, cur Epicurus nugarum censorem Democritum appellauerit, cum tamen totum fere systema physicum ei acceptum referre debeat [c]. Caue tamen cum motu circulari motum atomorum directum confundas: ille enim tum demum oritur, vbi vortice suo agitatae atomi a centro refugiunt.

XIII. Corpuscula in hac regione vel spatio agitata concrescunt, vel in se mutuo impingunt, vel resiliunt et separantur, quo genere collisionum et agitationum res omnes formantur: atque ita, quicquid aut est, aut fit, naturalibus fit aut factum est ponderibus et mensuris [d].

XIV. Rapidissimo isto et naturali atomorum motu qui necessaria ratione illis inest, omnia creantur et fiunt [e].

XV. Haec necessitas fatum est, et iustitia et prouidentia, quae mundum condidit, quae nihil aliud est, quam resistentia, latio et percussio materiae [f]. Probe haec assertionum dyas tenenda est, quibus tota fere in Democriti schola atomorum hypothesis inaedificata est. Hoc enim rapidissimo motu omnium phaenomenorum rationem pandebat. Necessitatem vero dum vocat, apertum est, intrinseca atomis eam natura et virtute inesse ab aeterno, statuisse: id quod confirmat, quod paulo supra diximus, Democritum de causa efficienti motus non fuisse sollicitum. Cum enim atomos aeternas statueret, iisque intrinseca naturae necessitate motum inesse diceret, causa efficiens alia ad hanc hypothesin non requirebatur. Caute itaque audiendus est Democritus, de iustitia, prouidentia, creatore mundi differens. Nihil enim horum ad Deum, sed ad materiae tantum particulas motas referendum esse, ex dictis est manifestissimum. Motus vero ille, non directus tantum est, sed praecipue circularis, siue vertigo atomorum, a centro suo resilientium, sicque inuicem haerentium, quam necessitatem vocasse, refert LAERTIVS [ff].

XVI.

a) ARISTOT. de coelo L. III. c. 4. CIC. de fin. L. I. c. 6.
b) STOBAEVS eclog. phys. L. I. c. 23. p. 40.
c) Conf. BAYLE l. c. not. O. p. 272.
d) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 38. LAERT. l. c
e) LAERT. l. c.
f) STOBAEVS l. c. c. 8. p. 10.
ff) §. 44. SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. IX. §. 113.

XVI. Res itaque omnes ens vnum ſunt, ſolis enim atomorum differentiis inter ſe diſcernuntur.

XVII. Differentiae hae tres ſunt: figura, ordo, ſitus atomorum, quibus res omnes conſtant [g]. Accommodaſſe ſe Democritum Eleaticae philoſophandi viae, ſupra monuimus, cum vero innumera rerum viſibilium eſſet varietas, cuius cauſa explicanda erat, ad variam corpuſculorum indiuiduorum diſpoſitionem, qua inter ſe coniunguntur, confugit, et atomos tantum rerum ſubſtantiam exhibere, reliqua ſolo ordine, figura, et combinatione atomorum differre, adeoque realem eſſentiam non habere ſtatuit. Quae mens eſt decreti Democritei a LAERTIO [h] memorati, ποιητὰ νόμιμα εἶναι, φύσει δὲ ἄτομα καὶ κενόν: cuius ſenſum non vidit interpres, alio enim loco LAERTIVS [i], clare indicat, quae iſta ποιητὰ ſint, qualitates nempe rerum, quas ineſſe putabant particulis minimis phyſici ante Democritum, ille negabat rebus ineſſe, ſed ſola diſpoſitione ac ordine atomorum dicebat oriri. Ita enim: Δημόκριτος τὰς ποιότητας ἐκβαλών· ἵνα φησὶ νόμῳ ψυχρὸν, νόμῳ θερμὸν, αἰτίῃ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. *Democritus qualitates eiecit, dicit enim: diſpoſitione calidum et frigidum, vere et realiter vero atomi et vacuum,* vbi pro αἰτίῃ ἐτεῇ, id eſt realiter vereque, legendum eſſe, ex SEXTO EMPIRICO [k] patet, vbi ita Democriti decretum adducitur, νόμῳ, *opinione ex atomorum diſpoſitione orta, dulce eſt, et amarum, opinione frigidum et calidum, opinione calor,* ἐτεῇ *vere autem atoma et inane. Quae autem exiſtimantur,* (νομίζεται) *et reputantur ſenſilia, ea non ſunt reuera* καθ' ἀλήθειαν [l], *ſola autem ſunt atoma et inane.* Quae ex iis, quae de qualitatum origine mox dicentur, ampliorem lucem capient. Νόμον autem eleganter dixit, non tantum, quod reales eſſe qualitates plerique putent, et opinione ſibi entia vera fingant, ſed quod atomi quoque ita diſponantur, (νέμεσθαι) vt inde eiusmodi opinio exſurgat. Ita vero Democritus anteceſſorum quidem adoptabat placita, qui opinione, ſed mere imaginaria, res ſenſibiles conſtare docebant, ſenſuum fidem vehementer offendentes: quia vero ſenſibus perceptionem iſtius νόμου et diſpoſitionis atomorum variae concedebat, tam inſulſe, ac Xenophanes et Meliſſus, vel Zeno, philoſophari non videbatur. Ex his vero iudicari poſſunt, quae de hoc aſſerto dixere MAGNENVS [ll] et GASSENDVS [m].

XVIII. Generatio itaque oritur, ſi illae congregantur atomi, quae ad rem conſtituendam diſpoſitionem habent debitam; quarum ſi ſitus et ortus variantur, fit alteratio, atomis vero ſeparatis inuicem et ſolutis fit corruptio

g) ARISTOT. metaphyſ. L. I. c. 4.

h) L. IX. ſ. 45.   i) ſ. 72.

k) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 30. ſ. 214. conf. FABRIC. ad h. l. et quos ex veteribus laudat, conf. adu. logic. L. I. ſ. 135. 368. L. II. ſ. 6. 184. adu. Muſic. ſ. 53.

l) Ita etiam HESYCHIVS, ἐτεαὶ ἀληθῆ, ἀληθῆ.

ll) Peripatetica cum Democriteis confundit MAGNENVS, qui certae naturae leges et proportiones inter agens et patiens νόμῳ intelligi putat l. c. diſp. III. c. 3. p. 436. Democritus enim agens et patiens idem eſſe ſtatuebat.

m) Animad. par p. 251. qui putat, per metaphoram a legibus humanis dici, legeque quaſi cenſeri omnia. Simpliciter ad virtutem vocis, νέμειν, attendendum eſt, quod certa diſpoſitione et ordini aliquid tribuere norat. Hinc νόμος poſtea recte opinio dicitur, quatenus ἐτεῇ opponitur, conf. MENAG. ad l. c. Laërt. et STANLEIVS p. 906. quibus praeiuit GALENVS elem. L. I. c. 2.

ruptio [n]. Ex quibus sequitur: idem et simile esse, agens et patiens [o], nempe atomos, in quo a reliquis philosophis dissentit Democritus.

XIX. Atomis pluribus rei vni accedentibus, fit augmentatio, decedentibus, fit diminutio [p].

XX. Infinitae sunt atomi, numero et figura, vnde tot rerum naturalium ex iis compositarum infinitisque inter se modis iunctarum oriuntur discrimina [q].

XXI. Verum id omne est, quod sensibus apparet, res vero sensibus apparentes sibi aduersae inuicem sunt, et numero infinitae [r]. Ita obiectiones, quibus Eleaticos premebant aduersarii, eludebat Democritus, sensibus veritatem et fidem tribuendo. Dicis tamen gratia hoc asseruisse, ex iis, quae §. antecedente de canonica eius diximus, clarum est. Scilicet sensationes veras esse, non negabat Democritus, sed non habere obiectum reale, sed in solo sensu animique opinione haerere putabat, sicque opiniones et asserta inter se diuersissima coniungebat, sensibus veritatem tribuendo, licet assereret, veritatem in puteo demersam latere, vt ait CICERO [s].

XXII. Cum praeter atomos et inane nihil reale verumque sit, sed cuncta figura, situ, ordine et dispositione corpusculorum constent, et pro eius variatione quoque varient, inde sequitur, qualitates non inesse atomis, sed in earum varia, quam patiuntur, dispositione [ss].

XXIII. Hinc ratio quoque petenda est, cur varie sensus afficiantur, ita vt dulce videatur, quod amarum est alii etc. sensationes enim istae non rebus ipsis insunt, sed ex varia atomorum dispositione et ordinatione oriuntur, quae aliter hos afficit, aliter illos [t]. Conferenda haec sunt cum Cyrenaicis, similiter, sed alia hypothesi nixis, de sensationibus philosophantibus. Cartesium vero et sequaces hanc Democriti viam ingressos esse, nemo nescit, recteque notauit P. BAYLE [u].

XXIV. Mundi in infinito dantur infiniti, secundum omnes circumstantias [v]. Notissimum in physicorum veterum, imprimis Ionicorum scholis dogma, quos veteribus illud suffuratos esse clamabat Democritus [w]: qui tamen ipse secundum hypothesin semel electam aliter statuere non poterat.

XXV. Horum mundorum nonnulli inter se non solum sunt similes, sed vndique perfecti et pares, vt inter eos ne minimum quidem intersit [x]. Nonnulli vero inaequales sunt, sole lunaque destituti: in quibusdam vtrumque lumen maius nostris et in aliis plura. Inaequalia inter se mundorum sunt interualla, et plures alicubi, alibi pauciores.

XXVI.

n) ARISTOT. de gener. et corrupt. L. I. c. 2. conf. AQVIL. l. c p. 59. 77.

o) ARIST. l. c. c. 7.

p) l. c. c. 2. 3.

q) ib. c. 1 de coelo L. III. c. 4.

r) ibid. PLVTARCH. ad Col. T. II. p. m. 411.

s) Acad. Qq. L. I. c. 12. L. IV. c. 10.

ss) LAERT. s. 72. ARIST. de gener. L. I. c. 8.

t) PLVTARCH. l. c. p. 412.

u) l. c. p. 274.

v) LAERT L. IX. s. 44. PLVTARCH. de placit phil. L. II. c. 1. ORIGEN. philos. c. XIII. p. 91 seqq

w) LAERT s. 34.

x) CICERO Acad. Qq. L. IV. c. 17.

XXVI. Hi augefcunt, illi in vigore funt, vergunt quidam ad interitum, et hic quidem nafcuntur, illic deficiunt. Interitus vero alteri ab altero affertur impingendo. Suntque inter ceteros, qui carent animantibus et plantis et omni humore. Ita theoriam mundi Democriteam enarrat PSEVDO-ORIGENES[y], quae etiam ex fortuito atomorum concurfu neceffario fequitur, vbi quot dantur particularum vertigines et complicatae inde maffae, tot fiunt mundi, quos pro atomorum inter fe complicitarum conditione, fitu, figura, diuerfiffimos nafci neceffe eft.

XXVII. Mundus animae expers eft[z], fed rapidiffimo atomorum motu per vniuerfum agitatarum, tanquam igne omnia penetrante mouentur omnia[a]. Tribuit hanc affertionem Democrito PLVTARCHVS[b], et quidem fecundum fyftema atomifticum rectiffime: cum enim nihil in vniuerfo fit, nifi atomi et inane, anima mundi locum habere non poteft. Nec obftare his, quae praeter Auguftinum Plutarchus alibi Democrito tribuit, omnia habere animam fupra thefi IX demonftrauimus, oftendendo vim illam animalem et fpiritualem, quae mundo ineft, non effe aliam, quam concitatiffimam et rapidiffimam atomorum fubtiliffimarum rotundarumque agitationem et commotionem, qua omnia viuificantur. Nodum tamen hic nectit CYRILLVS[c], qui Democritum docuiffe, ait, Deum in igne globofo mundi animam effe, quod PLVTARCHVS[d] quoque confirmat. Quem ne negando, et reiiciendo vtriusque teftimonium tanquam fyftemati Democriteo aduerfum, fecemus, ita foluimus, non effe hanc animam mundi diuerfae naturae ab anima hominis, fed hanc ex ea quafi decerptam effe. Hanc vero ex atomis fubtiliffimis rotundisque, adeoque ex igne conftare, infra dicemus. Anima itaque mundi, id eft, vis illa, qua tanquam numine omnia nafcuntur, mouentur, et viuificantur, eadem vis et commotio atomorum rapidiffima et concitatiffima eft, inter quas cum rotundae facillime omniumque vehementiffime et celerrime moueantur, ignem illae conftituunt: qui ignis omnia mouet, nutrit, agitat, adeoque naturae quafi Deus eft. Ex quibus patet, hanc mundi animam ab atomis ipfis natura fua non differre, nec confundendam cum anima mundi Pythagorica, Platonica et Stoica.

XXVIII. Ignis conftat atomis rotundis, aër vero, aqua et reliqua fola magnitudine et paruitate diftinguuntur[e].

XXIX. Sol et luna ex laeuibus componuntur corpufculis, vertigine circumactis. Ita LAERTIVS[f], conuenienter fyftemati Democritico, quod recepit quoque Cartefius, cuius vortices ex hac fchola defumti funt. Aliter quidem PLVTARCHVS[ff], qui Democritum cum Anaxagora dixiffe tradit, folem lapidem effe planum, igni candentem, quod, fi modo recte Demo-

y) Philofophum. l. c.

z) PLVT. de plac. phil. L. II. c. 3.

a) LAERT. l. c.

b) l. c.

c) Contra Iulian. L. I. conf. BAYLE l. c. not. P.

d) l. c. L. IV. c. 4.

e) ARIST. de coelo L. III. c. 4. MAGNEN. l. c. difp. III. c. 4. prop 24 p. 206. qui vero aë em cum inani confundit, et tamen ex atomis conftare dicit.

f) Lib. IX. f 44.

ff) l. c. L. II. c 20.

mocrito tribuitur, ita intelligendum eſt, corpuſcula laeuia illa in gyrum rotata ita cohaeſiſſe, vt inde maſſa dura et ignita enata fuerit.

XXX. Luna igneum eſt firmamentum, planities continens montesque et valles [g]. Sol magnus eſt [h].

XXXI. Siderum ordo hic eſt, primo fixae ſtellae, tum planetae, poſt ſol, lucifer deinde, et luna [i].

XXXII. Omnes ſtellae ab oriente verſus occidentem mouentur, et quanto quaeque magis ſunt terram ſidera propter, tanto minus poſſunt cum coeli turbine ferri [k].

XXXIII. Cometae plures planetae ſunt, vna apparentes, qui propius ad ſe accedentes, vnum corpus conſtituere videntur [l].

XXXIV. Cum in anguſto inani multa ſunt corpuſcula, ſequitur ventus, at contra quietus et placidus aëris ſtatus eſt, cum in multo inani pauca ſunt corpuſcula. Rationem a motu et colliſione particularum indiuiduarum deſumtam prolixe explicat SENECA [m], qui videndus.

XXXV. Terra quidem initio ſurſum deorſum ferebatur ob paruitatem et leuitatem; ſucceſſu autem temporis denſata atque degrauata ſubſedit [n].

XXXVI. Firmitatis terrae cauſa eſt latitudo ipſius, diſci enim inſtar ſe habet, in media caua, neque diuidit, ſed operit aërem infimum, qui infra ſubſidet, cum locum, quo cedat, non inueniat [o].

XXXVII. Quoniam vero aër iſte verſus auſtrum eſt imbecillior, inde euenit, quod terra mole aucta eo declinet; partes enim ſeptentrionales minus temperatae ſunt, auſtrales temperatae magis [p].

XXXVIII. Terra aqua plena eſt: quae cum et pluuias aquas recipit, maiori copia profuſas, cauernaeque aquis affluentibus nimis premantur, motus inde terrae exiſtit [q].

XXXIX. Mare decreſcit ſemper, tandemque deficiet [r].

XL. Homines ex aqua et limo ſunt geniti [s]. Abſurdam ſententiam non excogitauit Democritus, ſed inter barbaros didicit, quibus traditionis forte vetuſtiſſimae reliquiae, de homine ex terra formato anſam dedere ita ſtatuendi. Nec aliter poſtulabat mundi ortus ſecundum ſyſtema atomiſticum delineatus, qualem PLVTARCHVS [t] exhibet: ex corpuſculis enim elementa, ex elementis reliqua corpora enata ſunt.

XLI. Infans in vtero ore nutrimenta accipit, quae cauſa eſt, quod ſtatim, vbi in lucem editus fuerit, mammam arripiat. PLVTARCHI [u] auctoritate hoc Democrito tribuitur, quod tamen vel falſum eſt, vel ſectionibus ſuis parum profecit in natura corporis humana cognoſcenda, ſi enim vel ſemel embryonem matre exſectum accurate conſideraſſet, aliud ſtatuiſſet.

XLII.

g) PLVT l. c. c. 25.
h) CIC. de finib. L I. c. 6. vbi Democritum hominem magnum et in geometria perfectum vocat.
i) PLVT. l. c. L. II. c. 15. PSEVDO ORIG. l. c. p. 92.
k) PLVT. l. c.
l) ARIST. de meteor. L. I. c. 6.
m) Qq. natur. L. V. c 2.
n) PLVT. l. c. L. III. c. 13.
o) ARISTOT. de coelo L. II. c. 13.
p) PLVT. L. III. c. 12.
q) ibid.
r) ARISTOT. meteor. L. II. c. 3.
s) CENSORIN. de die nat. c. 4.
t) Lib. I. c. 4.
u) Lib. V. c. 16.

XLII. Homo eſt, quod omnes ſcimus. Definitionem hanc hominis, tanquam vagam et principium petentem exagitat SEXTVS EMPIRICVS [x], ſed vel non intellexit, vel non intelligere voluit. Non enim hoc vult Democritus, id quod nouimus, quodcunque demum id ſit, eſſe hominem; ſed, hoc hominem eſſe, de quo intima conſcientia conuicti ſumus. Aliter enim collectionem atomorum eam, ex qua homo conſtat, deſignare non poterat, quippe quam ſenſibus magis percipiendam, quam definitione deſcribendam ſtatuebat. Male itaque hoc dogma Democriti ſugillat Sextus.

XLIII. Anima ignis quidam et calor eſt [y]. Cum enim infinitae ſint atomorum figurae, rotundae ignem abſoluunt, atque animam. Ea enim figura ad permeandum vniuerſum et mouenda alia maxime compoſita eſt.

XLIV. Ex hac animae natura ſequitur, et vitam et motum ab ea dependere.

XLV. Mortalis vero eſt anima et cum corpore perit [z]. Ratio pſychologiae huius Democriteae ex ſyſtemate atomiſtico naturali ordine ſequitur. Nihil enim eſt praeter atomos, vnde et animam ex iis componi neceſſe eſt, quod vero ex atomis componitur, poteſt reſolui. Motum vero ab igne, ignem a rotundis et rapidiſſime concitatis corpuſculis oriri, ſupra oſtendimus.

XLVI. Duae animae partes ſunt, altera in pectore poſita, quae rationalis eſt, altera per totum corpus diffuſa, quae irrationalis eſt [a]; vnum vero cum anima mens eſt, idemque [b]. Opponit haec Democritus pleriſque ſui temporis philoſophis, diuerſas in vno homine animas ſtatuentibus; cum enim ex atomorum rotundarum compage anima, ſiue calor iſte internus conſtet, vna neceſſaria anima eſt, ita tamen operatione inter ſe diuerſa, vt quae celerius et ſubtilius atomos mouendi ſpatium locumque nacta ſit, ratione vti queat, qua priuatur, quae diffuſione per totum corpus in rapidiſſimo iſto motu ſufflaminatur.

XLVII. Corpora, quae perierunt, reuiuiſcent. Exagitat hoc Democriti dogma PLINIVS [c]: *Puerilium*, inquit, *iſta deliramentorum, auidaque nunquam deſinere mortalitatis commenta ſunt. Similis et de aſſeruandis corporibus hominum, ac reuiuiſcendis promiſſa a Democrito vanitas, qui non reuixit ipſe.* Sed non cogitauit Plinius, nihil aliud dicere Democritum, quam easdem atomos, quibus anima conſtabat reſoluta, in inane infinitum delatas iterum cohaeſuras, ſicque vitam priorem recuperaturum eſſe hominem; reliqua enim, quae hominem ab aliis diſtinguunt, cum ſitum corpuſculorum tantum concernant, tanquam minime realia et vera non conſiderabat.

XLVIII. Plures ſunt ſenſus, brutorum animantium, deorum, hominum rationalium [d].

x) Pyrrhon. hypotyp. L. II. c. 5. ſ. 23. adu. mathemat. L. VII ſ. 265

y) ARISTOT. de anima L. I. c. 2.

z) PLVT. L. IV. c. 7.

a) ib. c. 4.

b) LAERT. L. IX. ſ. 44.

c) Hiſt nat. L. VII. c. 55.

d) PLVT. L. I. c. 10.

XLIX. Senſus et intellectus ſunt ab imaginibus oblatis, quae a ſolidis corporibus certisque figuris dimanant, qua ratione et in ſpeculo imago formatur [e]. Vocabat has imagines εἴδωλα [f], eaque in hominis incidere ſenſus dicebat. Accurate vero hic obſeruandum eſt. duo eſſe idolorum in Democritea philoſophia genera; primum imagines ex obiectis ſenſuum effluentes animisque illabentes complectitur, mentisque notiones ſiue ideas conſtituit, quae ex perpetuo atomorum motu, et ſupremarum ac in ſuperficie haerentium deceſſu deriuandae ſunt, ex quo ſcilicet Democrito eiusmodi εἴδωλα fluere videbantur, alterum imagines diuinae ſunt in aëre exiſtentes, humana forma maiores, quas Deos vocauit, hominibusque apparere dixit, de quibus paulo poſt trademus. Valde inter ſe duo haec idolorum Democriteorum genera confudere viri magni et eruditi inter veteres et recentiores [g], quorum hac in re lapſus docte et luculenter demonſtrauit MOSHEMIVS [h], qui impedito et obſcuro dogmati multam lucem attulit.

L. Omnes ſenſus tangibiles ſunt, omnisque ſenſatio contactu vel impulſu organi peragitur [i].

LI. Ita albedo laeuitas eſt, luce a ſuperficie laeuiore verſus oculum reflexa, albumque colorem exhibente. Nigredo aſperitas eſt, eadem luce, a ſuperficie aſpera reflexa, nigredinem repraeſentans Sapor dulcis ab atomis rotundis minoris molis, acidus a maioribus, acerbus a multangulis, acris a conicis, acutis, incuruis, ſalſus ab anguloſis, diſtortis, aequilateribus, amarus a rotundis, laeuibus, diſtortis nec latis, pinguis a tenuibus, rotundis nec latis oritur [k].

LII Tempus imago eſt diei et noctis.

Theologia Democriti.

§. XXII. Hactenus de rebus naturalibus ingenioſe ſatis, ſi iſtius, quo viuebat, temporis circumſtantiae conſiderentur, diſſeruit Democritus: reſtabat doctrina de Deo, diuinisque naturis, de vaticinationibus, et apparitionibus Deorum. Etſi vero ex tota Democritei ſyſtematis conſtitutione clariſſime patet, philoſophum vel Deos plane negaſſe, vel in vniuerſo eis locum certum non dediſſe, ſed ex mundis relegaſſe, nec eorum rationem vllam in hac rerum omnium compage habuiſſe, vbi praeter atomos, inane, et inhaerentem iis neceſſitatem plane nihil, quod ſubſtantiam per ſe ſubſiſtentem innuebat, admiſit; vnde non dubitamus eorum accedere partibus, qui Democritum inter impietatis fautores referunt [l]: non tamen ad obliniendum os populo doctrina haec ex phyſiologia prorſus omittenda erat, ſed dicendum aliquid, quod ſpeciem haberet. Scilicet euitanda erat inuidia impietatis, et ratio euentuum danda, quos magna fide et applauſu populus recipiebat, oracula confirmabant, exempla inter barbaros toties recitari audita ſuadebant. Admiſit itaque Democritus eam, quam a Magis dice-

e) ibid. c. 8.

f) LAERT. L. IX. ſ. 44. CICERO ad Attic. L. II. ep. 4. familiar. L. XV. ep. 16. Exuuias has corporum recepit etiam Epicurus, vid. LVCRETIVS L. IV. v. 238 ſeqq

g) CICERO de N. D. L. I. c. 12. AVGVSTINVS ep. 118. T. II. Opp. p. 257. IRENAEVS adu. haereſ. L. II. c. 14. ex recentioribus FABRIC. ad SEXT. p. 553. BAYLE l. c. not. P.

h) Ad CVDWORTH. p. 849 ſeq.

i) De ſenſ et ſenſit. c. 4.

k) THEOPHR. de odoribus apud STANLEI. p 909.

l) Nominauit eos ven. REIMMANNVS Hiſt. Ath. c. XXX. §. 7. p. 210 ſeqq.

dicerat sententiam quam LAERTIVS [m] ita refert: *Diuinationem et praedictionem exercere Magos, sibi Deos apparere dicentes: sed et plenum esse aërem simulacrorum, quae cum e corporibus effluant, cum vaporum eleuatione oculis acute cernentium inferantur.* Comtius aliquantum ornauit doctrinam hanc Democritus, licet CICERO [n] dicat, nutare eum in natura Deorum; patet enim ex SEXTO EMPIRICO [o], Ciceronem Democriti mentem peruertisse, et quae vni Deorum generi hic adscripsit, ex iis aliquot diuinarum naturarum species excogitasse, vel errore inductum, vel studio fallentem, vt fortius eum refelleret. Luculentius magisque ex mente Democriti SEXTVS [p], qui, postquam monuerat, non alium praeter idola, ei esse Deum, qui habeat naturam, in quam non cadat interitus, ita de Diis praecepisse statuit:

I. Esse naturas quasdam, ex tenuissimis subtilissimisque atomis conflatas, quae certo tantum tempore hominibus, praecipue in tenebris, appareant.

II. Esse has naturas magnas, et humanam staturam multum superantes, simulacra nempe ingentia.

III. Difficulter quidem, et multo minus, quam corpora humana dissolui, tamen interitui esse obnoxia.

IV. Eas certas voces ac sonos edere, qui ab hominibus intelligi queant.

V. Ratione haec spectra et simulacra vti, et hominibus futura significare.

VI. Duplicis esse generis, alia enim prodesse, alia nocere.

VII. Versari ea in aëre, qui nos ambit [q].

VIII. Esse ea humana forma praedita. His adiicit CICERO:

IX. Tanta quasdam magnitudine videri, vt vniuersum mundum complectantur extrinsecus [r].

Valde absona visa est haec theologia Democriti CICERONI [s], qui patria Democriti, quam Democrito digniorem recte censet, licet aliud videatur P. BAYLIO [t], et vltima assertio vix tribui illi posse censenda sit: Ostendit tamen, quo est ingenio et in veterum doctrina perspicacia eruditissimus MOSHEMIVS [u], non prorsus abhorrere hanc theologiam a physiologia Democritea. Ei enim exacte respondere, monet, dari concretiones atomorum longe subtiliores corporibus humanis; habereque eas posse linguae et oris facultatem, cum homines ex atomis compositi et crassiores eam habeant: immo eadem ex causa rationem quoque multo magis iis tribui posse. Quae si concedantur, sequi, cum subtilioris multo sint concretionis, rationis, et sensus, quam homines, qui ex atomis quoque constant, posse eas meatus corporis, sensuumque penetrare, atque interiores sanguinis ac spirituum animalium motus perspicere. Cum itaque cogitationes nostrae secundum Democritum nihil aliud sint, quam varii atomorum in nobis motus, mirum haud esse, has naturas praedicere posse, quae ex ista atomorum siue cogitationum dispositione secutura atque euentura sint. Quo sub-

m) Lib. I. f. 7.
n) De N. D. L. I. c. 43.
o) Lib. IX. adu. math. f. 42.
p) Lib. IX. f. 19.
q) ib. f. 42. r) CICERO l. c. s) ib. t) l. c.
u) Ad CVDWORTHI syst. int. p. 548 seqq.

ſubtilioribus quoque conſtent atomis, eo firmius haerere, eo minus diſſolui et interire. Bonas eſſe alias, alias malas ex eadem atomorum diſpoſitione deriuandum eſſe, quae homines beneficos facit et maleficos. Aërem ipſorum naturam ſedem poſtulare. Proceram vero ſtaturam eis ex accidenti euenire poſſe, licet ratio dari nequeat, cur non etiam exili forma quaedam ſint? Quam ex eo deduci poſſe putamus, quod, quo ſubtiliores atomi ſunt, eo minus reſiliunt, ſed cohaerent arctius, pluresque ſibi iunguntur, quod magna et ingentia corpora gignere ex mente Democriti aptum eſt. Dici haec omnia erudite et magno cum ingenio non negamus, vix tamen nobis perſuademus, Democritum adeo deſipuiſſe, vt miſerabilem hanc philoſophiam ſerio adoptaret: maiori enim ingenio praeditum fuiſſe, veteres vnanimi ore teſtantur. Nec videmus, qua ratione futurorum euentus, qui non ab humanis cogitationibus et conſiliis, ſed a fortuito atomorum motu, caſuque et motione corpuſculorum in mundo, quae neceſſitatis nomine apud Democritum veniunt, oriuntur, ab his idolis queant intelligi et praeuideri atque praenuntiari. Etſi vero rectiſſime monet vir plane egregius, difficile eſſe de Democriti hac in re mente certi quid ſtatuere, cum ſcripta eius nobis deſint, non is negat tamen, popularem ſententiam illum ſecutum fuiſſe, id quod ſatis manifeſtum eſſe putamus. Vnde veriſimillimum nobis videtur, Democritum negaſſe quidem omnia eiusmodi idola, Deos, formasque diuinas, quas ſyſtema eius non admittebat, vt tamen inuidiae cederet, et os oblineret incauto, ſed ad eum tamen attento, vatum gregi, ineptam Magorum hypotheſin dicis gratia adhibuiſſe. Fruſtraneum itaque eſt, de mente eius de his ſpectris philoſophi diſpicere, et rationes ex eius ſyſtemate petere, quem ſpectra riſiſſe, cum lemures petulantes iuuenes ſimularent, ſupra edocti ſumus [x].

Philoſophia moralis Democriti.

§. XXIII. Philoſophiam moralem diligenter quidem expoſuit Democritus, nihil tamen quod eius doctrinam ſyſtematico ordine exhibeat, nobis ſeruauerunt veteres, qui ſententias tantum morales annotauerunt, quas hic referre nec loci, nec inſtituti ratio patitur. Ea igitur paucis delibabimus, quae ex ſyſtemate phyſiologico, et primis moralis doctrinae Democriticae principiis ſequuntur, reliqua alibi [y] quaerenda ſunt. Sunt vero iſta:

I. Finem vel bonum vltimum eſſe εὐθυμίαν. Eſt vero εὐθυμία, non voluptas quaedam et delectatio, quod nonnullis viſum, ſed ſecurus, tradente LAERTIO [z], et quietus animi ſtatus, quo magna tranquillitate et conſtantia beatus eſt, nulloque metu, vel ſuperſtitione aut alio quocunque affectu perturbatur et diſtrahitur. Eadem fere tradidiſſe Epicurum, indolentiam, voluptatis ſpeciem, commendantem pro fine, infra dicemus. Singularibus libris hanc εὐθυμίαν ἐυεϛὼ, quibus vocibus vſus eſt, explicuit [a].

II.

x) Serio quidem talia putaſſe Democritum, nimis audax et temerarium cenſentem reiicere ea, quae de ſpectris vniuerſalis conſentio veteres tradidere, coniicit MOSHEMIVS. Valde tamen timemus, ne vniuerſalem iſtam traditionem tanquam vniuerſalem errorem damnauerit. Spectris enim illuſiſſe, notauimus.

y) Apud STOBAEVM paſſim, ex eo apud STOLLIVM hiſt. phil. mor. §. CIII. p. 160 ſeqq. STANLEIVM l. c. p. 96.

z) Lib IX ſ. 45.

a) IONSIVS p. 141. FABRICIVS l. c. Bibl. Gr.

II. Optimum itaque homini, vitam agere animo, vt plurimum laeto, rarissime tristato, quod fieri poterit, si voluptates non in perituris rebus locentur [b].

III. Esse vero homini conueniens, animae, quam corporis potiorem rationem habere; animam enim, si sit perfectissima, corporis malignitatem emendare: corporis autem robur, absque rationis vsu animam nihilo meliorem efficere [c].

IV. Hominibus vero εὐθυμίαν oriri, ex mediocritate iucundi et vitae concinna circa actiones proportione. Quod enim vel defectu vel excessu peccat, magnas commotiones et perturbationes concitare in animo. Qui vero homines magnis quasi saltibus et interuallis in affectibus commouentur, eos ad statum animi tranquillum et beatum peruenire nequire. Ad possibilia itaque animum intendendum, et praesentibus contentum esse debere: cogitationibus vero et desideriis iis non inhaerere, quorum felicitas admirationi aliis est, et inuidiae. Qui vero miseriores nobis sunt, eorum vitam contemplandam esse, vt quae nobis praesentia sunt, magna et aemulatione digna videantur, neque animus excrutietur cupiditate maiora et praestantiora habendi. Hanc sententiam complexum, vitam magna tranquillitate et animi laetitia transigi, et inuidiam, aemulationem, odia, pestes et noxas vitae propulsari posse. Graeca STOBAEI [d] ipsa consulenda sunt, quae non omnia recte videre interpretes [e]; ita vero explicata egregie eam moralis doctrinae Democriteae partem illustrant, quae de fine agit.

V. Sapientiam nihil admiratam, nihil non mereri, summa laude dignam [f]. Pertinet hoc ad fructum physiologiae, superstitioni et admirationi oppositae.

VI. Turpitudinem et honestatem actionum non iis inesse natura, sed lege et institutione. Necessario hoc ex principiis Democriti physicis sequitur, quibus ἐτεῇ praeter atomos, et inane nihil esse, νόμῳ constare omnia reliqua dixit. Recte itaque iis, qui aeternam honestatis notionem reiecere, Democritum accensuit CVDWORTHVS [g].

VII. Bene composito et tranquillo esse animo, qui de rebus absentibus non contristetur, laetetur autem praesentibus [h].

VIII. Si quis modum excesserit, ei iucunda maxime molesta euadere [i].

IX. Plures exercitatione, quam natura, bonos euadere [k].

X. Tranquillus qui esse cupiat, eum multa vel priuatim vel publice agere non oportere, quae vires superent: ita vero sui gerere curam, vt omnem, qui sese obtulerit, fortunae excessum declinet, neque plura admittat, quam quibus ferendis par esse valeat. Praestare enim, vt nobis conueniant ea, quibus fruimur, quam abundantiam [l].

XI.

b) Serm. XXXVII. p. 113.
c) Serm. I. p. 4. d) ib.
e) Vid. quae monuimus Miscell. Crit. ad Hist. linguae German. pertin. T. V.
f) Serm. XXVIII. p. 79.
g) De aeternis honesti notionibus, ad calc. syst. intellect. p. 2
h) Serm. XXXIX. p. 137.
i) ib. p. 139. k) Serm. CXVII. p. 365.
l) Serm. CCXLIX. p. 822.

XI. Iuſtitiae laudem, et gloriam mentis fiduciam eſſe, et animi boni ſtatum, iniuſtitiae autem fugam calamitatis eſſe terminum [m].

XII. Quibus bene compoſiti ſint mores, illis totam etiam vitam bene conſtitutam eſſe [n].

XIII. Leges non prohibituras fuiſſe, quemlibet ſuo arbitrio viuere, niſi vnus ad iniuriam inferendum alteri eſſet procliuis. Praeluſiſſe hoc axiomate Democritum Hobbeſio, adeoque animum infeſtum belloque alteri inferendo aptum et procliuem, pro legis cauſa ſuppoſuiſſe, comparatio vtriusque doctrinae docet [o].

XIV. Homines quosdam naturae mortalis ignorantes diſſolutionem, ſibi vero vitae infeliciter actae conſcios, omne quod viuunt tempus, miſere turbari, et metuere, multa ſibi falſo poſt mortem euentura fingentes [p]. Egregium phyſiologiae Democriteae conſectarium.

XV. Sanitatem penes hominem eſſe, eam vero libidine amitti.

XVI. Qui ventris voluptates ſequantur, breue delectationis tempus habere, multas vero curas conſequi, voluptate confeſtim tranſeunte [q].

XVII. Actionis imaginem eſſe ſermonem [r].

Protagoras.

§. XXIV. Diſcipulos Democritus multos habuit, ante reliquos vero inclaruit PROTAGORAS Abderites, quem tamen Teium fuiſſe Eupolis memoriae prodidit [s]. Patrem Maeandrium habuit, vel, vt Apollodorus et Dinon aiunt, Artemonem [t], Democriti enim filium qui dicit MAGNENVS [u], ab AELIANI [x] interprete deceptus eſt [y]. Democritus enim coelebs vixit, nec eius filius, ſed diſcipulus fuit. Eum baiulum fuiſſe aliquando, Epicurus tradidit, atque ea occaſione Democriti fauorem meruiſſe, quam ita narrat GELLIVS [z]: „Adoleſcens victus quaerendi gratia in mercedem miſſus, ve-„cturas onerum corpore ſuo factitauit. De proximo itaque rure in Abde-„ram oppidum caudices ligni plurimos, funiculo breui circumdatos porta-„bat. Tum forte Democritus, ciuitatis eiusdem ciuis, homo ante alios vir-„tutis et philoſophiae gratia venerandus, cum egrederetur extra vrbem, vi-„det illum cum eo genere oneris tam impedito, ac tam incohibili, facile at-„que expedite incedentem, et prope accedit, et vincturam, poſituramque „ligni ſcite periteque factam, conſiderat, petitque, vt paulum acquieſcat. „Quod vbi Protagoras, vti erat petitum, fecit, atque ibidem Democritus „aceruum illum, et quaſi orbem caudicum, breui vinculo comprehenſum, „ratione quadam quaſi geometrica librari continerique animaduertit, in-„terrogauit, quis id lignum ita compoſuiſſet? et quum ille a ſe compoſitum dixiſ-

m) Serm. XLVIII. p. 168.
n) Serm. CXXXVI. p. 398.
o) Serm. CXXXIX. p. 406.
p) Serm. CXLVII. p. 813. PLVT. de inſt. lib. T. I. p. m. 12.
q) Serm. XLIV. p. 155.
r) LAERT. L. IX. ſ. 27. PLVT. l. c.
s) CIC. de N. D. L. I. QVINTIL. Inſt. Orat. L. III. c. I. GELLIVS N. Att. L. V. c. 3. LAERT. L. IX. ſ. 50. et quos ad h. l. adducit MENAG. SVIDAS in Protag. T. III. p. 217.
t) LAERT. SVIDAS ll. cc.
u) In Democrit. p. 8.
x) Lib. I. c. 23.
y) Oſtendit id MENAG. l. c.
z) l. c. pueris poſt Democriti diſciplinam inſtituendis, deinde eloquentiae operam dediſſe tradit ATHENAEVS L. VIII. p. 354.

dixiſſet, deſiderauit, vti ſolueret ac denuo in modum eum collocaret." Ac poſtquam ille ſoluit, ac ſimiliter compoſuit: tum Democritus animi" aciem, ſolertiamque hominis non docti demiratus, mi adoleſcens, in-" quit, cum ingenium bene faciendi habeas, ſunt maiora melioraque, quae" mecum facere poſſis: abduxitque eum ſtatim ſecumque habuit, et ſumtum" miniſtrauit, et philoſophiam docuit, et eſſe eum fecit, quantus poſtea fuit." Ex quibus palam eſt, Protagoram non eloquentiae tantum ſtudio, quo inter veteres ſophiſtas magnum ſibi nomen peperit [a], ſed philoſophiae quoque peritia ſummam laudem fuiſſe conſecutum. Illius teſtimonia eloquentiſſimi diſcipuli, et in his Prodicus Ceus ſunt [b], huius, leges Thuriis ab eo latae [c]. Tantaque eius fuit exiſtimatio, vt, cum primus inter Graecos mercede docendi auctor eſſet, centum minis [d], vel quod QVINTILIANVS [e] habet, decem denariorum millibus lectiones eius diſcipuli remunerarentur. Aitque PLATO [f], hac ratione maximopere opibus fuiſſe auctum Protagoram. Praelegit etiam auditoribus eloquentiae ſuae opara ſatis caro pretio. Famam tamen nominis impietatis ſuſpicione commaculauit. Cum enim librum *de Diis* ita exorſus eſſet: *De Diis quidem ſtatuere nequeo, an ſint, nec ne. Sunt enim plurima, quae id ſcire prohibeant, ſumma rerum incertitudo, et vitae humanae breuitas.* Ob atheiſmi culpam, ſiue dicta, quod volunt quidam, cauſa condemnatus, ſiue cauſa, quod alii ſcribunt, non audita collatis ſententiis exilio mulctatus totaque Attica eiectus eſt, librique illius in foro cremati ſunt, ſub voce praeconis, a ſingulis, qui illos habebant, inueſtigati [g]. Ortam fuiſſe hanc impietatis maculam ex diſciplina

a) Hoc contendit, et philoſophiae famam Protagorae denegat CVDWORTHVS Syſt. intell. c. I. §. 8. p. 13. recte ideo notatus doctiſſimo interpreti ad h. l.

b) Vita celeberrimi ſophiſtae ad hiſtoriam rhetoricae proprie pertinet. Fuiſſe tamen philoſophum quoque et phyſicum SVIDAS T. III. p. 178. refert. Seruaruntque pauca eius placita philoſophica veteres. In his eſt, quod docuerit, ſolem, et lunam, et fluuios, et fontes, et in ſumma quaecunque proſint vitae noſtrae, antiquos Deos exiſtimaſſe, propter vtilitatem, quae ex iis accipitur. CICERO de N. D. L. I. c. 42. MINVC. FELIX in Octau. c. 21. SEXT. EMPIR. adu. math. L. IX. ſ. 18. ex quibus falſo infert EPIPHANIVS T. I. Opp. p. 1088. ſolem, lunam et elementa pro Diis habuiſſe. Si enim Sexto fides habenda, hoc argumento ita vſus fuit Prodicus, vt anticipatam, quam philoſophi vrgebant, notionem Dei tolleret. Idem ſcilicet dixit, quod Euemerus, de quo ſupra, conf. SEXT. l. c. ſ. 51. 52. Vitam vero Prodici poſt PHILOSTRATVM Vit. Sophiſt. L. I. p. 496. enarrauit P. BAYLE Dict. T. III. p. 820. qui videndus, de atheiſmo eius autem conſulendus REIMMANNVS Hiſt. ath. c. XVII. §. 5. p. 132. Diſcipulos habuit celeberrimi nominis, Socratem, Theramenem, Euripidem, Iſocratem, Xenophontem, Gorgiam: inter quos vltimus eloquentiae laude mire excelluit: hic tamen a nobis praetereundus haud eſt, quod librum ſcripſit, de eo, quod non eſt, ſiue de natura, ex quo eius dogmata ARISTOTELES in tr. de Zenonis, Xenophanis et Gorgiae ſententiis excerpſit, conf. SEXT. EMP. adu. math. L. VII. ſ. 65. Negauit et ipſe cum Protagora, eſſe aliquid, quod indicat, ſed alia ratione. Tria enim in eo libro conſtituit capita: 1, nihil eſſe, 2. etſi ſit, ab homine non poſſe comprehendi, 3. etſi poſſit comprehendi, enuntiari tamen et explicari non poſſe: quorum capitum rationes fuſe enumerat SEXTVS, ſ. 66-86. videntur tamen et Protagoras et Gorgias diſputandi magis cauſa, talia aſſeruiſſe, Zenoniana methodo inductos.

c) LAERT. l. c. Vocatum fuiſſe λόγον ex AELIANO V. H. L. IV. c. 20. vel λόγον ἔμμισθον, quod mercede eloquentiam traderet ex SVIDA l. c. diſcimus, vnde apud LAERT. ſ. 50. gloſſema eſſe recte dicitur MENAGIO, quando refertur, vocatum fuiſſe σοφίαν, id enim ad Democritum pertinet.

d) LAERT. ſ. 72. SVIDAS l. c. GELLIVS l. c. conf. quos laudat MENAG. ad h. l. et OLEARIVS ad l. c. PHILOSTRATI.

e) L. III. c. 1. inſincerum ideo philoſophum vocat GELLIVS l. c.

f) In Theaeteto, conf. EIVSD. Protagoras.

g) CICERO de nat. Deor. L. I. SEXTVS l. c. SVIDAS l. c. PHILOSTRAT. l. c. LACTANT. L. X. MINVCIVS FELIX. Oct. c. 8. conf. MENAG. ad l. c. Laërt.

fciplina Magorum putat PHILOSTRATVS[h], a quibus in pueritia enutritus didicerit, doctrinam de Diis arcanam cuftodire: quae caufa fuit, cur ex atheorum albo eum deleri cupiant viri quidam docti, a cl. REIMMANNO nominati[i]. Verum ex ipfo Philoftrati textu clarum eft, eum non tantum non intellexiffe veram Magorum opinionem et difciplinam, fed Democritum quoque cum Pythagora confudiffe, quaeque de illo narrantur, huic tribuiffe[k]. Scripfit plurima a cel. FABRICIO[l] memorata, ad logicam, metaphyficam, ethicam et politicam illuftrandam, quae tamen intercidere omnia. Aetas eius ex Democriti aetate colligi poteft[m]. Finem vitae ita narrat PHILOSTRATVS[n]: *Ex Epiro in infulas transmiffurum, et Athenienfium triremes, toto mari difperfas metuentem fubmerfum effe parua nauigantem cymba.* Ex multis huius nominis[o] Abderita reliquos nominis vicit celebritate.

Placita Protagorae.

§. XXV. Philofophiae Democriticae decreta ad contentionis argumentum adhibuit Protagoras, vt ex paucis reliquiis placitorum eius, quae feruauere nobis veteres, conftat. Ita enim ftatuit:

I. Duas effe omnium rerum rationes inuicem contrarias. Ad difputandi potiffimum et differendi inuentionem dogma Pythagoreis, et imprimis Alcmaeoni non ignotum retuliffe, primumque ita in vtramque partem differere coepiffe monet LAERTIVS[p].

II. Materiam femper in fluxu effe, ipfa autem affidue fluente, pro ablationibus adiunctiones fieri, et fenfus transmutari ac variari, et pro aetatibus et pro aliis fenfuum conftitutionibus.

III. Rationes omnium fenfibus apparentium fubiectas effe in materia, adeo vt materia, quantum in fe ipfa, omnia effe poffit, quae quibuscunque apparent.

IV. Homines autem alio tempore alia percipere, prout diuerfe fe habent, fiue fecundum naturam fe habeant, fiue contra naturam, ficque etiam in aetatibus, in fomno, in vigilia et quibuslibet habitibus.

V. Effe ergo hominem criterium rerum, quæ funt, omnia enim, quæ apparent hominibus, etiam effe, quae autem nulli hominum apparent, ne effe quidem. Ita quidem Protagoream logicam exponit SEXTVS EMPIRICVS[q], nixam phyfiologia Democritica, vt ex collatione facili negotio poteft difci. Cum enim vetus dogma in Eleatica imprimis fchola receptum, omnia fluere, admififfet Democritus, atomosque femper moueri diceret,

h) l. c. i) Hift. atheifmi L. I. c. XVII. §. 4. p. 131.

k) Democritus enim, non vero Protagoras a Magis eruditus dicitur, a Xerxe relictis. Magi vero non tollebant doctrinam de Deo, fed abfcondebant, difficile vero, amiffo libro Protagorae, de eius atheifmo ftatuere, quem affirmant praeter Baelium BVDDEVS thef. de atheifmo c. I. p. 74. et SAM. PARCKERVS de Deo difp. I. f. 11. p. 27. Quanquam, fi ex difcipulo praeceptor iudicandus eft, parum de hoc dogmate afferendo curiofus fuiffe videtur.

l) Bibl. Graec. Vol. I. p. 780 feqq.

m) Olymp. LXXXIV (non LXXVI, vt habet interpres) inclaruiffe, et XL annos in philofophia verfatum ait LAERT. f. 56.

n) l. c. Idem LAERTIVS f. 55. refert, narrans, voluiffe nauigare in Siciliam. Quidam tamen dixere, defeciffe eum in via, cum XC annum ageret, fiue LXX, vt alii.

o) Nominat eos MENAG. ad LAERT. L. IX. f. 56. et FABRIC. Bibl. Graec. l. c.

p) LAERT. f. 51. qui etiam de eius contendendi ftudio Timonis Sillographi verfus adducit.

q) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 32. f. 216.

ceret, res omnes ſenſuum tantum perceptionibus conſtare, quatenus ex varia corpuſculorum diſpoſitione oriantur, tradidit. Ita vero Protagoras quoque, qui recepta atomorum diſpoſitionis in momenta mutabilitate, cum auferri alias, alias ſuccedere et addi ſemper, ſicque rem mutari continuo videret, inde concludebat, in ſola ſenſatione eſſe illud, quod videmus, audimus, tangimus, adeoque normam de quacunque re iudicandi eſſe hominem eiusque in ſenſu perceptionem: cum vero ſenſationes hominis mire pro temporis, ſubiecti et circumſtantiarum ratione differant, ſequi inde, mox hoc, mox illud rem eſſe, cum varie homo afficiatur, adeoque in contrariam de rebus omnibus partem eodem veritatis fundamento poſſe diſputari. Eſſe hanc mentem Protagorae, praeter Sexti locum admodum luculentum, PLATO[r], ARISTOTELES[s], CICERO[t], Ariſtocles apud EVSEBIVM[u] et HERMIAS[x] teſtantur, apertumque faciunt, Democriticam phyſiologiam a Protagora adhibitam fuiſſe, vt fundamentum exhiberet logicae eriſticae, cuius praecipuus ſtator fuit Protagoras. Sequebatur enim ex his, in omnibus rebus contrarias rationes inueniri, quia res ipſae in ſola relatione ad cognitionem vel ſenſationem potius hominis conſiderantur, quae innumeris circa vnum idemque ſubiectum variationibus modificantur. Et hic ſenſus eſt axiomatis Protagorei: πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον, μέτρον enim criterium eſt, vnde eius ſenſum ita explicat Sextus: *Rerum omnium criterium, ſiue veri falſique regulam eſſe hominem, entium quidem, vt ſunt, non-entium autem, vt non ſunt. Ideoque ponit ſola illa, quae cuiusque ſenſibus apparent, et ita inducit relationem ad aliquid.* Quod licet a CVDWORTHO[y] dubie Protagorae tribui, nec id ex Platone euinci poſſe contendat praeſtantiſſimus interpres[z], adducta tamen veterum teſtimonia luculenta, Cudworthum recte ſcripſiſſe, clare euincunt, quicquid ſit de obſcura Platonis diſputatione.

VI. Animam ipſiſſimos ſenſus eſſe, omniaque eſſe vera[a]. Nititur hoc fundamentis, iis, quae explicuimus. Cum enim nihil vere atque realiter ſit, ob fluxum atomorum praeter ſenſationes, omnes eas veras eſſe oportet, id eſt, tales, quales ſenſus percipiunt, cum anima a ſenſibus non differat. Ceterum Diogenem, vel vt LAERTIVS[b] vocat, Diomenem Smyrnaeum, Neſſi Chii diſcipulum, illius, qui Democritum audiuit, eadem cum Protagora ſenſiſſe, EPIPHANIVS[c] tradit: quem tamen cum Diogene Apolloniate ſine magna verſimilitudine eundem putant MEVRSIVS[d] et MENAGIVS.

§. XXVI. Praeter Neſſum Chium[e] et Nauſiphanem ex diſciplina Democriti emerſit DIAGORAS, ex Melo inſula, Cycladum vna oriundus, homo

Diagoras Melius.

r) In Theaeteto, conf. Cratylus.
s) Metaph. L. III. c. 5. L. X. c. 6.
t) Academ. Qq. L. IV. c. 42.
u) Praepar. L. XIV. c. 20.
x) Irriſ. gentil. §. 9.
y) Syſtem. intell. c. I. §. 7. p. II.
z) Ad h. l.
a) LAERT. l. c. conf. CICERO l. c. ARISTOT. metaphyſ. L. III. c. 5.
b) ſ. 58 conf. FABRIC. l. c. p. 776.
c) T. I. Opp. p. 1088.
d) Ad Heſychium p. 146. MENAG. ad Laërt. l. c.
e) Meminit eius LAERT. L. IX. ſ. 58. EVSEBIVS in Chron. qui Neſſam vocat.

homo impietatis macula inter veteres famosus. Sunt, qui Milesium putant, sed hi, recte iudicante CLERICO [f], Melium pro Milesio per literarum compendium dictum esse, frustra contendunt. Parentem habuit Telecliden [g]. Is in expugnatione insulae captus, a Democrito vero, egregiam ingenii alacritatem et indolem, qua pollebat, perspicienti, decem drachmarum millibus redemtus et disciplina sua imbutus dicitur. Elegantioribus vero simul literis nauauit operam, et in lyrica poësi non vltimum obtinuit nomen, quae tum temporis in Pindaro, Bacchylide aliisque florebat. Cum enim Ol. LXXVIII vixerit [h], Pindaro adhuc coaeuus fuit [i]. Fuisse vero dithyrambicum initio, et si quis alius, superstitiosum, SEXTVS EMPIRICVS [k] testatur, poësin etiam suam inchoasse hoc modo: ***A daemone et fortuna fiunt omnia***; iniuria autem affectum ab aliquo, qui perierauerat, et propterea nihil mali passus fuerat, eo deductum esse, vt negaret, esse Deum. Iniuria vero qualis ea fuerit, HESYCHIVS et SVIDAS [l] ita narrant: quod paeanem quis ipsi surripuisset, iuratusque negasset, se hoc fecisse, et tamen postea publice illum pro suo protulisset, Diagoram irarum plenum exspectauisse, vt periurus iste statim manifesta poena a Deo et grauissima afficeretur, quod cum non fieri, sed periurum plagiarium laudibus etiam affici et praemiis videret, satis absurde hinc conclusisse, non esse Deum, impietatemque hanc scriptis etiam publicis fuisse professum, quibus TATIANVS [m] titulum ait impositum, τοὺς Φρυγίους λόγους, Hesychius et Suidas, τοὺς ἀποπυργίζοντας, id est, *destructores*, vel *de turri deturbantes et deiicientes*. Alii aliter referunt, in eo tamen veteres fere omnes, adducti diligenter a P. BAYLE [n] et I. F. REIMMANNO [o], consentiunt, ista vindictae diuinae mora inductum Diagoram, Deos negasse, et ob eam causam Atheniensium inter quos habitabat, diuinum cultum sacraque traduxisse, mysteria quoque omnibus enuntiasse, eaque despexisse, illos etiam, qui sacris initiari volebant, dehortatum fuisse [p]. Tanta inde non ignominia tantum ei contracta est, vt atheus cognominaretur, et in prouerbium hominis nequam et inter bipedes deterrimi abiret [q], sed Athenienses quoque eo proscripto, cum Olymp. XCI, ad causam dicendam vocatus non comparuisset, non solum voce praeconis pronuntiari, sed et aereae columnae inscribi iuberent, eum, qui Diagoram occidisset, talentum, qui vero viuum adduxisset, duo talenta accepturum esse [r]. Etsi vero valde infamis apud veteres eius memoria est, visum tamen fuit CLEMENTI ALEXANDRINO [s], eum inter eos referre,

Eius atheismus.

f) Art. crit. P. III. c. 11. §. 5. p. 209. BAYLE Dict. T. I. art. Diagoras not. A. p. 282.

g) SVIDAS in Diagoras T. I. p. 551.

h) SVIDAS l. c. KVSTER. ad h. l.

i) Pindarus enim teste SVIDA Olymp. LXV. natus ad Ol. LXXXVIII vixit. Inferendus vero est Diagoras lyricis veteribus apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. I. p. 554. vid. IPSE ad SEXT. l. citand.

k) Aduers. mathemat. L. IX. f. 53.

l) ll. cc.

m) Contra Graec. p. m. 164. ed. Paris.

n) l. c. not. D. E. F.

o) Hist. ath. c. XXXI. §. 8. p. 212. Ex his CICERO de N. D. L. I. c. 1. VALER. MAX. L. I. c. 1. SEXTVS l. c. praecipue notandi.

p) SVIDAS l. c. TATIANVS l. c. ATHENAG. legat. pro Christianis p. m. 5. ed. Paris.

q) Socratem ab Aristophane ideo Melium in nubibus dictum esse, supra obseruatum. conf. ERASM. Chil. p. m. 722.

r) SVIDAS l. c.

s) Admonit. ad gentes p. 13.

referre, qui, cum gentilem ſuperſtitionem contemſerint, eiusque detexerint fraudes, athei habiti ſint. Quam Clementis opinionem ſuam fecere viri quidam docti ex recentioribus, quos allegandi otium nobis fecit ven. REIMMANNVS [t], qui eos quoque nominat, qui in hoc impietatis luto haeſiſſe Diagoram tuentur, quibus addi poteſt RAD. CVDWORTHVS [u]. Nemo tamen maiori eruditione et ingenio cauſam Diagorae egit cl. ZIMMERMANNO [x] noſtro: qui rationes pro eius atheiſmo adductas accurate examinauit. Cuncta, quae prolixe affert, eo tendunt, accuſationes aduerſariorum Diagorae, ſcriptis eius amplius non extantibus, eſſe ſuſpectas nec validas ſatis ad inurendam ei atheiſmi maculam. Inuidia enim deriſorum gentilium ſacrorum excitatos, inter apertos numinis hoſtes eum retuliſſe, cum tamen omnia, quibus ille premitur, vel ad exagitata Athenienſium ſacra, vel ad negatam DEI prouidentiam ſpecialem pertineant. Imprimis vero contra fortiſſimum FABRICII [y] argumentum, eam fuiſſe Diagorae ratiocinationem, vt non in gentilium tantum Deos, ſed et vniuerſe in Deum valeat, ita excipit, vt non tantum reiecta Suidae et Heſychii tanquam teſtium nimis a Diagorae temporibus remotorum fide, de ipſa narratione dubitet, ſed ea quoque ſuppoſita, oſtendere cupiat, poſſe hoc de diis quoque inferioribus dici, nec demonſtrari poſſe, quod ſummum quoque numen negauerit, libris itaque eius non extantibus ſaltem ad ἐποχὴν confugiendum eſſe, nec rationes Baelii, Fabricii, Buddei clare atheiſmum eius demonſtrare. Noſtrum vero nec inſtitutum nec locus patitur, ea, quae vir doctiſſimus attulit omnia, prolixe excutere, quae ſcilicet ad ſpecialem atheiſmi hiſtoriam pertinent. Monenda tamen pauca ſunt, quae rem in lucem protrahere apta putamus. Nempe 1. non negamus, certiſſima ratione de atheiſmo Diagorae non poſſe definiri quicquam, cum et libri eius perierint, et, qui impietatem eius deſcribunt, teſtes ſint, non omni exceptione maiores, et ab eius aetate nimis remoti [z]: exempla etiam complura extent, viros cordatos, ſuperſtitionis vulgaris contemtores negati Dei accuſatos fuiſſe. Si itaque his ſtandum eſt, facile, fatemur, negabitur Diagorae atheiſmus, ita vero eodem labore, tota atheiſmi hiſtoria vno ictu abſolui et euerti quoque poteſt, cum monumenta coaeua et ipſa philoſophorum ſcripta pleraque interciderint. 2. Quia vero hoc nimis laxum ſcepticiſmo hiſtorico campum aperit, contentos nos eſſe debere monemus iſtis veterum narrationibus, quae nobis ſuppetunt, memores, eos vetuſtiora, nobisque non viſa conſuluiſſe, adeoque non eos quidem in totum reiiciendos eſſe, fidem vero non abſolute, ſed tantum probabili ratione dandam eſſe. His, vt debent, ſuppoſitis, 3. ſi veterum de Diagora effata aliquem locum habent, dubitari non poſſe putamus, Diagoram non tantum gentilium ſuperſtitiones, vel prouidentiam negaſſe, ſed ipſum etiam quod mundum regit, numen ſuſtuliſſe; id enim teſtimonia allata omnia clamant, licet, vt fieri in his ſolet, circumſtantias va-

 rie

t) l. c.

u) Syſt. intell. p. 9.

x) Ep. de atheiſmo Euemeri et Diagorae, quae extat Muſ. Brem. Vol. I. P. IV. art. 3. p. 714 ſeqq.

y) Ad l. c. Sexti.

z) Hoc nimirum hiſtoriae philoſophicae fatum eſſe, toties exemplis euicimus, et doluimus.

rie enarrent. Nec ſola Suidae et Heſychii auctoritas in partes venit, ſed deſumſere illi ſua ex ARISTOPHANIS ſcholiaſte [a], patetque ex Sexto etiam, eius iam tempore peruulgatam fuiſſe famam, iniuriae non vltae memoria et dolore, ad negandum Deum fuiſſe digreſſum Diagoram. Nec videmus, qui ratio a Fabricio allata queat euerti, nullum fuiſſe argumentum Diagorae contra gentiles Deos, niſi in ipſum numen vniuerſe valeat. 4. Imprimis vero Clementi opponimus ATHENAGORAM [b], eo magis in partes aduocandum, quo magis PP. gentilis ſuperſtitionis deriſoribus fauere, eosque in ſuas partes trahere rectiſſime monuit B. BVDDEVS [c]. Is vero luculenter: *Diagorae ſacrilegam impietatem iure damnabant Athenienſes, qui cum arcanos Orphei ſermones vulgo exponebat, tum Eleuſinia et Cabirorum ſacra publicabat, et Herculis ſtatuam ne ligna rapis coquendis deeſſent, diſſecabat,* ἄντικρυς δὲ ἀποφαινομένῳ μηδὲ ὅλως εἶναι Θεὸν, *denique palam et diſerte Deum eſſe negabat.* Clariſſime enim et diſtincte tribuitur Diagorae, non tantum Athenienſium ſuperſtitionem riſiſſe, ſed et ipſum Deum negaſſe: quo nomine Chriſtianis, illud facientibus, hoc vero minime, Diagoram opponit Athenagoras. 5. Sed et ad diſciplinam, ad quam nemo hactenus attendit, reſpiciendum eſſe, qua Diagoras educatus fuit in philoſophia, ipſa aequitas poſtulat. Fuiſſe vero Democriti diſcipulum, cui et libertatem et philoſophiam debebat, monet Suidas. A vero itaque alienum non eſſe videtur. Democriteis de Deo ſententiis imbutum fuiſſe Diagoram. Quod ſi ſupponimus, qui mirandum eſſe exiſtimabimus, Deum negaſſe hominem, qui in mundo praeter atomos et inane nihil eſſe verum et reale a praeceptore didicerat? Nec obiici his poteſt illud Sexti, initio eum daemonem et fortunam ineſſe rebus cunctis dixiſſe. Vt enim concedamus, vera referre Sextum, quod facile negari poſſet, daemones tamen illi quales ſint in ſchola Democriti, ex εἰδώλοις ab eo aſſertis et ſupra expoſitis ſatis conſtat. Quos cum dicis tantum cauſa Democritum a Magis tranſſumſiſſe facile perſpiciatur, nullo negotio fieri potuit, vt theſin exotericam tanquam ridiculam, caſu iſto excitatus Diagoras exploſerit, ſicque tandem genuinam Democriti doctrinam profeſſus fuerit, non eſſe Deos. Quibus rationibus ſubductis et inter ſe comparatis maiori veriſimilitudine Diagoram accuſari impietatis, quam abſolui putamus. Sed vt ad hiſtoriam eius, vnde diuertit oratio, reuertamur, Diagoras Attica terra exul et profugus, nauem, ſi fides CICERONI [d] habenda, conſcendit, cumque tempeſtate aduerſa premerentur omnes, et vectores timidi et perterriti ei dicerent, non iniuria ſibi ea accidere, qui illum in eandem nauem recepiſſent, oſtendit eis in eodem curſu multas laborantes alias, quaeſiuitque, num etiam in iis nauibus Diagoram vehi crederent. Cum vero Samothraciam veniſſet, atque ei quidam amicus, tu qui Deos putas humana negligere, nonne animaduertis ex his tabellis

a) Ad nubes p. 410.

b) l. c.

c) theſ. de atheiſmo c. I. p. 73. quae ſugillat REIMMANNVS p. 215. Exemplis hoc facile poſſet demonſtrari: in ratiociniis enim PP. non adeo accuratos fuiſſe, ſatis notum eſt.

d) De N. D. L. III. c. 37.

bellis pictis quam multi votis vim tempestatis effugerint, in portumque salui peruenerint? Ita fit, inquit, illi enim nusquam picti sunt, qui naufragium fecerunt, in marique perierunt. Suspicamur tamen Graeca haec fide niti, ideo excogitata, vt iucundius maiorique acumine narraretur Diagorae historia. Esse enim ex iis rumusculis, qui incerta fide aliis quoque tribuuntur, ex LAERTIO [e] liquet, Diogeni Cynico ea adscribente. Tandem Corinthum delatus, ibi teste SVIDA [f] vitam finiit. Legibus Mantineam parario Nicodoro, ordinasse, narrat [g] AELIANVS.

§. XXVII. Ex disciplina Democriti quoque exiit ANAXARCHVS Abderita [h], Diomenis Smyrnaei auditor [i], vel, vt alii perhibent, Metrodori Chii, qui ne hoc quidem se scire dixit, quod nihil sciat [k]. Metrodorus vero Nessum, vel quod aliis placet, ipsum Democritum audiuit. Anaxarchus vero non tam doctrina, quam vita notabilis extitit. Vixit enim cum Alexandro M. vnde Olymp. CX floruisse LAERTIVS [l] colligit, tantaque eius vsus est gratia [m], vt regem eo quoque tempore, quo adulationibus totus corruptus Alexander, aegerrime amicorum monita audiebat, libere corripere auderet [n], isque potissimum philosophiae rationibus munitus regi, Babylona appropinquanti suaderet, contemneret Magorum praedictiones, fatale id ipsi fore afferentes tanquam falsas et incertas. Abusum tamen fuisse philosophia ad adulationem, ex solatio colligi potest, quod Alexandro ob Cliti caedem animo anxio exhibuit [o]. An ignoras, aiebat, ius et fas Ioui assidere, vt quicquid rex agat, id fas iustumque putetur. Quam turpem adulationem in philosopho recte exagitarunt, et parasiti mores in Anaxarcho damnarunt veteres [p]. Qui ei frequenter etiam exprobrant, voluptatibus deditum non sine philosophiae opprobrio vixisse, et mensae regum seruientem, vitae commoditates quaesiuisse, cuius notabile exemplum ATHENAEVS adduxit, et Timonis versus testes sunt, qui vitam voluptatibus deditam, et ad vitia regressam ei exprobrant [q]. Nec dubium est, hanc vitae commoditatem et voluptatem ipsi cognomen εὐδαιμονικοῦ conciliasse, quod apud veteres ei plerumque tribuitur, quodque διὰ τὴν ἀπάθειαν καὶ εὐκολίαν τοῦ βίου gessisse LAERTIVS [r] ait, quibus, mores aulicae se vitae attemperantes et parasiticos notari, non vero, vt volunt interpretes, constantiam et tranquillitatem animi vita Anaxarchi luculenter loquitur. Recenset quidem LAERTIVS [s] philosophos, a philosophiae fine, quem in feli-

Anaxarchus.

e) LAERT. L. VI. §. 59.
f) l. c.
g) L. II. c. 23. Nodos in scirpo quaerit hic BAYLE l. c. not. H. potuisse atheum tam egregias leges condere. Si enim supponamus, quod verisimillimum, atheum proscriptum non consultum fuisse, sed id ante eius manifestatam impietatem esse factum, cuncta concidunt, quibus hypothesibus suis ille seruit.
h) LAERT. L. IX. §. 58. PLVTARCH. Symp. L. VII. c. 5.
i) ibid. EVSEB. praep. L. XIV. c. 17.
k) SVID. in Democrit. T. I. p. 542.
l) l. c.
m) AELIAN. L. IX. c. 30. centum ei donasse talenta Alexandrum PLVT. in Apophth. T. I. p. 332. refert.
n) AELIAN. L. IX. c. 3. LAERT. L. IX. §. 60.
o) ARRIAN. exp. Alex. L. IV. p. 84. PLVT. ad princ. indoct. conf. MENAG. ad l. c. Laërt. STOLLIVS hist. phil. moral. gentil. §. 106. p. 174.
p) LVCIAN. Parasit. T. III. p. 250. ATHEN. L. VI. p. 250.
q) Apud PLVT. de virt. mor.
r) LAERT. l. c. ATHENAEVS l. c. et L. XII. p. 548. et ex hoc EVSTATH. ad Il. X. p. 1273. AELIAN. l. c.
s) L. I. §. 17.

felicitate ponebant vitae, eudaemonicos dictos; hosque Anaxarchum sectae suae conditorem habuisse, tradit *historiae philosophicae* GALENO tributae auctor [t], idque admittit FABRICIVS [u]. Obstant tamen huic asserto momenta duo. Nam non Anaxarchus tantum, de cuius placitis philosophicis altum apud veteres est silentium, sed et Cyrenaici, atque Epicurei, ad hanc mentis felicitatem doctrinam moralem retulerunt, non vero Eudaemonici sed Hedonici vocati sunt. Deinde, monente ipso FABRICIO, vix quisquam in veterum scriptis εὐδαιμονικȣ̃ nomine laudatus occurrit, praeter vnum Anaxarchum; quae satis verisimiliter persuadent nobis, felicitatis potius aulicae, quam philosophicae causa, hoc nomen, inter σχέμματα philosophorum referendum Anaxarchum accepisse. Talem vero vitam cum affectarit Anaxarchus, difficile credi potest, quod de eo, magno licet consensu, tradunt veteres, Nicocreontis, regis Cypri, hostis cum esset, eius interitum apud Alexandrum M. quaesiuisse. Rege vero mortuo, Nicocreontem, Anaxarchum, quem tempestas inuitum in Cypri litora eiecerat, cepisse, et in mortarium coniectum, ferreis pistillis tundi curauisse: eo interea, dolore contempto, identidem celebre dictum illud ingeminante: tunde Anaxarchi culeum, nam Anaxarchum non tundis. Linguam igitur eius praescindi iubente tyranno morsu eam ipsum praescidisse, et in eius faciem conspuisse. Etsi enim facile largimur, Nicocreontem, par pari relaturum Anaxarcho interitum eius crudeliter accelerasse, valde tamen de circumstantiarum veritate dubitamus, cum nec antiquior testis sit CICERONE [x], et eadem res Zenoni Eleati quoque a veteribus tributa satis incertum vulgi rumorem prodat, neque verisimile sit, hominem, aulicae felicitatis voluptatem affectantem, tantam constantiam in morte ostendisse [y]. Quam audax enim in eiusmodi fabellis pingendis et fingendis Graecia fuerit, notum est omnibus, qui vetera curiose sunt rimati.

* *

CAPVT DVODECIMVM.
DE SECTA HERACLITEA.

§. I.

Heracliti vita.

Sectam Heracliteam condidit HERACLITVS Ephesius, patre Blysone, quem Bausonem, Blosonem, vel Beutonem alii vocant, vel quod alii volunt, Heracione vel Horacino natus [a]. Qui licet obscuram instituerit sectam, tantum tamen nomen consecutus est, vt dignus visus sit, de quo singulari

t) c. 3.

u) Ad SEXT. EMP. adu. mathem. L. VII. s. 48. Eandem de rebus humanis scenae instar se habentibus et decipientibus sententiam cum Monimo professum esse, IDEM ait s. 88.

x) Tusc. Qq. L. II. c. 22. de nat. Deor. L. III. c. 33. LAERT. l. c. OVIDIVS in Ibin, aliique laudati MENAGIO ad l. c. Laërt.

y) Addi his potest, mortis genus tale fingi, quod eiusmodi sermones serere non permittit.

a) LAERT. L. IX. s. 1. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 302. SVID. in Heraclit. T. II. p. 72.

gularibus libris commentati fuerint, veteres[b], quem vero pene totum neglexere recentiores[c]. In adolescentia iam egregia perspicacissimi ingenii virtute eminuisse, tradit Aristonymus[d], cuius exemplum afferunt PLVTARCHVS[e] et LAERTIVS[f], in id magno studio incubuisse, vt se ipsum examinaret atque excuteret, huncque habuisse laboris fructum, vt se nihil scire intelligeret. Vnde verba eius apud LAERTIVM *αὐτὸν ἔφη διζήσασθαι, καὶ μαθεῖν πάντα παρ' ἑαυτοῦ*, quae ita interpres vertit, *se semet inuestigandae veritati dedisse, omniaque ex semet ipso didicisse*, longe aliud velle, recte notauit ISAAC. CASAVBONVS[g], idque indicare, *se ipsum explorando a se ipso discendi fecisse initium.* Nam habuisse praeceptores, ipse refert Laërtius. Nec dubium est, hanc ignorantiae suae notitiam impulisse Heraclitum, vt ad philosophiam animum adiiceret. Xenophanem itaque audiuit[h] et Hippasum[i], Pythagorae tum mysteria, clarius, quam isti viri solebant, explanantem; vnde prima quoque istius philosophi principia in suum systema retulit, vt ex collatione patet. Ait quoque PROCLVS[k], per plurimas terras inaccessas in montem Atlanticum iter eum suscepisse, cuius tamen itineris vetustiorem testem merito desideramus. Post reditum in patriam, regnum[l] ei, id est, summi magistratus auctoritas delata est, quam tamen repudiauit, fratrique concessit, quod pessima consuetudine ciuitas iam esset imbuta[m]. Quamobrem ad fanum Dianae secedens, astragalis ibi lusit cum pueris, ad Ephesios qui forte aderant, dicens; quid miramini o perditi ciues? nonne istud facere praestat, quam vobiscum rempublicam administrare. Valde autem offenderant Heraclitum Ephesii, quod familiarem eius Hermodorum, virum ciuilis philosophiae legumque ferendarum peritissimum[n], exilio multassent, nec ferre potuerint excellentia inter eos merita, quae causa quoque fuit, cur acerbe in eos inuectus sit. Ad philosophiae itaque studia reuersus, cum vitam amaret solitariam, quam melancholici quoque temperamenti inclinatio ei vehementer commen-

b) Aristonis Chii liber de Heraclito veteribus saepe laudatur. Idem argumentum excusserunt Cleanthes et Sphaerus. Stoici enim hanc philosophiam magni faciebant. Addi his potest Antisthenes, Heracliti sectator, Heraclides Ponticus, Pausanias, Heraclitistes vocatus, Diodotus Grammaticus. conf. LAERT. l. c. IONS. de Script. Hist. phil. L. II. c. 3. p. 128. FABRIC Bibl. Gr. Vol. I. p. 760.

c) Plerique historiae philosophicae scriptores ne STANLEIO quidem excepto, per transennam tantum hanc historiae philosophicae partem considerarunt. B. GOTTFR OLEARII liber vero de Heraclito lucem non vidit, praeter duas diss. de principiis et γενέσει rerum ex mente Heracliti STANL. P. IX. p. 839 sqq. 855 sqq. insertas conf. FABR. l. c. p. 762.

d) STOBAEVS Serm. CII. p. 334. SVIDAS l. c.

e) Adu. Colot. T. III. p. m. 423.

f) l. c. g) Ad h. l.

h) LAERT. l. c.

i) SVIDAS l. c.

k) Ad Timaeum p. 56.

l) LAERT. L. IX. s. 6. *βασιλεῖς* vero vel *βασιλίδες* vocabantur Ephesi, iudices summam reipublicae administrantes, quos Pausanias Ephesius sustulit, tyrannide introducta, vid. SVIDAS in Pythag. Ephes. T. III. HESYCHIVS in *βασιλεῖς*.

m) LAERT. L. IX. s. 2.

n) Pertinet Hermodorus inter ICtos veteres, legum enim duodecim tabularum si non primus auctor, quod vult Pomponius L. 2. D. de Orig. Iur. certe magna pars fuit, vid. STRABO Lib. XIII. p. 642. CICERO Tusc. Qq. L. V. c. 36. hinc PLINIO L. XXXIV. c. 5. interpres legum, quas duumuiri scribebant, audit, cui propterea statua in Comitio posita. Nondum tamen ex familiaritate Hermodorum inter et Heraclitum, illum huius asseclam in philosophia fuisse, concludi potest, licet id asserat PAGAN. GAVDENT. de phil. Rom. c. IV. p. 105. Distinguendus vero est ab Hermodoro Platonico, de quo supra in Platone.

mendabat[o], conuerſationem hominum fugiebat, adeo vt Darii quoque, ad ſe vt veniret, inuitantis, beneuolentiam contemneret[p]. His acceſſit ingenium alta ſpirans aliosque magna inuidia contemnens, cuius ſpecimen allegant veteres, quod ſe omnia iam ſcire profeſſus, reliquos omnes in ignorantia verſari dixerit[q]. Ex vrbe igitur tandem odio hominum ſi non omnium, certe ciuium ſuorum deceſſit, vitamque in montibus egit, olera ac herbas comedens. Ita enim peroſus ciues, ob eamque cauſam ab illis quoque contemtus et neglectus, priuata vita nihil eſſe praeſtantius reputabat, ideoque etiam Athenienſes, apud quos tamen magna fruebatur exiſtimatione, aſpernabatur[r]. Quod ſi epiſtolis, quae ſub eius nomine feruntur[s], fides eſſet, impietatis ſacrilegae accuſatus Epheſum reliquiſſet; ſed quo loco illae habendae ſint, ſaepiſſime inculcauimus, adeoque illas praeterimus. Cum vero nullo alio cibo in montibus, niſi herbis et oleribus, vteretur, aquae intercutis morbo laborare coepit, quo ipſo in vrbem reuerti coactus eſt[t]. Suntque inter epiſtolas philoſophorum duae[u] ad Amphidamantum, quibus prolixe de morbi ſui natura et euentu philoſophatur: illae vero, vt reliquae, adeo aperte ſophiſtarum ſcholas redolent, vt ad eas prouocare erubeſcamus. Vrbi itaque redditus obſcurus philoſophus, medicosque ita per aenigma ſciſcitatus, an poſſent ex imbre ſiccitatem facere? illis non intelligentibus, ſe ipſum boum ſtabulo includens, et fimo bubulo obruens, eo vapore credebat abundantem noxiumque humorem exhauriri poſſe; vel, quod Hermippus ait, boum fimo a ſeruis oblitus ſolis radiis ſe obiecit, nihilque ea re proficiens, ſequenti die obiit aetatis LX anno, in foro ſepultus: alii a canibus laceratum eſſe dixere[x]: Ariſto autem et Hippobotus ab eo morbo liberatum, poſtea alio morbo interiiſſe, ſcriptum reliquerunt[y]. Celebris vero non philoſophici tantum ſyſtematis fama, quod aſſeclas reperit, ſed et perpetuis lacrymis fuit, quas aſſidue improbam hominum, praecipue ciuium, vitam deplorando, fudiſſe veteribus paſſim traditur[z]. Sed traditionem, licet ſatis veterem, eiusdem commatis eſſe, quo riſus Democriti, facile intelligi poteſt, et coniici, temperamentum moresque hominis triſtes et acerbos, et de ciuium ingrato in ſe et malo animo ſemper quiritantes occaſionem oratoribus dediſſe, perpetuas fingendi in Heraclito lachrymas. Inter Graecas itaque fabulas merito numeranda vtraque narratio,

quod de ſapientibus alter
Ridebat quoties a limine mouerat vnum

Pro-

o) LAERT. L. IX. ſ. 6. Hinc inter apathes et humani generis oſores eum refert PLIN. L. VII. c. 19.

p) ibid. ſ. 12. 13. vbi vtriusque affertur epiſtola: quae tamen ſuſpectae ſunt ex rationibus ſaepius dictis. Rem ipſam tradit quoque CLEM. ALEX. Strom. L. I.

q) LAERT. CLEM. ALEX. ll. cc. LVCIAN. vit. auct. T. III. p. 123.

r) LAERT. L. IX. ſ. 13. 15. Fallitur ſine dubio ATHENAGORAS, qui leg. pro Chriſt. p. m. 35. ait, Heraclitum et Democritum patria pulſum eſſe, illum Epheſo, hunc Abdera: abſurdius vtriusque patriam confundit interpres C. GESNERVS.

s) Epiſt. philoſ. p. 50. 57. 63. ed. LVBINI.

t) LAERT. l. c. ſ. 4.

u) l. c. p. 53. 55.

x) LAERT. l. c. ſ. 3. 4.

y) ibid. ſ. 5.

z) AELIAN. L. VIII. c. 13. LVCIAN. l. c. SENECA de tranquill. c. 4. de ira L. II. c. 10. et poſt hos plures.

Protuleratque pedem: flebat contrarius alter,
Mirandum est, vnde ille oculis suffecerit humor [a]?

Quod si LVCIANVM consulimus, facile ex eius risu colligi potest, eum inter fabulas totam rem retulisse, qui caussam ridendam et absurdam potius, quam deflendam allegat, proditque ad deridendos philosophos vtramque excogitatam fuisse narratiunculam. Scripsit librum *de natura*, tribus partibus constantem, quarum prima *de vniuerso*, altera *de republica*, tertia *de theologia* egit [b], qui tamen temporis iniuria, praeter exigua fragmenta [c] quaedam, periit. Adeo vero et temperamenti vitio et affectatae scribendi rationis studio obscurus in eo factus est, vt σκοτεινȣ̃ nomen a veteribus vnanimi ei consensu tribueretur [d]. Cuius obscuritatis caussam subinnuit LAERTIVS, monens, eum, librum suum in templo Dianae, more veteribus recepto, deposuisse, de industria obscurius scriptum, vt soli eruditi eum legerent, ne si a vulgo passim legeretur, contemtui esset [e]. Scilicet ad arcanam disciplinam Heraclitum respexisse, illius temporis mores dubitare non sinunt. Cum enim tales in physiologia sua rationes sequeretur, quae communes populi de Diis notiones subuerterent, consultum ei visum fuit, inter homines superstitioni auitae ad insaniam deditos veros philosophiae suae sensus, partim nouis vocabulis, partim figurata dictione et constructione impedita occultare et tegere. Communem enim ciuium superstitionem risisse, testis est CLEMENS ALEXANDRINVS [f]. Mirandum itaque non est, nec grammaticos nec philosophos obscuri hominis scripta satis intellexisse [g], et latuisse ea in adytis templi, donec a Cratete quodam Graecis vulgarentur [h], vel, vt tradit TATIANVS [i], Euripides poëta tragicus, Dianae templum frequentans, traditis obscuris Heracliti praeceptis memoriae, ea diligenter enarraret. Prosaico vero sermone scriptum fuisse eius librum, fragmenta testantur, vnde qui carmen eum vocant [k], generaliori sensu vocem pro quauis scriptione accepisse censendi sunt. Tempus eius ex praeceptoribus et coaeuis colligi potest; Floruisse circa Olymp. LXIX. ait LAERTIVS [l]. Fuere et alii Heracliti, et inter hos Peripateticus philosophus, cum Ephesio non confundendi [m].

Philosophia Heracliti.

§. II. Philosophiae decreta qualia constituerit Heraclitus explicatu valde est difficile; cum enim affectatam obscuritatem ideo diligeret, ne intelligi ab omnibus posset, nodos inextricabiles, quibus placitorum suorum enarrationem irretiuit, struxit, et constructionis ambiguae, locutionum figuratarum, vocumque vel nouarum, vel inusitata significatione adhibitarum laqueis ita impediuit, vt ex tenebris extrahi vix queant [n]. Mirum ita-

Ooo ooo o 2 que

a) IVVENAL. Sat. X. v. 34.
b) LAERT. L. IX. f. 5. FABRIC. l. c. p. 760 sq.
c) Collegit ea HENR. STEPHANVS Poëf. phil. p. 129 seqq.
d) Loca veterum collecta exhibet MENAG. ad LAERT. L. IX. f. 6.
e) l. c. f) In protreptico p. 33.
g) Conf. ARISTOT. Rhet. L. III. c. 5.
h) LAERT. l. c. f. 12. i) Adu. Graec. p. m. 143.
k) TATIANVS l. c. conf. FABRIC. l. c. p. 2. 761.
l) l. c.
m) Enarrant eos LAERT. l. c. f. 17. MENAG. ad h. l. FABRIC. l. c. Peripateticum cum nostro confundit Menagius.
n) Imitatus in his oracula, vid. IAMBLICH. de myster. L. I. c. 15. p. 79.

que non eſt, neque grammaticos veteres neque philoſophos ſemper eum recte intellexiſſe: qui ob hanc cauſam non niſi ſumma cautione conſuli poſſunt. Nec ſcripta Heracliti integra ſuperſunt, vt ex tota doctrinarum συναφεία de iis iudicium queat inſtitui. Cuncta itaque ad coniecturas redeunt, quas tamen conſultis reliquiis Heracliteis ita eleganter docteque inſtruxit ὁ πάνυ GOTTFR. OLEARIVS [o], vt veriſimilitudine eius explicatio ſe commendet, qui ideo cum iis, quae ſtricte dicturi ſumus, conſulendus eſt. De rationali vero, naturali et morali philoſophiae parte Heraclitum fuiſſe ſollicitum, veteres produnt, ea tamen, quae nobis temporis reliquit iniuria, pleraque ad phyſicam pertinent, de ſententiis eius moralibus pauca ſuperſunt: rationalem philoſophiam phyſicae ſuperſtruxit, ex qua pauca nobis fragmenta ſeruauit SEXTVS EMPIRICVS [p], quae hoc innuunt:

Logica Heracliti.

I. Senſum non eſſe fide dignum veritatis iudicem, ſed rationem.

II. Rationem vero intelligi non quamcunque, ſed diuinam et communem.

III. Id quod nos ambit, eſſe et rationis particeps, et prudentia praeditum.

IV. Hanc diuinam rationem cum attraxerimus per inſpirationem, effici nos intelligentes: et in ſomnis quidem obliuioſos, in vigilando autem rurſus prudentia praeditos. In ſomnis enim obſtructos eſſe ſenſuum meatus, ſepararique mentem, quae eſt in nobis, a coniunctione, quae illi intercedit, cum eo quod ambit, ſola ſeruata, quae adhaereſcit, reſpiratione, veluti quadam radice, et ſeparatam amittere, quam prius habebat, vim recordandi. In vigilando vero rurſus per ſenſuum meatus, cum eo, quod ſe ambit, coniungere, ac vim rationis induere.

V. Hanc autem communem rationem et diuinam, et cuius participatione efficimur logicae participes, eſſe criterium.

VI. Fieri inde, vt, quod omnibus placet, ſit fide dignum, comprehendi enim communi et diuina ratione, quod autem vni ſoli occurrit, minime fide dignum eſſe, propter cauſam contrariam.

Haec Sextus, qui ipſa quoque Heracliti verba attulit, haec afferta continentia. Cuncta vero nituntur deſcriptione animae mundi, cuius anima humana pars eſt, Heraclitea, quam in ſequentibus explicabimus: hic id modo monentes, cauendum eſſe, ne per hanc diuinam rationem, quae hominem ſubit extrinſecus illapſa, principium aliquod mere ſpirituale intelligamus; contrarium enim vel ex eo patet, quod per meatus ſenſuum hominem ſubeat; eſtque nihil aliud, niſi calidum illud ſiue ignis, aetherue, τὸ λεπτότατον καὶ τάχιστον διὰ παντὸς διεξὸν, δι᾽ οὗ πάντα τὰ γινόμενα γίγνεται, de quo in ſequentibus dicemus. Singulare vero hoc eſt, quod Heraclito, alta ſpiranti, plebemque ſuperciliosa ambitione ſpernenti placuiſſe PROCLVS [q] ait:

o) l. c. p) Adu. mathemat. L. VII ſ. 126. quocum conferri poſſunt TERTVLLIANVS de anima c. 15. PHILOSTRAT. Opp. p. 391. Apoll. ep. 18. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602.

q) Comm. mſc. in Alcibiadem Platonis apud FABRICIVM ad l. c. Sexti. Mirum et contradictorium eſſe, ex theſi VI. manifeſtum eſt.

ait: Vulgus esse sine mente et ratione; vnde et ὀχλολοίδορον eum vocauit Timon. Cur enim vulgaria ingenia, quae eundem aetherem hauriunt, non queant esse rationalia? Sed iudicabat Heraclitus ab effectu, et odio ciuium suorum ductus, quos desipere ad vnum omnes credebat.

§. III. Physicorum dogmatum, ab Heraclito assertorum haec summa est: *Physica Heraclitea.*
I. Ex nihilo nihil fit.

II. Id quod primum in rebus naturalibus est, a quo reliqua sunt omnia et fiunt, ignis est. Magno consensu primum hoc Heracliti principium veteres Heraclito tribuunt, ex quibus imprimis videndi ARISTOTELES [r], CICERO [s], PLVTARCHVS [t], LAERTIVS [u], et qui ipsa Heracliti verba affert, CLEMENS ALEXANDRINVS [x], vt alios ex PP. praetereamus. Facit huius principii auctorem primum Heraclitum LVCRETIVS [y]:

> *Quapropter, qui materiam rerum esse putarunt*
> *Ignem, atque ex igni summam consistere, solo,*
> *Magnopere a vero lapsi ratione videntur:*
> *Heraclitus init quorum dux praelia primus.*

Verum aut falli eum, aut primum ducem tantum pro primario dicere, ex iis, quae *capite decimo* de mente sectae Italicae siue Pythagoreae diximus, apertum est. Nec aliunde sua hausit Heraclitus, qui licet huius se principii inuentorem, vt erat maximus ostentator, iactaret, et αὐτοδίδακτον [z] venditaret, ab Hippaso tamen illud accepit, vt ex dictis loco citato, si cum Heracliteis conferantur, erit manifestum. Recte itaque Hippasum et Heraclitum iungunt PLVTARCHVS [a] et SEXTVS EMPIRICVS [b].

III. Ignem vero hunc aërem quoque recte vocaueris, et exhalationem, siue ἀναθυμίασιν. Nouatorem verborum fuisse Heraclitum, in antecedentibus obseruauimus; vt igitur, quae ab alio accepit, tanquam noua, venderet, alienis vocabulis vsus est. Esse vero aërem illum siue ἀναθυμίασιν nihil aliud, quam exhalationem ignis, siue aetherem igneum, celerrime motum, ex PLVTARCHO [c], discimus, qui τὸ πῦρ ἀναθυμιώμενον ἀέρα γενέσθαι, ex Heracliti mente dixit. Idemque vult ARISTOTELES [d], quando Heraclitum, scribit, dicere, τὴν ἀρχὴν εἶναι τὴν ψυχὴν εἴπερ τὴν ἀναθυμίασιν, ἐξ ἧς τἆλλα συνίστησι, καὶ γὰρ ἀσωματώτατον δὴ καὶ ῥέον ἀεί, *principium esse animam, siue aërem, ex quo reliqua omnia constant, esse enim maxime incorporeum et semper in fluxu.* Anima vero eiusdem ignis Heraclito particula est. Facile itaque in concordiam redigi possunt, qui apud SEXTVM [e] ignem Heracliti principium esse dicunt, quique aëra indicant; modo ignis illius rationem recte consideremus.

 IV.

r) Metaph. L. I. c. 3.
s) Acad. Qq. L IV. c. 37. de N. D. L. III. c. 14.
t) De plac philos L. I. c. 3.
u) Lib. IX. s. 7. STOBAEVS eclog phys. L I c 27.
x) Strom L. V. p 599. ὁ κόσμος ἦν καὶ ἔσται πῦρ ἀείζωε ἁπτόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρῳ. Ita ipse Heraclitus.
y) Lib. I. v. 636.
z) LAERT. L. IX. s. 5. TATIAN. p. 143. OLYMPIOD in Phaed. apud FABRIC Bibl. Gr. Vol. I pag 760.
a) l. c.
b) Adu. Mathem. L. X s. 3 3.
c) l. c.
d) De anima L. I. c. 2.
e) l. c. L. IX. s. 361. FABRIC. ad h. l.

IV. Conſtat vero ignis ille, ſiue aër, ramentis minutiſſimis et indiuiſibilibus. Ψήγματα vocat PLVTARCHVS [f], quam vocem de atomis, id eſt elementis indiuiſibilibus et minutiſſimis PHILO [g] adhibuit. Idem etiam STOBAEVS [h] Heraclito tribuit. Nec differre ignem illum, qui rerum omnium principium conſtituit, ab iſtis particulis et ramentis minimis, Plutarchi loca a nobis adducta, ſi conferantur inter ſe, euincunt. Quae quoque cauſa fuit viris eruditiſſimis, et omnem veterum doctrinam animo complectentibus RAD. CVDWORTHO [i], GOTTFRID. OLEARIO [k] et IO. ALB. FABRICIO [l], vt Heraclitum inter ſyſtematis atomiſtici patronos numerarent: nec nobis aliter viſum fuit [m]. Accurate tamen rem expendentibus, nihil hic definiendum videtur: etſi enim dubium vix eſſe queat, eiusmodi particulas minimas Heraclitum ſtatuiſſe, nondum tamen id ſyſtematis atomiſtici patronum efficit, ſed requiritur, vt omnibus quoque qualitatibus praeter figuram et motum nudauerit; quod ex Heracliti ſyſtemate vix probari, ſane nihil certi hic definiri poteſt [n].

V. Sunt vero particulae ſiue ramenta illa minima non ſimplicia tantum et ex nullis aliis compoſita, ſed et aeterna, et ignis ille aeternus et periodicus [o]

VI. Otium vero et quies in vniuerſo non eſt, illa enim iis competunt, quorum nulla eſt vita, ſed motus, et quidem aeternis aeternus, mortalibus vero finitus. Patet ex his PLVTARCHI [p] et STOBAEI [q] verbis, particulas illas, ignem aëremue conſtituentes motum in ſe habuiſſe aeternum. Idem ARISTOTELES [r] quoque aſſerit, qui de principio materiali Heracliti verba faciens parum illud, ait, corporeae ſubſtantiae habere, id eſt, eſſe ſubtiliſſimi corporis, et in perpetuo motu verſari. Vnde vero ille motus ſit, originemque ſuam habeat, prolixe quaerendum non eſſe putamus, cum aeternitas motus iſtis particulis ignique tributa ſatis prodat, ab intrinſeca earum natura eum profiſci. In alia quidem omnia abit praeſtantiſſimus OLEARIVS [s], vt demonſtret, motum hunc eſſe a Deo, quem λόγον καὶ εἱμαρμένην dixit Heraclitus: dabimus etiam, non inepte iſta dici: hoc vero notandum eſſe, ex dicendis patebit, Deum hunc ſubſtantia et natura ſua a particulis iſtis ſiue igne diſtinctum non eſſe, ſed eſſe illam ipſam naturam, vimque neceſſariam, vnde omnia, modificato iſta neceſſitate et intrinſeca ratione igne formantur. Ideo enim dicitur λόγος δημιουργὸς καὶ Θεὸς apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [t].

VII. Cum minimae ſint iſtae ignis particulae, celerrimoque agitentur motu, ſenſibus expoſitae non ſunt, nec videri, tangiue poſſunt, adeoque incorporales dici poſſunt, ac ignis aërisue appellationem omnium optime tuentur.

VIII.

f) Lib. I. c. 13. de plac. phil.
g) De opificio mundi p. 8.
h) Eclog. phyſ. c. XVII. p. 32.
i) Syſtem. intell. c. I. §. 16. p. 22.
k) l. c. p. 845 ſeqq. qui multus eſt in hac ornanda opinione.
l) Ad SEXT. EMPIR. p. 136.
m) In Germanico Hiſt. phil. opere T. II. p. 427.
n) Ita etiam cl. MOSHEM. ad l. c. CVDWORTHI.
o) STOBAEVS l. c.
p) l. c. L. I. c. 23.
q) l. c. c. XXII p. 40.
r) De anima L. I. c. 2.
s) l. c.
t) Strom. L. V. p. 599.

VIII. Particulis his coëuntibus ignis enaſcitur, ſed elementaris. Ita, diſtinctione ex Stoica, quae Heraclitum ſecuta eſt, ſchola adhibita conciliari poſſunt cum dictis illi, qui elementum ignis ab Heraclito pro rerum omnium principio admiſſum eſſe dicunt[u]. Alius enim ignis eſt artificialis et rerum omnium creator, alius elementaris ab eo productus.

IX. Omnia itaque ex igne naſcuntur, et in ignem reſoluuntur, ignisque principium eſt, ex quo exiſtunt omnia, et finis, in quem poſt certas periodos omnia recident[x].

X. Mundus vero duplex eſt: vnus aeternus, quem neque Deorum vllus fecit, nec hominum: ſed fuit, ſemper eſt et erit ignis ſemper viuens, menſura accendens, et extinguens: alter vero, qui conſiſtit per variam et multiplicem exornationem, qui et ortus et eſt, et in quem cadet interitus. Verba haec ipſa ſunt Heracliti ſeruata a CLEMENTE ALEXANDRINO[y], ex quibus apparet, ignem ſiue materiam, ex qua ſunt omnia, illi fuiſſe aeternam, nec vnquam genitam, ex ea vero mundi huius aſpectabilis formam fuiſſe compoſitam. Multum hunc locum torquet CVDWORTHVS[z], vt genitum a Deo eſſe mundum Heraclitus negaſſe non videatur: ſed contra aperta philoſophi verba, mundi ſiue materiae aeternam exiſtentiam aſſerentia, vt recte obſeruauit cel. Interpres[a].

XI. Ignis hic Deus eſt. Ita recte CLEMENS ALEXANDRINVS[b], vt ex ſequentibus conſtabit.

XII. Eſt vero in aeterno illo igne aeternus ac neceſſarius motus, vi cuius agitatus ignis mundum produxit[c].

XIII. Hic aeternus et ex intrinſeca particularum iſtarum natura exoriens motus fatum eſt, ſecundum quod omnia fiunt, conſeruantur, reſoluuntur, et reuoluuntur. Hocque fatum neceſſitas eſt, aliter enim ſe habere natura ignis non patitur[d].

XIV. Eſt vero fatum, ſubſtantia, mente praedita, ſubſtantiam vniuerſi permeans, et de motibus contrariis rem efficiens. Ita PLVTARCHVS[e] et STOBAEVS[f], qui ideo fatum, λόγον, vocant, certis enim ac rationalibus motus legibus agit, vnde rationem ei Heraclitus tribuit.

XV. Eſt itaque ratio in fato, quae cum totum mundum permeet, mundi anima eſt[g].

Theologia Heracliti.

XVI. Mundi haec anima, motu ſuo aeterno et neceſſario, ſiue rationali opifex (δημιουργὸς) eſt rerum omnium. Fundamenta haec ſunt metaphyſica totius phyſiologiae Heraclиteae, ex quibus de theologia eius iudicandum eſt. Quam cum, quibus poterat, eruditionis elegantiſſimae viribus purgare, et ab impietate procul eſſe demonſtrare connixus ſit OLEARIVS[h]; merito

u) PLVT. l. c. L. I. c. 2.
x) ibid. STOB. eclog. phyſ. c. I. p. 2.
y) Stromat. L. V. p. 599.
z) l. c. p. 160.
a) Ad h. l. not. 5.
b) In protrept. p. 42. TERTVLL. contra Marcion. L. I. c. 13. STOB. l. c.
c) ARIST. de anima L. I. c. 2. PLVT. l. c. c. 23. STOBAEVS l. c. c. 22.
d) HERMIAS irriſ. phil. gentil. p. 178. LAERT. L. IX. ſ. 7. 8. PLVT. l. c. L. I. c. 27. THEODORIT. Therapeut. L. VI.
e) ibid. c. 28.
f) l. c.
g) ll. cc.
h) l. c.

merito is paucis audiendus eſt. Putat vero Heraclitum, licet materiam, ſiue principia illa minutiſſima aeterna faciat, iis tamen adiunxiſſe Deum, ſiue principium aliquod rationale, quod illis motum dederit, et fatum, neceſſitas, demiurgus, anima mundi, verſatilis mundi harmonia etc. vocetur. Quod vt contra adducta hactenus, quae contrarium ſuadere videntur, veterum teſtimonia euincat, obſeruat, 1. Heraclitum quidem ignem, ſiue materiam dixiſſe Deum, ſed ideo tantum, quod is principium ſit, adeoque diuinum aliquod, more apud veteres philoſophos recepto, qui prima elementa, ſiue principia atque ὕλην, ex qua omnia fieri ſtatuebant, θεὸς appellarunt. 2. Nec aeternum obſtare motum, quo minus ille particulis ab infinito rerum auctore ab aeterno imprimi potuerit. 3. Maxime vero attendendum eſſe, ad fati deſcriptionem, quod Heraclitus non animam tantum dixerit mundi omnia peruadentem, agitantem et formantem, ſed et ſubſtantiam ratione praeditam, et λόγῳ mundum formantem et perficientem, eamque diſerte Deum eſſe dixerit. Haec prolixe et erudite diſcutit et contra obiectiones quasdam tuetur vir veterum doctrinarum peritiſſimus. Etſi vero non adeo proficere hac in quaeſtione enodanda nos poſſe inde iudicari poteſt, quod non tantum ineluctabili obſcuritate laboret philoſophus, ſed et ſibi contradicere interdum, iam olim obſeruauerit PLATO [i], ſi tamen ea, quae ſupra, ipſis veterum verbis adduximus, conſulamus, et accuratum ſyſtematis huius nexum intueamur, fatendum nobis eſt, doctius, quam felicius, maiorique eruditione quam veritate, Heracliti cauſam egiſſe virum longe praeſtantiſſimum, et poſt cineres quoque praematuros venerandum. Nam I. id non apertum modo eſt ex tota aſſertionum ſupra adductarum connexione, ſed ab ipſo quoque doctiſſimo viro obſeruatum, Heraclitum et Stoicos eadem fere dicere, cum hi illum praeceptorem, vel ducem potius, habuerint. Quae itaque ad illuſtrandum hoc argumentum de Stoicis *capite nono* dicta ſunt, ea accurate illud noſcere cupienti relegenda eſſe monemus, ſperantes fore, vt deſinat magnifice de Heracliti theologia ſentire. II. Non hoc tantum diſceptatur, vtrum Heraclitus Deum admiſerit, nec nec? vtrum rebus omnibus ineſſe rationem, animamque omnia λόγῳ formantem et conſeruantem ſtatuerit? ſed id potiſſimum in cenſum venit, num hic Deus ab igne illo, ex quo omnia ſunt, tanquam ſubſtantia aliqua natura et eſſentia tota diuerſa, differat, numque ita libero ad materiam rerum ornandam acceſſerit actu, vt nulla intrinſeca neceſſitate ſui vel materiae cogente, rerum omnium factus ſit opifex: vel an Deus ille et materia ſiue ignis, quoad ſubſtantiam vnum tantum ſint et conſtituant principium? III. His praemiſſis ſatis euidens eſſe putamus, ſi allata hactenus veterum teſtimonia conſulimus, non prius, ſed poſterius placuiſſe Heraclito. Quod ne multis, quae afferri poſſent, argumentis, conficiamus, impedit quidem ſcriptionis terminus, pauca tamen rem, quantum philoſophia ſupra modum obſcura patitur, in luce ponunt. Scilicet ARISTOTELIS [k] aucto-

i) In conuiuio.

k) Lib. I. c. 3.

auctoritate conſtat, Heraclitum inter eos philoſophos fuiſſe, qui vnum tantum principium conſtituere, nempe materiale, quocirca eum reprehendit, quod cauſam motus omiſerit, id eſt cauſam efficientem. Num ideo tempore, quo Heraclitei adhuc viuebant, ſcribere poterat Ariſtoteles, ſi duas cauſas ignem, et Deum illum mouentem, aſſeruiſſet. Nec hic ad malam Ariſtotelis fidem prouocari poteſt, cum, quaecunque ab aliis quoque veterum afferuntur, cum eo conſentiant. Nec obiici poteſt, Heraclitum de cauſis tantum naturalibus, non ſupernaturalibus loqui voluiſſe. Nam qui pro Heracliti orthodoxia pugnant, contendunt, inter cauſas naturales, ab eo allatas efficientem etiam, Deum, connumerari. IV. Apertum vero eſt, ex ſupra dictis, ignem illum a Deo peculiari ὀσία non diſcrepare, ſed Deum eſſe vim illam, in igne latentem, ſiue intrinſecam eius naturam occupantem, qua, ψήγματα illa vehementiſſime commota, et aeternum agitata, tandem in ornatum mundi coaluerunt. Nihil enim, quicquid de Deo dixit, plus euincit, quam hoc ſolum, ineſſe igni illi iſtam rationalem et animalem vim, qua ex igne omnia mouentur. V. Ex his vero prona conſequentia fluit, Deum ab ipſo igne illo non eſſe diuerſum, licet is materiae craſſiori, quae ex illo enata eſt, opponatur. Cum enim igni huic vis iſta diuina et rationalis inſit, alio auctore, motum producente opus non erat, ſtultumque eſſet, de externo motus principio, vt Democritus quoque ſentiebat, quaerere. VI. Satis vero ex his manifeſtum eſt, cur fatum ſiue neceſſitatem, et rationem ignem vocauerit? Cum enim intrinſeca naturae illius neceſſitate ignis moueatur, et agat, nec aliter etiam agere queat, quam vis illa poſtulat, neceſſaria aeternarum conſecutionum lege ſequuntur et conſtant inter ſe omnia, nec aliud λόγος ille eſt (modo ita locutus ſit Heraclitus,) quam aeterna ſeries cauſarum et euentuum apte inter ſe cohærens, ex natura ignis eiusque aeterni motus orta [l]. Addimus his VII, adeo neceſſarium putauiſſe, fato, neceſſitati, igni, Deo, motum Heraclitum, vt nec animum humanum, qui tamen ex Deo diſcerptus eiusque pars ab eo auulſa et in eum reditura, eſt, nec quicquam aliud ſine motu eſſe, ſed omnia aeternum moueri ſtatuerit, quod vnanimis veterum conſenſus ei tribuit [m]. Egregie vero inde argumentatus CICERO [n]: *Cumque idem omnino, quia nihil ſemper ſuo ſtatu maneat, neget, eſſe quicquam ſempiternum, nonne Deum ita tollit omnino, vt nullam omnino eius opinionem reliquam faciat.* Nec iuuat virum optimum quod affert [o], hoc de materia tantum intelligendum eſſe, eam enim, πᾶν dici, Proclum aſſerere. Hos homines enim corrupiſſe veterum philoſophiam, Platonicas ei ſignificationes introducentes, multoties inculcauimus. Falliturque vir eruditiſſimus, qui theſin hanc ad mundum genitum pertinere putat. Contrarium enim Clementis locus ab ipſo adductus

l) Ita etiam CICERO Acad. Qq. L. I. c. 7.
m) Hinc ἀΐδιον περιοδικὸν πῦρ STOBAEO l. c. et κίνησις ἀΐδιος τοῖς ἀϊδίοις PLVTARCH. de plac. L. I. c. 23. quae etiam aeternis motum ineſſe docent.
n) De N. D. L. I.
o) l. c. p. 861.

ductus quem ſupra citauimus, probat, vbi diſerte de mundo aeterno dicitur: eſſe πῦρ ἀείζωον ἁπτόμενον μέτρῳ καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρῳ, *eſſe ignem ſemper viuentem, id eſt intrinſeca natura ſua ſe mouentem, accendentem et extinguentem certa menſura*, nempe fati ſiue neceſſitatis ordine *mundum*, quod ſine motu fieri nequit. Poteramus addere, quod PLATO [p] hanc theſin abſolute acceperit, alias ideas ſiue res per ſe ſubſiſtentes et immateriales non addidiſſet; ſed ſatis hac de re dictum eſt. Concedamus itaque Heraclitum verbotenus inter profeſſores Dei eſſe referendum, reapſe tamen eum ex mundo ſuſtuliſſe, talem illum fingendo, qualis Deus nullus eſſe poteſt, ex dictis probabile eſſe putamus. Quod ſi tamen ſanum magis ſenſum Heracliti dictis conciliari poſſe contendatur, id ſaltem largientur nobis aequi lectores, nihil in his definiendum eſſe, pro certo [q], licet ſuſpicione valde prematur Heraclitus [r]. Ex dictis vero intelligi quoque poteſt, cur Heraclitus dicatur PLVTARCHO [s] aſſeruiſſe fluere omnia, bellumque eſſe patrem ac dominum omnium. Cum enim aeternus ille ignis motus, in παλιντρόπῳ ἁρμονίᾳ κόσμου, *in verſatili harmonia mundi* verſetur, ita vt aggregando et ſeparando operetur, ſicque omnia oriantur ex iſta, quam ita deſcribit, anima mundi, facile inde colligi poteſt, differentem illum particularum motum, et diſcordiam ab eo innui: vnde perperam PLVTARCHVM intellexit CVDWORTHVS [t], qui animam quandam malam ei tribui, putat, vel Deum malignum.

XVII. Cuncta itaque fluunt, et perpetuo in motu ſunt, aeterna in aeterno, corruptibilia vero in perituris [u]. Vetuſtiſſimum hoc dogma fuiſſe, aliquoties oſtendimus; nec aliter Heraclitus, hoc tamen diſcrimine a Pythagoreis diuerſus, quod nullas alias ſtabiles naturas ſiue ἐσσίας ſtatueret, ſed animam ipſam κίνησιν eſſe, perpetuoque in fluxu verſari diceret [x]. Ex his ſequitur, quietem nullam eſſe in mundo, eam enim eſſe mortuorum aiebat.

XVIII. Duplex vero particularum minimarum, quae ignem conſtituunt, motus eſt, ad efformandam rerum genitarum faciem; primus eſt τῆς ἐναντιοτροπῆς vel ἐναντιότητος [y], quo τμήματα illa, particulaeue minimae inter ſe mutuo arietantes, aduerſisque motibus ſeſe impellentes varie agitantur. Dubia et obſcura vocum harum ab Heraclito adhibitarum interpretatio eſt, quam tamen hoc ſenſu ſi admittamus, recte ſyſtema Heracliti cohaeret [z].

XIX. Hinc ſequitur, quod ſupra iam tactum, bellum, ſiue contrarietatem, rerum omnium parentem eſſe, vt ait PROCLVS [a], vel, vt habet LAER-

p) In Cratylo. T. I. p. 400.

q) Huc inclinat BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 20.

r) Idem monet Ven. MOSHEMIVS ad CVDWORTH. p. 136. n. 5.

s) De ψυχογον. T. III.

t) l. c. c. IV. §. 13. p. 245.

u) PLVT. l. c. c. 23. STOBAEVS l. c. c. 23. LAERT. L. IX. ſ. 8. PLATO paſſim, praeſertim in Cratylo T. I. p. 400. conf. OLEAR. p. 861. Hiſtoria de ideis l. c. p. 124. Amoenit. liter. T. VIII. p. 312.

x) TATIAN. l. c. p. 174. ARIST. de anima L. I. c. 2.

y) LAERT. L. IX. ſ. 7. 8.

z) OLEAR. l. c. p. 862.

a) Ad Timaeum Plat. L. I. p. 24.

LAERTIVS [b], rerum genesin, quod ex contrariis efficit, vocari bellum et litem, et quod ARISTOTELES [c] addit: ex iis optimam tandem harmoniam exsurgere, quae aduersis motibus agitantur.

XX. Dum isto motu agitata in se mutuo irruebant rerum principia, diuersimode sibi non innecti non potuere, vt adeo in ingentem denique eamque crassam et confusam molem coaluerint.

XXI. Constipatus itaque in crassam molem est ignis ille naturalis, quae cum iterum digereretur, rerum omnium generatio absoluta est. Prius πύκνωσιν, posterius μάνωσιν vel ἀραίωσιν vocabat [d].

XXII. Ignis constipatus primus quasi liquescit, et consistens in aquam degenerat, aqua magis constipata in terram vertitur [e]; vel, vt alii [f] rem exprimunt, ignis extinctus gignit aërem, aër aquam, quo magis enim particulae igneae, mutuis concursibus inter se cohaerentes concrescunt, eo magis constipantur, sicque rerum elementa inter se mutuo mutantur. Expressit hoc Heraclitus more suo allegorica significatione ita: *animabus*, id est, igneae illi naturae, quam ψυχὴν vocasse supra monuimus, et ARISTOTELES [g] quoque testatur, *mortem esse aquam*, *aquae autem terram*. Quae accepisse ab Orpheo, CLEMENS ALEXANDRINVS [h] tradit, addens haec ipsius verba: *Animabus* (id est igni) *mors est*, *aquam fieri*, *aquae autem mors est*, *fieri terram*, *ex terra autem fit aqua*, *ex aqua anima*.

XXIII. Procedentia itaque rerum principia antea seiuncta, hunc in modum in vnam massam coaluerunt, et vnum constituerunt. Hincque vnum illud ortum est, ex quo omnia reliqua postea sunt genita; quo vno tamen priora esse secundum Heraclitum ψήγματα illa, diserte tradit STOBAEVS [i].

XXIV. Haec vero via infra ducens est, si Heracliti sermone vtamur, ὁδὸς κάτω, qua deorsum subsidere particulae, quam secuta est via sursum ducens ὁδὸς ἄνω, vbi ex hac indigesta mole elementa, resolutis et mutatis inter se particulis, orta sunt. Hinc intelligendum obscurum decretum Heracliti: τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω εἶναι, apud LAERTIVM [k]. Rerum enim mutatio siue generatio duplici ista via peragitur.

XXV. Massa illa indigesta et in vnum coalita, terra est; ignis enim constipatus in aquam, aqua in terram abit. Non vero haec quae in via κάτω sunt, confundi debent, cum elementis aquae terraeque, via ἄνω productis, sed generaliori tantum significatione accepta, ex tenuissimis particulis crassiores sensim massas exortas esse indicant [l].

XXVI. Terra itaque haec porro, vt rerum γένεσις exoriatur, funditur, (χεῖται) [m] quae fusio altera motus species est, ad digerenda illa pertinens,

b) l. c.
c) Ad Nicomach. L. VIII. c. 2. Ita vero Pythagoreorum sequebatur placita.
d) LAERT. l. c. §. 8. 9. STOBAEVS eclog. phys. L. I. p. 27.
e) PLVTARCH. de plac. L. I. c. 3.
f) Conf. notata MOSHEMIO ad CVDWORTH. p. 125. n. 2.
g) De anima L. I c. 2.
h) Strom. L. VI. p. 624.
i) Eclog. phys. c. XVII. p. 33.
k) LAERT. l. c. §. 8.
l) Vid. OLEAR. l. c.
m) LAERT. L. IX. §. 9.

nens, quae particularum contraria agitatione confuse congesta fuere. PLVTARCHVS [n] paulo luculentius ἀναχαλασθῆναι dixit, id est, solutis istius compagis vinculis diffluxisse, variaque ita mundi corpora exhibita fuisse.

XXVII. Chaos scilicet istud, et indigesta moles virtute ignis in ea praeualentis, atque agilitate sua reliquas etiam partes impellentis atque vinculis suis exsoluentis, commotum et solutum est, sicque partis agentis locum in rerum generatione occupauit [o].

XXVIII. Ab hoc igne aqua primo excoquitur, aqua vero in vapores resoluitur, et hinc deinde reliqua nascuntur. Variant quidem in eo veteres, num ex aqua terram, vel ex terra aquam oriri dixerit, sed dissensum in verbis esse generaliori sensu accipiendis rectissime monuit OLEARIVS [p].

XXIX. Vaporum autem duae species sunt, altera puriorum et lucidorum, altera crassiorum et tenebricosorum, quorum isti ex aqua, hi ex terra euehuntur: ab istis lucidorum ab his humidorum corporum origo est [q].

XXX. Omnis igitur coelestium corporum chorus cum Phoebo natales, saltem splendorem, maris, id est χάος ἀνθυμιάσεων debet [r].

XXXI. Mundi anima etiam ex humida euaporatione est, a qua cum arcte dependeant animalium animae, eandem illae sortiuntur originem humido interno ad idem cooperante, cum sit eiusdem generis [s].

XXXII. Quin nec animorum humanorum alia ratio est, quae ambiente hominem mundana ista anima per meatus sensuum in eum transit. Clarum hoc est ex loco SEXTI EMPIRICI §. antecedente adducto, vnde merito miramur, τὸν πάνυ OLEARIVM putasse, Heraclitum ista ad animum humanum non extendisse, eo quod eius naturam sibi ignotam esse, non dissimulauerit.

XXXIII. Sunt in hoc mundo scaphae, parte concaua ad nos conuersae, in quibus congregatae liquidae euaporationes reddunt flammas, hae sidera constituunt, quae nutriuntur exhalationibus a terra submissis [u].

XXXIV. Flamma solis lucidissima calidissimaque est, namque astra reliqua remotiora sunt a terra atque adeo minus lucent, minusque calefaciunt.

XXXV. Sol maior non est, quam oculis apparet [x], figura eius scapham refert, cuius concaua pars nobis obuersa est. In aëre vero est puriore et interuallo a nobis distat decente proportione: eclipsin patitur ex eo, quod figura eius scapham referat, cuius parte concaua sursum versa, nobis vero obuersa parte conuexa. Lunae similis ratio est [y]. Quae vero istarum scapharum natura sit, veteres non describunt [z]. XXXVI.

n) de plac. L. I. c. 3.
o) PLVT. STOBAEVS ll. cc.
p) l. c. p. 867. 868.
q) LAERT. l. c.
r) PLVTARCH. l. c. L. II. c. 22. STOB. p. 55. 60. qui, Hecataeum idem dixisse, addit.
s) PLVTARCH. l. c. L. IV. c. 3.
t) l. c. p. 868.
u) LAERT. L. IX. f. 9. STOB. l. c. p. 53.
x) LAERT. f. 10. y) PLVT. l. c. L. II. c. 25.
z) IAC. THOMAS. in diss. de loco animae post mortem et scaphae lunae c. V. § 10 T. I. Hist. sap. et stult. p. 73. putat, allegorice hoc Heraclitum dixisse; quod tamen vix videtur verisimile.

XXXVI. Omnes ſtellae ex terrena exhalatione nutrimentum capiunt [a].

XXXVII. Dies et nox, menſesque et annus, annique ſtata tempora, pluuiae et venti, et his ſimilia, pro exhalationum ratione fiunt [b].

XXXVIII. De animae natura certum quid definire impoſſibile [c].

XXXIX. Ex ante dictis tamen neceſſarium eſt, eſſe eam, vt alia omnia, ex exhalatione, ex qua anima mundi conſtat, omnibus animabus eiusdem naturae participantibus [d]: vnde ſequitur eam in perpetuo fluxu verſari atque motu [e].

XL. Animarum vero et daemonum plena ſunt omnia [f]. Neceſſarium hoc conſectarium eſſe animae mundanae, aliquoties in aliis quoque philoſophis obſeruauimus.

XLI. Anima ſicca eſt optima [g].

XLII. Animarum intelligentium mors ex humidis iis obtingit.

XLIII. Animae ex hac vita diſcedentes, in animam vniuerſi abeunt, quippe quae cognata eſt iis, et eiusdem naturae. Fluit haec aſſertionum ternio, ex ſemel admiſſa natura et γενέσει vniuerſi, per ἀναθυμίασιν formati; cum enim anima mundi, iſtarum euaporationum plena ſit, id eſt, particulis igneis minimam mutationem paſſis turgeat vel conſtet, animae vero ex ea ſint decerptae, ſequitur inde, eas animas, quae in craſſiorem et magis humidam compagem coactae non ſunt, adeoque ſiccae magis et igne plenae ſunt, optimas eſſe, actionibus nempe rationalibus maxime aptas. Vbi vero ignis ille calorue animae humidis vaporibus coſtipatur magis, attenuantur etiam animae, et in aqueam tandem maſſam transgreſſae moriuntur. Accepiſſe ex Stoicis quosdam inſulſam hanc pſychologiam ab Heraclito, *capite nono* monuimus.

XLIV. Temporis corporea eſt natura [h]. Sequitur id ex natura et origine ſiderum tempus dimetientium.

Philoſophia moralis Heracliti.

§. IV. Phyſicorum haec dogmatum praecipuorum ſecundum Heraclitum, ſumma eſt, quaedam enim minutiora breuitatis cauſa omiſimus, alibi quaerenda [i]. Reſtat philoſophia moralis, quam an vnquam ex inſtituto et ſyſtematica tractatione expoſuerit, olim iam diſputatum eſſe, SEXTVS EMPIRICVS [k] prodidit. Pauca, quae reſtant, haec ſunt, ſcopae tantum diſſolutae:

I. Finem hominis beneplacitum eſſe, et ſi illud obtinetur, inde eſſe ſummum bonum. Refert hoc THEODORITVS [l], obſeruans, reipſa cum Epicuro voluptatem pro ſummo bono habuiſſe, fatetur tamen, non explicaſſe, quid illud beneplacitum ſit: quare et nos nihil definimus.

a) PLVT. l. c. L. II c. 17.

b) LAERT. L. IX. ſ. 11.

c) ib. ſ. 7. verba Laërtii in mendo cubare videntur conf. MENAG. h. l. LIPS. Phyſ. Stoic. L. III. diſſ. 9.

d) PLVT. l. c. L. IV. c. 3.

e) Vid. allata Amoen. lit. T. VIII. p. 312.

f) LAERT. ſ. 12.

g) STOBAEVS Serm. 17. phyſice, non moraliter hoc intelligendum eſt.

h) SEXT. adu. math. L. X. ſ. 216. res nempe in tempore et tempus idem eſſe putabat.

i) Apud STANLEIVM P. IX. p. 870

k) Adu. math L. VII. ſ 7. Scripſit tamen etiam de republica, vt ſupra dictum; immo librum de natura, potiſſimum moralem fuiſſe Diodotus ait apud LAERT. ſ 15.

l) Therapeut. L. XI, p. 152,

II. Corpus contemnendum quidem et ſtercore vilius iudicandum, facillima itaque ratione naturae deſideriis fieri ſatis debere, quam diu Deus corpore, vt inſtrumento, vti iubet [m].

III. Variam eruditionem mentem non inſtruere. Culpat hoc LAERTIVS [n], tanquam ſpecimen animi alios contemnentis: aliter tamen et ſano ſenſu Heraclitum intellexiſſe, ex ſtudio ſe ipſum cognoſcendi indeque philoſophiam auſpicandi recte concluditur.

IV. Quorumuis hominum refert, noſſe ſe ipſos, et ſibi moderari prudenter [o].

V. Viuere et mori perinde eſſe, vigilare idem et dormire, iuuenem eſſe et ſenem, horum enim quoduis per vices mutari in ſuum contrarium. Nititur hoc dogma, cui conſolationem ad Apollonium ſuperſtruxit PLVTARCHVS [p], principiis iſtis phyſicis, quae §. antecedente explicuimus, quibus contrariorum ratio, quae initio obtinet, per totam rerum γένεσιν ita continuatur, vt ex vno alterum, contraria ex contrariis, amara ex dulcibus, calida ex frigidis etc. oriantur: ex quibus ſequitur, quod SEXTVS [q] Heraclito tribuit: contraria circa idem apparere.

VI. Et vitam et mortem eſſe, cum viuimus et morimur, nam cum viuimus, mortuas eſſe noſtras animas, et in nobis ſepultas, cum autem morimur, reuiuiſcere et viuere. Et hanc ſententiam Heraclito tribuit SEXTVS [r], quae ex phyſiologia eius lucem capit. Anima enim corpus ſubiens dum arctatur et comprimitur, multum ex ignea natura ſua ob conſtipationem particularum amittit, id vero mori eſt: liberata vero corpore, et animae mundi iterum iuncta agilitatem, igneumque motum recipit et reuiuiſcit. Nec aliud vult obſcura ſententia Heracliti, HERACLITO [s] iuniori memorata: Θεοὶ ἄνθρωποι ἀθάνατοι, ἄνθρωποι θεοὶ θνητοὶ, ζῶντες τὸν ἐκείνων θάνατον, θνήσκοντες τὴν ἐκείνων ζωήν. Dii enim in anima mundi comprehenſi daemonesque, quorum mundus plenus eſt, in eo tantum ab hominis anima diſtant, quod haec corpus ſubit, ſicque ignea et diuina vi ſua quaſi priuatur et moritur, atque ex Deo homo fit, vbi vero homo moritur, ad Deos iterum et diuinam naturam redit.

VII. Manere homines mortuos ea, quae neque ſperent, neque expectent [t]. Exiguam ſpem futurae poſt mortem felicitatis reliquiſſe Heraclitum, et dogma hoc, et ratio phyſica modo data euincunt.

VIII. Morbum ſanitatem excipere, iucundam rem et bonam, famem ſatietatem, laborem quietem [u].

IX. Oportere multarum rerum eſſe gnaros philoſophos [x].

X. Maximam virtutem eſſe, ſibi ipſi temperare; maximam ſapientiam, veritatem et dictis et factis referre, ipſas rerum naturas aſſecutum [y].

XI.

m) SVIDAS in Heracl. T. II. p. 72.
n) L. IX. ſ. 1. MENAG. ad h. l.
o) STOB. ſerm. IV.
p) T. II. p. m. 106.
q) Pyrrh. hyp. L. I. c. 30. ſ. 210. L. II. c. 6. ſ. 63.
r) ib. L. III. c. 24. ſ. 230.
s) In Allegor. Homer. p. 443. ed. Gal.
t) CLEM. ALEX. Strom. L. IV. p. 532.
u) STOBAEVS Serm. XXVIII. p. 89.
x) CLEM. ALEX. l. c. L. V. p. 615.
y) STOB. l. c.

XI. Ingenium homini daemonem eſſe [z]. Receperunt hoc quoque ab Heraclito Stoici.

XII. Sapere vt poſſint, omnibus ad manum eſſe [a].

XIII. Foueri omnes humanas leges ab vna diuina, quae quidem tantum poteſt, quantum libet, et ſufficit omnibus, atque etiam ſuperat [b]. Lex diuina qualis ſit, ex phyſiologia Heraclitea diſci debet nempe neceſſitas, fatum, ratio, ordo, qui omnibus rebus ineſt, quo omnia, tanquam ab anima, diriguntur. Et hoc cum aliis Heracliteis dogmatibus Stoicos recepiſſe, ex eorum philoſophia morali patet, nam naturam ſequi, idem dicit. Hinc κατὰ φύσιν ποιεῖν, ſecundum naturam agere [c] Heraclitus commendabat.

Sectatores Heracliti.

§. V. Sectatores habuiſſe Heraclitum, licet philoſophiam ſuam ipſe condiderit, veteres diſerte teſtantur [d]. Factum tamen id demum eſſe, ex quo eius ſcripta in Dianae adytis repoſita inſpexere Graeci, ex ſupra adductis liquet. Didicitque ipſe Plato valde iuuenis Heraclitеam philoſophiam a Cratylo [e], vt ſuo loco probauimus [f], partemque eam, quae de materiae natura et motu agit, in ſyſtema ſuum recepit, et phyſiologiam Heracliteam ad Pythagoreae formam vel emendauit, vel quod verius dicas, corrupit. Mature tamen hanc ſectam intercidiſſe neceſſe eſt, cum eius veſtigia poſt Socratis obitum fere nulla deprehendantur, quod et obſcuritati ſcriptorum Heracliteorum inſuperabili, et Platonicae potiſſimum ſectae, Heraclitea comtius ornanti adſcribendum eſſe videtur. Magna tamen ſemper in exiſtimatione fuiſſe inter Graecos etiam Athenis Heraclitum, ex Zenonis ſtudio tot Heracliteae philoſophiae capita in rem ſuam transferendi, ſuoque infarciendi ſyſtemati, recte colligitur. Ceterum inter Heracliti admiratores fuiſſe, qui non totum quidem eius ſyſtema approbauerint, illud tamen fuerint imitati, Heracliſtarum nomen, apud veteres occurrens [g], ſuadet. Talis forte fuit HIPPOCRATES, medicorum parens, quem Heracliteum principium admiſiſſe, ex ſcriptis eius interpretes colligunt. Etſi vero, qui vel ſemel Hippocratis ſcripta inſpexit, facile concedet, quod GALENVS [h] tuetur, non infimum inter philoſophos locum deberi Hippocrati, recte tamen ille ad medicorum hiſtoriam remittitur, in qua de vita et placitis eius diſſerendi ampliſſimum campum habent, qui artis ſalutaris fata enarrant [i], nondum ita emenſum, vt non noua tractatione lux ampliſſima queat hiſtoriae inde medicae accendi.

Hippocrates.

Hoc

z) IDEM Serm. CCL.

a) IDEM l. c. p. 28.

b) ibid.

c) l. c.

d) Plato apud EVSEB. praep. eu. L. XV. c. 1. ARISTOT. Metaphyſ. L. XIII. c. 4. LAERT. L. IX. ſ. 6. 15. SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. I. c 29.

e) ARISTOT. Metaphyſ. L. I. c. 6. LAERT. l. c. conf. MENAG. h. l.

f) Hiſt. de ideis ſect. I. §. 2. p. 17.

g) LAERT. l c.

h) De natur. facultat. L. I. II. de Decret. Hipp. et Plat. L. V. Conf. LE CLERC Hiſt. de la medecine P. I. L. III. c. 2. p. 115.

i) Vitam eius, enarrauit SORANVS Medicus Epheſius, illius operibus praemitti ſolitam, et denuo exhib tam a FABRICIO Bibl. Graec. Vol. XII. p. 675. qui et TZETZAE Carmen eadem comprehendens ibi recudi fecit. conf. SVIDAS v. Hippocr. T. II. p. 144 ſeqq. Ex recentioribus hiſtoriae medicae ſcriptores, imprimis CLERICVS l. c. L. III. p. 112 ſeqq. et SCHVLZIVS Hiſt. med. Per. I. ſect. III. c. 1. p. 206 ſeqq. Adiri quoque poſſunt, ſi tanti videbuntur, quae in compendio de eius vita ſcripſimus in Germanico Hiſt. philoſ. Opere T. I. p. 439 ſeqq.

Hoc vero, quia limites excedit inſtituti noſtri, neque vitam neque doctrinam eius, quam ipſe, condita medicinae rationalis ſiue dogmaticae ſecta, a philoſophiae cancellis ſeparauit, enarrabimus, ſed pauca tantum, quae ad illuſtrandam Heracliteae philoſophiae hiſtoriam facere poſſunt, eius philoſophiam naturalem concernentia, quae doctos viros in diuerſas abire ſententias coëgerunt, adiiciemus.

Hippocratis phyſiologia incerta et obſcura.

§. VI. Eadem vero, quae in aliis philoſophiae veteris partibus verſatur incertitudo, in hac quoque eius parte deprehenditur. Nam non ſolum obſcuris valde notionibus in principiis, quae ſecutus eſt, vſus eſt Hippocrates, ſed ſcripta quoque, quae ſuperſunt, pleraque eius opus non ſunt, ſed ex ſchedis eius primisque tentaminibus a filiis et diſcipulis in formam hanc redacta et ſub eius nomine edita, multa quoque ei ſuppoſita ſunt, quae a genuinis diſcerni vix poſſunt, id quod iam SORANVS[k], vitae eius enarrator, vidit monuitque. Recteque et opportune monet cl. CLERICVS[l], ea inter Hippocratis ſcripta maxime ſuſpecta eſſe, quae philoſophum magis ratiociniis et hypotheſibus vtentem, quam medicum experientiam ſequentem produnt. Ipſe enim licet rationem et experientiam accurate iunxerit, ſicque ab Empiricis ſe diſtinxerit, magis tamen ad humani corporis naturam experimentis comprobatam, quam ad ſyſtemata philoſophorum reſpiciendum eſſe praecepit, adeoque medicinam a philoſophis auocandam medicisque ſolam relinquendam eſſe tradidit, ſicque, quod CELSVS[m] monet, *cum eſſet, vt quidam crediderunt, Democriti diſcipulus, primus ex omnibus memoria dignis ab ſtudio ſapientiae diſciplinam hanc ſeparauit, vir et arte et facundia inſignis.* Errant itaque iniuriamque faciunt Coo ſeni, qui inter Graecanicae philoſophiae ſectatores eum numerant, vel Democritum vel Heraclitum ſecutum fuiſſe contendentes: nec audiendus GALENVS[n], qui veteri traditione Platonem ex Hippocratis fonte arua ſua in Timaeo irrigaſſe ſeductus, contendit, Ariſtotelis philoſophiam eſſe tantum interpretationem Hippocratis et Platonis, illumque qualitates primas, calidum, frigidum, ſiccum et humidum, ab iis accepiſſe. Huic enim refragatur ipſe HIPPOCRATES[o], qui notabili ſententia: *qui de medicina dicere aut ſcribere conantur, et ſuae quaeſtionis genus, calidum aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, aut aliud quiduis propoſuerunt, ii, dum rem breui contrahunt, et idem morborum et mortis in vniuerſum cauſae principium vnum vel duo conſtituunt, in multis quidem, quae dicunt, erraſſe arguuntur.* Quibus verbis omnis philoſophiae hypotheticae vſus in medicina aperte reiicitur, et imprimis, illud quatuor primariarum qualitatum ſyſtema rationibus non contemnendis euertitur. Nec alia fuit philoſophia Hippocratis naturalis, quam collectio obſeruationum, experientia duce factarum, ex quibus ratione duce de cauſis morborum, eorumque remediis iudicabat medicus acutiſſimus. Licet enim

k) §. 4. edit. Fabric.
l) l. c.
m) praefat.
n) l. c. conf. CLERICVS l. c. c. 2. p. 115.
o) De priſca medicina p. 8. ed. Foëſii, quam optimam ex reliquis eſſe iudicat THOM. BARTHOLINVS de libris legendis diſſ. IV. p. 118.

enim eos reiiceret, qui ſola experientia nixi, de nullis artis regulis eſſent ſolliciti, adeoque ipſe certas rationes atque regulas medendi conſtitueret; illas tamen non ex philoſophico aliquo ſyſtemate vel hypotheſi deſum ſit, ſed naturam potius corporis humani morborumque, experientia magiſtra, conſuluit [p]. Perperam itaque agunt, qui ex Hippocrate ideo philoſophum exſculpunt, quod princeps fuit medicorum rationalium. Neque tamen ideo negamus, philoſophiae ſacris initiatum fuiſſe Hippocratem, quamuis incertiſſimum ſit, vtrum vnquam Democriteae vel Heracliteae philoſophiae nomen dederit, vel, quod ſatis dubitantes referunt CELSVS et SORANVS [q], illum vel Gorgiam audiuerit. Sunt tamen, qui Heracliti principia adoptaſſe, ex libro *de principiis ſiue carnibus* demonſtrare ſatagunt. Quibus hoc vnum opponi ſufficeret, eſſe hunc libellum ex iis, quos ab ipſo Hippocrate non ſcriptos, ſed a filiis et diſcipulis ex ſchedis eius collectos et elaboratos eſſe MERCVRIALIS [r] acute coniicit: nec ſufficere, vt, vnus alterque ex reliquis eius ſcriptis locus, auulſus quaſi propria ſede et diſtortus, ad delineandum philoſophiae eius ſyſtema adhibeatur. Vt vero, quae in eo libro [s] dicuntur, cum Heracliteis conferri queant, paucas eius aſſertiones, alibi quoque in eius ſcriptis occurrentes adiicimus. Sunt vero iſtae:

I. De coeleſtibus rebus et in ſublime poſitis, nihil attinet dicere, niſi quantum conferunt ad demonſtrandum de homine et de reliquis animantibus quod ex his conſtant, et procreata ſunt, quodque animo ſunt praedita, et quod ſanitas et morbus, quodque in homine ineſt boni vel mali et mors ipſa inde proficiſcitur [t].

II. Quod calidum vocamus, id immortale eſſe videtur, cunctaque intelligere, videre et audire, ſentireque omnia tum praeſentia, tum futura.

III. Huius pars maxima, cum omnia perturbata eſſent, et commota in ſupremum ambitum ſeceſſit, quod veteres videntur aethera appellaſſe.

IV. Altera pars locum infimum ſortita, terra quidem appellatur, frigida et ſicca, multasque motiones habens, et in qua multum ſane calidi ineſt.

V. Tertia vero pars medium aëris locum nacta eſt, calidum quid exiſtens.

VI. Quanta pars terrae proximum locum obtinens humidiſſima et craſſiſſima eſt.

VII. His igitur in orbem agitatis, cum commota et turbata eſſent, multum calidi in terra relictum eſt, alibi multum, alibi exiguum, ſed in multas partes diuiſum. Et temporis ſucceſſu a calido reſiccata terra, iſta in ea, tanquam in membranis contenta circa ſe putredines excitant.

Hactenus Hippocrates, vel quisquis ex eius ſchedis eius de rerum ortu ſententiam explicuit, quam eo poſtea applicat, vt oſſium, neruorum, car-

p) Conf. CLERICVS p. 114. et SCHVLZ. p. 219 ſeq. Recte itaque dicas Hippocratem medicum philoſophantem, vel melius ratiocinantem, quam philoſophum.

q) ll. cc.

r) HIER. MERCVRIALIS cura poſt Galenum et Erotianum in eo fuit, vt genuinos ab adſciticiis diſcerneret, in editione Opp. eius Ven. 1588. fol. curata.

s) T. I. Opp. Sect III tr. 4. p. 248 ſeqq.

t) Probe ad hoc attendendum eſt, inde enim liquet, contra ſenis Coi mentem agere, qui ex eius ſcriptis integrum phyſiologiae Hippocrateae ſyſtema erigere ſatagunt.

carnium reliquarumque humani corporis partium originem et ſtructuram oſtendat. His addenda, quae alibi habet:

VIII. Lex omnia ſibi ſubiicit inque iis dominatur [w].

IX. Nihil omnino perit, neque oritur, quod prius non erat, verum inuicem commixta et diſcreta alterantur [x].

X. Non itaque animal interire poteſt, neque quod non eſt, generari, cum non ſit, vnde generetur.

XI. Verum augentur omnia, et imminuuntur, generari idem eſt ac commiſceri, interire, imminui idem, quod diſcerni.

XII. Vnumquodque ad omnia, et omnia ad vnumquodque idem ſunt.

XIII. Lex enim naturae in his aduerſatur, ſeorſim vero omnia, et diuina et humana ſurſum et deorſum viciſſim rependens. Interpres ſenſum dogmatis huius non ſatis aſſecutus eſt, quod Graece ita ſonat: *ὁ νόμος τῇ φύσει περὶ τούτων ἐναντίος, χωρὶς δὲ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἄνω καὶ κάτω ἀμειβόμενος.* Vult ſcilicet Hippocrates oſtendere, ex vna maſſa fieri omnia, nec pati legem ſiue neceſſitatem, quae vniuerſo ſiue naturae ineſt, vt aliquid oriatur, quod nihil fuerit, vel intereat, quod exſtiterit: cum diuina, ſiue quae in coelis ſunt, et humana, ſiue quae in terris, tum in condenſatione deſcenſuque particularum ex quibus conſtant, tum in expanſione aſcenſu et rarefactione, id eſt, vt Heracliteas voces cum Hippocrate admittamus, *ἄνω καὶ κάτω* mutuam hanc inter ſe relationem et mutationem habeant. Hinc ad principia duo, quae rebus vniuerſis inſunt, actiuum, ignem, et paſſiuum, aquam haec applicans, igni, ait, ſuus eſt impetus, et aquae item ſuus: lux Ioui, id eſt cœlo, tenebræ orco, lux orco, tenebræ Ioui; commeant et transmouentur illahuc, et hæc illuc. Quæ ſatis luculenter mutationem elementorum ex vna maſſa, eorumque reſolutionem reciprocam explicant.

XIV. Haec omnia vero fiunt diuina neceſſitate, tum quae volunt, tum quae nolunt.

XV. Illis vero huc, his illuc commeantibus et inuicem commixtis fatalem ſuam ſortem quodque complet, interitus autem omnibus eſt mutuus.

XVI. Quin etiam maius a minore augetur, tum reliqua omnia, tum hominis animus, tum corpus, quod, velut animus quoque certo ordine deſcribitur (*διακοσμέεται*). Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum, habentque aquae et ignis commixtionem.

XVII. Irrepit autem in hominem animus, ignis et aquae temperationem ſortitus, corporis humani portionem.

XVIII. Triplices in homine ignis circuitus facit, in ſe inuicem intro ac foras tendentes, alios quidem ad humorum cauitates, lunae facultate, alios vero ad exteriorem ſuperficiem, ad ambientem conſiſtentiam, ſiderum facultate; medios autem infra et foras tendentes validiſſimum et calidiſſimum ignem, continentes, qui cunctis dominatur, omniaque ſecundum naturam operatur, ſine ſtrepitu tum viſu, tum tactu. In quo animus, mens,

w) De genitura T. I, Sect, III. p. 231.

x) Haec et quae poſtea ſequuntur, fuſe enarrat in libro de diaeta T. I, Sect. III, p. 342 ſeqq. quocum liber de principiis conferri poteſt.

mens, prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, ſomnus, vigilia. Hic omnia in totum gubernat, et haec et illa, et nunquam quieſcit.

XIX. Naturam Dii omnem certo ordine conſtituerunt, et ſemper recte ſe habent.

Deſcribenda haec ipſis Hippocratis verbis fuerunt, vt a mala iſta, virorum etiam ſaepe doctorum conſuetudine, veterum opiniones ex certa, quam ſibi prius formarunt, hypotheſi explicandi immunem lectorem ſiſtamus. Quae ſi recte intueamur, attentis obſcurum eſſe nequit, I. Hippocratem in phyſiologia ſua eodem fere, quo Heraclitus more obſcuritatem affectaſſe, et principiis quibusdam ſine definitione poſitis, e. g. natura, lege diuina, ordine etc. vehementer incertum reddidiſſe, qua ratione intelligendus ſit. Prout enim his vocibus ſubiiciuntur notiones, ita de toto quoque Hippocratis ſyſtemate iudicari poteſt. Nec alia ratio eſt, cur viri doctiſſimi et in lectione ſcriptorum celeberrimi medici verſatiſſimi tantopere de mente eius diſſentiant, vt, qui poſt Io. STEPHANVM [y], Venetum medicum, B. Io. ANDR. SCHMIDIO [z], RAD. CVDWORTHO [a], Io. ALB. FABRICIO [b], Io. FR. BVDDEO [c], ANDR. OTTOM. GOELICKE [d] et potiſſimum literatiſſimo noſtrae aetatis medico DAN. WILH. TRILLERO [e] de Deo, et eius in rerum γενέσει partibus, ſatis orthodoxus videtur, aliis et imprimis magno veterum doctrinarum iudici NIC. HIERONYMO GVNDLINGIO [f] atheus videatur. Quare qui de mente et religione Hippocratis definiunt, illi nimis confidenter et praecipitanter iudicant, laudandaque cautiſſima cel. MOSHEMII [g] modeſtia, qui, in neutram partem definire, optime et prudentiſſime agi putat. II. Quod ſi allata Hippocratis dogmata cum Heracliteis conferantur, et ſine praeiudicio comparentur, ad oculum, niſi plane coecutimus, patebit, multa inter ſe conuenire aptiſſime. Vtrique enim ignis primum mouens, aqua patiens, lex vna, neceſſaria in mundo, omnia gubernans, intelligens, animus humanus, eius particula, in hominis meatus irrepens, isque ignis etiam omnia mouens, aſt qui alterari, id eſt extingui, poteſt. Via quoque in rerum γενέσει duplex κάτω καὶ ἄνω, et per eam ex omnibus omnia, etiam contraria. Quis non Heraclitea hic agnoſcet, libereque fatebitur? Quia vero alium quoque ſenſum haec recipiunt, nec demonſtrari poteſt, Heraclito praeceptore vſum eſſe Hippocratem, quaedam etiam Democritum magis, quam Heraclitum ſapiunt, apertumque eſt, Hippocratem non integrum phyſiologiae ſyſtema, ſed tantum anthropologiam quandam dare conſtituiſſe, ideo et hic malumus ἐπέχειν, quam incertas lectori coniecturas noſtras pro certis narrationibus obtrudere.

y) Dedit is: Hippocratis Coi theologiam, in qua Platonis, Ariſtotelis et Galeni placita Chriſtianae religioni conſentanea exponuntur. Ven. 1638. 4. quam ſuis annotationibus auctam inſeruit Bibl. Graec, Vol. XIII. p. 192. B. FABRICIVS.

z) Diſſ. de theologia Hippocratis.

a) Syſt. intell. c. III. §. 8. p. 104. cui calculum adiicit CLERIC. Bibl. anc. et moderne T. XV. 428 ſeq. hi vero cum Deum ſtatuiſſe corporeum putant.

b) l. c.

c) Theſ. de ath. c. I. §. 20. p. 83.

d) Pec. orat. Duisb. 1713. edita, et Hiſt. Med. P. V.

e) In Hippocr. falſo atheiſmi accuſato Rud. 1719 8.

f) Otior. P. II. c. 2. p. 73-140. qui etiam cum dictis viris contentionis ſerram reciprocauit, et in noua Bibl. P. XXIX. p. 802. Goelickio, Gundlingianorum P. XXII. XXIII. Trillero reſpondit, conf. CLERIC. l. c. et Noua liter. Lipſ. 1721. p. 150.

g) Ad l. c. CVDWORTHI.

* *

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Fontes histo-riae sectae Epicureae.

Eleaticae sectae propago Epicurea fuit, variis in philosophiae theatro fatis cum prosperis, tum aduersis nobilis, et optima pariter atque pessima fama, diuersissimo effectu, gauisa. Cuius historia cum memorabilem Graecanicae philosophiae actorum partem contineat, diligenter nobis enarranda est, in qua inter veteres et recentiores doctos viros duces habemus eruditissimos. Inter illos nemo magis de Epicuri historia meruit, quam Apollodorus, in Epicuri horto doctor non incelebris, qui librum *de Epicuri vita* conscripsit, ad quem saepius prouocat DIOGENES LAERTIVS [a]. Neoclem quoque, Epicuri fratrem, librum *de secta sua* scripsisse, SVIDAS [b] auctor est: vtriusque tamen labore magna historiae philosophicae iactura caremus. Ex iis, qui supersunt, nemo de Epicuri historia praeclare magis meruit, quam, qui toties nobis dux fuit, LAERTIVS: qui cum bene esset, erga magnum philosophum affectus, studiose, quae in veterum memoriis repererat, collegit, *libroque decimo annalium philosophicorum*, exhibuit. Sunt et quaedam apud SVIDAM [c] et PSEVDO-ORIGENEM [d] aliosque ex veteribus dispersa, quae ex eorum monumentis colligenda sunt, sed accuratum et a partium studio alienum lectorem postulant, qui vera a falsis in tanto partium studio, quo Epicureae philosophiae historia iactata est, rite discernat. Praestantissimum Epicureae philosophiae monumentum TITI LVCRETII CARI *carmen* est, quo placita Epicuri eleganti puraque et inaffectata scribendi ratione exposuit, nec forte plures memoria celebriores sunt inter veteres, qui bene de hac philosophiae parte mereri concupiuere: nam quae CICERO, PLVTARCHVS hisque similes, et ex Patrum ecclesiae quoque numero multi de Epicurea philosophia retulerunt, tam aperte partium produnt studium, vt parum eorum fide nitendum esse, cauto lectori prima mox fronte patescat. Videturque non sine verisimilitudine haec memoriarum de hac secta, penuria ex odio, quo non Stoici tantum, sed et reliquae fere sectae, imprimis doctores ecclesiae eam pressere, fuisse profecta: indignus enim habebatur, impudentissimus atheus et voluptatis patronus, totusque eius grex, qui horum hominum occuparet industriam. Aliter tamen post restitutas literas euenisse, historiae literariae acta docent, quae non exiguum scriptorum catalogum enumerant, qui de Epicuri philosophia egregie meriti sunt, quos tamen enarrandi otium nobis fecit cel.
CHR.

a) Non is confundendus est, cum Apollodoro, Atheniensi grammatico, qui librum de sectis philosophorum scripsit, vid. IONS, de Script. hist. phil, L. II, c. 13. p. 183.

b) In Neocles T. II. p. 608.

c) T. I. v. Epicurus p. 812, excerpta haec sunt ex deperdito AELIAN. libro de prouidentia.

d) Philosophum. c, XXII, p. 150 seqq.

CHR. AVG. HEVMANNI [e] et GVILIELMI HENRICI BECKHERI [f] induſtria, qui indices ſcriptorum de Epicuro eiusque ſecta nobis exhibuerunt ſtudioſe confectos. Non tacendi tamen ſunt ex Gallorum gente viri duo de Epicuri hiſtoria praeter omnes inſigniter meriti, et in hac philoſophicae hiſtoriae parte omnino conſulendi, PETRVS GASSENDVS, et IAC. RONDELLVS. Et prior quidem in egregiis *de vita, et moribus Epicuri libris octo*, aliquoties recuſis [g], vt erat lectionis copia et iudicii acrimonia incomparabilis, et tam literariae hiſtoriae, quam philoſophiae praeſidiis munitus, quicquid fere apud veteres de Epicuri vita dictum eſt, ſtudioſe collegit, digeſſit, et perſpicuo ac elegantiſſimo ſermone ita enarrauit, vt ad id potiſſimum attenderet, vt tot veterum et recentiorum criminationes contra Epicurum euerteret. Eandem Epicuri philoſophiae praeſtitit operam, tantoque eruditionis apparatu *ad librum decimum* LAERTII, quo Epicuri res recenſentur, commentarium [h] edidit, vt eorum quoque, quibus malam defendiſſe et ornaſſe cauſam viſus eſt, de eo non ſine laude dicerent, *neminem aut acrius aut quidem felicius Epicuri apologiam confeciſſe, quam Petrum Gaſſendum, virum quidem magnum, omnique, ſi quem alium, doctrina eruditum, nec tamen eruditione, quam aut iudicio aut candore nobiliorem: tantoque ingenii acumine, tantaque rationis veriſimilitudine illius cauſam tueri viſum eſſe, vt in Epicuri ſeriam defenſionem, et non, vt prae ſe fert, exercitationis cauſa ſcripſiſſe quis ſibi perſuadeat*, qua ratione de eo pronuntiauit magnum olim Oxonienſis academiae decus SAM. PARCKERVS [i], quibus alios [k] addere facile eſſet, ſi id ageremus. Nec obſtare his laudibus Merici Caſauboni iudicium [l], Gaſſendum corruptorum in Epicuri gratiam veterum locorum accuſantis, ex dicendis luculenter conſtabit. Recte itaque viam inſtituit THOMAS STANLEIVS, qui Gaſſendianis luminibus in enarranda Epicuri hiſtoria vſus eſt. Alter poſt Gaſſendum, Epicuri enarrator IAC. RONDELLVS eſt, cui *vitam Epicuri* Gallica primum lingua editam [m], poſtea vero Latino ſermone expreſſam [n] debemus: qui cum in iis quoque partibus pro Epicuri parte et innocentia ſteterit, quibus eum recte meritoque deſeruit Gaſſendus, multis vehementer diſplicuit, licet eleganti doctrina eſſet ornatus. Nos ſine vllo partis ſtudio vel affectu Epicuri vitae et doctrinae hiſtoriam quantum licet, neruoſa breuique enarratione proſequemur, vbique ad eas regulas criticas attenti, quas nobis faces praefiximus in emetiendo hiſtoriae philoſophicae campo.

e) Act. philoſ. Vol. II. p. 637 ſeqq.

f) In ſched. de praeiudiciis, quae Epicurum foedae voluptatis reum incruſtarunt.

g) Prima editio ſplendido charactere prodiit Lugd. 1647. 4. qua vtimur, recuſa Hagae Com. 1656. 4. et T. V. Opp. Gaſſendi.

h) Ex eo Syntagma Eius philoſophiae Epicureae confectum.

i) De Deo diſp. I. ſ. XII. p. 20.

k) Ex multis videri merentur P. BAYLE Dict. T. II. art. Epicure, not. M. p. 370 HEVMANN. Act. philoſ. Vol. II. p. 325. MENAG. ad LAERT. L. X. ſ. 1.

l) Vid. ALMELOVEN. in vita Caſaub.

m) Pariſ. 1679. 12. Hagae Com. 1686. 12.

n) Auctius 1693. 12. Amſtelod. Conf. BAYLE l. c. not. L. p. 369. Act. erud. 1694. p. 171.

Epicuri natiuitas et educatio.

§. II. Epicurus patria Athenienſis fuit, in oppido, cui Gargetti nomen fuit, ex tribu Aegeide natus [o]. Qui vero Samium vel Lampſacenum dicunt [p], locum educationis et morae vitae, cum patria confundunt [q]. Patre genitus eſt Neocle, matre Chaereſtrata, nobili quidem genere ortis [r], qui tamen paupertate preſſi ad vilem conditionem detruſi inter κληρέχυς ab Athenienſibus in Samum miſſi ſunt [s]. Tantaque pater eius fuit paupertate, vt cum agellus, quem ſorte acceperat, eum non ſatis aleret, ludi magiſtrum ageret [t], mater vero ad conquirendos numulos cum filio domus obiret, luſtrans eas et vel ſpectra abigens, vel affectus moderans, vel alia anilis ſuperſtitionis molimina ſuſcipiens, quo in negotio ſubeundo Epicurum matri carmina luſtralia praelegiſſe, acerbe illi, omnes eiusmodi ſuperſtitiones damnanti et ridenti Stoici, praeter rem, obiecerunt [u]. Natus autem eſt Epicurus Ol. CIX. 3. ſeptima die Gamelionis [x], nec quae apud EVSEBIVM [y] dicuntur, floruiſſe Epicurum Olymp. CXII, his obſtant. Licet enim tum vix pueritiam exegerit Epicurus, latius tamen locutus fuiſſe videtur Euſebius, idque tempus indicaſſe, quo ſenſim inter adoleſcentes ſtudiis ſe mancipantes coepit emergere. Fratres habuit tres Neoclem, Chaeredemum et Ariſtobulum, quorum in Epicurum, huius in illos pietatem, amorem, concordiam non ſine admiratione narrat PLVTARCHVS [z]. Colonia ab Athenienſibus in Samum deducta Epicurus cum parentibus eo translatus [a], et, quod STRABO [b] tradit, partim Sami, partim Tei educatus, et ad decimum octauum aetatis annum ibi commoratus eſt. Eo vero anno Athenas venit, literis, tamen a patre, pueris inſtituendis occupato, aliquantiſper innutri-

o) LAERT. L. X. ſ. 1. LVCRET. L. VI. v. 1. SVIDAS l. c. de Gargetto, vid. MEVRS de pagis Athenienſ. POTTERVS Archaeol. Graec. L. I. c. 9. p. 42. BAYLE l. c. not. A. p. 368.

p) Apud LAERT. l. c.

q) Conf. GASSEND. L. I. c. 1. p. 9. Timon tamen apud LAERT. L. X. ſ. 3. dum vltimum dicit Phyſicorum, qui ex Samo prodierunt, non ad habitationem in Samo, ſed ad ſucceſſionem ſcholae a Pythagora Samio reſpicere videtur.

r) Metrodorus apud LAERTIVM l. c. tradit, fuiſſe Epicurum ex genere Philaidarum: illud autem a Philaeo ſecundo Aiacis filio originem accepit, conf. GASSEND. l. c. Pertinuiſſe tamen hoc magis ad patrem, quam matrem videtur, licet, matrem etiam non obſcura familia natam Neoclem ſibi coniugem elegiſſe, coniici poſſit; id quod tamen pro certo dici nequit, vnde recte MORERIVM hoc nomine culpat BAYLE l. c. not. C.

s) STRABO L. XIV. p. 589.

t) Ita CICERO ſugillando de N. D. L. I. c. 26.

u) Lib. X. ſ. 4. Opprobrium hoc Stoicorum fuiſſe, ad ridendum Epicurum illi obiectum, non eſt, quod dubitemus, conf. GASSEND. l. c. c. 5. p. 20. quale et illud fuit, quod PLVTARCHVS habet, quod non ſuau. liceat viu. ſec. Epic. dixiſſe eum, matrem ſuam, in ſe tot tantasque habuiſſe atomos, quarum congreſſu ſapiens ederetur. Neque tamen prius omni caret veriſimilitudine. Fuiſſe enim inter Graecos incantationum, luſtrationum, et ſimilium opera (καθαρμὰς) ſolennia, ex Epimenidis, Abaridis, et Pythagoreorum hiſtoria conſtat, et credibile omnino eſt, Chaereſtratam, vt panem corraderet, eiusmodi nugis ſimplex vulgus decepiſſe. Omni vero caret veriſimilitudine, quod RONDELLVS l. c. p. 3. contendit, in laudem hoc Epicuri dictum eſſe, vt eum atheum et Deorum contemtorem non fuiſſe pateret; contumelioſum enim id habitum fuiſſe eo tempore, quo Epicurus viuebat, philoſophiae opera magis iam a ſuperſtitione purgato ex DEMOSTHENIS obiectione ſimili Aeſchini facta, Orat. de coron. eleganter probauit KVHNIVS ad l. c. LAERT. Obiici tamen hoc Epicuro non potuit, qui vel matris iuſſibus, etſi ſuperſtitionem intelligebat, obedire debuit, vel a matre ita imbutus fuit, nugas iſtas vero tum demum abiecit, vbi meliora ex Democriteo ſyſtemate erat edoctus.

x) Apollodorus in chronicis apud LAERT. L. X. ſ. 14. quod tempus incidit ante G. N. CCCXLI, M. Febr. Fuit hic annus VII a morte Platonis, et XVI Alexandri Macedonis. conf. GASSEND. l. c. c. 2. p. 12.

y) In chronic. In SVIDAE editionibus KVSTERIANA prioribus mendum eſſe, vbi natus dicitur Epicurus Ol. LXXIX. vidit GASSENDVS, emendauit ex Cod. mſc. Pariſ. KVSTERVS.

z) De amore fraterno T. II p. m. 894.

a) LAERT. L. X. ſ. 1. MENAG. ad h. l.

b) Lib. XIV. p. 638.

nutritus [c], publicumque bonarum artium emporium, in quo Xenocrates in Academia, Theophraſtus in Lyceo docebant, frequentauit, nec dubium eſt, egregiam hanc Muſis litandi occaſionem Epicurum iuuenem non praetermiſiſſe [d]. Mortuo vero Alexandro M. Macedone et afflictis ſub Perdicca Athenienſium rebus, Colophonem ad patrem tranſiit, et aliquandiu ibi commoratus Mytilenem abiit, ibique anno exacto, Lampſacum profectus eſt, quatuorque ibi annos ad XXXVII aetatis commoratus eſt [e]. Non tamen otioſe conſumſiſſe tempus Epicurum, et ingenii excelſi et ad ſtudia nati indoles, et diligentia eius tot probata ſpeciminibus, comprobat, ſuntque, qui duodecimo aetatis anno philoſophiae primam cœpiſſe dare operam, tradant [f], ipſemet Epicurus apud LAERTIVM [g] teſtis eſt, non attigiſſe ſe philoſophiam niſi anno XIV: iucundumque eſt, quod SEXTVS EMPIRICVS [h] narrat, quam o caſionem ad philoſophiam animum adiiciendi puer ſagaciſſimae indolis habuerit. Quibus vero praeceptoribus vſus fuerit, anceps diſceptatio eſt, quam varie dirimunt veteres. Apud LAERTIVM [i] enim tradunt quidam, Epicurum auditorem fuiſſe Pamphili Platonici, et ſi CICERONI [k] fides eſt, ipſe Epicurus retulit, illum a ſe Sami auditum, quamuis doctrinam eius mirifice contemneret. Tradunt hi etiam, et CLEMENS ALEXANDRINVS [l], audiuiſſe Epicurum Nauſiphanem Pythagoreum et Pyrrhonis auditorem. Hinc cum Sami iam philoſophiae praeceptis imbui coepiſſet, credi non poteſt, eum Athenas delatum, vbi in Academia et Lyceo Platonis et Ariſtotelis philoſophia perſonabat, nec Xenocratem nec Theophraſtum audiuiſſe, monetque CICERO [m], eſſe, qui putent, inter illius auditores fuiſſe, quod ab adoleſcente magno feruore philoſophiae myſteria appetente et Platonicis doctrinis iam aliquantiſper imbuto omnino praeſumendum eſt. Addunt alios alii [n], qui tamen ex dogmatum magis conuenientia, quam viuorum praeceptorum diſciplina talia colligunt, adeoque audiendi non ſunt. His tamen obſtat, quod CICERO, PLVTARCHVS, SEXTVS [o] aliique veterum ſcribunt, ſolitum de ſe gloriari Epicurum, quod magiſtrum habuerit nullum, ſed αὐτοδίδακτος fuerit, ſuometque ingenio et induſtria philoſophus euaſerit: quam oſtentationem illi non ſine aculeo exprobrant laudati ſcriptores: vnde multus in eo eſt eruditiſſimus GASSENDVS [p], vt ab hac ingrati et oſtentantis animi macula Epicurum

c) Cum patre enim literas docuiſſe mercedis exiguae ſtipe ei obiecere Stoici apud LAERT. L. X. ſ. 4. id vero a parente prius literas doctum eſſe ſupponit, diceturque paulo poſt, Sami iam philoſophiae operam poſuiſſe.

d) Probabitur hoc in ſequentibus.

e) SVIDAS l. c. LAERT. L. X. ſ. 14.

f) SVIDAS l. c. LAERT. l. c.

g) l. c. ſ. 2. conf. GASSEND. l. c. c. 5. p. 19.

h) Adu. phyſ. L. II. ſ. 18. 19. Rem quoque confirmat Apollodorus Epic. apud LAERTIVM: non potuiſſe grammaticos ipſi interpretari, quid ſit Chaos apud Heſiodum, ſed ad philoſophos reieciſſe, ſicque illum philoſophos quaeſiuiſſe.

i) Lib. X. ſ. 13.

k) De N. D. L. I. c. 26.

l) Stromat. L. I. p. 302.

m) l. c.

n) Democratem quendam nominat PLVT. non poſſe ſuau. viui ſec. Ep. ſed Democritum legendum eſſe acute GASSENDVS l c. p. 17. coniicit. Huius enim diſcipulum facit etiam LVCIANVS vt Ariſtippi quoque, hoc vero non de philoſophis his ipſis, ſed de eorum doctrina intelligendum eſſe, rationes temporum ſatis euincunt. Idem de Metrodoro Chio Democriti diſcipulo dicendum, quem Epicuri καθηγητὴν vocat STOBAEVS ecl. phyſ. c. I.

o) ll. cc.

p) Toto libro quinto l. c. qui eſt de obiecta Epicuri malignitate.

rum liberet. Nos et veterum relationes, et Epicuri confeſſionem conſiſtere ſimul poſſe putamus, modo is recte intelligatur, et ad proprium, quod formauit ſibi, philoſophiae ſyſtema reſpiciatur, de quo ſolo intelligendum eſſe, quando ſe αὐτοδίδακτον dixit, nulli dubitamus, et veriſimile credimus, haec κατά τι ab Epicuro dicta ἁπλῶς accepiſſe, et in probrum ei vertiſſe obtrectatores. Quod enim Cicero refert, Epicurum mirifice contemſiſſe Pamphilum Platonicum, mirum illi non videbitur, qui cogitauerit, hominem certis principiis, claris notionibus, natura hominis et experientia nixum, hisque fundamentis ſyſtema ſuum inaedificantem, non potuiſſe non rationes philoſophandi Platonicas Epicureis e diametro obſtantes contemnere, et vaga illa et incerta principia, quales ideae ſunt, ridere, hoc enim Ariſtotelem et Diogenem quoque feciſſe ſupra memorauimus. Et Nauſiphanem quoque contemſiſſe, mireque exagitaſſe ex Epicuri epiſtolis SEXTVS EMPIRICVS [q] atque LAERTIVS [r] notarunt, ſed id factum eſſe propter iactationem ſophiſticam, qua Scepticorum alumnus ſe efferebat, non vero, quod plane nihil ab eo didiciſſet, ex eius verbis apertum eſt. Democriteum ſe diu faſſum eſſe Epicurum, PLVTARCHVS [s] teſtatur. Aduerſariorum itaque confeſſione euincitur, non ita ſe ſui doctorem dixiſſe Epicurum, ac ſi nullos plane magiſtros habuerit. Opponitur itaque Epicurus αὐτοδίδακτος philoſopho ſectario, idque voluit Gargettius philoſophus, nullae ſectae ſe philoſophiam ſuam debere, ſed ſuommet ingenio et meditatione collectas ingenii opes in proprium doctrinae ſuae aedificium contuliſſe. Nec alia quoque cauſa videtur fuiſſe, cur Nauſiphani, Democrateam philoſophiam Pyrrhonicis nugis corrumpenti aduerſatus ſit, quam quod ille eam philoſophiam, quam Epicurus adamabat, alieno fuco adulterauerit, quo nomine nihil ab eo ſe profeciſſe Epicurus contendebat. Imprimis veriſimile eſt, totum opprobrium ad lites Epicuri cum Zenone et eius ſchola pertinuiſſe. Cum enim Stoica philoſophia tanquam cento quidam ex diuerſis ſyſtematibus eſſet conſuta, vt ſupra vidimus, Epicurus, vt aegre aduerſariis faceret, ſe ſuamque philoſophiam ſuperciliosæ ſectæ oppoſuit oſtenſurus, non alienis ſe pennis ſuperbire, et peregrinos theſauros corradere, nec habere in nouo ſyſtemate, quod non meditatione et lectione propria eſſet aſſecutus. Eadem enim de cauſa Epicurei magiſtrum Chryſippo πολυγράφῳ oppoſuerunt, quod hic ex veteribus omnia exſcriberet, Epicurus ſua exponeret. Cumque negaret is, Democrito ſe ſua debere vel Metrodoro, de viuis praeceptoribus locutus eſſe videtur, quod deinde vniuerſali ſignificatione acceptum Stoicis occaſionem dedit Epicurum traducendi [t]. Deſeruit itaque viuos praeceptores Epicurus omnes, et ad mortuorum libros delatus, Ionicorum ſcrinia excuſſit, magnique fecit, teſte LAERTIO [u] Anaxa-

q) Adu. mathem. L. I. ſ. 2. 4. conf. FABRIC. ad h. l.

r) l. c. ſ. 14.

s) Adu. Colot. T. III. p. m. 406.

t) Neguit itaque Epicurus, ſe eorum, quos audiuerat eſſe γνώριμον ἑταῖρον, ſectatorem, quod ei Stoici obiiciebant; ſuo enim ingenio Democriteis meditationibus adiuto ſuam philoſophiam debebat. Eſt itaque αὐτοδίδακτος h. l. conditor noui ſyſtematis.

u) LAERT. L. IX. ſ. 12.

Anaxagoram atque Archelaum, tum in Democriti potiſſimum et Metrodori Chii forte ſcripta, referente Hermippo [y], incidens, ad eorum potiſſimum philoſophiam delatus eſt, quam innouando, augendo, mutandoque nouam conſtituit, ſicque Epicuream philoſophiam condidit.

Schola ab Epicuro condita.

§. III. Ita nouo doctrinae aedificio conſtructo, non ſibi ſoli ſapere cupiebat Epicurus, ſed et aliis illud quoque pandere ſatagebat. Commouiſſe Epicurum miſerabilem philoſophiae inter Graecos perſonantis faciem, cum plus diſputando, verbisque innouando, quam animum ad veram felicitatem adducendo inſudarent Academici, Peripatetici, Stoici, Pyrrhonii, Cynici naturam hominis exuere iuberent, vt alia et humano animo conuenientiori ratione philoſophari inciperet, poſtea pluribus monebimus. Scholam itaque inſtituit annos natus XXXII, vt LAERTIVS [z] memorat, idque Mitylenae, ac deinde Lampſaci, qui et hoc addit: ex Colophone vsque diſcipulos eum coëgiſſe. Loci tamen vel obſcuritate, vel diſcipulorum inopia, vel maioris gloriae aucupandae ſtudio XXXVI aetatis anno, (quidam XXXVII ponunt) Athenas reuerſus, primum quidem ad aliquod tempus, teſte LAERTIO [a], in congreſſu cum caeteris philoſophabatur, et Demoteum ſe primum profeſſus eſt, vt habet PLVTARCHVS [b]: tandem occaſionem captans nouam ſcholam aperuit, ſectamque propriam condidit. Quoniam vero, publica vrbis loca, philoſophorum diſſertationibus patentia iam occupaſſent reliquae ſectae, Platonici Academiam, Peripatetici Lyceum, Cynici Cynoſargen, Stoici Porticum, coëmit ipſe hortum peramoenum, LXXX minarum pretio, ibique cum ſuis diſcipulis non verſatus tantum eſt, ſed et vixit [c]. Aitque PLINIVS [d]: *Epicurum hoc primum inſtituiſſe Athenis, agrorum villarumque delicias, nomine hortorum in ipſa vrbe poſſidere, cum vsque ad eum mos non fuiſſet, in oppidis habitari rura.* Id quod tamen de locis tantum intra moenia ſitis capiendum eſt, in ſuburbiis enim villas domusque et hortos habuiſſe Graecos, et philoſophos quoque, Platonis in Ceramico habitantis exemplum comprobat. Factumque ab hoc docendi loco, vt Epicuri ſequaces ex horto philoſophi poſtea dicerentur [e], vbi etiam in horto amplius non habitarent. Praeter hunc vero hortum fuit Epicuro domus, ſita in Melite, Cecropiae tribus oppido; in hanc Epicurus interdum cum familiaribus ſeceſſit, quam et poſtea teſtamento ſectatoribus reliquit [f]. Nec ad alia loca vnquam ſeceſſit, ſed, licet difficillima tunc eſſent tempora, Athenas nunquam deſeruit, ſolum bis aut ter in Ioniam ad inuiſendos amicos excurrit. Acciditque viuente Athenis Epicuro, circa eius XLIV annum, vt Demetrio vrbem obſidente, graui fame ciuitas premeretur: quo tempore, ferunt, Epicurum familiares ſuos ſuſtentaſſe, partitum cum ipſis ad numerum fabas [g].

His

y) Ibid. ſ. 2

z) ſ. 15.

a) ſ. 2.

b) Adu. Colot. l. c.

c) LAERT. L. X. ſ. 10.

d) L. XIX. c. 4.

e) CICERO ad Attic. L. II. ep. 24. IVVEN. Sat. XIV. Conf. GASSENDVS l. c. c. 6. p. 22. cl. CROPHIVS de gymnaſ. literar. Athen. p. 55 ſeqq.

f) LAERT. ſ. 17. plura dabit GASS. l. c. p. 23.

g) PLVTARCH. in Demetr. T. III. p. m. 96. LAERT. L. X. ſ. 10.

His in locis vbi ſcholam Epicurus conſtituiſſet, magna diſcipulorum, teſte Apollodoro, copia non ex Graecia tantum, ſed vndique ad illum confluebat, cum eo in horto philoſophiae operam datura[h], praeſertim ex Aſia, ac nominatim Lampſaco, atque etiam ex Aegypto; inuitata non ſolum fama eruditionis Epicuri, ſed et humanitate eius, et beneuolentia, qua eos ſtudioſe conquirebat. Narrat enim PLVTARCHVS[i], *eum ad amicos in Aſia ſcripſiſſe, ex Aegypto hoſpitibus ſe praebuiſſe, ſtipatorem fuiſſe Lampſacenis ephebis, librosque ad omnes vtriusque ſexus homines dimiſiſſe, ſapientiam oſtentantem, ſicque neque ipſum latenter, quod tamen praecipiebat, vivere voluiſſe.* Ex quo facili coniectura aſſequimur, initio Epicurum laboraſſe inopia auditorum, cum cathedras et animos iuuenum ante eum magni nominis philoſophi iam occupaſſent, ideoque captaſſe adoleſcentum peregrinorum amorem, et ex terris aliis ſibi auditores ſtudioſe conquiſiuiſſe, poſtea vero cognita eius philoſophandi ratione magnos diſcipulorum aceruos ad illum decurriſſe. Ita vero conciliari poſſunt Cicero, Plutarchus, Laërtius, ad quos GASSENDVS[k] prouocat, qui ingentem auditorum numerum Epicuro vindicant, cum SENECA[l], qui tradit, ignotum ipſum Athenis fuiſſe, circa quas delituerat, prouocatque ad Epicuri et Metrodori familiares epiſtolas, quibus innuunt, ipſis non nocuiſſe, quod eos illa nobilis Graecia non ignotos ſolum habuiſſet, ſed paene inauditos: ipſosque ſatis emicuiſſe. Id enim non de tota Epicuri vita, ſed de initiis ſcholae intelligendum eſſe, eius hiſtoria euincit. Scilicet cum tanta eſſet Platonis, Ariſtotelis, Antiſthenis, quorum diſcipuli ſectas eo tempore propagabant, exiſtimatio, credi facile poteſt, Epicurum a pueritia ex patria abſentem adeoque ignotum, parum auditum fuiſſe, et contemtum: Vt itaque diſcipulos atque famam ſibi conciliaret, ita philoſophandi rationes iniit, vt ingenio et propenſioni Graeciae incolarum placeret. Cum enim voluptatibus tota fere tunc temporis immerſa eſſet Graecia, dictique, qui ex Socratis ſchola prodiere, philoſophi in eo quaſi conſpirarent, damnandam et eiiciendam eſſe voluptatem, Ariſtippus alieno loco doceret, et voluptatis male intellectae commendatione infamaretur, imprimis vero et Cynici hominem exuere, et Zeno nouae tunc ſectae conditor frigidam illis ſuffundere, et triſtem profiteri philoſophiam viderentur: aliter curſum inſtituens Epicurus, totam philoſophiam ad honeſtiorem voluptatis rationem ac animi potiſſimum tranquillitatem reuocans, ſpecioſo nomine et titulo a ſeueris et rugoſis reliquorum philoſophorum frontibus ad hortos ſuos, voluptatem et iucunditatem ſpondentes adoleſcentes ad ſe prouocauit, et talem philoſophiam promittens, quae naturae, inclinationique humanae voluntatis eſſet conueniens, iuuenum animos, triſtitiam reliquorum philoſophorum nauſeantes mire prouocauit: humanitate vero, iucunditate et facillimis moribus ad ſe venientes excepit, ſicque dulci quaſi laqueo captos voluptatis titulo ad modeſtiam,

h) Ibid. ſ. 9.
i) De occulte viu. T. II. p. m. 1127.
k) l. c. c. III. p. 25.
l) Epiſt. 79.

ſtiam, moderationem, continentiam aliasque virtutes inopinantes adduxit. Qua de re infra adſcribemus elegantem SENECAE [m] locum, qui honeſtam ita voluptatem Epicurum promiſiſſe, et exhibuiſſe, euincit. Confluentes vero ad ſe diſcipulos non in diſciplinam tantum, ſed in conuictum quoque Epicurus recepit, non tamen omnia in commune conferri bona voluit, quippe id eſſe diffidentium, adque idcirco non amicorum, ſed ab vnoquoque, ſi quid opus foret, hilariter ſuppeditari [n]: id quod facili obtinebat negotio, cum non frugalis tantum et vere philoſophica viuendi ratio exiguos poſtularet ſumtus, ſed et tantum eſſet inter conuictores eius amicitiae vinculum, vt hanc eorum amicitiam toti antiquitati opponat CICERO [o]: narraueritque VALERIVS MAXIMVS [p] memorabile amicitiae ad cineres vsque durantis ſpecimen philoſophorum ex hortis duorum Polycratis et Hippoclidis, aequali fortunae pariter atque amicitiae ſorte a natiuitatis die ad mortem inter ſe coniunctorum. Vixit etiam Epicurus coelebs, vnde de neceſſariis familiae proſpiciendi cura ſolutus philoſophiae totus inuigilare potuit: quod et ſtudio indolentiae, quam ſummam voluptatem eſſe cenſebat, quamque mire in coniugio curis et tumultu turbari credebat, et temperamento Epicuri ab amore feminarum natura abhorrenti [q] adſcribendum eſt. Id quod inter ſententias horti poſtea receperunt diſcipuli [r], qui magiſtro duce, philoſophiae operam daturo coniugium diſſuadebant, niſi vxorem duceret, tantis prudentiae et reliquis animi dotibus ornatam, iisque etiam fortunae praeſidiis inſtructam, vt impedimenta, otio philoſophico ex matrimonio enaſcentia facili vincere labore poſſet. Id quod a Democrito accepiſſe Epicurum et ſequaces veteris eccleſiae doctores [s] ſuſpicantur. Tanta vero induſtria et labore in philoſophiam incubuit Epicurus, vt ſingularis diligentiae exemplum merito conſtituatur. Non enim diſcipulos tantum docuit aſſidue, ſed et plurima ſcripſit, ſic vt poſt Chryſippum inter primos Graeciae πολυγράφους mereatur referri [t]. Immo Chryſippum ab Epicuro vinci, ſi quis vellet oſtendere ea, quae eſſent ab Epicuro proprio Marte ſcripta, neque aliunde appoſita, et tollere ex Chryſippi libris, quae aliena attexta ſunt, ad Apollodorum prouocans tuetur LAERTIVS [u]. Qui addit:

Scripta.

m) Epiſt. 21. Eo lubentius Epicuri egregia dicta commemoro, vt iſtis, qui ad illa confugient, ſpe mala inducti, qui velamentum ſe ipſos ſuorum vitiorum habituros exiſtimant, probem, quocunque ierint, honeſte eſſe viuendum. Cum adierunt hoc hortulos et audierint inſcriptum his hortulis: Hoſpes hic bene manebis, hic ſummum bonum voluptas eſt, paratus erit iſtius domicilii cuſtos, hoſpitalis, humanus, et te polenta excipiet, et aquam quoque large adminiſtrabit, et dicet: ecquid bene exceptus es? non irritant inquam hi hortuli famem, ſed extinguunt: nec maiorem ipſis potionibus ſitim faciunt, ſed naturali et gratuito remedio ſedant. Haec ex Stoica familia philoſophus.

n) LAERT. L. X. ſ. 11.

o) De fin. l. I. c. 20. Epicurus vna in domo, et ea quidem anguſta, quam magnos, quantaque amoris conſpiratione conſentientes tenuit amicorum greges? quod fit etiamnum ab Epicureis.

p) L. I. c. 8. Modo ſatis firma ſit fides Valerii nullo alio teſte ſuffulta, quam haut raro vacillare attenti facile deprehendent.

q) Chryſippus apud STOBAEVM ſerm. CXVII. p. 684. qui Epicurum ἀναίσθητον ideo vocat, nec ab eo exemplum capi vult, ſapientem amorem mulierum non curare.

r) LAERT. L. X. ſ. 119. et CASAVB. ad h. l. Obiicit hoc Epicuro Epictetus apud ARRIAN. L. I c. 23. L. III. c. 7. ſed inutili argumento, conf. STOLL. Hiſtor phil. mor. gentil. §. CXI. p. 188.

s) THEODORIT. ſerm. XIV. CLEM. ALEX. Strom. L. II. apud MENAG. ad l. c. Laërt.

t) LAERT. L. I. ſ. 16.

u) L. VII. ſ. 182. L. X. ſ. 26. dictum hac de re ſupra in Stoicorum hiſtoria.

eius cylindros, id eſt, volumina, ad trecentos extitiſſe, in quibus nullum alienum teſtimonium exſcriptum extet, ſed ipſaemet voces Epicuri ſint. Dolendum vero, ex tot tanti viri ſcriptis omnia fere temporum iniuria ſic intercidiſſe, vt praeter paucula compendia, quae ſeruata LAERTII [x] induſtriae debemus, et fragmenta quaedam apud veteres ſcriptores hic, illic diſperſa, nihil ex ipſis ſuperſtes ſit, quod hucusque etiam diligentiſſimis Epicureae hiſtoriae exploratoribus innotuerit, quin immo ne tituli quidem omnium apud auctores ſuperſint. Non inuidit tamen inter tabulas ex hoc ſcriptorum Epicuri naufragio, reſiduas nobis aetas eius κυρίας δόξας [y], ſiue, vt CICERONIS [z] voce vtamur, *maxime ratas ſententias*, nobile Epicureae philoſophiae monumentum, quod magni fecere veteres, contemnit praeter rem SVIDAS [a]. Reliqua, praeter epiſtolas ex innumeris, quatuor, deſiderantur, de quibus videndi GASSENDVS [b] et FABRICIVS [c]. In his epiſtolis pro χαίρειν, quod Cleon, tribunus Athenienſis, introduxit [d], ſalutatoriam interdum vocem, εὐπράττειν καὶ σπουδαίως ζῆν, adhibuiſſe LAERTIVS [e] tradit. In his ſcriptis eam quidem elegantiam ſcriptionis non adhibuit, neque iſtis luminibus orationem intertexuit, quibus eloquentiae et eruditionis laudem tunc temporis ſupra modum affectabat Graecia, ſed communi maximeque proprio dicendi et ſcribendi genere vſus, quod λέξιν κυρίαν vocat LAERTIVS [f], meruit a veteribus, praecipue Ariſtophane grammatico reprehendi, ὅτι ἰδιωτάτη ἐστὶν, quod *natiuam dicendi imaginem*, vel quod malumus, *minus eruditum ſtili characterem* expreſſerit [g], mirandum tamen in Epicuro non eſt, qui iſtas eruditionis partes, quibus grammatica et rhetorica continetur, parum curauit, et perſpicuitatis magis, quam elegantiae rationem a philoſopho habendam, maximeque proprio dicendi genere vtendum eſſe, praecepit, vt ex eius canonica pateſcet. *Vita priuata.* Etſi vero moderate viuebat Epicurus, nimia tamen ſtudiorum contentione effecit, vt eſſet conſtitutionis parum firmae, id quod etiam titulus libri a Metrodoro ſcripti [h], περὶ τῆς Ἐπικούρου ἀῤῥωστίας, *de infirmitate Epicuri* innuit. Additque SVIDAS [i], licet inuidioſa forte exaggeratione, quod neque iniectionem veſtium ferre, neque facile e lecto deſcendere, et neque ſolem neque ignem contueri potuerit, ſanguinem minxerit etc. quod eo minus mirandum eſt, quo magis conſtat, affectu eum, eruditis familiari, calculi laboraſſe, qui cum ad extremum vrinam cohibuiſſet, fata eius maturauit doloresque concitauit maximos [k]. Vitae itaque finem ex his facile colligens teſtamen-

x) L. X. ſ. 22. 84. 122. 139. pleraque GIFANIVS Laërtio a ſe edito ſubiunxit.

y) Extant apud LAERT. L. X. ſ. 139 ſeqq.

z) De finibus. L. II. c. 7.

a) l. c. c. X. p. 35. b) l. c.

c) Bibl. Graec. Vol. II. p. 505.

d) Vetuſtiſſimis temporibus Graeci ſine ſalutationis titulo ſcribebant, Cleon vero χαίρειν primus praemiſit, cuius loco Plato εὐπράττειν, Pythagoras ὑγιαίνειν vel Pentalpha praemiſit, Epicurus dictas voces interdum conſtituit. Conf. LVCIAN. de lapſu inter ſalut. T. III. p. m. 195. GASSENDVS l. c. MENAG. ad LAERT. L. III. ſ. 61. L. X. ſ. 14. quo loco pro σπουδαίως ζῆν ἄριστον, quod, quia commodum ſenſum non fundit, varie emendauit GASSENDVS, legendum eſſe coniicimus σπ. ζ. ν. ἄριστα id eſt, ſcribere ſolitus fuiſſe, ἄριστα ζῆν, bene valere.

e) l. c. f) ſ. 13.

g) Conf. GASSEND. l. c. L. VIII. c. 9. p. 213. ἰδιώτην autem erudito, et elegantioribus literis culto opponi, notum eſt.

h) LAERT. L. X. ſ. 24.

i) l. c. k) ibid.

ſtamentum ſcripſit, et de haeredum inſtitutione, ſcholae hortique pro ſectae ſuae alumnis conſeruatione, pupillorum ab amicis relictorum prouidentia, celebritatum in ſui ſuorumque memoriam inſtitutione, ſeruorum manumiſſione, et generali ſcholae cura diſpoſuit, quod nobis ſeruauit LAERTIVS [l], quod cum Epicuri doctrina et ſcriptis non ſatis conſpirare, ſuſpicacius, quam par erat, contendit CICERO [m]. Tanti autem, vt ipſe vltimo die ad Hermachum ſcripſit [n], per quatuordecim dies, aderant veſicae et viſcerum morbi, vt nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. Addit tamen: *Compenſabatur cum his omnibus animi laetitia, quam capiebam memoria rationum inuentorumque noſtrorum.* Quae ANTONINVS [o] Imperator confirmat, innuens, *eum medicis ita ſe non praebuiſſe, vt efferrent ſeſe, quaſi aliquid magni agerent, ſed vitam egiſſe optimam, et de rebus naturae, quae prius meditatus fuerat, amicis diſſeruiſſe.* Tandem, teſte LAERTIO ex Hermippo, ſeſe in balneum, aqua calida plenum demiſit, cumque popoſciſſet merum, id hauſiſſe, et dum commendaret amicis, vt dogmatum ſuorum forent memores, haec inter verba defeciſſe, poſtquam LXXI annos completos vixiſſet, LXXII iniiſſet, vnde CICERONI [p] ſeptuaginta duos exegiſſe dicitur. Acciditque mors eius Olymp. CXXVII. 2. archonte Pytharato, vt habet Apollodorus: vnde mendum apud LAERTIVM [q] omiſſa voce εἰκοστῆς, acute emendauit CASAVBONVS, male vero ſecutus eſt VOSSIVS [r]. Tantum vero fuit poſt fata quoque eius deſiderium, vt non tantum diſcipulis in maximo eſſet honore, vt poſtea dicemus, ſed et ſtatuis aliisque honoris monumentis eius coleretur memoria. Memorantur veteribus Epicuri ſex [s], a quibus Gargettius nominis fama et celebritate facile poteſt diſtingui.

Mors.

§. IV. Etſi vero non magna tantum de praeceptore ſuo ſentiebant et iactabant Epicurei, ſed et viri ſummi philoſophum valde extollebant, quin inter eos quoque, qui philoſophiam eius reiiciebant, erant, qui de eo tanquam viro bono pronuntiantes vitam eius vehementer laudabant, negari tamen nequit ab ipſis Epicuri temporibus ad reſtitutarum ſcientiarum aetatem, qua inceperunt viri quidam docti contra communem tot ſeculorum calumniam Epicurum defendere [t], tantam fuiſſe philoſophi infamiam,

Obiecta Epicuro vitia,

 vt

l) ſ. 16 ſeqq. GASSEND. L. II. c. 1. p. 47.

m) De finib. L. II. c. 30. male ex hoc loco coniecit IONSIVS de Script. Hiſt phil. L. I. c. 20. p. 107. Ciceronem hoc teſtamentum νοθείας ſuſpectum habuiſſe.

n) CICERO l. c. LAERT. l. c.

o) De ſeipſo L. IX §. 42 conf. SENECA ep. 92. 66. quae Stoicorum teſtimonia probe notanda ſunt, tanquam minime ſuſpecta.

p) De fato c. 9.

q) L. X. ſ. 15.

r) De hiſt Graec. L. I. c. 21. p. 137. notatus BAYL. l. c. not. B. p. 364.

s) MENAGIVS ad Laërt. ſ. 26.

t) Mature poſt reſtitutum literis nitorem coepere viri docti communi de Epicuri impietate et mala vita ſeculi ſuffragio contradicere. Id quod imprimis a BAPTISTA GVARINO factum eſſe, eumque pro Epicuro in libro de eius ſecta verba feciſſe ait GASSENDVS l. c. L. VII. c. 7. p. 192. qui tamen fatetur, nec ſe librum vidiſſe, nec Naudaeum in Italia potuiſſe comparare, ſed ad TRITHEMIVM de Script. Eccl. prouocat, qui tamen c. DCCCVII. p. 188. ed. Fabr. nihil de eiusmodi Guarini libro habet. Prouocat etiam ad eum MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. P. I. c. 7. §. 5. p 183. ſed ſolius GADDII auctoritate, ſibi enim viſum non eſſe, fatetur Ex quo vel plane non extare libellum, vel albis coruis rariorem eſſe concludimus. Poſt hunc M ANTONIVS BONCIARIVS, Perufinus (non vero Pariſienſis, vt habet GASSENDVS l. c.) in dialogo de antiqua philoſophia, ANDREAS item ARNALDVS aliique diligentiſſimo HEVMANNO act. philoſ. Vol. II. p. 369 ſeqq. enu-

vt bipedum nequissimus, et scelerum tantum non omnium sentina merito dicendus sit, si vera sint, quae ei obiiciuntur. Quae adeo fama percrebuit, vt apud homines illiteratos etiam, quique vix nomen Epicuri fando perceperunt, scelestissimus quisque et humani atque diuini iuris, omnisque honestatis et religionis contemtor atque atheus prouerbiali locutione Epicureus audiat. Varia vero accusationum sunt capita, quae in tanti viri historia praetermitti sine examine non possunt. Grauissimum vero quod Gargettio seni obiicitur scelus, impietas est, idque vel propter doctrinam vel propter vitam. Quibusdam enim nullum plane numen credidisse visus est, precationes vero et adorationes, quod ei exprobrat PLVTARCHVS [u], non vt quidpiam his indigens, sed prae multitudinis metu simulasse, vocesque contrarias iis, quas inter philosophandum ederet, pronuntiasse, cum reuera praeter atomos siue indiuidua corpuscula nihil, quod reuera existat, esse crederet. Alii Deos quidem serio statuisse concedunt, ob negatam tamen iis prouidentiam, et relegatos eos in extramundana spatia, sublatamque ita et spem et metum futuri vel praemii, vel poenae Deos ita infirmasse, et a mundi vel formandi vel regendi negotio ita remouisse, conqueruntur, vt non queat non inter numinis hostes referri. Quod eleganter SENECA [x], licet alibi fateatur, sancta eum praecipere et tristia, ei obiecit: *Tu Epicure, Deum inermem facis, omnia illi tela, omnem detraxisti potentiam, et ne cuiquam timendus esset, proiecisti illum extra metum: hunc igitur septum ingenti quodam et inexplicabili muro, disiunctumque a conspectu mortalium, non habes, quare verearis. Nulla illi nec tribuendi, nec nocendi materia est.* Alii doctrinam eius moralem culpant, et ob voluptatis patrocinium inter atheismi practici patronos numerant, vitam doctrinae conformem impie egisse clamitantes. Quorum ex veteribus loca adduxere GASSENDVS [y] et REIMMANNVS [z], recentiorum vero nomina indicavit HEVMANNVS [a]. Additur his, tantam fuisse sectae Epicureae impudentiam, vt non erubuerit, magistrum ob conditum systema impium et sublatum omnem religionis metum et reuerentiam Deum dicere [b], et LVCRETIVS [c] ausus fuerit scribere:

> *Nam si, vt ipsa petit maiestas cognita rerum*
> *Dicendum est, Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,*
> *Qui princeps vitae rationem inuenit eam, quae*
> *Nunc appellatur sapientia, quique per artem*
> *In tam tranquillo, et tam clara luce locauit.*

Quinimmo, ipsius proprium fuerit, vt sese Deorum aequalem iactaret [d]. Impietati adiungunt Epicuri obtrectatores malignitatem, duobus potissimum

enumerati, Epicuri causam egerunt, quos tamen omnes superauit GASSENDVS, iudice BAYLIO l.c. not. M p. 372. qui alios quoque superioris seculi viros doctos laudat, qui pari labore apologiam Epicuri susceperunt, qui videndus.

u) Adu. Coloten l.c.

x) De benefic. L. IV. c. 19.

y) L. IV. c. 1. p. 107 seqq.

z) Hist. ath. c. XXIX. p. 195.

a) Vol II. Act. phil. p. 650. Inter hos qui omnium vehementissime Epicurum premit, est SAM. PARCKERVS de Deo Disp. I. sect. XII seqq. p. 30 seqq. conf. REIMM. l.c.

b) PLVTARCH. l.c.

c) de rer. natura L. V. init.

d) PLVTARCH. l.c.

mum capitibus comprehenſam, ingratitudine erga praeceptores, vana ingenii oſtentatione et intolerabili animi ſuperbia nixa, et maledicentia erga omnes philoſophos; quibus omnibus ſe praeferri, turpiſſima ambitione anhelauerit. De priori §. antecedente dictis nihil adiicimus; Poſterioris culpae reum praeter PLVTARCHVM eum agit CICERO [e], quod aduerſus Pythagoram et Empedoclem dixerit, cum et contumelioſiſſime Ariſtotelem vexarit, Phaedoni Socratico turpiſſime maledixerit, Metrodori ſodalis ſui fratrem Timocratem, quia neſcio quid in philoſophia diſſentiret, totis voluminibus conciderit. Quibus detorta in contumeliam philoſophorum nomina, et appellationes odioſae adiiciuntur, et tamen eos nefando plagio expilaſſe inſimulatur, malo, quod ſequerentur ſectatores et diſcipuli, exemplo, qualem Coloten fuiſſe PLVTARCHVS [f] operoſe demonſtrat, CICERO [g] alios quoque eo nomine accuſat. Imprimis autem turpiſſimae voluptatis reus cum cohorte diſcipulorum a veteribus peragitur, quorum criminationes ATHENAEVS [h] et imprimis SVIDAS [i] diligenter collegerunt, quos ſecuti recentiores plerique vitam ei foediſſimam, Bacchanalia, Lupercaliaque viuentem, et Heliogabali, Sardanapali, ac turpiſſimorum quorumcunque vita deteſtabiliorem exprobrant, et Epicuri hortum quaſi lupanar infame fuiſſe crepitant, enumerantes, meretrices Epicureas Leontium, Themiſtam, Philaenida, Nicedium, Erotium, Hediam, Marmarium, Bodium, Phaedrium, philoſophiae praetextu tantam contubernio Epicureo infamiam conciliantes, vt hortus Epicuri ſimilis diceretur Circes Augiaeque ſtabulis, et communi prouerbio Epicuri de grege porci nominentur. Cui opprobrio vt color inducatur, Leontium, aiunt, Epicurum ad extremam vſque ſenectutem deperiiſſe [k], et exhauſtis infami voluptatis commercio viribus morbum acerbiſſimum ſibi acceleraſſe, adeoque ex choro philoſophorum eiiciendum eſſe. Quin et hoc nomine amare traducitur Epicurus, quod diſciplinas vniuerſe oderit, et quod CICERO [l] ait, *propterea nihil oleret ex Academia, nihil ex Lyceo, nihil e puerilibus quidem diſciplinis, alios quoque ab iis deterruerit, grammaticam, poëticam, rhetoricam, dialecticam, artesque mathematicas contempſerit*, quod liberalium diſciplinarum odium graui oratione paſſim perſequitur CICERO [m]. Et hae quidem non vulgi tantum voces, ſed virorum virtute et ſapientia praeſtantiſſimorum, et maxima nominis celebritate inclytorum ἐγκλήματα ſunt, haec Zeno et ſancta eius ſecta, haec Cicero, Plutarchus, Galenus, haec eccleſiae chriſtianae antiſtites pietate venerandi Lactantius, Clemens Alexandrinus, Ambroſius [n], haec octodecim vno quaſi ore ſecula ad repurgatas vsque literas clamant et obiiciunt. Quae ſi accuſatorum numero defi-

e) De N. D. L. I. conf. GASSENDVS L. V. c. 3. p. 135. f) l. c. g) l. c.

h) L. III. p. 101 ſeqq. L. VII. p. 278 ſeq. L. X. p. 546. conf. quos alios longo agmine adducit GASSENDVS L. VI. c. 1 ſeqq p. 148 ſeqq. i) l. c.

k) LAERT. L. X. ſ. 8 ſeqq. GASSENDVS L. VII. c. 1. 2. p. 167 ſeqq.

l) l. c.

m) De N. D. L. I. de fin. L. I. II. Tuſc. L. II. Ac. Qq. L. IV.

n) Loca eorum affert GASSENDVS L. III. c. 6. p. 96. Clementis plura adduximus in Germanico Hiſt. philoſ. opere P. IV. p. 1094. dicemusque de hoc argumento P. III.

Examinantur.

definienda ſunt, cauſa cadat Epicurus oportet. Nihil tamen hic auctoritatis praeiudicio dandum eſt, ſed examinanda accuſatio, excutienda teſtium fides, audiendi viri a partium ſtudio alieni, inquirendum in cauſas inuectiuarum in Epicurum, et tum demum diſtincte de ſingulis obiectorum criminum capitibus ſententia dicenda eſt, qua via incedentes, honeſtiore fama dignum et meliori affectum animo Epicurum deprehendemus. Et quod primo quidem ad religionem Epicuri attinet, negari nequit, eum non ſolum publicum Athenienſium cultum animo contemnere debuiſſe ſecundum principia ſemel electa, ſed Deum etiam a mundi huius fabrica vel conſtituenda vel conſeruanda remouiſſe, cunctaque atomorum motui permiſiſſe [o]: qua ratione eum docuiſſe, infra, vbi de theologia eius differemus, luculenter probabimus. Nec negamus, grauiter ita impegiſſe Epicurum in doctrinam de Deo, eumque falſo beatitatis diuinae et motus mechanici conceptu deceptum reddidiſſe, inermem et attributis primariis deſtitutum, nondum tamen inde ſequi, quod aduerſarii eius vrgent ſuſtuliſſe eum numen ex rerum natura, quilibet videt, qui diſtincta atheiſmi notione vtitur. De religione vero eius et opinione de Diis iudicaturum eius de hoc argumento doctrinam noſſe oportet: quam cum infra, de philoſophia Epicurea dicturi, explanaturi ſimus, hic quidem praeterimus, pauca tamen monenda ſunt, quae rem luce perfundunt, et quid de religione Epicuri ſtatuendum ſit, clare, niſi fallimur, produnt. Scilicet ad inimicos Epicuri prouocamus, teſtes exceptione omni maiores. Inter hos CICERO [p] eſt, nullo, vbi poteſt loco, Epicuro parcens, qui tamen refert, *ſcripſiſſe eum libros de ſanctitate, itemque de pietate aduerſus Deos, ita editos, quaſi ſacerdos ſcripſiſſet.* Qui porro, dum abſurditatis conuincere Epicurum ſatagit [q], quod *Deos ab hominibus colendos dicat, cum Dii non modo homines non colant, ſed omnino nihil curent*, hoc ipſo inter DEI cultores Epicurum fuiſſe concedit, ſed tales, qui, vt SENECA [r] eloquentem inducit, *Deum colunt nulla ſpe, nullo pretio inducti, ſed propter maieſtatem eximiam, ſupremamque naturam.* Hoc in atheum cadere non poſſe, nemo non videt. Contemſiſſe vero Epicurum ſuperſtitioſos ritus, et tamen ſimulate egiſſe, vt eos admiſiſſe videretur, venia dignum eſſe putamus. Vt enim ineptam Graeciae de Diis ſententiam impoſſibile erat non rideri a philoſopho, ad mechanicas vniuerſi leges ſolum attento, et animam mundi non cerebrinam tantum, ſed et iniuriam in Deum, qua reliqui philoſophi idolatriam cum ſuis ſyſtematibus conciliabant, reiicienti; ita tam irreconciliabile erat vatum in philoſophos odium, tamque inexorabilis, quae ſacra publica tuebatur, lex, vt non niſi mortis periculo liceret publicam religionem contemnere. Idem itaque fecit, quod alii quoque inter Graecos

o) Eſſe viros doctos, qui contrarium ſentientes hac quoque in parte Epicuri apologiam ſuſcepere, infra dicemus, et argumenta eorum excutiemus, nos haec concedimus, conuicti, ita Epicurum ſtatuiſſe. Non enim inſtitutum noſtrum poſcit, philoſophos purgare omnes, ſed nudam veritatem hiſtoriae abiecto omni partium ſtudio exponere.

p) De nat. Deor, L. I, c. 41.

q) ib. c, 8.

r) De benefic, L. IV, c. 19.

cos fecere philofophi, qui facris quidem intererant ciuitatis, in auditoriis vero fraudes facerdotum, et ftultitiam religionis vulgi difcipulis exponebant. Hoc et Epicurus fecit, metumque et fuperftitionem animis eiiciendo, puriore reuerentia Deos colere difcipulos docebat. Nec alia mens verborum LVCRETII [s]:

Quare relligio pedibus fubiecta viciffim
Obteritur, nos exaequat victoria coelo.

Loquitur enim de religione, quam fcelerofa et impia facta faepe peperiffe, exemplis comprobat. Ita quidem Epicurus non religionem omnem extorrem effe iuffit, fed eam admifit, quam eius fyftema, Deos fumma maieftate fine cura, fine labore conftituens, requirebat: quam ea pietatis parte, quae ob poenas tantum et praemia Deum colit, effe praeftantiorem, tot amoris puri apologetae, tuiti funt. Cogitandum etiam Epicurum non cum Chriftiano doctore, fublimioribus luminibus inftructo, fed cum reliquis philofophis comparandum effe, et meliorem fuiffe hac in parte Ariftotele, qui Deum fuum primum motorem a mundi fabrica et prouidentia non minus remouit, fpeique et metui diuinorum nullum locum reliquit, nec vllam reuerentiam vel pietatem ei debitam praefcripfit, et tamen per tot fecula fine inuidia toleratus eft. Multum vero pro Epicuri caufa facit, quod a nemine ob doctrinarum impietatem vsquam Athenis inter tot accufationes aduerfariorum, in iudicium vocatus legatur, quod tamen Anaxagorae, Socrati, Ariftoteli, Theodoro, Diagorae accidiffe legimus. Nam quaecunque etiam inter fyftema eius et religionis publicae placita fuerit difcordia, fequitur tamen inde, non docuiffe tantum, fed vixiffe quoque cum difcipulis ita, vt impietatis fufpicionem nemini excitarent: quod facile fieri potuit, fi Deum propter maieftatem et excellentiam coluerunt. Expendi vero et hoc volumus, Epicurum ita de Diis ftatuendo cum phyfiologiam fuam Stoicae opponeret, tolerabilius de Deo erraffe, quam Stoicos, pantheifmum plane impium introducentes, et tamen pro fancta fecta habitos, licet fateamur, capitali errore vtrumque peccaffe, Zenonem et Epicurum. Neque nos valde mouent, quae PARCKERVS [t], inuidiofa confequentia contra Epicurum vrget, infra expendenda: valde enim, certi fumus, corrumpi hiftoriam philofophicam, fi ex conclufionibus per confequentias quasdam ex philofophorum decretis elicitis de eorum opinionibus iudicamus. Quod vero Dei inftar coluerint Epicurum affeclae, ex adductis locis probari non poteft, quae aliud euincunt nihil, quam homines hos, de fumma in perfpicienda rerum natura fapientia magiftri perfuafos, eum fupra humani ingenii conditionem extuliffe, et fimilitudinem diuinitatis, fenfu Epicureo [u], in eo quaefiuiffe: certe, quicquid in eo peccatum eft, non Epicuro, fed ipfis auctoribus tribuendum eft. Quae de eius ambitione et contemtu ac ingratitudine erga philofophos, imprimis

s) Lib. VI. v. 80 feqq. t) l. c. p. 30 feqq. u) Deos enim fuo modo hominibus fimiles putabant, alia huc pertinentia affert GASSEND. L. IV. c. 6. p. 121 feqq.

primis praeceptores, dicuntur, et maledicentiam arguunt, ea vna voce, postquam ista retulerat LAERTIVS[x], refutat: μεμήνασι δὲ οὗτοι, *insaniunt hi homines*, statimque ad humanitatem, pietatem, mansuetudinem viri optimi[y] prouocat, vt demonstret, fuisse has calumnias Timocratis et Stoicorum. Quod vero systematis gloriam sibi vindicauit soli, in eo non magis peccauit quam Zeno, qui suffurando reliquis doctrinas miserumque centonem consuendo, alienis superbiuit plumis, nec ingratus magis est quam Plato et Aristoteles, qui cum a praeceptoribus multa accepissent, sibi systematis, adeoque totius aedificii rite exornati gloriam asserebant. Alia non vrgemus copiose et erudite allata a GASSENDO[z], hoc vnum adiicientes, patere ex LVCRETIO[a], Democriti, a quo multa accepit philosophia Epicurea, venerabilem inter eos fuisse memoriam, qui Epicurum sequebantur. Ex quibus patet, discipulos quoque non minus, quam magistrum, iniuste criminatos fuisse obtrectatores. Nulla vero in re magis calumnia frontem prodidit impudentissimam, quam in obiecta Epicuro gula et impura Venere. Aliud enim non Diocles tantum testatur, Epicuri epistolae loquuntur, Athenaei epigramma innuit, quos testes producit vitae maxima sobrietate et continentia actae LAERTIVS[b], sed et ipsae obtrectatorum confessiones euincunt, quas apud CICERONEM[c], PLVTARCHVM[d], SENECAM[e] legent, qui vno Senecae loco supra adducto contenti non sunt. Incontinentiae vero et amoribus, quibus criminibus insimulatur Epicurus, vt taceamus corpus calculi doloribus impeditum, vnum ex Stoicorum censu Chrysippum opponimus, testem inter acerrimos Epicuri hostes maximum, quem, Epicurum erga mulieres ἀναισθητὸν dixisse, supra ex Stobaeo obseruauimus. Et quae quaeso potuit regnare luxuria, qui irritari Veneris cupiditas, vbi prandium ne asse quidem constat, quod de Epicuro testatur SENECA[f], gloriante, *non toto asse se pasci, Metrodorum, qui nondum tantum profecerit, toto; et vbi summa voluptas est aqua et polenta aut frustum hordeacei panis?* Quibus et aliis de Epicuri frugalitate et sobrietate a se prolatis testimoniis opponit TH. GATAKERVS[g], Timocharis, vel Timocratis potius, narrationem, minam integram in victum diurnum quotidie impendere solitum, idque, putat ipsum alibi de se esse professum, *certos vero*, quod SENECA[h] monet, *habuisse dies, quibus maligne famem extingueret, visurus an aliquid deesset, ex plena vel consummata voluptate, vel quantum deesset, et an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Verum si non bonam fidem, certe attentionem desideramus in viro alias optimo et in veterum lectione exercitatissimo, qui vero nimio erga Stoicos affectu in transuersum agi se passus est. Si enim totum, ad quem prouocat, locum LAERTII[i] vel legisset, vel adduxisset

x) Lib. X. §. 9.

y) Confirmat haec CICERO de fin. L. II. c. 25. 31. Tusc. Qq. L. II. c. 19.

z) Lib. V. c. 6. 7. p. 141 seqq.

a) Lib. III. v. 372. L. V. v. 621.

b) ibid. §. 11.

c) Qq. Tusc. L. V.

d) Adu. Colot. l. c.

e) Ep. 21. alia veterum loca collegit GASSENDVS L. VI. c. 3 p. 153.

f) Epist. 18.

g) In praeloq. ad ANTONIN. de se ipso p. m. 7. ed. Lond.

h) l. c.

i) Lib. X. §. 7. vbi tamen Timocratis mentio non fit, res vero ipsa tangitur.

xiſſet etiam, patuiſſet ipſi et lectori, deſumta haec eſſe ex epiſtolis Epicuri ad Leontium, a Stoicis mala fide illi ſuppoſitis, et palpaſſet contradictionem, additur enim corpore adeo miſerabiliter affectum fuiſſe, vt multis annis e ſella ſurgere non potuerit, et hic tamen ſtrenue Baccho Venerique litaſſe dicitur Stoicis, qui non recordabantur, cum haec ei affingerent, mendaces oportere eſſe memores. Certe Timocrates transfuga ſuſpectae fidei teſtis eſt, nec vero diſſimile, hominem apoſtatam a conuiuiis ſolennioribus, quae more omnium fere philoſophorum inter Athenienſes Epicurus interdum inſtituit, et celebrari etiam poſt mortem iuſſit, occaſionem calumniae arripuiſſe. Nec a ſcortorum, quae, hortos Epicuri frequentaſſe, negari non poteſt, conuerſatione Epicurus incontinentiae accuſari poteſt; vt enim ſupra docuimus, et animi inclinatione abhorruiſſe illum ab iſto feminarum commercio, et corporis infirmitate fuiſſe inhabilem, ita recordari lectorem volumus, quod aliquoties monuimus, ſcorta Graeciae nobiliora elegantiorum literarum et philoſophiae eruditionem admodum affectaſſe, et ideo celeberrimorum philoſophorum frequentaſſe ſcholas [k], quorum tamen ideo caſtitas non niſi ab iniquiſſimis obtrectatoribus in ſuſpicionem adducta eſt, vt Socratis, Platonisque, virorum morum ſanctitate venerabilium exemplo conſtat. Id cum Epicuro quoque factum ſit, non magis illum ſuſpectum reddit, quam ex philoſophorum choro quemuis alium. Nec infamiae fidem facit Leontium, Metrodori concubina, hoc enim moribus Graeciae non erat contrarium vel inhoneſtum [l], ſed ad contubernium Epicureum non pertinebat, in quo philoſophiam tantum eo ſucceſſu didicit, vt Theophraſto bellum indicere auderet, vt ſuo loco dictum. Nihil vero magis Epicuri in hac parte innocentiam probat, quam telum, quod in eum torſere aduerſarii fortiſſimum, foediſſimae illae epiſtolae, ex qua ſentina tota calumniarum in Epicurum profluxit colluuies. Obſeruat enim LAERTIVS [m], Diotimum, (Theotimum vocat ATHENAEVS,) Stoicum infeſto erga Epicurum animo quinquaginta laſciuas circumtuliſſe epiſtolas, veluti ab Epicuro ſcriptas, easque, quae Chryſippi ferebantur, veluti ſub Epicuri nomine, in volumen congeſſiſſe: refertque ATHENAEVS [n], ex Demetrio Magnete, Zenonem Sidonium detecta fraude, Theotimum in iudicium vocaſſe, eumque calumniae conuictum capitis poenas luiſſe. His itaque ex fontibus ſi accuſationes aduerſarii Epicuri hauſerunt, quis vel mediocri attentione praeditus fidem illis dabit? et annon innocentiae et ſanctitatis teſtimonium eſt, obtrectatores ad iſtas fraudes confugiſſe, id non facturos, ſi vera ei obiicienda inueniſſent. Reieciſſe Epicurum non omnes diſciplinas, ſed inutiles ſui temporis nugas, in quibus Graecia ſeneſcebat, infra magis commode docebimus: hic vnius CICERONIS [o] teſtimonio contenti erimus, quod rem

 pror-

k) Ad faciendam fidem legenda MENAGII hiſtoria mulierum philoſophantium. Nos pleraſque hactenus ſuis locis inſeruimus.

l) Secundum Graeciae vero mores iudicandum hic eſt, ad quod non attenderunt, qui cum Chriſtiano philoſopho Epicurum comparantes, ἀταξίαν in eo tantam deprehenderunt: ſecundum hanc enim regulam ne Socrates quidem vitio caret.

m) Lib. X. ſ. 3.

n) Lib. XIII. p. 611.

o) De fin. L. I.

prorſus conficit. Ita vero eloquentiſſimus Tullius, ſatis alias in Epicurum acerbus: *Quod Epicurus parum tibi videtur eruditus, ea cauſa eſt, quod nullam eruditionem eſſe duxit, niſi quae beatae vitae diſciplinam iuuaret*: et paucis interpoſitis: *Non ergo Epicurus ineruditus, ſed ii indocti, qui quae pueros didiciſſe turpe eſt, ea putent ad ſenectutem eſſe diſcenda.* In quibus Socratis potius diſcipulum, quam bonarum artium oſorem agnoſcas.

Cauſae odii et calumniarum in Epicurum.

§. V. Mirari poſſet quiſpiam, qui factum ſit, vt vir innocentis vitae ſcelerisque purus tantis criminationibus diffamatus ſit, niſi temporis, quo viuebat, circumſtantiae cauſas nobis expromerent apertiſſimas [p]. Inter eas primo merito loco ponimus naſcentis vno tempore ſectae Stoicae et Epicureae aemulationem. Viuebant enim caputque extollebant eodem tempore Zeno, Stoicae, et Epicurus, Epicureae ſectae conditores, nempe circa Olymp. CXX, quamuis hic illo fuerit iunior, aſt qui ante eum tamen fato functus eſt. Zenonis vero animi character, ingenii et temperamenti natura et inclinatio moresque in Cynica ſchola formati, quales fuerint, ſupra, *capite nono*, copioſe enarrauimus, oſtendimusque non natura tantum animo fuiſſe ſubtriſti, melancholico et difficili, ſed et Antiſthenis educatione ad id philoſophiae genus adductum, quod naturam hominis non vincere tantum, ſed excedere quoque, et rigidiſſima virtute humanitatem exuere tentabat. Quam diſciplinam quamuis reliquiſſet, placebat ei tamen virtus Cynica, ad quam philoſophiam, quam condebat, moralem viam quandam breuem eſſe cupiebat. Hinc conſideratae in abſtracto virtus et ſapientia, et neſcio quae conſummata ſapientis idea animo efficta, quam nec moralis hominis natura effingere, nec vero effectu tueri quisquam poterat. Cumque pleraque aliis philoſophis ſuffurando ſubtraxiſſet, vt noua viderentur, terminos immutauit loquendi, aliasque vocum et locutionum ſignificationes et definitiones induxit, quae licet parum noui exhiberent, paradoxam tamen, et inuſitatam pollicebantur ſapientiam. Ita vero Zeno ambitioni natura ſua litans, et nomen et famam atque opinionem viri ſancti et ſapientis obtinebat, ſummoque in loco erat apud Athenienſes. Quos vt philoſophiae μετεωρίζοντι eo melius aſſueſceret, rigidam virtutis ideam vita quoque et veſtitu effingebat, ſermonemque, veſtitum, conuerſationem, paraeneſes ita attemperabat ſcopo, quem ſibi fixerat, ſuo, vt et ipſe, et qui eius exemplum ſequebantur, Stoici inter ſancta ingenia, quae ſola philoſophorum nomine digna eſſent, connumerarentur. Quae omnia cum ſupra luculentis veterum teſtimoniis probata dederimus, in praeſentia pluribus non moramur. In omnia alia et contraria prorſus concedebat Epicurus. Is natura propius ſanguineo accedens temperamento, cum educatione per varia hominum genera, quibuſcum conuerſandum ei fuerat, eſſet iactatus, humanis erat et ſocietati maxime conuenientibus moribus, iucundus, facilis, et attrahendis animis valde idoneus.

p) Elegantiſſimam eruditionem in his fuſe explicandis adhibuit GASSENDVS L. III. c. 1 ſeqq. p. 79 ſeqq. conf. BAYLE Dict. l. c. not. N. p. 370 ſeqq.

neus [q]. Non latebat hominem ſatis acute videntem meteorologia Stoica, quae plus poſcebat ab homine, quam vel natura promittebat, vel permittebant vires, et plus verbis iactabat, et ſimulatione effingebat, quam praeſtabat re ipſa, et virtus haud fictae imagini reſpondebat. Nec fallebant hominem ad antagoniſtarum vitam moresque valde attentum Stoici, paſſim hypocriſi affectata vehementer famam proſtituentes, atque exiſtimationem. Ad quem lapidem, ne et ipſe impingeret, eui tandum, quod in aliis carpebat, ratus, et non admirationem magis, quam imitationem philoſophia ſua efficere tentans, ad temporum ſuorum genium humanique animi, naturalem, quam vbique in votis habent mortales, inclinationem, reſpexit, et philoſophiam ſuam ei attemperauit. Cumque voluptatibus totam veluti immerſam videret Graeciam, et, philoſophorum inanibus, quibus otioſa ingenia detinebant, diſputationibus eam emendari minime, obſeruaret, naturalem voluptatis rationem, humanis quaſi impreſſam deſideriis finem totius, quam meditabatur, philoſophiae eſſe iuſſit, qua et anima et corpus eo ſtatu viget, quo dolore, aegritudine, et moerore vacuus homo, ſibimet ſufficiens contentus laetusque viuit, eamque vitae beatitatem conſequitur, qua tranquillo animi reliquarumque partium, quibus conſtat, ſtatu fruitur: ad quam εὐθυμίαν voluptatemque animi ſtantem, vt dicere ſolebat, Democritum quoque hominis reduxiſſe felicitatem *capite vndecimo* demonſtrauimus. Hunc Epicuri finem fuiſſe in ſequentibus pluribus demonſtrabimus, et ipſe *epiſtola ad Menoeceum* luculenter expreſſit [r]. Ita vero ſperabat fore, vt cum foedis corporis voluptatibus nihil ad beate viuendum ſe proficere, nec expleri deſideria ſua cernerent [s], virtutem, qua iſta εὐθυμία paratur, ſublata illa horrida et ſqualente, qua eum deformauerant Stoici, facie, amplecterentur, eam ipſam, quam tam anxie quaerit humanus animus, felicitatem, laetamque ac beatam in ea vitam inuenientes. Huic philoſophiae nihil tricarum prodeſſe videbat Epicurus, quibus tanquam ſpinis pungebant, non ſatiabant Stoici, et ad hunc finem totam philoſophiam reuocabat, reducta, quae in obliuionem venerat, magni Socratis regula, cuncta in diſciplinis ad mentis emendationem et felicitatem eſſe reuocanda. Vt vero, quam in his nugis ceperat Graecia, iucunditatem euerteret, perſpicuitatem verborum adhibuit, eaque fini certa deſcripſit axiomata, quibus et veritatem facile quis poſſet aſſequi, et contentioſas philoſophorum ſtrophas auertere. Magno hoc factum eſſe ſtudii philoſophici emolumento, cogitari facile poteſt. Nam ita inanes voces et ſine mente ſoni, principia precario adſumta, vel vaga et incerta, et ſpinoſa atque difficilis ſubtilitas, Academicorum, Dialecticorum, Stoicorum, quae verum philoſophiae vſum in vanam loquacitatem et diſputationem altercationes ſine fine reciprocatas mutauerat, ſicque difficillimum fecerat philoſophiae laborem, eiiciebantur, et iuuenes docebantur ipſa natura et experientia duce

 phi-

q) Τὴν φιλανθρωπίαν πρὸς πάντας in eo vehementer laudat LAERT. L. X. ſ. 10. Ciceronis teſtimonium ſupra adduximus.

r) LAERT. L. X. ſ. 122 ſeqq.

s) Ideo reprehendebat Cyrenaicos, vt ex rata ſententia decima apud LAERT. L. X. ſ. 142. patet.

philofophari, et fieri hoc quidem fenfu, quo Heraclitus profeffus eft, αὐτοδίδακτοι. Cumque proprie non minus, quam perfpicue, omiffa eloquentiae turgidae et alta petentis affectatione doceret, ficque facile intelligeretur, non potuit non philofophia eius magno applaufu recipi, factumque inde eft, vt ex aliis fectis multi ad eum, miffis prioribus magiftris, accederent, nemo, qui nomen ei dediffet, praeter vnum Timocratem, fratris Metrodori reprehenfionibus exacerbatum, ab eo difcederet vnquam, id quod peffime habuit reliquos philofophos, amare ideo Epicurum fugillantes [r]. Neque tamen his contentus Epicurus, cum acriter contra eum Stoici infurgerent, magno animo illis reftitit, infultus repreffit, hypocrifis laruam detraxit, inanem et magna promittentem, nihil eorum vero praeftantem philofophiam denudauit. Quis non, fine enarratore, ex his coniiciet, Stoicos, fuperbum hominum genus, quod fibi foli placebat, feque omnibus praeferebat aliis, in furias actos et rabiem? quis miretur, homines, hos vindictae ftudio accenfos omnia aufos effe, quaecunque ad detrahendam hofti tam formidabili famam et diminuendam fidem facere, dedecusque atque infamiam ei conciliare apta effent? Et haec primaria caufa eft, quae tot calumnias Epicuro peperit. Aliam obtulit ipfa Epicureae philofophiae natura et conftitutio. Voluptate tanquam fine vltimo condidiffe quafi acerbam fapientiae medicinam Epicurum, modo diximus. Hinc illae lachrymae, hinc illi clamores Stoicorum, quibus ad rauim vsque Epicurum infamabant. Cum enim propudiofae, quae Graeciam omnem, et praecipue Athenas, occupauerat, voluptati, Cynicis praeceptis excitati et armati, bellum indixiffent, ipfaque voluptatis doctrina Cyrenaicae fectae dogmatibus et indigna philofophorum multorum vita, vehementer iam effet fufpecta, exoptatiffima haec occafio fuit, inuidiam Epicuro conflandi, eumque pro illius voluptatis magiftro publice declarandi, quam bonus quisque, paululum e coeno vulgi emergens, fi non facto et vita, verbis tamen execrabatur et oderat. Quod vt eo facilius crederetur, nec mendaciis parcebant, nec fufpicionibus, et non vulgi tantum rumufculos captabant, fed et narratiunculas excogitabant, vt iucundas et curiofas Athenienfium aures demulcentes, ita Epicurum in foedae voluptatis fufpicionem quam maxime adducentes. Id quod eo minore labore potuit fieri, cum Epicurus et vitam ageret in hortis tranquillam et a turba remotam, hominibusque paucis innotefceret, et voluptates corporis, quatenus ad mentis tranquillitatem pertinent, et virtute parantur, non reiiceret: certe tam verifimile id fecere Stoici, vt apologiam pro fe fuaque philofophia facere Epicurus aliquoties opus haberet. Cumque his omnibus accederet longe alius, quam publica ciuitatis religio pofcebat, de Diis conceptus, et doceret Epicurus vulgi de Deo opiniones effe falfas [u], tolleretque is omnem numinis circa res hominum curam, quam ad alterum extremum decur-

r) Percunctanti ex Arcefilao, cur ex difciplinis aliis plerique ad fectam Epicuream tranfirent, ex Epicureis vero nullus ad aliam fe fectam conferret, refpondit Arcefilaus: quia ex viris quidem galli fiunt, ex gallis vero viri nunquam LAERT. L. IV. f. 43. alludens ad Gallos facerdotes Cybeles exfectos et effeminatos.

u) IDEM L. X. f. 123.

decurrentes Stoici ad fatalem vsque neceſſitatem extendebant, pietas ita quoque Epicuri a Stoicis culpata totam voluptatis doctrinam mirum in modum fecit ſuſpectam et exoſam. His artibus vſa ſuperſtitio et fraus, quem rationibus philoſophicis non poterat, calumniis aggrediebatur, et fictis etiam ac propudioſis audacium ingeniorum fabulis opprimere tentabat, qua ratione Diotimum epiſtolas ſpurciſſimas ſuppoſuiſſe Epicuro ſupra notauimus, et Cleanthem, Chryſippum, Timonem, huiusque generis alios feciſſe vetus tradit hiſtoria[x]. Negari tamen nequit, abuſum doctrinae moralis Epicureae, qua homines fœdæ voluptati litantes patrocinium licentiae quæſiuere, contuliſſe multum, vt infamia illa in ipſam deuolueretur Epicuri philoſophiam, quales Alcaeum et Philiſcum, Epicureos fuiſſe, a Romanis vrbe eiectos, eo quod multarum flagitioſarumque libidinum auctores eſſent adoleſcentibus, AELIANVS[y] narrat. In his culpa quidem Epicurum non premebat, qui ſancta praecipiebat; hi enim, recte monente SENECA[z], *non ab Epicuro impulſi luxuriabantur, ſed vitiis dediti luxuriam ſuam in philoſophiae ſinu abſcondebant, et eo concurrebant, vbi audiebant, laudari voluptatem; nec aeſtimabant illam voluptatem Epicuri, quae ſobria et ſicca eſſet, ſed ad nomen ipſum aduolabant, quaerentes libidinibus ſuis patrocinium aliquod ac velamentum:* ſed hoc aduerſarii, et vulgus rerum non ſatis intelligens ipſi poſtea Epicuri philoſophiae, tanquam turpiſſimae voluptatis magiſtrae, adſcripſit. Haec circa ipſam Epicuri aetatem enata, cum indies Stoicorum numerus et auctoritas apud plebem creſceret, non potuere non ſucceſſu temporis, fabulis et narratiunculis et vulgi et Stoicorum, vbique Epicureos vellicantium incrementa capere, et in publicam tandem degenerare traditionem: qua tanquam torrente abrepti viri quidam graues, ſed ab Epicurea philoſophia alieniores, Cicero, Plutarchus, Galenus[a], et ex Patribus eccleſiae haud pauci, male de Epicuro ſentire coeperunt, licet tanta fuerit apud eos interdum veritatis vis, vt contraria de eo teſtari non omitterent, et quae contra eum dixere, ex communi magis hominum opinione et rumore vulgi, quam ex rei veritate dicta eſſe proderent, certe ſibi haud ſemel contradicerent, ſicque ſaepius fidem ſuam euerterent. Addi hic merito debet poetarum et comicorum licentia, quibus ſolenne fuit mordaci ſtilo philoſophorum famam confodere, quique aegre ferebant, artes ſuas tanquam inanes in Epicuri hortis traduci. Cum itaque impune in theatro mentiendi et calumniandi licentia gauderent, Epicurum, vulgi et Stoicorum

rum

x) Cleanthem Epicuri voluptatem virtuti imperantem ita imagine depicta traduxiſſe refert CICERO de fin. L. II. Chryſippum ſimilia in Epicurum auſum Oenomaus tradit apud EVSEB. praep. L. VI. c. 6. Timonis Sillographi ſatyrae in Epicurum fragmentum exhibet ATHENAEVS L. VII. p. 279. Nec Epictetum ab hoc ſectae ſuae affectu liberum fuiſſe ex LAERTIO L. X. et ARRIANO L. II. c. 20. palam eſt. Ita Philaenidi quoque feminae Epicureae caſte et ſancte viuenti foedum carmen ſuppoſuit Polycrates ſophiſta, eique adſcripſit Chryſippus, vt diffamaret diſciplinam Epicuream, vid. ATHEN. L. VIII. p. 335. ita etiam cum Archeſtrati gaſtronomia Epicureis tributa eueniſſe idem prodit L. III. p. 101. Perperam itaque negat PARCKERVS de Deo Diſp. I ſect. 14 p. 34. eſſe aliud exemplum librorum Epicuro ſuppoſitorum, praeter Diotimi epiſtolas.

y) Lib. IX. c. 12. conf. CICERO orat. in Piſon.

z) De vita beata c. 12.

a) Loca eorum habet apud GASSENDVM c. VI. p. 96 ſeqq. quibus ex dictis cauſis parum lucratus PARCKERVS l. c. p. 36 ſeqq.

rum dicteriis satis iam per Graecum et Romanum orbem diffamatum conviciis et dicteriis lacessere, et de eo tanquam nequissimo hominum turpia quaeuis comminisci non erubuerunt [b]: quibus sophistae et rhetores, qui inimicum habebant Epicurum, inanem loquacitatem exsibilantem, auxilia ferebant, et eloquentiam in Epicuro traducendo exercebant. Mirum itaque videri debet nemini, Epicurum, quem dignam philosopho vitam duxisse supra euicimus, tantam per tot secula infamiam meruisse, et innocentiam calumniae ad tempus succubuisse. Viderunt tamen hoc viri perspicaces et magni quoque, qui alia longe in Epicuri philosophia deprehendentes, dignitati, ingenio, et auctoritati suae, quae longe maxima fuit, non indecorum existimauerunt, ei nomen dare, dabimusque in sequenti huius historiae parte numerum virorum summorum apud Romanos, quibus Epicurea philosophia prae aliis sectis placuit, licet apud popellum infamis esset, et tanquam scelerum sentina traduceretur.

Amici et sectatores.

§. VI. Minime tamen impediuit tanta, qua Epicurum persequebatur secta Stoica, inuidia, quo minus non amicis tantum gauderet plurimis, sed et discipulos et sectatores nancisceretur plures, quam odium Stoicorum ferre poterat. Philosophabantur autem cum eo tres fratres, Neocles, Chaeredemus et Aristobulus [c], otio philosophico in horto fratris toti dediti [d], eiusque beneficentia sustentati [e]. Ex familiaribus imprimis Metrodorus Polyaenus et Hermachus, Mus etiam, seruus eius, eminuerunt. Et METRODORVS quidem, si plerosque audias, Lampsacenus [f], secundum aliquos [g] Atheniensis fuit, qui sine dubio in eius notitiam venit, cum Lampsaci moram Epicurus ageret. Leontium concubinam aluisse supra monuimus, certe liberos suscepit, quorum curam Idomeneo moribundus commendauit Epicurus, cum is ante hunc fatis concessisset, LIII annos natus [h]. Nunquam vero, ex quo in Epicuri venerat notitiam, ab eo discessit, nisi sex menses, quibus cum domi abfuisset, ad Epicurum reuersus est [i]. Tantaque felicitate Epicuri philosophiam assecutus est, vt non tantum alter paene Epicurus Ciceroni audiat, sed LAERTIVS [k] quoque testetur, morum placidissimorum bonitate et intrepido contra molestias mortemque ipsam fuisse animo, qui libros quoque enumerat, quibus aduersus sophistas, dialecticos, et Democritum etiam insurrexit [l]. Valde in eum linguae calamique frena laxarunt, qui Epicuri scholam criminati sunt, ex quibus CICERO [m] hunc Epicuri collegam sapientiae multa impudentiora recitasse, ait, accusare enim fratrem

Metrodorus.

b) Exempla eius sunt apud ATHENAEVM L. III. p. 103. L. VII. p. 173.

c) LAERT. L. X. s. 10.

d) Hinc illud Neoclis λάθε βιώσας teste SVIDA in Neocle T. II. p. 608. quod singulari dissertatione impugnauit PLVT.

e) LAERT. l. c.

f) STRABO L. XIII. Alius est ab illo Anaxagorae familiari, cuius meminit LAERT. L. II. s. 11.

g) IONSIVS Hist. phil. L. I. c. 20. p. 109. qui Lampsacenum dici a mora putat. Res ad locum LAERTII L. X. s. 22. redit, vbi post Metrodorum, Stephani editio legit Ἀθηναῖον, Meibomiana τὸν Ἀθήναιον, quod peculiare Athenaei nomen notat, et alium a Metrodoro distinctum indicat, conf. MENAG. MEIBOM. ad h. l. GASSENDVS l. c.

h) LAERT. s. 19. 23. Idomeneus vero sororem Metrodori Batidem in coniugio habuerat.

i) ibid. s. 22.

k) s. 19.

l) Conf. GASSEND. l. c. IONS. l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 812.

m) Tusc. Qq. L. III.

fratrem ſuum Timocratem Metrodorum, quod dubitet omnia, quae ad beatam vitam pertineant, ventre metiri; et PLVTARCHVS[n] obiicit, ſcripſiſſe ad Timocratem: *nihil attinet, o Timocrates, Graecos ſeruare, et ſapientiae ergo coronas ab iis reportare, ſed comedere ac potare vinum, quantum et non noceat, et gratum ſit ventri.* Quae tanta videntur Oxonienſi epiſcopo[o], valde in Epicurum odio accenſo, vt qui talia ſcribere non erubeſcant, non opus habere dicat, vt iis commentis et fabulis infamia creetur, cum ad libros prouocent Cicero et Plutarchus, probarique nequeat, ficta ea monumenta fuiſſe, quibus nituntur. Quae etſi magno ardore proſequitur eloquentiſſimus praeſul, facile tamen ex iis poſſunt retundi, quae ſupra de ſimilibus, quae in Epicurum dictae ſunt, criminationibus monuimus. Vnum hoc totum argumentum vi ſua ſpoliat, cuncta redire ad Timocratem, Metrodori fratrem, offenſa eius permotum, vt ſectam relinqueret, qui in libro *de laetitia* myſticam illam ſynagogam, ſiue arcana conuenticula nocturnasque illas philoſophandi conſuetudines perferre ſe non potuiſſe, taliaque potiſſimum de fratre et praeceptore ſcripſerat[p]. Aſt quis apoſtatae, quis inimici fide ſtabit? quis fratrem criminantem aequus audiet? quem innocentiſſima quaeque in fratris odium vertiſſe facile probari poteſt[q]. Ceterum cum aliis Metrodoris, praeſertim Stratonicenſi, qui ex Epicuri ſecta ad Carneadem, humanitate et beneuolentia eius inuitatus defecit, confundendus non eſt, quem Epicuro feciſſe coaeuum, indeque Carneadem quoque Epicuri tempore viuentem aſſeruiſſe FOVCHERIVM, fundamento et veritate deſtitutum, ſupra *capitis ſexti ſectione tertia* monuimus[r]. Alter Polyaenus Athenodori filius, ipſe quoque Lampſacenus, a Philodemo apud LAERTIVM[s] laudatur tanquam modeſtus et amabilis, quibus potiſſimum moribus Epicurei ſe commendabant, magnum vero mathematicum fuiſſe, CICERO[t] teſtatur. Hermachus Agemarchi filius, Mytilenaeus fuit, paupere patre natus, ſed quem ex rhetorum ſcholis abductum tanta felicitate praeceptis philoſophiae ſuae imbuit Epicurus, vt ipſum moriens ſcholae ſuae praefecerit[u]: qui quam carum eum habuerit, in teſtamento prodidit. Scripſit is *aduerſus Platonem*, itemque *aduerſus Ariſtotelem*, et *epiſtolica XXII. de Empedocle*[x], aitque LAERTIVS[y], libros eius fuiſſe pulcherrimos. Mus ſeruus fuit Epicuri, teſtamento tamen eius libertate dona-

Polyaenus.

Hermachus.

Mus.

n) Adu. Colot. l. c.

o) l. c. ſect. XIV. p. 37.

p) LAERT. ſ. 6.

q) Criminatur Timocrates contubernium Epicureum, bis in die ibi nimiis delitiis ſolutos vomere ſolitos fuiſſe, apud LAERT. l. c. ſed maledicentiam hominis, anſam ex alia longe occaſione calumniae quaerentis, prodit CELSVS de re med L. III. c. 21. qui refert, Metrodorum, aquae intercutis morbo tentatum, cum ſitim neceſſariam aequo animo non ferret, vbi diu abſtinuiſſet, bibere ſolitum, ac deinde euomere. Hac via aliae quoque calumniae contra Epicureos enatae ſunt.

r) Locus LAERTII L. X. ſ. 9. ab interprete male intellectus, ſeduxit viros doctos, vt contra temporum rationes Metrodorum hunc Epicuro coaeuum facerent, nec ſatis his difficultatibus ſe expediuit GASSENDVS L. IV. c. 8 p. 127. MENAG. ad l. c. Laërt. IONS. de Script hiſt. phil. L. IV p. 350. Recte vero vidit P. BAYLE Dict l. c. not. D. p. 365. verba Laërtii non ad Epicurum, ſed ad Carneadem referenda eſſe, quem humanitate omnibus praeſtitiſſe l. c. docuimus.

s) LAERT. ſ. 24.

t) Acad. Qq. L. 4. c. 33.

u) LAERT. ſ. 25.

x) ibid. IONS. L. II. c. 1. p. 109.

y) l. c.

donatus, quem inter illos, qui cum Epicuro philoſophati ſunt, celeberrimum fuiſſe LAERTIVS[z] docet. Recte itaque inter ſeruos refertur, qui philoſophi euaſere, a GELLIO[a] et MACROBIO[b]. Praeter hos magna familiaritate Epicuro iuncti erant Leonteus Lampſacenus, quem vnum ex ſummis Epicuri diſcipulis PLVTARCHVS[c] appellat; Colotes item PLVTARCHI potiſſimum libris impugnatus, qui tamen diuerſus videtur a Colote Lampſaceno, quem Menedemum Cynicum praeceptorem habuiſſe refert LAERTIVS[d]: tum Idomeneus, *a vita ſpecioſa*, vt ſcribit SENECA[e], *ab Epicuro ad fidelem ſtabilemque gloriam reuocatus, rigidae tunc potentiae miniſter et magna tractans*; ad quem ſcriptas literas exhibet LAERTIVS[f].

Timocrates.

Alios in teſtamento Epicuri nominatos ſilentio praeterimus. Timocratem vero Metrodori fratrem ſcholam reliquiſſe et infamaſſe, iam diximus, tantaque fuit inter vtrumque fratrem diſcordia, vt et ſcriptis inter ſe certaſſe veteres tradant[g]. Pollicem itaque premere non poſſumus, viris doctiſſimis et in hiſtoria veterum literaria exercitatiſſimis, IO. IONSIO et IO. ALB. FABRICIO[i], qui Timocratem, Demetrii filium, Potamonium, quem in teſtamento haeredem ſcripſit Epicurus[k], eundem putant, cum Timocrate Metrodori fratre. Vt enim LAERTII teſtimonio conſtat, viuo adhuc Epicuro a ſchola defeciſſe hunc Timocratem[l], et adducti teſtes referant, ipſum fratrem contra eum ſcripſiſſe, quod etiam ex loco Ciceronis ſupra laudato manifeſtum eſt, recte inde infertur, alium eſſe Timocratem, quem praecipuum ſcholae conſeruatorem cum Hermacho et Amynomacho conſtituit Epicurus. Quae licet viderit Ionſius, omnia tamen ſubuertit, et contra diſerta, quae ipſe laudauerat, veterum teſtimonia, Timocratem non fuiſſe μεταθέμενον, contendit, vt euincere queat, Metrodorum fuiſſe Athenienſem, quia hic Timocrates Athenienſis fuit. Quod argumentum merito inuertimus, indeque, quod diuerſi hi duo Timocrates fuerint, recte dici Metrodorum a Cicerone et Strabone Lampſacenum, concludimus[m].

Feminae Epicureae.

Ex feminis, quae more Graeciae hanc ſectam ſecutae ſunt, Leontium nobis enarranda eſt Metrodori concubina[n], Themiſta item Leontei coniux et Philaenis mulier commendatiſſimorum morum.

Cultus Epicurus poſt mortem.

Non vero viuus tantum diſcipulis cariſſimus Epicurus fuit, cuius conuictu, contubernio, inſtitutione, ſingularique cura, ita gauiſi ſunt, vt moriens quoque teſtamento caueret, vt quotquot ſecum in philoſophiae ſtudium incubuerint, atque res ſuas

z) ſ. 10.
a) l. c. c. 12.
b) Saturnal. L. I, c. 12.
c) l. c.
d) Lib. VI. ſ. 102.
e) Epiſt. 11.
f) Lib X. ſ 22.
g) CICERO L. I. de N. D. LAERT. L. X. ſ. 25. PLVT. quod non poſſit ſuau. viui ſec. Epic. PROCLVS in Heſiod. conf. IONS. de S. H. philoſ. L. I. c. 20. p. 109.
h) l. c.
i) l. c.
k) LAERT. ſ. 16.
l) Cum enim Metrodorus contra fratrem ſcripſerit, ille vero ante Epicurum fatis functus ſit, oportet eum ab Epicuro adhuc viuo defeciſſe.
m) Diſtinguendus itaque Timocrates Lampſacenus a Timocrate Athenienſi, et patria et ſectae conſtantia. Quod ni fiat, multa obſcura erunt et turbata in Laërtii hiſtoria. Id quod praetermiſiſſe Gaſſendum miramur.
n) Dabunt, quae ad huius meretricis hiſtoriam pertinent BAYLE Dict. T. III. art. Leontium p. 93. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 70. et ad LAERT. L. X. ſ. 4 GASSEND. l. c. L. VII. c. 2. p. 169 ſeq. c. 5. p. 178. ſeq. c. 6. p. 182. et T. VI. Opp. p. 128. FABRIC. l. c. p. 817. Habuit filiam Danaëm matris veſtigia ſtrenue prementem, de qua videndus ATHENAEVS L. XI I. p. 593. ſcripſiſſe contra Theophraſtum, ſuo loco indicauimus.

ſuas in communem vſum contulerint, omnemque alacritatem oſtendentes ſecum in philoſophiae ſtudiis conſenuerint, nulla re, quae ad vitam neceſſaria eſt, egeant [o]: ſed et viuis erepti ſanctiſſimam atque cariſſimam habuere memoriam. Quam vt decenti ratione colerent, ſtatos dies ac ceremonias teſtamento ab ipſo Epicuro cautas ſtudioſiſſime obſeruarunt, et quod PLINIVS [p] teſtatur, natali eius vigeſima luna ſacrificarunt, feriasque omni menſe cuſtodierunt, quas Icadas vocarunt. Quas tanquam luxu celebratas et voluptatibus, criminatur, vt ſolet, ATHENAEVS [q], non magis tamen fidem meritus, quam vbi Platonica conuiuia traducit. Inde apud Graecos nomen εἰκαδιςῶν Epicureis tributum, quod ἀπὸ τῆς εἰκόνος, ſiue imagine Epicuri conſeruata inter eos minus veriſimiliter alii deriuant [r]. Habuiſſe vero Epicuri imaginem in poculis et annulis, inque tabulis, et per cubicula geſtaſſe, ac circumtuliſſe ſecum Epicureos, CICERO [s] atque PLINIVS [t] teſtes ſunt. Adeo etiam magiſtri inhaeſere auctoritati, vt, cum moriens ſuos monuiſſet, eſſent placitorum ſuorum memores, CICERONE [u] auctore, omnes ad verbum ediſcerent ratas ſententias, eſſent etiam [x], qui dogmata omnia memoria tenerent. Arbitrabantur enim, vt ait Torquatus [y], *eum vnum vidiſſe verum, maximisque erroribus hominum animos liberauiſſe, et omnia tradidiſſe, quae pertinerent ad bene beateque viuendum,* quale de Epicuri meritis iudicium paſſim magnificis verbis exprimit LVCRETIVS [z]. Admiratione quoque dignum eſt, ſucceſſores et aſſeclas Epicuri tanta amoris et concordiae conſpiratione conſenſiſſe, vt nec vlla inter eos per multa, quibus ſchola durauit, ſecula diſſenſio obſeruaretur, et monente SENECA [a], *apud eos, quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur; omnia quae quisquam in illo contubernio locutus eſſet, vnius ductu et auſpiciis dicta viderentur,* vel quod THEMISTIVS [b] teſtatur, ea, *quae Epicuro placuerunt, vt quaedam Solonis vel Lycurgi leges, ab omnibus Epicureis ſeruarentur.* Proditque Numenius apud EVSEBIVM [c], *adeo nulla in re eos ab Epicuro diſſenſiſſe, quae digna quidem ſit memoratu, vt delictum potius apud eos fuerit, et impietas ac damnandum piaculum, ſi quippiam fuerit innouatum, ſic vt Epicuri inſtitutum reipublicae cuipiam verae germanaeque ſimilis ſit, vbi ſeditione omni remota, vna mens communis, vna moderatur ſententia.* Nec male in hanc doctrinae morumque concordiam Numenius cauſam coniicit conſeruatae ad ſua vsque tempora ſectae Epicureae, quam ad illam vsque duraſſe aetatem, qua gentilis philoſophia, ſuppreſſa a Platonis et Ariſtotelis diſciplina inter Chriſtianos regnante, tota tandem ſub Imperatoribus Chriſtianis periit [d], infra dicemus.

 §. VII.

o) LAERT. L. X. ſ. 21.
p) Lib. XXXV. c. 2. q) Lib. IV. p. 182.
r) Apud STANLEIVM P. XII. p. 944.
s) De finib. L. V. c 1.
t) l. c. conf. Otium Vindel. Mel. III. §. 8. p. 273 ſeqq. u) De finib. L. II. c. 7.
x) Qq. Acad. L. IV. c. 33. Id imprimis Scyroni adſcribitur, qui et Siron vocatur. vid. SERV. ad Eclog. IV. VIRGILII.
y) Apud CICER. de fin. L. I. c. 8.
z) Initio libri III. et VI.
a) Epiſt. 33. b) Orat. IV.
c) Praep. eu. L. XIV. c. 5. p. 727.
d) Dicetur hac de re infra.

Obseruationes generales de philosophia Epicuri.

§. VII. Hactenus vitae Epicuri condidimus historiam, sequitur consideratio philosophiae eius, quam vtinam totam ex Epicuri libris liceret addiscere, quos deperditos esse fere omnes, supra doluimus. Gratias tamen debemus LAERTIO, qui tres nobis eius epistolas, Epicureae philosophiae summam comprehendentes, seruauit et ratas eius adiecit sententias; in quas scriptorum Epicureorum reliquias nemo luculentius scripsit ex veteribus LVCRETIO, de quo tamen ad Romanorum philosophiam delatis erit agendum. Ex recentioribus, quorum nobis catalogum dedit diligentissimus HEVMANNVS [e], *omnes praestrinxit stellas exortus vti aethereus sol*, quod de Epicuro canit LVCRETIVS, doctissimus GASSENDVS, qui in *Commentario in librum decimum Laërtii*, et quod iis obseruationibus innititur, *syntagmate philosophiae Epicureae* [f], vniuersam hanc philosophandi rationem explicuit, illustrauit, defendit, suppleuit, et vbi opus erat, emendauit. Quem licet transuerso ob hoc oculo intueantur IAC. THOMASIVS [g], HERMANNVS CONRINGIVS [h] et IO. IONSIVS [i], manebit tamen incomparabilem virum gloria, quod omnium optime maximoque ingenio et eruditione in hac palaestra versatus sit. Nos eius vestigiis, consultis tamen, more hactenus obseruato, fontibus, qui haberi possunt, ipsis insistemus, praemissis obseruationibus quibusdam generalibus, vt de indole, occasione caussisque philosophiae Epicureae eo melius ac certius lector iudicare queat. Et quidem

I. Recordandum, quod in antecedentibus iam monuimus, iis potissimum vixisse Epicurum temporibus, quibus circa elegantiores disciplinas, imprimis grammaticam, poëticam, rhetoricam, maxime vero circa dialecticam insano studio occupata fuit Graecia, totumque in iis tempus ita consumsit, vt parum vel nihil ad parandam et tuendam felicitatem esset reliquum. Quam in his elementis consenescendi insaniam castigare post praeceptorem coeperat schola Socratica, sed frustraneo conatu, relabentibus ad pristinas nugas potioribus eius discipulis. Plerique etiam, qui circa encyclicas versabantur disciplinas, ingenia istis non praeparabant, sed detinebant, et, quod eleganter SENECA [k] monet, ista liberalium artium consectatio molestos, verbosos, intempestiuos, sibi placentes faciebat, et ideo non discentes necessaria, quia superuacanea didicerant: quo non poterat non vera felicitas impediri et philosophiae studium sufflaminari, quo minus ad efficiendam veram mentis tranquillitatem esset idonea. Hos scopulos euitandos sibi obseruabat Epicurus, adeoque non ad illas amandabat discipulos, sed recta via ad philosophiae adyta ducebat, quod non exiguam ei peperit, vti dictum, calumniam [l]. Quoniam tamen probe nouerat vim seculi sui, torrentis instar iuuenum animos abripientis, ne hi, qui encyclicis literis toti detinebantur,

e) Act. philos. Vol. II. p. 643.
f) Vtimur nos editione Amstel 1684. 4.
g) De exust. mundi Stoica §. 6 p. 6.
h) Contingian. p. 65.
i) De Script. hist. phil. L. IV. p. 513. qui vero prodit, cur tantopere displiceat Gassendus, nempe ob grauiter castigatum Aristotelem in exercitationibus paradoxicis.
k) Epist. 88.
l) Consulendus pluribus de his GASSENDVS de vit. Epic. L. VIII. toto.

bantur, philofophiae praeceptis carerent, fcripfit epitomas in gratiam eorum, qui encyclicarum literarum ftudiis profundius effent immerfi: vt fcilicet aliqua tamen meliorum tingerentur notitia [m].

II. Non obliuifcendum etiam, quod ex tota, quam hactenus explanauimus, Graecanicae philofophiae hiftoria fatis notum effe putamus, vehementer inter fe tum temporis digladiatas fuiffe fectas, eas imprimis, quae ex Socratis fchola progreffae maximam apud alios famam erant confecutae. Quae cum hypothefibus, plerumque precariis, et male confarcinatis veterum doctrinis affumtis contra oppugnantium infultus, Dialecticorum praecipue et Academicorum tueri fe non poffent, occafionem quidem dedere Pyrrhoni, magnam illam nihil credendi ftatuendique artem introducendi, Academicorum telis fatis defenfam: quam vero viam quia ad reftituendam animi tranquillitatem inutilem videbat Epicurus, aliam ingreffus eft, et naturam hominis atque principia fenfibus et rationi magis patentia fequendo, nouum fyftema condidit.

III. Nulla vero hiftoriae Epicuri circumftantia maiorem in eius fyftema influxum praeftitit, quam probata in antecedentibus aemulatio inter Epicurum et Zenonem, id quod vtriusque philofophi fyftema comparando fit manifeftiffimum. Stoici philofophiae ambitum valde extendebant, et quod fuo loco vidimus, grammaticam et rhetoricam partem effe philofophiae iubebant, hisque tricis vitam confumentes, grauiora faepe negligebant: Epicurus e contrario nihil ex iftis difciplinis admittebat, nifi quod beatae vitae difciplinam iuuaret, reliquorum ftudiorum nullum in bonis numerabat, quod ad aes exibat [n]. Stoici adeo dialecticis tricis detinebantur, vt cauillationes eorum in prouerbium abirent: Epicurus iis canonicam fuam oppofuit, paucaque illa, quae ad perfpicuitatem cum fermonis, tum ratiocinationis requirebantur, ad breues regulas reuocando, inani Stoicorum loquacitati efficax parauit antidotum. Stoici Deum admittebant, animam mundi, eum vero per vniuerfam naturam diffufum difcerpebant, et in partes ire cogebant: Epicurus in phyfiologia omiffis principiis fpiritualibus omnia ad atomos et inane reuocabat. Illi neceffarium inter caufam agentem et patientem vinculum comminifcebantur, quo aliud euenire non poterat; hic fortuito atomorum motui et concurfui omnia tribuebat. Cumque Stoici ifta neceffitate phyfica et Deum et homines libertate priuarent, et prouidentiam, quam crepabant, corrumperent mifere; Epicurus abfurdam doctrinam euitaturus, adeo neceffitatem iftam refugiebat, vt non tantum omnem e fyftemate fuo prouidentiam eiiceret, fed et neceffariam iftam atomorum commotionem, quam Democritus ftatuerat, procul effe iuberet. Stoici virtutis perfectionem in fimilitudine animi cum vniuerfo, et ἀπαθείᾳ, motus omnes voluntatis fupprimente, quaerebant; Epicurus haec inania et infana

 effe

m) Ita ad Pythoclem apud LAERT. L. X. f. 85. fcripfiffe fe eum tractatum emolumento futurum iis, τοῖς νεωςὶ φυσιολογίας γνησίω γεγευμένοις, καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις.

n) SENECA ep. 21.

esse videns, primarium voluntatis motum ad tranquillitatem et laetitiam tendentem ad virtutem et beatam vitam maxime ducem eligebat. Alia breuitatis causa tacemus, cum haec satis euidenter probent, in primariis philosophiae capitibus oppositum inter se fuisse Epicureae et Stoicae sectae systema: quorum hoc meteoris magnis et inanibus impossibilia promittebat, illud humanis votis viribusque non maiora exhibebat, et felicitatem mentis praestabat magis, quam spondebat.

IV. Ex dictis quoque clarum est, Epicurum, voluptatem finem constituentem philosophiae, dum se Graeciae tum viuentis moribus attemperabat, inueterato malo medicinam quaesiuisse, non amarore execrabilem, sed iucundam aspectu et auro quasi obductam, vt admissa semel praecepta sapientiae, dum voluptates promittunt, spe mala inductis, qui velamentum se ipsos suorum vitiorum habituros existimabant, probarent, quocunque ierint, honeste esse viuendum, quod SENECAM [o] monuisse, in praecedentibus diximus. Intelligendus ita Epicurus aliter haud est, quam scopus eius constitutusque philosophiae finis poscit.

V. Porro et hoc obseruandum, abhorruisse Epicurum a principiis et dogmatibus vel precario assumtis, vel obscuris, incertis, vagisque, qualia pleraeque tunc sectae adhibebant; ducemque naturam et experientiam elegisse, sensuum iudicio admisso.

VI. Sed et cautos nos esse debere in perquirenda Epicuri doctrina, fata et controuersiae, quibus pressa fuit schola Epicurea, scripta ei falso tributa, consequentiae odii et inuidiae causa ex eius decretis elicitae, peruersa eius sententia a malis quibusdam discipulis, non satis admonent: ad quae si recte attendissent, qui toties in Epicurum declamauerunt, parcius tantas criminationes in eum coniecissent.

VII. Valde itaque prius examinandum est, quid Epicurus scripserit, vnde desumta sint testimonia quibusue auctoribus edita, cogitandumque, multa, amissis scriptis, fragmenta esse, Epicuri dogmata referentia, de quorum connexione veroque sensu, iam iudicare non licet. Quae cum plerumque aduersarii Epicuri in scriptis suis attulerint, facile inde iudicari potest, ex illis de Epicuri mente sententiam aliter ferri non posse, quam totius systematis postulat connexio et habitus. Quae si recte obseruentur, multa tolerabiliori prodibunt in Epicuri philosophia habitu, quae execrata est per multa secula tota philosophantium natio.

Epicuri doctrina de

§. VIII. His praemissis, iam, quid tam de philosophia in genere, quam de rationali, naturali et morali eius parte visum sit Epicuro, dispiciendum est. Vbi vero duo praemonenda sunt, recte a GASSENDO [p] iam monita; nempe, et seriem eam quidem exhibendam esse, quae non aliena sit ab Epicuri methodo, neque tamen habeatur illi adeo scrupulose illigata, vt non, sicut ipse Epicurus ordinem eundem in eadem re pertractanda non tenuit, et Lucretius quoque non illum absque immutatione seruauit, eadem libertate,

o) loc. cit.

p) Praef. ad syntagma philos. Epic.

tate, diſponantur pleraque, ut magis videbitur eſſe commodum. Deinde, ipſi Epicuro attribuendum eſſe, ſi quid dictum a Metrodoro, Hermacho, Colote, alioue quopiam ex illius ſectatoribus, cum ſupra obſeruatum ſit, omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus eſt, vnius auſpiciis dicta eſſe. Addimus his, nec Ciceronis, Plutarchi, Senecae, Sexti Empirici aliorumque teſtimonia negligenda eſſe, vti cum ſyſtemate Epicuri concordant, et detorta non eſſe, apparet. Ita vero de philoſophia in genere praecepit:

Philoſophia in genere.

I. Philoſophia eſt rationis exercitatio (ἐνέργεια), quae ratiocinando et diſputando vitam beatam parat, eaque fruitur [q]. Ex quibus ſequitur, diſciplinas illas relinquendas eſſe otioſis hominibus, quae nihil ad beatam vitam vel parandam vel fruendam faciunt.

II. Facit autem philoſophiae certa et ſine errore ſpeculatio, vt nouerimus, quid eligendum, quid fugiendum ſit ad corporis ſanitatem et animi tranquillitatem. Huius enim gratia omnia agimus, vt neque doleamus, neque perturbemur, quod vbi conſecuti ſumus, ſoluitur omnis tempeſtas animi [r].

III. Tanti vero cum hominis interſit philoſophari, neque debet iuuenis philoſophandi trahere moram, neque ſenex philoſophando defatigari [s]. Philoſophia enim ſola eſt, quae et iuuenes et ſenes vano timore facit liberos [t].

IV. Triplicis vero notae ſunt, qui animum huc applicant. Sunt enim quidam, qui ad veritatem ſine vllius adiutorio exeunt; hi maxime laudandi, quibus ex ſe impetus fuit, qui ſe ipſos protulerunt. Sunt qui opera aliena indigeant, non ituri, ſi nemo praeceſſerit; egregium hoc quoque, ſed ſecundae ſortis ingenium, multum enim eſt, velle ſeruari. Praeter haec aliud inuenitur genus hominum, ne ipſum quidem faſtidiendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique poſſunt, quibus non duce tantum opus ſit, ſed adiutore, et vt ita dicam, coactore. Exemplum primae ſortis eſt ipſe Epicurus, ſecundae Metrodorus, tertiae Hermachus, huiusque laudem dixiſſe, ait SENECA [u], Epicurum, eſſe maiorem, quia in difficiliori materia, dum quis malignitatem naturae ſuae vincit, et ad ſapientiam ſe non perduxit, ſed extraxit.

V. Cum nihil debeat eſſe philoſopho ipſa veritate antiquius, ideo is ad ipſam recta via tendet, et nihil neque finget, neque ab aliis fictum admittet, quoniam nullum figmenti genus veri profeſſoribus conuenit, ac ne probanda quidem videtur Socratis ironia [x]. Valde ex hoc fundamento inſurrexit Epicurus in poëtarum fabulas [y], et oratorum technas, nec ex grammatica aliud, quam orationem congruam, ex rhetorica nihil aliud, quam perſpicuam diſcendam eſſe praecepit, et in ſcribendo et docendo panegyricam orationem vitandam eſſe monuit. Hinc illud Epicuri apud LAERTIVM [z]: *ſolum ſapientem de muſica et poëtica recte verba facturum.*

VI.

q) SEXT. EMP. adu. mathem. L. XI. ſ. 169.
r) Epicurus ad Menoec. apud LAERT. L. X. ſ. 128.
s) ib. ſ. 132.
t) ib. SENECA ep. 8.
u) Epiſt. 52.
x) CICERO in Bruto c. 83.
y) PLVT. de aud. poët. T. I. p. m. 20. Alia veterum teſtimonia vid. apud GASSEND. de vita Epic. L. VIII. c. 8. p. 218.
z) ſ. 121.

VI. Sapiens, qui germane philoſophari inſtituit, ſic ſe habebit, vt non aſſerat quidem omnia, ſed quaepiam tamen placita rata, et de quibus non ſit haerendum, defendat [a]. Ita Epicurus reiectis Academicis et Pyrrhoniis ſe dogmaticis aggregabat. Reſpexit vero priori theſis membro ad problemata, poſteriori ad principia ratasque ſententias, et axiomata.

VII. Duae partes philoſophiae ſunt, vna phyſica, quae in naturae contemplatione ſita eſt, altera ethica, quae in dirigendis animi ad beatam vitam moribus verſatur. Ex his ethica praeſtantiſſima pars eſt, et vniuerſa velut philoſophia, phyſica vero in partes venit, verum quatenus ipſa quoque ad beatam vitam conducit [b]. Oppoſuit hoc Epicurus Pythagoreae, Platonicae et Peripateticae ſcholae, theoreticam felicitatem practicae praeponentibus.

VIII. Si nihil quidem nos turbarent, quae ſuſpicamur, veremurque a rebus illis ſublimibus, ac etiam morte, quaſi aliquid pertineat ad nos, ſi item intelligeremus, qui ſint cupiditatum et dolorum fines, phyſiologia opus non eſſet: verum quia fieri non poteſt, vt tantum bonum, niſi perſpecta rerum natura aſſequamur, ſed ea timeamus, quae fabuloſa et metuenda non ſunt, ideo phyſiologia opus eſt, vt has animi tenebras diſcutiat [c]. Ita ſcilicet viſum Epicuro, non poſſe viuere tranquillum et ſine mentis dolore hominem, niſi eiecto omni ſuperum metu, poenarum vel praemiorum expectatione, quam ſyſtema eius phyſicum reiiciebat, liber et ſine futuri anxietate omni perturbatione euadat vacuus. Quae quo tetenderit philoſophia Epicuri ſatis produnt.

IX. Quam vero reliqui philoſophi addunt tertiam partem, dialecticam, ea repudianda eſt [d], eo quod ſpinas tantum vellat, inanis loquacitas ſit, et cauillorum officina [e]: ſufficit enim, phyſicos vti ſcire perſpicuis et conſuetis vocibus [f]. Hoc Stoicis et Academicis oppoſitum eſſe, ex ſupra dictis manifeſtum eſt.

X. Certa tamen collectione regularum quarundam paucarum ſiue canonum opus eſt, tradentium, quid de vocabulis iudicandique regula ſtatuendum ſit, quae veluti quaedam acceſſio eſt ad partem naturalem, ſed minus praecipua, ſiue introductio haberi queat [g]. Simile quid iam Democrito in mentem veniſſe, *capite vndecimo* monuimus.

Canonica Epicuri.

§. IX. Dialecticam itaque philoſophiae partem, philoſophorum cauillationibus valde deturpatam ad veri notiones et regulas reuocauit Epicurus, ſicque canonica ſua meliorem rationalis philoſophiae partem expreſſit, nugas reſecuit [h]. Vt vero, quo fundamento nitatur canonica Epicurea, recte intelligatur, praenotandum, Epicurum veritatem duplici facie conſideraſſe, vel vt re ipſa eſt, vel vt notiones et cogitationes animi cum rerum natura

a) ibid.

b) SENECA ep. 89. LAERT. L. X. ſ. 30.

c) LVCRET. L. I. v. 63 ſeqq. LAERT. L. X. ſ. 124 ſeqq.

d) ib. ſ. 31. SEXT. EMP. adu. math. L. VII. ſ. 14.

e) Conf. quae ex veteribus teſtimonia collegit GASSEND. vit. Epic. L. VIII. c. 10. p. 231.

f) LAERT. l. c.

g) ibid. ſ. 30. 31.

h) Explicuit hanc Epicureae philoſophiae partem poſt GASSENDVM l. c. et ad LAERT. L. X. p. 121. atque in origin. logic. c. 7 THOMASIVS Introd. in philoſ. aulic. c. V. § 18 ſeqq. I. I. SYRBIVS Hiſt. log. Inſtit. philoſ. rat. praemiſſa p. 17.

natura conueniunt. Priorem veritatem exiſtentiae, poſteriorem iudicii recte dicas. Verſantur autem res omnes vel circa mores, vel circa naturam rerum, quo et ſuo modo pertinent voces. Quarum veritas vt rite diiudicari queat, criterio, ſiue iudicandi inſtrumento opus eſt, quo expendi queat [i]. Deſumendum autem iſtud criterium ex percipiendi modo, quo animus, circa eas verſans, vtitur. In percipiendis rebus naturalibus, quae extra hominem ſunt, duabus partibus opus eſt, ſenſu, qui rem ſiue obiectum animo offert, et ſenſione, quae iſtud percipit, vtrumque ſenſus nomine appellaſſe Epicurum PLVTARCHVS [k] auctor eſt. Praeter hanc vero functionem mentis, quam habet, dum rem praeſentem vel apparentem, ſenſus inſtar contuetur, vnde et phantaſia appellatur, mentis quoque proprium eſt, vt de eo, quod percepit, ratiocinetur, et ad communem quandam exigat regulam, ideo anticipata requiritur notio [l], quae idea ſiue notio quaedam vniuerſalis eſt eius rei, quam ſaepius vidimus, vel percepimus, et ad quam viſa et ſenſibus percepta examinamus. Ex parte vero affectus, qui circa mores verſatur, ſiue appetitus, cuius proprium eſt proſequi aut refugere aliquid, aliud accipi, quam ipſa affectio, aut paſſio non poteſt, eaque aut alliciens, vt puta voluptas, aut auertens, vt moleſtia ſeu dolor. Ex quibus ſequitur, tria eſſe iudicandi criteria, ſenſum, ſiue ſenſionem, praenotionem, ſiue anticipationem, (πρόληψιν) et affectionem ſeu paſſionem [m]: de ſingulis ſequentes praeſcripſit canones, paucis de vocum recto vſu adiunctis.

I. Senſus nunquam fallitur, ac proinde eſt omnis ſenſio, omnisque phantaſiae, ſeu apparentiae perceptio vera. Rationes afferti complures afferunt LVCRETIVS [n] et SEXTVS EMPIRICVS [o], et ex his GASSENDVS [p]. Potiſſima eo redit: ſenſus non iudicare, vel inter ſe rerum ideas notionesue conferre, ſed ſolum id, quod praeſens eſt, apprehendere, adeoque nec falſitatem nec veritatem in iis eſſe: nec poſſe ad aliud criterium, ſi hoc falſum ſit, prouocari, ideo homini datum, vt vitam beate degere queat. Quam doctrinam recentiores quoque admiſere logici [q].

II. Opinio ſiue iudicium (δόξα) conſequens ſenſum ſenſionique ſuperadiectum eſt, in quod cadit veritas vel falſitas. Animi enim eſt iudicare, id eſt ideas inter ſe conferre, et ad certam examinare regulam; vbi itaque error eſt, ibi ad hanc animi opinionem iudiciumque eſt referendus. Rem ex veteribus explicat EMPIRICVS [r], ex recentioribus praeter alios acutiſſimus CROVSAZIVS [s].

III. Opinio illa vera eſt, cui vel ſuffragatur, vel non refragatur, ſenſus euidentia [t]: ea vero intelligitur ſenſionis vel phantaſiae ſpecies, cui remotis omnibus ad iudicandum obſtaculis, v.g. diſtantia, motu, medio affecto,

i) Conf. SEXT. EMPIR adu. math. L. VII. ſ. 203 ſeqq. et GASSEND. l. c.
k) De plac. philoſ. L. IV. c. 8.
l) LAERT. L. X. ſ. 33.
m) LAERT. L. X. ſ. 31.
n) Ibid. ſ. 32.
o) Aduerſ. mathemat. L. VII. ſ. 203 ſeqq.
p) Ad LAERT. l. X. p. 126. Syntagm. p. 9.
q) Conf. MALEBRANCHE recherche de la verité P. I. L. I. c. 5. § 2. p. m. 5.
r) l. c. ſ. 211.
s) Logique T. I. P. I. ſect. I. c. 4. p. 57 ſeqq.
t) Citati.

cto, diſpoſitione organorum ſenſoriorum, contradici non poteſt. Hinc, teſte LAERTIO [w], iubebat Epicurus προσμένειν, id eſt, expectare, in iudicando, quousque omnibus ad veram ſenſationem iudiciumque ex ea ferendum requiſitis exploratis, circumſtantiae omnes praeſto ſint.

IV. Opinio illa falſa eſt, cui vel refragatur, vel non ſuffragatur ſenſus euidentia. Proſequitur etiam hoc SEXTVS [x], quod ex ante dictis intelligi poteſt: alias duo contradictoria ſimul ſtare poſſent, vt latius ille demonſtrat. Notandum hic eſt, coniunxiſſe Epicurum, teſte SEXTO [y], notiones atque ſenſiones animi cum vocibus, quibus illae exprimuntur: id quod Stoicis oppoſuit, qui obiectum externum, vocem, quae profertur, et ſignificationem vocis, quam recentiores logici ideam appellant, inter ſe diſtinguebant, remque et vocem corporea vocabant, τὸ λεκτὸν vero, incorporeum, vt ſupra *capite nono* diximus.

V. Omnis, quae in mente eſt, anticipatio, ſeu praenotio, dependet a ſenſibus, idque vel incurſione ſui, vel proportione, vel ſimilitudine, vel compoſitione [z].

VI. Anticipatio eſt ipſa rei notio, et quaſi definitio ſine qua quidquam quaerere, dubitare, opinari, immo et nominare non licet. Diximus iam hac de re initio huius §. et quid πρόληψις ſit, explicuimus. Exemplis illuſtrant SEXTVS [a] et LAERTIVS [b] qui καθολικὴν νόησιν ἐναποκειμένην, eleganter vocat. His praenotionibus vniuerſalibus ex rerum ſaepius viſarum ideis collectis originem per ſenſus dicto modo dabat, in eo a Stoicis non longe diuerſus, longius a Platone, cui ideae innatae placebant.

VII. Eſt anticipatio in omni ratiocinatione principium, quaſi nempe id, ad quod attendentes inferimus vnum eſſe idem, aut diuerſum, coniunctum aut diuerſum ab alio [c].

VIII. Quod ineuidens eſt, ex rei euidentis anticipatione demonſtrandum eſt. Principium hoc demonſtrationis eſt, qua ex vniuerſali et euidenti principio obſcurarum inter ſe idearum relatio oſtenditur, quod miſeris ratiunculis euertere conatur SEXTVS [d], quas quomodo euerterint Epicurei, ipſe exponit.

IX. Ea voluptas, quae nullam habet annexam moleſtiam, amplectenda eſt [e].

X. Ea moleſtia, quae nullam habet voluptatem annexam, fugienda eſt.

XI. Ea voluptas, quae aut maiorem voluptatem impedit, aut grauiorem moleſtiam parit, eſt fugienda.

XII. Ea moleſtia, quae aut maiorem auertit moleſtiam, aut vberiorem voluptatem creat, eſt amplectenda [f]. Accedet his canonibus lux ex ethica Epicuri. Hic id praenotandum, conſideraſſe Epicurum voluptatem ipſam per ſe, quia voluptas eſt, non conſideratis circumſtantiis cauſarum et effectuum,

w) ſ. 34. conf. CROVSAZ. l. c. p. 69. x) l. c. y) Pyrrhon. hypotyp. L. II. c. 11. ſ. 107. et FABRIC. ad h. l. z) LAERT. L. X. ſ. 32. a) l. c.

b) ſ. 33. c) SEXT. EMPIR. l. c. L. VIII. ſ. 316 ſeqq. d) l. c. ſ. 337 ſeqq. e) LAERT. ſ. 118. f) Ibid. ſ. 129.

ctuum, et ſic etiam de moleſtia ſiue dolore praecepiſſe, quem quia ſemper fugit voluntas, vt illam appetit, ideo in his criterium affectionum ſiue paſſionum conſtituit. Mentem itaque Epicuri peruertunt, qui voluptatem, in concreto, quod aiunt, hic intelligunt, cuius notionem abſtractam reſpexit Epicurus. Circa voces pauca monuit, nempe:

XIII. Dum loqueris, delige voces communes, et perſpicuas, ne vel ignoretur, quod velis, vel interpretando tempus fruſtra teras [ff].

XIV. Dum audis, id enitere, vt vim ſubiectam vocibus teneas, ne te vel prae obſcuritate lateant, vel prae ambiguitate deludant [g]. Reieciſſe ideo rhetorum et poëtarum ſtudia Epicurum, in praecedentibus diximus: ipſe adeo omnem ſcribendi rationem impropriam deteſtabatur, vt eius ſtilus videretur ἰδιωτικώτερος, et a vulgari dicendi norma parum diſtans. Imprimis autem κενὰς φθόγγους raucosque ſine mente ſonos, et vt ipſe connectebat, ideas nihili, vel vagas et nihil certi definientes reieciſſe LAERTIVS [h] auctor eſt. Ita vero non tantum arma diſcipulis contra formidabiles philoſophorum hoſtes, dialecticos, ſubminiſtrabat, quia euerſis vocibus nihili, euertebatur omnis illorum ſubtilitas; ſed et Platonicorum, Peripateticorum et Stoicorum principia, ex eiusmodi vocibus conſtantia euertendi, vtiliſſimum inſtrumentum exhibuit.

Phyſiologia in genere.

§. X. His veritatis inquirendae regulis inſtructum ad naturae arcana rimanda [i] dimittebat Epicurus diſcipulum, ſuisque eum ita praeceptis inſtruebat, vt abiecto omni rerum coeleſtium metu cauſas earum introſpicere, ſicque vitam, quod putabat, agere tranquillam poſſet. Ita vero auditorum animos praeparabat, vt, quod eleganti diſſertatione ad Herodotum a LAERTIO [k] nobis ſeruata ſtrictim expoſuit, de recto ſcopo atque modo ſtudii rerum naturalium eum edoceret. Nempe monebat: "phyſicam, „quam et phyſiologiam dicebat, de rerum natura eſſe ſermonem, et in ea „contemplanda totam verſari. Neque tamen hunc eius ſolum finem eſſe, „ſed et id conſtitutum habere, vt ex perſpectis rerum naturis nihil in no„bis perturbationis ſeu a rebus ſublimibus, ſeu a morte, ſeu ab ignoratis „cupiditatum finibus, ſeu vndelibet ſuboriri poſſit. Eſſe etiam valde pro„ficuum, breue aliquod habere rerum naturalium compendium, vt vel aliis „impliciti ſtudiis apparatum habeant ad rerum naturam cognoſcendam, vel „prouectiores etiam compendioſa quadam totius tractationis idea memo„riam tueantur. Hanc vero viam adhibendam eſſe in excolenda memo„ria, vt et ipſa ad res attentio conſtans, facilisque euadat, et ex rerum for-

 „mis

ff) Ibid. ſ. 13.

g) Ibid. ſ. 37

h) l. c. Quid vero voces inanes et nihili ſint docebunt IOH. CLERICVS Art. crit. P. II. ſect. I. c. 9 p. 225. MALEBRANCHE recherche T. II. L. VI. c. 2. p. m. 170. S. WERENFELS de logomach. erud. c. 6 Opp. p 518.

i) Eos, qui placita Epicuri phyſica expoſuerunt et illuſtrarunt, enumerant Acta philoſ. Vol. II. p. 648. inter quos chorum iterum ducit GASSENDVS, quique eius veſtigiis inſtitit GVALTERVS CHARLETONVS, in phyſiologia Epicuro Gaſſendo-Charletoniana, ſiue fabrica ſcientiae naturalis, ex hypotheſi atomorum, fundata per Epicurum, reparata per Gaſſendum, aucta per G. Charl. Lond. 1654. f. Eandem viam ingreſſus eſt GVIL. LAMY libro tertio de principiis rerum Pariſ. 1680 12. quin et omnes Gaſſendi ſectatores, et inter eos BERNIERIVS huc pertinent.

k) L. X. ſ. 35. 36.

„mis ſeu notionibus generaliter comprehenſis animoque defixis ac aliunde „iuxta prima principia, vocesque, quibus explicantur expenſis, ſi quid fuerit „ſpecialiter inquirendum, inueniri poſſit etc.„

Phyſica in ſpecie.

§. XI. Ecce vero ipſa de rebus naturalibus decreta Epicuri, qualia imprimis nobis LVCRETIVS pandit, quocum praeter κυρίας δόξας et epiſtolas Epicuri veteres quoque Cicero, Plutarchus, Sextus Empiricus, adhibita, quam ſupra indicauimus, cautione conferendi ſunt.

I. Ex nihilo nihil fit, nec in nihilum quicquam redigitur [l]. Canonem ab vniuerſo gentilium philoſophorum ſenſu abſoluto receptum eo magis admittere cogebatur Epicurus, quo magis non principia tantum actiua a paſſiuis diuerſa, more Democriteo, negabat omnia, nec alias ſubſtantias nouerat, quam quae eſſent corporeae [ll], ſed ad cauſam etiam materialem omnia reuocabat, eiecta doctrina de Deo, rerum conditore [m], quod diſerte teſtatur EVSEBIVS [n]. Veriſſimum vero axioma eſt, nulla praeexiſtente cauſa efficiente infinita et aeterna, id eſt ſenſu prorſus abſoluto ex nihilo fieri nihil. Et hic ſenſus quoque rationis ab Epicuro additae: ſi enim ex nihilo fieret aliquid, ex omnibus factum iri omnia, ſeminibus nihil indigentia. Non enim aliam agnoſcebat cauſam, quam materialem.

II. Vniuerſum itaque huiusmodi ſemper fuit, quale nunc eſt, ſemperque tale erit, nihilque eſt, in quod mutari poſſit: nam praeter ipſum vniuerſum nihil eſt, in quod ingredi et mutationem facere poſſit [o].

III. Vniuerſum ex corpore et inani conſtat, neque enim tertia natura concipi mente praeterea poteſt [p].

IV. Intelligitur autem corpus ex congerie veluti quadam magnitudinis, ſiue molis, itemque figurae, reſiſtentiae, ſeu ſoliditatis et impenetrabilitatis, et grauitatis tale praeterea, vt ipſum ſolum tangere poſſit tangique [q].

V. Inane ſeu vacuum eſt, quod opponitur corpori, ac ſolum, ſeu proprie et per ſe incorporeum eſt, naturae intactilis, expersque omnis ſoliditatis, quod nihil agere vel pati poteſt, ſed motum duntaxat quam liberrimum tranſeuntibus per ſe corporibus praebere [r].

VI. Haec natura deſtituta corpore appellatur inane; occupata a corpore, locus, traiecta a corpore, regio, ſpectata vt diffuſa, ſpatium. Ita quidem Epicurus, teſte PLVTARCHO [s], nullibi tamen definitur, an ſubſtantia ſit, vel accidens illud vacuum? GASSENDVS [ſſ] cum ſe premi hac quaeſtione videret, nec ſubſtantiam dicere vellet, nec affectionem ſolam corporis, ſpatium medium quid inter ſubſtantiam et accidens eſſe aſſeruit, quam ob rem grauem ei dicam ſcripſit CVDWORTHVS [t], quod amicis ſuis, Democriti et Epicuri ſectatoribus, praeſidium aliquod comparare voluerit:

l) Ep. ad Herodot. apud LAERT. L. X. ſ. 38.

ll) Vniuerſum enim corpus, ibid.

m) Deum enim incorporeum Platonem ſtatuere abſurdum eſſe putabat, teſte CICERONE de N. D. L. I. c. 12.

n) Praep. ev. L. I. c. 8. p. 24.

o) LAERT. l. c.

p) Ibid. ſ. 39 40. LVCRET. L. I. v. 420.

q) LVCRET. l. c. SEXT. EMP. adu. mathem. L. IX. ſ. 333.

r) LAERT. L. X. ſ. 40. LVCRET. L. I. v. 335. 435. 455.

s) De placit. philoſ. L. I. c. 20.

ſſ) Phyſ. ſect. II. L. II. c. 2. Opp. T. I. p. 182.

t) Syſt. κατᾶ vniuerſi c. V. ſ. 3. p. 1007. qua tota ſectione contra ſpatium incorporeum pugnat.

fuerit: quod minus benigne dictum esse, recte monet cel. MOSHEMIVS [u]. Nos, quae spatii vel vacui natura sit, hic disputare nec volumus, nec possumus, certique sumus, maxima nostrae aetatis ingenia controuersias ita definiendae, vt scrupulus supersit nullus, nondum suffecisse: frustra tamen haec quaeri, et Epicurum ad nostrorum temporum philosophiam, accuratius res determinantem exigi putamus. Is enim de hac quidem re non sollicitus fuit, sed cum Deum siue animam mundi esse spatium locumque rerum, quod plerique ante Democritum philosophi admiserant, ideo negaret, quod incorporales substantias contradictionem implicare crederet, Stoicae animae mundi, inane opposuit, quale extra mundum nec ipsi negabant Stoici [v], et vt eius naturam describeret, satis habuit, vt ex corporis negatione eam definiret. Frustra itaque sunt qui incorporei voce decepti substantiam aliquam spiritualem ab Epicuro statui somniant.

VII. Quod sint in vniuerso corpora, attestatur sensus; quae enim adspectamus, quae tangimus, quae versamus, quae ipsi sumus, nihil aliud sunt, quam corpora [w].

VIII. Esse vero etiam inane, ex eo manifestum fit, quod nisi illud esset rerum natura, non haberent corpora, neque vbi essent, neque qua motus suos obirent, cum moueri quidem ea res, euidens sit [x]. Prolixe circa haec argutatur LVCRETIVS [y], iisdem iam argumentis vsus, quibus meliori ordine nostra aetate de hac re inter Cartesii, Gassendi, Leibnizii, Newtoni asseclas disputatum est, quorum summam more suo exponit P. BAYLE [z].

IX. Cum vero inane corporeum sit, ita penetratur a corporibus siue inexistentibus, siue praeteruadentibus, vt inuariatum maneat, dimensionesque, quibus ipsis coaequetur, easdem tueatur. Ideo et soli inani competit vt locus sit, siue loci naturam habeat [a].

X. Tertia praeter hanc, natura concipi non potest, aut enim molem, soliditatemque habet, aut ea caret, illud corpus, hoc inane est. Id vero intelligendum, si vt res quaedam per se subsistens intelligatur, non vero quasi quoddam eius coniunctum, id est affectio seu accidens. Ita LVCRETIVS [b]. Epicurus vtrum tertiam naturam admittere potuerit, nec ne? infra commodior dicendi locus erit.

XI. Vniuersum ex inani et corpore constans infinitum est, non enim habet extremum [c]. Rationem afferti pluribus exponit post ipsum Epicurum LVCRETIVS [d]. Et hoc oppositum Stoicis, qui vniuersum siue mundum ab infinito inani, quod extra eum est, finiri et determinari dixere.

u) Ad h. l. not. r.
v) SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. IX. §. 2. 3. qui discrimen inter vacuum Epicureum et Stoicum ostendit.
w) LAERT. §. 39. LVCRET. L. I. v. 423.
x) Ibid. §. 40.
y) L. I v. 336. 427 seqq.
z) Dict. T. III. art. Leucippe not. G p. 102.
a) LVCRET. L. I v. 490 seq.
b) v. 431 seqq.
c) LAERT. L. X. §. 41. SEXTVS L. IX. §. 333.
d) L. I. v. 967 seqq.

XII. Isthaec infinitudo vniuerso competit, et multitudine corporum et magnitudine inanis, idque infinitatibus alternis et mutuis. Si enim inane quidem esset infinitum et corpora finita, tum corpora, quae in perpetuo motu sunt, nusquam consisterent, nec possent repercussionibus sisti. Sin vero inane finitum, corpora infinita forent, tum non pateret locus, in quo corpora infinita existere possent [e].

XIII. Non attribuendum itaque est vniuerso infinitoque spatio supra aut infra, vt si quippiam esset supremum vel infimum. Latius id persequitur Epicurus ad Herodotum [f], qui videndus.

XIV. Iure igitur habetur vniuersum, vt immobile, prout extra illud nullus locus est, in quem emoueatur, sic et immutabile, quatenus neque decrementum, neque incrementum accipit, et ortu interituque caret, ac proinde aeternum est. Contradicit his quoque Epicurus Stoicis, qui vacuum extramundanum admittebant, vt in illud respirare incendique flammis et restitui possit vniuersum. Quanquam lis in verbis reuera fuit. Stoici enim vniuersum mundi circuitu definiebant; Epicurus praeter innumerabiles mundos spatium extramundanum ad vniuersum requirebat. Vtrique sectae hoc sensu vniuersum immutabile et aeternum.

XV. Etsi vero vniuersum est immobile, mouentur tamen, mutanturque in eo multa, quae tamen, si ad vniuersi immensitatem referantur, nullius momenti sunt.

XVI. Quia sensu manifestum est, in rerum natura multa fieri, et multa quoque interire, ideo mente tenendum est, opus ad hoc esse materia, ex qua res gignantur, in quam resoluantur [g].

XVII. Quia vero res compositae partes habent, ex quibus coaluere, et in quas iterum resolui possunt, quaeque et priores proinde simplicioresque sunt, et si ipsae adhuc compositae fuerint, constare censentur, ex iis, quae sunt demum primae, simplicissimaeque, hinc ea principia sunt, siue elementa, ex quibus fiunt concretiones [h].

XVIII. Huiusmodi principia, seu omnium prima, simplicissima et incomposita corpuscula, esse debent et insectilia, nullaue vi resolubilia: et hac ratione immutabilia, siue in se ipsis mutationis omnis expertia. In nihilum enim abire potest nihil [i].

XIX. Principia itaque compositorum corporum, vt naturae sunt plenae, solidae, immutabilis, ita omnino insectilis, vnde et atomos dicere solemus.

XX. Atomos vero dari, primum, quod posuimus, euincit principium: ex nihilo nihil fieri, nec in nihil redigi: ita enim oportet quidpiam superesse in concretionum dissolutione, quod inexsolubile sit [k].

XXI. Sed in corpore quoque finito non possunt partes infinitae, neque magnitudinis, neque multitudinis accipi, indeque diuisio in infinitum diuisionis

e) LAERT. f. 42.
f) Ibid. f. 60. GASSEND. ad LAERT. L. X. p. 212.
g) LAERT. L. X. f. 38.
h) Ibid. f. 40.
i) Ibid.
k) Ibid. f. 38.

ſionis et progreſſionis proportione ſemper ſeruata concipi non poteſt [l].
Alias rationes quibus diuiſionem in infinitum oppugnat, affert LVCRETIVS [ll].

XXII. Omnes quidem atomi ob expoſitam ſoliditatem, vniusmodi naturae ſunt; habent tamen quaedam coniuncta ſiue proprietates, et quaſi qualitates quasdam, quibus differre inter ſe poſſunt. Huiusmodi autem ſolummodo ſunt, magnitudo, figura et pondus, quaeque cum figura cognationem habent neceſſariam, vti aſperitas et laeuitas. Reliquae enim qualitates, v. g. calor, frigus, et ſimiles, non aeternis congeneae ſunt, ſed concretorum propriae, ortaeque ex ipſis atomorum partibus coniunctis, partim euentis [m]. Accepit et hoc a Democrito Epicurus, ſicque atomiſticum ſyſtema, a reliquis philoſophorum decretis, quae, qualitates ineſſe particulis, ſtatuebant, diſtinxit. Relinquenda tamen erant magnitudo, figura et pondus, ſine quibus rerum varietas deduci non poteſt: hae vero proprietates qualitatum, a philoſophis ita dictarum [n], naturam non ingrediuntur. Ad quod non attendunt, qui atomiſticum ſyſtema inter omnes fere phyſicos veteres inueniunt.

XXIII. Magnitudo quando atomis tribuitur, non intelligitur ea quaelibet et quantalibet, neque enim atomus vel maxima tanta eſt, vt in viſum cadere queat [o]; ſed illa tantum magnitudo innuitur, quae, licet ſit infra ſenſum, aliquantula tamen ſit et puncto maior.

XXIV. Non tamen atomi omnes eiusdem ſunt magnitudinis, ſed alias maiores, alias minores eſſe, rationi magis conſonum eſt, eoque admiſſo plurium, quae contingunt circa paſſiones animi, circaque ipſos ſenſus, reddi cauſa poteſt [p].

XXV. Figuram in atomis eſſe multiplicem neceſſe eſt, quia ea magnitudinis terminus eſt. Cum enim ex iis contexta ſint omnia, eaque diuerſiſſime figurentur, ita nullum ſit, quod adeo ſit ſimile alii, vt non diſcrimina aliqua ſentiantur, diuerſiſſimae inde figurae atomorum ſequuntur, ſine quibus iſtae concretiones non differrent [q].

XXVI. Cum ſint figurarum in atomis ſpecies numero incomprehenſibiles, rotundae, ouatae, lenticulares, planae, gibbae, oblongae, turbinatae, hamatae, laeues, aſperae, hiſpidae, multangulares, regulares et irregulares, absque vlla determinatione intellectus poſſibili, non ſunt tamen numero ſimpliciter infinitae habendae, quia hoc infinitam inuolueret atomorum magnitudinem. Sunt tamen in vnaquaque figuratione figuraeue ſpecie atomi numero infinitae ſimpliciter [r].

XXVII. Quanquam in atomo partes dicimus, non id tamen ita intelligendum eſt, quaſi illae ſeiunctae aliquando fuerint, et in vnionem coierint:

l) Ibid ſ. 56.
ll) L. I. v. 548 ſeqq.
m) PLVTARCH. de placit. phil. L. I. c. 4. LAERT. L. X. ſ. 44. 54. LVCRET. L. II. v. 729 ſeqq. conf. praeter GASSENDVM, SCIPIO AQVILIAN. de plac. phil. ante Ariſt. c. XI. p. 52 ſeqq.
n) E. g. dulcedo, amaror, calor, frigus, quae certis particulis ineſſe phyſici putabant, vt ex hactenus narratis notum.
o) LVCRET. L. I. v. 268 ſeqq.
p) LAERT. L. X. ſ. 55.
q) LVCRET. L. II. v. 333 ſeqq.
r) LAERT. L. X. ſ. 42. LACTANT. L. III. c. 17. CICERO de N. D. L. I. c. 24.

rint: ſed declaratur ita tantummodo magnitudo vera, cum partes earum ſeparatione non queant diſtingui. Ex quibus patet, indiuiſibilitatem atomorum non in eo ſecundum Epicurum verſari, quod partes concipi non poſſint; hoc enim ſi eſſet, non eſſent corpora. Sed quod in partes diuidi, ſepararique nequeant ob ſoliditatem. Et hinc intelligenda, quae ſcripſit in *epiſtola ad Herodotum* [s] de hoc argumento.

XXVIII. Si et, licet anguloſae, hamataeque atomi ſint, non poſſunt tamen deteri vel frangi, propter ſoliditatem et neceſſitatem, qua tenentur [ſſ].

XXIX. Denique et atomis grauitas tribuitur pondusque, quod, cum in motu conniſuque ad mouendum perpetuo ſint, neceſſe ſit ipſas moueri interno illo impetu, qui grauitas pondusue dici mereatur [t].

XXX. Motus vero in atomis duplex occurrit, vnus ipſiusmet grauitatis, ſiue ponderis, quo atomus nempe ſuopte nutu fertur, alius ex ictu ſeu reflexione, quo ſcilicet atomus vna in aliam impacta repercutitur. Et prior quidem motus, qui grauitatis eſt, ad lineam vel perpendiculum fertur, quo mouentur omnia grauia. Verum quia, ſi omnes atomi ad lineam, deorſumue ferrentur, fieret, vt nunquam altera alteram poſſet attingere, ea de cauſa neceſſe eſt, declinare atomos per paulum et quo nihil poſſit fieri minus, ita enim effici potuere complexiones et cohaeſiones atomorum, et ipſe mundus, quaeque in eo ſunt [u]. Primarium hoc dogma eſt, quo Epicurus ſyſtema ſuum atomiſticum a Democritico ſeparauit. Is enim, vno admiſſo atomorum motu, qui perpendiculatim deſcendit, non habebat, vnde dicere poſſet, qua ratione atomorum vna in aliam impacta haereret, ſine quo tamen nihil poteſt ex atomis oriri: hinc ad neceſſitatem quandam internam confugiebat; quae cum φθόγγος κενὸς eſſet, tantopere Epicuro inriſus, et quidem rectiſſime, et omnia quoque neceſſario copularet, quod toti Epicuri ſyſtemati erat aduerſum: nollet is tamen principium aliquod externum et ſpirituale admittere, ex cuius impulſu et directione atomi iungerentur, quod praeter corpus et inane nihil eſſe in rebus naturalibus putaret: hoc clinamen principiorum, qua voce LVCRETIVS [v] exprimit, introduxit, quo fieret, vt tandem atomi ſibi inuicem deſcendendo occurrentes impingerent, haererentque vel reſilirent. Verum vnde haec atomis declinatio? Cauſam neque in iis, quae habemus, Epicurus enarrauit, neque etiam Gaſſendus. Recte vero et acute coniicit eruditiſſimus MOSHEMIVS [w], a magnitudine atomorum ſiue pondere diuerſo eam deriuauiſſe Epicurum. Cum enim praeter figuram et pondus nihil habeant atomi, illarum vero non figurae tantum, ſed ponderis vel magnitudinis quoque diuerſa eſſet ratio, neceſſarium erat, vt cum omnis natura motus, qui grauidis ineſt, recta linea deſcenderet, leuiores grauiorum ictu

s) LAERT. ſ. 58. 59.
ſſ) LVCRET. L. I. v. 486 ſeqq. PLVT. plac. phil. l. I. c. 3.
t) LVCRET. L. I. v. 83. ſeqq. CIC. de fato c. 20.
u) CICERO de fato c. 10. de fin. L. I. c. 6. LVCRET. L. II. v. 217. ex recentioribus BAYLE l. c. not. V. p. 375. SCIPIO AQVILIANVS de plac. phil. ante Ariſt. c. XII. p. 54.
v) l. c. v. 291.
w) Ad CVDWORTH. p. 940. not. 1.

ictu preſſae declinarent, vnde nulla eſt CICERONIS [x] obiectio contendentis: *Si omnes atomi declinauerint, nullas vnquam cohaeſuras, ſiue aliae declinauerint, aliae ſuo nutu recte fuerint latae, ex atomorum turbulenta concurſione hunc mundi ornatum tamen efficere non potuiſſe.* Poſterius enim ad rationes Epicuri phyſiologicas non attendit, quibus cauſa ſemel data impulſus atomorum, cauſa quoque cohaeſionis datur; prius menti eius aduerſum eſt. Quin ſi omnes quoque atomos declinare largiamur, (nihil enim definiunt Epicurei) neceſſarium tamen eſt, grauiores alia quam leuiores, ſi ea obliqua ferri, hasque tardius quam illas, licet id neget Epicurus, ad has difficultates non attendens, vt dicetur th. XXXV. XXXVI, vnde tamen aliquando ſibi inuicem occurrent et impingent. Etſi vero rationes Ciceronis infirmae ſunt, non negamus tamen, nuſpiam Epicurum iudicii defectum magis prodidiſſe, quam in hoc aſſerto, quod tamen totius quaſi ſyſtematis vinculum eſt, adeo illud legibus motus mechanicis aduerſum eſt. Quin ſi rem recte aeſtimes, incidit in laqueos Epicurus, quos euitare conabatur. Cum enim a neceſſitate Democriti abhorreret [y], fortuitam quidem iſtam declinationem aſſeruit, non vero cogitauit intrinſeca atomorum neceſſitate ponderisque lege fieri ita debere, vt declinent. Si enim neceſſario non declinent, fieri potuiſſet, vt in iſto fortuito motu nunquam ſibi inuicem illiderentur, ſicque nihil oriretur, ſin declinent neceſſario, habet id, quod tantopere ſyſtemati ſuo eſſe aduerſum, recte ſentiebat. Sed haec ὡς εν παρεδω, non enim examen philoſophiae Epicureae ſcribimus, ſed hiſtoriam. Illud vnum addimus, inter veteres iam fuiſſe, qui hunc nodum Epicuro ſoluendum obiecere, vt ex PLVTARCHO [z] colligi poteſt. Similem declinationem in homine etiam ſtatuit, vt libertatis rationem cum ſyſtemate atomiſtico ſtare poſſe doceret, de quo poſtea: quod vero luculenter adhuc magis hominis, ſyſtematis amore abrepti, inſaniam prodit [a].

XXXI. Alter motus ex reflexione fit, cum atomus vel magnis interuallis reſultat, vel ſpatiis breuibus pulſa, repulſaue quaſi concutitur, palpitatue. Ex quo etiam fit, vt, dum contingit atomos incurrere in complexionem plurium ſibi mutuo obſtantium, ſeſeque mutuo irretientium, tunc tamen adhuc ſint irrequietae, et quantum poſſunt, ſpeciem agitationis vel palpitationis obtineant, deflexae nimirum vel repreſſae a ceteris, qua talem complexum conſtituunt [b].

XXXII. Cauſa huius et longioris reſultantiae, et preſſioris agitationis vel palpitationis inteſtinae, ex qua continua concretio oritur, eſt partim natura inanis, quod etiam intra corpora compactiſſima interceptum atomos vel ex toto, vel ex parte dirimere tentat, partim ſoliditas atomorum [c].

XXXIII. Quia pondus ſeu grauitas atomis tanquam ἐνέργεια, internusque

x) De finib. L. I. c. 6.

y) LAERT. L. X. ſ. 134.

z) de procr. animae ſec. Tim. T III. p. m. 79. conf. Hiſt. crit. de la philoſophie T II. c. 25. §. 7. p. 355 ſeq. vbi tamen clinamen in vniuerſo et in homine inter ſe confunduntur.

a) Conf. MOSHEM. l. c.

b) LAERT. L. X. ſ. 43. PLVT. de facie in orbe lunae.

c) LAERT. ſ. 44.

nusque vigor ineſt, quo ad motum feruntur, ideo aſſumendum eſt, moueri atomos vtroque et ponderis et reflexionis motu aeternum ac continenter: principium enim, ex quo coeperint, nullum eſt [d].

XXXIV. Sunt etiam iſtae atomi tam celerrimi motus, ſi nihil occurrit, quod ipſum retundendo deflectat, vt quodlibet cogitabile ſpatium conficiant momento, retruſio vero frequens aliquam infert tarditatis ſpeciem [e].

XXXV. Aſſumendum poſtremo et hoc eſt, atomos eſſe aequiueloces, quamdiu per inane feruntur, neque quicquam eſt, quod eorum impetum retundat: quia nempe nihil illis, quod obſtet, occurrat [f].

XXXVI. Quin etiam, quod ad concretiones, compoſitaue corpora ſpectat, cum ſint atomi aequiueloces, non idcirco vna dicetur velocior altera, ſed agitantur, quomodocunque ferantur cum iſtis concretionibus modo ſenſibili, interim inteſtinis creberrimis, ſiue potius innumeris ſenſumque adeo fugientibus repercuſſionibus, donec ipſa motus corporis totius, in quo ſunt, continuitas, ſucceſſioue talis euadat, vt in ſenſum cadat [ff].

XXXVII. Atomi ſola et vnica principia ſunt, primaue rerum materies, ſiue illud primum, ſimpliciſſimumque, ex quo contexuntur, quae oriuntur omnia, illud vltimum ac ſimpliciſſimum, in quod, quae intereunt, omnia reſoluuntur. Sunt itaque priora vulgaribus quatuor elementis, quae principia quidem ſunt, non tamen prima [g].

XXXVIII. Sunt vero eorum quae fiunt, atomi non cauſa tantum, ex qua fiunt, ſed etiam cauſa a qua fiunt, quatenus nempe eo praeditae ſunt vigore, et ἐνέργεια, ob quam mouentur, aut in conniſu ad mouendum continuo ſunt. Materiam enim actuoſam eſſe oportet, cum vim ſuam efficiendi aliunde, quam ex ſe, habere non poſſit [h]. Primum hoc et palmarium principium eſt, quo non tantum nihil praeter corpus ſiue rerum materiam et inane, quod ſolum incorporale eſt, eſſe ſtatuit, ſed et Deum ipſum ex mundi fabrica prorſus excluſit, eiusque aſſertam in mundo operationem inter fabulas retulit. Sed et πρῶτον ψεῦδος idem eſt, tanti philoſophi acumine prorſus indignum, qui cauſam efficientem cum materiali confuderat, et, quod acute monet CVDWORTHVS [i], dum grauitatem cauſam motus in infinito inani deſcendentis poſuit, reuera nullam cauſam motus indicauit, ſed id tantum, ſi rem accuratius intuearis, docuit, corpuſcula propterea deſcendere, quia deſcendunt. Qualitas enim grauitatis nihil eſt, quam niſus deſcendendi, vnde autem aut quomodo hic niſus oriatur, nullius patet ingenio. Etſi itaque Democrito prudentior cauſas deſignare voluit, qui, vt ſuo loco monitum, de motus cauſa quaeri non debere putauit, reipſa tamen ad eundem impegit lapidem. Quin ſi verum eſt, quod contra PLVTARCHVM [k], P. BAYLE [l] diſputat, Democritum animam tribuiſſe atomis, deterius Epicuri ſyſtema Democriteo

d) ib. LVCRET. L. II. v. 94.
e) ib ſ. 46.
f) LAERT. L. X. ſ 43. 61.
ff) ib. ſ. 62.
g) PLVT. plac. phil. L. I. c. 3.
h) CICERO de N. D. L. I. c. 20. LVCRET. L. I. v. 1020 ſeqq.
i) Syſt. intell. c. V. ſect. I. §. 48. p. 808.
k) Adu. Colot.
l) Dict. T. III. art. Leucippe not. E. p. 100.

criteo eſt, ſane, quaecunque fuerit fati huius ſignificatio, certum eſt, omne illud Epicurum tabularum inſtar reieciſſe, et Deorum mythologias recipere maluiſſe, quam ſeruire iſti fato [u] ſiue animae interne latenti vimque ſuam in motu atomorum exſerenti. Intercedit his quidem, celebris ex Carteſii ſchola philoſophus Io. Franc. Grandis [m], qui, ſi non ipſum Epicurum, certe Lvcretivm, phyſiologiae eius interpretem, praeter atomos et inane non tertiam tantum quandam naturam, ſed et quartam, nominis expertem conceſſiſſe contendit, a qua omnis motus cauſa deriuanda ſit. Ita vero poëta philoſophus:

Quarta quoque his igitur quaedam natura neceſſe eſt
Attribuatur, ea eſt omnino nominis expers,
Qua neque nobilius quicquam, nec tenuius extat,
Inde calor, motus, et venti coeca poteſtas
Accipit inde aër, inde omnia mobilitantur.

Haec animam ſpiritualem, motus cauſam, innuere putat, et Gaſſendum notat, qui hanc quartam Lucretii naturam omiſerit. Verum nec Gaſſendum nec Lucretium recte inſpexit celebris philoſophus. Illi enim quarta haec Lucretii natura indicta non manſit [n], ſed eius neceſſitatem ex principiis Epicureis luculenter demonſtrauit: Lucretius vero non de principiis vniuerſi, ſed de partibus ex quibus anima componitur, differit, quas cum atomis conſtare igneis, aëreis, et flatuoſis dixiſſet, addit, requiri quartam quoque naturam quandam, motuum ſenſiferorum auctorem, quae nomen ſortita non ſit. Non eſt itaque quarta illa natura ab atomis diuerſa, ſed ex iis, vt tota anima conſtat, verum corpuſculis longe ſubtilioribus, mobilioribus et rotundioribus, quibus omne quod ſpirituale eſſe aliis dicitur, in Epicuri phyſiologia abſoluitur, motus illos ſenſuum operatur. Aliter vir praeſtantiſſimus Io. Conr. Schwarzivs [o], qui vt Epicurum ab atheiſmi macula liberaret, non ſine eruditione paradoxum hoc defendit, atomos eam indicare naturam, quae particulas materiae coëgit et inter ſe copulauit, atque perpetuo continet; quae cum attributum Dei innuat, vt infinitum Epicuri, putat, eſſe ipſam, in qua omnia ſunt, diuinam naturam, facile inde colligitur, a principio eiusmodi ſpirituali motus cauſam in corporibus deriuandam eſſe. Verum, vt ipſe doctiſſimus auctor fatetur, verbis Epicuri inuſitatas et a recepta ſignificatione prorſus abeuntes ſignificationes ſubiiciendas eſſe, et eſſe hanc theologiam Epicuri prorſus reconditam; ita totam illam diſputationem, quam alibi tetigimus [p], praetermittimus, nec cum vmbris et laruis, talibusque quae noſtro ingenio mutatis verbis et ſignificationibus vocum videntur, pugnare contendimus, ex tota phyſiologia Epicuri et claris eius verbis certiſſimi, non aliam agnouiſſe illum naturam in vniuerſo praeter corpus et inane; et,

Xxx xxx x 2 ex

u) Laert. L. X. ſ. 134.

m) Differt. crit. et philoſ. I. quem ſequitur Morhof. Polyhiſt. liter. T II. L. II. P. I. c. 7. §. 9. 10 p. 186 ſq.

n) In Syntagm. philoſ. Epic. P. II. ſect. II. c. 9. p. m. 355.

o) In diſſ. cui titulus: iudicium de recondita theologia Epicuri, Coburgi edita.

p) In ſupplementis ad Germanicum Hiſt. philoſ. opus p. 247 ſeqq.

ex atomis corpora non tantum conſtare, ſed et ipſa corpora tenuiſſima eſſe, aſſeruiſſe; ſi enim illam viam eligimus, qua ita clariſſima veterum teſtimoniorum lumina exſtinguuntur, periculum eſt fore, vt totam tandem amittamus hiſtoriam philoſophicam. Sed haec obiter Eos vero, qui prouidentiam in motu atomorum proditam Epicuro vindicant, infra, vbi de theologia Epicuri dicendum erit, audiemus.

XXXIX. Etſi vero atomi omnes aeque velociter moueantur, intra ipſas tamen concretiones, eae quae anguloſiores hamatioresque ſunt intricari ac praepediri, ſicque veluti inertiores, ſegnioresque fieri poſſunt, quam laeuigatiores atque rotundiores, vnde ex his praecipua energia ſiue agendi vis in corporibus eſt. Ex his vero quia ignis, anima et generalius loquendo, ſpiritus conſtant, ideo iſta in corporibus ἐνέργεια ſpiritibus adſcribitur [q].

XL. Vt primae moleculae ex atomis coalitae vi iſta intrinſeca, ſeſe mouendi gaudent, quia ex ſingularum atomorum vigoribus conſtant, ſed varie modificatis, prout atomorum ſeſe irretientium aliae huc, aliae illuc feruntur; ita grandiores etiam moles contextae ex minoribus habent aliquam eamque pro illarum varietate modificatam vim ſeſe mouendi, ſicque porro omnia corpora naturalia ſuis molibus conſtantia. Actio enim a principio aſcendit et progreditur ab atomis ad corpora [r].

XLI. Cauſae actio ſiue effectio et motus idem ſunt, ea enim tantum additur connotatio, quod rem ſiue actam ſiue effectam terminetur [s].

XLII. Eſt vero non aliud motus, quam migratio de loco in locum.

XLIII Eundem vero in cenſum pertinet etiam mutatio vel alteratio, qua res aliqua immutata manens, ſecundum internam naturam mutari aut altera fieri creditur, ob alicuius qualitatis acquiſitionem vel amiſſionem. Eſt enim ea motus ſpecies, qua mobilia interuallis feruntur, partim breviſſimis, partim inconſpicuis. Moleculae enim, quae corpus conſtituunt, transponuntur, et alium pro alio ordinem ſuſcipiunt, ſicque per tranſitum mouentur [ſ].

XLIV. Quodcunque igitur corpus concretum ſecundum qualitatem mutatur, omnino mutatur locali et tranſitiuo motu atomorum; e.g. Si ex dulci fit amarum, ex molli durum, moleculas moueri ſitu et diſpoſitione, locoue neceſſe eſt.

XLV. Ipſum itaque fatum nihil aliud eſt, quam mouentes et agitantes per ſe cauſae, quatenus nexae inter ſe ſunt, et poſteriores a prioribus pendent; quamquam haec connexio atque dependentia neceſſitatis eius haud eſt, quam phyſici quidam inducere ſolent, qualis in natura non eſt. Manifeſtum eſt, opponi hoc fato phyſicorum, etiam Democriteo, et imprimis Stoico, qui praeter occaſionem et ordinem cauſarum, latentem et ſeparatam

q) Fuiſſe hanc quoque mentem Heracliti, igni ex ſubtiliſſimis particulis conſtanti omnia iſta tribuentis, ex capite antecedente manifeſtum eſt. Mirandum itaque LVCRETIVM tantopere in eo perſpiciendo coecutiiſſe, vt L. I. v. 635 ſeqq. Heracliti hypotheſin non ſine contemtu refutaret, non cogitans, reapſe ſui ita magiſtri vineta caedi.

r) LVCRET. L. I. v. 1030. CICERO de N. D. L. I. c. 2[?].

s) SEXT. EMP. adu. math. L. X. ſ. 42 51.

ſ) ib. GASSEND. phil. Epic. c. XI. p. 265 ſeqq.

tam quandam neceſſitatem internam fingebant. Fatum enim nihil aliud eſt Epicuro, quam motus particularum varie diſpoſitarum ex declinatione molecularum ortus. Iſte tamen motus cum ex materiae natura oriatur, eique neceſſario inhaereat, palam eſt, Epicurum, qui dicis tantum cauſa fati nomen adhibebat, hac ratione neceſſitatem quandam materiae ſtatuiſſe. Contingentia enim in iſto fortuito atomorum concurſu externa tantum eſt, et noſtri tantum reſpectu dicitur; atomi tamen interna naturae ſuae neceſſitate, pondere nempe vel grauitate, non mouentur tantum, ſed declinant quoque; hoc tantum diſcrimine, vt neceſſitas Stoica rationem, etſi ineuitabilem ſupponat, Epicurea motum brutum. Acute id vidit IACOBVS THOMASIVS [ſſ].

XLVI. Quin etiam finis dicitur cauſa, ſed videlicet, quia efficit quidpiam, et non efficit, niſi quia mouet. Mouet enim miſſa in animam ſpecie, quae trahat alliciatque inuiſibilibus quidem, ſed phyſicis tamen quibusdam quaſi hamulis et catenulis, quibus plerumque cum animo pellicitur et ipſum corpus. Fit itaque eiusmodi attractio, per quasdam reſilitiones implexionesque atomorum, hincque ratio patet ſympathiae et antipathiae. Haec ad cauſas morales et finales dum applicat ex Epicuri mente LVCRETIVS [t], nuſpiam infirmitatem magis prodit. Cuncta enim ad effluuia ſiue corpuſcula iſta, quae perpetuo propter motum atomorum ex corporibus progrediuntur, aliisque corporibus ſe inſinuant, redeunt, quibus vel iucunditatem vel dolorem, ſicque inclinationem vel auerſionem moueri credebant homines ſatis pingui Minerua philoſophantes.

XLVII. Qualitates. quae in concretis exiſtunt, vt non ſunt in atomis praeter magnitudinem, figuram et pondus, quae non magis quam ipſa atomorum ſubſtantia poſſunt mutari [u]: ita creantur tum per factam tranſpoſitionem atomorum, nunc pauciorum, nunc plurium, quae in vno ſitu vnam, in alio aliam exhibeant, tum ob factam de nouo aliquarum diſceſſionem, ex quo iterum qualitates varientur, ſeu aliae, quam prius, appareant [v]. Rem exemplo literarum innumeras voces conſtituentium pro variatione ſitus veteres illuſtrant [w]. Imprimis ſubtilis hic eſt LVCRETIVS [x].

XLVIII. Vbi atomi partesue, ex quibus res contextae, ita a ſe inuicem diſtrahuntur, vt in vaſtiorem locum diffuſae, plura amplioraque in re iſta inania ſpatiola intercipiant, ex denſo tum fit rarum; et vice verſa, coarctatis atomis, et contractis ſpatiolis pauciora vt ſint, fit denſum [y].

XLIX. Quanto res eſt rarior, tanto magis eſt, ceteris paribus, conſpicua; tanto vero opacior, quanto denſior. Rem tamen, pro meatulorum conditione limitat LVCRETIVS [z]

L. Ex eodem fonte oriuntur fluiditas liquiditasue et firmitas, ſi

Xxx xxx x 3 nempe

ſſ) De exuſt. mundi Stoica diſſ. II. §. 26 ſeqq. p. 34 ſeqq

t) Lib. IV v 714.

u) LAERT. L. X. ſ. 54.

v) SEXT. EMP. adu. math. L. X. ſ. 75. conf. FABRIC. ad h. l.

w) ARIST Phyſ. L. I. c. 4 LACTANT. L. III. c. 17. conf. GASSEND. ad Laërt. p. 226.

x) Lib II. v. 759.

y) IDEM L. I. v. 575. L. II. v. 96.

z) Lib. IV. v. 605.

nempe particulae ex quibus conſtant, et ſpatiola intercepta habent, et diſſociatae mutuo ſunt, vt ſint emobiles inter ſe, ob ſpatiolorum non reſiſtentiam, et vice verſa [a]. Humor etiam fluoris ſpecies eſt, ita vt partes adhaereſcere queant alteri corpori. Mollitiei et duritiei, cum raritate et denſitate par fere ratio eſt [b].

LI. Magnitudo, augmentatio, imminutio, ex accedentium vel decedentium atomorum multitudine oritur: vel ab atomorum quoque diuerſa magnitudine, vnde hebetudo et ſubtilitas naſcuntur [c].

LII. Figura corporis a figura atomorum pendet, et vnumquodque corpus ideo figuratur, quia conſtat ex partibus figuratis determinatisque.

LIII. Pondus ſeu motrix facultas, quae vnicuique rei ineſt, non poteſt aliunde oriri, quam a pondere ſeu mobilitate atomorum [d].

LIV. Sequitur hinc corpus omne concretum eſſe graue, et deorſum tendere.

LV. Quae itaque levia dicimus, et ſurſum contendunt, non id ſponte et ſua natura faciunt, et abſolute talia ſunt; ſed compelluntur tantum ab alio grauiore, vt ſurſum emergant [e].

LVI. Proprietatibus atomorum inter ſe coniunctis, et commiſtis ac variatis, oriuntur rerum facultates, quae motiuae cum ſint, id a mobilitate atomorum habent, variam vero operationem et effectum, a ſpeciali atomorum magnitudine, figura, ordine et poſitu, laxitate, compreſſione, etc. [f].

LVII. Sunt in rerum ſuperficiebus diſpoſitiones extremarum particularum variae, ob quas lux affuſa ita varie modificatur, vt cum hac reflexa modificatione in oculum, varios in illis colores exhibeat. Lux vero cum nihil aliud ſit, quam ſubſtantialis quaedam effluxio a lucido corpore, viſibilis per ſe non eſt, ſed in ipſo ſolum colore, quatenus illius pars eſt [ff].

LVIII. Sonus eſt effluxio tenuiſſimorum corpuſculorum, ab vsque loquente reſonante vel ſtrepitum edente, emiſſa, ac idonea, quae in aurem ſubiens auditum afficiat [g]. Par ratio quoque reliquorum eſt ſenſuum.

LIX. Caloris et frigoris ſenſus ad tactum pertinet, calor effluxio eſt corpuſculorum ſeu atomorum exilium, rotundarum, celerum, vnde poros ſubire rapideque impingi, totumque penetrare, et ſi pergent aliis ſuccedentibus, vrgere, corpora tandem ſecernere, ac diſſoluere poſſunt, vt patet ex effectu ignis. Frigus e contrario effluxione atomorum mole grandiorum, figura anguloſiorum, motu ſegniorum conſtat, et effectus calori contrarios habet, nempe caloris corpuſcula reprimendi, et angulis vellicandi, qua praeteruadit [h].

LX. Tempus a quo res omnes determinantur, et denominantur vel praeſentes, vel praeteritae, vel futurae, eſt euentum euentorum, ſiue acci-

a) IDEM L. IV. v. 444. b) ib. v. 266.
c) IDEM L. II. v. 381 ſeqq.
d) ibid. L. I. v. 360 ſeqq.
e) ibid. L. I. v. 187 ſeqq.
f) Prolixe id proſequitur LVCRETIVS L. II. toto.
ff) PLVT. adu. Colot. T. III. p. 411. rem columbarum et pauonum colore vario illuſtrat LVCRET. L. II. v. 800.
g) PLVT. de plac. L. IV. c. 19. Et hoc a Democrito accepit Epicurus vid. LAERT. L. X. ſ. 52. LVCRET. L. IV. v. 527 ſeqq.
h) IDEM L. VI. v. 225 ſeqq. LAERT. L. X. ſ. 109.

cidens accidentium: consequitur enim omnia euenta siue accidentia ipsisque mente interueniente superuenit, superacciditque [i].

LXI. Pari ratione et voluptates et dolores nobis contingunt, adeoque non substantiae quaedam sunt, sed eorum, qui iis cum dolore vel delectatione afficiuntur accidentia [k].

LXII. Sic et motus et quies accidentia sunt corporum, neque illa sine tempore, quo ea metimur.

LXIII. In generatione non noua producitur substantia, quae in atomis antea iam extitit, sed fit ea tantum principiorum concretione et secretione, non vero transmutatione, quae ob soliditatem atomorum impossibilis est [l].

LXIV. Ita vero in inani infinito fit generatio, vt atomi a se inuicem seiunctae, et figura, magnitudine situque ac ordine inter se differentes, per inane ferantur, ac vbi concurrunt mutuo, comprehendantur, addensentur, et conditionem rei variam, iuxta proportionem, magnitudinem, figuram, positionem, ordinem suscipiant [ll].

LXV. Vbi vero generatio vnius ex corruptione alterius fit, contingit id, vel sola atomorum transpositione, aut accedentium additione, aut abiectione praeexistentium.

LXVI. Nihil vero, quod ortum est, aeternum est, ob intestinam motionem indomitumque in omnibus corporibus atomorum connisum [m]. Idem hic tuetur et suo systemati applicat Epicurus, quod tot ante eum philosophi de fluxu materiae perpetuo dixere.

LXVII. Quicquid igitur concretum est, nihil est aliud quam ipsamet principia, quatenus certa eorum dispositione coalita sunt, et certa hac forma exhibentur.

LXVIII. Denominatio vero ex qua res inter se discernuntur, tum locum demum habet, quando accidentia illa simul coniuncta sunt, quae vnum quid et tale corpus constituunt, quod incerto rerum genere habetur.

LXIX. Fieri potest, vt facta per mortem nostri resolutione, casu quodam ipso temporis progressu eadem omnia, ex quibus constamus principia, iterato ac eodem modo, quo iam sunt, coadunentur, sicque nos, iidem, qui nunc denominari possemus. Quod tamen nihil ad nos faceret, cum in exsolutione periisset omnis habitus et memoria eorum, qui fuissemus [n]. Ita resurrectionem quoque quandam admittit Epicurea philosophia, sed miseram, et, si dicendum quod res est, in tam fortuito atomorum concursu non plane quidem impossibilem, sed tamen non expectandam. Paralogismum Lucretii detexit hoc in argumento P. BAYLE [o].

LXX.

i) LAERT. l. c. §. 71. 72. SEXT EMP Pyrrh. hyp. L. III. c 17. §. 137 adu math. L. X §. 183. §. 227. STOB. eclog phys. p. 19. Stoicis παρακολούθημα dicitur, vid. LVCIAN. vit. auctor. T. III. p. 119. 120.

k) Conf. GASSEND. Synt. phil. Epic. P. II. S. I. c. 16. p. 277.

l) LAERT. L. X. §. 54. conf. GASSEND. ad LAERT. L. X. p 302. qui veterum testimoniis haec roborat.

ll) PLVT. l. c. LVCRET. L. I. v. 1020.

m) ibid. L. II. v. 638 seqq.

n) LVCRET. L. III. v. 860 seqq.

o) Dict. T. III. art. Lucrece not. Q. p. 216.

LXX. Mundus eſt vniuerſi, ſeu infinitatis rerum quaedam portio, ſiue complexio coeli, ſidera terramque resque omnes conſpicuas continens [p].

LXXI. Mundus vnus eſt, ſed tantum propter combinationem partium earumque relationem inter ſe.

LXXII. Mundus interna ſua forma conſtitutioneue animatus non eſt, ac multo minus Deus. Ita Velleius apud CICERONEM [q], qui Stoicos aliosque Deum mundi animam eſſe cenſentes, refutat. Ratio ex primis Epicuri principiis manifeſta eſt.

LXXIII. Certum quidem eſt, eſſe quoddam mundi extremum, quoniam mundus eſt aliquod quaſi reſegmentum vniuerſi infiniti; at vero, quale illud ſit et quali forma, dicere nemo poteſt, niſi illinc aduenerit [r].

LXXIV. Non eſt aeternus mundus, ſed eſſe aliquando coepit. Probat id LVCRETIVS [s], ex partibus mundi, quae coepere, ex hiſtoriarum nouitate, artibus adinuentis; aliisque rationibus, quibus cauſam maxime Peripateticam vehementer premit.

LXXV. Ad exſtruendum mundum opus non fuit intercedente numine. Neque enim eſſe poteſt a cauſa beata ſimul ac immortali, quae ipſum fabricauerit. Rationem hanc affert Epicurus apud LAERTIVM [ſ], a numinis beata vita petitam, quam tamen dicis tantum cauſa aſſumtam dicent, quibus Epicurus inter numinis hoſtes refertur. Illud certum eſt, longe aliam Epicuro fuiſſe afferti huius cauſam, nempe quod atomis nihil putabat, tanquam cauſam efficientem, prius, adeoque prima omnium rerum principia atomos conſtituebat; quas cum motu et legibus mechanicis coire poſſe crederet, quid numinis alicuius concurſu opus eſt? Alias rationes, quibus Platonem maxime impugnauit Epicurus, affert CICERO [ſſ], et poſt hunc LACTANTIVS [t], quibus iungendus LVCRETIVS [u]. Pulchre in enarranda huius dogmatis hiſtoria et aſſerenda contra Epicurum veritate verſatus eſt GASSENDVS [v].

LXXVI. Mundus itaque effectus magis eſt natura vel fortuna. Fortuna vero non conſilium eſt aliquod, et cauſa per ſe, quae atomos temperat, ſed ipſe fortuitus atomorum concurſus.

LXXVII. Natura nempe atomorum in infinitate vniuerſi diſcurrentium intelligitur, qua magna ſibi copia occurrentes, apprehendere ſe, irretireque et implectere mutuo, ac ſeſe varie commiſcentes chaos quoddam in vorticis modum glomerari, ac poſt multas conuolutiones et euolutiones, et tentamina in eam mundi formam coire coepere [w].

LXXVIII. Ita ſcilicet mundi ortus concipiendus eſt: Cum atomi motu incon-

p) LAERT. L. X. ſ. 88.

q) De N. D. L. I. c. 8. L. II. c. 17. portenta et miracula non ſane diſſerentium ſed ſomniantium philoſophorum Stoicum dogma vocatur L. I. c. 10.

r) LAERT. l. c.

s) Lib. V. v. 319 ſeqq.

ſ) Lib. X. ſ. 76.

ſſ) l. c. L. I. c. 9.

t) Lib. VII. c. 5.

u) Lib. V. v. 166 ſeqq.

v) Philoſ. Epic. P. II. ſect. I. c. 2. p. 107. Conf. IO. BAPT. DV HAMEL conſenſ. vet. et nouae phil. c. IV. §. 6 ſeqq.

w) LVCRET. L. I. v. 1020. PLVT. de plac. phil. L. I. c. 4. acriter contra hunc mundi ortum pugnat BAYLE Dict. T. III. art. Ouide not. G. p. 556. vbi Lamio quoque reſpondet.

inconſulto ac fortuito eſſent, et continuo ſimul celerrimeque mouerentur, vbi in hunc immenſitatis locum, in quo iam eſt mundus, coeperunt occurrere, ſeſeque apprehendere, coaceruatae ſimul in vnam rudem indigeſtamque molem fuere, in qua magnae paruis, rotundae anguloſis, aliis aliae commiſtae fuerunt [x].

LXXIX. Deinde in confuſo hoc coetu, grauiſſimae coepere ſubſidere, et rotundae, exiles, paruae, lubricae, earum concurſu exprimi et in ſublime ferri [y].

LXXX. Poſtquam impellens elidensque vis, quae ſurſum agebat, elanguit, ipſae interim atomi eliſae regredi deorſum prohibitae ab aliis ſunt, tum ad oras vsque extremas agiliores auolarunt, tum aliae et ab ipſis reflexae, et ab aliis pone inſtantibus repreſſae ſunt, facta eſt mutua quaedam implexio, quae coelum generauit.

LXXXI. Quae atomi autem et eiusdem naturae fuerunt, et aceruatim dum in ſublime compellerentur, circumuolutae, eae perfecerunt, ſolis ac lunae ac aſtrorum aliorum naturam [z].

LXXXII. Quae vero non tam alte emergere potuere, et ab ignificis relictae ſunt, illae aëris naturam conſtituerunt.

LXXXIII. Tandem ex iis, quae ſubſederunt, terra genita eſt, et cum multa adhuc eſſet in terra materiae, eaque verberibus ventorum aurisque ex aſtris ſpirantibus condenſaretur, humida inde natura genita eſt. Quae cum eſſet fluida, in caua et ad recipiendum idonea loca confluxit, vel excauauit [a].

LXXXIV. Porro in iſta commiſtione effecta ſunt generabilium corruptibiliumque rerum varia ſemina, ex quibus res variae et conformatae tum fuerunt, et deinceps propagari potuerunt.

LXXXV. Quod ad ipſa animalia attinet, probabile eſt, ipſam terram nouum genitale ſemen retinentem, quosdam ex ſe folliculos, in vterorum ſimilitudinem protuliſſe, eosque, cum maturuiſſent, natura cogente ruptos animalia tenera profudiſſe, deinde terram ipſam humore quodam, qui eſſet lacti ſimilis, exuberaſſe, eoque alimento animantia eſſe nutrita [b].

LXXXVI. Idem de homine quoque intelligendum eſt; ſeminibus vero exhauſtis terra parere deſtitit, ſicque propagatione animali tantum oriuntur [c].

LXXXVII. Non fit motus mundi et conuerſio ſiderum, et quae alia in eo accidunt, quaſi ſit praefectus aliquis, qui ſic diſponat, diſpoſueritue ac ſimul beatitudinem immortalitatemque poſſideat. Non enim cum felicitate congruunt negotia, ſollicitudines, irae, gratiae, ſed haec prae imbecillitate, metu, opisque externae indigentia contingunt. Palmaria haec ratio eſt, cur Epicurus, Stoicis ſe oppoſiturus, dum in contraria ruebat, omnem e mundo

x) PLVT. l. c. LVCRET. L. IV. v 420 ſeqq.
y) ib. v. 450.
z) ibid. v. 454.
a) ib. v. 474 ſeqq.
b) ibid. L. V. v. 799 ſeqq.
c) ibid. v. 304 ſeqq.

mundo prouidentiam exulare iusserit, quod crassius eum quam tantum philosophum decebat, philosophatum fuisse euincit. Quibus tamen alia adiunxere Epicurei, certe parum firmiora, quae praeter LVCRETIVM, CICERO, LAERTIVS et LVCIANVS[d] memorant. Nec poterat aliter statuere Epicurus, qui totus materialibus principiis addictus, ea cum efficientibus turpiter confundebat. Iisdem argumentis specialem quoque circa homines Dei prouidentiam oppugnabat.

LXXXVIII. Quia vero Deus res mundi nec regit, nec curat, statuendum porro est, non esse administros, quos genios vel daemonas appellant, qui si essent, res non contingerent, ac si nulli supponerentur, nec possent esse, quales finguntur, humana videlicet forma et voce, quae ad nos pertingat[e].

LXXXIX. Quia vero Dii vel daemones illi rerum in mundo curam non agunt, sequitur etiam, non tantum mentiri vel fingere, qui genios sibi apparere dicunt, imaginationis vanitate deceptos; sed et ex somniis diuinationem, et oracula atque vaticinia alia meras esse imposturas[f]. Multum in hoc argumento laudis quaesiuit Epicurea secta, quae tanta fiducia his magistri placitis adhaesit, vt non dubitarent profani homines Celsus[ff] atque LVCIANVS[g] Saluatoris miracula ad similes reuocare imposturas. Censuram ideo Epicurus meritus est GASSENDI[h].

XC. Mundum interiturum, finemque habiturum ex eo dependet, quod genitus sit ortumque habuerit[i].

XCI. Argumentum eius est, quod ex atomis constat, motu intestino indesinenter exsolutionem poscentibus; quod res omnes vna via natas denasci posse compluribus experientia probat: tum vero, quod videmus mundi partes sensim deteri ac diminui. Nihil enim solidum est, et indissolubile, praeter atomum[k].

XCII. Verisimile quoque est, non posse tantum mundum omnimode exsolui, sed fore quoque, vt puncto temporis nihil reliquiarum extet, praeter atomos et spatium desertum[l].

XCIII. Dantur mundi numero infiniti: atomi enim infinitae per infinitatem spatiorum quae feruntur, cum alibi aliae procul a se inuicem concurrant, coalescere in fabrefactionem mundorum infinitorum possunt.

XCIV. Nihil vero repugnat, mundos alios partim similes, partim dissimiles isti nostro esse: nam et possunt esse maiores, et minores, et aequales, et easdem vel alio ordine sitas habere partes, aliaue praediti esse figura[m].

XCV.

d) CICERO de N. D. L. I. c. 8. LVCRET. L. II. v. 1092. LAERT. L. X. s. 77. LVCIAN. Ioue Tragoed. T. III. p. 411 sqq qui salse prouidentiam ridet.

e) PLVT. in Bruto T. V. p. m. 711.

f) CICERO de diuin. L. II. c. 63. conf. GASSEND. phil. Epic. P. II. s. II. c. 6. p. 260.

ff) ORIG. contra Cels. L. I. et IV.

g) In Alexandro, alibique.

h) l. c.

i) CICERO l. c. L. I. c. 8.

k) PLVTARCH. plac. phil. L. II. c. 4. LVCRET. L. II. v. 1104 seqq. L. V. v. 252. 381.

l) IDEM L. II. v. 1144. L. I. v. 1102.

m) LAERT. L. X. s. 45. PLVT. plac. phil. L. I. c. 5. vbi Metrodori simile exponitur. conf. LVCRET. L. II. v. 1021. et qui historiam dogmatis erudite enarrat GASSENDVS philos. Epic. P. II. s. I. c. 2. p. 93 seqq.

XCV. Videtur autem quilibet illorum mundorum, vt omnis concretio, quae in inani immenſo fit, per proprios quosdam atomorum vortices vel conuolutiones ſeorſim procreari, atque id quidem ſiue in intermundio locoue inter duos mundos non multum diſſitos, ſiue in loco multiuacuo, ſiue denique in magno immiſtoque et puro inani.

XCVI. Terra quidem, vt ſupra dictum, cum coelum aliaque ſublimia ſurſum veluti auolarent, ſubſidit in mundi medium, ac ibi vt in imo loco remanſit. Verum non, quemadmodum ipſa media eſt mundi pars, in quam omnia pondera cadunt, ita datur in ipſa medium, ſeu centrum, verſum quod omnia pondera dirigantur. Ea enim parallelis motibus cadunt, non vero in angulum connituntur [n].

XCVII. Errant itaque, qui dari antipodas ſtatuunt [o].

XCVIII. Terra itaque in orbem quidem circulumque conformata eſt, ſed tamen quaſi diſcus aut tympanum non vero vt globus vel ſphaera: non cadit vero, quia inſidet aëri, tanquam ipſi congenea [p].

XCIX. Neque terra animata eſt, ac multo minus Dea reputanda, ſed animata ideo parturit, quod varias atomos continet, variaue ſemina rerum, vnde animata formentur [q]. Oppoſitum hoc quoque Stoicis eſſe, terram ab anima mundi ita animatam, vt Dea ſit, aſſerentibus, facile ex dictis *capite nono* intelligitur.

C. Terrae motus variis ex cauſis poſſunt contingere: vel a ventis aquisque in ſpeluncis, vel a partibus quibusdam ſubito percuſſis, vel a ſpiritu per cauernoſas terrae cauitates diſperſo, vel in ignem verſo, et fulminis inſtar acto, et ſic porro. Et ab hoc poſtremo eructationes quoque ignium ſunt [r].

CI. Mare ex tot fluminum ingreſſu non augeſcit, quia ad tantam molem comparata vix guttae inſtar ſunt, et ſol multum ex eo humoris detrahit; primaria vero cauſa eſt, quod cum ipſa terra ſit raro permeabilique corpore, et mari vndique alluatur, debeant aquae vt in mare ex terra peruolui, ita ex mari in terram ſubtermanare, vt iterum emergant, ac fluant [s].

CII. Aqua ex mari terram peruadens ſic percolatur, vt corpuſcula ſalis exuat, illisque deinceps denudatis redeat, illa enim hamatiora ſunt, haec laeuiora, ſicque iſta facile poſſunt irretiri et relinqui [t].

CIII. Inundationis Nili cauſae ſunt vel reflantes per id tempus eteſiae, quae mare attollunt ad Nili oſtia, et arenas quoque ad illa prouoluunt, vel excitatae ab aquilone nubes, contruſae et pluuiam exprimentes [u]. Patet ex allatis, varias phaenomenorum naturalium cauſas Epicurum allegare ſolitum, plerasque exigua veriſimilitudine, quod a viro, rerum naturalium contemplationi toto dedito, non expectandum eſſe videtur. Quod licet ma-

 gnope-

n) LVCRETIVS L. I. v. 1051 ſeqq. patet ex hac theſi Epicureos a vera mechanicarum legum notitia parum fuiſſe inſtructos, id quod totum etiam ſyſtema et primarium eius vinculum probat.

o) ib. p) IDEM L. V, v. 538 ſeqq.

q) ibid. L. II. v. 652 ſeqq.

r) ibid. L. VI. v. 535. SENECA Qq. nat. L. VI. c. 20. LAERT. L. X. ſ. 105.

s) LVCRET. L. VI. v. 6 3 ſeqq.

t) ibid. v. 635. u) ib. v. 714.

gnopere negandum non ſit, facileque concedendum BVRNETIO [x]: *philoſophari eum laxe, et per rationes fluctuantes, quae non conſtringant animum, neque ad aſſenſum impellant, niſi ſua ſponte in partes indolemque Epicuri propendeat:* excuſationem tamen meretur Epicurus ob ſcopum, quem is ſibi propoſuerat. Qui cum is ſolus eſſet, vt ſuperſtitio a terrore et formidine ſublimium orta, cognitis rerum cauſis deſinat tranquillitatem mentis turbare, et ab omni diuinae vis illapſu et directione eum praeſtare immunem, ſatis ei fuit, cauſam qualemcunque afferre, quae licet veriſimilitudine exigua gaudeat, ſufficiat tamen, modo rationem adducat probabilem, et ſenſibus facientem ſatis [y]. Quam Epicuri hac in re mentem fuiſſe ipſe in *epiſtola ad Pithoclem* prodit, vbi monet, *nihil impedire eorum, quae in coeleſtibus videntur, ſi quis multiplicis modi memoriam habeat, et conſequentes inde hypotheſes et cauſas ſimul intueatur, neque reſpiciat ad ea, quae minus apte ſequuntur, et aliter atque aliter ad eundem modum deflectunt.* Id quod ſemel de ſequentibus quoque monuiſſe ſufficiat.

CIV. Rupium ſaxorumque moles praecipua ab initio fuit conformata [z].

CV. Plantae hoc cum animalibus commune habent, quod nutriantur, accreſcant, generentur; verum iſta ſponte naturae, id eſt particularum interna translocatione, accretione et transpoſitione, non ductu animae alicuius peragunt, ac proinde imitatione tantum quadam viuere et mori, vt animalia, dicuntur [a].

CVI. Semel conſtituta ex atomorum congruarum coniunctione animalium natura, in ortu mundi, cum ex atomorum motione ac euolutione inteſtina aliquae ſemper ſedibus ſuis emotae atque excurrentes in partes genitales vndequaque confluerent, factaque ſexuum diſtinctione poſt appetitionem mutuam, complexumque initum, in vtero reciperentur: tum atomi aut ex ipſis moleculae femineae, quae ex ſingulis defluxere partibus, motione perſeuerante, ad ſimiles confluxere, v. g. quae ex capite, ad caput, ſicque animalculum tandem formatum illi ſimile, ex quo ſemina decidere [b].

CVII. Ex hoc vero ſequitur, vt partes animalium non fuerint ab vsque initio eo, quo ſunt modo, propter fines vſusue illos conformatae, quos habere deprehenduntur; verum quia contigit partes eo, quo ſunt, modo, fieri, aut exiſtere, ideo hoſce vſus potius, quam alios obtinuerunt, dederuntque illius notitiam [c]. Elegantiſſimum ſapientiae diuinae in mundi formatione demonſtratae argumentum ita ſubuertiſſe Epicurum, negari neouit; non vero id poterat aliter, ex quo inſulſum ei dogma placuerat, nullam fuiſſe cauſam, quae haec proſpiceret, quaeque talia dirigeret. Quam hominis inſaniam poſt GALENVM [d] merito caſtigauit, hiſtoriamque dogmatis docte enarrauit GASSENDVS [e].

CVIII.

x) Archaeolog. philoſ. L. I. c. 13. p. 443 ſeq.
y) LAERT. L. X. ſ. 95. 96. z) LVCRET. L. VI. v. 538.
a) PLVT. de plac. phil. L. V. c. 25.
b) Conf. GASSEND. ad LAERT. L. X p. 679. Synt. phil. Epic. p. 350.
c) LVCRET. L. IV. v. 816. LACTANT. L. III. c. 17. de opific. c. 7.
d) De vſu partium L. I. c. 21.
e) l. c. P. II. ſ. I. c. 3. p. 184 ſeqq.

CVIII. Anima corporea eſt, tenuiſſimum nempe aliquod, vt puta, ex tenuiſſimis particulis contextum corpus. Qui enim incorpoream dicunt, ineptiunt; ſi enim huiusmodi foret, neque agere neque pati poſſet, ſed eſſet merum inane, quod motum tantum liberrimum corporibus tranſeuntibus permittere poſſet [f].

CIX. Confundendum tamen hoc corpus tenuiſſimum cum corpore craſſo non eſt, cum quo anima conſenſione motionum conſpirat.

CX. Eſt vero contextum hoc corpus tenuiſſimum, ex ſubtiliſſimis corpuſculis, quae aliunde ſunt, vt maximam partem laeuigatiſſima, ita et rotundiſſima, quippe alia ratione permeare non poſſet cohaerereque intus cum corpore toto eiusque partibus. Hinc nec ponderis aliquid corpori decedit, decedente anima ex corpore [g].

CXI. Etſi vero anima texturae eſt ſubtiliſſimae, conſtat tamen ex quatuor quibusdam commiſta naturis. Nempe coaluit temperataque eſt ex quodam igneo, ex quodam aëreo, ex quodam flatuoſo, et ex quarto innominato, vnde ſentiendi vis illi inſit [h]. Vim hanc ſenſiferam reuera corpoream eſſe, licet reliquis naturis ſubtiliorem, ſupra, contra ea, quae Grandis in contrarium adduxit, monuimus.

CXII. Quatuor illa, in quibus quartum innominatum ſeu ſentiendi vis principatum inter partes tenet, adeo perfecte temperantur, vt inde vna quaedam eaque tenuiſſima cohaereat ſubſtantia, quae cum in corpore contineatur, cauſa eſt illi omnium facultatum, paſſionum ac motuum, et viciſſim illud continet atque regit, et ſalutis cauſa eſt: nec ſecerni a corpore ſine illius diſſolutione poteſt [i].

CXIII. Senſum anima ita obtinet, vt tam ad habendum, quam ad vtendum, corpore indigeat, quippe a quo interim contineatur, et quocum operari valeat [k].

CXIV. Diſcedente itaque anima, corpus expers ſenſus manet, quem per ſe non habebat, ſed ab anima tantum accipiebat per cohaeſionem mutuam atque conſenſionem [l].

CXV. Hinc intelligitur, non animam ſolam, aut corpus ſolum per ſe ſentire, ſed vtrumque potius coniunctim: quod vero res ſenſus capax ſit, quae ex principiis tamen inſenſilibus genita eſt, oritur ex ſpeciali magnitudine, figura, ſitu, ordine principiorum, vnde qualitas ſenſus originem capit [m].

CXVI. Quia diuerſa ſenſoria ſunt quinque, quibus anima res ſibi obiectas percipit ac ſentit, ideo quinque ſenſus ſunt, viſus, auditus, olfactus, guſtatus, et tactus [n].

CXVII. Diuerſitas ſenſuum ex eo oritur, quod partim colorum, viſibili-

f) LAERT. L. X. ſ. 63. LVCRET. L. II. v. 129. 162 ſeqq.
g) Citati.
h) LVCRET. L. III. v. 233. PLVT. de plac. phil. L. IV. 3. et adu. Coloten.
i) LVCRET. L. III. v. 290. 324.
k) LAERT. L. X. ſ. 64.
l) ibid. ſ. 65.
m) LVCRET. L. II. v. 285 ſeq.
n) ibid. v. 972 ſeqq.

biliumque rerum species, itemque soni, odores, sapores et qualitates reliquae texantur ex corpusculis, quae magnitudine, situ, figura, ordine, motione differunt; partim ipsa sensoria visus et aliorum sensuum contexturae sint intercipientes ea spatiola, seu eos porulos meatulosque, qui cum et ipsi varie differant, et variis corpusculorum qualitatibus commensurentur, diuersitas illa inde oritur, nec potest videri, quod audiri potest, etc. [o]

CXVIII. Inde etiam fit, vt non animalia tantum, sed homines etiam non iisdem sensibilibus rebus afficiantur, quia diuersae in eis contexturae sunt, quibus diuersae corpusculorum qualitatum impressiones respondent [p].

CXIX. Visus ratio in eo sita est, quod aliquid extrinsecus ex obiectis ad nos seu in oculum allabatur. Fiunt enim ex corporibus extimis effluxiones quaedam auolantium continenter atomorum, in quibus idem ordo, qui in solidis, seruatur, quae imagines rerum superant tenuitate, quicquid est rerum conspicabilium. Haec idola vel simulacra et effigies sunt, quas videmus, ac ex atomorum natura, subtilitate, celeritate intelligi facile possunt. Haec simulacra nobis seruata congrua magnitudine intercedente aëre imprimuntur [q].

CXX. Par ratio auditus est, cuius organum auris est, in qua auditio peragitur affluxu translato ex eo vsque quod loquitur, aut resonat, aut strepitum edit, aut quomodocunque ad sensum auditus excitandum est comparatum. Hic sensus appellatur sonus. Effluxus enim ille in frustula innumera similis figurae imminuitur, guttularum instar, quae mutua cohaerentia seruata cum auri illabuntur, talem sensionem edunt, qualis ab eo, qui sonum emisit, apparata est [r].

CXXI. Pariter in odore, a re odora vsque deferuntur moleculae, seu corpuscula ea ratione commensurata ipsi olfactus sensorio, siue naribus, vt moueant et afficiant ipsum [s].

CXXII. De gustatu idem dicendum; quo pro varia corpusculorum dispositione palati poros subeunte, seu plexa foramina linguae penetrante varius sapor existit, dulcis ex leniter se accommodantibus et rotundis; acerbus ex magna figura; asper ex multangulis minimeque orbicularibus; amarus acutis, conicis, incuruis, et sic porro. Quin etiam internae illae texturae in hominibus differunt, ideo quoque sapores hominibus saepe diuersi sunt [t].

CXXIII. In tactu res sentitur, cum applicatur exterius seseque insinuat: vel cum res, quae interius est, egeritur foras, ac fit interdum cum voluptate, interdum cum molestia: vel cum alio modo res intra ipsum corpus eos motus subit [u]. Non abire recentiores naturae interpretes ab hac sensationum γενέσει quoad fundamenta rei, notum est, licet modum rectius

o) Lvcret. L. II. v. 422 seqq. Plvt. adu. Colot. T. III. p. m. 410.

p) Plvt. l. c. Sext. Emp. Pyrrh. hypotyp. L. I. c. 14. s. 94.

q) Laert. L. X. s. 49. Lvcret. L. IV. v. 245.

r) Laert. L. X. s. 52. Gassend. ad h. l. Plvt. de plac. phil. L. IV. c. 19.

s) Idem s. 53. Lvcret. L. IV. v. 677 seqq.

t) Idem L. IV. v. 645.

u) ibid. L. II. v. 434.

rectius et enucleatius tradant [x]: vnde cum Epicuro et Laërtio merentur conferri.

CXXIV. Rationis siue cogitationis proprium est, feriante etiam sensu cogitare, quidpiamue apprehendere, intelligere, versare, meditari, discurrere, deliberare [y].

CXXV. Constat vero eius partis textura ex corpusculis omnium subtilissimis, laeuigatissimis, rotundissimisque, quibus nihil potest esse tenuius mobiliusque, vnde momento quoque cogitationes perficit mens: quae innominata pars est animae [z].

CXXVI. Distingui itaque potest inter animam et animum siue mentem, subtilissimam eius partem; ita tamen, in qua corporis parte haeret animus, cohaeret animae, eiusque portioni eadem in parte coëxistenti, vt coniunctus ei indiuidue sit, vnamque naturam cum ea conficiat: suam tamen naturam semper tuetur ac retinet, vt eius proprium sit cogitare, animi vero affectus subire, vtcunque propter cohaesionem anima cogitare, et affici animus videatur. Ita emendabat Epicurus, quae post Pythagoram, Platonem, aliosque qui ex anima mundi mentem hominis decerptam putabant, Stoici de discrimine inter mentem et animam dixere. Derisa enim et reiecta mundi anima, cum principium mere spirituale admitteret nullum, et tamen inter sensum et rationem esset discrimen, in particularum tenuitate et mobilitate totum illud, quod differrent, ponebat, id quod prolixe exsequitur LVCRETIVS [a].

CXXVII. Animi rationalisue partis sedes assignari alia non potest, quam media regio pectoris. Id enim produnt quos in pectore persentiscimus, metus laetitiaeque affectus, et quoscunque alios pendere a cogitante animo experimur [b].

CXXVIII. Animus non alia ratione cogitat, quam oculi vident, nempe per simulacra. Praeter ea enim quae incurrentia in oculum ipsum ad visionem mouent, vagari oportet per aërem innumera alia longe tenuiora, eaque seu derepta e corporibus, seu in ipso aëre formata, quae per ipsum corpus penetrantia, et accommodata animi texturae, vbi ad illum pertigerint, ipsum ad cogitandum moueant [c]. Mirabilem hanc de natura idearum hypothesin variis solutionibus problematum, quae circa eam moueri poterant, ornat LVCRETIVS [d]. Esse vero eam a Democrito, ex supra dictis notum est.

CXXIX. Duo affectus praecipui sunt, voluptas, familiaris et accommodata animo, et dolor siue molestia, aliena hominis animo et incommoda; par est vtrumque excitari non modo in ipso pectore, sed in partibus etiam

x) Conf. WILLISIVS de anima brutorum, in compendio, I. IAC. SCHEVCHZERVS Phys. P. I. c. II. p. 80 seqq.

y) LVCRET. L. III. v. 94. 104.

z) ibid. v. 180. 187.

a) Lib. III. v. 422 seqq.

b) ib. v. 400.

c) PLVT. de placit. L. IV. c. 8. CICERO de fin. L. I c. 6.

d) Lib. IV. v. 728. Democriteum hoc esse, ex supra dictis liquet.

etiam aliis, in quibus dum a ſtatu naturali dimouentur, excitatur dolor, cum in eundem ſtatum reſtituuntur, voluptas [e].

CXXX. Si poſſent quidem partes omnes in naturali ſtatu manere, tunc aut nullus eſſet affectus, aut ſi eſſet aliquis, is dicendus eſſet voluptas, propter placidum et tranquillum ſtatum: at quia vel propter continuam principiorum motionem in animalis corpore, vel propter motionem, quae eſt in rebus circumſtantibus, quaedam admouentur, quae immutent, ſubuertant, ſecernant, efficitur dolor, ac ſimul, quod alienus ſit, auerſatio ſeu fuga, quae mali nomine venit. Subinde autem inſequitur cupiditas exemtionis a dolore, atque adeo rei, a qua abigatur, quaeque idcirco boni nomen obtineat, ac tum, cum dolor eximitur, et fit in naturalem ſtatum reductio, ipſa excitatur concomitaturque voluptas, quae non eſſet futura, niſi ſpecies quaedam doloris antecederet [f].

CXXXI. Sunt ergo quatuor generales animi affectus, dolor et voluptas, vt extremi, fuga et cupiditas, vt interiecti. Ceteri iſtorum ſunt ſpecies, ac opinione intercedente fiunt [g], et poſſunt potiſſimum ad cupiditatem fugamque referri. Fundamenta haec aſſertionum ternio offert totius philoſophiae moralis Epicuri, ad hanc enim mentis voluptatem et indolentiam cuncta reduxit.

CXXXII. Quia voluptas in boni fruitione eſt, dolor in perpeſſione mali, ideo illa quidem cum quadam animi effuſione ac relaxatione fit, iſte non ſine contractione demiſſioneque illius, ideoque anima ſeſe dilatat, vt bonum admittat in ſe, comprimit, ne admittat malum [h].

CXXXIII. Variant vero in animalibus, etiam in hominibus affectus, et ad eos procliuitas, prout vel ex igneo, vel ex flatuoſo, vel ex aëreo principio participantiorem habent animam [i].

CXXXIV. Facultas loco motiua exiſtit ex eo, quod ſimulacra animum percellunt et mouent, animi imaginatio voluntatem excitat feritque ea parte, qua ipſi iunctus eſt: iſta vero pars totam pulſat animam toto corpore diſſitam, ſicque tota hominis moles ſenſim protruditur ac mouetur [k].

CXXXV. Creatur ſomnus, cum animae partes per totam corporis concretionem diffuſae aut cohibentur, aut diſtrahuntur, aut nonnulla etiam corpora, ſiue ab aëre, ſiue a cibo in diſperſas incidunt, quae partim ipſas a corpore abigunt, partim intro contrudunt [l]; quo corpus fulcro ſuo deſtitutum langueſcit, et non amplius eſt ſenſus, quia anima intus eſt oppreſſa, et quaſi ſepulta [m].

CXXXVI. Inſomnia ideo contingunt, quia vagantur vbique continuo innumerabilium rerum ſimulacra, quae in corpus penetrare, animumque ad cogitandum res, quorum ſunt ſimulacra, excitare queunt. Id vero cum

e) LAERT. L. X. ſ. 34. 139.

f) ib. GASSEND. ad h. l. p. 138. LVCRET. L. IV. v. 856 ſeqq.

g) Hinc affectus vel naturales vel opinione orti; illi neceſſarii, hi minime, LAERT. L. X. ſ. 127.

h) Conf. GASSEND. l. c. p. 530.

i) LVCRET. L. III. v. 289 ſeqq. pathologiam hanc Epicuream neruoſe repetiit CHRIST. THOMASIVS in praxi ethices c. II. §. 21. p. 51 ſeqq. ed. Germ.

k) LVCRET. L. IV. v. 879 ſeqq.

l) ibid. v. 914.

m) ibid. v. 758 ſeqq. 959 ſeqq.

cum etiam per ſomnum fiat, inde dormiendo non minus, quam vigilando, videre ea putamus: et quia eorum, quae interdiu cogitamus, ob factam recens impreſſionem in animo patentes viae relictae ſunt, eaque ipſa ſimulacra in ſomno quoque animum ſubeunt, ideo ſomniamus maxime, quorum uſu et ſtudio interdiu maxime detinemur.

CXXXVII. Mors nihil eſt aliud, quam priuatio ſenſus propter exceſſum animae [n].

CXXXVIII. Corpore exſoluto anima ipſa diſſipatur, neque habet amplius easdem facultates, neque mouetur amplius, neque obtinet adeo ſenſum; quia iisdem motibus amplius non vtitur, nec amplius eodem in compoſito ineſt. Fit vero iſta diſſipatio non in nihilum, ſed in principia corpuſculaue, ex quibus eius textura eſt [o].

CXXXIX. Itaque ſicut anima ante generationem non fuit, ita neque poſt mortem erit, nec mali quid vel aegri ſentiet, cum non amplius erit ſenſus [p].

CXL. Fit ex eo, vt reputare liceat, vanos eſſe inferorum metus, quaeque de inferis traduntur, fabulae ſunt, et ſi vsquam ſunt, in vita hac ſunt propter hominum deprauatos mores [q].

CXLI. Sublimium res ideo cognoſcendae ſunt, vt ſtatus mentis imperturbatus ac perſuaſio non vacillans ſeruetur; adeoque cogitandum, pluribus modis id fieri, quod in rebus iſtis eſſe dicitur, nec vno modo ſe habere neceſſario [r]. Aſylum hoc non ignorantiae tantum, ſed et impietatis eſſe, quod ſupra iam tetigimus, recte dixeris. Non enim veras tantum rerum cauſas inquirendi ſtudio priuat, ſed et omnem numinis metum tollit.

CXLII. Sidera ſubſtantiae videntur eſſe igneae ac prae ceteris ipſe ſol, cuius calor ſenſu clare probatur. Rationes modosque explicandi varios adhibet, vt v. g. ſint diſci vitrei, qui lucida corpuſcula reflectunt, vel vt ſint nubes illuſtratae, vel quædam ſcaphidia parte ſui caua continentia ignem, laternae inſtar metallique igniti: vel vt candentes laminae et quaſi lapides [s].

CXLIII. Fieri poteſt, vt ſol nihil aliud ſit, quam glebulentum quoddam ſpiſſamentum, quod pumicis ſpongiaeque inſtar, creberrimis poris meatibusque peruium ſplendorem per ipſos, ex igne intus contento, eiaculetur [t].

CXLIV. Sidera vero nec animata ſunt, nec Dii [u]. In Stoicos hoc dictum.

CXLV. Sidera vel inerrantia ſunt, quae et ſitum et viam eandem ab ortu in occaſum tenent, vel errantia, vnde planetae dicuntur, quae neque inter ſe neque cum aliis eundem ſitum ſeruant, et ſuos circuitus nunc magis ad boream, nunc magis ad auſtrum perficiunt, id quod factum neceſſitate ab initio aſtra in orbem mouente [x].

CXLVI.

n) LAERT. L. X. ſ. 65.

o) ibid. ORIG. philoſophum, c. XXII, p. 153. LVCRET. L. III. v. 507. Oppugnauit hoc dogma GASSEND. Phil. Ep. c. P. II. p. 29. conf. BVDDEVS theſ. de atheiſmo p. 558 ſeqq.

p) LVCRET. L. III. v. 844.

q) ibid. v. 991 ſeqq.

r) LAERT. L. X. ſ. 85.

s) PLVT. plac. phil. L. II. c. 13. 20. STOBAEVS eclog. phyſ. p. 53. 55.

t) PLVT. l. c. STOB. l. c. p. 56.

u) LVCRET. v. 146. PLVT. adu. Colot. CIC. de N. D. L. I. c. 10. L. II. c. 17.

x) LAERT. L. X. ſ. 113.

CXLVI. Magnitudo ſiderum conſiderari poteſt, vel ſecundum nos, vel ſecundum ſe. Et ſecundum nos (optice dicimus) ea tanta eſt, quanta apparet, ſenſus enim non fallitur; ſpectata vero ſecundum ſe (phyſice) poteſt ea eſſe aut paulo maior, aut paulo minor, aut praeciſe quanta videtur[y].

CXLVII. Figura ſiderum nobis quidem orbicularis apparet, poteſt tamen eſſe globoſa, et laminae inſtar plana, atque adeo ſidera poſſunt eſſe vel diſci, vel cylindri, vel quaſi coni, vel turbines, vel quaſi claui quidam infixi: haec enim omnia quandam habent cum rebus apparentibus conſonantiam[z].

CXLVIII. Siderum motus poteſt fieri, aut toto coelo, cui vel vnum, vel plura inſint, circumducto, vt clauorum coelo infixorum; aut coelo tanquam vel fluido vel peruio meatibus ſtante. iis vero intra ipſum per ſe circumductis. Valde in rationibus huius argumenti exponendis fluctuat Epicurus, et eo non multum certior LVCRETIVS[a], ſatis prodentes ab experientia legumque naturalium notitia fuiſſe ſe imparatiſſimos. Fatentur enim[b], pronuntiare velle ſimpliciter in his rebus aliquid, eos decere, qui magnificum et portentoſum aliquid coram multitudine oſtentare affectant.

CXLIX. Ortus et occaſus ſolis, lunae et reliquorum ſiderum contingere poſſunt, vel per apparitionem ſupra, et occultationem infra; aut per accenſionem in regione orientis et extinctionem factam in regione occidentis; aut per renouatam quotidie productionem, certis ignibus confluentibus. Nihil enim eſt, ex rebus apparentibus, quod his repugnet[c].

CL. Sol quaſi fons eſt in quem confluunt vndique ſemina caloris, vt ſubinde ex ipſo, quaſi ex vno capite et calor et lux quoquouerſum redundet. Sed et aër a ſole diffuſa luce poteſt accendi, vt ex vna ſcintilla ſegetis incendium[d].

CLI. Ad cetera aſtra quod ſpectat, et lunam ipſam maxime, poteſt fieri, vt, quam praeferunt lucem, a ſe ipſis habeant, fieri etiam poteſt, vt a ſole mutuentur: nihil enim apparentium vtriuis obſtat opinioni[e].

CLII. Siderum eclipſes pluribus modis poſſunt contingere: Vel quod corpus aliquod opacum ſe illis obiiciat, ac eorum lumine terram ſecludat; vel quod per loca igni infeſta tranſeant, extinctionemque lucis patiantur, quousque, vbi illa praeterierint, ipſam recreent, recuperentque[f].

CLIII. Poſſunt quidem ſidera tempeſtates praeſignificare, ſed non, tanquam cauſae, eas efficere, vt hirundines ver non faciunt, ſed indicant[g].

CLIV. Cometae gigni poſſunt, vel quod certis temporibus ignis in ſublimibus locis ſuccendatur, et ad tempus aliquod nutriatur, vel quod per varias vices coelum motionem quandam propriam, qua parte nobis imminet, ſubeat, adeo vt aſtra huiusmodi manifeſtari compellantur[h].

CLV.

y) ib. ſ. 91. GASSEND. ad h. l. p. 726.
z) PLVT. l. c. L. II. c. 22.
a) Lib. V. v. 510 ſeqq.
b) LAERT. L. X. ſ. 114.
c) ib. ſ. 92. LVCRET. L. V. v. 659. ſeduxit ad inania haec ſomnia Epicurum figura terrae, quam in diſci formam planam putauit.
d) LVCRET. L. V. v. 592 ſeqq.
e) LAERT. ſ. 94.
f) ib. ſ. 96. LVCRET. L. V. v. 750.
g) LAERT. ſ. 98.
h) ibid. ſ. 111.

CLV. Nubes generari possunt quapiam quasi cumulatione aëris compellentibus ipsum ventis, adeo, vt nubes nihil sit, nisi aëris incrassamentum. Deinde atomorum inuicem cohaerentium implexione, quae in paruas primum nubium moleculas, mox in maiores et tum in maximas moles congregantur. Possunt tamen nubes etiam gigni collectione effluxionum, exhalationumue e terra et aqua eductarum sursumque euectarum: immo multis etiam aliis modis [i].

CLVI. Ventus potest gigni dum vel atomi idoneis locis prosiliunt ac vehementiore effusione per aërem transuolant, vel aër aut halitus e terra, et aquis exspiratis aut sole superne incumbente impellitur et agitatur [k].

CLVII. Fulmina videntur fieri ex multiplici flatuum, corpusculis igneis turgentium intra nubium moles conglomeratione, et euolutione accensioneque valida et effractione nubis ab igne in verticem acto et in loca inferiora valide exploso [l].

CLVIII. Pluuia potest ex nubibus fieri, aut dum rariores existentes vrgente seu vento seu incubitu proprio comprimuntur, et in guttas coalescunt, aut dum existentes densiores vi caloris aut venti rarescunt, ac liquefactae decidunt stillatim: siquidem semina aquae continentur in nubibus [m].

CLIX. Grando generatur, aut cum validior est congelatio prae constitutione venti frigidi, quae vrgeat nubium stillicidia: aut cum gelata moles in partes dehiscit, et moderata liquefactione stillae aquosae rimis insinuatae tum molis interruptionem, tum compressionem partium, et totius compaginis diffractionem ad hoc efficiunt, vt partes per se singulae compactae subsistant, fragminumque aceruum constituant, rotunditatem vero ex rescissis vndique angulis prae casus prolixitate nanciscantur [n].

CLX. Creatur iris aut quod aër humescens aduerso solis splendore refulgeat, aut quod ea sit specialis natura tum lucis, tum aëris, vt huiusmodi colorum species exprimat, siue omnes, siue vnicam, a qua deinceps resplendescente partes confines aëris talem colorationem subeant [o].

CLXI. Pestilentia tum praesertim creatur, cum terra intempestiuis pluuiis ardoribusque putrorem est nacta, isque halitus ex ea consurgit, qui inficit aërem et in homines et animalia grassatur [p].

Theologia Epicuri.

§. XII. Referebant eo, quo viuebat Epicurus, tempore plerique philosophi ad physiologiam doctrinam de Deo, quem inter causas recte numerabant, et de eo, prout systemata sua patiebantur, magis vel minus recte differebant. Aliter Epicurus, in hoc quoque palmario philosophiae argumento a reliquis diuortium facturus. Is cum semel constituisset, praeter corpora et inane esse nihil [q], de Deo aliam non sibi fingere notionem poterat,

i) ibid. f. 99. LVCRET. L. VI. v. 450 seqq.

k) LAERT. L. X. f. 100. et hoc a Democrito acceptum Epicuro, vid. SENECA Qq. nat. L. V. c. 2.

l) LAERT. f. 100. LVCRET. L VI v. 218.

m) LAERT. f. 99. LVCRET. l. c. v. 498.

n) ib. f. 106. PLVT. l. c. L. II. c. 4.

o) ibid. f. 109.

p) LVCRET. L. VI. v. 1091.

q) Causam cur Deum, praeter materiam, esse negauerit Epicurus, hariolari hanc licet: Reiiciebat is principia inuisibilia, quorum nobis fidem sensus non faciunt, eaque pro nugis venditabat, vt ex episto-

rat, quam quae corpoream quandam etſi ipſa quarta illa animae natura longe ſuperiorem et ſubtiliorem conditionem inuolueret. Quam naturam diuinam etſi cogitare et velle poſſe aſſerendum erat, cum id faceret animus, non tamen id ſine cura et labore fieri a natura corporea par erat. Aſt conditionem eam demum vere beatam reputabat, quae omni cura et labore vacua, in ſumma indolentia et tranquillitate viueret, hincque concludebat, duplici principio, phyſico nempe et morali, nixus, numen a rerum natura vel ordinanda et ornanda, vel conſeruanda gubernandaque prorſus eximendum eſſe. Ita vero et ab omni metu ſuperorum, quo animi beatitatem et quietem turbari putabat, homines liberari poſſe credebat, id quod in antecedentibus iam tetigimus. Eiecta itaque theologia ex phyſiologiae ſuae ſyſtemate, cauſam materialem et efficientem vna ſede collocabat, nempe in atomis. Ne vero de Diis ſiluiſſe plane videretur, quod et anticipata, quam hominibus ineſſe negare nequibat, notio videbatur interdicere, et religionis ratio habenda poſcebat, mentem ſuam de Diis ita explicuit, vt haud paucis dicis tantum gratia eam prodidiſſe, interque Numinis hoſtes numerandus videretur [r], aliis mitius de eo ſentientibus [s]. Nos ipſum de hoc argumento differentem audiemus:

I. Non videtur in controuerſiam vertendum, eſſe in vniuerſo naturam diuinam, quod Deorum notionem in animis impreſſerit ipſa natura.

II. Quae eſt enim omnino gens, aut quodnam genus hominum, quod non habeat ſine doctrina anticipationem aliquam Deorum? Quamobrem cum non inſtituto aliquo, aut more, aut lege ſit opinio conſtituta, maneatque ad vnum omnium firma conſenſio, intelligi neceſſe eſt, eſſe Deos; quoniam inſitas eorum, vel potius, innatas cognitiones habemus: de quo autem omnium natura conſentit, id verum eſſe, neceſſe eſt. Eſſe itaque Deos confitendum eſt. Deſcripſimus palmarium Epicuri pro diuinae naturae exiſtentia argumentum luculentis CICERONIS [t] verbis, vt inde vis eius intelligi queat. Noſtris enim temporibus de eius auctoritate valde diſputatum eſt, magnis viris [u] illud duplici ex ratione reiicientibus, nempe quod nec

epiſtola ad Pythoclem et ratis ſententiis patet, imprimis vero ita Stoicos confodiebat. Cum itaque ſenſus iudices conſtituiſſet, cuncta ad naturas corporeas reduci neceſſarium erat. Huic quidem opponebat incorporeum, ſed quod nihil ſubſtantiae eſſet, ſed inane. Ex quibus ſequebatur, Deum inter cauſas rerum naturalium efficientes numerandum non eſſe: immo et inde diis natura corporea adſcribenda, ſed talis, quae iis competeret, de qua in ſequentibus.

r) Adeo peruulgatum hoc eſt, vt Epicureus et atheus eodem infamiae ſenſu dicantur vid. LVCIAN. in Pſeudomant. T. I. p. m. 561. 569. conf. CICERO de N. D. L. I. c. 30. aliique nominati a GASSENDO de vit. Epic. L. IV c. 1. p. m. 107. Patres imprimis eccleſiae vehementer eo nomine illum culparunt, quorum loca vid. apud BALTVM iugement des SS. Peres ſur la morale des payens c. 6. p. 38 ſeqq. et REIMMANNVM Hiſt. atheiſmi c. XXIX. §. 2. p. 196. Hos ſecuti recentiores plurimi, interque eos maxime SAMVEL PARCKERVS de Deo diſp. I. ſ. 16. p. 40. diſp. III. ſ. 3. p. 226. BVDDEVS theſ. de ath. c. I. §. 19. p. 66. Hiſt. Eccl. V. T. T. II. p. 1081. CLERIC. Hiſt. eccl. N. T. Prol. ſect. II. c. 5. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syſt. int. c. II. §. 2. p. 71. aliique nominati HEVMANNO act. philoſ. Vol. II p. 650. et REIMMANNO l. c.

s) Ita praecipue GASSENDVS l. c. L. IV. c. I ſeqq. IAC. RONDELLVS in vita Epic. cel. STOLLIVS diſſ. an Epic. prouidentiam Dei negauerit. IO. CONR. SCHWARZ. iudic. de recondita Epicuri theologia conf. REIMMANN. l. c.

t) De N. D. L. I. c. 17.

u) LOCK. de intellectu human. L. I. c. 3. BAYLE contin. des penſées ſur les Com. c. 113. T. IV. Rep. c. 11. 12. Dict. T. III. art. Lery not. H. p. 94.

nec sequi putant, omnes homines credunt DEVM, ergo Deus est; et certum esse contendunt, esse nationes plane atheas. Quam quidem controversiam a nostro scopo alienam hic non tangimus, monemus tamen, Epicurum vtrique difficultati satis occurrisse; nam consensum hunc humani generis ex anticipata notione, id est, ea idea de Deo, quam omnes homines antecedenter ad institutum, mores, legem, religionisque praecepta habent, deriuauit, cumque naturali inclinatione tot a se modis alias dissentientes homines in hac notione consentiant, inde conclusit, innatam cognitionem hanc esse, non quidem actu, naturali tamen propensione mentibus impressa, qua ratione argumentum satis firmum esse, nemo negauerit, praeiudicio non imbutus [w]. Deinde recte ad experientiam prouocat, testantem non esse gentem, quae non habeat sine doctrina aliquam anticipationem de Deo. Hoc enim praecipue considerandum esse in hac controuersia, non satis attenderunt viri doctissimi, qui totas gentes atheas dari, veterum et recentiorum etiam testimoniis euincere conati sunt. Vt enim de sublesta plerorumque, qui adducuntur, testium, qui vel non potuere, vel noluerunt veritatem dicere, et leui brachio in examinandis totarum gentium religionibus versati sunt, fide sileamus, hoc imprimis argumentum euertit, non esse quaestionem vel de vita ab omni cultu Deorum aliena, quo sensu plerique veterum, in testimonium adducti gentes etiam immeritas, atheas dixere, vel de doctrina et religione Dei cultum profitente, vtrumque enim largiri hactenus possumus, sed, quod recte Cicero habet, de anticipata ante doctrinam omnem notione Dei, quae mentibus impressa est, quam plane iis gentibus non inesse, nemo hactenus dedit probatum [x].

III. Videri quidem possunt homines, cum coeli rationes et varia annorum tempora verti redireque certo ordine cernerent, neque id possent, quibus id caussis efficeretur, cognoscere, id sibi perfugium habuisse, vt Diis omnia tribuerent, facerentque eorum nutu omnia flecti, ac simul in coelo ipsos collocarent, quod reuolui in coelo solem, lunam, ac stellas conspicerent: at quomodo ista Diis attribuissent, nisi prius, esse Deos, cognouissent. Ita anticipatam Dei notionem ex Epicuri mente demonstrat LVCRETIVS [y], qui vero recte intelligendus est. Non enim ita concludit poeta: quia homines ex ordine motuque coeli atque siderum concluserunt, esse Deos, ideo notio eius vera est: hoc enim idem esset, ac dicere, esse praeiudicium id hominum, quos hunc in modum falso de sublimibus rebus fortuito atomorum motu et natura ita congestis motisque credere, ipse statuebat. Sed supponit Lucretius verissimum Epicuri canonem, de nulla re cogitari, vel eam affirmari negarique posse, sine anticipata aliqua notio-

w) Videndi quos laudat FABRIC. Syll. script. de V. R. C. c. VIII. p. 310. add. BVDDEVS theol. mor. P. I. c. 2. §. 5. et celeberrimi FEVRLINI luculenta diss. de modo probandi Deum ex consensu gentium.

x) Conf. CICERO Tusc. Qq. L. I. c. 13. de legib. L. I. c. 8.

y) Lib. V. v. 1182. SEXT. EMPIR. adu. mathem. L. IX. f. 26.

notione. Cum vero homines motui ſiderum ordinato Deos praefecerint, neceſſe eſſe, ait, vt habuerint prius, quam ita rationes ſubducerent, talem de Diis anticipatam notionem, eaque idea ipſis fuerit connata. Idem de omni apud gentes omnes cultu diuino valet, ad quem non fuiſſent delati, niſi prius naturali diſpoſitione et inclinatione permoti crediidiſſent, eſſe diuinam in vniuerſo naturam. Quod an ſatis recte concludat [z], alibi diſceptandum eſt.

IV. Forſan habuere hanc homines notitiam ex ſomniorum viſis. Potuere certe, magnis quibusdam et humana forma incurrentibus per ſomnium imaginibus, exiſtimare, eſſe reuera aliquos huiusmodi humana forma Deos; et cum vigilando meminiſſent, eas ſibi apparuiſſe, cogitare, oportere extare alicubi eiusmodi naturas, quae et ſenſus capaces eſſent, quod membra mouere, vocesque emittere cernebant; et immortales eſſent, propter magnitudinem, et conſtantiam earum imaginum; et beatae forent, quod neque mortem timerent, neque vllum ex iis, quae efficerent, caperent laborem. Ita Epicuri de iſtius innatae Deorum notitiae origine mentem explicant LVCRETIVS [a] et SEXTVS EMPIRICVS [b], ſatis miſerabili ratiocinio vtentis, ſed ad quod philoſophiae ipſius principia eum deducebant. Cum enim non alium notionum in anima extantium modum agnoſceret, quam qui fit imprimendo ſimulacra ex rebus effluentia, vel in aëre vagantia, neceſſario ad has ineptias ei deueniendum erat, quae tam miſere cohaerent. Non enim cogitauit, effluere ſimulacra a Diis non poſſe, cum non ſint ex atomis compoſiti, nec moleculis iſtis atomorum conſtent: nec recordatus eſt, quod alibi monuit [c], vulgus decipi in opinione de Diis: ita enim et in inſomniis homines decipi poſſe ſequitur. Grauem hanc ob rem dicam Epicuro ſcripſit SAM. PARCKERVS [d]. Ceterum et hoc argumentum Epicuro CICERO [e] tribuit, potuiſſe homines ratiocinando illa ἰσονομία vel aequabili tributione vti, qua efficitur, ſi mortalium tanta multitudo ſit, eſſe immortalium non minorem; et ſi quae interimant, innumerabilia ſint, etiam ea, quae conſeruent, infinita eſſe debere.

V. Communem hanc notitiam conſulentes intelligimus, eſſe Deos ſubſtantias aeternas et beatas, nec ſine immortalitate et beatitate Dii concipi poſſunt.

VI. Quod vero aeternum beatumque eſt, id nec habet negotii quicquam, nec exhibet alteri [f].

Prouidentia diuina an Epicuro negata?

VII. Hoc admiſſo ſequitur, nec mundi condendi nec regendi cura tangi Deos poſſe, nec eſſe vllum eorum laborem circa hunc mundum; hoc enim ſummae qua fruuntur, beatitudini prorſus repugnat. Sequi hanc negatae diuinae prouidentiae aſſertionem, ex conceptu de Deo Epicureo, et tota ratione ſyſtematis phyſiologici Epicurei manifeſtum eſt: in eo enim Deos

z) Conf. laudati FABRIC. l. c. c. VII. p. 287 ſeqq.
a) ib. v. 1168 ſeqq.
b) l. c. ſ. 25. conf. GASSENDVS ad LAERT. L. X. p. 42.
c) Apud LAERT. L. X. ſ. 123.
d) l. c. p. 41.
e) l. c. c. 19.
f) ibid.

Deos prorſus exulare, cunctaque ad atomorum motum et declinationem redire, manifeſtum ſupra fecimus. Vnde vehementer veteribus et recentioribus vapulat Epicurus, quod hoc hominibus eripuerit ſolatium, curare Deum res humanas[g]. Interceſſere tamen pro Epicuro viri duo doctiſſimi et veteris doctrinae apprime gnari, IACOBVS RONDELLVS[h] et GOTTL. STOLLIVS[i], quorum vterque, diuerſis licet argumentis vſus contendit, non negatam fuiſſe ab Epicuro diuinam prouidentiam omnem. Et eruditus quidem vitae Epicuricae auctor, ita pro Epicuro dicit, vt contendat, remouiſſe quidem Gargettium ſenem a mundi ornatu, motu ſiderum, tempeſtatum vicibus, reliquisque rebus ſublimibus concurſum diuinae prouidentiae, cum tantas acceperint vires, vt conſtare ſua virtute queant: non vero ſuſtuliſſe diuinae pronoeae influxum in res hominum, LVCRETIO[k] enim teſte, ſtatuiſſe, vim quandam abditam naturae, qua caſus etiam maximi regantur. Recte his opponitur, non certum tantum eſſe, in meteoris motum, et conuerſionem, et defectum, ortumque et occaſum, et his ſimilia nullo miniſterio fieri, neque vllius ordinatione, et imperio, qui omnem ſimul beatitudinem et immortalitatem habeat, Epicurum ſtatuiſſe, cuius haec ipſius verba ſunt[l]; ſed et ex illo, quod mox addit: *beatitati non conuenire negotia, et curas, et iras, et gratias, ſed ob infirmitatem, ac timorem et indigentiam proximorum iſta fieri*, ſequi, repugnare diuinae naturae, vt curam hominum ſuſpiciat, vel gratiae poenaeue vllum reſpectum foueat, id quod omnem neceſſario prouidentiam tollit. Hoc nec ipſe negauit Epicurus, nec veteres vnanimi aliter teſtantur ore, pulchreque vidit Epicuri patronus GASSENDVS[m], qui impietatem hominis profligauit. Nec vis abdita Lucretii diuina prouidentia eſt, ſed opinio vulgi ab eo exponitur, quod, cum illuſtres ruinas et mirabiles in mundo caſus et mutationes videt, nec in eorum cauſas penetrat, vim eiusmodi abditam arguit. Hanc vero vim abditam reuera in ſchola Epicuri nihil aliud eſſe, quam perpetuum acceſſum, et deceſſum atomorum, mutationemque et alterationem molecularum ex iis compoſitarum, quibus res conſtant, alibi ſatis luculenter is prodidit, et ſupra quoque a nobis demonſtratum eſt. Aliter, et ſubtilius rationes inſtruit cl. STOLLIVS: Is non monet modo, quod de Ionicis Parckerus contendit, non negaſſe Epicurum cauſam efficientem, ſed ſuppoſuiſſe, et de cauſa tantum materiali, vt decet phyſicum, diſſeruiſſe, ſed ad STOBAEVM[n] quoque prouocat, hanc Epicuro ſententiam tribuentem: *Gratias agere concedet naturae beatae, quod neceſſaria inuentu facilia effecerit, inuentu vero difficilia non neceſſaria.* Beatam vero naturam Epicuro Deum eſſe. Diſputare quoque Philumenarim, apud AMBROSIVM[o], qui ex ſectatoribus eius fuit, voluptatem in homine Deo auctore

g) Conf. FABRIC. l. c. c. IV. p. 366. BAYLE l. c. not. G. p. 377.

h) loco ſupra laudato.

i) Diſſ. ſupra citata, et Hiſtor. phil. mor. gentil. ſ. III. p. 195.

k) Lib. V. v. 1233.

l) Apud LAERT L. X. ſ. 76.

m) Syntagm p[illegible]. Epic. p. 13 ſeqq.

n) Serm XXXIX. p. 137.

o) Epiſt 82. [illegible] ben.

auctore creatam esse; id vero sine consilio ordinato et statuto fieri non potuisse. Idem euincere contendit vir doctus, loco Epicuri apud LAERTIVM[p], qui, (licet corruptus sit[q],) innuit, poenas malos sequi, praemia a Deo bonos: in eadem porro illum epistola Deum fortunae opponere; Auctorem porro *historiae philosophiae* GALENO tributae, asserere, conuenire in eo Epicuro cum Stoicis, quod molestiam nullam nec sentiat diuina natura nec creet, sed bona quaelibet communicet. Putat itaque eruditus Epicuri hyperaspistes, concessisse philosophum prouidentiam generalem, eam tamen in producenda tantum anima bruta, mundi rectrice manifestatam ponendo, sic animae mundi, quam Stoici asserebant rationali oppofuisse, inde vero Stoicos occasionem sumsisse Epicurum negatae omnis prouidentiae diuinae accusandi. Nos haec non sine eruditione et veritatis colore dicta esse concedimus, cum veritate vero concordare valde dubitamus. Nam Stobaei testimonium et incertum est, vtrum Epicuro recte tribuatur nec ne, ipso viro docto dubitante[r]: et non liquet ex obscuro loco, quid in eo beata natura significet; et annon coeca illa et fortuita, quae omnia finxit, dispositio atomorum intelligatur: certe an ab Epicuro dictum hoc sit, vel ab alio, nondum definitum est. Ionicorum vero exemplum ad Epicuri defensionem non quadrat; licet enim systemati Ionico, vt fecit, Anaxagoras, causam efficientem supremam præfigere, Epicureo non licet, in quo efficiens et materialis causa coincidunt[s], quodque a naturae beatae conditione mundi productionem et conseruationem remouet, vt ex *prima ratarum* Epicuri *sententiarum* est manifestissimum. Patet etiam ex *epistola* eius *ad Herodotum*, omnem omnino prouidentiam rerum in mundo gestarum, beatis Deorum naturis eum denegare, non vero tantum particularem. Philumenaris vero, qui Philomarus quoque in quibusdam codicibus dicitur, testimonium eo minus ponderis habet, quo magis nec ipsa eius verba supersunt, nec satis constat, vtrum vel Ambrosius recte eius sententiam ceperit, vel Philumenaris magistri mentem assecutus fuerit, quam contrariam prorsus esse, vel ex eo constat, quod ipso Epicuro teste[t] *non fatum vel prouidentia domina est omnium, sed quaedam nos a fortuna habemus, quaedam a nobis, ea autem Dominatu carent.* Id quod etiam manifestum facit, ea, quae de poenis ac praemiis dicuntur apud Laërtium κατ᾽ ἄνθρωπον et ex mente vulgi disputari, ostendique, tolerabiliores esse has fabulas, quae speciem excusationis tamen obtendant in honorem Deorum, quam necessitatem physicorum. Nec ad testimonium auctoris *historiae philosophicae* magnopere attendendum est quod contrarium esse systemati Epicureo quilibet videt. Suspicamurque, et Philumenarim illum, et auctorem *historiae philosophicae* ex eo genere fuisse, qui, vt omnes inter se sectas conciliarent, quadrata miscere rotundis non erubuerunt, et systema Epicuri fortuitum vno ire iugo cum Stoica mundi anima coëgerunt. Nec enim animam mundi, nec

p) Lib. X. s. 134.
q) Vid. viri docti ad h. l.
r) Hist. phil. mor. gent. §. III. p. 198.
s) Et quidem necessario, quia atomis causa actiua inest, eaque cum passiua vna sede moratur, vti supra demonstratum.
t) LAERT. L. X. s. 133.

nec brutam aliquam quae naturae insit, animam Epicurus agnouit, sed atomis et inani, siue fortuito corpusculorum in infinito vacuo motu omnia comprehendit, quae in mundo geruntur, quod satis prodit, istos Pseudo-Epicureos, modo genuina eorum est sententia, Epicuri doctrinam adulterasse, quae ratio veterum systemata corripiendi eo tempore, quo ista historia philosophica scripta est, valde inualuit.

VIII. Quod si nulla rerum huius mundi cura Dii tanguntur; intelligitur inde etiam, a beata immortalique natura et iram et gratiam segregari, quibus remotis nullus a superis impendit metus [u].

IX. Sed et hoc inde sequitur, vaticinia et diuinationes nullas esse, sed vel imaginationis fallacia vel hominum edi fraude [x].

X. Etsi vero influxum in res naturales habere Deos credi non potest, et ita a superstitione homines liberandi sunt: praestans tamen Deorum natura pietate coli debet, cum et aeterna sit, et beatissima. Habet enim venerationem iustam quicquid excellit, licet metus omnis ab ira atque vi Deorum pulsus sit [y].

XI. De forma Deorum partim natura nos admonet, partim ratio docet. Nam a natura habemus omnes omnium gentium speciem nullam aliam, nisi humanam Deorum; et hoc ipsa ratio confirmat et declarat. Nam cum praestantissimam naturam, vel quia beata est, vel quia sempiterna conuenire videatur, eandem esse pulcherrimam; quae compositio membrorum, quae conformatio lineamentorum, quae figura, quae species humana potest esse pulchrior?

XII. Quod si omnium animantium formam vincit hominum figura, Deus autem animans est; ea figura profecto est, quæ pulcherrima sit omnium. Quoniamque Deos beatissimos esse constat, beatus autem esse sine virtute nemo potest, nec virtus sine ratione constare, nec ratio vsquam inesse, nisi in hominis figura, hominis esse specie Deos confitendum est.

XIII. Cum vero Deos esse hominis animantisque specie dicimus, tale ipsis propterea, quale vulgo est hominum animantiumque, corpus non tribuitur. Non enim est quidem Deus res plane incorporea, careat enim sensu necesse est, careat prudentia, careat voluptate, quae omnia vna cum Deorum notione comprehendimus: at non ideo tamen crassum corpus est, immo neque etiam quam potest subtilissimum ex atomis coagmentari: sed omnino est corpus sui generis, quod sane non sensu, sed mente cernatur, nec soliditate quadam, nec ad numerum, sed imaginibus, similitudine et transitione perceptis, quodque comparatum ad ea, quae vulgo occurrunt, appellanturque corpora, dici possit, esse non corpus, sed quasi corpus, non sanguinem, sed quasi sanguinem habere.

XIV.

u) CICERO l. c. c. 17.

x) Dictum hac de re §. praecedente.

y) CICERO l. c. GASSEND. vit. Epic. L. IV. c. 3. p. 112 seq. c. 4. p. 120. BAYLE l. c. not. G.

XIV. Neque eſt hoc qualecunque corpus coagmentatum ex atomis, quoniam ſempiternum alioquin non foret, et ex ipſo ortu conſequeretur interitus, ex concretione diſſipatio, ſicque non eſſet ſempiternum. Adeoque peculiaris natura eſt, quae et inconcreta eſt, et ob tenuitatem attingi plagamque accipere non poteſt. Deſcribenda erat tota Epicureae theologiae ſumma, diſertiſſimi TVLLII[z] verbis, vt de mente Epicuri accuratius conſtaret. Patet vero ex his, quibus Lucretii philoſophia concinit, ad hominis quidem formam ſpeciemque Deos reuocaſſe Epicurum, ſed longe praeſtantiore figura et natura. Scilicet occupabat philoſophum, cuncta ſenſuum regula metientem, notio animalis rationalis, qualis homo eſt: putabatque non cogitare naturam aliquam poſſe, niſi homini ſimilis ſit. Cum vero videret, beatam et immortalem Deorum naturam homini et originem ortumque, et finem atque interitum habenti non conuenire, id quod rationale in homine eſt, abſtrahendo, et ad maximam ſubtilitatem tenuitatemue extendendo, Diis adſcripſit, ſicque perfectionem hominis figuramque rationi conuenientem, ſed Deorum immortali natura dignam commentus eſt. Quod annon contradictionem inuoluat latentem, hic non diſpicimus; cum nobis ſufficiat, Epicurum, ſemel occupatum praeiudicio non dari res prorſus immateriales, ita rationes iniiſſe vt oſtenderet, quo modo diuina natura cum ſuo ſyſtemate conſtare poſſet. Cum itaque corpus eſſe Deos negaret, quale homines habent, et tamen praeter corpus et inane nihil eſſe ſtatueret, ad hanc notionem abſtractam confugere habebat neceſſe, vt Deos ſine compoſitione, ſed ſolida natura cumque ratione et ſenſu atque voluptate viuere, et peculiarem quandam naturam corporis conſtituere aſſereret. Quod, ad abſurdas voces et ideas nihili philoſophum ſyſtematis ἀσυϛάτȣ confuſione admittendas fuiſſe coactum, ſatis euidenter euincit. Quia vero in vniuerſo omnia ex atomis et inani conſtare aſſeruit, merito hic quaeritur, vtrum Epicurus Deos ex atomis conſtare dixerit nec ne? Non audiendos quidem eſſe TERTVLLIANVM[a] et AVGVSTINVM[b], Diis Epicuri ex eius mente ortum ex fortuito atomorum concurſu adſcribentes ex adductis veterum teſtimoniis et definitione Deorum Epicurea, quam attulimus, conſtat. Recte enim LACTANTIVS[c] vrget, *ſempiternam Deorum naturam non fore, ſi ex atomis compoſita eſſet, ex ipſo enim ortu conſecuturum fuiſſe interitum, ex concretione diſſipationem.* Verum difficilius eſt ſtatuere, vtrum non ſpeciem quandam atomorum, id eſt corpuſculorum longe tenuiſſimorum, ſenſu et ratione praeditorum, adeoque indiſſolubilium et hinc immortalitatis et beatitatis capacium eos eſſe putauerit? Licet enim ab omni veri ſpecie aliena ſit cl. IO. CONR. SCHWARZII[d] ſententia, atomos omnes, ex quibus conſtant omnia, ad diuinam naturam pertinere, quae ſcilicet totum ſyſtema Epicuri phyſiologicum euertit: videri tamen is poſſet, inter peculiaria atomorum genera, quae infinita eſſe

z) l. c. c. 18. conf. LACT. de ira Dei c. 10.
a) Adu. gent. c. 47.
b) Epiſt. 56.
c) l. c.
d) Diſſ. ſupra laudata.

esse dicebat, hanc quoque diuinam naturam retulisse, eo quod praeter atomos et inane nihil esse putaret. Obstat tamen his, non tantum, quod ista distinctio ad res tantum naturales, non diuinas, pertineat, sed imprimis quod atomi omni rationis et sensus qualitate in se priuatae Epicuro dicantur; qua tamen Dii eius gaudent; nec liberi ii essent, etsi in intermundiis constituti a conuolutione et implicatione atomorum aliarum, qua ad constituendum mundum aliquem raperentur, si essent atomi. Accedit testimonium PLVTARCHI [e], ex Epicuri mente referentis, *quatuor quaedam habenda aeterna, incorruptaque; nempe vniuersum, cui nullus locus, in quem dilabi valeat, subsit; inane, quod nec tangi valeat, nec plagam vllam accipiat; materiem rerum* (siue atomos), *quae nisi immutata subsisteret, ea, quae dissoluuntur, in nihilum abirent; ac tandem naturam diuinam, quae et inconcreta sit, et ob tenuitatem attingi plagamque accipere non queat.* His enim verbis natura diuina atomis diserte opponitur. Quod si vero instes, quaerasque, quid tandem est diuina natura ex mente Epicuri? Facile quidem respondebimus, esse quasi corpus, cum alias non esset sensus et voluptatis capax: si vero vltra quaeras, quid istud quasi corpus sit, fatemur, non nobis tantum haerere aquam, sed credere quoque nos, ipsum Epicurum systematis absurditate et contradictoria ratione in angustias redactum, cum Deorum notionem plane euertere et negare vel non posset, vel non auderet, ad eiusmodi voces nihili tanquam ad ignorantiae asylum confugisse [f]. Id quod maximis saepe accidisse ingeniis tot exemplis docet historia philosophica.

XV. Designare quidem non licet, quibus in locis Dii degant, cum ne noster quidem hic mundus digna eorum sedes sit: sed dicere tamen vniuerse licet, qualem poëtae Olympum describunt, tales esse, vbicunque sint, beatas Deorum sedes purissimas et tranquillissimas [g]. Scilicet in intermundiis Deos habitare necesse est, siue interuallis inter mundos [h]. Luculenta hoc imagine expressit IAC. THOMASIVS [i].

XVI. Vita Deorum talis est, qua nihil beatius, nihil omnino bonis omnibus affluentius excogitari possit. Nihil enim agit Deus, nullis occupationibus est implicatus, nulla opera molitur, sua sapientia et virtute gaudet; habet exploratum, fore se semper cum in maximis tum in aeternis voluptatibus. Hunc Deum rite beatum dixerimus, qui beatam vitam in animi securitate et in omni vacatione munerum ponimus [k].

Atheismus Epicuri.

§. XIII. Breuis hic est theologiae Epicureae conspectus, quem ipsis vel Epicuri vel aliorum ex veteribus testimoniis verbisque delineauimus. Ex eo vero de atheismo Epicuri quaestio decidenda est, et diiudicanda tota eius religio. De qua vt sepositis variis virorum, qui in hac arena desudarunt, eruditorum argumentis, de quibus in speciali atheismi historia dispiciendum

 est,

e) De placit. phil. L. I. c. 6.

f) Eleganter hoc CICERO l. c. vocat per dumeta correpere.

g) CICERO l. c.

h) SENECA de benefic. L. IV. c. 19.

i) De exust. mundi Stoica diss. II. §. 24. p. 34.

k) CICERO l. c. c. 19.

eſt, mentem aperiamus noſtram. I. Certum ex adductis eſt, Epicurum non tantum Deos ſtatuiſſe, ſed et argumenta adduxiſſe, quibus hanc veritatem euinceret, ſicque ex numero apertorum Numinis hoſtium eximendum eſſe, cum Deos a mundo diſtinxerit, immortalem iis, beatamque et rationalem vitam tribuerit, et pietate ac veneratione eos colendos eſſe ſtatuerit, quae non poſſunt in apertum cadere atheum. Quod vero aſſeruit [l], Deos non eſſe tales, cuiusmodi eos vulgus arbitratur, eumque non eſſe impium putauit qui multitudines Deos tollit, ſed qui Diis opiniones multitudinis applicat, id laudandum magis quam vituperandum eſt, certe cum praeſtantiſſimis philoſophis, ſolis forte Stoicis, quos his verbis pungit, exceptis, habet commune. His ſe quidem magnis niſibus opponit SAMVEL PARCKERVS [m], quo nemo vel doctius vel eloquentius in Epicurum, impietatem eius accuſando inſurrexit, et contrarium probare contendit tum ex rationibus quibus eorum exiſtentiam probauit, tum ex deſcriptionibus quibus eorum naturam delineauit. Vrget enim, nihil magis habuiſſe cordi, quam vt ſolidiora quaeque ſapientum ratiocinia funditus euerteret, nullaque argumenta niſi a populi praeiudiciis deſumta, quae ipſe cum primis contemſit, afferret. Verum parcius haec Epicuro obiicienda erant. Etſi enim negari nequit, male egiſſe philoſophum, quod a mundi condendi fabrica, et gubernandi prouidentia plane remouerit Deum, et tum cauſis finibusque rerum, tum rebus ipſis mundanis Deum praeeſſe negauerit, id quod nemo ſanus probauerit, ipſeque recte caſtigauit doctiſſimus GASSENDVS [n]: probe tamen conſiderandum eſt, non hoc ideo feciſſe Epicurum, quod Deos negare vellet, ſed quod eorum opera ad mundi ſyſtema vel efformandum vel conſeruandum opus ſe non habere crederet, ſicque homines a metu et ſuperſtitione liberare ſe poſſe praeſumeret. Id quod atheum directum nondum probat, licet virum grauiter in Dei notionem veram impingentem prodat. Deinde et hoc expendendum, conceptum de diuina natura, quem ſibi formauit, Epicurum ſeduxiſſe, vt Deos rebus humanis vel mundo etiam huic operam interponere ſuam poſſe negaret; quod euincit quidem, erraſſe eum in natura diuina deſcribenda, non vero in exiſtentia Dei determinanda. Nam non hoc quaeritur, an theologia Epicuri periculoſa ſit, et ad impietatem portam aperiat, quod ſuo modo concedi omnino debet, ſed an haec aſſerta ideo profeſſus fuerit, vt Deos tolleret? id quod probari nunquam poteſt. Nec argumentum ab anticipata Dei notione deſumtum vulgi praeiudicium eſſe, licet id ineptis hypotheſibus phyſicis deformauerit Epicurus, ex iis, quae in antecedente § hac de re diximus, liquet; multo magis, ſuppoſitis ſemel principiis phyſicis Epicuri, ſatis roboris habet. Si enim ſemel Epicuro hoſtis numinis conceſſerit, corporeas res omnes ex tactu, impulſuque in mente cognoſci, noſque de iis certos eſſe, concedat etiam Deos neceſſe eſt, quia certam et anticipatam eius notionem habent homines, omni praeiudicio priorem, quae non aliam poteſt habere originem, quam

l) LAERT. L. X. ſ. 124.   m) l. c. ſect. 16. p. 41.   n) ll. cc.

quam quod eorum impreſſio naturalis in hominis animo facta ſit, quae eorum exiſtentiam ſecundum phyſiologiam Epicuri ſupponit. Quam notionem etſi non accurate ſatis cum phyſiologia Epicuri cohaerere vltro doctiſſimo praeſuli largimur, nec, eum huius anticipationis originem recte deſcripſiſſe, aſſerimus, quaeſtio tamen non de modo demonſtrandi Deum eſt, ſed in eo verſatur, an Dei exiſtentiam Epicurus negauerit nec ne? id quod ex argumento non ſatis valido adhibito nondum concludi poteſt; quae concludendi ratio ſaepius occaſionem dedit viros non malos ſed non ſatis in hoc argumento acutos inter Numinis hoſtes praeter rem numerandi. Idem de altero eximii viri argumento, quod ab inepta diuinae naturae deſcriptione deſumit, et non ſine verborum phaleris proſequitur, dicendum eſt. Non enim opus eſſe iudicamus, ab abſurditatibus, quas in ea inuenit praeſtantiſſimus vir, liberare Epicurum, licet idem ei reponi queat, quod eius cum iſta ſcriberet, collegae, doctiſſimo CVDWORTHO [o], eandem cantilenam repetenti regeſſit cel. MOSHEMIVS [p], Epicurum non ita concludere, nihil eſt praeter corpus et inane, ergo non eſt Deus, ſed hoc tantum praeceptum ad naturae rationes explicandas adhibuiſſe, et videri non ſine ratione Epicurum Deos mediam inter corpus et ſpatium naturam conſtituiſſe. Concedamus potius, abſurde et indigne philoſopho de Diis ſenſiſſe et docuiſſe. Num vero inde ſequitur, eum vel Deos negaſſe, vel cum mundo confudiſſe? vel cultum tam perfectae naturae debitum negauiſſe? quod ſuſpicacius quam par erat, inde concludit Praeſul eruditiſſimus? Qua ratione ſi atheiſmus euincendus ſit, timendum eſt, ne viri etiam boni ſed iudicii interdum obtuſioris cauſa cadant, et nefando ſtigmate notentur. Aliter incedunt cautiusque duumuiri de orbe literato immortaliter meriti IO. FR. BVDDEVS et IO. LAVR. MOSHEMIVS [q], qui totam hanc de Diis doctrinam dicis tantum gratia, et vt os incautis oblineret, aſſumtam fuiſſe dicunt, et venerationem Deorum ab Epicuro aſſertam ob maieſtatem et perfectionem, cum Cicerone inter abſurda connumerant, quae hypocriſin magis tegant, quam pietatem prodant; cum nihil ſibi in hoc mundo negotii cum Diis eſſe Epicurus voluerit [r]. De qua ſuſpicione, quid dicamus, non habemus, niſi, nec ſufficere ſolam ſuſpicionem ad atheiſmi maculam inurendam rationibus in contrarium praeſentibus, nec videri laudatam Epicuri integritatem tam impudentem hypocriſin admittere, non tamen impoſſibilem eam eſſe, cum tota philoſophia Epicuri Deum nullum requirat. Abſtinemus itaque ab hoc argumento, et Epicuri theologiam tantum iudicamus talem, qualem nobis eam expoſuit, ſecundum quam non videmus, qua ratione inter atheos apertos et directos queat reponi. II. Non diffitemur tamen tot erroribus de diuina natura ſcatere ſyſtema Epicuri et theologicum et phyſiologicum, vt non tantum ſatis impium in Deum ſit, ſed et periculoſiſſimam ad atheiſmum viam pandat. Nam vt multa breuitatis cauſa, paucis com-

 ple-

o) Syſt. intell. c. II. §. 7. p. 77.
p) Ad h. l. n. 5.
q) Locis ſupra cit.
r) Conf. SENECA Benef. L. IV. c. 19.

plectamur, 1. non videtur de vno supremo numine cogitasse, sed innumeras diuinas substantias simplicissimis et incompositis naturis corporeis constantes et in intermundiis tanquam culices ludentes asseruisse: quod licet ad populi tantum captum dictum esse putet cl. SCHWARZIVS [s], ipsa tamen Deorum et sedes et natura, multitudinem Deorum re ipsa Epicuro placuisse, euincit. Ita vero qui tot diuinas naturas asserit, summam sane negat et euertit. 2. Attributis quoque fere omnibus priuauit Deos Epicurus; etsi enim immortalitatem eis tribuebat, rationem et voluptatem, primum tamen attributum eneruatur naturae quasi corporeae assertione, quae, qualiscunque demum sit, certe omnem spiritualitatem reiicit; secundum nullum vsum habet, cum nec agant quicquam Dii, nec ratione ad mundum vel fabricandum vel gubernandum vti queant; tertium inane otium est, et magnam inuoluit Deorum imperfectionem, quos labore curisque defatigari putabat, si mundi curam voluptati siue beatitati suae iungerent. Tacemus alias notiones Deo prorsus indignas. 3. Ipsum vero physiologiae Epicureae systema vt absurdum satis est, sine supposita Dei mouentis existentia, ita nihil magis impietati fauet. Quis enim vel Deum curabit, a quo nec conditus est, nec gratiam vllam vel poenam expectat? vel eiusmodi maiestatem venerabitur, cuius nullibi in hoc vniuerso vestigia deprehendit, et non magis omnem de Deo sensum tandem eiurabit? Alia ipsi Gassendo docte reprehensa, et imprimis negatos rerum fines tacemus. Plura non addimus, cum ipse Epicurus parce de Deo disseruerit, et pleraque inimicorum eius testimoniis vel coniecturis eruditorum nitantur, quas incertas esse nemo non videt.

Philosophiae moralis Epicuri scriptores.

§. XIV. Praestantissimam et nobilissimam philosophiae partem constituit Epicurus moralem, quae scilicet ad vitae finem proxime facit; vnde et physicam ei ita subiecit, vt quam in illa constituit, hominis voluptatem et tranquillitatem promoueret, de quo digna sunt, quae legantur, verba eius in *epistola ad Menoeceum* [ſ]. Dolemus vero praeter epistolas Epicuri a LAERTIO seruatas, et sententias eius ratas, quae partem philosophiae moralis Epicureae comprehendunt, reliqua, quae huc faciunt scripta, intercidisse. Scripserat etiam ex veteribus Diogenes Tarsensis *epitomen dogmatum moralium*, ad quam prouocat LAERTIVS [ſſ], verum hanc quoque nobis temporis inuidit iniuria. Quae vero ex veterum supersunt memoriis, pauca sunt, et cauta attentione, nec sine examine legenda, cum pleraque ab inimicis Epicuri sint profecta, qui vt faciem philosophiae moralis Epicureae turpem exhiberent, inuidioso consequentiarum argumento doctrinas eius morales corruperunt. Id quod et in Cicerone et in Plutarcho, aliquot scriptis in ethicam Epicuri insurgente [t] potest deprehendi [u]. Mirandum

itaque

s) l. c.

ſ) LAERT. L. X. ſ. 132. conf. GASSEND. ad h. l. p. 1182. Synt. philos. Epic. P. III. p. 415 seqq.

ſſ) Lib. X. ſ. 118 qui etiam electus eius scholas aliquoties citat. conf. IONS. de Script. hist. phil. L. IV. p. 333. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 820.

t) Libris duobus aduersus Coloten Epicureum, quod non suauiter liceat viuere secundum Epicurum, et, contra illud Epicuri: latenter esse viuendum.

u) Conf. GASSEND. vit. Epicuri L. III. c. 6. 7 p. 96 seqq.

itaque non eſt, diuerſiſſima quoque eſſe recentiorum de Epicuri philoſophia morali iudicia. Quidam enim aduerſariorum Epicuri teſtimoniis fidem incautius tribuentes, de Epicuro tanquam foedae voluptatis magiſtro iudicantes, eius ethicam inter impietatis ſeminaria retulerunt; quo in ſtadio nemo magis impigre cucurrit, maiorique vel ardore vel eloquentia moralem Epicuri philoſophiam reprehendit, quam SAMVEL PARCKERVS [x], quem in eo fuiſſe nimium candidus lector ex dicendis facili labore intelliget. Alii vero, cum innocentiora viderent Epicuri dogmata, eorum cauſam tueri non erubuerunt, quorum nomina poſt P. BAYLIVM [y] exhibet cel. HEVMANNVS [z]. Inter hos princeps iterum locus debetur PETRO GASSENDO, qui non veterum tantum loca fere omnia, quae huc pertinent, diligenter congeſſit, ſed et ordini ſyſtematico reſtituit, natiuamque ethicae Epicureae faciem detexit. Hunc ſecutus eſt auctor *philoſophiae moralis Epicuri*, quam cum annexis animaduerſionibus ſuis iterata vice edidit IACOBVS RONDELLVS, quemque L. B. DES COVTVRES fuiſſe conſtat [a]. In hoc enim libro ea potiſſimum, quae Diogenes Laërtius de hac philoſophiae Epicureae parte nobis conſeruauit, commoda paraphraſi illuſtrantur, conſiderationes et exempla ſubiiciuntur, rationes ſaepe meliores adiiciuntur. Nos coeptum decurſuri ſtadium eodem, quo ingreſſi ſumus, tramite pergemus, et Gâſſendum quidem optimum et accuratum ſequimur ducem, ſine partis tamen ſtudio ad ipſa veterum teſtimonia et nexum ſyſtematis, quod Epicuro placuit, attendentes.

Placita Epicuri ethica.

§. XV. Summa vero praeceptorum ad mores pertinentium in hortis Epicuri haec eſt:

I. Finis vitae, tacito omnium conſenſu, felicitas eſt, aberrant vero plurimi, vel veram felicitatem ſibi non praeſtituentes, vel mediis, quibus oportet, non vſi.

II. Philoſophandum vero eſt de felicitate quamprimum, neque in craſtinum differendum, quoniam hodie quoque beate viuere intereſt, et hoc mali habet ſtultitia, quod ſemper viuere incipit, deſtinatue incipere, et nunquam tamen interim viuit [b].

III. Felicitas finis hominis eſt, ſiue extremum, ac ſummum bonorum, quod ipſa felicitas tale bonum ſit, ad quod referre omnia oporteat, ipſum autem nuſquam [c].

IV. Felicitas bifariam diuiditur: Vna ſuprema eſt, quae in Deo eſt, intenſionis et remiſſionis incapax; altera ſubalterna et humana, in quam cadere adiectio et detractio voluptatum poteſt [d].

V.

x) l. c. p. 41 ſeqq.

y) l. c. not. M. p. 320.

z) Act philoſ. Vol. II. p. 645 ſeqq.

a) Morale d'Epicure auec des reflexions Paris 1685. la Haye 1686. 12 conf. Acta erud. 1686. p. 483. ſeqq.

b) LAERT. L. X. ſ. 122. STOB. Serm. LXXVIII. p. 281. qui PLVTARCHVM quod non ſuau. viu. ſec. Epic. excerpſit. Similia monuere Stoici, quorum effata vide apud ANTONIN. L. II. c. 3. 4. SENEC. ep. 19. 68. 76. de vitae breu. c. 9. EPICT. enchir. c. 29. Aliorum philoſophorum loca affert GATAKERVS ad l. c. Antonini.

c) CICERO de fin. L. I. c. 10. vbi Epicuream doctrinam exponit, ad quem ob eam cauſam ſaepius recurremus.

d) LAERT. L. X. ſ. 121.

V. Prior concipitur, quaſi quidam ſtatus, quo nullus poſſit melior, ſuauior, deſideratior excogitari, in quo nihil ſit mali quod timeas, nihil boni quod non habeas; nihil, quod agere libeat, et non liceat, qui denique conſtantior ſit, quam amitti vnquam poſſit. Hunc ſtatum ſolis Diis competere, indoles et natura eorum euincit. Oppoſuit hoc ſine dubio Epicurus Stoicis, qui eiusmodi felicitatem ſapienti ſuo perfecto tribuebant, licet non negarent, non poſſe hominem ad eam adſpirare. Quam metereologiam relinquens Epicurus, Deo tribuit, quae ei conueniunt, homini, quae ab homine attingi poſſunt.

VI. Poſterior felicitas eſt ſtatus ille, in quo, quantum licet, quam optime eſt, ſeu in quo bonorum neceſſariorum quamplurimum, malorum quam minimum adſit, atque adeo in quo traducere vitam ſuauiter, tranquille, permanenter detur.

VII. Poteſt itaque ſapiens beatae vitae particeps eſſe, tametſi vnius alteriusue boni vſu ſenſuque e. g. oculorum, aurium &c. careat[e]; quoniam et adhuc perſeuerabit in quam multis, licebit, bonis, et iis malis priuabitur, ſi non corporis, ſaltem animi, quibus alioquin poſſet priuari. Ratio haec eſt, cur Epicurus ſapientem, tametſi dire torquebitur, tamen felicem eſſe poſſe dixerit[f], id quod Stoici quoque aſſerebant, ſed alio longe ſenſu et felicitatis notione. Hi enim eo indolentiae ſapientem peruenire debere contendebant, vt nec ſentiat dolorem, nec in felicitate eum ponere deſinat, quod quam abſurdum ſit, quilibet etiam non monitus intelligit. Aliter Epicurus, qui dolorem, qualis reuera eſt, agnoſcens, nec lachrymas nec queſtus ſapientis dolentis improbauit, ad maiorem tamen bonorum plurium et praeſtantiorum poſſeſſionem reſpiciens, tranquillitatem mentis ac indolentiam iſtis reſtitui et confirmari poſſe putauit[g]. Cauillatio itaque CICERONIS[h] eſt, ſenſum verborum Epicuri, vt ſolet, peruertentis: *Phalaridis taurum et roſas pro eodem habere Epicurum, et ſapientem proinde dum in illo tauro peruretur exclamaturum, quam ſuaue eſt! quam hoc non curo! quam pro nihilo habeo!* Haec enim Stoica ſunt, SENECAE[i] quoque ideo vſurpata, non Epicurea.

VIII. Sine dolore viuere, cum ſuaue ſeu volupe ſit, et ſuaue quoque ſeu volupe, bonis frui, ipſisque recreari, conſtat inde, felicitatem non poſſe ſine vtraque hac, aut altera ſaltem ſuauitate voluptateque intelligi. Probe hoc obſeruandum eſt, ob magnum notionis voluptatis abuſum, quem Cyrenaicorum doctrina et luxuria Graecorum inuexerant; quo factum vt turpitudinis ſignificationem vox innocentiſſima connotaret. Epicurus itaque ad natiuum eius ſenſum reſpiciens, id quod hominem reuera felicem facit maliſque carentem boniſque affluentem, ad hanc voluptatem requirebat.

IX. Voluptas ex natura ſua quid bonum, vti dolor oppoſitus quodpiam eſt natura ſua malum.

X.

e) ibid. ſ. 118. 119. f) ibid. ſ. 118. STOLLE Hiſt. phil. mor. gent. §. CXI. p. 187.
g) Conf. DES COVTVRES l. c. p. 21 ſeqq. h) Tuſc. Qq. L. II. c. 7. i) Ep. 66.

X. Sane vero, cum illud ſit bonum, quod iuuat, quod placet, quodque adeo amabile eſt, et appetitum allicit; malum illud quod nocet, quod eſt ingratum, quodque idcirca ſui odium et auerſationem excitat; nihil eſt quod magis, quam dolor incommodet, diſpliceat, abhorreatur, refugiatur; vt contra nihil eſt, quod magis, quam voluptas demulceat, magis delectet, magis diligatur expectaturue magis. Adeo proinde, vt voluptas non modo eſſe videatur bonum, ſed ipſa quoque boni ratio, quatenus eſt id, cuius cauſa res aliqua bona eſt, ſeu expetitur; vti et dolor non modo malum, ſed ipſa etiam mali ratio, quatenus eſt id, cuius cauſa res aliqua eſt mala, ſeu refugitur. Ita formalem voluptatis rationem conſideraſſe Epicurum praeter LAERTIVM [k] ipſe CICERO [l] teſtis eſt; nec in eo peccaſſe, intelliget, qui ad naturam hominis moralem attendit, quae nihil diligit appetitue, quod non ſtatum animi quietum et tranquillum promouet, nihil auerſatur et refugit, niſi quod tranquillitatem illam et voluptatem turbat, ex quo ſequitur, voluptatem et dolorem extremum eſſe, quod hominis voluntas reſpicit.

XI. Tametſi interdum voluptatem refugiamus, non ipſa tamen eſt voluptas quam refugimus, ſed quem forte habet adnexum dolorem: vti et, ſi dolorem aliquando proſequamur, non ipſe eſt dolor, quem proſequimur, ſed quam voluptatem forte habet adiunctam. Scilicet voluptatem interdum aſpernamur, quia conſequuntur magni dolores eos, qui ratione voluptate frui neſciunt. Fundamentum haec aſſertio eſt criterii moralis ab Epicuro in canonica ſua, in ſenſu voluptatis et doloris poſiti. Multis haec illuſtrat CICERO [m].

XII. Tametſi vero, omnem voluptatem eſſe quid boni exiſtimandum eſt, et omnem dolorem quid malum; non aſſerendum tamen eſt, oportere nos ſemper aut proſequi illam, aut fugere hunc; ſed eſſe in illis, dicendum eſt, ſicut qualitatis, ita quantitatis habendam rationem. Nempe praeſtare, vt dolores ſuſtineamus aliquos, quo voluptatibus potiamur vberioribus; ac expedire, vt abſtineamus ab aliquibus voluptatibus, ne ſubinde dolores difficiliores perferamus [n].

XIII. Vniuerſe videtur voluptas eſſe, vt principium ita finis beatae vitae, quandoque eam eſſe bonum primum et noſtrae omnisque animalis naturae congenitum deprehendimus, ipſaque eſt, a qua electionem fugamque omnem auſpicamur, in quam tandem deſinimus [o].

XIV. Quod vero voluptas ſit primum congenitumque bonum, ex eo demonſtratur, quod omne animal ſimul ac natum ſit voluptatem appetat eaque gaudeat, vt ſummo bono, dolorem aſpernetur vt ſummum malum, eumque a ſe repellat [p].

XV. Nulla itaque ratione opus eſt, vel diſputatione, quamobrem voluptas

k) l. c. ſ. 129. 130.
l) Tuſc. Qq. L. III. c. 17. L. V. c. 33.
m) De fin. L. I. c. 10.
n) ibid. LAERT. L. X. ſ. 137.
o) IDEM ſ. 128. 129.
p) ibid. ſ. 137. CIC. l. c. c. 9.

luptas expetenda, fugiendusue sit dolor, constat scilicet hoc sentiri. Voluptas enim sola expetendorum extremum, siue bonorum finis est, ob quam cetera sic expetimus, vt ipsa non ob aliud, sed suimet causa solum expetatur. Prolixe in hac Epicuri doctrina exponenda et roboranda versatur CICERO, *primo*, quem *de finibus bonorum et malorum* conscripsit *libro*, quibus vtrum in sequentibus libris meliora vel valida satis ex Stoicorum et Scepticorum pharetris tela opposuerit, lectori attente Ciceronem expendenti iudicandum relinquimus. Nos hic quidem loci, vbi ex instituto de hominis felicitate non philosophamur, quam conueniens sit Epicureum dogma naturae humanae, in bono acquisito et possesso tranquillitatem mentis atque voluptatem quaerenti, prolixe non differemus, adiiciendum tamen hoc est, plerosque philosophos in alia omnia de finibus bonorum et malorum abeuntes non tam re ipsa, quam verbis ab Epicuro dissensisse. Plerique enim philosophi, de summa hominis felicitate disputantes, de causa tranquillitatis voluptatisue animi humani solliciti, quo potissimum obiecto, quoue parario illa queat acquiri, differuerunt: Aliter Epicurus, qui cum felicitatem ipsam finem philosophiae sibi constituisset, ad formalem rationem eius, quatenus in animo hominis est, respexit, illis vero bonis, quae alii commendabant, consequi illam felicitatem hominem posse minime negauit. E. g. cum Stoici dicerent, virtutem per se facere beatam vitam, adeo id non negabat Epicurus, vt potius sine virtute voluptatem acquiri non posse statueret [q]: sed ad rationem respiciebat, qua mouetur animus, vt virtuti studeat, quam voluptatem siue tranquillitatem animi ex virtutis possessione ortam esse, recte et naturae humanae voluntatis conuenienter dixit, exemploque medicinae illustrauit, quae non alio fine appetitur, quam propter sanitatem. Id quod nec ipse PARCKERVS [r], tantopere non Epicuro tantum, sed ipsi quoque Gassendo indignatus, negare potuit, semper voluntatem hominis in appetendo bono, quatenus ad se suamque vtilitatem et voluptatem respicit, ita versari, omnesque philosophorum sectas in eo consentire; quibus frigide opponit Epicurum voluptatem in solo corpore quaesiuisse, quod quam falsum sit, et a vera Epicuri doctrina alienum, infra patebit, vbi ad rationes Parckeri respondendi dabitur occasio [s]. Ex quibus merito concludimus, totam philosophorum Graecorum de finibus bonorum et malorum disputationem ad logomachiam esse referendam. Noster hic est acutissimus WERENFELSIVS [t].

XVI. Duo quaedam sunt voluptatum genera; nam alia spectari potest, tanquam in statu, seu quiete, adeo, vt nihil aliud sit, quam placabilitas, sedatio et vacuitas, immunitasue a perturbatione, ac dolore: alia vero tanquam in motu, adeo vt consistat in suaui motione, veluti laetitia, hilaritate et quacunque sensus iucunde et quadam quasi cum dulcedine et titillatione mouetur [u].

XVII.

q) LAERT. L.X. f.132. r) l. c. sect. XXII. p.57. s) Conf. BAYLE Dict. l. c. not. H. p. 368. t) De logomach. erud. c. 4. opp. p. 509. u) LAERT. L. X. f. 136.

XVII. Voluptas igitur, in qua consistit felicitas, siue finis beatae vitae, est voluptas prior, hoc est stans, adeoque non alia, quam indolentia corporis et tranquillitas mentis [x]. Accurate ad hanc voluptatis distinctionem, τὴν κατὰ κίνησιν καὶ καταστηματικὴν attendendum est, sine qua nec mens Epicuri satis potest intelligi, nec distingui a secta Cyrenaicorum, quam et ipsam voluptatem finem constituisse supra ostendimus. Ast hi mouentem intelligebant, Epicurus stantem, id est titillationem illi sensuum animique motum iucundum quaerebant, hic indolentiam corporis et quietum animi statum praefigebat. Non reiecit quidem Epicurus voluptatem mouentem, sed inter causas efficientes stantis numerauit, nec aliter recepit, nisi quatenus et indolentiam corporis et mentis promoueret tranquillitatem: quod longe aliter recepere Cyrenaici Potiorem etiam tranquillitatis animi, quam corporis indolentiae rationem habendam esse Epicurus praecepit; contrarium asseruerunt Cyrenaici [y]. Ex quibus patet, magnam a veteribus et recentioribus passam esse Epicurum iniuriam, cum Cyrenaica ei doctrina non sine contumelia affricaretur [z].

XVIII. Quocirca et cum vniuerse voluptas finis vitae beatae dicatur, non intelliguntur eae voluptates, quae sunt virorum luxu diffluentium, aut aliorum etiam, quatenus spectantur in ipsa motione, actioneque fruendi, qua nimirum sensus iucunde afficiuntur; sed illud duntaxat, non dolere corpore, et animo non perturbari. Magna hoc constantia de se praedicauit Epicurus [a], indignatus iis, qui aut veram ipsius opinionem ignorantes, aut ab ipso dissentientes, aut alioquin aduersus illum male affecti, aliter interpretabantur. Fuere vero horum plurimi, et inter veteres imprimis Cicero et Plutarchus, inter recentiores Gatakerus et Parckerus , qui non sine magno feruore contendunt, corporis voluptatem afficientem et mouentem, quidquid ipse in contrarium dicat, primario Epicurum respexisse. Audiendus vero est doctrina illustris Epicuri aduersarius PARCKERVS, vt de ipsa Epicuri sententia eo securius statui queat. Tribus ille potissimum rationibus vtitur speciosis quidem, ast parum firmis. Scilicet non aliam, quam corporis voluptatis rationem potuisse habere Epicurum, cum alia neque sit, neque esse possit, quippe nihil aliud, ex eius mente, sit hominis natura, praeterquam corpus. Quod argumentum, etsi merum paralogismum foueat, primo etiam intuitu ei tam perspicuum videtur, vt acerbe in Gassendum, pro ethica Epicuri dicentem, inuehatur. Alterum ex ratis Epicuri sententiis desumtum est, cuius sententiae sensum ita Latino ore expressit CICERO [c]: *Si ea, quae sunt luxuriosis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum et mortis metu, docerentque qui essent fines cupiditatum, nihil haberem, quod reprehenderem, cum vndique complerentur voluptatibus, nec haberent vlla ex parte aliquid aut dolens, aut aegrum, id est, aut*

Bbb bbb bb 2 *malum.*

x) ibid.
y) Pluribus hoc docet LAERT. l. c.
z) Conf. GASSENDVS et MENAG. ad l. c. Laërt. PASCH. introd. in rem liter. mor. veter. c. 7. p. 693.
a) LAERT. l. X. s. 131.
b) Loca eorum supra indicauimus.
c) l. c.

malum. Tertium Torquati loco apud CICERONEM [d] nititur, fatentis: *quamquam et laetitiam nobis voluptas animi et molestiam dolor afferat, eorum tamen vtrumque et ortum esse e corpore, et ad corpus referri.* Quae ita quoque ad reiiciendam distinctionem inter voluptatem motus et stabilitatis adplicat, vt contendat, omnem illam felicitatem in corpus refundi. Quae licet diserto scripserit calamo vir eruditissimus, nec sine specie veri, recte tamen considerata parum causae Epicuri nocent, nec candorem Gassendi, quod ille cupit, suspectum faciunt. Scilicet vir acutus, sed iusto iniquior in Epicurum, et praeiudicio occupatus, non tam ipsum Epicuri systema, quam aduersarios eius, Ciceronem et Plutarchum consuluit, et ab iis, vt erant in torquenda Epicuri doctrina et opinione versipelles, falli se passus est. Quod vt luculenter demonstremus, obseruari I. velimus, abuti corporis notione Parckerum, vt euincat, corporeas voluptates sibi Epicurum praefixisse. Nam tametsi negari nequit, animam ratione substantiae et texturae Epicuro esse corpoream, tribuit tamen ei facultates, qualitatesque eas, quas spirituales alii philosophi vocant, easque actiones animae vindicat, quas animae tanquam spiritui reliqui afferunt. Id quod vero ad saluandam Epicuri causam sufficit: in hac enim controuersia, vtrum corporis an animi voluptates Epicurus respexerit, corporis vox non eo sensu sumitur, quo is animum resque omnes dixit corporeas, sed eo, quo crassiorem atomorum compagem, animo nostro iunctam corpus vocamus, haeque voluptates corporis sunt, quae sensibus percipiuntur. Nec hic de animae natura in ethica disseruit Epicurus, sed psychologiae suae naturae humanae proprietates vindicando, ita de iis disputauit, vt inter tranquillitatem animi et indolentiam corporis maximum interesse discrimen appareat. Frustra itaque, quae corpori crassiori adscribenda sunt, ad corpus istud animae subtilissimum, quod amare, concupiscere, acquiescere, tranquillum esse potest, adplicantur, sicque turpi paralogismo subiectum quaestionis confunditur. II. Id quoque quam maxime notandum commendamus, habere Epicurum experientiam animique conscientiam testem, tantum nempe esse tamque arctum inter animam et corpus vinculum, vt sensus grati et ingrati in corpore, necessario quoque animam afficiat, ideamque grati vel ingrati adeoque vel tranquillitatem et iucunditatem vel dolorem et molestiam creet, id quod nostra aetate magnus seculi nostri philosophus IOANNES LOCKIVS [e] luculenter demonstrauit. Hoc cum ita se habere nemo neget, quid quaeso peccauit contra veritatem rei et naturam animi, quod voluptatem et dolorem sensumue grati et ingrati, ortum esse e corpore, et ad corpus tendere asseruerit? Necessarium enim hoc est, ad conseruationem systematis, quo homo ex animo et corpore compositus constat: nec aliter potest agere anima, quam vt ea quoque in corpore sibi grata sint, quae tranquillitatem suam ac internam, quam quaerit, εὐθυμίαν promouent. Nihil in hoc peccat anima, nec quaerit illa voluptatem corporis propter corpus, sed propter se suamque

d) Tusc. Qq. L. III.

e) De intell. hum. L. II. c. 7. p. m. 126.

que tranquillitatem. Quod vt exemplo illuſtremus, non errat anima, ſi ex eo, quod edendo, bibendo, dormiendo, naturalis famis, ſitis, laſſitudinis dolor pellitur, voluptatem capiat, et ex indolentia corporis tranquillitatem ſuſcipiat, cum animae propter arctiſſimum inter ſe et corpus vinculum, ratio poſtulet, vt corpus quoque in ſua perfectione ſeruetur, dolorque omnis abſit. Vitium vero, quod tantopere abhorrent Epicuri obtrectatores, haeret in ἀταξίᾳ neglectoque ordine; ſi nempe vel anima ad corporis mouentem, non ad ſuam ſtabilem, voluptatem, tanquam vltimum finem, reſpiciat, vel eas corporis voluptates anhelet et deſideret, quae veram mentis tranquillitatem turbant. Hanc vero ἀταξίαν reieciſſe Epicurum, ex eo manifeſtum eſt, quod voluptatem ſine virtute et honeſtate acquiri non poſſe docuit, quo omnibus foedis voluptatibus obuiam iuit. His ex natura foederis inter animum et corpus diſputatis clarum eſt, qua ratione, quae de corporis voluptatibus dixit Epicurus, criminatores, praeeunte Timocrate apoſtata, euerterint, et opinionem Epicuri adulterauerint. III. Verum quidem eſt, nullam voluptatem eſſe in animo, quae non fuerit in corpore, cum iuxta Epicurum motus omnis animae a ſenſibus capiat originem: ita autem corpus non eſt ſubiectum proprium ſenſationum, ſed tantum inſtrumentum, ipſe vero grati ingratiue, ſiue voluptatis et moleſtiae ſenſus in animo eſt. Quare contra Parckerum inuertendum pro Epicuro argumentum eſt, et concludendum, omnem proprie voluptatem, quae ſentitur, vel percipitur potius, ad animum proprie pertinere, non ad corpus. Ex quibus omnibus iam luce meridiana clarius patere exiſtimamus, Epicurum belluinis voluptatibus frigidam non ſuffudiſſe. Nec his ex intimis ethicae Epicureae penetralibus diſputatis obſtare poſſunt loca Ciceronis vel Plutarchi, qui nec totam verborum, quae truncata exhibent, ſeriem oſtendunt, vt iudicari queat qua ratione voluptates ibi Epicurus conſiderauerit, nec ad ipſum Epicurum, niſi ſuſpecta prorſus et fallaci ratione prouocare audent. Ratam vero ſententiam, ſubobſcuram et intellectu difficilem ſe non ſatis intellexiſſe, ipſe prodit Cicero, praefatus ad Torquatum: *animaduerte igitur, rectene hanc ſententiam interpreter.* Siniſtre vero interpretatum fuiſſe, vel malo, vt Epicurum confoderet animo, vel non ſatis attentum Ciceronem, eleganter vidit et demonſtrauit MARCVS MEIBOMIVS f), qui rectiſſime obſeruat, oppoſitam eſſe hanc ſententiam Cyrenaicis, in voluptate corporis finem ponentibus ſummumque bonum, adeoque hypotheticam eſſe, et falſitatem hypotheſeos Ariſtippi oſtendere. Hic enim eius ſenſus verus eſt: *ſi, quae luxurioſis efficiunt voluptates, eorum animos liberarent metu ex coeleſtibus, ex morte et dolore oriundo, tum quoque docerent cupiditatum terminos, nec reprehenſionem noſtram incurrerent: tantum abeſt, vt luxurioſorum vita reprehendi mereretur, vt quae doceret, quomodo ad tranquillam vitam perueniendum ſit, vacuam metu ſupremorum ac mortis ac dolorum, videlicet cupiditates ſuas, cumulatiſſime explendo.* Ex his enim

 per-

f) Ad l. c. Laërt.

perſpicuum eſt, Epicurum contrariam eius, quam Cicero ei tribuit, opinionis ſententiam defendere, et in Cyrenaicis hoc potiſſimum reprehendere, quod ad tranquillitatem mentis, verosque fines cupiditatum voluptatibus iſtis peruenire nequeant, cum illae vel Deorum metu, vel mortis priuatione, vel dolore illas cupiditates ſequente miſere turbentur; quae tum demum poſſent admitti pro fine, ſi vel animi finem aſſequi, vel metu ex ſublimibus, morte et dolore oriundo, turbari non poſſent. Haec cum non ſint, ideo voluptates corporis foedas finem non eſſe poſſe, contra Cyrenaicam hypotheſin recte euincebat, cum e contrario ei cupiditatibus naturalibus, v. g. fame, ſiti, et his ſimilibus, vbi naturali modo explentur, animus tranquillus reddatur; ex quo neceſſario ſequitur, temperantiam, ſobrietatem, caſtitatem reliquasque virtutes, naturalibus corporis et honeſtis cupiditatibus conuenientes eſſe ſectandas. Quae cum lucem apertiſſimam verae Epicuri de voluptate corporis doctrinae concilient, argumentum ſimul ſunt, quam peruerſa ratione verbis philoſophi vim intulerint Epicuri aduerſarii, et quam iniquum ſit, in hac re ad Metrodori fragmenta, a fratre inimico edita, prouocare, quae genuinam horti ſententiam non explicant.

XIX. Vt noſcatur vero quamobrem haec voluptas ſola ſit finis, obſeruari debet, naturam ad voluptatem aliam primario, et tanquam ad finem non tendere, quam ad ſtabilem, quae ex amotione doloris moleſtiaeque oritur: nam mobilem quidem non habet vt finem, ſed apparet ſolum tanquam medium ad ſtabilem [ff].

XX. Praepoſtere itaque atque inconſiderate agunt homines intemperanter abrepti, qui voluptatem, quae eſt in motu, tanquam finem ſibi praeſtituunt [g].

XXI. Sapientia vero voluptates in ordinem et concinnitatem redigit, docetque non aliam pro beatae vitae fine conſtituendam, quam quae finis ſit ſecundum naturam; duce enim natura, quicquid agimus eo ſpectat, vt neque corpore doleamus, neque animo perturbemur, ac vbi id ſemel aſſecuti ſumus, omnis animi procella ſedetur, ac nihil maius eſt, ad quod reſpectemus.

XXII. Magnitudinis itaque voluptatum terminus, ſeu voluptas ſumma, ipſa eſt doloris amotio, ſeu qui amotionem conſequitur ſtatus. Nam vbicunque voluptas adeſt, quamdiu quidem adeſt, ibi nihil eſt dolens, aut aegrum aut vtrumque ſimul [h].

XXIII. Fit etiam proinde, vt priuatione doloris terminata voluptas ſumma, variari quidem diſtinguique poſſit, augeri autem amplificarique non poſſit: natura enim quousque omnem prorſus dolorem exemerit, voluptatem auget, at ſublato omni dolore non patitur ipſam ſecundum magnitudinem prouehi, ſed admittit ſolum varietates quasdam minime neceſſarias [i].

XXIV. Non eſt itaque inter dolorem et voluptatem medium, doloris enim omnis priuatio voluptas eſt [k].

XXV.

ff) CICERO l. c. c. 9. LAERT. ſ. 137.
g) CICERO l. c. c. 11.
h) LAERT. l. c. ſ. 139.
i) ib.
k) CICERO l. c. c. 11. 17.

XXV. Conſtitutio vero haec indolentiae et tranquillitatis non eſt merus torpor, ſed potius eiusmodi ſtatus, in quo omnes vitae actiones placide ſimul atque iucunde peraguntur. Voluptas enim ſapientis non iners eſt, ſed ea, quam efficit ratio firmam ſibi. Feciſſe hanc Epicuro obiectionem Cyrenaicos, LAERTIVS[t] et CLEMENS ALEXANDRINVS[u] teſtantur, eſſe eam voluptatem ſtatum dormientis, id quod minus recte Epicuro obiectum eſt. Dormientis enim non eſt ſenſus et acquieſcentia ex indolentia et tranquillitate, ſed vigilantis.

XXVI. Quia vero haec voluptas dolorisque amotio non corporis tantum ſed et animi pax, et bonum eſt, in eo cura noſtra verſari debet, vt vtraque pars, quo completa ſit hominis felicitas, iſta indolentia et tranquillitate fruatur. Non ſecus itaque de felicitate, quam de ſanitate philoſophandum eſt, vt totius hominis ſequatur felicitas: illud ethica praeſtat, hoc medica ars.

XXVII. Huic arti ſalutari corporis indolentia relinquenda eſt, monendum tamen, ad auertendos aut leuiores efficiendos morbos, et plerumque curandos colendam eſſe temperantiam vitamque ſobriam[w].

XXIIX. Quod ſi eos patiendi incubuerit neceſſitas, fortitudo occurrat, tumque perferantur animo conſtanti, tum prae impatientia non exaſperentur, ac vel illud ſolatio ſit, quod futuri ſint, aut magni breues, aut diuturni leues[n].

XXIX. Aduerſus animi morbos medicinam parat philoſophia[o].

XXX. Media vero, quibus vtitur philoſophia, ſunt virtutes, ex quibus prudentia antecellit, ex qua reliquae omnes tamquam ex radice progerminant[p]. Oppoſitum hoc Stoicis eſt, qui virtutem per ſe appetendam eſſe, et felicitatem praeſtare aſſerebant. Hinc in hac parte eis *pugnam eſſe cum Epicureorum delicata et vmbratica turba in conuiuio ſuo philoſophantium*, ait SENECA[q], *apud quos virtus voluptatum miniſtra eſt.* Quod ſi tamen rationes eius examinentur, patebit, vel in meram verborum pugnam totam controuerſiam abire, vel non intellexiſſe Senecam Epicurum: non enim hic de voluptate virtutis contemtrice locutus eſt, quod vult Stoicus, ſed de virtutis filia; et in tota iſta quaeſtione, vtrum virtus ſummi boni cauſa ſit. an ipſa ſummum bonum, Epicurus formalem boni rationem, Seneca obiectiuam, et efficientem quoque intelligit, quod ille adeo non negauit, vt voluptatem ſine virtute non eſſe contenderet.

XXXI. Intelligitur vero hoc loco prudentia non ſenſu ſtricto, quae eſt viuendi ars prouida, ſed ratio iſta, qua et prudenter, et iuſte, et honeſte viuimus[r]. Prudentia itaque hic cum ſapientia ſignificatione et poteſtate coincidit.

XXXII.

t) Lib II. ſ. 89 MENAG. ad h. l.
u) Strom. L II.
w) LAERT L. X. ſ. 132. CICERO l. c. c. 14.
n) LAERT. ſ. 140. CIC. l. c c. 15. Plures veterum qui hoc κύριον δόγμα Epicuri repetunt, nominat MENAG. ad h. l. GATAKER, ad Antonin. L. VII ſ. 33. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CX. p. 186.
o) Eleganter hac de re diſſerentem videſis CICERONEM Tuſc. Qq. L. III. c. 3.
p) LAERT. ſ. 132.
q) De benef. L. IV. c. 2.
r) LAERT. l. c.

XXXII. Habet nempe homo facultatem ratiocinandi, ſeu iudicandi, ac vnam rem inferendi ex alia, ſpeciatim autem eam, quae in rebus agendis, ſeu in electionem fugamque cadentibus, iudicat ac ratiocinatur; et praeiudicia pellit, oſtenditque, qua ratione honeſte, ac iuſte, ac iucunde viuatur [s]. Reſpicit vero hac theſi Epicurus potiſſimum ad philoſophiam, qua metus omnis ſublimium, et prouidentia ſuperorum, fatumque, et quae alia mentis tranquillitati obſtare putabat, e mente, tanquam praeiudicia, eiiciuntur.

XXXIII. Virtutes vero, quae ratione duce coli debent, vel nos reſpiciunt vel alios.

XXXIV. Quae nos reſpiciunt, duae ſunt, temperantia et fortitudo.

XXXV. Virtus ad alios reſpiciens homines, eſt iuſtitia.

XXXVI. Iſtis virtutibus quaſi cardinalibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iuſtitia, homo vitam nanciſcitur beatam et tranquillam.

XXXVII. Sequitur ex his, virtutes beatae vitae eſſe congenitas, ac fieri non poſſe, vt ab iis vita iucunda ſeparetur [t].

XXXIIX. Et cetera quidem omnia, vt caduca et mortalia ſunt a germana conſtantique virtute ſeparabilia, ſola autem virtus, vt bonum perpetuum, atque immortale inſeparabilis ab ea eſt [u].

XXXIX. Simul ex his intelligitur, eſſe omnes virtutes inter ſe connexas, cum quia cum ipſa principe prudentia ceterae coniunctae ſunt, tum quia omnes cum iucunda vita cohaerent, nec haec ſine illis eſt, et vice verſa [x].

XL. Non itaque ſermonem eſſe manifeſtum eſt de voluptate obſcoena infamique, ſed de ea, quam virtute obtinemus: quae bonum eſt ipſa virtute ſuperius, cum ſit finis, cui obtinendo ipſa virtus inſeruit [y].

XLI. Prudentia duplex eſt, vniuerſalis et priuata [z].

XLII. Prudentia vniuerſalis eſt, cuius munus eſt vitam regere, et quicquid in vita beata obtingere poteſt, ſic proſpicere, vt ad beatam vitam illud dirigat. Haec non tantum praecauet, ne quid incidat, vnde corpus doleat, ſed potiſſimum etiam moeſtitiam pellit ex animis, nec exhorreſcere metu ſinit, eaque rectrice in tranquillitate viui poteſt, omnium cupiditatum ardore reſtincto. Reuocare huc philoſophiae munus Epicurum ex *epiſtola ad Menoeceum* [a] clarum eſt.

XLIII. Prudentia itaque et ſapientia idem ſunt, nam vtraque cupiditates inanes reſcindit, ad neceſſaria ſe contrahit, modumque finibus naturae conuenienter et beate viuendi praeſcribit [b].

XLIV. Prudentiae priuatae munus eſt, vt quisque genium ſuum norit, et nihil natura repugnante adorſus mature prouideat de ſtatu cui vitae actiones omnes ita accommodet, vt quam fieri poteſt, indolentiſſime et tranquilliſſime viuat.

XLV. Genium vero ſuum quisque prius noſcat, ſeſeque conſulat ipſum, neceſſe

s) ibid. ſ. 130. 140. Conf. GASSEND. ad Laërt. l. c. p 1593. vbi etiam de libero arbitrio, ex mente Epicuri agit.
t) Citati.
u) ib. ſ. 138. CIC. l. c. c. 15.
x) ib. ſ. 132. GASSEND. ad Laërt. p. 1433.
y) ib. ſ. 131.
z) CIC. de fin. L. I. c. 12 ſqq.
a) LAERT. ſ. 133.
b) CIC. l. c.

neceſſe eſt, vt ſui deſtinationem ad certum vitae genus, quatenus ad id ſe idoneum compererit, faciat, in quo, quantum licet, ſine dolore et tranquille viuere liceat. Vt vero is ſtatus, qui deligitur, ſecurior ſit et tranquillior, eligendus mediocris eſt, qui neque valde emineat, neque valde abiectus ſit [c].

XLVI. Si ita quis ſe comparatum nouerit, vt viuere coelebs ſine angore non queat, poſſitque non valde angi et turbari inter ſollicitudines et moleſtias coniugii, eo caſu ducere vxorem et ſuſcipere liberos, quibus paterna conſulatur prudentia, licet. At niſi talem quis ſe nouerit, abſtineat neceſſe eſt a coniugio, quod tanto ipſi erit ad beatam vitam et tranquillitatem impedimento [d].

XLVII. Quia vero hoc tantum praeſumendum eſt, fore in matrimonio curas non magnas, ideo praeceps eſt aleam ancipitem vltro ſubire, niſi neceſſitas et vitae circumſtantiae aliud exigant: tum vero et vxor, et liberi ita curandi, vt partim natura praeſcribit, noſtrorum amorem curamque inſtillans, partim ipſa ſapientia monet, nempe ita inſtituendi, vt et ipſi ſapientia felices, id eſt dolore vacui et tranquillo animo euadant. Eadem cura familiae impendenda eſt [e].

XLVIII. Si qui ſint natura ambitioſi, appetentesque gloriae, actuoſi aliunde, et publicis rebus gerendis idonei, ac inſuper ii, quibus aut naſcendi conditio, aut ſors, aut occaſio ianuam facilem ad publicae rei adminiſtrationem aperiat, poſſunt ii non quietem ſectari, ſed publicae rei gerendae ſe accommodare, ſuaeque naturae obſequi: ſcilicet cum ſint ita comparati, vt ex vita otioſa perturbationem et moleſtiam, dum, quod concupiſcunt, non aſſequuntur, trahant.

XLIX. Qui vero natura otium amant, et ambitionem repreſſerunt, aut, quid ſit rei, experti ex procellis et tempeſtatibus emerſerunt, aut aliorum exemplis cauti facti ſunt; illi otium ſibi reputabunt longe praeſtabilius, neque eſſe congruum, vt illud cum vita actuoſa commutent: niſi quod forte interueniat ex parte reipublicae, quod eorum induſtriam depoſcat: vnde concludendum eſt, ſapientem non eſſe ad rempublicam, niſi quid interuenerit, acceſſurum. Recte ita ſenſum verborum Epicuri apud LAERTIVM [f], τὸν σοφὸν οὐδὲ πολιτεύεσθαι οὐδὲ τυραννεύσειν, GASSENDVM [g] deſcripſiſſe facile intelliget, qui vel ſcopum expendet Epicuri, cuncta ad tranquillam vitam referentis, vel naturam rerumpublicarum, praecipue Graecarum, conſiderabit, memor tamen, pleroſque viros ſummos, praecipue inter Romanos, qui rempublicam adminiſtrarunt, maximaque gloria effulſerunt, ſectae fuiſſe addictos Epicureae. Scilicet opponebat hoc, vt multa alia, Epicurus Stoicis, qui hunc viri ſapientis animum, hoc officium eſſe contendebant, vt rempublicam capeſſeret, niſi quid interceſſerit, vt SENECA [h] docet. Nempe illis

c) Conf. GASSEND. ad LAERT. L. X. p. 1446.
d) LAERT. L. X ſ. 119. conf. STOLLIVS Hiſt. philoſ. mor. gentil. §. III. p. 188 et quos laudat.
e) ib.
f) ſ. 119.
g) l. c. p. 1463.
h) De vit. beata c. 30.

illis eum instructum mediis credebant, quibus solus rempublicam iuuare aptus sit: hinc otium tum demum sapienti sectandum esse censebant, vbi frustra sapientiae adhibentur auxilia, tantaque est reipublicae corruptio, vt sapientiae medicinam non admittat. Contrarium suadebat Epicurus, non tam ad publica emolumenta, quam propriam tranquillitatem, qua omnia metiebatur, intentus. Hic suadebat otium, vbi naturalis illa animi quies et securitas minus turbatur; eos vero qui naturali ambitionis impetu sine publicis muneribus quieti esse ac tranquilli non possunt, rempublicam capessere, vel si ita eius sint circumstantiae, vt tranquillitati publicae intersit, patriae adesse, illi subuenire iubebat, cum priuata animi pax sine publica constare vix queat. In reliquis circumstantiis inculcabat illud λάθε βιώσας, quod frater eius Neocles, cui haec sententia tribuitur, ab Epicuro didicit. Strenue contra hoc axioma philosophiae moralis Epicuri pugnat PLVTARCHVS [i], philosophum proprio exemplo iugulaturus, qui tot artes, tot labores impenderit, ne lateret, sed gloria inter reliquos philosophos emineret, iisque antecelleret. Quibus liceret quidem opponere SENECAM [k], *Epicurum latenter vixisse* testantem, *nec gloriam appetiisse, sed tamen sponte postea emicuisse* afferentem; sed concedamus tamen, quod praefracte negandum non esse putamus, non vacuum fuisse Epicurum ab inclarescendi desiderio, nihil tamen inde lucratur Plutarchus, more suo Epicuri verba inuidiae conflandae causa torquens. Non enim hoc voluit Epicurus, vt otiosus et ignauus delitescat vir sapiens, sed τὸ τυραννεύειν, id est dominatus appetitionem reiecit, et vitatis titulis et honoribus intra literarii et philosophici otium tranquillitatem sectari, simul autem amicis se iucundum, vtilemque praestare eum iubebat [l], qua ratione doctrina et eruditione potuit excellere Epicurus, qui tamen in hortis delituit suis, nec procerum subsellia concupiuit. Ex quibus patet, non absolute, sed ad certam sententiam restricto haec dixisse sensu, otiumque imprimis commendasse philosophicum: in quo id paucis dixit, quod multis commendauit SENECA [m] Stoicus.

L. Temperantiae munus est, animum cupientem reprimere, eumque ita regere, vt sequatur rationem in appetendis vel fugiendis rebus iis, quibus tranquillitas paratur et indolentia [n].

LI. Temperantia itaque non expetitur ipsa propter se, sed quia voluptatem parit, hoc est, animis pacem afferit, et eos quasi concordia quadam placat et lenit [o].

LII. Plerique autem, debilitate obiecta voluptatis specie tradunt se libidinibus constringendos, nec quid prouenturum sit prouident, ob eamque causam propter voluptatem et paruam et non necessariam, et quae vel aliter pararetur, et qua etiam carere possemus sine dolore, tum in morbos graues, tum

i) Pec. differt. T. II. p. 115 seqq.
k) Epist. 79.
l) LAERT. f. 118.
m) De vita beata passim. Hinc diiudicanda quae habet cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CXI. pag. 190.
n) CICERO de fin. L. I. c. 19.
o) ibid.

tum in damna, tum in dedecus incurrunt, saepe etiam legum iudiciorumque poenis obligantur.

LIII. Qui autem ita frui volunt voluptatibus, vt nulli propterea dolores consequantur, et qui suum iudicium retinent, ne voluptate victi faciant id, quod sentiunt, non esse faciendum, hi voluptatem maximam adipiscuntur praetermittenda voluptate. Iidem etiam dolorem saepe perpetiuntur; ne si id non faciant, incidant in maiorem [p].

LIV. Porro quia cupiditatum, circa quas versatur temperantia, aliae naturales, aliae inanes sunt, et ex naturalibus aliae necessariae, aliae non necessariae, ex his vero aliae pertinent ad vitam simpliciter, quale est cibi potusque, aliae ad ipsam felicitatem, qualis indolentiae, et tranquillitatis: sequitur inde tria esse genera cupiditatum: alias nempe esse naturales et necessarias, alias naturales, sed non necessarias, alias neque naturales neque necessarias, sed inanes, et ex opinione varia prognatas: temperantiae itaque munus est prospicere, ne necessariae sint cum studio vehementi, quod ex opinione est, adeoque fiant inanes, damnumque inferant, nec amplius eas admittere et explere, quam quousque, nisi expleantur, dolorem in corpore creant, noxamque deducunt, id quod paucis fieri potest [q]. Respiciunt haec potissimum cupiditates naturales, e. g. famem, sitimque, dolore, quem corpori creant, hominem impellentes, vt illis faciat satis. Has naturales quidem cupiditates explendas esse Epicurus praecepit, sed eo vsque tantum, quoad naturalis ille sedatus dolor fuerit, hunc temperantiam terminum iis ponere. Reliqua quae modum, et mensuram explendi cupiditates respiciunt, ex non necessariis esse censet, cum ad istam indolentiam non magis, quam illae, conferant, e. g. fames non magis lautis cibis pellatur, quam duro pane: Quae autem nec necessariae sint, nec naturales, eas esse eiiciendas, statuit, quia istis naturalibus cupiditatibus ex rationis praescripto satisfacere nequeant, sed dolorem potius corporis animique turbas excitent, quales sunt incontinentia, temulentia et his similia. Temperantia itaque primum cupiditatum genus ex rationis praescripto regit, alteri modum ponit, tertium euitat. Ita quidem ratae sententiae Epicuri, quae a CICERONE [r] aliis quoque exemplis illustrantur. His si metimur Epicurum, aequo inde iudici manifestum est, falsas esse, quae Epicuro, tanquam corporis voluptatum patrono, obiiciuntur accusationes.

LV. Temperantia, gulae opposita, sobrietas est, libidini continentia, irae cupiditatiue vindictae lenitas, ambitioni modestia, auaritiae moderatio; sed et ipsa mediocritas inter spem desperationemque futuri huc pertinet.

LVI. Dici non potest, quantum bonum sit sobrietas, quae nos ad victum tenuem et simplicem, parcumque reducit, docens nos, quam id sit exiguum, quod natura desiderat, quamque possit rebus parabilibus et tenuibus necessitas, qua illa laborat, sanari. Non quod semper vtendum sit exiguis, verum, vt, cum multa non habemus, paucis vtamur, credentes il-

 los

p) ib. q) CICERO l. c. c. 13. Tusc. Qq. L. V. c. 33. LAERT. s. 149. r) l. c. conf. STOLL. l. c. p. 182.

los magnificentiſſime viuere atque dulciſſime, qui illis minime indigent, intelligentes, id quod naturale eſt, eſſe parabile, quod vero inane et opinione conſtat, id difficulter parari poſſe [s]. Ipſum in hortis ſuis ita vixiſſe, vt epula quidem modeſtiora non reiiceret, paucis tamen et parabilibus facile cibis frueretur et contentus viueret, ex vitae eius hiſtoria, et ipſis Ciceronis et Senecae teſtimoniis ſupra adductis notum eſt.

LVII. Panis ergo cibarius et aqua ſummam voluptatem afferunt, cum egens quis illa in cibum ſumit [t].

LVIII. Itaque ſimplicibus et non magnifice paratis cibis aſſueſcere, et ſalubritatem efficit, et hominem ad neceſſaria vitae miniſteria impigrum reddit,et ſumtuoſas etiam ad epulas per interualla accedentes meliores nos facit, atque aduerſus fortunam parat interritos [u]. Caue tamen haec ita intellexiſſe putes Epicurum, vt voluptatem a voluptate non differre crederet, quod Cyrenaicis quidem placuit, totum vero reiectum ab Epicuro, et de quantitate in voluptate contrarium aſſertum eſt: id quod ex nona *ratarum ſententiarum*, quae admodum obſcura eſt, erudite demonſtrauit MARCVS MEIBOMIVS [x]

LIX. Virtus deinde eximia eſt continentia, ſiue abſtinentia a venereis, quippe quorum vſus nunquam profit, et praeclare agatur, niſi etiam noceat. Dictum hoc de argumento ſupra [y].

LX. Sapiens itaque amaturus non eſt [z]. Quem vero amorem philoſophus intelligat, ex dictis intelligi poteſt

LXI. Mulieri quoque non congreſſurus eſt ſapiens, quam leges attingere vetant [a]. Cum enim poena legibus ſancita ſequatur minori iſta voluptate maius damnum dolorque arceſſitur, et tranquillitas animi ac indolentia corporis turbantur.

LXII. Aberit etiam a ſapiente, vt Cynicorum ritu viuat, eaque ſit inuerecundia quam iſti in propatulo oſtentant [b]: viuit enim in ſocietate, non in agris ferorum ritu, adeoque contemtum, conuicia, famaeque et exiſtimationis damna magna tranquillitatis iactura ſentiet [c].

LXIII. Abſtinebit etiam ſapiens muſica et poëtica, quatenus incentiua ſunt libidinis. Parum duabus hiſce diſciplinis tribuiſſe Epicurum, ſupra iam in eius vita docuimus, multisque demonſtrauit GASSENDVS [d], a quo adducta ſi reſpiciantur veterum ea de re teſtimonia, ad oculum patebit, hoc tantum ſenſu, non vero abſolute Epicurum eas reieciſſe. Muſicam enim non ἁπλῶς improbaſſe, ex eo colligi poteſt, quia librum *de muſica* ſcripſit, ex quo tela ſua deſumſiſſe SEXTVM EMPIRICVM [e], contra hanc artem ex Epicureorum mente diſputantem, probabile eſt: quae ſatis euidenter produnt, de abuſu artis Epicurum diſſeruiſſe: recte enim his de ſcientiis ſolum ſapientem praecipere poſſe LAERTIVS [f] teſtatur, non vero, illum plane eas

s) LAERT. ſ. 130. 131. conf. SENECA ep. 4.
t) ib. u) ibid. x) Ad LAERT. L. X. ſ. 142.
y) ibid. ſ. 132. z) ib. ſ. 118.
a) ib. Oppoſitum hoc eſt Cynicis.
b) ibid. ſ. 119. c) ib ſ. 121.
d) De vita Epic. L. VIII. c. 2. p 200.
e) Adu. mathem. L. VI. ſ 19. conf. GASSENDVS l. c. p. 235. f) l. c.

eas reiicere: id quod praeter veritatem ei tribuunt veterum plurimi praeter Gaſſendum MENAGIO laudati.

LXIV. Lenitas ſiue manſuetudo, clementiam quoque et miſericordiam comprehendit.

LXV. Non iraſcitur ſapiens; rationis enim praeſidio fretus, acceptam iniuriam habet in rebus fortuitis, matureque agnoſcit, non eſſe in ſua ſitum facultate, vt hominum ceteri ſint iuſti et paſſionibus non abripiantur, vt non ſunt in eius facultate reliqua incommoda, et damna fortuita.

LXVI. In ius quoque vocatus apparebit, ſed non iraſcetur iudici, accuſatori, teſtibus, ſed bona fretus conſcientia, nihil de ſua tranquillitate remittet, et intrepide in iudicio verſabitur [g].

LXVII. Etſi caſtigatio ſeruorum immorigerorum neceſſaria eſt, debet tamen illa animaduerſio fieri ſine ira, vt in ciuitate ſine ira ſceleſti puniuntur [h].

LXVIII. Modeſtiae magnum praeſidium eſt, occulte, id eſt, priuatum viuere; bene enim qui latuit, bene vixit [i].

LXIX. Non ambit itaque vir ſapiens honores ciuiles, ſed modeſte ſe continet, nec palatiorum ambitioſam quaerit ſuperbiam, ſed ſibi viuens ruris amoenitates et ſimplicitatem amat, vt tranquillitati conſulat ſuae [k].

LXX. Statuas tamen vel maiorum, vel ſuis partas meritis non reiiciet, et in porticibus collocabit: minime tamen quaeret ad ambiendam gloriam, vel eas oſtentabit, ſed tranquillum ſeruabit animum, etiamſi non habuerit [l].

LXXI. Sic vero nec de ſepultura magnopere ſollicitus futurus eſt ſapiens, ratus, quod ad ſe corpusue mortuum attinet, interfore parum, quo ſe modo habeat [m].

LXXII. Moderatio illa animi diſpoſitio eſt, qua quis paruo contentus eſt, quaque nullum maius adeſſe homini bonum poteſt [n]

LXXIII. Nititur ea diuitiis naturae, quae nec nimis multae ſunt, nec difficulter parari poſſunt, et animum haud facile turbant, cum inanis et miſera diuitiarum cupiditas ſatiari, eaque mentis tranquillitas effici nequeat [o].

LXXIV. Qui vitae terminos nouit, non ignorat, quam ſit facile parabile id, quod indigentiae dolorem tollat, omnemque vitam perfectam conſtituat. Itaque nihil negotiis opus eſt, quae certamina habent.

LXXV. Subſiſtentem vero finem verſare animo oportet, omnemque euidentiam, ad quam ea, quae opinamur, referimus: alioquin omnia rationem iudicii deſiderabunt, tumultuque plena erunt [p]. Vtraque ex ratis ſententiis Epicuri, quibus innuit, ſi tum ad ea reſpiciatur, quae natura, tanquam fini praeſenti neceſſaria conſtituit, tum ea quae opinione tantum conſtant, e. g. in potu ciboque affluentia et deliciae, euidentia recta cognoſcantur,

g) l. c. Ita enim obſcura Epicuri verba intelligenda eſſe ratio ſyſtemati ethici p[illegible]ſcit.

h) ſ. 113. conf. SENECA ep. 47.

i) Vide dicta n. XLIX.

k) l. c.

l) ib. ſ. 120. 121.

m) ib. ſ. 118.

n) ſ. 13[illegible].

o) ſ. 14[illegible]

p) ib. ſ. 146. LVCRET. L. V. v. 14[illegible]8 ſeqq.

tur, facile naturam parabilibus fore contentam; hoc ſi omittatur, falſoque decipiamur praeiudicio, quae noſtra tantum opinione neceſſaria ſunt, re ipſa talia eſſe, nunquam pacem et tranquillitatem fore in animo.

LXXVI. Quod futurum eſt, neque noſtrum eſt, neque omnino non noſtrum, id quod ideo tenendum memoria, ut ne tanquam certo futurum haud dubie ſperemus, neque item prorſus, tanquam minime euenturum deſperemus: vtrumque enim tranquillitate priuat [q].

LXXVII. Sapiens itaque, ne non viuat, metuit, nec enim illi viuendi poteſtas iuncta eſt; neque opinatur, mali aliquid eſſe, non viuere: neque vitae tempus cupit longiſſimum, ſed ſuauiſſimum [r].

LXXVIII. Conſueſcendum autem arbitrari nihil ad nos pertinere mortem [s]; ita enim ne tum quidem voluptate priuamur, quippe prout optimae vitae perfectum adeoque delectabilem nanciſcemur finem, diſcedentes tanquam conuiuae vitae pleni et debito perfuncti eo munere, quo perfuncturi accepimus vitam [t], nec de futuro anxii, quod nihil ad nos, quia nulli amplius ſumus [u].

LXXIX. Fortitudo, aduerſus metum, et quicquid eum incutit, comparata eſt, et aduerſa non timet, dolorem patienter fert, laboremque et moleſtiam non expaueſcit, vt ad veram animi pacem perueniatur.

LXXX. Eſt vero et haec virtus comparata ad voluptatem, quippe nec laborum perfunctio, nec patientia, nec aſſiduitas, nec vigiliae, nec ea ipſa, quae laudatur induſtria, ne fortitudo quidem per ſe ipſa allicit, ſed iſta ſequimur, vt ſine cura metuque viuamus, animumque et corpus, quantum efficere poſſumus, moleſtia liberemus [x].

LXXXI. Quibus rebus intelligitur, nec timiditatem ignauiamque vituperari. nec fortitudinem patientiamque laudari ſuo nomine, ſed illas reiici, quia dolorem pariant, has optari, quia voluptatem concilient [y]. Oppoſitum hoc Stoicis eſt, in ipſa virtute ſine reſpectu ad animum, felicitatem ponentibus.

LXXXII. Grauiſſimum vero et maximum metum incutere, et perturbationem hominum mentibus ſolet, quod exiſtimantes eſſe quasdam beatas atque immortales naturas, cenſent tamen ineſſe iis contrarias hiſce attributis voluntates, actiones, paſſiones, vid. ſollicitudines, negotia, irae, gratiae, ex quibus, et malis detrimenta maxima, et bonis praeſidia ab ipſis Diis adueniant [z].

LXXXIII. Nititur hic metus inani praeiudicio, Deos humanis affectibus ſimiles fouere perturbationes, vnde miris modis ſe miſerum reddit et infelix humanum genus, praeſertim vbi iras Diis acerbas adiungit, poenasque putat exigi [a].

LXXXIV. Vano vero timore infelices ſe reddere homines, ratio docet,

q) ſ. 127. r) ſ. 126. s) ſ. 125.
t) CICERO de fin. L. I. c. 21.
u) LAERT. l. c. Epicurum vero tali animo mortem adiiſſe, ſupra diximus, licet de eo dubitet PLVT. quod non liceat ſuau. viui ſec. Epic. T. II. p. 191.
x) CICERO l. c. c. 14. 20.
y) ibid.
z) LAERT. ſ. 81. LVCRETIVS L. I. v. 62. quibus reſpondet PLVT. l. c. p. 106.
a) ib. LVCRET. L. V. v. 1193.

cet, qua difcimus, Deos fecurum aeuum agere, naturamque eorum effe a rebus noftris longius remotam feiunctamque, quam vt erga nos aut gratia aut ira tangantur. Cauendum itaque, ne Deum reputantes effe immortale beatumque animal, vt communis notio de Deo fuggerit, quicquam ei tribuamus, quod aut ab immortalitate alienum fit, aut a beatitudine abhorrens [b].

LXXXV. Errant itaque homines, qui cum Deos immortales ac beatos dicunt, non tales deinde tuentur, fed aliis adiunctis contradicentibus eosdem negant, vt dum illos dicunt negotium habere, ira vel gratia teneri, quae prae imbecillitate, metu opisque externae indigentia contingunt [c].

LXXXVI. Neque vero ita erit, cur quis reputetur impius, quoniam impius reuera eft, non is, qui vulgares multitudines Deos tollit, fed is, qui multitudinis opiniones Diis adhibet; non enim germanae praenotiones funt, fed falfa praeiudicia [d].

LXXXVII. Qua ratione quoque non is pius eft, qui prae Deorum metu ad nullum non lapidem, nullam non aram vertitur, fed is qui pacata mente omnia contuens, de Diis vera fentit, ac illos animo, non fpe quidem pretioue inductus, fed ob maieftatem eximiam fupremamque naturam colens, tuetur refpectu eorum venerationem omnimodam, eoque orationis genere vtitur, quo tales fuggeruntur de iis cogitationes, quibus nullae venerationi contrariae opiniones nafcuntur [e].

LXXXVIII. Alterum, quod hominum mentes teterrimo metu percellit, mors eft, contra quem fortitudo animi tranquillitatem tuetur [f].

LXXXIX. Vt igitur hifce nos eximere poffimus terroribus, reputandum eft, nihil ad nos pertinere mortem. Quicquid enim eft fiue boni, fiue mali, cum fenfu eft, diffolutio autem eft mors, et fine fenfu manet, dolor fruftra minatur, vbi patiens eft e medio fublatum [g].

XC. Neque itaque terrere fapientem poteft priuatio et ceffatio eorum, quibus viui fruimur, neque ea, quae poft mortem fiunt; illorum enim non eft tum quidem defiderium, neque horum fenfus vel dolor. Non deploranda itaque, quae relinquimus, nec timenda, quae metu vano futurorum nos terrent [h].

XCI. Igitur, quae omnium malorum maxime horrendum exiftimatur mors, nihil ad nos attinet, quia dum nos fumus, mors non adeft, et dum mors adeft, nos non fumus: vt adeo neque ad viuos neque ad mortuos pertineat [i].

XCII. Aequum igitur eft, vt hac vita mortali fruamur, non quidpiam incerti temporis adiicientes, fed cupiditatem immortalitatis abiicientes: vitaeque tempus non quod longiffimum, fed quod iucundiffimum fructuofe captandum [k].

XCIII.

b) LAERT. f. 123. c) f. 77. d) ib.
e) ib. LVCRET. L. V. v. 1197 fqq. Merito vero Epicuro, voluptatem finem ftatuenti obiicitur, quae voluptas, quaeve pax animae, ex eiusmodi veneratione fequatur, cum nihil inueniat animus in Diis, quod ad fe referat, cui tranquillitatem ferat acceptam. Amor enim myfticorum puriffimus commentum eft in fchola Epicuri. Ita fcilicet prodit Epicurus, quam male fyftema fuum hic in parte cohaereat. f) LAERT. f. 87.
g) ibid. f. 124. h) f. 125.
i) SEXT. EMP. Pyrrh. hyp. L. III. c. 4. f. 229.
k) LAERT. f. 126. SEXT. l. c. CIC. Tufc. Qq. L. V. c. 30.

XCIII. Quod porro homini aegritudinem creare poteſt, eſt dolor corporis, animique cura, angorque.

XCIV. Cauendum eſt, ne ſapiens quempiam dolorem in corpus accerſat, niſi aut declinandi grauioris doloris, aut comparandae vberioris voluptatis gratia id fiat [l].

XCV. Porro autem, ſi neceſſitas quaedam aut naturalis conſtitutionis aut factae externae violentiæ dolorem quispiam ſentiat, tunc ſapientis eſt, dolorem aequo ferre fortique animo, ac patienter aut ſolutionem aut relaxationem eius expectare. Nam non moratur perpetuo in carne quod dolet; ſed ſummus valdeque intenſus dolor breui deſinit. Aut enim ſoluitur, ſuccedentemque habet, niſi omnimodam indolentiam, ſaltem mitigationem magnam; aut ſoluit, ſicque finitur morte, cum, quod ab eo doleat, nihil ſit. Qui dolor vero moram trahit, diuque in corpore perdurat, is ſane et remiſſior eſt, et non multum eſt tempus absque aliqua in corpore voluptate [ll].

XCVI. Hinc intelligi poteſt, cur dictum ſit, ſapientem, tametſi torqueatur, poſſe nihilominus eſſe beatum: quoniam et quam neceſſitatem frangere non poteſt, patientia emollit, et quantum poteſt, animum ſuum a dolente corpore abducit cumque ipſo amplius, quam cum fragili querulaque parte verſatur, et praeterita fortiter facta cogitat, recreatque ſe in bonis praeteritis [m].

XCVII. Aegritudo, quae animo concipitur, oritur ob ea quae reputantur mala externa, quibusque oppoſita bona maxime concupiſcimus.

XCVIII. Aegritudo non eſt ex natura, ſed opinione mali, quia credimus, nos eſſe in malis, ſiue illa prouiſa et expectata ſint, ſiue interuenerint [n].

XCIX. Exinde hoc conſtat, iſta quae nos angunt, non eſſe nobis re ipſa mala, quia extra nos ſunt, neque per ſe ipſa attingunt, ſed opinione tantum noſtra in nobis mala fiunt, nempe ſi animi ab iis patiamur tranquillitatem perturbari [o].

C. Comparat igitur ſe ſapiens aduerſus fortunam, ſiue externa, quae opinamur, bona, quorum iactura animo aegritudinem parit, iſta non magis ſua, quam aliena habendo, et ita ſibi prouidet, vt, ſi contingat, eorum iacturam facere, moerore ſe non conficiat, ſed aequo animo ferat, id a fortuna repeti quod erat commodatum [p].

CI. Iuſtitia homini in ſocietate degenti conuenit, et communis, quo conſtat, ſocietatis nexus eſt.

CII. Neque haec vero virtus, vt reliquæ, a voluptate diuelli poteſt, nam non modo nunquam nocet cuipiam, ſed contra ſemper alit aliquid, tum vi ſua atque natura, quod tranquillet animos, tum ſpe, nihil earum rerum defuturum, quas natura non deprauata deſideret, animus vero iniuſtitia turbulentus non fiat [q].

CIII.

l) LAERT. ſ. 129. ll) ib. ſ. 140. m) ib. ſ. 118.
n) CICERO Tuſc. Qq. L. III. vbi prolixe de hac aegritudine animi differit.
o) Malum enim nihil eſt in ethica Epicuri niſi quod tranquillitatem pacemque hominis turbat, bonum quod confert.
p) LAERT. ſ. 120.
q) CICERO de fin. L. I.

CIII. Et quia ex improbis factis ad minuendas vitae moleftias acceffio fere nulla fieri poteft, cum ingens fiat ad augendas ex confcientia factorum, tum poena legum, odioque ciuium; itaque inuitat ratio vera bene fanos ad iuftitiam, aequitatem, fidem, quibus animi promouetur tranquillitas [r].

CIV. Ius, fiue iuftum naturale nihil aliud eft, quam teffera (σύμβολον) vtilitatis, vt homines ad inuicem, neque laedant, neque laedantur, atque adeo natura duce fecure degant, quod natura appetit [s].

CV. Vt vero iuftum quidpiam fit, feu iure feruetur, duo exiguntur: vnum, vt vtile fit, feu ad communem vtilitatem, hoc eft, fecuritatem fpectet; alterum, vt fit ex communis focietatis confenfu praefcriptum. Neque enim quidquam iuftum per fe effet, nifi focietas communi confenfu pactoue inito, confuefceret feruandum [t].

CVI. Quae animantes foedere iungi non poterant, vt neque laedant inuicem, neque laedantur, erga eas nec ius vllum, nec iniuria eft. Eadem eft in gentibus ratio, quae aut nequeunt, aut nolunt ita foederari, vt neque laedant inuicem, neque laedantur [u].

CVII. Ad hanc ineundam confenfionem atque foedus mutuum compulit homines neceffitas, et rixae atque oppreffiones imbecillium a potentioribus factae, quibus homines edocti funt, fe non poffe tuto commodeque degere, nifi pacta inirent, de non laedendo inuicem [x].

CVIII. Iniuria per fe malum non eft, verum ob fufpicionis metum, quod latere nequeat eos, qui huiusmodi funt iuftitiae conftituti vindices, quam tranquillitate priuat [y].

CIX. Non credat is, qui clam aliquid facit, contra id, quod inter fe conftituerunt homines, ne laedant inuicem, nec laedantur, latere poffe, etfi millies praefenti tempore lateat, ad finem vitae tamen incertum eft, an latere poffit [z].

CX. Communiter quidem omnibus ius vnum eft, (vtilitatis enim quid confert in mutua focietate) priuatim tamen ob regionis genium, aliasque ob caufas non omnibus idem confequitur ius effe [a].

CXI. Quod teftimonio firmatur, vt quod expediat in vfibus mutuae focietatis, ex iis quae iufta exiftimata funt, illud iufti locum obtinet, fiue idem fiat omnibus, fiue non fiat [b].

CXII. Si quid lege fanciatur, nec eueniat, vt mutuae communioni vtilitatem afferat, non amplius iufti naturam illud habet [c].

CXIII. Quod fi aliter eueniat, quod e iufto vtilitatem promittebat, fed per aliquod tempus anticipatae notioni refponderat; nihilominus eo tempore, quando vtilitatem ferebat, iuftum id erat [d].

CXIV.

r) ib. s) LAERT. f. 150. t) ibid.
u) ib. x) LVCRET. l. c.
y) LAERT. f. 151.
z) ib. Quid fi vero tanto fomno oppreffa fit confcientia, vt morfum non fentiat, metumque, iri in-iuftitiam proditum? tum enim manet tranquillitas, cum prouidentia non detur. Ex quibus manifeftum eft, non cohaerere ethicam Epicuri tanto fulcro priuatam.
a) ib. b) ib. f. 152. c) ib. d) ib.

CXIV. Vbi nulla circumſtantiarum nouitate incidente ea, quae iuſta putantur in ipſis operibus, non concordant cum anticipata notione, non ſunt iuſta; vbi vero rerum nouitate incidente non amplius ſunt vtilia poſita iura, non erunt quoque amplius iuſta[e]. Summa haec eſt iuris naturalis, qualem ipſe Epicurus in ratis delineauit ſententiis, quas ipſius verbis expoſuimus, paraphraſin elegantem et illuſtrationem quoque deſiderantem lectorem ad GASSENDVM[f] ablegantes. Ex ea vero manifeſtum eſt, ius omne Epicurum ex ſola hominum vtilitate pacto firmata deriuaſſe, id quod vera iuris naturalis principia conuellere, in confeſſo eſt. Nec pro excuſando Epicuro valent, quae GASSENDVS[g] et poſt eum RAPPOLDVS[h] monent, vtilitatem in natura eum fundaſſe; id enim contra principia Epicuri eſt, quae omne neceſſarium, eſſentiamque omnem et phyſicam et moralem in naturae neceſſitate ſitam, praeter atomos reiiciebant, et fortuito atomorum concurſui omnia tribuendo, fines quoque in vniuerſo intentos reſpuebant. Ita vero nec hominum animi ad certos fines nati, nec eorum actionibus certae leges a natura datae inſitaeque animo, normaque praeſcripta eſt; ſed cum homines, non negante LVCRETIO[i] ferarum ritu vagarentur, viderentque commodis et ſecuritati ſuae ſine legibus caueri non poſſe, in communem iuris ſummam, ex publica vtilitate dimetiendam conſenſere,

Atque ipſa vtilitas iuſti prope mater et aequi eſt[k].

Recte itaque Epicurum inter moralitatis extrinſecae patronos retulerunt et notarunt RAD. CVDWORTHVS[l] et IO. FR. BVDDEVS[m].

CXV. Affines iuſtitiae ſunt virtutes, beneficentiae, miſericordiae, grati animi, pietatis et obſeruantiae.

CXVI. Quemadmodum qui opibus valent, tenentur alios adiutare, vt et ſibi inde voluptatem pariant, et comes, benigni, liberales, munifici audiant; quo vtilitas promouetur, ita gratus animus neceſſarius eſt ad tranquillitatem, niſi velit quis odio probroque eſſe maximo[n].

CXVII. Ex iis, quae ad totius vitae beatitudinem ſapientia comparat, longe maxima eſt amicitiae poſſeſſio[o].

CXVIII. Qui ex rebus, quae extra ipſum ſunt, fiduciam ſibi parare atque conſtituere cupit, is quae fieri poſſunt, amica ſibi efficit: quae vero aliena et inimica ſunt, illis ſe non immiſcet, et exterminat omnia, quae facere non conducit[p].

CXIX. Nouimus certe eueniſſe, vt quibuscunque plenam fiduciam ſecuritatemque parare fas fuit ex ſocietate hominum, pari ſententia affectuque viuentium, ii ſuauiſſimo freti pignore, quam ſuauiſſime inter ſe vixerint, ac pleniſſima inter ſe neceſſitudine iuncti praeoptarint, ſine lamentis, pro illo, qui foret ad mortem deſtinatus, mortem ſubire[q]. CXX.

e) ib. f) Ad LAERT. L. X. p. 1519 ſeqq. Synt. phil. Epic. P. III. c. 24. p. 475 ſeqq.
g) l. c. p. 1526.
h) Ad HORAT. Serm. L. I. ſat. 3. v. 96.
i) Li . V. v. 1135. k) HORAT. l. c.
l) Diſſ. de aeternis iuſti notion. ad calc. Syſt. int. pag. 23.
m) De Scept. mor. §. 10. 11. Annal. hiſt. phil. p. 219. 242.
n) Conf. GASSEND. l. c. p. 1586.
o) LAERT. ſ. 148. CIC. de fin. L. I. c. 20.
p) ib. ſ. 154.
q) ib. Ita ſenſum obſcurae ſententiae luculenter expreſſit GASSEND. l. c.

CXX. Comparantur itaque amicitiae ob vſus, vtilitatemque; ita tamen, vt progrediente ea, familiaritateque efflorescente, amor ſit etiam, etiamſi ex amicitia nulla ſit vtilitas: tum enim ex ipſo amore capitur voluptas [r]. Oppugnaſſe hoc Stoicos, ex SENECA [s] notum, qui tamen cum Epicuro verbis magis quam re ipſa pugnabant, vt ſupra oſtenſum. Voluptatis enim ex fide et amore oriundae rationem habebat Epicurus, Stoici fidei et amoris ipſius.

CXXI. Quaerere vero amicitiam, eiusque initium facere, ſapientem decet [t].

CXXII. Sapiens etiam, vbi opus erit, mortem pro amico oppetet.

CXXIII. Non tamen comparaturus eſt ſapiens amicum, niſi cuius ad finem ſibi praeſtitutum, tranquillitatem nempe et ſecuritatem, conferre quid poſſe amicitiam nouerit [u].

Succeſſio ſcholae Epicureae.

§. XVI. Decedenti ex viuis Epicuro, quem veſicae doloribus conſumtum CXXVII Olymp. annus ſecundus, Archonte Pytharato abſtulit, ſucceſſit Hermachus, in vltima voluntate hortis ab ipſo Epicuro doctor datus. Hermachus ſucceſſorem habuit Polyſtratum, de cuius mirabili cum Hippoclide amicitia fatisque ex Valerio Maximo quaedam ſupra diximus. Polyſtratum excepit [x] Dionyſius, is qui a ſectae mutatione metathemenos dictus eſt, vt viri docti ſuſpicantur [y]: hunc excepit Baſilides quidam [z]. Fuiſſe vero ab Epicuro vsque ad Auguſti tempora decem doctores horto Epicuri praefectos SVIDAS [a] tradit: qui vero reliqui ex his decem fuerint, definiri, ſilentibus veteribus, non poteſt. Quam enim ſcholae Epicureae ſucceſſionem enumerat IONSIVS [b], quia Epicurus, Hermachus, Polyſtratus, Dionyſius, Baſilides, Apollodorus, Zeno Sidonius, Phaedrus, Patron ſe excepiſſe invicem dicuntur, ea veterum teſtimoniis nondum ſatis euicta eſt, licet negandum non ſit, celeberrima haec fuiſſe in hortis Epicuri nomina. Quod ſi coniecturis aliquid dandum eſt, veriſimile eſt, Baſilidi ſucceſſiſſe Protarchum Bargylaïten [c], qui Demetrium Laconem, non ignobilis inter Epicureos famae virum [d], diſcipulum habuit. Hunc excepiſſe ignoti nominis aliquos non eſt, quod dubitemus. Diogenes tamen Tarſenſis nominandus eſt, quem Demetrii diſcipulum fuiſſe GASSENDVS [e] coniicit, quemque *epitomen dogmatum moralium Epicuri* ſcripſiſſe, antecedente §. monuimus. Circa quae tempora ſecta haec valde floruit, integra-

Diogenes Tarſenſis.

 que

r) ibid.

s) Ep. 9. LIPS. ad h. l. et Manud. ad phil. Stoic. L. III. diſſ. 16. STOLLIVS l. c. p. 189.

t) ibid.

u) LAERTII verba, vel Epicuri potius L. X. ſ. 120. obſcura ſunt, φίλον τε οὐδένα κτήσεσθαι σοφόν, nam contrarium de amicitia comparanda ſuaſiſſe Epicurum, ex dictis notum eſt. Excidiſſe vocem aliquam ſuſpicantur MENAGIVS et MEIBOMIVS, qui poſterior coniicit, maleuoli fortaſſe librarii culpa, vt et bona huius placita traduceret. Cur vero non et alibi id factum eſſet, et hoc tantum loco? Nos moleſtam et ſine delectu factam amici comparationem voce κτήσεσθαι indicari putamus, quae tranquillitatem turbat, quo et Gaſſendi paraphraſis in textu allata collineat.

x) LAERT. L. X. ſ. 25.

y) IONSIVS Hiſt. phil. L. I. c. 20. p. 112. FABRIC. ad Sext. Empir. p. 161.

z) LAERT. l. c.

a) T. I v. Epicurus p. 814. conf. GASSEND. vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 63.

b) l. c. p. 114.

c) STRABO L. XIV. p. 658.

d) LAERT. L. X. ſ. 26. SEXT. EMPIR. Pyrrh. hyp. L. III. c. 17. ſ. 137. adu. math. L. VIII. ſ. 348 ſeqq. L. X. ſ. 219. FABRICIVS ad l. c.

e) l. c.

que succeſſione vsque ad Caeſarum imperium vſa per CCXXVII annos [f] magnos viros numerauit, praecipue, vbi Romanorum proceribus haec philoſophandi via placuit: de quo ſequenti periodo plura ſuo loco dicemus. Fuere tamen circa haec tempora inter Epicureos, qui famam praeceptoris, eius praeceptis de voluptate abuſi, contaminarunt: inter quos imprimis Diogenes Seleucia oriundus referendus eſt, vir diſertus et eruditus, ſed maledicus, quique nemini bono parcebat, et ne principes quidem viros laceſſere erubeſcebat. Is gratioſus cum eſſet apud Alexandrum Syriae regem, Antiochi Epiphanis filium, a rege impetrauit, narrante ATHENAEO [g], vt liceret ſibi geſtare tunicam purpuream, coronamque auream virtutis effigie inſignem. Quam veſtem cum a rege dono accepiſſet, Lyſiodo meretrici donauit, quam deperibat. Rege vero hac re offenſo, vt turpiter ſe daret, ab eo ad conuiuium arceſſitus eſt, ad quod rex philoſophos complures inuitauerat, ita tamen, vt in accepta veſte appareret. Quod cum non faceret, rex mulierculam hiſce inſignibus exornatam apparere iuſſit, quae cum acceſſiſſet, in celebri et frequenti conuiuio riſus ingens fuit excitatus. Quod tamen Diogenem adeo non repreſſit, vt potius infamis ſcorti laudandi vix faceret finem [h]. Talia a Pſeudo-Epicureis cum committerentur, mirum non eſt, veteres calumnias tantam inueniſſe fidem, vt Epicurei a Romanis publico ſenatus decreto expellerentur [i], itemque a Meſſeniis ante ſolis occaſum excedere vrbe iuberentur, quod adoleſcentum corruptores eſſent, ac propter mollitiem et impietatem commacularent philoſophiam, vrbs etiam luſtraretur, vt refert AELIANVS [k], prius tamen ad duos tantum Epicureos, Alcaeum et Philiſcum pertinuiſſe, ATHENAEVS [l] auctor eſt. Eandem fortunam Epicurei Lycti, quod Cretae inſulae oppidum fuit, paſſi ſunt [m].

Seleucienſis.

§. XVII. Praeter hos, quos memorauimus, alii quoque inter Epicureos fuere philoſophiae laude inclyti. Ex quibus imprimis Apollodorus notari meretur, vitae Epicuri ſcriptor, cognomento κυποτύραννος, a principatu, quem eruditione et auctoritate in hortis Epicuri obtinuerat [n]. Refert enim LAERTIVS [o], qui illuſtrem vocat, ſupra quadringentos ſcripſiſſe libros. Aetatem vero, quam incertam eſſe vidit GASSENDVS [p], ex Zenonis Sidonii, diſcipuli eius tempore omnium optime definiemus. Fuiſſe hunc ſententia et elocutione clarum, LAERTIVS [q] teſtatur, qui multa quoque eum ſcripſiſſe monet [r]. Quod vero Zeno quoque Sidonius quidam Ciceronis et Attici tempore inter Epicureos inclaruerit, ipſe TVLLIVS [s] teſtis eſt, qui ſcripſiſſe eum, ait, diſtincte, grauiter et ornate, alioque eum loco Coryphaeum et principem eruditorum vocat, ſibi-

Apollodorus.

f) SVID l. c. g) Lib. V. p. 211.

h) Oris maledicentia Demetrii iram, et mortem tandem ſibi conciliauit.

i) Forte id factum, cum omnes philoſophi C. Fannio Strabone M. Valerio Meſſala Coſſ. vrbe eiicerentur, vid. GELLIVS L. XV. c. 11.

k) Lib. IX. c. 12.

l) Lib. XII. p. 547.

m) SVIDAS, l. c. MEVRSIVS in deſcriptione Cretae L. I. c. 12 p. 44. GASS. l. c. L. VII. c. 3. p. 172.

n) LAERT. L. X. ſ. 25. MENAG. ad h. l. ita Demoſthenes in iudiciis regnaſſe dictus eſt.

o) ibid. apud STANLEIVM p. 947. male dicitur trecentos libros exaraſſe.

p) l. c. q) Lib. VII. ſ. 35. 38.

r) Lib. X. ſ. 25.

s) De nat. Deor. L. I. c. 21. ad Attic. L. V. ep. 11. Tuſc. Qq. L. III. et paſſim.

fibique non minus, quam Attico dilectum esse fatetur. Qui Zeno, si idem est cum Apollodori discipulo, facile inde aetas eius definiri potest, quam quoque partem elegere IONSIVS [t] et MENAGIVS [u], habetque ea multum inde verisimilitudinis, quod non nomen tantum, patria et secta, sed et eruditio talis sit, qualis a Laërtio describitur. Aliter tamen visum cel. FABRICIO [x], qui duos Zenones Sidonios distinguit, eo quod Laërtius Apollodorum inter Epicuri discipulos refert [y]: quod tamen de sectatore quoque, sensu paulisper latiore, potest intelligi [z]. Praeter hos memorantur etiam Alexandrini duo, Ptolomaeorum nomine noti LAERTIO [a], quorum vnus Leucus alter Melas dictus est. Alios minoris famae et existimationis ab aliis recensitos [b] breuitatis causa praeterimus [c]. Imprimis autem sub Romanorum imperio magnopere efflorescere coepit philosophia et secta Epicurea, Imperatorum quoque salariis nutrita, de quo cum ex instituto tomo huius operis sequenti dicendum sit, nihil hic amplius historiae sectae Epicureae adiicimus, ad vltimam sectam, Pyrrhoniam, properantes.

* *

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

DE SECTA PYRRHONIA SIVE SCEPTICA.

§. I.

Secta Sceptica.

Enarrauimus hactenus totius fere Graecanicae philosophiae, quatenus sectaria fuit, historiam, nec, si sensu stricto vox sumatur, secta alia superest. Quod si vero sensu paulisper laxiori tale intelligamus philosophorum genus, quod in nullius quidem verba iurauit, nec aliquod dogmaticae philosophiae aedificium exstruxit, certae tamen philosophandi et de veritate differendi viae inhaesit, recte dicitur sectam adhuc inter Graecos superesse reliquis celebritate atque fama nihil concedentem, quae omnibus se sectis, quae dogmaticae dici solent, certumque placitorum systema ponunt, opposuit, eisque veritatem denegare, et placita earum tanquam vel falsa, vel incerta et dubia convellere ausa fuit. Ad quam metam assequendam in hoc vno proram puppimque totius philosophiae, quam sequebatur, suae po-

 fuit:

t) l. c. L. II. c. 1. p. 117.

u) Ad LAERT. L. VII. s. 35.

x) Bibl. Gr. Vol. II. p. 816. GASSEND. l. c. p. 65. fluctuat.

y) Ita etiam VOSSIVS de histor. Graec. L. IV. c. 10. p. 466 seqq. notatus propterea IONSIO l. c. L. II. c. 13. p. 188.

z) Confundere Zenones Suidam supra c. IX. dictum est, addique potest VOSSIVS l. c. L. I. c. 16. p. 104. Apollodorum hunc seruum Epicuri decem minis emisse ait ὁ πάνυ FABRICIVS l. c. p. 808. ad LAERTIVM L. X. s. 10. pr uocans quod si recte se haberet, omnino fuisset ex Epicuri discipulis, qui ipsum audiuerunt, hincque duo essent distinguendi Zenones Sidonii. Verum nihil tale habet LAERTIVS, sed id tantum teste Apollodoro aduocato refert LXXX minis Epicurum hortum, in quo docuit, comparauisse. Seruos vero in testamento in libertatem asseruit.

a) Lib. X. s. 25.

b) Catalogum Epicureorum, quorum nomina apud veteres occurrunt, exhibent GASSEND. l. c. L. I. c. 8. L. II. c. 6. LEON. COZZANDVS de magist. antiq. philos. L. VI. p. 401 seqq. omnium vero diligentissime FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II p 808 seqq.

c) Supra monuimus SVIDAM in Anniceris T. I. p. 209. Epicureum facere Annicerin Cyrenaicae disciplinae doctorem. Quod non ita intelligendum est, quod sectam mutauerit, sed quod in doctrina de voluptate magis ad Epicuri hypothesin accessit, quam ad Aristippi.

fuit: omnia ita aeternis incertitudinis et ignorantiae tenebris demerſa iacere, totque falſis omnia iactari opinionibus, tot repleri contradictionibus, quae a dogmaticis aſſeruntur, vt impoſſibile ſit, ad quandam peruenire veri ſcientiam, et imbecillitas intellectus vbique manifeſte ſe prodat. Neceſſarium itaque eſſe, nihil definire, de omnibus dubitare, aſſenſum vbique retinere, in vita vero opinionem ſequi. Quam philoſophandi viam quia non ingreſſus quidem primus eſt Pyrrho, Anaxarchi Eleaticae ſectae philoſophi diſcipulus, primus tamen ſectam ex ea formauit, Pyrrhonia inde, a philoſophandi vero modo, Sceptica dicitur. Poſterior tamen appellatio frequentior eſt, quae a differendi modo et ratione deſumta eſt, quam prior, quae a ſectae conditore originem cepit. Id quod mirum videri queat, cum contrario prorſus modo ſectarum nomina, quae a philoſophandi inſtituto acceperunt, e. g. Hedonicorum, Eriſticorum, Elpiſticorum, Eudaemonicorum, Philaletharum, Analogeticorum [a], adeo interciderint, vt vix coniectura liceat aſſequi, quos indicent philoſophos; quae vero ab auctoribus locoque indita ſunt, aetatem tulerint. Cuius cauſam veriſimili ratione inde deriuandam putamus, quod Sceptici ſectae nomen, ſenſu proprio ſumtum, declinauerint, nec ii voluerunt videri, qui vllius hominis ſtarent placitis, id quod dudum LAERTIO [b] notatum fuit. Ipſam vero de omnibus dubitandi methodum fortiſſimam et nobiliſſimam, reputantes [c], et arrogantiae dogmaticorum tanquam ſobriam magis et prudentiorem opponentes, dubitantium, ſiue Scepticorum nomen vehementer amplexi ſunt, vt ex LAERTIO [d] et SEXTO EMPIRICO [e] diſcimus. Eodem ſenſu dicti quoque ſunt Ephectici, a retinendo aſſenſu, Zetetici, a perpetuis diſputationibus, et quaeſtionibus, Aporetici a dubitatione vbique admiſſa [f]. Cumque Academici, quam Platonicae ſcholae propaginem fuiſſe ſuo loco docuimus, quique a conditoris nomine magnam gloriam conſecuti erant et exiſtimationem, parum ab ea philoſophandi via, quam Pyrrho ingreſſus eſt, decederent, vt ex iis, quae differemus, apparebit, collatis cum hiſtoria philoſophiae Academicae ſupra enarrata, factum inde etiam eſt, vt ſub iſto nomine laterent, et quae ſub Pyrrhonis nomine breui tempore, CICERONE [ff] teſte abiiciebatur, ſub Academicorum nomen multos ſectatores inueniret ratio philoſophandi ſceptica, id quod recte CICERONI [g] fuit notatum. Cuius cauſas has doctiſſimus Scepticorum noſtra aetate aduocatus PETRVS DANIEL HVETIVS [h] putat, partim quod praeter Pyrrhonem, vix ex eius ſecta quiſquam enituerit, qui famae celebritatem conſecutus eſt, cum contra Academici maximi nominis doctores habuerint plurimos, ex quorum fulgore lumen capiebant Sceptici: partim quia Pyrrhonii pro inſanientibus et vitae humanae prorſus ineptis habiti ſunt, quod opprobrium vt

Nomen.

a) LAERT. L. I. ſ. 17. MENAG. ad h. l.
b) ib. ſ. 20.
c) IDEM L. IX. ſ. 61. d) ll. cc.
e) Pyrrhon. hypotyp. L. I. c. 3. p. 2.
f) LAERT. L. IX. ſ. 69. GELLIVS L. XI. c. 5. SVIDAS in Pyrrhonii T. III. p. 246. SEXT. l. c. L. I. c. 19.
ff) De finib. L. II.
g) Qq. Acad. paſſim.
h) De imbecillitate intellectus humani L. I. c. I. §. 39. p. 150.

vt euitarent, qui hac ratione philoſophabantur, honeſtiſſimo Academicorum nomine, licet in quibusdam, vt poſtea dicemus, ab iis diſſentirent, latere maluerunt. Accuratiores tamen ex hoc hominum genere, qui hoc ſectae nomen inſtituto non conuenire videbant, maluerunt Pyrrhonis nomen, vnde SEXTVS EMPIRICVS, nobilis inter eos ſcriptor, hypotypoſes non Academicas ſed Pyrrhonias ſcripſit.

Scriptores ad eius hiſtoriam facientes.

§. II. Ex his vero colligi recte poteſt, hiſtoriam ſectae Pyrrhoniae ex Academicae ſectae fatis multam capere lucem poſſe: quam cum hoc capite iungendam, eosque conſulendos ſuademus, quos ibi laudauimus. Ad Scepticae vero ſectae hiſtoriam illuſtrandam ex veteribus pertinebant vitae Pyrrhonis ſcriptores Antigonus Caryſtius[i], ei fere coaeuus, et Diocles Magnes, ad quos plus ſemel prouocat LAERTIVS. Philoſophiam vero ſcepticam ex ipſa ſecta non ignobilis ſcriptor, AENESIDEMVS octo libris *de Pyrrhoniis*[k] luce perfudit, quos tamen praeter epitomen a PHOTIO[l] exhibitam non ſupereſſe merito dolemus: quemadmodum Theodoſii quoque *capitula Sceptica*, et Fauorini *tropi Pyrrhonii* deſiderantur[ll]. Seruauit tamen nobis fortuna incomparabiles SEXTI EMPIRICI hominis Sceptici, de quo in ſecundo huius operis tomo diſſeremus, commentarios de hac philoſophia, magna eruditione et notitia omnis veteris philoſophiae refertos: quibus iungenda, quae LAERTIVS[m] more ſuo congeſſit, et pauca quae corraſit SVIDAS[n]. Etſi vero omnem philoſophandi rationem haec ſecta euertere merito viſa fuit, non defuere tamen, qui recentiori aetate pollicem ei premerent, quos tamen enarrabimus eo loco, vbi noſtri temporis philoſophiae condemus hiſtoriam. Hic vero FOVCHERII[o] tantum et HVETII[p] labores nominamus, quibus hiſtoria Scepticiſmi veteris iuuari valde poteſt. Sed et ii non negligendi ſunt, qui ſe Scepticiſmo oppoſuerunt, vel Academicos quoque refutandos ſibi ſumſerunt, quorum ſcripta paſſim lucem ſectae hiſtoriae et placitis foenerantur. Fragmenta eiusmodi aliquot ſeruauit EVSEBIVS[q], quibus AVGVSTINI *Quaeſtiones Academicae*, et CLAVDII PTOLOMAEI liber *de iudicandi facultate verique et falſi regulae*[r], GALENVS item *de optima diſciplina*[s] et SEXTI alterius *diſputationes anti-ſcepticae*[ſ] aliique MORHOFIO[ſſ] et FABRICIO[t] memorati adiungi poſſunt; quemadmodum laudatiſſimus quoque FABRICIVS[u] Syllabum nobis eorum exhibuit, qui recentiori aetate venas inci-

i) Vid. Ariſtocles apud EVSEB. de praep. eu. L. XIV. c. 18. LAERT. L. IX. ſ. 62. conf. IONS. de Script. hiſt. phil. L. II. c. 4. p. 131 ſeq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 674.

k) Vid. MENAG. ad l. c. Laërt. FABRIC. l. c. pag. 818.

l) Cod. CCXII. p. 279. ſeqq. ed. Hoeſch.

ll) MENAG. et FABRIC. ll. cc.

m) Lib. IX. ſ. 61 ſeqq.

n) In Pyrrhone, et οὐδὲν μᾶλλον.

o) Hiſtoire des Academiciens, quaeque pro defendenda ſceptica philoſophia ſcripſit ſupra enarrata.

p) De la foibleſſe de l'eſprit humain, ſed et BAYLE art. Pyrrhon. et diſſ. ſur le Pyrrhoniſme conſulendus et diiudicandus eſt.

q) l. c.

r) Editus ab ISM. BVLIALDO Gr. et Lat. Paris 1663. 4

s) Adiectus etiam editioni SEXTI EMP. Geneuenſi

ſ) Edidit poſt STEPHANVM FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617 ſeq. Graec. et Lat.

ſſ) Polyhiſt. T. II. L. I. c. 6. p. 30.

t) Syllab. Script. de V. R. C. c. XXIII. §. 4. p. 455.

u) l. c.

incidere Scepticiſmo eiusque robur eneruare ſatagerunt. Sunt et alia paſſim obuia, quae hiſtoriam ſectae Scepticae et Scepticiſmi illuſtrant, ſed minoris momenti[v]. FABRICIVS autem, qui elegantiſſimam Sexti Empirici editionem annotationibus doctiſſimis auctam nobis dedit, cum in iis tum in immortali *Bibliothecae Graecae* opere tantum ad hiſtoriam huius ſectae et philoſophiae attulit, quantum ante eum pauci, diligenter cum ipſo Sexti textu ab iis conſulendus, qui accuratius de hoc philoſophiae genere erudiri cupiunt.

Conditor ſectae Pyrrho.

§. III. Pyrrhoni, ſectae Scepticorum parenti, Elea dedit originem[w], Pliſtarcho parente nato[x], obſcurae ſortis homine[y], qua parentis conditione ipſe quoque Pyrrho initio, Antigono teſte, preſſus fuit: ſoror etiam Philiſta obſtetricem egit. Ipſe adoleſcentiae annos arti pictoriae dicauit, licet non optimum pictorem fuiſſe, Ariſtocles aſſerat[z]. Antigono tamen referente[a] in Elienſi gymnaſio pictura eius ſeruos exhibens, lampadas tenentes, aſſeruata fuit, non male ab eo elaborata. Artis itaque vel faſtidio, vel ardore animi maiora et meliora quaerentis, a pictoria ad philoſophiam, transfuga quaſi, vt ridet LVCIANVS[b], factus, in Democriti primum ſcripta incidit[c]. Alii primum Pyrrhonis praeceptorem Dryſonem, vel Bryſonem vocant[d], Stilponis filium, Clinomachi diſcipulum, cuius ſupra mentio facta eſt[e]. Qui cum parentis arte excelleret, dubium non eſt, Pyrrhonem dialecticis armis inſtructum egregias illas pugnas, quibus omnes adoriebantur philoſophos Eriſtici, et de omnibus in vtramque partem diſputabant, ab eo didiciſſe. Tum ad Anaxarchum, Metrodori Chii diſcipulum, delatus eſt, cui quoque conſtanter adhaeſit, et cum eo, Alexandrum M. ſequente, ad Indos profectus eſt, cum Brachmanibus et Gymnoſophiſtis illius regionis congreſſus[f]. Hos vero praeceptores ita audiuit, vt ex illorum doctrina in ſua arua deriuaret, quaecunque animum ad incertitudinem valde inclinantem confirmare apta eſſent. Quod imprimis de Metrodoro tenendum eſt, quem ad Scepticiſmum fuiſſe proniſſimum[ff], negata omni ſcientia, *capite vndecimo* narrauimus. His itaque praeſidiis munitus, cum dogmaticorum

v) DAN. HARTNACCII Hiſtoria breuiuſcula Scepticiſmi addita SANCHEZII libro de ſcientia, quod nihil ſcitur: tractatio ſine ſucco et neruo: IO. FRID. HEVNISCH. diſſ. de philoſophis Scepticis; GABR. WEDDERKOP. diſſ. de Scepticiſmo; IAC. ARNHEM. diſſ. de ſecta Pyrrhonia.

w) LAERT. L. IX. ſ. 61. SVIDAS in Pyrrhon. T. III. p. 245. BAYLE Dict. T. III. art. Pyrrhon. p. 731. Nos quoque peculiari obſeruatione de Pyrrhonis vita diſſeruimus Miſcell. Lipſ. Tom. V. Obſ. CXI. p. 240 ſeq.

x) ib. ſ. 62.

y) PAVSANIAE Eliac. L. II. Piſtocrates audit.

z) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 18.

a) LAERT. l. c.

b) Bis accuſat. T. II. p. 673. 688.

c) Ariſtocles apud EVSEB. l. c.

d) Alex. apud LAERT. l. c.

e) c. IV. huius libri.

f) LAERT. l. c. Apud SVIDAM l. c. dicitur Pyrrho poſt Bryſonem audiuiſſe Alexandrum, Metrodori Chii diſcipulum, cuius praeceptor fuerit Metrodorus Abderita. Sed duplici errore peccauit feſtinans vel Suidae vel exſcriptorum eius calamus. Nam nec Alexander vllus inter Eleaticos vel Democriticos comparet, qui Pyrrhonis praeceptor fuit, ſed Alexander, qui in ſucceſſionibus Pyrrhonis praeceptores narrat, cum Anaxarcho confuſus, eum apud Suidam peperit: Deinde non fuere duo Metrodori Chius et Abderita inter Eleaticos, vnde MENAGIVS ad LAERT. L. IX. ſ. 58. 61. et KVSTERVS ad l. c. SVIDAE corruptionem textus recte notarunt. Mirandum itaque, nec STANLEIVM Hiſt. phil. P. XI. p. 919. errorem vidiſſe, nec doctiſſimum interpretem Latinum in eum animaduertiſſe.

ff) LAERT. l. c. ſ. 58.

ticorum ſubſellia vbique occupata vidiſſet, nouam tum quidem temporis (Academia enim media nondum ea aetate florebat,) philoſophiam excogitauit, et nihil quicquam comprehendi poſſe dixit, neque omnino quicquam dogmaticorum decernendum eſſe ſtatuit. Traduntque, qui vitae eius et placitorum hiſtoriam ex veteribus expoſuerunt, nihil vel honeſtum eſſe dixiſſe, vel inhoneſtum, iuſtum vel iniuſtum, et ſic in reliquis: nempe nihil horum reapſe tale eſſe, legem vero et conſuetudinem ſequentes omnia iſta homines, facere, nec in quapiam re hoc magis eſſe, quam illud[g]. Id quo ſenſu et fundamento Pyrrho dixerit, in ſequentibus enucleatius trademus. Addunt vero[h]: conſentaneum illi opinioni vitae genus duxiſſe, nihil declinaſſe, nihil deuitaſſe, omnibus rebus recta occurriſſe, curribus, ſi oblati eſſent, praecipitiis, canibus et ſimilibus nunquam via decedentem, neque ſenſibus obſequentem, amicis interea, qui eum ſequebantur ſaluti eius proſpicientibus. Quae ſi doctrinae in ſe paradoxae, omnique non veritati tantum, ſed et honeſtati euertendae aptae iungantur, non ſine cauſa in eam ſuſpicionem adducunt Pyrrhonem, fuiſſe hominem mentis emotae et nimia arte atque ſcientia inſanientis. Mitius tamen de eo ſentiemus, et ab eiusmodi inſania virum merito liberabimus, veteribus tantum non omnibus ob egregiam eruditionem, et, quod multis viſum fuit, nobiliſſimam philoſophiae excolendae viam initam, vt ſcribit LAERTIVS[i], laudatum, palpabimusque manibus, dogmaticorum inuidiae et calumniis eiusmodi fabulis philoſophiae genus ſibi infeſtum cachinnis idiotarum propinantium, has nugas deberi[k], ſi vitae eius laudabiliter peractae ſeriem et facta perpendimus. Teſtantur enim ſcriptores animum eius a ſuperbia et faſtu prorſus alienum, ſororis Philiſtae amiciſſimum, et nec vilia miniſteria repugnantem[l]: vitam porro egiſſe ſolitariam, qua rarius vel ipſis domeſticis videbatur[ll]: id quod ideo feciſſe, refert LAERTIVS[m], quod Indum audiuiſſet Anaxarcho exprobrantem, neminem, niſi ſe ipſum, bonum eſſe quod diceret, principum vero interea aulas frequentaret[n]. Idem porro narrat, itinera eum varia ſuſcepiſſe, nunquam, quo pergeret cuipiam indicantem, ſibique eos, cum quibus verſaretur, ipſum delegiſſe. Semper porro eodem vultu et habitu perſeuerauiſſe[o], etiam inter terrores et dolores: vlceri etiam cuidam ſuo medicamenta corrodentia, et ſectiones, et vſtiones adhibuiſſe, magnumque in his omnibus animi robur et conſtantiam exhibuiſſe[p]: in magna quoque tempeſtate cum naufragii periculum omnes in ſtuporem et pauorem conieciſſet, ipſum porcellum in naui ſecure com-

g) ib. ſ. 61.
h) ib. ſ. 62. qui ad Antigonum Caryſtium, teſtem Pyrrhoni coaeuum, prouocat.
i) ſ. 61.
k) Idem recte coniecit P. D. HVETIVS de la foibleſſe de l'esprit humain. l. c. p. 127.
l) LAERT. l. c. ſ. 66. conf. Ariſtocles l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 735.
ll) ib. ſ. 65.
m) ibid.
n) Addit, cum ſecum loqui, vt ſolent ſolitarie viuentes et ambulantes, deprehenderetur, rogatum, quid ageret: meditari ſe reſpondiſſe, vti bonus (χρηστὸς) euaderet.
o) ſ. 65.
p) ſ. 67. vbi Laërtius ad Timonis teſtimonium prouocat.

comedentem offendiſſe, eandem animi ἀταραξίαν commendantem [q]. Quin et ea, in quibus reprehenſus dicitur, quod non ſemper vita doctrinae conſentanea eſſet, huc referri debent: nempe, indignatum amico qui res ad ſacrificium neceſſarias ſe emturum promiſerat, nec promiſſis ſteterat, et ideo reprehenſum, quod animo commoueretur, neque id cum indolentia, quam profiteretur, conueniret, negauiſſe, eius rei ſpecimen aduerſus mulierem edendum eſſe [r]: a cane territus cum poſt arborem receſſiſſet, a praeſentibus deriſum difficile, dixiſſe, hominem penitus exuere. Contendendum tamen eſſe, primum quidem agendo, quantum fieri poteſt aduerſum res, poſtea ratiocinando [s]. Additur his, in quaeſtionibus a nemine fuiſſe contemtum, quod ſingulari perſpicuitate in iis explicandis vteretur [ſ], eaque re cepiſſe Nauſiphanem iuuenem. Quis haec conuenire credat viro omnem ſenſuum vſum ad inſaniam vsque neganti? quis non mendacium palpet, tradens amicos comites eum omnia negligentem periculis eripuiſſe, cum ſolitariam valde vitam [ſſ] amauerit, et itinera quoque varia ſolus confecerit, in quibus nemo eum canibus, praecipitiis, curribus eripuit? cui non manifeſtum ex his eſt, Pyrrhonis animum ad indifferentiam τῶν παθῶν mentemque ex vtraque parte immotam et imperterritam iſtis Scepticiſmi ratiociniis, vt poſtea dicemus, tendentem, occaſionem cudendae fabulae dediſſe? Addimus his alia, quae tantis deliriis non agitatum fuiſſe Pyrrhonem euincunt. Inter quae imprimis ad Epicurum reſpiciendum eſt, ab iſta indifferentiae intellectus et incertitudinis vniuerſalis rabie tantopere alienum, qui tamen, teſte LAERTIO [t], vehementer Pyrrhonem admiratus eſt, nempe, quod ἀταραξία iſta animi tranquillitatem fuiſſet conſecutus, et egregie de ea re diſſereret: quod Epicurus nunquam feciſſet, ſi ad hanc inſaniam fuiſſet dilapſus. Sed et tanta Pyrrhonis exiſtimatio fuit in patria, vt pontifex crearetur, dareturque hoc eius honori, vt decretum fieret, quo omnibus philoſophis vacatio a muneribus publicis permitteretur [u]. Qualis quaeſo vero pontifex, qui ita inſanit, vt quid faciat, delirans ignoret? Alias rationes, quibus ab hac labe purgari poteſt Pyrrho, praeterimus, hoc vnum adiicientes, ipſam Scepticorum doctrinam, quae in vita agenda ſenſuum vſum non reiicit, ſatis euidenter refutare fabulam a viris doctis dudum reiectam, et inter veteres quoque iam Aeneſidemo [v] improbatam. Scilicet ἀκαταληψία Pyrrhonis non externam ſenſuum apparentiam reiecit, quam vitae regulam non improbabant Sceptici, ſed dogmaticorum definitiones rerum, et ſcientiae arrogantiam, cui euertendae fundamenta rerum patere negabat; ex eo vero animum contra perturbationes imperterritum ſeruare contendebat. Hunc ſcopum cum philoſophiae aſſigna-

q) ib.

r) Ariſtocles apud EVSEB. l. c. LAERT. ſ. 66.

s) IIDEM ll. cc.

ſ) ſ. 64.

ſſ) Hinc conuiuia quoque ſplendida vitabat, frugalia non recuſabat, qua de re egregium exemplum ATHENAEVS affert L. X. p. 419. quod eiusmodi inſanienti indifferentiae prorſus repugnat.

t) ſ. 64.

u) ib. LE VAYER Op. T. V. p. 213. MENAG. ad Laërt. L. IX. ſ. 63. HVET. l. c. p. 127 BAYLE l. c. p. 734. BIERLING. de Pyrrhoniſmi hiſt. c. I. §. 3. p. 734 FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 818. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gentil. p. 198. conf. Miſc. Lipſ. l. c. p. 241.

v) Apud LAERT. l. c. ſ. 62.

ſignaret, et ad hanc vnam metam impigre curreret, mirum non eſt, eum nec reliquis artibus et diſciplinis magnum ſtatuiſſe pretium, quae Epicuro cauſa fuit, vt eum indoctum, et male eruditum vocaret [w], nec ſcripſiſſe aliquid [x], praeter poëma aliquod, ad Alexandrum M. quod regia munificentia is remuneratus eſt [y]. Ex hac vero vitae eius circumſtantia confirmatur quoque quod ex LAERTIO [z] colligitur: floruiſſe eum circa Ol. CX. Vnde vel errat, vel de natiuitatis anno intelligendus eſt SVIDAS [a], qui ad Olymp. CI. refert. Obiit fere nonagenarius [b], quo tamen anno vita exceſſerit, veteres non definiunt. Quod ſi Olymp. CI. 1. natum dicamus, Olymp. CXXIII. 2. 3. deceſſiſſe neceſſe eſt: quod ex eo quoque fit veriſimile, quod Ariſtocle teſte [c] Antigonus Caryſtius ei coaeuus fuit, quem circa vltimos Ptolomaei Philadelphi annos adhuc vixiſſe, recte IONSIVS [d] ſtatuit. Ptolomaeus autem Olymp. CXXIV parenti, Ptolomaeo Lagidi ſucceſſit. Poſt mortem ſtatuam ei poſuere Attici prope porticum; monumentum quoque in patria erectum eſt [e]. Pyrrhones duos alios veteres notat MENAGIVS [f], cui addi poteſt tertius Metapontinus, ex diſcipulis Pythagorae [ff].

Origines Scepticiſmi Pyrrhonis.

§. IV. Ex hac vitae Pyrrhonis hiſtoria ratio iam facili negotio dari poteſt, quo modo ad Scepticiſmum is dilapſus ſit. Nempe

I. Democriti admirationi et philoſophiae eius ſtudio, quo rudimenta quaſi poſuit Pyrrho, plurimum adſcribendum eſt. *Capite* enim *vndecimo*, vbi prolixe Democriteam philoſophiam proſecuti ſumus, pluribus demonſtrauimus, negaſſe Abderitam omnes, quae rebus ipſis ineſſe dicuntur, qualitates reales, adeoque omnes etiam, quae in rebus ipſis laterent, differentias, et ad modificationes et ſenſationes animae ex obiectis externis oriundas eas reuocaſſe; inde vero hoc deduxiſſe axioma, nihil re vera eſſe, praeter atomos, reliqua conſtare opinione, diſpoſitione, ordine, ſenſuumque perceptione. Haec cum didiciſſet Pyrrho, tantaque Democriteam ſapientiam proſequeretur admiratione, vt ſemper eius cum magna honoris praefatione meminiſſet [g], mirum non eſt, fundamentum hoc elegiſſe, cui totam philoſophiam ſuam ſuperſtrueret. Hoc enim ſemel admiſſo, negari Pyrrhoni non poteſt, nihil eſſe re ipſa certi, nec hoc magis vel illud re ipſa eſſe, ſed opinione, praeiudiciis, ſenſuumque fallacia turbari omnia, quibus armis Pyrrhoniſmus facilem reportat victoriam.

w) LAERT. L. X. ſ. 8. Cum vero ipſe Epicurus encyclicas Graecorum literas exagitaret, et parciſſimum earum vſum admitteret, coniectura inde enaſcitur, longius proceſſiſſe Pyrrhonem, et de iis plane non fuiſſe ſollicitum, conf. GASSENDVS de vit. Epic. L. V c. 3. p. 136. HVET. l. c. p. 28. Grammaticam contemſiſſe SEXTVS. EMP. teſtatur, adu. Gramm. L. I. c. 13. ſ. 232. Homerum tamen, quem Pyrrhonis tempora pro fonte omnis ſapientiae habebant, diligenter legit, et in partes ſuas vocauit, cuius rei exempla affert LAERT. ſ. 67. quod negat quidem SEXTVS l. c. ſ. 281. ſed veritate et ἀὐτοψία reclamante.

x) LAERT. ſ. 102. et L. I. ſ. 16. EVSEB. l. c. FABRIC. l. c. p. 818.

y) Decies mille aureorum, accepiſſe ait SEXTVS l. c. id eſt 25000. Thaleros, vid. FABRIC. ad l. c. Sexti.

z) Is L. IX. ſ. 58. Olymp. CX. Anaxarchum apud Alex. M. floruiſſe ait: cum eo vero fuit Pyrrho.

a) l. c. b) LAERT. ſ. 61. c) EVSEB. l. c.

d) de Script. hiſt. phil. L. II. c 4. p. 130.

e) PAVSAN. l. c. MENAG. ad Laërt. L. IX. ſ. 61.

f) l. c ſ. 107.

ff) IAMBLICH. de vit. Pyth. c. XXXVI. n. 272.

g) LAERT. ſ. 67.

II. Non vero ſola Democriti philoſophia Pyrrhoni ad Scepticiſmum delabendi occaſionem praebuiſſe videtur, ſed totius Eleaticae ſcholae etiam antiquioris philoſophandi ratio. Quae cum ſenſibus fidem denegaret, et eousque procederet, vt hominum puerilem ſuperbiam, ſcientiam ſibi arrogantium exagitaret, veritatemque in profundo demerſam latere cenſeret, inque eo veterum philoſophorum ipſiusque Homeri exemplo vteretur, non potuit non Pyrrhonis animus in Eleaticorum ſchola educatus et formatus maximopere in fouenda incertitudine confirmari. Eiusmodi enim veterum dictis, quae inania hominum ſtudia et pueriles nugas exagitant, valde eum deperiiſſe Philo Atheniensis eius neceſſarius teſtatur apud LAERTIVM [b].

III. Acceſſit his diſciplina dialecticorum, quam a Stilponis didiciſſe filio diximus. Cum enim in horum hominum ſchola, more illius vehementer ſophiſmatibus et cauillationibus vrgeretur, non melius ei opponere poterat φάρμακον, quam hanc rerum omnium incertitudinem et ἀδιαφορίαν, quibus omnes vna ſtrophas ſophiſtarum et dialecticorum proſternebat, victoriasque reportabat facillimas. Impenſe ea de re Pyrrhoni gratulatus eſt Timon Sillographus his verſibus [i]:

Miror, qui tandem potuiſti euadere Pyrrho,
Turgentes fruſtra, ſtupidos vanosque ſophiſtas,
Atque impoſturae fallacis ſoluere vincla.

IV. Maxime vero ad ea vitae ab omni perturbatione vacuae exempla attendendum eſt, quae de Pyrrhone retulimus, quamque vitae tranquillitatem et imperturbatum ſtatum totius Scepticiſmi finem a Pyrrhoniis poni in ſequentibus dicemus. Ex his enim ſpeciminibus manifeſtum eſt, Pyrrhonem ad hanc mentis ἀταραξίαν et inuictum robur, quam maxime reſpexiſſe, vtque hanc obtineret animi conſtantiam, omnem de rebus ipſis, quatenus ad animum referuntur noſtrum, opinionem eiiciendam eſſe, ſtatuiſſe. Hoc cum nullius praeſtare obſeruaret ſectae philoſophiam, quae aſſerendis dogmatibus mentem turbabant magis, quam immotam reddebant, non potuit non ſcepticiſmum pro nobiliori philoſophiae genere habere, eique totum ſe addicere.

V. Huic vero cum accederent infinitae ſectarum tum ex Socratis ſchola prodeuntium diſſidia et controuerſiae, quibus tanquam inſulſum, falſumque et ineptum reiiciebat vna, quod altera pro ipſo ſapientiae fonte venditabat; cumque ita nuditatem ſuam mutuis inter ſe certaminibus detegerent philoſophi dogmatici, non poterat non animus eius tranquillitatis ſtudioſus vehementer ab omni philoſophia dogmatica abhorrere, et deſperare de inuenienda apud eam pace animi. Acciditque Pyrrhoni, quod omni fere tempore euenit, vt infinitae de doctrinis vel incertis vel in dubium vocatis controuerſiae tandem Scepticiſmum parturiant.

VI. Non errabimus etiam, ſi exempla magnorum virorum, toties imbecil-

b) ib. i) ſ. 65.

becillitatem humani intellectus, difficultates in inquirenda veritate occurrentes, latentes rerum eſſentias, et innumeram opinionum ſeriem fatentium et deplorantium, Pyrrhonem in electa ſemel dubitandi de omnibus arte confirmaſſe credamus. Vti enim exemplorum huiusmodi a magnis viris profectorum maxima vis eſt, ita facile fuit, hominem principiis quibusdam phyſicis ad incertitudinem manu ducentibus imbutum iis non corroborari tantum in adamata hypotheſi, ſed et eo perduci, vt limites a veteribus, quorum exempla intuebatur, ſapienter poſitos migraret, et in extremum curreret. Alia non addimus, facile ex iis repetenda, quae ſupra de cauſis enatae philoſophiae Academicae, quae eodem fere in luto cum Pyrrhonia haeſit, diſſeruimus.

Sectatores Pyrrhonis.

§. V. Diſcipulos habuit Pyrrho nonnullos, quorum illuſtriſſima fama fuit. Inter eos memorantur Eurylochus, de quo narrat LAERTIVS [k], ita furore aliquando exarſiſſe, vt ſumto veru cum carnibus, coquum in forum vſque perſequeretur, quod ſpectaculum homini ſceptico, tantopere mentis imperturbatum ſtatum et ἀδιαφορίαν quaerenti, indignum dubium non eſt, dogmaticos acerbe riſiſſe. A praeceptore etiam hoc didicit, vt magnus ſophiſtarum inimicus eſſet, quos debellandi arma ipſi ſcepticiſmus ſubminiſtrauit egregia. Tantopere tamen aliquando Elide eruditorum quaeſtionibus fatigatus eſt, vt abiecto pallio Alpheum fluuium tranando eorum perſecutionibus ſe ſubduceret. Alius Pyrrhonis diſcipulus fuit Pyrrho Athenienſis [l], homo praeceptori in eo ſimilis, quod meditando ſolitudinem quaereret, turbam et ſtrepitum fugiens, nec multum vanis litibus et diſputationibus tribueret. Vnde non probamus vel IONSII [ll] opinionem, qui Philonem Dialecticum, Diodori Croni diſcipulum, innui putat, vel interpretis LAERTII verſionem, qui, frequentiorem in diſputationibus, eum fuiſſe, vertit verba Graeca: τὰ πλεῖςα διελέγετο [m]: nam vtrumque cum Timonis verbis non conſpirat, qui eum vocat

Ὀυκ ἐμπαζόμενον δόξης ἐρίδων τε, Φίλωνα.

Nauſiphanem etiam Teium, ſupra memorauimus, Pyrrhonis in diſſerendo dexteritate et arte captum, in eius diſciplinam tranſiiſſe. Hunc Nauſiphanem audiuiſſe, ſecundum quosdam, Epicurum, ab eo vero tanquam plumbeum et indoctum, iactantiam ſophiſticam prae ſe ferentem, vt mancipiorum aliquod, traductum fuiſſe, capite quoque praecedente narrauimus [n]. Sed et Hecataeus Abderita [o] et Numenius, cum Apameenſi non confundendus [p], huc pertinent.

Timon Phliaſius.

§. VI. Celeberrimus vero inter Pyrrhonis diſcipulos fuit Timon Phliaſius [q],

patre

k) Lib. IX. ſ. 68. l) ib. ſ. 67. 69.

ll) De Scripr. hiſt. phil. L. II. c. 1. p. 119.

m) Saepe ſecum ipſo colloquebatur, vertit STANLEIVS p. 921. quod ad marginem ita emendat OLEARIVS: multum diſputabat.

n) LAERT L X. ſ 7. 8.

o) IDEM L. IX. ſ. 68.

p) ib ſ. 114. conf. IONS. l. c. L. III. c. 10. p. 265.

q) Pleraque de Timone debemus LAERT. L. IX. ſ. 109. ſua ex APOLLONIDIS NICAEI commentario in Sillos Timonis haurienti. conf. SVIDAS in Timon. T III p. 476. Ex recentioribus Is. FRID. LANGHEINRICH duas nobis diſſertationes dedit de Timonis vita, doctrina, ſcriptis. conf. STOLL. hiſt. litter. T. III. p. 763 ſeqq.

patre Timarcho genitus. Iuuenis saltationi operam dedit [r]; postea vero animo mutatus Megaram se contulit, conueniendi Stilponis gratia, sine dubio vt dialecticam ab eo disceret, qua excellebat Stilpo, quaeque quaestuosa tum inter Graecos disciplina extabat. Cum eo aliquandiu versatus in patriam rediit, vxoremque duxit. Post haec Elidem profectus est, vt Pyrrhonem audiret, cumque vxorem haberet comitem, in illa apud Scepticum mora filios genuit: quorum maiorem natu, Xanthum vocatum, in medicis [s], vt erant Sceptici artis salutaris amantes [ſ], instituit, et instituti, vitaeue generis successorem reliquit, quod vtrum ad scepticam philosophandi, vel medicam viam pertineat, vel bonorum etiam successorem indicet, ex incerta Apollonidis Nicaei apud LAERTIVM [ſſ], quem sequimur, phrasi accurate definiri non potest. Licet vix credi possit, Timonem vel de discipulis vel de successore valde fuisse sollicitum, cum Hieronymus de eo scripserit [t]: *sicut apud Scythas, et qui fugiunt, et qui persequuntur, sagittas mittant, ita et apud philosophos, alios persequendo discipulos capere, alios fugiendo, vt Timonem.* Causa eius rei in vitae commoditatibus studiose a Timone quaesitis latere videtur. Nam non solum multum sibi vacationis a studiis philosophicis, teste Antigono Carystio [u], permittebat, hortorum studiosus ac solitudinis, sed et compotationum erat amator [x], tantaeque in arte bibendi fortitudinis, vt celeberrimum potatorem Lacydem, Cyrenaeum, cuius supra mentio facta est, potando vicerit [y]. Hoc vitae genere facultatibus consumtis, cum necessariis destitueretur, Hellespontum petiit, et Propontidem, philosophiamque professus, non in magno tantum honore fuit [z], sed et facultatibus auctus est. Inde Athenas se contulit, ibique ad obitum vsque perseuerauit, nisi quod exigui temporis iter Thebas aliquando susceperit [a]. Ceterum vt commode vixit, et neque prandii neque coenae tempus obseruauit, ita in ea animi corporisque εὐεξίᾳ [b], qua commoda vtriusque dispositione vtebatur, eam ἀδιαφορίαν consecutus est, quam Sceptica philosophandi ratio sibi praefigebat scopum. Iudicio vsus est acri et in nexum veritatis adeo penetrante, vt, non imbecillitatem tantum et defectus ratiociniorum male concludentium perspiceret facillime, sed et quo loco systemata essent infirmissima, accurate peruideret; qua ingenii acerrimi perspicacia armatus omnes incessit philosophos multoque eos sale satyrico perfricuit, non iudicando tantum, sed et deridendo aliis superior. Idque non ore tantum, sed et calamo perfecit, quem non atramento tantum tinxit, sed calumniis quoque in optimos quosque veteris

r) ibid. Aristocles apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 18. theatro itaque operam suam locauit.

s) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 438.

ſ) Causas huius rei exponit SEXTVS EMPIR. Pyrrh. hyp. L. I. c. 34. p. 63. conf. FABRIC. ad h. l.

ſſ) Conf. MENAG. ad h. l.

t) ib. ſ. 112. u) ib. ſ. 110. x) ib.

y) ATHENAEVS L. X. p. 438. Tetigimus rem supra in historia Cyrenaicorum.

z) ib. Innotuit etiam Antigono et Ptolomaeo Philadelpho regibus.

a) ibid.

b) Vsus fuisse hac voce Stoicos hoc sensu supra c. IX. ostendimus, indeque coniicimus, sensum hunc esse obscuri et sine dubio corrupti loci LAERTII ſ. 114. τοσοῦτον ἦν ἀδιάζορος, ἀλλὰ καὶ ἴνεξς, ὡς μηδὲ ἀριστᾶν συγχωρεῖν, MER. CASAVBONI explicatio enim textui non quadrat.

ris philoſophiae doctores effuſis. Inde *Sillorum* poëma[c], veteribus toties citatum, ad quod nos quoque aliquoties prouocauimus, ſiue ſatyra mordaciſſima, multoque felle repleta, qua nemini bono pepercit, vt ex fragmentis patet, quae paſſim reperiuntur apud veteres, et collecta ſunt ab HENRICO STEPHANO[d]. Scribendi vero fuit cupidiſſimus, in poëticis fabulis et dramatibus componendis exercitatiſſimus[e], qua nempe occaſione iuxta morem Graeciae, licebat viros optime meritos populi libidini deridendos propinare. Ex quibus omnibus, quo animi charactere et temperamenti diſpoſitione fuerit, iudicari poteſt facillime, et intelligi, qua ratione moribus et animi inclinatione a Pyrrhone totus diuerſus[f], eandem tamen philoſophandi viam ſecutus ſit, vt ex iis videre eſt, quae Ariſtocles[g] de eo retulit. Parum tamen, vt ἀδιαφορίαν ad negligentiam vsque excolebat, ſcriptorum ſuorum curioſus erat cuſtos, ſic vt neglecta apud eum iacerent, et perturbata, nonnunquam etiam corroſa, vt opus haberet, ea quae deerant, ſi recitarentur, ex memoria ſupplere[h]. Mortuus eſt, cum annos fere XC attigiſſet[i], nomenque inter ſuos illuſtre, vt habet Sotion[k], fuiſſet conſecutus. A Timone miſanthropo, cognomento eo facile diſtinguitur, adiecto interdum Sillographi nomine.

§. VII. Mature Pyrrhonia ſecta poſt Timonem defiit, adeo vt ſuo tempore dudum iam extinctam vocet CICERO[l], isque Academicis magis quam Scepticis armis dogmaticos diſputando aggrediatur. Cuius cauſa non alia eſſe videtur, quam odium, quod Pyrrhonia ſecta meruit. Cum enim ſectas dogmaticorum philoſophorum omnes aggrederetur, ne iis quidem exceptis, quae celeberrimum ſibi nomen et applauſum pepererant, Timon etiam mordacitate et calumniis in omnes philoſophos graſſans magnam ſectae inuidiam conflaſſet, ipſe vero ſectae conditor Pyrrho, tanquam amens, omnemque ſocietatis humanae rationem perdens traduceretur, fieri aliter non potuit, quin ipſa ſceptica philoſophandi via, quae totum ſcientiarum circulum euertere videbatur, tandem odio cunctis eſſet, et vehementer contemneretur. Etſi vero animis acutum cernentibus non poterat diſplicere ea philoſophiae methodus, quae dogmaticorum faſtum et inanem ſuperbiam euertebat, et quam parum ſolidi Graecanicae philoſophiae ſectariae ineſſet, pulchre demonſtrabat: ſecurius tamen illi ſub Academicorum, ex Platonis fama auctoritatem conſecutorum, nomine latebant, et eadem contra dogmaticos tela eiaculabantur. Defecit itaque teſte Menodoto[m], poſt Timonem ſectae ſcepticae ſucceſſio publica. Nec obſtat, quod Menodoti auctoritati opponit HVETIVS[n], Hippoboti et Sotionis teſtimoniis

Duratio ſectae exigua.

c) Diſpoſitionem famoſi operis exponit LAERTIVS ſ. 111. conf. EVSEB. l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol II. p. 820.

d) In poëſi philoſoph. de Apollonidis Nicaei commentario vid. IONSIVS de S. H. P. L. II. c. 3. p. 129.

e) LAERT. ſ. 113.

f) Illum enim ſanguineo, hunc melancholico temperamento fuiſſe vſum vtriusque vitae hiſtoria loquitur.

g) Apud EVSEBIVM l. c.

h) LAERT. ſ. 113.

i) ib. ſ. 112.

k) ib. ſ. 110. Alios Timones nominat cl. STOLLIVS Miſc. Lipſ. T. III. obſ. LVII. p. 70.

l) De finib. L. II.

m) LAERT. ſ. 115.

n) l. c. c. 14. §. 40. p. 154.

niis apud LAERTIVM vſus[o], fuiſſe Timonis diſcipulos, Dioſcoridem Cyprium, Nicolochum Rhodium, Euphranorem Seleucium, et Praylum Troadenſem; Euphranoris Eubulum Alexandrinum, Eubuli Ptolomaeum, ſicque integram Scepticorum ſucceſſionem, vsque ad Sextum Empiricum et Saturninum poſſe dari. Non enim hoc contradicit Menodoti relationi, qui non de priuatis ſcepticiſmi profeſſoribus, ſed de publica ſucceſſione loquitur, teſtesque habet, non Ciceronem tantum, ad quem ſupra prouocauimus, ſua iam aetate extinctam dudum Pyrrhonis ſectam profitentem, ſed et Ariſtoclem[p], qui, Timoni diſcipulos publicos et ſectatores defuiſſe, innuit, donec paulo ante eius aetatem Aeneſidemus Alexandriae eam ſectam reuocauerit in lucem. Certe SENECAE[q] aetate publice docentes defuiſſe ſectae huic ipſe docet, nec negat HVETIVS[r].

Reuocata ab Aeneſidemo.

§. VIII. Actum itaque fuiſſet de ſecta Pyrrhonia, niſi Ptolomaeus quidam Cyrenaeus eam reuocaſſet in lucem. Hunc Sarpedon et Heraclides audiuerunt, Heraclidis diſcipulus Aeneſidemus Gnoſſius ex Creta inſula fuit[s]: quia vero, teſte Ariſtocle[t], Alexandriae docuit, a quibusdam Alexandrinus dictus eſt. Vixit is eodem, quo Antiochus Academicus, tempore, Ciceroni coaeuus, librumque ſuum Lucio Tuberoni, quem alii Neronem vocant, ex proceribus Romanorum nobiliſſimo viro dicauit[u]. Is noua quadam luce ſcepticam philoſophiam perfudit, cum Academica philoſophandi ratio a genuina Arceſilai et Carneadis via ad Stoica placita, Antiocho auctore deſciſceret. Scripſit itaque ad conſeruandum nobiliſſimae philoſophiae, quod putabat, generis honorem *libros Pyrrhonios*, quorum ſummam nobis conſeruauit PHOTIVS[x], paſſimque ad eos prouocat SEXTVS EMPIRICVS. Quo labore ſcepticam illum philoſophiam, tantum non obliuioni traditam reſuſcitaſſe, Ariſtocles[y] auctor eſt. Ceterum et hoc de eo notandum eſt, adamaſſe eum Heracliteam philoſophiam, ad quam ſcepticam viam eſſe non inepte profeſſus eſt[z]. Aeneſidemum audiuit Zeuxippus Polites, hunc Zeuxis, cognomine γωνιόπȣς, hunc Antiochus Laodicenus; illum Menodotus medicinae empiricae ſectator, et Theodas Laodicenus. Menodoti diſcipulus Herodotus Tarſenſis fuit, Ariei diſcipulus; eum Sextus Empiricus ſecutus eſt, Sextum Saturninus[a]. De quibus omnibus tamen, ſi Sextum Empiricum excipias, exigua et fama et notitia ad nos peruenit, quaeque nota ſunt, ad alteram hiſtoriae philoſophicae periodum pertinent, vbi hanc ſcepticae philoſophiae ſucceſſionem pluribus illuſtrabimus.

§. IX.

o) l. c. ſ. 116.
p) l. c.
q) Qq. nat. L. VII. c. 32.
r) l. c. p. 152. Scepticos veteres et nouos diſtinguit SEXTVS Pyrrh. hyp. L. I. c. 13. ad quem locum vid. FABRICIVS.
s) LAERT. ſ. 116.
t) EVSEB. praep. eu. L. XIV. c. 7.
u) PHOTIVS Cod. CCXII. p. 280.
x) l. c.
y) l. c.
z) SEXT. EMP. Pyrrhon. hyp. L. I. c. 29. ſ 349. adu. phyſ. L. I. ſ. 357. L. II. ſ. 216. Conf. de eo FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 818. 819. Vol. X. p. 449. et ad ll. cc. SEXTI.
a) LAERT. L. IX. ſ. 116.

§. IX. Ordo iam poſcit, vt ſyſtematis quoque ſceptici lectori exhibeamus imaginem. Verum nec ſectam proprie Scepticos habuiſſe, nec ſyſtema, ex iis ſine labore colligi poteſt, quae initio huius capitis differuimus. Tota enim eorum philoſophia, cum Dogmaticis eſſet oppoſita, non potuit non vniuerſali bello omnia prorſus ſyſtemata aggredi. Notante enim LAERTIO[b] *ſectarum omnium dogmata euertere contendebant Pyrrhonii, nihil ipſi dogmatis aſſerentes, atque ceterorum tantum enuntianda dogmata atque enarranda proponentes, nihil definiendo, neque hoc ipſum quidem, nihil definio. Ex eo vero: nihil definimus, animi affectio indicabatur, quae ἀῤῥεψία dicitur, quod neutram in partem ſententiam propenſius inclinet. Idem volebant, dicentes: non hoc magis; quod non poſitiue ſed negatiue proferebant &c.* Ex his enim et ſimilibus, fuſe a LAERTIO definitis, colligi facili negotio poteſt, in certum placitorum ſyſtema philoſophiam ſcepticam coaleſcere non potuiſſe. Non enim definita rerum cognitione ad imperturbatum animi ſtatum peruenire ſe poſſe ſperabant, ſed potius illa ἀδιαφορία ex rerum incertitudine oriunda; ad quam obtinendam ſyſtemate opus non erat, ſed oppugnandae tantum Dogmaticorum opiniones, et inter ſe conferendae, obiectiones formandae, oſtendenda incertitudo, vt inde colligi poſſet: non eſſe hoc magis vel illud. Hincque intelligitur definitio Scepticiſmi ab Aeneſidemo data[c], quod ſit *memoria earum rerum, quae videntur, ſiue quomodolibet intelliguntur, ſecundum quam omnia omnibus conferuntur, eaque comparata inutiliſſima et perturbationis plena eſſe cernuntur.* Ita vero non ſcientiam conſtitui, ſed euerti neceſſe eſt. Eleganter SENECA[d] de hoc hominum genere: *Illi* (Megarici) *mihi non profuturam ſcientiam tradunt, hi* (Sceptici) *ſpem omnis ſcientiae eripiunt. Satius eſt ſuperuacua ſcire, quam nihil: illi non praeferunt lumen, per quod acies dirigatur ad verum, hi oculos mihi effodiunt. Non facile dixerim, vtrum magis iraſcar illis, qui nos nihil ſcire voluerunt: an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt, nihil ſcire.* Non tamen hoc ita intelligendum eſt, ac ſi omnem prorſus humani intellectus vſum euertere voluerint, quod a Dogmaticis ipſis obiectum occaſionem illis de peruerſe explicata opinione ſua conquerendi dedit: ſed ſuppoſito ſenſuum et affectionum animae vſu, Dogmaticorum explicationes et definitiones oppugnabant, nihil eorum, quae illi aſſerebant ſciri poſſe aſſerentes. Hinc apud LAERTIVM[e], de affectionibus et paſſionibus animae ſe decernere, aiunt, et ſcire ſe v. g. quod dies ſit, quod viuant &c. Dogmaticis vero in iis non ſe conſentire, quae ſe ſcire profiteantur, ſicque, ſe neſcire, quo pacto videant, viuantque. Id quod vel ideo notandum eſt, ne omnes prorſus ſenſus et rationem eos eiuraſſe putemus[f].

Scepticum ſyſtema an detur?

§. X.

b) ſ. 74. c) l. c. ſ. 78. d) Ep. 88. f) Conf. SEXT. EMP. Pyrrh. hypotyp. L. I. c. 10. ſ. 19. 21. HVET. l. c. p. 141.
e) ſ. 103.

Caussae Scepticismi.

§. X. In caussas enati Pyrrhonismi inquirentibus si ipsi Sceptici audiendi sunt, tota fere antiquitas hac via incessit, exemploque eos excitauit suo. Aiunt enim apud LAERTIVM[g]: principem in ea calcanda fuisse Homerum, postea septem quoque sapientes in ea fuisse versatos, Archilochum item et Euripidem id genus philosophiae exercuisse; Xenophanem etiam, et Zenonem Eleatem, ac Democritum Scepticos fuisse, itemque Platonem, et Empedoclem, Heraclitum itidem et Hippocratem. Eadem fere iactat SEXTVS EMPIRICVS, et prolixe prosequitur PETRVS DANIEL HVETIVS[h], qui omnes fere veteris orbis viros magnos et philosophos in partes vocat. Quod si Sceptico sensu intelligatur, plane falsum esse, ex historia, quam hactenus prosecuti fuimus, philosophica est manifestissimum, certo vero et restricto sensu admitti potest, sed Scepticos parum iuuat. Cum ἐποχῇ enim locutos fuisse, non Socratem tantum, quique ex eius schola ex parte prodierunt, sed et quos inter dogmaticos retulimus suo iure, Pythagoram, Aristotelem, et hos multo vetustiores philosophos multos barbaricos, negari nec potest, nec debet; verum praeter modestiam magnorum virorum, non omnem sibi sapientiam vindicantium, sed limites humani intellectus modeste agnoscentium, ad arcani potissimum disciplinam pertinet, qua seruata arcana sibi et discipulis intimioribus doctrina, ad vulgus et exotericos vel probabiliter, vel dubie et obscure locuti sunt, fidem potius postulantes, quam rationis assensum extorquentes. Negari tamen nec hoc potest, fuisse dogmata apud veteres philosophos quaedam, quae Scepticismo portam aperuerunt patentissimam. Inter quae famosissimum dogma merito numerandum est, cuncta fluere, nec vno quidem momento idem esse, quod prius fuit. Ex hac enim doctrina incertitudinem humanae cognitionis sequi, ipsi Pyrrhonii viderunt, Scepticismum viam ad hanc Heracliti opinionem esse fatentes[i], ipsique, qui inter dogmaticos eminuerunt, Pythagoras, Plato, Democritus et Epicurus intellexerunt, qui cum materiae fluxum negare non auderent, illi vt scientiae obiectum stabile exhiberent, numeros et ideas, siue intelligibilia commenti sunt, hi atomos immutabiles introduxerunt, ast dum hypotheses magis, quam euidentes veritates supponebant, hoc ipso Scepticorum opinionem magis firmarunt, quam destruxerunt, fluxa, inque momenta mutabilia esse omnia, nec sufficere istas hypotheses, vt certam nobis firment scientiam. Verum et absurda Megaricorum, siue Dialecticorum, circa Pyrrhonis aetatem caput extollentium secta, cui praelusere Eleatici, meris cauillationibus de rebus omnibus disputans, et turgida ac superba Sophistarum gens, in vtramque de argumento quouis partem disserens, inter occasiones nascentis Pyrrhonismi merito referenda est [k]. Ea enim cum exemplum praeiuit, friuolis ratiunculis etiam certissimas rationes vocandi in dubium, tum miseris cauillationibus Pyrrhonem et sequaces induxit, vt omnem prorsus dogmaticorum philosophiam eodem niti talo crederent.

g) f. 71.
h) l. c. L. I. c. 4. p. 95.
i) Vid. not. (z) Hinc inter fundamenta Pyrrhonismi hanc thesin refert PSEVDO-ORIG. philosophum. c. XXV. p. 155. conf. SEXT. l. c. L. I. c. 32. f. 56.
k) Conf. HVET. l. c. p. 107.

derent. Qua in opinione non poterant non confirmari, cum sectarum conditores reliquorum philosophorum systemata tanquam falsa, inania, puerilia, et vero inimica traducerent, sicque se inuicem euerterent, cuius rei et Aristoteles, et Zeno, et Epicurus luculentum specimen sunt. Ita enim de omni philosophia dogmatica tanquam arenae sine calce inaedificata et cohaerente dubitandi iustissima ipsis data causa fuit. His cum accederet et intellectus et voluntatis praua, et a sua perfectione desciscens dispositio, quae vera Scepticismi omnis origo est, mirum non est, Pyrrhonismum tandem eiusmodi vniuersalem triumphasse. Etsi enim eruditione haud vulgari [l] ex Scepticorum secta eminuerunt viri quidam magnae famae, certum tamen est, iudicii defectum haud exiguum eos prodidisse, qui Scepticismo nomen dedere. Eruditos enim SEXTI commentarios in quos congestum est, quasi in pharetram, quicquid telorum contra Dogmaticos torserunt Sceptici, considerantibus, tot inania se offerunt sophismata, tot pueriles nugae, tot obiectiones, nulla verisimilitudinis lege graduque expensae, vt quam imbecille sit ratiocinandi apud Scepticos artificium, pueris quoque prima artis rationalis praecepta tenentibus fiat manifestissimum. Nec alias Scepticismi in se character est, quicquid contra disputet, magnus Scepticismi nostro tempore patronus P. BAYLE [m], quam infirmitas quaedam intellectus, in veros rerum nexus et fundamenta non satis penetrantis, et verum a falso, verisimile a minus verisimili discernere non satis apti. Huic tamen accessit magna vel ignauia, vt in Timone vidimus, vel superbia, quam vbique Sceptici produnt, alto supercilio contemnentes, quicquid alii proferunt, seque plus sapere, fortiusque pedibus praeiudicia proculcare, quam alii somniantes, magnaque contradicendi audacia et libidine ducti, quae totam denique sectam odio et inuidia obruit. Alia supra, cum de philosophia Academica ageremus, ex parte iam tacta, hic non cumulamus, sed philosophis expendenda relinquimus.

Discrimen inter sectam Pyrrhoniam et Academicam.

§. XI. Fuisse magnam inter sectam Pyrrhoniam et Academiam mediam cognationem, et Sceptici non negant, et ex eius historia a nobis descripta liquet. Disputarunt tamen iam veteres olim, an Pyrrhonii a Scepticis differant [n], de quo argumento Plutarchus libellum conscripsit, quem hodie desideramus. Imprimis SEXTVS [o] in ostendendo inter Pyrrhonios et Academicos discrimine doctum et industrium se praebuit, cuius argumentum docte illustrauit eruditissimus HVETIVS [p]. Rem paucis sic habe: I. Academici id, tanquam axioma, decernebant, statuendo: nihil posse certo comprehendi; Pyrrhonii ne hoc quidem relinquebant, nihil posse nos scire, sed et de eo dubie et cum incertitudine disputandum esse, contendebant. II. Admittebant quidem cum Academicis Sceptici: dari

Fff fff ff 2 bonum

l) Imprimis notitia doctrinarum omnium sectarum et scientiarum requirebatur, vt possent oppugnari. Hinc tot egregiae in Sexto Empirico de veteribus disciplinis et placitis memoriae.

m) Dict. T. III. art Pyrrho not. C. p. 732.

n) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XI. c. 5.

o) Pyrrh. hyp. L. I. c. 33. Aenesidemus apud PHOT. Cod. CCXIII.

p) p. 139. conf. VOSSIVS de sectis p. 110. IONS. de Scr. Hist. Phil. L. III. c. 6. p. 235. L. III. c. 15. p. 289. PASCH. Introd. in rem lit. mor. vet. p. 717.

bonum et malum, illi vero dari in eo probabilitatis gradus, viderique aliquid magis minusue bonum vel malum cenſebant: hi ideo bonum aliquid dicebant, quia ita fert hominum opinio, vnde ad rem ipſam examinandam non attendentes, iudicium ſuſpendebant. III Academici, praeſertim Carneadis ſequaces aliquam veriſimilitudinem ineſſe rebus non negabant, gradusque quosdam concedebant: Sceptici non item, ſed omnes omnino res ſe perinde habere defendebant, iudicium reſpuentes omne atque a ſenſibus pariter ac ratione veritatem non poſſe apprehendi. contendentes, vt fides proinde nunquam ſit habenda, ſed firmos atque immotos ſine opinione perſiſtere nos oporteat, de nulla re affirmantes, quod magis ſit, quam quod non ſit. IV. Sed et hoc Carneades concedebat, affici nos ab obiectis trahique vel magis vel minus, vt propendeamus in hanc magis, quam illam, ſententiam: Sceptici τὸ πάθος quidem, quo homines reguntur, non reiiciebant, propenſionem tamen vel determinationem tollebant. V. Tandem in vitae vſu probabilitatem ſequebantur Academici; legem, conſuetudinem, motumque naturalem Sceptici. Alia minutiora et ſubtiliora praetermittimus, apud Sextum et Huetium legenda. Etſi vero interceſſiſſe aliquod inter Academiam praeſertim nouam et Pyrrhonis ſcholam diſcrimen facile concedi poteſt, id tamen exiguum admodum eſt, et verbis magis, quam re ipſa vtraque ſecta diſſonat; Academicis ad modeſtiae ſpeciem magis compoſitis, ne omnem ſenſum et rationem eiuraſſe viderentur, vt ſupra pluribus expoſitum eſt, et veteres [q] atque recentiores [r] agnouerunt.

Scepticae philoſophiae compendium.

§. XII. Verum vt ſcepticam philoſophandi viam recte cognoſcamus, dabimus breue *hypotypoſeων Pyrrhoniarum*, quas SEXTO EMPIRICO debemus, compendium, potiora incertitudinis et indifferentiae philoſophicae placita enarraturi. Ea vero huc redeunt:

I. Sceptica eſt facultas, quae ſenſibus apparentia et ea, quae mente et intellectu percipiuntur, confert inter ſe atque opponit quolibet modo [s]. Probe in hac definitione attendendum eſt, ad diſtinctionem inter ea, quae ſenſibus apparent, et ea, quae mente et intellectu percipiuntur. Etſi enim φαινόμενα φαινομένοις quoque opponebant Sceptici, incertitudinem tamen τῶν φαινομένων in eo potiſſimum quaerebant, quod τὰ νοούμενα, ſiue ea, quae mente percipiuntur, et ratiocinatione ex apparentibus concluduntur, illis contraria ſint, adeoque ſenſuum imagines cum notionibus intellectus non conueniant, ſed aliae videantur. Quod in Eleaticorum ſchola iam obtinuiſſe, *capite huius libri vndecimo* enarrauimus.

II. Poſſunt vero apparentia apparentibus, quaeque mente concipiuntur, his ſimilibus, vel haec illis quolibet modo opponi [t].

III. Finis Scepticae eſt imperturbatus mentis ſtatus (ἀταραξία) circa ea, quae ad opinationem ſpectant, et in coactis, id eſt iis, quae euitari nequeunt, adfectuum moderatio (μετριοπάθεια) [u]. Expreſſiſſe vita hunc fluctuan-

q) ORIG. philoſophum. p.4.154. ideo Pyrrhonem Academicis aggregat.

r) HVET. l. c. BAYLE l. c. not. A.

s) Lib. I. c. 4. ſ. 8.

t) ſ. 9.

u) c. 5. ſ. 12. c. 12. ſ. 25. ſ. 202. 232. L. III. ſ. 235. adu. Eth. ſ. 111.

ctuantis philosophiae finem Pyrrhonem, supra diximus, et veteres apud LAERTIVM [x] testantur. Tanta vero fiducia hunc se finem consequi posse sperabant, vt non ἀφασίαν tantum, ἀταραξίαν atque ἡσυχίαν se obtinuisse iactarent, sed Aenesidemus quoque se ἡδονὴν plane percepisse, mentisque voluptatem maximam, teste ARISTOCLE [y] assereret. Id quod non alio sensu admitti potest, nisi quod sceptico fortius se, et maiori acumine ratiocinari, quam alios homines, somnianti ex oppugnatis et euersis, quod credit, omnium hominum opinionibus et ratiociniis magnum oritur gaudium de tanta intellectus sui eminentia. Haec vero voluptas ex Scepticorum mente illi tranquillitati et qui to animi statui opponenda non est, sed coniungenda; idem enim vult, quod alio loco SEXTVS dicit, viuere ἐρῶσα μεθ' ἡσυχίη, καὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως, cui ἀνάγκην τῶν παθῶν adiiciebant, quod ea se coactos pati dicerent. Vnde ἀπάθεια apud LAERTIVM [z], a Scepticis quibusdam pro fine habita, sensu nimis presso et speciali sumenda non est, sed ex his explicanda [a].

IV. Principium Scepticae, quo nititur, est praecipue hoc: Omni rationi rationem aequalis ponderis et momenti opponi [b]. Protagoram primum fuisse, qui hoc dubitandi de omnibus principium in philosophiam introduxerit, supra multis enarrauimus [c], a quo ad Pyrrhonem delatum, vanissimae arti fundamentum exhibuit miserrimum: quo ante Protagoram Zeno quoque Eleates, et post eum, qui magnis clamoribus Graeciam repleruntt Sophistae et Dialectici vsi sunt.

V. Scepticus decreta nulla statuit, non, quod iis, quibus per phantasiam cogitur, non afficiatur, iisque assentiatur, sed quod assensum denegat iis, quae dubia et incerta sunt earum rerum, de quibus in scientiis quaeritur et ambigitur [d].

VI. Propria ita significatione sectam Scepticus non habet, id est, inclinationem ad dogmata multa, quae conuenientiam inter se et cum iis, quae sensibus apparent, habeant, et velit, dogma esse ad rem aliquam incertam assensum.

VII. Sin quis dicat sectam esse institutum, quod secundum, quod sensibus apparet, rationi alicui adhaereat, illa ratione monstrante, quomodo recte viuere videri possimus, et ad assensus retentionem tendente, tum sectam habere dici potest [e]. Ita quidem obiectiones dogmaticorum, quibus insanire Scepticos dicebant, euitabant: qui, cum opponerent, ita eos nec videre, nec audire, nec sentire, hoc Sceptici quidem, a se asseri negabant, sed rationem eius rei, quae sensibus obii itur, quam que asserebant Dogmatici, contrariis rationibus euertebant, sibique eam non constare dicebant: qua de re videsis, quae monet LAERTIVS [f] Hinc porro sequitur:

VIII. Non euertit itaque Scepticus, quae per phantasiam patientem

 inui-

x) Lib IX. §. 68.
y) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 18.
z) Lib. IX. §. 108.
a) Nempe cuncta absoluit ἡ ἀταραξία ... ἡ πραότης.
b) c. 6. §. 12.
c) LAERT. L. IX. §. 68 MENAG. ad h. l.
d) c. 7. . 13.
e) c. 8. l. 16. 17.
f) Lib. IX. l. 105.

inuitos nos ad assensionem adducunt, nempe apparentia; sed id, quod dicitur de re apparente [g].

IX. Criterium Scepticae institutionis est id quod sensibus apparet, quatenus enim id in persuasione et haud voluntaria affectione positum est, ambigi de eo non potest [h]. Loquitur Sextus de criterio practico, non de theoretico, quod negabant Sceptici.

X. Apparentibus igitur acquiescendo, ea quae ad vitam communem pertinent, obseruantes viuimus. Quadruplex vero horum obseruatio est, partim enim in naturali instructione versatur, partim in impulsu et coactu passionum, partim in constitutione legum et consuetudinum, partim in traditione artium [i].

XI. Qui opinatur, statuitque, aliquid natura bonum vel malum esse, turbatur semper; quamdiu enim non adsunt ea, quae bona esse videntur, et ab iis quae natura mala sunt, putat se torqueri, et persequitur bona, vt ea quidem iudicat. Iam vero vbi ea acquisiuit, in plures perturbationes incidit, tum quod praeter rationem agit, et immodice se effert, et quoniam mutationem timet, totus in hoc est, ne amittat ea, quae videntur ipsi bona [k].

XII. Sperare itaque potest Scepticus, se imperturbatum mentis statum adepturum, disparitatem eorum, quae sensu percipiuntur, et eorum, quae intellectu, diiudicando, cumque id non efficere potest, assensum retinendo. Ad hanc vero retentionem peruenit per mutuam rerum inter se oppositionem [l].

XIII. Sunt vero, iuxta Scepticos, modi numero decem, siue loci communes, quibus assensio retinenda colligi videtur [m].

XIV. Primus modus est, secundum quem pro differentia animalium, non eaedem ab iisdem obiiciuntur imagines siue phantasiae. Hoc autem colligitur, et ex diuersis generationibus, et ex differentia, quae est in corporum constitutionibus [n].

XV. Secundus modus est, qui est ab hominum diuersitate; qui et animo et corpore differunt, et corpore quidem forma et temperaturis propriis: animo variis opinionibus [o].

XVI. Tertius modus est a sensuum diuersitate: differre enim sensus manifestum est, suaue v. g. naribus est balsamum, linguae graue [p].

XVII. Quartus modus a circumstantiis ducitur, quo nomine intelliguntur habitus siue dispositiones ac conditiones diuersae: quae animaduertuntur, prout secundum naturam quis aut praeter naturam, in vigilia aut somno, in aetate diuersa constitutus etc. aliquid sentit, in motu aut quiete,

g) SEXT. l. c. s. 17. h) c. 11. s. 22.
i) s. 23. 24. k) c. 12. s. 26. 27.
l) c. 13. s. 31.
m) Doctrina de decem tropis locisque retinendi assensus, in Scepticorum libris vtramque fere fecit paginam, vnde Pyrrhonis tropos vocat PLVTARCHVS peculiari libello, apud LAMPRIAM. Eos habes etiam apud LAERT. L. IX. s. 79 seqq. quos praeter Plutarchum Aenesidemus et Fauorinus scriptis illustrarunt. vid. LAERT. L. IX. s. 106. MENAG. ad s. 79. GELLIVS L. XI. c. 5 ex recentioribus illustrant LE VAYER et HVETIVS ll. cc.
n) ib. s. 40. LAERT. l. c. s. 79. vtitur hic imprimis exemplis generationis aequiuocae, quam tanquam certam supponit.
o) ibid. s. 79. p) s. 92 seqq.

quiete, in odio aut amore, in inedia aut ſaturitate, in eo ſi ebrii ſimus aut poti: item in praediſpoſitionibus, in confidentia aut metu, in moerore aut gaudio [q].

XVIII. Quintus modus eſt, ex poſitionibus et interuallis et locis: nam ex vnoquoque horum eaedem res diuerſae apparent [r].

XIX. Sextus modus eſt ex admiſtionibus, ex quo inferimus, quum nullum ſubiectum ſub ſenſus noſtros ipſum per ſe cadat, ſed cum aliquo; qualis quidem ſit permiſtio et ex externo, et ex eo, quocum cernitur poſſe nos fortaſſe dicere: quale autem ſit externum ſubiectum pure et ſincere, nequaquam dicere poſſe [s].

XX. Septimus modus eſt ex quantitatibus et conſtitutionibus ſubiectorum, quo nomine omnes compoſitiones veniunt, quae ita differunt et variantur, vt manifeſtum ſit, cogi nos ad retinendum de natura rerum aſſenſum [t].

XXI. Octauus modus eſt, ex relatione ad aliquid, ſecundum quem colligimus, nos, cum omnia ſint ad aliquid, de hoc, quaenam ſint per ſe et ſecundum naturam ſuam, retenturos aſſenſum [u].

XXII. Nonus modus eſt ex crebro aut raro contingentibus, dum ita res variare videntur, prout crebro aut raro videntur et obſeruantur [x].

XXIII. Decimus modus eſt moralium, oriturque ex inſtitutis et conſuetudinibus, ac legibus, fabuloſisque perſuaſionibus et dogmaticis opinionibus, quae omnia ſibi inuicem opponi indeque cauſae aſſenſus retinendi colligi poſſunt [y].

XXIV. Modis his Sceptici aetate poſteriores [z] addidere quinque alios aſſenſionis retinendae locos: 1. A diffidentia, qua comperimus de re propoſita diſcrepantiam indiiudicatam et in vita et apud philoſophos fuiſſe. 2. Qui in infinitum delabitur, ſemper nouam in infinitum rationis allatae confirmationem poſtulans. 3. A relatione ad aliquid, vbi quoad ipſum quidem diiudicans, atque ad ea, quae ſimul in contemplationem veniunt, tale aut tale apparet ſubiectum, quale autem ſit natura, de eo aſſenſum retinemus. 4. Ex ſuppoſitione aliqua, ſiue hypotheticum, quum dogmatici videntes ſe in infinitum reiici, principii loco ponunt aliquid, quod non adſtruunt, ſed nude et ſine demonſtratione, per conceſſionem ſibi ſumere volunt. 5. Dialelum, ſiue alternatorium modum, cum id, quo rem, de qua quaeritur, confirmare debemus, ipſum ab ea, vt mutuo confirmetur, indiget; et tum quod neutrum ad alterum adſtruendum poſſimus accipere, de vtroque aſſenſum retinemus.

XXV.

q) ſ. 100 ſeqq. r) ſ. 118 ſeqq.

s) ſ. 124 ſeqq. Exemplo eſſe poſſunt ictero laborantes.

t) ſ. 129 ſeqq. Medicaminum compoſitionibus hanc vim Sceptici illuſtrant.

u) ſ. 135 ſeqq. Solidiori tractatione quam Sextus habet, hanc rerum relationem et exorta inde animi iudicia explicat LOCKIVS de intell. hum. L. II. c. 25. §. 7. p. m. 387 ſeqq.

x) ſ. 141. Exemplo eſſe poteſt cometa; terribilis, quia raro videtur.

y) ſ. 145.

z) Diſcipulos Aeneſidemi intelligit, vid. c. 15. ſ. 164 ſeqq.

XXV. Dogmaticorum aetiologiae octo refelli poſſunt modis[a]: 1. Quando cauſae aſſignatae genus in rebus non euidentibus verſatur, nec habet conſeſſam ex euidentibus approbationem. 2. Quo ſaepe ſit, vt quum magna ſit in varias partes inclinandi occaſio, adeo vt multis modis poſſit ratio rei, de qua quaeritur, afferri, vno tantum modo nonnulli rationem afferunt Dogmatici. 3. Quum eorum, quae ordinate fiunt, rationes reddunt, quae nullum ordinem oſtendunt. 4. Quando accipiunt apparentia, vt fiunt, putantque, ſe etiam non apparentia, qua ratione fiant, comprehendiſſe: quum ea, quae non apparent, eodem fortaſſe modo efficiantur, quo apparentia, fortaſſe vero non eodem, ſed peculiari quodam modo. 5. Quatenus vniuerſi propemodum, prout ipſi elementa ſupponunt, non autem ſecundum communes et confeſſas rationes, cauſam reddunt. 6. Quatenus ſaepenumero quae ſuis ſuppoſitionibus expediri poſſunt, arripiunt, at quae illis repugnant, quamuis aeque ſint probabilia, praetermittunt. 7. Quum ſaepe reddunt rationes, quae non modo rebus apparentibus, ſed etiam propriis ipſorum ſuppoſitionibus repugnant. 8. Quando ſaepe contingit, vt quum aeque dubia ſint, quae apparere videntur, atque ea, de quibus quaeſtio eſt, ſententiam ſuam de dubiis ex aeque dubiis adſtruunt. Ita Aeneſidemus, qui licet more Scepticorum in eo peccet, quod omnes omnium philoſophorum rationes ad eiusmodi paralogiſmos reuocari poſſe ſtatuit, pulchre tamen, quam miſera ars ratiocinandi inter Graecanicos philoſophos fuerit, oſtendit. Exemplis octo hos modos illuſtrat FABRICIVS[b].

XXVI. Rationem afferre, quae conſentiat cum omnibus philoſophiae ſectis et cum conſideratione rei atque ſenſui apparentibus forte impoſſibile, nam et ſenſui apparentia et obſcura omnia controuerſa[c]. Valde vel fallitur vel fallit Sextus hac aſſertione. Si enim Dogmaticos intelligit omnes, certum eſt, dari communia quaedam axiomata ab omnibus, qui affirmant aliquid, philoſophis admiſſa et in ſe clariſſima, nec inter eos vnquam controuerſa, e. g. Impoſſibile, eſſe aliquid ſimul et non eſſe; ex nihilo nihil fieri, hisque ſimilia. Quod ſi Scepticos, vti videtur, intelligit, communibus etiam notionibus bellum indicentes, a ſua parte dum auctoritatem petit, vitioſum committit circulum. Qua tamen ratione Sceptici plerumque rationes ſolebant ſubducere.

XXVII. Sequitur ex his, non abſtinere tantum Scepticum ab omni aſſenſu definiendo, ſed etiam a vocibus phraſibusque, quae eiusmodi aſſenſum, vel poſitiuam quandam ſententiam innuunt. Hinc voces eius ſunt: nihil definiendum; nihilo magis hoc vel illud, fortaſſe et non fortaſſe, licet et non licet, fieri poteſt et non fieri poteſt, aſſenſum cohibeo; omnia ſunt incomprehenſibilia, non concipio, non comprehendo, &c. Immo, eſſe, idem eſt, ac videri[d].

XXVIII.

a) c. 17. ſ. 180 ſeqq. Saepiſſime ita in ratiocinandi artem impegiſſe dogmaticos veteres, hiſtoria teſtatur.

b) Ad h. l.

c) ſ. 185.

d) c. 19. 20. 21. 23.

XXVIII. Ita vero Scepticus nihil definit, vt aſſerat, quaecunque examinauerit ex illis, quae dogmaticorum quaeſtionibus agitantur, talia ſibi eſſe videri, vt nihil eorum magis aut minus fide dignum exiſtimet, quam contrarium [e].

XXIX. Eandem rationem ſequitur, cum dicit, omnia eſſe incomprehenſibilia; adeo vt hoc idem valeat, ac ſi ita loqueretur: omnia, quaecunque percurri ex iis incertis, quae dogmaticorum quaeſtionibus agitantur, mihi videntur incomprehenſibilia [f]. Ita a rebus ipſis ad ratiocinandi modum a Dogmaticis adhibitum Sceptici incertitudinem transferebant, inuidiam dogmatis ab Arceſilao defenſi, res omnes in ſe eſſe incomprehenſibiles, declinantes, telumque euitantes, quod in Arceſilaum, teſte Cicerone [g], torquebant Dogmatici: A phantaſia itaque res, quales illi offeruntur, comprehendi non negabant, ſed aſſentiri ſe iis non poſſe, quae a comprehenſiua phantaſia offeruntur, contendebant.

XXX. Differt itaque Sceptica diſciplina ab omnibus aliis, quae cognationem cum ea habere videntur, e. g. ab Heracliti, Democriti, Cyrenaica, Protagorae et Academica philoſophia, itemque a ſecta medicorum Empirica. Prolixe et non ſine multa veteris philoſophiae eruditione in hoc argumento demonſtrando verſatur Sextus [h], dignus, qui ab hiſtoriae philoſophicae accurate gnaro ipſe legatur. Nam in his omnibus erat aliquid affine Scepticis, ſed qui tamen ab illis varie diſſidebant. Heraclitus enim, dum contraria circa idem eſſe pronuntiabat, frigidam ſuffundebat Scepticis, quos viam Heraclito parare, Aeneſidemus dixit: in eo tamen ab illo diuerſi, quod ne hoc quidem dogmatice aſſerebant, ſed videri ſibi, forteque ſic eſſe pronuntiabant. Democriti qualitates ex atomorum ſitu et modificatione non in obiectis ſed ſenſibus exiſtentes huc quoque viam ſtruere, ex ſupra dictis notum; ille tamen atomos et vacuum dogmatice ponebat. Cyrenaicos criterium in ſenſu et paſſione ſola poſuiſſe, cetera comprehendi non poſſe aſſeruiſſe, ſuo loco docuimus: ſed hi quoque et modo et fine a Scepticis differebant. Nec certiora Protagoras dedit, cui omnium rerum menſura ſiue criterium homo eſt, vt capite vndecimo dictum; dogmatico tamen principio nixus, omnia fluere, nec aliter exiſtere, quam vt ſunt entia hominis animum afficientia, quae in momenta mutantur: quo ipſe a Pyrrhoniis diſcedit. Methodicam vero medicorum ſectam propinquiorem Scepticae eſſe Empirica, ipſe, qui huic adhaeſit, Sextus demonſtrat.

XXXI. Non datur criterium veri aut falſi theoreticum, licet Scepticus admittat practicum: alio enim iterum opus habet criterio, vnde eius veritas diiudicetur, et ſic in infinitum, quod abſurdum eſt, et vitioſe concludit [i].

XXXII.

e) ib. f) c. 25.
g) In Lucullo c. 6. 18. conferenda quae c. VI Sect. II. de Academicis diximus.
h) c. 29 ſeqq.
i) Lib. II. c. 4. §. 18 ſeqq.

XXXII. Non poteſt intelligi comprehendiue criterium a quo, ſiue homo, qui iudicat. Rationem SEXTVS [k] affert, quod diſſentiant Dogmatici, quid homo ſit. Socrates enim apud PLATONEM [l] faſſus eſt, neſcire ſe, vtrum ſit homo an aliud quidpiam? Democritus dixit, hominem eſſe, quod omnes ſcimus: Epicurus hominem eſſe aſſeruit tali forma praeditum atque animatum, qualem videndo anticipatione nouimus, vt habet LAERTIVS [u]. Stoici cum Peripateticis hominem dixere animal rationale. Plurima habet, quae his definitionibus opponat Sextus, ſed more diſputandi ſophiſtico vſus; peruertit enim mentem philoſophorum, e. g. Democriti, qui non quamuis ideam rei alicuius hominem eſſe dixit, ſed hominis notionem ex intima conſcientia notam eſſe aſſeruit.

XXXIII. Nec intelligi poteſt, ſecundum cuius hominis ſententiam pronuntiandum ſit. Cum enim magna hominum ſit diuerſitas, non poſſunt inter ſe conſentire Dogmatici, cuius hominis ſententia ſequenda ſit: e. g. Epicurei, an Cyrenaici, an Stoici? &c. [m].

XXXIV. Nec aliter circa criterium per quod videtur, ſiue ſenſum et intellectum; homo vero nec per ſolum ſenſum iudicare poteſt, nec per ſolum intellectum, nec per vtrumque ſimul, ad quorum vnum omnes Dogmaticorum opiniones de criterio per quod redeunt [n].

XXXV. Par quoque ratio eſt criterii ſecundum quod, quod ſtricto ſenſu criterium dicitur; phantaſia enim intelligi non poteſt, quam quidem Stoici dicunt, eſſe impreſſionem in principatu mentis (ἡγεμονικῷ). Impreſſio vero eiusmodi in mente, ceu ſigilli fieri non poteſt, cum priores impreſſiones poſterioribus delerentur. Quin etiam ſi poſſet intelligi phantaſia, nihilominus incomprehenſibilis eſſet, cum ſit paſſio principatus mentis, quae comprehendi non poteſt, vti nec ipſa mens. Nec per ſe ipſam applicat ſe ad externa, et imagines concipit, vt aiunt, ſed per ſenſus: at vero ſenſus externa quidem ſubiecta non comprehendunt, ſed ſolas forte paſſiones ſuas [o].

XXXVI. Quod ſi etiam concedamus per ſuppoſitionem, aliquod eſſe veritatis criterium, inutile tamen et vanum comperitur eſſe, cum ex iis, quae Dogmatici dicunt, doceri queat, non exiſtere veritatem, nec poſſe ſubſiſtere verum, quod a veritate ſubſtantia, conſtitutione, potentia differt. Verum enim incorporeum eſt, veritas corpus [p]. Pungi hoc argumento Stoicos, ex horum logica apertum eſt, quos verum ex vero per circulum probare Sceptici contendebant.

XXXVII. Non habet res obſcura ſignum, ex quo demonſtrari poteſt, rem obſcuram hoc magis eſſe quam illud [q]. Etiam hoc Stoicis oppoſitum eſt, qui ſignum in commonefactorium et indicatorium diſtinguebant. Com-

k) c. V. ſ. 72.
l) In Theaet. T. II, p. 127.
u) Lib. X. ſ. 33.
m) ſ. 37.
n) c. 6. ſ. 48 ſeqq.
o) c. 7. ſ. 70. ſeqq.
p) c. 8 9. ſ. 80 ſeqq.
q) c. 10. ſ. 97.

Commonefactorium, quod et ſenſibile vocabant, vt habet LAERTIVS[r], eſt, quod vna cum re ſignata oblatum evidenter obſeruatumque, ſimul atque ſub ſenſus noſtros ceciderit, illa interim obſcura exiſtente, ducit nos ad recordationem eius, quod vna cum eo obſeruatum fuit, et nunc euidenter ſub ſenſus non cadit, vt videre eſt in fumo et igne. Indicatorium autem ſignum eſt, quod non obſeruatum vna cum ſigno euidenter, ſed ex propria natura et conſtitutione ſignificat id, cuius eſt ſignum, quemadmodum corporis motus ſunt ſigna animae [s]. Priori Pyrrhonii non contradicebant, ſed poſteriori, nempe demonſtratiuo, cum admonitorium ex eorum hypotheſi fidem in vita communi obtineat: illud vero a dogmaticis confictum iis videatur.

XXXVIII. Sed nec connexi ratio atque veritas comprehendi poteſt, cum conſequentia conſequentis ad antecedens vitioſo mutuo probandi vnum per alterum modo nitatur. Nam vt diiudicatio connexi demonſtretur, concluſio ſumtiones demonſtrationis ſequitur; vt viciſſim hoc credatur, oportet connexum et conſequentiam demonſtratam eſſe [t]. Vrget hoc Sextus aduerſus logicam Stoicorum hypotheticis potiſſimum ratiociniis vtentium, et quidem iiſdem prorſus armis, cum ſignum indicatorium, quod ſupra negauerat, forma ratiocinii hypothetici ſit, vnde in ipſam ratiocinationis formam inſurgit, adeo vt et neget comprehendi poſſe, quid antecedens ſit, quid conſequens in enuntiatione.

XXXIX. Manifeſtum ex his eſt, ne demonſtrationem quidem rem eſſe de qua conſtet. Nam nec partes ratiocinii ſimul coëxiſtunt, et ita nec ipſa demonſtratio ex iſtis compoſita; nec argumentum colligendi vim habens, quale ſit, comprehendi poteſt, cum conſequentia connexi quid ſit, controuerſum ſit. Sed et argumentationes indemonſtrabiles ad colligendum ineptae ſunt, ineſt enim iis ſuperfluitas, cum in iis nimia ſit et ſuperflua propoſitionum vna [u]. Etiam hoc Stoicorum dialecticae oppoſitum eſt, qui plura argumentorum ἀναποδείκτων genera conſtituere, quae ad quinque Chryſippus reduxit. Ea ἀσύνακτα eſſe, nec cogere ad colligendum, Sextus operoſe contendit, obiecto τῆς παρολκῆς vitio [x].

XL. Eadem, vt ex allatis conſtat, ſyllogiſmorum ſimplicium ratio eſt, quia propoſitiones vniuerſales ex ſingularibus per inductionem confirmantur, particularium veritas ex vniuerſalibus vitioſo probandi genere per circulum demonſtratur [y]. Satis in his produnt Sceptici, nec ſibi nec quos aggrediuntur, Stoicis veram ratiociniorum intellectus humani naturum fuiſſe notam, quam hae obiectiones non tangunt. Ipſa enim ratiocinationis forma non inductione, ſiue propoſitionis vniuerſalis veritate nititur, ſed relatione idearum obſcurarum in quaeſtione ratiocinio demonſtranda occurrentium, ad ideam tertiam ſiue mediam, quae inductione colligitur.

r) LAERT. L. IX. ſ. 91.

s) Plura de hac logicae Stoicae parte ipſe SEXTVS c. 11. ſ. 104 ſeqq.

t) ſ. 113 ſeqq.

u) c. 12. ſ. 134. c. 13. ſ. 149 ſeqq.

x) Conf. FABRIC. ad h. l.

y) c. 14. ſ. 193.

ligitur. Verum hoc omnis dialecticae Graecanicae vitium fuit, vt ratiocinia ex fermonis magis, quo proferuntur ordine, quam intellectus ratiocinantis operatione diiudicarent, quod non potuit non tam infulfas parere obiectiones.

XLI. Imo nec inductio poffibilis eft, quod ad eam requiritur, vt omnia fingularia percurrantur, nullo prorfus praetermiffo, id quod impoffibile eft, cum infinita fint fingularia nullisque circumfcripta terminis [z]. In plerisque hoc inductionibus accidere, vt vltra probabilitatem non valeant, recentiores logici non negant [a]. Sunt tamen fingularia quaedam numero pauca, quae facile percurri poffunt. Quin et inductio certa fit, quae a priori ex natura rei eius neceffitatem demonftrat, licet a pofteriori impoflibile fit, omnia percurrere fingularia. E. g. Homines ratione gaudere, ex eorum natura manifeftum eft, licet omnes omnino homines, figillatim percurrere fit impoffibile. Verum talia non curant Sceptici, contenti, attuliffe fe obiectionem quandam, qua oftendi queat, etiam apertiffimas veritates dubiis effe fubiectas. Recte itaque Scepticam Graecorum rationis humanae hoftem dixeris.

XLII. Porro nec definitiones vfum habent: qui enim definit, non comprehendit ex definitione, id quod definitur, fed rei iam comprehenfae appofuit definitionem; et fi omnia definire velimus, omnino nihil definiemus, eo quod in infinitum prolabemur: fin dicamus, aliqua etiam fine definitione comprehendi poffe, concedimus definitiones non effe neceffarias [b]. Iucundo et ridiculo exemplo hoc illuftrat SEXTVS [c], quod ineptis etiam quibusdam recentiorum temporum hominibus debebat opponi.

XLIII. Immo hoc quoque nomine definitiones inutiles funt, cum definitionum prius veritas probanda fit, quod infinitas gignit controuerfias [d].

XLIV. Genus et fpecies aut notionibus mentis accenfentur, aut propriam fubfiftentiam habent. Si prius eft, eadem incertitudine laborant, qua mens et phantafia; fin hoc, non poffunt fpecies generibus comprehendi, quia propriam ita fubfiftentiam non haberent; fi vero non comprehenduntur, defunt effe genera et fpecies. Prius Stoicis, pofterius Platonicis oppofitum eft, quos fufe hoc loco SEXTVS [e] oppugnat, iisque *ἀνεπικρίτους διαφωνίας, controuerfias nunquam diiudicatas* obiicit: quis enim huic Platonicae Veneris pullo fe non oppofuit Graecus philofophus?

XLV. Quotquot quidem fophifmata proprie a dialectica poffe videntur refelli, horum folutio inutilis eft; quorum autem folutio eft vtilis haec nequaquam dialecticus foluere poteft, fed ii, qui in vnaquaque arte rerum cognitionem, verfando in iis, adepti funt: multa quoque nugae funt, quibus alioquin fatis fit, euidentiam rei opponere, non minorem, quam eorum demonftrationes, vim habentem [f].

XLVI.

z) c. 14. f. 204.
a) CROVSAZ Log. P. III. c. 9. §. 12. p. 1284.
b) c. 16 f. 205.
c) f. 211.
d) f. 212.
e) c. 20. f. 219 feqq.
f) c. 22. f. 236 feqq. Exemplum Herophili Diodorum Cronum fophifmate motum negantem vexantis hic affert Sextus.

XLVI. Par ratio eſt amphiboliarum; eas enim, quas diſtinguere operae pretium eſt, diſtinguent, qui in vnaquaque arte exercitati ſunt; at Dialecticus minime, cuius diſtinctiones in vita inutiles ſunt [g].

XLVII. Cum in rationali philoſophia nihil certi inueniat Scepticus, multo magis naturalis et moralis ei philoſophiae pars ſuſpecta eſt.

XLVIII. Sceptici vitam communem ſequentes dicunt, Deos eſſe, eosque colunt, et prouidentiam iis tribuunt; ſed aduerſus Dogmaticorum temeritatem etiam hac in re diſputant [h].

XLIX. Quum ex Dogmaticis alii dicant Deum eſſe corpus, alii incorporeum; et alii quidem humana forma praeditum, alii minime, et alii in loco eſſe, alii non eſſe, et illorum alii intra mundum alii extra mundum collocent, quomodo poterimus Deum intellectu percipere, ſi neque ſubſtantiam eius habeamus, de qua conſtet, neque formam, neque locum in quo ſit [i]? Prolixe haec alibi quoque vrget SEXTVS [k], et ex diſſidiis theologiae Graecanicae incertitudinem notitiae Dei ſatis infelici colligit ſophiſmate, quo a diuerſis de Dei natura opinionibus philoſophorum ad incertitudinem exiſtentiae eius miſere, vt ſolent Sceptici, ratiocinationem transfert.

L. Nec probant recte Dogmatici Deum: aut enim hoc fit per manifeſtum, aut per obſcurum; prius abſurdum eſt, nam cum eo quod demonſtrat, ſimul iam comprehenditur, nec demonſtrari demum debet; poſterius impoſſibile, quia in infinitum ſemper relabetur demonſtratio obſcuri [l]. Miſere iterum ſophiſmate inepto ludere Scepticos, ex eo manifeſtum eſt, quod non omnia, quae virtualiter in propoſitione vera latent, demonſtratione opus habeant, vel non demonſtratione formali queant illuſtrari, quod fundamentum omnis notitiae eſt, omnisque demonſtrationis.

LI. Nec Deus ex prouidentia poteſt cognoſci vel demonſtrari, ſi enim omnibus prouideret Deus, non eſſet vitioſitas malumue vllum in mundo [m]. Prius (κακία) malum morale, poſterius (κακόν) malum phyſicum innuere videtur ſecundum Sextum. Vtrumque prouidentiae diuinae fruſtra obiicitur, κακία enim a Deo non eſt, ſed ab homine libertatis abuſu contrahitur; κακόν tale non eſt, ſed in relatione ad vniuerſi harmoniam ſuum recte locum tuetur, et ad ſalutem et pulchritudinem facit vniuerſi. Sed haec huius loci non ſunt, alibi prolixius quaerenda [n].

LII. Quod ſi nulli prouidet Deus, neque extat vllum eius opus, neque vllus effectus, non poteſt quisquam dicere, vnde comprehendat, Deum eſſe, quum nec ex ſe ipſo appareat, nec per vllos effectus comprehendatur; et illi, qui eum prouidere omnibus dicunt, malorum Deum auctorem faciant, qui quibusdam tantum prouidere aſſerunt, vel inuidum Deum ſtatuunt, vel imbecilles ei vires eſſe dicunt [o]. Ex his theſibus, quas fuſe,

 nec

g) c. 20. ſ. 256 ſeqq.
h) Lib. III. c. 1. ſ. 2 ſeqq.
i) ſ. 3.
k) Adu. Phyſ. L. I.
l) Lib. III. c. 1. ſ. 7.
m) ſ. 9.
n) Conf. quos nominat FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. XV. p. 378 ſeqq.
o) ſ. 11.

nec fine magna veteris philofophiae peritia, exponit tueturque SEXTVS *aduerfus phyficos libro primo*, decidenda quaeftio, de atheifmo Scepticis imputando. Diffentire enim fcriptores, et vel abfoluere hos homines vel accufare deteftandae impietatis, ex eorum colligi poteft catalogo, quos nominat doctiffimus REIMMANNVS [p]. Qua de re, vt accurate Lector iudicet, fequentia potiffimum probe tenenda et expendenda funt. Et I. quidem Scepticos in communi vita non Deos tantum fateri, fed et colere et prouidentiam afferere, difertis Sexti verbis docuimus. Qui alibi [q] tanta fiducia his innititur, vt contendat: ftabiliorem ac conftantiorem inueniri Scepticum, quam eos, qui aliter philofophantur; fiquidem profiteatur Deos congruenter patriis moribus et legibus, et faciat quicquid pertinet ad eos pie colendos; quod autem ad philofophicam pertinet quaeftionem, nihil agat temere ac praecipitanter. II. Sed et hoc mordicitus tenent Sceptici, ftulte obiici, legislatores et duces communem de Diis notionem confinxiffe, afferuntque pro indubitato, omnes homines communem et anticipatam de Deo notionem habere, fecundum quam eft quoddam beatum animal, et ab interitu alienum et in felicitate perfectum, et in quod nullum cadere poteft malum, effeque a ratione alienum, omnes forte fortuna in easdem incidere Dei proprietates, non autem ad hoc moueri naturaliter etc. de quibus omnibus late et erudite quidem differit SEXTVS [r], dignus omnino, qui de grauiffimo argumento totus legatur. Sic et III. ex iis quae porro Scepticus hic adiicit manifeftiffimum eft, fortiffime oppugnare Pyrrhonios argumenta, et eludere tela, quae aduerfus Numinis exiftentiam hoftes eiaculantur. Verum IV. et hoc ex differtationibus Sexti phyficis clariffimum eft, referre Scepticos quaeftionem, an Deus fit, et quid is fit? inter eas, de quibus certi ftatui queat nihil, poffintque in contrarias partes argumenta proferri atque difceptari. Quem in finem V. eadem induftria rationes, quae pro afferenda DEI exiftentia afferri folent, conuellere fatagunt, et VI. a diffenfu Dogmaticorum circa definitionem DEI ad fufpendendum circa eius exiftentiam affenfum more fuo interdum non fine fale argumentantur, et, vt VII. fuam, fi modo vlla apud Pyrrhonios datur, fententiam de Deo explicent, doctrinam de Deo inter ea referunt, quae effe forte poffunt, de quibus tamen non Dogmatici tantum nihil, quo niti animus queat, ftatuunt, fed et Scepticus non habet, quod pro parte affirmante ftatuat, definiatue, vt ex iis luculenter patefcit, quae fufe docteque de hoc argumento SEXTVS differit. Quae fi iufto inter fe comparentur calculo, eam tandem non ineptis rationibus roborant fententiam, non effe quidem Scepticos atheos formaliter, quod aiunt, tales, qui nec hoc quidem definiunt: non effe Deos; nec effe eos atheos practicos, qui ex naturali inftinctu et regionis religione Deos colunt: fed nec valde pios effe Pyrrhonios, et admodum iniquos in diuinum Numen, qui non tantum ineptis

Sceptici an athei?

p) Hift. ath. c. XXXI. §. 1. 2. pag. 817 feqq.

q) Adu. phyf. L. I. f. 49. Pyrrh. hyp. L. II. f. 13.

r) Adu. phyf. l. c. f. 33.

eptis maleque ponderatis ratiunculis dum ſe audaciae et temeritati Dogmaticorum, inſulſe paſſim de Deo praecipientium, opponunt, tantae veritatis fundamenta labefactare audent, ſed et frigidam atheis ſuffundunt, viamque ſternunt ad atheiſmum, valde facilem et apertam. Nec pro Scepticiſmo in doctrina de Deo cauſam agit, quod nonnulli regerunt, tendere philoſophicam dubitationem de Deo, ad certiorem quandam eius cognitionem, reiectis et exutis praeiudiciis. Nam vt taceamus tantae eſſe euidentiae naturalis Dei exiſtentiam, profundiſſime humano animo impreſſam, vt aegre euelli queat, et dubitationem admittat [s]; hancque, ſi qua commendanda ſit, non ad ipſam DEI exiſtentiam eiusque veritatem, ſed ad argumenta, quibus ea contra hoſtes euincitur, pertinere, quorum nihil ad Scepticum referri poteſt: ipſe dubitationis ſcopus, qui, ſi quis mediocriter ſapit, ad confirmandum, non turbandum circa hanc eximiam veritatem, animum comparatus eſt [t], a σκέψει totam eam luculentiſſime diſtinguit, quae ideo dubitat, vt incerta haereat, nihilque definiat, quod turpem ſatis impietatem prodit, ab atheiſmo non nimis remotam. Cumque friuolis argutiunculis Sceptici hac in cauſa vtantur, roborat id quidem dogma nobiliſſimum, inque ruborem hoſtes eius merito dat, quam miſere deſipiant, qui naturalia lumina extinguunt, luculenter prodens; ſimul autem, quam imbecilles in ratiocinandi arte Scepticiſmo vires ſint, exponit, et quam ridiculum ſit, ficulneas ratiunculas ſine robore atque neruo vbique emendicatas eodem veritatis gradu et genere fortiſſimae argumentorum aciei ab ipſis Pyrrhoniis inſtructae opponere, cauto lectori manifeſtat, nobili exemplo, vel ignauiam, accurati examinis impatientem, vel ſtolidum contradicendi ſtudium, vel rationis paupertatem et defectum Pyrrhoniſmum genuiſſe [u]. Alia huc pertinentia dabunt, qui cauſam DEI contra Scepticos perorarunt, ex parte laudati IO. ALB. FABRICIO [x],

LIII. Veriſimile eſt, eſſe cauſam: quomodo enim incrementum eſſet, et decrementum, generatio vel corruptio, et generaliter motus et effectus naturales, ſi non eſſet cauſa? &c. eadem tamen veriſimilitudine, cauſam eſſe, negari poteſt: cauſa enim cognoſcitur effectu, effectus autem comprehendi non poteſt, niſi ex cauſa, ſicque mutuus dubitationis modus oſtendit, ambo eſſe huiusmodi, quae imaginari nullo modo poſſimus [y].

LIV. Praeterea, quoniam de exiſtentia cauſae quaeſtio agitatur, etiam cauſam illius cauſae, quam attulerit ad probandum, cauſam eſſe, neceſſe habet proferre, et illius rurſus aliam, et ita vsque in infinitum. Atqui impoſſibile eſt infinitas cauſas oſtendere. Male hoc ratiocinio concludit SEXTVS [z], impoſſibile eſſe, affeueranter pronuntiare, aliquid eſſe alicuius rei cauſam: inuertendum enim argumentum erat, et ex ſerie cauſarum contingentium tandem cauſae alicuius primo-primae et neceſſariae veritas

s) Conf. REIMMANN. l. c. p. 217. MORHOF. Polyhiſt. T. II. L. II. c. 9. p. 207.

t) Conf. THOMAS. prax. log. c. I. §. 28. ſeqq.

u) Conf. BVDDEVS de Scepticiſmo morali §. 2. Anal. hiſt. phil. p. 210.

x) l. c. c. XXXIII. p. 486 ſeqq.

y) c. 3. ſ. 17.

z) ſ. 24 ſeqq.

ritas colligenda, ſicque rationum ſufficientium, quae cauſae locum obtinent, fundamentum maxime certum verumque demonſtrandum: qua de re lectu digna ſunt, quae magni noſtrae aetatis philoſophi [a] paſſim commentantur; prolixius hic, vbi alia agimus, non excutienda.

LV. Principia materialia pariter incomprehenſibilia eſſe, dicendum eſt. Quum enim de iis infinita ſit inter Dogmaticos controuerſia, ſignumque non ſit, ex quo iudicari queat, quaenam reliquis praeferenda ſit opinio, quum demonſtratio ſemper egeat criterio demonſtrato, criterium autem demonſtratione iudicata; ſequitur inde, comprehendi ea non poſſe. Eleganti hic compendio SEXTVS [b] praecipuorum philoſophorum de principio rerum materiali ſententias enumerat, et qua ratione inter ſe diſſentiant, docte exponit, dignus propterea, qui ipſe inſpiciatur. Caue tamen putes, omnes has opiniones reapſe inter ſe fuiſſe diuerſas, cum ex tota, quam hactenus enucleauimus Graecanicae philoſophiae hiſtoria notum ſit, multas inter ſe non diſſenſiſſe. E. g. Anaximandri infinitum et Anaximenis aërem, Pythagorae, Empedoclis, Hippaſi, Heracliti particulas igneas eodem ex fonte manare, Democritum, et Epicurum idem ſyſtema atomiſticum fuiſſe amplexos, &c.

LVI. Corporis notio incomprehenſibilis eſt. Eius enim partes, ex quibus conſtare dicitur, longitudo, latitudo, profunditas, et reſiſtendi vis inexiſtentia ſunt per ſe, nec ſine corpore poſſunt oſtendi; tota autem ſublatis omnibus ſuis partibus, tolluntur [c].

LVII. Compoſita ex elementis primis per craſin, id eſt temperationem fieri, non poſſunt, quia nec contactio exiſtit, nec temperatio et commiſtio vllo modo. De ea enim cum ſint immenſae inter dogmaticos controuerſiae, quae ſe inuicem refellunt, indiiudicabiles hae lites euincunt quaeſtionem incomprehenſibilem eſſe. Nec poteſt mixtio fieri ſubſtantiarum, aut qualitatum, aut vtrarumque, cum nec ſubſtantiae nec qualitates per ſenſum in mixtis percipiantur &c. [d]

LVIII. Qui dicunt, motum eſſe, euidentia nituntur, qui eum negant, rationibus, quales fuere Eleatici. Sceptici, quantum ad apparentia quidem, motum eſſe exiſtimant, ſed quatenus quis philoſophicam rationem ſequatur, non eſſe. Ideo nihil pronuntiant, ſed expenſis vtriusque partis altercationibus ipſas diſcrepantiae cauſas paris momenti vtrinque eſſe comperientes non magis eſſe motum, quam non eſſe, dicere coguntur, quantum quidem attinet ad ea, quae a Dogmaticis afferuntur [e].

LIX. Motui hoc potiſſimum obſtat argumentum: Si quid mouetur, aut ab ipſo mouetur, aut ab alio; ſed ſi quidem ab alio, id quod dicitur ab altero moueri, aut per nullam cauſam mouebitur, aut per aliquam. At ſine cauſa quidem nihil dicunt fieri: ſin igitur per aliquam cauſam movetur,

a) Omnium inſtar ſit magnus LEIBNIZIVS princ. phil §. 32 ſeqq. conf. cl. HANSCHIVS ad h. l. theor. XLVIII. p. 101.

b) c. 4. ſ. 30. ſeqq.

c) c. 5. ſ. 38 ſeqq.

d) c. 6. ſ. 56 ſeqq.

e) c. 3. ſ. 64. ſeqq.

vetur, caufa per quam mouetur, motiua eius erit: vnde in infinitum delabitur quaeſtio, cum mouens ſemper egeat mouente alio, adeo vt principii expers reddatur motus, quod abſurdum eſt [f].

LX. Eadem prorſus ratio eſt augmenti, ablationis, diminutionis, translationisque, quae iisdem dubiis premuntur [g].

LXI. Sed nec totum comprehendi poteſt, quod ex additione partium fit. Nihil enim eſſe videtur totum aliud, quam ipſae partes eius, quibus ſublatis totum non remanet, adeoque inanis tantum vox eſt et appellatio ſubſiſtentiam propriam non habens [h].

LXII. Sed ne partes quidem quicquam erunt: ſi enim ſunt partes, aut ipſae ſunt totius partes, aut aliae aliarum partes, aut vnaquaeque ſui ipſius pars. At neque totius, quia nihil eſt aliud praeter partes, et alioqui partes hoc modo eſſent ſui ipſarum partes, quoniam vnaquaeque pars completiua dicitur totius: nec aliae aliarum; quia pars contineri videtur in illo cuius eſt pars, quod eſt abſurdum [i].

LXIII. Quod ſi nec totum datur nec partes, neque additio, neque ablatio, euertitur etiam ſimul generatio et corruptio, quae ſine eiusmodi naturali mutatione fieri non poteſt [k].

LXIV. Quia ſecundum opinionem Dogmaticorum fluida ſemper eſt ſubſtantia, et ſemper ab ea exſpiratur, aliaque viciſſim additur, ſequitur inde, nullum corpus quieſcere, ſiue conſtanti ſtatu manere [l]. Pungit hac obiectione Sextus Heraclitum, Platonem, Stoicos, quibus materiam ſemper fluere et in mutatione verſari dictum, vt ſuo loco monuimus. Adiecit tamen Plato ideas immutabiles, vt ſubiectum haberet certum, cui cetera inhaererent, quod reticuit Sextus.

LXV. Cum locum dicant eſſe interuallum, quod a corpore occupatur, neceſſe eſt, vel dimenſionum vna ſit, vel omnes tres; ſi prius dicant, non aequatur locus illi, cui eſt locus; ſin omnes tres eſſe dicantur, ipſum corpus erit ſui ipſius locus, idemque quod continet et continetur, quod abſurdum eſt, cuius cum euidentia contrarium ſuadeat, aequum eſt, vt aſſenſum retineamus [m].

LXVI. Nec dicere poſſunt Dogmatici, quid ſit vacuum, locus ſpatium; praeſertim ſi locus et vacuum diſtinguantur. Quia enim dimenſiones habeat ſpatium neceſſe eſt, ſequeretur corpus eſſe ſui ipſius ſpatium. Multa hic vrget Sextus, vt Dogmaticos confundat, argumenti genere difficillimo vſus, quod circa naturam loci, vacui, ſpatiique verſatur, quod innumeris difficultatibus premi, omnis aetatis et generis philoſophorum ea de re controuerſiae teſtantur, notaque ſunt, nec hic memoranda, quae recentiori aetate magna ſubtilitate diſputarunt Gaſſendi, Carteſii, Newtoni, Leibnizii aſſeclae, quaeque ad Scepticiſmi fundamenta roboranda ex hac ipſa re

f) ibid. g) c. 9. 10. ſ. 82 ſeqq. k) c. 14. ſ. 109. l) c. 15. ſ. 115 ſeqq.
h) c. 12. ſ. 98 ſeqq. i) ibid. m) c. 16. ſ. 125 ſeqq.

re copiose attulit P. BAYLE[n]. Id quod mirandum non eſt, cogitantibus anguſtiam humani intellectus in regionibus metaphyſicis. Eleganter, et ſobrie magis, quam Sextus, vel Baelius, circa hanc rem philoſophatur Io. LOCKIVS[o].

LXVII. Quantum ad ea, quae apparent, videtur aliquid eſſe tempus, quantum vero ad ea, quae de ipſo dicuntur, ſubſiſtentiam habere non videtur, cum de eo Dogmatici diſcrepent, et tam incerti ſint, vt opiniones ſuas mutuo euertant, nec comprehendi queat, quae ſint opiniones verae, quae falſae[p].

LXVIII. Quia non ſine motu aut etiam quiete tempus ſubſiſtere dicitur, euerſo motu pariter ac quiete ſublata tollitur et tempus[q].

LXIX. Praeterea tempus non poteſt eſſe tripartitum et aliud eſſe praeteritum, aliud praeſens, aliud futurum. Praeteritum enim et futurum non ſunt, immo ne praeſens quidem, quoniam propter velocem fluxum eorum, quae ſunt in mundo, praeſens in praeteritum ita mutari dicitur, vt intellectu percipi non poſſit[r].

LXX. Conſuetudinem quidem ſequentes Sceptici, et citra vllum dogma numerare ſe dicunt, et numerum aliquid eſſe, audiunt, ſed quid numerus ſit, ſe comprehendere negant, quod ipſi quoque Dogmatici ignorant. Pythagoreos hoc capite praecipue SEXTVS[s] petit, quos ex idea numeri abſtracta et metaphyſica abſurdi conuincere contendit, ſophiſmate, more ſuo, vſus. Illi enim numerum phyſicum intelligebant, et principia rerum immutabilia.

LXXI. Dogmaticorum de bono doctrina, ad moralem philoſophiae partem transgreſſos docet, non quid bonum ſit in ſe, ſed, bonum ſtatuendo, ſiue quod per ſe appetendum eſt, ſiue quod vtilitatem praebet, ſiue quod felicitatem adiuuat, ea tantum enarrat, quae bono accidunt, quae ſi communia ſunt, non accurate deſignant bonum, ſin ſoli bono accidunt, non poſſumus ex his notionem boni aſſequi. Id quod ipſi Dogmatici produnt, qui felicitatis effectiuum omnes quidem fortaſſe concedunt, de eo vero, cui haec accidunt, pertinaciter inter ſe digladiantur[t].

LXXII. Nullum eorum, quae bona dicuntur, omnes mouere eodem modo, vel ex ipſa Dogmaticorum doctrina manifeſtum eſt, qui varias bonorum claſſes recenſent[u]. Quod vero non omnes pariter mouet, tanquam bonum, illud vere bonum natura ſua non eſt, quae eſt, mouere ad appetendum, vt ignis natura eſt calefacere, niuis frigefacere, &c[x].

LXXIII. Quia neque expetitio illius, quod bonum eſt, per ſe bona eſt, alioquin non ſtuderemus aſſequi illud, quod appetimus; neque id quidem, quod expetitur, eſt ipſum bonum, ideo bonum prorſus non eſt. Nam aut extra

n) Dict. T. IV. art. Zenon. not. I. p. 544 ſeqq.
o) De intell. hum. L. II. c. 13. p. m. 179 ſeqq. §. 17. p. 189.
p) c. 17. ſ. 136 ſeqq.
q) ſ. 140.
r) ſ. 144.
s) c. 18 ſ. 153 ſeqq.
t) c. 18. ſ. 153 ſeqq.
u) c. 21. ſ. 172.
x) c. 23. ſ. 179.

extra nos eſt, aut in nobis; ſed ſi quidem extra nos, aut efficit in nobis iucundum quendam motum, et ἄγαπτον πάθος aut nullo modo nos afficit. Quod ſi nobis non eſt delectabile, ne bonum quidem erit, quoniam nos non incitat ad appetendum. Quod ſi ingeneratur in nobis ab extraneo ſuauis conſtitutio, et paſſio quaedam huiusmodi, quam libenter amplexemur, non propter ſe appetendum erit, quod extraneum eſt, ſed propter affectionem, quae ob ipſum in nobis fit. Quod igitur expetendum eſt, non poteſt extraneum eſſe. Sed neque in nobis; aut enim in corpore ſolum, aut in animo ſolum, aut in vtroque eſſe dicitur. Verum ſi quidem in corpore ſolum, ad cognitionem noſtram non perueniet, quae animi eſt. Quod ſi etiam vsque ad animum pertingere dicatur, animi perceptioni videbitur appetendum eſſe, quae ipſa grata ſit. Supereſt ergo vt dicamus, bonum eſſe circa animum ſolum. Sed hoc quoque, ſecundum ea, quae Dogmatici dicunt, impoſſibile eſt. Nam fortaſſe ne exiſtit quidem animus; quod ſi etiam exiſtit, quantum quidem ad ea, quae dicunt, non comprehenditur, et, ſi hoc ſilentio praetereamus, ea, quae de animo dicunt, non patiuntur ineſſe bonum. Nam qua ratione, ſi ex atomorum aceruo conſiſtit animus, et voluptas, et aſſenſus aut vis iudicandi hoc eſſe appetendum eſſe poſſit [y]? Epicurum his peti, ex obiectione patet vltima, quam GALENVS [z] quoque Gargettio ſeni oppoſuit, quem tamen non omnia feriunt, quae Sextus regerit, contentus aliquid, qualecunque demum illud ſit, repoſuiſſe. Sequenti capite Stoicos vrget, nec artem eſſe circa vitam, contra eos, bona animi eſſe artes quasdam, nempe virtutes ſtatuentes diſputat.

LXXIV. Iam vero ne indifferens quidem natura eſt quicquam, propter eam, quae de differentibus eſt controuerſiam, Stoicis et Epicureis invicem contrariis [a].

LXXV. Sed nec bonum quicquam vel malum natura ſua eſſe poteſt, cum Dogmatici in contrariis prorſus, boni malique rationem quaerant, et turpe malumque ſit his, quod illis pulchrum bonumque eſt [b]. Prolixe his inhaeret Sextus [c], inductione probaturus, turpiſſima quoque flagitia apud certas nationes non eſſe turpia.

LXXVI. Scepticus ergo cernens tantam rerum diſcrepantiam, de hoc quidem, quid natura bonum, quid malum, et quid faciendum, quid non, retinet aſſenſum, hac etiam parte a Dogmaticorum temeritate diſcedens; ſequitur vero citra vllum dogma obſeruationem vitae communis [d].

LXXVII. Et propterea in iis quidem, quae opinabilia ſunt, paſſionis expers manet; at in iis, quae coacta ſunt, moderate paſſionibus vtitur. Nam patitur quidem, quatenus eſt homo, ſentiendi facultate praeditus, ſed non aſſumens illam praeterea opinionem, nimirum id quod patitur, natura

 malum

y) c. 23. ſ. 179 ſeqq.
z) De conſt. art. med. T. I. p. 37. de elem. L. I. p. 49.
a) c. 24. ſ. 191.
b) ſ. 195.
c) ſ. 206 ſeqq.
d) ſ. 235 conf. LAERT. L. IX. ſ. 61. 108.

malum esse, moderationem in iis, quae patitur, seruat. Nam addere sibi talem aliquam opinionem, peius est, quam ipsum pati [e].

LXXVIII. Nam ille quidem certe, qui sibi aliquid natura bonum aut malum, vel prorsus faciendum aut non faciendum esse statuit, varie turbatur, quod euitat Scepticus [f]. Summa haec est totius philosophiae moralis Pyrrhoniae, quatenus de bono maloue eiusque affectione in animo differit, quae omnia ad ἀταραξίαν et ἀπάθειαν, et in iis, quae pati cogimur, ad μετριοπάθειαν tandem relabuntur. Quae an animi necessaria naturae inclinatione circa bonum versantis constitutioni et felicitati acquirendae conueniant, nec ne, alibi disputatur [g].

LXXIX. Quod si natura bonum malumue est nihil, sequitur etiam non dari artem circa vitam moresque versantem. Id quod ipsis Stoicorum principiis efficitur, quibus virtutem solus habet sapiens, qualis inter homines non est [h].

LXXX. Probatur id porro, quia ipse prudens animi habitus incomprehensibilis est, cum neque ex se ipso simpliciter et per se, neque ex suis operibus appareat. Nam haec illi cum imperito vulgo sunt communia: quae vero porro dicunt Dogmatici, praecipue Stoici, hominum sunt vltra humanam naturam loquentium, et potius optantium, quam vera loquentium [i].

LXXXI. Sed nec natura hominibus ars, quae est circa vitam, inditur, alias omnibus hominibus inesset prudentia et virtus [k]

LXXXII. Iam vero ne doctrina quidem et disciplina percipitur [l]. Nam 1. nec res quae docetur in confesso est, quippe falsum doceri non potest, verum autem non existere supra ostensum, ea quoque quae euidentia sunt, doceri opus non habent, quae obscura, ob indiiudicabilem controuersiam incomprehensibilia sunt. 2. Sed nec doctor esse potest, qui non fuerit discipulus, qui doctorem habuerit, necesse est, quod infinita serie ad absurdum ducit. 3. Nec discendi modus est, qui vel euidentia vel oratione fit, quod vtrumque fieri non potest. Per euidentiam enim non fit doctrina, quia euidentia est eorum, quae ostenduntur et manifesta sunt, adeoque omnibus comprehensibilia sunt, et in doctrinam non cadunt. Neque per orationem, quia ea, quae impositione significant, necesse est intelligere illos, qui docentur, qui ideo doceri non possunt, cum iam intellexerint; qui vero discere ea necesse habent, quae ignorant, nec ea norunt, quibus impositae sunt appellationes, nihil percipient.

LXXXIII. Iam si ex abundanti quis concesserit, inde alicui eam artem, quae circa vitam versatur, damnosa et perturbationis causa habentibus ipsam potius quam vtilis esse comperietur. Nam semper bonum appetendum, malum fugiendum et auersandum offert, quod sine perturbatione

e) s. 236. f) ibid. g) Conf. BVDDEVS de Scept. mor. §. 23. Anal. hist. phil. p. 238.

h) c. 25. s. 239. i) s. 244. k) c. 26. s. 250. l) c. 28. 29. s. 259. 266.

ne fieri non poteſt, adeoque prudens hoc ipſo fit infeliciſſimus [m]. Iugulaturus hic Sextus moralem philoſophorum Dogmaticorum doctrinam, non cogitat, ne Scepticen quidem a perturbatione vacuam eſſe et μετριοπαθεῖν, quod in antecedentibus ipſe ſtatuerat. Licet enim hoc a vita et natura ſit, nihil tamen in hanc paſſionem poteſt Sceptica, ſed ipſa quoque infelicem reddit animum. Similia fere in pleriſque aſſertionibus oggeri Scepticis poſſent, ſi locus hic eſſet.

LXXXIV. Scepticus eo quod ſit humanus, Dogmaticorum arrogantiam ratione ſanare intendit, adeoque fortioribus argumentis erga temerariae inſolentiae morbo laborantes, leuioribus erga eos, qui in ſuperficie aegrotant, vtitur, modo finem conſequatur [n].

m) c. 31. ſ. 273. ſ. 277. n) c. vlt.

* *

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

DE FATIS PHILOSOPHIAE GRAECAE EXTRA GRAECIAM.

§. I.

Philoſophia Graeca extra Graeciam.

Abſoluimus tandem aliquando, quam nobis deſcripſimus, periodum hiſtoriae philoſophicae primam omnem, et non barbaricae tantum philoſophiae, ſed et Graecae incunabula, adoleſcentiam et virilem quaſi aetatem, eiusque fata ad naſcentis vsque Romanae monarchiae initia excuſſimus, ac ſyſtemata philoſophorum deſcripſimus, quantum ineuitabilis ſaepe permiſit obſcuritas et incertitudo maxima. Claudere iam liceret riuos, primaeque huius tractationis parti finem imponere, niſi, quod promiſimus, paucis adhuc appendicis loco enarranda fata eſſent, quibus Graecanica philoſophia alibi locorum, extra Graeciam, quo diuertit et innotuit, gauiſa eſt. Quod licet pro inſtituti ratione paucis licet attingere, fundamentum tamen eius rei dicendum eſt, quae in ſecunda parte operis ampliorem tractationem requiret.

Alexander M. cum armis victricibus philoſophiam Graecam ad alias gentes transfert.

§. II. Arctis fatis initio Graeciae et adiacentium regionum limitibus philoſophiam Graecam incluſam fuiſſe, niſi quod in Graecia magna Pythagorica ſchola eius diſciplinam excoluit, ex hactenus narratis manifeſtum eſt. Etſi enim in Aegypto peregrinabantur magni nominis philoſophi [a], ibique ingenii diuitias data aliquando occaſione exponebant [b], vix tamen ea, quae ibi acta ſunt, hoc nomine digna ſunt, et accepiſſe magis, quam traduxiſſe illuc hos theſauros, Aegyptii gloriabantur; Graeci quoque cum

a) Exemplum nobis hactenus dedere Pythagoras, Thales, Democritus, Plato, Eudoxus, alii.

b) Factum hoc e. g. a Thalete eſſe, c. I. huius libri oſtendimus.

domi haberent, quo melius animum pascerent, mature Aegyptum philosophiae caussa adire desiuere. Postquam autem summa rerum per omnem fere Asiam et Aegyptum bellis ad Alexandrum M. rediit, isque expeditione in Persas et Indos, infiniti fere tractus homines Graeco iugo subiecit, Graecanica quoque philosophia, vt solet, a victoribus ad victos transiit. Cum enim Alexander M. ipse diligenter philosophiae studiis esset innutritus, et magno imprimis amore ab Aristotele accenso, quicquid erat philosophorum complecteretur [c], non potuit non limitibus philosophiae magna inde fieri accessio, praesertim cum non tantum rex eruditissimus ipse philosophiae studium suo modo amplecteretur [d], sed et philosophos secum haberet acutos [e], quos magna familiaritate dignabatur: alios magnis vereque regiis augeret muneribus [f]. Horum consiliis fuisse vsum historia eius testatur, quae hoc quoque narrat, misisse regem philosophos Graecos, vt cum Asiaticorum populorum sapientibus colloquerentur, iisque mediantibus, animos quoque victorum regi conciliarent; cuius memorabile exemplum de Brachmanibus in Indorum philosophia suo loco [g] attulimus. Etsi vero, vt erant Orientales philosophi traditionis patriae tenacissimi, magnaeque de ea opinionis praeiudicio occupati, Graecanica eis philosophia valde sordescebat, vt vel ex iis patet, quae cum Alexandri legatis Gymnosophistae habuere, colloquiis, fecit tamen victoris fortuna, vt, quod animo respuebant, externo tamen subinde habitu fingerent, et ad Graecos se attemperare mores inciperent. Cuius eo maior illis impendebat necessitas, cum Asiae philosophi, praesertim Magi, tanquam inanis artis iactatores in contemtum apud regem a Graecis philosophis, ipsisque qui his fauebant, regis amicis adducerentur [h]. Idem accidisse, post fata regis, cum amici eius regnum inter se diuisissent, historia loquitur.

Influxus fortunae Alex. M. in philosophiam apud Asiae gentes.

§. III. Magnum hanc mutationem habuisse influxum in ipsam philosophiam, non est, quod dubitemus. Cum enim in eo potissimum curam suam Alexander poneret, vt Graeco iugo voluntaria colla Persae Indique subiicerent, quique in longissimis terrarum tractibus exercitibus contineri in officio vix poterant, obsequio lubenter praestito vincirentur, id potissimum elegit medium, vt victi populi fere omnes in vnum corpus coirent. Hinc, eleganter obseruante PLVTARCHO [i], *quos verbis non poterat, armis*

c) Multus in his Alexandri virtutibus laudandis est PLVTARCHVS de fort. Alexandri T. II. p. m. 346 seqq.

d) Vid. AMMONIVS in vita Aristotelis Epistola Alexandri ad Arist. quaeque hac de re in vita huius allata sunt. ad. PLVTARCH. in Alex. T. V. p. m. 450. qui luculenter de studiis Alexandri philosophicis agit.

e) Inter hos fuisse Callisthenem, Onesicritum et Anaxarchum supra memorauimus conf. CVRTIVS L. VIII. c. 5. PLVT. l. c. p. 486.

f) Ita Aristotelem non modo, sed et Xenocratem, itemque Theophrastum regia munificentia auxisse, in horum quoque philosophorum vita dictum est. conf. PLVTARCH. l. c. p. 451.

g) Lib. I. c. III. vbi etiam Calanum gymnosophistam Alexandri M. castra secutum fuisse notauimus. conf. PLVT. l. c. p. 444 seqq. In Aegypto vero Psammonem philosophum regem audiuisse, et cum eo fuisse philosophatum, refert PLVTARCH. l. c. p. 467.

h) Factum id imprimis esse, cum reuerso Babylonem regi Magi suaderent, vrbem ne intraret, vitae eius scriptores passim tradant.

i) De fort. Alex. Orat. I. T. II. p. m. 348.

armis ad communitatem adigens, omnes vndique gentes in vnum corpus conduxit, tanquam in amicitiae cratera commiſcens, vitas, mores, nuptias, victus rationes, mandauitque vt vniuerſi mundum pro patria agnoſcerent, caſtra pro arce et praeſidio, bonos pro cognatis, malos pro peregrinis, inter Graecum et barbaricum non chlamyde, pelta, acinace, candya diſtinguerent, ſed Graecum virtute, barbaricum vitioſitate aeſtimarent, communes autem ducerent veſtes, menſes, coniugia, victus rationes, cum haec omnia ſanguine et prole inuicem eſſent contemperata. Non veſtitu tantum, coniugio, et menſa Perſarum inter Graecos inductis, ſed Graecorum quoque ſacris ad Perſarum ſuo modo accommodatis hoc regem inſtituiſſe, hiſtoriae eius ſcriptores prolixe referunt [k]. Secuta eſt philoſophia, quae cum inter Graecos tum magni eſſet nominis, barbarica eruditione valde contemta, neceſſitas vrſit Magos ceteroſque orientis ſapientes ad voluntatem moreſque Graeci victoris ſe attemperare. Cumque Perſarum imprimis philoſophia Zoroaſtreo ſyſtemate comprehenderetur, dubium non eſt, theologiam Magorum externo tum Graecae habitu fuiſſe veſtitam. Cumque illa in deſcribendis emanationibus ex ſummo Deo, Mithraue, per duos quaſi fontes, Oromazden et Arithmanium occuparetur, idque potiſſimum ageret, vt qua ratione malum ortum eſſet, detegeret, vt haec omnia *libri primi capite tertio* fuſe enarrauimus; occaſio inde enata eſt theologiam Perſarum reliquorumque, qui his adhaerebant, Orientalium cum Graecis opinionibus comparandi. Inter quas cum potiſſimum theologia mythologica, quaeque in ea continebantur, theogoniae externo habitu Zoroaſtreis conſonarent, ortum inde philoſophiae genus illud eſt, quod antiquum et Zoroaſtreum ſe nuncupabat, et in his diuinarum emanationum genealogiis explanandis potiſſimam collocabat operam. Cuius rationes et placita cum ex veterum Sec. I. et II. haereticorum ſomniis potiſſimum haurienda ſint, fundamentumque Alexandrinae quoque Platonicorum recentiorum philoſophiae poſuerint, commodius ea, quantum quidem ad noſtrum inſtitutum pertinet, ad philoſophiam ſub Imperatoribus Romanis inter gentiles et Chriſtianos effloreſcentem delati exponemus. Hoc tamen notaſſe e re noſtra eſt, genealogiae huius diuinae ſcriptores poſtea ſub Alexandri M. ſucceſſoribus laxius ſtatuendi campum nactos [l], magis et liberius ſe Zoroaſtreis orientalis philoſophiae placitis, quam Graecanicae theologiae accommodaſſe, ita tamen, vt veteris ſyncretiſmi veſtigia haud obſcura remanerent. Falli enim eos, qui plane nihil a Grae-

k) Videndus imprimis PLVTARCHVS ll. cc.

l) Factum hoc eſſe, cum bellis inter ſe vehementer digladiarentur in Aſia Alexandri M. ſucceſſores, et regis rationibus non inſiſterent, dubium non eſt. Adeo vero extinxere haec bella literas et philoſophiam in Aſia, vt paucae eius eſſent reliquiae, donec Ptolomaei Phyſconis tyrannis, qua imprimis Alexandrinos miſere vexauit, Alexandriae incolas in diuerſa labi, patriamque metu mortis exules relinquere cogeret, vid. IVSTINVS L. XXXVIII. c. 9. ATHENAEVS L. IV. p. 184. tum enim artium fere omnium, et imprimis philoſophiae profeſſores et magiſtri in Aſiam minorem et vicinas inſulas diſpergebantur, qui humaniter excepti, cum exiguo ſtipendio docerent, breui totam Aſiam Graeca literatura repleuerunt, vbique ſcholas erigentes et docentes, vid. ATHENAEVS loc. cit.

Graecis habuisse, hanc orientalem philosophiam putant. licet Platonicam philosophiam contemserit [m], ex comparatione vtriusque suo loco danda luculentius patebit. Quas orientalis philosophiae, Graecanicae attemperatae, origines annotasse multam tum Christianorum haereticorum, tum Alexandrinorum philosophorum doctrinae accendet lucem.

Fortuna philosophiae Graecae in Aegypto.

§. IV. Paria fere fata habuit philosophia Graeca in Aegypto, sed augusta magis atque læta, ipsa philosophia Aegyptiaca fauente. Quae cum haud semel irruptionibus peregrinorum populorum mutationem esset passa, eamque facile quoque ob allegoriae methodum admitteret, quo nempe artificio peregrina dogmata patriis immixta sunt, et haec saepius immutata, vt supra *libri primi capite sexto* demonstratum est, quaque ratione imprimis veterem Persarum religionem a Magis cultam per irruptionem Persarum in Aegyptum sub Cambyse huic regioni fuisse illatam dubium non est, nobisque supra iam obseruatum: sub Graecorum imperio tota ad victorum et imperantium rationes fuit composita, sacerdotibus id agentibus, vt patriam religionem et doctrinam Graecae, quae tantopere efferebatur, philosophiae attemperarent. Qua de re, cum satis quantum est, supra diximus, lectorem ea ex isto quidem loco repetat, rogamus, nobis enim iam de Graecae philosophiæ, non Aegyptiacæ, fatis in Aegypto sermo est. Fundamentum vero eximiorum quae consecuta est, incrementorum, ipse quoque Alexander M. posuit. Is enim cum nouam regni sedem Alexandriam, loci opportunitate illectus, condidisset, vrbemque nouam incolis replere studeret, colonias ex finitimis vrbibus Alexandriam commigrare iussit, magnaque multitudine vrbem impleuit [n]: quos inter homines multos quoque Iudaeos fuisse IOSEPHUS [o] testatur. His omnibus, vt in noua sede libenter habitarent, praeter reliqua quibus augebantur priuilegia permissum, vt suae quisque religioni, suaeque gentis placitis a nemine impeditus adhaereret, quo factum est, vt omnis generis religionibus et dogmatibus Aegyptus repleretur, Graecorumque theologiae, quam illi Alexandriae quoque fixerant, admisceretur. Id quod eo magis locum obtinuit, qua magis Aegyptii et in his Alexandrini non tantum sacris quibusque recipiendis fuere fauentissimi, et hinc religionis cultu inclyti [p], sed et scientiis dediti, et Graecorum in iis laudibus aemuli [q]. Multum vero has circumstantias auxit Ptolemaeorum familia, Aegypti imperium post Alexandri M. fata nacta. Ptolemaei enim Lagidis, qui Aegypti sceptrum sublato rege inuasit, eo potissimum tetendere consilia, vt Graecorum maxime fidem sibi deuinciret, quos regni quasi custodes esse probe videbat [r]. Hinc vt gentem literatissimam sibi conciliaret tota fere Graecia

m) PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 119. ed. Fabr.

n) Vid. Alexandri M. historiae scriptores PLVT. l. c. ARRIANVS L. III. CVRTIVS L. IV. c. 8. aliique et Geographi veteres STRABO L. XVII. p. 590. Geographus vetus a IAC. GOTHOFREDO editus p. 17. AMMIAN. MARCELLIN. L. XXII. c. 6. alii.

o) Contra Apion. L. II. de B. I. L. II. c. 36.

p) Geographus GOTHOFREDI l. c. p. 17.

q) ibid.

r) DIOD. SIC. L. XVIII. PAVSAN. in Attic. ARRIANVS et ex eo PHOTIVS Cod. XCII. p. 126. Vrgebant Ptolomaeum infesta Perdiccae consilia et arma,

cia in Aegyptum translata et Athenae in Alexandriam quasi delatae sunt [s]. Vt enim et iudiciorum formam, et rei militaris neruum, et mercaturae frequentiam Graecis artibus formatas et Alexandriae stabilitas taceamus [t], literarum honos, et inter eas ipsum quoque philosophiae studium tantopere a rege euectum est, vt merito Graecia hanc Aegypto gloriam inuideret. Nullis enim sumtibus parcens rex prudentissimus doctissimos inter Graecos viros Alexandriam vocauit, et domi inuidia pressos non sine multis gratiae testimoniis recepit, et vt Graecam eruditionem atque philosophiam in hac regni sui sede plantaret, bibliothecae post eius fata splendidissimae fundamenta iecit [u], philosophos immunitate donauit, regiaque munificentia Graecam literaturam adiuuit. Qua in re cum Demetrii Phalerei consiliis potissimum vteretur [x], viri vt in omni eruditionis genere ita in philosophia praecipue excellentissimi, dici non potest, quantum philosophiae Graecanicae [y] incrementa sub hoc rege Alexandriae aucta sint. Idem institutum non secutus tantum est, sed maiori quoque studio et feruore persecutus est Ptolemaeus Philadelphus rex literatissimus, cui Graecae eruditionis, praecipue philosophicae magna, quae Alexandriae habuit, incrementa potissimum adscribenda sunt. Illius enim studio et immensis sumtibus bibliotheca Ptolemaei Lagidis cura coepta, incredibili librorum multitudine aucta est, qua de re, ne iusto prolixiores simus, lectorem ad eos remittimus, qui celebratissimae bibliothecae historiam condiderunt [z]; hoc vnum adiicientes, non in eo tantum regis curam fuisse, vt grammaticos, poëtas, aliosque ad encyclicas Graecorum disciplinas pertinentes auctores magno aere redimeret [a], sed vt philosophorum quoque Graecorum opera huic animarum ἰατρείῳ inferret. Aristotelis enim libros eum redemisse, suo iam loco ex ATHENAEO [b] notauimus [c]. Nec his contentus, vt patriam eruditionem Alexandriae collocaret firmissimam, in ipsa regia Museum erexit, siue collegium doctorum virorum, quos publico sumtu aluit, vt literis vacarent. Celebrata passim huius musei fama est, ad Caesarum vsque aetatem durantis, cuius historiam cum ex veterum narrationibus [d] diligenter collegerint recentiori aetate viri quidam eruditi [e], lectorem ad eos

arma, cuius exercitum sibi istis artibus Ptolemaeus magnopere conciliauit.

s) Vid. cit. not. (n) exque iis praecipue STRABO, Geographus vetus, AMMIANVS ll. cc.

t) Statum Aegypti hoc tempore plane immutatum esse, recte viris doctissimis SAM. BOCHARTO Hierozoic. P. I. L II. c. 9. et CAMP. VITRINGAE ad Isaiae c. II. p. m. 212. obseruatum.

u) Conf. I. LIPSIVS de Biblioth. c. 2. HERM. CONRING. Antiqq. Acad. diss. I. p. 11. et Suppl. IX. p. 223 seqq.

x) Dictum de eo in huius philosophi vita.

y) AELIAN. L. III. c. 17. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 341.

z) Citati ANT. VAN DALE diss. super Aristea de LXX. interpret. MONTFAVCON. Palaeogr. Graec. p. 16. REIMMANN. Idea antiq. lit. Aegypt. p. 280 seqq.

a) GALEN. Epidem. L. III. conf. MELCHIOR GVILANDINVS de papyro vet. p. 195.

b) Lib. I. p. 2.

c) Bibliothecarios huius bibliothecae ex SVIDA maxime notat IONSIVS de S. H. P. p. 101. et I. F. GRONOVIVS diss. de museo Alexandrino.

d) Andronici, Callimachi et Alcidamantis de museo scripta periere. Ex hodie extantibus illud descripsit STRABO libro vltimo. PHILOSTR. vit. Soph. Lib. I. c. 22. p. 524.

e) GRONOVII et LVD. NEOCORI dissertationes de eo extant T. VIII. Antiq. Graec. peculiares etiam

eos ablegamus. Mirum itaque videri debet nemini, Aegyptum quasi immutatam fuisse in Graeciam, et Graecanica non tantum studia Alexandriae inualuisse, sed praeter grammatices, rhetorices et matheseos disciplinam philosophiam quoque Graecam ibi fuisse traditam [f], cunctaque hac in re Athenis reddita fuisse quam simillima [g]. Et sub his regibus factum inde est, vt Graeci philosophi cuiuscunque sectae Alexandriam traiicerent, regum Ptolemaeorum benignitate et fauore gauisuri, qua de re in Graecorum philosophorum, quam fuse hactenus enarrauimus historia, complura exempla attulimus, et praeter Demetrium Phalereum, Theophrastum atque Stratonem Peripateticos, Diodorum Cronum Megaricum, Diodorum item Aspendium Pythagoreum et Timonem Scepticum apud hos reges gratiosos fuisse notauimus. Addi his possent alii, et imprimis bibliothecae regiae praefecti, viri non in philologia tantum, sed etiam in philosophia celebres [h], si Alexandrinae eruditionis historiam scriberemus. Multa enim ex eo tempore Graecorum Alexandriae degentium fama in literis fuit [i], nec secta inter Graecos vlla fuit, quae non magni nominis viros Alexandriae aleret [k]. Tam securus quoque philosophis nidus Aegyptus visus est, vt Pythagorei vbique persecutione pressi, cum non haberent, quo tuto confugerent, huc conuolarent, vbi vltimos ex hac secta, quam Aegypto primus notam fecit Eudoxus ab Agesilao Nectanebi commendatus, et prophetarum disciplinae traditus [l], vidisse Aristoxenum suo quoque loco [m] monuimus. Tanta vero Graecorum in artium et philosophiae studiis industria enituit, vt coloniae Graecae longo doctrinae interuallo, verae originis Aegyptios superarent [n]; recteque fabulam esse, magnus CONRINGIVS [o] monet, quod AMMIANVS MARCELLINVS [p] Alexandrinae philosophiae, qualis extremis Ptolemaeorum temporibus caput erigere coepit, assecla tradit, *non praestantissimam tantum fuisse atque certissimam philosophiam Aegyptiacam, sed certasse quoque de praecedentia Aegyptios et Graecos philosophos illosque vicisse.* Recte enim obseruat vir eruditissimus nullibi legi, apud Aegypti reges philosophos Aegyptiacos in pretio fuisse, immo eos ita corruere passos fuisse hanc disciplinam, vt imperante Augusto tota fere desierint Heliopolitana musea et studia, id ex oculorum fide testante STRABONE [q]. E contrario vero sub Caesaribus Alexandrinam eruditionem et philosophiam magnopere effloruisse, ipsis Imperatoribus salaria professoribus constituentibus, eamque huius literarum aeque ac mercaturae emporii cele-

etiam de eo dedere dissertationes B. AD. RECHENBERGIVS et TH. CRVGERVS add. IONS. l. c. p. 218. TILLEMONT. Hist. imp. T. II. p. 431. CAVE H. L. Scr. Eccl. P. II. p. III. 20. ESCHENBACH. diss. Acad. p. 305 seqq.

f) Fuisse in museo philosophos quoque sustentatos ex Timonis satyra apud ATHENAEVM L. I. paret, qui philosophos tanquam in cauea ali dicebat.

g) CONRING. l. c. p. 11.

h) Vid. SVIDAS in Zenodot. T. II. p. 8. in Apollon. T. I. p. 283. in Aristonym. T. I. p. 329. in Dionys. Alex. T. I. p. 598.

i) AMMIAN. MARCELL. l. c. Geographus GOTHOFREDI l. c.

k) IDEM p. 19.

l) Vid. quae dicta sunt in Eudoxo, c. X. huius libri.

m) Conf. SCHEFFER. de philos. Ital. c. XV. pag. 172.

n) Conf. CONRING. l. c. p. 236.

o) loc. cit. *p*) l. c. *q*) l. vlt.

celebritatem vſque ad captam a Saracenis Alexandriam durauiſſe, indeque omnes ſectas philoſophorum per omnes prouincias digreſſas fuiſſe [r], in ſequenti hiſtoriae huius periodo luculentis conficiemus teſtimoniis [s]. Certe tam domeſtica viſa eruditio et philoſophia Alexandriae, vt Alexandrini dicerentur viri, alibi locorum nati, et in hac tantum muſarum ſede docentes [t].

Syncretiſmus philoſophiae Graeco-Aegyptiacae.

§. V. Licet vero Graecam philoſophiam Aegyptiacae praeualuiſſe, et ſolam fere Ptolemaeorum, et poſt hos, Imperatorum Romanorum aetate viguiſſe, ex dictis ſit manifeſtiſſimum, non tamen credendum eſt, nihil illam ab hac mutationis fuiſſe paſſam, quemadmodum Aegyptiacam a Graeca adulteratam fuiſſe, *libri primi capite ſexto* docuimus. Aliud enim ratio philoſophiae Graecae in Aegypto nobis ſuadet, cuius certum genus longe aliam a natiuo colorem accepit faciem. Etſi enim nec Peripateticam, nec Stoicam philoſophiam [u] multam mutationem initio paſſam eſſe legimus, immo Alexandriae Sceptica philoſophia ab Aeneſidemo priſtinum nitorem accepit [x], aliter tamen accidit philoſophiae Pythagoricae et Platonicae, in cuius cauſas paulo curatius inquirere, remque ab ouo, quod aiunt ordiri, propter Alexandrinae philoſophiae hiſtoriam, quam ſequenti tomo condiemus, e re noſtra eſt. Scilicet Pythagoricae philoſophiae primam Aegyptiis notitiam ab Eudoxo factam capite decimo huius libri probauimus, ex STRABONE [y] notantes, quam beneuolo applauſu Eudoxus atque Plato in Aegypto fuerint recepti. Cui fauori cum accederet Ptolemaeorum in philoſophos, praeſertim exules, gratia, ſub Lagidis potiſſimum imperio in Aegyptum ſe recepere, teſte LAERTIO [z] Xenophilus Chalcidenſis ex Thracia, et Phanto Phliaſius, et Echecrates et Diocles, et Polymnaſtus Phliaſii et ipſi. Aequalis his fuit Diodorus Aſpendius hoc tempore in Aegypto verſatus [a]. Quorum philoſophia cum moribus et inclinationi Aegyptiorum admodum conueniret, magno applauſu excepta eſt. Erant enim Aegyptii temperamento melancholico, ſubtriſti, et ſolitudinis ad ſtudia colenda amanti [b]; praeterea omnis fere terrae circa numinum cultum, teſtibus multis veterum [c], religioſiſſimi, ſacrificiisque maxime intenti, et de Diis valde ſolliciti. Arcanam vero et allegoricam docendi methodum ſtudioſe ſeruaſſe ſupra luculenter euicimus. Quae omnia cum in philoſophia Pythagorica, quae natales ſuos in Aegypto hauſiſſe gloriabatur, Aegyptii philoſophi inuenirent, mirum non eſt, hoc ſectae genus Aegyptiis fuiſſe com-

r) Geographus vetus p. 19.

s) Conf. CONRING. l. c. et de Hermet. Aegypt. med. c. IX. p. 83.

t) Recte hoc obſeruatum IONSIO l. c. p. 15. Ita Ariſtarchus Samothrax natione, et Dionyſius Thrax Alexandrini dicti ſunt, vid. SVID. in Dion. T. I. p. 598.

u) Conflata tamen vtriuſque ſectae philoſophia in ſyſtema eclecticum, a Potamone et Ammonio Sec. II. exeunte conditum.

x) Dictum hac de re c. XIV.

y) Lib. XVII.

z) Lib. VIII. c. 46. Xenophilum hunc praeceptorem habuit Ariſtoxenus, SVIDAS in Ariſt. GELLIVS L. IV. c. 2.

a) IAMBLICH. vit. Pythag. c. vlt.

b) Geographi citati.

c) AMMIANVS l. c. LVCIAN. de Dea Syra Geogr. GOTHOFREDI p. 21. conf. IO. BRAVN. de Delta Aegypt. Sel. S. p. 726.

commendatiſſimum. Nam et illi ſolitudinem amabant, et tam ſecuritatis quam philoſophiae cauſa in rus et deſerta loca recedebant [d], triſtemque et ſeueram promittebant philoſophiam, quae circa Deorum notitiam cultumque et ſacrificia omnium maxime verſaretur, et accuratius ſacram doctrinam enarraret. Arcanam quoque docendi methodum eandem, quam ſectae auctor in Aegypto acceperat ſeruabant. Quae ſimilitudo effecit, vt qui ex Aegyptiis magis patrio mori congruenter philoſophari cuperent, et tamen Graecae philoſophiae ſe attemperare ex regionis more et imperantium voluntate [e] neceſſe haberent, Pythagoricam diſciplinam ſequerentur; cuius tantus inter Aegyptios incolas amor fuit, vt eos in deſerta ſequerentur, et philoſophica ibi in morem Pythagorae collegia inſtituerent, id quod imprimis a Iudaeis in Aegypto commorantibus factum eſſe, Therapeutarum exemplo in ſequenti huius tractationis tomo luculenter roborabimus. Acceſſit poſtea Platonis philoſophia cum Pythagorica, vt ipſe inſtituerat copulata, quae magis Graeco more de Diis philoſophari videbatur. Vt vero placita toto fere coelo inter ſe diſtantia, et auita Aegyptiorum religio cum Graecanica theologia iungerentur, in ſubſidium vocatus ſyncretiſmus philoſophicus, huic ſectae vehementer adamatus [f], et allegoriarum ſubſidio miſta quadrata rotundis et in vnum fere ſyſtema fuſum, quicquid religionum diuerſiſſimarum fuerat in Aegypto. Adeo, vt nec Iudaeis media defuiſſe, quibus Pythagoram et Platonem cum Moſe in concordiam redigerent, Philonis exemplum teſtetur luculentiſſime. Ita vero nec vetus Aegyptiaca theologia pura manſit, nec Pythagorica, nec Platonica, ſed prout quis ingenio valuit, ita patria, quae inter Aegypti incolas varia fuit [g], religio, allegoriae ope placitis Graecorum attemperata, haecque illi accommodata fuit. His acceſſit etiam alia immutandae philoſophiae Alexandrinae Pythagorico-Platonicae occaſio. Cum enim Alexandriam totius fere orbis commerciis frequentiſſimam commearet omne hominum genus, et celebratiſſimae eruditionis alendae cauſa multi quoque docti homines conuolarent, accidit circa poſteriora Ptolemaeorum tempora, vt iſtud philoſophorum Orientalium genus, quod ex Zoroaſtriana et Graeca theologia nouum quoddam de Diis eorumque emanationibus claſſibus et operationibus ſyſtema comminiſcebatur, quodque circa haec tempora caput extuliſſe initio huius capitis diximus, huc quoque commigraret. Quod cum auide ab Aegyptiis circa Deorum genealogias, ritus, ſacrificia curioſiſſimis reciperetur, a philoſophiae Pythagorico-Platonicae cultoribus, qui omnes omnino religiones et ſyſtemata nefando

d) HIERONYM. contra Iou. L. II. IAMBLICH. l. c. conf. SCHEFFER. l. c. p. 178.

e) Quin etiam propter originem, quam habuere Graecam, Graecaeque affinem. Omnis enim generis et loci homines iterum in Aegyptum Alexandriam inuitauerat Ptolemaeus Phyſcon, exhauſta tyrannide ciuibus vrbe.

f) Recepiſſe ex omnium regionum et nationum theologia Pythagoreos, quaecunque de Diis narrabantur, fatetur IAMBLICH. vit. Pyth. n. 138. A Diodori vero Aſpendii circa extrema Ptolemaei Lagidis tempora viuentis aetate mixtam aliquam inter Pythagoreos Aegypti incolas viguiſſe philoſophiam recte obſeruat SCHEFFER. l. c. p. 179. conf. ATHEN. L. IV. c 17.

g) Conf. STRABO l. c.

nefando ſyncretiſmo confundere inſtituerant, etiam admiſſum, ſicque ex Aegyptiaca veteri, Orientali, et Pythagorico-Platonica philoſophia nouum philoſophiae chaos conflatum eſt, non Zoroaſtri tantum ſed etiam Hermeti [h], immo ſanctis quoque gentis Hebraeae patriarchis adſcriptum, quod ſub Aegyptiacae veteris titulo prolixe nobis expoſuit IAMBLICHVS [i]. Quae Pſeudo-philoſophia tantas in Aegypto, maxime Alexandriae radices egit, tantoque excepta applauſu fuit, vt non tantum ab eo fere tempore, quo monarchia Aegyptiorum collabi coepit, caput efferret [k], tandemque, poſt Seruatoris nati tempora adiuſtum ſectae habitum conformata, et in plenum ſyncretiſmum religionum et ſectarum degenerans vnice imperium in ſcholis philoſophorum Alexandrinorum obtineret, vt in ſequenti huius hiſtoriae parte prolixe tradenius, ſed et ad Iudaeos et Chriſtianos tranſiret. Et inter Iudaeos quidem ſpurium illud philoſophiae genus peperit, quod Cabbalam vocauere, traditionem patrum illud eſſe mentientes, cuius hiſtoriam ſequenti tomo integram concinnabimus; inter Chriſtianos autem primum ab haereticis ex Aegypti ſcholis egreſſis, qualis Valentinus fuit, adoptata, hincque fidei Chriſtianae, ſincera ſimplicitas temerata, mox infelici ſidere a purioris eccleſiae doctoribus adamata et cum ſacris doctrinis nefando conſilio coniuncta eſt. Qua de re, cum in ſequentibus ex inſtituto diſſerendum nobis ſit, originibus his Alexandrinae philoſophiae paucis expoſitis nihil addimus [l] amplius, ſed prolixae primae hiſtoriae philoſophicae periodi tractationi imponimus.

F I N E M.

h) Conf. PORPHYR. vit. Plot. l. c.

i) De myſter. Aegyptior. praeſertim ſect. VIII.

k) Potamonis ſyncretiſmum philoſophicum conditamque ſectam eclecticam huc referunt qui Suidae codicibus fidem habent, circa Auguſti tempora eum vixiſſe. Nos, cur ſerius eius tempora ponamus, ad hiſtoriam huius ſectae digreſſi exponemus.

l) Quibus fatis apud Romanos vſa ſit philoſophia Graeca, ſequenti tomo, vbi tota Romanorum philoſophia exponenda, enarrabimus.

I. INDEX
PERSONARVM ET NOMINVM.

Demo

Hege-

II. INDEX
RERVM ET MATERIARVM.

A.

Ænigma-

tuit

ter

B.

C.

quot

D.

E.

I.

M.

Q.

R.

V.

Vita,

V.

Vita,

Finis Tomi Primi.